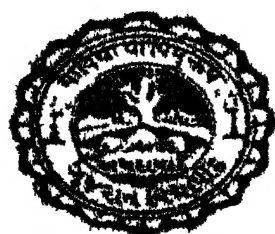

સાંચી
ગુજરાતી
જોડણીકોશ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કોપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૫૮૬૧ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ જોડણીશિર

વિષય જી. : ૪૨

સાર્થ
ગૂજરાતી
જોડણી કોશ

“ હવે પછી કોઈને સ્વેચ્છાએ જોડણી કરવાનો અધિકાર નથી. ”
ગાંધીજી

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ

કિશોર ચાવડા રૂપિયા

પ્રકાશક:

મગનલાઈ પ્રભુદાસ દેસાઈ,
મહામાત્ર, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ,
અમદાવાદ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૫૯૬૧

પહેલી આવૃત્તિ, સં. ૧૯૮૫, પ્રત ૫૦૦
બીજી આવૃત્તિ, સં. ૧૯૮૭, પ્રત ૨૧૦૦
(અર્થ તથા ઉમેરા સહિત)

બીજી આવૃત્તિ

અધિક: પુરુષોત્તમદાસ શંકરદાસ, ઉત્કૃષ્ટ મુદ્રણાલય, બાંધીરોડ, અમદાવાદ.

સંવત ૧૯૮૭

સને ૧૯૭૧

અર્પણ

જેમની ઉજ્જવળ પ્રવૃત્તિથી લાખાનું તેજ પ્રગટ્યું છે
અને જેમની પ્રેરણાથી આ કેશ તૈયાર થયો છે
તે પૂજ્ય ગાંધીજીને ચરણે આ કેશ અર્પણ કરીએ છીએ.

“દરેક માણસને જેમ સૂઝે છે તેમ શબ્દને શુદ્ધ કે અપભ્રંશ ઠોકરી બેસાડે છે, અને પછી તે પ્રમાણે વિપરીત જોડણીઓના વરસાદ નિશાળોમાં વરસી રહે છે. તેઓનો એમાં કાંઈ ઉપાય નથી; એ થયાં જ કરવાનું, અને તેમાં તેઓનો કાંઈ વાંક નથી. ખરેખરું તો એ નિયમો બંધાયા તે વખતે એ નિયમ બાંધનારી કમિટીએ એક ગૂજરાતી ભાષાના સઘળા શબ્દોનો કોશ તૈયાર કરવો જોઈતો હતો, અને તેમાં ઘણી કાળજીથી એ નિયમો પ્રમાણે સઘળા શબ્દોની જોડણી આપવી જોઈતી હતી.”

માર્ચ, ૧૮૭૨

સ્વ. નવલરામ

“મારી એ જ ભલામણ છે કે કોઈ પણ પ્રકારે—પછી પંડિતવર્ગ તરફથી અથવા—ઉત્તમ રીતે તો—શાળાખાતા તરફથી યોગ્ય કમિટી નિર્માઈને—પ્રથમ ઉપર દર્શાવેલી દિશાએ (તે જ એમ નથી કહેતો) સમગ્ર મોટા ધોરણ ઉપર નિયમપદ્ધતિ રચાઈને, એક ઉત્તમ કોશ તે પદ્ધતિને અનુસરતી જોડણીવાળો રચવો જોઈએ.”

૧૮૮૮

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ

ખીજી આવૃત્તિનું નિવેદન

અસાધારણ ઐતિહાસિક સંજોગોમાં અર્થ સાથેનો આ નોંડણીકાશ પ્રસિદ્ધ થાય છે. ગૂજરાતી ભાષામાં નોંડણીની કાંઈ પણ વ્યવસ્થા ન મળે એ વસ્તુ ગાંધીજીને ખૂબ સાલતી હતી. એક વખતે એમણે પોતાનું દુઃખ નીચેના શબ્દોમાં પ્રગટ કર્યું હતું:

“શુદ્ધિપત્ર વિનાનો શબ્દકોશ એ ગૂજરાતી ભાષાને દેહ આપનારી વસ્તુ છે. અત્યારે તો ગૂજરાતી ભાષાનો આત્મા શરીરની ખામીને લઈને ભૂતની માફક ભમ્યા કરે છે અને ક્યાંય શાંત થઈને બેસી શકતો નથી. એ સ્થિતિમાંથી એ ભાષાના આત્માને ઉગારવો અને આવગતે જતો બચાવવો એ જો તમારું કાર્ય ન હોય તો કોનું હોઈ શકે?”

ગૂજરાતી ભાષાની શુદ્ધિમાં રસ ધરાવનારા વિદેહ તેમ જ વિદ્યવાન લોકોનાં અભિપ્રાયોનું સંકલન કરી અને શાસ્ત્રની મર્યાદા તેમ જ આજકાલનું વલણ તપાસી નોંડણીના નિયમો ઘડી કાઢ્યા, અને ધારેલી મુદતની અંદર ગૂજરાતી ભાષામાં સ્થાન પામેલા લગભગ બધા શબ્દોનો કેવલ નોંડણીકાશ પ્રજા આગળ મૂક્યો. તે વખતે ‘નવજીવન’માં ગાંધીજીએ જે આનંદોદ્ગાર કાઢ્યા છે તે એમનો અસાધારણ ભાષાપ્રેમ સૂચવે છે. એમાં એમણે લખેલું:-

“ઠીક ઠીક ગૂજરાતી જાણનારા, વ્યાકરણશુદ્ધ ગૂજરાતી લખવાનો પ્રયત્ન કરનારની કલમેથી જે નોંડણી ઊતરી તે ખરી ગણાય. આ ધોરી નિયમને અનુસરીને કાશ તૈયાર થયો છે. અંગ્રેજી ભાષાના શબ્દોની નોંડણી ખોટી કરતાં આપણને શરમ લાગે છે. તેના કરતાં માતૃભાષાની નોંડણીનો વધ કરતાં આપણને વધારે શરમ લાગવી જોઈએ.

હવે પછી કોઈને સ્વેચ્છાએ નોંડણી કરવાનો અધિકાર નથી.”

લોકોને કેવળ શુદ્ધ નોંડણી પૂરી પાડીને કાશ કૃતાર્થ ન જ થઈ શકે. એટલે નોંડણી સાથે શબ્દોના કાંઈ નહિ તો મુખ્ય અર્થો ટૂંકમાં પણ આપવા એ આવશ્યક હતું. કેવળ નોંડણીથી ભાષાપ્રેમીને સંતોષ નહિ થાય એટલા જ ખાતર નોંડણીકાશની ફક્ત પાંચસો નકલો જ કાઢી હતી અને એને માટે અમે ગાંધીજીનો ઠપકા પણ વહોરી લીધો હતો. પ્રજાએ એ કાશને અમારા ધારવા કરતાં વધુ ઉત્સાહભર્યો આવકાર આપ્યો અને એ નોંડણી પોતાને માન્ય હોવાની સંમતિઓ પણ આવી.

જોડણીનું કામ જેટલું સંગીન રીતે થયું એટલું જ સંગીન કાર્ય અર્થો આપવામાં કરી બતાવવું એવી અમારી મુરાદ હતી. પણ ભારતવર્ષને સદ્ભાગ્યે સ્વરાજની હિલચાલ જાગી અને વિદ્યાપીઠના અધ્યાપકો તથા વિદ્યાર્થીઓએ એમાં ઝંપલાવ્યું. ખીજા અનેક કાર્યો સાથે આ કામ પણ સંકેલી લીધું હોત. પણ ગાંધીજીને ચરણે સાર્થ જોડણીકાશ ધરવાની વિદ્યાપીઠની અભિલાષા ફાવી ગઈ અને કેટલાક ભાઈઓએ લડતમાં ઝંપલાવવાનું માંડી વાળવાનો સ્વાર્થત્યાગ બતાવ્યો. જ્યાં સામ્રાજ્યનું આખું તંત્ર હવ્યમચાવવાને લડત શરૂ થઈ ત્યાં કોશ રચવાનું કામ સળંગ તંત્રે કેમ ચાલે? કામ જો અટકાવવું ન હોય તો પ્રસંગે પ્રસંગે જુદા જુદા સેવકોને હાથે કામ લીધા વગર છૂટકો ન હતો. જોડણીની બાબતમાં અમુક સળંગસૂતતા અમે જાળવી શક્યા, પણ અર્થની બાબતમાં તો અનેક દિશાએ મતભેદને અવકાશ. શબ્દોના અર્થ નક્કી કરવાનું કામ પીઠ સાહિત્યસેવકોનું છે. એમાં ઐતિહાસિક દૃષ્ટિ હોય તો જ એ કાર્ય સંતોષકારક ગણાય. પણ અમારે એટલી મોટી મહત્ત્વાકાંક્ષા રાખ્યે પાસવે એમ ન હતું. જે સેવકો જે વખતે ઉપલબ્ધ હોય તેમને હાથે કામ પૂરું કરાવ્યા વગર છૂટકો ન હતો.

શાંતિના દિવસો હોત તો દરેક શબ્દનો અર્થવિકાસ તપાસવાનું કામ અમે કર્યું હોત. શબ્દો ભાષામાં ક્યાં ક્યાં, ક્યા અર્થમાં વપરાય છે એ શોધી કાઢીને શબ્દોના આજના અર્થો પણ નક્કી કર્યા હોત. જ્યાં શબ્દો ખોટા અર્થમાં વપરાય છે ત્યાં ધ્યાન ખેંચ્યું હોત. પારિભાષિક શબ્દોના અર્થો વધારે ચોક્કસ કર્યા હોત. ઝીણા ઝીણા અર્થભેદ બતાવવા માટે જૂના શબ્દોના અર્થો મર્યાદિત કર્યા હોત અથવા નવા શબ્દો સૂચવ્યા હોત. શિષ્ટ સાહિત્યના ભાષાંતરમાં ડગલે ને પગલે જે મુશ્કેલી ઉત્પન્ન થાય છે તે દૂર કરવા માટે પણ કોશમાં કાંઈક સગવડ કરી હોત. અમારો વિચાર એવો હતો કે અત્યાર સુધી ચાલતું આવ્યું છે એમ જૂના કોશો ઉપર પૂરો આધાર રાખીને નવો કોશ તૈયાર ન કરવો, પણ સાહિત્યના અભ્યાસીઓ સ્વતંત્ર શોધખોળથી જેમ શબ્દોના અર્થ નક્કી કરે છે તે ઢબે બીજી શકે તેટલું કામ કરવું. જૂના કોશોને તરછોડવાનો વિચાર આમાં ન હતો, પણ શબ્દોના અર્થ પ્રમાણપુરઃસ્તર છે એવી ખાતરી કરી લેવાની અને અર્થો નક્કી કરવામાં પરંપરાની શિથિલતા કાઢી નાંખવાની વૃત્તિ હતી. અમુક મિત્રોએ સાહિત્યના અમુક વિભાગ વાંચી તેમાંથી મહત્ત્વના શબ્દોના વપરાશ, સંદર્ભ પ્રમાણોના અર્થ, અને તેનાં સ્થાનો નોંધી લેવાનું વહેંચી પણ લીધું હતું. પણ એમાંથી અમે કશું કરી ન શક્યા.

પણ આપેલા અર્થો માટે નર્મકોશથી માંડીને અત્યાર સુધી પ્રસિદ્ધ થયેલા આપણા બધા કોશોની તેમજ હિંદી, મરાઠી, બંગાળી, સંસ્કૃત તથા અંગ્રેજી કોશોની મદદ લેવામાં અમે ચૂક્યા નથી. જે અર્થોની ચોક્કસાઈની ખાતરી નથી પડી તેમને માટે બનતી કોશિશ કર્યા છતાં જો નથી મળ્યા તો તેમને છોડી દેવામાં આવ્યા છે. ખીજા કોશોમાં આપેલા અર્થો બને તેટલા વધારે સંક્ષિપ્ત રૂપમાં પણ પૂરેપૂરા સમજી શકાય એવી રીતે આપવાની ખાસ ચીવટ રાખેલી છે. શબ્દોના અર્થો મુખ્ય મુખ્ય લીધા છે અને તેમનો દીર્ઘસૂત્રી વિસ્તાર કરેલો નથી. જે અર્થ ખીજા શબ્દની જોડે વપરાતાં ઊપજતો હોય તેવા અર્થો આપવામાં આવ્યા નથી. જોડણીકાશની મર્યાદામાં રહીને જ અર્થોનો વિસ્તાર કરી શકીએ એમ હોવાથી અમે રૂઢિપ્રયોગોની પણ શબ્દો સાથે નોંધ લીધી નથી.

આ બધું કરનાર સાથીઓ પીઠ સાહિત્યસેવી ન ગણાય, પણ ભાષાત્રેમી અને સાહિત્યસેવી તો જરૂર છે. એટલે એમણે બધી જાતની ચીવટ રાખવામાં મણા નથી રાખી. અર્થ આપવાની પદ્ધતિમાં સૂક્ષ્મ મતભેદોને સ્થાન હોય છે. તજ્ઞ ભાષાશાસ્ત્રીઓ એવો ભેદ આ કાશમાં ઠેકાણે ઠેકાણે જોશે. પણ સામાન્ય વાચકોને એથી કશી મૂંઝવણ નડવાની નથી. છેલ્લી નજર એક બે વ્યક્તિઓએ પહેલેથી આખર સુધી રાખેલી હોવાથી કાશમાં સળંગસૂત્રતા જળવાઈ રહી છે, અને તેથી જ અમે આ કાશ વિના સંકોચે પ્રજા આગળ મૂકી શકીએ છીએ.

દરેક કામ ગમે તેટલા લોકોને હાથે થાય અને ગમે તે વ્યક્તિ ઉપર તેની જવાબદારી હોય તોયે એ કામ ચીવટપૂર્વક પાર પાડવાની જવાબદારી એકાદ વ્યક્તિને માથે આવી પડે છે. જેડણીકાશના સંપાદનમાં એવી ચીવટ બાઈ ચંદ્રશંકર શુક્લે રાખેલી. અર્થકાશની તૈયારીમાં એ ચીવટ રાખવી વિશેષ કઠણ હતી. તે કામ બાઈ મગનભાઈ દેશાઈએ કર્યું. તેથી જ આ કાશ નિર્વિદ્વંસણું પ્રજાના હાથમાં મૂકી શકાય છે. શ્રી. ચુનીલાલ ખારોટ, શિવશંકર શુક્લ, ગોપાળદાસ પટેલ, અમૃતલાલ નાણાવટી, અને ચીમનલાલ શાહ — આ બધા બાઈઓએ ઓછીવત્તી પણ તનતોડ મહેનત ન કરી હોત તો આ કામ રહી જ ગયું હોત. શ્રી. ચંદ્રશંકરે પોતાની જૂની જવાબદારી સ્મરણમાં રાખી પોતાની માંદગી દરમ્યાન પણ આનાં છેલ્લાં પ્રૂફ જોયાં છે. એક સિવાયના આ બધા જ બાઈઓ વિદ્યાપીઠના સ્નાતકો છે એ વસ્તુની નોંધ લેતાં સંતોષ થાય છે.

આજની સ્થિતિમાં સામાન્ય વ્યવહાર માટે આ કાશ સંપૂર્ણ ગણાય. પણ અમારે તો અમારા આદર્શને પહોંચવું છે. ગૂજરાતી સમાજના સર્વસંગ્રાહક સ્વભાવ પ્રમાણે ભાષા પણ સર્વસંગ્રાહક બની છે. વૈષ્ણવ અને શૈવ, જૈન અને સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાયી, કાઠિયાવાડી અને ગાયકવાડી, મુસલમાન તેમજ પારસી, ખ્રિસ્તી તેમ જ પરદેશી, બધાએ ગૂજરાતીની સેવા કરી છે. એ બધાની સેવાનો સરવાળો કરી ભાષાની સમૃદ્ધિ કેટલી છે એ કાશકારે તપાસવું ઘટે છે.

સંખ્યાબંધ ગૂજરાતીઓ ગૂજરાત બહાર અને હિંદુસ્તાન બહાર જઈ વસેલા છે. સ્વરાજની હિલચાલમાં ગૂજરાતે જે પ્રથમ સ્થાન લીધું છે તેને પરિણામે બહાર વસેલા ગૂજરાતીઓમાં નવી સ્ફૂર્તિ, નવી અને વ્યાપક દૃષ્ટિ, અને નવી શક્તિ આવ્યા વગર રહે નહિ. તેઓ જ્યારે દેશદેશાંતરનો પોતાનો અનુભવ, ત્યાંની સમાજસ્થિતિ, અને એ સ્થિતિને અનુકૂળ કરી લેવામાં ફળવેલો પોતાનો પુરુષાર્થ, એનાં બ્યાનો લખશે ત્યારે ગૂજરાતી ભાષા હિંદુસ્તાનમાં અસાધારણ સમૃદ્ધિ બતાવશે અને રાષ્ટ્રબ્યાપી ફળવણીનું એક મહત્ત્વનું વાહન થઈ પડશે.

કોઈ પણ ભાષાનો શબ્દકાશ એ તે ભાષાના એટલે કે તે ભાષા બોલનાર સમાજના પુરુષાર્થનું પ્રતીક હોય છે. એવા સમાજમાં દરેક નવી વસ્તુનો બહિષ્કાર કરવાની સંકુચિત વૃત્તિ નથી હોતી, અને જે જુઓ તેનો સ્વીકાર કરે એવી બિખારી વૃત્તિ પણ નથી હોતી. પોતાપણું સાચવીને, ગૌરવ વધારીને જેટલી નવી વસ્તુ લઈ શકાય અને આબાદ રીતે પોતાનામાં ભેળવી શકાય તેટલાનો સ્વીકાર કરતાં તે આચકો નહિ ખાય; અને નવાની બહાકથી અંજાઈ જઈ જેને જુએ તેને ચરણે ઢળી પડે, પોતીકાનો તિરસ્કાર કરી પરાયાનું દાસત્વ

સ્વીકારે એવી હીન શુદ્ધિ પણ ન રાખે. ચોતાની હરતી જોખમમાં હોય ત્યારે પારકાના હુમલાથી બચી જવા માટે, અમુક જાતની પુરાણમિયતા કહેા અથવા ક્ષેમવૃત્તિ (conservatism) કહેા, તે આવશ્યક હોય છે. ક્ષેમવૃત્તિ એ જિજ્ઞાસાનુ વ્યાકરણ છે. પણ બ્યારે સમાજ સમર્થ બને છે, પરાક્રમ પ્રગટ કરે છે, વિજિગીષા કેળવે છે ત્યારે ક્ષેમવૃત્તિ કારે મૂકી તે યોગવૃત્તિ ધારણ કરે છે. એ વખતે પણ નવું નવું ધારણ કરવાના ઉત્સાહમાં એ તણાઈ ન જાય અને આખો પ્રવાહ કહોળાઈ ન જાય એટલા ખાતર વિજિગીષાનું વ્યાકરણ પણ જળવવાનું હોય છે. પણ એ ક્ષેમવૃત્તિ કરતાં જુદું હોય છે. આ નવું વ્યાકરણ ધ્યાનમાં લઈ દરેક દસકે ભાષાનો કાશ ફરી ફરી સજવન કરવાની આવશ્યકતા ઉત્પન્ન થશે એમ જામે માનીએ છીએ. ચાલુ લઠતમાંથી જેઓ વિજય મેળવીને નીકળ્યા હશે તેમને માટે આ ક્રમ અમે રાખી મૂકીએ છીએ. છેલ્લાં દસ પંદર વર્ષમાં ભાષાએ જે પ્રગતિ કરી છે, ભાષામાં નવા નવા શબ્દો દાખલ થયા છે, શબ્દોને નવા નવા અર્થો મળ્યા છે તે બધાનો સંગ્રહ અમે કરી શક્યા છીએ એટલાથી જ અમને સંતોષ છે.

ખીજા સંસ્કરણનો લાભ લઈ અમે શબ્દોનો ઉમેરો કરવા શોધ કરી શક્યા હોત. પરંતુ તેને પહોંચી વળવું અશક્ય હતું. એટલે સહેજે અમને જેટલા નવા શબ્દો મળી આવ્યા તેમનો તો આમાં ઉમેરો કરી લીધો છે. એક ખીજે ઉમેરો અનાયાસે થયો છે તેનું કારણ એ છે કે કેટલાક શબ્દોનો અમે પહેલી આવૃત્તિમાં માત્ર વિકલ્પનિર્દેશ જ કર્યો હતો તેમને આમાં, અર્થકાશ તરીકે ઉપયોગિતાની દૃષ્ટિએ, જુદા પણ બતાવેલા છે.

પ્રત્યયસાધિત શબ્દો, ક્રિયાપદનાં પ્રેરક તથા કર્મણિરૂપો, અને અનેક સમાસોનો સમાવેશ કરીને કાશકાર ધારે તો શબ્દસંગ્રહ ધણો મોટો દેખાડી શકે. અમે એવો લોભ રાખ્યો નથી. પહેલી આવૃત્તિમાં જે શબ્દો સંઘરાયા હતા તેમાંથી કેટલાક સમાસો તથા પ્રત્યયસાધિત શબ્દો આ આવૃત્તિમાં રદ પણ કરવામાં આવ્યા છે. અર્થકાશમાં તેમ કરવાને શુદ્ધ જોડણીકાશ કરતાં ઓછી છૂટ છે એ તથા જોડણીની આવશ્યકતાને વિચારીને જ તેમ કરવામાં આવ્યું છે. આમ વધઘટ થઈને સરવાળે શબ્દલઠાળ પહેલી આવૃત્તિ કરતાં મોટું નીવડ્યું છે. પહેલી આવૃત્તિમાં ૪૩૭૪૩ શબ્દો હતા, આમાં કુલ ૪૬૬૬૧ શબ્દો છે.

પારિભાષિક શબ્દોનો ઉપયોગ આપણે નથી કરતા ત્યાં સુધી તેમની પસંદગી કરવી મુશ્કેલ જ રહેવાની. વિજ્ઞાનશાસ્ત્રનો અભ્યાસ આપણે અંગ્રેજીદ્વારા કરીએ છીએ એટલે ગમે તેવી સુંદર યોજેલી પરિભાષા પણ જીવંત ભાષાના કાશકારને સંગ્રહવી મુશ્કેલ પડે છે. પણ જો વાપરની કસોટી પર તેને ચડાવીએ તો તેની પરીક્ષા થઈ પસંદગી સરળ બને છે. ગણિતની પરિભાષાના વિદ્યાપીઠના અનુભવ પરથી આ અમે કહી શકીએ છીએ. વિનય-સદિરના ગણિતની પરિભાષા આ કાશમાં લગભગ સંપૂર્ણતાએ સંગ્રહાયેલી છે. તેમ જ સંચીતને માટે પણ કહી શકાય. પરંતુ રસાયનશાસ્ત્ર, પદાર્થવિજ્ઞાનશાસ્ત્ર, યંત્રશાસ્ત્ર, ગતિશાસ્ત્ર, વિદ્યુત્શાસ્ત્ર વગેરેની પ્રમાણભૂત અને અનુભવસિદ્ધ પરિભાષાને અભાવે તે સંપૂર્ણતાએ આ કાશમાં નથી. વિજ્ઞાન કે ગણિતની પરિભાષાની બાબતમાં અન્ય કાશોએ ગમે તેમ જોડવણ કરી છે તે તપાસીને જે શબ્દો ઠીક ન લાગ્યા તે રદ કર્યા છે.

પણુ આપણા સાક્ષરોના વિચારો પાશ્ચાત્ય હોય અને પાશ્ચાત્ય પરિભાષામાં ઠીકઠીક વધતા જાય છે. તેમને વ્યક્ત કરવા તેઓ પરિભાષા પણ ચોજતા જાય છે. તેના વિવેક કરીને સંગ્રહ કરવો આવશ્યક ગણાય. તે આ કાશમાં કરવામાં આવ્યો છે. તેના અર્થ મુખ્યત્વે તેના અંગ્રેજી પર્યાયદ્વારા આપ્યા છે. તેવું જ ગણિતની પરિભાષા માટે પણ કર્યું છે. આવી રીતે અંગ્રેજી પર્યાયનો આશરો લાંબો વખત ન લેવો પડે એ તો ત્યારે જ અને કે જ્યારે આપણે તે પરિભાષાને અપનાવી રૂઢ કરી લઈએ.

જ્યાં શબ્દો સાથે વિસ્તારપૂર્વક વિગત આપવાની હોય છે ત્યાં કાશકારની મૂંઝવણ સહુથી વધારે હોય છે. રમતો, વનસ્પતિ, ઔષધિ, પ્રાણી, પંખી, રોગ, ધરેણાં, ઔદ્યોગિક ક્રિયાઓ, વ્રતો, ઉત્સવો, પંથ, વાદ, અવતાર, કારીગરનાં ઓળરો વગેરેના અર્થ આપતી વખતે ઓછામાં ઓછી ફટલી વિગત આપવી જોઈએ એ જ નક્કી કરવાનું રહે છે. વિસ્તાર ન કરતાં શબ્દાર્થ સ્પષ્ટ થાય, વાચકને બધી માહિતી લેવી ન મળે પણ શંકાનિવૃત્તિ તો જરૂર થાય એ જાતનું ધોરણ જાળવવાનો અહીં પ્રયત્ન કર્યો છે.

કાશમાં દરેક શબ્દ સાથે તેનું વ્યાકરણ પણ આપવાની જરૂર રહે છે કે જેથી એ શબ્દ વિશેષ ઓળખાય અને તેને કેમ વાપરવો એનો કાંઈક ખ્યાલ આવી જાય. એ વ્યાકરણનું વર્ગીકરણ આપણે અંગ્રેજી વ્યાકરણમાંથી ઉપાડી લઈ અમુક અગવડો વહોરી લીધી છે. કાશમાં આપેલા વ્યાકરણમાં ક્યાંક ક્યાંક મતભેદ કે પ્રશ્નો જરૂર ઊપજવાના. પણ તે તો જ્યાં સુધી ગૂંજરાતી ભાષાના સ્વભાવને અનુસરનાર એક સંપૂર્ણ અને શાસ્ત્રશુદ્ધ વ્યાકરણનો અંથ પ્રજા આગળ નથી મુકાયો ત્યાં સુધી શું થાય ? શબ્દોના વ્યાકરણના નિર્ણય કરતાં એ ઊણુપ અમને નજરે આવ્યા કરી છે. નામનાં લિંગ તથા વિશેષણ અને ક્રિયાવિશેષણનો ભેદ એ આ વિષેનાં આગળ પડતાં દૃષ્ટાંતો છે.

કાશની નવી આવૃત્તિમાં જોડણીના નિયમો જેવા ને તેવા જ રહે છે. એક એ જગાએ ફેરફાર કર્યો છે તેની અહીં નોંધ લેવી જોઈએ. આગલી આવૃત્તિમાં 'સાંજ' જોડણી કરેલી. તેનો હવે સાંજ-ઝ એવો વિકલ્પ માન્ય રાખ્યો છે. તેમજ ઇન્સાફ-ઇનસાફ તથા ઇન્કાર-ઇનકાર એમ વિકલ્પ સ્વીકારવામાં આવ્યા છે. શબ્દોના અર્થોમાં પણ જોડણી બરાબર ધ્યાનથી તપાસવામાં આવી છે. છતાં જોડણીને જ માટે કાશ વાપરનારને લક્ષ્યમણ છે કે તે મોટા અક્ષરોમાં આપેલા મૂળ શબ્દો પરથી જ પોતાનો જોડણીનો સંશય ટાળે.

જોડણીશુદ્ધ કાશ ધાર્યા સમયમાં છપાવવો એ એક સ્વતંત્ર કામ છે એમ બેઉ આવૃત્તિનો અમારો અનુભવ છે. આ વેળા નવજીવન મુદ્રણાલયની મદદ અમને નહોતી એ મોટી મુશ્કેલી હતી. પણ તે સંસ્થાના કાર્યકર્તાઓએ અમને ઉત્કૃષ્ટ મુદ્રણાલયની સેવા મેળવી આપી એને દૂર કરી છે. છ માસમાં કાશના મુદ્રણથી પરવારી શકાયું તે ઉત્કૃષ્ટ મુદ્રણાલયના સહકારને આભારી છે.

શુદ્ધિપત્રક ઉમેરવાની આપત્તિમાંથી છૂટવા નથી પામ્યા એનું અમને દુઃખ છે. શુદ્ધિ-પત્રકની જરૂર ન રહે એમ કરવા બનતો પ્રયત્ન કરવા છતાં જે ભૂલો રહેલી છે તે આપી છે. નોંધેલી ભૂલો માત્ર જોડણીની જ નથી. તેમાં અર્થો તથા વ્યાકરણ પણ સુધારેલું છે. એટલે તે બધી પ્રથમ સુધારી લઈને જ કાશ વાપરવા વિનંતી છે.

મહા સુદ ૭, સં. ૧૯૮૭

તા. ૨૬-૧-૭૧, સોમવાર

દત્તાત્રેય બાળકૃષ્ણ કાલેલકર

પહેલી આવૃત્તિનું નિવેદન

ગુજરાતી ભાષાને બહુજનમાન્ય એવી જોડણી નથી એ વસ્તુ ગુજરાતીના અનેક ભક્તોની પેઠે ગાંધીજીને પણ હમેશ ખટકતી આવી છે. એમના યરોડાના જ્ઞેહનિવાસમાં પણ એ વસ્તુનું ચિંતવન ચાલતું હતું, અને ત્યાંથી જ તેમણે મંદેશો મોકલેલો કે ગુજરાતી ભાષાની આ દુર્દશા દૂર કરવી જ જોઈએ. જ્ઞેહમાંથી બહાર આવ્યા પછી એમણે ત્રણ જાણને એ કામ સોંપ્યું, અને શુદ્ધિ અને રૂઢિ બંનેનો સમન્વય સધાય એવી રીતે જોડણીના નિયમોનો સંગ્રહ કરી તે પ્રમાણેનો લોકસુલભ એવો એક જોડણીકાશ તૈયાર કરવો એમ સૂચવ્યું.

જોડણી શાસ્ત્રપૂત હોય, બહોળી શિષ્ટ રૂઢિને અનુસરતી હોય, એ બધું જોટલું આવશ્યક છે તેટલું જ, અથવા તેના કરતાંયે, જેવી હોય તેવી પણ બહુજનમાન્ય જોડણી નક્કી થઈ જાય, એ વધારે આવશ્યક છે. આજે અંગ્રેજી ભાષાની જોડણી બધી રીતે શાસ્ત્રશુદ્ધ છે એમ તો કહેવાય જ નહિ; કેટલીયે બાબતમાં એ ઢંગધડા વગરની છે. પણ તે પ્રજામાં સંગઠન તથા તાલીમબદ્ધતા હોવાને લીધે ત્યાં જોડણીમાં અરાજકતા ફેલાવા પામી નથી. અંગ્રેજી ભાષાની જોડણી સર્વમાન્ય થઈ ચૂકી છે, તેથી જોડણીની બાબતમાં બધે એકધારું લખાણ જડી આવે છે. એક વાર અરાજકતામાંથી વ્યવસ્થા ઉત્પન્ન થઈ ગઈ એટલે પછી સુધારા કરવા જ હોય તો તે કામ પ્રમાણમાં ઘણું સહેલું થઈ જાય છે.

સુધારાનો પ્રવાહ માન્ય વિકલ્પોની મર્યાદામાં જ વહી શકે છે. વખત જતાં વિકલ્પોમાં અમુક જાતની જોડણી જ વધારે રૂઢ થાય છે અને બીજા વિકલ્પો અવમાન્ય ન હોય તોપણ વપરાશને અભાવે કાલગ્રસ્ત થઈ જાય છે અને ખરી પડે છે.

અરાજકતા અને માન્ય વિકલ્પો વચ્ચે ભેદ કરવો જોઈએ. ભાષાની સંક્રમણાવસ્થામાં વ્યવસ્થા જાળવવી એ અઘરું કામ છે. એવે પ્રસંગે વિકલ્પોને ઓછામાં ઓછા રાખવા કરતાં ભાષા ખમી શકે તેટલા વધારેમાં વધારે રાખવા એ નીતિ અપરિહાર્ય છે. પણ અરાજકતા તો એક ક્ષણને માટે પણ સહન કરવા જેવી વસ્તુ નથી. જેમણે ભાષાની કીમતી સેવા કરી છે અને શાસ્ત્ર, રૂઢિ અથવા લોકમાન્યતાની દૃષ્ટિએ જેમનો પક્ષ સમર્થ છે, તેમને વિકલ્પો દ્વારા બની શકે તેટલી માન્યતા આપવી એ જ ભાષાવ્યવસ્થાનો એકમાત્ર ઉપાય છે. અને જોડણીના ભિન્ન ભિન્ન પક્ષકારોએ એટલી વાત તો સ્વીકારવી જ જોઈએ કે અરાજકતા મટી વિકલ્પપ્રચુર વ્યવસ્થા ભાષામાં ઉત્પન્ન થાય તોયે તે મહત્ત્વની પ્રગતિ જ ગણાવી જોઈએ. અને આવી પ્રગતિ પછી જ કોઈ પણ સુધારાને વધારે અનુકૂળ પરિસ્થિતિ મળે છે. અરાજકતા અને વિકલ્પ વચ્ચેનો ભેદ ધ્યાનમાં આણીને અને અરાજકતા પ્રગતિને અથવા એકે પક્ષને

પોષક નથી એમ જોઈને એક વાર બહુજનમાન્ય એવી જોડણીની વ્યવસ્થા સ્વીકારવામાં બધા અનુકૂળ થાય તો ઇષ્ટ હેતુ સફળ થાય. અને ફેટલીક વાર તો વિકલ્પના બંને પ્રકાર હંમેશને માટે ભાષામાં ચાલતા જ રહેવાના છે. દાખલા તરીકે, સંસ્કૃતપ્રચુર અથવા લલિત શૈલીમાં લ અને જ ના વિકલ્પ વચ્ચે લને જ વધારે પસંદ કરવામાં આવશે, અને સાદી તળપદી ભાષામાં લને બદલે જ વાપરવા તરફ લોકો ઢળશે.

ગાંધીજીએ નીમેલી ત્રણ જણની સમિતિએ જોડણીની આખતમાં પૂર્વે થયેલી બધી ચર્ચા ધ્યાનમાં લઈ ચોથી સાહિત્ય પરિષદની જોડણીસમિતિના ઠરાવને આધારરૂપ ગણી શિષ્ટ અને લોકમાન્ય એવા સાક્ષરોની રૂઢિ તપાસી ફેટલાક નિયમો તારવી કાઢ્યા. અને એ વિષયમાં અધિકાર અથવા રસ ધરાવતા લોકો પર તે મોકલી તેમનો અભિપ્રાય પૂછ્યો. તે નિયમો તારવવામાં તેમણે નીચેના ઉદ્દેશ ખાસ ધ્યાનમાં રાખ્યો હતો:

“શિષ્ટ રૂઢિમાં બહુ ફેરફાર કરવો ન પડે, નિયમો સહેલાઈથી સર્વમાન્ય થઈ જાય, અને લખવા અને છાપવામાં લેખકોને અને મુદ્રકોને અગવડ ઓછી પડે, છાપેલો લેખ આંખને ગમે, અને અક્ષરની ઓળખ ટૂંક વખતમાં સર્વત્ર ફેલાય એટલા માટે, અને નવા વાંચતાં શીખનારને સગવડ થાય એ ઉદ્દેશ રાખીને આપણા નિયમ ઘડાવા જોઈએ એમ સૌ કોઈ સ્વીકારશે જ. જોડણીમાં વ્યુત્પત્તિનો ઇતિહાસ સાચવવાનું બંને તો તે પણ ઇષ્ટ જ છે એ વિષે પણ મતભેદ ન જ હોઈ શકે.”

એક વરસના વિચારવિનિમયને પરિણામે વાતાવરણ બહુ જ અનુકૂળ દેખાયું અને ઘણા લોકોની સામાન્ય સંમતિ એ નિયમો માટે મળી. ઘણા ભાઈઓએ કીમતી સૂચનાઓ કરી હતી અને વિકલ્પો સૂચવ્યા હતા. એ બધાનો યથાશક્ય સંગ્રહ કરી સમિતિએ બીજી પત્રિકા બહાર પાડી અને સર્વમાન્ય થઈ શકે એવા નિયમો પ્રસિદ્ધ કર્યા. આ નિયમો ઘડવામાં ડી. બી. કેશવલાલ ધ્રુવ તેમજ સ્વ. સર રમણભાઈ તરફથી કીમતી મદદ અને સહાનુભૂતિ મળ્યાં હતાં.

એ જ અરસામાં વિદ્યાપીઠે નીચેના ગૃહસ્થોની એક જોડણીસમિતિ નીમી: શ્રી૦ રામ-નારાયણ પાંડક, શ્રી૦ છોટાલાલ પુરાણી, શ્રી૦ કાળિદાસ દવે, શ્રી૦ નરહરિ પરીખ. એ સમિતિએ ગાંધીજીની સમિતિના નિયમો સ્વીકારી લોધા એટલે ગાંધીજીએ વિદ્યાપીઠ મારફતે જ જોડણીકાશ તૈયાર થઈ જાય એમ સૂચયું, અને વિદ્યાપીઠે જોઈતાં નાણાંની સગવડ કરી શ્રી. નરહરિ પરીખને એ કાંમની વ્યવસ્થા સોંપી. રેલસંકટના કામમાં નરહરિભાઈને રોકાવું ન પડત તો શરૂ થયેલું આ કામ વચમાં ન અટકત. અનુભવ ઉપરથી નક્કી થયું કે આ કામ બિનઅટકાવ ચલાવવું હોય તો જેને માથે બીજી કશી જવાબદારી નથી એવા માણસની સેવા આ કામમાં લેવી જ જોઈએ. એટલે ભાઈ ચંદ્રશંકર શુક્લ ઉપરાંત શ્રી. વિશ્વનાથ મગનલાલ ભટ્ટને રોક્યા.

જોડણી નક્કી કરવાની સાથે પ્રચલિત કોશોમાં નથી અને છતાં પ્રાચીન કાળથી અથવા હાલની જગૃતિને પરિણામે જે શબ્દો વપરાય છે એવા શબ્દોનો સંગ્રહ કરવો પણ આવશ્યક હતો. આ કામમાં ફેટલાક મિત્રોએ કીમતી મદદ કરી છે. આ રીતે આધુનિક અંધકારોએ ભાષામાં દાખલ કરેલા સંખ્યાબંધ શબ્દો આ કોશમાં પહેલવહેલા દાખલ થયા છે. શબ્દોની જોડણી સાથે દરેક શબ્દના મુખ્ય મુખ્ય અર્થો પણ આપવા અને બની શકે તો વ્યુત્પત્તિ પણ આપવી એવો વિચાર પ્રથમ હતો; પણ વ્યુત્પત્તિ એ મહત્ત્વનું અને નવું ક્ષેત્ર છે, અને અર્થો અને

બાખ્યાઓ પ્રમાણુ ગણાય એવી રીતે આપવામાં ધણો વખત જાય એમ હતું. એ બંનેને પહોંચી વળતાં ધણો વખત જશે એમ જોઈને અને ગાંધીજીની ખાસ સૂચનાથી મૂળ વિચાર ફેરવ્યો, અને ફક્ત જોડણી નક્કી કરીને જ કામ જલદી પતાવવું એમ ઠરાવ્યું. આમ કરવાથી પુસ્તકનું કદ નાનું થયું, કિંમત પણ ઓછી થઈ, અને એક જ ભાગમાં આખો શબ્દસંગ્રહ આવ્યો. જોડણીકાશનો મુખ્ય ઉપયોગ તો સંશય વખતે ઝટ એની મદદ લઈ જોડણીનો નિર્ણય કરી શકાય એ છે. લેખકો, વિદ્યાર્થીઓ, અને ખાસ કરીને મુદ્રણાલયો અને પ્રકાશનમંદિરોના મેજ ઉપર એવી એક ચોપડી પડી હોય તો તેમની હંમેશની મૂંઝવણ દૂર થાય છે.

જો નિરપવાદ નિયમ કરીને જ બધું કામ સરી શકે એમ હોત તો જોડણીકાશ તૈયાર કરવાની આટલી બધી આવશ્યકતા અને ઉતાવળ ન પણ રહેત. પણ નિયમ નક્કી કર્યા છતાં રૂઢિ અને પરસ્પરવિરોધી એવા લાગતા નિયમોના બલાબલનો વિચાર દરેક શબ્દ વખતે કરવો પડે છે, અને તેથી દરેક શબ્દનો નિયમોની દૃષ્ટિએ સ્વતંત્ર રીતે વિચાર કરી જોડણી નક્કી કરવી પડે છે. ભાષા વાપરનાર દરેક વ્યક્તિ દરેક પ્રસંગે આવી પરીક્ષા ન કરી શકે અને દર વખતે એક જ નિર્ણય ઉપર પણ ન આવી શકે, એટલા માટે કાશની સગવડ આપવી પડે છે. એ જ કારણે કાશ તૈયાર કરતી વખતે પણ નક્કી કરેલા નિયમોમાં અમુક વધારા અને અમુક ફેરફાર કરવા પડ્યા છે. આવા ફેરફારો અનેક તરવો ધ્યાનમાં રાખીને કરવાના હોવાથી એક જ માણસની મુનસૂરી ઉપર આધાર ન રખાય. પણ જેમને શાસ્ત્ર, રૂઢિ અને શિષ્ટ લેખકોનું વલણ આ ત્રણેનો ઠીકઠીક પરિચય છે એવા એક કરતાં વધારે નિરાગ્રહી લોકોની મદદ મેળવી શકાય તેટલી મેળવવી જોઈએ એમ સમજી છેલ્લી જોડણી નક્કી કરતી વખતે શ્રી૦ મહાદેવભાઈ, શ્રી૦ રામનારાયણભાઈ અને શ્રી૦ નરહરિભાઈ ખારડોલીના કામને અંગે એકત્ર રહ્યા હતા એનો લાભ લીધો છે.

જોડણીકાશમાં ગુજરાતી ભાષાના બધા જ શબ્દો આવી જવા જોઈએ એ વાત સ્પષ્ટ છે. પણ એમ કરતાં કેટલાક મુદ્દાઓ ધ્યાનમાં લેવાના હતા. કાશનો અધિકાર ભાષામાં ચાલુ થયેલા અથવા માન્ય લેખકોએ વાપરેલા શબ્દોનો જ સંગ્રહ કરવાનો છે. સંસ્કૃત, હિન્દી, મરાઠી, અંગાળી વગેરે ભાષાઓના કુટુંબમાંની જ ગુજરાતી પણ હોવાથી એ ભાષાઓમાંથી ગમે તેટલા શબ્દો ગુજરાતી ભાષા લઈ શકે છે, પણ તેટલા ખાતર એ ભાષાઓમાંથી લેવા-લાયક બધા શબ્દો કાશમાં દાખલ કરીએ તો શબ્દસંગ્રહ વધે, પણ એ ગુજરાતી ભાષાકાશ ન ગણાય. જેટલા શબ્દો ગુજરાતી ભાષામાં વપરાયા હોય અને ભજ્યા હોય તેટલાને જ ગુજરાતી શબ્દકાશમાં સ્થાન હોઈ શકે છે.

સામાન્ય શબ્દોને પ્રત્યયો લગાડી જેટલા શબ્દો થઈ શકે છે તે બધા આપવા એ પણ કાશકારનું કામ નથી. અને જોડણીકાશની દૃષ્ટિએ તો મુખ્ય શબ્દ આપ્યા પછી જોડણીમાં ફેરફાર ન થતો હોય તો પ્રત્યયસાધિત શબ્દો રૂઢ હોય તોપણ આપવાનું પ્રયોજન ખરું જોતાં નથી. છતાં શરૂઆતમાં એવા શબ્દો આપીને પણ કાશ વાપરનારનું કામ સહેલું કરી આપવું આવશ્યક જણાવાથી પ્રત્યયસાધિત રૂપો આપ્યાં છે. આગળ ઉપર જોડણીકાશમાંથી એવા શબ્દોને ખાતલ કરવા જોઈશે.

જોડણીનો વિચાર કરતી વખતે હસ્ત્રુતિ અને યસ્ત્રુતિ જોડણીમાં વ્યક્ત થવી જોઈએ એ શ્રી૦ નરસિંહરાવનો આગ્રહ ધ્યાનમાં આવ્યા વગર રહેતો નથી. તેઓ કહે છે કે ગુજરાતી

ભાષાના સ્વભાવમાં એ વસ્તુઓ છે અને જૂના લોકો એ ખંતે શ્રુતિઓ લખવામાં વ્યક્ત કરતા પણ હતા. સરકારી કેળવણી ખાતાએ મનસ્વીપણે એનો છેદ ઉડાડ્યો અને લોકોએ જડતાથી અત્યાર સુધી એ જોહુકમીને ટેકા આપ્યો છે.

એમની એ વાત અત્યાર સુધી લોકોએ ધ્યાન ઉપર નથી લીધી એ ખરાબર નથી થયું. પણ આટલા દિવસના અનુભવ પછી જરૂર કહી શકાય કે જે ફેરફાર થઈ ગયો છે એ થઈ ગયો છે. હ અને યનું જોડણીમાં ફરી સ્થાન સર્વામાન્ય થવું એ લગભગ અશક્ય છે. પણ એનું મુખ્ય કારણ એ નથી કે લોકોને એ એ શ્રુતિઓ વિષે વાંધો છે. પણ જનસ્વભાવ લખવાવાંચવામાં અને છાપખાનાંવાળાઓ ખીખાં ગોઠવવામાં જોડાક્ષરો વધે એ પસંદ નથી કરતા. જો હશ્રુતિ અને યશ્રુતિ વ્યક્ત કરવાને કાઈ સહેલો ઉપાય લિપિસુધારાને અંગે થાય તો શ્રી૦ નરસિંહરાવના પ્રયત્નને અત્યાર સુધી નથી મળ્યો એવો ટેકો જરૂર મળશે.

કેટલાક શબ્દો સારા લેખકોએ અથવા કવિઓએ વાપરેલા હોવા છતાં વપરાશમાં કાં તો આવ્યા નથી અથવા રહ્યા નથી. તેવા કાલગ્રસ્ત શબ્દોનો અર્થ કરવો પણ કોક કોક વાર મુશ્કેલ થઈ જાય છે. એવા શબ્દો નજીકના લલિપ્યમાં કાઈ વાપરે એવો સંભવ પણ નથી હોતો. એવા શબ્દોની જોડણી નક્કી કરી આપવાનું ખાસ પ્રયોજન નથી. છતાં અર્થકાશમાં તે કામ આવે એમ જાણી તેમને આ કાશમાં સ્થાન આપી + નિશાનીથી જુદા પાડ્યા છે.

દી. બ. કેશવલાલ ધ્રુવ તથા સ્વ. સર રમણભાઈએ જોડણીના નિયમો નક્કી કરવામાં અમને જ્યારે જ્યારે માગી ત્યારે મદદ આપી છે. તેમના અમે ઝાણી છીએ જ. તે ઉપરાંત ખીજ સંજ્ઞાનો તરફથી પણ ઘણી મદદ મળી છે. તે સર્વેનો અત્રે આભાર માનવો ઘટે છે.

જે કાશોમાંથી અમે શબ્દસંગ્રહ પ્રથમ ભેગો કર્યો તે કાશોના કર્તાઓનો અને પ્રસિદ્ધ કર્તાઓનો અહીં આભાર માનીએ છીએ. શ્રી લલ્લુભાઈ ગોકળદાસ, શ્રી. જીવનલાલ અમરશી, શ્રી. લાનુસુખરામ અને ભરતરામ, એમના કાશો તથા ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીનો ફારસીઅરખી કાશ એ અંગ્રેજોનો અમે વિશેષ ઉપયોગ કર્યો છે. આપેલો સંસ્કૃત કાશ વગર કાઈ ચક્ષાવતું જ નથી. ખીજ પણ કેટલાક કાશો અમે વાપર્યા છે. પ્રચલિત સાહિત્યમાંથી શબ્દો કાઢી આપવામાં ગોંડળના ભાઈ ચંદુલાલ પટેલ, રાજકોટના કવિ ત્રિભુવન વ્યાસ ઇ૦ મિત્રાએ કરેલી મદદની અહીં નોંધ લેવી ઘટે છે. વિદ્યાપીઠના અધ્યાપકોએ જે મદદ કરી છે તેમનો આભાર માનવાપણું હોય નહિ. જોડણીના નિયમો નક્કી થયા, આવેલી બધી સૂચનાઓનો વિચાર થયો, અને શબ્દોનો સંગ્રહ પણ બની શકે તેટલો સંપૂર્ણ કર્યો; પણ મુખ્ય કામ એ નિયમો અને સૂચનાઓને અનુસરીને એ બધા શબ્દો એકધારી રીતે અને અકારાદિ ક્રમ પ્રમાણે લખવાના એ તો રહી જ ગયું હતું. નરહરિભાઈએ એ કામ કેટલુંક કર્યું હતું, પણ વિશ્વનાથભાઈની મદદ ન મળી હોત તો કાશ આટલો જલદી પૂરો ન થાત. એમણે નિયમિતતાથી અને શાસ્ત્રીય રસથી એ કામ કરી આપ્યું એને માટે તેઓ ખાસ ધન્યવાદને પાત્ર છે. તેઓ આ કાશના કામમાંથી છેલ્લે છેલ્લે મુક્ત થયા. આખર સુધી રહી શક્યા હોત તો અમને ખૂબ આનંદ થાત. આખર સુધી તેઓ ન રહ્યા તોયે એમના ખંતની કદર તો કરવી જ જોઈએ.

ગુજરાતી જોડણી વિષે ચર્ચા કંઈ નહિ તો ૬૦ વરસથી ચાલતી આવી છે. જેમણે એ બાબતમાં લખ્યું છે તેમનાં નામ સહુ કાઈ જાણે છે. પણ જેમણે ખાનગીમાં ચર્ચા કરી

હોય, બીજાઓને પ્રેરણા આપી હોય, અને નિર્ણય આણવામાં મદદ કરી હોય એવા અગ્રાત ભાષારસિકા અને શિક્ષકો તો ઘણા હશે. એવા બધાના સંકલ્પોમાંથી જ નેડણીકાશ આખરે પેદા થાય છે. ફળવણી ખાતાએ નેડણીના કાંઈકે નિયમો તૈયાર કરી એ પ્રમાણે પાઠ્ય પુસ્તકો છપાવ્યાં એ જ વખતે જો આ વિષયનો સર્વાંગી વિચાર થયો હોત તો અત્યારે નેડણીનો સવાલ જ ઊભો ન થયો હોત. પણ તેમ ન બન્યું. તેથી વિદ્વાનોમાં અસંતોષ ફેલાયો અને નેડણીની ચર્ચા શરૂ થઈ. સ્વ. કવિ નર્મદાશંકરશી માંડીને અત્યાર સુધી જે લેખકોએ નેડણીની ચર્ચા કરી છે એમની સંખ્યા નાનીસૂની નથી. સ્વ. નવલરામ, સ્વ. કમળાશંકર, સ્વ. ગોવર્ધનરામ વગેરે વિદ્વાનોએ નેડણીમાં બ્યવસ્થા આણવાના પ્રયત્નો કર્યા છે. દી. બ. કેશવલાલ ધ્રુવ, શ્રી. નરસિંહરાવ ભોળાનાથ, શ્રી. આનંદશંકર ધ્રુવ વગેરે વિદ્વાન વિદ્વાનોએ પણ આ વિષય ઉદ્દીપિત કર્યો છે. એ બધાની મહેનત અમારી આગળ હતી તેથી જ અમે નેડણીના નિયમો સહેલાઈથી નક્કી કરી શક્યા. એ નિયમોની ચર્ચા સુઝે તેટલા બધા આધુનિક અધિકારીઓ આગળ મૂકી. જે લોકોના જવાબ આપ્યા તેમાંથી લગભગ બધાએ અમારા પ્રયાસને વધાવી લીધો અને ઓછેવત્તે અંશે પોતાની સંમતિ પણ આપી, અને જેટલી બીજી સૂચનાઓ તેમણે કરી તે અમારું ધોરણ સફળ કરવા માટે કયાં કયાં વિકલ્પો રાખવા જોઈએ વગેરેની બાબતમાં જ હતી. એ બધાનો વિચાર કરીને બીજી પત્રિકા બહાર પાડવામાં આવી હતી. આટલા બધા લોકોનું પ્રોત્સાહન ન હોત તો આવો કાશ તૈયાર કરવાને અમે સહેજે પ્રવ્રત્ત ન થાત. એટલે અમારો આ પ્રવૃત્તિમાં પ્રત્યક્ષ અપ્રત્યક્ષ લાગ લેનાર સઘળા ભાઈઓનો અમે આભાર માનીએ છીએ.

ફક્ત નેડણી જ આપીને કાશ પૂરો કરવાનું નક્કી કર્યા પછી અમુક મુદતની અંદર કાશ પૂરો થયો જોઈએ એવો આગ્રહ રાખીએ તો જ કામ ઊકલી શકે એમ હતું. નવજીવન મુદ્રણાલયના સંપૂર્ણ અને ઉત્સાહભર્યા સહકારની ખાતરી ન હોત તો મુદત બાંધવી અઘરી હતી. ભાઈ મોહનલાલ ભટ્ટે એવી જોળાધરી આપી, કાશ માટે ખાસ બીબાં વસાવી બધી જાતની અનુકૂળતા કરી આપી એટલે જ કાશ આજે પ્રસિદ્ધ થાય છે.

ફાગળ વદ ૭, સોમવાર
સં. ૧૯૮૫

દત્તાત્રેય બાળકૃષ્ણ કાલેતકર

જોડણીના નિયમો

૧. સંસ્કૃત તત્સમ શબ્દોની જોડણી મૂળ પ્રમાણે કરવી. ઉદા. મતિ, ગુરુ.

૨. ભાષામાં તત્સમ તથા તદ્ભવ બંને રૂપો પ્રચલિત હોય તો બંને સ્વીકારવાં.

ઉદા. કઠિન, કઠણુ; રાત્રિ, રાત; દશ, દસ; કાલ, કાળ; નહિ, નહીં.

૩. જે વ્યંજનાંત તત્સમ શબ્દો ગુજરાતી પ્રત્યયો લેતા હોય તેમને અકારાંત ગણીને લખવા. ઉદા. વિદ્વાન, જગત, અકસ્માત, પરિષદ.

આ નિયમ અંગ્રેજી, ફારસી, આરબી વગેરે ભાષાના શબ્દોને પણ લાગુ પડે છે. ઉદા. કુરબાન.

૪. પશ્ચાત્, કિંચિત્, અર્થાત્, ક્વચિત્, એવા શબ્દો એકલા આવે અથવા બીજા સંસ્કૃત શબ્દની સાથે સમાસમાં આવે ત્યારે વ્યંજનાંત લખવા. ઉદા. કિંચિત્કર, પશ્ચાત્તાપ.

આવાં અવ્યયો પછી જ્યારે જ આવે ત્યારે તેમને વ્યંજનાંત ન લખવાં. ઉદા. ક્વચિત્ જ.

૫. જ્યાં આરબી, ફારસી, અંગ્રેજી કે અન્ય પરભાષામાંથી અપભ્રંષ્ટ થયેલો શબ્દ રૂઢ થઈ ગયો હોય ત્યાં તે જ અર્થમાં તત્સમ શબ્દ ન વાપરવો. ઉદા. પર્પટ, ખ્વાહિશ, હૂબહૂ, ઇંગ્લિશ, ટિકેટ નહિ; પણ પાપડ, ખાએશ, આબેહૂબ, અંગ્રેજી, ટિકિટ.

૬. આરબી, ફારસી તથા અંગ્રેજી ભાષાના શબ્દો લખતાં તે તે ભાષાના વિશિષ્ટ ઉચ્ચારો દર્શાવવા ચિહ્નો ન વાપરવાં. ઉદા. ખિદમત, વિઝિટ.

૭. એ તથા એના સાંકડા તથા પહોળા ઉચ્ચારની ભિન્નતા દર્શાવવા ચિહ્નો વાપરવાં નહિ. પરંતુ અંગ્રેજી શબ્દોના એ એના ઉચ્ચારમાં ભ્રાન્તિ ન થાય માટે તે દર્શાવવા જોઈ માત્રાનો ઉપયોગ કરવો. ઉદા. ડોફી, ઓગસ્ટ, કોલમ.

૮. અનુસ્વારના ભિન્ન ભિન્ન ઉચ્ચારો દર્શાવવા ચિહ્નો વાપરવાં નહિ.

૯. બહેન, વહાણું, વહાલું, પહોળું, મહાવત, શહેર, મહેરબાન, મહાવરો, મહોર જેવા શબ્દોમાં, તથા કહે, રહે, પહેર, પહોંચ જેવા ધાતુઓમાં હ જુદો પાડીને લખવો.

૧૦. નાનું, મોટું, બીક, સામું, જિનું, મોર (આંખાનો), મોં, મોવું (લોટને), જ્યાં, ત્યાં, ક્યારે, જ્યારે, ત્યારે, મારું, તમારું, તારું, તેનું, અમારું, આવું વગેરેમાં હકાર ન દર્શાવવો.

નોંધ:—એટલે કે હ જ્યાં દર્શાવવો ત્યાં જુદો પાડીને દર્શાવવો, અને ન દર્શાવવો ત્યાં મુદત્ત ન દર્શાવવો. હ ને આગલા અક્ષર સાથે જોડવો નહિ.

૧૧. નાહ, આહ, સાહ, મોહ, લોહ, દોહ, કોહ, સોહ એ ધાતુઓને અનિયમિત ગણી તેમનાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે રૂપો સાધિત કરવાં.

નાહઃ—નાહું છું; નાહીએ છીએ; નહાય છે; નાહો છો; નાહો, -લા, -હી, -હું, -લાં; નાહીશ; નાહીશું; નહાશે; નહાશે; નહાત; નહાતો, -તી, -તું; નાહનાર; નાહવાનો અથવા નાવાનો; નાહેલો, -લી, -લું; નહા; નહાને; નાહવું.

નવડા(-રા)વવું; નવાવું; નવાય; નાવણ; નાવણિયો; નવેણ; નવાણ.

ચાહઃ—ચાહું છું; ચાહીએ છીએ; ચાહે છે; ચાહો છો; ચાહો, -લા, -હી, -હું, -લાં; ચાહીશ; ચાહીશું; ચાહશે; ચાહશે; ચહાત; ચહાતો, -તી, -તું; ચાહનાર; ચાહવાનો; ચાહેલો, -લી, -લું; ચાહ; ચાહને; ચાહવું.

ચહવડા(-રા)વવું; ચહવાવું; ચહવાય એ રૂપો શક્ય અને વ્યાકરણદષ્ટિએ પ્રામાણિક લાગે છે પણ આવા પ્રયોગો પ્રચલિત નથી.

સાહઃ—સાહ પ્રમાણે.

સવડા(-રા)વવું; સવાવું; સવાય.

મોહઃ—મોહું છું; મોહીએ છીએ; મોહે છે; મોહો છો; મોહો, -લા, -હી, -હું, -લાં; મોહીશ; મોહીશું; મોહશે; મોહશે; મોહત; મોહતો, -તી, -તું; મોહનાર; મોહવાનો; મોહેલો, -લી, -લું; મોહ; મોહને; મોહવું.

મોહડા(-રા)વવું; મોહાવું; મોહાય.

લોહઃ—લોહું છું; લોહીએ છીએ; લોહે છે; લોહો છો; લોહો, -લા, -હી, -હું, -લાં; લોહીશ; લોહીશું; લોહશે; લોહશે; લોહત; લોહતો, -તી, -તું; લોહનાર; લોહવાનો અથવા લોવાનો; લોહેલો, -લી, -લું; લોહ; લોહને; લોહવું.

લોવડા(-રા)વવું; લોવાય, લોવણિયું.

દોહઃ—દોહું છું; દોહીએ છીએ; દોહે છે; દોહો છો; દોહો, -હી, -હું, -લા, -લાં; દોહીશ; દોહીશું; દોહશે; દોહશે; દોહત અથવા દોહત; દોહતો, -તી, -તું; દોહનાર; દોહવાનો અથવા દોવાનો; દોહેલો, -લી, -લું; દોહ; દોહને.

દોવડા(-રા)વવું; દોવાવું; દોવણ; દોણી.

કોહઃ—કોહ પ્રમાણે.

કોવડા(-રા)વવું; કોવાવું; કોવાય; કોહણ; કોહવાણ; કોહવાટ.

સોહઃ—સોહ પ્રમાણે.

૧૨. કેટલાક ઢ ને બદલે હ અને ડ છૂટા પાડીને લખે છે. જેમકે, કહાડવું, વહાડવું. તેમ ન લખતાં કાઢ, વાઢ, કઢી, ટાઢ, અઢાર, કઢવું એમ લખવું. પરંતુ ચઢવું, લઢવું, દાઢમ ન લખતાં ચડવું, લડવું, દાડમ એમ લખવું.

૧૩. અલ્પપ્રાણ અને મહાપ્રાણ સંયુક્ત હોય એવા તદ્દલવ શબ્દોમાં મહાપ્રાણનું દ્વિત્વ કરવું. ઉદા. 'ચોખ્ખું', ચિટ્ટી, પથ્થર, ઝખ્ખો, સખ્ખર. પણ ચૂ તથા છનો યોગ હોય તો ચૂ છ લખવું, છૂ છ નહિ. ઉદા. અચ્છેર, પચ્છમ, અચ્છું.

૧૪. કેટલાક શબ્દોના ઉચ્ચારમાં ગુજરાતના કેટલાક ભાગમાં યશ્રુતિ થાય છે. ઉદા. જલ, આંખ, લાવ, લો, ઘો, ઇ. પણ તે લખવામાં દર્શાવવાની જરૂર નથી. જલ, આંખ, લાવ, લો, ઘો એમ લખવું.

૧૫. કેટલાક શબ્દોમાં (ઉદા. પારણું, બારણું, શેરડી, દોરડું, ખાંડણી, દળણું, ચાળણી, શેલડી) ર, ડ, ણ, લને બદલે ય ઉચ્ચાર થાય છે; ત્યાં મૂળ રૂપ જ લખવું.

૧૬. અનાદિ શ ના ઉચ્ચારની આખતમાં કેટલાક શબ્દોમાં પ્રાંતિક ઉચ્ચારભેદ છે. ઉદા० ડોશી-ડોસી; માશી-માસી; ભેંશ-ભેંસ; જાથ-જાસ; ખારશ-ખારસ; એંશી-એંસી. આવા શબ્દોમાં શ અને સ નો વિકલ્પ રાખવો.

૧૭. શક, શોધ, શું માં રૂઢ શ રાખવો; પણ સાકરમાં સ લખવો.

૧૮. વિશે અને વિષે એ બંને રૂપો ચાલે.

૧૯. તદ્ભવ શબ્દોમાં અંસ ઈ તથા ઉ સાનુસ્વાર કે નિરનુસ્વાર એ અનુક્રમે દીર્ઘ અને હ્રસ્વ લખવાં. ઉદા० ધણી, વીંછી, અહીં, દહીં, પિયુ, લાકુ, જુદું.

નોંધ—સામાન્ય રીતે ગુજરાતીમાં ર અથવા રુ લખવાનો રિવાજ નથી. ર જ વિશેષ પ્રચલિત છે. પરંતુ જ્યાં નિયમ પ્રમાણે હ્રસ્વ રુ લખવાનું હોય ત્યાં ર અથવા રુ લખવું. ઉદા० છોકરું, છોકરું; બૈરું, બૈરું.

અપવાદ—એકાક્ષરી શબ્દોમાં નિરનુસ્વાર ળ દીર્ઘ લખવો. ઉદા० જૂ, લૂ, થૂ, ખૂ, ભૂ.

૨૦. અનંત્ય ઈ તથા ળ પર આવતા અનુસ્વારનો ઉચ્ચાર પોચો થતો હોય ત્યારે ઈ કે ળ દીર્ઘ લખવાં. ઉદા० ઈંકું, સીંચણિયું, પીંછું, લૂંટ, પૂંછકું, વરસૂંદ.

અપવાદ—કુંવારું, કુંભાર, કુંવર, કુંવરી, સુંવાળું.

૨૧. શબ્દમાં આવતા યુક્તાક્ષરથી જ્યાં આગલા સ્વરને થડકો લાગતો હોય ત્યાં ઈ કે ળ જે હોય તે હ્રસ્વ લખવો. અનુસ્વારનો ઉચ્ચાર અનુનાસિક જેવો થતો હોય ત્યાં યુક્તાક્ષર ગણવો. ઉદા० કિસ્તી, શિસ્ત, કુક્કર, જુસ્સો, ચુસ્ત, છેતરપિંડી, જિંદગી, જિંજોડી, લુંગી, દુંદ, તુંડાઈ.

૨૨. જ્યાં વ્યુત્પત્તિને આધારે જુદી જોડણી ન થતી હોય તેવા બે અક્ષરના શબ્દમાં ઉપાંત્ય ઈ તથા ળ દીર્ઘ લખવાં. ઉદા० ચૂક, થૂઈ, વૂત, ખૂનો, ઝીણું, જનો.

અપવાદ—સુધી, દુખ.

૨૩. જ્યાં વ્યુત્પત્તિને આધારે જુદી જોડણી ન થતી હોય તેવા બેથી વધારે અક્ષરના શબ્દોમાં ઈ કે ળ પછી લઘુ અક્ષર આવે તો તે દીર્ઘ લખવાં, અને ગુરુ અક્ષર આવે તો હ્રસ્વ લખવાં. ઉદા० ખુશાલ, નીકળ, મૂલવ, વિમાસ, મજૂર, ખેડૂત, વસૂલ, મંજૂર, મરહૂમ, દુકાળ, સુતાર, કિનારો.

અપવાદ ૧—વિશેષણ પરથી થતાં નામો તેમ જ નામ પરથી બનતાં ભાવવાચક નામોમાં મૂળ શબ્દની જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદા० ગરીબ-ગરીબાઈ; વક્રીક-વક્રીકાત; ચીકણું ચીકણાઈ; મીઠું-મીઠાશ; જૂકું-જૂકાણું.

અપવાદ ૨—કેટલાક શબ્દો બોધતાં ઉપાંત્ય અક્ષર પર ભાર આવે છે ત્યાં ઈ કે ળ જે હોય તે દીર્ઘ કરવાં. ઉદા० કખીલો, ગોટીલો, દાગીનો, અરડૂસો, દંતડી.

નોંધ—જેમાં આ જાતનો ભાર નથી આવતો એવા શબ્દો: ટહુકો, ફઉડો, મહુડું.

૨૪. ચાર અથવા તેથી વધારે અક્ષરના શબ્દોમાં આદિ ઈ કે ળ હ્રસ્વ લખવાં. મિજલસ, હિલચાલ, કુદરત, કિલકિલાટ, ખિસકોલી, ટિપણિયો.

વિકલ્પ:—ગુજરાત-ગૂજરાત.

નોંધ—આ જાતનો શબ્દ સમાસ હોય તો સમાસના અંગભૂત શબ્દોની જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદા० ભૂલથાપ, બીજવર, હીલુકમાઉ.

૨૫. પ્રાથમિક શબ્દો પરથી ઘડાતા શબ્દોમાં તથા ધાતુનાં પ્રેરક અને કર્મણિ-પ્રયોગનાં રૂપોમાં પ્રાથમિક શબ્દ અથવા ધાતુની મૂળ જોડણી કાયમ ન રાખતાં ઉપર ક્રમ ૨૩ તથા ૨૪ પ્રમાણે જોડણી કરવી. ઉદા. જૂઠ, જુઠામણી; શીખ, શિખામણ; નીકળ, નિકાલ; જડ, જડાડ, જડમણ; મૂકવું, મુકાવું, મુકાવવું; જૂલવું, જુલાવું, જુલાવવું.

૨૬. શબ્દના અંધારણમાં ઈ પછી સ્વર આવતો હોય તો તે ઈ ને હ્રસ્વ કરી સ્વરની પહેલાં ય ઉમેરીને લખવું. ઉદા. દરિયો, કડિયો, રેટિયો, ફડિયો, ધોતિયું, માળિયું, કાઠિયાવાડ, પિયર, મહિયર, સહિયર, દિયર.

૨૭ ક. વિભક્તિ કે વચનના પ્રત્યયો લગાડતાં શબ્દની મૂળ જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદા. નદી-નદીઓ, સ્ત્રી-સ્ત્રીઓ, ખૂખી-ખૂખીઓ.

ખ. કરીએ, છીએ એમ લખવું. પણ થયેલું, ગયેલું, સચવાયેલું એવાં રૂપો દર્શાવ્યા પ્રમાણે લખવાં.

૨૮. પૈસો, ચૌદું, પૈડું, કૌંસ એમ લખવું. પણ પાઈ, પાઉંડ એ શબ્દો દર્શાવ્યા પ્રમાણે લખવા.

૨૯. સળ, મળ, જિંદગી, સમજ એમાં જ; તથા જોઝાટું, મોઝાર એમાં ઝ; અને સાંજમાં જ કે ઝ લખવો.

૩૦. આમલી-આંખલી, લીમડો-લીંખડો, તૂમડું-તૂંખડું, કામળી-કાંખળી, ડામવું-ડાંખવું, પૂમડું-પૂંખડું, ચાંદ્રો-ચાંદ્રો, સાલ્લો-સાડલો એ અને રૂપો ચાલે.

૩૧. કહેવડાવવું-કહેવરાવવું, ગવડાવવું-ગવરાવવું, ઉડાડવું-ઉરાડવું, ખેસાડવું-ખેસારવું જેવાં પ્રેરકરૂપોમાં ૩ અને ૨ નો વિકલ્પ રાખવો.

૩૨. જુવો, ધુવો નહિ પણ જુઓ, ધુઓ લખવું.

૩૩. કવિતામાં નિયમાનુસાર જોડણી વાપરી હ્રસ્વદ્વીર્ધ અતાવનારાં ચિહ્નો વાપરવાં.

૩૪. જે શબ્દોની જોડણી કે ઉચ્ચારને વિષે એકરૂપતા ચાલતી હોય તે શબ્દોની ઉપરના કોઈ નિયમો અનુસાર જુદી જોડણી થતી હોય છતાં પ્રચલિત જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદા. મુજ, તુજ, ટુકડો, ટુચકો, મુજબ, પૂગ્ગરી, મુદત.

કોશ વાપરનારને સૂચના

નામ તેમજ વિશેષણો પરથી થતાં લઘુતાવાચક રૂપો આ કોશમાં આવ્યાં નથી. એવા શબ્દોમાં મૂળ જોડણી જ કાયમ રહે છે.

શબ્દોની સંખ્યા ન વધારવાના ઉદ્દેશથી, જોડણીમાં ફેરફાર થતો હોય તેવાં બધાં જ ક્રિયાપદોનાં કર્મણ્ણિ તથા પ્રેરકરૂપો આપવાને બદલે, તેમાંનાં જોડલાં સામાન્ય વાપરમાં આવે એવાં છે તેવાંનાં જ રૂપો આપવામાં આવ્યાં છે.

૨ અને ૩ બંને સરખી રીતે સ્વીકાર્ય ગણેલાં છે. એટલે કોશમાં જ્યાં બેમાંથી એક આપેલું છે ત્યાં બીજું વાપરવાને વાધો નથી.

છાપવાની સગવડ ખાતર અને શબ્દોની સંખ્યા ન વધારવાના ઉદ્દેશથી, અનુસ્વારના વિકલ્પમાં અનુનાસિકા વપરાય છે તે વાપરીને જુદા શબ્દો આપેલા નથી. પણ જ્યાં જ્યાં અનુસ્વારને ઠેકાણે અનુનાસિક વાપરી શકાય ત્યાં ત્યાં તે વાપરવાની છૂટ છે. ઉદા. અંત-અન્ત; દંડ-દંડ.

વિશેષણ ઉપરથી તા, ત્વ, અને પછું લાગીને બનતાં નામોના અર્થ આપવામાં આવ્યા નથી. તેમ જ કેટલાક બહુ સામાન્ય શબ્દોના અર્થો આપવામાં આવ્યા નથી. ઉદા. ઉંદર, એટલો. પરંતુ જ્યાં તેનો પર્યાય ધ્યાનમાં લાવવાયોગ્ય લાગ્યો છે ત્યાં તે મૂક્યો છે. ઉદા. સાપ = સર્પ; ભુજંગ.

શબ્દોની જોડણીમાં પહેલા અક્ષરનો વિકલ્પ બતાવ્યો નથી. ઉદા. શિંગડું-શીંગડું.

છપાતી વખતે જે શબ્દોના અર્થો નહિ મળેલા કે કેટલાક નોંધવા જેવા રહી ગયેલા તેમને પરિશિષ્ટમાં આગળ ફૂદડી [*] મૂકી લીધા છે.

પર્યાયવાચક શબ્દોના અર્થ દરેક ઠેકાણે લખવાને બદલે એક જ ઠેકાણે લખી બીજા શબ્દોમાં, જુઓ અમુક શબ્દ, એમ બતાવવામાં આવ્યું છે.

ક્રિયાપદોનાં પ્રેરક કે કર્મણ્ણિરૂપોમાં જુદા અર્થ ન આપતાં અમુક ક્રિયાપદનું કર્મણ્ણિરૂપ કે પ્રેરકરૂપ એમ લખેલું છે. ઉપરાંત સ્વતંત્ર અર્થ હોય તો તે જુદો ઉમેરીને જણાવ્યો છે.

જ્યાં વિશેષણ અને નામ, કે વિશેષણ અને અભ્યયના અર્થ સરખા જ થતા હોય ત્યાં અર્થો ફરી ન લખતાં સાથે જ લખેલા છે. જેમકે, જુઓ વિવેચક, બરાબર.

ધડધડાટ, ધડધડ જેવા સ્વાનુકારી શબ્દોના અર્થ ન આપતાં (સ્વ.) સંજ્ઞા વાપરી છે. જ્યાં તે અવાજ શાનો છે એમ બતાવવું જરૂરી લાગ્યું છે ત્યાં સાથે કૌંસમાં (અમુકનો અવાજ) એમ ફરીને જણાવ્યું છે.

સંકેપોની સમજ

અં	અવ્યય
અં કિં	અકર્મક ક્રિયાપદ
ઉદાં	ઉદાહરણ
એં વં	એકવચન
કં	કચ્છી
કાં	કાઠિયાવાડી
કાં શાં	કાવ્યશાસ્ત્ર
ખં	ખગોળશાસ્ત્ર
ગં	ગણિત
જેં	જૈન
જ્યૈં	જ્યોતિષ
નં	નપુંસકલિંગ
નં બં વં	નપુંસકલિંગ બહુવચન
ન્યાં	ન્યાયદર્શન; ન્યાયશાસ્ત્ર
ન્યાં શાં	ન્યાયશાસ્ત્ર (પ્રમાણશાસ્ત્રના અર્થમાં)
પં	પદ્યમાં જ વપરાતો
પં વિં	પદ્યાર્થવિજ્ઞાનશાસ્ત્ર
પું	પુંલિંગ

પું બં વં	પુંલિંગ બહુવચન
પ્રં	પ્રમાણશાસ્ત્ર
પ્રં શાં	
ભૂં	ભૂગોળ
સ્વં	સ્વાનુકારી
લાં	લાક્ષણિક
વિં	વિશેષણ
વિં પું	વિશેષણ પુંલિંગ
વિં સ્ત્રીં	વિશેષણ સ્ત્રીલિંગ
વિં નં	વિશેષણ નપુંસકલિંગ
વૈં	વૈદક
વ્યાં	વ્યાકરણ
શં પ્રં	શબ્દપ્રયોગ
સં	સર્વનામ
સં કિં	સકર્મક ક્રિયાપદ
સં	સંજ્ઞાવાચક
સ્ત્રીં	સ્ત્રીલિંગ
સ્ત્રીં બં વં	સ્ત્રીલિંગ બહુવચન

ચિહ્નોની સમજ

+ કાલમસ્ત શબ્દ

* એ અર્થનો નહિ

(-) આગલા અક્ષરનો વિકલ્પ બતાવે છે:

કચ્છ(-ચ્છ)રો=કચ્છરો, કચ્છરો

માસોશ(-સસરો)=માસોશ, માસોસસરો

દક્ષ(-ક્ષ,-ખ)ણા=દક્ષણા, દક્ષિણા, દખણા

૦ આગલા અક્ષર પછી ઉમેરો બતાવે છે:

ક(૦ર)કરું=કકરું, કરકરું

કૈશિકી, ૦વૃત્તિ=કૈશિકી, કૈશિકીવૃત્તિ

* (કાશમાં) મૂળ શબ્દની પછીની ધ્વજી:—‘અર્થ’ નથી

મળી શક્યો, મળ્યો હશે તો પરિશિષ્ટમાં

મૂક્યો હશે-ત્યાં જુઓ’ એમ બતાવે છે

જોડણી કોશ

અ

અ પું સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો પહેલો
અક્ષર (૨) વિખણ; ઘણા; શિવ (૩) વ્યંજનથી
શરૂ થતા શબ્દની પૂર્વે નકારાચ્છે વપરાતો
અક્ષર ઉદા. 'અમુખ' (૪) વધારેપણું
બતાવવા વપરાતો. ઉદા. 'અધોર' (૫)
નિરર્થક વપરાતો. ઉદા. 'અણોપ' (૬)
વિરોધ બતાવવા વપરાતો. ઉદા. 'અસુર'
(૭) અપ્રશસ્તપણું બતાવવા વપરાતો.
ઉદા. 'અકાળ' (૮) તે સિવાયના બીજાનો
બોધ કરાવવા વપરાતો. ઉદા. 'અબ્રાહમણ'

અઉ નં કરડે એવું જીવડું (૨) સાપ (૩)
આઉ; અડણ

અઝણી વિં ઝણ વિનાનું

અક નં દુઃખ (૨) અધ; પાપ

અકચ વિં બોડું; વાળ વિનાનું (૨) પું
કેતુ (અહ) [માથા વિનાનો હોવાથી અકચ
કહેવાય છે.]

અકળ વિં + અકાળ; નકામું

અકટોવિકટ વિં અતિ મુશ્કેલ (૨) અતિ
ભયંકર

અકડાઅકડી સ્ત્રીં ચડસાચડસી (૨) કટોકટી
અકડાઈ સ્ત્રીં અઘડપણું; મગરૂરી (૨) ફાંકડા-
પણું

અકડાટ પું અકડાવું તે; અકડાવાની અસર
અકડાણું અં કિં સાંધાનું—અંગનું હાથ
જવું (૨) ભભકામાં ફરવું; મગરૂરીમાં રહેવું

અકતો પું કારીગરોની છટીનો દિવસ; આજીવ

અકથ વિં નહિ વર્ણવેલું (૨) અવર્ણનીય
અકથનીય વિં કહું ન જાય તેવું; અવર્ણનીય
અકથિત વિં કથિત નહિ એવું

અકથ્ય વિં અકથનીય

અકપટ નં કપટનો અભાવ

અકબર વિં સૌથી મહાન (૨) પું (સં.)
હિંદુસ્તાનનો એક મોગલ બાદશાહ. ઈ. સ.
૧૫૪૨-૧૬૦૫

અકબરહિલી સ્ત્રીં ઉઠાર દિલ રાખવું તે

અકબરશાહી વિં અકબર બાદશાહના સમય
અથવા રાજ્ય સંબંધી (૨) સ્ત્રીં
અકબરનો અમલ

અકબરી વિં અકબર સંબંધી (૨) અકબરે
પ્રવર્તાવેલું (૩) સ્ત્રીં ચાખાના લોટની
બનાવેલી એક સ્વાદિષ્ટ ચીજ

અકબંધ વિં જેમનું તેમ; વગર બોલેલું;
વગર તોડેલું

અકરણ વિં ઇંદ્રિય વગરનું (૨) દેહ, ઇંદ્રિયાદિ
રહિત (પરમાત્મા) (૩) કર્મોનું કર્યા ન
સમાન થવું તે

અકરણી વિં જેનું મૂળ બરાબર નીકળે તેવી
(રકમ); 'દેશનલ' (ગ.)

અકરણીમત વિં 'દેશનલ' (ગ.)

અકરણીપદી સ્ત્રીં 'દેશનલ એક્સ્પ્રેશન' (ગ.)

અકરણીફલ નં 'દેશનલ ફંક્શન' (ગ.)

અકરણીય વિં ન કરવા જેવું

અકરણીસમીકરણ નં 'દેશનલ ઇન્કવેશન' (ગ.)

અકરાકેર પું હાહાકાર વર્તી રહે એવો બનાવ;
ગજબ (૨) ભયંકર નાશ

અકરામ નં કૃપા; માન; બક્ષિસ

અકરાળ વિં અતિ ભયંકર

અકરાળવિકરાળ વિં અતિ ભયંકર

અકરાંતિયાવેડા પું બં વં અકરાંતિયાની
માફક વર્તવું તે

અકરાંતિયું વિં બહુ ખાનારું; ખાઉધરું

અકરેણુ વિં કરેણા વિનાનું; નિર્દય

અકરેણા સ્ત્રીં કરેણાનો અભાવ; નિર્દયતા

અકરું વિં અપ્રકટું; જીભે પગે બેઠેલું (૨)
અસ્થિર

અકર્કશ વિં કર્કશ નહિ એવું

અકર્ણુ વિં કાન વિનાનું (૨) બહેરું (૩)
પું સાપ

અકર્તા(-ત્તા)વ્ય વિં ન કરવા જેવું (૨) નં
દુરાચરણુ

અકર્તા(-ત્તા) પું કર્તા નહિ તે

અકર્તુમ અં ન કરવાને

અકર્તૃક વિં કર્તા વિનાનું

અકર્તાવ્ય વિં અકર્તાવ્ય

અકર્મ નં કર્મનો અભાવ (૨) ખોટું કામ

અકર્મક વિં જેને કર્મ ન હોય તેવું (ક્રિયાપદ)

અકર્મકર વિં કાર્યસાધક નહિ તેવું

અક(-ક)ર્મણુ વિં સ્ત્રીં અભાગળી (૨) કુલટા

અકર્મણ્ય વિં કામ કરવાને નાલાયક (૨) ન
કરવા યોગ્ય

અકર્મણ્યતા સ્ત્રીં

અક(-ક)ર્મી વિ. અભાગિયું (૨) કર્મ નહિ
કરનારું (૩) દુરાચારી

અકલ(-ળ) વિં ન કળી શકાય એવું

અકલ(-ળ)કલા(-ળા) સ્ત્રીં અગમ્ય લીલા;
માયા

અકલલકડિયું વિં 'હાજર સો હથિયાર' કરી
લે એવું; તરતખુદ્ધિવાળું

અકલક વિં નિષ્કલક; દોષ-અભરહિત

અકલા(-ળા) સ્ત્રીં કલાનો અભાવ (૨) ખરાબ
કળા; બેફાલણુ

અકલિ(-ળિ)ત વિં ન કળેલું-ન કદપેલું એવું

અકલી વિં અક્લવાળું (૨) કસળી; હિકમતી

અકલ્પિત વિં કલ્પિત નહિ તેવું; સાચું (૨)
ઓચિંત્ર

અકલ્પ્ય વિં ન કદપી શકાય એવું

અકલ્મય વિં કલ્મયરહિત

અકલ્યાણુ નં અશુભ; ભૂંડું

અકલિતા સ્ત્રીં ખરાબ કવિતા

અકસ પું દ્રેષ; ખાર

અકસખોર વિં ખારીલું

અકસર અં ધણું ખટું; ધણું કરીને

અકસીર વિં આખાદ; રામખાણુ (૨) સ્ત્રીં
ક્રીમિયો; રસાયણુ; પ્રત્યેક રોગ નષ્ટ કરે
તેવું ઔષધ

અકસમાત અં અચાનક; એકાએક (૨) પું
હોનારત

અકળ વિં અકલ

અકળકળા સ્ત્રીં અકલકલા

અકળવિકળ વિં આકળવિકળ; ખાવડું

અકળા સ્ત્રીં બુઝો અકલા

અકળામણુ સ્ત્રીં અમૂંઝણુ

અકળાવું અં કિં અમૂંઝાવું; ગભરાવું (૨)
કંટાળવું

અકળિત વિં અકલિત

અકંટક વિં કાંટા-આટખીલી વિનાનું

અકંપિત વિં સ્થિર

અકાક વિં સુખદુઃખથી પર

અકાજ વિં નકામું (૨) લાચાર

અકાતર વિં ખાયલું નહિ તેવું; હિંમતવાળું
(૨) ગભરાયા વિનાનું; સ્વસ્થ

અકાખર પું પ્રતિષ્ઠિત પુરુષ; મોટા માણસ
(૨) હોદ્દેદાર; અમલદાર

અકામ નં ન કરવા જેવું-ખરાબ કામ

અકામ(-મી) વિં કામવાસનાની અસરથી
મુક્ત (૨) નિષ્કામ; વાસનારહિત

અકાય વિં શરીર વિનાનું

અકાર પું 'અ' અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર (૨) અં
અકારણુ

અકારજ નં અકાર્ય; ખોટું કામ (૨) અં
વ્યર્થ

અકારણુ વિં કારણુ વગરનું (૨) અં કારણુ
વગર

અકારત(-થ) અં વ્યર્થ; નિષ્ફળ

અકારાંત વિં છેડે અકારવાળું

અકારું વિં અપ્રિય; અળખામણું

અકાર્ય વિં ન કરવા જેવું (૨) નં ઓટું કામ
 અકાલ(-ળ) વિં કવખતનું (૨) પું અયોગ્ય
 સમય; કવખત (૩) દુકાળ (૪) કાલા-
 તીત તે—પરમાત્મા
 અકાલ(-ળ)જ વિં અકાળે જન્મેલું—ઉત્પન્ન
 થયેલું
 અકાલ(-ળ)વૃક્ષ વિં અકાળે વૃક્ષ-ધરડું થયેલું
 અકાલિક વિં કવખતનું
 અકાલી પું શીખ સપ્રદાયનો એક કાંટો. (૨)
 એ સપ્રદાયનો અનુયાયી
 અકાલીન વિં કવખતનું
 અકાલીનતા સ્ત્રીં કાલવિપર્યાસ; 'એનેકોનિઝમ'
 અકાળ વિં (૨) પું જુઓ અકાલ
 અકાળજ વિં અકાલજ
 અકાળવૃક્ષ વિં અકાલવૃક્ષ
 અકાંડ વિં આકસ્મિક; આચિંતું
 અકિંચન વિં જેની પાસે કંઈ ન હોય તેવું;
 સાવ ગરીબ
 અકિંચિત્કર વિં જેનાથી કંઈ થાય નહિ એવું;
 નિર્માલ્ય (૨) વ્યર્થ; ફોકટ; નિષ્ફળ
 અકીક પું એક જાતનો લીસો, ચળકતો, રોતો
 પર્યટ
 અકીકિયો પું અકીકની વસ્તુઓ ખતાવનારો
 અકીતિ(-ત્તિ) સ્ત્રીં અપયશ; નામોશી
 અકીતિ(-ત્તિ)કર વિં અપયશ અપાવે એવું
 અકુટિલ વિં કુટિલ નહિ તેવું; વક્તા વિનાનું;
 નિખાલસ
 અકુતોભય વિં કોઈપણ તરફના ભય વિનાનું
 અકુલાંગના સ્ત્રીં કુલાંગના નહિ તેવી—કળત
 બેરી
 અકુલીન વિં નીચા કુળનું; કુળહીન
 અકુલીનતા સ્ત્રીં
 અકુલીનપણું નં
 અકુશલ(-ળ) વિં કુશળ નહિ એવું (૨) નં
 અનિષ્ઠ; અશુભ; ખૂંડ
 અકુશલ(-ળ)તા સ્ત્રીં
 અકુંઠ વિં અકુંઠિત
 અકુંઠિત વિં પાછું ન પડે તેવું; કાર્યસાધક;
 અપ્રતિહત (૨) તીક્ષ્ણ
 અકૂપાર પું સમુદ્ર
 અકૂત વિં (યોગ્ય રીતે) નહિ કરેલું (૨) નં પાપ

અકૂતાન વિં કરેલા કામને—ઉપકારને નહિ
 ભૂલનાડું; કૂતણ
 અકૂતાન વિં કરેલા કામને—ઉપકારને નહિ
 જાણનાડું; કૂતણ
 અકૂતાત્મા વિં અજ્ઞાની (૨) ઈશ્વરદર્શન
 નહિ પામેલું (૩) નિષ્ફળ
 અકૂતાર્થ વિં કૂતાર્થ નહિ એવું; પોતાનો અર્થ
 સાધ્યો નથી એવું; કમનસીબ
 અકૂત્ય નં ન કરવા જેવું કામ; અપકૂત્ય
 અકૂત્રિમ વિં સ્વાભાવિક; કુદરતી
 અકૂત્રિમતા સ્ત્રીં
 અકૂપણ વિં કૂપણ નહિ એવું; ઉદાર
 અકૂપા સ્ત્રીં કૂપાનો અભાવ; અવકૂપા
 અકેક(-કુ) વિં એક પછી એક (૨) પ્રત્યેક; ફરેક
 અકોટ પું સોપારીનું ગાડ (૨) સોપારી
 અકોટી સ્ત્રીં સોપારી ઘાટનું સ્ત્રીઓના કાનનું
 ધરણું; પૂધરીઓનાં જૂમખાંવાળું લોળિયું
 અકોટો પું અકોટી
 અકોણું વિં ભળી ન જાય તેવું (૨) કોઈનું
 ન માને તેવું (કા.)
 અકૌશલ(-લ્ય) નં અણુઆવદત
 અક્કડ વિં કડક; વળી ન જાય એવું; (૨)
 ટટાર (૩) મગજખીવાળું
 અક્કડખાજ વિં રોકી; ફાંકડું; વરણાગિયું
 અક્કરઅક્કર અં અણુધારી રીતે (૨) ગમે
 તેમ કરીને; આડુંઅવળું સમજાવીને
 અક્કર્મણુ વિં સ્ત્રીં જુઓ અક્કર્મણુ
 અક્કર્મી વિં જુઓ અક્કર્મી
 અક્કલ સ્ત્રીં બુદ્ધિ
 અક્કલક(-ગ)રો પું એક વનસ્પતિ—ઔષધિ
 અક્કલખાજ વિ. બુદ્ધિશાળી
 અક્કલબેર પું એક વનસ્પતિ—ઔષધિ
 અક્કલમડું વિં મંદ બુદ્ધિવાળું (કા.)
 અક્કલમંદ વિં બુદ્ધિશાળી
 અક્કલમંદી સ્ત્રીં અક્કલમંદપણું
 અક્કલવંત વિં અક્કલમંદ
 અક્કલવાન વિં અક્કલમંદ
 અક્કલહોશિયારી સ્ત્રીં બુદ્ધિકોરાલ્ય (૨) આ
 શબ્દનો ઉપયોગ ખતપત્રોમાં એવા અર્થમાં
 થાય છે કે દસ્તાવેજ કરી આપનારે તે બુદ્ધિ-
 પૂર્વક કરી આપ્યો છે—કોઈએ છતરીને
 કે આડુંતેડું સમજાવીને કરાવી લીધો નથી.

અક્ષા સ્ત્રી० અક્ષોભા; ભાઈબંધી તોડવી તે
 અક્ષેક વિ० જુઓ અક્ષેક
 અકટોખર પું० અકટોખર
 અકમ વિ० કમબદ્ધ નહિ તેવું; અનિયમિત
 (૨) પું० કમ નહિ તે
 અક્રિય વિ० નિષ્ક્રિય (૨) નિરુદ્ધોગી; સુસ્ત
 અકૂર વિ० કૂર નહિ તેવું; દયાળુ (૨) પું० (સં.)
 શ્રીકૃષ્ણના પિત્રાઈ કાકા અને ભક્ત
 અકોધ પું० કોધનો અભાવ; શાન્તિ
 અકોધી વિ० શાન્ત
 અકલાંત વિ० કલાંત નહિ એવું
 અકિલ્લ વિ० કિલ્લ નહિ એવું
 અકલેષ વિ० ભીંજવી ન શકાય એવું
 અક્ષ પું० રમવાનો પાસો (૨) માળાનો મણકો
 (૩) ધરી (૪) આંખ (૫) જ્ઞાનેન્દ્રિય (૬)
 વિષુવવૃત્તથી ઉત્તર દક્ષિણ કોઈ પણ જગાતું
 અંતર (ભૂ.)
 અક્ષણિક વિ० ક્ષણિક નહિ તે; સ્થિર; કાયમી
 અક્ષણુ ન० + આખાથી ભરેલું પાત્ર
 અક્ષત વિ० ઈજ્ઞ પામ્યા વિનાતું; સુરક્ષિત;
 અખંડ (૨) પું० બંધન ધાર્મિક ક્રિયામાં
 અથવા મંગળ પ્રસંગે કોઈને વધાવી લેવામાં
 વપરાતા વગર ભાંગેલા, અણિશુદ્ધ અનાજના
 દાણા—આખા, ડાંગર, ઘઉં, જવ વગેરે
 અક્ષતયોનિ(-ની) વિ० સ્ત્રી० જેનું કૌમાર
 ખંડિત નથી થયું એવી
 અક્ષતા વિ० સ્ત્રી० અક્ષતયોનિ
 અક્ષમ વિ० અશક્ત; અસમર્થ (૨) અસહિષ્ણુ
 અક્ષમા સ્ત્રી० ઈર્ષા (૨) ક્રોધ
 અક્ષમાપક ન० અંશ ઉપરથી ગ્રહ—નક્ષત્ર જોવાનું
 એક પ્રકારનું ચંત્ર
 અક્ષમાલા(-ળા) સ્ત્રી० રુદ્રાક્ષની માળા (૨)
 જપમાળા
 અક્ષમાશીલ વિ० ક્ષમાશીલ નહિ એવું
 અક્ષમ્ય વિ० ક્ષમ્ય નહિ એવું
 અક્ષય(-યી, -ચ્ય) વિ० કદી ક્ષીણ ન થાય એવું;
 અવિનાશી (૨) અખૂટ
 અક્ષયતૃતીયા સ્ત્રી० અખાત્રીજ; વૈશાખ સુદ
 ત્રીજ
 અક્ષયધામ ન० વૈકુંઠ (૨) મોક્ષ
 અક્ષયનૃમ્મી સ્ત્રી० અખેનોમ; કાશતક સુદ નોમ

અક્ષયપદ ન० મોક્ષ
 અક્ષયપાત્ર ન० જેમાંથી વસ્તુ ખૂટેજ નહિ
 એવું વાસણ
 અક્ષયવટ પું० (સં.) અક્ષય—પ્રલયકાળે પણ
 જેનો નાશ નથી એમ મનાય છે એ—
 પ્રયાગમાં આવેલો એક વડ
 અક્ષયવાણી સ્ત્રી० ખૂટે નહિ એવી વાણી (૨)
 સરસ્વતી
 અક્ષયી(-ચ્ય) વિ० જુઓ અક્ષય
 અક્ષર વિ० અવિનાશી (૨) પું० વર્ણ (ભાષા)
 (૩) હરફ; ખોલ (૪) પું० બંધન દસ્કત
 (૫) વિધિના લેખ (૬) નં અક્ષ
 અક્ષરગણિત ન० ખીજગણિત
 અક્ષરછંદ પું० અક્ષરવૃત્ત
 અક્ષરજ્ઞાન ન० લખતાં વાંચતાં આવડવું તે
 અક્ષરદેહ પું० નાશ ન પામે એવું શરીર (૨)
 કીર્તિ (૩) સાહિત્યકૃતિ
 અક્ષરધામ ન० કદી નાશ ન પામે તેવું ધામ;
 બ્રહ્મલોક; મોક્ષ
 અક્ષરપદ ન० અવિનાશી અને શાશ્વત સ્થિતિ;
 મુક્ત દશા
 અક્ષરપદ્ધતિ સ્ત્રી० વર્ણમાળાની યોજના
 અક્ષરખંધ પું० અતટ સંખંધ; ગાઠ મૈત્રી (૨)
 અક્ષરેનું ખંધારણ (૩) દસ્કત
 અક્ષરમાલા(-ળા) સ્ત્રી० મૂળાક્ષર; વર્ણમાળા
 અક્ષરમેળ વિ० અક્ષરના માપવાળો (છંદ)
 અક્ષરરચના સ્ત્રી० અક્ષરપદ્ધતિ
 અક્ષરવિન્યાસ પું० શુદ્ધ લેખનવિદ્યા; જોડણી
 અક્ષરવૃત્ત ન० અક્ષરમેળ વૃત્ત—છંદ
 અક્ષરશત્રુ વિ० કાળા અક્ષરને કૂટી મારે એવું;
 અક્ષણ
 અક્ષરશઃ અ० અક્ષરે અક્ષર
 અક્ષરાતીત વિ० ભાષાથી જેનું વર્ણન ન થઈ
 શકે તેવું; (પરમાત્મતત્ત્વ)
 અક્ષરાર્થ પું० શબ્દાર્થ; સંકુચિત અર્થ
 અક્ષરોપગુણ પું० વર્ણોપગુણ; 'ચિત્તરસ કોઈ-
 -દિસન્ટ' (ગ.)
 અક્ષવિદ વિ० પાસા રમી બાજનારું; જુગારી
 અક્ષવિદ્યા સ્ત્રી० પાસા નાખવાની વિદ્યા; જુગાર
 અક્ષવૃત્ત ન० અક્ષાંશ દર્શાવવા માટે વિષુવ-
 વૃત્તથી સમાંતરે દોરેલી વર્તુલાકાર લીટી

અક્ષતંત્ર્ય નં અક્ષત્ય
અક્ષાંતિ સ્ત્રીં ક્ષાંતિનો અભાવ
અક્ષાંશ પું વિષુવવૃત્તથી સમાંતરે ઉત્તર દક્ષિણ દોરેલી ગોળ રેખાઓમાંની કોઈ પણ. તે કુલ ૧૮૦ છે.
અક્ષાંશવૃત્ત નં વિષુવવૃત્તથી સમાંતરે દક્ષિણ અને ઉત્તરે પૂર્વથી પશ્ચિમ લગી દોરેલું વર્તુલ
અક્ષિ સ્ત્રીં આંખ
અક્ષિદોશ(-ષ) પું આંખનો ગોખલો
અક્ષિગોલક પું આંખનો ડોળો
અક્ષિતારક પું આંખની કીકી
અક્ષિતારા સ્ત્રીં આંખની કીકી
અક્ષિપદ્મ નં પાંપણ
અક્ષિપટ નં આંખની કીકી પાછળનો પ્રકારી ગ્રહણ કરનારો પટ્ટો; 'રેટિના'
અક્ષિપટલ નં આંખનું પટળ; કીકી ઉપર વળેલી છારી
અક્ષિકૃદં વિં કાણું; આંધળું
અક્ષીણ વિં ક્ષીણ નહિ થયેલું એવું
અક્ષુણ્ણ વિં ક્ષુણ્ણ-વટાંયેલું નહિ તેવું (૨) પગરવટ વિનાનું (૩) અજિત; ફેતેહમંદ
અક્ષુબ્ધ વિં ક્ષોભ પામ્યા વિનાનું; સ્વસ્થ (૨) નહિ ડહોળાયેલું
અક્ષુભિત વિં જુઓ અક્ષુબ્ધ
અક્ષોણી સ્ત્રીં + અક્ષોહિણી
અક્ષોભ પું સ્વસ્થતા
અક્ષોહિણી સ્ત્રીં ૨૧, ૮૭૦ રથ; ૨૧, ૮૭૦ હાથી; ૬૫, ૬૧૦ ઘોડા તથા ૧,૦૯,૩૫૦ પાયદળની બનેલી લશ્કરની એક ટુકડી
અખ(-ખખ)ડ વિં નહિ ખેડાવું; પડતર (ખિતર) (૨) જેમાં ઘાસ પણ ન ભીંગે એવું
અખડહહાડા પું બં વં કામ કરવાનું મન ન થાય એવા દિવસો (૨) કામકાજ વિનાના, કંટાળો આવે એવા દિવસ
અખડખખડ વિં ખાડાખેયાવાળું; જાંચુંનીચું; આહું'અવળું
અખડાખખડી વિં અખડખખડ
અખડાવું અંકિઃ અફળાવું; ટિચાવું; અથરાવું
અખત(-ત)ર(-રું) વિં મેલું; નકારું (૨) શબ્દોના અર્થને અવળા લઈ પોતાની ભતને ડાહ્યું માનવું-મનાવવું

અખતરડાહું વિં દોડડાહું
અખતરાખેર વિં અખતરા કર્યા કરે તેવું; અખતરાનું શોખીન
અખતરાખાજ વિં અખતરાખેર
અખતરું વિં જુઓ અખતર
અખતરો પું પ્રયોગ
અખતર વિં જુઓ અખતર
અખત્યાર પું અધિકાર (૨) પસંદગી
અખત્યારનામું નં અખત્યારપત્ર
અખત્યારપત્ર પું; નં મુખત્યારનામું; સનદ
અખત્યારી સ્ત્રીં સત્તા; અધિકાર
અખની સ્ત્રીં ગિલ્લીદંડાનો એક દાવ; આંખી
અખખાર પું; નં વર્તમાનપત્ર; છાપું
અખખારનવીસ પું ખખરપત્રી (૨) છાપાનો લખનારો
અખમ વિં ન ખમી શકે એવું (૨) નાજુક (૩) અસમર્થ
અખર વિં અસહ્ય (૨) સ્ત્રીં પડતર જમીન; ચરો
અખરામણ નં દૂધ આખરવા મોઢે તેમાં નાખવાની ખટારા; મેળવણ
અખરોટ નં એક મેવો
અખંડ વિં આખું
અખંડતા સ્ત્રીં
અખંડપણું નં
અખંડરાશિ પું પૂર્ણાંક પરિમાણ (ગ.)
અખંડસૌભાગ્ય નં સૌભાગ્યની અખંડિતતા; સ્ત્રીના મરણ સુધી પતિ જીવતો હોય તેવું તેનું સૌભાગ્ય
અખંડસૌભાગ્યવતી વિં સ્ત્રીં પોતાના મરણ સુધી પતિ હયાત હોય તેવી સ્ત્રી (૨) સોહાગણના નામ આગળ મૂકવામાં આવતું વિશેષણ
અખંડસ્તાવી વિં સદા વહેતું
અખંડિત વિં ખંડિત નહિ એવું
અખંતર વિં મેલું (૨) નં ભૂતપ્રેત; વળગાડ
અખાજ(-ઘ) વિં ન ખાવા યોગ્ય (૨) નં નિષિદ્ધ ખોરાક; માંસ
અખાડ પું અપાઠ; મહિનાનું નામ
અખાડા કરવા અંકિઃ આંખ આડા કાન કરવા; નં ગણકારવું

અખાડો પું કુસ્તી કરવા માટે બનાવેલી જગા
(૨) કસરતશાળા (૩) ખાવાઓ પડ્યા રહેતા
હોય તે જગા (૪) સમઘ્યસનીઓને એકઠા
થવાની જગા

અખાત વિં નહિ ખોદેલું (૨) પું
જમીનની અંદર ગયેલો સમુદ્રનો ફાંટો (૩)
ખોદ્યા વગર બનેલું—કુદરતી તળાવ;
સરોવર

અખાત્રીજ સ્ત્રીં અક્ષયતૃતીયા

અખાદ વિં અખાજ

અખિયાણું નં શુભ કાર્યના આરંભમાં જોર
તથા વસવાયાંને અપાતી બક્ષિસ

અખિયાતું વિં જરા પણ ક્ષતિ—દંત પામ્યા
વિનાનું; સહીસલામત (૨) તંદુરસ્ત

અખિલ વિં આખું; સમસ્ત

અખૂટ વિં ખૂટે નહિ એવું

અખે વિં + અક્ષય

અખેનોમ સ્ત્રીં અક્ષયનવમી

અખેપાત્ર નં + અક્ષયપાત્ર

અખોડ નં અખરોટ

અખોવન વિં આખું (૨) સ્ત્રીં જેનું એક પણ
સંતાન મરી ન ગયું હોય એવી સૌભાગ્ય-
વતી સ્ત્રી

અખખઈ વિં + અક્ષયી

અખખડ વિં અખડ

અખ્ય વિં + અક્ષય

અગ વિં ગમન ન કરી શકે એવું (૨) પું
ઝાડ (૩) પર્વત (૪) રાક્ષસ

અગ(-ગ)ડ પું. સાઠમારીનું મેદાન (૨) (કા.)
સોગન

અગજ વિં પર્વતમાં રહેનારું (૨) પહાડમાં
થયું

અગડખંખ વિં ઘણું જડું; ફાંદવાળું; જાળ
મટોળ (૨) પું એક વતનો અવધૂત

અગડંભગડં વિં ખરુંખોટું (૨) નં ગમે
તેવી ખરીખોટી—અસ્પષ્ટ ખાંદી

અગહિત વિં અસંખ્ય

અગણું વિં ત્રીજું

અગણોતર વિં ૧૬

અગણ્ય વિં ગણી ન શકાય એવું

અગણ્યા(ંઓ)શી(-સી) વિં ૭૬

અગતિ સ્ત્રીં અવગતિ; નરકમાં પડવું તે (૨)
અમુક વિષયમાં પ્રવેશ નહિ તે

અગતિક વિં અવગતિ પામેલું (૨) સાચાર
અગતિકતા સ્ત્રીં

અગતિયો પું એક લીલું ચળકવું ને ભડવું
જવડું

અગત્ય સ્ત્રીં જરૂર (૨) મહત્ત્વ

અગધિયો પું એક ઝાડ

અગદ નં દવા

અગન સ્ત્રીં અગ્નિ (૨) બળતરા; ઝાળ; લાલ્હ

અગનગાડી સ્ત્રીં આગગાડી

અગમ વિં અગમ્ય; ઇંદ્રિયાતીત (૨) નં
ભવિષ્ય

અગમચેતી સ્ત્રીં દૂરઅદેશી

અગમદોરો પું ઘોરાના ગળાનો એક શણગાર

અગમનિગમ નં ભૂત અને ભવિષ્ય (૨) વેદ
અને શાસ્ત્ર

અગમપદ્ધત સ્ત્રીં આગળનું તથા પાછળનું
તે; ભૂત અને ભવિષ્ય

અગમપંથ પું નહિ જવા જેવો—અનુભૂતિ,
ગૂઢ રસ્તો (૨) ઈશ્વરપ્રાપ્તિનો માર્ગ

અગમખુદ્ધિ સ્ત્રીં અગાકથી ભવિષ્યનો વિચાર
કરી શકનારી ખુદ્ધિ (૨) વિં અગમ-
ખુદ્ધિવાળું

અગમખૂધિયું વિં અગમખુદ્ધિવાળું

અગમભાખી વિં ભવિષ્ય ભાખનાર

અગમવાણી સ્ત્રીં ગૂઢ વાણી (૨) ભવિષ્ય-
વાણી (૩) વેદવાણી

અગમો પું અણુગમો

અગમ્ય વિં જ્યાં ન જઈ શકાય એવું (૨)
ગૂઢ (૩) ન જવા જેવું; નિષિદ્ધ

અગમ્યતા સ્ત્રીં

અગમ્યા વિં સ્ત્રીં જેની સાથે સંગ નિષિદ્ધ
હોય એવી (સ્ત્રી)

અગમ્યાગમન નં નિષિદ્ધ સ્ત્રી સાથે વ્યભિ-
ચાર; એક મહાપાપ

અગમ્યાગામી વિં પું અગમ્યાગમન કરનાર;

અગર પું મીઠું પકવવાની જમીન (૨) અગર;
અંદન (૩) અં અથવા; જે

અગરજો અં જોકે

અગરબત્તી સ્ત્રીં મૂપસજી
 અગરબત્તી વિં અગ્રાલ
 અગરબત્તી પું ૦ ૫૦ ૫૦ જર અથવા બાજરીના
 લીલા સાંકા
 અગરિયલ્લુ સ્ત્રીં મીઠું પકવનારી સ્ત્રી (૨)
 અગરિયાની સ્ત્રી
 અગરિયો પું ૦ મીઠું પકવનારો; અગરરાખનારો
 અગરી સ્ત્રીં જુઓ અગરિયલ્લુ
 અગર નં એક જાતનું સુગંધી લાકડું; ચંદન
 અગરહીય વિં ગરહીય નહિ એવું
 અગરહીત વિં ગરહીત નહિ એવું
 અગલ સ્ત્રીં ગળી
 અગલખગલ અં આસપાસ
 અગલાંપગલાં નં ૦ ૫૦ ૫૦ (કા.) અધરણી વખતે
 સીમંતિનીને ભરાવવામાં આવતાં પગલાં
 અગવડ સ્ત્રીં સગવડ ન હોય તે; સંકટાશ;
 મુસીબત
 અગવાડું નં આંગણું (૨) મોખરાનો ભાગ
 અગવાડો પું ૦ આંગણું (૨) કાંચળી અથવા
 અગરખાનો આગલો ભાગ
 અગવો પું ૦ આગળ ચાલનાર; ભોમિયો (૨)
 નેતા
 અગસ્તિ પું ૦ (સં.) એ નામના એક પ્રાચીન
 ઋષિ (૨) એ નામનો તારો
 અગસ્ત્ય પું ૦ (સં.) જુઓ અગસ્તિ
 અગળ વિં આગળે નહિ તેવું (૨) નહિ
 આગળેલું (૩) અલુગળ; વગર ગાળેલું
 અગાઉ અં પૂર્વે; પહેલાં
 અગાડી અં આગળ
 અગાડીપછાડી અં આગળપાછળ (૨) સ્ત્રીં
 ઘોડાને ગળે અને પગે બાંધવાનાં દોરડાં તે
 અગાત અં અગાઉ
 અગાધ વિં જેનો તાગ ન આવે એવું; અતિ
 ઊંડું
 અગામું વિં અગમ્ય
 અગાર પું ૦; નં ૦ + જુઓ આગાર
 અગારી(-સી) સ્ત્રીં ધરના ઉપલા ભાગમાં
 કરેલી ખુદ્દી છાબધ જગા; ગચ્છી
 અગામું વિં ટાંકણ વિનાનું; આકારી સુધી
 ખુદ્દું
 અગિયર પું ૦ + અજગર

અગિયાર વિં ૧૧
 અગિયારમું વિં દશ પછીનું (૨) નં મરણ
 પછીના અગિયારમે દિવસે કરવામાં આવતી
 કાયટાની ક્રિયા (૩) તે દિવસનો
 જમણવાર
 અગિયારશ(-સ) સ્ત્રીં પખવાડિયામાંની
 અગિયારમી તિથિ (૨) એ દિવસે પળાવું
 વ્રત
 અગિયારશિ(-સિ)પું વિં અગિયારશનું વ્રત
 કરનારું
 અગિયારા પું ૦ ૫૦ ૫૦ ૧૧×૧૧=૧૨૧ થી તે
 ૧૧×૨૦=૨૨૦ સુધીના ધરિયા
 અગિયારી સ્ત્રીં પારસી લોકોનું મંદિર
 અગુણ્ણ વિં ગુણ્ણ નહિ એવું
 અગુણી વિં અવગુણવાળું (૨) ગુણપાઠ નહિ
 જાણનારું
 અગુવો પું ૦ જુઓ અગવો
 અગૂઠ વિં ગૂઠ નહિ તેવું
 અગોચર વિં ઇંદ્રિયાતીત; અગમ્ય (૨) પગ
 મૂકવો ગમે નહિ અથવા પગ મૂકી
 શકાય નહિ એવું (કા.)
 અગોપ વિં અલોપ
 અગોર પું ૦ + ગુરુ નહિ તે
 અગગડ પું ૦ જુઓ અગડ
 અગ્નિ પું ૦ દેવતા (૨) પ્રકાશ અને ઉષ્ણતાનો
 અધિષ્ઠાતા દેવ (૩) પંચ મહાભૂતોમાંનું તેજ-
 તત્ત્વ (૪) જઠરાગ્નિ; પાચક તત્ત્વ (૫)
 અગ્નિકોણનો દેવ
 અગ્નિઅન્ન નં અગ્ન્યન્ન
 અગ્નિકણ્ણ પું ૦ તણુઓ
 અગ્નિકર્મ નં અગ્નિમાં હોમ કરવો તે (૨)
 અગ્નિપૂજા (૩) રાંધણું તે
 અગ્નિકાષ્ઠ નં બાળવાનાં લાકડાં (૨) અરણીનું
 લાકડું
 અગ્નિકુમાર પું ૦ (સં.) અગ્નિ મારફતે ઉત્પન્ન
 થયેલા શિવના પુત્ર-કાતિકેય (૨) જઠરાગ્નિને
 વધારે એવી એક ઔષધિ
 અગ્નિકુંડ પું ૦ વેદી
 અગ્નિકોણ પું ૦ દક્ષિણ અને પૂર્વ વચ્ચેનો
 ખૂણો
 અગ્નિક્રિયા સ્ત્રીં મુદ્દાને બાળવાની ક્રિયા

અગ્નિહોત્રા સ્ત્રીં આતસળાણ
 અગ્નિપૂજા પું અગ્નિકોણ
 અગ્નિગર્ભ વિં જેના ગર્ભમાં અગ્નિ હોય
 એવું (૨) નં અરણી (૩) ચક્રમક
 અગ્નિત્રય પું; નં ત્રણ પ્રકારના શાસ્ત્રોક્ત
 અગ્નિ (ગાહરૂપત્ય, આહવનીય અને દક્ષિણ)
 અગ્નિદાતા વિં રાખને આગ મૂકનાર
 અગ્નિદાહ પું મુદદાને બાળવું તે
 અગ્નિદિવ્ય નં અગ્નિપરીક્ષા
 અગ્નિદીપન વિં જઠરાગ્નિને સતેજ કરનારું
 અગ્નિદીપ્તિ સ્ત્રીં જઠરાગ્નિનું સતેજ થવું તે
 અગ્નિનૌકા સ્ત્રીં આગબાંટ
 અગ્નિપરિચ્છેદ પું શાસ્ત્રોક્ત અગ્નિને અખંડ
 રાખવાનું ઘત
 અગ્નિપરીક્ષા સ્ત્રીં અગ્નિ વરે પરીક્ષા કરવી
 તે (૨) આકરી કરોટી
 અગ્નિપૂજક વિં અગ્નિને પૂજનારું
 અગ્નિપ્રદ વિં જઠરાગ્નિ પ્રદીપ્ત કરે એવું
 અગ્નિપ્રવેશ પું અગ્નિમાં દાખલ થવું તે (૨)
 સ્ત્રી પોતાના પતિની ચિતામાં બળી મરે તે
 અગ્નિમંથન નં (અરણીના) ધર્ષણથી અગ્નિ
 પેદા કરવા તે
 અગ્નિમાંધ નં જઠરાગ્નિની મંદતા
 અગ્નિરથ પું આગગાડી
 અગ્નિવર્ધ(-ર્હ)ક વિં અગ્નિ—જઠરાગ્નિને
 વધારે એવું
 અગ્નિવૃદ્ધિ સ્ત્રીં અગ્નિદીપ્તિ
 અગ્નિશાલા(-ળા) સ્ત્રીં પવિત્ર અગ્નિ
 રાખવાનું સ્થાનક
 અગ્નિશિખા સ્ત્રીં અગ્નિની જ્વાળા (૨)
 એક વનસ્પતિ
 અગ્નિદોમ પું એ નામનો યજ્ઞ
 અગ્નિસંસ્કાર પું મુદદાને બાળવાની ક્રિયા
 અગ્નિહોત્ર નં પરણેલા બ્રાહ્મણે વિવાહના
 સાક્ષીબૃત્ત અગ્નિને નિરંતર જ્વરૂત રાખી
 પત્ની સાથે તેમાં નિત્ય હોમ કરવો તે;
 શાસ્ત્રોક્ત અગ્નિમાં સવારસાંજ હોમ
 કરવાનું કર્મ
 અગ્નિહોત્રી વિં અગ્નિહોત્ર કરનાર
 અગ્ન્યશ્વ નં જેમાંથી અગ્નિ વરસે એવું
 બાણ

અથ વિં આગળ પડતું; મુખ્ય; પહેલું (૨)
 નં અણી; ટાચ; છેડા
 અથગાહ્ય વિં ગણતરીમાં પહેલું આવે તેવું;
 મુખ્ય
 અથગામી વિં આગળ ચાલનાર; આગેવાન
 અથગર વિં આગળ ચાલનારું
 અથજ વિં પહેલું જન્મેલું (૨) પું મોટા
 બાઈ (૩) બ્રાહ્મણ
 અથજન્મા પું બ્રહ્મા (૨) જુઓ અથજ
 અથજ વિં સ્ત્રીં પહેલી જન્મેલી—મોટી બહેન
 અથજાતિ સ્ત્રીં બ્રાહ્મણ નતિ
 અથણિયો પું અગ્રણી
 અથણી પું આગેવાન
 અથફૂત પું આગળથી સમાચાર લઈ જનાર
 અથધાન્ય નં વર્ષનો પહેલો—ચામાસામાં
 થતો—પાક
 અથપૂજ સ્ત્રીં શ્રેષ્ઠ પુરુષને અપાતું પ્રથમ
 પૂજનું માન
 અથલેખ પું વર્તમાનપત્રનો મુખ્ય લેખ
 અથસ્થાન નં આગળ પડતું—મુખ્ય સ્થાન
 અથહાયણ પું માગશર મહિનો
 અથહાર પું પૂજારીના નિર્વાહાર્થે રાજ્ય
 તરફથી દેવસ્થાનને અર્પણ કરાયેલી જમીન
 અથાલ્ય વિં ગ્રહણ ન કરવા થાય
 અથિમ વિં મુખ્ય (૨) પું મોટા બાઈ
 અથેસર પું આગેવાન; નાયક; નેતા
 અધ નં પાપ
 અધઓક સ્ત્રીં ગ્રાહ અને બેલટી (૨)કેગળિયું
 અધટવું વિં અણુછાજવું; અથાગ્ય
 અધટિત વિં અધટવું
 અધટિતઘટના સ્ત્રીં નહિ બનેલી ઘટના
 બનાવવી તે
 અધટિતઘટનાપટીયસી વિં સ્ત્રીં નહિ
 બનેલી ઘટના બનાવવામાં કુશળ; માયાનું
 વિશેષણ
 અધક વિં અણુધક; મૂર્ખ (૨) પું ધરો
 અધણ નં અધવું તે (૨) અપદ્ધાર
 અધણખાહ(-ણ) સ્ત્રીં અધવાનો ખાટો;
 નરકકુંડ
 અધણિયું વિં અધઅધ કરે તેવું

અધણશી(-સી) વિં અધણિયું; આડાના રોગવાળું

અધનાશક(-ન) વિં પાપનો નાશ કરનારું
અધમર્ષણ વિં અધનાશક (મંત્ર) (૨) નં
એક નસકોરેથી પાળી લઈ ખીબ નસકોરા વાટ કાઢી નાખવું તે

અધરણિયાત વિં સ્ત્રીં અધરણીવાળી સ્ત્રી
અધરણી સ્ત્રીં પહેલવહેલો ગર્ભ રહેવો તે
(૨) એની ક્રિયા; સીમંત

અધરું વિં મુસ્કેલ
અધવવું સં કિં અધે એમ કરવું (૨) જોર-જુલમથી કઢાવવું (નાણાં કે કોઈ પણ વસ્તુ)
અધવાટ સ્ત્રીં અપદ્ધાર

અધવાડ સ્ત્રીં અધેલાની ગંદવાડ (૨) ખૂબ ગંદકી

અધવારો પું ડેરડેર શીચ બેસવાથી થયેલો ગંદવાડ (૨) અતિશય ગંદવાડ

અધવું અં કિં મળત્યાગ કરવો
અધહન વિં અધનાશક
અધહર્તા(-ત્તા) વિં પાપ દૂર કરનાર
અધહારી વિં અધહર્તા

અધાટ વિં અપાર; અનન્ત (૨) [દસ્તાવેજમાં] ફલ હક્ક સાથેનું (૩) પું શિક્ષણ (૪) ઈનામી જમીન; દાન-દેવસ્થાનમાં અપાયેલી જમીન (૫) આવેશ

અધાટિયું વિં અધાટ અપાયેલું (૨) નિમકહરામ
અધાડ(-વ)વું સં કિં અધે એમ કરવું
અધાણું વિં અધવાની હાજતવાળું
અધાત વિં + અગાધ

અધામણ સ્ત્રીં વારંવાર અધવાનું થાય તે; અતિસાર (૨) [લા.] ભય, ત્રાસ અથવા સખત મહેનતને લીધે થયેલી ખરાબ સ્થિતિ

અધામું વિં + ભયંકર, ત્રાસદાયક (૨) અધરું

અધાયુ વિં પાપી; દુષ્ટ
અધાર સ્ત્રીં પંખી અને જીવડાંનો મળ

અધારો પું ગંદવાડ
અધાવવું સં કિં જુઓ અધવવું

અધેહી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

અધેહો પું એક વેલો

અધોર વિં અતિ ભયાનક (૨) ધાતકી

અધોરપંથ પું મેલી સાધના કરનારા બાવા-ઓનો પંથ

અધોરવિદ્યા સ્ત્રીં મેલીવિદ્યા

અધોરી વિં એહી; ઊંધણશી (૨) જુગુપ્સા ઉપજવે એવું; ગંદું

અધોષ વિં અવાજ વગરનું; શાંત (૨) પું ક, ચ, ટ, ત, પ તથા ખ, છ, ઠ, થ, ડ એ વ્યંજનો

અચક સ્ત્રીં આગળી; ઠેસ; અટકણ (૨) આટ
અચકડું નં કાંઈ પણ સાંભરી આવવાથી છાતીમાં ભરાઈ આવતો ફૂમો

અચકન પું; નં ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં પહેરાતો લાંબો ડગલો

અચકમચક અં એકદમ; આચિંતું

અચક(-કા)વું અં કિં અટકવું; ખમચાવું

અચકામણ સ્ત્રીં નડતર; મુસ્કેલી

અચકારો પું આચકો

અચકાવું અં કિં અચકવું

અચકોમચકો પું લહેકો (સ્ત્રીઓનો)

અચપચું વિં કાચું પોચું; અધકચરું (૨) નહિ પ્રવાહી અને નહિ ઘટ્ટ એવું

અચખૂચ અં અચાનક

અચર વિં ખસે નહિ એવું; સ્થિર

અચરકો પું ઉમળકો (૨) આચકો

અચરજ(-ત) નં નવાઈ

અચરતી સ્ત્રીં અચરજ

અચરપચર વિં કાચુકોરું (૨) અં રહી રહીને; વારંવાર; જેમ આવ્યું તેમ

અચરેઅચરેરામ શં પ્રં પોપટને લણાવાતો રાખ્દ

અચલ વિં અવિકારી (ગ.)

અચલ(-ળ) વિં દૃઢ; સ્થિર (૨) પું પર્વત

અચલ(-ળ)પતિ પું (સં.) પર્વતોનો રાજા-હિમાલય

અચલપદ નં 'કોન્સ્ટન્ટ એક્સપ્રેશન' (ગ.)

અચલ(-ળ)પદ નં નિત્ય એક્સરખી રહે તેવી સ્થિતિ-મોક્ષ

અચલ(-ળ)રાશિ 'કોન્સ્ટન્ટ ક્વોન્ટિટી' (ગ.)

અચલા(-ળા) સ્ત્રીં પૃથ્વી

અચલિ(-જિ)ત વિં ચલિત નહિ એવું

અચળ વિં (૨) પું નુઓ અચલ
અચળપતિ પું અચલપતિ
અચળપદ નં અચલપદ
અચળા સ્ત્રીં નુઓ અચલા
અચળિત વિં અચલિત
અચંચું વિં નહિ કહેલું (૨) નહિ આપેલું
અચંચો વિં નવાઈ
અચાનક અં એકાએક
અચાર નં અચારું
અચાલ સ્ત્રીં હરકત; અડચણ (૨) અડકાવ;
રજેદર્શન (૩) ભારે અગત્ય; ભીડ
અચાલો પું અનિવાર્ય અગત્ય; અપેક્ષા
અચિર વિં ચિરકાળનું નહિ એવું
અચિંતિત વિં નુઓ અણચિંતંચું
અચિંતું વિં આચિંતું
અચિંત્ય વિં ચિંતવી ન શકાય એવું
અચૂક વિં ચૂકે નહિ એવું (૨) અં ચૂક્યા
વિના
અચૂકળાણુ વિં જેતું બાણુ કદી ખાલી ન
ભય એવું (૨) નં કદી ખાલી ન ભય
તેવું બાણુ
અચેત,ન વિં ચેતન વિનાનું; જડ
(૨) બેભાન
અચેતના સ્ત્રીં મૂર્છા; જડતા; બેભાનપણું
અચેષ્ટ વિં અચેતન
અચો પું જમાવ; ભીડ (૨) કચરાનો
જમાવ; ગંદકી (૩) અણુભે
અચોપચો પું ગંદવાડ; સડો
અચ્છત અં ખખર ન પડે તેમ
અચ્છન્ન વિં અખંડ
અચ્છન્નધારા સ્ત્રીં સતત વહેતું ઝરણું (૨)
જેમાંથી અખંડ ધાર પડે એવું પાત્ર
અચ્છું વિં સારું
અચ્છેદ વિં છેદી ન શકાય એવું
અચ્છેર વિં અર્ધા શેરના વળનનું (૨) પું અર્ધા
શેર (૩) અર્ધા શેરનું માપ અથવા વળન
અચ્છેરિયું વિં જેમાં અચ્છેર માય તેવડું (૨)
નં અર્ધા શેરનું માપિયું
અચ્છેરિયો પું અર્ધા શેરનું માપ અથવા
વળન

અચ્છેરો પું અર્ધા શેરનું વળન
અચ્છેરી સ્ત્રીં અર્ધા શેરનું માપ અથવા વળન
અચ્ચુત વિં પતન કે સ્ખલન વિનાનું;
નિમ્ન (૨) પું (સં) વિષ્ણુ
અચ્ચુતાનંદ પું અખંડ આનંદ; આત્માનો
આનંદ (૨) જે અખંડ આનંદ ભોગવે
છે તે—ઈશ્વર
અછક અં ભેતભેતામાં
અછડ(-ર)તું વિં માત્ર સપાટીને અડકીને
પસાર થઈ જતું (૨) કાના બરાબર;
અરાગ (૩) છલકાતું
અછત સ્ત્રીં તંગી; તાણુ
અછતું વિં અણછતું; ગુમ
અછત્ર વિં છત્ર વિનાનું; ખુલ્લું (૨) માથે
વડીલ વિનાનું (ભા.)
અછખડા પું બં વં એક રોગ, જેમાં શરીર
પર આછી આછી ફેાફ્ફીઓ નીકળે છે.
અછરતું વિં નુઓ અછરતું
અછવાણું અં કિં વણુછો લાગવો (૨) કરમાવું
અછાડપછાડ સ્ત્રીં ધમાધમ
અછાખા પું બં વં વરઘોડામાં વરરાબનનું
મેં ઢાંકવા પાધડીએ લટકાવવામાં આવતા
સોનેરી કસબના તાર
અછાવણું સં કિં (નવું વાસણ) વાપરવા કાઢવું
અછીપ વિં છીપે નહિ—તુમ ન થાય એવું
અછૂત વિં જેને અડવાથી અભડાવાય તેવું;
અસ્પૃશ્ય (૨) અસ્પૃશ્ય મનાતી કોમળું
અછોઅછો કરતું સં કિં લાડ લડાવવાં (૨)
ખૂબ ઉમળકાથી આદરસત્કાર કરવો
અછોઅછોવાનાં નં બં વં ઉમળકાભર્યા
આદરસત્કાર (૨) લાડ લડાવવાં તે
અછોછાંચડા પું બં વં લાડ લડાવવાં તે
અછોછી સ્ત્રીં (કા.) પેટમાં ચૂંથાવું તે
અછોડાવા વિં રાશ જેટલા અંતરનું (૨)
અં રાશ જેટલા અંતરે
અછોડો પું રાશ (૨) ગળામાં પહેરવાનો
સોનારપાનો દોરો (૩) ધડિયાળની સાંકળી
અજ વિં નહિ જન્મેલું; અનાદિ (ઈશ્વર) (૨)
પું બ્રહ્મા (૩) બકરો (૪) કામદેવ (૫)
ચંદ્ર (૬) રામચંદ્રજીના દાદાનું નામ
અજકલ્પ પું એક વનસ્પતિ

અનગર પું એક નતનો જડો, મોટો સાપ
(બકરું ગળી નય તેવો)

અનગરવૃત્તિ સ્ત્રી એક ઉપર આધાર રાખવાની
વૃત્તિ

અનગંધા સ્ત્રી એક ઔષધિ

અનટા સ્ત્રી ભોંયઆંબલી

અનતનયા સ્ત્રી (સં) બ્રહ્માની પુત્રી; માયા
(૨) સીતા

અનતરક્ષે અં આ તરફથી

અનન્મ વિં જન્મેલું નહિ એવું

અનન્મા વિં પું જેને જન્મ નથી એવું;
(ઈશ્વર) (૨) સ્ત્રી માયા (૩) સીતા
(૪) લક્ષ્મી

અનપતિ પું ભરવાડ

અનપાજ(-જા)પ પું પ્રયત્ન વિના સ્વાભાવિક
રીતે ચાલતો (સોહં સોહં) જાપ

અનપાલ(-ળા) પું અનપતિ

અનખ વિં નબાઈ ઊપજે એવું; આશ્ચર્યકારક;
અદ્ભુત

અનખગુલમહેરી સ્ત્રી એક કલ્પિત પક્ષી

અનમા(ન્ય)શ સ્ત્રી અનમાવી જોવું તે; પરીક્ષા

અનમાવડું સં કિં વાપરી જોવું; તપાસી
જોવું

અનમૂઠો વિં અનુભવી (૨) પું અનમાયશ

અનમો પું એક વનસ્પતિ-ઔષધિ

અનમોદ સ્ત્રી એક ઔષધિ

અનય(-ચ) વિં ન જિતાય એવું

અનયા સ્ત્રી માયા (૨) ભાંગ (૩) એક
વનસ્પતિ

અનચ વિં અનય

અનર વિં ધરડું ન થાય એવું; અક્ષય (૨)
પત્રી ન શકે એવું

અનરામર વિં જન્મમરણ વિનાનું

અનરાલ વિં વિશાળ (૨) ભયાનક

અનરો પું અપચો

અનલ સ્ત્રી અંત (૨) મોત (૩) ક્રમોત

અનવાશ પું ઉત્તસ

અનવાળવું સં કિં ધસીને ઊજળું કરવું;

માંજવું (૨) અનવાળું કરવું (૩) નામ

કાઢવું; આખરે વધારવી (૪) [ન્યંગમાં]

ખગાડવું; ખદનામી વહોરવી

અનવાળિયું નં જેમાં ચંદ્રની કળા વધતી

નય એવું પખવાડિયું; શુક્લપક્ષ (૨)

અનવાળા સારુ છાપરામાં કે ભીંતમાં

મૂકેલું જાળિયું-ખાકું

અનવાળી વિં સ્ત્રી અનવાળાવાળી;

ચાંદરણાવાળી (રાત)

અનવાળું નં પ્રકાર; ઉત્તસ

અનવું અં કિં ટપકવું

અનવે વિં સતત (૨) અં વારંવાર; હમેશ

અનહલ્લલક્ષણ સ્ત્રી લક્ષણનો એક પ્રકાર,

જ્યાં મૂળ અર્થ અથવા વાચ્યાર્થનો ત્યાગ

થતો નથી અને ખીન અર્થનો ખોધ

થાય છે

અનંપ(-પો) પું જંપનો અભાવ; અશાંતિ

અન સ્ત્રી માયા; કુદરત (૨) બકરી

અનગત વિં રાક્ષસી અથવા દૂળવાથી

નીપજેલું (મરણ)

અનગલ(-ળા)સ્તન પું; નં બકરીને કે

બકરાને ગળે લટકતા આંચળ

અન(-ચા)ચક વિં અચાચક

અન(-ચા)ચકવૃત્તિ સ્ત્રી અચાચકવૃત્તિ

અન(-ચા)ચકવ્રત નં અચાચકવ્રત

અનચી વિં અચાચક

અનહી સ્ત્રી હાથી વગેરે પ્રાણીઓને ફસાવી

પકડવા માટે બનાવેલી ખાઈ અથવા ખાડો

(૨) બેહક બેઠેલા ટોરને ઊભું રાખવા પગ

તળે ખાડો ખોદે છે તે

અનડું વિં (કા.) કન્યાવાળું

અનણ વિં વાકેફ-માહિતગાર નહિ તે (૨)

સ્ત્રી જાણુનો અભાવ

અનણતાં અં ન જાણતાં; બેસમજથી

અનણપણું નં

અનણે(-ણે) અં અનણતાં

અનણયું વિં ઝાળખાણ વગરનું; અપરિચિત

(૨) જે જાણવું નથી તે; અનણ

અનત વિં નહિ જન્મેલું

અનતસત્તુ વિં જેને કોઈ સાથે દુસ્મનાવટ

નથી એવું (૨) પું (સં) યુધિષ્ઠિર

અનતિવાદ પું

અનનખાડું વિં + આનનખાડું

અનખી સ્ત્રી ખુરખો

અભ્યુત્થાન વિં અભ્યુત્થાન જેવું; આશ્ચર્યકારક.
અભ્યુત્થાનધર નં સંગ્રહસ્થાન; 'અ્યુત્થાન'.
અભ્યુત્થાની સ્ત્રીં નવાઈ; આશ્ચર્ય; વિલક્ષણતા.
અભરીમભરી સ્ત્રીં એક રમત.
અનિત વિં નહિ જિતાયેલું (૨) ન જિતાય તેવું.
અનિન નં મુગયમ; કાળિયારનું ચામડું.
અનિનધારી વિં મુગયમ આઠનાર.
અનિનવાસી વિં અનિનધારી.
અનિર નં વાડ અથવા દિવાલથી બાંધી
લીધેલું આંગણું.

અજીજ વિં ખ્યાલું; વહાલું (૨) પું મિત્ર;
દોસ્ત.

અજીકવાડ પું એકવાડ.

અજીકું વિં એકું.

અજીરણુ નં અપચો.

અજી(-યુ)ક્ત વિં અયોગ્ય.

અજીલું વિં જીલું નહિ તેવું (૨) નં

અજીરણુ.

અજીગતું વિં અધટિત; અયોગ્ય.

અજેય વિં જીતી ન શકાય તેવું.

અજેખણી સ્ત્રીં કાંટા-ઝરડાં ખેંચવાની લોઢાની.
આંકડીવાળી લાકડી.

અજેગ પું કમુરત (૨) દુશ્મનાવટ;
તકરાર.

અજેડ વિં જેની જેડ ન હોય એવું;
અદ્વિતીય.

અજેણું નં ૧૦૦૦૦.

અજેળા વિં લટકતું; અધવચ (૨) અધૂરું
મૂકેલું (૩) સ્ત્રીં અચાકસપણું.

અજજ અં + આજ (કવિતામાં).

અજજી નં હરવ અથવા દીર્ઘ ઇ માટેનું
ચિહ્ન; અથવા ૧.

અજજી(-જજી)કા સ્ત્રીં વેશ્યા.

અજ્ઞ વિં અજ્ઞાણ (૨) મૂર્ખ.

અજ્ઞાત વિં જ્ઞાત નહિ તેવું (૨) ગુપ્ત.

અજ્ઞાતચર્યા સ્ત્રીં કોઈ નહિ નહિ એવી રીતે
ફરવું તે; ગુપ્તચર્યા.

અજ્ઞાતયૌવના વિં સ્ત્રીં હલેતી, જુવાન
સ્ત્રી; મુઘ્ધા.

અજ્ઞાતવાસ પું છપા રહેલું તે; ગુપ્ત વાસ.

અજ્ઞાન નં જ્ઞાનનો અભાવ; અજ્ઞાનપણું.
(૨) અવિદ્યા; માયા (૩) વિં જેને સ્થાન
—સમજ નથી એવું (૪) અજ્ઞાણ (૫) અજ્ઞાણ.

અજ્ઞાનજનિત વિં અજ્ઞાનમાંથી નીપજેલું.

અજ્ઞાનજન્ય વિં અજ્ઞાનજનિત.

અજ્ઞાની વિં અવિદ્યા-માયામાં બંધાયેલું (૨)
મૂર્ખ (૩) અજ્ઞાણ.

અજ્ઞેય વિં જાણી ન શકાય તેવું.

અજ્ઞેયવાદ પું ઇશ્વર અથવા પરમ તત્ત્વના
વિષે આપણને કંઈ ખબર નથી—ન
પડી શકે તેવો મત.

અજ્ઞેયવાદી વિં અજ્ઞેયવાદમાં માનનાર.

અજ્ઞનવી વિં પરદેશી.

અજ્ઞાન સ્ત્રીં બાંગ.

અટક સ્ત્રીં અટક (૨) નડતર; અવરોધ (૩)
મુશ્કેલી (૪) શંકા; મનનો ખચકો (૫)
કાચી કેદ (૬) સંકલ્પ; પ્રતિજ્ઞા (૭)
અટકણ; ઠેસ.

અટકચાણું વિં અટકણું; તોફાની (૨) નં
અટકણું; તોફાન.

અટકડી સ્ત્રીં વાઘણી.

અટકણુ વિં અટકી જાય એવું (૨) સ્ત્રીં; નં
ટકો (૨) ઠેસ (૩) ચાંપ.

અટકણુટટ્ટુ નં અડિયલટટ્ટુ.

અટકણિયું વિં અડિયલ (૨) નં ઠેસ; ચાંપ.

અટકવું અં કિં ગતિ કે પ્રવૃત્તિનું બંધ
પડવું; થોભવું.

અટકળ સ્ત્રીં કલ્પના; અનુમાન.

અટકળપચીશી(-સી) સ્ત્રીં અટકળ ઉપર
મંડાયેલો ધંધો અથવા કામ.

અટકળખાજ વિં અટકળ કરવાની શક્તિ કે
શોખવાળું.

અટકળવું સં કિં અટકળ કરવી.

અટકામણુ(-ણી) સ્ત્રીં હરકત; અડચણ.

અટકાયત સ્ત્રીં અટકાવવું તે (૨) અટકમાં
રાખવું તે.

અટકાવ પું અટકાવવું—રોકવું તે (૨)
અંતરાય; હરકત (૩) અડકાવ.

અટકીમટકી સ્ત્રીં છાકરીઓની એક રમત.

અટકો પું તાંબાનો હલકો સિક્કો.

અટકોમટકો પું અચકામચકા.

અટણ(-ન) નં જમણ; પ્રવાસ
અટણી(-નિ, -ની) સ્ત્રીં ધનુષ્યનો કાપવાળો
છેડો, જ્યાં દોરી ચડાવવામાં આવે છે.
(૨) કામડાંની ટકી

અટન નં અટણ
અટનિ(-ની) સ્ત્રીં જુઓ અટણી
અટપડું વિં ગૂંચવણભરેલું
અટલ વિં અટળ (૨) અદૃશ
અટવાણ સ્ત્રીં પગનું ગૂંચવાડું તે (દોરડા
ધત્તાદિમાં)
અટવામણ સ્ત્રીં ગૂંચવાડું તે; ગૂંચવણ
(૨) અથડામણ; રખડામણ (૩) મૂંઝવણ;
ગભરામણ

અટવાણું અં કિં રખડણું (૨) પિલાણું;
વટાણું; ધૂંટાધને એકરસ થવું (૩) મૂંઝાણું;
કાયર થવું (૪) ગૂંચવાણું; પગમાં ભરાણું

અટવિ(-વી) સ્ત્રીં જંગલ
અટવું અં કિં રખડણું
અટળ વિં ન ટળે તેવું
અટક(-કું) વિં ટેકીણું
અટંગ વિં પાંગળું (૨) અં તફન
અટા સ્ત્રીં નકામી અથડામણ (૨) મેડી (૩)
અં આડુંઅવળું

અટાડિ સ્ત્રીં ડગાઈ
અટાટ વિં નકામું (૨) અં ખોટી રીતે
અટાણે અં (કા.) આ વખતે; હમણાં
અટાપટા પું બં વં રંગબેરંગી કાંળા
પહોળા લીટા; ચટાપટા (૨) આડાઅવળા
પટા (લાકડી કે હથિયાર વીંઝતાં થતા તે)
અટામણ નં રોટલી વણવા માટે જોઈતો
કોરો લોટ

અટાર સ્ત્રીં ધૂળ
અટારિયું નં તાકું; હાટિયું
અટારી(-લી, -ળી) સ્ત્રીં ઝરખો; છત્તું
અટારું વિં અટકચાળું
અટારો પું હથોળો; ધરવાખરો
અટાલી(-ળી) સ્ત્રીં અટારી
અટાણું અં કિં અટવાણું; પિલાણું; છંદાણું
(૨) કદર ન થાય એવી રીતે વટાણું
—વપરાણું (લા.)

અટાળી સ્ત્રીં અટારી

અટિ સ્ત્રીં મહોરમમાં હાથીની આસપાસ
રંગીન દોરી વીંટવામાં આવે છે તે

અટિંબર પું ટીખો; ટંગલો
અટી વિં સતત ફર્યા કરવાનું વ્રત રાખનારું
(૨) સ્ત્રીં સતત ફર્યા કરવાનું વ્રત
અટીસોમટીસો પું એક રમત; સંતાકકડી
અટેરણ નં સૂતરની આંટી બનાવવાનું
સાધન; ફાળકો

અટેરણું સં કિં કાંતેલા સૂતરને ફાળકા ઉપર
ઉતારણું (૨) આંગળી કરીને બતાવણું

અટોપ સ્ત્રીં મહાવરાથી આવતી કામની
ઝડપ; હથોટી

અટ્ટ વિં મોટા અવાજવાળું (૨) પું અટારી
(૩) બુરજ; કિલ્લા ઉપરની દેવડી (૩)
મહેલ (૪) પ્રહાર

અટ્ટલ વિં પ્રવીણ; અકંગ (૨) અટળ
(૩) વાજળી; ખરું (તોલ).

અટ્ટહાસ પું; નં અટ્ટહાસ્ય
અટ્ટહાસ્ય નં ખટખટાટ હસણું તે
અટ્ટા પું બં વં આગલાં મોટાં બારણાં;
ડેલીનાં બારણાં—દરવાજા

અઠવાડિક વિં દર આઠમે દિવસે થવું (૨)
નં દર આઠમે દિવસે પ્રગટ થવું (પત્ર)

અઠવાડિયું નં સાત દિવસ અને સાત
રાતનો કાળ

અઠવાડું નં એક હાથના માપનો ગજ (૨)
દોરડાને વળ દેવાનો લાકડાનો કટકો;
ફરકડી

અઠવાણું અં કિં સપડાણું
અકંગ વિં પાકો; ઉસ્તાદ
અકાક સ્ત્રીં ધાધરાનું નાડું
અકાવકું વિં ઠાવકું નહિ એવું (૨) નાદાન
અકિંગણ નં ટેકો; તકિયો
અકિંગણું સં કિં શરીરને આરામ મળે તેમ
ટેકો દઈને બેસણું, બિભા રહેણું કે સૂણું

અકિંગું વિં જાકી (૨) બહું
અહીક વિં ખોડું (૨) અસ્વસ્થ
અકે અં અહીં
અકેઅકે અં અહીં અહીં
અઠેદારકા શં પ્રં અહીં જ ધામા

અઠોડી સ્ત્રી ૦ હથોડી (૨) ગોળની કઠાઈમાં
બાફેલું આદું
અઠું વિ ૦ આઠ
અઠુમ પુ ૦ એકસાથે આઠ ટંક નહિ ખાવાનું
પ્રત (જેનોમાં)
અઠુઈ સ્ત્રી ૦ આઠ દિવસ સુધી ચાલતી ખાર્શિક
પ્રવૃત્તિ (જેનોમાં)
અઠુણુ(-ણુ) વિ ૦ ૯૮
અઠુખ'ધ વિ ૦ સોકટાંની રમતમાં અઠુ
ઉપરની સોકટી ન મરાય તેવી શરતવાળું
અઠુવન વિ ૦ ૫૮
અઠુ(-ઠયા)વીશ(-સ) વિ ૦ ૨૮
અઠુશિ(-સિ)યાં ન ૦ ૫૦ ૫૦ સ્ત્રીઓના પગનું
એક ધરણું (૨) તોડા
અઠો પુ ૦ આઠની સંખ્યાનો પાસો (૧) આઠ
દાણાનું ગંજીકાનું પતું (૩) બાજના દરેક
છેડે ત્રણ ખાનાં હોય છે તે
અઠો(-ઠયો)તેર વિ ૦ ૭૮
અઠુચાવીશ(-સ) વિ ૦ ૨૮
અઠુચાશી(-સી) વિ ૦ ૮૮
અઠયોતેર વિ ૦ ૭૮
અડ સ્ત્રી ૦ અડચણ (૨) આડાઈ (૩) આંટ
અડક સ્ત્રી ૦ નામ જોડે મૂકવામાં આવતું ગોત્ર
ધર્મ કે વતન ઇત્યાદિ ખતાવતું ઉપનામ
અડકલું ન ૦ સહેલ વાત; રમતવાત (કા.)
અડકવું સ ૦ કિ ૦ અડવું; સ્પર્શ કરવો
અડકાયેલી વિ ૦ સ્ત્રી ૦ અભડાયેલી
અડકાળ પુ ૦ સ્ત્રીનું અભડાવું-દૂર ખેસવું તે;
રજેદર્શન
અડકાવું અ ૦ કિ ૦ અભડાવું (૨) ખંધ થવું;
વસાવું
અડકોદડકો પુ ૦ નાનાં છોકરાંની એક રમત
અડખેપડખે અ ૦ આનુબાનુ
અડખ વિ ૦ ૬૮
અડધોદ(-પ,-મ)ડધો પુ ૦ ખેસતે વર્ષે
મળસકામાં કચરાથી ભરેલું હાંદલું ચકલે
જઈ ફોરવાની વહેમભરેલી રૂઢિ (૨) દોષની
જવાબદારી
અડચણ સ્ત્રી ૦ હરકત; ડખલ; શંકાણુ (૨)
મુરકેલી; અપદા; બીર (૩) વાંધો (૪)
અડકાવ

અડછતું વિ ૦ અડધુંપડધું જણાવેલું
અડછ ન ૦ જેમાં દૂધ ભરાય છે તે ઠોરનો
અવચવ; બાવલું
અડતલું ન ૦ આનાકાની (૨) મિથ્યા પ્રયત્ન
અડતલો પુ ૦ આશ્રય; ઓથ (૨) અટકળ
અડતાદીસ વિ ૦ ૪૮
અડતાળો પુ ૦ વિ. સં. ૧૮૪૮માં પડેલો મોટો
દુકાળ (૨) મણના ૪૮ શેર ગણાય તે તોલ
અડથલ વિ ૦ ખરતલ
અડથલો પુ ૦ આડ; ઓથું (૨) મોટું વિન્ન
અડદ પુ ૦ ૫૦ ૫૦ એક અનાજ
અડદાબેગી* સ્ત્રી ૦ (કા.)
અડદાવો(-વો) પુ ૦ છંદાયાથી નરમ થઈ જવું
તે; ભેંચા; ધાણુ (૨) ખૂબ માર પડ્યાથી
હારકાંપાંસળાં નરમ થઈ જવાં તે (૩)
અતિશય કામ કર્યાથી છેક જ થાકી જવું તે
અડદાળું વિ ૦ અડદનું; અડદવાળું
અડદાળો પુ ૦ જુઓ અડદાવો
અડદિયું વિ ૦ અડદના રંગનું (૨) અડદનું
બનેલું (૩) ન ૦ અડદનું વસાણું
અડધ વિ ૦ અડધું
અડધિયું ન ૦ અડધું માપ (૨) અર્ધો-નાનો
ચૂડો (૩) તાંબા કે પીતળનો વચલા
વળનો નળો; પચાલી
અડધી સ્ત્રી ૦ પાઈ
અડધું વિ ૦ અર્ધ
અડધુંપડધું વિ ૦ લગભગ અડધું; થોડુંધણું
અડધો પુ ૦ આઠ આનાની કિંમતનો ચલણી
સિકકો
અડધોઅડધ વિ ૦ બરાબર અડધું
અડ(-ડી)વું વિ ૦ નજીકનું
અડપ સ્ત્રી ૦ ધૈર્ય (૨) ખંત (૩) આગ્રહ
(૪) નિશ્ચય
અડપકડપ સ્ત્રી ૦ આકૃતનો સપાટો (૨)
ત્વરા
અડપડિયાળી વિ ૦ સ્ત્રી ૦ અધપડિયાળી
અડપલું વિ ૦ અડપલાં કરવાની ટેવવાળું;
તોફાની; ચાંદવું (૨) ન ૦ અટકચાળું; તોફાન
અડપવું અ ૦ કિ ૦ ખંતથી મંડયા રહેવું
અડફ(-ફે)ટ સ્ત્રી ૦ ઝપટ; સપાટો; અથડામણ
અડફાઉ વિ ૦ જુઓ અલફાઉ

અડકેટ સ્ત્રીં અડકેટ
 અડખડવું અં કિં લથડવું
 અડખડિયું નં લથડિયું; ચકરી
 અડખંગ વિં કહીએ કંઈ તો કરે કંઈ એવું;
 હઠીલું (૨) ભય, ફિકર કે વિચાર રાખ્યા
 વિના કામ કરનારું; મૂર્ખ
 અડખોત(—થ) વિં અડખંગ (૨) સ્ત્રીં
 ધોલ; આડા હાથની થાપટ
 અડવડવું અં કિં લથડવું (૨) આમતેમ
 રવડવું
 અડવાણું વિં જુઓ અડવું
 અડવાળવું સં કિં મિશ્રણ કરવું (૨) બગાડવું
 અડવું વિં શણગાર વિનાનું; શોભાશુભિત;
 ખેંદું; (૨) ઉધાડપણું
 અડવું સં કિં અડકવું (૨) મંડ્યા રહેવું
 (૩) અડી જવું; દાખલ થઈ જવું; (૪)
 [લા.] નુકસાન થવું (૫) ભડકીને બોલા
 રહેવું (ધોડા વિષે) (૬) અટકી પડવું
 અડવો પું ભવાઈમાં આવતો વાણિયાનો વેશ
 અડસટ્ટો પું અંદાજ; શુમાર
 અડસક વિં ૬૮
 અડસર સ્ત્રીં મોભ (૨) પાટડી
 અડંગળડંગ સ્ત્રીં એક રમત
 અડંગો પું ધામો (૨) કુસ્તીનો એક દાવ
 અડંબી સ્ત્રીં મગરૂરી; તોર (૨) આડંબર
 (૩) હઠ
 અઢા સ્ત્રીં ટેકો
 અડાઅડી સ્ત્રીં કટોકટીનો સમય (૨) નજીક
 હોવું તે (૩) એકબીજાને અડવું તે;
 સ્પર્શસ્પર્શનો વિવેક ન રહેવો તે (૪) અં
 બેડાબેડ
 અડાઉ વિ. વગર વાળે બેઠેલું
 અડાકડી સ્ત્રીં અકડાઅકડી (૨) સખ્ત
 મુકાબલો (ગેડીદરાની રમતમાં)
 અડાણિયું વિં ગીરો મૂકેલું (કા.)
 અડાણી વિં આવડત વગરનું; મૂર્ખ (૨)
 અસહ્ય; અનાડી
 અડાણું નં અડાણિયું તે
 અડાણો પું એ નામનો રાગ
 અડાખીડ વિં ભય ઉપનવે તેવું મોઢું (૨)
 ખોડખાંપણ વગરનું; ચોક્કસ

અડામી સ્ત્રીં ભાંત સાથે જડેલી ફેડેતાળ;
 પાટિયાંની ભાંત
 અડાધું નં પરધું પરધું સુઘઈ ગયેલું ગાય
 ભેંસના છાણું પોચકું (૨) છોકરાંની
 એક રમત
 અડાલી સ્ત્રીં લાકડાની થાળી—કથરાટ
 અડાવવું સં કિં ધમકાવવું (૨) ગપ મારવી
 ધણું ખાવું (૩) ખોડવું; ભૂંડું કહેવું
 (૪) ધુસારવું
 અડાશિ(—સિ)યાં નં બં વં જુઓ અકાસિયાં
 અડાસે અં નજીક (૨) પરછાયે
 અડાળપડાળ નં મોભની બન્ને બાજુનો
 ઢાળ
 અડાળી સ્ત્રીં એક જ ભાંતવાળી છટી એસરી
 અડાળીપડાળી સ્ત્રીં આગળ પાછળની અડાળી
 અડિયલ વિં હઠીલું (૨) ધુસણિયું
 અડિયલટટું નં હઠીલું માણસ
 અડિયું નં સોનીનું એક ઓળર
 અડિયોહડિયો પું એક રમત
 અડી સ્ત્રીં સોનીનું એક ઓળર (૨) કટોકટીનો
 વખત
 અડીઅડી સ્ત્રીં છોડીઓની એક રમત
 અડીઓપટી સ્ત્રીં અડચણ; બીડ
 અડીખમ વિં શરવીર
 અડીજડીને અં ખંતથી
 અડીહડી સ્ત્રીં એક રમત; દમગોટીલો
 અડીનું વિં અડનું; નજીકનું
 અડીવેળા સ્ત્રીં કટોકટીનો—બીડનો સમય
 અડી(—દી)ટ વિં દીંટ વિનાનું
 અડુ(—ડે)ડાટ અં દોડવું, ફેફવું અને ધસી
 આવવું; હુકુડાટ
 અડકકડક અં ધડીમાં અહીં ને ધડીમાં તહી
 અડકકડકિયું વિં બન્ને પક્ષમાં હોય તેવું
 (૨) અસ્થિર
 અડેકડે અં સરભર
 અડેડાટ અં અડુડાટ
 અડો પું ગાડાનો આગલો ભાગ
 અડોઅડ અં લગોલગ
 અડોલ વિં ડોલવું નહિ એવું; સ્થિર
 અડોલી સ્ત્રીં રાશને છેડે ભરવવામાં આવતો
 નાનો લાકડાનો કટકો; માંકડી

અડોશપડોશ પું. આડોશપાડોશ
 અડોશીપડોશી નં બં વં આડોશીપાડોશી
 અડોળકાંટું વિં નકામું (૨) નં કશા ઘાટ
 વિનાનો પથરો
 અઠો પું. એકઠા મળવાની અથવા એકઠા થઈને
 પડી રહેવાની જગ્યા (૨) હઠામહ
 અડચુંખડચું વિં ભાંગીને-વીખાઈને પડેલું;
 જેની કોઈ સંભાળ ન લેતું હોય એવું
 (૨) અં ભાગ્યે જ; જવલ્લે
 અઠણ વિં બહુ; વધારે (૨) સારું
 અઠવણ વિં જુઓ અડવાણું
 અઠળ વિં ઠળી પડે નહિ તેવું; સ્થિર
 અઠળક વિં પુષ્કળ
 અઠાર વિં ૧૮
 અઠાવણું સં કિં (ઠારને) ચરવા મોકલવાં
 અઠી વિ. ૨૨
 અઠીકો પું. ટપ્પુ
 અઠીવંચો પું. બાળકોની એક રમત; એરંચો
 અઠીશેરી સ્ત્રીં અઠી શેરનું વજન કે કાટલું
 અઠેલણું સં કિં ટેકો દેવો
 અણ અં નકાર અને નિપેદવાચક ઉપસર્ગ
 અણઆવડ,ંત સ્ત્રીં અણઆવડત
 અણઉતાર વિં ઊતરે નહિ એવું; સતત બરી
 રહેતું
 અણહાણ વિં પુષ્કળ (૨) સ્ત્રીં પુષ્કળતા;
 અખૂટપણું
 અણકમાઉ વિં અણ+કમાઉ
 અણકસખી વિં કસબ-આવડત વગરનું
 અણકી(-ચી) સ્ત્રીં જુઓ અંચઈ
 અણફં(-કો)ટ પું. અત્રફટ
 અણખ સ્ત્રીં (કા.) ઈર્ષા
 અણખત(-લ) સ્ત્રીં અણખમો (૨) ઈર્ષા
 અણખપણું વિં નહિ ખપતું-લેવાયખવાય
 નહિ તેવું
 અણખલ સ્ત્રીં જુઓ અણખત
 અણખૂટ(-ટચું) વિં અખૂટ
 અણખેડણું વિં ખેડયા વિનાનું
 અણગણ વિં અગણિત
 અણગમણું વિં નાપસંદ; અપ્રિય
 અણગમો પું. નાપસંદગી (૨) કંટાળો
 અણમ(-ગો)હ પું. સ્ત્રીઓનું એક પ્રત

અણમળ(-પયું) વિં ગાળ્યા વગરનું (પાણી-
 પ્રવાહી)
 અણગાર વિં ધરખાર વિનાનું
 અણગોક(-ખ, -હ) પું. અણગહ
 અણગોઠંચું વિં ગોઠંચા વગરનું
 અણગોહ પું. અણગહ
 અણધટણું વિં અધરિત
 અણધડ વિં ધડાયા-કેળવાયા વિનાનું
 અણચણું વિં ચાળ્યા વિનાનું
 અણચાખું વિં ચાખ્યા વિનાનું
 અણચાલે અં નાહટકે
 અણચિંતંચું વિં નહિ ચિંતવેલું-નહિ ધારેલું
 એવું (૨) આચિંતું
 અણચિંતું(-તયું) વિં જુઓ અણચિંતંચું
 અણચી સ્ત્રીં જુઓ અંચઈ
 અણચૂંટયું વિં ચૂંટ્યા વગરનું
 અણછ સ્ત્રીં અનિચ્છા; નાજુશી (૨) ખો; ટેવ
 અણછટું વિં ગુમ
 અણછિયું નં તિરસ્કાર; છણકો
 અણછીપી વિં સ્ત્રીં અતુષ્ટ
 અણછટકે પું. નાહટકે
 અણછટકો પું. છટકાનો અભાવ
 અણછો,ંવણછો પું. પાકને નુકસાન કરે
 એવો જાંયા
 અણજણ વિં જેને જણ નથી તેવું (૨)
 સ્ત્રીં અજ્ઞાન; જણ-સમજનો અભાવ
 અણતા સ્ત્રીં + જનતા; ખાટ
 અણતોલ વિં તોળ્યા વગરનું (૨) કદક
 અણતોણું વિં તોળ્યા વિનાનું
 અણદીઠ(-કું) વિં દીઠેલું નહિ તેવું
 અણદોહું વિં દોહેલું નહિ એવું
 અણધાયું વિં જુઓ અણચિંતંચું
 અણનમ વિં નમે નહિ એવું
 અણનામી વિં + નામ વગરનું (૨) અપ્રસિદ્ધ
 (૩) સ્ત્રીં નનામી; ઠાઠડી (૩) નં નામ
 નથી તે-અક્ષ
 અણપતીજ સ્ત્રીં અવિધાસ
 અણપરખું વિં પરખ્યા વિનાનું
 અણપ્રીછણું વિં + મૂર્ખ
 અણપ્રીછયું વિં પ્રીછ્યા-ઓળખ્યા વગરનું
 અણબનાવ પું. પરસ્પર બનાવ નહિ તે;
 કનિયા

અણબુદ વિં બુદિ વિનાનું (૨) અજ્ઞાન
અણબોદ(-ટેહું, -ટયું) વિં બોદયા વગરનું
અણબોલાંયું વિં બોલાવ્યા વિનાનું; તેડાવ્યા
વિનાનું

અણબોદયું વિં બોદેલું-કહેલું નહિ એવું
(૨) ચૂપ

અણ(-ન)મઠયું વિં નાખુશ; કોંધે ભરાયેલું

અણમણું(-નું) વિં ઉદાસ (૨) મન વિનાનું

અણમાનીતું વિં માનીતું નહિ એવું

અણમી(-મી)ચું વિં મીચ્યા વિનાનું; કધાડું

અણમૂલ વિં અમૂલ્ય

અણમેળ વિં મેળ ન ખાય તેવું; જુદા
પ્રકારનું (૨) પું અણખનાવ

અણરાગ પું અણખનાવ

અણલિંગ(-ગી) વિં લિંગ-ભતિ વિનાનું
(૨) વિદેહી

અણલેખે અં કોઈ ન જુએ તેમ (૨) નકામું

અણવટ પું સ્ત્રીઓના પગના અંગૂઠાનું ધરણું

અણવર પું પહેલી વાર સાસરે જતાં વર
અથવા કન્યા સાથે મોકલાતો સેખતી (૨)

વરની સાથેનો કોઈ એકાએક પરણે તે

અણવરિયું વિં અણવરને લગતું (૨) નં
અણવરપણું

અણવરી વિં સ્ત્રી કન્યાની સાથે જનારી
તેની બહેન કે બહેનપણી

અણવળકણું* વિં

અણવાકેફ, ગમાર વિં વાકેફ નહિ એવું

અણવાણું વિં જુઓ અડતું

અણવિચાર્યું વિં વગર વિચાર્યું

અણવિશ્વાસ પું અવિશ્વાસ

અણવીંધું વિં વીંધ્યા વિનાનું (૨) ધડાયા
વિનાનું (૩) નાથેલું નહિ તેવું (૪) ખસી
ક્યાં વિનાનું

અણસખડી સ્ત્રી એડું ન ગણાય એવું કાચું-
કોડું ખાવાનું

અણસણ નં જુઓ અનરાન

અણસમજ, ંજ સ્ત્રી સમજનો અભાવ

અણસમજણું વિં સમજ-સમજણું નહિ
તેવું

અણસમજુ વિં અણસમજણું

અણસરખું વિં સરખું નહિ એવું

અણસરખું વિં સરખું-નિર્મિત નહિ એવું
(૨) અણધાર્યું

અણસાર પું મળતાપણાનો અંશ (૨) સૂક્ષ્મ
અસર (૩) બેમાલૂમ અવાજ; અણસારો

અણસારો પું ઈસારો; સકેત (૨) ગણસારો

અણસૂંધું વિં સૂંધ્યા વિનાનું; તાજું

અણહક(-ક) પું હકનો અભાવ

અણહૂતું વિં ન હોય તેવું

અણાવવું સં કિં આણે-લાવે એમ કરવું

અણિ(-ણી) સ્ત્રી વસ્તુનો ઝીણો, ખૂંચે
એવો છેડો (૨) ટોચ; શિખર (૩) છેક
છેડાનો ભાગ; અવધિ; અંત (૪) કટોકટીનો
સમય

અણિ(-ણી)દાર વિં અણીવાળું

અણિમા સ્ત્રી યોગની એક સિદ્ધિ; ચમે
તેલું સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ ધારણ કરવાની શક્તિ

અણિયાણું વિં અણીદાર

અણિયું નં હોલ્દરની ટાંક; 'નિખ' (૨) આડું

અણિ(-ણી)શુદ્ધ વિં સાવ અખરિત (૨)
સંપૂર્ણ રીતે દોષરહિત એવું

અણીદરો, ંકણીદરો પું છાકરાંની એક રમત

અણીશુદ્ધ વિં અણિશુદ્ધ

અણીસુ નં એક ભતનું ખી-વસાણું

અણ વિં જરા જેટલું; અતિ સૂક્ષ્મ (૨) પું
નાનામાં નાનો ભાગ (૩) જેના વિશેષ
ભાગ ન થઈ શકે તે—પરમાણુ

અણક વિં અતિશય નાનું (૨) પું પરમાણુ

અણકણું નં પરમાણુ

અણતા સ્ત્રી અણપણું; અતિ સૂક્ષ્મતા

અણદિન અં + અનુદિન

અણભાર વિં આણુ જેટલા વજનનું (૨) પું
આણુ જેટલું વજન

અણમાત્ર વિં બિલકુલ થોડું (૨) અં
જરાક પણ

અણરેણુ પું અત્યંત ઝીણી રજકણુ

અણવાદ પું પરમાણુવાદ

અણ(-ણો)બો પું કારીગરોનો રત્નનો દિવસ

અણોદરી વિં જુઓ અનુદરી (૨) સ્ત્રી
દરેજન ઓણું ઓણું જમતા જવાનું તપ (જૈન)

અણોસરું વિં ઝાંખું (૨) ઉદાસ; ખિન્ન (૩)

[કા.] મંદ ઉત્સાહવાળું

અત્યેવ અં તેથી જ
 અતટ વિં કિનારા વિનાનું
 અતડાઈ સ્ત્રીં અતડાપણું
 અતડાપણું નં
 અતડું વિં ભળી નય નહિ એવું (માણસ)
 (૨) તોછડું
 અતરવાઈ પું અસત; મિથ્યા વસ્તુ
 અતરથ વિં ખોટું; અસત્ય (૨) નિઃસાર
 (૩) નં તથ-સત્ય નહિ તે
 અતરગુણસંવિરાન પું બહુગ્રીહિતમાસનો
 એક પ્રકાર
 અતન(-નુ) વિં જુઓ અતનુ
 અતનમતન સ્ત્રીં છોકરાંની એક રમત
 અતનુ વિં અશરીર; નિરાકાર (૨) પું (સં.)
 અનંજ; કામદેવ
 અતનૂર્ણ નં ખડખડુ-જડું બિન
 અતમા વિં તમા વગરનું; લાપરવા (૨)
 સ્ત્રીં બેદરકારી
 અતમી વિં તમા વિનાનું (૨) શેખીખોર
 અતરડી સ્ત્રીં નાની કાનસ
 અતરડો પું મોટી કાનસ
 અતરંગ વિં તરંગ વિનાનું; શાંત (૨) ટેકા
 વિનાનું; અક્ષર (૩) ધલાયદું
 અતરાપી વિં ત્રાહિત
 અતર્ક વિં ન્યાયવિરુદ્ધ (૨) પું ખોટો તર્ક
 અતર્કિત વિં જુઓ અણધાર્યું
 અતર્ક્ય વિં તર્ક-કલ્પનામાં ન આવે એવું
 અતલ(-ળ) વિં તળિયા વિનાનું; ભેંડું (૨)
 નં સાત પાતાળમાંનું એક
 અતલગનું વિં છેક નજીકનું
 અતલસ સ્ત્રીં એક નતનું દેશમી કાપડ
 અતવખ(-ખ) નં એક વનસ્પતિ—ઔષધિ
 અતસિ(-સી) સ્ત્રીં અળસી (૨) શણનો છોડ
 (૩) સીમળો
 અતળ વિં (૨) નં જુઓ અતલ
 અતળી વિં અતુલ
 અતળીબળ વિં અતુલ બલવાળું
 અતંગ વિં તંગ વિનાનું (૨) તંગ નહિ તેવું
 અતંગ વિં તાર વિનાનું (વાદ્ય) (૨) નિરંકુશ
 (૩) તંગ વિનાનું; અંગ્યવસ્થિત
 અતંદ્ર(-દ્રિત) વિં સાવધ; જાગૃત

અતઃ અં તેથી કરીને (૨) અહીંથી (૨)
 આજથી
 અતઃપર અં હવે પછી
 અતાર્ધ પું નગુરો-ખાહોશ ગવેચો
 અતાર વિં તાર વિનાનું; બહુ જ ભેંડું
 અતિ વિં અતિશય; ઘણું (૨) અં
 મર્યાદા બહાર એવો અર્થ બતાવતો
 ઉપસર્ગ. ઉદા. 'અતિપ્રશ્ન' (૨) બેહદ, વધારે
 પડતું એવો અર્થ બતાવવા વપરાતો. ઉદા. 'અતિવૃષ્ટિ'; 'અતિપેદાશ' (૩)—થી પર એવો
 અર્થ બતાવવા વપરાતો. ઉદા. 'અતિમાનુષ' (૪) શ્રેષ્ઠ એવો અર્થ બતાવવા વપરાતો.
 ઉદા. 'અતિરથી' (૫) ભારે, મહા, બિહામણું
 એવો અર્થ બતાવવા વપરાતો. ઉદા. 'અતિકાય'
 અતિકશ વિં ન ગાંઠે એવું
 અતિકાય વિં મહાકાય
 અતિકેશ(-સ)ર પું એક વનસ્પતિ
 અતિકમ પું હદ બહાર જવું તે (૨) [કાળનું]
 પસાર થઈ જવું (૩) ઘસારો
 અતિકમણ પું અતિકમવું તે
 અતિકમવું સં કિં અતિકમ કરવો
 અતિકમી વિં અતિકમ કરનારું
 અતિકાંત વિં હદ બહાર ગયેલું
 અતિકાંતિ સ્ત્રીં ઉલ્લંઘન
 અતિચાર પું અતિકાંતિ; અતિકમ
 અતિજગતી સ્ત્રીં; પું એક છંદ
 અતિજાત વિં આપથી સવાયું
 અતિતાલબ્ય * વિં
 અતિથિ પું મહેમાન (૨) અભ્યાગત; ભિક્ષુક
 અતિથિપૂજન નં અતિથિનું પૂજન (૨) પરોણાગત
 અતિથિસત્કાર પું અતિથિનો સત્કાર (૨)
 પરોણાગત
 અતિદૂર અં બહુ જ આથ
 અતિદેશ પું એક સ્થાનના ધર્મ કે નિયમનું
 ખીન્ન સ્થાને આરોપણ (૨) સાદૃશ્ય ઉપરથી
 અર્થને તાળીતસીને વધારવો તે
 અતિધર્મ પું અતિશય ધર્મ (૨) ધર્મ
 વિરુદ્ધનું કામ
 અતિપત્તિ સ્ત્રીં અતિકમ (૨) કિયાની
 નિષ્પત્તિ ન થતી તે
 અતિપરિચય પું ગાંઠ સળધ; હદ કરતાં
 વધારે પરિચય

અતિપાત પું અતિક્રમ (૨) ઉદ્ધાપાત (૩):

વિનાશ

અતિપાતક ન૦ મોઠામાં મોઢું પાપ

અતિપેદાશ સ્ત્રી૦ જોઈએ તે કરતાં વધારે પેદાશ

અતિપ્રતિજ્ઞા * સ્ત્રી૦

અતિપ્રસંગ પું અધિકાર ઉપરાંતનો—મર્યાદા

બહારનો પ્રસંગ

અતિપ્રસંગ પું વધારે પડતો સંબંધ (૨)

હદ ઉપરાંતની હદ

અતિપ્રસંગી વિ૦ અતિપ્રસંગ કરનારું

અતિપ્રકૃત વિ૦ પ્રકૃતિથી પર

અતિબલા(—બા) સ્ત્રી૦ એક વનસ્પતિ (૨)

વિશ્વામિત્રે રામને આપેલી અસ્ત્રવિદ્યા

અતિભૌતિક વિ૦ ભૌતિકથી પર; ભૌતિકની

મર્યાદા બહારનું; ‘મેટાફિઝિકલ’

અતિભૌતિકશાસ્ત્ર ન૦ ભૌતિક શાસ્ત્રથી

પર એવું શાસ્ત્ર; મૂળ તત્ત્વની ચર્ચા કરતું

શાસ્ત્ર; ‘મેટાફિઝિક્સ’

અતિમાનુષ વિ૦ અલૌકિક

અતિયોગ પું રેલછેલ; અતિશયતા

અતિરથ(—થી) પું નબરો—મેષ્ટ ચોક્કો

અતિરાગ પું અતિ આસક્તિ

અતિરિક્ત વિ૦ બહુ જ (૨) શત્ય; ખાલી

(૩) શ્રેષ્ઠ

અતિ(—તી)રેક પું અતિશયતા (૨) ઉત્કર્ષ

અતિરોમશ વિ૦ બહુવાળાણું (૨) પું

નંગલી બકરો (૩) મોટો વાંદરો

અતિલાડ ન૦ બ૦ વ૦ હદ ઉપરાંતનાં લાડ

અતિલોભ પું હદ ઉપરાંતનો લોભ

અતિવાદ પું બહુ બોલવું તે; (૨)

અપ્રિય—કઠોર વચન

અતિવિષા સ્ત્રી૦ અતવખ

અતિવૃષ્ટિ સ્ત્રી૦ અત્યંત—જોઈએ તે કરતાં

વધારે વરસાદ થવો તે

અતિવૈદિક વિ૦ વેદકાળ પહેલાંનું

અતિવ્યાસિ સ્ત્રી૦ લક્ષ્ય ન હોય એવી વસ્તુનો

સમાવેશ થવો તે (પ્ર.)

અતિશય વિ૦ ધણું જ (૨) પું પુષ્કળતા

અતિશયતા સ્ત્રી૦

અતિશયોક્તિ સ્ત્રી૦ વધારીને બોલવું તે

(૨) [કા. શા.] એ નામનો અધિકાર

અતિશૂદ્ધ પું બંગી; ચમાર

અતિશૂદ્ધી સ્ત્રી૦ બંગડી; ચમારણ

અતિશે વિ૦ અતિશય

અતિસંક્ષિપ્ત વિ૦ અતિ + સંક્ષિપ્ત

અતિસંક્ષેપ પું અતિ + સંક્ષેપ

અતિસંધાન ન૦ છેતરપિંડી

અતિસંરક્ષક વિ૦ વધારે પડતું સ્થિતિચુસ્ત

અતિ(—તી)સાર પું સંઘરણી

અતિસુધારક વિ૦ વધારે પડતું સુધારક

અતિસ્તુતિ સ્ત્રી૦ ન હોય એવા શુભોની

સ્તુતિ; ખુશામત

અતિસ્નેહ પું હદ ઉપરાંતનો સ્નેહ; અતિરાગ

અતિસ્વાથી વિ૦ હદ ઉપરાંત સ્વાથી

અતીક્ષ્ણ વિ૦ તીક્ષ્ણ નહિ એવું

અતીત વિ૦ પર થયેલું (૨) ગત (૩) પું વેરાગી

અતીતકાલિક વિ૦ ભૂતકાળ સંબંધી

અતીર * વિ૦

અતીવ વિ૦ અત્યંત

અતીંદ્રિય વિ૦ અગોચર

અતીંદ્રિયવાદ * પું

અતુલ(—હિત, —કથ) વિ૦ અનુપમ (૨) ધારૂં જ

અતૂટ વિ૦ અખંડ; સળંગ (૨) તોડયું તરે

નહિ એવું

અતૂસ વિ૦ અસંતુષ્ટ (૨) ભૂખ્યું

અતૂસિ સ્ત્રી૦ તૂસિનો અભાવ

અતૂષ્ણ સ્ત્રી૦ તૂષ્ણનો અભાવ

અતોભ્રષ્ટતોભ્રષ્ટ વિ૦ અહીંતહીં, બંને

ટકાણેથી ભ્રષ્ટ થયેલું—રખડી પડેલું

અતોલ વિ૦ જુઓ અતુલ

અત્તર ન૦ પુષ્પાદિક સુગંધીદાર પદાર્થનો અર્ક

(૨) અં અહીં

અત્તરધડી અં હમણાં જ; અબધડી

અત્તરદાની સ્ત્રી૦ અત્તર રાખવાનું પાત્ર

અત્તરપગલે અં હમણાં જ

અત્તરસાત અં અબધડી

અત્તરિયું ન૦ અત્તરદાની

અત્તરિયો ન૦ અત્તરવાળો; અત્તર બનાવનારો

કે વેચનારો

અત્ત(—તા)રી પું અત્તરિયો

અત્યદ્વિજીત વિ૦ અતિ અદ્વિજીત

અત્યય પું જુઓ અતિક્રમ

અત્યહસ વિં અતિ અહસ
અત્યંત વિં જેનો અંત-છેડો ન હોય તેવું
ધણું ન

અત્યંતાભાવ પું પૂર્ણ અભાવ (ન્યા.)
અત્યાકૃષ્ટ વિં અતિ આકૃષ્ટ-ભારી મથડીને
એસાડેલો (અર્થ)

અત્યાગી વિં ત્યાગી નહિ તેવું; રાગી; ગૃહસ્થ
અત્યાગ્રહ પું અતિ આગ્રહ
અત્યાગ્રહી વિં અતિ આગ્રહી
અત્યાચાર પું અધર્માચાર (૨) બળાત્કાર
અત્યાચારી વિં અત્યાચાર કરનારું
અત્યાન્ય વિં ત્યાન્ય નહિ તેવું

અત્યાર અં ચાલુ ધડી
અત્યારે અં હમણાં ન; ચાલુ ધડીએ
અત્યાવશ્યક અં અતિ આવશ્યક
અત્યાસક્તિ સ્ત્રીં જુઓ અતિ આસક્તિ
અત્યાહાર પું હદ ઉપરાંતનો-અકરાંતિયો
આહાર

અત્યુક્તિ સ્ત્રીં જુઓ અતિશયોક્તિ
અત્યુત્તમ વિં અતિ ઉત્તમ; શ્રેષ્ઠ
અત્યુત્સાહ પું અતિ ઉત્સાહ
અત્ર(-ત્રે) અં અહીં
અત્રત્ય વિં અહીંનું
અત્રિ પું (સં.) સમર્પિમાંના એક ઋષિ
અથ અં હવે (૨) આરંભ તેમ જ મંજળવાચક
શબ્દ; પ્રકરણ, વિકલ્પ અને પક્ષાંતરદર્શક
શબ્દ

અથઘટિ અં પહેલેથી છેલ્લે સુધી
અથક વિં થાકે નહિ એવું
અથકિમ્ અં હા; એમ જ
અથચ અં અને વળી
અથડ(-ડા)વું અં કિં જુઓ અથડાવું
અથડાઅથડી સ્ત્રીં સામાસામી અથડાવું
-ટિચાવું તે (૨) રખડપટ્ટી; ટિચામણ
(૩) લડાઈ

અથડાઉ વિં રખડાઉ
અથડામણ(-ણી) સ્ત્રીં રખડપટ્ટી; ટિચામણ
(૨) તકરાર; લડાઈ

અથડામણકુદામણ સ્ત્રીં અથડાવું-કુદાવું તે;
રખડપટ્ટી

અથડાવું અં કિં રખડવું (૨) ટિચાવું;
અકળાવું (૩) ફાંફાં મારવાં (૪) તકરાર થવી
અથરાઈ સ્ત્રીં (કા.) અસ્થિરતા; ચંચળતા
(૨) અધીરાઈ (૩) ઉતાવળ

અથચું વિં (કા.) અસ્થિર; ચંચળ (૨) અધીરું
(૩) ઉતાવળું

અથર્વ, વેદ પું ચાથો વેદ
અથર્વવેદી વિં એ વેદનો અનુયાયી
(બ્રાહ્મણ) (૨) અથર્વવેદને લગતું

અથવા અં કિંવા
અથાક વિં થાકે નહિ તેવું
અથાક(-ગ) વિં અતાગ (૨) પાર વિનાનું
અથાણું નં મીઠા કે મસાલામાં આથી રાખેલાં
ફળ, મૂળ ઇત્યાદિ

અથાવું અં કિં મીઠું કે મસાલો ચડેનો
અથાહ વિં + અથાગ
અથેતિ અં અથઘટિ
અદક વિં અધિક; અદકું
અદકજીવું વિં બહુજાણું; બટકજાણું
અદકડું વિં દોડડાણું
અદકપાંસળિયું વિં મોટપ કે પેસો ઇત્યાદિ ન
જીરવી શકે એવા સ્વભાવનું (૨) જેના પેટમાં
વાત ટકે નહિ એવું; વાતોડિયું

અદકપાંસળું વિં અદકપાંસળિયું
અદકું વિં અધિક; વધારે
અદકેરું વિં અદકું (પ.)
અદક્ષ વિં અકુશળ
અદગધ વિં નહિ બળેલું
અદગ વિં નહિ આપેલું (૨) નં શાંત્રવિરોધ
હોઈ રફ થયેલું જ્ઞાન

અદગતા વિં સ્ત્રીં અવિવાહિત કન્યા
અદન નં ભોજન
અદના વિં મામૂલી; રંક
અદખ સ્ત્રીં વિવેક; મર્યાદા (૨) બંને હાથને
ફાણીથી વાળી છાતી આમળ એક ઉપર એક
ગોઠવેલા તે

અદખદ વિં અચોક્કસ; સંશયગ્રસ્ત
અદખસાર અં વિનયપૂર્વક; અદખ વાળીને
અદખ્ય વિં દખાઈ બચ નહિ તેવું
અદય વિં નિર્દય

અદ(-ધ)રકલું સં કિં અધરકલું
 અદરસ પું આદનો રસ
 અદરસું અં કિં વિવાહ-સગાઇ થવી
 અદર્શ વિં નહિ દેખાવું; ન દેખાય તેવું
 અદર્શન નં ન દેખાવું તે (૨) લોપ
 અદલ વિં ખરાખર; ખરું; યથાર્થ
 અદલ(-ળ) વિં દલ-પાંદડી વિનાનું (૨) જડાઈ
 વિનાનું (૩) દાળ ન પડે એવું

અદલખદલ અં ફેરખદલ
 અદલાખદલી સ્ત્રીં ફેરખદલી
 અદલોખદલો પું ફેરખદલો
 અદવારકું અં અખધરી
 અદળ વિં જુઓ અદલ
 અદંકથ વિં દંડી ન રાકાય એવું
 અદા,ંવત સ્ત્રીં વેર
 અદાચિટ્ટી સ્ત્રીં વેરનો કાગળ; જસાચિટ્ટી
 અદાતા વિં દાન ન કરે તેવું; કૃપણ
 અદાપ(-પો) પું દુઃખ; ખળાપો
 અદાપલું સં કિં પીડવું
 અદાપો પું અદાપ
 અદાયાદ વિં વારસ થવાના હક વિનાનું (૨)
 વારસ વિનાનું
 અદાયિક વિં વારસ વિનાનું (૨) વારસાને
 લગતું નહિ એવું

અદાલત સ્ત્રીં કોર્ટ; ઇન્સાફની કચેરી
 અદાવત સ્ત્રીં વેર
 અદાવતિયું વિં અદાવત રાખનારું
 અદાહ વિં ખળે નહિ તેવું
 અદિતિ સ્ત્રીં (સં.) દેવોની માતાનું નામ
 અદિયો પું ભેટ
 અદીક(-કું) વિં દીકેલું નહિ તેવું; અદબ
 (૨) જોવાને અયોગ્ય

અદીન વિં તેજસ્વી; ગરીબ નહિ તેવું
 અદીંદ વિં દીંદા વિનાનું
 અદુષ્ટ વિં દુષ્ટ નહિ તેવું
 અદૂડોમદૂડો પું છાકરાંની એક રમત
 અદૂરદર્શી વિં લાંબો વિચાર નહિ કરનારું;
 દંડી દષ્ટિનું
 અદૂષિત વિં દૂષિત નહિ એવું
 અદદ વિં દદ નહિ તેવું

અદરેય વિં દેખાય નહિ એવું; ગુપ્ત (૨) અલોપ
 અદરયચિહ્ના સ્ત્રીં ગુપ્ત રહેવાની કળા
 અદષ્ટ વિં દીકેલું-જણાયેલું નહિ તેવું (૨)
 નં ભાગ્ય; નસીબ
 અદષ્ટપૂર્વ વિં પૂર્વે નહિ દેખાયેલું; તદન
 નવીન
 અદષ્ટમત પું અદષ્ટવાદ
 અદષ્ટવશાત્ અં દૈવયોગે
 અદષ્ટવાદ પું નસીબવાદ
 અદષ્ટવિદ્યા સ્ત્રીં ભવિષ્ય જાણવાની વિદ્યા
 (૨) જડ
 અદષ્ટાર્થ વિં ગૂઠ અર્થવાળું (૨) આત્મજ્ઞાનને
 લગતું
 અદષ્ટિ સ્ત્રીં ખરાખ દષ્ટિ; ક્રોધભરેલી અથવા
 ઝેરી નજર
 અદેખાઈ સ્ત્રીં ખીજની સારી સ્થિતિ જોઈને
 દેખની જે લાગણી થાય તે; ઈર્ષા
 અદેખું વિં અદેખાઈવાળું
 અદેય વિં અપાય નહિ તેવું
 અદેહી વિં શરીર વિનાનું
 અદો પું દોહો (૨) 'હદય હો! જય હો!' એવા
 અર્થનો પોકાર
 અદોહળું વિં (કા.) ચરખીથી જડું થઈ ગયેલું;
 સૂલ
 અદોહવાની શં પ્રં ભવાનીનો-માતાનો હૃદય
 થાઓ! (૨) [લા.] હીજડો
 અદોષ(-વિત) વિં નિર્દોષ
 અદલ અં ખરાખર
 અદ્ભુત વિં આશ્ચર્યકારક; અસૌકિક (૨) નં
 ચમત્કાર; આશ્ચર્ય
 અદ્ભુતકથા સ્ત્રીં અદ્ભુત બનાવો વર્ણવતી
 વાર્તા; 'રોમાન્સ'
 અદ્ભુતકર્મા વિં અદ્ભુત કર્મ કરનાર
 અદ્ભુતતા સ્ત્રીં
 અદ્ભુતદર્શન * વિં
 અદ્ભુતરસ પું કાવ્યના નવ રસોમાંનો એક
 અદ અં આજ (૨) હમણાં
 અદતન વિં આજનું; વર્તમાન (૨) હેલ્લામાં-
 હેલ્લું; 'અપ દુ ડેટ'
 અદ્યપિ અં હજુ પણ
 અદ્રક પું આદ

અદ્રવ વિં પ્રવાહી નહિ તેહું (૨) ઓગળે નહિ તેહું
 અદ્રાંચ વિં, ઓગાળી ન શકાય તેહું
 અદ્રિ પું. પર્વત
 અદ્રિજ વિં પર્વતમાં ભપળેહું
 અદ્રિજા(-ચુતા) સ્ત્રી (સં.) હિમાલય પર્વતની
 પુત્રી—પાર્વતી
 અદ્રિપતિ પું (સં.) પર્વતોનો રાજા—હિમાલય
 અદ્રિરાજ પું (સં.) અદ્રિપતિ
 અદ્રિસાર પું લોખંડ
 અદ્રિસુતા સ્ત્રી (સં) અદ્રિજ
 અદ્રોહ પું દ્રોહનો અભાવ
 અદ્રોહી વિં દ્રોહી નહિ એહું
 અદ્રોહ્ય વિં જેનો દ્રોહ ન કરવો જોઈએ વા
 ન કરી શકાય એહું
 અદ્ય વિં અજોડ (૨) નં. એકતા
 અદ્વિતીય વિં અજોડ; અનન્ય
 અદ્વેષ વિં દેવરહિત (૨) પું. દેવનો અભાવ
 અદ્વેષતા સ્ત્રી દેવરહિતપણું
 અદ્વેષ્ટા વિં દેષ્ટા-દેવ રાખનાર નહિ એહું
 અદ્વૈત નં એકતા (૨) જીવાત્મા અને પરમાત્માની
 એકતા (૩) બ્રહ્મ
 અદ્વૈતભાવ પું બેદમુદ્ધિનો અભાવ
 અદ્વૈતમત પું અદ્વૈતવાદ
 અદ્વૈતવન નં (સં.) પુરાણોમાં આવતું એક
 કલ્પિત વન
 અદ્વૈતવાદ પું જીવાત્મા અને પરમાત્મા એક
 ન હો એવો મત; જગતનું મૂળ તત્ત્વ એક જ
 હો એવો મત; વેદાંત
 અધ વિં અર્ધ; અડધું
 અધકચરું વિં અડધું કચરું—ફરેહું (૨)
 કાચું પાકું (૩) [ત્રા.] અર્ધદ્રવ્ય
 અધકોસ પું અર્ધાં ગાડ; અધગાડ
 અધખાચું વિં અડધું ખવાઈ ગયેહું (૨)
 ભેગવાળી (ધાતુ)
 અધખોખરું વિં અડધું ફરેહું—કચરેહું
 અધખોહું વિં અડધું લિધરેહું
 અધગજ પું આશરે બાર ઇંચ
 અધગજ વિં અધગજ જેટલું
 અધગાડિ પું અડધો ગાડ
 અધગારિયું નં માટીનું અને હાણનું મિશ્રણ
 અધધરી સ્ત્રી અડધી ધરી; થોડી વાર

અધડકું વિં જુઓ અધકડું
 અધધિયાતું વિં માલિક વિનાનું
 અધધધ અં આશય અને અડધણું દર્શાવનાર
 ઉદ્યાર
 અધન(-ની) વિં નિર્ધન; પૈસા વિનાનું
 અધન્ય વિં ધન્ય નહિ એહું; નિર્ભાગી (૨) તુચ્છ
 અધપચું વિં અડધું પોચું; પાણીપોચું (૨)
 અડધું પચેહું
 અધપડિયાળી વિં સ્ત્રી અડધી મી ચેલી;
 મરતીભરેલી (આંખ)
 અધખાણું વિં અડધું બળેહું (૨) અદેખું;
 કંકાસિયું
 અધભાગ પું અડધો ભાગ
 અધમ વિં નીચ; નહારું (૨) ધિકારવા યોગ્ય
 અધમણુ વિં અડધા મણના વજનનું (૨) નં
 મણનો અર્ધો ભાગ
 અધમણિયું વિં જેમાં અર્ધો મણ માય તેહું
 (પાત્ર) (૨) અર્ધા મણના વજનનું
 અધમણિયો પું અધમણનું કાટકું
 અધમણીકો પું અધમણિયો
 અધમતા સ્ત્રી
 અધમાધમ વિં અધમમાં અધમ
 અધમૂડું વિં અડધું મરેહું
 અધમૂંડયું વિં અડધું મૂંડેહું; અડધું કરીને
 બાકી રહેહું
 અધમોદ્ધાર પું અધમનો—પાપીનો ઉદ્ધાર
 કરવો તે (૨) પાપીનો ઉદ્ધાર કરનારો તે—ઈશ્વર
 અધમોદ્ધારક વિં પાપીનો ઉદ્ધાર કરનારું
 અધમોદ્ધારણુ વિં પાપીને તારનારું (૨) નં
 પાપીને તારવા તે
 અધર વિં નીચેનું (૨) પું. નીચલો હોઠ; હોઠ
 અધ(-ધ)ર અં હવામાં લટકતું; ટેકા વિનાનું
 અધરકણુ નં આખરામણુ
 અધરકણું સં કિં આખરતું
 અધરણુ નં આધણુ
 અધ(-ધ)રતાલ વિં લટકતું; અનિશ્ચિત
 અધરતું વિં અધવચ બંધ પડેહું
 અધરપાન નં અધર પર ચુંબન
 અધરમધુ નં અધરરસ
 અધરરસ પું અધરમાંથી ઝરતો રસ
 અધરવટ અં અંતરિયાળ

અધરસુધા સ્ત્રીં અધરસરૂપી સુધા
 અધરાત સ્ત્રીં અડધી રાત
 અધરાતમધરાત અં રાત્રે ખૂબ મોટું—અમે
 તે વખતે (૨) આણીને વખતે
 અધરામૃત નં અધરસુધા
 અધરાયું વિં અતૃપ્ત
 અધરાંશ * પું
 અધરો(રો)ષ્ટ પું નીચલો હોઠ
 અધર્મ પું પાપ; અનીતિ (૨) અન્યાય (૩)
 શ્રુતિ-સ્મૃતિ વિરુદ્ધ કર્મ
 અધર્માચરણ નં ધર્મ વિરુદ્ધ વર્તન
 અધર્માચાર પું અધર્માચરણ
 અધર્માચારી વિં અધર્મી
 અધર્મી વિં ધર્મ વિરુદ્ધ વર્તનારું; પાપી
 અધર્મ્ય વિં ધર્મ વિરુદ્ધ
 અધવચ(ચાળ) અં મધ્યમાં; વચમાં (૨)
 પૂરું થતા પહેલાં
 અધવચરું વિં વચ્ચે લટકવું (૨) અધવચ
 આવીને અટકેલું (૩) અધવધરું (૪) અધવચ
 વિકૃત થયેલું
 અધવચાળ અં જુઓ અધવચ
 અધવધરું વિં કાચી સમજવાળું; દોઢકાલું
 અધવાયું વિં ગાડાં ભાડે ફેરવનારું (૨) નં
 ગાડાં ભાડે ફેરવવાનો ધંધો
 અધ(-ધો)વાયો પું ગાડાં ભાડે ફેરવનાર
 (૨) દોરનો વેપારી
 અધવાર પું અડધો વાર (માપ) (૨) અડધો-
 અડધ કરીને આપવું તે
 અધવારવું અં કિં અડધું થઈ જવું (૨)
 સં કિં અડધોઅડધ વહેંચી નાખવું
 અધવારિયું વિં અડધું કરેલું (૨) નં જુઓ
 અધવારું
 અધવારું નં એ સ્થળે રહેવાનું રાખવું તે
 (૨) અડધે ભાગે ભાગિયો રાખવો તે
 અધવાલ સ્ત્રીં અડધો વાલ
 અધવાલી સ્ત્રીં ૧૥ રતીભારનું વળન—કાટકું
 (૨) અડધી પાલીનું એક માપ
 અધવાવયું વિં અડધું વાવરેલું—ખરચેલું
 અધસસવું વિં અધમૂડું
 અધસુકું વિં અડધુંપડકું સુકાયેલું
 અધસરવરિતક પું બરાબર પગ નીચેનું
 આકારાખિંદુ (ખ.)

અધઃકાય સ્ત્રીં શરીરનો નીચલો ભાગ
 અધઃપતન નં જુઓ અધઃપાત
 અધઃપતિત વિં અધોગતિને પામેલું
 અધઃપાત પું નીચે પડવું તે (૨) અધોગતિ
 અધઃશય્યા સ્ત્રીં જમીન પરની પથારી
 અધાક વિં ધાક-દાબ વિનાનું
 અધાતુ સ્ત્રીં ધાતુ નહિ તે
 અધાતુક વિં ધાતુનું નહિ તેવું
 અધાધંધ સ્ત્રીં જુઓ અંધાધૂંધી
 અધાધુ(-ધૂ)ધ(-ધી) સ્ત્રીં જુઓ
 અંધાધૂંધી
 અધાધૂ(-ધી)મ અં સાવ; નરાતાળ
 અધાધૂંધ(-ધી) સ્ત્રીં જુઓ અંધાધૂંધી
 અધાધોમ વિં અધાધૂમ
 અધાર વિં આધાર વિનાનું (૨) અસહ્ય
 અધાર્મિક વિં ધાર્મિક નહિ એવું
 અધાર્મિકતા સ્ત્રીં
 અધિ અં ઉપરીપણું, ઐશ્વર્ય બતાવતો
 ઉપસર્ગ. ઉદા. 'અધિરાજ'; 'અધિપતિ'
 (૨) મુખ્ય, પ્રધાન એવો અર્થ બતાવતો.
 ઉદા. 'અધિદેવત' (૩) મૂળ અર્થમાં અધિકતા
 -તીવ્રતા બતાવનારો. ઉદા. 'અધિકમણ'
 (૪) સંબંધી એવો અર્થ બતાવતો ઉદા.
 'આધ્યાત્મિક'
 અધિક વિં વધારે; વધારાનું (૨) નં *
 અધિકતર વિં વિશેષ વધારે
 અધિકતા સ્ત્રીં
 અધિકતાવાચક વિં અધિકતા બતાવનારું
 અધિકતિથિ સ્ત્રીં જેમાં બે સૂર્યોદય આવી
 જતા હોય તેવી તિથિ
 અધિકપ્રસંગ પું વધારે પડતો પ્રસંગ-
 પરિચય (૨) હદ બહારની છટ
 અધિકમાસ પું વધારાનો મહિનો; પુરુષોત્તમ
 માસ-મહિનો
 અધિકરણ નં અધિકૃત કરવું તે (૨) સ્થાન;
 આશ્રય (૩) [વ્યા.] સાતમી વિભક્તિનો અર્થ
 અધિકાર્થ સ્ત્રીં અધિકતા; મોટાઈ
 અધિકાધિક વિં ધણું વધારે
 અધિકાર પું ફરજ; સત્તા (૨) હકમત (૩) પદવી
 (૪) પાત્રતા; લાયકાત (૫) હક (૬) પ્રકરણ
 અધિકારભેદ પું પાત્રતાનો ભેદ

અધિકારિતા સ્ત્રી० અધિકારીપણું (૨) યોગ્યતા
 અધિકારી વિ० પાત્ર; લાયક (૨) હકદાર (૩)
 પું० અમલદાર
 અધિકાંગ ન૦ વધારાનો અવયવ (૨) બપ્તર
 ઉપર બાંધવાનો પટો
 અધિકું વિ०+ વધારે; બહુ જ; પુષ્કળ
 અધિકૃત વિ० નીમેલું (૨) સત્તાવાળું (૩)
 સત્તાવાર
 અધિકૃતિ સ્ત્રી० અધિકાર
 અધિકૃત્તર વિ० હકથી-શરસ્તાથી વધારે (૨)
 અલોકિક; નિવૃક્ષણ
 અધિકૃત્સાર પું० 'હાથપરખોલા' (ગ.)
 અધિકમણુ ન૦ હુમલો; હલ્લો
 અધિગત વિ० નળેલું (૨) મેળવેલું
 અધિગમ પું० પ્રાપ્તિ; લાભ (૨) અભ્યાસ;
 જ્ઞાન (૩) સ્વીકાર
 અધિગમન ન૦ જુઓ અધિગમ
 અધિગમ્ય વિ० નળવા યોગ્ય (૨) મેળવવા યોગ્ય
 અધિત્યકા સ્ત્રી० કુચ્ય પ્રદેશ; 'ટેબલેન્ડ'
 અધિદેવ પું० શ્રેષ્ઠ દેવ; પરમેશ્વર (૨) રક્ષક દેવ
 (૩) મુખ્ય, અધિષ્ઠાતા દેવ
 અધિદેવતા પું० બ૦ વ૦; સ્ત્રી० અમુક સ્થળ કે
 વસ્તુનો જે ખાસ દેવ કે દેવી તે;
 રક્ષક દેવ કે દેવી
 અધિદૈવ,૦ત ન૦ મુખ્ય બળ; પ્રધાન શક્તિ
 અધિનાયક પું० મુખ્ય નાયક
 અધિપ પું० રાજા; ઉપરી; સૂર્યો
 અધિપતિ પું० ઉપરી; સ્વામી (૨) રાજા (૩)
 વર્તમાનપત્ર ચલાવનાર
 અધિપતિપણું ન૦
 અધિભૂત ન૦ શ્રેષ્ઠ-પરમ તત્ત્વ (૨) સકળ જડ સૃષ્ટિ
 અધિચારી સ્ત્રી० વહોરી લીધેલી મહેનત; પીડા
 અધિચારું ન૦ દોરને વિચાર ત્યાં સુધી
 પાલવવા ભાગે આપવું તે
 અધિયુ વિ० હોહ; મૂરખ
 અધિયોગ પું० પ્રહોનો શુભ યોગ
 અધિરાજ પું० સમ્રાટ; રાજાનો રાજા
 અધિરાજ્ય ન૦ સામ્રાજ્ય
 અધિરૂઠ વિ० આરૂઠ થયેલું
 અધિરોહણ ન૦ ચડવું તે (૨) ગાદીએ બેસવું તે
 અધિવાસ પું० મુખ્ય રહેઠાણ
 અધિવાસન ન૦ દેવની પ્રતિષ્ઠા કરવી તે (૨)
 શરીરે સુગંધી લગાવી વસ્ત્ર પહેરવાં તે

અધિષ્ઠાતા પું० મુખ્ય કરીને સ્થાપ્યા હોય
 તે (દિવ, રાત્ર, કારભારી વગેરે) (૨) નિવાસ
 અધિષ્ઠાત્રી સ્ત્રી० અધિષ્ઠાતા સ્ત્રી
 અધિષ્ઠાન ન૦ મુખ્ય સ્થાન; રહેઠાણ (૨)
 આધાર (૩) સત્તા; પ્રભાવ
 અધિષ્ઠિત વિ० સ્થાપેલું; નીમેલું (૨) ઉપરી
 થઈને રહેલું (૩) વસેલું
 અધીત વિ० નળેલું; બળેલું (૨) ન૦ અધ્યયન
 અધીન વિ० વશ; તાબેદાર
 અધીનતા સ્ત્રી०
 અધીર વિ० ઉતાવળ; ચંચળ (૨) સ્ત્રી०
 અધીરાઈ
 અધીરજ સ્ત્રી० ધીરજનો અભાવ; અધીરાઈ
 અધીરતા સ્ત્રી०
 અધીરપ સ્ત્રી० અધીરાઈ
 અધીરા વિ० સ્ત્રી० ધીરજ ખોઈ કોપ કરે તેવી
 (નાયિકા)
 અધીરાઈ સ્ત્રી० અધીરાપણું
 અધીરાપણું ન૦
 અધીરું વિ० ધીરજ ખોઈ બેઠેલું
 અધીરા-શ્વર પું० રાજાધિરાજ; સમ્રાટ (૨)
 હિન્દ
 અધુધુ અ૦ અધધધ
 અધુના અ૦ હુમણાં
 અધુસારતું અ૦ કિં (કા.) લગભગ અર્ધી
 મુક્તનું વીતી જવું
 અધૂકડું વિ० બિભે પંખે બેઠેલું (૨) બરાબર બેઠેલું
 નહિ તેલું; અસ્થિર
 અધૂરું વિ० અપૂર્ણ
 અધેડ વિ० આધેડ
 અધેલી સ્ત્રી० અડધો રૂપિયો
 અધેલો પું० અડધો પૈસો
 અધૈર્ય ન૦ ધૈર્યનો અભાવ
 અધો અ૦ નીચે
 અધોગત વિ० પતિત; અવનત (૨) નરકમાં પડેલું
 અધોગતિ સ્ત્રી० અવનતિ; પડતી (૨) નરકમાં
 પડવું તે; અવગતિ
 અધોદિયું ન૦ શેરડીના રસની કોડી અડધી કરવી તે
 અધોદી સ્ત્રી० શેરડીનો હકાળેલો રસ
 અધોડું ન૦ મુએલા દોરના બહામાં આપવામાં
 આવવું આમડું
 અધોણું વિ० વપરાયેલું (વસ્ત્ર) (૨) છર્ણુ (વસ્ત્ર)
 અધોદષ્ટિ સ્ત્રી० નીચી નજર

અધ્યાદાર નં શુદ્ધ
અધ્યાધ વિં નીચે ને નીચે ઊતરવું
અધ્યાભિંદુ નં પગની નીચેનું ખિંદુ
અધ્યામુખ વિં નીચા મોંવાળું (૨) નં નીચું મોં
અધ્યાલ નં પર્વતની તળેટી પાસેનો સપાટ પ્રદેશ

અધ્યાવાયુ પું અપાનવાયુ
અધ્યાવાયો પું જુઓ અધવાયો
અધ્યાળ વિં અઢી રૂપિયાભાર
અધ્યાળી સ્ત્રી અઢી રૂપિયાભારનું કાટલું
અધ્યાળું નં અઢી રૂપિયાભારનું કાટલું
અધર અં આધાર વગર
અધરતાલ વિં અધરતાલ
અધરપધર અં તદન અધર
અધ્યક્ષ પું ઉપરી; મુખ્ય અધિકારી; પ્રમુખ
અધ્યક્ષપદ નં પ્રમુખપદ
અધ્યક્ષર પું મુખ્ય અક્ષર; ઓમ્કાર
અધ્યક્ષસ્થાન નં અધ્યક્ષપદ
અધ્યયન નં ભણવું તે
અધ્યવસાન નં તાદાત્મ્ય; તદ્રૂપતા (કા.શા.)
અધ્યસ્ત વિં આરોપિત; માની લીધેલું
અધ્યાત્મ વિં આત્મા—પરમાત્મા સંબંધી (૨)
નં બ્રહ્મજ્ઞાન; આત્મજ્ઞાન
અધ્યાત્મજ્ઞાન નં બ્રહ્મજ્ઞાન
અધ્યાત્મયોગ પું મનની વૃત્તિઓને બાહ્ય પદાર્થોમાંથી પાછી ફેરવીને આત્મામાં જોડવી તે

અધ્યાત્મવિદ્યા સ્ત્રી આત્મવિદ્યા; બ્રહ્મવિદ્યા
અધ્યાત્મશાસ્ત્ર નં અધ્યાત્મ, યોગ ઇત્યાદિનું શાસ્ત્ર
અધ્યાત્મિક વિં અધ્યાત્મને લગતું; આધ્યાત્મિક
અધ્યાપક પું શિક્ષક; ગુરુ
અધ્યાપન નં ભણાવવું તે
અધ્યાપનમંદિર નં શિક્ષકોને તાલીમ આપવાની શાળા

અધ્યાપિકા સ્ત્રી શિક્ષિકા
અધ્યાય પું પ્રકરણ
અધ્યારુ પું અધ્વર્યુ (૨) મહેતાણ; ગુરુ (૩)
નોતરિયો (૪) પારસીઓનો ધર્મગુરુ
અધ્યારૂદ વિં જીએ ચરેલું (૨) શ્રેષ્ઠ

અધ્યારોપ પું ન હોય તેવા ગુણધર્મનું આરોપણ કરવું તે (૨) ભૂલભરેલું જ્ઞાન
અધ્યારોપણ પું અધ્યારોપ
અધ્યારોહણ નં જીએ ચડવું તે
અધ્યાસ પું જુઓ અધ્યારોપ (૨) મિથ્યા આરોપણ
અધ્યાસવું સં કિં અધ્યાસ કરવો
અધ્યાહાર પું અર્થ સમજવા અનુક્રમ પદ અથવા અર્થનું ઉમેરવું—લાવવું તે
અધ્યાહત વિં અધ્યાહાર રાખેલું
અધ્યેતા પું વિશિષ્ટ વિદ્યાભ્યાસ કે સંશોધન માટે વિદ્યાપીઠ તરફથી અમુક વેતન સાથે ચૂંટાયેલો સ્નાતક (૨) વિદ્વાનોના મંડળનો સભ્ય; 'ફેલો'

અધ્યેત્રી સ્ત્રી અધ્યેતા
અધ્યુષ વિં અસ્થિર
અધ્વએક પું મુસાફરીનો થાક
અધ્વગ પું મુસાફર
અધ્વર્યુ પું યજ્ઞક્રિયા કરાવનાર યજુર્વેદ ભણનારો બ્રાહ્મણ
અધ્વા પું માર્ગ
અધ્વાંત નં અધારાનો અભાવ; આછો પ્રકાશ (૨) જ્ઞાનનો અભાવ
અન્ અં સ્વરથી શરૂ થતા શબ્દની પૂર્વે અભાવ, નકાર કે નિષેધ બતાવવા વપરાતો શબ્દ. ઉદા. 'અનક્ષર'; 'અનુત્તર' (૨) તે જ પ્રમાણે અલ્પતા બતાવવા વપરાતો પૂર્વજ. ઉદા. 'અનુદરી'

અનક્ષર વિં બોલી ન શકે એવું; મૂઝું (૨) નિરક્ષર; અભણ (૩) ન બોલવા થોડ્ય
અનગળ વિં જુઓ અનર્ગળ (૨) અણગળ
અનગાર(-રિક) વિં ધર વિનાનું (૨) પું (જૈન) સાધુ
અનગ્નિ પું અગ્નિનો અભાવ (૨) વિં અગ્નિહોત્રી નહિ તેવું (૩) સંન્યાસી (૪) અગ્નિમાંથી પીડાવું
અનઘ વિં નિઘપાપ; દોષરહિત
અનત વિં નહિ નમેલું
અનથ વિં અનાથ (૨) નાથ્યા વિનાનું; નિરંકુશ (૩) વીંધાવ્યા વિનાનું
અનંદતન વિં અદ્યતન—આજનું નહિ એવું

અનધિકારી વિં અધિકાર વિનાનું; અપાર
અનધિકૃત વિં અન + અધિકૃત
અનધ્યાય પું અભ્યાસમાંથી છુટી
અન(-ને)નાસ નં એક કળ
અનનુકૂલ(-ળ) વિં અનુકૂલ નહિ એવું; પ્રતિકૂળ
અનનુનાસિક વિં અનુનાસિક નહિ તેવું
અનન્ય વિં અન્ય-જીવું નહિ તેવું (૨) અબ્બેડ
(૩) એકનિષ્ઠ
અનન્યગતિ સ્ત્રીં એક જ માર્ગ
અનન્યગતિક વિં અનન્ય ગતિ જેની છે તેવું
અનન્યચિત્ત વિં જેનું ચિત્ત એક જ લક્ષ્યમાં
લાગેલું છે તેવું (૨) નં એકાગ્ર ચિત્ત
અનન્યતા સ્ત્રીં
અનન્યભાવ પું અનન્યતા (૨) એક સાચા
ઈશ્વર ઉપર જ ભક્તિ હોવી તે
અનન્યયોગ પું અગ્રોડ સંબંધ (૨) સારામાં
સારા શુકન
અનન્યસાધારણ વિં બીજા કોઈને ન મળે
એવું; દુર્લભ
અનન્યય પું અન્યય-સંબંધનો અભાવ (૨)
[કા. શા.] જેમાં ઉપમેયની અસામાન્યતા
દર્શાવવા જેની જ ઉપમા અપાયેલી હોય તે
અનંકાર
અનન્વિ(-ન્વી)ત વિં અસંબંધ (૨) ખોટું
અનપત્ય વિં વાંઝિયું
અનપેક્ષ(-ક્ષી) વિં અપેક્ષારહિત; લાલસા
વિનાનું; જેતમા
અનપેક્ષતા સ્ત્રીં
અનપેક્ષા સ્ત્રીં અપેક્ષા ન હોવી તે
અનપેક્ષિત વિં અપેક્ષિત નહિ એવું; વણુમાગ્યું
અનપેક્ષી વિં અનપેક્ષ
અનભિરા વિં અગતણ (૨) મૂઠ
અનભિરાતા સ્ત્રીં
અનભિરાત નં અનભણપણું; મૂઠતા
અનભિહિત વિં અભિહિત નહિ એવું
અનભે વિં નિર્મય
અનભ્યરત વિં અભ્યાસ વિનાનું; મહાવરા
વિનાનું
અનભ્યાસ પું અભ્યાસનો અભાવ
અનભ વિં અભ વગરનું; નિરભ
અનમકથું વિં અપ્રિય; નહિ ગોઠ્યું

અનમી વિં અણુનમ
અનમ્ વિં નમ નહિ એવું; ઉર્જત; મિમ્
અનય પું અનીતિ; અન્યાય (૨) આક્રંત
અનરત્ન * વિં
અનરાધાર વિં મૂળાધાર
અનર્થ(-ળ) વિં રુકવટ-અર્કશ વિનાનું
(૨) અપાર; પુષ્કળ
અનર્થ વિં અમૂલ્ય (૨) પૂળને થોડું નહિ એવું
અનર્થ પું ખોટો અર્થ (૨) ખોટું કામ
(૩) જીલ્મ
અનર્થક વિં નિરર્થક
અનર્થવાદ * પું
અનલ(-ળ) પું અગ્નિ (૨) ગુસ્સો (૩)
એક કલ્પિત પંખી
અનલસ વિં આળસ-મંદતા વિનાનું;
સ્ફૂર્તિવાળું
અનલહક(-હ) શં પ્રં (હું હક-ખુદા છું)
'અહંબ્રહ્માસ્મિ' એવું સૂત્રી પંથનું મહાવાક્ય
અનવચ્છિન્ન વિં અન + અવચ્છિન્ન
અનવચ્છેદ પું અવચ્છેદનો અભાવ
અનવદ્ય વિં અનિર્દિત; સુંદર; ખોડખામી
વિનાનું
અનવદ્યતા સ્ત્રીં
અનવરત વિં સતત; નિરંતર
અનવલંબન વિં અવલંબન વિનાનું
અનવસર પું કવખત
અનવસ્થા સ્ત્રીં અવ્યવસ્થા; ખોટાગો (૨) [પ્ર.]
નિર્ણય અથવા છેડો ન આવે એવાં
વિધાનો-કથનોની પરંપરા; એક હેતુભાસ
અનવસ્થાદોષ પું અનવસ્થાયુક્ત તકદોષ
અનશન નં ઉપવાસ
અનશનમત નં મરણપર્યંત ઉપવાસ કરવાનું વ્રત
અનશ્વર વિં નિત્ય; સ્થાયી
અનસૂયા સ્ત્રીં અસૂયા-દ્રેષનો અભાવ (૨)
(સં.) અત્રિ ઋષિની પત્ની
અનસ્થ(-સ્થિક) વિં અસ્થિ-હાડકાં વિનાનું
અનહક વિં બેહક (૨) અનાહત
અનહકનાદ પું અનાહતનાદ
અનળ પું જીઓ અનલ
અનહિત નં અહિત
અનંક વિં અસંખ્ય

અનંગ વિં અંગ વિનાનું (૨) પું કામદેવ
 અનંગશત્રુ પું અનંગનો શત્રુ—મહાદેવ
 અનંત વિં અપાર (૨) પું વિષય; રૂદ્ર
 બ્રહ્મા (૩) શેષનાગ (૪) બળરામ (૫)
 આકાશ (૬) જોનોનો ચૈદમો તીર્થકર
 અનંતકોટિ(-ટી) વિં અસંખ્ય
 અનંતચતુર્દશી સ્ત્રીં ભાદરવા સુદ ચૌદશ
 અનંતચૌદશ(-સ) સ્ત્રીં અનંતચતુર્દશી
 અનંતતા સ્ત્રીં
 અનંતત્વ નં
 અનંતદોરો પું અનંતચૌદશને દિવસે જન્મણે
 હાથે બાંધવામાં આવતો ચૌદ ગાંઠવાળો
 રેશમી દોરો
 અનંતબાહુ વિં અસંખ્ય હાથવાળું
 અનંતમૂલ નં એક ઔષધિ; ઉપલસરી
 અનંતર વિં નજીકનું; પછીનું
 અનંતરાય વિં અંતરાય વિનાનું; નિર્વિઘ્ન
 અનંતરાશિ પું બહુરાશિ (ગ.)
 અનંતરૂપ વિં જેનાં અનંત રૂપ છે એવું
 અનંતવીર્ય વિં અતુલ બળવાળું
 અનંતવ્રત નં અનંત ચૌદશને દિવસે
 પળાવું વ્રત
 અનંતશ્રેણી(-ણી) સ્ત્રીં અનંત પહોવાળી શ્રેણી;
 'ઇન્દ્રિનીટ સિરીઝ'
 અનંતા સ્ત્રીં પૃથ્વી (૨) પાર્વતી (૩) એક
 ઔષધિ; ગણો
 અનંત્ય વિં અંતનું—છેલ્લું નહિ એવું
 અનાકર્ષક વિં આકર્ષક—મોહક નહિ તેવું
 અનાકાર વિં આકાર વિનાનું
 અનાકૃત વિં નિવારેલું નહિ એવું
 અનાગત વિં અત્યાર સુધી નહિ આવેલું;
 ભવિષ્યમાં આવનારું—થનારું
 અનાગતવિધાતા પું સાવધ પુરુષ
 અનાગમન નં આવવું નહિ તે
 અનાગામી વિં આગામી નહિ તેવું (૨) બૌદ્ધમત
 પ્રમાણેની ચારમાંની ત્રીજી ભૂમિકાએ
 પહોંચેલું (અનાગામી માણસ ફરીથી આ
 લોકમાં ન આવતાં એટલે લોકમાં જન્મી
 અર્હતપણું પામી લે છે.)
 અનાચાર પું દુરાચાર; અધર્મ
 અનાચારી વિં દુરાચારી

અનાજ નં ધાન્ય; દાણા
 અનાજોય વિં આજ્ઞા ન કરી શકાય એવું
 અનાડ પું બગાડ (૨) અડચણ
 અનાડી વિં મૂર્ખ; ગમાર
 અનાડીવેડા પું બંધન અનાડીના જેવું વર્તન
 અનાત્મ વિં આત્મા વિનાનું; જડ (૨) પું
 આત્મા નહિ તે—નાશવંત દેહ
 અનાત્મધર્મ પું દેહનો ધર્મ
 અનાત્મવાદ પું જડવાદ
 અનાત્મા પું અજ્ઞાની પુરુષ
 અનાથ વિં નિરાધાર
 અનાથતા સ્ત્રીં
 અનાથપાત્ર નં
 અનાથાલય નં અનાથાશ્રમ
 અનાથાશ્રમ પું; નં અનાથોને પાળીપોષી
 કેળવનાર સંસ્થા (૨) નિરાધારોને રહેવા
 ખાવાનું સ્થાન (તિરસ્કારમાં)
 અનાથ્ય વિં નાથ્યા વિનાનું; નિરંકુશ
 અનાદર પું અવજ્ઞા; અપમાન
 અનાદિ વિં આદિરહિત (૨) પહેલું નહિ એવું
 અનાદિત્ય * નં
 અનાદિમધ્યાંત વિં આદિ, મધ્ય કે અંત
 વિનાનું
 અનાદિસ્થિત વિં અનાદિ કાળથી સ્થાપિત
 થયેલું
 અનાદત વિં અપમાનિત
 અનાદંત વિં આદિ કે અંત વિનાનું;
 સનાતન
 અનાધાર વિં નિરાધાર; અનાથ
 અનામ વિં નામ વિનાનું (૨) અતિ ઉત્તમ
 (૩) પું પરમેશ્વર
 અનામત વિં સાચવી રાખવા સોંપેલું (૨)
 સ્ત્રીં; નં સાચવી રાખવા સોંપેલી વસ્તુ;
 યાપણું
 અનામય વિં નીરોગી (૨) નં આરોગ્ય
 અનામિક વિં નામ ન લેવા યોગ્ય (૨) પું
 અંત્યજ
 અનામિકા સ્ત્રીં ટચલી આંગળી પાસેની
 આંગળી (૨) વીંટી
 અનામિષ વિં આમિષ—માંસ વિનાનું; નિરામિષ
 અનામી વિં નામ વિનાનું (૨) પું ઈશ્વર
 (૩) સ્ત્રીં ઠાકડી

અનામક વિં નાયક વિનાનું; અવ્યવસ્થિત
અનાયાસે પું આયાસ-શ્રમનો અભાવ (૨)
આજસ; નિરુદ્ધોગ (૩) કરાર; આરામ
અનાયાસે અં આયાસ-મહેનત વિના; સહેજે
અનાર નં દાદમ (૨) દાદમના ધાટની
દાદખાનાની કોડી

અનારકળી સ્ત્રી દાદમની કળી
અનારત વિં અવિરત; નિરંતર
અનારસું નં એક પકવાન
અનારભ પું આરંભ ન કરવો તે
અનારોગ્ય નં માંદગી

અનાર્દ્ર નં આર્દ્ર નહિ એવું
અનાર્થ વિં અસહ્ય (૨) આર્થને અનુચિત
એવું (૩) પું આર્થ નહિ તે-અશ્વેચ્છ; યવન

અનાલાપ પું મૌન; અભોલા
અનાલાપી વિં આલાપ વિનાનું (સંજીત)
અનાવતી વિં ફરીફરી ન આવે તેવું
અનાવલા વિં અનાવિલ જ્ઞાતિનું (૨) પું
અં વં એ જ્ઞાતિના માણસો

અનાવલો પું અનાવિલ જ્ઞાતિનો પુરુષ
અનાવિલ વિં અલુનીધ્યું
અનાવિલ વિં દોષરહિત; સ્વચ્છ (૨) એક
જ્ઞાતિ

અનાવૃત વિં ઢાંક્યા વિનાનું; ઉધાડું (૨)
અરક્ષિત

અનાવૃત્તિ સ્ત્રી ફરી પાછા ન આવવું-થવું તે
(૨) ફરી જન્મ ન આવવો તે; મુક્તિ
અનાવૃષ્ટિ સ્ત્રી વરસાદ નહિ પડવો તે;
ડુકાળ

અનાશ્રમી વિં ચાર આશ્રમ પૈકી એકનું
નહિ એવું

અનાશ્રિત વિં આશ્રિત નહિ એવું; નિરાધાર

અનાસર નં ઇસ્લામ પ્રમાણેનાં આતસ, પાણી
પવન અને પૃથ્વી એ ચાર મૂળ તરવો

અનાસ્થા સ્ત્રી આસ્થાનો અભાવ; અશ્રદ્ધા
અનાહત વિં નહિ મારેલું (૨) ન પહેરેલું;
નવું (૩) આઘાત વિના એની મેળે થતો
(ધ્વનિ)

અનાહતવાદ પું ચોખીએને સંલગ્નતા એક
બતનો ધ્વનિ

અનાહાર પું ઉપવાસ

અનાહારી વિં ઉપવાસી (૨) [જેન] આહારમાં
ન મણાય એવી (વસ્તુ)

અનાહૂત વિં અણખોલાવ્યું (૨) બહું

અનિકેત વિં ધર વિનાનું

અનિચ્છ(-અધુક) વિં ઇચ્છા વિનાનું; નિઃસ્પૃહ
(૨) નાખુશ

અનિચ્છા સ્ત્રી ઇચ્છાનો અભાવ (૨) નાખુશી

અનિચ્છિત વિં ઇચ્છેલું નહિ એવું

અનિચ્છુક વિં બુઝો અનિચ્છ

અનિત્ય વિં અમૃત; નશ્વર (૨) [ગ.] વિકારી;
'વરિયેબલ'

અનિત્યતા સ્ત્રી

અનિત્યત્વ નં

અનિદ્ર વિં નિદ્રા વિનાનું; ભગતું

અનિદ્રા સ્ત્રી નિદ્રા-બિંધનો અભાવ

અનિમિત્ત વિં કારણ વિનાનું (૨) નં
અપશુકન

અનિમિ(-મે)ષ વિં પલકારા વિનાનું; સ્થિર
(૨) જેની આંખ બિંદુ કે મીંચાય નહિ તેવું
(ઇદ્રાદિ દેવ, માછલું ઇત્યાદિ)

અનિયત વિં અનિયત્રિત (૨) નહિ કરાવેલું;
અનિમિત્ત

અનિયતિ સ્ત્રી અવ્યવસ્થા; નિર્બંધતા (૨)
અસંયમ

અનિયમ પું નિયમનો અભાવ; અવ્યવસ્થા

અનિયમિત વિં નિયમિત નહિ એવું

અનિયમિતતા સ્ત્રી

અનિયમિતપણું નં

અનિયત્રિત નં નિયત્રિત નહિ તેવું (૨)
નિરંકુશ

અનિરુદ્ધ વિં રોકેલું-રોકાયેલું નહિ તેવું (૨)
પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણનો પૌત્ર

અનિર્ણય પું નિર્ણયનો અભાવ; અનિમિત્ત-
પણું

અનિર્ણીત વિં નિર્ણીત નહિ એવું

અનિર્દિષ્ટ વિં નિર્દિષ્ટ નહિ એવું

અનિર્દેશ પું નિર્દેશનો અભાવ

અનિર્દેશ્ય વિં નિર્દેશ્ય નહિ તેવું

અનિર્વચનીય વિં અવર્ણનીય

અનિર્વાચ્ય વિં અનિર્વચનીય

અનિલ પું પવન

અનિવાર(-ર્થ) વિં નિવારી ન સકાય તેવું
 અનિશ્ચય પું નિશ્ચયનો અભાવ
 અનિશ્ચયવાચક વિં અનિશ્ચય બતાવનારું
 અનિશ્ચિત વિં નિશ્ચિત નહિ એવું
 અનિશ્ચિતતા સ્ત્રીં
 અનિશ્ચિતપણું મં
 અનિષિદ્ધ વિં નિષિદ્ધ નહિ એવું
 અનિષ્ટ વિં નહિ ઇચ્છેલું (૨) નહિ ઇચ્છવા-
 ભોગ; ખૂરું (૩) નં ખૂરું
 અનિષ્ટકર વિં અનિષ્ટ કરનારું
 અનિષ્ટશંકા સ્ત્રીં ખોટું થશે એવી શંકા
 અનિષ્ટાપત્તિ સ્ત્રીં નહિ ઇચ્છેલું આવી
 પડવું તે (૨) 'રિડકશો એડ એક્સડમ'
 (ગ.)
 અનિહિત વિં નહિ નિંદાયેલું (૨) સુંદર;
 શ્રેષ્ઠ
 અનિંદ્ય નિંદવા યોગ્ય નાહ એવું; નિર્દોષ (૨)
 સુંદર
 અનીક નં ભરકર (૨) યુદ્ધ
 અનીક વિં અખૂટ
 અનીતિ સ્ત્રીં નીતિ નહિ તે; દુરાચરણ; પાપ
 (૨) અન્યાય
 અનીતિમાન વિં અનીતિવાળું
 અનીચ્છિત વિં અનિચ્છિત
 અનીશ વિં પરતંત્ર (૨) અસમર્થ
 અનીશપણું નં
 અનીશ્વર વિં ઈશ્વર વિનાનું (૨) ઈશ્વરમાં
 ન માનનારું
 અનીશ્વરવાદ પું ઈશ્વર નથી એવો વાદ
 અનીશ્વરવાદી વિં અનિશ્વરવાદમાં માનનારું
 અનુ અં પછી, પાછળ એવો અર્થ બતાવનારો
 ઉપસર્ગ. ઉદા. 'અનુગામી'; 'અનુકરણ'
 (૨) સરખું એવો અર્થ બતાવતો. ઉદા. 'અનુરૂપ'; 'અનુગુણ' (૩) સાથે એવો
 અર્થ બતાવતો. ઉદા. 'અનુકંપા';
 'અનુપાન' (૪) દરેક એવો અર્થ બતાવતો.
 ઉદા. 'અનુદિન'; 'અનુકાલ' (૫) વારંવાર
 એવો અર્થ બતાવતો. ઉદા. 'અનુશીલન'
 અનુકરણ નં નકલ
 અનુકરણકલા(-ળી) સ્ત્રીં અનુકરણ કરવાની
 કળા

અનુકરણવાચક વિં. અનુકરણ બતાવનારું
 અનુકરણવાદ * પું
 અનુકરણશીલ પું અનુકરણ કરતો સખ્દ.
 ઉદા. 'પ્રબળ'; 'બડબડ' ઇત્યાદિ
 અનુકરણરીતિ વિં અનુકરણ કરવાના
 વણલુવાળું
 અનુકરણીય વિં અનુકરણ કરવા યોગ્ય
 અનુકરણું સં કિં અનુકરણ કરવું
 અનુકર્ષણ નં આકર્ષણ (૨) [વ્યા.] પૂર્વ
 વાક્યમાં આવી ગયેલા પદનું પછીના
 વાક્યમાં અન્વય માટે આકર્ષણ
 અનુકલ્પ પું પ્રથમ કલ્પની અવેજમાં વિહિત
 હોય તે; ગીણ કલ્પ
 અનુકંપક વિં અનુકંપા રાખનારું
 અનુકંપા સ્ત્રીં દયા; સહાનુભૂતિ
 અનુકારક વિં અનુકરણ કરનાર
 અનુકારી વિં અનુકારક
 અનુકલ(-ળ) વિં પોતાની તરફનું; ઇષ્ટ (૨)
 હિતકર (૩) મારક (૪) યોગ્ય (૫) દુચ્છવું
 અનુકલ(-ળ)તા સ્ત્રીં
 અનુકૃતિ સ્ત્રીં નકલ
 અનુકોણ પું 'કારસ્પોન્ડિંગ એન્ગલ' (મ.)
 અનુકૃત વિં નહિ કહેવાયેલું (૨) અધ્યાહાર
 અનુક્રમ પું એક પછી એક આવતો ક્રમ—
 સંબંધ તે; શ્રેણી (૨) પદ્ધતિ; રચના (૩)
 એક અર્થાલંકાર (૪) વ્યવસ્થા; નિયમ (૫)
 કાયદો; ધારો (૬) આચાર; રિવાજ
 અનુક્રમણિકા સ્ત્રીં સાંકળિયું
 અનુક્રમણી સ્ત્રીં અનુક્રમણિકા
 અનુક્રમાંક પું ક્રમ પ્રમાણે આવતો આંક
 અનુક્રિયા સ્ત્રીં અનુકૃતિ
 અનુક્ષણ અં ક્ષણેક્ષણે
 અનુગ વિં પાછળ ચાલનારું (૨) પું અનુચર
 અનુગત વિં પાછળ ગયેલું
 અનુગમન નં પાછળ જવું તે; અનુસરણ (૨)
 પતિની પાછળ સતી થવું તે
 અનુગામી વિં અનુગમન કરનારું
 અનુગુણ વિં મળતા ગુણવાળું; અનુરૂપ
 અનુગ્ર વિં હ્રમ નહિ એવું; શાંત; સૌમ્ય
 અનુગ્રહ પું કૃપા (૨) ઉપકાર
 અનુગ્રહ વિં અનુગ્રહ કરવા યોગ્ય

અનુસાર પું. પાછળ ચાલનારો; આકર
અનુસરી સ્ત્રી. પાછળ ચાલનારી; આકરણી
અનુસારક પું. અનુચર
અનુચારિકા સ્ત્રી. અનુચરી
અનુચિત વિ. અચોક્ષ્ય
અનુચિત(વ)ન ન. વિચાર (૨) સ્મરણ (૩)

કાળજી

અનુચરિત વિ. નહિ બોલેલું; અનુક્રા
અનુજ વિ. પછી જન્મેલું (૨) પું. નાનો ભાઈ
અનુજ વિ. પાછળ જન્મેલી (૨) સ્ત્રી. નાની બહેન

અનુજીવી વિ. આશ્રિત
અનુજા સ્ત્રી. પરવાનગી
અનુજાત વિ. અનુજા પામેલું
અનુજાપન ન. અનુજા આપવી તે
અનુત્તર વિ. પશ્ચાત્તાપથી બળવું
અનુતાપ પું. પશ્ચાત્તાપ; પસ્તાવો
અનુત્તમ વિ. શ્રેષ્ઠ (૨) અધમ
અનુત્તર વિ. નિરુત્તર
અનુત્પત્તિ સ્ત્રી. ઉત્પત્તિનો અભાવ
અનુત્પાદક વિ. ઉત્પાદક નહિ એવું
અનુત્સાહ પું. ઉત્સાહનો અભાવ; નાઉમેદી
અનુદક વિ. નિર્જળ (૨) જેને કોઈ શ્રાદ્ધની અંજલિ આપનાર ન હોય એવું
અનુદરી વિ. સ્ત્રી. દુઃશોદરી; પાતળી કમરવાળી

અનુદાત્ત વિ. નીચા સ્વરવાળું (૨) પું. સ્વરના ત્રણ ભેદમાંનો એક (ઉદાત્ત, અનુદાત્ત અને સ્વરિત)

અનુદાત્તા સ્ત્રી.

અનુદાર વિ. સાંકડા મનનું

અનુદારતા સ્ત્રી.

અનુદિત વિ. નહિ બોલેલું (૨) નહિ ઉદ્દેશાયેલું

અનુદિન અ. દરરોજ

અનુદ્ભૂત વિ. ઉદ્ભૂત નહિ એવું

અનુદ્યમી વિ. ઉદ્યમી નહિ એવું

અનુદ્યોગી વિ. ઉદ્યોગી નહિ એવું

અનુદ્વિગ્ન વિ. ઉદ્વિગ્ન નહિ એવું

અનુદ્વેગ પું. ઉદ્વેગનો અભાવ

અનુદ્વેગકર વિ. અનુદ્વેગ કરાવનારું

અનુધાર્મિક વિ. સરખા શુભધર્મવાળું
અનુધાવન ન. પૂઠ પકડવી તે
અનુધાવણું સ. કિં. પૂઠ પકડવી; પાછળ પડેલું
અનુધવનિ પું. પડઘો
અનુનય પું. કાલાવાલા (૨) મનાવણું તે
અનુનાદ પું. રણકાર; પડઘો
અનુનાસિક વિ. નાકમાંથી ઉચ્ચારાવું (૨) ન. નાકમાંથી ઉચ્ચારાવો અંજન

અનુપ વિ. અનુપમ; શ્રેષ્ઠ

અનુપકારી વિ. ઉપકાર કરી નહિ તેવું (૨) કૃતક્રી

અનુપકૃત વિ. ઉપકૃત નહિ તેવું

અનુપપત્તિ સ્ત્રી. લાગુ ન પડેલું તે (૨) [પ્ર.] સિદ્ધ ન થવું તે (૩) નિર્ણય કે દલીલનો અભાવ

અનુપપન્ન વિ. ઉપપન્ન નહિ એવું

અનુપમ વિ. જેને ઉપમા નથી એવું; સર્વોત્તમ

અનુપમેય વિ. જેને કોઈની ઉપમા આપી શકાય નહિ તેવું; નિરૂપમ; અદ્વિતીય

અનુપયુક્ત વિ. અનુપયોગી

અનુપયોગિતા સ્ત્રી.

અનુપયોગી વિ. ઉપયોગી નહિ તેવું; નકામું

અનુપલબ્ધિ સ્ત્રી. પ્રત્યક્ષ ન હોવું તે (૨) ઉપલબ્ધિ ન થવી તે; અપ્રાપ્તિ

અનુપસ્થિત વિ. ઉપસ્થિત નહિ એવું

અનુપસ્થિતિ સ્ત્રી. ઉપસ્થિતિનો અભાવ

અનુપળ સ્ત્રી. પળનો સાંકડો ભાગ (૨) અ. પળેપળે

અનુપાતી વિ. એકસરખી; 'સિમિલર' (ફિગર્સ) [ગ.]

અનુપાન ન. ઔષધિની સાથે દેવાતી તેને મદદરૂપ વસ્તુ

અનુપાય વિ. નિરૂપાય; લાચાર

અનુપાન્નિત વિ. ઉપાન્નિત નહિ એવું

અનુપાલન ન. પાલન કરવું તે

અનુપૂર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રી. ઉમેરું; પૂર્તિ કરવી તે (૨) [લા.] ઉશ્કેરણી

અનુપ્રવેશ પું. વાંસેથી પેસવું તે; વ્યવસ્થિત હારણ'ધ પ્રવેશ કરવો તે

અનુમાણ ન. પ્રાણ પૂરવો તે (૨) મદદ કરવી તે

અનુપ્રાશિત વિં જેમાં પ્રાણ પૂરેલો હોય તેહું
અનુપ્રાસ પું એકનો એક અક્ષર જેમાં
વારંવાર આવે એવો શબ્દલંકાર

અનુબંધ પું પરસ્પર સંબંધ
અનુબોધ પું પાછળથી થયેલું જ્ઞાન (૨) રમરણ
અનુભવ પું પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન (૨) વીતક (૩)
ઉપભોગ (૪) પ્રયોગ

અનુભવગમ્ય વિં અનુભવી શકાય એવું
અનુભવજન્ય વિં અનુભવમાંથી ઉપજેલું
અનુભવમૂલક વિં અનુભવ જેનું મૂળ છે
એવું

અનુભવવું સં કિં અનુભવ કરવો
અનુભવસિદ્ધ વિં અનુભવથી પુરવાર થયેલું
અનુભવાર્થી વિં અનુભવની ઈચ્છાવાળું
અનુભવિયણુ વિં સ્ત્રીં અનુભવવાળી
અનુભવી વિં અનુભવવાળું
અનુભાવ પું પ્રભાવ (૨) મનોમત ભાવનો
બાહ્ય વિકાર

અનુભૂત વિં અનુભવેલું
અનુભૂતિ સ્ત્રીં અનુભવ
અનુભત વિં સંમત
અનુમતિ સ્ત્રીં સંમતિ
અનુમરણુ નં પાછળ મરવું તે (૨) સતી
થવું તે

અનુમરેતક * નં
અનુમરિતક * નં
અનુમંતા વિં પું અનુમતિ આપનાર
અનુમાન નં ન્યાયશાસ્ત્રમાંનાં ચાર પ્રમાણો-
માંનું એક—અનુમિતિનું સાધન (૨)
અટકળ (૩) [કા. શા.] એ નામનો અલંકાર
અનુમાનચિહ્ન નં તેથી એવો અર્થ
દર્શાવનારું ચિહ્ન;.

અનુમાનવાક્ય નં અનુમાનમાં ઉપયોગી
પંચાવયવ વાક્ય (પ્ર.)

અનુમાનશંખલા સ્ત્રીં અનુમાનની શંખલા—
પરંપરા

અનુમિત વિં અનુમાન ઉપર રચાયેલું
અનુમિતિ સ્ત્રીં એક જ્ઞાનના સાધનથી થયેલું
બીજું જ્ઞાન; અનુમાનપ્રમાણથી થયેલું જ્ઞાન
અનુમેય વિં અનુમાન કરવા યોગ્ય

અનુમોહ પું સહાનુભૂતિથી ઊપજતો આનંદ
(૨) અનુમોહન

અનુમોહક વિં સંમતિ—ટેકો આપનાર
અનુમોહન નં સંમતિ; ટેકો
અનુમોહવું સં કિં સંમતિ આપવી; ટેકો
આપવો

અનુયાયી વિં અનુસરનારું (૨) પંથનું;
મતનું (૩) પું અનુસરનાર વ્યક્તિ;
પંથનું માણસ

અનુયાયીમંડળ નં અનુયાયીઓનો સમૂહ
અનુયોગી વિં જોડનારું; અન્વય દર્શાવનારું
(વ્યા.)

અનુરક્ત વિં રંગાયેલું (૨) આસક્ત
અનુરક્તિ સ્ત્રીં રંગાવું તે; આસક્તિ; અનુરાગ
અનુરણુ નં રણકાર
અનુરસ પું ગોણુ રસ (કા. શા.)
અનુરંજક વિં અનુરંજન કરનારું
અનુરંજન નં ખુશ કરવું તે (૨) વિનોદ
અનુરાગ પું પ્રેમ; આસક્તિ; રં
અનુરાગવું અં કિં આસક્ત થવું
અનુરાગી વિં અનુરાગવાળું
અનુરાધા સ્ત્રીં વિશાખા પછીનું નક્ષત્ર
અનુરૂપ વિં ના જેવું (૨) યોગ્ય (૩)—ના
પ્રમાણેનું

અનુરૂપતા સ્ત્રીં
અનુરોધ પું આશ્રયભરી વિનંતી
અનુલક્ષણુ નં લક્ષમાં રાખવું તે
અનુલક્ષવું સં કિં ઉદ્દેશવું; લક્ષમાં રાખવું
અનુલેખન નં ઉતારી કરવો તે; નકલ (૨)
'રિક્ટેશન'

અનુલેપ પું લેપ ઉપર લેપ કરવો તે
અનુલોભ વિં ઊતરતી વર્ણની સ્ત્રી સાથેનો
(વિવાહ) (૨) અનુલોભન
અનુલોભન વિં અનુલોભ સંબંધથી ઉત્પન્ન
થયેલું

અનુલ્લંઘન નં ન ઝોળંગવું તે (૨) પાલન
(આજ્ઞા, મર્યાદા ઈત્યાદિનું)

અનુલ્લંઘનીય વિં ઉલ્લંઘન ન કરાય તેવું
અનુવર્તન નં અનુસરણ
અનુવર્તવું સં કિં અનુવર્તન કરવું
અનુવર્તી વિં અનુસરનારું (૨) યોગ્ય

અનુવાદ પું. કહેલી વસ્તુ ફરી કહેવી તે
(૨) તરબો; ભાષાંતર (૩) માન્ય
સિદ્ધાંતને ઉદાહરણ તથા પુષ્ટિ ખાતર
ફરી રજૂ કરવો તે

અનુવાદક પું. અનુવાદ કરનાર

અનુવાદી વિ. પું. વાદી અને સંવાદી સ્વરોમાં
ભળી જતો વાદીથી ત્રીજો સ્વર (સંમીતમાં)

અનુવાદ વિ. અનુવાદ કરવા યોગ્ય (૨)
કથિત વસ્તુનું પુનઃ કથન કરનારું (વિશેષણ)

અનુવિધાયકત્વ * નં.

અનુવૃત્તિ સ્ત્રી. અનુસરણ (૨) પુનરાવૃત્તિ
(૩) વગીશ્વના ધંધામાં ને ધંધામાં
આજીવિકા કર્યા કરવી તે (૪) [આ.] આગળ
આવી ગયેલા અર્થનું અનુસંધાન

અનુશાસક પું. અનુશાસન કરનાર

અનુશાસન નં. ઉપદેશ (૨) નિયમ; કાયદો
(૩) અમલ કરવો તે; રાજ્ય ચલાવવું તે
(૪) વિવરણ

અનુશીલન નં. સતત અને ઉંડા અભ્યાસ;
દીર્ઘસેવન

અનુષંગ પું. નિકટ સંબંધ; સાહચર્ય (૨)
અવશ્યભાવી પરિણામ (૩) કમળા (૪)
ભાવના; ઈચ્છા

અનુષંગી વિ. પરિણામરૂપ (૨) સંયુક્ત;
સંબંધી

અનુષ્ટુપ(-ભ) પું. એક છંદ

અનુષ્ઠાતા વિ. અનુષ્ઠાન કરનારું

અનુષ્ઠાન નં. ક્રિયા કરવી તે (૨) કોઈ પણ
ધાર્મિક ક્રિયા (૩) કાર્યનો આરંભ; પૂર્વ
-તૈયારી

અનુષ્ઠુ વિ. જીનું નહિ એવું (૨) નં કમળ

અનુસરણ નં. અનુસરવું તે

અનુસરવું સં. ક્રિં. પાછળ પાછળ જવું; ઉપ-
દેશ પ્રમાણે વર્તવું

અનુસંધાન નં. આગળની વસ્તુ સાથે
સંધાન કરવું તે (૨) યોગ્ય સંબંધ (૩)
ચોકસાઈ; ખારીક તપાસ

અનુસાર અ. પ્રમાણે

અનુસારી વિ. અનુસરવું

અનુસ્મરણ નં. વારંવાર યાદ કરવું તે

અનુસ્મૃત વિ.-ની સાથે જોડાયેલું; યુગ્યથેલું

અનુસ્વાર પું. નં. સ્વરની પાછળ ઉચ્ચારણ
અનુનાસિક વર્ણ, જેનું ચિહ્ન ઇ.

અનુખળ(-ળો) પું. ખાંડણિયો

અનુહ નં. સીતાફળ

અનુહડી સ્ત્રી. સીતાફળી

અનુહું વિ. અપૂર્વ

અનુહ વિ. અવિવાહિત

અનુહા વિ. સ્ત્રી. અવિવાહિતા

અનુરી સ્ત્રી. સીતાફળી

અનુરું નં. સીતાફળ

અનુર્મિલ વિ. અન + ઊર્મિલ

અનુભુ(-ણી) વિ. અનુભવી

અનુત નં. અસત્ય

અનુતવાદી વિ. અનુત યોગનારું

અને અં. બે વાક્યો કે શબ્દોને જોડનારો
અભ્યય; ને; તથા

અનેક વિ. એક નહિ તે; બહુ

અનેકકેંદ્રી વિ. અનેક કેંદ્રવાળું

અનેકગણું વિ.

અનેકતા સ્ત્રી.

અનેકત્વ નં.

અનેકત્વાપત્તિ સ્ત્રી. અનેકત્વના દોષનો પ્રસંગ

અનેકદેવવાદ પું. 'પોલીથિઈઝમ'

અનેકંધા અ. અનેક રીતે

અનેકપત્નીકત્વ નં. અનેક પત્ની હોવી તે

અનેકપદી વિ. 'મલ્ટિનોમિયલ' (એકસ્પ્રેશન)
[ગ.]

અનેકભાષાકોવિદ વિ. અનેક ભાષાઓ
જાણનારું

અનેકમુખ(-ખી) વિ. ઘણી બાજુઓવાળું;
ઘણાની મારફત ચાલવું

અનેકરંગી વિ.

અનેકરૂપ વિ. અનેક રૂપવાળું

અનેકવચન નં. બહુવચન

અનેકવર્ણું વિ. જેમાં એક કરતાં વધારે
અજ્ઞાત રાશિ-ખીજ એવા અક્ષરો હોય તેવું
(સમીકરણ) 'સાઇમલ્ટેનિયસ' (ગ.)

અનેકવિધ વિ. અનેક પ્રકારનું

અનેકાર્થ(-થી) વિ. જેના અનેક અર્થ
હોય તેવું

અનેકાંત વિ. અનેક બાજુવાળું; અનિશ્ચિત

અનેકાંતવાદ પું. સ્વાદ્વિદ; દરેક વસ્તુનું એના
પાસા પરત્વે જુદીજુદી રીતે જ્ઞાન થાય
છે એવા જેન તત્ત્વજ્ઞાનનો સિદ્ધાંત

અનેનાસ નં. એક ફળ; અનનાસ
અનેરું વિં. બીજું; જુદું (૨) અનન્ય;
 અસાધારણ
અનેકાંતિક વિં. અનિશ્ચિત (૨) અનેકાંત
 સંબંધી; અનેક બાજુવાળું (૩) પું. [પ્ર.]
 વ્યભિચારી હેતુ—એક હેતુભાસ
અનેકય નં. એકયનો અભાવ; જુદાઈ (૨)
 વિરોધ; કુસંપ
અનેતિહાસિક વિં. ઐતિહાસિક નહિ એવું
અનોખું વિં. અનેરું
અનોઠી સ્ત્રી. તબક્કાં બળવતાં જોરથી તણ
 આપવા થાપટ લગાવવામાં આવે છે તે
અનોપમ વિં. + અનુપમ
અનોચિત્ય નં. ઔચિત્યનો અભાવ
અનોરસ વિં. જેને ઔરસ પુત્ર ન હોય તેવું;
 વાંઝિયું (૨) ઔરસ નહિ તેવું; દત્તક
અજ નં. રાધેલું અનાજ; ખોરાક
અજફદ પું. ઠાકોરજી આગળ નૈવેદ્ય તરીકે
 ગોઠવવામાં આવતી અનેક વાનીઓનો દગલો
અજફેત્ર નં. સંત, સાધુ, વટમાર્ગી, ગરીબો
 વગેરેને જ્યાં અન્નદાન અપાતું હોય તે સ્થળ
અજછ(સ)ત્ર નં. અન્નક્ષેત્ર; સદામત
અજજલ(જા) નં. દાણાપાણી; લેણાદેણી;
 બાગ્ય
અજઠાતા વિં. ખાવાનું આપનાર (૨)
 આશ્રય આપનાર
અજઠાન નં. અન્નનું દાન
અજદેવ પું. અન્નરૂપી દેવ
અજદેવતા પું. બં. વં. અન્નરૂપી દેવ (૨)
 સ્ત્રી. અન્નની અધિષ્ઠાતા દેવી; અન્નપૂર્ણા
અજપાણી નં. અન્નજલ
અજપાન નં. અન્નજલ
અજપૂર્ણા સ્ત્રી. (સં.) અન્ન પૂરનારી—પૂરું
 પાડનારી દેવી
અજપ્રાશન નં. નાનાં છાકરાંને છૂટે અથવા
 આઠમે મહિને પહેલવહેલું અન્ન
 ખવડાવવાનો સંસ્કાર
અજમય વિં. અન્નનું; અન્નથી બરેલું (૨)
 અન્નથી બંધાયેલું (શરીર)
અજમયકોશ(ય) પું. સ્થૂળ શરીર
અજરસ પું. અનાજનું સત્ત્વ

અજગર નં. અન્ન અને વસ; ખોરાકી-
 ધોરાકી
અજગિકાર પું. અપચાથી શરીરમાં થતો
 બગાડ
અજસત્ર નં. અન્નછત્ર
અજાનદશા સ્ત્રી. ખાવાના સાંસા
અજાશય નં. હોજરી; જઠર
અજાહાર પું. અનાજનો આહાર-ખોરાક
અજાહારી વિં. અનાજ ખાનારું
અજેયું વિં. અન્યાયી
અન્નોદક નં. અન્નજળ; અંજળ
અન્ય વિં. બીજું (૨) ભિન્ન
અન્યગામી વિં. વ્યભિચારી
અન્યગાત્રી વિં. બીજા ગાત્રનું
અન્યતરાન્વિત * વિં.
અન્યત્ર અં. બીજે ઠેકાણે
અન્યદેશી વિં. પરદેશી
અન્યથા અં. બીજી રીતે (૨) આડું; જલદું
અન્યભૂત(તા) સ્ત્રી. કાયલ
અન્યમનસ્ક વિં. મન બીજે ઠેકાણે ગયેલું
 હોય એવું; ધ્યાનરહિત
અન્યમનું વિં. અન્યમનસ્ક
અન્યા સ્ત્રી. પરસ્ત્રી
અન્યાય પું. ન્યાય વિરુદ્ધનું કર્મ; ગેરઈન્સાફ
અન્યાયયુક્ત વિં. અન્યાયવાળું
અન્યાયી વિં. અન્યાયયુક્ત (૨) અન્યાયથી
 વર્તનારું
અન્યાય્ય વિં. ન્યાય્ય નહિ તેવું
અન્યારી સ્ત્રી. બાળવાનાં લાકડાંની હેલ-ગાડું
અન્યામિત વિં. પરામિત
અન્યોકિત સ્ત્રી. બીજાને ઉદ્દેશીને બોલાયેલી
 વાણી; બોલવું અમુકને ઉદ્દેશીને અને લાગુ
 પાડવું કોઈ બીજાને એવી વાણીની ચાતુરી;
 સ્તુતિના શબ્દોમાં નિંદા અને નિંદાના
 શબ્દોમાં સ્તુતિ દર્શાવવી તે; એક
 અર્થાલંકાર (કા. શા.)
અન્યોન્ય સં. પરસ્પર; એકબેક
અન્યોન્યદ્રોહી વિં. પરસ્પર દ્રોહ કરનારું
અન્યોન્યાધ્યાસ પું. અરસપરસ મિથ્યા
 આરોપણ કરવું તે

અન્યોન્યાશય પું એક પદાર્થનો બીજા પદાર્થમાં અભાવ તે—જેમ ઘટનો પટમાં અને પટનો ઘટમાં (ન્યા.)

અન્યોન્યાશય પું પરસ્પર આશય—ટકા (૨) અ થી બ સિદ્ધ કરવો અને પાછો બ થી અ સિદ્ધ કરવો તે દોષ; 'પાટિશ્ચિથા પ્રિન્સિપી' (પ્ર.)

અન્યોન્યાશયી વિં અન્યોન્યાશયવાળું

અન્યોન્યાશયી વિં અન્યોન્યાશયી

અન્યય પું સંબંધ (૨) [ન્યા.] પદોનો પરસ્પર યોગ્ય સંબંધ (૩) કાર્યકારણ સંબંધ (૪) કારણ હોય ત્યાં કાર્યનું હોવું તે નિયમ (૫) વંશ (૬) ભાવાર્થ

અન્યયપદ્ધતિ સ્ત્રીં અન્વેષણની પદ્ધતિઓમાંની એક, જેમાં અમુક અર્થ ન્યાં ન્યાં હોય તે સધળા દાખલાઓમાં એક જ બીજો સર્વસાધારણ અર્થ મળી આવતો હોય તો તે બે અર્થો ધણું કરીને કાર્યકારણ છે અથવા કાર્યકારણ સંબંધવાળા છે એમ સમજવામાં આવે છે. 'મેથડ ઓફ એન્શિમેન્ટ' (પ્ર.)

અન્યયવ્યતિરેક પું અન્ય તથા વ્યતિરેક

અન્યયવ્યતિરેકી વિં અન્યયવ્યાપ્તિ તેમ જ વ્યતિરેકવ્યાપ્તિ બંને વાળું (સાધન) [પ્ર.]

અન્યયવ્યાપ્તિ સ્ત્રીં સાધન હોય ત્યાં સાધ્ય હોય એવા સંબંધનું દર્શન

અન્યયાગત વિં વંશપરંપરાથી આવેલું

અન્યથી વિં અન્ય-સંબંધ બતાવનાર (૨) વંશનું; વંશવાળું

અન્યર્થ વિં અર્થને અનુસરવું; યથાર્થ

અન્વિ(ન્વી)ત વિં યુક્ત (૨) અસ્ત; સપડાયેલું

અન્વિ(ન્વી)તાર્થ પું અન્ય ઉપરથી સહેજે સમજાય એવો અર્થ (૨) વિં અન્ય ઉપરથી સહેજે સમજાય એવા અર્થવાળું

અન્વીક્ષણ નં બારીકીથી જોવું—તપાસવું તે

અન્વીક્ષા સ્ત્રીં અન્વીક્ષણ

અન્વેષક વિં તપાસનાર (૨) પું હિસાબ તપાસનાર; 'ઓડીટર'

અન્વેષણ નં તપાસ; શોધ; સંશોધન

અન્વેષ્ટા વિં પું અન્વેષણ કરનાર

અપ નં પાણી (૨) અં વિકૃતિ બતાવતો

ઉપસર્ગ. ઉદાં 'અપ' (૩) વિરોધ, ઊલટાપણ બતાવતો. ઉદાં 'અપમાન';

'અપજ્ઞા' (૪) ખોટાપણ; નકારાપણ બતાવતો. ઉદાં 'અપશુકન'; 'અપકૃત્ય'

(૫) અધા, નીચેનું એવો અર્થ બતાવતો. ઉદાં 'અપદ્વાર'; 'અપકર્ષ' (૬) નકાર,

ચોર્ય બતાવતો. ઉદાં 'અપહાપ' (૭) બાધ બતાવતો. ઉદાં 'અપવાહ'

અપર્થ વિં બાળીતું; સમજાય એવું

અપકર્મ નં જુઓ અપકૃત્ય

અપકર્ષ પું પડતી

અપકર્ષક વિં અપકર્ષ કરનારું

અપકર્ષણ નં પાછા પાડવું — નીચે પાડવું

તે (૨) ઘટાડો થવો તે

અપકાય પું બં વં પાણીના જીવ

અપકાર પું હાનિ; ભૂંડું (૨) સારાના બદલામાં નરસું કરવું તે; દ્રોહ

અપકારક વિં અપકારી

અપકારી વિં અપકાર કરનારું

અપકીર્તિ(ન્તિ) સ્ત્રીં બદનામી; અપયશ

અપકૃતિ સ્ત્રીં જુઓ અપકૃત્ય

અપકૃત્ય નં ખરાબ કામ; દુરાચરણ

અપકૃષ્ટ વિં અવનત; પતિત (૨) અધમ

અપક્રિયા સ્ત્રીં અવક્રિયા; નુકસાન (૨) ખોટું

કામ

અપકવ વિં પકવ નહિ તેવું; કાચું

અપકવતા સ્ત્રીં

અપક્ષ વિં પાંખ વિનાનું (૨) સાહાય

વિનાનું (૩) નિષ્પક્ષ

અપક્ષતા સ્ત્રીં

અપક્ષપાત પું પક્ષપાતનો અભાવ; નિષ્પક્ષતા

અપક્ષય પું વિનાશ

અપ(અ)ખે પું (કા.) અણગમો; અરુચિ

અપધાત પું કમેાત

અપચાર પું દુરાચરણ (૨) કરી ન પાળવી તે

અપચિહ્ન નં ખરાબ ચિહ્ન (૨) અપશુકન

અપચો પું બદલનામી; અજરણ

અપચ્છાય વિં નકારી છાયાવાળું (૨) પું જેનો આળો ન પડે તે—દેવ, ઉપદેવ વગેરે

અપભ્રંશ પું પ્રાજન્ય
 અપભ્રંશ(-સ) પું બદનામી; અપક્રાંતિ
 અપભ્રંશિ(-સિ)યું વિં અપભ્રંશવાળું; અપ-
 ભ્રંશ અપાવે એવું
 અપભ્રંસ પું અપભ્રંશ
 અપભ્રંસિયું વિં અપભ્રંશિયું
 અપભ્રંસ પું માળાપ કરતાં બિતરતા ગુણ-
 વાળો પુત્ર
 અપ(-પ)ટ અં રેજ; હમેશ
 અપટી સ્ત્રીં વ્યવહાર-વેપારમાં નુકસાન
 (૨) નાટકનો પડદો
 અપટીદોષ પું પડદો ખસેડી એકાએક
 રંગભૂમિ ઉપર આવવું તે
 અપટું વિં પટું-કુશળ નહિ તેવું (૨) માંડું
 અપટું વિં અભણ
 અપતિવ્રતા વિં સ્ત્રીં પ્રતિવ્રતા નહિ તેવી
 (૨) વ્યભિચારિણી
 અપતીજ સ્ત્રીં અવિશ્વાસ
 અપત્ય નં સંતાન
 અપત્યવાત્સલ્ય નં સંતાન પ્રત્યેનું વાત્સલ્ય
 અપત્યસ્નેહ પું સંતાન પ્રત્યેનો પ્રેમ
 અપત્ર(-ત્રી) વિં પાંદડાં વિનાનું (૨) પાંખ
 વિનાનું
 અપત્રપા સ્ત્રીં શરમાળપણું; લજ્જા
 અપત્રી વિં જુઓ અપત્ર
 અપથ પું કુમાર્ગ (૨) પાખંડી મત
 અપથ્ય વિં પથ્ય નહિ એવું (૨) નં કુપથ્ય
 અપદ વિં પગ વિના ચાલનારું (૨) પદ-હોદ્દા
 વિનાનું
 અપદાર્થ પું અતત્ત્વાર્થ
 અપદેશ પું હલ્લેખ કરવો—નામ આપવું તે
 (૨) બહાનું; યુક્તિ (૩) [ન્યા.] કારણ
 આપવું તે
 અપદ્યાગદ્ય વિં નહિ ગદ્ય કે નહિ પદ્ય એવું
 (૨) નં ગુજરાતી કાવ્યમાં કવિ નાનાલાલે
 રાત્ર કરેલી એવી રચના
 અપદ્ધાર નં પાછલું ખારણું (૨) શુદ્ધ
 અપદ્ધર્મ પું અધર્મ
 અપદ્યાન નં અનિષ્ટનું ચિંતન; વિપરીત
 ચિંતન
 અપદ્વંસ પું અધ્વજગતિ; અધઃપાત; વિનાશ

અપ્તનાવણું સં કિં પોતાનું કરવું—માનવું
 અપ્તપાઠ પું ખોટું પાઠાંતર
 અપ્તભ્રષ્ટ વિં પડેલું (૨) વિકૃત; અપભ્રંશ
 પામેલું
 અપ્તભ્રંશ પું પડેલું તે (૨) વિકૃત શબ્દ
 (૩) સ્ત્રીં સંસ્કૃતમાંથી અપભ્રષ્ટ થઈને
 બનેલી એક ભાષા
 અપમાન નં માનથી બિલકું તે; અનાદર;
 તિરસ્કાર
 અપમાનયુક્ત વિં અપમાનવાળું
 અપમાનિત વિં અપમાન પામેલું
 અપમાર્ગ પું કુમાર્ગ
 અપમૃત્યુ નં ક્રમેત
 અપયશ પું બદનામી; અપક્રાંતિ
 અપર વિં ખીજું; ભિન્ન (૨) પાછળનું (૩)
 આરમાન; સાવકું
 અપરમા,તા સ્ત્રીં સાવકી મા
 અપરમાદ પું તબિયતમાં બગાડો
 અપરરાત્ર સ્ત્રીં પાછલી રાત
 અપરસ પું અધમ પ્રકારનો રસ
 અપરસામાન્ય નં પેટાસમૂહની નતિ (ન્યા.)
 અપરસ્વસ્થિતક પું ક્ષિતિજનું પશ્ચિમ ખિંદુ
 અપરચ અં વિશેષ એ કે
 અપરંપાર વિં અપાર; પુષ્કળ
 અપરા વિં સ્ત્રીં નિકૃષ્ટ (૨) પારકી (૩)
 ખીજ; ભિન્ન
 અપરાજિત વિં પરાજિત નહિ એવું
 અપરાજિતા સ્ત્રીં અજ્ઞેય એવી એક દેવી;
 દુર્ગા (૨) એક ઔષધિ
 અપરાજેય વિં પરાજય ન પમાડી શકાય
 એવું
 અપરાધ પું દોષ; ગુનો (૨) પાપ
 અપરાધી વિં અપરાધ કરનારું
 અપરાધીન વિં પરાધીન નહિ એવું; સ્વતંત્ર
 અપરાધિદા સ્ત્રીં નામરૂપાત્મક વિદ્યા; બ્રહ્મ-
 વિદ્યા સિવાયની વિદ્યા
 અપરાધી પું પાછલો પહોર
 અપરિચિદ પું પરિચિદ ન રાખવો તે
 અપરિચિદમત નં અપરિચિદી રહેવાનું મત
 અપરિચિદી વિં પરિચિદ ન રાખનારું
 અપરિચિત વિં પરિચિત નહિ એવું; અનુપયુ

અપરિચિત્ત વિં પરિચિત્ત નહિ તેવું
 અપરિણીત વિં પરિણીત નહિ તેવું
 અપરિમિત વિં પરિમિત નહિ તેવું
 અપરિમેય વિં પરિમેય નહિ તેવું
 અપરિહાર્ય વિં પરિહાર્ય નહિ તેવું
 અપરીક્ષિત વિં પરીક્ષિત નહિ તેવું
 અપરેક્ષ વિં પ્રત્યક્ષ
 અપણું વિં પાંદડાં વિનાનું
 અપણું સ્ત્રીં (સં.) તપ કરતી વખતે પોતાની
 મેળે ખરી પડેલાં પાંદડાં પણ ખાવાનું
 નેણે છાડી દીધું હવું તે—પાવંતી
 અપર્યાપ્ત વિં પર્યાપ્ત નહિ એવું
 અપલક્ષ(-ખ, -ખખ)ણું નં નહાતું લક્ષણ (૨)
 દુરાચરણ
 અપલખણું વિં અપલક્ષણવાળું (૨) ચાંદવું
 અટક્યાળું (૩) એખવાળું
 અપલખણું નં અપલક્ષણ
 અપલાપ પું છુપાવવું તે; ખરી વાત હડાવવી
 તે
 અપલાયન નં નાસી નહિ જવું તે
 અપલ્યા સ્ત્રીં દૂબળી સ્ત્રી (૨) ફૂવડ સ્ત્રી
 અપવર્ગ પું સમાપ્તિ (૨) મોક્ષ
 અપવર્તક પું અપવર્તન કરનાર
 અપવર્તન નં ખોટું આચરણ
 અપવાદ પું સામાન્ય નિયમમાં બાધ (૨)
 નિંદા; આળ
 અપવાદક વિં અપવાદ કરનારું
 અપવાદી વિં અપવાદ કરનારું
 અપવિત્ર વિં નાપાક; અશુદ્ધ
 અપવિત્રતા સ્ત્રીં
 અપવિદ્ધ વિં ફેંકી દીધેલું; તબચેલું (૨) અધમ
 (૩) પું મા કે બાપે તજી દીધેલો અને
 કોઈ અબલ્ક્યાએ દત્તક લીધેલો પુત્ર
 અપવ્યય પું ખોટું ખરચ; બગાડ
 અપશકુન પું અપશુકન
 અપશબ્દ પું ગાળ; ખરાબ શબ્દ (૨) [વ્યા.]
 નિયમ વિરુદ્ધનો શબ્દ; ખોટો પ્રયોગ
 અપ(-વ)શુકન માઠા શુકન (૨) અશુભ ચિહ્ન
 અપ(-વ)શુકનિયાળ વિં જેના શુકન ખરાબ
 ગણાતા હોય તેવું; અમંગળ
 અપસરણ નં ખસી જવું તે; નાસી જવું તે

અપસંખ્ય વિં જમણું (૨) બિણટું (૩) અં
 જમણી તરફ (જનોઈ જમણે ખાલે લાવી
 દેવી તે)
 અપસિદ્ધાંત પું બલભરેલો સિદ્ધાંત
 અપરમાર પું ફેફડું
 અપહરણ નં ઉપાડી જવું તે; કાઢી જવું તે
 અપહાર પું અપહરણ (૨) ઉચાપત કરવું તે
 (૩) પારખી મિલકત વાપરવી—કડાવી દેવી
 તે
 અપહુતિ સ્ત્રીં છુપાવવું તે (૨) [કા. શા.]
 જેમાં વસ્તુના અસલ ધર્મને છુપાવી બીજા
 ધર્મનો આરોપ કરવામાં આવે તે અલંકાર
 અપંગ વિં પાંગળું; હીનાંગ (૨) [લા.]
 લાચાર
 અપંડિત વિં પંડિત નહિ એવું
 અપાતક નં પાપ નહિ તે
 અપાતકી વિં પાતકી નહિ એવું
 અપાત્ર વિં પાત્ર નહિ તેવું; અયોગ્ય (૨)
 નં નકામું વાસણ
 અપાત્રતા સ્ત્રીં
 અપાદ વિં પગ વગરનું
 અપાદાન નં છૂટા પડવું તે (૨) [વ્યા.]
 પાંચમી વિભક્તિનો અર્થ
 અપાન, વાયુ પું પાંચ પ્રાણવાયુઓમાંનો
 (પ્રાણ, અપાન, વ્યાન, ઉદાન અને સમાન)
 એક જે ગુદા વાટે નીકળે છે
 અપાનદાર નં ગુદા
 અપાનવાયુ પું અપાન
 અપાપ(-પી) વિં પાપરહિત; નિષ્પાપ
 અપામાર્ગ પું એક વનસ્પતિ; અંધેડો
 અપાય પું સંકટ (૨) નાશ
 અપાર વિં પાર વિનાનું
 અપારદર્શક વિં પારદર્શક નહિ તેવું
 અપારદર્શિતા સ્ત્રીં પારદર્શક ન હોવું તે
 અપાર્થિવ વિં પાર્થિવ નહિ તેવું
 અપાવરણ નં ઉઘાડવું—ખુલ્લું કરવું તે
 અપાસરો પું જેન સાધુઓને રહેવાનું સ્થાન
 અપાંગ પું આંખનો ખૂણો (૨) ટીકું
 અપાંગદર્શન નં કટાક્ષ
 અપાંગદષ્ટિ નં કટાક્ષભરી નજર
 અપાંગનેત્ર વિં અભિયાળી આંખવાળું

અપિ અં પ્રણ; વળી
 અપિચ અં વળી
 અપિ(-યૈ)તુક વિં બાપ વિનાનું (૨)
 વડીલોપાર્જિત નહિ એવું
 અપીલ સ્ત્રીં આગ્રહભરી વિનંતી (૨)
 નીચલી અદાલતના ચુકાદા સામે ઉપરી
 અદાલતને અરજી
 અપીલકોટ સ્ત્રીં અપીલ સાંભળનારી અદાલત
 અપુચ્છ વિં પૂંછડા વિનાનું
 અપુણ્ય વિં અધર્મ્ય; અપવિત્ર; મલિન (૨)
 નં પુણ્યનો અભાવ; પાપ
 અપુત્ર વિં પુત્રહીન
 અપુત્રિણી વિં સ્ત્રીં પુત્ર વિનાની
 અપુશાન નં જુઓ અપૂશણ
 અપુષ્ટ વિં નહિ પોષાયેલું (૨) પુષ્ટ નહિ
 એવું; પાતળું (૩) [કા. શા.] અપ્રસ્તુત
 અપુષ્પિત વિં પુષ્પિત નહિ એવું
 અપૂજ વિં ન પૂજવું
 અપૂજ્ય વિં પૂજ્ય નહિ એવું
 અપૂત વિં અપવિત્ર
 અપૂષ પું માલપૂરો (૨) મધપૂરો
 અપૂરતું વિં પૂરતું નહિ એવું
 અપૂરિત વિં પૂરિત નહિ એવું
 અપૂર્ણ વિં પૂર્ણ નહિ એવું
 અપૂર્ણકાલ(-ળ) પું કિયાની અપૂર્ણતાનો
 ભાવ આવે એવો કાળ (બ્યા.)
 અપૂર્ણતા સ્ત્રીં
 અપૂર્ણબીજ પું અપૂર્ણ બીજ; 'એલિંગ્રેઇકલ
 ફેક્શન' (ગ.)
 અપૂર્ણક પું અપૂર્ણ આંકડો; 'એરિથમેટિકલ
 ફેક્શન' [ગ.]
 અપૂર્વ વિં અવનવું; પૂર્વે ન બનેલું એવું
 (૨) અસામાન્ય
 અપૂર્વતા સ્ત્રીં
 અપૂ(-યૈ)શણુ નં ભોજનને આરંભે અને
 અંતે જે આચમન કરવું તે (૨) ભોજનની
 શરૂઆતમાં લેવાતો થોડો ભાત
 અપૃષ્ઠવંશ પું કરોડ વિનાનું પ્રાણી
 અપૃષ્ઠવંશી વિં અપૃષ્ઠવંશની ભતનું
 અપેક્ષણીય વિં ઇચ્છવાલોગ
 અપેક્ષા સ્ત્રીં ઇચ્છા (૨) અગત્ય (૩)
 [બ્યા.] આકાંક્ષા

અપેક્ષાપૂરકવાક્યારંભક * વિં
 અપેક્ષિત વિં જેની અપેક્ષા હોય તેવું (૨)
 અપેક્ષાવાળું
 અપેખ વિં અદૃશ્ય
 અપેય વિં પીવાને અયોગ્ય એવું; ન પિવાય
 એવું
 અપૈતુક વિં જુઓ અપિતુક
 અપેયપાન નં અપેય પીણું; ન પિવાય તે
 અપોશણુ નં જુઓ અપૂશણુ
 અપૌરુષ(-વેય) વિં બાયલું (૨) ઈશ્વરકૃત
 (૩) નં બાયણપણું
 અસરંગી વિં તરંગી; ચંચળ
 અસ્પદ વિં મૂર્ખ; અણુધડ (૨) અં રોજ
 અમક(-ગ)દ વિં પ્રકટ નહિ એવું; છાનું
 (૨) બહાર નહિ પડેલું
 અમકાશ વિં પ્રકાશરહિત (૨) સ્વયંપ્રકાશ
 (૩) અપ્રગટ (૪) પું અંધકાર
 અમકાશિત વિં પ્રકાશિત નહિ તેવું
 અમકૃત વિં પ્રકૃત નહિ એવું (૨) [કા. શા.]
 ઉપમાન
 અમગદ વિં (૨) પું જુઓ અમકટ
 અમગલ્લ વિં પ્રગલ્લ નહિ એવું
 અમચલિત વિં પ્રચલિત નહિ એવું
 અમજ વિં પ્રજ વગરનું; વાંઝિયું
 અમજીત વિં સંસ્કારહીન; અકૃત
 અમતિ(-તી)કાર પું વિરોધ-સામનો નહિ
 કરવો તે
 અમતિ(-તી)કાર્ય વિં પ્રતિકાર ન કરવા
 યોગ્ય (૨) પ્રતિકાર ન કરી શકાય એવું
 અમતિચ્છ પું અસ્વીકાર; દાન ન લેવું તે
 અમતિબંધ વિં અટકાયત વિનાનું (૨)
 પું પ્રતિબંધનો અભાવ; છૂટ
 અમતિમ વિં અનુપમ; શ્રેષ્ઠ
 અમતિરોધ પું પ્રતિરોધનો અભાવ
 અમતિષ્ઠ(-ષ્ટિત) વિં પ્રતિષ્ઠિત નહિ એવું
 અમતિષ્ઠા સ્ત્રીં ફજેતી; જેઆબર
 અમતિષ્ઠિત વિં પ્રતિષ્ઠિત નહિ એવું
 અમતિહત વિં અટકાવ વિનાનું (૨)
 અટકાવી વા હણી ન શકાય એવું
 અમતીકાર પું અપ્રતિકાર
 અમતીકાર્ય વિં અપ્રતિકાર્ય

અમ્રતીત(-તિ) સ્ત્રી० અવિશ્વાસ (૨) અર્થની
અસ્પૃશ્યતા

અમ્રત્યક્ષ વિ० પ્રત્યક્ષ નહિ એવું
અમ્રત્યય વિ० (વ્યા.) પ્રત્યય લાગ્યા વિનાનું
(૨) પું० અવિશ્વાસ

અમ્રધાન વિ० પ્રધાન નહિ એવું; ગૌણ
અમ્રમત્ત વિ० પ્રમત્ત નહિ એવું
અમ્રમાણુ વિ० અમાપ (૨) પ્રમાણ—પુરાવા
વિનાનું (૩) અવિશ્વસનીય

અમ્ર(-પ્રા)માણિક વિ० પ્રમાણિક નહિ એવું
અમ્ર(-પ્રા)માણિકતા સ્ત્રી०
અમ્ર(-પ્રા)માણિકપણું ન०
અમ્રમાદ પું० સાવધાનતા; નજરતિ
અમ્રમાદી વિ० પ્રમાદી નહિ તેવું
અમ્રમેય વિ० પ્રમેય નહિ તેવું
અમ્રયાસ પું० પ્રયાસનો અભાવ
અમ્રયોજક વિ० પ્રયોજક નહિ એવું (૨)
પ્રયોજન સિદ્ધ કરે એવું

અમ્રવાહી વિ० પ્રવાહી નહિ એવું; ધન
અમ્રવીણુ વિ० પ્રવીણુ નહિ એવું
અમ્રવીણુતા સ્ત્રી०
અમ્રવૃત્ત વિ० પ્રવૃત્ત નહિ એવું
અમ્રવૃત્તિ સ્ત્રી० પ્રવૃત્તિનો અભાવ
અમ્રશન્ત વિ० નિંદ્ર
અમ્રસન્ન વિ० પ્રસન્ન નહિ તેવું
અમ્રસન્નતા સ્ત્રી०
અમ્રસંગ પું० સંગઘનો અભાવ (૨) અકાળ;
કવખત

અમ્રસંગી નિ० અપ્રાસંગિક
અમ્રસાદ પું० નાખુશી (૨) ક્ષિપ્રતા
અમ્રસિદ્ધ વિ० પ્રસિદ્ધ નહિ તેવું
અમ્રસિદ્ધતા સ્ત્રી०
અમ્રસિદ્ધિ સ્ત્રી० પ્રસિદ્ધિનો અભાવ
અમ્રસ્તુત વિ० પ્રસ્તુત નહિ તેવું
અમ્રસ્તુતપ્રશંસા સ્ત્રી० અપ્રસ્તુતના વર્ણનથી
પ્રસ્તુતનું સૂચન કરનારો અલંકાર (કા. શા.)
અમ્રાકૃત વિ० અલૌકિક (૨) અણુધડ નહિ
એવું; સંસ્કૃત
અમ્રાસ વિ० નહિ મળેલું; ન આવેલું

અમ્રાસકાણ(-ળ) વિ० કવખતનું (૨)
પ્રસંગને અનુચિત (૩) વયમાં ન આવેલું
(૪) પું० કમોસમ; કવખત
અમ્રાસયૌવન વિ० કાચી ઉમરનું; સગીર
અમ્રાસવય વિ० સગીર
અમ્રાસવ્યવહાર વિ० વ્યવહારને પ્રાપ્ત ન
થયેલું એવું; સગીર
અમ્રાસિ સ્ત્રી० પ્રાપ્તિનો અભાવ
અમ્રાપ્ય વિ० પ્રાપ્ય નહિ એવું
અમ્રામાણિક વિ० પ્રામાણિક નહિ એવું
અમ્રામાણિકતા સ્ત્રી०
અમ્રાસંગિક વિ० પ્રાસંગિક નહિ એવું
અપ્રિય વિ० પ્રિય નહિ એવું (૨) ન०
અનિષ્ઠ; બાંહેડું
અપ્રિયકર વિ० અપ્રિય કરનારું
અપ્રિયકારી વિ० અપ્રિયકર
અપ્રિયતા સ્ત્રી०
અપ્રિયવાદી વિ० અપ્રિય-માહું લાગે એવું
બોલનારું
અપ્રીત(-તિ) સ્ત્રી० પ્રીતિનો અભાવ; અણ-
ગમો; વેર
અપ્રસરા સ્ત્રી० સ્વર્ગની વારાંગના; પરી
અપ્રધાન વિ० એક પ્રજા (૨) પું० તે પ્રજાનો
એક માણસ; કાબુલી
અપ્રધાનિદતાન ન० (સં.) અપ્રધાનોનો મુલક
અપ્રર વિ० નિશ્ચિત; અચળ
અપ્રરાતફરી સ્ત્રી० બિયવપાયલ; ફેરબદલી (૨)
ગોટાળો; ઉચાપત કરતું તે
અપ્રરામણુ સ્ત્રી० વધુ ખાવાથી થતી અકળામણુ
અપ્રરાપું અ० કિં० વધુ ખાવાથી અકળાવું;
આફરો ચરનો
અપ્રરાંદું વિ० ઉપરાંદું
અપ્રલાતૂન પું० (સં.) ગ્રીસનો મહાન તત્ત્વ-
જ્ઞાની; 'પ્લેટો' (૨) વિ० આફલાતૂન; સુંદર
અપ્રલાતૂની વિ० પ્લેટોને લગતું (૨) સુંદર
અપ્રલિત વિ० ફળેલું નહિ તેવું. (૨) નિષ્ફળ;
નકામું ગયેલું
અપ્રવા સ્ત્રી० બહુતી ખબર; ગામખપાટો
અફસોસ પું० શોચ; પસ્તાવો; દિલ્લગીરી (૨)
અં० અરેરે
અફસોસી સ્ત્રી० અફસોસ કરવો તે

અક્ષર વિં નિષ્કળ; નકામું (૨) વાંઝિયું
અક્ષર સ્ત્રીં જેને ફળ નથી આવતાં એવી
વનસ્પતિ

અક્ષરોડ પું અક્ષરોડ તે (૨) અક્ષરોવાથી
થતો અવાજ

અક્ષરોડું અં કિં ટિઆડું; પછાડું

અક્ષર વિં અતિ વિસ્તૃત; ખૂબ વિશાળ (૨)
પ્રચંડ (૩) અં મોટા પ્રમાણમાં; અટક્યા
વિનાનું; ધસારાખંધ

અક્ષરોદ સ્ત્રીં ધમપછાડા (૨) માથાકૂક

અક્ષરોડું સં કિં દીચડું; પછાડું

અક્ષર નં ખસખસનાં ડોડવામાંથી નીકળતો
ઝેરી-માદક પદાર્થ

અક્ષરોડું વિં અક્ષરોના વ્યસનવાળું (૨)
સુસ્ત; એદી

અક્ષરોડી વિં જુઓ અક્ષરોડું

અખ(-ભ)ખો પું અખગમો; અરુચિ; અભાવો

અખગરડું સં કિં ઉપકાર કરવો

અખગાર પું (કા.) અન્ન પવિત્ર કરવા
પીરસવામાં આવતું ધી

અખધડી અં હમણાં જ; આ ક્ષણે જ

અખજ વિં સો કરોડ (૨) નં સો કરોડની
સંખ્યા

અખદાગીરી સ્ત્રીં છત્ર

અખદાદી પું ધર્મી પુરુષ

અખદુક્કા પું ખુદાનો ખંદો

અખદ્દ વિં બાંધેલું નહિ એવું; છૂટું

અખ(-વ)ધૂત પં વેરાગી; ખાવો (૨) વિં
મસ્ત

અખનાલ સ્ત્રીં તરવારની મૂક પરનો શણગાર

અખનૂસ નં એક ઊંચી જતનું કાળું લાકડું

અખનૂસપાન નં ટિંબરવો

અખનૂસી સ્ત્રીં અખનૂસ

અખરક(-ખ) નં ચળકતી પતરીદાર ખનીજ
ધાતુ

અખરૂ સ્ત્રીં ભમર

અખક(-કી, -ખ, -ખી) વિં ચિત્રવિચિત્ર;
કાખરચીતરું

અખલકમેના સ્ત્રીં એક પક્ષી

અખલખ(-ખી) વિં અખલક

અખ(-ભ)ખા સ્ત્રીં ઇચ્છા; ઓરિયા;
લોહપતા; (૨) દોહડ

અખ(-ભ)ખો પું ઓરિયા; ભરાકો

અખળા વિં સ્ત્રીં અલ્પ બળવાળી (૨) સ્ત્રીં
અલ્પ બળવાળી તે-સ્ત્રી

અખંડ * વિં +

અખંધ વિં ખંધ વિનાનું

અખંધન નં ખંધતનો અભાવ

અખાધ(-ધિત) વિં બાધિત નહિ એવું

અખાધક વિં બાધક નહિ એવું

અખાધિત વિં અખાધ

અખાધ્ય વિં બાધ્ય નહિ એવું

અખાખ પું કરકરિયાવર; રીત; લાગો

અખારું નં અંધાધૂંધી

અખાંધવ વિં સગાંસાગવાં વિનાનું; અનાથ

અખી અં હમણાં જ

અખીર(-હ) નં એક પ્રકારની સુગંધીદાર
ધોળી ભૂકી

અખીલગુલાલ નં અખીલ અને ગુલાલ

અખુ(-ખો)ધ વિં અખસમજી (૨) મૂખ
(૩) દુનિયાના જ્ઞાન વિનાનું; હલેલું

અખુદિ સ્ત્રીં મૂખતા

અખુલોડખુલો પું એક રમત

અખુલો પું આખલો

અખૂ(-ખૂ)જ(-જ) વિં અખસમજી, મૂખ

અખૂર વિં પુષ્કળ

અખે અં અરે; ઓ; અલ્યા (તિરસ્કારથી
કોઈને તુંકારો કરવો તે)

અખોખા પું ખં વં વરને ખવરાવવાનાં
ખાંડખાનં (૨) અભાવા; અરુચિ

અખોડ પું રસોઈ અને જમવાની જગાને

છાણમાટીથી લીંપવી તે (૨) શુદ્ધ અથવા

અભરાયા વિનાની દશા (૩) નાહ્યા વિના

જ્યાં જવાય કે અટકાય નહિ એવું સ્થળ

અખોટિયું નં રસોઈ કરતી અથવા જમતી
વખતે પહેરવાનું રેશમી, શણનું કે ઊનનું વસ્ત્ર

અખોધ વિં જુઓ અખુધ

અખોલ ખોલી ન શકાય તેવું (૨) મૂળું; ચૂપ
(૩) બેભાન

અખોલા પું ખં વં રિસોઈને અમુકની સાથે
ન બોલવું તે

અખોલું વિં નહિ બોલેલું

અખજ વિં સો કરોડ (૨) નં કમળ

અબ્દ પું. વાદળ (૨) નં વર્ષ (૩) એક
વનસ્પતિ; નાગરભોય

અબ્દસાર પું. કપૂર

અબ્દુર્ગ પું. ચાકેર પાણીથી રક્ષાયેલા કિસ્સો

અભિધ પું. સમુદ્ર

અબ્બા પું. બાપા (૨) સ્ત્રીમાં (૩) ડોસી
(૪) ધૂઈ; રમતમાંથી થોડા વખતની છટી

અબ્બાસી વિ. અબ્બાસી ખલીફાઓને લગતું
(૨) ભંબુડિયા અથવા રંતારા પડતા વાદળી
રંગનું

અબ્રહમચર્ચ નં. અબ્રહમચર્ચનો અભાવ

અબ્રહમુય વિ. અબ્રહમુને ન છાને એવું (૨)
નં. પાપકૃત્ય

અબ્રાહમુ વિ. અબ્રાહમુ નહિ તેવું; અબ્રાહમુતર

અભક્તિ સ્ત્રી. ભક્તિનો અભાવ (૨) અબ્રહ્મ

અભક્ષણ નં. ભક્ષણ ન કરતું તે; ઉપવાસ

અભક્ષ્ય વિ. ન ખાવા જેવું; શાસ્ત્રમાં જે
ખાવાનો નિષેધ છે તેવું

અભક્ષ્યભક્ષણ નં. નિષિદ્ધ ખોરાક ખાવો
તે; માંસાહાર

અભખો પું. અબખો

અભગ વિ. અભાગી

અભડાયેલી વિ. સ્ત્રી. દૂર બેઠેલી; રજસ્વલા

અભડાયેલું વિ. મૃત્યુ કે સૂતકને કારણે
અસ્પૃશ્ય બનેલું (૨) અસ્પૃશ્યને સ્પર્શ
કરવાથી અપવિત્ર બનેલું

અભડાવું અ. કિં. અભડાયેલા થવું (૨)
રજસ્વલા થવું

અભણ વિ. ભણેલું નહિ તેવું; નિરક્ષર

અભદ્ર વિ. અશુભ (૨) ખરાબ; દુષ્ટ

અભય વિ. નીડર (૨) પું. નં. ભયનો
અભાવ (૩) સંરક્ષણ; આશ્રય

અભયદંડ પું. અભય આપનારો દંડ

અભયદાન નં. રક્ષણ આપવું તે

અભયપત્ર નં. સંરક્ષણની ખાત્રી આપતો
લેખ

અભયપદ નં. ભયરહિત સ્થિતિ; મોક્ષ

અભયમુદા સ્ત્રી. અભયદાન આપતો હાથનો
અભિનય

અભયવચન નં. સંરક્ષણનું વચન—ખાત્રી

અભયંકર વિ. ભયંકર નહિ તેવું

અભયા સ્ત્રી. દુર્ગા (૨) હરરે

અભયાંબલિ સ્ત્રી. હાથ ભેડીને કરવાની
અભય માટેની પ્રાર્થના

અભયી વિ. નિર્ભય; નીડર

અભર વિ. ખાલી (૨) ગરીબ

અભર(-ળ)ખો પું. અબળખો

અભરાઈ સ્ત્રી. છાબલી

અભરાભરણુ વિ. ગરીબનું ભરણુપોષણ
કરનારું (૨) પું. ગરીબનું ભરણુપોષણ

અભરામ પું. ભમનો અભાવ (૨) (સં.)
ચઢીઓનો મૂળ પુરુષ

અભર્ત્કા સ્ત્રી. વિધવા

અભલેખ પું. અભિલાષ

અભવ પું. મોક્ષ (૨) અસ્તિત્વ નહિ તે
(૩) નાશ

અભળખા સ્ત્રી. અબળખા

અભળખો પું. અબળખા

અભંગ વિ. આખું; અખંડ (૨) પું. એક
મરાઠી છંદનું નામ

અભાગણી વિ. સ્ત્રી. હીણભાગી; કમનસીબ

અભાગિયું વિ. કમનસીબ (૨) નાલાયક (૩)
ભાગ વિનાનું (વારસામાં)

અભાગી વિ. અભાગિયું

અભાગ્ય નં. દુર્ભાગ્ય; કમનસીબ

અભાગ્યવાન વિ. ભાગ્યવાન નહિ એવું

અભાવ પું. અસ્તિત્વ ન હોવું તે (૨)
અણુગમે

અભાવા પું. બં. વં. અબળખા; હોહા

અભાવાત્મક વિ. અભાવરૂપ

અભાવેન્ધા * સ્ત્રી.

અભાવો પું. અણુગમે

અભિ અ.ની તરફ એવો અર્થ દર્શાવતો

ઉપસર્ગ. ઉદા. 'અભિગમન'; 'અભિમુખ'

(૨) પાસે એવો અર્થ દર્શાવતો. ઉદા.

'અભિનીત' (૩)ની ઉપર એવો અર્થ

દર્શાવતો. ઉદા. 'અભિસિંચન'; 'અભિક્રમણ'

(૪) તીવ્રતા, મેષ્ટતા બતાવતો. ઉદા.

'અભિધર્મ' (૫) વધારેપણું દર્શાવતો. ઉદા.

'અભિનવ'; 'અભિરૂપ'

અભિકેદણ પું. 'વટિકેદ અન્ન' (ગ.)

અભિક્રમ પું. આરંભ (૨) ચડાઈ

અભિક્રમણ નં ચઠાઈ
અભિક્રોશ પું વિદ્વાપ (૨) ઠપકો (૩) નિંદા
અભિગમન નં તરફ-સામે જવું તે (૨) સંજોગ
અભિગમનીય વિં અભિગમન કરી શકાય
 એવું
અભિગમ્ય વિં અભિગમનીય
અભિગામી વિં પું-ની પાસે જનાર (૨)
 ભોગવનાર
અભિચરત વિં ઘેરાયેલું; સપડાયેલું
અભિધાત પું હુમલો; માર (૨) વિતારા
અભિધાતક વિં અભિધાત કરનારું
અભિચાર પું અનુચાર; નોકર
અભિચારણુ નં અભિચાર કરવો તે
અભિચાર પું એલાં કામો માટે મંત્રપ્રયોગ
 કરવો તે (તંત્ર પ્રમાણે છ જાતના અભિ-
 ચાર છે—મારણ, મોહન, સ્તંભન, વિદેશણ,
 ઉચ્ચાટન અને વશીકરણ)
અભિચારક પું બરણમારણ કરનારો
અભિજન પું સંબંધી જન (૨) વતન (૩)
 વંશ; કુળ
અભિજાત વિં ખાનદાન (૨) સુદર; શ્રેષ્ઠ
 (૩) શિષ્ટ (સાહિત્ય)
અભિજિત પું એક નક્ષત્ર (૨) દિવસનું
 આઠમું મુહૂર્ત
અભિજ્ઞ વિં અનુભવી (૨) માહિતગાર
અભિજ્ઞતા સ્ત્રી
અભિજ્ઞાત વિં જાણમેલું
અભિજ્ઞાન નં સ્મૃતિ; જાણખ (૨)
 જાણખાણની નિશાની
અભિતપ્ત વિં અતિ તપેલું (દુઃખથી)
અભિતાપ પું સંતાપ
અભિધર્મ પું શ્રેષ્ઠ ધર્મ-તત્ત્વ
અભિધા સ્ત્રી શબ્દનો મૂળ અર્થ (૨) એ
 અર્થની યોગ્ય શબ્દશક્તિ
અભિધાન નં નામ; ઉપનામ (૨) શબ્દ (૩)
 શબ્દકોશ (૪) [વ્યા.] કર્તા મટિનું વિધાન
અભિધાનમાલા(-ળા) સ્ત્રી શબ્દકોશ
અભિધાનવાદ * પું
અભિધાસૂચક વિં શબ્દના વાચ્યાર્થ ઉપર
 રચાયેલું
અભિધાવન નં પૂં પકડવી તે; હકલો

અભિધાસુતિ સ્ત્રી વાચ્યાર્થ જણાવવાની
 શબ્દશક્તિ
અભિધેય વિં કહેવા યોગ્ય (૨) નામ દેવા
 યોગ્ય (૩) નં અક્ષરાર્થ (૪) વિષય
 (ગ્રાહવાનો)
અભિનય પું મનોભાવદર્શક હસનચલન
 અથવા મુદ્રા (૨) વેશ ભજવવો તે
અભિનય(-વું) વિં તદ્દન નવું (૨) શિખાહ;
 કાચું
અભિનંદન નં ધન્યવાદ (૨) અનુમતિ
 (૩) સ્તુતિ
અભિનંદનીય વિં અભિનંદન કરવા યોગ્ય
અભિનંદિત વિં અભિનંદન પામેલું
અભિનિવિષ્ટ વિં -માં મથેલું; -ની પાછળ
 નિશ્ચયપૂર્વક પડેલું (૨) આગ્રહી (૩) દંડ
અભિનિવેશ પું તત્ત્વમયતા (૨) આસક્તિ
 (૩) દંડ નિશ્ચય (૪) આગ્રહ; હક
અભિનિષ્ક્રમણ નં બહાર જવું તે (૨) સંન્યાસ
અભિનીત વિં પાસે આણાયેલું (૨)
 ભજવાયેલું
અભિનેતા પું અભિનય કરનાર; 'એકકર'
અભિનેય વિં ભજવવા યોગ્ય
અભિષ્ઠ વિં અખંડ (૨) જુદું નહિ તેવું;
 એક (૩) એકસરખું (૪) [ગ.] પૂર્ણ
 (અંક) (પ) નં *
અભિજતા સ્ત્રી
અભિગ્રાય પું મત (૨) હેતુ
અભિગ્રેત વિં મનમાં ધારેલું; ઇષ્ટ (૨)
 સ્વીકારેલું
અભિગ્રોહણ નં મંત્ર જાણીને પાણી છાંટવું તે
અભિભવ પું હાર; પરાજય (૨) અનાદર
અભિભૂત વિં હારેલું (૨) અપમાનિત
અભિમત વિં ઇષ્ટ (૨) સંમત
અભિમંત્રણ નં મંત્રથી પવિત્ર કરવું તે
 (૨) મસક્ત ચલાવવી તે (૩) પરકાર
અભિમંત્રિત વિં અભિમંત્રણ કરેલું
અભિસાન નં અહંકાર; ગર્વ
અભિસાની વિં અભિમાનવાળું
અભિમુખ વિં સંમુખ (૨) [ગ.] સામેનો
 (ખૂણો)
અભિમુખક્રીડા પું સામેનો ખૂણો (ગ.)

અભિયુક્ત વિં શકાયેલું (૨) નિભાયેલું (૩)
 પું આશંખી (૪) પ્રતિવાદી
 અભિયોગ પું નિકટ સંબંધ (૨) દીર્ઘ-
 ઉદ્દોગ; ખંત (૩) વિક્રતા (૪) હલ્લો (૫)
 આશંખ; ફરિયાદ
 અભિયોગી વિં-માં મચેલું-રત (૨) હુમલો
 કરતું (૩) આશંખ મૂકતું (૪) પું ફરિયાદી
 અભિરત વિં અત્યંત આસક્ત
 અભિરામ વિં આનંદદાયક (૨) મનોહર;
 સુંદર
 અભિકચ્છિ સ્ત્રીં રચિ; શોખ; પ્રીતિ
 અભિરૂપ વિં અનુરૂપ; યોગ્ય (૨) રૂપાળું
 (૩) માનીતું
 અભિલષિત વિં ઇચ્છેલું
 અભિલાખ(-પ) પું મનકામના (૨) ઉત્કટ
 ઇચ્છા
 અભિલાષા સ્ત્રીં અભિલાખ
 અભિલાષી વિં અભિલાષાવાળું
 અભિવંદન નં નમસ્કાર (૨) આસક્ત
 અભિવંદના સ્ત્રીં અભિવંદન
 અભિવંદનીય વિં અભિવંદવા યોગ્ય
 અભિવંદનું સં ક્રિં અભિવંદન કરવું
 અભિવંદ વિં અભિવંદનીય
 અભિવાદ પું નમસ્કાર (૨) આશંખ (૩)
 સામો વાદવિવાદ ચલાવવો તે
 અભિવાદક વિં નમસ્કાર કરનારું
 અભિવાદન નં નમસ્કાર
 અભિવાદ્ય વિં નમસ્કારને યોગ્ય
 અભિવૃદ્ધિ સ્ત્રીં વધારો (૨) ઉન્નતિ
 અભિવ્યક્ત સ્ત્રીં વ્યક્તતા; સ્પષ્ટતા
 અભિવ્યંજક વિં વ્યક્ત-સ્પષ્ટ કરનાર
 અભિવ્યંજન નં અભિવ્યક્તિ
 અભિવ્યાપક વિં ચોતરફ વ્યાપી નય એવું;
 સમાવેશ કરનારું (૨) બહોળા અર્થનું
 અભિવ્યાપી વિં જુઓ અભિવ્યાપક
 અભિવ્યાપ્તિ સ્ત્રીં સર્વવ્યાપકતા; સમાવેશ
 થવો તે
 અભિશાપ પું શાપ (૨) આળ (૩) સામો શાપ
 અભિષિક્ત વિં અભિષેક કરાયેલું (૨)
 તપ્તનશીન થયેલું
 અભિષેક પું મંત્રપૂર્વક જલસિંચન (મૂર્તિ
 અથવા નવ શબ્દ ઉપર)

અભિષેકપાત્ર નં અભિષેક કરવાનું પોત્ર
 ઝીરી
 અભિસરણ નં પાસે જવું તે (૨) ફરજી લે
 સંસાર
 અભિસાર પું સકેત અનુસાર પ્રેમીઓનું
 મિલન (૨) પ્રેમીને મળવા જવું તે
 અભિસારિકા સ્ત્રીં સકેત પ્રમાણે પ્રેમીને
 મળવા જનારી સ્ત્રી
 અભિહત વિં આઘાત પામેલું
 અભિહિત વિં કહેવાયેલું
 અભીક વિં નિર્ભય (૨) વિષયાસક્ત
 અભીત વિં નહિ ખીનેલું
 અભીતિ સ્ત્રીં નિર્ભયતા
 અભીપ્સિત વિં ઇચ્છેલું
 અભીર પું ગોવાળિયો; આહીર
 અભીષ્ટ વિં ઇચ્છેલું (૨) મનગમતું
 અભીજ વિં ભાંજનય નહિ એવું
 અભુક્ત વિં અણભોગ્યું (૨) અણભોગ્યું
 (૩) નહિ જમેલું
 અભુક્તમૂળ નં પંચાંગ પ્રમાણે જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રની
 છેલ્લી ચાર ઘડી અને મૂળ નક્ષત્રની
 પહેલી ચાર ઘડી મળીને બનેલો આઠ
 ઘડીનો કાળ
 અભૂજ(-ઝ) વિં અખૂઝ
 અભૂત વિં નહિ થયેલું
 અભૂતપૂર્વ વિં પૂર્વે કદી નહિ થયેલું;
 અપૂર્વ
 અભે પું અભય
 અભેદ વિં ભેદરહિત; એકરૂપ; અભિન્ન (૨)
 પું એકરૂપતા; અદ્વૈત
 અભેદભાવ પું એકતાની લાગણી
 અભેદમાર્ગ પું અદ્વૈતપંથ
 અભેદયોગ પું સંપૂર્ણ એકતા
 અભેદવાદ પું અદ્વૈતવાદ
 અભેદીકરણ નં ભેદ રહિત-એક કરવું તે
 અભેદ્ય વિં ભેદી ન શકાય એવું
 અભેદ્યતા સ્ત્રીં
 અભોક(-ગ) પું ખોટ; જાણપ (૨) સ્વાદનો
 અભાવ (૩) મુપદના રાગનું છેલ્લું ભરણ
 અભોગ્ય વિં ભોગ્ય નહિ એવું
 અભોગ્ય વિં ભોગ્ય નહિ એવું

અભ્યર્ચના સ્ત્રી० પ્રાર્થના; વિનંતી
 અભ્યર્ચના વિ० વારંવાર કરી બેથેલું (૨)
 મહાવરાવાળું; ટેવથેલું (૩) અભ્યાસથી
 બેથેલું
 અભ્યંગ પું० શરીરે તેલાદિ સુગંધીદાર પદાર્થો
 ચોળાવવા તે
 અભ્યંગરનાન ન० અભ્યંગસહિત સ્નાન
 અભ્યંતર વિ० અંદરનું (૨) ન० અંદરનો ભાગ
 (૩) અંતર; મન
 અભ્યાગત વિ० પાસે આવેલું (૨) પુર્ક
 અતિથિ; પરોગો (૩) ભિક્ષુ
 અભ્યાસ પું० પુનરાવૃત્તિ (૨) અધ્યયન;
 ભણવું તે (૩) મહાવર
 અભ્યાસક વિ० (૨) પું० જુઓ અભ્યાસી
 અભ્યાસક્રમ પું० ભણવૈની નિયત યોજના
 અભ્યાસયોગ પું० વારંવાર ચિત્તને સ્થિર
 કરવાથી થતી સમાધિ
 અભ્યાસી વિ० મહાવરાવાળું (૨) ઉદ્યમી
 (૩) પું० વિદ્યાર્થી (૪) પાંડિત
 અભ્યુક્ષણ ન० મંત્રપૂર્વક સિંચન
 અભ્યુત્થાન ન० સન્માનાર્થે ઊભા થવું તે
 (૨) ઉત્કર્ષ
 અભ્યુદય પું० ઉત્પત્તિ; આબાદી (૨) કલ્યાણ;
 પ્રેય
 અભ્યુદયાધિક્યવાદ પું० ઉપયુક્તતાવાદ
 અભ ન० વાદળું
 અભક ન० અખરક
 અભજના સ્ત્રી० જુઓ ભર્ત્સના
 અભજોદી વિ० અભને ભેદે એવું
 અભજંગી વિ० અભના રંગનું
 અમ સ० અમે (૨) [પ.] અમારું
 અમથું વિ० વ્યર્થ; નકામું
 અમન ન० શાંતિ (૨) સુખચેન; આરામ
 અમનઅમન ન० મોજમજ
 અમનસભા સ્ત્રી० શાંતિ સ્થાપવાના હેતુવાળી
 સભા
 અમનરક વિ० મન (દંદ્રિય) વિનાનું; વિચાર-
 રહિત (૨) ગાફેલ (૩) ધ્યાન વિનાનું (૪)
 મન ઉપર કાબૂ વિનાનું
 અમમતા સ્ત્રી० મમતાનો અભાવ
 અમમત્વ ન० મમત્વનો અભાવ;

અમર વિ० મરે નહિ એવું (૨) પું० દેવ
 અમરપટો પું० અમરપણાનું વરદાન—લેખ
 અમરપતિ પું० અમરના પતિ—ઇંદ્ર
 અમરફળ ન० અમરપણું આપનારું ફળ
 અમરલોક પું० સ્વર્ગ
 અમરવેલ સ્ત્રી० (વાડ, ગાડ ઇત્યાદિ પર) ન્યાં
 નાંખો ત્યાં વગર પાણીએ થતી એક વેલી
 અમરસરિત સ્ત્રી० આકાશગંગા
 અમરા સ્ત્રી० એક વનરપતિ; ગળો (૨)
 ઈંદ્રીનો નાળ
 અમરાઈ સ્ત્રી० આંખાઓની હાર; આંખા-
 વાડિયું
 અમરાપુરી સ્ત્રી० ઇંદ્રની રાજધાની
 અમરાવતી સ્ત્રી० અમરાપુરી
 અમરાંગના સ્ત્રી० દેવાંગના (૨) અપ્સરા
 અમરીઅમરી સ્ત્રી० સ્ત્રીઓનું માથે ધાલવાનું
 એક ધરેણું
 અમર્ત્ય વિ० અમર
 અમર્યાદ વિ० નિરંકુશ (૨) નિર્લગ્ન
 અમર્યાદા સ્ત્રી० બેઅદબી (૨) નિર્લગ્નતા
 અમર્ષ પું० અસહિષ્ણુતા (૨) ક્રોધ
 અમર્ષી વિ० અમર્ષવાળું
 અમલ(-ળ) વિ० નિર્મળ; શુદ્ધ
 અમલ પું० સત્તા; વહીવટ (૨) હુકમ (૩)
 અદ્રીણ; દેક (૪) સમયનો શુભાર
 અમલજોડી સ્ત્રી० સત્તાનું જોર
 અમલદાર પું० અધિકારી
 અમલદારી સ્ત્રી० અમલદારનું કામ (૨)
 અમલદારનું પદ
 અમલપાણી ન० અદ્રીણનો કરૂંબો
 અમલિન વિ० મલિન નહિ એવું; શુદ્ધ
 અમલી વિ० અમલમાં મુકાયેલું અથવા મૂકવાનું;
 સક્રિય (૨) વ્યસની (૩) સુસ્ત; એકી
 અમલો પું० ઇમારતનું બાંધકામ (૨) અમલ-
 દારને બેસવાની જગા
 અમરતકું વિ० અમરતું
 અમરતું વિ० અમથું
 અમળ વિ० અમલ
 અમળાદ પું० આમળો; વળ (૨) પેટમાં
 ગૂંથળાં વળવાં તે; આંકડી (૩) કરમોડાનું
 તે (૪) વાંકા વાંકા ચાલવું તે; મિનુજ
 (૫) વક્રતા; વેર

અમળાવું અં કિં અમળા ખાવા; વળ
ચડવો (૨) પેટમાં દુખવું (૩) અતણ
રહેવું; દુખાવું
અમંગલ(-ળ) વિં અશુભ (૨) નં દુર્ભાગ્ય
અમાતૃક વિં મા વગરનું (૨) માતાનું નહિ
એવું
અમાત્ય પું પ્રધાન; મંત્રી
અમાનત સ્ત્રીં અનામત
અમાનતદારી સ્ત્રીં ટ્રસ્ટીપણું; વાલીપણું (૨)
પ્રમાણિકતા (૩) થાપણુ સાચવવી તે
અમાનિતા સ્ત્રીં નિરભિમાન; નમ્રતા
અમાનિત્વ નં નિરભિમાનપણું (૨) નમ્રતા
અમાની વિં માની નહિ એવું; નિરભિમાની
અમાનુષ(-ષી) વિં અતિમાનુષ; દેવી (૨)
મનુષ્યને શોભે નહિ એવું (૩) દૂર; રાક્ષસી
અમાન્ય વિં માન્ય નહિ એવું; નામંદૂર
અમાન્યતા સ્ત્રીં
અમાપ વિં ખેલફ
અમાયા સ્ત્રીં માયાનો અભાવ; સત્ય જ્ઞાન
(૨) નિષ્કપટપણું
અમારિધોષણા સ્ત્રીં હિંસાના નિષેધની
ધોષણા
અમારું સં 'હું'નું ઝઠ્ઠી વિભક્તિનું બહુવચન
અમાવ(-વા)ર્યા સ્ત્રીં અમાસ
અમાસ સ્ત્રીં કૃણપક્ષનો--અધારિયાનો છેલ્લો
દિવસ (૨) [લા.] સંપૂર્ણ અધકાર
અમાંડલિ(-ળિ)ક વિં ખંડિયું નહિ તેવું
અમિત વિં અમાપ
અમિતાક્ષર વિં અપદ્યાગદ્ય
અમિત્ર પું શત્રુ
અમિત્રતા સ્ત્રીં
અમિશ્રિત વિં નિર્લેખ
અમી નં અમૃત (૨) મીઠાશ (૩) કૃપા
(૪) થૂંક
અમીદષ્ટિ સ્ત્રીં મીઠી નજર; મહેરબાની
અમીન વિં વિશ્વાસુ; વિશ્વસનીય (૨) એક
અડક (૩) પું ટ્રસ્ટી; વાલી (૪) લવાઈ
(૫) ગામનો મોટા અધિકારી
અમીનગીરી સ્ત્રીં અમીનનો હોદ્દો (૨)
અમીનનું સાક્ષિયાણું
અમીનજર સ્ત્રીં અમીદષ્ટિ

અમીનદારી સ્ત્રીં જુઓ અમીનગીરી
અમીનાત સ્ત્રીં જુઓ અમીનગીરી
અમીનિધિ પું અમૃતનો ભંડાર (૨) મંદ્ર
અમીની સ્ત્રીં જુઓ અમીનગીરી
અમીર પું સરદાર; ઉમરાવ (૨) શબ્દકર્તા
(અફઘાનીસ્તાનનો) (૩) ખાનદાન કુટુંબનો
માણસ (૪) પૈસાદાર માણસ
અમીરજાદી સ્ત્રીં અમીરની દીકરી
અમીરજાદો પું અમીરનો દીકરો
અમીરશાસન નં જેમાં અમીર-ઉમરાવોના
હાથમાં સત્તાની લગામ હોય એવી
રાજ્યપદ્ધતિ 'ઓરિસ્ટોક્રસી'
અમીરશાહી સ્ત્રીં અમીરપણાનો દોર (૨)
અમીરશાસન
અમીરસ પું સુધારસ; અમૃત જેવો મીઠો
રસ
અમીરાઈ(-ત) સ્ત્રીં અમીરપણું (૨)
અમીરનો હોદ્દો;—પદ (૩) અમીરપણા
માટેનું સાક્ષિયાણું
અમીરી વિં અમીરના જેવું (૨) સ્ત્રીં
અમીરપણું
અમુક વિં વિરોધ અર્થમાં મુકરર કરેલું;
ચોક્કસ; ફવાણું (૨) અનિશ્ચિત (૩) સં
અમુક (જણ)
અમુકતમુક વિં ફવાણું ઠીંકણું
અમુક્ત વિં મુક્ત નહિ એવું; બંધાયેલું
અમુક્તિ સ્ત્રીં મોક્ષનો અભાવ (૨) બંધન
અમુ(-મૂ)જાવું અં કિં મૂંઝાવું; અકળાવું
અમુ(-મૂ)જણ સ્ત્રીં અમુજાવું તે
અમૂઠ વિં મૂઠ નહિ એવું
અમૂર્ત(-ર્ત) વિં આકારરહિત (૨) અરૂપદ
અમૂર્ત(-ર્ત)તા સ્ત્રીં
અમૂલ,૦ક વિં મૂળ વિનાનું (૨) આધારહીન
(૩) ઉપાદાનકારણરહિત
અમૂલ(-લ્ય) વિં અમૂલ્ય
અમૂ(-મો)લખ વિં અમૂલ્ય
અમૂલું વિં અમૂલ્ય
અમૂલ્ય વિં જેની કિંમત આંખી ન શકાય
એવું; ધણું જ કીમતી
અમૂંજણ સ્ત્રીં અમુજણ
અમૂંજાવું અં કિં અમુજાવું

અમૃત વિં મૃત નહિ તેહું (૨) અવિનાશી;

અમર (૩) નં અમર કરે એવો રસ

અમૃતકૃપ પું અમૃતનો ગાડવો

અમૃતજડી સ્ત્રીં જેનાથી મરણ અટકે એવી
વનસ્પતિ

અમૃતત્વ નં અમરપણું

અમૃતધારા સ્ત્રીં અમૃતની ધારા (૨)

[યાગ] તાળવેથી જીભ ઉપર ટપકતો
મેનો રસ

અમૃતપાક પું એક મીઠાઈ

અમૃતફલ(-ળ) નં અમરફળ

અમૃતમય વિં અમૃતથી ભરેલું

અમૃતરસ પું અમૃત

અમૃતલતા સ્ત્રીં અમરવેલ

અમૃતસંજીવની સ્ત્રીં મરેલાંને જીવતાં કરવાની
વિદ્યા

અમૃતસાર વિં અમૃતના સાર—સત્ત્વ જેવું
(૨) પું ધી

અમૃતા સ્ત્રીં એક વેલ; ગજો (૨) હરડે (૩)
અતિવિષની કળી (૪) આમલી

અમૃતાંશુ પું ચંદ્ર

અમે(-મે) સં 'હું'નું પહેલી વિભક્તિનું
બહુવચન

અમેક્ય વિં યજ્ઞ માટે અયોગ્ય (૨) અપવિત્ર

અમેય વિં અમાય

અમેયાત્મા વિં જેનું સ્વરૂપ અમેય છે એવું
(૨) પું (સં.) મહાદેવ

અમેરિકન વિં અમેરિકાનું; અમેરિકા સંબંધી
(૨) પું અમેરિકાનો વતની

અમેરિકા પું એ નામનો પૃથ્વીનો ખંડ

અમૈથુની વિં નરમાદાના સંયોગ વિના
ઉત્પન્ન થયેલું

અમોઘ વિં અચૂક; સમખાણ

અમોલ(-હું) વિં અમૂલ્ય

અમોલખ વિં અમૂલ્ય

અમોહું વિં અમૂલ્ય

અમ્મા સ્ત્રીં મા

અમ્મ વિં ખાટું (૨) નં 'એસિડ'

અમ્મકેશ(-સ)ર પું ખિન્નરું

અમ્મતા સ્ત્રીં ખાશ

અમ્મત્વ નં

અમ્મપિત્ત નં એક પિત્તવિકાર

અમ્મફલ(-ળ) નં આમલી

અમ્મમાપક નં અમ્મ માપવાનું ચંત્ર
'એસિડીમીટર'

અમ્મવૃક્ષ નં આમલીનું ઝાડ

અમ્મસાર પું લીંબુનો રસ (૨) હરિતાલ

અમ્મ્તાન વિં નહિ કરમાયેલું (૨) તેજસ્વી
(૩) સ્વચ્છ

અય નં + લોખંડ (૨) પાસા (૩) અં હે; અરે

અયજ્ઞ વિં યજ્ઞ કરવું નથી એવું

અયત્ન પું યત્નનો અભાવ (૨) વિં યત્ન
વિનાનું

અયથાર્થ વિં અવાસ્તવિક; ખોટું

અયન નં પ્રયાણ (૨) [ખ.] વિષુવવૃત્તની
દક્ષિણમાં અને ઉત્તરમાં દેખાતી સૂર્યની ગતિ
(૩) એ ગતિને લાગતો વખત; છ માસ
(૪) ઉત્તરાયણ અને દક્ષિણાયનનું દરમાં
ફરનું ખિંદું; 'સોલ્સ્ટિસ'

અયનકાલ(-લ) પું. જે અયન-દક્ષિણ અને
ઉત્તર-વચ્ચે ગતિનો સમય

અયનચલન નં અયનનું ધીમે ધીમે ખસવું
તે

અયનમાસ પું જેમાં અયન બદલાય તે
મહિનો

અયનવૃત્ત નં આકાશમાં જે માર્ગે સૂર્ય ફરતો
દેખાય છે તે ગોળ રેખા

અયનાંશ પું અયનના વિભાગમાનો એક

અયસ્કાંત પું લોહચુંબક

અયાચક વિં યાચના ન કરનારું

અયાચકવૃત્તિ સ્ત્રીં વગર યાચનાએ ગુજરાન
ચલાવવું તે (૨) માગ્યા વિના મળેલી
લિક્ષા ઉપર જીવવું તે

અયાચકવ્રત નં યાચના ન કરવાનું વ્રત
(૨) માગ્યા વિના મળેલી લિક્ષા ઉપર
જીવવાનું વ્રત

અયાચિત વિં નહિ યાચેલું-માંગેલું

અયાજ્ય વિં યજ્ઞનો અનધિકારી (૨)
બહિષ્કૃત; પતિત (૩) યજ્ઞને અયોગ્ય
(વસ્તુ)

અયિ અં એક પ્રેમસંબોધન (ખાસ કરીને
સ્ત્રી પ્રત્યેનું)

અયુક્ત વિં નહિ જોડાયેલું (૨) અથોગ્ય (૩)
જેણે ચિત્તને વશ નથી કર્યું એવું
અયુક્તિ સ્ત્રીં જોડાયેલા ન હોવું તે (૨)
અથોગ્યતા (૩) યુક્તિપુરઃસર ન હોવું તે;
અસંગતતા
અયુત વિં જોડાયેલું નહિ એવું. (૨) દશ
હજાર
અયુતસિદ્ધ વિં જેનું પૃથક્ અસ્તિત્વ ન
હોઈ શકે એવું (ન્યા.)
અયુતસિદ્ધિ સ્ત્રીં અયુતસિદ્ધ હોવાની સાબિતી
અયોગ પું યોગ-જોડાણનો અભાવ (૨)
અનુચિતપણું (૩) [જયો.] ઝાહોનો કુયોગ
અયોગોલક પું લોખંડનો ગોળો
અયોગ્ય વિં અધરિત (૨) અપાત્ર
અયોગ્યતા સ્ત્રીં
અયોનિ, ૦૦૪ વિં અયોનિસંભવ (૨) અનાદિ;
સ્વયંભૂ
અયોનિજ સ્ત્રીં સૃષ્ટિક્રમ પ્રમાણે યોનિ દ્વારા
ન જન્મેલી તે—સીતા (૨) લક્ષ્મી
અયોનિસંભવ વિં યોનિ દ્વારા ન જન્મેલું
અયૌગિક વિં વ્યુત્પત્તિમાંથી ન નીકળેલો
—રૂઠ (અર્થ)
અર વિં ગતિમાન (૨) પું આરા (પૈડાનો)
અરક પું અર્ક; સત્ત્વ
અરક્ત વિં આસક્તિરહિત
અરક્ષણીય વિં રક્ષણીય નહિ એવું
અરક્ષિત વિં રક્ષિત નહિ એવું
અરગજો પું એક સુગંધી ખીણી ભૂકી
અરધદ્, ૦૬ પું રેર
અરધટ્ટિકા સ્ત્રીં રેર
અરધવું સં કિં પૂન કરવી (૨) અં કિં
(કા.) શોભવું; ઘટારત હોવું
અરધિયું નં પૂનનું પાત્ર
અરજ સ્ત્રીં કોઈપણ કામ સારુ નમ્રતાથી
હકીકત કહી કરેલી વિનંતી; અર્જ (૨) દરિયાઈ
(૩) અભાવા; દોહડ
અરજદાર વિં અરજ કરનાર
અરજખેગી વિં હજાર પાસે અરજીઓ રજૂ
કરનાર
અરજવાન વિં અરજદાર

અરજ સ્ત્રીં જેમાં અરજ લખી હોય એવી
કાગળ (૨) અરજ; અર્જ
અરજો પું અજોલી ભીંતનું સીધાપણું
જેવા લટકાવવામાં આવતું વજન; જોખંડો
અરજો(-જો)ળે અં અર્જર (૨) અનિશ્ચિત;
લટકતી હાલતમાં
અરડસી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ-ઔષધિ
અરડસો પું અરડસી
અરણિ(-ણી) સ્ત્રીં એક જાતનું ઝાડ (એના
લાકડાને એક ખીજ સાથે ઘસવાથી અગ્નિ
ઝરે છે)
અરણ્ય નં જંગલ
અરણ્યરુદ્ધ નં અરણ્યમાં—જ્યાં કોઈ સાંભળે
નહિ ત્યાં કરેલું રુદ્ધ; વ્યર્થ પોકાર
અરણ્યરુદ્ધિત નં અરણ્યરુદ્ધ
અરણ્યવાસ પું જંગલમાં રહેવું તે (૨)
સંસારત્યાગ
અરતિ સ્ત્રીં રતિનો અભાવ
અરથ પું જુઓ અર્થ
અરથી વિં રથી નહિ એવું
અરદાસ સ્ત્રીં અરજ; વિનંતી
અરદિએહરત પું પારસી વર્ષનો ત્રીજો
મહિનો (૨) અગ્નિ
અરધું વિં અરધું
અરધુંપરધું વિં અરધુંપરધું
અરધોઅરધ વિં અરધોઅરધ
અરખ પું અરખસ્તાન (૨) આરખ
અરખી વિં અરખને લગતું (૨) અરખસ્તાનનું
(૩) સ્ત્રીં અરખની ભાવા
અરમાન સ્ત્રીં અભિલાષા; ઉમેદ (૨) તીવ્ર
ધ્રુષ્ટા; આતુરતા
અરમાર સ્ત્રીં દરિયાઈ કાફલો
અરમારી વિં નૌકાસૈન્ય સંબંધી (૨)
ભીંતમાંનું કળાટ; હાટિયું (૩) સંચ
અરમ્ય વિં રમ્ય નહિ તેવું
અરર(-રેરે) અં ચિંતા, દિલગીરી, દુઃખ
ખતાવનાર હુજાર
અરલ વિં નીરોગી (૨) જાડું (૩) મૂખ
અરવલી(-હી) પું જેમાં આપુ પર્વત
આવેલો છે તે પર્વતોની હાર

અરવા પું. આત્મા (૨) અંતઃકરણ
અરવિંદ નં. કમળ
અરશદરશ વિં. (કા.) આગેદૂબ
અરસપરસ અં. પરસ્પર
અરસિક વિં. રસ-મળ ન પડે એવું; શુષ્ક (૨)
 રસ સમજ ન શકે તેવું
અરસિકતા સ્ત્રી.
અરસો પું. મુદત; કાળ (૨) અવસર
અરાખડું નં. રેખાકૃતિ; છાપ
અરાગ વિં. રાગરહિત; નિર્વિકાર (૨) પું.
 રાગનો અભાવ; અપ્રીતિ (૩) અણખખાવ;
 ટંટો
અરાજક વિં. રાજ વિનાનું; અધાધીવાળું
 (૨) નં. રાજ ન હોવા તે; અધાધી
અરાજકતા સ્ત્રી. અધાધી
અરાજકવાદી વિં. રાજસત્તા હોવી જ ન
 જોઈએ એવા મતવાળું (૨) પું. એવા
 મતવાળો માણસ
અરાયો પું. ધરખટલો; કુટુંબપરિવાર
અરામ વિં. વગર વ્યાજી
અરાવલિ(-લી-ળિ-ળી) સ્ત્રી. (પેડાના)
 આરાનો સમૂહ
અરિ પું. દુશ્મન (૨) કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ,
 મદ અને મત્સર એ છ વિકાર (૩) છ
 માટે કવિતામાં વપરાતી સંજ્ઞા
અરિદમન નં. શત્રુને દબાવવો તે (૨) પું.
 શત્રુને દબાવનાર
અરિદર્શન નં. શત્રુને હરાવવો-દબાવી દેવો તે
અરિષ્ટ વિં. અશુભ (૨) નં. સંકટ (૩)
 મોતની નિશાની (૪) મદ્ય; આસવ (૫)
 અરીકાનું ઝાડ
અરિસૂદન વિં. અરિનો-શત્રુનો નાશ કરનારું
અરિહંત વિં. દુશ્મનોનો નાશ કરનારું (૨)
 પું. જેન તીર્થ કરે તથા બુદ્ધ માટેની
 સંજ્ઞા
અરીકી સ્ત્રી. એક ઝાડ
અરીકું નં. અરીકીનું ફળ
અરીભવન નં. પ્રકાશ, ઉજ્જ્વળતા ઇત્યાદિનાં
 કિરણોનું એક બિંદુમાંથી એમર ફેલાવું તે
અરીસો પું. આયનો; દર્પણ
અરુચિ વિં. રુચિ નહિ તેવું

અરુચિ સ્ત્રી. અપ્રીતિ; અણુગમે (૨) રુચિ-
 ભૂખ ન હોવી તે
અરુચિકર વિં. અરુચિ કરનારું
અરુચિર વિં. રુચિર નહિ તેવું
અરુણ વિં. રતાશ પડતું (૨) સોનેરી (૩)
 પું. સૂર્યનો સારથિ (૪) પરોઢ; પ્રભાત
 (૫) પરોઢ વખતનો આકાશનો રંગ (૬)
 રતાશ પડતો રંગ
અરુણચિત્ર નં. કમરથી ઉપરના શરીરના
 ભાગનું ચિત્ર; 'બરડ'
અરુણમૂર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રી. કમરથી ઉપરનાં
 શરીરના ભાગની મૂર્તિ
અરુણસારથિ પું. સૂર્ય
અરુણા સ્ત્રી. મજા (૨) ચનોડી (૩) નસોતર
અરુણાચલ(-ળ) પું. સૂર્ય જેની પાછળથી
 ઊગે છે તે કલ્પિત પર્વત
અરુણિત વિં. લાલ રંગનું કદેહું-થયેહું
અરુણિમા સ્ત્રી. રતાશ
અરુણું વિં. અરુણના જેવું-લાલ રંગનું
અરુણોદય પું. પરોઢ
અરુ(-રું) અં. અને
અરુંધતી સ્ત્રી. (સં.) વરિષ્ઠ ઋષિની પત્નીનું
 નામ (૨) સપ્તર્ષિના તારાઓમાંના એક
 અત્યંત ઝાંખા તારાનું નામ
અરુંધતીદર્શનન્યાય પું. સ્થૂલ ઉપરથી
 સૂક્ષ્મ ઉપર જવું તે (અરુંધતીનો તારો
 નાનો હોવાથી તેને દેખાડવા પ્રથમ તેની
 પાસેનો મોટો તારો દેખાડવામાં આવે છે
 તેમ)
અરુ(-રું)પરુ(-રું) અં. આમતેમ; આગળ-
 પાછળ
અરૂં વિં. રૂં-પ્રચલિત નહિ તેવું
અરૂપ(-પી) વિં. આકારરહિત
અરે અં. આશ્ચર્ય; દુઃખ, ચિંતા, ક્રોધ ઇત્યાદિ
 સૂચક ઉદ્ગાર (૨) ઊતરતા દરજ્જાના
 માણસને સંબોધવાનો ઉદ્ગાર (૩) સ્ત્રી.
 ચીવટ; ફિકર (૪) હાથ; દુઃખનો પોકાર
અરેકાર(-રો) પું. અરે એવો ઉચ્ચાર
 કરવો તે
અરેશદ પું. ફિકર; ચિંતા
અરેરાટી સ્ત્રી. અરેરાટ

અરેરે અં રોક અથવા ભયને લીધે થતો
ઉદ્ગાર
અરોગ(-ગી) વિં નીરોગી
અરોચક વિં રોચક નહિ તેવું
અરોડું નં આગલા વર્ષનાં રહી ગમેલાં
કપાસનાં જડિયાં ફૂટી તે ઉપર તવો કપાસ
થાય તે
અરોડો પું અરોડું
અર્ક પું અરક; સત્ત્વ (૨) સૂર્ય (૩) કિરણ
(૪) [જ્યો.] ઉત્તરાશ્વિનુની (૫) આકડો
અર્કવિવાહ પું ત્રીજી વારનું લગ્ન કરતાં
પહેલાં અનિયમિતવારણાર્થે પુરુષનું આકડી
સાથે લગ્ન કરે છે તે
અર્ગલ પું આગળો; ભૂગળ
અર્ગલા સ્ત્રીં આગળી
અર્ધ પું કિંમત (૨) ચોખા, દૂર્વા, ઇત્યાદિથી
સન્માન કરવું-પૂજ કરવી તે (૩) પૂજમાં
જોઈતી વસ્તુ ચોખા, દૂર્વા, ફૂલ, પાણી
ઇત્યાદિ
અર્ધદાન નં પૂજ માટે અર્ધ આપવો તે
અર્ધપાદ નં ફૂલ, સુગંધી તથા પગ ધોવાનું
પાણી (૨) મોટા માણસો અથવા દેવને
આદરસત્કાર આપવાની એક રીત
અર્ધપ્રદાન નં અર્ધદાન
અર્ધાઈ વિં પૂજ્ય
અર્ધ્ય વિં મહત્ત્વવાન (૨) પૂજ્ય (૩) પુંપૂજ; સન્માન
અર્ચક વિં પૂજનાર (૨) પું પૂજરી
અર્ચન નં અર્ચના
અર્ચના સ્ત્રીં પૂજ (૨) કપાળે ચંદન લગાડવું તે
અર્ચનીય વિં પૂજનીય
અર્ચવું સં કિં પૂજ કરવી
અર્ચા પૂજ (૨) આર; પિયળ; અર્ચના
અર્ચિત વિં પૂજેલું; સન્માનેલું
અર્ચિર્માર્ગ પું દેવયાન
અર્જ સ્ત્રીં અરજ; વિનંતી (૨) ફરિયાદ
અર્જક વિં મેળવનાર; કમાનાર
અર્જન નં મેળવવું-કમાવું તે
અર્જિત વિં મેળવેલું; કમાયેલું
અર્જુન પું (સં.) પાંચ પાંડવોમાંનો ત્રીજો
અર્જુની સ્ત્રીં (સં.) અનિરુદ્ધની સ્ત્રીનું નામ
—ઉપા

અર્જુવ પું સમુદ્ર
અર્થ પું હેતુ (૨) માથનો; સમજણી (૩)
ધન, સંપત્તિ (૪) ગરજ; પ્રયોજન (૫)
ધર્માદિ ચાર પુરુષાર્થોમાંનો બીજો
અર્થકામ વિં ધનની ઇચ્છાવાળું
અર્થગર્ભ વિં અર્થથી ભરેલું
અર્થગૌરવ નં અર્થનું જાંડાણ
અર્થગાંભીર્ય નં અર્થગૌરવ
અર્થચહણુ નં અર્થ સમજવો તે
અર્થધન વિં ખૂબ અર્થવાળું; અર્થથી ભરપૂર
અર્થચિત્ર વિં અર્થના ચમત્કારવાળું (૨)
નં અર્થની ચમત્કૃતિ
અર્થતઃ અં અર્થ પ્રમાણે (૨) વાસ્તવિક રીતે
અર્થદર્શી વિં વ્યવહારકુશળ
અર્થદાસ પું પૈસાનો ગુલામ
અર્થદોષ પું કાવ્ય અથવા સાહિત્યમાં
અર્થને લગતો દોષ
અર્થપ્રકાશ પું અર્થ સમજવો તે
અર્થપ્રાપ્તિ સ્ત્રીં અર્થની પ્રાપ્તિ; કમાઈ; લાભ
અર્થબંધ પું શબ્દોની રચના; નિબંધ, કાવ્ય
ઇત્યાદિ (૨) ઇન્દ્રિયોના વિષયોનું બંધન (૩)
ધનનું બંધન
અર્થબુદ્ધિ વિં સ્વાર્થી (૨) સ્ત્રીં ધનની
ઇચ્છા (૩) પૈસા કમાવાની લગની (૪)
સ્વાર્થપરાયણતા
અર્થબોધ પું (ખરા) અર્થનું જ્ઞાન થવું તે
અર્થભાવ * પું
અર્થભેદ પું અર્થની ભિન્નતા
અર્થયુક્ત વિં અર્થવાળું (૨) કંઈક હેતુથી
કહેવાયેલું
અર્થલક્ષી વિં અર્થ જેનું લક્ષ્ય છે એવું
અર્થલાભ પું અર્થપ્રાપ્તિ
અર્થલોભ પું ધનનો લોભ
અર્થવત વિં અર્થવાળું
અર્થવાદ પું વિધિરૂપ વાક્યોમાં કયિ
કરાવવા તે તે વિધિઓની સ્તુતિ,
તેનું પાલન ન કરવાથી થતી હાનિ તથા
તેને લગતાં ઐતિહાસિક દૃષ્ટાંતો ઇત્યાદિ
આપવાં તે (૨) સ્તુતિ; તારીફ (૩)
કોઈ પણ અર્થમાં મુખ્ય વિષયને સ્પષ્ટ
કરવા કે તેનું ગૌરવ બતાવવા લખેલો ભાગ

અર્થવાન વિં અર્થવાણું (૨) ધનવાન
અર્થવાહક વિં અર્થવાહી
અર્થવાહકતા સ્ત્રી
અર્થવાહિત્વ નં
અર્થવાહી વિં અર્થને વહન કરનારું
અર્થવિજ્ઞાન નં અર્થ જાણવો તે (૨)

ભુક્ષિના છ ગુણો પૈકીનો એક
અર્થવૃદ્ધિ સ્ત્રી ધનની વૃદ્ધિ
અર્થવ્યય પું પૈસા ખર્ચવા તે
અર્થશાસ્ત્ર નં સંપત્તિશાસ્ત્ર (૨) રાજનીતિ
અર્થશાસ્ત્રી પું અર્થશાસ્ત્ર જાણનારો પુરુષ
અર્થસંગ્રહ પું પૈસાનો—ધનનો સંઘરો
અર્થસંગ્રહ પું અર્થસંગ્રહ
અર્થસિદ્ધિ સ્ત્રી ધારેલી મતલબ પાર પડવી
તે (૨) ધનપ્રાપ્તિ
અર્થાત્ અં એટલે કે

અર્થાપત્તિ સ્ત્રી (પ્ર.) જે ન સ્વીકારીએ તો
વસ્તુસ્થિતિનો ખુલાસો ન જ મળી શકે એવું
અનુમાન (૨) [કા. શા.] એક અર્થાલંકાર,
જેમાં એક વાત કહેવાથી બીજી વાતની સિદ્ધિ
નિઃશંક છે એમ બતાવવામાં આવે છે.

અર્થાર્થી વિં ધનલોભી (૨) સ્વાર્થી
અર્થાલંકાર પું રાખ્દની નહિ પણ અર્થની
ચમત્કૃતિવાળો અલંકાર (કા. શા.)
અર્થાતર નં બીજો અર્થ (૨) વિષય બહાર
બોલવું તે—વાદનો એક દોષ

અર્થાતરન્યાસ પું સામાન્ય ઉપરથી વિશેષનું
અને વિશેષ ઉપરથી સામાન્યનું સમર્થન
જે વડે કરેલું હોય તે અલંકાર (કા. શા.)

અર્થી વિં ગરજવાળું; મતલબી (૨) ચાચક
અર્થે અં મારે; વાસ્તે

અર્થોપાજ્ઞન નં પૈસા કમાવા તે
અર્ધ વિં અડધું (૨) નં એકના એ સરખા
ભાગમાંનો એક

અર્ધગોળ વિં અડધું ગોળ (૨) પું (પૃથ્વીના)
ગોળાનો અડધો ભાગ; 'હેમિસ્ફીયર' (ક)
[ગ.] ગોળ આકૃતિનો અર્ધભાગ; 'સેમિસર્કલ'

અર્ધચંદ્ર પું અડધો ચંદ્ર (૨) હથેલીની
અર્ધચંદ્ર જેવી આકૃતિ (ભાષામાંથી પકડી
ધકો મારવા મારે)

અર્ધજરતીય-ચોચ પું અર્ધ આ અને અર્ધ
પેહું એમ અનિશ્ચિત રાખવું—ચોક્કસ
નિયમ ન રાખવો તે. "આ સ્ત્રી જીવાન પાણુ
નથી કારણ કે તેના સ્તન આદિ અવયવ
શિથિલ થઈ ગયા છે; ધરડી પણ નથી
કારણ કે વાળ ઘોળા નથી."

અર્ધહૃદય વિં અડધું બળેલું (૨) અધકચરા
જ્ઞાનવાળું

અર્ધનારીશ્વર પું શિવનું એક સ્વરૂપ—
અડધું પુરુષ અને અડધું સ્ત્રી

અર્ધપત્રી નં અર્ધી અર્ધી ચાર પાંખવાળાં
જીવડાંના—'હેમિપ્ટેર' વર્ગનું જીવડું

અર્ધપંચાળ વિં (કા.) લગભગ અડધા ભાગનું

અર્ધભાગિક વિં અડધા ભાગનું હકદાર

અર્ધભાગ વિં અર્ધભાગિક

અર્ધભાગધી સ્ત્રી પ્રાકૃત ભાષાનું એક સ્વરૂપ

અર્ધમાત્રા સ્ત્રી અંગન (ગ્યા.)

અર્ધવર્તુલ(-ળ) નં વર્તુળનો અડધો ભાગ

અર્ધવિરામ નં ; આવું અર્ધ વિરામનું ચિહ્ન

અર્ધસ્વર પું ય, ર, લ અને વ એ
અક્ષરમાંનો કોઈ પણ

અર્ધાંગ નં અડધું અંગ

અર્ધાંગના સ્ત્રી પતિનું અર્ધું અંગ—ધર્મપત્ની

અર્ધાંગવાયુ પું લકવો; પક્ષાઘાત

અર્ધું વિં અડધું

અર્ધજુ નં આપવું તે (૨) ભેટ કરવું તે (૩)
માનપૂર્વક ધરવું તે

અર્ધજુપત્ર નં બક્ષિસનામું (૨) અર્ધજુપત્રિકા

અર્ધજુપત્રિકા સ્ત્રી ગ્રંથ અર્ધજુ ક્યાંની લેખ

અર્ધવું સં કિં આપવું (૨) ભેટ કરવું (૩)
ધરવું

અર્પિત વિં અર્પણું

અર્પુક પું વાદળ; મેઘ (૨) [સં.] આયુર્વેદ

અર્ભક પું બાળક

અર્ચમા પું સૂર્ય (૨) પિતરોમાં મુખ્ય તે
(૩) [ગ્ર્યો.] ઉત્તરાશ્વિની

અર્વાચીન વિં આધુનિક

અર્વાચીનતા સ્ત્રી

અર્શ પું એક રોગ; હરસ

અર્હ(-હી)ત પું બુદ્ધ; બુદ્ધપદને પામેલ
વ્યક્તિ (૨) બીજા બિહુ (૩) તીર્થકર

અક્ષર વિં સ્તુત્ય (૨) પૂજ્ય (૩) હિત
અક્ષ અં + ખચીત (૨) ખસ
અક્ષક પું વાળની લટ; કપાળ પરના વાંકડિયા
વાળ (૨) કેશ; ચોટલો
અક્ષકનંદા સ્ત્રી (સં) ગંગા નદીના એક
પાંખિયાનું નામ
અક્ષકમલક પું દેશવિદેશ; યમે તેવો દુરનો
કે વિકટ દેશપ્રદેશ
અક્ષકા સ્ત્રી (સં) કુબેરની નગરી
અક્ષકાધિપ પું (સં) અક્ષકાનો અધિપ—
કુબેર
અક્ષકત, ઠંક પું લાલ લાખ (૨) અળતો
અક્ષક્ષણ વિં ચિહ્નરહિત (૨) નં જુઓ
અપલક્ષણ
અક્ષક્ષિત વિં નહિ ભેગેલું; ધ્યાન બહાર
રહેલું
અક્ષક્ષ્મી સ્ત્રી દારિદ્ર્ય; ગરીબાઈ
અક્ષક્ષ્ય વિં અદક્ષ્ય (૨) અજ્ઞેય; અલખ
(૩) નેમ વિનાનું
અક્ષક્ષ્યવાદી * વિં (૨) પું
અલખ વિં અજ્ઞેય (૨) પું બ્રહ્મ
અલખત સ્ત્રી દોલત; ધન
અલખનિરંજન પું અજ્ઞેય તથા માયા—
અજ્ઞાનરહિત—નિર્ગુણ બ્રહ્મ
અલખવાદી * વિં (૨) પું
અલગ વિં જુદું (૨) અં દૂર; છેડું
અલગત વિં ધરો લેવા જેવું (૨) પ્રસંગ-
વશાત્ નીકળેલું (૩) અગત્યનું
અલગાર સ્ત્રી હાર; પંક્તિ
અલગારી વિં (કા.) શોખીન (૨) મસ્ત
(૩) મનસ્વી
અલગોળ નં પાવાની નતનું વાદ્ય
અલ(-ળ)છ(-શ) સ્ત્રી અલક્ષ્મી; ગરીબાઈ
અલપવું વિં આલાપ કરવું (૨) નહિ
કુપાયેલું
અલપવું સં કિં આલાપવું; ગાવું
અલપ(-પા)વું અં કિં લપાવું; કુપાવું
અલકા પું કૃષ્ણરનો ઝલ્લો
અલકાઉ વિં ફાલવું; અડકાઉ
અલખત(-તા, -તાં) અં ખચીત; ખેરાક

અલખું વિં (કા.) અધું
અલખેલું વિં ફાંકવું; ફટકું (૨) કૃષ્ણ
અલભા(-ભય) વિં અપ્રાપ્ય; ન મળે એવું
અલભ અં ખસ
અલભસ્ત વિં મસ્તાન (૨) મલ જેવું; પૂજ
અને ભેરાવર
અલભારી સ્ત્રી કખાટ (૨) અનેક ખાનાવાળું
ભીંતમાંનું લોકું—કખાટ (૩) વસ્તુઓ મૂકવાની
અનેક ખાનાવાળી ઘોડી (૪) છાજલી
અલવણુ વિં અલણુ
અલવણું અં કિં મૂંગા રહેલું
અલવાઈ વિં સ્ત્રી એક બે મહિનાના બચ્ચા
વાળી (ગાય, ભેંસ ઇત્યાદિ)
અલવાન નં કોર વિનાની શાલ
અલવેસર નં શણગારેલું ખચ્ચર
અલસ વિં આળસુ (૨) થાકેલું (૩) મંદ
અલસમતિ સ્ત્રી મંદ મતિ
અલશા સ્ત્રી ગોકળગાય
અલંકાર પું ઘરેલું (૨) શણગાર (૩) રાખ્દ
અથવા અર્થની ચમત્કૃતિવાળી રચના
અલંકારશાસ્ત્ર નં રાખ્દ તથા અર્થની ચમત્કૃતિ
સંબંધી જ્ઞાન આપનારું શાસ્ત્ર; કાવ્યશાસ્ત્ર
અલંકૃત વિં શણગારેલું
અલંકૃતિ સ્ત્રી શોભા (૨) બાષાનો શણગાર
અલંગ અં દૂર
અલંધનીય વિં લંધનીય નહિ તેવું
અલંધ્ય વિં લંધ્ય નહિ તેવું
અલંબુદ્ધિ સ્ત્રી છે એટલું ખસ છે એમ
માનવાની વૃત્તિ
અલા સ્ત્રી આળાદી
અલાઉ વિં જુદું (૨) અનુષ્ટુપ
અલાકો(-ખે) પું ઇલાકો
અલાધવ નં ગૌરવ (૨) નકામે વિસ્તાર
(શૈલીનો એક દોષ)
અલાણુવું અં કિં બેટનું ગાંગરવું (બરાડવું)
અલાત નં ખોચણું (૨) મરાલ (૩) કોલસો
અલાતચક્ર નં ચક્કર ચક્કર ફરતું ખોચણું
(૨) તેનાથી લાસમાન થવું વર્તુલ
અલાતવાયુ પું 'કોલગેસ'
અલાક વિં નિર્ધન; દીન

અલ્પાન નં હાથી બાંધવાનો ખંભો, હોરડું
સાંકળ વગેરે
અલ્પાપચારી સ્ત્રી પાછળ રહીને તોફાન
કરાવડું તે
અલ્પાખલા સ્ત્રી બોલકપટ; નડતર (૨) પીડા;
ઉપાધિ
અલ્પાપુ(-પૂ) સ્ત્રી કડવી તૂંબડી (૨)
સંન્યાસીનું તૂંબડું
અલ્પાપૂની સ્ત્રી કડવી દૂધી
અલ્પાભ પું નુકસાન
અલ્પાયચી સ્ત્રી એક જાતની ડાંગર
અલ્પાયચો પું જુઓ અલ્પાયચી (૨) એક
જાતનું કાપડ
અલ્પાયત નં નિશાની
અલ્પાસ(-હિ)ડું વિં બિભ; જુડું
અલ્પાર સ્ત્રી અલ્પાર; લંગાર
અલ્પાવ પું મહોરમને અગે આસપાસ નાચવા
ખાટે ખાડામાં સળગાવેલો અગ્નિ
અલ્પાવડાવેડા પું બં વં અલ્પાવડાં કર્યા
કરવાં તે
અલ્પાવડાંખોર વિં અલ્પાવડાં કર્યા કરનારું
અલ્પાવડું વિં સાચાંબૂઠાં કરનારું (૨) ચાડિયું
(૩) ધાપલાં કરનારું (૪) નં સાચુંબૂઠું
(૫) ધાપણું (૬) ચાડીચુગડી
અલ્પાહિડું વિં અત્રાયડું
અલ્પાવા અં તે સિવાય; ઉપરાંત
અલિ પું જામરા
અલિખિત વિં લિખિત નહિ એવું
અલિસ વિં લિપ્ત નહિ તેવું
અલિંગ(-ગી) વિં જાતિરહિત (૨) શરીર
રહિત (૩) પું પરમાત્મા
અલી સ્ત્રી સખી (૨) અં એક સંબોધન
અલીક વિં અપ્રિય; અળખામણું (૨) ખોટું;
કૃત્રિમ (૩) મિથ્યા
અલીલ વિં (કા.) છેક નળણી તબિયતવાળું
અલીલખ વિં સંખ્યાબધ
અલુક્સમાસ પું વિભક્તિના પ્રત્યયનો લેખ
યથા વગર થતો સમાસ
અલુકેફેર અં (કા.) આ ફેરે
અલુલું વિં લલુ-મીડા વિનાનું (૨) નં
એવું ખાવાનું વ્રત

અલોક પું જુઓ અલખ; અહાયિક (૨) નં
સુકાન સીધું રાખીને હંકારણું તે
અલેખ વિં લેખ વિનાનું
અલેખધા અં + અસંખ્ય રીતે
અલેખું વિં લેખા વિનાનું (૨) નકામું; અફળ
અલેખે અં અફળ; એળે
અલેખેલ અં આ ફેરે
અલેચો પું જુઓ અલ્પાયચો
અલેણાભાવ પું અલેણું
અલેણું નં લેણાદેણી ન હોવી તે; અલુખનાવ
અલેતાઈ સ્ત્રી અલેતાપણું; છાકરવાદ
અલેતું વિં હલેતું; અલુસમજી; છાકરવાદ
અલેપ વિં જુઓ અલિપ્ત
અલેલ વિં અધિરવાળું; અવ્યવસ્થિત (૨)
ઉપરટપકે ક્યાસ કર્યો હોય તેવું
અલેલદરપુ વિં અટકળે ઠોકનાર; ગપારિયું
અલૈ(-લૈ)યાંબલૈ(-લૈ)યાં નં બં વં
આવારણાં
અલોક વિં અલૌકિક (૨) અદૃશ્ય
અલોહી વિં + અલૌકિક
અલોક્ય વિં પુણ્યલોક પ્રાપ્ત કરાવવામાં
વિઘ્નરૂપ (૨) અદૃશ્ય (આત્મા) (૩) રિવાજ
મુજબનું નહિ એવું
અલોપ વિં અદૃશ્ય; હુમ
અલૌકિક વિં અસામાન્ય; અદ્ભુત (૨) દિવ્ય
અલૌકિકતા સ્ત્રી
અલપ વિં થોડું (૨) કુલ્લક
અલપકાલિક વિં થોડો વખત રહેનારું—ટકનારું
અલપજીવી વિં થોડો વખત જીવનારું (૨)
થોડા વડે જીવનારું
અલપજા વિં થોડું જાણનાર
અલપતમ વિં સૌથી અલ્પ; 'મિનિમમ'
અલપતા સ્ત્રી
અલપધી વિં અલ્પબુદ્ધિવાળું
અલપપ્રમાણ વિં થોડા પ્રમાણનું—માપનું
(૨) થોડા આધારવાળું
અલપપ્રયોગ વિં ક્વચિત વપરાણું
અલપપ્રાણ વિં જેનો ઉચ્ચાર કરતાં થોડો
આસ નેઈએ તેવા (અક્ષરો) (૨) નમાણું
અલપબુદ્ધિ વિં થોડી બુદ્ધિવાળું; મૂર્ખ (૨)
સ્ત્રી થોડી બુદ્ધિ
અલપભાષી વિં થોડાબોલું
અલ્પલોગી વિં થોડું ખાનારું

અવગતિ વિં (ર) સ્ત્રીં બુદ્ધિ અવગતિ
 અવગમ્ય વિં થોડી કિંમતનું
 અવગવિરામ નં વાંચતી વખતે અર્થમહાણી
 સગવડ ખાતર વાંચમાં થોભવાનું સ્થાન
 (ર) એ સ્થાન બતાવનારું, આનું ચિહ્ન
 અવગરા અં થોડેથોડે
 અવગસંતુષ્ટ વિં થોડાથી સંતુષ્ટ થઈ નય એવું
 અવગસંતોષી વિં અવગસંતુષ્ટ
 અવગાક્ષર વિં થોડા અક્ષરવાળું
 અવગાચુ,ંબ(-ષી) વિં દૂંકા આવરણવાળું
 અવગાચું અં કિં ધડી જવું (ર) દૂંકાવું
 અવગાશન નં અવગાહાર
 અવગાહાર પું થોડું ખાવું તે
 અવગાહારી વિં અવગાહાર કરનારું
 અવગા(-લયો) અં એક ટુંકારાભર્યું સંબોધન
 અવલકંદલક અં અક્ષરપક્ષર (ર) સ્ત્રીં
 છોકરાંની એક રમત
 અવલક વિં નાદાન; દુનિયાદારીના અનુભવ
 વગરનું (ર) ઉચ્છ્રંખળ
 અવલો પું ખુદા; ઈશ્વર
 અવલોઈ વિં ઈશ્વર સંબંધી (ર) આલિયું;
 દોલું
 અવલોચોટલી સ્ત્રીં બાધાવાળા છોકરાને
 હનમત કરાવતાં જે થોડા વાળ આગળ
 અથવા બોચી ઉપર રાખે છે તે
 અવલોચોટી સ્ત્રીં અલ્લાચોટલી
 અવલોચો પું બોળાચો
 અવલોહુઅકબર શં પ્રં ઈશ્વર સહુથી મહાન છે
 અવલેયાંઅલેયાં નં બં વં અલેયાંબલેયાં
 અવ અં હવે (ર) નિશ્ચય બતાવતો ઉપસર્ગ.
 ઉદાં ‘અવધારણુ’ (૩) ફેલાવો બતાવતો.
 ઉદાં ‘અવધોષણુ’ (૪) અનાદર બતાવતો.
 ઉદાં ‘અવગાણુ’ (૫) આઘાત
 બતાવતો. ઉદાં ‘અવગ્રા’ (૬) આધાર,
 ટેકો બતાવતો. ઉદાં ‘અવલંબન’ (૭) શુદ્ધિ
 બતાવતો. ઉદાં ‘અવદાત’ (૮) નીચે એવો
 અર્થ બતાવતો. ઉદાં ‘અવતાર’; ‘અવગાહન’
 (૯) ખરાબપણું બતાવતો. ઉદાં ‘અવજન’
 (૧૦) બેસડાપણું બતાવતો. ‘અવક્રિયા’;
 ‘અવગુણ’

અવકશ સ્ત્રીં અવક્રિયા

અવકળા સ્ત્રીં અસ્વસ્થતા; વ્યાકુળતા (ર)
 અવક્રિયા
 અવકાત સ્ત્રીં તાકાત; ગુંજાર
 અવકાશ પું આકાશ; ખાલી જગ્યા (ર)
 પ્રસંગ; તક (૩) ક્ષેત્ર (૪) દુરસદ (૫)
 સ્થળ અથવા સમયનો ગાળો
 અવકાશવાન વિં અવકાશવાળું
 અવકાળી વિં ક્વખતનું
 અવકીર્ણ વિં પથરાયેલું (ર) ચૂરેચૂરા થયેલું
 અવકૃપા સ્ત્રીં ઇતરાજ
 અવકૃષ્ટ વિં દૂર—નીચે ખેંચેલું; નીચે પાડેલું;
 (ર) દૂર કરેલું; કાઢી મૂકેલું; (૩) નીચે; અધમ
 અવકતબ્ય વિં નહિ બોલવા બેચ
 અવક વિં વક નહિ તેવું
 અવક્રિયા સ્ત્રીં બેસડી અસર; નુકસાન
 અવગણના સ્ત્રીં ઉપેક્ષા; અવજા
 અવગણનું સં કિં ન લેખતું; અનાદર
 કરવો
 અવગત વિં આવડેલું; જ્ઞાત (ર) નીચે-
 નરકમાં પડેલું; ખરાબ દશાને પામેલું
 (મરણ પછી)
 અવગતિ સ્ત્રીં ખરાબ દશા; ભૂત-પ્રેત થવું
 તે; નરકમાં પડવું તે
 અવગતિક(-યું) વિં ખરાબ દશાને પામેલું
 (મરણ પછી)
 અવગાહ વિં ફૂળકી મારેલું (ર) નિમમ્મ;
 ગરક થયેલું (૩) નીચું; જાંડું
 અવગાહન નં અંદર પ્રવેશ કરવો; ફૂળકી
 મારવી તે (ર) સ્નાન (૩) પૂર્ણ અધ્યયન
 અવગાહિની વિં સ્ત્રીં (હૃદયમાં) પ્રવેશ
 કરતી; સ્પર્શ કરતી
 અવગુણ પું દોષ; એળ (ર) દુર્ગુણ (૩)
 ગેરફાયદો; નુકસાન (૪) અપકાર
 અવગુણકારક વિં અવગુણ કરનારું
 અવગુણકારી વિં અવગુણકારક
 અવગુણિયું વિં કૃતમ્મ (ર) દુર્ગુણી
 અવગુણી વિં અવગુણિયું
 અવગુંઠન નં આચ્છાદન; ઢાંકણ (ર) છુરખો
 અવગુંઠિત વિં આચ્છાદિત; ઢાંકેલું (ર)
 છુપાવેલું

અવગ્રહ પું. અનાવૃષ્ટિ (૨) નિમ્ન (૩)
પ્રતિબંધ (૪) સ્વભાવ (૫) સંસ્કૃતમાં
અનો કોપ સૂચવનારું ૬ આવું ચિહ્ન;

અવગ્રાપણા સ્ત્રી. ઠંદેરો

અવગ્રાનીય વિ. ન બોલવા યોગ્ય; ગદું (૨)
અનિદ્ય

અવગ્રહ ન. અશુભ ચિહ્ન

અવગ્રહિત વિ. જુદું પરેલું-પારેલું (૨)
[ન્યા.] વિશેષ ગુણને લીધે જુદું તરી આવવું
(૩) મર્યાદિત

અવગ્રહિત પું. ભાગ (૨) મર્યાદા (૩) હેઠન;
જુદું પાડવું તે (૪) વિશેષતા (૫) અવ-
ધારણ; મર્યાદા બાંધવી તે (શબ્દાર્થની)

અવગ્રહ પું. અપયશ

અવગ્રહ પું. અશુભ મુહૂર્ત

અવગ્રહ સ્ત્રી. અવગણના

અવગ્રહ સ્ત્રી. અટક; ઉપનામ

અવગ્રહવું અ. કિં જુઓ અટવાવું (૨) ચૂંક
આવવી (૩) ધૂંટાઈને એકરસ થવું

અવગ્ર વિ. અવાવરું

અવગ્રાવગ્ર વિ. કાચરકૂચર

અવગ્રહ ન. ઠચુપચુપાણું

અવગ્રહણ ન. નીચે ઊતરવું તે (૨)
અવતાર; જન્મ (૩) ઉતાર; ઊતરતો ઢાળ
(૪) ઉતારો; ટાંચણ (૫) પ્રસ્તાવના

અવગ્રહણચિહ્ન ન. અવતરણ-ઉતારો દર્શાવવું
' ' આવું ચિહ્ન

અવગ્રહણિકા સ્ત્રી. પ્રસ્તાવના; ઉપોદ્ધાત

અવગ્રહણી સ્ત્રી. અવતરણિકા

અવગ્રહવું અ. કિં નીચે ઊતરવું (૨) જન્મવું;

અવગ્રાસ પું. ન. કાનનું એક ધરણું (૨)
માથાનું ધરણું; શિરોમણિ (૩) [લા.] અલંકાર

અવગ્રાસ પું. નીચે ઊતરવું તે (૨) ઉત્પત્તિ;
જન્મ; દેહધારણ (૩) જન્મારો (૪) દેવ કે
ઈશ્વર જેમણે પૃથ્વી પર દેહ ધર્યો હોય તે

અવગ્રાસકાર્ય ન. ભગવાનના અવતારનું
વિશિષ્ટ કાર્ય

અવગ્રાસવાદ પું. ઈશ્વર અમુક અમુક કાળે
પૃથ્વીનો ભાર ઉતારવા જન્મ લે છે એવો વાદ

અવગ્રાસી વિ. અવતારને લગતું (૨) ઈશ્વરી; દેવી

અવગ્રાસી વિ. નીચે ઊતરેલું (૨) અવતાર
પામેલું (૩) અવતરણ-ઉતારા રૂપે લીધેલું

અવગ્રાસી સ્ત્રી. હુઈશા; પડતી

અવગ્રાસ વિ. નિર્મલ (૨) ઉન્નતવલ (૩)
સુંદર (૪) શુભ

અવગ્રાસ ન. દેવતાને જમાવેલો તે; આહુતિ
(૨) આહુતિ પરવું અન્ન; કોળિયો (૩)

પ્રશસ્ત-ઉત્તમ કૃત્ય; પરાક્રમ

અવગ્રાહ પું. વિધિરહિત અગ્નિદાહ

અવગ્રા વિ. ન કહેવાય એવું (૨) નિંદ્ય

અવગ્રા સ્ત્રી. અવધિ; હદ (૨) નિશ્ચિત વેળા
(૩) પું. વધ નહિ તે (૪) અયોગ્ય પ્રાંત

અવગ્રાપુરી સ્ત્રી. (સં.) અયોગ્ય

અવગ્રાસ ન. લક્ષ; ધ્યાન; એકાગ્રતા (૨)
કાળજી (૩) સમાધિ

અવગ્રાસવશ * વિ.

અવગ્રાની વિ. ધ્યાન—એકાગ્રતાના પ્રયોગો
કરી શકનારું (૨) ધ્યાન—એકાગ્રતાની
શક્તિવાળું

અવગ્રાસ પું. નિર્ણય-નિશ્ચય કરવો તે (૨)
મર્યાદા બાંધવી તે (૩) શબ્દ ઉપર ભાર
મૂકવો તે (૪) [શબ્દના] અર્થની મર્યાદા
બાંધવી તે (૫) અ. ખચીત

અવગ્રાસણ ન. જુઓ અવગ્રાસ

અવગ્રાસણ સ્ત્રી. જુઓ અવગ્રાસ (૨)
અવગ્રાસવું તે

અવગ્રાસવું સ. કિં નક્કી કરવું; નક્કી માનવું
(૨) ધ્યાનપૂર્વક જોવું; તપાસવું

અવધિ પું. સ્ત્રી. હદ (૨) અંત; સમાપ્તિ
(૩) નિશ્ચય સમય

અવધીરણા સ્ત્રી. અનાદર

અવધૂત વિ. (૨) પું. જુઓ અખધૂત

અવધ્ય વિ. વધને અયોગ્ય

અવધ્યયો વિ. + હારેલું

અવનત વિ. નીચું નમેલું; પડેલું (૨) અસ્ત
પામેલું

અવનત(-તાંશ)કોણ પું. 'એન્ગલ ઓફ
ડિપ્રેશન' (ગ.)

અવનતાંશ પું. 'ડિપ્રેશન' (ગ.)

અવનતાંશકોણ પું. અવનતકોણ

અવનતિ સ્ત્રી. પડતી (૨) નીચે નમવું તે
(૩) નમસ્કાર

અવનનું વિં નવતર (૨) નવીનવી નતનું
(૩) વિચિત્ર; અદ્ભુત

અવનિ(-ની) સ્ત્રીં પૃથ્વી

અવનિ(-ની)તલ(-ળ) નં પૃથ્વીની સપાટી

અવનિ(-ની)નાથ પું પૃથ્વીપતિ; રાજ

અવનિ(-ની)પતિ પું અવનિનાથ

અવનિ(-ની)પાલ પું અવનીનું પાલન કરનાર

—રાજ

અવનિ(-ની)મંડલ(-ળ) નં આખી પૃથ્વી

અવનીશ(-શ્વર) પું પૃથ્વીપતિ; રાજ

અવપાત પું નીચે પડવું—ઊતરવું તે (૨)

ખાસ (ખાસ કરીને હાથી પકડવાનો)

અવબોધ પું જાગૃતિ (૨) જ્ઞાન (૩) વિવેક

અવબોધક વિં અવબોધ કરાવનારું

અવભૂથ નં મુખ્ય ચક્ષુની પૂર્ણાહુતિ (૨)

ત્યાર પછી શુદ્ધિ અર્થે કરાવું સ્નાન (૩)

તેનાં ઉપકરણો ઘોઠ નાખવાં તે (૪)

મુખ્ય અને આગળ કરેલા ચક્ષુમાં થયેલા

દોષોના નિવારણાર્થે કરાતો ચક્ષુ

અવભૂથસ્નાન નં ચક્ષુક્રિયાની પૂર્ણાહુતિ

પછી કરાવું સ્નાન

અવમાન નં અપમાન; અવગણના

અવમાનના સ્ત્રીં અવમાન

અવમાનિત વિં અવમાન પામેલું

અવયવ પું શરીરનો ભાગ; (૨) આખી

વસ્તુનો વિભાગ; અંશ; (૩) સાધન;

ઉપકરણ (૪) [ગ.] 'ફેક્ટર'

અવયવપૃથક્કરણ નં અવયવ પાડવા તે;

'ફેક્ટરાઇઝેશન' (ગ.)

અવયવશક્તિ સ્ત્રીં શક્તિના અવયવોમાં

પ્રકૃતિ અને પ્રત્યયમાં રહેલા અર્થનો બોધ

કરવાની શક્તિ; વૌજિક શક્તિ (વ્યા.)

અવયવી વિં અવયવવાળું

અવયવીભૂત વિં અવયવરૂપ બનેલું

અવયોગ પું અવલેગ; અશુભ મુહૂર્ત

અવર સં ઇતર (૨) વિં બીજું; અન્ય (૩)

કનિષ્ઠ; ઊતરવું

અવરજવર પું; સ્ત્રીં આવળ

અવરથા અં વૃથા

અવરાવું અં કિં ઠંકાવું; ક્રુપાઈ જવું

અવરેખ અં ખચીત

અવરે(-ઘે) સ્ત્રીં ધણી વસાવનારો
સુવાવડીનો એક ચાટો; બત્રીસું

અવરોધ પું અટકાયત; પ્રતિબંધ (૨)

અંત:પુર; જાનો

અવરોધક વિં અવરોધ કરનારું; અટકાવનારું

અવરોધન નં અવરોધ કરવો તે

અવરોધી વિં અવરોધક

અવરોહ પું ઊતરવું તે (૨) [સંજીતમાં]

ઊંચા સૂર ઉપરથી નીચા સૂર ઉપર

આવવું (૩) [ગ.] 'ડિસેન્ડિંગ ઓક્ટેવ'

અવરોહણ નં ઊતરવું તે

અવરોહી વિં ઊતરતો (સૂર)

અવર્ગ પું અ આદિ સ્વરો

અવર્ગ(-ગી) વિં અવર્ગનું

અવર્ણ વિં રંગહીન (૨) વર્ણહીન; અત્યજ

અવર્ણનીય વિં અવર્ણ

અવર્ણ્ય વિં વર્ણવી ન શકાય એવું

અવલ વિં પહેલું; મુખ્ય (૨) ઉત્તમ

અવલઅરણ સ્ત્રીં પહેલી અરણ

અવલઆખર અં આદિથી અંત સુધી

અવલકારકુન પું મુખ્ય કારકુન

અવલક્ષણ નં અપલક્ષણ

અવલગ્ન વિં ચોંટવું (૨) ચોંટાડવું

અવલમંજલ સ્ત્રીં દંનક્રિયા; પાયદંત

અવલસાલ સ્ત્રીં પહેલું વર્ષ (૨) બેસવું વર્ષ

અવલસિલક સ્ત્રીં મહિનાની છેલ્લી તારીખે

જે રોકડ ઇત્યાદિ હોય તે (૨) [વેપાર,

પેઢી ઇત્યાદિ] શરૂ કરતી વખતની મૂડી

અવલંબ પું આધાર; ટેકો

અવલંબક પું એ નામનો છંદ

અવલંબન નં અવલંબ (૨) પગ મૂકવાની

જગા; મૂકવાની જગા (૩) [ગ.] 'લેઆમ'

અવલંબવું સં કિં; આધાર રાખવો; આધારે

રહેવું (૨) અં કિં લટકવું

અવલંબિત વિં આધારવાળું; ટેકાવાળું (૨)

લટકવું

અવલિસ વિં લેખયુક્ત (૨) અહંકારી

અવલેપ પું ચોંટાડવું તે; લેપ (૨) અહંકાર

અવલેહ પું ચાટણ; ચાટો

અવલોકન નં નિરીક્ષણ; તપાસ; પરીક્ષા

અવલોકનકાર પું અવલોકન કરનાર

અવલોકનશક્તિ સ્ત્રીં અવલોકનની શક્તિ
 અવલોકનું સં કિં અવલોકન કરવું
 અવલોકિત વિં જોયેલું; તપાસેલું
 અવલોકિતેશ્વર પું (સં.) ગીતમધુલ
 અવલોકાયક વિં (૨) પું અવલોકન કરનાર
 અવલોકન નં જોવું તે
 અવશ વિં પરતંત્ર (૨) લાચાર
 અવશ(-શુ)કન પું અપશુકન
 અવશ(-શુ)કનિયાળ, વિં અપશુકનિયાળ
 અવશ(-શુ)કનિયું વિં અપશુકનિયાળ
 અવશિષ્ટ વિં વધેલું; બાકી રહેલું
 અવશુકન પું અપશુકન
 અવશુકનિયાળ વિં અપશુકનિયાળ
 અવશુકનિયું વિં અપશુકનિયાળ
 અવશેષ પું બાકી રહેલો ભાગ; બચેલો ભાગ
 (૨) ખંડેર

અવશ્ય અં ખચીત
 અવશ્યમેવ અં ખચીત જ
 અવશ્યભાવિ(-વી) વિં અવશ્ય બનવાનું
 એવું; અપરિહાય

અવશ્યભાવિવાદ* પું
 અવશ્યભાવી વિં અવશ્યભાવિ
 અવસન્ન ખિન્ન પડી ગયેલું (૨) નષ્ટ; મૃત
 અવસર પું તક (૨) સમય (૩) યજ્ઞ
 અવસર્પ પું જસૂસ
 અવસર્પણ નં નીચે જવું—ઊતરવું તે
 અવસર્પિણી સ્ત્રીં ધણે લાખો સમય—
 આચાર્ય હેમચંદ્રના લખવા મુજબ
 ૧૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦ સાગર વર્ષો
 બરાબર (જિન)

અવસર્પી વિં નીચે ઊતરવું
 અવસાન અં હામણું જ (૨) એકાએક
 અવસાદ પું નારા; અંત (૨) ખેદ
 અવસાન નં અટકવું—ખંધ પડવું તે; અંત
 (૨) આખર ધડી; મોત (૩) હૃદ; સીમા (૪)
 યતિ; વિરામ

અવ(-વે)સ્તા સ્ત્રીં જ્ઞાન (૨) પારસીઓનું
 મૂળ ધર્મપુસ્તક

અવસ્થા સ્ત્રીં સ્થિતિ; દશા (૨) આયુષ્યના
 અમુક અમુક મુદતના ભાગ કે પેરાભાગ તે;
 (૩) ઉમર (૪) ધડપણ

અવસ્થાચતુષ્ટય નં જીવનની ચાર અવસ્થા-
 ઓ તે—બાલ્ય, કૌમાર, યૌવન અને જ્ઞા
 અવસ્થાત્રય નં શરીરની ત્રણ અવસ્થાઓ તે
 —જગૃતિ, સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિ

અવસ્થાદ્વય નં મનની એ અવસ્થાઓ તે
 —સુખ અને દુઃખ

અવસ્થાન નં રહેઠાણ
 અવસ્થાંતર નં અવસ્થામાં થતો ફેરફાર (૨)

બીજી અથવા બદલાયેલી અવસ્થા

અવસ્થિત વિં રહેલું; વસેલું

અવસ્થિતિ સ્ત્રીં રહેલું તે (૨) રહેઠાણ

અવસ્પર્શક પું 'સપ્ટેન્જન્ટ' (ગ.)

અવહાર પું થોડા વખત પૂરતી મુલેહ;
 યુક્તિવિશ્રાંતિ

અવહેલન સ્ત્રીં અવહેલવું તે

અવહેલના સ્ત્રીં અનાદર; અવગણના

અવહેલવું સં કિં અવગણવું; અનાદર
 કરવો

અવહેલા સ્ત્રીં અવહેલના

અવળકે પું (કા.) તરફટિયું; વલખું;
 હવાતિયું

અવળચંડાઈ સ્ત્રીં અવળચંડાપણું

અવળચંડું વિં કહે તેથી ઊલટું કરનારું
 (૨) અટક્યાળું; અટપલાખોર

અવળપંચક નં બેસતા પંચકે કશું અવળું
 થઈ જતું તે (૨) વારંવાર (પાંચ વાર)
 એવીને એવી વિઠંબણા આવી પડે એવું
 થઈ પડે તે (૩) સારું કરવા જતાં ખોટું
 થઈ જતું તે; ઊલટું થઈ જતું તે

અવળવાણી સ્ત્રીં વાચ્યાર્થથી ઊલટો અર્થ
 તેવી વાણી; ચૂદ વાણી (૨) અવળું
 બોલવું તે (૩) અશુભવાણી

અવળસવળ અં ઊલટસૂલટ

અવળાઈ સ્ત્રીં આડાઈ; કહે તેનાથી ઊલટું
 કરવાની ટેવ (૨) હડીલાઈ

અવળાસવળું વિં ઊંધુંચતું

અવળિયું નં અંદરપડતું ઢાંકણું

અવળું વિં ઊંધું (૨) વાંકું; પ્રતિકૂલ (૩)
 ખોટું

અવળે સ્ત્રીં અવરે; સુવાવડીનો એક ચાટો

અવાઈ સ્ત્રીં અંધવા

અવાક વિં વાક-ચીકાસ-સત્ત્વ વિનાનું
 અવાક(-અ) વિં મૂક; સ્તબ્ધ
 અવાચક વિં મૂકું (૨) એલાન
 અવાચી સ્ત્રીં હેડકી; વાધણી (૨) સસણી
 (૩) રચકું
 અવાચ્ય વિં અવચ્ય; અકચ્ય
 અવાજ પું ધ્વનિ; શબ્દ (૨) ધાંટો; નાદ
 અવાજી વિં અવાજવાળું (૨) પું તોપ-
 બાંદૂક ફોડનારું (૩) સ્ત્રીં ગાયકનો કંઠ
 અવાટ વિં વાટ વિનાનું; રસ્તો પહેલો ન
 હોય તેવું (૨) સ્ત્રીં ખોટો રસ્તો (૩)
 કુમાર્ગ; અનીતિ
 અવાડું નં આડ; ખાવલું
 અવાઠ વિં કપાય નહિ તેવું (૨) કાપે
 નહિ તેવું; બુઠું (૩) શેરડીના વાવેતર
 વિનાનું (૪) પું; નં એ ઊભા થાંભલા
 વચ્ચે મૂકેલું લાકડું, જેની આસપાસ
 ચણતર કરી લેવામાં આવે છે.
 અવાણુ સ્ત્રીં હીંડછા (૨) ગુણ; જાત
 અવાણુવું સં કિં હીંડછા ઉપરથી પારખ
 કરવી (બળદની)
 અવાર વિં + અનિવાર્ય; અટલ
 અવારણીય વિં નિવારી ન શકાય એવું
 અવારનવાર અં પ્રસંગોપાત્ત; કદીકદી (૨)
 વારાફરતી
 અવારિત વિં નહિ નિવારેલું
 અવાર્ય વિં અવારણીય
 અવાવરું વિં બહુ વખતથી વપરાયા વિનાનું;
 અવડ
 અવાસ પું + આવાસ
 અવાસ્તવ(-વિક) વાસ્તવિક નહિ તેવું
 અવાહક વિં વહન ન કરે એવું (ગરમી
 ઇત્યાદિને)
 અવાળુ પું; નં દાંતના પારા-પીઠિયાં (૨)
 લાળ ઉત્પન્ન કરનાર માંસપિંડ
 અવાંતર વિં અંદરનું (૨) વચમાં આવેલું
 (૩) ની અંદર આવી જતું; સમાયેલું (૪)
 ખાણ; આગતુંક
 અવિકલ(-ળ) વિં અખંડ (૨) અવસ્થિત
 (૩) બ્યાકુલ-ગભરાયેલું નહિ એવું
 અવિકલ્પ વિં જુઓ નિર્વિકલ્પ

અવિકળ વિં જુઓ અવિકલ
 અવિકાર વિં વિકારરહિત; જેમાં ફેરફાર ન
 થાય તેવું (૨) પું વિકાર-ફેરફારનો અભાવ
 અવિકારી વિં અવિકાર (૨) [બ્યા.] અતિ
 કે વચ્ચને લીધે રૂપમાં ફેરફાર ન થાય
 એવું (૫૬) (૩) [ગ.] 'કોન્સ્ટેન્ટ'; 'ઇન્-
 વેરિયેબલ'
 અવિકારક વિં (બ્યા.) શબ્દના અર્થમાં ગુણ
 કે વૃદ્ધિનો ફેરફાર ન કરાવે એવો (પ્રત્યય)
 અવિકાર્ય વિં જેમાં વિકાર થઈ શકે નહિ
 એવું
 અવિકૃત વિં વિકૃત નહિ તેવું
 અવિકૃતિ સ્ત્રીં વિકૃતિનો અભાવ (૨) પ્રકૃતિ
 (સાંખ્યદર્શનમાં)
 અવિકૃત વિં નહિ વેચાયેલું
 અવિક્રેય વિં વેચવું ન જોઈએ એવું
 અવિગત વિં ગયેલું—જુડું પડેલું ન હોય
 એવું; હાજર; સંયુક્ત (૨) જવા ન દીધું
 હોય એવું; રોકેલું (૩) મૂએલું નહિ એવું
 (૪) નિત્ય
 અવિગતા સ્ત્રીં પતિ અથવા નાયકે રોકી
 રાખેલી (૨) અજ્ઞાતયૌવના
 અવિચલ, અવાન વિં નિરાકાર; અશરીર (૨)
 શાંત; સુલેહવાળું
 અવિઘાત વિં અટકાવ વિનાનું; અપ્રતિહત
 અવિઘ્ન વિં વિઘ્ન વિનાનું
 અવિચલ(-ળ) વિં ચળે નહિ એવું; સ્થિર
 (૨) નિત્ય
 અવિચલ(-ળ)તા સ્ત્રીં
 અવિચલિત વિં સ્થિર; નિત્ય
 અવિચળ વિં અવિચલ
 અવિચળતા સ્ત્રીં
 અવિચાર પું વિચાર-વિવેકનો અભાવ (૨)
 ઉતાવળ
 અવિચારિત વિં બરાબર નહિ વિચારેલું
 અવિચારી વિં વિચાર ન કરે એવું; મૂર્ખ
 (૨) અવિવેકી; સાહસભરું
 અવિચારીપણું નં
 અવિચિન્ન વિં અખંડ (૨) સતત
 અવિચિન્નતા સ્ત્રીં
 અવિચ્છેદ વિં વિચ્છેદ વિનાનું (૨) પું
 વિચ્છેદનો અભાવ

અવિજ્ઞાત વિં વિજ્ઞાત નહિ એવું
 અવિજ્ઞેય વિં વિશેષરૂપે જાણી શકાય નહિ
 એવું; અજ્ઞેય
 અવિહિત વિં વિહિત નહિ એવું
 અવિહ્વ વિં વિહ્વ-વીંધાયેલું નહિ એવું
 અવિહ્વયોનિ(—ની) વિં સ્ત્રીં (૨) સ્ત્રીં
 જુઓ અક્ષતયોનિ
 અવિદ્યમાન વિં વિદ્યમાન નહિ એવું
 અવિદ્યા સ્ત્રીં અજ્ઞાન (૨) માયા (વેદાંત)
 અવિદ્વાન વિં વિદ્વાન નહિ તેવું
 અવિધવા સ્ત્રીં વિધવા નહિ એવી—
 સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી
 અવિધવાનવમ્ સ્ત્રીં ભાદરવા વદ ૬;
 ડાસીઓની નોમ; સૌભાગ્યવતી રહીને મરી
 ગયેલી સ્ત્રીઓનું શ્રાદ્ધ કરવાનો દિવસ
 અવિધાન નં વિધાનનો અભાવ
 અવિધાર અં + અવધાર
 અવિધારવું સં કિં + અવધારવું
 અવિધિ પું; સ્ત્રીં વિધિ-નિયમનો અભાવ
 (૨) નિયમવિરુદ્ધ વર્તન
 અવિનય પું અસભ્યતા
 અવિનયી વિં અસભ્ય
 અવિનશ્ચર વિં વિનશ્ચર નહિ એવું; અવિનાશી
 અવિનાશ(—શી) વિં અમર; અક્ષય; નિત્ય
 અવિભક્ત વિં એકરૂપ (૨) મનિયાતું;
 સંયુક્ત
 અવિભાજ્ય વિં વિભાજ ન પડી શકે એવું
 (૨) શેષ રાખ્યા વિના ભગાય નહિ એવું (અ.)
 અવિભાજ્યતા સ્ત્રીં
 અવિયોગવ્રત નં માનસર સુદ ૩ને દિવસે
 સ્ત્રીઓ અવૈધવ્યવ્રત કરે છે તે
 અવિયોગ્ય વિં જુદું ન પાડી શકાય એવું
 અવિરત વિં નિરંતર; સતત
 અવિરલ વિં વિરલ નહિ એવું; ધદ્ધ; ભર્યક
 (૨) અખંડ
 અવિરામ પું વિરામનો અભાવ (૨) અં
 વિરામ લીધા વિના; સતત
 અવિરામ(—મ્) વિં સતત; અખંડ
 અવિરુદ્ધ વિં વિરુદ્ધ નહિ એવું
 અવિરોધ પું વિરોધનો અભાવ (૨) મેળ;
 બનાવ (૩) પૂર્વાપર સંગતિ

અવિરોધી વિં વિરોધી નહિ એવું
 અવિવક્ષિત વિં વિવક્ષિત નહિ એવું
 અવિવાહિત વિં વિવાહિત નહિ એવું
 અવિવાહિતા વિં સ્ત્રીં વિવાહિતા નહિ એવી
 અવિવેક પું અવિચાર (૨) વિચારશૂન્યતા
 (૩) અવિનય
 અવિવેકી વિં અવિચારી (૨) અસભ્ય
 અવિશ્રાંત વિં વિસામો લેવા થોડા વિનાનું;
 સતત (૨) અં વિશ્રાંતિ લીધા વિના; સતત
 અવિશ્લેષ્ય વિં જુદું પાડી ન શકાય એવું
 અવિશ્વાસ પું વિશ્વાસનો અભાવ
 અવિશ્વાસી વિં વિશ્વાસી નહિ તેવું
 અવિશ્વાસુ વિં વિશ્વાસુ નહિ તેવું
 અવિષય વિં ઇદ્રિયોનો વિષય ન થઈ શકે
 તેવું; અગોચર (૨) પું વિષય-કામ-
 વાસનાનો અભાવ (૩) ન દેખાવું તે (૪)
 શક્તિ બહાર હોવું તે
 અવિસંવાદી વિં વિસંવાદી નહિ એવું
 અવિહિત વિં વિહિત નહિ એવું
 અવીર્યવાન વિં વીર્યવાન નહિ એવું
 અવેજ પું બદલો; સાટા જેટલી કિંમતનો
 માલ (૨) નાણું; મૂડી
 અવેજી વિં બદલામાં કામ કરનારું; હંગામી
 (૨) સ્ત્રીં ની જગાએ—બદલે હોવું તે
 અવેડો * પું
 અવેધ વિં ખોડખાંપણ વિનાનું
 અવેર પું દેખરેખ; દાખ; કાખ (૨) વિવેકથી
 ઉપયોગ કરવો તે; સુવ્યવસ્થા (૩) કરકસર
 (૪) સમેટવું—એકઠું કરવું તે (૫) વેરનો
 અભાવ; પ્રેમ
 અવેરવું સં કિં સુવ્યવસ્થિત રાખવું; સારું
 કરીને વાપરવું (૨) જળવળવું; જતન કરવું
 (૩) કરકસર કરવી
 અવેરાટ પું ગભરાટ
 અવેરું વિં હલેવું; ગભરાટિયું
 અવેવ પું + અવયવ
 અવેરતા સ્ત્રીં જુઓ અવસ્તા
 અવેળા સ્ત્રીં કવેળા
 અવેળી સ્ત્રીં મેદાનો પાતળો શીરો
 અવેળું અં કવખતે (૨) અંતરિયાળ

અર્થ વિં વિધિ વિનાનું (૨) શાસ્ત્રે માન્ય નહિ કરેલું; નિષિદ્ધ (૩) બંધારણવિરુદ્ધ

અવ્યક્ત વિં અસ્પષ્ટ (૨) અદૃશ્ય (૩) [ગ.] અજ્ઞાત; વિશિષ્ટ સંખ્યા ન બતાવનાર (શશિ) (૪) નં બ્રહ્મ; પરમાત્મતત્ત્વ

અવ્યક્તક્રિયા સ્ત્રીં અવ્યક્ત શશિનો વિધિ 'એલિએધક ઓપરેશન' (ગ.)

અવ્યક્તસામ્ય નં અવ્યક્ત શશિનું સમીકરણ (ગ.)

અવ્યય વિં વ્યય નહિ તેવું; સ્વસ્થ

અવ્યભિચાર પુંં નિત્ય સાહચર્ય (૨) એકનિષ્ઠા; વફાફારી

અવ્યભિચારી વિં વ્યભિચારી નહિ એવું; નીતિમાન (૨) એકનિષ્ઠ (૩) અપવાદરહિત; બધી વખતે એકસરખું (૩) [ન્યા.] જેનો વિષય કદી બાદિત નથી થતો એવું

અવ્યભિચારિણી વિં સ્ત્રીં પતિવ્રતા (૨) એકનિષ્ઠ

અવ્યય વિં અવિનાશી; શાશ્વત (૨) નં (વ્યા.) જેને જાતિ, વચન કે વિભક્તિના પ્રત્યય ન હોય તેવો શબ્દ (૩) પુંં શિવ; વિષણુ

અવ્યયીભાવ પુંં એક સમાસ ઉદાહરણ 'યથા-શક્તિ' (૨) અર્થનો અભાવ (ગરીબાદને લીધે) (૩) અવિકારી સ્થિતિ; અવિનાશી-પાણું

અવ્યવસાયી વિં વ્યવસાયી નહિ એવું

અવ્યવસ્થા સ્ત્રીં વ્યવસ્થાનો અભાવ; ગોટાળો

અવ્યવસ્થિત વિં વ્યવસ્થિત નહિ તેવું

અવ્યવસ્થિતિ સ્ત્રીં અવ્યવસ્થા

અવ્યવહાર્ય વિં વ્યવહાર ન શકવા યોગ્ય; બહિષ્કૃત

અવ્યવહિત વિં વ્યવહિત નહિ તેવું; તદ્દન પાસેનું

અવ્યવહિતપૂર્વગામી વિં પૂર્વે કોઈ પ્રકારના વ્યવધાન વિના તરત જ આવેલું-રહેલું

અવ્યંગ વિં સાદો; વાચ્ય (અર્થ)

અવ્યાકૃત વિં પ્રકટ નહિ થયેલું; વિકાસ નહિ પામેલું (૨) અસ્પષ્ટ

અવ્યાજ વિં નિષ્કપટ; સરળ

અવ્યાપાર પુંં કામધંધાનો અભાવ (૨) ન આવડતો ધંધો (૩) પોતાનું કામ નહિ તે

અવ્યાસિ સ્ત્રીં થવો જોઈએ તે સધાનાનો જેમાં સમાવેશ ન થાય એવો લક્ષણદોષ [પ્ર.]

અવ્યાહત વિં વ્યાહત નહિ એવું

અવ્યુત્પન્ન વિં બિનઅનુભવી; અકુશળ (૨) જેની વ્યુત્પત્તિ ન શોધી શકાય એવો (શબ્દ) (૩) ભાષાની રૂઢિ, આકરણ દત્યાદિ ન આવડતું હોય એવું

અશકત વિં નબળું; કમતાકાત

અશકિત સ્ત્રીં શક્તિનો અભાવ; નબળાઈ (૨) ગળું-તાકાત ન હોવી તે

અશકિતમાન વિં શક્તિ વિનાનું; અસમર્થ

અશક્ય વિં અસંભવિત

અશગ વિં શગ વિનાનું

અશન નં ખાવું તે; ભોજન

અશનાઈ સ્ત્રીં આશનાઈ; ચારી

અશબ્દ વિં નિઃશબ્દ; નીરવ (૨) શબ્દમાં નહિ વ્યક્ત થયેલું (૩) નં બ્રહ્મ

અશરણુ વિં નિરાધાર; આશ્રયરહિત

અશરણુશરણુ વિં નિરાધારના આધારરૂપ (ભગવાન)

અશરફી સ્ત્રીં સોનામહોર (૨) એ નામનું એક હઠીલું ચાંદું

અશરાફ વિં ઈમાનદાર; ખાનદાન

અશરાફી સ્ત્રીં ભલમનસાઈ; ખાનદાની (૨) ઈમાનદારી

અશરીર(-રી) વિં શરીરરહિત (૨) દેવી (વાણી) (૩) પુંં કામદેવ (૨) બ્રહ્મ; પરમાત્મા

અશરીરિણી વિં સ્ત્રીં દેવી (વાણી)

અશરીરી વિં અશરીર

અશર્મ વિં દુઃખી (૨) નં અકલ્યાણ

અશસ્ત્ર વિં હથિયાર વિનાનું; નિઃશસ્ત્ર (૨) જેણે શસ્ત્રનો ત્યાગ કર્યો છે એવું

અશક(-કિત) વિં શંકારહિત; નિઃશંક

અશક્ય વિં શંકા કરવા યોગ્ય નહિ એવું

અશાત(-તા) સ્ત્રીં અશાંતિ; અસુખ

અશાતના સ્ત્રીં અશાંતિ; (૨) અપવિત્રતા; અપવિત્ર કરવું તે (જેન)

અશાતા સ્ત્રીં અશાત

અશાલીન વિં ઉર્જત; પૂષ્ટ

અશાન્ધત વિં શાન્ધત નહિ એવું
 અશાન્ધતતા સ્ત્રી
 અશાન્ધ—(સ્ત્રીય) વિં શાન્ધવિરુદ્ધ (૨)
 શાન્ધને લગતું નહિ એવું (૩) શાન્ધશુદ્ધ
 નહિ એવું; લૌકિક
 અશાંત વિં શાંતિરહિત; ઉદ્વિગ્ન (૨) તોફાની
 (૩) ચચળ (૪) આતુર
 અશાંતતા સ્ત્રી અશાંતિ
 અશાંતિ સ્ત્રી શાંતિનો અભાવ; ઉદ્વેગ (૨)
 તોફાન; અખેડો
 અશાંતિકર વિં અશાંતિ કરનારું
 અશાંતિકારક વિં અશાંતિકર
 અશિક્ષિત વિં શિક્ષિત—ભણેલું નહિ એવું
 અશિવ વિં અશુભ; અકલ્યાણકારી (૨) નં
 અકલ્યાણ
 અશિષ્ટ વિં શિષ્ટ નહિ એવું; અસંસ્કારી; ગ્રામ્ય
 અશીત વિં ગરમ
 અશીલ નં અસલ્ય વર્તન (૨) દુરાચરણ
 અશુચિ વિં અપવિત્ર; અશુદ્ધ (૨) સૂતકી
 અશુદ્ધ વિં અપવિત્ર; (૨) મલિન (૩)
 અપ્રમાણિક (૪) સંદાષ; ભૂલભરેલું
 અશુદ્ધતા સ્ત્રી
 અશુદ્ધિ સ્ત્રી અશુદ્ધ હોવું તે
 અશુભ વિં અમંગલ (૨) મરણને લગતું (૩)
 નં અકલ્યાણ; ભૂંડું (૪) દુરાચરણ
 અશુર * પું; નં (સં.)
 અશુ વિં + નામનું; નહિ જેવું
 અશૂર વિં કાયર; બાયલું
 અશેષ વિં શેષ—બાકી રહે નહિ તેવું; તમામ
 (૨) અં પૂર્ણ રીતે
 અશે(-સા)ળિયો પું એક વનસ્પતિ—ઓષધિ
 અશેક પું હર્ષ; આનંદ (૨) આસોપાલવનું
 ઝાડ (૩) [સં.] એક રાજ (૪) વિં શોકરહિત
 અશેકવનિકાન્યાય પું રાવણ પાસે
 અશેકવન જેવી ખીજ ધણી વાટિકાઓ
 હતી, તેમ જ બધી સીતાને રાખવા માટે
 સરખી ઉપયાગી હતી છતાં તેને અશેક-
 વનમાં જ રાખી તેનું કાંઈ ખાસ કારણ હતું
 નહિ તેમ—તે પ્રમાણે (જ્યારે કોઈ વસ્તુ
 કરવાના અનેક માર્ગો હોય તેમ જ બધા સરખા
 હોય તો પછી તેમાંના એક ઉપર જ પસંદગી
 ભિતરવાનું ખાસ કારણ કાંઈ હોતું નથી.)

અશોચ્ય વિં શોક ન કરવા યોગ્ય
 અશૌચ નં અશુદ્ધિ; મલિનતા (૨) સૂતક
 અશૌચ્ય નં કાયરતા
 અશકર અં આખરે
 અશ્મર વિં પથ્થરવાળું; ખડકમય (૨) પું
 પથ્થર
 અશ્મરી સ્ત્રી પથરી (એક રોગ)
 અશ્મંતક પું એક જાતનું ઘાસ (જેમાંથી
 પ્રાચીન કાળમાં બ્રાહ્મણો મેખલા બનાવતા
 હતા) (૨) ચૂલો (૩) ઝાડનું નામ
 અશ્મા પું પથ્થર (૨) પહાડ (૩) વજ્ર
 અશ્મારોહણ નં પહાડ ઉપર ચડવું તે (૨)
 [લા.] કઠણ કામ
 અશ્રદ્ધા સ્ત્રી અનાસ્થા; અવિશ્વાસ
 અશ્રદ્ધાળુ વિં શ્રદ્ધા—આકીન વિનાનું
 અશ્રવણીય વિં અશ્રાવ્ય
 અશ્રાવ્ય વિં ન સાંભળવા યોગ્ય (૨) ન
 સાંભળી શકાય એવું
 અશ્રાંત વિં થાક્યા વિનાનું (૨) સતત
 અશ્નુ પું આંસુ
 અશ્નુત વિં નહિ સાંભળેલું (૨) શાન્ધ નહિ
 જાણનારું (૩) અશિક્ષિત
 અશ્નુતપૂર્વ વિં પૂર્વે નહિ સાંભળેલું એવું
 અશ્નુધારા સ્ત્રી આંસુની ધારા
 અશ્નુપાત પું આંસુ પડવાં—પાડવાં તે
 અશ્નુધાય વિં વખાણવાને અયોગ્ય; નિંદા
 અશ્નુલીલ વિં ખીલત્સ; નહારું (૨) અસલ્ય;
 ગ્રામ્ય
 અશ્નુલીલતા સ્ત્રી
 અશ્નુલીલપણું નં
 અશ્લેષા(-ષા) સ્ત્રી નવમું નક્ષત્ર
 અશ્વ પું ઘોડો
 અશ્વગતિ સ્ત્રી ઘોડાની ચાલ (૨) એક છંદ
 અશ્વગંધા સ્ત્રી એક વનસ્પતિ; આસંધ
 અશ્વચીવ પું (સં.) ઘોડાના જેવી ગરદનવાળો
 એક રાક્ષસ (૨) વિષ્ણુનો એક અવતાર
 અશ્વચર્યા સ્ત્રી ઘોડાની સંભાળ
 અશ્વચિકિત્સક પું ઘોડાનો—ઢોરોનો વૈદ
 (૨) નાજ જડનારો (૩) ઘોડાનો પરીક્ષક
 અશ્વજગન પું અશ્વમેધ
 અશ્વતર પું અચ્ચર

અન્યતરી સ્ત્રી. અન્યર (માદા)
 અન્યથ પું. પીપળો
 અન્યથામા પું. (સં.) દ્રોણાચાર્યનો પુત્ર
 (અન્ય જેવું સ્થાન-બળ જેવું છે તેવો)
 (૨) એક હાથીનું નામ (જેને મારીને
 ભીમે ખૂમ પાડી હતી કે અન્યથામા
 મરાયો)
 અન્યદંડા સ્ત્રી. ગોખડુનો છોડ
 અન્યધાટી સ્ત્રી. એક છંદ
 અન્યપાલ(-ળ), ૦૬ પું. ઘોડાનું પાલન કરનાર;
 ખાસદાર
 અન્યમંત્ર પું. જેથી ઘોડો પવનવેગે ચાલે
 એવો મંત્ર
 અન્યમેધ પું. એક યજ્ઞ, જેમાં દિગ્વિજય કરી
 આવેલો ઘોડો હોમવામાં આવે છે.
 અન્યવિદ્યા સ્ત્રી. ઘોડા પારખવાની, કેળવવાની
 તથા ચલાવવાની વિદ્યા
 અન્યવૈદ્ય પું. હતુઓ અન્યચિકિત્સક
 અન્યશાસ્ત્ર ન. અન્યવિદ્યાનું શાસ્ત્ર
 અન્યશાલા(-ળા) સ્ત્રી. ઘોડાનો તખેલો
 અન્યાર્દ્ર વિ. ઘોડા ઉપર સવાર થયેલું
 અન્યારોહણ ન. ઘોડા ઉપર સવારી કરવી તે
 અન્યિની સ્ત્રી. પહેલું નક્ષત્ર
 અન્યિનીકુમાર પું. (સં.) દેવોના બે વૈદ્ય
 અપા(-સા)ડ પું. વિક્રમ સંવતનો નવમે
 મહિનો
 અપાડ પું. અપાડ
 અપાઠા સ્ત્રી. એક નક્ષત્ર
 અપો વિ. પવિત્ર
 અપોઈ સ્ત્રી. પવિત્રતા
 અષ્ટ વિ. આઠ
 અષ્ટક ન. આઠનો સમુદાય
 અષ્ટકણ્ પું. (સં.) જેને આઠ કણ-કાન છે
 તે—બ્રહ્મા
 અષ્ટકયાણી વિ. આઠ શુભ ચિહ્નોવાળો
 (ઘોડો) [ચાર પગ, કપાળ, છાતી, ખાંધ
 તથા પૂંછડી જેનાં ધાળાં હોય તે]
 અષ્ટકોણ વિ. આઠ ખૂણાવાળું (૨) પું.
 આઠ ખૂણાવાળી આકૃતિ
 અષ્ટકોણી વિ. આઠ ખૂણાવાળું
 અષ્ટમંધ ન. આઠ સુગંધીઓનું ચૂલું

અષ્ટમુખ પું. આઠભુજામાં આવસ્થક એવા
 આઠ મુખ—દયા, ક્રમા, અમરુચા, શીષ,
 અનાયાસ, મંમલ, અકાર્પણ અને અસ્પૃહા
 અષ્ટદિશા સ્ત્રી. ચાર દિશાઓ અને ચાર
 ખૂણાઓ મળીને ગણાતી આઠ દિશાઓ—
 પૂર્વ, અગ્નિ, દક્ષિણ, નૈઋત્ય, પશ્ચિમ,
 વાયવ્ય, ઉત્તર અને ઈશાન
 અષ્ટદ્રવ્ય ન. યજ્ઞમાં જરૂરી આઠ પદાર્થ—
 પીપળો, ભિમરો, પીપળ, ખાખરો તથા વડ
 એ પાંચનું સમિધ તથા તલ, ખીર અને ધી
 અષ્ઠા અ. આઠ પ્રકારે
 અષ્ઠધાતુ સ્ત્રી. આઠ ધાતુઓ—સોનું, રૂપું,
 તાંબું, કથીર, પીતળ, સીસું, લોહું અને
 પારો
 અષ્ટનાયિકા સ્ત્રી. કાવ્યશાસ્ત્રમાં કહેલી આઠ
 નાયિકાઓ—સ્વાધીનપતિકા, ખંડિતા,
 અભિસારિકા, કલહાંતરિતા, વિપ્રલબ્ધા,
 પ્રેષિતભર્તૃકા, વાસકસન્નત અને
 વિરહોત્કંઠા
 અષ્ટપદ પું. આઠ પગવાળો તે—કરેળિયો
 અષ્ટપદી સ્ત્રી. આઠ પદ—કડીઓવાળું ગીત
 અષ્ટપાર્શ્વી વિ. જેને આઠ ખાતુઓ હોય
 એવું; ‘ઔઠટાહેરૂલ’
 અષ્ટપૂજ્ય ન. પૂજામાં ઉપયોગના એવા
 આઠ પદાર્થો—પાણી, દૂધ, ધી, દહીં, મધ,
 દર્ભ, ચોખા તથા તલ
 અષ્ટપ્રધાન પું. આઠ પ્રકારના મંત્રી—
 પ્રધાન, અમાત્ય, સચિવ, મંત્રી, ધર્મધ્યક્ષ
 ન્યાયશાસ્ત્રી, વૈદ્ય અને સેનાપતિ
 અષ્ટભાવ પું. કાવ્યશાસ્ત્રમાં કહેલા આઠ
 ભાવો—સ્તંભ, સ્વેદ, સ્વરભંગ, રોમાંચ,
 કંપ, વૈવર્ય, અશ્રુપાત અને પ્રલય
 અષ્ટભુજ સ્ત્રી. (સં.) આઠ ભુજવાળી તે—
 મહાલક્ષ્મી
 અષ્ટમ વિ. આઠમું (૨) સ્ત્રી. લાગલાગટ
 આઠ ટંકના ઉપવાસનું વ્રત; અઠમ (જેન)
 અષ્ટમકાલિક વિ. સાત ટંકો છોડી આઠમી
 ટંકે અર્પાત ચોથે દિવસે રાતે જમનારું
 અષ્ટમહારોગ પું. આઠ પ્રકારના મોટા વ્યાધિ
 —વાત, અક્ષમરી, કૃમ્હ, મેહ, ઉદર,
 ભગંદર, અર્શ અને સંઘ્રહણી

અષ્ટમહાસિદ્ધિ સ્ત્રી० આઠ મહાસિદ્ધિઓ—
અણિમા, મહિમા, ગરિમા, લઘિમા, પ્રાપ્તિ,
પ્રાકાશ્ય, ઈશિત્વ અને વશિત્વ

અષ્ટમંગલ(-ળ) વિ० જુઓ અષ્ટકલ્યાણી
(૨) નં રાજ્યાભિષેક વખતે જરૂરી
ગણાતી આઠ શુભ વસ્તુઓ—સિંહ, વૃષભ,
મન, પૂર્ણિદ્ધ કુંભ, પંખા, નિશાન, વાદ્ય
અને દીપ અથવા બ્રાહ્મણ, અગ્નિ, ગાય,
સુવર્ણ, ધૂત, સૂર્ય, જળ અને રાત્રિ (૩)
પુનર્લિંગ; નાતરું

અષ્ટમંગળી વિ० નાતરિયું (લગ્ન)

અષ્ટમાંશ પું० આઠમો ભાગ

અષ્ટમી સ્ત્રી० આઠમ

અષ્ટમૂર્તિ(-ર્તિ) પું० શંકર; મહાદેવ (પૃથ્વી,
જલ, તેજ, વાયુ, આકાશ, સૂર્ય, ચંદ્ર
અને ઋત્વિજ-એનાં આઠ રૂપવાળા)

અષ્ટયોગિની સ્ત્રી० શુભાશુભ ફળ આપનારી
પાર્વતીની આઠ સખીઓ

અષ્ટરસ પું० આઠ રસ—સુંગાર, હાસ્ય, કરુણ
રોદ્ર, વીર, ભયાનક, ખીજતસ અને
અદ્ભુત

અષ્ટવિધ વિ० આઠ પ્રકારનું

અષ્ટવલ્લુ પું० (સં.) અષ્ટકલ્પ; બ્રહ્મા

અષ્ટપદ અ० આડુંઅવળું; ખરુંખોટું

અષ્ટાક્ષરી વિ० આઠ અક્ષરવાળું

અષ્ટાદશ વિ० અઠાર

અષ્ટાધ્યાયી વિ० આઠ અધ્યાયવાળું (૨)
સ્ત્રી० (સં.) પાણિનીનું વ્યાકરણ

અષ્ટાવક વિ० જેનાં આઠ અંગ વક હોય એવું;
કદરૂપું; કૂખડું (૨) પું० (સં.) એક ઋષિ

અષ્ટાવધાની વિ० એકી સાથે જુદી જુદી
આઠ વસ્તુઓમાં ધ્યાન આપી શકે એવું
(૨) [લા.] ચતુર

અષ્ટાવું અ० કિં પીડાવું (૨) હિઝરાવું (૩)
પસ્તાવું

અષ્ટાંગ વિ० આઠ અંગવાળું (૨) નં શરીરના
આઠ અંગ, જેના વડે દંડવત્ પ્રણામ
કરવામાં આવે છે તે; આઠ અંગો—જે
હાથ, જે પગ, જે હીંચણ એ છ અને
છાતી તથા કપાળ કે વાચા તથા મન;
અથવા હાથ, પગ, હીંચણ, છાતી, માથું,
મન, વાણી અને દૃષ્ટિ

અષ્ટાંગપ્રણામ પું० આઠ અંગ જમીન ઉપર
અડકાડીને કરેલા પ્રણામ

અષ્ટાંગબુદ્ધિ સ્ત્રી० શુદ્ધિ, અવણ, મહણ,
ધારણ, ચિંતન, ઉદાપોહ, અર્થવિજ્ઞાન
અને તત્ત્વજ્ઞાન એ આઠ ગુણવાળી બુદ્ધિ

અષ્ટાંગમાર્ગ પું० સમ્યક દૃષ્ટિ, સમ્યક
સંકલ્પ, સમ્યક વાક, સમ્યક કર્મ,
સમ્યક આજીવ, સમ્યક વ્યાયામ, સમ્યક
સ્મૃતિ, સમ્યક સમાધિ એ આઠ અંગવાળો
બુદ્ધ ભગવાને બતાવેલો દુઃખના નિવારણનો
માર્ગ

અષ્ટાંગયોગ પું० યમ, નિયમ, આસન,
પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન અને
સમાધિ એ આઠ અંગયુક્ત યોગ

અષ્ટોત્તરશત વિ० એકસો ને આઠ (પારાયણ)

અસક્ત વિ० આસક્તિ વિનાનું; અનાસક્ત

અસક્તિ સ્ત્રી० અનાસક્તિ

અસંગોત્ર(-ત્રી) વિ० એક જ ગોત્રનું નહિ તેવું

અસંગજ વિ० સંગજ નહિ એવું

અસંગજન પું० સંગજન નહિ તે; દુષ્ટ; અસહ્ય

અસંગજનતા સ્ત્રી०

અસંગજનપણું નં

અસત વિ० ન હોય તેવું; કાલ્પનિક (૨)

ખોટું (૩) ખરાબ (૪) નં શૂન્ય (૨)

અસત્ય

અસતત વિ० ચાલુ—અખંડ નહિ તેવું (૨)

અં રહી રહીને

અસતી સ્ત્રી० વ્યભિચારિણી સ્ત્રી

અસતહાર પું० અનાદર; અપમાન

અસતપથ પું० કુમાર્ગ

અસતપથમાત્રી વિ० કુમાર્ગે ચડેલું; દુરાચરણી

અસત્ય વિ० ખોટું; ભૂલું (૨) કાલ્પનિક (૩)

નં ભૂટાણું (૪) માયા; ભ્રમ

અસત્યભાવારોપણ નં જ્યાં ભાવનો અનુ-

ભવ નથી થતો ત્યાં ભાવનું આરોપણ

કરવું તે

અસત્યવાદી વિ० ભૂલું બોલનાર

અસત્ત્વ વિ० નિઃસત્ત્વ; માત્ર વિનાનું (૨)

સારાપણા વિનાનું (૩) નં અભાવ;

અનસ્તિત્વ (૪) અયથાર્થતા; અસત્ય (૫)

ખરાબપણું; દુષ્ટતા (૬) અધિકાર

અસદંશ પું. અનિષ્ટ—ખરાબ ભાગ
અસદાચરણ નં. અસદાચાર
અસદાચાર પું. અનીતિ; દુરાચરણ
અસદાચારી વિ. અસદાચાર કરનારું
અસદશ વિ. અણુસરખું; ભિન્ન
અસદગતિ સ્ત્રી. અવગતિ
અસદગ્રાહ પું. ખરાબ યુક્તિ (૨) ખરાબ
અભિપ્રાય; પૂર્વગ્રાહ (૩) છોકરવાદી
દંડછા

અસદ્ભાવ પું. સદ્ભાવનો અભાવ; અનાદર;
અણુગમે

અસદ્વિચાર પું. અસત-ખરાબ-દુષ્ટ વિચાર
અસન, એક સ્ત્રી. એક ઔષધિ
અસપિંડ વિ. સપિંડ નહિ એવું
અસખાખ પું. સરસામાન
અસભ્ય વિ. અવિનયી; જંગલી
અસભ્યતા સ્ત્રી.
અસભ્યપણું નં.

અસમ વિ. સમ-સરખું નહિ એવું; વિષમ
(૨) બરોબરિયા વિનાનું; અપ્રતિમ

અસમજ, એણુ સ્ત્રી. અણુસમજ
અસમજણું વિ. સમજણું નહિ તેવું
અસમતા સ્ત્રી.

અસમન્વૃત સ્ત્રી. ગેરસમજ (૨) અણુબનાવ
અસમર્થ વિ. સમર્થ નહિ તેવું
અસમવાયી વિ. સમવાયી નહિ તેવું; જુદું
પાડી શકાય તેવું; આગંતુક

અસમવાયીકારણુ નં. જે કારણુ કાર્ય અથવા
સમવાયી કારણુની સાથે એક જ વસ્તુમાં
સમવાયસંબંધથી રહેલું હોય તે (ન્યા.)

અસમવેત વિ. સમવાયસંબંધથી નહિ
જોડાયેલું (૨) અસંબંધ

અસમંજસ વિ. અરપૃષ્ઠ (૨) અનુચિત (૩)
મૂર્ખાઈભરેલું

અસમાતું વિ. સમાય નહિ તેવું-તેટલું (૨)
જેનો સમાસ ન થાય એવું (માણસ)

અસમાધેય વિ. સમાધાન ન થઈ શકે એવું
અસામાધાનકારક વિ. સમાધાન ન કરે તેવું
અસમાન વિ. સમાન-સરખું નહિ એવું

(૨) સપાટ નહિ એવું

અસમાનતા સ્ત્રી.

અસમાસ વિ. અધૂરું; અપૂર્ણ
અસમાવર્તક પું. જેનું (વેદનું) અધ્યયન
સંપૂર્ણ નથી થયું એવો બ્રાહ્મણ

અસમાવૃત(-સિક) પું. અસમાવર્તક
અસમ્યક વિ. સમ્યક નહિ એવું; ખોટું;
ભૂલભરેલું

અસર સ્ત્રી. લાગણી (૨) પરિણામ; શુણ (૩)
છાપ

અસરકારક વિ. અસર કરે તેવું
અસરાર નં. ખાનગી વાતચીત (૨) છપો
બેદ (૩) જોડખટ

અસહ વિ. મૂળ (૨) પ્રાચીન (૩) ઉત્તમ
(૪) ખરું; સાચું (૫) અં. પહેલાંના
વખતમાં

અસહી વિ. અગાઉના વખતનું; પુરાણું
અસવર્ણું વિ. ભિન્ન વર્ણુ-જાતિનું

અસવાર પું. સવાર
અસવારી સ્ત્રી. સવારી
અસહ(-હા) વિ. સહન ન થઈ શકે તેવું

અસહકાર પું. સહકાર-સંબંધ ન રાખવો તે
(૨) સરકાર સાથે સંબંધ ન રાખવાની
ગાંધીજીએ શરૂ કરેલી એ નામની
લડત

અસહકારી વિ. અસહકારને લગતું (૨) પું.
અસહકારની હિલચાલમાં જોડાયેલો માણસ

અસહનીય વિ. અસહ
અસહાય વિ. મદદ વિનાનું; એકલું (૨)
નિરાધાર

અસહાયતા સ્ત્રી.
અસહિષ્ણુ વિ. સહિષ્ણુ નહિ તેવું; અક્ષમ
(૨) અનુદાર

અસહિષ્ણુતા સ્ત્રી.
અસહ વિ. સહી-ખમી ન શકાય એવું
અસંખ્ય(-ખ્યાત) વિ. બેશુમાર; અગણિત

અસંજ વિ. અનાસક્ત; દુનિયાદારીના
સંબંધથી મુક્ત (૨) સોખત વિનાનું;
એકલું (૩) પું. અનાસક્તિ (૪) પુરુષ વા
આત્મા (સાંખ્ય)

અસંજાત વિ. મેળ ન ખાય એવું; પરસ્પર
વિરોધી (૨) અનુચિત

અસંગતિ સ્ત્રી० પરસ્પર વિરોધ (૨) અસંભવ
(૩) [કા. શા.] કાર્યકારણના સંબંધનો
જેમાં વિરોધ દેખાડયો હોય એવો અલંકાર

અસંગી વિ० ત્યાગી; વેરાગી

અસંત વિ० અધર્મી; અપવિત્ર

અસંતુષ્ટ વિ० સંતુષ્ટ નહિ એવું

અસંતોષ પું० સંતોષ ન થવો તે

અસંતોષી વિ० સંતોષી નહિ એવું

અસંદિગ્ધ વિ० સંદિગ્ધ નહિ એવું

અસંધારા * સ્ત્રી०

અસંપૂર્ણ વિ० સંપૂર્ણ નહિ એવું; અપૂર્ણ

અસંપૂર્ણતા સ્ત્રી०

અસંબદ્ધ વિ० સંબદ્ધ નહિ એવું (૨) અર્થ-
શત્ય (૩) અનુચિત

અસંબંધ પું० સંબંધનો અભાવ

અસંભવ પું० સંભવનો અભાવ; અશક્યતા

અસંભવિત વિ० સંભવિત નહિ એવું

અસંભવિતતા સ્ત્રી०

અસંભાવના સ્ત્રી० સંભાવનાનો અભાવ;
અશક્યતા

અસંભાવિત વિ० સંભાવિત નહિ એવું

અસંભાવ્ય વિ० અસંભવિત (૨) અકલ્પ્ય

અસંભ્રમ પું० સંભ્રમનો અભાવ

અસંમત વિ० સંમત નહિ એવું

અસંમતિ સ્ત્રી० સંમતિનો અભાવ

અસંમોહ પું० સંમોહનો અભાવ (૨) સત્ય
જ્ઞાન

અસંયત વિ० સંયમરહિત; કાળમાં નહિ
એવું (૨) બંધનથી મુક્ત

અસંયમ પું० સંયમનો-ઈંદ્રિયો ઉપરના
કાળનો અભાવ

અસંયુક્ત વિ० નહિ જોડાયેલું (૨) [વ્યા.]
સંધિરહિત

અસંયોગ પું० સંયોગનો અભાવ; વિયોગ
(૨) કુયોગ

અસંશયી વિ० સંશયી નહિ એવું

અસંસર્ગ પું० સંસર્ગ-પરિચયનો અભાવ

અસંસ્કૃત વિ० અશિષ્ટ; સંસ્કારરહિત (૨)
[વ્યા.] નિયમવિરુદ્ધનો શબ્દ

અસાધ્ય વિ० નૃહું; અસત્ય (૨) કષ્ટભંગર

અસાદ પું० અપાદ

અસાતત્ય ન० સાતત્યનો અભાવ

અસાધારણ વિ० અસામાન્ય; વિરોધ (૨)
લોકોત્તર (૩) પું० (પ્ર.) એક પ્રકારનો
હેત્વાભાસ; અનૈકાંતિકનો એક પ્રકાર

અસાધારણતા સ્ત્રી०

અસાધારણપણું ન०

અસાધારણધર્મ પું० સામાન્ય ધર્મ બાદ
કરતાં બાકી રહે તે ધર્મ; કોઈ પણ
વસ્તુનો ખાસ ધર્મ (પ્ર.)

અસાધુ વિ० દુષ્ટ; ખરાબ (૨) [વ્યા.]
અપબ્રહ્મ

અસાધુતા સ્ત્રી०

અસાધ્ય વિ० સાધી ન શકાય એવું (૨)
સિદ્ધ ન થઈ શકે એવું (૩) જેનો ઇલાજ
ન હોય તેવો (રોગ)

અસાધ્વી વિ० સ્ત્રી० દુષ્ટા (૨) વ્યભિચારિણી

અસામયિક વિ० ક્વખતનું (૨) નિર્ણીત
સમય વિનાનું

અસામર્થ્ય ન० સામર્થ્યનો અભાવ; અશક્તિ

અસામાન્ય વિ० અસાધારણ

અસામ્ય ન० સામ્યનો અભાવ; તફાવત

અસાર વિ० સાર વિનાનું; નિઃસત્ત્વ (૨)

નિરર્થક (૩) તુચ્છ

અસારતા સ્ત્રી०

અસારો પું० વળ દીધેલો રેશમનો તાર

અસાવધ(-ધાન) વિ० સાવધ નહિ એવું;
ગાફેલ

અસાળિયો પું० એક વનસ્પતિ—ઔષધિ

અસાંપ્રત વિ० પ્રાચીન (૨) અયોગ્ય

અસાંસતું વિ० ધીરજ વિનાનું; રથવાટિયું

અસિ સ્ત્રી० તલવાર

અસિત વિ० કાળું; સ્થામ (૨) નીલ (૩)
પું० (સં.) એક ઋષિનું નામ (તે
પાર્વતીની બહેન વેદે પરણ્યા હતા.)

અસિદ્ધ વિ० નહિ સધાયેલું; અપૂર્ણ (૨)
પુરવાર નહિ થયેલું (૩) પું० (ન્યા.)
એક હેત્વાભાસ, જેમાં હેતુ પોતે જ સિદ્ધ
હોતો નથી.

અસિદ્ધતા સ્ત્રી०

અસિદ્ધિ સ્ત્રી० સિદ્ધિનો અભાવ

અસિધારાવત નં તલવારની ધાર પર
આલવા જેવું કઠણ વ્રત

અસિપદ નં તત્ત્વમસિ-માંનું 'અસિ' પદ,
જેમાં બ્રહ્મ અને જીવની એકતા કહેલી છે.

અસીમ વિં સીમા વિનાનું; ખેહક

અસીલ વિં જાતવાન; અશશક (૨) સાલસ
(૩) પું કુળ (વકીલનો)

અસુ પું પ્રાણ (૨) પું બં વં દેહમાં
રહેલા પંચવાયુ

અસુખ નં દુઃખ (૨) ખેચેની

અસુખાકારી સ્ત્રીં માંદગી

અસુખી વિં દુઃખી (૨) ખેચેન

અસુધર વિં સુધર નહિ એવું

અસુધરતા સ્ત્રીં

અસુર પું દૈત્ય; રાક્ષસ

અસુરાચાર્ય પું (સં.) અસુરોનો આચાર્ય
શુકાચાર્ય

અસુરાધિપ પું અસુરોનો અધિપ—ખલિરાજ

અસુલભ વિં સુલભ નહિ એવું

અસું વિં + આસું

અસુંદર વિં કૃષ્ણદં; કદરૂપું

અસૂદ્ધ વિં સૂદ્ધ નહિ એવું; સ્થૂલ; મોટું

અસૂત્રિત વિં સૂત્રના રૂપમાં મૂક્યા વિનાનું
(૨) ગાંડ્યા વિનાનું

અસૂયા સ્ત્રીં અદેખાઈ (૨) પારકાના ગુણોમાં
દોષ શોધવા તે (૩) ક્રોધ

અસૂયાળું વિં અસૂયાવાળું

અસૂર(-રું) અં મોટું

અસૂર્ય વિં સૂર્ય વિનાનું

અસૂંદરે પું એક ગ્રાહ

અસેમસે અં કાઈ પણ મરે-ખહાને

અસેવન નં ઉપભોગ ન કરવો તે (૨)
અનાદર; ધ્યાન ઉપર ન લેવું તે

અસેવ્ય વિં સેવ્ય નહિ એવું

અસૌમ્ય વિં ઉગ્ર; કઠોર

અરુખલિત વિં અરુગ (૨) અખંડ (૩)
રુખલન કે ભૂલ કર્યા વિનાનું

અરત પું આથમવું તે (સૂર્ય ઇત્યાદિનું)
(૨) પડતી (૩) નાશ; મરણ

અરતમાન વિં આથમવું

અરતર નં અંદરનું પડ (દગલા ઇત્યાદિનું)

અરતરિયું નં સોનામહોર

અરતરે પું વાળ કાઢવાનું ઓભર; અઓ

અરતવ્યરત વિં છિન્નભિન્ન; રફેતકે

અરતંગત વિં અસ્ત પામેલું

અરતાઈ સ્ત્રીં કુપદના ત્રણ ભાગમાંનો પહેલો
(અસ્તાઈ, અંતરો અને આભોગ) (૨)
ઢાળ; રાગ

અરતાચલ(-ળ) પું જેની પાછળ સૂર્ય
આથમે છે એ પશ્ચિમ દિશાનો કક્ષિત
પર્વત

અરિત સ્ત્રીં હોવાપણું; હયાતી; હસ્તી

અરિતકાય પું પદાર્થ (જૈન)

અરિતત્વ નં અસ્તિ

અરિતપક્ષ પું અનુકૂળ પક્ષ

અરિતરૂપ વિં હકારરૂપ; ભાવાત્મક; 'પોઝિટિવ'

અરિતવાક્ય નં અસ્તિવાક્ય કથનવાળું
વાક્ય

અરિતવાચક વિં અસ્તિરૂપ

અરિતવાચી વિં અસ્તિવાચક

અરતુ અં ભલે; ખેર (૨) 'તારા માબ્યા
પ્રમાણે થાઓ' એવું વરદાન સૂચવતો
ઉદ્દગાર

અરતેય નં ચોરી ન કરવી તે (૨) જરૂરિયાત
કરતાં વધારે વાપરવું તે ચોરી છે એમ
માની તેમ ન કરવું તે

અરતેયવ્રત નં અરતેયનું વ્રત; એક મહાવ્રત
અરતોદય પું જગતું અને આથમવું તે (૨)
ચરતીપડતી

અસ્ત્ર નં ફેંકવાનું હથિયાર (૨) હથિયાર

અસ્ત્રધર વિં અસ્ત્ર ધારણ કરનારું

અસ્ત્રવિદ્યા સ્ત્રીં અસ્ત્ર વાપરવાની વિદ્યા

અસ્ત્રાગાર નં હથિયાર રાખવાનો ઓરડો

અસ્ત્રો પું અસ્તરો; છર

અસ્થાન નં અયોગ્ય સ્થળ-પ્રસંગ

અસ્થાચી વિં ટકે નહિ એવું; ચંચળ (૨)
કાયમી નહિ તેણું (૩) [ગ.] વિકારી; ચલ;
'વેરિયેબલ'

અસ્થાવર વિં જંગમ (મિલકત)

અસ્થિ નં હાડકું

અસ્થિપં(-પિ)નર નં હાહપિનર
 અસ્થિમય વિં હાહકાવાણું (૨) માત્ર
 હાહકાં રલાં હોય તેવું (ચરીર)
 અસ્થિર વિં સ્થિર નહિ તેવું; હાહવં;
 ડગમગતું (૨) ચચળ (૩) ઢચુપચુ
 અસ્થિરતા સીં
 અસ્થિરપણું નં
 અસ્થિસમર્પણું નં રાખને યાજતાં અવરીપ
 રહેલાં હાહકાં—૪૫ કોઈ પવિત્ર નદીમાં
 પધરાવવાં તે
 અસ્થિસંચય પું અસ્થિસમર્પણું માટે એ
 ૪૫ એકઠાં કરવાં તે
 અસ્થિસિંચન નં ચિતાને યાદી પાડવી તે
 અસ્નાત વિં સ્નાત-નાહોલું નહિ એવું
 અસ્નિગ્ધ વિં સ્નેહ-ચીકણ વિનાનું (૨)
 પ્રેમરહિત
 અસ્પર્શ પું સ્પર્શનો અભાવ
 અસ્પષ્ટ વિં સ્પષ્ટ નહિ એવું
 અસ્પષ્ટતા સીં
 અસ્પંદ વિં પ્રૂણું કે હાલવું નહિ એવું;
 ગતિહીન
 અસ્પૃષ્ટ વિં સ્પૃષ્ટ નહિ એવું
 અસ્પૃશ્ય વિં ન અડકાય એવું (૨) અડીએ
 તો અભડાવાય એવું (૩) એવી કામનું
 અસ્પૃશ્યતા સીં
 અસ્પૃશ્યતાનિવારણું નં અમુક કામ
 અસ્પૃશ્ય છે એ મતનું નિવારણું
 અસ્પૃહ વિં સ્પૃહા-દરકાર વિનાનું; ઉદાસીન
 (૨) અનાસક્ત
 અસ્પૃહણીય વિં સ્પૃહણીય નહિ એવું
 અસ્ફુટ વિં સ્ફુટ નહિ એવું; સંદિગ્ધ
 અસ્ફુટતા સીં
 અસ્માત વિં સ્મૃતિ-ધર્મશાસ્ત્ર અનુસાર
 નહિ તેવું (૨) સ્માત સંપ્રદાયનું નહિ એવું
 અસ્મિતા સીં અહંતા (૨) પોતાપણનું-
 વ્યક્તિત્વનું ભાન
 અસ્મૃતિ સીં સ્મૃતિનો અભાવ (૨) ભૂલકણા-
 પણું
 અસ્વચ્છ વિં સ્વચ્છ નહિ એવું
 અસ્વચ્છતા સીં
 અસ્વતંત્ર વિં પરતંત્ર; પરવશ

અસ્વતંત્રતા સીં
 અસ્વરિત વિં જાયા અવાજ વિનાનું (૨)
 'સ્વરિત' નહિ એવો (શબ્દ)
 અસ્વચ્ચ વિં સ્વર્ગની પ્રાપ્તિમાં વિધનરૂપ
 અસ્વસ્થ વિં સ્વસ્થ નહિ એવું; અશાંત
 (૨) બેચેન; સહેજ ખીમાર
 અસ્વસ્થતા સીં
 અસ્વાભાવિક વિં સ્વાભાવિક નહિ એવું
 (૨) કૃત્રિમ
 અસ્વાસ્થ્ય નં સ્વાસ્થ્યનો અભાવ; અસ્વસ્થતા
 અસ્વીકાર પું સ્વીકારનો અભાવ
 અસ્વીકાર્ય વિં સ્વીકાર્ય નહિ એવું
 અહ પું દિવસ
 અહત વિં ઈજ પામ્યા વિનાનું
 અહમહમિકા સીં સ્પર્ધા; ચડસાચડસી
 અહમિકા સીં જુઓ અસ્મિતા
 અહમેવ પું અહંકાર
 અહમો પું આવેશ
 અહર પું + દિવસ
 અહરહ અં દરરોજ
 અહરિમાન પું (સં.) પારસીઓના ધર્મ-
 પુસ્તકમાં વર્ણવેલો ઈશ્વરથી વિરુદ્ધ સેતાન
 જેવો એક દેવ
 અહનિશ અં દિનરાત
 અહહ અં દુઃખ, શોક, આશ્ચર્ય, દયા,
 સંબોધન, શ્રમ ઇત્યાદિ સૂચવતો એક ઉદ્ગાર
 અહં સં હું (૨) નં હુંપદ; અહંકાર
 અહંકાર પું અભિમાન; ગર્વ
 અહંકારી વિં અભિમાની
 અહંકૃતિ સીં અહંકાર
 અહંતા સીં
 અહંત્વ નં
 અહંપદ નં હુંપદ
 અહંબુદ્ધિ સીં અવિદ્યા; અજ્ઞાન; અહંતા
 અહંભાવ પું અહંનો ભાવ; અહંતા
 અહંમતિ સીં અહંબુદ્ધિ
 અહંસત્તાવાદ પું 'સર્વસત્તા સ્વાધીન'
 એવો વાદ; 'ઓટોકસી'
 અહંસત્તાવાદી વિં અહંસત્તાવાદમાં માનનાર
 અહા, ૦હા અં આશ્ચર્ય, ઉત્સાહ, વિસ્મય
 અથવા દુઃખ દર્શાવતો ઉદ્ગાર

અહાલેક પું બાખી બાવાઓનો એક પોકાર
(લેક્ષા ભાગતી વખતનો)

અહાહા અં અહા

અહિ પું સાપ

અહિત નં ભૂડું; અકલ્યાણ (૨) નુકસાન

અહિતકર વિં અહિત કરનારું

અહિતકારક વિં અહિતકર

અહિતકારી વિં અહિતકર

અહિયતિ પું સાપનો રાજ (શિખનાય, વાસુકિ
ઇત્યાદિ)

અહિયુખ વિં સાપના જેવા મોંવાળું (૨)
પું સાપનું મોં

અહિરિપુ પું સાપનો શત્રુ (ગરુડ, મોળાયા
ઇત્યાદિ)

અહિંસક વિં હિંસક નહિ તેણું (૨) અહિંસા-
વાળું; દયાવાન

અહિંસા સ્ત્રીં મન, વાણી અથવા કર્મથી
હિંસા ન કરવી તે

અહિંસાત્મક વિં અહિંસાના સિદ્ધાંત ઉપર
રચાયેલું

અહિંસામય વિં જેમાં હિંસા ન હોય એવું;
શાંતિમય

અહિંસાવાદી વિં (૨) પું અહિંસામાં
આનંદ

અહિંસ વિં હિંસા ન કરે એવું; નિર્દોષ

અહીર પું આહીર; ભરવાડની એક જાત

અહીં, ંયાં અં અત્ર; આ સ્થળે

અહીંકણે અં આ સ્થળે

અહીંતહીં અં અહીં અને તહીં

અહીંયાં અં અહીં

અહુણા અં + અધુના; હામણાં

અહદય વિં હૃદયહીન; નિઃકર

અહેડી પું + શિકારી

અહેતુ વિં હેતુ-કારણ વિનાનું; સ્વાભાવિક
(૨) નિષ્પ્રયોજન (૩) નિષ્કામ

અહે(-હે)તુક વિં હેતુ વિનાનું; અકારણ

અહેવાલ પું વૃત્તાંત

અહેશા(-સા)ન નં ઉપકાર; આભાર

અહેશા(-સા)નમંદ નં આભારી; કૃતજ્ઞી

અહેતુક વિં અહેતુક

અહો અં આશ્ચર્ય, સ્તુતિ, કચ્છા, ખેદ
ઇત્યાદિ સૂચવતો ઉદ્ગાર (૨) સારું, વેલું
ઇત્યાદિ દર્શાવનાર પૂર્વગ. ઉદા. 'અહોભાગ્ય'

અહોનિશ અં અહનિશ; દિનરાત

અહોબુદ્ધિ સ્ત્રીં આશ્ચર્યકારક બુદ્ધિ (૨)
(કટાક્ષમાં) મંદબુદ્ધિ

અહોભાગ્ય નં મોટું ભાગ્ય

અહોભાવ * પું

અહોરાત્ર અં દિનરાત; અહનિશ

અહોહો અં આશ્ચર્ય, સ્તુતિ, કચ્છા, ખેદ
ઇત્યાદિ સૂચક ઉદ્ગાર

અહિમાન પું (સં) અહરિમાન

અળખામણું વિં અણમાનીતું; અપ્રિય

અળગું વિં દૂર; છેડેનું (૨) જુદું; નિરાણું;
અનેડું

અળછ(-શ) સ્ત્રીં નિર્ધનતા; દારિદ્ર્ય (૨)
કચરો-પૂંજી

અળતી સ્ત્રીં પરોણાને બીજે છેડે નખાવું
તવેથાના જેવું ચપટું ફળ

અળતો પું ઉકાળેલી લાખમાંથી બનાવેલો
લાલ રંગ (પહેલાં લાલ શાહી તરીકે
તેમ જ સ્ત્રીઓના હાથપગ રંગવામાં
વપરાતો) (૨) [લા.] મેદીનો છદો (સ્ત્રીઓના
હાથપગે મૂકવાનો)

અળદાણું અં કિં થાકીને લોથ થઈ જવું;
પિલાવું

અળપ વિં વાંતોડિયું; લવણવિયું (૨)
અટક્યાણું

અળપજળપ * સ્ત્રીં

અળકસળક વિં (કા.) હીકું ન હીકું-હવું ન
હવું એવું

અળવી સ્ત્રીં એક કંદમૂળ, જેનાં પાંદડાંની
પત્તરવેલિયાં થાય છે.

અળવીતરું વિં (૨) નં જુઓ અટક્યાણું

અળશ સ્ત્રીં જુઓ અળછ

અળશી(-સી) સ્ત્રીં એક તેલી બી

અળસાણું વિં આળસુ; મંદ (૨) થાકેલું
(૩) અટકી પડેલું

અળસાણું અં કિં આળસથી અથવા
કંટાળાથી છાંટી દેવું

અળસિયું નં ૦ જમીનમાં રહેતો એક છોડો
(આમાસામાં તે બહાર ફેરે છે) (૨)
અળસીનું તેલ

અળસી સ્ત્રીં અળસી

અળંગા પું ૦ બિલાડીનો ટોપ

અળાઈ સ્ત્રીં ઉનાળામાં શરીરે થતી ઝીણી
ફાફડી

અળાવો પું ૦ ફાંસો (૨) ઉપકાર

અળુ નં ૦ અળવી

અળુળુળુ અં ૦ હાલરડું ગાતાં બોલાતો શબ્દ

અળુખડું નં ૦ અળવીની ગાંઠ

અંક પું ૦ આંકો; ચિહ્ન (૨) સંખ્યાનું ચિહ્ન;
આંકડો (૩) બોળો (૪) નાટકનો વિભાગ
(૫) ટેક

અંકગણિત નં ૦ આંકડાથી ગણતરી કરવાનું
શાસ્ત્ર; ગણિત

અંકન નં ૦ ગાયન વગેરેના સ્વર લિપિબદ્ધ
કરવા તે

અંકનપદ્ધતિ સ્ત્રીં અંકનની—સ્વરલિપિની
રીત

અંકપાશ પું ૦ ગણિતપાશ; 'પરમ્યુટેશન' (ગ.)

અંકમુખ નં ૦ અંકના જે ભાગમાં નાટકના
આખા વસ્તુનું સૂચન કરવામાં આવ્યું
હોય તે ભાગ

અંકલિપિ(-પી) સ્ત્રીં આંકડાલખવાની રીત

અંકાઈ સ્ત્રીં આંકવાનું કામ (૨) આંકવાની
કિંમત અથવા મંદૂરી

અંકામણુ નં ૦ આંકવાની કિંમત અથવા
મંદૂરી

અંકામણી સ્ત્રીં અંકામણુ

અંકાવતાર પું ૦ આગલા અંકને અતિ પાત્રો
દ્વારા સૂચિત થયેલું કાર્ય ખીલ અંકમાં
લાવી તેનું અનુસંધાન કરવામાં આવે તે

અંકાવડું સં ૦ કિં ૦ આંકે એમ કરવું

અંકિત વિં ૦ નિશાની અથવા છાપવાળું (૨)
અંકાયેલું; પ્રસિદ્ધ (૩) અધીન

અંકુર પું ૦ ફાળુગો (૨) [લા.] મૂળ; ખીલ
(૩) ફાળ

અંકુરિત વિં ૦ જેને ફાળુગા ફટકા હોય તેનું

અંકુશ પું ૦ દાખ; કાખ (૨) હાથીને
હાંકવાનો લોઢાનો પરોણો

અંકુ(-કે)લ નં ૦ એક વનસ્પતિ—ઓષધિ

અંકે અં ૦ આંકડામાં લખેલી સંખ્યા શબ્દોમાં
દર્શાવી હોય ત્યારે વપરાતો શબ્દ

અંકોડાખંધ અં ૦ સાંકળના અંકોડા જેમ
એક ખીલમાં બરાબર બેસતા કયાં હોય
છે તેમ; હારોહાર (૨) સમજાવ

અંકોડી સ્ત્રીં નાનો આંકડો (૨) એવા
અંકોડાવાળી લાંબી લાકડી (૩) ગળ
(માછલાં પકડવાની)

અંકોડો પું ૦ બેક છેડે વાળેલો ધાતુનો
સળિયો; સાંકળનો આંકડો (૨) સાણસો;
ઓપિયો

અંકોર પું ૦ + અંકુર; ફાળુગો

અંકોલ એક વનસ્પતિ—ઓષધિ; અંકુલ

અંકોલું નં ૦ અંકોલનું ફળ

અંગ નં ૦ શરીર (૨) અવયવ (૩) ભાગ
(૪) બંગાળના એક ભાગનું પ્રાચીન
નામ

અંગઉધાર વિં ૦ અંગત શાખ ઉપર ધીરેલું
(૨) અં ૦ અંગત શાખ ઉપર

અંગકસરત સ્ત્રીં શરીરને કસરત આપવી
તે; વ્યાયામ

અંગકંપ પું ૦ શરીરનું ધ્રુજવું તે

અંગઆપદ્ય નં ૦ શરીરની સ્કૃતિ

અંગચેષ્ટા સ્ત્રીં અંગની ચેષ્ટા; આળા

અંગજ વિં ૦ શરીરમાંથી જન્મેલું (૨) પું ૦
પુત્ર

અંગજા વિં ૦ સ્ત્રીં શરીરમાંથી જન્મેલી (૨)
સ્ત્રીં પુત્રી

અંગજ્ઞાન નં ૦ શરીરના સ્પર્શથી થયેલું જ્ઞાન
(૨) સહજ જ્ઞાન; શરીરના યોષણ-રક્ષણ
સંબંધી યોતામાં જ રહેલું સ્વાભાવિક
જ્ઞાન

અંગત વિં ૦ ખાનગી; જાતને લગતું

અંગદ પું ૦ (સં.) વાલીનો પુત્ર, જેને રામે
રાવણ સાથે વિદ્ધિ કરવા મોકલાવ્યો હતો.

અંગદફટકો પું ૦ જાંચો ફટકો; 'હાઈ જંપ'

અંગદવિદ્ધિ સ્ત્રીં અંગદે રામના દૂત તરીકે
રાવણ સાથે કરેલી વિદ્ધિ—સમાધાનીની
મસલત

અંગરક્ષક સ્ત્રી. અંગના જેવી રક્ષક-
સભ્યતાથી પોતાનો હેતુ પાર પાડે તે
અંગના સ્ત્રી. સ્ત્રી (૨) સુંદર સ્ત્રી
અંગનું વિ. પોતાનું; ખાસ સંબંધ ધરાવનારું;
વિશ્વાસુ (૨) નજીકનું (સગું)
અંગન્યાસ પું. ઉચિત મત્રાચાર સાથે શરીરના
જુદાજુદા ભાગને હાથથી સ્પર્શ કરવો તે
અંગબલ(-ળ) ન. શરીરબળ
અંગબંગ પું. અંગનું જુદા પડી જવું (૨)
શરીર મરડવું-આળસ ખાવી તે (૨)
અંગનું ભાગી જવું તે
અંગભૂત વિ. અંગરૂપ બનેલું એવું
અંગમર્દન ન. અંગનું મર્દન; અંધી
અંગમહેનતા સ્ત્રી. શારીરિક શ્રમ
અંગમોડા પું. બ. વ. તાવ આવતાં પહેલાં
શરીરનું ભાંગવું તે; કસમોડા
અંગરક્ષક પું. રક્ષણ માટે રાખવામાં આવતો
ખાસ સૈનિક
અંગરક્ષણી સ્ત્રી. નાનો અંગરખો (૨)
એક ભતનું બખતર
અંગરક્ષા સ્ત્રી. અંગની-શરીરની રક્ષા (૨)
રાખડી
અંગરખી સ્ત્રી. જુઓ અંગરક્ષણી
અંગરખું ન. અંગરખો
અંગરખો પું. જૂની ઢળનો કસ બાંધવાનો
લાંબો ટગલો
અંગરસ પું. પાણી ભેળવ્યા વિનાનો ફળનો
રસ
અંગરંગ પું. શરીરની કાંતિ; ચહેરો (૨)
ભાગવિલાસ
અંગરાગ પું. શરીર ઉપર કરવાનો ચંદનાદિ
લેપ
અંગવસ્ત્ર ન. ખેસ; ઉપરગણ (૨) [લા.]
રખાત
અંગવિકાર પું. શારીરિક ખોડ (૨) શરીરના
દેખાવમાં થયેલો ફેરફાર (ખાસ કરીને
કામ ક્રોધાદિની અસરથી) (૩) શારીરિક
રોગ
અંગવિન્યાસ પું. ભાવને વ્યક્ત કરવા
શરીરના અવયવોનો હાવ
અંગવિક્ષેપ પું. અંગવિન્યાસ

અંગસંકેત પું. શરીરની અપદીપ
અંગસંકેત પું. ભતિરવખાવ (૨) સહજ
શક્તિ
અંગાઉ વિ. અંગને લગતું; અંગનું; અંગની
(૨) ભતજીવરકા ઉપરનું; અંગઉપાર
અંગાર પું. અગ્નિ (૨) સખમતો બેલરો
(૩) બળતરા; અગન (૪) [લા.] કપૂત
અંગારક પું. નાનો અંગારો (૨) (સં.)
મંગળગ્રહનું એક નામ (૩) એક છોડ
અંગારજીવું ન. ગ્રીષ્મા અંગારામાં રાકીને ખર્ડું
કરેલું તે
અંગારજીવું પું. 'કાર્મોનિક એસિડ ગેસ'
અંગારનું અ. કિ. દેવતામાં નાખી શુદ્ધ
કરવું
અંગારિયું વિ. બળીને ખાખ થયેલું (૨) ન.
આગિયું પડવાથી બળી ગયેલી જુવાર
અંગારી સ્ત્રી. નાનો અંગારો; ચિનગારી (૨)
શગડી
અંગારો પું. જુઓ અંગાર
અંગિત વિ. લોહીની સગાઈવાળું (૨)
વિશ્વાસુ
અંગિયું ન. ગ્રમલું
અંગિયો પું. બાંય વગરનો સ્ત્રીઓનો કબજો
અંગિરસ પું. (સં.) એક વૈદિક ઋષિ
(સમ્રાધિમાંના એક)
અંગિસ પું. (સં.) અંગિરસ
અંગી વિ. ખાસ પોતાનું (૨) અંગ-અવયવ-
વાળું. ઉદા. 'કોમલાંગી' (૩) સ્ત્રી. એક
ટગલી
અંગીકરણ ન. અંગીકાર
અંગીકાર પું. સ્વીકાર
અંગીકૃત વિ. અંગનું-પોતાનું કરેલું; સ્વીકારેલું
અંગીકૃતકમ પું. પ્રણામ-પુરાવા વિના
સ્વીકારી લીધેલો સિદ્ધાંત; 'પોશ્ચ્યુલેટ'
અંગી(-ગે)ડી સ્ત્રી. શગડી (ખાસ કરીને
સોનીની) (૨) પાંક પાડવા માટે તૈયાર
કરેલી જગા (૩) ઝાળ; અગન
અંગીભૂત વિ. અંગનું થયેલું
અંગુર ન. નવી આમડી; ફૂલ
અંગુલિ(-લી) સ્ત્રી. આંગળી

અંગુલિ(-લી)મુદ્રા સ્ત્રી સીલની વીંટી (૨)
એની છાપ; મહોર

અંગુલિ(-લી)સંસાર સ્ત્રી આંખળાથી કરેલી
નિશાની

અંગુઠ પું અંગૂઠા

અંગૂઠા પું અંગ લૂછવાનો કટકો; ટુકણ

અંગૂઠાદાવ પું કુસ્તીનો એક દાવ

અંગૂઠાપટ્ટી સ્ત્રી અંગૂઠા જેટલી નડી પટ્ટી

અંગૂઠિયું વિં અંગૂઠાના માપનું (૨) નં
અંગૂઠાનું એક ધરેણું

અંગૂઠી સ્ત્રી પગને અંગૂઠે પહેરવાનું સ્ત્રીઓનું
ધરેણું; વીંટલા (૨) અંગિળાના રક્ષણ
માટેની ઝોળી

અંગૂઠો પું હાથ અથવા પગનું નડામાં નડું
પહેલું આંગળું

અંગૂર સ્ત્રી લીલી દ્રાક્ષ

અંગે અં માટે; -ની બાળતમાં

અંગેડી સ્ત્રી અંગેડી

અંગેર સ્ત્રી અતિશય ફળદ્રુપ પ્રદેશ

અંગેજ પું ઇંગ્લેન્ડનો વતની

અંગેજ વિં અંગેજ લોકોનું; અંગેજ લોકો
સંબંધી (૨) સ્ત્રી અંગેજોની ભાષા

અંગેડો પું એક વનસ્પતિ

અંગોળ નં સ્નાન; નાહવું તે

અંગોળડી સ્ત્રી નાનું અંગોળિયું (૨) અંગોળ
કરવાની ઓરડી (૩) તાંબાકૂંડી (૪) વર-
કન્યાને સ્નાન કરાવતાં ગાવાનું ગીત (૫)
વરને સ્નાન કરાવનાર સ્ત્રી

અંગોળવું અં કિં નાહવું; સ્નાન કરવું

અંગોળિયું નં નાવાનું પાણી ગરમ કરવાનું
વાસણ (૨) નાવા બેસવાનું પાટિયું

અંગોળિયો પું સ્નાન કરાવનાર ચાકર (૨)
નાહવાનું પાણી ગરમ કરવાનું વાસણ

અંદિ પું પગ

અંચ સ્ત્રી (૫) આંચ

અંચઈ સ્ત્રી વાંકુ બાલવું તે; નૃક

અંચલ(-ળ) પું પાલવ

અંચળવો પું નાનાં છોકરાંને ઓઠાડવાનો
ભાતીગળ રમાલ (૨) તેલમાં ઝોળી
સળગાવેલી દોરડી

અંચળો પું અંચળવો

અંજન નં આંજવાનો પદાર્થ; કાળજ; સુરમે

અંજનસલાક સ્ત્રી આંજવાની સળી

અંજના(-ની) સ્ત્રી (સં.) હનુમાનની માતા

અંજના(-ની)પુત્ર પું (સં.) હનુમાન

અંજનીગીત નં એક છંદ

અંજલિ(-ળિ) સ્ત્રી ઝોળા; પોશ (૨)

એમાં ભરેલું હોય તે (૩) [લા.] માન

અંજળ નં અન્નજળ; દાગોપાણીનું નિર્માણ

અંજળપાણી નં અંજળ

અંજળિ સ્ત્રી અંજલિ

અંજભ પું અંત (૨) પરિણામ

અંજાવવું સં કિં આંખમાં (અંજન) લગાડાવવું

અંજાવું અં કિં તેજને લીધે આંખનું મીંચાઈ
જવું (૨) બીજના મુકાબલામાં ઝાંખા પડી જવું

અંજર નં એક મેવો

અંજરિયું વિં અંજરના જેવા રંગનું

અંજરી સ્ત્રી અંજરનું ઝાડ

અંજુમન નં મંડળ; સમાજ; જમાત

અંટવાણ સ્ત્રી અંટવાવું તે (૨) અંટવાતી
વસ્તુ

અંટ(-ટે)વાવું અં કિં વચમાં અથડાયા
કરવું (૨) પગમાં દોરડું ભરાવાથી ગળડી પડવું

અંટસ પું વેર; પાડાખાર

અંટેવાળ સ્ત્રી અંટકડમાં આવવું તે; નડતર
(૨) ગાયબેંસને દોહતી વખતે પાછલા પગે
મારવામાં આવતી આંટી

અંટોળ વિં જ્યાં ત્યાં અંટવાવું; રખડવું (૨)
(૨) ભારખોજ વિનાનું (૩) નકામું

અંટોળકાદહું નં ખોટું વજન (૨) નકામું
રખડવું; કયાંયે જેનો સમાસ ન થતો હોય
એવું માણસ

અંડ નં પેળ; ઝોળી (ગુલાંગની) (૨) ઈંડું

અંડકદાહ પું સામાન્ય ઈંડાનું અથવા
બ્રહ્માંડનું કોચલું

અંડકોશ(-ષ) પું પેળની કોચળી

અંડજ વિં ઈંડામાંથી જન્મેલું

અંડભિત્તિ સ્ત્રી ઈંડાનું કોચલું

અંડવર્ધ(-ર્ધ)ન નં અંડકોશ મોટો થઈ
જવાનો રોગ

અંડવૃદ્ધિ સ્ત્રી અંડવર્ધન

અંડળ વિં વગર મહેનતનું; હરામનું

અંતરંગ-અંતર્યામી વિં અંતર્યામી; એવફેલ
અંતર્યામી વિં ઈંડા જેવા આકારનું; અંતર્યામી
અંતર્યામી વિં અંતર્યામી
અંતર્યામી પું અંતર્યામી (૨) નં સીતાક્ષ
અંતર્યામી વિં રોણનું; રોણાં ખાતું
અંતર્યામી-અંતર્યામી * વિં
અંતર્યામી પું છેડો; છેવટનો ભાગ (૨) સમાપ્ત
આખર (૩) હફ; સીમા (૪) મરણ; વિનાશ
અંતર્યામી પું યમ (૨) ધાતક; મારો (૩)
કાળ; મરણ
અંતર્યામી-અંતર્યામી પું આખરનો સમય (૨)
મોતની ધડી
અંતર્યામી-અંતર્યામી વિં અંતર્યામી વખતે કામ
આવે એવું
અંતર્યામી અંતર્યામી (૨) વચમાં (૩) મનમાં
અંતર્યામી વિં અંતર્યામી (૨) નજીકનું (૩) ખીલું;
નિરાળું (૪) નં અંતર્યામી ભાગ (૫)
અંતર્યામી; મન (૬) અવકાશ; છેડું (૭)
વચ્ચે કાળ (૮) તકાવતે (૯) ભેદ;
જુદાઈ
અંતર્યામી સ્ત્રી અંતર્યામી નીચે ઊતરવું;
વધરાવળ
અંતર્યામી નં આજી અથવા ઊલટાનું
આવું ચિહ્ન (ગ.)
અંતર્યામી સ્ત્રી અંતર્યામી છાલ
અંતર્યામી સ્ત્રી દેશની અંતર્યામી આવતા
માલ ઉપર લેવાતી જકાત
અંતર્યામી વિં (૨) પું જુઓ અંતર્યામી
અંતર્યામી વિં અંતર્યામી વાત બાજનારું
અંતર્યામી વિં છેડ અંતર્યામી
અંતર્યામી સ્ત્રી અંતર્યામી-આત્મા તરફ વળેલી
દષ્ટિ
અંતર્યામી પું અંતર્યામીનો અવાજ
અંતર્યામી નં આડું કપડું તે—પડદો
અંતર્યામી-અંતર્યામી નં આજી સરાવતાં ખખ
ઉપર તાખવાના લગણોના કપડો
અંતર્યામી સ્ત્રી અંતર્યામીની ઇચ્છા;
મનોભાવ
અંતર્યામી સ્ત્રી એક વેલ; અમરવેલ
અંતર્યામી નં ખાણી કે ખોરાકનું આસનખામં
પેસી જવું તે

અંતર્યામી વિં નજીકનું; ખાતીક; અંતર્યામી
ભાગનું (૨) આત્મીય; દિલોબન (૩)
વિશ્વાસુ
અંતર્યામી પું જીવાત્મા (૨) અંતર્યામી;
અંતર્યામી અવાજ
અંતર્યામી સ્ત્રી અંતર્યામી તે; રોકાણ
અંતર્યામી પું અંતર્યામી; વિદ્ય
અંતર્યામી-અંતર્યામી નં વચમાંની જગા; જાણો;
વચમાંની (૨) અંતર્યામી (૩) અવકાશ; જગા
અંતર્યામી અંતર્યામી કિં રોકાણ; સંપાદી જવું;
ધરાઈ જવું
અંતર્યામી-અંતર્યામી * સ્ત્રી; નં
અંતર્યામી નં જુઓ અંતર્યામી
અંતર્યામી-અંતર્યામી નં આકાશ (૨) વિં
અંતર્યામી; જાણે
અંતર્યામી વિં વચ્ચે—આંતર્યામી જેમ આવેલું
(૨) ઠંકાયેલું; પડદા પાછળનું (૩) આંતર્યામી
લીધેલું (૪) વિચોજિત
અંતર્યામી અંતર્યામી અંતર્યામી; અંતર્યામી
અંતર્યામી-અંતર્યામી સ્ત્રી અંતર્યામી; મન
અંતર્યામી પું છુપદના ત્રણ ભાગમાંનો ખીલો;
આંતર્યામી
અંતર્યામી વિં અંતર્યામી સમાયેલું
અંતર્યામી-અંતર્યામી પું 'અંતર્યામી-અંતર્યામી' (ગ.)
અંતર્યામી વિં જેની અંતર્યામી છે એવું;
ગર્ભયુક્ત
અંતર્યામી વિં અંતર્યામી-અંતર્યામી છુપાયેલું
અંતર્યામી નં ધરનો અંતર્યામી ખંડ—ભાગ
અંતર્યામી વિં વર્તુલાકાર ખાડાવાળું;
'કોન્કેવ' (૨) પું વર્તુલાકાર ખાડો
અંતર્યામી-અંતર્યામી વિં અંતર્યામી-અંતર્યામી (૨)
નં જ્ઞાનચક્ષુ
અંતર્યામી-અંતર્યામી વિં મનોવૃત્તિ બાજનારું
(૨) પું પરમાત્મા
અંતર્યામી નં અંતર્યામી—જુદો જ્ઞાન (૨)
અંતર્યામી—સાહજિક જ્ઞાન
અંતર્યામી નં અંતર્યામી—ખંડ દર્શન
અંતર્યામી સ્ત્રી અંતર્યામી-ખરી હાલત (૨)
અંતર્યામી—મનની સ્થિતિ (૩) [જ્યોતિષ]
(માણસની સ્થિતિ ઉપર) એક મહત્તી
મહાદેશમાં આવતી ખીલમહોની દેખી દેશ

અંતર્દૃષ્ટિ પું. હૃદયમાં થતી બળતરા (૨)
અંદરની ગરમી (તાવ, કામ, ઇત્યાદિની)

અંતર્દષ્ટિ સ્ત્રી. અંતરદષ્ટિ

અંતર્ધાન ન. અદૃશ્ય—અલોપ થવું તે

અંતર્નાટક ન. નાટકની અંદરનું ખીન્નું
(પેટા) નાટક

અંતર્નાદ પું. અંતરનાદ

અંતર્નિષ્ઠ વિ. ધ્યાનસ્થ; આત્મનિષ્ઠ

અંતર્નિહિત વિ. અંદર ઢંકાયેલું

અંતર્બાહ્ય વિ. અંદરનું અને બહારનું

અંતર્ભાવ પું. મનોવૃત્તિ (૨) અસલ સ્વભાવ
(૩) સમાવેશ

અંતર્ભૂત વિ. અંદર સમાયેલું—રહેલું

અંતર્ભેદી વિ. અંતરને ભેદે એકું; સૌંદર્ય
(૨) મન સમજી જનારું

અંતર્મુખ વિ. અંદર વળેલું; આત્મચિંતન-
પરાયણ

અંતર્યામી વિ. (૨) પું. જીવો અંતરભૂમી

અંતર્લાપિકા સ્ત્રી. અંદરના અક્ષરો અમુક
રીતે ગોઠવવાથી ખીન્ને અર્થ નીકળે એવી
કાવ્યરચના

અંતર્વૃત્તિ સ્ત્રી. અંતરવૃત્તિ

અંતર્વિકાર પું. અંદરનો—મનનો વિકાર

અંતર્વેદિ(-દી) સ્ત્રી. (સં.) ગંગા અને
ચમુના વચ્ચેનો પ્રદેશ

અંતર્વેધ પું. ધરના ખારણાં મૂકવામાં થયેલો
દોષ

અંતર્વ્યાધિ પું. અંતરમાં—હાડમાં રહેલો રોગ

અંતર્વ્રણ પું. અંદરનો જખમ

અંતર્હિત વિ. ગુપ્ત; અદૃશ્ય

અંતર્વત વિ. અંતવાણું

અંતર્વેળા સ્ત્રી. મરણકાળ

અંતર્શરયા સ્ત્રી. મરણપથારી

અંતર્શ્ચક્ષુ વિ. (૨) ન. જીવો અંતર્યાલુ

અંતર્સ્તત્ત્વ ન. આંતરિક તત્ત્વ; સાર

અંત(-તઃ)સ્થ વિ. અંદર રહેલું; વચમાં રહેલું;
અંદરનું (૨) સ્વર અને વ્યંજન બંનેના
ધર્મવાળા (અર્ધસ્વર)

અંતઃકરણ ન. જ્ઞાન, સુખાદિના અનુભવનું
સાધન; મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર એ
પદોથી ઓળખાતી અંદરની ઇન્દ્રિય (૨)
અંતર; હૃદય; 'કોન્સયન્સ'

અંતઃકેંદ્ર ન. અંદરનું મધ્યબિંદુ; 'ઇન-
સેન્ટર' (ગ.)

અંતઃકોણ પું. (૨) 'ઇન્ડીરિશર ઓન્ગલ' (૨)
'ઇન્ટર્નલ ઓન્ગલ'

અંતઃકોષ પું. આંતરિક તોફાન (૨) દિલની
અંદરનો ગુસ્સો

અંતઃક્ષોભ આંતરિક ક્ષોભ—અશાંતિ

અંતઃપાત પું. વચ્ચે—આવવું પડવું તે
(વ્યાકરણમાં શબ્દનું)

અંતઃપાતી વિ. વચ્ચે આવેલું

અંતઃપુર ન. જનનાખાનું

અંતઃપુરિકા સ્ત્રી. અંતઃપુરની સ્ત્રી

અંતઃપ્રવાહ પું. અંદરનો—દુષ્ટો પ્રવાહ

અંતઃપ્રવેશ પું. અંદરના ભાગમાં દાખલ
થવું તે

અંતઃશત્રુ પું. અંતરનો—ધરનો માણસ થઈને
શત્રુ થાય તે (૨) હૃદયમાં રહેલો દુસ્ત્રમન
(કામ, ક્રોધાદિમનો કોઈ પણ)

અંતઃશલ્ય પું. ન. અંદરનું—દુષ્ટું શલ્ય (૨)
શલ્યની પેઠે હૃદયમાં પીડા કરનાર

અંતઃશાસ્ત્ર પું. અંતરનો શાસ્ત્ર—અંતરાત્મા;
ધર્મબુદ્ધિ

અંતઃસુખ ન. આંતરિક સુખ

અંતઃસ્થ વિ. અંતરથ

અંતઃસ્થલ(-ળ) ન. અંદરનું—મર્મસ્થળ

અંતઃસ્ફુર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રી. આંતરિક સ્ફુર્તિ

અંતઃસ્વરૂપ ન. આંતરિક—અંદરનું સ્વરૂપ

અંતિમ વિ. છેલ્લું; છેવટનું (૨) સામા છેડે
હોય એવું; જહાલ

અંતિમતા સ્ત્રી.

અંતિયું વિ. અંતે આવેલું; બહુ જ ખિન્નયેલું;
મરણિયું

અંતીપતી સ્ત્રી. એક રમત

અંતેવાસી વિ. પાસે રહેનારું (૨) પું.
ગુરુની સમીપ રહેનાર શિષ્ય

અંત્ય વિ. છેવટનું; છેલ્લું

અંત્યકર્મ ન. અગ્નિસંસ્કાર

અંત્યક્રિયા સ્ત્રી. અંત્યકર્મ

અંત્યગમન ન. શ્રેષ્ઠ વર્ણની સ્ત્રીનો કનિષ્ઠ
વર્ણના પુરુષ સાથેનો સંબંધ

અંત્યજ્ઞ વિં પંચમ વર્ણનું; અસ્પૃશ્ય ચાણકી
વર્ણનું (૨) પું એ વર્ણનો માણસ
અંત્યજ્ઞશ્રમ પું અંત્યજ્ઞને રહેવા તથા
ફળવણી લેવાની સંસ્થા
અંત્યજ્ઞહાર પું અંત્યજ્ઞનો ઉદ્ધાર
અંત્યપદ નં ગુણોત્તરનું અંત્ય પદ (મ.)
અંત્યયમક પું છેવટના અક્ષરોનો યમક-પ્રાસ
અંત્યાક્ષર પું અંત્ય-છેલ્લો અક્ષર
અંત્યાક્ષરી સ્ત્રી બોલાયેલી કવિતાના છેલ્લા
અક્ષરથી શરૂ થતી બીજી કવિતા બોલવાની
રમત
અંત્યાવસ્થા સ્ત્રી છેલ્લી-આખરની સ્થિતિ
(૨) ધરપણું
અંત્યાશ્રમ પું અંત્ય આશ્રમ-સંન્યસ્તાશ્રમ
અંત્યેષ્ટિ સ્ત્રી અંત્યક્રિયા; અગ્નિસંસ્કાર
અંત્ર નં આંતરડું
અંત્રગળ સ્ત્રી આંતરડાનું બળું
અંદર અં માં; મહી
અંદરખાને,ંથી અં અંદરથી; છપી રીતે
અંદાજ પું અડસટ્ટો
અંદાજપત્ર,ંક પું; નં 'બજેટ'
અંદાજ વિં અંદાજથી નક્કી કરેલું
અંદુ(-દ્)ક સ્ત્રી હાથીને પગે બાંધવાની સાંકળ
અંદશ(-શા) પું સંદેહ; વહેમ
અંધ વિં આંધળું
અંધકાર પું અંધારું
અંધકૂપ પું અંધારો કૂવો
અંધતા સ્ત્રી
અંધતામિત્સ થં પૂર્ણ અંધકાર; અજ્ઞાન
અંધત્વ વિં આંધળાપણું
અંધપરંપરા સ્ત્રી આંધળાઓની હાર (જેયા
વિચાર્યા વિના ચાલનારાઓની મંડળી)
અંધપરંપરાન્યાય પું જેયા વિચાર્યા વિના
આંધળાઓની પેટે એકની પાછળ બીજાએ
ચાલવું તે ન્યાય
અંધરાતું અં કિં અંધારું થવું
અંધહરતીન્યાય પું આંધળાએ • દીડેલા
હાથીનો જેવો ન્યાય (હાથીનો પગ જોનાર
આંધળો એને થાંભલા જેવો કલ્પે; કાન
જોનાર સૂપડા જેવો કલ્પે ઇત્યાદિ તે)
અંધાધૂની સ્ત્રી અંધાધૂંધી

અંધાધૂમ(-ધી) સ્ત્રી અરાજકતા; અવિશ્વસ
અવ્યવસ્થા
અંધાપો પું આંધળાપણું
અંધાર પું અંધકાર; અંધારું
અંધારકોટ પું વરસાદનો ગોરગો; એથી
થતું અંધારું
અંધારકોટડી સ્ત્રી અંધારી ઓરડી (૨)
તરંગ; કેદખાનું
અંધારપછેડી સ્ત્રી જે ઓઢવાથી અદરશ
રહેવાય એવું વસ્ત્ર
અંધારપછેડો પું અંધારપછેડી
અંધારપટો પું આંખે બાંધવાનો પટો;
અંધારી (૨) એવી એક રમત
અંધારપિછોડી સ્ત્રી અંધારપછેડી
અંધારપિછોડો પું અંધારપછેડી
અંધારવું અં કિં વાદળાથી આકાશનું ઘેરાવું
-ધનધોર થવું
અંધારાં નં બં વં મગજમાં ઉપરાઉપરી
અંધારું થવું તે; તમ્મર
અંધારિયું વિં અંધારાવાળું (૨) નં જેમાં
અંદ્ર ન દેખાય એવું પખવાડિયું; કૃષ્ણપક્ષ
અંધારિયુંઅજવાળિયું નં એક રમત
અંધારી સ્ત્રી આંખઢાંકણી; આંખનો દાબડો
(૨) સોનીનું એક ઓભર (૩) ભૂરખી (૪)
(૪) તમ્મર
અંધારું નં અંધકાર (૨) અવ્યવસ્થા (૩)
અજ્ઞાન (૪) વિં અંધકારવાળું
અંધું વિં આંધળું
અંધેમૂલ વિં હંચાકૂટું
અંધેર નં અવ્યવસ્થા; અરાજકતા
અંધેરી સ્ત્રી (સં.) અરાજકતાના ધામરૂપ
એક કલ્પિત નગરી
અંબ પું પાણી (૨) માં; દેવી (૩) મરડો
અંબદ વિં ખાટું
અંબર નં આકાશ (૨) વસ્ત્ર (૩) કસબી
બુટ્ટાવાળી રેશમી સાડી (૩) એક સુગંધી
પદાર્થ
અંબરીષ પું (સં.) એક સૂર્યવંશી રાજા, જે
વિષ્ણુના અનન્ય ભક્ત તરીકે પ્રસિદ્ધ છે.
અંબજ પું બ્રાહ્મણથી વાણિયણને થયેલો પુત્ર
(૨) મહાવત

અંબળાણું અં કિં બુઓ અમળાણું
 અંબા સીં મા (૨) દુર્મા
 અંબાણ સીં (સં.) આણ પાસેના આરાસુર
 શિખર ઉપર સ્થાપેલાં અંબાલવાની
 અંબાદ પું ખાટા પદાર્થની ફાંતને થતી અસર
 અંબાડ પું (કા.) અંબાટ (૨) આંખમાં ટીવ્ર
 ઔષધ નાખ્યા પછી અમુક વખત સુધી
 તેની જે અસર પહોંચે છે તે
 અંબાડાં નં બં વં એક જાતનાં ખાટાં ફળ
 અંબાડિયું નં છાણાંનો ટગસો
 અંબાડી સીં હાથી ઉપરની એક
 અંબાડો પું બીડી
 અંબાલવાની સીં (સં.) અંબાણ
 અંબાર પું ટગસો; ભંડાર
 અંબાલિકા સીં (સં.) પાંડુ રાજની માતા
 અંબાણું અં કિં ખટાઈ જવું
 અંબિકા સીં (સં.) અંબાણ (૨) ધૃતરાષ્ટ્રની
 માતા
 અંબુ નં પાણી
 અંબુજ વિં પાણીમાં ઉપજેલું (૨) નં
 કમળ (૩) પું ચંદ્ર
 અંબુજ સીં લક્ષ્મી
 અંબુદ(-ધર,-વાહ) નં વાહન
 અંબુધિ(-નિધિ,-રાશિ) પું સમુદ્ર
 અંબુરુદ નં કમળ
 અંબુવાહ પું અંબુદ
 અંબોટી નં એક વનસ્પતિ
 અંબોડી સીં નાનો અંબોડો
 અંબોડો પું સીંઓના માથાના વાળ ચૂંથીને
 પાછળ વાળવામાં આવતી ગાંઠ
 અંબોળણું સં કિં ખટારા લગાડવી (૨)
 ઉમેરવું; વધારવું

અંબ નં અંબ; પાણી
 અંબાં અં ગાય-વાછડાંનું બોલવું તે
 અંબોજ(-રુદ) નં અંબુજ; કમળ
 અંબોદ(-ધર) પું અંબુદ; વાહન
 અંબોધિ(-નિધિ) પું અંબુધિ
 અંબોરુદ નં અંબોજ
 અંશ પું ભાગ (૨) વર્તુલનો ૩૬૦ મેા ભાગ
 (૩) અપૂર્ણાંકમાં લીટી ઉપરનો અંક; પૂર્ણ
 સંખ્યાના પાંચેલા વિભાગોમાંથી જેટલા
 વિભાગ લીધેલા હોય તે
 અંશક પું ભાગિયો (૨) વારસ
 અંશતઃ અં કાંઈક અંશે; અમુક દરજ્જે
 અંશભાગી વિં અંશ-ભાગ લેવાના અધિ-
 કારવાળું; ભાગ પડાવનારું (૨) પું
 એવો માણસ
 અંશભૂત વિં અંશરૂપ
 અંશાવતાર પું જેમાં ઈશ્વરની વિભૂતિનો
 માત્ર અંશ હોય તેવો અવતાર
 અંશાંશ પું ભાગનો ભાગ (૨) ઈશ્વરની
 વિભૂતિના અંશનો પણ અંશ હોય તેવો
 અવતાર
 અંશાંશીભાવ પું અવયવ અને અવયવીનો
 સંબંધ (વ્યા.)
 અંશિક વિં થોડું; થોડા ભાગનું
 અંશી વિં અંશવાળું (૨) ભાગ પડાવનારું;
 ભાગિયું (૩) અવયવી-ભાગવાળું
 અંશીજન પું દેવાંશી માણસ
 અંશુ નં કિરણ
 અંશુક નં ઝીણું કપડું (૨) દેશની કપડું
 અંશુમાન(-લી) પું સૂર્ય
 અંસ પું ખભો
 અંહ અં કરડાકી; ક્રોધ કે ખુમારીનો ઉદ્ગાર

આ

આ પું સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો બીજો અક્ષર (૨) વ્યંજનથી શરૂ થતા શબ્દની પૂર્વે 'ની શરૂઆતથી' એવો અર્થ બતાવતો ઉપસર્ગ. ઉદા. 'આજન્મ' (૩) ઓછાપણું, અદ્યતા બતાવતો. ઉદા. 'આકંપ' (૪) ઊલટાપણું બતાવતો. ઉદા. 'આગમન' (૫) ની તરફ, -ની પાસે એવો અર્થ બતાવતો. ઉદા. 'આકર્ષણ' (૬) આરે તરફ એવો અર્થ બતાવતો. ઉદા. 'આવત' (૭) ઉપર એવો અર્થ બતાવતો. ઉદા. 'આરોહ' (૮) મર્યાદા બતાવતો પૂર્વગ. ઉદા. 'આકંઠ' (૯) સ્ત્રીલિંગનો પ્રત્યય. ઉદા. 'સુશીલા' (૧૦) સં નજીકનું નિર્દિષ્ટ તે એવા અર્થનું દર્શક સર્વનામ

આધતવાર પું આદિત્યવાર; રવિવાર

આધસ પું ગરફ

આધસકીમ પું ખાંડ, મસાલો વગેરે નાંખીને ગરફ વડે ઠારેલું દૂધ (૨) [લા.] તેમ ઠારેલો કોઈ પણ ખાદ્ય પ્રવાહી પદાર્થ

આઈ સ્ત્રી. મા (૨) દાદી (૩) દેવી (૪) વિશેષણ ઉપરથી ભાવવાચક નામ બતાવનાર પ્રત્યય. ઉદા. 'મોટાઈ'

આઈજી સ્ત્રી. સાસુ

આઈન પું કાયદો (૨) દર્પણ (૩) નં. એક ગ્રાહ

આઉ નં બાવલું; અડણ (૨) પું નામનું વિશેષણ બનાવનાર પ્રત્યય. ઉદા. 'કળાઉ'

આકંઠો પું એક વનસ્પતિ

આકએકલી સ્ત્રી. એક રમત

આકડિયું વિં આકડાનું (૨) નં આકડાનું (૩) આકડાનું દૂધ એકડું કરવાનું શિંગડું

આકડી સ્ત્રી. આકડાની એક ભત

આકડો પું એક વનસ્પતિ

આકર પું ખાણ (૨) જથ્થો; સમૂહ

આકરચંદ્ર પું આકરચંદ્ર-મોટું, પ્રમાણભૂત પુસ્તક

આકરું વિં તીવ્ર; સખત; અસહ્ય (૨) કઠણ; મુશ્કેલ (૩) આકળ; ગરમ સ્વભાવનું (૪) ભાવમાં આકરું-મોટું

આકરું અં કાન સુધી

આકર્ષ પું ખેંચાણ (૨) કસોટી (૩) પાસા રમવા તે; જુગાર (૪) દોહડ્યુંબક

આકર્ષક વિં ખેંચાણ કરે તેવું (૨) મોહક

આકર્ષણ નં —ની તરફ ખેંચવું તે; ખેંચાણ (૨) મોહ

આકર્ષણી સ્ત્રી. અકોટી; આંકડાવાળી લાકડી

આકર્ષવું સં કિં ખેંચવું; ખેંચાણ કરવું (૨) મોહ પમાડવું

આકર્ષિત વિં આકર્ષયિલું

આકલ * વિં

આકલન નં ગ્રહણ કરવું-પકડવું તે (૨) કળવું-સમજવું તે (૩) ગણવું તે

આકલનશક્તિ સ્ત્રી. કળવાની—સમજવાની શક્તિ

આકલિત વિં જણાયેલું; સમજાયેલું (૨) પકડાયેલું (૩) અંદર લીધેલું; ગંથાયેલું

આકલપ અં એક કલ્પ પર્યાંત; ચારે યુગલગી

આકલ પું કસોટીનો પથરો

આકલખાકલ પું આ તે; ગમે તે; પરચૂરણ (૨) કાચુકોરું

આકલ્મિક વિં આચિંતું; આણધાર્યું (૨) કારણ વિના—આધાર વિના—એકાએક ઉત્પન્ન થયેલું

(૩) અં એકાએક

આકળવિકળ વિં આકુલવ્યાકુલ; ગભરાયેલું

આકળારા સ્ત્રી. આકળાપણું; અધીરાઈ

આકળું વિં અધીરું; ઉતાવળું (૨) અ ગુસ્સે થઈ ભય એવા સ્વભાવનું

આકંઠ અં ગળા સુધી

આકંપ પું સહેજ મુનરી

આકંપન નં સહેજ મુનવું તે

આકંપિત વિં સહેજ મુનવું

આકંપ(-આ) પું રોડ

આકાડો(-દો)ડી સીં આકડાનું છંડવું

આકાર પું આકૃતિ; ઘાટ (૨) વિદ્યાદી (૩)
શુમાર

આકારણી સીં જમાળંધી; આંકણી (૨)
કિંમત કરવી તે (૩) આંક પાડવાનું ઓળર

આકારવું સં કિં મૂલવવું; દર કંઠવવો (૨)
અડસદો કાઢવો (૩) જમીનની આંપણી
કરવી (૪) ઉધારવું

આકારસૌષ્ઠવ નં આકારનું સૌષ્ઠવ-સુંદરતા

આકાશ નં જેમાં કંઈ નથી તે; પોલાણું
(૨) કોઈ પણ ખાલી જગા તે (૩) ગગન;

આસમાન

આકાશકંક્ષા સીં ક્ષિતિજરેખા

આકાશકંઠવિં આકાશ જેવું (૨) પું બ્રહ્મા

આકાશકુસુમ નં આકાશનું ફૂલ-અસંભવિત
વાત

આકાશકુસુમવત વિં અસંભવિત

આકાશગમન નં આકાશમાં જવું તે

આકાશગંગા સીં આકાશમાં રાતે અસંખ્ય
ચાંદરણીઓના જે લાંબો સફેદ, ચળકતો
લિસેટો દેખાય છે તે

આકાશગામી વિં આકાશમાં ફરનારું (૨)
દિવ્ય

આકાશચલ્લી સીં આકાશમાં બેસે જવાથી
કોઈ મોટી ચોળ ઘણી જ નાની દેખાય છે
તે (૨) મદારીની એક રમત (૩) એક પક્ષી

આકાશદીપ(-વો) પું આલેક્ટ્રીસી પૂનમથી
દેવદિવાળી સુધી ઝાડ ઉપર કે અગાસીમાં
બેસા થાંભલા ઉપર લટકાવાતો દીવો
(૨) અંધાર લટકતો દીવો

આકાશપંથ પું આકાશનો માર્ગ

આકાશભાષણ નં આકાશ સાચું જોઈને
ઈશ્વરને ઉદેશી કાંઈ બોલવું તે; ઈશ્વરપ્રાર્થના

આકાશભાષિત નં રંગભૂમિ બહારની કોઈ
વ્યક્તિ સાથે જાણે વાત કરતો હોય તે
રીતે નટ કરેલી હક્તિ

આકાશમંડલ(-ળ) નં પૃથ્વી ઉપરથી દેખાઈ

આખું આકાશ; ખગોળ

આકાશમાર્ગ પું આકાશમાનો રસ્તો

આકાશમુનિ પું બંધુ મોહ રાખી તપ
કરનાર (૨) ભટ

આકાશયાન નં વિમાન

આકાશવલ્લી સીં એક વનસ્પતિ; અમરવેલ

આકાશવાણી સીં દેવવાણી

આકાશવાસી વિં આકાશમાં રહેનારું (૨)
પું દેવ

આકાશવેલ સીં આકાશવલ્લી

આકાશવૃત્તિ વિં વરસાદ ઉપર જ જેના

જીવનનો આધાર હોય તેવું (૨) સીં

અસ્થિર પેદાશવાળો ધંધો (૩) ઈશ્વર આપે

તે ઉપર યુગરો કરવો તે

આકાશસ્થ વિં આકાશમાં રહેલું

આકાશસ્ફટિક પું કરા

આકાશિકા સીં અગાસી

આકાંશિયું વિં જેના પાકનો આધાર વરસાદ
ઉપર હોય એવું (૨) નં ધડની એક ભત

આકાંશી વિં આકાશનું (૨) દિવ્ય

આકાંક્ષા સીં ઇચ્છા; આશા (૨) [વ્યા.]
સાંભળનારને ખીળ પદની અપેક્ષા રહે
એવી પ્રથમ પદની અપૂર્ણતા

આકાંક્ષિત વિં ઇચ્છેલું

આકાંક્ષી વિં આકાંક્ષા રાખનારું

આકીન પું; નં અક્ષા

આકીનદાર વિં આકીનવાળું

આકીર્ણ વિં વ્યાપ્ત; પથરાયેલું (૨) સંકુલ

આકુલ(-ળ) વિં અસ્વસ્થ; ગભરાયેલું

આકુલ(-ળ)વ્યાકુલ(-ળ) વિં ખૂબ ગભરાયેલું

આકુશન નં સંકોચ

આકૂત નં ઇરાદો (૨) નવાનૂની; ખબર

આકૂલું નં આકડાનું છંડવું

આકૃતિ સીં આકાર (૨) મૂર્તિ (૩) રેખાથી
દોરેલા કોઈ પણ આકાર

આકૃષ્ટ વિં આકર્ષેલું; ખેંચેલું

આકેખત સીં આખર

આકેલ વિં અક્ષલવાળો

આકંઠ પું પરાકંઠ (૨) અડવું તે (૩) પગરણ
(૪) આમહ (૫) ધોરણસર ચાલવાનો માર્ગ

આક્રમણ નં ચડાઈ; હુમલો (૨) પરાક્રમ
(૩) ઉત્કર્ષ

આક્રમણરીત વિં આક્રમણ-હુમલો કરવાના
સ્વભાવવાળું; 'એગ્રેસિવ'

આક્રંદ નં રૂદન; વિલાપ

આકાંત વિં ઘેરી લીધેલું; છતી લીધેલું (૨)
પગ નીચે વાટેલું (૩) આળંગેલું

આકોશ પું ધાંટો પાડીને બોલવું-રડવું તે
(૨) આક્ષેપ; નિંદા (૩) આળ (૪) ઠપકો
(૫) શાપ

આક્ષિપ્ત વિં નાંખેલું; ફેંકેલું (૨) ઝૂંટવી
લીધેલું (૩) મૂંઝવેલું (૪) નિંદાયેલું

આક્ષેપ પું ફેંકવું તે (૨) આરોપ (૩) વાંધો
(૪) ઝૂંટવી લેવું તે (૫) નિંદા કરવી તે

આક્ષેપક પું આરોપ મૂકનાર; નિંદક

આખડવું અં કિં રખડવું (૨) ઠોકર ખાવી
(૩) લડી પડવું

આખડિયું નં ઠોકર ખાઈને પડી જવું તે

આખડી સ્ત્રીં બાધા; માનતા

આખર સ્ત્રીં અંત (૨) અં અંતે

આખરણુ નં મેળવણુ; અધરકણુ

આખરમેાસમ સ્ત્રીં મોસમનો પાછલો-છેલ્લો
ભાગ

આખરવું સં કિં અધરકવું

આખરસાલ સ્ત્રીં વર્ષનો છેલ્લો ભાગ
અથવા વખત (૨) મરણનો વખત

આખરે અં છેવટે (૨) નિરૂપાયે

આખલિયું નં નાનો બળદ

આખલો પું સાંઠ; ખસી કર્યાં વિનાનો બેલ

આખવું સં કિં ભાખવું; કહેવું

આખળ(-ળી) સ્ત્રીં પચ્ચર ધડવાની જગા

આખળિયો પું આડણી

આખળી સ્ત્રીં આખળ

આખા પું બં વં અક્ષત; વણુભાગેલા ચોખા

આખાખાઉ વિં ખાઉધરો; લોભિયો

આખાડ પું + આપાઠ

આખાડભૂતી વિં અપાઠ માસમાં થયેલું (૨)
પું ધર્મદોંગી; ધુતારો

આખાડીલું વિં અપાઠ માસને લગતું

આખાડું વિં આખાડીલું

આખાખોલું વિં નબ સત્થ કહેનારું;
કડવાખોલું

આખિયું નં આમડાની પખાલનું ઉપલું ભીં
આખી સ્ત્રીં અક્ષત ઉતારવા તે (૨) ઠાણા
વાળવા તે

આખુ પું ઉંદર

આખુકણી સ્ત્રીં ઉંદરિયું

આખું વિં ભાંખ્યા વિનાનું (૨) પૂરું; બધું;
સુખં

આખું'પાખું વિં અધકચરું

આખું'ભાંચું વિં અધકચરું

આખૂનજી પું ગુરુ; ઉસ્તાદ (૨) અરખી ભાષા
શીખવનાર શિક્ષક

આખેટ પું શિકાર; મૃગયા

આખેટક વિં શિકાર કરનાર (૨) પું શિકારી
(૩) ફતરો

આખેપ પું સફર (૨) ટેવ; મહાવરો

આખોધડી અં વારંવાર

આખ્યા સ્ત્રીં નામ (૨) અટક (૩) નામના
(૪) અર્ધવા

આખ્યાત વિં કહેવાયેલું; વર્ણવાયેલું (૨)
[વ્યા.] જેનાં રૂપાખ્યાન કરવામાં આવ્યાં છે
તેવું (૩) નં ભાવનું અભિધાન કરે છે તે
પદ; ક્રિયાપદ

આખ્યાતિકી વિં સ્ત્રીં ક્રિયાપદને-ધાતુને
લાગતી (વિભક્તિ)

આખ્યાન નં કથા; વૃત્તાંત

આખ્યાનક નં દ્રંકું આખ્યાન

આખ્યાનકી પું એક છંદ

આખ્યાયક પું કહેનાર; કથા કહેનાર (૨)
ફત

આખ્યાયિકા સ્ત્રીં કથા; વાર્તા (૨)
વંશાવલીનું વર્ણન

આગ સ્ત્રીં જુઓ અગ્નિ (૨) પું આવરો;
આવવું તે

આગખેલ પું આતસખાજ

આગગાડી સ્ત્રીં રેલગાડી

આગત વિં આવેલું

આગતાસ્વાગતા સ્ત્રીં આવેલાનો આદર-
સત્કાર; પરીણાયાકરી

આગતું વિં + આવવું

આગદાન નં અગ્નિપાત્ર; આગિયું (૨)
પુણ્યાર્થે અગ્નિસંસ્કાર કરવો તે અગ્નિ—
સંસ્કાર માટે ગરીબને સાધન પૂરાં
પાડવાં તે

આગન્યા સ્ત્રી + આણા

આગબોટ સ્ત્રી વરાળથી ચાલતું મોટું વહાણ;
રટીમર

આગમ પું આગમન; જન્મ (૨) શાસ્ત્ર;
ધર્મશાસ્ત્ર (૩) મંત્રશાસ્ત્ર (૪) ખત;
હસ્તાવેળ; પુરાવામાં મૂકવાલાયક લેખ
(૫) પ્રત્યય

આગમચ(-જ) અં આગળથી

આગમણ સ્ત્રી ચૂલાનો આગલો ભાગ (જ્યાં
આગ-અંગારા કાઢી છાંટવામાં આવે છે.)

(૨) આંચમણ; તાકાત

આગમજ અં આગમચ

આગમન નં આવવું તે

આગમનિગમ નં વેદશાસ્ત્ર; શાસ્ત્રો

આગમરહિત વિં લેખિત દાખલા વગરનું
(૨) શાસ્ત્રના આધાર વિનાનું

આગમવું અં કિં મરણિયા થવું; સાહસ
ખેડવું

આગમાપાચી વિં આવે ને નય-બપજો ને
નાશ પામે તેવું (૨) ક્ષણિક

આગમાણું નં દાળભાત

આગરણ સ્ત્રી છુહારની લકી; કોઠ

આગરવું સં કિં સરખે અંતરે બંધ-પાટા
નાખવા

આગરુ પું મોંમાંથી દુર્ગંધ નીકળ્યા કરે
એવો એક રોગ

આગરો પું નાણાંભીડનો-તંગીનો વખત

આગણું વિં પહેલાંનું; અગાડ બનેલું (૨)
મુખ્ય; બહાર પરડું

આગવું વિં ઇલાયદું; પોતીકું

આગવો પું અગ્રણી; ભોમિયો

આગળ અં અગાડ; પૂર્વે (૨) પ્રથમ;
પહેલાં; ઉપર (૩) પાસે; કને (૪) સન્મુખ;
સામે (૫) બહાર; જહેરમાં (૬) ભવિષ્યમાં;
હવે પછી

આગળપાછળ અં આગળ અને પાછળ;
સંમુખ અને પછવાડે (૨) આરે પાસે; ફરતું
(૩) ગયા અને આવતા કાળમાં

આમળિયો પું આરણ્ય ઉધાડવાવાસવાની
કળ; ઉલાળો

આમળી સ્ત્રી ઉલાળી (૨) મલમની પટી

આમણું વિં ચડિયાતું; શ્રેષ્ઠ

આમળો પું આમળિયો

આમંતુક વિં આવી ચડેલું; હમેશનું નહિ
એવું (૨) વગર નોતરે આવેલું (૩) પું
અતિથિ (૪) મુસાફર

આગા પું આકા; શેઠ

આગાખાન પું (સં.) ખોલખોલો ધર્મગુરુ

આગાખાની વિં આગાખાનને લગતું (૨)
આગાખાનના ધર્મને અનુસરતું

આગાખાની સ્ત્રી એક જાતનું સુતરાઉ
કપડું

આગામિક વિં આવનારું (૨) ભવિષ્યનું

આગામી વિં આગામિક

આગાર નં ધર; નિવાસસ્થાન (૨) [જૈન]
હટ; અપવાદ

આગાહી સ્ત્રી ભવિષ્યનું સૂચન

આગિયા પું એક પક્ષી

આગિયાખડક પું બળતો પહાડ; જ્વાલામુખી

આગિયું વિં આગવાણું (૨) જલદ; તીખું;
મિનજી (૩) નં જુઓ આગદાન (૪)
બિલા મોલે ફૂંટામાંના દાણા બળી નય તે
ઉપદ્રવ (ખાસ કરીને જીવારને થતો)

આગિયો પું ખદ્યોત (૨) જીવાર ઇત્યાદિનો
એક રોગ; આગિયું (૩) એક જાતની
ધોળી જીવાર (૪) જેને અડકવાથી લાય
બળે એવો એક છોડ (૫) (સં.) વૈતાલ

આગુ વિં + આગણું

આગુવો પું આગવો

આગે અં પૂર્વે (૨) પાસે

આગેવાન વિં આગળ ચાલનાર (૨) પું:
નેતા; સરદાર

આગેવાની સ્ત્રી આગેવાનપણું

આગોતર(-રું) વિં શરૂઆતનું; પહેલાંનું (૨)
પાસેનું

આગોપીછો પું અંગરખાનો આગલો તથા
પાછલો ભાગ

આગેય વિં અગ્નિનું; અગ્નિ વિષેનું (૨)
અગ્નિકોણ સંબંધી

આચાર્યશાસ્ત્ર નં. અગ્નિ વડે જોડે ઉપયોગ થાય તેવાં હથિયાસ—તોપ; બંદૂક ઇત્યાદિ.

આચર્યણ પું. ચક્રકાલ (૨) નં. વર્ષાભિષેકે અતે પહેલા પાકની આહુતિ

આચર પું. ધાર્ય કરવાની વૃત્તિ; ખતે; નિશ્ચય (૨) હક; જિદ; મમત (૩) આજીવ; ઘણી વિનંતી કરવી તે (૪) આવર્યકતા; અમલ (૫) અનુચ્છ; કૃપા

આચર્યાણ પું. ભાગશર

આચર્યા વિ. આચર્યાણ; નિશ્ચય (૨) હકીકત

આચર્ય પું. એક વનસ્પતિ; ઝીપટો

આચર્ય વિ. આચર્ય

આચાર પું. પ્રહાર; ફટકો (૨) અવાજ થાય એવી રીતે અથરાતું તે (૩) દુઃખની તીવ્ર લાગણી

આચાર્યક વિ. આચાર પહેલોયરે એવું (૨) પું. મારો; ખૂની

આચર્ય વિ. દૂર; છેડું

આચર્યપાચર્ય વિ. નજરે ન પડે તેવું (૨) ખરુંખોટું

આચર્યા પું. છાકરાંની એક રમત

આચર્યા વિ. ધૂમણ; ફરતું

આચર્યામાન વિ. ચક્રચક્ર ફરતું

આચર્ય અ. છેડે; દૂર; વેગળે

આચર્ય વિ. આચર્ય

આચર્યા નં. સૂઝવું તે (૨) સંતોષ

આચર્યા સ્ત્રી. તાણ

આચર્યા પું. ધકકો; હડસેલો (૨) સંકોચ; આનાકાની (૩) દ્રાસકો (૪) ખોટો

આચર્ય નં. જમણી હથેળીમાં થોડું પાણી લઈ પી જતું તે (૨) પ્રવાહી પ્રસાદ

આચર્યની સ્ત્રી. આચર્ય કરવા માટે વપરાતી અમચી

આચર્યચર્ય વિ. પરચૂરણ (૨) નં. પરચૂરણ ખાવાનું; કાચુકોરું (૩) પરચૂરણ સર-સામાન

આચર્ય નં. ચાલચલકત; વર્તણૂક (૨) ચરિત્ર; લક્ષણ (૩) વ્યવહાર; અમલ

આચર્ય સં. કિં કરવું; પાળવું; રાખવું (૨) અં. કિં વર્તવું; ચાલવું

આચાર પું. આચરણ; વર્તન (૨) સદાચરણ (૩) વિધિ; સંસ્કાર (૪) ધર્મશાસ્ત્રમાં કહેલા આચરણના નિયમો (૫) શિક્ષ સંપ્રદાય; રીતિ; રિવાજ (૬) નં.

આચાર્ય(-શ) પું. આચાર્યશ

આચાર્યક વિ. જડની પેટે વિચાર વિના માત્ર આચારને વળગી રહેવું (૨) આચારને વળગી રહીને વિચારશૂન્ય બનેલું

આચાર્ય પું. આચાર્ય

આચાર્યક વિ. આચારથી ભ્રષ્ટ થયેલું; પતિત

આચાર્યવિચાર પું. બં. વં. વર્તન અને વિચાર (૨) ધાર્મિક રીતરિવાજ અને માન્યતાઓ

આચાર્યશુદ્ધિ સ્ત્રી. આચારની શુદ્ધતા—ધર્મ અનુસાર હોવું તે

આચાર્યસૂત્ર નં. આચારનો પ્રધાન નિયમ

આચાર્યાચર્ય પું. આચારનો આચર્ય

આચાર્યાચર્યા વિ. આચારનું આચર્યા

આચારી વિ. આચાર પાળનારું; આચારમાં ચુસ્ત

આચાર્ય પું. ધર્મ—સંપ્રદાય ચલાવનાર; ધર્મશિક્ષ (૨) વેદાદિ વિદ્યા શિખવનાર (૩) મંત્રોપદેશ કરનાર; ધર્મશુર (૪) શુર; મુખ્ય શિક્ષક (૫) ગોર (૬) વિદ્વાન

આચર્યાક વિ. ઢાંકનાર; સંતાડનાર

આચર્યાન નં. ઓઢવાનું કે ઢાંકવાનું જે હોય તે (ચાદર, છાપડું, ચંદરનો ઇત્યાદિ) (૨) સંતાડવું તે

આચર્યાદિત વિ. છવાયેલું; ઢાંકાયેલું; સંતાડેલું

આચ સ્ત્રી. આચાપણું (૨) છરાનું પાણી; પરાછ (૩) પાતળાપણું

આચકલાઈ સ્ત્રી. આચકલાપણું

આચકલાપણું નં.

આચકલાવેડા પું. બં. વં. આચકલાં વર્તન

આચકલું વિ. છીછરા મનનું; મોટાઈ છરવી રાકે નહિ એવું; ફલણજી

આચકલું સં. કિં ખંખેરવું (૨) પછાડવું

આચકલુલુચણ નં. ટાપટીપ; વરણાગિયાપણું

આચર પું. પોશાક (૨) પાથરણું; આસન (૩) સ્ત્રી. ગથેડાંની ચૂલ નીચે જે ગાદી હોય છે તે

આહરવું અં કિં આસરવું (૨) નરમ પડવું
(૩) પાથરવું

આહરિયું નં પાથરણું (૨) ગધેડાંની ગણ
નીચે જે ગાદી હોય છે તે; આહર

આહીગરું વિં મલાકા પાસેના 'આહી'
નગરનું (સોપારી)

આહું વિં ભરેલું નહિ તેવું; છેટ છેટ હોય
એવું (૨) થોડું; આહું (૩) પાતળું; છેક
ઝીણું (૪) ઝાંખું (૫) [લા.] (મનમાં)
સંકેતવાડું તે

આહુંપાતળું વિં થોડુધણું

આહરું વિં ધણું-વધારે આહું

આહોતરું વિં ધણું જ આહું; સ્વસ્થ

આજ અં આજે; ચાલુ દિવસે (૨) સ્ત્રી
આજનો દિવસ

આજકાલ અં આજે અથવા કાલે; થોડા
વખતમાં (૨) હમણાં; હાલ

આજન્મ અં જન્મથી જ (૨) જિંદગીભર

આજન્માંત અં જન્મથી માંડીને મરણ સુધી

આજમ વિં મોટું (૨) માનનીય

આજનન(-નુ)આહુ વિં ટીંચણ સુધી પહોંચે
તેવા લાંબા હાથવાળું

આજનન(-નુ)લુગ વિં આજનનઆહુ

આજર પું મંદવાડ (૨) ઉપદ્રવ; મરજ

આજરી વિં દરદી; રોગી

આજીજી સ્ત્રી કાલાવાલા; આમહુલરી વિનંતી

આજીવક પું (સં.) મહાવીરતા સમકાલીન
અને પ્રતિરપદ્ધિ પુરુષ ગોશાલકનું ઉપનામ

(૨) એણે સ્થાપેલા એક સંપ્રદાયનું નામ

(૩) [લા.] ઢોંગી સંન્યાસી

આજીવન વિં જીવનપર્યંતનું (૨) અં જીવન-
પર્યંત

આજીવિકા સ્ત્રી ગુજરાન (૨) ગુજરાનનું
સાધન

આજી(-જી)આજી(-જી) અં આસપાસ;
ચારે બાજુ

આજીડું વિં આજનું

આજે અં આજ; આજને દિવસે

આજો પું માનો બાપ

આજોકાલે પું એક જાતની ઔષધિ

આજોપડવો પું માનો બાપનું શ્રાદ્ધ કરવાનો
દિવસ; આસો સુદિ એકમ

આજણા સ્ત્રી હુકમ

આજાકર વિં હુકમ આપનારું

આજાકારિતા સ્ત્રી આજાકારી હોયું તે

આજાકારી વિં આજા પ્રમાણે વર્તનારું;
આજાકિત

આજાચક નં તંત્રશાસ્ત્રમાં વર્ણવેલાં છ
ચકોમાંનું એક; એક તાંત્રિક ચક કે આકૃતિ

આજાધારક વિં આજા માથે ચડાવનાર;
આજાકારી

આજાધારી વિં આજાધારક

આજાધીન વિં આજાને આધીન; આજા
પ્રમાણે જ વર્તનારું

આજાધીનતા સ્ત્રી

આજાનુયાયી વિં આજા પ્રમાણે વર્તનાર

આજાનુવર્તી વિં આજાનુયાયી

આજાનુસાર અં આજા અનુસાર-પ્રમાણે

આજાનુસારી વિં આજા પ્રમાણે વર્તનાર

આજાપક વિં આજા કરનાર

આજાપન નં હુકમ; ફરમાન

આજાપત્ર નં રાજનો લેખી હુકમ; રાજનો
હુકમ જણાવતો લેખ-કાગળ

આજાપત્રિકા સ્ત્રી આજાપત્ર (૨) સરકારી
'ગેઝેટ'

આજાપાલક વિં આજાનું પાલન કરનાર

આજાભંગ પું આજાનો ભંગ

આજાર્થ પું આજાનો અર્થ-આજા ભતાવનારું
ક્રિયાપદનું રૂપ (વ્યા.)

આજાવતી વિં આજાનુસારી

આજાકિત વિં આજા પ્રમાણે વર્તનારું;
તાબેદાર

આજ્ય નં ધી (૨) ચણદ્રવ્ય

આઝા સ્ત્રી ઈં

આઝાઈ વિં સ્વતંત્ર

આઝાદી સ્ત્રી સ્વતંત્રતા

આઝો પું + વિશ્વાસ (૨) હિંમત

આઢ પું વણકરનું એક આળર (૨) સ્ત્રી
ઉપર મૂકેલું વાસણ પડી ન જાય એવી

છાણાંની ગોઠવણ

આઢ(-ડ)કાઢ પું સાગ સિવાયનું બીજું લોકડું

આદર્શશિક્ષક પું (સં.) યુરોપ અને અમેરિકા
વચ્ચેનો એક મહાસાગર

આદર્શ વિં અમુક દેખાડેલા પ્રમાણ જેટલું
આદર્શ સં કિં છંદીગંદી એકરસ કરવું

આદાપાદા પું બં ૧૦ ૧૦ એક રમત

આદાપાણી નં બં ૧૦ ૧૦ લોટ અને પાણી;
ખોરાક (૨) આજીવિકાનાં સાધન; કમાણી
(૩) નસીબ; દાણોપાણી

આદાર સ્ત્રી (ક.) રેતી

આદાલત નં ધૂળધાણી; નકામું જવું તે
(આદામાં લૂણ પડતાં તે ઉચ્ચ વર્ણના
લોકો માટે નકામો થાય છે) (૨) અદામણ

આદિયાંપાદિયાં નં બં ૧૦ ૧૦ એક રમત

આદિયું નં ધંદીમાંથી લોટ વાળવાનું લગડું
અથવા નાળિયેરનું છોડું

આદીકીટી સ્ત્રી (કા.) ઘરમાંની ઝીણામાં
ઝીણી વસ્તુનો જેમાં સમાવેશ થાય તે

આદો પું લોટ (૨) બકો

આદોપ પું આડંબર

આદોપવું સં કિં એકડું કરવું; સકેલવું (૨)
પૂરું કરવું; પતાવવું (૩) બંધ કરવું

આદોપાણી નં જીવો આદાપાણી

આઠ વિં ૮

આઠઆની સ્ત્રી અરધા રૂપિયાની કિંમતનો
સિકો

આઠરો પું આઠનો આંકડો; ૮

આઠણું નં વળ દેવાનું ઓળટ

આઠમ સ્ત્રી પખવાડિયાની આઠમી તિથિ

આઠસે'(-સો) વિં ૮૦૦

આઠિયું વિં ઠગ; લુચું

આડી સ્ત્રી એક ઘરેણું (૨) એક રમત

આડું નં આઠના ગુણાકારનો ઘડિયો

આઠેભમ અં આઠે પહોર; આખો દહાડો,
(૨) બારે માસ; હમેશ

આઠોઠ(-ઠ) વિં આઠોઠ

આઠોડ સ્ત્રી છોટ ઉપરનાં જભાં કણસલાં
ખંખેરીને (કાપીને નહિ) એકડી કરેલી
જુવાર

આઠોઠ વિં બ્યાપી ગયેલું; આતપ્રેત

આડ સ્ત્રી એ વસ્તુની આડે-વચ્ચે મૂકેલી
વસ્તુ-નિશાની (૨) પ્રતિબંધ; હરકત (૩)
વચમાં પડી રક્ષણ કરવું તે (૪) આડાઈ;
હઠ (૫) આડું તિલક; પિયળ

આડકતરાવું વિં તદ્દન આડું નહિ પણ
જરા કતરાવું-વાંકું જવું

આડકતરું વિં વાંકુચૂંકું (૨) પરોક્ષ; અપ્રત્યક્ષ
આડકથા સ્ત્રી કથા-વાતમાં આવતી ખીણ
વાત; ઉપકથા (૨) વાત કરતાં વિષયાંતર
કરવું તે

આડકાદ(-ઠ) પું; નં આટકાટ

આડખરચ નં રોજના સામાન્ય ખર્ચ
ઉપરાંતનું ખીજું આડુઅવળું ખર્ચ થાય તે

આડખર્ચ નં આડખરચ

આડખીલ(-લી) સ્ત્રી વિદ્ર (૨) આગળ

આડખીલો પું આડખીલી

આડગીરો વિં જેને ત્યાં ગીરો મુકાવેલી
હોય તેણે ખીજને ત્યાં ગીરો મૂકેલી એવી
(વસ્તુ)

આડધરેણું અં આડગીરો તરીકે

આડધોડો પું રોજ (૨) નાનો ઘોડો; ટટુ

આડણી સ્ત્રી રોટલી છત્યાદિ વણવાની ત્રિપાઈ;
આખજિયો

આડત સ્ત્રી માલેકના વતી કામ કરવું તે;
એજન્સી (૨) હકસાઈ; ફલાલી

આડતાળો પું જલદી રીતે જવાબ મેળવી
જેવો તે

આડતિયો પું પ્રતિનિધિ; ફલાલ; 'એજન્ટ'

આડત્રાંસું વિં આડું અને ત્રાંસું

આડત્રીસ વિં ૩૮

આડદાવો પું સામે દાવો

આડધંધો પું ગોણ ધંધો

આડપડદો પું અંતરપટ (૨) લાજ

આડપાસુ(-સો) અં એક ખાનુએ

આડપેટું વિં અવળું; માર્ગ બહારનું

આડખંધ પું ખાવા લોકો માલકાંકણી કે
ખીજ કોઈ વેલાનો કંદોરો પહેરે છે તે

આડબીંત સ્ત્રી વચમાં ચણેલી બીંત;
ખારણાની સામે ચણેલી પડદાની દીવાલ

આડબીંતિયું નં બીંતની જોડે બીંત બરી
લઈને બનાવેલો ગુપ્ત કોઠાર-બંડાર

આડરસ્તો પું રાજમાર્ગ નહિ તેવો રસ્તો;
ગલીફૂંઓનો રસ્તો

આડહું નં લાકડાના જે કકડાથી દોરડું
લગાય તે; આઠણું

આડશ સ્ત્રીં આંતરે; પડદો; ભીંત

આડશેરી સ્ત્રીં નાની ગલી

આડસર પું; સ્ત્રીં; નં પાળી અટકાવવાની
પાળ-ભીંત (૨) આડી પાટડી; મોભ

આડસાલ સ્ત્રીં એકાંતરું વર્ષ

આડસોડ સ્ત્રીં આડસોડિયું

આડસોડિયું નં સોડમાં ધાલવાની આદર (૨)
છાતીની આડે આવે એમ કપડું આદવાની રીત

આડહથિયાર નં હથિયારને અભાવે ખીજું
જે કંઈ હથિયાર તરીકે કામ આવે તે

આડંખર પું લાંબું પહેણું છવાઈ રહેતું તે;
ખટાટાપ (૨) ખોટો ડોળ (૩) ઠાક;
દખદખો (૪) અહંકાર

આડંખરી વિં આડંખરવાળું

આડાઈ સ્ત્રીં વાંકાપાણું; વિરુદ્ધતા (૨) હડ;
દુરામલ

આડાજૂડ વિં આડુઅવળું પથરાયેલું; ખીચ

આડાખોલું વિં વાંકાખોલું; ખોટાખોલું

આડાખોઈ વિં સ્ત્રીં હડીલી; જિંદી

આડિયાકરસણ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ;
તનમનિયું

આડિયું નં કરવત (૨) કપાળમાં આડ
કરવાનું ખીજું (૩) લીંટ કાઢવાને બદલે
ગંદાં છોકરાં આડો લપેટો કરે છે તે

આડી સ્ત્રીં આડે મૂકવાની વસ્તુ (૨)
આડસરથી પાતળું લાકડું (૩) ખાંધા;
આખડી (૪) હડ (૫) સીમા (૬)
કુસ્તીનો એક દાવ

આડીતર સ્ત્રીં હોડી વડે નદી વગેરેની પાર
જતું તે

આડીવાડી સ્ત્રીં કુટુંબકખીલો

આડું વિં સીધું નહિ તેવું (૨) જીલું નહિ
તેવું (૩) હડીલું (૪) વાંધાખોરિયું (૫)
પરોક્ષ (૬) વચ્ચે પડયું હોય તેવું (૭)
ખોટું; વાંકું (૮) અં આડી બાજુએ (૯)
નં ગાડા પર પાંજરી મૂકતાં જેની સાથે દોરી
બધી છે તે જોડો ટેકો (૧૦) મેલું; ભૂત
ધત્યાદિ

આડુંઅવળું વિં આડું અને અવળું; જીંધું-
ચતું; ખડુંખોટું (૨) ખોટું; જીંધું (૩) અં
આડું કે અવળું; આડી કે અવળી બાજુએ
(૪) ચારે તરફ; બધી રીતે

આડુંજીલું વિં આડું અને જીલું; લંબાઈમાં
અને જાંચાઈમાં એવું

આડુંટે(-તે)ડું વિં (૨) અં આડુંઅવળું;
વાંકુંચૂંકું; જીલડુંસૂલડું

આડુંદોડું વિં આડુંઅવળું; જીંધુંચતું (૨)
નં તેવી વાત

આડે અં વચમાં; સામે; વિરુદ્ધમાં

આડેદહાડે અં અમુક દિવસ સિવાય ખીજે
કોઈ વખતે (૨) ટાણા કે તહેવાર સિવાયના
હરકોઈ દિવસે

આડેધર(-ડે) અં ધરો રાખ્યા વિના; ખૂણ
પ્રમાણમાં

આડો પું અટકાવ; વિરોધ (૨) હડ; આડાઈ

આડોઆંક પું સીમા; અવાધ

આડોખોખો પું અડધો ખોખો; ખોરા

આડોડાઈ સ્ત્રીં (કા.) જીઓ આડાઈ

આડોડિયો પું વાધરી જેની એક જંગલી
જાતનો માણસ

આડોપું નં (કા.) કોઈના કામમાં મદદ કરવી
તે (૨) આડકતરી સૂચનાથી અમુકની વતી
કામ કરી આપતું તે

આડોશપાડોશ પું આસપાસનો રહેણાણનો
ભાગ-લત્તો (૨) આસપાસ રહેનારાઓનો
સમૂહ; આસપાસનો વસવાટ

આડોશીપાડોશી પું આડોશપાડોશમાં રહે-
નાર તે

આઢ પું ઢગલો (૨) પૂંજી (૩) રસોઈ
માટે કરેલો છાણાંના કકડાનો ઢગલો

આઢક પું; નં આઠ શેર અનાજ સમાય
તેવડું લાકડાનું માપ (૨) સ્ત્રીં ટુવેર

આઢવું અં કિં ચરવા-રખડવા જતું

આઢિયો પું રૂની વખાર રાખનાર વેપારી
(૨) ગોવાળિયો

આઢય વિં ધનવાન (૨) ભરપૂર. ઉદા.
'ગુણાઢય'

આણ સ્ત્રીં આજ્ઞા; દુવાઈ (૨) મનાઈ; શપથ
(૩) ઢંદેરો

આત્મશાસ્ત્ર શ્રીં શાસ્ત્ર—કર વસૂલ કરવાની
સત્તા (૨) અધિકાર
આત્મપાત્ર શ્રીં આના, પા આના દર્શાવનારી
આદી જણી લીટીઓ. ઉદા. ૦૩૩૩
આત્મકું સં કિં દુરથી લાવવું; જઈને લાવવું
આત્મકું પું + આનંદ
આત્મકુંકણ નં + અનંતદોરે
આત્મકુંદોરે પું + અનંતદોરે
આત્માઆત્મ શ્રીં ઉપરાઉપરી — બધેથી
આણ્યા કરવું તે
આત્માસુખી શ્રીં આણ્યા વખતે અપાતી
મીઠાઈ વગેરેની ભેટ
આણીઆણી સં + આ, આ
આણીકોર અં આ બાળુ
આણીગમ અં આ બાળુ
આણીતરફ અં આ બાળુ
આણીપાર(-સ) અં આ બાળુ
આણીમગ અં આ બાળુ
આણું નં પિયરથી વહુને આણવી તે; તેડું;
(૨) કન્યાને સાસરે વળાવતાં કરાતી રીત;
ફરિયાવર
આતતાયી વિં ખૂતી (૨) મહાપાપી
આતપ પું તાપ
આતપત્ર નં છતર; છત્રી
આતમ(-મા) પું + આત્મા
આતમમૂળી શ્રીં એક ઔષધિ; ધમારો
આતમશદ્ય નં એક વનસ્પતિ; શતાવરી
આતમા પું + આત્મા
આતર્પણ નં ખુશ કરવું તે (૨) સંતુષ્ટ
કરવું તે (૩) ઉત્સવને દિવસે લીંપવું તે
આતવાર પું આદિત્યવાર; રવિવાર
આતશ(-સ) પું અગ્નિ (૨) બળતરા (૩)
ક્રોધ
આતશ(-સ)પરસ્ત વિં અગ્નિપૂજક (૨)
પું પારસી
આતશ(-સ)ખહેરામ પું પારસીઓના
પવિત્ર અગ્નિનું મંદિર; અગિયારી
આતશ(-સ)ખાજી શ્રીં દાદખાનું ફાડવાની
વિવિધ બનાવટો; આગખેત્ર
આતશિ(-સિ)યું વિં આતશ-અગ્નિના
રંગનું

આતશિ(-સિ)યા પું આગિયા
આતશી(-સી) વિં અગ્નિયુક્ત; ગરમ (૨)
ગરમ સ્વભાવનું; (૩) સખત આગ સહન
કરી શકે તેવી (શીશી)
આતંક પું વ્યાધિ; રોગ
આતાજી પું દાદાજી
આતાપ પું તડકો (૨) ધામ; બકાશે
આતિથ્ય નં પરીણાયાકરી
આતિથ્યશીલ વિં પરીણાયાકરી કરે એવું
આતિવાહિક વિં સૂક્ષ્મ શરીરને પરલોક
લઈ જવાના કામમાં નિભાયેલું (૨) નં
પવન કરતાં પણ વિશેષ ત્વરિત ગતિવાળું
સૂક્ષ્મ શરીર (સાંખ્ય)
આતી(-થી)પોતી(-થી) શ્રીં પંજી
આતુર વિં -થી પીડાતું (૨) અધીરું; આકળું
(૩) ઉત્સુક
આતુરતા શ્રીં
આતુરપણું તં
આતુરસંન્યાસ પું મરતી વખતે લીધેલો
સંન્યાસ
આતો પું આત્મા જેવો પ્રિય પુત્ર (૨)
પાટવી પુત્ર (૩) દાદો
આત્મ પું [આત્મન નો આદેશ. માત્ર
સમાસમાં જ વપરાય છે.] આત્મા; જીવ;
પોતાની જાત. ઉદા. 'આત્મકૃત'; 'આત્મ-
ગુણ' (૨) વિં આત્માનું-પોતા વિશેનું;
પોતાનું. ઉદા. 'આત્મકથા'
આત્મઓળખ શ્રીં આત્મજ્ઞાન (૨) પોતાની
ઓળખ
આત્મક વિં -નું બનેલું; -ના સ્વભાવનું;
-ના ગુણધર્મવાળું. ઉદા. 'વર્ણનાત્મક';
'અહિંસાત્મક'
આત્મકથા શ્રીં પોતાની જીવનકથા
આત્મકૃત વિં જાતે કરેલું
આત્મકૌતુક નં પોતા વિષેનું પ્રશંસાપૂર્ણ
આશ્ચર્ય
આત્મખ્યાતિ શ્રીં પોતાની ખ્યાતિ-કીર્તિ
આત્મગત વિં મનમાંનું (૨) અં સ્વગત
આત્મગતિ શ્રીં આત્માની મરણ પછીની દશા
આત્મગુણ પું આત્માનો ગુણ (૨) પોતાનો
ગુણ
આત્મગૌરવ નં આત્માનું-પોતાનું ગૌરવ

આત્મધાત પું. આપધાત
 આત્મધાતક(-કી) વિ. આત્મધાત કરનારું
 આત્મધાતી વિ. આત્મધાતક
 આત્મચરિત્ર ન. આત્મકથા
 આત્મચિંતન ન. આત્માનું ચિંતન
 આત્મચિંતા સ્ત્રી. પોતાની ભતની ચિંતા
 આત્મછિદ્ર ન. પોતાનું છિદ્ર-ખોડ-દોષ
 આત્મજ(-જાત) વિ. પોતામાં કે પોતાનાથી
 બેપજેલું (૨) પું. પુત્ર (૩) કામદેવ
 આત્મજન પું.; ન. સ્વજન
 આત્મજા વિ. સ્ત્રી. પોતામાંથી—પોતાનાથી
 ઉત્પન્ન થયેલી (પુત્રી) (૨) સ્ત્રી. બુદ્ધિ
 આત્મજાત વિ. (૨) પું. જુઓ આત્મજ
 આત્મજિજ્ઞાસા સ્ત્રી. આત્માનું સત્ય સ્વરૂપ
 જાણવાની ઇચ્છા
 આત્મજિજ્ઞાસુ સ્ત્રી. આત્માને જાણવાની
 ઇચ્છાવાળું
 આત્મજીવન ન. પોતાનું જીવન
 આત્મજીગુપ્ત્સા ન. પોતાના પર જીગુપ્ત્સા
 થવી—અણગમો થવો તે
 આત્મજેતા વિ. આત્મા પર—પોતા ઉપર
 વિજય મેળવનારું
 આત્મજ્ઞ વિ. આત્મજ્ઞાની
 આત્મજ્ઞાન ન. આત્માના—પોતાના સંબંધી
 જ્ઞાન (૨) અધ્યાત્મજ્ઞાન (૩) આત્માનો
 સાક્ષાત્કાર
 આત્મજ્ઞાની વિ. આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરનારું
 આત્મતત્ત્વ ન. આત્માથી તત્ત્વ—પદાર્થ
 (૨) આત્માનું તત્ત્વ—સત્ય રહસ્ય
 આત્મતત્ત્વવિદ્યા સ્ત્રી. આત્માના તત્ત્વની—
 સત્ય સ્વરૂપની વિદ્યા; અધ્યાત્મશાસ્ત્ર
 આત્મતુલ્ય વિ. ભતના જેવું; પોતાની સમાન
 આત્મતુષ્ટિ સ્ત્રી. આત્મસંતોષ
 આત્મતૃપ્તિ વિ. અનાત્મ વસ્તુઓ તરફનો મોહ
 દૂર થવાથી આત્માના આનંદમાં તૃપ્ત થયેલું
 આત્મતૃપ્તિ સ્ત્રી. આત્મતૃપ્ત થવું તે
 આત્મત્યાગ પું. સ્વાર્થત્યાગ (૨) આપધાત
 આત્મત્યાગી વિ. આત્મત્યાગ કરનારું
 આત્મત્વ ન. પોતાપણું; સ્વત્વ
 આત્મદમન ન. પોતાની વાસનાઓનું દમન
 કરવું તે

આત્મદર્શન ન. આત્મસાક્ષાત્કાર; આત્મજ્ઞાન
 આત્મદર્શી વિ. આત્મદર્શન કરનારું
 આત્મદાન ન. સ્વાર્પણ; આત્મત્યાગ
 આત્મદ્રોહ પું. પોતાની ભતનો દ્રોહ; પોતાની
 ભતને હાનિ પહોંચાડવી તે
 આત્મદ્રોહી વિ. આત્મદ્રોહ કરનારું
 આત્મધર્મ પું. આત્માનો ધર્મ—ગુણ-સ્વભાવ
 આત્મનિચ્છા પું. પોતાની વાસનાઓનો
 નિગ્રહ—સંયમ
 આત્મનિમગ્ન વિ. આત્મરત
 આત્મનિમગ્નન ન. આત્મામાં રૂબકી
 મારવી તે
 આત્મનિરીક્ષણ ન. પોતાની ભતનું
 નિરીક્ષણ
 આત્મનિર્ણય પું. પોતે કરવાનો—કરેલો
 નિર્ણય
 આત્મનિવેદન ન. પોતાની ભતને તથા પોતાનું
 બધું ઈશ્વરના ચરણોમાં સમર્પી દેવું તે;
 ભક્તિના નવ પ્રકારોમાંનો એક (૨)
 પોતાની તરફનો ખુલાસો
 આત્મનિવેદી વિ. પોતાની ભત (ઇશ્વરેવને)
 સંપર્ક કરનારું (૨) પોતાનો ખોરાક ભતે
 રાંધી લેવાના નિયમવાળું
 આત્મનિષ્ઠ વિ. આત્મામાં જ નિષ્ઠાવાળું;
 આત્મરત; મુમુક્ષુ
 આત્મનિષ્ઠા સ્ત્રી. આત્મામાં નિષ્ઠા
 આત્મનિષ્ઠા સ્ત્રી. પોતાની ભતને નિંદવી તે
 આત્મનેપદ ન. સંસ્કૃત ધાતુઓના રૂપો
 કરવાના એ પ્રકારોમાંનો એક
 આત્મનેપદી વિ. આત્મનેપદ વિભાગનું
 આત્મપરાજિત વિ. આત્માને ખોઈ ખેડેલો
 આત્મપરીક્ષક વિ. (૨) પું. પોતાની ભતનું
 ખારીકાઈથી પરીક્ષણ કરનાર
 આત્મપરીક્ષણ ન. આત્મપરીક્ષા કરવી તે
 આત્મપરીક્ષા સ્ત્રી. પોતાની ભતની પરીક્ષા
 આત્મપ્રકાશ પું. અંતરના ભાવોને વ્યક્ત
 કરવા તે
 આત્મપ્રતિષ્ઠા સ્ત્રી. સ્વમાન
 આત્મપ્રતીતિ સ્ત્રી. ભતને ખાતરી થવી તે;
 પોતાને ખેડેલો વિશ્વાસ; આત્મવિશ્વાસ
 આત્મપ્રત્યય પું. આત્મવિશ્વાસ
 આત્મપ્રબોધ પું. આત્મજ્ઞાન (૨) આત્મજ્ઞાન

આત્મવિજ્ઞાન વિં આત્મનિષ્ઠ
 આત્મમર્યાદા સ્ત્રીં પોતાની નતનાં વખાણ
 આત્મમિત્રતા સ્ત્રીં
 આત્મપ્રીતિ સ્ત્રીં પોતા વિષેની પ્રીતિ
 આત્મબલ(-જી) નં આત્માનું બળ; મનનું
 કે હૃદયનું બળ
 આત્મશુદ્ધિ સ્ત્રીં પોતાની સ્વતંત્ર સમજણ
 (૨) મતલબગિયાપણું
 આત્મભોધ પું આત્મજ્ઞાન (૨) નતને—
 જીવને ઉપદેશ
 આત્મબંધુ પું પોતીકું—એક લોહીનું સગું
 (મામા, માશી કે ફેઈનો દીકરો)
 આત્મભાન નં પોતાની નતનું ભાન—જ્ઞાન
 આત્મભાવ પું ગર્વ; હુંપદ (૨) પોતાના રક્ષણ
 અને ઉત્તિની ઇચ્છા (૩) આત્મભાવના
 આત્મભાવના સ્ત્રીં પોતાના જેવો જ આત્મા
 બધામાં વસે છે એવી ભાવના
 આત્મભૂ વિં સ્વયંભૂ (૨) પું બ્રહ્મા
 આત્મભૂત વિં જુઓ આત્મજ (૨) અનુકૂલ
 (સેવક)
 આત્મભોગ પું આપભોગ
 આત્મમંથન નં ધણુંધણું કરવા—ન કરવાની
 ઉત્કટ ઇચ્છાઓ એક સાથે ઉદ્ભવવી તે;
 મનોમંથન
 આત્મમંથનકાલ(-જી) પું આત્મમંથનનો
 સમય
 આત્મયોગ પું આત્મા સાથે સંબંધ—જોડાણ
 આત્મરક્ષણ નં આત્મરક્ષા
 આત્મરક્ષા સ્ત્રીં પોતાનું રક્ષણ—સંભાળ
 આત્મરત વિં આત્મામાં જ રમનારું—નિમગ્ન
 આત્મરતિ સ્ત્રીં આત્મામાં પ્રીતિ—આનંદ
 આત્મરામ પું આત્માને રામ—પ્રભુ માનનાર
 યોગી (૨) આત્મામાં જ રમનાર યોગી
 આત્મલક્ષી વિં પોતાને લક્ષીને રચાયેલું;
 સ્વાતુલ્યવરસિક (કાવ્ય)
 આત્મલક્ષ નં દેહલગ્નથી ભિન્ન એવું જે
 આત્માઓ વચ્ચેનું લગ્ન
 આત્મવત વિં પોતાના જેવું
 આત્મવધ પું આપધાત
 આત્મવચક વિં નતને છેતરનાર
 આત્મવચના સ્ત્રીં નતને છેતરવી તે

આત્મવાદ પું આત્માનું અસ્તિત્વ સ્વીકારનારો
 વાદ
 આત્મવાન વિં પોતાની નત ઉપર કાબૂવાળું
 (૨) આત્મદર્શન કયું હોય તેવું (૩)
 ચેતનવાળું; આત્માવાળું
 આત્મવિકાસ પું પોતાની નતનો વિકાસ—
 ઉત્તિ
 આત્મવિચાર પું આત્મા વિષેનો વિચાર;
 આત્મતત્ત્વ વિષે મનન
 આત્મવિડંબના સ્ત્રીં પોતાની વિડંબના
 આત્મવિદ પું આત્માને બોલનાર; બ્રહ્મજ્ઞ
 આત્મવિદ્યા સ્ત્રીં અધ્યાત્મવિદ્યા; બ્રહ્મવિદ્યા
 આત્મવિનાશ પોતાની નતનો વિનાશ
 આત્મવિલોપન નં નાજો પોતે છે જ નહિ
 એમ કરવું—વર્તવું તે
 આત્મવિશ્વાસ પું આત્મશ્રદ્ધા
 આત્મવિસર્જન નં આત્મસમર્પણ; સ્વાર્થ-
 ત્યાગ (૨) નિરભિમાન
 આત્મવૃત્ત નં આત્મવૃત્તાંત
 આત્મવૃત્તાંત પું; નં પોતાનો અહેવાલ;
 આત્મકથા
 આત્મવેગી વિં આત્માના જેવા વેગવાળું;
 (૨) પોતાની મેજે હાલવુંચાલવું
 આત્મવેત્તા પું આત્મવિદ
 આત્મશક્તિ સ્ત્રીં આત્મબળ
 આત્મશિક્ષણ નં પોતાની નતનું શિક્ષણ
 આત્મશુદ્ધિ સ્ત્રીં આત્માની—પોતાની નતની
 શુદ્ધિ
 આત્મશ્રદ્ધા સ્ત્રીં આત્માની—પોતાની શક્તિ
 ઉપરનો વિશ્વાસ
 આત્મસ્લાધા અં આપવખાણ
 આત્મસમ વિં આત્મતુલ્ય
 આત્મસમર્પણ નં જુઓ આત્મનિવેદન
 આત્મસંકેચી વિં સંકેચશીલ
 આત્મસંતુષ્ટ વિં આત્મા અથવા પોતામાં
 સંતુષ્ટ રહેનારું (૨) ખીનના અભિપ્રાયની
 પરવા ન કરનારું
 આત્મસંતોષ પું આત્માનો—પોતાનો સંતોષ
 આત્મસંયમ પું પોતાના ઉપર—મન—ઈદ્રિયો
 ઉપર સંયમ હોવો તે; નતનો નિમગ્ન

આત્મસંયમન નં પોતાની જાતનો નિગ્રહ કરવો તે

આત્મસંરક્ષણ નં આત્મરક્ષા

આત્મસંવૃત્ત વિં આત્માનો નિગ્રહ કરનારું

આત્મસંસ્કાર પું આત્માની સંસ્કારિતા

આત્મસંસ્થ વિં આત્મનિષ્ઠ

આત્મસાક્ષાત્કાર પું આત્માનો સાક્ષાત્કાર
—જ્ઞાન થવું તે

આત્મસાત્ અં તદન પોતાના જેવું-પોતાનું હોય એમ

આત્મસાધન નં આત્માનો સાક્ષાત્કાર કરવાનું સાધન; મોક્ષનું સાધન-કર્મ, ઉપાસના, જ્ઞાન ઇત્યાદિમાંનું કોઈ પણ (૨) પુણ્યજ્ઞાન

આત્મસિદ્ધિ સ્ત્રીં આત્મસાક્ષાત્કાર; મોક્ષ

આત્મસુખ નં આત્મામાંથી ઉદ્ભવતું સુખ

આત્મસ્તુતિ સ્ત્રીં આપવખાણ

આત્મસ્થ વિં આત્મસ્થ

આત્મહત્યા સ્ત્રીં આપધાત

આત્મહત્યારું વિં આપધાત કરનારું

આત્મહિત નં આત્માનું-પોતાનું હિત

આત્મા પું જીવ; જીવનતત્ત્વ (૨) વ્યષ્ટિ જીવ; જીવાત્મા (૩) તત્ત્વ-સારભૂત તત્ત્વ (૪) પરમાત્મતત્ત્વ (૫) મૂળ સ્વભાવ; પ્રકૃતિ (૬) અંતઃકરણ (૭) પોતાની જાત

આત્માદેશ પું આત્માનો આદેશ; અંતરમાં વસી રહેલી સદસદ્વિવેકબુદ્ધિની આજ્ઞા

આત્માધીન વિં આત્માનેજ અધીન; સ્વતંત્ર

આત્માનંદ પું આત્મામાંથી પ્રાપ્ત થતો આનંદ; આત્મજ્ઞાન કે સાક્ષાત્કારને પરિણામે મળતું સુખ

આત્માનાત્મવિચાર પું આત્મા અને તેથી ભિન્ન વસ્તુ વિષેનો વિચાર; આ આત્મા અને આ બધું તેથી જુદું એ પ્રકારનો વિચાર-મનન

આત્માનાત્મવિવેક પું આત્મા અને તેથી ઇતર (જડ) પદાર્થોનો વિવેક; જડ અને ચેતન વચ્ચેના ભેદની ચક્રાર્થ સમજણ

આત્માનુભવ પું આત્મસાક્ષાત્કાર

આત્માનુભૂતિ સ્ત્રીં આત્માનુભવ

આત્માનુરૂપ વિં પોતાને યોગ્ય

આત્માભિમાન નં હુંપદ (૨) સ્વમાન
આત્માભિમુખ વિં આત્મા તરફ વળેલું; અંતર્મુખ

આત્મારામ વિં આત્મા એ જ જેને આનંદનું સ્થાન કે સાધન છે તેનું (૨) પું સાક્ષાત્કાર માટે પ્રયત્ન કરતો યોગી (૩) જીવન્મુક્ત યોગી (૪) આત્મા; પરમાત્મા

આત્માર્પણ નં સ્વાર્પણ; સ્વાર્થત્યાગ

આત્મિક વિં જીવો આત્મીય

આત્મીય વિં આત્માનું; (૨) પોતાનું; અંગત (૩) સગું

આત્મોત્કર્ષ પું આત્માની-પોતાની ઉન્નતિ

આત્મોત્થિત* વિં

આત્મોદય પું આત્મોન્નતિ

આત્મોદભવ વિં (૨) પું જીવો આત્મજ

આત્મોદભવા સ્ત્રીં પુત્રી (૨) બુદ્ધિ

આત્મોદ્રેક* પું

આત્મોન્નતિ સ્ત્રીં આત્માની ઉન્નતિ (૨) પોતાની ઉન્નતિ

આત્મોપજીવી વિં સ્વામ્યથી

આત્મોપમ વિં પોતાના જેવું

આત્મોપમ્ય નં બધાને પોતાના જેવા ગણવા તે

આત્યંતિક વિં અનંત; શાશ્વત (૨) ખૂબ (૩) સર્વશ્રેષ્ઠ

આત્યંતિકી વિં સ્ત્રીં આત્યંતિક એવી

આત્રેયી સ્ત્રીં (સં) આત્રિ ઋષિની પત્ની; અનસૂયા

આથ(-થા) સ્ત્રીં પૂંજ; થાપણ

આથડ સ્ત્રીં રખડપટ્ટી; અથડામણ

આથડવું અં કિં રખડવું; ભટકવું

આથડિયાં નં બં વં ફાંફાં (૨) ગોથાં; લથડિયાં

આથણું નં અથાણું (૨) આથવાની ક્રિયા —રીત

આથમણું વિં પશ્ચિમ દિશા તરફનું

આથમવું અં કિં અસ્ત પામવું; ન દેખાવું તે (૨) પડતી દશામાં આવવું

આથર પું ધાસનો થર (૨) પછેડી; પાથરણું; મોઢ (૩) ગધેડા ઉપર નાખવાની ડળી

આથરણું નં ચાદર; ઓછાડ (૨) પથારી બિસ્તરો

આધારવું સં કિં પાથરવું (૨) મંજ કરવી
(૩) આચ્છાદન કરવું; ઢાંકવું
આધારવું વિં અથર્વવેદને લગતું (૨) પું
અથર્વવેદ ભણનાર કે ભણનાર બ્રાહ્મણ
(૩) અથર્વવેદ
આધારવું પું આથર્વવેદ ભણનારે બ્રાહ્મણ
આધારવું સં કિં મીઠું મસાલો થડે તેમ કરવું
(૨) ખમીર ચડાવવું
આધારિક વિં નાણું સંબંધી
આધાર સ્ત્રીં આથ; પૂંજ
આધારીપોથી સ્ત્રીં માલમિલકત; પૂંજ
આધાર પું અથારું તે; ખમીર ચડવું તે (૨)
આથવા માટે નાખેલી વસ્તુ
આદ વિં આદ્ય
આદત સ્ત્રીં ટેવ; મહાવરો
આદમ પું આદિ પુરુષ; સૃષ્ટિમાં સૌથી પ્રથમ
ઉત્પન્ન થયેલો પુરુષ (૨) માણસ
આદમખોર વિં માણસ ખાનારું
આદમજાત સ્ત્રીં માણસજાત
આદમજનો ડોરડો પું એક રમત
આદમિયત સ્ત્રીં માણસાઈ; સુન્નતા
આદમી પું માણસ; પુરુષ
આદર પું સન્માન
આદરણી સ્ત્રીં વેવિશાળ થયા પછી કન્યાને
વરપક્ષ તરફથી લૂગડાં ધરેલાં ઇત્યાદિની
૭૨ ભેટ આપવામાં આવે છે તે; વસંત
આદરણીય વિં આદર આપવા યોગ્ય
આદરણુદિ સ્ત્રીં માનણુદિ; પૂજ્યભાવ
આદરભાવ પું માનની લાગણી
આદરમાન નં આદરસત્કાર
આદરવાત સ્ત્રીં આદરયુક્ત વાત; આદર
ઉપભવનારી વાત
આદરવું સં કિં આરંભવું; શરૂ કરવું (૨)
સ્વીકારવું; સત્કારવું (૩) સંવનન કરવું
આદરસત્કાર પું આદર અને સત્કાર
આદર્શ પું દર્પણ; આરસો (૨) નમૂનો
(૩) ધ્યેય; લક્ષ્ય (૪) વિં નમૂનેદાર;
ધ્યેયરૂપ
આદર્શદર્શન નં આદર્શનું જ દર્શન કર્યા
કરવું તે; 'આઈડિયેલિઝમ'

આદર્શદર્શી વિં આદર્શ — ધ્યેયને જોનારું
આદર્શભૂત વિં ધરો લેવા જેવું; નમૂનેદાર
આદર્શવાદ પું આદર્શનું જ કલામાં આ-
લેખન કરવું એવો વાદ; 'આઈડિયેલિઝમ'
આદર્શવાદી વિં (૨) પું આદર્શવાદમાં
માનનાર
આદ(-ઇ)વેર પું મૂળનું—જૂનું વેર (૨)
હારવેર; પાકી દુસ્તનાવટ
આદાન નં સ્વીકાર (૨) પકડવું તે (૩)
[રિગનું] નિદાન
આદાનમદાન નં લેણદેણ; આપલે
આદાપાક પું આદુનો પાક (૨) માર
આદાખ પું અદખ; સલામ; વિવેક
આદામૂળી સ્ત્રીં આદુનું કમળું મૂળ
આદાય પું સ્વીકાર (૨) નફો; લાભ (૩)
લેખન; આવક
આદારીશી સ્ત્રીં જેમાં અરધું—એક બાજુનું
માથું હોય એ રોગ
આદિ વિં પહેલું; પ્રારંભનું (૨) મુખ્ય;
પ્રધાન (૩) પું પ્રારંભ; શરૂઆત (૪)
મૂળ કારણ (૫) [ગ.] પહેલું પદ (૬) અં
વગેરે (નામને છેડે)
આદિઅંત પું શરૂઆત અને છેડો
આદિક વિં વગેરે; ઇત્યાદિ (નામને છેડે)
આદિકર્તા(-તા) પું (સં.) બ્રહ્મા
આદિકવિ પું સૌથી પહેલો કવિ (૨) [સં.]
બ્રહ્મા (૩) વાલ્મીકિ
આદિકારણ નં મૂળ કારણ (૨) વિશ્વનું—
સૃષ્ટિનું મૂળ કારણ; સૃષ્ટિનું બીજ
આદિકાલ(-ળ) પું આરંભકાલ (૨) સૃષ્ટિની
શરૂઆતનો કાળ
આદિકાવ્ય નં સૌથી પહેલું રચાયેલું કાવ્ય
(૨) (સં.) રામાયણ (સંસ્કૃતમાં)
આદિકાળ પું જુઓ આદિકાલ
આદિકથ પું પહેલો મૂળ—અંથ (૨) શીખ
લોકોનું ધર્મપુસ્તક; અંથસાહેબ
આદિલક પું મૂળ એકમ; 'યુનિટ'
આદિજિન પું (સં.) ઋષભદેવ; આદિનાથ
આદિતાલ પું ગાવામાં સૂરને બળ આપવા
માટેનો પહેલો તાલ

આદિત્ય પું. સૂર્ય; રવિ (૨) અદિતિના બારે
 પુત્રોમાંનો કોઈ પણ (૩) બારની સંજ્ઞા
આદિત્યવાર પું. આતવાર; રવિવાર
આદિદેવ પું. દેવાધિદેવ; પરમાત્મા
આદિદૈત્ય પું. (સં.) હિરણ્યકશિપુ
આદિનાથ પું. (સં.) પહેલા નૈન તીર્થંકર
આદિનારાયણ પું. (સં.) વિષ્ણુ
આદિપદ નં. પ્રથમ પદ (ગ.)
આદિપર્વ નં. પહેલો ભાગ (૨) મહાભારતના
 પ્રથમ ખંડનું નામ
આદિપુરુષ પું. મૂળ પુરુષ (૨) વિષ્ણુ; બ્રહ્મા;
 સર્જનહાર
આદિમ વિં. પ્રારંભનું; મૂળ; અસલનું
આદિમાતા(-યા) સ્ત્રીં. પ્રકૃતિ (૨) દેવી;
 પાર્વતી
આદિમૂળ નં. મૂળ પાથો; આદિકારણ
આદિયોગક પું. મૂળ યોગક (૨) (સં.) બ્રહ્મા;
 વિષ્ણુ; નારાયણ
આદિરસ પું. પ્રથમ અર્થાત્ શુગારરસ
આદિવર્ણ પું. બ્રાહ્મણવર્ણ
આદિશક્તિ સ્ત્રીં. પ્રકૃતિ (૨) દુર્ગા
આદિશરીર નં. કારણશરીર (૨) સૂક્ષ્મ શરીર
 (૩) અજ્ઞાન
આદિષ્ટ વિં. આદેશ પામેલું (૨) જેને માટે
 હુકમ અપાયો હોય એવું
આદીશ્વર પું. (સં.) જૈનોના પ્રથમ તીર્થંકર
આદુ નં. એક કંદ, જે સુકાવાથી સૂંઠ બને છે
આદેશ પું. આજ્ઞા (૨) ઉપદેશ (૩) [વ્યા.]
 ફેરફાર; એકને બદલે બીજો વર્ણ આવે તે
 (૪) [ગ.] ઉત્થાપન; 'સબ્સ્ટિટ્યૂશન'
આદેશમંત્ર પું. ઉત્થાપનમંત્ર; 'પ્રિન્સિપલ
 આફ સબ્સ્ટિટ્યૂશન' (ગ.)
આદોકંઠમી વિં. (કા.) અસલનું; જૂના કાળનું
આદ્ય વિં. પ્રથમનું; પ્રારંભનું; મૂળ
આદ્યકવિ પું. આદિકવિ
આદ્યગુરુ પું. આદ્યગુરુ—ઈશ્વર
આદ્યદ્રષ્ટા પું. આદ્ય+દ્રષ્ટા
આદ્યપક્ષ પું. આદ્ય+પક્ષ
આદ્યભૂમિ સ્ત્રીં. મૂળ ભૂમિ
આદ્યવેર નં. જુઓ આદ્યવેર
આદ્યશક્તિ સ્ત્રીં. મૂળ શક્તિ—અંબાબવાની;
 દુર્ગા

આદ્યસૂચક વિં. સૌથી પ્રથમ સૂચવનાર
આદ્યસ્થાન નં. સૌથી પહેલાંનું—મૂળ સ્થાન
આદ્યંક પું. ત્રિરાશિનું પહેલું પદ (ગ.)
આદ્યંત અં. આદિથી તે અંત સુધી
આદ્યોદાત્ત વિં. જેનો આદિ સ્વર ઉદાત્ત હોય એવું
આદ્ય વિં. અડધું
આદ્ય(૦૨)ણ નં. અનાજને બાંધવા માટે
 બેકળવા મૂકેલું પાણી
આધરકણ નં. અધરકણ; મેળવણ
આધરકર્તું સં. કિં. અધરકર્તું
આધરણ નં. આધાણ
આધાન નં. મૂકવું તે (૨) ધારણ કરવું તે
 (૩) ગર્ભધારણ; ગર્ભ (૪) અગ્નિહોત્રીનું
 પ્રાથમિક કર્મ
આધાપલીત(-વું) વિં. અડધું ગાંડું; દાધારંગું
આધાર પું. ટેકો; અવલંબન (૨) આશ્રય;
 મદદ (૩) પુરાવો; સાબિતી (૫) [વ્યા.]
 અધિકરણ; સાતમી વિભક્તિનો અર્થ
આધારઅર્થ પું. આધારરૂપ—પ્રમાણભૂત અર્થ
આધારપાત્ર વિં. આધારરાખવા યોગ્ય (૨) નં.*
આધારભૂત વિં. આધાર બનેલું (૨) પ્રમાણભૂત
આધારસ્તંભ પું. આધારરૂપ સ્તંભ—થાંભલો
આધારાધેયભાવ પું. આશ્રયાશ્રયીભાવ
આધિ પું. માનસિક પીડા
આધિક પું. ભૂત-પ્રેત કાઠનાર; ભૂલો
આધિકારિક વિં. અધિકાર કે સત્તાને લગતું
 (૨) અધિકારીને લગતું; સર્વોપરી (૩)
 પું.*
આધિક્ય નં. અધિકતા; વધારેપણું (૨)
 પુષ્કળતા (૩) સર્વોપરી સત્તા
આધિક્યચિહ્ન નં. (ગ.) અધિકતા, ના કરતાં
 મોટું એવો અર્થ સૂચવતું > આવું ચિહ્ન
આધિદૈવિક વિં. ઇંદ્રિયોના અધિદેવોને
 લગતું (૨) ઇંદ્રિયો થકી થયેલું (૩) ભૂત-
 પ્રેતાદિથી બેખરેલું (દુઃખ) (૪) દૈવકૃત
 (સુખદુઃખ)
આધિપત્ય નં. અધિપતિપણું; ઉપરીપણું;
 સત્તા
આધિભૌતિક વિં. પ્રાણીઓને લગતું (૨)
 પચમહાભૂતો સંબંધીનું (૩) શારીરિક
 (પીડા)

આધિશત્ય નં સંપૂર્ણ સ્વામિત્વ
 આધીન વિં અધીન; વશ
 આધીનતા સ્ત્રીં
 આધીનપણું નં
 આધુનિક વિં હાલનાં; અર્વાચીન
 આધુનિકતા સ્ત્રીં
 આધેડ વિં અડધી હમર થઈ વા થવા
 આવી હોય એવું; પ્રોટ વચનું
 આધિય વિં અધિકરણમાં રહેનારું
 આધ્યાત્મિક વિં આત્મા સંબંધી; આત્મ-
 તત્ત્વવિષયક (૨) ધાર્મિક (૩) માનસિક
 (દુઃખ)
 આન વિં + અન્ય
 આનક પું નગારું; મૃદંગ
 આનતિ સ્ત્રીં નમવું તે (૨) નમસ્કાર (૩)
 માન; પૂજ્યભાવ
 આનતિપ્રદેશ* પું
 આનન નં મુખ; મોં (૨) ચહેરા
 આનમાન વિં + ન માની શકાય એવું;
 ખોટું
 આનય નં આણવું તે (૨) ઉપનયનસંસ્કાર
 આનયન નં આનય
 આનર્ત(-ર્ત) પું (સં.) કાઠિયાવાડનું પ્રાચીન
 નામ
 આનર્ત્ય નં અનંતતા (૨) શાશ્વતતા (૩)
 સ્વર્ગ; પરલોકનું મુખ
 આનંદ પું હર્ષ; પ્રસન્નતા
 આનંદક વિં આનંદકારી
 આનંદકંદ પું આનંદનું મૂળ (૨) બ્રહ્મ;
 પરમાત્મા
 આનંદકારી વિં આનંદ કરાવનારું
 આનંદગિરિ પું (સં.) શંકરાચાર્યનાં ભાષ્યાં
 ઉપર ટીકા લખનાર એક વિક્ષાન
 આનંદધન વિં આનંદથી ભરપૂર (૨) પું
 બ્રહ્મ; પરમાત્મા (૩) જૈનધર્મનો એક સંત
 આનંદચિંતા* સ્ત્રીં
 આનંદદોરે પું અનંતદોરે
 આનંદપર્યવસાથી વિં જેને અતિ આનંદ
 હોય એવું; આનંદમાં પરિણમે એવું
 આનંદપૂર્ણ વિં આનંદથી ભરેલું
 આનંદભેરવી સ્ત્રીં એક રાગિણી

આનંદભેરવ વિં એકી સાથે આનંદ અને ભવ
 પમાડનારું (૨) પું (સં.) શંકર; મહાદેવ
 આનંદમય વિં આનંદથી ભરેલું
 આનંદમયદેશ(-ય) પું અન્ન, પ્રાણ, મન,
 વિજ્ઞાન અને આનંદ એ પંચકોશોમાંનો એક
 આનંદમીમાંસા સ્ત્રીં કલાના ઉપભોજી થતા
 આનંદ વિષે વિચાર કરનારું શાસ્ત્ર;
 'એસ્થેટિક્સ'
 આનંદમૂર્તિ(-ર્તિ) વિં આનંદરૂપ (૨)
 સ્ત્રીં બહુ આનંદી માણસ
 આનંદભરિ(-રી) સ્ત્રીં આનંદનો તરંગ
 (૨) (સં.) શંકરાચાર્યકૃત એક સ્તોત્ર
 આનંદવર્ષી વિં આનંદ વરસાવનારું
 આનંદવું અં કિં આનંદ કરવો; ખુશ થવું
 આનંદવૃત્તિ સ્ત્રીં આનંદી રહેવાનું વલણ;
 એવો સ્વભાવ
 આનંદસમાધિ સ્ત્રીં આનંદપૂર્ણ સમાધિ
 (૨) આનંદથી થયેલી સમાધિ
 આનંદા સ્ત્રીં ભાગ
 આનંદાશ્રુ નં આનંદનાં આંસુ
 આનંદિત વિં ખુશ
 આનંદી વિં ખુશગિનત્વ; મોજ
 આનાકાની સ્ત્રીં હા ના કરવી તે
 આનાવારી સ્ત્રીં કેટલી આની પાક પાક્યો
 તેનો અડસટો કાઢવો તે; ઉત્પન્નનો
 અડસટો
 આનિયું નં કોટમાં નાંખવાનું પુતળિયું
 આની સ્ત્રીં ચાર પૈસાની દાનિયાના સોળમા
 ભાગની કિંમતનું નાણું (૨) [લા.] સોળમા
 ભાગ
 આનુપૂર્વી સ્ત્રીં અનુક્રમ (૨) નિયમ પ્રમાણે
 દોરેલું અનુમાન [ન્યા.]
 આનુમાનિક વિં અનુમાનને લગતું (૨)
 તર્કસિદ્ધ
 આનુવંશિક વિં વંશપરંપરાથી આવ્યું આવતું
 આનુવંશિકતા સ્ત્રીં
 આનુવંશિક વિં અમુકના સંબંધવાળું;
 સહવર્તી (૨) ગૌણ
 આનો પું ચાર પૈસાની કિંમતનું નાણું
 આત્મીક્ષી સ્ત્રીં તર્ક—ન્યાયશાસ્ત્ર (૨)
 આત્મવિદ્યા

આપ નં પાણી (૨) પોતાપણું; અહંતા (૩)
સં તમે (માનાથે) (૪) પોતે; ખુદ
આપઅખત્યાર વિં પોતાની મરજ પ્રમાણે
ચાલનારું; આપખુદ

આપઅખત્યારી સ્ત્રીં આપખુદી
આપઆપણું વિં પોતીકું
આપકમાઈ સ્ત્રીં જાતે કરેલી કમાણી
આપકમીં વિં પોતાના જ પુરુષાર્થ પર
આધાર રાખનારું

આપખુદ વિં સર્વ સત્તા સ્વાધીન રાખી-ગાળી
વર્તનારું

આપખુદી સ્ત્રીં આપખુદ વર્તન
આપખુરી સ્ત્રીં પોતાની મરજ
આપગા સ્ત્રીં નદી
આપઘાત પું પોતાની જાતને પોતાની મેળે
મારી નાખતી તે; આત્મહત્યા

આપઘાતિયું વિં આપઘાત કરનારું
આપજહું વિં (કા.) આપખળે ટકી રહેવું;
સ્વાશ્રયી

આપટો પું એક ઝાડ
આપડાહું વિં પોતાને બહુ ડાહ્યું માનનારું
(૨) દોઢડાહું

આપણુ પું બજાર; ચૌદું
આપણુ(-ણે) સં હું અને તમે (૨) [વ્યંગમાં]
હું (૩) તમે; આપ. ઉદા. “આપણે
કારમાર કરે ત્યારે સરત રાખજો”
(સરસ્વતીચંદ્ર)

આપત સ્ત્રીં જુઓ આપત્તિ (૨) આપપત
આપતકાળ પું આપત્તિનો સમય
આપત્તિ સ્ત્રીં આપ્ત; સંકટ (૨) દુઃખ;
મુશ્કેલી

આપત્ય નં + અપત્ય
આપદ(-દા) સ્ત્રીં જુઓ આપત્તિ
આપદદિ સ્ત્રીં સ્વાર્થદદિ
આપદ્ધર્મ પું આપત્તિના સમયનો ધર્મ;
મુશ્કેલીની વેળાએ નક્કરકે જે કરવાની
ધર્મશાસ્ત્રે રજા આપી હોય તેવું કામ

આપજ વિં પ્રાપ્ત; મળેલું (૨) આપત્તિમાં
આવી પડેલું

આપન્યા સ્ત્રીં આપત્તિનું—દુઃખનું જ્ઞાન (૨)
સંતોષ; ચિત્તનું સમાધાન

આપખળ નં પોતાનું બળ
આપખુદિ સ્ત્રીં પોતાની બુદ્ધિ (૨) સ્વાર્થ-
બુદ્ધિ

આપભોગ પું સ્વાર્થભોગ
આપમતલબિયું વિં સ્વાર્થી
આપમતલબી વિં આપમતલબિયું
આપમતિયું વિં પોતાની જ મતિ અનુસાર
ચાલનારું (૨) દુરાચારી; જઠ્ઠી

આપમતીહું વિં જુઓ આપમતિયું
આપમુખત્યાર વિં પોતાની મરજ પ્રમાણે
કરવાની સત્તાવાળું

આપમુખત્યારી સ્ત્રીં પોતાની મરજ પ્રમાણે
કરવાનો અધિકાર-સત્તા

આપરખું વિં (કા.) પોતાનું જ સાચવી બેસી
રહે એવું; સ્વાર્થી

આપલે સ્ત્રીં આપલું અને લેવું તે; લેવડદેવડ
આપવખાણુ નં જાતનાં વખાણુ; આપવડાઈ
આપવડાઈ સ્ત્રીં પોતાની વડાઈ—મોટાઈ
દેખાડવી તે; આત્મશ્રદ્ધા

આપવીતી સ્ત્રીં પોતાને વીતેલું તે; પોતાને
પડેલાં દુઃખ અને થયેલો અનુભવ

આપવું સં કિં અપવું; દેવું (૨) સોંપવું;
હવાલે કરવું

આપસઆપસમાં અં પોતપોતામાં; માંહો-
માંહે

આપસમાં અં આપસઆપસમાં
આપસ્વાર્થ પું પોતાનો સ્વાર્થ; એકલપેટાપણું
આપસ્વાર્થી વિં આપમતલબી
આપહત્યારું વિં આત્મઘાતી

આપા અં આ બાજુ; આ તરફ
આપાતતઃ અં નજર પડતાં જ; એકદમ
આપાપર નં મારા તારાના લેદની સમજ
આપીત વિં પીળાશ પડતું (૨) થોડું પીધેલું
—ચાખેલું (૩) સ્ત્રીં સોનામખખી-માણિક
ધાતુ

આપુ નં + પોતાપણું (૨) સં જુઓ આપ
આપુશાહ પું શાહુકાર; પોતાનું દેવું ભરી
આપે એવો ગૃહસ્થ

આપૂષ નં જસત
આપૂચ્છા સ્ત્રીં વાતચીત; ખબરઅંતર પૂછવી
તે (૨) પડપૂછ (૩) જિજ્ઞાસા

આપો પું. આપ; પિતા (ભરવાડોમાં)
આપોઆપ અ. ખુદ; જાતે; પંડે (૨)
 પોતાની મેળે; સહજ; સ્વાભાવિક રીતે
આપોપું નં. પોતાપણું (૨) ટક (૩) અ.
 એની મેળે; આપોઆપ
આપોશાન નં. જમતાં પહેલાં અને પછી
 ખાલખાનો મંત્ર (૨) અપૂર્ણ
આસ વિ. નજીકના સંબંધવાળું; સગું
 (૨) વિશ્વાસપાત્ર (સમાચાર ઇત્યાદિ) (૩)
 વિશ્વાસુ (માણસ) (૪) પ્રાપ્તિ; મેળવેલું (૫)
 પું. પોતે જે વસ્તુ વિશે કહેતો હોય તે
 વસ્તુ જાતે જોઈ હોય—જાણી હોય એવો
 માણસ
આસજન પું. નં. સગું; સ્નેહી (૨)
 વિશ્વાસુ માણસ; અંગત માણસ
આસજર્મ પું. આસજર્મનો સમૂહ (૨) પોતાના
 વિશ્વાસુઓનું મંડળ
આસવાક્ય નં. આપનું વાક્ય; વિશ્વાસ
 મૂકવાયોગ્ય વાક્ય
આસિ સ્ત્રી. પ્રાપ્તિ; લાભ (૨) સંબંધ
આફણિયે અ. પોતાની મેળે (૨) એકાએક
આફણી સ્ત્રી. આપત્તિ (૨) ફેણ
આફત સ્ત્રી. જુઓ આપત્તિ
આફતાબ પું. સૂર્ય
આફતાબગીરી સ્ત્રી. છત્રી; આબહાગીરી
આફરકવું અ. કિં આફરવું
આફરકું અ. જુઓ આફણિયે
આફરવું અ. કિં આફરો ચડવો
આફરીન વિ. કુરબાન; ફિદા (૨) અ. ધન્ય;
 શાબાશ (૩) સ્ત્રી. શાબાશી
આફરો પું. પેટ ચડવું તે (૨) ધણું ખાવાથી
 થતી અકળામણ
આફલાતૂન વિ. સર્વોત્તમ; સુંદર
આફળવું અ. કિં ટિચાવું; પછડાવું (૨)
 અફળ જવું
આફડું(-રું) અ. જુઓ આફણિયે
આફસ સ્ત્રી. એક જાતની કેરી (૨) કેરીની
 એક જાત
આફોડું અ. જુઓ આફણિયે
આફિકન વિ. આફ્રિકાનું (૨) પું. આફ્રિકાનો
 વતની

આફિકા પું. નં. (સં.) પૃથ્વીના પાંચ
 ખંડોમાંનો એક; હાલસીઓનો દેશ
આફિદી વિ. હિંદની સરહદ ઉપર એ
 નામની એક ટાળીનું (૨) પું. એ ટાળીનો
 એક માણસ
આખ નં. પાણી; જળ (૨) તેજ; ગૂર (૩)
 પાણી; ધાર
આખકૂળક પું. ગિલ્લીદંડાની રમતનો એક
 દાવ
આખકારી સ્ત્રી. દારૂ ગળવાનું કામ (૨)
 દારૂ વગેરે કેફી ચીજો પર લેવાતો કર (૩)
 વિ. એને લગતું
આખખોરી સ્ત્રી. ટાયલી; લોટી
આખખોરો સ્ત્રી. લોટો
આખદરેલ નં. વંદૂ
આખદાગીરી સ્ત્રી. મોટું અને સુંદર છત્ર
આખદાર વિ. પાણીદાર
આખદારખાનું નં. પાણિયાનું
આખદ વિ. ખાંધેલું; જકડાયેલું (૨) સમગ્ર
આખર સ્ત્રી. પ્રતિષ્ઠા; કીર્તિ; શાખ
આખરદાર વિ. આખરવાળું
આખ(-બુ)વો પું. એક વેલો
આખા પું. પિતા (૨) દાદો
આખાદ વિ. વસતીવાળું (૨) ભરપૂર; સમૃદ્ધ
 (૩) ખેડાયેલું; ફળદ્રુપ (જમીન) (૪)
 સલામત; સુખી (૫) ભારે; સરસ; ઉત્તમ
 (૬) અચૂક (૭) અ. ચૂક્યા વિના;
 અચૂક
આખાદાની સ્ત્રી. આખાદી
આખાદી સ્ત્રી. આખાદ—સમૃદ્ધ હોવું તે
આખાન પું. પારસી વર્ણનો આઠમો મહિનો
આખાલટૂક અ. ખાળકથી માંડીને વૃદ્ધ
 પર્યંત
આખિ(-એ)દ વિ. ધાર્મિક; પવિત્ર; પ્રાર્થના
 કરનારું
આખેહયાત નં. અમૃત
આખેહૂબ વિ. તાદરશ; અસલના જેવું
આખોહવા સ્ત્રી. હવાપાણી
આખિદક વિ. વાર્ષિક
આલ નં. આકાશ (૨) વાદળ

આભડછેટ સ્ત્રી. અભડાવું તે (૨) અમુકના
સ્પર્શથી અભડાઈ જવાય તેવી માન્યતા
(૩) રજસાવ; અટકાવ (૪) પ્રસવ સમયે
ઝોર, હોહી ઇત્યાદિ નીકળે છે તે

આભડવું અ. કિં. અભડાવું
આભડાવું વિ. આકાશને ફાટી નાંખે એવું
આભરણ ન. અલંકાર; આભૂષણ; શણગાર
આભણું ન. આકાશ; આભ (૨) દર્પણ
આભા સ્ત્રી. તેજ; દીપ્તિ (૨) કાન્તિ; શોભા
આભાર પું. ઉપકાર; અહેશાન
આભારદર્શક વિ. આભાર દર્શાવવું
આભારદર્શન ન. આભાર માનવો તે
આભારસૂચક વિ. આભાર સૂચવવું
આભારી વિ. આભારયુક્ત
આભાલાડું પું. મોટો નફો—ફાયદો (કદપી
લીધેલો) (૨) મોટી વાત; આશા (કદપી
લીધેલી) (૩) ચાંદો ચૂંટવો તે; અશક્ય
આશા

આભાસ પું. સાદૃશ્ય; જે વસ્તુ વચ્ચે સરખા-
પણાનો દેખાવ (૨) ભ્રમ; ખોટો દેખાવ
(૩) ઝાંખો પ્રકાશ (૪) [પ્ર.] ભ્રામક હેતુ;
હેત્વાભાસ

આભાસી વિ. દેખાવું; પ્રકાશવું (૨) ખોટું
દેખાવું (૩) સરખું દેખાવું
આભિચારક વિ. અભિચારને લગતું
આભિજાત્ય ન. કુલીનતા; ખાનદાની (૨)
ઐશ્વર્ય; સૌંદર્ય

આભીર પું. આહીર; ગોવાળિયો; ભરવાડ (૨)
એક છંદ

આભીરી સ્ત્રી. આભીરની સ્ત્રી

આભુ' વિ. ચકિત; દિગ્ધ

આભૂષણ ન. ધરણું

આભૃત્ય પું. + ટેકો; આશરો; નિર્વાહનું સાધન
(૨) ધનિક; રોઠ

આભોક પું. વાળી લેવું—સમેટી લેવું તે (૨)
ધ્રુપદનો ત્રીજો—છેલ્લો ભાગ (૩) કબજો;
ભોગવટો

આભોગ પું. ઉપભોગ; ભોગવવું તે (૨)
ઘેરાવો; વિસ્તાર (૩) ધ્રુપદમાંના ત્રણ
ભાગમાંના ત્રીજો (૪) સાપની ફેણ (૫)
સાપ

આભ્યંતર-રિક) વિ. અંદરનું; માંહેલું (૨)
ખાનગી; અંતરનું

આભ્યાસિક વિ. અભ્યાસ—મહાવરામાંથી
પરિણમવું (૨) અભ્યાસ કરવું

આભ્યાસિકી વિ. સ્ત્રી. આભ્યાસિક એવી
આમ પું. કાચો મળ; જળસ (૨) મરડો (૩)
સ્ત્રી. કેરી (૪) વિ. સામાન્ય; ખાસ નહિ
તેવું (૫) અ. આ પ્રમણે (૬) અહીં;
આ તરફ

આમચું ન. આગોળિયું (૨) કોકમ (૩)
કોઈ ખણ ખાટાં ફળનું સૂકવેલું છોડું

આમચૂર ન. કેરીનો છંદો; એનું અજાણું

આમટ વિ. ખાટું

આમટી સ્ત્રી. આમલીના પાણીની કદી (૨)
ખાટી દાળ (દમણી લોકોની)

આમણુ સ્ત્રી. પેદામાંનું આંતરડું (૨) પેડાનો
એક ભાગ

આમણુદૂમણું વિ. આભારથી દબાયેલું (૨)
હતારા

આમણુ(-બ,-બ)સારો અ'ધક' પું. એક
નતનો અ'ધક

આમતેમ અ. અન્યવસ્થિત રીતે; મમે તેમ
(૨) અહીંતહીં

આમદ સ્ત્રી. આવક (૨) પેદારા; ભિખ

આમદ(-દા)ની સ્ત્રી. બુઝો આમદ

આમલસામન અ. સામસામે; માંહોમાંહે;
પરસ્પર

આમન્યા સ્ત્રી. આજ્ઞાપાલન (૨) મર્યાદા;
સહ્યતા

આમખળ સ્ત્રી. સાધારણ લોકો (અમીર
ઉમરાવ નહિ)

આમય પું. રોગ

આમરણુ(-ચુંદ) અ. નિર્દગીપર્યત (૨)
વિ. મરણપર્યત રહેનારું

આમરસ પું. કેરીનો રસ (૨) પેટનો કાચો
મળ

આમરસિયું વિ. કેરીના રસ જેવા રંગનું

આમરસી વિ. આમરસિયું

આમણ(-બ)સારો અ'ધક' પું. આમણસારો
અ'ધક

આમલી સ્ત્રી. એ નામનું ઝાડ (૨) તેનું ફળ
આમલીપીપળી સ્ત્રી. એક રમત

આમર્યા પું સાધારણ લોકોનો વર્ગ-સમૂહ
આમવાત(-યુ) પું આમને લીધે થતો
સંધિવા
આમસભા સ્ત્રી આમવર્ગના લોકોની સભા
(૨) આમવર્ગના પ્રતિનિધિઓની સભા
આમસરા સ્ત્રી ધર્મશાળા (૨) મહોદ્વા
વચ્ચેની છટી સાર્વજનિક જગ્યા
આમળ સ્ત્રી; નં આંતરડાનો છેક નીચલો
ભાગ (૨) જનનનાળ
આમળવું સં કિં વળ દેવો; મચડવું
આમલસારો ગંધક પું આમલસારો ગંધક
આમળું નં એક ફળ
આમળો પું વળ (૨) ટેક; અભિમાન (૩)
દેવ; ખાર
આમંત્રણ નં બોલાવવું તે; નોતરું
આમંત્રણપત્રિકા સ્ત્રી આમંત્રણ આપવા
માટે મોકલેલી પત્રિકા-કાગળ
આમંત્રવું સં કિં બોલાવવું; નોતરવું
આમંત્રિત વિં આમંત્રેલું
આમાતિસાર પું એક રાગ; મરો; સંગ્રહણી
આમાત્ય પું અમાત્ય
આમાત્ર નં કાચા ચાખા (૨) બ્રાહ્મણને
અપાતું કાચું અનાજ
આમાશય નં નહિ પત્રલો ખોરાક-આમ
જ્યાં રહે છે તે પેટનો ભાગ
આમિલ પું અમલ કરનારો; અધિકારી
આમિષ નં માંસ (૨) ગલ; લાલચ
આમીન અં તથાસ્તુ
આમુખ નં પ્રસ્તાવના; ઉપોદ્ધાત
આમુત્રિક વિં પારલૌકિક; આમુષ્મિક
આમુષ્મિક વિં પરલોક સંબંધી
આમેજ વિં સામેલ; ભેળવેલું
આમેદ પું આનંદ (૨) સુગંધ
આમ્નાય પું વેદ; સ્મૃતિ (૨) સંપ્રદાય;
મત (૩) શિષ્ટાચાર; રૂઢિ
આમ્ન પું આખો
આમ્નમંજરી સ્ત્રી આંખાની મોર આવેલી
પાંખડી
આય પું લાભ; આવક; ફાયદો (૨) પેદાશ
(૩) જનનખાનાનો નાજર (૪) સ્ત્રી
શક્તિ (૫) હિંમત

આય(-વ)પું નં આયુષ્ય; આયરદા
આયકું પું એવાળિયો
આયકું નં દોરોનું ચરવા જવું તે
આયત વિં લંબચારસ (૨) પું (ગ.) નત્ય-
ચતુષ્કોણ (૩) સમકર્ણનત્યચતુરસ
'રેક્ટેંગલ' (૪) સ્ત્રી કુરાનનું વાક્ય
આયતખાત પું 'રેક્ટેંગ્યુલર પેરેલેલોગ્રામ'નું
આયતન નં રહેઠાણ; સ્થાન
આયતું વિં અનાયાસે મળેલું
આયત વિં અધીન; તાબે
આયદો પું ભાગિયાનો ભાગ-મુકરર હિસ્સો
આયના સ્ત્રી આજ્ઞા; આમન્યા
આયનો પું દર્પણ; અરીસો
આયપત સ્ત્રી આવક; ભિપજ; કમાણી (૨)
નં વારસો
આયપતવેરો પું આવકવેરો
આયર વિં એક જાતિ (૨) પું એ જાતિનો
પુરુષ
આયરાણી સ્ત્રી આયર જાતની સ્ત્રી
આયચ્યય પું આવક અને ખર્ચ
આયદે અં હવે પછી; ભવિષ્યમાં (૨) સરવાળે
આયા સ્ત્રી છોકરાંને ધવરાવવા યા ઉછેરવા
સંભાળવા રાખેલી બાઈ; ધાવ
આયાત વિં બહારગામથી આવેલું (૨)
સ્ત્રી બહારગામના માલનો આવરો (૩)
સ્ત્રી જાંવં કુરાનની આયતો
આયાતકર પું આયાત ઉપરનો વેરો
આયાતી વિં આયાતને લગતું
આયાન નં આગમન
આયામ પું લંબાઈ (૨) વિસ્તાર (૩) નિમ્નહ;
નિયમન
આયાસ પું કષ્ટ; મહેનત (૨) પ્રયત્ન (૩)
થાક; પીરા
આયાસી વિં આયાસ કરનારું; મહેનતુ (૨)
દુઃખપ્રદ; કપરું (૩) થાકેલું; ખિન્ન
આયુ નં આયુષ્ય (૨) વય; ઉમર
આયુધ નં હથિયાર
આયુધશાલા(-યા) સ્ત્રી આયુધાગાર
આયુધાગાર નં હથિયારો રાખવાનું-
જનાવવાનું સ્થળ

આયુરારોગ્ય નં આયુષ્ય અને તંદુરસ્તી;
નીરોગી લાંબું જીવન

આયુર્વેદ પું આર્યોનું વેદકશાસ્ત્ર

આયુર્વેદિક વિં આયુર્વેદ સંબંધી; આયુર્વેદને
લગતું

આયુષ(-બ્ય) નં આવરદા

આયુષ(-બ્ય)દોરી સ્ત્રીં આયુષ્ય; આવરદા

આયુષ(-બ્ય)મર્યાદા આયુષ્યમર્યાદા

આયુષ્માન વિં આયુષ્યવાળું; જીવંત (૨)
દીર્ઘાયુષી

આયુષ્ય નં આવરદા

આયુષ્યદોરી સ્ત્રીં જીવનદોરી

આયુષ્યમર્યાદા સ્ત્રીં આયુષ્યની હદ

આયોજન નં વ્યવસ્થા કરવી તે

આયોજના સ્ત્રીં વ્યવસ્થા; સંગઠન

આર પું તાણ (પાણીનું) (૨) આહાર (૩)
કાંજ; ખેળ (૪) સ્ત્રીં આળી (લોહાની)

(૫) પરોણી (૬) મોચીનું ટાંચણું

આરકું નં કમાન; મહેરાણ

આરકત વિં રતાશ પડતું (૨) ઘેરું લાલ

આરકતા સ્ત્રીં

આરગણું નં મોચીનું ટાંચણું

આરળ સ્ત્રીં જૈન સાધ્વી; ગરળીજ

આરભૂ સ્ત્રીં ઇચ્છા (૨) ઉમેદ; આશા (૩)
આતુરતા; તીવ્ર ઇચ્છા

આરભૂમંદ વિં આરભૂવાળું

આરજો પું રોગ; ખીમારી

આરડડું અં કિં ગળામાંથી ખેંચીને અવાજ
કાઢવો (દોર ઇત્યાદિનું) (૨) [લા.] મોટા
અને ખેસૂરો અવાજ કાઢવો

આરણુકારણુ નં બહાનું (૨) વિં અનિશ્ચિત

આરણું નં અઠાયું; છાણું

આરણુચક વિં અરણ્યને લગતું; વગડાહ (૨)

પું વનવાસી (૩) અરણ્યમાં રચાયેલા

અથવા વાનપ્રસ્થ થયા બાદ અરણ્યમાં
અધ્યયનયોગ્ય ધાર્મિક અને તાત્ત્વિક મંથોનું
નામ. વેદોનો જે બ્રાહ્મણ નામે ભાગ હોય છે
તેની સાથે તે સંબંધ ધરાવે છે.

આરત વિં આર્ત; પીડિત (૨) બીડમાં આવી
પડેલું (૩) અગત્યનું (૪) સ્ત્રીં પીડા; બીડ;
ગરબ (૫) આરિથો; કોડ; ઉત્કટ ઇચ્છા

આરતિયું વિં આરતવાળું (૨) નં આરતી
ઉતારવાનું પાત્ર

આરતી સ્ત્રીં આર્તિ; દુઃખ; પીડા (૨)

દેવની મૂર્તિ સમક્ષ દીવો ઉતારવો તે (૩)

આરતિયું (૪) એવો દીવો ઉતારતી વખત

ગવાતું પદ (૫) એક છંદ

આરથી પું હાથીના કુંભસ્થળનો નીચેલો

ભાગ (૨) રક્ષણ

આરદ્રા સ્ત્રીં એક નક્ષત્ર; આદ્રા

આરપાર અં આ બાળુથી પેલી બાળુ; સોંસરું

આરખ પું અરખસ્તાનનો વતની

આરખી વિં જીઓ અરખી

આરજીધ વિં આરજેલું (૨) નં તત્કાળ ફળે
એતું કર્મ

આરભાટી સ્ત્રીં જેમાં રૌદ્ર અને ખીભત્સ
રસનું પ્રતિપાદન અતિ પ્રૌઢ સંદર્ભથી

કર્ણુ હોય તેવા પ્રકારનું નાટક

આરવા નં બં વં આત્મા; મન; જીવ

આરસ પું આરસપહાણું

આરસપહાણું પું એક જાતનો લીસો ચળકતો
પથ્થર; સંગમરમર

આરસખંધી સ્ત્રીં આરસથી જડેલી જમીન;
આરસની ફરસખંધી

આરસી સ્ત્રીં નાનો અરીસો

આરસીગરો પું આરસીનો કારીગર

આરસીછલ્લો પું જેમાં ખાપ જડી હોય
તેની વીંટી—વીંટલો

આરસીછાપું નં આરસીછલ્લો

આરસો પું અરીસો

આરંગ નં શસ્ત્ર; ઓળર

આરંખી વિં સરસ; ઉત્તમ

આરંભ પું શરૂઆત; તૈયારી

આરંભક વિં આરંભ કરનારું

આરંભદ્રવ્ય નં મૂળ દ્રવ્ય

આરંભવાહ પું પરમાણુઓ વડે જ નિર્મિત
ઉત્પત્તિનો નિર્ણય કરનારો વૈશેષિક મત

આરંભણું સં કિં શરૂ કરવું (૨) તૈયારી
કરવી

આરંભશૂર(-રું) વિં ક્ષણિક ઉત્સાહવાળું;
શરૂઆતમાં ઉત્સાહ બતાવી પછી શિથિલ
થઈ જાય તેવું

આરાધક વિં આરાધના કરનારું
 આરાધન નં પ્રસન્ન કરવું તે (૨) આરાધના
 આરાધના સ્ત્રીં પૂજ; સેવા
 આરાધનું અં કિં પ્રસન્ન કરવું (૨) પૂજવું;
 લગવું
 આરાધિકા વિં સ્ત્રીં આરાધના કરનારી
 આરાધ્ય વિં આરાધવાયોગ્ય
 આરામ પું વિશ્રાન્તિ; થાક ખાવો તે (૨)
 શાન્તિ; નિશ્ચિત્ત
 આરામચુરશી(-સી) સ્ત્રીં આરામ માટે
 જેમાં ખેસી કે લાંબા થઈ શકાય તેવી
 ખુરશી
 આરામગાહ સ્ત્રીં આરામનું સ્થળ (૨) કબર
 આરામાસન નં જેના પર આરામથી ખેસાય
 એવું આસન
 આરાવ(-વા)હલા પું બં બં શ્રાદ્ધના
 દિવસો
 આરાવારા પું બં બં આરાવસ્લા
 આરાસુર પું (સં) અરવલ્લી પવર્તનું એક
 શિખર
 આરાસુરી વિં સ્ત્રીં આરાસુર શિખર ઉપર
 વસનારી (દેવી-અંબાજી)
 આરાસ્તગી સ્ત્રીં શામુગાર (૨) સુવ્યવસ્થિત
 આરાસ્તે વિં શામુગારેલું (૨) સુવ્યવસ્થા
 આરિયાં નં બં બં હોડી, વહાણ વગેરેના
 સઠ ઉત્તરી પાડી નાખવા તે
 આરિયું નં કાકડી; ચીઝડું
 આરી સ્ત્રીં નાની કરવતી (૨) મોચીનું એક
 એળવર
 આરીકારી સ્ત્રીં ચતુરાઈ (૨) દાવપેચ
 આરેહ વિં ઉપર ચડેલું—એકેલું
 આરેહું વિં બહુ રેનારું (૨) તોફાની (૩)
 જક્કી (૪) નં સાત મણનું એક માપ
 આરેતારે અં લગભગ કિનારે પહોંચવા આવ્યા
 ત્યારે; લગભગ પૂરું થવા વખતે; આખર
 વખતે
 આરે પું કિનારે (૨) પાર; છોડો (૩)
 માર્ગ; છૂટવાનો ઉપાય (૪) પેડાનો નાભિથી
 પરિધ પર્ચતનો કકડો (૫) છાણનો
 ઉખાળો (૬) નિયત કાલાવધિ (જેન)
 (૭) [કા.] ચૂના અને રેતીના મિશ્રણના
 કોલનો ખાડાવાળો ઢગલો

આરેખનું સં કિં જમણું; ખાનું
 આરેગ્ય નં તંદુરસ્તી
 આરેગ્યરક્ષક વિં આરેગ્યનું રક્ષણ કરનારું
 આરેગ્યરક્ષણ નં આરેગ્યની આચવણી
 આરેગ્યવિજ્ઞાન નં આરેગ્યવિદ્યા
 આરેગ્યવિદ્યા સ્ત્રીં આરેગ્ય સંબંધી જે
 જ્ઞાન તે; તંદુરસ્તીને લગતા નિયમોનું
 શાસ્ત્ર
 આરેગ્યશાસ્ત્ર નં આરેગ્યને લગતા નિયમોનું
 શાસ્ત્ર
 આરેગ્યશાસ્ત્રી પું આરેગ્યશાસ્ત્ર જાણનારો
 આરેગ્યાલય નં ઇસ્પિતાલ (૨) દરદીઓને
 સાન થવા માટે સારી આગોહવામાં બાંધેલું
 સ્થળ; 'સેન્ટેરિયમ'
 આરેતારે પું એક ધાસ
 આરેપ પું આશ્રેપ; તહોમત (૨) આરેપવું તે
 આરેપક વિં આરેપ મૂકનારું
 આરેપણ નં આરેપવું તે (૨) આશ્રેપ;
 તહોમત (૩) સ્થાપના (૫) રેપવું તે
 આરેપવું સં કિં એકના ધર્મ બીજાને
 લગાડવા (૨) મૂકવું; નાખવું; ચડાવવું
 આરેપી વિં જેના પર તહોમત હોય એવું
 (૨) પું જેના ઉપર આરેપ મૂકવામાં
 આવ્યો હોય તે; તહોમતદાર
 આરેહ પું ચડાણ; ચડાવ (૨) રાગ ખેંચવો
 તે (૩) સ્ત્રીની કેડ; નિતંબ
 આરેહણ નં ચડવું તે (૨) સવારી કરવી તે
 (૩) ઉપર ખેસવું તે
 આરેહવું સં કિં આરેહણ કરવું
 આરેહી વિં આરેહણ કરનારું; ચડનારું
 આજંવ નં ઋજુતા; સરળતા; નિખાલસતા
 (૨) પ્રમાણિકતા (૩) વિનવણી; કાલાવાલા
 આટિકલ પું વર્તમાનપત્રમાંનો લેખ
 આર્ત(-ત્ત) વિં પીડિત; દુખી
 આર્ત(-ત્ત)ગ્રાણ વિં પીડિતોનું રક્ષણ કરનારું
 (૨) નં પીડિતનું રક્ષણ
 આર્ત(-ત્ત)ગ્રાતા પું પીડિતનું રક્ષણ કરનાર
 પુરુષ
 આર્ત(-ત્ત)નાદ પું દુઃખનો યોગાર
 આર્ત(-ત્ત)સ્વર પું આર્ત સ્વર; આર્તનાદ
 આર્ત(-ત્ત)વ વિં ઋતુને લગતું—અનુસરવું
 (૨) રજાસાવને લગતું (૩) નં રજ;
 રજસાવ

આર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રી० પીડા; દુઃખ
આર્તિ(-ર્તિ)નાશન વિ० આર્તિનો નાશ કરે એવું
આર્તિ(-ર્તિ)હર વિ० આર્તિ દૂર કરનારું
આર્તિ(-ર્તિ)હારક વિ० આર્તિહર
આર્થિક વિ० નાણાં સંબંધી
આર્થીય * વિ०
આર્દ્ર વિ० ભીનું (૨) દ્રવણું; મૃદુ (૩) માયાળુ; લાગણીવાળું
આર્દ્રક ન० આર્દ્ર
આર્દ્રતા સ્ત્રી०
આર્દ્રતામાપક વિ० આર્દ્રતા માપે એવું (૨) નં એવું યંત્ર; 'એરોમિટર'
આર્દ્રવાયુ પું० 'હાઈડ્રોજન'
આર્દ્રા સ્ત્રી० છટું નક્ષત્ર
આર્ય વિ० સુધરેલું; કુલીન (૨) આર્યલોકોને લગતું (૩) પું० એ નામની પ્રભ (૪) કુલીન-સદાચારી માણસ
આર્યદેશ પું० (સં.) જુઓ આર્યાવર્ત
આર્યપુત્ર પું० પતિ; સ્વામી
આર્યધર્મ પું० આર્યોના ધર્મ (૨) બ્રાહ્મણ-ધર્મ (૩) સદાચાર
આર્યભટ્ટ પું० (સં.) હિંદુઓમાં અક્ષર-મણિતનો શાસ્ત્રિક એવો પ્રખ્યાત ન્યોતિર્વિદ્
આર્યભાષા સ્ત્રી० આર્યોની ભાષા
આર્યવૃત્તિ સ્ત્રી० આર્ય+વૃત્તિ
આર્યસત્ય ન० આર્ય—ખુદ્દે બતાવેલાં ચાર મહાન સત્યો:—દુઃખ, સમુદય, માર્ગ અને નિરોધ
આર્યસમાજ પું०; સ્ત્રી० સ્વામી હયાનદે સ્થાપેલો એક સંપ્રદાય
આર્યસમાજી વિ० ∴ આર્યસમાજનું (૨) આર્ય-સમાજને અનુસરતું (૩) પું० આર્યસમાજનો અનુયાયી
આર્યા સ્ત્રી० કુલીન સ્ત્રી (૨) એક છંદ
આર્યાગીતિ સ્ત્રી० એક છંદ
આર્યાવર્ત પું० (સં.) આર્યોનું રહેઠાણ (૨) ભરતખંડ

આર્ય વિ० ઋષિ સંબંધી (૨) પવિત્ર; દિવ્ય (૩) પું० એક પ્રકારનો વિવાહ, જેમાં કન્યાનો બાપ વર પાસેથી માત્ર એક કે બે ગાયની જોડ લઈને કન્યા આપે છે.
આર્યપ્રયોગ પું० કેવળ ઋષિઓએ જ કરેલો પ્રયોગ; અતિ પ્રાચીન અને શ્રદ્ધેથી વિરુદ્ધનો પ્રયોગ
આર્હત વિ० જેન મતને લગતું (૨) પું० જેન મત
આલ સ્ત્રી० ટેવ (૨) નં એક વૃક્ષ (૨) હરિતાલ; હડતાલ
આલક્ષિત વિ० દેખેલું; નાણેલું; ચિહ્ન વડે દેખાડેલું
આલખીપાલખી સ્ત્રી० એક બાળરમત
આલણ નં ઘેંશ
આલપાટો પું० એક ભતનું ઘેટું (૨) એના બિનનું બનાવેલું કાપડ
આલપાલ સ્ત્રી० સેવાચાકરી (૨) માવજત; સંભાળ (બાળકોની) (૩) સરભરા
આલખમ નં ફેટાઓ અને સહીઓ (ઓટોગ્રાફસ) સાચવવા માટેની કોરી ચોપડી
આલખેલ સ્ત્રી० બધું સજામત છે એમ સૂચવતો ચોક્કસશેનો એક પોકાર
આલમ સ્ત્રી० દુનિયા; જગત
આલમખીર વિ० દુનિયાને છતનારું (૨) પું० (સં.) ઔરંગઝેબનું હપનામ
આલમનૂર વિ० પ્રકાશમય (૨) નં અતિશય પ્રકાશ; પ્રકાશમય સ્થિતિ
આલમખનાહ વિ० આલમનું રક્ષણ કરનારું (૨) પું० પાદશાહ
આલપાલ સ્ત્રી० સેવાચાકરી (૨) છોકરાનું લાલનપાલન-માવજત
આલય નં ઘર; સ્થાન; રહેઠાણ
આલવાલ પું० કથારો
આલવું સં० કિં આપવું
આલસાલ વિ० * (કા.) સાલપોલિયું; ઢીલાં-બરાબર નહિ બેઠેલાં સાલવાળું
આલસ્ય નં આળસ; આળસુપણું
આલંકારિક વિ० અલંકાર સંબંધી; અલંકાર-યુક્ત (૨) પું० અલંકારશાસ્ત્ર નાણનારો; કાવ્યશાસ્ત્રનો અભ્યાસી

આલેખ પું. આધાર; ટોકો (૨) લંબરેખા
આલેખન નં. આધાર; ટોકો (૨) આલેખન—
વિભાગ

આલેખનવિભાગ પું. રસના આવિર્ભાવનું
મૂળભૂત અને મુખ્ય કારણ (કા. શા.)

આલેખમાન વિં. લટકવું

આલેખવું સં. કિં. આધાર લેવો; ટંગાવું

આલોતચક્ર નં. જુઓ અલોતચક્ર

આલો વિં. ઉત્તમ; શ્રેષ્ઠ

આલોન નં. અજ્ઞાન

આલોપ પું. વાતચીત (૨) ગાયનની પૂર્વે
તેની તૈયારી રૂપે અને વચ્ચે રાગની
ધૂનમાં 'આ આ' એમ ગાવામાં આવે છે
તે (૩) ગુંજન (૪) (ગ.) 'પ્રપોઝલ'

આલોપવું સં. કિં. આલોપ સાથે ગાવું

આલોમત સ્ત્રીં. નિશાની; ઓળખાણ

આલો(-હું)લીહું વિં. લીહુંસૂકું

આલોખાલો નં. બં. વં. બહાનાં

આલો(-લી) સ્ત્રીં. સખી (૨) હાર; આવડી

આલોમ વિં. પંડિત; વિદ્વાન

આલો(-લે)શાન વિં. પ્રતિષ્ઠિત; ઉત્તમ (૨)
ખૂબ મોટું (૩) ભલકાદાર; ભંચ

આલોંગન નં. છાતીસરસું ચાંપવું તે

આલોંગમંત્રી પું. + નાયબ દિવાન

આલોંગવું સં. કિં. ભેટવું; છાતીસરસું
ચાંપવું

આલો(-ળી)ગારું વિં. અટકચાળું; તોફાની

આલોજનાય વિં. મોટી-લંચી પદવીવાળું

આલોજહાં વિં. મોટા—જંચા દરજ્જાવાળું

આલોજહાં વિં. આલોજહાં

આલોલીલી વિં. સ્ત્રીં. તાજ; લીલી; ફળદ્રુપ;
સમૃદ્ધ

આલોહનરત વિં. આલોજનાય

આલો નં. ખોટો આરોપ; આશ્રેય

આલોચન નં. માયાના વાળ ખૂંટી કાઢવા તે

આલોલીહું વિં. આલોલીહું

આલો નં. એક મેવો; જરદાણુ (૨) બટાટો

આલો વિં. નજીકનું; વધુ પ્રિય (૨) આલો;
ઉત્તમ; શ્રેષ્ઠ

આલોક પું. અહાલોક

આલેખ પું. લખાણ (૨) ખત; દસ્તાવેજ (૩)
સનદ (૪) મહોર; 'સીલ' (૫) 'મોહ'
(૬) ચિત્ર

આલેખન નં. લખવું તે; લખાણ (૨) ચિત્ર;
(૩) ચીતરવું તે; ચિત્રકામ

આલેખ(-ખિ)ની સ્ત્રીં. કલમ (૨) પીંછી

આલે(-ખે)ખવું સં. કિં. દોરવું; રેખા કાઢવી
(૨) ચીતરવું (૩) લખવું

આલેખિક વિં. આલેખ કરનારું

આલેખ્ય વિં. આલેખવા યોગ્ય (૨) નં. ચિત્ર
(૨) લખાણ

આલેખ પું. લેખ; મલમ

આલેખન નં. લેખ કરવો તે (૨) આલેખ

આલેશાન વિં. આલેશાન

આલોક પું. જોવું તે (૨) દેખાવ; દર્શન
(૩) દૃષ્ટિમર્યાદા (૪) તેજ; દીપ્તિ

આલોકન નં. આલોકવું તે

આલોકવું સં. કિં. જોવું (૨) અવલોકન
કરવું

આલોચ પું. જોવું તે; દર્શન (૨) વિચાર;
ચિંતન; મનન (૩) અવલોકન; વિવેચન

આલોચક વિં. આલોચન કરનારું

આલોચન નં. અવલોકન; નિરીક્ષણ

આલોચના સ્ત્રીં. આલોચન

આલોચવું સં. કિં. જોવું (૨) કલ્પનાથી
જોવું; વિચારવું

આલોહન નં. હલાવવું; ધુમડવું (૨) મિથળ
કરવું

આલોપાલો પું. જાડનાં પાંદડાં, મૂળિયાં વગેરે
વનસ્પતિ (૨) શાકભાજી; શાકભાજીનો
સાદો ખોરાક

આલોચણ નં. આલોચન; વિચાર (૨)
દોષોની કળ્પનાત કરીને પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું તે
(જૈન)

આલોલ વિં. હાલવું; કંપવું (૨) કુબંધ; વ્યગ્ર

આવ સ્ત્રીં. આવક (૨) છત; આયાત (૩)
વહેણ (૪) આદરમાન

આવક સ્ત્રીં. આવવું તે (૨) ઉત્પન્ન; પેદાશ;
કમાણી

આવકચિહ્ની સ્ત્રીં. માલ મોકલ્યાની રસીદ;
પહોંચ; પાવતી (૨) ભરતિયું

આવકલવક સ્ત્રીં આવવું અને જવું તે (૨)
 ઊપજખર્ચ (૩) તેની વહી
 આવકલેરો પું કમાણી ઉપરનો કર (૨)
 આયાત થતા માલ ઉપરની જકાત
 આવકાર પું સ્વાગત; આદરમાન
 આવખું નં આયુષ્ય
 આવચીખાવચી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ (૨)
 એનાં ખીજ તે; તુકમરિયાં
 આવળ,ંવ સ્ત્રીં આવવું અને જવું તે
 આવટવું અં કિં નીવડવું (૨) બદલાવું;
 ફરી જવું (૩) ફેરા ખાવા
 આવડ,ંત સ્ત્રીં કુરાળતા
 આવડતેવડ સ્ત્રીં ધરકામની વેતરણ; કરકસર
 આવડવું સં કિં ભણવું; વાકેફ હોવું; ફરી
 ભણવું
 આવડું વિં અમુકના જેવડું; આટલું
 આવદાની સ્ત્રીં જુઓ આમદની
 આવનભવન નં આવળ (૨) જન્મભરણ
 આવમ નં + આવકાર
 આવરફે(-ખૂ)ટો પું આવરદાનો અંત; મોત
 (૨) અડદાળો; ભાગીતરી જવું તે
 આવરણ નં આચ્છાદન; પડદો (૨) અંતરાય;
 વિદ્ય
 આવરદા પું; સ્ત્રીં; નં આયુષ્ય (૨)
 જિંદગાની
 આવરદો વિં પું આણેલો; આશ્રિત
 આવરવું સં કિં ઢાંકવું; આચ્છાદવું (૨)
 બ્યાપવું (૩) રૂંધવું; વિદ્ય નાંખવું; ઘેરવું
 આવરો પું આવક (૨) આવકની નોંધપોથી
 (૩) ખાવાની લાલસા તે; ભભરો
 આવરોભવરો પું આવવું અને જવું તે;
 અવરજવર (૨) આવકલવક; ઊપજખર્ચ
 આવત,ંક વિં ફરીફરી આવવું—આંટા ખાવું
 (૨) [ગ.] 'રિકરિંગ' (૩) પું ગોળ ફરવું
 તે; આંટો; ચક્રાવો (૪) ચકરી; ભમરી
 (પાણીમાંની) (૫) ચાર મેધાધિપોમાંનો એક
 આવતફદશાંશ પું ફરીફરી દશાંશ આવે
 એવી રકમ; 'રિકરિંગ ડેસિમલ' (ગ.)
 આવતન નં ગોળ ફરવું તે (૨) વારંવાર—
 ફરીફરી કરવું તે (પારાચણ)

આવતવું અં કિં ફરવું; ચકાકારે ધૂમવું (૨)
 ફરીફરી આવવું
 આવતીંક પું ફરીફરી આવતો આંકડો
 આવતીં વિં ફરીફરી આવવું (૨) ગોળ ફરવું
 આવલ નં તાજું પીંજેલું ર
 આવલાં નં બં વં ફાંફાં (૨) કોસ, વરત
 ઇત્યાદિ પાણી ખેંચવાનાં સાધન
 આવલિ(-લી,-ળિ,-ળી) સ્ત્રીં હાર; પંક્તિ
 (૨) પરંપરા
 આવવું અં કિં આગમન થવું; ફરથી સમીપ
 જવું
 આવચ્ય વિં અગત્યનું; અનિવાર્ય (૨) સ્ત્રીં;
 નં અગત્ય; અનિવાર્ય વસ્તુ કે ક્રિયા
 આવચ્યક વિં જરૂરી; અગત્યનું
 આવચ્યકતા સ્ત્રીં
 આવસથ પું; નં ઘર (૨) ધર્મશાળા (૩)
 અગ્નિશાળા; અગ્નિહોત્ર કરવાનું સ્થાન
 આવસથ્ય પું અગ્નિહોત્રનો અગ્નિ
 આવળ પું; સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 આવળગોવળ સ્ત્રીં(કા.) બાળબચ્ચાં; પરિવાર
 આવળિ(-ળી) સ્ત્રીં જુઓ આવલિ
 આવળિયો પું મનની ઇચ્છા; ઓરિયો (૨)
 એક ઝાડ
 આવળી સ્ત્રીં જુઓ આવલિ
 આવાગમન નં આવવું ને જવું તે; અવતરવું
 અને મરવું તે
 આવાર અજ આ વખતે
 આવાલ નં આલવાલ; કચારો
 આવાસ પું ઘર; નિવાસસ્થાન; હવેલી (૨)
 ખંડ; ઓરડો
 આવાહન નં આમંત્રણ (૨) દેવને મૂર્તિમાં
 આણવા—દેવની પ્રતિષ્ઠા કરવી તે
 આવિષ્ક વિં વીંધાયેલું
 આવિર્ભાવ પું બહાર નીકળવું તે; પ્રાકટ્ય
 (૨) અવતાર
 આવિષ્કરણ નં પ્રકટીકરણ; બહાર કાઢવું
 —ખુલ્લું કરવું તે
 આવિષ્કાર પું આવિષ્કરણ કરવું તે
 આવિષ્કૃત વિં દેખાડેલું; બતાવી આપેલું;
 ખુલ્લું કરાયેલું—થયેલું

આશિષ વિં પેડેલું (૨) વળચેલું; ભરાયેલું
(ભૂત ઇત્યાદિ) (૩) આવેશયુક્ત
આપું વિં આના જેવું; આ નતતું
આપૂત વિં આવરેલું; ઢાંકેલું (૨) વ્યાપ્ત (૩)
(૩) ઘરાયેલું; ફંધાયેલું
આપૂતિ સ્ત્રીં ઢાંકવું-છુપાવવું તે
આપૂત વિં ચકાકારે કરેલું (૨) પાછું આવેલું
(૩) વારંવાર થયેલું-કરેલું
આપૂતિ સ્ત્રીં ચકાકારે કરવું તે (૨) પાછું
આવવું તે (૩) વારંવાર થવું-કરવું તે;
(૪) પુસ્તકનું પ્રકાશન; 'એડિશન'
આવેગ પું બુરસો; બેર (૨) શ્વાભ; વ્યગ્રતા;
આવેશ (૩) ઉતાવળ; દેખાદોડી
આવેદન નં નિવેદન (૨) ફરિયાદ
આવેદનપત્ર નં જેના ઉપર ફરિયાદ કે અરજી
લખી હોય તે કાગળ
આવેશ પું બુરસો; બેર (૨) ગુરસો
આવેશી વિં આવેશયુક્ત
આવેષ્ટન નં વીંટી વળનારી વસ્તુ; વેષ્ટન
(ગલેદં, પરખીડિયું, રેપર, આચ્છાદન
ઇત્યાદિ જે હોય તે) (૨) વાડ; કોટ
આવેષ્ટિત વિં ઢાંકેલું; વીંટી લીધેલું
આશ સ્ત્રીં (પ.) આશા
આશક પું પ્રેમી (૨) વિં પ્રેમવરા; મોહિત
દિદા
આશકમાશૂક નં બં વં વાહાલોવહાલી
આશ(-સ)કા સ્ત્રીં દેવની આરતી, ભસ્મ
ઇત્યાદિના સ્પર્શ કરવો તે
આશકાર(-રા) વિં પ્રગટ; સ્પષ્ટ; નહર
આશકી સ્ત્રીં આસક્તિ; પ્રેમ
આશના પું ભાઈબંધ; ચાર (૨) સ્ત્રીં પ્રિયા;
માથક
આશનાઈ સ્ત્રીં ભાઈબંધી; ચારી
આશય પું મનની ધારણા; ધરાહો; હેતુ (૨)
નં સ્થાન (૩) પાત્ર
આશરવું સં કિં આશ્રય લેવો; આધાર
લેવો (૨) અમુકના સંબંધમાં બોલવું
આશરાગત(-તિયું, -તી) વિં આશરે-સારણે
આવેલું
આશરાપડવું વિં અંદાજ પ્રમાણેનું
આશરે અં શુભારે; લગભગ

આશરો પું આશ્રય (૨) અડસડો; અંદાજ;
શુભાર
આશક પું આંચકો (૨) મનમાં બોધ
આણવું તે; ધરમાવું તે (૨) આસકા
આશકા સ્ત્રીં શકા; વહેમ
આશકિત વિં આશકાવાળું
આશા સ્ત્રીં ઉમેદ; ઇચ્છા; ધારણા (૨)
વિશ્વાસ; આસ્થા
આશા(-પા)દ પું વિક્રમ સંવતનો દમેા
મહિનો; અષાઢ
આશા(-પા)દા સ્ત્રીં બુઓ આષાઢા
આશા(-પા)દી વિં અષાઢ મહિનામાં આવતું-
થતું
આશાદશી* વિં
આશાપૂરી વિં સ્ત્રીં આશા પૂરનારી (૨)
સ્ત્રીં (સં.) એ નામની માતા
આશાબંધ પું આશાનું બંધન; આશાનો તંતુ
(૨) આશીન; વિશ્વાસ (૩) વિં આશાવાળું
(૪) વિશ્વાસુ
આશાબંધી વિં સ્ત્રીં આશાવાળી (૨) સગર્ભા
આશાભયું વિં આશાથી ભરેલું; આશાવંત
આશાભંગ પું આશાનું ભંગી જવું તે (૨)
વિં ભગનાશ (ખેટા શબ્દપ્રયોગ)
આશાયુક્ત વિં આશાવંત
આશાવરી પું એક રાગ
આશાવંત વિં આશાવાળું
આશાવાદ પું જે થાય છે તે સારા માટે
થાય છે—નિરાશ થવાપણું કદી નથી એવો
મત
આશાવાદી વિં આશાવાદમાં માનનારું (૨)
પું એવો પુરુષ
આશાહીન વિં આશા વિનાનું; નિરાશ
આશિષ સ્ત્રીં દુવા; આશીર્વાદ
આશી સ્ત્રીં સર્પની ઠાઠ (૨) જીવલેણ એર
(૩) એક ઔષધિ
આશીનીશી અં મનમાનતી રીતે
આશીર્વાન નં આશીર્વાદ
આશીર્વાદ પું દુવા
આશીર્વાદાત્મક વિં જેમાં આશીર્વાદ હોય
તેવું
આશીર્વાદાર્થ(-ર્થ) અં આશીર્વાદને માટે

આશુ વિં શીમ; ઉતાવળું
 આશુતોષ વિં જલદી સંતુષ્ઠ થઈ નય એવું
 (૨) પું એવો દેવ—સંકર; મહાદેવ
 આશુશ પું તાજત છુડાડવાનો દિવસ
 આશૌચ નં જુઓ અશૌચ
 આશ્ચર્ય નં નવાઈ; અચ્ચો (૨) આશ્ચર્ય-
 કારક બનાવ; ચમત્કાર
 આશ્ચર્યકારક વિં આશ્ચર્ય પમાડે એવું
 આશ્ચર્યજનક વિં આશ્ચર્યકારક
 આશ્રમ વિં પથરનું બનેલું (૨) પું એવી
 કોઈ પણ વસ્તુ
 આશ્રમિક વિં પથરીથી પીડાવું (૨) પું
 પથરીનો શોગ
 આશ્રમ પું; નં વિસામાનું સ્થાન; રહેઠાણ
 (૨) વિશ્રાંતિ (૩) સાધુનો નિવાસ; તપોવન
 પર્ણકુટી (૪) જીવનનો વિભાગ (હિંદુધર્મમાં
 ધર્મચરણ માટે જીવનના જે ચાર વિભાગ
 પાડ્યા છે તેમાંનો કોઈ પણ) (૫)
 છાત્રાલય સાથેની શાળા—મહાશાળા (૬)
 રાષ્ટ્રીય યા ધાર્મિક હિંદુચાલનું મથક
 આશ્રમધર્મ પું આશ્રમવાસીએ પાળવાનો
 ધર્મ—નિયમો તે (૨) જીવનના દરેક વિભાગનો
 વિશિષ્ટ ધર્મ—દંડ
 આશ્રમધર્મી વિં આશ્રમના ધર્મ પાળનારું
 આશ્રમવાસી વિં આશ્રમમાં વસનારું
 આશ્રમવ્યવસ્થા સ્ત્રીં આશ્રમની—જીવનના
 વિભાગની વ્યવસ્થા (૨) આશ્રમની વ્યવસ્થા
 આશ્રમસંસ્થા સ્ત્રીં આશ્રમની—જીવનના
 વિભાગની સંસ્થા
 આશ્રમસ્થાન નં વિસામાનું ઠેકાણું (૨) મઠ
 આશ્રમાંતર નં આશ્રમની ફેરબદલી
 આશ્રમિક વિં આશ્રમને લગતું (૨) ચારમાંના
 એક આશ્રમમાં રહેનારું
 આશ્રમી વિં જુઓ આશ્રમિક
 આશ્રય પું આરાધે; આધાર (૨) શરણું
 આશ્રયાશ્રયીભાવ પું આશ્રય અને આશ્રયી-
 નો સંબંધ
 આશ્રયાસિદ્ધ પું આશ્રય—પક્ષ અસિદ્ધ
 હોય એવો એક હેતુભાસ (પ્ર.)
 આશ્રયી વિં આશ્રયવાળું
 આશ્રિત વિં આશ્રયે રહેલું

આશ્લિષ્ટ વિં આશિંગાયેલું (૨) આતપ્રીત
 આશ્લેષ પું આશિંગન; છાતી સાથે ચાંપવું તે
 આશ્લેષા સ્ત્રીં નવમું નક્ષત્ર
 આશ્વાસ પું દિલાસો (૨) અભયદાન
 (૩) છુટકારાનો—નિવૃત્તિનો શ્વાસ લેવો તે
 આશ્વાસક વિં આશ્વાસન આપનારું
 આશ્વાસન નં દિલાસો; સાંત્વન (૨) અભય-
 દાન આપવું તે
 આશ્વાસના સ્ત્રીં આશ્વાસન
 આશ્વાસવું સં કિં આશ્વાસન આપવું;
 નિવૃત્તિનો—છુટકારાનો દમ ખેંચવો
 આશ્વાસ્ય વિં આશ્વાસવા યોગ્ય
 આશ્વિન પું આસો માસ
 આષાઢ પું અષાઢ મહિનો
 આષાઢા સ્ત્રીં વીસમું અને એકવીસમું નક્ષત્ર
 (પૂર્વાષાઢા અને ઉત્તરાષાઢા) (૨) આષાઢ
 માસમાં ગર્જની વાદળીઓનો સમૂહ
 આષાઢી વિં અષાઢ માસમાં આવતું—થવું
 આષ્ટ નં આકાશ (૨) વાતાવરણ
 આસકા સ્ત્રીં આશકા
 આસક્ત વિં ચોંટેલું; મોહિત; અનુરક્ત
 આસક્તિ સ્ત્રીં અતિશય રનેહ; મોહ; અનુરાગ
 આસન નં બેસવાની જગા (૨) બેસવા,
 સૂવાની કે બેસા રહેવાની ઠળ (૩)
 બેસવાની વસ્તુ (૪) ચોપડી ટેકવવાની
 વસ્તુ (૫) ચોપડી અથવા પત્રકમાં પાડેલો
 કોઠો; ખાનું (૬) જીવ—મીડા ઉત્પન્ન કરે
 એવી વસ્તુ—રજ (૭) એક ઔષધિ;
 આસંધ
 આસ(—સા)નકેદ સ્ત્રીં આસાનકેદ; (ખોટો
 શબ્દપ્રયોગ)
 આસનવિધિ સ્ત્રીં (યોગનાં) આસન કરવાની
 રીત
 આસનાવાસના સ્ત્રીં આશ્વાસન; દિલાસો
 આસનિયું નં આસન કરવા માટે પાથરવાની
 વસ્તુ (બિન, દર્મ, ગાડીની છાલ ઇત્યાદિની)
 આસની સ્ત્રીં બેસણું; છેક નાનું આસન
 આસન વિં નજીક આવેલું
 આસનકાલ(—ળ) પું મરણકાળ
 આસનકોણ પું ‘એન્જેસન્ટ એન્ગલ’ (ગ.)
 આસપાસ અં આજુબાજુ (૨) નજીકમાં

આસમાન નં. આકાશ; ગગન
 આસમાની વિં. આકાશના જેવા રંગનું (૨)
 દેવી; કુદરતી (૩) સ્ત્રીં. દેવી આદ્ય—કોપ
 આસમાનીસુલતાની સ્ત્રીં. ચરતીપડતી (૨)
 આસમાની કે સુલતાની અણુધારી આદ્ય
 અથવા કોપ
 આસમાસ અં. પાસે (૨) ભણીજેઈને
 આસરડું સં. કિં. અવાજ થાય એવી રીતે
 ખાવું
 આસવ પું. સત્ત્વ; અર્ક (૨) ગાળેલો દારૂ
 આસવતું વિં. કામગરું; કામમાં રોકાયેલું
 (૨) [કા.] નં. કામ
 આસવન નં. આસવ—અર્ક કાઢવો તે
 આસંગ પું. આસક્તિ (૨) સમાગમ; સંભોગ
 (૩) કર્તૃત્વાભિમાન
 આસંગી વિં. આસંગવાળું
 આસંગો પું. આસક્તિ; હેડો
 આસત્રો(-દ્રો) પું. એક જાડ; આસૂંદરો
 આસદિકા પું. નાનું આસન; નાની ખુરસી
 આસદ્રો પું. આસત્રો
 આસધ સ્ત્રીં. એક ઔષધિ; અશ્વગંધા
 આસાએશ સ્ત્રીં. આરામ; વિશ્રાંતિ
 આસાન વિં. સહેલું; નરમ
 આસાનકેદ સ્ત્રીં. સાદી કેદ
 આસાની સ્ત્રીં. સહેલાઈ
 આસામી પું. માણસ; વ્યક્તિ (૨) દેણદાર
 (૩) પૈસાદાર—પ્રતિષ્ઠિત માણસ (૪) ધરાક;
 અસીલ
 આસામીવાર અં. માથાદીક
 આસાર પું. ગ્રાપટું; ભેરદાર વૃષ્ટિ (૨) ફાળકો
 આસિરટ્ટ વિં. મદદનીશ; હાથ નીચેનું (૨)
 પું. એવી વ્યક્તિ
 આસીરિયા પું. (સં.) પશ્ચિમ એશિયામાંનો
 એક પ્રાચીન દેશ
 આસીરિયન વિં. આસીરિયા નામના દેશનું
 (૨) પું. તે દેશનો વતની
 આસુર(-રી) વિં. અસુર સંબંધી; રાક્ષસી;
 જંગલી
 આસુર(-રી)વિવાહ પું. કન્યાવિક્રયયુક્ત
 વિવાહ
 આસૂંદ વિં. નિરાંતવાળું; સુખી

આસૂં(-સોં)દરો પું. એક જાડ; આસત્રો
 આસેધ પું. અટક; કેદ
 આસેખ નં. ભૂતપ્રેત
 આસો પું. વિક્રમવર્ષનો હેલો મહિનો
 આસોપાલવ પું. એક જાડ
 આસોંદ સ્ત્રીં. એક ઔષધ
 આસોંદરો પું. એક જાડ; આસત્રો
 આસકંદ પું. હેલો (૨) યુદ્ધ (૩) તિરસ્કાર;
 નિંદા
 આસતર પું. પાથરવું—ખિલાવવું તે (૨)
 પાથરેલી—ખિલાવેલી વસ્તુ; ગાલીચો (૩)
 આદર (૪) ઠાંકણ; ઓઢો
 આસતરણ નં. જુઓ આસતર
 આસિતક વિં. ઈશ્વર અને પરલોકના
 અસ્તિત્વમાં માનનારું (૨) શ્રદ્ધાળુ
 આસિતકતા સ્ત્રીં
 આસિતકપણું નં
 આસિતકથ નં. આસિતકપણું
 આસ્તે અં. ધીમે
 આસ્થા સ્ત્રીં. આદર; માન (૨) શ્રદ્ધા; આકીન
 (૩) મૂડી; પૂંજી
 આસ્થાનમંડપ પું. સભામંડપ
 આસ્થાવાન વિં. આસ્થાવાળું
 આસ્પદ નં. સ્થાન; જગા
 આસ્ફાલન નં. અક્ષણવું તે;
 આસ્ફોટ પું. જુઓ આસ્ફોટણ
 આસ્ફોટણ(-ન) નં. થાળડવું—પોલા હાથે
 (હાથના કોણીના ઉપલા ભાગ પર) ઠોકવું
 તે (૨) ઊપણવું તે (૩) પ્રગટ—નહર
 કરવું તે (૪) ભડાકા—ધડાકા સાથે
 ફૂટવું તે
 આસ્થ નં. મુખ (૨) ચહેરો
 આસ્તવ પું. દુઃખ; પીડા (૨) સાવ (૩)
 [જૈન] બાહ્ય વસ્તુઓ તરફ આત્માને પ્રેરવું
 ઇંદ્રિયોનું કર્મ
 આસ્વાહ પું. આખવું—સ્વાહ લેવો તે (૨)
 માણવું તે
 આસ્વાહક વિં. આસ્વાહ લેનારું
 આસ્વાહન નં. આસ્વાહ લેવો તે
 આસ્વાહનું સં. કિં. આખવું; સ્વાહ લેવો
 (૨) ભોગવવું; માણવું

આસ્વાદ વિં આસ્વાદ દેવાયોય
 આહ સીં હામ; નિસારો (૨) અં અરે
 આહત વિં ઈન પામેહું; જખમી (૨)
 હણાયેહું
 આહતિ સીં હનન; પ્રાણ દેવા તે (૨)
 અરવું તે; ફટકો (૩) [ગ.] શુણવું તે
 આહવ પું યજ્ઞ (૨) યુજ્ઞ
 આહવન નં યજ્ઞ
 આહવનીય વિં યજ્ઞને યોગ્ય; હોમવા યોગ્ય
 (૨) પું હોમનો અગ્નિ
 આહા, હા અં આશ્ચર્ય, દુઃખ આદિ
 સૂચવનાર ઉદ્દગાર
 આહાર પું ખોરાક (૨) ખાવાનું માપ
 આહારવિહાર પું આહાર અને વિહાર
 આહારશાસ્ત્ર નં આહારનું શાસ્ત્ર
 આહારશુદ્ધિ સીં આહારની શુદ્ધિ
 આહારી વિં આહાર કરનારું (૨) અકરાંતિયું
 આહાર્ય વિં ખાવાલાયક (૨) કૃત્રિમ
 આહીર પું ભરવાડ; રખારી
 આહીરડી (-ણ, -ણી) સીં આહીરની સ્ત્રી
 આહુત વિં હોમેહું; બલિરૂપે અપાયેહું
 આહુતિ સીં હોમવું તે (૨) હોમવાનું દ્રવ્ય-
 વસ્તુ; બલિદાન
 આહુત વિં ખોલાવેહું; નિમત્રેહું
 આહોડી પું શિકારી; ભીલ
 આહોડ સીં તરતની ખેડાયેલી જમીન (૨)
 (૨) [કા.] તરતનું વાવેતર
 આહોતું નં દૈનિક ક્રિયા; રોજનું કામ (૨)
 ખુશામત
 આહનિક વિં દૈનિક (૨) નં નિત્યકર્મ
 આહલાહ પું આનંદ; હર્ષ
 આહલાહક વિં આહલાહ કરાવે તેવું
 આહલાહિત વિં આહલાહયુક્ત
 આહવાન નં આમંત્રણ (૨) પડકાર (૩)
 આવાહન (૪) હાજર થવાનો હુકમ;
 'સમન્સ'
 આળ નં ખોટો આરોપ; તહોમત (૨) વિં
 વાળું (શબ્દને છેડે) ઉદાહરણ 'કયાળ; 'શરમાળ'
 આળખવું સં કિં + આલેખવું
 આળખવાળ વિં મિથ્યા (૨) સાચું નહિ
 એવું; આડુઅવળું (૩) પટામણું (૪) નં
 આધાસન (૫) ભૂતપ્રેતાદિ

આળવણ નં બહો; ગુકસાન
 આળવાળ પું; નં આલવાલ; કચારો
 આળવિતશર્ધ સીં આળવીતરાપણું
 આળવીતરું વિં મરતીખોર; તોફાની
 આળવીતું વિં આળવીતરું
 આળસ સીં; નં આલસ્ય; એકીપણું; સુસ્તી
 આળસવું અં કિં આળસ કરવી; મંદ
 પડવું (૨) બંધ પડવું; અટકી જવું
 આળસાર્ધ સીં આળસ; આળસુપણું
 આળસુ વિં આળસવાળું; મંદ; સુસ્ત
 આળસુપણું નં
 આળાપવું સં કિં
 આળાણુંબો પું સંસારની આશા-તૃષ્ણા; લાલચ
 આળિયું નં બખોલ; ખાટો—ખાસ કરીને
 ફવાની દીવાલમાં પડેલો
 આળિયો પું આળિયું
 આળી સીં સોનીની અંગીડી મૂકવાની
 બંચી ઓટલી
 આળીમાળું વિં અટક્યાળું; તોફાની
 આળું વિં લીહું; બીનું (૨) તાળું ઉતરડેહું;
 કાચું (ચામડું) (૨) જરા અટકવાથી
 હુખાવાય એવું (૪) નરમ; પોચું (૫)
 વાળું (શબ્દને છેડે) ઉદાહરણ 'દુધાળું'
 આળુંબોળું વિં ભોળું; નિષ્પાપ; બાલિશ
 (૨) નં બાળક
 આળે અં એળે (૨) નં આલય (કવિતામાં)
 આળેખવું સં કિં જુઓ આલેખવું
 આળોટણ વિં આળોટવાની ટેવવાળું (૨)
 નં આળોટવું તે; આળોટવાની તલબ
 આળોટવું અં કિં સૂઈને એક ઠેકાણેથી
 બીજે ઠેકાણે એમ ગળડવું; લોટવું
 આળોવણ નં આલોચણ (જેન)
 આં અં હાં; આ (૨) ઠીક, ભલે, વારુ
 ઇત્યાદિ અર્થ બતાવતો ઉદ્દગાર
 આંક પું સંખ્યા; સંખ્યાની નિશાની (૨)
 ભાવ; મૂલ્ય (૩) બડાઈ કે પાતળાઈનો
 હિસાબ (સૂતરનો) (૪) નિશાની (૫)
 અડસદો (૬) સીમા; હદ (૭) કીણા
 છિદ્રવાળી ચાળણી (૮) ધરી (૯) પું બં વં
 ધડિયા; પાડા
 આંકઆળણી સીં કીણા છિદ્રવાળી ચાળણી

આંકડાશાસ્ત્ર નં હકીકતના આંકડા એકત્ર કરવાની, તેનું વર્ગીકરણ કરવાની અને તેનો ઉપયોગ કરવાની વિદ્યા; 'સ્ટેટિસ્ટિક્સ'

આંકડાશાસ્ત્રી પું આંકડાશાસ્ત્રનો વિદ્વાન
આંકડિયું વિં આંકડાવાળું—નિશાનીવાળું
આંકડી સ્ત્રી એક અથવા બેને છેડેથી બાળેલો સળિયા; કડી; 'ફૂક'; (૨) ગળ (૩) આંતરડામાં થતી પીડા; ચૂક (૪) તાણ (રોગ) (૫) [લા.] સખત વાંધા; વિરોધ; અણગમો

આંકડો પું સંખ્યા; સંખ્યાની નિશાની (૨) લેણ્હેણુનો હિસાબ—કાગળ; (૩) ખીલ (૪) છેડેથી વળેલો સળિયા; 'ફૂક' (૫) ગળ (૬) ટંખ (૭) વળ (મૂછનો) (૮) વરને આપવાનો ચાંદલો; પરઠણ

આંકણુ નં આંકવું તે (૨) ઊપણતાં સારુંસારું અનાજ જુદું પાડવું તે

આંકણી સ્ત્રી આંકવાનું—લીટી દોરવાનું સાધન (૨) કસ—કિંમતનો અડસદો કાઢવો તે

આંકણું નં આંકવાનું ઓભર (સુતારી)
આંકવું સં કિં નિશાની પાડવી; લીટી દોરવી (૨) કસ—કિંમતનો અડસદો કાઢવો

આંકહ પું અંકુશ; દાખ

આંકિક વિં અંકને લગતું

આંકો પું નિશાનીની લીટી (૨) અડસદો (૩) હદ; નેક

આંકોશિયાં નં બં વં પાંસળાં (૨) સખત પ્રયત્ન (૩) એથી ઊપજતો શ્વાસ

આંખ સ્ત્રી ચક્ષુ; નેત્ર (૨) [લા.] જોવાની શક્તિ; નજર (૩) નિધા; દેખરેખ (૪) નાનું કાણું; છિદ્ર (૫) ઉત્પાદક ગાંઠ (શિરડીની)

આંખઆંદલો પું કપાળમાં લગાડાતી ટીપકી

આંખઆંદલો પું આંખઆંદલો

આંખઝોરી સ્ત્રી અણગમતી વસ્તુ ઉપરથી આંખ ખસેડી લેવી તે (૨) જોયું હોય છતાં નથી જોયું તેવો દેખાવ કરવો તે

આંખહાંકણી સ્ત્રી આંખનો ઢાળલો

આંખની આડ સ્ત્રી ગિલ્લીદડાનો એક દાવ; આંખી

આંખકુદામણી સ્ત્રી ઇંદ્રવારણને વેલો

આંખમ(—મિ—મી)આકરો પું મિમિર (૨) આંખથી કરેલી ઇશારત

આંખમિ(—મી)આકમણું નં બં વં એક બાળરમત (૨) જોયું ન જોયું કરવું તે (૩) ઇશારત (આંખ મીંચીને કરેલી)

આંખમિ(—મી)આમણી સ્ત્રી જુઓ આંખ-મીંચામણી

આંખાણું વિં આંખવાળું (૨) બાળનારું; વિદ્વાન

આંખિયાં નં બં વં મૂઝાં (૨) ડોળા કાઢવા તે (૩) ઝળઝળિયાં

આંખી સ્ત્રી ગિલ્લીદડાનો એક દાવ

આંગડ સ્ત્રી દાગીના, રોકડ વગેરેનું જોખમ (૨) દાગીના, રોકડ વગેરે કીમતી વસ્તુ

આંગડિયો પું આંગડ લઈ જનારો માણસ; વિશ્વાસુ નોકર

આંગડી સ્ત્રી અંગરખી; ઝમણું

આંગણુ(—ણું) નં ધરના મુખ્ય દ્વાર સામેની ખુલ્લી જગા

આંગત વિં (કા.) અંગત; પોતાનું; સ્વતંત્ર માલિકીનું (૨) અંગનું; નજીકનું (સગું)

આંગમવું સં કિં + આગમવું

આંગમણુ સ્ત્રી ચૂલાની આગળનો ભાગ (૨) કોવત; જોર

આંગણું નં ઝમણું

આંગળ નં આંગળી (૨) આંગળી જેટલી લંબાઈ; તસુ; ઇંચ (૩) દસની સંજ્ઞા

આંગળતોડો પું અંગળાએ ચાંટી ભય એવો પાણીમાં રહેનારો એક જીવડો

આંગળવા અં આંગળ જેટલું

આંગળિયાત વિં આંગળાએ વળગીને આવેલું; આગલા ધણીનું (૨) નં એવું બાળક

આંગળિયું વિં આંગળિયાત

આંગળી સ્ત્રી હાથપગના પંખ આગળના પાંચ અવયવોમાંના દરેક અવયવ

આંગળું નં આંગળી

આંગિક વિં અંગ-શરીર સંબંધી

આંગિરસ વિં અંગિરસ ઋષિને લગતું (૨) પું (સં.) જુદરૂપિત

આંગી સ્ત્રી પરણનાર પુરુષને મેસાજ તરફથી મળતું ઓટપા વિનાનું કોરું વસ્ત્ર (૨) માતાની મૂર્તિને બદલે મુકાતી રંગરોશની ધાતુઓના પતરાની બનેલી તકતી (૩) હનુમાનની મૂર્તિ ઉપરનું તેજ અને સિંદૂરનું પડ (૪) [નેન] મૂર્તિના શલુગાર

આંચમન્યુ પું (સં.) અહરિમાન
આંચલ વિં અંગ્રેજોને લગતું
આંચલદેશ પું અંગ્રેજોનો દેશ; ઇંગ્લંડ
આંચલભાષા સ્ત્રી અંગ્રેજી ભાષા
આંચલભૂમિ(-મી) સ્ત્રી આંચલદેશ
આંચ સ્ત્રી ઝાળ; ભભૂકો; સખત તાપ (૨) દીપ્તિ; શેહ; ક્યાબ (૩) ધમકી; ત્રાસ (૪) ઈન

આંચકવું સં કિં ભેરથી એકદમ ખેંચવું
આંચકી સ્ત્રી તાણુ; આંકડી (૨) હેડકી
આંચકો પું જુઓ આંચકો

આંચણી સ્ત્રી બોલતાં અચકાવું તે (૨) વાતચીતમાં વારેવારે બોલવાની ટેવ હોય એવા નિરર્થક શબ્દો તે (૩) જુઓ અસ્તર્થ

આંચણું વિં દોઢડાણું
આંચળ પું પશુમાદાના આક્રોશ અગ્રભાગ
આંચળી સ્ત્રી છેડો; પાલવ
આંછ સ્ત્રી ઝાંખ; ઝાંછું સૂઝવું તે (૨) આંખની છારી

આંજણુ નં અંજન; કાજળ (૨) છેતરપિંડી; છળ

આંજણી સ્ત્રી પાંપણના મૂળ આગળ થતી ફેલ્લી

આંજનેય પું (સં.) અંજનનાનો પુત્ર; હનુમાન
આંજવું સં કિં આંખમાં લગાડવું (૨) અતિ પ્રકાશથી આંખનું તેજ હરી લેવું (૩) શેહમાં નાખવું; ઝાંખા પાડી દેવું; છક કરી દેવું

આંજિયું નં જુવારનો એક રોગ; આગિયું

આંજો પું ફવાચલની એ બાજુના સદ બાંધવાનાં મોટાં દોરડાં

આંડ સ્ત્રી આંટી; ગૂંચ (૨) કીનો; વેર (૩) શાખ; આખર (૪) હથેલી; હોશિયારી; ઝડપ (૫) તાકોડિયાપણું; ચોટ

આંદણુ નં ધસારાનું ચિર્કું
આંદવું સં કિં તાકવું; નિશાન માંડવું (૨) ટપી જવું

આંદિયાણું વિં આંટીવાણું
આંટી સ્ત્રી ગડ; ગાંઠ; ગૂંચ (૨) ફાળકી ઉપરથી ઉતારેલા સૂતરની ગડી (૩) કીનો (૪) ફાંસો; પેચ; પ્રપંચ (૫) કોવડો (૬) શાખ; આખર

આંટીધૂંટી સ્ત્રી દાવપેચ (૨) છળકપટ
આંટીફાંટી સ્ત્રી એક બાલરમત
આંટોટપો પું લખોટીઓની રમતનો એક દાવ
આંટો પું વળ; ચકરાવો; ફેર (૨) ફેરો; ધક્કો (૩) અંટસ

આંટોફેરો પું આંટો અને ફેરો
આંતખાર પું આડખીલી; વિઘ્ન
આંતર વિં અંદરનું; માંહોમાંહેનું; આંતરિક
આંતરદર્શન નં આંતર+દર્શન

આંતરપ્રતીતિ સ્ત્રી આંતર+પ્રતીતિ
આંતર નં આંતરડું
આંતરડી સ્ત્રી દિલ; હૃદય

આંતરડું નં પેટમાંના અંતરસને પચાવી મળને બહાર કાઢનાર નળના આકારનો અવયવ; પેટનો નળ

આંતરરાષ્ટ્રિ(-ષ્ટ્રી)ય વિં રાષ્ટ્રોના પરસ્પર સંબંધને લગતું

આંતરવિગ્રહ પું અંદરઅંદરનો વિગ્રહ
આંતરવું સં કિં જુડું પાડવું; પડદો ભરવો (૨) ઘેરવું (૩) અટકાવવું

આંતરસી(-સે)વો પું અંદરનું સીવણુ; સીવેલા કપડાને બંધબસતું કરવા માટે અંદરથી ભરેલા દોરો

આંતરસો પું આંતરસીવો
આંતરિક વિં અંદરનું (૨) અંતરનું; હૃદયનું
આંતરી સ્ત્રી ધાતિયું, ખેસ વગેરે કાપડના વગર વણેલા છેડા તે (૨) કોર; છેડો; પાલવ (૩) કાપડ-ચોપડીઓમાં પડતી એક છવાત

આંતરો પું અંતર; ગાળો (૨) અંતરપટ; પડદો (૩) જુદાઈ; ભેદ (૪) મુપદનો બીજો ભાગ

આંતો પું ત્રણ સેરોના દોર ભાગતાં પહેલી એ સેરો ને ઉગળવી પડે છે તે

આંધ્ર વિં આંતરડાને લગતું (૨) નં
આંતરડું
આંતરબર પું આંતરડાનો તાવ
આંતરસ પું આંતરડાનો રસ
આંદુલમાન વિં + ચલિત
આંદોલન નં હાલવું તે; ઝૂલન (૨) હિલચાલ;
ખળલજાટ (૩) ગતિમાન (પ્રેરક) તત્વ
આંદોલિત વિં આંદોલન પામેલું
આંધણુ નં [કા.] આધણુ
આંધળાપણું નં
આંધળિયું નં સાહસ; અવિચારી કર્મ
આંધળિયો પોટો પું એક બાલરમત;
આંધળો પાટો
આંધળી ખિસકોલી સ્ત્રીં એક રમત
આંધળી ચાકણુ(-ળ) સ્ત્રીં જે મુખવાળો
સાપ (તે આંધળો હોય છે તથા જે મોં
તરફ ચાલે છે)
આંધળી પીપળી સ્ત્રીં આંબલીપીપળી
આંધળું વિં અંધ; ન દેખવું (૨) વિચારહીન;
જ્ઞાનહીન (૩) અંધારું
આંધળુંધળ વિં છેક આંધળું
આંધળુંલીંત વિં આંધળુંધળ
આંધળો પાટો(-ડો) પું એક બાલરમત;
હાહીનો ઘોડો
આંધળો પોટો પું એકરમત; આંધળો પાટો
આંધળો લોટવો પું એક બાલરમત
આંધિયું* નં
આંધી સ્ત્રીં દિશાઓ ધૂળથી પુરાઈ નય એવું
વાવાઝાડું (૨) અંધાપો
આંધ પું (સં.) તેલગુ પ્રદેશ; તેલંગણ
આંખટ વિં ખાટું (૨) સ્ત્રીં એક ઔષધિ

આંબલિયો પું આમો
આંબલી સ્ત્રીં આમલી
આંબલીપીપળી સ્ત્રીં એક રમત
આંબળું અં કિં પહેંચવું; પકડી પાડવું
(૨) આંબાવું; ખટાઈ જવું
આંબળું નં એક ફળ; આમળું
આંબળો પું જુઓ આમળો
આંબાગાળો પું કેરીની મોસમ
આંબામોર પું આંબાનો મોર (૨) ડાંગરની
એક ભત
આંબાવાડિયું નં આંબાનું વન; અમરાઈ
આંબાવાડી સ્ત્રીં આંબાવાડિયું
આંબાશા(-સા)ખ આંબા ઉપર કુદરતી રીતે
પાકેલી કેરી
આંબાહળદર સ્ત્રીં એક ભતની હળધર
આંબેલ નં એક ટંક અલણું જમવાનું વ્રત
(જેન)
આંબો પું આમ્રવૃક્ષ; જેના પર કેરી થાય
છે તે ઝાડ (૨) છોકરાંની એક રમત
આંબોળિયું નં કાચી કેરીની સૂકવેલી ચીરી
આંબોઈ સ્ત્રીં દ્વંદ્વીની નીચેની રંગોની ગાંઠ
આંબોસું નં સૂકું આલુ (૨) સૂકી દ્રાક્ષ
આંસ પું ધરી
આંસુ નં અશ્રુ; આંખોમાંથી દુઃખ કે હર્ષ
વખતે ટપકતાં ટીપાં
આંસુહાળ વિં આંખમાંથી આંસુ પાડે એવું
(૨) સ્ત્રીં ઘોરાની એક ભત
આંહાં અં નકાર બતાવતો ઉદ્દગાર
આંહાંતૂસ સ્ત્રીં હા ના; ગડભાંગ
આંહી અં અહીંયાં
આંહીકણે અં અહીંયાં

ઇ

ઇં સ્ત્રીં સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણભાદાનો ત્રીજો
અક્ષર (૨) અં ક્રોધ, નિંદા, દયા, દુઃખ,
દાઝ અને વિસ્મયસૂચક એવો ચિત્કાર
ઇકબાણ નં કિરમત; ભાગ્ય (૨) સદ્ભાગ્ય;
આબાદાની

ઇકરાર પું હા પાડવી તે; કબૂલ કરવું તે
(૨) કેફિયત; પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક કબૂલ કરેલો
અથવા લખાવેલો મજકૂર

ઇકરારનામું નં પ્રતિજ્ઞાપૂર્વકની કબૂલાતનો
લેખ; 'એફિડવિટ'

ઇકાર પું ઇ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
ઇકારાંત વિં છેડે ઇકાર હોય એવું
ઇકેતરી સ્ત્રીં ગણિતના સોળ કોઠામાંનો એક
ઇકેત(-તે)રે વિં ૭૧નો; ૭૧મો (૨) પું
વિં સં. ૧૮૭૧નો દુકાળ

ઇકેતેર વિં ૭૧

ઇક્કડ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

ઇક્કુ સ્ત્રીં શેરડી

ઇક્કુકાંડ પું શેરડીનો સાંઠો (૨) એ સાંઠાનો
એ ગાંઠો વચ્ચેનો ભાગ

ઇક્કુજ વિં શેરડીમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું (ગોળ,
ખાંડ, સાકર ઇત્યાદિ)

ઇક્કુદંડ પું શેરડીનો સાંઠો

ઇક્કુપાક પું ગોળ

ઇક્કુચંચ નં શેરડી પીલવાનું ચંચ; કોહું

ઇક્કુરસ પું શેરડીનો રસ

ઇક્કુશર્કશ સ્ત્રીં સાકર

ઇક્કુસાર પું ગોળ

ઇફવાકુ પું (સં.) સૂર્યવંશનો આદિ રાજા

ઇખલાક પું વિનય; સહયતા

ઇખલાસ પું વિદ્રોહનો અભાવ; દોસ્તી

ઇખિતલાત પું મેત્રી; સ્નેહ

ઇખિતલાક પું વિરોધ; જુદાઈ; દ્વેષ

ઇખ્તેસાર પું સંક્ષેપ; સાર

ઇચ્છુ સં કિં ઇચ્છા કરવી (૨) આશા
રાખવી; ઉમેદ બાંધવી (૩) માગવું

ઇચ્છાધારા સ્ત્રીં અવિચ્છિન્ન ધારા (૨)
અભિષેકપાત્ર

ઇચ્છા સ્ત્રીં મરજી (૨) કામના; વાસના; ઋચિ;
શોખ (૩) અભિલાષ; ઉમેદ (૪) આશા;
મુરાદ

ઇચ્છાચાર પું સ્વેચ્છાચાર

ઇચ્છાચારી વિં સ્વેચ્છાચારી

ઇચ્છાનુરૂપ વિં મરજી પ્રમાણેનું

ઇચ્છાનુસાર અં મરજી મુજબ

ઇચ્છાનુસારી વિં ઇચ્છાનુસાર હોય તેવું

ઇચ્છાન્યાય પું માઓ-મનપસંદ ન્યાય

ઇચ્છાપુરઃસર અં ઇચ્છાથી; ઇચ્છાપૂર્વક

ઇચ્છાપૂર્વક અં ઇચ્છાસહિત; હોંસભેર; ઋચે
તેમ (૨) નજીનીઈને; ઇરાદાપૂર્વક

ઇચ્છાફલ(-ળ) નં ઇચ્છા પ્રમાણે મળવું-થવું
તે (૨) [ગ.] ત્રિરાશિમાં આપેલી ત્રણ
સંખ્યા ઉપરથી જે ઇચ્છિત થોથી સંખ્યા
કાઠવામાં આવે છે તે

ઇચ્છાબલ(-ળ) નં ઇચ્છાની શક્તિ; મનો-
બળ; સંકલ્પબળ; આત્મબળ

ઇચ્છાભેદી સ્ત્રીં સખત જુલાબની એક
ઔષધિ

ઇચ્છાભોજન નં ભાવવું ભોજન-જમણું

ઇચ્છાવર પું દિલપસંદ-નતે પસંદ કરેલો
વર

ઇચ્છાવાચક વિં ઇચ્છા દર્શાવનારું

ઇચ્છાબ્યાપાર* પું

ઇચ્છાશક્તિ સ્ત્રીં ઇચ્છાબલ; સંકલ્પબળ

ઇચ્છાંક પું ઇષ્ટરાશિ; ત્રિરાશિનું ત્રીજું
પદ (ગ.)

ધર્મિયત વિં ધર્મિયતું

ધર્મિયક વિં ધર્મિયવાળો

ધર્મન નં નોતરું; આમંત્રણ

ધર્મનેર પું બાંધકામ ઇત્યાદિની યાજના કરનાર આદમી (૨) યંત્રવિદ્યા જાણનાર આદમી

ધર્મનેરી વિં ધર્મનેરને—ધર્મનેરના કામને લગતું

ધર્મભાસ સ્ત્રીં જલસો; સભા; બેઠક

ધર્મભાસનિશાન પું સભ્ય (૨) નવાબો તથા એ દરજ્જાના પુરુષોને માટે માનાર્થે વપરાતો શબ્દ

ધર્મજત સ્ત્રીં પરવાનગી

ધર્મજત સ્ત્રીં વધારો; ઉમેરો (૨) સમાસ (૩) છઠ્ઠી વિભક્તિ (૪) જોડી દેણું તે; ખાલસા કરતું તે

ધર્મર સ્ત્રીં સુરવાળ; લેંધી

ધર્મરદાર વિં ધર્મરો ધરાવનાર

ધર્મરદારી સ્ત્રીં ધર્મરદારનું કામ; ધર્મરદારપણું

ધર્મરખંધ પું ધર્મરનું નાડું; કમરપટો

ધર્મરાપદ્ધતિ સ્ત્રીં ધર્મરે આપવાની પદ્ધતિ

ધર્મરો પું ઠરાવેલી શરત પ્રમાણેનો કોઈ હક્કનો એકલથ્યુ ભોગવટો; ઠેકો

ધર્મજત સ્ત્રીં આખર

ધર્મજત(-તે)આસાર વિં પ્રતિષ્ઠિત

ધર્મજતદાર વિં આખરદાર; પ્રતિષ્ઠિત

ધર્મજતેઆસાર વિં ધર્મજતઆસાર

ધર્મ્યા સ્ત્રીં યજ્ઞ (૨) પૂજા

ધર્મરાયલ વિં યજ્ઞદી લોકોને લગતું (૨) પું (સં.) યજ્ઞદી લોકોનો એક મૂળ પુરુષ

ધર્મહાર પું જાહેર—રજૂ કરેલી હકીકત; જાહેરનામું; 'ડેકલેરેશન' (૨) જુબાની

ધર્મહારનવીસ પું ધર્મહાર લખનાર માણસ

ધર્મલિક વિં ગ્રીણા—ખાસ ધ્યાન ખેંચે એવા (અક્ષરો)

ધર્મળી સ્ત્રીં ટાળ; ઠકાબાજી

ધર્મ(-ટી) સ્ત્રીં કદી; અક્ષા

ધર્મોતર વિં ૭૮

ધર્મચારી(-સી) વિં ૮૮

ધર્મરિયો વિં પું ઇડરનો; ધોળા મજબૂત; જીતવો મુશ્કેલ (ગઠ)

ધર્મ સ્ત્રીં યોગશાસ્ત્રાનુસાર પ્રાણવાયુની ત્રણ નાડીઓમાંની જમણી નાડી (ધર્મ, પિંગલા અને સુષુમ્ણા)

ધર્મખાર પું વિશ્વાસ

ધર્મમામ વિં તમામ; પૂરેપૂરું (૨) પું સરંભમ; રસાલો

ધર્મર સં વિં અન્ય; ખીજું (૨) ફાલતું; બિન (૩) કુલ્લક

ધર્મરડી સ્ત્રીં દોરના શરીરે વળગતું એક જંતુ

ધર્મરતઃ અં ખીજેથી; જુદી રીતે

ધર્મરત્ર અં અન્યત્ર; ખીજે ઠેકાણે

ધર્મરાઈ સ્ત્રીં આછકલાઈ; મિથ્યા મોટાઈ

ધર્મરાજ વિં નાખુશ; ખફા

ધર્મરાજી સ્ત્રીં નાખુશી; અવકૃપા; ખોફ

ધર્મરેતર વિં સં એકખીજનું; પરસ્પરનું

ધર્મરેતરદંદ પું દંદસમાસનો એક પ્રકાર. ઉદા. 'હાથીધોડા'

ધર્મરેતરાશ્રય પું અન્યોન્યાશ્રય

ધર્મલાખ વિં જુદું; જુદું (૨) સરકારનો પગારદાર (ફોજનો સિપાઈ) (૩) પું જુદું-મુક્ત કરતું તે (૪) જુદાછેડા આપવા તે

ધર્મવાર પું આતવાર; રવિવાર

ધર્મરતતઃ અં અહીંતહીં; આમતેમ

ધર્મઃ અં અહીંથી

ધર્મઃપર અં હવે પછી

ધર્મિ અં આ પ્રમાણે (૨) સ્ત્રીં સમાપ્તિ

ધર્મિકર્ત(-ર્ત)વ્ય વિં વિધિ અનુસાર કરવા યોગ્ય (૨) નં કરવા યોગ્ય કામ; ફરજ

ધર્મિકર્ત(-ર્ત)વ્યતા સ્ત્રીં અવશ્ય કરવા યોગ્ય કામ (કર્તવ્યતા આટલામાં જ પૂરી થાય છે એમ બતાવવા વપરાય છે)

ધર્મિકૃતમ અં 'કયુ. ઇ. એફ' (ગ.)

ધર્મિમાત્ર વિં આટલું જ

ધર્મિમાદ પું વિશ્વાસ; ભરોસો

ધર્મિવૃત્ત નં બનેલી હકીકતનું વૃત્તાંત; ઇતિહાસ

ધર્મિશ્રી સ્ત્રીં સમાપ્તિ

ધર્મિસિદ્ધમ અં 'કયુ. ઇ. ડી' (ગ.)

ધર્મિહાસ પું તવારીખ; ભૂતકાળનું વૃત્તાંત

ધર્મિહાસકાર પું ઇતિહાસ લખનાર પુરુષ

ધર્મિહાસક(-વિદ્ય, -વેત્તા) પું ઇતિહાસનો જાણકાર—વિદ્વાન

ઇતિહાસવિધાતા પું. ઇતિહાસનો વિધાતા
 ઇતિહાસવેતા પું. ઇતિહાસજ્ઞ
 ઇતિહાસક પું. એકમતી (૨) સંપ (૩) બનાવ;
 સંલગ
 ઇત્યમ્ અ. આ પ્રકારે
 ઇત્યંભૂત વિ. આ પ્રકારે બનેલું
 ઇત્યલ્લમ્ અ. હવે બસ
 ઇત્યાદિ, ૦ક વિ. વગેરે
 ઇદમ્ સ. આ
 ઇદંતૃતીયમ્ વિ. ધાર્યા કરતાં નવું જ-જુદું
 જ (૨) નં ન ધારેલું ત્રીજું જ કંઈક
 ઇધર અ. અહીં
 ઇધરતિધર અ. અહીં તહીં
 ઇનકાર પું. નિષેધ; મના (૨) નામુકર
 જહું તે
 ઇનકારિયત સ્ત્રી. ઇનકાર કરવો તે
 ઇનામ ન. બક્ષિસ
 ઇનામઅકરામ ન. બક્ષિસ (૨) બક્ષિસ અને
 માન
 ઇનામઇન્નફત ન. ઇનામમાં વધારો કરવો તે
 ઇનામચિકી સ્ત્રી. ઇનામની સનદ
 ઇનામચોથાઈ સ્ત્રી. ઇનામી જમીનના
 ઉત્પન્નમાનો સરકારનો ચોથો હિસ્સો
 ઇનામદાર વિ. ઇનામ મેળવનાર; ઇનામી
 જમીનનો-ગામનો ભોગવટો કરનારું
 ઇનામદારી સ્ત્રી. ઇનામદારની પદવી
 ઇનામપટો(-ટો) પું. ઇનામી જમીન કે
 ગામના ભોગવટાનો લેખ—સનદ
 ઇનામપત્ર ન. ઇનામપટો
 ઇનામફેઝાબી સ્ત્રી. ઇનામી જમીનનો
 સરકારધારો
 ઇનામી વિ. ઇનામ તરીકે આપેલું-મળેલું
 ઇનાયત સ્ત્રી. ભેટ; બક્ષિસ
 ઇન્કિલાબ જિંદાબાદ શં પ્ર. બળવો ધણું
 જવો
 ઇન્શાઅલ્લાહ શં પ્ર. ઇશ્વરેચ્છા
 ઇન્સાન પું; ન. માણસ (૨) માણસનત
 ઇન્સાનિયત સ્ત્રી. માણસાઈ; સમજનતા
 ઇન્સાફ પું. ન્યાય (૨) ચુકાદો
 ઇન્સાફદાર વિ. ઇન્સાફ રાખનારું (૨) પું.
 જડજ; ન્યાયાધીશ

ઇન્સાફી વિ. ઇન્સાફને લગતું (૨) ન્યાયી (૩)
 સ્ત્રી. ઇન્સાફની રીત
 ઇપાણ્ઝ(-ન) પું. એક વનસ્પતિ
 ઇપ્પી સ્ત્રી. ભક્તિ; ઉપાસના; સ્તુતિ
 ઇબાદત સ્ત્રી. ભક્તિ; ઉપાસના; સ્તુતિ
 ઇબારત સ્ત્રી. શૈલી
 ઇબ્લીસ પું. એ નામનો એક શયતાન;
 શયતાન (૨) વિ. રાક્ષસી; નહાડું
 ઇમલો પું. મજલો (૨) બાંધકામ
 ઇમામ પું. મુસલમાનોનો વડો ધર્મગુરુ;
 ધર્માધ્યક્ષ (૨) મસીદનો ઉપદેશક યા કુરાન
 વાંચનારો; મુલ્લા; કાજી (૩) તાજિયાની
 આગળ રાખવામાં આવતો મુઝો (૪)
 માળાનો મેર
 ઇમામદાંડગો પું. ધર્મને નામે ધર્મિંગ
 ચલાવનારો આદમી
 ઇમામખારા પું. જે મસ્જિદમાં મોહરમના
 દિવસોમાં તાજિયા રાખવામાં આવે છે તે
 (૨) જે મસ્જિદમાં મોહરમનો ઉત્સવ ઉજવાય
 છે તે
 ઇમામહુસેન પું. (સં.) હજરત મહંમદ
 સાહેબના દોહિત; ખાર ઇમામોમાં ત્રીજા
 ઇમારત સ્ત્રી. મોડું મકાન; હવેલી (૨) [લા.]
 ચોળના
 ઇમારતશાસ્ત્ર ન. ઇમારતના બાંધકામ વિષેનું
 શાસ્ત્ર; સ્થાપત્ય
 ઇમારતી વિ. મકાન બાંધવાના ઉપયોગનું
 ઇમ્તિહાન પું. પરીક્ષા; તપાસ
 ઇયત્તા સ્ત્રી. આટલાપણું (૨) પ્રમાણ; પરિમાણ
 (૩) સીમા
 ઇયળ સ્ત્રી. એક કીડો
 ઇરાક પું; ન. (સં.) મેસોપોટેમિયા
 ઇરાકાપૂર્વક અ. બહોળાઈને
 ઇરાહો પું. ધારણા; ઉદેશ; આશય
 ઇલકાબ પું. ખિતાબ
 ઇલમ પું. વિદ્યા; શાસ્ત્ર; કળા (૨) જાદુ (૩)
 મેલીવિદ્યા (૪) ઉપાય; તજવીજ
 ઇલમખાજ વિ. ઇલમી
 ઇલમી વિ. ઇલમ જાણનારું (૨) કાબેલ;
 કોશિયાર

ધલા સ્ત્રીં પૃથ્વી (૨) ચાબુદા! (૩) [સં.]

પુરવાની માતા

ધલાકેદાર વિં ધલાકા ઉપર હકમત ચલાવનારું

ધલાકો(-ખો) પું પ્રાંત (૨) હકમતનો પ્રદેશ

(૩) હક; દાવો; લાગતુંવળગતું તે

ધલાજ પું ઉપાય (૨) ઉપચાર; ફવા

ધલાજ વિં ધલાજ નાણુનારું (૨) પું વૈદ્ય; હકીમ

ધલાચચી સ્ત્રીં; નં એક તેજનો

ધલાચચો પું જુઓ અલાયચો

ધલાચદું વિં જુઓ અલાચદું

ધલાવૃત્ત નં (પ્રાચીન આર્યભૂગોળ પ્રમાણે)

જંબુદીપના નવ ખંડો પૈકીનો એક ખંડ

ધલાહી વિં ખુદા-ઈશ્વર સંબંધી (૨) વંદનીય

ધલેકિદ્દક વિં વીજળીને લગતું (૨) ઝડપી

ધક્તિમાસ સ્ત્રીં વિનંતી; અરબ

ધક્લા(-દક્લી) સ્ત્રીં એક રમત

ધવ અં —ની પેટે; જેમ

ધશક પું જુઓ ધરક

ધશકદારી સ્ત્રીં જુઓ ધરકદારી

ધશકખાજ વિં ધરકખાજ

ધશકખાજ સ્ત્રીં ધરકખાજ

ધશકિયું વિં ધરક સંબંધીનું

ધશકી વિં જુઓ ધરકી

ધશારત સ્ત્રીં સાન; સંકેત

ધશારો પું ધશારત (૨) સૂચન

ધશક પું ધશક; પ્રેમ; રનેહ (૨) કામવિકાર

(૩) રાગ; આવેશ

ધશકદારી સ્ત્રીં પ્રેમીપણું (૨) કામુકતા;

કામીપણું (૩) રંડીખાજ

ધશકખાજ વિં પ્રેમમાં લીન; પ્રણયી

ધશકખાજ સ્ત્રીં પ્રેમમગ્નતા; પ્રણયવ્યાપાર;

ભોગવિલાસ

ધશકી વિં પ્રેમી (૨) ફક્કર; છેલ

ધશકેમિભાજ સ્ત્રીં કેવળ કામવાસના

ધશકેહકીકી સ્ત્રીં ખરો-દેવી પ્રેમ

ધશતેહાર નં નહેરનામું; ઘોષણા

ધશયુ પું વાદનો મુદો (૨) બુદ્ધી; તક

ધષિ(-ષી)કા સ્ત્રીં ઘાસનું રાડું (૨) તીર

(૩) એક જાતની રોરડી (૪) સોનું

ખીંગળું કે નહિ તે જોવાની નાની

લાકડી અથવા સળિયા (૫) પીંછી

ધધુ પું તીર (૨) પાંચની સંખ્યા (૩) [ખ.]

ઉત્કમન્થા; 'વસ્ક'સાધન

ધધ વિં ધધેલું (૨) પ્રિય; મનમગ્ન (૩)

[ગ.] કલ્પેલું (૪) યોગ્ય (૫) હિતાવહ

(૬) ચક્ષુ વડે જુએલું (૭) નં ધમ્મ (૮)

અગ્નિહોત્ર (૯) ચક્ષુ ઇત્યાદિનું પુણ્ય

ધધકર્મ નં યોગ્ય—સારું કામ (૨) [ગ.]

કલ્પિત અંક લઈને દાખલો ગણવો તે

ધધ(-ધિ)કા સ્ત્રીં ઈંટ (૨) વેદી ગણવા માટે

વપરાતી ઈંટ

ધધજન પું; નં પ્રિયજન

ધધદેવ પું પ્રિયદેવ; જેની ઉપર આસ્થા

બેઠી હોય તે દેવ (૨) કુળદેવ

ધધદેવતા પું બં વં; સ્ત્રીં જુઓ ધધદેવ

ધધમિત્ર પું ધણો પ્રિય મિત્ર

ધધરાશિ સ્ત્રીં કલ્પેલી સંખ્યા ઉપરથી ખરો

ઉત્તર કાઢવાની રીત (ગ.)

ધધસિદ્ધિ સ્ત્રીં ધધ વરતુની પ્રાપ્તિ

ધધાપત્તિ સ્ત્રીં વિરુદ્ધ પક્ષ તરફથી અનુકૂળ

કાર્ય; પ્રતિપક્ષ તરફની અનુકૂળ દલીલ

ધધાપૂર્ત નં ચક્ષુયાગ અને વાવ, ફવા ઇત્યાદિ

કરાવવાનું પુણ્યકર્મ

ધધાર્થ પું ઇચ્છેલી વસ્તુ (૨) મનપસંદ

અર્થ

ધધિ સ્ત્રીં ધમ્મ (૨) ચક્ષુ

ધધિકાભ* વિં (૨) પું

ધસપન પું એક વનસ્પતિ

ધસપ(-ખ)ગોળ નં બારિયું છતું

ધસમ પું માણસ; વ્યક્તિ

ધસેસ પું એક જાતનો શુંદર

ધસોટો પું લાકડાની નિસરણીનું પડખાનું

લાકડું, જેમાં પગથિયાં ઘાલેલાં હોય

છે.

ધરકામત સ્ત્રીં માલમતા; મિલકત

ધરકોતરિયો પું નાની પેટી

ધરકોતરો પું ધરકોતરિયો

ધરકૂ પું ગોળ આંટાવાળો ખીલો; 'રકૂ'

ધરલાપડી સ્ત્રીં બારીબારણાં ઇત્યાદિ બંધ

કરવા માટે તેના ઉપર જડવામાં આવતી

ચાંપ—ડેસી; 'રડોપર'

ઇસ્તરી સ્ત્રી સમઘ અથવા કડકપણું લાવવા
 માટે ઘોડેલાં કપડાં પર ફેરવવાનું અગ્નિ
 ભરેલું પાત્ર
 ઇસ્ત'બૂલ નં (સં.) યુરોપીય હુકમસ્તાનનું
 મુખ્ય શહેર; 'કોન્સ્ટાંટિનોપલ'
 ઇસ્ત'બૂલી વિં ઇસ્ત'બૂલનું
 ઇસ્તિકબાલ પું સામે લેવા જણું તે; આદર-
 સત્કાર કરવા તે
 ઇસ્તિકા પું રાજનામું
 ઇસ્ત્રી સ્ત્રી ઇસ્તરી
 ઇસ્ત્રિપતાલ(-ળ) સ્ત્રી ફવાખાનું; 'હોસ્પિટલ'
 ઇસ્ત્રાયલ વિં (ર) પું (સં.) જુઓ ઇસ્ત્રાયલ
 ઇસ્ત્રામ પું મુસલમાની ધર્મ
 ઇસ્ત્રામી વિં ઇસ્ત્રામને લગતું (ર) ઇસ્ત્રામનું
 અનુયાયી
 ઇલ અં અહીં
 ઇલલોક પું આ દુનિયા; પૃથ્વી
 ઇલાં અં + અહીંયાં
 ઇંગલીઠિંગલી સ્ત્રી એક રમત
 ઇંગળા સ્ત્રી ઇંગ નાડી (યોગ)
 ઇંગાર(-રો) પું અંગારો
 ઇંગિત નં ઇશારો; સંકેત (૩) મનોવિકારનું
 બાહ્ય ચિહ્ન અથવા ચેષ્ટા
 ઇંગિતરૂ વિં મનોગત બાળી—કળા શક્તિ
 ઇંગુદી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ; ઇંગોરી
 ઇંગુદીતેલ નં ઇંગુદીનું તેલ
 ઇંગારિયો પું ઇંગોરી
 ઇંગોરી સ્ત્રી ઇંગુદી
 ઇંગારું નં ઇંગુદીનું ફળ; હિંગારું
 ઇંગેજ પું અંગ્રેજ
 ઇંગેજ વિં (ર) સ્ત્રી જુઓ અંગ્રેજ
 ઇંગ્લંડ પું; નં (સં.) અંગ્રેજોનો દેશ
 ઇચ પું તસુ
 ઇચિયુ વિં એક ઇચના માપનું
 ઇજલ* પું
 ઇજિન નં એન્જિન
 ઇજલ નં ખ્રિસ્તીઓનો ધર્મગ્રંથ; બાઇબલનો
 નવો કરાર
 ઇતિબાખ પું ચૂંટણી; ચૂંટીચૂંટીને કરેલો
 સંમંદ (ર) સાર; અતલબ
 ઇતિભમ પું બદોબસ્ત
 ઇતિભર વિં આહુર; અધીરું

ઇદિરા સ્ત્રી લક્ષ્મી
 ઇદિ(-દી)વર નં વિધ્વ
 ઇદુ પું ચંદ્ર
 ઇદુકલા(-ળા) સ્ત્રી ચંદ્રની કળા; ચંદ્રનો
 સોળમો ભાગ
 ઇદુકાંત પું એક મણિ; ચંદ્રકાંત
 ઇદુકાંતા સ્ત્રી રાત (ર) રોહિણી (નક્ષત્ર)
 ઇદુળ સ્ત્રી (સં.) નર્મદા નદી
 ઇદુપુત્ર પું (સં.) બુધ (જ્યો.)
 ઇદુમતી સ્ત્રી પૂર્ણિમા (ર) [સં.] અજ
 રાતની સ્ત્રી
 ઇદુમુખી વિં સ્ત્રી ચંદ્રમુખી
 ઇદુમૌલિ પું જેના માથા ઉપર ચંદ્ર છે તે
 —શંકર; મહાદેવ
 ઇદુન્નત નં ચાંદ્રાયણ વ્રત
 ઇદુરોખર પું ઇદુમૌલિ; મહાદેવ
 ઇદુસાર પું અમૃત
 ઇદુસુત પું ઇદુપુત્ર
 ઇદ્ર પું (સં.) દેવોનો રાજ
 ઇદ્રગોપ પું એક જવડું; ગોકળગાય
 ઇદ્રચાપ નં મેઘધનુષ્ય
 ઇદ્રજવ પું કડું નામના ઝાડનું ખીજ
 ઇદ્રજલ(-ળ) સ્ત્રી જલ; નજરબંધી (ર)
 હાથચાલાકી (૩) કાવતરું; છળકપટ
 ઇદ્રજિત પું (સં.) રાવણનો પુત્ર
 ઇદ્રધનુ,૦૫(-ધ્ય) નં મેઘધનુષ્ય
 ઇદ્રનીલ પું નીલમણિ; નીલમ
 ઇદ્રપુત્ર પું ઇદ્રનો પુત્ર; જ્યંત (ર) અનુન
 ઇદ્રપુરી સ્ત્રી અમરાવતી; ઇદ્રની રાજધાની
 ઇદ્રમરુથ નં (સં.) પાંડવોનું પાટનગર;
 પ્રાચીન દિલ્હી
 ઇદ્રલોક પું સ્વર્ગ
 ઇદ્રવજ્ર સ્ત્રી એક છંદ
 ઇદ્રવંશ સ્ત્રી એક છંદ
 ઇદ્રવારણ પું દેખીતું જેટલું સુંદર તેટલું જ
 કડકું એક ફળ (ર) [લા.] મટકું પલ્લ
 દુર્ગુણી-કપટી માણસ
 ઇદ્રવિજય પું એક છંદ
 ઇદ્રાણી સ્ત્રી ઇદ્રની સ્ત્રી
 ઇદ્રાણું નં એક વેલો
 ઇદ્રાયુધ નં ઇદ્રનું હથિયાર; વજ્ર; વીજળી

ઈદારણું નં + ઇદવારણું
 ઇદાસન નં ઇદરું સિંહાસન-પદ
 ઇદ્રિય સ્ત્રીં જ્ઞાન તથા કર્મનું સાધન (ત્વચા,
 ચક્ષુ, કાન, જીભ અને નાક તથા વાચા,
 હાથ, પગ, અપદ્માર અને ઉપરથેંદ્રિય એ
 પાંચ અનુક્રમે જ્ઞાનેંદ્રિયો તથા કર્મેંદ્રિયો
 છે) (૨) મન (૩) જનનેંદ્રિય; લિંગ
 ઇદ્રિયકર્મ નં ઇદ્રિયોનું કર્મ—વ્યાપાર
 ઇદ્રિયગમ્ય વિં ઇદ્રિયોથી જાણી-સમજી
 શકાય તેવું; પ્રત્યક્ષ
 ઇદ્રિયગોચર વિં ઇદ્રિયગમ્ય
 ઇદ્રિયગ્રામ પું ઇદ્રિયોનો સમૂહ
 ઇદ્રિયજન્ય વિં ઇદ્રિયો વડે ઉપજતું-થતું
 ઇદ્રિયજ્ઞાન નં ઇદ્રિયોદ્વારા થતું—પ્રત્યક્ષજ્ઞાન
 ઇદ્રિયજ્ઞાનવાદ પું પ્રત્યક્ષજ્ઞાન એ જ ખરું
 જ્ઞાન એવો મત
 ઇદ્રિયદમન નં ઇદ્રિયોના રસને મારવા તે
 ઇદ્રિયનિચલ પું ઇદ્રિયોને વશ રાખવી તે;
 સંયમ

ઈદ્રિયનિરપેક્ષ વિં ઇદ્રિયોની અપેક્ષા રાખ્યા
 વિનાનું
 ઇદ્રિયબુદ્ધિ સ્ત્રીં ઇદ્રિયો દ્વારા મળતું જ્ઞાન
 ઇદ્રિયબોધ સ્ત્રીં ઇદ્રિયો મારફતે થતું જ્ઞાન
 ઇદ્રિયવિષય પું ઇદ્રિયોનો વિષય
 ઇદ્રિયસંનિકર્ષ પું ઇદ્રિયોનો સંયોગ
 ઇદ્રિયસુખ નં ઇદ્રિયો દ્વારા અનુભવાતું સુખ
 (૨) વિષયસુખ
 ઇદ્રિયસ્થાન નં ઇદ્રિયોનાં સ્થાનો
 ઇદ્રિયાતીત વિં ઇદ્રિયોથી પર; અગોચર
 ઇદ્રિયારામ વિં વિષયાસક્ત
 ઇદ્રિયાર્થ પું ઇદ્રિયવિષય
 ઇદ્રિયાર્થસંનિકર્ષ પું ઇદ્રિયના વિષય
 સાથેનો સંયોગ
 ઇદ્રી સ્ત્રીં જુઓ ઇદ્રિય
 ઇદ્રીજુલાય પું વારંવાર પેશાળ કરાવે એવી
 ઔષધિ
 ઇધક નં જુઓ ઇધર
 ઇધન નં ખાળવાનું લાકડું; કાઠી

ઈ

ઈ સ્ત્રીં સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો ચોથો
 અક્ષર (૨) પૈરો; સંપત્તિ (૩) સ્ત્રીલિંગનો
 પ્રત્યય. ઉદાહરણ 'દેવી' (૪) કરનાર—વાળું
 એવો અર્થ બતાવતો પ્રત્યય. ઉદાહરણ 'કપડી'
 (૫) વિં + આ અથવા એ (૬) [કા.] એ
 (૭) સં (કા.) એ (૮) અં તિરસ્કાર કે
 ગુસ્સાનો એવો ઉદ્ગાર
 ઇકડ પું એક વનસ્પતિ; ઇક્કડ
 ઇકાર પું ઇ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
 ઇકારાંત વિં જેને છેડે ઇકાર હોય તેવું
 ઇક્ષણ નં જોવું તે
 ઇક્ષા સ્ત્રીં નજર (૨) જોવું—વિચારવું તે
 ઇક્ષિત વિં જોયેલું—વિચારેલું (૨) નં નજર
 ઇખ સ્ત્રીં શેરડી
 ઇખરસ પું શેરડીનો રસ

ઈચકખાંડી સ્ત્રીં છોકરાંની એક રમત
 ઇચ્છું સં કિં ઠાંસીને ખાવું (નિંદાર્થે) (૨)
 દંડાથી ગળીમાંની મોઈને ઉછાળી દૂર ફેંકવી
 ઇજત સ્ત્રીં ઇજ્જત; આખર
 ઇજત(-તે)આસાર વિં ઇજ્જતેઆસાર
 ઇજતદાર વિં ઇજ્જતદાર; આખરદાર
 ઇજ સ્ત્રીં પીડા; કષ્ટ (૨) [શારીરિક]
 નુકસાન—હાનિ
 ઇજખકખૂલ નં મુસલમાનોમાં લગ્ન કખૂલ
 હોવાની વરકન્યાની લેવામાં આવતી ખાતરી
 ઇડલીપીડલી સ્ત્રીં વરકન્યાને નજર ન લાગે
 તે માટે તેમની પર ઉતારીને ફેંકી દેવાતી
 બીની રાખોડીની ગાળાઓ; પોંખવામાં
 વપરાતી એક વસ્તુ
 ઇડીપીડી સ્ત્રીં ઇડલીપીડલી

ઇતરાવું અં કિં દેખાડો કરવો; દલ મારવી
ઇતિ સ્ત્રીં ધાન્ય વગેરેને નુકસાન પહોંચાડનાર
ઉપદ્રવ

ઇથર પું એક અતિ સૂક્ષ્મ તત્વ જેમાં યદિને
પ્રકારનાં મોળાંનો સંચાર થાય છે (૨)
એક પ્રવાહી રસાયણ

ઇદ સ્ત્રીં મુસલમાનોનો એક તહેવાર (૨)
ખુશાલીનો દિવસ

ઇદગાહ સ્ત્રીં ઇદ ભજવવાની જગ્યા

ઇદકું નં ઢોકળું

ઇદશ વિં આહું; આ પ્રકારનું

ઇરિસત વિં ઇચ્છેલું; (૨) નં ઇચ્છા

ઇમ અં + એમ

ઇમાન પું; નં આસ્થા; શ્રદ્ધા (૨) ધર્મ;
દીન (૩) અંતઃકરણ (૪) પ્રમાણિકતા

ઇમાનદાર વિં ઇમાનવાળું; પ્રમાણિક

ઇમાનદારી સ્ત્રીં પ્રમાણિકતા

ઇમાની વિં ઇમાનવાળું; પ્રમાણિક

ઇર્ખા સ્ત્રીં + ઇર્ષા

ઇર્ષા સ્ત્રીં + ઇર્ષા

ઇર્ષા(-બ્યા) સ્ત્રીં અદેખાઈ

ઇર્ષા(-બ્યા)ખેર વિં ઇર્ષા કરવાની ટેવવાળું

ઇર્ષા(-બ્યા)ણુ વિં ઇર્ષાવાળું; અદેખું

ઇલુપી નં એક વનસ્પતિ

ઇલ સ્ત્રીં આદ્ય સ્ત્રીં; આદ્યમની જોડિયણ

ઇશ પું ધણી; માલેક (૨) પરમેશ્વર (૩)
અગિયારની સંજ્ઞા

ઇશાન સ્ત્રીં ઉત્તર અને પૂર્વ વચ્ચેની દિશા
(૨) પું (સં.) મહાદેવ

ઇશાનકોણ પું ઉત્તર અને પૂર્વ દિશા;
વચ્ચેનો કોણ-ખૂણ

ઇશાની વિં ઇશાન દિશાનું (૨) સ્ત્રીં (સં.)
દુર્ગા

ઇશિતા સ્ત્રીં આઠ મહાસિદ્ધિમાંની એક
(જેનો સાધક બધા ઉપર પોતાની શક્તિ
ચલાવી શકે છે)

ઇશિત્વ વિં ઇશિતા

ઇશુ(-સુ), ઇશિસ્ત પું (સં.) ખ્રિસ્તી ધર્મનો
સંસ્થાપક

ઇશર પું પ્રભુ; પરમેશ્વર (૨) સ્વામી; માલેક
(૨) રાજ (૩) શ્રેષ્ઠ પુરુષ

ઇશ્વરકૃત વિં ઇશ્વરનું કરેલું; કુદરતી

ઇશ્વરકૃતિ સ્ત્રીં ઇશ્વરની કૃતિ—રચના

ઇશ્વરકૃપા સ્ત્રીં ઇશ્વરની કૃપા

ઇશ્વરહત વિં ઇશ્વર તરફથી મળેલું; કુદરતી

ઇશ્વરપ્રજ્ઞિધાન નં ઇશ્વરનું ધ્યાન ધરવું તે
(૨) કર્મફળનો ત્યાગ; પોતાનાં કર્મ ઇશ્વરને
સમર્પણ કરવાં તે

ઇશ્વરપ્રસાદ પું ઇશ્વરકૃપા

ઇશ્વરપ્રાપ્તિ સ્ત્રીં ઇશ્વરની પ્રાપ્તિ

ઇશ્વરપ્રાર્થના સ્ત્રીં ઇશ્વરની પ્રાર્થના

ઇશ્વરપ્રીત્યર્થ(-થે) અં ઇશ્વરની પ્રીતિ
માટે; પોતે ફળપ્રાપ્તિની ઇચ્છા રાખ્યા વિના

ઇશ્વરપ્રેરણા સ્ત્રીં ઇશ્વરની પ્રેરણા; અંતર્જ્ઞાન

ઇશ્વરભક્તિ સ્ત્રીં ઇશ્વરની ભક્તિ

ઇશ્વરભાવ પું એશ્વર્ય (૨) ઇશ્વરના
અસ્તિત્વમાં શ્રદ્ધા; આસ્તિકતા

ઇશ્વરવાદ પું ઇશ્વર છે એવો વાદ

ઇશ્વરસ્તુતિ સ્ત્રીં ઇશ્વરની સ્તુતિ

ઇશ્વરાધીન વિં ઇશ્વરને આધીન એવું

ઇશ્વરી વિં ઇશ્વર સંબંધી (૨) સ્ત્રીં દુર્ગા

ઇશ્વરેચ્છા સ્ત્રીં ઇશ્વરની ઇચ્છા

ઇષણુ સ્ત્રીં કામના; વાસના (૨) સ્ત્રી, પુત્રાદિ
પ્રત્યેની આસક્તિ

ઇષિત્વ અં જરા; થોડું

ઇષા નં ગાડીકે ગાડાની ભથ (૨) હળનો ધોરિયો

ઇષ્ઠ સ્ત્રીં ખાટલાના પાયાને જોડતાં બે લાંબાં
લાકડાંમાંનું કોઈ પણ એક

ઇસવી વિં ઇસુ ખ્રિસ્તનું

ઇસવીસન પું; સ્ત્રીં ઇસુના જન્મથી ગણાતો
સંવત

ઇસાઈ વિં ઇસુનું અનુયાયી; ખ્રિસ્તી

ઇસામસીહ પું (સં.) એક પેગંબર; ઇસુખ્રિસ્ત

ઇસુ, ઇશિસ્ત પું (સં.) ઇશુ

ઇસુ વિં + આહું

ઇન્દર નં માર્ચ ૨૧મીએ અથવા તે પછી
આવતી સુદ ૧૪થી શરૂ થતો એક ખ્રિસ્તી
ઉત્સવ-તહેવાર

ઇન્દ્રવી વિં ઇન્દ્રવી

ઇન્દ્રવીસન પું; સ્ત્રીં ઇન્દ્રવીસન

ઇહકો પું અફસોસ (૨) ભય; ત્રાસ

ઈંદ્રા સ્ત્રીં ઇન્દ્રા (૨) અશ્વ; ઉમેદ (૩) ઉલ્લસ
કર્મ
ઈન્દ્રાદીર્ગ્ગ સ્ત્રીં ઇન્દ્રાની એક રમત
ઈન્દ્રુ સં કિં અર્પણ કરવું; આપી દેવું (૨)
અગિયારીમાં અગ્નિની સ્થાપના કરવી (૩)
અભિષેક કરવો (૪) પ્રસન્ન કરવું
ઈંદ્ર સ્ત્રીં ધર ઇન્દ્રાદિ અણવામાં વપરાતું
માટીનું ચોસણું
ઈંદ્રાધી વિં ઈન્દ્રાનું બાંધણું (૨) સ્ત્રીં ઈન્દ્રનું
બાંધકામ
ઈંદ્રવાડો પું ઈન્દ્રા પકવવાનો ભટ્ટો
ઈંદ્રાળ (નુ) વિં ઈન્દ્રનું બનેલું; ઈન્દ્રવાળું
ઈંદ્રાળો પું ઈન્દ્રનો કકડો (૨) ઈન્દ્રાળનાવવાનું
ઓળર

ઈંદ્રેશી (નુ) વિં ઈન્દ્રાધી
ઈંદ્રો રે ઈંદ્રો સ્ત્રીં ઇન્દ્રાની એક રમત
ઈંદ્રાદાવ પું ઇન્દ્રાની એક રમત
ઈંદ્રાળ સ્ત્રીં ઈંદ્રાં લઈમે જનારી છીડીઓની
હાર (૨) ઇન્દ્રાની ધાડ-બૂંજરવાડ
ઈંદ્રુ નં બેદુ (૨) શિખર પરનો કળશ
ઈંદ્રુઈંદ્રુ નં ઈન્દ્રાદાવ
ઈંદ્રેશ્વી સ્ત્રીં ઉદાશી
ઈંદ્રેશી સ્ત્રીં એક જીવ; ઇતરડી
ઈંદ્રેશ્વ (નુ) નં ઇંદ્રન
ઈંદ્રેશ્વરી પું બળદ (૨) ભાર વહેનારો
આદમી (૩) વિં બળદિયા જેવો;
મૂર્ખ

ઉ

ઉ પું સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો પાંચમો
અક્ષર
ઉકણાવવું સં કિં ચોરવું
ઉકમાઈ સ્ત્રીં (કા.) ઉત્સાહ; પોરસ
ઉકરડી સ્ત્રીં નાનો ઉકરડો; વિવાહના સમયમાં
કચરોપૂર્ણ નાખવાની જગા (૨) એક મહિન
દેવતા
ઉકરડો પું છાણ અને પૂર્ણનો ઢગલો; ઉકેરો (૨)
[લા.] ગંદું સ્થાન; ગંદવાડો
ઉકરાંટો પું આવેશ; ઉશ્કેરણી (૨) તાલાવેલી;
વિદ્વજતા
ઉકળાટ (ટો) પું ધામ; કઠારો (૨) ગુસ્સો
(૩) સંતાપ
ઉકાર પું ઉ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
ઉકારાંત વિં છેડે ઉકારવાળું
ઉકાળવું સં કિં બીકળે એમ કરવું (૨)
[લા.] લાભ કરવો; સારું કરવું (૩) બગાડવું
(કટાક્ષમાં)
ઉકાળો પું ઉકાળવું તે (૨) વનસ્પતિ,
ઓસડિયાં કે તેજનાનો કાતો (૩) ધામ;
બાફ (૪) કઠાપો; સંતાપ

ઉકાંચળી વિં સ્ત્રીં કાંચળી પહેર્યાં વિનાની
ઉકારો પું ઉકરાંટો (૨) બકારી (૩)
અભાવાની લાગણી (૪) અવાવડુ કિનારો
ઉકાંસણ (નુ) નં ઉકાંસવું તે
ઉકાંસવું સં કિં ખોટી કાઢવું; બહાર કાઢવું
(૨) [લા.] ધ્યાન પર લાવવું; ભુલાયેલું
તાળું કરવું (૩) ઉશ્કેરવું
ઉકેરો પું જુઓ ઉકરડો
ઉકેલ પું સ્ત્રીં સૂઝ; સમજ (૨) નિકાલ
ઉકેલવું સં કિં ગૂંચ કાઢવી; વળ કાઢવો;
બાંધેલું છૂટું કરવું (૨) વાંચવું (૨) પૂરું
કરવું-નિકાલ કરવો (૪) ઉધાડવું; ખુલ્લું
કરવું
ઉક્ત વિં કહેલું
ઉક્તિ સ્ત્રીં કથન (૨) શબ્દસાહિત્ય; વાક્યાતુર્ય
ઉખડામણ નં ઉખાડવાનું-ખોદવાનું મહેનતાણું
ઉખરડું (નુ) વિં ઉધાડું; ખુલ્લું (૨) નં
ખીભની વાત ફેડી દેવી તે
ઉખરડો પું એક ભતનું ધાસ
ઉખરણું વિં (૨) જુઓ ઉખરડું
ઉખરાંડું વિં ઢાંક્યા વિનાનું; ઉધાડું

ઉપરાટી પું. કાવના વાસણ પરનો ચોપરાયો
ઉપરાટી પું. તમેથો

ઉપરાટ પું. ઉપરાટું કોમ લે; પોપટો (૨)
ખાંડો

ઉપરાટ(-મિ)કણું સં. કિં. ચાંદણું જુદું કરવું
(૨) મૂળ ખેંચી નાંખવું (૩) પદચ્યુત
કરવું; ઉઠાડી મૂકવું (૪) નારી કરવો

ઉપરાટું નં. અમરના; કોયડો (૨) કઠિવત;
દહાંત

ઉપરાણો પું. ઉપરાણું

ઉપરા(-મે)જણું સં. કિં. હકેણું (૨) [લા.]
જુલાયેલું વાળું કરવું; ઉકાંચવું

ઉપરાણપખાણ સીં. ઉલટી અને ઝાડો
ઉખેડ વિં. ખેડવાયે અથોગ્ય (૨) અણખેડેલું;
વેરાળ (૩) પું. સીં. ઉપાડ; પ્રેપટો

ઉગાડણું નં. પીડી

ઉગમ પું. મૂળ; ઉત્પત્તિસ્થાન (૨) આરંભ;
જન્મ (૩) ઉગવું તે; ઉદય

ઉગમણ સીં. પૂર્વદિશા

ઉગમણું વિં. પૂર્વદિશા તરફ

ઉગાડવું સં. કિં. જીએ એમ કરવું

ઉગામવું સં. કિં. મારવા ઉપાડવું

ઉગાર પું. ખચાવ; છૂટકો (૨) ખચત; લાલ

ઉગારવું સં. કિં. રક્ષણ કરવું; ખચાવી લેવું
(૨) ખચત કરવી

ઉગારો પું. જુઓ ઉગાર (૨) ચોમાસામાં
યતા નાના છોડોનો સમૂહ; ઉગાવો

ઉગાલો પું. જમવું તે; કલવુંકાણવું તે (૨)
ચોમાસામાં યતા નાના છોડવાળો સમૂહ

ઉગલ વિં. આકડું; જલદ (૨) કોષ્ટી (૩)
ખિહામણ (૪) જળવું

ઉગજાજા સીં. એક જાતની ઉચ્ચ વાસણાળી
વનસ્પતિ; (૨) હીંગ

ઉગતા સીં.

ઉગજાજાજા વિં. કડક આજ્ઞાઓ આપનારું; કડક
અમલજાણું

ઉગસેન પું. (સં.) કંસના પિતાનું નામ
ઉગરાઈ(-વ) સીં. મહેસૂલ, કર, સાંધ, દેવા

ધત્યાદિની વસુલાત કરવી તે

ઉગરાણી સીં. લેણાની વસુલાત (૨) લેણાની
આગણી; ઉકાંચો

ઉગરાણીઆધ્યાત્મિક સીં. ઉગરાણીનું કામકામ
ઉગરાણું નં. લગણી; કળી; કંડ

ઉગરાત સીં. ઉગરાઈ

ઉગરાતદાર વિં. ઉગરાતનું કામ કરનાર

ઉગરાવવું સં. કિં. જુદેજુદે ઠેકાણેથી લાવી
એકડું કરવું

ઉગલાવવું સં. કિં. કલકાલવું (૨) પચાણવણ
માટે થોડે સ્થાવરું (૩) [કટાક્ષમાં] ફેંપેલ
કરવું

ઉગલાવો પું. આનંદનો ઉગાળો-ઉગારો (૨)
વરથોડો

ઉગાડ પું. આકાશ વાદળાં વિનાનું થઈ તડકો
નીકળે તે (૨) [લા.] ઉદય; લાગ

ઉગાડપણું વિં. જોડા વિનાનું

ઉગાડખાડું વિં. ઉગાડું (૨) તં. તાકાખાડી;
નાસી ફૂટવાનો રસ્તો

ઉગાડવાસ સીં. ઉગાડવું અને બંધ કરવું તે
ઉગાડું વિં. નહિ ઠાકેલું; નહિ વાસેલું (૨)
પ્રકટ; છચોક (૩) નાણુંપૂણું (૪) નિર્લગ્ન

ઉગાડેચોક અં. ઉગાડે છોગે; છચોક

ઉગાડેછોગે અં. છચોક; ખુદશી રીતે

ઉચકામણ નં. જયકવાનું મહેનતાણું

ઉચરાવ વિં. જાંચા પ્રકારનું; મેષ; શુદ્ધ

ઉચલખાંખડી સીં. ટાંગટાળી

ઉચાકર વિં. ખરતરફ

ઉચાટ પું. ચિંતા; ફિકર (૨) અધીરાઈ

ઉચાટિયું વિં. ઉચાટ કર્યા કરવું

ઉચાપત સીં. ખાટી રીતે ઉપાડી-ઉઠાવી જવું
તે; ઓળવવું તે

ઉચારવું સં. કિં. ઉચ્ચારવું

ઉચાળવું સં. કિં. તળવું; ખાલી કરવું

ઉચાળો પું. ધરણખરો

ઉચિત વિં. યોગ્ય; ઘટિત

ઉચે(-વે)કણું સં. કિં. ઉપાડવું; (ખલ) ઉતારવી

ઉચેલ પું. પાલવ (૨) કંઠીનો છોડો

ઉચ્ચ વિં. જુઓ જીવું (૩) પું. મહના
માર્ગનું જાંચામાં જાયું ખિંડ

ઉચ્ચક અં. જીધકું

ઉચ્ચચાક પું. જાંચો આદર્શ

ઉચ્ચચાકિણી વિં. સીં. જાંચો આદર્શવાળી

ઉચ્ચચાહી વિં. ઉચ્ચમાહતાણું

ઉચ્ચતમ વિં સૌથી ઉચ્ચ; ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ
 ઉચ્ચતર વિં વધારે ઉચ્ચ
 ઉચ્ચતા સ્ત્રી
 ઉચ્ચત્વ નં
 ઉચ્ચરિત વિં ઉચ્ચારેલું
 ઉચ્ચવર્ણ પું ઉચ્ચ વર્ણ—નાત
 ઉચ્ચવર્ણી વિં ઉચ્ચવર્ણ
 ઉચ્ચવર્ણુ વિં ઉચ્ચ વર્ણનું
 ઉચ્ચાદન એક અભિચાર; (મંત્રતંત્રથી) ઉચ્ચા
 કરાવવો તે
 ઉચ્ચાભિલાષ પું ઉચ્ચ+અભિલાષ
 ઉચ્ચાર પું ઓલવાની ઢબ
 ઉચ્ચારણુ નં ઉચ્ચાર (૨) કથન
 ઉચ્ચારણું સં કિં ઓલવું
 ઉચ્ચાલન નં ઉચ્ચ કરવું તે (૨) વળન
 ઉચ્ચ કરવાની એક યોજના; 'લીવર' (૩)
 કંપ; ધ્રુવરો
 ઉચ્ચાવચ વિં ઉચ્ચનીચ; અણસરણુ (૨)
 નાનુંમોટું (૩) જુદીજુદી ભાવનું
 ઉચ્ચીકરણુ નં ઉચ્ચ કરવું તે
 ઉચ્ચૈઃશ્રવા પું (સં) ઇંદ્રનો ઘોડો (સમુદ્રમંથન
 વખતે નીકળેલાં ચૌદ રત્નોમાંનું એક)
 ઉચ્છણુ નં (ક.) ઓઢવાનું લૂગડું; ઓઢણુ
 ઉચ્છવ પું + ઉત્સવ
 ઉચ્છ'(-છ')ગ પું ખાળો
 ઉચ્છ'(-છ')ગી વિં ઉચ્છ'ગને લગવું
 ઉચ્છન્ન વિં ઉખાડેલું; તોડી નાખેલું; નિર્મૂળ
 કરેલું
 ઉચ્છિષ્ટ વિં એકું; ખાટેલું (૨) ખાતાં વધેલું;
 (૩) નં છાંટણુ
 ઉચ્છિત વિં ઉચ્ચ કરેલું—ચડેલું (૨) ઉચ્ચ
 (૩) આખાદાન (૪) મગરૂર
 ઉચ્છૃંખલ(-ખ) વિં ઉછાંછળું; ઉચ્છત
 ઉચ્છૃંખલ(-ખ)તા સ્ત્રી
 ઉચ્છેદ પું જડમૂળથી ઉખાડી નાખવું તે;
 સમૂળો નાશ
 ઉચ્છેદક વિં ઉચ્છેદ કરનાર
 ઉચ્છેદન નં ઉચ્છેદ કરવો—થવો તે
 ઉચ્છે(-છે)દણું સં કિં સમૂળ નાશ કરવો;
 જડમૂળથી ઉખાડી નાખવું

ઉચ્છે(-છે)દિયુ વિં વંશ કે વારસ વિનાનું (૨)
 ઉચ્છેદક (૩) નં નિર્વંશની મિલકત
 ઉચ્છાપણુ નં સોપણુ; સુકાવું—ખેંચાઈ જવું તે
 ઉચ્છાપ પું ઉચ્ચ નવું (મદ ઇત્યાદિનું) (૨)
 ઉચ્ચ કરવું—ખાંધવું તે (૩) ઉચ્ચાઈ, ઉચ્ચતા
 (૪) મગરૂરી (૫) [ગ.] ત્રિકોણની જાએ
 ખાણુ
 ઉચ્છૈસન નં શાસ બહાર કાઢવો મૂકવો તે
 (૨) વરાળ બહાર કાઢવી તે (૩) ઉડા
 શાસ લેવો તે; હાંફવું તે
 ઉચ્છૈસિત વિં શાસ લેવું—મૂકવું; હાંફવું (૨)
 વરાળ બહાર કાઢવું (૩) ઉધડેલું; પૂર્ણ ખીલેલું
 ઉચ્છૈસ પું શાસ લેવો મૂકવો તે (૨) આશા
 (૩) પ્રકરણુ; કાંડ (૪) ભળિયું
 ઉચ્છર'ગ પું આનંદ; આનંદનો ઉછાળો
 ઉચ્છર'ગી વિં આનંદી; ઉમંગી; હર્ષધેલું
 ઉછળામણી સ્ત્રી હરીફાઈ (૨) લિલામ; હરાજ
 ઉછંગ પું ઉચ્છંગ
 ઉછંગી વિં ઉચ્છંગી
 ઉછામણી સ્ત્રી જુઓ ઉછળામણી
 ઉછાળણી સ્ત્રી ઉછાળવું તે (૨) જુઓ
 ઉછળામણી
 ઉછાળણું સં કિં ઉચ્ચ ફેંકવું (૨) ઉપરતળે
 કરવું (૩) ખરચવું; વાપરવું
 ઉછાળિયુ વિં બગાડ કરનારું; (૨) નં
 બગાડ; ગેરઉપયોગ
 ઉછાળો પું ફેંકી; છલંગ (૨) એકાએક
 વધારે (૩) આવેશ (૪) હુમલો (૫) બખરો;
 બકારી
 ઉછાંછળાવેડા પું બં વં ઉછાંછળું વર્તન
 —રીતભાત
 ઉછાંછળું વિં અવિચારી; ઉચ્છત; તોફાની (૨)
 લાજ વિનાનું
 ઉછીણું(-નું) વિં થોડા દિવસ પછી પાછું
 આપવાની શરતે આપેલું—લીધેલું (ન્યાય
 ઇત્યાદિ આપ્યા—લીધા વિના)
 ઉછેદણું સં કિં જુઓ ઉચ્છેદવું
 ઉછેદિયુ વિં (૨) નં જુઓ ઉચ્છેદિયું
 ઉછેર પું; સ્ત્રી ઉછેરવું તે
 ઉછેરકાળ પું ઉછેરનો સમય
 ઉછેરણું સં કિં પાળાપોષી મોટું કરવું

ઉત્તમ(-વ)ણી સ્ત્રી. જુઓ ઉત્તમણી
 ઉત્તમ(-વ)ણું નં પ્રતનું ઉઠાવણ
 ઉત્તમણું વિં હોંસીકું; ઉત્તમંગી (૨) ઉત્તમણું;
 પ્રકાશમાન

ઉત્તર* નં
 ઉત્તરકું નં ભરખાંખણું; અરુણોદય
 ઉત્તમણી સ્ત્રી. ઉત્તમણું તે (૨) ઉત્તમણી; ભક્ત
 ઉત્તમણું નં ઉત્તમણું; પ્રતનું ઉઠાવણ
 ઉત્તમણિયાત વિં ઉત્તમ મણિયાતા વણું
 ઉત્તમણિયાતવર્ગ પું ઉત્તમવણુંનો લોકસમૂહ
 ઉત્તમગર(-રું) વિં સુંદર; ભપકાદાર (૨) ભક્ત
 ઉત્તમગરે પું ભગરણું; નહિ બંધવું તે (૨)
 ચિંતા; ફિકર

ઉત્તડ સ્ત્રી. ઉત્તડપણું; પાયમાલી
 ઉત્તડણું વિં ઉત્તડ કરનારું (૨) અપશુકનિયું
 ઉત્તડણું સં કિં ઉત્તડ કરવું; પાયમાલ કરવું
 ઉત્તણી સ્ત્રી. વન, મંદિર ઇત્યાદિ સ્થળે
 રેટલા ખાવા જવું તે; વનભોજન (૨)
 ભક્ત; મિજબાની

ઉત્તર(-રું) વિં ઉત્તમણું; સુંદર (૨) ઉત્તમંગી
 ઉત્તરું અં કિં હરખાવું; હોંશમાં આવવું
 ઉત્તર(-સ) પું અજવાણું; પ્રકાશ (૨)
 ઉત્તમવણતા; ચળકાટ; તેજ

ઉત્તસો પું પ્રકાશ; પ્રકાશનો ઝળકારો
 ઉત્તળણું સં કિં ઉત્તમણું કરવું (૨) સારું
 કરવું; શોભાવવું

ઉત્તિયાર(-રું) વિં જુઓ ઉત્તર
 ઉત્તેશ(-સ) પું જુઓ ઉત્તર
 ઉત્તેશ(-સ)કાર વિં ઉત્તેશ-ઉત્તસ કરનારું;
 દેહીપ્રમાન (૨) પું તેજ; ચળકાટ

ઉત્તજડ વિં ઉત્તડ; વેરાન
 ઉત્તજન નં (સં.) પ્રાચીન ઉત્તજની
 ઉત્તજન(-ચિ)ની સ્ત્રી (સં.) માળવામાં સિપ્રા
 નદીના કિનારા ઉપર આવેલું એક
 અતિ ન્દુનું હિંદુ રાજનગર (ભટ્ટારી,
 વિક્રમ આદિ રાજાઓની રાજધાની; શિવનાં
 બાર ન્યોતિર્દિગામાંના મહાકાલેશ્વરની
 સ્થાપના ત્યાં છે.)

ઉત્તજનુંભણું નં બગાડું ખાવું તે
 ઉત્તજન(-ળ) વિં ઉત્તમણું; દેહીપ્રમાન
 ઉત્તજન(-ળતા) સ્ત્રી

ઉત્તજનસિત વિં ઉત્તજન કરેલું
 ઉત્તજનણ વિં ઉત્તજનણ
 ઉત્તજનણાઈ પું એક છંદ
 ઉત્તરડણું સં કિં નખથી કે ધારવાળા
 હથિયારથી ધસરડીને ઉખાડવું

ઉત્તરડો પું શરીર ઉપર નખ કાંટો વગેરે
 ધસાયાને લીધે પડેલો લિસોટો

ઉત્તેલો પું સરળતા (૨) મદદ
 ઉત્તકંટો પું એક વનસ્પતિ
 ઉત્તકાઈ સ્ત્રી (વાસણ ઇત્યાદિ) અજવાળવાની
 રીત (૨) એનું મહેનતાણું

ઉત્તકામણું નં ઉત્તકવાનું મહેનતાણું; ઉત્તકાઈ
 (૨) (વાસણ) અજવાળવામાં વપરાતી વસ્તુ

ઉત્તકાવણું સં કિં ઉત્તકે એમ કરવું

ઉત્તજ નં ઝૂપડું; પર્ણકુટિ

ઉત્તવણું નં શરીરે ચોળવાની ખુશખોદાર
 ચીજોની મેળવણી

ઉત'(-ટાં)ગ વિં આધાર વગરનું; તરંગી (૨)
 નં આધાર વગરની વાત; ગપ્પું (૩)
 તરંગ; ખુદો

ઉતંગી વિં ઉતંગવાણું (૨) ગપ્પી

ઉટાંકણું સં કિં તોળણું; વળન કરવું

ઉટાંકો પું અડસટો

ઉટાંટિયું નં એક રોગ

ઉટીગણું પું એક વનસ્પતિ

ઉત્તમ(-વ)ણું નં ખેસણું (મરણું)

ઉઠાઉ, જીર વિં નજર ચુકાવી પારખી વસ્તુ
 ઉઠાવનારું-ચોરનારું

ઉઠાડણું સં કિં ઉઠે એમ કરવું

ઉઠામ(-વ)ણું નં ઉઠમણું; ખેસણું (મરણું)

ઉઠાવ પું ઉઠવું—ઉપસવું તે (૨) જાચાઈ
 (૩) ઉપાડ; ખપત (૪) કલ્પના; ખુદો
 (૫) દેખાવ; ભલક

ઉઠાવણી સ્ત્રી. ઉઠાવણું તે (૨) ઉત્તરણી

ઉઠાવણું નં ઉઠમણું

ઉઠાવદાર વિં સારા ઉઠાવ-દેખાવવાણું
 (૨) અસરકારક

ઉઠાવણું સં કિં ઉચકણું; ઉપાડવું; નજર
 ચુકાવવી (૨) ઉપાડી જવું-ચોરવું (૩) ખાવું
 (ખૂબ) (૪) ઉઠાડવું; જગાડવું (૫) બળવવું

ઉત્તરો પું ભુદી; બનાવટી પાત (૨) ઉપાડ;
અપત

ઉત્તરો સ્ત્રીં ચાલ્યા જવું તે

ઉત્તરો પું + ઉત્તરો

ઉત્તરો વિં અડતાળીસ; ૪૮

ઉત્તરો વિં અપળ; અપળ (૨) અપા-
વાળું; રંધવાટિયું (૩) મૂર્ખ

ઉત્તરો વિં અતિ અચાન; અવિચારી અચ-
કરનારું

ઉત્તરો નં

ઉત્તરો(-વ) પું સં કિં જુઓ ઉડાવવું

ઉત્તરો(-ન) વિં જો એવું; પવનવેગી (૨)
નં જોવું તે

ઉત્તરો(-ન) ધોડો પું હવામાં અધર જો
તેવો ઘોડો; પવનપાવડી (૨) પવનવેગી
ઘોડો

ઉત્તરો સ્ત્રીં શેતરંજમાં શેહ આપવાનો
એક દાવ

ઉત્તરો સ્ત્રીં મરકરીમાં ઉડાવવું તે; હાંસી
ઉડાવવું સં કિં જો એમ કરવું; ચગાવવું
(૨) વાપરી નાખવું; બરબાદ કરવું (૩)
ફેલાવવું (૪) જવાબમાં ચાલાકી કરવી;
આરે મારે ચડાવવું; ભભાવવું (૫) મરકરી
કરવી (૬) રદ-નપાસ કરવું

ઉડ્યાલા પું એક છંદ

ઉડું પું તારો (૨) ગ્રહ (૩) નક્ષત્ર

ઉડું પું તારાઓનો સમૂહ; તારાઓ

ઉડું પું ચંદ્ર

ઉડું પું ઉડું પતિ

ઉડું નં જોવું-જોઈ જોવું તે

ઉડું નં ઉડાણી; ઈંડાણી

ઉડું(-દે) સ્ત્રીં નાનું ગૂંથલું ઉડાણું

ઉડું(-દે) પું નં માથા ઉપર વળન જોઈકતી
વખતે વચ્ચે મૂકવામાં આવતો લૂંટા
છત્તાદિનો વીંટો

ઉડું સં કિં જો-જોઈ કરવું

ઉડું સ્ત્રીં + ઉડું પતિ

ઉડું સં કિં ઉડું પતિ

ઉડું સ્ત્રીં વાંસળું ઉપર વાંસળું-ખાસ કરીને
એક કોઈથી નાનાં-એવી ગોઠવણી

ઉડું સં કિં સીવળું ઉડું; ટીંકા તેડી
જુડું કરવું (૨) [જાલ-ચાલકી ઉડું]

ઉડું

ઉડું નં ઉડું વાનું ઓખાર

ઉડું સ્ત્રીં; નં ઢાળ; ઉડું (૨) ઉડું
એવું હોવું તે (૩) કોઈ નહીં

ઉડું સ્ત્રીં ઉડું-પાર જવું તે

ઉડું સ્ત્રીં ઉડું; મકરસંક્રમિતિ (૨)
એ દિવસે પળાતો તહેવાર (૩) નં ઉડું;
ઉડું

ઉડું(-કું) વિં ઉડું ઉડું; ઉડું

ઉડું સં કિં ઉડું એમ કરવું

ઉડું(-પો) પું તાપ; તડકા; ખડકો (૨)
ચિંતા; ફિકર (૩) સંતાપ; પીડા

ઉડું નં ઉડું

ઉડું પું ઉડું એવું હોવું તે; ઉડું
(૨) ઓટ (૩) ઉડું (૪) જૂતપ્રેતની
અસર કાઢવા માટે માથેથી ઉડું હોય
તે (૫) [લા.] તદન નકામું અથવા જૂડામાં
જૂડું માણસ

ઉડું નં ઉડું તે (૨) એની મન્દરી

ઉડું વિં ઉડું; અંગત નહિ એવું;
સાધારણ

ઉડું સં કિં ઉડું નીચે મૂકવું (૨)
ઘાટ કાઢવો (૩) ધાર કાઢવી (૪) લખવું;
નકલ કરવી (૫) ઝેરની અસરથી મુક્ત કરવું
(૬) પાર લઈ જવું (૭) વળગાટ કાઢવા
માથે ફેરવવું

ઉડું પું ઉડું જનાર અથવા ઉડું
મુસાફર

ઉડું પું ઉડું મુકાબ (૨) ટાંચળું

ઉડું સ્ત્રીં (કા.) વોડીની એક જાત

ઉડું સ્ત્રીં ત્વરા; તાકીદ; ઝડપ

ઉડું વિં ઉડું કરનારું-કરાવનારું
(૨) ઉડું; અધીરું

ઉડું વિં ઉડું; વેગી; ઝડપી
(૨) અધીરું

ઉડું સં કિં જુઓ ઉડું

ઉડું સ્ત્રીં ઉડું (યંત્ર)

ઉડું વિં આડું

ઉત્કટ વિં તીવ્ર; જ્વલદ; પ્રબળ (૨) મત (૩)
વિષમ (૪) મુરકેલ

ઉત્કટતા સ્ત્રીં

ઉત્કટપણું નં

ઉત્કર્ષ પું ઉપર ખેંચાણું તે (૨) ઉત્તિ;
અભિવૃદ્ધિ; આબાદાની (૩) વૃદ્ધિ; અધિકતા

ઉત્કર્ષક વિં ઉત્કર્ષ કરનારું

ઉત્કર્ષવાચક વિં ઉત્કર્ષ બતાવનારું

ઉત્કલ પું (સં.) એ નામનો દેશ (હાલનું
ઓરિસા)

ઉત્કલન નં ભક્તિયું તે

ઉત્કલનબિંદુ નં ન્યાં સુધી ગરમી પહોંચ-
વાથી પદાર્થ ભક્તિવા માટે એ સીમા

ઉત્કલનાંક પું ઉત્કલનબિંદુ

ઉત્કલિકા સ્ત્રીં ચિંતા (૨) ઉત્કંઠા (૩) હેલા;
વિલાસની ચેષ્ટા (૪) કળા (૫) તરંગ; મોજું

ઉત્કંઠ વિં કંઠ ભયો કરેલો હોય એવું (૨)
અતિ ઉત્સુક; આતુર

ઉત્કંઠજ્વલ પું ઉત્કંઠ હોયું તે; એવો ભાવ
ઉત્કંઠા સ્ત્રીં તીવ્ર ઇચ્છા; આતુરતા (૨) આશા

ઉત્કંઠિત વિં ઉત્કંઠ થયેલું; આતુર

ઉત્કંઠિતા વિં સ્ત્રીં પતિને મળવાને અત્યંત
આતુર એવી

ઉત્કીર્ણ વિં આલેખેલું; કોતરેલું

ઉત્કૃષ્ટ વિં શ્રેષ્ઠ; ઉત્તમ

ઉત્કૃષ્ટતા સ્ત્રીં

ઉત્કેંદ્ર વિં કેંદ્ર-મધ્યબિંદુથી આધુ' જલું;
(૨) એક કેન્દ્રવાળું નહિ એવું (૩) વિલક્ષણ

ઉત્કેંદ્રકેશ પું 'એકસેન્ટ્રિક એંગલ' (ગ.)

ઉત્કેમ પું ભલેટો ક્રમ (૨) ઉત્કેંધન (૩)
ક્રમિક વધારો; ભયો ક્રમ

ઉત્કેમન્યા સ્ત્રીં 'વર્ડ' સાધન' (ગ.)

ઉત્કેમણ નં ભલું જનું-ઉત્કેંધન કરવું તે
(૨) ક્રમેક્રમે ભંઆ જવું તે; ખિલવટ

ઉત્કાંત વિં ઓળંગી ગયેલું (૨) ઉત્કાંતિ
પામેલું (ઉત્કાંતિવાદના નિયમાનુસાર)

ઉત્કરેણ સ્ત્રીં ચિકાસ; ખિલવણી

ઉત્કરેણિક પું અતિચિરંબી ('સ્પીશીસ')
એકક્રમ નવા સભ્યો મંથી પશુ જાતના
પ્રત્યક્ષ એવા આકાશ પૃથ્વી સીમેધીમે
વિકાસ પામીને બન્યા છે એવો મત

ઉત્ક્રેષ પું ઉપર ફેંકવું તે; ભંચું કરવું તે (૨)
ભપણું તે (૩) ફેંકી દેવું-અવમાન્ય કરવું
તે (૪) મોકલવું-સ્વાના કરવું તે (૫)
ભલ્લી

ઉત્ક્રેષક વિં ભંચ ફેંકનાર; ભંચું કરનારું
(૨) પું વચ્ચાદિનો ચાર

ઉત્ક્રેષણ નં ભંચું કરવું-ભંચ ફેંકવું તે (૨)
ભપણું તે (૩) ભપણવાનું સાધન (સૂપડું
ઇત્યાદિ) (૪) ભલ્લી કરવી તે

ઉત્તમાત વિં ખાલી કાઢેલું (૨) ઉખારેલું

ઉત્તમ વિં ધણુ ગરમ થયેલું (૨) કોધાયમાન

ઉત્તમ વિં સૌથી સારું; શ્રેષ્ઠ

ઉત્તમતા સ્ત્રીં

ઉત્તમપણું નં

ઉત્તમપુરુષ પું શ્રેષ્ઠ આદમી (૨) પરમેશ્વર (૩)
પહેલો પુરુષ (સંસ્કૃત વ્યાકરણમાં)

ઉત્તમાંગ નં માથું (૨) મુખ

ઉત્તમાંશ* પું

ઉત્તમોત્તમ વિં ઉત્તમમાં ઉત્તમ હોય એવું

ઉત્તમોભ પું (સં.) પાંડવોના પદ્મનો એક
બળવાન યોદ્ધો

ઉત્તર વિં વધવું; વધારે (૨) પાછલું; બાકીનું
(૩) પછીનું (૪) ડાણું (૫) પું; નં જવાબ
(૬) બચાવનું કથન (૭) શબ્દ; વચન (૮)
સ્ત્રીં ઉત્તરદિશા (૯) પું (ગ.) એ
સંખ્યાની વચમાંનું જે અંતર તે, 'ધી
ક્રોમ્બ રેશિયો' (૧૦) પું [સં.] વિરાટ
રાજાનો પુત્ર

ઉત્તરઅક્ષાંશ પું વિષુવવૃત્તની ઉત્તરનો અક્ષાંશ

ઉત્તરકથા સ્ત્રીં કથાનો પાછલો અથવા
અંતનો ભાગ

ઉત્તરક્રિયા સ્ત્રીં મરણપછીની-અંતિમ ક્રિયા

ઉત્તરકાલ(-બ) પું ઘડપણનો સમય

ઉત્તરજાડ પું છેલ્લો ખિલાજ યા અંધ (૨)
હિમાલય પાસેનો ઉત્તર હિંદનો પ્રદેશ

ઉત્તરચર વિં પૂર્વજની સાથે સાહચર્ય
રાખનારું; અનુગામી

ઉત્તરદિશા સ્ત્રીં ઠક્ષણ દિશા સાથેની દિશા

ઉત્તરમુખ પું પૃથ્વીની ધરીનો ઉત્તર તરફનો
છેડો (૨) ઉત્તર દિશામાં સ્થિર દેખાતો
તારો

ઉત્તરપદ્ય પું અમામપદ્ય; પ્રતિવાદી (૨)

પ્રતિવાદીનો જવાબ (૩) અધારિયું

ઉત્તરપદ્ય પું હિમાલય ઉપર જાય ને જાય
જતો ઉત્તરદિશા તરફનો માર્ગ; દેવયાન
(૨) મૃત્યુની તૈયારી તરીકે કરવામાં
આવતાં તપ અને જત્રાઓ

ઉત્તરપદ્ય નં 'સેકન્ડ ટર્મ ઓફ એ રેશિયો'
ઉત્તરમીમાંસા સ્ત્રી મીમાંસાદર્શનનો પાછલો
ભાગ; વેદાંત

ઉત્તરરામણી સ્ત્રી પાછલી રાત્રે ગાવાનો રાગ
ઉત્તરલોક પું સ્વર્ગલોક
ઉત્તરએદી સ્ત્રી 'ન્યોમેટ્રિકલ પ્રોગ્રેશન' (ગ.)
ઉત્તરએણિ(-ણી) સ્ત્રી 'ન્યોમેટ્રિકલ સીરીઝ'
ઉત્તરસાધન નં પરલોકમાં કામ આવે એવું
ધર્મકર્મ કે પુણ્યદાન

ઉત્તરા સ્ત્રી ઉત્તરદિશા (૨) [સં.] અભિમન્યુની
સ્ત્રી (૩) ઉત્તરાદાહ્યુની

ઉત્તરાખંડ પું (સં.) હિમાલય પાસેનો ઉત્તર
હિંદનો પ્રદેશ; ઉત્તરખંડ

ઉત્તરાદાહ્યુની સ્ત્રી આરમું નક્ષત્ર
ઉત્તરાય પું; નં પૃથ્વીની ધરીનો ઉત્તર
તરફનો છેડો

ઉત્તરાધિકાર પું પાછળથી-અવિષ્યમાં મળ-
નારો અધિકાર; વારસાનો અધિકાર

ઉત્તરાધિકારી વિં ઉત્તરાધિકારવાળું
ઉત્તરાભાદ્રપદ સ્ત્રી છન્વીસમું નક્ષત્ર
ઉત્તરાભિમુખ વિં ઉત્તર તરફ મુખ (ખારણું)
હોય એવું

ઉત્તરાભ્યાસ* પું
ઉત્તરાયણ નં સૂર્યનું ઉત્તર તરફના રાશિ-
પટ્ટકમાં જવું તે (૨) ઉતરાણ

ઉત્તરાધર્મ(-ર્મ) પું બાકીનો અર્ધો ભાગ
ઉત્તરાવસ્થા સ્ત્રી ધડપણ
ઉત્તરાશ્રમ પું વાનપ્રસ્થાશ્રમ(૨) સંન્યસ્તાશ્રમ
ઉત્તરાપાદ સ્ત્રી એકવીસમું નક્ષત્ર
ઉત્તરાંગ નં વસ્તુનો પાછલો-છેડોનો ભાગ
ઉત્તરીય નં ઉપવસ્ત્ર
ઉત્તરોત્તર અં વધારે ને વધારે; દિવસેદિવસે;
ક્રમશઃ

ઉત્તંસ પું માથે પહેરવાનું એક આભૂષણ (૨)
કાનનું એક આભૂષણ

ઉત્તાન વિં ચતું (૨) પહોળું પથસરોહું;
છીછરું

ઉત્તાનપાદ પું (સં.) મુવના પિતાનું નામ
ઉત્તીર્ણ વિં તરી પાર જતરેલું (૨) પાસ
થયેલું (પરીક્ષામાં)

ઉત્તુંગ વિં જંચું
ઉત્તુંગતા સ્ત્રી

ઉત્તેજક વિં ઉત્તેજન આપે તેવું (૨) ઉત્સાહ-
હોશ પ્રેરે તેવું (૩) જલદ; હઠીપક

ઉત્તેજન નં ઉત્સાહ આપવો-પુષ્ટિ આપવી તે;
(૨) [ખરાબ અર્થમાં] ઉશ્કેરણી

ઉત્તેજના સ્ત્રી ઉશ્કેરણી; આવેશ
ઉત્તેજવું સં કિં ઉત્તેજન આપવું

ઉત્તેજિત વિં ઉત્તેજન કે હઠીપન પામેલું
(૨) ઉશ્કેરાયેલું

ઉત્થાન નં જીઠવું-જીભા થવું તે (૨) જગવું
તે (૩) હૃદય; જગૃતિ (૪) કથામત (૫)
ટોકો; મદદ

ઉત્થાનિકા સ્ત્રી અવતરણિકા; પ્રાસ્તાવિક લખાણ
ઉત્થાપક વિં ઉથલાવી નાંખનારું; ઉખાડનારું
(૨) ઉશ્કેરનારું (૩) જીભું કરનારું

ઉત્થાપન નં ઉત્થાપવું તે (૨) [મંદિરમાં]
દેવનું સૂઈને જીઠવું તે (૩) [ગ.] એકને
હરાવી એ જગાએ ખીનું મૂકવું તે
'સબ્સ્ટિટ્યૂશન'

ઉત્થાપનમંત્ર પું 'ધી પ્રિન્સિપલ ઓફ
સબ્સ્ટિટ્યૂશન' (ગ.)

ઉત્થાપવું સં કિં ઉઠાડવું; જાગ્રત કરવું
(૨) સ્થાપ્યું ન સ્થાપ્યું કરવું; ઉખાડી
નાખવું (૩) ઉથાપવું; ન માનવું

ઉત્પત્ત સ્ત્રી + ઉત્પત્તિ

ઉત્પત્તિ સ્ત્રી પેદાશ (૨) જન્મ (૩) મૂળ

ઉત્પથ પું ખોટા માર્ગ

ઉત્પન્ન વિં જન્મેલું (૨) નીપજેલું; બનેલું (૩)
જીગેલું (૪) નં પેદાશ; નીપજ (૫) કમાઈ
(૬) નફો

ઉત્પલ નં કમળ
ઉત્પાત પું ફટવું તે (૨) તોફાન; ધાંધલ (૩)
આપત્તિનું ચિહ્ન (૪) વિનાશકારક આપત્તિ
ઉત્પાતિયું વિં જપીને બેસે નહિ એવું (૨)
તોફાની; મસ્તીખોર (૩) ઉત્પાત કરે એવું
ઉત્પાતી વિં જુઓ ઉત્પાતિયું

ઉત્પાદક વિં ઉત્પન્ન કરનારું; પેદા કરનારું
 ઉત્પાદન નં ઉત્પન્ન કરવું તે (૨) પેદારા;
 ઉત્પત્તિ (૩) ફળ
 ઉત્પાદિત વિં ઉત્પન્ન કરેલું—થયેલું
 ઉત્પીડન નં એકબીજાને દબાવવું તે (૨) પીડા
 કરવી તે (૩) પીડા (૪) સ્પર્ધા
 ઉત્પ્રેક્ષા સ્ત્રીં ધારણા; કલ્પના (૨) [કા. શા.]
 એક અલંકાર, જેમાં ઉપમેય અને ઉપમાન
 કેટલીક બાબતોમાં મળતાં આવતાં હોવાથી
 વસ્તુતઃ એક જ છે એવી સંભાવના કરવામાં
 આવે છે.
 ઉત્પ્રેક્ષિત વિં ઉત્પ્રેક્ષા કરી હોય એવું;
 ઉત્પ્રેક્ષા કરાયેલું
 ઉત્તુલ્લેહ વિં ખીલેલું; પૂર્ણ ખીલેલું (૨)
 વિકસેલું; પહોળું થયેલું
 ઉત્સર્ગ પું તણ દેવું તે; ત્યાગ (૨) સમર્પણ
 (૩) મળમૂત્ર
 ઉત્સર્ગકાર્ય નં મળમૂત્ર ત્યાગ કરવાનું કામ
 ઉત્સર્ગતંત્ર નં મળમૂત્રના ત્યાગની શરીરની
 યોજના
 ઉત્સર્જન નં તણ દેવું તે (૨) ઉપવીત
 ખદલવાની વાર્ષિક ક્રિયા (૩) વેદાધ્યયન
 મુલતવી રાખતી વખતે કરવાની ક્રિયા (૩)
 મળમૂત્રનો ત્યાગ કરવો તે
 ઉત્સર્પણ નં ભંચે સરવું—જવું તે (૨)
 ફેલવું; ભંચાનીચા થવું (૩) ઉદય
 ઉત્સર્પિણી વિં સ્ત્રીં ઉત્સર્પણ કરનારી
 (૨) સ્ત્રીં (જેન) અવસર્પિણીના જેટલો
 લાંબો પણ તેથી જલદો સમય
 ઉત્સવ પું આનંદનો દિવસ; તહેવાર (૨)
 આનંદનો મેળાવડો; આચ્છવ
 ઉત્સંગ પું ઉછંગ; ખોળો
 ઉત્સાર પું ઉત્કેન્દ્રતા; 'એકસેન્દ્રિસિદ્ધી' (ગ.)
 ઉત્સારક વિં ખસેડનારું; દૂર કરનારું (૨)
 પું પોલીસ; ચોકીદાર; દ્વારપાળ
 ઉત્સારણ નં ખસેડવું; દૂર કરવું તે (૨)
 મળમૂત્ર, પરસેવો ઇત્યાદિનો ત્યાગ કરવો તે
 ઉત્સારણ સ્ત્રીં ખસેડવું—દૂર કરવું તે
 ઉત્સાહ પું હોંશ; ઉમંગ (૨) આનંદ; હર્ષ
 (૩) ખંત (૪) [કા. શા.] બીરસનો એક
 સ્થાપીભાવ—દહેતા

ઉત્સાહક વિં ઉત્સાહી; ખંતીલું
 ઉત્સાહભંગ પું ઉત્સાહનો ભંગ (૨) વિં
 ભંગોત્સાહ; નાહિંમત (ખોટા પ્રયાગ)
 ઉત્સાહી વિં ઉત્સાહવાળું
 ઉત્સુક વિં આતુર (૨) અધીરું
 ઉત્સુકતા સ્ત્રીં
 ઉત્સેક પું છાંટવું તે (૨)—નો વધારો થવો—
 જભરાવું તે
 ઉત્સેચન નં જભરાવું તે (૨) કુવારાની પેટે
 જંચે જડવું તે
 ઉત્સેધ પું જંચાઈ (૩) મહતા
 ઉત્સેકુરણ નં સ્ફુરણ
 ઉત્સેકોટન નં સ્ફોટન; સ્પષ્ટીકરણ
 ઉથલાવવું સં કિં ગળડાવી દેવું; જંધુચવું
 કરી દેવું (૨) પદચ્યુત કરવું (૩) ફેરવવું
 ઉથાપ પું ઉથાપવું—ઉલટાવવું તે (૨) સામી
 થાપ
 ઉથાપન નં ઉઠાડવું—જમત કરવું તે (૨)
 મંદિરમાં દેવનું સૂઈ જડવું તે (૩)
 ઉથાપવું તે
 ઉથાપવું સં કિં દૂર કરવું (૨) ઉલટાવવું
 (૩) ન માનવું; અનાદર કરવો; સામા થવું
 ઉથામવું સં કિં જયકવું; ઉપાડવું (૨)
 ફીંદવું; મિથ્યા મહેનત કરવી (૩)
 ઝીણવટથી તપાસવું
 ઉથેવો પું છાપરાનો ચૂવો
 ઉદ,૦ક નં પાણી
 ઉદકક્રિયા સ્ત્રીં મૂએલાની પાછળ કરવામાં
 આવતી જલના તર્પણની ક્રિયા
 ઉદકમેહ પું એક મૂત્રરોગ
 ઉદય વિં જંચી ટાયવાળું (૨) જંચું (૩)
 આગળ પડવું; પ્રસિદ્ધ (૪) મોટી ઉમરનું
 ઉદધિ પું સમુદ્ર
 ઉદધિકન્યા સ્ત્રીં સમુદ્રની કન્યા; લક્ષ્મી
 (સમુદ્રમંથન વખતે ઉત્પન્ન થયેલાં ચૌદ
 રત્નોમાંનું એક)
 ઉદધિતનયા સ્ત્રીં લક્ષ્મી
 ઉદધિમેખલા(—ળા) સ્ત્રીં સમુદ્રરૂપી મેખલા
 —કંદોરે છે જેને તે; પૃથ્વી
 ઉદધિમુતા સ્ત્રીં લક્ષ્મી
 ઉદબત્તી સ્ત્રીં અગરબત્તી

ઉદ(-અ)માત પું. કોશન; મહત્તી; ઉપાત
 ઉદ(-અ)માતિયું વિ. ઉદમાત કરનારું
 ઉદ(-અ)માતું વિ. ઉદમાતિયું
 ઉદય પું. ઊગવું તે (૨) ઊભવિ (૨) જન્મ
 ઉદયકાલ(-ળ) પું. (સૂર્યચંદ્રાદિના) ઉદયનો
 કાળ-સમય (૨) ઉન્નતિને-અડતીનો વખત
 ઉદયગિરિ પું. જેની પૂંડરી સૂર્યચંદ્રાદિ
 ઊગે છે એવા કલ્પિત પર્વત; મેક
 ઉદયન ન. ઉદય (૨) પું. (સં.) વચ્ચેનો
 નામથી ઓળખાતો એક ચંદ્રવંક્ષી રાજ
 (૨) ગુજરાતના કુમારપાલ રાજાનો એ
 નામનો મંત્રી
 ઉદયાચલ(-ળ) પું. ઉદયગિરિ; મેક
 ઉદયાત વિ. જેમાં સૂર્યોદય આવતો હોય
 તેવી (તિથિ)
 ઉદચ્ચરત પું. ઉદય અને અસ્ત (૨) અડતી-
 પડતી
 ઉદર ન. પેટ (૨) અર્હાશય (૩) અખોલ;
 પોલાણ (૪) [લા.] આલવિકા (૫) મધ્ય
 ભાગ
 ઉદરચંચિ સ્ત્રી. એક રોગ; ગુલ્મ
 ઉદરછેદન ન. ઉદરની દીવાલનું છેદન
 'દેવેરેટામી'
 ઉદરણી વિ. સ્ત્રી. સમર્થા
 ઉદરનાણુ ન. પેટનું અખતર (૨) કમરપટો
 ઉદરધમનિ(-ની) સ્ત્રી. પેટની ધોરી નસ
 ઉદરનિર્વાહ પું. આલવિકા; ગુજરાન
 ઉદરપટલ ન. છાતી અને પેટની વચ્ચેનો
 પડદારૂપ એક અવયવ; 'ડાએકેમ'
 ઉદરપૂર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રી. ઉદરનિર્વાહ; ગુજરાન
 ઉદરપુષ્ઠ ન. પેટનો આગળનો ભાગ
 ઉદરપોષણુ ન. આલવિકા; ગુજરાન
 ઉદરભરણુ ન. પેટ ભરવું તે
 ઉદર'ભરિ વિ. પેટ ભરી જાણનારું; સ્વાર્થી
 (૨) અકરંતિયું
 ઉદર'ભરિતા સ્ત્રી.
 ઉદ(-અ)રાવો પું. ચિંતા; કથા
 ઉદર્ક પું. અંત; પ્રરિણામ (૨) અલ્લેહ; અલ્લિ
 ફળ (૩) અલિખા
 ઉદવસ્ત વિ. + ઉદવસ્ત
 ઉદવું અ. કિં + ઉદવું

ઉદ'ત પું. સમાચાર; ખબર
 ઉદ'અર(-રો) પું. એક કાડ; કમરો (૨)
 ઊમરો (ધરનો) (૩) કીનરો
 ઉદાત વિ. ક્રોધ; અપી દિવનું; ક્રોધ (૨)
 ક્રોધા સ્વરનાણું (૩) પું. સ્વરના વજ્ર
 બેદોષનો પ્રથમ (ઉદાત, અપ્રકાશ અને
 સ્વરિત)
 ઉદાતતા સ્ત્રી.
 ઉદાત્તવચ્ચ પું.
 ઉદાત પું. પ્રયવાયુમાંનો એક, જે મળા તરફ
 ઊંચે ચડીને માથામાં જાય છે.
 ઉદામ વિ. + ઉદામ
 ઉદાર વિ. સખી દિલનું; કાવરીલ; ત્યાગશીલ
 (૨) ખુલા મનનું; નિખાલસ; સરળ
 ઉદારચરિત વિ. ઉદાર ચરિત્રવાળું
 ઉદારચિત્ત વિ. ઉદાર-નિખાલસ ચિત્તવાળું
 ઉદારતા સ્ત્રી.
 ઉદારવાણું ન.
 ઉદારમતવાદ પું. સ્થિતિચુસ્ત ન રહેતાં નવા
 સુધારા માટે મન ખુલ્લું રાખવાનો વાદ;
 'સિમરલિઝમ'
 ઉદારમતવાદી વિ. ઉદારમતવાદમાં માનનારું
 (૨) પું. એવો પુરુષ
 ઉદારાત્મા વિ. ઉદાર આત્માવાળું; ઉદારચરિત
 ઉદાલ્ય ન. + ખટોટાપ; ખાલી ભખકો
 ઉદાવળ(-લ) પું. પેટનો એક રોગ; ગોળો
 ઉદાસ વિ. મમગીન; ખિન્ન (૨) ત્યાગી;
 નિષય તરફ અપ્રીતિવાળું
 ઉદાસી વિ. ઉદાસ (૨) પું. ઉદાસીપંથનો
 સાધુ (૩) સ્ત્રી. ઉદાસીનતા
 ઉદાસીન વિ. ઉદાસ (૨) રસ ન ધરાવનારું
 ઉદાસીનતા સ્ત્રી.
 ઉદાસીનમણું ન.
 ઉદાસીપંથ પું. ગુરુવાનકે રચાયેલો સાધુઓનો
 એક મંથ
 ઉદાહરણુ ન. દાખલો; દર્શાવ
 ઉદાહરણ વિ. કહેવાયેલું (૨) નામ કહીને
 બોલાયેલું (૩) કસંતરે અપાયેલું
 ઉદિત વિ. ઊગેલું (૨) ખીલેલું (૩) જન્મ
 (૪) અળકેલું; પ્રકાશનું (૫) બેસેલું (૫)
 જન્મેલું

ઉદીચ્ય વિં ઉત્તરદિશામાં આવેલું અથવા રહેલું
(૨) પું ઉત્તર ગુજરાતમાં સરસ્વતી
નદીની ઉત્તરે અને પશ્ચિમે આવેલો પ્રદેશ

ઉદુંબર પું જુઓ ઉદુંબર (૨) બ્રાહ્મણોની
એક જાત (૩) એંશી રતીનું એક વજન

ઉદે પું + ઉદ્ય

ઉદેખવું* સં કિં

ઉદેતી વિં સ્ત્રીં જે તિથિમાં સૂર્યનો ઉદય
થતો હોય તેવી; ઉદયવાળી (તિથિ)

ઉદેસાલમ નં એક ઔષધિ

ઉદેઉદે શં પ્રં ઉદ્ય હો, ઉદ્ય હો; જ્ય હો,
જ્ય હો

ઉદ અં ઉપર, જાંચ એવો અર્થ દર્શાવતો
પૂર્વગ. ઉદાં 'ઉદગમ,' (૨) અતિક્રમણ
દર્શાવતો. ઉદાં 'ઉત્ક્રાંત' (૩) બહાર—ની
બહાર એવો અર્થ દર્શાવતો. ઉદાં
'ઉદ્ભવ' (૪) જાહેર એવો અર્થ બતાવતો.
'ઉદ્ધોષણ' (૫) અવળાપણું, નકારાપણું
બતાવતો. 'ઉત્પથ' (૬) પ્રબળતા દર્શાવતો.
ઉદાં 'ઉત્તમ'

ઉદગત વિં ઉપર ગયેલું; ચડેલું (૨) બહાર
નીકળેલું (૩) જાગેલું (૪) જાંચું

ઉદગતિ સ્ત્રીં જાંચે જવું—ચડવું તે (૨) બહાર
નીકળવું—જાગવું તે

ઉદગમ પું જાંચે જવું—ચડવું તે (૨) જાગવું
—બહાર નીકળવું તે; ઉત્પત્તિ (૩) ઉત્પત્તિ-
સ્થાન; મૂળ (૪) ફણગા; પીલો

ઉદગમન નં ઉદગમ થવો—જાંચે જવું તે (૨)
બહાર નીકળવું—દેખાય એવું થવું તે

ઉદગાતા પું સામવેદની ઋચાઓ ગાનાર
બ્રાહ્મણ

ઉદગામી વિં અંદર અથવા તરફ લઈ જવું
'એંદરેન્ટ'

ઉદગાર પું ઉચ્ચાર; બોલ; શબ્દ

ઉદગારચિહ્ન નં લાગણીભર્યો ઉદગાર સૂચવવું
! આણું ચિહ્ન

ઉદગીત વિં મોટીથી ગાયેલું

ઉદગીતિ સ્ત્રીં મોટીથી ગાવું તે (૨) સામવેદની
ઋચાઓ બોલવી તે; સામગાન (૩)
આર્યા છંદનો એક પ્રકાર

ઉદગીથ પું સામવેદની ઋચાઓ ગાવી તે;
એક પ્રકારનું સામગાન (૨) સામવેદનો
ખીલો ભાગ (૩) ઓમકાર

ઉદગીવ વિં જાંચી ડોકવાળું; ઉત્કંઠ

ઉદગાદન નં બોલવું તે; કુંચીથી ઉધાડવું
તે (૨) સ્પષ્ટ કરવું—સમજાવવું તે (૩)

ઉદગાદવાનું સાધન (કુંચી વગેરે) (૪) રેંટ
ઉદગાદિત વિં ઉધાડેલું; બોલેલું (૨) સ્પષ્ટ
કરેલું

ઉદગોષ પું ધાંટા; પોકાર (૨) ઠંઠેરા (૩)
શોરબકાર; ઘોંઘાટ (૪) લોકોમાં વાત
ચાલવી તે

ઉદગોષણ નં ઉદગોષ થવો—કરવો તે

ઉદગોષણ સ્ત્રીં ઉદગોષણ

ઉદુંડ વિં જગામેલા દંડવાળું (૨) ભયંકર

ઉદામ વિં અંકુશ કે બંધન વિનાનું (૨)
સ્વચ્છંદી; ઉચ્છ્રંખલ (૩) ઉમ્મ; જહાલ

ઉદામપક્ષ પું જહાલપક્ષ

ઉદાત્ત પું રાતા ધર્મ (૨) કોદરા

ઉદાલક પું (સં.) એક ઋષિનું નામ

ઉદિષ્ટ વિં બતાવેલું (૨) ઉદેશાયેલું; સંબોધાયેલું
(૩) ધારેલું; ઇચ્છેલું

ઉદીપક વિં ઉદીપન કરનારું; ઉત્તેજિત કરનારું

ઉદીપન નં સજાગવડું—પ્રજ્વલિત કરવું તે
(૨) ઉસ્ફેરણી (૩) ઉત્તેજના (૪) ઉદીપન-
વિભાવ

ઉદીપનવિભાવ પું રસનું ઉદીપન કરનાર
વિભાવ (કા. શા.)

ઉદીપ્ત વિં સજાગવેલું—પ્રજ્વલિત કરેલું (૨)
ઉત્તેજિત થયેલું; ઉસ્ફેરાયેલું

ઉદેશ પું હેતુ; ધારણા; ધરાદો (૨) ઉલ્લેખ;
નામ દઈ બતાવવું—કહેવું તે (૩) ઉદાહરણ

ઉદેશક વિં ઉદેશ બતાવવું; ઉદાહરણરૂપ (૨)
પું ઉદાહરણ (૩) ઉપદેશક (૪) [ગ.] પ્રશ્ન

ઉદેશવાદ પું કુદરતમાં બધું હેતુપૂર્વક રચાયેલું
છે એવો મત; 'ટલિયોલોજી'

ઉદેશવું સં કિં નામ દઈને અનુલક્ષીને
બોલવું—કહેવું

ઉદેશ્ય વિં ઉદેશવા—વિચારવાયોગ્ય; લક્ષ્ય (૨)
નં (બ્યા.) જેને ઉદેશીને કંઈ કહેવાયું
હોય તે (૩) હેતુ; પ્રયોજન

ઉદ્દેશ્યવર્ધક નં ઉદ્દેશ્યના અર્થમાં વધારે
કરનાર શબ્દ (અં.)

ઉદ્દત વિં ઉદ્દેશ્યજન; અસંલય

ઉદ્દતપણું નં

ઉદ્દતવેડા પું અં વં ઉદ્દત જેવું વર્તન

ઉદ્દતાઈ સ્ત્રીં ઉદ્દતપણું

ઉદ્દતિ સ્ત્રીં ઉદ્દગતિ (૨) ઉદ્દતિ (૩) ડોકર

ઉદ્દરણું નં ઉદ્દાર—છુટકારો કરવો અથવા
થવો તે (૨) મોક્ષ

ઉદ્દરણું અં કિં ઊઠવું અથવા ઉપર જવું
(૨) મુક્ત થવું (૩) સફળ થવું

ઉદ્દર્તા વિં ઉદ્દારક

ઉદ્દવ પું (સં.) કૃષ્ણના કાકા અને ભક્ત

ઉદ્દાર પું મુક્તિ; મોક્ષ (૨) છુટકારો (૩)

સારી સ્થિતિમાં લાવવું તે

ઉદ્દારક વિં ઉદ્દાર કરનારું

ઉદ્દારણું નં ઉદ્દારણું તે

ઉદ્દારણુહાર વિં ઉદ્દારક

ઉદ્દારણું સં કિં ઉદ્દાર કરવો

ઉદ્દત વિં અવતરણ તરીકે લીધેલું (૨) મુક્ત
કરેલું; ઉગારેલું

ઉદ્દવસ્ત વિં જડમૂળથી નાશ પામેલું;
ઉત્તમ

ઉદ્દગુહ્ય વિં ભગત; જગોડેલું (૨) ઉદ્દીપ્ત (૩)
સ્મૃતિમાં તાજું કરેલું

ઉદ્દોધ પું ભગત થવું તે (૨) યાદ આવવું
તે

ઉદ્દોધક વિં ઉદ્દોધ કરાવનારું

ઉદ્દોધન નં બુદ્ધો ઉદ્દોધ

ઉદ્દભવ પું જન્મ; ઉત્પત્તિ; પેદાશ (૨) મૂળ
(૩) [સં.] વિષ્ણુનું એક નામ

ઉદ્દભવણું અં કિં ઉત્પન્ન થવું; જન્મવું

ઉદ્દભાવ પું ઉત્પત્તિ; પેદાશ (૨) ઉદારતા

ઉદ્દભાવક* વિં

ઉદ્દભાવન નં કલ્પના કરવી તે (૨) ઉત્પાદન

(૩) ચિંતન (૪) ઉત્પેદા કરવી તે

ઉદ્દભાવિત વિં ઊભું કરેલું; બનાવટ;
કાલ્પનિક

ઉદ્દિગ્ધ નં જમીન કે ખીજને સોંપીને
ભેજેલું સિ—વનસ્પતિ

ઉદ્દિગ્ધવિદ્યા સ્ત્રીં વનસ્પતિશાસ્ત્ર

ઉદ્દિગ્ધવેળા પું વનસ્પતિવિદ્યાનો અભ્યાસ

ઉદ્દિગ્ધ પું કમ્બો (૨) ડાંખળી (૩) ડાડવા
(૪) કુવાશી (૫) કૌશી

ઉદ્દિગ્ધ વિં ઉત્પન્ન થયેલું; બનેલું (૨)
અંકુરરૂપે મીઠેલું (૩) વિકસેલું; ખીલેલું
(૪) ભેદીને બહાર આવેલું; દસ્યમાન
બનેલું

ઉદ્દભૂત વિં જન્મેલું; ઉત્પન્ન થયેલું (૨)
દેખાય એવું થયેલું

ઉદ્દભૂતિ સ્ત્રીં ઉત્પત્તિ; પેદાશ (૨) ઉદય;
આબાહાની

ઉદ્દભેદ પું (ભેદીને) બહાર આવવું તે;
ઊઠવું તે (૨) વિકસિત થવું તે (૩)
દેખાવું તે; આવિષ્કાર

ઉદ્દભાંત વિં ગાભરું; વ્યાકુળ (૨) ખીનેલું;
હળેલું

ઉદ્દત વિં ખંતીલું (૨) કૃતનિશ્ચય; તત્પર

ઉદ્દમ પું ચલ; મહેનત (૨) ઉદ્યોગ; ધંધા

ઉદ્દમવંત વિં ઉદ્દમવાળું

ઉદ્દમી વિં મહેનત; ખંતીલું (૨) ધંધાદારી

ઉદ્દાન પું; નં બગીચા; વાડી

ઉદ્દાપન નં ધર્મકર્મ—મતાદિની સમાપ્તિની
વિધિ; તેની ઉજવણી કરવી તે

ઉદ્દુક્ત વિં કામમાં પરોવાયેલું; ઉદ્દમી (૨)
તત્પર

ઉદ્દોગ પું ધંધા; રોજગાર (૨) કામ (૩)
મહેનત

ઉદ્દોગમંદિર નં ઉદ્યોગશાળા

ઉદ્દોગશાલા(—ખા) સ્ત્રીં ન્યાં ઉદ્યોગો
શીખવાતા હોય તેવી શાળા; કલાભવન

ઉદ્દોગી વિં ધંધાદારી (૨) મહેનત; ખંતીલું

ઉદ્દોત પું પ્રકાશ; તેજ

ઉદ્દ્રિક્ત વિં ઉદ્દ્રેકયુક્ત (૨) દેખાય એવું; સ્પષ્ટ

ઉદ્દ્રેક પું વધારો; પુષ્કળતા

ઉદ્દર્તા નં દુકો (૨) ખોટું વર્તન

ઉદ્દાહ પું વિવાહ; લગ્ન (૩) બેચે લઈ જવું
તે (૪) એક જગ્યાએથી બીજી લઈ જવું તે

ઉદ્દાહક વિં ઉદ્દાહન કરનારું

ઉદ્દાહન નં ઉદ્દાહ (૨) વિવાહ—લગ્નની ક્રિયા

ઉદ્દાહની સ્ત્રીં કોઠી

ઉદ્દિગ્ધ વિં વ્યાકુળ; ખિન્ન; દુઃખી

ઉદ્દેગ પું. આક્રમણ; ગભરાટ (૨) ચિંતા (૩)
દુઃખ

ઉદ્દેગકર વિ. ઉદ્દેગ કરાવનારું

ઉદ્દેગક વિ. ઉદ્દેગકર

ઉદ્દેસ વિ. ઉત્તેજ; વસતી વગરનું

ઉદ્ધટ(—ર)કું અ. ૧૦ (હૃદયનું) યડકલું;
ધૂળવું (૨) ઝબકવું; ચોકવું (૩) ખી જવું
(૪) ધ્રુણવું (ભૂતના પ્રવેશથી)

ઉદ્ધડિયું વિ. ઉદ્ધડું યાગેલું—આપેલું (કામ)
(૨) ઉદ્ધડું કામ કરનારું (૩) એપરવાઈથી
કરેલું

ઉદ્ધમાત્ર પું. તોફાન; મસ્તી; ચરખડ

ઉદ્ધમાતિયું વિ. ઉદ્ધમાત્ર કરનારું

ઉદ્ધરસ સ્ત્રી. ઠંસો; કફ

ઉદ્ધરાવવું સ. કિં નામે લખાવવું

ઉદ્ધરાવે પું. ઉદ્ધરાવે

ઉદ્ધાન ન. જાએ ચડવું તે (૨) એક રોગ; દમ
(૩) મોટી ભરતી (૪) ત્રણની સંખ્યાનો
વેપારી સંકેત

ઉદ્ધાનપટ્ટી સ્ત્રી. ઉદ્ધાનની પટ્ટી—ઓપધિ (૨)
તેરની સંખ્યાનો સંકેત

ઉદ્ધાનપાથું વિ. ત્રણ પાયાનું; અસ્થિર મનનું;
ગાંડા જેવું

ઉદ્ધામો પું. પ્રયત્ન (૨) વલખું

ઉદ્ધાર(—રું) વિ. પૈસા આપ્યા વિના નામે
લખાવીને લીધેલું—આપેલું (૨) ભરપાઈ
નહિ થયેલું એવું

ઉદ્ધારખાસું ન. ચોપડાના જે પાસમાં ઉદ્ધાર
રકમો નોંધાય છે તે પાસું

ઉદ્ધારવું સ. કિં નામે લખવું

ઉદ્ધારિયું વિ. વારેવારે ઉદ્ધારે ખરીદ કરનારું

ઉદ્ધારિયા પું. ઉદ્ધારે લેનાર આદમી

ઉદ્ધારો પું. ઉદ્ધાર હિસાબ (૨) વ્યયદો (૩)
વિલંબ; ઢીલ (૪) સાંસા; ખોટ

ઉદ્ધર્ધ સ્ત્રી. એક છવડું

ઉદ્ધેડવું સ. કિં ઉદ્ધેડવું; (બાલ) ઉતારવી

ઉદ્ધેરવું સ. કિં

ઉદ્ધેર પું. એક છંદ

ઉદ્ધેષક વિ. ઉદ્ધેષક

ઉદ્ધેષકર પું. + અનુચર

ઉદ્ધાપ ન. એક ફળ

ઉદ્ધાપદાણુ પું. ૫૦ વ. ઉદ્ધાપના કાષ્ઠા;
એક ઓપધિ

ઉદ્ધામણિયું ન. નાનાનું પાણી જનું મૂકવાનું
વાસણ; અધોળિયું

ઉદ્ધામણિયા પું. અધોળિયા

ઉદ્ધામણું ન. ઉદ્ધામણિયું

ઉદ્ધામણો પું. ઉદ્ધામણિયા

ઉદ્ધારકું ન. એક વતરુપતિ

ઉદ્ધાવું અ. કિં હિજરાવું

ઉદ્ધાણુ વિ. ઉદ્ધાણામાં વવાવું—માકવું (૨)
ઉદ્ધાણાને લગવું

ઉદ્ધાળો પું. ફાગણથી જેક માસ સુધીનો
ગરમીનો સમય

ઉદ્ધેવળા વિ. બાકાણોની એક જાત (૨) પું.
તે જ્ઞાતિનો આદમી

ઉદ્ધેત વિ. જાડું (૨) ટકાર

ઉદ્ધેતકોણુ પું. 'એન્થ્રેક્સ ઓફ ઇન્ફેક્શન' (ગ.)

ઉદ્ધેતાંશ પું. જાચાઈ (ગ.; ખ.)

ઉદ્ધેતાંશકોણુ પું. ઉદ્ધેતકોણુ

ઉદ્ધેતિ સ્ત્રી. ચઢતી; આબાદી (૨) મોટાઈ;
મહતા

ઉદ્ધેતોદરકોણુ પું. ફાટખૂણા કરતાં મોટા
ખૂણો; 'કોન્વેક્સ ઓંગલ'

ઉદ્ધેયન ન. સીધું—સરખું કરવું તે;
(સીમતોનનયનમાં કરવામાં આવે છે એમ)

ઉદ્ધેત વિ. ગાંડું; બાન વગરનું (૨) કેફી;
છાકડું (૩) કોધી (૪) અહંકારી; ગવિ '૪
(૫) ઉદ્ધેત

ઉદ્ધેતતા સ્ત્રી.

ઉદ્ધેત્તાઈ સ્ત્રી. ઉદ્ધેતતા

ઉદ્ધેતન ન. અભાવ; અપ્રીતિ (૨) ખેદ

ઉદ્ધેતની સ્ત્રી. ચોગીના ચિત્તની એક અવસ્થા
(તે દશામાં તે બ્રહ્મામાં લીન થઈ જાય છે.)

ઉદ્ધેતું વિ. દિલગીર

ઉદ્ધેત પું. ઘેલછા; ગાંડપણ (૨) તોર; મદ
(૩) એક રોગ; સન્નિપાતનો એક પ્રકાર (૪)

તોફાન

ઉદ્ધેતક વિ. ઉદ્ધેત કરાવનારું

ઉદ્ધેતવાસું પું.

ઉદ્ધેતી વિ. ઉદ્ધેતવાસું

ઉદ્ધેર્ગ પું. ખોટા રસ્તો; બ'ધો રસ્તો (૨)
કુમાર; અગ્નીવિદ્યો માર્ગ

ઉન્માર્ગગામી વિં ઉન્માર્ગે જનારું
 ઉન્માર્ગી વિં ઉન્માર્ગગામી
 ઉન્માર્ગી નં આંખોનું બિંદુનું તે; જાત
 થવું તે (૨) ખીલવું-વિકસવું તે (૩) મુક્ત
 થવું (અહલુમાંથી)
 ઉન્માર્ગી વિં બિંદુનું (૨) વિકસેલું
 ઉન્માર્ગી(-ખું) વિં બિંદુ મુખવાળું; બિંદુ
 જોવું (૨) આંખું જોવું; નારાજ થયેલું (૩)
 તત્પર; તૈયાર (૪) આતુર; રાહ જોવું
 ઉન્માર્ગી નં જડમૂળથી કાઢી નાંખવું તે;
 નિકંદન
 ઉન્માર્ગ પું પલકારો; આંખની ઉધારવાસ
 ઉન્માર્ગ નં ઉન્માર્ગ
 ઉન્માર્ગપદ્ધતિ સ્ત્રીં 'કોન્સેન્ટ્રિક મેથડ'
 ઉપ અં પાસે, નિકટ એવો અર્થ દર્શાવતો
 ઉપસર્ગ. ઉદાં 'ઉપગમન' (૨) શિક્ષણ
 સૂચન કરતો. ઉદાં 'ઉપદેશ' (૩) આરંભ
 દર્શાવતો. ઉદાં 'ઉપક્રમ' (૪) બિતરવું,
 મુખ્ય નહિ એવું એવો અર્થ દર્શાવતો
 પૂર્વગ. ઉદાં 'ઉપદેવ'; 'ઉપકલા'
 ઉપઆનો પું પોણી પાઈ
 ઉપકથા સ્ત્રીં મુખ્ય કથામાં આવતી નાની
 કથા; આટકથા
 ઉપકરણ નં મદદ કરવી તે (૨) સાધન;
 સામગ્રી
 ઉપકરણું સં કિં ઉપકાર કરવો
 ઉપકલા(-ળા) સ્ત્રીં ગોણું કળા
 ઉપકંઠ વિં નજીકનું; પડોશનું (૨) પું
 પડોશ; નજીકનો ભાગ (૩) પરવાડ (૪)
 ગળાની નજીકનો ભાગ (૫) તળેટી
 ઉપકાર પું બહું કરવું તે; કલ્યાણ (૨) મદદ;
 સહાય (૩) પાડ
 ઉપકારક વિં ઉપકાર કરનારું (૨) સહાયક;
 ઉપયોગમાં આવે તેવું
 ઉપકારી વિં ઉપકાર કરનારું
 ઉપકાર્ય વિં ઉપકારને યોગ્ય
 ઉપકાર્યક પું કાર્યકર્તા બાઈ અથવા અનુયાયી
 (૨) કાર્યકર્તા હાથ નીચેનું લશ્કર
 ઉપકૃત વિં આભારી
 ઉપકૃતિ સ્ત્રીં આભાર; પાડ
 ઉપકોણ પું આસનકોણ; 'એક્સેસન્ટ એન્ગલ'

ઉપકોણ(-વ) પું કળીનું બાહ્ય આસન
 ઉપક્રમ પું આરંભ; શરૂઆત (૩) પાસે-
 આગળ આવવું તે (૩) યોજના (૪) ખંત;
 ઉદ્યોગ
 ઉપક્ષય પું ક્ષીણ થવું તે; ઘટાડો
 ઉપક્ષેપ પું રજૂઆત; ઉલ્લેખ; સૂચન (૨)
 ધમકી (૩) આરંભ
 ઉપગમન નં પાસે જવું-મળવું તે (૨)
 જ્ઞાન (૩) અંગીકાર; સ્વીકાર
 ઉપગા સ્ત્રીં આપેલા વાંકની પાસે ને પાસે
 જતી હોવા છતાં અમુક નિયત કરેલા
 અંતર મુધીમાં વાંકને પહોંચે નહિ એવી
 લીટી. એસિમટ્રી
 ઉપગામી વિં ઉપગમન કરનારું
 ઉપગામિત સ્ત્રીં એક છંદ
 ઉપગુણ પું મુખ્ય નહિ એવો ગુણ (૨)
 [ગ.] 'કોઈફિસન્ટ'
 ઉપગુરુ પું મદદનીશ ગુરુ-શિક્ષક
 ઉપગ્રહ પું મુખ્ય ગ્રહની આસપાસ ફરનારો
 નાનો ગ્રહ (૨) આકાશમાં આવેલા ગ્રહ જેવા
 નાના ગ્રહોમાંનો એક (ધૂમકેતુ, રાહુ, કેતુ
 ઇત્યાદિ ઉપગ્રહો કહેવાય છે.)
 ઉપધાત પું ઈન્ડ; હાનિ (૨) મારી નાખવું
 તે (૩) નાશ
 ઉપચક્ર નં મુખ્ય ચક્રને આધારે ફરતું-નાનું
 ચક્ર (૨) એક પક્ષી
 ઉપચય પું સંચય; વધારો; ઉમેરો (૨)
 જથ્થો; ઢગલો (૩) આખાદી; ઉન્નતિ (૪)
 લગ્નકુંડળીમાંનાં ૩, ૬, ૧૦ અને ૧૧મા
 સ્થાનોમાંનું કોઈ પણ એક
 ઉપચયશક્તિ સ્ત્રીં ઉપચયની શક્તિ
 ઉપચરણ નં નજીક આવવું તે (૨) બિતરવું-
 ગોણું પદ (૩) સેવા
 ઉપચાયક વિં ઉપચય કરનારું
 ઉપચાર પું સારું કરવા જે ઉપાય-સારવાર,
 આસડવેસડ ઇત્યાદિ કરવાં તે (૨) શરીર
 ચંદન ઇત્યાદિ ચોપડવું તે (૩) પૂનર્વિધિ;
 ક્રિયાકર્મ; સંસ્કાર (૪) સાધન; સામગ્રી
 (૫) માનપાન; સેવાચારી (૬) ખીલને
 ખુરા કરવા કરેલું મિથ્યા કથન (૭) લક્ષણ
 દ્વારા અર્થબોધ થવો તે

ઉપચારક વિં ઉપચાર કરનારું; ચિકિત્સક
(૨) પું સેવક; દાસ

ઉપચારિકા સ્ત્રીં ઉપચાર કરનારી સ્ત્રી;
સેવિકા; દાસી

ઉપચારી વિં ઉપચારક

ઉપચિત વિં એકકું કરેલું; સંચિત (૨)
વધેલું; મોડું થયેલું (૩) મળખૂત થયેલું;
શક્તિમાં વધેલું

ઉપચિત્ર પું એક છંદ

ઉપચીયમાન વિં એકકું થવું; ભેગું થવું;
વધવું

ઉપચ્છાયા સ્ત્રીં આળાનો આળો; આંખો
આળો

ઉપછટ(-ત) સ્ત્રીં સાધનોની છત-પુષ્કળતા

ઉપભટ્ટ વિં ફળદ્રુપ; રસાળ

ઉપભતિ પું; સ્ત્રીં એક છંદ

ઉપભવવું સં કિં ઉત્પન્ન કરવું; પેદા કરવું
(૨) જન્મ આપવો (૩) બનાવવું; બીજું
કરવું; કલ્પવું

ઉપનિહવા સ્ત્રીં જીલના મૂળ આગળ આવેલી
નાની જીભ

ઉપજીવ પું નાનું જીવું

ઉપજીવક વિં કોઈની ઉપર જેની આજીવિકા
ચાલતી હોય એવું (૨) પું આશ્રિત
માણસ; દાસ

ઉપજીવન નં ઉપજીવિકા

ઉપજીવિકા સ્ત્રીં આજીવિકા; ગુજરાન

ઉપજીવી વિં (૨) પું જીવો ઉપજીવક

ઉપટણ(-ણ) નં નહાતાં પહેલાં શરીરે
આપડવાનું સુગંધી દ્રવ્ય; પીડી

ઉપટામણી સ્ત્રીં વેવાઈની આગળ વાંચવામાં
આવતી કન્યાનાં સગાંઓની યાદી

ઉપટાવવું અં કિં આંખું કરવું (૨) દિલગીર
કરવું

ઉપડાઈ સ્ત્રીં ઉપડામણ; ઉપાડવાનું મહેનતાણું

ઉપડામણ નં ઉપડાઈ

ઉપડામણી સ્ત્રીં ઉપડાઈ

ઉપડાવવું સં કિં ઉપર-ઉપરે એમ કરવું;
હચકાવવું (૨) ઉપાડવામાં મદદ કરવી

ઉપણાવવું સં કિં ઉપણે એમ કરવું (૨)
ઉપણવામાં મદદ કરવી

ઉપણિયું નં ઉપણવાનું સાધન-ટોપલો, સૂપડું
જે હોય તે

ઉપતટ પું ભાકું; આછા વપરાશવાળો કિનારો

ઉપતંત્રી પું મદદનીશ તંત્રી

ઉપત્યકા સ્ત્રીં તળેટીની—નીચાણની જમીન

ઉપદંશ પું કરડવું તે; ડંખ (૨) એક રોગ;
ચાંદી

ઉપદિષ્ટ વિં ઉપદેશેલું; જેને ઉપદેશ થયેલો
હોય તેવું

ઉપદેવ પું મુખ્ય નહિ એવો—નાનો દેવ

ઉપદેવતા પું બં વં; સ્ત્રીં ઉપદેવ

ઉપદેશ પું શિક્ષણ (૨) બોધ; શિખામણ;
સલાહ (૩) પાસેનો દેશ

ઉપદેશક વિં (૨) પું ઉપદેશ આપનાર

ઉપદેશવું સં કિં ઉપદેશ આપવો—કરવો

ઉપદેષ્ટા પું ઉપદેશક; ગુરુ; આચાર્ય

ઉપદ્રવ પું પળવણી (૨) ઈર્ષ્ય; પીડા (૩)
ત્રાસ; ઉપાધિ (૪) સંકટ; આપદા

ઉપદ્રવકર વિં ઉપદ્રવ કરનારું

ઉપદ્રવકારક વિં ઉપદ્રવ કરનારું

ઉપદ્રવી વિં ઉપદ્રવકારક

ઉપદ્રવીપ પું નાનો બેટ

ઉપધાતુ સ્ત્રીં હલકી-ગૌણ ધાતુ (૨) મિશ્ર
ધાતુ

ઉપધાન નં આશીકું; તકિયો

ઉપધાન્ય નં ખડધાન; હલકી જતનું અનાજ

ઉપધારણા સ્ત્રીં ચિત્તને એકાગ્ર કરવાનો એક
યોગિક પ્રકાર

ઉપધમાનીય પું સંસ્કૃત વ્યાકરણ અને વર્ણ-
માળામાં પ અને ફની પૂર્વે આવતો
મહાપ્રાણ વિસર્ગ

ઉપનક્ષત્ર નં સત્તાવીસ મુખ્ય નક્ષત્રો સિવાયનું
કોઈ પણ ગૌણ નક્ષત્ર (એ કુલ ૭૨૯
કહેવાય છે.)

ઉપનય પું ઉપનયન (૨) ન્યાયનાં પંચાવયવ
વાક્યોમાંનું મોડું-જેમાં સાધ્યથી (વર્ણ)
વ્યાપેલું સાધન (ધૂમ) પક્ષ (પર્વત) ઉપર
છે એમ બતાવવામાં આવે છે.

ઉપનયન નં ઉપવીત—જનોઈ દેવું તે;
તેનો સંસ્કાર (૩) જનોઈ

ઉપનામ નં પીઠું નામ; અડક (૨) દાડકું
નામ (૩) મસ્કરીનું નામ
ઉપનાયક પું નાર્તા, નાટક ઇત્યાદિમાંના
મુખ્ય નાયક પછીનું પીઠું પાત્ર (૨)
ઉપપતિ; ચાર
ઉપનાયિકા સ્ત્રી વાર્તા, નાટક ઇત્યાદિમાંના
મુખ્ય સ્ત્રીપાત્ર પછીનું પીઠું પાત્ર
ઉપનિધિ પું થાપણ; આડમાં મૂકેલી વસ્તુ
ઉપનિયમ પું પેટાનિયમ
ઉપનિવેશ પું સંસ્થાન; વસાહત; 'કોલોની'
ઉપનિવહ સ્ત્રી; નં વેદની અંતર્ગત ગણતો
અને તેના ગૃહ અર્થેની સ્પષ્ટ કરતો બ્રહ્મ-
વિદ્યાનું પ્રતિપાદન કરતો તાત્ત્વિક ગ્રંથ
ઉપનીત વિં ઉપનયન પામેલું (૨) પાસે લઈ
જવાયેલું
ઉપનેત્ર નં ચરમું
ઉપન્યાસ પું પાસે મૂકવું-જેડાજેડ મૂકવું
તે (૨) થાપણ; આડમાં મૂકેલી વસ્તુ (૩)
લખાણ; સૂચના; દરખાસ્ત (૪) પ્રસ્તાવના;
ઉપોદ્ધાત (૫) ઉલ્લેખ (૬) બ્યાન;
આગમ્યાન; નવલકથા
ઉપપતિ પું ચાર (૨) દિયર
ઉપપત્તિ સ્ત્રી સાબિતીમાં પ્રમાણો અને
દાખલા બતાવવા તે (૨) સિદ્ધિ; યુક્તિ
(૩) પુરાવો; પ્રમાણ (૪) ઉપાય; ઇલાજ;
સાધન
ઉપપત્ની સ્ત્રી મુખ્ય નહિ એવી પત્ની (૨)
રખાત
ઉપપદ નં પૂર્વે બોલાયેલો અથવા આગળ
મુકાયેલો શબ્દ (૨) સમાસનો પહેલો
શબ્દ (૩) ઉપાધિ; અડક
ઉપપદસમાસ પું કદંતની સાથે થતો નામનો
સમાસ
ઉપપન્ન વિં મેળવેલું; પ્રાપ્ત કરેલું (૨) ની
સાથે આવેલું (૩) યુક્તિયુક્ત; સુસંગત (૪)
સાબિત—સિદ્ધ થયેલું
ઉપપંથ પું સંપ્રદાયનો ફાંટો (૨) નાનો
માર્ગ; કેડી
ઉપપાતક નં ગીણ પાપ
ઉપપુરાણ નં બ્યાસે લખેલાં અઠાર મુખ્ય
પુરાણ સિવાયનાં બીજાં ગીણ પુરાણો
ઉપપ્રમુખ પું મહંતનીશ પ્રમુખ

ઉપપણ પું સંકટ આડત; ઉપપાત (૨)
જીલમ; પીડા (૩) મહણ થવું તે
ઉપખાણ પું કાળીથી નીચેનો હાથ
ઉપખુંડણ નં વધારો
ઉપભાષા સ્ત્રી મુખ્ય ભાષાનો ગીણ ભેદ;
બોલી (ઉદા. કાઠિયાવાડી, અસેતરી ઇત્યાદિ
ગુજરાતીની ઉપભાષા કહેવાય)
ઉપભોક્તા પું ઉપભોગ કરનાર પુરુષ (૨)
માલિક (૩) વારસ
ઉપભોગ પું ભોગવટો (૨) અનુભવ; લહાવો
(૩) માણવું—મળ લેવી તે
ઉપભોગી વિં ઉપભોગ કરનારું
ઉપભોગ્ય(-ગ્ય) વિં ઉપભોગ કરવાયોગ્ય
ઉપમક પું મુખ્ય મકની શાખા
ઉપમદં પું મદન કરવું તે (૨) નાશ
ઉપમદંક વિં ઉપમદ કરનારું
ઉપમંત્રી પું મદદનીશ મંત્રી
ઉપમા સ્ત્રી સરખામણી (૨) મળતાપણું (૩)
[કા. શા.] એક અર્થલંકાર—જેમાં ઉપમેય
તથા ઉપમાનભેદ કાયમ રાખીને તેમનો
સમાન ધર્મ બતાવવામાં આવે છે.
ઉપમાન નં જેની સાથે સરખામણી હોય તે
(૨) ન્યાયશાસ્ત્રના મતે ચાર પ્રમાણમાંનું એક
—પ્રસિદ્ધ વસ્તુના સાધર્મ્યથી સાધ્ય સિદ્ધ
કરવું તે
ઉપમિત વિં સરખાવેલું
ઉપમિતસમાસ પું ઉપમાન અને ઉપમેયનો
સમાસ
ઉપમિતિ સ્ત્રી ઉપમા; સરખામણી (૨)
[ન્યા.] ઉપમા અથવા સાદૃશ્યથી થતું
જ્ઞાન
ઉપમેય નં જેને ઉપમા આપવામાં આવી
હોય તે
ઉપમેયોપમા સ્ત્રી જેમાં ઉપમેયની ઉપમા
ઉપમાન હોય અને ઉપમાનની ઉપમા
ઉપમેય હોય એવો અર્થલંકાર (કા. શા.)
ઉપયુક્ત વિં યોગ્ય; બંધબેસતું (૨) ઉપયોગી
ઉપયુક્તતા સ્ત્રી
ઉપયુક્તતાવાદ પું ઉપયોગી તે જ સારું
એવો મત; જહર સેવાનો એક માત્ર હેતુ,
વધારેમાં વધારે સંખ્યાનું વધારેમાં વધારે
બહુ કરવું એવો મત; 'સુદિગ્ધિરિયોનિઝમ'

ઉપયોગ પું કામ; વાપર; વપરાશ (૨)
નરસિંહાત

ઉપયોગિતા સ્ત્રીં

ઉપયોગિતાવાદ પું ઉપયુક્તતાવાદ

ઉપયોગી વિં ઉપયોગમાં આવે તેવું

ઉપર અં પર; ઊંચે (૨) વધારે (૩) પછી
(૪) આગળ (૫) અગાઉ (૬) નં + ઉપરાણું;
વહાર

ઉપરઉપરથી અં ઊંડાણમાં ઊતર્યા વિના (૨)
માત્ર સપાટી ઉપરથી (૩) સહેજસાજ

ઉપરચોટિયું વિં છીછરું; ઉપલકિયું

ઉપરછલું(-હલું) વિં ઉપરચોટિયું

ઉપરદપકે અં ઉપરઉપરથી (૨) ચોપડામાં
રીતસર લખ્યા વિના

ઉપરણી સ્ત્રીં ઓઢણી; ઉપર ઓઢવાનું વસ્ત્ર

ઉપરણું નં ખેસ; પિછોડી; અંગવસ્ત્ર

ઉપરણો પું ઉપરણું

ઉપરત વિં વેરાગી; સંસારમાંથી જેનું ચિત્ત
ઊઠી ગયેલું છે એવું (૨) અટકી પડેલું;
શાંત (૩) નિર્વેદ્યુક્ત; કંટાળેલું

ઉપરવઢણો પું ખલનો ખતો; વાટવાનો પથ્થર

ઉપરવાડ સ્ત્રીં ઘર, ફળિયું અથવા ગામની
નજીકનો ભાગ (૨) ઘરની વાડ—સીમાંત
દીવાલની પેલી બાજુનો ભાગ

ઉપરવાડિયો પું ઉપરવાડે રહેનારો; આમિત
માણસ

ઉપરવાસ અં પવન કે પાણીના વહનની
વિરુદ્ધ દિશાએ; ઉપલે ભાગે

ઉપરવાસ(-સો) પું મેડાનો વાસ

ઉપરાઉપર અં એક ઉપર એક એમ

ઉપરાઉ(-છા)પરી અં એક પછી એક;
લાગત્રાગટ

ઉપરાણું(-ણું) નં પક્ષ લેવો તે; તરફફરી

ઉપરામ પું નિવૃત્તિ; વિરામ (૨) અટકવું તે
(૩) સંન્યાસ; મૃત્યુ

ઉપરામણી સ્ત્રીં લકાવત; ઠરાવેલી કિંમતથી
જે વધારાનું હોય તે

ઉપરાણું નં ઉપરાણું; ધરફારી

ઉપ(-ક)રાટું વિં પાસાભેર એક (૨) બાજુ
ઉપરનું; સોંચેનું (૩) બહુ (૫) અવળું; ઉપ

ઉપરાંત અં વધારે; વિશેષમાં (૨) સિવાય;
વળી બીજું (૩) પછી; ઉપરથી

ઉપરિતન વિં ઉપરનું; ઊંચેનું

ઉપરી પું ઉપરનો અધિકારી

ઉપરીપણું નં

ઉપ(-ક)રું વિં પાસાભેર (૨) બહુ

ઉપરપક નં નાટકનો એક પ્રકાર

ઉપલ પું પથ્થર; શિશ્ના; ખડક (૨) રત્ન

ઉપલક વિં ઉપરઉપરનું; ઉપરચોટિયું (૨)
ફાલતુ; વધારાનું (૩) ચોપડામાં નહિ
નોંધેલું એવું

ઉપલકિયું વિં ઉપરઉપરનું; ઉપરચોટિયું;
અસંપૂર્ણ

ઉપલક્ષણ નં ચિહ્ન; વિશેષ લક્ષણ (૨) ઇશ્વરત;
સૂચન (૩) [કા. શા.] એક અર્થાલંકાર,
જેમાં વસ્તુના એક ભાગ વડે આખી
વસ્તુનો યોધ કરાવાય છે.

ઉપલક્ષિત વિં ઉપલક્ષણથી સૂચવાયેલું

ઉપલક્ષ્ય વિં ઉપલક્ષણથી સૂચવાય એવું (૨)
પું ટેકો (૩) ઉપલક્ષણથી થયેલું સૂચન
—અનુમાન; આશ્રયસ્થાન

ઉપલઘ્ન વિં મળેલું; મેળવેલું (૨) નાણેલું

ઉપલઘ્નિય સ્ત્રીં પ્રાપ્તિ; લાભ (૨) બોધ;
જ્ઞાન

ઉપલઘ્ય વિં મેળવી—નાણી શકાય એવું (૨)
માનનીય; સ્તુતિપાત્ર

ઉપલસ(-સા)રી સ્ત્રીં એક ઔષધિ; અનંત-
મૂળ

ઉપલાણુ વિં ઉપરનું; ઉપરના ભાગનું; ઊંચેનું
(૨) નં ઉપલો ભાગ અથવા બાજુ

ઉપલાણું નં ઉપલાણુ

ઉપલિયું નં એક રોગ; ઉટારિયું

ઉપલી સ્ત્રીં જમીનમાં દાટેલી ખાંડણી;
ખાંડણિયા

ઉપલું વિં ઉપરનું (૨) આગળ જણાવેલું

ઉપલેટ નં એક વનસ્પતિ—ઔષધિ

ઉપવન નં અજીવો; વાડી

ઉપવસ્ત્ર નં અંગવસ્ત્ર; ખેસ

ઉપવાસ પું વ્રત કે નિયમ તરીકે ન ખાવું
—ઈદ્રિયોના ભોગનો ત્યાગ કરવો તે (૨)
ન ખાવું તે; અનશન

ઉપવાસી વિં ઉપવાસ કર્યા હોય એવું
 ઉપવિદ્યા સ્ત્રીં ચૌદ મોટી વિદ્યાઓથી ઊતરતી
 વિદ્યા; ગૌણ વિદ્યા
 ઉપવિરોધ* પું
 ઉપવિષ નં બનાવડી ઝેર (૨) ઘેનનું ઓસડ
 ઉપવીત નં જનોઈ
 ઉપવેદ પું વેદોમાંથી નીકળેલી ગૌણ વિદ્યાઓ;
 આયુર્વેદ, ધનુર્વેદ, ગાંધર્વવેદ અને સ્થાપત્ય
 —શાસ્ત્ર
 ઉપવેશન નં બેસવું તે
 ઉપશમ પું શાંત પડવું—વિરામ લેવો તે;
 શમવું તે (૨) શાંતિ; નિવૃત્તિ (૩) સાંત્વન
 ઉપશમન નં જુઓ ઉપશમ
 ઉપશય* પું
 ઉપશાખા સ્ત્રીં મુખ્ય શાખાનો ફાંટો
 ઉપશાસ્ત્ર નં મુખ્ય શાસ્ત્ર ઉપરથી બનેલું
 ગૌણ શાસ્ત્ર
 ઉપશિક્ષક પું મહદનીશ શિક્ષક
 ઉપશ્ચુતિ સ્ત્રીં સાંભળવું; કાન માંડવા તે (૨)
 જ્યાં સુધી સંભળાય તે અંતર (૩) એક
 અલૌકિક વાણી—વનદેવતાની—જેના
 થકી ભવિષ્ય જાણાય છે (૪) વચન;
 સ્વીકારનું વચન
 ઉપસર્ગ પું રોગ; માંદગી (૨) આદંત; ઈર્ષ
 (૩) અપશુકન; મરણચિહ્ન (૪) ધાતુઓ
 કે ધાતુ ઉપરથી બનેલાં નામોની આગળ
 જોડાતો તથા તેમના મૂળ અર્થમાં વિશેષતા
 આણતો શબ્દ કે અવ્યય. (પ્ર, પરા, અપ,
 સમ, અનુ, અવ, નિસ્ અથવા નિર,
 દુસ્ અથવા દુર્, વિ, આ(ક), નિ, અધિ,
 અપિ, આતિ, સુ, ઉત્, અભિ, પ્રતિ,
 પરિ, ઉપ,)
 ઉપસંચલ પું ખુશ રાખવું; અનુમોદન આપવું
 તે (૨) માન આપવું તે (૩) લેવું—સ્વીકારવું
 —સંધરવું તે;
 ઉપસંહાર પું એકત્ર કરવું તે (૨) સારાંશ;
 દ્રંકમાં આટોપી લેવું તે
 ઉપસાગર પું પહોળા મુખનો અખાત
 ઉપસાદ પું બપસવું તે (૨) સોજો (૩)
 કુલાવો

ઉપસાવર્ણ સં કિં બપોરે એમ કરવું
 ઉપસિદ્ધાંત પું મુખ્ય સિદ્ધાંતમાંથી સીધી
 રીતે ક્ષિત થતો સિદ્ધાંત; 'કોરોલરી'
 ઉપસ્કર પું સામગ્રી; સાહિત્ય (૨) ધરખટલો;
 સંભાર; મશાલો (૩) શણગાર; ધરણ (૪)
 ઠપકો
 ઉપસ્કરશાસ્ત્ર નં ઉપસ્કરનું શાસ્ત્ર
 ઉપસ્કરણ નં મારવું—ઈળ કરવી તે (૨)
 સમૂહ (૩) વિકાર; ફેરફાર (૪) અધ્યાહાર
 (૫) ઠપકો (૬) ભૂષણ
 ઉપસ્કાર પું ઉપસ્કરણ
 ઉપસ્ત્રી સ્ત્રીં રખાત
 ઉપસ્થ નં પુરુષ અથવા સ્ત્રીની શુદ્ધિન્દ્રિય
 ઉપસ્થાન નં પૂન માટે મંત્ર કે સ્તુતિ બોલતા
 દેવની સન્મુખ બેસા રહેવું તે; ઉપાસના;
 સેવા (૨) અભિવંદન; નમસ્કાર (૩)
 રહેઠાણ
 ઉપસ્થિત વિં નજીક બેસેલું; હાજર; રત્ન (૨)
 આવી પડેલું (૪) જ્ઞાત; મોઢે હોય એવું
 ઉપસ્થિતિ સ્ત્રીં ઉપસ્થિત હોવું તે
 ઉપસ્મૃતિ સ્ત્રીં મુખ્ય નહિ એવી—ગૌણ સ્મૃતિ
 (તે કલ ૧૮ છે)
 ઉપહસનીય વિં ઉપહાસ કરવા યોગ્ય
 ઉપહાર વિં ભેટ; બક્ષિસ (૩) પૂનનો
 સામાન (૩) લવાજમ
 ઉપહાસ પું મસ્કરી; ઠેકરી
 ઉપહાસારૂપદ વિં ઉપહાસ કરવા જેવું (૨)
 નં ઉપહસનીય જે હોય તે
 ઉપહાસ્ય વિં ઉપહસનીય
 ઉપાકર્મ નં ચોમાસામાં વેટોનું પારાયણ
 આરંભતાં પહેલાં કરવાની એક ક્રિયા
 ઉપાખ્યાન નં નાનું આખ્યાન
 ઉપાધ્યાય* નં
 ઉપાચાર્ય પું મુખ્ય આચાર્યની હાથ નીચેનો
 મહદનીશ આચાર્ય
 ઉપાડ(-ડો) પું ઉપસાડ; સોજો (૨)
 ભરાઉપણ (૩) અનન; આવેશ (૪) આરંભ
 (૫) કોશિશ; પ્રયત્ન (૬) મૂકેલાં નાણાં-
 માંથી પાછું લેવું તે; પાછી લીધેલી રકમ
 (૭) ખપત; ઉકાવ; માગ

ઉપાડવું સં કિં ભંચું કરવું—ઉઠાવવું (૨)
 માથે લેવું; વહોરવું (૩) મૂળમાંથી ખેંચી
 કાઢવું (૪) નાણાં મૂકેલાં હોય ત્યાંથી લેવાં
 (૫) ચોરી કરવી (૬) શર કરવું; માંડવું
 ઉપાદાન નં અંગીકાર; સ્વીકાર (૨) કારણ;
 હેતુ; સમવાયી કારણ (૩) જેમાંથી કોઈ
 પણ વસ્તુ બનાવાઈ હોય તે દ્રવ્ય
 ઉપાદાનકારણ નં સમવાયી કારણ
 ઉપાદાનલક્ષણ સ્ત્રી એક અર્થાલંકાર;
 અનુલક્ષણ (કા. શા.)
 ઉપાદેય વિં લઈ શકાય એવું (૨) સ્વીકાર્ય
 (૩) પસંદ કરવાનું (૪) ઉત્તમ; વખાણવા
 જેવું
 ઉપાધિ સ્ત્રી પીડા; આપદા (૨) જનન;
 પંચાત; ચિંતા (૩) ચિદ્; સંજ્ઞા (૪)
 પદવી; 'ડિગ્રી' (૫) ખિતાબ; ઇલકાબ (૬)
 અટક; ઉપનામ
 ઉપાધ્યક્ષ પું ઉપપ્રમુખ
 ઉપાધ્યાપક પું મહદનીશ અધ્યાપક; ઉપ-
 શિક્ષક
 ઉપાધ્યાય પું શિક્ષક; અધ્યાપક (૨) પુરોહિત;
 ગાર
 ઉપાધ્યો પું જુઓ ઉપાધ્યાય
 ઉપાન નં પગરખું; જોડો
 ઉપાય પું ઇલાજ; યુક્તિ (૨) સાધન; રસ્તો
 (૩) ચિકિત્સા; ઉપચાર; પ્રયોગ
 ઉપાયું વિં ઉત્પન્ન થયેલું; જન્મેલું
 ઉપાજન નં કમાઈ (૨) મેળવવું—સંચય
 કરવો તે; પ્રાપ્તિ
 ઉપાજના સ્ત્રી આકરી; નોકરી (૨)
 કાલાવાલા; આજીજી (૩) કમાઈ; રળતર
 ઉપાજિત વિં મેળવેલું (૨) વારસામાં
 મળેલું
 ઉપાજવું સં કિં કમાવું (૨) મેળવવું
 ઉપાલંભ પું ઠપકો
 ઉપાવવું સં કિં ઉપબવવું
 ઉપાવું અં કિં પેદા થવું; જન્મવું
 ઉપાશય પું અપાસરો (૨) આશ્રયસ્થાન
 ઉપાશ્રિત વિં આશ્રિત
 ઉપાસક પું ઉપાસના કરનાર પુરુષ (૨)
 યદ્

ઉપાસન નં ઉપાસના; આરાધના (૨) સળી
 કરવી તે (૩) તીર ફેંકવાનો અભ્યાસ કરવા
 મંડવો તે
 ઉપાસના સ્ત્રી પૂન, સેવા; ભક્તિ (૨) ધ્યાન
 ઇત્યાદિ દ્વારા ઇષ્ટદેવનું ચિંતન વગેરે
 ઉપાસવું સં કિં આરાધવું; પૂન કરવી (૨)
 સેવા કરવી
 ઉપાસંગ પું ભાથો
 ઉપાસિત વિં જેની ઉપાસના કરી હોય તેવું
 ઉપાસી વિં આરાધક; ભક્ત; પૂન કરનારું
 (૨) ઉપવાસી
 ઉપાસ્ય વિં ઉપાસના કરવા યોગ્ય
 ઉપાહાર પું નાસ્તો
 ઉપાહારગૃહ નં 'હોટલ'
 ઉપાંગ નં અંગનું અંગ; ગોણ અંગ (૨)
 પરિશિષ્ટ; પુરવાણી (૩) વેદાંગ જેવાં ચાર
 શાસ્ત્રો—પુરાણ, ન્યાય, મીમાંસા અને
 ધર્મશાસ્ત્ર (૪) તિલક; ત્રિપુંડ
 ઉપાંગવિદોધ* પું
 ઉપાંત પું નજીકનો ભાગ—પ્રદેશ (૨) કોર;
 છોડો (૩) આંખનો ખૂણો
 ઉપાંત્ય વિં છેલ્લાની પહેલાનું
 ઉપેક્ષક વિં ઉપેક્ષા કરનારું
 ઉપેક્ષા સ્ત્રી અનાદર; તિરસ્કાર (૨) ત્યાગ
 (૩) અનપેક્ષા; ઉદાસીનતા (૪) બેદરકારી
 ઉપેદ્ર પું (સં) વિષ્ણુ (વામનાવતારમાં વિષ્ણુ
 અદિતિને પેટ ઇદ્રની પછી જન્મેલા તેથી)
 ઉપેદ્રવળ્ પું; સ્ત્રી એક છંદ
 ઉપોદ વિં પરણેલું (૨) નિકટ
 ઉપોત્તી(-દડી, -દિકા) સ્ત્રી એક વનસ્પતિ;
 પોઈ (૨) પોથી (રંગની)
 ઉપોદ્ધાત પું આરંભ (૨) પ્રસ્તાવના
 ઉપોપણ્ય નં ઉપવાસ
 ઉદ્દેશ પું ગર્વ કરવો તે; હુંપદ
 ઉદ્દેશાદ્યુદ્દેશાદ અં આગળ અને પાછળ
 ઉદ્દેશાંકુ અં કિં ફેરવવું (૨) પાસું ફેરવવું;
 મોં બદલવું
 ઉદ્દેશાંકિયું નં લખેલા પાનાની કે કાગળની
 સામી બાજુ
 ઉદ્દેશાંકિયો પું બીક; ભય
 ઉદ્દેશાંકું વિં જુઓ ઉપરાંકું

ઉત્કર્ષ વિં જુઓ ઉપરું
 ઉત્કર્ષ સ્ત્રીં હુ'પદ; મગરૂરી
 ઉત્કર્ષો પુંં ભમરો; ભેરો; આવેશ
 ઉત્કર્ષ નંં ઉત્કર્ષો
 ઉત્કર્ષો પુંં કુદકો; ઉત્કર્ષો
 ઉત્કર્ષ(-ક) સ્ત્રીં હુ'પદ-ગર્વ (૨) મોટાઈનો
 -શ્રીમંતાઈનો આડંબર (૨) ઉડાઉપણું
 ઉત્કર્ષો નંં ઉત્કર્ષો જતું તે
 ઉત્કર્ષ(-જો)ક વિં ઉપલક્ષ
 ઉત્કર્ષો નંં બળતું લાકડું; ખોરિયું
 ઉત્કર્ષો અંં આડકેટા રસ્તે
 ઉત્કર્ષ વિં છાતીયણું; હિંમતવાળું; બહાદુર
 ઉત્કર્ષ અંં કિં મૂંગવાળું બનતું; કોવાડું
 ઉત્કર્ષ નંં તાપોડિયું; ચૂમડું
 ઉત્કર્ષો પુંં બાફ (૨) ભમરો (૩) ઉત્કર્ષણી;
 શપ (૪) હોહા; તોફાન (૫) બળતણું;
 છાણાં (૬) કલ્લો
 ઉત્કર્ષ નંં ઉત્કર્ષમાં કુવાના પાણીથી કરેલો
 પાક (૨) લગ્નમાં નોતરે આવેલાંઆને
 રત્ન આપવી તે
 ઉત્કર્ષ સ્ત્રીં ઉત્કર્ષમાં કાશને બેસાડવા માટે
 મારવામાં આવતી શયર
 ઉત્કર્ષો પુંં ચૂંક સાથે ગાડાની હાજત થાય તે
 (૨) ચૂંક
 ઉત્કર્ષ(-ભે)ગતું સંં કિં વળે બકલે એવું
 કરતું (૨) વાવેલું ઉત્કર્ષી નાખતું (૩)
 ગઈ ચુલરી સંભારવી
 ઉત્કર્ષ(-ક)ક વિં અર્ધુ ભભું; ભભું (૨)
 નિરાંતે નહિ બેકલું
 ઉત્કર્ષો પુંં મન્દર; દહાડિયા
 ઉત્કર્ષ વિં ઉત્કર્ષ
 ઉત્કર્ષ વિં બન્ને
 ઉત્કર્ષ અંં પાણી અને પૃથ્વી બન્ને પર
 આલે એવું
 ઉત્કર્ષ(-ત) અંં બન્ને રીતે
 ઉત્કર્ષ:પાશ પુંં ઉત્કર્ષ: પાશમાં પડાય-
 ફસાઈ જવાય એવી સ્થિતિ; 'હાઈલેમા'
 ઉત્કર્ષ:પાશરજીવન્યાય પુંં નદીન્યામન્યાય
 ઉત્કર્ષ અંં ઉત્કર્ષ:
 ઉત્કર્ષભદ્ર વિં બન્ને રીતે ભદ્ર-સારું
 અથવા શુકનિયાળ

ઉત્કર્ષ અંં ઉત્કર્ષ:
 ઉત્કર્ષવિધ વિં બન્ને પ્રકારનું
 ઉત્કર્ષભવ પુંં ધર્મસંકટ; ધર્મસંકટ જેવી
 સ્થિતિ
 ઉત્કર્ષભવ વિં બનેવાળું; બનેનું બનેલું
 ઉત્કર્ષવિધ વિં ઉત્કર્ષ (પદ અથવા વાક્ય)
 ને જોડનારું
 ઉત્કર્ષવિધ વિં બે તરફથી જોડાયેલું
 ઉત્કર્ષ વિં દ્વિઅર્થી; અસ્પષ્ટ (૨) બે
 રીતે કામ લાગે એવું
 ઉત્કર્ષભંકાર પુંં શબ્દ અને અર્થ બન્ને
 આવતા હોય એવો અભંકાર
 ઉત્કર્ષ નંં ભમરો (૨) આથો ચડવો તે
 ઉત્કર્ષણી સ્ત્રીં જુઓ ભમણી
 ઉત્કર્ષભણ નંં ઉત્કર્ષ; ભમરો (૨) ભમરોઈને
 જે બહાર નીકળી ગયું હોય તે
 ઉત્કર્ષવતું સંં કિં ભમરો એમ કરવું
 ઉત્કર્ષવતું સંં કિં ભમે એમ કરવું
 ઉત્કર્ષ નંં આથો ચડવો તે
 ઉત્કર્ષ વિં ભાત જતી રહી હોય-ગાંખી પડી
 ગઈ હોય તેવું
 ઉત્કર્ષ પુંં ઉત્કર્ષ મોટાપણું (૨) ખાલી દમામ
 (૩) રાખમાંથી અગ્નિ બહાર કાઢવો તે
 ઉત્કર્ષણી સ્ત્રીં જુઓ
 ઉત્કર્ષવતું સંં કિં રાખમાંથી અગ્નિ બહાર
 કાઢવો
 ઉત્કર્ષ સ્ત્રીં પોલી મુઘરી
 ઉત્કર્ષ વિં ઉત્કર્ષ (૨) ઢાળપડતું (૩)
 સ્ત્રીં ચડાવ
 ઉત્કર્ષ(-રું) વિં ભભું હોય એવું
 ઉત્કર્ષ અંં + ઉત્કર્ષ
 ઉત્કર્ષ વિં ઉત્કર્ષ
 ઉત્કર્ષવતું સંં કિં ઉત્કર્ષવતું (૨) ડાંગરની કરડ
 કરવી
 ઉત્કર્ષો પુંં કરડ; અર્ધી ખંડાયેલી ડાંગર
 ઉત્કર્ષો પુંં (કા.) દબાણમાંથી છૂટવાનો
 -સત્તાધારી સામે માથું જીંચકવાનો પ્રયત્ન
 ઉત્કર્ષ(-ક) વિં સારું; શ્રેષ્ઠ (૨) ખાનદાન
 (૩) કીમતી
 ઉત્કર્ષ(-મ)ર સ્ત્રીં વય (૨) ભમરો (ધરનો)
 ઉત્કર્ષ પુંં; સ્ત્રીં અભિલાષ

ઉમરડું નં ઉમરડાનું ફળ
 ઉમરડો પું એક ફળઝાડ
 ઉમ(-મ)રદરાજ વિં દીર્ઘાયુ
 ઉમ(-મ)રલાયક વિં પુખ્ત વયનું
 ઉમરાવ પું અમીર (૨) શ્રીમંત
 ઉમરાવભાઈ સ્ત્રીં ઉમરાવની પુત્રી
 ઉમરાવભાઈ પું ઉમરાવનો પુત્ર
 ઉમલેટિયા પું બં વં ચીમટીઓ, ચૂંટીઓ
 (૨) કૂખમાં ગલી કરવી તે
 ઉમળકો પું વહાલ-હેતનો ભભરો
 ઉમંગ પું ઉત્સાહ; હોંશ (૨) આનંદ; હર્ષ
 (૩) ખુશી; ઇચ્છા
 ઉમંગવું અં કિં ઉમંગમાં આવવું; આનંદવું
 ઉમંગી વિં ઉમંગવાળું
 ઉમા સ્ત્રીં (સં.) પાર્વતી (ખૂબ તપ કરવા
 માંડયું ત્યારે તેમની માતાએ 'મા-નહિ'
 એમ કહેલું તેથી)
 ઉમાડ(-ડિયું) નં ઉખાડિયું
 ઉમાડો પું ઉખાડિયું; ખારિયું
 ઉમાપતિ પું (સં.) ઉમાના પતિ—શંકર
 ઉમામહેશ્વર નં બં વં ઉમા અને મહેશ્વર
 (૨) મરી ગયેલાંની પાછળ પરણેલાં જોડાંને
 જે દાન અપાય છે તે
 ઉમામહેશ્વરી વિં ખેરગી; ગંગાજમની
 ઉમાર્ગ પું જુઓ ઉન્માર્ગ
 ઉમાસી વિં ઉદાર (૨) હોંશીલું
 ઉમેદ સ્ત્રીં આશા (૨) ઇચ્છા; અભિલાષા
 ઉમેદવાર વિં ઉમેદ રાખનારું (૨) પું
 નોકરી માટે અરજી અથવા કામ કરનાર
 આદમી
 ઉમેદવારી સ્ત્રીં ઉમેદવારપણું
 ઉમેરણુ નં જુઓ ઉમેરણી (૨) અખરામણુ
 ઉમેરણી સ્ત્રીં વધારો (૨) [લા.] વધારીને
 કહેવું—ઉમેરણી કરવી તે
 ઉમેરવું સં કિં હોય તેમાં ખીજું વધારવું
 (૨) મેળવવું (૩) ઉમેરવું
 ઉમેરો પું વધારો; વૃદ્ધિ (૨) મેળવણી;
 ભેળવવું તે
 ઉમેશ પું (સં.) ઉમાના ઇશ—સ્વામી; શંકર
 ઉમેળવું* અં કિં
 ઉમ્મર સ્ત્રીં જુઓ ઉમર

ઉમ્મરદરાજ વિં ઉમરદરાજ
 ઉમ્મરલાયક વિં ઉમરલાયક
 ઉર નં હૃદય (૨) છાતી (૩) ધ્યાન; લક્ષ
 ઉરગ પું; નં પેટ વડે ચાલે તે—સાપ
 ઉરગપતિ પું શેષનાગ
 ઉરગલતા સ્ત્રીં નાગરવેલ
 ઉરગાદ પું ઉરગ ખાનાર તે—ગરુડ
 ઉર(-રો)જ પું; નં સ્તન (૨) કામદેવ
 ઉરજિયું વિં ઋણ વિનાનું
 ઉરફ સ્ત્રીં ઉર્ફ
 ઉરમે અં ખીજો નામે; કિંવા
 ઉરમંડલ(-ળ) નં છાતીનો ભાગ (૨) સ્તન-
 મંડળ
 ઉરમાળ સ્ત્રીં છાતી સુધી ખૂલે એવો હાર
 ઉરરાગ પું ઉરનો-હૃદયનો રાગ; પ્રેમ
 ઉરવર નં કમળનું ખીજ
 ઉરવલ્લી સ્ત્રીં દ્વંદ્વીથી છાતી તરફ જતી વેલ
 જેવી રુવાંટી (૨) પેટ ઉપર વાટા પડે છે
 છે તે; ત્રિવલી
 ઉરસ પું ઓલિયાની મરણતિથિનો ઉત્સવ;
 લગ્નનું જમણું
 ઉરસા નં છાતીનું ખખ્ખર
 ઉર(-રઃ)સ્થલ(-ળ) નં ઉરઃસ્થળ
 ઉરહાર પું ઉરમાળ
 ઉરઃસ્થલ(-ળ) નં છાતીનો ભાગ
 ઉરાઉર અં (કા.) શ્વાસભેર; પૂરપાટ
 ઉરાઉરી સ્ત્રીં + હરીફ
 ઉરાંગઉટાંગ પું માણસની પેટે બોલો ચાલી
 શકે તેવો એક જાતનો વાંદરો
 ઉરિયાલ નં એક જાતનું ઘેટું
 ઉરુ વિં વિશાળ (૨) મોટું (૩) બંધુ (૪)
 ઉમદા; ક્રીમતી
 ઉરુચક્ષા વિં સ્ત્રીં વિશાળ ચક્ષુવાળી
 ઉરોગામી વિં પેટે ચાલવું (૨) નં પેટે
 ચાલવું પ્રાણી (સર્પાદિ)
 ઉરોચ્છ પું છાતીનો એક રોગ
 ઉરોઘાત પું ઉરોચ્છ
 ઉરોજ પું; નં જુઓ ઉરજ
 ઉરોદેશ પું પેટની ઉપરના ખાડાનો ભાગ
 ઉરોનલ પું ઉરોદેશ આગળના શરીરની
 નળી

ઉદ્દેશ્ય પું. ઉદ્દેશ્ય
 ઉદ્દેશ્ય પું. છાતીનો ભાગ
 ઉદ્દેશ્ય નં. છાતીનું હાડકું
 ઉદ્દેશ્ય પું. કરોળિયો
 ઉદ્દેશ્ય સ્ત્રી. હિંદી પરથી નીકળેલી ફારસીના ધણા
 મિશ્રણવાળી અને ફારસી લિપિમાં લખાતી
 એક ભાષા; હિંદુસ્તાની
 ઉદ્દેશ્ય(-દે) અં. ઉદ્દેશ્ય
 ઉદ્દેશ્ય સ્ત્રી. (સં.) ઉદ્દેશ્ય-હૃદયને વશ કરનારી
 સ્વર્ગની એક અપ્સરા
 ઉદ્દેશ્ય સ્ત્રી. એક નતની કાકડી
 ઉદ્દેશ્ય સ્ત્રી. પૃથ્વી (૨) જમીન
 ઉદ્દેશ્ય નં. જુઓ ઉદ્દેશ્ય
 ઉદ્દેશ્ય સ્ત્રી. ચામડિયાનું એક ઓળટ
 ઉદ્દેશ્ય પું. સં. કિં. જલદે એમ કરવું
 ઉદ્દેશ્ય(-લે)મા પું. ઇસ્લામી પંદિત-શાસ્ત્રી
 ઉદ્દેશ્ય(-લે)ધવું સં. કિં. ઓળખવું (૨)
 અનાદર કરવો
 ઉદ્દેશ્ય વિં. પાછળના ભાગમાં વધારે વજન-
 વાળું; ઉલાળ
 ઉદ્દેશ્ય વિં. જલજળું (૨) પું. ગાટા ઇત્યાદિ-
 ના પાછળના ભાગમાં વધારે વજન
 હોવું તે
 ઉદ્દેશ્ય પું. સં. કિં. જલજળે એમ કરવું (૨)
 ઉદ્દેશ્ય (૩) અધવચ મૂકી દેવું (૪)
 બંધ કરવું; દેવાળું કાઢવું
 ઉદ્દેશ્ય-દેશ્ય સ્ત્રી. સ્ત્રી. બારણાનો ઉલાળો જાંચા
 કરવાની દૂંચી-આંકડી
 ઉદ્દેશ્ય પું. ઉલાળો (૨) સ્ત્રી. એક
 ધરણું (૨) દેવાળું કાઢવું તે (૪) વિનાશ
 ઉદ્દેશ્ય પું. જોડો આગળો (૨) વલણ;
 જયલો (૩) ઉલાળો; જખડો
 ઉદ્દેશ્ય સ્ત્રી. જલદાઈ જવું-ગુલાંટ ખાવી તે
 ઉદ્દેશ્ય-ગુલાંટ સ્ત્રી. ગોટીમડું (૨) એક રમત
 ઉદ્દેશ્ય પું. નં. ધુવડ
 ઉદ્દેશ્ય પું. જુઓ જખળ
 ઉદ્દેશ્ય સ્ત્રી. (સં.) એક નાગકન્યા; અજુનની
 એક પત્ની
 ઉદ્દેશ્ય અં. નકમું

ઉદ્દેશ્ય(-ચો) પું. રમાલ; ટાટોડિયું (૨)
 ચંદરવો; છત
 ઉદ્દેશ્ય સ્ત્રી. સ્ત્રી. નાનો ઉદ્દેશ્ય
 ઉદ્દેશ્ય પું. પાણી ઉદ્દેશ્યવાનું ખત્ર (૨)
 પાણી ઉદ્દેશ્યવાની એક યુક્તિ
 ઉદ્દેશ્ય પું. સં. કિં. ચોરેચોરે બહાર કાઢવું
 (પાણી ઇત્યાદિ)
 ઉદ્દેશ્ય પું. જુઓ ઉદ્દેશ્ય
 ઉદ્દેશ્ય પું. ઉલમા
 ઉદ્દેશ્ય(-લે)ર વિં. જાંચા વધવાના વલણવાળું
 (૨) જાંચું
 ઉદ્દેશ્ય સ્ત્રી. રેખાના આકારે પડતો તેજનો ઢગલો;
 આકાશનો અગ્નિ (૨) ખરતો તારો (૩)
 ખોરિયું; જખાડિયું (૪) જખાળામુખીમાંથી
 જોડેલો અગ્નિ
 ઉદ્દેશ્ય-પાત પું. ઉદ્દેશ્યનું પડવું તે (૨) મહા
 અનર્થ-ઉત્પાત
 ઉદ્દેશ્ય-મુખ નં. જખાળામુખી પર્વતનું મોં (૨)
 ખોરિયાનો બળતો છેડો (૩) પું. અગ્નિ-
 મુખી રાક્ષસ
 ઉદ્દેશ્ય સ્ત્રી. દોસ્તી; મહોબત
 ઉદ્દેશ્ય વિં. જુઓ ઉદ્દેશ્ય
 ઉદ્દેશ્ય-સિત વિં. હુર્ષથી પ્રદુષિત
 ઉદ્દેશ્ય-ધન નં. ઓળંગવું તે; અતિક્રમ (૨)
 અનાદર કરવો તે; વિરોધ જવું-ન માનવું
 તે (૪) અપરાધ
 ઉદ્દેશ્ય-ધવું સં. કિં. જુઓ ઉદ્દેશ્ય-ધવું
 ઉદ્દેશ્ય પું. વાણી (૨) કટાક્ષ કે તિરસ્કારનું
 વચન; વક્રોક્તિ (૩) ધાંટો પાડીને ઓલાવવું
 તે (૪) દુઃખ, ભય, શોક, માંદગી ઇત્યાદિ-
 થી સ્વરમાં પડતો ફરક; કાકુ
 ઉદ્દેશ્ય પું. આનંદ (૨) પ્રકાશ; ભખડો (૩)
 પ્રકરણ (૪) [કા. શા.] એક અર્થાલંકાર-
 જેમાં એકના ગુણ અથવા દોષથી બીજાના
 ગુણ અથવા દોષ બતાવાય છે.
 ઉદ્દેશ્ય-સવું સં. કિં. હરખાવું (૨) પ્રદુષિત
 થવું (૩) પ્રકાશવું
 ઉદ્દેશ્ય-સી વિં. આનંદી (૨) તેજસ્વી; ભખાદાર
 ઉદ્દેશ્ય વિં. મૂરખ; ગમાર

ઉદ્દેશ્ય પું નિર્દેશ; કથન (૨) વર્ણન (૩)
[કા. શા.] એક અલંકાર—જેમાં ધણા જાણી રીતે એક જ જાણને જુએ અથવા એક જાણ ધણે રૂપે જણાય તેવું વર્ણન હોય છે.

ઉદ્દેશ્યવું સં કિં લખવું; કોતરવું (૨)
ઉદ્દેશીને લખવું; નિર્દેશ કરવો (૩)
વર્ણવવું

ઉદ્દેશ્ય વિં રમતિયાળ (૨) લહેરી
ઉવટણુ નં લેપ કરવો—ચોળવું તે (૨)
શરીરે ચોળવાનું એક સુગંધી દ્રવ્ય (૩)
ઊટકવાના કામમાં આવતી વસ્તુ

ઉવટણો પું ઉવટણ તરીકે વપરાતું દ્રવ્ય (૨)
ઉપરવટણો

ઉવાટ વિં આડું; ખોટું (૨) સ્ત્રીં આડો
રસ્તો; ખોટો રસ્તો

ઉવારો પું + ઓવારો

ઉવેખ પું ઉપેક્ષા; અનાદર

ઉવેખવું સં કિં ઉપેક્ષા કરવી (૨) ઉખેડવું;
ઉપાડવું (૩) તુચ્છકારવું

ઉશના પું (સં.) અસુરોના ગુરુ શુકાચાર્ય
(તેમના જ્ઞાનને કારણે વેદોમાં તેમને કવિ
પણ કહ્યા છે.)

ઉશાપ પું શાપનું નિવારણ

ઉશીકું(-સું) નં ઓશીકું

ઉશીનર પું (સં.) પુરુના વંશનો રાજા (એણે
શરણે આવેલા કપોત માટે પોતાનું માંસ
આપ્યું હતું)

ઉશી(-વી)ર નં એક વનસ્પતિ; વીરણવાળો

ઉશીસું નં ઓશીકું

ઉશો(-સો)ટવું સં કિં (તિરસ્કારથી) ફેંકવું

ઉશકેરણી સ્ત્રીં ઉશકેરવું તે

ઉશકેરવું સં કિં આવેશમાં આવે એમ કરવું;
ઉત્તેજિત કરવું (૨) ભભેરવું; ચડાવવું

ઉષણુ* વિં +

ઉષઃકાલ(-જા) પું ઉષા—મળસકાનો સમય

ઉષા સ્ત્રીં પરીઠ; મળસકું (૨) મળસકાનું
અજવાળું (૩) ખારી જમીન (૪) [સં.]
અનિરુદ્ધની પત્ની; ઓખા

ઉષીર નં ઉશીર

ઉષ્ઠ નં ઊંટ

ઉષ્ઠિકા સ્ત્રીં ઊંટડી

ઉષ્ઠી સ્ત્રીં ઉષ્ઠિકા

ઉષ્ણુ વિં ગરમ

ઉષ્ણુકટિખંધ પું વિષુવદ્વૃત્તથી ૨૩^૧/_૨ અંશ
ઉપર અને ૨૩^૧/_૨ અંશ નીચેનો ભાગ
(જેમાં સૌથી વધારે ગરમી પડે છે.)

ઉષ્ણુતા સ્ત્રીં

ઉષ્ણુતાનયન નં ગરમી વહન કરવાની ક્રિયા

ઉષ્ણુતામાન નં ઉષ્ણુમાન

ઉષ્ણુતામાપક વિં ઉષ્ણુતા માપનારું (૨)
નં તેવું યંત્ર

ઉષ્ણુતાવહન નં ગરમી વહન કરવી તે

ઉષ્ણુતાવાહક વિં (૨) પું ગરમી વહન
કરનાર

ઉષ્ણુતાવાહી વિં ઉષ્ણુતાવાહક

ઉષ્ણુત્વ નં

ઉષ્ણુમાન નં ગરમીનું માપ; ‘ટમ્પરેચર’

ઉષ્ણાંશુ પું ઉષ્ણ અંશ—કિરણવાળો તે—સૂર્ય

ઉષ્ણોદક નં ઉષ્ણ ઉદક—પાણી

ઉષ્ણૌષધિ(-ધી) સ્ત્રીં ગરમી આપે એવી
દવા

ઉષ્મવિધાન* નં

ઉષ્મા સ્ત્રીં ગરમી (૨) ફેંક (૩) વરાળ

ઉષ્માક્ષર પું ઉષ્માંક

ઉષ્માલેચ વિં પ્રકાશમાન ગરમી વહન
કરવાના ગુણવાળું

ઉષ્માપામાપકયંત્ર નં ઉષ્મા માપનારું યંત્ર

ઉષ્માંક પું ગરમીનો આંક; ‘કેલોરી’

ઉસરડવું સં કિં એકઠું કરવું (૨) એકઠું
કરી નાંખી દેવું

ઉસરડો પું ઉસરડીને એકઠી કરેલી વસ્તુ

ઉસરણુ નં ધટારો

ઉસવણુ(-ણું) નં ઉસનું—ખારવાળું પાણી
(ધાવાના કામમાં વપરાતું)

ઉસાર પું + ઓસાર; ઓથ (૨) હડવાનો
અવકાશ

ઉસારવું સં કિં ઉપાડવું (૨) ધસીને
ઉસરડી લેવું

ઉસાસ પું ઊંટો ચાસ

ઉસેટ(-ડ)વું સં કિં જુઓ ઉસરડવું

ઉસેટવું સં કિં ઉશેટવું; ફેંકી દેવું

ઉચ્ચેવડું સં કિં સૂતર અથવા રેશમને રંગ
ચડાવવા માટે પહેલાં ઊસના-ખારવાળા
ઉકાળામાં બોળી રાખવું (૨) બાફ આપવો;
ધોવું (૩) સેવવું; પરિશીલન કરવું
ઉસ્તવાર વિં જખરું (૨) છાતીચણું (૩) દંદ
ઉસ્તવારી સ્ત્રીં મજબૂતી; કૌવત (૨) દંદતા
ઉસ્તાદ વિં કાબેલ; પહેંચેલું (૨) પું ગુરુ
(૩) વિદ્યાગુરુ; આચાર્ય; તાજ
ઉસ્તાદી વિં ઉસ્તાદ ઢખનું (૨) સ્ત્રીં ઉસ્તાદ-
પણું; કાબેલિયત
ઉખૂખળો પું ખાંડણિયો
ઉદર પું
ઉદરકચિયું નં ઉદરિયું
ઉદરકણી સ્ત્રીં ઉદરિયું

ઉદરક(-કા)ની સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
ઉદરકરણી સ્ત્રીં ઉદરકની
ઉદરકાની સ્ત્રીં ઉદરકની
ઉદરવાઈ સ્ત્રીં ઉદરિયું
ઉદરિયું નં ઉદર પકટવાનું પિંજરું
ઉખર(-રો) પું એક ઝાડ; ઉમરો (૨) ધરનો
ઉમરો
ઉખરી સ્ત્રીં ઉમરો
ઉખરું નં ઉમરડું
ઉખરો પું જુઓ ઉખર
ઉખી સ્ત્રીં ધઉ, જવ ઇત્યાદિ ધાન્યનું ફુંડું
ઉમર સ્ત્રીં જુઓ ઉમર
ઉમરલાયક વિં ઉમરલાયક

ઉ

ઉ પું સંસ્કૃત દુટુંબની વર્ણમાળાનો છઠો
અક્ષર
ઉક(-પ)ટો પું દુખની આંખની એક દવા
ઉકટો પું વરસૂદ
ઉકણું અં કિં નાસી જવું
ઉકન વિં તૈયાર; હાજર
ઉકલવું અં કિં ગૂંચ-ગાંઠનું ખૂલવું; ગૂંચ-
ગાંઠ વિનાનું બનવું (૨) વંચાવું (૩)
સૂચવું; આવડવું
ઉકળવું અં કિં ગરમ થવું (૨) ગુસ્સે થવું
ઉકાર પું ઉ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
ઉકારાંત વિં છેડે ઉકારવાળું
ઉખડવું અં કિં છડું પડવું; જુડું થવું (૨)
જડમૂળથી નીકળી જવું (૩) [લા.] વંડી
જવું
ઉખડી સ્ત્રીં લાકડાનો ખણ (૨) ખારાટવાળી
જમીન
ઉખડેલ વિં વંડેલ
ઉખડ સ્ત્રીં નવાઈ; આશ્ચર્ય

ઉખર વિં ખારાટવાળું (૨) ઉજડ (૩) સ્ત્રીં
જેમાં કાંઈ પાકે નહિ એવી જમીન;
ખારાટવાળી જમીન
ઉખળ(-ળું) નં ખાંડણિયો (૨) ચાર બળદ-
વાળા ગારાના બે આગળના બળદનું ધૂંસરું
ઉખળવું અં કિં વળનું ઉકડી જવું;
ઉખળવું (૨) ગુસ્સામાં બોલવું
ઉખળી સ્ત્રીં જુઓ ઉખળ
ઉખળું નં જુઓ ઉખળ
ઉખળો પું ખાંડણિયો (૨) ઉદર હોકરો
ઉગટ સ્ત્રીં ગારી-ગારું આધુપાધુ ધસી ન
જાય એટલા માટે એના પૈડાની આગળ કે
પાછળ મૂકેલું ચટકણ (૨) પીઠી ચોળવાની
ક્રિયા (૩) પીઠી
ઉગટો પું (કા.) ઘોડાના તંગની વાધરી (૨)
ઉકટો
ઉગમ પું ઉગવું તે (૨) મૂળ; ઉદ્ભવસ્થાન
(૩) રાગ્યાત (૪) સ્ત્રીં પૂર્વદિશા (૫)
ખંત; જગતિ
ઉચ્ચમહાસ્ત વિં ખંતીલું (૨) કામગરું

બિગમદાસ્તી સ્ત્રીં ખંત; ચીવટ
 બિગર સ્ત્રીં બચાવ (૨) બચત
 બિગરવું અં કિં બચવું (૨) બાકી રહેવું
 બિગવવું સં કિં બગે એમ કરવું
 બિગવું અં કિં ફટવું (ખીજમાંથી) (૨)
 ઉદય થવો (૩) સ્ફૂરવું—ઉત્પન્ન થવું (૪)
 [લા.] ફળદાયી થવું
 બિઘડ વિં ઉઘાડું; સ્પષ્ટ (૨) નં સ્પષ્ટીકરણ;
 વિવરણ
 બિઘડવું અં કિં ઉઘાડું થવું; ખૂલવું (૨)
 ખીલવું; પ્રકુલ થવું (૩) સાફ-સ્પષ્ટ થવું;
 ખીલી નીકળવું (૪) અર્થ સરવો; કલ્યાણ
 થવું
 બિઘડું વિં ઉઘાડું
 બિઘરું* વિં
 બિઘલવું અં કિં છલકાવું (૨) પરણવા
 નીકળવું (૩) [કટાક્ષમાં] ફેંતેત થવું
 બિચક અં ઉચ્ચક
 બિચકવું સં કિં બિચું કરવું; માથે લેવું
 (૨) ઠપકો આપવો; ધમકાવવું
 બિચકી સ્ત્રીં વાઘણી; હેડકી
 બિચકું વિં ઉછીનું લીધેલું (૨) નાદાર
 બિચકો પું ઉચ્ચક લીધેલી-આપેલી રકમ
 બિચકો પું ચોરવાની દાનતથી પારકા માલ
 ઉપર નજર રાખનારો આદમી (૨) ઠગ;
 બદમાશ માણસ (૩) છકેલો માણસ
 બિચડવું સં કિં ઉખાડવું
 બિચણું સં કિં છૂટું કરીને ગોઠવવું
 (રેશમના તાર ઇત્યાદિ)
 બિચમૂચ અં અચળૂચ
 બિચરવું સં કિં ઉચ્ચારવું; બોલવું
 બિચલ(-ળ)વું સં કિં ઉપાડવું (૨) ઉચાળો
 લઈ જતા રહેવું
 બિચલાબિચલ(-લી) સ્ત્રીં બિચકાબિચકી (૨)
 દોડાદોડી (૩) અશાંતિ
 બિચવવું સં કિં ધીરવું; આપવું
 બિચળવું સં કિં જુઓ બિચલવું
 બિચરભાવ પું બિચરવાની—વૃદ્ધિ પામવાની
 શક્તિ
 બિચરવું અં કિં પાલનપોષણ અને સંભાળથી
 વધવું—મોટા થવું

બિછળવું અં કિં બિચે જવું—ફેંકાવું (૨)
 ઉછાળો મારવો (૩) છલંગ મારવી; ફેંકવું
 (૪) છૂટે હાથે વપરાવું (લાકડી, તલવાર,
 વસ્તુ ઇત્યાદિનું)
 બિછિયો પું ઉછીની લીધેલી રકમ (૨) ઉછીની
 લીધેલી વસ્તુઓની ભરી આપવાની કિંમત
 બિજડ વિં ઉજ્જડ; વેરાન
 બિજડનોમ સ્ત્રીં અપાડ સુદ ૯ (વર્ષમાં લગ્નનું)
 ખીજું મુહૂર્ત ન આવવું હોય અને કન્યા
 મોટી થઈ ગઈ હોય તો આ દિવસે લગ્ન
 કરી દેવાય છે.)
 બિજડાવું અં કિં ઉજ્જડ થવું
 બિજડું નં બળમાંખળું; પ્રભાત
 બિજમ પું હોંશ; ઉમંગ (૨) ઉદ્યમ
 બિજમાવું સં કિં બિજમમાં આવવું
 બિજવવું સં કિં (વ્રતનું) ઉઘાપન કરવું (૨)
 ઉત્સવ કરવો (૩) ફેંતેત કરવું (કટાક્ષમાં)
 (૪) તળવું
 બિજવું અં કિં દોડવું
 બિજળાઈ સ્ત્રીં ઉજ્જરા; ઉજ્જવળતા (૨) સ્વચ્છતા
 (૩) સંસ્કારિતા (૪) પૈસેટકે સુખી હોવાનો
 દેખાવ
 બિજળાટ પું બિજળાઈ
 બિજળામણ સ્ત્રીં; નં બિજળાઈ
 બિજળાશ સ્ત્રીં બિજળાઈ
 બિજળું વિં ધોળું (૨) ચકચકવું; તેજસ્વી
 (૩) નિષ્કલંક; નિર્મળ (૪) બિંચ વર્ણનું
 (૫) રીતભાતે સુધડ (૬) પૈસેટકે સુખી
 બિઝરવું* અં કિં
 બિટકવું સં કિં માંજવું; અજવાળવું
 બિટકાવું અં કિં માંજવું
 બિટણું નં શરીરે ચોળવાની ખુશબોદાર
 ચીત્રેની મેળવણી
 બિટવાવું અં કિં (બિટણું) ચોળાવું; ચોપડાવું
 બિટોફેટો પું અનાજને ખાંડચા, ઝાટકચા પછી
 રહેલાં ફેતરાં તે
 બિઠ(-ઠું) વિં સાડાત્રણગણું
 બિઠબેસ સ્ત્રીં બિઠવું અને બેસવું તે (૨) એવી
 કસરત અથવા શિક્ષા (૩) વારંવારે બિઠવું
 અને બેસવું તે; અજાણની કે અકળામણની
 હિલચાલ

ઊઠવું અં કિં જિભા થવું (૨) જમવું અને
પચારી છોડી જિભા થવું (૩) ખીલી
આવવું

ઊઠવેઠ સીં સેવાચાકરીમાં હાજર ને હાજર
રહેવામાં પડવું દુઃખ (૨) આલપાલનો વેઠ-
રૂપ શ્રમ

ઊઠાં નં બં વં સાડાત્રણના ગુણકારવાળા
ધરિયા

ઊડ સીં જડવાની શક્તિ

ઊડણુ વિં જડે એવું (૨) ચેપી

ઊડણુખાટલી સીં જડે એવી ખાટલી;
બલન

ઊડણુખિસકોલી સીં જડતી ખિસકોલી

ઊડણુધો સીં જડે એવી ધો; ચંદનધો

ઊડણુધોડો પું હડાણુધોડો

ઊડણુદંડ પું જડી શકે એવી નંદુઈ લાકડી

ઊડણુદાવ પું કુસ્તીનો એક દાવ

ઊડણુપાવડી સીં (કા.) જે પહેરવાથી
આકાશમાં જડી શકાય એવી નંદુઈ પાવડી

ઊડણુમાછલી સીં જડતી માછલી

ઊડણુરોગ પું ચેપી રોગ

ઊડણુશેઠ સીં શેતરંજનો એક દાવ;
હડાનશેઠ

ઊડજૂડ અં (કા.) જંધું ધાલીને; આડુંઆવળું;
વિવેકવિચાર વિના

ઊડમૂડ અં એકાએક; છાનુંમાનું

ઊડમૂડ* અં (કા.)

ઊડવું અં કિં હવામાં અધ્ધર જવું (૨)
જેરથી ચાલવું; દોડવું (૩) નાસી જવું
(૪) ફિક્કું પડવું અને જવું રહેવું (૨) ગ
ધત્યાદિનું) (૫) ખપી જવું (વસ્તુ, માલ
ધત્યાદિનું)

ઊડાઊડ(-ડી) સીં ઉપરાછાપરી ઊડવું તે
(૨) દોડાદોડ; ધણી જ ઉતાવળ (૩)
અન્યવસ્થા; અંધાધૂંધી

ઊઠ વિં પરણેલું (૨) લઈ જવાયેલું (૩) પું
પરણેલો માણસ

ઊઠણુ નં હડાણુ

ઊઠા વિં સીં પરણેલી

ઊણુ વિં ઊણું (૨) સીં ઊણપ

ઊણપ(-મ) સીં ઊણપ; ખાટ(૨)અપૂર્ણતા
(૩) ખોડ

ઊણવું સં કિં ઊણું કરવું

ઊણપાણું નં ઊણા હોવું તે

ઊણાશ સીં ઊણપાણું

ઊણું વિં ઓણું ભરાયેલું; અપૂર્ણ

ઊતડવું સં કિં જુઓ ઉતરડવું

ઊતરચડ સીં ઉતરવું અને ચડવું તે

ઊતરતી ભાંજણી સીં ગણિતની એક રીત;

ભારે કિંમતની સંખ્યાને ઓછી કિંમતની
સંખ્યાનું રૂપ આપવાની રીત

ઊતરતી એઠી સીં ગણિતની એક રીત; જે

હારમાં એક પછી એક ઉતરતી સંખ્યાની
રકમો મુકાય તે

ઊતરવું અં કિં નીચે આવવું (૨) ઓણું થવું;

ધટવું (૩) આવેશ, અસર ઇત્યાદિનું કમતી

થવું અથવા શમવું (૪) પાર જવું (૫)

બગડી જવું (૬) મુકામ કરવો (૭) બરાબર

થવું (તોલમાં) (૮) તૈયાર થવું; બનવું; ઘડાવું

(૯) ખરી પડવું (વાળનું) (૯) પસંદ પડવું-
ઠસવું (મનમાં)

ઊતરાવું અં કિં ઉતરી શકાવું

ઊતરી સીં ગળાનું એક ધરેણું

ઊતવું અં કિં પાણી કે હવા લાગવાથી
વાંકુંચુંકું થવું

ઊતળું વિં જાંડું નહિ એવું; છીછરું

ઊથડવું અં કિં ઉશ્કેરવું (૨) ટિચાવું (૩)

આરે માર્ગે જવું

ઊથમીજરું નં એક ઔષધિ

ઊથમું વિં + ઉત્તમ

ઊથલપાથલ સીં જંધુચવું થવું તે; પરિવર્તન

ઊથલ(-લા)વું અં કિં જંધા થઈને પડવું;

જંધુચવું—ઉપરતળે થવું

ઊથલો પું જંધાચતા થઈને ખીજા બાજુ પર

પડવું તે (૨) ગયેલો મંદવાડ પાછો આવે

તે (૩) વલણ (કાન્યમાં) (૪) સામો જવાબ

ઊથો પું કોહવાણુ; સળો

ઊથોદ્યો પું નાનીમોટી કચુંબર (૨) નકામી

મહેનતનું પરચૂરણ કામ

ઊઠકવું અં કિં ફટકું

ઊઠું વિં ભૂરું; ભૂરાશપડવું

બિધ સ્ત્રી (માડાનો) ધોરિયો
 બિધઈ સ્ત્રી એક છવડું
 બિધડ(-કું) વિં ભાવતાલ કે વજન કર્યા
 વગર એમનું એમ આપેલું-રાખેલું; એક-
 સામડું
 બિધડું નં બિધડું કામ (૨) ધમકાવડું તે
 બિધડો પું જુઓ બિધડું
 બિધરડું અં કિં ઉધાર ખાતે લખાણું (૨)
 જુઓ ઉધરડું
 બિધળડું અં કિં નાસી જવું; પોખારા ગણી
 જવા
 બિન વિં બિણું (૨) બિણપવાણું (૩) સ્ત્રી; નં
 ઘેટાંના વાળ
 બિનતા સ્ત્રી જુઓ બિણપ
 બિનડ વિં રખડવું (૨) કામચોર (૩) છુચ્ચું
 બિનમ સ્ત્રી જુઓ બિણપ
 બિનમાસિક વિં મહિનો પૂરો ન થયો હોય
 ત્યાર પહેલાં કરવાનું હોય એવું
 બિનમાસીસો પું મૂએલાના માસીસા પહેલાં
 કરવાની ક્રિયા
 બિનવા પું એક મૂત્રરોગ
 બિનવાડું અં કિં બિના શ્વાસ નાંખવા (૨)
 ઝૂરવું
 બિનું વિં ગરમ (૨) તાવલયું
 બિનોત્સાર પું બિન કાપી લેવું તે
 બિપજ સ્ત્રી પેદાશ (૨) આવક; મળતર (૩) નફો
 બિપજનીપજ સ્ત્રી ઉત્પન્ન અને વૃદ્ધિ (૨)
 પેદાશ (૩) ચોખ્ખી આવક
 બિપજડું અં કિં ઉત્પન્ન થવું (૨) આવક
 થવી (૩) કિંમત તરીકે મળવું
 બિપજવેરો પું આવકવેરો
 બિપટ સ્ત્રી દેવું
 બિપટવું અં કિં ઝાંખું પડી જવું
 બિપટો પું બકટો
 બિપડવું અં કિં બિપસવું; બિયું થવું (૨)
 બિયકાણું (૩) ચાલવું થવું (૪) એકાએક રાડ
 થવું (દુઃખ, રોગ ઇત્યાદિનું)
 બિપજીવું સં કિં પ્રવન નાંખી ચોખ્ખું કરવું
 (અનાજને)
 બિપજી(-જી) નં ખાટલાના માથા અથવા
 પાંગથ આગળનું લાકડું

બિપનવું અં કિં ઉત્પન્ન થવું (૨) જન્મવું
 બિપસ(-સા)વું અં કિં બહાર નીકળવું; બિયું
 થવું (૨) ફલવું (૩) સોજો આવવો
 બિપણું નં બિપણું
 બિફજીવું અં કિં ફલવું; વધવું (૨) મનમાં
 ફલવું
 બિફરું વિં જુઓ ઉપરું
 બિબ સ્ત્રી ફમ
 બિબક સ્ત્રી બકારી; બિબકો
 બિબકો પું બિલટી થવાનો ઉછાળો; બકારી
 બિબટ વિં ઉપાઈ-બગડી ગયેલું (૨) ખોટું
 બિબટું વિં જુઓ બિબટ
 બિબડું વિં અધૂરડું; અધર ખેડેલું
 બિબળ પું બિલટો વળ
 બિબડું અં કિં જુઓ ઉપાડું
 બિબ(-ભ)ળડું અં કિં (વળનું) બિલટી જવું
 (૨) રૂઝ વળ્યા પછી અથવા મટવા આવ્યા
 પછી ફરી બિપડવું
 બિભ,ંટ વિં જરાક બિયું હોય એવું; બિણું
 બિભડ પું મનદર; દહાડિયો (૨) અસ્થિર
 વાસવાળો આદમી
 બિભડભેયું વિં અસ્થિર; નકી કર્યા વિનાનું
 બિભડવેરો પું બિનખેડત ઉપર લેવાતો કર
 બિભડું વિં સ્થાયી; કાયમનું
 બિભણી સ્ત્રી ધરના પરચારથી મેડા લગીની
 બિયાઈ (૨) ધરનો પરચાર; ધરની
 ખેસણી
 બિભર(-ર)વું અં કિં ગરમીના ભેરથી
 છલકાવું (૨) અતિ મોટી સંખ્યામાં ટોળે
 વળવું
 બિભરો પું ઉભરણ; બિભરાવું તે (૨)
 લાગણીનો ઉછાળો
 બિભવું અં કિં બિભા રહેવું-થવું (૨) થંભવું
 બિભળવું અં કિં બિભળવું
 બિભાબિભ સ્ત્રી બિભા ને બિભા રહેવું તે (૨)
 અં ગપાટામાં (૨) બેઠા વિના; નિરાંત
 વિના
 બિણું વિં બિભેલું (૨) ઘટાર; સીધું
 બિમક સ્ત્રી (કા.) અભિમાન; ગર્વ; તોર
 બિમગ્નવું અં કિં સ્ફૂરવું; ઉત્પન્ન થવું
 (આનંદનું)

ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં કિં ઉત્તર-કવિ-ગીતા; એક-
સામગ્રી જાણમાં અભિજ્ઞ આવવું (૨) પાકવું;
ફળનું ઉત્તરવું.

ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં ચંદ્રવા જેવું; આકાશ જેવું
ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં કિં ઉત્તર-કવિ-ગીતા
ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં દોષરહિત; નિષ્કલંક
ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું ઉત્તર-કવિ-ગીતા (ધરનો) (૨) એક ફળપ્રાપ્ત
(૩) જે આસ વચ્ચેની જગ્યા

ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં કિં ખીલવું; વિકાસ પ્રાપ્તવું (૨)
[દોષરહિત] વિચારવાની અભિજ્ઞ પર આવવું (૩)
પલળીને ભૂકો થવું (કળીચૂનાનું)

ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં કિં મૂર્છા
ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં કિં ઉપસવું; આગળ પડવું (૨)
લટકવું; ફરવું
ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં કિં મૂર્છાવું
ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું બદનામી
ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું ભંધ
ઉત્તર-કવિ-ગીતા નં કેડનું હાડકું
ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું એક રંગ; ભંધનો લકવો
ઉત્તર-કવિ-ગીતા નં બળદને કાસ ખેંચવા માટે કરેલો
દાળ

ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં જળરું; બળવાન
ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં જળરું; બળવાન (૨) નામાંકિત;
ચરિયાવું (૩) ઉમદા; સુંદર (૪) ઉત્તર;
ખાનદાન (૫) વધેલું; બંધ; ગંભીર
ઉત્તર-કવિ-ગીતા નં બળ (૨) તાર; તાંતુ (૩) કરોળિયાનું
બળ

ઉત્તર-કવિ-ગીતા (-ભિ) પું કરોળિયા
ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં બળ (૨) આંખની ભમરો વચ્ચેની
વાળની રેખા
ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું ઘેટા (૨) કરોળિયા (૨) વિં
બળનું

ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં બળ; ઉપરનું; ગગન તરફનું (૨)
સીધું; ઘટાર (૩) બળ કરેલું; ઉત્તર (૪)
અં બળ; ઉપર; ગગન તરફ (૫) મોટાથી
ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં બળ જેવું તે; આકાશમાં
બળે બેઠવું તે

ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું; અં ભરણ પછી થનારો દેહ
(૨) ભરણ પછી કરવાની એક ક્રિયા

ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં મહત્વાકાંક્ષી; મહત્વાકાંક્ષી
(૨) અં આકાશ તરફ જોવું તે

ઉત્તર-કવિ-ગીતા નં ઉપરનો એક પ્રકાર
ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું સ્વર્ગનો માર્ગ
ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં જેના હાથે બંધા કરેલા
હોય તેવું

ઉત્તર-કવિ-ગીતા નં વરાળના રૂપમાં લાવવું તે
ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું મૂળપિંડ ઉપર આવેલો પિંડ;
'સુખા-રેનલ કોમ્પ્યુલ'

ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું બળું ટીલું
ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં હાથે બંધા કરેલા હોય તેવું
ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું ઉપરનો ભાગ (૨) શબ્દના
ખીલ ભાગની આગળ આવનારો એનો
કોઈ પણ ભાગ

ઉત્તર-કવિ-ગીતા નં બંધાઈ માપવાનું ચંત્ર
ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં બંધાઈ જતી સીધી લીટી
ઉત્તર-કવિ-ગીતા, ૦૨૨ વિં જેના વીર્યનું પતન થવું
નથી એવું (૨) નિત્ય બ્રહ્મચર્ય પાળનારું
ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં ઉત્તર-કવિ-ગીતા
ઉત્તર-કવિ-ગીતા નં ઉપર-આકાશ તરફ ચડવું તે
(૨) સ્વર્ગમાં જવું તે

ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું સ્વર્ગ; ઉપરની દુનિયા
ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું શરીરના ઉત્તર-કવિ-ગીતામાંનો વાયુ
(૨) ઓડકાર

ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં હાંસડીનું હાડકું
ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં તરંગ; મોજા (૨) પ્રવાહ (૩)
લાગણીનો તરંગ-ક્રાંતિ
ઉત્તર-કવિ-ગીતા નં ઉત્તર-કવિ-ગીતા-રચાયેલું કાવ્ય;
'લીરિક'

ઉત્તર-કવિ-ગીતા નં ઉત્તર-કવિ-ગીતા-રચાયેલું ગીત
ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં ઉત્તર-કવિ-ગીતા (૨) મોજા
જેવા વાંકાચૂંકા આકારનું (કેશ વિધે)

ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં જુઓ ઉત્તર-કવિ-ગીતા
ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં
ઉત્તર-કવિ-ગીતા વિં લાગણીપ્રધાન; તરંગવશ
ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં (સં.) લક્ષ્મણની પત્નીનું નામ
ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું વાદળ (૨) પિતૃઓનો એક વર્ગ
(૩) વડવાનલ (૪) સમુદ્ર

ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં જમ ઉપરનો મેલ

ઉત્તર-કવિ-ગીતા પું નાળિયેરનો ગર્ભ કે છાતરા પિનાનો,
એક કાણાવાળો, ખાલી ગોળો; ફૂકાની
કાચલી

ઉત્તર-કવિ-ગીતા અં હોંશ; ઉમંગ

બિલટપા(-પૂ)લટ વિં અવળાસવળી; બિલટ-
સલટ (૨) અન્યવસ્થિત (૩) સ્ત્રી બિલટ-
પાલટ તપાસ (૪) અન્યવસ્થા; ગાટાળો

બિલટભ(-લો)ર અં ભમંગભેર; હોંશભેર

બિલટવું અં કિં બિલટથી કરવું (૨) ધસી
આવવું (૩) હુમલો કરવો (૪) બંધું થઈ
જવું (૫) ફરી થવું; પાછું થવું

બિલટસૂલટ વિં અવળાસવળી (૨) બંધુંથવું;
આડુંઅવળું; તળે ઉપર એવું

બિલટી સ્ત્રીં એકવું તે; વમન

બિલટું વિં બંધું; અવળું (૨) વિરુદ્ધ; આડું
(૩) સાથું; વિપરીત

બિલવું અં કિં મોસમનું ખલાસ થઈ જવું

બિલસવું અં કિં જુઓ ઉલ્લાસવું

બિલળવું અં કિં નમી જવું; લળી પડવું
(૨) ગારાં ઇત્યાદિનું આગળથી બંધા થઈ
જવું (૩) બિલટાઈ જવું (૪) ફટવું (૫) જવું
રહેવું; નાશ પામવું (૬) [લા.] હોંસભેર
ધસવું-બંધા ને બંધા રહેવું

બિવટ સ્ત્રીં આપદા (૨) અડચણ; હેરાનગતિ;
પીડા

બિશિયું નં દાતરડું

બિષર વિં (૨) સ્ત્રીં જુઓ બિષર

બિષા સ્ત્રીં જુઓ ઉષા

બિષ્મા સ્ત્રીં જુઓ ઉષ્મા

બિષ્માક્ષર પું ઉષ્માક્ષર

બિષ્માલેધ વિં ઉષ્માલેધ

બિષ્મામાપકયંત્ર નં ઉષ્મામાપકયંત્ર;
'યરમોમેટર'

બિષ્માંક પું ઉષ્માંક

બિસ પું એક ક્ષાર (૨) સ્ત્રીં રોરડી

બિસટ વિં સટનું નાહિ એવું; બિન

બિસપવું સં કિં બહાર કાઢવું; ઉલેચવું;
ખાલી કરવું (૨) મ્યાનમાંથી કાઢવું

બિસરપાટો પું વિનાશ (૨) સંપૂર્ણ નિકંદન

બિસરવું અં કિં ઓસરવું; ઓછું થવું (૨)
ટળવું; જતા રહેવું (૩) નાશ પામવું; નિકંદન
નીકળી જવું

બિહ પું તક; કલ્પના (૨) પરીક્ષણ (૩)
અધ્યાહાર (૪) અં મસ્કરી, ચેષ્ટા, તિરસ્કાર
અને ગર્વસૂચક ધ્વનિ (૫) હુંપણનો ઉદ્ગાર

બિહકારો પું દીર્ઘ નિશ્વાસ; નિશ્વાસો (૨)
સાંભળું છું, ઠીક છે, સ્વીકારું છું, ઇત્યાદિ
દર્શાવનારો ધ્વનિ (૩) હુંપણનો-ગર્વનો
અને અનાદર કે તુચ્છકારનો ઉદ્ગાર

બિહાચોહ પું ચર્ચા

બિંઆં અં તરત જન્મેલા બાળકના રડવાનો
એવો અવાજ (૨) નં*

બિંબ અં રડવાનો એવો અવાજ (૨) નં*

બિંકરાટો પું (કા.) મનમાં થતી ઉત્તેજનાનો
અંકુર (૨) યાદિયા તાવમાં રોમાંચ સાથે
થતો ઝમઝમાટ

બિંકારો પું જુઓ બિહકારો

બિંગ(-જ)ણ નં જુઓ બિંજણ

બિંગ(-જ)વું સં કિં જુઓ બિંજણ

બિંધ સ્ત્રીં નિદ્રા

બિંધટિયું વિં બંધમાં ભરાયેલું

બિંધદું વિં બંધટિયું

બિંધણ સ્ત્રીં બંધવું તે (૨) બહુ બંધવાની
ટેવ

બિંધણરોગ પું એક જાતની માખીઓથી
ફેલાતો જીવલેણ રોગ [જેમાં કારમી
બંધમાં કેટલાક દિવસ પડી રહી રોગી
મરણ પામે છે]

બિંધણશી વિં બંધ્યા કરવાની ટેવવાળું (૨)
આળસુ; એદી

બિંધવું અં કિં નિદ્રા લેવી (૨) આળસુ
થઈને પડ્યા રહેવું (૨) અજાણમાં-અજ્ઞાનમાં
રહ્યા કરવું

બિંધાડવું સં કિં બંધે એમ કરવું (૨) પડવું
મૂકવું; શાંત પાડવું

બિંધાળ,ંવું વિં બંધણશી; બહુ બંધનારું (૨)
સહેજસહેજમાં બંધી નય તેવું

બિંધેટું વિં બંધટિયું

બિંચ વિં ઉચ્ચ; ચડિયાતું (૨) ઉમદા

બિંચકવું સં કિં નીચેથી બંચું કરવું;
ઉપાડવું (૨) હાથ પર લેવું (૩) [લા.]
ધમકાવવું

બિંચક(-કા)વું વિં બહેરું (૨) થોડું સાંભળ-
નારું (૩) સાંભળ્યું ન સાંભળ્યું કરનારું;
એદરકાર

બિંચકામણ નં બિંચકવાનું મહેનતાણું

જિજ્ઞાસુશ્રી સી. જિજ્ઞાસુ
 જિજ્ઞાસુ વિ. જિજ્ઞાસુ અને નીચું
 જિજ્ઞાસુશ્રી(-શ્રી) વિ. જિજ્ઞાસુશ્રી
 જિજ્ઞાસુ સી. જિજ્ઞાસુ (૨) તેનું માપ
 જિજ્ઞાસુ નં. જિજ્ઞાસુ (૨) જિજ્ઞાસુ; ટકરી
 જિજ્ઞાસુ નં.
 જિજ્ઞાસુ વિ. સપાટી ઉપરની જિજ્ઞાસુ લંબાઈવાળું
 (૨) જિજ્ઞાસુ; ચડિયાતું; ઉમદા (૩) અતિશય
 તાણેલ-લંબાવેલ (સૂર)
 જિજ્ઞાસુ અં. સપાટીથી ઉપર; જિજ્ઞાસુ જગાએ;
 જિજ્ઞાસુમાં; જિજ્ઞાસુ દિશામાં
 જિજ્ઞાસુ વિ. જિજ્ઞાસુ દેખાતું; જિજ્ઞાસુ
 જિજ્ઞાસુ નં. જિજ્ઞાસુ તે (૨) જિજ્ઞાસુ દ્રવ્ય
 -તેલ, દિવેલ ઇત્યાદિ
 જિજ્ઞાસુ સી. મંત્ર જાણીને કપડાના,
 સાવરણીના કે પીછીના છેડાથી રોગ કે ભૂતને
 દૂર કરવાની ક્રિયા (૨) તેલ જિજ્ઞાસુની
 કુપી
 જિજ્ઞાસુ નં. રાજકુમારી કે રાણીનો રસાલો
 જિજ્ઞાસુ સં. કિં. તેલ નાખતું-પૂરતું (૨)
 રોગ કે ભૂત કાઢવા જિજ્ઞાસુ નાખવી
 જિજ્ઞાસુ નં. એક પ્રાણી
 જિજ્ઞાસુ પું. એક વનસ્પતિ
 જિજ્ઞાસુ સી. સાંઢ; સાંઢણી; જિજ્ઞાસુ માદા (૨)
 સોનીનું આભર
 જિજ્ઞાસુ પું. જિજ્ઞાસુ (૨) જિજ્ઞાસુ જાંઠિયા
 જિજ્ઞાસુ(-શ્રી) પું. જિજ્ઞાસુ-માણસની દવા
 કરવાને નાલાયક એવો, લેભાગુ વૈદ
 જિજ્ઞાસુ નં. જિજ્ઞાસુનું કામ; રાક્ષસી ઉપચાર
 જિજ્ઞાસુ(-શ્રી)જિજ્ઞાસુ નં. એક ઔષધિ
 જિજ્ઞાસુ વિ. જિજ્ઞાસુ જેવો જિજ્ઞાસુ (૨) પું.
 મંદજુષ્ઠિ અને આળસુ માણસ (૩) બારે
 વજન ઉપાડવાનું યંત્ર (૪) અડો
 જિજ્ઞાસુ વિ. સારાતણ; સારાતણગણ
 જિજ્ઞાસુ વિ. જિજ્ઞાસુવાળું; જિજ્ઞાસુ
 જિજ્ઞાસુ સી. બાથ (૨) બાથમાં બરાથ તેટલી
 વસ્તુ

જિજ્ઞાસુશ્રી નં. ગોળો; પિંડાળો (૨) પેટમાં
 ગોળો ચડવો-ચૂંક આવવી તે (૩) ઢંગધડા
 વગર ખોલતું તે (૩) અં. અવળસવળ;
 ઢંગધડા વગર; ગોળાળો માથે એમ
 જિજ્ઞાસુ* પું.
 જિજ્ઞાસુ સી. જિજ્ઞાસુ; ગહનતા (૨) તેનું
 માપ
 જિજ્ઞાસુ નં. જિજ્ઞાસુ જિજ્ઞાસુ (૨) નીચાણ
 જિજ્ઞાસુ નં.
 જિજ્ઞાસુશ્રી* નં.
 જિજ્ઞાસુ વિ. સપાટીથી નીચે જાતરતું (૨) અંદરથી
 લાંબું (૩) ગહન; ગંભીર; (૪) ધાડું; ગીચ
 જિજ્ઞાસુ પું. ઉંદર
 જિજ્ઞાસુશ્રીયું નં. ઉંદર પકડવાનું પીંજરું;
 ઉંદરિયું
 જિજ્ઞાસુશ્રી સી. ઉંદરકણિયું
 જિજ્ઞાસુ(-કા)ની સી. એક વનસ્પતિ
 જિજ્ઞાસુશ્રી સી. ઉંદરકની
 જિજ્ઞાસુની સી. ઉંદરકની
 જિજ્ઞાસુશ્રી સી. ઉંદરકણિયું
 જિજ્ઞાસુશ્રી વિ. અકરમી (૨) જિજ્ઞાસુ કામ
 કરનારું
 જિજ્ઞાસુશ્રી વિ. જિજ્ઞાસુ કામ કરનારું
 જિજ્ઞાસુશ્રી વિ. જિજ્ઞાસુ; નિસ્તેજ (૨) ચૂંખડું
 (૩) મૂર્ખ (૪) ઉડાઉ
 જિજ્ઞાસુ નં. અમુક રીતે બાંહેવાં સીંગ-કંદનું
 ખાણું
 જિજ્ઞાસુ વિ. અવળું; જિજ્ઞાસુ
 જિજ્ઞાસુ(-શ્રી)વિ. જિજ્ઞાસુ અને ચતું; આડું-
 અવળું
 જિજ્ઞાસુશ્રી નં. ઉમાડિયું; ખોચણું
 જિજ્ઞાસુ પું. આડાની હાજત થાય તે; ચૂંક
 જિજ્ઞાસુ સં. કિં. (કા.) આમળતું
 જિજ્ઞાસુ અં. દુઃખ, તુચ્છકાર કે અભિમાનનો
 ઉદ્ગાર
 જિજ્ઞાસુશ્રી પું. જિજ્ઞાસુ એવો ઉદ્ગાર
 જિજ્ઞાસુ અં. ઇનકાર કે નિહ દર્શાવતો ઉદ્ગાર

ઋ

ઋ પું સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો સાતમો અક્ષર
 ઋક(-ઋ, -ઋ) સ્ત્રી ઋગ્વેદ (૨) વેદનો મંત્ર
 ઋકાર પું ઋ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
 ઋકારાંત વિં છેડે ઋકાર હોય એવું
 ઋક્ષ પું; નં રીંછ (૨) નક્ષત્ર; તારો
 ઋક્ષરાજ પું રીંછાનો રાજા (૨) ચંદ્ર
 ઋક્ષા પું બં વં સપ્તર્ષિ (૨) સ્ત્રી ઉત્તર-દિશા
 ઋક્ષાંગ નં એક ઔષધિ
 ઋક્ષી સ્ત્રી રીંછડી
 ઋગ્વેદ પું (સં.) ચતુર્વેદમાંનો પહેલો વેદ
 ઋગ્વેદસંહિતા સ્ત્રી ઋગ્વેદની ઋચાઓનો વ્યવસ્થિત સંગ્રહ
 ઋગ્વેદી વિં ઋગ્વેદને બાળનારું (૨) ઋગ્વેદ બાળનાર બ્રાહ્મણના કુળમાં જન્મેલું (૩) પું ઋગ્વેદી બ્રાહ્મણ
 ઋચ(-ઋ) સ્ત્રી જુઓ ઋક
 ઋચીક પું (સં.) જમદગ્નિના પિતા
 ઋચુ વિં સરલ; સીધું (૨) અનુદળ; નરમ; ભલું
 ઋચુતા સ્ત્રી
 ઋચુ નં દેવું; આભારનો ભાર (૨) [ગ.] બાદ કરવાનો આંકડો અથવા બાદનું ચિહ્ન (૩) [પ. વિ.] 'નેગેટિવ'
 ઋચુત્રય નં દેવઋચુ, ઋષિઋચુ અને પિતૃઋચુ અથવા અતિયિઋચુ, મનુષ્યઋચુ અને ભૂતઋચુ એ ત્રણ ઋચુ
 ઋચુભૂત વિં ઋચુવિષ્ણુતથી ભરેલું
 ઋચુચુકા વિં ઋચુ—દેવામાંથી કહે થયેલું
 ઋચુચુકિત સ્ત્રી ઋચુચુકત થતું તે
 ઋચુવિષ્ણુ સ્ત્રી ઋચુ વીજળી

ઋચુસંબંધ પું પૂર્વ જન્મનો ઋણાનુબંધ
 ઋચુચ પું; નં ઋચુ છેડો (પ. વિ.)
 ઋચુત્મક વિં 'નેગેટિવ' (પ. વિ.)
 ઋચુનુબંધ પું ઋચુસંબંધ; લેણાદેણી
 ઋચુાંત પું (વીજળીના) પ્રવાહનો ઋચુ છેડો; 'કેથોડ'
 ઋણી વિં દેણદાર
 ઋત નં સત્ય (૨) નક્કી કરેલો અચળ નિયમ; દેવી નિયમ (૩) પાણી
 ઋતાંભર પું સત્યને ટકાવી રાખનાર તે—ઈશ્વર
 ઋતાંભરા વિં સ્ત્રી વિપર્યાસ વિનાની, સત્યને વિષય કરી સમાધિથી થતી (પ્રજ્ઞા)
 ઋતિ સ્ત્રી કલ્યાણ (૨) માર્ગ (૩) નિંદા (૪) સ્પર્ધા (૫) ગમન (૬) નરમેધનો અધિષ્ઠાતા દેવ
 ઋતુ પું ઋતુકાલ (૨) અડકાવ; રજસ્રાવ (૩) સ્ત્રી બે મહિનાનો નિયત કાળ (૫૨ઋતુ રાખ્ધ જુઓ) (૪) મોસમ (૫) હવાપાણી
 ઋતુકાલ(-ળ) પું ગર્ભાધાનનો સમય
 ઋતુગામી વિં ઋતુકાળે જ સંભોગ કરનારું
 ઋતુદર્શન નં અડકાવનું દેખાડું તે
 ઋતુદાન નં ગર્ભાધાન
 ઋતુધર્મ પું ઋતુદર્શન
 ઋતુપતિ પું ઋતુરાજ; વસંત
 ઋતુપર્ણ પું (સં.) એક સૂર્યવંશી રાજા(તે ગણતરી કરવામાં ખૂબ કુશળ હતો; નળરાજ બાહુક તરીકે તેને ત્યાં રહ્યો હતો.)
 ઋતુપાંકુ પું એક રોગ
 ઋતુમાસિ સ્ત્રી ઋતુદર્શન
 ઋતુભેદ પું ઋતુઓનું બદલાવું તે
 ઋતુમતી વિં સ્ત્રી રજસ્વલા

ઋતુશબ્દ પું. ઋતુઓમાં એક એવી ઋતુ—
વસંત
ઋતુવર્ણન ન. ઋતુઓનું વર્ણન
ઋતુશાંતિ સ્ત્રી. પહેલી વાર ઋતુપ્રાપ્તિ થાય
ત્યારે કરવાની વિધિ
ઋતુસ્નાતા વિ. સ્ત્રી. ઋતુસ્નાન કરી શુદ્ધ
થયેલી
ઋતુસ્નાન ન. અડકાવ પછી (ચોથે દિવસે)
નાહવું તે
ઋતે અ. સિવાય; સિવાય કે
ઋત્વિજ પું. યજ્ઞ કરાવનાર બ્રાહ્મણ; પુરોહિત
ઋષિ સ્ત્રી. વૈદિક (૨) લક્ષ્મી; પાર્વતી; સમૃદ્ધિ
(૩) આબાદી; ઉત્કર્ષ (૪) સિદ્ધિ
ઋષભ પું. આશ્વિનો (૨) સ્વરસપ્તકમાંનો બીજો
સ્વર (૩) ઉત્તમ; શ્રેષ્ઠ (સમાસમાં છેડે)
ઋષભદેવ પું. (સં.) વિષ્ણુનો એક અવતાર
(૨) જૈનોના એક તીર્થંકર

ઋષિ પું. મંત્રદ્રષ્ટા (૨) મુનિ; તપસ્વી; સાધુ
ઋષિઋણ ન. ઋષિઓ પ્રત્યેનું ઋણ
ઋષિકુમાર પું. ઋષિનો પુત્ર
ઋષિકુલ(-જા) ન. ઋષિઓનો સમૂહ (૨)
ઋષિનો આશ્રમ [જેમાં પ્રાચીનકાળમાં વિદ્યા
અપાતી હતી] (૩) ઋષિનો વંશ
ઋષિતર્પણ ન. ઋષિઓની તૃપ્તિ માટે જળ
આપવું તે
ઋષિપંચમી સ્ત્રી. હાદરવા સુદ પાંચમ;
સામાપાંચમ
ઋષિપત્ની સ્ત્રી. ઋષિની પત્ની
ઋષિલોક પું. સત્યલોકની નજીક આવેલો
ઋષિઓનો લોક
ઋષ્યશૃંગ પું. (સં.) એક ઋષિ (મૃગલીની
રૂપે જન્મેલા હોવાથી તેમને માથે એક
શીંગડું હતું.)

એ

એ પું. સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો દસમો
અક્ષર (૨) સ. તે; પેલું; વર અથવા વહુની
સંજ્ઞા (હિંદુઓમાં) (૩) ત્રીજા અને
સાતમી વિભક્તિનો પ્રત્યય (૪) વિ.
આગળનું (૫) અ. અરે, ઓ, હે આદિ
સૂચક ઉદ્ગાર
એઈ સ્ત્રી. અર્થાદા; આમન્યા (૨) અ. સંબોધન
અર્થે વપરાતો એવો ગર્વિષ્ઠ ઉદ્ગાર
એક વિ. ૧ (૨) પહેલું (૩) મુખ્ય (૪)
અગ્રેષ્ઠ; અદ્વિતીય (૫) ચોક્કસ; અમુક
(વાત) (૬) ગમે તે કોઈ (૭) બેદરહિત
(૮) સરખું; મળતું (૯) ફરે નહિ તેવું
(૧૦) આશરો કે શુભાર બતાવવા સંખ્યા-
વાચક શબ્દને છેડે આવતો શબ્દ. ઉદા.
'સોએક'
એકએક વિ. એકી સાથે એક; એક પછી એક
એકકલિક સમીકરણ ન. 'ઇક્વેશન એક
ધી ફર્સ્ટ ઓર્ડર' (ગ.)

એકકલિક વિ. સમકાલીન (૨) એકીસાથે
બનતું (૩) માત્ર એકવાર બનતું
એકકાલીન વિ. જુઓ એકકલિક
એકકેંદ્ર વિ. એક કેંદ્રવાળું
એકખુરી વિ. ખરીવાળું (૨) ન. રાજવેદનું
એક રાજ
એકગર્ભકોશી(-વી) વિ. એક જ ગર્ભ-
કોશવાળું
એકધાતપદી સ્ત્રી. (ગ.) 'ધી ફર્સ્ટ ડિગ્રી
એક્સપ્રેશન'
એકધાતસમીકરણ ન. (ગ.) સુરેખ સમી-
કરણ; 'લિનીયર ઇક્વેશન'
એક(-કે)અકલે અ. એક જ જાણના હાથમાં
બધી સત્તા રાખીને
એકઅકી વિ. એક પેઠાવાળું (૨) સ્ત્રી. એક
પેઠાની સાધકલ
એકઅકે અ. એકઅકલે

એકચિત્ત વિં તત્ત્વીન; ધ્યાનસ્થ (૨) નં
ધ્યાન; એકતાર થવું તે

એકછત્ર વિં એક રાજવાણું (૨) નં કુલ
અધિકાર એક જ હાથમાં હોય એવી
શાસનપદ્ધતિ

એકજથે(-થે) અં એકસાથે; એક ટેકાણે
એકજાત વિં એક જ જાતનું-વર્ગનું; સરખું
એકજાતીય વિં એક વર્ગનું કે કુટુંબનું (૨)
એક જ જાતનું (નર કે માદા)

એકજીવ વિં જેના મનમાં પરસ્પર કંઈ
ભેદભાવ ન રહ્યો હોય એવું; એકરૂપ

એકદંત્રિયું વિં એકપણું (૨) લંગડું

એકદંત્રુ વિં જુઓ એકદંત્રિયું

એકટાણું નં એક ટંક જમવું તે

એકકું વિં એકું (૨) અં એક જગાએ-સાથે

એકક વિં કોઈની સાથે ભળે નહિ એવું

એકકિયાં પું બં વં એકડો બગડો શીખ-
વવાનો—બાળપોથીનો વર્ગ

એકકો પું એકનો સંજ્ઞાસૂચક આંકડો (૨)

સહી (૩) કબૂલાત (૪) જ્ઞાતિનો ગોળ

એકકાળિયું વિં એક જ બાજુ દળતા છાપરા-
વાળું

એકતરફી વિં એકપક્ષી; એક બાજુનું

એકતંત વિં આગ્રહી (૨) પું આગ્રહ

એકતંત્ર વિં બધાની સંમતિવાળું (૨) તર
પડયા વિતાનું (૩) એક વ્યવસ્થા નીચેનું
(૪) નં એકસરખી વ્યવસ્થા તે (૫)
સર્વાનુમતિ

એકતા સ્ત્રીં સંપ; એકથ

એકતાન વિં (૨) નં જુઓ એકચિત્ત

એકતાર વિં એક તારવાળું (૨) એકસરખું
(૩) એકરસ (૪) એકચિત્ત

એકતાતું વિં એકસરખું (૨) એક તારવાળું

એકતારો પું એક તારવાળો તંબૂરો

એકતાલ પું જેમાં એક જ તાલ આવે એવો
રાગ (૨) ગાયનમાં તાલ લેવાનો એક ભેદ
(૩) એકથ

એકતાળીસ વિં ૪૧

એકતાળો પું મણના એકતાળીસ રોર થાય
એવું માપ

એકતી(-ત્રી)સ વિં ૩૧

એકત્ર અં એક જગાએ-સાથે (૨) એકંદર
એકચિત્ત વિં એકકું

એકત્વ નં

એકથંભું વિં એક થાંભલાવાળું; એક થાંભલા
ઉપર રહેલું

એકદમ અં તાબડોતોબ

એકદલ(-ળ,-ણિયું) વિં એકસરખા દળનું

એકદસ્તી સ્ત્રીં કુસ્તીનો એક હાથ

એકદંત્રિયું વિં એકથંભું (૨) પું મરવા
પડેલા માણસને થતો શ્વાસ

એકદંડી પું એક પ્રકારનો સંન્યાસી; હંસ

એકદંડો પું મરતી વેળા થતો શ્વાસ

એકદંત વિં એક દંતવાળું (૨) પું બહેશ
(૨) એક દંતવાળો હાથી

એકદા અં એક વખતે; (૨) અગાઉના
વખતમાં

એકદાહિયું નં એકસરખા દાણા-મણિકાની
કંઠી; મંગળસૂત્ર

એકદાણી વિં બધા દાણા સરખા હોય તેવું;
(૨) એક કદનું; એકસરખું

એકદિલ વિં જેના દિલમાં જુદાઈ નથી એવું;
એકજીવ

એકદિલી સ્ત્રીં એકદિલ હોવું તે (૨) મનનો
મેળ; સંપ

એકદષ્ટિ વિં એક આંખવાળું (૨) સ્ત્રીં તાકીને
જોઈ રહેવું તે; સામસામી નજર થઈ જવી
તે (૩) એક જ—સરખો હેતુ હોવો તે

એકદેશ પું એક સ્થળ અથવા જગા (૨)
એક ભાગ અથવા વિભાગ; એક બાજુ (૩)
એક આશય કે મહત્વાકાંક્ષા

એકદેશાવયવ* પું

એકદેશિતા સ્ત્રીં એકદેશીપણું

એકદેશી,ન્ય વિં એક જ દેશનું-વતનનું (૨)
એકભાગવાળું; એકતરફી (૩) અધકું

એકદેશીપણું નં

એકદેશીય વિં જુઓ એકદેશી

એકધર્મી વિં એક જ—સમાન ગુણધર્મ
ધરાવનારું; એક જ જાતનું (૨) એક જ
ધર્મનું

એકધ્યા અં એક રીતે (૨) એક હાથે (૩)
એકદમ; એ જ વખતે (૪) એક વખતે

એકમણું વિં એકસરખું; ફેરફાર વિનાનું
 એકધ્યાન વિં એકચિત્ત; ધ્યાનમાં એકાગ્ર
 એકનકું વિં
 એકનસિયું વિં જાકી
 એકનસીહું વિં એકનસિયું
 એકનિશ્ચયી વિં કરેલા નિશ્ચયને વળગી રહે
 તેણું; દૃઢ (૨) સરખા-સમાન નિશ્ચયવાળું
 એકનિષ્ઠ વિં એકનિષ્ઠાવાળું
 એકનિષ્ઠા સ્ત્રી એકની જ ઉપર જે નિષ્ઠા-આસ્થા
 હોવી તે (૨) વફાદારી (૩) પ્રમાણિકતા
 એકપક્ષી વિં એકતરફી
 એકપગું વિં એક પગવાળું
 એકપણું નં
 એકપતિત્વ નં એક જ પતિ હોવા તે (૨)
 પતિ પ્રત્યેની વફાદારી
 એકપત્ની(૦ક)ત્વ નં એક જ પત્ની હોવી તે
 એકપત્નીપ્રત નં એક જ પત્ની કરવાનું પ્રત
 એકપદી વિં એક પદવાળું; 'મોનોમિયેલ' (ગ.)
 એકપણી વિં એક પણું-પાંદડાવાળું
 એકપાડી એક જ વખત વાંચવાથી અથવા
 સાંભળવાથી યાદ રાખી શકે એવું
 એકપુખ્ત વિં એક બીજકોરાવાળું; 'યુનિટો-
 ડ્યુલર'
 એકપ્રાણ વિં એકજીવ
 એકસદી વિં વરસમાં એક પાક આપે એવું
 એકખારગી અં એક રીતે; એક બાજુથી
 જોતાં (૨) એકવાર
 એકખિંદુક વિં એક ખિંદુમાં મળતું; 'કોન-
 કરન્ટ' (ગ.)
 એકખીજું સં
 એકખુદ્ધિ વિં એક જ પ્રકારની બુદ્ધિવાળું
 (૨) સરખા વિચારવાળું
 એકબાણું વિં એક જ ભાવનું; સરખી કિંમતનું
 એકબુક્ત વિં એક ટંક ખાનારું (૨) ભેગું
 બેસીને ખાનારું (૩) નં એક ટંક ખાવાનું પ્રત
 (૪) ભેગું બેસીને ખાણું તે
 એકલોજન વિં (૨) નં જુઓ એકબુક્ત
 એકમ પું ગણતરી વગેરે હેતુઓ માટે એક
 અને આખી પૂર્ણ માનેલી વસ્તુ અથવા
 સમૂહ; 'યુનિટ' (૨) એકડો (૩) રકમનો
 જમણે હાથે આવેલો પહેલો આંકડો (૪)
 સ્ત્રી પડવો

એકમગ અં એક બાજુ
 એકમજલી વિં એક મજલા-માળવાળું
 એકમત વિં એક અભિપ્રાયવાળું; સર્વાધિકાર
 (૨) સંમત
 એકમતિયું વિં જાદી
 એકમતી સ્ત્રી બધાનો સરખો મત હોય તે
 એકમન વિં એકચિત્ત (૨) એક વિચારનું
 (૩) નં એકમન હોવું તે; સંપ
 એકમનું વિં એકમનવાળું
 એકમણ પું જુઓ એકલમણ
 એકમાત્ર વિં એકનો એક
 એકમાર્ગી વિં એક જ માર્ગને વળગી રહેનારું
 (૨) સરખ; સીધે માર્ગે જનારું
 એકમુલકી વિં એક જ દેશનું
 એકમેક વિં એકરૂપ; એકરસ (૨) સં
 અન્યોન્ય
 એકમેકતા સ્ત્રી
 એકમેર અં એક બાજુ
 એકમેળ વિં સંપીહું; (૨) પરસ્પર મેળ
 ખાય એવું; સંવાદી (૩) પું સંપ;
 સંવાદ; મેળ
 એકર પું ૪૮૪૦ ચારસ ફૂટ જમીનનું માપ
 એકરસ વિં બરાબર મળી-પીગળી ગયેલું
 (૨) ગુણતાન
 એકરંગ(-ગી) વિં એક જ-સરખા રંગનું
 (૨) મળતા સ્વભાવ કે વિચારવાળું
 એકરાગ વિં જુઓ એકરંગી (૨) પું એક-
 મતી; સંપ; સંવાદ
 એકરાર પું જુઓ ઇકરાર
 એકરારનામું નં ઇકરારનામું; 'એફિડેવિટ'
 એકરાશ વિં એક નતનું; એક સરખું;
 સમાન ગુણવાળું (૨) જેમની મળતી રાશિ
 હોય એવું (૩) સ્ત્રી સરખાપણું; મળતા-
 પણું (૪) સંપ
 એકરૂપ વિં એક જ હોય એવું (૨) સરખા
 દેખાવનું
 એકલ વિં એકલું
 એકલકંટો પું એક વેલો; શતાવરી
 એકલકંટો પું કુસ્તીનો એક દાવ
 એકલક્ષી વિં એક જ લક્ષવાળું (૨) એક જ
 હેતુ રાખનારું

એકલોકો(-રો)કલ વિં એકલું; સોબત-સંગાય
વિનાનું (અથવા એકાદ સંગાયવાળું)

એકલોકીકું* વિં

એકલોકેકું વિં આપસ્વાર્થી

એકલોકલ પું અદિતીય મલ્લ-કુસ્તીબાજ (૨)
ધણો જળશે માણસ (૩) એકો (૪) વિં
અભેદ (૫) એકમાત્રી (૬) નં*

એકલોકમૂડિયું વિં સ્ત્રી, પુત્ર આદિ પરિવાર
વિનાનું; એકલોકેકલું

એકલોકમૂડું વિં એકલોકમૂડિયું

એકલોકવાઈ સ્ત્રી સોનીનું એક ઓળર

એકલોકવાયું વિં એકલું; એકલોકેકલ (૨) સ્ત્રી,
પુત્રાદિ પરિવાર વિનાનું (૩) આશ્રય
વગરનું

એકલોકવીર પું એકલોકે હાથે મૂઝાર વીર

એકલોકસૂરું વિં એકલું; સોબત વિનાનું

એકલોકગા સ્ત્રી કુસ્તીનો એક દાવ

એકલોકિયું વિં એક જણ સૂઈ રહે એવું (૨)
નં એવું ગાદું

એકલોકિંગ વિં (બ્યા.) એક જ લિંગ-ભતિ
ખતાવે એવું (૨) પું (સં.) મેવાડના રજપૂતોના
કુલદેવ એવા મહાદેવ (૩) કુંબર

એકલું વિં કાઈના સાથ વિનાનું; એકાકી

એકલોકોહિયું વિં એક લોકોહિવાળું—એક કુળમાં
જન્મેલું

એકલોકભત(-તે) અં એકવાર; એકસમયે

એકલોકગું વિં એકસાથે—એક બાજુએ હોય
એવું (૨) સામટું (૩) આચિંતું (૪) અં
એક બાજુ પર (૫) એકસાથે; સાથેલાયું

એકલોકચન નં ફેરે નહિ એવું વચન (૨)
[બ્યા.] એક જ વસ્તુનો બોધ કરે તે

એકલોકચની વિં બોધયું પાળે એવું (૨) [બ્યા.]
એકલોકચનવાળું

એકલોકટ વિં એક વૃત્તિ રાખે—ફેરે નહિ એવું;
ટકીલું

એકલોકડ વિં એકલોકડું; એક પડવાળું

એકલોકડિયું વિં નાજુક—નબળા બાંધાનું;
સુકલોકી

એકલોકડું વિં એકલોકડિયું (૨) એક પડવાળું

એકલોકલું વિં એક વધુનું—ન્યાતનું (૨) ન્યાત-
ભતના એક વિનાનું (૩) એકરમી (૪)
એકસરખું

એકલોકલું સમીકરણ નં શુદ્ધ સમીકરણ;
'સિમ્પલ ઇક્વેશન'

એકલોકલ નં એકમતી

એકલોકલતા સ્ત્રી

એકલોકલ પું એક ભતનું તળણું (૨) એકેકલ-
વાદ

એકલોકાર(-રો) અં એક સમયે; એક વખતે

એકલોકારકું અં એકવાર

એકલોકારિયું વિં એકવાર બને એવું; એક
વખતનું (૨) એક વારના માપનું (૩) નં
એકવાર ખાંડેલી ડાંગર; કરક

એકલોકારે અં એકવાર

એકલોકિય વિં એક પ્રકારનું

એકલોકીતીનું વિં એક જ વારબને એવું (ન્યાતનું
જમણું)

એકલોકીસ વિં ૨૧

એકલોકીસા પું બં ૧૦ ૨૧+૧થી ૧૦નો ધરિયો

એકલોકેષ્ટિ(-ણી) સ્ત્રી સાદો અળોડો

એકલોકવું નં ગળાનો એક રોગ (૨) એક
દગલો—સમૂહ

એકલોક્યજિવાચક વિં એક વ્યક્તિનો બોધ
થાય એવું

એકલોકાસન નં એકલોક્ય અમલ

એકલોક્યુતિ વિં ઉદાત્ત, અનુદાત્ત ઇત્યાદિ સ્વરોના
વિભાગ કર્યા વિના જ ઉચ્ચારેલું—ઉચ્ચારાયેલું

એકલોકેટ વિં એક પ્રકારનું

એકલોકેક વિં ૬૧

એકલોકેકાક વિં એકલોક્ય સત્તાવાળું

એકલોકેકપું વિં સમાન; બધી રીતે સરખું

એકલોકેકી વિં એકસેરું (૨) સ્ત્રી એવું એક
કાટનું ધરેલું

એકલોકેકધિ વિં સાંધા વિનાનું; એક આખા
ટુકડાનું બનાવેલું

એકલોકેકપ વિં એકલોકેકીવાળું (૨) પું એકથ;
સંપ (૩) બધાએ મળી એકસરખો વિચાર-
નિશ્ચય કરેલા તે

એકલોકેકી સ્ત્રી એકલોકેક કરેલા તે

એકલોકાન વિં એકસરખું; એકરૂપ

એકલોકેક નં ડાખણું; ડમર

એકલોકેકરું વિં એક—સમાન સૂરવાળું

એકલોકેકરું વિં એક સૂરવાળું

એકાદશી વિં ૧૦૦

એકદશી* વિં

એક(૦૭)દશુ(-દશુ) વિં એક જ હાથમાં હોય એવું

એકદશી પું કુસ્તીનો એક દાવ

એકંદર વિં બધું મળીને થતું; કુલ

એકંદર(-દે) અં સામગ્રી રીતે; બધી બાબતોનો વિચાર કરતાં

એકા પું બં ૧૦ ૧૫ થી ૧૦નો ધડિયો

એકાએક અં એકિંદ્ર; એકદમ

એકાકાર વિં એક આકારવાળું; એકરૂપ (૨) સેગમેન્ટ

એકાકારતા સ્ત્રી

એકાકારપણું નં

એકાકિની વિં સ્ત્રી એકલી (૨) નિરાધાર

એકાકી વિં એકલું; સાથ વિનાનું (૨) નિરાધાર

એકાક્ષ(-ક્ષી) વિં એક આંખવાળું (૨) કાણું (૩) પું કાગરો

એકાક્ષર વિં એક અક્ષરવાળું (૨) પું એક અક્ષર (૨) એવો ગૂઢ મંત્ર—ૐ

એકાક્ષરી વિં જેમાં એક જ અક્ષર હોય તેવું (પ્રાણવમંત્ર ઇત્યાદિ)

એકાક્ષી વિં (૨) પું જુઓ એકાક્ષ

એકાચ વિં એકલક્ષી (૨) તદ્દલીન

એકાચચિત્ત વિં એકાચ ચિત્તવાળું

એકાચતા સ્ત્રી

એકાચાર પું એકસરખો આચાર; એકસરખું વર્તન

એકાલ્પ(-લ્પ) વિં ૯૧

એકાત્મ વિં પોતાના ઉપર જ આધાર રાખનારું; એકલું

એકાત્મતા સ્ત્રી

એકાત્મસંબંધ* પું

એકાત્મિક વિં પર્યાયિક (ગ.)

એકાદ(-દુ) વિં કોઈ એક (૨) એક અથવા બે (૩) બાંધે એક

એકાદશ વિં ૧૧

એકાદશા સ્ત્રી અગિયારમું (૨) અગિયારમાની ક્રિયા

એકાદશી સ્ત્રી અગિયારશ

એકાદુ' વિં જુઓ એકાદ

એકાધિક ગુણોત્તર પું 'સંશિષ્ઠા ઓક એટલે ઇનધક્યોલિટી' (ગ.)

એકાનએક અં એકાએક

એકાર્થ(-ર્થી) વિં એક-સરખા અર્થનું (૨) એક આશયવાળું

એકાર્થનિર્દેશ પું સમાન અર્થવાળા શબ્દો કહેવા તે

એકાર્થી વિં એકાર્થ

એકાચન વિં ૫૧

એકાચલિ(-લી) સ્ત્રી એકસરી (૨) એક અર્થાલંકાર—જેમાં પૂર્વપદો સાથે ઉત્તર પદોનું વિરોધણ રૂપે સ્થાપન કે નિષેધ દેખાડાય છે.

એકાચળહાર પું એક ધરણું; એક સેરનો હાર

એકાશ(-સ)ણ(-ણ) નં એક ટંક ખાવું તે

એકા(-કયા)શી(-સી) વિં ૮૧

એકાસણ(-ણ) નં એકાશણ

એકાસન નં એક-સરખું આસન

એકાસૂચ અં ફરેફરેક; તમામ

એકાંક(-કી) વિં એક આંકડાવાળું (૨) એક અંકવાળું (નાટક)

એકાંગ વિં એક અંગવાળું (૨) અપંગ;

હીનાંગ (૩) પું અંગરક્ષક (૪) એક ગ્રહ;

બુધ (૪) નં એક અંગ અથવા ભાગ

એકાંગવાત પું એક અંગનું રહી જતું તે; પક્ષાઘાત

એકાંગી વિં જુઓ એકાંગ (૨) એકતરફી (૩)

એક વાતને પકડી રાખનારું; હકીકત

એકાંગીપણું નં

એકાંક નં એક જાતનો ધોરો

એકાંત વિં કોઈના અવરજવર વિનાનું (૨)

ખાનગી (૩) એક જ બાજુ અથવા વસ્તુને

લગતું; અનેકાંતથી વિરુદ્ધ એવું (૪) નં;

સ્ત્રી ન્યાં કોઈ ન હોય એવી જગા

એકાંતર(-રું) વિં વચમાં એક આંતરો પડે

એવું (૨) દર ત્રીજા દિવસે આવતું

એકાંતરપ્રમાણ નં 'ઓલ્ટરનેટો' (ગ.)

એકાંતરવૃત્તખંડ પું 'ઓલ્ટરનેટ સેગમેન્ટ

ઓફ એ સર્કલ' (ગ.)

એકાંતરા(-રે) અં એકના આંતરે; વચમાં
એક મૂકી દઈને

એકાંતરિયું વિં એકાંતર

એકાંતરિયો પું એક એક દહાડાને આંતરે
આવતો તાવ

એકાંતરું વિં એકાંતર

એકાંતરે અં એકાંતરા

એકાંતવાસ પું એકાંતમાં રહેવું તે (ર) છપી
રીતે રહેવું તે

એકાંતવાસી વિં એકાંતવાસ કરનારું

એકાંતિક વિં એક જ હેતુ, માણસ કે
સિદ્ધાંતને વળગી રહેનારું (ર) છેવટનું

એકાંતિકત્વ નં

એકાંશ પું એક અંશ-ભાગ (ર) [અ.]
'એલીકોટ પાર્ટ'

એકી સીં જેને એ વડે ભાગતાં કાંઈ વધે એવી
સંખ્યા (ર) એકતા (૩) [લા.] પેશાબની
હાજત

એકીકરણ નં એક કરવું તે

એકીકરો(-રો) અં એકીનજરે; ટગરટગર

એકીએકી સીં એક રમત

એકીભાવન નં એકીકરણ; સંમિશ્રણ

એકીભાવ પું એક થવું તે

એકીભૂત વિં એક બનેલું-યઈ ગયેલું

એકીવારે અં એકે ફેરે-ગપાટે

એકેકું વિં + એકેએક (ર) એક પછી એક

એકે(-કે) વિં એક પલ્લ

એકેક વિં એક એક (ર) છૂંક; નોખું (૩)

અં એકી વખતે એક એમ

એકેકું વિં એક પછી એક

એકેએકવે અં એકએકવે

એકેશ્વરવાદ પું ઈશ્વર એક જ છે એવો
વાદ-મત

એકેશ્વરવાદી વિં (ર) પું એકેશ્વરવાદમાં
માનનાર

એકેતર વિં ઇકેતર; ૭૧

એકેદર વિં એક પેટનું; સહોદર

એકેદિદ વિં એકને હરેશીને કરાવેલું (માર્ગ)

એકેનકુશોત્તર પું 'રેશિયો ઓફ લેસ
ઇનઇક્યોલિટી' (અ.)

એકે પું રમવાનાં ખનામાંનું એક સંજ્ઞાવાળું
પણું (ર) ડમણિયું (૩) એકતા; સંપ
(૪) [લા.] સૌથી બાહોશ અથવા કુશળ
આદમી; શ્રેષ્ઠ પુરુષ

એકયાશી(-સી) વિં ૮૧

એખરો પું એક ઔપધિ (ર) એનું ગાડ (૩)
[લા.] કચરાપૂંજ જેવો માલ

એખલાસ પું વિદ્રોહનો અભાવ; દોસ્તી

એજન અં એજ; ઉપર પ્રમાણે

એજન્ટ પું આડતિયો; મુનીમ (ર) પ્રતિનિધિ;
મુખત્યાર

એજન્ટી સીં આડત (ર) આડતની દુકાન
(૩) સરકારી એજન્ટની હકમત નીચેનો
પ્રદેશ

એઝવું* સં કિં (કા.)

એટલા માટે અં તેથી કરીને; તે કારણસર

એટલું વિં જણાવેલા માપ કે સંખ્યાનું

એટલે અં અર્થાત્ (ર) એટલા માટે; એ
ઉપરથી

એક વિં એકું; ગંદું; અડાય નહિ—
અડવાથી અભડાવાય એવું (ર) ખરાબ;
દુસ્થ (૩) સીં; નં એકવાડ (૪) કચરો-
પૂંજે (૫) ખરાબ માણસ

એકવાડ(-ડો) પું છાંડણ (ર) ખાવાપીવાથી
થતો ગંદવાડ (એકાં વાસણ વગેરે) (૩)
કચરોપૂંજે; મલિનતા

એકું વિં જમતાં વધેલું (ર) ખાધેલું; (૩)
જેને રાધેલું અન્ન અડચું હોય તેલું;
અસ્વચ્છ; અપવિત્ર (૪) નં જમતાં વધેલું
અન્ન (૫) અભડાય એવું રાધેલું અન્ન

એકુંબકું વિં છાંડેલું; ખાતાંપીતાં વધેલું
(ર) એકું; અસ્વચ્છ; અપવિત્ર (૩) નં
છાંડણ

એડ(-ડી) સીં જુઓ એડી

એડવણું સં કિં અડકાડવું; જોડવું (ર)
ધાણવું; ધુસાડવું

એડવોકેટ પું વકીલ; ધારાશાસ્ત્રી

એડી સીં પ્રાનીનો છેડો (ર) ખૂટની એડી
(૩) ત્યાં લગાડાતી ઘોડાને મારવાની આર—
ચક્રરી (૪) બીણું; સોનીનું એક ઓળર
એડીદાર વિં એડીવાળું

એકાદશી પું. આરો; જામી; ખરાખ (૨) પું.
એકાદશી; નહિ ધમ્મવાજેય સ્નેહ

એકાદશી સ્ત્રી. જુઓ હેઠ

એકાદશી નં. એક જાતનું કાણું હરણું

એકાદશી સ્ત્રી. મકરરાશિ

એકાદશી સ્ત્રી. એકાદશી માસ (૨) સં. પેલી; તે

એકાદશી પેર(-ર) અં. એ રીતે

એકાદશી નં. દોરનું વસ્ત્રી જવું તે

એકાદશી વિં. એ

એકાદશી વિં. માફકસરનું (૨) સમજાતોપણું
(હવા, પ્રદેશ)

એકાદશી, અં. વિં. આ દેશને લગતું

એકાદશી વિં. + એકાદશી

એકાદશી અં. એ કારણથી

એકાદશી વિં. આજસુ; સુસ્ત

એકાદશીખાનું નં. આજસનું ઘર; એકાદશી અખાટો

એકાદશી નં. એકાદશી

એકાદશી સ્ત્રી. સંજ્ઞા; નિશાની; ચિહ્ન

એકાદશી વિં. ખરું; અસલ (૨) ખાસ; મુખ્ય (૩)

[લા.] જમીનનું જ ખાસ (૪) [કા.] ઠીક-

ઠીક; સામાન્ય રીતે સારું (૫) સ્ત્રી. નં.

શોભા; આખર; શાખ (૬) અજીનો વખત

(૭) એક જાતનું લાકડું

એકાદશીખાનું સ્ત્રી. ખાસ-જમીનની જીપજ (૨)

જમીનનું મહેસુલ

એકાદશી નં. ખરું-અસલ દેવું

એકાદશી સ્ત્રી. ખરી-મૂળ કિંમત

એકાદશી પું. નં. ખાસ ખરચ (૨) જમીન

વાજનનું ખર્ચ

એકાદશી પું. નં. જુઓ એકાદશી

એકાદશી સ્ત્રી. હાકરાંની એક રમત

એકાદશીખાનું નં. ખરું ચોમાસું; બરચોમાસું

એકાદશી સ્ત્રી. જમીનના મહેસુલની આવક

એકાદશી સ્ત્રી. ખાસ-વાવેતરવાળી જમીન

એકાદશી સ્ત્રી. ખરી જુવાની; બરજુવાની

એકાદશી સ્ત્રી. ખરી તક

એકાદશી સ્ત્રી. ખરી લાવણી

એકાદશી નં. ખરું-અજાત ઉત્પન્ન થાય

એકાદશી વાવેતર

એકાદશી સ્ત્રી. ખરી-આજીની વેળા

એકાદશી સ્ત્રી. આપણું તે; બહિરા

એકાદશી પું. અચેત વધારા વધારા અચેત

એકાદશી સ્ત્રી. ખાડખાંપણ; ખાખી (૨) ફપણ;

ફલક

એકાદશી વિં. એકાદશી

એકાદશી વિં. એકાદશી

એકાદશી અં. એ રીતે; એ પ્રમાણે

એકાદશી પું. સંજીતવી એક રીતનું નામ

એકાદશી નં. કાચું અનાજ (૨) અરણ્ય માખુસ

પાસે અપાવાનું કાચા અનાજનું દાન

એકાદશી નં. એક વનસ્પતિ

એકાદશી વિં. જેના ઉપર સરકારધારી

લેવાતો નથી અથવા નામનો લેવાય છે

અને જેના ઉપર કબજેદારની માલિકી છે

એવી-હનામી (જમીન)

એકાદશી સ્ત્રી. અમુક આકારનું લોખંડનું ગચિયું,

જેના ઉપર સોની અથવા હુદાર ધડવાનું

ધડે છે.

એકાદશી સ્ત્રી. પપૈયાનું ઝાડ (૨) તેનું ફળ

એકાદશી સ્ત્રી. એક ઝાડ

એકાદશી નં. એકાદશીનું ફળ (૨) અખાટમાં

પહેરવાનું જડું શણિયું; ચીકટો

એકાદશી નં. એક જાતનું ખીજ-મીષધિ

એકાદશી સ્ત્રી. એક જાતની માછલી; 'હેરિંગ'

એકાદશી નં. દિવેલાનું મૂળ

એકાદશી નં. દિવેલ

એકાદશી સ્ત્રી. નાની જાતનો દિવેલો; દિવેલી

એકાદશી પું. દિવેલો

એકાદશી પું. ખં. વં. નહોર; પંત (૨) સ્ત્રી.

પકડ (૩) કબજે; પહોંચ

એકાદશી અં. કિં. હેરાન થવું (૨) અણિયારા-

માંથી ઊતરી જવું; હાલી જવું (૩) ઘેસવું

એકાદશી નં. કાનની ખૂટનું એક ધરણું

એકાદશી પું. સાપ

એકાદશી સ્ત્રી. (૨) નં. સાપ વગેરે ઝેરી જાતના

એકાદશી પું. અવરજવર (૨) હવાડો

એકાદશી પું. સોનારપાનો ભંગાર

એકાદશી પું. એક રાજ્યનો ખીજ રાજ્યમાં

મોકલેલો પ્રતિનિધિ-વધીલ

એકાદશી સ્ત્રી. નં. સ્ત્રી. ધણી

એકાદશીખાનું નં. રાજ્યના એકાદશી પું. આપણું

કાર્યાલય

એલચીડા(-દો)ડા પું. ઇલાચચીના દાણાનો પોપટો

એલચો પું. એક જાતની મોટી એલચી

એલતેમાસ પું. ઇસ્તિમાસ; વિનંતિ(૨) ફરમાશ

એલફેલ વિ. આડુઅવળું; ગમે તેવું (૨)

અવિચારી; માંડુથેલું (૩) અસહ્ય (૪) નં

નખરું; તોફાન (૫) અસંખ્ય-મિથ્યા પ્રજ્ઞાપ

એલળવું અં. કિં. એસરવું; પાણી છૂટવું(હાથ,

પગ, મીડું ઇત્યાદિમાંથી)

એલા સી. ઇલાચચીનો છોડ (૨) ઇલાચચી

(૩) ઇયળ

એલાડું* નં

એલાચચી નં; સી. ઇલાચચી

એલાલતા સી. ઇલાચચીનો છોડ-વેલો

એલીવાર અં. આ વખતે (૨) આણ

એલોમેલો પું. છોકરાંની એક રમત

એવ અં. નિશ્ચિતપણે (૨) જ (૩) ફક્ત

એવડું વિ. એટલા કદનું (૨) એટલું બધું

એવમ અં. આમ; આ રીતે

એવાન નં. ખંડ; ખેસવાજીઠવાનો ખંડ

એવું વિ. એ રીતનું-પ્રકારનું (૨) એના જેવું

-સરખું

એશ સી. મોજમન; સુખમેન; રંગબાજ

એશઆરામ પું. ભોજવિલાસ; સુખમેન

એશિયા પું; નં (સં.) પૃથ્વીનો એક મોટો

ખંડ, જેમાં હિંદુસ્તાન આવેલો છે.

એશિયાઈ વિ. એશિયાનું

એષણ નં. એષણ

એષણા સી. ઇચ્છા; વાસના

એષણી સી. લોઢાની સળી; ધાવગેરેતપાસવાનું

શસ્ત્રવૈદ્યનું એક ઓળર (૨) સોનીનાં નાનાં

તાળવાં

એસણું નં. સોનીની નાની સગડી

એસરવું અં. કિં. પીગળવું; પાણી છૂટવું

(કોઈ વસ્તુમાંથી) (૨) એસરવું; એછા

યવું; સુકાવું (૩) પાછું વળવું; જીતરી જવું

એસિડ પું; નં. એક રસાયની તત્ત્વ; અમ્લ

એસ્ટેકબાલ પું. ઇસ્તિકબાલ

એહ વિ. પેલું (૨) સં. એ; તે (૫.)

એહમક વિ. મૂખ

એહી સં + એ (૨) વિં + એ

એળચી નં; સી. ઇલાચચી

એળિયા પું. કુંવારના પાઠાનો સૂકવેલો ગળ; એક ઔષધિ

એળે, એળે અં. ફોકટ; વૃથા (૨) અમથામાં;

વગર મહેનતે; સહેજમાં

એળેસેળે* અં. (કાં)

એ' અં. ન સંભળાવાથી ફરી પૂછવા માટે

કરવામાં આવતો અવાજ; હેં (૨) હાં, ખબ્બી!

(૩) ધમકામણીનો એવો અવાજ (૪)

આશ્ચર્ય—એન્સચક ઉદ્ગાર

એ'અણિયો પું. પતંગ ખેંચનારો (૨) પતંગના

પેચ થતાં રીતસર નહિ રમતાં અ'અઈ કરી

પતંગ ખેંચી પાડવાની ટેવવાળો માણસ

એ'અવું સં. કિં. ઇચવું; નાખવું; ફેંકવું;

(લખોટી ઇત્યાદિ વિધે) (૨) ખેંચવું

(પતંગનું) (૩) હીંચવું

એ'અ'એચા સી. ખેંચ'ખેચા (૨) ફેંક'ફેંકા

(લખોટીઓની) (૩) હુંસાવુંસી

એ'ચાતાણું વિ. દૂકે સુધી દેખે એવું (૨)

બાડું

એ'જિન નં. વેગ આપનારું યંત્ર; ઇન્જિન

એ'ટ સી. મમત; નિહ (૨) આંટ; સાખ (૩)

ટક

એ'ટવું અં. કિં. ગર્વ કરવો (૨) જક કરવી

એ'ટાળ વિ. જક્કી; આડું

એ'ટી વિ. એ'ટાળ

એ'ધાણ નં. એધાણ

એ'ધાણી સી. એધાણી

એ'રી(-સી) વિ. ૮૦

એ

એ સ્ત્રી० સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો દશમો વર્ણ

એકમત્ય ન૦ એકમતી

એકાત્મ્ય ન૦ એકાત્મપણું

એકાર પું० એ ઉચ્ચાર અથવા અક્ષર

એકારાંત વિ० જેને છેડે એકાર હોય તેવું

એકાંતિક વિ० એકાંતનું; એકાંતને લગતું

એક્ય ન૦ એકતા

એવિચ્છિક વિ० પોતાની ઇચ્છાનું—પુશીનું

એડ વિ० આડું; નિર્દી

એતરેય વિ० એતરેયને લગતું—સંબંધી (૨) પું० ઇતરા (અથવા ઇતર ઋષિ)નો વંશજ, જેની દ્વારા એતરેય બ્રાહ્મણ અને આરણ્યક પ્રગટ થયાં હતાં. (૩) સ્ત્રી०; ન૦ એ નામનું એક ઉપનિષદ (૪) ન૦ ઋગ્વેદનું એક બ્રાહ્મણ

એતિહાસિક વિ० ઇતિહાસને લગતું

એતિહ્ય વિ० પરંપરાગત

એના, ંછાલ સ્ત્રી० એક વનસ્પતિ

એયામ પું० સમય; પ્રસંગ (૨) ઋતુ; હવા

એયાર વિ० આસાક; હુચ્ચું; ડગ

એયો વિ० પું० આ; પેલો

ઔરાવણ્ણ(-ત) પું० (સં.) સમુદ્રમંથન કરતી વખતે નીકળેલાં ઔદ રત્નોમાંનું એક; ઇંદ્રનો હાથી

ઔશાની વિ० ઇશાનકોણ સંબંધી (૨) સ્ત્રી० (સં.) દુર્ગા

ઔશ્વર્ય ન૦ ઇશ્વરપણું; પ્રભુતા (૨) સર્વોપરી-પણું (૩) મોટાઈ; સાહેબી (૪) વિશ્વતિ; સંપત્તિ

ઔશ્વર્યશાલી(-ળી) વિ० ઔશ્વર્યવાળું

ઔહલૌકિક વિ० ઇહલોક સંબંધી

ઔહાતુષ્ઠિક વિ० ઔહિક અને આતુષ્ઠિક; આ લોક અને પરલોક સંબંધી

ઔહિક વિ० સાંસારિક

ઔહિકતા સ્ત્રી०

ઔંટ ન૦ એક વનસ્પતિ

ઔંદ્ર વિ० ઇંદ્રનું; ઇંદ્ર સંબંધી

ઔંદ્રભલિક વિ० ખોટું; માયાવી; જાદુઈ

ઔંદ્રિય, ંક વિ० ઇંદ્રિયોને લગતું (૨) ઇંદ્રિયગમ્ય

ઔંદ્રી સ્ત્રી० ઇંદ્રાણી (૨) પૂર્વદિશા

ઓ

ઓ પું સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો અગિ-
યારમો અક્ષર (૨) બહુવચનનો પ્રત્યય (૩)
સં (કા.) તે; પેલું (૪) અં અરેરે; આરે
ઓઘયાં અં ઓડકાર આવતાં થતો—કરાતો
સતોષજનક ઉદ્યાર (૨) નં પચાવી
પડવું—પાડવું તે

ઓક સીં બલદી; બકારી (૨) નં ધર;
રહેઠાણ (૩) આશ્રયસ્થાન

ઓકવું સં કિં બલદી કરવી (૨) લીધેલું
પાણું આપવું (૩) કહી નાખવું

ઓકળી સીં લહરી (૨) લીપણની એક
ભાત

ઓકા(-ખા)ત સીં જુઓ ઓખાત

ઓકાખ નં એકપક્ષી

ઓકાર પું ઓ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર

ઓકારાંત વિં જને છેડે ઓકાર હોય એવું

ઓકારી સીં બકારી; બલદી

ઓકારો પું ઓકારી (૨) બલદી થતાં થતો
અવાજ

ઓકાવવું સં કિં ઓકે એમ કરવું

ઓકટોખર પું અંગ્રેજ વર્ષનો દશમો મહિનો

ઓખડ(-ઠ) નં ઓસડ; દવા (૨) ઇલાજ

ઓખણવું અં કિં ખોદી કાઢવું; ઉખેડી
નાખવું (૨) વગોવવું; ખોડો કાઢવી; હેરાન
કરવું (૩) ખાંડવું

ઓખર નં નરક; ગંદવાડ

ઓખરવાડો પું ઉકરડો; ગંદવાડ

ઓખરવું સં કિં ઓખર કરવું; મળમૂત્રાદિ
ગંદવાડ ખાવી

ઓખરાડ સીં એક વનસ્પતિ

ઓખરા(-વા)ડો પું જુઓ ઉકરડો

ઓખરાધેલું વિં ઓખર કરેલું હોય એવું

ઓખરિયું વિં ઓખર કરનારું

ઓખરી વિં ઓખરિયું

ઓખવવું સં કિં છાલ ઉતારવી (૨) એકફું
કરવું

ઓખવાડો પું ઓખરાડો

ઓખા સીં (સં) અનિરુદ્ધની પત્ની—ઉષા

ઓખાઈ વિં ઓખામંડળનું

ઓખાણું નં જુઓ ઉખાણું

ઓખાત(-ઠ) સીં તાકાત; ગુંજશ (૨)
મામલત; વિસાત

ઓખામંડળ નં (સં) કાઠિયાવાડનો એક
ભાગ

ઓખાંગવું અં કિં આખલાનું બરાડવું;
ખાંધડવું

ઓખી સીં કાઠિયાવાડના કેટલાક ભાગમાં
ચાલતો એક અસલી સિંકો

ઓખ(-ગા)ટ(-ઠ) સીં; નં આગાટ

ઓખણીસ વિં ૩૯

ઓખણી(-ત્રી)સ વિં ૨૯

ઓખણપચાસ વિં ૪૯

ઓખણપડાયો પું પ્રણવમંત્ર; ઝૂં

ઓખણપડો પું ઓખણપડાયો

ઓખણસાઠ વિં ૫૯

ઓખણ પું બં ૧૦ ધાણી રોકતાં કે
અનાજ દળાતાં એમને એમ રહી ગયેલા દાણા

ઓખણિયા પું બં ૧૦ ૧૯ × ૧ થી ૧૦ નો
ધડિયો

ઓખણિયું નં સીઆના કાનનું એક ધરણું

ઓખણીસ વિં ૧૯

ઓખણીસા પું બં ૧૦ ઓખણિયા

ઓખણું નં ઓખણિયું

ઓખણોતેર વિં અગણોતેર; ૬૯

ઓખણાએ'શી(—સી) વિં અગમ્યાએ'શી

ઓમરુદ પું અંગેશ વધનો આરો મહિનો
ઓમળવું અં કિં પ્રવાહી થવું; પીગળવું
(૨) ગળી જવું; સુકાવું (૩) નરમ થવું;
દયા લાવવી; અસર થવી.

ઓગાટ(-ક) સ્ત્રીં નં ઠોરનું છાંડયું ધાસ

ઓગાન પું મોજી (પાણીનું)

ઓગા(-ધા)સ પું; નં ઓગાટ

ઓગાળ પું ચાવી રસરૂપ બનાવેલી વસ્તુ;
(૨) ઓગાટ

ઓધ પું પૂરનું પાણી; પ્રવાહ (૨) દગલો;
જથો

ઓધડ વિં અણુધડ; ભોટ; ઓધડ (૨)
લાગણી વગરનું; ભયના ભાન વગરનું

ઓધડનાથ પું ઓધડ માણસ

ઓધરાણું વિં ઓધરાળાવાણું

ઓધરાળો પું પ્રવાહી ખોરાક પીરસવાનો
પહોળા, જાડા મેનો અને દાંડા દાંડાનો એક
ચમચો (૨) ઓગાળનો ડાઘ; રેલા જેવો
ડાઘ

ઓધરી સ્ત્રીં કપડાને છેડે છૂટા રહેલા તાંતણા;
આંતરી; શૂલ

ઓધલો પું જુઓ ઓધો

ઓધવું સં કિં ઓધો કરવો; ખડકવું

ઓધામણ સ્ત્રીં તિરસ્કાર (૨) તાસ

ઓધાવવું સં કિં જૂડવું (દાંડાને) (૨) તેવી
રીતે મારવું (૩) ઓધો થાય એમ કરવું

ઓધાવું અં કિં અમૂંઝાવું; ગભરાવું (૨)
પીડાવું; દુઃખી થવું

ઓધાસ પું; નં ઓગાટ

ઓધો પું ગંજ (૨) ગોટો; ફગફગતા વાળનો
જથો (૩) જમણ જમનારાનો મોટો સમૂહ
(૪) (જેન) સાધુની બનના દોરાની પૂંજણી

ઓધોડોધો પું છાકરાની એક રમત

ઓચર(-રિયું) નં ઓચરિયું

ઓચરવું સં કિં ઉચરવું; બોલવું

ઓચરિયું નં બીલ; આધારરૂપ હિસાબી
કાગળ; 'વાઉચર'

ઓચવું સં કિં ઈચવું; ઠાંસીને ખાવું

ઓચિતું વિં અણુચિતંયું (૨) અં અણુધારી
રીતે

ઓચવ પું ઉત્સવ

ઓછ,૦૫ સ્ત્રીં ઓછાપણું; ખોટ

ઓછમ પું + ઉછંગ; ખોળો

ઓછાડ પું ઠાંકવા પાથરવાનું વસ્ત્ર; ચાદર
(૨) ઓઢો

ઓછાડવું સં કિં ઠાંકવું; ઓઢાડવું (૨)
છાવું; છાંયડો થાય એમ કરવું

ઓછાપણું નં

ઓછાબોહું વિં થોડું બોલનારું

ઓછાથો પું છાથો; પડછાથો (૨) સંકોચ;
લાજ

ઓછવું અં કિં ઓછું-હલકું થવું (૨)
સંકોચાવું; શરમાવું (૩) સં કિં છાવું;
છાથો થાય એમ કરવું

ઓછાશ સ્ત્રીં ઓછપ

ઓછિયાં નં બં વં અછાઅછાવાનાં કરવાં
તે; લાડ

ઓછિયો પું ઓછાથો (૨) સંભાળ (૩)
લાડ (૪) પોતાને ઘેર સારો અવસર હોય
તો શુકન સાચવવા કયાંય રડવાફૂટવા ન
જવું તે (ચરોતર)

ઓછું વિં જોઈએ તેથી થોડું; કમી (૨)
અધૂરું; ઊણું (૩) બીતરવું; હલકું

ઓછુંવનું વિં ઓછું કે વધારે; થોડુંધણું (૩)
અચોગ્ય (વચન)

ઓજ,૦સ નં જુઓ ઓજસ

ઓજવું અં કિં વધવું

ઓજસ નં પ્રકાશ; તેજ (૨) બળ; પ્રતિભા;
પરાક્રમ (૩) ચૈતન્ય

ઓજસ્વિતા સ્ત્રીં

ઓજસ્વી વિં તેજવાળું (૨) પરાક્રમી (૩)
ચૈતન્યવાળું

ઓજર નં રાય; હથિયાર

ઓજટ(-ડ, -ખ) સ્ત્રીં ઓછાથો (૨) ઝપટ;
અડફટ (ભૂતપ્રેતની)

ઓજડવા પું (ભૂતપ્રેતાદિની) ઝપટનો પવન
—ઝપટ—અસર

ઓજણું નં દાયજો; કન્યાને પિતા તરફથી
અપાયેલું જે હોય તે (દાસ, દાસી, જવાહીર,
ધન, ભૂમિદાં કૈયાદિ)

ઓજપવું અં કિં સંકોચ આવવો; શરમાવું

ઓઝળ સીં ઓઝટ
 ઓઝળ પું વણુછો
 ઓઝરિયું નં એક જતનું રેશમી કાપડ
 ઓઝલ પું; સીં; નં પડદો; યુરખો (૨)
 અંત:પુર; જનાનો
 ઓઝલપડ(-ર)દો પું સી અને પુરુષની બેઠક
 જુદી પાડનાર પડદો (૨) ધૂમરાનો—લાજ
 કાઢવાનો રિવાજ
 ઓઝલવાયું* વિં
 ઓઝપો પું સંકેત; શરમ (૨) અજપો
 ઓઝાડ પું ઓઝાથો
 ઓઝી સીં કુંભારણ
 ઓઝો પું કુંભાર
 ઓઢ પું; સીં ભરતીનું બતરી જવું તે (૨)
 ઓથું; પડદો (૩) [લા.] પડતી (૪) નં
 એક વનસ્પતિ (૫) એ નામનું ધાન્ય
 ઓઢણ નં ઓઢવું તે (૨) બખિયો
 ઓઢણી સીં જુઓ ઓઢણ (૨) ઓઢાઈ
 ઓઢમીલ પું ઓઢ નામના ધાન્યનો ભરડો કે
 આટો
 ઓઢલી સીં નાનો ઓઢલો
 ઓઢલો પું
 ઓઢવું સં કિં બખિયો દેવો; કપડાની
 કિનારી અંદર વાળીને સીવવું (૨) ઉકાળો,
 ધસી કે હલાવીને એકરસ કરવું
 ઓઢાઈ(-મણી) સીં જુઓ ઓઢણ (૨)
 ઓઢવાનું મહેનતાણું
 ઓઢામણ નં જુઓ ઓઢાઈ
 ઓઢામણી સીં જુઓ ઓઢાઈ
 ઓઢી સીં કમર ઉપરના વસ્ત્રનું પડ
 ઓઢીમણ પું ઉઢીમણ
 ઓઢીવાર વિં શુભ વાત બહાર પાડવાની
 આદતવાળું; ભરબડિયું(૨) વાતોડિયું; બહુબાહું
 ઓઢો પું (ક.) ઓઢલો
 ઓઢ પું હોઢ
 ઓઢવવું સં કિં ઓઢી વસ્ત્ર ઓઢવી દેવી;
 જૂઠું બોલવું (૨) મૂકવું; ઓઢવવું (૩)
 ચાંપીને ખાવું
 ઓઢમવું સં કિં અઢિંગવું
 ઓઢમિયું નં અઢિંગણ
 ઓઢિ(-દી)મણ નં અઢિંગણ

ઓઢું વિં ભોઢું; ઝાંખું (૨) નં ઓઢું;
 પડદો; આંતરો (૩) આંતરોને લીધે
 અંધારું અને એકાંત હોય તેવી જગ્યા
 (૪) છુપાવાની કે આરાધે લેવાની જગ્યા
 (૫) છાયા; પડછાયા; ઓઢો (૬) ડાઘો;
 ડબકો (૭) બહાનું (૮) નમૂનો; બીખું
 (૯) પૂતળા જેવું—નામનું માણસ; ઓઢું
 ઓઢ વિં વિચિત્ર; નવાઈભર્યું; અજળ (૨)
 ઓઢું; ઓઢથી બેઠક (૩) માટી ખોદવાનું
 કામ કરનારી એક નાત (૪) પું એ
 નાતનો માણસ (૫) પવન અટકાવવાનો
 પડદો; ઓઢું (૬) સીં ઓઢી
 ઓઢક સીં અઢક
 ઓઢકાર પું
 ઓઢણ સીં ઓઢ જતની સી
 ઓઢવું નં એક ફળ (૨) હોઢકું (૩) સં
 કિં ધરવું; લંબાવવું; રજૂ કરવું (૪)
 ખાળવું; શેકવું (૫) ખેંચવું (૬) અં કિં
 મુશ્કેલીથી બોલવું—પોતાનો અર્થ સમજાવવો
 ઓઢામણ વિં ઉઢાર; દાતાર (૨) નં મદદ
 ખાતર હાથ આપનાર તે
 ઓઢાવું અં કિં ખેંચાવું; ઇચ્છાવાળા-ઈચ્છતા
 થવું
 ઓઢું નં ખેતરનો ચાડિયો (૨) રમકડું; પૂતળું
 —કામ ચલાવી લેવા ખોટી રીતે બેઠું
 કરેલું નકામું માણસ
 ઓઢો પું ઓઢો (૨) કર ઉધરાવવા માટે
 રસ્તા ઉપર રાખેલું ચાણું; ચોકી (૩)
 [કા.] કરસણ અને ઝાડને બાળી મૂકે
 એવો દક્ષિણનો પવન
 ઓઢણ(-ણું) નં સીઓ અને છોકરીઓને
 માથે નાંખવાનું વસ્ત્ર
 ઓઢણી સીં છોકરીઓને માથે ઓઢવાનું
 વસ્ત્ર
 ઓઢણું નં ઓઢણ
 ઓઢવવું સં કિં જોખમમાં નાખવું; કુરખાન
 કરવું
 ઓઢવું સં કિં શરીર કે માથું ઢાંકવું (૨)
 પહેરેલું હોય તે ઉપર બીજું નાખવું (૩)
 [લા.] વહોરવું; માથે લેવું (૪) દેવાળું કાઢવું
 ઓઢાડ પું આચ્છાદાન; ઢાંકણ

ઓહારવું સં કિં એઠે એમ કરવું

ઓહો પું ઓહાડ

ઓહુ અં આ સાલમાં (૨) ચાહુ સમયમાં

ઓહુકું વિં આ સાલનું

ઓતણી સીં ઓતણું તે (૨) ઓતવાનું
પાત્ર (૩) ઓતવાની કળા; ભરતરનું કામ
(૪) ધાતુ ગાળવાની ભઠ્ઠી (૫) ઓતવાનું
મહેનતાણું

ઓતપ્રોત વિં એકબીજામાં પરોવાયેલું; એક-
બીજા સાથે વણાઈ ગયેલું-મળીભળી ગયેલું

ઓતરંમ પું; નં બારસાખનો ઉપલો ભાગ

ઓતરાણું(-હું) વિં ઉત્તર દિશાનું; ઉત્તર
તરફનું

ઓતણું સં કિં ધાતુનું ભરતરનું કામ કરવું

ઓતળવું સં કિં ભૂલી જવું (૨) અં કિં
ગૂમ થવું; નાસી છૂટવું

ઓતાડું વિં આડફેટું; અપરિચિત

ઓતાર પું ઉતાર (૨) [દેવ શરીરમાં
આવવાથી ઊપજતો] કંપ; થરથરાટ

ઓતારી પું ઓતવાનું કામ કરનાર આદમી

ઓતિયારી પું મહાંત; મહાધ્યક્ષ

ઓતું પું; સીં છાપડું (૨) બિલાહી

ઓત્તર વિં ઓતરાણું (૨) સીં ઉત્તરદિશા

ઓત્તારી શં પ્રં ઓહો! વાહરે!

ઓથ સીં આશરે; શરણુ (૨) મદદ

ઓથમીજરું નં એક ઔષધિ

ઓથરવું અં કિં ભયંકર સ્વપ્ન આવવું

ઓથવું અં કિં (કા.) ઓથે ભરાઈ જવું;
નાહિંમત થઈ જવું

ઓથાર પું ભયંકર સ્વપ્ન; સ્વપ્નામાં કોઈ
છાતી ઉપર ચડી બેઠું હોય એમ લાગવું તે

ઓથું નં ઓથો; પડદો; આંતરે (૨)
આંતરાને લીધે અંધારું અને એકાંત હોય
તેવી જગા (૩) છુપાવાની કે આશરે
લેવાની જગા (૪) છાયા (૫) બચાવ
માટે ઊભું કરેલું કારણ; બહાનું

ઓથો પું જુઓ ઓથ (૨) વચ્ચે આવવું તે
(૩) છંથો

ઓહન પું; નં રાંધેલા ચોખા

ઓહર નં + ઉહર

ઓહરવું અં કિં (કા.) પચવું; હળમ મળવું
(૨) સુખેથી ભોગવવું

ઓહા પું બં વં ગાડાના ચીલામાં પડેલા
ખાડા (૨) સીં આપદા

ઓહારવું સં કિં વિહારવું; ચારવું (૨)
ખેડવું

ઓહુંકોહું નં (કા.) કૂચા-કચરા જેવું ભેજું
કરેલું મિશ્રણ

ઓહા(-ધ)વ પું (સં.) ઉદ્ધવ

ઓહોદાર વિં ઓહાવાણું; ઓહા ઉપર
સ્થાપિત થયેલું

ઓહોદારી સીં ઓહા ઉપર હોડું તે

ઓહો પું અધિકાર; પદવી; દરજ્જો (૨)
જુઓ હોદ્દો

ઓધ સીં વંશ; કુળ (૨) વારસો (૩) ખભો

ઓધરવું અં કિં + જુઓ ઉદ્ધરવું (૨) બિહરવું

ઓધવ પું (સં.) ઉદ્ધવ

ઓધવાડો પું ઓલાદ; સંતતિ; વંશ

ઓધવું અં કિં ગોઠવું; ગમવું

ઓધાન નં ગર્ભ રહેલો તે

ઓધાર પું + જુઓ ઉદ્ધાર

ઓધારવું સં કિં + જુઓ ઉદ્ધારવું

ઓધિયો પું લાગ; તાકડો

ઓનાળવું સં કિં (કા.) દાણાને પાણીમાં
તરતા રાખી ધોવા

ઓપ પું ઝળકાટ; ચળકાટ; ટોળ (૨) સફાઈ;
શોભા

ઓપટી સીં અડચણ; મુશ્કેલી; ભીડ (૨)
અટકાવ; ઝડતુ

ઓપણી સીં ઓપ (૨) ઓપ ચડાવવાનું
ઓળર

ઓપદાર વિં ઓપવાણું

ઓપવું અં કિં શોભાવું (૨) સં કિં
માંજ ધસીને ચળકવું કરવું (૩) [સોના-
રૂપાનો] ટોળ ચડાવવો

ઓબેલો પું મૂળનો થોભિયો

ઓબળાહું નં બગાડું

ઓબાળ(-બો) પું જુઓ ઉબાળો

ઓભા સીં મુશ્કેલી; ઉપાધિ; પીડા

ઓભામણુ(-ણી) સીં ઓભાવું તે

ઓજાણું અં કિં મુરકેલીમાંથી — પ્રસૂતિની
પીડામાંથી છૂટવાને વલખાં મારવાં (૨)
અમૂઝવું; સલવાવું

ઓમ પું વેદનો પહેલો અને પવિત્ર ઉચ્ચાર;
પ્રભુવ; ઠં

ઓમકાર પું ઓમ; પ્રભુવ (૨) ઓમ એવો
ઉચ્ચાર

ઓય, ંદે અં આશ્ચર્ય અથવા શોકનો ઉદ્ભાવ
ઓયઓ(-વો)યદે અં શોક કે ભડા દુઃખનો
ઉદ્ભાવ

ઓયદે અં ઓય

ઓર વિં અવર; અન્ય; ખીજું (૨) નિરાળું;
અસાધારણ; વિચિત્ર (૩) પું (ક.) ઓટ;
પાણીનું હડી જવું તે (૪) સ્ત્રીં ચડસા-
ચડસી (૫) ગર્ભના રક્ષણ માટે તેના ઉપર
રહેતી પાતળી ચામડીની કાથળી (૬) કેરીને
પાકવા નાખવી તે (ધાસ, પરાળ ઇત્યાદિમાં)

ઓરડી સ્ત્રીં નાનો ઓરડો

ઓરડો પું ધરની અંદરનો મોટો-મુખ્ય ખંડ
(૨) મકાનનો કોઈ પણ ખંડ (૩) [લા.]
અંતઃપુર (૪) બંડાર; ખનનો

ઓરણી સ્ત્રીં ઓરવું તે (૨) ઓરણીનો સમય
(૩) ઓરવાનું એક સાધન; ચાવડું (૪)
દળવાની ધંદીનું મોં, જેમાં દળણું ઓરાય
છે. (૫) ખા ખા કરવું તે (તિરસ્કારમાં)

ઓરણું નં ઓરવું તે (૨) ઓરવાનું હોય તે
(અનાજ, ખી ઇત્યાદિ) (૩) ખાવાનું
(તિરસ્કારમાં) (૪) ઓરવાનું યંત્ર; દળવાની
ધંદીનું મોં; ઓરવાનું એક સાધન; ચાવડું

ઓરત સ્ત્રીં સ્ત્રી; ઝેરી

ઓરતો પું ઓરિયા; લહાવાની ઉમેદ

ઓરથેડું વિં (કા.) વધારે ઓડું-નજીક

ઓરદોર પું મગરૂરી; અભિમાન

ઓરપો પું ઓળીપો

ઓરમાઈ(-ન, -યું) વિં અપર (મા) (૨)
અપરમાતાનું; સાવડું

ઓરમું નં એક મિશાન

ઓરવણી સ્ત્રીં બીનાં વસ્ત્ર સૂકવવાને બાંધેલી
દોરી અથવા વાંસ; વળગણી

ઓરવણું સં કિં છટું છટું કરીને સૂકવવું
(વસ્ત્ર વગેરે) (૨) [ખેતરને] પાણી પાડું (૩)
ભીંજવું; કરમોવડું

ઓરવું સં કિં —માં નાખવું; ફરેડો કરવો
(૨) (ખી) પેરવાં; ચાવડું (૩) ખા ખા
કરવું (તિરસ્કારમાં)

ઓરવો પું બંદરમાં વહાણો નાંચરવાની
જગ્યા; ઝાદી

ઓરશિ(-સિ)યો પું સુખડ ઇત્યાદિ ધસવાનો
પથ્થર

ઓરસ પું જીઓ ઉરસ

ઓરસંયું નં કોસ અને વરત એ બેને
જોડનારો લાકડાનો કકડો-ખીલો

ઓરંગો પું કુસ્તીનો એક દાવ (૨) તરંગ;
ખુદો

ઓરિયા પું (સં.) હિંદુસ્તાનનો એક પ્રાંત

ઓરિયો પું ઓરતો (૨) કાંઠા ઉપરનો ફેવો

ઓરી સ્ત્રીં એક ચેપી રોગ (જેમાં શરીરે
ઝીણીઝીણી ફેફસીઓ થાય છે.)

ઓરું વિં નજીક; પાસે

ઓરે અં દુઃખનો એવો ઉદ્ભાવ

ઓરે(-રો) અં પાસે

ઓરેડું વિં (કા.) ઓરથેડું

ઓરો અં ઓરે; પાસે (૨) પું ઓરનાર

ઓલ સ્ત્રીં નાગરજ્ઞાતિનો વર માથે જે રંગિત
પટકો બાંધે છે તે (૨) ભલ (૩) ભમીન તરીકે
રાત્રીનું માણસ પાસે રાખવું તે

ઓલવડું સં કિં ખૂબવડું; હોલવડું

ઓલા પું કાચું ચામડું; ખાલ

ઓલાણું(-ણું) નં કોસ ખેંચતા બળદોને
ઊતરવાનો ઢાળવાળો ખાડો (૨) હોલાવું તે

ઓલાઈ સ્ત્રીં સંતતિ (૨) વંશ; કુળ

ઓલાહો પું છાયાવાળી જગ્યા; મંડપ; માંડવો

ઓલાં નં બં વં કરા

ઓલિયું વિં ભોળિયું; નિખાલસ; ઉદાર
(૨) ભક્ત

ઓલિયો પું ખુદાનો બંદો; ભક્ત

ઓલિયુંદોલિયું વિં ભોળું અને ઉદાર

ઓહું(-હું) વિં પેહું

ઓહુંદોહું વિં ઓલિયુંદોલિયું

ઓહું(-હું)પેહું વિં આ અને તે; કુટકળ

ઓહો પું ચૂસાની સાથે જોડેલો નાનો ચૂલો

ઓહ્યું વિં ઓહું

ઓહ્યુંપેહું વિં ઓહુંપેહું

ઓવરણું સ્ત્રીં ઓરવણી; વળગણી

એવારણ્યુ* સં કિં

એવારણ્યુ* નં અશુભ અથવા દુઃખનું વારણ્યુ કરવા માટે આશીર્વાદ આપવાની એક રીત
એવારણ્યુ* સં કિં એવારણ્યાં લેવાં (૨)
વારી નાખવું; કુરબાન કરવું (૩) [ત્રાક ઉપરનું સૂતર] ફાળકા પર ઉતારવું

એવારો પું કિનારો; નાહવાધોવાનો ધાટ
એવાળ પું (કા.) નદી કે દરિયા કિનારે તણાઈ આવી એકઠો થયેલો કચરો

એવાળવું સં કિં દુઃખ-સંકટનું વારણ્યુ કરવા થાળીમાં સળગતી દિવેટો તથા પેસો મૂકી માણસના માથા ઉપર ઉતારવું (૨)
આરતી ઉતારવી (૩) અર્પણ કરવું

એવી સ્ત્રીં મરાઠીમાં વપરાતો એક છંદ

એશ સ્ત્રીં છાતી

એશ(-સ)રી સ્ત્રીં અડાળી; માંડવી

એશ(-સ)રો પું એશ; છાતી

એશંક(-કા) સ્ત્રીં શરમ; સંકેચ

એશંકવું અં કિં શરમાવું; સંકેચાવું

એશંકા સ્ત્રીં એશંક

એશિયાળ વિં જુઓ એશિયાળું (૨) સ્ત્રીં;
નં આશ્રય, ઉપકાર કે ગરજને લીધે
ઉપજતી પરાધીનતા કે દીનતા

એશિયાળું વિં આશ્રય ઉપકાર કે ગરજને લીધે પરાધીન—દબાયેલું (૨) શરમિંદું (૩)
નં આશિયાળાપણું

એશિયાળાપણું નં

એશિંકળ વિં આભારી

એશિંમણ્ય વિં એશિંકળ

એશિ(-શીં,-સિં,-સીં)નળું વિં અવડ
(૨) નં અવડ જગા (૩) અવડ જગામાં ખાજતું નળું

એશી(-સી)કું નં ઉશીકું

એ(શીં-સિં,-સીં)નળું વિં (૨) નં જુઓ
એશિંનળું

એષધિ(-ધી) સ્ત્રીં જુઓ ઔષધિ

એષધીશ પું ઔષધિઓનો ઈશ—અંદ

એષો પું શરીરમાં ભૂતપ્રેત આંચું હોય તે

એષ પું હોઠ

એષાધર પું ખં વં એષ+અધર

એષય વિં હોઠ સંબંધી (૨) હોઠથી જોનો
ઉચ્ચાર થતો હોય એવું

એસ પું; સ્ત્રીં આકળ (૨) મુગનળ

એસડ નં દવા (૨) ઇલાજ

એસડવેસડ નં દવાદાર

એસડિયું નં દવાનો મુખવાળી વસ્ત્રસ્પર્શિ

એસણી સ્ત્રીં એસાવવાની ક્રિયા અથવા
કળા (૨) ઉસવણું

એસરવું અં કિં પાછા હઠવું; સંકેચાવું
(૨) એણું થવું; ધટવું (૩) મુકાવું (૪)
શરમાવું

એસરી સ્ત્રીં એશરી

એસલો પું એશલો; છાતી

એસ(-સા)વવું સં કિં આખા ઇત્યાદિ
ચડી નય એટલે વધારાનું પાણી નિતારી
નાખવું

એસવું અં કિં પીગળવું; ટપકવું

એસંગાવું અં કિં એશંકવું; શરમાવું

એસાણ્ય નં કટાકટીના વખતની હિંમત
અથવા જુરસો; ધીરતા (૨) નિશાન

એસાફ પું ઢંગ; લક્ષણ

એસામણ્ય નં એસાવવાથી નીકળેલું પાણી

એસાર પું નડાઈ (૨) સ્ત્રીં એચ; આશ્રય
(૩) પાછા હઠવું તે (૪) ખાચણાપણું;
નળખાઈ (૫) એણું થવું તે; સંકેચ

એસાવવું સં કિં એસવવું

એસારો પું સંકેચ; શરમથી પાછા પડવું તે

એસિં(-સીં)નળું વિં (૨) નં જુઓ
એશિંનળું

એસીકું(-ચું) નં ઉશીકું

એસીંનળું વિં (૨) નં જુઓ એશિંનળું

એહિયો પું એક નતનું દાતરડું

એહો અં આશ્રય કે ક્ષુદ્રતા દર્શાવનારો
ઉદ્ગાર

એળ સ્ત્રીં હાર; પંક્તિ (૨) શ્રેણી; વર્ગ
(૩) ગલી; રોરી (૪) ઉપસાગર અગર
અખાતના મેં આગળ તણાઈ આવેલો
કાદવ (૫) જલ (૬) જલ ઉતારવાની ઓપ

એળખ સ્ત્રીં એળખાણ્ય (૨) અડક (૩)
એળખવાનું ચિહ્ન-સાધન

એળખપાળખ સ્ત્રીં એળખ અને પરીક્ષા
એળખાણ્ય

એળખવું સં કિં બણવું; પિંજાનું

ઓળખાણુ સ્ત્રી; નં પિછાન; પરિચય (૨)
ઓળખવાનું ચિહ્ન—સાધન (૩) ઓળખીતા
માણસની ખાતરી

ઓળખીતું વિં ઓળખાણુવાળું; પરિચિત
ઓળખ સ્ત્રી ફેરા—આંટા ખાવા તે (૨) દેવને
સંતોષવા તેને પારે જઈ આવવું તે (૩)
આશિષ

ઓળખવું અં કિં ઓળખ કરવી; —ને પારે
આંટાફેરા ખાવા

ઓળખાણી સ્ત્રી ભંગડી

ઓળખાણું પું ભંગી

ઓળચુ પું; સ્ત્રી + ભક્ત

ઓળછાળ અં (કા.) માથે ફેરવીને—ઉતારીને

ઓળછાળ અં ઓળછાળે

ઓળતો પું + જુઓ અળતો

ઓળપટિયું વિં ટીંચણ વાળીને ટીંચણ અને

કેટની ફરતે ખેસ બાંધીને બેઠેલું

ઓળવવું સં કિં ઓટી રીતે લઈ લેવું;

પચાવી પાડવું (૨) છુપાવવું

ઓળવું સં કિં (ફરાને) કાંસકીથી સાફ અને
જમવસ્થિત કરવા; હોળવું

ઓળવુંઓળવું સં કિં ઓળીને ઘોલું અને
કાંસકીથી સાફ કરવું (માથું—કેશ)

ઓળવો પું ધર; મકાન

ઓળંગવું સં કિં પાર જવું; ઉપર થઈને
જવું; વટાવી જવું (૨) ફૂટી જવું (૩)

ઉદ્ધવન કરવું; અવગણના કરવી; હોપવું

ઓળંબો પું કડિયાનું એક ઓળર

ઓળંબો પું કપડો (૨) ફરિયાદ; રાવ (૩)
મફકરી; કઠો

ઓળા પું બં વં કીલા ચણના પોપટા;
પોપટા સતી એના છોડવાઓની જૂડીઓ (૨)
ચણના શેકેલા પોપટા

ઓળાઓળ અં હારખંધ (૨) એક પછી
એક હારમાં

ઓળાણી સ્ત્રી કાંસકી

ઓળામણું નં ઓવારણું (૨) વળામણું

ઓળાચો પું અમુક હદ દેખાડનારી, લખ-
વામાં વપરાતી) આવી નિશાની—ખાસ
કરીને રૂપિયા ઇત્યાદિની સંખ્યા પાછળ
મુકાય છે તે

ઓળાંસવું સં કિં માલિસ કરવું; ઓળવું
(૨) [લા.] ખુશામત કરવી

ઓળિયા પું બં વં વાલ

ઓળિયાપટી(—ટી) સ્ત્રી ખૂચ કે ડાટો
બરાબર ખેસાડવા માટે એની આજુબાજુ
વીંટેલી કપડાની પટી

ઓળિયું નં લાંબા કાગળને ગોળ વીંટાળેલો
હોય તે; ભૂંગણું (૨) ટીપણું; પંચાંગ

ઓળીપો પું (કા.) ઓકળી (લીંપણી)

ઓળેછાળે અં સૂપડે ને ટોપલે; ફટે હાથે

ઓળો પું પડછાચો (૨) ચણના પોપટાનો
પેંક

ઓળોળો અં હાલરડું ગાતાં કરાતો એક
અવાજ

ઓંજણું નં (કા.) પદ્દેનશીન ગરાસિયણ
વેલડામાં ખેસીને જતી આવતી હોય તે
(૨) ગરાસિયાની કન્યાને પરણીને તેડી
લાવવા માટે જવું ખાંડા સાથેનું વેલડું
(૩) ગરાસિયાની પરણેલી કન્યાને તેડી
જવું વેલડું

ઓ

ઓ પું સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો
અગિયારમો અક્ષર (૨) સ્ત્રી પૃથ્વી

ઔકાર પું ઔ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
ઔકારાંત વિં જેને છેડે ઔકાર હોય એવું
ઔચિત્ય નં ઉચિતપણું; યોગ્યતા

ઔજ્ઞવલ્ય નં ઉજ્જવલતા (૨) અજવાળું;
પ્રકાશ

ઔઠ વિં + સાહત્રણ

ઔત્સુક્ય નં ઉત્સુકતા

ઔદરિક વિં ઉદર-પેટ સંબંધી (૨) અકરાંતિયું

ઔદાર્ય નં ઉદારતા

ઔદાસીન્ય નં ઉદાસીનતા

ઔદાસ્ય નં ઔદાસીન્ય

ઔદીચ(-ચ) વિં ઉત્તરદિશા તરફનું (૨)
એક જ્ઞાતિ (૩) પું તે જ્ઞાતિનો એક
માણસ

ઔદુંબર વિં ઉદુંબરનું; ઉદુંબરને લગતું;
ઉદુંબરના લાકડાનું બનાવેલું

ઔદ્યોગિક વિં ઉદ્યોગને લગતું

ઔદ્યત્ય નં ઉદ્યતપણું

ઔપચારિક વિં ઉપચારનું; ઉપચારને લગતું

ઔપદેશિક વિં ઉપદેશનું; ઉપદેશને લગતું
(૨) ઉપદેશ આપીને ગુજરાન ચલાવનારું

ઔપનિષદ વિં સર્વે ઉપનિષદોએ ગાયેલ—
વર્ણવેલ (પરમાત્મા) (૨) બ્રહ્મવિદ્યા સંબંધી
(૩) ઉપનિષદને લગતું

ઔપપત્તિક વિં ઉપપત્તિવાળું; તર્કશુદ્ધ

ઔપાધિક વિં ઉપાધિને લગતું (૨) ઉપાધિને
કારણે થયેલું

ઔરસ(-રસ) વિં પોતાની પરભ્રૂલી સ્ત્રીથી
પેદા થયેલું (સંતાન)

ઔરંગઝેબ પું (સં.) એક મોગલ બાદશાહ
(ઈ. સ. ૧૬૫૬ થી ૧૭૦૭)

ઔર્ષ વિં ઊનનું; ઊનને લગતું; ઊનમાંથી
બનાવેલું

ઔર્ષી વિં સ્ત્રી ઊન જેવા વાળવાળી

ઔર્ધ્વદેહિક વિં ઉર્ધ્વદેહને—મરણ-
ક્રિયાને લગતું

ઔશનસ વિં ઉશનને લગતું; શુક્રાચાર્ય
રચેલ (ગ્રંથ)

ઔશીર નં પંખાનો-ચમરીનો દાંડો (૨)
ઉશીરનો લેપ

ઔષધ નં ઓસડ; દવા

ઔષધશાલા(-ળા) સ્ત્રી દવાખાનું (૨)
દવાઓ બનાવવાનું અને આપવાનું ઠેકાણું

ઔષધાલય નં જીવો ઔષધશાળા

ઔષધિ(-ધી) સ્ત્રી વનસ્પતિ (૨) ઓસડ;
દવા

ઔષધિ(-ધી)પંચામૃત નં સૂંઠ, કાળી-
મૂસળી, ગળોનું સત્તવ, શતાવરી અને ગોખરુ
એ પાંચ ઔષધિઓનું મિશ્રણ

ઔષધોપચાર પું ઓસડનો ઉપચાર; ઓસડ

ઔષ્ઠ્ય વિં ઓઠ(-ઢોઠ)ને લગતું; ઓઠની
મઠ્ઠથી બોલાવું

ઔષ્ણ્ય નં ઉષ્ણતા; ગરમી

ઔસ પું; નં એક અંગ્રેજ વજન [માંધીને
ત્યાં એક પાઉં—સ્તલનો સોળમો ભાગ
અને વેદ, સોની, ઝવેરીને ત્યાં એક
પાઉંનો બારમો ભાગ]

ક

ક પું કંઠસ્થાની પહેલો વ્યંજન (૨) વિધ્યુ
(૩) પાણી (૪) અગ્નિ (૫) સૂર્ય (૬)
નકારું, અયોગ્ય ઇત્યાદિ અર્થસૂચક પૂર્વગ.
ઉદા. 'કપૂત'; 'કન્નેડું' (૭) અલ્પતા
બતાવતો પ્રત્યય. ઉદા. 'જરાક';
'થોડુંક'

કઈ સં (૨) વિન્દ્રીં કયુંનું સ્ત્રીલિંગ
કઞ્જલુ સ્ત્રીં ખરાબ-અયોગ્ય ઋતુ (૨)
અસાધારણ કાળ

ક(૦૬)કડલું વિં ધણુ જ તપી ગયેલું; ઊકળતું
(૨) ચોખ્ખું અને ઇચ્છીવાળું (કપડું) (૩)
આકરી—મુનવે એવી (ટાઢ)

કકડધજ વિં મજબૂત (૨) અક્રુડ; ટટાર (૩)
મહાન; ભવ્ય

કકડબૂસ અં કોઈ મોટી ચીજ જમીન ઉપર
વડી પડતાં થતો અવાજ (૨) એવા
અવાજ સાથે

ક(૦૬)કડવું અં કિં કડકડ એવો અવાજ
કરવો (૨) ફાંત કકડે એટલું મૂળવું (૩)
કડકડ થાય એટલું ઊકળવું

ક(૦૬)કડાટ પું કડકડવું તે; કડકડ એવો
અવાજ (૨) અં અપાટાબંધ; વેગભર
(૩) એકસરખી રીતે; અટક્યા વગર

ક(૦૬)કડાટી સ્ત્રીં કડકડ એવો અવાજ
કકડી સ્ત્રીં છેક નાનો કકડો
કકડીક વિં કકડી જેટલું; બહુ જ થોડું
ક(૦૬)કડીને અં ખૂબ; સખત (ભૂખ) (૨)
કડકડ થઈને

કકડો પું એક ભાગ; ટુકડો
કકડોક વિં નાના કકડા જેટલું; થોડુંક
કકડોકાર વિં કોરના કકડા જેટલું; ધણુથોડું
ક(૦૬)કણવું અં કિં જુઓ કણકણવું
ક(૦૬)કણાટ પું કણકણાટ

ક(૦૬)કણાટો પું કણકણાટો

ક(૦૬)કણો પું કણકણો

ક(૦૨)કરાવવું સં કિં કાકર કઠાવવા

ક(૦૨)કરું વિં કરકર લાગે એવું; લીસું
નહિ તેવું (૨) [લા.] આકરા સ્વભાવનું

ક(૦૬,૦૭)કલા(-ળા)જુ નં કળકળવું તે;
કલ્પાંત (૨) બુભરાણુ

ક(૦૭)કળવું અં કિં કલ્પાંત કરવું; ઇવ
બાળવો (૨) બબડવું; ગણગણવું (૩) ઊકળવું

ક(૦૭)કળાટ પું કળિયો; કલેશ; રડારોળ
(૨) બુભરાણુ

કકળાટિયું વિં કકળાટ કરે—કરાવે એવું;
કળિયાખોર

કકાટિયો પું અકમકનો પથ્થર

કકાર પું ક અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર

કકારાંત વિં જેને છેડે કકાર હોય એવું

કકુભ સ્ત્રીં દિશા (૨) શોભા (૩) એક રાગિણી
(૪) પું તંબૂરાનું તંબડું (૫) વીણાને છેડે
હોતો લાકડાનો વાંકો ભાગ

કક્ષો પું ક અક્ષર (૨) મૂળાક્ષરોની આખી
ચોળના (૩) કક્ષાના દરેક અક્ષર લઈને
બનાવેલી કાવ્યની એક રચના (૪) [લા.]
પ્રાથમિક જ્ઞાન

કક્ષ પું બગલ; કાખ (૨) પાસું; પડખું
(૩) [લા.] કદોરો

કક્ષા સ્ત્રીં મહુનો આકાશમાં ફરવાનો માર્ગ
(૨) સ્થિતિ; એણી (૩) કેડ; પડખું (૪)
કાછડી (૫) ખોરડો; ખાનગી ખંડ (૬)
અંત:પુર

કક્ષાધમનિ(-ની) સ્ત્રીં કક્ષા-પડખામાંની
ધોરી નસ

કક્ષાપટ પું; નં લગોટ

કક્ષાંશ પું મહુના આકાશમાર્ગનો અંશ-ભાગ

કચ્છ સ્ત્રી. બગલમાં થતો એક રોગ (૨)
તણખું; સળી
કચ્છમા(-માં)કડી સ્ત્રી. એક જીવડું
કચ્છવા પું. કૃષ્ણનો એક રોગ
કચ્છા, ઓથ પું. ઉકાળો; કાઠો (૨) બગવો રંગ
(૩) અસ્વચ્છતા (૪) મનોવિકાર (૫) વિં
તરું; કસાણું (૬) કષાય; બગવું
ક(૦૨)ગરવું અં. કિં. અત્યંત દીનતાપૂર્વક
આજીજી કરવી; કાલાવાલા કરવા
કચ્છરસ સ્ત્રી. ધાતુને છાલતાં પડેલી ઝીણી
રેશ
કચ્છા પું. ખરાબ-અચોચ ધા
કચ્છ પું. માથાનો કેસ; ચોટલો (૨) પું. (સં.)
જુહસ્પતિનો પુત્ર, જે દેવો તરફથી
રાક્ષસોની મૃતસંજીવની વિદ્યા શીખી
લેવા ગયો હતો. (૩) સ્ત્રી. જુઓ કચ્છકચ્છ
કચ્છકચ્છ સ્ત્રી. ટકટક; નકામી માથાફોડ (૨)
કળિયો; તકરાર
કચ્છકચ્છવું અં. કિં. કચ્છકચ્છ કરવી (૨) કચ્છકચ્છ
એવો અવાજ થવો (ખાસ કરીને ભાંગવાનું
થવાથી અથવા લાકડાનાં સાલ ઢીલાં
થવાથી)
કચ્છકચ્છાટ પું. કચ્છકચ્છ કરવી તે (૨) 'કચ્છકચ્છ'
એવો અવાજ થવો તે
કચ્છકચ્છાવવું સં. કિં. કચ્છકચ્છ એમ કરવું (૨)
તરથી ખેંચીને ખાંધવું (૩) હેરાન થવું
કચ્છકચ્છિયું વિં. તકરારી; કળિયાખોર (૨)
માથાફોડિયું; જિંદી (૩) કાદવ કરે એવું,
અટકચા વગર અને થોડેથોડે પડતું (પાણી,
વરસાદ ઇત્યાદિ)
કચ્છકચ્છિયો પું. એક પક્ષી
કચ્છકડો પું. કાચખાની પીકનું હાડકું
કચ્છકચ્છડ અં. કચ્છકચ્છડ અવાજ થાય તેમ
કચ્છડ(-ર)વું સં. કિં. જુઓ કચ્છરવું
કચ્છડા(-ર)કચ્છડ(-ડી, -ડી) સ્ત્રી. કચ્છરાઈ
બ્વાય એવી સખત બીડ
કચ્છડાટ પું. કચ્છડાકચ્છડ; સખત બીડ
કચ્છપચ્છ સ્ત્રી. જુઓ કલખલ (૨) નકામી વાત
કરવી તે; કચ્છકચ્છ (૩) બોલાબોલી; તકરાર
કચ્છપચ્છિયું વિં. કચ્છપચ્છ કર્યા કરનારું

કચ્છખડું નં. કેરીનું ગાળવું—ચારિયું (૨)
કાચખાનું હાડકું
કચ્છભાર પું. કેસભાર; ચોટલો; અખોડો
કચ્છર(-રસ)ફટ સ્ત્રી. કચ્છરવું અને ફટવું તે
(૨) મહેનત (૩) લડાલડી; મારામારી
કચ્છરપચ્છર વિં. કાચુકોરું (૨) અપરિપક્વ (મળ)
(૩) અં. જીપરાજીપરી; રહીરહીને (કાચુ-
કોરું ખાવું તે)
કચ્છરવું સં. કિં. ચગદવું (૨) ફટવું (૩)
ફટો કરવો
કચ્છરાકચ્છર(-ડી) સ્ત્રી. કચ્છડાકચ્છડી
કચ્છરાપટી(-ટી) સ્ત્રી. કચ્છરો; પંખે (૨)
કચ્છરા-પંખેનો ઢગલો
કચ્છરાપેટી સ્ત્રી. કચ્છરો નાખવાની—ભેંગા
કરવાની પેટી
કચ્છરિયું નં. કચ્છરેલું હોય તે; તૈલી બીજનેનો
તેલભર્યો ફટો
કચ્છરો પું. નકામું અને ફેંકી દેવા જેવું જે
હોય તે (ખૂળ, તરણાં, વિલામણુ ઇત્યાદિ)
(૨) કાદવ (૩) ચણતરની માટી (૪)
[લા.] ખરાબમાં ખરાબ માણસ; ઉતાર
કચ્છવાટ પું. મનનું કચ્છવાવું તે; અસતોષ
(૨) અણખનાવ; બોલાબોલી (૩) કચ્છકચ્છાટ;
માથાફટ
કચ્છવાટિયું વિં. કચ્છવાટ-કરનારું
કચ્છવાણુ નં. ચૂંથાઈ જવું તે; ભેળસેળ;
ખરાબી (૨) ગભરાટ; અમૂંજણ (૩) મન
કચ્છવાવું તે (૪) વણુબોલાંચા વચમાં
બોલવું તે
કચ્છવવું સં. કિં. દિલ દુખવવું (અસતોષથી)
કચ્છવાવવું સં. કિં. કચ્છવાય તેમ કરવું
કચ્છવાવું અં. કિં. દિલગીર થવું (અસતોષથી)
કચ્છવું વિં. સફાઈ વિનાનું; મેલું (૨) સેળભેળ;
ગડખરિયું
કચ્છાકચ્છ સ્ત્રી. જુઓ કચ્છકચ્છ (૨) કોઈ વસ્તુ
કપાયાનો એવો અવાજ (૩) અં. કચ્છકચ્છ—
જપાટાખંધ કપાય એમ
કચ્છાકચ્છિ અં. સામસામી વાળ ખેંચીને
કચ્છાકચ્છી સ્ત્રી. સખત તકરાર-લડાલડી
કચ્છાટ વિં. હડીલું; જિંદી (૨) પું; સ્ત્રી.
કચ્છકચ્છ (૩) જિંદ (૪) કચ્છવાટ; મૂંજખણ

કચ્છાટિયું વિં કચ્છાટ કરવાની આજ્ઞાવાણું
 કચ્છારો પું જોયાર; ભયાનક સ્વપ્ન
 કચ્છાલ પું ખોટો-અયોગ્ય રિવાજ (૨) સ્ત્રી
 ખરાબ-અયોગ્ય વર્તણૂક (૩) કુટેવ
 કચ્છાલો* પું
 કચ્છારો સ્ત્રી કાચાપણું; અપકવતા (૨) ન્યૂનતા;
 કસર
 કચ્છિયું વિં ચૂંથાઈ ગયેલું (૨) સેળભેળ (૩)
 ગંદું
 કચ્છિયાણું નં ભીડ; ગરદી
 કચ્છિયારો પું કચ્છકચ્છાટ
 કચ્છિયું વિં કચ્છકચ્છ કરનારું; તકરારી (૨)
 નિર્દી
 કચ્છુંબર સ્ત્રી; નં સ્ત્રીની કકડીઓ-કાતળીઓ;
 છંદો
 કચ્છુકો પું આંખલીનો ઠળિયો
 કચ્છુડકચ્છુડ અં એવો અવાજ થાય તેમ
 કચ્છુડો પું હીંચકો; જૂલો
 કચ્છુંબર સ્ત્રી કચ્છુંબર
 કચ્છું(-ચો)રો પું ઝેરકચ્છું
 કચ્છુંદવું સં કિં અંદર પાણી નાખીને ચોળવું
 —ગૂંદવું
 કચ્છેરી સ્ત્રી કોટ (૨) આફિસ, કાર્યાલય (૩)
 દીવાનખાનું
 કચ્છેરી સ્ત્રી ખાવાની એક બનાવટ
 કચ્છોલું નં ચણાણું; નાનું પ્યાલું (૨) કંકાવટી
 કચ્છર વિં કચ્છરાઈ-છંદાઈ ગયું હોય એવું
 (૨) લોહી ન નીકળ્યું હોય પણ અંદરથી
 સખત ઈળ થઈ હોય એવું (૩) પું; સ્ત્રી
 એક વનરપતિ
 કચ્છરફટ સ્ત્રી જુઓ કચ્છરફટ
 કચ્છરધાણું પું પૂણું રીતે કચ્છરાવું-છંદાવું
 તે; પૂણું પાયમાલી
 કચ્છરાઈ સ્ત્રી કાચાપણું
 કચ્છાંબચ્છાં નં બં વં ઠાકરાંઈયાં
 કચ્છું વિં કાચું; અનુભવ વિનાનું (૨)
 નં કાચકું
 કચ્છ પું કછોટો; લંગોટ (૨) કાચો (૩)
 કિનારો; કિનારા પરનો પ્રદેશ (૪) હમેશા
 જ્યાં પાણી રહે એ દેશ (૫) પું; નં
 (સં) કાઠિયાવાડની હસરનો એ નામનો
 દેશ

કચ્છો પું લગોટ; કછોટો
 કચ્છપ પું કાચો (૨) અક કાઢવાનું એક
 ચંત્ર
 કચ્છપી સ્ત્રી કાચપી
 કચ્છાવતાર પું ઈશ્વરના દરા અવતારમાંનો
 એક
 કચ્છી વિં કચ્છનું; કચ્છમાં બનેલું (૨) પું
 કચ્છનો રહેવાસી
 કચ્છુ(-ચ્છ) સ્ત્રી ખસ; ખૂળણી (૨) લીંગકું
 કચ્છું વિં + ડુ:ખદાયક; ખરાબ (૨) નીચ
 કચ્છું સં કિં કચ્છ મારવો
 કછોટી સ્ત્રી લગોટી (૨) એમાં બંધાતો
 અવયવ
 કછોટીખંધ વિં લગોટખંધ; જાલચારી (૨)
 કછોટાવાર; પુરુષવાર ઉદા. 'કછોટીખંધ
 નોંતરાં'
 કછોટો પું કચ્છો; કાછટો (૨) કચ્છામાં
 બંધાતો અવયવ
 કછોરુ(-રું) નં નહારું છોકરું
 કજક સ્ત્રી પરાણો; અંકુશ
 કજલ સ્ત્રી સોગટાં; રમવાની એક રીત (૨)
 કરામત
 કજલો પું એક પાંખી
 કજળ(-ળા)વું અં કિં રાખથી ઢંકાવું;
 ઠરી જવું (અંગારાનું)
 કજ સ્ત્રી યુક્તિ; તદ્દખીર (૨) નસીબ (૩)
 કમનસીબ (૪) ઈળ; નુકસાન (૫) મોત
 કજક પું લૂંટારો
 કજગરું વિં યુક્તિખાજ (૨) નુકસાનકારક
 (૩) મૃત્યુ ઉપભવે એવું
 કજત વિં હલકા કુટુંબનું; નીચ
 કજરળ સ્ત્રી દેવનો કોપ; આક્રંત (૨) મોત
 કજલો* પું
 કનિયાખેર વિં કનિયો કરવાની ટેવવાણું
 કનિયાહલાલ પું કનિયા કરનારાઓને કોઈમાં
 લડવાની ગોઠવણ કરી આપનાર હલાલ
 (૨) [તિરસ્કારમાં] વકીલ (૩) કનિયા
 કરાવીને અથવા કરનારાઓનો મધ્યસ્થ
 બનીને કમાઈ ખાનાર આદમી
 કનિયાકનિયા પું બં વં કનિયાકંકાસ;
 લાઈટનું ટો

કનિયા પું કંકાસ; તકરાર; ટોટો
કનિયા વિં જોડી ન જામે એવું; અલુસરખું
(૨) સ્ત્રી અયોગ્ય જોડી

કનિયું નં સ્વભાવ, રૂપ કે ઉત્તર ઇત્યાદિમાં
અસમાન-અયોગ્ય એવું (વરવહનું)

કનિયું વિં જોડું જોર કરનારું

કનિય નં કાર્ય

કનિયલ નં મેરા (૨) કાળજી

કનિયલી સ્ત્રી ગંધક અને મારાનું એક મિત્ર

કનિ સ્ત્રી કંડ (૨) માસની સાદી (૩) મહેનત;
મનુરી (૪) કટી; કટી (૫) કંકણ; કડું
(૬) પર્વતની ધાર-ખાણુ (૭) પું કાપ;
વેતરવાની રીત (પોશાક)

કનિક નં સૈન્ય (૨) છાવણી (૩) હુમલો (૪)
કડું; કંકણ (૫) કોટલું (૬) ઘર (૭)
પર્વતની ધાર

કનિકટ સ્ત્રી એક કંટાળાભર્યો અવાજ (૨)
ટકટક; ચીડ ચડે એવી ટોક; કનિયા (૩)
અં કટકટ અવાજ થાય એવી રીતે;
વ્યવસ્થિતપણે પણ વેગથી

કનિકટવું અં કિં કટકટ એવો અવાજ થવો
(૨) કટકટ-ટકટક કરવી

કનિકટાટ(-રે) પું કટકટ-ટકટક કરવી તે
કનિકટિયાપણું નં

કનિકટિયું વિં ટકટકિયું (૨) કનિયાખોર

કનિકટિયો પું એક પક્ષી (૨) લટવેચો; સૈનિક

કનિકણું નં ખરડ

કનિકખટક* નં

કનિકિયું વિં ખરડ (૨) કટક-સૈન્યને લગતું
(૩) નં છાપરું (૪) માળ; મેડો

કનિકિયો* પું

કન(-ક)કી સ્ત્રી નાનો ટુકડો

કનકું નં નાનું ખેતર (૨) લક્ષ્મી; છાવણી

કન(-ક)કો પું ટુકડો

કનકોખટકો પું ટુકડો; ખટકું ભરતાં મોંમાં
આવે એટલો ભાગ

કનકોલ પું; સ્ત્રી; નં પિકદાની

કનકોર નં એક પક્ષી

કનકર સ્ત્રી તાડ અથવા મનુરીના ચઢની
ખનાવેલી હોડી

કનકું નં નાનું ચૂપડું (૨) હુપડાનું ખાસ
(૩) કપાસની સાંઠીઓનો ચૂંચો આક-
પડો; કનકલું

કનકું અં કિં કડું થવું (૨) દુશ્મનાવટ કરવી
(૩) કોષિ ભરાવું

કનકટ(-ટી) સ્ત્રી મારામારી; કપાઝપી (૨)
છપલેણુ દુશ્મનાવટ (૩) તીવ્ર હરીફાઈ (૪)
આણીનો-ખારીક સમય

કનકસ સ્ત્રી; નં પ્રેમ, સંકેત કે કોષભરી
વંદનિ (૩) [લા.] વકોઝિત; કનકિકણ

કનકિકથન નં કનકિકમાં-મર્મમાં કહેલું તે

કનકટ વિં કનિયાખોર; તકરારી

કનકણું વિં કટાયેલું (૨) કાટના જેવું ખેસ્વાદ
(૩) કાટ ખાધા જેવું બગડેલું (મોં);
અલુગમાલ્યું (૪) નં કવેળા

કનકાણું વિં કાટ ચડાવે એવું (૨) કટાઈ
નય એવું (૩) કાટ ખાધા જેવું; કટાણું

કનકાર(-રી) સ્ત્રી એક બેધારું શસ્ત્ર (૨)
વર્તમાનપત્રનું કોલમ (૩) [લા.] કટાક્ષ-
ભરી દષ્ટિ (૪) કટાક્ષનું-મર્મભેદી
વચન

કનકાવ પું એક છંદ (૨) પત્તાની રમતમાં
અમુક પત્તાં ન હોવાં તે (૩) કોતરણી;
કલમ કરવી તે (૪) પતંગોના પેચ
થવા-કરવા તે

કનકાવહાર વિં કોતરણીવાળું; કલમી

કનકાવવું સં કિં કપાવવું (૨) કાટ ચડે અંમ
કરવું

કનકાવું અં કિં કાટ ચડવો

કનકાસણું નં જીનનું અથવા ધાસ-દર્જનું
આસન

કનકાલ પું કાચખાની પીઠનું કોટલું; ઢાલ (૨)
સ્ત્રી પેણી; તાવડી

કનિ(-ટી) સ્ત્રી કંડ; શરીરનો મધ્યભાગ

કનિ(-ટી)ચાણુ નં કમરનું રક્ષણ કરે એવું
જે હોય તે-કમરબંધ; કમરપટો (૨) કંઠોશ

કનિ(-ટી)દેશ પું કંડનો ભાગ

કનિ(-ટી)ખણુ વિં કંડ ખાંધીને બેસેલું; તેચાર

કટિ(-ટી)ખંધ પું. કમરપટા (૨) અરખી
તથા કડીનો ખ્યાલ બતાવવા પૃથ્વીના
ગોળા ઉપર આડી ગોળ લીટીઓથી પાડેલા
પાંચ ભાગમાંનો કોઈ પણ (૩) એક ભાગ;
કટાવ

કટિ(-ટી)ખંધલા(-ળા) સ્ત્રી. કહોરો
કટિ(-ટી)શૂલ(-ળ) નં. કેડનું શૂળ-દુખાવો
કટિ(-ટી)શૂંખલા સ્ત્રી. કમરખંધ; કહોરો
કટિ(-ટી)સૂત્ર નં. કેડ બાંધેલા હોરો (૨)
કસ્તી

કટિ(-ટી)સ્નાન નં. કેડના ભાગને નવરાવવો
તે (૨) પગથી કેડ સુધીના ભાગને
નવરાવવો તે

કટ્ટ, ૦૬ વિં. કડબું (૨) તીખું (૩) [લા.] અપ્રિય
કટુતા સ્ત્રી.

કટુપત્ર નં. પિત્તપાપટો

કટુફલ(-ળ) નં. કડબું ફળ (૨) કારેલું (૩)
ઇંદ્રવારજી (૪) જેરી નારિયેળ

કટૅવ સ્ત્રી. કુટૅવ

કટૅશ(-સ)રી નં. ગળાનું એક ધરેલું

કટૅકાન નં. ડાબો; દાબડો

કટૅરી સ્ત્રી. વાડકી

કટૅરો પું. વાડકો

કટૅર વિં. થણું સખત (૨) ચુસ્ત; આગલી (૩)
જીવલેલું

કટૅ-ટી સ્ત્રી. અકા; હોસ્તીનો ભાગ

કટું વિં. જુઓ કટૅર

કઠ સ્ત્રી. તાલછાંની કોથળી-સાદડી (૨) કઠોરો;
બકારો (૩) આંતરિક પીડા; અમૂંઝણ (૪)
કઠણાઈ (૫) પું. (સં.) એક ઋષિ (૬)
નં; સ્ત્રી. (સં.) એક ઉપનિષદ

કઠજી વિં. જી ભગાય નહિ એવું; પોચું નહિ
એવું; સખત (૨) અધરું; મુરકેલ (૩)
મળખૂત (૪) દુઃખદાયક (૫) નિર્દય

કઠજીપણું નં.

કઠજીઈ(-શ) સ્ત્રી. કઠણ હોવું તે

કઠપંજર નં. કાઠડો; હોદો

કઠરઈ સ્ત્રી. અકળામણ; મૂંઝવણ

કઠરું અં. કિં. દુઃખ થવું; મૂંઝવું (૨) બકારો
મારવો-ભાગવો (૩) કઠણ લાગવું; મૂંઝવું

કઠામ નં. જુઓ કઠકાણું

કઠાશ પું. બકારો; કામ (૨) કઠોડા

કઠિન વિં. કઠણ

કઠિનતા સ્ત્રી.

કઠિયારજી સ્ત્રી. કઠિયારી

કઠિયારી સ્ત્રી. કઠિયારાની સ્ત્રી (૨) કઠિયારાનું
કામ કરતી સ્ત્રી

કઠિયાશ પું. લાકડાં કાપી વેચવાનો ધંધો
કરનારો

કઠિયા પું. પેસો; હોદિયું

કઠેકાણું નં. કુમળી જગા; દેખાડતાં શરમ
આવે એવી જગા (શરીરની) (૨) ખરાબ
-અયોગ્ય જગા

કઠેડો(-રો) પું. બારી, અગાસી, દાદરો
ઇત્યાદિ સ્થાનોએ પડી ન જવાય તે ખાટ
કરેલી આડ (૨) ગોખ; ઝાંખો (૩) ખટારો;
મોટું ગાડું

કઠોડી સ્ત્રી. નાનું કઠોડું

કઠોડું નં. ખાનાંવાળી લાકડાની મશાલો
રાખવાની પેટી

કઠોડો પું. કઠોરો; ગોખ (૨) વહાણનો પાછલો
ભાગ

કઠોદર નં. પેરનો એક રોખ

કઠોર વિં. કકંશ (૨) કઠણ (૩) નિર્દય

કઠોરતા સ્ત્રી.

કઠોરપણું નં.

કઠોળ નં. દાળ ખરે એવું—દિલ્લ અનાજ
(મગ, મઠ તુવેર, ચણા, વાલ ઇત્યાદિ)

કઠ સ્ત્રી. કેડ; કમર (૨) એકવાર ખાંડેલી
ડાંચર; કરડ (૩) ચણીને અપાતી વસ્તુ
ઉપર સેંકડે જે વધારો અપાય છે તે (૪)
અં. કડ એવો અવાજ કરીને

કઠક વિં. બકારો બોલે એવું (૨) કઠણ;
આકરું (૩) કાચું; અપરિપક્વ (૪) સ્ત્રી.
કાનનું એક ધરેલું (૫) તખતી (બારીની)

કઠકડ અં. કઠકડ એવા અવાજ સાથે

કઠકડવું વિં. જુઓ કઠકડ

કઠકડવડી સ્ત્રી.

કઠકડવું અં. કિં. જુઓ કઠકડવું

કઠકડાદ પું. (૨) અં. જુઓ કઠકડાદ

કઠકડાદી સ્ત્રી. જુઓ કઠકડાદી

કડકડાવણું સં કિં કડકે એમ કરવું;
કડકાવણું

કડકડિત વિં કડકેલું; કડક (૨) સફાઈખંધ;
ધસીખંધ

કડકડીને અં જુઓ કડકીને (૨) ધસારાખંધ;
ધણા જ નેશમાં

કડકખંખાળી વિં સાવ ખાલી-નિર્ધન
કડકાઈ સીં કડકતા (૨) નાણાંની તાણ

કડકાવણું સં કિં વગાડવું (પરધમ ઇત્યાદિ)
કડકિયું નં પુરુષના કાનનું ધરેલું

કડકી સીં કડકી

કડકો પું કડકો

કડ(-૨)કોચલી સીં કરચલી; કરચાલી

કડખા સીં એક રાગિણી

કડછી સીં રસોઈ હલાવવા કે પીરસવાના
કામમાં આવવું છેડે વાડકી જેવું લાંબી
દાંડીનું એક સાધન

કડછો પું મોટી કડછી

કડડડ અં એવો અવાજ કરીને

કડણ સીં ખડકની કોર; કરાડ (૨) આદત;
લટણ (૩) કોસની કાંખી

કડતલ સીં કરતાલ (૨) નકામી કુચલી

કડતલું નં કપાસની સાંડીઓનો ચૂંથેલો
પડદો; કટલું

કડદો પું આણું આપવું તે (૨) ભેગ (૩)
કાટલું

કડપ પું જુઓ કરપ (૨) કરખ

કડપણું નં છોડને કાપી કાપીને ખેતરમાં
થોડે થોડે અંતરે ઢગલા કરવા તે (૨)
રાધિલા અન્નનો વાસણમાં ચોટલો પોપટો
-કપોટી

કડખ સીં જરખાજરીના સૂકા સાંઠા

કડલી સીં હાથનું એક ધરેલું; કહી

કડલું નં પગનું એક ધરેલું; કલું

કડવાટ પું; સીં કડવો રવાદ; કડવાટ (૨)
[લા.] લાગણીઓની-સંબંધની કટુતા;

કડવાટવું સં કિં કડવું આસડ આપવું

કડવાસ સીં કડવાપણું

કડવી સીં એક કડવી વેલ; ગલો

કડવું વિં એળિયા અથવા કરિયાતાના કપાદ
જેવું; કડ (૨) અપ્રિય (૩) નં એક જ

રાગના કાળ્યની કેટલીક કડીઓનો સમુદાય
કડવો પું નાળચાવળો લોટો

કડસલો પું પડભીતિયું

કડા પું એક જાતની કાંસર-ચોખા (૨)
સીં મોટી કદાઈ

કડા(-હા), બઈ સીં પેણી; તણવાના કામનું
એક વાસણ

કડાક અં કડાક એવો અવાજ કરીને

કડાકડ અં કડાકડ એવા અવાજ સાથે

કડાકડી સીં હરીકાઈ; ચડસાચડસી (૨)
સખત બોલાબોલી; તડાતડી (૩) ધડાધડી;
મારામારી (૪) શત્રુવટ (૫) નકોરડો
ઉપવાસ; લાંધણ

કડાફટ સીં માથાફટ

કડાફટિયું વિં માથાફેરિયું; કંટાળાભરેલું

કડાફટો પું કડાફટ

કડાકો પું કડાક એવો મોટો અવાજ થવો તે
(૨) નકોરડો ઉપવાસ; લાંધણ

કડાછાલ સીં કડાની-ઈંદ્રજવના ઝાડની છાલ

કડાજૂડ અં કડાખીડ

કડાખીડ અં અડાખીડ; ધમધાકાર; સજ્જડ

કડાખીન સીં એક નાની દૂંકી બંદૂક

કડા(-હા)યું નં મોટી કડાઈ; પેણી

કડાર વિં માંજડું (૨) અહંકારી

કડાસન નં દર્મનું આસનિયું; ધાસની ચટાઈ

કડિયણ સીં કડિયાની સી

કડિયાકામ નં છોવાચણવાનું કામ

કડિયા(-ચો)કોટ પું મોઈદાની એક રમત

કડિયાળ સીં સીં કડિયાળી

કડિયું નં કટિયું

કડિયો પું છોવાચણવાનું કામ કરનાર કારીગર

કડિયોકોટ પું કડિયાકોટ

કડિંગધીન અં કડિંગધીન એવો અવાજ કરીને

કડી સીં આંકડી; 'હૂક' (૨) ગોળ વાળેલો
તાર કે સળિયો (૩) કાનનું એક ધરેલું
(૪) બેડી (૫) કવિતાનું પદ; ચરણ (૬)
ઓળ; હાર

કડીતોડ વિં કડી અથવા સાંકળ તોડે એવું
(૨) મળખા

કડીબદ્ધ વિં જુઓ કડીબધ
 કડીબધ વિં હારબધ (૨) સાંકળરપે મોઢિહું
 કડું નં એક વનસ્પતિ ઔષધિ; કડો
 કડું નં ગાળ વાળેલો ધાતુનો સળિયો; મોટી
 કડી (૨) હાથનું એક ધરેણું
 કડૂખલો પું ખૂણો; કોલો
 કડૂચું વિં કડવાશ પડણું
 કડે અં પાસે (૨) તરફ
 કડેદાદ અં સપાટાબધ
 કડેધડે અં ધમધોકાર; બહુ સારી રીતે
 કડો પું એક વનસ્પતિ; ઇંદ્રજવનું ઝાડ
 કડોકક નં ચક્રમક અને મુંજ કે સૂતરની
 દોરીવાળું દેવતા પાડવાનું એક ઓળર
 કડોળ વિં બેડોળ; કદરૂપું
 કડણ વિં જુઓ કઢણિયું (૨) જુઓ કડણ
 (૩) નં મસાલાવાળું ઓસામણ
 કઢણિયું વિં ચીડિયું; કઢાપો કરવાના
 સ્વભાવવાળું
 કઢતું સં કિં ખૂબ ઉકાળવું (૨) કઢાપો
 કરવો
 કઢંગ પું કુચાલ; ગેરવર્તણૂક
 કઢંગુ ઢંગ વગરનું; વિલક્ષણ; બેડોળ
 કઢા, બંધી સીં કડાઈ; પેણી
 કઢાણું (-ચેલું) વિં કઢિયલ (૨) કઢણિયું
 કઢાપો પું કઠારો; ધામ (૨) કલેશ; પરિતાપ
 (૩) કઢી (તિરસ્કારમાં)
 કઢામ નં ઘોડા અને બળદને પલોટવાનું
 લાકડાનું ત્રિકોણી ચોકકું
 કઢાયું નં મોટી કઠાઈ
 કઢાયેલું વિં જુઓ કઢાણું
 કઢારું નં દોર બાંધવાની પડાણી-ધર; કોઢિયું
 કઢારો પું ભયક વરતુ લેવી તે; ભયક
 ઇંજરો
 કઢાળ વિં ખરાબ ઢાળવાળું (૨) પું છીડું;
 ખોડીખારું
 કઢિયલ વિં કઢેલું; ખૂબ ઉકાળેલું
 કઢી સીં ખાવાની એક વાની
 કઢો પું કઢી (તિરસ્કારમાં) (૨) કઢાપો;
 કલેશ (૩) કઢો; ઉકાળો
 કણ પું દાણો (૨) ધણો નાનો ભાગ;
 પરમાણુ (૩) કાંગરી (૪) [લા.] આણુ
 કે અન્યાયતને આપેલું બિજાન

કણક વિં કડક; જરા કાચું (૨) સીં બાંધેલો
 લોટ (૩) કણ; બિજાન
 કણકણ સીં કણકણાટ
 કણકણપું અં કિં દુઃખ અથવા અસતોષને
 લીધે બળામાંથી અસ્પષ્ટ અવાજ કાઢવો;
 ગ્રીણું રાણું
 કણકણા સીં થયરાટ; કંપારી; કમકમાટ
 (૨) કંટાળો
 કણકણાટ પું કણકણવું તે
 કણકણી સીં કંપારી (૨) કંટાળાની લાગણી
 કણકણો પું થયરાટ; કંપ
 કણકણું અં કિં
 કણકી સીં ચાખાનો ભંગાર
 કણનિયું નં કણનનાં બીનું તેલ
 કણજી સીં એક ઝાડ
 કણજી નં કણજીનું બી
 કણજો પું એક ઝાડ
 કણ(-ણો, -ણાય) પું નં માસિક પગાર તરીકે
 અપાતું અનાજ
 કણદાર વિં દાણાદાર; કાંગરીવાળું
 કણદિયો પું સીંઓના હાથનું એક ધરેણું
 કણપીઠ સીં દાણાપીઠ
 કણખણ સીં કણખીની સી
 કણખી વિં એક જ્ઞાતિ (૨) પું એ જ્ઞાતિનો
 માણસ (૩) [લા.] તાળેદાર આદમી;
 ગુલામ
 કણમણવું અં કિં જુઓ કણકણવું
 કણમણાટ પું કણમણવું તે
 કણચરી સીં + સોનાનું એક ધરેણું
 કણવટ(-ટિયું) નં બિજાથી ભેગું કરેલું
 પરચૂરણ અનાજ
 કણવતિયું વિં બિજા ઉપર જીવનારું
 કણવીર નં એક મુલકાડ; કરેણું
 કણવું અં કિં કણકણવું; કણસડવું (૨)
 સં કિં ચણવું (૩) વીણવું
 કણસ(-સું) નં જુઓ કણસલું
 કણસ(કડ)વું અં કિં દુઃખના જોરને લીધે
 બિહાર કરવો-થવો
 કણસલું નં કુંડું
 કણસાઈ સીં એક મીઠાઈ; મોતીચૂર

કલ્પા સ્ત્રીં લીંચીપર (૨) છરું (૩) ખારીક
ભાગ (૪) એકબતની માખી
કલ્પાદ પું (સં.) વૈશેષિક દર્શનના પ્રણેતા ઋષિ
(કલ્પ વીણીને આજીવિકા કરનાર અથવા
કલ્પ-પરમાણુના સિદ્ધાંતને સ્થાપિત કરનાર)
કલ્પાયતું નં કલ્પું
કલ્પિક પું; સ્ત્રીં કલ્પસહુ (૨) કલ્પ; કરચ
(૩) કલ્પક
કલ્પિકા સ્ત્રીં છેક ઝીણા કલ્પ; ઝીણી કરચ
(૨) આંટણ (૩) કપાસી
કલ્પિયું વિં કલ્પ ચણનારું (૨) કલ્પી અથવા
કાંકરીવાણું (૩) નં ગોદડું; ગાદહું
કલ્પિયો પું અનાજ વેચનારો; ફરિયો
કલ્પિયો પું; નં કલ્પસહુ
કલ્પી સ્ત્રીં છેક ઝીણી રજ-કરચ-કલ્પ (૨)
તેલધીમાં કોઈ વસ્તુ તળ્યા પછી જે ઝીણી
ભૂકી રહે છે તે (૩) આંટણ; કપાસી
કલ્પું નં નાનો કલ્પ-દાણો (૨) કરતર; રજ;
ખારીક કરચ (૩) કલ્પી; કપાસી
કલ્પો પું થોડા દિવસનું જન્મેલું સાપનું બચ્ચું
(૨) ફેટો (૩) રેંટિયાની ધરી
કલ્પોજ નં દુગળીનું બી
કલ્પોવું નં કલ્પવું
કલ્પ સ્ત્રીં કલ્પમનો કાપ
કલ્પક નં એક જાતનું ઝાટ (૨) તેનું ફળ;
નિર્મળી
કલ્પકું નં ભાંજ ખાંડવાનો લાકડાનો દરતો
(૨) ફેડું બૂધું; થોકાણું
કલ્પ્યા પું લવાદનામું; પંચાતનામું
કલ્પરજોડ વિં વળગ્યું છટે નહિ એવું; જિદી
(૨) અં જોડની જેમ; છટે નહિ એવી
રીતે
કલ્પરણી સ્ત્રીં ચાતુનાં પતરાં કાપવાની કાતર
કલ્પરવેધિયું વિં પક્ષપાતી; વગીહું
કલ્પરાતું (-યું) વિં ત્રાંસું; આડું જતું
કલ્પરાતું અં કિં આડું-ત્રાંસું જતું (૨)
વિરુદ્ધ જતું (૩) કપાડું
કલ્પરાંશ પું આડાપણું; કરડ (૨) દેખ
કલ્પ સ્ત્રીં કાપાકાપી; ખૂતરેજ
કલ્પાખાણું નં જ્યાં કતલ થતી હોય તે
જગા-મકાન

કલ્પાખાણું સ્ત્રીં જ્યાં કતલ થતી કે થઈ હોય
તે જગા
કલ્પાર સ્ત્રીં હાર; અલખાર (૨) સ્ત્રીં લલોઈ;
કાપાકાપી
કલ્પાણ (-જા) વિં ખોટા તાલવાણું; તાલહીન
(૨) પું; સ્ત્રીં અણખનાવ; કલિયો (૩)
રડારોળ; કલેશ
કલ્પિ વિં કલ્પિય
કલ્પિય વિં કેટલુંક; અમુક; આનિશિત
સંખ્યાવાણું
કલ્પાદ્ય પું કલ્પ-કર્મનો ઉદય; કર્મફળ;
નસીબ
કલ્પાદિયો પું વાટપાડું; લંચારો
કલ્પા સ્ત્રીં ઠીકરાનો ગોળ કકડો; ફેકો
કલ્પાસ પું (કા.) દેખ; અંટસ
કલ્પેઆમ સ્ત્રીં કોઈ પણ અંકુશ કે વિવેક
બિનાની કતલ; જે હાથમાં આવ્યું તેની
કતલ કરવી તે
કલ્પક વિં કહેનારું; બોલનારું (૨) પું વક્તા
(૨) પુરાણી (૩) નટ અને ગાયક (૪)
નં કહેવત
કલ્પણી સ્ત્રીં + કથા કહેવાની-વાત કરવાની
રીત; કહેણી
કલ્પન નં કહેવું તે; બોલ (૨) વર્ણન (૩)
વિવેચન (૪) કહેવત
કલ્પનાવલિ (-લી, -ળિ, -ળી) સ્ત્રીં કહેવતોનો
સંગ્રહ
કલ્પની સ્ત્રીં કથા; વાત (૨) કહેવાની રીત;
કહેણી (૩) કુથલી
કલ્પનીય વિં કહેવા જેવું
કલ્પરોટ સ્ત્રીં મોટા યાળ
કલ્પવું સં કિં કહેવું; બોલવું (૨) કથા-વાત
કરવી (૩) ટીકા કે વિવેચન કરવું
કલ્પળવું અં કિં સ્થાનજાણ થવું; બિતરી જવું
(હાડકું ઇત્યાદિ) (૨) બગડવું
કલ્પા સ્ત્રીં વાર્તા; કહાણી (૨) ઈશ્વરના ગુણ
સંબંધી દષ્ટાંતો સહિત જે ભાષણ, કીર્તન
કે વાર્તાકથન થાય તે (૩) વૃત્તાંત; ચરિત્ર
કલ્પાકાર પું કથા કહેનાર (૨) વાર્તા બનાવનાર
કલ્પાનક નં કથાનો ભાગ-કિસ્સો (૨) આડકથા;
ઉપકથા (૩) ખોટું-અયોગ્ય સ્થાન;
કંઠકાણું

કથાનાયક પું. કથાનું મુખ્ય પાત્ર
 કથાપીઠ સ્ત્રી. કથાની પ્રસ્તાવના
 કથામજા પું. કથાની રચના
 કથામસંગ પું. કથાને માટે અનુકૂળ પ્રસંગ
 કથાભટ્ટ(-ટ્ટ) પું. પુરાણી; વ્યાસ
 કથારંભ પું. કથાનો આરંભ
 કથારોષ વિ. જેને વિષે માત્ર કથા કરવાનું
 ન રહે છે એવું; મૂએલું
 કથાંતર ન. મુખ્ય કથા છોડીને આડા વેગળા
 જતા રહેવું તે; વાત બદલવી તે (૨) હપ-
 કથા; આડકથા
 કથિત વિ. કહેલું; વણવેલું
 કથિતપાઠ પું. વસ્તુ કેપાડી તેના સંબંધી
 મોઢેથી શીખવવું તે
 કથીર ન. કદાઈ અને સીસાની મેળવણીથી
 બનેલી ધાતુ; જસત (૨) હલકી—તુચ્છ
 વસ્તુ
 કથીરી સ્ત્રી. એક છવડું
 કથીરો પું. મોડી કથીરી
 કથોરું* વિ. (કા.)
 કથોલ સ્ત્રી. સારા લાગનો અભાવ (૨) કથળવું
 તે
 કથોલ(-લું) વિ. કડેકાણાનું (૨) લાગ વિનાનું;
 અગવડભરેલું
 કથથાઈ વિ. કથાના જેવા રંગનું
 કથથ વિ. કથવા-કહેવાયોગ્ય
 કઠ ન. પ્રમાણ; વિસ્તાર; આકાર (૨) વજન
 ભાર; બોજ (૩) એક ભતનું રેશમી વસ્ત્ર
 (૪) પદની; દરજ્જો
 કઠખલા(-ખા)ઈ સ્ત્રી. લુચ્ચાઈ; પૂર્તતા
 કઠખલિ(-લિ)યું વિ. લુચ્ચું; પૂર્ત
 કઠખોળ સ્ત્રી. નિંદા
 કઠડો પું. રેશમ કે સૂતરનો કદોરો
 કઠન ન. મારવું તે; વધ (૨) પાપ (૩) દુઃખ
 કઠનું વિ. કઠન કરનારું; વિનાશક
 કઠમ ન. પગ (૨) પ્રમથ્ણ; ડગલું
 કઠમનિવાળ વિ. મહેરબાન; કૃપાળુ
 કઠમખાળ વિ. કટાક્ષને આલનારું
 કઠમખોસ વિ. ચરણ ચૂમનારું (૨) નમ્ર;
 આશાંકિત

કઠમખોસી સ્ત્રી. ચરણ ચૂમવા તે (૨) દંડ-
 વત પ્રણામ; નમસ્કાર
 કઠમી વિ. કદીમ; પ્રાચીન (૨) પહેલા
 આવનાર અને ગરીબ (પારસી)
 કઠર સ્ત્રી. ઘટતી કિંમત કરવી તે; ખૂબ
 કઠરજ વિ. કંબુસ
 કઠરદાન વિ. કઠર ભણે એવો; ગુણુ
 કઠરદાની સ્ત્રી. કઠરદાન હોવું તે; કઠર
 ભણતી તે
 કઠરણું અ. કિં. કઠર કરવી
 કઠરાણું અ. કિં. ઓલવાડું; ખૂબણું (દીવાનું)
 કઠરી વિ. કૃપણ (૨) કઠર ભણનારું
 કઠરણું વિ. કૃપણ; ખેડોળ
 કઠવા સ્ત્રી. કઠવા; શાપ
 કઠવાન વિ. કઠાવર
 કઠણું સ. કિં. મારવું; ઈન કરવી
 કઠશના સ્ત્રી. ખેદરકારી (૨) ધ્યાન ન આપવું
 ચિંતા; કાળજી
 કઠલી(-ળી) સ્ત્રી. કેળ
 કઠલી(-ળી)નાલ(ળ) સ્ત્રી. કેળના થડની
 અંદરનો સુંવાળો સોટો
 કઠલી(-ળી)પુષ્પ ન. કેળનું ફલ
 કઠલી(-ળી)ફલ(-ળ) ન. કેળું
 કઠલી(-ળી)વન ન. કેળોનું વન; કેળો જ્યાં
 ઘણી હોય એવી જગા
 કઠલી(-ળી)સ્તંભ પું. કેળનો થાંભલો
 કઠલાડો પું. કમોસમ (૨) દુઃખનો દહાડો
 કઠળી સ્ત્રી. કઠલી
 કઠળીનાળ સ્ત્રી. કઠલીનાલ
 કઠળીપુષ્પ ન. કઠલીપુષ્પ
 કઠળીફળ ન. કઠલીફળ
 કઠળીવન ન. કઠલીવન
 કઠળીસ્તંભ પું. કઠલીસ્તંભ
 કઠંબ ન. એક ફળઝાડ
 કઠા અ. કયારે (૨) કોઈ સમયે; કદાચ
 કઠાગરો પું. કળિયો (૨) અદાવત; અંટસ
 કઠાચ અ. દેવયોગે; રખેને (૨) કોઈવાર;
 (સંભવ બતાવવા)
 કઠાચિત્ત અ. કોઈ વખતે; કદી
 કઠાપિ અ. કઠાચિત્ત (૨) કોઈ દહાડો પણ
 (૩) હરગિજ (૪) કદાચ (નિષેધ દર્શાવવા)

કંઠાવર વિં મોટા કદ-અથવા આકૃતિવાળું

(૨) મળખૂત

કંઠાસણુ સ્ત્રીં વઢકારી સ્ત્રી

કંઠી અં કંઠાપિ; કથારેય પણુ (૨) કોઈક વેળા

કંઠીક અં જવલ્લે

કંઠીકંઠી અં કોઈ કોઈ વાર

કંઠીમ વિં અસલી; પ્રાચીન; જૂના જમાનાનું

કંઠીમઠી અં કંઠી નહિ ને કોઈ વાર

કંઠીર વિં શક્તિમાન; સર્વશક્તિમાન

કંઠુકા સ્ત્રીં શાપ

કંઠૂરત સ્ત્રીં મલિનતા; ડહોળાપણુ (૨)

અસ્વસ્થતા (૩) શંકા

કંઠશિ સ્ત્રીં કુદશિ

કંઠુ પું કોણું (૨) દૂકા જડો ને મળખૂત

લાકડાનો દંડો; બત્તો (૩) ધોકણું (૪)

પુરુષનો ગુપ્ત અવયવ

કંઠુ સ્ત્રીં (સં.) કશ્યપ ઋષિની સ્ત્રી; નાગ-

લોકોની માતા

કંઠુસુત પું નાગ

કંઠુપું વિં કળડું; કંઠરૂપું

કંઠ્યાન નં ખરાબ હલકી જાતનું અનાજ

(કાદરા, બંદી ઇત્યાદિ) (૨) બગડેલું અનાજ

કંઠ્યા(ંવ)ણુ વિં કંઠ્યાણું

કંઠ્યાણી સ્ત્રીં લાગ્યા વખત અમુક સ્ત્રી ન

ધોવાથી એની થતી ગાઢ મેલભરી સ્થિતિ

(ખાસ કરીને કપડાની)

કંઠ્યાણું(-તું) વિં ધોયું ધોવાય નહિ એટલું

મેલું

કંઠ્યાવણુ વિં કંઠ્યાણું

કનક નં સોનું (૨) ધન; દોલત (૩) ધંતરો

કનકપાટી સ્ત્રીં સોનાનો પટો

કનકકૂલ નં સોનાનું ફૂલ (૨) કાનનું એક

ધરણું (૨) ધંતરાનું ફૂલ

કનકવર્ણુ વિં સોનાના રંગનું

કનકવી સ્ત્રીં નાની પતંગ

કનકવો પું પતંગ

કનકસારિકા સ્ત્રીં એક પક્ષી

કનજર સ્ત્રીં કુદશિ

કનડબત સ્ત્રીં કનડવું તે; હેરાનગતિ

કનડવું સં કિં દુઃખ દેવું; પળવવું

કનડાદ પું કનડવું તે

કનકૂલ નં કાનનું એક ધરણું

કનવાર સ્ત્રીં દરકાર; ચિંતા

કન(-ના)રતર નં વાંસ અથવા ખાસની

ચોપાની ટોપલી અથવા કડિયો (૨) સોંકી

(પડિયાની) (૩) દીનના પતરાનો લાખડો

કનાઈ પું (સં.) + કનૈયો

કનાત સ્ત્રીં તંબુની કપડાની લીંત (૨) જાડા

કપડાનો પડદો

કનારતર નં જુઓ કનસ્તર

કનિષ્ઠ વિં ઉમ્મરમાં સૌથી નાનું (૨) સૌથી

નાનું (૩) છેક બિતરતું; હલકામાં હલકું

કનિષ્ઠતા સ્ત્રીં

કનિષ્ઠપક્ષ પું છેક બિતરતો પક્ષ (૨) હલકી

રીત

કનિષ્ઠિકા સ્ત્રીં ટચલી આંગળી (૨) વિં

નાની (બહેન)

કની અં કે નહિ?

કનીનિકા સ્ત્રીં આંખની કીકી

કને અં પાસે

કનેરા સ્ત્રીં વેશ્યા (૨) હાથણી

કનેરી સ્ત્રીં ચોખાની કાંછ (૨) કિનારી; કોર

(૩) કાંગરી (૪) ખારીપૂરી (૫) એક પક્ષી

કનેરું નં કિનારો; કોર (૨) અં ખાનુમાં;

પાસે

કનૈયો પું (સં) કૃષ્ણ

કનોઆં નં બં વં કાનની ખૂટો

કનોછા નં એક વનસ્પતિ

કન્ઝા સ્ત્રીં પતંગ બીડી શકે એ માટે એના

ઢંઢા અને કમાન સાથે બંધાતી દોરીની

ચોળના

કન્ઝાવું અં કિં એક ખાનુ નમતા રહેલું;

ગિત્રાવું (પતંગનું)

કન્ઝી સ્ત્રીં ઓછી કરવા માટે પતંગને છેડે

ચોડાતી પૂંછડી (૨) નાની પતંગ

કન્યકા સ્ત્રીં નાની અને કુંવારી છોકરી

કન્યા સ્ત્રીં કુંવારી છોકરી (૨) પુત્રી; દીકરી

(૩) એક રાશિ (૪) મોટી હલાયણી

(૫) કન્ઝા (૬) [સં.] દુર્ગા; પર્વતી

કન્યાકાળ પું કુંવારાપણાનો સમય (૨)

કન્યાને પરણાવી દેવાનો સમય

કન્યાકુબ્જ પું (સં.) એ નામનો કનોજની
 આજીબાજીનો એક પ્રાચીન દેશ
 કન્યાકુમારી સ્ત્રી (સં.) હિંદુસ્તાનના દક્ષિણ
 હેડાની બશિર (૨) દુર્ગા
 કન્યાગત નં કન્યાની પહેરામણી (૨) કન્યા
 રાશિમાં ગ્રહની સ્થિતિ
 કન્યાગ્રહણ નં કન્યાને ગ્રહણ કરવી તે;
 લગ્ન
 કન્યાચૂડી સ્ત્રી પરણતી વખતે કન્યાને
 પહેરાવવાની ચૂડી
 કન્યાદાન નં કુંવારી કન્યાને પરણાવતી તે
 (૨) કન્યાને પરણાવતી વખતે જે કાંઈ
 આપવામાં આવે તે
 કન્યાદોષ પું કન્યાની ખોટખાંપણ
 કન્યાધન નં કન્યાપી ધન
 કન્યાપુત્ર પું કુંવારી કન્યાને થયેલો પુત્ર
 (૨) ભાણેજ
 કન્યારાશિ વિં સ્ત્રીના જેવા ગુણવાળું; ખાચલું
 (૨) સ્ત્રી એક રાશિ
 કન્યાવસ્થા સ્ત્રી જીવો કન્યાકાળ
 કન્યાવિકય પું કન્યાનું વેચાણ
 કન્યારાખા સ્ત્રી કન્યાઓની-છોકરીઓની
 નિરાશ
 કન્યાળું નં વીરડો
 કપ પું ભમગરી; કં (૨) ખાલો
 કપચી સ્ત્રી સડક પૂરવાનો પથ્થર; પથ્થરનો
 ભૂકો
 કપટ નં છળ; પ્રપંચ
 કપટકોટ પું કગવા માટે ઊભો કરેલો બનાવટી
 કોટ (૨) ઢોંગનો પડદો
 કપટખોર વિં કપટી; કગ
 કપટનિંદા સ્ત્રી ઉતરવા માટે કરેલી કાંઈની
 નિંદા
 કપટપ્રખંધ પું કપટની ચાલના
 કપટખાજ વિં કપટખોર
 કપટખાજ સ્ત્રી કમાઈ; કૂર્તાતા (૨) કપટની
 ભળ
 કપટભાવ પું કપટની ચિત્તિ
 કપટચુલ્લ નં કપટભર્યું ચુલ્લ—લડાઈ
 કપટકૃષ વિં ઉતરવાને બનાવેલું
 કપટવધ પું કપટ કરીને મારી નાખવું તે

કપટવિદ્યા સ્ત્રી કપટ કરવાની વિદ્યા
 કપટવેશ પું ન્હો—બનાવટી વેશ; સોંગ
 કપટી વિં કપટવાળું (૨) કપટ કરનારું
 કપ(-મ)કાળ સ્ત્રી જીવો કમકાળ
 કપડછાણ વિં કપડાથી ચાળેલું (૨) કપડામાં
 શીવી લઈ છાણમાટીથી લીંપેલું (૩) નં
 કપડાથી ચાળવું તે
 કપડમટ્ટી સ્ત્રી કપડાં અને માટી વડે હવા ન
 પેસી શકે એવી રીતે ઠાટા મારવો તે
 (૩) નં કપડાથી ચાળવું તે
 કપડાંલતાં નં બં વં પહેરવાનાં લૂગડાં
 કપડું નં કાપડ; લૂગડું (૨) પહેરવાનું લૂગડું
 -વસ્ત્ર
 કપટરું(-ળું) નં છાલ; છોતરું (કેરી, દૂધી
 વગેરેનું) (૨) ગાળચું; ડગળું
 કપના સ્ત્રી ક્રીડા
 કપરું વિં મુસ્કેલ
 કપરોડ સ્ત્રી બખોલ
 કપરિકા સ્ત્રી કોડી (૨) છેક હલકી કિંમતનું
 નાણું
 કપાટ નં કમાડ; ખારણું (૨) કખાટ
 કપાટપ્રખંધ પું ચિત્રકાવ્યનો એક પ્રકાર
 કપાણ નં લૂ (૨) કાપવું-કપાવું તે
 કપાતર વિં કુપાત્ર; નાલાયક
 કપાલ(-ળ) નં ભમરની હપરનો અને
 માથાના વાળની નીચેનો મોઢાનો ભાગ;
 લલાટ (૨) ખોપરી (૩) ભાગ્ય (૪) મસ્તક;
 મગજ
 કપાલપટ્ટી વિં કપાળમાં પગ હોય એવું (૨)
 સ્ત્રી કપાળમાં પગ હોય એવું જીવડું
 કપાલિકા સ્ત્રી ઠીકરું (૨) દાંતનો મેલ
 કપાલી પું ખોપરીનો હાર રાખનાર—મહાદેવ;
 શિવ (૨) એક ભતનો અધ્યારી ખાલો
 —શિવભક્ત (૩) હલકી વસ્તુનો માણસ
 (માછીથી બ્રાહ્મણીને પેટે ઉત્પન્ન થયેલો)
 કપાસિ(-સિ)યું વિં જેમાં કપાસનો પાક
 થતો હોય એવું
 કપાસિ(-સિ)યા પું રૂનું ખી
 કપાસી(-સી) સ્ત્રી (પગની) કણી; આંટણ
 કપાસ પું કપાસનો છોડ (૨) ખી સાથેનું રૂ
 કપાસિયું વિં કપાસિયું

કપાસિયો પું. કપાસિયો

કપાસી સ્ત્રી. કપાસી

કપાળ ન. જુઓ કપાલ

કપાળકૂટ સ્ત્રી. માથાફોડ; મગજમારી

કપાળકૂટિયું વિ. માથાફોડિયું; કટકટ કરવું
(૨) ઘણી મગજમારી કરાવે એવું

કપાળકૂટું વિ. જુઓ કપાળકૂટિયું

કપાળકૂટો પું. કપાળકૂટ

કપિ પું. વાંદરા (૨) સ્ત્રી. (કા.) એક જાતની
ઘોડા

કપિધ્વજ પું. (સં.) જેના રથ ઉપર વાનરનું
ચિહ્ન છે તે—અનુન

કપિતાન વિ. વાંદરા જેવું; તોફાની

કપિશુખ ન. વાંદરાનું મોં (૨) વાંદરાના
જેવું મોં

કપિલ વિ. ઘેરા બદામી રંગનું (૨) પું. (સં.)
સાંખ્ય દર્શનના પ્રણેતા ઋષિ

કપિલા વિ. સ્ત્રી. ઘેરા બદામી રંગની (૨)
સ્ત્રી. ઘેરા બદામી અથવા તદ્દન કાળા
રંગની ગાય (૩) તદ્દન એક રંગની ગાય
(૪) એક જાતનો લાલ સુગંધી બૂકો (૫)
(સં.) દિશાન કોણના પુંડરીક નામના
દિગ્ગજની પત્ની (૬) કામધેનુ

કપિલાવહી સ્ત્રી. ભાદરવો મહિનો, કૃષ્ણપક્ષ,
છઠનો દહાડો, હસ્તનક્ષત્ર, વ્યતિપાત
અને મંગળવાર એટલાં વાનાંના યોગવાળો
દિવસ

કપિંજલ ન. તેતર (૨) ચાતક (૩) પું.
(સં.) [કાદંબરીમાં આવતો] શ્વેતકેતુ
ઋષિનો પુત્ર

કપિંજલા સ્ત્રી. (સં) એ નામની એક નદી

કપૂત પું. ખરાબ—નામ બોળે એવો પુત્ર

કપૂર ન. એક સુગંધી પદાર્થ

કપૂરકાચરી(-લી) સ્ત્રી. એક સુગંધીદાર
મૃગિયું

કપૂરચીની સ્ત્રી. એક ઔષધી (૨) ચિનાઈ
સાકર

કપૂરતેલ ન. કપૂરનું તેલ

કપૂરમધુરી સ્ત્રી. કપૂરની સોડમ મારતો એક
છાડ

કપૂરિયાં ન. બ. વ. એક જાતનાં નાગરવેલનાં
પાન (૨) કાચી કેરીનાં લાંબાં ચીરિયાં

કપૂરી વિ. કપૂરના જેવું; સફેદ (૨) એ
નામની જાતનું (પાન)

કપેચાં ન. બ. વ. એક વસાણું

કપેચું વિ. અટપટું; અધરું

કપોટી સ્ત્રી. પોપડી (રાટલા, રાટલી ઇત્યાદિની)
(૨) પાતળી છાલ; ઝીણું પડ

કપોટું ન. જુઓ કપોટી

કપોત ન. કખૂતર; પારેવું (૨) હોલો

કપોતક ન. નાનું કખૂતર (૨) નાનો હોલો (૩)
સાજખાર (૪) સુરમો

કપોત(-તિ)ની સ્ત્રી. કખૂતરી (૨) હોલી

કપોતી સ્ત્રી. જુઓ કપોતની

કપોલ(-ળ) વિ. વાણિયાની એક જાત (૨)
પું. ગાલ

કપોલકલ્પિત વિ. બનાવટી; આઠવી કાઢેલું;
આકાશપુષ્પ જેવું

કપોળ વિ. (૨) પું. જુઓ કપોલ

કપતાન પું. આગેવાન; વડો—ઉપરી અમલદાર
(૨) ટાંડેલ; વહાણ કે આગબોટનો ઉપરી
(૩) લશ્કરની પલટણનો ઉપરી

કપ્પડ ન. કાપડ

કપ્પડકલ્પ્ય ન. + કલ્પ્ય કીમતી કાપડ

કપ્પર સ્ત્રી. (ક.) ભેખડ; નદીની કરાડ (૨)
વિ. કપરું

કપ્પી સ્ત્રી. કુરપી

કપ્પો પું. કુરપો

કફ પું. શરીરના ત્રણ રસોમાંનો એક રસ; શ્લેષ્મ
(૨) ખાંસી; ઉધરસ (૩) ગળફો; બળખો
(૪) ચક્રમકના તણખા ઝીલવાનું ર;
જમગરી; કપ

કફક્ષય પું. ફેફસાંનો ક્ષય; એક રોગ

કફજ્વર પું. કફના વિકારને લીધે આવતો તાવ

કફન ન. રાખને ઓઢાડવાનું લગડું (૨) રાખ
મૂકવાની પેટી; 'કોફિન'

કફની સ્ત્રી. દૂંડી ખાંચનું લાંબું પહેરાણું (૨)
ફફીરનું કુડવું; ફફીરનો વેશ

કફલાત સ્ત્રી. ચૂનાની ગાર; છો (૨) મરામત

કફલાવ પું. કફનો એક રોગ

કફા વિ. ખફ; કોબાયમાન; નાખુશ

કફાત સ્ત્રી. ઇસ્લામી શરિયત પ્રમાણે પાપ-
નિવારણાર્થે કરેલું પુણ્યદાન; પ્રાયશ્ચિત્ત (૨)
નુકસાન; હાનિ (૩) કબિયો; ટટો

કક્ષામરણ સ્ત્રીં નાપુરુષી; ઇતરાણ
 કક્ષેતું વિં વિષમ; વિપરીત (૨) કદંચું;
 કલાયું (૩) મુરકેસ
 કક્ષેદર નં કદના વિકારને લીધે થતો એક પેટનો રોગ
 કખક પું એક પક્ષી
 કખજ વિં કખજમાં કે તાખામાં હોય એવું (૨)
 બંધકોરાવાળું
 કખજગીરો પું મિલકતનો કખજ આપીને
 તે ઉપર બ્યાજ નાણાં લેવાં તે
 કખજિય(-યા)ત સ્ત્રીં રોકાણ; અટકાવ (૨)
 બંધકોરા; મળાવરોધ; એક રોગ
 કખજેદાર વિં કખજે ધરાવનારું (૨) પું
 તેવો માણસ
 કખજે પું તાખો; હવાલો; ભોગવટો (૨)
 દખાણ; પકડ (૩) બાંધ વગરનું અથવા
 દૂંધી બાંધનું બદન (૪) ચોળી
 કખજેભોગવટો પું કખજે તેમજ ભોગવટો
 કખડ વિં મૂર્ખ; ભોટ; ગામડિયું (૨) નં
 નાનું તાકું; ભંડારિયું
 કખડવું સં કિં હોરાન કરવું
 કખડાવું અંકિં માંદા પડવું; શરીરનું કથળવું
 કખર સ્ત્રીં દોટલા મટદા ઉપર કરેલું ચણતર
 (મુસલમાન વગેરે લોકોમાં)
 કખરરતાન નં મુસલમાનો યા ખ્રિસ્તીઓનું
 સ્મરણ
 કખરી સ્ત્રીં ચોટલો; વેળી
 કખલ અં પહેલાં
 કખંધ પું નં માથા વિનાનું શરીર; ધડ
 (૨) રાહુ (૩) એક રાક્ષસ (૪) ખરાબ બંધ
 કખા સ્ત્રીં ગ્રહભો (અમીરી)
 કખાણ સ્ત્રીં ભૂધો ધંધો; મૂર્ખાઈભિયું કૃત્ય
 કખાટ પું; નં
 કખાડ વિં કદરૂપું; ખરાબ; દુષ્ટ (૨) પું
 ધાસનો ભોર; ગંજ (૩) નં ઇમારતી લોકડું
 કખાડકક સ્ત્રીં હલકી મનુરી; ગંધાવેતરું
 કખાડિયું વિં ભડું અને જોરવાળું (૨) કખાડી
 કખાડી વિં કખાડાં કરનારું (૨) પું ઇમારતી
 લોકડાનો વેપારી (૩) કડિયારો
 કખાકું વિં જોડાળ; કદરૂપું (૨) નકારું; દુષ્ટ;
 અભિચારી (૩) નં અભિચાર; અનીતિનું
 કમ

કખાખ પું માંસનું મૂઠિયું-લળિયું
 કખાખચીની સ્ત્રીં એક ઔષધિ
 કખાલો પું સાદું (૨) સાદાનો કરાર
 કખીર વિં મહાન; મોટું (૨) પું ભાટ; કવિ
 (૩) [સં.] એક પ્રસિદ્ધ ભક્ત, કવિ અને
 જ્ઞાની પુરુષ
 કખીરપંથ પું કખીર ચલાવેલો પંથ
 કખીરપંથી વિં કખીરપંથનું (૨) પું કખીર-
 પંથનો અનુયાયી
 કખીરો પું કખીરપંથીઓનું પહોળા મેાનું
 બિલાપાત્ર; કટોરો (૨) ઇસ્લામી શરેહ
 પ્રમાણેનો મહા અપરાધ
 કખીલદાર વિં કખીલાવાળો
 કખીલો પું ઘેરાંછોકરાં (૨) કુટુંબ; પરિવાર
 કખીસો પું પારસી વર્ષ પ્રમાણે છેલ્લા માસના
 પાંચ દિવસોનો સમૂહ (૨) ચાંદ્રવર્ષ કરતાં
 સૌરવર્ષમાં આવતા વધારાના ૧૧ દિવસોનો
 સમૂહ
 કખુદ્ધિ સ્ત્રીં કુલુદ્ધિ
 કખૂ અં કદી; કોઈવાર
 કખૂતર નં એક પંખી
 કખૂતરખાનું નં કખૂતરો રાખવાનું પીંજરું (૨)
 નાનાં નાનાં ઘણાં ખાનાંવાળું, ખારણાંવાળું
 કે ખારણાં વગરનું કખાટ (૩) ગંદી જગા
 કખૂતરી સ્ત્રીં કખૂતરની માદા
 કખૂદ નં એક પક્ષી
 કખૂધ સ્ત્રીં કુલુદ્ધિ
 કખૂધિયું વિં કુલુદ્ધિવાળું
 કખૂલ વિં મંજૂર; માન્ય
 કખૂલણી સ્ત્રીં કખૂલાત
 કખૂલ(-લા)ત સ્ત્રીં કખૂલવું તે
 કખૂલ(-લા)તનામું નં કખૂલાતનો લેખ;
 કરારનામું
 કખૂલ(-લા)તપત્ર પું કખૂલાતનામું
 કખૂલમંજૂર વિં મંજૂર થયેલું-કરેલું
 કખૂલવું સં કિં હા પાડવી; સ્વીકારવું (૨)
 કખૂલાત આપવી
 કખૂલાત સ્ત્રીં કખૂલત
 કખૂલાતનામું નં કખૂલતનામું
 કખૂલાતપત્ર પું કખૂલતપત્ર
 કખેલું નં કાળું મોટું નળિયું; મોભારિયું (૨)
 ધાટ વગરનું ઠીકડું (૩) મોટી જોડાળ ઠીખ

કમોલ પું કમોલ; કવેલુ
 કમ્મ સ્ત્રી કમર
 કમ્મરતાન નં કમરસ્તાન
 કમ્મા પું જરીનો જમો; વાધો
 કમ્માય પું કમ્મા (૨) ઓઠો (૩) સ્ત્રી પાંચ
 કમ્મારજ સ્ત્રી કમ્મારજ; કર્કશા સ્ત્રી
 કમ્માવ(-વો) પું અપ્રીતિ; કંટાળો; તિરસ્કાર
 કમ્મોડું વિં ઘોયું ઘોવાય નહિ એવું મેલું
 કમ વિં ઓધું (૨) ખરાળ
 કમઅક્કલ વિં ઓછી બુદ્ધિવાળું; મૂર્ખ (૨)
 સ્ત્રી ઓછી અક્કલ
 કમઅસલ વિં કમળત; રાંડના-રાખેલીના
 પેટનું
 કમઆવડ,૦ત સ્ત્રી કમ-ઓછી આવડત
 કમકદર વિં કદર વગરનું (૨) સ્ત્રી ઓછી કદર
 કમકમવું અં કિં ધૂળવું; કંપારી ખાવી
 કમકમાટ પું કમકમવું તે; કમકમાટી
 કમકમાટી સ્ત્રી ત્રાસ (૨) જુગુપ્સા (૩)
 કંપારે; કમકમી
 કમકમાં નં બં વં ધુળરી; કંપારી
 કમકમી સ્ત્રી કંપારી (૨) સૂગ
 કમકોવત વિં કમતાકાત; દુર્ગળ
 કમકોવતી સ્ત્રી દુર્ગળતા; અશક્તિ
 કમખરચ પું ઓધું ખરચ
 કમખરચાળ વિં ઓધું ખરચાળ
 કમખચ પું કમખરચ
 કમખચાળ વિં કમખરચાળ
 કમખી સ્ત્રી નાનો કમખો
 કમખો પું કાપડું; કાંચળી
 કમચી સ્ત્રી ચાબુક; કોરડો (૨) ચાબુકની દોરી
 કમજખાં(-ખાન) વિં ઓછાઓ (૨) બહાનાં
 કાઠ્યાં વિના હુકમ માનનારું; આજ્ઞાકિત
 (૩) તોટડું (૪) બૂંડાઓ (૫) સ્ત્રી
 ગાળ; અપરાધ
 કમજરે અં એળે; ધરબાદ
 કમજાત વિં કમઅસલ; રખાતના પેટનું
 કમજાદે વિં ઓધુંવતું; કમીજસ્તી
 કમજોર વિં કમતાકાત; દુર્ગળ
 કમજોરી સ્ત્રી અશક્તિ; અસામર્થ્ય
 કમજોશ(-સ) વિં જોશ-જુસ્સા વિનાનું (૨)
 નમ્મલું

કમઠ પું કાચળો (૨) વાંસ
 કમઠાડું નં અપાટિયું (ખાસ કરીને વાંસની)
 કમઠાણુ નં મોટા ખટલો; રસાલો (૨) વાખરો;
 સરસામાન
 કમઠાચો પું પાંધકામનો સાસો અનુભવી
 મિત્રી; શિલ્પી
 કમઠાળ સ્ત્રી ચિતાળ; ફાડેલું લાકડું
 કમઠી સ્ત્રી કાચળી
 કમણ્ણુ અં કિં કચવાલું; કણકણું
 કમત સ્ત્રી કુમતિ; કુબુદ્ધિ
 કમતર વિં વધારે ઓધું-ઊતરવું
 કમતરીન વિં સૌથી ઓધું-ઊતરવું
 કમતાકાત વિં કમજોર; અશક્ત
 કમતાકાતી સ્ત્રી કમજોરી
 કમતિયું વિં કુમતિવાળું
 કમતી વિં ઓધું
 કમતોલ વિં તોલમાં તોલ કરતાં ઓધું (૨)
 જેનો ઝાઝો ભાર-વજર ન પડે એવું
 કમન નં અપ્રીતિ; અભાવ
 કમનજર સ્ત્રી મહેરબાનીની ઓછપ; અવદૃષ્ટા
 કમનસીખ વિં દુર્ભાગી (૨) દુર્ભાગ્ય
 કમનસીખી સ્ત્રી દુર્ભાગ્ય
 કમનીય વિં ચાહવા-છાહવા યોગ્ય (૨) મુંદર;
 મજેનું
 કમકુરસદ વિં ઓછી નવરાશવાળું (૨) સ્ત્રી
 કમકુરસદી
 કમકુરસદી સ્ત્રી નવરાશની ઓછપ
 કમખખત વિં કમનસીખ (૨) ધૂર્ત; બદમાશ
 કમખખતી સ્ત્રી કમનસીખી (૨) ધૂર્તતા;
 બદમાશી
 કમખખત વિં કમખખત
 કમખખતી સ્ત્રી કમખખતી
 કમખેશ વિં ઓધુંવતું
 કમ(-મ)ર સ્ત્રી કેડ
 કમરકસ વિં કમર કસનારું; જોરનું કામ
 કરનારું (૨) પું લડવૈયા; વીર પુરુષ (૩)
 નં કેડને મજખતી આપનાર એક ઔષધિ
 કમરખ નં કમરખીનું ફળ
 કમરખી નં એક ફળગ્રાહ
 કમરપટ્ટી(-ટ્ટી) સ્ત્રી કમરે અથવા કોઈ પણ
 સીજના મધ્યભાગમાં પાંધવાની પટ્ટી

કમરપટો(-ટો) પું. કંઠે બાંધવાનો પટો.
 કમરબાંધ પું. કમરપટો (૨) વિં. સુસજ્જ;
 સાવધ; તત્પર
 કમરવા પું. કમરનો એક શેગ
 કમરીક નં. એક ભતનું કાપડ; 'કેરિબ્રક'
 કમલ(-ળ) નં. એક ફૂલ; પદ્મ (૨) ગર્ભસ્થાન
 કમલળ સ્ત્રીં લક્ષ્મી
 કમલ(-ળ)તંતુ પું. કમળનો રેસો
 કમલ(-ળ)નાળ સ્ત્રીં કમલની ઢાંડી
 કમલભૂ(-ચેનિ) પું. બ્રહ્મા
 કમલમુદ્રા સ્ત્રીં આંગળાને કમળના આકારે
 વાળવાં તે
 કમલચેનિ પું. બ્રહ્મા
 કમલા(-ળા) સ્ત્રીં લક્ષ્મી (૨) સુંદરી; સ્ત્રી
 કમલાકર પું. કમળોનો સમુદાય (૨) જેમાં
 કમળો થતાં હોય એવું તળાવ-સરોવર
 કમલા(-ળા)પતિ પું. કમળાના પતિ—વિષ્ણુ
 કમલા(-ળા)સન પું. કમળ જેનું આસન છે
 તે—બ્રહ્મા
 કમલિની સ્ત્રીં કમળની વેલ
 કમલોદ્ભવ વિં. કમળમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું
 (૨) પું. બ્રહ્મા
 કમસમજ વિં. ઓછી સમજવાળું (૨) સ્ત્રીં
 ઓછી સમજ
 કમળ નં. જુઓ કમલ
 કમળકાકડી સ્ત્રીં કમળનું બીજ; એક ઔષધિ
 કમળકોશ(-ષ) પું. કમલના ફૂલનો ડોડો
 કમળતંતુ પું. કમલતંતુ; કમળનો રેસો
 કમળનાળ સ્ત્રીં કમળનાળ; કમળની ઢાંડી
 કમળપૂળ સ્ત્રીં કમળ ચડાવીને પૂળ કરવી
 તે (૨) જેમાં દેવને મસ્તક ચડાવવામાં
 આવે છે એવી પૂળ
 કમળમુદ્રા સ્ત્રીં કમલમુદ્રા
 કમળવેલ સ્ત્રીં એક વેલ
 કમળા સ્ત્રીં જુઓ કમલા
 કમળાપતિ પું. કમલાપતિ; વિષ્ણુ
 કમળાસન પું. કમલાસન; બ્રહ્મા
 કમળી સ્ત્રીં એક પ્રકારનું ફૂલ (૨) એક શેગ
 કમળો પું. જેમાં આંખો ને ચરીર પીળાં પડી
 ભય છે એવો એક શેગ (૨) [લા.] ચિત્ર દદિ
 કમંડલુ(-ળ) નં. સંન્યાસીનું જલપાત્ર (૨)
 એક ખાત્રપાત્ર (પીરસવાના કામનું)

કમાઈ સ્ત્રીં કમાણી
 કમાઉ વિં. રળતું; કમાતું
 કમાચણ સ્ત્રીં છિનાળ; વેશ્યા
 કમાડ નં. બારણું
 કમાડું નં. ક્યારામાં પાણી આવવા કે આવતું
 બંધ કરવા માટે નીકમાં કરાતી-તોડાતી
 નાની પાળ
 કમાણી સ્ત્રીં રળતર; કમાઈ
 કમાતલ વિં. કમાઈ
 કમાન સ્ત્રીં કામકું; ધનુષ્ય (૨) કામકાનો
 આકાર; એ આકારની કોઈ પણ રચના કે
 બનાવટ; મહેરાળ (૩) સ્થિતિસ્થાપક
 ગુણવાળું ધાતુનું કામકું અથવા ગ્રંથળું
 કમાનકાંટો પું. એક ભતનો તોલવાનો કાંટો
 કમાનગર પું. કમાન ચણનારો; કારીગર (૨)
 ચિતારો (૩) હાડવેદ
 કમાનદાર વિં. કમાનવાળું (૨) અધર્ગોળાકાર
 કમાલ વિં. સંપૂર્ણ (૨) ઉત્કૃષ્ટ; ધણું સાતું (૩)
 સુંદર
 કમાલિ(-ળિ)ચો પું. હીન્ડો; ફાતરો (૨)
 નપુંસક; વ્યંટળ (૩) [લા.] પુરુષના જેવી
 સ્ત્રી; ઊંચી અને અસુંદર અથવા શરમાળપણા
 વિનાની સ્ત્રી
 કમાવતર નં. બં. વં. માખાપના સ્વાભાવિક
 ગુણ વિનાનાં—છોકરાંનું ભૂંડું કરે એવાં
 માખાપ
 કમાવતું સં. કિં. (ચામડું) કેળવવું; સાફ અને
 સુંવાળું કરવું (૨) કમાણી કરાવવી; રળાવવું
 કમાવું સં. કિં. પેદા કરવું; રળવું
 કમાળિચો પું. જુઓ કમાલિચો
 કમિશન નં. દલાલી; હકસાઈ (૨) નિયુક્ત
 જન; પંચ; તપાસપંચ (૩) અખત્યારનામું;
 સનદ (૪) અખત્યાર; અધિકાર
 કમી વિં. કમ; ઓછું (૨) ઊણું; અધૂરું (૩)
 સ્ત્રીં ઓછપ; ઊણપ
 કમીભરતી વિં. ઓછુંવતું
 કમીન વિં. નીચ; હલકા મનનું (૨) મેલા
 મનનું; કપટી
 કમીના સ્ત્રીં ઓછપ; ખોટ
 કમીનું વિં. કંગાળ; પામર
 કમુરત નં. અશુભ મુદ્દત; અયોગ્ય સમય

કચ્છનાં નં બં વં મંબળ કાય ન થાય
એવા દિવસો

કચ્છ વિં ખરાળ મૂળવાળું (૨) કુળને એળ
લગાડે એવું

કમોત નં અસ્વાભાવિક મોત

કમોતિયું વિં કમોતે મરેલું (૨) કમોતે મરે
તેવું (૩) સાહસિક

કમોદ સ્ત્રીં એક જાંબી જાતની ઢાંગર

કમોદડો પું કમોદથી જીતરતી જાતની ઢાંગર

કમોદિયું વિં જાંબાં કમોદ પાકતી હોય એવું
(૨) સુખંધીદાર

કમોદસમ સ્ત્રીં કમલુ

કમ્મર સ્ત્રીં જુઓ કમર

કચડો પું પતંગનો ઢઢો (૨) સોનારપાનો
એત્રણ આંટાનો કરડો-વીંટલો (૩) કવાથ;
ઉકાળો

કચડું નં માંદા માણસને આપવાની એક
રાળ (૨) સુવાવડીને અપાતી તેજનાવાળી
રાળ

કચું સં (૨) વિં કોણ; શું

કર પું હોય (૨) વેરા; મહેસૂલ; જકાત (૩)
લાગો (૪) કિરણ (૫) સૂંઢ (૬) બેની સંજા

કરકટિયો વિં બખ્તરધારી

કરકટી સ્ત્રીં ઠાઠડી

કરકડોળ નં પરચૂરણ કડોળ

કરકર સ્ત્રીં ઝીણી કાંકરી (૨) દેષ; ખાર

કરકરાવવું સં કિં કકરાવવું; કાકર કઢાવવા

કરકરિયાવર પું કન્યાના લગ્નપ્રસંગે કરેલો
આપવાલેવાનો ઠરાવ; પહેરામણી; રીત

કરકરું વિં ઝીણી કાંકરી જેવું લાગવું; બરછટ

કરકશા વિં સ્ત્રીં કરકશા

કરકસર સ્ત્રીં સંભાળીને જરૂરી ખર્ચ જ
કરવું-થવા દેવું તે; ત્રેવડ

કરકસરિયું કરકસર કરનારું

કરકાટક નં વર્તુલ દોરવાનું બેશીઆનું
આભર

કરકાટિયું વિં હાડપિંજર જેવું; સુક્લકડી

કરકોચલી સ્ત્રીં કરચોલી; કરચલી

કરકોણવું સં કિં ધીમેધીમે ખોતરી ખાવું

કરકોશ(-પ) પું ખોખો; અંજલિ

કરકોસ(-સી) સ્ત્રીં કરકસર; ત્રેવડ

કરખ પું કુખ; રોક (૨) તાણ; મુસ્કેલી

કરખી પું કૃષિ; ખેતી

કરગરવું અં કિં ધણા દીનપણે કાલાવાલા
કરવા; આજીજી કરવી

કરગરાટ પું; સ્ત્રીં કરગરવું તે; કાલાવાલા

કરગસ સ્ત્રીં રજ; કરકર (૨) કરચ

કરચહ પું પાણિમહણ; લગ્ન (૨) આશ્રય
આપવો તે

કરચાહી વિં આશ્રય આપનારું (૨) પું
હોય ઝાલનાર—પતિ (૩) વેરા ઉધરાવનાર
અમલદાર

કરચ સ્ત્રીં છોક નાની અને પાતળી કકડી

કરચલિયો પું એક પક્ષી

કરચ(-ચો)લી(-ળી) સ્ત્રીં કોઈ સુવાળી—
સાદ વસ્તુ સંકોચાવાથી રેખા-વળ પડે તે

કરચલી સ્ત્રીં કરચલાની માદા

કરચલું નં કરચલો

કરચલો પું એક જળચર પ્રાણી

કરચળી સ્ત્રીં કરચલી; કરચોલી

કરચાવવું સં કિં ચીડવવું; ખીજવવું (૨)
ઉપરઉપરથી—કરચા રહે તેમ કાપી
નખાવવું

કરચો પું સાદ ન મૂંઠાયાથી આછા કેરા
રહી જાય તે; ખૂંપરો (૨) એવકર—અમણ
આમરિયો

કરચોલી(-ળી) સ્ત્રીં સુવાળી—સાદ વસ્તુ
સંકોચાવાથી પડતી રેખા; કરચલી

કરજ નં દેવું; ત્રણ

કરજદાર વિં દેવાદાર

કરજદારી સ્ત્રીં કરજદારપણું

કરજઉ વિં કરજે લીધેલું; બ્યાનુકું

કરજળી સ્ત્રીં મેશ પાડવાનું કોડિયું (૨)
ધુમાડિયું

કરજ વિં કરજદાર

કરડ સ્ત્રીં ડાંગરનું એકવારિયું (૨) ચૂલામાંની
બળેલી માટી (૩) કેળાં, કેરી ઇત્યાદિની

ખરીદી પર સેંકડે અપાતો વધારો (૪)

ડંખ (૫) ચૂંટ; ખૂળણી

કરડકણપણું નં

કરડકણું વિં કરડવાની ટવવાળું

કરડવું સં કિં ડ'ખવું; બચડું ભરવું; ફાંતથી
કપવું (૨) તીવ્રપણે ખૂંચવું

કરડાકી(-ગી) સ્ત્રીં વક્તા; માર્મિકતા
(વાણીની) (૨) હેલાઈ; અકડાઈ

કરડાદ પું કરડાકી (૨) આકરાપણું (૩)
એસ્વાદ; કરડો સ્વાદ

કરડાપાટી સ્ત્રીં સોનીનું એક ઓભર

કરડું વિં આકરું; સખત (૨) કડોર; નિર્દય
(૩) સહેજ કઠવું; એસ્વાદ (૨) નં જુઓ
કચડું (૩) સ્ત્રીઓના કાનનું એક ધરેણું

કરડો પું આંગળીએ ધાલવાનો સોનારૂપાનો
આમળાવાળો વીંટલો (૨) સોનીનું એક
ઓભર

કરજી નં કારણ; હેતુ (૨) કોઈ પણ ક્રિયાનું
સાધન (૩) ત્રીજી વિભક્તિથી સૂચવાતો
અર્થ (૪) ત્રીસ ધડીનો કાળ (૫) કરડું તે;
કર્મ (૬) કરવાનો અર્થ સૂચવતો પ્રત્યય.
ઉદા. એક્રીકરણ; સમીકરણ (૭) કિરણ
(૮) એક દૂલઆડ (૯) 'ઓપરેશન' (ગ.)

કરજીહાર વિં + કરનારું

કરજીટ નં કાનના ધાટનું એક વાજું; મોટું
તણડું

કરજી સ્ત્રીં ક્રિયમાણ; કરતૂક (૨) વર્તાણુક;
આચરણ (૩) કડિયાનું એક ઓભર; થાપી
(૪) જેનું નિઃશેષ મૂળ ન નીકળી શકે એવી
રકમ (૫) ગુણ; યોગ્યતા (૬) ભદુ (૭) વિં
(ગ.) જેનું નિઃશેષ મૂળ ન નીકળી શકે
એવી (રકમ)

કરજીય વિં કરવા જેવું

કરજીયાત્મક વિં મૂલભૂત; 'રિડિકલ' (ગ.)

કરત સ્ત્રીં કઝતુ

કરતલ(-ગિયું) નં હથેળી

કરતલબિક્ષા સ્ત્રીં હથેળીમાં માય તેટલી જ
બિક્ષા લેવાનું વ્રત

કરતલાસ્થિ નં હથેળીનું હાડકું

કરતલી સ્ત્રીં હથેળી

કરતલ નં કત'ંય (૨) ભદુ

કરતલિયું નં કરતલ; હથેળી

કરતાર પું કિરતાર

કરતાલ(-ળ) સ્ત્રીં હાથ વડે તાળી આપવી
તે (૨) કાંસીએડાં; અંજ

કરતાં અં થી; યકી

કરતુ નં કૃત્ય; કર્મ

કરતુંકારણતું વિં કર્તાહર્તા; મુખ્ય; આગેવાન
કરતૂક નં કૃત્ય; કરણી (૨) વર્તાણુક; આચરણ
(ધણખરું ખરાબ અર્થમાં)

કરન્યાસ પું મંત્ર બાણીને કરાદિ વિભાગો
ઉપર જુદાજુદા દેવનું સ્થાપન કરવું તે

કરપ(-ભ) પું દાખ; ધાક

કરપટી સ્ત્રીં એક ઝાડ

કરપટું નં કરપટીનું ફળ (૨) કરપ

કરપત્ર નં કરવત (૨) જલકીડા

કરપણું નં જાડળ

કરપલ્લવ પું પંજે; પહેંચા (૨) હાથરૂપી
પલ્લવ (૩) કોમળ હાથ (૪) આંગળી

કરપલ્લવી સ્ત્રીં હાથના—આંગળીઓના ચાળા-
થી વિચાર જણાવવા—સમન્વવાની વિદ્યા
(૨) હાથનો ઇશારો—સંકેત

કરપવું સં કિં મરનારના પુણ્યાર્થે પહેલી
ઉતરાણ ઉપર અને દરેકઆક્રમને દિવસે
બ્રાહ્મણને દાન આપવું (૨) થોડુંથોડું
કરડવું (૩) કોતરવું

કરપી, ંજી વિં જુઓ કરપીણ

કરપી સ્ત્રીં રાંપડી

કરપીડન નં પાણિગ્રહણ; લગ્ન

કરપીણ વિં કૃપણ; કંભૂસ (૨) કમકમાટીભર્યું;
નિર્દય

કરપુટ પું નમસ્કાર માટે હાથ જોડવા તે
(૨) ખોખો

કરપૃષ્ઠ નં હાથનો પાછલો—અવળો ભાગ

કરપો પું (કા.) ખેતરમાં પંખી ઉડાડવા માટે
કરેલો માળો

કરખ પું કરપ (૨) કડખ

કરખડી સ્ત્રીં રાંપડી (૨) પંખીઓને ચણ
નાખવા ટીંગાવેલું શીંકું

કરખદર નં હાથમાં રહેલું ઝોર

કરખદરવત અં હાથમાં રહેલા ઝોરની પેઠે
(તપાસી શકાય—સંપૂર્ણ રીતે જાણી
શકાય તેવું)

કરખવું* સં કિં

કરબોરું નં એક ભતનું બરુ

કરભા પું હાથીનું બચ્ચું; નાનો—જુવાન હાથી
 (૨) કાણીથી કાંડા સુધીનો હાથનો ભાગ
 (૩) હથેળીનો પાછલો ભાગ (૪) ઊંટ
 અથવા ઊંટનું બચ્ચું (૫) હાથીની સૂંઠ
 કરભાગ પું ઊપજમાંથી આપવાનો રાત્ર્યનો
 ભાગ
 કરભાર પું કરવેરાનો ભાર—ખોલે (૨) ધણો
 ભારે ખોલે
 કરખી સ્ત્રી ઊંટડી (૨) નાની—જુવાન હાથણ
 કરભીર પું સિંહ
 કરભૂષણ નં હાથનું ધરણું (૨) પતિ (૩)
 દાન
 કરભોર(-ર) સ્ત્રી સૂંઠના નેવી જંઘાઓવાળી
 સ્ત્રી
 કરમ નં કર્મ; કૃત્ય (૨) કુકર્મ; કૂર કર્મ
 (૩) નસીબ; વિધાતા (૪) કપાળ (૫)
 જે કદમના અંતરની રસ્તો માપવાની લાકડી
 (૬) પેટમાં થતો એક છવ
 કરમકથા સ્ત્રી વીતકની કથા
 કરમકલ્પો પું એક શાક; કોખીજ
 કરમકહાણી સ્ત્રી કરમકથા
 કરમફેટ સ્ત્રી નકામી મહેનત; માથાફેડ (૨)
 એકની એક વાતની પીંજણ
 કરમજ પું કિરમજ
 કરમજ વિં કિરમજ
 કરમજીવું અં કિં કચવાણું; કણમણી
 કરમદી સ્ત્રી એક ફળઝાડ
 કરમદું નં કરમદીનું ફળ
 કરમખક્ષિત સ્ત્રી ભાગ્યશાળીપણું (૨) ક્ષમા-
 શીલતા; રહેમિયત (૩) સખાવત; ઉદારતા
 કરમખખશી સ્ત્રી મહેરબાની
 કરમલડો પું સાથવો; કુચેર (૨) કરમો;
 દહીંભાત
 કરમલો(-લો) પું જુઓ કરમલડો
 કરમલેરો પું માથાવેરો; જાનિયાવેરો (૨)
 નસીબમાં નખાયેલી વેઠ
 કરમળો પું જુઓ કરમલડો
 કરમણીઅજમો પું એક જાતનું કડતું વસાણું
 કરમાધરમી વિં કર્મધર્મ અનુસાર એવું;
 ભાગ્યને અધીન
 કરમાધર્મી વિં કરમાધરમી

કરમાણું અં કિં સીમણાણું; વિલાણું
 કરમાળા સ્ત્રી જપમાળા; ખેરખો (૨) હાથની
 આંગળીઓરૂપી જપમાળા
 કરમિયો પું પેટમાં થતો એક છવ
 કરમી વિં નસીબદાર (૨) ધનાઢય
 કરમો પું દહીં; છરું અને મીઠું નાખેલા
 ભાતનું માતાનું નેવેલ
 કરમોડ સ્ત્રી કરમોડાણું તે; લચક
 કરમોડ(-ડિયો) પું ઢોરને થતો એક રાગ
 કરમોડણું સં કિં લચકાય એમ કરવું (૨)
 કરમાવણું; સહેજ પલાળવું
 કરમોડાણું અં કિં લચકાણું; મરડાણું
 કરમોડિયો પું કરમોડ
 કરમો(ંબ)ણું સં કિં પ્રવાહીથી સહેજ
 પલાળવું
 કરલ નં કોડીનું ઝાડ (૨) ચીકણી અને કઠણ
 માટી
 કરલજામણું વિં હાથ લગવે એવું
 કરલી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
 કરવડી સ્ત્રી નાળચાવાળા લોટી; ઝરી
 કરવડો પું નાળચાવાળા લોટો
 કરવત સ્ત્રી; નં લાકડાં વહેરવાનું એક
 ઓળર
 કરવતિયો પું કરવતથી કામ કરનારો;
 વહેરણિયો
 કરવતી સ્ત્રી નાનું કરવત (૨) સોનીનું એક
 ઓળર (૩) એક જાતની ઘોડાગાડી (૪)
 પું હાથી
 કરવતીદાવ પું કુસ્તીનો એક દાવ
 કરવડું વિં ઓછા પાકવાળું (વર્ષ) (૨) નં
 ખરડિયું; નાનો દુકાળ
 કરવાલ સ્ત્રી તલવાર
 કરવાણું નં ખડ્ગ
 કરવીર નં એક જાતનું ફૂલઝાડ; ઘોળી કરેણ
 (૨) તેનું ફૂલ
 કરવું સં કિં
 કરવૈયો પું કરતોકારવતો માણસ; પંચાતિયા
 કરશણ નં કણસણું; ફડું (૨) વાવેતર; મોલ
 (૩) ખેતી
 કરશણી પું ખેડત
 કરશ(-સ)લી સ્ત્રી ટાયલી; નાનો લોટો

કરસક સ્ત્રી. શાહીના ખડિયામાં રખાતો
કરસ (૨) ચાંચરું

કરસાલી સ્ત્રી. કરસલી; કસલી; ટાયલી
કરસપાત પું. હાથનો ધબ્બા; ઘાલ
કરસપુટ પું. નં. જુઓ કરપુટ (૨) વચ્ચે
પોસાણુ રહે એમ હાથ ઉપર હાથ રાખવો તે

કરંજ નં. એક ગ્રહ
કરંજો પું. કુવારો; કુવારાની બહેર જગા
કરંડ, ૦૬ પું. કરંડિયો
કરંડિકા સ્ત્રી. નાનો કરંડિયો
કરંડિયો પું. કરંડિયો
કરંડું વિં. કરં એવું; ઉઘોળી
કરં પું. બં. વં. આકાશમાંથી પડતા કુદરતી
બરફના કકડા

કરાઈયત સ્ત્રી. સૂચ; અણુગમે
કરાઈ પું. કરવતિયો (૨) સ્ત્રી. કોથ (૩) પરાઈ
કરાખી સ્ત્રી. કાપડામાંનો બગલ આગળનો
ત્રિકોણાકાર ભાગ

કરાડ સ્ત્રી. ખડક (૨) જડા ખાકાની જાણી
કાર; ભેખડ (૩) પર્વતની ખો

કરાડી સ્ત્રી. પર્વતની સાંકડી અને જાણી કાંઠ;
ખો (૨) કારો (૩) સોનીનું એક ઓળર
કરાડો પું. ભેખડ (૨) કરાડ; ખડક (૩) જે
આડા લાકડા ઉપર વહેરવાનું લાકડું મુકાય
છે તે લાકડું (૩) કુહાડી

કરાણી પું. વહાણમાં દેખરેખ રાખવા
નિમાયેલો (માણસ); વહાણનો કારકુન
અથવા ભંડારી

કરાળીન સ્ત્રી. બંદક
કરામણુ નં. કરવાની મજૂરી (૨) કરવાની
આવડત-ખૂબી (૩) જાડ; મોહિની

કરામણી સ્ત્રી. જુઓ કરામણુ
કરામત સ્ત્રી. કારીગરી (૨) કળા; કસબ
(૩) હિકમત; સુક્તિ (૪) ચાતુરી; ખૂબી (૫)
બનાવટ (૬) ચમત્કાર; જાડ

કરામતી વિં. કરામતવાળું

કરાવ પું. કબૂલાત; કરાવ (૨) દુઃખની સાતિ;
નિરાંત; આરામ

કરાવહાડ પું. કબૂલાતનો કમળ (૨) મુલોહની
અરજ

કરાવહાડ પું. નં. કરાવપત્ર; લખત; કરતાવેળ
(૨) સંધિપત્ર

કરાવજ પું. નં. કરારનામું
કરાવજું સં. કિં. કરાર અથવા બોલી કરવી
કરાણ(-જા) વિં. જુઓ કરાણ

કરાણીની સ્ત્રી. કુર્મીનું એક ભયંકર સ્વરૂપ
(૨) ભયંકર સ્ત્રી

કરાળ વિં. ભયંકર; બિહામણું (૨) ઉમ;
તીવ્ર (૩) જીંજુ (૪) સ્ત્રી. કાળી તુળસી
(૫) પું. કરતુરી મૂળ

કરાળિયો પું. માટીનાં વાસણુ વચનારો
કરાંજ સ્ત્રી. કરાંજનું તે

કરાંજનું અં. કિં. જાડે કરતાં ચેટને જોર
આપવું (૨) ઘણા જોરથી બોલવું

કરાંડી સ્ત્રી. સાંડી; કપાસ તુવેરની સૂકી સોડી
કરાંડું નં. સાંડી-કરાંડીનો ભાગ; સાંડી
કરાંડી સ્ત્રી. સુતારનું એક ઓળર

કરિણી સ્ત્રી. હાથણી
કરિયાણું નં. ગાંધીને ઘેર મળતું બોસડ,
મસાલો વગેરે (૨) ગાંધિયાડું

કરિયાણું નં. એક ઔષધિ
કરિયાવર પું. કરકરિયાવર; પહેરામણી; રીત
કરી પું. હાથી (૨) સ્ત્રી. પચ્ચ; પરહેજ (૨)
અણુને

કરીમ વિં. દયાળુ; ઉદાર
કરીર પું. એક વનસ્પતિ; કેરડો

કરુણુ વિં. દયાળનક; શોકકારક (૨) પું.
[કા. શા.] કાવ્યના અષ્ટરસમનો એક
કરુણુપરિણામક વિં. જેનું પરિણામ કરુણ
આવે એવું

કરુણુપ્રશસ્તિ સ્ત્રી. કરુણુ રસથી ભરેલી
પ્રશસ્તિ; કાવ્યનો એક પ્રકાર; 'એલીજ'

કરુણુરસિક વિં. કરુણુ રસનું—વાળું
કરુણુ સ્ત્રી. દયા; અનુકંપા

કરુણુકર વિં. દયાનિધિ; દયાળુ
કરુણુનિધિ પું. દયાનો ભંડાર

કરુણુપાત્ર વિં. દયાયોગ્ય (૨) નં. દયાયોગ્ય
મનુષ્ય

કરુણુદ્ર વિં. કરુણુથી આદ્ર; દયાથી મદમદ
થયેલું

કરુણુવંત વિં. કરુણુળુ
કરુણુમણુ વિં. દયાળુ

કરુણાંક વિ. નેનો અંત કરુણ છે એવું
 કરુણુ અ. કટકટ (કરુણું તે)
 કરુપ(-પુ) વિ. કરુપું
 કરુદ(-કુ) ન. ખરેક (૨) દેવીને વાર્ષિક
 ભેટ આપવી તે (૩) ધીમાની ધારા
 કરુદ વિ. ભરવાદ; કરુડ
 કરુદો પું. રંટિયાનો ભૂલો થાંભલો
 કરુદુ સ્ત્રી. એક ફલગ્રાહ
 કરુદુ ન. બ. વ. કરુદુનાં ફલ
 કરુદુ પું. હાથી (૨) સ્ત્રી. હાથણી
 કરુદુ પું. એક ફલગ્રાહ; કરુદુ
 કરુદ પું. એક ભતનું રેશમી કાપડ—સાડી
 કરુળી સ્ત્રી. મોટી ખમ; કિકિયારી; રોકકળની
 ચિચિયારી (૨) કોથ
 કરુયું ન. મોભારાની બન્નેમાંની કોઈ પણ
 એક બાજુના કરાનું ટાળ પડતું ચણતર
 કરે પું. ધરની બાજુની દિવાલ
 કરેઅ પું. + જુઓ કૌચ (૨) તેતર
 કરેટ(-ટી) સ્ત્રી. ખોપરી
 કરેડ(-ડી) સ્ત્રી. શરીરનું પાસું (૨) બાધા; પ્રત
 કરેડું ન. પરપરા; ચાલ; રિવાજ
 કરેડ વિ. સો લાખ (૨) સ્ત્રી. બરડાનું
 ભૂં હાડકું (૩) વાંસો; ખરડો
 કરેડ(-હાધિ)પતિ પું. કરેડ રંપિયાનો
 આસામી-ધણી (૨) ધણો તાલેવંત માણસ
 કરેડરજુ સ્ત્રી. કરેડમાંથી પસાર થતું
 જ્ઞાનતંત્રનું દોરડું
 કરેડાધિપતિ પું. કરેડપતિ
 કરેચલ પું. મોર (૨) સ્ત્રી. કચલ
 કરેળિયો પું. એક જવડું (૨) ચામડીનો
 એક રોગ (૩) એક વનસ્પતિ (૪) કરાળિયો;
 માટીનાં વાસણ વેચનારો,
 કર્ક પું. કરચલો (૨) એક રાશિ (૩) ઘોળો
 ઘોડો (૪) કાંટો
 કર્કટ, ૦૬ પું. કરચલો (૨) કર્કરાશિ (૩)
 ખીલીનું ગ્રાહ
 કર્કટી સ્ત્રી. કાકડી (૨) કાકડી (૩) કરચલી
 કર્કર વિ. કકડું (૨) પું; સ્ત્રી. કાંકરી;
 પથ્થરની ઝીણી કરચ
 કર્કરેખા સ્ત્રી. વિષુવવૃત્તની કતરે કે દક્ષિણે
 ૨૩° ૨૭' ના અક્ષ પર આવેલી રેખા
 કર્કવર્તુલ(-ળ) ન. કર્કરેખાથી બનતું વર્તુલ

કર્કજુલ ન. કર્કરાશિના મંડળનો ખાસ
 કર્કવર્તુલ
 કર્કશ વિ. કઠોર; આકડું (૨) કડવાણું (૩)
 ધાલકી; નિર્ધય
 કર્કશા વિ. સ્ત્રી. કંકાસિયણ; વડકરી
 કર્કપુ(-પુ) સ્ત્રી. જોરડી
 કર્કર્ક પું. કર્કરાશિનો સૂર્ય
 કર્કોદ, ૦૬ પું. (સ.) નાગોનો એક નાચક
 (નળરાજ્ય એ એને અગ્નિમાંથી બચાવ્યો
 હતો. બદલામાં પોતાના વિષથી એણે
 નળરાજ્યને બાહુકનું દૂબડું રૂપ આપી
 અજ્ઞાત રહેવામાં મદદ કરી હતી.)
 કર્ક પું. કાન (૨) કાટખૂણાંકોમાં
 કાટખૂણાની સામેની લીટી-બાજુ (૩)
 સુકાન (૪) [સ.] કુંતીનો સૂર્યથી થયેલો
 પુત્ર
 કર્કકટ(-કોર) વિ. કાનને કટુ-કઠોર લાગે
 એવું
 કર્કકટ(-કુ) પું. કાનનો એક રોગ
 કર્કગિચર વિ. સંભળાય એવું
 કર્કરજીવ પું. કાન વીંધવા કે કાપવા તે
 કર્કધાર પું. સુકાની; નેતા
 કર્કપટલ ન. કાનનું પડળ
 કર્કપાક પું. કાન પાકવો તે; એક રોગ
 કર્કપાલી સ્ત્રી. કાનની ખટ
 કર્કમદેશ પું. કાનની આજુબાજુનો શરીરનો
 ભાગ
 કર્કકૂલ ન. કાનમાં પહેરવાનું ફલ; સ્ત્રીઆનું
 એક ધરણું
 કર્કમૂલ(-ળ) ન. કાનનું મૂળ; કાનના મૂળ
 આગળનો શરીરનો ભાગ
 કર્કરેખા સ્ત્રી. કાટખૂણાની સામેની લીટી (ગ.)
 કર્કલીટી સ્ત્રી. કર્કરેખા (ગ.)
 કર્કવેધ પું. કાન વીંધવો તે
 કર્કશક્તિ સ્ત્રી. સાંભળવાની શક્તિ
 કર્કશૂલ(-ળ) ન. કાનમાં થતું શળ-સણકો
 કર્કસ્તાવ પું. કાનમાંથી પડતું ઝરે તે
 કર્કકર્ણ અ. એક કાનેથી બીજા કાને એક
 રંગ
 કર્કકટ ન. કાનના આકારનું એક વાજિંત (૨)
 એક વનસ્પતિ (૩) [સ.] કર્કકટ

કર્ણાટક પું; ન૦ (સં.) દક્ષિણ હિંદુસ્તાનનો એક પ્રાંત

કર્ણાટકી વિં કર્ણાટકનું—સંબંધી (૨) સ્ત્રી કર્ણાટક દેશની સ્ત્રી

કર્ણારમ પું માછલાં તથા તેવાં પ્રાણીઓના કાનમાંનો એક પથ્થર જેવો અવયવ

કર્ણાર્થ ન૦ કાનનું અને કર્ણપ્રદેશનું હાડકું કર્ણિકા સ્ત્રી કળી; બીજકોરા (૨) હાથીની સૂંઢની અણી (૩) વચલી આંગળી (૪) લેખણ

કર્ણિકાર પું એક દુલ્લખ; કરેણ કર્ણિની સ્ત્રી ગર્ભાસયનો એક રોગ કર્ણદ્રિય સ્ત્રી સાંભળવાની ઇન્દ્રિય; કાન કર્ણોપકર્ણ (-ર્ણ) અં કર્ણકર્ણ કર્તૈન ન૦ કાપવું તે (૨) કાંતવું તે કર્તૈતી વિં કાપવા માટે જોઈતા તીક્ષ્ણ દાંત કે દાંતાવ્રણ (૨) ન૦ એક પ્રકારનું પ્રાણી કર્તૈરિમયોગ પું જેમાં કર્તા પ્રમાણે ક્રિયાપદ ભક્તિ અને વચન લેવું હોય તેવા પ્રયોગ [વ્યા.]

કર્તા સ્ત્રી કાતર કર્તા (-ર્તા) વ્ય વિં કરવાયોગ્ય; કરવાનું (૨) ન૦ કામ; કર્મ (૨) ફરજ (૩) વર્તન કર્તા (-ર્તા) વ્યધુરા સ્ત્રી કર્તવ્યની ઝૂંસરી કર્તા (-ર્તા) વ્યનિષ્ઠ વિં કર્તવ્યપરાયણ કર્તા (-ર્તા) વ્યનિષ્ઠતા સ્ત્રી કર્તવ્યનિષ્ઠહોવું તે કર્તા (-ર્તા) વ્યનિષ્ઠા સ્ત્રી કર્તવ્યમાં નિષ્ઠા કર્તા (-ર્તા) વ્યપરાયણ વિં પોતાનાં કર્તવ્યોમાં પરાયણ

કર્તા (-ર્તા) વ્યપરાયણતા સ્ત્રી કર્તા (-ર્તા) વ્યભાન ન૦ કર્તવ્યનું ભાન કર્તા (-ર્તા) વિં કરનારું; બનાવનારું (૨) પું કરનાર—બનાવનાર માણસ; રચયિતા કર્તાર પું કિરતાર; સ્પષ્ટ કર્તા (-ર્તા) હર્તા (-ર્તા) પું સરજનાર અને નાશ કરનાર (ઈશ્વર) (૨) સર્વોપરી સત્તા ધરાવનાર પુરુષ; મુખ્ય બાણી

કર્તૃ વિં (૨) પું જુઓ કર્તા કર્તૃત્વ ન૦ કરવાની—રચવાની શક્તિ (૨) કર્તાપણું

કર્તૃત્વશક્તિ સ્ત્રી કરવાની—રચવાની શક્તિ

કર્તૃવાચ્ય વિં જેમાં કર્તાનું પ્રાધાન્ય હોય એવું (વાક્ય)

કર્તૃવ્ય વિં (૨) ન૦ જુઓ કર્તૃવ્ય કર્તૃવ્યધુરા સ્ત્રી કર્તૃવ્યધુરા કર્તૃવ્યનિષ્ઠ વિં કર્તૃવ્યનિષ્ઠ કર્તૃવ્યનિષ્ઠતા સ્ત્રી કર્તૃવ્યનિષ્ઠતા કર્તૃવ્યનિષ્ઠા સ્ત્રી કર્તૃવ્યનિષ્ઠા કર્તૃવ્યપરાયણ વિં કર્તૃવ્યપરાયણ કર્તૃવ્યપરાયણતા વિં કર્તૃવ્યપરાયણતા કર્તૃવ્યભાન ન૦ કર્તૃવ્યભાન કર્તા વિં (૨) પું જુઓ કર્તા કર્તાહર્તા પું જુઓ કર્તાહર્તા કર્મ પું કાદવ; કીચડ કર્મટ ન૦ કાપડ; કપડું (૨) ચીંચરું; જૂનો ખાભો

કર્મર ન૦ ખોપરી (૨) કલેડું; ઠીબ; ઠીકરું કર્મરી સ્ત્રી એક ઔષધિ; ખાપરિયું (૨) ઠીકરી

કર્માસ પું કપાસનું ઝાડ (૨) કપાસ કર્પૂર ન૦ કર્પૂર કર્ણુર વિં કાળરું; કાળરચીતરું કર્મ ન૦ ક્રિયા; વ્યાપાર (૨) કાર્ય; કામ (૩) પ્રવૃત્તિ; ધર્મો (૪) ક્રિયામાણ; આચરણ (૫) ધર્મક્રિયા; ધર્મકર્મ (નિત્યાદિ) (૬) સંસ્કાર; નસીબ (૭) કર્તૃવ્ય (૮) કુકર્મ (૯) જેની ઉપર ક્રિયા થતી હોય તે (વ્યા.)

કર્મકથા સ્ત્રી જુઓ કરમકથા કર્મકપાટ ન૦ નસીબનું બારણું કર્મકર વિં કર્મ કરનારું (૨) પું કામ કરનાર માણસ; મન્દૂર

કર્મકાર (-રી) પું કામ કરનાર માણસ; મન્દૂર (૨) કારીગર (૩) હુદ્દાર (૪) બળદ કર્મકાંડ ન૦ ધર્મક્રિયાઓ અને ધર્મકર્મેની લગતો વેદનો ભાગ (૨) એમાં બતાવેલી ધાર્મિક ક્રિયાઓ અને કર્મો

કર્મકાંડી વિં કર્મકાંડને અનુસરનારું કર્મક્ષેત્ર ન૦ કર્મભૂમિ (ભારતવર્ષ) કર્મઝલિ સ્ત્રી કર્મની ગતિ; નસીબ કર્મચંડાળ પું કર્મનો ચંડાળ; અધર્મી; દુસચારી

કર્મ-વિં કર્મમાંથી નીપજેલું (૨) પું
 કળિયુગ (૩) વડ
 કર્મ-ક વિં આર્થિક કર્મમાં ચુસ્ત; કર્મનિષ્ઠ
 (૨) કર્મકુશળ (૩) બાહ્ય આચારમાં આગ્રહી
 કર્મ-કતા સ્ત્રી
 કર્મ-લુપ્તિતીયા સ્ત્રી કર્મ અર્થે વપરાતી બીજી
 વિભક્તિ (બ્યા.)
 કર્મ-લુપ્તિપ્રયોગ પું જેમાં કર્મ પ્રમાણે ક્રિયાપદ
 ભૂતિ અને વચન હેતુ હોય તેનો પ્રયોગ (બ્યા.)
 કર્મ-લુપ્તિવાચ્ય વિં કર્મ પ્રમાણે ભૂતિ અને
 વચન લેનારું (બ્યા.)
 કર્મ-તંત્ર નં કર્મનું તંત્ર
 કર્મ-કંડ પું કર્મની સળ
 કર્મ-દોષ પું કર્મનો દોષ-ભૂલ (૨) કર્મનું
 માહું પરિણામ (૩) પાપ; દુર્ગુણ
 કર્મ-ધારય પું જે તત્પુરુષ સમાસનાં બન્ને પદો
 સમાસ છોડતાં એક જ વિભક્તિમાં
 (પ્રથમામાં) આવે તે સમાસ
 કર્મ-નિષ્ઠ વિં કર્મકાંડમાં આસ્થાવાળું-ચુસ્ત
 (૨) કર્તવ્યપરાયણ
 કર્મ-નિષ્ઠા સ્ત્રી ચોતાના કર્મોમાં અથવા
 વિહિત કર્મોમાં નિષ્ઠા
 કર્મ-ન્યાસ પું કર્મ-ધર્મરત્ન અર્પણ કરી દેવાં તે
 કર્મ-પાક પું કર્મનું પાકતું તે; કર્મફળ
 કર્મ-પાશ પું કર્મબંધન
 કર્મ-ફલ(-ળ) નં કર્મનું ફળ-પરિણામ
 કર્મ-બંધ પું કર્મનું બંધન
 કર્મ-ભૂમિ સ્ત્રી કર્મ કરવાનું ક્ષેત્ર (૨) ધર્મ-
 કર્મ કરવાનો દેશ; ભારતવર્ષનું એક વિશેષણ
 કર્મ-ભ્રષ્ટ વિં કર્તવ્ય કર્મથી ભ્રષ્ટ-વિમુખ થયેલું
 કર્મ-માર્ગ કર્તવ્ય કર્મથી અથવા કર્મકાંડને
 અનુસરવાથી મોક્ષ મેળવવાનો માર્ગ
 કર્મ-મીમાંસા સ્ત્રી કર્મની ફિલસૂફી; કર્મ-
 સંબંધી વિચારણા (૨) પૂર્વમીમાંસા
 કર્મ-ધ્યાન પું કર્મમાર્ગની સાધના (૨) નસીબ-
 નો ભોગ
 કર્મ-ધ્યાની પું કર્મધ્યાનનો સાધક
 કર્મ-શી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
 કર્મ-રેખા સ્ત્રી ભાવિસૂચક રેખા-આકાશ (૨)
 નસીબ
 કર્મ-વસા* સ્ત્રી

કર્મ-વસ વિં કર્મને નસીબને આધીન એક
 કર્મ-વાદ પું કર્મને લગતો વાદ (૨) આરબ-
 વાદ; દેવવાદ
 કર્મ-વાદી વિં (૨) પું કર્મવાદમાં માનનાર
 કર્મ-વિપાક પું કર્મમાદ
 કર્મ-વીર વિં કર્તવ્ય કર્મ કરવામાં વીર-
 બહાદુર એક (૨) પું એવો માણસ
 કર્મ-વ્યતિહાર પું કર્મનો-ક્રિયાનો અદ્વિત-
 બદલો
 કર્મ-વ્યતિહારવાચક વિં કર્મ-વ્યતિહાર
 બતાવનારું
 કર્મ-શીલ વિં પ્રવૃત્તિશીલ; ઉદ્યમી
 કર્મ-સંજ પું સાંસારિક કર્મો અને તેનાં ફળો
 પ્રત્યેની આસક્તિ
 કર્મ-સંજોગ પું ભાવિનો યોગ; નસીબનો
 તાકડો
 કર્મ-સંન્યાસ પું કર્મનો ત્યાગ (૨) કર્મફળનો
 ત્યાગ
 કર્મ-સંન્યાસી પું જેણે કર્મનો ત્યાગ કર્યો
 હોય એવો માણસ; સંન્યાસી (૨) કર્મફળનો
 ત્યાગ કરનાર પુરુષ
 કર્મ-સાક્ષી પું કર્મને જોનાર પુરુષ (૨) કર્મના
 પરિપાકનો અનુભવ લેનાર પુરુષ
 કર્મ-સાધન નં જેણે કરીને કર્મ સિદ્ધ થાય
 તે; કર્માનુષ્ઠાન
 કર્મ-સિદ્ધિ સ્ત્રી કર્મફળની પ્રાપ્તિ (૨) સફળતા
 કર્મ-સ્થાન નં કાર્યાલય; કામઘરમાં કરવાની
 જગા
 કર્મ-હીણ(-ચ્છ) વિં અભાગિયું; કમનસીબ
 કર્મ-તીત વિં કર્મથી અતીત-પર
 કર્મ-અધિકાર પું ધર્મકર્મનો અધિકાર-ચોગ્યતા
 કર્મ-ધીન વિં કર્મવશ; દેવાધીન
 કર્મ-અનુકૂળ વિં કર્મને અનુકૂળ; જેવાં કર્મ
 કર્યા હોય એ પ્રમાણેનું-નસીબ પ્રમાણેનું
 કર્મ-અનુસાર અં કર્મને અનુસરીને
 કર્મ-અનુસારી વિં કર્મને અનુસરતું
 કર્મ-તાર નં શુભ કારણમાં અને ખાસ કરીને
 અધરણીમાં વિધિયુક્ત જે કર્મ ઓર
 કરાવે છે તે (૨) બીજું કામ
 કર્મ-ક વિં કર્મકંડ; કર્મ કરવા પર પ્રીતિવાળું
 (૨) કાર્યકુશળ

કર્મી વિં નસીબદાર; તાલેવંત (૨) હલોબી
કર્મેદ્રિય સ્ત્રીં જે ઈદ્રિય કરીને કર્મ માય છે
તે (જુઓ ઈદ્રિય)

કર્મનક નં એક પક્ષી
કર્મ પું એક પ્રાચીન તોલ
કર્મક વિં ખેત્ર-આકર્ષે એવું (૨) પું ખેત્રવ
કર્મજી નં ખેડ; ખેતી (૨) ખેત; તાણ (૩)
આકર્ષણ

કલ પું એક અનાજ; શુંજન (૨) વલણ; ઇચ્છા
કલકલ પું પક્ષીઓનો કલરવ (૨) શુંજનરવ;
કલખલ (૩) મનુષ્ય યા પશુપક્ષીઓનો
મિશ્ર શ્વનિ

કલ(-ળ)કલ(-ળ)વું અં કિં જુઓ કટખડું
કલકલાટ પું ઘોંધાટ
કલકલા(-ળા)જી નં જુઓ કકલાણ
કલકલિયો પું એક પક્ષી
કલકલિયો કોડિયો પું એક પક્ષી
કલકળાજી નં જુઓ કકલાણ
કલખણું વિં કલકણું; અપલકણવાળું
કલખાપરી સ્ત્રીં પકવેલી અથવા બાળેલી
માટીની એક ઔષધિ (૨) જસતનો એક
શાર

કલખાપરો પું જુઓ કલખાપરી
કલખખજી નં કલકણ
કલગી સ્ત્રીં મુગટ અથવા મસ્તક પર મૂકવાનો
એક શણગાર; મંજરી (૨) ફૂલોનો ગોટા
(૩) એક શાકત લાવળી

કલગીદાર વિં કલગીવાળું
કલગેર સ્ત્રીં એક કીમતી રેશમી વસ્ત્ર; ખાંટ
કલ(-ળ)જીગ પું જુઓ કળિયુગ
કલ(-ળ)જી નં કાઠવમાં કળી-જીતરી જવાય
એવી જગા

કલત્ર નં વહુ; ઘેરી
કલદાર વિં હુન્નર-કળાવાળું (૨) અંગ્રેજી
ચલણનું (નાણું)
કલન નં ગર્ભાધાન થયા પછી ગર્ભની
શરૂઆતની સ્થિતિ; 'કાઇગોટ' (૨) સમજવું
તે (૩) માસ

કલના સ્ત્રીં અડસદો (૨) પિછાન
કલપ(-ક) પું વાળ રંધવાની એક બનાવટ

કલપવું અં કિં જૂરવું (૨) રડવું; કલપાંત
(૩) સં કિં કલપવું; અટકળ કરવી (૪)
સારવું (શ્રાવ)

કલપાંત પું; નં જુઓ કલપાંત
કલકાત નં વહાણનાં પાટિયાં બરાબર બેસાડી
કયાંય થઈને હવા કે પાણી પેસી ન શકે
એવું કરવાની ક્રિયા

કલખલ સ્ત્રીં વાતચીતથી થતો આછો ઘોંધાટ;
શોરબકોર (૨) ન સમજાય તેવું બોલવું તે
કલખલાટ પું ઘોંધાટ; શોરબકોર

કલમ સ્ત્રીં લેખણ (૨) દસ્કત (૩) લેખન-
શક્તિ (૪) પીછી (૫) ચીતરવાની છટા
(૬) કલમની પેઠે ત્રાંસી કાપીને હગાડેલી
ઝડની ઢાળી (૬) પેરા (૭) કરારની શરત
કલમકંઠા વિં કલમ-લેખણ વાપરી નળનારું
(૨) પું લહિયો (૩) લેખક; કુશળ લેખક;
મુસદ્દી

કલમકંઠી સ્ત્રીં કલમ વાપરવી તે; મુંદર
છટાદાર લખાણ કરવું તે
કલમકંઠાઈ પું કલમનો કસાઈએવો માણસ;
કઠોર લેખક

કલમતરારા પું કલમ ધડવાનો ચપ્પુ (૨)
કલમ ધડનાર આદમી

કલમત્રાંસ વિં કલમની માફક ત્રાંસું
કલમદાન નં કલમ રાખવાની બૂંઝળી-પેટી
કલમખંદી સ્ત્રીં કલમવાર-પેરા પાડીને કરેલું
લખાણ (૨) ટાંચ; જમી (૩) જમ
કરેલી વસ્તુઓની ચાદી (૪) કોઈ પણ
ભાગની વ્યવસ્થા કે કામકામજનું ધોરણ
ખતાવતી તપસીલ (૫) કોલકાર; શરત

કલમખાજ વિં કલમ વાપરવામાં કુશળ
કલમગડો* પું
કલમલો* પું

કલમી વિં કલમ કરીને હગાડેલું (૨) પું
એક ભતના ચોખા

કલમી,ન સ્ત્રીં વહાણની ડોલકાડી; નાનો
સડ

કલસુ* પું
કલમેશરીફ પું કુરાન
કલમો પું કુરાનનું મૂળ સૂત્ર-ફરમાન; ઇસ્લામનું
દીક્ષાવાક્ય

કલાપ પું. મનુષ્ય અનિ (ખાસ કરીને મનુષ્યોને)

કલાશળ પું. ધાંધાટ; મોટો કલણવાટ

કલાપાર સ્ત્રી. દુષિયા સોપારી

કલાયો પું. પરણ્યા આવેલા વરને બિયજતાં પહેલાં કન્યાપક્ષ તરફથી મોકલાતો કાચો કંસાર-ખાવાનું

કલ(-ળ)શ પું. લોટો (૨) દહેરા કપર ધડના આકારનું ધાતુ કે છોનું શિખર-ટોચ

કલહ પું. કળિયો; કંકાસ; લડાઈ

કલહપ્રિય વિ. કલહ જેને વહાલો છે એકું

કલહંસ પું. હંસ (૨) એક છંદ

કલહાંતરિતા વિ. સ્ત્રી. ધણી સાથે કલહ કરી કસણું લઈ એકેલી (સ્ત્રી) (૨) પતિનો અનાદર કરી રિસાયા પછી શોક કરતી (નાયિકા)

કલંક ન. ડાઘ; લાંછન; બટો (૨) આળ

કલંકિત વિ. કલંકવાળું; કલંક પામેલું

કલંકી વિ. કલંકવાળું (૨) પું. ચંદ્ર

કલંગી સ્ત્રી. બુઝા કલિક

કલંદર પું. એક પ્રકારનો કપ્રાર (૨) નિરપૂહ માણસ (૩) વાદી; મદારી (૪) વર્ણસંકર આદમી

કલા(-ળા) સ્ત્રી. કોઈ પણ વસ્તુનો એક ભાગ (૨) ચંદ્રનો સોળમો ભાગ (૩) કાલમાન (૪) યુક્તિ; હિક્મત (૫) હુતર; કસબ (૬) સ્નાયુચક્ત રચના (૭) તેની હિક્મત

કલાઈ સ્ત્રી. એક ધાતુ (૨) વાસણ પર ચડાવાનું કલાઈનું પાતળું પટ

કલાઈગાર(-રો) પું. વાસણનો કલાઈ કરનારો

કલાઈસંતો(-દો) પું. કલાઈની રાખ

કલાક પું. ૬૦ મિનિટ જેટલો સમય

કલાકાર પું. કલાયુક્ત રચના કરનારો પુરુષ (કવિ, ચિત્રકાર, શિક્ષી ઇત્યાદિ)

કલા(-ળા)કૌશલ્ય ન. કળાની આવડત-હોશિયારી (૨) હુન્નર-ઉદ્યોગની આવડત

કલાણું વિ. સારા લાગ-માળ વગરનું; કથોલું

કલા(-લે)કું ન. કલેકું

કલાહ પું. સોની

કલાધર પું. મોર (૨) ચંદ્ર

કલાનાથ પું. ચંદ્ર

કલાનિધિ પું. બુઝો કલાધર

કલાપ પું. સમૂહ; જ્યો (૨) મોરનાં પીંછાનો સમૂહ (૩) ભાથો (તીરનો) (૪) ધરણી આભૂષણ (૫) રયાન (૬) ચંદ્ર

કલાપી પું. જેને કલાપ છે તે-મોર

કલાપીટ સ્ત્રી. શોરખકોર (૨) રડાશેળ

કલાફૂલ ન. કાનનું એક ધરણી; કોકરનું

કલાખૂત પું. કસબ; સોનિરી અથવા રૂપેરી તારથી વીંટલા રેશમનો તાર

કલાયો પું. ખાંચનો કાપ

કલા(-ળા)ભવન ન. હુન્નરકળાની શાળા

કલામ સ્ત્રી. વાણી; વાક્ય; શબ્દ (૨) કડી; કકોર (૩) લખાણ

કલાર ન. એક વનસ્પતિ

કલારસ પું. કલાનો રસ

કલાલ પું. દારૂનો દુકાનદાર

કલાલખાનું ન. દારૂનું પીકું (૨) [લા.] વ્યસનીઓને ભેગા થવાનું ઠેકાણું

કલાલણ(-ણી) સ્ત્રી. કલાલની સ્ત્રી

કલાલી સ્ત્રી. દારૂ વેચવાનો ધંધો

કલાવતી વિ. સ્ત્રી. કળા-કાંતિવાળી (૨) નૃત્યાદિ કળા બાણુનારી (૩) સ્ત્રી. એક વીણા; તુંબરું

કલા(-ળા)વંતી વિ. સ્ત્રી. નૃત્યાદિ કળા બાણુનારી

કલાવાન વિ. કળા બાણુનારું-કળાવાળું (૨) પું. ચંદ્ર

કલાવણું સ. કિં. પટાવણું

કલાવિધાન ન. કલાની રચના-સર્જન

કલાવિધાયક ન. કલાવિધાન કરનારું

કલાંકલાં અ. સંપૂર્ણ ખીલેલું હોય એમ

કલાંક વિ. લાંક; તેજાની અને હુચ્ચું

કલાંડી સ્ત્રી. પાંસળી (૨) પાણું

કલિ(-ળિ) પું. ઠંટો; કળિયો (૨) લડાઈ; યુદ્ધ (૩) કળિયુગ (૪) કળિયુગનો અધિષ્ઠાતા પુરુષ-અસુર (૫) પાપની બુદ્ધિ

કલિકા સ્ત્રી. અણખીલેલું ફૂલ; કળી

કલિ(-ળ)કાલ(-ળ) પું. કળિયુગનો સમય

કલિત વિ. બાણું; સમજેલું

કલિમલ પું. કલિનો મેલ-ખરાબ અસર; પાપ

કલિ(-જિ)યુગ પું. ચાર યુગમાંનો કલ્પો
 યુગ; અધર્મનો સમય (જુઓ યુગ)
કલિલ વિ. -થી ઠંકાયેલું; -થી ભરેલું (૨)
 મિશ્રિત; એકરૂપ બનેલું (૩) અલેલ (૪)
 ગહન
કલિમ ન. એક પક્ષી (૨) પું. (સં.) પ્રાચીન
 ભારતનો એક પ્રાંત; હાલનું ઓરિસા
કલિ'(-જિ)ગડ(-કુ) ન. તડખૂચ
કલિ'ક પું. એક પર્વત, જેમાંથી યમુના નદી
 નીકળે છે. (૨) સૂર્ય (૩) એક વનસ્પતિ
કલિ'કન્યા સ્ત્રી. (સં.) યમુના; કાલિંદી
કલ્પ વિ. કાલવવાળું; મેલું; ગંદું (૨) દુષ્ટ;
 ધાતકી (૩) પાપી (૪) ન. કાલવ; મળ
 (૫) પાપ
કલ્પિત વિ. જુઓ કલ્પ (૨) કલ્પાયેલું;
 રિસાયેલું
કલ્પેકર પું. નિહતાનો વડો મહેસૂલી અમલદાર
કલ્પેજી ન. પિત્ત ઉત્પન્ન કરનારું અને
 શિરાઓમાંનું લોહી સાફ કરનારું એક મોટું
 માંસલ અવયવ; કાળજી (૨) હૃદય (૩)
 મન; અંતઃકરણ
કલ્પેડી સ્ત્રી. નાનું કલ્પેડું (૨) એક વેતર ન
 વિચારી હોય એવી ગાય કે ભેંસ
કલ્પેડું ન. રોટલા શેકવાનું શાણકું—ઠીકડું
કલ્પેવર ન. શરીર; જોળિયું
કલ્પેસર ન. એક પક્ષી
કલ્પો(-જો) પું. કલહ
કલ્પો'કું ન. કરોડું; રાડું
કલ્પોડી સ્ત્રી. વાછડી; નાની ગાય
કલ્પોલ પું. જુઓ કલ્પોલ
કલ્પોંજી સ્ત્રી. કાળીજીરી
કલ્ક વિ. પાપી (૨) પું. પાપ (૩) દંભ;
 હેતરપિંડી (૪) કીચડ; કચરો (૫) વાટીને
 બનાવેલો લોહો; લૂગદી (ઓષધ વગેરેની)
 (૬) કાનનો મેલ
કલ્ક(-કડી) પું. વિષ્ણુનો દશમો અને છેલ્લો
 અવતાર
કલ્પ પું. બ્રહ્માનો એક દહાડો અર્થાત્
 ૪,૩૨૦,૦૦૦,૦૦૦ વર્ષોનો સમય (૨) ધર્મ-
 કર્મનો વિધિ (૩) નિહિતવિકલ્પ (૪) આચાર
 (૫) એક વેદાંગ, જેમાં યજ્ઞક્રિયા ઇત્યાદિનો
 ઉપદેશ છે. (૬) સંકલ્પ (૭) અભિપ્રાય

કલ્પક પું. કલ્પના કરનાર; શોધક
કલ્પકતા સ્ત્રી.
કલ્પતક ન. કલ્પવૃક્ષ
કલ્પદ્રુમ ન. કલ્પતક
કલ્પના સ્ત્રી. નવું ચિંતવી કે ઉપજાવી કાઢવાની
 શક્તિ (૨) હરેક વાતની મનમાં જે પ્રથમ
 રચના થાય તે (૩) ધારણા; ખ્યાલ (૪)
 તરંગ; છુટો
કલ્પનાબલ(-ભ) ન. કલ્પનાનું બળ
કલ્પનાવાદ* પું.
કલ્પનાશક્તિ સ્ત્રી. નવું ચિંતવી કે ઉપજાવી
 કાઢવાની શક્તિ
કલ્પનારીલ વિ. કલ્પના કરવાના વલણ—
 સ્વભાવવાળું
કલ્પનાસૃષ્ટિ સ્ત્રી. કલ્પનાની સૃષ્ટિ; મનોરાજ્ય
કલ્પનીય વિ. કલ્પી શકાય એવું
કલ્પલતા સ્ત્રી. કલ્પવૃક્ષ
કલ્પવું સં. કિં. કલ્પના કરવી
કલ્પવૃક્ષ ન. નીચે એસનાર જેનો સંકલ્પ કરે
 તે વસ્તુ આપનારું સ્વર્ગમાંનું એક
 કાલ્પનિક ઝાડ
કલ્પસૂત્ર ન. વૈદિક કર્મોના વિધિઓનું શાસ્ત્ર;
 એક વેદાંગ (૨) [જૈન] સાધુઓના આચાર
 વર્ણવતું ધર્મપુસ્તક
કલ્પાંત પું. કલ્પનો અંત; જગતનો પ્રલયકાળ
 (૨) ન. રડારોળ; અતિશય રડવું—શોક
 કરવો તે
કલ્પિત વિ. કલ્પેલું (૨) જોડી કાઢેલું; ખોટું
 (૩) ન.*
કલ્પય વિ. કલ્પનામાં આવે એવું
કલ્મષ પું. ન. મેલ; કાળાશ; લાંછન (૨)
 પાપ (૩) એક નરક
કલ્મેશરીફ પું. કુરાન
કલ્યાણ ન. સુખ; આબાદી (૨) એય; કુશળ
 (૩) પું. એક રાજ
કલ્યાણકર વિ. કલ્યાણ કરે એવું
કલ્યાણકર્તા વિ. (૨) પું. જુઓ કલ્યાણકારી
કલ્યાણકારી વિ. કલ્યાણ કરે એવું (૨) પું.
 કલ્યાણ કરનાર પુરુષ
કલ્યાણમૂર્તિ(-ર્તિ) વિ. કલ્યાણની મૂર્તિ
 જેવું (૨) સ્ત્રી. કલ્યાણની મૂર્તિ

કવચાવળી શ્રીમદ્ ગણપત્ય કવચારી કેવી (૨)

સીમાચવલી શ્રી

કવલી શ્રીમદ્ હાથનાં કાંડામાં પહેરવાતું એક
ધરણું

કવલું નં શ્રીઓના પગનું એક ધરણું

કવલી પું ઘોંઘાટ; શોરભકાર (૨) હાથમાં માય
એટલું તે (ખાસ ઇત્યાદિ); કાળિયું (૩) પ્રસવમાં
મદદ કરવા માટે એ સમયે સ્ત્રીની કેડના
ભાગ ઉપર હાથથી અથવા પાટાથી કરવામાં
આવતું દબાણ

કવલોલ પું મોઝા; ઘોડો (૨) આનંદ;
આનંદથી જીભરાતું તે

કવલોલિની શ્રીમદ્ નદી

કવલાર નં કલાર (૨) એક સુગંધી ફલ

કવ અં + કચારે

કવખત પું; શ્રીમદ્ ખરાબ—અચોચ—અશુભ
સમય

કવચું વિં વગ—સગવડ વચરતું (૨) કચેલું

કવગો પું ચસક; આંકડી

કવચ નં બખતર (૨) તાવીજ; ભૂત, પિશાચ
કે મૂઠચોટથી શરીરનું રક્ષણ કરતો મનાતો
મંત્ર (૩) એક વનસ્પતિ; કૌવચ

કવચન નં કુવચન

કવચબીજ નં કૌવચનાં બીજ

કવચી નં બખતર જેવી કઠણ ચામડીના
પટવાળું પ્રાણી

કવચું નં કવચબીજ

કવછટ શ્રીમદ્ મહેનત; વૈતરું (૨) ઋતુકાળ;
અટકાવનો સમય

કવઠવું અં કિં બગટવું; વંઠવું (૨) જુદા પડવું

કવડી શ્રીમદ્ કોડી (૨) મોઈદંડાની રમત

કવણ સં કોણ; કયું

કવન નં કવિતા કરવી તે (૨) કવિતા

કવની પું કવિતા કરનાર પુરુષ; કવિ; બાટ (૩)
શ્રીમદ્ કહેતી; કહેવાની ઢબ

કવચિત્રી શ્રીમદ્ શ્રી કવિ

કવર નં પરબીરિયું (૨) પૂંકું (૩) આચ્છાદન
(૪) મીકું (૫) પું પાકક; વક્તા (૬)
વિં ચિત્રવિચિત્ર; કાબરચીતરું

કવરક પું કેદી; બંદીવાન

કવરધું વિં વાંકું; તીક્ષ્ણ; કટુ (વચન)

કવસવતું અં કિં કાચર કરવું; હેસન કરવું

(૨) વર્ણન કે કવિતા કરાવવી

કવરી શ્રીમદ્ કબરી

કવરું નં કનેરું (૨) વિં

કવરો પું અણધરતો વરો—ખર્ચ

કવર્ગ પું ક વર્ગના પાંચ અક્ષરો:—ક, ખ,
ગ, ઘ, ઙ

કવચું શ્રીમદ્ હલકી વણું—ભતિ

કવલ પું કાળિયો; માસ

કવલું નં નળિયું (૨) મોભારિયું

કવવું સં કિં કવિતા કરવી; કાવ્યભરી વાણી
ઉચ્ચારવી (૨) [કા.] કળવું; લખકાર
થવા

કવશ વિં તાબેદાર; પરાધીન (૨) શ્રીમદ્
ઓપટી; અડચણ

કવા,ંચુ પું પ્રતિકૂળ પવન (૨) પ્રતિકૂળ
સમય (૩) પ્રતિકૂળ સંલોગ—પરિસ્થિતિ
(૫) રોગ; શરીરમાં પેટેલો બગાડ

કવાટ શ્રીમદ્ કુમાર્ગ

કવાણુ નં ખોટખાંપણ; લાંછન

કવાણું વિં જેમાં કંઈ ખોટી વસ્તુ કે ખોટ
હોય એવું (૨) નં ખોટખાંપણ

કવાણો પું ખોટો વાણો (૨) ખોટખાંપણ

કવાબ પું કબાબ; માંસનું બળિયું—મૂઠિયું

કવાયત શ્રીમદ્ લશ્કરી તાલીમ; પરંટ (૨)
તરતીબ; તાલીમ

કવાયતી વિં કવાયત પામેલું; તાલીમવાળું

કવાયુ પું જુઓ કવા

કવાયું વિં પ્રતિકૂળ

કવારી શ્રીમદ્ અપકીર્તિ

કવા(—વા)લ પું ગવંચો (૨) એક રાગ;
ખાલ

કવા(—વા)લી શ્રીમદ્ ગજલ (ખાસ કરીને
સૂફીવાદની) (૨) ખ્યાલરૂપાનું આણું

કવાવું અં કિં શરીરમાં કવા પેસવો;
શરીરનું બગટવું (૩) વસૂકી જવું (૪)
વગાવાવું; નિંદાવું (૫) ગવાવું

કવાસ શ્રીમદ્ કઠેકાણું; કુસ્થાન (૨) નકારી વાસ
—ગંધ (૪) જવ; મધ અને મીઠાની
મેળવણીનું પેય

કવિ પું કાવ્ય—કવિતા કરનાર (૨) બાટ

કવિકલ્પિત-ન્યાય પું. કાવ્યસુદિનો ન્યાય
 કવિજન પું. બં. વં. કવિ લોક; કવિઓ
 કવિત નં. એક ભાવની કવિતા; અનહર કંઈ
 કવિતા સ્ત્રી. કાવ્ય (૨) પદ્યબંધ (૩) કાવ્યનો ગુણ
 કવિત્વ નં. પદ-કાવ્ય રચવાની શક્તિ (૨)
 કવિપણું (૩) કાવ્યનો ગુણ
 કવિત્વરીતિ સ્ત્રી. કવિતા દ્વારા ભાવ પ્રગટ
 કરવાની રીતિ
 કવિત્વશક્તિ સ્ત્રી. કવિતા રચવાની શક્તિ
 કવિજ્ઞા સ્ત્રી. ખોટી વિદ્યા; ઠગાઈ; હુશ્યાઈ
 (૨) મેલી—મંત્રતંત્રની વિદ્યા
 કવિમાન્ય-ન્યાય પું. કવિકલ્પિત-ન્યાય
 કવિચણુ પું. + કવચિત્રી
 કવિરાજ પું. મોટા-ઉત્તમ કવિ
 કવિવર પું. કવિઓમાં શ્રેષ્ઠ-ઉત્તમ એવો કવિ
 કવીશ્વર પું. સૌથી મોટો કવિ
 કવીંદ્ર પું. કવિઓમાં ઇંદ્ર-શ્રેષ્ઠ એવો કવિ
 કવે* અં. +
 કવેણુ નં. ખોટું-અધટિત વેણુ; અપરાધ
 કવેળા સ્ત્રી. કવખત;
 કંચ નં. પિતૃને આપેલ પિંડ, ભોજન વગેરે
 કંવાલ પું. કવાલ; કવાલી ગાનારો
 કંવાલી સ્ત્રી. જુઓ કવાલી
 કશ સ્ત્રી. નરાશ; કોશ (૨) વરત
 કશ(-સ)ણું નં. કણસણું; કંડું
 કશાલો પું. અચો; ભીડ
 કશી(-સી)દો પું. જરીનું ભરતકામ (૨) ઈંદ
 અથવા નળિયાને ઓગાળીને બનાવેલો
 કીટો
 કશું સં. કોઈ; કંઈ (૨) શું (૩) વિં. કંઈ;
 જરા
 કશેરુ પું. નં. કરોડ (બરડાની)
 કશેરુનલિકા સ્ત્રી. કરોડરજ્જુ
 કશ્મલ વિં. ખરાબ; ગંદું (૨) નામોશીભરેલું
 (૩) નં. પાપ; (૪) દુઃખ; હાસી
 કશ્યપ પું. કાચખો (૨) સં. એક ઋષિ (દેવો,
 દાનવો ઇત્યાદિના પિતા)
 કષ(-સ)ણી સ્ત્રી. કસોટી (૨) આપત્તિ;
 દુઃખ (૩) વાંસળી; પૈસા ભરવાની લાંબી
 ફેર બંધાય એવી કોથળી (૪) નાનાં
 ઓકરને થતો એક રોગ

કષાય વિં. જુઓ કષાયિત (૨) પું.
 કાવો; હકાળો (૩) કટાણો-કડચો સ્વાદ
 (૪) ગરુવો—ભગવો રંગ (૫) કાટ; મેલ;
 કાળપ (૬) પાપ (૭) [જેન] કોથ, માન
 માયા, અને લોભ એ ચારમાંનું કોઈ પણ
 કષાયિત વિં. રંગેલું; રંગવાળું થયેલું (૨)
 ભગવું (૩) કસાણું; ઘેસ્વાદ
 કષ્ટ નં. મહેનત; શ્રમ (૨) દુઃખ; સંતાપ
 કષ્ટકારક વિં. કષ્ટ કરે એવું
 કષ્ટકાલ(-ળ) પું. કષ્ટનો સમય
 કષ્ટદાયક વિં. કષ્ટ આપે એવું
 કષ્ટભોજન વિં. કષ્ટમાંથી ઉગારે એવું (૨) નં.
 કષ્ટમાંથી ઉગારવું તે
 કષ્ટસાધ્ય વિં. કષ્ટથી સધાય એવું
 કષ્ટહારી વિં. કષ્ટ હરે એવું
 કષ્ટાત્તવ નં. સ્ત્રીઓનો એક રોગ, જેમાં
 આત્તવ-રજસ્રાવમાં બહુ કષ્ટ થાય છે.
 કષ્ટાવું અં. કિં. દુઃખ પામવું; પીડાવું (૨)
 પ્રસવની પીડ—વેણુ આવવી
 કષ્ટી સ્ત્રી. જુઓ કષ્ટ
 કષ્ટો સ્ત્રી. લેણુદારના લેણા જેટલા આપવાની
 રકમની ઠરાવેલી મુદત; હપતો
 કસ પું. કસોટી ઉપરથી નક્કી કરેલો સોના-
 રૂપાના ભાવનો આંક (૨) કસોટી (૩) સાર;
 માલ; સત્તવ; (૪) બળ; ભેર
 કસકસ સ્ત્રી. ખૂબ ખેંચીને બાંધવાથી થતો
 અવાજ
 કસકસવું વિં. ખૂબ ખેંચીને બાંધેલું (૨)
 પરાણે બરાબર બેસવું થવું
 કસકસવું અં. કિં. ખૂબ ખેંચાવું (૨) પરાણે
 બાંધબેસવું થવું (૩) સં. કિં. ખૂબ
 ખેંચીને બાંધવું
 કસકસાવવું અં. કિં. કસકસે તેમ કરવું
 કસટિયો પું. એકના સવાયા કરનારો—માલ
 ધરાણે લઈ પૈસા ધીરનારો આદમી
 કસડો પું. કમરબંધ; કંદોરો
 કસણુ(-ણી) સ્ત્રી. જુઓ કષણી
 કસણુવું સં. કિં. ચોળી મસળીને એક કરવું;
 ચંદનું; કેળવવું
 કસણી સ્ત્રી. જુઓ કષણી

કસબું વિં તિલાં; દુર્ગા (૨) નં કસબું;
અસબું

કસબું વિં પશુએ બસાબર-એસબું થવું;
તસબું (૨) એસબું રહેવું

કસક પું અકસક; હેતુ (૨) એસિરા

કસકાર વિં કસ-સાવવાળું; (૨) રસાળ (૩)
ધનવાન (૪) કસોટીમાંથી પાર બીતરે એવું;
એસર-ચી

કસળ પું રેશમ સાથે વણેલા સોનારપાનો
તાર (૨) ધંધા; રેશમગાર (૩) અનીતિનું
કામ (૪) હુજર; કળા; કારીગીરી (૫)
કળાકરાળતા; નિપુણતા

કસળચોર પું પોતાનો હુજર ખીજને ન દેખાડે
એ; આવડ હૂખી રાખનાર આદમી (૨)
ધંધામાં કસાઈ કરનાર

કસળચોરી સીં કસળચોરનું કામ

કસળજી સીં વેશ્યા

કસળાતજી સીં કસળાતીની સી (૨) વેશ્યા
કસળાતી વિં કસળને લગવું (૨) પું
કસળાનો માલિક

કસળી વિં કસળ-જરીનું;-વાળું (૨) કળા-
કરાળ; નિપુણ (૩) પું હુજરકળા બાજુનાર
આદમી; કારીગર

કસળો પું મુસલમાનોની વિરોધ વસતીવાળું
ગામ (૨) મોટું ગામ

કસમ પું સોગન

કસમજ સીં ખોટી-અયોગ્ય સમજ

કસમનામું નં સોગંદનામું; 'એફિરિવિટ'

કસમય પું કવખત; કવેળા

કસમસ સીં કસકસ થવું તે

કસમો પું કસમય; કવેળા

કસમોડા પું બં વં વારંવાર અંગ મરોડ-
વાના હકાંટા આવવા તે (૨) પ્રસવ વખતનું
શરીરનું દુખવું અને આંકડી-વેળો આવવી તે

કસમોડાવું અં કિં કસમોડા ખાવા-આવવા
(૨) વંકાવું; વચકાવું

કસમોડું વિં કસમોડાયુક્ત (૨) વાંકું;
ચિરિયલ

કસર સીં ઘટ; ખોટ (૨) કચાશ; અપૂર્ણતા
(૩) ખામી; કસર (૪) કરકસર (૫) નુકસાન

કસરિયું વિં કરકસરિયું

કસરત સીં બ્યાયામ (૨) અભ્યાસ; મહાવસી;
તાલીમ

કસરતખાજ વિં કસરતી; કસરતના શોખવાળું
કસરતશાળા સીં કસરત કરવા-શીખવાનું
મકાન; બ્યાયામશાળા

કસરતિયું વિં કસરત કરનારું; કસરતખાજ
કસરતી વિં કસરતિયું

કસરતવું અં કિં તાવ આવે એવું અથવા
માંસ પકાશે એવું લાગવું; અઠીક લાગવું

કસલી સીં લોટી

કસલું નં કણસલું

કસવાટ નં ધાણીમાંનું આંટાવાળું ચોકડું,
જેમાં થઈને તેલ બહાર આવે છે.

કસવાડો પું હળપૂણી ને જવડામાં બસાબર
એસાડવા માટે વપરાતી લાકડાની લાંબી
મેખ-ફાયર

કસ(-સુ)વાણુ સીં માંદગી; બેચેની

કસવું સં કિં ખૂબ એવું; સખત બાંધવું;
(૨) કસોટી કરવી; અજમાવવું (૩) મહેનત
આપવી; રગડવું (૪) પીડવું; સતાવવું; હેરાન
કરવું (૫) એણું આપવાનો પ્રયત્ન કરવો

કસાઈ પું પશુએને મારીને તેનું માંસ વેચવાનો
ધંધો કરનાર; ખાટકી (૨) ગળકટો; ખૂની

કસાઈખાનું નં કસાઈનું કર્મ કરવાની જગા

કસાઈવાડો પું કસાઈએને રહેવાનો લતો

કસાકસ(-સી) સીં રસાકસી; ચડસાચડસી

કસાણું વિં કાટના રવાદવાળું; કટાણું; બેરવાદ

કસાયેલું વિં પલોટાયેલું; અનુભવી (૨)
કટાયેલું

કસાંજજી નં કાંસાના વાસણમાં બનાવેલું
અંજન; આંખનું એક ઔષધ

કસીદો વિં પું જુઓ કશીદો (૨) કાવ્યનો
એક પ્રકાર; રુણિત-પ્રશંસા કરવાને માટે
લખાયેલું કાવ્ય

કસુતર(-કું) વિં સહેલું નહિ એવું; મુશ્કેલ
(૨) કસોજ; બગડી ગયેલું (૩) આડું; વાંકું

કસુવાણુ સીં કસવાણુ; માંદગી; બેચેની

કસુવાવડ સીં ગભનું તેના નિયત સમય
પહેલાં ગળી જવું તે

કસૂલ સીં કસમજ

કસૂર સીં ખામી; ભૂલચૂક; વાંકગુનો

કસરદાર વિ. કસર કરનારું
 કસ'ખલ(-હું) વિ. કસ'ખાના ફૂલના રંગનું;
 હાલ
 કસ'ખી વિ. કસ'ખલ (૨) સ્ત્રી. કસ'ખાના
 ફૂલનો રંગ
 કસ'ખા પું. એક વનસ્પતિ (૨) એના
 ફૂલમાંથી નીકળતો રંગ (૩) એ રંગનું
 કપડું (૪) પાણીમાં ઘોળેલું અરીણ
 કસોજ(-જી) વિ. બગડી ગયેલું; કસુતર
 કસોજણ ન. બાટકાટમણ; કચરો
 કસોટી સ્ત્રી. સેનાનો કસ ભેવાની પથરી
 (૨) કસ કાઢવાની રીત; પરખ (૩) કડક
 તપાસ-પરીક્ષા
 કસુતર ન. તણખલું; રજ; કચરો (૨) ક'સારા
 લોકો સાંધવાના વાસણને જે લેપ કરે છે તે
 કસેતી સ્ત્રી. પારસીની જનોઈ
 કસુ(-સુ)રિ, ૦કા સ્ત્રી. કસુરી
 કસુ(-સુ)રિકામૃગ પું. કસુરીમૃગ
 કસુ(-સુ)રી સ્ત્રી. અમુક જાતના હરણની
 ફ'ટીમાંથી મળતો એક સુગંધી પદાર્થ;
 મૃગમદ
 કસુ(-સુ)રીખિલાડી સ્ત્રી. એક જાતની
 ખિલાડી
 કસુ(-સુ)રીમૃગ પું. જેની ફ'ટીમાંથી
 કસુરી મળે છે તેવું હરણ
 કસુરો પું. એક પક્ષી
 કસુરિયો ખાંડ પું. એક વનસ્પતિ
 કહાણી સ્ત્રી. વાર્તા; દંતકથા (૨) કહેવત
 કહાન(-નો) પું. (સં.) કૃષ્ણ
 કહાર પું. ભોઈ; મ્યાનો-પાલખી બંધકનારો
 કહાવણું સં. કિં. કહે એમ કરવું; સદેશો
 મોકલવો
 કહીં અ. કયાં; કયે ઠેકાણે
 કહીંક અ. કોઈ અનિશ્ચિત સ્થળે-સ્થાને;
 કયાંક
 કહીંકહીં અ. કેટલેક સ્થળે-સ્થાને
 કહેણ ન. કહેવરાવવું તે; સદેશો (૨) હુકમ
 (૩) વેણ; વચન (૪) તેડું; નોતડું
 કહેણી સ્ત્રી. કહેવત (૨) કહેવું તે; કહેવાની
 રીત (૩) કહાણી (૪) લોકાપવાદ; દોષ
 કહેતી સ્ત્રી. કહેવત (૨) કહાણી (૩)
 લોકાપવાદ

કહેવત સ્ત્રી. લોકોક્તિ (૨) દહત; ઉકાદમણ
 (૩) ઉખાણો (૪) લોકાપવાદ; કહેવરામણ
 કહેવરામ(-મ)ણ ન. કહેવાપણું; દોષ;
 બદનામી
 કહેવાપણું ન. કહેવું પરે એવું હોવું તે;
 ખામી
 કહેવું સં. કિં. બોલવું; જણાવવું (૨)
 સમજાવવું (૩) સિખામણ આપવી (૪)
 આજ્ઞા કરવી (૫) ઠપકો આપવો (૬)
 નામ આપવું
 કહામરું વિ. કહ્યું કરે એવું; આજ્ઞાકિત
 કહ્યું ન. કહેલું તે; વચન; સિખામણ
 કહાર ન.
 કળ સ્ત્રી. પેટી વગેરેને જોડેલું યંત્ર, જેમાં ફ'ચી
 ફેસ્વવાથી તે ઉઘાડાય છે અથવા વસાય
 છે. (૨) યંત્રની ચાવી; ચાંપ (૩) યુક્તિ;
 કરામત (૪) મૂર્છા; તંમર (૫) ચીકણો
 કાદવ; કળી જવાય એવી જમીન (૬)
 અટકળ; ઉકેલ; સમજ (૭) નિરાંત; ટાઢક
 કળકલા(-ળ)ણ ન. જુઓ કકલાણ
 કળકળ સ્ત્રી. કળકળાટ (૨) ટિટિયારો; માયા-
 સ્ત્રી (૩) પંખીનો કલરવ-કલકલ
 કળકળવું અ. કિં. જુઓ કકળવું
 કળકળાટ પું. જુઓ કકળાટ
 કળકળાણ ન. જુઓ કકલાણ
 કળછા સ્ત્રી. અણબનાવ; કળિયો
 કળજ(-જી)મ પું. કલિયુગ
 કળજ ન. જેમાં પગ મૂકતાં કળી જવાય એવી
 જમીન—જગા (૨) બણવું તે; સૂચ; સમજ;
 જ્ઞાન
 કળજા સ્ત્રી. + સૂચ—સમજ; જ્ઞાન
 કળતર ન. શરીરની અંદર થતી પીડ—વેદના
 (૨) અટકળ; અંદાજ (પાકનો) (૩) કલણ;
 અંદર કળી જવાય એવી જગા (૪) કોસનું
 સાધન (વરત, ચાક ઇત્યાદિ)
 કળતાણું ન. પાકનો અડસટો કાઢવાનું
 મહેનતાણું (૨) પાકની આનાવારી કરતાં
 ઘણો ઓછો પાક થયેલો જણાતાં ખેડતને
 મળતી રાહત
 કળત્ર ન. + જુઓ કલત્ર
 કળધિયું વિ. કળથીનું (૨) કળથીના ખીજના
 રંગનું

કળાશી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ (૨) એક ભત્તરું

કળાશી માન્ય-કોળ

કળાપતું સં કિં મૂલેલાને નમિ કોઈ વસ્તુનો
દાન તરીકે ઉત્સર્ગ કરવો—સંકલ્પ કરી
બ્રાહ્મણને દાન આપવું તે (૨) રાંપડી
ફેરવવી (૩) અં કિં ખપવું; ઉપયોગમાં
આવવું (૪) ઝૂરવું

કળાપી સ્ત્રી રાંપડી

કળાખ સ્ત્રી મોટી રાંપડી

કળાખવું સં કિં રાંપડી દેવી—ફેરવવી

કળાલાવી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ

કળવ(-વિ)કળ સ્ત્રી જુઓ કળવિકળ

કળવકળિયું વિં યુક્તિભાજ; તદબીરવાળું

કળવળ સ્ત્રી કલખલ (૨) યુક્તિ; દાવપેચ

કળવળવું અં કિં કલખલ કરવી

કળવિકળ સ્ત્રી યુક્તિ; તદબીર (૨) યુક્તા-
યુક્ત વિચાર (૨) ચેન; શાતા (૩) સઝ;
સમજ

કળવું સં કિં સમજવું (૨) કલ્પવું; ધારવું;
અટકળ કરવી (૩) અં કિં કળતર થવું
(૪) કાઢવમાં ભિતરી જવું—ખૂંતી જવું

કળશ પું એક વાસણ; લોટો (૨) મંદિરના
શિખર તરીકે મુકાતો એવો ઘાટ; ધૂમટીની
ટોચ; કલશ

કળશિયો પું લોટો (૨) એક સોગ; ઝાડો

કળશી સ્ત્રી સોળ મણનું માપ

કળાહીજી વિં કળાહીન (૨) કળાહીન (૩)
કળ-ચાંપ વગરનું

કળાળવું અં કિં મોટીથી ખૂબ પાડવી;
અવાજ કરવો

કળા સ્ત્રી જુઓ કલા

કળાઈ સ્ત્રી કોળીથી કાંડા સુધીનો હાથનો
ભાગ

કળાકર પું કળા કરનાર તે—મોર

કળાકુશળ વિં કલાકુશળ

કળાકૌશલ્ય નં કલાકૌશલ્ય

કળાજી નં કળજી; કાઢવ-ગારાવાળી જગા

કળાપો પું રડારોળ (૨) કઠાપો

કળાભવન નં કલાભવન

કળાયલ વિં કળા કરેલી હોય એવો (મોર)

કળાવંત વિં જુઓ કલાવંત

કળાવંતજી સ્ત્રી જુઓ કળાવંતી

કળાવંતી સ્ત્રી ગાયન, નૃત્ય વગેરે કળાઓ
જાણનારી સ્ત્રી; કલાવતી (૨) રામજીણી;
વેશ્યા

કળાવાન વિં જુઓ કલાવાન

કળાહોળ પું કોલાહલ

કળિ પું જુઓ કલિ

કળિકાળ પું કલિકાળ; કલિયુગ

કળિયુગ પું કલિયુગ

કળિયું વિં કળવાળું

કળિયો પું કળિયો (૨) ડોડો (૩) કળવાન
પુત્ર

કળિમડું નં કલિમડું; તડખૂચ

કળી સ્ત્રી આજુખીદયું ફલ; કલિકા

કળીચૂનો પું વિશુદ્ધ કરેલો—પાનમાં ખાવાનો
તથા ઘર ધોળવામાં વપરાતો ચૂનો

કળુંકું(-કું) વિં માટી-કાઢવવાળું

કળેકળે પું યુક્તિપ્રયુક્તિથી; સમજવટથી

કળેવળે અં યુક્તિથી; લાગ જોઈને

કળો પું કલહ; કઠાપો (૨) આવેશ

કળોઈ* વિં (૨) નં

કળોટી(-ટી) સ્ત્રી એક ભત્તની સફેદ રેતી;
સાથિયા પૂરવાની પથ્થરની બૂટી

કંઈ વિં અનિશ્ચિત અથવા ન સમજાય એવું
અમુક; કશું (૨) લગાર; જરા (૩) કેટલું
(૪) સં કોઈ; કોઈએક (૫) કેટલાયે;
કેટલાયે

કંઈક વિં (૨) સં જુઓ કંઈ

કંઈકંઈ વિં (૨) સં

કંક પું જેની પાંખમાંથી શરપુંખ થાય છે
તે પાંખી (૨) બગલો (૩) પાંખાળું તીર
(૪) નામધારી બ્રાહ્મણ (૫) [સં.]
યુધિષ્ઠિરે વિરાટ રાજ્યને ત્યાં ધારણ કરેલું
નામ

કંકજી નં કાંગરાવાળી ચૂડી-બંગડી (૨)
કાચની કે સોનાની બંગડી (૩) વિવાહની
વિધિ કરી ખાંડે બાંધેલો માંઢળ સાથેનો
નારાઈની ધાગો; કંકજીદોરા

કંકણદોરો પું. લગ્નવિધિ સર કરતાં વર તથા
કન્યાને કાંડે મીઠળ અને લાલ દોરો
બાંધે છે તે; કંકણદોરો
કંકણી સ્ત્રી. કાંગરીવાળી સોનાની બંગડી;
કાંકણી (૨) ધૂધરીઓવાળો કંદોરો (૩)
કપારી; કમકમી
કંકર પું. કાંકરો; નાનો પથ્થર (૨) કાંકરી;
મરડિયો
કંકણોડ નં. એક પ્રકારનું ઘોડાનું છન
કંકાણુ પું. એક જાતનો પાણીનો સાપ
કંકાલ નં. કાંટાળી એક વનસ્પતિ; કાંકોલ
(૨) હાડપિંજર
કંકાલી પું. કાંકોલ (૨) કપાલી; શિવ
કંકાવટી સ્ત્રી. કંકુ રાખવાની પ્યાલી (૨)
ગાંજે કંકવાની ચલમ (વ્યંગમાં)
કંકાસ પું. કળિયો; કલેશ
કંકાસાણું વિં. કંકાસ કરે એવું
કંકસિયણું વિં. સ્ત્રી. કંકાસિયા સ્વભાવની
કંકાસિયું વિં. કંકાસ કરવાના સ્વભાવનું
કંકાળી વિં. માગણુ ભાટની એક જાત (૨)
[કા.] કળિયાખોર; નાના કળિયાને મોટું
રૂપ આપી બુમરાણુ મચાવી મૂકનારું (૩)
પું. એ જાતનો ભાટ (૪) સ્ત્રી.*
કંકુ નં. ચાંદલા ઇત્યાદિ કરવામાં વપરાતું
લાલ દ્રવ્ય
કંકુપડી સ્ત્રી. કંકુની પડી—પડીકી
કંકુપડો પું. કંકુનો પડો—પડિયો—પડીકું
કંકુડો પું. પતંગ; કનકવો
કંકેલ સ્ત્રી. કંકોલ; ચિનીકબાલા
કંકેડી સ્ત્રી. કંકેડાંની વેલ (૨) સૂતક કાઢવા
માટે સ્નાન વખતે માથામાં નખાતી
એક ભૂકી
કંકેડું નં. શાક તરીકે વપરાતું એક ફળ
કંકેડતરી સ્ત્રી. કંકુમપત્રિકા; લગ્નની આમંત્રણ-
પત્રિકા
કંકેડતરી સ્ત્રી. કંકેડતરી
કંકેલ પું. એક ઔષધિ; ચિનીકબાલા
કંકણુ(-ન) નં. કંકણુ
કંકધર નં. સફેદ કલગીવાળું બુલબુલ
કંકન નં. કંકણુ; કંકણુ
કંકની સ્ત્રી. કાંસકી

કંકવો પું. કાંસકી
કંકાલ(-ળ) વિં. છેક ગરીબ; દીન (૨)
દરિદ્રી; નિર્માલ્ય; તુચ્છ (૨) રસકસરહિત
કંકાલિ(-ળિ)ચત સ્ત્રી. અત્યંત ગરીબી;
દીનતા (૨) કંકાલ—ખરાબમાં ખરાબ સ્થિતિ
કંકાળ વિં. જુઓ કંકાલ
કંકાળિચત સ્ત્રી. જુઓ કંકાલિચત
કંકુરો પું. કાંગરો; દાંતો; આણી (૨) કાંકરો
કંચન નં. સોનું; ચાખ્ખું સોનું (૨) ધન;
દોલત
કંચની સ્ત્રી. કંગાવંતણી; ગણિકા
કંચવો પું. કાંચળી
કંચાણું અં. કિં. કંગવું (૨) હેરાન થવું
કંચુક પું. કાંચળી; કમખો (૨) સાપની કાંચળી
(૩) બખતર
કંચુકી પું. જનાનખાનાનો ચાખદાર (૨) સ્ત્રી
કાંચળી; કમખો
કંચોલું નં. એક સુગંધીદાર વનસ્પતિ
કંજ પું. બ્રહ્મા (૨) નં. કમળ
કંજક પું. એક પક્ષી
કંજન પું. કામદેવ (૨) સ્ત્રી. મેના
કંજર પું. બ્રહ્મા (૨) હાથી (૩) નં. પેટ
કંજ(-જ)રી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ (૨) એક
પંખી (૩) ઝાંઝ; ખંજરી (૪) કાંચળી
કંજૂસ વિં. અતિશય—વધારેપડતી કરકસર
કરે એવું; કપાણુ
કંજૂસાઈ સ્ત્રી. કંજૂસપણું
કંજરી સ્ત્રી. જુઓ કંજરી
કંટક પું. કાંટો; ફાંસ (૨) આંકડો; ગલ
(માછલાં પકડવાનો) (૩) રોમાંચ (૪)
[લા.] નડતર; ડખલ (૫) દુસ્મન
કંટકકીટ પું. જેને શરીરે કાંટાકાંટા હોય છે
તેવો એક કીડો
કંટકચમી વિં. કાંટાળી ચામડીવાળું (પ્રાણી)
કંટકિત વિં. કાંટાવાળું (૨) મુશ્કેલ (૩)
રોમાંચિત
કંટકી વિં. કંટકિત
કંટલ વિં. કાંટાવાળું (૨) પું. કાંટાવાળું ઝાડ
(બાવળિયો ઇત્યાદિ)
કંટલાડ સ્ત્રી. કાંટાની વાડ

કંઠારિયું નં રાખ કાપડું કપડું
 કંઠાણુ સીં રીંગણી (૨) આવલ
 કંઠાણું અં કિં કંઠાણો ચડવો—આવવો
 કંઠાણી વિં સીં કંઠાણાણી (૨) સીં
 હાથિયો થોર; થોરી
 કંઠાણું વિં કંઠાણાણું
 કંઠાણો પું અવિવિધતા અથવા થાકને લીધે
 ભપજતો અણુગમે
 કંઠિયું નં કુંડું
 કંઠિયો પું ભારે જમણને ખીજે દિવસે
 ભૂખ્યા રહેવું તે
 કંઠી સીં કુંડું
 કંઠી(-ટી)વાળો પું ચૂલે ચડાવવાના વાસણને
 બહારની બાજુએ માટીનો લેપ કરવો તે
 કંઠું વિં કઠક; કઠમ; મિલજી (૨) નં ખરેકું
 કંઠુડિયો પું બાળકોને રમવાની કલડી
 કંઠેસરી સીં ગળામાં નાંખવાનું એક ધરેણું
 (૨) એક વનરૂપતિ; કંઠાસળિયો
 કંઠોડિયું નં ઉકરડાનો—કચરાપૂજે નાંખવાનો
 ખારો (૨) અઘણુખાડ
 કંઠોલી સીં જેને કંઠોલાં-કઠોડાં લાગે છે
 તે વેલ
 કંઠોણું(-ણું) નં કંઠોડું
 કંઠ પું ગળું; રોક (૨) હેરિયો (૩) કંઠમાંથી
 નીકળતો અવાજ; સૂર; સાદ (૪) કંઠો-
 કાંઠો (ચડા-કોટાનો) (૫) કિનારો
 કંઠચંચિ સીં કંઠમાંથી આવેલી એક ચંચી;
 ‘થાચંચડ ઝંડ’
 કંઠદાર નં ગળાનું બારણું
 કંઠનાળ સીં ગળાની નળી
 કંઠનીલક પું મોટા દીવો; મશાલ
 કંઠપાક* પું
 કંઠપાશ પું ગળામાં નાંખવાનો દોરડાનો
 ગાળો—ફંસો (૨) જલપટ્ટો (૨) કંઠાકેષ
 કંઠમણિ પું કંઠીમાંના મોટા દીરો (૨)
 હેરિયો (૩) [લા.] અત્યંત પ્રિયજન
 કંઠમણિન્યાય પું ગળામાં ધરેણું હોવા છતાં
 તેની બહાર શોધ કરવી એ ન્યાય [કિડમાં
 છાકું ને ગામમાં શોધ કરવી એના જેવું]
 કંઠમાધુર્ય નં કંઠના અવાજની મધુરતા
 કંઠમાળ સીં ગળાનો એક સ્ત્રેષ

કંઠચૂન મં કંઠી; મંચળસૂત્ર (૨) અજાતો
 પહેરવાનું ધરેણું
 કંઠરથ વિં કંઠે—મોઢે—યાદ હોય તેવું (૨)
 કંઠસ્થાની (વ્યંજન)
 કંઠસ્થાન નં કંઠની જગા
 કંઠસ્થાની વિં કંઠમાંથી બોલાતો (વ્યંજન)
 કંઠામ પું; નં કંઠનો આગળનો ભાગ (૨)
 અં મોઢે
 કંઠાભરણુ નં કંઠનું ધરેણું; મળચવો; છડો
 કંઠાર(-ણ) સીં દરિયાનો કિનારો
 કંઠાલ નં સૂરણુ (૨) લડાઈ; યુદ્ધ (૩) કતલ
 (૪) કોદાળી
 કંઠાવરોધ પું કંઠ બંધ થઈ જવો—
 રૂંધાવો તે
 કંઠાવરોધી વિં કંઠાવરોધ કરે એવું
 કંઠાચ્છેષ પું કંઠે વળગવું—આલિંગન દેવું તે
 કંઠાળ સીં જુઓ કંઠાર (૨) થોડા અથવા
 ગધેડા ઉપર માલ લાદવાની બેપાસિયા ગાણુ
 (૩) વાસણ ભરવાનો કોથળો (૪) કમઠાળ;
 ચીતળ (લાકડાની)
 કંઠિયું વિં ગળું પકડે એવું; ગળે બતરતાં
 વસતું લાગે એવું; લખું
 કંઠી સીં કોકનું એક ધરેણું (૨) કંઠમાં પહેરવાની
 ગુરુએ બંધાવેલી માળા (૩) [અંગરખાના]
 ગળા આગળના ભાગ ઉપરનું શોભાતું
 સીવણ કે ભરતકામ
 કંઠો પું હાર; મોટા માણકાની માળા
 કંઠય વિં કંઠનું—સંબંધી (૨) કંઠસ્થાની
 કંઠાળ સીં દરિયાનો કિનારો
 કંઠ પું કુંડ (૨) કુંડો ચણવાની વાંકી ઈંટ
 કંઠાર પું (ખા.) નકસી; કોતરાળી (૨) આલેખ;
 ચિત્રકામ
 કંઠારવું સં કિં કોતરવું; નકસી કરવી
 કંઠિ* સીં
 કંઠિકા સીં નાનું પ્રકરણ; વેદની ઋચાઓનો
 સમૂહ; ‘પરેશદ’
 કંઠિયો પું કરંડિયો
 કંઠી પું વાદી; સાપ પાળનારો મદારી
 કંઠી(-ટી)લ નં દીવો કરવાનો કાચનો ખાલો;
 હાંડી (૨) ફાનસ

કંડી(-દી)લિયું નં હીવાદાંદી(ર) હીવાને ખન
 ન લાયે તેમ રાખવાને બનાવેલું નાનું
 માટીનું વાસણ
 કંડુ(-ડું) સ્ત્રીં ચળ; ખજવાળ (ર) ખસ;
 ખૂજળી
 કંડૂચન નં ખજવાળનું તે
 કંલ પું + કંથ
 કંલરેલ પું અણબનાવ; કુસંપ
 કંતા સ્ત્રીં એક છંદ
 કંતાઈ(-મણ્ણી) સ્ત્રીં કાંતવાનું મહેનતાણું
 કંતાવ નં રાણનું કપડું; રાણિયું(ર) ગૂણપાટ;
 ટાટિયું
 કંતામણ્ણ નં કંતાઈ
 કંતામણ્ણી સ્ત્રીં કંતાઈ
 કંથ પું કાન્ત; પિયુ (ર) પતિ; ભરથાર
 કંથવો પું કંથાધારી; વેરાગી; આવો (ર)
 અત્યંત ગરીબ—નિર્ધન માણસ (૩)
 ચામાસામાં થતું એક અત્યંત ઝીલું જીવડું
 કંથા સ્ત્રીં ચાંચરાનું બનાવેલું વસ્ત્ર (ર) ગાદડી
 કંથાધારી પું કંથા પહેરનારો તે—સાધુ; યોગી
 કંથાર નં એક કાંટાવાળી વનસ્પતિ
 કંથારી સ્ત્રીં કંથાર
 કંથારું નં કંથારનું ફળ—ખી
 કંથારો પું કંથાર
 કંથાળ સ્ત્રીં ઘોડા, ગધાડા ઇત્યાદિ પર
 લાદવાની બેપાસિયા ગાણ
 કંદ પું નં જેમાં ખાવાનો ગર હોય તેવું
 મૂળ. ઉદાં સૂરણ, બટાટા ઇત્યાદિ (ર)
 મૂળ; કારણ (સમાસના ઉત્તરપદ તરીકે)
 ઉદાં આનંદકંદ
 કંદમૂલ(-ળ) નં કંદ તથા મૂળ (ખવાય તેવાં)
 કંદર નં ગુફા; ખો
 કંદરા સ્ત્રીં ગુફા; ખો; બખોલ
 કંદર્પ પું કામદેવ
 કંદીલ નં જુઓ કંડીલ
 કંદીલિયું નં જુઓ કંડીલિયું
 કંદુક પું રમવાનો દડો; દડી
 કંદોઈ પું મીઠાઈ બનાવનાર તથા વેચનાર
 આદમી; સુખડિયા
 કંદોરાખંધ વિં કંદોરો પહેરનાર—પુરુષને જ
 લાગુ પડે એવું

કંદોરી સ્ત્રીં નાનો કંદોરો
 કંદોરો પું કમરે પહેરેલો કે પહેરવાનો કોઈ
 પણ દોરો—સેર (સૂતરનો, સોનાનો, રૂપાનો
 ઇત્યાદિ) (ર) ભાંતમાં ચણેલી ઈંટની કિનારી
 (૩) આકા; લીટા
 કંદ્રપ પું + કંદર્પ; કામદેવ
 કંધ સ્ત્રીં રકંધ; ખભો (ર) ભાર વહેનાર
 પશુઓની ખાંધ—ખાચી (૩) નાગરમોથ
 કંધરા સ્ત્રીં ડોક; ગરદન
 કંધૂર* સ્ત્રીં (કા.)
 કંધોડું નં ખેડવા માટે અમુક શરતે દોર
 ભાડે રાખતું તે
 કંધોલું નં ખભો (ર) ખાંધ; ગરદન
 કંપ પું કંપારો; ધ્રુવરો
 કંપન નં કંપતું તે
 કંપની સ્ત્રીં ટાળી; મંડળી (ર) ભાગીદારો
 મેળવીને કાઢેલી પેઢી કે મંડળી
 કંપનીસરકાર સ્ત્રીં એક વખત હિંદનો રાજ
 વહીવટ કરતી કંપની; 'ઈરટ ઇન્ડિયા કંપની'
 કંપમાન વિં ધ્રુવનું; થરથરતું
 કંપવા, ંચુ પું જેને લીધે શરીર કે શરીરનો
 કોઈ ભાગ કંપે એવો એક રોગ
 કંપવું અં કિં ધ્રુવનું; થરથરતું (ર) ખીતું;
 ડરતું
 કંપાઉંડ નં ઘર કે મકાનની આગળપાછળની
 આંતરી લીધેલી જમીન; વાડો
 કંપાઉંડર પું દાકતર કહે તે દવા—દવાનું
 મિશ્રણ આપનારો
 કંપાણ સ્ત્રીં એક જાતનો જોખવાનો કાંટો;
 ધાતુની તુલા
 કંપાણી પું કંપાણથી તોળવાને ખવાનો ધંધો
 કરનારો આદમી; તોલાટ
 કંપાયમાન વિં ધ્રુવનું; કાંપવું (ર) અસ્થિર;
 ચલિત
 કંપારી સ્ત્રીં ધ્રુવરી; કમકમી (ર) કમકમાટી
 કંપારો પું થરથાર (ર) કમકમાટ
 કંપાસ પું હોકાયંત્ર (ર) વર્તુળ દોરવાનું
 ચંત્ર (૩) કાંટો; તુલા
 કંપિત વિં કંપેલું; કંપમાન
 કંપીલો પું એક ઔષધિ (ગડગૂમડની)

કંપુ સીં; નં રોળી; નય (૨) કોળી
દહી (૩) પચા; બાણી; 'કેપ'

કંપો પું

કંપોલીદર પું બાપખાનામાં ખીખાં ગોઠવનારો
માણસ

કંખલ પું કામળી (૨) ગાય—બળદની ગોદડી
અર્થાત્ ગરદન નીચે લટકતી નડી આમડી

કંખા સીં વાંસની ચોપ (૨) સુતારનો વાંસનો
ગળ

કંખુ પું; નં રાખ (૨) રાખની બગડી;
વણ (૩) દશલાખની સંખ્યા

કંખુજ પું રાખ

કંખુ વિં ચોટું

કંખોઈ સીં એક વનસ્પતિ

કંખોજ પું રાખ

કંસ પું (સં.) કૃષ્ણનો મામે

કંસાર પું એક ખાવાની વાની

કંસારણ સીં કંસારાની સ્ત્રી

કંસારી સીં એક છવડું

કંસારો પું ધાતું વાસણ ધરવા વેચવાનો
ધધો કરનારો પુરુષ

કંસીકરણ નં કૌંસ કરવો તે

કાઈ સીં કાયા; શરીર (૨) પાતળું પર—
આચ્છાદન; આવરણ

કાઈલ સીં શેરડીનો રસ કાઢવાની મોટી કટાઈ

કાઉ પું કાગરો

કાઉકા(-વા)ઉ ગાં કાગડાની વાણી જેવું
ગરબડાટભર્યું અને ન સમજાય તેવું
ખાલવું તે (૨) એકસામટાં ઘણાં માણસો
(ખાસ કરીને સ્ત્રીઓ) કોઈ ચર્ચસ્પદ
બનાવ કે બાબત વિષે તિરસ્કારમાં
ખાલાખોલી કરે તે

કાઉસગ પું કાયાનો-દેહનો ઉત્સર્ગ અથવા
ત્યાગ કરવો તે (૨) [નિન] એક પ્રકારનું
ધ્યાન-સમાધિ

કાક પું કાગડો

કાકચી સીં કાચકી

કાકચું નં કાચકું

કાકડ નં ચીલડું

કાકડકુંબો પું છોકરાંની એક રમત

કાકડાશી(-સી)જ સીં એક ઔષધિ

કાકડિયું નં એક જાતનું રેશમ

કાકડી સીં આરિયું; ચીલડું (૨) ચીંથરાને
વળ દઈ બનાવેલી દિવેટ

કાકડો પું ચીંથરાની મોટી કાકડી (૨)
ગજાની બારીની આસપાસનો એક અવયવ;
ચોળી (૩) પરજીભ

કાકતાલીય વિં કાગનું તાડ પર બેસવું અને
અકસ્માત તાડફાળીનું પડવું થાય એવું;
અણધાર્યું; આચિંતું

કાકતાલીયન્યાય પું કાકતાલીય એવો ન્યાય

કાકદણિ સીં કાગડાના જેવી ચંચળ—
છિદ્રાન્વેષી દણિ

કાકનાસા સીં એક ઔષધિ; નસોતર (૨)
કાંગનું ઝાડ

કાકપક્ષ પું વાળેલા વાળનો કાગડાની પાંખ
જેવો ગુચ્છો; કાનછેરિયાં

કાકપત્ર(-દ) નં કાગડાના પગના આકારનું
ચિહ્ન; હંસપદ

કાકકળ નં કાકમારીનું ફળ

કાકળ પું મહુડાંની રસી-ગોળ

કાકમ પું પ્રવાહી ગોળ જેવો થાય ત્યાં સુધી
ઉકાળેલો શેરડીનો રસ

કાકમારી સીં એક વેલ

કાકર પું દાંત; દંત્રણ (સુવરાદિ પ્રાણીના)
(૨) કરવતનો દાંતો (૩) ચાગડીમાં પરેલો
કદલું ચીરો (૪) ઠળિયો (૫) કાંકરો
(૬) સીં પીંજણને એક છેડે તાંતની નીચે
રહેલી ચામડાની પેટી

કાકરડી સીં ઘણાં શીણાં દાંતાની ધાર

કાકરણી સીં કાનસ; અતરડી

કાકરવું સંકિં કરવતના કાકર કાઢવા—તીક્ષ્ણ
કરવા (૨) ઉરકેરવું; મમત પર ચડાવવું
(૩) ધીરેધીરે ખોતરીખોતરીને ખાવું

કાકરિયા કુંભાર પું એક કલમીદાર પક્ષી

કાકરિયું વિં કાંકરાવાળું

કાકરી સીં નાનો કાકરો (૨) કરકર; રેતી
(૩) નાના દાંતાવાળી ધાર

કાકલિયા પું બં વં શીતળા; બળિયાકાકા

કાકલી વિં કોમળ (૨) દયામણું

કાકલૂદી સીં દયા ઉપજાવે એવી આજીજી;
કાલાવાલા

કાકલૂદીવેડા પું. બ. વ. કાકલૂદીબરું વર્તન
 કાકલૂદા(-દ્યા) સ્ત્રી. એક જ વાર ફળનાર
 વનસ્પતિ (૨) એવી સ્ત્રી
 કાકવી સ્ત્રી. ગોળની રસી
 કાકશિખંડ* પું.
 કાકા. અ. કાગડાની વાળીનો અનુકરણશબ્દ
 કાકાજી પું. સસરાનો ભાઈ; કાકોસસરા
 કાકાકૌવો પું. એક નતનો પોપટ
 કાકાચુરી વિ. તકલાદી; નિર્મલ્ય (૨) નરન
 (૩) પું. ગુલામ
 કાકાબળિયા પું. બ. વ. બળિયાકાકા; શીતળા
 કાકાખાસી ન. એક નતનું હલકું મોતી
 કાકી સ્ત્રી. કાકાની સ્ત્રી
 કાકીજી(-સાસુ) સ્ત્રી. કાકાજીની સ્ત્રી
 કાકીડો પું. કાચડો
 કાકીસાસુ સ્ત્રી. કાકીજી
 કાકુ પું. દુઃખ, ભય, ક્રોધ દંત્યાદિથી રવરમાં
 પડતો ફેર (૨) કરડાકીમાં કે વ્યંગમાં
 બોલવું તે (૩) ક્રીડા (ભારિયા લોકોમાં)
 કાકો પું. બાપનો ભાઈ (૨) [વ્યંગમાં]
 દુરમન; વેરી
 કાકોદર પું. સાપ
 કાકોલ પું. સાપ
 કાકોસસરા પું. કાકાજી
 કાખ સ્ત્રી. બગલ
 કાખબલાઈ સ્ત્રી. બગલમાં થતું એક ચૂમડું;
 બામલી
 કાખબિલાડી સ્ત્રી. કાખબલાઈ
 કાખલી સ્ત્રી. બગલ
 કાખા સ્ત્રી. પથરી; નડતર (કોર્ટના દાવામાં
 પ્રતિપક્ષને હરાવવા માટે આજુકી)
 કાખાઈ સ્ત્રી. કાંસકા
 કાખી સ્ત્રી. અંગરખા કે કાપડાની બગલની
 કરાખી
 કાખું પું. કાખનો વાળ
 કાખોલાઈ સ્ત્રી. આંબલી
 કાગ પું. કાગડો
 કાગજ(-જ, -ળ) પું. કાગળ (૨) પત્ર; પત્રિકા
 કાગડાકામડી સ્ત્રી. ઇતરાજ; બેદિલી (૨)
 અણવિશ્વાસ

કાગડાકેરી સ્ત્રી. આકડાનું ડોડવું
 કાગડાટોપી સ્ત્રી. કાગડા જેવી દેખાતી લાંબી
 પંછડીવાળી ટોપી
 કાગડાસાણુશી(-સી) સ્ત્રી. ધાતુ ગાળવાની
 કલ્હીને પકડવાની સાણુશી
 કાગડિયો પું. પતંગ; કનકવો
 કાગડી સ્ત્રી. કાગડાની માદા (૨) ગાડાની
 બે બાંધાની પીતળથી જડેલી આળી
 કાગડો પું. કાક; એક કાળું પક્ષી
 કાગડોળ વિ. કદરૂપું
 કાગડોળિયું વિ. કાગડાના જેવા ડોળાવાળું;
 એકાક્ષી (૨) ન. એક નતની રેચક વનસ્પતિ
 કાગદી વિ. પાતળી છાલવાળું (૨) તકલાદી
 (૩) પું. કાગળ બનાવનાર કારીગર (૪)
 કાગળ વેચનાર અથવા ચોપડા બાંધનાર
 વેપારી
 કાગદીચલણ ન. કાગળનું ચલણ
 કાગમાળ વિ. કાગડાના માળા જેવું; ખાખા-
 વીખી; નિર્મલ્ય
 કાગમાળો પું. કાગડાનો માળો
 કાગચું(-ચું) ન. ચડા આગળનું લાકડું; ચાડી
 કાગલાશ સ્ત્રી. શ્રાદ્ધને દિવસે પિતૃનિમિત્તે
 કાગડાને બલિ નાખતી વખતનો ઉદ્ગાર
 (૨) એ બલિ
 કાગવિદ્યા સ્ત્રી. પશુપંખીની ભાષા સમજવાની
 વિદ્યા (૨) તે ઉપરથી ભવિષ્ય ભાખવાની
 વિદ્યા (૩) કાગવિદ્યા
 કાગળ પું. જુઓ કાગજ
 કાગળિયું ન. કાગળનો કટકો (૨) કામકાજનો
 અગત્યનો દસ્તાવેજ (૩) ચલણી નોટ, દોન,
 હાંડી અને શૌર જેવો—જેનાં નાણાં થાય
 તેવો કાગળ
 કાગળિયો પું. કાગળ લઈને જનાર તે—કાસદ
 કાગાનીંદર સ્ત્રી. કાગડાના જેવી—ઝટ બીડી નંચ
 એવી બાંધ
 કાગારોળ પું. રડારોળ; રોકકળ
 કાચ પું. રેતી અને ખારવાળી માટી ઝાગાળીને
 બનાવાતો એક પદાર્થ (૨) દર્પણ (૩)
 પાસાદાર, ચળકતી મિશ્રધાતુ
 કાચએળિયો પું. શુદ્ધ કરેલો એળિયો

કાચડી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ (૨) મળાની
ભારી આમળ થતો એક રોગ (૩) સંકટામણ;
મુરકેલી

કાચકું નં કાચકીનું ફળ

કાચકો પું. કાચકું

કાચડ સ્ત્રી. ચૂમડાની આજુબાજુનો સૂજેલો
ભાગ

કાચળી સ્ત્રી. કાચબાની માદા (૨) એક રોગ;
કાચકી

કાચભો પું. એક જળચર પ્રાણી

કાચમણિ પું. કાચ જેવો એક હલકો મણિ
(૨) કાચ

કાચર સ્ત્રી. કરચ; કકડી

કાચરફચર નં. પરચૂરણ ખાઈ વસ્તુઓ તે
(૨) પરચૂરણ ભાંગીવૂટી વસ્તુઓનો સમૂહ

કાચરસ પું. કાચનો રસ (૨) આંખના ડોળા-
માંનો કાચના રસ જેવો પદાર્થ

કાચરી સ્ત્રી. મીઠામાં આથેલી ફળની—શાકની
કકડી; સુકવણી

કાચરું નં. ચીરિયું; કકડી

કાચલવણુ નં. કાચ બનાવવામાં વપરાતો ક્ષાર

કાચલી સ્ત્રી. નાળિયેરનું ભાંગેલું કોટલું (૨)

શાકની—ખાસ કરીને કોઠમડાની સુકવણી

કાચલું નં. નદીના ભાદાની ખેડેલી જમીન
(૨) નાળિયેરનું ભાંગેલું કોટલું (૩) [લા.]

કોઈ પણ ભાંગેલું અર્ધગોળ જેવું કઠણ કોટલું.

હદાં 'ઠીખ' (૪) એવો વાડકો

કાચ'ડી સ્ત્રી. કાચ'ડાની માદા

કાચ'(-ચિ,-ચી')ટો પું. એક પ્રાણી; કાકીટો

કાચિયો પથ્થર પું. જેમાંથી કાચમણિ નીકળે
છે એ પથ્થર

કાચિ(-ચી')ટો પું. કાચ'ટો

કાચુ' વિં. પાકેલું નહિ એવું (૨) ધરાબર
નહિ રંધાયેલું (૩) કુદરતી સ્થિતિમાં હોય

એવું (૪) તકલાદી; મજબૂત નહિ એવું

(૫) અનુભવ વગરનું; નાદાન (૬) અધૂરું;

અપૂર્ણ (૭) પોચું; નરમ (૮) કામચલાઉ

કાચુ'કુંવારું વિં. કાચી વયનું અને અવિવાહિત

કાચુ'કોરું વિં. કાચુ—નહિ રંધેલું અને
લખું

કાચુ'પાકું વિં. કંઈક કાચું અને કંઈક પાકું
એવું

કાચુ'પોચું વિં. અનુભવ અને હિંમત
વગરનું; ભોળું; અકુશળ

કાચોફો* પું.

કાછ,ંટો પું. જુઓ કાછટો

કાછઈ સ્ત્રી. ભાકું

કાછડી સ્ત્રી. કાછડાની રીતે પાછળ ખોસેલો
ધોતિયાનો એક ભાગ

કાછડીછૂટો વિં. પું. વ્યભિચારી

કાછટો પું. ધોતિયું કે સાલ્લો ભ'ચો લઈ
ખે પગની વચ્ચેથી પાછળ ખોસવો તે
(૨) ધોતિયું કે સાલ્લો પહેરવાની એક રીત
(૩) કાછડાની રીતે પાછળ ખોસેલા
વસ્ત્રનો ભાગ

કાછર નં. એક નતનું ઘાસ

કાછિયણુ સ્ત્રી. કાછિયાની સ્ત્રી

કાછિયો પું. શાક વેચવાનો ધંધો કરનાર
આદમી (૨) એ જ્ઞાતિનો માણસ

કાછો,ંટો પું. જુઓ કાછટો

કાછોટી સ્ત્રી. જુઓ કાછટી

કાજ નં. કામ; કાર્ય

કાજકાર વિં. કામ કરે એવું; કાબેલ (૨)
કામગરું

કાજગરું વિં. જીવાનજોધ; તરણુ (૨) ધણું
પચારું; માનીતું; લાડકું (૩) નાજુક; તકલાદી
(૪) શક્તિવાળું; કાબેલ

કાજળ નં. મેશ (૨) આંખમાં આંજવાની
મેશ

કાજળલટોરી સ્ત્રી. એક પક્ષી

કાજળવું અં. કિં. કળણી જવું; ઓલવાઈ
જવું (૨) રાખથી અથવા દીવાની મેશથી
ઢંકાઈ જવું

કાજળિયો પું. (કા.) ખોવાયેલી વસ્તુ શોધી
આપવા કે બનેલો બનાવ જણાવવા ખીબ
માણસને એસાડી તેલ કે શાહીના દીપામાં
બધું બતાવનાર આદમી

કાજળી સ્ત્રી ૦ મેશ (૨) રાખનું પદ (૩) કાળી
ફગ (૪) મેશ પાડવાનું કોરિયું (૫)
ગાય પૂજવાનું સ્ત્રીઓનું એક વ્રત (આવણ
માસમાં) (૬) [કા.] ખોવાયેલી કે બનેલો
બનાવ બણવાની એક વિદ્યા

કાજળીગોકરણ ન ૦ એક વનસ્પતિ

કાજ, ૦૭ પું ૦ ઇસ્લામી ન્યાયાધીશ (૨)
ઇસ્લામી વિદ્વાન-પંડિત

કાજુ વિ ૦ સાડું; ખાસું (૨) પું ૦ એક સૂકો
મેવો

કાજુકળિયા પું ૦ બ ૦ વ ૦ કાજુ (૨) સાકરિયા
કાજુ

કાજે અ ૦ માટે; વાસ્તે

કાજે પું ૦ કચરો; પૂંજે

કાજગી સ્ત્રી ૦ લગામ

કાટ પું ૦ ધાતુ પર થતો વિકાર-મેલ (૨)
(૨) ઇમારતી લાકડું (૩) સામો દાવ;
પ્રતિકાર (૪) નડતર; આડ (૫) નારા;
ધાણ

કાટફેટ સ્ત્રી ૦ વટેલોફટેલો સરસામાન—મકાન
બાંધકામનો માલ (૨) કાપવું અને ફેટવું—
ખાંડવુંટીચવું તે

કાટકો પું ૦ કડાકો; મોટી ગર્જના

કાટખૂણુ(-છો) પું ૦ નેવું અંશનો ખૂણો (૨)
એ માપનું કડિયા-સુતારનું ઓળર

કાટખૂણુઓખૂણુ પું ૦ ચાર કાટખૂણાવાળો
ચતુષ્કોણ; ચોરસ

કાટખૂણુત્રિકોણ પું ૦ એક કાટખૂણાવાળો
ત્રિકોણ

કાટછાંટ સ્ત્રી ૦ કાપફપ; સુધારોવધારો

કાટપીટિયા પું ૦ ઇમારતી લાકડાંનો વેપારી

કાટફળ ન ૦ એક ફળ

કાટમાળ પું ૦ જૂનુંનવું પરચૂરણ ઇમારતી
લાકડું (વળીઓ, વાંસ ઇત્યાદિ)

કાટરડો પું ૦ ઠરેલો કચરો; પ્રવાહી વસ્તુનો
મેલ (૨) કટાઈ-બગડીને ખરાબ થઈ
ગયેલો માલ

કાટલાંકાસ પું ૦ વચમાં પડી કાટલું કરનાર—
ઓછું આપનાર આદમી

કાટલિયો પું ૦ કાચટિયા; કાઢી

કાટલું ન ૦ વજન; તોલવાનું અમુક નક્કી
વજનનું સાધન (૨) ઓછું આપવું—કરવું
તે (૩) ઘડી-ટીપી મારી નાખવું તે (૪)
ફાંસ; નડતર; બલા (૫) સુવાવડમાં
સ્ત્રીઓને અપાતું શુંદર વગેરેનું વસાણું

કાટલું સ ૦ ફિ ૦ કાપવું; છેદવું (૨) કરડવું
(૩) વેતરવું (૪) વિ ૦ કાટના રંગનું

કાટલો પું ૦ એક ઔષધિ-વનસ્પતિ (૨) કાટવા
રંગનો શોકનો સાલ્લો

કાટાકાટ સ્ત્રી ૦ કાપાકાપી; કતલ (૨) અંટસ;
અદાવત

કાટોડો પું ૦ ચક્રમક (૨) જુઓ કાટરડો (૩)
કાચી ધાતુમાંથી લોહું કાઢી લીધા પછી
ભઠ્ઠીમાં રહેતો અવશેષ

કાટી સ્ત્રી ૦ કાચકું (૨) પું ૦ કાચટિયા

કાઠ વિ ૦ ધૂત; પહોંચેલ (૨) પું ૦ કાટ;
ઇમારતી લાકડું (૩) કાઠો

કાઠગઢ પું ૦ લાકડાંનો ગઢ

કાઠડી સ્ત્રી ૦ નાનો કાઠો

કાઠડું ન ૦ કાઠો

કાઠડો પું ૦ જિઠાદિ જનવરની પીઠ પર મુકાવું
લાકડાનું આસન

કાઠલો પું ૦ કન્યાને આપવાનું ધરેણું

કાઠાડલી સ્ત્રી ૦ કાઠડા પર નાખવાની ધાબળી
—ગોદડી

કાઠાણું વિ ૦ કદાવર કાઠા-ખાંધાવાળું

કાઠિન્ય ન ૦ કઠિનતા (૨) કઠોરતા

કાઠિયાવાડ પું ૦; ન ૦ (સં.) ગુજરાતનો એક
ભાગ; સૌરાષ્ટ્ર

કાઠિયાવાડી વિ ૦ કાઠિયાવાડનું, -સંબંધી (૨)
કાઠિયાડનો રહેવાસી આદમી

કાઠિયો પું ૦ ગાડાનો લાકડાનો સામાન-ખોખું

કાઠી વિ ૦ કાઠિયાવાડની એક અસહી જાત
(૨) પું ૦ એ જાતનો પુરુષ (૩) સ્ત્રી ૦
ખાળવાનું લાકડું (૪) જમીનનું એક માપ
(૪૦૦ કાઠી=ચીધું) (૫) લાકડી; દંડો; વાંસ
(૬) કાઠું; શરીરનો બાધો

કાઠું વિ ૦ કઠણ; આકડું (૨) કઠોર (૩)
કંબૂસ (૪) ખરાબ; માઠું (૫) ન ૦ કલેવર;
શરીરનો બાધો (૬) ખોખું (ઢોલ, ડં
ઇત્યાદિનું); આકાર (૭) કાઠો

કાલ્યાણ સ્ત્રી. કાલ્યું સ્ત્રી કાલ્યું તે
 કાલ્યું સં. કિં. બહાર બેસું—કાવું—
 કાલ્યું (૨) દૂર કરવું (૩) રહે કરવું
 કાલ્યું પું. ઉકાળે; કાલો
 કાલ્યું, કાલ્યું સ્ત્રી. મરણ પાછળ રાવું,
 કાલ્યું અથવા લોકિકે જવું તે
 કાલ્યાંકોઠી સ્ત્રી. છોકરાની એક રમત
 કાલ્યાણ વિ. કાલ્યું કરનારું
 કાલ્યાણ વિ. કાલ્યું (૨) કાલ્યાણ
 કાલ્યાણમણું નં. એક જાતનું ખગલું
 કાલ્યું વિ. વેલ—છિદ્રવાળું (૨) એક આંખ-
 વાળું (૨) નં. વેલ; છિદ્ર; ખાકું
 કાલ સ્ત્રી. પેદુ (૨) વાકાત; કૌવત
 કાલડી સ્ત્રી. ચામડી
 કાલણ સ્ત્રી. કરાળિયા જેવું એક જીવડું
 કાલણી સ્ત્રી. કાલેલા સૂતરની કોકડી
 કાલર વિ. બીકણ; કાચર (૨) દુઃખી; ભય-
 ભીત (૩) કતરાવું; વાંકું (૪) સ્ત્રી
 કાલરવાનું આનર (૫) વાળ ખરી પડવાનો
 જાતવરનો એક રોગ (૬) કાલરના જેવી
 ધારવાળી પાતળી ડીકરી કે પતરું
 કાલરણી સ્ત્રી. કાપવું તે; કાપવાની રીત (૨)
 કાલર (૩) કરસણ કાપી લીધા પછી ખળું
 કરતી વખતે આંખોને જે ભાગ આપે
 છે તે
 કાલરવું સં. કિં. કાલરથી કાપવું (૨) કાપવું
 કરવું (૩) આંખું કરવું (૪) ખાલરવું;
 ખાલવું (૫) [લા.] ઘસાવું ખાલવું
 કાલરિયું નં. છેક છાપરાની નીચેનો નીચો
 મેડો (૨) લાકડાનું એક એધારું અસ્ત્ર
 (૩) દીવાલ કાચવાનું ચારનું એક આનર
 (૪) જે ચૂડીની વચમાં પહેરાવું પાતળી
 ચાપનું કંકણ (૫) ભેજું (૬) કચક; કચક
 આંખે જેવું તે
 કાલરી(-ળી) સ્ત્રી. કાલળી
 કાલરી પું. અપટું, લાંબું ને વાંકું ફળ. ઉદા.
 આમલીનો કાલરી (૨) એને મળતા
 આકારનું એક દાંડખાનું (૩) એક જીવડો
 [એ જગતા અનાજના છોડ કાલરી ખાય છે]
 કાલળ સ્ત્રી. અડવા; ગપ
 કાલળિયો પું. એક જાતના આખા

કાલળી સ્ત્રી. પાતળી-અપરી કાકડી
 કાલળું નં. ભડી ચોરી-આખરું (૨) મંડેરી
 (૩) મેડો બેસાળ કાકડો
 કાલિલ વિ. કાલ કરનારું-કરે એલું (૨)
 ધાતક (૩) મર્મવેધી
 કાલી સ્ત્રી. છરી (૨) કાપવાનો દાંત; રાક્ષસી
 (૩) [લા.] દગો
 કાલું નં. ખૂડી છરી—પાળી
 કાલ્યાણ પું. (સં.) એક મધિ (૨) એક
 વૈયાકરણ (૨) નં. નિકંદન
 કાલ્યાણની સ્ત્રી. (સં.) દેવી-દુર્ગા (૨) ચાલ-
 વચ્ચે મુનિની પત્ની
 કાલ્યાણનીપ્રત નં. ઇચ્છેલો પતિ મેળવવા
 કન્યાઓ કાલ્યાણની દેવીને ઉદ્દેશીને જે
 પ્રત કરે છે તે
 કાથ પું. સત્ત્વ; પાણી; દૈવત (૨) નં. કથન
 કાથાકળણ પું. જાં. વં. કુચલી; સાચાંજૂઠાં
 (૨) નકામી ભાંજગડ; નજીવી તકરાર
 કાથાગોળી સ્ત્રી. મસાલો નાખીને બનાવેલી
 કાથાની ગોળી
 કાથાદોરી સ્ત્રી. કાથાની દોરી
 કાથિયું વિ. કાથાના રંગનું (૨) નં. કાથીનું
 દોરડું (૩) કાથીની સાદડી (૪) કાથીનું
 બનાવેલું પગલુજીયું
 કાથી સ્ત્રી. નાળિયેરનાં છાંટાનાં રેસાની દોરી
 કાથો પું. ખેરની છાતનું સત્ત્વ (૨) નાળિ-
 યેરનાં છાંટાની દોરી-દોરડું
 કાદર વિ. શક્તિમાન
 કાદવ, કાદવડ પું. ધૂળ—મટોડીમાં પાણી
 મળીને બનતો ગારો; કાદવ
 કાદંબરી સ્ત્રી. કોકિલા (૨) મેના (૩) [સં.]
 સસ્ત્રવતી (૪) મૂળ સંસ્કૃતમાં લખાયેલી એ
 નામની બાણમટકૃત મુપ્રસિદ્ધ કથા (૫) તે
 કથામાં આવતું એ નામનું મુખ્ય સ્ત્રીપાત્ર
 કાન પું. રાંભળવાની કદ્રિય (૨) [લા.] દક્ષ;
 ધ્યાન (૩) નાકું; છિદ્ર
 કાનકર્ણ વિ. કપાયેલા કાનવાળું
 કાનક(૦૨)ડિયું નં. છોકરાની એક રમત (૨)
 એક જાતનું ચામચીરિયું
 કાનકોચિયું નં. કાનમાં વેલ પાડવાનું
 આનર

કાનકેશિયો પું. કાન વીધવાનો ધાતુ
કરનારો આદમી

કાનકેરણી સ્ત્રી. કાનમાંનો મેલ કાઢવાનું
ઓળર (૨) કાન કરઠવા-છાની ઉરકેરણી
કરવી તે

કાનખભૂરો પું. એક છવડો [એને ઘણા પગ
હોય છે.]

કાનખોતરણી સ્ત્રી. કાનમાંનો મેલ કાઢવાનું
ઓળર; કાનકેરણી

કાનચિમોરી ન. કિવસે જાયે માથે લટકી
રહેતું એક પંખી; વાગોળ

કાનચિમડિયું ન. વાગોળ (૨) આમાચિડિયું

કાનછે(-શે)રિયાં ન. બ. વ. કાન ઉપરના
વાળના ગુચ્છા; કાકપક્ષ

કાનટોપી સ્ત્રી. કાન ઢંકાય એવી ટોપી

કાનડી વિ. કણ્ઠિકા, -ને લગતું (૨) સ્ત્રી
કણ્ઠિકા ભાષા

કાનડું ન. વલુકરનું એક ઓળર

કાનડો પું. એક રાગ

કાનઢાંકણી સ્ત્રી. કાનટોપી

કાનન ન. વન; જંગલ

કાનપટી(-ટી) સ્ત્રી. કાનની ખૂટ

કાનપટો(-ટો) પું. કાન ઢાંકવાનો પટો

કાનકેટો પું. કાનમાં મોટું કુંડલ-કડું પહેરનાર
સાધુ; ગારખપંથી વેરાળી

કાનકૃશિયું વિ. ચુગલખોર (૨) કાન
ભાંભેરનારું (૩) ન. એવું માણસ

કાનમ સ્ત્રી. કાળી જમીન (૨) ન. (સં.)
વડોદરા અને ભરૂચ વચ્ચેના પ્રદેશ

કાનમૂળિયું ન. કાનના મૂળમાં થતી ગાંઠ;
એક રાગ

કાનશિયાળ ન. એક છવડું

કાનશેરિયાં ન. બ. વ. કાનછેરિયાં

કાનશૂલ(-ળ) ન. કાનનો ટુખાવો-અસકો

કાનસ સ્ત્રી. એક તીખા લોઠાનું ઝીણા ઢાંતાનું
ધાતુ ધસવાનું કે કરવતને આળી કાઢવાનું
ઓળર; આતરડી

કાનસિયાં ન. બ. વ. કાનછેરિયાં

કાનસીલ(-ળ) પું. કાનનો બહાર પડતો
ભાગ

કાનસૂરી સ્ત્રી. કાનનો વખોટ; કાન રાખવાની
સ્વાભાવિક રીત

કાની સ્ત્રી. જાંઘા લીધેલા કપડાની કોર

કાનુડો પું. (સં.) કૂણું

કાનું ન. એક વાજું

કાનૂમો પું. કાયદો બાણનાર પુરુષ

કાનૂન પું. કાયદો; નિયમ (૨) ધારો; રિવાજ

કાનૂનખંડ પું. કાનૂનનો—કાયદાનો ભાગ

કાનૂની વિ. કાનૂનને લગતું

કાને(-ને)કાન અ. જુદાજુદા કાને થઈને
(૨) ખુદ પોતાના કાનથી

કાનો પું. દીર્ઘ 'અ'નું ૧. આણું ચિહ્ન (૨)
વાસણની કોર

કાનોકાન અ. જુઓ કાનેકાન (૨) [વાસણના]
કાના સુધી

કાનોમાતર પું. કાનો અને માત્રા; ઓકારનું
૧ આણું ચિહ્ન

કાન્યકુળ પું. ન. (સં.) ક્નોળ

કાપ પું. કાપણું તે (૨) કાપવાથી પડતો આંકો;
વાઢ; કાપો (૩) સ્ત્રીઓના કાનનું એક
ધરણું (૪) કાપવાની-વેતરવાની રીત-ખૂબી
કાપકૂપ સ્ત્રી. થોડુંધણું કાપણું-ઘટાડણું તે (૨)
સુધારેવધારે (૩) કરકસર

કાપટય ન. કપટ

કાપડ ન. કોરું કપડું

કાપડિયો પું. કાપડ વેચનારો

કાપડી વિ. કાપડનું, -ને લગતું (૨) પું.
કાપાલિક; સંન્યાસી; ભોળી (૩) સ્ત્રી
નાનું કાપડું

કાપડું ન. સ્ત્રીઓને છાતીએ પહેરવાનું અમુક
પ્રકારનું વસ્ત્ર; કાંચળી

કાપણી સ્ત્રી. કાપવાની રીત (૨) પાકેલા
અનાબને કાપણું તે; લણણી (૩) પતરાં
કાપવાનું ઓળર; કાતર

કાપલાકૂપલી સ્ત્રી. કાપલા અને કાપલી

કાપલી સ્ત્રી. કાગળ કે કપડાનો નાનો કકડો

કાપલો પું. કાગળ કે કપડાનો કકડો

કાપણું સ. કિ. વાઢણું; વાઢી જુડું પાડણું
(૨) ઘટાડણું (૩) ફર કરણું; ફેડણું (૪)
હુકમનાં પત્રાં ભેતરવાં (ગંજાની રમતમાં)

કાપાકાપ(-પી) સ્ત્રી. કવલ; ખૂનરેણું

કાપાકૃષ્ણ(-પી) સ્ત્રીં જુઓ કાપકૃષ્ણ
કાપાલ(-લિંક) પુંં ખોપરીઓ રાખનાર
શિવની કપાસના કરનાર એક જાતનો
સાધુ; અધોરી
કાપાલી પુંં (સં.) કપાલી; શિવ
કાપુરુષ પુંં બાયલો માણસ (૨) અધમ-
દુચ્છ માણસ
કાપો પુંં આકો; લીટો; છોકો (૨) ચીરો; કાપ
કાફર વિં મુસલમાની ધર્મને નહિ માનનાર;
નાસ્તિક; અધર્મી (૨) હુમ્મુ; હરામખોર
(૩) જંગલી (૪) પુંં આફ્રિકાનો ધર્મહીન
જંગલી માણસ
કાફરી પુંં આબિસિનિયાનો મૂળ વતની;
હબસી (૨) સ્ત્રીં હબસલુ
કાફ્રો પુંં સમુદાય; સંઘ (૨) લડાયક
વહાણોનો સમૂહ
કાફિયો પુંં અનુપ્રાસ
કાફી સ્ત્રીં એક રાગિણી
કાખર સ્ત્રીં એક પંખી
કાખરચીતરું વિં ચિત્રવિચિત્ર; તરેહવાર
રંગનું
કાખરિયું વિં રંગખેરંગી; કાખરચીતરું
કાખરી સ્ત્રીં કરૂંખીનું ખી (૨) કાખરચીતરા
ધાળા અને કાળા રંગની તલી
કાખરું વિં કાખરિયું
કાખસ પુંં તેલનો કચરો
કાખા પુંં (સં.) મકામાં આવેલું મુસલમાનોનું
એક જાતનું સ્થાન
કાખુલ નં (સં.) અફઘાનિસ્તાનનો એક પ્રાંત
(૨) અફઘાનિસ્તાનનું પાટનગર
કાખુલી વિં કાખુલનું-ને લગતું (૨) પુંં
કાખુલનો વતની; અફઘાન; પઠાણ
કાખૂ પુંં સત્તા; અખત્યાર (૨) અંકુશ (૩)
કબજો (૪) વજન; વજ
કાખૂદાર વિં કાખૂ ધરાવનારું
કાખેલ વિં પહોંચેલું; હોશિયાર (૨) પ્રતીણ;
ખાહોશ
કાખેલિયત સ્ત્રીં હોશિયારી; ચતુરાઈ (૨)
પ્રતીણતા; ખાહોશી
કાખેલેખરદાશ(-સ) વિં ખરદાશ કરી શકાય
—સહી શકાય એવું

કાખો પુંં કચ્છ તરફ વસતી એક હુટારું અને
ચાંચિયા જાતનો માણસ; હુટારો
કાલા સ્ત્રીં કુશારજી
કામ પુંં ઇચ્છા; વાસના (૨) આર પુરુષાર્થો-
માનો એક; ઇન્દ્રિયસુખ; વિષયસુખ (૩)
મૈથુનેચ્છા (૪) કામદેવ; મદન (૫) ન
કાર્ય (૬) કર્તવ્ય (૭) કર્મ; કૃત્ય (૮)
વ્યવસાય; ધર્મ (૯) જરૂર; ખપ; ઉપયોગ
કામકરંડું વિં કામ કરે એવું; કર્તવ્યનિષ્ઠ
(૨) મહેનતુ
કામકાજ નં નાનુંમોટું કોઈ પણ કામ;
વ્યવસાય (૨) ધર્મ; રોજગાર
કામકામી વિં વિષયસુખની ઇચ્છાવાળું
કામકેલી સ્ત્રીં જુઓ કામકીડા
કામકીડા સ્ત્રીં સ્ત્રીપુરુષની કામવાસનાપ્રેરિત
રમત; સંભોગ (૨) મૈથુન
કામગ(-ગી)રી સ્ત્રીં નોકરી; ચાકરી (૨)
અધિકાર; સત્તા (૩) નોકરીને અંગે
કરવાનું કામ
કામગરું વિં કામમાં મચ્યું રહેનારું; ઉઘોગી
કામગીરી સ્ત્રીં જુઓ કામગરી
કામચ(-ચા)ર વિં સ્વચ્છંદી (૨) પુંં
સ્વચ્છંદ (૩) સ્વચ્છંદી આદમી
કામચલાઉ વિં કામ ચલાવવા પૂરતું હોય
એવું (૨) કાચમીથી જાલકું; હંજામી
કામચાર(-રી) વિં (૨) પુંં જુઓ કામચાર
કામચોર પુંં પોતાને સોંપાયેલું કામ ખરાબર
નહિ કરનાર—હાડકાંનો આખો એવો
આદમી (૨) કસબચોર
કામચોરી સ્ત્રીં કામચોરનું કર્મ
કામજિત વિં વિષયવાસના જોગું છતી છે
એવું
કામજોગ(-ગું) વિં કાર્યપૂરતું
કામજવર પુંં તીવ્ર વિષયવાસના-મૈથુનેચ્છા-
રૂપી જ્વર-તાવ
કામક પુંં કાચખો
કામકિયો પુંં તીવ્ર મારનારો પુરુષ; ધનુષારી
કામકી સ્ત્રીં નાનું કામકું; સાદું ધનુષ્ય (૨)
કામકીવાળો માણસ; જીવ
કામકું સ્ત્રીં ધનુષ્ય

કામડકોટિયું વિં કામડાનું બનાવેલું (૨)
 ભાંચુંભાંચું થઈ રહેલું (૨) નં કામડાં
 બાંધીને બનાવેલું ધર
 કામડી વિં નબળા બાંધાનું; સુકલકડી (૨)
 કામકરંદું (૩) સ્ત્રીં વાંસની ચીપ
 કામકું વિં (૨) નં જુઓ કામડી
 કામકું વિં જુઓ કામકરંદું
 કામજી નં વશીકરણ; મોહિની લગાડવી તે
 (૨) ધંતરમંતર; દ્રવ્યકો
 કામજીગારું વિં કામજી કરે એલું; મોહ
 પમાડે એલું
 કામજીદૂમજી નં કામજી અને બીજા દ્રવ્યકા;
 ધંતરમંતર; મેલીવિદ્યા
 કામજીદૂમજીયું વિં કામજીદૂમજી કરે એલું
 કામતાઈ સ્ત્રીં + વિષયલપટતા; કામીપણું
 કામદ વિં મનકામના પૂરી કરનારું (૨) પું
 ઈશ્વર (૩)કાર્તિકસ્વામી
 કામદા વિં મનકામના પૂર્ણ કરનારું (૨)
 સ્ત્રીં કામધેનુ (૩) નાગરવેલ
 કામદાની સ્ત્રીં એક પ્રકારનું લૂગડું
 કામદાર પું અમલદાર; અધિકારી (૨)
 કારભારી; દીવાન (૩) કામ કરનાર—
 નોકરિયાટ માણસ અથવા મજૂર
 કામદારપક્ષ પું કામ કરનારાઓનો—મજૂરોનો
 પક્ષ
 કામદારસંધ પું કામ નરનારાઓનો—કામ-
 દારોનો સંધ
 કામદારી સ્ત્રીં કામદારપણું
 કામદુધા સ્ત્રીં કામધેનુ
 કામદુર્ગા સ્ત્રીં કામધેનુ
 કામદૂતી સ્ત્રીં મદનદૂતી; કોયલ
 કામદૃષ્ટિ સ્ત્રીં વિષયવાસનાવાળી નજર
 કામદેવ પું કામભોગની ઇચ્છાનો કલ્પિત દેવ;
 મદન
 કામધંધો પું કામ અને ધંધો; વેપારોજગાર
 કામધુક સ્ત્રીં કામધેનુ
 કામધેનુ સ્ત્રીં મનકામના પૂર્ણ કરનારી એક
 કલ્પિત ગાય
 કામના સ્ત્રીં વાસના; મનોભાવ (૨) ઇચ્છા;
 અભિલાષા

કામ(-મિ)ની સ્ત્રીં કામ-પ્રેમ—હેતુરાખનારી
 સ્ત્રી (૨) સુંદરી
 કામબાજી નં કામદેવનું બાણ (અરવિંદ,
 અશોક, આમ્ર, નવમલ્લિકા અને નીલોત્પલ)
 (૨) નેત્રકટાક્ષ
 કામભાવ પું કામવાસના
 કામભોગ પું કામવાસના ભોગવતી—પૂરી
 કરવી તે
 કામમીમાંસા સ્ત્રીં કામશાસ્ત્ર (૨) એને
 લગતી તાત્ત્વિક ચર્ચા
 કામરૂ પું (સં.) કામરૂપ દેશ
 કામરૂપ વિં ઇચ્છામાં આવે એલું રૂપ ધરનારું
 (૨) સુંદર; મોહક (૩) પું (સં.) આસામ
 દેશના એક ભાગનું પ્રાચીન નામ (ત્યાં
 પૂર્વે ત્રિચારાજ્ય હતું એવી વાર્તા છે)
 કામલેટ સ્ત્રીં એક જાતનું બીજનું કપડું
 કામવતી વિં સ્ત્રીં વિષયેચ્છાવાળી—કામી
 કામવશ વિં કામવાસનાને વશ બનેલું
 કામવાસના સ્ત્રીં વિષયેચ્છા
 કામવિકાર પું વિષયેચ્છાને લીધે થતો
 મનોવિકાર
 કામવું સં કિં ઇચ્છા કરવી (૨) મેળવવું;
 સંપાદન કરવું; કમાવું
 કામવૃદ્ધિ સ્ત્રીં કામનું—વિષયેચ્છાનું વધવું તે
 કામશર પું; નં કામબાણ
 કામશાસ્ત્ર નં કામભોગનું શાસ્ત્ર
 કામસ પું; સ્ત્રીં શેરડીના રસનો કચરો;
 ગોળનો મેલ
 કામસર અં કામને માટે—અંગે
 કામસાધુ વિં સ્વાર્થસાધુ; આપમતલખી (૨)
 પું એવો માણસ
 કામસૂત્ર નં કામશાસ્ત્રનો સિદ્ધાંત જણાવતું
 સૂત્ર—વાક્ય (૨) (સં.) કામશાસ્ત્રવિષયક
 વાતચાચન બુનિએ રચેલો એક ગ્રંથ
 કામહીણી વિં નપુંસક; નામદં
 કામળ(-ળી) સ્ત્રીં બીનની ધાબળી
 કામળિયો પું ચોમાસામાં થતો એક રવા-
 વાળો જીવડો
 કામળી સ્ત્રીં કામળ
 કામળો પું ધાબળો; મોટી કામળી
 કામા સ્ત્રીં કામિની; સુંદરી

કામનામી વિં સ્ત્રીં વિષયી અર્થવાચી સ્ત્રી
(૨) સ્ત્રીં (સં.) તત્તે કામણે દેવીની
એક મૂર્તિ (૩) દુર્ગાનું એક નામ
કામાગ્નિ પું કામવાસના રૂપી અગ્નિ
કામાદ(-દ)ણુ સ્ત્રીં કામાદીની સ્ત્રી
કામાદી(-દી) વિં એક હલકી હિંદુ ભત્તિ
(૨) પું એ ભત્તિનો માણસ (૩) જાડજૂડ
કરનાર નોકર; પટાવાળો

કામાઠણુ સ્ત્રીં કામાઠણુ
કામાઠી વિં (૨) પું જુઓ કામાદી
કામાતુર વિં કામ—વિષયેચ્છાથી આતુર બનેલું
કામાદાર પું + કામદાર; કારભારી
કામનલ(-ળ) પું કામરૂપી અનલ; કામાગ્નિ
કામાયુધ નં કામદેવનું આયુધ—ખાણુ
કામાર્ત(-ર્ત) કામવાસનાથી આર્ત—પીડિત
કામાર્થી વિં વિષયભોગ જેનો હેતુ છે એવું
કામાર્થુ વિં કામગરું; ઉદ્યોગી
કામાવેશ પું વિષયેચ્છાનો આવેશ—જુરસો
કામાસક્ત વિં વિષયાસક્ત
કામાસક્તિ સ્ત્રીં વિષયાસક્તિ
કામાસન નં કામવાસનાને દબાવવાનું એક
આસન

કાસાન્ન નં કામનું અન્ન—ખાણુ
કામાંધ વિં કામાવેશથી આંધળું બનેલું
કામાંધતા સ્ત્રીં
કામિની સ્ત્રીં જુઓ કામની
કામી વિં વિષયી; વિષયાસક્ત
કામુક વિં દમ્બુક (૨) વિષયી; કામી (૩)
પું ચાર (૪) કામી પુરુષ
કામુકા વિં સ્ત્રીં કામી સ્ત્રી
કામું નં કામ; કાર્ય (૨) વ્યાપાર; ક્રિયા
કામેચ્છા સ્ત્રીં કામની—વિષયભોગની ઇચ્છા
કામેચ્છુ વિં કામુક
કામેશ્વર પું કામ—વિષયવાસના પર એશ્વર્ય-
કામ મેળવનાર પુરુષ (૨) [સં.] મહાદેવ;
શિવ

કામેશ્વરી સ્ત્રીં કામ ઉપર એશ્વર્ય ધરાવનાર
સ્ત્રી (૨) [સં.] પાર્વતી; દુર્ગા
કામો પું બહાદુરીનું કામ; પરાક્રમ
કામોરો પું કામદાર

કામ્ય વિં ઇચ્છા કરવાયોગ્ય (૨) કામનામી—
ઇચ્છાથી કરેલું (૩) સુંદર
કાય સ્ત્રીં કાયા; શરીર (૨) નં કાયફળ
કાયકષ્ટ નં કાયાનું કષ્ટ (૨) તપાદિથી દેહનું
દમન કરવું તે (૩) શારીરિક ક્રમ—મહેનત
કાયકષ્ટી વિં કાયકષ્ટ કરનારું
કાયચ(-ચથ) વિં (૨) પું જુઓ કાયચ
કાયચિકિત્સા સ્ત્રીં શરીરની ચિકિત્સા—
વૈદકીય તપાસ અને સારવાર
કાયટિયો પું કાયટું કરાવનાર બ્રાહ્મણ
કાયટું નં મરનારના આગ્રિયારમાને દિવસે
કરવામાં આવતી ક્રિયા (૨) એ દિવસે
કરવામાં આવતું જમણું

કાયદાખાજ વિં કાયદાની ઝીણવટ બાણનાર;
કાયદાની આવડવાળું
કાયદાભાગ પું કાયદો તોડવો તે
કાયદાશાસ્ત્રી પું કાયદાનો બાણકાર; ધારા-
શાસ્ત્રી
કાયદા(-દે)સર અં કાયદા મુજબ
કાયદો પું નિયમ; ધારા (૨) ઘોડાના
આંકડા સાથે સંબંધ રાખતી દોરી, જે તેની
ટોકની હાંસડીના આંકડામાં બેરવાય છે.

કાયનાત સ્ત્રીં પૂંજ; વિચારત
કાયપત્રી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
કાયફળ નં એક ઔષધિ—ફળ
કાયફળી સ્ત્રીં કાયફળનું ઝાડ
કાયમ વિં હમેશ માટેનું; સ્થાયી; કામચલાકથી
જલદ (૨) મંદર; બહાવ

કાયમી વિં કામચલાકથી જલદ; હમેશ
માટેનું
કાયમખરડો પું ખેતર તથા ખાતેદારને
લગતી કાયમની વિગતવાળું તલાટીનું ફરતર
કાયમદાયમ વિં હમેશ માટેનું; સ્થાયી; નિત્ય
કાયર વિં કામથી કંટાળી નત્ય એવું; આળસુ
(૨) થાકી—કંટાળી ગયેલું (૩) નાહિંમત;
ડરકણ; બાયલું

કાયરું વિં કાયર
કાયરોગ પું શારીરિક રોગ
કાયલી વિં માંદું; માંદલું (૨) મંદવાડથી કાયર
બનેલું

કાયસ્થ વિં એક જ્ઞાતિ (૨) પું એ જ્ઞાતિનો માણસ

કાયા સ્ત્રીં શરીર; દેહ

કાયાકષ્ટ નં જુઓ કાયકષ્ટ

કાયાકષ્ટ સ્ત્રીં તપ, વ્રતાદિ અર્થે શરીરને કષ્ટ આપવું તે (૨) દુઃખ; પીડા

કાયાકૂટી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

કાયાપણટો પું શરીરની ફેરબદલી; નવો અવતાર લેવો તે (૨) બાહ્ય દેખાવની—વેશની ફેરબદલી

કાયાભાવ* પું

કાયિક વિં કાયા—શરીરને લગતું

કાયા પું એક નતની પીળી માટી

કાર પું કામકાજ; ધંધો; ઉદ્યમ (૨) શાખ; આખર; વક્ત્ર (૩) નિશ્ચય (૪) ચત્ત (૫) ક્રિયા; કાર્ય (૬) સંબંધ (૭) ફેરફાર (૮) ભોઈ (૯) શબ્દને છેડે આવતાં કર્તૃત્વ બતાવતો શબ્દ. ઉદાં 'ચિત્રકાર' (૧૦) અક્ષર કે ઉચ્ચાર બતાવતો. ઉદાં 'ટકાર' (૧૧) 'પાણી' એવો અર્થ બતાવતો. ઉદાં અહંકાર

કારક વિં કરનારું—કરાવનારું (સમાસને છેડે. ઉદાં સુખકારક) (૨) નં (વ્યા.) વાક્યમાં નામ અને ક્રિયાપદ વચ્ચેનો અથવા નામ અને એની સાથે વિભક્તિનો સંબંધ ધરાવતા શબ્દો વચ્ચેનો સંબંધ (૩) પદવિન્યાસ

કારકિદી સ્ત્રીં કારભાર દરમિયાનનો સમય (૨) અમલ દરમિયાનમાં કરેલું કામકાજ; વહીવટ

કારકુન પું ગુમાસ્તો; મહેતો

કારકુની સ્ત્રીં કારકુનનું કામ

કારખત સ્ત્રીં મહેનત; તસ્દી

કારખાનદાર પું કારખાનાનો માલિક

કારખાનું નં જેમાં હુમરહદોગનું કામ થતું હોય તે મકાન (૨) કોઈ પણ મોટા કામકાજનું ખાતું

કારખત સ્ત્રીં શક્તિ; કૌવત (૨) વગ; ચલણ

(૩) કામ; અર્થ (૪) કામમાં આમંવાપણું

કારખ(-સી)બી સ્ત્રીં એક નતનું જરીમું

ભરતકામ (૨) સુખડ ઉપરનું ભેતરકામ

કારજ નં કામ; કાર્ય (૨) વિવાહ અથવા મૃત્યુ સંબંધીનો (અર્થનો) પ્રસંગ-વરો

કારજકારી વિં કામ-સેવા કરનારું; પરોપકારી કારડો પું + ક્યારડો (૨) કરવડો

કારજી નં કાર્યની ઉત્પત્તિ કે પ્રવૃત્તિનું મૂળ-ખીજ; સખળ (૨) હેતુ; ઉદ્દેશ (૩) જરૂર; ગરજ (૪) સાધન (૫) ભૂત, પ્રેત, મૂઠં ઇત્યાદિથી જે વ્યથા થાય તે

કારજી, ઠકે અં કારજીકે; કેમકે

કારજીઅવતાર પું અમુક નિશ્ચિત કાર્ય કરવાને સારુ ઈશ્વર જે અવતાર લે તે

કારજીકે અં એટલા વાસ્તે કે; કેમકે; સખળ કે

કારજીદેહ પું જુઓ કારજીશરીર

કારજીબાહુકય નં કારજીનું બહુપણું

કારજીભૂત વિં કારજી-સાધનરૂપ બનેલું

કારજીરૂપ વિં કારજી-સાધનરૂપ

કારજીવાદ પું કારજી વિના કાર્ય ન જ હોઈ શકે એવો વાદ—મત (૨) ફરિયાદ (૩) અપીલ

કારજીવાદી વિં કારજીવાદમાં માનનારું (૨) પું ફરિયાદી

કારજીશરીર નં લિંગદેહ (૨) વેદાંત મતે જીવનું અવિદ્યારૂપ મૂળ શરીર—વેદન તે; આનન્દમયકોશ

કારજીસર અં —ના કારજીથી; ને લીધે

કારજી વિં સ્ત્રીં યોજનારી; કરનારી

કારજીતર પું; નં કારજી દર્શાવતો ઉત્તર; (૨) પ્રતિવાદીનો રદિયો

કારતક પું વિક્રમ સંવતનો પહેલો મહિનો

કારતકી વિં કારતકનું; કારતકને લગતું

કારતૂસ સ્ત્રીં ફેડવાના દારૂથી ભરેલું કાગળ,

ફલાલીન, ધાતુ ઇત્યાદિનું 'ખાખુ' કે ટાટી

કારદાન નં સુક્તિ; તદખીર (૨) કળા; યોજના

કારભાર પું કારોબાર; વ્યવસ્થાનું કામ (૨) એકાદા મોટા કામનો વ્યવસાય

કારભારજી સ્ત્રીં કારભાર કરનારી સ્ત્રી (૨) કારભારીની સ્ત્રી

કારભારી પું કારભાર કરનારો; વ્યવસ્થાપક; પ્રધાન

કારભારું નં કારભારીનું કામ; પ્રધાનવટું

કાર્ય વિં ૬૦ સ્વરૂપવાળું; અદ્ભુત (૨)
દેવી; સુંદર (૩) ભંચકર

કાર્યોત્ક અં એકદમ; આશિર્વં

કાર્ય પું કાગરો

કાર્યહેવાર પું કામકાજ અને રીતસાત;
સામાજિક વહીવટ અને વ્યવહાર

કારવા પું આખર; પ્રતિષ્ઠા

કારવી સ્ત્રી કાગડી (૨) અશ્વગંધા (૩) મેથી
(૪) કારેલી

કારવો પું એક તરેહનો નાચ-કેરવો (૨)
કેરવો વખતે ગાવાનો રાગ (૩) અવસર;
તક

કારસાજ પું કર્તા; કામ-કામની વ્યવસ્થા
કરનારો (૨) કામને સુધારી આપનારો

કારસાજ સ્ત્રી કારસાજપણું (૨) [કામ
સુધારવા માટે મૂકેલો] અવેજ; અનામત
ફંડ

કારસિયો પું હીંચકાની સાંકળ કે સળિયો
ભરવવાનો આંકડો; કડું

કારસી સ્ત્રી તોલ કરવાનો મોટો કાંટો;
કંપાણું

કારસો પું યુક્તિ; હિકમત (૨) ખેત; પ્રબંધ
(૩) મનમૂલો

કારસ્તાન નં પ્રબંધ; તરકટ; હુન્ન્યાર્થનું કામ
(૨) તોફાન; મસ્તી

કારસ્તાની વિં કારસ્તાન કરનારું—કરે એવું
કારંજ(-જો) પું કુવારો (૨) કુવારાવાળો ભાગ

કારંડવ નં એક જાતનું જળચર પક્ષી—ખતક
કારંડવ્યુહ પું બીજોનો એક ભેદ (૨)

બીજોનું એક શાસ્ત્ર

કારાખડિયો પું અશુભ ખબર—કાળોતરી
લાવનારો માણસ

કારાગાર નં કેદખાનું; તુરંગ

કારાગારવાસ પું કારાગારમાં રહેવું તે

કારાગૃહ નં કારાગાર

કારાગૃહવાસ પું કારાગારવાસ

કારાપાશ પું ચૂંચાચૂંચ (૨) વંકાઈને કોઈનું
બંડું બાંધવું તે; જાણીજોઈને દોષ કાઢવા તે

કારાવાસ પું જુઓ કારાગારવાસ

કારિકા સ્ત્રી શ્લોકબદ્ધ વ્યાખ્યા કે વિવરણ
(૨) ભાંચરીંગણી (૩) જાટી (૪) નદી

કારી વિં પ્રાણધાતક (૨) કાર્યું (૩) કરનારું
—કરે એવું (સમાસને છેડે. ઉદા. સુખકારી)
(૪) સ્ત્રી યુક્તિ; તકનીક

કારીગર પું હાથની કારીગરીમાં પ્રવીણ માણસ
(૨) ચંત્રાદિ ચલાવી જાણનાર (૩) કોઈ માણસ
કળાકૃશળ હોશિયાર માણસ; ઉસ્તાદ

કારીગ(-ગી)રી સ્ત્રી કારીગરનું કલાત્મક કામ
(૨) કળાકૌશલ્ય; ચતુરાઈ; ઉસ્તાદી

કારીપા(-પે)રી સ્ત્રી દ્વિઅર્થી બોલી; દ્વેધીભાવ;
કહેવું કંઈક ને કરવું કંઈક એવી ચાલ—
વર્તણૂક (૨) જ્યાં એક જવાબ જોઈએ
ત્યાં એ જવાબ આપવા તે (૩) જાણીજોઈને
દોષ કાઢવો તે; કારાપાશ

કારુ વિં કરનારું; ધનાવનારું (૨) પું કારીગર
—શિક્ષી (૩) એ કામ કરનારી એક
હલકી જાત

કારુણિક વિં કરુણાવાળું (૨) કરુણાજનક

કારુણિકતા સ્ત્રી

કારુણ્ય નં કારુણિકતા; કરુણા

કારેલી સ્ત્રી જેને કારેલાં ખેસે છે એ વેલો

કારેલું નં શાક તરીકે વપરાતું એક કડવું ફળ

કારેતર પું દારૂ ગાળવાની વાંસની ચીપોની
ચાળણી (૨) દારૂનું ફીણ (૩) ફેવો

કારેખાર પું કારખાર

કારેખારમંડળી સ્ત્રી કારખાર કરનારી સભા;
વ્યવસ્થાપક મંડળી

કારેખારી વિં કારેખારનું; કારેખારને લગતું

કાર્ડ નં જરા કાગળનો કડકો (૨) ટપાલનું
પત્ર (૩) રમવાનું પત્ર

કાર્તવીર્ય પું (સં.) કૃતવીર્યનો પુત્ર;
સહસ્રાર્જુન

કાર્તિક પું વિક્રમ સંવતનો પહેલો મહિનો;
કારતક

કાર્તિકી વિં કારતકી

કાર્તિકેય પું (સં.) મહાદેવનો પુત્ર (કૃત્તિકા-
આએ ઉછેર્યા હોવાથી તે કાર્તિકેય કહેવાય
છે. તે યુદ્ધનો દેવ મનાય છે)

કાર્પટ વિં કંગાલ; દીન; ગરીબ (૨) નં
જૂનો કાપલો; જીર્ણ વસ્ત્ર

કાર્પટિક વિં આંધરેહાલ; કંગાલ (૨) પું
ચાત્રાણ (૩) સાધુ

કાર્પણ્ય નં કૃપણતા; દૈન્ય
કાર્પન પું એક રસાયણી તત્વ, જે હીરા, ચિત્રક, કોલસા તથા કાર્બોનિક એસિડ ગેસ વગેરેમાં હોય છે.
કાર્બોનિક વિં કાર્બનનું; કાર્બન સંબંધી
 -મિશ્રિત
કાર્મુક નં ધનુષ્ય (૨) વાંસ (૩) ધનરાશિ
કાર્ય નં કરવાનું હોય તે; કામકાજ (૨) પ્રયોજન; હેતુ (૩) કુટુંબીમાંનું દરમિયાન સ્થાન (૪) કારણ
કાર્યકર વિં કાર્ય-કામ કરનારું-કરે એવું (૨) અસરકારક
કાર્યકર્તા(-તા) પું કામ કરનારો; સંચાલક
કાર્યકારણભાવ પું કાર્ય અને કારણ વચ્ચેનો સંબંધ
કાર્યકારી વિં કાર્યકર
કાર્યકુશલ(-જ) વિં કાર્યનિપુણ
કાર્ય(-ચા)કમ પું કરવાના કાર્યોનો અનુક્રમ
 -નિયત ક્રમ
કાર્યક્ષમ વિં કામમાં ધીરજ રાખે એવું (૨) કાર્ય કરી શકે એવું; પાવરકું
કાર્યક્ષમતા સ્ત્રીં
કાર્યક્ષેત્ર નં કાર્યનું-કામનું ક્ષેત્ર
કાર્યગ્રાહક* વિં
કાર્યગ્રાહકતા સ્ત્રીં
કાર્યગ્રાહિણી* વિં સ્ત્રીં
કાર્યગ્રાહી* વિં
કાર્યદક્ષ વિં કાર્યનિપુણ
કાર્યદક્ષતા સ્ત્રીં
કાર્યનિપુણ વિં કાર્યો કરવામાં હોશિયાર
 -પાવરકું; કામની આવડવાળું
કાર્યનિપુણતા સ્ત્રીં
કાર્યપદ્ધતિ સ્ત્રીં કાર્ય-કામ કરવાની પદ્ધતિ
કાર્યપ્રયોજન નં કાર્ય કે પ્રયોજન; મતલબ (૨) લગ્ન વગેરેનું કામ; રૂઝો અવસર
કાર્યપ્રવીણ વિં કાર્યનિપુણ
કાર્યવાહક કારણભાર ધરનારું (૨) પું કારભારી
કાર્યશક્તિ સ્ત્રીં કાર્ય કરવાની શક્તિ
કાર્યસરણિ(-ણી) સ્ત્રીં કાર્ય કરવાની સરણિ
 -પદ્ધતિ
કાર્યસંજ્ઞા* સ્ત્રીં

કાર્યસાધક વિ કાર્ય સાધે-પાર પારે એવું
કાર્યસિદ્ધિ સ્ત્રીં કાર્યની સિદ્ધિ કામ પાર પડવું તે
કાર્યસૂચિ(-ચી) સ્ત્રીં કામની યાદી
કાર્યસ્થાન નં કાર્ય કરવાની જગા; કાર્યાલય
કાર્યાનુક્રમ પું કાર્યક્રમ
કાર્યાલય નં કામ કરવાની જગા; ઓફિસ
કાર્યાવલિ(-લી) સ્ત્રીં કામની યાદી
કાલ સ્ત્રીં ચાલતા દિવસની આગળ કે પાછળનો દિવસ (૨) અં ગઈ કાલે અથવા આવતી કાલે (૩) [લા.] હમણાં; થોડા દિવસ ઉપર કે પછી
કાલ(-ળ) પું સમય; વખત (૨) સમયનું માપ; વેળા (૩) મોત; નાશ (૪) મોસમ; ઋતુ
કાલકલ્હાઈ સ્ત્રીં ખચપણ; નાનપણ
કાલ(-ળ)ફેટ નં હલાહલ ઝેર (૨) અફીણ (૩) સમુદ્રમંથનને અંતે નીકળેલું અને શિવે પીધેલું તે હલાહલ
કાલ(-લા)કમ વખતનું જતું-વહેતું તે
કાલકમલ નં વખતનું જતું તે (૨) વખત કાઢવો-આજસમાં વિતાવવો તે
કાલક્ષેપ પું વખત ગુમાવવો તે; ઢીલ-વિલંબ કરવો તે
કાલક્ષેપણ નં કાલક્ષેપ કરવો તે
કાલખંડ પું પિત્ત પેદા કરનારો અને શિરાઓનું મેલું લોહી શુદ્ધ કરનારો એક મોટો માંસલ અવયવ; ચક્રત
કાલચક્ત વિં કાળનો ગ્રાસ થઈ ગયેલું; જૂનું થયેલું; અવાવરું; 'ઓપ્સોલીટ'
કાલ(-ળ)ચક્ર નં કાળનું ચક્ર-પૈડું (૨) [લા.] ભાગ્યનું ચક્ર; જિંદગીના વારાફેરા (૩) મોટી આફત
કાલ(-ળ)ચિહ્ન નં મોતની-વિનાશની નિશાની
કાલચૂરી નં એક પક્ષી
કાલરા વિં કાલને-સમયની યોગ્યથોગ્યતાને જાણનારું (૨) પું જોશી
કાલ(-ળ)જવર પું કાળરૂપ જવર; મોત નિપજવે એવો તાવ
કાલત્રય નં ત્રણે કાળનો-ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનનો સમૂહ
કાલદોષ પું સમયનો દોષ (૨) કાળવ્યુત્ક્રમ

કાલધર્મ પું સમયને યોગ્ય એવો પ્રભ; કર્તવ્ય કમનો માગ (૨) સમયનો ધર્મ—ગુણ-નિયમ (૩) મોત; યમ

કાલનિદ્રા સ્ત્રી કાલની—મોતની નિદ્રા
કાલનિર્ણય પું કાલનો—સમયનો નિર્ણય કરવો તે

કાલનેમિ પું(સં.) એક રાક્ષસ; રાવણનો મામે (૨) હિરણ્યકશિપુનો પુત્ર

કાલપાશ પું કાલનો—યમનો ફાંસો
કાલ(-જ)ખલ(-જ) નં કાળનું—સમયનું ખળ
કાલખંધ પું કાળપાશ
કાલબૂત જોડાની અંદર ડોકવાનું પચના ધાટનું લાકડું (૨) ધાટ; ખીખું (૩) પાથો; આકું (કળિયાનું)

કાલમાન નં કાળ-સમયનું માપ (૨) સમય—સંલેગોની યોગ્યયોગ્યતાની ગણતરી (૩) ઋતુનું—વાતાવરણનું આકલન કરવું તે
કાલમાપક વિં સમયને માપે એવું (૨) નં કાળમાપક યંત્ર

કાલ(-જ)યવન પું(સં.) દાનવોનો એક રાજા (જરાસંધ સાથે એણે મથુરા પર ચડાઈ કરી હતી.)

કાલ(-જ)રાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રી ધોર અંધારી રાત (૨) કાળરૂપી રાત્રી; જગતના નારાની રાત્રી; બ્રહ્માની રાત (૩) જે રાત્રે કાળીનો જન્મ થયો હતો તે રાત્રી (૪) ૭૭ વર્ષે આવતી આસો સુદ આઠમ કે શ્રાવણ વદ આઠમની રાત (૫) યમરાજની બહેન

કાલરી સ્ત્રી યાસની ચાખડી ચાકી-ગુણ
કાલવતું સં કિં પ્રવાહી સાથે મેળવી ઘૂંટવું
કાલવિપર્યાસ* પું

કાલવિવર્ત પું કાલનું ફરવું-બદલાવું તે; વારફેર

કાલચુત્ક્રમ પું સમયની ગણતરીનો-નિયત કરવામાં થયેલો દોષ; 'એનેકોનિક્રમ'

કાલસિદ્ધ* વિં

કાલાગર પું; નં કાળું અગર
કાલાગ્નિ પું કાલરૂપી અગ્નિ; પ્રલયાગ્નિ
કાલાતીત વિં કાલથી અતીત-પર (૨) વીતી ગયેલું (૩) જૂનું થઈ ગયેલું

કાલાનુક્રમ પું કાલક્રમ

કાલાવધિ પું કાલની અવધિ; નહીં કરેલો સમય

કાલાવાહા પું બં વં કરગરવું તે; આજીજી
કાલિકા વિં કાલ-સમયને લગતું

કાલિકા સ્ત્રી (કાળાં) વાદળોનો સમૂહ (૨) [સં.] ચંડિકા; કાલી

કાલિ(-લિ)કાસ પું(સં.) સંસ્કૃત ભાષાનો એક પ્રખ્યાત કવિ

કાલિમા સ્ત્રી કાળપ (૨) અંધારું (૩) કલંક (૪) છાયા

કાલિય પું(સં.) યમુનાના ધરામાં રહેલો શ્રીકૃષ્ણે નાથેલો એક નાગ; કાળીનાગ

કાલિ'(-લી)ગડું નં તડખૂચ

કાલિ'(-લી)ખડો પું એક રાગ

કાલિંગી સ્ત્રી એક જાતની કાકડી (૨) કલિંગ દેશની સ્ત્રી

કાલિંદી સ્ત્રી યમુના નદી

કાલીપાદ પું એક વેલો

કાલીયક નં એક જાતનું અગરનું લાકડું (૨) એક જાતની હળદર (૩) ખીખું ચંદન (૪) કાલાગર (૫) કેસર

કાલુ પું; સ્ત્રી દરિયાઈ ખડક (૨) કાલુમાછલી
કાલુમાછલી સ્ત્રી એક જાતની માછલી; મોતી બનાવનારી માછલી

કાલુ વિં બાળકની વાણી જેવું બાંધ્યુંતટ્યું અને મધુરું; તોતળું (૨) બાલિશ; અણસમજી
કાલેરો પું એક રાગ; કાલિંગરો

કાલ્પનિક વિં કલ્પનાથી ઉત્પન્ન થયેલું

કાવ પું હેતુ (૨) કામ

કાવડ(-ડી) સ્ત્રી ખાંધે ખાતે ઉપાડવાને બનાવેલી તુલા

કાવડિયું નં પેસો

કાવડિયો પું કાવડ બચકનારો

કાવડું વિં ધૂત; ઠગારું (૨) નં કાવડનું લાકડું

કાવતરાખોર વિં કાવતરું કરનારું; પ્રપંચી

કાવતરાખાજ વિં કાવતરાખોર

કાવતરું નં છળ; પ્રપંચ; કારસ્તાન (૨) ગુપ્ત અને કપટપૂર્ણ ચોળના

કાવરી(-લી) સ્ત્રી કાચની બાગડી

કાવરું, બાવરું વિં બાવરું; બેબાકણું

કાવલું વિં ધણું નાનુક અને રોબીડું ખણ
તકલાદી

કાવણ નં ખાલીપણ; શન્યતા

કાવળ નં કપટ; પ્રપંચ

કાવળી સ્ત્રીં ખાણી, દૂધ ઇત્યાદિ પર તરડું
ખાતળું પડ (૨) કાવલી; બંગડી

કાવાહની સ્ત્રીં કાવો કરવાનું વાસણ; કીટલી

કાવાહાવા પું બં વં છળપ્રપંચ; કપટખાણ

કાવું નં છાપરા ઉપરની તળિયાંની ઓળ (૨)
અં કિં*

કાવેરી પું એક રાગ (૨) [સં.] ક્ષિણુ હિંદમાં
આવેલી એક નદી

કાવો પું ઉકાળો; કાઢો (૨) બુંદલાણાનો ઉકાળો
(૩) થોડાને ગોળ ચક્કરમાં ફેરવવો તે
(૪) છળ; પ્રપંચ

કાવ્ય નં કવિતામાં જે કલાત્મક રસનું તત્ત્વ
હોય છે તે (૨) રસાત્મક વાક્ય કે પદબંધ
(૩) પદ્ય; કવિતા

કાવ્યકલા(-ળા) સ્ત્રીં કાવ્યની કળા

કાવ્યકાર પું કવિતા કરનાર; કવિ

કાવ્યમય વિં કાવ્યથી ઓતપ્રોત થયેલું;

કાવ્યમીમાંસા સ્ત્રીં કાવ્યશાસ્ત્ર (૨) કાવ્યની
શાસ્ત્રીય રસચર્ચા

કાવ્યરચના સ્ત્રીં કાવ્યની રચના

કાવ્યરસિક વિં કાવ્યમાં જેને રસ છે એવું

કાવ્યશક્તિ સ્ત્રીં કાવ્યની શક્તિ (૨) કાવ્ય
કરવાની આવડત—વિદ્યા

કાવ્યશાસ્ત્ર કાવ્ય—કવિતાનું શાસ્ત્ર

કાવ્યાનંદ કાવ્યનો આનંદ

કાશ(-સ) પું એક ઘાસ (૨) ખાંસી
ઉધરસ (૩) સ્ત્રીં આડખીલી; નડતર; પીડ

કાશંડી(-દી, -દ્રી) સ્ત્રીં મોટા પેટનો પડખી-
વાળો લોટો (કાશીની બનાવટનો)

કાશિયા નં એક પક્ષી

કાશી સ્ત્રીં(સં.) એક જાતનું સ્થળ; વારાણસી

કાશ્મીર સ્ત્રીં એક જાતનું બિનનું કપડું (૨)

નં કેસર (૩) સુખડ (૪) પું; નં (સં.)

હિંદુસ્તાનની છેક ઉત્તરમાં આવેલો એક
દેશ

કાશ્મીરી વિં કાશ્મીરનું; કાશ્મીર સંબંધી

કાશ્યપ પું(સં.) એ નામના એક પ્રસિદ્ધ
ઋષિ (૨) કલ્યાદમુનિ

કાશ્યપી સ્ત્રીં કાશ્યપની અથવા કાશ્યપ કુળની
સ્ત્રી (૨) પૃથ્વી

કાષાય વિં ભગવું (૨) નં ભગવું વસ્ત્ર

કાષ્ટ નં લાકડું (૨) કાઠી; બળતણ

કાષ્ટક સ્ત્રીં છોડવાઓનું નક્કર કાઠું બનાવનાર
પદાર્થ (૨) અગરનું લાકડું

કાષ્ટકીટ પું લાકડું કોરી ખાનાર કીટો

કાષ્ટકૂટ પું એક પક્ષી; લકડખોદ

કાષ્ટકંટા સ્ત્રીં લાકડાની ધંટડી; તોફાની
પથુને ગળે બાંધવામાં આવતું લાકડું; ડેરા

કાષ્ટમય વિં તદ્દન લાકડાનું; લાકડાથી ભરપૂર
(૨) લાકડા જેવું; સુકલકડી (૩) અસર-
લાગણી વગરનું (૪) મજબૂત; કઠણ

કાષ્ટમૌન નં લાકડાના જેવું મૌન

કાષ્ટવત્ વિં લાકડાના જેવું

કાષ્ઠા સ્ત્રીં દિશા; પ્રદેશ (૨) હદ; સીમા

કાષ્ઠિક પું લાકડાં વહી જનારો; કઠિયારો

કાષ્ઠૌષધિ(-ધી) સ્ત્રીં વનસ્પતિની દવા

કાસ પું(૨) સ્ત્રીં જુઓ કાશ (૩) નં*

કાસકંઠ પું; નં કાસ-ઠાંસાના રોગ પર
વપરાતું એક કંઠ-ઔષધિ

કાસકું નં કાચકું

કાસક પું સદેશો-કાગળ લાવનાર—લઈ
જનાર આદમી; ખેપિયો

કાસદિયું નં કાસકું

કાસકું નં કાસકું કામ

કાસની સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ—ઔષધિ

કાસવાસ પું શ્વાસ; દમ

કાસળ નં આડખીલી; નડતર; પીડા

કાસાર પું; નં સરોવર; તળાવ

કાસિયું નં એક જાતનું ઘાસ

કાસીદોરિયો પું એક જાતનું સુતશક કાપડ

કાસુંદ્રા સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

કાસુંદ્રો પું કાસુંદ્રી

કાકર પું + કાવડિયો

કાકળ પું; નં + રણશીશું; તલકું (૨) મોટું
દોલ (ભરકરું) (૩) ગાયનું શીંગડું

કાલિલી વિં આળસુ; કાચર (૨) આળરી;
 માંડ (૩) સ્ત્રીં આળસુપણુ; કાચરતા (૪)
 માંડળી (૫) તબગરમી
 કાણુ વિં ચિહાણુ (૨) યાકેહું; કાચર (૩)
 આળરી; માંડ
 કાળ પું જુઓ કાલ અર્થ ૧ થી ૪ (૫) દુકાળ
 (૬) કોષ
 કાળક(-પ) સ્ત્રીં જુઓ કાળપ
 કાળકરાળ વિં કાળ જેતું ભયંકર (૨) પું
 મૃત્યુ
 કાળકા સ્ત્રીં (સં.) કાલિકા
 કાળકૂટ નં કાલકૂટ
 કાળગળામણુ* વિં
 કાળચક નં કાલચક
 કાળચંદ્ર પું નુકસાનકારક-ધાતક ગણાતી
 રાશિનો ચંદ્ર
 કાળચિહ્ન નં કાલચિહ્ન
 કાળચોધડિયું નં નુકસાનકારક-ધાતક ચોધડિયું
 કાળજ(-જી) નં કલેજું
 કાળજૂટ વિં કાળજું તટીનય એવું આકરું
 કાળજી સ્ત્રીં હૃદયપૂર્વકની સંભાળ-ચિંતા;
 ચીવટ
 કાળજીજી વિં કાળ જેવી નુકસાનકારક-ધાતક
 જીવવાળું
 કાળજીવર પું કાલજીવર; જીવલેણ તાવ
 કાળજાળ વિં કાળની જાળ જેતું
 કાળનિદ્રા સ્ત્રીં કાલનિદ્રા (૨) ગાઢ નિદ્રા
 કાળપ સ્ત્રીં કાળાપણુ (૨) કલંક
 કાળપૂંછ નં કાળા પૂંછડાવાળું એક પ્રકારનું
 હરણુ
 કાળપૂંછી(-છું) વિં કાળા પૂંછડાવાળું (૨)
 જેના પૂંછડામાં અશુભ ચિહ્ન હોય એવું
 કાળપેચક નં એક પક્ષી
 કાળખળ નં કાલખળ
 કાળભાતિ વિં કાળ જેતું; યમસ્વરૂપ
 કાળભૈરવ પું મહાદેવ
 કાળમીઠ વિં ધણુ ન કાળું (૨) નિષ્કુર
 (૩) પું એક ભતનો ધણો કઠણ અને
 કાળો પથ્થર
 કાળસુપું વિં કાળના જેવા મીંવાળું

કાળમૂર્તિ(-ર્તિ) વિં કાળના જેવી મૂર્તિવાળું
 (૨) સ્ત્રીં શરીરધારી કાળ પોતે (૩)
 કાળના જેવી ભયંકર આકૃતિવાળો આદમી
 કાળચવન પું (સં.) કાલચવન
 કાળચોગ પું સમયનો ચોગ; સંજેગ
 કાળરાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રીં જુઓ કાલરાત્રિ
 કાળવેરી વિં કાળા રંગનું (ભેંસ ઇત્યાદિ)
 કાળવેળા સ્ત્રીં ભયંકર વખત (૨) સંધ્યાકાળ
 કાળવેળિયો પું છોકરાં ચોરી જનારો (૨)
 ધુતારો બાવો
 કાળસ્વરૂપ વિં કાળના જેવા ભયંકર રૂપ-
 વાળો
 કાળા પું બં વં નકારા લેખ; દુર્ભાગ્ય
 કાળામિ પું કાલામિ
 કાળાટ પું કાળાપણું
 કાળાશ સ્ત્રીં કાળાપણું (૨) સહેજ કાળાપણું
 કાળાંજન નં કાળું અંજન; સુરમે
 કાળાંતરે અં ધણા લાંબા સમયના-યુગોના
 અંતર પછી (૨) કેટલોક કાળ વીત્યા પછી
 (૩) કદી પણ
 કાળાંતરો પું*
 કાળિયાર પું હરણના ટોળાનો મુખી-કાળો
 નર
 કાળિયું વિં કાળા રંગનું (૨) નં કાળી
 ગાંઠી (૩) અફીણ (૪) કાળિયો
 કાળિયો પું કાળી તમાકુ
 કાળિયોસરસ પું એક વનસ્પતિ-ઔષધિ
 કાળી સ્ત્રીં (સં.) કાલિકા
 કાળીકૂટકી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 કાળીકંઠી સ્ત્રીં કાળી ગાંઠી
 કાળીગાંઠી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓની કોટનું એક ધરણું
 કાળીચોદશ(-સ) સ્ત્રીં આસો વદ ૧૪
 કાળીજીરી સ્ત્રીં એક ઔષધિ-ખીજ
 કાળીટીલી સ્ત્રીં કલંક; લાંછન
 કાળીધામણી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 કાળીનાગ પું કાળો નાગ-સાપ (૨) યમુનાના
 ધરામાં રહેતો કૃષ્ણ નાથેલો એક નાગ;
 કાલિય
 કાળીપરજ સ્ત્રીં દૂબળા વગેરે કાળા રંગની
 ભતિ
 કાળીપદાડ સ્ત્રીં એક વેલો

કાળીપાટ સ્ત્રી. કાળીપહાડ
કાળીશાદી સ્ત્રી. માલપૂઆ
કાળીશાળી* સ્ત્રી.
કાળું વિ. મેશના જેવા રંગનું (૨) [લા.]

નકાતું; દુષ્ટ; અધાર

કાળખડો પું. એક વનસ્પતિ
કાળોતરિયા પું. કાળોતરી લઈ જનારો
એપિથા

કાળોતરી સ્ત્રી. મરણના સમાચારની ચિઠ્ઠી

કાળોતરું વિ. કાળું

કાળોતરો પું. ફણીધર કાળો નાગ

કાળોત્રી સ્ત્રી. કાળોતરી

કાં અ. કેમ

કાંઈ વિ. (૨) અ. જુઓ કંઈ

કાંઈક વિ. (૨) સ. જુઓ કંઈક

કાંઈકાંઈ વિ. (૨) સ. જુઓ કંઈકાંઈ

કાંઉં અ. + કેમ

કાંકચ પું. એક વનસ્પતિ

કાંકચિયું ન. કાંકચનું ફળ

કાંકડ ન. કાંકચ

કાંકડું ન. એક પક્ષી

કાંકણ ન. કંકણ; ખંગડી

કાંકણદોરો પું. કંકણદોરો

કાંકણી સ્ત્રી. કંકણી; કાંગરાવાળું કંકણ

કાંકણું ન. + કાંકરિયું

કાંકરિયું વિ. કાંકરાવાળું

કાંકરી સ્ત્રી. ઝીણા કાંકરો (૨) રેતી; પથરી

(૩) એ નામનો રોગ

કાંકરીઆળો પું. કોઈના પરમસ્કરીમાં કાંકરી
નાખવી તે

કાંકરીદાવ પું. છોકરાંની એક રમત

કાંકરેટ સ્ત્રી. ચૂનો, કાંકરા, રોડાં વગેરેનો થર

કાંકરો પું. ઝીણા પથ્થર (૨) કોઈ પણ કંકણ

પદાયનો નાનો ગાંગડો (૩) કંટક; ફાંસ;

નડતર (૪) શંકા; વહેમ; ખટકો; મનની

લાગણી (૫) ખીલ (આંખમાં થતો)

કાંકળ સ્ત્રી. એક કાંઠાકાંઠાવાળી વનસ્પતિ;

કાંકોળ

કાંકે અ. કેમકે (૨) કાંઈ પણ (૩) રીસમાં;

ચુસ્સામાં (સુરત તરફ)

કાંકોલ(-ળ) પું. કાંકળ

કાંક્ષા સ્ત્રી. આકાંક્ષા; ઇચ્છા

કાંક્ષિત વિ. ઇચ્છિત

કાંગ પું; સ્ત્રી. એક જાતનું ધાન્ય

કાંગડ પું. વણકરનું એક ઓળર

કાંગડું ન. અનાજમાંનો જે દાણો પલળતો કે

બફતો નથી—ગાંગડું રહે છે તે; ડોળ

કાંગણિયું ન. એક જાતનું સુતરાઉ લૂગડું

કાંગરવું અ. કિં. ગુસ્સે થવું; રીસે ભરાવું

કાંગરાદાર વિ. કાંગરાવાળું

કાંગરી સ્ત્રી. દાંતા જેવી હાર—ભાત (૨)

કોર; ધાર

કાંગરો પું. દાંતા (૨) શિખર (૩) કોટના કોરાણ

ઉપરનું એક ચણતર (૪) મોટા દાંતાની

કાંગરી (૫) ભરત ભરવાની એક તરેહ

કાંગણું વિ. જુઓ કાંગું

કાંગવો પું. કાંગની બનાવેલી ખાવાની વાની

કાંગસી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ (૨) કાંસકી

કાંગાઈ સ્ત્રી. કાંગાપણું

કાંગારુ ન. એક ચોપણું પ્રાણી (તેના પાછલા

પગ બહુ જ લાંબા હોય છે અને તેના પેટ

ઉપર ચામડીની કોથળા હોય જેમાં તે

પોતાનાં બચ્ચાં રાખે છે)

કાંગાવેડા પું. બ. વ. કાંગાપણું; કાંગાઈ

કાંગું વિ. નિર્માલ્ય; રાંક (૨) કાયર; રોતડું

કાંચન ન. સોનું (૨) ધન; દોલત

કાંચનક પું. એક ફલઝાડ (૨) એક ધાન્ય

(૩) ન. હડતાલ; હરિતાલ

કાંચનગિરિ પું. (સં.) મેરુ પર્વત

કાંચનછાલ સ્ત્રી. એક વેલી

કાંચનલતા સ્ત્રી. કાંચનછાલ

કાંચનાર(-લ) પું. એક ઝાડ

કાંચળિયાપંથ પું. એક સપ્રદાય, જેમાં ધર્મને

નામે વ્યભિચાર પોષાય છે.

કાંચળી સ્ત્રી. કાપડું; કમખો (૨) સાપે

હતારી દીધેલી ચામડી—ખોળ

કાંચિ(-ચી) સ્ત્રી. ઘૂઘરીવાળો કંદોરો (૨)

(સં.) દક્ષિણમાં આવેલું હિંદુઓનું એક

પવિત્ર ધામ

કાંચોળાં ન. બ. વ. (કા.) આંતરડાં

કાંજ સ્ત્રી. રાખ (૨) લાહી (૨) ખેળ

કાંજે અ. કેમ જે; કારણકે

કાંડ સીન(ક) કાંડાનાં વૃક્ષોની ગાંધી બાજુ
કાંડાખસે(-સા)નિયો પું એક વનસ્પતિ-
ઓષધિ

કાંડારખું નં કાંડાથી રક્ષનારું તે—પગરખું;
કાંડાસનિયો પું એક વનસ્પતિ (૨) શેળો
કાંડાળું વિં કાંડાવાળું
કાંડિયું નં મડદા ઉપર નાખવાનું કપડું (૨)
સંડાસ; જાનર

કાંડિયો પું સંડાસ; જાનર (૨) કંખ—
અંટસ—વેર રાખનારો માણસ
કાંડી સીં એક જાતની માછલી (૨) નાનો
પાતળો કાંટો—કંટક

કાંડીવાળું વિં નાના—પાતળા કાંડાવાળું
કાંડું નં બરતનું કાણું; નાકું (૨) દાગીનામાં
ચૂની જડવાનું ઘર (૩) માલ આપવાલેવાની
ગાંઠવણ—કરાર; સોદો (૪) કઠોળનાં પાંદડાં
ડાંખળાં ઇત્યાદિનો ભૂકો; ગાતર

કાંટો પું કેટલીક વનસ્પતિ પર ઊગતો કઠણ
અણીદાર સીધો કે વાંકો અંકુર; શ્વેત (૨)
એના જેવા આકારની કોઈ પણ વસ્તુ
(ઘડિયાળનો કાંટો; વીંછીનો કાંટો—ડંખ;
માછલીનો કાંટો—અણીદાર હાડકું;
માછલી પકડવાનો કાંટો—જલઇત્યાદિ (૩)
હાથ વાપર્યા વિના જમનારાઓમાં વપરાતી
એક વાંકી, અણીદાર દાંતાઓવાળી પકડ.
ઉદા. છરીકાંટો (૪) તોલ કરવાનું
ચંત્ર; કંપાણુ ઇત્યાદિ (૫) નાકે પહેરવાનું
સીંચાણનું એક ધરણું (૬) પોપટના ગળામાં
થતો એક રોગ (૭) [લા.] સેમાંચ (૮)
નડતર; ફાંસ (૯) અંટસ; કીનો (૧૦)
વહેમ; શંકા (૧૧) જુરસો; પાણી (૧૨)
ટેક; મમત

કાંઠલી સીં સીંચાણના કાંઠનું એક ધરણું; હાંસડી
(૨) વાણાનો તાર તાણામાં નાખવાનું વણકર
નું એક ઓળર

કાંઠલો પું ગળાને એસતો આવતો અંગરખાનો
કાપ (૨) પોપટના કંઠે કાળું વર્તુલ હોય
છે તે (૩) વાણાનો તાર તાણામાં નાખવાનું
વણકરનું એક ઓળર (૪) સીંચાણના કાંઠનું
એક ધરણું; હાંસડી (૫) ઘડા, ગાગર વગેરેના
પેટાની ઉપરનો—કાંઠા બાગનો ગોળબાગ;
કાંઠો (૬) ઘાટ; કિનારો

કાંઠિયું નં એક જાતનું જાનરું; કટણ

કાંઠિયો પું કાંઠિયું

કાંડી સીં કાંઠિયું

કાંઠો પું કિનારો; તટ; ઘાટ (૨) ઘડો, ગાગર,
ફૂલો ઇત્યાદિની ઉંચે ઉપરનો વર્તુલાકાર
ભાગ (૩) અંત; છેડો

કાંઠ પું પ્રકરણ; વિભાગ (૨) છાંડની એ
ગાંઠ વચ્ચેનો ભાગ; પેરી (૩) ડાળી (૪)
તીર

કાંડણી(-ની) સીં એક વનસ્પતિ

કાંડર નં એક જાતની મધમાખી

કાંડરુલ વિં પેરાઈ અથવા ડાળીની ગાંઠના
ભાગમાંથી ઊગતું

કાંડા(ંબ)છાંડ વિં ગમે તેવું સખત પકડેલું
કાંડું છાંડાવી નાખે એવું; બળવાન (૨)
સીં કાંડાના બળની એક રમત (૩)
ચડસાચડસી; હુંસાવડસી

કાંડાખનિયું વિં કાંડાના બળવાળું; મજબૂત

કાંડાખછાંડ વિં (૨) સીં જુઓ કાંડાછાંડ

કાંડિયું નં સીંચાણને કાંડે પહેરવાનું એક
ધરણું (૨) ખમીસ ઇત્યાદિનો કાંડા
આગળનો ભાગ

કાંડી સીં પાંતની ઉપરનો કાંડાનો ભાગ;
કાંડું (૨) દીવાસળી; દીવાસળીની પેટી

કાંડું નં જ્યાં આગળ હાથને પાંતે જોડાયેલો
છે તે ભાગ

કાંત વિં ઇચ્છિત; પ્રિય (૨) મજેનું; અનુકૂળ
(૩) સુંદર; મનોહર (૪) પું પ્રીતમ (૫) વર;
પતિ (૬) ચંદ્ર (૭) કીમતી પથ્થર; હીરો
(શબ્દને અંતે. ઉદા. સૂર્યકાંત (૮)
રેંટિયાની ગ્રાહ (૯) આસડ (૧૦) નં
કેસર (૧૧) કંક (૧૨) એક પ્રકારનું લોહું

કાંતણું નં કાંતવું તે; કાંતવાની ક્રિયા

કાંતપદ્મી નં મોર

કાંતપાપાણું પું ચક્રમકનો પથ્થર (૨) લોહ-
ચુંબક (૩) એક જાતનું —ખડું લોહું

કાંતલોહ નં લોહચુંબક

કાંતવું સં કિં વળ દઈને તાર કાઢવો (૨)
[લા.] ઝીણપટથી—કરકસરથી કામ લેવું
—કરવું (૩) ઝીણવટ કે વધારાપડતી
વિગતોથી (વાત) લખાવવી

કાંતા સ્ત્રી ૦ પ્રિયા (૨) સુંદર સ્ત્રી; લલના (૩)
પત્ની (૪) પૃથ્વી

કાંતાર નં મોટું અથવા નિર્જન જંગલ (૨)
દુર્ગમ માર્ગ

કાંતિ સ્ત્રી ૦ શોભા; સૌંદર્ય; મનોહરતા (૨)
તેજ; નૂર; દીપ્તિ (૩) ચહેરાનું તેજ

કાંતિમતી વિં સ્ત્રી ૦ કાંતિવાળી

કાંતિમાન વિં કાંતિવાળું

કાંતિલોહું નં કલાઈ ચડાવેલું લોહાનું પતરું
(૨) લોહચુબક

કાંતી* નં

કાંતો અં અથવા; અગર તો

કાંદડું નં ચમરખું

કાંદો પું ૦ ફૂંજળી (૨) કંદ; હરકોઈ વનસ્પતિના
મૂળની ખાંડ—જડ (૩) લાભ; ફાયદો

કાંધ સ્ત્રી ૦ ખભો (૨) ખાંધ; ધૂંસરીનું આંટણ

કાંધાખત નં હપતા પ્રમાણે દેવું ભરી દેવાનું
લખત

કાંધિયો પું ૦ ખભા ઉપર ભાર ઉપાડનાર
ચતુર (૨) બળદ (૩) મૂડું જિતકનાર
આદમી (૪) કાંધાખત કરી નાણાં ધીરનાર
આદમી (૫) સાગરીત

કાંધી સ્ત્રી ૦ પથ્થરની છાજલી (દીવાલમાં
કરેલી)

કાંધું નં હપતા પ્રમાણે ભરી દેવાની રકમ;
હપતો

કાંધેલી સ્ત્રી ૦ ઝૂંસરી

કાંધેવળિયો પું ૦ નાકેદાર; દાણચોટી ઉપરનો
અમલદાર

કાંધેવળિયો પું ૦ મોટા છોકરો; ધરનો ભાર
વહેનાર દીકરો (૨) સાથી

કાંધો પું ૦ કાંધું; હપતો

કાંધ પું ૦ કંપ; કંપાશે (૨) કાળો—ચીકણી
કરેલો કાદવ

કાંધવું અં કિં ૦ કંપવું; મૂળવું (૨) ભયથી
મૂળવું; ધરધરવું

કાંધો પું ૦ જડળ; જડળમાં માથા એટલો જથો
(૨) એક માણસ જિતી શકે એટલો આંલો

કાંખ સ્ત્રી ૦ વાંસની ચીપ (૨) વાંસનો ગળ;
આંકણી

કાંખડી સ્ત્રી ૦ વાંસની ચીપ; કામડી

કાંખલેટ સ્ત્રી ૦ એક જાંચી ભતનું જીનનું કપડું

કાંખળ(-ળી) સ્ત્રી ૦ કામળી; જીનની પછેડી

કાંખળો પું ૦ ધાખળો; કામળો

કાંચી સ્ત્રી ૦ સ્ત્રીઓને પગે પહેરવાનું એક ધરેલું
(૨) કાચના મેનો કાંકણો (૩) ચામડાની
ડોલ (૪) સારણગાંઠ દબાવવાનો કદોરો

કાંરે અં કેમરે

કાંશિયાં નં બં ૦ વં કાંસીજોડ; મંજરા

કાંસ પું ૦ પાણી લઈ જવાને બનાવેલી નાની
નહેર (૨) પાણી વહી જવાની માટે કરેલી
નીક; ગટર

કાંસકી સ્ત્રી ૦ વાળ ઓળવાનું એક સાધન
(૨) એક વનસ્પતિ

કાંસકો પું ૦ વાળ ઓળવાનું એક સાધન; મોટી
કાંસકી

કાંસડો* પું ૦

કાંસણું નં કાંસાનું એક ખૂબ પહોળા મેનું
વાસણું; તાંસણું

કાંસણું અં કિં ૦ ઉધરસ ખાવી (૨) ખોંખારણું
(૩) હાંફવું; ફેફસું કરવું (૪) સં ૦ કિં
કાંસણું; ચગદીને ભરવું

કાંસા પું ૦ બં ૦ વં નીંદી કાંદેલું ઘાસ

કાંસાફદ સ્ત્રી ૦ કાંસાના વાસણનો ખડખડાટ
(૨) કાંસાનો ભંગાર

કાંસાળું નં કાંસાનું બનાવેલું મોટું કીરતનિયું

કાંસાં નં બં ૦ વં કાંસીજોડ

કાંસિયો પું ૦ કાંસકો (૨) કાંસાનો મોટો
વાડકો—તાંસણું (૩) પિત્તળની કડછી

કાંસી, જોડ સ્ત્રી ૦ કાંસાની બનાવેલી મોટી
ગાંઝ; કાંસાનું છળછળિયું

કાંસું નં તાંસું, જસત અને કલાઈથી બનતી
એક મિશ્રધાતુ

કિકિયાણું નં એકસામટા ઘણા મોટા તીણા
અવાજે થવા તે

કિકિયાણી સ્ત્રી ૦ ચીસ; તીણી કારમી બૂમ

કિકિયાણો પું ૦ મોટી કિકિયાણી

કિચૂકો પું ૦ આમલીનો ઠળિયો

કિચૂકિયો પું ૦ છોકરાંની એક રમત

કિચૂ(-ચો)ડો પું ૦ કિચૂકો (૨) કિચૂડકિચૂડ
થતો અવાજ (૩) નાનો ચગડોળ

કિતવ પું ૦ જુગારી (૨) કપટી; કગારો; ખુતારો

કિર્તિ-કી-ચોખડી; અંધ

કિર્તિખાનું નં અંધકાર; પુસ્તકલેખ

કિર્તી પું નડા કાપની કલમ-લેખણ (૨)

સારો લખેલો ખરડો-નમૂનો (૨) ખેતરનો

કકડો; વિભાગ (૩) અં એનું એ જ; સદરહુ

કિર્તિખાનું પું જરીયુદ્ધના વણાટનું એક નતનું

કાપડ (૨) કસબ

કિર્તાર(-રી) સીં ધારનો ભાગ; કાર (૨) વસ્ત્ર

પર મૂકવાની કાર (૩) કિર્તારો

કિર્તારો પું કાઠો; તટ

કિર્તર પું એક નતનો દેવ; તેનું મોં ઘોડાનું

અને બાકીનું શરીર માણસ જેવું હોય છે;

તે સંગીતમાં બહુ કુશળ મનાય છે. તેઓ

કુબેરના ગણ મનાય છે

કિર્તરી સીં કિર્તરની સી (૨) સારંગી

કિર્તરેશ પું (સં.) કિર્તરેનો સ્વામી-કુબેર

કિર્તારો વિં જુઓ કીનાઓર

કિર્તો પું જુઓ કીનો

કિર્તયત(-તી) વિં ફાયદાપરતું; સસ્તું

કિર્તકોલ(-ળ) વિં પરચૂરણ (૨) અં છટક;

ચોરેચોરે કરીને

કિર્તણ નં; પું તેજની રેખા; રશ્મિ

કિર્તણમય વિં કિર્તણથી ભરેલું; ઝળકવું

કિર્તણ્યું નં

કિર્તાર પું સૃષ્ટિનો કરનારો-અણ; કર્તાર

કિર્તપા સીં જુઓ કૃપા

કિર્તમ નં કૃમિ; કરમ

કિર્તમજ પું એક નતનો કીટો (૨) એમાંથી

નીકળતો કિર્તમજ-રાતો ઘેરો રંગ અને

દવા

કિર્તમજ વિં કિર્તમજના રંગનું; ઘેરું લાલ

કિર્તમાણી(-ની)અનમો પું એક ઔષધિ

કિર્તત પું પહાડી જંગલી લોકોની એક નત

(૨) એ નતનો માણસ; ભાલ

કિર્તતિની સીં એક વનસ્પતિ; જડામાંસી

કિર્તતી સીં કિર્તતની સી; ભાલડી (૨)

[સં.] પાવંતી; દુર્ગા

કિર્તયાદાર વિં ભારે રહેનારું-રાખનારું (૨)

પું ભાક્ત

કિર્તયું નં ભાડું

કિર્તિ પું મુગટ; તાજ

કિર્તી વિં કિર્તીવાણ (૨) પું રાત્ન (૩)

[સં.] અનુન

કિર્ત વિં વાંસની ઝાડીવાણ; ગીચ; ધાડું (૨)

અં પક્ષીનો એવો અવાજ

કિલકાર પું આનંદભર્યો કલખલાટ (૨)

આનંદની કિકિયારી

કિલકારી સીં જુઓ કિલકાર

કિલકારવું અં કિં કિલકાર કરવો

કિલકિલ સીં પક્ષીઓ એકીસાથે બોલવાથી

થતો કિલકિલ એવો હર્ષભર્યો અવાજ

કિલકિલવું અં કિં કિલકિલ અવાજ કરવો

(૨) આનંદમાં આવવું

કિલકિલાકાર પું શોરબકાર; કોલાહલ

કિલકિલાટ(-ર) પું પક્ષીઓનું કિલકિલ એમ

કરવું તે (૨) હર્ષધ્વનિ

કિલકિલિત નં સંયોગ સમયના શંગારના

૧૧ હાવોમાંનો એક, જેમાં નાયિકા એક

સાથે કેટલાયે ભાવો પ્રગટ કરે છે.

કિલામના સીં પીડા; દુઃખ

કિલાવો પું હાથીને ગળે લટકવું દોરડું, જેના

ગાળામાં પગ ભેરવીને મહાવત હાથીને

ચાલવા વગેરેનો ઇશારો કરે છે.

કિલ્લિય નં + જુઓ કિલ્લિય

કિલ્લિ(-લ્લિ)ય નં પાપ (૨) અપરાધ;

દોષ (૩) રોગ; માંદગી

કિલ્લાણ નં પક્ષીનો હર્ષધ્વનિ; કિલકાર

કિલ્લી સીં કુંચી; ચાવી

કિલ્લીદાર પું કુંચીવાળો; ખનનચી

કિલ્લું નં અનાજમાં પડતું એક જીવડું;

બોટવું

કિલ્લેદાર પું કિલ્લાનો ઉપરી અમલદાર

કિલ્લેખંદી(-ધી) સીં શત્રુની સામે રક્ષણ

મળે એવું બાંધકામ-કિલ્લો કરવો તે

(૨) કિલ્લાનું બાંધકામ

કિલ્લો પું કોટ; દુર્ગ

કિલ્લિય નં જુઓ કિલ્લિય

કિર્તાર વિં નાની ઉમરનું; સગીર (૨) પું

૧૧થી ૧૫ વર્ષ સુધીની ઉમરનો છોકરો

કિર્તીરગૂળ પું એક ઔષધિ

કિશોરી સ્ત્રી ૦ ૧૧થી ૧૫ વર્ષ સુધીની છોકરી;
કુમારી

કિશ્ત(-ક્ષેત્ર) સ્ત્રી ૦ રોતરંજનો એક દાવ; રોહ
(૨) ખેતી; વાવેતર

કિશ્તી(-ક્ષેત્રી) સ્ત્રી ૦ હોડી

કિષ્કિંધા સ્ત્રી ૦ (સં.) મૈસૂર રાજ્યમાં
આવેલા એક પર્વત ઉપર રામાયણમાં
વર્ણવવામાં આવેલી વાનરોની રાજધાની

કિસમસ પું ૦ બિસ્તી

કિસમ સ્ત્રી ૦ ભત; પ્રકાર; રીત

કિસમિસ સ્ત્રી ૦ નાના દાણાની લાલ સૂકી દ્રાક્ષ

કિસલય ન ૦ ફંપળ

કિસ્ત સ્ત્રી ૦ ખેડૂતે રાત્રને ભરવાનો હપતો;
જમીનનું મહેસૂલ; કીસ (૨) ખંડણી;
કર (૩) જુઓ કિસ્ત

કિસ્તી સ્ત્રી ૦ કિસ્તી

કિસ્મત ન ૦ નસીબ

કિસ્સો પું ૦ કહાણી; અદ્ભુત કથા—બનાવ
(૨) કલ્પિત વાર્તા

કિંકર પું ૦ દાસ; ચાકર

કિંકરત્વ ન ૦

કિંકરી સ્ત્રી ૦ દાસી; ચાકરડી

કિંકર્ત્ત(-ર્ત્ત)વ્યતા સ્ત્રી ૦ કર્તવ્ય શું છે તેની
સમજ ન પડે એવી સ્થિતિ-પરિસ્થિતિ

કિંકર્ત્ત(-ર્ત્ત)વ્યમૂઢ વિ ૦ કિંકર્ત્તવ્યતાને
પરિણામે મૂઢ—ગભરાયેલું—બેબાકશું
બનેલું

કિંકણી સ્ત્રી ૦ નાની ઘંટડી; ધૂધરી (૨) ધૂધરી
વાળો કહોરો; કાંચી (૩) કંકણ; કાંગરાવાળું
વલય

કિંજલ્લા પું ૦ કિંજલાતું તે (૨) કિંજલાવાનો
હર્ષધ્વનિ

કિંજલ્લાતું અ ૦ કિં આનંદમાં આવી જવું;
ખૂબ ખુશી થવું

કિંચિત્ વિ ૦ થોડું (૨) અં સહેજ; જરા

કિંચિત્કર વિ ૦ કિંચિત્ કરે એવું

કિંચિત્માત્ર વિ ૦ (૨) અં કિંચિત્ પણ

કિંડરમાર્ટન ન ૦ ગમ્મત સાથે જ્ઞાન
આપવાની બાળશિક્ષણની એક પદ્ધતિ

કિંદુ અ ૦ પરંતુ; તોપણ

કિંપુરુષ પું ૦ દિનર (૨) પ્રાચીન કાલની એક
જંગલી પહાડી ભત (૩) એ ભતનો
પુરુષ (૪) વર્ણસંકર—નીચ-દુચ્છ માણસ

કિંબહુના અ ૦ વિશેષ (કહેવા)થી શું ?

કિંમત સ્ત્રી ૦ મૂલ્ય (૨) કદર; ખૂબ; લેખું

કિંવદંતી સ્ત્રી ૦ લોકવાયકા; અફવા

કિંવા અ ૦ અથવા

કિંશુક પું ૦ ખાખરો

કીકરો પું ૦ ફરસી; ટાંકણું; વીજળી (૨) મહેમાન

કીકી સ્ત્રી બાળકરૂપ છોકરી; બાળકી (૨)
આંખની પૂતળી

કીકો પું ૦ બાળકરૂપ છોકરો; બચૂડો

કીચ, ૦૬ પું ૦ કીચડ; કાદવ

કીચક પું ૦ પોલો વાંસ (૨) [સં.] વિરાટ રાજાનો
સાજો અને સેનાપતિ (દ્રીપદી જ્યારે
સૈરંધ્રી તરીકે વિરાટ રાજાના મહેલમાં રહેતી
હતી ત્યારે તેના તરફ કુદ્દષ્ટિ કરવા માટે
ભામે તેને મારી નાખ્યા હતા.)

કીચક પું ૦ કાદવ

કીટ વિ ૦ બરાબર પાઠે—મોઢે કચું હોય એવું
(૨) પૂરું માહિતગાર; પ્રવીણ; કાબલ (૩)
પું ૦ મુસાફરીનો સરસામાન

કીટ, ૦૬ પું ૦ કીટો; જંતુ (૨) મેલ; કાટ (૩)
કચરો; કસ્તર (૪) ગઢો; ગાંઠ

કીટ(-ડ)ખડું વિ ૦ કીટાથી ખવાયેલું

કીટકન વિ ૦ કીટાઓનો નાશ કરે એવું

કીટલોલ વિ ૦ કીટા ખાઈને જીવનારું (૨)
પું ૦ કીટા ખાઈને જીવનાર પ્રાણી

કીટભર(-રી)ન્યાય પું ૦ કિંવદંતી પ્રમાણે
ભમરીના ડંખના ભયથી કીટો તેનું સ્મરણ
કર્યા કરીને ભમરી થઈ ભય છે તે ન્યાય
(જે વસ્તુનું વધારે ચિંતન થાય તે વસ્તુના
શુભ આપણામાં આવે જ એ ન્યાય)

કીટમાર પું ૦ જેનાં ધૂલમાં કીટાઓને મારવાનો
શુભ છે એવી એક વનસ્પતિ

કીટલી સ્ત્રી ૦ ચાદાની

કીટિયું વિ ૦ કીટીવાળું (૨) ન ૦ લાકડાની
ચોપટ

કીટી સ્ત્રી ૦ રૂમાં જે કસ્તર વળગી રહેલું હોય
તે (કપાસિયાની કરચ અથવા પાંદડીનો
બૂકો ધત્તાઈ હોય છે તે)

કીડું નં. કીને તાળ્યા પછી નીચે જે કચરો રહે છે તે બગરું ઇત્યાદિ
કીટો પું. ઈટા કે નળિયાં પક્ષતાં પીગળીને મઠી થઈ ગયેલી માટી (૨) બળા-પીગળીને ઠરેલો કોઈ પણ કચરો (૩) ધાતુના પદાર્થો ધણા તાપથી રસરૂપ થઈ બંધાઈ બચે છે તે (૪) બાળવાના લાકડાનો ગાંઠવાળો કકડો
કીટોટો પું. જુઓ કીટો
કીડ સ્ત્રી. કીટ; ઉપાઈ (૨) એક રોમ; દાદર, ઊંદરી ઇત્યાદિ (૩) ખજવાળ; થળ
કીડખડું વિં. જુઓ કીડખડું
કીડામાર(-રી) સ્ત્રી. એક પંખી (૨) એક વનસ્પતિ; કીટમાર
કીડિયારું નં. કીડીઓનું દર
કીડિયાસેર સ્ત્રી. કીડિયાંની સેર-કંઠી
કીડિયાહાર પું. કીડિયાંનો હાર-કંઠી
કીડિયું નં. ખૂબ નાનો કાચનો મણકો
કીડી સ્ત્રી. એક કીણો જીવ-જંતુ
કીડીકંથવો પું. કીડી અને કંથવો—કીડીથી પણ નાનું એવું એક જીવડું; જીવજંતુ
કીડીમ(-મં)કેડી સ્ત્રી. કીડી, મકેડી ઇત્યાદિ જીવજંતુ
કીડીવેગ પું. કીડીના જેવો-ધણો ધીમો વેગ
કીટો પું. પેટ ચાલનારો નાનો જીવડો
કીનાખોર વિં. કીનો—વેર રાખે એવું; દંશીલું
કીનો પું. વેર; અંટસ
કીખરી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ
કીમ નં. એક પંખી
કીમતી વિં. ખારે કિંમતનું; મૂલ્યવાન
કીમિયાગર પું. કીમિયા કરનારો આદમી (૨) કળાવાન-યુક્તિખાજ આદમી (૩) કુતારો
કીમિયો પું. હલકી ધાતુને કીમતી બનાવવાની ગુપ્ત રસાયણવિદ્યા (૨) હલમ; યુક્તિ (૩) સહેલાઈથી થઈ દ્રવ્ય મળે અથવા કાયદો થાય એવો હલમ-ધંધો અથવા વસ્તુ
કીર પું. પોપટ
કીરચ સ્ત્રી. કરચ; ઘણો નાનો કકડો
કીરત સ્ત્રી. કીર્તિ
કીરતન નં. જુઓ કીર્તન
કીરતનિયાં નં. બં. વં. કાંશીજોડ; બનન-કીર્તન કરવાનાં હખહખિયાં

કીરતનિયો પું. કીર્તનકાર
કીરદમન નં. એક ઝેરી વનસ્પતિ-ઔષધિ
કીર્ત(-ર્ત)ન નં. ચરોચાન; ગુણવર્ણન (૨) ગાયન અને સંગીત સાથેનું ઈશ્વરનું ગુણવર્ણન
કીર્ત(-ર્ત)નકાર પું. કીર્તન કરનારો આદમી
કીર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રી. ખ્યાતિ; નામના
કીર્તિ(-ર્તિ)કર વિં. ખ્યાતિ કરનારું
કીર્તિદંવજ પું. કીર્તિરૂપી ધન
કીર્તિ(-ર્તિ)માન વિં. કીર્તિવાળું; નામાંકિત
કીર્તિ(-ર્તિ)વંત વિં. કીર્તિમાન
કીર્તિ(-ર્તિ)સ્તંભ પું. કીર્તિ કરવા કે કાયમ રાખવા માટે રેપેલો કે ચણેલો સ્તંભ—મિનારો; સ્મરણસ્તંભ
કીલ પું. (ગાડાની) મળી (૨) મેખ; ખૂટો (૩) દોર બાંધવાનો ખીલો
કીલક નં. મેખ; ખૂટો (૨) દોર બાંધવાનો ખીલો (૩) એક તાંત્રિક દેવતા (૪) મંત્રનો મધ્ય ભાગ (૫) સામા મંત્રની શક્તિ કે પ્રભાવનો નાશ કરનારો મંત્ર (૬) ન્યોતિષ પ્રમાણેનો એક સંવત્સર, જેમાં બધાં અમંગલોનો નાશ થઈ સર્વત્ર મંગલ અને સુખ થાય છે. (૭) એક સ્તોત્ર (૮) ધરી
કીલકારિય નં. જેની વચ્ચે કરોડરજાનું હોય છે તે હાડમાળાનો બીજો મણકો
કીલવો પું. કીલીદાર
કીલી સ્ત્રી. કીલી; બાળક રૂપ છોકરી (૨) કુંચી (૩) તિઝેરી; નાણાંની પેટી
કીલીદાર પું. જેની પાસે કુંચી રહેતી હોય (કિંકાની, તિઝેરીની, ઇત્યાદિની) તે આદમી
કીલો પું. કીકો
કીશ પું. વાંદરો (૨) સૂર્ય
કીશપણું પું. એક વનસ્પતિ; અપામાર્ગ
કીસ વિં. શું? કેની બતનું? કોણ? (તુચ્છકારમાં) (૨) સ્ત્રી. મહેસૂલ; કિસ્ત; સરકારભરણું
કુ અં. ખરાબ, હલકું, નિંદિત, પાપી એવો અર્થ સૂચવતો પૂર્વગ. ઉદા. 'કુમાર્ગ' (૨) સ્ત્રી. પૃથ્વી
કુકર્મી નં. ખોટું—ખરાબ કર્મ
કુકર્મી વિં. કુકર્મ કરનારું

કુટુંબના સ્ત્રી-પ્રાણ-પરાણ કલ્પના
 કુટુંબ પું. ફરડો
 કુટુંબ(-સિ) સ્ત્રી. ફળ
 કુટુંબ નં. રાજ, પ્રાણનું નદી ઇત્યાદિ ન
 હોય તેવું અથવા જરૂરિયાતની વસ્તુઓ
 જ્યાં ન મળે એવું પ્રાણ-નકામું ગામ
 કુટુંબ પું. સ્ત્રીની છાતી; સ્તન
 કુટુંબના સ્ત્રી. ગુણગુણ; કાનમાં વાત કરતી તે
 કુટુંબના સ્ત્રી. પ્રાણ-પરાણ ચાલ
 કુટુંબ(-ત્ર) વિ. કદરૂપું
 કુટુંબીયો પું. સ્તન ઠાંકનારો વસ્ત્રનો ભાગ;
 કાંચળીની ખોળ
 કુટુંબના સ્ત્રી. પ્રાણ-પરાણ ચેષ્ટા
 કુટુંબના વિ. જુઓ કુત્સિત
 કુટુંબ પું. પ્રાણ છંદ—વ્યસન કે ચસકો;
 લ'પટપણું; આડે રસ્તે ચાલતું તે
 કુટુંબના સ્ત્રી + કુટુંબીયણું
 કુટુંબી વિ. કુટુંબ ચડેલું; લ'પટ; દુરાચારી;
 વ્યસની
 કુટુંબ પું. એક મહ; મંગળ (૨) જાડ (૩)
 [સં.] એક રાક્ષસ; નરકાસુર
 કુટુંબનાર પું. મંગળનાર
 કુટુંબના સ્ત્રી + નકારી જગા
 કુટુંબના પું. જુઓ કુટુંબ
 કુટુંબના પું. અથડામણ; ટિચામણ (૨) માથાફટ
 કુટુંબના સં. કિં. ફટ-કુટાય એમ કરવું
 કુટુંબના અં. કિં. ખંડાવું (૨) ટિચાવું; અથડાવું
 (૩) પિટાવું; માર ખાવો (૪) ગાઢા ખાવો;
 પછડાવું (૫) છાતી ફટ એમ કરવું
 કુટુંબ(-ટી), ૦૨ સ્ત્રી. ગ્રંપડી
 કુટુંબના વિ. વાંકું; વળેલું (૨) હડીલું (૩)
 છળવાળું; કપટી
 કુટુંબના સ્ત્રી
 કુટુંબના પું. નં
 કુટુંબનારિથ નં. એક વાંકું હાડકું
 કુટુંબ, ૦૨ સ્ત્રી. ગ્રંપડી
 કુટુંબ નં. એક બાપનો પરિવાર-વંશ (૨)
 બેરી છાકરાં વગેરે ધરના માણસોનો સમૂહ
 (૩) બેરીછાકરાંનો સમૂહ
 કુટુંબનાકબીલો પું. કુટુંબ અને કબીલો
 કુટુંબનાકલક પું. કુટુંબનો કલક-કંકસ

કુટુંબનારિથ પું. કુટુંબ અને પરિવાર
 કુટુંબી વિ. કુટુંબનું (૨) કુટુંબવાળું (૩)
 નં. કુટુંબનું માણસ
 કુટુંબ સ્ત્રી. નકારી ટેવ—આદત
 કુટુંબના વિ. નાના પથરાઓ પૂરી ટીપી પાકું
 કરેલું (૨) લાઠીથી અથવા રંગબેરંગી
 ચારસાંથી જડેલું (૩) પું; નં. એવી રીતે
 જડેલી જમીન
 કુટુંબ નં. પ્રાણ કે અયોગ્ય ઠામ
 કુટુંબ પું. કુટુંબ (૨) પરશુ; ફરસી
 કુટુંબના પું. લાકડાં કાપનારો-ફાડનારો
 કુટુંબ(-ર) પું. નં. પહેરણું
 કુટુંબ(-વ) નં. ૧૨ મૂઠી અથવા ૧૧ તોલાનું
 એક માપ
 કુટુંબી સ્ત્રી. કુલડી; કુલડી
 કુટુંબ નં. કુલડું
 કુટુંબ નં. જુઓ કુટુંબ
 કુટુંબનાર પું. બીંતનો આંતરો; કુટુંબનારો
 કુટુંબના પું. કુટુંબનારો
 કુટુંબનાર પું. કુટુંબનાર
 કુટુંબના નં. કળી
 કુટુંબના સં. કોણ
 કુટુંબ(-ક) પું. નં. ડકણું; ખ. ધું; ફં. ફકો
 કુટુંબના પું. પ્રાણ તર્ક (૨) પ્રાણી કલ્પનાઓ;
 પ્રાણ વિચારો
 કુટુંબના પું. ઘંટીનો ખીલડો (૨) કુવતારો
 કુટુંબનાર નં. હોકાયંત્ર
 કુટુંબનાર નં. એક પક્ષી
 કુટુંબના નં. અમુક વસ્તુ-નવી વસ્તુ જેવા
 જાણવાની ઉત્કંઠા; કૌતુક (૨) નવાઈ;
 નવાઈભરી વસ્તુ
 કુટુંબનાર વિ. કુટુંબનાર
 કુટુંબી સ્ત્રી. ફરસી
 કુટુંબ પું. ફરસી
 કુટુંબનાર વિ. ચિકારવાયોગ્ય; નિહિત (૨)
 નીચ; નકારું; અધમ (૩) મેલું; ગંદું
 કુટુંબનાર વિ. સુંદર (૨) પું. હાથી કપર નાંખવાની
 ચૂલ (૩) સાદી; રોતરંજી (૪) કંથા
 કુટુંબના સ્ત્રી. નિંદા; પ્રાણી ચક્રાર
 કુટુંબના પું. કુટુંબી (૨) ફરસી
 કુટુંબના નં. કુટુંબ

કુદરત સ્ત્રીં ઉચ્ચરી યક્તિ; ચિત્તમં; પ્રકૃતિ
(૧) ભક્તિસ્વભાવ (૩) તાબત

કુદરતી વિં કુદરત સંખંધી, નેસર્ગિક;
સ્વામાનિક

કુદાગિયાં નં અવ વં બનેયાઓને અપોરે
અપાવું ભોજન (૨) ભવેયાઓને અપાવું
અપોરનું ભોજન

કુદન્દિ સ્ત્રીં ખોટો મત-કલ્પના (૨) ખોટા
—ખરાબ ખ્યાલથી જોતું તે

કુધાન નં હલકા પ્રકારનું ધાન્ય

કુધારો પું ખોટો-ખરાબ રિવાજ (૨)
સુધારાથી વિરુદ્ધ એવી ખોટી દિશામાં ગતિ

કુનેહ સ્ત્રીં યુક્તિ; હિકમત (૨) ચતુરાઈ

કુન્ની સ્ત્રીં (ક.) હાંલ્લી

કુપથ પું ખરાબ-અનીતિનો માર્ગ

કુપથગામી વિં ખરાબ—અનીતિને માર્ગે
જનારું

કુપથ્ય વિં પથ્ય નહિ તેવું; આરોગ્યને માફક
ન આવે—એવું (૨) નં પરેજી—કરી ન
પાળવી તે

કુપાત્ર વિં નાલાયક; અનધિકારી (૨) બે-
અદબ; છકી ગયેલું (૩) નં ખરાબ વાસણ
(૪) કુપાત્ર માણસ

કુપિત વિં ક્રોધેલું; ક્રોધે ભરાયેલું

કુપુત્ર પું કપૂત; પુત્ર નામને લખવે એવો
દીકરો

કુપ્પી સ્ત્રીં નાનો કુપ્પો

કુપ્પો પું કુલું

કુફર નં નાસ્તિકતા; કાફરપણું

કુફરાન નં કુફર (૨) ખોટું તહોમત; આજ
(૩) ધાંધળ; તોડાન

કુખળ સ્ત્રીં ફળડી સ્ત્રી (૩) ખરાબ સ્ત્રી

કુખુદ્ધિ સ્ત્રીં નહારી ખુદ્ધિ; હુચ્ચાઈ; કપટ

કુખેર પું (સં.) ઇંદ્રના ધનનો ભંડારી, ચંદ્રા
અને કિન્નરોનો અધિપ; રાવણનો આરમાન
ભાઈ; ઉત્તરદિશાનો અધિપતિ (કુ=કદરૂપું+
ખેર=શરીર છે જોનું-તણ પગ, આઠ દાંત
અને એક આંખની જગાએ પીળું ચાહું
હોવાથી કુખેર નામ પડયું.)

કુખોધ પું નહારી શિખામણ

કુખળ વિં ખૂલું—ફળડું

કુખળ વિં સ્ત્રીં ખૂપી—ફળડી સ્ત્રી (૨)

સ્ત્રીં (સં.) કેકેયીની દાસી—મંથરા (૩)

કંસની એક ફળડી દાસી જેને કુખ્ણે મુઠરી
ખનાવી પાત્ની તરીકે ગ્રહણ કરી હતી

કુભારજી સ્ત્રીં નહારી સ્ત્રી (૨) કળિયાખોર
સ્ત્રી; કકંશા (૩) કવડ

કુભાવ પું બુઓ કભાવ

કુભાંડ નં બૂકું તહોમત; આજ (૨) તરકટ

કુભાંડખોર વિં કુભાંડ કર્યા વિના જેને ચેન
ન પડે એવું; કુભાંડી

કુભાંડી વિં ટોંચી; વેપધારી; તરકટ કરનારું
(૨) ખોટો આરોપ મૂકનારું

કુમક સ્ત્રીં મદદ

કુમકુમ નં કુંકમ; કંક

કુમતિ સ્ત્રીં નહારી મતિ

કુમરકલા નં એક પક્ષી

કુમળાશ સ્ત્રીં કુમળાપણું

કુમળું વિં બુઓ કોમળ

કુમાતા સ્ત્રીં ખરાબ માતા; સંતતિ પ્રત્યે
વાત્સલ્ય કે ફરજના ભાન વિનાની માતા

કુમાર પું પાંચ વર્ષની ઉમ્મરનો બાળક (૨)
યુવાવસ્થા અથવા એની પહેલાંની અવસ્થા-
વાળો છોકરો (૩) પુત્ર (૪) રાજપુત્ર

કુમારપાલ(-ળ) પું (સં.) ગુજરાતનો એક
ચાલુક્યવંશી રાજા [આચાર્ય હેમચંદ્રના
ઉપદેશથી તેણે જન ધર્મનો અંગીકાર કર્યો
હતો.]

કુમારિકા સ્ત્રીં બાર વર્ષ સુધીની કન્યા (૨)
કુંવારી કન્યા (૩) રાજકુંવારી (૪) પુત્રી

કુમારી સ્ત્રીં બુઓ કુમારિકા

કુમાર્ગ પું નહારો-આડો રસ્તો (૨) અધર્મ
(૩) કુછંદ

કુમાર્ગી વિં કુમાર્ગે જનારું

કુમાવિસદાર પું મહેસૂલ ઉધરાવનાર આદમી;
મહેસૂલી અમલદાર; મહાલકારી

કુમાશ સ્ત્રીં સુંવાળપ; નરમાશ (કાપડની)
(૨) સફાઈદાર વણાટ

કુમિત્ર પું નહારો મિત્ર; મિત્રના ધર્મથી
બેઘટો ચાલનાર મિત્ર

કુમુદ નં ઘોળું કમળ; પોયણું

કુમુદનાથ પું ચંદ્રમા

કુમુદપતિ પું. ચંદ્રમા
 કુમુદપત્યુ પું. ચંદ્રમા
 કુમુદિની સ્ત્રી. કુમુદના દલનો વેણો (૨) જ્યાં
 કુમુદ પથ્થાં હોય એવી જગ્યા પુષ્કરિણી
 કલ્યાણિ
 કુમુદા સ્ત્રી. ખોટા સિકો
 કુમુદતી સ્ત્રી. જુઓ કુમુદિની
 કુમેરુ પું. દક્ષિણમુખ
 કુમેરુજ્યોતિ પું. સ્ત્રી. દક્ષિણમુખમાં જોવામાં
 આવતી જ્યોતિ
 કુમોઝ પું. (મહોનો) ખરાબ થોઝ (૨)
 ક્વખત
 કુરકુટ પું. + કુકટો
 કુરકુર પું. કુરકુરિયાં જે અવાજ કરે છે તે
 (૨) દાંત વડે થોડુથોડું કરડવાથી જે
 અવાજ થાય છે તે
 કુરકુરિયું નં. કુતરાનું નાનું બચ્ચું; બટોળિયું
 કુરથોડી સ્ત્રી. છોકરાંની એક રમત
 કુરતની સ્ત્રી. મચ્છરદાની
 કુરતું નં. કુટુંબ; પહેરણું
 કુરન(-નિ)સ સ્ત્રી. નમીને—ટૂકીને સલામ
 કરતી તે; કુર્નિશ
 કુરખ(-વ)ક નં. એક ફલજાડ; કુરવક
 કુરખાન વિં. બલિદાન તરીકે સમર્પેલું (૨)
 ન્યાછાવર; ફૂલ
 કુરખાની સ્ત્રી. કુરખાન કરવું તે; બલિદાન
 કુરર પું. એક પાંખી; ટિટોડો
 કુરરી સ્ત્રી. ટિટોડી
 કુરવક નં. એક ફલજાડ; કુરખક
 કુરંગ પું. હરણું; મૃગ
 કુરંગણી સ્ત્રી. હરણી; મૃગી
 કુરંગી સ્ત્રી. કુરંગણી
 કુરાન(-જ્ય) નં. કુરાનજ્ય
 કુરાન(-ને)શરીક નં. મુસલમાનોનો મુખ્ય
 ધર્મગ્રંથ; કુરાન
 કુરાનખાની સ્ત્રી. કુરાન વાંચવું તે
 કુરાની વિં. કુરાનનું; કુરાન સંખંધી (૨) કુરાન
 ઉપર વિશ્વાસ કરનારું (૩) પું. મુસલમાન
 કુરાનેશરીક નં. જુઓ કુરાનશરીક
 કુરુ પું. (સં.) પાંડવકૌરવોનો પૂર્વજ (૨)
 અર્વાચીન દિલ્હીની આજુબાજુ આવેલો
 એક પ્રાચીન દેશ

કુરુકોશ નં. (સં.) દિલ્હીની પાસે આવેલું એક
 વિશાળ મેદાન, જ્યાં પાંડવકૌરવો વચ્ચે
 યુદ્ધ થયું હતું.
 કુરુપ વિં. કદરપું
 કુરુપતા સ્ત્રી.
 કુરુપી વિં. કુરુપ
 કુરુઓ પું.
 કુર્નિશ સ્ત્રી. નમીને—ટૂકીને કરેલી સલામ;
 કુરનિસ
 કુલ વિં. એકંદર; બધું મળીને—સરવાળે થાય
 એટલું (૨) તમામ
 કુલ(-ળ) નં. કુટુંબ; વંશ (૨) ખાનદાની;
 કુલીનતા (૩) ટોળું; જૂથ (૪) અસીલ
 (વકીલનો)
 કુલકુલાં વિં. કુલ અખત્યાર ભોગવવું (૨)
 અંગત; ખાસ (૩) અં. કુલ અખત્યાર—
 સત્તાસમેત
 કુલક્ષણ નં. અપલક્ષણ; ખોડ (૨) કુટુંબ
 કુલક્ષણું વિં. કુલક્ષણવાળું
 કુલક્ષય પું. કુળનો ક્ષય—નાશ
 કુલચુક પું. કૌટુંબિક અથવા વંશપરંપરાના
 ગુરુ
 કુલદન વિં. કુળનો નાશ કરે એવું
 કુલટા સ્ત્રી. ખરાબ ચાલની સ્ત્રી; છિનાળ
 કુલડી સ્ત્રી. કસલી જેવું નાનું માટીનું વાસણ
 (૨) સોનુંરૂપું ગાળવાનું એવું પાત્ર (૩)
 ગુદાનો ભાગ (જેમાંથી મળ બહાર આવે છે)
 કુલ(-ળ)દીપક પું. કુળને દીપાવનારો (૨) પુત્ર
 કુલ(-ળ)દેવ પું. કુળનો ઇષ્ટદેવ
 કુલ(-ળ)દેવતા પું. બં. વં. સ્ત્રી. કુલદેવ
 કુલ(-ળ)દેવી સ્ત્રી. કુળની ઇષ્ટદેવી
 કુલ(-ળ)ધર્મ પું. વંશપરંપરાથી ચાલતો
 આવેલો કુળનો વિશિષ્ટ ધર્મ—આચાર
 કુલનાયક પું. કુલપતિથી જ ઊતરતો હોદ્દો
 ભોગવનાર વિદ્યાપીઠનો અધિકારી
 કુલપતિ કુટુંબનો—કુળનો વડો (૨) ૧૦,૦૦૦
 શિષ્યોને ખવાડનાર અને બાણાવનાર ઋષિ
 (૩) વિદ્યાપીઠનો મોટામાં મોટો અધિકારી
 કુલફી સ્ત્રી. દીન અગર બીજી કોઈ માણ
 અથવા માટીની ભૂંડળીમાં ભરી બરફમાં
 ઠારેલું દૂધ, મલાઈ, અથવા સરખત

કુલવંશ સ્ત્રી સ્વયં કુલની વંશ—સ્ત્રી
કુલવિદ્યા નં પ્રાણી સ્વયં વનસ્પતિ-
વિશેષનો ન્ધીય વિકાસકર્મ અથવા
ઇતિહાસ; 'કાલકોનેની'

કુલમત નં કુળનું વિશિષ્ટ મત
કુલસંપ્રદાય કુલમાં વંશપરંપરાથી ચાલતો
આવેલો સંપ્રદાય—રીત—આચાર

કુલહીન વિં કુળ વિનાનું; અકુલીન
કુલંબ નં એક પક્ષી
કુલંબન નં એક વનસ્પતિ—ઓષધિ
કુલાચલ(-ળ) પું મુખ્ય પર્વત [મહેન્દ્ર,
મલય, સહ્ય, શુક્તિમાન, ઋક્ષ, વિંધ્ય અને
પારિયાત્ર એ સાત પર્વતો કુલાચલ કહેવાય છે.]

કુલાચાર પું કુલનો આચાર; કુલધર્મ
કુલાબો પું ભૂશિરની જમીન
કુલાભિમાન નં પોતાના કુળવિષેનું અભિમાન
કુલાલ પું કુંભાર
કુલાંગના સ્ત્રી કુલીન ઘરની (સુશીલ) સ્ત્રી
કુલાંગાર પું કુળમાં અંગારા જેવો—કુલનો

નાશ કરનારો આદમી

કુલિર પું કરચલો
કુલિ(-લી)શ નં ઇંદ્રનું અસ્ત્ર—વજ્ર
કુલીન વિં ભંચા કુળનું; ખાનદાન
કુલે(-લે) અં જુમલે; સરવાળે; એકંદરે
કુલેર સ્ત્રી ધીંગાળ સાથે ચાળેલો બાજરી
વગેરેનો કાચો લોટ

કુલોચ્છેદ પું કુલનો ઉચ્છેદ—નાશ
કુલોદ્ધાર પું કુલનો ઉદ્ધાર—ઉત્કર્ષ
કુલ્યા સ્ત્રી સુશીલ સ્ત્રી (૨) નાની નદી,
નહેર અથવા ઝરણું

કુલ્લી સ્ત્રી કુલડી (૨) ધી કે તેલ ભરવાનું
ચામડાનું નાનું કુલ્લું

કુલ્લું નં ધી કે તેલ ભરવાનું ચામડાનું મોટું
પાત્ર (સાંકડા મોંનું) અને પહોળા પેટનું)

કુલ્લે અં કુલે

કુલચન નં અપરાધ; ગાળ (૨) કડકું વેણું

કુલચની વિં કુલચન બોલનારું

કુલલય નં ભરું કમળ—પોયણું

કુલલયાપીડ પું (સં.) એક રાક્ષસ, જેને
હાથીનું રૂપ ધારણ કરાવી કંસે કૃષ્ણ તથા
બળરામને મારવા યોજ્યો હતો.

કુલાક્ય નં કુલચન; ગાળ

કુલાચર પું ખરાબ—પ્રતિકુળ પવન

કુલાશી(-સી) સ્ત્રી કુમારિકા

કુલાસ સ્ત્રી ખરાબ વાસ—મંથ

કુલાસના સ્ત્રી નકારી વાસના—ઇચ્છા

કુલૃતિ સ્ત્રી ખરાબ આવરણ—વર્તન (૨)

હલકો ધંધો (૩) દુષ્ટ ઇચ્છા

કુલેષુ નં જુઓ કુલચન

કુલેષુ સ્ત્રી માછલી રાખવાનો કડચો

કુલેતર નં કુલાવાળી જમીન

કુલેતી પું કુલા પરનો—કોસ હાંકનારો આદમી

કુશ પું એક જાતનું ઘાસ; દભ (૨) [સં.]
રામનો એક પુત્ર; લવનો ભાઈ

કુશકા પું બં વં હાંગર, કોદરા ઇત્યાદિનાં
છાડાં

કુશકી સ્ત્રી ખાંડેલી હાંગરનું ઝીણું જટકામણું

કુશલ(-ળ) વિં શુભ; કલ્યાણકારી (૨)

આરોગ્યવાન (૩) પ્રતીલુ; હોશિયાર (૪)

નં કુશળતા

કુશલ(-ળ)તા સ્ત્રી

કુશસ્થલી(-ળી) સ્ત્રી (સં.) પ્રાચીન દ્વારકા

કુશળક્ષેમ વિં સુખી અને આરોગ્ય (૨)
નં આખાદી અને તંદુરસ્તી

કુશાચબુદ્ધિ વિં દર્ભની અણી જેવી તીવ્ર
બુદ્ધિવાળું

કુશાદા વિં બુદ્ધિ (૨) વિશાળ; સગવડવાળું
(૩) નિખાલસ

કુશીલ વિં ખરાબ શીલવાળું (૨) નં ખરાબ
શીલ

કુશીલવ પું ભાટચારણ (૨) ગવૈયો (૩)
નટ; નાટકનો ખેલાડી (૪) વાલ્મીકિ (૫)
[દિવચનમાં] કુશ અને લવ; રામના
પુત્ર

કુષ પું; નં ચામડીનો એક રોગ; કાઠ

કુષી વિં કોઠીલું

કુષાંડ નં કાળું

કુસંગ પું નકારો સંગ; ખરાબ સોળત

કુસંગત(-તિ) સ્ત્રી કુસંગ

કુસંગી વિં કુસંગ કરનારું

કુસંધ પું સંધ નહિ તે; અણબનાવ

કુસુમ નં ફલ; પુષ્પ

કુસુમધન્વા પું (સં.) કુસુમ જેનું ધનુ છે તે—
કામદેવ

કુસુમખાણ પું (સં.) કુસુમ જેનું ખાણ છે
તે—કામદેવ

કુસુમાકર પું વસંતઋતુ (૨) બાગ; બગીચા
કુસુમાયુધ પું કુસુમ જેનું આયુધ છે તે—
કામદેવ

કુસુમાંજલિ સ્ત્રી કુસુમોની અંજલિ
કુસુમિત વિં ફલવાળું; ફલથી ભરેલું
કુસુંબી વિં (૨) સ્ત્રી જુઓ કસુંબી
કુસુંબો પું જુઓ કસુંબો
કુસ્તી સ્ત્રી અંગકસરતની એક રીત (૨)
બચ્ચંબચ્ચા

કુસ્તીબાજ વિં કુસ્તીમાં પ્રવીણ
કુસ્તીબાજી સ્ત્રી કુસ્તી ખેલતી તે; કુસ્તીની
રમત

કુસ્ત્રમ નં કુ—ખરાબ સ્વપ્ન
કુસ્ત્રભાવ પું કુ—ખરાબ સ્વભાવ
કુહર નં ગુફા; બગોલ
કુહાડી સ્ત્રી નાનો કુહાડો
કુહારો પું લાકડાં કાપવાનું-ફાડવાનું એક
હથિયાર; પરશુ
કુહુડાં નં બં વં લાંબણો કરવી પરો-ભૂખે
મરણ પરો તે

કુંદ, કુંદ પું કોયલનો સ્વર-બોલ-આલાપ
કુંદકાર પું કોયલનો કુંદ એવો શબ્દ
કુંડ નં જુઓ કુલ
કુંડકર્ણી પું તલાટી
કુંડગોર પું વંશપરંપરાનો ગોર
કુંડતારક વિં કુંડને તારે એવું
કુંડદીપક પું કુલદીપક
કુંડદીવો પું કુંડદીપક
કુંડદેવ પું કુલદેવ
કુંડદેવતા પું બં વં; સ્ત્રી કુલદેવતા
કુંડદેવી સ્ત્રી કુલદેવી
કુંડધર્મ પું કુલધર્મ
કુંડરીત સ્ત્રી કુંડની રીત; કુંડનો રિવાજ
કુંડલજામણું વિં કુંડને લગવે એવું
કુંડવંત વિં કુલીન
કુંડવાદ સ્ત્રી કુંડરીત
કુંડવાન વિં કુલીન

કુંડલીણ (-ણ) વિં જુઓ કુલકીન
કુંકુમ નં કંકુ
કુંજ સ્ત્રી ગાડ અથવા વેલાના પાંદડાંથી થયેલી
ઘટા; લતામંડપ

કુંજમલી સ્ત્રી કુંજમાં થઈને જતો સાંકડો માર્ગ
(૨) સાંકડો અને છાયાવાળો ગીચ વનમાર્ગ
કુંજભવન નં કુંજપી ભવન
કુંજમંડપ પું કુંજપી મંડપ
કુંજડી સ્ત્રી એક પક્ષી; કુંજડી (૨) નાની
કુંજ; કુંજમલી

કુંજકું નં એક પક્ષી
કુંજડો પું કાઢિયો (૨) માળા (૩) એક પક્ષી
(૩) કંદૂસ આદમી

કુંજખિ (-વિ) હારી વિં કુંજમાં વિહાર કરનારું
(૨) પું (સં.) કૃષ્ણ

કુંજર પું હાથી (૨) હસ્ત નક્ષત્ર
કુંજરપીપર (-ળી) સ્ત્રી લાંબી અને મોટી
પીપર

કુંજરાણું અં કિં ખીલતાં અટકવું; અટકું અને
અણખીલ્યું રહી જવું (૨) અંતરમાં બળવું
કુંજવિહારી વિં (૨) પું જુઓ કુંજખિહારી
કુંજર વિં કુંજ જેવું; ઘટાદાર
કુંજો પું ભોટવો; ચંણ; ફૂલો
કુંકિત વિં ખુંડું; ખાંડું (૨) રૂંધાયેલું; અટકી
પરેલું

કુંડ પું જમીન ખોદી બાંધેલો ખાડો (ચક્ક
માટેનો); વેદી (૨) પાણી માટેનો પાકો,
પગથિયાંવાળો ખાડો; હોજ (૩) કુંડના
આકારનું પાત્ર (૪) બલિ આપવાની જગા
(૫) કુંડી; નાનો હવાડો (૬) ખાડો; ગર્ત

કુંડકુંવર પું વ્યભિચારથી ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર
કુંડપુત્ર પું કુંડકુંવર

કુંડલ (-ળ) નં કાને પહેરવાનું એક ધરણું
કુંડલિની સ્ત્રી મૂલાધારમાં સુષુપ્ત નાડીની
જડની નીચે રહેતી મનાતી એક સર્પાકાર શક્તિ,
જેને જાગ્રત કરવી એ યોગીઓનો એક મહા
પુરુષાર્થ ગણાય છે. કારણકે એથી અલૌકિક
શક્તિઓની પ્રાપ્તિ થતી મનાય છે.

કુંડલી (-ળી) સ્ત્રી નાનું કુંડાળું (૨) [જ્યો.]
મહા કોરેની અણતરીનું ખાનાંવાળું ચોકડું
કુંડળ નં જુઓ કુંડલ

કુંભધો પું એક ઇંદ

કુંભી સીં જુઓ કુંડલી

કુંભ પું બાલો (૨) જવડું

કુંભ પું માથાના વાળ; જુદું; લટ (૨) હળ

કુંભા(-તી) સીં (સં.) પાંડુરાજની સ્ત્રી, અને

પાંડવો તથા કણ્વીની માતા

કુંભીભાજ પું (સં.) કુંભીનો પાલક પિતા

કુંદ વિં ભરાઈ ગયેલું; કુંદાઈ ગયેલું (૨)

એવો અવાજ કરવું (૩) પું; નં એક

જાતનો મોગરો; એનું ફૂલ

કુંદન નં શુદ્ધ સોનું

કુંદી સીં ઘેચેલાં કપડાંને સફાઈદાર કરવાનું

એક જાળર; લાકડાની મોગરી (૨) ઘેચેલાં

કપડાંને સફાઈદાર કરવાની ક્રિયા (૩)

દીપવું-મારવું તે

કુંદીગર પું કુંદી કરતારો

કુંદીપાક પું માર; ઠોક

કુંડું નં જુઓ કુંદો

કુંદૂર પું એક જાતનો ગુંદર

કુંદો પું કુંદકો; ઘાટો (૨) લાકડી અથવા

ખંદુનો જડો છેડો

કુંભ પું ઘરો (૨) હાથીના માથા ઉપર જે

ખાજી જીપસી આવેલો ભાગ; ગંડસ્થળ

(૩) એક રાશિ (૪) ચૌદ રોગનું એક વજન-

માપ

કુંભક પું પ્રાણાયામ કરતાં શ્વાસ લઈને કુંધી

રાખવો તે

કુંભકર્ણ પું (સં.) રાવણનો ભાઈ (દિવેની

ચતુર્થથી બ્રહ્મા પાસે ઇદ્રાસનને બદલે

તેણે નિદ્રાસન માગી લીધું; તેથી તે છ

માસ જાંઘ્યા બાદ માત્ર એક દિવસ જ

જન્મત રહી શકતો.)

કુંભકાર પું કુંભાર

કુંભમેળો પું મોટા મેળો (૨) દર બાર

વરસે હરિદ્વારમાં ભરાતો એક જાતનો

મેળો

કુંભસ્થલ(-ળ) નં હાથીનું ગંડસ્થલ

કુંભાર વિં માટીનાં વાસણ ધડનાર; એક

જ્ઞાતિ (૨) પું એ જ્ઞાતિનો કોઈ પણ માણસ

(૩) [લા.] અણધર અથવા મૂખ માણસ

કુંભારણ સીં કુંભારની સ્ત્રી

કુંભારવાડો પું કુંભારો રહેતા હોય તે વાસ

કુંભારિયું વિં કુંભારનું; કુંભારના જેવું (૨)

માટીનું બનાવેલું; પીઠેરી (૩) ખરાબ;

કદરું

કુંભિયો* પું

કુંભી સીં થાંભલા નીચેની પથ્થર અથવા

લાકડાની ઝેસણી (૨) મકાનનો થાંભલો;

કુંભી

કુંભીપાક પું એક નરક (૨) માર; ઠોક

કુંવર પું કુંવારો છોકરો (૨) રાજકુમાર (૩)

પુત્ર-લાડકો પુત્ર

કુંવરપછેરો* પું (કા.)

કુંવરી સીં કુંવારી કન્યા (૨) રાજકુમારી

(૩) દીકરી; લાડકી દીકરી

કુંવાર સીં એક વનસ્પતિ (એના પાકાના

ગળાનો એળિયો બને છે.)

કુંવારકા સીં કુંવારી કન્યા (૨) સમુદ્રને

મળતી ન હોય એવી નદી

કુંવારકું નં નાના બાળકના મરણ પાછળ

બાળકને અપાવું ભોજન

કુંવારું વિં નહિ પરણેલું

ફૂંઈ સીં નાનો ફૂવો

ફૂંક નં સંતાકકડીની રમતમાં કરવામાં આવતો

એક એવો અવાજ (૨) એળિયોની સિસોડીનો

એવો અવાજ

ફૂંગાડી સીં આગગાડી (બાળકની ભાષામાં)

ફૂંકટ નં ફુંબ; ઢોંગ

ફૂંકટકમ નં દાંબિક વચન; જૂઠા મોગન ખાવા

તે; જૂઠાણું

ફૂંકડપાકું નં ફૂંકડેલનું ફળ; ફૂંકડેલું

ફૂંકડભાગે અં અર્ધાઅર્ધા-ખરાબર સરખે

ભાગે

ફૂંકડમૂકડ* અં

ફૂંકડવેલ સીં એક વેલ

ફૂંકડવેલું નં ફૂંકડવેલનું ફળ; ફૂંકડપાકું

ફૂંકડી સીં મરઘી

ફૂંકડીફૂંક અં સંતાકકડીની રમતમાં કરાતો

ફૂંકડીફૂંક એવો અવાજ

ફૂંકડે(-રે)ફૂંક નં ફૂંકડાના ઝાલવાનો અનુકરણ-

શબ્દ

ફૂંકડો પું મરઘો

કૂકર પું કતરો (૨) રાંધવાનો એક સંચો
 કૂકરી સ્ત્રી નાનો કૂકો; રમવાની કાંકરી (૨)
 હળમાં મારેલી કાચર (૩) ગુરખાઓનું
 એક શસ્ત્ર
 કૂકરેકૂક નં કૂકરેકૂક
 કૂકરો પું હેડિયા
 કૂકવા પું બં વં + આનાકાનીના અવાજો
 કૂકવો પું મરનારને નામે પુરુષો શિષ્ટાચાર
 ખાતર રડે તે
 કૂકી સ્ત્રી નાનો કૂકો
 કૂકો પું ઠીકરીનો ગાળ કકડો (૨) પથ્થરનો
 ગાળ કાંકરો
 કૂખ સ્ત્રી પેટનું પડખું (૨) પેટ (૩) ગર્ભ-
 સ્થાન
 કૂગલો પું + કોગળો
 કૂચ સ્ત્રી રવાના થવું—મુકામ ઉપાડી ચાલતાં
 જવું તે (૨) લશ્કરી ઢબની ચાલ (૩)
 કૂપી વાત; રહસ્ય (૪) પું કુંજો; ભોટવો
 કૂચડી સ્ત્રી નાનો કૂચડો; જાડા વાળની પીંછી
 કૂચડો પું વાસણને અંદરથી માંજવાનો એક
 છેડેથી કચરેલો લાકડાનો કકડો (૨)
 ઘોળવા માટે બનાવેલો બીડો કે મુંજના
 રેસાનો જૂડો-સાવરણો (૩) વણાટમાં
 પવાયત વખતે વપરાતું એક સાધન
 (૪) કુંજો; ભોટવો
 કૂચલ પું મહેલો; ગલી
 કૂચી સ્ત્રી કૂચડી
 કૂચો પું કચરાવાથી અથવા ચવાવાથી જેનો
 રેસેરેસા જુદા થઈ ગયા હોય એવી વસ્તુ
 (૨) કૂચડો (૩) પ્રવાહીની નીચે ઠરેલો
 કચરો અથવા અશુભોગળેલી કૂચા જેવી વસ્તુ
 (૪) [લા.] વારંવાર કહેવાયેલી—સત્ત્વહીન
 થઈ ગયેલી વાત (૫) નિંદા (૬) પૂરી
 સમજ—વિચારી લીધેલી વસ્તુ (૭) કૂચલ;
 ગલી
 કૂચાપાણી વિં કૂચા અને પાણી જેવું; એકરસ
 નહિ થયેલું એવું (૨) નં બં વં કૂચા
 અને પાણી (૩) સત્ત્વહીન વસ્તુઓ
 કૂજડો પું માટીનાં વાસણ વેચનારો
 કૂજન નં કૂજલું તે
 કૂજવું અં કિં મધુર શબ્દ કરવો; મધુર ગાવું
 કૂજિત નં કૂજન

કૂજો પું ભોટવો; ચખું
 કૂટ વિં ન સમન્નય કે ન વંચાય એવું (૨)
 ભેદ અથવા ચૂંચવણભર્યું (૩) ભૂકું; કૂડભર્યું
 (૪) પું; નં કૂડ; કઠાઈ; છતરપિંડી (૫)
 પર્વતની ટોચ; શિખર (૬) ઢગલો (૭)
 ન સમન્નય એવું જે કાંઈ હોય તે (રહસ્ય,
 કાયડો ઇત્યાદિ) (૮) સ્ત્રી કડાકૂટ (૯) ભંગાર
 કૂટણખાનું નં વેશ્યાગૃહ
 કૂટણાં નં બં વં કૂટી વખતે બોલવાના
 બોલ; રાનિયા (૨) માયાઝીક; કડાકૂટ
 કૂટણી સ્ત્રી અનીતિનાં કામમાં ફાલું કરનાર
 —કૂટણખાનું ચલાવનાર સ્ત્રી; ભડવણ
 કૂટણું નં મરણ પાછળ કૂટવું તે (૨) તેવો
 પ્રસંગ (૩) ભડવાઈ
 કૂટણો પું કૂટણીનું કામ કરનાર પુરુષ; ભડવો
 કૂટમશ પું ન સમન્નય એવો મુશ્કેલ પ્રશ્ન;
 કાયડો (૨) [ગ.] ‘પ્રોબ્લેમ’
 કૂટલિપિ સ્ત્રી ન વંચાય—ન સમન્નય એવી
 લિપિ
 કૂટવું સં કિં મારવું; ઠોકવું (૨) ખાંડવું
 (૩) મૂએલાની પાછળ છાતી પીટવી
 કૂટસમીકરણ નં ‘ઇન્ડીટરમિનેટ ઇક્વેશન’
 કૂટસ્થ વિં ટોચ પર—ભંચામાં ભંચા સ્થળે
 બેસેલું (૨) શ્રેષ્ઠ (૩) સર્વકાળે એક રૂપે
 રહેનારું; અચળ (૪) પું પરમાત્મા
 કૂટાકૂટ સ્ત્રી ઠોકાઠોક (૨) છાતીની પીટાપીટ;
 ખૂબ કૂટવું તે
 કૂટિયું નં માર; ઠોક (૩) બાજરીને ખાંડીને
 બનાવેલું ભોજન
 કૂટો પું કચરાયેલું—ખાંડાયેલું હોય તે; ભંગાર;
 ભૂકો (૨) માર; ઠોક
 કૂડ નં કપટ; કઠાઈ; લુચ્ચાઈ (૨) વાંધા;
 વચકો
 કૂડકપટ નં ફોર્કટકો; છળપ્રપંચ
 કૂડવું* અં કિં
 કૂડાંપાડું વિં વાંધાવચકા પાડનારું
 કૂડિયું વિં કૂડકપટવાળું
 કૂડું વિં કૂડવાળું; કપટી (૨) વાંકું (૩) નં
 વાંધા વચકો (ખાસ કરીને દેવીને કે માતાને
 પડે તે)
 કૂણપ સ્ત્રી કૂણાશ
 કૂણાશ સ્ત્રી કૂણાપણું

ક્રમ વિં ક્રમ; ક્રમ
ક્રમની સીં ક્રમની માદા (૨) એક વનસ્પતિ
(૩) એની જમરી (સ્પર્શથી અથવા ઉપર
ક્રમવાથી તે કપડાને ચાટી ભય છે.)

ક્રમનું નં
ક્રમરોનો કાન પું જુઓ ક્રમરોની ટોપી
ક્રમરોની ટોપી સીં ઉકરતા અથવા ભીની
જગામાં થતી એક છત્રાકાર વનસ્પતિ;
શિલીપ્ર

ક્રમરો પું ક્રમરોનો નર
ક્રમો પું મરખડગોટા; ચૂંચવાડો (૨) કડાકૂટ
(૩) ક્રમો (૪) કુચલી; નિંદા

ક્રમકો પું ડોકડો; છલંગ
ક્રમકું અં કિં છલંગ મારવી; ડોકડો મારવો (૨)
[લા.] ગળ ઉપરવટનો ભપકો—અર્થ કરવો
ક્રમક્રમ સીં વારંવાર ક્રમકું તે (૨) [લા.]
વલવલાટ (૩) હાથી જ્યાંદે અર્થ કરવું તે

ક્રમ વિં નવ (વેપારીનો સકેત)
ક્રમ પું ક્રમો
ક્રમમંડુક પું ક્રમામાંનો દેડકો (૨) [લા.]
ખૂબ સંકુચિત દષ્ટિવાળો આદમી

ક્રમી સીં નાનો ક્રમો
ક્રમો પું ક્રમોલા પેટનું અને સાંકડા મોંનું
ચામરાનું પાત્ર; કુલ્લું (૨) એ ઘાટનો
કાચનો શીશો

ક્રમકું વિં ક્રમકું
ક્રમાવાળી સીં ક્રમો (વનસ્પતિ) વેચનારી
સી (૨) ક્રમાથી જમીન ટીપનારી સી
ક્રમો પું એક વનસ્પતિ (૨) પક્ષીએ બાધિલો
માળો (૩) ધુમ્મટવાળું ઘાસનું ગૂંપડું (૪)
છા—કાંકરેટવાળી જમીન; રથ્યડ (૫) તે
ટીપવાનું લાકડાના કે લોઢાના વજનદાર
ડચકામાં બેસી લાકડી ખોસી બનાવેલું સાધન

ક્રમચી સીં (કા.) ચાચુક
ક્રમ પું ભાત; રાધિલા ચાખા
ક્રમચો પું જુવારને મોટીમોટી ભરડીને
બનાવેલું ભોજન (૨) જુવારનો પોંક;
(૩) જુવારના ડોહા (૪) ચાખા

ક્રમ પું માથું (૨) દાઢી (૩) ક્રમકો; પીછી
ક્રમ પું કાચમો

ક્રમાવતાર પું કાચખારપ વિષ્ણુનો એક
અવતાર

ક્રમ પું કિનારો
ક્રમી પું મનર
ક્રમો પું ધગડો
ક્રમાથંભ પું વહાણના વચલા સડનો થાંભલો
ક્રમો પું જમીનમાંથી પાણી કાઢવા માટે
ખોદેલો ખાડો (૨) ક્રમાથંભ

ક્રમાંડ નં ક્રમું
ક્રમું નં ક્રમ (૨) ગભાંશય (૩) ક્રમુગો; પીલો
ક્રમલી સીં ખોચલો
ક્રમી સીં ચાવી (૨) [લા.] ઉપાય (૨) રહસ્ય
જાણવાનું સાધન

ક્રમડી સીં એક પક્ષી; ક્રમડી
ક્રમડું નં એક પક્ષી; ક્રમડું
ક્રમડો પું જુઓ ક્રમડો
ક્રમરાવું અં કિં જુઓ ક્રમરાવું
ક્રમકો પું ચંડેલા મોનો—ગુરુસે થયેલો આદમી
(૨) ખારીલો આદમી

ક્રમકી(-ળી) સીં જુઓ ક્રમકી
ક્રમકિયો પું એક છંદ; ક્રમકિયો
ક્રમળી સીં જુઓ ક્રમકી
ક્રમળું નં વર્તુલ; ગોળ આકૃતિ
ક્રમી સીં ક્રમ જેવો નાનો ખાડો (૨) પહોળા
મોંનું નાના ક્રમ જેવું વાસણ (૩) નાનો
હવાડો (૪) વીસની સંખ્યાનો સકેત (૫) ગળી

ક્રમીદા પું ભમરરાની એક રમત
ક્રમું નં ક્રમ જેવું પહોળામાંનું નાનુંમોઢું
શકોટું (૨) ક્રમજાટ વાવવાનું એવું પાત્ર
(૩) ક્રમળું

ક્રમું વિં ગંછળા જેવા વળોકવાળું (શીંગડું)
ક્રમું વિં ક્રમું; ક્રમું
ક્રમલી સીં સાંખિલાને છોટ લગાડેલું ગાળ લોટું
ક્રમકું સં કિં ક્રમી કરવી (૨) ક્રમની જડકું
(૩) નં ઘાસની ગંછ; ક્રમો

ક્રમ(-ધ)વો પું લાકડાનો ઢગલો (૨) ઘાસની
ગંછ

ક્રમળ સીં ક્રમળું—નવું ક્રમળું પાંદડું
ક્રમળો પું ક્રમો ક્રમળો—પીલો
ક્રમી સીં જુઓ ક્રમી
ક્રમો પું જુઓ ક્રમો

કૃતિયો પું કૃતિયો
 કૃત્તી સ્ત્રી ભુઓ કૃત્તી
 કૃત્તુ નં સગભગ એકર જેટલું જમીનનું માપ
 કૃત્તળ નં ઘઉંનું પરાળ
 કૃત્તલિકા નં એક વનસ્પતિ
 કૃત્તુ વિં કુમળું
 કૃત્તુ વિં કષ્ટ પડે એવું (૨) પું કષ્ટ (૩)
 પ્રાયશ્ચિત્ત; પ્રત
 કૃત્તુ આંદાયણ નં ઘણા કષ્ટ થાય એવું એક
 પ્રાયશ્ચિત્ત—પ્રત
 કૃત્ત વિં કરેલું; બનાવેલું (૨) પું કૃત્તયુગ (૩)
 નં કર્મકળ (૪) ચારની સંખ્યા
 કૃત્તક વિં કૃત્તિમ
 કૃત્તકાર્ય વિં કૃત્તકૃત્ય
 કૃત્તકૃત્ય વિં પોતાનું કાર્ય પૂરું કર્યું હોય—
 પોતાની ફરજ બચાવી ચૂક્યું હોય એવું
 (૨) તેના સંતોષવાળું
 કૃત્તધન(-ધની) વિં કરેલો ઉપકારભૂક્ષી બન્ય
 એવું; નિમકહરામ
 કૃત્તધનતા સ્ત્રી
 કૃત્તજ(-જી) વિં કરેલા ઉપકારની કદર કરનારું;
 નિમકહરામ
 કૃત્તજતા સ્ત્રી
 કૃત્તનિશ્ચય વિં નિશ્ચય કરી ખેડેલું
 કૃત્તયુગ પું સત્યયુગ
 કૃતાપરાધ વિં ગુનેગાર
 કૃતાર્થ(-થી) વિં કૃત્તકૃત્ય
 કૃતાર્થતા સ્ત્રી
 કૃતાંજલિ વિં હાથ જોડી અંજલિ કરેલી હોય
 એવું
 કૃતાંત પું ચમ (૨) કાળ; મૃત્યુ
 કૃતિ સ્ત્રી કાર્ય; કામ (૨) રચના; સર્જન (૩)
 આચરણ; કરણી
 કૃતિસંગ્રહ પું લખાણોનો સંગ્રહ
 કૃતી વિં કૃત્તકૃત્ય (૨) ભાગ્યશાળી (૩) પ્રવીણ;
 કુશળ (૪) વિદ્વાન (૫) ધાર્મિક; ધર્મને
 અનુસરનારું
 કૃત્તિકા સ્ત્રી ત્રીજું નક્ષત્ર
 કૃત્ય નં કાર્ય; કામ (૨) આચરણ (૩) કરેલો
 સિદ્ધાંત

કૃત્ત્યા સ્ત્રી મેલી દેવી; મેલડી (૨) ડાહ્ય;
 વંતરી; ચૂડલ (૩) બદ્ધ કરનારી સ્ત્રી (૪)
 કર્કશા; રાખણી
 કૃત્તિમ વિં બનાવડી
 કૃત્તિમતા સ્ત્રી
 કૃત્તિમપણું નં
 કૃત્તેન વિં બધું; આખું
 કૃત્તંત પું; નં ધાતુને કાળ કે અર્થવાચક
 પ્રત્યય લાગવાથી બનતું અપૂર્ણ અર્થવાચક
 રૂપ
 કૃષ પું (સં.) દ્રોણનો સાળો (દ્રોણની પેઠે
 તેણે પણ પાંડવકૌરવોને અન્નવિદ્યા
 શીખવી હતી.)
 કૃષણ વિં કંબુસ
 કૃષણતા સ્ત્રી
 કૃષા સ્ત્રી મહેરબાની (૨) દયા
 કૃષાણ પું તરવાર; ખડ્ગ
 કૃષાદષ્ટિ સ્ત્રી કૃષાની દષ્ટિ; રહેમનજર
 કૃષાનાથ પું કૃષા કરવી જેના હાથની વાત
 છે એ
 કૃષાનિધાન નં કૃષાનું નિધાન તે; કૃષાનિધિ
 કૃષાનિધિ પું કૃષાનો નિધિ—ભંડાર તે
 કૃષાપાત્ર વિં કૃષાને યોગ્ય (૨) નં કૃષાને
 યોગ્ય હોય તે
 કૃષાવંત વિં કૃષાણ
 કૃષાવાન વિં કૃષાવંત
 કૃષાસિંધુ પું કૃષાનો સિંધુ—સાગર તે
 કૃષાળ(-ળ) વિં કૃષાવાળું; કૃષાથી ભરેલું
 કૃમિ પું કીડો (૨) પેટમાંનો એક જીવ;
 કરમિયો
 કૃમિધન વિં કૃમિનો નાશ કરે એવું
 કૃશ વિં હુળંગ; સૂકું (૨) પાતળું; નાજુક
 કૃશતા સ્ત્રી
 કૃશ(-સ)ર પું દૂધ, તલ અને ભાતની એક
 વાની (૨) ખીચડી
 કૃશાંગ વિં કૃશ અંગ—શરીરવાળું
 કૃશાંગી વિં સ્ત્રી કૃશ—નાજુક શરીરવાળી
 કૃષિ સ્ત્રી ખેતી
 કૃષિકર્મ નં ખેતીનું કામ
 કૃષિકાર નં ખેડૂત
 કૃષિકાસ પું ખેતીને અગે રાખેલો ગુલામ; 'સર્ક'

કૃષિશાસ્ત્ર નં. ખેતીને અંગેની ગુલામી; 'સરિમ'
કૃષિશાસ્ત્ર નં. ખેતીનું વાંચ (હળ ઇત્યાદિ)
કૃષિવલ્લ પું. ખેતલ

કૃષ્ટ વિ. તાણેલું; ખેતિલું; ખેતી કાઢેલું (૨)
આકાષયિલું (૩) ખેડેલું

કૃષ્ણ વિ. રયામ; કાળું (૨) પું. (સં.)
વિષયનો આઠમો અવતાર

કૃષ્ણપક્ષ પું; નં. અંધારિયું

કૃષ્ણપટ્ટી સ્ત્રી. એક પક્ષી

કૃષ્ણમંડલ(-ળ) નં. આંખની કીકીની
આબુબાહુનો વર્તુલાકાર કાળો ભાગ

કૃષ્ણમુખ વિ. રયામ મુખવાળું

કૃષ્ણલવણ નં. એક ક્ષાર; સંયળ

કૃષ્ણવદ્ધી સ્ત્રી. કાળી તુલસી

કૃષ્ણશૃંગી સ્ત્રી. કાળા શર્ગિવાળી તે—એસ

કૃષ્ણસાર પું. કાળિયાર; મૃગ

કૃષ્ણા સ્ત્રી. (સં.) દ્રૌપદી (૨) દક્ષિણ હિંદની
એક નદી

કૃષ્ણાગુરુ નં. કાળું અગર

કૃષ્ણગાર નં. કૃષ્ણાગુરુ

કૃષ્ણાગ્નિ નં. કાળિયારનું આમડું

કૃષ્ણાપર્ણ નં. કૃષ્ણ ભગવાનને અર્પણ કરવું તે

કૃષ્ણાવતાર પું. વિષયનો આઠમો અવતાર

કૃષ્ણાષ્ટમી સ્ત્રી. કૃષ્ણની જન્મતિથિ; આવણ
વદ ૮

કૃષ્ણી સ્ત્રી. અંધારી રાત

કૃષ્ણર પું. જુઓ કૃષ્ણર

કૃ. અ. એ વાક્યને કે શબ્દને જોડનાર અચય;
અથવા; એટલે (૨) [વાક્યને જોડે આવતું]
પ્રશ્નાર્થ અચય

કૃકય પું(સં.) એક પ્રાચીન દેશ (૨) તે દેશનો
રાજા; કૃકેયીનો બાપ

કૃકર વિ. બાઈ

કૃકા સ્ત્રી. મોરની વાળી

કૃકાણુ પું. થોડો (૨) થાંધાટ

કૃકારવ પું. કૃકાનો અવાજ; ટહુકાર

કૃકાવલ(-ળ) પું. મોર

કૃકાવલિ(-લી) સ્ત્રી. મોરના ટહુકારની હાર—
પરંપરા

કૃકિન્ પું. કૃકી

કૃકી પું. કૃકા કરનાર તે—મોર; મયૂર

કેટલા(ઓ)ક વિ. પું. બં. વં. અમુક

અનિશ્ચિત સંખ્યા બતાવવા વપરાતો શબ્દ

કેટલાં(ઓ)ક વિ. નં. બં. વં. કેટલાકનું
નપુંસક લિંગ

કેટલું વિ. સંખ્યા અથવા માપ પૂછતાં વપરાતો
શબ્દ

કેડ સ્ત્રી. શરીરનો મધ્ય ભાગ; કમર

કેડભાંખણું વિ. કેડમાંથી ભાગી ગયેલું—વળી
મયેલું; ટટાર ન રહી શકે તેવું (૨) સુસ્ત;
આળસુ

કેડવા વિ. કેડ સુધી આવે એવું (૨) અં.
કેડ સુધી (૩) પું. એક રોગ; કેડનો વા

કેડવો પું. વંશ; કુળ

કેડિયું નં. કેડ સુધી આવે એવું બદન; બંડી

કેડી સ્ત્રી. સાંકડો પગરસ્તો

કેડે અં. પૂંઠે; પાછળ

કેડો પું. પગરસ્તો (૨) પીછો; પૂંઠ (૩)
છેડો; અંત (૪) સતામણી

કેણીગમ અં. કઈ બાળુ? કેણીગમ?

કેણીગમ(-ગા) અં. કેણીગમ? કઈ બાળુ?

કેતક પું. એક વનસ્પતિ; કેવડો (૨) અંબોડા
પર ખોસવાનું એક ધરેલું

કેતકી સ્ત્રી. એક કૃત્તકાડ (૨) એ જાડનું પાન

કેતન નં. ચિત્ર (૨) ધન (૩) ધર;
નિવાસસ્થાન

કેતુ પું. એક ગ્રહ; ધૂમકેતુ (૨) ધન; નિશાન

કેતુદંડ પું. ધનનો ટારો

કેતુમાળ પું. નવ ખંડોમાંનો એક; જંબુકીપનો
પશ્ચિમ ભાગ (૨) એક છંદ

કેતુમુખ નં. ધૂમકેતુનું મોં

કેતું વિ. + કેટલું

કેથાં(-થે) અં. [ચૂરત તરફ] કયાં (૨) કોઈ
પણ જગ્યાએ (૩) કયાંક; કોઈ જગ્યાએ

કેદ વિ. સ્ત્રી. બંધનયુક્ત સ્થિતિ

કેદખાનું નં. જેલ; કારાગાર; તુરંગ

કેદાર(-દો) પું. એક રાગ

કેદી વિ. કેદમાં પડેલું (૨) કેદ કરેલું (૩) પું.
કેદ કરેલો માણસ; બંદીવાન

કેનું વિ. કેનું?

કેફ પું; સ્ત્રી. નરો; ખુમારી; ઘેન

કેદ્રિયત સ્ત્રીં અધિકારી આગળ રત્ન કરેલું
વિગતવાર વર્ણન

કેદ્રી વિં કેદવાળું

કેદિન સ્ત્રીં અંપડી (૨) નાની ઓરડી (૩)
વહાણ પરની સુવાળેસવાની ઓરડી

કેમ અં સાથી ? (૨) કેવી રીતે ?

કેમકે(-જે) અં કારણકે

કેમરે અં (ધમકાવવા માટે) કેમ અલ્યા ?

કેમરે પું ફોટો પાડવાનું ચંત્ર

કેયૂર નં બાજુબંધ; બેરખો

કેર પું મહા નારા-જીલમ; ગળબ

કેરખી સ્ત્રીં કાંગરી (૨) સોનાની ગાળ
ડીપકીઓની હાર

કેરડી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ; કેરડો

કેરડું નં કેરડાનું ફળ; કેરું

કેરડો પું કેરાંનું ઝાડ

કેરખો પું એક નાચ (૨) એમાં ગવાતું ગાયન
(૨) એનો રાગ

કેરલ(-ળ) પું (સં.) હિંદુસ્તાનનો દક્ષિણમાં
આવેલો એક પ્રાંત (હાલનો મલબાર)

કેરી સ્ત્રીં આંખાનું ફળ

કેરીગાળો પું કેરીની મોસમ

કેરું નં કેરડાનું ફળ (૨) છઠ્ઠી વિભક્તિનો
પ્રત્યય;-નું

કેરલ નં એક પક્ષી

કેલ વિં એક (વેપારીનો સંકેત) (૨) પું
કેળવેલો ચૂનો; છાનો કોલ

કેલપડી વિં અગિયાર (વેપારીનો સંકેત)

કેલિ(-લી) સ્ત્રીં કીડા; રમેત (૨) રતિકીડા;
મેથુન

કેવડિયું વિં કેવડામાં રાખેલું; કેવડાની
સુગંધીવાળું

કેવડું વિં કેટલા માપનું ? (૨) કેટલું મોટું ?
કેટલી ઉમ્મરનું ?

કેવડો પું એક ઝાડ (૨) એનો રોચ

કેવરી સ્ત્રીં એક પક્ષી

કેવલ(-ળ) વિં શુદ્ધ; નિર્ભેળ (૨) માત્ર;
ફક્ત (૩) એકમાત્ર (૪) અં સાવ;

છક

કેવલજ્ઞાન નં પ્રાંતિશન્ય વિશુદ્ધ જ્ઞાન

કેવલધામ નં સુક્તિપદ

કેવલવ્યતિરેકી વિં માત્ર વ્યતિરેકબાસિ-
વાળું (સાધન કે અનુમાન) [ન્યા.]

કેવલાદૈત નં શંકરાચાર્યે સ્થાપેલો જીવ અને
બ્રહ્માના અદૈતનો સિદ્ધાંત

કેવલાદૈતવાદી વિં (૨) પું કેવલાદૈતમાં
માનનાર

કેવલાવચી વિં માત્ર અન્વયવ્યાપ્તિવાળું
(સાધન કે અનુમાન) [ન્યા.]

કેવલી વિં કેવલાદૈતમાં માનનારું (૨)
[જેન] કેવલજ્ઞાન જેને પ્રાપ્ત થયું હોય તે
(૩) સ્ત્રીં ચેતન અને અચેતનની એકતાનો
સિદ્ધાંત

કેવળ વિં (૨) અં જીઓ કેવલ

કેવળપણું નં કેવલ્ય

કેવળપ્રયોગી વિં કેવળ ઉદ્દગાર દર્શાવતો
(અવ્યય)

કેવળી વિં જીઓ કેવલી

કેવારે અં ક્યારે ?

કેવાળ* સ્ત્રીં

કેવું વિં કયા પ્રકારનું ?

કેશ પું બં વં વાળ

કેશકલાપ પું કેશનો કલાપ-સમૂહ (૨)
અખોડો; વેણી

કેશનલિકા સ્ત્રીં વાળ જેવી પાતળી નળી
(લોહીનું વહન કરનારી) 'કેપિલરી'

કેશપાશ પું વેણી; ચોટલો

કેશભાર પું અખોડો; ચોટલો

કેશરંધ્ર નં વાળનું છિદ્ર

કેશરાજ પું એક પક્ષી

કેશ(-સ)ર નં જીઓ કેસર

કેશ(-સ)રી પું સિંહ

કેશજીવન નં વાળ ખૂંટી કાઢવા તે

કેશવ પું(સં.) કૃષ્ણ

કેશવાહિની સ્ત્રીં કેશનલિકા

કેશવાળી સ્ત્રીં સિંહ અથવા ઘોડાની
ગરદન ઉપરના વાળ

કેશાકર્ષણ નં કેશવાહિનીમાંનું [પ્રવાહી
પદાર્થનું] આકર્ષણ—ખેંચાણ

કેશાકેશિ અં સામસામી વાળની ખેંચાખેંચા
કરીને

કેશભા વિં કેશભા
 કેશભા સીં એક વનસ્પતિ; જડામાંસી (૨)
 સુંદર લાંબા કેશભા સી (૩) [સં.] દુર્ગા
 કેશી પું સિંહ (૨) ઘોડા (૩) [સં.] કૃષ્ણ
 સંહારેલો એક રાક્ષસ
 કેશ પું મુકદ્દમે (૨) દરદી વિષેની હકીકતનો
 દવાખાનામાંનો કાગળ
 કેસર નં એક વનસ્પતિ (૨) તેના ફૂલની
 અંદરના વચ્ચે ઊગતા સુગંધીદાર રેસા—
 તંતુ (૪) હરકોઈ ફૂલની અંદર થતો તંતુ
 (૪) સીં ચાળ
 કેસરખપુ વિં સહેજમાં વચકાઈ-રિસાઈ ભય
 એવું (૨) વેતા વિનાનું; ગાંડિયું (૨) ભટકવું
 (૪) પું રિસાળ માણસ (૪) મદ્રાસ
 તરફનો ભટકતો અને અનેક ચાળા કરી
 લીખ માગતો બ્રાહ્મણ
 કેસરિયાં નં બં વં કેસરી વાધા પહેરીને
 યા તો છલ્લો કસૂઓ પીને મરણિયા
 થઈને લડવું તે
 કેસરિયું વિં કેસરી રંગનું; પીળું (૨) રંગીલું;
 હમંગી; આનંદી (૩) નં સીઓને
 પહેરવાનું કેસરી રંગનું વસ્ત્ર
 કેસરી વિં કેસરના રંગનું; પીળું (૨) પું
 સિંહ; કેશરી
 કેસુવાઈ નં બં વં કેસુડાં
 કેસુડાં નં બં વં કેસરી રંગનાં એક
 ભતનાં ફૂલ; ખાખરાનાં ફૂલ
 કેસૂડી સીં ખાખરા
 કેસૂડો પું ખાખરા
 કેહ વિં (૨) સં (પ.) કોણ ?
 કેળ સીં જેને કેળાં બેસે તે ઝાડ
 કેળડો(-દો)ડો પું કેળનાં ફૂલનો ડોડો
 કેળવણી સીં કેળવવું તે (૨) વ્યવસ્થિત
 હોર, ખિલવણી અને શિક્ષણ (૩) શિક્ષણ;
 તાલીમ (૪) ભણતર; વિદ્યા
 કેળવણીકાર પું કેળવણીના-સિદ્ધાંતોનો
 ભણકાર અથવા તેનો અમલ કરનાર પુરુષ
 કેળવવું સં કિં વ્યવસ્થિત રીતે ખીલવવું,
 હોરવું-સુધારવું-શિક્ષણ આપવું (૨)
 [કણક-લોટ] પાણી નાખી, જૂંદીને તૈયાર

કરવું; ખાંધવું (૩) [કાચા ચામકાને]
 પકવી તરમ અને સફાઈદાર બનાવવું (૪)
 પલોટવું
 કેળસોપારી સીં; નં બં ચી ભતની એક
 સોપારી
 કેળિયું નં કેલ-કેળવેલો ચૂનો ભરવાનું
 બિયટી જવાનું લોહાનું વાસણ; તગારું (૨)
 કાનનું એક ધરેલું
 કેળું નં કેળનું ફળ
 કેચી સીં કાતર (૨) છાપરાના આધારરૂપ એક
 ત્રિકોણાકાર ચોકું
 કેંદ્ર નં મધ્યબિંદુ (૨) મધ્ય-મુખ્ય સ્થાન
 (૩) [ન્યા.] છબી લગ્નથી ગ્રહનું પહેલું,
 ચોથું, અને દશમું સ્થાન
 કેંદ્રગામી વિં કેંદ્ર તરફ જવું 'સેન્ટ્રીપેટલ'
 કેંદ્રત્યાગી વિં કેંદ્રમાંથી વિખેરાવું 'સેન્ટ્રીફ્યુગલ'
 કેંદ્રભ્રષ્ટ વિં કેંદ્રમાંથી ભ્રષ્ટ થયેલું
 કેંદ્રવર્તી વિં કેંદ્રમાં રહેલું-રહેલું
 કેંદ્રસ્થિત વિં કેંદ્રભ્રષ્ટ
 કેંદ્રસ્થ વિં કેંદ્રવર્તી
 કેંદ્રસ્થાન નં કેંદ્રરૂપ સ્થાન; મધ્ય-મુખ્ય
 સ્થાન
 કેંદ્રાનુસારી વિં કેંદ્રને અનુસરનારું; કેંદ્રગામી
 કેંદ્રાપગામી વિં જુઓ કેંદ્રત્યાગી
 કેંદ્રાભિમુખ વિં કેંદ્ર તરફ મુખ છે જેનું એવું
 કેંદ્રિત વિં કેંદ્રમાં સ્થિત કરેલું
 કેંદ્રીકરણ નં કેંદ્રિત કરવું તે
 કેક વિં કેટલું; અનેક
 કેક(-કે)ચી સીં (સં.) દશરથની એક પત્ની;
 ભરત અને શત્રુઘ્નની મા
 કેટલ પું (સં.) એક દૈત્ય, જેને વિષ્ણુએ
 માર્યો હતો.
 કેતવ નં શરતમાં મૂકેલી વસ્તુ (૨) જુગાર
 (૩) જુગારું (૪) છળકપટ; કગાઈ (૫)
 પું જુગારી (૬) ધુતારો; કગ (૭) એક
 વનસ્પતિ; ધતુરો
 કેથી સીં એક વનસ્પતિ-કાંટાળી વેલ
 કેરવ નં ઘોળું કમળ; કુમુદ
 કેરવિણી સીં કુમુદિની
 કેરવી પું ચંદ્રમા
 કેલાસ પું હિમાલયનું એક શિખર (૨) શિવનું
 નિવાસસ્થાન

કૈલાસનાથ પું. કૈલાસનો નાથ—શિવ
કૈલાસપતિ પું. કૈલાસનો પતિ—શિવ
કૈલાસવાસ પું. કૈલાસમાં રહેલું તે (૨) મૃત્યુ
કૈલાસવાસી વિ. કૈલાસમાં વસનારું (૨)
સદ્ગત; મૃત્યુ પામેલું

કૈવર્ત પું. માછી

કૈવલ્ય નં. કેવળસ્વરૂપ—અક્ષરસ્વરૂપ થવું તે
(૨) નિર્લિપ્તપણું; મોક્ષ

કૈશિક વિ. કેશ-વાળ જેવું; વાળ જેવું ઝીણું

કૈશિકભેદ પું. છેક નાનો-નજીવો ભેદ

કૈશિકી, નૃત્તિ સ્ત્રી. નૃત્તો કૌશિકી

કૈશોર નં. કિશોરપણું

કૈસરદિંદ પું. એક ઇલકાળ

કૈ વિ. (પ.) કૌઈ (૨) પું. હોલાના બોલવાનો
અનુકરણરૂપક

કૌઈ વિ. અમુક-કલાણું એમ નહિ પણ નામ
પાડયા વગર જેને વિષે બોલાયું હોય એવું
(૨) સં. એવી વ્યક્તિ

કૌઈ(એ)ક વિ. (૨) સં. અમુક-એકસ નહિ
પણ ગમે તે એક

કૌઈતું નં. સરપણનાં લોકડાં ચીરવાનું શસ્ત્ર
કૌઈતો પું. નાળિયેરની છાલ ઉઘેડવાનો
મેટો છરો

કૌઈવાર અં. કૌઈ વખત

કૌક વિ. (૨) સં. કૌઈએક

કૌક પું. હોલો (૨) દેડકો (૩) વરુ (૪)
ચક્રવાક; સારસ (૫) પું. (સં.) વિષ્ણુ
(૬) કૌકશાસ્ત્ર નામનો ગ્રંથ બનાવનાર
એક પંડિત (૭) નં. કૌકશાસ્ત્ર

કૌકટી વિ. રૂની એક જાત (૨) એની બનેલી
(ખાદી)

કૌકટી સ્ત્રી. નાનું કૌકડું (૨) ચામડી વળી
—ચડી જાય તે; કરચલી (૩) સૂકવેલું
રાયણું

કૌકડું નં. શંકુ આકારમાં એક અથવા બન્ને
બાજુ વીંટાળેલા સૂતરનો કૌઈ પણ જાતના
તારનો ફડો (૨) ચામડીનું વળી—ચડી
જવું કે સંકેતવાળું તે (૩) [લા.] ગૂંચવણ-
ભયું કામકાજ—રચના

કૌકટી નં. એક પક્ષી

કૌકનક નં. સોનું (૨) કમળ (૩) પોયણું

કૌકમ નં. એક ખાટું ફળ

કૌકરલી નં. એક પક્ષી

કૌકરવરણું વિ. જરાતરા ભતું; કૌકરવાયું

કૌકરવાયું વિ. કૌકરવરણું

કૌકરવું સં. કિં. છેતરવું; કૌસલાવડું (૩) નં.
કાનનું એક ધરેણું

કૌકરું નં. બકરીનું બચ્ચું

કૌકરૂકાં નં. એક વનસ્પતિ

કૌકલાલ પું. ભડવો

કૌકલાલી સ્ત્રી. ભડવાઈ

કૌકશાસ્ત્ર નં. કૌક નામના પંડિતે બનાવેલું
કામશાસ્ત્ર

કૌકા પું. બં. વં. સારાં ને કીમતી કપડાં—
જમા (૨) સ્ત્રી. બાકી; ચુંબન

કૌકાવાયું વિ.

કૌકિલ પું. કૌયલનો નર

કૌકિલા સ્ત્રી. કૌકિલની માદા; કૌયલ

કૌકિલામૃત નં. એક મૃત

કૌકી સ્ત્રી. દખણી પાધડીની ટાચ (૨) ચલ્લી
(રમકડું)

કૌકીણું વિ. કૌકરવાયું

કૌકીશુ નં. કામકાનો છેડો—ખાજો, જેમાં પલ્લ
ચડાવાય છે. (૨) કૌસીસું; કિલ્લાની
દીવાલમાંનું ખાકું, જેમાં થઈને તીર, બંદૂક
અથવા તોપના ગોળા ફેંકાય છે.

કૌકેન નં. કૌકા નામની વનસ્પતિમાંથી
બનાવાતી એક ઔષધિ (એ નશા ખાતર
પણ અફીણની જેમ વપરાય છે.)

કૌકો પું. નાળિયેરની જાતનું એક જાડ (૨)
તેનું બીજ (૨) કૌકાના બીજની ભૂકીનો
ઉખો; એકપીણું (૩) અમલું

કૌગળિયું નં. જાડા અને જાલડીનો એક રોગ;
કોલેરા

કૌગળો પું. મોં ભરાય એટલું પાણી—કૌઈ પણ
પ્રવાહી વસ્તુ

કૌચ નં. કાણું (૨) પું. સુખાસન; સોફા (૩)
છત્રપલંગ (૪) સુખાસનવાળી ચાર
પેડાની ગાડી

કૌચમેન પું. કૌચ—ગાડી હાંકનારો

કૌચરાની સાલ સ્ત્રી. ધણા નૂના—જરી પુરાણા
સમયની કૌઈ સાલ—વર્ષ

કોઠારી સીં. સીં. (તિરમ્મરમી)
 કોઠારું વિં. કોઠારું ગયેલું કાણુનાણું; કિદ-
 નાણું (૨) જરીપુરાણું; કાણું નરું
 કોઠારો પું. (સં.) છદ્ર (તેને શરીરે સાપથી
 હનર છિદ્ર હતાં તેથી)
 કોઠાણું નં. કોટણું; કઠણું છાડું (ફળ, ઈડાં
 વગેરે ઉપરનું)
 કોઠાવણું સં. કિં. ફલવણું
 કોઠાવું સં. કિં. કાણું પાડવું; શારવું (૨) [લા.]
 (ધરમાં) ખાતર પાડવું (૩) દિલ દુખવણું
 સતાવણું
 કોઠાચું વિં. સુકાઈ સકોઠાઈ ગયેલું (૨)
 સન્વહીન (૩) સડી ગયેલું
 કોઠાજરી સીં. માણેકઠારી (પૂનમ)
 કોટ પું. કિલ્લાની દીવાલ; રક્ષણ માટે બિલી
 કરેલી ભીંત (૨) શત્રુ ન ભેદી શકે એવી
 વ્યૂહરચના (૩) વડો (૪) કોટની અંદરનો
 ભાગ (૫) ડગલો (૬) એકદમ સાત હાથ
 કરી લેવા અને સામાને એકે ન કરવા દેવો
 તે (પાનાની રમતમાં) (૭) સીં. ડોક; ગળું
 કોટડી સીં. આરડી
 કોટકું નં. નાનું-પીંદેરી ઘર (૨) દીવાલ
 કોટર નં. ઝાડની બખોલ
 કોટરી સીં. એક પક્ષી
 કોટણું નં. કઠણું છાડું; કોઠણું (૨) [લા.]
 જેની અંદર કંઈ સાર ન હોય તેવી સીંજ
 કોટ(-ઠ)લો પું. જુઓ કોઠલો
 કોટવાલ(-ળ) પું. કોટનો-શહેરનો બહોળસ્ત
 રાખનાર અમલદાર
 કોટવાલી(-ળી) પું. સીં. કોટવાળનું કામ
 કોટાકોટ વિં. કરોડો (૨) અં. કોટકોટ;
 કોટની ધારધારે
 કોટાનકોટ વિં. કરોડો
 કોટિ(-ટી) સીં. કરોડ; સો લાખની સંખ્યા
 (૨) આલિંગન (૩) કમાનનો છેડો (૪)
 તકરારના પ્રશ્નની એક બાજુ-પૂર્વપક્ષ
 (૫) વર્ગ; પ્રકાર (૬) જીઆમાં જીચું બિંદુ;
 અંતિમતા (૭) [ગ.] કાટખૂણત્રિકોણની
 કણું સિવાયની બાજુ (૮) 'એબિસસસા'
 કોટિ(-ટી)ક વિં. કરોડો; અગણિત
 કોટિ(-ટી)કોણ પું. પૂરો કાટખૂણો બનાવનાર
 પ્રતિરૂપ ખૂણો

કોટિ(-ટી)કોણ પું. 'કોસેકન્ટ'(ગ.)
 કોટિ(-ટી)ન્યા સીં. 'કોસાઈન'(ગ.)
 કોટિ(-ટી)ફળ પું. કરોડપતિના ધર પર
 ફરકતી ધન (૨) કરોડાધિપતિ
 કોટિ(-ટી)પણું નં.
 કોટિયું નં. હોડકું
 કોટિ(-ટી)રૂપસંકિ પું. કોટિન્નન્ટ (ગ.)
 કોટી સીં. જુઓ કોટિ
 કોટીલી સીં. કાળાં રંગેલાં કપડાં પર ડાહ્યાનું
 બીયાનું એક બીણું
 કોટીલો પું. પીંજવા માટે પીંજણની તાંત પર
 મારવાનું બોનર; ગોટીલો
 કોટું નં. સામે છેડશય ને આપણને ફાંચેલો
 થાય એવો પેંતરો-બાજી (૨) તકરારી-
 ખટપટનું વચ્ચે બેસું કરેલું કામ (૩)
 પક્ષીનો માળો
 કોટચક્ષ પું. જેને કરોડ આંખ છે તે—છદ્ર
 કોટચવધિ વિં. કરોડોથી ગણતરી થતું હોય
 એવું
 કોટચુલ્કમળ્યા સીં. 'કોવર્ડ' સાર્ધન'(ગ.)
 કોઠ પું. એક ભતનો સાપ (૨) નં. એક ફળ;
 કોઠું
 કોઠક નં. એક વનસ્પતિ
 કોઠલી સીં. નાની કોડી (૨) નાનો કોઠલો
 કોઠલો પું. માદીનો બનાવેલો પઠારો (ખાવાની
 વરતુઓ મૂકવાનો) (૨) કોઠાર
 કોઠાદાવ પું. એક ભતની રમત
 કોઠાર પું. અનાજ ભરવાનો આરડો; ભોંયરું
 કે ચાર ભીતોવાળી અંગેલી જાચી કોડી
 (૨) ભંડાર; વખાર (૩) ખળનો
 કોઠારિયું નં. નાનો કોઠાર
 કોઠારી પું. કોઠારનો ઉપરી
 કોઠાવિરામ પું. જુદીજુદી પ્રકૃતિને જુદું
 જુદું ખાવાનું અનુકૂળ આવવું તે; શરીરની
 પ્રકૃતિની બિજતા
 કોઠાચુલ્ક નં. કોઠામાંનું—ચકરાવામાંનું યુદ્ધ
 કોડી સીં. માદીનો (કે ધાતુનો) જીઆ નળો;
 વખાર (૨) વેપારની પેઠી—દુકાન (૩) ચાણું
 (૪) કોડીના આકારનું એક દારૂખાનું (૫)
 મેલું પાણી જવા માટે ભોંયમાં ઉતારેલી
 કોડી (૬) જેને કોઠું થાય છે એ ઝાડ

કોઠીમડી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ—વેલો

કોઠીમડું નં કોઠીમડીનું ફળ

કોઠીમડી સ્ત્રી કોઠમડી

કોઠી'મડું નં કોઠીમડું

કોડું નં કોઠીનું ફળ (૨) મેં; ધ્યાન (૩)

કોડું; પ્રખંડનો પેતરો (૪) પક્ષીનો માળો

કોઠો પું પેટ (૨) શરીર; શરીરની અંદરનો

કોઈ પણ કોષરૂપ ભાગ (૩) મન; અંતઃકરણ

(૪) ખાનું. ઉદા. 'કોઠો પાડીને લખવું' (૫)

ધર; ખાનું (સોગમાં ઇત્યાદિની ખાજનું)

(૬) મોટી કોઠી; વખાર (૭) મોટો ફેલો

(૮) કિંદાનો ખુરજ (૯) સુધરાઈની મુખ્ય

આકૃષ્ટ; મહેસૂલ, વેરા ઇત્યાદિના નાણાં

ભરવાની જગા (૧૦) રખડતાં દોર પૂરવાનો

ડબો (૧૧) વ્યૂહરચના (૧૨) કોષ્ટક; આંકનો

પાટો (૧૩) અંગરખાનો ગળાની આસ-

પાસનો ભાગ

કોડ પું મનોભાવ; અંતરની ઉમેદ

કોડાણ નં કરાડ

કોડામણું વિં કોડવાળું; કોઠીનું (૨)

વરણાગિયું

કોડિયું નં માટીનું નાનું શકારું (૨) એ

આકારનું દીવો કરવાનું પાત્ર

કોડી સ્ત્રી એક જાતનાં દરિયાઈ જીવડાનું ધર

શંખલી (૩) એક હલકું ચલણ (૪)

વીસની સંજ્ઞા

કોડીલું વિં કોડવાળું

કોડું વિં કોડું; રીતભાત વગરનું (૨) નં

કોડી; શંખલી

કોડો પું મોટી કોડી; શંખલો

કોઠ પું ચામડીનો એક રોગ (૨) સ્ત્રી

ગમાણ; દોરને બાંધવાની જગા (૩)

કારીગર લોકોને કામ કરવા બેસવાની જગા

કોઠારું નં દોરને બાંધવાની જગા; કોઠ

કોઠિયું નં દોરને બાંધવાની જગા; કોઠ

કોઠિયું(-ચેત) વિં કોઠના રોગવાળું

કોઠીલું વિં કોઠના રોગવાળું

કોણ વિં (૨) સં કયું (ધણું કરીને માણસને

મટિ) (૩) પું ખૂણ

કોણમાત્ર વિં જોનો હિસાબ નહિ એવું

કોણમાપક વિં ખૂણો આપનારું (૨) નં

એ માટેનું એક ખોળર

કોણાકાર વિં ખૂણાના આકારનું (૨) પું

કોણનો આકાર

કોણી વિં ખૂણાવાળું; ખૂણો પડે એવું (૨)

સ્ત્રી જ્યાંથી હાથ ખભા તરફ જઈએ કરી

શકાય છે તે ખભા નીચેનો અને કાંઠાની

ઉપરનો સાંધો (૩) એ સાંધાનું અણીદાર

હાડકું

કોતર નં જમીન કે પર્વતમાંનો જોડો,

પહોળો ખાડો અથવા ખખોલ

કોતરકામ નં કોતરીને કરેલું નકશીકામ

કોતરણી સ્ત્રી કોતરવું તે (૨) કોતરવાની

ઢળ (૩) કોતરકામ; નકશી (૪) કોતરવાની

મનૂરી (૫) કોતરવાનું ઓળર

કોતરણું નં જુઓ ખોતરણું

કોતરલેખ પું કોતરી કાઢેલો લેખ

કોતરવું સંકિં આણુંઆણું ખોદવું; ખોતરવું;

કોરવું

કોતલ સ્ત્રી રાણુગારેલા ધોડાઓની અલગાર

કોતા વિં સંક્ષિપ્ત; દ્રંક (૨) અપૂર્ણ

કોતાઈ સ્ત્રી દ્રંકાણ (૨) અપૂર્ણતા; જીલુપ;

કસર

કોતાર પું મહાવત

કોથ નં જીવતા પ્રાણીના માંસનું મોહવાણું

કોથમી, ૦૨ સ્ત્રી ધાણાની ભાજ

કોથળી સ્ત્રી થેલી (૨) અંડકોષ (૩) હળરની

સંજ્ઞા

કોથળીસાંધ સ્ત્રી જમીનદાર ગરાસિયાના

અથવા સરકારના ભરણામાંથી અપાતો

વટાવ

કોથળે આંકલો શં પ્રં કન્યાપક્ષ તરફથી

વેવાઈને જનમાંના પોતાના સગાઓને

વહેંચવા માટે આપેલી જાયક રકમ

કોથળો પું થેલો

કોઠરા પું ૫૦ ૫૦ એક ધાન્ય

કોઠરી સ્ત્રી કોઠરાનો છોડાં વિનાનો દાણો

કોઠડ નં ધનુષ્ય; કામડું

કોઠાળ વિં કોઠા જેવું; જડી બુદ્ધિનું

કોઠાળી સ્ત્રી ખોદવાનું એક ઓળર

કોઠાળો પું મોટી કોઠાળી

કોઈ નં. મરદી લેસ; કોઈ ભવના નહિ

જેવું કૃષ્ણ આપનારું કોઈ

કોઈ પું. કોઈએ આદમી

કોનરૂળ નં. રતાળુ; સમરકંઠ

કોનું વિં. કેનું?

કોન્સ્ટેબલ પું. પોલીસનો સિપાઈ

કોષ પું. કોષ; શેષ (૨) નાશકારક આદત;
ગળખ

કોષટી સ્ત્રી. ચોપડી; કપોટી

કોષરખરાસ નં. તાંબુ અને પિત્તળ મળીને
બનતી એક ધાતુ

કોષરાપાક પું. કોષરાના ખમણની બનાવેલી
એક મીઠાઈ (૨) [કટાક્ષમાં] માર

કોષરિયું વિં. ખૂણાપડતું; કોણવાળું (૨) નં
કોણી

કોષરું નં. નાળિયેરની અંદરનો મર; ટોપરું

કોષરેલ નં. કોષરાનું તેલ

કોષરું અં. કિં. કોષ-ગુસ્સો કરવો

કોષાયમાન વિં. કોષાવિષ્ટ

કોષાવિષ્ટ વિં. કોષે ભરાયેલું; રહેલું

કોષીન નં. લંગોટી; લંગોટીનું દ્રવ્ય વસ્ત્ર;
કોષીન (ખાસ કરીને સંન્યાસીનું)

કોફી સ્ત્રી. શેકેલા બુંદદાણાનો બૂકો (૨)
એનો ઉકાળો

કોખર નં. એ પહાડ વચ્ચેનો સાંકડો ભાગ
(૨) ખીણ

કોખો પું. જુઓ કુખો

કોખાવાળી સ્ત્રી. જુઓ કુખાવાળી

કોખી, બજ સ્ત્રી. નં. એક શાકભાજી; કરમકહો

કોમ સ્ત્રી. એક જ નામથી ઓળખાતો લોક-
સમૂહ (જ્ઞાતિ, ધર્મ કે જાતવારનો)

કોમલ(-ળ) વિં. કુમળું; મુલાયમ (૨)
સુકુમાર; નાજુક (૩) નરમ; મૃદુ (૪)
મધુર (૫) ક્યાણુ

કોમલ(-ળ)તા સ્ત્રી.

કોમલાસ્થિ નં. કુમળું હાડકું; જેનું વખત
જતાં હાડકું બને છે તે પદાર્થ

કોમલાંગી વિં. સ્ત્રી. કોમળ-નાજુક શરીરની

કોમી વિં. કોમનું; કોમ સંબંધીનું

કોમીપણું નં.

કોમીવાદ પું. કેવળ કોમના જ સાંકડા

હિતાહિતની દૃષ્ટિ કરેલો વાદ-મત

કોય(-ર)ડો પું. જુઓ કોરડો

કોયલ સ્ત્રી. એક પક્ષી; કોક્કિલા

કોયલી સ્ત્રી. ગળાનો એક રોગ

કોયલો પું. અંગારો; કારેલો કોલસો

કોર સ્ત્રી. વસ્તુનો છેડો; કિનાર (૨) ત્યાં
મૂકવાની ભાત કે પટ્ટી (૩) બાબુ (૪)

બાબુ પરનો ભાગેલો કકડો; થોડોક ભાગ

કોરગું વિં. નિર્લજ્જ; નર્ફટ (૨) નિષ્કુર

કોરડાદાવ પું. છોકરાંની એક રમત

કોરડી સ્ત્રી. + કોદરી

કોરડું વિં. કોરું; બીનાશ વિનાનું (૨) ગાંગડું

કોરડો પું. મૂથેલો ચાબકો; સાટકો (૨) દોર;
સત્તા (૩) ત્રાસ; જીલમ; સખ્તાઈ (૪)

ઋ ન ઉકલી શકે એવો પ્રશ્ન

કોરણ સ્ત્રી. બાબુ; કોર (૨) વસ્તુનો છેડો

પરનો ભાગ; કાનો કે રીમા (૩) મૂળનું

વાવાઝોડું; આંધી

કોરણિયો પું. કોરીને કરેલી ખામણ-ખાંચો

(૨) કોરવાનું કામ કરનાર આદમી (૩)

શરીરને કોરી ખાય એવો તાવ; હાડગવર

કોરણી સ્ત્રી. કોરવાનું ઓળર (૨) કોરવાની
રીત-કારીગરી

કોરમું નં. દાળનો બૂકો-ચૂરો

કોરવંકું વિં. એક બાબુઅથવા વાંડું-ઢળવું

કોરવાણુ વિં. કોરું; બીનાશ વિનાનું

કોરવું અં. કિં. વીંધવું; કાણું પાડવું (૨)
અંદરથી કોતરવું; આણું ખોદવું

કોરસણી સ્ત્રી. કોરવાનું ઓળર

કોરા પું. એક પક્ષી

કોરાટી(-રી) પું. એક જાતનો સાગ

કોરાડું(-ણ, -ણું) વિં. બીનું નહિ એવું;
કોરું

કોરાંખવું અં. કિં. (કા.) કટાક્ષથી જોવું;
મર્મભરી ત્રાંસી નજર કરવી

કોરી સ્ત્રી. આશરે કે રૂપિયાની કિંમતનું એક
કચ્છી રૂપાનાણું

કોરું વિં બીનું નહિ એવું; સૂકું (૨) લૂખું (૩)
વાપર્યાં વિનાનું; તદન નવું (કાપડ) (૪)
લૂખ્યા વિનાનું (પતું, કાગળ ઇત્યાદિ) (૫)
રાંધેલું નહિ એવું

કોરુંકદ વિં તદન કોરું

કોરુંધાકોર વિં તદન કોરું

કોરુંમોરું વિં તદન કોરું—લૂખું (૨) તદન
નવું; વાપર્યાં કે ઉકેલ્યા વિનાનું

કોટ્ સ્ત્રીં ન્યાયમદિર; ઇન્સાફની અદાલત

કોલ પું વચન; કબૂલાત; ખાતરી (૨) ખંદરમાં
આવતાંજતાં વહાણની જકાતખાતાની નોંધ
(૩) કેલ; ચૂનાની મેળવણીનો ગારો (૪)
શેરડીનો રસ કાઢવાનો સંચો (૫) કોલું

કોલકરાર પું કોલ અને કરાર; પાળવાનું
વચન આપ્યું હોય એવું કબૂલાતપત્ર (૨)
સંધિપત્ર; તહનામું

કોલટા(તા)ર પું કોલસાનો ચૂનો; ડામર

કોલનવોટર નં એક પ્રવાહી ઔષધિ

કોલમ પું; સ્ત્રીં ડાંગરની એક જાત

કોલમ નં વર્તમાનપત્ર, અંચલસાહિતા પાતાના
લખાણનો જોલો વિભાગ(૨) વિભાગ; ખાનું;
કોઠો

કોલસો પું લાકડાનો અથવા ખીજ કોઈ
વસ્તુનો અડધો બજેલો ભાગ; કારેલો
અંગારો

કોલાબો પું કુલાબો

કોલાહલ પું શોરબજાર; ઘોંઘાટ

કોલી સ્ત્રીં ગારી ગાય

કોલુ નં શેરડીનો રસ કાઢવાનો સંચો

કોલું વિં ઘડવણું; કોરું (૨) નં શિયાળ

કોલેરા પું ઝાડ અને જલડીનો એક રોગ;
કોગળિયું

કોલો પું ખૂંચો; કોણ (૨) કોલા રંગનો
આદમી

કોવડામણ સ્ત્રીં કોવડાવેલી વસ્તુ; સડો

કોવડાવવું સં કિં કોવાય એમ કરવું

કોવડ પું જેને આધારે કોસનું પેડું રહે છે
તે લાકડું (૨) વિં કુહાડીની ધાર જેવી
(જમ, વાણી) (૩) કોદાળ; જડીબુદ્ધિનું—
જડ મારફાડ કરી એસે એવું (માણસ)

કોવાવું અં કિં સડવું

કોવિદ વિં ભણકાર; અનુભવી; પ્રવીણ (૨)
વિદ્વાન; પંડિત

કોવિદાર પું; નં એક વૃક્ષ

કોશ(-પ) પું કોઈ પણ વસ્તુ સંધરવા—
સાચવવાનું પાત્ર; ખાનું, આવરણ અથવા
ધર (૨) ભંડાર; ખજાનો (૩) રાખકોશ
(૪) મ્યાન (૫) કૂવામાંથી પાણી કાઢવાનું
આમડાનું પાત્ર; કોસ

કોશ સ્ત્રીં ખોદવાનું એક ઓળર; નરાજ (૨)
હળપૂણી

કોશ(-પ)કાર પું રાખકોશ ખનાવનાર આદમી

કોશ(-પ)મંત્રી પું કોશ-ખજાનાનો મંત્રી—
ખજાનચી

કોશમિનાર* પું

કોશ(-શી, -સ)ર સ્ત્રીં કસર

કોશ(-પા)ગાર પું; નં ખજાનો; ભંડાર

કોશ(-પા)ધ્યક્ષ પું કોષનો અધ્યક્ષ—
ખજાનચી; ભંડારી

કોશિયાળો પું કોશ બરાબર એસાડવા માટે
હળના લાકડામાં વપરાતી ફાયર

કોશિ(-સિ)યો પું કોસ ચલાવનાર-હાંકનાર;
કોસ વડે પાણી કાઢનાર આદમી—કુવેતી

કોશિશ સ્ત્રીં પ્રયત્ન

કોશી(-સ)ર સ્ત્રીં કોશર; કસર

કોશી(-સ)રિયું વિં + કરકસરિયું (૨) કંનૂસ

કોશેટો પું રેશમના કીડાનું ધર—કોકડું

કોષ પું જુઓ કોશ

કોષકાર પું કોશકાર

કોષમંત્રી પું કોશમંત્રી; ખજાનચી

કોષાગાર પું કોશાગાર; ખજાનો

કોષાધ્યક્ષ પું કોશાધ્યક્ષ; ખજાનચી; ભંડારી
કોષક નં આડી અને જલો સમાંતર લીટીઓ

કોરવાથી જે ચોખ્ખી આકૃતિ પડે તે;

કોઠો (૨) તોલ, માપ, નાણાં વગેરેના

હિસાબો સહેલાઈથી કરી શકાય એ માટે

તૈયાર કરેલો એમના પરિભાણનો કોઠો

કોષ પું પેટ; કોઠો (૨) પેટનો નીચલો ભાગ;
મહારાષ્ટ્ર (૩) કોઠાર

કોસ પું. માઠ અથવા કોંઠ અર્થનું જાતું
(૨) કોસમાંથી પાણી કાઢવાનો અકસોનો
કોસળો

કોસકવો પું. કોસ વડે જેમાંથી પાણી કઢાવું
હોય તે; કવો

કોસજી સ્ત્રી. કૃષ્ણ

કોસમ પું. કોસ'બીનું ફલ

કોસર સ્ત્રી. કોશર; કોશીર; કસર

કોસરિયું વિ. જુઓ કોશરિયું

કોસકું ન. હળપૂણી

કોસળી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ

કોસિયા સ્ત્રી. વેસ્યા

કોસિયો પું. જુઓ કોશિયો

કોસીયું ન. કોટમાંથી બંદૂક મારવાનું આકું
(૨) કોટ ઉપરનું શોભાનું નાનકડું શિખર

કોસું ન. બાજરી, જુવાર ઇત્યાદિના માંઠા-
માંથી ફટલો ફણગો (૨) બાણનો છેડો

કોહ પું. કોહવું તે; સડો (૨) ચામડીનો એક
રોગ; કોહવારો

કોહપણુ ન. ચીડિયાપણું (૨) ચીકણાપણું;
અમથીઅમથી ભૂલો કાઠયા કરવી તે

કોહવ(-વા)ણુ ન. સડો

કોહવાટ પું. સડો

કોહવારો પું. જુઓ કોહ

કોહવું અઠકિં સડવું (૨) કોહ થવો

કોહાસા ન. એક પક્ષી

કોહિનૂર પું. તેજનો પર્વત (૨) [સં.] એ
નામનો એક ધણો તેજસ્વી હીરો

કોહેલું વિ. સરેલું (૨) જેને કોહ થયા હોય
એવું (૩) કોહપણુ કરે એવું; ચીકણું

કોહ્યાબોલું વિ. ચીડિયું (૨) ચીકણું;
કચાટિયું

કોહ્યાવેડા પું.બંબંબં કોહપણુભયું વર્તન

કોહું વિ. સરેલું (૨) કોહપણુભયું

કોળ પું. મોટો નરો ઉંદર

કોળણુ સ્ત્રી. કોળીની સ્ત્રી (૨) [લા.] કાળી
અથવા દયાહીન યૌરી

કોળવાઈ સ્ત્રી. કોળ -પકડવાનું પિંજરું; ઉંદરિયું

કોળવું* અઠકિં

કોળાવું અઠકિં હર્ષથી કે અભિમાનથી
કુલાવું

કોળિયું ન. બંધનમાં માથે એટલું તે (૨)
વિં થોડુંક

કોળિયો પું. મોંમાં માથે એટલો ખોરાક-ગ્રાસ
(૨) વિં થોડુંક

કોળી વિં. કાકરડાની જાતનું નામ (૨) પું.
કાકરડો (૩) [લા.] કાળો અથવા દયા-

હીન આદમી (૪) સ્ત્રી. કોળાનો વેલો

કોળીનાળી વિં. કોળી અને એના જેવું
અનાય-શુદ્ધ જાતિનું (માણસ)

કોળી'કું ન. (કા.) ખોરિયું (અંગરખાનું)

કોળું ન. શાક તરીકે વપરાતું એક ફળ; કુખાંઠ

કોંકણુ પું. (સં.) સહ્યાદ્રિ પર્વતની પશ્ચિમે
આવેલો એક પ્રદેશ

કોંકણુસ્થ વિં. કોંકણુ પ્રદેશમાં રહેનારું (૨)
મહારાષ્ટ્રી બ્રાહ્મણોની એક જાતિ (૩) પું.

તે જાતિનો માણસ

કોંકણી વિં. કોંકણનું

કોંચેસ સ્ત્રી. જુઝાજુઝા ભાગના પ્રતિનિધિ-
ઓની સભા; મહાસભા

કોંટ સ્ત્રી. (કા.) ખૂંધ (આખલા કે હંટની
પીઠ પર હોય છે તે)

કોંટાઈ* સ્ત્રી.

કોંટી* સ્ત્રી.

કોંટો પું. ફણગો

કોટિક્ય પું. (સં.) કુટિલ રાજનીતિજ્ઞ ચાણક્ય

કોટુંબિક વિં. કુટુંબનું; કુટુંબને લગતું

કોત(-તુ)ક ન. કુતૂહલ (૨) કુતૂહલ જાત
કરે એવું જે કાંઈ હોય તે (૩) નવાઈ;

અનયળી (૪) ટીખળ

કોતુકમિય વિં. કોતુકના શોખવાળું

કોતુકપ્રેમ પું. કોતુક વિષેનો પ્રેમ

કોતૂહલ ન. કુતૂહલ; કોતુક (૨) ઈત્તનરી

કોપીન ન. લગોટી; કોપીન

કોભાંડ ન. કાવતરું; તરકલ

કોમાર(-ય) ન. કુમારપણું

કોમારજાત ન. કુમારદશામાં કરવાનું વ્રત (૨)
કુંજાસ રહેવાનું વ્રત

કોમાર્ય ન. કોમાર

કોમુદી સ્ત્રી. આંદની (૨) [સં.] વ્યાકરણનો
એક સંસ્કૃત ગ્રંથ

કોરવ પું. (સં.) કુકનો વંશજ; કૃતરાષ્ટ્રનો
પુત્ર

કોવચ સ્ત્રી; નં એક વસ્ત્રપતિ (૨) એકે
થતે પાંજરાળ ઉત્પન્ન કરનાર કાંડો

કોવલ નં તાકાત

કોવો પું કાગડો

કોશલ(-શ્ચ) નં કુશલપણ; પ્રવીણતા

કોશ(-સ)ક્યા સ્ત્રી (સં) રામચંદ્રની માતા

કોશિક પું (સં) વિશ્વામિત્ર (૨) ઉદ્ધ

કોશિકી, વૃત્તિ સ્ત્રી નાટકની લખાવટની
કોશિકી, આરભદી, સાત્વતી અને ભારતી
ચારમાંની એક શૈલી, જેમાં શૃંગાર, કરુણ
અને હાસ્ય ત્રણે રસની જમાવટ હોય છે.

કોસ્તુભ પું એક જાતનો મણિ; સમુદ્રમંથનથી
નીકળેલાં ચૌદ રત્નોમાંનું એક

કૌસ પું લખાણમાં વપરાણું ( ), [ ],
{ } આ ત્રણમાંનું કોઈ પણ ચિહ્ન

કચહું અં + કચૌ; કહી

કચાડી* સ્ત્રી

કચાડું* વિં

કચાડો વિં ઘોડાની એક જાત (૨) પું એ
જાતનો ઘોડો

કચામત સ્ત્રી મરણ બાદ ખુદા આગળ ઊભા
થઈને જવાળ આપવાનો દિવસ; ઈશ્વર
આગળના ઇન્સાફનો દિવસ

કચારડી સ્ત્રી નાનો કચારડો

કચારડો પું જેમાં પાણી ભરાઈ રહે એવું
પાણ બાધેલું ખેતર (ડાંગર વગેરે એમાં
રેપાય છે)

કચારી સ્ત્રી નાનો કચારો (૨) પાણી પાવું
પડે તેવી જમીન (૪) પાણી ભરાઈ રહે
એવી જમીન (૫) ખેડાણ જમીન

કચારે અં કચે વખતે? (૨) કોઈ વખત

કચારેક અં કોઈક વખતે

કચારો પું કચારડો (૨) ઝાડ, છાડ વગેરેની
આબુખાબુ પાણી ભરવા માટે કરેલો ખાડો

કચારા પું અટકળ; ધારણા (૨) કિંમતની
આંકણી; તુલના

કચાં અં કઈ જગાએ?

કચૌ અં + કહી; કચું

કવ પું યજ્ઞ

કમ પું અનુક્રમ (૨) એક પછી એક આવે
એવી વસ્તુસંકલના; મેણી; હારમાળા (૨)
ધારો; વિવાળ

કમણુ નં ડગલું (૨) જલું તે (૩) આગળ
વધલું તે (૪) ઉત્સંધન કરવું તે

કમખાઈ વિં નિયત કમવાળું

કમભાંજ પું કમ—નિયમનો ભંગ

કમવાર અં નંખરવાર; હારખંધ; અનુક્રમ
પ્રમાણે

કમશઃ અં નિયત કમ પ્રમાણે; એક પછી
એક (૨) કમેકમે; હપતેથી

કમાગત વિં વંશપરંપરા પ્રમાણે ઊતરી
આવેલું અથવા મળેલું

કમાનુસાર અં કમ અનુસાર—પ્રમાણે

કમાંક પું અનુક્રમ પ્રમાણેનો નંખર

કમિક વિં એક પછી એક—કમ પ્રમાણે આવે
એવું (૨) વંશપરંપરાગત

કમિકપત્ર* નં

કચ પું ખરીદવું તે; ખરીદી

કંદન નં રડવું તે; રેદન

કાંત વિં અતીત (૨) આકાંત

કાંતદર્શી વિં અતીત, અનાગત તથા સૂક્ષ્મ
પદાર્થ જોઈ શકનારું (૨) વસ્તુનું રહસ્ય જોઈ
શકનારું (૩) સર્વજ્ઞ

કાંતિ સ્ત્રી એક સ્થાનેથી બીજે સ્થાને જવું તે;
ગતિ (૨) ફેરફાર; પરિવર્તન; ઊથલપાથલ

કાંતિકર વિં કાંતિ—પરિવર્તન કરનારું

કાંતિકારક વિં કાંતિકર

કાંતિવૃત્ત નં સૂર્યમાર્ગ

કિકેટ સ્ત્રી એક અંગ્રેજી રમત; બોલબેટની રમત

ક્રિયામાણુ વિં કરાવું; થવું; ખનવું (૨) નં
ક્રિયાકર્મ; ધર્મ—સંસ્કારવિધિ

ક્રિયા સ્ત્રી કાર્ય; કર્મ (૨) સંસ્કારવિધિ;
ક્રિયામાણુ (૩) કામ કરવાની રીત; કૃતિ;
અમલ

ક્રિયાકાંડ પું ક્રિયા-ધર્મવિધિને લગતો વેદ
શાસ્ત્રનો ભાગ; જુઓ કર્મકાંડ

ક્રિયાતિપત્યર્થ પું ક્રિયાપદ; સાંકેતિક
ભવિષ્યકાળનું રૂપ. હદાં 'જે વૃદ્ધિ થઈ હોત તો
સુકાળ થાત' (૨) [કા. શા.] એક કાબ્યાલંકાર
જેમાં પ્રકૃતિથી ચિત્ત કલ્પના કરીને વિષયનું
વર્ણન કરવામાં આવે છે.

ક્રિયાત્મક વિં અમલી (૨) પ્રયોગાત્મક
 ક્રિયાનાથ પું
 ક્રિયાપદ નં ક્રિયા બતાવનારું પદ (વ્યા.)
 ક્રિયાફલ(-ળ) નં ક્રિયાનું-કર્મનું પરિણામ
 ક્રિયાધોમ પું ક્રિયાપદ સાથેનો સંબંધ (૨)
 ઉપાયો થાજવા તે (૩) દેવતાનું આરાધન;
 દેવમંદિર બનાવવાં ઇત્યાદિ પુણ્યકર્મ
 ક્રિયાવાચક વિં જેનાથી ક્રિયાનો ઓધ થાય
 એવું
 ક્રિયાવાન વિં કોઈ પણ વસ્તુને અમલમાં
 મૂકનારું—મૂછી બાળનારું (૨) યજ્ઞયાગાદિ
 વિધિપૂર્વક કર્યા કરનારું; કર્મનિષ્ઠ
 ક્રિયાવિશેષણ નં ક્રિયાપદના વિશેષણ તરીકે
 વપરાતો શબ્દ (વ્યા.)
 ક્રિયાશક્તિ સ્ત્રીં ક્રિયા—કામ કરવાનું બળ
 (૨) ઈશ્વરની એ શક્તિ, જેથી બ્રહ્માંડની
 ઉત્પત્તિ થયેલી મનાય છે.
 ક્રિયાશ્રય પું ક્રિયાનો આશ્રય—કર્તા (વ્યા.)
 ક્રીડન નં ક્રીડવું તે; ક્રીડા
 ક્રીડવું અં ક્રિં ક્રીડા કરવી; ખેલવું
 ક્રીડા સ્ત્રીં ખેલ; રમતગમત
 ક્રીડાભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં ક્રીડા કરવાનું ક્ષેત્ર
 —સ્થળ
 ક્રીડાંગણ નં ક્રીડા કરવાની જગા
 ક્રુધિત વિં ક્રોધે ભરાયેલું
 ક્રુષ્ક વિં ક્રુધિત
 ક્રુસેડ સ્ત્રીં ધર્મયુદ્ધ
 કૂર વિં નિર્દય
 કૂરતા સ્ત્રીં
 કૂરપણું નં
 કૂસ પું જુઓ કોસ
 કોડપત્ર નં પૂર્તિ; વધારો (અંથકે વર્તમાન-
 પત્રનો)
 કોધ પું ગુસ્સો
 કોધવું અં કિં ગુસ્સે થવું
 કોધાગાર પું; નં કોધી માણસને ભરાઈ
 એસવાનો આરોગ
 કોધાયમાન વિં ક્રોધે ભરાયેલું; ખફા
 કોધાવેશ પું ક્રોધનો આવેશ
 કોધાળ વિં ક્રોધવાળું
 કોધિષ્ઠ વિં ક્રોધી; ગુનૂની; તામસી

કોચી વિં કોચનાળું
 કોસ પું ઘોડા માઈલનું અંતર; કોસ; ગાઢ
 કોસ પું ચોકડી ભાતનો વધારાલ (૨) ખિસ્તી-
 ઝાનું એક ધર્મચિહ્ન
 કૌચ પું એક પક્ષી; કંક; બગલું (૨) પુશ્પોમાં
 નળુવેલા સમ કીર્ણોમાંનો એક (૩) હિમાલય-
 માનો એક પર્વત
 કૌચરંધ્ર નં હિમાલય પર્વતની એક ધાટી
 કૌચી સ્ત્રીં કૌચની માદા
 કલબ સ્ત્રીં મંડળ (૨) રમતગમત માટે અને
 ભેગા એસવાબદવા અને વિશ્રાંતિ માટે
 કાઢેલું મંડળ
 કલાંત વિં થાકેલું
 કલાંતિ સ્ત્રીં થાક
 કિલટ વિં પીડિત (૨) સમજતાં ક્લેશ—
 મહેનત પર એવું; અર્થની ખેંચતાણ કરવી
 પરે તેવું; સ્પષ્ટ નહિ તેવું
 કિલટતા સ્ત્રીં
 કલીબ વિં નપુંસક; નામર્દ
 કલીમ નં કામદેવના મંત્રનું બીજ
 કલેક પું ભેજ; ભીનાશ (૨) દુઃખ
 કલેકન નં ભીનું કરવું તે (૨) પરસેવો
 આણવો તે
 કલેશ પું પીડા; દુઃખ (૨) કળિયા; કંકાસ
 કલેશકર વિં કલેશ કરે એવું
 કલેશી વિં કલેશ કરનારું; કંકાસિયું
 કલોરોફોર્મ નં એક ઔષધિ (એ શસ્ત્રક્રિયા
 માટે પ્રાણીઓને અચેત કરવામાં વપરાય છે.)
 કવચિત્ અં કહાપિ; કદી
 કવાથ પું ઉકાળો; કાઠો
 કિવનાઈન નં સિકેના નામના ઝાડની છાલનું
 સત્ત્વ (તે તાવ ઉપર વપરાય છે.)
 કિવનીન નં કિવનાઈન
 કવોરેન્ટીન સ્ત્રીં; નં રોગવાળાને અલગ રાખવું
 તે (૨) તેવું સ્થળ
 ક્ષણ સ્ત્રીં વખતનું એક માપ; સેકન્ડનો ચૈ
 ભાગ (૨) છેક જ જૂજ સમય
 ક્ષણજીવી વિં ક્ષણ સુધી જ જીવે એવું;
 અસ્પષ્ટવી
 ક્ષણિકા સ્ત્રીં રાત (૨) હળદર

ક્ષણ્ણુદ્ધિ વિં ક્ષણ્ણુએ જેની કુદ્ધિ કરે એવું;
ચક્ષિત કુદ્ધિવાળું

ક્ષણ્ણુકાર અં ક્ષણ્ણુને માટે; ક્ષણ્ણુવાર

ક્ષણ્ણુભંગુર વિં ક્ષણ્ણુમાં ભાગી જાય—નાશ
પામે એવું

ક્ષણ્ણુમાત્ર અં એક ક્ષણ સુધી

ક્ષણ્ણુવાર અં ક્ષણ્ણુવાર

ક્ષણ્ણુક વિં ક્ષણ્ણુનું; ક્ષણ્ણુભંગુર

ક્ષણ્ણુ સ્ત્રીં + ક્ષણ્ણુ

ક્ષત વિં ઈન પામેલું; જખમી (૨) ઓછું થયેલું
(૨) નં નાનો છેદ; ધા

ક્ષતિ સ્ત્રીં ક્ષત-છેદ-ધા થવા તે (૨) નુકસાન;
હાનિ (૩) ભણપ; ખોડ (૪) કલંક

ક્ષતોદર પું ચેટનો એક રોગ

ક્ષતતા સ્ત્રીં

ક્ષત્ર(-ત્રિય,-ત્રી) પું ક્ષત્રિય

ક્ષત્રમકોષ પું ક્ષત્રિયવર્ગનો દોર; 'મિલિટૅરિઝમ'

ક્ષત્ર(-ત્રી)વટ સ્ત્રીં ક્ષત્રીવટ

ક્ષત્રા(-ત્રિયા)ણી સ્ત્રીં ક્ષત્રિય જાતિની સ્ત્રી
(૨) રજપૂતાણી

ક્ષત્રિય વિં જેનો ધર્મ પ્રજાનું સંરક્ષણ
કરવાનો છે તે વર્ણ (૨) પું એ વર્ણનો
પુરુષ

ક્ષત્રિયાણી સ્ત્રીં જુઓ ક્ષત્રાણી

ક્ષત્રી પું ક્ષત્રિય

ક્ષત્રીવટ સ્ત્રીં ક્ષત્રિય જાતિનું બિરદ

ક્ષપણ્ણુ પું ઉપવાસ (૨) બીજ અથવા જૈન
સાધુ

ક્ષપણ્ણુક પું બીજ અથવા જૈન સાધુ

ક્ષપા સ્ત્રીં રાત્રિ

ક્ષપાકર પું ચંદ્ર

ક્ષપાચર પું ચંદ્ર (૨) નિશાચર; રાક્ષસ
(૩) ચોર

ક્ષપાપતિ પું ક્ષપાનો પતિ—ચંદ્ર

ક્ષપિત વિં નાશ પામેલું (૨) ક્ષીણ

ક્ષમ વિં સહન કરી શકે એવું (૨) સમર્થ
રાક્ષિતાન (૩) ચથાર્ય; ચોગ્ય (૪)
ધીરજવાળું

ક્ષમતા સ્ત્રીં

ક્ષમા સ્ત્રીં ખામેશી—દરગુજર કરવું તે; માફી
(૩) પૃથ્વી

ક્ષમાક્ષમણ્ણુ નં ક્ષમાવંત એવા સાધુ (જૈન)

ક્ષમાધર વિં ક્ષમા ધારણ કરે એવું (૨) પું
પર્વત (૩) [સં.] પૃથ્વી ધારણ કરે છે
તે—શેષનાગ

ક્ષમાપન નં ક્ષમા માગવી તે

ક્ષમાપાત્ર નં ક્ષમાને ચોગ્ય

ક્ષમાવંત વિં ક્ષમાવાળું

ક્ષમાવાન વિં ક્ષમાવંત

ક્ષમાશીલ વિં ક્ષમાવાળું

ક્ષમ્ય વિં ક્ષમા આપી શકાય એવું

ક્ષય પું ક્ષીણ થવું—ધસાઈ જવું તે; ઘટારો
(૨) નાશ (૩) ક્ષયરોગ

ક્ષયચંધિ સ્ત્રીં ક્ષયને લીધે થયેલી ગાંઠ

ક્ષયતિથિ સ્ત્રીં જેનો ક્ષય—લોપ થયો હોય
તે તિથિ

ક્ષયરોગ પું એક રોગ; ધાસણી

ક્ષયી વિં ક્ષયવાળું

ક્ષર વિં નાશ પામે એવું

ક્ષરવું અં કિં નાશ પામવું

ક્ષંતવ્ય વિં ક્ષમ્ય

ક્ષાત્ર વિં ક્ષત્રિયનું—ને લગતું (૨) નં
ક્ષત્રિયનું કર્મ (૩) ક્ષત્રિયપણું (૪)
ક્ષત્રિયોનો સમૂહ

ક્ષાત્રકર્મ નં ક્ષત્રિયે કરવાનું કર્મ

ક્ષાત્રતેજ નં ક્ષત્રિયનું તેજ-પરાક્રમ

ક્ષાત્રધર્મ પું ક્ષત્રિયનો ધર્મ

ક્ષાત્રવિદ્યા સ્ત્રીં ક્ષત્રિયને ઉપયોગી વિદ્યા;
ધનુર્વિદ્યા

ક્ષાત્રોદ્રેક પું ક્ષત્રિયપણાનો ઉદ્રેક; 'મિલિટૅરિ-
ઝમ'

ક્ષાર વિં ખારું (૨) પું ખારાશવાળું તત્ત્વ

ક્ષારગુણી વિં ક્ષારના ગુણવાળું

ક્ષારભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં ખારાટવાળી જમીન

ક્ષારમાપક વિં ક્ષાર માપનારું (૨) નં ક્ષાર
માપવાનું ચંત્ર

ક્ષારમિતિ સ્ત્રીં ક્ષારમાપક

ક્ષાલન નં પખાળવું-ઘોલવું તે

ક્ષાંત વિં ક્ષમાવાળું; સહનશીલ

ક્ષાંતિ સ્ત્રીં ક્ષમા; સહિષ્ણુતા

ક્ષિતિ સ્ત્રીં પૃથ્વી

ક્ષિતિજ સ્ત્રીં આંખને પૃથ્વી આકાર સાથે
મળતી જણાય છે એ કલ્પિત રેખા; દક્ષિમર્ચાદા

ક્ષિતિજક્ષેત્ર નં ક્ષિતિજસમાંતર ક્ષેત્ર

ક્ષિતિજસમાંતર વિં 'હોરિઝોન્ટલ' (ગ.)

શિલિપર પું. (સ.) શિલિપરનારુ ક્રમારુ સેખામ
શિલિપર(ન) પું. પૃથ્વીનો પાલક; રાજ
શિલ વિ. નાખી દીધેલું; તલેલું
શિમ અ. તરત; જલદી
શિમા સ્ત્રી. ખીચણ (૨) [સ.] એક નદી
શીલ વિ. ઘસાઈ ગયેલું; સુકાયેલું; નેળણું
શીલવીય વિ. જેનું વીર્ય-પરાક્રમ ક્ષીણ થયેલું છે એવું; નમાણું
શીર ન. દૂધ (૨) પાણી (૩) દૂધભાતની એક વાની; ખીર (૪) ઝાડનું દૂધ-રસ
શીરસાગર પું. શીરનો-દૂધનો સમુદ્ર
શીરોદક ન. દૂધ જેવું સફેદ પાણી (૨) શીર-સાગર (૩) એક જાતનું ઘાણું રેશમી વસ્ત્ર
શુભ વિ. ખરેખર; દખલ (૨) પગ તળે વડાયેલું (૩) અવ્યસ્ત
શુદ્ધ વિ. નજીવું; તુચ્છ
શુદ્ધતાળી સ્ત્રી. ઝીણી ધૂધરીઓવાળી મેખલા-કંદોરો
શુદ્ધટિકા સ્ત્રી. શુદ્ધતાળી
શુધા સ્ત્રી. ભૂખ
શુધાપુર વિ. ભૂખ્યું; ખાવાને તલપી રહેલું
શુધાર્ત(-ર્ત) વિ. શુધાથી આર્ત-પીડાતું
શુધિત વિ. ભૂખ્યું
શુધધ વિ. ઉઠોળાયેલું; અસ્થિર (૨) ક્ષોભ પામેલું (૩) આકુળવ્યાકુળ (૪) ડરેલું
શુભિત વિ. ક્ષોભ પામેલું (૨) ઉઠોળું
શુર પું. અશ્વો (૨) જનવરના પગની ખરી
શુરી પું. હજમ
શુલ્લક વિ. થોડું; અલ્પ (૨) તુચ્છ; નજીવું
ક્ષેત્ર ન. જમીન; ખેતર (૨) સ્થાન; જગા; પાત્ર (૩) શરીર; દેહ (૪) જાતનું ડોકાણું; તીર્થ (૫) રણાંગણ (૬) સ્ત્રી
ક્ષેત્રજ પું. રીતસર નીમેલા પુરુષ દ્વારા પોતાના પતિ માટે ઉત્પન્ન કરેલો બાળક
ક્ષેત્રજ વિ. ક્ષેત્રને જાણનારું; જ્ઞાની (૨) ડાહ્યું; ચતુર (૩) પું. આત્મા (૪) પરમાત્મા (૫) સ્વચ્છંદી-મજાડીછટો પુરુષ (૬) ખેડૂત
ક્ષેત્રત્રિકોણમિતિ સ્ત્રી. સમતલત્રિકોણમિતિ; 'ટ્રિજોનોમેટ્રી' (ગ.)
ક્ષેત્રપાલ(ન) પું. ખેતરનો રખેવાળ; ખેડૂત (૨) ખેતરનું રક્ષણ કરનાર દેવ (૩) સ્વામી; રાજ

ક્ષેત્રપલ(ન) ન. ક્ષેત્રનો વિસ્તાર; જમીનની લંબાઈપહોળાઈનું માપ
ક્ષેત્રભૂમિતિ સ્ત્રી. સમતલભૂમિતિ; 'પ્લેથન ઓમેટ્રી'
ક્ષેત્રમાપન ન. ક્ષેત્રને માપવું તે
ક્ષેત્રમિતિ સ્ત્રી. ક્ષેત્રમાપન
ક્ષેત્રવહી સ્ત્રી. ખેતરની વહી
ક્ષેત્રસંન્યાસ પું. ખીન અથવા ક્ષેત્રો છાડી એક જ ક્ષેત્રને-સ્થાનને વળગી બેસવું તે
ક્ષેત્રસ્થ વિ. શરીરમાં રહેલું (૨) પુણ્યક્ષેત્રમાં રહેનારું (૩) પું. શરીરમાં રહેલો આત્મા
ક્ષેત્રિય પું. જુઓ ક્ષેત્રી
ક્ષેત્રી પું. ખેડૂત (૨) આત્મા (૩) પતિ
ક્ષેપ પું. ફેંકવું-નાખી દેવું તે (૨) ગાળવું-ગુમાવવું તે (સમયનું)
ક્ષેપક વિ. ધુસારેલું; પાછળથી ઉમેરેલું (૨) પું-નાખનાર પુરુષ (૩) ઉમેરો; પાછળથી ઉમેરેલી વસ્તુ
ક્ષેપણ ન. ક્ષેપ કરવો તે (૨) નિંદા; અપવાદ
ક્ષેપણી સ્ત્રી. હલેસું (૨) માછલાં પકડવાની જાળ (૩) કુસ્તીનો એક દાવ (૪) એક અક્ષ
ક્ષેપણીપદી* સ્ત્રી.
ક્ષેમ વિ. સુખશાંતિ આપનારું (૨) સુખ-શાંતિવાળું; આબાદ (૩) ન. સુખશાંતિ (૪) કલ્યાણ; શ્રેય (૫) આશંક્ય
ક્ષેમ(મ)કર વિ. કલ્યાણકારક
ક્ષેમકુશલ(ન) વિ. સુખશાંતિ અને આશંક્ય-વાળું (૨) તેના સમાચાર; તેની હકીકત
ક્ષેમકર વિ. ક્ષેમકર
ક્ષોણિ(ણી) સ્ત્રી. પૃથ્વી (૨) એકની સંખ્યા
ક્ષેમા વિ. ક્ષેમવાળું; કુશળ
ક્ષોભ પું. મનનો ગભરાટ; વ્યગ્રતા (૨) આસારો ખાવો-શરમાવું તે (૩) ખળભળાટ
ક્ષોભક વિ. ક્ષોભ કરે એવું
ક્ષોભિત વિ. ક્ષોભ પામેલું
ક્ષૌર, ઠકમ ન. હજમત; મુંડન
ક્ષૌરિક પું. હજમ
ક્ષૌરી પું. અશ્વો
ક્ષમા સ્ત્રી. પૃથ્વી (૨) એકની સંજ્ઞા
ક્ષમાનાથ પું. ક્ષમાનો નાથ-રાજ
ક્ષમાપતિ પું. ક્ષમાનો પતિ-રાજ

ખ

ખ પું કંઠસ્થાની ખીજે વ્યંજન (૨)
કેટલીકવાર ક્ષ અને ષ ના અપભ્રંશરૂપે
વપરાતો અક્ષર (૩) સૂર્ય (૨) નં પોલાણ;
આકાશ (૪) શૂન્ય; મીડું (૫) મીડું દેખાડનાર
સંકેત (પદ્યમાં) (૬) હરકોઈ નક્ષત્રથી દસમું
નક્ષત્ર

ખઈ પું + ક્ષયરોગ (૨) ખાઈ
ખકાર પું ખ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
ખકારાંત વિં જેને છેડે ખકાર હોય એવું
ખખ વિં ખખળી ગયેલું; જીર્ણ
ખખડધળ વિં મજબૂત ખાંધાવાળું (ખાસ
કરીને વૃદ્ધ છતાં) (૨) દમામદાર; અન્ય
ખ(૦૬)ખડવું અં કિં ખડખડ એવો અવાજ
થવો

ખ(૦૬)ખડાટ પું ખખડવાથી થતો અવાજ
ખ(૦૬)ખડાવવું સં કિં ખડખડ અવાજ
કરવો (૨) ધમકાવવું (૩) મારવું (જેમકે ધોલ)
ખખરવખર અં દોહળું હોય એમ; આમતેમ
પડયું હોય એમ

ખ(૦૨)ખરવું અં કિં લાગવું; ખળાપો—થોક
થવો; સાલવું (૨) ખૂંચવું (આંખમાં) (૩)
ખખળવું (૪) ખરખર એવો અવાજ થવો
(૫) સં કિં દુઃખ દેવું

ખ(૦૨)ખરી સ્ત્રીં ખળામાં ખાઝેલો કંઠ કે
ખાધેલી વસ્તુનો ભાગ (જેનાથી અવાજ
ખોખરો થાય છે); માતી વખતે સૂર ધ્રુવ-
વવો તે (૩) સૂર; અવાજ (૪) ચિંતા;
ચટપટી

ખ(૦૨)ખરો પું શોક; સંતાપ (૨) પસ્તાવો;
પશ્ચાત્તાપ (૩) શક; અંદરો

ખ(૦૭)ખળવું વિં ખૂબ ભેલું; ભેળવું

ખ(૦૭)ખળવું અં કિં ખૂબ ભેનું થવું;
ભેળવું (૨) ખાંધાનું હાલી ભેલવું; જીર્ણ
—અશક્ત થવું

ખખળાવવું સં કિં ખૂબ ભેળવું (૨) ઘણા
પાણીથી ધોવું (૩) [નાણું] કઢાવવું; પથળી
લેવું

ખખખ(—ખખો) પું ખકાર
ખખ પું પક્ષી (૨) ગ્રહ (૩) વારં (૪) સૂર્ય
(૫) નવની સંજ્ઞા

ખખપતિ પું ખગનો—પક્ષીઓનો રાજા; ગરુડ
ખખવાહન પું (સં.) ગરુડ જેનું વાહન છે
તે—વિષ્ણુ

ખગાકાર વિં આણું; ચકિત (૨) સુંદર
ખગાધિપ પું [સં.] ખગોનો અધિપ—ગરુડ
ખખસન પું [સં.] ઉદયાચલ (૨) ગરુડ જેનું
વાહન છે તે—વિષ્ણુ

ખગુણ પું 'ઝીરો ફેકટર' (ગ.)
ખગેશ પું ખગ—પક્ષીઓનો ઈશ—ગરુડ
ખગેન્દ્ર પું ગરુડ

ખગોલ(—ળ) પું ગમનમંડળ
ખગોલ(—ળ)વિદ્યા સ્ત્રીં ગ્રહ, નક્ષત્ર ઇત્યાદિ
સંબંધી શાસ્ત્ર

ખગોલ(—ળ)વેત્તા પું ખગોળવિદ્યાનો નવલુકાર
ખગોલ(—ળ)શાસ્ત્ર નં ખગોળવિદ્યા
ખગોલ(—ળ)શાસ્ત્રી પું ખગોળવેત્તા
ખગમ નં + ખડમ; તરવાર

ખગમરી સ્ત્રીં + ખડમ
ખગારો પું આખા ગ્રહનું ઢંઢઈ જવું તે;
સૂર્ય કે ચંદ્રનું પૂર્ણ ગ્રહણ

ખચ(—ચ) અં ખેંચીને; સખત રીતે (૨)
ખચ એવો અવાજ થાય તેમ

અચકાવું અં કિં અચકાવું; અટકવું (૨)
પાછા ખડવું (૩) સં કિં અચ દઈને
ચોરી દેવું

અચકો પું સંપાદી પર પડેલો ખાડો—ખાંચો
(૨) અટકાવ; અંતરાય

અચઅચવું અં કિં અચઅચ એવો અવાજ
થવો (૨) થોડો દોડતો હોય તે કારણે ઉપર
જેસનારનું અચઅચ એવા અવાજ સાથે
હાલવું—ફદવું (૩) સંકિં ખીચોખીચ ભરવું

અચઅચી અં ખીચોખીચ

અચર નં અચર

અચરી સ્ત્રીં અચરની માદા

અચરું વિં ઘરડું; નિર્બળ (૨) નં જીવાનનું
મરણ (૩) નિર્મલ્ય થોડું

અચાઅચ અં અચઅચ એવો અવાજ થાય
એમ (૨) ખીચોખીચ

અચાઅચી અં નક્કી; અવશ્ય (૨) સ્ત્રીં
ગિરદી; લીડ

અચિત વિં જરેલું; ખેસારેલું

અચીત અં જરૂર; અવશ્ય

અચૂકઅચૂક અં અદ્દુકઅદ્દુક; ઊછળવું અને
ધીરું ચાલવું હોય તેમ (ધોરોની ચાલ વિષે)

અચોઅચ અં અચોઅચ (૨) ખીચોખીચ

અચ્ચ અં જુઓ અચ

અચ્ચર નં થોડો અને ગધાડું એ બંનેની
મિશ્ર ભૂતિનું પ્રાણી

અજવાળ સ્ત્રીં અંજવાળ

અજવાળવું સં કિં જુઓ અંજવાળવું

અજનચી પું અજનાનો ઉપરી—કોષાધ્યક્ષ

અજ(-જી)નો પું નાણું રાખવાની જગા;
ભંડાર (૨) [લા.] ધન; દોલત (૩) હથિયાર
ભરવાની ખોલ કે બાકાવાળો પટો (૪)
બંદકમાંનું ગોળી ભરવાનું ખાનું (૫) ચલમમાં
ગડાક મૂકવાનો ખારો (૬) મીઠું પકવવાનો
ધ્યારોડો-અગર

અજ(-જી)નદાર વિં અજનાવાળો

અજનો પું જુઓ અજનો

અજૂર નં એક ફળ, જે સુકાવાથી ખારેક
બને છે.

અજૂરી સ્ત્રીં અજૂરનું ઝાડ (૨) અંજવાળ
લાગે એવા નાનાનાના કાંટા (૩) અંજવાળ
અજૂરું નં અજૂરીની ભતનું એક ઝાડ, જેમાંથી
તાડી નીકળે છે.

અટ વિં છ (૨) પું કંગ; લખાડ આદમી
(૩) એક રાગ

અટક સ્ત્રીં અટકો (૨) ચાનક

અટકઅટક અં અટઅટ અવાજ થાય એમ
અટકરમ નં બં વં બ્રાહ્મણે કરવાનાં છ
ધર્મકાર્યો (યજ્ઞન, ચાજ્ઞન, અધ્યયન,
અધ્યાપન, દાન અને પ્રતિગ્રહ) (૨) ધર્મ
સંબંધી નિત્યકર્મ

અટકર્મ નં બં વં જુઓ અટકરમ

અટકવું અં કિં કાંકરીની પેઠે ખૂંચવું;
ભોંકાવું-સાલવું (૨) અંદરથી લાગવું;
પશ્ચાત્તાપ થવો

અટકો પું અટકવું તે (૨) હરકત; નડતર
(૩) શક; અંદેશો (૪) ચાનક; કાળજી

અટઅટ સ્ત્રીં એક અવાજ (૨) હરકત; નડતર
(૩) પંચાત; માયાકૂટ

અટઅટારો પું કંટાળો આવે એવી માયા-
ઝીક; કચકચાટ

અટગુણ પું બં વં છ ગુણ (હિંમોગ, સાહસ
ધૈર્ય, બળ, બુદ્ધિ અને પરાક્રમ)

અટચક નં બં વં યોગશાસ્ત્રમાં બતાવેલાં
શરીરની અંદરનાં છ ચક્રો (આંધાર, લિંગ
નાભિ, અનાહત, કંઠ અને મૂર્ધ)

અટદર્શન નં બં વં જુઓ અટશાસ્ત્ર

અટનટ વિં નટઅટ; પ્રપંચી

અટપટ સ્ત્રીં યુક્તિપ્રયુક્તિથી કામ સાધી
લેવાની તજવીજ; પ્રાપ્ત્યિક ગોઠવણ (૨)
ગોઠવણ (૨) કડાકૂટ; પંચાત

અટપટિયું વિં અટપટવાળું; કડાકૂટિયું (૨)
અટપટી; કારસ્તાની

અટપટી વિં અટપટિયું; કારસ્તાની

અટપદ પું છપમવાળા પ્રાણીઓનો વર્ગ;
ભમરા; મધમાખ (૨) જી

અટખાકી સ્ત્રીં વસૂલ ન આવી શકે એવું
લેણું (૨) મહેસૂલમાંની વસૂલ ન થાય
એવી બાકી રકમ

અટમધુર(—રું) વિં કંઈક ખાટા અને કંઈક
મીઠા રવાદવાળું

ખટમલ પું મોકડ

ખટમાસી વિં છ મહિને આવવું; છમાસી

ખટમીડું વિં ખટમધું

ખટરસ પું બં વં છ સ્વાદ (ખટા,
ખારો, કડવો, તૂરો, તીખો અને મળ્યો)

ખટરાગ પું છ રાગ (એક મત પ્રમાણે
ભેરવ, માલકોરા, હિંદોળ, શ્રીરાગ, કેદાર
અને મલાર) (૨) કનિયો; અણુબનાવ
(૩) સાંસારિક જન્મજ; કડાકટ

ખટરાગી વિં કનિયાખોર (૨) જન્મળી

ખટલો પું કુટુંબખીલો; પરિવાર; રસાલો
(૨) સરસામાન; સરન્મ (૩) મુકદ્દમે
(૪) ગ્રંથવણવાળું—મુસ્કેલ કામ

ખટ(-ટા)વડું સં કિં ખટાશ ચડે એમ
કરવું (૨) કમાય લાભ મેળવે એમ કરવું

ખટવું સં કિં + ખાટવું; લાભ મેળવવો

ખટશાસ્ત્ર નં બં વં હિંદુ તત્ત્વજ્ઞાનનાં છ
શાસ્ત્રો—દર્શનો (સાંખ્ય, યોગ, ન્યાય,
વૈશેષિક, મીમાંસા અને વેદાંત)

ખટાઈ સ્ત્રીં ખાટાપણું (૨) ખાટી વસ્તુ

ખટાઉ વિં ખટાવે—લાભ કરે એવું

ખટાઉ પેદાશ સ્ત્રીં હરાયા ઠોરની હરાજમાંથી
થતી પેદાશ

ખટાખટ(-ટી) સ્ત્રીં ખટાખટ એવો એક
અવાજ (૨) કનિયો; તકરાર

ખટાટોપ પું આડંબર; ખોટા મોટા દેખાવ

ખટાપટી સ્ત્રીં ગરબડ (૨) કનિયો; તકરાર

ખટારો પું ભાર ભરવાનું ગાડું (૨) કર્કશ
અવાજ કરે એવું—ખરાબ વાહન (૩)
ઘરવાખરો

ખટાવડું સં કિં જુઓ ખટવડું

ખટાશ સ્ત્રીં જુઓ ખટાઈ (૨) [લા.] અણુબનાવ

ખટુંખડું વિં થોડુંક ખાટું

ખટૂમડું વિં ખટુંખડું

ખટ્વાંગ પું ખોપરીના મૂઠાવાળો ડગોરો—
ગદા; શિવનું એક શસ્ત્ર

ખડ નં ઘાસ; કડબ (૨) ખેતરમાં ભીંગેલું
નકામું ઘાસ; નીંદામાણ

ખડક પું પાણીમાંનો અથવા જમીન ઉપરનો
પથ્થરનો ટેકરો (૨) ખરાબો; ધારદાર
ભેખડ

ખડકલો પું ખડકેલી ચીજનો નયો; ટમલો

ખડકવું સં કિં ઉપરાઉપરી ગોઠવવું; સીંચવું

ખડકી સ્ત્રીં ધર આગળની બાંધેલી—ખારણા
વાળી છટી જગા; ડેલી (૨) બે અથવા
વધારે ધર આગળની એક સામાન્ય
ખારણાવાળી ગલી કે શેરી (૩) બે ખારણાં-
વાળી રચના અથવા એની ઉપરની ડેલી
ખડકું નં નાનો ખડક (૨) પથ્થરનો કે
લાકડાનો લૂગડાં ધોવામાં વપરાતો નાનો
કકડો

ખડકો પું ખડકલો

ખડખડ અં ખડખડ એવો અવાજ કરીને
(૨) સ્ત્રીં એવો અવાજ (૩) ડખલ; પીડા;
ઉપાધિ (૪) તકરાર; ખટખટ

ખડખડએજ પું ટંટનો પ્રસંગ

ખડખડવું વિં ખડખડ અવાજ કરવું (૨)
નં સૂકું નાળિયેર

ખડખડભડભડ અં ખડખડ ભડભડ એવો
અવાજ કરીને (૨) સ્ત્રીં એવો અવાજ
(૩) ગરબડ

ખડખડવું અં કિં ખડખડ અવાજ થવો

ખડખડાટ પું ખડખડ એવો અવાજ (૨)
અં એવો અવાજ કરીને (હસવું)

ખડખડાવડું સં કિં જુઓ ખખડાવડું

ખડખડિયું વિં (૨) નં જુઓ ખડખડવું

ખડખડિયાં નં બં વં ઝાંઝ (૨) એક
ખાવાની વાની

ખડગ નં તલવાર (૨) ગંડાનું શિંગડું

ખડગું નં બિલાડીની જાતનું એક હિંસક
પ્રાણી

ખડહૂસ નં એક પંખી

ખડચંપો પું એક જાતનો ચંપો

ખડજી વિં આખાં—હરામ હાડકાંનું; આજસુ

ખડતર(-લ) વિં દુઃખ ખમી શકે એવું;
ખરવાણ (૨) મહેનત (૩) મજબૂત બાંધાનું
(૪) તુચ્છ

ખડતાલ સ્ત્રીં છ તાલ (સંગીત) (૨) કરતાલ;
કાંસીજોડ (૩) લાકડાની ફેંટાળ (૪)
લાત; પાટું

ખડતાલ(-ળ) પું સં કિં ખરી વડે ઠોકવું—
ખોફડું (જમીન)

ખડતું નં રત્ન; ખરતરફી

ખડકું નં. ખડકું; પ્રવાહી પ્રદર્શનું નમું
ચોક્કસ (૨) કિંદ; રોષ

ખડકાન નં. ખેડયા કે વાળા વિના થતું ધાન
(સામે, મણકી વગેરે) (૨) હલકી જતનું
અન્ન

ખડકામણી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ

ખડકાયેલું વિં ચાકાં; ખૂજલી ઇત્યાદિ
થવાથી ખરાબ થયેલું; કીડ પડી હોય તેવું;
ખવાયેલું (૨) ખરડાયેલું; મેલું (૩) ઘસાયેલું;
નખળું

ખડકાલ વિં ખવાઈ ગયેલું; ખડકાયેલું;
ઘસાઈ ગયેલું (૨) નખળું

ખડ(-ર)પતું સં કિં ખાતરી હમેશી કાઢવું;
સોરવું

ખડપું નં. ખડપવાનું એબર; ખરપડી

ખડપો પું. મોટી ખરપડી (૨) તવેલો

ખડ(ર-)ખચડું વિં ખાડાખેચાવાળું; બિચું-
નીચું

ખડખાદાર વિં ખરખાં નીકળે એવું

ખડખું નં. જમી ગયેલા પ્રવાહીનું ચોસલું;
ખડકું

ખડખૂચ(-ચું) નં. એક ફળ; તરખૂચ

ખડખૂચી સ્ત્રી. ખડખૂચનો વેલો; તરખૂચી

ખડભડ સ્ત્રી. એક અવાજ (૨) ગરબડ;
ધાંધલ (૩) કળિયો; ખોલાખોલી

ખડભડવું અં કિં ખડભડ અવાજ થવો (૨)
ખોલાખોલી-તકરાર થવી

ખડભડાટ પું. એક અવાજ (૨) ગરબડ;
ધાંધલ

ખડમા(-માં)કડી સ્ત્રી. એક જીવડું

ખડમોસાળ નં. માનું કે બાપનું મોસાળ

ખડવડું વિં ઘાસ વાઢનાડું

ખડવેવાઈ પું. વેવાઈનો બાપ

ખડવેવાણુ સ્ત્રી. વેવાઈની મા

ખડવું સં કિં ચોપડવું; લેપ કરવો (૨)

ખરડવું; ડાઘ લગાડવો (૩) સંડાવવું;

આળ મૂકવું (૪) નકારા કામમાં સામેલ

કરવું (૫) અં કિં હાથ પગ ઇત્યાદિ અવયવનું

જોતરી જવું (૬) પડી જવું (૭) બેડી જવું;

ગંધું થવું (૨) ગંધું (૮) અટકી પડવું

ખડશિ(-શી)ગી નં. એક મોટું ઝાડ, જેની
લાંબીલાંબી શિંગોનું શાક તથા અથાણું થાય છે.

ખડશિંગી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ

ખડસમેરવો પું. એક વનસ્પતિ

ખડસલ પું. મકાનનો પાથો

ખડસલિ(-લિ)યો પું. એક વનસ્પતિ; પિત-
પાપડો

ખડંબ અં. ખડંબ એવો અવાજ કરીને

ખડો સ્ત્રી. પાવડી; આખડી (૨) જોડાનો પાની
આગળનો બોલો બાગ

ખડાઈ સ્ત્રી. વાહરડી (૨) શકતા; બણીજોઈને
કામ ન કરવું તે

ખડાઉ સ્ત્રી. પાવડી; આખડી (૨) સૂકું ઘાસ

ખડાઉતાર વિં જોડા ઉતારતાંવેત તરત
સ્વીકારાય એવી (ફૂંડી)

ખડાઉપાડ વિં બોલા ખડાનો-અપસીને ખેસતો
(જોડો)

ખડાખડ અં. ખડાખડ એવો અવાજ થાય
એમ; ઉતાવળથી

ખડાખાટ નં. જ્યોતિષમાં છ અષ્ટકવાળો યોગ
(જે એ માણસો વચ્ચે આ યોગ આવે તેમને
બને નહિ—અણબનાવ રહે એમ કહેવાય છે.)

ખડાખાસડું નં. જુઓ ખડાખાટ

ખડખાટું(-ટકું) નં. જુઓ ખડાખાટ

ખડાવો પું. લાકડાનો જોડો

ખડાસન પું. એક વનસ્પતિ (દવામાં વપરાતી)

ખડિયાખડખડ વિં સખળડખળ; ખખળી
ગયેલું; જીભું (૨) સ્ત્રી. ભાંગીપડી હાલત
(૩) જંનળ; માથાફાટ

ખડિયાટ પું. તળાવમાં જોતરવાની ઢાળ પરતી
પણ ખસી ન પડાય એવા ચણતરવાળી
ઝાકળીખંધ રચના

ખડિયું નં. ખરડિયું; સુકવણું (૨) જોટડું; જુવાન
ભેંસ (૩) ચિત્તો; વાધ (૪) સુકાવાથી
તડો પડી ગઈ હોય તેવી જમીન (૫)
ચોમાસામાં કેટલાક દિવસ વરસાદ ન
પડવાથી જે તાપ પડે છે તે

ખડિયો પું. લખવાની શાહી રાખવાનું પાત્ર
(૨) દીવો કરવાનો નાનો ડોલો (૩) ઘણા
પડવાળી ઝાળી; ખમાની બે તરફ જૂલતો
નખાય એવો કાથળો (૪) ખલતો; વાટવો

ખડિયો ખાર પું. એક જાતનો ક્ષાર; ટંકણખાર

ખડિયો વાધ પું ચિત્તો; દીપડો
 ખડી સ્ત્રી એક જાતની ધોળી માટી (૨) રસ્તા
 પર નખાય છે એવા પથરના નાનાનાના
 કકકા (૩) જોડડી; વગર વિચારેલી કૌશ
 ખડીમાટી સ્ત્રી એક જાતની ધોળી માટી
 ખડીસાકર સ્ત્રી એક જાતની સાકર
 ખડું વિં બિલુ (૨) તત્પર (૨) નં પાણી
 ચૂસી લે એવું ઈંટનું ઢેકું; ઠીકરું
 ખડેઘાટ વિં ભઠ્ઠીમાં ખાંધ્યા વગર ઘોચેલું
 (કપડું) (૨) અં ઘટાર; મગર રીતે (૩)
 સંજન; તત્પર
 ખડેચોક અં છચોક; જાહેરરીતે
 ખડેજોડે અં બિલેબિલે; આજતાવિંત; તરત
 ખડો પું જોડાની એડાનો ભાગ; ખરો (૨)
 કકડાં કે કખતરને રાખવાનું પિંજરું
 ખડગ નં જુઓ ખડગ
 ખડું વિં અનુભવી (૨) વયોવૃદ્ધ (૩)
 હોશિયાર; ચાલાક
 ખણ સ્ત્રી કાણ (૨) વલર; ચળ; ખંજવાળ
 (૩) એક જાતની ગરોળી (૪) પું ટેખલનું
 —કબાટનું ખાનું
 ખણકો પું એક અવાજ; રણકો (૨) શળના
 ભાંક જેવી વેદના; સણકો; ખટકો
 ખણખણ અં ખણખણ અવાજ થાય એમ
 (૨) કાઈકાઈ કાણે
 ખણખણવું અં કિં ખણખણ અવાજ થવો
 ખણખણાટ પું ખણખણ એવો અવાજ
 ખણખણિયાં નં ખં વં ખણખણે એવી
 નાનીનાની ઘૂઘરીઓ કે કાંસીજેડ જેવાં
 પતરાં (૨) ઇત્યાદિનાં (૨) કાંસીજેડ;
 છખછખિયાં
 ખણખણું વિં ખૂબ શેકાયેલું; ખરું થયેલું;
 ખૂબ તપેલું
 ખણખોજ(-ત,-તર,-દ) સ્ત્રી ખારીક તપાસ-
 શોધ (૨) કોઈના દોષ શોધ્યા-કાઢ્યા
 કરવા તે; નિંદા કર્યા કરવી તે
 ખણખણું નં પાવડો
 ખણજ સ્ત્રી વલર; ચળ

ખણવું સં કિં ઉગરડવું; ખોતરવું (૨)
 ખોદવું (૩) વલરવું; ખંજવાળવું (૪)
 ચીમટી ભરવી
 ખણસ સ્ત્રી શંકા; અદેશો (૨) અંટસ; વેર-
 ઝેર (૩) ખંત; હોંશ (૪) અડાપેશાબની
 શંકા—હાજત (૫) આદત; ટેવ
 ખણસાવું અં કિં વહેમાવું (૨) દાઝે
 બળવું (૩) હાજત થવી
 ખણિક વિં + ક્ષણિક
 ખણ નં + ક્ષણ
 ખણેર પું એક વનસ્પતિ
 ખત નં લેખ; લખત; દસ્તાવેજ
 ખતપત્તર નં ખત અથવા તે તેને લગતાં
 કાગળિયાં
 ખતપત્ર નં ખતપત્તર
 ખતમ અં ખલાસ; સમાપ્ત
 ખતરણ સ્ત્રી ખતરીની સ્ત્રી
 ખતરવટ અં આમહપૂર્વક; નિંદપૂર્વક (૨)
 સ્ત્રી + ક્ષત્રીવટ
 ખતરિયાંવટ સ્ત્રી + ક્ષત્રીવટ
 ખતરી વિં ક્ષત્રિયની એક જાતનું (૨) કાપડ
 વણવાનો ધધો કરતી એક ન્યાતનું (૩)
 પું એ ન્યાતનો માણસ
 ખતરું નં અડચણ; આદત (૨) ખોડ; છિદ્ર
 ખતરો પું ભય; જોખમ (૨) અદેશો; સદેહ
 ખતવણી સ્ત્રી ખતવણું તે
 ખતવણું સં કિં (રોજમેળમાંની રકમની)
 ખાતાવાર નોંધ કરવી
 ખતા(-તા) સ્ત્રી નુકસાન; ડોકર (૨) ચૂક
 ખતાખ સ્ત્રી ભૂલ; ખામી (૨) આરોપ;
 દોષ દેવો તે (૩) શાપ; ખદદુવા
 ખતિયો પું એક પક્ષી
 ખતીખ પું ઉપદેશક; વ્યાખ્યાતા
 ખતા સ્ત્રી જુઓ ખતા
 ખતો પું કામળો; કાળજો (૨) ખતા; ડોકર
 ખદખદ અં ખદખદ એવો અવાજ થાય તેમ
 ખદખદવું અં કિં ખદખદ થવું; અર્ધપ્રવાહી
 સ્થિતિમાં ખદખદ અવાજ સાથે બિડળવું
 ખદ(-દે)ડવું સં કિં ખૂબ દોડાવવું; તગેડવું
 (૨) ફેશ ખદાવવા; અથડાવવું (૩) ખૂબ
 મહેનત આપવી

અદકામણ સીં અદકું તે

અદકુંઅદકું અં અદકુંઅદકુંએવો અવાળ
કરીને

અદકું વિં ઘટ પોતનું; અદકું (કપડું)

અદકી પું હીનડો; રાંડવો

અદખદ અં અદખદ (૨) સડવું—કીડાઓથી
તળેઉપર થવું હોય એમ

અદખદવું અં કિં અદખદ થવું

અદવું અં કિં ચાલવું; આગળ વધવું (૨)
આમતેમ નકામા દોડવું

અદિલ સીં (સં.) મહંમદ પેગંબરની પહેલી-
વારની પત્ની

અદિર પું ખેરનું ગાડ

અદિરસાર પું ખેરસાર; કાચો

અદિરિકા સીં રિસામણીનો વેલો (૨) લાખ

અદીરી સીં જુઓ અદિરિકા

અદકુંઅદકું અં અદકુંઅદકું; દૂકે રંગલે
ઘાડુંગધેડું ચાલે તેમ

અદકામણ અં અદકુંઅદકું

અદકવું સં કિં જુઓ અદકવું

અદક વિં જુઓ અદકું

અદોત પું આકાશમાં તેજ કરે તે—
આગિયો, તારો, સૂરજ વગેરે

અદયા સીં + કુધા; બૂખ

અનક પું ઘર ફાટનારો (૨) ખાણ ખોદનારો

અનખન નં છંદ; વ્યસન (૨) ખંત (૩)
તપાસ; ખાણખોદ (૪) શંકા; હાજત
(ઝાડાપેશાબની); ખાણસ

અનન નં ખોદવું તે

અનિ(-ની) સીં ખાણ

અનિ(-ની)જ વિં ખાણમાંથી નીકળેલું;
જમીનમાંથી ખોદી કાઢેલું (૨) નં તેવી
ઘાત (સોનું, લોડું વગેરે)

અનિત્ર નં ખોદવાનું ઝોળર; કોદાળી

અનું નં અથાણું

અપ પું માલનું બળરમાં વેચાઈ જવું તે;
માલનો ઉપાડ (૨) વાવર; વપરાશ (૩)
ઉપયોગ; અગત્ય; જરૂર; તંગી; ખોટ

અપજોગું વિં ઉપયોગ પૂરતું; જોઈતું

અપત સીં વેચાણ; ઠંકાવ

અપવું વિં વપરાય એવું ઉપયોગી (૨) વેચામ
એવું (૩) વ્યવહારમાં ચાલે એવું; લેવાય ખવાય
એવું

અપરડી સીં નાનો અપરડો

અપરડો પું વાંસની ચીપોની સાદડી-ટદી

અપરેલ(-લું) વિં નળિયાંથી છાયેલું

અપવું અં કિં વેચાવું (૨) વપરાવું; ખરચાવું
(૩) લેખાવું; ગણાવું (૪) કામમાં આવવું;
વહેવારમાં ઉપયોગમાં આવવું (૫) મરવું;
કામ આવવું (જેમકે લડાઈમાં)

અપ(-પૂ)વો પું એક જાતનું રાત્ર

અપાટ સીં કામડું; વાંસની-લાકડાની ચીપ

અપાટિયું નં અપાટ; વાંસની ચીપ (૨)
વાંસનું લાકડાનું ફાટિયું

અપાડ(-વ)વું અં કિં વેચવું; વેચાય એમ
કરવું (૨) વપરાય તેમ કરવું; વાપરીને
ખુટારવું

અપુષ્પ નં આકાશકુસુમ; મિથ્યા કલ્પના

અપૂકલી સીં ઝૂંપડી

અપૂકલું વિં નાજુક; સુકલકડી (૨) નં ઝૂંપડું

અપૂવો પું જુઓ અપવો

અપૂ(-ખૂ)સવું અં કિં ખંતથી પાછળલાગવું
—મરવું (૨) એકધ્યાન થવું (૩) સં કિં
મારવું; જૂટવું

અપેડી સીં જિજ્ઞાસા છોડ ખાઈ જનારું એક
જવડું (૨) છોડું; પોપટો (૩) ચૂંચું

અપેટો પું અપરડો; વાંસની ટદી

અપોટી(-ટી) સીં એક જાતની રેતી (૨)
ભિંગડું; પોપડી (૩) કપોટી

અપોટું નં પાતળું છોડું; ભિંગડું

અપોડી સીં જુઓ અપોટી

અપર નં જેમાં આવેલું બધું નાશ પામે
એવું પાત્ર (દેવીનું) (૨) ઝેરી નારિયેળાનું
બનાવેલું ભિક્ષાપાત્ર; એવા આકારનું કોઈ
પણ ભિક્ષાપાત્ર

અફગી સીં નાખુશી; ઇતરાજ; રોષ

અફા વિં નાખુશ; ક્રોધાયમાન

અબકાવવું સં કિં ચારવું; ઉચાપત કરવું

અબખબ અં અદકુંઅદકું

અબખબવું અં કિં અબખબ અવાળ થાય
એમ દોડવું

ખખડ(-ર)દાર વિં (૨) અં નુઓ ખખડદાર
ખખર પું ૫૦ વ૦; સ્ત્રીં સમાચાર; વર્તમાન
(૨) સંદેશ; કહેણ (૩) ઊડતી વાત;
લોકવાયકા (૪) નહેર સમાચાર (૫) નનર;
સંભાળ

ખખરખતર પું ૫૦ વ૦; સ્ત્રીં માહિતી;
સમાચાર (૨) તબિયતના સમાચાર

ખખરદાર વિં ધણી માહિતી ધરાવનારું;
કાબિલ (૨) સાવધ (૩) અં સાવધ રહો,
યાદ રાખો એવા અર્થનો ઉદ્દગાર

ખખરદારી સ્ત્રીં ખખરદારપણું

ખખરપત્ર પું; નં ખખર આપતો પત્ર

ખખરપત્રી પું ખખરપત્ર લખનારો (ખાસ
કરીને છાપામાં)

ખખાખખ ઘાંધાટ-ઘાંધાટ થાય એમ (૨)
સ્ત્રીં ઘાંધાટ; ઘાંધલ (૩) ઘાંધાધાટ;
તકરાર

ખખકવું* અં કિં

ખખકિયું* નં

ખખતર નં કખૂતર

ખખતરખાનું નં કખૂતરખાનું

ખખતરી સ્ત્રીં કખૂતરી

ખખસવું સં કિં નુઓ ખખસવું

ખખેડવું સં કિં (કા.) ગમે તેમ ખૂંદવું

ખ(ંળ)ખળવું અં કિં ખળખળ અવાજ
ગવો (૨) હાલી ઊઠવું; તળેઉપર થવું
(૩) મનમાં અજાણ થવો; ગભરાવું

ખ(ંળ)ખળાટ પું નુઓ ખળખળાટ

ખલો પું

ખમ સ્ત્રીં ખાહુ (કુસ્તી વખતે જે ભાગ
થાળવામાં આવે છે તે) (૨) તે ભાગનો
રનાયુ; 'ખાઇસેપ્સ'

ખમખમ અં ખમખમ અવાજ થાય એમ

ખમખમવું અં કિં ખમખમ અવાજ થવો

ખમખમાટ પું ખમખમવાનો અવાજ

ખમચ(-ચા)વું અં કિં ખંચાવું; અટકવું

ખમજી નં જીજીને કરેલો હુદો

ખમજીકાકડી સ્ત્રીં ખમજી શકાય એવી કાકડી
(૨) નાળિયેરનું ખમજી (દાખલા અંતે મરીમીહું
નુંખી કરે છે તે)

ખમજીઢોકળાં નં ૫૦ વ૦ એક ખાવાની વાની;
ખમજીવાળાં ઢોકળાં

ખમજીવું સં કિં જીજીવું

ખમજી સ્ત્રીં ક્ષમા

ખમજી સ્ત્રીં ખમજીવાનું ઓભર; જીજી

ખમતખામજી નં નળેઅનળે થયેલા દોષોની
ક્ષમા માગવી તે (જૈન)

ખમતીધર વિં ખમતું (૨) સંધર; પૈસાદાર

ખમતું વિં ખમી શકે એવું (૨) ગભ્રમાણેનું
(૩) સંધર; પૈસાદાર

ખમથ નં આકાશનું—માથા ઉપરનું મધ્યભિંદુ

ખમવું સં કિં સહન કરવું; સાંખવું (૨)
થોભાવું (૩) ખમણવું

ખમા સ્ત્રીં ક્ષમા (૨) સખૂરી (૩) અં નુઓ
ખમા

ખમાચ(-ચી,-જ) પું એક રાગ

ખમાર પું દાર ગાળનારો

ખમાવવું સં કિં ખમે એમ કરવું (૨) [જૈન]
ક્ષમા માગવી

ખમાસણું નં ક્ષમા માગવી તે (૨) [જૈન]
જૈન સાધુને વંદન કરવાની ક્રિયા (૩) તે
વખતે બોલાતા સૂત્રનું નામ

ખમીર નં ખટારા કે આથો ચડાવનારું તત્ત્વ
(૨) ખટારાવાળું ઉભરણ (૩) જોશ; તાકાત

ખમીરી વિં ખમીરવાળું

ખમીસ નં એક જાતનું પહેરણ

ખરમા અં ક્ષેમકરણ રહો—દુઃખ ન થાઓ
એવું બતાવતો ઉદ્દગાર

ખર પું ગધેરો (૨) [સં.] એક દૈત્ય-રાવણનો
ભાઈ (૩) વિં ઠોઠ; મૂર્ખ (૪) ખોખરું

ખરક(-ખ)લો પું ખરકલો; રગલો

ખરખડિયું નં નુઓ ખરખડિયું

ખરખખર પું ૫૦ વ૦; સ્ત્રીં સમાચાર

ખરખર સ્ત્રીં નુઓ ખરખરી (૨) અં એક
પછી એક ખરતું હોય એમ (આંસુ);
સપાટાખંધ

ખરખરવું અં કિં ખરખર પડવું—ગરવું (૨)
ગળામાં ખરખરી બોલવી (૩) ખખળી જવું;
જીણું ઘઈ જવું

ખરખરાજત સ્ત્રીં પરચૂરણ ખર્ચ (૨) ઘટ;
ખાધ; તુકસાન

ખરખરી સ્ત્રીં નુઓ ખખરી

અરખી પું. જુઓ અરખી
 અરખી પું. અરખી
 અરખી સી. એક વનસ્પતિ
 અરખ નં. જંગલી ઘેરો
 અરખીશ(-સ) નં. સસલું
 અરખ નં; પું. અર્થ; વાપર (૨) કિંમત;
 લાગત (૩) મોટી રકમ વાપરવાનો સારો-
 નરસો અવસર
 અરખખૂટણ નં. પરચૂરણ-ફાલ પું. અર્થ (૨)
 અવસર વખતે કરવાનું અર્થ; વરો
 અરખ પું. સં. કિં. અર્થ કરવું; વાપરવું
 અરખાઉ(-ળ, -ણ) વિં. અર્થ કરે એવું;
 હાથનું કાટું (૨) મોંઘું
 અરચી સી. અરચવાને માટે જોઈતી રકમ (૨)
 ગુજરાનનું સાધન
 અરચીપાણી નં. અરચી; ગુજરાનનું સાધન;
 પરચૂરણ અરચ
 અરચુ નં. ઝાડે જવું તે; મળત્યાગ
 અરચો પું. અર્થ (૨) ખાંધો (વાળનો કે
 છાડનો) (૩) પતરાળાં સીવવાની રાડાંની
 સળી
 અરજ સી. ચામડીનો એક રોગ (૨) અંજવાળ
 (૩) પું. સંગીતમાં સાત સ્વરમાંનો પહેલો
 તે; ધડન
 અરજવું નં. ચામડીનો એક રોગ
 અરડ સી. નડા રગડાનો લેપ
 અરડકું નં. (કા.) વહેળિયું
 અરડવું સં. કિં. અરડ-લેપ કરવો (૨) અરાખ
 -મેલું કરવું; બગાડવું (૩) સંડોવવું
 અરડિયું નં. સુકવાણું; દુકાળ જેવું વર્ષ
 અરડો પું. ઘૂંટવાના અક્ષરોનો કામળ (૨)
 કાચું લખાણ; મુસદ્દો (૩) ચાદી (૪)
 અરડ; લેપ
 અરજોર નં. એક વનસ્પતિ
 અરતરગરછ પું. જૈન સાધુઓનો એક વર્ગ
 અરપડી સી. અરપવાનું ઓળર
 અરપડો પું. મોટી અરપડી (૨) મોટો તલેલો
 (૩) ચામડાં ઉઝરડવાનું ઓળર (૪) કમ-
 અક્ષલ ગામડિયો; ગમાર માણસ
 અરપણી સી. એક વનસ્પતિ
 અરપવું સં. કિં. જુઓ અરપવું

અરખાવું અં. કિં. ખોટ ખાવી
 અરખિયા પું. મોટી અરપડી
 અરખી સી. જુઓ અરપડી
 અરખો પું. જુઓ અરપડો
 અરખચકું વિં. જુઓ અરખચકું
 અરખચી સી. આદત; ટેવ
 અરખચો પું. આદત; ટેવ
 અરહ પું. ખલનો ખતો (૨) અરડ
 અરહ વિં. અર્થ; હબર કરોડ; ૧૦,૦૦૦,
 ૦૦૦,૦૦૦ (૨) ઠીંગણું; વામન
 અરહદ પું. પશુઓની ખરીનો એક રોગ
 અરહદ સી. ઝાડની છાલ ઉપરનો સુકાયેલો
 ભાગ
 અરવા પું. પશુઓની ખરીમાં કીડા પડીને
 થતો એક રોગ
 અર(-સ, -ળા)વાડ સી. ગામનું પાદર જ્યાં
 ખર્ચા કરવામાં આવે છે તે
 અરવાણુ વિં. દુઃખ ખમી શકે એવું; ખડતલ
 અરવાસ પું. અરવટ
 અરવું અં. કિં. ઉપરથી નીચે પડવું (૨)
 સુકાઈને પડી જવું; ગરવું (૩) [લા.]
 હારીને દૂર થવું—જતા રહેવું
 અરસટ વિં. અરખચકું; અરછટ (૨) અરડ;
 તકલાદી
 અરસણુ નં. એક વનસ્પતિ
 અરસલી સી. ઘાસનું પાનું—તાણખલું (૨)
 પશુઓને ખાવાનું ઝીણું સૂકું ઘાસ; ખસલી
 અરસલું નં. ખસલું; અરસલી
 અરસાણી સી. એક વનસ્પતિ
 અરસાંડી સી. અરસાણી
 અરાઅર અં. નક્કી; અરેખર
 અરાઅરી સી. અરાપણું; સચ્ચાઈ (૨)
 સાબિતી (૩) સંકટવેળા; બારીક વખત
 અરાબત સી. મનદૂરી કે બગાડને કારણે
 માલ પાછળ થવું અર્થ
 અરાડ સી. ગરેલાં સૂકાં પાંદડાં, ડાંખળાં વગેરે
 (૨) ખોટ; ધસારો; ઘટ
 અરાદ સી. લાકડું, હાથીદાંત વગેરેના ઘાટ
 ઉતારવાનું ચંત્ર; સંધારો
 અરાદી પું. અરાદથી ઘાટ ઉતારનારો કારીગર
 અરાપણું નં.
 અરાખ વિં. સાડું નહિ તેવું; નહાડું

અરાબઅસ્ત વિં અર્થત અરાબ—પાયમાલી
યથેષુ

અરાબઆસ્લા વિં અરાબઅસ્ત

અરાબી સ્ત્રીં બગાડ; તુકસાન (૨) નાશ;
પાયમાલી

અરાબી પું પાણીથી ઢંકાયેલો ખડક (૨)

અરાબ—ખેડવા લાયક ન હોય તેવી જમીન

અરાબોહું વિં સાચાબોહું

અરાવાડ વિં જુઓ અરવાડ

અરાવાહી વિં અરાબોહું

અરી સ્ત્રીં કરેલાંક ચોપમાં પ્રાણીઓને પગનાં
આંગળાંને ઠેકાણે જે આખા કે ફાટવાળા
નખ હોય છે તે

અરીખો સ્ત્રીં છોકરાંની એક રમત

અરીતો પું સરકારી કાગળિયાંનો લખોટો—
થેલો (૨) ખલીતો; પરખીડિયું

અરીફ સ્ત્રીં અરીદી; અરીફું તે

અરીફદાર વિં અરીફનારું

અરીફવું સં કિં વેચાવું લેવું

અરીફિયો પું અરીફ કરનારો

અરીદી સ્ત્રીં અરીફવું તે

અરીપટ્ટી સ્ત્રીં ગામને દેવામાંથી મુક્ત કરવા
માટેનું ઉધરાણું

અરીફ સ્ત્રીં ચામાસુ પાક

અરું વિં સાચું (૨) રોકીને કડક કરેલું (૩)
પાકું; અરાબર પાકે કરેલું (૪) અન્નબહા, સાચું,
વારુ, અલખત એવો અર્થ દર્શાવનાર ઉદ્દગાર

અરે અં સાચે; અરેખાત (૨) નક્કી

અરે(-રે)અર અં સાચે (૨) ખચીત

અરેખરું વિં સાચેસાચું

અરેખાત અં સાચે (૨) ખચીત; અવશ્ય

અરેટવું સં કિં વેચવું

અરે(-રે)ટી સ્ત્રીં કાઢવ સુકાઈ ફાટી ગયેલી
જમીન

અરે(-રે)ટું નં તરત વિચાયેલી ગાય—ભેંરાનું
દૂધ (૨) દિવને વાંકું—ફૂડું પડવું તે

અરેટો પું આધરાળો; રેલાનો ડાઘ (૨) ફાઝી
ગયેલા અગ્નનો પોપડો

અરેદી સ્ત્રીં અરેદી; અરગદી

અરેદી સ્ત્રીં અખરી (૨) અગામાં અરખર થવું તે

અરેરો પું ઘોડા, બળદ વગેરેના સરીરને
માલિસ કરવાનું ઓભર

અરેટી સ્ત્રીં જુઓ અરેટું

અરેટું નં જુઓ અરેધું

અરેખર અં જુઓ અરેખર

અર્થ નં; પું જુઓ અરથ

અર્થખૂટણું નં જુઓ અરથખૂટણું

અર્થવું સં કિં અરથવું

અર્થાઉ(-ળ, -ણ) વિં અરથાઉ

અર્થ વિં જુઓ અરથ

અર્થટ નં પર્વતની તળેટીનું ગામ

અલ પું આંખ વગેરે કચરવાનો કે ઘૂંટવાનો
ખાડાવાળો ઘરેલો પથરો

અલ(-ળ) વિં શક; ધૂર્ત

અલક સ્ત્રીં જમત; દુનિયા (૨) માલુસબત;
સંસાર

અલખખુ પું ગળાનો એક રોગ

અલતો પું ખાનાંખાનાંવાળી થેલી; મોટો
વાટવો

અલખતો પું ખલનો ખતો; ઉપરવટણો

અલ(-લે)લ સ્ત્રીં હરકત; અડચણ (૨)
તુકસાન

અલવું સં કિં અલમાં ધાલીને ઘૂંટવું—ખારીક
કરવું (૨) નં ખાડાનાં પાંજરાં ટેકવવા
માટે ધસાતો લાકડાનો ઢાંચો; આકું (૩)
કિકેટની રમતમાં રોપાતો ફાંડિયો; 'સ્ટ'પ'
(૪) ભળિયું

અલા પું જ્યાં કાઈ ન હોય એવું સ્થળ

અલા(-ળા)વું અં કિં અટકી રહેવું

અલાસ વિં સમાપ્ત; પૂરું

અલાસ(-સી) પું ખારવો

અંલાસણ સ્ત્રીં અલાસીની સ્ત્રી

અલી સ્ત્રીં ખિસકોલી (૨) છોકરાંની એક
રમત

અલી(-ળી) સ્ત્રીં ખળું (૨) કઠોળની ફળ
કરવાની જગ્યા

અલીચક નં છોકરાંની એક રમત; અલી

અલીતો પું લખોટો; પરખીડિયું

અલીફ પું મહંમદ પેગંબરની ગાદીએ
બેસનાર; ઇસ્લામી ધર્મનો વડો; ધર્મરક્ષક

અલીકાત સ્ત્રીં અલીકાતી ગાદી અથવા સત્તા

(૨) અલીકાત

અલીકાત સ્ત્રીં જુઓ અલીકાત

અહુ અં જરૂર; નક્કી

અહુલે પું છાકરાંની એક રમત; અલી

અહુચી સ્ત્રીં ખાનાંવાળી કોથળી; થેલી

અહુડી(-ડી) સ્ત્રીં ખિસકોલી

અહુલ સ્ત્રીં જુઓ અહલ

અહુલું(-લું) નં ખારેક (૨) અનૂર (૩)

અનૂરી

અહો(-જો)ળવું અં કિં મૂતરવું

અહો પું જોરો (૨) એક બાળરમત

અહક સ્ત્રીં જુઓ અહક

અવળવું અં કિં ભેંચ બિઝાના પર

આળોટવું (૨) વઘૂરવું (૩) અળળળવું

અવાખ પું ખવાળ; સ્વપ્ન

અવાસ વિં સેવાચાકરીનો ધંધો કરતી

એક ભતવું (૨) પું તે ભતનો માણસ;

હાનુરિયો (૩) ચીગની ખાસિયત; પદાર્થનો

ધર્મ (૪) સ્વભાવ; મિલન

અવાસણ(-ણી) સ્ત્રીં દાસી (૨) અવાસની

સ્ત્રી

અવાસી સ્ત્રીં જુઓ અવાસણ

અવીસ પું એક ભતવું ભૂત-પ્રેત (૨) રાક્ષસ

અશિ(-સિ)યાણું વિં હાભું; ઝંખવાણું

અષ્ટ વિં હાભું; અસિયાણું

અસ સ્ત્રીં આમડીનો એક રંગ (૨) વીરણનો

વાળો

અસકો પું ખાંચો; અચકો

અસખસ સ્ત્રીં અડીણનો છાંડવો (૨) એ

છાંડવાનું ખીજ

અસખસામલ પું અસખસનો અમલ

અસખસિયું વિં અસખસના જેવું ઝીણું

(૨) અસખસના જેવા ધોળા રંગવાળું

અસખસી વિં જુઓ અસખસિયું

અસંડકસડ અં અસંડકસડ અવાજ થાય

એમ; ઘસરાવું હોય તેમ

અસખો, ંઈ સ્ત્રીં ખુસખો; સુખંધ

અસમ પું પતિ; ધણી

અસર સ્ત્રીં નાનો અસરકો

અસરકો પું લીટો; અચકો (૨) કચરકો;

કાપો

અસરવું સં કિં કચારા કરવા; બહુબહુ

વાવેતર કરવા ખેતરમાં ભાજ પાડવા (૨)

નિશાની કરવી; અસરકો પાડવો

અસરિયો પું અસરકો પાડવાનું બોલાર

(સુતારવું)

અસરો પું લીટો; આંકો (૨) ઘસરકો; કાપો

અસલત સ્ત્રીં આદત (૨) ખાસિયત

અસલી સ્ત્રીં જુઓ અસલી

અસલું વિં અસના રોગવાળું (૨) નં જુઓ

અસલું

અસવું અં કિં સરકવું; આધા થવું (૨)

સપસવું

અસિયાણું વિં અસિયાણું; હાભું

અસિયું(-ચેલ) વિં અસના રોગવાળું

અસી(-સી) વિં જેના અંડ-વૃક્ષ કાપી

નાખ્યા હોય એવું

અસૂસ, ંન અં ખસીત; જરૂર (૨) ખાસ

કરીને

અસેડવું સં કિં દૂર કરવું

અસોટી સ્ત્રીં ઓટી

અસોટો પું અસોટી

અસેસી વિં જુઓ અસી

અળ વિં ખલ; શક; મૂર્ત

અળકવું અં કિં શોભવું; દીપવું (૨)

ખડખડવું

અળકો પું કચ્ચક રકમ; અમુક સાંખ્યા (૨)

ખળળ કરતો ખસતો પાણીનો પ્રવાહ—

જથ્થો (૩) જથ્થો; સમૂહ

અળખળ અં ખળખળ અવાજ થાય એવી

રીતે (૨) સ્ત્રીં; નં ખળખળાટ

અળખળવું વિં ખળખળવું

અળખળવું અં કિં ખળખળવું; ખૂબ ઊકળવું

અળખળાટ અં ખળખળાટ અવાજ સાથે;

ઘટકચા વગર વહેવું હોય એમ (૨) પું

એક અવાજ

અળતા સ્ત્રીં

અળપણું નં

અળખળ સ્ત્રીં ગરબડ; ઘોંઘાટ (૨) મનનો

અજધો; અભરાટ

ખજજીવું અં કિં જીઓ ખજજીવું
 ખજજીવું પું ખજજીવું
 ખજજીવું અં કિં અચકાવું; અટકવું (૨)
 સં કિં ખજજીવું ચડાવવી (૩) ખજજીવું;
 લસોટવું; ધૂંટવું
 ખજજીવું અં સપાટાખંધ; સતત (૨)
 ખજજીવું એવો અવાજ કરીને
 ખજજીવું સ્ત્રીં ખજજીવું
 ખજજીવું સ્ત્રીં ખજજીવું કરવાની જગા; ખજજીવું
 ખજજીવું અં કિં ખજજીવું; અટકી રહેવું
 ખજજીવું અં (કા.) ખજજીવું બહારથી જાય એવું;
 પુષ્કળ છત હોય એમ
 ખજજીવું સ્ત્રીં ખજજીવું
 ખજજીવું નં કલસલાં ગૂંદીને કે કૂંદીને અનાજ
 કાઢવાની જગા
 ખજજીવું અં કિં ખજજીવું; ખજજીવું
 ખજજીવું વિં ખજજીવું (૨) ખજજીવું જતું નકામું
 (૩) ધનહીન (૪) પું ખજજીવું; ખજજીવું
 વાજવો તે (૫) પાયમાલી (૬) સ્ત્રીં ખજજીવું
 (૭) હમ્મણ; ભૂખ
 ખજજીવું સં કિં જરાતરા ચોપડવું
 ખજજીવું(-ખજજીવું) સં કિં ખજજીવું ધોવું;
 ખજજીવું
 ખજજીવું(-ખજજીવું) સં કિં પાણીમાં ખજજીવું
 જીને અને હજીવીને ધોવું; પાણી વડે ખૂબ
 ધોવું—સાર કરવું (૨) પાણીના કોગળા
 કરી (મોં) ખૂબ સાર કરવું
 ખજજીવું સં કિં ખજજીવું નાખવું (૨)
 ધમકાવવું; મારવું (૩) લાંટી લેવું
 ખજજીવું સં કિં ખજજીવું; વીંખી નાખવું
 (૨) નખ વતી ખાતરવું (૩) સંકોરવું;
 ખજજીવું (દેવતા)
 ખજજીવું સં કિં વેરણકરણ કરી નાંખવું;
 ચૂંથી નાખવું (૨) ખજજીવું ચેરે શોધવું
 (૩) ખજજીવું
 ખજજીવું પું ખં વં ખજજીવું
 ખજજીવું નં ખં વં ખજજીવું
 ખજજીવું નં ખં વં પાણીથી નવાડવું
 તે (નવાડવા પછી વધેલું પાણી એકીસાથે
 બાળકના માથા પર ફેંટી વખતે મા આ
 રાખે જોલે છે.)

ખં ખં પું ખજજીવું; ઢગલો (૨) ઢાઝ; વેર (૩)
 ખજજીવું (૪) ખંત; ખાંત (૫) વિં ખંજ;
 લહું
 ખંખજજીવું સં કિં જીઓ ખંખજજીવું
 ખંખજજીવું સં કિં જીઓ ખંખજજીવું
 ખંખજજીવું સ્ત્રીં ખંખજજીવું તે; અટકી જતું તે
 ખંખજજીવું અં કિં ખજજીવું; અટકવું; પાછા
 પડવું
 ખંજ વિં લંગડું; લહું
 ખંજન નં એક પક્ષી (૨) હસતાં ગાલમાં
 પડતો નાનો ખાડો
 ખંજર નં કટાર જેવું, ખેંધારું અને સીધું એક
 હથિયાર
 ખંજરી સ્ત્રીં એક વાદ્ય; ધૂધરીઓવાળી નાની
 નગારી—ડક
 ખંજવાળ સ્ત્રીં ચામડીનો એક રોગ; લૂખસ;
 ચૂંટ (૨) ચળ; વજર
 ખંજવાળવું સં કિં વજરવું
 ખંજજીવું પું એક જંદ
 ખંજજીવું સં કિં ખંજવાળવું
 ખંડ પું ભાગ; કકડો (૨) પ્રકરણ (૩) એક
 ચોળી કે કાંચળી થાય તેટલું મોજિયાં સાથે
 વણેલું કપડું; રંગે (૪) ધરનો એક ભાગ;
 ઝોરડો (૫) પૃથ્વીના પાંચ મોટા ભાગો-
 માંનો એક (એશિયા, અમેરિકા, આફ્રિકા,
 યુરોપ અને ઓસ્ટ્રેલિયા) (૬) વિં વિભાગ-
 વાળું (૭) નાનું; દંડ
 ખંડકથા સ્ત્રીં નાની—દૂંકી વાર્તા
 ખંડકાવ્ય નં નાનું કાવ્ય (૨) અનેક જંદ-
 વાળું કાવ્ય
 ખંડણી સ્ત્રીં તાબેદાર રાજ્ય ઉપરી રાજ્યને
 જે રકમ દર વર્ષે ભરે તે
 ખંડધારા સ્ત્રીં કાતર
 ખંડન નં તોડવું તે (૨) દલીલ કે વાદને
 તોડી પાડવો—રદિયા આપવો તે; પ્રત્યાખ્યાન
 ખંડપરણ પું (સં.) શિવ
 ખંડનમંડન નં તોડવું અને માંડવું તે (૨)
 ચર્ચામાં વાદને તોડવો અને માંડવો તે
 ખંડમંડલ વિં ખજજીવું વળું નહિ એવું
 (ચંદ્ર માટે વપરાય છે.)

અંકુ સં કિં સેવવું; કકડા-વિભાવ કરવા
(૨) મામતા પેટે અમુક એકું આખી પતાવવું
(૩) સામટો ભાવ ઠરાવીને સોંધામાં ખરીદવું

અંકુશિખરિણી પું; સ્ત્રી એક છંદ
અંકુશિંગીત નં; પું એક છંદ
અંકુશી સ્ત્રી કચરકચરા; લીડાલીડ
અંકુશવું સં કિં ખાંડે એમ કરવું (૨) ખંડે
એમ કરવું

અંકુ અં કિં ભૂકો થવું; કચરાવું (૨)
નુકસાનમાં આવવું (૩) પીડાવું; લીડમાં
હેરાન થવું

અંકિત વિં ભગિણું; ખાંડું
અંકિતા સ્ત્રી અષ્ટનાયિકામાંની એક (પોતાનો
પ્રીતમ સપત્નીને ત્યાં રહી આવેલો જોઈને
મનમાં બળી જાય તે)

અંકિયું વિં અંકુલી ભરનારું; તામેદાર (૨)
ખંડિત

અંકિયેર નં ભાગીવટી ઇમારત; પડી ગયેલા
ધરનું ખાખું

અંકું વિં + અંકિત

અંકેર નં અંકિયેર

અંત સ્ત્રી ચીવટપૂર્વક લાગ્યા-મંડયા રહેવું
તે (૨) ચીવટ; કાળજી

અંતી,ંકું વિં અંતવાણું

અંધાર્ધ સ્ત્રી હુચ્ચાર્ધ; ધૂર્તતા

અંધાર્ધિયો* પું

અંધું વિં હુચ્ચું; ધૂર્ત

અંધોલું નં ખભો; ખાંધ

અંધોલો પું અંધોલું

અંધાલી(-ળી) સ્ત્રી ખેતીનું એક આનર;
પંજેટી

અંભ પું થાંભલો

અંભો પું ખભો

અ અં 'લેતો ન' નો ભાવ દેખાડતો
હુમાર

આઈ સ્ત્રી આભુ; જાંઠો ખાટો (૨) કાટને
ફરતે ખોદેલી ખાડી (૩) ગમનું પાણી
જવા ખોદેલી જાડી નીક (૪) ખાવાની
ચીજ; આજીવિકાનું સાધન

આઈખેલું વિં વચ કરવું સુસ્તેશ પડે એવું; પાકું

આઈ વિં ખાનારું, સહન કરનારું એવા અર્થમાં
રાખ્તને ઉપે વપરાય છે. હાલ 'ભાઈખાઈ';
'મારખાઈ' (૨) નં ખાવાનું; ખાવું

આઈકડ(-ણ) વિં ખાઈકડું

આઈકી સ્ત્રી લાંચ (૨) ખોરાકી

આઈકર(-રું) વિં ખાખા કરનારું; ખાતાં
ધરાય નહિ એવું (૨) લાંચિયું

આઈકરાવેડા પું ખં વં ખાઈકરાપણું કરવું
તે

આઈખાત વિં લોભી (૨) લાંચિયું

આએશ સ્ત્રી ખાદિશ; ઇચ્છા; મરજી

આક(-ખ) સ્ત્રી રાખ; ધૂળ (૨) મારેલી
ધાતુ (૩) નાશ; પાયમાલી

આકટી સ્ત્રી કરીનો મરવો; ખાખડી

આકડું* નં

આકસાર વિં પગની રજ જેવું; તામેદાર;
નમ્ર (૨) પામર; અધમ

આકસારી સ્ત્રી ખાકસારપણું

આકાન પું સુલતાન; પાદશાહ

આકાની વિં પાદશાહી; શાહી

આકી(-ખી) વિં ખાખવાળું; રાખોડી ચોળનારું
(૨) રાખોડિયા રંગનું (૩) ઘેરા પીળા રંગનું

આખ સ્ત્રી જુઓ ખાક

આખટી સ્ત્રી એક પક્ષી

આખડી સ્ત્રી ખાકટી

આખડું નં ખાકડું

આખણુ નં એક વનસ્પતિ

આખર(-રો) પું એક જાટ, જેનાં પાનનાં
પતરાળાં થાય છે. (તેનાં ફલને કેસૂડાં કહે છે.)

આખરી સ્ત્રી નાનો આખરો; રોટલી (૨)
તંખાકનાં સુકાઈ ગયેલાં પાતરાં; સૂકો

આખરો પું જુઓ આખર (૨) રોકાને કડક
કરેલી રોટલી

આખરોટવું સં કિં (કા.) અંખરોટવું; જરાતરા.
ચોપડવું

આખસૂસ અં ખસૂસ; ખચીત

આખાવીખી વિં ઊત્તમિત્ત (૨) દુઃખી;
હેરાન (૩) સ્ત્રી પાયમાલી; ધૂળધાણી

આખી વિં જુઓ આકી (૨) આલી; નિધન
(૩) નં આખી રંગનું લગ્ન

આખીખંગાલી(-ખી) વિં ખાલી ખિસ્સે
ફકડ થઈને ફરનારું

આખીખાલો પું રાખ આળનારો બાવો;
જેગી

આખર વિં કાઠી લોકોની એક નતનું (૨)
પું એ કોમનો માલુસ

આજ નં ખવાય એવી વસ્તુ (૨) ખાણું
(૩) સ્ત્રી ખૂળણી; ખંજવાળ

ખાજલી નં નાનું ખાણું; એક ખાવાની
વાની

ખાજણું નં ખાણું (૨) ચકરડું; ફંડાળું

ખાજવણી સ્ત્રી ખંજવાળ

ખાજસરા પું હીજડો; બ્યંડળ

ખાણું નં એક ખાવાની વાની

ખાટ સ્ત્રી હીડોળાખાટ (૨) લાલ

ખાટકી પું કસાઈ

ખાટકીવાડો પું કસાઈવાડો

ખાટખટુંખડું વિં ખટખડુરું (૨) નં ખાટ-
ખટખડાનું ફળ

ખાટખટુંખો પું એક વેલો

ખાટખટુંખડું વિં જુઓ ખાટખટુંખડું

ખાટખટુંખડો પું ખાટખટુંખો

ખાટલી સ્ત્રી નાનો ખાટલો; માંચી (૨)
ઠાકડી

ખાટલો પું સૂવાનો માંચો; ચારપાઈ (૨) [લા.]
મંદવાડ (૩) પ્રસૂતિ

ખાટપું સં કિં ફાયદો મેળવવો

ખાટાઈ સ્ત્રી જુઓ ખટાઈ

ખાટિયું નં ખાટું, પ્રવાહી શાક (૨) કાચી
ફરીને બાફીને બનાવાતી પ્રવાહી વાની

ખાટું વિં ખટાશવાળું (૨) કચવાયેલું;
નારાજ

ખાટુંવડું નં છાકરાના લગનની નાત
(લગનને આગલે દિવસે)

ખાટોડી સ્ત્રી એક નતની ખાટી ભાજી

ખાડ સ્ત્રી ખાડો; ખાઈ

ખાડી સ્ત્રી ફરિયાની ભરતી પહોંચે ત્યાંસુધીનો
નદીનો ભાગ (૨) જમીનમાં ગયેલો

ફરિયાનો સાંકડો પ્રવાહ (૩) ખટર

ખાડું નં ભેંસાનું ટાંકું

ખાડો પું ખાધરો; જમીનમાં ખોદાણુ (૨)
ખોટ; નુકસાન

ખાડોખડિયો પું ખાડો કે ખાધરો

ખાડોખેયો પું ખાડોખડિયો

ખાણુ સ્ત્રી ખનીજ પદાર્થો ખોદી કાઢવા
માટે ખોદેલો ખાડો (૨) અનાજ ભરવા
માટે બનાવેલું ભોયરું; ભંડાર (૪) ઉત્પત્તિ-
સ્થાન (૫) ધારવાળી વસ્તુની ધાર
ભાગવાથી પરેલો ખચકો (૬) નં ઠોરને
ખાવાનું અનાજ અથવા ગોણું

ખાણુકી સ્ત્રી એક નતનો ઘરેલો પરચર

ખાણુધર* નં

ખાણું નં બં વં બાળકખાણા—સવાલ
જવાબ રૂપે બોલવાની કડીઓ

ખાણી સ્ત્રી ખાણુ; ઉત્પત્તિસ્થાન (૨) ભંડાર

ખાણીપીણી* સ્ત્રી

ખાણું નં જમણું; ભોજન (૨) મિજબાની

ખાત વિં ખોદેલું (૨) સ્ત્રી + ઉલ્લેખ;
લખાણુ; વર્ણન

ખાતમુરત નં બાંધકામનો પાયો નાખવાનો
મંજળ સમય (૨) એ વખતે કરવામાં
આવતી વિધિ

ખાતમુકૂત* નં જુઓ ખાતમુરત

ખાતમો પું અંત; મોત

ખાતર નં ખેતર સુધારવા સારુ તેમાં
નખાતા છાણુ, કાંપ, લીંડી વગેરે પદાર્થો;
તેવો ખીજો રસાયણી પદાર્થ (૨) ચારે
બીંતમાં પરેલું ખાડું (૩) ચોરી (૪) સ્ત્રી
ચાકરી; બરદાશ; સરભરા (૫) તરફદારી
(૬) અં મોટે

ખાતરજમા સ્ત્રી ખાતરી; સાબિતી

ખાતરણી સ્ત્રી છાણાંની ભરેલી ગાડી (૨)
તેમાંથી છાણાં પડી જતાં રોકવા કરેલી
આડ; પાંજરી

ખાતરદાર વિં ચાકરીબરદાશ કરે એવું (૨)
તરફદાર

ખાતરદારી સ્ત્રી બરદાશ; ચાકરી (૨)
તરફદારી; પક્ષ

ખાતરનિશા સ્ત્રી ખાતરજમા

ખાતરપડો પું ખાતર પાડનાર—ધર કોચી
ચોરી કરનાર; ચોર

ખાતરપદ પું. ખાતરપદ
ખાતરપૂજે પું. ખાતરમાં કામમાં આવે
એવો પૂજે; કાસ, છાણ અને મારીદાનો
કચરો
ખાતરખરદાશ(-સ) સ્ત્રી. આચારસ્વાગતા;
સરભરા
ખાતરવું સં ક્રિ. જમીનમાં ખાતર નાખવું
(૨) ગાળ ભાંડવી
ખાતરિયું નં. ઘર કાચવાનું ચોરનું હથિયાર
ખાતરિયો પું. મેલીવિદ્યામાં પ્રવીણ એવો
માણસ; ભૂવાનો સાથી
ખાતરી સ્ત્રી. ભરેંસો; પતીજ (૨) નિ:શંકપણું
(૩) સાબિતી; પ્રમાણ
ખાતરીદાર વિ. ખાતરીવાળું
ખાતરીપૂર્વક અ. ખાતરી સાથે
ખાતરીખંધ અ. ખાતરીપૂર્વક; ખાતરીથી
ખાતરીલાયક વિ. ભરેંસાલાયક
ખાતાખંધી સ્ત્રી. જમીનમહેસૂલની રૈયતવારી
પદ્ધતિ
ખાતાખાડી સ્ત્રી. ખાતે ખાડી નીકળે તે
ખાતાવહી સ્ત્રી. ખાતાંવાર હિસાબ નોંધવાનો
ચોપડો—ચોપડી
ખાતાંપોતાં નં. બં. વં. હિસાબકિતાબ
ખાતું નં. આસામીવાર અથવા આવકઅર્થની
નતવાર જમેકધારનો હિસાબ (૨) લેણા
દેણીનું લખાણ (૩) વિપય; પ્રકરણ (૪)
કામકાજની ફાળવણીનું અંગ. ઉદા. 'ફાળવણી-
ખાતું' 'દન્સાદખાતું'
ખાતુંપત્રું નં. લેવટદેવડ (૨) લેણદેણને લગતું
લખાણ
ખાતુંપીતું વિ. સારી રીતે ગુજરાન ચલાવી
શકે એવું સાધનવાળું
ખાતૂન સ્ત્રી. મોટા ધરની સ્ત્રી; જંગમ
ખાતેદાર પું.
ખાદી સ્ત્રી. હાથે કાંતેલા સૂતરનું હાથે વણેલું
કાપડ
ખાદ્ય વિ. ખવાય એવું; ખાવાયોગ્ય
ખાદ્ય સ્ત્રી. ખોરાક; આહાર (૨) ખોટ; નુકસાન
(૩) ખોટ; ખાંપણ
ખાદ્ય(-ધા)ખોરાકી સ્ત્રી. ખાદ્યખોરાકી
ખાદ્યું વિ. ખાઉધરું; ખાઉં ખાઉં કરનારું
ખાદ્યો પું. કોટો ખાટો (૨) નુકસાન
ખાદ્યાખાઈ સ્ત્રી. ખાદ્યખોરાકી

ખાદ્યાખોરાકી સ્ત્રી. ભણ્યોખાણું માટે જરૂરી
રકમ
ખાદ્યાખોરો પું. સાદુંસાદું ખાવાનો ભાગ (૨)
ખાઉધરાવેડા
ખાદ્યાવેધ સ્ત્રી. શત્રુવટ; વેર
ખાદ્યાળું વિ. ખોટ કે તુકસાનીવાળું
ખાધેલપીધેલ ખાધેપીધે સુખી; સારી સ્થિતિનું
(૨) માતેલું; જડું
ખાન પું. શાહજહા, અમીર, શુદ્ધસ્થ વગેરેને
અપાતું મુસલમાની ઉપનામ
ખાનખાના, બનવિ. ખાનનાખાન—સૌથી મોટા
ખાનનો ઇલકાબ ધરાવનાર
ખાનગી વિ. પોતીકું; અંગત (૨) મનમાં ગુમ
રાખવાનું
ખાનદાન વિ. સારા ધરનું; કુળવાન (૨)
પ્રતિષ્ઠિત (૩) નં. કુટુંબ; કુળ
ખાનદાની સ્ત્રી. ખાનદાનપણું; કુલીનતા
(૨) સન્નજનતા
ખાનખાન ખાતુંપીતું તે (૨) ખાવા અને
પીવાની વસ્તુ
ખાનખહાદુર વિ. 'ખાનખહાદુર' નો
ઇલકાબ ધરાવનાર
ખાનસામા પું. અંગ્રેજ કે મુસલમાન ધરનો
કારભારી—કોઠારી
ખાનસાહેબ વિ. 'ખાનસાહેબ' નો ઇલકાબ
ધરાવનાર
ખાનાઈ સ્ત્રી. ખાનપણું (૨) ખાન તરીકે
ખાનની જેમ સત્તા દાખવવી તે
ખાનાખરાબ વિ. સત્યાનાશ વાળનારું
ખાનાખરાબી સ્ત્રી. સત્યાનાશ
ખાનાજંગી સ્ત્રી. ધરનો—આપસઆપસમાંનો
ઝઘડો
ખાનાખાદ પું. એક આશીર્વાદ (ધર—કુટુંબ
આખાદ હો.)
ખાનાખાદ વિ. ધરમાં જન્મેલું અને બહારેલું
(૨) પું. એવો ગુલામ; ગુલામનો છોકરો
ખાનાશુ(-સુ)મારી સ્ત્રી. ધરોની ગણતરી
ખાનું નં. ધર; ધરનો ભાગ; ખંડ (૨)
ભંડાર; નિધિ (૩) પેટીપટારામાં કે મેજ,
કબાટ વગેરેમાં વસ્તુ મૂકવા માટે કરેલો
વિભાગ (૪) લખાણ કે આંકડા ભરવા
માટે કાગળ પર પાડેલો વિભાગ; કોઠો

ખાનેઆખાદ વિં પેસેઠકે—ખાધેપીધે સુખી
ધરતું
ખાનેઆખાદી સ્ત્રીં ખાનેઆખાદ હોતું તે;
ધરતું સુખ
ખાપ સ્ત્રીં મેં જોવાનો કાચ; દર્પણ (૨)
અખરખની પતરી
ખાપડું નં ઠીકડું
ખાપર નં એક વનસ્પતિ
ખાપરિયું નં ખાળકને આપવાનું એક
ઔષધ (૨) આંખનું એક ઔષધ
ખાપરી સ્ત્રીં લીંટની પોપડી; ચૂંચું
ખાપરું વિં કોઈથી ગાંજ્યું ન જાય એવું;
ખડુજ પહોંચેલું; કપરું
ખાપરો કોડિયો પું એકખીનથી ઠગાય નહિ
એવા બે ધૂતેમાંનો એક (૨) સરખેસરખા
હરીફામાંનો પ્રત્યેક
ખાપરો ઝવેરી પું ચાંપાનેરનો એક પ્રાચીન
મહા કાબેજ અને ધૂત ઝવેરી (૨) મહા ઠગ
(૩) હીરાનો હોશિયાર પારખ
ખાપવું સં કિં ખાંપવું; થોડુંથોડું સોરવું
ખાખ પું બિંધ (૨) સ્વપ્ન
ખાખકવું અં કિં (કા.) (પાણીમાં) બિંચેથી
પડવું (૨) [લા.] વચ્ચે ખોલી બેઠવું
ખાખગાહ સ્ત્રીં સૂવાની જગા; શયનગૃહ
ખાખડખૂખડ વિં ખાડાખેચાવાળું
ખાખડું નં નાનું ખાખોચિયું
ખાખોચિયું નં પાણીથી ભરેલો નાનો ખાડો
ખામ પું ટેકો; ચાંમલો (૨) ખભો
ખામચી સ્ત્રીં ખામોશી
ખામચું વિં (કા.) કાળજીવાળું (૨) અં
કાળજીથી
ખામણિયું નં કોસ કાઢવાનો ચામડાનો દોર;
વરત
ખામણું નં પાણિયારા પર અથવા ચોકડીની
કોર ઉપર પાણીનું વાસણ મૂકવા સારું
કરેલો છછરો ખાડો (૨) છછરો ક્યારો
(ઝાડનો) (૩) ખામું; કદ
ખામણો પું ખાનું; ખંડ (૨) ઠીંગણો
માણસ (ભડવો)
ખામી સ્ત્રીં ખોડ; કસર (૨) ખોટ; ધટ (૩)
ભૂલ; દોષ

ખામુખા અં ઇચ્છાએ કે અનિચ્છાએ; ના—
છૂટે; અવશ્ય (૨) ખાસ કરીને (૨) જાણી—
જોઈને
ખામું નં આકાર; કદ (૨) અનુકૂળ જગા વા
દિશા (૩) ખાખડું
ખામોશ(—શી) સ્ત્રીં સખૂરી; ધીરજ
ખાચકી સ્ત્રીં પેદાશ; મળતર (૨) કોઈનું
છાનું ખાવું—મેળવવું તે
ખાચો પું અંડ; વૃષણ
ખાર પું ખારાશવાળો પદાર્થ; ક્ષાર (૨) વેર;
દ્રેષ (૩) ઈર્ષા; અદેખાઈ
ખારપાટ પું; નં ખારવાળી—જેમાં મીઠું પાકતું
હોય એવી જમીન
ખારપાટિયું વિં ખારપાટવાળું
ખારભંજણું નં ફૂંગણ (૨) મેં સ્વાદિષ્ટ
કરવાને જે કંઈ ખાવું તે
ખારવણ સ્ત્રીં ખારવાળી સ્ત્રી
ખારવું નં ખાળિયું (તળાઈ, ગોદડાં ઇત્યાદિનું)
ખારવો પું ખલાસી; વહાણ ચલાવનારો (૨)
સંચારો (૩) ખારાટવાળો ગોળ
ખારાટ પું ખારાપણું; ખારાશ; સહેજસાજ
ખારાપણું
ખારાશ સ્ત્રીં ખારાપણું; ખારાટ
ખારિયું વિં ખારવાળું; ખારીલું (૨) નં
મીઠું ચડાવેલો ચીમડાનો કકડો (૩) ભૂખે
મરવું તે; ભૂખ્યા રહેવું પડે તે
ખારી સ્ત્રીં ખારવાળી માટી (૨) ખારાશવાળી
એક વનસ્પતિ—ભાજ
(૩) એક વનન (દોઢ મણ)
ખારીખ(—વ)લા નં એક પક્ષી
ખારીલું વિં દેવીલું; વેરઝેર રાખનારું
ખારીવલા નં ખારીવલા
ખારુંઈ સ્ત્રીં વિધવાને પહેરવાનું એક જાતનું
વસ્ત્ર
ખારું વિં મીઠાના જેવા સ્વાદવાળું
ખારેક સ્ત્રીં સૂકવેલું ખનૂર
ખારેકી વિં ખારેકના આકારનું; ખારેક જેવડું
ખારો પું એક ક્ષાર; સંચારો; પાપડખાર
ખારોડ વિં ક્ષારવાળું
ખારોપાટ પું છાકરાંની એક રમત; અગરપાટો
(૨) ખારાટવાળી જમીન
ખારોલો નં (કા.) મોળું લોડું

ખાલસા સ્ત્રી ચાલસી (૨) જાલ
ખાલસી સ્ત્રી ચાલસિય
ખાલસા પું ચાલસિયો
ખાલસવું સં કિં ખાલો કરવું
ખાલસા વિં પોતાની કુલ માલિકીનું; આગવું
(૨) સરકારના વહીવટનું; સરકારી (૩)
ગુરુ નાનકે શરૂ કરેલી નીતિરીતિમાં ફેર-
ફાર કરી ગુરુ ઓવિંદસિંહે જેનવું વિધાન
પ્રવર્તાવ્યું તેને અનુસરનારું

ખાલિક પું સર્જનહાર
ખાલિક વિં શુદ્ધ (૨) ફડકપટ વિનાનું
ખાલો વિં ઠાકું (૨) નિર્ધન (૩) સ્ત્રી દળાણને
લીધે લોહીનું ફરવું બંધ પડી જવાથી
અંગ ઝલુઝ્યે તે; ઝલુઝ્યાળી (૪) અં
અમથું; અર્થ (૫) માત્ર; ફક્ત

ખાલોખમ વિં તદન ખાલો; ઠાકુંકમ
ખાલોખમ વિં ખાલોખમ
ખાલોપીલો અં વગરકારણે; અમથું
ખાલું નં જોડાનું ઉપલું ચામડું (૨) વાણાની
કોકડી ભરવાનો નેતર કે બરુનો પોલો
કકડો (૩) ખજાના અનાજ ઉપર ઢાંકવાનું
ધાસ (૪) ક્યારો (૫) પડતર રાખેલું ખેતર

ખાલટી* સ્ત્રી
ખાલડી સ્ત્રી છોકરાંની રમત; નિસરણી
ખાલરું વિં ખાલકરું
ખાલ(-વિં)દ પું માલિક; શેઠ (૨) પતિ
(૩) ઈશ્વર

ખાલાનું વિં ખાલાજેવું; ખાલ (૨) નં
ખોરાક; ભોજન

ખાલિંદ પું જુઓ ખાલંદ

ખાલું સં કિં અન્ન લેવું; જમવું (૨) વેઠવું
ખમવું (૩) વાપરવું; ભોગવવું (૪) લાગવું;
ખરચ પડવું (૫) ક્રિયા કરવી (૬) વગર-
હકકે લેવું; ચોરીછપીથી લેવું (૭) નં
પકવાન

ખાલો પું ખેતરમાં થતું ઊંડા મૂળનું એક ધાસ
ખાલ સ્ત્રી ખાલાની શક્તિ (૨) ખાલાનો જથ્થો
ખાલ વિં પોતીકું; અંગત (૨) વિશિષ્ટ;
અસાધારણ (૩) ખરું; અસલ (૪) અમીરી

ખાલખાલ પું ખાલશાહનો અથવા અમીર
જમરાવનો નોકર

ખાલખત વિં પોતાનું; અંગત (૨) ખાનગી;
ગુપ્ત (૩) અગત્યનું; મુદ્દાનું

ખાલગી વિં જુઓ ખાલખત

ખાલડકુંડું વિં જેને ખાસડાં પરે-વારંવાર
ઠપકો મળે એવું

ખાલડકુંડું વિં ખાસડકુંડું

ખાસડાંખાલિ વિં ખાસડકુંડું

ખાસડાંખોર વિં ખાસડાં ખાલાની આદત-
વાળું; સખત ઠપકો મળે પણ સીધું ન
ચાલે એવું

ખાસડાંખાલ સ્ત્રી એકખીલ પર ખાસડાં
ફેંકી ગમ્મત માનવી તે; ગદ્ધામસ્તી (૨)
[લા.] અસલ્ય લડાઈ

ખાસડિયું વિં ખાસડાના જેવું

ખાસડી સ્ત્રી સ્ત્રીનું પગરખું

ખાસડું નં જૂઠું; જોડો (૨) [લા.] ઠપકો

ખાસદાન નં પાનનો ડબ્બો; પાનદાની

ખાસદાર પું સેવક; હજીરિયો (૨) ઘોડાની
ચાકરી કરનાર; અશ્વપાલ

ખાસનવીસ પું ખાનગી લહિયો-મંત્રી;
'પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી'

ખસખરદાર પું સરદારનાં હથિયાર લઈ સાથે
ફરનાર; અનુચર

ખાસાનું બીડું નં ઠાકોરજી કે મહારાજ માટે
ખનાવેલું ખાસ પાનખીડું

ખાસાપીસી સ્ત્રી [કા.] છાનીછાની વાતો
કરવી તે

ખાસામંડળી સ્ત્રી અમીરજમરાવોની મંડળી;
શાહી મિજલસ

ખાસિયત સ્ત્રી સ્વભાવ; પ્રકૃતિ (૨) વિશિષ્ટ
ગુણધર્મ (૩) આદત

ખાસિયું નં ગદ્ધાડા ઉપર લાદવાની જે
ખાસિયાંવાળી ગાળ (૨) તેની નીચે મૂકેલી
ગાદલી-ગાદડી; આછર

ખાસું વિં રૂડું; મજેનું; સુંદર (૨) અં વાહ;
શાખારા (૩) સુંદર ! ખેશ ! ખરાખર

ખાળ પું; સ્ત્રી મેલા પાણીના નિકાલ માટેનો
નળ-નીક (૨) ખાળવાળી ચાકડી

ખાળકૂવો પું ખાળનું પાણી જેમાં છાહતું
હોય તેવો જોડો ખાંડો—કૂવો (૨) નજર
—સંડાસ મટિ કસેલા કૂવો
ખાળકૂંડી સ્ત્રી ખાળનું—મેહું પાણી જેમાં
એકકું થાય એવી કૂંડી
ખાળકું સં કિં અટકાવકું; રોકકું
ખાળાચાળા પું (કા.) અટપટ; દાવપેચ; પ્રપંચ
ખાળું નં જમાની; ખાંહેધરી
ખાળો પું અટકાવ; રોકાણ (૨) વાર; વિલંબ
(૩) બંદર (૪) મુકામ; વિસામો
ખાં પું મુસલમાન ગૃહસ્થ વા અમીરને ખોલા-
વવાનો માનવાચક શબ્દ; ખાન (૨) ઉસ્તાદ;
ખૂજ નાણુનાર
ખાંખડિયું વિં ઉધરસવાળું; ઠાંસાથી પીડાતું
(૨) નં ઉધરસ; ઠાંસો
ખાંખણું, તેલ નં શરીરે ચોળવાની એક
ઔષધિ; વરખડીનું તેલ
ખાંખણી સ્ત્રી ક્રોધવચન; ક્રોધભરી વાણી (૨)
ક્રોધ (૩) ખખડે એવી સૂકી બદામ
ખાંખત(-દ) સ્ત્રી બાંડી, ઝીણવટભરી કાળજી;
ખાણખોદ (૨) ચીવટભરી ખંત (૩) અણગમો
ખાંખતી વિં ખાંખતવાળું
ખાંખનેલ નં ખાંખણું
ખાંખરોટવું સં કિં ખાખરોટવું; થોડું થોડું
ચોપડવું
ખાંખાં નં બં વં (કા.) ફાંફાં
ખાંખાંખોળા પું બં વં ખૂણેખાંચરે ખૂળ
ખોળાખોળ કરવી તે
ખાંખાંખોળું વિં ખાંખાંખોળા કરે એવું
ખાંખ પું ખાંખડો; ફૂકો (૨) અતિ ગરમીથી
પીગળા ગયેલો ઈંટ કે નળિયાનો કડકો; ક્રીટો
ખાંખડ, ઠંકો પું ઈંટનળિયાનો ભાગેલો કડકો
(૨) ફૂકો (૩) પીગળા ગયેલો ઈંટનળિયાનો
કડકો; ક્રીટો
ખાંખડિયું નં સીપ, શંખલો, કોડી ઇત્યાદિમાં
રહેતો જીવડો
ખાંખડી સ્ત્રી નાનો ખાંખડો
ખાંખડો પું સીપ, શંખલો, કોડી ઇત્યાદિ
જીવડાનું ઘર (૨) ફૂકો (રમવાનો)
ખાંખ પું નાણુભેડ; મળતિયા; નસુસ

ખાંખું વિં અંદરની વાત નાણુનારું; નાણુભેડ
(૨) નં પાસાનું અથવા કોડીનું કોરવંકું
રહેલું તે (રમતમાં)
ખાંચ સ્ત્રી ખાંચો; નાનો ખાંડો—કાપ (૨)
સાંકડ; ચૂંચવણ (૩) ખોટ; તોટો (૪)
જમેદધારનો તાળો નહિ મળવો તે; વધધટ
ખાંચકો પું ખાંચો (૨) આંચકો
ખાંચખૂંચ સ્ત્રી નાનીમોટી ખોડખાંપણ
(૨) ઝીણવટ
ખાંચડ સ્ત્રી ટકરીની પડખેનો સાંકડો માર્ગ
(૨) ખીણ
ખાંચરો પું નાનો ખૂણો; ખાંચો
ખાંચવું સં કિં ખેંચી રાખવું; પાછું હડાવવું
ખાંચાખૂંચી સ્ત્રી નાનો ખાંડોખેચો; ખૂણો—
ખાંચરો (૨) ગલીફંચી
ખાંચાળું વિં ખાંચાવાળું
ખાંચો પું એકસરખી ધાર, સપાટી અથવા
લીટીમાં પડતો ખાંડો અથવા વાંક (૨)
સાંકડો રસ્તો; ગલી (૩) ખૂણો (૪) વાંધો;
હરકત; અટકાવ
ખાંજ નં લંગડાપણું
ખાંજણું સ્ત્રી જ્યાં દરિયાનું પાણી આવી
ભરાઈ રહેલું હોય એવી જગા; ભાડાની
જમીન
ખાંજરું નં ખૂણું; ખૂણેપડવું; નહેર નહિ
તેવું સ્થળ (૨) ફટણીનું ઘર; ફટણખાનું
ખાંડ સ્ત્રી
ખાંડફેટ સ્ત્રી ખાંડવું તે; ખાંડવાનું પરચૂરણ
કામ (૨) ચૂંચવણ; અકળામણ; અજંપો
ખાંડખાણું નં ખાંડ પાયેલું ખાણું
ખાંડખિયું નં સાંખેલું
ખાંડખિયો પું અનાજ કે બીજ ચીજ
ખાંડવા માટે બનાવેલું લાકડા કે પથ્થરનું
સાધન
ખાંડણી સ્ત્રી ખાંડવાનું પાત્ર; નાનો ખાંડખિયો
ખાંડણું નં ખાંડવું તે; ખાંડવાનું કામ (૨)
ખાંડવાની વસ્તુ
ખાંડવ નં (સં.) કુરુક્ષેત્ર પાસેનું એક વન,
જેને અનુને બાળી મૂક્યું હતું.
ખાંડવું સં કિં કથરવું; ફટવું (૨) કકડે—
કકડા—ચૂરેચૂરા કરવા; નાશ કરવો

ખાંસાળી સ્ત્રી તલવારનું યુધ્ધ; તલવારની
ખાંસાળી

ખાંસાળી વિં ખાંડું-તલવાર અલનાર અર્થાત
વાપરી નાણનાર

ખાંડિયું વિં ખાંડિત થયેલું; ખાંડખાંપણ-
યાળું; લાગલાં શીખડાંનું (૨) નં લાગલાં
શીખડાંવાળું દોર (૩) [એકવચનમાં] લેંસ,
પાડું [એક જ લેંસ કે પાડું ધરમાં હોય તે]
ખાંડિયું કહે; બેને ખાંડિયાં ન કહે]

ખાંડી સ્ત્રી ૨૦ મણનું તોલ—માપ

ખાંડીખંધ વિં ખાંડીના હિસાબે મપાય
એવું; પુષ્કળ (૨) અં ખાંડીના હિસાબે
(૩) ન્યાયખંધ; સામદું

ખાંડું વિં ખાંડિત; ખાણ પરેલું; લાગેલું (૨)
નં બેધારી તલવાર; તલવાર (૩)
વરને બદલે એનું ખાંડું લઈને ગયેલી બન

ખાંડેરું નં બટ

ખાંત સ્ત્રી ૦ ખંત (૨) હોંશ; ઉમંગ (૩)
લાલસા; તૃપ્તિ

ખાંતીલું વિં ખાંતવાળું

ખાંધ સ્ત્રી ૦ ખલો (૨) પશુની ગરદન (૩)

ભાર વહેતા પશુની ગરદન પર પડતું આંટણ

ખાંધિયો પું ૦ ખાંધ ચલાવી લઈ જનારો;
મૂડું જાયફનારો (૨) મદદ કરનારો; સાથી
(૩) ખુશામતિયો

ખાંધી વિં ખાંધવાળું (૨) પું ૦ બળદ

ખાંધું નં કાંધું; હપતો

ખાંપ વિં લાંબુંછટ થઈને પડેલું-સૂતેલું (૨)
સ્ત્રી ૦ ખોડ; ખામી (૩) લાંબાછટ થઈને
પડવું-સૂવું તે; પ્રણામ

ખાંપ, ૦ સ્ત્રી ૦ ખોડ; એળ (૨) નુકસાન (૩)
મૂડા ઉપર ઓઢાડવાનું કપડું; કફન (૪)
દવાના ઉપયોગ માટે અમુક ખિયાંમાંથી
કાઢેલું તેલ

ખાંપવું સં કિં સારવું; ખાંપા હોય તે કાઢી
નાખવા (૨) થોડુંથોડું ખાંદવું; પાવડાથી
આમતેમ ફેરવવું (૩) લોલો હોય તેમાંથી લઈને

ખાંપો પું ૦ લાગ્યા પછી રહેલું અણખોદાયેલું
નડિયું (૨) લાગેલી ડાંખળાનું ચડને વળગી
રહેલું દૂંડું (૩) કોઈ પણ સપાટી ઉપર
રહી ગયેલો કરચો; ગરબો; ખૂંપરો (૪)
[લા.] રાબો; આમડિયો

ખાંસ પું ૦ ચાંબલો

ખાંલી સ્ત્રી ૦ પાળિયો; રમણસ્તંભ (૨)
ખાંભણ; પાટિયાં બેસાડવા લાકરામાં પાડેલી ખાંચ

ખાંણું નં ખાતરપૂંને નાખવાનો ખાંડો

ખાંભો* પું ૦

ખાંસવું અં કિં ખાંસી ખાવી

ખાંસી સ્ત્રી ૦ ઉધરસ; ઠંસો

ખિજ(-દ)મત સ્ત્રી ૦ સેવાચાકરી; તહેનાત

ખિજ(-દ)મતગાર પું ૦ સેવક; નોકર; ચાકર

ખિજ(-દ)મતગારી સ્ત્રી ૦ ખિદમતગારપણું;
સેવા

ખિજવું અં કિં ચિરાવું; ગુરસે થવું

ખિતાળ પું ૦ ઇલકાળ

ખિદમત સ્ત્રી ૦ ખિજમત

ખિદમતગાર પું ૦ ખિજમતગાર

ખિદમતગારી સ્ત્રી ૦ ખિજમતગારી

ખિજ વિં ખેદ પામેલું; દિલગીર; ગમગીન

ખિજતા સ્ત્રી ૦

ખિજી સ્ત્રી ૦ રાયણ

ખિમા સ્ત્રી ૦ ક્ષમા [જેન]

ખિયાનત સ્ત્રી ૦ બેઈમાની

ખિલકોડી સ્ત્રી ૦ ખિસકોલી; ખિલોડી

ખિલ(-લ)ત સ્ત્રી ૦ માનનો પોશાક; સિરપાવ

ખિલવટ(-ણી) સ્ત્રી ૦ ખિલવણી

ખિલવટો પું ૦ ખીલવનારો

ખિલવણી સ્ત્રી ૦ ખીલવવું તે

ખિલવત સ્ત્રી ૦ એકાંત (૨) ગુપ્ત મસલત;

ખાનગી સલાહ

ખિલાફ વિં વિરુદ્ધ

ખિલાફત સ્ત્રી ૦ બુઝો ખડીફત

ખિલાફી સ્ત્રી ૦ વિરુદ્ધતા

ખિલાવવું સં કિં ખીલે એમ કરવું

ખિલાવું સં કિં બંને અટકી રહેવું; ભરાઈ
જવું; ટિંગાવું

ખિલોડી સ્ત્રી ૦ ખિલકોડી

ખિલોણું નં રમકડું

ખિલલત સ્ત્રી ૦ ખિલત

ખિસકોલી સ્ત્રી ૦

ખિસિયાણું વિં ખિસિયાણું; અખવાણું

ખિરસું નં ખીસું; ગજવું

ખીખી અં ખીખી એવો અવાજ કરીને;
ખડખડ (૨) સ્ત્રીં ખીખી હસવું તે
(હાંસીમાં)

ખીચ વિં ગીચ; ભરચક (૨) સ્ત્રીં ખીચડી
ખીચખાહું નં માલ ભરવાનું મોઢું ગાડું;
ખટારો

ખીચડિયું વિં પંચરાહ; ભેળસેળ

ખીચડી સ્ત્રીં

ખીચડીખાઉ વિં ખીચડી ખાનારું; હલકી
પંક્તિનું

ખીચડું નં ખીચડી (તુચ્છકારમાં)

ખીચડો પું આખા મગને ચોખાની અથવા
આખા ધઉને દાળની ખીચડી; (૨) ગોટાળો;
સેળભેળ તે

ખીચા(-ચો)ખીચ અં ગીચોગીચ; ભરચક;
હાંસી હાંસીને

ખીચી સ્ત્રીં ખીચડી (બાળકની બાપામાં) (૨)
ભર કે ચોખાનો બાફેલો લોટ

ખીચોખીચ અં ખીચાખીચ

ખીજ સ્ત્રીં ચીડ; ગુરસો (૨) ખિજવવા માટે
પાડેલું નામ, જેનાથી ખિજાય તે

ખીજડો પું એક વનસ્પતિ

ખીજવવું સંકિં ખિજાય એમ કરવું; ચીડવું

ખીજવું સંકિં ગુરસે થવું (૨) ઠપકો
આપવો; નારાજ થવું.

ખીજુ સ્ત્રીં જે ટેકરીઓ વચ્ચે આવેલો સાંકડો
માર્ગ (૨) પર્વતના એ મોટા ભાગ વચ્ચેનો
પ્રદેશ

ખીમણુ* નં

ખીમો પું માંસનો છૂટો

ખીર વિં સારહીન; નકામું (૨) સ્ત્રીં દૂધ-
ભાતની એક રસોઈની વાની (૩) દૂધ (૪)
નં એક પક્ષી

ખીરું નં લોટ અને પાણીને ભેગાં અડવાળી
કરેલો રગડો (પૂડા, ભજ્યાં ઇત્યાદિ
ખનાવવાનો) (૨) ખમીર ચડાવેલો આથો
(જલેબી ઇત્યાદિનો) (૩) એક ભતની કુમળી
કાકલી (૪) એક ભતનું ભડું કાપડ

ખીરોહક નં ક્ષીરોહક (૨) એક ઘાણું રેશમી
વસ્ત્ર

ખીલ પું જીવાનીમાં મેં પર થતી ફેલ્લી (૨)
આંખનાં પોપચાં પર થતી લોહીમાંસની
ગડી (૩) ધંદીનો ખીલડો

ખીલખીલમાંડવો પું છાકરાંની એક રમત
(૨) ખીલમાંકડાં

ખીલગોટીલો પું છાકરાંની એક રમત; (૨)
ધંદીનો ખીલડો

ખીલડો પું ધંદીના હેઠલા પડમાં વચ્ચોવચ
આવેલી ખીલી, જેના પર ઉપલું પડ ફરે છે.

ખીલહટ્ટો પું છાકરાંની એક રમત

ખીલમા(-માં)કડાં નં બં વં છાકરાંની
એક રમત

ખીલમા(-માં)કડી સ્ત્રીં ધંદીના ઉપલા
પડિયાની વચ્ચોવચ્ચનું લાકડું, જે ખીલડામાં
પરોવાય છે. (૨) ખીલડો અને માંકડી

ખીલવવું સં કિં ખીલે એમ કરવું

ખીલવું અં કિં મૂલવુંફાલવું; વિકસવું (૨)
શોભવું; દીપવું (૩) ખુશીમાં આવવું;
ગમ્મતે ચડવું (૪) ચગવું; ઉશ્કેરાવું; વીફરવું
(૫) સં કિં બખિયા દઈને સીવવું;
ફાંટવું

ખીલાઉપાડ અં જડમૂળથી; નિર્વંશ થાય
એવી રીતે

ખીલાપાટી સ્ત્રીં પેચ પાડવાનું-સ્કૂ બનાવવાનું
ઓભર

ખીલામૂળ નં મુખ્ય મૂળિયું

ખીલારખું વિં અમુક ખીલે જ બંધાવાની
આદતવાળું (૨) બહાર ચરવા નહિ જતાં
ઘેર ખીલે બાંધ્યું રહેવાની ટેવવાળું (૩)
બપસેલા-ખીલા જેવા ધાટનું

ખીલી સ્ત્રીં નાનો ખીલો; ચૂંક

ખીલીખટકો પું ખીલી ખૂંચવા જેટલી
પીડા; ઈભ; હરકત

ખીલીપસિયારાં નં બં વં ખીલી અને
પસિયારાં (કલ્લાં, સાંકળાંનાં)

ખીલો પું

ખીસર સ્ત્રીં ઠંડીનો દિવસ

ખીસાકાતરુ વિં ખીસું કાતરીને ચોરનાર;
ગજવાકાતરુ

ખીસાખરચ પું. સામાન્ય ખરચ થાઉં
ખીસામાં રાખવાનું નાણું (૨) પસંદ પડતી
ખાખતમાં સાંધવા મળેલું—ખાસ ખરચનું
નાણું

ખીસાખરચ પું. જુઓ ખીસાખરચ
ખીસું નં. મળવું
ખીંટળિયાળું વિં. અણીદાર (૨) આંકડીવાળું
(૩) વાંકું વળેલું

ખીંટી સ્ત્રી.
ખીંટો પું. ખીલો; મેખ
ખુદાડવું સં. કિં ખૂટ એમ કરવું; ઘટાડવું
(૨) પૂરું કરવું

ખુદામણ સ્ત્રી. ખોટ; ઘટ (૨) ધટ; ફગો
ખુડ(-ર)દો પું. કીમતી સિક્કાને વટાવવાથી
મળતા ભિતરતી કિંમતના જે સિક્કા તે;
પરચૂરાણુ (૨) કકડેકકડા કરી નાખવા તે
ખુડી અં. ખાળકને ઉધરસ ચરે ત્યારે વાંસે
હાથ ફેરવતાં ખોલાતો શબ્દ—‘ખુડી, ખુડી’

ખુણિયાળું વિં. ખૂણાવાળું
ખુદ વિં. અસહ; શુદ્ધ (૨) સં. પોતે; જાતે
ખુદઅખત્યારી સ્ત્રી. પોતાનો કામ હોય તેવી
સ્થિતિ

ખુદકારતા(-સ્તા) વિં. જાતે ખેડેલું
ખુદકુશી સ્ત્રી. આપઘાત
ખુદગરજ સ્ત્રી. આપમતલખીપણું; સ્વાર્થીપણું
ખુદપસંદગી સ્ત્રી. પોતે જ સારા એવો ભાવ;
અહંકાર

ખુદા પું. ઈશ્વર; પ્રભુ
ખુદાઈ વિં. ઈશ્વરનું—ને લગતું (૨) પવિત્ર (૩)
કુદરતી; દૈવી (૪) ભોળું (૫) સ્ત્રી. ઈશ્વર-
પણું (૬) સૃષ્ટિ

ખુદાતાલા પું. મહાન પ્રભુ
ખુદાપરસ્ત વિં. પ્રભુપરાયણ; આસ્તિક
ખુદાવંત(-દ) વિં. ઈશ્વરતુલ્ય (સાહેબ,
અનંદાતા ઇત્યાદિની જેમ રાનરાણી કે
માલિકને સંબોધનરૂપે વપરાય છે)

ખુદાહાફેજ શં. પ્રં. પ્રભુ તમારું રક્ષણ કરશે
ખુનકી સ્ત્રી. ઘેન; તંદ્રા
ખુનામરકી સ્ત્રી. ખૂનરેજ; કાપાકાપી
ખુનસ સ્ત્રી. નં. ખૂનસ; ખૂન કરાવે એવી
ઝેરી લાગણી; વેરઝેર

ખુનસી વિં. ખુનસવાળું
ખુરિયા વિં. ગુમ
ખુખાફેડ નં. એક પક્ષી; સીધા ફેડા ખાનારું
પક્ષી

ખુમારી સ્ત્રી. આંખમાં દેખાતો નરો; ઘેન;
મરતી (૨) ઘન, વૈભવ, ઓધ્યા વગેરેનો
ગર્વ

ખુમાવતી વિં. ક્ષમાવંત
ખુર સ્ત્રી. ખરી

ખુરખુર નં. ખુરખુર એવો એક અવાજ
ખુરખુરાટ પું. ખુરખુર એવો એક અવાજ
ખુરચન નં. ઉખાડીને—ઉઝડીને એકઠું કરેલું
ખાવા જેવું જે કંઈ હોય તે; ખરોટી (૨)
કચુંખર; કાચુંકોરું ખાવાનું

ખુરચની સ્ત્રી. મોચીનું એક એભર (ચામડું
ઉઝડવાનું)

ખુરદિયો પું. નાણાનો ખુરદો-પરચૂરાણુ
વેચનાર આદમી

ખુરદો પું. જુઓ ખુડદો
ખુરખડો પું. એક જાતનો શંખલો
ખુરમું નં. એક જાતની મીઠાઈ
ખુરશી(-સી) સ્ત્રી. એક જાતનું ચાસન (૨)
માનનું સ્થાન

ખુરશેઠ પું. સૂરજ
ખુરસું નં. માટીનું ખેસણું; અંગીઠી મૂકવાની
ઝોટલી (૨) ખુરસી (તુચ્છકારમાં)

ખુરાસાની વિં. ધરાન દેશમાં આવેલા
ખુરાસાન નામના પ્રદેશનું; ખુરાસાનથી
આવેલું; ખુરાસાનમાં પાકતું

ખુરાસાની અજમો પું. એક ઔષધિ
ખુલાસો પું. સ્પષ્ટીકરણ; ચોખવટ (૨) સાર;
ભાવાર્થ (૩) નિકાલ; રસ્તો (૪) મોકળાશ;
છૂટ (૫) સાફ ઝાડો આવવો તે

ખુદ્દું વિં. ઉધાડું (૨) નિખાલસ; ચોખ્ખું
(૩) સ્પષ્ટ (૪) નાણું; ઢાંકેલું નહિ તેવું
(૫) છૂપું નહિ તેવું; જાહેર (૬) અસહ્ય
(૭) અણુધરાયેલું (૮) ઘેરું નહિ એવું; આખું

ખુવાર વિં. અતિ દુઃખી; હેરાનહેરાન (૨)
પાયમાલ

ખુવારી સ્ત્રી. અતિ દુઃખી હોવું—થવું તે (૨)
પાયમાલી; નાશ

પ્રશ વિં આનંદમાં હોય એવું; હર્ષિત; પ્રસન્ન
(૨) તંદુરસ્ત

પ્રશકી સ્ત્રીં જમીનમાર્ગ

પ્રશપ્રસાદ વિં તંદુરસ્ત તેમજ પ્રશ

પ્રશપ્રસાદી સ્ત્રીં તંદુરસ્તી તેમજ પ્રશી

પ્રશનવીસ વિં સારા—સુંદર દસ્કત લખનારું

પ્રશનુમા વિં સુંદર; રમણીય

પ્રશખખતી સ્ત્રીં સદ્ભાવ્ય

પ્રશખો, ંઈ સ્ત્રીં સુગંધી

પ્રશખોદાર વિં સુગંધીવાળું

પ્રશમિલજ પું સારા—આનંદી સ્વભાવ

પ્રશમિલજ વિં પ્રશમિલજવાળું; આનંદી;

પ્રશામત(-ઠ) સ્ત્રીં સ્વાર્થ માટે કરેલાં હઠ

ખહારનાં વખાણ; પળશી; હાજીહા

પ્રશામત(-દ)ખોર વિં પ્રશામતનીટેવવાળું;

પ્રશામતિયું

પ્રશામતિયું વિં પ્રશામત કરનારું

પ્રશામતિયો પું પ્રશામત કરનાર આદમી

પ્રશાલ વિં પ્રશ હાલતમાં હોય એવું; સુખી

(૨) કુશળ; તંદુરસ્ત

પ્રશાલી સ્ત્રીં પ્રશ હાલત; હરખ; સુખ

(૨) કુશળતા; તંદુરસ્તી

પ્રશી સ્ત્રીં આનંદમગ્નતા; હર્ષ; રાજ્યો (૨)

મરજ; ઇચ્છા; ઋચિ

પ્રશરો વિં પું ખડમૂછો

પ્રશિયો વિં પું ખરસી કરેલો

પ્રખખો પું (કા.) મરનાર પાછળ મુકાતી

ચોક; દૂઠવો

પ્રખલી(-ળી) સ્ત્રીં ચળ; વલર; ખંજવાળ

(૨) ખંજવાળવું પડે એવો ચામડીનો રોગ

(૩) જે લાગવાથી ખંજવાળવું પડે તે—

ખનૂરી

પ્રૂટ સ્ત્રીં ખોટ; ઘટ

પ્રૂટકો પું ઓછપ

પ્રૂટડું નં બળતા લાકડાનો કકરો; ખોયણું

પ્રૂટડો પું ધગધગતો અંગારો; લાળો (૨)

પ્રૂટડું

પ્રૂટડું અં કિં ઓછું થવું; ઘટવું; ટાંચ પડવી

(૨) પૂરું થવું

પ્રૂટલ વિં (કા.) અપ્રમાણિક; ખોટાખોટું

પ્રૂટલાઈ સ્ત્રીં પ્રૂટલપણું

પ્રૂટલ વિં ખાલી થયેલ; કંગાલ; દેવાળિયું (૨)

પ્રૂટલું; વિશ્વાસઘાતી

પ્રૂડ સ્ત્રીં (કા.) અગાસી; ધાતું

પ્રૂણ સ્ત્રીં નિશાની; ચિહ્ન (૨) ખૂણો; દિશા

પ્રૂણખાંચરે અં કોઈ ખૂણામાં—ખૂણાપડતી

અપરિચિત જગાએ

પ્રૂણો પું જ્યાં બે દિશા કે લીટી મળતી

હોય તે જગા; કોણ; ખાંચો

પ્રૂત સ્ત્રીં હરકત; અડચણ; વાંધો

પ્રૂદ(-ધ)રું નં ખોતરણું; દ્રેષ ખોતર કાઢેલી

મૂલ; વાંધોવચકો

પ્રૂન નં લોહી (૨) પ્રૂનની—વેરની તરસ;

પ્રૂનસ (૩) જીવથી મારી નાંખવું તે; હત્યા

પ્રૂનખરાખો પું મારફાટ

પ્રૂનખાર વિં લોહી રેડાય એવું (હાંચુદ્ધ) (૨)

ઘાતકી; ખૂની

પ્રૂનરેજ સ્ત્રીં લોહી રેડવું તે; કાપાકાખી;

કતલ (૨) લોહી રેડાય એવી—ખૂનખાર

મારામારી

પ્રૂનસ સ્ત્રીં નં પ્રૂનની—વેરની તરસ;

ખૂનસ

પ્રૂની વિં ખૂન કરે એવું; ઘાતકી (૨) ખૂન

કરનારું; હત્યારું

પ્રૂપવું અં કિં જાંડું જોતરવું; ભોંકાવું (૨) કળી

જવું; અંદર જોતરી ચોટી જવું; ખૂંતવું (૩)

સં કિં જમાવવું

પ્રૂખ વિં સારું; સુંદર (૨) ઘણું; પુષ્કળ

પ્રૂખસૂરત વિં રૂપાળું; ફટફટ

પ્રૂખી સ્ત્રીં ખાસ ગુણ; રહસ્ય (૨) મળ;

લિજ્જત (૩) ચતુરાઈ (૪) સૌંદર્ય; ચમત્કાર

(૫) ભલાઈ

પ્રૂખસૂરતી સ્ત્રીં ફટકાપણું; સૌંદર્ય

પ્રૂખીદાર વિં પ્રૂખીવાળું

પ્રૂખચાવાળો પું પ્રૂખચામાં ભરેલી વસ્તુઓ

વેચનારો

પ્રૂખચો પું દબતા કાનાનો છાછર થાળ; ટાટ;

તાસક (૨) વેચવાની વસ્તુઓથી ભરેલો

પ્રૂખચો (૨) પ્રૂખચામાં ભરેલી વસ્તુ; ભેટની

વસ્તુ

પ્રૂરજ સ્ત્રીં ઘોડિસવારને જરૂરી એવી વસ્તુ—

ઝોલી ભરેલી થેલી; ઘોડિસવારની થેલી

ખૂંપી—ખૂંપ

ખૂંપી આં ખૂંપી

ખૂંપી અં કિં ખૂંપી મં; બિયડું, ખીલડું
(૧૬) (૨) દીપડું; શોભડું (૨૦)

ખૂંપી સીં નં એક પક્ષી; ચીખડી

ખૂંપી અં કિં ખૂંપી અવાજ કરવો;
ઉધરસ ખાલી (૨) અમુક અવાજ કરી
ગળું સાફ કરવું (૩) પોતાની હાજરી,
મરદાઈ કે બડાશ બતાવવા માટે અવાજ
કરવો (૪) હાલુહાલુખૂંપી પું ખૂંપી તે (૨) ખૂંપીવાનો
અવાજખૂંપી અં કિં નડવું; ભોંકવું; (૨) મનમાં
ખટકવું; દુખવું; (૩) લપટાવું; બંધનમાં
પડવુંખૂંપી પું આખલો; સાંઠ (૨) સીં જમીનની
હદ બતાવવા દોરેલો પથ્થર; હદનું નિશાન
(૩) અં બરાબર માપસર; પૂરેપૂરુંખૂંપી સીં એક જગતી ઝાડ (૨) પગની
આંગળીઓ ઉપર વીંટીઓ પહેર્યા પછી
તે નીકળી ન જાય તે માટે આગળ પહેરાતી
હલકી કિંમતની વીંટી; ઠેસણિયુંખૂંપી નં ખૂંપવાનું ઓળટર; ખૂંટણ (૨)
બળદ (૩) અડધું બળેલું લાકડું; ખોયણુંખૂંપી નં ખૂંપવું તે (૨) ખૂંપવાનું ઓળટર;
સીપિયોખૂંપી સં કિં મૂળ સાથે ખેંચી-ચૂંટી કાઢવું
વીણીવીણી નિર્મૂળ કરવું; નિકંદન કાઢવું
(૨) ચૂંટવું; દૂંપવું

ખૂંપી નં બળતા લાકડાનો કકડો; ખોયણું

ખૂંપી નં ખૂંપાઈ

ખૂંપી પું આખલો; સાંઠ (૨) બાજીગર;
નદુગરખૂંપી સીં ખીંટી (૨) લાકડાની મેખ (૩)
કપાળની બે બાજુએથી વાળ દૂંપાવીને
કરાવેલો ખૂંપો (૪) અંગરખાની કળી

ખૂંપી નં ઝાડ કાપતાં રહેલું દૂંડું; કરચો;

ખૂંપી પું ખીલો (૨) ખૂંડું (૩) બંદરમાં
વહાણો ઉપર લેવાતો કર (૪) ધંડીનો
ખીલડોખૂંપી અં કિં ખૂંપવું; કાઢવામાં ભતરી જવું;
કળવું (૨) અંદર જઈ ચોટી જવુંખૂંપી નં ફફટાફફટાં ફરવું તે (૨) ધમ્મા-
ચકડી; ધિંગાણું; મસ્તીખૂંપી સં કિં પગ વડે ગદડવું; ચૂંટવું;
કચરવું (૨) ફફટાફફટાં ગરબે રમવું (૩)
હેરાન કરવું; વિતાડવુંખૂંપીખૂંપી સીં ચૂંદાચૂંદા; અગદાચૂંદી (૨)
ફફટાફફટાં; ધમ્માચકડીખૂંપીખૂંપી સં કિં ખૂંપી એમ કરવું (૨)
ખૂંપવામાં મદદ કરવી

ખૂંપીખૂંપી અં કિં ખાઈપીને મોજ કરવી

ખૂંપી સીં વાંસા પર નીકળેલો ઢેકો; વાંસો
વળી જવાથી થતો ઢેકોખૂંપીયું વિં જોને વાંસે ખૂંપી નીકળી હોય
એવું

ખૂંપી વિં ખૂંપીયું

ખૂંપી પું પરણવા જતા વરને પહેરવાનો ફૂલનો
એક શણગાર

ખૂંપી સીં નાનો ખૂંપો

ખૂંપી પું વરસાદથી બચવા મહુડાનાં પાંદડાનો
કરેલો છત્રીનો ઘાટખૂંપી પું ઝાડ-ઝાડ કાપ્યા પછી રહેલો
થોડો ભાગ; ખાંપો (૨) ખીલો કે ખાંપો
ભરાવાથી કપડામાં પડેલી ફાટ કે ચીરો
(૩) હળમત કરતાં રહી ગયેલા દૂંકા, ત્રીણા
વાળ

ખૂંપી(-પા)વવું સં કિં ખૂંપાવવું

ખૂંપી સં કિં (૨) અં કિં જુઓ ખૂંપવું

ખૂંપાવવું સં કિં ખૂંપી એમ થવું

ખે પું; સીં ફીણ થવું તે; કાય (૨) નાશ

ખેકડો પું કાયબો

ખેચર વિં આકાશમાં ફરનારું (૨) નં પક્ષી
(૩) ભૂતપ્રેતાદિ (૪) પું તારા, ચંદ્ર, ગ્રહ
ઇત્યાદિ (૫) દેવખેચરદષ્ટિ સીં ભડતી નજર (આકાશમાંથી
નાંખેલી) 'ખડક-આઈ-ચૂ'ખેચરી સીં દેવી; ભૂતડી; જંગલી (૨)
પંખિણી; સમડી (૩) એક યોગમુદ્રા

ખેટ નં ખેડ; ગામડું (૨) પું; નં શિકાર

ખેટક પું શિકારી (૨) નં વ્યસન; ચડસ
(૩) વહેમ; વળગાટ (૪) નાનું ગામડું

ખેટકી પું. શિકારી (૨) ખેડૂત
ખેટલી સ્ત્રી. સેંથી
ખેડ સ્ત્રી. ખેતી (૨) કાંટાવાળી એક
વનસ્પતિ (૩) નં. ખેટ; ગામડું
ખેડણુ નં. ખેડવાની ક્રિયા
ખેડણુહાર પું. ખેડૂત (૨) હાંકેડું
ખેડતર વિ. ખેડાય—ખેતી થાય એવું
ખેડવું સં. કિં. જમીનને હળ વડે ખોદી,
ચાસીને પોચા કરવી (૨) [લા.] સુધારવું;
ફળવવું (૩) (વેપાર—ધંધો) કરવો (૪)
(મુસાફરી કે સફર) કરવી

ખેડહક(—ક) પું. ખેડવાનો હક્ક
ખેડાકંબોઈ સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ
ખેડાણુ વિ. ખેરેલું; ખેડાવું હોય એવું (૨)
નં. ખેરેલી—ખેડાતી હોય એવી જમીન
(૩) ખેતી

ખેડુ પું. ખેડનારો; ખેડૂત
ખેડું નં. ગામડું (૨) ગંડાની ઢાલ (૩) ભાલો
ખેડૂત પું.
ખેત, ૦૨ નં. જેમાં ખેતી થતી હોય એવા
જમીનનો ભાગ—ટુકડો (૨) ધંધો (૩)
અવકાશ; મોકળાશ

ખેતરપાદર નં. સ્થાવર મિલકત
ખેતરપાળ પું. ખેતરનું રક્ષણ કરનાર દેવ
(૨) ગ્રામદેવતા

ખેતરવા વિ. એક ખેતરના જેટલી લાંબાઈનું
(૨) અં. એક ખેતર જેટલે અંતરે

ખેતરાઈ સ્ત્રી. એક શેઠે એકજથે—આવેલાં
ખેતરોનો સમૂહ; પાટ

ખેતરાઉ(—ડ) વિ. ખેતરનું—ને લગતું (૨)
ખેતર વચ્ચે થઈને જતો (માર્ગ)

ખેતિથિ સ્ત્રી. જે તિથિનો ક્ષય થયો હોય તે;
ક્ષયતિથિ

ખેતી સ્ત્રી. ખેડવાનું કામ; જમીનમાં અનાજ
વગેરે પકવવા માટે કરવાનું કામ

ખેતીવાડી સ્ત્રી. ખેતર અને શાકભાજીની કે
ફળફળાદિની વાડી (૨) ખેડૂતનો કામધંધો

ખેહ પું. શોક; સંતાપ; દિલગીરી

ખેહના સ્ત્રી. ખેહ

ખેહમુક્ત વિ. ખેહવાળું; ખેદથી ભરેલું

ખેહાનખેહાન વિ. તારાજ; પાચમાલ

ખેહીવ પું. મિસરનો રાજ

ખેહો(—ધો) પું. ફેડો; પીછો

ખેન નં. ક્ષયરોગ (૨) કંટાળો આપે—માથું
ફેડાવે એવું (માણસ—કામ); નડતર; પીડા
(૩) મુસીબત; વિપદ

ખેનખાટલો પું. ખેનનો ખાટલો; ક્ષયરોગ
(૨) ધણી કંટાળો આપે એવો માણસ

ખેપ સ્ત્રી. બાર લઈને કોઈ દૂરની જગાએ
જઈ આવવું તે; આંટો; ફેરો (૨) લાંબી
મુસાફરી; સફર (૩) ફેરાનું મહેનતાણું
(૪) ધોળીને ધોવા આપેલાં લૂગડાંની
ગાંસડી (૫) વેપારની વસ્તુનું એક દેશથી
બીજા દેશ આવવું તે (૬) પછવાડે લાગવું
તે; ખંત (૭) હપતો; વારો

ખેપટ સ્ત્રી. ધૂળ; છિયાડી; કચરો (૨) અં.
મૂડીઆ વાળીને; ઝપાટાખંધ (જેમકે
દોહવું)

ખેપટિયું* નં. (કા.)

ખેપન નં. બહાર કાઢવું—નાખી દેવું તે (૨)
દુઃખ; પીડા

ખેપાની વિ. તોફાની (૨) યુક્તિબાજ

ખેપિયો પું. દૂત; કાસદ

ખેપી વિ. આક્ષેપ કરનારું (૨) આનકવાળું

ખેમકુશળ વિ. (૨) નં. જુઓ ક્ષેમકુશળ

ખેમટા પું. (સંગીતમાં) એક તાલ (૨)
એ તાલમાં ગવાતું ગાયન

ખેર નં. એક ઝાડ (૨) સ્ત્રી. પીડા; બલા
(૩) અં. ભલે; હશે; ફિકર નહિ

ખેરખટ અં. એકદમ; જોતજોતામાં

ખેરખાહ વિ. ભલું ચાહનારું; શુભેચ્છક

ખેરખાહી સ્ત્રી. ખેરખાહપણું

ખેરવવું સં. કિં. ખરી પડે એમ કરવું (૨)
ખસેડવું; દૂર કરવું; કાઢી મૂકવું (૩)
પગવવું; માથું ફેડાવવું

ખેરવેલ સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ

ખેરસહા સ્ત્રી. સમાધાન; સુખરૂપતા; સુલેહ-
શાંતિ (૨) અં. હશે, બજ્યું, એવો મન
વાળવાનો હુદ્દગાર

ખેરસાર(—લ) પું. ખેરના લાકડામાંથી
નીકળતો એક પદાર્થ (૨) કાથો

જેર ચો (ટો) — ખો

જેર ચો (ટો) પું ૨૦; ૫૦

જેરાત સ્ત્રી ૦ કાન; પુરુષ; સખાવત

જેરાતી વિ ૦ જેરાત માટે કહેલું; ધર્માદાનું

(૨) જેરાત કરે એવું

જેરિયત સ્ત્રી ૦ સુખરૂપ—ક્ષેમકુશળ હોવું તે

જેરિયું વિ ૦ છિન્નભિન્ન થયેલું; વીખરાયેલું (૨)

તરત જુઝાઈ ભય એવું (૩) [લા.] માલ વગરનું

જેરી વિ ૦ જેરના લાકડામાંથી કહેલું (૨)

જેરના લાકડાનું બનાવેલું (૨) પું ૦ થેટો

(૩) એક પક્ષી (૪) સ્ત્રી ૦ કંસારી (૫)

લૂગડાંમાં—કામળમાં પડતી એક જવાત (૬)

જેરો; ૨૦

જેરીજ વિ ૦ વધારાનું; અંદર આવી ગયેલું

ન હોય તેવું (૨) અ ૦ વિના; સિવાય;

વધારામાં

જેરું, જેરું વિ ૦ જુઓ જેરિયું

જેરો પું ૦ ગૂંથીને બનાવેલો દોરીઓનો

બળીદાર થેલો—ઝાળી (૨) ચાખાના લોટની

વડી (૩) બાળ; સિંચાણો (૪) પોંખ

પાડવાનો ડાંડિયો (૫) અડાયાનો બકો;

ગાર (૬) ડાંગરના ડૂંડાનો એક રંગ

જેલ પું ૦ રમત (૨) તમાસો; જોવાનું નાટક;

બવાઈ (૩) [લા.] રચના; લીલા

જેલખાના પું ૦ લશ્કરનો અસખાખ (૨)

અરતવ્યરત પડેલો સામાન; ગોઠાણો (૩)

ખરાબી; પાયમાલી

જેલણી સ્ત્રી ૦ ઢીંગલી

જેલણું (વણું) ન ૦ રમકડું

જેલન ન ૦ જેલવું—રમવું તે (૨) તમાસો; નાટક

જેલવણું ન ૦ રમકડું

જેલવું અ ૦ કિં ૦ રમવું; ગમ્મત કરવી;

તમાસો કરવો (૨) યુક્તિ કે પ્રપંચથી કાર્ય

કરવું

જેલાડી વિ ૦ રમતમાં કામ કાઢી લે એવું;

ચતુર; મુત્સદી (૨) પું ૦ જેલ કરે—રમત

રમે તે; નટ

જેલાડીપણું ન ૦

ખેવ પું ૦; સ્ત્રી ૦ ક્ષણ; પળ; વેળા

જેવટ (ટિયો) પું ૦ માર્ગદર્શક; નેતા (૨)

સુકાની

જેવટું ન ૦ સુકાનીનું હોડી હંકારવાનું કામ;
વહાણવટું

જેવટો પું ૦ એક ભતનું ધાસ

જેવના સ્ત્રી ૦ કાળજી; ચાનક; સંભાળ

જેસ પું ૦ ખભે નાખવાનું વસ્ત્ર; દુપટ્ટો

જેસર પું ૦ ખચ્ચર

જેસવણું સ ૦ કિં ૦ ખસેડવું

જેસિયું ન ૦ જેસ તરીકે ચાલે એવું વસ્ત્ર;

જેસ (૨) નજીકનું સગું

જેસી વિ ૦ નજીકનું; અંતરનું

જેક સ્ત્રી ૦ ધૂળ; ૨૦ (૨) પું ૦ ક્ષય

જેળ સ્ત્રી ૦ લાહી; આર; કાંજ

જેળો પું ૦ નાટક કે ભવાઈમાં સ્ત્રીનો વેષ

લેનાર પુરુષ; ભવૈયો

જેંકડો પું ૦ જેંકડો; કાચળો

જેંખણી વિ ૦ ખવાઈ—ખળખળી ગયેલું; અત્યંત
અશક્ત

જેંજે સ્ત્રી ૦ ઉધરસ ખાતાં થતો અવાજ;

(અ ૦) તેવો અવાજ થાય તેમ (ઉધરસ ખાવી)

જેંગાણું ન ૦ (કા.) બદલો; ખંગ

જેંચ સ્ત્રી ૦ જેંચાણું; તાણું (૨) આગ્રહ

જેંચતાણું સ્ત્રી ૦ જેંચાજેંચ (૨) [લા.] આગ્રહ

જેંચવું સ ૦ કિં ૦ પોતા તરફ આણવું;

આકર્ષવું; તાણવું (૨) કસવું; તંગ કરવું

(૩) આગ્રહ કરવો; આગ્રહથી વળગી

રહેવું (૪) શોષી લેવું; ચૂસવું

જેંચજેંચા સ્ત્રી ૦ તાણુંતાણું

જેંચાજેંચ (ચી) સ્ત્રી ૦ તાણાતાણું (૨) આગ્રહ

જેંચાણું ન ૦ આકર્ષણું; તાણું (૨) આગ્રહ

જેડ સ્ત્રી ૦ પાણી ન પાવું—સુકાવા દેવું તે

(૨) સુકવાણું; સૂક (૩) દોરડીને વળ

ચડાવવાનું ઓતર

જેડિયું વિ ૦ પાણી વિનાનું; નીક કે નહેર

છત્યાદિથી જેને પાણી ન પવાવું હોય તેવું

(ખેતર) (૨) ન ૦ વરસાદની તાણું હોય

એવું વર્ષ; સુકવાણું

ખો સ્ત્રી ૦ ટેવ; વ્યસન (૨) વેર (૩) ખાઈ;

ખીણું; કોતર (૪) એક રમત (૫) પું ૦

મૂળ; વંશ

ખોઈ સ્ત્રી નાનાં છાકરાને સુવાડવા—ઊંધાડવા
માટે કરેલી—ખાંધેલી જોળી

ખોઈયું નં ઘોડિયે કપડું ખાંધીને બાળકને
ઊંધાડવા માટે કરેલી જોળી (૨) ઘોડિયું

ખોખ નં મોટા કદનું પણ ખાલી ખોખું હોય તે
ખોખરાટ પું ખોખરાપણું; ખોખરા અવાજ

ખોખરાપણું નં

ખોખરી સ્ત્રી ડાંગર (વેપારીઓનો સંકેત)

ખોખરું વિં નડો ને પોલો અવાજ નીકળે
એવું (૨) અડધુંપરધું બાગેલું—ફટલું

ખોખલી સ્ત્રી ધરડી શિયાળ (૨) પડી ગયેલા
દાંતવાળી વૃક્ષ

ખોખલું વિં ખોખળી ગયેલું; વૃક્ષ (૨) ઉધરસ
ખાણું

ખોખલો પું ઉધરસ; ઠાંસો (૨) વૃક્ષ—ખખળી
ગયેલો આદમી

ખોખાવું અં કિં વેર રાખવું

ખોખું નં અંદરથી પોલું ને સાર—ગર કાઢી
લીધેલું ને કાંઈ હોય તે (૨) માલ કાઢી
લીધો હોય તેવી ખાલી તક્લાદી પેટી;
હલકી બનાવટની પેટી (૩) કાગળ અને
લૂગડું લાહીથી ચોપડી બનાવેલો પાઘડીનો
આકાર; કદડાઓની બનાવેલી પાઘડી (૪)
ભરપાઈ થઈ ગયેલો છૂંડીનો કાગળ (૫)
નમૂનો; ખીખું (૬) કાચું લખાણ; મુસદ્દો
(૮) કલેવર; હાડપિંજર

ખોખો સ્ત્રી એક રમત; ખો

ખોગીર નં છન; ઘોડા ઉપર મૂકવાની ગાદી

ખોચરું વિં પોલું (૨) ખાંચાવાળું (૩) નં
કોતર; ખો (૪) નૂનો જમાનો

ખોચરેલ વિં ખાડાખેચાવાળું

ખોચડો પું કડેકાણું; ખૂણો

ખોજ સ્ત્રી તપાસ; શોધ; ખોળ

ખોજવું સં કિં ખોજ કરવી; ખોળવું

ખોજો વિં હિંદુમાંથી મુસલમાન બનેલી એક
જાતનું (૨) પું એ જાતિનો પુરુષ (૩)
વ્યંડળ; હીજડો; જનાનખાનામાં સ્ત્રીઓની
તહેનાતમાં રહેનારો નપુંસક નોકર

ખોટ સ્ત્રી ઘટ; ઓછાપણું; અપૂર્ણતા (૨)
નુકસાન; ગેરલાભ (૩) ભૂલ; ચૂક

ખોટક(-કા)વું અં કિં અટકવું; અચકાવું

ખોટકો પું ખોટ; ઘટ

ખોટઈ સ્ત્રી નહાંપણું; અસત્યતા (૨) હરામી-
પણું; આળસુપણું

ખોટાખોલું વિં

ખોટારવો પું છાણું બળી ગયા પછી રહેલો
રાખનો ગોટો

ખોટારું વિં નહું (૨) ભૂંડું; ખોટું (૩) નં
નહાંણું (૪) તરકટ

ખોટારો પું ઈંટનો કકડો (૨) અંગારો; લાળો

ખોટી અં વિલંબ—ઢીલ થાય એમ; નકામું
થાલી રહેલું પરે,—વખત બગડે એમ

ખોટીપો પું ખોટી થવું તે; શેકાણું

ખોટીલું વિં આખાં હાડકાનું; આળસુ (૨)
ખોડવાળું (૩) નં નિઃસંતાન માતૃપિતાને
ઘણા વખત બાદ થયેલું બાળક

ખોટું વિં નહું; અસત્ય; ભૂલચૂકવાળું (૩)
ખરાબ; નકારું (૪) ફરી જાય એવું; ખેવડા

ખોડ સ્ત્રી ટેવ; આદત (૨) શારીરિક ખામી;
(૩) કલંક; લાંછન

ખોડખાંપણું સ્ત્રી ખોડ કે ખામી;

ખોડવું સં કિં દાટવું; શોપવું; ઊંચું કરવું

ખોડમું નં

ખોડંગ(-ગા)વું અં કિં લંગડાવું

ખોડવું અં કિં ખોડંગવું

ખોડિયું વિં ખોડવાળું; અપંગ

ખોડિયો પાટો પું છાકરાની એક રમત

ખોડીખમચી સ્ત્રી ખોડંગતાં ચાલીને રમવાની
છાકરાની એક રમત

ખોડીખાડું નં ખેતરમાં જવા આવવા માટે
જે પાંખિયાંવાળું લાકડું ધાલી કરવામાં
આવતો રસ્તો—છીંડું

ખોડીલું વિં ખોડવાળું

ખોડું વિં ખોડિયું (૨) લંગડું

ખોડો પું સંહાર; નાશ (૨) માથાની ચામડી
પર બાજતો એક મેલ (૩) માથાની
ચામડીનો એક રોગ

ખોણિયું નં કાટખૂણો (૨) ખોચણું

ખોતરણી સ્ત્રી દાંત ખોતરવાની સળી (૨)
ખરપડી (૩) કોતરવાનું ઓજર; ટાંકણું (૪)
કોતરણી; નકશીકામ

ખોતરણું નં ટાંકણું (૨) ખરપડી (૩)

ખોતરવાનું સાધન (૪) ખૂધડું; દોષ

ખોતરણું સં કિં આણુંઆણું ખોદણું; ખણું
(૨) પાયમાલ કરવું

ખોતરામણ નં ખોતરવાનું મહેનતાણું

ખોતરું નં બહાનું

ખોદકામ નં ખોદવાનું કામ (૨) કૂવા, તળાવ
વગેરે ખોદવાનું કામ (૩) કોતરકામ

ખોદણી સ્ત્રીં ખણખોદ; નિંદા; બદખોઈ

ખોદણું સં કિં; અં કિં ભોંય ઉખેડવી;
ખણવું (૨) કોતરવું; નકશી પાડવી (૩)
ખોદણી કરવી

ખોદાઈ(-મણ, -મણી) સ્ત્રીં ખોદવાનું
મહેનતાણું

ખોદાણું નં ખોદાયેલું તે; ખોદકામ (૨)
પાણીના નેરથી ખોદાયેલી જમીન

ખોડું(-ધું) નં લાકડાનો જડો—ભારે કકડો

ખોળલો પું જે હાથ છતા નેરવાથી બનતો
પાત્રનો આકાર; પોશ (૨) તેમાં માથ
તેટલું માપ

ખોળો પું ખોળલો

ખોળણ(-ણી) સ્ત્રીં ખો; ગુફા (૨) કોતરની
જે બાજુનો ખાંચા; ખાડો (ખાસ
ડેસ, ચાંપ કે હલાળો અટકે એવો)

ખોળરણ સ્ત્રીં ઢીલ; વિલંબ

ખોળરણું અં કિં ખોટી થવું; રાહ નેતા
રહેવું; થોભવું

ખોળજો પું(કા.) સળંગ કઠણ પડ

ખોયણી સ્ત્રીં વધાર

ખોયણું નં બળવું લાકડું કે સળેખડું (૨)
જામગરી (૩) ચાંદણું; ઉશ્કેરણી

ખોયલ નં મોચીનું એક ઓળર

ખોયું નં જુઓ ખોઈયું

ખોરડું નં ઝૂંપડું; માટીની લીંતનું નાનું ઘર

ખોરણું નં હોલવાઈ ગયેલું એવું જે હોય તે
(૨) ખોરવાનું સાધન

ખોરણી સ્ત્રીં ખોરવું તે (૨) ઉશ્કેરણી (૩)
ખોયણી

ખોરણું સં કિં દેવતાને સતેજ કરવા
ખંખેરવું—તળેઉપર કરવું (૨) વસ્તુ
જલદી બળી જાય તે સારુ તેના જુદાજુદા
ભાગ કરવા

ખોરણું નં ત્રણ પાયાની ઘોડી; ત્રિપાઈ
ખોરંચે અં ખૂણખોચરે; નિકાલ ન થાય
એવે ઠંકાણે

ખોરંચો પું નડતર; અંતરાય

ખોરાક પું ખાવાનો પદાર્થ (૨) [લા.]

જેનાથી કાઈ વાતનો નિર્વાહ થાય તે

ખોરાકી સ્ત્રીં ખોરાક; ગુજરાનની વસ્તુ
(૨) તેનું ખરચ

ખોરાકીપોશાકી સ્ત્રીં અન્નવજ્ર (૨) તેનું
ખરચ

ખોરાશ સ્ત્રીં ખોરાપણું

ખોરીઠ વિં (ખાવામાં) જખરું (૨) ખાવાનું
શોખીન (૩) અં*

ખોરું વિં

ખોલ સ્ત્રીં ખામી; કરચલી; પોલાણ (૨)
ભિતરી ગયેલી—જીર્ણ ચામરી (૩) સાપની
કાંચળી (૪) ખોળી (૫) ગાદીતકિયા વગેરેનું
ખોળિયું (૬) નં જુઓ ખોયલ

ખોલકી સ્ત્રીં ખોલકું સ્ત્રીલિંગ

ખોલકું નં ગધેડાનું નાનું બચ્ચું

ખોલકો પું ગધેડો

ખોલણહાર(-રું) ખોલનાર; ઉધારનાર

ખોલવણું નં કંસારાનું એક ઓળર (૨)
સ્કૂ ફેરવવાનું ઓળર; પેચિયું

ખોલણું સં કિં ઉધારણું (૨) કાઢવું; સ્થાપન
કરવું

ખોલી સ્ત્રીં ખોળી (૨) ઓરડી (૩) ગધેડી

ખોલો પું ગધેડો

ખોવડા(-રા)વણું સં કિં ખુએ એમ કરવું

ખોવું સં કિં ગુમાવવું (૨) ગેરલાભ થવો

ખોસણું સં કિં નેરથી દાખલ કરવું;
ધાલણું

ખોહ સ્ત્રીં ખો, કોતર; ખીણ

ખોહાણ પું નદીની લેખડ

ખોહો પું ખોસનારો (૨) લડીગો; લકૂ પણ
આજસુ માણસ (૩) મોટો મૂરખો

ખોળ પું તેલી ખીનો તેલ કાઢી લીધા બાદ
રહેતો કૂચો (૨) સ્ત્રીં તપાસ; શોધ

ખોળણું સં કિં શોધવું; તપાસ કરવી

ખોળખોળા સ્ત્રીં ખોળાખોળ

ખોળખો(-લો) પું વિલંબ; ઢીલ

ખોળાઈ'દોળા* પું ૦ યં ૦ વં
 ખોળાખોળ(-ળી) સ્ત્રી ૦ ખૂબ ખોળવું તે;
 શોધાશોધ
 ખોળાધર પું ૦ ભમીન
 ખોળાધરી સ્ત્રી ૦ ભમીનગીરી
 ખોળાભરણું નં સીમંત; અધરણી
 ખોળાંખ'ખોળાં નં યં ૦ વં ખૂબ ખારીક
 તપાસ
 ખોળાંખાંખાં નં યં ૦ વં ખોળાંખ'ખોળાં
 ખોળિયું નં તળાઈ, ગોઠ્ઠાં વગેરે ભરવાનું ખેવડું
 કપડું; ખોલ (૨) શરીર; કલેવર
 ખોળી સ્ત્રી ૦ રક્ષણ માટે વસ્તુના છેડા ઉપર
 ગોઠવેલું ધાતુનું ઢાંકણ
 ખોળો પું ૦ પલાંડી મારી ખેસતાં બન્ને ભંધ
 ઉપરનો ધૂંટણ લગીનો ભાગ (૨) એ
 ભાગ ઉપર રાખેલું કપડું—ઝોળી
 ખોંખારવું અં કિં ભુઓ ખૂંખારવું

ખોંખારો પું ૦ ખૂંખારો
 ખોંચ સ્ત્રી ૦ ખાંચો; ખોલણ; ખાણ (૨) કસર;
 કમીના (૩) વાંધો; અડચણ (૪) મુશ્કેલી;
 ગૂંચવણ
 ખ્યાત વિં પંકાયેલું; નામીયું (૨) સ્ત્રી ૦
 ખ્યાતિ; કીર્તિ
 ખ્યાતિ સ્ત્રી ૦ પ્રસિદ્ધિ; કીર્તિ
 ખ્યાપન નં ભહેરાત (૨) કબૂલાત
 ખ્યાલ પું ૦ તર્ક; વિચાર; કલ્પના (૨) છાલ;
 કેડો (૩) એક ભતનું ગાયન
 ખ્યાલી વિં તરંગી (૨) ખ્યાલ—લાવણી ભેડનારું
 ખિન્ન પું ૦ (સં.) ભુઓ ઈસુ
 ખિન્નતી વિં ઈસુ સંબંધી; ઈસુના ધર્મનું
 (૨) પું ૦ એ ધર્મ માનનારો માણસ
 ખવાખ પું ૦; નં સ્વપ્ન
 ખવાળી વિં સ્વપ્નનું—સંબંધી (૨) સ્વપ્ન
 રચ્યા કરનારું; સ્વપ્નશીલ

ગ

ગ પું ૦ કંઠસ્થાની ત્રીજો વ્યંજન (૨) ગંધાર
 સ્વરની સંજ્ઞા
 ગઈકાલ(-લે) અં આજની પૂર્વેના દિવસે;
 કાલે (૨) [લા.] હમણાં જ
 ગઈગુજરી સ્ત્રી ૦ બની ગયેલી—ભૂતકાળની
 હકીકત
 ગકાર પું ૦ ગ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
 ગકારાંત વિં જેને છેડે ગકાર છે એવું
 ગ(ંડ)ગડવું અં કિં ગડગડ અવાજ
 કરવો; ગાળવું (૨) ગબડવું
 ગ(ંડ)ગડાટ પું ૦ ગડગડ એવો અવાજ (૨)
 અં સપાટાબંધ; વગર હરકતે
 ગ(ંડ)ગડાવવું સં કિં ગડગડે એમ કરવું;
 ગબડાવવું (૨) કપાટાબંધ—અટક્યા
 વગર કામ ચલાવવું

ગ(ંજી)ગજીવું અં કિં ગણગણ એવો અવાજ
 કરવો (૨) નાકમાં ખોલવું (૩) સં કિં
 મનમાં બબડવું
 ગગન નં આકાશ; આભલું
 ગગનગામી વિં ગગનમાં જનારું
 ગગનગાંઠિયા પું ૦ યં ૦ વં એક મીઠાઈ;
 ઘઉંના લોટના તળીને કરેલા ચાસણી
 પાચેલા ગોઠયા
 ગગનચર વિં ગગનમાં ફરનારું (૨) નં
 પંખી, દેવ, ભૂતપિશાચ, નક્ષત્ર, ગ્રહ વગેરે
 ગગનચુંબિત વિં આકાશને ચુંબનું; બહુ
 જીંચું
 ગગનચુંબી વિં ભુઓ ગગનચુંબિત
 ગગનવિહાર પું ૦ આકાશમાં વિહાર (૨)
 [લા.] બહુ જીંચા જીંચા ખ્યાલો કરવા તે

ગગનવિહારી વિં ગગનવિહાર કરનારું
 ગગનરૂપસી વિં આકાશને અડે એલું; બહુ જ
 ઊંચું
 ગમરી સ્ત્રીં નાનો ગગરો
 ગમરું વિં ગમરું; દાણાદાર; કકરું
 ગમરો પું ધાતુનો ઘરો
 ગ(ંળ)ગળવું અં કિં હીલા થઈ જવું
 (પ્યારથી, ધમકીથી) (૨) ફીકા પડી જવું
 ગ(ંળ)ગળું વિં દીકું; દીન (૨) પાકવા ઉપર
 આવેલું
 ગગી સ્ત્રીં છાડી; દીકરી
 ગગો પું દીકરો; દીકરો
 ગગ્યુ(-ગગો) પું ગ અક્ષર
 ગગ્ય અં પસંદ; માફક (૨) વિં સજડ;
 ગગિયાની માફક બાઝી ગયેલું
 ગગ્યકડિયું નં (ફળતી વખતે બચવા)
 તરફડિયાં મારવાં તે
 ગગ્યકડું નં ગગ્યકડિયું (૨) ગગ્યરકું
 ગગ્યકિયું નં ગગ્યરકું (૨) ગગ્યકડિયું
 ગગ્યન વિં મસ્ત (૨) ભરાઈ—કંસાઈ ગયેલું
 ગગ્યરકાવિકાર પું ગગ્યરકું ગળાઈ જવાથી
 થતો આમરીનો એક રોગ
 ગગ્યરકો પું ગગ્યરકું
 ગગ્યરકું નં ખાટો કે તીખો ઓડકાર
 ગગ્યાગગ્ય વિં ખાંચાળીય
 ગગિ(-ગિય)યું નં દેકું; ચાસકું (જેમકે ઈંટ,
 ચૂનો ઇત્યાદિનું) (૨) [લા.] આડ; નડતર
 ગગ્યેટો પું ગકો
 ગગ્ય અં સજડ; ટૂટેછટે નહિ એવું
 ગગિયયું નં જુઓ ગગિયું
 ગગચી(-ગચી) સ્ત્રીં માટી, ઈંટો, કાંકરા
 અને ચૂનો વગેરેનું બાઝી જવું તે (ઉદાં
 ચૂનાગચી) (૨) અગાસી; ધાબું (૩) છાબધ
 જમીન (૪) વર્ગ; ગચ્છ
 ગગ્યું નં જુઓ ગગિયું
 ગગ્ચ પું સમુદાય; જથ્થો (૨) [ગ.] શ્રેણીમાં
 અમુક પદોનો સમુદાય
 ગગ્ચવું અં કિં જવું
 ગગ્ચંતી સ્ત્રીં નાસી જવું તે
 ગગ્ચી સ્ત્રીં જુઓ ગગચી

ગગ પું હાથી (૨) લંબાઈ ભરવાનું ચોવીસ
 તસુનું માપ (૩) બારણાની ભૂંચળ (૪)
 ધાતુનો નક્કર સળિયો (૫) બંદૂકની નાળમાં
 દારૂ કાંસવા માટે વપરાતો સળિયો
 ગગક નં નરો કર્યા પછી મેનો સ્વાદ
 બદલવા ખાવાની તીખી કે મીઠી સ્ત્રીં
 ગગકણુ નં એક જતનું રેશમી કાપડ
 ગગકરણુ પું હાથીનો કાન (૨) દરાજ; દાદર
 (૩) [સં.] ગણપતિ
 ગગકરણી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ (૨) યોગીઓની
 એક ક્રિયા
 ગગકર્ણુ પું જુઓ ગગકરણુ
 ગગગતિ સ્ત્રીં હાથીની ચાલ (૨) તેના જેવી
 ડાલતી અને મગર ચાલ
 ગગગામ વિં હાથી ઉપર સવારી કરનારું
 ગગગામા(-મિની) વિં સ્ત્રીં ગગગતિથી
 ચાલનારી
 ગગગામી વિં ગગગતિથી ચાલનારું
 ગગગાહ નં હાથીની પીઠ પરનો ઓછાડ
 ગગગૌરી સ્ત્રીં હાથી પર બેસાડેલી ગૌરીની
 —પાર્વતીની મૂર્તિ
 ગગગાહ નં પક્ષ પાડીને દોરડું ખેંચવાની
 રમત (હાથી અને મગરની આખ્યાયિકા
 પરથી)
 ગગધંટ પું હાથીને બાંધેલો લટકતો ધંટ
 (એના આવવાની ખબર કરવા)
 ગગધંટા સ્ત્રીં ગગધંટ
 ગગચર્મ નં હાથીનું ચામડું
 ગગછાયા સ્ત્રીં શ્રાદ્ધ કરવાને સારો ગણાતો
 એક યોગ (જ્યો.)
 ગગદળ નં હાથીનું લસકર
 ગગદંત પું હાથીનો દાંત; દંતુશળ (૨)
 ગણપતિ (૩) ખીંટી
 ગગધર પું દરજી
 ગગપતિ પું હાથિઓનો માલિક (૨) ગગદળનો
 નાયક (૩) મોટો—ઉત્તમ હાથી
 ગગપાળ પું હાથીની માવજત કરનારો આદમી
 (૨) મહાવત
 ગગપાંઉ નં એકપક્ષી
 ગગપીપર સ્ત્રીં એક ઔષધિ

ગજપુટ પું. ધાતુઓની ભસ્મ બનાવવા તેમને
આંચ આપવા કરવામાં આવતી એક
પ્રકારની ભઠ્ઠી

ગજપુષ્પી સ્ત્રી. એક વેલ

ગજખ પું. કેર (૨) મોઢું દુઃખ (૩) આશ્ચર્ય

ગજળી વિ. ગજબલાળું

ગજર પું. પહોરપહોરને આંતરે ઘડિયાળાં
વગાડવામાં આવે છે તે (૨) ચોઘડિયાં

ગજરું ન. કારે કે અઘોરે ઘાલવાનો ફૂલનો

હાર (૨) કારે પહેરવાનું સ્ત્રીનું ધરણું; ગુજરી

ગજરો પું. ગજરું; ફૂલનો હાર-તોરો

ગજવકત્ર(-કન) પું. (સં.) હાથીના મોંવાળા-
ગણપતિ

ગજ(-ભ)વવું સં. કિં. ગાજે એમ કરવું

ગજવાકાતરું પું. ખીસાકાતરું; ખીસાચોર

ગજવાડ સ્ત્રી. હાથીખાનું

ગજવું ન. ખીસું

ગજવેલ સ્ત્રી. ખરું લોહું; પોલાદ (૨) એક
નતના ચોખા

ગજશાલા(-ળા) સ્ત્રી. હાથીખાનું

ગજધર વિ. ગજબાળું

ગજનન પું. (સં.) ગણપતિ

ગજર સ્ત્રી. (રસોડા કે ભંડાર તરીકે વપરાય
એવો) મુખ્ય ઔરડાની બાજુનો ખંડ-ગોઝાર

ગજવવું સં. કિં.

ગજહીણુ વિ. ગજવગરનું

ગજિયાણી સ્ત્રી. ગજ પનાનું એક નતનું રેશમી
કાપડ

ગજિયું વિ. માપમાં ગજ હોય એવું (૨) નં.
નડા સૂતરનું કપડું

ગજિયો પું. લોદાનો સળિયો; ગજ

ગજ વિ. ગજના માપનું (૨) સ્ત્રી. ગજિયાણી

ગજું ન. ગુંબરા; શક્તિ

ગજેંદ્ર પું. હાથીઓમાં ઇંદ્ર જેવો વડો-ઉત્તમ
હાથી (૨) ઔરવત

ગજેંદ્રમોક્ષ પું. ગજેંદ્રનો મગરના મોંમાંથી
વિષજીએ કરેલો છુટકારો (૨) તે નામનું
એક રતોત્ર

ગજગર પું. વડો સુતાર; મિસ્રી (૨) વડો
મુકાદમ (૩) અમુક વખત થયો એવું
દર્શાવનારો એક જંકારનાદ (૪) સમય; કાળ

ગજનવી વિ. ગિજની નામના શહેરનું-ને
લગતું

ગજલ સ્ત્રી. એક ફારસી રાગ; રેખતો (૨) એ
રાગનું કાવ્ય

ગજલિસ્તાન ન. ગજલોનો સંગ્રહ

ગટ, ગટ અ. ગટગટ અવાજ થાય એમ

ગટક, ગટક અ. ગટકગટક અવાજ થાય એમ

ગટકાવવું સં. કિં. ગટગટ પી અથવા ખાઈ
જવું; ગળી જવું; ઓહિયાં કરવું

ગટગટાવવું સં. કિં. ગટગટ-ઘટ પી જવું

ગટપટ સ્ત્રી. ધીમી-છાનીછાની વાત

ગટર સ્ત્રી. ગંડું પાણી જવાની નીક-મોરી; ખાળ

ગટાપરચા ન. એક વનસ્પતિ

ગટિયું વિ. ગટું

ગટ્ટચી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ; ગળો

ગટ્ટ અ. ગટ; ગટક

ગટ્ટી(-ટું) વિ. ઠીંગણું (૨) બટકું અને નટું

ગઠડી સ્ત્રી. પોટલી; બચકી

ગઠિયણુ વિ. સ્ત્રી. લુચ્ચી; પાકી

ગઠિયું વિ. લુચ્ચું; પાકું

ગઠો પું. ગાંગડો; ગચિયું; બાઝી ગચેલો જથો

ગડ ન. ગાંઠ (૨) ગૂમડું; ગોડ (૩) સ્ત્રી.
ગડી (લૂગડાની)

ગડગરચો પું. ગડબડગોટો; ખીચડો

ગડગડ અ.

ગડગડવું અ. કિં. જુઓ ગગડવું

ગડગડાટ પું. જુઓ ગગડાટ

ગડગડાવવું સં. કિં. જુઓ ગગડાવવું

ગડગૂમડ ન. નાનાં મોટાં ગૂમડાં (૨) તે
થઈને થતો આમડોનો રોજ

ગડડગક અ. ઘટ; જોતજોતામાં

ગડદાગડદી સ્ત્રી. ગડદાથી મારામારી (૨)
ભીડાભીડ

ગડદાપાડુ ન. બં. વં. ગડદા અને પાડુ (૨)
હાથપગથી મારામાર

ગડદાપેચ વિ. ગડદાના મારથી છેક અધમૂઠ
થઈ ગયેલું

ગડદામુક્કી સ્ત્રી. ગડદા અને મુક્કીથી કરેલી
મારામારી

ગડદાવવું સં. કિં. ગડદેગડદે મારવું

ગડદો પું. ઠાંસો; ધીબકો

મહાન સ્ત્રી. માં; ગડ; સોજો
 મહા(-ર)મહ સ્ત્રી. ઘાંધાર (૨) અન્યવસ્થા;
 ગોટાળો
 મહા(-ર)મહગોટો પું. ગોટાળો; અન્યવસ્થા
 મહા(-ર)મહવું અં. કિં
 મહા(-ર)મહસહ(-ર)મહ સ્ત્રી. ગડમહગોટો
 (૨) ધમાલ; ઘાંધાર
 મહા(-ર)મહાટ પું. ગરખડ
 મહા(-ર)મહાટ પું. ગરખડ
 મહા(-ર)મહડિયું વિં. ગરખડ કરે એવું;
 ધાંધલિયું (૨) નં. અડખડિયું; ગોથું
 મહાખવું સં. કિં દાખીને ભરવું; કાંસવું (૨)
 મારીને અધમૂકું કરવું
 મહામથલ સ્ત્રી. મહેનત; ફાંફાં; ધાસમેલ
 મહવું અં. કિં અંદર પેસવું-જવું (૨) ગખડવું
 (૩) ગડગડવું
 મહવેલ સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ
 મહવો પું. ઘડાના જેવો ગોળ પડધીદાર હોટો
 (૨) ગાડવો
 મહાકું પું; સ્ત્રી. ગોળ કે કાકળ ભેળવી
 કચરેલી તમાકુ
 મહારો પું. શેરડીનાં બીજ રાખવાનો ખાટો
 (૨) જે ચીલા વચ્ચેની જગા (૩) દોરના
 શરીરનો આગલાપાછલા પગ વચ્ચેનો ભાગ
 મહડિયું નં. તમાકુનું પડિયું
 મહી સ્ત્રી. ગાંક; આંટી (૨) ગેડ (૩) ગરેડીનો
 ખચકો (૪) પું. દક્ષણી ચાકર; ઘાટી
 મહીખંધ વિં. ગડીસહિત
 મહુકુંડું અં.
 મહૂચી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ; ગળો
 મહૂ(-ર)હવું અં. કિં ગહૂડ એવો અવાજ
 કરવો; ગાજવું
 મહો પું. કાંકરો; મોટો ગાંગરો (૨) હાંસલ;
 જકાત
 મહ પું. કિલ્લો; કોટ
 મહથાહર* પું. +
 મહપતિ પું. કિલ્લાનો માલિક
 મહવી વિં. ચારણની જ્ઞાતિનું (૨) પું. એ
 જ્ઞાતિનો માણસ; ચારણ
 મહવું નં. દાણા ભરવાની કોઠી (૨) માટલું
 (ગોળનું)

મહાણુ નં. જ્યાં એકલું ધાસ થવું હોય એવી
 જમીન; ખીડ
 મહી વિં. ગઠમાં રહેનારું (૨) સ્ત્રી. નાનું ગઠવું
 મહેરો પું. મોટરો-મુખ્ય માણસ
 મણુ પું. ટાણું; મંડળ (૨) ભત; વર્ગ (૩)
 શિવનો સેવકસમુદાય (૪) છંદશાસ્ત્રમાં
 ત્રણ અક્ષરનો ખંડ (ઉદા. ચગણ, મગણ
 ઇત્યાદિ)
 મણુક પું. જોશી
 મણુકારવું સં. કિં માનવું; દરકાર-પત કરવી
 મણુગણુ અં.
 મણુગણુવું અં. કિં જુઓ ગગણું
 મણુગણાટ પું. ગણુગણુ એવો અવાજ (૨)
 બખડાટ
 મણુગાયક પું. ગવૈયો (૨) ગવૈયાઓનું જૂથ
 મણુતર વિં. ગણી શકાય એવું; ગણુંગાંડયું
 (૨) નં. જુઓ ગણુતરી
 મણુતરી સ્ત્રી. ગણું તે (૨) ગણવાની રીત
 (૩) ગણીને કાઢેલી સંખ્યા (૪) માન;
 પ્રતિષ્ઠા
 મણુતંત્ર નં. જુઓ ગણુરાજ્ય
 મણુતી સ્ત્રી. જુઓ ગણુતરી
 મણુધર પું. વર્ગ અથવા સમૂહનો મુખી (૨)
 [જેન] એક પ્રકારનો આચાર્ય, જે તીર્થકરનો
 શિષ્ય હોય છે અને જે તેના ઉપદેશોનો
 સંગ્રહ અને પ્રચાર કરે છે.
 મણુન નં. ગણું તે
 મણુના સ્ત્રી. જુઓ ગણુતરી
 મણુનાથ પું. ગણોનો ઉપરી; ગણુપતિ (૨)
 શિવ
 મણુનાયક પું. (સં.) ગણુપતિ (૨) શિવ
 મણુનીય વિં. ગણુવાચોગ્ય
 મણુપતિ પું. (સં.) એક દેવ-મહાદેવના
 નાના પુત્ર
 મણુરવ પું. ગણુગણાટ
 મણુરાજ્ય ગણુતંત્ર; પ્રાચીન હિંદનું એક
 પ્રકારનું પ્રજાસત્તાક રાજ્ય
 મણુવત નં. ગણોત
 મણુવતપટો પું. ગણોતપટો
 મણુવું સં. કિં સંખ્યા કાઢવી (૨) હિસાબ
 કરવો (૩) લેખામાં લેવું; માનવું

ગણસત્તાક વિં ભમાં રાત્રની નહિ પણ
પ્રભાત સમૂહોની—ગણની સત્તા ચાલતી
હોય એવું

ગણસારો પું આણસારો; અવાજથી ચેતવણી
આપવી તે (૨) કોઈના જવાબાવવાથી થતો
ધીમે અવાજ

ગણા* પું બં વં

ગણાગોર* સ્ત્રીં

ગણાધિપ પું ગણોનો અધિપતિ—ઉપરી (૨)
ગણપતિ

ગણિક પું + ગણક; ભેશી

ગણિકા સ્ત્રીં ગુણિકા

ગણિત વિં ગણેલું (૨) નં ગણિતવિદ્યા

ગણિતપદ્ધતિ સ્ત્રીં ગણિતની પદ્ધતિ

ગણિતપાટી સ્ત્રીં હિસાબ ગણવાનું પાટિયું
અથવા પચ્ચરપાટી (૨) ગણિતનું કોષ્ટક;
તૈયાર ગણતરીનું પત્રક

ગણિતપાશ પું ‘પરમ્યૂટેશન’ (ગ.)

ગણિતપ્રમાણ નં ‘એરિથમેટિકલ પ્રોપોર્શન’ (ગ.)

ગણિતવિદ્યા સ્ત્રીં

ગણિતશાસ્ત્ર નં ગણિતવિદ્યા

ગણિતશાસ્ત્રી પું ગણિતશાસ્ત્રનો વિદ્વાન

ગણિત શ્રેઢી(—ણી) સ્ત્રીં એવી શ્રેઢી કે ભેનાં
ક્રમવાર કોઈપણ બે પદનો ફરક સરખો
જ હોય (ઉદા. ૧, ૩, ૫, ૭ ...) [ગ.]

ગણિતી પું ગણિતશાસ્ત્રી

ગણીકરણ નં ગણ—સમૂહ કરવા તે;
‘ગ્રૂપિંગ’ (ગ.)

ગણું વિં —થી ગુણતાં આવે તેટલું (ઉદા. ૦
ચારગણું)

ગણેશ પું (સં.) ગણપતિ

ગણેશચોથ સ્ત્રીં ગણેશપૂજનનો દિવસ—
ભાદરવા સુદ ચોથ

ગણેશિયું નં ઘર ભાગવા—તોડવાનું નરાજ
જેવું ચોરનું એક હથિયાર

ગણેશિયો પું ભુઓ ગણેશિયું

ગણોત સ્ત્રીં; નં સાંથ (૨) ગણોતનામું

ગણોતનામું નં જમીનદાર અને ખેડૂત
વચ્ચેનો સાંથનો કરાર—દસ્તાવેજ

ગણોતપટો(—ટો) પું ગણોતનામું

ગણોતિયો પું ગણોતે રાખનાર—ખેડનાર;
સાંથોડા

ગણ્યું‘ગાંઠ્યું’ વિં ગણતર; થોડુંક

ગત વિં ગયેલું (૨) મરી ગયેલું (૩) સ્ત્રીં
ભુઓ ગતિ (૪) વાઘ પર વગાડવાની
ચીજ (૫) અં સુધી

ગતકડું નં નવાઈનો બનાવ (૨) ટાળ;
મરકરી

ગતભટુંકા સ્ત્રીં વિધવા

ગતાગમ સ્ત્રીં સમજણ; જ્ઞાન

ગતાનુગતિક વિં પૂંક—ચીલે ચાલનારું;
ગાડરિયું

ગતાંક પું ગત અંક

ગતિ સ્ત્રીં ચાલ (૨) ઝડપ (૩) પ્રવેશ;
પ્રવેશ કરવાની બુદ્ધિ—શક્તિ (૪) સમજ;
મતિ (૫) શક્તિ; બળ (૬) સ્થિતિ; દશા
(૭) મૂઆ પછીની હાલત

ગતિચક્ર વિં વેગ આપનારું, વેગનું બળ
સંગ્રહિત કરનારું અથવા વેગનું નિયમન
કરનારું પૈદું

ગતિતંતુ પું ‘એક્સરન્ટ નર્વ’ (શરીરશાસ્ત્ર)

ગતિમંત વિં ગતિવાળું; ચાલતું

ગતિમાન વિં ગતિમંત (૨) નં ગતિ—વેગનું
માન—પ્રમાણ

ગતિમાર્ગ પું ગમન કરવાનો રસ્તો

ગતિયું વિં સદ્ગત; ગતે ગયેલું (૨) યુક્તિથી
કામ કાઢી લે એવું

ગતેગતું નં ખરચ થયું હોય તેટલું પાછું
મેળવણું તે

ગદ સ્ત્રીં; નં રમતમાં હારણું તે (૨) રોગ;
માંદગી

ગદકું નં બહાનું; મિથ

ગદગદ વિં ભુઓ ગળગળું

ગદગ(—બ)ગદિયાં નં બં વં ખાનપાન
નાણાં અથવા આનંદની ફેલછેલ

ગદગદું વિં પાણીપોચું (૨) કોહી ગયેલું

ગદડવું સં કિં પગ વતી દબાવણું (૨) [લા.]
હેરાન કરવું

ગદબ સ્ત્રીં એક વનરપતિ

ગદબદ વિં ખદબદ

ગદબદિયાં નં બં વં ભુઓ ગદબદિયાં

ગદહું વિં ગોલાથેલું; મેલું

ગદ્યું અં કિં ટટાર-દટ ઊભા રહેવું (૨)
 દોડવું (૩) સં કિં મૂળવાળું કરવું
 ગદ્યરવું સં કિં (કા.) ગદ્યરવું
 ગદ્યા સ્ત્રીં લડાઈનું એક હથિયાર
 ગદ્યાધર પું ગદ્યા ધારણ કરનાર (૨) વિખણ
 ગદ્યાયુદ્ધ નં ગદ્યા વડે થતું યુદ્ધ
 ગદ્યારવું સં કિં ઊભું રાખવું; ટેકો દેવો
 ગદ્યાવવું સં કિં દડકે રેતમાં દોડાવવું; થકવવું
 ગદિયાણી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ; કાંસકી
 ગદિયાણો પું અડધા તોલાનું વજન
 ગદ્દક નં હાડકામાંનો નરમ ભાવો; મજબૂત
 ગદ્દેલું નં ગાદલું (૨) નડી ગાદી
 ગદ્દગદ્દ વિં જુઓ ગળગળું (૨) અં ગળગળા
 ક'ડે
 ગદ્દગદ્દિત વિં ગદ્દગદ્દ થયેલું
 ગદ્દ નં ગવાય નહિ એવું, પદ્યથી ઊલટું-સાદું
 લખાણ
 ગદ્દકાર પું ગદ્દ લખનારો
 ગદ્દકાવ્ય નં કાવ્યની શૈલીમાં લખેલું ગદ્દ
 ગદ્દપદ્ય નં ગદ્દ અને પદ્ય
 ગદ્દપદ્યાત્મક વિં જેમાં ગદ્દપદ્ય બન્ને હોય તેવું
 ગદ્દબંધ વિં ગદ્દમાં લખેલું-રચેલું (૨) પું
 ગદ્દમાં લખેલી સાહિત્યકૃતિ
 ગદ્યાત્મક વિં ગદ્યવાળું
 ગદ્યા(-થે)ડિયું વિં મૂર્ખ (૨) નં જે ચપટા
 અને મોટા લાકડામાં ગાડીના પૈડાના લઠ્ઠા
 ધણાય છે તે
 ગદ્યા(-થે)ડું નં
 ગદ્યા(-થે)ટો પું
 ગદ્યથો પું એક પ્રાચીન સિંકો
 ગદ્ધાઈ સ્ત્રીં ગદ્ધાપણું; મૂર્ખતા
 ગદ્ધાપચીશી(-સી) સ્ત્રીં ૧૬થી૨૫ વર્ષ
 સુધીનો સમય, ન્યારે માણસમાં ગદ્ધાઈનું
 ભેર હોય છે.
 ગદ્ધાપાટું સ્ત્રીં; નં ગદ્યાડાંના જેવી લાતંલાતા;
 ગદ્ધામસ્તી
 ગદ્ધામનૂરી સ્ત્રીં ગદ્ધાવૈતરું
 ગદ્ધામસ્તી સ્ત્રીં મૂર્ખાઈમયું અતિશય તોફાન;
 લાતંલાતા
 ગદ્ધાવૈતરું નં સખત વૈતરું (૨) લાભ વગરની
 મહેતવ

ગદ્ધી સ્ત્રીં ગદ્ધી
 ગદ્ધિવાન પું ગદ્ધિમાં હાકનાર; કુંભાર (૨)
 ગમાર આદમી
 ગદ્ધિયું નં નડી અને ખેડોળ વસ્તુ (૨) એક
 નતનો પ્રાચીન સિંકો; ગદ્ધિથો (૩) દાણામાં
 પડતું એક જીવડું
 ગદ્ધિ પું ગદ્ધિડો (૨) [લા]. મૂર્ખ માણસ
 ગન(-ને)સને અં ગણસારાથી; કાનોકાન :.
 ગનીમ પું દુશ્મન (૨) મુસલમાન; મોગલ
 ગનીમત સ્ત્રીં ઈશ્વરકૃપા; સદ્ભાગ્ય
 ગપ સ્ત્રીં ઊડતી વાત; અડવા (૨) ખોટી વાત;
 ડિંગ
 ગપગપ અં ઉપરાઉપરી; એક પછી એક;
 ડબડબ
 ગપગોળો પું ગપાટો
 ગપતાળિયું નં ચોરી (૨) આખામાંથી કાપીને
 કરેલો કકડો
 ગપતાળું નં કાપીને કરેલો કકડો
 ગપસપ સ્ત્રીં ગપ
 ગપાગપ અં ગપગપ
 ગપાગપી સ્ત્રીં ગપની પરપરા (૨) ઉપરા-
 ઉપરી પડતો મુશ્કીનો માર
 ગપાટી વિં ગપાટા હાંકનારું
 ગપાટો પું ગપ
 ગપાટક નં ખોટા તડાકા; ગપ
 ગપોડું નં ગપ્પું
 ગપોટો પું ગપ્પું
 ગપોળિયું નં કશામાંથી છટકી નઈને ભરાઈ
 એસવું તે (ખાસ કરીને નિશાળમાંથી) (૨)
 વ્યભિચાર
 ગપ્પી વિં ગપ્પાં મારે એવું
 ગપ્પીદાસ પું ગપ્પાં મારવાની આદતવાળો
 માણસ
 ગપ્પું નં જુઓ ગપ
 ગફલત સ્ત્રીં ખેદરકારી; અસાવધતા (૨) ભૂલ
 ગફલતિયું વિં ગફલત કરનારું
 ગફલતી વિં ગફલતિયું
 ગફલું વિં સુંદર અને હૃદયપુષ્ટ; ગભરુ
 ગફા સ્ત્રીં + ગુફા
 ગફૂર વિં ફથાળું
 ગફફો પું ઉતાવળમાં ભરેલો મોટો કાળિયા

ગમ અં અટ; ચટ

ગમગમ અં ટપોટપ (૨) સ્ત્રીં ખીભની વાત
વાતમાં વચ્ચે બોલવું તે

ગમડગંડ(-ડું) વિં દાધારંગું; મૂખ

ગમડગંડું વિં ઢકઢકાણે ગંડું

ગમડબું અં કિં તળેડપર થતા સરવું (૨)
આળોટવું

ગમડી(-રડી) સ્ત્રીં એકદમ દોડી જવું તે

ગમ(-ભ)રુ વિં જુઓ ગભરુ

ગમાગમ અં ગમગમ; ટપોટપ (૨) સ્ત્રીં
ઘોળાઘોળ

ગમાગમી સ્ત્રીં મુકામુકી; બોલાબોલી

ગમાર સ્ત્રીં ખાટો (૨) બખોલ

ગમારો પું નાનું બલન (૨) હવાઈ; હવામાં
ભેડે એવું ફરખાનું

ગમી સ્ત્રીં લખોટીઓ કે મોઈદંડાની રમતમાં
જે નાનો ખાટો કરવામાં આવે છે તે

ગમો(-ખમો) પું મૂરખો; રાભો

ગમોગમ અં ગમગમ; ઉપરાઉપરી

ગમોજો પું ગપજોજો (૨) ભવાટો

ગમખર વિં સંગીન (૨) પૈસાદાર (૩) જખરું

ગમખો પું મોટી ગમી (૨) શેરડીની ગાંઠ
(૩) ધપ્પો (૪) રાભો; ગમો

ગભરાટ પું ગભરામણ

ગભરાટિયું વિં ગભરાઈ જાય તેવું

ગભરામણ સ્ત્રીં અકળામણ; મૂંઝવણ (૨)
ભય

ગભરાવું અં કિં ગૂંચાવું, મૂંઝાવું (૨) ખીવું
(૩) પીડાવું

ગભરુ વિં ગાભલા જેવું; ગોરું અને માંસલ
(૨) નિર્દોષ; ભોળું

ગભરિત પું; સ્ત્રીં કિરણ

ગભા પું બં વં ગળફ

ગભા(-મા)ણ સ્ત્રીં દોરના ખીલા આગળ આડું
લાકડું રાખી ચાર નાંખવાને કરેલી જગા

ગભાણ નં ગામના પાદર પરની ગોચર
જમીન; ચરો

ગભાર(-રો) પું દેવાલયની અંદરનો ભાગ,
જ્યાં મૂર્તિ હોય છે; ગભાંગાર

ગભરિર વિં ભેડું (૨) ધાડું (૩) જુઓ ગંભીર

ગમ સ્ત્રીં બાજુ (૨) મનનું વલણ (૩) સમજણ;
સૂઝ (૪) શોક; દુઃખ (૫) ગમખારી

ગમક પું સંગીતમાં એક શ્રુતિ યા સ્વર
ઉપરથી ખીજી શ્રુતિ યા સ્વર, પર જવાનો
એક પ્રકાર (૨) એક છંદ

ગમખાર વિં ગમ ખાઈ જાય એવું; સહનશીલ
ગમખારી સ્ત્રીં ખામોશી; ગમ ખાઈ જવી તે;
ગમખારપણું

ગમગત સ્ત્રીં ગતાગમ

ગમગીન વિં ખિન્ન; ઉદાસ

ગમગીની સ્ત્રીં ગમગીનપણું

ગમગુસાર વિં દુઃખ દૂર કરનારું; ફિલાસો
આપનારું (૨) પું મિત્ર

ગમચાં નં બં વં બોલતાં બોલતાં રહી
જવું-અચકાવું તે (વિચાર અથવા ના-
મરજીને લીધે)

ગમ(-ખમ)ત સ્ત્રીં વિનોદ; મઝા; આનંદ

ગમતી વિં વિનોદી (૨) આનંદી

ગમન નં જવું-ચાલવું તે (૨) ચાલ; ગતિ
(૩) સ્ત્રીસંગ

ગમનશીલ વિં 'કાઈનેટિક'

ગમવું અં કિં મનને સારું લાગવું; ગોઠવું
(૨) પસંદ પડવું

ગમા પું બં વં શક્તિ (૨) શરીરના સાંધા

ગમાણ સ્ત્રીં ગભાણ

ગમાણિયું નં ગમાણનું આડું લાકડું

ગમાનક નં ગવાનિક; ગોત્રાસ

ગમાર વિં અણસમજી; મૂર્ખ (૨) રોચું;
ગામડિયું

ગમી સ્ત્રીં ફિલગીરી (૨) અં તરફ; ભણી

ગમમત સ્ત્રીં જુઓ ગમત

ગમ્ય વિં જવાય-પહોંચાય એવું (૨) સમજાય
એવું (૩) ઔષધિ ઇત્યાદિથી મટાડી શકાય
તેવું; સાધ્ય

ગમ્યમાન વિં જણાવું; સમજવું

ગમ્યવર પું + મોટો હાથી

ગમંદ પું + હાથી

ગયાવ(-વા)ળ પું ગયાનો પંડો

ગર પું ફળની કે ઝાડના થડની અંદરનો ગભ
(૨) મનનો ભેદ; મર્મ (૩) ઝેરી અધાર;
ગલ (૪) 'કરનાર' એવો અર્થ સૂચવતો
ફારસી પ્રત્યય ઉદાં 'સોદાગર', 'કારીગર'

ગરક વિં ફૂલેલું (૨) મગ્ન; લીન
 ગરકખાદી સ્ત્રીં છટકવાની ખારી
 ગરકલું અં કિં કાઢવ વગેરેની અંદર પેસી
 જલું (૨) ફૂળી જલું (૩) મગ્ન—લીન થઈ
 જલું
 ગરકાવ વિં ગરક; મરાગૂલ
 ગરગદ પું ગદો—ઠીંગણો માણસ
 ગરગટિયું વિં ગદું
 ગરગડવું અં કિં ગડગડ અવાજ થવો
 (૨) ગબડવું
 ગરગડિયું નં પાણીયું; રુખસત
 ગરગડી સ્ત્રીં ફરે તેલું નાનું પૈડું (૨) દોરાની
 ગરગડી; 'રીલ'
 ગરગર અં અપાટખંધ એક પછી એક ગરે
 એવી રીતે
 ગરજ સ્ત્રીં ખપ; જરૂર (૨) સ્વાર્થ
 ગરજણુ સ્ત્રીં એક પંખી
 ગરજનતેલ નં ગર્જન નામના ગ્રાડમાંથી મળતું
 તેલ (લાકડાના સરસામાન ઉપર ચડાવવાના
 કામમાં આવે છે.)
 ગરજમતલખી વિં સ્વાર્થ
 ગરજવંત વિં ગરજવાળું
 ગરજવાન વિં ગરજવંત
 ગરજલું અં કિં ગર્જના કરવી; ગાજલું
 (૨) મોટેથી બરાડવું; તડૂકવું
 ગરજસવાદી વિં ગરજમતલખી
 ગરજતિ વિં ગરજવાળું
 ગરજ,ંલું વિં ગરજવાળું
 ગરજુ વિં ગરજતિ
 ગરજો પું ફૂલું; અંકુર (૨) કાંટો; ઊભો
 ખીલો (૩) ખૂંપરો (૪) એક અણિયાળું
 હથિયાર
 ગરડગપ(-કે) અં ઝટ દઈને; અચાનક;
 એકાએક
 ગરડવું સં કિં (અક્ષર) ધૂંટવા; ખેંચવું
 (૨) અં કિં ગળામાં બોલવું (૩) અવાજ
 ખેંચવો
 ગરડો પું ધૂંટવાના અક્ષરોનો કાગળ; ખરડો
 ગરણુ નં એક ગ્રાડ
 ગરણીલ સ્ત્રીં જૈન સાધ્વી
 ગરણું નં એક જાતની ધાર્મિક ક્રિયા
 ગરથ પું નાણું; પૈસો

ગરદ સ્ત્રીં ધૂળ; રજ
 ગરદન સ્ત્રીં રોકી; ગળચી; ખાચી
 ગરદા* સ્ત્રીં
 ગરદી સ્ત્રીં ગિરદી; ભીડ
 ગરદો પું તમાકુના પાંદડાનો ભૂકો; જરદો
 ગરનાળ સ્ત્રીં છરાના ગોળા ભરવાની ખાંડણી
 જેવી તોપ
 ગરનાળું નં પાણી આવવા જવા માટે
 બાંધેલો સાંકડો માર્ગ; નાળું
 ગરબડ સ્ત્રીં જુઓ ગરબડ
 ગરબડગોટો પું ગરબડગોટો
 ગરબડલું અં કિં ગરબડલું
 ગરબડસડ(-ર)બડ સ્ત્રીં જુઓ ગરબડ-
 સડબડ
 ગરબડાટ પું જુઓ ગરબડાટ
 ગરબડિયું વિં (૨) નં જુઓ ગરબડિયું
 ગરબી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓના રાગમાં ગાવાની એક
 જાતની કવિતા
 ગરબો પું નોરતામાં અથવા માતા વાવે છે
 તે પ્રસંગે કાણુંવાળી માટલી જેમાં ચાલુ
 ધીનો દીવો રખાય છે તે (૨) દીવા કે
 માંડવડીની આસપાસ ફરતાં ફરતાં તાળીઓ
 પાડીને ગાવું તે (૩) મોટી ગરબી; રાસડો
 ગરબ પું ગર્મ
 ગરબછાંટ સ્ત્રીં છરા બરેલો દાડનો ગોળો (૨)
 ગરનાળ
 ગરબસુતરાઉ વિં ગરબસૂતર
 ગરબસૂતર વિં તાણામાં રેશમ અને વાણામાં
 સૂતર હોય તેવા વાણાવાળું
 ગરમ વિં બિનું (૨) જોસમાં કે ક્રોધમાં આવેલું
 (૩) શરીરમાં ઉષ્ણતા પેદા કરે—વધારે તેવું
 ગરમ મસાલો પું તજ, લવિંગ છત્યાદિ
 ગરમ તેજનાનો ભૂકો
 ગરમર સ્ત્રીં; નં એક વનસ્પતિ
 ગરમાગરમ વિં ગરમગરમ; બિનુંબિનું
 ગરમાટો(-વો) પું ઉષ્ણતા; તપારો
 ગરમાળાનો ગોળ પું એક રેચક ઔષધિ
 ગરમાળો પું એક જાતનો છાંડ (તેની
 સીંગમાંથી ગોળ જેવો રેચક પદાર્થ નીકળે છે.)
 ગરમી સ્ત્રીં ઉષ્ણતા; તપ

ગરમું નં તપેલી જેવો પડધી વિનાનો
કાંસાનો મોઠો વાડકો

ગરમેલ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ; ગરમર

ગરલ નં વિષ; ઝેર

ગરવું વિં મોઢું; મહાન; ગૌરવવાળું (૨)
અં કિં ખરવું; પડવું (૨) ધીરે રહીને અંદર
પેસવું; ગડવું

ગરાડ વિં મોઢું (૨) પું ખાડો

ગરાડી વિં બંધાણી; ભાંગ, અડીણ, ગાંજો
વગેરેનો વ્યસની

ગરા(-રે)ડો પું ઇમારતનો પાથો નાંખવા
માટે ખોદેલો ખાડો

ગરાશિ(-સિ)યો પું ગરાસ ખાનારો રજપૂત;
રાજવંશી ભાયાત (૨) કોઈ પણ રજપૂત

ગરાસ પું ગામનું રક્ષણ કરવાના બદલામાં
કાઠી આપેલી જમીન અથવા ભથ્થક રકમ
(૨) ગુજરાત માટે આપેલી જમીન
(રાજવંશીઓને)

ગરાસણ(-ણી) સ્ત્રીં ગરાસિયાની સ્ત્રી (૨)
ગરાસિયા નતિની સ્ત્રી

ગરાસદાર વિં ગરાસ ધરાવનારું

ગરાસદારી સ્ત્રીં ગરાસદારપણું

ગરાસિયો પું જુઓ ગરાશિયો

ગરિમા સ્ત્રીં મોઠાઈ; પ્રૌઢતા (૨) ઇચ્છા હોય
ત્યારે ભારે થઈ જવાની સિદ્ધિ

ગરિયો પું ભમરડો

ગરિષ્ટ વિં ભારેમાં ભારે (૨) સૌથી વધુ
અગત્યનું

ગરીડું નં છાણનો ઝાળો

ગરીબ વિં નિર્ધન; કંગાલ (૨) બાપડું;
ડુંખી (૩) નમ્ર; સાલસ; રાંક

ગરીબગ(-ગુ)રખું નં ગરીબ અને કંગાલ
માણસ

ગરીબનવાજ વિં ગરીબ પર રહેમ રાખે—
ગરીબનું પોષણ કરે એવું

ગરીબપરવર વિં ગરીબને પાળનારું

ગરીબાઈ સ્ત્રીં નિર્ધનતા; કંગાલિયત (૨)
નમ્રતા; સાલસાઈ

ગરીબી સ્ત્રીં જુઓ ગરીબાઈ

ગરુડ પું; નં એક પક્ષી (૨) [સં.] કસ્યપનો
વિનતાથી થયેલો પુત્ર; વિષ્ણુનું વાહન

ગરુડગામી પું ગરુડ ઉપર સવારી કરનાર—
વિષ્ણુ

ગરુડધ્વજ પું જેની ધ્વજ પર ગરુડનું ચિહ્ન
છે તે—વિષ્ણુ

ગરુડપાયુ નં એક જાતનું લીલમ

ગરુડવ્યૂહ પું એક જાતનો વ્યૂહ (યુદ્ધનો)

ગરુડાફલ વિં ગરુડ પર આફલ એવું

ગરુડાસન નં ગરુડના જેવું એક યૌગિક
આસન

ગરુ(-રો)ડો પું ગરોડો

ગરૂર વિં મગરૂર

ગરૂરી સ્ત્રીં મગરૂરી

ગરૂવું વિં + ગરવું

ગરેડી સ્ત્રીં ગરગડી

ગરોડો પું ઢોડનો ગોર

ગરોદર વિં સ્ત્રીં ગર્ભિણી

ગરોળી સ્ત્રીં એક ઝેરી જનાવર

ગર્જન નં ગર્જવું તે (૨) એક ઝાડ

ગર્જના સ્ત્રીં ગર્જવું તે; ગર્જવાથી થતો
અવાજ

ગર્જવું અં કિં જુઓ ગરજવું

ગર્જત વિં ગર્જવું

ગર્ત પું; નં ખાડો; ખાણ

ગર્થ પું + ગરથ

ગર્હ સ્ત્રીં ધૂળ; રજ

ગર્હભ પું ગર્ધોડો

ગર્હભી સ્ત્રીં ગર્ધેડી

ગર્ધવ પું ગર્હભ

ગર્ભ પું માના પેટમાં રહેલું જીવનું રૂપ (૨)
ગર; અંદરનો માવો (૩) કોઈ પણ વસ્તુનો
અંદરનો ભાગ

ગર્ભકાલ(-ળ) પું ગર્ભ ધારણ કરવાનો
સમય (૨) ગર્ભ રહે ત્યારથી જન્મ થાય
ત્યાંસુધીનો સમય

ગર્ભકોશ(-ષ) પું ગર્ભાશય

ગર્ભગૃહ નં મકાનની અંદરનો ભાગ (૨)
ગભાર

ગર્ભધાતી વિં ગર્ભનો ધાત કરનારું; ગર્ભધાતી
ગર્ભચોર* પું

ગર્ભજલ(-ળ) નં ગર્ભ અને ચોર વચ્ચેનું પાણી
ગર્ભધારણ નં ગર્ભ ધારણ કરવો—રહેવો તે

ગર્ભનાડી સ્ત્રી ગર્ભાશયની એક નાડી, જેનાથી
 ગર્ભ ધારણ થાય છે.
 ગર્ભપાત પું ગર્ભનું પાડવું-પડવું તે
 ગર્ભપાતી વિં ગર્ભપાત કરનારું
 ગર્ભમંદિર* નં
 ગર્ભયાતના સ્ત્રી જીવને ગર્ભદશામાં પડવું
 દુઃખ
 ગર્ભવચન નં ગર્ભયાતનામાંથી ફટવા માટે
 જીવે ઈશ્વરને આપેલું વચન (હું તારી
 ભક્તિ કરીશ ઇત્યાદિ)
 ગર્ભવ(-વ)તી સ્ત્રી ગર્ભિણી
 ગર્ભવાસ પું ગર્ભનો ઉદરમાં વાસ
 ગર્ભવિદ્યા સ્ત્રી 'એન્ડ્રિયોલોજી'
 ગર્ભશ્રીમંત વિં ગર્ભથી-જન્મથી પૈસાદાર;
 શ્રીમંતને ધેર જન્મેલું
 ગર્ભસ્થાન નં ગર્ભાશય
 ગર્ભસ્થાવ પું ગર્ભનું સ્ત્રી-ગળી જતું તે;
 ગર્ભપાત
 ગર્ભાગાર પું; નં ગર્ભાશય (૨) અંદરનો
 ખાનગી-સુવાનો આરોગ (૩) મંદિરનો ગભાર
 ગર્ભાધાન નં ગર્ભ મૂકવો તે (૨) ગર્ભધારણ
 કરવું તે (૩) એ નામનો એક સંસ્કાર
 ગર્ભાધાનનિરોધ પું ગર્ભાધાન થતું અટકાવવું
 તે; 'કોન્ટ્રાસેપ્શન'
 ગર્ભાશય નં સ્ત્રીશરીરમાં ગર્ભને રહેવાની
 જગ્યા
 ગર્ભાશયઅર્બુટ નં ગર્ભાશયની અંદર થતું
 ગૂંચવું-ચાંદું
 ગર્ભાશયચંચિ સ્ત્રી ગર્ભાશયમાં થતી ગાંઠ
 ગર્ભાશયભ્રંશ પું ગર્ભાશયનું પડી જવું—
 હાંધું થઈ જવું તે
 ગર્ભાશયવકતા સ્ત્રી ગર્ભાશયનું વાંકા વળી
 જવું તે
 ગર્ભાશયવિવર્તન નં ગર્ભાશયને ફેરવી
 નાખવું તે
 ગર્ભિણી સ્ત્રી જેના પેટમાં ગર્ભ રહ્યો હોય
 તેવી સ્ત્રી
 ગર્ભિત વિં જેના ગર્ભમાં-જાંડાણમાં કંઈ
 ખીજ વરત, અર્થ કે ભાવ રહેલો હોય
 તેવું; ફપું
 ગર્ભ પું અભિમાન; ગુમાન

ગર્વિત(-ષ્ટ) વિં ગર્વવાળું; અભિમાની
 ગર્વી વિં ગર્વિષ્ટ
 ગર્હણ નં નિંદા
 ગર્હણા સ્ત્રી નિંદા
 ગર્હણીય વિં નિંદ્ય
 ગર્હિત વિં નિંદિત
 ગર્હ વિં નિંદ્ય; તિરસ્કરણીય
 ગલ પું માછલાં પકડવાનો આંકડો (૨) લાંચ;
 લાલચ (૩) ખાતમી (૪) ફવામાં પડેલી
 સીજ કાઢવા માટે અંદર નાખવાની
 આંકડીઓનો જૂમળો; બિલાડી (૫) ઝેરી
 અધાર-લાળ (૬) ખત્તીનો બળેલો મોગરો;
 પિવાઈ ગયેલી-બળી ગયેલી ચલમમાંની
 ગડાકુ-તમાકુ (૭) ગુલખાસ (૮) ગર;
 માવો; સત્ત્વ
 ગલકંબલ પું ગાય-બળદને ગળે લટકતી
 ગોદડી જેવી ચામડી
 ગલકી સ્ત્રી શાકનો એક વેલો
 ગલકું નં ગલકીનું ફળ
 ગલખોડ પું નિવેડો; ઉકેલ; અંત
 ગલખોડી સ્ત્રી અછોરે કે દોરને ગાળિયે
 ધાલેલો મોઈના આકારનો લાકડાનો કકડો
 ગલગલામણી સ્ત્રી એક બાળરમત
 ગલગલિયાં નં બં વં ગલીપચી
 ગલગંડુ નં ગળાનો એક રોગ
 ગલગોટો પું એક ફૂલનો છાંડ (૨) તેનું ફૂલ
 ગલચરમ નં એક પક્ષી
 ગલ(-ળ)જીભી સ્ત્રી એક વેલો
 ગલહેરો પું (કા.) કાઠી ગરાસિયો
 ગલત વિં ભૂલમરેલું; ભૂલું
 ગલતંડા નં જુઓ ગલગંડુ
 ગલતી સ્ત્રી ભૂલ; ચૂક
 ગલતુષ્ટ પું લોહી કે રસ ટપક્યા કરે એવો
 કોઠ
 ગલધાણી સ્ત્રી ગોળ અને ધાણીની બનાવેલી
 એક વાની
 ગલપટો પું ગળે વીંટવાનો પટો
 ગલખા પું બં વં ફટાકા; ટટા
 ગલખું નં ખૂમ; અફવા
 ગલખો પું ગપાટો; ગપ (૨) એક ફૂલગાંડ
 ગલમેંદી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ; મોટી મેંદી

ગલવિદ્રધિ પું ગળાનો એક રોગ
 ગલશુદિકા સ્ત્રીં જલનો પાછલો ભાગ;
 ગળાનો કાકડો (૨) કાકડા ફૂલવાનો રોગ
 ગલશુદી સ્ત્રીં જુઓ ગલશુદિકા
 ગલસ્તન પું; નં (બકરીના) ગળાનો આંચળ
 (૨) [લા.] તેના જેવી નકામી વસ્તુ
 ગલસ્તની સ્ત્રીં ગલસ્તનવાળી બકરી
 ગલ(-ળ)હૂતી સ્ત્રીં જુઓ ગળથૂથી
 ગલિત વિં પહેલું; ટપકેલું (૨) ગળી ગયેલું
 ગલી સ્ત્રીં સાંકડી વાટ-શેરી (૨) ગલીપચી
 ગલીફંચી સ્ત્રીં ગલીઓમાંનો આટોઅવળો
 અને સાંકડો ભાગ
 ગલીગલી સ્ત્રીં ગલીપચી
 ગલીચ વિં ગંદું-અતિ ગંદું
 ગલીચી સ્ત્રીં ગલીચપણું; ગંદવાડ
 ગલીચો પું ગાલીચો
 ગલીપચી સ્ત્રીં
 ગલૂડિયું નં ભટોળિયું; ઘણું નાનું બચ્ચું
 ગલેગંડ નં એક પક્ષી
 ગલેફ પું ગાદીતકિયા વગેરેની ખોલ
 ગલેફી સ્ત્રીં એક ભતનું બળિયું
 ગલેલી સ્ત્રીં તાડનાં ફળની અંદરનો ગર-ગર્મ
 ગલેકું નં ગાલનો અંદરનો ભાગ
 ગલેલ સ્ત્રીં ગોફળ જેવું ગલેલા ફેંકવાનું એક
 સાધન (૨) તેના વડે ફેંકાતો ગલેલો
 ગલેલી સ્ત્રીં (કા.) નાનો ગલેલો
 ગલેલો પું ગલેલ વડે ભરવાનો ગોળ કાંકરો
 કે પથરો
 ગલ્લાંતલ્લાં નં બં વં ગાંગાંતલ્લાં; બહાનાં;
 આનાકાની
 ગલ્લો પું પરચૂરણ વકરાનું નાણું નાખવાનું
 પાત્ર (૨) નાણું રાખવાનું ઠામ-ખળનો
 ગવડા(-રા)વવું સં કિં ગાય તેમ કરવું
 ગવન નં એક ભતનો સાલ્લો
 ગવરી સ્ત્રીં ગૌરી (૨) ગાય
 ગવરીકંદ પું એક વનસ્પતિ
 ગવર્નર પું ઇલાકાનો વડો હાકેમ-સૂબો;
 ગવર્ડર
 ગવર્નરજનરલ પું વડો ગવર્નર
 ગવલી પું ગોવાળિયો (૨) ઠોર રાખનાર અને
 દૂધ વેચનાર (મુંબઈ)

ગવાક્ષ પું બાકું; ભળિયું
 ગવાનિ(-ને)ક નં જમતા પહેલાં ગાયને
 માટે જુદું કાઢેલું અન્ન
 ગવાર પું એક વનસ્પતિ (૨) તેની શીંગ
 અને ખીજ
 ગવારફળી સ્ત્રીં ગવારશીંગ
 ગવારશી(-સી)ગ સ્ત્રીં ગવારના છાંડને થતી
 સીંગ
 ગવાણું અં કિં 'ગાણું'નું કર્મણિરૂપ (૨)
 નિંદાણું; ફેલેત થયું
 ગવાલંભ પું ગાયનો વધ (યજ્ઞ ઇત્યાદિમાં)
 ગવાલ પું સાક્ષી પૂરનાર; સાક્ષી
 ગવાલી સ્ત્રીં સાક્ષી; પુરાવો
 ગવાળાં* નં બં વં
 ગવાળો પું સરસામાન વગેરેનો પરચૂરણ
 ઢગલો (૨) એ ભરવાનો કોથળો
 ગવેષક વિં અન્વેષક
 ગવેષણ નં અન્વેષણ
 ગવેષણા સ્ત્રીં અન્વેષણા
 ગવેહ સ્ત્રીં વેર; ખાર
 ગવૈયો પું ગાનારો; ગાવામાં ઉસ્તાદ
 ગવ્ય નં ગાયમાંથી નીપજતું દૂધ, દહીં, ધી,
 છાણ, મૂત્ર વગેરે
 ગસ્ત સ્ત્રીં ચોક્કી; રખવાળી
 ગહન વિં જાંડું; ગાઠ (૨) દુર્ગમ; દુર્લેષ (૨)
 અકળ; ગૂઢ
 ગહેકવું અં કિં મહેકવું
 ગહ્વર નં પહાડની અંદરની બખોલ; ગુફા
 ગળ સ્ત્રીં જુઓ ગલ
 ગળકડું* વિં
 ગળકેરી સ્ત્રીં ગોળકેરી; ગોળમાં આથેલી કેરી
 ગળકો પું એકવાર આખેલી વસ્તુનો રહી
 ગયેલો સ્વાદ (૨) રચિ; ભાવ
 ગળગળવું અં કિં ગળગળું થયું
 ગળગળું વિં પાણી જેવું; ઢીલું (૨) દુઃખથી
 કે લાગણીથી હૈયું વા કંઈ ભરાઈ જવાથી
 થાય એવું
 ગળગોટડો વિં પું ગોળમટોળ
 ગળગોટિયો વિં પું ગળગોટડો
 ગળગોટો વિં પું ગળગોટડો

ગળચક્રું નં ગચરકું
 ગળચક્રું વિં જરા ગળપણના સ્વાદવાળું
 ગળચવાં નં બં વં ચૂચવાઈને ઓત જેવા
 બિભારહેવું કે બિલતાં અચકાવું તે
 ગળચવું સં કિં ગળા સુધી ઈચવું; ખૂબ
 ખાવું
 ગળચવે પું પુરેવનું ગળાનું એક ધરેણું
 ગળચિયું વિં ગળા સુધી આવે એટલું (૨)
 નં ગળચી (૨) ફૂલતા માણસનું ઉપર-
 નીચે આવવું તે; ફૂલકાં ખાવાં તે (૩)
 ધમકી; ઠપકો
 ગળચી સ્ત્રીં બોચી; ડોક; ગરદન
 ગળચું નં ગળું (તિરસ્કાર-તુચ્છકારમાં)
 ગળજીલી સ્ત્રીં ગલજીલી
 ગળણી સ્ત્રીં ગાળવાનું કાંણુંવાળું સાધન
 ગળણું નં પાણી ઇત્યાદિ ગાળવાનો કપડાનો
 કકડો
 ગળતકોઠ પું જુઓ ગલતકુઠ
 ગળતી સ્ત્રીં જેમાંથી ટીપેટીપે પાણી ગળ્યા
 કરે એવું વાસણ; શિવલિંગ પર લટકાવાવું
 તેવું વાસણ
 ગળથૂથી સ્ત્રીં તરત જન્મેલા બાળકને
 આપવાનું ગોળ, ધી તથા પાણીનું મિશ્રણ
 ગળધરી સ્ત્રીં પિત્તવિકારથી ગળું બળવું
 તે; અન્નનળની બળતરા
 ગળધાઈ સ્ત્રીં ગળધરી
 ગળધી સ્ત્રીં ગળધરી
 ગળપણ નં મીઠાશ; ગળ્યો સ્વાદ (૨) ગોળ
 ખાંડ જેવી ગળી વસ્તુ
 ગળફો પું જે કદ જાતીમાંથી છૂટો પડી મોંમાં
 આવતાં થૂંકીએ છીએ તે; બળખો
 ગળમાણું નં રસોઈની એક વાની; એક
 ગળ્યું પેય
 ગળવું સં કિં ગળામાં ઉતારી જવું (૨)
 ગાળવું; શુદ્ધ કરવું (૩) અં કિં ઝમવું;
 (૪) ઓગાળવું (૫) ઢીલું થવું; પાકવું
 (૬) આંદર ઉતારી જવું; કળવું
 ગળસૂણું નં ગળું સૂણ આવવું તે
 ગળસ્થળ નં એક બાજુનો લમણો અને
 ગાલનો ભાગ
 ગળહૂતી સ્ત્રીં જુઓ ગળથૂથી

ગળાદૂંપો પું ગળું દાળી મારી નાંખવું તે
 ગળાફાંસો પું ગળે ફાંસો ખાવો-હેવો તે
 ગળામણું નં ગાળવાની રીત (૨) ગાળવાનું
 મહેનતાણું (સોનું રૂપું વગેરે) (૩) ગાળતાં
 નીકળેલો કચરો
 ગળામણી સ્ત્રીં ગાળવાનું મહેનતાણું
 ગળાવવું સં કિં ગળે ઉતારી દે એમ કરવું
 (૨) ગાળે એમ કરવું
 ગળિયાગોટી સ્ત્રીં છાકરાઓની એક રમત
 ગળિયારો પું ગળાથી કપડાં સૂતર વગેરે
 રંગનારો
 ગળિયું વિં જોકું બીડે નહિ એવું નિર્માલ્ય
 અથવા જક્કી
 ગળિયેલ વિં ગળીના રંગનું; નીલું
 ગળિયો પું કાંટાનો ભારો (૨) માટીનો પિંડો
 ગળી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ (૨) એનાં
 પાંદડાંમાંથી કઢાતો નીલો રંગ (૩) અવાજ;
 સૂર
 ગળું નં શરીરનું એક અંગ (૨) અવાજ; સૂર
 ગળુંબંધ પું ગળાનું એક ધરેણું
 ગળેપકું વિં પારકી વસ્તુ બથાવી પડનારું
 (૨) ખોટો આરોપ મૂકનારું
 ગળો સ્ત્રીં એક વેલ (ઔષધિ) (૨) પું ટેવ;
 લત
 ગળયું વિં ગોળ-સાકરના જેવા સ્વાદવાળું;
 મીઠું
 ગંગા સ્ત્રીં (સં.) ગંગા નદી (૨) પું એ
 નામનો એક હિંદી કવિ
 ગંગચીલ નં એક પક્ષી
 ગંગમેના સ્ત્રીં એક પક્ષી
 ગંગા સ્ત્રીં (સં.) એ નામની હિંદુઓની
 પવિત્ર નદી; ભાગીરથી
 ગંગાગોળી સ્ત્રીં ગંગા જેવી સદા પવિત્ર
 ગોળી (જે ગોળીમાંથી જોટિયે વાસણે જ
 કાઢીને પાણી પીવાય છે તેને એમ મશકરીમાં
 કહે છે.)
 ગંગાજમની વિં જે બાજુ જુદાજુદા
 રંગવાળું (૨) જુદીજુદી ધાતુઓનું બનેલું
 ગંગાજળ નં ગંગા નદીનું પાણી
 ગંગાજળિયું વિં ગંગાજળ જેવું

ગંગાજળી સ્ત્રીં ગંગાજળ રાખવાનું વાસણ
 (૨) તાંબાફંડી (૩) ઘોડાની એક જાત
 ગંગાધર પું (સં.) ગંગાને ધારણ કરનાર
 -શિવ
 ગંગાદેવરૂપ વિં પવિત્ર (વિધવાના નામ
 આગળ માનાથે વપરાતું વિશેષણ)
 ગંગેટી સ્ત્રીં એક ગ્રાડ
 ગંગેડું નં એક ગ્રાડ
 ગંગેરી પાન નં એક જાતનું ખાવાનું પાન
 ગંગોત્રી સ્ત્રીં ગંગાનદીનું મૂળ જ્યાં આવેલું છે
 તે તીર્થ (૨) એક વનસ્પતિ
 ગંગોદક નં ગંગાજળ
 ગંજ પું ઢગલો (૨) એક જાતની એકખીજમાં
 એસતી વસ્તુઓની ઉત્તરડ
 ગંજન નં જુલમ (૨) ચડિયાતાપણું (૩)
 વિં જુલમી (૪) ચડિયાતું
 ગંજવું સં ક્રિં પીડવું; જુલમ કરવો
 ગંજવર વિં ધણું મોટું
 ગંજયું નં ગંજમાંનું એક પાત્ર; છાલિયું
 ગંજ સ્ત્રીં ધાસનો ઢગલો; ઓઘો
 ગંજકરાક નં શરીરે ચપટ આવી રહે એવું
 ગૂંથેલું બદન
 ગંજકો પું રમવાનાં પાનાંનો જથ્થો
 ગંજેટી(-રી) વિં ભાંગગાંભનો વ્યસની
 ગંઠણ નં જુઓ ગાંઠણ
 ગંઠઈ સ્ત્રીં ગાંઠવાનું મહેનતાણું (૨) ગાંઠવાની
 રીત અથવા કળા
 ગંઠામણ નં જુઓ ગંઠઈ
 ગંઠામણી સ્ત્રીં ગાંઠવાનું મહેનતાણું
 ગંઠાવવું સં ક્રિં 'ગાંઠવું' નું પ્રેરકરૂપ
 ગંઠાવું અં ક્રિં 'ગાંઠવું' નું કર્મણિરૂપ (૨)
 [લા.] વધવું અટકવું
 ગંઠિયું વિં ઠગ; ધુતારો (૨) ખીસાકાતરુ
 ગંઠીછોડ(-ડો) પું ગાંઠે બાંધેલું છોડી લેનારો
 ગંઠિયો; ખીસાકાતરુ
 ગંઠેર નં એક વનસ્પતિ
 ગંઠો પું કોટ પહેરવાનું એક ગાંઠેલું ધરણું;
 કંઠો (૨) દાખીને બાંધેલી ગાંસડી (૩)
 આઠ ફૂટની લંબાઈનું માપ
 ગંઠોડો પું સ્ત્રીના પગનું એક ધરણું (૨)
 હાથનું સોનાનું સાંકળું (૩) એક વનસ્પતિ-
 નું મૂળ (ઓષધિમાં વપરાય છે.)

ગંડ પું લમણો (૨) ગાલ (૩) ગાલ ને લમણ
 સહિત ચહેરાની એક ખાજી
 ગંડક વિં ગાંડું; ઘેલું
 ગંડકી સ્ત્રીં(સં.) પટણા પાસે ગંગાને મળતી
 હિમાલયની એક નદી
 ગંડમાળ સ્ત્રીં એક રોગ; કંઠમાળ
 ગંડવો પું ગારો આદમી (૨) ભડવો
 ગંડસ્થલ(-ળ) નં (હાથીનો) લમણનો ભાગ;
 કંભસ્થળ (૨) ગાલ
 ગંડિયું વિં ગાંડિયું; ગાંડું
 ગંડું વિં ગાંડું
 ગંડૂષ પું કોગળો
 ગંડેરી સ્ત્રીં પેરાઈ; નાનાનાના કકડા (શેરડી
 કે લાકડાના)
 ગંદકી સ્ત્રીં વાસ મારતો કચરોપૂંજો અથવા
 મળમૂત્ર (૨) અસ્વચ્છતા
 ગંદવાડ પું; સ્ત્રીં જુઓ ગંદકી
 ગંદવાડો પું ગંદવાડ
 ગંડું વિં ગંદકીવાળું; મેલું
 ગંધ સ્ત્રીં સોડ; વાસ (૨) દુર્ગંધ (૩) સુગંધી
 પદાર્થ; ચંદન (૪) તિલક; ચાંદી
 ગંધક પું એક ખનિજ પદાર્થ
 ગંધકારણ પું ગંધકનો અમ્લ-તેજબળ
 ગંધકાયિત વિં 'સદ્ગ્રંથ'
 ગંધકિત વિં 'સદ્ગ્રંથ'
 ગંધગજ પું સારામાં સારી જાતનો હાથી
 ગંધધાણ સ્ત્રીં નઠારી વાસનું ચોપાસ ફેલાવું તે
 ગંધદ્રવ્ય નં સુગંધી પદાર્થ
 ગંધના સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 ગંધપતંગ નં એક પંખી
 ગંધપુષ્પ નં બંબો વં ચંદન અને ફૂલ
 ગંધબરેટો પું (કા.) પત્તો; ખરખખર
 ગંધખિરોડો પું એક વનસ્પતિ
 ગંધર્વ પું સ્વર્ગનો ગવૈયો
 ગંધર્વલગ્ન નં જુઓ ગંધર્વવિવાહ
 ગંધર્વવિવાહ પું વિવાહનો એક પ્રકાર, જેમાં
 વરકન્યા પોતાની મેળે જાની રીતે પરણે છે.
 ગંધર્વવેદ પું સંગીત વિષે ચર્ચા કરતો ત્રીજો
 ઉપવેદ

અધવતી—આનતાન

અધવતી વિં અધવાળી (૨) સ્ત્રીં પૃથ્વી (૩)
મહિરા (૪) નવમાલિકા (૫) [સં.] મત્સ્યગંધા
(૬) વાયુની નગરી

અધવ(-વા)હ પું વાયુ

અધવા પું સહવાસ; સૌખ્ય

અધવાહ પું વાયુ

અધસાર પું સુગંધીવાળી વસ્તુ; અત્તર (૨)
(૨) સુખડ; ચંદન

અધાક્ષત પું બં વં ચંદન અને ચોખા

અધાર પું (સં.) હિંદુસ્તાન અને ધરાન વચ્ચે
આવેલા દેશનું પ્રાચીન નામ (હાલનું
કંદહાર)

અધાવું અં કિં ગંધ—બદ્ધો મારવી (૨)
કોવાવું

અધીહું વિં અદ્યેષુ (૨) કંકાસિયું (૩) વાસ
મારવું

ગંભીર વિં આશ્રય ને માન ઉપજવે તેવું;
પ્રોઠ (દેખાવ, નાદ વગેરે) (૨) પુખ્ત;
ઠરેલ; વળનદાર (માણસ, વિચાર વગેરે)
(૩) ધીર; સહનશીલ (સ્વભાવ)

ગંભીરતા સ્ત્રીં

ગંભીરપણું નં

ગંમત સ્ત્રીં ગમ્મત

ગા સ્ત્રીં (કા.) ગાય

ગાઉ પું (દોઢેક માઈલ જેટલા) અંતરનું એક
પરિમાણ

ગાગર સ્ત્રીં સાંકટા મોંનું પાળી ભરવાનું
વાસણ; અમુક ધાટનો ઘડો

ગાગરબેડિયું નં બેત્રણ ગાગરોની ઉત્તર

ગાજ પું; નં એક જાતનું કાપડ (૨) બોરિયું
ઘાલવાનું એટલું નાકું

ગાજર પું; નં એક વનસ્પતિ તથા તેનું
કંદ

ગાજરિયું નં મોટું ભથ્થું ટીકું

ગાજરિયો પું મોટું ભથ્થું ટીકું

ગાજવીજ સ્ત્રીં વરસાદનો ગડગડાટ અને
વીજળી

ગાજવું અં કિં જુઓ ગરજવું (૨) [લા.]
જહેર થવું; નામના થવી

ગાજ(-ગી) વિં ધર્મને માટે લડનાર—કે
મરનાર વીર

ગાજ(-ગી)મરદ પું બહાદુર લડવૈયા—
પહેલવાન

ગાજ(-ગી)મદ પું ગાજમરદ

ગાઠવું અં કિં ઠગાવું; છેતરાવું

ગાઠું વિં ધસાયેલું; નબળું પડેલું (૨) હારેલું
ગાડર(-રું) નં ઘેડું; મેંડું

ગાડરિયું વિં ગાડરને લગતું (૨) ગાડરની
જેમ—આંધળી રીતે અનુસરવું

ગાડવું સં કિં ખાડો કરીને ફાટવું

ગાડવો પું ઘડા જેવું વાસણ (ધી-તેલ
ભરવાનું)

ગાડાબેડું પું ગાડું ચલાવનારો; ગાડાનો
હાકેડું

ગાડી સ્ત્રીં

ગાડીત(-વાન,-વાળો) પું ગાડી હાંકનાર
ગાડું નં

ગાઠ(-ઠું) વિં અત્યંત; ધાણું (અજ્ઞાન;
અંધારું) (૨) ભારે; ઘોર (નિદ્રા) (૩)
ઘદ; ધાડું

ગાજપત્ય પું ગણપતિનો પૂજક (૨) નં
ગણેશપૂજ (૨) સરદારી

ગાજું નં ગાયન; ગીત

ગાત નં + જુઓ ગાત્ર

ગાતર નં જુઓ ગાત્ર

ગાત્ર નં શરીર (૨) શરીરનો અવયવ-ભાગ

ગાત્રભંગ પું ગાત્ર દીલાં થઈ જવાં તે

ગાત્રરોષણ નં ગાત્રો શોષાઈ-સુકાઈ જવાં તે

ગાત્રસૌજવ નં ગાત્રોની સુંદરતા

ગાથા સ્ત્રીં કથા (૨) છંદબદ્ધ વાર્તા (૩)
શ્લોક (ઉદા. બૌદ્ધગાથા) (૪) એક પ્રાકૃત
ભાષા

ગાદહું નં ખૂબ રથી ભરેલું ગાદડું

ગાદી સ્ત્રીં એસવાના માપનું નાનું ગાદહું (૨)
તખ; સિંહાસન

ગાદીતકિયો પું ગાદી અને તકિયો (૨) [લા.]
આરામ અને સુખની સ્થિતિ

ગાદીપતિ પું ગાદીનો ધણી—રાજા (૨)
ગાદીનો વારસ

ગાધિ(-ધી) પું (સં.) વિદ્યામિત્રના પિતા

ગાન નં ગાવું તે; ગાયન; ગીત

ગાનતાન નં ગાવુંબળવું તે (૨) [લા.]
ચેનખાજ

ગાફ(-ફે)લ વિં અસાવધ
 ગાફ(-ફે)લપણું નં
 ગાફેલિયત સ્ત્રીં ગાફલપણું
 ગાફેલી સ્ત્રીં ગાફલપણું
 ગાખડી સ્ત્રીં કાણું (૨) નાનો ખાડો (હદાં
 ગાખડીદાર રૂપિયો)
 ગાખડું નં ખાકું; કાણું (૨) ખાડો (૩)
 [લા.] નુકસાન; ખોટ
 ગાખ પું ગર્ભ (મનુષ્યેતર પશુની માદાનો)
 ગાખણું નં જીવો ચિરોડી (૨) વિં સ્ત્રીં
 ગાખણી
 ગાખણી વિં સ્ત્રીં ગર્ભવાળી (મનુષ્યેતર
 પશુની માદા)
 ગાખરું વિં ગમરાયેલું
 ગાખણું વિં નરમ; પોચું (૨) નં પીંજેલા રોનો
 પોલ (૩) વાદળનો જથો
 ગાભાચુંથા પું બં વં રદી કાગળ કે
 કપડાંના ચૂંથાયેલા કકડા-ગાભા
 ગાભો પું જેનાથી વસ્તુની અંદરનું પોલાણ
 પૂરવામાં આવે તે (૨) પાઘડીનું ખોતાનું
 (૩) ઘરેણાની અંદરનો તાંબાપિત્તળનો
 સળિયો (૪) અંદરનો ગર-ગરભ (૫) રદી
 કપડું-ફૂંચો
 ગામ નં
 ગામગરાસ પું રાત્રએ બક્ષિસ આપેલી
 જમીન (૨) ગામ કે જમીનની આવકરૂપી
 આજીવિકા (૩) [લા.] માલમિલકત
 ગામગરાશિ(-સિ)યો પું
 ગામડી વિં ગામડાનું—નેલગતું (૨) ગામડિયું
 ગામડિયણું વિં સ્ત્રીં
 ગામડિયું વિં ગામડાનું (૨) ગામડાની રીત-
 ભાતનું; રીંચા જેવું
 ગામડિયો વિં પું
 ગામડું નં નાનું ગામ
 ગામ(-મે)તરું નં એક ગામ છોડી બીજે
 ગામ જવું તે
 ગામવખો પું ગામનો વિયોગ (૨) તેનું દુઃખ
 (૩) આખા ગામ સામે લડાઈ-ટો
 ગામસારણી સ્ત્રીં આખા ગામને જમાડવું તે
 ગામી પું ગામનો માલિક (૨) મુખી (૩)
 માળી (૪) વિં (સમાસને અંતે હદાં
 ફેરગામી)

ગામેતી પું ગામનો મુખ્ય માણસ; મુખી (૨)
 ગામનો રખવાળ
 ગામોટ(-ટી) પું ગામનો ગાર
 ગામોટું નં ગામોટનો ધધો; ગામનું ગારપડું
 ગામોતર પું ગામનો બહારવટિયો
 ગામોતરું નં જીવો ગામતરું
 ગાય સ્ત્રીં
 ગાયક પું ગાનારો; ગવૈયો
 ગાયત્રી સ્ત્રીં એક વૈદિક છંદ (૨) એક વૈદિક
 મંત્ર
 ગાયત્રીપુરસ્કારણું નં સવા લાખ ગાયત્રી
 મંત્રનો વિધિપૂર્વક જપ કરવો તે
 ગાયન નં
 ગાયબ વિં ગેબ; અલોપ
 ગાયબગણું નં એક પક્ષી
 ગાર સ્ત્રીં લીપવા માટે બનાવેલો છાણુમાટીનો
 ગારો (૨) વિં ગાર જેવું (૩) ઘણું જ
 ઠંડું (૪) કરનાર એવો અર્થ બતાવનારો
 પ્રત્યય (હદાં મહદગાર)
 ગારત(-દ) વિં જેર; મૃત્યુવશ
 ગારદી પું પહેરેગીર; ચોપીદાર
 ગારવો પું + ગર્વ
 ગારાણું વિં ગારાવાળું
 ગારિયું નં ગાર (૨) રાંધેલા અન્ન ઉપર
 ઠાંકવાનું ટોપલાના આકારનું માટીનું ઠામ
 ગારિયો પું ગારો વહેનારો મજૂર
 ગારુડી પું મહારી (૨) સાપનો મંત્ર જાણનાર
 (૩) જદુગર
 ગારુડીવિદ્યા સ્ત્રીં ગારુડીની વિદ્યા
 ગારો પું કાદવ, કીચડ (૨) ચણતરમાં વાપરવા
 તૈયાર કરેલી માટી (૩) કેલ
 ગાગી સ્ત્રીં (સં.) ઉપનિષદોમાં પ્રસિદ્ધ એવી
 એક બ્રહ્મવાદિની સ્ત્રી
 ગાડ પું (લશ્કરી) પહેરેગીર; રક્ષક (૨) આગ-
 ગાડીને સંભાળીને હંકાવી જનાર
 ગાહપત્ય પું (સં.) હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે
 ગૃહસ્થના ધરમાં રાખવાના ત્રણ અગ્નિમાંના
 એકનું નામ (૨) નં ગૃહસ્થાઈ (૩) ધરનું
 કારભારું
 ગાહ્મેધ પું ગૃહસ્થે કરવાના પાંચ યજ્ઞો
 ગાહ્મેદ્ય નં ગૃહસ્થાત્રમ (૨) ગૃહસ્થે દરરોજ
 કરવાના પાંચ યજ્ઞો

ગાલ પું

ગાલપચોરિ(-ળિ)યાં નં બં વં કાકડા
કે ચોરિયા ફૂલવા તે

ગાલકાડિયું નં એક જાતની દળદાર પૂરી

ગાલમશૂ(-સૂ)રિયું નં ગાલ તળે રાખવાનું
મશરૂનું નાનું ગોળ ઓશીકું (૨) એ આકાર
નું કોઈ પણ ઓશીકું

ગાલમારું વિં બડાઈખોર; ગપાટા હાંકનારું

ગાલાવેલું વિં અર્ધું ગાંડું; દાધારંગું

ગાલિ સ્ત્રીં ગાળ; અપશબ્દ

ગાલિમદાન નં ગાળ આપવી-ભાંડવી તે

ગાલીચો પું જાતનું એક જાતનું પાથરણું

ગાલોકું નં ગાલનો અંદરનો ભાગ; ગલોકું

ગાલ્લી સ્ત્રીં નાનું ગાલું; ડમણિયું (૨)
ત્રીસમણનું માપ

ગાલ્લું નં ગાંડું

ગાવડી સ્ત્રીં ગાય

ગાવડોલ પું મુખ્ય દૂધાથંભ; 'ટોપ-માસ્ટ'

ગાવડી વિં ગાળું; ગાંડું (૨) અણસમજી;
મૂર્ખ (૩) જંગલી

ગાવડી સ્ત્રીં દલાલી; કમિશન

ગાવડું નં માથે આવેલા કામમાંથી છટકવું
તે

ગાવી પું ગાવડોલ ઉપર ચડાવેલો સડ

ગાવું સં કિં (ગીત વગેરે) (૨) વખાણ કરવાં
(૩) એકની એક વાત વારંવાર કહેવી

ગાશા(-શિયો) પું ઘોડાની પીઠ ઉપર
નાખવાની ટળી; ઘાશિયો

ગાશિયો પું ગાશા

ગાસ(-હ) પું ઘાળીની આસપાસનો બળદ
નીચે વઠાયેલો કચરો (૨) તુવેર, મગ
દત્યાદિનાં ઝીણાં છોડાં

ગાળ પું ગાળતાં નીકળેલો કચરો (૨) સ્ત્રીં
અપશબ્દ

ગાળવું સં કિં કચરો કાઢી શુદ્ધ કરવું
(ફૂવો, પાણી ઇત્યાદિ) (૨) આંચ દઈ
ઓગાળવું (ઘાતુ વગેરે) (૩) શોષવું;
ઓણું કરવું

ગાળાગાળી સ્ત્રીં પરસ્પર અપશબ્દ કહેવા તે

ગાળિયું નં ઠોરને બાંધવાનું ગાળાચણું
ઠોરકું (૨) [લા.] કામનો બોલ; જવાબ-
દારી (૩) ગળણી (૪) ગાળતાં રહેલો કચરો;
ફૂવો

ગાળી સ્ત્રીં ગાળ

ગાળો પું સરકાવી શકાય એવું નાકું; ફાંસો (૨)
ઘેરાને પહેરવાનું એક જાતનું વસ્ત્ર (૩)
અમુક સમય (૪) મોસમ હજાં કેરી-
ગાળો (૫) ફેર, વઠાવ (૬) ધરનો વિભાગ;
ખંડ (૭) પહોળાઈ, પનો (૮) અમુક જગ્યા
(૯) દળણું ઓરવાનું ઘંટીનું મોં (૧૦)
શરીરનો સાંધો

ગાંગડી સ્ત્રીં નાનો ગાંગડો

ગાંગડું વિં ન પક્ષને અને ન બકાચ એવું
(૨) પું પલાળવા કે બાંધવા છતાં નરમ
ન થાય એવો દાણો

ગાંગડો પું કોઈ પણ વસ્તુનો બાજુ ગયેલો
નક્કર કકડો-કાંકરો (૨) નહિ ફાટીલું
કપાસનું જાંડું

ગાંગરવું સં કિં બરાડવું (જાંડું)

ગાંગલું વિં કાંગલું; નમાલું (૨) નં ગણ-
ગણાટ (૩) આનાકાની (૪) બડબડવું
—ફરિયાદ કરવી તે

ગાંગાંતલાં નં બં વં જુઓ ગલ્લાંતલાં

ગાંગું વિં કાંગું; નમાલું; રાંક

ગાંગેય પું (સં) ગંગાના પુત્ર-બાધ્મ

ગાંગેરિયું નં એક પક્ષી

ગાંગેરૂક નં ગારખ આમલીનું બીજ

ગાંગો પું ઘેરેઘેર ફરીને તેલ, દિવેલ વગેરે
વેચનારો (૨) ગરીબ-રાંક માણસ

ગાંગો પું વાંસફોડો

ગાંગવું સં કિં છેતરવું; ફોસલાવવું (૨)
હરાવવું

ગાંભકસુ વિં ગાંભખોર

ગાંભખોર(-રિયું) વિં ગંજેરી

ગાંભિ(-જી)વધન્વા પું (સં) ગાંડીવધન્વા
—અર્જુન

ગાંભિ(-જી)વધાણિ પું (સં) ગાંડીવધાણિ-
અર્જુન

ગાંબો પું એક છોડ અથવા તેની કળી (તેને
ચલમમાં પીવાથી નશો થઈ છે.)

ગાંઠ સ્ત્રીં આંદીવાળો બંધ; અધિ (૨) ઝાડને
ન્યાંથી ઠાળાં ફૂટે છે તે ભાગ (૩)
લાકડામાંનો ભમરાવાળો, ગંઠાઈ ગયેલો
ભાગ (૪) મૂળનો ગઠ્ઠા જેવો ભાગ (જેને
વાવવાથી ફલુગો ફૂટે છે.) (૫) શરીરમાં
લોહી ગંઠાઈ નઈ બાહેલી ગોળા (૬)
એક રોગ; પ્લેગની ગાંઠ (૭) [લા.] અંટસ;
કાનો (૮) સંપ

ગાંઠનું વિં પોતાનું

ગાંઠ(-ઠો)ગળફો પું ગાંઠ કે રૂનો ફોદો
(સૂતરના તારમાંનો) (૨) ખટકો; સંશય

ગાંઠડી સ્ત્રીં ગાંસડી (૨) ધન; સંપત્તિ

ગાંઠડો પું મોટી ગાંઠડી; ગાંસડો

ગાંઠણુ નં સાંધો (૨) જે તારને જોડતી ગાંઠ
(૩) ગાંઠવાના દોરા (૪) ગાંઠવાની ઢબ-કળા

ગાંઠદાર વિં ગાંઠવાળું

ગાંઠવું સં કિં મણકા કે એવી વેહવાળી વસ્તુને
દોરામાં પરોતી ગાંઠ વાળી એકખીલ
સાથે ગૂંથતી (૨) દોરી, તાર વગેરેને એક
ખીલ સાથે ગાંઠ વાળીને બાંધવું (૩) તાબે
રહી હુકમ માનવો; બદલું (૩) મેળવવું

ગાંઠાળું વિં ગાંઠવાળું

ગાંઠિયું વિં ગાંઠવાળું

ગાંઠિયો પું સુકવેલી હળદરનો કાંકરો (૨)
ચણના લોટની એક તળેલી વાની (૩)
(૩) મોટી ગાંઠ

ગાંઠિયો તાવ પું ગાંઠ નીકળીને આવતો તાવ
ગાંઠિયો વા પું જેમાં શરીરમાં ગાંઠો બાઝી
બચ છે એવો વા—એક રોગ

ગાંડી સ્ત્રીં એક ધરેણું

ગાંડો પું મોટી ગાંઠ; વેદો; પેરાઈ આગળનો
ભાગ

ગાંડોગળફો પું જુઓ ગાંઠગળફો

ગાંડ સ્ત્રીં

ગાંડગમથાં નં બં વં ચામોદિયાં; મરડાટ;
આનાકાની

ગાંડગુલામી સ્ત્રીં હલકા પ્રકારની ખુશામત

ગાંડછા સ્ત્રીં ગાંડપણુ

ગાંડપણુ નં

ગાંડાઈ સ્ત્રીં ઘેલછા

ગાંડિયું વિં ગાંડું; ગાંડો જેવું

ગાંડિ(-ડી)વ નં (સં.) અનુનનું ધનુષ્ય
(૨) [લા.] કોઈપણ ધનુષ્ય

ગાંડિ(-ડી)વધન્વા પું (સં.) અનુન

ગાંડિ(-ડી)વપાણી પું (સં.) અનુન

ગાંડું, બેહુ વિં

ગાંડુંતૂર વિં છેક ગાંડું

ગાંડરું નં ગામનાં દોર બિભાં રહેવાની
ભાગોળ પાસેની જગા (૨) ગામની ભાગોળ

ગાંડરો પું જુઓ ગાંડરું

ગાંડળું નં (કા.) ડગળું (૨) કોઈ વસ્તુનો
વચ્ચેનો સરખો અને જોડો ભાગ (૩)
ફૂટો પડેલો ફળદાર ભાગ (ખડક કે ભેખડનો)

ગાંધર્વ વિં ગંધર્વોને લગતું (૨) પું સ્વર્ગનો
ગવૈયો

ગાંધર્વલગ્ન નં જુઓ ગંધર્વલગ્ન

ગાંધર્વવિવાહ પું જુઓ ગંધર્વવિવાહ

ગાંધાર પું સંજીતના સાત સ્વરમાંનો એક
—‘ગ’ (૨) [સં.] જુઓ ગંધાર

ગાંધારી સ્ત્રીં (સં.) ગાંધાર દેશના રાજની
પુત્રી—ધૃતરાષ્ટ્રની પત્ની

ગાંધિયાડું(-ચું) નં જુઓ ગાંધીવડું (૨)
ભેળસેળ; ગૂંચવાડો

ગાંધી પું કરિયાણું વગેરે વેચનારો વેપારી
(૨) એક અટક

ગાંધીવડું નં ગાંધીનો ધંધો (૨) [લા.] બધી
બાબતોનું થોડુંબોડું જ્ઞાન હોતું તે

ગાંધીવટો પું ગાંધીવડું

ગાંભીર્ય નં ગંભીરતા

ગાંસડી સ્ત્રીં

ગાંસડો પું મોટી ગાંસડી; પોટલો

ગિહરકું નં(કા.) ઘેટાનું બચ્ચું

ગિહડ વિં સુસ્ત; ભારે (ધણું)બાધાથી (૨)
નં શિયાળ

ગિજાણું અં કિં એક બાજુ નમવું—કતરાણું
રહેવું (૨) રિસાણું

ગિજી સ્ત્રીં ચક્રર ખાણું કે ખવરાવણું તે (૨)
ગીની

ગિર(-રિ)જ સ્ત્રીં (સં.) પર્વતની હિમાલયની
પુત્રી—પાર્વતી

ગિરદી સ્ત્રીં ભીડ

ગિરદેશી સ્ત્રીં અભિહારી; ખૂબી

ગિરદો પું નીચે કરેલો કે રહેલો કચરો
ગિર(-રિ)ધર પું (સં.) ગોવર્ધનપર્વત જોયક-
નાર—કૃષ્ણ

ગિર(-રિ)ધારી પું (સં.) જુઓ ગિરધર
ગિરનાર પું (સં.) કાઠિયાવાડનો એક પર્વત
ગિરફતાર વિં પકડાયેલું (૨) તલ્લીન
ગિરફતારી સ્ત્રીં કેદ; કેદીપણું (૨) તલ્લીનતા
ગિરમીટ સ્ત્રીં હિંદ બહાર સંસ્થાનોમાં
મનૂરી માટે લઈ જવાતા મનૂરો પાસે
કરાવી લેવાનું કરારપત્ર; 'એગ્રીમેન્ટ' (૨)
નં છેદ પાડવાનું એક ઓળર

ગિરમીટિયું વિં ગિરમીટનું—ને લગતું
ગિરમીટિયો પું ગિરમીટથી બંધાયેલો મનૂર
ગિરા સ્ત્રીં વાણી (૨) ભાષા
ગિરિ પું પર્વત

ગિરિકંદર(-રા) સ્ત્રીં પર્વતની ગુફા
ગિરિજા સ્ત્રીં (સં.) ગિરજા-પાર્વતી
ગિરિજાપતિ પું (સં.) ગિરિજાના પતિ—મહાદેવ
ગિરિજાસુત પું (સં.) ગિરિજાના પુત્ર—ગણેશ
ગિરિદુર્ગ પું પહાડ ઉપરનો કિલ્લો
ગિરિધર પું (સં.) ગિરધર—કૃષ્ણ
ગિરિધારી પું (સં.) ગિરધારી—કૃષ્ણ
ગિરિમજ નં (સં.) મગધદેશનું રાજનગર
ગિરીશ પું (સં.) મહાદેવ (૨) ગિરિઓનો
રાજ—હિમાલય

ગિરેબાજ નં એક જાતનું કપૂતર
ગિરેબાન પું ગણપટો
ગિરતાન પું મોજ વગેરેને ત્રિશળ આકારનો
જે રૂંકો મૂકવામાં આવે છે તે (૨) ફેટાલ
જરતાં માંડવીમાં પાટડી ઉપર જે બીજા જે
ચીતરેલી પાટડીઓ મૂકવામાં આવે છે
તેમાંની પહેલી

ગિરલાખોર વિં ચાકીચુગલી કરનારું;
નિંદાખોર

ગિરલી સ્ત્રીં મોઈ (૨) ગડગૂમડ કે બીજા
દરદને લીધે અમુક જગાએ આવતો સોળે;
વળ

ગિરલીકડો પું મોઈ અને કડો (૨) તેમના વડે
રમાતી રમત

ગિરલેમાર નં એક પક્ષી

ગિરલો પું આળ; આલેપ; નિંદા

ગિરત વિં નિષ્ફળ; ફેગટ

ગીગલાવું અં કિં અકળાવું; ગભરાવું (૨)
ખુશ થવું; કિલકારીઓ કરવી

ગીગી સ્ત્રીં નાની છોકરી; કીકી

ગીગો પું નાનો છોકરો; કીકો

ગીચ વિં પાસેપાસે સંકડાઈને આવી રહેલું

ગીચોગીચ અં ખીચાખીચ; લીડ—ગરદી
થાય તેમ (૨) વિં ખૂબ ગીચ

ગીત નં

ગીતા સ્ત્રીં કેટલાક ધાર્મિક પદ્યગ્રંથોને
આપવામાં આવેલું નામ. ઉદા. 'શિવગીતા'
'રામગીતા'; 'ભગવદ્ગીતા'. પરંતુ ખાસ
કરીને તે નામથી ભગવદ્ગીતા જ
ઓળખાય છે.

ગીતિ સ્ત્રીં એક છંદ

ગીધ નં મૂએલાં પ્રાણીઓ ખાનારું એક પક્ષી

ગીની સ્ત્રીં સોનાનો એક બ્રિટિશ સિક્કો

ગીખત સ્ત્રીં બદખોઈ; નિંદા (૨) આળ;
તહોમત (૩) ચાકી

ગીખતખોર વિં ગીખત કરનારું; ગીખત
કરવાની ટેવવાળું

ગીખવું અં કિં ગડદા મારવા; ધીબવું

ગીઓગીબ અં ધીઓધીબ; ઉપરાઉપરી

ગીરચોડિયા નં એક પક્ષી

ગીરજા નં એક પક્ષી

ગીરણી સ્ત્રીં મિલ

ગીરહ સ્ત્રીં ધૂળ; રજકણ; રજેટી

ગીરવણું સં કિં ગીરો મૂકવું; ઘરેણું મૂકવું

ગીરવી વિં ગીરવેલું

ગીરવીદાર વિં જેને ત્યાં અમુક વસ્તુ ગીરવી
હોય તે

ગીરો વિં ગીરવેલું

ગીરોખત નં ગીરો મૂકવાનું ખત—લખાણ

ગીર્વાણ પું દેવ; સુર

ગીસણું નં ધૂંસરું

ગીંગોડો* પું

ગુચપુચ(-છ) અં છાની રીતે; કોઈ સાંમળી
ન જાય એમ (૨) સ્ત્રીં એમ કરેલી વાત

ગુચ(-ચછો) પું ગોટો; કલગી (૨) વાળનો
જથ્થો—જુલકું

ગુચછાદાર વિં ગુચ્છાવાળું

ગુચ્છો પું જુઓ ગુચ્છ

ગુજરાતું નં ગણપતિ આગળ મૂકવાનું મારીનું
વાસણ (૨) મારાની ગાજર જેવી આકૃતિ,
જે માંગલિક પ્રસંગે વેદી ઉપર મૂકવામાં
આવે છે.

ગુજરાતું અં કિં જણું; વહી જણું (૨) વીતણું;
માથે આવી પડણું

ગુજરાત પું; સ્ત્રી; નં (સં.)

ગુજરાતણ સ્ત્રી ગુજરાતની રહેવાસી સ્ત્રી
ગુજરાતી વિં ગુજરાતનું—ને લગણું (૨)
સ્ત્રી ગુજરાતી ભાષા (૩) પું ગુજરાતનો
રહેવાસી

ગુજરાન નં નિર્વાહ; ગુજરા

ગુજરી સ્ત્રી સ્ત્રીના હાથનું એક ધરણું; એક
જાતનું કંકણ (૨) શહેર—કસબામાં ભરાણું
ખજાર (૩) ગુજરાતણ (૪) ગુજર—ની સ્ત્રી

ગુજરું નં જુઓ ગુજરું

ગુજરાટોદ્ધો પું મોઈદાની એક રમત

ગુજરાત સ્ત્રી દરખાસ્ત કરવી—રખર કરવું તે;
સાક્ષી

ગુજરાતું સં કિં રજૂ કરવું; દાદ માગવી
નિર્ગમન કરવું; ગાળવું (૩) માથે નાખવું;
વિતાડવું

ગુજરા પું નિભાવ; નિર્વાહ; ગુજરાન

ગુજ્જર વિં સુતારવાણિયાની એક ન્યાત (૨)
અહીં અને ક્ષત્રિયોની એક જાતિ (૩)

એક જાતનો ગુંદર (૪) એક જાતનો ખાવળ

ગુટકો પું ઘણી ઓછી લખાઈપહોળાઈની
જડી ચોપડી

ગુટમુટ અં

ગુટિકા સ્ત્રી ગોળી (દવાની)

ગુટી સ્ત્રી ગુટિકા

ગુટીમાર નં એક પક્ષી

ગુડ પું ગોળ

ગુડગુડ અં 'ગુડગુડ' અવાજ કરીને (૨) ધીરે
ધીરે, ગળડણું હોય એમ (બોટીલાં કે બાળક
આદે એમ)

ગુડાકેશ પું (સં.) અર્જુન (૨) શિવ

ગુડિયા* પું (કા.)

ગુણ પું જાતિસ્વભાવ; લક્ષણ; ધર્મ (૨)

સદગુણ (૩) અસર; ફાયદો (૪) ઉપકાર

(૫) પણછ (૬) દોરડું; દોરી (૬) દોકડો;

'માક' (૮) [વ્યા.] સ્વશેના એ ફેરફાર

(ગુણ, વહિ) મનો એક

ગુણક પું ગુણનાર અંક—સંખ્યા—રકમ

ગુણકમમાણ નં 'ન્યોમેટ્રિકલ રેશિયો'

ગુણકર વિં ગુણકારક

ગુણકા સ્ત્રી ગણિકા; વેશ્યા

ગુણકારક વિં ગુણ—ફાયદો કરે એવું

ગુણકારી વિં ગુણકારક

ગુણગાન નં ગુણ ગાવા તે; વખાણ (૨) કથા;
આખ્યાન

ગુણગુણ અં ગણગણ

ગુણગૂજ વિં ગુણ (૨) સ્ત્રી ખ્યાતિ

ગુણગ્રહણ નં ગુણની ખૂજ—કદર કરવી તે

ગુણગ્રહક વિં ગુણની કદર—ખૂજ કરનારું;
ગુણ

ગુણગ્રાહી વિં ગુણગ્રાહક

ગુણચિહ્ન નં ગુણનાં ચાહું × ચિહ્ન (ગ.)

ગુણચોર પું ગુણ જોયા છતાં તેની પિછાન
નહિ કરનાર; ખજ

ગુણર વિં ગુણ જાણનારું; કદરદાન

ગુણરતા સ્ત્રી

ગુણરપણું નં

ગુણરથ નં સત્વ, રજ અને તમ એ ત્રણ
ગુણનો સમૂહ

ગુણદોષ પું ગુણ અને દોષ

ગુણધર્મ પું અમુક ગુણો ધરાવવાની સાથે
પ્રાપ્ત થતો સ્વભાવ કે ધર્મ

ગુણનિધિ પું ગુણોનો નિધિ—ભંડાર

ગુણપક્ષ* પું

ગુણપાડ પું આભાર; ઉપકાર; સપાડું

ગુણપૃથક્કરણ નં 'ફેક્ટરાઈઝેશન' (ગ.)

ગુણફલ(—ળ) નં ગુણકારથી આવતી રકમ
'પ્રોડક્ટ' (ગ.)

ગુણવ(—વં)તી વિં સ્ત્રી ગુણવાળી

ગુણવતા સ્ત્રી ગુણવાળા હોવું તે (૨)
ઉત્તમતા; શ્રેષ્ઠતા

ગુણવંત વિં ગુણવાળું

ગુણવંતી વિં સ્ત્રી ગુણવતી

ગુણવાચક વિં ગુણ બતાવનારું

ગુણવાન વિં ગુણવાળું

ગુણવિગ્રહ પું 'ફેક્ટરાઈઝેશન' (ગ.)

ગુણવિશેષ નં ગુણ કેખાડનારે રાખે
 ગુણવિશેષ પું 'ફેક્ટરાઇઝેશન' (ગ.)
 ગુણવું સં કિં એક સંખ્યાને બીજી સંખ્યા
 જેટલી વાર વધારવી
 ગુણવૃદ્ધિવિધાન નં સ્વશેનાં ગુણ કે વૃદ્ધિ
 કરવાની વિધિ-રીત (વ્યા.)
 ગુણાકાર પું એક સંખ્યાને બીજીથી ગુણવી
 તે (૨) એથી આવતી રકમ
 ગુણાદય વિં ગુણથી ભરપૂર
 ગુણાતીત વિં સત્ત્વ વગેરે ત્રણ ગુણેને-તેમનાં
 કાયેની ઓળંગી ગયેલું
 ગુણાત્મ, ૦ક વિં ગુણવાળું
 ગુણાનુરાગ પું બીજના ગુણો પ્રત્યે આસક્તિ
 કે આદર
 ગુણાનુરાગી વિં ગુણાનુરાગવાળું
 ગુણાનુવાદ પું ગુણગાન; સ્તુતિ
 ગુણાન્વિત વિં ગુણવાળું
 ગુણાવયવ પું 'ફેક્ટર' (ગ.)
 ગુણાંક પું ગુણકાર કરવાથી આવેલી રકમ
 ગુણિત વિં ગુણેલું
 ગુણિયલ વિં સદ્ગુણી
 ગુણી વિં સદ્ગુણી
 ગુણીજન પું; નં કદરદાન, ચતુર માણસ
 (૨) સમજાન
 ગુણીભૂત વિં ગોણ બનેલું (૨) ગુણરૂપ-
 ભૂષણરૂપ બનેલું-કરેલું
 ગુણોત્તર પું; નં 'રેશિયો' (ગ.)
 ગુણોપેત વિં ગુણવાળું
 ગુણુ નં ગુલું; પાપડની કણકનો લૂઓ
 ગુણ્ય વિં ગુણવાળું (૨) [ગ.] જેને ગુણવાનું
 હોય તેલું; 'મલ્ટિપ્લિકન્ડ'
 ગુણ્યાંક પું ગુણ્ય આંકડો (ગ.)
 ગુત્તો પું એકદૃશ્ય વેપાર; ધનરે
 ગુદસ્ત વિં ગત; પાછલું (વરસ; સાલ)
 ગુદા સ્ત્રી શરીરમાંથી વિદ્યા નીકળવાનું દ્વાર
 ગુદાવર્ત પું ગુદાનો એક રોગ
 ગુદાસ્થિ નં માણસના શરીરમાં કરોડને
 છેડે આવેલું ત્રિકોણ હાડકું; 'કોક્સિકસ'
 ગુનેગાર વિં ગુનો કરનારું; અપરાધી
 ગુનેગારી સ્ત્રી ગુનેગારપણું
 ગુનો પું અપરાધ; વાંક; તકસીર

ગુપતુપ અં સુખચાપ; કોઈ નહિ નહિ એમ
 ગુપ્ત વિં છુપાવેલું; સંતાડેલું (ધન વગેરે) (૨)
 છાનું; ગૂઢ (વાત વગેરે)
 ગુપ્તચર પું નસસ
 ગુપ્તચર્યા સ્ત્રી જુઓ અજ્ઞાતચર્યા
 ગુપ્તદાન નં છપું દાન
 ગુપ્તી સ્ત્રી લાકડીની અંદર ગુપ્ત-છપું રહે
 એલું એક હથિયાર
 ગુપ્ત સ્ત્રી
 ગુપ્ત(-તે)ગો સ્ત્રી વાતચીત; મસલત; ગૂં
 ગુપ્તાર સ્ત્રી વાણી
 ગુપ્તેગો સ્ત્રી ગુપ્તગો
 ગુપ્તારો પું જુઓ ગુપ્તારો
 ગુપ્ત વિં ખોવાયેલું
 ગુમરાહ વિં રસ્તો ભૂલેલું
 ગુમાન નં અભિમાન; ગર્વ
 ગુમાની વિં અભિમાની
 ગુમાવરા(-ડા)વણું સં કિં ખોવડાવણું
 ગુમાવણું સં કિં ખોવું (૨) ધૂળધાણી કરણું;
 હડાવી દેવું
 ગુમાસ્તાગીરી સ્ત્રી ગુમાસ્તાનું કામ; મહેતા-
 ગીરી
 ગુમાસ્તી સ્ત્રી ગુમાસ્તાગીરી
 ગુમાસ્તો પું કારકુન; મહેતો
 ગુમ્મો પું મુખી
 ગુરખો પું નેપાળદેશનો વતની
 ગુરગુરવું અં કિં ગુરગુર એવો અવાજ કરવો
 ગુરજ સ્ત્રી ગદા; મુદ્ગર
 ગુરથમાની વિં મરદમ
 ગુરહો પું મૂત્રપિંડ; 'કિડની' (૨) લોહાનો
 મગદળ
 ગુરાખ નં એક વ્તનનું વહાણ
 ગુરુ વિં મોટું (૨) ભારે (૩) દીર્ઘ (૪) પું
 શિક્ષક (૫) પુરોહિત; ગાર (૬) (સં.) એ
 નામનો ગ્રહ
 ગુરુકંસ પું મોટો કૌંસ; [ ]
 ગુરુકુલ(-ળ) નં ગુરુને રહેવાનું ઠેકાણું, ન્યાં
 વિદ્યાર્થીઓને રાખીને તે શિક્ષણ આપે
 છે (૨) તે પદ્ધતિને અનુસરતી શિક્ષણ-
 સંસ્થા
 ગુરુકુંઘી સ્ત્રી અનેક તાળાને લાગુ પડે
 એવી કુંઘી 'માસ્ટર-કી'

- ગુરુકોણ પું ૬૦ અંશથી મોટા ખૂણા;
'ઓબ્ટયુસ એંગલ' [ખ.]
- ગુરુગમ સ્ત્રીં ગુરુ પાસેથી મેળવેલું જ્ઞાન
- ગુરુમત્ય વિં ગુરુ દ્વારા જ સમભય એવું
- ગુરુમર્યા સ્ત્રીં ગુરુની સેવા
- ગુરુનન પું; નંબંવં વડીલવર્ગ (માબાપ, શિક્ષક ઇત્યાદિ)
- ગુરુતલપખ(-ગામી) વિં ગુરુપત્ની સાથે સંભોગ કરનાર
- ગુરુતા સ્ત્રીં
- ગુરુત્વ નં ગુરુપણું (૨) મોટાઈ; ગૌરવ (૩) ભારેપણું; વજન
- ગુરુત્વકેંદ્ર નં જે બિંદુથી વજનનું સમતોલ-પણું થતું હોય તે; 'સેન્ટર ઓફ ગ્રેવિટી'
- ગુરુત્વમધ્યબિંદુ નં જુઓ ગુરુત્વકેંદ્ર
- ગુરુત્વરેખા(-પા) સ્ત્રીં ગુરુત્વકેંદ્રના આકર્ષણની લીટી યા દિશારેખા
- ગુરુત્વાકર્ષણ નં 'ગ્રેવિટેશન'
- ગુરુદક્ષિણા સ્ત્રીં અભ્યાસ પૂરો કર્યા પછી ગુરુને આપવાની દક્ષિણા
- ગુરુદ્રોહ પું ગુરુનો દ્રોહ
- ગુરુદ્રોહી વિં ગુરુનો દ્રોહ કરનારું
- ગુરુપત્ની સ્ત્રીં ગુરુની પત્ની
- ગુરુપદ નં ગુરુનું પદ—પદવી
- ગુરુપૂજા સ્ત્રીં ગુરુની પૂજા
- ગુરુખંધુ પું એક ગુરુનો શિષ્ય; સહાધ્યાયી
- ગુરુભક્તિ સ્ત્રીં ગુરુની ભક્તિ
- ગુરુભાર્થ પું ગુરુખંધુ
- ગુરુભાર પું ગુરુ તરીકેની જવાબદારી
- ગુરુમંત્ર પું ગુરુએ આપેલો મંત્ર (૨) [લા.] છપી સલાહ; શિખવણી
- ગુરુમાન નં વડીલ પ્રત્યેની અદબ (૨) રસણું; રસણાનાં કટાક્ષ
- ગુરુમુખ વિં ગુરુના મોંએથી મળેલું (૨) નં ગુરુનું મુખ
- ગુરુમુખી વિં ગુરુના મુખનું (૨) સ્ત્રીં ગુરુ નાનકે ચાહ કરેલી પંખળની એક લિપિ
- ગુરુરેખા* સ્ત્રીં
- ગુરુવાર પું
- ગુરુર વિં ગુજરાતનું (૨) પું જુઓ ગુજનર
- ગુર્જરી સ્ત્રીં ગુજરાતણું (૨) રખારણું; ગોવાળણી (૩) એક જૂનો ગુજરાતી રાસ (૪) રાગની એક ઢળ
- ગુલ નં ફલ (૨) બત્તી ઉપરનો બળેલો ભાગ; મોગરો
- ગુલકંઠ પું ગુલાબની પાંખડીઓ ને સાકરનો સૂર્યની ગરમીથી બનાવેલો મુરખો
- ગુલખાર પું આસમાની લાલ રંગ
- ગુલખેરી વિં આસમાની લાલ રંગનું
- ગુલગુલાંદિયો પું છોકરાંની એક રમત
- ગુલચરમ નં એક પક્ષી
- ગુલછડી સ્ત્રીં એક ફલગ્રાહ (૨) તેનું ફલ (૩) ગુલાબનો ગોટા અથવા તોરો (૪) એક ધરણું
- ગુલછળુ પું; નં એક ફલગ્રાહ
- ગુલછાય નં એક વનસ્પતિ
- ગુલજન વિં ગુલાબના આત્મા જેવું; સુંદર; મોહક
- ગુલજર પું ગુલાબની વાડી; ફલવાડી (૨) વિં મનોહર; સુંદર
- ગુલતરાશ સ્ત્રીં બત્તીનો મોગરો કાપવાની કાતર
- ગુલતાન વિં મરાઠુલ; તલ્લીન
- ગુલતોરો પું ગુલાબનો ગોટા—ગજરો (૨) એક ફલગ્રાહ
- ગુલદસ્ત પું ફલનો ગોટા—તોરો
- ગુલદાન નં ફલદાની
- ગુલદાવદી(-રી) સ્ત્રીં એક ફલગ્રાહ (૨) તેનું ફલ
- ગુલનાર નં દાદમ
- ગુલખાન નં શોરબકોર (૨) આનંદની—ઠંડા—મસ્કરીની વાત (૩) ગામગપાટો; તડાકો
- ગુલખાસ નં એક ફલગ્રાહ (૨) તેનું ફલ
- ગુલખું નં ગપાટો; ગપોટો
- ગુલમેહરી સ્ત્રીં એક જળચર પક્ષી
- ગુલમોર સ્ત્રીં એક ફલગ્રાહ (૨) એનું ફલ
- ગુલર નં ઉમરડો; ગુલર (૨) ઉમરડું (૩) કાનનું એક ધરણું
- ગુલરું નં પાપડનો લુઓ (૨) જુઓ ગુલર (૩) થોડિયે લટકાવેલું એક લાકડાનું રમકડું
- ગુલરો પું ઉમરડો

ગુણક ૧૦ ફલવાદી; બગીચો
 ગુણકામ ૧૦ એક વનસ્પતિ
 ગુણંબી સ્ત્રી ૦ એક વનસ્પતિ
 ગુણાબ ૧૦ એક ફલઝડ (૨) તેનું ફલ
 ગુણાબજળ ૧૦ ગુણાબની ખુશબોવાળું પાણી
 ગુણાબજાંબુ ૧૦ એક મીઠાઈ
 ગુણાબદાન ૧૦ ગુણાબદાની
 ગુણાબદાની સ્ત્રી ૦ ગુણાબજળ છાંટવાની
 શિશોઈના આકારની ઝરી
 ગુણાબી વિ ૦ ગુણાબના રંગનું (૨) મીઠું;
 મળેદાર (કદાં ૭૫) (૩) સ્ત્રી ૦ ગુણાબના
 નેવો રાતો રંગ
 ગુણાબી તૂરી સ્ત્રી ૦ એક પક્ષી
 ગુણાબી મેના સ્ત્રી ૦ એક પક્ષી
 ગુલામ પું ૦ ખરીદ કરેલો ચાકર; લૂંટો (૨)
 [લા.] પરવશ-પરતંત્ર માણસ
 ગુલામખત ૧૦ ગુલામ તરીકેના વેચાણનું લખત
 (૨) [લા.] પરતંત્ર બનાવે એકું લખાણ-
 કરાર
 ગુલામગીરી સ્ત્રી. જુઓ ગુલામી
 ગુલામડી સ્ત્રી ૦ ખરીદ કરેલી દાસી-લૂંટી
 ગુલામી સ્ત્રી ૦ ગુલામપણું (૨) ધણી લલકી
 તામેદારી (૩) પરાધીનતા
 ગુલાલ પું ૦; ૧૦ એક રાતા રંગનો સહેજ
 સુગંધીદાર ભૂકો (આનંદોત્સવને પ્રસંગે,
 ખાસ કરીને લોળીના દિવસોમાં, એ ખૂબ
 વપરાય છે.)
 ગુલાલા પું ૦; ૧૦ એક ફલ
 ગુલાંટ સ્ત્રી ૦ ગાંડીમટું (૨) [લા.] ઊલટું ફરી
 નવું તે
 ગુલિસ્તાન ૧૦ ફલવાદી; બાગ
 ગુલફ પું ૦; સ્ત્રી ૦ ધૂંટી; ધૂંટણ (૨) ઢીંચણ
 ગુલમ ૧૦ ગોળાનો રોગ (૨) ગાંઠ
 ગુલમોદર ૧૦ બરોળનો એક રોગ
 ગુલર ૧૦ ઉમરડો; ગુલર
 ગુલલાલા પું ૦ એક ફલ
 ગુલ્લું ૧૦ પાપડની કણકનો લૂઓ
 ગુવાર પું ૦ ગવાર
 ગુવારફળી સ્ત્રી ૦ ગુવારની શીંગ
 ગુવારશિ(-શી,-સિ,-સી)જ સ્ત્રી ૦ ગુવારફળી
 ગુસપુસ સ્ત્રી ૦ છાની વાતચીત-મસલત

ગુસલ ૧૦ સ્નાન
 ગુસલખાનું ૧૦ નાહવાની ઓરડી
 ગુસલ ૧૦ ગુસલ
 ગુસલખાનું ૧૦ ગુસલખાનું
 ગુસ્તાખાના વિ ૦ અસહ્ય; બેઅદબીબધુ
 ગુસ્તાખી સ્ત્રી ૦ બેસારમી; અસહ્યતા
 ગુસ્સો પું ૦ ક્રોધ
 ગુહા સ્ત્રી ૦ ગુફા
 ગુહા વિ ૦ છપું; છુપાવવાયોગ્ય (૨) ૧૦ રહસ્ય;
 મર્મ (૩) અપ્રગટ અર્થ; છપી વાત
 ગુહાક પું ૦ દેવોનો એક વર્ગ; કુબેરનો અનુચર
 ગુંજ પું ૦ ગગણાટ (૨) ૧૦ છપી વાત;
 બેદ (૩) સ્ત્રી ૦ ચણોડી (૪) રતીનું વળન
 (૫) ગાંઠ; આંટી
 ગુંજન ૧૦ ગણગણાટ
 ગુંજવું અ ૦ કિ ૦ ગણગણવું; ગુંજર કરવો
 ગુંજા સ્ત્રી ૦ ચનોડી (૨) ચનોડી નેટલું વળન;
 રતી
 ગુંજાગુંજ સ્ત્રી ૦ ગુંજરવનો ખૂબ મોટો અવાજ
 ગુંજર, ૦વ પું ૦ ગુંજવાનો અવાજ (૨) [લા.]
 અન્યક્ત મધુર અવાજ
 ગુંજાશ સ્ત્રી ૦ ગજી; તાકાત
 ગુંઠન ૧૦ ઢાંકવું—છુપાવવું તે (૨) ચોપડવું—
 લગાવવું તે
 ગુંઠો પું ૦ જમીનનું એક માપ (એકરનો
 ૪૦મો ભાગ)
 ગુંડ(-ટો) વિ ૦ જબરદસ્તીનાં કામ કરનારું;
 બદમાશ; દાંડ (૨) પું ૦ એવો આદમી
 ગુંડાવું* અ ૦ કિ ૦
 ગુંડાશાહી સ્ત્રી ૦ ગુંડાઓનો અમલ
 ગુંદ, ૦ર પું ૦ ફેટલાંક ઝાડમાંથી ઝરતો ચીકણો
 રસ (૨) ચોટાડવાના કામમાં આવતો તેવો
 બાવળનો રસ
 ગુંદર પું ૦ જુઓ ગુંદ
 ગુંદરપાક પું ૦ ગુંદર ભેળવીને બનાવેલું વસાણું
 (૨) એક મીઠાઈ (૩) [લા.] માર
 ગુંદરિયું ૧૦ પલાળેલો ગુંદર રાખવાનું પાત્ર
 ગુંદિયું ૧૦ ગુંદરિયું
 ગુંફ પું ૦ ગૂંથણ (૨) જૂમખું
 ગુફિત વિ ૦ ગૂંથણ

ગુંબજ પું. ધૂમટ
 ગૂ નં. વિદ્યા; મળ
 ગૂઈ સીં. ગળી; બહી
 ગૂખાડી(-ણ) સીં. અધણખાડ
 ગૂગળ પું. ડુગરી ઝાડનો. ગુંદર (તે હવાના
 તેમજ ધૂપ કરવાના કામમાં આવે છે)
 ગૂગળી વિં. ઓખામડળના બ્રાહ્મણોની એક
 ભતનું (૨) પું. એ ભતનો બ્રાહ્મણ
 ગૂગળિયું વિં. ગૂગળને લગતું; ગૂગળવાળું (૨)
 નં. ગૂગળ રાખવાનું પાત્ર
 ગૂજ સીં. ગુપ્ત વાત; રહસ્ય (૨) એ
 બાળુ અણીવાળો (પાટિયાં ભેડવાનો)
 ખીલો
 ગૂજરાત પું. સીં. નં. ગુજરાત
 ગૂજરાતી વિં. (૨) સીં. ભુઓ ગુજરાતી
 ગૂડકી સીં. સૂંથણી; લેંધી
 ગૂડવું સં. કિં. કાપવું; વાઢવું (૨) ખોદવું
 ગૂડી સીં. ઉત્સવને દિવસે ઊભો કરેલો મુઠો;
 માણિક્યમ
 ગૂડીપડવો પું. ચૈત્ર સુદ પડવો
 ગૂડું વિં. છુટ્તું; શક
 ગૂડો પું. મરનારને રોવા જવું તે; કાણ (૨)
 પગનો નળો (૩) બળ; શક્તિ; હાંભ
 ગૂઠ વિં. ગુહ; છાતું (૨) ન સમન્વય એવું;
 ગઠન
 ગૂઠતા સીં.
 ગૂઠપણું નં.
 ગૂઠવાદ પું. 'મિસ્ટિસિઝમ'
 ગૂઠવાદી વિં. (૨) પું. ગૂઠવાદમાં માતનાર
 ગૂઠાક્ષર પું. ગૂઠ અક્ષર
 ગૂણ સીં. થેલો; કોથળો (૨) છાલકું (ગધેડા
 વગેરે ઉપરનું) (૩) ચાર મણનું માપ
 ગૂણપાટ નં. શણ કે સૂતળીનું વણેલું તાપડું;
 ઠાટિયું
 ગૂણસું વિં. ભડું અને ઠીંગણું
 ગૂણિયું નં. ગૂણપાટનો બનાવેલો થેલો
 ગૂણિયો પું. તાંબાનો ઘડો (૨) થેલો; ગૂણ
 (૩) અમુક વજનનું માપ
 ગૂધ વિં. રમતિયાળ (૨) કમી

ગૂમડું નં.
 ગૂમૂતર નં. મળસૂતર
 ગૂર સીં. હાડકાંની અંદરનો ગર; 'મેરો'
 ગૂરજી પું. એક ભતનું પુષ્કળ વાળવાળું ઠીંગણું
 ફેતરું
 ગૂરા પું. બં. વં. પગ
 ગૂર્જર વિં. (૨) પું. ભુઓ ગૂર્જર
 ગૂર્જરી સીં. ગૂર્જરી
 ગૂઢી સીં. ગળી (૨) જીવડાંએ બનાવેલું ધોળું
 અથવા કાળરું ધર
 ગૂહું નં. એક પક્ષી
 ગૂસાણું નં. ગૂ હસરડવાનું ઠીકરું
 ગૂંગાણું વિં. નાકમાંથી બોલવું
 ગૂંગળામણુ નં. સીં. ગૂંગળાવું તે
 ગૂંગળાવવું સં. કિં. અમૂંજણ કરવી
 ગૂંગળાવું અં. કિં. હવાની ખોટ કે અટકાયતને
 લીધે અમૂંજણ; આસ કંધાવો
 ગૂંગાવેડા પું. બં. વં. ગૂંગાના જેવું વર્તન
 —ચાળા; ગૂંગાપણું
 ગૂંગું વિં. નાકમાંથી બોલવું; ગૂંગણું (૨) મૂંગું
 (૩) નં. નાકના મળનો બંધાઈ ગયેલો
 ચોપડો
 ગૂંગો પું. (નાકમાંનું) ગૂંગું (૨) એક ભતનો
 જીવડો
 ગંચ સીં. (દોરા વગેરેનું) ચંઠાઈ જવું તે
 (૨) [લા.] આંટીપૂંટી; મુસ્કેલી
 ગૂંચવણ(-ણી) સીં. ગૂંચાઈ જવું તે (૨)
 જેમાંથી ઉકેલ કાઢવો મુસ્કેલ થઈ પડે એવી
 પરિસ્થિતિ
 ગૂંચવવું સં. કિં. ગૂંચવણમાં નાંખવું
 ગૂંચવાડો પું. ભુઓ ગૂંચવણ
 ગૂંચવાડું અં. કિં. ગંઠાવું (દોરા વગેરેનું) (૨)
 [લા.] સપડાવું; ઉકેલ ન સૂએ (૩) [લા.]
 મૂંઝાવું; ગઠરાવું
 ગૂંચ(-છ)ળિયાળું વિં. ભુઓ ગૂંછળિયાળું
 ગૂંચ(-છ)ળી સીં. ભુઓ ગૂંછળી
 ગૂંચ(-છ)ળું નં. ગોળ આકારમાં વણેલું કે
 વીંટલું હોય તે
 ગૂંચાણું અં. કિં. ભુઓ ગૂંચવાણું
 ગૂંછળિયાળું વિં. ગૂંછળીવાળું

ગુંછળી સ્ત્રીં દોરા-દોરીની ગાળ અથવા
અંગૂઠા અને ટચલી આંગળી પર નેગ
પાડીને વીંટલી આડી

ગુંછળું નં ગૂંચળું

ગૂંચિયું નં ગળવું (૨) ધુમાતો દેવતા

ગૂંચું નં ગળવું

ગૂંડલું નં*

ગૂંતો પું ગૂંચ (૨) વાંધા; શંકા (૩) કલંક
ગૂંચ સ્ત્રીં (કા.) ગૂમડાં વગેરે રુઆતાં તે
જગાએ ગાંઠ જેવું બંધાઈ નય છે તે

ગૂંચણું નં ગૂંચવું તે (૨) ગૂંચવાનું કામ (૩)
ગૂંચવાની કળા

ગૂંચણી સ્ત્રીં ગૂંચણવું કામ (૨) ગૂંચવાની
કળા કે આવડત (૩) ગૂંચામણી

ગૂંચવું સં કિં

ગૂંચામણું નં ગૂંચામણી

ગૂંચામણી સ્ત્રીં ગૂંચવાનું મહેનતાણું

ગૂંદડો પું એક ધાસ

ગૂંદવડું નં એક મીઠાઈ; ગુલાબનંબુ

ગૂંદવું સં કિં પગ તળે કચરવું; ખૂંદવું (૨)
દાળી મસળીને નરમ કરવું (૩) [લા.]
મારવું; ઠોકવું

ગૂંદાપાક પું એક મીઠાઈ (૨) [લા.] માર

ગૂંદી સ્ત્રીં એક ઝાડ

ગૂંદીપાક પું એક મીઠાઈ (૨) [લા.] માર

ગૂંદું નં ગૂંદીનું ફળ

ગૂંધ નં એક પક્ષી

ગૂંધ નં ગીધ

ગૂંધસી સ્ત્રીં કમર અને તેની નીચેના ભાગમાં
લાગુ પડતું વાનું દંદ

ગૂંધી સ્ત્રીં ગીધડી

ગૂંડ નં ધર

ગૂંડઉઘોગ પું ફાલતુ સમયમાં ઘેર ગઠાં થઈ
શકે તેવો ઉઘોગ (ઉદા. રેંટિયાનો ઉઘોગ)

ગૂંડકર્મ નં ધરવું કામકાજ

ગૂંડકાર્ય નં ગૂંડકર્મ

ગૂંડગોધા સ્ત્રીં ગરેણી

ગૂંડદેવતા સ્ત્રીં ધરની દેવી (૨) પું ૫૦ વં
ધરના દેવો (કલ ૪૫ છે)

ગૂંડપતિ પું ગૂંડસ્થ (૨) છાત્રો પર દેખરેખ
રાખનાર શિક્ષક

ગૂંડપતિત્વ નં

ગૂંડપ્રવેશ પું ધરમાં વિધિપૂર્વક પ્રવેશ કરવો
તે (૨) ખીનના ધરમાં કે હાલમાં રળ વિના
પેસવું તે; 'ટ્રેસપાસ'

ગૂંડબલિ પું વૈશ્વદેવ

ગૂંડલક્ષ્મી સ્ત્રીં સુશીલ, સમ્યક્ રિત સ્ત્રી

ગૂંડવ્યવસ્થા સ્ત્રીં ધરની વ્યવસ્થા; ધરનું
કામકાજ

ગૂંડસચિવ પું 'હોમ-મેમ્બર'

ગૂંડસ્થ પું બ્રહ્મચર્યાશ્રમ પૂરો કરી ગૂંડસ્થા-
શ્રમમાં દાખલ થયેલો માણસ (૨) સારો
ખાનદાન માણસ; સન્નન

ગૂંડસ્થતા સ્ત્રીં

ગૂંડસ્થાશ્રમ પું બ્રહ્મચર્યાશ્રમ પછીનો ખીલો
આશ્રમ, જેમાં માણસ લગ્ન કરી ધર્મ પ્રમાણે
વ્યવહાર ચલાવે છે.

ગૂંડસ્થાશ્રમી વિં ગૂંડસ્થાશ્રમમાં આવેલું-
રહેલું

ગૂંડસ્થી વિં ગૂંડસ્થને લગતું

ગૂંડિણી સ્ત્રીં ગૂંડસ્થની સ્ત્રી; ધરધણિયાણી

ગૂંડી પું ગૂંડસ્થ; ધરધણી

ગૂંડીત વિં ગૂંડણ કરેલું (૨) માની લીધેલું
ગે સ્ત્રીં ધરના છાપરામાં અને છતમાં આવતું
એક લાકડું; લગ

ગેગડું નં લખોટીઆને બદલે રમતમાં વપરાતું
એક ફળ

ગેડ સ્ત્રીં પડ; ગડી (કપડાની) (૨) સળ
(કાગળનો) (૩) બંધન

ગેડાં નં ૫૦ વં તાડછાં

ગેડી સ્ત્રીં ગેડીદડાની રમતમાં વપરાતી છેરેથી
વાંકી લાકડી

ગેડીદરો પું ગેડી અને દડા વડે રમાતી રમત

ગેડો પું ગેડી જેવી વળેલી મોટી લાકડી

ગેણિયું નં ઠીંગણા પણ વેગથી ચાલનાર
એક નતનો બળદ

ગેણું નં ગેણિયું

ગેદળ નં + ગળદળ

ગેન નં પગની આંગળીનું એક ધરેણું

ગેખ વિં ન દેખાય એવું; અદૃશ્ય

ગેખી વિં ગુપ્ત; અદૃશ્ય; ગૂઢ

ગેમે અં (કા.) સમૃદ્ધિથી ભરપૂર હોય એમ;
સર્વ પ્રકારની અનુકૂળતા હોય તેમ

ગેય વિં ગવાય એવું

ગેયતા સીં

ગેયત્વ નં

ગેર પું ગરેલો ભૂકો (૨) નિષેધ, અભાવ, ખોટું
એવો અર્થ દર્શાવનાર ફારસી પૂર્વગ
(ફારં ગેરહાજર)

ગેરઆખર સીં અપકીર્તિ; બદનામી

ગેરધન્સાફ પું અન્યાય

ગેરઉપયોગ પું દુરુપયોગ

ગેરકાયદે અં કાયદા વિના; કાયદાવિરુદ્ધ

ગેરકાયદેસર વિં કાયદાવિરુદ્ધનું

ગેરખુશી સીં નારાજ

ગેરત સીં માન-આખરનું ભાન; લાજશરમ

ગેરફાયદો પું ગેરલાભ

ગેરખંદોબસ્ત પું અવ્યવસ્થા

ગેરસુનાસ(-સિ)બ વિં ગેરવાજબી

ગેરસ્તે અં ખોટી રીતે; બેકાયદે

ગેરરીત સીં ખોટી રીત

ગેરલાભ પું ખોટ; તુકસાન (૨) ખોટો લાભ

ગેરવતીલુક સીં ખરાબ રીતભાત-વર્તન

ગેરવલ્લે અં ન્યાયી ન જડે એવી જગાએ;
ખોટી જગાએ

ગેરવર્તુ સં કિં પાડવું; ખંખેરવું

ગેરવહીવટ પું અવ્યવસ્થા; અધિર

ગેરવાજબી વિં અયોગ્ય; અધટિત

ગેરવાટે અં આડે-અનીતિને માર્ગે

ગેરવો પું ધજના ખેતરમાં થતો એક રોગ

ગેરશિરસ્તે પું ખોટી રીત

ગેરસમજ(-ભૂત,-ભૂતી) સીં ખોટી સમજ

ગેરસાવધ વિં અસાવધ; ગાર્હ

ગેરસોઈ સીં અગવડ; સોઈનો અભાવ

ગેરહાજર વિં હાજર નહિ તેવું

ગેરહાજરી સીં હાજર ન હોવું તે

ગેરુ વિં ભગવું (૨) નં એક જાતની લાલ મટાડી

ગેરુવો પું ગેરનો-ભગવો રંગ

ગેરો પું ગરેલો ભૂકો; રજ

ગેલ સીં લાડ (૨) લાડભર્યા ખેલ (૩)

અં પાછળ

ગેલન પું પ્રવાહીનું વિહાયતી માપ (આશરે
દશ શેર)

ગેલરી સીં એક પછી એક હાર ભંચીજામી
ગાઠવી હોય એવી ગેઠક (નાટકશાળા,
સભાગૃહોમાં હોય છે તેવી) (૨) છબ્બું

ગેલી સીં (છાપખાનામાં) ગાઠવેલાં ખીખાંના
ચાકકાને મૂકવાનું લંબચોરસ પતરું કે
પાટિયું

ગેસ પું વાયુરૂપી પદાર્થ (૨) કાલસામાંથી
કઢાતો બળે એવો વાયુ

ગેસાળી સીં ધૂળ

ગેસુ પું વાળની લટ; જુલકું

ગેસુ,ંડી સીં ધૂળ; જુલું

ગેહ નં ઘર

ગેહગોધા સીં ગૃહગોધા; ગરેળા

ગેહપતિ પું ગૃહપતિ

ગેહલક્ષ્મી પું ગૃહલક્ષ્મી

ગેહવાલ નં એક પક્ષી

ગેહિની સીં ગૃહિણી

ગેંધટ વિં ચકચૂર; મસ્ત

ગેંડી સીં ગેંડાની માદા

ગેંડો પું એક જંગલી જાનવર

ગેંઠ સીં ઢાંડી (ખાસ કરીને ફૂલ કે રેશમની)

ગેંઠલ વિં (કા.)*

ગે સીં ગાય (૨) ઇન્દ્રિય (૩) વાણી (૪)
પૃથ્વી (૫) આકાશ

ગોકજી પું ગાયનો કાન (૨) ખચ્ચર (૩)

સાપ (૪) અંગૂઠાથી અનામિકા સુધીના

વિસ્તારનું પ્રમાણ (૫) એક જાતનો મૃગ

(૬) ગાયના કાનના આકારમાં વાળેલો હાથ

(૭) નં એક ઘોણું ફૂલ (૮) [સં.]

દક્ષિણમાં આવેલું શિવનું એક પ્રસિદ્ધ તીર્થ

ગોકર્ણાસ્થિ નં ગાયના કાનના આકારનું

હાડકું; 'સ્કંદોદ્ધત યોગ'

ગોકર્ણી સીં એક વનસ્પતિ; દૂર્વા

ગોકર્ણી સીં ગોવધ

ગોકળઆઠમ સીં આવણ વદ આઠમ;

કૃષ્ણના જન્મની તિથિ

ગોકળગાય સીં ચોમાસામાં થવું એક

લાલ અને સુંવાળું જીવડું; ઇંદ્રગોપ (૨)

શિંગડાંવાળું એક જીવડું (તેને પરમેશ્વરની

ગાય પણ કહે છે.)

ગોકળી પું ગાયનો ગોવાળ; રખારી

ગોપીરો પું શોરબગર; ઘાંધાટ

ગોષીક નં હળ (૧) ખેલરમાં દેખી જાવનાનું
ધુસળ

ગોકુલ(-ળ) નં ગાથાનું ટાકું (૨) [સં.]

મથુરા પાસેનું કૃષ્ણ જ્યાં બિલ્વા હતા તે ગામ

ગોકુલ(-ળ) પુરી સીં (સં.) ગોકુલ ગામ (૨)

[લા.] બધી બાબતોમાં સુખી એવું કુટુંબ

કે ગામ (૩) અતિ આનંદ

ગોકુળિયો રોગ પું વિરહને લીધે થતો રોગ

ગોખ પું છત્તું; ગરબો (૨) ગોખલો

ગોખણપટ્ટી સીં ગોખી પાડતું તે

ગોખણિયું વિં ગોખી પાડનારું

ગોખર પું ગાથામાં બિહરેલો ગરબો

ગોખરુ પું; નં એક વનસ્પતિ (૨) એનું

કાંટાવાળું ખીજ (૩) એક તરેહની ફીત

ગોખલિયું નં મધપૂડાનું ખાનું

ગોખલી સીં નાનો ગોખલો

ગોખલો પું ગોખ

ગોખવું સં કિં મોઢે કરવું

ગોખો પું પક્ષીનો માળો

ગોગટો પું*

ગોગડું વિં (કા.) અસ્પષ્ટ ઉચ્ચારવાળું; તોતણું

ગોગળો પું (કા.) હડપસીની નીચેનો ચબા

તરફ લચી પડતો ભાગ (૨) જાંટ મસ્તીમાં

આવે ત્યારે મોંમાંથી જીભની પાછળથી

તાળવાનો ભાગ બહાર કાઢે છે તે

ગોગાસ પું જમતા પહેલાં ગાયને માટે જીદું

કાઢેલું અન્ન; ગવાનિક

ગોગર વિં ઇંદ્રિયગમ્ય (૨) નં ગોચર; ચરો

ગોગરતા સીં

ગોગરી સીં ભિક્ષા

ગોગલું નં વર્તુલાકારમાં એકઠા થવું તે;

ટાકું

ગોળું વિં ગંડું

ગોઝાર સીં જીઓ ગભર

ગોઝારું વિં જેણે ગાયની હત્યા કરી હોય

એવું; પાપી (૨) જ્યાં હત્યા થઈ હોય

એવું; અપવિત્ર

ગોઝારો પું ગાયની હત્યા કરનારો; હત્યારો

ગોટ પું ધૂંટડો (૨) ગોટો (ધુમાડાનો) (૩)

ઘેરાં તથા જાકરને લાલે પહેરવાનું એક

ધરણું

ગોટપો(-મો)ટ અં દ્રવિયું વાળીને તથા
મોઢેમાથે બોઢીને (૨) એકખીબને વણખીને
(સડું)

ગોટલી સીં તાનો ગોટલો (૨) ગોટલાની
અંદરની મીજ

ગોટલો પું ફળની અંદરનું કોટલાવાળું ખીજ
(૨) કઠણ માંસપિંડ

ગોટવતું સં કિં ગોટાય એમ કરવું

ગોટાકોર સીં જોમાં ફૂલના ગોટા ગૂંથ્યા
હોય એવી કોર

ગોટાવું અં કિં ધુમાડીના ગોટા વળવા;
ધુમાવું (૨) ગૂંચાવું

ગોટાળો પું અવ્યવસ્થા (૨) ગૂંચવણ

ગોટિયું નં પાઘડીનું બોતાવું (૨) ખોયણું;
ધુમાવું ઉમાડિયું

ગોટી સીં ગોળી (૨) નાની ગાંઠ (૩) કસબ
બળ્યા પછી રહેલી ધાતુની ગોળી

ગોટી(-ઠી)મડું નં ગુલાંટ

ગોટીલું નં કુરકુરિયું (૨) ગુલાંટ

ગોટીલો પું પીંજણની તાંત પર ઠોકવાની
મોગરી (૨) નક્કર ગોળો; દડો (૩) કાંઠલો
(૪) કપડાનો વણેલો સાટકો

ગોટો પું ફૂલનો તોરો; કલગી (૨) ગલગોટો
(૩) ધુમાડાનો ગોળો (૪) ફળની અંદરની
ગોળ સીં; ઉઠાં નાળિયેરનો ગોટો (૫)
ગોટાળો

ગોટોપોટો પું ગોળો; પિંડાળો

ગોઠ સીં છાની-અંતરની વાતચીત; ગુંજ (૨)
મિજબાની; ઉભણી (૩) મરકરી; ટોળ
(૪) મિત્રતા (૫) ભેટ (ખાસ કરીને હોળીના
દિવસોમાં ગુલાસ ઇત્યાદિ છાંટનારને અપાતી)

ગોઠ, ઠડું નં ગામડું

ગોઠડી સીં છાની-અંતરની વાતચીત

ગોઠડું નં ભેટ; ગોઠ (૨) ગામડું

ગોઠણ પું ધૂંટણ; ઠીંચણ (૨) સીં ગોઠિયણ;
સીં મિત્ર

ગોઠણી સીં ઉતરડની બેસણી; ઈંટોણી;
સૂંચિયું (૨) ગોઠવણ

ગોઠવણ(-ણી) સીં ગોઠવવાની રીત; રચના
(૨) સંગવડ; બંદોબસ્ત

ગોઠવણું સં કિં વ્યવસ્થિત રીતે—ખંધસિંચું
મૂકું
ગોઠવું અં કિં અનુકૂળ આવણું; ગમણું
ગોઠઈ સ્ત્રીં લોઠાઈ
ગોઠિયણ સ્ત્રીં સ્ત્રીમિત્ર; સખી
ગોઠિયા પું મિત્ર; દોસ્ત
ગોઠી પું જેન દેરાસરનો નોકર—પૂનરી
ગોઠીમડી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ; કોઠીમડી
ગોઠીમડું નં કોઠીમડું (૨) ગોઠીમડું
ગોઠો પું દોર ખાંધવાનું સ્થળ (૨) પક્ષીનો
માળો (૩) જંપ; નિરાંત
ગોડ નં શરીર ઉપર થતી ગાંઠ; ઢીમણું
ગોડવું સં કિં જમીન પોતી કરવા ખોદવું
ગોડસારંગ પું સારંગ રાગનો એક ભેદ
ગોડાઉન સ્ત્રીં; નં માલ ભરવાની વખાર;
ગોદામ
ગોડિયો પું જડુગર
ગોડી સ્ત્રીં પાછલે પહોરે ગાવાનો એક
રાગ (૨) મીઠાશ; મધુરતા
ગોરે અં પેટે; જેમ (૨) ની સાથે—સોળતમાં
ગોત સ્ત્રીં શોધ; ખોળ (૨) નં ગોત્ર; કુળ
ગોતડી સ્ત્રીં ગણું
ગોતમ પું (સં.) એક ઋષિ; અહલ્યાના
પતિ (૨) ન્યાયદર્શનના સંસ્થાપક ઋષિ
ગોતમી સ્ત્રીં (સં.) ગોતમની પત્ની; અહલ્યા
ગોતર નં ગોત્ર; કુળ (૨) કઠોળની શિંગોનાં
ફાતરાં અને પાંદડોનો ભૂકો (દોરના ખાણમાં
વપરાય છે.)
ગોતરજ પું; સ્ત્રીં કુળદેવી; રત્નાદે
ગોતરકું નં ગોતરજની પૂજા માટે આજોલી
માટી અથવા વસ્તુ
ગોતવણ સ્ત્રીં શોધ; ખોળ
ગોતવું સં કિં શોધવું; ખોળવું
ગોતાગોત સ્ત્રીં ખોળખોળા
ગોતીત વિં અગોત્ર; ઇદ્રિયાતીત
ગોતું નં દોરને માટે બાંધેલું ખાણ (૨) વિં
ટાકું ને સ્વાદ વગરનું (૩) છાંડેલું; ગંડું
ગોત્ર નં વંશ; કુલ 'ટ્રાઈબ' (કોઈ ખાસ
મુનિથી શરૂ થતું) (૨) તેવા વંશ કે કુલનું નામ
ગોત્રગમન નં સગોત્ર સાથે લગ્ન કે શરીર-
સંબંધ

ગોત્રજ વિં ગોત્રમાં જન્મેલું (૨) પું; સ્ત્રીં
કુલદેવતા; ગોતરજ
ગોત્રપતિ પું ગોત્રનો મુખ્ય પુરુષ
ગોત્રસમાસ પું જુદાં જુદાં ગોત્રોનું ભળવું તે
ગોત્રસ્ખલન નં ભૂલથી ખીલવું નામ ખોલાઈ
જવું તે
ગોત્રહા પું (સં.) ગોત્ર-પર્વતને તોડનાર ઈંદ્ર
ગોત્રી વિં એક ગોત્રનું; ગોત્રજ
ગોથ વિં ચાર (સંકેતની ભાષામાં) (૨) સ્ત્રીં
જાથે માથે ફરી જવું તે; ગુલાંટ (ખાસ
કરીને પતંગની) (૩) ભૂલથાપ; ગોથું
ગોથણી પું ધૂંસરી નાડવાનો ખીલો
ગોથપડી વિં ચોદ (વેપારીઓનો સંકેત)
ગોથું નં માથું નીચે હોય તેવી શરીરની
સ્થિતિ (૨) ગુલાંટ (૩) માથું મારવું તે (૪)
[ખ. વ.] નકામાં ફાંફાં (૫) [લા.] ભૂલથાપ
ગોદ સ્ત્રીં ખોળો (૨) વારંવાર ટોક્યા કરવું
તે (૩) ડખલ; અંતરાય
ગોદડ વિં ખરબચડું (૨) ગોસાંઈઓની એક
જાત
ગોદડિયું વિં ખરબચડું ને જડું (૨) નં
એક જાતનો શીતળાનો રાગ
ગોદડી સ્ત્રીં પાથરણું
ગોદડું નં
ગોદવું સં કિં ખોદવું
ગોદાદવું સં કિં ગોદા મારવા (૨) વારંવાર
કહ્યા કરવું; ટોકવું
ગોદાન નં ગાયનું દાન (૨) કેશ કપાવવાનો
સંસ્કાર—વિધિ
ગોદામ સ્ત્રીં; નં ગોરાઉન; ગોદી
ગોદાવરી વિં ખાર (સંકેતની ભાષામાં) (૨)
સ્ત્રીં (સં.) દક્ષિણમાં આવેલી એક નદી
ગોદી સ્ત્રીં પાણી અંદર કઠાયબધાય એવી
સવરવાળું, વહાણો ખાંધવાનું અને જાલાં
રાખવાનું બંદર (૨) ગોડાઉન
ગોદો પું મુકો; ઠાંસો (૨) [લા.] ખોટ;
નુકસાન
ગોધણ નં ગાયનું ટાણું
ગોધન નં ગાયોરૂપી ધન—દોલત (૨) ગાયનું
ટાણું

ગોધરિયું વિં ગોધરા તરફનું (લાકડું)
 ગોધલિયું નં નાનો બળદ; વાછરડો
 ગોધુલગન નં ગોરખ—સમીસાંનનું લગ્ન
 ગોધુ(-ધૂ)મ પું બં ૧૦ ધડં
 ગોધું નં જુઓ ગોધલિયું
 ગોધૂમ પું બં ૧૦ ગોધુમ; ધડં
 ગોધૂળિયું નં ગોધુલગન; ધડં
 ગોધો પું આખલો; ખરસી નહિ કરેલો બળદ
 ગોધ પું ગોવાળિયો (૨) કોટિ ધાલવાનું એક ધરેણું (પુરુષોનું)
 ગોધકાવ્ય નં ગ્રામજીવન વર્ણવતું કાવ્ય;
 'પેસ્ટોરલ'
 ગોપન નં સંરક્ષણ (૨) ગુપ્ત રાખવું તે
 ગોપનીય વિં ગુપ્ત રાખવાયોગ્ય
 ગોપવતું સં કિં સંતાડવું; છુપાવવું
 ગોપહાર પું કોટિ ધાલવાનું એક ધરેણું
 (સ્ત્રીઓનું)
 ગોપાલ(-ળ), ૦ક પું ગોવાળિયો (૨) રાખ
 (૩) [સં.] કૃષ્ણ
 ગોપાલિકા સ્ત્રીં ગોપી (૨) એક વનસ્પતિ
 ગોપાલી સ્ત્રીં ગોપી
 ગોપાષ્ટમી સ્ત્રીં કાર્તિક સુદ આઠમ
 ગોપિકા સ્ત્રીં ગોવાળણી
 ગોપી સ્ત્રીં જુઓ ગોપિકા
 ગોપીઅંદન નં દીકું કરવામાં વપરાતી એક પીળી માટી
 ગોપુર નં શહેરનો કે મંદિરનો દરવાજો (૨)
 (૨) મુખ્ય દ્વાર
 ગોરખ વિં ગુપ્ત રાખવા યોગ્ય
 ગોફ પું કોટનું એક ધરેણું (૨) હાથનું એક ધરેણું
 ગોફણ સ્ત્રીં ગોળા-પથરા ફેંકવાનું ચામડાનું કે સૂતરનું જોતર
 ગોફણિયું વિં ગોફણના કામનું; કઠણ (પથ્થર)
 ગોફણિયો પું ગોફણમાં ફેંકવાનો ગોળો
 (૨) ગોફણના ગોળા જેવો કઠણ લાકડું
 ગોફણી સ્ત્રીં અંગોડે લટકાવવાનું સ્ત્રીઓનું એક ધરેણું
 ગોફણો પું ગોફણી (૨) ટુંગાની ઉપર જડેલો લાકડાનો એક ભાગ
 ગોખર નં (ગાયનું) છાણ (૨) છાણનો ભૂકો
 ગોખરુ પું એક જાતની શીતળા; ગોદડિયું

ગોખરું વિં મંડું (૨) નં ગોખર
 ગોખરો પું ધૂંસરી બાંધવાની હળની દાંડી
 ગોખાણું અં કિં ગોખા પડેલો
 ગોખો પું પછડાયાથી ધાતુની બનેલી વસ્તુની સપાટીમાં પડેલો ખાડો
 ગોમ સ્ત્રીં ખોદ (ખાસ કરીને ઘોડાની) (૨) આનાકાની
 ગોમટો પું વણવાના તાર જુડાજુડા રહે તે માટે દોરાને ગૂંથીને બનાવેલી જાળી; રાચ
 ગોમય(-ળ) નં ગાયનું છાણ
 ગોમંડલ(-ળ) નં પૃથ્વીનો ગોળાકાર-અંક
 ગોમાયુ નં શિયાળ
 ગોમાંસ નં ગાયનું માંસ
 ગોમુખ નં ગાયનું મોઢું (ખાસ કરીને પથ્થર વગેરેમાંથી બનાવેલું) (૨) એક જાતનું નગારું
 ગોમુખી સ્ત્રીં માળા જપવાની ગાયના મુખના આકારની કોથળી
 ગોમૂત્ર નં ગાયનું મૂતર; ગોમૂત્ર
 ગોમૂત્રિકા સ્ત્રીં ગાયના મૂતરની ધાર જેવી આકૃતિ (૨) એક પ્રકારનું ચિત્રકાવ્ય
 ગોમેદ પું એક જાતનો હીરો; પોખરાળ
 ગોમેધ પું જેમાં ગાયનો ભોગ આપવાનો હોય તેવો યજ્ઞ
 ગોયણી સ્ત્રીં ગોરાણી (૨) સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી
 (૩) પ્રત નિમિત્તે જન્મવા બોલાવેલી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી
 ગોર પું બ્રાહ્મણ; પુરોહિત (૨) તીર્થનો ગોર; પડો (૩) છાણનો ભૂકો (૪) ટોરનો સમૂહ (૫) વિચાર; મનન (૬) સ્ત્રીં જુઓ ગોરમા
 ગોરક્ષ વિં ગાયોનું રક્ષણ કરનારું (૨) ઇદ્રિયોને કળજે રાખનારું
 ગોરક્ષક પું ગાયોનું રક્ષણ કરનાર; ગોવાળ
 ગોરક્ષણ નં ગાયોનું રક્ષણ; ગોરક્ષા
 ગોરક્ષા સ્ત્રીં ગૌરક્ષા
 ગોરખ વિં ઇદ્રિયોને સ્વાધીન રાખનારું સંયમી (૨) પું શિવભાગી સાધુઓનો એક પ્રકાર
 ગોરખઆમલી સ્ત્રીં એક ઝાડ (૨) એનું ફળ
 ગોરખઆંબલી સ્ત્રીં જુઓ ગોરખઆમલી
 ગોરખમાંલો પું એક વનસ્પતિ; ગોરખખુદી

ગોરખપંથ પું ગોરખ સાધુઓનો પંથ
 ગોરખપંથી વિં ગોરખપંથનો અનુયાયી
 ગોરખખુદી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ; ગોરખગાંભી
 ગોરખમૂંડી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 ગોરજ સ્ત્રીં ગાયના ચાલવાથી ઊડતી રજ-
 ધૂળ (૨) સમીસાંજ
 ગોરજલમ્બ નં સમીસાંજનું લમ્બ
 ગોરજી પું જૈન સાધુ—ધર્મેપિદેશક
 ગોર(-રા)ટ વિં ગોરું
 ગોરટિયું વિં ગોરું
 ગોરટું વિં જુઓ ગોરટિયું
 ગોરડ પું ગોરડિયો આવળ
 ગોરડિયો આવળ પું એક વનસ્પતિ
 ગોરણી સ્ત્રીં ગોરાણી; ગુરુની સ્ત્રી (૨)
 ગોચણી
 ગોરતો પું સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓને જમાડવાનું
 એક વ્રત
 ગોરધન પું (સં.) જુઓ ગોવર્ધન
 ગોરખડું નં યજમાનવૃત્તિ; પુરોહિતપણું
 ગોરખસરા નં એક પક્ષી
 ગોરમટી સ્ત્રીં લાલ-પીળી માટી; મટોડી
 ગોરમા સ્ત્રીં ગૌરી; પાર્વતી (૨) કુમારિકાઓનું
 ગૌરીપૂજનનું વ્રત
 ગોરલ વિં વહાલું; પ્રિય
 ગોરવ પું વર અને એના સગાંનું ગોરવ-માન
 વધારવા કન્યાપક્ષ તરફથી કરાવું જમણું
 ગોરમ્બ નં દૂધ, દહીં વગેરે (૨) તે રાખવાનું
 પાત્ર; ગોરસી
 ગોરસશાસ્ત્ર નં ‘ઝેરીછગ’
 ગોરસશાસ્ત્રી પું ગોરસશાસ્ત્રનો વિદ્વાન
 ગોરસિયું વિં ગોરસવાળું (૨) નં જુઓ
 ગોરસ
 ગોરસી સ્ત્રીં દહીં દૂધ રાખવાનું માટીનું
 વાસણ; હોણી
 ગોરંભ(-ભા)વું અં કિં સૂઝ ન પડવાથી
 ગૂંચવાવું (૨) ધનધોર થવું (વાદળાંથી
 આકારાનું) (૩) કુમારું
 ગોરંભો પું ગોરંભાવું તે; ગૂંચવણ (૨) ઘેરો
 (૩) વાદળાં થકી આવવાં તે
 ગોરાટ(-કુ) વિં પોથી, રેતાળ અને લાલારા
 વા પીળારા મારતી (માટી વા જમીન)
 ગોરાણી સ્ત્રીં ગોરની સ્ત્રી

ગોરાશ સ્ત્રીં ગોરતા
 ગોરદિ સ્ત્રીં ગોરા દેહવાળી સ્ત્રી; ગૌરી
 ગોરી સ્ત્રીં ગૌર વર્ણવાળી-સુંદર સ્ત્રી
 ગોરીલો પું એક જાતનો વાંદરો
 ગોરુથાંદન નં ગોરોચન
 ગોરું વિં
 ગોરો પું ગોરો માણસ (યુરોપ, અમેરિકા
 વગેરે દેશોનો)
 ગોરોચન નં ગાયના માથામાંથી મળતી કે
 તેના પિત્ત યા મૂત્રમાંથી બનાવાતી એક
 ઔષધિની વસ્તુ
 ગોરોચના સ્ત્રીં ગોરોચન
 ગોલ(-ળ) વિં વતુલના-દડાના આકારનું (૨)
 પું ગોળ આકાર
 ગોલક પું ગોળો (૨) પૈસા નાખવાનો ગલ્લો
 -પેટી (૩) વિધવાને ભરકમંથી થયેલો
 પુત્ર (૪) નં ઇંદ્રિયોનું અધિષ્ઠાન
 ગોલણ સ્ત્રીં ગોલાની સ્ત્રી; ગોલી
 ગોલવાડ સ્ત્રીં ગોલાઓ રહેતા હોય તે જાતો
 ગોલવું સં કિં પગ વડે ખૂંદી નાખવું
 ગોલંદાજ પું તોપચી
 ગોલા(-ળા)ધ પું ગોળનો અર્ધો ભાગ
 ગોલાં નં બં વં જનાનખાનામાં નોકરી
 કરનારાં હલકા દરબજાનાં હાસહાસી
 ગોલી સ્ત્રીં ગોલણ (૨) જનાનખાનાની હાસી
 ગોલીય વિં ‘સ્ફેરિકલ’ [ગ.]
 ગોલો પું એ નામની જ્ઞાતિનો માણસ (૨)
 જનાનખાનાનો નોકર (૩) ગંજાનું એક પત્તું
 ગોલોક પું વિષ્ણુ વા કૃષ્ણનું નિવાસસ્થાન
 ગોલ્લૈયો પું વગરનો તરે જમતો ફરતો આદમી
 ગોલ્લો પું વાછરો (૨) માતાનો ચુસ્ત ભક્ત
 (૩) ગોલ્લૈયો
 ગોવધ પું ગાયનો વધ
 ગોવરું નં શીતળાની જાતનો એક રોગ; ગોબરુ
 ગોવર્ધન પું (સં.) વૃંદાવનમાં આવેલો એક ડુંગર
 ગોવર્ધનધર પું (સં.) ગોવર્ધન પર્વતને
 ઊંચકનાર કૃષ્ણ
 ગોવરું સં કિં ફસાવવું
 ગોવાગ(ગર)ણ સ્ત્રીં ગોવા તરફની સ્ત્રી
 ગોવાખરું વિં ગોવા તરફનું; ગોવાનું
 ગોવારું નં ગાય-ઢોરનું ટોળું

ગોવાળું અં કિં વગોવાળું
 ગોવાળું(-જિથો) પું ગાય-ઢોર ચરાવનારી
 ગોવાળણું(-છી) સ્ત્રી ગાય-ઢોર ચરાવનારી;
 ગોવાળની સ્ત્રી
 ગોવાળખકરી સ્ત્રી છાકરાંની એક રમત
 ગોવાળિયો પું ગોવાળ
 ગોવાળી સ્ત્રી ગોવાળનો ધધો
 ગોવાંદરું નં ગોંદરું; પાદર
 ગોવિંદ પું (સં) કૃષ્ણ
 ગોવૃંદ નં ગાયોનું ટાળું
 ગોમ્મન નં ગાયોને બાંધવાનો વાડો (૨)
 ગાયોને ચરવાની જગા (૩) ગાયોનું ટાળું
 ગોશચેચ વિં કાન ઢાંકી દે તેવું (પાધડી માટે)
 ગોશા પું ખૂણો; એકાંતસ્થાન
 ગોશાનશીની સ્ત્રી અલગ રહેવું તે;
 એકાંતવાસ
 ગોશાલક પું (સં) મહાવીરનો એક સમકાલીન
 અને પ્રતિસ્પર્ધી-આજીવક
 ગોશેગીરી સ્ત્રી જુઓ ગોશાનશીની
 ગોષ્ટ પું ગાયોનો વાડો (૨) ભરવાડવાડો
 ગોષ્ટિ(-છી) સ્ત્રી વાતચીત; ગોઠડી (૨) મસલત;
 છૂપી વાતચીત (૨) એક પ્રકારનું એક અંકી
 નાટક
 ગોષ્ટિ(-છી)વિનોદ પું ગોષ્ટિ અને વિનોદ
 ગોબ્બ(-બ્બા)દ નં ગાયનું પગલું
 ગોસ વિં જમણી બાજુનું (સુકાન ફેરવવા વિશે)
 (૨) નં માંસ
 ગોસંખ્ય પું ગોવાળ
 ગોસાંધયણ સ્ત્રી ગોસાંઈની સ્ત્રી
 ગોસાંઈ પું એક ભતનો સાધુ-વેરાળી
 ગોસ્વામી પું વૈષ્ણવોનો આચાર્ય (૨) એક
 અટક
 ગોહ સ્ત્રી ગુફા
 ગોહત્યા સ્ત્રી ગાયને મારી નાંખવી તે (૨)
 તેનું પાપ
 ગોહત્યારું વિં ગોહત્યા કરનારું
 ગોહાણું અં કિં અંધારે અટવાણું; ગૂંચાણું
 ગોળ વિં જુઓ ગોલ (૨) પરસ્પર કન્યાની
 લેવડદેવડ માટે નક્કી કરેલું જ્ઞાતિલાઓનું
 ભૂથ; ઘોળ (૩) શેરડીના રસને લકાળોને
 બનાવાતો એક ખાદ્ય પદાર્થ

ગોળકેરી સ્ત્રી ગોળવાળું કેરીનું એક અવાજ
 ગોળગોળ વિં નરમ; પૂર્ણ રીતે થડી મથેલું
 (૨) જેનું મન પીગળી ગયું હોય-પૂર્ણ
 રીતે અનુકૂળ થઈ ગયું હોય એવું (૩)
 અસ્પષ્ટ; ન સમજાય એવું; ઠંડાઈ
 ગોળચું નં જમાં ગોળનું પ્રમાણ વધારે હોય
 એવું અથાણું
 ગોળધાણું પું બં ૧૦ ગોળ સાથે ભેળવેલા
 ધાણા (માંગલિક અવસરે વહેંચાય છે)
 ગોળપાપડી સ્ત્રી એક મીઠાઈ; સુખડી
 ગોળમટોળ વિં બરાબર ગોળ (૨) [લા.]
 હૃષ્ટપુષ્ટ
 ગોળવો પું ગોફણ વડે ફેંકવાનો ગોળો (૨)
 ફેંકો અને ગોળ મોલિયાનો કકરો (૩)
 ગોળો; ગોળ આકૃતિ
 ગોળાકાર વિં ગોળ આકારનું
 ગોળાકૃતિ વિં ગોળાકાર (૨) સ્ત્રી ગોળ
 આકૃતિ
 ગોળાધં પું ગોલાધં
 ગોળિયા કેરી સ્ત્રી એક ભતનું કેરીનું અથાણું
 ગોળિયા પું ગોળનું ખાલી માટલું
 ગોળી સ્ત્રી નાની ગોળ વસ્તુ (૨) દવાની
 ઘોળી; ગુટિકા (૩) બંદૂક કે પિસ્તોલમાં
 ભરીને મારવાની સીસાની ગોળી (૪) પાણી
 ભરવાની માટલી (૫) દહીં વલોવવાનું ગોળ
 વાસણ
 ગોળીકું નં ગોવાળ (૨) દહીં વલોવવાની ગોળી
 (લઘુતા કે લાક્ષિત્યવાચક અર્થમાં)
 ગોળીખાર પું બંદૂકમાંથી કે પિસ્તોલમાંથી
 ગોળી છોડવી તે
 ગોળો પું કોઈ પણ ગોળ વસ્તુ; પિંડો (૨)
 ગોફણથી મારવાનો પિંડો (૩) તોપથી
 મારવાનો સીસાનો પિંડો (૪) પાણી
 ભરવાની મોટી ગોળી (૫) પેટનો વાયુનો
 એક રોગ (૬) ગપગોળો
 ગોળપિં(-પીં)ડાળો પું ગોટાળો; સેળભેળ
 ગોંગડો પું જુઓ ગાંગડો
 ગોંદરું નં જુઓ ગાંદરું
 ગોંદરો પું જુઓ માંદરો
 ગોંદો પું રસોઈની બધી વાનીઓનો ખીમડો

ગોંધવું સં કિં ખં જગામાં પૂરવું; કેદ કરવું

ગો સ્ત્રીં ગાય

ગોગોદો પું જુઓ ગોગોથન

ગોઆસ પું જુઓ ગોઆસ

ગોચર નં ગોચર; ચરે

ગોડ પું ખંગાળાનો એક પ્રાચીન વિભાગ
(૨) વિં ગોડ-ખંગાળને લગતું

ગોડમહાર પું મહાર રાગનો એક પ્રકાર

ગોડસારંગ પું સારંગ રાગનો એક પ્રકાર

ગોડસારસ્વત વિં એ નામની બ્રાહ્મણની
એક ભતતું (૨) પું એ ભતતો બ્રાહ્મણ

ગોડિયો પું ગારડી-મહારી

ગોડી સ્ત્રીં ગોડ પ્રાંતની સ્ત્રી (૨) એક બોલી
(૩) ગોળમાંથી કાઢેલો દારૂ (૪) એક
રાગિણી-ગોડી (૫) [કા. શા.] એક
પ્રકારની કાવ્યરીતિ

ગોહુ વિં મુખ્ય નહિ એવું

ગોતમ પું (સં.) બુદ્ધ ભગવાન (૨) ન્યાય-
દર્શનના સંસ્થાપક (૩) કૃપાચાર્ય

ગોતમી સ્ત્રીં (સં.) કૃપી; દ્રોણાચાર્યની પત્ની
(૨) ગોદાવરી નદીનું એક નામ

ગોતરાટ નં ત્રણ રાત પાળવાનું ગૌપૂજનનું
સ્ત્રીઓનું એક વ્રત (ભાદરવા સુદમાં)

ગોતરાટ નં જુઓ ગોતરાટ

ગોદાન નં ગાયનું દાન

ગોધન નં ગાયોરૂપી ધન

ગોબ્રાહ્મણપ્રતિપાલ(-ળ) વિં ગાયો અને
બ્રાહ્મણોનું પાલનપોષણ કરનાર રાજ

ગોમુખ નં ગાયનું મોં; ગોમુખ

ગોમુખિયું વિં દેખીતું ગાયના મોં જેવું-દીન
મુખવાળું

ગોમુખી સ્ત્રીં જુઓ ગોમુખી

ગોમુખું વિં જુઓ ગોમુખિયું

ગોમૂત્ર નં ગાયનું મૂત્ર

ગોર વિં ગોરું

ગોરક્ષણ નં ગાયનું રક્ષણ

ગોરક્ષા સ્ત્રીં ગાયની રક્ષા

ગોરવ નં ભાર; વજન (૨) મોટાઈ; મહત્તા
(૩) આદર

ગોરવણું વિં ગોરા રંગનું (ચરીર માટે)

ગોરવસાહી(-ળી) વિં ગોરવવાળું

ગોરાંગ વિં ગોરા અંગવાળું

ગોરી સ્ત્રીં પાર્વતી (૨) આઠ વર્ષની બાળા
(૩) સ્ત્રીઓના નામ સાથે માનાથે વપરાતો
શબ્દ. ઉદા. 'વિમળાગોરી'

ગોરીજ પું (સં.) કાર્તિકસ્વામી (૨) નં
અબરખ

ગોરીનંદન પું (સં.) ગણેશ

ગોરીપુત્ર પું (સં.) કાર્તિકસ્વામી

ગોરીપૂજન નં પાર્વતીની પૂજન (૨) એક વ્રત

ગોરીશિખર નં (સં.) જુઓ ગોરીશંકર

ગોરીશંકર નં (સં.) હિમાલયનું જંગ્યામાં
જેવું શિખર

ગોશાલા(-ળા) સ્ત્રીં ગાયો રાખવાનું મકાન
અથવા વારો

ગોશીતળા પું (ગાયની) રસી મૂકીને કાઢેલા
બળિયા

ગોહત્યા સ્ત્રીં જુઓ ગોહત્યા

ગ્યાસતેલ નં ધાસતેલ

ગ્રથન નં જુઓ ગ્રંથન (૨) ધાતું થઈ જવું
—ગાંડા પડી જવા તે

ગ્રથલ વિં ચકિત

ગ્રથવું સં કિં ગૂંથવું; ગાંઠવું (૨) રચવું;
લખવું

ગ્રથિત વિં ગ્રથેલું

ગ્રસન નં ગ્રસવાની ક્રિયા

ગ્રસવું સં કિં પકડવું (૨) કાળિયો કરવો;
ખાવું (૩) સૂર્યચંદ્રને રાહુએ ઘેરવું (પ્રાચીન
માન્યતા પ્રમાણે)

ગ્રસ્ત વિં ગ્રસાયેલું

ગ્રસ્તાસ્ત પું ગ્રહણ છૂટ્યા પહેલાં સૂર્યચંદ્રનું
આથમી જવું તે

ગ્રસ્તોદય પું ગ્રહણની દશામાં સૂર્યચંદ્રનું
જાગવું તે

ગ્રહ પું (પ્રાચીન વ્યાખ્યા પ્રમાણે) સૂર્ય, ચંદ્ર,
મંગળ, બુધ, શુક્ર, શુક્ર, શનિ, રાહુ અને
કેતુ એ નવમાનો એક (૨) [અર્વાચીન
વ્યાખ્યા પ્રમાણે] સૂર્યની આસપાસ
ફરતો આકાશીય ગોળો (ઉદા. બુધ, શુક્ર,
પૃથ્વી, વગેરે)

અહલુ નં અહવાની ક્રિયા (જુઓ અહલું) (૨)
[ન્યો.] સૂર્ય અને પૃથ્વી વચ્ચે ચંદ્રના
આવવાથી કે સૂર્ય અને ચંદ્ર વચ્ચે પૃથ્વીના
આવવાથી સૂર્ય અને ચંદ્રનું ઘેરાવું—અસાતું તે

અહલુરીલ* વિં

અહલુરીલતા સ્ત્રીં

અહકશા સ્ત્રીં અહોની સ્થિતિ (૨) તેને કારણે
થતી મનુષ્યની બહી કે ખૂરી અવસ્થા
(૩) [લા.] દુર્દશા

અહકાન નં અહની નહારી અસર મટાડવા
માટે અપાતું દાન

અહનિરીક્ષા સ્ત્રીં અહોનું નિરીક્ષણ

અહપીડન નં જુઓ અહપીડા

અહપીડા સ્ત્રીં અહની અસરથી થતું દુઃખ

અહબલ(-ળ) નં અહનું જોર-સારીમાઠી અસર

અહભાવ પું અહથી થતી અસર; અહનું કળ

અહમખ પું અહની શાંતિ અર્થે કરવાનો યજ્ઞ

અહમંડલ(-ળ) નં અહોનું મંડળ-માળા-ચક્ર

અહરાજ પું સૂર્ય

અહવું સં કિં લેવું; પકડવું (૨) સમજવું

અહશાંતિ સ્ત્રીં કોઈ પણ મંગલકાર્યની
શરૂઆતમાં અહોની માઠી અસર નિવારવા
માટે કરવાની ધાર્મિક ક્રિયા

અહશાંતેક નં જુઓ અહશાંતિ

અહસંગમ પું અહોનો યોગ થવો—એકઠા
થવું તે

અહેશ પું સૂર્ય

અંથ પું પુસ્તક (૨) (ખત્રીસ અક્ષરનો
ખનેલો) અનુષ્ટુભ છંદનો શ્લોક

અંથકર્તા પું પુસ્તક રચનાર

અંથકર્ત્રી સ્ત્રીં પુસ્તક રચનાર સ્ત્રી

અંથકાર પું અંથકર્તા

અંથન નં અંથણ; ગંઠણ (૨) રચવું-લખવું તે

અંથપાલ(-ળ) પુસ્તકાલયમાં પુસ્તકોની રક્ષા
અને આપવાલેવાની વ્યવસ્થા કરનાર;
'લાઇબ્રેરિયન'

અંથમાળા સ્ત્રીં અંથોની માળા

અંથસંઅહ પું પુસ્તકાલય

અંથસાહેબ પું (સં.) શીખ લોકોનો ધર્મઅંથ

અંથરથ વિં અંથમાં આવતું

અંથાલય નં પુસ્તકાલય

અંથાવહિ(-લી,-ળિ,-ળી) સ્ત્રીં અંથમાળા
અંથાવહોકન નં પુસ્તકના ગુણદોષનું અવ-
લોકન; 'રિવ્ય'

અંથાંતર નં ખીજે અંથ (૨) ભાષાંતર

અંથિ સ્ત્રીં માંડ; (૨) સાંધા

અંથિવાત પું સંધિવા

આમ નં આમ; આમડું (૨) પડન, મધ્યમ
ગાંધાર કે પંચમથી શરૂ કરીને સાત
સ્વરોનું સમૂહ (૩) સમૂહ

આમદેવતા પું બં વં આમનું રક્ષણ
કરનાર દેવતા (૨) સ્ત્રીં ગામની ઇષ્ટદેવતા

આમખંઆયત સ્ત્રીં ગામનો વ્યવહાર ચલાવ-
નાર પંઆયત

આમસિહ પું કૂતરો

આમસેવા સ્ત્રીં ગામડાંઓની સેવા

આમીજી વિં ગામડાંનું-ને લગતું (૨) પું
ગામડિયો (૩) કૂતરો (૪) કાગડો (૫)
ભૂંડ; સૂવર

આમ્ય વિં જુઓ ગામડિયું

આમ્યતા સ્ત્રીં

આવા પું પથ્થર; ખડક

આવીય સ્ત્રીં એ નામની ધાતુ

આસ પું કોળિયો (૨) અહણને લીધે સૂર્ય-
ચંદ્રનો ઘેરાયેલો ભાગ

આહ પું અહણ; પકડ (૨) મગર

આહક વિં અહણ કરનારું; સમજનારું (૨)
પું વસ્તુ લેનાર-ખરીદનાર

આહી વિં અહણ કરનારું (૨) દસ્ત રોકનારું
(૩) પું એક છંદ

આહ્ય વિં અહણ કરવા યોગ્ય

આહ્યતા સ્ત્રીં

ગ્રીક વિં ગ્રીસ દેશનું (૨) પું ગ્રીસ દેશનો
વતની (૩) સ્ત્રીં ગ્રીસ દેશની ભાષા

ગ્રીવા સ્ત્રીં ગરદન; ડોક

ગ્રીબ્મ પું; સ્ત્રીં ગરમીની મોસમ (જેઠ અને
અષાઢ માસ)

ગ્લાનિ સ્ત્રીં થાક (૨) અનુત્સાહ; ખિન્નતા
(૩) ઘૂણા; અજીગમે

ગ્લાસ પું કાચ (૨) કાચનો પ્યાલો (૩) જીભો
અને લાંબો કોઈ પણ પ્યાલો

ગ્વાલેરી વિં ગ્વાલિયરનું (૨) સ્ત્રીં તે
નામની ભાષા

ધ

ધ પું કંઠસ્થાની ચૈથો વ્યંજન
 ધઉં પું બં વં
 ધઉંહું વિં ધઉં જેવું (૨)ંગ માટે)
 ધઉંહો પું એક જાતનો સુગંધી પદાર્થ
 ધઉંબર્ણુ વિં ધઉં જેવા રંગનું
 ધકાર પું ધ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
 ધકારાંત વિં જેને છેડે ધકાર હોય એવું
 ધખવું સં કિં વહવું; ભઠવું
 ધ(૦૨)ધરણું નં નાતરું
 ધ(૦૨)ધરતું અં કિં નાતરેજતું (૨) ગળામાંથી
 'ધરધર' અવાજ થવો
 ધધો પું ઝરૂઓ
 ધધુ(-ધધો) પું ધ અક્ષર; ધકાર
 ધધો પું ઠોઠ અથવા બેવફૂર માણસ
 ધચ,૦ક અં (૨વં)
 ધચ(-ચા)ધચ અં (૨વં)
 ધચડધચડ અં (૨વં)
 ધચ(૦૨)ડવું સં કિં 'ધચડધચડ' થાય એમ
 જોરથી હીંચોળવું (૨) કચડવું; બીડવું
 ધચ(૦૨)ડાધચ(૦૨)ડ(-ડી) સ્ત્રીં બીડાબીડ;
 કચડાકચડી (૨) જોરથી હીંચોળવાની ક્રિયા
 ધચરકાવિકાર જુઓ ગચરકાવિકાર
 ધચરકું નં જુઓ ગચરકું
 ધચરકો પું જુઓ ગચરકો
 ધચરડવું સં કિં જુઓ ધચરડવું
 ધચરડાધચરડ(-ડી) સ્ત્રીં જુઓ ધચરડાધચરડ
 ધચાધચ અં જુઓ ધચધચ
 ધચૂમલ વિં ધચૂમલાવાળું (૨) સ્ત્રીં ધચૂમલો
 ધચૂમલો પું ગૂચવાડો; અન્યવસ્થા
 ધચેટો પું જુઓ ગચેટો
 ધટ પું ધડો (૨) શરીર (૩) હૃદય; મન (૪)
 સ્ત્રીં ધટારો (૫) ખોટ (૬) વિં ધાટું; ધાટું

ધટક વિં અંગભૂત; વસ્તુ જેની બની હોય
 તેવું (૨) ચોળનારું; રચનારું (૩) પું વસ્તુનો
 અંગભૂત અવયવ; 'યુનિટ' (૪) અં (૨વં)
 ધટકધટક અં (૨વં)
 ધટકપર પું ધડાનું ઠીકરું
 ધટકાવચવ પું અંગભૂત અવયવ
 ધટકાવવું સં કિં ધટકધટક-ઝ પી જતું
 ધટકી સ્ત્રીં નાનો ધૂંટો
 ધટકો પું ગણકો
 ધટજ વિં ધડામાંથી જન્મેલું (૨) પું (સં.)
 અગસ્ત્યમુનિ
 ધટણું વિં ચોગ્ય; વાજળી (૨) ખૂટવું; કમી
 ધટના સ્ત્રીં રચના; બનાવટ (૨) બનાવ (૩)
 કારીગરી
 ધટપાટ પું દંઢ આસન
 ધટમાન વિં બનવું; થવું (૨) બને એવું;
 સંભવિત (૩) ચોગ્ય; ધટવું
 ધટમાળ સ્ત્રીં રેંટમાં ગોઠવેલી ધડાની હાર
 (૨) કમ; પ્રણાલી
 ધટવું અં કિં ચોગ્યહોવું; છાજવું (૨) ઓછું
 થવું
 ધટસ્થાપન નં નવા ધરમાં વસતા પહેલાં
 ત્યાં પાણીનો ધડો મૂકવાની ક્રિયા (૨)
 નવરાત્રિના દિવસોમાં ધડા દ્વારા માતાજીની
 સ્થાપના કરવાની ક્રિયા
 ધટસ્ફોટ પું મડદાને બાળી ચિતા છાંટ્યા પછી
 છેલ્લીવાર તે તરફ મોં ફેરવી ધડો ફોડી
 નાખવો તે (૨) [લા.] હંમેશ માટે સંબંધ
 તોડી નાખવો તે (૩) તોડ; નિકાલ (૪)
 છૂપી વાતનો ભેદ ભાગી નાખવો તે

ધટા સ્ત્રીં જમાવ; ધુડ; સમૂહ (ગ્રાહ, વાદળાં વગેરેનો)

ધટાકાશ નં ધટામાંનું આકાશ-ખાલી જગા

ધટાટોપ પું આરે બાજુ ઢંકાઈ નય તેવી

ધટા (૨) તેવું ઢાંકણ (૩) આડંબર; ભપકા

ધટાડવું સં કિં ઓણું કરવું

ધટાડો પું કમીપણું; ઘટ

ધટારત વિં ચોગ્ય; ઘટવું

ધટાવવું સં કિં બેસવું કરવું; લાગુ પાડવું

(ઉદાહરણો અર્થ ધટાવવો)

ધટિકા સ્ત્રીં ધડી; સાઠ પળ-૨૪ મિનિટ જેટલો

વખત (૨) ધટી માપવાનો વારકો

ધટિકાયંત્ર નં ધડી માપવાનું યંત્ર

ધટિત વિં ચોગ્ય; હથિત

ધટી સ્ત્રીં જુઓ ધટિકા

ધટીયંત્ર નં જુઓ ધટિકાયંત્ર

ધટોત્કચ પું (સં.) ભામસેનને હિટિ ખાથી થયેલો

પુત્ર

ધટોહલવ વિં (૨) પું (સં.) જુઓ ધટન

ધટ્ટ વિં ધાટું; ધાડું

ધડધડવું અં કિં 'ધડધડ' એવો અવાજ થવો

ધડધડાટ પું (૨૧૦)

ધડણુ નં ધડતર (૨) વિં ધડનાડું

ધડતર નં ધડીને-ટીપીટીપીને કરેલી બનાવટ

(૨) ધડવાની રીત (૩) ધડામણુ

ધડપણુ નં વૃદ્ધાવસ્થા

ધડભાંગ(-જ) સ્ત્રીં ધડવું અને ભાંગવું તે

(૨) વિચારિતું હામોહળપણું

ધડમથલ સ્ત્રીં જુઓ ગડમથલ

ધડમાંચી સ્ત્રીં પાણીની ગાળી મૂકવાની ધાડી

ધડવી સ્ત્રીં નાનું ટાંકું

ધડવું સં કિં ઘાટ-આકાર આપવો (૨)

બનાવવું; રચવું (૩) ગાઠવવું; સંકલના

કરવી (૪) ટીપવું (૫) [લા.] શિખામણુ

વગેરેથી પાવરધું કરવું (૬) મારવું (૭) નં

ગાળનો ગાટવો

ધડવો પું ધરાના ઘાટનો લોટો

ધડાઈ(-મણી) સ્ત્રીં ધડવાનું મહેનતાણું

ધડાખૂડ વિં ધડો ખૂડે એટલું જાંડું (પાણી)

ધડામણી સ્ત્રીં જુઓ ધરાઈ

ધડાયેલું વિં અનુભવથી પાકું થયેલું

ધડિયા એજણું* વિં

ધડિયાળ સ્ત્રીં; નં વખત જણાવનારું યંત્ર

(૨) કાંસાનો ગોળ સપાટ ધંટ; અલર

ધડિયાળી પું ધડિયાળો વેચનાર તથા

દુરસ્ત કરનાર આદમી

ધડિયાણું નં અમુક વખતને આંતરે વગાડાતી

અલર

ધડિયાંલગન નં બં વં ગમે તે વખતે

થવું અથવા વિવાહ અને લગ્ન બધું સાથે

થાય તેવું લગ્ન

ધડિયું નં તાડી ઝીલવાનો લાંબી ડોકનો ધડો

ધડિયો પું આંકનો પાટો

ધડી સ્ત્રીં જુઓ ધડી (૨) [લા.] કાણુ (૩)

તક; પ્રસંગ

ધડીધડી અં વારંવાર; હરધડી

ધડીતાળ અં મરવાની અણી પર

ધડીખંધ વિં જુઓ ગડીખંધ

ધડીભર અં એક ધડી સુધી; થોડી વાર

ધડીસાધ અં જુઓ ધડીતાળ

ધડુડાટ પું (૨૧૦)

ધડું નં અનાજ કે પાણી ભરવાની મોટી

ઝાડી

ધડૂડધડૂડ અં (૨૧૦)

ધડૂલી સ્ત્રીં નાનો ધડૂલો

ધડૂલો પું ધડો (કવિતામાં)

ધડો પું

ધડોઘાટ પું નિકાલ; ફેંસલો

ધડોભાડવો પું મરદાને બાજ્યા પછી સ્મશાનમાં

લાડવાવાળો ધડો ભાગવો તે

ધણુ પું મોટો, ભારે હથોટો (૨) લાકડામાં

થતો એક કાંટો

ધણુધ(-ણુ)ણુ અં (૨૧૦)

ધણુધણુટ પું (૨૧૦)

ધણુધણુ(-ણી) સ્ત્રીં ધણો સ્નેહ; ગાઠ

સંબંધ

ધણું વાનાં શં પ્રં ધણીધણી રીતે સમભવવું

ધણું વિં ખૂબ; પુષ્કળ

ધણુંક વિં ('ધણું' થી જરાક ઓછો અર્થ

બતાવે છે)

ધણુંખરું અં બહુધા; મોટો ભાગે

ધણુંરું વિં ધણું (કવિતામાં વપરાય છે)

ધન વિં નકર (૨) ધાડું; ગીચ (૩) ધણું;
પુઠ્ઠળ (૪) [ગ.] લંબાઈ પહોળાઈ અને
ઊંચાઈવાળું; 'ક્યૂબિક' (૫) પું [ગ.] કોઈ
સંખ્યાને તેનાથી જ બે વાર ગુણવાથી
આવતો ગુણાકાર; 'ક્યૂબ' (૬) છ સરખી
ખાનુઓની આકૃતિ (૭) વેદપાત્રો એક
પ્રકાર (૮) પું; નં વાદળું

ધનકોણ પું 'સોલિડ એન્ગલ' [ગ.]

ધનધટા સ્ત્રીં વાદળાંની ધટા

ધનધોર વિં ગાઢું (જેમકે વાદળ) (૨)
લચાનક (જેમકે અવાજ, યુદ્ધ)

ધનચક્રર વિં મગજનું ચક્કરું

ધનચૂરી સ્ત્રીં એક પક્ષી

ધનતા સ્ત્રીં

ધનત્વ નં

ધનપણું નં

ધનમુલ પું 'એનોડ' (વિ.)

ધનપટ્ટી સ્ત્રીં 'ક્યૂબિક એક્સપ્રેશન' (ગ.)

ધનપરવલય પું 'પેરેખોલોઈડ' (ગ.)

ધનફલ(-ળ) નં વસ્તુના કદનું માપ;
'વોલ્યુમ' [ગ.]

ધનભૂમિતિ સ્ત્રીં 'સોલિડ ન્યોમેટ્રી' [ગ.]

ધનમાન નં 'ક્યૂબિક મેઝર'

ધનમાપ નં જુઓ ધનમાન

ધનમાળ સ્ત્રીં વાદળાંની હાર-ધટા

ધનમૂળ નં 'ક્યૂબ રટ' (ઉદા. ૮નું ધનમૂળ ૨)

ધનરસ પું પાણી (૨) ઉકાળીને કાઢેલું સત્વ
(૩) કપૂર

ધનરવ પું વરસાદની ગર્જના; ગર્જના (૨)
મેર

ધનવલ્લિકા સ્ત્રીં વીજળી

ધનશ્યામ વિં મેઘ જેવું કાળું (૨) પું (સં.)
કૃષ્ણ

ધનસમીકરણ નં 'ક્યૂબિક ઇન્ક્રેશન' [ગ.]

ધનસમુત્સાર પું ધનપરવલય (ગ.)

ધનસાર પું કપૂર (૨) પાણી (૩) પાણી (૪)
ચંદન

ધનાક્ષર(-રી) પું એક હંદ

ધનાતિપરવલય પું જુઓ ધનાધિકોત્સાર [ગ.]

ધનાત્મક વિં (૨) પું

ધનાધિકોત્સાર પું (ગ.) 'હાઈપરબોલોઈડ'
ધનિક વિં ગાઢ; ખૂબ વધારે (૨) ખૂબ
પાસેનું (જેમકે સંખ્યા)

ધનીકરણ નં ધન કરવું તે; 'સોલિડિફિકેશન'

ધનીભવન નં ધન થવું તે; 'કોન્સેશન'

ધનીભૂત વિં ધન-નકર કે ધટ્ટ બનેલું

ધનીય વિં જુઓ ધન [ગ.]

ધમકવું અં કિં (૨૫૦) ધમધમ અવાજ થવો
(જેમકે ધૂધરાનો)

ધમકાર(-રો) પું (૨૫૦)

ધમકાવવું સં કિં ધમધમ કરવું

ધમકો પું જુઓ ધમકાર

ધમધમ અં (૨૫૦)

ધમધમવું અં કિં (૨૫૦) ધમધમ અવાજ થવો

ધમધમાદ પું (૨૫૦)

ધમધમાવવું સં કિં ધમધમ અવાજ થાય
તેમ જોરથી મારવું

ધમ(૦૨ડી)ચક્રરડી સ્ત્રીં છોકરાંની એક રમત

ધમસાણ નં રમણભમણ; તોફાન (૨) ભયંકર
યુદ્ધ (૩) વિનાશ (૪) લોકોનું ટોળું-ભીડ

ધમંડ પું અહંકાર; ગર્વ (૨) ખોટો દેખાવ;
ડાળ

ધમંડી વિં ધમંડવાળું (૨) સ્ત્રીં અભિમાન;
ગર્વ

ધમાધમ અં (૨૫૦) (૨) સ્ત્રીં ધમ્માચકડી;
ધાંધલ; દોડાદોડ

ધમ્મરધંટી સ્ત્રીં મોટી ભારે ધંટી

ધર નં (માણસ કે પશુપંખીનું) રહેવાનું
ઠેકાણું (૨) વસ્તુને રાખવાનું કે રહેવાનું
ખોખું, ખાનું, ઘોડી, ઠેકાણું વગેરે (ઉદા.
'ચરમાનું ધર'; 'સોકટીનું ધર') (૩) [ન્યો.]
ગ્રહનું જે રાશિમાં સ્થાન હોય તે (૪)
કુકુંળ (૫) કુળ

ધરઆંગણું નં ધરનું આંગણું (૨) અતિ
પરિચયવાળું પાસેનું સ્થાન

ધરકવું સં કિં ખીજવું; ઘાંટો પાડી ઠપકો
આપવો; ધૂરકવું

ધરકાળ(-મ) નં ધરનું સાધારણ કામકાળ

ધરફૂકડિયું વિં ધરમાં ને ધરમાં ભરાઈ રહેનારું

ધરફૂકડી વિં જુઓ ધરફૂકડિયું

ધરૂકડીપણું નં

ધરખટલો પું ધરને લગતો સરસામાન;

ધરવાખરો (૨) સંસારવહેવારનું કામકાજ

(૩) સ્ત્રીછાકરાં વગેરે સમુદાય

ધરખરચ પું; નં ધર ચલાવવામાં થતો ખરચ

ધરખર્ચ પું; નં જુઓ ધરખરચ

ધરખૂણિયું વિં ધરૂકડિયું

ધરખૂણે અં ધરને ખૂણે; ખાનગીમાં

ધરગાતુ(-થુ-રથુ) વિં જેની હતપત્તિ કે વપરાશ

ધરમાં જ હોય તેણું (૨) વેચવા માટે નહિ

કરેણું (૩) ખાનગી

ધરગાટી સ્ત્રીં ધરમાં જમતી વખત પહેરવાનું

વસ્ત્ર; અગોટિયું

ધરધર અં દરેક ઘેર; ઘેરઘેર (૨) [૨૧૦]

ધરધરાણું નં નાતરું; ધધરાણું

ધરધરવું અં કિં (૨૧૦) [ગળામાં] ધરધર

અવાજ થવો

ધરધરાઉ વિં માંહોમાંહેનું; ખાનગી

ધરધાણું વિં ધર ધાણે એવું—પોતાના જ

ધરને નુકસાન પહોંચાડનારું (૨) ખરચાળ

(૩) દગાખાજ

ધરચોણું નં સ્ત્રીઓને પહેરવાનું એક રેશમી

વસ્ત્ર

ધરજમાઈ પું સસરાને ઘેર સંસાર માંડી

રહેનારો જમાઈ

ધરડ સ્ત્રીં ચીલો (૨) [લા.] ચાલુ પ્રણાલી

કે રૂઢિ (૩) આમલીની સૂકી છાલ

ધરડવું સં કિં ધસડાતું ખેંચવું (૨) જોરથી

વલૂરવું; ધવડવું

ધરડાપો પું ધરડાના જેવું ડહાપણ; દોઢ-

ડહાપણ (૨) ઘટપણ

ધરડિયો પું પાકી ઉમ્મરે પહોંચેલો—વડીલ

માણસ (૨) તળાતી વસ્તુ ફેરવવાનું લાકડાનું

એક સાધન (૩) નાનું ઘાસ કાપવાનું એક

જાતનું દાતરડું (૪) ધાર કાઢવાનો પથ્થર

(૫) ગળામાં ખેલતો શ્વાસ (ખાસ કરીને

મરતા માણસનો)

ધરડિયું વિં ધરડું; વૃદ્ધ

ધરડું વિં પાકી ઉમ્મરે પહોંચેલું; મોટી

વયનું (૨) પુરાણું; જૂનું (૩) પાકી ગયેલું;

કઠણ

ધરડેનું વિં ધરડું; વડીલ

ધરણું નં સુર્યચંદ્રનું મહણ (જુઓ મહણ)

ધરણુંધેણું વિં અધુનુંગાંડું (ગભંવતી સ્ત્રીએ

મહણ જેવું હોય તો તેનું ખાળક માંડું

થાય છે એવી માન્યતા પરથી)

ધર(-ર)ણી સ્ત્રીં જુઓ ગૃહિણી

ધરધણિયાણી સ્ત્રીં ધરધણીની પત્ની (૨)

ધરની માલિક; ધરવાણી

ધરધણી પું ધર ચલાવનારો મુખ્ય પુરુષ (૨)

ધરનો માલિક

ધરધન નં ગીધની જાતનું એક પંખી

ધરધંધો પું ધરને લગતું કામકાજ

ધરધાવડું વિં ધરને ધાવીને એટલે કે

વડીલોની પૂજા પર જીવનારું (૨) નિરુદ્ધમી

ધરધોણી સ્ત્રીં ધરનાં કપડાંલગતાં ધોવાનું

કામકાજ

ધરખવેશ પું જુઓ ગૃહખવેશ

ધરફાડું વિં ધરફાડીને ચોરી કરનારું; ખાતર

પાડનારું

ધરખાર નં ધર, રાચરચીણું, માલમિલકત

વગેરે (૨) કુટુંબકબીલો

ધરખારી વિં ધરખારવાળું (૨) પું સંસારી;

કુટુંબકબીલાવાળો

ધરખોળું વિં ધરને ખાળે—ખેત્યાખર કે

પાયમાલ કરે એણું

ધરલોટું વિં પોતાના ધરનો ભેદ જાણનારું કે બહાર

પાડી દઈ દગો દેનારું

ધરમેળે અં માંહોમાંહે સમજીને (ત્રીજા પક્ષ

પાસે ગયા વિના) (૨) મિત્રતાની રીતે;

ધરનું—પોતીકું જાણીને (૩) ખાનગી રીતે

ધરમોણું વિં ધરૂકડિયું

ધરરથુ વિં ધરની સંભાળ રાખે એવું

ધરવખરી સ્ત્રીં જુઓ ધરવાખરો

ધરવખુ વિં ધરની તરફેણ કરનારું

ધરવટ સ્ત્રીં એક ધરનાં હોય તેવો ગાઢ

સંબંધ

ધરવણાઉ વિં ઘેર વણેલું

ધરવણું વિં ધર પ્રત્યે મમતાવાળું

ધરવાખરો પું ધરને લગતો સરસામાન;

રાચરચીણું

ધરવાસ પું. ધર કરીને રહેવું તે; ગૃહસ્થાશ્રમ
 ધરવાણી સ્ત્રી. ધરધણિયાણી
 ધરવાળો પું. ધરધણી
 ધરવેરો પું. ધર ઉપર લેવાતો કર
 ધરસંસાર પું. ગૃહસ્થાશ્રમ (૨) સંસારલેખાર
 ધરસંસારી વિ. જેણે ધરસંસાર ચાંદ્યો
 હોય એવું; ગૃહસ્થાશ્રમી (૨) ધરસંસારને
 લગતું
 ધરસાડી સ્ત્રી. ધરમાં પહેરવાની સાડી
 ધરસાંતેક ન. જુઓ ધરસાંતેક
 ધરસૂત્ર ન. જુઓ ધરસંસાર
 ધરાઉ વિ. ધરનું; ખાનગી; અંદરઅંદરનું
 ધરાડ પું. ન. ખરીદ કરનાર (૨) ખૂબી
 પિછાનનાર
 ધરાડી સ્ત્રી. ધરાકપણું (૨) દુકાન પર ધસકોત્રો
 આવરો (૩) અપત; ઉઠાવ
 ધરા(-ર)ણિયાત વિ. ધરેણે લીધેલું કે
 આપેલું
 ધરું ન. કોઈ વસ્તુ રાખવાનું ખાખું—ધર
 ધરણી સ્ત્રી. ગૃહિણી; પત્ની
 ધરેડ સ્ત્રી. જુઓ ધરડ (૨) કૂવા પરના પથ્થર
 ઉપર દોરડાના ધસારાથી પડેલો ખરો
 ધરેડી સ્ત્રી. ગરગડી (૨) ધરડધરડ એમ બોલતો
 —મરતી વખતનો શ્વાસ
 ધરેડો પું. મરતી વખતના શ્વાસથી થતો
 અવાજ (૨) ચીલો
 ધરેણાઉ વિ. ચીરવેલા સંખંધી (૨) ધરેણે
 —ગીરો રાખેલું
 ધરેણિયાત વિ. જુઓ ધરાણિયાત
 ધરેણિયું વિ. જુઓ ધરાણિયાત
 ધરેણું ન. દાગીનો; આભૂષણ
 ધરેણું અ. આંટમાં—ગીરો આપેલું લીધેલું
 હોય તેમ
 ધરેળારે અ. ધરખારવાળું હોય તેમ (૨)
 ધરમાં કર્તાહત્તા—આપઅખત્યાર હોય તેમ
 ધરેસાટ અ. (૨૧૦) સપાટાખંધ (૨) પું.
 એક અવાજ
 ધરોપું ન. ચાંદ સંખંધ
 ધરોપો(-ઓ) પું. ધરના જેવો ગાદ સંખંધ;
 ધરવટ
 ધરોચી સ્ત્રી. મરેણી
 ધર્ધર વિ. 'ધર્ધર' એવો અવાજ થાય—કરે
 એવું (૨) અસ્પષ્ટ

ધર્મ પું. ધામ; ઉકળાટ; બક્ષે
 ધર્મ પું. ધસવાની ક્રિયા
 ધર્મણુ ન. ધસાવું તે; ધસારો (૨) [લા.]
 ખોલાયાલી; તકરાર
 ધલાત સ્ત્રી. નુકસાની; ખોટ (૨) વસૂલ ન
 આપવું તે
 ધલ્લવું અ. કિં. પ્રસેવાવું; દાખલ કરાવું (૨)
 ખોવાવું
 ધલોડી સ્ત્રી. શાકનો એક વેલો; ધિલોડી (૨)
 ગરોળી
 ધલોડું ન. ધલોડીનું ફળ—ધિલોડું
 ધલડવું અ. કિં. અણવું; જોરથી વળરવું
 ધલાવું અ. કિં. ધાયલ થવું
 ધસધસ અ. ધસધસાટ
 ધસધસાટ અ. (૨૧૦) ખાટ રીતે (લેધવું તે)
 ધસડવું સ. કિં. ટસરડાવું ખેંચવું (૨) [લા.]
 અપાટાખંધ—અમેતેમ લખવું
 ધસરકો પું. અચ્છો; કાચો; આંધો
 ધસરપસર અ. ધસડાવુંપછડાવું; જેમતેમ;
 મરાણે
 ધસરું સ. કિં. એક વસ્તુને ખીજી વસ્તુ પર
 દાખીને જોરથી આમતેમ ખેંચવી (૨)
 ચાળવું; મસળવું (૩) માંજવું (૪) ધસીને
 ધાર ચલાવવી
 ધસાધસ સ્ત્રી. ખૂબ ધસવું તે (૨) [લા.]
 તકરાર; કનિયો
 ધસાવવું સ. કિં.
 ધસાવું અ. કિં. ધસવુંનું કર્મણિરૂપ (જુઓ
 ધસવું) (૨) ધસારો—નુકસાન વેકવું
 ધસારણુ ન. ધસવાથી પડેલી રજ (૨) ધસારો;
 ધસરકો (૩) ધસાવાની ખોટ; નુકસાન
 (૪) ધસારવું
 ધસારવું ન. ધસીને પડેલાનું એસડ
 ધસારો પું. જુઓ ધસારણુ
 ધસિયું વિ. ચાંગડું નહિ—ભૂકા જેવું (મીઠાને
 માટે વપસાય છે.)
 ધસિયો પું. લોટ રોકીને કરાવી એક વાની
 (૨) ધસવાનું કામ કરનાર માણસ. ઉદા.
 'ભૂકીધસિયો'
 ધસોડિયો પું. ખાવાની એક વાની

ધાર્મિક નં નકાનું, ખસાળ વર—ખોરડું

(૨) માથેમોટું—ખોરડું ખોરડું તે; ધાર્મિક

(૩) [લા.] પૂજાધારી; વિનાશ

ધંટ પું

ધંટી સીં છેક નાનો ધંટ; ટાકરી

ધંટરવાળ પું શિકારીનું વાઘ

ધંટલો પું ભરડવાની થાળા વિનાની ધંટી

ધંટા સીં ધંટ; ધંટડી

ધંટાકણ પું (સં.) મહાદેવનો એક પ્રિય અનુચર

ધંટાકાર વિં ધંટાના જેવા આકારનું

ધંટાકાર નં ભરેર ઉપયોગ માટે રખાતી મોટી ધડિયાળનું ઘર; 'ટાવર'

ધંટાપથ પું રાજમાર્ગ; મુખ્ય રસ્તો

ધંટારવ પું ધંટનો અવાજ—રણકો

ધંટાળી સીં ધૂધરીઓની હાર

ધંટાચો પું થાળા વગરની છટી ધંટી

ધંટી સીં દળવાનું સાધન (હાથનું કે યાંત્રિક) ચક્કી

ધંટીચોર પું ચાલાક ચોર (૨) ખીસાકાતરુ

ધંટીટંકારો પું ધંટી ટંકાતી હોય એવા અવાજ કરતું એક પક્ષી—લક્કડખોદ

ધંટુ પું હાથીનો ધંટ

ધંટો પું મોટા ધંટ (૨) મોટી ધંટી

ધંડ પું ભમરો

ધા પું ચોવીસ કાગળનો જથ્થો (૨) ઝટકો; પ્રહાર; ચોટ (૩) કાપ; જખમ (૪) [લા.]

મોટા દુઃખની ઊંડી અસર

ધાઈ સીં ઉતાવળ; દોડાદોડી (૨) ધાંધલ; ધમાલ (૩) ભીડ; ભરાવો

ધાધરાપાટ પું ધાધરાનું લગડું

ધાધરિયો વિં પું ધાધરો પહેરનાર આદમી; હીજરો; રાંડવો

ધાધરી સીં નાનો ધાધરો

ધાધરો પું ચણિયો

ધાટ પું આકાર; દેખાવ (૨) બાંધેલો આરો; આવરો (૩) સીંચોને પહેરવાનું એક રેશમી વસ્ત્ર (૪) પહાડી રસ્તો (૫) સહ્યાદ્રિનો પહાડી પ્રદેશ (૬) [લા.] પ્રસંગ; લાગ (૭) યુક્તિપ્રયુક્તિથી કામ કાઢી લેવાની યોજના; તબવીજ (૮) રીત; લક્ષણ; શોભા

ધાટી સીં રાતા રંગનું બાંધણીની ધાતણ

સીંચોને પહેરવાનું રેશમી વસ્ત્ર; ચૂંદડી

ધાટણ સીં ધાટીની સી

ધાટદાર વિં સારા ધાટવાળું; રૂપાળું

ધાટપોત નં એક ભતનું રેશમી કપડું

ધાટી વિં કપ્પાળના પહાડી પ્રદેશમાં— ધાટમાં રહેતી એક ભતિનું (૨) પું તે ભતનો માણસ

ધાટીછું વિં ધાટદાર; રૂપાળું

ધાટું(-ડ,-ડું) વિં ધટ; લચકાદાર (૨) ખીચા- ખીચ (૩) પુષ્કળ; ગાઠ (૪) કઠોર; લાગણીહીન

ધાડવું નં ગોળ ભરવાનું માટણું

ધાડવો પું ગાડવો

ધાડું વિં જુઓ ધાડું

ધાણુ પું એક ફેરે રંધાય, તળાય કે કચરાય, ખંડાય એટલો જથ્થો; આખા જથ્થાનો ભાગ (૨) સંહાર; ખરાબી (૩) મોટો હથોડો; ધણુ (૪) ગંધ; બદળો (૫) લાકડું કોરી ખાનાર એક કીડો

ધાણી સીં તેલી ખી પીલવાનું ચંત્ર

ધાત પું ઝટકો; ધા (૨) નાશ; ખૂન (૩) [ગ.] 'પાવર' (૪) 'ડિઝી ઓફ એન એક્સપ્રેશન' (૫) 'ઇનવોલ્યુશન' (૬) સીં અકાળ મૃત્યુની ધાંટી

ધાતક વિં મોત નિપળવે એવું; નાશક (૨) [ગ.] 'મોડ્યુલસ'

ધાતકી વિં ખૂની (૨) કૂર; નિર્દય

ધાતચંદ્ર પું (જ્યો.) નુકસાન કરે તેવા ધરનો ચંદ્ર

ધાતતિથિ સીં (જ્યો.) નુકસાન કરે એવી તિથિ

ધાતદિવસ પું જુઓ ધાતતિથિ

ધાતનક્ષત્ર નં (જ્યો.) નુકસાન કરે તેવું નક્ષત્ર

ધાતપ્રકાશક પું 'એક્સપોઝન્ટ' (ગ.)

ધાતવાર પું જુઓ ધાતતિથિ

ધાતવિધિ પું; સીં (ગ.) 'ઇનવોલ્યુશન'

ધાતસ્થાન નં સ્મરણ (૨) કસાઈવાડો (૩) વધસ્થાન (૪) [જ્યો.] નુકસાન કરે તેવું ગ્રહાદિનું સ્થાન

ધાતારોહ પું (ગ.) 'એસેન્ડિંગ ઓર્ડર'

ઘાતાવરોહ પું. 'ડિસેન્ડિંગ ઓર્ડર' (ઘ.)
 ઘાતી વિ. હત્યા—ખૂન કરનારો (૨) પું. કસાઈ
 ઘાતેલ ન. ધા ઉપર ચોપડવાનું તેલ
 ઘાખ(-ખા)જી પું. ધાની રૂઝ લાવે એવો એક
 પથ્થર
 ઘાફીથ ન. એક છાડ
 ઘાખાજરિયું ન. ધાની રૂઝ લાવનારું એક
 ભતની વનસ્પતિનું ફૂંકું
 ધામ પું. તાપ (૨) ઉકળાટ; ખફારો (૩) પરસેવો
 ધામચ(-છ, -ટ) વિ. પસીનાથી ગંદું થયેલું
 (૨) ન. પરસેવો (૩) તડમાં થઈને વહાણમાં
 ભરાયેલું પાણી
 ધાયડમલ(-હલ) વિ. પહેલવાન; શરવીર
 ધાયપાત પું. એક ભતનો રેસાદાર છાડ (તેના
 રેસાનાં દોરડાં બને છે.)
 ધાયમારી સ્ત્રી. એક ઝાડ
 ધાયલ વિ. જખમી
 ધાયાંબૂડયાં વિ. કમોતે મરેલાં (૨) ન. બ. વ. વ.
 ધાયલ થવાથી, બૂડવાથી વગેરે કારણોથી
 કમોતે મરણ પામેલાં માણસો.
 ધાયો વિ. પું. ધાયલ થયેલો (૨) ધાયલ થવાથી
 મરી ગયેલો (૩) પું. ચોવીસ કાગળનો
 જથ્થો; ધા (૪) દિલ પર અસર કરે એવું
 માર્મિક લખાણ
 ધારજી ન. ઘેર નિદ્રા (૨) જીંધથી ઘેરવું તે
 (૩) જીંધ લાવે એવું ઔષધ
 ધારી સ્ત્રી. એક મીઠાઈ (૨) અડદ કે મગની
 દાળનું વડું (૩) ચોટલીની ચારે બાજુએ
 રાખેલા કેશનું ચકરડું (૪) પાણીમાં છરતી
 ઠીકરી મારવાથી મારવાથી પાણીમાં થવું
 ચકરડું
 ધારું ન. રોગથી શરીરમાં પડેલું કાણું; નારું
 (૨) ઘેટીનું બચ્ચું; મેંદું
 ધાલ સ્ત્રી. સાથે જમવા ખેડેલાં બોની હાર-એળ
 (૨) તેમનો આખો સમૂહ (૩) નુકસાન;
 ખાધ
 ધાલખાદ(-ધ) સ્ત્રી. જુઓ ધલાત
 ધાલધુસેડ સ્ત્રી. કાઠધાલ
 ધાલધુસજી ન. ધાલધુસેડ
 ધાલજીદાસ પું. લોકોનાં નાણાં ધાલી જનારો
 માણસ; દેખાણિયો

ધાલમેલ સ્ત્રી. કાઠધાલ; ગડબડસડબડ (૨)
 પંચાત; ધમાલ (૩) ખટપટ; પ્રપંચ
 ધાલમેલિયું વિ. ધાલમેલ કરે એવું
 ધાલવું સ. કિં. ખોસવું; અંદર મૂકવું (૨)
 પહેરવું (૩) નાણાં ખાઈ જવાં
 ધાવ પું. ધા; જખમ (૨) સમસ્યા
 ધાવર ન. ઝાકળ
 ધાવેડી વિ. ચતુર; ચંચળ
 ધાસ ન. ખડ; ચાર (૨) સ્ત્રી. ધસારો (૩)
 ખોટ; ઘટ
 ધાસચારો પું.
 ધાસણી સ્ત્રી. ક્ષયરોગ
 ધાસતેલ ન. ગ્યાસતેલ
 ધાસદાણો પું. ધાસ અને દાણો (પશુઓને
 ખવાડવાનો) (૨) ધાસ અને દાણા રૂપે
 અપાતી ખંડણી
 ધાસપૂંજો પું. કચરોપૂંજો; વાસીડું
 ધાસલેટ ન. ગ્યાસતેલ; ધાસતેલ
 ધાસવું સ. કિં. જુઓ ધસવું
 ધાસિયું વિ. જેમાં ધાસ નીપજવું હોય તેવું
 (૨) ધાસમાંથી ઉત્પન્ન થવું (૩) [લા.]
 સત્તવ વગરનું; હલકું (૪) ન. એક પક્ષી
 ધાસિયો પું. સાથરો; ધાસનો પથારો (૨)
 ઘોડાના છત્ર પર નાખવાની બનાત—કામળ
 (૩) ધાસ કાપનારો
 ધાસે(-સો)ટિયું ન. (ધસાય તોય વધો નહિ
 તેવી) ધરમાં પહેરવાની ચૂડી
 ધાંધરડવું અ. કિં. (૨૧૦) લારે ધાંટો કાઢીને
 રડવું; ખૂળ રોવું (૨) આરડવું (જેમકે પાણીનું)
 (૩) [લા.] મોટું અવાજે ખોલવું
 ધાંધરી સ્ત્રી. એક ભતનું વાળું
 ધાંધલું ન. ઓવારણું (હાલ ધાંધલાં લેવાં) (૨)
 માંડા જેવું આચરણ (હાલ ધાંધલાં કાઢવાં)
 ધાંધું વિ. ઉતાવળું (૨) ગભરાયેલું
 ધાંચ સ્ત્રી. ચીલામાં પડેલો ખારો; ખારો (૨)
 ગૂંચ; મુસ્કેલી; અડચણ
 ધાંચજી સ્ત્રી. ધાંચી સ્ત્રી
 ધાંચી વિ. ધાણી ચલાવી તેલ કઢવાનો ને
 વેચવાનો ધધો કરતી ન્યાતનું (૨) પું. તે
 ન્યાતનો માણસ

ધાંસી પું વાંસીસો; ટાપલા; સાંજી વગેરે
બનાવનાર (૨) ધાંસી (સીસ કે તિરકારમાં)
ધાંદાધાંદ સ્ત્રીં ખુશખુશ
ધાંટી સ્ત્રીં હેડિયો (૨) અવાજ; સૂર (૩)
મુરકેલીનો-ખારીકસમય (૪) હરકત; અડચણ
ધાંટીધૂટી* સ્ત્રીં
ધાંટો પું (૨) સાદ; મેટા સાદ; ખમ (૩)
ખિભઈને કાઢેલો સાદ;

ધાંસી* સ્ત્રીં (કા.)
ધિમેલ સ્ત્રીં એક ભતનું લાલ રંગનું જીવડું
ધિયાળ વિં વધારે ધી આવે એવું (ગાય
ભેંસ માટે)

ધિયો પું ધી વેચનારો
ધિલેરી નં એક પક્ષી
ધિલોડી સ્ત્રીં જીઓ ધલોડી
ધિલોડું નં ધિલોડીનું ફળ-ધલોડું
ધિસાવડું સં કિં ધિખાવડું; માર ખવાડેલો
ધિસાવું અં કિં ધુમ્મા-મુક્કા ખાવા; ધિખાવું
ધિસોડી સ્ત્રીં શાકનો એક છોડ
ધિસોડું નં ધિસોડીનું ફળ-એક શાક
ધિસ્સો પું એકદમ-જોરથી પડેલો ધસરકો
ધી નં ધત; ધપ

ધીકાંટો પું જ્યાં ધી જોખાવું, વેચાવું હોય
એ જગા; ધીનું બનર

ધીકેળાં નં બં વં ધી અને કેળાં (૨) [કા.]
બારે લાભ

ધીચ વિં જીઓ ગીચ
ધીઓધીચ વિં ગીઓગીચ; ખીઓખીચ
ધીઓપડ નં ધીનું ઓપડ
ધીતાવણી સ્ત્રીં માખણ તાવવા માટેનું વાસણ
ધીતેલું નં ધી અને તેલના જેવા સ્વાદવાળો
પોચણીના મૂળમાં થતી ગાંઠ

ધીમ પું વહેમ; રાંકા (૨) સ્ત્રીં હોળી
પછીને દિવસે કરવામાં આવતી એક ક્રિયા
ધીસ સ્ત્રીં રાંન (૨) હોળીનો વરઘોડો; માર;
ઠોક

ધીસરું નં ધૂંસરું
ધીસહું નં જીઓ ધીસહું
ધીસરું સં કિં ધુમ્મા ભગાવવા; ધીખડું;
ઠોકવું

ધીસાધીસ સ્ત્રીં ઠોકઠોકા (૨) કનિયો (૩)
ધમ્મમકડી

ધીંસરું* નં
ધુધરમળ સ્ત્રીં (બળદને કાઢે ખાંધવાની)
ધૂધરાની માળા
ધુધરવટ સ્ત્રીં ધાધરાના ઘેરની નીચેની
ધૂધરીઓવાળી જૂલ (૨) પું જેની નીચેલી
જૂલ પર ધૂધરીઓની હાર હોય એવો ધાધરો

ધુધરિયાળું વિં ધૂધરીઓવાળું
ધુમ્મો(-મ્મો) પું જીઓ ધુમ્મો
ધુણ પું લાકડું કોરી ખાનારો એક કીડો
ધુણાકાર પું ધુણના કોરવાથી લાકડામાં
અથવા પોથીના પાનામાં પડેલો અક્ષર
જેવો આકાર

ધુણાકારન્યાય પું ધુણાકારની જેમ વગર-
હરાદે બનતો બનાવ

ધુમરડિયો પું ગોપીને વશે ઘેરઘેર શિક્ષા
માટે દરેતો સાધુ

ધુમરડી સ્ત્રીં ચક્રકારે દરવું-નાચવું તે-
ફદડી (૨) ફેર; ચક્રર (૩) પકડનારને
ચુકાની દેવા ધૂમી જવું-દરી જવું તે (૪)
હીંચાળવું તે

ધુમરાઈ સ્ત્રીં મગરરી; ગર્વ
ધુમવટો* પું (કા.)

ધુમાવડું સં કિં ગોળગોળ ફેરવડું
ધુમાવું અં કિં

ધુમ્મો પું ધીખડો; મુક્કા
ધુરકાધુરકી સ્ત્રીં સામસામી ધૂરકવું તે; મસાભસ
ધુરકાવડું સં કિં ભસાવડું; સામે તડાવડું
(૨) ધમકાવડું

ધુરકિયું નં ધૂરકીને કરેલો અવાજ (૨)
છાંછિયું; ગુસ્સાનો બોલ

ધુરધુર અં (રવં)
ધુવડ પું; નં રાત્રે જ દેખી શકતું એક પક્ષી

ધુસણિયું વિં ગમે તેમ કરીને ધૂસનારું
ધુસાડવું સં કિં પેસાડવું; ઢાખલ કરવું
(વગરભાગે કે હકે)

ધુમટ પું દેરા અથવા મકાનની ઉપર છત્રવા
આકારનું જે ધાતુ વળાય છે તે; ગુંખજ
(૨) ધુમટ નીચેનો દેરાની અંદરનો ભાગ

ધૂક નં ધુવડ

ધૂકરું અં કિં રૂક્ષીને મોટા થવું; પાકવું
(જેમકે સેયડનું)

ધૂકસડું અં કિં ગુસ્સાથી ડોળા કાઢવા

ધૂધરી સ્ત્રીં ધાતુના પતરાની પોલી ખાલુ-
ખાલુતી ગોળી (૨) સ્ત્રીઓના હાથનું
ધુધરિયાળું એક ધરેણું (૩) એક રમકડું;
નાનો ધૂધરો (૪) બાફેલી જર-ખાજરી વગેરે

ધૂધરો પું અંદર કાંકરા જેવી વસ્તુ ભરીને
કરેલો ખખડે તેવો ધાતુ વગેરેનો પોલો ગોળો
(૨) તેવું એક રમકડું (૩) એક મીઠાઈ
(૪) ધૂધરીઓનો જૂમખો (૫) ફાળ પાડવા
માટે પલાળીને સૂકવેલું કડોળ (૬) ચૂનો
ખનાવવા માટે પકવેલા મરડિયા

ધૂધવડું અં કિં (૨૧૦) 'ધૂધ' એવો અવાજ
કરવો (૨) ગર્જનું

ધૂધવાટ(-ટો) પું (૨૧૦) 'ધૂધ' એવો મોટો
અવાજ (૨) ત્રાડ; ગર્જના

ધૂધ અં (૨૧૦)

ધૂડ પું; નં ધુવડ

ધૂણિયો* પું

ધૂનો પું ખાઈ

ધૂમ અં (તર્કમાં) ગરક—લીન (૨) [નસાથી]
ચકચૂર-ખેલાન

ધૂમઓ પું જથ્થો; સમૂહ

ધૂમટ પું જુઓ ધૂમટ

ધૂમટી સ્ત્રીં ધૂમટ જેવી નાની આકૃતિ (૨)
માથું અને પીઠ ન પલળે એવી ઘાસ કે
વાંસની ચીપા વગેરેની ખનાવેલી આવડા
જેવી છત્રી

ધૂમટો પું ધૂંધટ

ધૂમડવું સં કિં હાંચાળવું (૨) ચક્રચક્ર
ફેરવવું

ધૂમડાવું અં કિં ધૂમડવાની ક્રિયામાંથી પસાર
થવું

ધૂમડી(-ણી) સ્ત્રીં જુઓ ધૂમરડી

ધૂમજી નં ધૂમવું તે

ધૂમજી સ્ત્રીં જુઓ ધૂમડી

ધૂમરાયેલું વિં ધૂમરાણું હોય તેવું

ધૂમરાણું અં કિં રીસમાં મેં ચડવું; ધૂમરાણું
(૨) વરચાડવું ચડી આવવું (૩) ડહોળાવું

ધૂમરી સ્ત્રીં વમળ; ભમરો (૨) ધૂમડી;
ધૂમરડી

ધૂમવું અં કિં ગોળ ફરવું (૨) રખડવું (૩)
[લા.] મેટા કારભાર કરવો; મહાલવું (૪)
મચ્છા રહેવું

ધૂમાધૂમ(-મી) સ્ત્રીં હરફર; દોડધામ

ધૂરકણું અં કિં ધુરધુર કરવું; જોરથી ભસવું
(૨) [લા.] ગુસ્સામાં ઘાંટો પાડવો;
તડકવું

ધૂણીયમાન વિં ચકાકારે ધૂમનું

ધૂણું નં જુઓ ગુણનું

ધૂસ પું ઉંદર; કોળ

ધૂસવું અં કિં જોરથી અંદર પેસવું (૨)
ગમે તેમ કરી પેસી જવું

ધૂસિયું નં ઉંદરિયું

ધૂસિયું મધ નં એક ભતની ઝીણી માખીએ
ખનાવેલું મધ

ધૂંધટ(-ટો) પું ધૂમટો; સ્ત્રીઓ મેં પર
કપડું ઢાંકે છે તે

ધૂંટ પું ધૂંટો (૨) ઘાંટો; કંઠ (૩) સ્ત્રીં*

ધૂંટો પું ગળાવાટે એકી વખતે ઊતરી રાકે
તેલો પ્રવાહી પદાર્થ

ધૂંટણું નં ઢીંચણું

ધૂંટણિયું નં નાના ખાળકનું ધૂંટણથી ભરેલું
ડગલું

ધૂંટવું સં કિં લસોટવું; પીસવું (૨) લખેલા
પર એનું એ ફરી લખવું

ધૂંટાવવું સં કિં પિસાવવું; લસોટાવવું

ધૂંટી સ્ત્રીં પગની પાટલી અને નળાને જોડનાર
સાંધા આગળનું હાડકું (૨) ગળથૂથી (૩)
ગૂંચવણ; ભરાઈ પડાય એવી મુશ્કેલી

ધૂંટો પું ધૂંટીને ખનાવેલો લોહો (૨) ધૂંટવાનું
-લસોટવાનું સાધન (૩) ધૂંટવાથી આવેલો
ઓપ

ધૂણા સ્ત્રીં તિરસ્કાર (૨) દયા; અનુકંપા

ધૂત નં થી

ધૂધૂર વિં મસ્ત; ચકચૂર

ધેટી સ્ત્રીં ધેમની માદા

ધેડું નં જેના શરીર ઉપર બિન યોગ્ય છે તે
પ્રાણી

ધેરો પું ઘેરનો નર
 ઘેડ સ્ત્રી નાનો ઘરો; ઘોડું; ટોચું
 ઘેન નં નરો; કેડ; સુસ્તી (૨) મઠ; અભિમાન
 ઘેખ(-વ)ર(-રું) નં એક વાની-પકવાન
 ઘેખ(-વ)રિયું વિં ઘેખરના જેવું સ્વાદિષ્ટ
 ઘેર પું ઘેરાવ; 'સકમ્પરન્સ' (૨) સ્ત્રી કોર
 પરનો ભાગ (૩) ચોટલીની આસપાસ
 રાખેલી ધારી (૪) ઘેરેયાનું ટાણું; હોળી
 ખેલવા નીકળેલી ટાળી (૫) અં ધરમાં;
 ધર તરફ
 ઘેરણુ સ્ત્રી ઘેરી લેવું તે; ઘેરો (૨) ધારણુ
 ઘેરહાર વિં ઘેરવાળું (કપડું) (૨) ખૂલવું;
 અપસીને નહિ એવું
 ઘેરવું સં કિં ચારે તરફથી વીંટળાઈ વળવું
 ઘેરાવ(-વો) પું ચારે તરફનો વિસ્તાર; પરિધ
 (૨) રોકાણુ; અટકાયત
 ઘેરાવું અં કિં ચારે બાજુ વીંટળાવું
 ઘેરિયા નં એક પક્ષી
 ઘેરી સ્ત્રી માયા પરની ધારી
 ઘેરુ નં ક્રીડાએ કોરવાથી ગરેલો લાકડાનો
 લોટ
 ઘેરું વિં ગાઠ; પાડું (રંગના સંબંધમાં) (૨)
 ચકચૂર; ખુમારીવાળું (આંખના સંબંધમાં)
 ઘેરેયાચોદશ સ્ત્રી કાગળ સુદ ચૌદશ
 ઘેરેયો પું હોળી ખેલવા નીકળેલો, ઘેરમાંનો
 માણસ
 ઘેરો પું ઘેરવું-ઘેરી લેવું તે (૨) રોકાણુ
 અટકાવ (૩) સમૂહ; ધચૂમલો (જેમકે
 ઝાડનો)
 ઘેલચંદ્ર(-રું) વિં જેની ઘેલછા ચંદ્રની ક્ષય-
 વૃદ્ધિની પેઠે પ્રાક્ષિક હોય એવું-વખતે
 ડાહ્યું અને વખતે ગાંડું થઈ જવું હોય
 એવું
 ઘેલછા સ્ત્રી ગાંડપણ (૨) ધૂન
 ઘેલઈ સ્ત્રી ઘેલાપણું; ગાંડપણુ
 ઘેહું વિં ગાંડું, અક્ષલ વગરનું (૨) નં
 ગાંડપણુ
 ઘેહુંતૂર વિં ગાંડુતૂર; સાવ ઘેહું
 ઘેવર(-રું) નં જુઓ ઘેખર
 ઘેવરિયું વિં જુઓ ઘેખરિયું

ધેંધટ વિં ભંધ કે કેટલી ઘેસચેહું (૨) સ્ત્રી
 વરસાદ અંધારી હોય એવી આંધળી
 સ્થિતિ
 ઘેંશ(-સ) સ્ત્રી ખાવાની એક હલકી વાની
 -ભરડકું
 ઘેયું નં ખાટો; ખાધરો
 ઘો સ્ત્રી ગરોળીના આંધારનું એક જેરી પ્રાણી
 ઘોખંધારી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ-ઓષધિ
 ઘોધર પું ભારે માયાનો જંગલી બિલાડો (૨)
 બાળકને બિલાડાવવાનો હાથ (૨) નં એક
 પક્ષી
 ઘોધરરાણો પું ઘોધરનો રાબ; મોટો ઘોધર
 (નવરાત્રીમાં માતાજીનો 'ધાંચો' નામની
 એક મોટી અને બિહામણી પુરુષાકૃતિ,
 જેની આગળ બાળકો રમે છે.)
 ઘોધરું વિં ખોખરું-ભારે સાદવાળું
 ઘોધરો(-જો) પું ભારે સાદ; ધાંટો (૨)
 ગળાના જે ભાગમાંથી અવાજ નીકળે છે તે
 ઘોધારી વિં ઘોધા બંદરનું-તરફનું
 ઘોધો વિં પું અમણુ; મૂર્ખ માણસ (૨)
 પું સાપ (૩) મોંમાયું ઢંકાય એમ
 ઓઢવું તે; ધંધોલિયું
 ઘોધોઈ નં એક પક્ષી
 ઘોધોરાણો પું જુઓ ઘોધરરાણો
 ઘોટ પું ધૂંટો
 ઘોટક પું ઘોડો
 ઘોડદોડ સ્ત્રી ઘોડાઓની દોડવાની હરીફાઈ
 (૨) એને માટેનું મેદાન અથવા રસ્તો
 ઘોડમહાત સ્ત્રી શેતરંજની રમતમાં પાદ-
 શાહ ઘોડાની શેહથી મહાત થાય તે
 ઘોડચુખું વિં ઘોડાના જેવા મોંવાળું
 ઘોડવેલ સ્ત્રી ઘોડા જેડવાની વહેલ; ઘોડાગાડી
 ઘોડાગાડી સ્ત્રી ઘોડા વડે ખેંચાતી ગાડી
 ઘોડાગાંઠ સ્ત્રી એવડી સૈડકાગાંઠ (૨)
 શેતરંજમાં બે ઘોડાને એકમેકના જોરમાં
 રાખવા તે
 ઘોડાગીની સ્ત્રી ઘોડાની છાપવાળી ગીની;
 સોનાનો બ્રિટિશ ચલણી સિક્કો
 ઘોડાધાટી સ્ત્રી ઘોડે બેઠેલી કન્યાને વર
 તરફથી માથે ઓઢાડાતી ચૂંદડી

ઘોડાચર પું. ઘોડે ચડનારો-વર (૨) સવાર

ઘોડાચિથો પું. એક ભતનું ધાસ

ઘોડાપૂર નં. એકદમ આવી ચડતું મોટું પૂર
(૨) અં. ઘોડાપૂરની જેમ; જેસથી

ઘોડામૂઈ સીં. એક વનસ્પતિ; ઔષધિ

ઘોડાર સીં. ઘોડા બાંધવાની જગા; તબેલો

ઘોડારિયો પું. ઘોડારની સાકસૂં રાખનારો;
કાણિયો

ઘોડાલિયું નં. વાંસની ચીપમાંથી બનાવેલું
બીલ લોકનું એક વાજું

ઘોડાવજ સીં. એક વનસ્પતિ-ઔષધિ

ઘોડાસમેરવો પું. એક ઝાડ

ઘોડાસૂન નં. એક વનસ્પતિ

ઘોડિયાટ પું. જેના પર કેંચી રચાય છે તે
આડસર

ઘોડિયું નં. એક ભતનું પારણું (૨) તાડછાનો
દારો

ઘોડી સીં. ઘોડાની માદા (૨) જેની ઉપર કોઈ
વસ્તુ મુકાય અથવા ગોઠવાય કે ટંગાવાય
એવી લાકડા કે ધાતુની બનાવટ (૩) જેનો
ટોકો લઈ ચલાય એવી લાકડી (૪) જંચે
ચઢવાની નિસરણી જેવાં પગથિયાંવાળી
બનાવટ

ઘોડું નં. ઘોડો અથવા ઘોડી (૨) નાનું
અથવા દુર્બળ ઘોડું; ટટું (૩) હયદળ;
ઘોડાનો સમૂહ

ઘોડેસવાર પું. ઘોડા ઉપર સવારી કરનારો
માણસ કે સિપાઈ

ઘોડો પું. સવારીનું એક પશુ; અથ (૨)
નદી કે દરિયાનું મોટું મોજું; લોઢ (૩)
ઘોડા જેવા આકારની જાડી નકશીદાર
ખીંટી (૪) ચાંપ-કળ (૫) મોટી ઘોડી;
કોઈ વસ્તુ મૂકવા માટે બનાવેલું ઉભેડું ચાકડું
(૬) ચાર પાંખડીનું કપાસનું કાલું (૭)
અંગૂઠાની પાસેની આંગળી ઉપર પહેરવાનું
એક રૂપાનું ધરણું

ઘોણિયું નં. ઢોલ; બાથું

ઘોણિયો પું. મોટી તાંબાની વટલોઈ

ઘોનારવું સં. કિં. (કા.) મારવું

ઘોચું નં. જખમ

ઘોર વિં. બિહામણું (૨) કમકમાટી ઉપજાવે
એવું (૩) ગાઠ; અત્યંત (૪) પું. અવાજ;
રણકો (૫) કપાસ; વિચાર (૬) સીં. મડદું
ઠાટવાનો ખાડો; કબર

ઘોરખર નં. જુઓ ખરગધ

ઘોરખોદિયો પું. ઘોર ખોદનારો (૨) હીણું
કામ કરનારો (૩) ઘોર ખોદી મડદાં કાઢી
ખાનારું એક પ્રાણી

ઘોરખોડુ વિં. ઘોર ખોદે એવું; વિનાશક

ઘોરણું નં. ઘોરવું-ખૂબ જીંધવું તે (૨) નસ-
કોરાં બોલવાં તે; એથી થતો અવાજ

ઘોરવું અં. કિં. (જીંધમાં) નસકોરાંથી રાખ્દ
કરવો (૨) ધસધસાટ જીંધવું

ઘોરંભ(-ભા)વું અં. કિં. ગોરંભાવું; વાદળાં
ચડી આવવાં; ઘેરાવું

ઘોરંભો પું. જુઓ ગોરંભો

ઘોરા સીં. રાત્રિ

ઘોરાઘોર સીં. ખૂમાખૂમ અને દોડાદોડી

ઘોરી વિં. જીંધણી (૨) પું. ઢોરનું ટોળું
(ચરવા માટે જતું આવવું)

ઘોલક(-કી)* સીં.

ઘોલકું નં. નાનકડું અંધારું ઘર; 'સ્લમ'

ઘોલી સીં. ઘિલોડીનો વેલો

ઘોલું નં. ઘિલોડું (૨) આડખીલી; ડખલ

ઘોલેયું વિં. વગરનોતરે જમવા જનારું

ઘોલ્યું નં. ખરસી નહિ કરેલો એવો નાનો
બળદ

ઘોલ્યું વિં. ઘોલેયું

ઘોલો પું. વગરનોતરે જમવા જનાર માણસ
(૨) એક ભતનું ઘોડિયું

ઘોષ પું. ગોખવું તે (૨) મોટો ધ્વનિ; અવાજ
(૩) ઢંઢેરો (૪) ગોવાળિયાનું રહેઠાણ; ઝૂંપડું

(૫) વિં. કોમળ; મૃદુ (વર્ણ કે વ્યંજન)

ઘોષણું નં. ઘોષણા

ઘોષણા સીં. ઢંઢેરો

ઘોષવિધાન* નં.

ઘોળ પું. ગભરાટ

ઘોળવું સં. કિં. ફરતેથી દાખીને નરમ કરવું
(૨) ઝોગાળવું (૩) મેળવવું (૪) જોરથી
ધૂમડવું

ધોળાધોળા (-બી) સ્ત્રી. મનમાં વિચાર, ક્ષમ્
કરવો તે; મનની અનિશ્ચિત સ્થિતિ
ધોળવું વિ. ધોળવું-ધોળવું (૨) અ. બળવું;
હશે
ધોંકવું સ. કિ. કાણી કે ગાદો મારવો (૨)
ધોંચવું
ધોંકો પું. કાણીનો ગાદો; ડાંસો (૨) મુકો
ધોંધો ન. રાખના જેવો પાણીમાંનો એક
જીવડો
ધોંધોટ પું. શોરબકોર; ગરબડાટ
ધોંચ સ્ત્રી. ખાડો (ખાસ કરીને ગાડાંના અવર-
નવરથી પડેલો) (૨) ભોંકાવાથી પડેલો
ખાડો (૩) [લા.] નુકસાન

ધોંચપરોલો પું. બારેબારે પરોલો ભોંકવો તે
ધોંચવું સ. કિ. ભોંકવું
ધોંચાવું અ. કિ. ભોંકવું
ધોંટવું અ. કિ. ઘારવું; જીંધવું (તુચ્છકાર—
કંટાળામાં)
ધન વિ. હજીનારું-નાશ કરનારું (શબ્દને છેડે
અને સમાસને અંતે)
ધ્રાણ ન. વાસ; ગંધ (૨) નાક
ધ્રાણેન્દ્રિય સ્ત્રી. વાસ લેવાની ઇન્દ્રિય-નાક
ધ્રાતિ સ્ત્રી. જુઓ ધ્રાણ
ધ્રાવું સ. કિ. સૂંધવું (૨) ચુંબવું

ચ

ચ પું. તાલુરયાની પહેલો વ્યંજન (૨) અ.
અને (૩) પુનઃ
ચક પું. ખારણા પર નાખવાનો સળીઓનો
પડદો; જળીદાર અંતરપટ
ચકચક અ. ચળકવું હોય તેમ (૨) [સ્વ.]
ચકલાનો અવાજ કે નકામો લવારો સૂચવવા
વપરાતો શબ્દ
ચકચકવું અ. કિ. 'ચકચક' એવો અવાજ
કરવો (ચકલાંએ) (૨) ચળકાટ મારવો; ઝળકવું
ચકચકાટ પું. ખૂબ ચળકાટ
ચકચકિત વિ. ચકચકવું; ચળકવું (૨) નિર્મળ;
સ્વચ્છ
ચકચાર સ્ત્રી. પડપૂછ કરવાની ટેવ (૨) તપાસ;
પડપૂછ
ચકચૂર વિ. તલ્લીન; ગરક; મસ્ત
ચકચૂંધ સ્ત્રી. ચૂંથાચૂંથ; ચાળાચાળ; નકામું
પીંજણ-ચર્ચા

ચક(-ગ)ડોળ પું. પારણા જેવી ડોળીમાં એસીને
ગોળ કરવાનો ફાળકો (૨) ફેર; ચકરી (૩)
ન. એક પક્ષી
ચકતી સ્ત્રી. નાની ચપટી ગોળ તકતી
ચકતીદાર વિ. ચકતીઓવાળું
ચકતું વિ. સાવધ; સાવચેત (૨) ન. ગોળ
કે ખૂણાદાર ચોરસ ઢેકું; જડું દળદાર પટ
(૩) [લા.] ચકાચું
ચકખંડૂક સ્ત્રી. એક જાતની જૂના વખતની ખંડૂક
ચકબિલ્લુ ન. એક રમત; ખો
ચકભૂલ સ્ત્રી. એશુદ્ધિ
ચકમક પું. એક જાતનો પથ્થર (તેની સાથે
લોખંડ અફળવાથી અગ્નિ ઝરે છે.) (૨) સ્ત્રી.
તણખો (૩) ચમક (૪) [લા.] તકરાર;
કળિયો
ચકમંડળ ન. ઉપર ચકચક કરવું તે; તેમ
ફરતી વસ્તુઓનો સમૂહ (૨) અતિ ખટખટથી
વધી ગયેલી અવ્યવસ્થા (૩) મનક-મસ્કરી
કરવાને મળેલી ટોળી

અક્ષરો પું. બહુ ઊંચું બહુ; બહુત
અક્ષરબહુ અ. ફરતા અક્ષરો માફ ગોળગોળ
અક્ષરહી સ્ત્રી. કહી (૨) ફેર; અક્ષરી (૩) અક્ષર
ફરતી અક્ષરી; ફરકડી (૪) એક અક્ષર ફેર
એવું રમકડું

અક્ષરહીભરતી સ્ત્રી. ફરતી ફરવાની એક
રમત

અક્ષરકું ન. અક્ષર (૨) કુંડાળું; સ્ત્રી. કું (૩)
અક્ષરી પાઘડી (તિરસ્કારમાં)

અક્ષરહી વિ. હેષ્ટપુષ્ટ; ગોળમટોળ (પુષ્ટ મટો)

અક્ષરભર અ. ફરતા અક્ષરો ભર

અક્ષરબહુ ન. કાવતરું; તરકટ

અક્ષરબહુ અ. અક્ષરી આવવાથી ભલાન

અક્ષરવો પું. ફેરવો (૨) ઘેર; પરિધિ (૩)
કોઠાયુક્ત; અક્ષરબહુ

અક્ષરી વિ. ગોળ આકારનું (૨) સ્ત્રી. ફેર;
તમ્મર (૩) નાનું અક્ષર; અક્ષરડી

અક્ષરું ન. બહો રોટલો; રોટલાનો ગોળ કકડો
(તિરસ્કારમાં)(૨) અક્ષરી પાઘડી(તુચ્છકારમાં)

અક્ષરી સ્ત્રી. અક્ષરોની માદા (૨) [ભા.]
પાણીનો નળ ખોલવાની ચાવી (૩)
પાણીનો નળ

અક્ષરીભટ પું. ગરીબ બ્રાહ્મણ

અક્ષરું ન. એક પંખી (૨) મહોલ્લા આગળની
છટી જગા (૩) ચાર રસ્તા મળતા હોય
એવું નાકું

અક્ષરોફાર પું. અક્ષરોનો રખવાળ-પોલીસ

અક્ષરો પું. એક પંખી (૨) મહોલ્લાનું અક્ષરું
(૩) અક્ષરોમાં ખેસવું બળર (૪) ન્યાં
ચાર રસ્તા મળતા હોય એવું નાકું

અક્ષરી સ્ત્રી. અક્ષરોની માદા

અક્ષરું વિ. લાગ જેવું ખેડેલું; તત્પર (૨) અ.
કિં. લાગ જેતા ખેસવું (૩) તકાસવું

અક્ષરે અ. અક્ષરોની પેલે

અક્ષરો પું. એક પંખી; અક્ષરબહુ

અક્ષરબહુ(-વિ)કળ વિ. આકૃષ્ટ/આકૃષ્ટ

અક્ષરહી પું. ફેરવો

અક્ષરું વિ. કોઈનું ચાલવું ન બંધ એવું

અક્ષરો પું. કાળીને રૂની ગાંસડીએ બાંધવાનો
સંચો

અક્ષર સ્ત્રી. અક્ષર કે સંકેતની ચીજ

અક્ષરબહુ અ. ભરપટ્ટે; પેટ ભરીને; ખૂબ
અક્ષરું(-વિ) ન. આમડી પર પડેલું ચાંદું કે
ચાંદું

અક્ષર પું. અ અક્ષર કે એનો ઉચ્ચાર

અક્ષરોત વિ. જેને છોડે અક્ષર હોય એવું
અક્ષરી સ્ત્રી. પીઠ પાછળ બૂંડું બોલવું તે
અક્ષરબહુ સં. કિં. તપાસીને જેવું (૨) અ.
કિં. પ્રકાશવું

અક્ષર વિ. છક થઈ ગયેલું; આશ્ચર્ય પામેલું

અક્ષરી સ્ત્રી. અક્ષરી (બાળકોની ભાષામાં) (૨)
અક્ષરી; ધંટી

અક્ષર પું. અક્ષરો (બાળકોની ભાષામાં)

અક્ષરોતું ન. મોટા લીંબું જેવું એક ફળ

અક્ષરોતરી પું. અક્ષરોતરું

અક્ષરોત્રા ન. એક પક્ષી

અક્ષર વિ. તરત ચેતી બંધ એવું; ચાલક (૨)
પું. ન. એક પક્ષી

અક્ષરપણું ન.

અક્ષરી સ્ત્રી. અક્ષરોની માદા

અક્ષર વિ. ગાંડું; અસહેલું (૨) ન. અક્ષર; પેડું
(૩) ગોળ ધારવાળું એક હથિયાર (૪)
અક્ષરી; તમ્મર

અક્ષરી સ્ત્રી. ધંટી (૨) ધાણી

અક્ષર ન. પેડું (૨) ધારવાળું એક ગોળ હથિયાર
(૩) વિષ્ણુનું એક હથિયાર-સુદર્શનચક્ર (૪)
કુંડાળું; ઝોળાકાર (૫) ધણું મોટું રાત્ર્ય
(૬) સમૂહ; સમુદાય; મહેલ (૭) તંત્રમાં
વળવેલાં ગુલામી તાળવા સુધીમાં આવતાં
છ સ્થાનોમાંનું કોઈ પણ

અક્ષર પું. અન્યો-અન્યાશ્રય જેવો એક હેતુભાસ
(ન્યા.)

અક્ષરગતિ સ્ત્રી. અક્ષરોની ગોળ ગતિ

અક્ષરું પું. એક જાતના કંડની કસરત

અક્ષર વિ. અક્ષર ધારણ કરનારું (૨) પું.
(સં.) વિષ્ણુ

અક્ષરો સ્ત્રી. પેડાનો પરિધ-ચેસવો

અક્ષરોત્રી વિ. અક્ષર ધારણ કરનારું (૨) ન.
પાણીમાં થઈ એક સૂક્ષ્મ બંદ

અક્રનાભિ સ્ત્રી અક્રની નાભિ-મધ્યભાગ, જેમાં આરા ખોલેલા હોય છે.

અક્રનેમિ સ્ત્રી અક્રનો પરિમ; ઘેરાવો

અક્રપાણિ પું(સં.) હાથમાં ચક્રધારણ કરનાર-વિષય

અક્રપાદ પું હાથી (૨) રથ

અક્રખંધ પું અક્રના આકારમાં વંચાય એવી એક કાવ્યરચના

અક્રમુદ્રા સ્ત્રી ગાળ આકારનો સિક્કો (૨) વિષયના અક્રની છાપ

અક્રવર્તિત્વ નં અક્રવર્તીપણું

અક્રવર્તી વિં એક ચક્રે રાત્ર્ય કરનારું; સાર્વભૌમ (૨) પું સાર્વભૌમ રાત્ર (૩) એક વનસ્પતિ; જટામાંસી

અક્રવાક પું એક પક્ષી; ચક્રવો

અક્રવાકી સ્ત્રી અક્રવાકની માદા

અક્રવાત(-યુ) પું વટોળિયો

અક્રવૃદ્ધિ વિં મુદ્દલ સાથે આજનું પણ વ્યાજ ગણાવું હોય તેવું (ગ.)

અક્રવૃદ્ધ પું ચક્રાકારે ગોઠવેલી સંન્યરચના

અક્રાકાર વિં અક્રના આકારનું

અક્રાકૃતિ વિં જુઓ અક્રાકાર

અક્રાભાસ વિં 'સાદકલોહ' (ગ.)

અક્રાંકિત વિં જોએ અક્રમુદ્રા શરીર ઉપર લગાવી હોય તેવું

અક્રાંગ નં અક્રવો; અક્રવાક (૨) રથ

અક્રી વિં અક્રવાળું (૨) સાર્વભૌમ (૩) પું સાર્વભૌમ રાત્ર; અક્રવર્તી (૪) [સં.] વિષય (૫) કુંભાર

અક્રીય વિં અક્રની પેઠે ફરીફરી આવવું; 'સાધકલિક' (ગ.)

અક્રીય ક્રમ પું 'સાધકલિક ઓડર' (ગ.)

અક્ષ(-ક્ષુ) નં આંખ

અક્ષુગોચર વિં આંખથી દેખાય એવું

અક્ષુઃશ્રવા પું આંખથી સાંભળનાર-સાપ

અક્ષુરાગ પું આંખોની લાલારા (૨) આંખો વડે દેખાડાતો રાગ-પ્રેમ

અક્ષુરોગ પું આંખનો રોગ

અખ નં અક્ષુ; આંખ

અખાડવું સં કિં સ્વાદ બતાવવા ખવડાવવું

અખાર પું ચારી-ફગલબાજ કરનાર (ચાર સાથે વપસાય છે.)

અખડોળ નં જુઓ અક્રડોળ

અખડવું સં કિં પગ તળે કચરવું; જોરથી દાખવું

અખવું અં કિં આકારમાં-જેમ જીડવું (૨) અણસારામાં સમજાવું (૩) [લા.] રંગમાં આવવું; ખીલવું

અખળવું સં કિં મમળાવીને ખાવું

અચુ વિં અંચળ; ચાલાક (૨) સંજ્ઞાથી સમજાવ્યું

અચુ' નં ઘસડાઈ આવીને ઠરેલો કાદવ; કાંપ અ(ંચુ)અચુવું અં કિં(૨૧૦) બળતરા થવી; લાય બળવી (૨) અણઅણ થઈને બળવું (૩) મનમાં દુઃખી થવું

અ(ંચુ)અચુાટ પું અચણવું તે; લાય

અ(ંર)અરવું અં કિં બળતરા થવી; લાય બળવી

અ(ંર)અરાટ પું અરઅરવું તે; બળતરા

અચૂકો(-ડો) પું કચૂકો; આંખલીનો ઠળિયો

અચચાર વિં ચાર ચાર

અચચો પું જુઓ ચકાર

અટ પું આક્ષમાં દેવને સ્થળે મુકાતી ગાંઠ વાળેલી દંભની સળી (૨) સ્ત્રી કાળજી; ચાનક (૩) જિદ; હઠ (૪) અં ઝટ (૫) ઓઘયાં કરેલું હોય તેમ

અટક વિં અકચકવું; દીપવું. ઉદાં રાવું અટક (૨) સ્ત્રી લહેજત; સ્વાદ (૩) ટંખ (૪) ચાનક; લાગણી

અટકઅંદની સ્ત્રી ધણી સ્વરૂપવાન સ્ત્રી

અટક(-ક)વું વિં ભપકાદાર; અટકદાર

અટકદાર વિં મનમાં ડંખે તેવું (૨) લાગણી ઉરકેરે એવું (લાખણ, ભાખણ) (૩) મોહક; ચિત્તાકર્ષક (૪) સ્વાદિષ્ટ; લહેજતદાર

અટકમટક અં ફાંકડું; નખરાંખાળ (૨) સ્ત્રી વરણાગિયો-નખરાંખાળ દેખાવ કે ચાલવાની રીત

અટકમોળડી* વિં

અટકવું સં કિં અટકો ભરવો (૨) અં કિં મનમાં ડંખ મારવો; ડંખવું (૩) દીપવું; ખીલવું

ચટકું વિં જુઓ ચટકું
 ચટકવડું સં કિં ડંખ મારવો; કરડું (૨)
 મનમાં ડંખ લાગવો
 ચટકી સ્ત્રી ત્રીણ લાગણી (૨) ચૂંટી; ચપટી
 (૩) મોહિની (૪) ખૂલતો લાલ રંગ
 ચટકીદાર વિં મનમાં ડંખ લાગે તેડું (૨)
 મોહક; સુંદર (૩) સ્વાદિષ્ઠ; લહેજતદાર
 ચટકું નં દીપું; છાંટો
 ચટકો પું દંશ; ડંખ (૨) મનની ત્રીણ
 લાગણી
 ચટ(-ટા)ચટ અં ઝટઝટ; સપાટામાં
 ચટણી સ્ત્રી
 ચટણીખાઉ વિં ચટણીનું શોખીન
 ચટણો પું મહારાષ્ટ્રી આદમી (તિરસ્કારમાં)
 ચટપટ અં તાબડતોખ; ઝટપટ
 ચટ(-ટા)પટી સ્ત્રી અતિ ઉત્સુકતા; તાલાવેલી
 (૨) ચકળામણ; સંતાપ
 ચટવટવડું* અં કિં
 ચટાર્ધ સ્ત્રી સાદરી
 ચટાર્કો પું ચટકો; ત્રીણ લાગણી (૨) સ્વાદ
 ચટાચટ અં ચટચટ; ઝટઝટ
 ચટાડવું સં કિં
 ચટાપટા પું ખં વં રંગબેરંગી આડાઅવળા
 પટા
 ચટાપટી સ્ત્રી જુઓ ચટપટી
 ચટિયું વિં જિંદી; હડીકું (૨) નં*
 ચટિયણુ વિં સ્ત્રી હડીલી; જિંદી
 ચટીકું વિં ચટવાળું
 ચટ્ટકું વિં ખાધાનું લાલચુ (૨) લાંચિયું
 ચટ્ટ અં જુઓ ચટ
 ચડ અં ભેતભેતામાં; જલદીથી; ચટ
 ચડ(-ડા)ઊતર(-રી) સ્ત્રી ચડવું અને ઊતરવું
 તે (૨) વધધટ
 ચડચડ અં (૨૧૦)
 ચડચડવું અં કિં (૨૧૦) તતડવું
 ચડચડાટ પું (૨૧૦) તતડાટ
 ચડ(-ડા)ણુ નં ચડાવવાળો માર્ગ; ચડાવ
 ચડતી સ્ત્રી ઉન્નતિ (૨) બઢતી; વૃદ્ધિ
 ચડતીપડતી સ્ત્રી ચડવું અને પડવું તે;
 અસ્તોદય
 ચડણું વિં વધણું; જિંદે જવું (૨) ચડિયાવું

ચડપ, ચડપ અં ઉતાવળથી; ત્વરાથી
 ચડપણું સં કિં જુઓ ચડપણું
 ચડબાહ સ્ત્રી (૨૧૦) જુઓ ચડબાહટ
 ચડબડવું અં કિં (૨૧૦) ગુસ્સે થવું;
 ખીજવું; લડી પડવું (૨) બળવું
 ચડબાહટ પું ખિન્નઈ જઈને ખોલાખોલી
 કરવી તે
 ચડણું સં કિં; અં કિં નીચેથી ઉપર જવું
 (૨) સવાર થવું; બેસવું (૩) ચડાઈ કરવી (૪)
 બંકાવું (૫) ગર્વથી ફેલાવું (૬) ગુસ્સે થવું
 (૭) સંકોચાવું; દ્રંકું થવું (૮) ના કરતાં
 બેઠ કરવું (૯) નો નસો લાગવો
 ચડવો પું માદીની નાની લોટી
 ચડ(-ર)સ પું એક માદક પદાર્થ (૨) બ્યસન
 ચરકો; લત (૩) મમત
 ચડ(-ર)સાચડ(-ર)સી સ્ત્રી હરીફાઈ
 ચડ(-ર)સીકું વિં લતવાળું (૨) મમતી;
 હડીકું
 ચડસું નં પાણી જિંદે ચડાવવાનું એક ચંત્ર
 ચડાર્ધ સ્ત્રી લશ્કરી આક્રમણ; હુમલો
 ચડાઉ વિં ફેલાણુ (૨) ઝટ ગુસ્સે થઈ બચ
 એવું (૩) જમીનને માફક એવું; શુભાકારી
 (૪) ચડવા-સવારી કરવા ચોખ્ખ
 ચડાઊતર(-રી) સ્ત્રી જુઓ ચડઊતર
 ચડાચડ(-ડી) સ્ત્રી હુંસાવુંસી; સરસાઈની
 સ્પર્ધા
 ચડાણુ નં ચડાવ; ચડાવવાળો માર્ગ
 ચડાવ પું જિંદાણુ (૨) ચડતા જિંદાણુવાળો
 જમા (૩) તેવો માર્ગ (૪) વૃદ્ધિ; વધારો
 (૫) ચડાઈ
 ચડાવો પું જુઓ ચડાવ (૨) ઉશ્કેરણી
 ચડિયાવું વિં વધારે સરસ; ચડવું
 ચડીચોટ અં એકદમ; સપાટાખંધ
 ચડે(-રે)ડાટ અં (૨૧૦) મોટા અવાજે
 ચડી સ્ત્રી અધું પાટલન; નધિયો
 ચણુ સ્ત્રી પંખીઓને ચણવા માટે નખાવું
 અતાજ (૨) કરચલીવાળી કપડાની સીવણી
 (૩) ચીણુ; સીવવામાં કરચલીકરચલી
 પાડે છે તે
 ચણક પું ચણા
 ચણકચીલાડી સ્ત્રી છાકરીઓની એક રમત

અણુક્રમ પું. જુઓ ચિનીયાણા
 અણુ(-ણ)ખાર પું. જુઓ અણુખાર
 અણુમણુ અ. (૧૫૦) 'અણુ' યાચ એમ
 'અણુઅણુ' અ. કિ. (૧૫૦) જુઓ અણુઅણુ
 અણુઅણુક પું. (૧૫૦) જુઓ અણુઅણુક
 અણુતર ન. અણુતરી રીત (૨) અણુતાનું
 કામ
 અણુઅણુ અ. કીમે અવાજે (૨) સી. (મ.)
 કીમે અવાજે આલટી હોકવર્ષા
 અણુતું સ. કિ. મજન વગેરે અણુતું (૨)
 વીણીને ખાતું (પક્ષી ખાટે)
 અણુખાર પું. અણુના છાંદ હખણી મળતો
 કાર
 અણુદાળ સી. અણુની દાળ
 અણુપણી સી. અણુનો પોપટવાળો છાંદવો
 (૨) તેવા છાંદની જૂડી
 અણુપાપડી સી. અણુની દાળમાં ચાસણી
 મેળવી બનાવેલી એક મીઠાઈ
 અણિયારું ન. જે ખાડામાં ટેકાવાથી ખારણું
 ફરે છે તે
 અ(૦૨)ણિયો પું. કાથરો
 અણી સી. નાનો ચણો; અણુની એક નત
 અણીકખાલા પું. જુઓ ચિનીકખાલા
 અણીભાર ન. અણુ જેણું નાતું બાર
 અણુ પું.
 અણુ(-નો)ડી સી. એક વેલો (૨) તેનું ફળ
 (૨) વાલના ત્રીજા ભાગનું વજન; રતી
 અતરંગ વિ. જુઓ અતરંગ (૨) ન. એક
 નતનું વાણું (૩) એક નતનું ગીત
 અતુર વિ. ચાલાક; હેશિયાર
 અતુરખણું ન.
 અતુરત્તારિક્ષ ન. 'ટૂંપેઝાકક બોન'
 અતુરજુનાણુ વિ. અતુર અને મુજ
 અતુરંગ વિ. ચાર અંગવાળું (૨) પું. હેતરંગ
 અતુરંગિણી વિ. સી. હાથી, ઘોડા, રથ
 અને પાંચદળ જે ચાર અંગવાળી (સેના)
 અતુરંગી વિ. જેનાં ચાર અંગ હોય એવું
 અતુર સી. અતુર સી
 અતુરશર્ધ સી. અતુરખણું
 અતુરનન પું. (સં.) ચાર મુળવાળા—અક્ષા

અતુરસમ પું. બ. ૧૦ ચાર આશ્રમ (બ્રહ્મ-
 ચર્ય, મહરત્ન, વાનપ્રસ્થ અને સંન્યસ્ત)
 અતુરુણુ વિ. ચારગણું; ચોગણું
 અતુર્યાં પું. અમુક સંખ્યાને તેની તેજ
 સંખ્યાએ પ્રણવાર ગુણતા આવે તે
 ગુણકાર (૬૬૦ ૨૪=૧૬) [ગ.]
 અતુર્યાંતસમીકરણ ન. 'બાઈકોરેટિક ઇકવે-
 રાન' (ગ.)
 અતુર્ય વિ. ચોથું
 અતુર્યક વિ. ચોથું (૨) પું. ચોથિયો તાવ
 અતુર્યાંસમીકરણ ન. જુઓ અતુર્યાંસમી-
 કરણ (ગ.)
 અતુર્યાંસમ પું. ચોથો આશ્રમ-સંન્યસ્તાશ્રમ
 અતુર્યાંસ પું. ચોથો ભાગ
 અતુર્યાં સી. ચોથ (૨) ચોથી વિભક્તિ (બ્યા.)
 અતુર્યાંકિર્મ ન. લગ્ન પછી ચોથે દિવસે
 કરવાનો વિધિ
 અતુરંશ વિ. ચૌદ
 અતુરંશી સી. ચૌદશ
 અતુરંળ વિ. ચાર પાન—પાંખડીવાળું
 અતુરંશ અ. ચોતરફ
 અતુરંશા સી. ચારે દિશા
 અતુર્યાં અ. ચારે પ્રકાર—રીતે
 અતુરુળ વિ. ચાર હાથવાળું (૨) હાથ પાછળ
 બાંધેલા હોય તેવું—તેવી રીતે કેદ પકડેલું
 (૩) ચાર ખૂણા કે બાજુઓવાળું (૪) પું.
 ચાર બાજુઓવાળી આકૃતિ; આગસુ માણસ
 (૬) [સં.] વિષય
 અતુર્યાંસ પું. બ. ૧૦ ચાતુર્યાંસ (દેવપોઢીથી
 દેવગીડી એકદશી સુધીના)
 અતુરુંખ પું. અક્ષા
 અતુરુંભ(-ળ) ન. 'ફિય' રૂટ' (ગ.)
 અતુરુંખ પું. બ. ૧૦ ચાર યુગ (સત્ય, ત્રેતા,
 દ્વાપર અને કલિ)
 અતુરુવ* વિ.
 અતુરુવ્ડી* સી.
 અતુરુર્વ પું. બ. ૧૦ ચાર પુરુષાર્થ (ધર્મ
 અર્થ, કામ અને મોક્ષ)
 અતુરુર્વ પું. બ. ૧૦ ચાર વર્ણ (બ્રાહ્મણ,
 ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્ર)

અતુર્વિધ વિં ચાર પ્રકારનું
અતુર્વેદ પું બં બં વં ચાર વેદ (જામ્બેદ,
સામવેદ, યજુર્વેદ અને અથર્વવેદ)

અતુર્વેદી વિં ચારે વેદ જાણનાર (૨) જાણણી
એક ભંતનું

અતુર્વ્યંદ પું વાસુદેવ, સંકર્ષણ, પ્રભુમ્મ અને
અનિરુદ્ધ એ ચાર વ્યૂહરૂપ ધારણ
કરનાર—વિષ્ણુ

અતુષ્ટોણુ વિં ચાર ખૂણાવાળું (૨) પું ચાર
ખૂણાવાળી આકૃતિ; 'ક્યોડીલેટરલ' [ગ.]

અતુષ્ટય વિં ચાર ભાગવાળું (૨) ચાર પ્રકારનું
(૩) નં ચારનો સમુદાય

અતુષ્પથ પું ચાર રસ્તા એકઠા થતા હોય
એવી જગા—ચક્ર

અતુષ્પ(-ષ્પા)દ વિં ચોપણું (૨) નં
ચોપણું પ્રાણી

અતુષ્પદી સ્ત્રીં ચાર પદની બનેલી કડી
અતુષ્ફલક નં ચાર બાજુવાળી આકૃતિ;

ત્રિકોણ બાજુવાળો શંકુ; 'ટ્રાહેટ્રોન' [ગ.]

અતુઃફલક નં જુઓ ચતુર્ફલક

અતુઃસીમા સ્ત્રીં ચારે બાજુની સીમા—ખૂંટ
અતુ(-તું) વિં છવું

અતુ(-તા,-તું)પાટ અં છતુંપાટ

અનભનિયાં નં બં બં ગદ્યબદ્ધિયાં (૨) ચેન-
બાજ; લહેર

અનોડી સ્ત્રીં જુઓ ચણોડી

અપ અં ચટ લઈને; એકદમ

અપકલું વિં દગાવાળું (૨) નં અડપલું;
ચાંદલું (૩) માટીનું પાત્ર; નાનું ચપણું

અપ(-ખ)કાવણું સં કિં ભેનું કરી ચાંપણું
(૨) વધાર કરવો

અપ(-ખ)કાણું અં કિં ચંપાણું

અપ(-ખ)કો પું ડામ (૨) મહેણું (૩)
મહેણાનો ડામ

અપચપ અં (૨૧૦) ઝટઝટ; ચપોચપ

અપચપું વિં ચીકણું અને ભીનું; ગદ્યગદ્ય

અપ(-પ્પ)ટ વિં ચોટલું; ચપટું; સપાટ

અપટલું સં કિં સત્તજડ કરવું; અપસીને
બેસાડવું

અપટાણું અં કિં અપટ થવું; દબાવું (૨)
નુકસાનમાં આવવું

અપટી સ્ત્રીં હાથનો અંગૂઠો અને આંગળી
બાઈવાં તે (૨) તેમાં પકડાય તેટલું માપ
(૩) તેમ કરીને કરાતો ચટ એવા અવાજ
(૪) એ અવાજ કરતાં હાથે એટલો સમય;
જરા વાર (૫) પકડ; ચીમટી

અપટું વિં જોડેલું; દબાયેલું; ચોટલું
અપડવું સં કિં ટીપીને અપટું કરવું
અપડાલાખ સ્ત્રીં લગડી બનાવેલી ચોખ્ખી
લાખ

અપડાવણું સં કિં અપટું કરવું (૨) સપાટા
બંધ ખાઈ જવું (૩) ચોરી જવું

અપડિયો પું સોનારૂપાના તાર અપડનારો

અપડી સ્ત્રીં લાખ

અપડું વિં ચાર પડવાળું

અપ(-પ્પ)ણુ(-ણિયું) નં શોકારું; બટારું (૨)
લિક્ષાપાત્ર

અપણું નં જુઓ અપણિયું

અપ(-પો)તારું નં કાગળની કકડી

અપરાસ સ્ત્રીં બડાઈ; પતરાજી (૨) સિપાઈના
પટાની પિત્તળની તખતી (૩) મિનમરું

અપરાસી પું અપરાસવાળો—પટાવાળો (૨)
સ્ત્રીં બડાઈ

અપલ(-ળ) વિં અંચલ (૨) હોશિયાર; ચાલાક

અપલ(-ળ)તા સ્ત્રીં

અપલા(-ળા) સ્ત્રીં ચપળ સ્ત્રી (૨) વીજળી
(૩) લક્ષ્મી (૪) એક છંદ

અપસણું અં કિં દાબણું; નેરથી દાબણું

અપળ વિં જુઓ ચપલ

અપળા સ્ત્રીં જુઓ ચપલા

અપળતા સ્ત્રીં

અપળપણું નં

અપળાઈ સ્ત્રીં ચપળતા

અપળાં નં બં બં આંખમિચામણાં; કટાક્ષ

અપા(-પો)ચપ અં (૨૧૦) ચપચપ; શાંતિથી
અને ઝટઝટ

અપાટણું સં કિં સપાટાબંધ ખાણું

અપાટી(-તી) સ્ત્રીં ચાર પડવાળી શેટલી (૨)
બડી શેટલી

અપેટ(-ટી) સ્ત્રીં ઝાપોટ; તમાચા (૨) સકંચા
કળને (ખાસ કરીને ભૂતવા વળગણ માટે)

(૩) નુકસાન; આક્રંત

અમૃત-સાગર અં (૨૫૦) અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર નં કમળની કંકડી; અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર વિં જુઓ અમૃત
 અમૃત-સાગર (-હિયું) નં જુઓ અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર પું; નં કાપવાનું એમ
 અમૃત-સાગર સં કિં જુઓ અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર અં કિં જુઓ અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર પું જુઓ અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર અં (૨૫૦) અમૃત-સાગર (૨) મનમાં
 આવે એમ
 અમૃત-સાગર (-ખી) સ્ત્રી કાગળનો નાનો કંકડો
 અમૃત-સાગર વિં અમૃત; આલોક (૨) બોલવામાં
 કુશળ; વાચાળ
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર વિં જુઓ અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર અં મોમાંથી ઉચ્ચાર નીકળતો હોય તેમ
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી નાનો અમૃત-સાગર; પરબડી
 અમૃત-સાગર પું પોલીસચાલુ; 'ગિટ' (૨) કર
 લેવાની ચોક્કસ; નાકું (૩) ચોતરો (૪) પંખી-
 એને માટે દાણા નાખવાની જગા; પરબડી
 અમૃત-સાગર પું હીંચકો (૨) હિંડોળાખાટ
 અમૃત-સાગર (-હું)* વિં
 અમૃત-સાગર પું બં બં સામસામે મારેલાં દોણાં;
 કટાક્ષ
 અમૃત-સાગર સં કિં ખરાબ બોલવું; ગાળ દેવી
 અમૃત-સાગર અં (૨૫૦) (આવવાનો અવાજ)
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી અમૃત-સાગર (૨) છુનરી-તાણ
 આવવી તે (૩) પું લોહચુંબક (૪)
 અમૃત-સાગર પથ્થર
 અમૃત-સાગર પું લોહચુંબક (૨) અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર પું જુઓ અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર નં લોહચુંબક
 અમૃત-સાગર પું એક રોગ
 અમૃત-સાગર અં કિં જુઓ અમૃત-સાગર (૨) ચોંકવું
 (૩) વંદી જવું
 અમૃત-સાગર* પું
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી સ્ત્રીઓની કોઠનું એક ધરણું
 અમૃત-સાગર પું અમૃત-સાગર; અમૃત-સાગર (૨) વાઈનો
 આવેશ (૩) વંદી જવું તે
 અમૃત-સાગર (-રો) પું અમૃત-સાગર (૨) અમૃત;
 કંપારી (૩) અમૃત-સાગર થતો અવાજ

અમૃત-સાગર સ્ત્રી અમૃત-સાગર એવી-નેતરની સોડી
 અમૃત-સાગર નં એક પક્ષી
 અમૃત-સાગર અં (૨૫૦) અમૃત-સાગર એમ
 અમૃત-સાગર પું અં કિં (૨૫૦) 'અમૃત-સાગર' એવો
 અવાજ થવો (૨) તીમ બળતરા થવી
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી નાનો અમૃત-સાગર (૨) પાનસોપારી
 ઇત્યાદિ રાખવાની કોથળી
 અમૃત-સાગર પું
 અમૃત-સાગર પું આમડાનું ઢાંકણું; એટો
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી આમડી
 અમૃત-સાગર પું આશ્ચર્ય; આશ્ચર્યકારક બનાવ-
 દેખાવ (૨) કરામત; અલૌકિક ક્રિયા
 અમૃત-સાગર વિં અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર વિં જુઓ અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી જુઓ અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર પું; નં બાગ (૨) આનંદ; મોજમજ
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી બાગબાગી
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી વાળ કે પીંછાં (૨) હાથ; ધૈર્ય
 (૩) સ્ત્રી; નં જુઓ અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર પું બં બં એ નામના ધણું
 અમૃત-સાગર નં રંટિયાની ત્રાક જેમાં રખાય છે
 તે આમડાનો કંકડો
 અમૃત-સાગર પું આમડાનો પટો
 અમૃત-સાગર વિં કેડે અમૃત-સાગર; શરવીર
 અને ધૈર્યવાન (૨) પું અમૃત-સાગર માણસ;
 (૩) સત્તાધીશ; રાજ જેવો માણસ
 અમૃત-સાગર વિં અમૃત-સાગર
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી રેસાવાળી ફૂલની માંજર-માંજરી
 (૨) રેશમ કે ઊનની અમૃત-સાગર-ફૂલમાંજરીના
 આકારની બનાવટ (૩) મચ્છર વગેરે
 ઉડાડવાની ઘોડાના વાળની બનાવેલી આમર
 અમૃત-સાગર સ્ત્રી એક પ્રકારની પહાડી ગાય,
 જેના પૂંછડાના વાળની આમર બને છે.
 અમાર વિં આમરિયાની જ્ઞાતિનું (૨) પું તે
 જ્ઞાતિનો માણસ; આમરિયા
 અમારકામ નં અમારનું કામ
 અમારજી સ્ત્રી અમાર સ્ત્રી
 અમારફૂધી સ્ત્રી એક વેલો; (અમારલોકો તેનો
 ઉપયોગ આમરડાના વાળ ઉતારવામાં કરે છે.)
 અમારવાડો પું અમાર લોકોનો રહેવાનો લત્તો
 અમૃત સ્ત્રી સેના

અમૂપતિ પું સેનાપતિ
 અમેડ સ્ત્રી એક છાંડ-ચિમેડ
 અમેડિયુ નં અમેડ જેવી શીંગાવાળો એક
 છાંડ
 અમેલી સ્ત્રી એક ફલવેલ; ચંપેલી
 અમ્મડ વિં ચામડા જેવું; ઝટ વટેફાટે નહિ
 એવું (૨) [લા.] કૃપણ; કંબુસ
 અમ્મડતાડ વિં કંબુસ
 અમ્મર સ્ત્રી; નં અમરી ગાયના પૂંછડાના
 કે ખીલ વાળની બનેલી અમરી; ચામર
 અય પું ઢગલો; રાશિ (૨) વધારો (૩)
 'કોમન ડિનોમિનેટર' (ગ.)
 અયએણિ(-ણી) સ્ત્રી 'એરિથમેટિકલ સીરીઝ'
 અયએણિ(-ણી)મધ્યમ પું 'એરિથમેટિકલ મીન'
 અર વિં અંચળ; અસ્થિર; ફરતું (૨) ફરનારું
 (સમાસને છેડે) ઉદા. 'જલચર; ખેચર'
 (૩) પું જસૂસ; ખાતમીદાર (૪)
 હોમ નિમિત્તે રાંધેલું અન્ન (૫) મેષ, કક
 તુલા ને મકર રાશિઓ, અથવા સ્વાતી,
 પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા અને શતતારકા
 એ નક્ષત્રો (૬) સ્ત્રી કિલ્લાની આસપાસ
 ખાદેલી ખાઈ (૭) ચૂલ; તમણ (૮) નં
 (ન્યો.) ભૂમધ્યરેખાથી ચામ્યોત્તર અંતર,
 જેને કારણે દિવસ લાંબોદૂંકો થાય
 છે. (૯) અં કપડું વગેરે ફાટવાનો
 અવાજ
 અરક સ્ત્રી છાકરાંની એક રમત (૨) પંખીની
 અધાર (૩) નં કેલુ; શેરડી પીલવાનો
 સંચો (૪) પું ફૂત; કાસદ (૫) (સં.)
 વેદકનો ગ્રંથ લખનાર એ નામના ઋષિ
 અરકણુ વિં અરકયા કરતું (૨) ખીકનું માથું
 અરકી જય એવું; ડરકણુ
 અરકણું વિં વારંવાર અરકી જય એવું (૨)
 નં (ખાળક, દોર વગેરે) જેનાથી વારંવાર
 અરકયા કરે એવો રોગ
 અરકણું વિં અરકણું (૨) નં ચકલું; ચલું
 અરકવું અં કિં (૨૫૦) થોડું પ્રવાહી જેવું
 અધવું (ખાસ કરીને પક્ષી માટે)
 અરકીડો પું + અરખો (૨) ખરાદ; સંધારો
 અરકું(-ખું) વિં સહેજ તમતમું તથા કમ્પ-
 ગેસ્વાદ

અરખિયું વિં અરખામાં-મિલમાં કામ કરવા
 જતું (૨) અરખાને લગતું
 અરખી સ્ત્રી નાનો અરખો (૨) પવનચક્કી
 અરખું વિં જુઓ અરકું
 અરખો પું કપાસ લોટવાનો સંચો (૨) મિલ
 (૩) ખરાદ; સંધારો
 અરઅર અં (૨૫૦) બળવાનો અવાજ (૨)
 ઝડપથી; જલદીથી (૨) પું 'અકચક'
 એવો અવાજ (૩) સ્ત્રી ધીમી બળતરા;
 ચચરાટ (૪) ચિંતા; ફિકર
 અરઅરવું સં કિં જુઓ ચચરવું
 અરઅરાટ પું જુઓ ચચરાટ
 અરઅરી સ્ત્રી બળતરા; ચિંતા
 અરઅણું સં કિં (અંદન વગેરેનો) લેપ કરવો;
 અચા કરવી
 અરડ અં (૨૫૦) કપડું વગેરે ફાટતાં થતો
 અવાજ
 અરડકો પું અરડ થતો અવાજ (૨) દિલ
 ચિરાય એવી લાગણી; ઉમ ચિંતા; ધ્રાસકો
 અરડવું સં કિં 'અરડ' થાય એવી રીતે
 ચીરવું
 અરડકિયો પું (કા.) લાકડાં ઘસીને અગ્નિ
 ઉત્પન્ન કરવાનું એક યંત્ર
 અરણુ પું પગ (૨) નં તૂક; કડી (કવિતાની)
 અરણુમઈન નં પગચંપી
 અરણુરજ સ્ત્રી પગની રજ-ધૂળ
 અરણુવું સં કિં ડામણું (૨) અં કિં
 દિલમાં બળવું (૩) દુઃખનો ટહકારો કરવો
 અરણુસેવા સ્ત્રી પગચંપી (૨) ભક્તિનો એક
 પ્રકાર
 અરણુસ્પર્શ પું પગનો સ્પર્શ
 અરણુકુલ(-ળ) પું એક છંદ
 અરણુમૃત નં અરણોદક; દૂધ, દહીં, ઘી, મધ
 અને પાણી વગેરેનું મિશ્રણ જેના વડે દેવ-
 મૂર્તિને સ્નાન કરાવ્યું હોય તે
 અરણુરવિંદ નં અરણુરપી અરવિંદ-કમળ
 અરણિયો પું અણિયો; ધાધરો
 અરણું નં અણિયો; ધાધરો
 અરણ્યો પું અણિયો; ધાધરો

અરણ્યક નં. દેવકી પ્રવેશ અરણ્યકોના નં.
પ્રાચી હોય એવું કહ્યું-પ્રાચી

અરણ્યક નં. કૃષ્ણતા; કંબુસાર્ધ

અરણ્યકોડા પું. અં. વં. કંબુસના એવું વર્તન

અરણ્યકું વિં. કંબુસ

અરણી સ્ત્રીં પ્રાણીઓના માંસમાં રહેલો તેલી
પદાર્થ (૨) મદ; અભિમાન

અરણીદાર વિં. અરણીવાળું

અરબક્ષ નં. હોમ માટે રાંધેલું અન્ન વરકન્યાએ
એકબીજાને ખવડાવવું તે; લગ્નને બીજે
દિવસે કરવામાં આવતી એક ક્રિયા

અરમ વિં. અંતિમ; છેવટનું (૨) નં. મુદ્ગર;
મગદળ

અરમપંથી વિં. અંતિમ માર્ગે ચાલનારું

અર, ૦૨ અં. (૨૧૦) કપડું વગેરે ફાડવાનો અવાજ

અરવાદાર પું. ઘોડાની ચાકરી કરનારો; રાવત

અરવી સ્ત્રીં નાનો ચરુ; દેગડી

અરવું અં. કિં. ચાલવું; ફરવું (૨) ધાસ, દાણો
વગેરે ફરીને શોધી ખાવો (પશુપંખીએ)
(૩) રળવું; પેદા કરવું

અરસ પું. જુઓ ચરસ

અરસાચરસી સ્ત્રીં જુઓ ચરસાચરસી

અરસીલું વિં. જુઓ ચરસીલું

અરંદું વિં. ચરનારું-ધાસ ખાનારું (૨) નં.
જનવર; પશુ

અરાઈ સ્ત્રીં દોર વગેરે ચારવાનું મહેનતાણું

અરાઉ વિં. ચરવા માટે ચોખ્ખું; ચરા તરીકે
વાપરવાનું (૨) નં. ચરો

અરાચર વિં. ચર અને અચર; ચેતન અને
જલ; સ્થાવર અને જંગમ (૨) નં. આખી
મુઠિ

અરાણુ નં. ચરો; ગોચર (૨) ચરામણુ

અરામણુ નં. જુઓ ચરાઈ

અરામણી સ્ત્રીં જુઓ ચરાઈ

અરાળ વિં. જોઈએ તે કરતાં ઊંચું-ઊંચું (૨)
સ્પર્શની લાગણી ન થાય એવું-જડું

અરિત નં. આચરણ; વર્તન

અરિતાર્થ વિં. કૃતકૃત્ય; કૃતાર્થ (૨) સ્કંધ
પું. નિર્વાહ; ગુજરાન

અરિત્ર નં. આચરણ; (૨) કપટ; ખાખંડ;
કાવાદાવા (૩) જીવનચરિત્ર

અરિતકાર પું. જીવનચરિત્ર લખનારો

અરિતકીર્તિ(-ત્)ન નં. (જીવન) ચરિત્રનું
ચલુઆન

અરિતનિરૂપણુ નં. જીવનનું વર્ણન; જીવનકથા

અરી સ્ત્રીં એક જોડેલા દોરને બીજું રાખવાની
લાકડાની ઘોડી (૨) કરી; પરેજી

અરુ પું. એક પહોળા મોંનું વાસણ; દેગ (૨)
હોમ કરવા માટે રાંધેલું અન્ન-ભાત

અરુબક્ષુ નં. હવિષ્યાત્ર ખાવું તે; ચરબક્ષ

અરુડી સ્ત્રીં નાનો ચરુ; દેગડી

અરુડો પું. અડવો; માટીનો ઘોટો

અરેડાટ અં. (૨૧૦) જુઓ અરેડાટ

અરેડો(-રો) પું. ચરડકો; ધ્રાસકો (૨) ચીરો

અરેરાટ પું. (૨૧૦) ચરેડો; ધ્રાસકો (૨) વરેડુ
ફાટતાં થતો અવાજ

અરો પું. ગોચર તરીકે ઇલાયદી રાખેલી પડતર
જમીન

અરોતર નં. મહી અને સાબર એ બે નદીઓ
વચ્ચેનો ગુજરાતનો પ્રદેશ

અરોતરિયું વિં. ચરોતરનું

અરોતરું વિં. ચરોતરિયું

અર્ધ નં. એક પક્ષી

અર્થ નં. ખિરતીઓનું પ્રાર્થના કરવાનું મંદિર

અર્થરિકા સ્ત્રીં આનંદ; ઉત્સવ (૨) એક
છંદ (૩) નાટકમાં પ્રવેશ પૂરો થાય ત્યારે
મૂકવામાં આવતું ગીત-ગાયન

અર્થરી સ્ત્રીં જુઓ અર્થરિકા

અર્થવું સં. કિં. ચર્ચા કરવી (૨) કુથલી
કરવી (૩) લેપ કરવો

અર્થા સ્ત્રીં વાદવિવાદ (૨) કુથલી (૩) લેપ

અર્થાપત્ર નં. ચર્ચા કે વિવેચનનો છાપામાં
આવેલો પત્ર-લખાણ

અર્થાપત્રી પું. ચર્ચાપત્ર લખનાર

અર્થાપરિષદ સ્ત્રીં ચર્ચા કરવાની પરિષદ-સભા

અર્થાવું અં. કિં. ચર્ચા થવી

અર્થાસમાજ પું; સ્ત્રીં ચર્ચા કરનારો સમાજ

અર્થિત વિં. ચર્ચાયેલું

અર્પટ પું. ચર્પડ; બોલ

અર્મ નં. ચામડું; ત્વચા

અર્મકાર પું. ચામડિયો (૨) મોચી

અર્મકીલ પું. મસો

અર્થશ્લોક નં ભૌતિક-કુદરતી આંખ (જ્ઞાન-
અક્ષુથી જોઈએ)

અર્થદલ નં ગૂમડું

અર્થપદ્ય નં આમણના જેવો મજબૂત કાગળ

અર્થાખ્ય નં આમણનો એક રંગ

અર્થલિપ્ય નં આમણાં દેખવવાનું કારખાનું

અર્થાં સ્ત્રીં કામકાજ; વ્યવહાર (૨) રીતભાત;
વર્તણૂક (૩) સેવા (૪) અદરનો ભાવ
સમભય તેવો દેખાવ—અહેરો; શિકલ

અર્થશ્લુ નં આવડું—વાગોળવું તે (૨) [લા.]
મનન

અર્થિત વિં જેનું અર્થશ્લું થઈ ગયેલું છે એવું

અર્થિતઅર્થશ્લુ નં એકની એક વાત ફરી
કહેવી તે—પુનરુક્તિ

અલ(-ળ) વિં અસ્થિર; અલાચમાન

અલકઅલાલું નં છાકરની એક રમત

અલજુ નં અમલ; સત્તા (૨) ચક્ષુથી નાણું;
'કર-સી' (૩) રિવાજ

અલજી વિં વ્યવહારમાં પ્રચલિત—વપરાયું
હોય એવું

અલતી સ્ત્રીં સંગીતની એક ઢબ, જેમાં
માનનો પ્રવાહ બહુ ઝડપથી ચલાવવામાં
આવે છે.

અલન વિં હાલવું; કંપવું (૨) નં
ચાલવાની ક્રિયા

અલનકંપવા પું એક રંગ

અલનવલન નં હાલવું ચાલવું તે; હરફર;
ગતિ

અલનશાસ્ત્ર* નં

અલનરીલ વિં હાલવાના સ્વભાવવાળું

અલમ સ્ત્રીં તમાકુ વગેરે પીવા માટેનું માટીનું
એક પાત્ર

અલ(-ળ)વિઅલ(-ળ) વિં અસ્થિર;
ડગમગવું

અલાઉ વિં ચાલી શકે-નભે એવું

અલાખાચહિયારે પું સહિયારામાં કે
વેપારીમંડળ માટે કરેલી માલની ખરીદી

અલાખી સ્ત્રીં નાનો ચલાખો

અલાખો પું સમસારસ કષ્ટાનો કબજો

અલાણી સ્ત્રીં જાનું ચલાણું

અલાણું નં પડખીવાળી જાની ખાલી

અલામણી સ્ત્રીં લગ્ન થઈ રહ્યા બાદ છેલ્લે
કિંવસે કન્યાપક્ષ તરફથી વરપક્ષને અગપણ
પ્રમાણે આપતી બ્રહ્મિસ

અલા(-ળા)અમાન વિં હાલવું (૨) ફરવું;
બદલાવું

અલાવવું સં કિં હીંડાડવું (૨) નભાવી લેવું

અલાંતર નં 'વેરિયેશન'

અલિ(-ળિ)ત વિં ચળેલું; સ્થાનબ્રષ્ટ (૨)
અસ્થિર

અલિતકું(-ફ)ડલી(-ળી) સ્ત્રીં અલિત ગ્રહ
ખતાવનારી કુંડળી (જ્યો.)

અલિયું નં ચકલું; ચકલાંની જાતનું નાનું
પંખી

અલૂકું નં કચોલું; પ્યાલી (૨) માટીની લોટી;
લોટું

અલેધો પું કડછો

અલોઠો પું ખેસ; ઉપરણો

અલલી સ્ત્રીં ચકલી

અલલુક વિં + હલકું; માલ વગરનું

અલલું નં ચકલાની જાતનું નાનું પંખી;
ચકલું (૨) ચાંગળું; અંજલિ

અલલો પું ચકલો

અલ પું; સ્ત્રીં મોતીનું એક તોલ; ટકા
(રતિ=૧૩૧૧ ટકા) (૨) હોશ; શમ; સકર
(૩) આવડત; ગમ (૪) ઢંગ; ઠેકાણું (૫)
સ્વાદ; લહેજત

અલક પું એક જાતનો અવડ વેલો

અલઅલ વિં પરચૂરણ; કુટકળ (૨) સ્ત્રીં
જીદેજીદે ઠેકાણેથી ચૂંટી કાઢેલી-કુટકળ
બાબતો; ચૂંટણી

અલડ વિં મુશ્કેલીથી તૂટે, ફાટે કે અવાચ
એવું

અલડા(-રા)વવું સં કિં ચાલે એમ કરવું

અલડું વિં અવડ (૨) નં હળનો અંજીર
ફાંતો, જે લોંબમાં પેસી ચાસ પાડે છે.

અલદાર વિં સ્વાદવાળું

અલલિયું વિં પાંપણે ધોળા વાળવાળું

અલલી સ્ત્રીં જોઆની

અલલું વિં અલલિયું

અલલો(-ળો) પું જેન જાતની સૂતરની
આવરણી; રમેયણી (૨) રોડીમાં થતો
એક રંગ

અવધુ સં કિં કહેવું; વધુવધુ
અવધેશ પું ધરતણ જમીનનો વેરો
અ(ંજ)વળવું અં કિં સળવળવું; એજ
આવવી

અ(ંજ)વળાટ પું ચળ (ર) તનમનાટ
અવાઈ સ્ત્રીં મસ્કરી; ઠેકડી
અવાણું નં કાચુંકોરું કે શેકેલું ખાવાનું
(ધાણી, ચણા, મમરાશેવ વગેરે)

અવૈયા પું બં વં ચાળા પાડવા તે; ચાળા
અવો પું પમને તળિયે થયેલો ફાક્લો
અશ્મ સ્ત્રીં આંખ
અશ્મ(સમ)પોશી સ્ત્રીં દીકુંઅદીકું કરવું તે;
આંખ આડા કાન કરવા તે

અશ્મી વિં સ્ત્રીં આંખના આકારની (કાર)
અશ્મું નં આંખે બરાબર દેખાય તે માટે
પહેરવાનો કાચ (મેટિ ભાગે બહુવચન
માં જ વપરાય છે; અશ્માં)

અશ્મેધબ વિં આંધળુંધબ; સાવ ન દેખવું
અશ્મો પું પાણીનો ઝરો
અસ નં અતિ ભાવ-પ્રેમ
અસક સ્ત્રીં સ્ત્રીં (નસ કે સાંધાના સ્નાયુનું
એકાએક) અસકવાથી થવું હુઃખ

અસકવું અં કિં પકડમાંથી અથવા એકાદા
સ્થાનમાંથી ખસવું; છટકવું (ર) ચાંડા થવું

અસકો પું અસક; સળક (ર) તલબ; ભાવ;
ચડસ (૩) લત; ખો (૪) નખરાંખાછ

અસચસ અં ચસે નહિ તેમ
અસચસવું અં કિં તંગ હોવું; જકડાવું
અસચસાટ અં ચસી ન જાય તેમ-તંગ
(ર) સપાટાખંધ (પીડું) (૩) પું તંગ
હોવું તે

અસચસાવવું સં કિં તંગ કરવું (ર)
ઝપાટામાં પીડું

અસમ પું રેશમના દોરાની ગૂંછળી
અસમપોશી સ્ત્રીં જુઓ અસમપોશી

અસમું નં જુઓ અસમું
અસમો પું જુઓ અસમો

અસવું અં કિં ચળવું; ખસવું (ર) દખાઈને
જેસી જવું (પૂળા, કડબ) (૪) ધબી જવું
(૫) નુકસાનમાં આવી પડવું

અસાચસી સ્ત્રીં અડસાચડસી; સ્પર્ધા
અહટાહિ(-જિ)યુ વિં સ્વાદીહું
અહુ વિં ચાર
અહુદા અં + ચારે દિશાએ; બધી બાજુ
અહેબચો પું લીલ અને વનસ્પતિથી ભરપૂર
હોળ; જળાશય

અહેરાદાર વિં
અહેરો પું મોનો ધાટ; શિક્ષણ; સૂરત
અળ વિં અલ; અસ્થિર (ર) સ્ત્રીં ખૂનલી;
ખંજવાળ

અળક સ્ત્રીં અળકાટ (ર) અળકતી ટીકી
અળકઅળક અં અળકે-તેજ મારે તેમ

અળકવું અં કિં તેજ મારવું; ઝળકવું
અળકાટ પું ચકચકાટ; પ્રકાશ
અળકારો પું પ્રકાશનો ચમકારો; ઝળકારો
અળકી સ્ત્રીં અળકાટ

અળવણી સ્ત્રીં જુઓ ચાળવણી
અળવળ સ્ત્રીં ચટપટી; અજંપો; વલોપાત
(ર) હિલચાલ; પ્રવૃત્તિ; આદોલન

અળવળવું અં કિં જરા હાલવું; સળવળવું
(ર) કંઈક કરવાને બિંચાનીચા થવું (૩)
મનમાં ખંચવું

અળવળાટ પું અળવળવું તે; સળવળાટ (ર)
તલસાટ; વલવલાટ (૩) ખંજવાળ

અળવળિયું વિં અળવળ-અજંપો જગાડવાની
ધમાલ કરનારું

અળવિચળ વિં જુઓ ચલવિચલ
અળવું અં કિં ડગવું; ખસવું (ર) [લા.]
પતિત થવું

અળાઈ સ્ત્રીં અળામળી

અળાચળ વિં અળ અને અચળ; સ્થાવર-
જંગમ

અળામણ નં અળામળી (ર) ચાળતાં નીકળેલું
ભૂસું-કચરો

અળામણી સ્ત્રીં ચાળવાનું મહેનતાણું
અળાચમાન વિં જુઓ ચલાચમાન
અળાવવું સં કિં 'ચાળવું'નું પ્રેરક રૂપ
અળાવું અં કિં 'ચાળવું'નું કર્મણિ રૂપ
અળાંક વિં જડી-બહેકી ગથેલું

અગિત વિં જુઓ અગિત

અગિયાં નં બં વં લાડના અભામણના
કકડા

અગિયાંપૂતળિયાં નં બં વં (ધડ, જવની)
કંખીઓ

અળું નં જમી ભડીને હાથમાં ધોવાં તે

અળુંપાણી નં એકું મોં ધોવાનું પાણી

અહાણું વિં 'આહણું'નું કંઈત

અંગ વિં સ્વચ્છ (૨) મજેદાર (૩) તંદુરસ્ત

(૪) પુષ્કળ (૫) પું મોંથી પકડીને

વગાડવાનું એક વાળું; મેરચંગ (૬)

વગાડવાની પિત્તળની તકતી; તાળ (૭)

પતંગનું પૂંછડું (૮) ગંજફાની એક રમત

અંગી, ભંગી વિં ભાંગાંગાંમાં મસ્ત રહેનાર;

બચસની (૨) કાછડીછટો

અંગુ વિં નીરોગી; તંદુરસ્ત

અંગૂઠ નં પક્ષીનો પંજો

અંગોટી સ્ત્રી સૂતાં મોઢેમાથે ઓઢેલું લગડું

અંગોટી સ્ત્રી નાની ટોપડી

અંચ(-ચુ-ચુ) સ્ત્રી ચાંચ

અંચરી પું એક છંદ (૨) ભમરો

અંચરીક પું ભમરો

અંચલ(-ળ) વિં ડગમગનું (૨) અચીરું (૩)

ક્ષણિક; ફાની (૪) ચકોર; ચાલાક

અંચલ(-ળ)તા સ્ત્રી

અંચલા(-ળા) સ્ત્રી લક્ષ્મી (૨) વીજળી (૩)

એક છંદ

અંચવાળવું સં કિં હાથ ફેરવેલો; પંપાળવું

(૨) [લા.] ઝટ પાર ન આણવો

અંચળાઈ સ્ત્રી અંચળતા

અંચુ(-ચુ) ચાંચ

અંચુ(-ચુ)પાત પું ચાંચ ઓળચી તે (૨)

[લા.] પ્રવેશમાત્ર; અલ્પ પરિચય

અંચુ(-ચુ)પ્રવેશ જુઓ અંચુપાત

અંચુ(-ચુ)ચૂચી નં એક પંખી

અંડ વિં ગરમ (૨) કોધી (૩) ભયંકર

અંડનેત્રી સ્ત્રી એક ભતની માખ

અંડચરદ નં પ્રાચીન કાળનું ધરોળીના

આકારનું એક રાક્ષસી પ્રાણી

અંડા(-ડિકા, -ડી) સ્ત્રી કમ સ્વભાવની સ્ત્રી

(૨) [સં.] દુર્ગાદેવી

અંડાણ(-ણ) વિં નિર્ધય; ધાતકી (૨) પાપી;

નીચ (૩) પું એક ભતનો અંત્યજ (૪)

મારો; જલ્લાહ (૫) [લા.] નીચ-ધાતકી

કર્મ કરનાર પુરુષ

અંડાળચક નં 'વીશિયસ સર્કલ'

અંડાળચોકડી સ્ત્રી કાળાં કામ કરનારાઓની

ટાળી

અંડાળજી(-જી) સ્ત્રી અંડાળ સ્ત્રી (૨)

અંડાળની સ્ત્રી

અંડાળપાણું નં

અંડાશુ પું સૂચ

અંડિકા સ્ત્રી જુઓ અંડા

અંડી સ્ત્રી જુઓ અંડા

અંડીપાઠ પું દુર્ગાદેવીનું સ્તોત્ર—સમશતી

અંડૂલ પું અડીલનું સત્ત્વ (ચલમમાં પીવાનું)

અંડોણ(-ળ) પું એક પક્ષી (૨) ચક્રોળ

અંત પું આશક (૩) સ્ત્રી જુઓ ચિંતા;

(૩) નં ચિત્ત

અંતની સ્ત્રી આશક; પ્રિયા

અંદ વિં થોડું જ; નૂજ (૨) ક્ષણમંચુર (૩)

પું ચંદ્ર (૪) ચાંદા તરીકે કપાળે ચોડવાની

ટીકી

અંદન નં સુખડનું ઝડ—લાકડું (૨) સુખડને

લેપ (૩) ટીકું; તિલક

અંદનગરિ સ્ત્રી જ્યાં સુખડનાં ઝાડ થાય

છ એવો એક પર્વત; મલયાચલ

અંદનધો પું જુઓ ભડલુધો

અંદનચૂડી સ્ત્રી નકશીદાર ચૂડી

અંદનહાર પું સ્ત્રીઓની કોટનું એક ધરેલું

અંદની સ્ત્રી ચંદ્રનું અજવાળું; ચાંદની (૨)

ચંદરવો; છત (૩) અંદન ભરવાની કટોરી

(૪) એક વનસ્પતિ—ખારમાસી

અંદરવું સં કિં વાત કઠાવી લેવી (૨) છેતરવું

અંદરવો પું છતનું રંગબેરંગી કપડું; છત

અંદા સ્ત્રી ચંદ્ર (૨) ચંદની; ચાંદરલું

અંદાણત વિં એ નામની ક્ષત્રિયોની એક

પેઠાનાત (૨) પું એ નાતનો માણસ (૩)

રાજ્યનો મેટો સામંત

અંદાવા વિં ચંદ્રના જોડું—જોડું (૨) જેની

ઉપર ચંદ્રની આકૃતિ કાઢેલી કે ભરેલી

હોય તેવું

ચંદ્રકાંત અ. કિં. ચંદ્રકાંત પડતું; દેવતાનું નામ
ચંદ્રી સ્ત્રી. પાંદા અથવા બળદને રોજ અપાતો
સૂકો ફાણો

ચંદ્રલિંગ વિં. ક્ષત્રિયોની એ નામની પેટાનાતનું
(૨) પું. એ નાતનો માણસ

ચંદ્રો પું. ચંદો (૨) માતુના મતસા ઉપર
લખેલું બક્ષિસનામું (૩) ચહેરો; મુખપટો
(૪) ચંદ્રમા જેવો ગોળ આકાર (ટોપીનો
ચંદો) (૫) ચાંલો (૬) મહોર; છાપ

ચંદ્ર પું. ચંદો (૨) ઉપમહ (૩) છંદ; ૮મડું
(૪) ચાંલો (૫) એકની સંખ્યા

ચંદ્રક પું. ચાંલો (૨) મોરના પીંછાની દીલડી
(૩) મહોરછાપવાળો સિક્કો; બિલ્લો (૪)
ચંદ્રના જેવો આકાર

ચંદ્રકલા(-ળા) સ્ત્રી. ચંદ્રની કળા; બિંબનો
સોળમે ભાગ (૨) એક ભતની સાડી (૩)
ચંદ્રનું કિરણ (૪) અગોડાનું એક ધરેલું;
ચાક

ચંદ્રકલા(-ળા)રસ* પું.

ચંદ્રકાંત પું. એક ભતનો મણિ, જેના ઉપર
ચંદ્રનાં કિરણ પડતાં તેમાંથી પાણી
ઝમે છે.

ચંદ્રકાંતા સ્ત્રી. રાત્રી (૨) ચાંદની (૩) પું.
એક છંદ

ચંદ્રકાંડા પું. એક છંદ

ચંદ્રચૂડ(-ડામણિ) પું. ચૂડા-મસ્તક ઉપર
ચંદ્રવાળા-શિવ

ચંદ્રચોદિત સ્ત્રી. ચાંદની (૨) એક ભતનું
દારખાનું

ચંદ્રદારા સ્ત્રી. બં વં સત્તાવીસ નક્ષત્ર
(તે ચંદ્રની પત્નીઓ મનાય છે.)

ચંદ્રમણ સ્ત્રી. ચાંદની

ચંદ્રમિંદુ નં. અનુનાસિક અવાજની આવી
નિશાની

ચંદ્રમિંબ પું. ચંદ્રનો ગોળો

ચંદ્રમણિ પું. જુઓ ચંદ્રકાંત

ચંદ્રમંડલ(-ળા) નં. ચંદ્ર અને તેની આસ-
પાસનું કુંડાળું

ચંદ્રમા પું. ચંદો

ચંદ્રમુખી વિં. સ્ત્રી. ચંદ્રના જેવા મુખવાળો
(૨) સ્ત્રી. ચંદ્રના પ્રકાશમાં ખીલતી એક
વેલ

ચંદ્રમોહિ પું. ચંદ્રચૂડ; મહાદેવ

ચંદ્રરે(-રે)ખા સ્ત્રી. ચંદ્રની કળા (૨) એક
વનસ્પતિ (૪) પું. એક છંદ

ચંદ્રવર્ત્ત પું. એક છંદ

ચંદ્રશક્ષા(-ળા) સ્ત્રી. અગાશી

ચંદ્રશેખર પું. ચંદ્રચૂડ; મહાદેવ

ચંદ્ર(-દ્ર)સ નં. એક ભતનો સુગંધીદાર ગુદર

ચંદ્રકાસ પું. ચક્રચક્રી તલવાર (૨) [સ.]
રાવણની તલવારનું નામ

ચંદ્રાવળા પું. એક છંદ (૨) એક ભતની
કાવ્યરચના

ચંદ્રાવળી સ્ત્રી. એક ભતનું ગીત

ચંદ્રિકા સ્ત્રી. ચાંદની

ચંદ્રસ નં. જુઓ ચંદ્રસ

ચંદ્રોદય પું. ચંદ્રનો ઉદય

ચંપક પું. ચંપો

ચંપકમહાલા(-ળા) સ્ત્રી. એક રાગ

ચંપકવલ્લુ વિં. જુઓ ચંપાવલ્લુ

ચંપત પું. નારી છટકું તે

ચંપલ પું; સ્ત્રી; નં

ચંપાવલ્લુ વિં. ચંપાના ફલના રંગનું

ચંપાણુ અં. કિં. ચંપાનું કમળિ રૂપ (૨)
મંદકીમાં પગ પડવો

ચંપી સ્ત્રી. મસળવું-દબાવવું તે

ચંપૂ સ્ત્રી; નં. ગદ્ય અને પદ્ય બન્નેવાળી
સાહિત્યકૃતિ

ચંપે(-એ)લી સ્ત્રી. એક ફલવેલ

ચંપો પું. એક ફલગ્રાહ

ચંપુ પું. ભોટવાધાટનું એક વાસણ (૨) ફળે;
ભોટવો

ચંપૂડી સ્ત્રી. નાનો ચંપુ

ચંપૂડિયો પું. બાંચા ઘાટનો લોટો

ચંબેલી સ્ત્રી. જુઓ ચંપેલી

ચંબો પું

ચા પું; સ્ત્રી. એક છોડ (૨) ચાનાં પાનનું પીણું

ચાગિર નં. વાવણી માટે અનાજ ચોરવાનું
એક ઓભર

ચાગિસ પું. લશ્કરમાં ડંકા, નિશાન વગેરેની
ટુકડીનો જમાદાર

ચાઓળ નં. જુઓ ચાગિર

ચાક વિં તાંદુરસ્ત (૨) પું પેડું ચકર (૩)
અખોડાનું એક ધરેણું (૪) ચક્રગતિ;
ધૂમરી (૫) એક ભતની ઘોળા ને ચોખા
માટી—ખડી

ચાકદ(-જી,-ળ,ળજી) સ્ત્રીં બે મોઢાનો
આંધળો સાપ

ચાકડી* સ્ત્રીં

ચાકડો પું કુંભારનો ચાક

ચાકજી સ્ત્રીં જુઓ ચાકટ

ચાકર પું દાસ; નોકર

ચાકરડી સ્ત્રીં ચાકરનું કામ કરનાર સ્ત્રી

ચાકરિયાત વિં ચાકરી કરનારું (૨) ચાકરિયું

ચાકરિયું વિં ચાકરી પેટ મળેલું

ચાકરી સ્ત્રીં ચાકરનું કામ (૨) સેવા; સારવાર
(૩) ચાકરનું મહેનતાણું (૪) નોકરી

ચાકલો પું કાંચળા હપર પાડેલી રેશમ કે
કસળની ભાત

ચાકળ,ંજી સ્ત્રીં જુઓ ચાકટ

ચાકળી સ્ત્રીં નાની ગાગર

ચાકળો પું આખળિયો; આડણી (૨) કોસની
મોટી ગરગડી (૩) [આમડાની] ગોળ નાની
ગાદી

ચાકી સ્ત્રીં ખીલા, રૂઠૂ વગેરે સાથે વપસતી
પેચવાળી કે પેચ વિનાની ગોળ ચકતી
(૨) ગોળ ગાંડડી (૩) ગાંડડીને કરેલો ઢગલો

ચાકુ પું; નં ચપ્પુ

ચાકું નં ચકતું (૨) ગચિયું (૩) ખન્દરનું
વાદિયું—ગૂણ

ચાકુષ વિં ચકુ-આંખ સંખંધી (૨) આંખથી
થતું (૩) પ્રત્યક્ષ

ચાખડી સ્ત્રીં પાવડી

ચાખણું નં અથાણું

ચાખવું સં કિં જીભથી સ્વાદ ભેવો (૨)
[લા.] જરા—થોડુંક ખાવું

ચાખળિયો પું ચાકળો; આખળિયો

ચાખાનું નં ચાની દુકાન; 'હોટેલ'

ચાખ* પું (કા.)

ચાગણું(-જી) વિં પવિત્ર હોવાનો ઢાંગ કરવું
(૨) મૂર્ખ છતાં ચતુર હોવાનો ઢાંગ કરવું

(૩) ચાકું; લાડીલું

ચાખાચૂં વિં બિવકર

ચાચર પું મંડપની બહારનો ખુલ્લો ચાક
(૨) ચાર રસ્તાનું ચકલું (૩) સ્ત્રીં ચકલાની
દેવી

ચાચરિયાં નં બં વં ચકલાની દેવીનાં મણુ

ચાચરું નં કપાળ

ચાચો પું કાકો

ચાટ વિં ભોંકું; સરમિંદું (૨) પું વિશ્વાસ
હત્પન્ન કરાવી ચોરી કરનાર (૩) સ્ત્રીં
ફતરાને ખાવાનું નાખવાનું કામ (૪)
લપડાક (૫) મહેણું; ટાણો (૬) જીભનો
ચસકો

ચાટણું(-જી) નં ચાટવાની ઔષધિ

ચાટણિયું વિં ચાટવા-ખાવાની લોહપતાવાળું

ચાટણું નં ચાંટણું

ચાટણું નં દર્પણું

ચાટલો પું રૂપિયો (તિરસ્કારમાં)

ચાટવું સં કિં

ચાટવો પું લાકડાનો કડછો (૨) હલેસું

ચાડ વિં પ્રિય; મીઠું (વચન) (૨) સ્ત્રીં
પ્રિય લાગે તેવું વાક્ય—વાત

ચાદૂજિત સ્ત્રીં પ્રિય લાગે તેવું કથન

ચાદૂડી સ્ત્રીં કાંઠામાં નંગ બેસાડવાનું
ધર (૨) કાનાનો મેલ કાઢવાનું
ઓભર

ચાદૂડું વિં દોઢડાણું; ચિખાવણું (૨) ખાવાની
લાલસાવાળું (૩) લાંચિયું

ચાટો પું જુઓ ચાટણું

ચાકું નં ડાથ; ચકામું

ચાડ સ્ત્રીં ચીવટ; કાળજી (૨) [કા.] સ્પર્ધા;
ચડસ

ચાડખું નં ખાતમીદાર (૨) રખવાળ

ચાડસરી સ્ત્રીં તંજૂ બાંધવાની ખૂંટી

ચાડિયજી વિં સ્ત્રીં 'ચાડિયું'નું સ્ત્રીલિંગ

ચાડિયું વિં ચાડી ખાનારું

ચાડિયો પું સૂકલો-હાડપિંજર જેવો માણસ

(૨) નિંદાપાત્ર માણસનું પૂતળું (૩)

પંખી, વાંદરા વગેરેને બિચરાવવા માટે કરેલો

માણસ જેવો આકાર (૪) ગામ-મહોલ્લાનો

નકાસો માણસ

આહી સ્ત્રીં એકવી વાત ખીભને કહી દેવી તે
(૨) જેમાં મોખો મુકાય છે એ ગોફણનો
ભાગ

આહીકો* પું (કા.)

આહીખોર વિં આહિયું; આહી ખાખાની
આહતવાણું

આહીહું વિં (કા.) આહ રાખનારું; ખખરદાર
(૨) ચડસીહું

આહું નં ગોફણની આહી (૨) ખાડાવાણું દીવો
મુકવાનું ચોકું (૩) મોં; ડાહું (૪)
ખામણું

આણકય પું (સં.) અર્થશાસ્ત્રનો પ્રસિદ્ધ
લેખક—કૌટિલ્ય

આણુર પું (સં.) કંસના દરબારનો મહા
આતક પું; નં એક પંખી (તેને વિષે એમ
એમ કહેવાય છે કે તે વરસાદનાં દીપાં જ
પીને રહે છે.)

આતરમ નં પંચાયત; લવાદી (૨) લવાદોનો
ચુકાદો

આતરવું સં કિં ચૂપચાપ સરકાની લેવું
(૨) ખસેડવું

આતરી સ્ત્રીં ત્રાક (રંટિયાની)

આતુરી સ્ત્રીં ચતુરાઈ

આતુર્માસ પું બં વં જુઓ ચતુર્માસ

આતુર્માદ્ય નં દર ચોથે મહિને—કારતક,
ફાગણ અને અષાઢ માસની શરૂઆતમાં—
કરવાનો એક યજ્ઞ

આતુર્ય નં ચતુરાઈ

આતુર્વર્ણ્ય નં ચાર વર્ણ—બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય,
વૈશ્ય અને શૂદ્ર (૨) ચારે વર્ણના ધર્મ

આતુર્વેદી વિં ચાર વેદને જાણનારું

આત્ર નં યજ્ઞનો અગ્નિ પ્રગટવામાં વપરાતો
ખેરના લાકડાનો કકડો

આથી સ્ત્રીં મલમવાળી પત્રી

આદર સ્ત્રીં

આદરખાટ પું આદરો કરવાલાયક કપડાનો
તાકો

આદરું નં આદરથી મોટું અને રંગલું પાથરાયું;
મોટો આજાડ

આદાની સ્ત્રીં ચાની કીટલી

આનક સ્ત્રીં કાળજી (૨) ચેતવણી (૩) નમ્રતિ;
આલાકી

આનકી સ્ત્રીં નાનો રોટલો; બાખરી

આનકું નં આનકી (૨) નાનું છોકરું

આપ નં ધનુષ્ય

આપ(-પા)ચીપ સ્ત્રીં ટાપટીપ (૨) ચીકણાઈ;
દોઢડહાપણું

આપ(-પા)ચીપિયું વિં આપચીપ કરવાવાણું

આપટ સ્ત્રીં લપડાક; તમાચો (૨) અં*

આપટિયું નં એક જાતનું ચપટું નંગ (બહુધા
પીળા રંગનું)

આપડો પું સમજડ રાખે એવો બંધ-પટ્ટો
(૨) કણકના એ લૂઆને લેગા કરી એક
બનાવેલો લૂઓ

આપણિયું* નં

આપણસી સ્ત્રીં ખુશામત (૨) ચીપીચીપીને
બોલવું તે; ચિખાવલાપણું

આપલ્ય નં ચપળતા

આપવું નં ચાંગળું

આપાચીપ સ્ત્રીં જુઓ ચાપચીપ

આપાચીપિયું વિં જુઓ ચાપચીપિયું

આપાણી નં બં વં ચા વગેરેનો નાસ્તો

આપીયકોણ પું 'સ્ફેરિકલ એન્ગલ' (ગ.)

આખ(-ખ)ક પું સ્ત્રીં પાતળી દોરીનો કોરડો

આખખો પું કોરડો (૨) અસરકારક—માર્મિક
વચન

આખુક પું આખક; કોરડો

આખુકસવાર પું થોડો કેળવનારો

આમ નં આમડી; આમડું

આમખેડું નં મહારીની ઝોળી; જાડુગરની પેડી

આમચિમડિયું વિં જેની આમડી ચડી ગઈ
હોય એવું (૨) સૂકું—ખખળી ગયેલું (૩)

કંબલ (૪) નં આમાચીડિયું

આમચોરી સ્ત્રીં બ્યભિચાર

આમબ્ધ સ્ત્રીં આમડી પર ચાંટની જી

આમહું વિં બૂલો ભેનારું; વાંધાખોરિયું (૨)
દોઢડાણું (૩) છંદીલું (૪) નં આહું; સોળ

આમડ વિં આમડા જેવું ચીકણું

આમડિયણ સ્ત્રીં આમડિયાની સ્ત્રી

આમડિયો પું આમડાં કુતારવા—કેળવવાનું
કામ કરનારો; ચમાર

આમડી સ્ત્રીં ત્વચા (સરીર પરની)
આમડું નં ઠોરની ઉતારેલી ખાલ (ફેળવેલી
તેમજ નહિ ફેળવેલી)

આમર પું; નં ચમર; ચમરી (૨) એક છંદ
આમરસ પું સંભોગસુખ
આમાચીડિયું નં વાગોળની ભતતું એક નાનું
પ્રાણી

આમાચોણ સ્ત્રીં છછંદર (૨) આમાચીડિયું
આમીકર નં સોનું (૨) ધંતરે
આમુંડા સ્ત્રીં દુર્ગાનું એક રૂદ્ર સ્વરૂપ
આમોદિયું વિં નખરાંખોર (૨) અડપહું;
ચાંદવું (૩) નં નખરું (૪) અડપહું

આમોદી સ્ત્રીં નખરાંખોરી (૨) ચાંદવો સ્વભાવ
આર વિં '૪' (૨) પું ભસસ (૩) ખેપિયો
(૪) સ્ત્રીં લીલું ઘાસ

આરકે વિં ચલાવનારું (૨) પું ગોવાળ
આરકણું નં ભરેહું અનાજ (ઠોરના ખાણ
માટે)

આરખાની સ્ત્રીં એક ભતતું ચોકડિયા ભાતતું
કપડું

આરખૂણિયું વિં ચાર ખૂણાવાળું
આરગણું વિં ચોગણું
આરચણું વિં ભસસો જેની આંખો છે એવું
(૨) પું રાજ

આરજામે પું થોડા પર નાખવાની ક્રમતાં-
વાળી ડળી

આરટ(-ક) સ્ત્રીં ચાર પેડાંનો રથ; ખગી
આરણું વિં રાજનાં ગુણકીર્તન અને વખાણ
કરવાનો ધંધો કરનારી એક ભતિતું (૨) પું
ભતિતો માણસ

આરણુંકાચ્ય નં 'એલડ'

આરણી વિં ચારણું-ને લગતું (૨) સ્ત્રીં
ભાટચારણ કવિતામાં વાપરે છે એ ભાષા
(૩) ઠોરની ચરામણી

આરપાઈ સ્ત્રીં ખાટલો

આરખાક* વિં

આરવાલી સ્ત્રીં ચાર વાલના વજનનું માપ
આરવું સં કિં (ઠોર) ચરાવવું (૨) (સોચડું)
ચલાવવું

આરસે(-સો) વિં '૪૦૦'

આરિત્ર(-ચ) નં આચરણ (૨) શીલ; સદાચાર

આરિત્ર(-ચ)અકન નં આરિત્ર ધડતું-ચડતું
તે

આરિત્ર(-ચ)મીમાંસા સ્ત્રીં નીતિશાસ્ત્ર;
'એથિક્સ'

આરિત્ર(-ચ)વત્સલ વિં આરિત્ર-સદાચાર
વિષે અનુરાગ ધરાવનારું

આરિત્ર(-ચ)શીલ વિં સદાચારી

આરિયું વિં જેમાં માત્ર ચાર થતી હોય તેહું
(ખેતર) (૨) નં ચાર વાઢી લાવનાર
માણસ (૩) ચાર ખાંધવાનું વસ્ત્ર

આરી સ્ત્રીં ચૂલ

આરે વિં સુંદર; મનોહર

આરેગાત્રી વિં સ્ત્રીં સુંદર અવયવોવાળી

આરેતર વિં વધારે સુંદર

આરેતા સ્ત્રીં

આરેમતા વિં સ્ત્રીં એક માસ ઉપવાસ
કરનારી સ્ત્રી

આરું નં ખોદીને પડતર રાખેહું ખેતર (૨)
વારંવાર ચાર ભોંકાવાથી પડેહું આંટણું

આરેગમ અં ચોમેર

આરેતરક અં

આરેપાસ અં

આરેખાળું(-ભૂ) અં

આરેવેળા સ્ત્રીં દિવસનો ચોથો-છેલ્લો પહોર;
સમી સાંજ

આરે પું પશુપખીનો ખોરાક; ભક્ષ (૨)
ધલાજ; ઉપાય (૩) વર્તન; રીતભાત. ઉદા.
'ભાઈચારે' (૪) ચલણ

આરેળી સ્ત્રીં એક સૂકો મેવો

આરેળું નં ધૂળ નીકળે છે તે ખટમીડું ફળ
આર્વાક પું (સં.) નાસ્તિક ભતનો પ્રવર્તક
(૨) દુર્યોધનનો એક મિત્ર-એક રાક્ષસ

આવી* સ્ત્રીં (સં.) કુખેરની પત્ની

આલ પું રિવાજ; (૨) સ્ત્રીં ચાવવાની પદ્ધતિ
હીંડછા (૩) ચાલચલગત; વર્તણૂક (૪)
ચાલી

આલક વિં ચલાવનારું; પ્રવર્તક; નિયંતા

આલચલમત સ્ત્રીં વર્તણૂક (૨) આરિત્ર; શીલ

આલચલણ નં ચાલચલગત

આલચલણિયું વિં કામચલાઉ

આલચલાઉ વિં કામચલાઉ

આવશ્યકતા સીં ૪૩૫ (૩) હોશિયારી
 આવશ્યકતા સીં છાકરને આવતા
 રીખવાની ખાડી
 આવશ્યકતા પું સાથે રાખી ફરત એવો
 ચૂલો
 આવન નં ચલાવવાની ક્રિયા; એક વસ્તુને
 એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ લઈ જવી
 મૂકવી તે (૨) હલાવવું તે
 આવનહાર વિં ચલાવનારું (૨) આવનારું
 આવની અરિથ નં નાકના મૂળમાં આવેલું
 ચાળણી જેવું હાડકું; 'એથમોછડ ઝોન'
 આવવું અં કિં હીંડવું (૨) નિર્વાહ થવો;
 નભવું (૩) ટકવું; પહોંચવું (૪) કહાનો
 અમલ થવો; સત્તા હોવી (૫) વર્તવું;
 અનુસરવું (૬) ખસ—પૂરવું થવું
 આલાક વિં ચતુર; હોશિયાર (૨) ધૂત
 આલાકી સીં આલાકપણ
 આલી સીં પાઘડીપને બાંધેલી અનેક
 ઓરડીઓવાળી ઇમારત
 આલુ વિં હાલવું; વર્તમાન (૨) ચાલવું; જરી
 આવડી વિં ચાવડાઓનું—લગવું (૨) સીં
 પોલીસથાણું; 'ગેટ' (૩) ચાવડા વંશની
 રજપૂતાણી
 આવડું વિં ચાવળું; વાતોડું (૨) ઓલવામાં
 ચતુર (૩) નં અનાજ વાવવા—ઓરવાનું
 સાધન; આગર
 આવડો પું ચાવડા વંશનો રજપૂત
 આવણિયાં નં બં બં દાદ કે જડબાં
 આવણું નં કાચુકોરું ખાવાનું; ચવાણું
 આવરો પું માંકણ
 આવલ પું બં બં ચોખા
 આવલાં નં બં બં નખરાં; હાવલાવ (૨)
 મલાવડાં
 આવવું સં કિં
 આવળું વિં દોઢહાપણ કરનારું (૨)
 ચાંપણું; ચિખાવણું
 આવી સીં ફંચી (૨) [લા.] ઉપાજ
 આપ(સ) પું એક પક્ષી
 આસ પું એકવાથી પડતો લાંબો અંતર (૩)
 સીં*

આસકો પું (કા.) ખસ; રાડ (૨) સીં
 નુકસાન; ઘટ
 આસણી સીં ખાંડનું પાણી હકાણીને કરેલો
 પ્રવાહી (૨) આસવાની ક્રિયા (૩) કસોટી
 (૪) નમૂનો
 આસ(-હ)ન અં હધાડી-પ્રસિદ્ધ રીતે;
 બહેરમાં
 આસવું અં કિં આસ પાડવા
 આસંધ અં જુઓ આહન
 આસિયા વિં બં બં પાણી પાયા વગર
 જીગલા (ધર્મ)
 આહ પું જુઓ આહના (૨) 'આહવું'નું
 આજ્ઞાથ એકવચન
 આહના સીં પસંદગી; ઇચ્છા (૨) ખ્યાર;
 હેત
 આહવું સં કિં ઇચ્છવું (૨) પ્રેમ કરવો
 આહેણું વિં 'આહવું'નું કૃદંત
 આહું સં કિં 'આહવું' નો પ્રથમ ભૂતકાળ
 આજ સીં અંગરખાનો છાતી નીચેનો ઘેર
 આજક નં (કા.) ટાણું (બકરાં-ઘેટાં કે જાંતનું)
 આજણુ નં જુઓ ચળામણુ
 આજણી સીં આજવાનું ખારીક છિદ્રોવાળું
 સાધન
 આજણો પું મોટી આજણી
 આજવણી સીં આજવવું તે
 આજવવું સં કિં અવારનવાર ઉચલાવવું—
 ફેરબદલ કરવું (૨) સંચારવું (છાપરું) (૩)
 જુદીજુદી રીતે ઉપયોગ કરવો
 આજવું સં કિં આજણી વડે ચોખ્ખું કરવું
 (૨) સંચારવું (છાપરું)
 આજા પું બં બં મસ્કરી ખાતર કોઈનું
 અનુકરણ—નકલ કરવી તે (૨) હાવલાવ;
 નખરાં; અંગચેષ્ટા (૩) અડપલાં; તોફાન
 આજાઓર વિં
 આજાચસકા પું બં બં નખરાં; હાવલાવ
 (૨) આનાકાની
 આજાચંદયાં નં બં બં આજાચસકા
 આજાલખણું* વિં
 આળી સીં બકરી
 આળીસ વિં '૪૦'
 આણું નં બકરું

આળો પું આળાનું એકવચન (૨) છાપરું
આળનારો; સંઆરો (૩) ચિર્ક; નિશાની

આંઈ વિં સરમિંદું (૨) સ્ત્રી નાનો આંદો

આંખડ વિં ગરીબ; દીન

આંખડાઈ સ્ત્રી ગરીબી; નિર્ધનતા (૨)
ગરીબીનો ઢાંગ

આંખડી* સ્ત્રી

આંખળું નં ચાર આંખળાંની અંજલિ

આંગી વિં એ નામની ઊંચી ભત્તું (ધાડા
મટિ)

આંગેરી સ્ત્રી એક છાડ

આંચ સ્ત્રી પક્ષીઓનું અણિયાળું મોં (૨)
(૨) તેના આકારની વસ્તુ. ઉદા. પાંચડીની
ચાંચ

આંચડ પું

આંચડમારી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ (તેની ઉચ્ચ
વાસથી ચાંચડ નાસી જતા હોવાથી તેમ
કહેવાય છે.)

આંચલ્ય નં ચંચળતા

આંચવો પું જમીન ખોદવાનું એક હથિયાર;
તીકમ

આંચિયો પું દરિયાઈ હુયારો (૨) લાંબી
ચાંચની પાંચડી પહેરનારો

ચાંટી સ્ત્રી ચૂંટી (૨) ખાલી બડારા

ચાંડાલ(-ળ) વિં (૨) પું ભુઓ ચંડાળ

ચાંડાળણ(-ણી) સ્ત્રી ચંડાળણ

ચાંડ પું ચાંદો (૨) ચંદ્રક; બિલ્લો

ચાંદની સ્ત્રી ચંદ્રનો પ્રકાશ; ચંદની (૨)
ચંદરવો

ચાંદનીરાત સ્ત્રી ચાંદનીવાળી—અજવાળી રાત

ચાંદળીજ સ્ત્રી સુદ બીજ

ચાંદરડું(-ણું) નં તારાઓનો અંખો પ્રકાશ
(૨) ચાંદની (૩) કીણા કાણામાંથી પડવું
અજવાળાનું ચાંદું

ચાંદરણી વિં ચાંદરણાવાળી (૨) સ્ત્રી તારો
(૩) ચાંદરણું

ચાંદરણું નં ભુઓ ચાંદરડું

ચાંદરાત સ્ત્રી ચાંદળીજ

ચાંદરું વિં ધોળાં ચાંદાવાળું (૨) નિરંકુશ;
મસ્તાની

ચાંદલાવહેવાર પું શુભ પ્રસંગે નાણાંની ભેટ
આપવાલેવાનો વહેવાર-સંબંધ; ચાંદલાવહેવાર

ચાંદલિયો પું ચાંદો (પદ્મમાં)

ચાંદલો પું ચાંદો

ચાંદવું વિં અડપલાંખોર; અટકચાળું (૨) નં
અડપલું; અટકચાળું

ચાંદાયેલું વિં કાહવાણ કે ગૂમડાંનાં ચાંદાંવાળું

ચાંદિયો વિં પું ચામડી પર ચાંદાં પડી
ભય એવો વા (એક રોગ)

ચાંદી સ્ત્રી એક ધાતુ; શુદ્ધ રૂપું (૨) એક
ચેપી રોગ (૩) બ્યાંથી ખાલ ખસી ગઈ
હોય કે ઊપસી હોય એવું ગોળ ચાંદું

ચાંદીકામ નં ચાંદી ઉપરની નકશી

ચાંદું નં ચામડી જતી રહી માંસ દેખાય એવું
ગોળ ગૂમડું; ધારું (૨) એનો ઠાધ, ચાંદું
(૩) [લા.] લાંછન; ડાધ (૪) છિદ્ર; દોષ

ચાંદડિયાં નં બં વં

ચાંદો પું ચંદ્ર (૨) તેના જેવો ગોળ આકાર
ચાંદ્રમાન નં ચંદ્રની ગતિ પરથી કઠાવું
સમયનું માપ

ચાંદ્રમાસ પું ચંદ્રની ગતિ પરથી ગણાતો
મહિનો

ચાંદ્રવર્ષ નં ચંદ્રની ગતિ પરથી ગણાવું
વર્ષ

ચાંદ્રાયણ નં ચંદ્રની કળાની વધઘટ પ્રમાણે
રોજ કોળિયો વધારતા જવાનું એક વ્રત

ચાંપ સ્ત્રી કળ; પેચ; નાનો ઉલાળો (૨) [લા.]
દાળ; ધાક (૩) સાન; ચેતવણી (૪) કાળજી

ચાંપણ(-ણી) સ્ત્રી ચાંપવું-દાળવું તે (૨)
ઉરકેરણી (૩) અંકુશ; દાળ

ચાંપણિયું વિં લાંચ આપવાની ટેવવાળું (૨)
નં ખારણાના ચોક્કાનું ઉપલું લાકડું

ચાંપણું નં સાળમાં તાર ઊંચાનીચા કરવાની
પાવડી

ચાંપતી સ્ત્રી તાકીદ; ચેતવણી

ચાંપવું વિં સખત; આકરું (૨) ઋ અસર
કરે તેવું

ચાંપલાવેડો પું બં વં દોડડહાપણ

ચાંપલાશ સ્ત્રી ચાંપલાપણું

ચાંપણું વિં દોડવાણું; ચિખાવણું
 ચાંપણું સં કિં દળાવણું (૨) દહાડણું (૩)
 [લા.] લાંચ આપવી (૪) ઠાંસણું
 ચાંપાચાંપી સ્ત્રીં વારંવાર દાખણું તે
 ચાંપું નં ફણસની પેશી (૨) નાકની નથમોનો
 એક ભાગ (૩) માથાનું એક ધરણું
 ચાંભાં નં બં વં ચાંદાં
 ચાંદલાવહેવાર પું બુઓ ચાંદલાવહેવાર
 ચાંદલેયો પું ચાંદલો કરી ખાનારો બિશુક
 બ્રાહ્મણ (૨) મિનાકારીના ચાંદલા બનાવનાર
 ચાંદલો પું કપાળ વચ્ચે કરાણું કંકનું ગોળ
 ટપકું (૨) તેની ઉપર ચોડવાની ટીપકી
 (૩) શુભ પ્રસંગે આપવાની નાણાંની ભેટ
 ચિકન નં ભરતકામ (૨) ચીકણ
 ચિકનદોજ પું ભરત ભરનારો
 ચિકાખાઈ સ્ત્રીં બુઓ શિકાકાઈ
 ચિકાર વિં જરા ખાસી ન હોય એવું; ભરપૂર
 ચિકારકું* નં
 ચિકારી નં એક વાજિંત્ર
 ચિકિત્સક વિં ચિકિત્સા કરનારું (૨) પું
 વેદ; હકીમ
 ચિકિત્સનીય વિં ચિકિત્સા કરવા ચોખ્ય
 ચિકિત્સા સ્ત્રીં વેદકનો ઉપચાર (૨) શુભદોષ
 પારખવાની શક્તિ (૩) ટીકા; દોષદર્શન
 ચિકિત્સાખોર વિં ટીકાખોર
 ચિકિત્સાશાસ્ત્ર નં રોગના ઉપચારનું શાસ્ત્ર
 ચિકીર્ષા સ્ત્રીં (કંઈપણ) કરવાની ઈચ્છા
 ચિકોટી સ્ત્રીં કાંટું
 ચિકોર વિં ઉદ્ધત; બટકખોલું
 ચિકોરવું સં કિં ટોકવું; કરીકરીને કહેવું
 ચિકોરી સ્ત્રીં બુંદદાણા સાથે ભેગું ફળવામાં
 આવતું એક છોડનું મૂળિયું (કોફીને બદલે
 પણ ચાલે છે.)
 ચિખ(-ખખ)લ પું કાઢવ
 ચિગોટી સ્ત્રીં મોઢેમાથે ઓઢીને સૂતું તે
 ચિચરવટી સ્ત્રીં જમીનનો સાંકડો અને લાંબો
 કકડો (૨) તીખી કે ઠંડી વસ્તુ ખાતાં કે
 પીતાં પડતો શેરડો (૩) દ્રાસકો; ફાળ (૪)
 પ્રીતિનો જુસ્સો
 ચિચરવટો પું દ્રાસકો; ફાળ (૨) ગૂંચવણ
 (૩) જમીનનો લાંબો કકડો

ચિચરડો પું પિચકારી (૨) હીંચકો (૩)
 ચીચવો
 ચિચવાવણું સં કિં ચીસ પડાવવી (૨)
 ટળવળાવણું
 ચિચાડી સ્ત્રીં ચિચિચારી
 ચિચિચારી સ્ત્રીં (દુઃખ કે ભયની) ચીસ;
 કિકિચારી
 ચિચૂકો(-ટો) પું આંબલીનો કળિયો
 ચિચોટો પું બુઓ ચિચૂકો
 ચિટનવીસ પું બુઓ ચિટનીસ
 ચિટનીસ પું મંત્રી; અવલકારકન
 ચિટનીસી સ્ત્રીં ચિટનીસનું કામ (૨) તેનું
 પદ
 ચિટ્ટી સ્ત્રીં થોડી મતલબનો નાનો કાગળ (૨)
 તેડું; નોતરું (૩) હુકમ (૪) કાળોતરી
 ચિટ્ટીચપાટી સ્ત્રીં કાગળ—પત્ર
 ચિટ્ટીદોરો પું ભૂતપિશાચનું વળગણ દૂર કરવા
 બાંધવામાં આવતો મંત્રેલો દોરો કે ચિટ્ટી
 ચિટ્ટીપત્રી સ્ત્રીં બુઓ ચિટ્ટીચપાટી
 ચિડાવું અં કિં ખીજવાવું; ગુસ્સે થવું
 ચિડિયલ વિં ચીડિયું
 ચિડી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓને પહેરવાનું એક ભતનું
 લગડું (૨) ચકલી (૩) પહેરામણીમાંથી
 વરપક્ષને મળતો ભાગ
 ચિઠાણું વિં ચીકટવાળું અને વાસ મારતું
 ચિણુ(-ન)ગારી સ્ત્રીં તણુઓ
 ચિણુ(-ન)ગારો પું મોટી ચિણુગારી
 ચિણુ(-ન)ગી સ્ત્રીં બુઓ ચિણુગારી
 ચિણુ(-ન)ગો પું બુઓ ચિણુગારો
 ચિત નં જ્ઞાન; ચિતના (૨) ચિત (૩) ચૈતન્ય
 જ્ઞાનસ્વરૂપ બ્રહ્મ
 ચિતણિયો* પું
 ચિતરામણ નં ચિત્ર (૨) ચિતરવાની ક્રિયા
 ચિતરામણી સ્ત્રીં ચિતરવાનું મહેનતાણું
 ચિતરાવણું સં કિં 'ચિતરવું'નું પ્રેરક રૂપ
 ચિતરો પું એક વનસ્પતિ (૨) એક ભતનો
 વાધ; ચિતો (૩) એક ભતનો સાપ
 ચિતા સ્ત્રીં મડકું બાળવા ગોઠવેલી લાકડાની
 ચાકી; ચેદ
 ચિતાર પું ચિત્ર (૨) આગેફળ વણું
 ચિતારો પું ચિત્રકામ કરનારો

ચિત્રાણ સ્ત્રીં ચીરેલા લાકડાનો કકરો; ફાચરો
ચિત્રકર પું ચીસ

ચિત્ત નં અંતરણ; મન

ચિત્તદોષ પું ચિત્તનો દોષ

ચિત્તચોર પું ચિત્ત ચોરી જનાર—વશ
કરનાર

ચિત્તભ્રમ પું હિન્માદ (૨) ભ્રમ

ચિત્તવૃત્તિ સ્ત્રીં ચિત્તની વૃત્તિ

ચિત્તવેધક વિં ચિત્તને વીધી નાખે તેવું

ચિત્તશાસ્ત્ર નં માનસશાસ્ત્ર; ‘સાધકોલોચ’

ચિત્તાકર્ષક વિં ચિત્તને આકર્ષે એવું—મનોહર

ચિત્તો પું એક જાતનો વાધ

ચિત્ર નં

ચિત્રકં પું ચિત્રારો (૨) [ગ.] અક્ષાત ચિત્ર;
‘અનનોન સાધન’

ચિત્રકંઠા(-ળા) સ્ત્રીં ચિત્ર દોરવાની કળા

ચિત્રકંઠ નં કબૂતર

ચિત્રકામ નં

ચિત્રકાર પું ચિત્ર દોરનારો

ચિત્રકાંચ નં ચિત્રના આકારમાં લખેલી
કવિતા

ચિત્રકૂટ પું (સં.) પ્રયાગ નજીક આવેલો
એક પર્વત

ચિત્રગુપ્ત પું (સં.) જીવોનાં કર્મો નોંધી
રાખનાર ચમરાજનો સેવક

ચિત્રગ્રીવ નં જુઓ ચિત્રકંઠ

ચિત્રપટ પું; નં જેના પર ચિત્ર દોર્યું હોય
તે કપડું કે પાટિયું (૨) પડદો (૩)
સિનેમાની ‘ફિલ્મ’

ચિત્રપદા પું એક છંદ

ચિત્રફલક નં ચિત્ર કાઢવાનું પાટિયું—ફલક

ચિત્રભાનુ પું સૂર્ય (૨) આકાશ (૩) અગ્નિ
(૪) એક વનસ્પતિ; ચીતરો

ચિત્રલિપિ(-પી) સ્ત્રીં સાંકેતિક ચિત્રોની
ખનેલી લિપિ

ચિત્રલેખા સ્ત્રીં તસવીર; છબી (૨) વિધાતા
(૩) [સં.] આખાની સખી

ચિત્રવત્ અં ચિત્ર જેવું; સ્તબ્ધ

ચિત્રવિચિત્ર વિં રંગબેરંગી (૨) વિચિત્ર;
વિલક્ષણ

ચિત્રવિદ્યા સ્ત્રીં ચિત્ર દોરવાની વિદ્યા—કળા
ચિત્રશાલા(-ળા) સ્ત્રીં ચિત્રો કાઢવાનું અથવા
કાઢતાં શીખવાનું સ્થાન

ચિત્રા સ્ત્રીં ચૌદસું નક્ષત્ર (૨) એક છંદ

ચિત્રાર્પિત વિં ચીતરેલું; ચિત્રમાં ઉતારેલું

ચિત્રાંગદા સ્ત્રીં (સં.) અજુનની એક પત્ની
—અજુવાહનની માતા

ચિત્રિણી સ્ત્રીં ચતુર, સુંદર અને શુભવાન
સ્ત્રી; સ્ત્રીઓના ચાર પ્રકારમાંના ખીલ
પ્રકારની સ્ત્રી (ચત્રિની, ચિત્રિણી, હસ્તિની
અને રાખિની)

ચિત્રિત વિં ચીતરેલું (૨) રંગબેરંગી; ચિત્ર-
વિચિત્ર

ચિત્રો પું જુઓ ચિતરો

ચિત્રશક્તિ સ્ત્રીં ચૈતન્ય

ચિત્રસ્વરૂપ નં પરબ્રહ્મ

ચિથરિયું વિં જુઓ ચીથરેલાલ

ચિદાકાશ નં શુદ્ધ બ્રહ્મ

ચિદાત્મા પું ચૈતન્યસ્વરૂપ પરબ્રહ્મ

ચિદધન વિં જ્ઞાનથી ભરેલું; જ્ઞાનસ્વરૂપ

ચિદ્રૂપ વિં જ્ઞાનસ્વરૂપ

ચિદ્વિલાસ વિં જ્ઞાનમાં જ વિલાસ છે જેનો
એવું (૨) પું પરબ્રહ્મમાં રમણ (૩) ચિત્-
સ્વરૂપ ઈશ્વરની માયા—લીલા

ચિનગારી સ્ત્રીં જુઓ ચિલ્ગારી

ચિનગારો પું જુઓ ચિલ્ગારો

ચિનગી સ્ત્રીં જુઓ ચિનગારી

ચિનગો પું જુઓ ચિનગારો

ચિચાઈ વિં ચીનમાં ખનાવેલું; ચીન દેશનું
(૨) સ્ત્રીં એક જાતની રેશમી સાડી

ચિનીકખાલા પું એક વનસ્પતિનાં ખીજ
(ઔષધિના કામમાં આવે છે.)

ચિન્મય વિં જ્ઞાનમય; બ્રહ્મમય (૨) નં
બ્રહ્મ

ચિન્માત્ર વિં શુદ્ધ જ્ઞાનસ્વરૂપ (૨) નં બ્રહ્મ
(૩) શુદ્ધ જ્ઞાન

ચિખાસિયું વિં કંબુસ

ચિખાવણું વિં દોડાણું

ચિખુક સ્ત્રીં હડપચી; દાઢી

ચિખોળવું સં કિં જુઓ ચીખોળવું

વિમલ નં એક પદ્ય

વિમલાવનું સં કિં 'ચીમળું' નું પ્રેરક રૂપ

વિમાનું અં કિં અમુક વસ્તુ પોતાની પાસે નહિ હોવાથી મનમાં બળવું કે શરમાવું

(૨) તે મેળવવાની ઇચ્છાથી તાકીતાકીને બેવું

ચિમે(-મે)ડ સ્ત્રી એક વનસ્પતિ-ઓષધિ

ચિમેદી(-ડી) સ્ત્રી ગળચી; ડોક; બોચી

ચિમેડી સ્ત્રી એક જાતનાં વેલાનાં બિયાં

ચિમ્મડ વિં જુઓ ચમ્મડ

ચિયો* પું

ચિર વિં લાંબું (સમય માટે) (૨) લાંબા વખતનું (૩) અં લાંબા વખત સુધી

ચિરકાલ(-ળ) પું દીર્ઘ-લાંબા સમય

ચિરકાલીન વિં લાંબા વખતનું બ્દનું

ચિરસ્થાયી વિં દીર્ઘકાળ સુધી ટકી રહે એવું

ચિરંજીવ(-વી) વિં લાંબા આવરદાવાળું (૨) પું પુત્ર

ચિરંજીવિની વિં સ્ત્રી લાંબા આવરદાવાળી (૨) સ્ત્રી પુત્રી

ચિરંતન વિં ચિરકાલીન; બ્દનું; પ્રાચીન

ચિરાઈ(-મણી) સ્ત્રી ચીરવાનું મહેનતાણું

ચિરાગ પું દીવો; બત્તી (૨) શગ; દીવાની ન્યાત

ચિરાડો પું ચીરા

ચિરામણ નં ચિરાઈ

ચિરામણી સ્ત્રી ચિરાઈ

ચિરાયુ વિં લાંબા આવરદાવાળું; દીર્ઘાયુ

ચિરાવનું સં કિં 'ચીરવું'નું પ્રેરક રૂપ

ચિરાવું અં કિં 'ચીરવું'નું કર્મણિ રૂપ

ચિરોદી પું એક જાતનો પોચા સફેદ પરચર

ચિલખત નં બખતર

ચિલગોળ નં એક મેવો-ફળ

ચિંવડ વિં જુઓ ચવડ

ચિયાં નં બં વં નાળિયેરનાં છાતરાંના રેસા

ચિંદું વિં સુકાઈને ચવડ થઈ ગયેલું

ચિહ્ન નં નિશાની (૨) [ગ.] 'સાધન'

ચિહ્નનિરપેક્ષ વિં 'અપસોલ્યૂટ' (ગ.)

ચિહ્નાંતર નં ચિત્રોની ફેરફારી; 'ચિહ્ન' ઓફ 'સાધન' [ગ.]

ચિહ્નિત વિં ચિત્રવાળું

ચિંમટ વિં ચાપચીપિયું; ચીકણું

ચિંચું(-ચૂસ) વિં બહુ કરકસરિયું; કંબુસ (૨) મીઠું

ચિંત(-તા) સ્ત્રી ફિકર (૨) વિચાર

ચિંતક વિં ચિંતન કરનારું (૨) પું વિચારક; ફિલસૂફ

ચિંત(બ)ન નં વિચાર; મનન

ચિંતનશીલ વિં ચિંતન કરવાના સ્વભાવ-વાળું

ચિંતનાત્મક વિં વિચાર-મનનથી ભરેલું

ચિંતનીય વિં ચિંતન કરવા બેવું

ચિંતવન નં જુઓ ચિંતન

ચિંતવું સં કિં મનન કરવું; વિચારવું

ચિંતા સ્ત્રી ફિકર (૨) વિચાર

ચિંતાકુલ(-ળ) વિં ચિંતાથી આકુળ થયેલું; ગભરાયેલું

ચિંતાતુર વિં ચિંતાથી આતુર-વ્યાકુળ બનેલું

ચિંતામણિ પું ચિંતવેલું આપે તેવો મણિ

ચિંતિત વિં વિચારેલું; ધારેલું

ચિંત્ય વિં જુઓ ચિંતનીય

ચીક પું; સ્ત્રી વનસ્પતિનાં ફળ, ડાંબળાં વગેરેમાંથી નીકળતું ચીકણું પાણી અથવા દૂધ

ચીકટ વિં ચીકણું (૨) તેલ ઇત્યાદિના પાસ-વાળું (૩) સ્ત્રી ચીકાશ (૪) ચીકાશવાળી વસ્તુ (ધી, તેલ વગેરે)

ચીકટાવું અં કિં ચીકટવાળું થવું; તેલ વગેરેથી ખરડાવું (૨) ચીકટવાળો પદાર્થ ખાવામાં આવવાથી રોગ કે ગૂમડાનું વીકરવું (૩) ચોટવું

ચીકટું વિં ચીકટવાળું

ચીકટો પું શણનું કપડું-મુગટો (૨) પચાસ વાર લાંબો કસબી તાર (૩) એક જાતનું ઘાસ

ચીકણ સ્ત્રી એક જાતની કાકડી

ચીકણાઈ(-શ) સ્ત્રી ચીકણાપણું

ચીકણું વિં ચોટી રહે તેવું (૨) [લા.] ચિંગસ; કંબુસ (૩) ચાપચીપિયું; દોઢડાણું

ચીકાશ સ્ત્રી ચીકણાઈ

ચીકી સ્ત્રી એક મીઠાઈ

ચીકું નં એક ફળજાડ (૨) એનું ફળ

ચીમચી સ્ત્રી. એક પક્ષી
ચીમવાડો પું. ચીસ; ખુમાટો
ચીમવાડું અ. કિં. ટળવળડું
ચીમડું સ. કિં. ચીસ પાડવી; રહડું
ચીમવો પું. અણીદાર ઊભા લાકડા પર એક આડી મૂકી હીંચતા ગોળ ફરવાનું રમતનું સાધન
ચીચુ ન. શેરડીના સાંઠાનો ટોચ તરફનો કુમળો ભાગ
ચીચો પું. કાકો (૨) એક કાળો કઠણ પથ્થર
ચીજ સ્ત્રી. વસ્તુ (૨) સરસ ગાયન
ચીટકી સ્ત્રી. ચપટી
ચીટિયું ન. લાકડાની ચીપ-ચીપટ (૨) ઘરમાં પહેરવાની નાની પટીની ચૂડી
ચીટું વિ. ચીકણું; ચીકટવાળું (૨) ન. ધી તાબ્યા પછી નીચે કરતો કચરો-છાશ ઇત્યાદિ; કીટું
ચીડ સ્ત્રી. ગુસ્સો; રીસ (૨) સંખત અણુગમે
ચીડવડું સ. કિં. ગુસ્સે કરવું; ખીજવડું
ચીડવાડું અ. કિં. ગુસ્સે થવું; ખીજવાડું
ચીડાં ન. બ. વ. મુખીને જમીનદારો તરફથી ઉધરાત પેટે અપાતું લવાજમ
ચીડિયું વિ. સહેજ સહેજમાં ચિડાઈ જતું (૨) ન. છાંછિયું; છણકો
ચીણ સ્ત્રી. સ્ત્રીઓની કોટનું એક ભતનું ધરેણું (૨) ધાધરાના નેફા આગળની કરચલીઓ (૩) પંખીઓનો ખોરાક; ચણ (૪) ન. માટી, મીઠું વગેરે ખોદવાનું એક હથિયાર
ચીણ(-ન)માળા સ્ત્રી. જુઓ ચીનમાળા
ચીણવું સ. કિં. ચીણ ભરવી (૨) કણેકણે ખાતું ચાંચ વડે ખાતું
ચીણો પું. એક ભતનું અનાજ
ચીત વિ. પીઠ પર પડેલું; ચતું (કુસ્તીમાં) (૨) ન. ચિત્ર
ચીતરડું સ. કિં. ચિત્ર કાઢવું; આલેખવું (૨) જેમતેમ લખી કાઢવું
ચીતરાવું અ. કિં. 'ચીતરડું'નું કમંજિ ૩૫
ચીતરી(-ળી) સ્ત્રી. સૂમકે અણુગમતી કંપારી
ચીતવડું સ. કિં. માન આપવું (૨) સમભવવું
ચીતવું સ. કિં. ખારવું; કપવું (૨) ઉચ્છવું

ચીતળ સ્ત્રી. એક ભતનો સાપ; ચીતળો (૨) લાકડાનો ફચરો; ચિતાળ (૩) સ્ત્રીઓની કોટનું એક ધરેણું (૪) ચપટી પહોળી ખંજરી; પાટલી (૫) ન. એક ભતનું હરણું
ચીતળો પું. એક ભતનો સાપ; ચીતળ
ચીથડું(-રું) ન. જુઓ ચીથરું
ચીથરિયું વિ. જુઓ ચીથરિયું
ચીથરી સ્ત્રી. જુઓ ચીથરી
ચીથરું ન. જુઓ ચીથરું
ચીથરહાલ વિ. જુઓ ચીથરહાલ
ચીન પું. (સં.) હિંદુસ્તાનની ઉત્તરે આવેલો એક દેશ
ચીનમાળા સ્ત્રી. એક ભતનું કોટનું ધરેણું
ચીનવું સ. કિં. આળખવું; જાણવું
ચીનાંશુક ન. ચીનનું રેશમી કાપડ
ચીની વિ. ચીન દેશનું-ને લગતું (૨) સ્ત્રી. એક ભતની સફેદ માટી
ચીનીકામ ન. ચીની માટીનું કામ (૨) કાચનું કામ
ચીનીખાનું ન. દારૂખાનું
ચીનો પું. ચીન દેશનો વતની
ચીપ સ્ત્રી. લાંબી ચપટી પટી; ચીપટ (૨) પત્તાં ચીપવાની વારી
ચીપટ સ્ત્રી. જુઓ ચીપ
ચીપટી સ્ત્રી. ચપટી
ચીપટો પું. જરા મોટી ચપટી; ચપટા
ચીપડું ન. સુકાઈ ગયેલો આંખનો મેલ; ચીપડો
ચીપડો પું. આંખનો મેલ; પિથો
ચીપડું સ. કિં. દાખી ખેંચીને ચીપ બનાવવી (૨) ઘોતિયાની સફાઈથી પાટલી કરવી (૩) ધાર્યા પ્રમાણે પાસા પડે તે માટે પહેલેથી ગોઠવવું (૪) મંજૂશનાં પત્તાંને છૂટાં પાડવા ઉપરતળે કરવાં (૫) (વાતને) ચોળીને લાંબી કરવી.
ચીપાચીપ સ્ત્રી. વારંવાર ચીપવાની ક્રિયા
ચીપાસોનું ન. પાટનું સોનું; જાંચા ટચનું સોનું
ચીપિયો પું. દેવતા વગેરે જાલવા બનાવેલી પકડ; ચીમટો
ચીખડી સ્ત્રી. એક પક્ષી
ચીણું વિ. એડેલા-ચપટા નાકવાળું
ચીલડી સ્ત્રી. એક વેલો

ચીમડું નં ચીમડીનું ફળ
 ચીમડી સીં ચીપડી (૨) ચૂંડી
 ચીમડો પું ચીપટો (૨) ચૂંટલો (૩) ચિપિયો
 ચીમડી સીં કાપણી થઈ ગયા બાદ જુવાર
 બાજરીના ખેતરમાં રહેલા કુમળા શેપ-
 છાડવા
 ચીમની સીં કુમાડિયું (૨) ફાનસની ખત્તીનું
 રક્ષણ કરનારી કાચની નળી
 ચીમળનું સં કિં ચીંબાળનું; આમળનું (કાન)
 ચીમળાનું અં કિં કરમાનું (૨) મનમાં
 બળ્યા કરવું; ઝૂરવું
 ચીર સીં ચીરી (૨) ફાડ; તરડ (૩) સીંચાનું
 એક રેશમી વસ્ત્ર (૪) વલ્કલ
 ચીરડાં નં બં વં ગરાસિયા કે પટેલે વેચી
 દીધેલા જમીનના નાનકડા કકડા
 ચીરપટોળું નં ફાટેલું કપડું (મરકરીમાં)
 ચીરવું સં કિં ફાડવું
 ચીરાખંધ વિં ઈંટો કે પથ્થરથી જડેલું
 ચીરિયું નં ફાડ; ચીરી (૨) અથાણાનો કકડો
 ચીરી સીં નાની પાતળી ફાડ-કકડો
 ચીરો પું લાંબો પાતળો કકડો (ચીરીને પાડેલો)
 (૨) ફાડ; તરડ; કાપ (૩) ઓવારો; ઘાટ
 ચીલ સીં વનસ્પતિમાંથી દૂઝતો ચીકણો રસ;
 ચીક (૨) એક વનસ્પતિ (૨) એક પંખી;
 સમડી
 ચીલચીલ નં એક પક્ષી
 ચીલો પું ગાડાવાટ-ધરડ (૨) [લા.] રિવાજ;
 ટિ
 ચીવટ સીં કાળજી
 ચીવર નં વસ્ત્ર; કપડું (૨) ફાટેલું કપડું; કંથા
 (૩) ભિક્ષુઓનું અંગવસ્ત્ર
 ચીવરી પું બૌદ્ધ ભિક્ષુ
 ચીસ સીં તીણી ખૂમ; રાડ
 ચીસકાર પું ચીસરાણ
 ચીસપટ્ટી સીં સીંચાની કોટનું એક ધરણું
 ચીસરાણ નં ચીસાચીસ
 ચીસાચીસ સીં ઉપરાઉપરી ચીસો પાડવી તે
 ચીસું વિં દોઢગણું; ચીકણું (૨) કંબુસ
 ચીંગડી સીં બંદાની ભતનું એક જવડું
 ચીંચીં અં (૨૧૦)
 ચીંડોરા નં એક પક્ષી

ચીંથરિયું વિં ફાટ્યાંતટ્યાં વસ્ત્ર પહેલી કોથ
 તેવું (૨) [લા.] માલ વગરનું (૩) નં
 માલ વગરનું વસ્ત્ર કે લખાણ
 ચીંથરી સીં નાનું ચીંથરું; ચંદરડી
 ચીંથરું નં ફાટી ગયેલું કપડું કે તેમો દુકડો
 ચીંથરેલાલ વિં ફાટ્યાંતટ્યાં વસ્ત્ર પહેલી
 હોય એવું (૨) [લા.] છેક જ ગરીબ
 ચીંદરડી સીં લૂગડાની લાંબી પટી
 ચીંદરડું નં સાંકડો પલ્લુ લાંબો લૂગડાનો કાપલો
 ચીંદરડો પું મોટી ચિંદરડી
 ચીંદરી સીં જુઓ ચિંદરડી
 ચીંધવું સં કિં આંગળી કરીને દેખાડવું
 (૨) ફરમાવવું
 ચીંબાળનું સં કિં આમળનું; ચમટી દેવી
 ચુકાદો પું ફેંસલો
 ચુકાવવું સં કિં 'ચુકવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ચુગલ(-લી) સીં પીઠ પાછળ કરેલી નિંદા
 ચુગલ(-લી)ખોર વિં ચુગલી કર્યા કરનારું
 ચુચુ(-ચૂ)ક પું; નં સ્તનની ડીંટડી
 ચુટકી સીં ચપટી
 ચુટકો પું દંડું પલ્લુ અસરકારક લાખણ (૨)
 દ્રવ્યકો; ભડું (૩) લહેજો; છાંટો (૨) દ્રવ્યકો
 ભડું
 ચુડિયાળા પું એક છંદ
 ચુડેલ સીં ડાકણ
 ચુનવણી સીં ચૂનાનું પાણી
 ચુનંડું વિં ખાસ પસંદ કરેલું; ઉત્તમ
 ચુનારું નં ચૂનાનો કેલ ભરવાનું તમારું
 ચુનારો પું ચૂનો પકવનાર (૨) એ ચૂનાથી
 ઘોળનાર; કડિયો (૩) ચુનારાની ન્યાતનો
 માણસ
 ચુનાળવો પું ચૂનો ઘાલવાની ડબી
 ચુનાળું વિં ચૂનો દીધેલું; ઘોળેલું (૨) ચૂનાનું
 (૩) નં કડિયાનું એક ઓળર-લેલું
 ચુમાવું અં કિં મરજી વિરુદ્ધ શાંત થવું (૨)
 મનમાં બળવું
 ચુરાડો પું ઈંટોનો ભૂકો કે નાની કરચો
 (૨) ચૂરો
 ચુલકુલિયું વિં રમતિયાળ; મોજકું
 ચુલેતરું નં એક પક્ષી
 ચુલેતરો પું ફેરી કાપવાનું ઓળર; ચૂરો

મુદિલકા સીં ચૂલો

મુસલિયું વિં ચૂસવાના સ્વભાવવાળું (૨)

બાળકને ચૂસવાનું રમકડું; ખાવણી

ચૂસાડ(-વ)વું સં કિં 'ચૂસવું'નું પેરક રૂપ

ચૂસાવું અં કિં 'ચૂસવું'નું કર્મણિ રૂપ

ચૂસ્ત વિં એકનિષ્ઠ; આમણી

ચુંબ(-ગા)લ સીં પક્ષીઓનાં લાંબા આંગળાં

-પંજે (૨) એની કે એવી મળખૂત પકડ;

સકંચા

ચુંગા સીં પંજે; સકંચા

ચુંગાલ સીં જુઓ ચુંગલ

ચુંગી સીં તમાકુ પીવાની નળીના આકારની

ચલમ; લૂપિયું (૨) દાણ

ચુંબક વિં ચુંબન કરનારું (૨) પોતાની તરફ

આકર્ષનારું (૩) પું ચુંબક વસ્તુ. ઉદાં

હોહચુંબક (૪) કંબૂસ

ચુંબન નં બચ્ચી

ચુંબવું સં કિં બચ્ચી કરવી

ચુંખિત વિં ચુંખેલું

ચુંમાળાં નં બં ૧૦ ૪૪ વર્ષની હમ્મર

ચતાં આંખે આંખ પડવી—નબળાઈ આવવી તે

ચુંમાળીસ વિં '૪૪'

ચુંમાળું વિં ૪૪ શેરનું મણુ ગણાય તેલું

(તોલ)

ચુંમેતેર વિં '૭૪'

ચૂઆખેર પું એક પક્ષી

ચૂઈ સીં માછલાંની શ્વાસ લેવાની ઇંદ્રિય

(૨) કેટલાંક પંખીની ચાંચ નીચે લટકતી

લાલ ચામડી

ચૂઓ પું ભંદર

ચૂક સીં ભૂલ; કસર

ચૂકણ પું દરથ

ચૂકવું વિં ચૂકવી દીધેલું (ઉદાં દેવું)

ચૂકવણું સં કિં ભૂલાવણું; ચૂકવણું (૩)

પતાવણું (કનિષ્ઠા, દેવું)

ચૂકવાણું અં કિં 'ચૂકવણું'નું કર્મણિ રૂપ

ચૂકવું સં કિં ચૂક-ગફલત કરવી; ભૂલવું

ચૂકો સીં એક ભતની ભાથ

ચૂગડી સીં ચપટી (૨) એક ધરણ—જોડવું

ચૂમડો પું ચોતીના હારની ચોટી

ચૂમણી સીં પક્ષીઓનો ખોરાક

ચૂમણું સં કિં ચાંચ મારીને ખાણું

ચૂમણું અં કિં ચૂચૂ અવાજ કરવો (પૈડાં

વગેરે) (૨) સં કિં ફેરવણું; ચાકે ચડાવણું

ચૂડ સીં આંટી; પકડ (સાપની) (૨) વિધવા

પહેરે છે તે ચૂડાના આકારનું ધરણું (૩) મોતી

જડેલું હાથનું ધરણું (છાકરાં માટે)

ચૂડ(-ડી)ગર પું ચૂડી વહેરનાર—ઉતારનાર;

મણિયાર

ચૂડલો પું ચૂડો

ચૂડા સીં ચોટલી (૨) મસ્તક (૩) શિખર;

ટોચ

ચૂડાઉતાર વિં ચૂડી પેઠે એકએકથી એક

નાનું હોય એવું

ચૂડાકરણ નં સોળ સંસ્કારમાંનો એક;

મુંડન—વાળ ઉતારવા તે

ચૂડાકર્મ નં ચૂડાકરણ (૨) રાંધવાનું—ખેરાનું

કામ (તિરસ્કારમાં)

ચૂડાદાન નં ધણીને શેગમાંથી બચાવી સીને

ચૂડીઓ—સૌભાગ્ય આપણું તે (વેલ માટે)

ચૂડામણિ પું મુગટમાં જડેલો મણિ

ચૂડી સીં નાનો ચૂડો

ચૂડીકરમ નં પતિનું મરણ ચતાં સીના

હાથની ચૂડીઓ ભાગવી તે

ચૂડીગર પું જુઓ ચૂડગર

ચૂડો પું સીઓના કાંઠાનું એક ધરણું

ચૂણ સીં ખોરાકની શોધ (પક્ષીની) (૨)

ચૂણી

ચૂણી સીં ખાંચની કરચલી; ચાણ

ચૂણવું સં કિં જુઓ ચૂણવું

ચૂધડો વિં પું (ક.) કંબૂસ

ચૂન પું (ક.) ખોરાક (૨) ચૂનો

ચૂનખડી સીં ચૂનો બનાવવાની કાંકરી;

મરડિયો

ચૂનચૂની સીં એક ભતની ખાંડ; ખૂટું

ચૂનવું સં કિં વીણવું; ચૂટવું (૨) પસંદ

કરવું

ચૂનાગચી(-ચી) સીં ચૂનાના કેલની જમા-

વટ; ચૂનાનું મળખૂત ચણતર (૨) ચૂનાનો

કેલ પાથરીને બનાવેલી અગાશી

ચૂની સ્ત્રીં હીરાકણી (૨) ચૂનીવાળી નાકની
નાની બડ

ચૂનું નં કડોળ ભરડતાં પરેલો ઝીણો ભૂકો
ચૂનો પું

ચૂપ વિં (૨) અં

ચૂપકી, ઠંદી સ્ત્રીં શાંતિ; મીન

ચૂપચાપ અં કંઈ પણ અવાજ કર્યા વિના;
છાનામાના

ચૂપચું અં કિં ઘોંચાણું; ખોસાણું

ચૂપાચૂપ અં કંઈ પણ અવાજ કર્યા વિના

ચૂમચું સં કિં ખમ્ચી કરવી

ચૂમી સ્ત્રીં ખમ્ચી

ચૂચો પું એક સુગંધીદાર પદાર્થ

ચૂર(-રો) પું ચૂરો; ભૂકો

ચૂરણ નં ભૂકો; ચૂરો (૨) ઔષધિનો ભૂકો

ચૂરચું નં ભોજનની એક વાની-છટો લાડું

ચૂરણું સં કિં ચૂરો-ભૂકો કરવો

ચૂરી સ્ત્રીં ભૂકી; ચૂરો

ચૂરો પું ભૂકો

ચૂર્ણ નં જુઓ ચૂરણ

ચૂર્ણિકા સ્ત્રીં કવિતાનો ગદ્યમાં સમન્વેલો
સાર

ચૂલ સ્ત્રીં રસોઈ માટે ખાદ્યો ભેટો ચૂલો;
તમણ

ચૂલાવેરો પું ચૂલા દીક લેવાતો કર

ચૂલાશ(-સ)ગ(-ધ)ડી સ્ત્રીં ચૂલાની પણ ગરન
સારે એવી શગડી

ચૂલિકા સ્ત્રીં રંગભૂમિ ઉપર ન લવાય તેવા
ખનાવનું નેપથ્યમાં જાહેલાં પાત્રો દ્વારા
સૂચન કરવું તે (નાટ્યશાસ્ત્ર)

ચૂલિયું નં શાક સમારવાનો નાનો સૂડો

ચૂલી સ્ત્રીં નાનો ચૂલો

ચૂલો પું

ચૂવાચંદન નં એક નતની સુખડ

ચૂવું અં કિં ટપકવું; ગળવું (વાસણ કે
છાપરામાંથી)

ચૂવો પું હંદર; ચૂવો (૨) વરસાદનું પાણી
ગળે એવું છાપરામાંનું કાણું (૩) લાકડું કે
કાચલી બાળતાં નીકળતો રસ

ચૂસ સ્ત્રીં ચૂસી ખાવું તે

ચૂસણપદ્ધતિ સ્ત્રીં પારકું ચૂસી ખાવાની
પદ્ધતિ; 'એક્સપ્લોઝિવ'શન

ચૂસણી સ્ત્રીં ધાવણી (૨) ચૂસી ખાવું તે

ચૂસણું સં કિં મોં વડે રસ ખેંચવો (૨)
[લા.] નિઃસત્ત્વ કરવું

ચૂંક સ્ત્રીં પેટની આંકડી (૨) નાની ખીલી;
રેખ

ચૂંખકું(-છું) વિં તેજથી અંભઈ નય તેવી
ઝીણી આંખોવાળું; મંદ દષ્ટિનું

ચૂંચ(-ધ)ણું વિં જુઓ ચૂંખકું

ચૂંચાં અં (૨૫૦) થોડુંધણું પણ ખાલે-સામે
જવાબ આપે તેમ (૨) નં આનાકાની

ચૂંચિયાં નં ખં વં સ્તનની ડીંટડીઓ (૨)
સ્તનો

ચૂંચી સ્ત્રીં સ્તનની ડીંટડી (૨) સ્તન

ચૂંચું નં (૨૫૦) [હાં ઉંદરનું ચૂંચું]

ચૂંટ સ્ત્રીં ખંજવાળ; વલ્લર

ચૂંટણી સ્ત્રીં પસંદગી; ઈલેક્શન

ચૂંટલી સ્ત્રીં ચૂંટી

ચૂંટલો પું મોટી ચૂંટી

ચૂંટવું સં કિં તોડવું; દૂંપવું; (૨) પસંદ
કરવું

ચૂંટાવડું સં કિં 'ચૂંટવું'નું પ્રેરક રૂપ

ચૂંટાવું અં કિં 'ચૂંટવું'નું કર્મણિ રૂપ

ચૂંટી સ્ત્રીં ચીમટી

ચૂંથ સ્ત્રીં ચૂથારો-પીડા

ચૂંથવું સં કિં ફેંદવું

ચૂંથાચૂંથ સ્ત્રીં ફરીફરીને ચૂંથવું તે

ચૂંથાણું નં ચૂંથાવું તે; ચૂંથારો

ચૂંથારો પું ચૂંથાઈ ગયેલી વસ્તુ (૨) શરીરમાં
થવું કળતર (૩) હૃદય ચૂંથાવું હોય એવી
પીડા; ગભરામણ

ચૂંથાવવું સં કિં 'ચૂંથવું'નું પ્રેરક રૂપ

ચૂંથાવું અં કિં 'ચૂંથવું'નું કર્મણિ રૂપ (૨)
[શરીર કે મનમાં] ચૂંથારો થવો

ચૂંથો પું રાળાયેલોચાળાયેલો ફૂથો

ચૂંદડિયાળી વિં સ્ત્રીં ચૂંદડીવાળી

ચૂંદડી સ્ત્રીં એક નતનું ભાતીગર રેશમી
લગડું

ચૂંધણું વિં જુઓ ચૂંખકું

ચૂંધી સ્ત્રીં ખણખોદ; ટીકાખોર દષ્ટિ

ચૂંધીખોર વિં નકામી ખણખોદ કરવાના
સ્વભાવનું

ચૂંવાળ પું અમદાવાદ, પાટણ અને કડી
વચ્ચેનો ૪૦ ગામોનો અમુક જથ્થો—પ્રદેશ

ચૂંવાળાં નં બં ૧૦ જુઓ ચુંમાળાં

ચૂંવાળીસ વિં ચુંમાળીસ (૪૪)

ચૂંવોતેર વિં ચુંવોતેર (૭૪)

ચૂંવાળું વિં જુઓ ચુંમાળું

એક પું એક ભતનું ચોકડી ભાતનું કાપડ (૨)
જેકમાંથી નાણાં હપાડવાની ચિઠ્ઠી

એટક પું દાસ; સેવક (૨) નં ભૂત; વળગણ
(૩) ભદુ (૪) ચાનક; શિક્ષા

એટકી પું ભદુમર

એટિ, ંકા સીં દાસી; લોંડી

એટી સીં ચેટિ

એડા પું બં ૧૦ જુઓ ચેતા

એડાં નં બં ૧૦ ગાંડાં (૨) અડપલાં; ચાંદવાં

એણ નં છફ્ફંદર

એત સીં ચેતના; જ્ઞાન (૨) હોશ; સૂધ

એતન વિં ચેતનાવાળું; સજવ (૨) નં
ચેતન્ય; જીવનશક્તિ; પ્રાણ (૩) હોશ; સૂધ

એતનપણું નં

એતનશાસ્ત્ર નં માનસશાસ્ત્ર; ચિત્તશાસ્ત્ર

એતનસ્થાન* નં

એતના સીં ચેતન્ય; જીવનશક્તિ (૨) સમજ-
શક્તિ

એતરડ વિં દાધારંજું; ગાંડા જેવું

એતવણી સીં અગાઉથી આપેલી ખબર

એત(-તા)વણું સં કિં 'એતવું'નું પ્રેરક રૂપ

એતવું અં કિં સળગવું (૨) ઇશારતમાં સમજ
જવું (૩) સાવધાન થવું; અગાઉથી જાણી
જવું

એતા પું બં ૧૦ ખબર—સૂચના—એતવણી

એદિ પું (સં.) બુદ્ધિભંડ પાસેના પ્રદેશનું
પ્રાચીન નામ

એદિરાજ પું (સં.) શિશુપાલ

એન નં ચિર્લ; લક્ષણ (૨) સીં સુખ; આરામ
(૩) ગરમત; મોજમજ

એનખાળો પું

એનકાં નં બં ૧૦ ચાળા; ખહાનાં (૨):
ચિર્લ

એનખાજી સીં સુખચેન; મોજમજ

એનો પું ઉત્કંઠા; લાલસા (૨) ફિકર; કાળજી

એપ પું પરુ; રસી (૨) ખીબના રોગ કે
સોખતની અસર (૩) દુખાણ

એપનાશક વિં રોગનો એપ નાશ કરનારું
(દવા વગેરે); 'ડિસિન્ફેક્ટન્ટ'

એપવું સં કિં દાખવું; નિચોવવું (૨) ખોસવું;
રોપવું

એપી વિં એપ લગાડે તેવું (૨) કંબૂસ

એપુ વિં કંબૂસ

એર નં (કા.) લાકડાં

એરચૂંથ સીં ચેરવું અને ચૂંથવું તે

એરવું સં કિં છેકવું

એર'એર સીં ચેર'ચેરા

એર'એરા પું બં ૧૦; સીં છેકાછેક

એરાએર સીં છેકાછેક; ચેર'ચેરા

એરીએરી સીં બક્ષિસ

એરો પું છેકો

એલ નં વસ્ત્ર; કપડું

એલકી સીં છાડી (વહાલમાં)

એલકું નં છોકરું (વહાલમાં)

એલકો પું છોકરો (વહાલમાં)

એલિયું નં તાજવાનું પદ્ધતું

એલિયો પું (ક.) કેડના સૂતરનો કદોરો

એલી સીં શિષ્યા

એલો પું શિષ્ય

એવલી વિં એવલ નામના કોંકણમાં આવેલા
ગામનું (પાન, સોપારી)

એવણું સં કિં રોકવું; ગરમ કરવું (ખળતા
૩ કે મીણથી)

એટક વિં એટા કરનારું

એટન નં પ્રયત્ન

એટા, ંઈ સીં જુઓ ચાળા (૨) ઠંઠો; મસ્કરી

(૩) પ્રયત્ન (૪) વર્તન

એટાખોર વિં ટીખળી; તોફાની

એટાળી સીં ઠંકડી; મસ્કરી

એહ સીં ચિતા

એ' અં (૨૧૦)

વેપર વિં પાણ; ઠીક (૨) ચોક્કસ;
ચાપચીપિયું

વેપુ અં (૨) નં (૨૫૦) જુઓ ચૂંચાં
વેવેવેવે અં ખાનગી રીતે; માંહોમાંહે (૨)
શીં; નં આનાકાની (૩) બડબડાટ

વેડલ નં એક પક્ષી

વેડુ પું રમવાનો દહો

વેચે અં (૨) નં જુઓ ચૂંચાં

વેબડી* સ્ત્રી

ચૈતન્ય નં ચેતના; ચેતનપણું (૨) સમજ;
જ્ઞાન (૩) આત્મા (૪) પરમાત્મા (૫) બળ;
પરાક્રમ (૬) પું (સં) પ્રસિદ્ધ બંગાળી
વૈષ્ણવ સંત

ચૈતન્યધન વિં જ્ઞાનથી ભરેલું; જ્ઞાનસ્વરૂપ
(૨) પું બ્રહ્મ

ચૈતન્યદાયી વિં ચેતન કે બળ-પરાક્રમ
આપનારું

ચૈતન્યપ્રેરક વિં ચેતન કે બળ-પરાક્રમ
પ્રેરનારું

ચૈતન્યવાદ પું જડવાદથી બિલટો—આત્મા છે
એવો-વાદ

ચૈતર પું ચૈત્ર માસ

ચૈત્ય નં હૃદયતાવતો પથ્થર (૨) સ્મરણસ્થંભ;
પાળિયો (૩) દેવાલય (૪) બુદ્ધદેવના
અવશેષ ઉપર બંધેલો મિનારો; બૌદ્ધ મંદિર
(૫) દેરાસરમાંની મૂર્તિ (જૈન)

ચૈત્યવંદન નં ચૈત્ય-દેરાસરમાંની મૂર્તિને વંદન

ચૈત્ર પું વિક્રમ સંવતનો છઠ્ઠો માસ

ચૈત્રી વિં ચૈત્રનું; ચૈત્રથી શરૂ થતું (૨) સ્ત્રી
ચૈત્રની પૂનમ

ચૈયું નં ખાટલાની દોરી-વાણ

ચો પું; સ્ત્રી અભરખો; ચડસ (૨) [સમાસની
શરૂઆતમાં] 'ચાર' એવું બતાવતો પૂર્વગ

ચોક વિં સ્થિર; વશ (૨) પું ધર વચ્ચેની
ચોખંડી છાંબધ ખુલ્લી જગા (૩) આંગણ
આગળની ખુલ્લી જગા (૪) વસતી વચ્ચેની
ખુલ્લી જગા (૫) બનર; ગુજરી (૬) પળ;
ફાણ (૭) ચારકડીઓની દૂક (૮) (પાસાની
રમતમાં) ચારનો ફાવ

ચોકડું નં બારીતાં બારણાં બેસાડવા ચાર
લાકડાં સાલવીને કરેલો ચોખંડો ઘાટ (૨)
'ફેમ' (૩) શેરીનું ચકલું-ચોચાન (૪)
[લા.] યુક્તિ; ખાણ

ચોકડિયું વિં ચોકડીઓવાળું; ચોકડી ભાતનું
(૨) નં ચોકડી ભાતનું સ્ત્રીઓને પહેરવાનું
વસ્ત્ર

ચોકડી સ્ત્રી × આવી આકૃતિ (૨) ચોરડામાં
(સામાન્ય રીતે તેના ખૂણામાં) પાણી
ટોળવા કરવામાં આવતું ખાળવાળું કડિયાકામ
(૩) ચારની ટોળી ઉદા. ચંડાળચોકડી (૪)
ચાર યુગનો સમુદાય

ચોકડું નં કાનનું એક ધરેણું (૨) ગાડા ઉપર
માલ ભરવા મૂકવામાં આવતું લાકડાનું
પાંજરું (૩) ઘોડાના મોંમાં રહેતો લગામનો
લોઠાનો ભાગ (૪) [લા.] લગામ; અંકુશ;
ફાળ (૫) દેશમના ભરતની એક તરેહ (૬)
ચારનો સમુદાય

ચોકલટી સ્ત્રી ચાર રરતા મળતા હોય એવું
સ્થળ-ચકલું

ચોકલું અં કિં ચોંકલું (૨) માપલું (૩)
સં કિં બળું કરવું; રોપવું

ચોક(-ક)સ વિં નક્કી; બરાબર (વસ્તુ) (૨)
સાવધાન (૩) ખાતરીદાર (માણસ) (૪)
અં નક્કી; અવશ્ય

ચોક(-ક)સપણું નં

ચોકસાર્થ સ્ત્રી ખાતરી (૨) સાવધાની;
બબરદારી

ચોકસી પું સોનારૂપાનો કસ કાટનાર (૨)
સોનારૂપાનો ધંધો કરનાર (૩) સ્ત્રી
જુઓ ચોકસાર્થ

ચોકિયાત પું ચોકી કરનાર; રખવાળ

ચોકી સ્ત્રી રખેવાળને રહેવાનું સ્થાન; 'ગેટ'
(૨) તપાસ-સંભાળ (૩) [જકાત લેવાનું]
નાકું (૪) એક ભતનું ધરેણું (૫) નાનો
ખાજ

ચોકીદાર પું ચોકિયાત; રખવાળ

ચોકીદારી સ્ત્રી રખવાળી

ચોકીપહે(-હો)ર પું ચોકી અને પહેરો;
સખત બપતો

ચોકીવાળો પું ચોકિયાત

ચોકો પું ચાર ખૂણવાળી જગા (૨) રસોઈ કરવા સાફ કરેલી જગા (૩) મરનારને સુવાડવા માટે લીંપી તૈયાર કરેલી જગા
ચોકો(-કો) પું ચારની સંજ્ઞાવાળું ગંજીનું પતું

ચોકસ વિં (૨) અં બુઓ ચોકસ

ચોકસપણું નં

ચોખ વિં ચોખું (૨) સ્ત્રીં ચોખખાઈ (૩)

[લા.] નિકાલ

ચોખડિ(-લિ)યાત વિં વટાળ વિનાનું

ચોખડિ(-લિ)યાવેડા પું બં બં વટાળ બહુ

પાળતા હોઈએ એમ ખતાવવું તે

ચોખડિ(-લિ)યું વિં ચોખલિયાત

ચોખવટ સ્ત્રીં ચોખખાઈ; પવિત્રતા (૨)

સ્પષ્ટતા (૩) [લા.] નિકાલ

ચોખળું નં ગામડાંનો સમુદાય (૨) પરગણું

ચોખંડ વિં ચોખંડું (૨) પું ચોખંડી આકૃતિ (૩) ચારે ખંડ (પૃથ્વીના)

ચોખંડું વિં ચારખૂણિયું (૨) ચારસ (૩) ચાર ખંડવાળું

ચોખા પું બં બં

ચોખાની સ્ત્રીં એક જાતનું ભાતીગર લૂગડું

ચોખાપૂર વિં એક ચોખા જેટલું (માપ કે વજનમાં) (૨) [લા.] જરાક

ચોખાભાર વિં ચોખાના એક દાણાના વજન જેટલું (૨) [લા.] જરાક

ચોખામું વિં બુઓ ચોખલિયાત; વટાળ વિનાનું

ચોખાળવું સં કિં સાફ કરવું (૨) ચોખખું-ખુલ્લેખુલ્લું કહેવું

ચોખિયાત* વિં

ચોખૂણું(-ણિયું) વિં ચાર ખૂણવાળું

ચોખૂંટ વિં ચારે દિશાની મર્યાદામાં આવતું-તમામ (૨) અં ચારે ખૂણાઓમાં-ચારે બાજુ

ચોખો પું ચોખાનો દાણો

ચોખખાઈ સ્ત્રીં સ્વચ્છતા; શુદ્ધતા (૨) પ્રામાણિકતા

ચોખખું વિં સ્વચ્છ (૨) ભેળ વગરનું (૩) સાચું; પ્રામાણિક (૪) ખુલ્લું; સ્પષ્ટ

ચોખઠ સ્ત્રીં ચોરીની આસપાસ બાંધેલી દોરીની ગાંઠ (૨) ચારે છેડે ગાંઠવું તે; લગનની ગાંઠ

ચોખડો પું ચારનો આંકડો (૪)

ચોખણું વિં ચારગણું

ચોખમ(-મમ) અં ચારે દિશામાં; ચોખેર

ચોખાન નં ખુલ્લી જગા; મેદાન

ચોખો પું જીભો

ચોખડિયાં નં બં બં ચારચાર ધડીને આંતરે વગાડાતાં નગારાં

ચોખડિયું નં ચાર ધડી જેટલો વખત (૨) મુરત

ચોખલો પું ગામડાનો પટેલ (૨) નાતનો પટેલ

ચોચ નં વલ્કલ; છાલ

ચોજ સ્ત્રીં (કા.) તર્ક; દલીલ; બુદ્ધિની સૂક્ષ્મતા

ચોજવો પું જવાથી આવતી ચાર તેજનનાની વસ્તુઓ-લવિંગ, ઇલાયચી, તજ, અને જયફળ (૨) ગરમ મસાલો; તેજનો

ચોજળું વિં ચોજવાળું

ચોટ સ્ત્રીં આઘાત; પ્રહાર; મુક્તી (૨) દાવ; લાગ (૩) એક જાતનું જાડું-મારણ; મૂક (૪) નિશાન (તીર, ગોળીનું)

ચોટડું વિં ચોટી રહે-ખસે નહિ એવું

ચોટડૂક વિં ચોટડું

ચોટણું વિં ચોટ એવું; ચીકણું (૨) નં (૩) ચોટલી વસ્તુ

ચોટલી સ્ત્રીં શિખા

ચોટલો પું વેણી; અંબોરો

ચોટવું સં કિં ચીકણને લીધે વળગવું (૨) [લા.] આગ્રહપૂર્વક વળગવું; અડો જમાવવો

(૩) ખેસવું (તિરસ્કારમાં)

ચોટાડવું સં કિં 'ચોટવું'નું પ્રેરક રૂપ

ચોટી પું ચોટ-નિશાન-તાકનાર (૨) સ્ત્રીં ચોટલી

ચોટાઈ સ્ત્રીં ચોટાપણું

ચોટું વિં ચોરી કરવાની ટેવવાળું (૨) હુચ્ચું

ચોડ સ્ત્રીં વસ્તુઓનો જથ્થો; ચોરો

ચોડવવું સં કિં પકવવું; ચડવવું

ચોડવું સં કિં ચોટાડવું (૨) જડવું; ખેસાડવું

ચોડાઈ સ્ત્રીં પહોળાઈ

ચોડાણ નં પહોળાઈ

ચોપડાવું સં કિં 'ચોપડું' નું પ્રેરક રૂપ
 ચોડું વિં પહોળું (૨) ચાર પડવાળું
 ચોડો પું એક ઉપર એક વસ્તુઓનો ખડકલો
 ચોતરફ અં ચારેખાનું
 ચોતરે પું ચોટો ચોટલો; ચતુરે (૨)
 ચોલીસચોકી; ચાવડી
 ચોતરું વિં ચાર તારનું-વાળું
 ચોતરો પું ચોતારા વણાટનું કપડું
 ચોતાલ(-છું,-ળ,-ળું) વિં ચારતાલ—
 ઠોકવાળું (ગાયન) (૨) પું એક ઠોકો,
 જેમાં ચાર તાલ અપાય છે
 ચોત્રીસ વિં '૩૪'
 ચોથ સ્ત્રીં પખવાડિયાની ચોથી તિથિ (૨)
 વદ ચોથે કરવાનું એક વ્રત (૩) જુઓ
 ચોથાઈ (૪) નં કલ્લાના પખિયારાનો
 નાનો ભાગ
 ચોથાઈ સ્ત્રીં ચોથો ભાગ (૨) ખંડણી તરીકે
 આપવાનો મહેસૂલનો ચોથો ભાગ
 ચોથિયું વિં ચોથે દિવસે આવતું (૨) નં
 ચોથો ભાગ (૩) નાના બાળકના મરણ
 પાછળ ચોથે દિવસે કરાતી ક્રિયા કે ભોજન
 ચોથું વિં
 ચોદ(-કિ)શ અં ચારે દિશાઓમાં; ચોતરફ
 ચોધરી પું મુખ્ય ગાડીત; સારથી (૨)
 સીમનું રક્ષણ કરવાબદ્ધ પસાયતું ખાનાર
 (૩) જંગલી ડુંગરાઓમાં વસતી એક કોમ
 ચોધરો પું પોલીસપટ્ટેલ; ગામનો પટ્ટેલ (૨)
 ચોધરી કોમનો પુરુષ
 ચોધાર વિં (૨) અં પુષ્કળ (આંસુ માટે)
 ચોધારી સ્ત્રીં ચાર બાજુઓવાળી એક સીંગ
 ચોધારું વિં ચાર ધારવાળું (૨) નં ચાર
 ધારવાળું એક હથિયાર
 ચોધારો પું એક વનસ્પતિ
 ચોપ સ્ત્રીં ખંત (૨) ઉત્સાહ (૩) જુઓ
 ચોપ વિં
 ચોપણું વિં ચાર પગલાળું (૨) નં નનવર;
 પથ
 ચોપચીની સ્ત્રીં એક ઔષધિ
 ચોપ(-પા)ટ સ્ત્રીં સોગટાંની રમત (૨) તે
 રમવાનું કપડું કે પાટિયું
 ચોપડ વિં ચારપડવાળું (૨) નં (ચોપડવાનું) ધી
 ચોપડવું સં કિં લગાડવું; લપેડવું

ચોપડાવું સં કિં 'ચોપડું' નું પ્રેરક રૂપ
 ચોપડી સ્ત્રીં પુસ્તક
 ચોપડીચુંબક* વિં
 ચોપડું વિં ચોકડું (૨) ચાર પડવાળું (૩)
 નં ચાર પડવાળી રોટલી
 ચોપડો પું હિસાબ લખવાની વહી
 ચોપણ સ્ત્રીં કળ; યુક્તિ (૨) નં ભોંચ
 ટીપવાનું લાકડું
 ચોપન વિં 'પ૪'
 ચોપણું સં કિં ખોસવું રોપવું; (૨) ટીપવું
 (૩) મારવું; ઠોકવું
 ચોપાઈ સ્ત્રીં એક છંદ (૨) ચારપાઈ; ખાટલો
 ચોપાટ સ્ત્રીં જુઓ ચોપટ
 ચોપાડ સ્ત્રીં પરસાળ
 ચોપાનિયું નં વર્તમાનપત્ર
 ચોપાયા પું બંધવં એક છંદ
 ચોપાયો પું ખાટલો
 ચોપાસ અં ચારેખાનું
 ચોપાળી સ્ત્રીં ક્યારડામાં નાળાં કે ખાડામાંથી
 પાણી લાવવાની એક રચના
 ચોપાળો પું હાંડોળાખાટ
 ચોપાળ પું જડી મોટી પિછોડી
 ચોકૂડું નં ચોકડી; * + * આવું ચિહ્ન
 ચોકૂલો પું પાનસોપારી વગેરે મૂકવાનો દાખડો
 ચોકેર અં ચારેખાનું
 ચોખ સ્ત્રીં નાની લાકડી; દંડૂકો (૨) છડી
 (૩) તંબૂનો વચ્ચેલો વાંસ
 ચોખગળું નં એક જાતનો દૂંકો ડગલો
 ચોખદાર પું છડીદાર
 ચોખવું સં કિં ડામવું
 ચોખંદી વિં ચાર પડવાળું (૨) નં ચાર
 પડવાળી કાગળની આકૃતિ
 ચોખિયો પું સુંવાળો માવો
 ચોખો પું મથુરા તરફનો બ્રાહ્મણ (૨) ઢોલ
 વગાડવાનો દંડૂકો (૩) ઢોલ ઉપર પડેલો
 દંડૂકાનો સોળ (૪) ચપકો; ડામ (૫) જંદણું
 ચોખીકું વિં છાખીકું; ભોંકું
 ચોખગ અં ચોપાસ; ચોખેર
 ચોખટિયું વિં ચારે છેડે પહેરેલું (વસ્ત્ર)
 ચોખાસુ વિં ચોખાસામાં થવું

ચોમાસું નં વરસાદના ચાર મહિના
ચોમખ(-ખું) વિં ચાર મોં, બારણાં કે
બાબુચોવાણું

ચોમેર અં ચારે તરફ

ચોર પું

ચોરઆમલી સીં એક ભતની આમલી

ચોરઆમળાં નં બં વં એક ભતનાં
આમળાં

ચોરઆંક પું માલ ઉપર લખેલો મૂળ
કિંમતનો છપો આંકડો

ચોરઆંબલી સીં જુઓ ચોરઆમલી

ચોરઆંબળાં નં બં વં જુઓ ચોરઆમળાં

ચોરકડી સીં છપી કડી-નાનો આંકડો

ચોરખલી સીં ઉપરથી દેખાય નહિ તેવો
છપો ખાડો (પ્રાણીઓને ફસાવવાનો)

ચોરખંડ પું જુઓ ચોરખાનું

ચોરખાનું નં છપું ખાનું

ચોરખીલી સીં છપી ખીલી-ચૂંક

ચોરખીસું નં ચોરગજવું

ચોરગજવું નં છપું ગજવું

ચોરગલી સીં છપી ગલી

ચોરગાંઠ સીં ન સમભય-ન છટે તેવી ગાંઠ

ચોરદાઈ સીં ચોદાઈ

ચોરકું વિં ચોકું

ચોરણી સીં લેંધી; સૂંધણી

ચોરણો પું સાથળ આગળ ખૂલતો હોય
એવો લેંધા

ચોરદલાલ પું ચોરનો દલાલ

ચોરદાનત સીં ખોટી દાનત; અપ્રામાણિકતા

ચોરદદિ સીં જુઓ ચોરદાનત

ચોરનજર સીં જુઓ ચોરદાનત

ચોરફાનસ નં પ્રકાશ ગુસ્સે રાખી શકાય
તેવું ફાનસ

ચોરખજાર પું; સીં; નં ન્યાં ચોરીનો
માલ વેચાતો હોય તેવું ખજાર

ચોરખત્તી સીં ચોરફાનસ

ચોરખારી સીં છપી ખારી

ચોરવાદ સીં છપો રસ્તો

ચોરવાડો પું ચોરો રહેતા હોય એ હતો

ચોરવિલા સીં ચોરી કરવાની વિલા

ચોરકું સં કિં મારકાનું છપી રીતે લઈ
નવું

ચોરસ પું ચોરસ આકૃતિ (૨) વિં
'સ્કવેર' (ગ.)

ચોરસી સીં ચોરસ આકારની તખતી (૨)
સુતારનું એક ઓભર (૩) સીંઓનું કોટનું
ધરણું; ચોક્કી (૪) ચોખંડું છળું

ચોરસું નં ચોખડો કકડો; ચોસહું

ચોરસો પું ભડા કપડાનો ચોરસ કકડો

ચોરાઉ વિં ચોરાયેહું

ચોરાણું(-ણું) વિં 'દૃષ્ટ'

ચોરાશી(-સી) વિં '૮૪' (૨) સીં
બ્રાહ્મણોની ચોરાશી—બધી નાતોનું જમણું

ચોરાયું વિં લૂટનારું (દરિયાનાં વહાણોને)

ચોરી સીં ચોરકું અથવા ચોરાકું તે (૨)
ચોરનો ધધી (૩) માલરું; વરકન્યા પરણવા
એસે છે તે મંડપ

ચોરીચપાટી સીં ચોરકું—છીનવી લેવું તે
(૨) કોઈ ભતની ચોરી અથવા ગુનો

ચોરીફેરા પું બં વં ચોરીમાં વરકન્યાને
ફેરાવાતા ફેરા

ચોરો પું ગામમાં સહુને એસવાની જગ્યા
(૨) પોલીસ થાણું; 'ગેટ' (૩) મોટો
ઓટલો

ચોલ સીં મજાલ (૨) પું (સં.) તાંબેરનું
પ્રાચીન નામ

ચોલમોઘરો પું એક વનસ્પતિ

ચોવટ પું; નં ચકલું; બળર; ખુલ્લી જગ્યા
(૨) પંચનો નિર્ણય-ચુકાદો (૩) અં જુઓ
ચોવટ (૪) સીં*

ચોવટિયણું વિં સીં દોઢડાહી

ચોવટિયું વિં દોઢડાહું (૨) નં પંચનો
ચુકાદો

ચોવટિયો પું ચોરો એસનારો; આગેવાન
પુરુષ

ચોવડું વિં ચાર પડવાણું (૨) ચારમણું

ચોવાદ(-દે) અં ચોતરફ; બધી બાજુએ

ચોવાડ વિં ચારે બાજુએ વાડવાણું (૨)
પું; નં તેવું ખેતર

ચોવાડો પું ઠોર બકરાં ચરતાં હોય તે સ્થળ

ઝાંઝાર સીં સૂચન પછી નહિ જમવાનું
મત (નેન)

ઝાંઝીસ વિં '૨૪'

ઝાંઝું સં કિં ઘાંઝું; ખાંસું (કાંઠામાં કે
કપડામાં)

ઝાંઝીયું નં રાઈના દાણા જેટલું વજન

ઝાંઝ પું સોને

ઝાંઝણું નં ઝાંઝું તે

ઝાંઝણુંખંખ પું ઝાંઝણું કરનારું યંત્ર

ઝાંઝણું સં કિં ચૂસું

ઝાંઝ્ય વિં ચૂસવા લાયક

ઝાંઝક વિં '૧૪'

ઝાંઝર વિં જુઓ ઝાંઝેરું (૨) સીં ચાર
દોરીવાળો ખજાનો (૩) ચાર સેરનું ભરત
—ચૂંચણું (૪) સોગટાં વડે રમાતી એક ખાજી

ઝાંઝણું નં ગચિયું

ઝાંઝિયું નં સોળ મણનું વજન

ઝાંઝેરું વિં ચાર સેરવાળું

ઝાંઝક સીં ચારે હક

ઝાંઝણું પું જુઓ ચાંહાણું

ઝાંઝ વિં (રાત્રી અને લાલ સાથે 'ખૂખ' એ
અર્થ બતાવવા વપરાય છે.) (૨) સીં
ઝાંઝવાની ટિંચા (૩) એક જાતની શીંગ

ઝાંઝાંઝા સીં ઝાંઝાંઝા

ઝાંઝવઝાંઝા સીં મનની ઝાંઝાંઝા

ઝાંઝણું સં કિં ઘસણું—મસણું (૨) ચૂંચણું;
ખગાડણું

ઝાંઝા પું ૦.૦૫૦ એક કટોળ

ઝાંઝાઈ સીં ઝાંઝાની સીંગ

ઝાંઝાંઝા(-ળી) સીં વારંવાર ઝાંઝણું—
ચૂંચણું તે

ઝાંઝાફળી સીં ઝાંઝાની સીંગ

ઝાંઝિયા પું ૦.૦૫૦ ગજાના કાકડા

ઝાંઝિયું* નં

ઝાંઝી સીં જુઓ ઝાંઝાઈ (૨) સીંઝાનો ટુંકો
ખાંચનો કળને

ઝાંઝીખંડ પું ઝાંઝીનું લૂગડું

ઝાંઝીમાર્ગ પું કાંચળિયો પંથ; વામમાર્ગ

ઝાંઝીમાર્ગી વિં વામમાર્ગી (૨) પું
વામમાર્ગનો અનુયાયી

ઝાંઝો પું પ્રવાહીમાં ઝાંઝીને કે ઉકાળીને
ખનાવેલું પેય (૨) વિચારોની ઘડભાંગ
(૩) અગરખાનો કોઠો

ઝાંઝ સીં ઝાંઝણું તે; ચમક

ઝાંઝણું અં કિં ભડકણું; ચમકણું

ઝાંઝલાં નં ૦.૦૫૦ નખરાં (૨) હાંસી;
મરકરી

ઝાંઝણું વિં ઉઠાંઠણું; તોફાની (૨) ચૂંચણું

ઝાંઝ સં કિં ચોટણું; વળગણું

ઝાંઝિયા પું ૦.૦૫૦ ચૂંટીઓ; ચૂંટણી

ઝાંઝાડણું સં કિં ચોટાડણું

ઝાંઝી સીં ચૂંટી

ઝાંઝ સીં ખંડ; ચાનક (૨) ઉતાવળ (૩)
ઠેસ; કળ (૪) દોલ વગાડવાનો હાંડિયો

ઝાંઝું નં ખભર

ઝાંઝ(-ક), ઝાંઝમ્ નં જુઓ ચૂંટાકમ્

ઝાંઝ વિં '૧૪'

ઝાંઝણું વિં કમમાં ૧૩ પછી આવે એવું (૨)
નં માણસના મરણને ચાંદમે દિવસે
કરાતો જમણવાર

ઝાંઝશ(-સ) સીં પખવાડિયાની ચાંદમી તિથિ

ઝાંઝ પું ચોર

ઝાંઝી સીં ચોરી

ઝાંઝ્ય નં ચોરી

ઝાંઝકમ્ નં જુઓ ચાંડ

ઝાંઝણું પું એ નામની રજપૂતશાખાનો પુરુષ

ઝાંઝવન પું (સં.) એક ઋષિ

ઝાંઝ વિં પડેલું; ભ્રષ્ટ થયેલું

ઝાંઝ સીં પતન (૨) ખામી (૩) રખડન; ભૂલ

છ

છ વિં ૬ (૨) પું તાલુસ્થાની ખીલેવ્યંજન
(૩) અં છિઃ, છટ એવો તિરસ્કારવાચક
ઉદ્ગાર

છક અં દિગ્મૂઢ; ચકિત (૨) પું છાક;તોર
છકછકાટ પું ભપકો; ઠાક (૨) છાક;તોર
છકછુંવું વિં એકહું કરી ચૂંથી નાખેહું
છકછોળા અં(૨)છીં જીઓ છાકમછાળ
છકડી સીં છ કાગળની ચોકડી
છકડું નં છનો જથો
છકડો પું ગાડું; ખટારો (૨) છકડું
છકબૂક સીં(કા.) લૂંટફાટ
છકવું અં કિં બહેકી જવું; વંઠી જવું
છકાઈ સીં છ ઉપવાસ કરવાનું એક જૈન વ્રત
છકાય સીં જૈનશાસ્ત્ર પ્રમાણેના છ જાતના
જીવ (પૃથ્વીકાય, આપકાય, તેજકાય,
વાયુકાય, વનસ્પતિકાય અને વસકાય)

છકાર પું છ એવો અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
છકારાંત વિં જૈને છેડે છકાર હોય એવું
છકિયું નં છ બળદ જોડાયા હોય એવું ગાડું
છકેલ(-હું) વિં છકી ગયેહું
છકડ સીં તમાચ; થપડ (૨) બૂલથાપ
છકલ સીં સોકટાં રમવાની એક રીત
છકો પું છ ચિર્જવાળું ગંજીનું પનું (૨)
છ દાણાવાળો પાસો

છકોપંજો પું ગંજીની એક રમત (૨)
[લા.] ઠાવપેચ; ઢગલબાલ

છખૂણ(-જીયું) વિં છ ખૂણાવાળું
છમ પું બકરો; છામ
છમડમ વિં અસ્થિર; ઢચપચ
છમડી પું છનો આંકડો

છમાણું વિં

છમલ પું છમ; બકરો (૨) નં બૂરું વચ્ચ

છમાર સીં ટોચ; મથાળું

છચોક અં ખુલ્લી રીતે; જાહેરમાં

છચોર પું જાણીતો ચોર

છછઈ સીં દરિયા કાંઠાની વાવેતર થાય તેવી
જમીન

છ(ંજી)છજીવું અં કિં (૨૧૦) છજીછજી અવાજ
કરવો (૨) ગગજીવું (૩) બિજળવું (પાણી)
(૪) ગુસ્સે થવું

છ(ંજી)છજીટ પું (૨૧૦) ખજીખજીટ (૨)
ગગજીટ; ગુસ્સો

છછરું વિં બિંડું નહિ તેવું

છછું(-છું)દર(-રી) સીં છછુંદરની માદા.

છછું(-છું)દર(-રું) નં ઉંદરના જેવું એક
પ્રાણી

છછું(-છું)દરું વિં અડપલાંખોર; તોફાની

છછેકાઈ સીં સુધડતા; ચોખખાઈ

છછોરી સીં છાકરવાદપણું

છછોરું વિં છાકરવાદ; બાળકબુદ્ધિનું; નાદાન

છજાવટી સીં જાળ ઉપરનું નાનું છાપરું;
વાછંટિયું

છજાવણું સં કિં જાળ કાઢી ધરને શોભાવવું;
છાપરું બનાવવું

છજું નં જરખો

છટ અં ધુતકારસૂચક ઉદ્ગાર (૨) (કા.) સીં
ગંધ

છટકવું અં કિં એકદમ જીરવું-ખસવું (૨)

[લા.] નાસી જવું; સટકવું

છટકાવર્ણ સં કિં 'છટકવું'નું પ્રેરક રૂપ

કચ્છી નં દંડક માટે સખવામાં આવતો
 બીનો રમાલ
 કચ્છી નં દાવપેચ; ભળ
 કચ્છી સ્ત્રીં શોભા; કાંતિ (૨) રીત; ખૂબી (૩)
 ભુઓ અચાં
 કચ્છી અં (૨૧૦)
 કચ્છી વિં કચ્છીવાળું
 કચ્છી પું દુર્ગધ
 કચ્છી વિં ભુઓ કચ્છી
 કચ્છી નં નવટાંક
 કચ્છી સ્ત્રીં પખવાડિયાની કચ્છી તિથિ (૨) પું
 એક સાથે છ ટંક ન ખાવાનું પ્રત (જેન)
 કચ્છીયાત પું કચ્છી પ્રત કરનારો (૨) [લા.]
 તેને અપાતું જમણું (જેન)
 કચ્છીયાતી સ્ત્રીં કચ્છી પ્રત કરનાર સ્ત્રી (જેન)
 કચ્છી નં કચ્છીને દિવસે બાળકને ઓઢાડવામાં
 આવતું લૂગડું
 કચ્છી સ્ત્રીં બાળકના જન્મ પછીનો કચ્છી દિવસ
 (૨) તે દિવસે કરવામાં આવતી ક્રિયા
 કચ્છી વિં
 કચ્છી પું લાંબો ખરુ (૨) ભાલાનો દાંડો (૩)
 વાંસ (૪) ઝાડની છાલ (૫) (કા.) તાણ;
 પ્રવાહનું જોર
 કચ્છી સં કિં છાંટવું
 કચ્છી સં કિં ખાંડીને છોડાં ભુદાં કરવાં
 કચ્છી પું અં. વં કંકુના થાપા મારવા તે (૨)
 સ્ત્રીં કે બાળકનું પગનું એક ધરેણું
 કચ્છી નં કચ્છી નીકળેલો બકો; કુશકી
 કચ્છીમણ નં કચ્છીવાનું મહેનતાણું (૨) કચ્છી
 કચ્છીમણી સ્ત્રીં કચ્છીવાનું મહેનતાણું
 કચ્છીયાત વિં ભુઓ કચ્છી
 કચ્છીયું નં બેલગાડીમાં જનાર; મુસાફર; ઉતારુ
 કચ્છી સ્ત્રીં સીધી પાતળી સોટી (૨) રાજચિહ્ન
 તરીકે રાજ વગેરે આગળ રખાતો દંડ (૩)
 ગુલકચ્છીનું ફલ (૪) સળી ઉપર ફલ બાંધી
 કરેલો ગાંટો—કલગી
 કચ્છીયાત વિં સ્ત્રીં કચ્છી
 કચ્છીયાત વિં કચ્છી ગલનાર (૨) પું નેકી
 ચોકારનાર; ચોખનાર
 કચ્છીયાત વિં (૨) પું ભુઓ કચ્છી

કચ્છી પું એક વનસ્પતિ
 કચ્છીવાન વિં (૨) પું ભુઓ કચ્છીયાત
 કચ્છી વિં એકલું; સાથ વિનાનું (૨) [લા.]
 કચ્છી (૩) છોકરાં છેયાં વિનાનું
 કચ્છીયાત અં ખુલ્લી રીતે; ભહેરમાં
 કચ્છીયું વિં એકલું; કાંઈના સાથ વિનાનું
 કચ્છી પું મોતીનો કંઠો (૨) કચ્છીયાત
 કચ્છીકચ્છી અં (૨૧૦)
 કચ્છીયાત સ્ત્રીં; નં કચ્છી અને પાટું (૨)
 [લા.] કચ્છી; તરછોડ
 કચ્છીયું સં કિં કચ્છી કરવો; ગુસ્સામાં
 બોલવું; તરછોડવું (૨) સૂપડા વડે ઝટકવું
 કચ્છીયાત સં કિં ભુઓ કચ્છીયું
 કચ્છીયાત પું ભુઓ કચ્છીયાત (૨) તોર; કચ્છી
 કચ્છી પું ગરમ તેલમાં પાણીનો છાંટો
 પડવાથી થતો અવાજ (૨) ગુસ્સાનો બોલ;
 ગુસ્સો (૩) તુચ્છકાર; તરછોડ
 કચ્છીયાત અં (૨૧૦)
 કચ્છીયાત સં કિં (૨૧૦) ભુઓ કચ્છીયું
 કચ્છીયાત પું (૨૧૦) ભુઓ કચ્છીયાત
 કચ્છીયાત અં (૨૧૦)
 કચ્છીયું સં કિં બારીક કપડાથી ચાળવું કે
 ગાળવું (૨) [લા.] બારીક તપાસ કરવી (૩)
 ખણવું; નખથી વલૂરવું (૪) [લા.] દબાઈ
 ગયેલી વાતને ફરી જાગેલી—છેડવી
 કચ્છીયાત* અં (કા.)
 કચ્છી સ્ત્રીં હોવાપણું; હરતી (૨) પુષ્કળપણું;
 ભરતી (૩) ચંદરવો; ચિતાન
 કચ્છીયાત વિં ખુલ્લું; ચાલન
 કચ્છીયાત(-તું) વિં કચ્છીયાત; પુષ્કળ જથામાં
 હોય એવું
 કચ્છીયાત સ્ત્રીં કચ્છી હોવી તે; પુષ્કળપણું
 કચ્છીયાત વિં કચ્છીયાત (૨) નં કચ્છીયાત
 એક વાદ્ય
 કચ્છીયાત વિં કચ્છીયાત
 કચ્છીયાત અં તોપણ
 કચ્છીયાત વિં કચ્છીયાત; વિદ્યમાન (૨) ચતું; સવળું
 (૩) કચ્છીયાત; ભહેર
 કચ્છીયાત(-તા, -તું) પાટ વિં ચતું; ચતુંપાટ
 કચ્છીયાત અં કચ્છીયાત
 કચ્છીયાત નં ભુઓ કચ્છી

છત્ર નં મોટી બારે છત્રી (૨) રક્ષણ
તરીકે વપરાતી છત્રી (૩) [લા.] રક્ષણ
કરનાર; પાલક

છત્રક વિં છત્રીના આકારનું (૨) નં
ખિલાસીનો ટોપ; કાગજતર

છત્રછાયા સ્ત્રીં છત્રની છાયા (૨) આશ્રય
છત્રધર પું માથે છત્રવાળો; રાજ

છત્રધારી પું જુઓ છત્રધર

છત્રપતિ પું રાજ; શહેનશાહ

છત્રપલંગ પું

છત્રખંધ પું છત્રના આકારમાં વંચાય એવી
કાવ્યરચના

છત્રભંગ પું રાજ્ય ખોલું તે (૨) પરતંત્રતા
(૩) વિધવાપણું

છત્રાકાર વિં છત્રના આકારનું

છત્રી સ્ત્રીં

છત્રીશ(-સ) વિં '૩૬'

છધારું વિં છ ધાર-ખાનુઆવાળું

છનછન અં (૨૫૦)

છનાછની સ્ત્રીં ખૂબ તવંગર હોયું તે

છજ વિં ઢંકાયેલું

છન્નુ(-ન્નુ) વિં '૬૬'

છપગું વિં છ પગવાળું

છપગો વિં પું વ્યભિચારી

છપડી સ્ત્રીં હુચ્ચાઈ; ડગાઈ

છપડું વિં છ પડવાળું

છપતરું વિં છાછરું (૨) ઘસાઈને પાતળું થઈ
ગયેલું (૩) નં તેવું વાસણ કે સિકો

છપ(-૨૫)૨ નં છાપરું

છપ(-૨૫)૨ખાટ સ્ત્રીં છપ્પરપલંગ

છપ(-૨૫)૨પગું વિં ચાલતાં જેનું જમીન
પર આખું પગલું પડે એવું (તે અભાગીનું
ચિહ્ન મનાય છે.)

છપ(-૨૫)૨પલંગ પું છપ્પર-છત્રીવાળો પલંગ

છપ(-૨૫)૨ખંધ વિં છાપરાવાળું (૨) પું

છાપરું બાંધનારો કે છાનારો

છપણું અં કિં છપાણું; સંતાણું

છપાઈ(-મણ, -મણી) સ્ત્રીં છાપવાનું

મહેનતાણું (૨) છાપ; છાપણી

છપાઈ(-યું) વિં છ પગવાળું

છપાવણું સં કિં 'છાપણું' નું પ્રેરક રૂપ

છપાણું અં કિં 'છાપણું' નું કર્મણિ રૂપ (૨)
(પતંગનું) એકદમ નીચે પડવું

છપન વિં '૫૬'

છપનભોગ પું કાકોરજીને ધરાવવાની છપન
પ્રકારની રસોઈ

છપનિયો પું વિ. સં. ૧૯૫૬માં પડેલો
મોટો કાળ

છપય પું જુઓ છપો

છપર નં જુઓ છપર

છપો પું છપડોનો એક છંદ

છખ અં (૨૫૦)

છખકછખક અં (૨૫૦)

છખછખણું અં કિં (૨૫૦) 'છખછખ' અવાજ
થવો

છખછખાવણું સં કિં (૨૫૦) 'છખછખ' કરવું

છખછખિયું નં (૨૫૦) 'છખછખ' કરે એવું એક
ખખડાવવાનું વાદ્ય

છખછખું વિં (૨૫૦) છછરું-માત્ર તળિયું ઢંકાય
તેટલું

છખ(-ખો)તરું વિં છાછરું (૨) ગંદું; ચૂંથાયેલું
(૩) નં છપતરું; ઘસાયેલું પતરું (૪)
ચૂંથાયેલો કામળનો કકરો

છખદાર વિં જુઓ છખીદાર

છખલીકાં નં ખં વં કાંસાં; છખછખિયાં

છખણું અં કિં પહોંચવું; અડકવું (૨) છપાણું

છખિ(-ખી) સ્ત્રીં તસનીર

છખિ(-ખી)દાર વિં ધાટીલું; સુંદર

છખીલું વિં મોહક છખીવાળું; રૂપાળું

છખોતરું વિં (૨) નં જુઓ છખતરું

છમ અં (૨૫૦)

છમકછમક અં (૨૫૦)

છમકલી સ્ત્રીં (કા.) દહીં વલોવવાની ગોળી

છમકણું નં અટકચાળું; ચાંદવું (૨) નાનકડું
તોફાન

છમકણું અં કિં (૨૫૦) 'છમક છમક' થવું
ઉદા. ધૂધરીનું (૨) હમકો કરીને ચાલવું

છમકાટ-૨ પું છમકણું તે

છમકારણું સં કિં (૨૫૦) છમ અવાજ કરવો
(ઉદા. જીની વસ્તુ પાણીમાં ઝાળીને)

છમકારો પું (૨૫૦) છમકારવાનો અવાજ

છમકાવણું સં કિં ધમકાવણું

ક્રમક્રમ અં (૨૫૦) એવો અવાજ કરીને; મદમાં
ક્રમક્રમક્રમ વિં

ક્રમક્રમાટ પું (૨૫૦) 'ક્રમક્રમ' અવાજ (૨)
તોર; મદ

ક્રમક્રમિયાં નં ૫૦૦ (૨૫૦) કાંસીજોડાં
(૨) ગંઝરિયાં

ક્રમક્રરી સ્ત્રીં વાર્ષિક મરણતિથિ (૨)
પશુસણનો છેલ્લો દિવસ

ક્રમના સ્ત્રીં એક જાતની માછલી

ક્રમાસી સ્ત્રીં મરણ પછી છ મહિને કરવાની
ક્રિયા

ક્રર પું તોર; મદ (૨) મરતી; તાન (૩)
અસો (૪) સ્ત્રીં બરુની સોડી

ક્રરવું વિં આહું; ઢળવું (૨) કતરાવું

ક્રર, ૦૨ અં

ક્રરવ'(-વિ')ગુ' વિં કરવાળું; મદમસ્ત;
અભિમાની

ક્રરાયું(-ચેલું) વિં આવેશ-તાનમાં આવી
ગમે તે કરી નાખે તેવું

ક્રરી સ્ત્રીં પાળી; કાવું

ક્રરેરે* પું

ક્રરેલ વિં જુઓ કરાયું

ક્રરે પું મોટી કરી (૨) સીધો જમૈયો (૩)
સીસાની ગાળી

કલ(-ળ) પું; નં છેતરપિંડી; કપટ (૨)
ખોટો વેશ (૩) બહાનું

કલક સ્ત્રીં જાલક (૨) અં જાલક વાગતી
હોય એમ

કલકજોડયાં અં જલકાવું હોય એમ

કલકાવું અં કિં જાલવાથી પ્રવાહી પડાયું
બિછળી બહાર પડવું (૨) [લા.] અભિમાનથી
કુલાવું

કલન નં જળવું-છેતરવું તે

કલબલ નં જળકપટ; પ્રપચ

કલર સ્ત્રીં ધ્રો; દૂર્વા

કલ(-ળ)વિજલ(-ળ) સ્ત્રીં જળકપટ; દુચ્ચાર્ધ

કલંગ સ્ત્રીં ઠંકડો; ફલંગ

કલા વિં '૬' (સાંકેતિક)

કલા(-લો)જલ અં જલકાય તેમ-છેક મથાળા
સુધી (ભરેલું)

કલાવું અં કિં જલકાવું

કલિ(-ળિ)ત વિં છેતરાયેલું (૨) જળેલું;
અમકેલું

કલી સ્ત્રીં ચામડીનો એક-રોગ

કલ્હી સ્ત્રીં નાની વાડકી

કલો(-લો) પું એક જાતની મૂધરીઓની
વીંટી (૨) લગ્ન વખતે પહેરવાની
વીંટી (૩) પૂજના સામાનની જાળડી

કલોજલ અં જુઓ જલાજલ

કલ્હા સ્ત્રીં કાનનો વેહ વધારવા ધસાતી કડી

કલાવું અં કિં ઢંકાવું; ઘેરાવું (૨) ફેલાવું

કલિ સ્ત્રીં જળી (૨) સૌંદર્ય; કાંતિ

કલી'ટિયાં નં ૫૦૦ સ્ત્રીઓના પત્ની
આંગળીએ ઘાલવાનું એક ધરેણું-જોટવાં

કલ્વીશ(-સ) વિં '૨૬'

કલ્સે'(-સો) વિં '૬૦૦'

કળ પું; નં જુઓ જલ

કળકપટ નં પ્રપચ; દગોફટકો

કળકારી વિં કપટી; દુઃખ દેનાર

કળકો પું પાણીની જાળ-જાલક

કળના સ્ત્રીં દગલખાજ; છેતરપિંડી

કળપ્રપચ પું દગોફટકો; જળકપટ

કળલેક પું જળપ્રપચ

કળવિજળ સ્ત્રીં જળકપટ; દુચ્ચાર્ધ

કળવિદ્યા સ્ત્રીં અનુસારથી છેતરી જવું તે

કળવું સં કિં છેતરવું; કળવું (૨) અં કિં
ળીકથી અમકવું; હબકવું

કળિત વિં જુઓ જલિત

કળો પું રગડો (દહીં વગેરેનો)

કંજલુવું અં કિં જુઓ જલુજલુવું

કંજલુટ પું જુઓ જલુજલુટ

કંજેલુવું સં કિં પળવવું; ચીડવવું; સળી
કરવી

કંટકાવ પું જાંટવું તે

કંટકોર પું જાંટકોરવું તે

કંટકોરવું સં કિં જાંટવું (૨) પાળી જાંટી
ઓલવવું

કંટાવ પું જાંટાવ

કંટાવવું સં કિં જાંટાવ તેમ કરવું

કંટાવું અં કિં 'જાંટવું'નું કર્મણિ રૂપ (પહેલા બે
અર્થમાં) (૨) ગાલણું થવું (ગાય ભેંસ
હત્યાદિનું)

છંડાવું અં કિં તળવું (૨) જમતાં સાણામાં
વધવું (૩) તપાસ થવી; ઇન્સાફ થવો

છંદ પું અક્ષર અથવા માત્રાના મેળ-નિયમથી
ખેડેલી કવિતા; વૃત્ત (૨) કવિ; વ્યસન
(૩) સ્ત્રીઓને કાંડે પહેરવાની અમુક ભતની
ચૂડીઓનો સમૂહ

છંદ(-દો)બદ્ધ વિં પદ્યરૂપે ગોઠવેલું-ખનાવેલું

છંદ(-દો)ભંગ પું છંદ-વૃત્તનો ભંગ

છંદવૃત્ત નં છંદ કે વૃત્ત; કવિતાનું માપ
અથવા રાગ

છંદ(-દઃ)શાસ્ત્ર નં વેદનાં છ અંગમાંનું એક
(૨) પિંગળ

છંદી વિં વ્યસની; છંદીલું

છંદીલું વિં મોજ; શોખીન (૨) અમુક
કવિતાનું

છંદોબદ્ધ વિં જુઓ છંદબદ્ધ

છંદોભંગ પું જુઓ છંદભંગ

છંદઃશાસ્ત્ર નં જુઓ છંદશાસ્ત્ર

છાક પું નરો; કેફ (૨) તોર; મિલન (૩)
સ્ત્રી દારૂની દુર્ગંધ (મોંની)

છાકટાઈ સ્ત્રી છાકટાપણું

છાકટાપણું નં

છાકટું વિં દારૂ પીને ભાન ભૂલેલું

છાકટો પું છાકટુંનું પુંહિંગ

છાકમછાળ અં છાજો ઉપર છાજો વાગે
એમ (૨) સ્ત્રી પુષ્કળતા

છાકવું અં કિં છલકાઈ-કુલાઈ જવું (૨)
ખડેકી-વંડી જવું

છાકોટો પું જુઓ છાક

છાગ પું ખકરો

છાગળ પું ખકરો (૨) સ્ત્રી પાણી ભરવાની
ચામડાની ખતક

છાગળિયું વિં ઉડાઉ

છાછર સ્ત્રી તાસક

છાછરુ(-રું) વિં જુઓ છાછરું

છાજ નં છાપરું છાવાના કામમાં આવવું એક
ભતનું ધાસ (૨) જુઓ છાજું (૩) છાજલી

—અભરાઈ

છાજલી સ્ત્રી છાજ ઉપરની નાની અગાસી
(૩) નાનું છાજું (૩) અભરાઈ

છાજવું સં કિં છાજથી ટાંકવું; છાવું (૨)

છવાઈ રહેવું (૩) લાયક હોવું (૪) સારું

દેખાવું; શોભવું (૫) ધણો વખત નભવું

છાજિયું નં શોકના આવેશમાં છાતી ફટવી તે

છાજું નં વંડી ઉપર છાયેલું ધાસ-જવાસાનું
આચ્છાદન

છાટ સ્ત્રી ટાંકાની અંદરની છત (૨) પથ્થરનો
લાંબોપહોળો કકડો

છાજી નં ગાયભેંસનો મળ; ગોખર

છાજીવું સં કિં ખારીક રીતે ચાળવું

છાજિયું વિં છાજી જેવું; પોચું; દમ વધરવું
(૨) છાજી ખાઈને રહેનારું (૩) નં છાજી-
માટીનું ખનાવેલું ટોપણું

છાજી નં ખાળવા માટે છાજીને થાપીને
સૂકવેલું ચકરડું

છાતરક સ્ત્રી મોટો ફફડો; ફાળ (ધાડાની)

છાતરવું સં કિં ખેંચવું; ખંડાર કાઢવું

છાતી સ્ત્રી શરીરનો એક ભાગ (૨) [લા.]
હિંમત

છાતીચણું વિં હિંમતવાન

છાતીપૂર વિં છાતી સુધી આવે એટલું

છાતીફાટ અં છાતી ફાટી નય એમ

છાતીભેર અં હિંમતથી (૨) [ભિંચું ચડતાં]
છાતી ભરાઈ આવે—દમ ચડે તેમ

છાત્ર પું વિદ્યાર્થી

છાત્રવૃત્તિ સ્ત્રી જુઓ શિષ્યવૃત્તિ

છાત્રાલય નં છાત્રોને રહેવાનું સ્થળ

છાનાછાની સ્ત્રી છાની વાત; ચુકતેજો (૨)
અં છાની રીતે

છાનું વિં ગુમ (૨) મૂઝું

છાનુંછપનું વિં કોઈ જાણે નહિ તેવું; ગુમ

છાનુંમાનું વિં જુઓ છાનુંછપનું

છાપ સ્ત્રી એક વસ્તુ ખીજ પર દબાવાથી
તેની આકૃતિ પડે તે (૨) આકૃતિ પાડવાનો
સિકો (૩) મન ઉપર થયેલી અસર;
અભિપ્રાય (૪) રોહ; દાખ (૫) છાપવાની
સફાઈ

છાપખાનું નં છાપવાનું કામ થવું હોય તે
સ્થળ; મુદ્રણાલય

છાપખર પું કપડાં છાપનાર; છાપો

છાપદ સ્ત્રી પાણીની છાલક; છાળ (૨) ચાપટ;
કપડા

જાપણી સ્ત્રી. જાપવાની રીત-સફાઈ
જાપત સ્ત્રી. જાપ; સાખ; આખડ
જાપર સ્ત્રી. વાટવાનો મોટો ચપટો પથ્થર
જાપરિયું વિ. જાપરાનું-ને લગતું
જાપરિયો પું. ભાવનગર તરફની વાણિયાની
એક ભતનો માણસ
જાપરી સ્ત્રી. નાનું જાપડું (૨) ઝૂંપડી
જાપડું ન. મકાન પર કરેલું ઢાંકણ (૨) ઝૂંપડું
જાપડું સ. કિં.
જાપું ન. વર્તમાનપત્ર (૨) ખીણું (૩) આમાચેણું
જાપો પું. ઓચિંતો હુમલો (૨) જાપ વડે
કરેલું ચિહ્ન (૩) લાગો; વેરો
જાખ,ંડી સ્ત્રી. વાંસની જાછરી ટોપલી
જાખડું ન. જાખડી
જાચલ ન. એક ભતનો જાપેલો સાલ્લો
જાયા સ્ત્રી. પડછાયો (૨) [લા.] આશ્રય; ઓથ
જાયાચિત્ર ન. 'ફોટોગ્રાફ'
જાયાનટ પું. એક રાગ
જાયાપુરુષ પું. તડકામાં અથવા ચાંદરણામાં
ભિભા રહીને પોતાની જાયા તરફ ઘણીવાર
જોયા કર્યા પછી એકદમ આકાશમાં જોતાં
જોયે જે પુરુષ આકૃતિ દેખાય છે તે
જાયાચંત્ર ન. જાયા ઉપરથી વખત નક્કીવાનું
ચંત્ર; 'સન-ડાયલ'
જાચો પું. પડછાયો; ઓળો
જાર પું; સ્ત્રી. ઈંટવાડાનો બૂકો (૨) ફૂગ
(૩) ધૂળ (૪) રાખોડી (૫) જારી
જારવું સ. કિં. બાળીને ખાખ કરવું (૨)
જારું દબાવવું (૩) હમકારવું (૪) માંડી
વાળવું; જાવરવું
જારા(-રોડિયા) વિ. પિત્તવાળા, તીખા
(ઓડકાર) (૨) પું. બ. વ. મરનારના
તેરમાને દિવસે ચકલામાં પીળું ઓઢાડીને
મુકાતા ત્રણ ઘડા
જારિયું ન. વાસણ ધસવા માટે વપરાતો
ધાસનો ફૂંચો; ફૂંચો
જારી સ્ત્રી. વસ્તુ પર બાજતો આજો થર;
પોપડી
જારું ન. ઈંટો, મટોડી અને ચૂનાવાળો બૂકો
જારોડિયા વિ. (૨) પું. બ. વ. જુઓ જારો

જારોડિયાં ન. બ. વ. જુઓ જારોડિયા
જાલ સ્ત્રી. સ્વચ્છ (ઝાડની) (૨) પું. કેડો; પીછો
જાલક સ્ત્રી. પાણીની જાળ
જાલકખાણ સ્ત્રી. સામસામી પાણીની જાલકો
મારી ગલરાવવાની રમત
જાલકાપણું ન.
જાલકું વિ. જાલકું; જાલકું (૨) [લા.] મોટો
પેટનું નહિ એવું; આજકહું; ખેઅદખ; પાણ;
હલકું (૩) ન. ગધેડા ઉપર નાખવાની
ખે પાસિયાંવાળી ખુલ્લી ગૂણ-કાયળો (૪)
ચાર મણનો સતોલો
જાલાં ન. બ. વ. જાતરાં; જોરાં
જાલિયું ન. પહોળા મોંની વાડકી; જાલું
જાલી સ્ત્રી. નાની જાછરી વાડકી (૨) ચૂડી
જાલું ન. જોડું; ફેતલું (૨) ધંડીમાંથી લોટ
વાળવાનું નળિયેરનું જોડું (૩) વાડકો
જાવણું ન. જાવાનું સાધન; જાળ
જાવણી સ્ત્રી. લશ્કરનો પડાવ (૨) લશ્કરનું
મથક
જાવર પું. ઢાંકણ (૨) [લા.] ઢાંકપિછોરો
જાવરવું સ. કિં. ઢાંકપિછોરો કરવો
જાણું સ. કિં. જાળ વડે ઢાંકવું
જારા(-સ) સ્ત્રી.
જારા(-સિ)યું વિ. જારાવાળું; જારા જેવું
(૨) [લા.] હલકી ભતનું (૩) ન.
જાસદિયો પું. પાણી પાઈને ઉગાડેલી જુવાર
જાસઠ વિ. '૬૬'
જારી-સી વિ. '૮૬'
જાઈ સ્ત્રી. જાયા
જાંકું(-ક) વિ. તડકિયું; ગરખી
જાંગળ પું. ઈંટના રસનો ગઢો; કાટો
જાંજનું વિ. જાંજળું; ઉદ્ધત (૨) ન. જાંજિયું;
જાંજો
જાંજળમાંજળ અ. ઉપરકપરનું; ઉપલકિયું
જાંજળું વિ. જાંજળું; જાંજળાદ (૨) આજકહું
જાંજિયું ન. રાષ કે તિરસ્કારપૂર્ણ ધુરકિયું
જાંજું વિ. ગંદું; મેલું (૨) વગરસમજે માથું.
મારે એવું (૩) મૂળ (૪) ન. મંત્ર લખીને
મારેલી ફેંક

છાંદ સીં ઝીણાઝીણા છાંટા; ફરફર (૨) ઝંઝૂ;
ઠતાવળ (૩) ગપ્પું; બડાઈ (૪) ઉપર-
ઉપરથી કાપતાં પડેલા કકડા

છાંદણું નં (કંડુ-કેસર વગેરેથી) છાંદું
તે (૨) [કપડામાં—પર] છાંટાની ભાત

છાંટવું સં કિં છાંટાછાંટા થઈને પડે એમ
નાખવું (૨) પાણી નાખીને ઓલવવું (૩)
ઉપરઉપરથી કાપવું (૪) ગપ-બડાઈ હાંકવી

છાંટાભાર વિં છાંટા નેટલું-થોડું

છાંટિયું નં માત્ર નાહવું પડે એવું દૂરના
સગાના મરણનું સૂતક (૨) સીંચાણું કોટનું
એક ધરણું

છાંટી સીં નાનો છાંટા-ટીપું (૨) વરસાદની
ઝીણી ફરફર

છાંડું વિં ગપ્પી

છાંટો પું ટીપું (૨) ડાધ; કલંક

છાંટોખણી નં ભેગા થઈ દાર પીવા તે

છાંડણું નં છાંડવું તે (૨) છાંડેલું અન્ન

છાંડવું સં કિં તળવું (૨) ફારગતી આપલી
(૩) ભાણમાં પડી રહેવા દેવું

છાંડી(-ડેલી) વિં સીં ધણીએ તળેલી
—ફારગતી આપી હોય એવી

છાંડવું સં કિં છાંટા વડે ચેપવું-નહુ લીંપવું

છાંટો પું છાણુમાટીનો લોહો; નહુ લીંપણું

છાંય,ંડી સીં છાંયો

છાંયડો પું છાંયો

છાંયો પું

છિ: અં ધિક્કાર કે તુચ્છકાર બતાવતો ઉદ્દમાર

છિછકણું વિં જુઓ છિછકણું

છિછકણું વિં આછકણું; ઉછાંછણું (૨)

છાકરવાદ (૩) મસ્તીખોર

છિટ,ંછિટ અં જુઓ છટ

છિટકોરવું સં કિં ઝરીથી પાણી છાંટવું

છિટ્કાર પું ધીમે અવાજ

છિદ્ર નં કાણું; બાકું; નાકું (૨) દોષ; ખામી

છિદ્રાન્વેષણું નં ખીનનાં છિદ્ર-દોષ રોધવા
તે

છિદ્રાન્વેષી વિં ખીનનાં છિદ્ર—દોષ રોધનારું

છિદ્રાણું વિં છિદ્રવર્ણ

છિદ્રિત વિં છિદ્રવર્ણ; છિદ્ર પાડેલું

છિન્નાવર્ણું સં કિં જુઓ છીનવવું

છિનાળ સીં વ્યભિચારિણી; કુલટા

છિનાળવાડો પું વેશ્યાવાડો; ખાંજડું

છિનાળવું વિં વ્યભિચારી

છિનાળી સીં છિનાળું

છિનાળું નં ભરકમં; વ્યભિચાર

છિન્ન વિં છેદેલું; જુદું પાડેલું

છિન્નભિન્ન વિં ભાંગીવૂટી ગથેલું (૨)

અસ્તવ્યસ્ત

છિન્નમણું પું કપાવાથી પડેલો જખમ

છિપકળી સીં એક ભતનો સાપ

છિપાવવું સં કિં છીપે-શાંત થાય એમ
કરવું

છિપોલી સીં છીપ

છિયાડી સીં પવનથી ભડીને પડેલી ધૂળ

છિયાડો પું પવનથી ભડીને પડેલો કચરો

છિલેટું નં છાડું; છાતરું; છીલેટું

છિલ્લર નં વૂટી ગયેલું તળાવ (૨) ખાખોચિયું

છી અં જુઓ છિ: (૨) ગંદકીસૂચક ઉદ્દમાર

(૩) સીં; નં ગંદી વસ્તુ

છીએ અં કિં પ્રથમ પુરુષ અં વં

છીછરું વિં ચોડી બંડાઈવાળું

છીછી અં છટ; છિ:

છીટ અં છટ

છીડું નં દોષ; બહાનું; છીડું

છીણવું સં કિં છણવું—ગાળવું (૨) છીણી

ઉપર ધસવું; છૂંદો પાડવો (૩) મોળવું;

સમારવું (શાક)

છીણી સીં છીણવાનું સાધન (૨) લાકડાં

ફાડવામાં વપરાતી લોઢાની ફાયર (૩) ધાતુની

વસ્તુઓ કાપવામાં વપરાણું લોઢાનું વીંધણું

છીતરી સીં એ ધર વચ્ચેનું નવેળિયું

છીતવું અં કિં છીછરા પાણીમાં વહાણનું

જમીન સાથે ચોટવું

છીદરી સીં ટીપડીવાળો એક ભતનો સાલ્લો

(૨) દાણાનું વેરાણું-દરેડો થવો તે

છીદરું વિં છીછરું

છીનવવું સં કિં ફૂંટવી લેવું (૨) છળકપટથી

લઈ લેવું

છીપ સીં એક ભતની માછલીનું કોટલું-ધર

છીપણી સીં પાણી છીપવું-છાંટવું તે

છીપણું નં પાણી છીપવાનું લોહી નેડું પાત્ર

છીમર સીં પચ્ચતી બાટ; ચિલા
છીમરું વિં ચંદ્રા ચેલું
છીમરું અં કિં સમરું; સાંત થવું (તરસવું)
(૨) સંતાવું; લખાવું (૩) સં કિં બાંટવું
(૪) લાંચરવું (વહાણને)

છીયો પું કપડાં છાપનારો
છીયું નં તપેલી પર ઢાંકવાનું બાહરું ઢાંકણું
છીરકવું સં કિં બાંટવું; છંટકાવથી નવરાવવું
છીલડું નં છિલેડું; છાડું; છાતરું
છીલવું સં કિં છાડાં કાઢવાં; છાલવું
છીંક સીં

છીંકણી સીં સંધવા માટે ધૂંટીને તૈયાર
કરેલી તમાકુ

છીંકવું અં કિં છીંક ખાવી
છીંકારડું નં કાચડા જેવું એક ઝેરી પ્રાણી,
જેની છીંકનો વાયુ ઝેરી માનવામાં આવે
છ. (૨) એક જાતનું નાનું હરણ

છીંકારડું નં એક જાતનું હરણ
છીંકારું નં જુઓ છીંકારવું
છીંટ સીં એક જાતનું રંગિત, બાતીગર કપડું
છીંટલો પું કાંટાનો બારો કપાડવાની બે
પાખિયાંવાળી લાકડી; છંટલો

છીંડી સીં સાંકડી ગલી-નવેળિયું (૨) નાનું
છીંડું

છીંડું નં વાડમાં જવા આવવા રાખેલું બાકું
(૨) દોષ; બહાનું

છુછકારવું* સં કિં
છુછલાપણું નં
છુછલું વિં *

છુટકારો પું મુક્તિ; છૂટકો; અંત
છુટી સીં રત્ન (૨) નવરાશ
છુટું વિં જુઓ છૂટું
છુપપુખામણ સીં સંતાકડી જેવી એક રમત
છુપાડ(-વ)વું સં કિં સંતાડવું; ગુપ્ત રાખવું
છુપાયું વિં છુપાયેલું; ગુપ્ત

છુપાવવું સં કિં જુઓ છુપાડવું
છુપાવું અં કિં સંતાવું
છુમકાર પું (૨૧૦)
છુમકો પું (૨૧૦)

છુમછુમ અં (૨૧૦)
છુરિકા સીં છરી
છુરી સીં છરી
છુવારીઅજમોડ પું એક વનસ્પતિ
છું અં કિં પ્રથમ પુરુષ એકવચન
છૂ નં જવું—જતા રહેવું તે
છૂછ સીં એક છોડ
છૂટ સીં મોકળાશ (૩) રત્ન; પરવાનગી (૩)
છોડી દીધેલી—જાતી કરેલી રકમ
છૂટક વિં છૂટકું (૨) અં જથાબંધ નહિ
તેમ

છૂટકખારી સીં નાસી છૂટવાની ખારી—રસ્તો
છૂટકખારો પું છૂટકારો; મુક્તિ
છૂટકો પું છૂટકારો; મુક્તિ
છૂટવું અં કિં બંધનમાંથી છૂટા થવું
છૂટાછોડા પું બં ૧૦ ફારગતી; લખના
બંધનમાંથી છૂટકારો (૨) બાળકનો પ્રસવ
છૂટાપણું નં સ્વતંત્રતા
છૂટી સીં જુઓ છૂટી
છૂટું વિં બંધન વિનાનું (૨) બહારું (૩) વચમાં
અંતર હોય તેવું (૪) નં પરચૂરણ
(નાણાંનું)

છૂટુંછવાયું વિં અલગઅલગ; વેરાયેલું
છૂતઅછૂત સીં અમુકને અડાય અમુકને ન
અડાય એવી માન્યતા

છૂપવું અં કિં સંતાવું; છુપાવું
છૂપાછૂપ અં છૂપી રીતે
છૂપું વિં ગુપ્ત; છાપું
છૂમંતર નં જલ્દ; જંતરમંતરનો પ્રયોગ
છૂરિકા સીં છરી
છૂરી સીં છરી
છૂવું સં કિં અડવું; છાવું
છૂંછાં નં બં ૧૦ ફેંછાં; વણતાં કે ખીજો
કારણે રહી ગયેલા તારના છેડા

છૂંછું નં મોં (તિરસ્કારમાં)
છૂંછણું નં શરીર પર છૂંટીને પાડેલું ટપકું
—ચાકું કે આકૃતિ
છૂંછવું સં કિં સોય કે તેવા અણીવાળા
હથિયાર વડે ટાચવું (૨) ખારીક કચરવું;
છૂંછા જેવું બનાવવું
છૂંછાવણું સં કિં 'છૂંછવું' પ્રેરક રમ

છૂંદો પું. છૂંદીછૂંદીને બનાવેલો હોય (૨)
છીલેલી ફરીનું અથાણું

છૂંસ સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ

છેક અ. તદન; સાવ

છેકણી સ્ત્રી. છેકવું તે (૨) લખેલું છેકી
નાખવાનું ઓભર

છેકણું ન. છેકવાનું સાધન

છેકવું સ. કિં. લખેલું રફ છે એમ જણાવવાને
ઉપર લીટા બેંચવો (૨) લખેલું કાઠી
નાંખવું—ભૂંસી નાંખવું

છેકાછેક અ. છેક; તદન

છેકાછેક(-કી) સ્ત્રી. જ્યાંત્યાં છેકા-લીટા કરવા
તે; ચરાચર

છેકાનુપ્રાસ પું. અનુપ્રાસનો એક પ્રકાર

છેકો પું. છેકવા માટે દોરેલો લીટો

છેટાવું અ. કિં. રિસાઈને અળગા ચાલવું;
છેટાવું

છેટી સ્ત્રી. નાની પોતડી

છેટું વિ. વેગળું; દૂર (૨) ન. બે જગ્યા
વચ્ચેનું અંતર

છેડ, ંણી સ્ત્રી. ખીજવવું તે—પજવણી (૨)
ખીજ

છેડતી સ્ત્રી. છિદ્ર; દોષ; બહાનું (૨) અડપણું;
અટક્યાણું

છેડવું સ. કિં. અટક્યાણું કરવું; ખીજવવું

છેડાગાંઠણ(-ખું) ન. વરકન્યાના છેડા
ગાંઠવાનું વસ્ત્ર

છેડાછૂટકા પું. બ. વ. છૂટાછેડા; તલાક
છેડાછેડ સ્ત્રી. વારંવાર છેડવું તે; સતામણી
છેડાછેડી સ્ત્રી. વરના જમા સાથે વહુની
ધાટડીની ગાંઠ બાધે છે તે (૨) છેડાછેડ

છેડાખંધન ન. જુઓ છેડાગાંઠણ

છેડાખાંધણ(-ખું) ન. જુઓ છેડાગાંઠણ

છેડો પું. અંતનો ભાગ; અંત (૨) હફ; સીમા
(૩) પાલવ

છેતરપિંડી સ્ત્રી. છેતરામણી; કમાઈ

છેતરખાણ સ્ત્રી. છેતરપિંડી

છેતરવું સ. કિં. કમવું; છળવું

છેતરામણ ન. છેતરાવાપણું

છેતરામણી સ્ત્રી. છેતરામણ

છેતાળીસ વિ. '૪૬'

છેદ પું. કાપો; ચારો (૨) છિદ્ર (૩) [ગ.]
છેદનારી-ભાગનારી સંખ્યા (અપૂર્ણાકર્મા
લીટી નીચે લખવામાં આવે છે તે)
'ડીનોમિનેટર' (૪) નાશ

છેદક વિ. છેદનારું—કાપનારું (૨) [ગ.]
ભાગનારું (૩) પું. જુઓ છેદ

છેદગમ પું. છેદશુદ્ધિ; 'કલીઅરિંગ ઓફ
ફેકરાન' (ગ.)

છેદન ન. છેદવું—કાપવું તે

છેદનખિંદુ ન. જ્યાં બે અથવા વધારે
લીટીઓ એક બીજીને કાપતી—મળતી હોય
તે ખિંદુ (ગ.)

છેદનબોદન ન. પૂરેપૂરો નાશ

છેદનરેખા સ્ત્રી. વર્તુલને છેદનારી લીટી;
'સીકન્ટ'

છેદનલીટી સ્ત્રી. જુઓ છેદનરેખા

છેદવું સ. કિં. કાપવું (૨) છિદ્ર-કાણું પાડવું
(૩) નિકંદન કાઢવું (૪) [ગ.] છેદરૂપે
થઈને ભાગવું

છેદશુદ્ધિ સ્ત્રી. જુઓ છેદાપગમ (ગ.)

છેદાપગમ પું. છેદ હટાડી દેવો તે; છેદગમ (ગ.)

છેખાં ન. બ. વ. છિદ્ર

છેર સ્ત્રી. જુઓ છેરંટો

છેરવું અ. કિં. પાતળું અથવા

છેરંટો પું. છેરામણ; પાતળો ઝાડો (૨) ધૂળ;
કચરો

છેરાટો પું. છેરામણ; પાતળો ઝાડો

છેરામણ ન. છેરેલું તે; પાતળો ઝાડો

છેલ પું. વરણાગિયો માણસ

છેલકડી સ્ત્રી. પુરુષનું કાને પહેરવાનું એક
ધરણું

છેલકાંટો પું. સ્ત્રીને કાને પહેરવાનું એક
ધરણું

છેલછબીલું વિ. મોહક; રૂપાળું

છેલડી સ્ત્રી. વરણાગિયણ

છેલટો પું. છેલ

છેલણ સ્ત્રી. છેલડી

છેલપડી વિ. '૧૬' (વેપારીઓનો સંકેત)

છેલખટાઉ પું. વરણાગિયો-લહેરી જુવાન

છેલવહેલું વિ. સીધો છેલું

કેળવણી સી. ઉચ્ચ
 કેળવણી પું. ઉચ્ચ; શિક્ષણ
 કેળવણું સં. કિં. મારવું; લેવું
 કેલી સી. જુઓ ઉલ્લેખ
 કેલો પું. ઉલ્લેખ; કેલો
 કેલું વિ. ઉલ્લેખ
 કેલટ નં. અંત; કેલો
 કેલટ(-ટ) અં. અંતે; કેલો
 કેલાડું વિ. ઉલ્લેખ; કેલાડપરનું
 કેલાડું અં. કિં. મોડા આવડું—પડવું (૨)
 મોડા પડવાથી શરમાવું; ઉલ્લેખ પડવું
 કેલ પું. ફોલો; વિશ્વાસઘાત (૨) ત્યાજ ઉલ્લેખ;
 અંત
 કેલો પું. જુઓ કીટો
 કેલવણું સં. કિં. કેલવણું કરવું; કેલવું
 કેલવું અં. કિં. રિસાઈને અળગા ચાલવું;
 કેલવું
 કેલણીસ વિ. '૪૬'
 કેલું નં. ઉલ્લેખ
 કેલો પું. ઉલ્લેખ
 કેલ સી. ચૂનાનો કેલ (૨) અં. બલે
 કેલ સી. સાંઠા ઉપરની પાતળી ચીપ; હાલ
 (૨) પતરાળાં કરવાની સળી (૩) હા
 કેલરમત વિ. બાળક જેવી અલ્પ બુદ્ધિનું કે
 હડીલું (૨) સી. બાળક જેવી હડ
 કેલરવાલ વિ. થોડી અક્ષણ; હાલ; અવિવેકી (૨) સી. તેવું વર્તન
 કેલરવાલી સી. કેલરવાલપણું
 કેલરી સી.
 કેલરું નં.
 કેલરો પું.
 કેલડ નં. એક પક્ષી
 કેલલો પું. લૂગડાનો કકડો; અંગુઠો
 કેલમણ(-મણ) વિ. કેલમાં રાખનારું; ઉલ્લેખ
 હાલ; ફક્ડ
 કેલું નં. કલગીની જેમ ખોસેલો ભરતો કે
 જૂલો કેટલો-ફાળિયાનો કેલો (૨) પાછડીમાં
 ખોસેલો ફલનો તેરો
 કેલ, નં. સી. ચાખખાઈ કે આચારની ચટ
 -તીજ લાગણી
 કેલત સી. જુઓ કેલ (૨) ખાખાઈ

કેલું વિ. ઉલ્લેખવાળું; કેલું (૨) અસહાય
 કેલું
 કેલમું નં. એક પક્ષી
 કેલું વિ. નાનું
 કેલ પું. રોપો; કેલવો (૨) નં. સુકાઈને થયેલું
 કેલું (૩) સુકાઈ થયેલો ગળું
 કેલલુકાર પું. કેલલનાર-મુક્ત કરનાર
 કેલ(-લ)વણું સં. કિં. બંધનમાંથી હટ
 કરાવવું
 કેલવું સં. કિં. હટ કરવું (૨) તળવું
 કેલવો પું. કેલ; રોપો
 કેલિયું નં. સૂકા લાકડાની હાલનો કકડો (૨)
 લાકડાંની બૂકરી (૩) હાલ
 કેલી સી. કેલરી
 કેલું નં. જુઓ કેલિયું
 કેલ સી. જુઓ કેલ
 કેલરું નં. કેલ; ફેલરું
 કેલ(-લે)ર વિ. '૭૬'
 કેલો પું. વાસણ ધોવાનો ફૂલો
 કેલે અં. બલેને
 કેલધ વિ. જેનાપર કેલ કરી હોય એવું;
 કેલણું
 કેલલ પું. કેલવાળું તે
 કેલલવું અં. કિં. કેલલ-ખસિયાણા પડવું
 કેલીલું વિ. ખસિયાણું; અંખવાણું; શરમિંદું
 કેલું વિ. જુઓ કેલીલું
 કેલલું નં. ચૂનાવાળી ઈંટ
 કેલો* પું.
 કેલ પું. હર; અલ્લો
 કેલરું સં. કિં. તીક્ષ્ણ પાવડા વડે ખોલવું
 કેલિયું નં. તીક્ષ્ણ ધારવાળો પાવડો
 કેલી સી. કેલરી; કેલી
 કેલ(-રું) નં. કેલરું
 કેલો પું. કેલરો
 કેલ પું; સી. વનસ્પતિ ઉપરની ત્વચા;
 હાલ (૨) [લાકડાંની] હાલવાથી પડતી
 બૂકરી; કેલીને ઉતારેલી હાલ (ફળ, શાકની)
 કેલણી સી. કેલવાળું આનર (૨) કેલવાની
 રીત—આવડત
 કેલદારી સી. નાનો તંબૂ

છાલવું સં કિં હપરહપરથી હખેડું (૨)
 [ફળી] છાલ કાઢવી (૩) [લાકડું] ધડવું
 છાલકાટવું સં કિં કપકો આપવો
 છાલકાણું નં છાળ'ધ કામ
 છાલકાવું અં કિં 'છાલવું'નું કર્મણિ રૂપ
 છાલાં નં બં વં છાલાં; છાડાં
 છાવડા(-રા)વવું સં કિં છા કરાવવી
 છાવાવું અં કિં 'છાવું'નું કર્મણિ રૂપ

છાવું સં કિં અડકવું; અડકીને અપવિત્ર
 કરવું (૨) [ધરને] છા કરવી (૩) અં કિં
 અડકવાથી અપવિત્ર થવું
 છાહ પું છહ (૨) વિધાગ
 છાળ સ્ત્રીં તરંગ; મોળું; છાલક
 છાળવું સં કિં (બાળક) ધાવેલું બહાર
 કાઢવું
 છાંતેર વિં '૭૬'
 છપાસી(-સી) વિં '૮૬'

૪

જ પું તાલુસ્થાની ત્રીજે વ્યંજન (૨) સમાસ-
 ને છેડે 'જન્મેલું, ઉત્પન્ન થયેલું' એવો
 અર્થ બતાવતો શબ્દ. ઉદાં 'વંશજ' (૩)
 અં નિશ્ચય-ખાતરી બતાવે છે. ઉદાં
 'ખાવીશ જ; 'ત્યાં જ'
 જઈક વિં વૃક્ષ (૨) અશક્ત
 જઈફી સ્ત્રીં ધડપણ (૨) અશક્તિ
 જક સ્ત્રીં જલ; હક
 જકડજસ અં ખૂબ જકડીને; ચસકે નહિ એમ
 જકડખંધ અં જકડીને (ખાંધવું)
 જકડવું સં કિં ખેંચીને-ચસકે નહિ એમ
 ખાંધવું-પકડવું
 જકાત સ્ત્રીં નાકાવેરો; દાણુ
 જકાતદાર પું જકાત લેનારો અમલદાર;
 નાકાદાર
 જકાતનાથું નં દાણુ-જકાત-મહેસૂલના દરની
 યાદી
 જકાતી વિં જકાતનું-ને લગતું (૨) પું
 જકાતદાર
 જકાર પું જ એવો અક્ષર કે ઉચ્ચાર
 જકિયું વિં જક્ષી

જકુ(-ગુ) પું મોઈદંડાની રમતનો એક દાવ
 જક્ષી વિં જક કરનારું (૨) નં એક પક્ષી
 જક્ષ પું જુઓ યક્ષ
 જક્ષ(-ક્ષિ)ણી સ્ત્રીં જુઓ યક્ષણી
 જખ સ્ત્રીં ('જખ મારવી' એમ શંખમાં)
 જખમ પું ધા
 જખમાવું અં કિં જખમી-ધાયલ થવું
 જખમી વિં જખમ થયો હોય એવું
 જખવું સં કિં ખાઈ જવું
 જખીરો પું જથો; સમૂહ
 જખખડ વિં સહેલાઈથી ફાટેવૂટે નહિ એવું
 -મજબૂત (૨) જડસું
 જગ નં જગત (૨) સ્ત્રીં જગા
 જગકર્તા(-ર્તા) પું જગતનો કરનાર-ઈશ્વર
 જગચક્ષુ પું જગતની આંખ-સૂચ
 જગચાક્ષી પું જગતનો સાક્ષી-સૂચ (૨)
 પરમાત્મા
 જગજાહેર વિં જગમાં જાણીવું; સુપ્રસિદ્ધ
 જગજીવન પું જગતનું જીવન-ઈશ્વર
 જગજગ(-ત)જનની સ્ત્રીં જગતની જનેતા-દુર્ગા

જગન્(-ત)જેતા પું જગત ઇતદાર;
આલમબીર

જગજુ પું જ સંજ્ઞાથી ઓળખાતો જે લઘુ
અક્ષરની વચ્ચે એક ગુરુ એવા ત્રણ
અક્ષરનો ગણ (છંદશાસ્ત્ર)

જગત નં વિશ્વ; બ્રહ્માંડ (૨) દુનિયા; પૃથ્વી
જગતભ્રમ પું જગતને નિયમમાં રાખનાર
-ઈશ્વર

જગત(-ત)પ્રસિદ્ધ વિં જુઓ જગન્નહેર
જગતભવાડો પું નહેરમાં ફેળેલી થવી તે
જગતી સ્ત્રીં જુઓ જગત (૨) એક છંદ

જગતીસુર પું ભૂદેવ-ગ્રાહણ
જગ(ંત)ત્રય નં ત્રણે જગત-સ્વર્ગ, મૃત્યુ
અને પાતાળ

જગત્પતિ પું જગતનો સ્વામી-પરમેશ્વર
જગદંબા(-ખંડા) સ્ત્રીં જગતની માતા-દુર્ગા
જગદાત્મા પું જગતનો આત્મા-પરમેશ્વર

જગદાધાર પું જગતનો આધાર-પરમેશ્વર
જગદીશ(-શ્વર) પું જગતનો ધણી-પરમેશ્વર
જગદુહાર પું જગતનો ઉદ્ધાર

જગદુહારક વિં જગદુહાર કરનાર; તારણહાર
જગદગુરુ પું આખા જગતનો ગુરુ (૨)
શાંકર મતના મુખ્ય આચાર્યની ઉપાધિ

(૩) [સં.] મહાદેવ
જગદ્ધર પું જગતને ધારણ કરનાર-પરમેશ્વર
જગદ્ધાતુ સ્ત્રીં જેમાંથી જગત ઉત્પન્ન થયું

છે એ ધાતુ; મૂળતત્ત્વ
જગદ્ધાત્રી સ્ત્રીં જગતની ધાત્રી-જગદંબા
જગદ્દંદનીય વિં જગદંધ

જગદંધ વિં આખા જગતે વંદન કરવા યોગ્ય
જગધી સ્ત્રીં છોકરી
જગધુ' નં છોકરું

જગધો પું છોકરો
જગન પું યજ્ઞ
જગનભડાકો પું અતિ મુશ્કેલ કામ

જગન્નાથ પું જગતનો નાથ-પરમેશ્વર (૨)
વિષ્ણુનો એક અવતાર (૩) જગન્નાથપુરીમાં
આવેલી એ નામની મૂર્તિ (૪) [સં.] એક

સંસ્કૃત કવિ
જગન્નાથી સ્ત્રીં એક જાતનું ઝીણું મુતરાક
કાપક

જગન્નિશ્ચિંતા પું જગતનો નિશ્ચિંતા-પરમેશ્વર
જગન્નિવાસ પું જગતમાં વ્યાપી રહેનાર

જે જગતનો નિવાસ-આધારસ્થળ-ઈશ્વર
જગન્નિધિ વિં બધા વડે નિંદાવું કે નિંદવાયોગ્ય
જગન્નિમ્ન વિં સૌએ માન્ય કરવાયોગ્ય કે

માન્ય કરેલું
જગન્નિમિત્ર પું આખા જગતનો મિત્ર;
વિશ્વબંધુ

જગપતિ પું જુઓ જગત્પતિ
જગપ્રસિદ્ધ વિં જુઓ જગન્નહેર
જગપત્રીસી સ્ત્રીં લોકવાચક

જગળી નં ધાસ ઉગાડવા રાખેલી જમીન;
ખીડ

જગમોહન વિં જગતને મોહ પમાડે એવું
જગર નં એક પક્ષી (૨) અખ્તર
જગરાય પું જગતનો રાજા-પરમેશ્વર

જગા(-ગ્યા) સ્ત્રીં સ્થળ; ઠેકાણું (૨) ખાલી
જગા (૩) સાધુબાવાનો મઠ (૪) નોકરીનું
ખાલી સ્થાન

જગાડ(-વ)વું સં કિં નળે તેમ કરવું (૨)
ચેતવણું; જાણ કરવી

જગા(-ગ્યા)ધારી વિં જગા-મઠવાળું
જગાવવું સં કિં જુઓ જગાડવું
જગુ પું જુઓ જગુ

જગોજગ અં ઠેરઠેર; બધી જગાએ
જગન સ્ત્રીં; નં નંધ
જગન્ય વિં હલકું; કનિષ્ઠ (૨) અંતિમ; છેલ્લું

(૩) પું શદ્ર
જઘાત સ્ત્રીં બાળકો તથા કુંવારાંના શ્રાફની
તિથિ; બાદરવા વદ તેરશ

જઘાતિયાં નં બં વં જઘાત
જઘાતિયું વિં બાળપણમાં અથવા કુંવારું
મરી ગયેલું (૨) નં*

જ(ંડ)જ પું ન્યાયાધીશ
જજમાન પું જુઓ યજમાન
જજમાનવૃત્તિ સ્ત્રીં યજમાનવૃત્તિ

જજમાનિયું વિં યજમાનિયું
જજમાનિયો પું યજમાનિયો
જજમાની સ્ત્રીં જજમાનવૃત્તિ

જનિયાવેરો પું. મુસલમાની રાજ્યમાં પર-
ધર્મીઓ પાસેથી લેવાતો માથાવેરો

જનિયો પું. જનિયાવેરો

જડ, ૦૯ વિ. હડીલો; અનાડી

જડા સ્ત્રી. વધારેલા તથા વણીને ઊભા
આકારમાં બાંધેલા માથાના વાળ (૨)
વડપીપરનાં લાંબાં લટકતાં મૂળિયાં (૩)
વેદમંત્ર ભણવાનો-પાઠ કરવાનો ચારમાંનો
એક પ્રકાર (પદ, કમ, જડા અને ધન)

જડાભૂદ પું. જડાનો ભારો

જડાધર વિ. માથે જડા હોય એવું (૨) પું.
નેગી; તપસ્વી (૩) શિવ (૪) વડનું ઝાડ

જડાધારી વિ.(૨)પું. જુઓ જડાધર

જડાપાડી પું. પદ, કમ અને જડા એટલે
સુધીની વેદમંત્રોના પાઠ કરવાની રીતો
ભણનાર

જડામાંસી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ-ઓષધિ

જટિ(-દી) સ્ત્રી. જટા (૨) સમૂહ (૩)
જટામાંસી

જટિત વિ. બાઝી-અંદરઅંદર ગૂંચવાઈ ગયેલું
જટિયું ન. વાળની છટી કે ગૂંચવાયેલી લટ
જટિલ વિ. જટાવાળું (૨) ગૂંચાયેલું; અટપટું
(૩) પું. તપસ્વી (૪) બ્રહ્મચારી

જટિલતા સ્ત્રી. અટપટાપણું

જટી સ્ત્રી. જુઓ જટિ

જઠર ન. પેટ; હોઠરી

જઠરરસ પું. જઠરમાં ઝમતો પાચક રસ;
'ઝેરિટ્રક ન્યૂસ'

જઠરાગ્નિ પું. ખાધેલું પચાવનારો જઠરનો
અગ્નિ—ની શક્તિ

જડ વિ. છવ વિનાનું (૨) [લા.] લાગણી,
યુદ્ધ કે રક્ષિત વિનાનું (૩) સ્ત્રી. જુઓ
જડમૂળ (૪) ખીલી; મેખ (૫) સ્ત્રીઓના
નાકનું એક ધરણું

જડજ પું. ન્યાયાધીશ; જજ

જડતર વિ. જડાવક્રમનું—ને લગતું (૨) ન.
જડતું તે; જડવાની રીત; જડાવકામ (૩)
મળતર; પ્રાપ્તિ

જડતા સ્ત્રી.

જડતું વિ. બરાબર જડી સકાય એવું—
બંધબેસતું

જડત્વ ન.

જડપણું ન.

જડખા-(ખાં)તોડ વિ. ઉચ્ચાર કરતાં મુસ્કેલી
પડે તેવું

જડખા-(ખાં)કાડ વિ. જુઓ જડખાંતોડ

જડખુદ્ધિ વિ. મંદ ખુદ્ધિનું

જડખું ન. દાંતવાળો મોંનો નીચલો ભાગ
(૨) તે ભાગનું હાડકું; 'જો-ખાન'

જડખેસ(-સુ)લાક(-ખ) અ. સમજડ

જડભરત વિ. જડ જેવું—અણસમજી; મૂઠ
(૨) પું(સં.) એ નામનો એક યોગી (તે
જડની પેઠે બિલકુલ બોધ્યા કે હાધ્યા-
ચાધ્યા વિના ખીબ કરાવે તેટલું કરતા,
તેથી મૂઠ માણસને તેમનું નામ આપવામાં
આવે છે.)

જડમૂળ ન. મુખ્ય મૂળિયું—જેમાંથી અંકુર
કે ખીબાં મૂળિયાં ફટ તે

જડરૂપ વિ. જડ જેવું—મૂર્ખ; ઠોઠ

જડવાદ પું. જગતનું મૂળ જડ છે, ચેતન
નહિ એવો વાદ; 'મટિરિયેલીઝમ'

જડવાદી વિ. જડવાદનું—ને લગતું (૨) પું.
જડવાદમાં માનનારો માણસ

જડવું સ. કિં. સમજડ ખેસાડવું—જોડવું (૨)
અ. કિં. ખોવાઈ ગયેલું ફરી મળવું (૩)
મળવું; પ્રાપ્ત થવું

જડસાઈ સ્ત્રી. જડસાપણું

જડસું વિ. શરીરે મોટું પણ અક્ષલમાં ઓછું
જડાઈ(-મણુ, -મણી) સ્ત્રી. જડવાની-ખેસાડવાની
રીત (૨) જડવાનું મહેનતાણું

જડાઉ(-વ) વિ. જડેલું—ખેસાડેલું

જડામણુ(-ણી) ન. જુઓ જડાઈ

જડાવ વિ. જડાઉ; જડિત (૨) પું; ન.
હીરામાણેક વગેરે જડચા હોય તેવો દાગીનો

જડિત(-ત્ર) વિ. જડેલું; ખેસાડેલું

જડિયું ન. મુખ્ય મૂળિયું; જડ

જડિયો પું. હીરામાણેક વગેરે જડવાનું કામ
કરનાર; પચ્ચીઝર

જડી સ્ત્રી. ઔષધિના ગુણવાળું મૂળિયું

જડીબુદ્ધી સ્ત્રી. ચમત્કારિક ગુણવાળી જડી

જડીભૂત વિ. જડ; જડરૂપ બનેલું

જણ પું; નં પુરુષ; વ્યક્તિ; આદમી
જણતર નં જણવું તે; પ્રસવ (૨) બાળક
(૩) જોલાઈ

જણતી સ્ત્રીં જન્મ આપનારી; મા
જણદીઠે અં અક્કે જણને; માણસદીઠે
જણ(-ણા)વડું સં કિં જણે એમ કરવું
(૨) જણવાના કામમાં મદદ કરવી; પ્રસવ
કરાવવો

જણવું સં કિં (ખચ્યાને) જન્મ આપવો
જણસ સ્ત્રીં વસ્તુ; જીજ (૨) માલ; સોદો
(૩) સિલક (૪) ધરેણું (૫) અક્ષીણ (૬)
નવની સંજ્ઞા (સકેતની ભાષામાં)
જણસભાવ સ્ત્રીં; નં દરદાગીનો; કીમતી
સરસામાન

જણસાઉ વિં જણસ ઉપર આપવાલેવાનું
અથવા આપેલુંકીધેલું
જણસી સ્ત્રીં રોકડ નાણું
જણાવવું સં કિં જુઓ જણવવું
જણાવું અં કિં 'જણવું'નું કર્મણિ રૂપ (૨)
દેખાવું

જણી સ્ત્રીં સ્ત્રી વ્યક્તિ
જણું નં મનુષ્ય વ્યક્તિ
જત અં 'લખવાનું' કે' એ અર્થમાં પત્રની
રાશિઆતમાં મુકાતો રાખદ
જતન નં સંભાળ; સાચવણી
જતના સ્ત્રીં જુઓ જતન
જતરડું નં સોનારૂપાના તાર ખેંચવાનું એક
સાધન

જતરડો પું જુઓ જતરડું
જતિ પું જૈન સાધુ; ગારજી (૨) જુઓ યતિ
જતીમતી સ્ત્રીં દરેકની જુદી અથવા સામગ્રી
જે જવાબદારી તે (કાયદામાં)

જતુ સ્ત્રીં લાખ
જતુમણિ પું લાખું
જતુરસ પું જુઓ અળતો
જતુવણું વિં લાખના રંગનું; લાલ
જતુ નં; સ્ત્રીં ગજાની હાંસડી; કાંઠલો
જથરથ(-થ)થર વિં આમતેમ ખસી ગયેલું;
અવ્યવસ્થિત
જથા અં થથા; જેવી રીતે

જથા(-થથા)ખંધ અં છટક નહિ પણ એક-
સામદું

જથારથ વિં + થથાર્થ; થોવ્ય
જથો(-થથો) પું સમૂહ; સમુદાય
જથાખંધ અં જુઓ જથાખંધ
જથો પું જુઓ જથો
જદ(-થ)પિ અં ચણપિ; જોકે
જદા અં ચદા; જે વખતે
જદાતદા અં કોઈ પણ સમયે
જદુનાથ પું (સં.) ચાદવોના સ્વામી-દુષ્ણ
જદુર્પાત પું (સં.) જદુનાથ
જદુવંશ પું ચદુનો વંશ; ચાદવવંશ
જદુવંશી વિં ચાદવવંશી; ચદુવંશનું
જદાતદા અં ચદાતદા; ગમે તેમ; બેકાક
જન પું; નં માણસ (૨) લોકોનો સમુદાય
જનક વિં ઉત્પત્ત કરનાર (૨) પું બાપ (૩)
[સં.] સીતાજીના બાપનું નામ
જનકજન(-તનયા) સ્ત્રીં જનકરાજની પુત્રી;
સીતા; જનકી

જનકથા સ્ત્રીં લોકોમાં ચાલતી આવેલી કે
ચાલતી વાંત

જનચર્ચા સ્ત્રીં લોકોમાં ચાલતી ચર્ચા-વાત
જનતા સ્ત્રીં લોકોનો સમૂહ; સમાજ
જનતાધર્મ* પું
જનતાસ્મિતા* સ્ત્રીં
જનન નં ઉત્પત્તિ; જન્મ
જનનનિરોધ પું જુઓ સંતતિનિયમન
જનનમર્યાદા સ્ત્રીં જુઓ સંતતિનિયમન
જનની સ્ત્રીં જન્મ આપનારી-મા
જનપદ પું; નં દેશ
જનપદધર્મ* પું દેશાચાર; દેશની રીતિ
જનપ્રવાહ પું લોકોનો પ્રવાહ-ટોળું (૨)
[લા.] લોકાચાર; રીતિ

જનમ પું જુઓ જન્મ
જનમકુંડળી સ્ત્રીં જન્મ વખતના ગ્રહસંયોગનો
બરાબર કાળ લઈને બનાવેલું બાર રાશિ-
વાળું ચક્ર; જન્મક્ષર
જનમગાંઠ સ્ત્રીં વરસગાંઠ; જન્મતિથિ
જનમલોભકા સ્ત્રીં (કા.) જુઓ જન્મભૂમિ
જનમવું અં કિં ઉત્પત્ત થવું; જન્મવું
જનમંડલ(-ળ) પું જનસમુદાય

જનમારો પું જન્મથી મરણ લગીનો કાળ;
ભવ

જનમેજય પું (સં.) પરીક્ષિતનો પુત્ર

જનમોજનમ અં દરેક જન્મે; જન્મોજન્મ

જનમોતરી સ્ત્રીં જન્મ પછી ઉત્તરોત્તર
જનનારા બનાવ—લાલહાનિ જણાવતી
જન્મકુંડળી પરથી ગણિત કરી જોશીએ
બનાવેલી પત્રિકા

જનમોત્રી સ્ત્રીં જુઓ જનમોતરી

જનચિત્રી સ્ત્રીં જન્મ આપનારી—મા

જનલોક પું પૌરાણિક કલ્પના પ્રમાણેના
સાત લોકમાંનો પાંચમો લોક (જુઓ લોક)

જનવાદ પું અર્ધવા (૨) લોકોમાં અપક્રીતિ

જનશ્રુતિ સ્ત્રીં અર્ધવા

જનસપ્તી વિં ૧૩ (વેપારીઓનો સંકેત)

જનસમુદાય પું લોકોનો સમૂહ

જનસમૂહ પું લોકોનો સમૂહ

જનસુખવાદ પું 'યુટિલિટરિયેનિઝમ'

જનસુખવાદી વિં (૨) પું જનસુખવાદમાં
માનનાર

જનહિત નં લોકોનું હિત

જનહિતકારી વિં જનહિત કરનારું

જનહિતવાદ પું જુઓ જનસુખવાદ

જનહિતવાદી વિં (૨) પું જનહિતવાદમાં
માનનાર

જના,ંકારી સ્ત્રીં બ્યભિચાર; છિનાળું

જનાક(-ખ) સ્ત્રીં શક્તિ; બળ

જનાકારી સ્ત્રીં જુઓ જના

જનાખ સ્ત્રીં જુઓ જનાક

જનાપું નં જીવતર

જનાજો પું મુસલમાનોમાં મરડું દાટવા લઈ
જવાની ખાટલી (૨) એની પાછળ જનારું
સરથસ

જના(ંવા)દી પું હલકી કિંમતનો એક
સિક્કો; પૈસો

જનાનખાનું નં અંતઃપુર; રણવાસ

જનાનાશાળા સ્ત્રીં ઓઝલમાં રહેનારી સ્ત્રીઓ
માટેની શાળા

જનાની વિં સ્ત્રીઓને લગતું; સ્ત્રીઓનું હાથ
'જવાની જોડા' (૨) ખાચણું; રાંડણું

જનાનો પું ઓઝલમાં રહેનારો સ્ત્રીસમુદાય
જનાખ વિં મહેરબાન; કૃપાળુ (સંબોધન
તરીકે)

જનાએઆલી વિં મોટા મહેરબાન; પરમકૃપાળુ
(સંબોધન તરીકે)

જનાદન પું (સં.) વિધ્યુ; કૃષ્ણ

જનાવર નં જનવર; પશુ

જનાવરખાનું નં જનાવરોનું સંગ્રહસ્થાન; 'શૂ'

જનાવાદી પું જુઓ જનાદી

જનિ(-ની) સ્ત્રીં જન્મ (૨) સ્ત્રી (૩) માતા
(૪) પત્ની (૫) દીકરાની વહુ

જનિત વિં જન્મેલું

જની સ્ત્રીં જુઓ જનિ

જનેતા સ્ત્રીં જન્મ આપનારી—મા

જનોઈ સ્ત્રીં; નં જુઓ યજ્ઞોપવીત

જનોઈવહ(-હો) વિં ઘડ પર જનોઈ રહે છે
તેની લીટીમાં વાટેતો (ધા)

જનોપયોગી વિં લોકોપયોગી

જન્મત નં સ્વર્ગ; જિન્મત

જન્મતનરીન વિં જુઓ સ્વર્ગસ્થ

જન્મ પું જન્મતું—પેદા થતું તે (૨) જનમારો

જન્મકુંડલી(-ળી) સ્ત્રીં જુઓ જનમકુંડળી

જન્મગાંઠ સ્ત્રીં જુઓ જનમગાંઠ

જન્મતિથિ સ્ત્રીં જે દિવસે જન્મ થયો હોય
તે; જનમતિથિ

જન્મપત્રિકા સ્ત્રીં જુઓ જનમોતરી

જન્મપત્રી સ્ત્રીં જન્મપત્રિકા; જનમોતરી

જન્મભૂમિ સ્ત્રીં જ્યાં જન્મ થયો હોય તે
સ્થાન કે દેશ; માતૃભૂમિ

જન્મતું અં કિં જુઓ જનમતું

જન્મસારણુ સ્ત્રીં જન્મના સાધનો એક રોમ

જન્મસિદ્ધ વિં જન્મથી જ પ્રાપ્ત થયેલું
—મળેલું

જન્માક્ષર પું બં વં જુઓ જનમકુંડળી

જન્મારો પું જુઓ જનમારો

જન્માટથી સ્ત્રીં કૃષ્ણજન્મનો દિવસ;
માવણુ વહ આઠમ

જન્માંતર નં ખીલે જન્મ

જન્માંધ વિં જન્મથી આંધળું

જભાની સ્ત્રીં જભીનગીરી
 જભાનો પું યુગ; લખો સમય
 જભાપામું નં જુઓ જભાખાળુ
 જભાખંદી(-ધી) સ્ત્રીં જભીન માધી ભત
 વગેરે તપાસી ખેડૂતનું સરકારી ભરત
 કરાવવું તે; 'લેન્ડ-રેવન્યુ-સેલેક્શન'ં
 જભાખાળુ(-ભૂ) સ્ત્રીં ચોપડામાં ડાણું
 પાસું, જ્યાં આવક લખવામાં આવે છે.
 જભાલગોટો પું જુઓ નેપાળો
 જભાવ પું ભરાવો; બીડ
 જભાવદ સ્ત્રીં બંધબેસતી મેળવણી-મિલજ
 જભાવવું સં કિં 'જમવું'નું મિશ્રક રૂપ
 જભાવસૂલ સ્ત્રીં મહેસૂલની ભપજ
 જમીજ નં એક પક્ષી
 જમીન સ્ત્રીં ભોંય (૨) ખેતર તરીકે વપરાય
 તેવી જમીન (૩) ધા રુઝવાથી આવતી
 નવી ચામડી
 જમીનદાર વિં જમીનની માલિકીવાળો (૨)
 પું જમીનનો માલિક (૨) લાટખંધ
 જમીનનો માલિક
 જમીનદારી વિં જમીનદારનું, ને લગતું (૨)
 સ્ત્રીં જમીનદારપણું
 જમીનદારીપદ્ધતિ સ્ત્રીં મહેસૂલ માટે સીધા
 ખેડૂત સાથે વ્યવહાર રાખવાને બદલે
 જમીનદાર પાસેથી જ મહેસૂલ લેવાની
 પદ્ધતિ
 જમીનદોરત વિં (ભાંગીતોડી) જમીન—
 સરમું કરેલું
 જમૈયો પું કઠાર જેવું એક હથિયાર
 જમોર પું જૈહર; સામુદાયિક આત્મહત્યા
 જમ્મર પું મોઢું ડુઃખ
 જય પું જીત; ફતેહ
 જયધોષ પું જય મળવાથી કરેલો પોકાર
 (૨) જય થયો છે એવું જણાવતો ઢંઢેરો
 જયધોષણ સ્ત્રીં જુઓ જયધોષ
 જયજય પું જયજયકાર (૨) અં (કોઈને સામા
 મળતાં કે છૂટા પડતાં બોલાતો શબ્દ)
 જયજયકાર પું જીતની ખુશાલીનો પોકાર
 જયમંજલ(-ળ) પું રાત્રને નિસવાનો હાથી;
 ઉત્તમ હાથી (૨) નં જય અને મંગળ

જયમાળ સ્ત્રીં વિજયના અભિનંદનાથે
 જળામાં નાખવાનો ફૂલહાર
 જયશાહી(-ળી) વિં વિજયવંત; ફતેહમંદ
 જયશ્રી પું વિજયની દેવી (૨) એક રામિણી
 જયસ્તંભ પું ફતેહની યાદગીરીમાં બોલો
 કરેલો સ્તંભ
 જયંતી સ્ત્રીં મહાન વ્યક્તિનો જન્મદિવસ
 (૨) વિજયનો વાવટો
 જયાચાર* પું
 જયાનંદ પું વિજયનો આનંદ
 જયિની વિં સ્ત્રીં જય મેળવનારી
 જયી વિં જય મેળવનાર; વિજયી
 જર પું કસબ (સોનારપાના તાર) કે
 કસબનું વણતર (૨) પૈસો; નાણું; સોનું
 (૩) સ્ત્રીં ઓર; મેલી (૪) [ક.] જળો
 જરકસ પું સોનારપાનો તાર; કસબ
 જરકસી વિં કસબી; કસબના ભરતવાળું
 જરકોસ પું ભૂકો-હલકો કસબ
 જરકોસી વિં ભૂકો-હલકો કસબવાળું
 જરખોજ વિં ફળદ્રુપ
 જરજરિયું વિં જીર્ણ થઈ ગયેલું; ધસાઈ
 ગયેલું
 જરજરિયાન નં પૈસા, ધરેણું વગેરે (કામતી
 વસ્તુઓ)
 જરજોખમ નં પૈસા વગેરે જોખમની વસ્તુઓ
 જરઠ વિં વૃક્ષ; ધરડું (૨) કડણ
 જરઠતા સ્ત્રીં
 જરણા સ્ત્રીં વૃક્ષાવસ્થા (૨) પ્રશંસા
 જરથુજ પું (સં.) પારસીઓના ધર્મના
 સંસ્થાપક
 જરથોસ્તી વિં જરથુજનું—ને લગતું (૨)
 જરથુજનો ધર્મ પાળનાર (૩) પું પારસી
 જરહ વિં પીળું; ઝાંખું પીળું
 જરહાણુ(-ણ) નં એક ભતનું ફળ; આહુ
 જરહી સ્ત્રીં પીળો રંગ (૨) ઈંડામાંનો પીળો
 પદાર્થ
 જરહો પું તમાકુનો ભૂકો
 જરહોજ પું કસબ ભરનારો
 જરહોણ સ્ત્રીં કસબ ભરવાળું કામ-વિદ્યા;
 કસબી ભરતકામ

જન્મ પું ત્રાસ; કહેયલ; પાક
જન્મજન્મ વિં નરા; સહેન (૨) અં નરાતરા;
સહેનસાન
જન્મવાળિયું વિં
જન્મું અં કિં છલું થવું; ધસાઈ જવું (૨)
પચવું
જન્મ સ્ત્રીં વૃક્ષાવસ્થા (૨) સાપની કાચી
(૩) વિં (૪) અં લગાર; થોડું
જન્મજેક વિં (૨) અં નરાક
જન્મક વિં (૨) અં થોડું; લગાર
જન્મજન્મ અં થોડુંથોડું
જન્મતરા અં થોડું-નહિ જેવું
જન્મચત વિં વરસાદના પાણીથી થવું (ખેતી
કે પાક માટે) (તેનાથી જીલકું બાગાયત-
કૃવાના પાણીથી થવું)
જન્મયુ નં ગભને વીંટળાયેલું પાતળું પડ; આર
જન્મયુજ વિં જન્મયુમાંથી જન્મવું (ઈંડામાંથી
નહિ)
જન્મિત વિં છલું; ખખળી ગયેલું
જન્મિયાન વિં જન્મિનું; કસળી (૨) નં સોના-
રૂપાનાં ધરેણાં
જન્મી સ્ત્રીં કસળ; કસળી માલ (૨) વિં
કસળ સાથે વણેલું; કસળી (૩) થોડું; લગાર
(૪) અં લગાર; સહેન
જન્મીક વિં (૨) અં સહેન; થોડું
જન્મીકામ નં કસળી ભરતકામ
જન્મીજન્મી અં થોડુંથોડું
જન્મીપટકો પું કસળી વાવટો (૨) પેશવાઈમાં
લશ્કરી સરદારને કમરે બાંધવાનો કસળી
પટકો
જન્મીપુરાણું વિં નૂનું; ફાટીવટ્ટી ગયેલું
જન્મીક સ્ત્રીં જમીનમાપણીનું કામ (૨) પું
એ કામ કરનારો; મોજણીદાર
જન્મીકખરડો પું માપણીનું પત્રક
જન્મીમરી સ્ત્રીં કોગળિયું; કોલેરા
જન્મર સ્ત્રીં જન્મરત (૨) અં અવશ્ય;
અલખત
જન્મરત સ્ત્રીં અગત્ય; આવશ્યકતા; હાજત
જન્મરિયાત સ્ત્રીં જુઓ જન્મરત
જન્મરી વિં જન્મરતું; અગત્યનું

જન્મર(-રિત) વિં છલું થઈ ગયેલું
જલ(ન) નં પાણી
જલ(ન)કમલ નં કમળ
જલ(ન)ચર વિં પાણીમાં ચાલનારું (૨) નં
પાણીનું પ્રાણી
જલજ વિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થવું (૨) નં
કમળ (૩) રાખ
જલ(ન)જંતુ પું; નં પાણીનું જંતુ (૨)
માછલું
જલજ સ્ત્રીં (સં) લક્ષ્મી
જલ(ન)તરંગ પું પાણીનું મોજું (૨) નં
(ચલાણાંમાં પાણી ભરીને થોળવું) એક
વાદ્ય
જલ(ન)તુલા સ્ત્રીં જળની મદદથી વજન
કરવાનું ત્રાજવું; 'હાઈડ્રોસ્ટેટિક બેલન્સ'
જલદ વિં હમ; આકરું; તેજ (૨) પું
વાદળ; મેઘ
જલદાગમ પું વર્ષાકાળ; ચોમાસું
જલ(ન)દાહ પું રાળને બાળવાને બદલે
પાણીમાં વહેતું મૂકવું તે
જલદી અં હતાવળથી; સત્વર
જલ(ન)દેવતા પું બં વં; સ્ત્રીં જળની
દેવી; પાણીની પરી
જલ(ન)ધર પું મેઘ; વાદળ (૨) સમુદ્ર
જલ(ન)ધિ પું સમુદ્ર
જલ(ન)નીલિ,ંકા સ્ત્રીં સેવાળ
જલપ* પું
જલ(ન)પતિ પું સમુદ્ર (૨) વઝળ
જલ(ન)પાન નં પાણી પીવું તે
જલ(ન)પ્રદ વિં પાણી આપે એવું
જલ(ન)પ્રલય પું મોટી રેલના પૂરથી નારા
થવા તે
જલ(ન)પ્રવાસ પું જળ ઉપર-વહાણમાં
કરેલી મુસાફરી
જલ(ન)મય વિં બધે પાણીપાણી થઈ ગયું
હોય એવું
જલ(ન)માર્ગ પું જળ ઉપર-વહાણમાં
એસીને જવાનો રસ્તો

જલ(-ળ)યંત્ર નં જળના જેરથી ચાલતું યંત્ર
(૨) કુવારો (૩) રેંટ

જલ(-ળ)યાત્રા સ્ત્રીં જળપ્રવાસ (૨) એક
તહેવાર, ન્યારે કાકોરજીને જલવિહાર
કરાવવામાં આવે છે.

જલ(-ળ)યાન નં જળ પર જવાનું વાહન;
વહાણ; મહવો

જલ(-ળ)યુક્ત નં પાણી ઉપર-વહાણમાં રહીને
કરેલું યુક્ત

જલ(-ળ)સમાધિ સ્ત્રીં પાણીમાં કરેલો પ્રાણ-
ત્યાગ (સંન્યાસી માટે)

જલસો પું આનંદ યા હત્સવનો મેળાવડો

જલ(-ળ)સ્થિતિશાસ્ત્ર નં 'હાઇડ્રોસ્ટેટિક્સ'

જલ(-ળ)દ(-ધ)ર નં એક હૃદરોગ

જલા(-ળા)ખુ પું એક જળચર પ્રાણી

જલાલ વિં ઝગઝગતું; હનનજળ

જલાલી સ્ત્રીં ઝગઝગાટ; લપકો

જલા(-ળા)શય નં દૂવો, તળાવ વગેરે પાણી-
વાળું સ્થળ

જલાંજલિ સ્ત્રીં પાણીની અંજલિ (૨)

પિતૃઓનું તર્પણ કરવા અપાત્રી જલાંજલિ

જલેખી સ્ત્રીં એક મીઠાઈ

જલો(-ળો)દર નં જુઓ જલંદર

જલપ પું કથન; કહેવું તે (૨) બકવાદ; લવારો
(૩) [ન્યા.] તત્ત્વનિર્ણયની ઇચ્છાથી નહિ
પણ પરપક્ષખંડન અને સ્વપક્ષસ્થાપનની
ઇચ્છાએ કરેલો વાદ

જલપક વિં બકવાદ-લવારો કરનારું

જલપતું અં કિં બખડતું-લવારો કરવો

જલલાદ પું મરદન મારનાર; શિરચ્છેદ કરનાર
(૨) કસાઈ

જલલાદી સ્ત્રીં જલલાદનું કામ; જલલાદપણું

જલ પું એક ધાન્ય (૨) જલ જેટલી લંબાઈ
અથવા વજનનું માપ (૩) વેગ (૪) અં
ન્યારે

જલઈ સ્ત્રીં જિવાઈ

જલખાર પું જવનો ખાર-ક્ષાર

જલન પું જુઓ યવન (૨) ખાટકી

જલનિકા સ્ત્રીં પડદો; ચક્ર

જલની સ્ત્રીં જુઓ જલનિકા

જલરજાવર સ્ત્રીં વારંવાર જનું આવવું તે

જલલો પું જવના આકારનો સોનાનો મથકો

જલલું વિં કોઈક જ; વિરહું

જલલે અં કવચિત્; ભાગ્યે

જલતું અં કિં હત્પત્ર થવું (૨) જીવ પડવા

જલશીર પું એક વનસ્પતિ

જલાન વિં (૨) પું જુઓ જુવાન

જલાનપટ્ટો પું મજબૂત બાંધાનો જલાન

જલાની સ્ત્રીં જુવાની

જલાળ પું હતાર

જલાળદાર વિં જલાળદારીવાળું

જલાળદારી સ્ત્રીં જલાળ દેવાનું જોખમ

અથવા ફરજ; જુગમેદારી; જોખમદારી

જલાળી વિં જેનો જલાળ માગેલો હોય
એવું; જેના જલાળનું ખર્ચ બરેલું હોય
એવું

જલાળીદુંડી સ્ત્રીં સ્વીકારાયો જલાળ મન્યા
પછી જ જેનાં નાણાં ભરવાનાં હોય એવી
દુંડી

જલારા પું બં વં જલ વગેરેના નાના-તાળ
જમેલા અંકુરો

જલાસો પું એક વનસ્પતિ

જલાહિર નં હીરામાણેક વગેરે ઝવેરાત

જલાહિરખાનું નં રત્નો વગેરે ઝવેરાત જેમાં
રખાતું હોય તે જગા

જલાળી સ્ત્રીં અંગૂઠા ઉપરની એક જવના
આકારની રેખા (૨) જવના જેવા સોનાના
દાણાની માળા

જલાંમદ પું બહાદુર; વીરપુરુષ

જલાંમદી સ્ત્રીં જલાંમદપણું; વીરતા

જલું અં કિં

જશ(-સ) પું યશ; કીર્તિ

જશન નં હત્સવનો કે આનંદનો દિવસ(પારસી)

જશનામી વિં કીર્તિમંત

જશ(-સ)વંત વિં જશવાળું; યશવંત

જશત નં એક ધાતુ

જસતા પું બં વં ડાઘા

જસું વિં જેવું; મળતું આવતું

જહત્સ્વાર્થા વિં (કા.શા.) જેમાં શબ્દના
વાચ્યાર્થનો ત્યાગ થતો હોય તેવી (લક્ષણા)
(૨) સ્ત્રીં તેવી લક્ષણા

જાનકીદાસજી સીં ભગવાન પામ્યાવિ
 કેલેક મરી ત્યાગ તેમજ કેલેક મરી
 મહત્ત્વ યત્ન હોય તેવી લક્ષણ (કા.શા.)
 જાનકી નં ૧૨૩; દોહા
 જાનકીદાસજી સીં જુઓ જાનકીવાર્યા (કા.શા.)
 જાનકી નં મોટું વહાણ
 જાનકી સીં દુનિયા; આલમ
 જાનકી નં જાનકી; ૧૨૩
 જાનકી વિં ઉદામ; આકળું
 જાનકી સીં દુનિયા; જાનકી
 જાનકીગીર પું દુનિયાનો જીતનારો (૨) [સં.]
 એક મોઝલ બાદશાહ; અકબરનો પુત્ર
 (રાજ્યકાળ: ઈ. સ. ૧૬૦૫-૧૬૨૭)
 જાનકીસી વિં જાનકીગીરનું-લેલમતું (૨) [લા.]
 આપજી; જોડકમીલણું (૩) સીં જોડકમી;
 આપજી (૪) અમીરી
 જાનકીદાસ વિં દુનિયાના અનુભવવાળું-આલોક
 જાનકીપના, ૦૬ વિં જાનકીનું રક્ષણ કરનાર
 (બાદશાહ)
 જાનકીસોજ વિં દુનિયાને બાળનારું
 જાનકી અં ન્યાં; જો ઠેકાણે
 જાનકી નં કન્યાદાન
 જાનકી સીં મહેનત; અમ
 જાનકી નં પાણી
 જાનકીઆગિયો પું એક વનસ્પતિ
 જાનકીઆમળું નં એક જાતનું ફળ
 જાનકીમળ નં જુઓ જાનકીમલ
 જાનકીડો પું પાણીનો કીડો
 જાનકીકી સીં એક જાનકી પક્ષી
 જાનકીકુંડું નં ચંદ્રની આનુમાન આછાં પાણી-
 ભર્યા વાદળને લીધે દેખાતું કુંડાળું
 જાનકીડો પું એક પ્રાણી; 'હિપોપોટેમસ'
 જાનકીચક્કી સીં પાણીના જરથી ચાલતી ચક્કી
 જાનકીચર વિં (૨) નં જુઓ જાનકીચર
 જાનકીજળું અં કિં બળવું (૨) બળતરાયતી
 જાનકીજળું વિં આંસુથી ભરાયેલું (લિયન)
 જાનકીજળું પું; નં જુઓ જાનકીજળું
 જાનકીજળું(-ચં)ત્ર નં જુઓ જાનકીજળું
 જાનકીજળું(-ચા)ત્રા નં જુઓ જાનકીજળું
 જાનકીજળું(-ચા)ત્રા પું નદીના કિનારા પર થતી
 એક વનસ્પતિ

જાનકીદાસજી નં
 જાનકીદાસજી વિં સીં
 જાનકી નં બળતણ; લાકડાં
 જાનકીતરણ પું એક છંદ
 જાનકીતરણ પું (૨) નં જુઓ જાનકીતરણ
 જાનકીતુલ્ય સીં જુઓ જાનકીતુલ્ય
 જાનકીદાસ પું જાનકીદાસ
 જાનકીદાસ સીં એક વનસ્પતિ
 જાનકીદેવતા પું ૫૦ વં; સીં જુઓ જાનકીદેવતા
 જાનકીમળજી સીં
 જાનકીમળ પું જુઓ જાનકીમળ
 જાનકીનીલિ, ૦૬ સીં જુઓ જાનકીનીલિ
 જાનકીનેવરી સીં એક વનસ્પતિ
 જાનકીપાત્ર નં જુઓ જાનકીપાત્ર
 જાનકીપાન નં જુઓ જાનકીપાન
 જાનકીપતિ પું જુઓ જાનકીપતિ
 જાનકીપ્રલય પું જુઓ જાનકીપ્રલય
 જાનકીપ્રવાસ પું જુઓ જાનકીપ્રવાસ
 જાનકીખંબાકાર વિં (૨) અં બધે પાણીપાણી
 થઈ અર્ધ હોય એવું-અમ
 જાનકીખંબોળ વિં (૨) અં જુઓ જાનકીખંબાકાર
 જાનકીખિલાડી સીં એક જાનકીચર પ્રાણી
 જાનકીમય વિં જુઓ જાનકીમય
 જાનકીમાણસ નં જેનું નીચલું અર્ધ અંબ
 માછલી જેવું હોય છે તેવું પાતાળનાં
 પાણીમાં રહેતું મનાતું વેંતિયું માણસ
 જાનકીમાર્ગ પું જુઓ જાનકીમાર્ગ
 જાનકીયંત્ર નં જુઓ જાનકીયંત્ર
 જાનકીયાત્રા સીં જુઓ જાનકીયાત્રા
 જાનકીયાન નં જુઓ જાનકીયાન
 જાનકીયુદ્ધ નં જુઓ જાનકીયુદ્ધ
 જાનકીવટ નં
 જાનકીવાવવું સ. કિં 'જાનકીવવું' નું પ્રેરક રૂપ
 જાનકીવાવું અં કિં 'જાનકીવવું'નું કર્મણિ રૂપ
 જાનકીવાસ પું પાણીમાં ડૂબી મરવું તે
 જાનકીવું અં કિં બળવું; સળગવું
 જાનકીશાયી વિં પાણીમાં શયન કરનાર-ડૂબી
 જનાર
 જાનકીસ નં ઝાડા વાટે પડતો પટ્ટ જેનો
 ચીકણો પદાર્થ
 જાનકીસમાધ(-ધિ) સીં જુઓ જાનકીસમાધ

જળસોઈ સ્ત્રી (બાળવા કે કાટવાને બાળે)
 જળમાં સુવાડું-હાડું તે (સંન્યાસીને)
 જળસ્થિતિશક્તિ નં જુઓ જળસ્થિતિશક્તિ
 જળદ(-ધ)ર નં જુઓ જલદર
 જળાઉ વિં બાળવાના કામનું (લાકડું)
 જળાખું પું જુઓ જલાખું
 જળાતિસાર પું વારંવાર પેશાબ કરવો
 પડે તેવો એક રોગ
 જળાધારી સ્ત્રી જેમાં શિવલિંગ ખેસાડવામાં
 આવે છે તે ક્યારા જેવો ધાટ
 જળાપો પું બળાપો; કઠાપો
 જળાભક્ષ પું મૃગજળ
 જળાશય નં જુઓ જલાશય
 જળો સ્ત્રી પાણીમાં રહેતો એક જીવડો
 (ખરાબ લોહી ચૂસી લેવા તેને ચામડી
 ઉપર વળગાડવામાં આવે છે.)
 જળોજથા સ્ત્રી સંસારની જંનળ (૨)
 વિગેરી નાખતું તે
 જળોદર નં જુઓ જલદર
 જળોધું નં ગૂમડું મટી ગયા પછી રહેલું
 ચાકું (૨) મેડો જડતી વખતે પીઠો
 ઉપર પાટિયાં જડે છે ત્યારે તેની તડ
 પૂરવા નીચે મુકાતી પાતળી ચીપટ
 જ'ઈ પું પેસો; દોઢિયું
 જ'ખજળ સ્ત્રી ઓશિંજળું; ગીચ ઝડી
 જ'ગ પું મેટી લડાઈ; યુદ્ધ
 જ'ગડિયો પું સરકારી તિલ્લેરીનાં નાણાં
 એક ગામથી બીજો ગામ લઈ જતી વખતે
 રક્ષક તરીકે જતો લશ્કરી સિપાઈ
 જ'ગબહાદુર વિં એક ઇલકાખ
 જ'ગમ વિં એક ડેકાણેથી બીજો ડેકાણે ખસી
 શકે એવું (સ્થાવરથી બેલડું) (૨) પું એક
 પ્રકારનો શિવલિંગપૂજક જોગી
 જ'ગલ નં વન
 જ'ગલી વિં જ'ગલનું; રાની (૨) [લા.]
 સંસ્કાર કે વિવેક વિનાનું (૩) ખેડયા
 વિના બેગેલું
 જ'ગલીજટ વિં સાવ જ'ગલી; અણુધડ;
 રેતું
 જ'મલો પું એક રોગ
 જ'માલ પું તાંબાનો કાટ
 જ'માલી વિં જ'માલનું-જે લખડું

જ'ગી વિં જ'ગ-લડાઈને લગતું (૨) મોકું;
 જળરું (૩) સ્ત્રી કિલ્લાની બાંતમાંનું ત્રાંસું
 બાકું
 જ'ગોટો પું ખાખી બાવાઓ ગોફલું જેવી
 જે લગોટી પહેરે છે તે
 જ'જેટી સ્ત્રી નાનો જ'ગોટો
 જ'જેટો પું જુઓ જિજેટો
 જ'ધ(-ધા) સ્ત્રી જ'ધ; સાથળ
 જ'ધડિયાં નં બં વં ચાધડિયાંવાળા; ઢોલ-
 દૂમકા વગાડનાર
 જ'ધાસારણ સ્ત્રી જ'ધનો એક રોગ
 જ'ધાસ્થિ નં જ'ધનું હાડકું
 જ'જર સ્ત્રી એક જતની નાની તોપ
 જ'જળ સ્ત્રી ઉપાધિ; ખટપટ
 જ'જળી વિં જ'જળવાળું
 જ'જર સ્ત્રી સાંકળ (૨) મેડી (૩) ઘડિયાળની
 કમાન (૪) ઝાંઝર (૪) નાની તોપ
 જ'જરો પું પાણીમાં બાંધેલો કિલ્લો (૨)
 ટાપુ; ખેટ (૩) એક જતની પેડાંવાળી
 નાની તોપ (૪) હનુમાનની સાધનાઓ
 મંત્ર; જંતર (૫) કસળી કિનાર
 જંત પું જંતુ
 જંતર પું; નં ચંત્ર, તાંત્રિક આકૃતિ (૨)
 તેની આકૃતિ કે અક્ષરવાળો કાગળ કે
 પતરું (તેની બહુઈ અસર મનાય છે.)
 જંતરડું નં જુઓ જતરડું
 જંતરમંતર પું; નં જંતર અને મંત્ર
 જંતુ પું; નં નાનું જીવડું
 જંતુન વિં જંતુઓનો નાશ કરે એવું
 જંતુનાશક વિં જુઓ જંતુધ
 જંતુવિદ્યા સ્ત્રી "એકટીરિયોલોજી"
 જંતુશાસ્ત્ર નં જંતુવિદ્યા; 'એકટીરિયોલોજી'
 જંત્ર વિં પ્રખર; તીવ્ર (૨) નં જુઓ છાયા-
 ચંત્ર (૩) એક જતનું તંતુવાદ્ય
 જંત્રી પું જંત્ર વગાડનાર (૨) બહુખર;
 ખેલાડી (૩) સ્ત્રી અનુકમણિકા; સાંકળિયું
 (૪) જંતરવાનું તાવીજ (૫) તૈયાર ગણતરીઓ
 કોઠા; કોષ્ટક
 જંદો પું ફકડ પુરુષ (ભવેયાઓનો એક વેષ)
 જંધ પું સાંતિ; નિરાંત
 જંધનું અં કિં નિરાંત વાળવી; સાંત પડવું

જાગીર નં એક વનસ્પતિ

જાગીર* સ્ત્રી.

જાગુ(-યુ) નં જાગુ

જાગુ(-યુ)ક પું; નં શિયાળ

જાગુ(-યુ)ખંડ પું(સં.) જુઓ જાગુદીપ

જાગુ(-યુ)દીપ પું(સં.) પૌરાણિક કલ્પના

પ્રમાણે મેઝપર્વતની આબુખાજી આવેલા

સાત ખંડમાંનો એક (૨) બૌદ્ધોની માન્યતા

પ્રમાણે ભારતવર્ષ

જાગૂર નં ખીલા ખેંચી કાઢવાનું ઓળર

જાગૂરિયો પું નાનો છોકરો

જાગૂરો પું મોટી તોપ (૨) બાજીગરનો

મદદનીશ છોકરો

જાગેજા એ 'જયજાગે! જયજાગે!' એવો

પોકાર

જાઈ વિં સ્ત્રીં જણી; જણેલી (૨) સ્ત્રીં મા

(૩) દેવી; માતા (૪) એક વેલ

જાકે પું(કા.) બળનો ધક્કો (૨) વળનું

દબાણ (૩) ધસારો (૪) વ્યવહારનો બોલો

(૫) ખર્ચનો ભાર

જાકડસીકડ* વિં

જાકડસીકડું વિં નળળા બાંધાનું; વારંવાર

માંડું પરચા કરવું

જાકાર(-રો) પું 'જાઓ' એવો ઉદ્દગાર;

અસત્કાર

જાગ પું યાગ; યજ્ઞ (૨) સ્ત્રીં રન્નાદે

(જવારા) (૩) જગા

જાગવું વિં બંધવું નહિ તેવું; જાગત (૨)

સાવધાન

જાગતીજોત વિં સ્ત્રીં જેની જ્યોતિ-શક્તિ

જાગત હોય-તરત પારખું બતાવતી હોય

તેવી (દેવી)

જાગવુંજોધ વિં તરત પારખું બતાવે-શિક્ષા

કરે તેવું (દેવ, દેવી)

જાગરણ નં જાગવું તે; ઉજાગરો

જાગરણિયો પું જાગરણ કરનારો

જાગરિત વિં જુઓ જાગત

જાગરિયો પું જાગરણિયો

જાગરક વિં જાગવું (૨) સાવધ

જાગવું અં કિં બંધમાંથી બીકવું (૨) જાગત

રહેવું (૩) જાગતા હોવું

જાગામીકું વિં થોડુંક જાગવું અને થોડુંક

બંધવું

જાગીર સ્ત્રીં સરકાર તરફથી બક્ષિત તરીકે

મળેલી જમીન કે ગામ

જાગીરદાર વિં જાગીર ધરાવનારું (૨) પું

જાગીરનો ધણી

જાગીરદારી સ્ત્રીં જાગીરપણું

જાગીરી વિં જાગીરને લગતું (૨) સ્ત્રીં

જાગીરદારી

જાગૃત વિં જાગેલું; જાગવું; જાગત

જાગૃતતા સ્ત્રીં

જાગૃતિ સ્ત્રીં જાગતાપણું (૨) [લા.] ચપળતા;

ચેતન

જાગો વિં પું જાગનારો (૨) પું જાગીરદાર;

પેસાદાર

જાગૃત વિં જાગવું (૨) હોશિયાર; સાવધ

જાગૃતવસ્થા સ્ત્રીં જાગૃતિની-જાગતા હોઈએ તે

અવસ્થા

જાગૃક પું જુઓ યાચક

જાગૃકવૃત્તિ સ્ત્રીં જુઓ યાચકવૃત્તિ

જાગ્યના સ્ત્રીં જુઓ યાચના

જાગ્યું સં કિં જુઓ યાચવું

જાગ્યાવેડા પું બં વં માગણના જેવું વર્તન;

દૈન્ય

જાગ્યું વિં કંટાળો આવે તેટલા કાલાવાલા

કરનારું (૨) માગેલું

જાગમ સ્ત્રીં પહોળું; જાડું પાયરણું

જાગમમાન વિં જુઓ જાગમમાન (૨)

(૨) તરત પારખું દેખાડે એવું (૩) કરડા

મિજાગનું; રૂઆબદાર

જાગરું વિં ખીચારું; પામર

જાગરે પું; નં સંડાસ; પાયખાનું

જાગુલમાન વિં + જાગમમાન

જાગવક્યમાન વિં પ્રકાશથી ઝગઝગવું;

દેદીપ્યમાન

જાડ વિં રજપૂતોની એક જાતનું (૨) પું તે

જાતનો આદમી (૩) સ્ત્રીં ઘેટાબકરાના

વાળ

જાડ(-ડાઈ,-ડાશ) સ્ત્રીં જાડાપણું

જાડિયું વિં જાડું

જાડું વિં દળદાર (૨) ચરખીથી ભરેલું (૩)

ઘાટું (૪) તીણું નહિ એવું (૫) જોખનું;

ભારે (૬) [લા.] મંદ બુદ્ધિવાળું (૭)

અશિક્ષ; ગામડિયું

નડુંબ(-ભ)મ વિં મૂળ નડું
 નડુંરે(-રે)ક વિં રગડા જેવું નડું-ધટ
 નડેએ પું રજપૂતોની એક નતનો માણસ
 નડથ નં જડતા (યુદ્ધિની)
 નજુ વિં નજુનાર (ર) ઓળખાણવાળું;
 પરિચિત (૩) સ્ત્રીં માહિતી (૪) ઓળખાણ
 નજુકાર વિં (ર) પું નજુનાર
 નજુજુકાર(-રું) વિં નજુનારું
 નજુતણ વિં નજુકાર
 નજુપણ(-ણું) નં માહિતગારપણું (ર)
 આવડ; જ્ઞાન
 નજુ(-ન)પિછાણુ(-ન) સ્ત્રીં ઓળખાણ-
 પિછાન
 નજુભેદુ વિં અંદરની વાત નજુતું
 નજુવાજોગ વિં નજુવાયોગ્ય
 નજુવું સં કિં
 નજુપીતું વિં ઓળખીતું (ર) અનુભવી (૩)
 પ્રસિદ્ધ
 નજુભેઈ,ને અં નજુતા છતાં; ધરાદાથી
 નજુપૂજ,ને અં જુઓ નજુભેઈ
 નજુ,ંકે અં 'એવું જ હોયને' એવી ઉત્પ્રેક્ષા
 બતાવતો શબ્દ (ર) 'માનો કે' એવો ભાવ
 બતાવતો શબ્દ
 નજુ(-હુયે)અનજુ(-હુયે) અં નજુતાં કે
 અનજુતાં
 નત વિં જન્મેલું; ઉત્પન્ન થયેલું (ર) સ્ત્રીં
 નતિ; વર્ગ (૩) નાત; જ્ઞાતિ (૪) પંડ; દેહ
 (૫) [લા.] મૂળ સ્વભાવ
 નતક નં જુઓ નતકર્મ (ર) જન્માક્ષર;
 જન્મકુંડળી (૩) યુદ્ધ લગવાનના પૂર્વ-
 જન્મની કથા
 નતકમાઈ સ્ત્રીં પોતે નતે કરેલી કમાણી
 નતકર્મ નં સોળ સંસ્કારમાંનો એક; તરતના
 જન્મેલા બચ્ચાને તેની નાળ વધેર્યા પહેલાં
 સોનાને ચમચે જીલ ઉપર ધી ઝાપડવું તે
 નતકાયદો* પું
 નતયુદ્ધિ સ્ત્રીં પોતાની યુદ્ધિ (પારકાની
 શિખવણી વિનાની)
 નતભાઈ પું પોતાની નતનો માણસ; નાતીલો
 નતમહેનત સ્ત્રીં નતે કરેલી મહેનત;
 સ્વામ્ય

નતજુથરકો પું પોતે જ પોતાના નમીન
 થવું તે
 નતર સ્ત્રીં વાધરી ઇત્યાદિ પાડા, બકરાનો
 ફર વધ કરી દેવીનો ઉત્સવ કરે છે તે
 (ર) [ક.] નત્રા
 નતરખું વિં નત સાચવનારું; સ્વાર્થી
 નતવંત વિં જીવ્યા ખાનદાનનું (ર) જીવ્યા
 ઓલાદનું
 નતવાન વિં જુઓ નતવંત
 નતવેદ(-દા) પું અગ્નિ
 નત(-તિ)સ્વભાવ પું નતિ-કોમનો વિશિષ્ટ
 સ્વભાવ (ર) પોતાનો સ્વભાવ
 નતિ સ્ત્રીં વર્ગ; સમુદાય ઉદાં 'મનુષ્યનતિ';
 'આર્યનતિ'; 'ક્ષત્રિયનતિ' (ર) [ન્યા.]
 અમુક વર્ગની જુદીજુદી વ્યક્તિઓમાં
 રહેલો સમાનધર્મ
 નતિધર્મ પું દરેક નતિની વિશિષ્ટ ફરજો
 (ર) એક આખી નતિનો વિશિષ્ટ સ્વભાવ
 નતિલેદ પું નતિ નતિ વચ્ચેનો તફાવત
 નતિભટ્ટ વિં નતિમાંથી ભટ્ટ થયેલું; ન્યાત-
 બહાર થયેલું
 નતિભંશ પું નતિભટ્ટ થવું તે
 નતિમીમાંસા સ્ત્રીં નતિઓના ગુણધર્મ
 ચર્ચવું સામ; 'એથોલોજી'
 નતિલક્ષણ નં નતિનું લક્ષણ-વિશિષ્ટતા
 નતિવહેવાર પું જ્ઞાતિજ્ઞાતિ વચ્ચેનો ખાધા-
 પીધાનો વ્યવહાર
 નતિવાચક વિં નતિ બતાવનારું (વ્યા.)
 નતિવાદ પું 'કોમ્યુનલિઝમ'
 નતિવિશિષ્ટતા નં નતિલક્ષણ
 નતિવેર નં કુદરતી વેર
 નતિવ્યવહાર પું જુઓ નતિવહેવાર
 નતિશબ્દ પું નતિવાચક શબ્દ; સામાન્ય નામ
 નતિસ્મરણ નં પૂર્વજન્મનું સ્મરણ
 નતિસ્વભાવ પું જુઓ નતસ્વભાવ
 નતીય વિં નતિનું-ને લગતું
 નતીલું વિં પોતાની નતિનું; સ્વનતીય
 નતુધાન પું રક્ષક
 નતે અં પોતે
 નત્ય વિં મૂલકોણીય; 'રાઇટ એન્ગલ' (ગ.)
 નત્યપ્રક્રેપ પું 'ઓર્થોગોનલ પ્રોજેક્શન' (ગ.)

જાનકાવિદ્યાપદ પું. 'રેકરેકર' એ-જાનકાવિ-
નેટસ' (મ.)

જાનકાવિદ્યાપદ પું. લંબચારસ; 'રેકરેકર' એ-
જાનકાવિદ્યાપદ નં. મોતાની જાતિનું અભિમાન
જાનકા સ્ત્રી. તીર્થોની મુલાકાતે જઈ તે (૨)
દેવ કે મહાપુરુષને નિમિત્તે થતો મેટો
સંભારણ કે મેળો (૩) લરણપોષણનો માર્ગ

જાનકા પું. નં. જાનકા કરવા જનાર
જાનકા (-થૂક) અં. હમેશ રહે-જાનકા કરે એમ
જાનકા નં. એક જાતનું ઘોળું રેશમી કપડું
જાનકારિયું નં. જીવાર કે ઘઉંના પેકેને લાડુ
જાનકા પું. જીઓ ચાદવ

જાનકાવિદ્યાપદ સ્ત્રી. જાનકાની અંદરઅંદર
થયેલી લડાઈ (૨) [લા.] એક વર્ગનાં
માણસોની માહોમાહોની લડાઈ

જાનકા સ્ત્રી. ચાદવી; જાનકાસ્થળી (૨) દુર્ગા
જાનકા (-દૂ) પું. નં. મંત્રતંત્ર કે હાથચાલાકીનું
કામ

જાનકા (-દૂ)ઈ વિં. જાનકા થયેલું; ચમત્કારિક;
વિલક્ષણ

જાનકા (-દૂ)કપટ નં. જાનકા અને કપટ
જાનકા (-દૂ)ખેર (-રે) વિં. પું. જાનકા જાણનાર;
જાનકાર

જાનકા (-દૂ)ખ (-ગી)ર પું. જાનકા કામ કરનાર
જાનકા (-દૂ)ખ (-ગી)રી સ્ત્રી. જાનકા વિદ્યા (૨)
જાનકાનું કામ

જાનકા (-દૂ)ગારું વિં. જાનકા અસર કરે એવું;
માયાવી; મોહક

જાનકા (-દૂ)ગીર પું. જીઓ જાનકાર
જાનકા (-દૂ)ગીરી સ્ત્રી. જીઓ જાનકારી
જાનકા (-દૂ)ટોણું નં. ખં. વં. જાનકા-મંતર-
જાનકાના નાનાનાના પ્રયાગો

જાનકા (-દૂ)મંતર પું. જાનકાના મંત્ર
જાનકા વિં. જાનકા; વધારે
જાનકા પું. દીકરો

જાનકા પું. જીવ; પ્રાણ (૨) સ્ત્રી. વરને
પરણાવવા એની સાથે જનારંઓને સમૂહ
(૩) નં. નુકસાન; હાનિ

જાનકા સ્ત્રી. જાનકા રાજની પુત્રી—સીતા
જાનકાવિદ્યાપદ વિં. પ્રાણને ભોગે સેવા—સક્તિ
કરે એવું

જાનકા વિં. જાનકાનું—જે લગણું (૨) પું.
જાનકા (ખોરખી જાણે) (૩) દેશ

જાનકાવિદ્યાપદ (નં.) સ્ત્રી. જીઓ જાનકાવિદ્યાપદ
જાનકાવિદ્યાપદ સ્ત્રી. જીવ આપી દેવા તે;
પ્રાણીપણ

જાનકાવિદ્યાપદ પું. જીવ અને માલમલકત
જાનકા સ્ત્રી. જાનકાની સ્ત્રી
જાનકાર નં. જીઓ જાનકાર

જાનકા સ્ત્રી. માણક; પ્રિયા
જાનકા વિં. જાનકા પ્રિય (૨) જીવણ (૩)
પું. ચણ કરાવનાર; પુરોહિત

જાનકાવિદ્યાપદ પું. જાનકા ઉતારો
જાનકા સ્ત્રી. પૂંટણ

જાનકાવિદ્યાપદ પું. જીઓ જાનકાવિદ્યાપદ
જાનકાવિદ્યાપદ પું. જાનકા જનાર પુરુષ
જાનકાવિદ્યાપદ સ્ત્રી. જાનકા (જાનકા)

જાનકાવિદ્યાપદ પું. ખ્રિસ્તી સંવતનો પહેલો
મહિનો

જાનકાવિદ્યાપદ નં. જાનકા હાડકું; ઠાંકણી;
'ની-કેપ'

જાનકા પું. જીઓ જાનકા
જાનકા પું. જાનકા કરનાર; જાનકા
જાનકા પું. પાકો બંદોબસ્ત

જાનકાવિદ્યાપદ વિં. જાનકા દેશનું
જાનકા પું. જીઓ જાનકા
જાનકા સ્ત્રી. મિજબાની; ઉત્તણી

જાનકાવિદ્યાપદ વિં. કેસરના રંગનું
જાનકાવિદ્યાપદ નં. કેસર

જાનકાવિદ્યાપદ નં. ખેરકારી
જાનકાવિદ્યાપદ અં. અતિશય; વધારે પડતું
જાનકાવિદ્યાપદ વિં. (કા.)

જાનકાવિદ્યાપદ પું. (સં.) એક ઋષિ
જાનકા પું. પ્યાલો (૨) જાનકાવિદ્યાપદ દરબારનો
ધણકાળ (૩) એક પહોર; યામ (૪) નં.

પ્યાલો (૫) જાનકા
જાનકાવિદ્યાપદ સ્ત્રી. બંદક કે તોપના દારૂને
સળગાવવા માટેની કાકડી—પક્ષીતો

જાનકાવિદ્યાપદ નં. જાનકા—બંધાવું તે (૨)
અધરકણ; મેળવણ

જાનકાવિદ્યાપદ પું. (સં.) જાનકાવિદ્યાપદ પુત્ર—પરશુરામ

જામદાની સ્ત્રી એક ભત્રાનું ભાતીગર સુત્રાવ
કપડું (૨) ચામડાની થેલી

જામદાર પું જામદારમાનાનો કપરી
જામદારમાનું નં જવાહિર, કાગીના બને
રોકડ વગેરે રાખવાની જગા

જામ(-મિ)ની સ્ત્રી ચામિની; રાત
જામફળ નં એક ફળ—જામફળ
જામફળી સ્ત્રી જામફળનું ઝાડ (૨) તેની વાડી
જામપું અં કિં છટાંછટાં તરવેનું એકત્ર
યવું—ધન યવું; બંધાવું; બાજવું (૨) જામફળ
ચાલવું; મચવું

જામાતા(-તૃ, -ત્ર) પું જમાઈ
જામિની સ્ત્રી ચામિની; રાત્રિ
જામીન પું ખીજની જોખમદારી ખેતા પર
લઈ તે વિષે કબૂલાત આપનારો
જામીનખત નં જમીન તરીકેનો લેખીત
કરાર

જામીનગીરી સ્ત્રી જમીન થવું તે; ખાતરી
આપની તે
જામીની સ્ત્રી જામીનગીરી
જામો પું મોટા ઘેરવાળો કણો જ નીચો
અંગરખો

જામકેડા પું સ્વાદ; લહેજત
જામદાદ સ્ત્રી માલમિલકત; જાગીર
જામનરીન પું હકદાર; ગાદીએ બેસનાર
જામપત્રી સ્ત્રી જામફળ કપરનું સુગંધીદાર
છાતું; જાવંત્રી

જામફળ નં એક ફળ—તેજનો
જાયા સ્ત્રી સ્ત્રી; પત્ની
જાયાપતિ(-તી) નં બં વં પતિપત્ની
જાયું વિં જન્મેલું
જાયો પું પુત્ર
જાર પું પરસ્પરી સાથે પ્રીતિ કરનાર; ચાર
(૨) સ્ત્રી એક અનાજ—જુવાર

જારકર્મ નં વ્યભિચાર
જારજ વિં વ્યભિચારથી જન્મેલું
જારજી(-જી) નં માણસ રોસી થઈ જામ
તેવો મંત્ર-પ્રયોગ (૨) વરણકરણ
જારત સ્ત્રી સુસલમાનોમાં મળવાને કીડો દિવસ
કરવામાં આવતી ઉકમણની કિચ
જારપ્રીત સ્ત્રી જાર સાથેની પ્રીતિ

જારપું સં કિં (કા.)
જારિણી સ્ત્રી વ્યભિચારિણી
જારી સ્ત્રી જુઓ જારકર્મ (૨) અં ચાલ
જારિવિજારી સ્ત્રી પકડાય નહિ અથવા રોક
ન પડે એવો વ્યભિચાર
જારુ અં જારી; ચાલ
જારું નં જુઓ જારકર્મ
જારજ(-જી) સ્ત્રી માણસ, પંખી વગેરે પકડવા
માટેની જાળી (૨) કણી વસ્તુઓ ચૂંચવાઈને
થયેલું જાળું

જાલગઈજા નં એક ચામડીનો રોગ
જાલ(-લિ)મ વિં જુઓ જાલિમ
જાલમજોર વિં જુલમ કરવામાં પૂરો
જાલિમ વિં જુલમી; નિર્દય
જાલિમખણું નં
જાલી વિં ફૂર; જુલમી
જાલ સ્ત્રી જવાની ક્રિયા
જાલક વિં બહાર જવું; બહાર (૨) સ્ત્રી
બહાર મોકલેલું તે (૩) ખરચ; ઉધારેલી
રકમ (૪) પું લાલ રંગ
જાલકબારનીરી સ્ત્રી જાલક પત્રોની મોંઘ-
પોથી

જાલજીવ અં જિંદગીપર્યંત
જાલકલાલક અં જેવું તેવું; પૂરવું નહિ એવું
જાલત અં ચાલત; ન્યાં સુધી
જાલતચંદ્રદિવાકરો અં જુઓ ચાલચંદ્ર-
દિવાકરો

જાલરી સ્ત્રી ચોખા અને ફાળનું પાણી
(માંદાનું પૃથ્થ)
જાલરું વિં જાણું; ધસાઈ ગયેલું (૨) ફાણ-
ભંગુર (૩) નાજુક

જાલરી સ્ત્રી ખબરીનાં માંદાંની સાદડી
જાલજી વિં જુઓ જાલરું (૨) નં રાખવું
પાતળું પડ; કાળળી

જાલંતરી સ્ત્રી જુઓ જાલપત્રી
જાલંરી સ્ત્રી જુઓ જાલંતરી
જાવું અં કિં જવું (૨) જન્મવું
જાલેદાન વિં હમેશનું; કાયમી (૨) અં હમેશ
(૩) સ્ત્રી પરલોક

જાલેદાની સ્ત્રી કાયમીપણું; નિત્યતા
જાલેક વિં પુષ્કળ; જેઈએ તે કરતાં વધુ

જાસ(-હ)કિયાં નં ૫૦ વં પુષ્કળતા
 જાસલ વિં (હા) માંડલું; દુર્ગજ, તકલાદી
 જાસલેજી સીં જુઓ જાસુ
 જાસા(-હા)ચિટ્ટી સીં જાસાનું કારણ
 દર્શાવતી ચિટ્ટી
 જાસુ સીં એક ક્ષણેલ
 જાસુદ(-દી) સીં જુઓ જાસુ
 જાસુસ પું રાત્રીની જૂપી રીતે ખાતમી જાણી
 લાવનાર (૨) કાસદ
 જાસુસી સીં જૂપી ખાતમી લાવવાનું કામ
 જાસો(-હો) પું અંગત વેર વાળવા લોકો
 પર કરાતી જળરહસ્તી (૨) તેને માટે
 અપાતી જૂપી ધમકી
 જાસ્ત વિં જોઈએ તેના કરતાં વધારે
 જાસ્તી વિં જુઓ જાસ્ત (૨) સીં જુલમ;
 જળરજસ્તી
 જાસ્વંદ નં જાસુદીનું ક્ષણ
 જાહકિયાં નં ૫૦ વં જાસકિયાં; પુષ્કળતા
 જાહાચિટ્ટી સીં જુઓ જાસાચિટ્ટી
 જાહિ(-હે)દ વિં (૨) પું ભક્ત; તપસ્વી
 જાહેર વિં ગુપ્ત નહિ એવું; લોકને જાણીતું
 (૨) સાર્વજનિક
 જાહેરખખર સીં
 જાહેરદારી સીં જાહેરમાં દેખાડો કરવો તે;
 ઠાંઠ; દંભ
 જાહેરનામું નં જાહેરખખર; ટહેરો
 જાહેરાત સીં જાહેર કરવાની ક્રિયા; પ્રસિદ્ધિ
 (૨) જાહેરખખર; નોટીસ (૩) અં છટેચોક
 જાહેલ વિં કમ; આકળું; ઝટ તપી જાય
 એવું
 જાહો પું જુઓ જાસો
 જાહોજલાલી સીં દબદબો; આખાદી; વેભવ
 જાળ સીં જુઓ જાલ (૨) ભમરડો ફેરવવાની
 હોરી
 જાળવણી સીં સંભાળ; સાચવણી
 જાળવણું સં કિં સંભાળવું; સાચવણું
 જાળાવાળિયું નં ધણું જ ઝીણું કપડું (૨)
 જાળિયું
 જાળાવાળા વિં અંગ દેખાય એવા આછા
 વણાટવાળું (૨) જરી ગયેલું
 જાળાંઝાંખરાં નં ૫૦ વં જાળાં અને ઝાંખરાં

જાળિયું નં એક વનસ્પતિ—ઝીમ્મિ (૨)
 મકાનમાં અજવાળા માટે મૂકેલું ખાડું (૩)
 જાળીદાર ધુમાડિયું
 જાળિયો પું કોટમાં પહેરવાનું એક જાળીદાર
 ધરેણું
 જાળી સીં વચમાં કાણું રહે એવી ગૂંચણી
 (૨) તેવી ગૂંચણીવાળા વાળાથી કે સળિયાથી
 બરેલું ખારીખારણાનું કમાડ (૩) ભમરડાની
 જાળી
 જાળીદાર વિં જાળીવાળું
 જાળું નં એક ખીજ સાથે ગૂંચવાઈ કે
 ગૂંચાઈને બનેલું કોકડું; ધુણું (૨) કરોળિયાનું
 ખાણું (૩) આખની છારી
 જાંગડ વિં જોવાદેખાડવા મૂક્ય આખ્યા કે
 સોદો કર્યા સિવાય લીધેલું (૨) અં ખૂળ
 ઘેરા અવાજથી
 જાંગર સીં શિયાળનું જાલવું તે; લાળી
 જાંગલો પું ગોરો; ટોપીવાળો (૨) જંગલી
 જાંગી સીં મોડું ઢાલ
 જાંધ સીં સાયળ; જંધા
 જાંધિયો પું જાંધ ઠંકાય એવો તંગિયો
 -ચટ્ટી
 જાંદર, જાંણી સીં જુઓ જાનરડી
 જાંબુ નં જાંબુડાનું ફળ
 જાંબુ(-ખૂ)ક પું નં શિયાળ (૨) પું એક
 જાતની ભૂતચોનિનું માણસ
 જાંબુડિયું વિં જાંબુના રંગનું
 જાંબુડું વિં જાંબુના રંગનું (૨) નં જાંબુ
 જાંબુરો પું જાંબુનું ઝાડ
 જાંબુફાળું નં
 જાંબુવાડિયું નં જુઓ જાંબુવાડી
 જાંબુવાડી સીં જાંબુનાં ઝાડની વાડી
 જાંબૂક પું (૨) નં જુઓ જાંબુક
 જાંબૂનદ નં સોનું
 જાંકર સીં આમલ; હંક; મમત
 જાંખર નં દિલ; હેયું
 જાંગીવા સીં જીતવાની ઇચ્છા
 જાંગીપુ વિં જીતવાની ઇચ્છાવાળું
 જાંજાસા સીં જાણવાની ઇચ્છા; જ્ઞાનપ્રાપ્તિની
 ઇચ્છા
 જાંજાસુ વિં જાંજાસાવાળું

નિત વિ. જીવનારું (સમાસને આતે) ઉદા. 'ઉદ્દિવ' (૨) નિતાયેલું

નિતાડ(-વ)નું સં. કિં. 'જીવ'નું પ્રેરક રૂપ
નિતાડના વિ. પોતાને-પોતાની વાતનાં બિને
જીવી હોય એવું

નિતાવનું સં. કિં. જીવો નિતાડવું
નિતાવું અં. કિં. 'જીવ' નું કર્મણિ રૂપ
નિતેન્દ્રિય વિ. ઉદ્દિયોને જીવી હોય એવું
નિહ સ્ત્રી. નહ; હઠ
નિહી વિ. નહી; હઠીલું
નિન વિ. (સમદ્રેષાદિ ઉપર) જય મેળવનારું (૨)
પું. બુદ્ધ (૩) જૈન તીર્થંકર (૪) વિષ્ણુ
નિનેશ્વર પું. જૈન તીર્થંકર; નિન (૨) બુદ્ધ
ભગવાન

નિનેન્દ્ર પું. જીવો નિનેશ્વર
નિજાત નં. સ્વર્ગ; જાત
નિજનશીન વિ. સ્વર્ગમાં બેઠેલું-મેસનારું
નિજસી વિ. એ નામની એક રખડાઉ જાતનું
(૨) પું. એ જાતનો આદમી

નિજાળ(-જી) વિ. અસહ્ય; બૂંડું (શબ્દ-
વેણ)

નિજાફત સ્ત્રી. નફત; મિજબાની
નિજાવર પું. વરરાજ
નિજાફ નં. આફ્રિકાનું એક જંગલી પશુ
નિજાયત વિ. જીવો જરાયત
નિજલકડ પું. મુસલમાની ૧૧ મો મહિનો
નિજલહજ પું. મુસલમાની ૧૨ મો મહિનો
નિજાયત વિ. નિહ્વાનું-માં હોય એવું
નિજહ સ્ત્રી. પુસ્તકનું ચામડાનું પૃથ્વું (૨)
પુસ્તકનો જીવો બાંધેલો વિભાગ

નિજલો પું. વિભાગ (૨) કલેક્ટરની હકૂમત
નીચે મુકાતો દેશનો ભાગ

નિવાઈ સ્ત્રી. જીવનનિવાઈ પેટ બાંધી
આપેલી રકમ (૨) જીવનનિવાઈ પેટ આપેલી
જમીન-ગરાસ

નિવાઈદાર વિ. નિવાઈ ધરાવનારું
નિવાડબુદ્ધાર વિ. નિવાડનાર
નિવાડવું સં. કિં. 'જીવ'નું પ્રેરક રૂપ
નિવાણી સ્ત્રી. તબલું
નિવારો પું. જન્મારો

નિવાળ વિ. જીવવાળું; સચેતન (૨) ધનવાળું
(૩) દમ-તેજવાળું

નિવાળી સ્ત્રી. તબલાના ચામડા ઉપરનું
કાળું વર્ણ (૨) તંબૂરાનો ઝારો

નિસમ નં. સરીર

નિહવા સ્ત્રી. જીવ

નિહવાચ પું. નં. જીવનું ટેરવું

નિહવાદોષ પું. જીવની-વાચાની ભૂલ

નિહવામૂલ(-જી) નં. જીવનું મૂળ

નિહવામૂલીય વિ. જીવના મૂળમાંથી બોલાવું
('ક' અને 'ખ'ની પહેલાં વિસર્ગ આવતાં
તે નિહવામૂલીય થઈ જાય છે અને ('ક
('ખ' એમ લખાય છે; કેટલાકને મતે
આખો કવર્ગ નિહવામૂલીય છે.)

નિહવાલૌક્ય નં. જીવની ચપળતા-લોહપતા

નિહવાળી સ્ત્રી. શાસનળીના આદિમાં
આવેલું સૂરનું નિયમન કરનારું વાચાનું
દ્વાર; 'ગ્લોટિસ'

નિંખા નં. કાચબાની જાતનું એક પ્રાણી

નિંગોડી સ્ત્રી. નાનો નિંગોડો

નિંગોડું નં. નિંગોડો

નિંગોડો પું. ફતરાં, ગાય, ભેંસ ઇત્યાદિ
પશુઓના કાન વગેરે અંગો પર બાજતો
જીવ; નિંગોડો

નિંદગી સ્ત્રી. જન્મારો; નિંદગી

નિંદગી સ્ત્રી. જીવન (૨) આયુષ્ય

નિંદગીભર અં. આખી નિંદગી સુધી

નિંદાન નં. બંદીખાનું

જી અં. 'આ રહ્યો' 'વારું' વગેરે અર્થ
બતાવનાર માનવાચક ઉદ્દગાર (૨) શબ્દને
બેડાતો માનવાચક શબ્દ ઉદા. 'પિતાઈ'
(૩) સ્ત્રી. માતા; બા

જીકાર પું. 'જી' બોલવું તે

જીજી સ્ત્રી. જી; બા (૨) મોટી મા; દાદી

જીજીબહેન સ્ત્રી. મોટી નણંદ

જીજીબા સ્ત્રી. જીવો જીજીબહેન

જીજીમા સ્ત્રી. ધરડી મા; દાદી

જીજી પું. દાદો

જીડું નં. વનસ્પતિનું કાંટાળું ડાંખળું કે
પાંખિયું

અવતરણ સીં નં કેરીમાં ગાદી પરનું રુવાંતી-

વાળું સખત પડ

અવતરણ સીં ફતેહ; નિજ (૨) પું*

અવતરણોત્તે પું એક બાહરખત

અવતરણ સં કિં ફતેહ મેજવવી

અવતરણ નં એક ફળ અને તેમાંનું ખીજ

અવતરણ સીં જુઓ નિદ

અવતરણ પું એક જાતનું ભૂત (૨) નં કપાસ

લોહવાળું કારખાનું (૩) લોહાનું મહાણું

અવતરણ પું દાદરખારી; અલગ કાઢેલી સીડી

અવતરણ સીં

અવતરણોત્તે (-ળી) સીં જોલાળાંત્રી; તકરાર

અવતરણોત્તે પું જોલાળાંત્રી કરવાની હોંશ

અવતરણ સીં અવતરણ આકારનો વહાણનો

આમળનો ભાગ (૨) દેશી વહાણોમાંના

ત્રણ સદોમાંનો વચ્ચેનો સદ (૩) જલ

ઉતારવાની પટ્ટી

અવતરણ પું; નં મેધ; વાદળ

અવતરણવાહન પું (સં.) ઇંદ્ર

અવતરણ વિં જુઓ અર્જુન

અવતરણ સં કિં પચવણું; હજમ કરવું (૨)

સાંખણું; વેઠવું

અવતરણ સીં અરા સાથે આથેલી કેરી

અવતરણ સીં એક જાતની ડાંગર

અવતરણ સીં અરા જેવી વાસવાળી કેરી

અવતરણ નં એક મસાલો

અવતરણ વિં એક જાતનું; ઘસાઈ કે ખવાઈ ગયેલું

અવતરણોત્તે પું માલમ ન પડે એવો શરીરમાં

રહેતો ધીમે તાવ

અવતરણોત્તે પું અર્જુન થયેલાનું સમરામણ

અવતરણોત્તે સં કિં અર્જુનના કરવો

અવતરણ અં અતિશય તાબેદારી સૂચવતો

ઉદ્ગાર

અવતરણ પું શરીરનું ચેતનતત્ત્વ (૨) પ્રાણી

(૩) [લા.] પૂંછ; દોહત (૪) દમ; સાર

અવતરણોત્તે (-ત) પું; નં અવતરણ

અવતરણ વિં અત્યંત વહાણું

અવતરણ નં

અવતરણ પું અવ; આત્મા (૨) કીડો

અવતરણ, અવતરણ પું અવતરણો રચામી; પતિ

અવતરણ સીં પોતાના મરણ માલમ

કરવાની ક્રિયા (વસે વસે) અવતરણ ન

કરવી તે

અવતરણ સીં જુઓ અવતરણ

અવતરણગત અં હયાતી સુધી

અવ(-વિ)તરણ નં આકૃતિમાં સમસાચેલાનો

કે પોતાના સહજમાં પરેલાના પ્રાણનું દાન

-રક્ષણ

અવતરણ નં જન્મારો; નિંદગી

અવતરણ વિં અતિશય મમ કરાવે તેવું કામ

અવતરણ સીં અવો-પ્રાણીઓ ઉપર દયા

અવતરણ સીં અવની અણન દશા

અવતરણ વિં યોગ્ય; લાયક (૨) ઉપકાર

(૩) મજબૂત

અવતરણ પું સ્થૂળ શરીર

અવતરણ વિં અવવાળું (૨) પું પ્રાણી

અવતરણ નં અવણું તે (૨) આયુષ્ય (૩) અવન-

શક્તિ; પ્રાણ (૪) [લા.] અવનનો આધાર

અવનકથા સીં નિંદગીનું વૃત્તાંત

અવનકથા પું જુઓ અવનસંગ્રામ

અવનકથા નં નિંદગીનું મુખ્ય કાર્ય

અવનગાળો પું અવન ગાળવાનું-ગુજરવાનું

સાધન

અવનચરિત(-ત્ર) નં નિંદગીનું વૃત્તાંત

અવનદોરી સીં અવનરૂપી દોરી; આયુષ્ય

(૨) [લા.] અવનનો મુખ્ય આધાર

અવનનિર્વાહક* વિં

અવનમંત્ર પું અવનનો મુખ્ય ધ્યાનમંત્ર

અવનબલ(-બ) નં અવવાની શક્તિ; પ્રાણ

અવનરસાયન નં પ્રાણીના શરીરની ધાતુ-

ઓનું રસાયનશાસ્ત્ર; 'બાયોકેમિસ્ટ્રી'

અવનશક્તિ સીં અવનની મૂળ શક્તિ;

'લાઇફ-એનર્જી'

અવનશાસ્ત્ર પું

અવનસંગ્રામ પું અવતા રહેવા માટે પ્રાણી-

ઓને કરવો પડતો સંગ્રામ; 'સ્ટ્રગલ ફોર

એક્સિસ્ટન્સ'

અવનસાફલ્ય નં નિંદગીની સફળતા

અવનસિદ્ધાંત પું અવનનો ખાસ સિદ્ધાંત;

અવનમંત્ર

જીવનસૂત્ર નં. જુઓ જીવનદોરી
 જીવનસ્મૃતિ નં. સ્મરણરૂપે લખાયેલી આત્મ-
 કથા; 'રેમ્પીનિસન્સીઝ'
 જીવનોપાય પું. ગુજરાનનું સાધન
 જીવન્મુક્ત વિં. છતે દેહે માયાનાં
 બંધનોમાંથી મુક્ત
 જીવન્મુક્તિ સ્ત્રીં. છતે દેહે માયાનાં
 બંધનોમાંથી મુક્તિ
 જીવરું વિં. (કા.) ચાલાક; ચપલ; ચબરાક
 જીવલગ વિં. પ્રાણપ્રિય
 જીવલેણુ વિં. મૃત્યુ નિપજવે એવું
 જીવલોક પું. મૃત્યુલોક
 જીવવિદ્યા સ્ત્રીં. 'બાયોલોજી'
 જીવવું અં. કિં
 જીવશેષ વિં. માત્ર જીવ બાકી રહ્યો હોય
 તેવું (૨) પું. ભૂતકાળનાં પ્રાણી કે
 વનસ્પતિનો પૃથ્વીનાં પડમાંથી મળી આવતો
 અવશેષ; 'ફોસિલ'
 જીવસ્ટોસ્ટ અં. જીવને જોખમે
 જીવહત્યા સ્ત્રીં. જીવની-પ્રાણીની હત્યા
 જીવંત વિં. જીવતું
 જીવા સ્ત્રીં. ધનુષ્યની દોરી (૨) [ગ.] 'કોર્ડ'
 આફ એન આફ"
 જીવાજીવ પું. જીવનો જીવ; જીવનનો આધાર
 જીવાણુ પું. નં. અણુ જેવડો જીવ; સૂક્ષ્મ
 જંતુ
 જીવાત સ્ત્રીં. જીવડા કે કીડાનો સમૂહ (અનાજ
 કે ધામાં પડતો)
 જીવાતખાનું નં. પાંજરાપોખમાં અનાજ
 વગેરેમાં પડેલાં જીવડાંના રક્ષણ માટે રાખેલું
 સ્થાન
 જીવાતમા પું. જીવ; જીવદશાવાળો આત્મા
 જીવાદોરી સ્ત્રીં. જુઓ જીવનદોરી
 જીવારોપણુ નં. જુઓ સજીવારોપણુ
 જીવાંતક પું. પક્ષીઓ પકડનાર; પારધી (૨)
 મારો; ખૂની
 જીવિકા સ્ત્રીં. આજીવિકા; ગુજરાનનું સાધન
 જીવિત વિં. જીવતું (૨) નં. જીવતર; નિંદગી
 જીવિતકાલ(-ળ) પું. નિંદગીનો સમય;
 આયુષ્ય
 જીવિતજાન નં. જુઓ જીવતજાન

જીવિતજીવ વિં. જીવવાજીવ (૨) જીવી શકે
 એવું (૩) નં. આવરદા (૪) જીવજાતું
 પ્રયોજન
 જીવી વિં. (સમાસને અતે) જીવનારું; નભવારું
 ઉદાં. 'અમજીવી' (૨) સ્ત્રીં. મુંજ વગેરેથી
 ખાટલો ભરતાં વચમાં જે બે સેરો વાણદરતી
 બુડાડે છે અને તારે છે તે
 જીસાહેબ અં. જુઓ જી (માનવાચક ઉદ્દગાર)
 જીંડણું નં. છાડનો કોટલાવાળો ખીજકાષ
 જીઆ(-વા)ખાનું નં. જીગારખાનું
 જીઆ(-વા)ખોર પું. જીગારી
 જીઆ(-વા)રું નં. સંયુક્ત કુટુંબમાંથી છૂટા
 પડી નવો માંડેલો શુદ્ધસંસાર
 જીઆ(-વા)ળ પું. ભરતી; ઝાર
 જીઓ સં. કિં. 'જેવું'નું ખીજો પુરુષ બં. વં
 જીક્ત(-ગત) વિં. યુક્ત; જેડેલું (૨) યોગ્ય;
 અનુકૂળ
 જીક્તિ(-ગત,-ગતિ) સ્ત્રીં. યુક્તિ; તદ્દખીર
 જીગ પું. યુગ; જમાનો
 જીમ(-મે)જીમ અં. દરેક યુગમાં
 જીમજોર નં. યુગનું-સમયનું બળ
 જીમટિયું વિં. જીમટું રમનારું (૨) નં. જીમટું
 જીમત વિં. જુઓ જીક્ત
 જીમત(-તી) સ્ત્રીં. જુઓ જીક્તિ
 જીમતું વિં. બંધ બેસે એવું; યોગ્ય
 જીમબળ નં. જુઓ જીમજોર
 જીમમ(-લ) નં. યુગ્મ; યુગલ; જેડું
 જીમલકિશોર પું. (સં.) રાધાકૃષ્ણના યુગલમાં
 બેસેલા કૃષ્ણ
 જીમલજોડી સ્ત્રીં. યુગલ; જોડી
 જીમલખારું નં. (કા.) જુઓ જીવારું
 જીગાર પું. જીગરું; દુત
 જીગારખાનું નં. જીગાર રમવાનું સ્થળ-ઘર
 જીગારિયો પું. જીગારી
 જીગારી વિં. જીગાર રમવાની લતવાળું (૨)
 પું. જીગાર રમનારો
 જીગુપ્સા સ્ત્રીં. નિંદા (૨) ચીતરી; સખત
 અણુગમે
 જીગુરિસત વિં. નિંદિત (૨) ચીતરી ચરે
 તેવું
 જીગોજીમ અં. જુઓ જીગજીમ
 જીગમ નં. જુઓ જીગમ

જુનવારો પું (કા.) જુઓ જુઆરું
 જુનું વિં ખાકું; અસત્ય (૨) દુનિમ; બનાવરી
 (૩) અછકું
 જુત વિં યુત; જોડાયેલું-જોડે હોય તેવું (૩)
 નં બળદની જોડ
 જુદાઈ સ્ત્રીં જુદાપણું
 જુદાગીરી સ્ત્રીં જુદાઈ; જુદાપણું
 જુદું વિં છૂંકું; અલગ; વેગળું (૨) ઓર;
 અનોખું; અસાધારણ
 જુદ નં યુદ્ધ; લડાઈ
 જુનવટ સ્ત્રીં જૂનાપણું
 જુનવાણી વિં જૂનું
 જુખાન સ્ત્રીં જુઓ જખાન
 જુખાની સ્ત્રીં ખાલીને જુલાવેલી હકીકત;
 સાક્ષી
 જુખાં સ્ત્રીં જુઓ જખાં
 જુમલો પું એકંદર આંકડો; સરવાળો
 જુમા પું શુક્રવાર
 જુમામસી(-રિજ)દ સ્ત્રીં (શુક્રવારની નમાજ
 પઢવાની) મોટી મસીદ
 જુમેરાત સ્ત્રીં શુક્રવાર
 જુમ્મેદા(-વા)ર વિં જોખમદાર; જવાબદાર
 જુમ્મેદારી સ્ત્રીં જોખમદારી; જવાબદારી
 જુમ્મેવાર વિં જુઓ જુમ્મેદાર
 જુમ્મે પું જોખમદારી; જવાબદારી
 જુરત સ્ત્રીં જાતી; હિંમત; ધૈર્ય
 જુરિયત સ્ત્રીં જુઓ જુરત
 જુલકું નં વાળની લટ-ચૂંકળું
 જુલમ પું જખરદસ્તી; બળાત્કાર
 જુલમગાર વિં જુલમી
 જુલમાટ પું જુલમ
 જુલમી વિં જુલમ કરનારું (૨) જેમાં જુલમ
 હોય તેવું
 જુલાઈ પું ખ્રિસ્તી સનનો સાતમો મહિનો
 જુલાખ પું જાડા થાય એવું ઓસડ; રચ
 (૨) દસ્ત; જોડો
 જુવતી સ્ત્રીં જુઓ યુવતી
 જુવાખાનું નં જુગારખાનું
 જુવાઓર પું જુગારી
 જુવાન વિં (૨) પું જુઓ યુવાન

જુવાનજોધ વિં ભરજુવાન (૨) મજબૂત;
 કઠાર
 જુવાનિયા વાળું નં જુવાન સ્ત્રીપુરુષોનું
 ટાળું
 જુવાનિયું વિં જુવાન
 જુવાનિયો પું જુવાન
 જુવાની સ્ત્રીં જુઓ યુવાની
 જુવાર સ્ત્રીં એક અનાજ
 જુવારું નં જુઓ જુઆરું
 જુવારો પું (કા.) જુઓ જુવારું
 જુવાળ પું ભરતી; ઝર
 જુવું નં જૂગડું; જુમાર
 જુસ્તેજુ(-જુ) સ્ત્રીં રોધખોળ; ખારીક તપાસ
 જુસ્સાદાર વિં જુસ્સાવાળું
 જુસ્સો પું જીભરો; જોસ (૨) લાગણીનો
 જુસ્સો (૩) જોમ; બળ
 જુહાર પું 'નમસ્કાર,' 'સલામ' એ ભાવ
 બતાવતો સખ્દ
 જુહારપટોળાં નં બં વં એસતા વર્ષને
 દિવસે સારાં વસ્ત્ર પહેરી આશીર્વાદ લેવા
 જુહાર કરવા તે
 જુહારજું સં કિં જુહાર કરવા
 જુંગાઈ સ્ત્રીં મજખૂતી (૨) ચાલાકી; ચતુરાઈ
 જુંગું વિં જખરું; મજખૂત (૨) ચાલાક;
 ચતુર
 જુ સ્ત્રીં માથામાં કે ચામડી પર પડતું એક જંતુ
 જુઈ સ્ત્રીં એક ફલવેલ
 જુગડું નં જુગાર
 જુજ વિં બહુ થોડું; જરા
 જુજભજ વિં ઘણું થોડું; જરાતરા
 જુજવું વિં જુડું; નોખું
 જુટ પું (વાળનો) ઝૂંડો; સમૂહ
 જુઠં નં જુઠાણું
 જુઠણુ નં એકું; છંડામણુ (૨) પું રંગલો;
 વિદૂષક (ભવાઈમાં)
 જુઠણુવેડા પું બં વં જુઠણુના જેવું વર્તન
 વર્તવું તે
 જુઠાણું નં જુઠી વાત
 જુઠાખોણું વિં જુઠું ખોલવાની ટેવવાળું
 જુઠું વિં જુઓ જુઠું
 જુઠવું સં કિં જોડવું (ગાકું, બળદ વગેરે)

ન્યૂતિયું નં પગરખું; ખાસડું
 ન્યૂતી સીં જુઓ ન્યૂતિયું
 ન્યૂતીએર વિં હમેશાં ખાસડાં-કપડાં ખાતું
 ન્યૂતું નં ખાસડું
 ન્યૂથ નં ટાણું; સમૂહ
 ન્યૂન પું ખિસ્તી સનનો છઠો મહિનો
 ન્યૂનું વિં પુરાણું (૨) જાણું
 ન્યૂનુંખખ વિં છક ન્યૂનું; ખખખી મથેલું
 ન્યૂનુંપાતું વિં ન્યૂનુંપુરાણું
 ન્યૂનુંપુરાણું વિં ધણું ન્યૂનું
 ન્યૂવો પું ઠોરના શરીર પર ચોટતું એક જવડું
 ન્યૂંકવું અં કિં બેઠાં બેઠાં ઝાકાં ખાવાં
 ન્યૂંલલકું અં કિં ન્યૂંસરી વડે બેઠાં
 ન્યૂંલકાકા નં શત્રુને ગ્રંથમાં નાખી દે
 તેવું અસ
 જે સં સંબંધક સર્વનામ (૨) અં કે (૩)
 પું; સીં જય; દેતેલ
 જેકરી પું એક છંદ
 જેગોપાલ(-ળ) પું જાં વં 'જયગોપાળ'
 (નમસ્કાર કરવાનો એક વૈષ્ણવ ઉદ્દગાર)
 જેજે પું જયજય; વંદન (૨) અં વંદનસૂચક
 ઉદ્દગાર
 જેજેકાર પું; સીં જુઓ જયજયકાર
 જેજેવંતી પું; સીં એક રાત્રિણી
 જેટલું વિં
 જેટલે અં જે વખતે; જ્યારે
 જેઠ પું વરનો મોટો ભાઈ (૨) વિક્રમ
 સંવતનો આઠમો મહિનો (૩) વિં
 જુઓ જ્યેષ્ઠ
 જેઠાણી સીં જેઠની વહુ
 જેડી વિં જેઠ મહિનાનું-ને લગતું (૨) સીં
 જેઠ મહિનાની પૂનમ
 જેડીપુત્ર પું પહેલાં જોળાનો અથવા વડો
 પુત્ર
 જેડીમધ નં એક વનસ્પતિ; ઔષધિ
 જેડીમલ(-લ) પું વડો મલ (૨) મોદ
 બ્રાહ્મણની એક જાતનો આદમી
 જેઠો પું ગૂંદી કાઢ્યા પછીનો કસૂબાનો રંગ
 જેઠોથું નં લગ્ન થઈ ગયા પછી કન્યાને લાં
 વરપક્ષને અપાતું જમણું

જેડલ સીં (ક.) સહિયર
 જેણા સીં (ક.) ધીરજ
 જેતા પું જીત મેળવનાર; વિજેતા
 જેતૂન નં એક તેલો ખી; 'ઓલિવ'
 જેદર નં ઘેડું
 જેખ પું; સીં જુલમ (૨) ખીસું (૩) શોભા;
 સુંદરતા
 જેમ અં જે રીતે
 જેમકે અં દાખલા તરીકે
 જેમતેમ અં ગમેતેમ; હરકોઈ રીતે
 જેર અં વથ; તાંબે; પરાગિત
 જેરકડી સીં ઘોડાના ચોકડાની કાંટાકાંટા-
 વાળી કડી
 જેરણું નં ઘાસ સાથે મસળીને બનાવેલું છાણું
 જેરફરત વિં આધીન; કમબેર; નખણું
 જેરખંદ(-ધ) પું લગામને તંગ સાથે
 બેડનારી ચામડાની કે બડી બનાતની
 પટ્ટી (૨) ચામડાનો કોરડો; સાટકો
 જેરો પું ગરેલો ભૂકો; ભૂકો (૨) તંબાકુનો
 ભૂકો; જરહો (૩) ધચૂમલો; ટોળે વળતું તે
 (૪) આગ; લાય
 જેલ સીં કેદખાનું
 જેલભ(-યા)યા સીં જેલમાં જવું તે
 જેલ(ંનિ)વાસ પું જેલમાં જવું તે
 જેલી વિં જેલતું; -ને લગતું (૨) પું કેલી
 જેવડું વિં
 જેવર નં અલંકાર; દાગીના
 જેવરી સીં દોરી; દોરડી
 જેવાણી નં રસોડાનું એક પાણી
 જેવારો પું જયનો વારો-વખત
 જેવું વિં (૨) અં
 જેવુંતેવું વિં સાધારણ (૨) ગમે તેવું
 જેવે અં જે વખતે; જ્યારે
 જેષિકા સીં લાકડી; સોટી
 જેહ સં (પ.) જે
 જેહાદ સીં ધર્મ ખાતર કરેલું યુદ્ધ; કુસેદ
 જેહુ સીં ધૂલ; રજ
 જેળ નં તેજ; પ્રભાવ; દેવત
 જેસહી સીં નાનો જેસલો (૨) ખેતીનું
 માસ માડવાનું ઓબર

જોડણી પું પૈડાં મચરનું બળદ પડેલપાનું
વાહન

જેન વિં (સં) જિને (તીર્થંકરે) પ્રવર્તવેલું
(૨) જેનમને લખતું (૩) પું જિનસો
ઉપાસક; શ્રાવક

જૈમિનિ પું (સં) પૂર્વમીમાંસાદર્શનના
પ્રવર્તક નાધિ

જો અં (સંશય કે શરત બતાવે છે.)

જોઈએ અપૂર્ણ ક્રિયાપદ

જોઈતું વિં જરૂર જોઈતું; જરૂરી; આવશ્યક

જોઈતુંકરતું વિં જરૂરનું; ખપતું; આવશ્યક

જોઈતુંકારણતું વિં જુઓ જોઈતુંકરતું

જોઈતું અં કિં અપ—જરૂર—ધમ્મા હોવી

જોક(-ખ) સ્ત્રીં જો (૨) ટોરનો વાડો (૩)
(ટોરનું) નૃથ

જોકે અં અમરજે (વિશેષી શરત બતાવે છે.)

જોખ પું સુખ; આનંદ (૨) સ્ત્રીં જુઓ
જોક (૩) નં જોખવાનું કાટલું (૪)

જોખવાની રીત; તોલ (૫) તાજલું; કાંટો

જોખમ નં ભવિષ્યમાં થવાના નુકસાનની
ધાસ્તી (૨) નુકસાન; ધોકો (૩) જેમાં
નુકસાનની ધાસ્તી હોય એ; સાહસ (૪)
જુમ્મો; જવાબદારી

જોખમકારક વિં જોખમવાળું; જોખમ
પહોંચાડે એવું

જોખમકારી વિં જોખમકારક

જોખમદાર વિં જુઓ જવાબદાર

જોખમદારી સ્ત્રીં જુઓ જવાબદારી

જોખમાપ નં જોખતું અને માપતું તે

જોખમાતું અં કિં જોખમમાં આવતું;
નુકસાન થતું

જોખતું સં કિં તોળતું; વળન કરતું

જોખામણ નં જોખામણી

જોખામણી સ્ત્રીં જોખવાનું મહેનતાણું

જોખિયો પું જોખનારો; તોલક

જોખો પું જુઓ જોખિયો (૨) જોખ; સુખ;
મગ્ન

જોગ વિં (૨) અં જુઓ જોગું (૨) પું
જુઓ યોગ (૪) જોગવાઈ

જોમટી સ્ત્રીં સાધુડી; બાવી (તુચ્છકારમાં)

જોમટો પું જોમી; બાવો (તિરસ્કારમાં)

જોમણ સ્ત્રીં જુઓ યોગિની (૨) બાવાની
સ્ત્રી; સાધુડી

જોમણી સ્ત્રીં ઉચ્ચશક્તિનાં કલ્પેલાં ૬૪
સીરપોમાંનું દરેક

જોમનિદ્રા સ્ત્રીં યોગયુક્ત નિદ્રા—અર્ધી
બંધની અને અર્ધી સમાધિની સ્થિતિ (૨)
યુગને અંતે વિષ્ણુની નિદ્રા (૩) બ્રહ્માની
નિદ્રા (જે વખતે પ્રલય થાય છે)

જોમમાયા સ્ત્રીં સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરનારી
ઉચ્ચરની મોટી શક્તિ; જગતના કારણરૂપ
ઉચ્ચરી માયા (૨) દુર્ગા

જોમવટો પું જોગીપણું; સંન્યાસ

જોમવટું સં કિં જોગ ખવરાવવો; મેળ
કરાવવો; ગોઠવતું (૨) વિવેકથી જોગવતું;
માણવું

જોમવાઈ સ્ત્રીં ગોઠવણ; બંદોબસ્ત

જોગાણુ નં ઘોડા, બળદ વગેરેને ખાવાનું
અનાજ

જોગાનજોગ અં જોગ આવી મળવાથી;
બનવાકાળ હોવાથી

જોગિયો પું એક જાતનો રાગ

જોગી પું જુઓ યોગી (૨) શૈવપંથી ખાખી
ખાવો (૩) એક રાગ (૪) એ નામની જાત;
રાવળિયો

જોગીઆશાવરી પું; સ્ત્રીં એક રાગિણી

જોગું વિં યોગ્ય; લાયક (૨) અં પ્રતિ; પ્રત્યે

જોજન પું; નં ચાર ગાડનું અંતર

જોડડી સ્ત્રીં જુવાન—પહેલવેતરી ભેંસ

જોડડું નં જુઓ જોડડી

જોડલાં(-વાં) નં બં વં પગની આંગળીઆ
ઉપર પહેરવાનાં સ્ત્રીઓનાં ધરેણાં

જોડિંગ પું શિવનું એક નામ (૨) આકાશમાં
આકરી તપસ્યા કરનાર તપસ્વી

જોડું નં જુઓ જોડડું

જોડો પું જે સરખી વસ્તુની જોડ. ઉદા.
'ધોતીજોડો' (૨) એક વસ્તુને બધી રીતે
મળતી આવતી બીજી વસ્તુ

જોડ સ્ત્રીં જે સરખી વસ્તુઓની જોડી (૨)
હરીફાઈ કે સરખામણીમાં બરાબર બિતરે
તેથી બીજી વસ્તુ (૩) તંબૂરાના ચાર
તારમાંના વચલા જે તાર (૪) સંગતિ;
સોખત

જોડકણું નં ગમે તેમ જોડી કાઢેલું ભૂત કે
કવિતા (૨) જોડી કાઢેલી વાત
જોડકામ નં જોડવાનું—ખેસકવાનું કામ કે રીત
જોડકું નં એકબીજાની સાથે વળગેલી બે
વસ્તુઓ
જોડણી સ્ત્રીં જુઓ જોડકામ (૨) અક્ષરોને
જોડવાની રીત; 'સ્પેલિંગ'
જોડણા વિં ખાર (વેપારીઓનો સંકેત)
જોડણું સં કિં જુદી વસ્તુઓનો સંબંધ
કરવો—સાંધવી; ભેગું કરવું; વળગાડવું
(૨) ખોટ ખાવી; (પૈસાના) નુકસાનમાં
બિતરવું (૩) નં જોડું; યુગ્મ
જોડાક્ષર પું એ અથવા વધારે અક્ષરો જોડવાથી
બનેલો એક સંયુક્ત અક્ષર; યુક્તાક્ષર
જોડાજોડ અં પાસેપાસે; સાથેસાથે
જોડાણ નં સંધિ; સંધાન
જોડામણ નં જોડવાનું મહેનતાણું
જોડામણી સ્ત્રીં જુઓ જોડામણ
જોડાયું વિં સાથે રહેનારું (૨) બેની જોડમાંનું
એક
જોડિયો પું સાથી
જોડી સ્ત્રીં બે સરખી વસ્તુઓની જોડ (૨)
નાનાં છોકરાંનું પગરખું
જોડીદાર પું સાથી (૨) બરાબરિયો
જોડું નં બે વસ્તુઓની જોડી (૨) વરવહુની
જોડ (૩) ખાસડું
જોડે અં સાથે
જોડો પું પગરખું
જોણું નં જોવું તે (૨) તમાસો; ફેળો
જોત સ્ત્રીં તેજ; પ્રકાશ (૨) દીવાની શિખા
જોતજોતામાં અં ક્ષણમાં; પલ્લકવારમાં
જોતર(-રું) નં ધૂંસરીની સાથે બળદને
જોડવાનો પટો
જોતરવું સં કિં જોતર વડે પથુને ધૂંસરી
સાથે જોડવું
જોતી પું મદદનીશ પુરોહિત (ખારસી)
જોજો પું ચોક્કો; હાવેથો
જોધ પું જુઓ જોધો
જોધારમણ(-કલ) પું જખરો અને યજ્ઞની
મદદ
જોખન નં જુવાની; ધીવન

જોખનવંતું વિં જોખનવાળું
જોખા(-કા)વું અં કિં જોખો આવવો
જોખો(-કો) પું જખ બિડો બિતરી જખો
—જોખાન થઈ જવું તે
જોમ નં જુરસો; બળ; શક્તિ
જોમદાર વિં જોમવાળું
જોમી વિં જોમવાળું
જોમ નં બળ; કોવત; શક્તિ
જોરકસ વિં કસરતી; કસાયેલું (૨) જોર કરવું
પડે—જોરની કસોટી થાય એવું
જોરજખરાર્થ સ્ત્રીં જખરદસ્તી; જુલમ
જોરજખરી સ્ત્રીં જુઓ જોરજખરાર્થ
જોરજુલમ પું બળાત્કાર; જુલમ
જોરતણી સ્ત્રીં ખંડણી
જોરદાર વિં જોરવાળું
જોરજોર અં જોરથી
જોરવાન વિં જોરવાળું
જોરાણુ વિં જોરવાન
જોરાવર વિં જોરવાળું; બળવાન
જોરાવરી સ્ત્રીં જખરદસ્તી; બળાત્કાર
જોરાળ(-જુ) વિં જોરવાળું
જોરાળકપણું નં
જોરી વિં જોને બીજાનું જોર—મદદ હોય એવું
(શેતરજમાં) (૨) સ્ત્રીં શેતરજની રમત—
નો એક પ્રકાર
જોરે સ્ત્રીં જોરી; વહુ
જોરો પું દાખ; દખાણ
જોરોતોરો પું દખાણ; સખતી
જોવડા(-કા)વું સં કિં 'જોવું' નું પ્રેરક રૂપ
જોવું સં કિં દેખવું (૨) [લા.] તપાસવું;
વિચારવું; ધ્યાન આપવું
જોશ(-જ) પું જ્યોતિષથી જણાવું નસીબ
—ભવિષ્ય
જોશ(-સ) પું; નં હાથો; બિહારો (૨)
જુરસો (૩) વેગ; જોર
જોશન નં આપડીઓ વગેરે રાખવાની
વિદ્યાથીની કોથળી—પાકીટ
જોશી(-ધી) પું જોષ જોનારો
જોશી(-સી)વું વિં જોરાવાળું
જોષી પું જુઓ જોશી
જોસતા(-કા)ન નં જુઓ જોરાન

જોડીકું વિં જુલિ જોડીકું

જોડીકું પું જુલિ

જોડીકું પું જુલિ; દોર (૨) અં હુકમ
પ્રમાણે

જોડીકું સીં જોડીકું; આપખુદી

જોડીકું સીં સાથે અવતરેલાં બાળકનું જોડીકું-જોડીકું

જોડીકું વિં સાથે અવતરેલું હોય એવું

જોડીકું નં સામુદાયિક આત્મહત્યા; જ્યોર
(૨) જવાહિર; જવેરાત

જાત વિં જાણેલું

જાતવ્ય વિં જાણવાયોગ્ય

જાતી પું જાણનારો

જાતિ સીં ન્યાત; નાત

જ્ઞાન નં જાણવું તે; જાણ; ખબર (૨)
અક્ષજ્ઞાન

જ્ઞાનકાંડ પું જ્ઞાતમાપરમાત્મા સંબંધીના
તત્ત્વજ્ઞાનને લગતો વેદનો વિભાગ

જ્ઞાનકોશ(-ષ) પું બધી જાતના જ્ઞાનના
માહિતીના સંગ્રહરૂપ મોટા ગ્રંથ;
'એન્સાયક્લોપીડિયા'

જ્ઞાનચક્ષુ વિં જ્ઞાનરૂપી આંખવાળું (૨)
નં જ્ઞાનરૂપી ચક્ષુ-આંખ (ચર્મચક્ષુથી જલદું)

જ્ઞાનતાંત્ર પું જ્ઞાનેન્દ્રિયોને મગજ સાથે સાંધતો
તાંત્ર; 'નર્વ'

જ્ઞાનતાંત્રવ્યવસ્થા સીં જ્ઞાનતાંત્રોની રચના,
કામ વગેરેનું તંત્ર; 'નર્વસ સિસ્ટમ'

જ્ઞાનદંધ વિં અરધાપરધા જ્ઞાનને કારણે
વિપરીત બનેલું

જ્ઞાનધન વિં જ્ઞાનરૂપી ધનવાળું (૨) નં
જ્ઞાનરૂપી ધન

જ્ઞાનપરંપરા સીં એક ઉપરથી બીજું, બીજા
ઉપરથી ત્રીજું એ રીતે મળતી જ્ઞાનની હાર

જ્ઞાનપાંચમ સીં કારતક સુદ પાંચમ

જ્ઞાનપ્રક્રિયા સીં જ્ઞાન નીપજવાની પ્રક્રિયા;
'એપિસ્ટેમોલોજી'

જ્ઞાનમાર્ગ પું જ્ઞાન દ્વારા મોક્ષ મેળવવાનો રસ્તો

જ્ઞાનયોગ પું અવણ, મનન ને નિદિધ્યાસનનાં
સાધનવાળો એક યોગ

જ્ઞાનરજ્જુ સીં જુઓ જ્ઞાનતાંત્ર

જ્ઞાનવહ્ની સીં એક વેદો (તે ખાવાથી
જ્ઞાન થાય છે.) (૨) જાગ

જ્ઞાનવાણ વિં જ્ઞાનવાળું

જ્ઞાનવાણુ પું મગજનો એક શેખ (તેથી
માણસ મોટી મોટી-જ્ઞાનની વાતો જાણ્યા
કરે છે.)

જ્ઞાનવૈરાગ્ય પું જ્ઞાન વડે ઉત્પન્ન થયેલો
વૈરાગ્ય

જ્ઞાની વિં જ્ઞાનવાળું

જ્ઞાનેન્દ્રિય સીં (જુઓ ઇન્દ્રિય) જ્ઞાન મહણ
કરનારી ઇન્દ્રિય

જ્ઞાપક વિં જાણાવનારું (૨) પું શુક; શિક્ષક
(૩) નં (બ્યા.) અપવાદનું સમર્થક

જ્ઞાપન નં જાણાવવું તે (૨) જાહેરાત; ઠંઠેરો

જ્ઞાપિત વિં જાણાવેલું

જ્ઞેય વિં જાણવાયોગ્ય

જ્યહાં અં (પ.) જ્યાં

જ્યા સીં ધનુષ્યની પશુ-દોરી (૨)
'સાધન' (ગ.)

જ્યાદા(-દે) વિં વધારે

જ્યાદે અં જે વખતે

જ્યાએણિ(-ણી) સીં 'સાધન સીરીઝ' (ગ.)

જ્યાં અં જે જગાએ

જ્યાંત્યાં અં જહીંતહીં; દરેક જગાએ (૨)
મુશ્કેલીથી (૩) કોઈ પણ રીતે

જ્યાંચુધી અં

જ્યેષ્ઠ વિં મોટું; સૌથી મોટું; વડું (૨) પું
જેક માસ

જ્યેષ્ઠા વિં સીં જ્યેષ્ઠ હોય એવી (૨) સીં
અઠારનું નક્ષત્ર

જ્યોતિ પું; સીં જુઓ જોત (૨) આકાશના
સૂર્ય, ચંદ્ર, તારા વગેરે તેજસ્વી પદાર્થ

જ્યોતિર્ધર પું જ્યોતિ ધારણ કરનાર; પ્રકાશ
ફેલાવનાર (ખાસ કરીને જ્ઞાનનો)

જ્યોતિર્મય વિં તેજસ્વી

જ્યોતિર્મંડલ(-ળ) નં તારા નક્ષત્રો વગેરેનો
સમૂહ

જ્યોતિર્લિંગ નં હિંદુસ્તાનમાં આવેલાં ખાર
મુખ્ય શિવલિંગોમાંનું દરેક

જ્યોતિર્વિદ પું જ્યોતિર્વિદ્યા જાણનારો

જ્યોતિર્વિદ્યા સીં જ્યોતિ:શાસ્ત્ર

જ્યોતિર્ચક્ર નં ગ્રહમંડળ; રાશિચક્ર

જ્યોતિષ નં જુઓ જ્યોતિ:શાસ્ત્ર (૨) વેદનાં
અંગોમાંનું એક

ન્યોતિપી પું ન્યોતિય નણનારો
 ન્યોતિષ્ટેમ પું એક મક્ક
 ન્યોતિષ્મતી વિં સ્ત્રીં તારા અને નક્ષત્રોના
 પ્રકાશવાળી (રાત)
 ન્યોતિષ્માન વિં પ્રકાશમાન; કાંતિમાન
 ન્યોતિ:પુંજ પું નક્ષત્રસમૂહ
 ન્યોતિ:શાસ્ત્ર નં ગ્રહોની મનુષ્યની સ્થિતિ
 ઉપર થતી શુભાશુભ અસર નણવાનું સાશ્ત્ર
 (૨) ખગોળશાસ્ત્ર
 ન્યોતરેના સ્ત્રીં ચાંદની; ચાંદરણું
 નવર પું તાવ

નવરત્ન વિં નવરત્નનાશક
 નવરાંશ પું ચૌરાધણી-સહેનસાન તાવ
 નવલ્લન પું; નં બળવું તે (૨) પું અગ્નિ
 નવલ્લંત વિં બળવું (૨) પ્રકાશમાન; ઝળલગતું
 (૩) [લા.] ઉધાડું; સ્પષ્ટ
 નવલિત વિં સળગેલું (૨) પ્રકાશિત
 નવાલા(-ળા) સ્ત્રીં અગ્નિની શિખા
 નવાલા(-ળા)ચાહી વિં સળગી બેઠે તેવું
 નવાલા(-ળા)સુખ નં નવાલાસુખી પર્વતનું મેં
 નવાલા(-ળા)સુખી વિં જેના મુખમાંથી
 નવાલા નીકળે છે એવું (૨) પું તેવો પહાડ

ૐ

ઝ પું તાલુસ્થાની ચોથો વ્યંજન
 ઝકઝોળ વિં મરાઘલ (૨) સ્ત્રીં રેલંગલ
 (આનંદની)
 ઝકાર પું ઝ અક્ષર કે ઉચ્ચાર
 ઝકારાંત વિં જેને છેડે ઝકાર હોય એવું
 ઝફંબવું* અં કિં (કા.)
 ઝકાર સ્ત્રીં પવનમાં ફરફરવું તે (૨) નં ચાડું;
 ખટારો (૩) માલ્લી (તારાનું ઝૂમખું)
 ઝકોળ સ્ત્રીં ઝકાર; ફરફાર (૨) પવનનું વાવું તે
 ઝક્કી સ્ત્રીં એક જાતનું પક્ષી
 ઝખ સ્ત્રીં જુઓ જખ (૨) નં ઝખ; માછલું
 ઝગઝ(-મ)ગ અં ખૂબ તેજ મારવું હોય તેમ
 ઝગઝ(-મ)ગવું અં કિં ઝગઝગ થવું
 ઝગઝ(-મ)ગાટ અં ઝગઝગ થતો પ્રકાશ
 ઝગર વિં ઉજળડ; નિર્જન
 ઝગવું અં કિં ઝગમગ થવું
 ઝગાર(-રો) પું ઝગઝગાટ
 ઝઘડવું અં કિં લડવું; ટંટા કરવો
 ઝઘડાખોર વિં ટંટાખોર
 ઝઘડાઝઘડી સ્ત્રીં ખૂબ ઝગડો
 ઝઘડો પું લડાઈ; ટટો

ઝધર વિં કચ્ચર (૨) જડ
 ઝ(ંજી)ઝણાટ પું મોટો ઝમ્કારો (૨)
 ઝમઝમાટ; બળતરા (૩) ધમધમાટ
 ઝ(ંજી)ઝણી સ્ત્રીં ખાલી (૨) કોષ કે રીસની
 લાગણી; ઝંઝ
 ઝઝમવું અં કિં લચી પડવું; બહાર ઝૂકવું
 (૨) [લા.] ટમટમી રહેવું; જોર કર્યા કરવું
 ઝઝઝ(-ઝઝો) પું જુઓ ઝકાર
 ઝટ અં તરત; તાબડતોબ
 ઝટક સ્ત્રીં ઝટકો-આંચકો (૨) સપાટો; ત્વરિત
 ગતિ (૩) કુસ્તીનો એક દાવ
 ઝટકવું સં કિં ઝટકો-આંચકો મારવો (૨)
 ઝાટકવું
 ઝટ(-ડ)કામણી નં ઝાટકવાની ક્રિયા (૨)
 ઝાટકવાથી પડતો કચરો; ઝાટકણ (૩)
 ઝટકામણી
 ઝડ(-ડ)કામણી સ્ત્રીં ઝાટકવાનું મહેનતાણું
 ઝટકો પું જોરથી હામી કરેલો કાપ-ધા
 (૨) આંચકો; જોરબંધ ખેંચ (૩) [લા.]
 ધાની માફક થવું દુઃખ

કડઝ(-પીટ) અ. એકદમ; તકાકામાં
કડપટી સી. એસમાં ચાલેલી તકરા
કડવું સ. કિં. અડપ મારી પડાવી લેવું;
ઝૂંટવી-ખૂંચવી લેવું

કડાઝ(-પીટ) સી. જુઓ અડપટી
કટી સી. નાનું આડવું
કટોઝટ અ. ધણી અડપટી
કડ સી. જુઓ અડઝમક (૨) એક જાતનો
તાલ (૩) લેહ; લગની

કડકામણુ ન. જુઓ અડકામણુ
કડકામણી સી. જુઓ અડકામણી
ક(૦૨)ડકો પું. કપડાનો ચીરો; અરડકો (૨)
વલોણું અડકો મારીને ફેરવવું તે
કડઝમક સી. (કવિતામાં) એક રાખદાલંકાર
(જ્વલનપ્રાસ અને શ્રુત્યનુપ્રાસ બેઉ તેમાં
મળેલા હોય છે.)

કડતી સી. બારીક તપાસ (૨) ટાંચ; જપતી
(૩) પોલીસની તપાસ
કડપ સી. વેગ (૨) અડપવાની ક્રિયા (૩)
અડફટ

કડપપંખો પું. દોરીથી ખેંચવાનો ભંચ
લટકાવેલો પંખો

કડપણું ન. ઝૂંટ
કડપવું સ. કિં. એકદમ પકડવું; ઓચિંતું
ઝૂંટવું

કડપાઝડપી સી. લૂંટાલૂંટ; પડાપટી (૨)
અપાઝપી; મારામારી

કડાકો પું. અપાટો; સપાટો (૨) ભારે અધડો
કડાકો* પું. (કા.)

કડિયું ન. આપટું (વરસાદનું) (૨) ઝડિયું
કટી સી. એકી સપાટી-નરભેર વરસવું તે
(૨) રમઝ

કણુકાર(-રો) પું. (૨૧૦) અણુઅણુ અવાજ
કણુકો પું. જુઓ અણુકાર
કણુકણુ પું.; સી. બળતરા; ચરચરે એવી
અસર (૨) અ. (૨૧૦)

કણુકણુકાર પું. (૨૧૦) અણુકાર
કણુકણુકું અ. કિં. અણી-ખાલીના જેવી
અસર થવી; તમતમવું (૨) (૨૧૦)

કણુકણુકાટ પું. અણીની અસર; અમઝમાટ
(૨) (૨૧૦)

કણુકણી સી. અણી; ખાલી (૨) રીસ
કણુકણુ, કણુ અ. (૨૧૦)

કણુકણુકું અ. કિં. (૨૧૦)
કણુકાર, પું. અણુકાર

કનૂન સી.; ન. ગાંડો જુરસો
કનૂની વિ. કનૂનવાળું

કપ, કપ અ. અડકટ
કપ(-પે)ટ સી. અપાટો; ઉતાવળ (૨) અપી
લેવું તે; અડપ (૩) ભૂતપ્રેત ઇત્યાદિની

અડફટ (૫) અડફટ

અપદપંખો પું. લાંબી ઢાંડીવાળો મોટો પંખો
અપ(-પે)ટવું સ. કિં. અપટ-ઉતાવળ કરવી

(૨) અડપવું; ઝૂંટવું (૩) મંતરવું

અપાઝપ(-પી) સી. કાપાકાપી; કતલ (૨)
મારામારી; ટંટો

અપાટવું સ. કિં. અપાટો કરવો (૨) મારવું;
અપાટામાં લેવું (૩) અડઝ ચાંપીને ખાવું

અપા(-પે)ટો પું. અડપ; વેગ (૨) નેરમાં
કરેલો પ્રહાર; સપાટો (૩) અડફટ

અપેટ સી. જુઓ અપટ
અપેટવું સ. કિં. જુઓ અપટવું

અપેટો પું. જુઓ અપાટો
અપોઝપ અ. અપાટાથી; અપઝપ

અખ અ. ઓચિંતું; એકદમ
અખકવું અ. કિં. ચમકવું; ચોકવું (૨) અખૂકવું

અખકારો પું. પ્રકાશનો અખૂકો
અખકોળ સી. અખકોળું

અખકોળવું સ. કિં. પાણીમાં ઓળવું-અગ્રોળવું
અખકોળા પું. બ. વ. ધણાં અખકોળાં

અખકોળું ન. પાણીમાં અખકોળવું તે
અખ(-ભ)લું ન. નાના છોકરાનું પહેરણ

અખા(-ખૂ)કો પું. અખકારો
અખૂક અ. રહીરહીને ચમકે તેમ

અખૂકવું અ. કિં. અખૂકઅખૂક પ્રકાશવું
અખૂકો પું. જુઓ અખકો

અખે સી. વધેરવું-ભાગ આપવો તે; કતલ
અખો(-લો, -લો) પું. લાંબો અને ખૂલતો

ડગલો
અખોઝખ અ. અપોઝપ
અખોળવું સ. કિં. જુઓ અખકોળવું

અર્થોગિયુ વિં અર્થોગેલું (૨) નં વસ્તુને
પ્રવાહીમાં અર્થોગની તે (૩) રૂબકી; રૂબકું

અર્થલું નં જુઓ અર્થલું

અર્થ અં (૨૧૦)

અર્થકે સ્ત્રીં એક શબ્દાલંકાર, જેમાં તેના તે જ
શબ્દો એક અથવા બિન્ન અર્થમાં વાપર્યા
હોય છે. (૨) અમકાર (૩) લભક; તેજ

અર્થકઝોલ(-ળ) વિં આનંદ અને લાલિત્યયુક્ત

અર્થકદાર વિં અર્થકવાળું

અર્થકવું અં કિં અમકાર—મધુર રણુકાર થવો

અર્થકાર(-રો) પું (૨૧૦) રણુકો; ઠણુકો

અર્થખઅર્થખું નં જુઓ અર્થખઅર્થખું

અર્થઅર્થ અં (૨૧૦) રણુકે તેમ (૨) ઝીણું ઝીણું
બળે તેમ

અર્થઅર્થવું અં કિં અર્થઅર્થ થવું; રણુકવું (૨)

ઝીણું ઝીણું બળવું; ચચરવું

અર્થઅર્થટ પું અર્થઅર્થવું તે

અર્થ* પું

અર્થ(-ર)ખ નં શોભા માટે ટંગાતો
બિલોરી કાચનાં લોલકોવાળો કાચની
હાંડિયોનો દીવો; જુંમર

અર્થવું અં કિં ધણાં નાનાં રૂપમાં પ્રવાહીનું
બહાર ઝરવું

અર્થાઅર્થ સ્ત્રીં હાથના ચાળા સહિત બોલાળોલી
(૨) અપાઅર્થી; અર્થો

અર્થોર પું જુઓ જર્થોર

અર્થખ નં જુઓ જર્થખ

અર્થડ અં (૨૧૦) લૂગડું ફાટતાં થતો અવાજ
સ્ત્રીં અર્થડાંના કકડા

અર્થડકી* સ્ત્રીં (કા.)

અર્થડકો પું જુઓ અર્થડકો

અર્થડવું સં કિં (૨૧૦) અર્થડ એવા અવાજ
સાથે ફાડવું (કપડું)

અર્થડું નં ઝાંખડું; કાંટાવાળું ડાળું

અર્થજી(-જી) નં જમીન કે પહાડમાંથી ઝરતો
પાણીનો રેલો

અર્થજી સ્ત્રીં નાનું ઝરણું

અર્થજી નં જુઓ અર્થજી

અર્થજીવું અં કિં ધીમે ધીમે ઝરવું (૨)
ઝોગળી જવું

અર્થમર નં સ્ત્રીની કોટનું એક સોનાનું ધરણું

(૩) સ્ત્રીઓના પગનું એક ધરણું (૩) એક

ભતનું ઝીણું લૂગડું (૪) સ્ત્રીં વરસાદની

ફરફર (૫) અં ઝીણું ઝીણું છાંટ (વરસવું)

અર્થમરઅર્થમર અં ઝીણું ઝીણું છાંટ (વરસવું)

અર્થમરિયું નં એક ભતનું ખારીક કપડું

અર્થવું અં કિં (પ્રવાહીનું) ધીમે ધીમે બહાર
નીકળવું; સવવું

અર્થસ નં એક વનસ્પતિ

અર્થામજી નં ઝરવું તે (૨) ઝરવાનું મહેનતાણું

(૩) ઝરેલો ભાગ (૪) ઝરેલું પ્રવાહી

અર્થામજી સ્ત્રીં ઝરવાનું મહેનતાણું

અર્થ સ્ત્રીં ધણું નાનું ઝરણું (૨) રેલો

અર્થો પું ખારીની બહાર કાઢેલું છત્તું

અર્થેર નં એક વનસ્પતિ

અર્થેળી સ્ત્રીં ધુળરી; કંપારી

અર્થ(-ળે)ળો પું ચામડી બળવાથી ભેડેલો
ફોલો

અર્થ પું જમીન કે પહાડમાંથી ઝરીને શરૂ
થયેલો વહેળો (૨) એક જવરો

અર્થર(-રી) સ્ત્રીં એક વાઘ

અર્થ વિં પીણું; ફીકું

અર્થ પું; નં એક ભેડતો જવરો

અર્થ(-ળ)ક સ્ત્રીં ઝોપ; ચળકાટ

અર્થ(-ળ)કવું અં કિં તેજ મારવું; ચળકવું
(૨) [લા.] પોત પ્રકાશવું

અર્થ વિં તૈયાર; તત્પર (સેવા કરવામાં)

અર્થ સ્ત્રીં જુઓ અર્થક

અર્થોદાર વિં અર્થકવાળું; તેજ મારવું

અર્થોમલે સ્ત્રીં તેજસ્વિતા; શોભા

અર્થો પું (કા.) વિટંબણા; મુસ્કેલી

અર્થક નં કાંસીજોડ

અર્થરી સ્ત્રીં અંજ; મંજરા

અર્થોવું અં કિં ફાડવું; બળવું

અર્થેર નં જવાહિર (૨) [લા.] પાણી; દમ

અર્થેરખાનું નં જુઓ જવાહિરખાનું

અર્થેરાત નં હીરા, માણિક, મોતી; જડાવ

દાગીના (૨) [લા.] બળ; સત્ત્વ; દમ

અર્થેરી પું અર્થેરનો વેપારી

અર્થ નં અખ; માણસ

ઝહીન વિં ચાલક; સમજ
ઝળક સીં જુઓ ઝલક
ઝળકવું અં કિં જુઓ ઝલકવું
ઝળકાંદ પું ઝળકવું તે
ઝળકારો પું તેજનો ચળકારો
ઝળકી સીં ઝળક, ભલક (૨) કોઈ પણ
અસર સહેજસાજ જણાવી તે. ઉદા. 'તાવની
ઝળકી'; 'ઠાઠની ઝળકી'

ઝળકો પું ઓપ; ચળકાટ
ઝળઝળ અં તેજથી ઝળકવું હોય તેમ
ઝળઝળાટ પું ઝળઝળાટ (૨) અં ઝળઝળ
યઈ રહે તેમ

ઝળઝળિયું નં ર્યાંખમાં ઝમવું પાણી-આંસું
(૨) જુઓ ઝંખણું

ઝળઝળું નં રૂરજ જગ્યા પહેલાંનું અને
આથમ્યા પછીનું ઝંખું અજવાળું

ઝળમ(-હ)ળ અં ઝળઝળાટ
ઝળહળવું અં કિં ખૂબ તેજ મારવું-પ્રકારાવું
ઝળહળાટ પું ઝળઝળાટ
ઝળળ,ળળ અં તેજથી ઝળકવું હોય તેમ
ઝળાંઝળાં અં ઝળઝળાટ (૨) નં અં વં
તેજતેજનો અંખાર

ઝળેળો પું જુઓ ઝરેળો
ઝંકાર પું (૨વં) ઝળુકાર
ઝંકૃતિ સીં ઝંકાર
ઝંખના સીં આતુરતાપૂર્વક રટન; વારંવાર
સ્મરણ (૨) ચિંતા; ધખારી

ઝંખવાણું વિં ભોંકું; ખશિયાણું
ઝંખવાણું અં કિં ઝાંખું પડવું(૨)ભોંકું પડવું
ઝંખવું સં કિં ઝંખના કરવી (જુઓ ઝંખના)
ઝંખાણું અં કિં ઝંખાવવું (૨) તેજથી
અંનઈ જવું

ઝંઝરી* સીં (કા.)
ઝંઝા સીં પવનનો કે પવન સાથે પડતા
વરસાદનો સુસવાટ

ઝંઝાનિલ પું વરસાદ અને વંદાળિયાનું તોફાન
ઝંઝાવાત પું ઝંઝાનિલ
ઝંઝેટો પું એક વનસ્પતિ; અંધેટો (૨)
ઠપકો-ધમકી

ઝંઝેટું સં કિં તરછાડી નાંખવું; ખૂબ
ધમકાવવું (૨) ખૂબ હલાવવું કે ઝૂડવું
(ઝાડને)

ઝંડાઝૂલણ સીં નં નાટકમાં પાઠ બજવો તે
ઝંડાધારી વિં હાથમાં ઝુંડાવાળું (૨) [લા.]
ઝુંડો-ઝુંબેશ ઉઠાવનાર

ઝંડિયું વિં ખૂબ ઊંડું, પહોળું અને ગિદામણું
(ફેવા માટે)

ઝંડો પું ઝુંડો; ધ્વજદંડ (૨) [લા.] ઝુંબેશ
ઝંદ સીં ધરાનીઓની પ્રાચીન ભાષા
ઝંદઅવરતા સીં પારસીઓનું મુખ્ય ધર્મગ્રંથ
ઝંપલાવવું અં કિં ચાહોમ કરીને ફેદી પડવું
ઝંપા સીં ફેદકો

ઝંપાપાત પું ઓચિંતું ફેદી પડવું તે (૨)
[લા.] આંધળિયું

ઝંપાવણું અં કિં જુઓ ઝંપલાવવું
ઝંમર પું જુઓ ઝમેર; જમેર
ઝાઈ પું આશ્રયદાતા; રક્ષક
ઝાઉ પું એક વનસ્પતિ
ઝાકઝમાળ વિં ઉજ્જવલ-દેરીપ્યમાન
ઝાકમઝોળ વિં સ્વચ્છ અને સુરુપ (૨)
પું મહાલવું તે; આનંદ

ઝાકરિયો પું નાનું પહોળા મોંનું માટીનું
વાસણ

ઝાકળ સીં નં ઓસ; તુષાર
ઝાકળિયું વિં ઝાકળવાળું (૨) ઝાકળની
મદદથી પાકવું

ઝાકળી વિં ઝાકળનું-ને લગતું
ઝાઝું વિં; પુષ્કળ
ઝાઝેરું વિં વધારે; ઝાઝું (લાલિત્યવાચક)
ઝાટ(-ડ)કઝૂમક(-ડ) નં જુઓ ઝાટકઝૂમક
ઝાટ(ડ)કઝૂટ(-ડ)ક નં દાણાદૂળી વગેરેને
ઝાટકી વીણી સાફ કરવા તે

ઝાટ(-ડ)કણુ નં ઝાટકતાં નીકળેલો કચરો;
ઝટકામણુ

ઝાટકણી સીં ઝાટકવું-સૂપડા વડે સોડવું તે
(૨) ઝાટકવાનું મહેનતાણું (૩) [લા.]
સખત ઠપકો

ઝાટ(-ડ)કવું સં કિં સૂપડાવડે બપણું-સોવું
(૨) ઝેરથી ખંખેરવું; અપટવું (૩) [લા.]

ખૂબ ઠપકો આપવો.

ઝાટકો પું જુઓ ઝટકો

ઝાડ નં વૃક્ષ

ઝાડકઝમક(-ડ) નં જુઓ ઝાટકઝમક

ઝાડકટ(-ડ)ક નં જુઓ ઝાટકઝટક

ઝાડકણુ નં જુઓ ઝાટકણુ

ઝાડકવું સં કિં જુઓ ઝાટકવું

ઝાડજૂડ નં વાળઝડ; સાંસૂર

ઝાડપાન નં વનસ્પતિમાત્ર

ઝાડપાલો પું વનસ્પતિમાત્ર

ઝાડખીડ નં ઝાડ અને ઘાસથી ભરેલો
પ્રદેશ

ઝાડવું નં નાનું ઝાડ (૨) સં કિં ઝાડથી
વાળવું; કચરો કાઢવો (૩) ઝાટકવું; ખંખેરવું
(૪) જાળણી નાખવી (૫) [લા.] ઠપકો
આપવો

ઝાડાવાટ સ્ત્રીં ગૃહ

ઝાડિયું નં ઝાડનાં ચિત્રવાળું એક વસ્ત્ર

ઝાડી સ્ત્રીં ઝાડ વેલા ઘાસ ઇત્યાદિનો
ભરાવો (૨) જંગલ

ઝાડુ નં સાવરણી; સાવરણી (૨) પૂંજે

ઝાડુવાળી સ્ત્રીં ઝાડુલઈને રસ્તો વાળનારી સ્ત્રી

ઝાડુવાળો પું ઝાડુ લઈને રસ્તો વાળનારો
આદમી

ઝારો પું વિષા (૨) ઝડતી; ખારીક તપાસ

ઝાતકાર વિં જળજળવું; ચકચકિત (૨) પું
જળજળાટ (૩) નવૃત્તિ; તેજ

ઝાનમ નં જુઓ જહનમ

ઝાપ(-પો)ટ સ્ત્રીં અપટ; અડકટ (૨) ભૂત
પિશાચની ઝાટ

ઝાપટઝૂપટ સ્ત્રીં ધૂળ ઝાપટી નાખવી તે

ઝાપટવું સં કિં કપડાની ઝાપટથી સાફ
કરવું (૨) ફટકાવવું (૩) ખૂબ ખાવું

ઝાપટિયો પું ઝાપટ મારનારો (વેપલુવ
મંદિરોમાં ભીડ ઝાણી કરવા)

ઝાપટું નં થોડા સમય માટે વરસાદનું એક-
દમ વૃટ્ટી પડવું તે

ઝાખ સ્ત્રીં ઝાખ (૨) દૂધ ભરવાનું મોટું વાસણ

ઝાખો(-લો) પું દુધમાં તેલ ભરવાનું લાંબા
મેંવાળું નાળચું

ઝામ સ્ત્રીં સમય

ઝામણુ નં મેળવણુ; અધરકણુ

ઝામર પું માથા અને આંખનો એક રોગ

ઝામરજોલ(-ળ) વિં ડગમગવું; પડુંપડું
થઈ રહેલું (૨) પું ડાળ; આડંબર

ઝામરી સ્ત્રીં હથેળીમાં થતો ફેલો

ઝામરો પું જુઓ ઝામરી (૨) ચામડીનો એક
રોગ

ઝામરું સં કિં તપાવેલી ઈંટ-ઠીકરી વડે
પાણી કે એસડ છમકારવું

ઝામોરો પું કુમળી ડાળીઓવાળો ઝાડની
ટોચનો ભાગ

ઝાર પું ભરતી (૨) રશિયાના રાજનો ઇલકાળ

ઝારણુ નં રેણુ (ધાતુનાં વાસણ સાંધવાનું)

ઝારપટોળાં નં ખં વં જુઓ જુહારપટોળાં

ઝારવું સં કિં બિના પાણીની ધાર વડે ધોવું
કે રોકવું (૨) ઝારણુ વડે સાંધવું (૩)
નકામાં ડાળ કાપી નાખવાં

ઝારી સ્ત્રીં નાળચાવાળી ટાપકી (૨) પેણામાંથી
તળેલી વસ્તુઓ કાઢવાનું તવેયા જેવું
કાણાંવાળું એભર

ઝારું નં મોટું ડાળું (૨) ધાડું; ટાળું

ઝારો પું મોટી ઝારી (જુઓ ઝારી) (૨) પાણી
છાંટવાનું નાળચાવાળું વાસણ (૩) તંબૂરાના
તાર નીચે ઘોડી જીપર મૂકવામાં આવતો
ગાલો (૪) તંબૂરાનો પિત્તળનો તાર; ખરજ-
સ્વરનો તાર

ઝારોળો પું એ નામની ગ્રાહણવાણિયાની
નતનો આદમી

ઝાલ સ્ત્રીં કાનનું એક ધરેણું

ઝાલક સ્ત્રીં છાળ; છાલક

ઝાલ(-ળ)ણુ નં ઝારણુ; રેણુ (૨) તેના વડે
કરેલું ધાતુનું સાંધણુ (૩) મોભા; પાટડી

ઝાલર પું એક કઠોળ-વાલ (૨) સ્ત્રીં
ઝૂલ; કોર (૩) મોગરીથી વગાડવાની
ધડિયાળ

ઝાલરી સ્ત્રીં વગાડવાની નાની ઝાલર

આવૃત્તિ સં કિં પદ્ય

આવાં નં બં વં મહેણાં; ટાણાં

આલી સ્ત્રીં આલાની ભતની સ્ત્રી

આલો પું એ નામની ભતનો રજપત

આવલી(-ળી) સ્ત્રીં નાળિયેરી અને ખભૂરીની
સૂકી ડાંખળી (ર) પાંદડાની ગથેલી સાદડી;
ટટી

આવસોઈ સ્ત્રીં ('યા હુસેન !'નું અપભ્રંશ
રૂપ) મહોરમમાં હુસેનના મૃત્યુના શોકમાં
કરવામાં આવતો પોકાર (ર) [લા.] તેવી
રીતે ઝૂનમાં ફફડવું અને ખૂમો પાડવી
તે; તોફાન; દગો

આવાં નં બં વં ફૂળતા માણસનાં તરફડિયાં;
વણાં

આળ સ્ત્રીં જ્વાલા; તેની આંચ (ર) [લા.]
કોષનો આવેશ

આળણુ નં જુઓ આલણુ

આળવું સં કિં રેણુ વડે સાંધવું (ધાતુનું
વાસણુ

ઝાંક(-ખ)ડું નં ઝાંખો દિવસ (વરસાદ કે
ધુમ્મસથી)

ઝાંખ,ંપ સ્ત્રીં ઝાંખાપણું (ર) બટો; લાંછન

ઝાંખરું નં કાંટાવાળું લીલું કે સૂકું ડાંખળું

ઝાંખવું સં કિં ભાવપૂર્વક—તાકાતાકીને
જોવું (ર) છાતું-માતું સંતાઈને જોવું

ઝાંખાશ સ્ત્રીં ઝાંખાશણું

ઝાંખી સ્ત્રીં દર્શન (ર) ભાવપૂર્વક દર્શન

ઝાંખું વિં અરુપછ; આણું (ર) આદા પ્રકાશ-
વાળું; નિસ્તેજ

ઝાંઝ સ્ત્રીં છબલીકાં; કાંસીનેડ (ર) ગુસ્સો;
રીસ

ઝાંઝર નં સ્ત્રીઓનું પગનું એક ધરણું;
નૃપુર (ર) [લા.] બેડી; જંજીર

ઝાંઝરિયાળ(-ણું) વિં ઝાંઝરવાળું

ઝાંઝરિયાં નં બં વં જુઓ ઝાંઝર

ઝાંઝરી સ્ત્રીં બાળકનું ઝાંઝર (ર) ધૂધરી
બાધેલી લાકડી (જે ખખડાવાય છે.) (૩)
નાતું ઝરણું

ઝાંઝવાં નં બં વં મૃગજળ (ર) તેજથી
કે આંસુથી આંખને પટતી ઝાંખપ

ઝાંઝી વિં ઝટ ચિહાઈ જાય તેવું—ચીડિયું

ઝાંતર* નં

ઝાંપ સ્ત્રીં ઝાંખ (ર) નાની છાબડી

ઝાંપડી સ્ત્રીં ભંગિયણ (ર) ભૂત થયેલી ભંગડી;
મલિન ભૂત

ઝાંપડો સ્ત્રીં ભંગી (ર) ભૂત થયેલો ભંગી

ઝાંપલી સ્ત્રીં નાનો ઝાંપો

ઝાંપી સ્ત્રીં ધાસ કે ખભૂરીની પાતરીનો
દાખડો કે દાખડી

ઝાંપો પું (શીરી, વાડા વગેરેનો) દરવાજો (ર)
ગામની ભાગોળ

ઝાંચ સ્ત્રીં પ્રતિબિંબ; પડછાયો (ર) ઝલક;
તેજ

ઝાંસાચિટ્ટી સ્ત્રીં જુઓ ભસાચિટ્ટી

ઝાંસો પું જુઓ ભસો; ભહો (ર) હક; ત્રાણું

ઝાંહે અં નકામું—ખરાબ થાય તેમ

ઝિકાવું અં કિં 'ઝીકવું'નું કર્મણિ રૂપ

ઝિકાળવો પું ઈંટ-રોડાનો ભૂકો

ઝિમેલ સ્ત્રીં જુઓ ધિમેલ

ઝિયા(-રાય)ણું નં પહેલી સુવાવડ પછી
બાળક લઈને વહુ સાસરે જાય તે પ્રસંગે
પિયર તરફથી અપાતી લૂગડાં, ધરણાં
વગેરેની પહેરામણી

ઝિલણિયું* વિં (ર) નં

ઝિલાવવું સં કિં 'ઝીલવું'નું પ્રેરક રૂપ

ઝિલાવું અં કિં 'ઝીલવું'નું પ્રેરક રૂપ

ઝિદિલ(-લ્લી) સ્ત્રીં તમરું

ઝીક સ્ત્રીં ઝીકવું તે—પછાટ (ર) કસબી
તારનું ભરત

ઝીકચળક સ્ત્રીં ભરવામાં વપરાતાં સોનારૂપાનાં
તાર, ટીપકી વગેરે

ઝીકટીકટી સ્ત્રીં ભરવામાં વપરાતી સોના-
રૂપાની ગાળ ટીપકી

ઝીકટીકી સ્ત્રીં જુઓ ઝીકટીકડી

ઝીકણુ નં પળવણી; માથાઝીક

ઝીકણું નં ઝીકવું-પછાટવું તે (ર) તારેતાર
મેળવી સાંધવું તે; તૂણવું તે

ઝીકવું સં કિં જોરથી ફેંકવું-પછાટવું—
અફાળવું (ર) પાડી નાખવું; હરાવવું

ઝીણુ સ્ત્રીં જુઓ છણુ

ઝીણવડ સ્ત્રીં જુઓ ઝીણારા

ઝીણાચ ઝીં બારીકી (૨) ચતુરશી; ડહાપણ
 ઝીણું વિં બારીક (૨) ઝીણવટથી કામ કરનારું
 ઝીપટો પું એક વનસ્પતિ—જેઠીમધ
 ઝીપડું સં કિં અહર ઝીલી લેવું
 ઝીમી ઝીં એક જાતની કાળી સાડી
 ઝીરિયા ઝીં એક પક્ષી
 ઝીલ ઝીં એક વનસ્પતિ (૨) સામે લાણવાનું
 વાંસડું એક ઓળર (૩) તંબૂરાનો તાર
 (૪) લાખેલી મોટી બરણી (૫) જાંડા પાણીની
 જમા (૬) છાજ; છાલક
 ઝીલણ નં ઝીલવું તે (૨) ઝીલેલું તે (પ્રવાહી)
 ઝીલવું સં કિં પકડી લેવું; ઝીપવું (૨)
 એક જાણનું યોલવું કે ગાવું ખીલએ ઉપાડી
 લેવું
 ઝીલું નં લટકતાં સૂપડાં બાંધી નીચેથી
 ઉપર (ખેતરમાં) પાણી ચડાવવાની એક
 રચના
 ઝીલો પું માટીનું મોટું વાસણ (અનાજ
 ભરવાનું)
 ઝીંક ઝીં જાંચું લઈ જોરથી નીચે અડાળવું તે
 ઝીંકણ નં જુઓ ઝીંકણ
 ઝીંકણું નં જુઓ ઝીંકણું
 ઝીંકવું સં કિં જુઓ ઝીંકવું
 ઝીંકો પું જુઓ ઝીંકાળવો
 ઝીંજરવટો પું ઝીપટો; જેઠીમધ
 ઝીંજરું નં (કા.) ચણાનો પોપટા સાથેનો
 છોડ
 ઝીંજવો પું એક જાતનું ઘાસ
 ઝીંજી ઝીં એક જાડ (એનાં પાનાં ખીડી
 વાળવામાં વપરાય છે.)
 ઝીંજોટી ઝીં એક રાગિણી
 ઝીંટ ઝીં; નં નકામી પીડા; લકરું
 ઝીંટવું સં કિં વળગાડવું; બજાડવું (૨)
 ખડકવું
 ઝીંડું નં જુઓ ઝીંટ
 ઝીંથરકાં નં બં વં (કા.) ઝીંથરાં
 ઝીંથરાં નં બં વં માથાના અન્યવસ્થિત,
 અને છૂટા વાળ
 ઝુકારવું સં કિં (જીંટને) ખેસાડવું
 ઝુકાવડા પું બં વં ઝુકાવડું—અંપલાવડું તે

ઝુકાવડું સં કિં નમાવડું (૨) અંપલાવડું;
 ચાહોમ કરવું
 ઝુઝાર વિં પું ઝુઝારો; લડવેશો
 ઝુઝાવડું સં કિં 'ઝુઝવું'નું પ્રેરક રૂપ (૨)
 હંફાવડું; થકવડું
 ઝુડાવડું સં કિં 'ઝુડવું'નું પ્રેરક રૂપ
 ઝુણઝુણ અં (૨) નં (રવં)
 ઝુમખડું નં તૂરિયાની જાતનું એક ફળ (૨)
 ઝૂમખું; સમૂહ
 ઝુમાવડું સં કિં 'ઝૂમવું'નું પ્રેરક રૂપ
 ઝુરાયો પું ઝૂરણ; કલ્પાંત; વિચોગદુઃખ
 ઝુરાવડું સં કિં 'ઝૂરવું'નું પ્રેરક રૂપ
 ઝુલણિયું વિં ઝૂલવું (૨) નં એક ઝૂલવું ધરણું
 'ઝુલાવનહાર વિં ઝુલાવનારું
 ઝુલાવડું અં કિં 'ઝૂલવું'નું પ્રેરક રૂપ
 ઝુલાવું અં કિં 'ઝૂલવું'નું કર્મણિ રૂપ
 ઝુસ્તી ઝીં લડાઈ; ટંટો
 ઝુંડ નં જૂથ; ટોળું
 ઝુંડાધારી વિં જુઓ અંડાધારી
 ઝુંડો પું જુઓ અંડો
 ઝુંખેશ ઝીં જોશપૂર્વકની ચળવળ—હિલચાલ
 ઝુંમર નં જુઓ ઝૂમરખ
 ઝૂકવું અં કિં નમવું; લચી પડવું; લટકવું
 ઝૂઝ ઝીં ઝૂઝવું તે
 ઝૂઝવું અં કિં મચ્ચારહેલું (૨) જોરથી લડવું
 ઝૂડ નં મોટો મગર (૨) ચૂડ; મજખૂત પકડ
 (૩) એક જાતનું જૂત—જોડ
 ઝૂડવું સં કિં ઘોડા કે બૂધા વડે ઠોકવું
 (૨) જાપટવું; ખંખેરવું
 ઝૂડિયું નં જોનાથી ઝૂડાય એવું સોડું—બૂધું
 ઝૂડિયો પું ઝૂડવાનો દંડકો; ઝૂડિયું
 ઝૂડી ઝીં નાનો ઝૂડો
 ઝૂડો પું ઘણી ચીજોનો સાથે બાંધેલો જથ્થો
 ઝૂપકી ઝીં ઝોકું; ડાહું
 ઝૂમ વિં ઘણું (૨) ઝૂમખાની પેટે એકહું
 થયેલું (૩) ઝીં કેફ; નશો (અફીણ, દારૂનો)
 (૪) ઝૂમખું
 ઝૂમખઝૂમખું નં ઝૂમખું
 ઝૂમખું નં ઝૂમખો; લમખું
 ઝૂમખો પું અનેક વસ્તુઓનો જથ્થો; લમખો

જુમણું નં એક જાતનું ધરણું
 જુમણું અં કિં જુઓ જુમણું (૨) લટકવું;
 ટિંગાણું (૩) આતુરતાથી ટાંપી રહેવું
 જુરણું નં જુઓ જુરાપો
 જુરણું અં કિં—ને માટે તલસવું—કલ્પાંત
 કરવું (૨) કલ્પાંતથી ક્ષીણ થવું
 જૂલ સ્ત્રીં શોભા માટે રાખેલી જૂલતી કિનાર;
 ચીણવાળી કોર
 જૂલડી સ્ત્રીં જૂલવું રહે એવું બાળકનું જૂલવું
 પહેરણું
 જૂલણહાર વિં જૂલનારું; હીંચકા ખાનારું
 જૂલણા પું એક છંદ
 જૂલણું નં જૂલવું તે; હીંચકો (૨) પારણું
 (૩) ગાવાનું હારણું
 જૂલણું વિં જોલાં ખાવું; લટકવું
 જૂલણું અં કિં હીંચકો કે પારણું હીંચવું
 (૨) લટકવું
 જૂલો પું જેમાં જૂલી રાકાય તે; હીંચકો (૨)
 (૩) [લા.] નુક્સાન; ખાધ
 જૂંટ સ્ત્રીં જૂંટવી લેવું તે
 જૂંટ(-ટા)વણું સં કિં 'જૂંટવું'નું પ્રેરક રૂપ
 જૂંટવું સં કિં જડપ મારી ખૂંચવી—પડાવી લેવું
 જૂંટજૂંટા સ્ત્રીં જૂંટાજૂંટ
 જૂંટાજૂંટ સ્ત્રીં સામસામે જૂંટ ચલાવવી તે
 જૂંટવું અં કિં 'જૂંટવું'નું કર્મણિ રૂપ
 જૂંપડી સ્ત્રીં ધાસ, સાંડી, છાજ વગેરેથી
 બનાવેલું છાપરું
 જૂંપડું નં જૂંપડી; છાપરું
 જૂંપી* સ્ત્રીં
 જૂંફ સ્ત્રીં જૂંફવું—જોકાં ખાવાં તે
 જૂંફણું નં જૂંફ
 જૂંફવું અં કિં જોકાં ખાવાં
 જૂંસરી સ્ત્રીં ધૂંસરી
 જૂંસરું નં ધૂંસરા; ધૂંસરું
 જૂણ સ્ત્રીં જીણી રોટડી (૨) વરસાદની ફરફર
 (૩) કોધની ધુળરી—કમકમી (૪) નં*
 જ્યેજ્યાં નં બં બં પરસેવાના રેલા પર રેલા
 જ્યેજ્ય અં પું બં બં જુઓ જ્યેજ્યાં
 જેર નં વિષ (૨) ઈર્ષ્યા (૩) વેર (૪)
 જંજર (કવિતામાં)

જેરકચૂરો(-લો) નં એક કડવું ખી—ઓષધિ
 જેરકચોણું નં જેરકચૂરો
 જેરકાળળી સ્ત્રીં પરસેવા વાટે બહાર આવતું
 શરીરમાંનું વિષ (૨) મરણવખતનો પરસેવો
 જેરકોચણું નં જુઓ જેરકચૂરો
 જેરણી સ્ત્રીં દહીં વલોવવાની નાની હાથ-રવાઈ
 જેરમહોરો પું ઠંશના વિષને ચૂસી લે એવો
 સાપના તાળવામાં થતો એક ચપટો પદાર્થ
 જેરવું* સં કિં
 જેરી વિં જેર-વિષવાળું (૨) અદેખું; અંટસ
 રાખે એવું
 જેરીનાળિયેર નં એક દરિયાઈ વનસ્પતિનું
 ફળ (જેના કોટલાનું સાધુનું કમંડળ
 બનાવાય છે.)
 જેરીમાખ સ્ત્રીં એક જાતની માખ
 જેરીલું વિં જેરવાળું (૨) અદેખું; અંટસથી
 ભરેલું
 જેરું નં જાપદ
 જેક પું; સ્ત્રીં વાંક; વણણ; જુકવાપણું (૨)
 જોષ; ગાય ઘેટાં બકરાંનો વાટો (૩)
 આંખમાં કાંઈ અપરાધનું (૪) નુક્સાન (૫)
 (ખ.) સુરેખાનો લોળાવ—'ઇન્કવીનેશન'
 જેકવું સં કિં એકદમ ફેંકવું; નાખવું (૨)
 અં કિં વળવું; જુકવું (૩) યાહોમ કરીને
 પડવું (૪) ભંધમાં જોકાં ખાવાં
 જેકંડા પું બં બં ખૂબ ઈચ્છીને તથા ખીટ
 રીતે નિરંકુશ માણવું તે
 જેકારવું સં કિં જુઓ જુકારવું (૨) જુકાવવું
 જેકાવણું સં કિં જુઓ જુકાવવું
 જેકાવું અં કિં એકદમ ફેંકાવું (૨) લટકવું;
 જુવવું
 જેકું નં ભંધ કે ધનનું રોણું
 જેકો પું હેલો; હડસેલો (૨) આંખની જોક
 (૩) ત્રાજવાં ખોટાં નમાવવાની યુક્તિ
 જેટ(-ટી) સ્ત્રીં જોટડી; જુવાન ભેંસ
 જેટડી સ્ત્રીં જુઓ જોટડી
 જેટડું નં જુઓ જોટડું
 જેડું નં જુઓ જુઓ જોટડું
 જેડ નં જુડ; વળગણું
 જેડજપટ સ્ત્રીં જુતપિશાચાદિની અડકડ;
 વળગાડ

ઝાખા(-લા)વું અં કિં જુઓ જાખાવું

ઝાખો(-લો) પું જુઓ જાખો

ઝાલ સીં જૂલવું તે; હીલાશને લીધે તારવું
વચ્ચેથી જૂલી જવું તે

ઝાલ(-ળ)ણી સીં ઝાળી-ખડિયા; ખાનાંવાળી
કાથળી

ઝાલ(-ળ)ણો પું મોટી ઝાલણી

ઝાલવું અં કિં જૂલવું; ઝાલવું (૨) ઝાકાં
ખાવાં

ઝાણું નં છુંડ; ટાણું (૨) ઝાકું; ઝાણું

ઝાલો પું જૂલો; હિંડાળો (૨) હેલો; હીંચકાનો
એક ઝાક (૩) ઝાલ

ઝાળ સીં ઝાળ; જવાલા (૨) નં ઝાડ;
વળગણ

ઝાળણી સીં જુઓ ઝાલણી

ઝાળણો પું જુઓ ઝાલણો

ઝાળવું સં કિં જૂલાવવું; હીંચાળવું (૨)
આમતેમ હલાની રગડી નાખવું-રેળવું

ઝાળાવો પું ખાડાખેયાવાળો જમીનનો ભાગ
(૨) ઢોળાવ (૩) જૂલેલો-નીચો નમેલો ભાગ

ઝાળાશેક પું ઔષધિથી ભરેલી કાથળી વડે
કરેલો શેક

ઝાળી સીં કપડાના ચાર છેડા પકડીને
જૂલવું પાત્રાકાર કરાય છે તે. ઉદા. 'શાકની
ઝાળી', 'સાધુની ઝાળી' (૨) બાળકની ખોઈ

ઝાળો પું ઝાલો; નમી પડવું તે (૨) મોટી
ઝાળી

ઝાળીપોળી સીં નવા જન્મેલા બાળકને
નામકરણ વિધિ કરતાં પારણામાં ધાલી
હીંચાળવાની ક્રિયા

ઝાંકવું* સં કિં

ઝાંકો પું ઝાકો

ઝાંટ સીં જૂંટ; ઝડપ

ઝાંટવું સં કિં જૂંટવું; ખૂંચી લેવું

ઝાંસવું સં કિં રીસથી—અભાવથી આપવું
(૨) ઠાંસીને ખાવું-ગળાવવું

૮

ટ પું મૂર્ધસ્થાની પહેલો વ્યંજન

ટઈ પડવું અં કિં ભરછક ભરાઈ જવું (ખસ,
ફાલ્લા વગેરેથી)

ટક અં (૨૧૦)

ટકટક અં (૨૧૦) (૨) ટગરગટર (૩) સીં
જુઓ ટકટકાટ

ટકટકાટ(-રો) પું (૨૧૦) ટકટક અવાજ (૨)
કંઠાળો આવે તેવો નકામો લવારો

ટકટકિયું વિં ટકટક કર્યા કરે એવું

ટકકું સં કિં લાંબા વખત સુધી ચાલવું
-નભવું (૨) એક સ્થળે લાંબો વખત થોભવું

ટકાઉ વિં લાંબો વખત રહે તેવું; મજબૂત

ટકાર પું ટ અક્ષર કે એવો હચ્ચાર

ટકારાંત વિં જોને છેડે ટકાર હોય એવું

ટકાવ પું ટકાવપણું; મજબૂતાઈ (૨) એક
સ્થળે ટકવું તે

ટકો પું તણ પૈસા (૨) રૂપિયા; નાણું (૩)
સેંકડાના પ્રમાણમાં ગણતરી; 'પરસેન્ટેજ'

ટકોર સીં વકોજિ; મરોડમાં-ખોલવું તે (૨)
ટાક;ટાકણી

ટકોરખાનું નં ચાખડિયાં વગાડનારાઓ માટે
ખેસવાની જગા

ટકોરવું સં કિં ટકોરો મારવો (૨) ટાકવું;
ગાહાટવું

ટોરી સ્ત્રી નાનો ટોરી (૨) નાની ધડિયાળ
(મિગરી ખડે વગાડવાની)

ટોકો પું (૨૧૦) રણકે એમ વાગતો ઠોક (૨)
ઠોકનો રણકો

ટકર સ્ત્રી ઠોકર; પ્રહાર (૨) સામનો

ટગટગ અં ટગરટગર

ટગમગ વિં ડગમગ; ટગમગ (૨) અં
ટગરટગર

ટગરટ(-મ)ગર અં એકી નજરે-મીઠમાંડીને
ટગલી* સ્ત્રી (કા.)

ટગમગ વિં ડગમગ; ડોલવું (૨) અં ટગમગ
હોય એમ

ટથ વિં જાંચી ભતનું (૨) પું સોનાના કસનો
આંક (૩) અં (૨૧૦) જરી વારમાં; ઝટ

ટચકડી સ્ત્રી (૨૧૦) ચપટી

ટચકારી સ્ત્રી (૨૧૦) ટચકડી; ચપટી

ટચકાવવું સં કિં (૨૧૦) ટચકો મારીને કાપવું
ટચકિયું નં કમરથી રહી જવું તે

ટચકું નં ટેરવું (૨) ટાણું ટચકું; નાનો પ્રસંગ

ટચકો પું (૨૧૦) ઝટકો; ઘા (૨) તેનો અવાજ

ટચટચ અં (૨૧૦)

ટચરું વિં અતિ ધરું-ભુરું

ટચલી આંગળી સ્ત્રી છેલ્લી, સૌથી દંડી
આંગળી

ટચાક વિં ડોળી; આછકલું (૨) અં (૨૧૦)

ટચાકિયો પું (૨૧૦) શરીરના સાંધાનો કડાકો

ટચાકો પું ભુઓ ટચાકિયો

ટચૂકકું વિં ઘણું નાનું

ટટવાણી સ્ત્રી ટટનું સ્ત્રીલિંગ; ટટુ જેવી
નાની ઘોડી

ટટવું નં નાનું-ડીંગણું ઘોડું (૨) ખચ્ચર

ટટળવું અં કિં ટળવળવું; પીડાવું; ઝૂરવું

ટટળાટ પું ટટળવાનું દુઃખ

ટટા(-ટ્ટ)ર વિં બરાબર જીભું; અક્કલ (૨)
[લા.] સશક્ત

ટટી સ્ત્રી કામઠાંનો કે વાંસની ચીપોનો પડદો
(૨) જળરૂ; સંડાસ (૩) વીરણનો
ખનાવેલો ચક

ટટું પું નં ડીંગણું ઘોડું (૨) નળળું ઘોડું

ટટો પું ટ અક્ષર

ટડકાવવું સં કિં ધમકાવવું

ટડપડ સ્ત્રી ખાલી ડકાંસ-દોરતોરનો દેખાવ

ટડપડાટ પું ટડપડ; શેખી

ટણક વિં જડ; ઠાઠ (૨) ભટકણ

ટણકો પું ખોટું લાગવું-રીસ ચડવી તે

ટણચ સ્ત્રી એક ભતનો જીડણ સાપ; તણછ

ટન પું એક અંગ્રેજી તોલ-વજન (આશરે
૫૪ મણનું)

ટનટન અં (૨૧૦) (૨) નં એવો ધંટનો
અવાજ

ટનનન અં (૨૧૦)

ટપ અં (૨૧૦) (૨) ઝટ

ટપકટપક અં (૨૧૦) ટપકવું હોય એમ

ટપકવું અં કિં ટીપેટીપે નીચે પડવું; ચૂવું

ટપકાવવું સં કિં ટીપાં પાડવાં (૨) દંકાણમાં
લખવું; નોંધ કરી લેવી (૩) ખીનમાંથી
નકલ કરી લેવી

ટપ(-ખ)કિયું નં ટપ દઈને મરી જવું તે

ટપકી સ્ત્રી કપાળમાંનો નાનો ચાંલો (૨)
ટીલડી; મિનાકારી અબરખ કે સોનાડપાની
નાની ગોળ પતરી

ટપકું નં ટીપું (૨) નાનું ગોળ બિંદુ-ચિહ્ન

ટપકો પું જન્મપત્રિકા; જન્મક્ષર

ટપટપ અં (૨૧૦) (૨) ઝટઝટ (૩) સ્ત્રી
બટબટાટ (આબુગમાનો)

ટપટપાટ પું ટપટપ એવો અવાજ (૨)
બટબટાટ; ટપટપ (૩) ચપળતા

ટપટપિયું વિં ટપટપ-પાછળથી બટબટાટ
કરનારું (૨) નં ભુઓ ટપટપી

ટપટપી સ્ત્રી અસો ચડાવવા માટેનો આમડાનો
કકડો

ટપલાખાજ સ્ત્રી સામસામી ટપલાની મારામારી

ટપલી સ્ત્રી ધામેથી મારેલી થપાટ

ટપલું વિં એસી ગયેલું-અકરાઈ ગયેલું (૨)
નં ફાંભારનું હાંલ્યાં ટીપવાનું આબર

ટપલો પું મોટી જોરની ટપલી

ટપવું સં કિં ફટી જવું (૨) [લા.] વધવું
-ચરિયાતા થવું

ટપ(-પૂ)સિયાં નં બં વં ફાટયાંવૂટયાં-
ધસાઈ ગયેલાં ખાસડાં

ટપાટપ અં ઝપટ

ટપાટપ(-પી) સ્ત્રી० બોલાબોલી; લડાલડી
ટપા(-પે)રવું સં કિં મારવું; ઠોકવું (૨)

[લા.] વારંવાર કહેવું

ટપાલ સ્ત્રી० ઠાક; પોસ્ટ

ટપાલઓફિસ સ્ત્રી० ઠાકધર; પોસ્ટઓફિસ

ટપાલવાળો પું० ટપાલ વહેંચનારો

ટપાલી પું० ટપાલવાળો

ટપૂસટપૂસ અ० (૨૧૦) ધીરેધીરે; ધસડાતું—
ધસડાતું

ટપૂસિયાં ન० બ० વ० જુઓ ટપસિયાં (૨)

અનાજ ઝાટકતાં સૂપડાને મરાતો ઠાક

ટપૂસિયું વિ० ટપૂસટપૂસ એવો અવાજ કરે
એવું (૨) ધીરેધીરે ધસડાતું ચાલતું

ટપેરવું સં કિં જુઓ ટપારવું

ટપોટપ અ० એક પછી એક (૨) જલદીથી;
તરતર

ટપાવાળો પું० ટપો ફેરવનારો—હાંકનારો

ટપો પું० અમુક લંબાઈનો આંતરો (૨)
મુસાફરી; મજલ; વિસામો (૩) ઘોડા કે
બળદનું વાહન (૪) ગપ્પું

ટખ ન० ધણું પહોળું લાકડાનું અથવા પતરાનું
વાસણ

ટખકિયું ન० જુઓ ટપકિયું

ટખન ન० એક વનસ્પતિજન્ય પદાર્થ

ટખારોચ અ० ઠંક ટોચ સુધી; જલકાઈ
નય એમ

ટખારો પું० ધરખર્ચ (૨) ધરગથુ સરસામાન
(૩) અચો; ધચૂમલો

ટખૂકડિયું ન० ધીમાં કાલવેલો જલેખી કે
લાડુનો ભૂંડો

ટખૂડી સ્ત્રી० નાની લોટી; કસલી

ટખો પું० પાનાના હાંસિયામાં લખેલી ટીકા—
અર્થ (જેન)

ટમકવું અ० કિં (કા.) ધીમે પ્રકાશ આપવો
(૨) દૂરથી જીણો પ્રકાશ દેખાવો

ટમકું ન० (કા.) ટમકવું તે; દૂરથી દેખાતો
જીણો પ્રકાશ

ટમટમ સ્ત્રી०; ન० એક પ્રકારનું વાહન

ટમટમવું અ० કિં પડુંપડું થઈ રહેવું (૨)
આતુર થઈ જવું

ટમટમાટ પું० ટમટમવું તે; ઉતાવળ

ટમેકું ન० એક શાકફળ

ટરપરવું* અ० કિં

ટલકો પું० ફેરો; આંટો; ધક્કો

ટ(ળ)વળવું અ० કિં વલખાં—તરફડિયાં
મારવાં (૨) આતુરતાથી ઝંખવું—ફરવું
(૩) ખીડાવું

ટશ(-સ) સ્ત્રી० મીટ; અનિમેષ નજર

ટશ(-સ)ર સ્ત્રી० આંખમાં દેખાતી ઝીણી
લાલ રંગ (૨) ટશિયો

ટશિયો પું० ઉઝરડામાં કે ચીરામાંથી લોહી
ઝમી આવવું તે; તેની રેખા

ટસટસ અ० ટગરટગર (૨) ફાટુંફાટું થઈ નય
તેમ

ટસટસવું અ० કિં ફાટુંફાટું થઈ રહેવું

ટસટસાટ પું० ટસટસવું તે

ટસર સ્ત્રી० જુઓ ટશર (૨) એક જાતનું કપડું

ટસંજ સ્ત્રી० સંધ્યાકાળ; સમીસાંજ

ટહકારો પું० ડુખને લીધે થતો હૃદયગાર

ટહટહ અ० એક નજરે; મીટ માંડીને

ટહુકો પું० કોયલ કે મોરનો બોલવાનો અવાજ
(૨) કાઈને બોલાવવા દીધેલો લાંબો સાદ;
ટાંકો (૩) ચાલતી વાતમાં હાનિયો પૂરવો
તે; હુંકારો

ટહુકવું અ० કિં (મોર કે કોયલે) બોલવું

ટહુકાર પું० (કોયલ કે મોરનો) ટહુકો

ટહેલ સ્ત્રી० માગવા જતાં નયક રોજ સંલગ્ન
છે તે ઉક્તિ—કહેણ

ટહેલટકારો પું० ટાંપું (૨) દેખરેખ

ટહેલભટ(-ટ) પું० ટહેલ નાંખનારો લિલ્લુક
બ્રાહ્મણ

ટહેલવું અ० કિં આંટા મારવા; આમતેમ
ફરવું (૨) ગામમાં ટહેલ નાંખવી

ટહેલિયો પું० ટહેલ નાંખનારો

ટળવળવું અ० કિં જુઓ ટવળવું

ટળવળાટ પું० ટળવળવું તે

ટળવું અ० કિં દૂર થવું

ટંક પું० છાપ મારેલો સિક્કો; ટકો (૨) સ્ત્રી०
નક્કી કરેલો વખત (જેમકે ખાવાનો કે
હોંડવાનો) (૩) પૈસાભાર; ટાંક

ટંકણખાર પું० એક જાતનો ફાર

ટંકશાળ સ્ત્રી. વલ્લી સિકા પાડવાનું
કારખાનું

ટંકશાળી પું. ટંકશાળનો ઉપરી; ટંકશાળવાળો

ટંકામણ ન. ટંકાવવાનું મહેનતાણું

ટંકામણી સ્ત્રી. ટંકામણ

ટંકાર, ૦૫ પું. ધનુષ્યની પણછનો અવાજ

ટંકારી વિ. ટંકાર કરે એવું

ટંકાવવું સ. કિં. 'ટાંકવું'નું પ્રેરક રૂપ

ટંકિત વિ. ટાંકેલું

ટંકે(-કે)ટંક અ. દરેક ટંકે (૨) બરાબર
નિયત સમયે; યોગ્ય વખતે જ (૩) ટાય
સુધી; છલાછલ

ટંગ સ્ત્રી. ટંગો; પગ

ટંગડી સ્ત્રી. ટંગ; ટંગો (૨) ટંગાથી મારેલી
ઠોકર કે આંટી (કુસ્તીમાં)

ટંગાડ(-વ)વું સ. કિં. લટકાવવું

ટંગાવું અ. કિં. લટકાવું

ટંટાખોર વિ. ટંટો-કળિયો કરવાની આદતવાળું

ટંટો પું. કળિયો; તકરાર

ટંટોફિસાદ પું. ટંટો-તકરાર

ટંડેલ પું. વહાણનો મુખ્ય ખલાસી—સુકાની
(૨) [લા.] જાંચો માણસ

ટાઈપરાઈટર ન. છાપ જેવા અક્ષરોમાં
લખવાનું યંત્ર

ટાઉટાઉ અ. (૨૫૦) (૨) ન. લવારો; બકવાદ

ટાકર સ્ત્રી. હલકો આઘાત—ટકારી

ટાકરડી સ્ત્રી. જુઓ ટાકર (૨) કઠણ-રણકી
જમીન

ટાચકડુચક વિ. છૂટુંછવાયું; પરચૂરણ

ટાચકો પું. ટચકો; સાંધાનો કડાકો (૨)

ઘોડિયે લટકાવવાનું છોકરાંને રમવાનું
જૂંમણું (૩) ખોટું લાગવું—રીસ ચડવી તે

ટાટ ન. શણની દોરીઓના વણાટનું બહુ
કપડું (૨) પું. મોટી-તાસકના ઘાટની
છીછરી થાળી (૩) અ. સાવ; તદ્દન. જહાં
'લખોટાટ'

ટાટપટી(-ટી) સ્ત્રી. ટાટ (કપડું)

ટાટલું ન. વાસણ; કામ

ટાટિયું ન. ટાટનો કકરો (કપડું)

ટાટિયાં ન. બ. ૧૦ ગાડાનાં પાંજરાં (૨)
કામડાંનાં બારણાં

ટાટું ન. કામડાંની ચોપોની ચૂંચેલી સાદડી,
ભીંત કે ગાંધો (૨) ટાટાનું બનાવેલું કૂંપડું

ટાઠ સ્ત્રી. ઠંઠી

ટાઠક સ્ત્રી. ઠંઠક (૨) [લા.] નિરાંત

ટાઠકિયું ન. ઠંઠક માટે વપરાતું ભીનું કપડું કે
પીણું (૨) પાણી ઠંડું થાય તેવું વાસણ

ટાઠિયો તાવ પું. ટાઠ વાઈને આવતો તાવ

ટાઠી સ્ત્રી. મડદાની રાખ; વાની

ટાઠીશિયળ સ્ત્રી. શ્રાવણ સુદ કે વદ સાત-
મનો દિવસ (તે દિવસે ટાટું—અગલા
દિવસનું રાધિલું ખાવામાં આવે છે.)

ટાઠીશીળી સ્ત્રી. જુઓ ટાઠીશિયળ

ટાટું વિ. શીતળ; ઠંડું (૨) વાસી (૩) [લા.]
ધીયું; મંદ (૪) ઔ ઉશ્કેરાય નહિ એવું;
શાંત સ્વભાવનું

ટાટુંશીળું વિ. ટાટું અને વાસી

ટાટુંહિમ વિ. હિમ જેવું ટાટું; ધણું ઠંડું

ટાઠો પું. ટાઠો ડામ; અંદરથી બાળી મૂકે
એવું મર્મવચન

ટાઠોડિયું ન. જુઓ ટાઠકિયું

ટાઠોડું ન. ચાલુ વરસાદને લીધે હવામાં
થયેલી શરદી

ટાણું ન. સારોનરસો પ્રસંગ—અવસર (૨)
સંધિ; લાગ

ટાણુંટચકું ન. વારતહેવારનો પ્રસંગ—અવસર

ટાપટીપ સ્ત્રી. વ્યવસ્થા; સુધડતા (૨) મરામત
(૩) ઉપરનો બબકો—શણગાર; ચાપચીપ

ટાપટીપિયું વિ. ટાપટીપ—શણગાર કર્યા
કરવાની ટેવવાળું

ટાપલી સ્ત્રી. ટપલી

ટાપશી(-સી) સ્ત્રી. ચાલતી વાતમાં પુરાતો
હાનિયો

ટાપી સ્ત્રી. ટપલી (૨) છા બેસાડવા—ટીપવાનું
ઓભર

ટાપુ પું. બેટ; દ્વીપ

ટાપુવો પું. શેટલો

ટાબકો* પું.

ટાબોટો પું. હથેળી પર હથેળી અક્ષણી કરેલો
અવાજ; તાબોટો

ટાયડી સ્ત્રી. નાની ઘોડી

ટાયડું ન. નાનું ઘોડું

ટાચડો પું નાનો ઘોડો

ટાચકું નં વગર જરૂરની દોઢડહાપણની
અથવા આપવડાઈની વાત-વચન

ટારડી સ્ત્રી (કા.) નાની-માલ વગરની ઘોડી

ટાલ સ્ત્રી વાળ જતા રહ્યા હોય એવો માથાનો ભાગ

ટાલકી સ્ત્રી જુઓ તાલકી

ટાલકું નં જુઓ તાલકું

ટાલી સ્ત્રી અર્ધા રૂપિયા (વેપારીઓનો સંકેત)
(૨) ચંદરવામાં સધિલા જુદાજુદા રંગના કકડા

ટાલું નં જુઓ ટાલ

ટાળ સ્ત્રી નિવારણ કરવું-ટાળવું તે

ટાળણ નં (ચળામણ, ઝટકામણ જેવો) ટાળી
મૂકેલો નકામો ભાગ

ટાળણટોળણ નં ટાળી મૂકેલું તે; ટાળણ

ટાળવું સં કિં દૂર કરવું; નિવારવું (૨)
સારું કાઢી લઈ ખરાબ છોડવું

ટાળી અં વિના; સિવાય

ટાળો પું ટાળવું-વાયદા કર્યા કરવા તે (૨)
જુદાઈ-અંતર ગણવું-રાખવું તે (૩)
ખેલ; અમત્કાર (૪) સંભોગ; તાકડો

ટાંક સ્ત્રી શેરનો ડરનો ભાગ (૨) મોટી
તોળવાનું એક વજન-તોલ (૩) ઘડેલી
કલમની અણી (૪) 'નિખ'; અણિયું (૫)
પું લખત; લખાણ (૬) ટંક; વેળા

ટાંકટ(-૨) વિં લુચ્ચું; લકું; રંડીખાજ

ટાંકણી સ્ત્રી કાગળ ઇત્યાદિમાં ખોસવાની
માયાદાર ઝીણી ખીલી (૨) સુતારનું એક
ઓળર (૩) વારંવાર ટોકવું તે

ટાંકણું નં ટાંકવાનું ઓળર (૨) ભોગ; પ્રસંગ
(૩) રૂઠો અવસર

ટાંકલી સ્ત્રી નાનું ટાંકું (૨) ટાંકણી (પહેલા
અર્થમાં) (૩) પળી

ટાંકવું સં કિં ખણવું; કોતરવું (૨) ટાંકા
ભરવા; સાંધવું (૩) સાથે જોડવું (૪)
ઉતારો કરવો

ટાંકાખારી સ્ત્રી કફોડી ફરામાંથી છટકવાની
—નીકળી જવાની ખારી

ટાંકી સ્ત્રી પાણી ભરવાનો છાખ'ધ કે લોખ'ડનો
કોઠો (૨) નાનું ટાંકું (પાણીનું) (૩)
ચાંદીનો રોગ (૪) ટાંકવાની-કોતરવાની
ક્રિયા (૫) [લા.] ફાયદો-અસર (ફવાની)

ટાંકું નં વરસાદનું પાણી ભરી મૂકવાને
જમીનની અંદર ખનાવેલો છાખ'ધ કોઠો
(૨) [જમવા માટે] પાણીથી ઠારેલું ધી
(૩) તાકું; મોટો ગોખલો

ટાંકો પું ખખિયા; સીવણ

ટાંગ સ્ત્રી ટાંગો; પગ

ટાંગણ નં ટકું; નાનું ઘોડું (૨) ધણું ઠીંગણું
માણસ

ટાંગણું સં કિં લટકાવવું

ટાંગાદોળી સ્ત્રી ટાંટિયા અને હાથ ઝાલી
લખડતું ઉપાડવું તે

ટાંગો પું ઘોડાગાડી; ટપ્પાગાડી (૨) ટાંગ

ટાંચ સ્ત્રી જપ્તી (૨) કલમની અણીનો ત્રાંસો
કાપ (૩) ટચકો (૪) ઘટ; ખોટ

ટાંચણ નં દૂંકી નોંધ

ટાંચણી સ્ત્રી ટાંકણી (૨) ટાંચણ

ટાંચમ સ્ત્રી ઘટ; ઓછપ

ટાંચવું સં કિં ટાંકા મારવા (૨) ખોસવું;
ઘાંચવું (૩) કલમની અણી કાપવી (૪)
કરકસર કરવી; ખર્ચ કમી કરવું

ટાંચું વિં જીજું; ઓછું (૨) નં જીજુપ;
ઘટ

ટાંટિયા પું પગ

ટાંડર સ્ત્રી તકરાર; કબ્જિયો (૨) કુભરી; કંપ

ટાંડી સ્ત્રી (કા.) દીવાસળી

ટાંડું નં પોઠ; વણનર (૨) ટાળું; ધાડું

ટાંડો પું (કા.) દેવતા; અગ્નિ

ટાંપ સ્ત્રી; નં વાક્યમાં આવતું વિરામચિહ્ન
(૨) પૂર્ણવિરામ

ટાંપણી સ્ત્રી ટાંપી રહેવું તે

ટાંપવું સં કિં તાકી રહેવું; તલપી રહેવું
ટાંપાદરકું વિં રાંડું; બળીને ઘાટ વિનાનું
થઈ ગયેલું

ટાંપું નં મળવા જવું તે (૨) ફેરો; આંટો

ટાંપુંદેયું નં ફેરો-આંટો ખાવાનું કામ

ટાંબરવાયું વિં (કા.) સહેજ ભીનારાવાળું

ટિકટિકી નં એક પક્ષી

ટિકા-ભાષા-ત વિં પાટવી; વડું
ટિકિટ સ્ત્રી
ટિકક પું તિકક; ભટો રેટલો
ટિકી સ્ત્રી સંજ્ઞતા (૨) લાગવગ; સિફારસ
(૩) ટીપકી-ટીલકી
ટિકો પું ચાંલો; મોટું ટીલું (૨) ડામ
ટિચાવવું સં કિં 'ટીચવું'નું પ્રેરક રૂપ
ટિચાવું અં કિં અફળાવું; કુટાવું (૨) નકામા
ફેરા ખાવા
ટિટિ(-ટિ)ભ પું ટિટોટો
ટિટિ(-ટિ)ભી સ્ત્રી ટિટોટી
ટિટિયાણુ નં કકલાણુ; કંકાસ
ટિટિયારો પું કકળાટ; કંકાસ
ટિટોટી સ્ત્રી એક પક્ષી
ટિટોટો પું ટિટોટીનો નર
ટિટિભ પું જુઓ ટિટિભ
ટિટિભી સ્ત્રી જુઓ ટિટિભી
ટિલુટિલુ સ્ત્રી એક પક્ષીનો ધીમે અવાજ
ટિન નં એક ધાતુ—કલાઈ
ટિપણિયો પું ટીપણું નેઈ અવિષ્ય ભાખી
ખાનારો
ટિપાવવું સં કિં 'ટીપવું'નું પ્રેરક રૂપ
ટિપાવું અં કિં 'ટીપવું'નું કર્મણિ રૂપ
ટિપણુ નં સમન્તની માટે લખેલી નાની
ટીકા (૨) ટાંચણુ; દૂક નોંધ
ટિપણી(-ની) સ્ત્રી જુઓ ટિપણુ (૨)
પાણીની તાણુ પડવી તે (૩) સારી પેઠે
ટીપવું-ટીપી એસારવું તે
ટિપો પું લખોટી કે ભમરડા વડે રમતમાં
ખીજ લખોટી કે ભમરડાને મારવો તે (૨)
ટપલો (૩) મહેણું
ટિલાયત વિં પાટવી; વડું; ટિકાયત
ટિલોર નં એક પક્ષી
ટિલોરો* પું
ટિંગળાવું અં કિં જુઓ ટિંગાવું
ટિંગાટોળી સ્ત્રી જુઓ ટાંગાટોળી
ટિંગાડ(-વ)વું સં કિં લટકાવવું; ભરવવું
ટિંગાવું અં કિં ટંગાવું; લટકાવું
ટિંથ પું અનુસ્વાર (૨) ટપકા જેવું—પૂર્ણ-
વિરામનું ચિહ્ન
ટિંબરવું નં ટિંબરુંનું ફળ; ટિંબરવું

ટિંબરવો પું ટિંબરું
ટિંબરું નં એક આદ
ટિંબો પું ટકરો; ટીંબો
ટીકડી સ્ત્રી
ટીકવું સં કિં તાકી તાકીને જેવું
ટીકા સ્ત્રી સમન્તની આપવા કરેલું વિવરણ
(૨) શુણ્ઢોષની સમાલોચના (૩) નિંદા;
વગોવણી
ટીકાકાર પું ટીકા કરનાર; વિવેચક
ટીકાજોર વિં ટીકા—નિંદા કરવાની આદત-
વાળું
ટીકી સ્ત્રી સોનેરી કે રૂપેરી ટપકી (૨) ઝીણો
ચાંલો; ટીલકી
ટીકો પું જુઓ ટિકો
ટીખળ નં આનંદ ખાતર કરેલી મરકરી—
મળક—તોફાન
ટીખળી વિં ટીખળ કરે એવું; મરકરું
ટીચકારી સ્ત્રી મરકરી; મળક; તોફાન
ટીચકારો પું મસ્તી; તોફાન
ટીચકું વિં ટીંગણું (૨) નં નાકનું ટેરવું
ટીચવું સં કિં ડોકવું; ટીપવું; ફાંદવું
ટીચો પું ગોખો
ટીપ સ્ત્રી ચાટી; નોંધ (૨) ઉધરાણીનો કાગળ;
લખણી (૩) કેદની સગ્ન (૪) પાણીની
તળી; ટિપણી (૫) ધણી જ બંધો સૂર
(ગાવામાં) (૬) થાળકી; ટીપાળી
ટીપકી સ્ત્રી સોનેરી કે રૂપેરી ટપકી
ટીપણી સ્ત્રી જુઓ ટિપણી
ટીપણું નં પંચાંગ
ટીપરી સ્ત્રી અધશિરનું માપ (અનાજ
ભરવાનું)
ટીપવું સં કિં કકણુ વસ્તુથી 'ડોકવું' (૨)
ધકીને આકાર બનાવવો
ટીપું નં પ્રવાહીનું ટપકું
ટીખ નં એક જાતનું ભરત
ટીખડું નં (કા.) ચાંભલી અને પાટડાની
વચ્ચે મુકાતો ઘાટવાળો લાકડાનો કકડો
ટીમણુ નં નાસ્તો (૨) ભાથું (૩) લગ્નના
આગલા દિવસે સગાંસંબંધીને અપાતું
જમણું
ટીમર સ્ત્રી જુઓ ટીંબો

દીલડી સ્ત્રીં કમાળે ચાડવાની દીપકી (૨)
 નાનો ચાંદલો (૩) મોરના પીંછાની
 આંખ-ચંદ્રક
 દીલવો પું દીલું કરનારો; દીલાવાળો
 દીલિયો પું જુઓ દીલવો
 દીલી સ્ત્રીં જુઓ દીલડી
 દીલું નં તિલક
 દીલો પું ભલું દીલું; તિલક
 દીશી(-સી) સ્ત્રીં અંકુર; ફૂંપળ (૨) અણીદાર
 કળી (ફલની) (૩) ટોચ; શિખર (૫)
 શેખી; પતરાજી
 દીશી(-સી)ખેર વિં શેખીખેર
 દીસા નં એક પક્ષી
 દીસી સ્ત્રીં જુઓ દીશી
 દીસીખેર વિં જુઓ દીશીખેર
 દીસો પું ગેડીદડાની એક રમત
 દીહો પું જુઓ ડીગો
 દીંગળાણું અં કિં ટિંગાણું; લટકણું
 દીંગાટોળી સ્ત્રીં ટિંગાટોળી; ટાંગાટોળી
 દીંગાડ(-વ)ણું સં કિં જુઓ ટિંગાડણું
 દીંગાણું અં કિં જુઓ ટિંગાણું
 દીંદી અં (૨૧૦)
 દીંડોરું નં એક શાક-ફળ
 દીંખરણું નં જુઓ ટિંખરણું
 દીંખરવો પું જુઓ ટિંખરવો
 દીંખરું નં જુઓ ટિંખરું
 દીંખો પું જુઓ ટિંખો
 દુકડાખાઉ વિં દુકડા માગીને જીવનારું; ભિખારી
 દુકડાખેર વિં દુકડાખાઉ; ભિખારી
 દુકડી સ્ત્રીં ટોળી
 દુકડો પું નાનો ભાગ; કકડો (૨) [લા.]
 રોટલા વગેરેનો કકડો
 દુક્કલ સ્ત્રીં; પું મોટો પતંગ
 દુચકી સ્ત્રીં જુઓ અપટી
 દુચકો પું રસ ઉપજે તેવી દૂંધી વાત કે વાક્ય
 (૨) મંતરજનંતરને લગણું નાનું વાક્ય કે
 પ્રયોગ (૩) આણસારો; સંકેત
 દુમદુમી સ્ત્રીં નાનું નગારું કે થાળી (દહેરો
 પીટવાને)
 દુવાલ પું અંગૂઠો
 દુહુ અં (૨૧૦) કોયલના ટહુકાની જેમ

દુહૂક(-કાર) પું ટહુકો; ટહુકાર
 દુંકારણું સં કિં દુંકારો કરવો
 દુંકાર(-રો) પું (વું કહીને) તોછડાઈનું સંબોધન
 દુંખો પું ટાણો
 દૂક સ્ત્રીં ટોચ; શિખર (૨) કવિતાની અચુક
 કડીઓનો સમૂહ; વક્ર
 દૂટણું વિં દૂંડું; હાથની ખોડવાળું
 દૂટણું સં કિં વટણું; ભાગણું
 દૂમણુ નં ધંતરમંતરનો દુચકો (૨) ઓછપનું
 વાંકું પટણું-રીસ ચડવી તે (૩) કણુક
 ગદડવાનું ધી કે તેલ
 દૂવો પું ખાડો; ગોખો (૨) ગાંડું દર; નાડું (૩)
 ટપકું; બિંદુ (૪) પાણી ટોણું તે (તમાકુ
 વગેરેને)
 દૂંક સ્ત્રીં સ્વમાનની ટેક-લાગણી (૨) કવિતાની
 દૂંક (૩) વિં દૂંડું
 દૂંકભાંટોળિયું વિં દૂંક-અદ્ય ભાંટોળવાળું
 દૂંકાફરી, ભિપિ સ્ત્રીં દૂંકામાં-ઉતાવળે
 લખવાની લિપિ; “શોર્ટ-હૅન્ડ”
 દૂંકું વિં લાંબુ-મોટું નહિ એણું
 દૂંદમૂંટ વિં ભાગેલું વટણું
 દૂંટણું(-ણું) વિં જુઓ દૂટણું
 દૂંટિયું નં કોકડું વળીને સૂવાની રીત (૨)
 એક પ્રકારના તાવનો રોગ
 દૂંડું(-ડું) વિં દૂંટણું; દૂંડું(૨) ઉર્જત; અસભ્ય
 દૂંડી સ્ત્રીં દૂવાની અંદરની દૂંડી; કકોવો
 દૂંડું વિં જુઓ દૂંડું
 દૂંડો પું દૂંટા હાથવાળો પુરુષ (૨) ઠગ
 દૂંપ વિં સાંધામાંથી રહી ગયેલું; અકટાર્થ ગયેલું
 દૂંપણુ નં મૂળમાંથી ચૂંટી નાખણું તે (૨)
 નીંદણ (૩) ખૂબ ગૂંદણું-મસળણું તે (૪)
 દૂંપવાનું ધી કે તેલ; દૂમણુ
 દૂંપણું નં દૂંપણું તે (૨) દૂંપવાનું ઓળર
 દૂંપણું સં કિં મૂળમાંથી ખેંચી નાખણું;
 ખૂંટણું (૨) રૂને કાલામાંથી ચૂંટી છૂટું
 કરણું (૩) [મહેણાંથી] પીંખી નાખણું;
 શરમિંદું કરણું (૪) મસળીને ગદડણું;
 કસણુ
 દૂંપાણું અં કિં ‘દૂંપણું’નું કર્મણિ રૂપ
 દૂંપિયો પું ગળામાં પહેરવાનું એક ધરણું
 (૨) વાળ દૂંપવાનું ઓળર
 દૂંચો પું હેડિયો (૨) ફાંસો

ટુંગા પું. ટુંગા; મહેણું; ટાણો
 ટેક પું. ઝીં પણ; નિશ્ચય (૨) સાખ;
 આખર (૩) ટેકો (૪) કવિતાનું મુવપદ
 ટેકણ નં. ટેકો; આધાર
 ટેકરી ઝીં ભાંગી જગા (૨) ડુંગરી; નાનો પર્વત
 ટેકરો પું. મોટી ટેકરી
 ટેક(-કા)વણું સં. કિં ટેકો-આધાર આપવો
 ટેકણું અં. કિં ટેકો-આધાર લેવો
 ટેકાવણું સં. કિં જુઓ ટેકવણું
 ટેકી ઝીં નાનો ટેકો (૨) જુઓ ટીકી
 ટેકી,ંણું વિં ટેક-વટવાણું
 ટેકો પું. આધાર; આશ્રય (૨) આધારની
 વસ્તુ; યાંભણો
 ટેચ ઝીં કચકચ; તકરાર (૨) અહંતા; ગર્વ
 ટેટી ઝીં એક ફળ—સકરટેટી (૨) નાનો
 ટેટો-ફાકડો
 ટેકું નં. બરુનું મૂળ (૨) પગની ધૂંટી અને
 હીંચણ વચ્ચેનો માંસલ અવયવ
 ટેટો પું. વડનું ફળ (૨) ફાકડો
 ટેકવા* પું. બં. વં
 ટેડાઈ ઝીં ટેડાપણું (૨) [લા.] આડાઈ; ગર્વ
 ટેડાપણું નં.
 ટેકું વિં વળેણું; વાંકું; આડું (૨) [લા.]
 મિજાણ; આડું
 ટેનિસ નં. એક અંગ્રેજી રમત
 ટેબલ નં. મેજ
 ટેબો પું. ટાંકો; સાંધો
 ટેરવણું સં. કિં ટેરવણું; ખેસવું કરવું (૨)
 ભલામણ કરવી
 ટેરણું નં. પાતળો છેડો; અણી (૨) સં. કિં
 હરાવણું
 ટેરો પું. પડદો; અંતરપટ (૨) પથ્થર જેવી
 કઠણ ઝીં (૩) વડનો ટેટો
 ટેલિફોન પું. વીજળી દ્વારા વાત કરવાનું યંત્ર
 ટેવ ઝીં લત; ખો
 ટેવણી ઝીં (કા.) અનુમાન; અટકળ
 ટેવણું સં. કિં જોયાં કરવું (૨) ધારણું;
 અટકળ કરવી (૩) સહવાસ કરાવવો;
 પરિચયમાં લાવવું

ટેવાણું અં. કિં પરિચિત થવું; ટેવ પડવી
 ટેવાણણું સં. કિં એકદમ જવું
 ટેમું વિં પાછીને ફાડુંફાડું થઈ ગયેણું
 ટેં અં. થાકીને લોથપોથ
 ટેંગરો પું. નારાજથી કટાણું કરેણું મોડું (૨)
 પતરાણ
 ટેંટાળ* ઝીં
 ટેંડું વિં ટે—ટું થઈ ગયેણું (૨) અફીણથી
 ખેડાલ-ચકચૂર (૩) નં. અફીણથી; ફરિદી
 (૪) એક ઔષધિ
 ટેંટેં અં. (૨૫૦) (૨) ઝીં પતરાણ (૩)
 અણુગમાનો બળદાટ
 ટોક,ંણી ઝીં વારંવાર કહેવું—ઠપકો આપવો
 તે (૨) નજર લાગવી-ટોકાણું તે
 ટોકડાર નં. એક પક્ષી
 ટોકણી ઝીં જુઓ ટોક
 ટોકણું નં. જુઓ ટોક
 ટોકરી ઝીં ધંટરી
 ટોકરો પું. મોટી ટોકરી; ધંટ
 ટોકણું સં. કિં વારંવાર કહેવું—પૂછવું
 —ઠપકો દેવો (૨) નજર લાગે એમ કહેવું
 ટોકળો પું. મોટી જૂ
 ટોચ ઝીં છક ઉપરનો ભાગ; શિખર (૨)
 ભોંક (૩) મહેણું; દ્રુષ્ટો
 ટોચકી ઝીં નાનું ટોચકું
 ટોચકું નં. કોઈ પણ પદાર્થનું ટોચ આગળનું
 નાનું ગોળ માથું
 ટોચણું સં. કિં ભોંકણું (૨) [લા.] વારંવાર
 કહ્યા કરવું; ઠપકો આપવો
 ટોચો પું. ગોદો; તેનો ધા (૨) [લા.] મહેણું;
 દ્રુષ્ટો
 ટોટી ઝીં કોઈ પણ વસ્તુ ઉપર ખેસાડવાનો
 ખોળી જેવો ધાટ (૨) કાનનું એક ધરણું
 ટોટો પું. મોટી ટોટી (૨) ગળાનો હેડિયો
 (૩) એક દારૂખાનું; મોટો ટેટો
 ટોડર પું. ડમરો; ડમરાની મંજરી
 ટોડલો પું. જુઓ ટોડલો
 ટોડાગરાસ પું. ગરાસ પેટે સરકાર તરફથી
 ભયક મળતી વાર્ષિક રકમ

ટોડી સ્ત્રીં એક રાગિણી (૨) ટોડા ભતના
રજપૂતની સ્ત્રી

ટોડો પું પગે પહેરવાનું એક ધરણું;
(૨) બંદૂક સળગાવવાની ભડી લાંબી
ભમ્મરી (૩) એક હાલર રૂપિયા; એટલા
રૂપિયાથી ભરેલી કોથળી (૪) ટોડાગરાસ
(૫) ટાલ્યો (૬) મિનારો (૭) મોખરો;
ભાગોળ

ટોણુ(-ણુ) નં જુઓ ટોણો

ટોણો પું મહેણું; મર્મવચનનો ઠોક (૨)
ભટ્ટોણો

ટોપ પું લોઠાની લશ્કરી ટોપી (૨) વરસાદ
વખતે ઓઢવાની બનાતની ટોપી (૩)
મોટી છત્રી (૪) રાંધવાનું મોટું તપેહું (૫)
બિલાડીનો ટોપ

ટોપયું નં સાહેબની ટોપી (૨) તે પહેરનારો;
(તિરસ્કારમાં)

ટોપરાપાક પું જુઓ કોપરાપાક

ટોપરું નં જુઓ કોપરું

ટોપલી સ્ત્રીં

ટોપલો પું મોટી ટોપલી

ટોપી સ્ત્રીં

ટોપીવાળો પું યુરોપિયન; ગોરો

ટોપું નં આંખની ભમર (૨) ખરાબ દેખાવની
ટોપી

ટોબકું નં

ટોચલી સ્ત્રીં લોટી; કસલી

ટોચલું નં પહોળા મેંનું ધીતેલ ભરવાનું
વાસણ

ટોચું નં દાણાનું માપિયું

ટોચો પું ખમો પાડી ખેતરમાંથી પંખી
હડાડનારો

ટોલ પું કર; દાણ; વેરો (૨) [ક.] ધરણું

ટોલો પું ટોકળો; મોટી ભૂ

ટોલ્લો પું બારસાખના ઉપલા લાકડા આગળ
રહેતો છેડો (૨) ટલ્લો; વાચદો (૩) હડાડવું
—છછાળવું તે (૪) મોઢિના છેડા ઉપર
દંડાનો ફટકો મારી તેને હડાડવી તે; તેથી
થતો અવાજ

ટોલાવું અં કિં વગોવાવું; નિંદાવું

ટોલું સં કિં ખમ પાડી પક્ષી હડાડવાં
[ખેતર સાચવવા] (૨) ટીપે ટીપે પાણી
પાડવું

ટોળ વિ* (૨) પું; સ્ત્રીં; નં હસવું આવે
એવી ક્રિયા અથવા બોલ; મસ્કરીકકો

ટોળકી સ્ત્રીં ટોળી

ટોળટરપો પું મસ્કરીકકાની વાત

ટોળટીખળ નં ટોળ અને ટીખળ

ટોળખાળ સ્ત્રીં કકામસ્કરી

ટોળાધર્મ પું પોતાના જ ટોળા-વર્ગ માટે
લાગણી

ટોળાધર્મી વિં ટોળાધર્મવાળું

ટોળિયો પું મસ્કરો; વિદ્વષક

ટોળી સ્ત્રીં મંડળી (૨) વિં મસ્કરું

ટોળું નં સમુદાય; સમૂહ

ટોળો* પું

ટોંચ સ્ત્રીં ટોંચવાથી પડેલો ખાટો (૨) ફાચર;
ફાંસ (૩) મહેણું; ટાણું (૪) કપકો; ગોદ

ટોંચણું નં ટોંચવાનું ઓભર; ટાંકણું

ટોંચણું સં કિં જુઓ ટોચણું

ટોંકાર(વ) પું જુઓ ટહુકાર

ટોંકો પું જુઓ ટહુકો

ટ્રસ્ટ નં ન્યાસ; સુપરત (૨) સાચવણી અને
વ્યવસ્થા માટે સુપરત કરેલો પારકો માલ

ટ્રસ્ટી પું જેને ટ્રસ્ટ સોંપવામાં આવ્યું હોય તે
દ્રામ સ્ત્રીં (ચોડાથી કે ધણે ભાગે ચાંત્રિક
બળથી ચાલતું) એક વાહન

૬

૬ પું મૂર્ધસ્થાની ખીન્ને વ્યંજન
 ૬૬૬૬ અં (૨૫૦)
 ૬૬૬૬(-ત) સ્ત્રીં ઠાકોરપણું (૨) રોઠાઈ;
 મોટાઈ
 ૬૬૬૬૬(-ખાં) નં બં વં ઠાકોરની સ્ત્રી
 (માનાથે)
 ૬૬૬૬૬ સ્ત્રીં ઠાકોરની સ્ત્રી
 ૬૬૬૬૬ પું ઠાકોર
 ૬૬૬૬૬ સ્ત્રીં જુઓ ઠકરાઈ
 ૬૬૬૬૬ વિં ઠકરાતને લગતું
 ૬૬૬૬૬ નં ઠાકોરનું ગામ કે નાનું રાજ્ય
 ૬૬૬૬૬ નં બં વં જુઓ ઠકરાણું
 ૬૬૬૬૬ પું ઠ અક્ષર કે એનો ઉચ્ચાર
 ૬૬૬૬૬ વિં જેને છેડે ઠકાર હોય એવું
 ૬૬૬૬૬ વિં ઠગનારું (૨) એ નામની લૂંટારાની
 એક નતનું (૩) પું એ નતનો માણસ
 (૪) ઠગનાર
 ૬૬૬૬૬ વિં ઠગારું; છુચું
 ૬૬૬૬૬ સ્ત્રીં ઠગાઈ; પ્રપંચ
 ૬૬૬૬૬ સ્ત્રીં ઠગવાની વિદ્યા-કળા (૨)
 ઠગબાણ
 ૬૬૬૬૬ સં કિં ભોળવીને છેતરવું; ખૂતવું
 ૬૬૬૬૬ પું બં વં ઠગ જેવું વર્તન; ઠગાઈ
 ૬૬૬૬૬ પું જુહો વેદ
 ૬૬૬૬૬ સ્ત્રીં ઠગવાની ક્રિયા; ઠગબાણ
 ૬૬૬૬૬ વિં ઠગે એવું
 ૬૬૬૬૬ સ્ત્રીં જીડ; ગિરદી; જમાવ
 ૬૬૬૬૬ સં કિં (૨૫૦) ઠપકા દેવો;
 મધહાવવું
 ૬૬૬૬૬(૦)૬૬૬૬ અં કિં (૨૫૦) ઠણકણ એવો
 અવાજ થવો

૬૬૬(-વે)૬ સ્ત્રીં ચાકરી; બરદાશ;
 મહેમાનગીરી
 ૬૬૬૬ અં કિં ઠાકવાણું—દેખાવડું બનવું
 ૬૬૬૬ અં કિં ન બક્ષતાં અફળાયા કરવું
 [દાણા માટે] (૨) ખખળી જવું
 ૬૬૬૬૬ સં કિં અડાડી-ધુસાડી દેવું
 ૬૬૬૬૬ સં કિં ઠાક કરવો; ખૂબ શણગારવું
 ૬૬૬૬૬ પું ઠકારવું તે; ઠાકમાઠ
 ૬૬૬૬૬(-ળી) સ્ત્રીં મનક; મસ્કરી
 ૬૬૬૬૬૬ વિં ઠકામસ્કરી કરવાની આદતવાળો
 ૬૬૬૬૬૬ સ્ત્રીં ઠકામસ્કરી
 ૬૬૬૬૬૬ સ્ત્રીં
 ૬૬૬૬૬૬ પું ઠ અક્ષર (૨) મસ્કરી; ડેકડી
 ૬૬૬૬૬૬ વિં (કા.)
 ૬૬૬૬૬૬ સ્ત્રીં (૨૫૦) એવો અવાજ-રણકો (૨)
 પગનાં જોટવાં ઠણકે એવી ચાલ
 ૬૬૬૬૬૬ અં કિં (૨૫૦) ઠણક અવાજ થવો;
 રણકવું (૨) રણકે એમ ચાલવું (૩) રહી-
 રહીને રોવું
 ૬૬૬૬૬૬૬ અં કિં (૨૫૦) ઠણક અવાજ
 કરવો (૨) ઠણકે એમ ચાલવું
 ૬૬૬૬૬૬૬ પું (૨૫૦)
 ૬૬૬૬૬૬૬ પું ઠણકારો (૨) ઠમકો (૩) ટાઢની
 ધુળરી; કંપ
 ૬૬૬૬૬૬૬ અં (૨૫૦) (ખાલી વાસણના જેવો
 અવાજ)
 ૬૬૬૬૬૬૬૬ પું માર
 ૬૬૬૬૬૬૬૬ પું (૨૫૦) કંઈ પણ સાધન કે
 બુદ્ધિ વગરનો આદમી
 ૬૬૬૬૬૬૬૬ અં કિં જુઓ ઠકણવું

ઠણકણાટ પું (૨૧૦) ઠણકણ એવો અવાજ
ઠણ અં (૨૧૦)

ઠપ(-ખ)ક(-કા)વું અં કિં (૨૧૦) ઠપ એવો
અવાજ થવો (૨) પછડાવું; ઠાકાવું

ઠપ(-ખ)કાર પું ઠપકવાનો અવાજ
ઠપ(-ખ)કારવું સં કિં ઠપકે એમ કરવું;
પછાડવું (૨) ઠપકો દેવો (૩) મારવું

ઠપકો પું
ઠખ અં ઠખ એવો અવાજ; ઠપ
ઠખક(-કા)વું અં કિં જુઓ ઠપકવું
ઠખકાર પું જુઓ ઠપકાર
ઠખકારવું સં કિં જુઓ ઠપકારવું
ઠખલાવું અં કિં કુટાવું; અડંગાવું; ઠિચાવું
ઠમ અં (૨૧૦)

ઠમક સ્ત્રીં ચાલવાની છટા (૨) ઠમકતી ચાલ
ઠમકઠમક અં (૨૧૦) (૨) [લા.] વરણાગીમાં
ઠમકવું અં કિં ઠમકઠમક એવો અવાજ
થવો—કરવો (૨) તેવો અવાજ થાય તેમ
ચાલવું

ઠમકારો પું ઠમકો; લટકો
ઠમકો પું ઠમકવું તે (૨) લટકો
ઠમઠમ અં (૨૧૦)
ઠમઠમવું અં કિં ઠમઠમ એવો અવાજ થવો
—કરવો

ઠમઠમાટ પું ઠમઠમવું તે (૨) ખાલી ભભકો;
પતરાણ

ઠમ(-વ)ણી સ્ત્રીં વાંચતી વખતે પુસ્તક
મૂકવાની ઘોડી

ઠરઠરાવ પું પાકો—છેલ્લો ઠરાવ
ઠરઠામ નં ઠરીને રહેવાનું—નક્કી ઠકાણું
ઠરઠેકાણું નં જુઓ ઠરઠામ
ઠરડ સ્ત્રીં જુઓ ઠરડાટ
ઠરડવું સં કિં એ કે વધુ દોરારને ભેગો વળ
દેવો—આમળવું

ઠરડાટ પું વકતા; વાંકાપણું (૨) [લા.]
મિલ્લજ; તોર

ઠરડાવું અં કિં વાંકું વળવું; મરડાવું (૨)
[લા.] વંકાવું; રિસાવું

ઠરડું વિં ઠરડવાળું; વાંકું

ઠરજું અં કિં નમવું; તળિયે ભેસવું (૨)
ઠંડું થવું (૩) ઠંડીથી નમી જવું (૪)
નક્કી થવું (૫) રાંત થવું; લૂમ થવું (૬)
હોલાર્ડ જવું (૭) [લા.] રિશર થવું

ઠરાવ પું ઠરાવેલી—નક્કી કરેલી વાત (૨) નિશ્ચય
ઠરાવવું સં કિં નક્કી કરવું (૨) ઠરે—નમે
એમ કરવું (૩) ઠંડું કરવું

ઠરીઠામ અં મૂળ—અસલ ઠકાણે (૨) નિરાંતે
ઠરેલ વિં પુખ વિચારવું; ડાણું; સાણું
ઠલવવું સં કિં જુઓ ઠલવવું
ઠવણી સ્ત્રીં જુઓ ઠમણી
ઠસ વિં ઠાંસીને—સજ્જન હાથે (૨) સજ્જનડ;
અફડ (૩) આશ્ચર્યચકિત (૪) અં
ઠસોઠસ

ઠસક(-કે) પું ઠસ્સો; ભભકો; રોડ (૨)
ઠમકો; લટકો

ઠસકખાજ વિં ચાલાક; ચકોર (૨) પ્રકાશિત;
શોભવું (૩) ઠસ્સાવાળું

ઠસકાઠાર વિં ઠસકાવાળું
ઠસકો પું જુઓ ઠસક
ઠસણિયું નં અટકણું; ઠેસી
ઠસણિયો પું હલાળો; મોટી ઠેસ
ઠસવું અં કિં મનમાં ભિતરવું—સમજમાં
આવવું

ઠસા(-સો)ઠસ અં ઠાંસીઠાંસીને ભરાયું હોય
એમ

ઠસાવવું સં કિં “ઠસવું”નું પ્રેરક રૂપ

ઠસ્સાઠાર વિં ઠસ્સાવાળું

ઠસ્સાખંધ અં ઠસ્સામાં; ઠસ્સાભેર

ઠસ્સો પું ભભકો (૨) રોડ (૩) લટકો

ઠળક સ્ત્રીં (૨૧૦)

ઠળકવું અં કિં (૨૧૦) ઠળક એવો અવાજ થવો

ઠળિયો પું ફળવું કઠણ ખી

ઠંગરાવું અં કિં જુઓ ઠીંગરાવું

ઠંઠરવું સં કિં ખૂળ હલાવવું (૨) ખૂળ
વડવું—ઠપકો દેવો

ઠંઠારવું સં કિં ઠાઠાં બાગી નાંખવાં; ખૂળ
મારવું (૨) છેતરવું

ઠંઠાળી સ્ત્રીં મલ્લક; હસણી

કંઠ(-ડી) સ્ત્રી. યાદ (૨) શીતળતા (૩) ચરલી
 કંઠક સ્ત્રી. શીતળતા (૨) [લા.] શાંતિ
 કંઠકિયું વિ. કંઠક કરે એવું (૨) ન. કંઠક
 કરે એવું ભીનું ભૂમડું કે પીણું
 કંઠાઈ(-શ) સ્ત્રી. શીતળતા; કંઠાપણું (૨)
 [લા.] ધીમાશ; સુસ્તી
 કંઠિલ ન. હવન કરવાની નાની ઓટલી; વેદિ
 કંઠી સ્ત્રી. જુઓ કંઠ
 કંઠું વિ. યાદ; શીતળ (૨) મંદ; સુસ્ત
 કંઠાણું અ. કિ. કંઠીને ભરાણું
 કા પું. સ્થિરતા (૨) ઠરઠકાણું
 કાકર પું. જુઓ કાકર (૨) એક અડક
 કાકરડી સ્ત્રી. કાકરડાની સ્ત્રી
 કાકરડો પું. નાનો કાકર (૨) એ નામની
 કાળી ધારાળાની એક જાતનો માણસ
 કાકરાં ન. બ. વ. રજપૂત ગરાશિયા બીલ
 વગેરે લોકો (૨) ઠકરાણું
 કાકરિયો પું. કાકર (૨) વરણાગિયો (૩)
 એક જાતનો વીંછી
 કાકરી સ્ત્રી. કાકરની સ્ત્રી; ઠકરાણી
 કાકેર પું. ગામ કે ગરાસનો ધણી; નાનો
 રાજ (૨) કાકેરજી
 કાકેરજી પું. દેવની—વિષ્ણુની મૂર્તિ
 કાગલી સ્ત્રી. હડગરેલી મોઈને નીચ પડે તે
 પહેલાં ઠડા મારવો તે
 કાગાઠેયા પું. બ. વ. કામ કરવાનો દેખાવ
 કરીને વખત ગાળવો તે
 કાગુ' ન. કાગઈ; છળકપટ (૨) પીરસેલી
 થાળી; ભાણું
 કાગો પું. ક્ષપી રીતે એકઠા થવા કરેલી
 સંતલસ (૨) જુઓ કાગલી
 કાઠ, ંમાઠ પું. ભપકો; શોભા
 કાઠડી સ્ત્રી. શખને લઈ જવાની વાંસની એક
 બનાવટ
 કાઠમાઠ પું. જુઓ કાઠ
 કાઠિયું વિ. કાઠા જેવું—જીવું થઈ ગયેલું;
 ખખળી ગયેલું (૨) ન. તેવું વાહન
 કાઠી, ંલું વિ. કાઠવાળું; ભપકાદાર (૨) [લા.]
 બહારનો દેખાવ કરનાર; દાંલિક

કાઠું ન. હાડપિંજર (૨) છાતી અને ચાપાનાં
 હાડકાં (બ. વ. માં) (૩) ખોખું; કોઈ પણ
 જીવું થઈ ગયેલી વસ્તુ (૪) ભાગીવટી
 દાલ (૫) વરસાદની સખત ઠંડી; હીકળ
 (૬) ખેવાર છડેલી બાજરીના ચોખ્ખા દાણા
 કાણુ ન. તમેલો (૨) ઘોડીની ગર્ભાવરથા (૩)
 સ્ત્રી. ટાપટીપ; નખરાં
 કાજિયો પું. તમેલો સાફ કરનારો; રાવત
 (૨) જમી જાતનો ઘોડો (૩) જર (માણસ)
 કાલા વિ. જાણીતું
 કામ પું. ન. સ્થાન; ઠકાણું (૨) વાસણ
 કામ, ંણું ન. વાસણ
 કામ(-મૂ)કું અ. સાવ; તદન
 કામપલટો પું. રહેવાસવાની જગાનો ફેરફાર
 કામપાટલો પું. કામ, પાટલા મૂકવા વગેરે
 ભોજનની તૈયારી
 કામખલટો પું. કામપલટો
 કામૂકું અ. જુઓ કામકું
 કામે(-મો)કામ(-મે) અ. દરેક જગાએ; ઠરઠર
 કાચું* વિ.
 કાર પું. ન. ઓસ; આકળ (૨) ટાટી હવા;
 હીકળ (૩) કામ; ઠકાણું [કવિતામાં] (૪)
 પું. સુતાર (૫) અ. કાર-મરે એમ ઉદા.
 'કાર મારવું-કરવું'
 કારક વિ. કાર-શાંતિ પમાડે એવું (૨) સ્ત્રી.
 (કા.) સંતોષ; નિરાંત
 કારકો પું. સંતોષ; શાંતિ
 કારણું સ. કિ. 'કરણું'નું પ્રેરક રૂપ
 કારોકાર અ. ઠરઠર
 કાલવણું સ. કિ. ખાલી કરલું
 કાલિયું ન. કપાસ કાઢી લીધેલું કાલું
 કાલું વિ. ખાલી; નહિ ભરેલું (૨) નકામું;
 ધંધા વિનાનું (૩) નહિ વાસેલું; ખુદલું
 (૪) અ. નાહક; ફેગટ
 કાલુંમાલું વિ. તદન કાલું-ખાલી
 કાવકાઈ સ્ત્રી. કાવકાપણું
 કાવકાપણું ન.
 કાવકું વિ. ગંભીર; કાલું; વિવેકી
 કાંમરું(-લું) ન. પીરસેલું ભાણું
 કાંચું વિ. ધૂત (૨) ન. પીરસેલી થાળી; ભાણું
 કાંડું ન. ખીંટી; ખૂટા

હાંસ સ્ત્રી. વણાટની ધટતા (૨) ખાલી હમ
શેખી; બડાઈ(૩) લખી ઉધરસ; હાંસો

હાંસવું સં કિં હાખીદાખી ને બરવું; હાખી
હાખીને ખાણીવું (૩) મનમાં ઉતારવું;
હાંસવણું (૪) અં કિં ઉધરસ ખાવી

હાંસી સ્ત્રી. ખાંસી

હાંસો પું. લખી ઉધરસ (૨) ગોદો; મુકો

હિંકિ(-સિ)ચારી સ્ત્રી. મસ્કરી; મનક

હિંકોળી સ્ત્રી. મનક; ઠોઠારી

હિંસિચારી સ્ત્રી. જુઓ હિંસિચારી

હીક વિ. સારું; યોગ્ય; જોઈએ તેવું (૨)
સાધારણ (૩) અં વારુ-સારું એ અર્થ
ખતાવતો ઉદ્ગાર

હીકઠાક અં ખરેખર ગોઠવેલું હોય તેમ

હીકરનાથ પું. ગોસાઈની એક ભત

હીકરી સ્ત્રી. નાનું હીકરું

હીકરું નં માદીના વાસણનો ભાગેલો કકડો
(૨) [લા.] માદીનું વાસણ

હીકાઠીક અં જેવુંતેવું; કામચલાઉ

હીજવું અં કિં થીજવું; ઠરી જવું

હીકિયું વિ. ભાંગ્યુંટૂટ્યું; જીર્ણ (૨) નં તેવું ધર

હીઠી અં (૨૧૦) મોટીથી હસવાનો અવાજ

હીકું નં ભાંગીટૂટી-જીર્ણ અને અવાવરુ સીજ

હીખ સ્ત્રી. ભાંગેલા હાંદલાનો તળિયાનો ભાગ;
મોઢું હીકરું

હીખકું(-હું) નં ઠીખું (તિરસ્કારમાં)

હીખું નં માદીનું ઠામ

હીલો પું. હળિયો

હીસરું નં જુઓ હીસરો (૨) હીકું

હીસરો પું. મસ્કરી; ચેષા

હીંગણું વિ. પ્રમાણમાં ઓછી જાંચાઈનું-મટું

હીંગણાવું અં કિં ખૂબ ઠંડી લાગવી-ઠરી
જવું (૨) ઠરીને ચોસલું ખાઝી જવું (૩)
ગંઠાઈ જવું-વધતા અટકી જવું

હીંગાઠોળી સ્ત્રી. ઠકાળાજી; અડપલાં કરી
મસ્કરી કરવી તે

હુંગો પું. જુઓ હુંગણ

હુંઠવાવું અં કિં ટાઢથી અકડાઈજવું-મૂળવું

હુંઠવો પું. એકદમ મોટીથી રોઈ પડવું તે

હુંખકું નં ડીમચું; લાકડાની ભારે ગાંઠ

હુંમકી સ્ત્રી. (પતંગને મરાતો) ધીમે આંચકો

હુંમકો પું. જોરથી મારેલી હુંમકી

હુંમરી સ્ત્રી. એક તરેહની ગાયનપદ્ધતિ

હુંમરો પું. પથ્થરનો મણકો (૨) જોરનું બરડકું

હુંશ(-સ) સ્ત્રી. (૨૧૦) હમ; અડદાળો (૨) વિ.
નકામું; નખળું; નિઃસત્ત્વ

હુંસક(-કી) સ્ત્રી. (૨૧૦) વાણ્ટનો અવાજ

હુંસકું નં ફૂંકવો મૂકીને રેણું તે

હુંગણ નં કાચુકોરું ખાવાનું (અદ્રીણ ખાધા
ઉપર)

હુંગણી સ્ત્રી. જુઓ હુંગણ

હુંગણું સં કિં હાંસીને ખાવું (૨) હુંગણ કરવું

હુંગાર પું. હુંગણ

હુંગો પું. જુઓ હુંગાર

હુંઠવાવું અં કિં જુઓ ફૂંકવાવું

હુંકું વિ. આંગળા વિનાના કે ચોરાધણા કપાઈ
મથેલા હાથવાળું (૨) નં ડાળાં વગેરે
કાપ્યાં પછી રહેતું ઝડનું ચડિયું (૩)
ખીડી પિવાઈ રહ્યા પછી રહેલો ભાગ

હુંડી સ્ત્રી. હડપચી

હુંખરો પું. જુઓ હુંમરો

હુંશ(-સ) સ્ત્રી. ખોટો ગર્વ; હાંસ

હુંસલો પું. ગોદો; મુકો

હુંસો પું. જુઓ હુંસલો

હેક,ંડી સ્ત્રી. મસ્કરી

હેકડિયું વિ. ઠેકડી કરનારું; મસ્કરું

હેકડી સ્ત્રી. જુઓ ઠેક

હેકડો પું. ફૂંકો; છલંગ

હેકવું સં કિં ઠેકડો મારી સામી ખાનુ જવું
(૨) ઠેકવું (૩) ખીખાથી છાપવું (વચ્ચ)

હેકાણું નં રહેવાની જગા; મુકામ (૨) સ્થાન;
સ્થળ (૩) [લા.] સ્થિરતા; દંઢતા; નિશ્ચય
(૪) ઢંગ; વ્યવસ્થા

હેકો પું. નરધાં કે ડંડ ઉપર જોરથી દેવાતો
તાલ (૨) ઇન્દરો

હેક અં છેડા લગી

હેકું પું. વાટપાડું; ચારનો મળતિયો

હેખું નં પગની ટેસ

ઠેર અં ખરી જગાએ; અસલ ઠેકાણે (૨) ઠાર

ઠેરઠેર અં સ્થળેસ્થળે; હરકોઈ ઠેકાણે

ઠેરવણું સં કિં નક્કી કરાવણું (૨) સ્થિર કરવું; હાથી નવ નહિ એમ કરવું (૩) અટકાવણું; રોકવું

ઠેરવું અં કિં અનવું; થવું (૨) રહેવું; થાભવું
ઠેરાણું નં ઠેકાણું; મુકામ
ઠેરાવું અં કિં સ્થિર થવું (લાખવામાં હાથનું) (૨) નક્કી થવું

ઠેલણુગાડી સ્ત્રીં ઠેલીને ચલાવવાની ગાડી;
ઠેલો (૨) ચાલણુગાડી (૩) બાબાગાડી

ઠેલ(વ)વું સં કિં હડસેલવું; ધકેલવું
ઠેલઠેલ(-લા) સ્ત્રીં ઠેલાઠેલ
ઠેલાઠેલ સ્ત્રીં ઉપરાઉપરી-સામસામી ઠેલવું તે
ઠેલો પું હડસેલો (૨) ઠેલીને લઈ જવાની ગાડી

ઠેશ(-સ) સ્ત્રીં ઠોકર (૨) હલકી લાત (૩)
નાનું અટકણું—ઉલાળી (૪) નાની ફાયર

ઠેશી(-સી) સ્ત્રીં ફાયર (૨) ઉલાળી
ઠેસણિયું નં અટકણું; ઠેસ
ઠેસવું સં કિં ઠોકર મારવી (૨) નં પગની ઠોકર—લાત

ઠે અં સ્તબ્ધ; છક (૨) ધરાઈ ગયું હોય એમ (૩) લોથપોથ; થાકી ગયું હોય એમ

ઠેઠણેઠે અં ઠેરના ઠેર; મૂળ ઠેકાણે
ઠેક પું; સ્ત્રીં પ્રહાર; ગડદો (૨) ઠપકો (૩) ટાણો

ઠેકઠાક સ્ત્રીં આમતેમ ઠેકવું તે
ઠેકર સ્ત્રીં ઠેસ; ચાલવામાં પગનું વસ્તુ સાથે ટિચાવું તે (૨) [લા.] ભૂલ (૩) ખોટ

ઠેકરાવું અં કિં ઠોકર ખાવી
ઠેકવું સં કિં એક વસ્તુને ખીજ વસ્તુ સાથે જોરથી અડાળવી (૨) માર મારવો (૩) ગપ મારવી

ઠેકઠેકા સ્ત્રીં વારંવાર-ઉપરાઉપરી ઠોકવું તે (૨) તેની ગરબડ

ઠેકાઠેક સ્ત્રીં જુઓ ઠોકઠોકા
ઠેકારણું સં કિં ઠાકીને બેસાડવું; ઠાકવું
ઠેકો પું ઠોક; ફટકો (૨) તેનો અપાળ
ઠેક વિં બોલી અક્ષર—સમજવાણું; બડસું
ઠેકડાઈ સ્ત્રીં (કા.) ઠાકપણું
ઠેકડું વિં (કા.) ઠોક
ઠેકા પું અં વં બાફેલા આખા ધઉં
ઠેકિયું વિં જુઓ ઠાકિયું (૨) નં કુલ્લાનું ફડારિયું

ઠેકું* નં
ઠેણ સ્ત્રીં વાંધો; નુકસાન
ઠેખરું(-ણું) વિં ઘાટ વિનાનું; કદરૂપું (૨) નં ઘાટ અથવા માટીનું વાસણ
ઠેખારી વિં મૂર્ખ; ઠોક
ઠેચો પું ખાંધો; સપાટી પર નીકળેલો ઠોચો
ઠેર પું એક મીઠાઈ (૨) નં કામ; ઠેકાણું
ઠેરમૂઠી સ્ત્રીં નાનાં છોકરાંની એક રમત
ઠેરવું સં કિં ઠેરમૂઠીની રમતમાં મૂઠી ઉપર મૂઠી માંડવી

ઠેલણું સં કિં ચૂંટી-તોડી ખાવું
ઠેણું સં કિં રોકવું
ઠેળિયું વિં મૂર્ખ; ઠોક (૨) ઢંગધડા વચરનું; અટોળકાટલા જેવું (૩) નં સ્ત્રીઓના કાનનું એક ધરણું

ઠેળિયો પું ઠકા કરનારો માણસ (૨) ઠોક -ઠેળિયો માણસ

ઠેંસવું અં કિં ઠાંસવું; ખાંસવું (૨) સં કિં ઠાંસવું; ગદડીને ભરવું

ઠેંસાઠેકર સ્ત્રીં ઠેંસો અને ઠોકર
ઠેંસાખાણ સ્ત્રીં સામસામે ઠેંસા મારવા તે
ઠેંસો પું જુઓ ઠાંસો

૩

૬ પું મૂર્ધસ્થાની ત્રીજો વ્યંજન
 ૬ક૬ક અં (૨૧૦)
 ૬કાર પું ૬ અક્ષર અને એનો ઉચ્ચાર
 ૬કારાંત વિં એને છેડે ૬ હોય એવું
 ૬કારી સ્ત્રીં એકાર (૨) વીણુનો અવાજ
 ૬ક્ષાવાળો પું ૬ક્ષાનો માલિક
 ૬ક્ષો પું વહાણનો માલ અડાવવાહતારવા
 ખાધેલો ધાટ; 'ટોક' (૨) દરિયા કે નદીના
 પાણી સામે રક્ષણ માટે ખાધેલો ખંધ
 ૬ખલ સ્ત્રીં જુઓ દખલ
 ૬ખલિયું વિં જુઓ દખલિયું
 ૬ખળિયું નં શાક નાખીને કરેલી દાળ કે કટી
 ૬ખું નં શાક વગેરે નાખી કરેલી દાળ
 ૬ખો પું જુઓ ૬ખું (૨) [લા.] ગાટાળો;
 ખીચરો (૩) વાંધો; ઝંધરો
 ૬ખોળણું સં કિં ૬હોળી નાખણું
 ૬ખ,૦ણું નં પગણું (૨) તેનું અંતર
 ૬ખડ(-મ)ગ વિં ૬ખમગવું
 ૬ખડ(-મ)મણું અં કિં આમ તેમ ડોલવું
 -હાલવું (૨) [લા.] નિશ્ચયમાંથી ટચપચ
 થવું-હાલવું
 ૬ખડગો પું મનનો ૬ખમગાટ (૨) શંકા;
 સંશય (૨) અવિશ્વાસ; વહેમ
 ૬ખમગ વિં જુઓ ૬ખડગ
 ૬ખમગવું અં કિં જુઓ ૬ખડગવું
 ૬ખમગાટ પું ૬ખમગણું તે
 ૬ખર સ્ત્રીં વાટ; રાહ (૨) ધરડ; ચીલો
 ૬ખરી સ્ત્રીં ડોકરી; ડોશી
 ૬ખરું નં ધરડ માણસ; ડોસણું
 ૬ખરો પું ડોકરો; ડોસો

૬ખલી સ્ત્રીં નાનું ૬ખણું-અંગરખું (૨) નાનું
 પગણું-૬ખણું
 ૬ખણું નં જુઓ ૬ખ; (૨) નહું બદન
 ૬ખલો પું મોટો અંગરખો; કોટ
 ૬ખણું અં કિં ૬ખમગણું (૨) નિશ્ચયમાંથી
 પાછા પડવું-હાલવું
 ૬ખળી સ્ત્રીં નાનું ૬ખળું (૨) ૬ખળી; સમજ-
 શક્તિ
 ૬ખળું નં નડો, મોટો કકડો અથવા ફાટિયું
 ૬ખમગુ વિં (૨) અં ૬ખમગ; અસ્થિર
 ૬ખ અં (૨૧૦) (૨) નં જલ થડકાવીને કરાતો
 નકારસૂચક અવાજ (૩) બળદ વગેરે હાંકતાં
 કરાતો અવાજ (૪) પું વલદો
 ૬ખકારણું સં કિં ૬ખ એવો અવાજ કરીને
 પ્રેરવું-હાંકવું
 ૬ખકારી સ્ત્રીં (૨૧૦) ૬ખ એવો અવાજ
 ૬ખકારો પું જુઓ ૬ખકારી
 ૬ખકિયું નં (૨૧૦) પાણીમાં જંગળાતાં કે
 રડતાં કે મુશ્કેલીથી મળતાં મળાની
 બારીમાંની થતો ૬ખક એવો અવાજ
 ૬ખકું નં જુઓ ૬ખકિયું (૨) ચીર; કકડો
 (૬ખળીનો)
 ૬ખકો પું ઓગળ્યા વગરનો કે બફાયા વગરનો
 ગાંગરો; લોદો (૨) ૬ખળીની ચીર-કાકરો
 ૬ખરો પું. ગળા કે છાતીમાં ક્ષમામણ
 ૬ખો પું કૂચો; હટો
 ૬ખન વિં બાર (૨) નં બારનો સમૂહ
 ૬ખ(-ટ્ટ)જી વિં દસથેણું; જમીનની અંદરનું
 (૨) નં દટણું; ખાજકૂવો

ડબોવણું સં કિં ડુબાવણું; ડબકોળવું
ડબોળવું સં કિં જુઓ ડબોવણું (૨)

અપવિત્ર કરવું

ડબખી સ્ત્રીં ડખી; દાબડી

ડબબો પું જુઓ ડબો

ડબાયણું નં ડામ દેવાનું ઓળર-સાધન
(૨) ભયનું ઠેકાણું

ડમકવું અં કિં (૨૧૦) [ડમરુનું] વાગવું

ડમકો પું ડકો

ડમખળ નં તોસ્તાન; ધાંધલ; ધમાલ
(સવારીની)

ડમડમ સ્ત્રીં ડંકાનો અવાજ (૨) ગરખડ;
તોફાન (૩) નં ડંકા જેવું એક લશ્કરી
વાદ્ય

ડમડમાક પું ડમડમનો અવાજ

ડમડોળ વિં ડામડોળ; અસ્થિર (૨) અપૂર્ણ;
અધૂરું

ડમણિયું નં બે બળદની નાની ગાદડી

ડમણી સ્ત્રીં ડમણિયું (૨) નાની લાકડી (૩)
શેરડીનો કકડો

ડમણું નં જુઓ ડમણી

ડમર(-રી) સ્ત્રીં (કા.) જુઓ ડંમર

ડમરવું અં કિં વનસ્પતિનું ફાલવું-નવાં
પાન આવવાં

ડમશણ નં (કા.) જુઓ ડંમર

ડમરુ નં એક વાદ્ય; ડાકલું

ડમરો પું એક સુગંધીદાર વનસ્પતિ

ડમાક પું રોડ; ભપકો; ઠાક

ડમાકદાર વિં ડમાકવાળું

ડયાળ નં એક પક્ષી

ડર પું ભય; બીક

ડરકણ વિં બીકણ

ડરકું(-ચોકું) વિં જુઓ ડરકણ

ડરવું અં કિં બીવું

ડરામણી સ્ત્રીં ધમકી; બીક; સતાવણી

ડરામણું વિં ડર લાગે એવું; ભયાનક (૨)
નં ડરામણી

ડરુ વિં ડરી ગયેલું; છળી ગયેલું (૨) ડરકણ

ડલી(-ળી) સ્ત્રીં ઘોડાની પીઠ પર જાનની
નીચે નાખવાની જાનની ગોઠડી

ડલક નં એક પક્ષી

ડસ પું દંશ; વેશની લાગણી

ડસકડસક અં (૨૧૦) ડસકાં ખાતું હોય એમ
(૨) રહી રહીને

ડસકણું નં ડસકું (ભવિત્યવાચક) (૨) ભેડી;
હેડ

ડસકલો પું ભારે-વળનદાર બેડી

ડસકવું અં કિં ડસકાં ખાવાં

ડસકું નં જુઓ ડસકું

ડસડસણું અં કિં ડસકાંથી રૂંધાવું (૨)
મનમાં અકબાઈ રહેવું

ડસવું સં કિં કરડવું; દંશ દેવો

ડહાપણ નં ડાહ્યાપણું; સાણપણ

ડહોળવું સં કિં (પ્રવાહીને) હલાવવું (૨)
[લા.] ખૂબ કામોમાં પડવું (૩) [આંખ
લાલ થાય ત્યાંસુધી] આળવી

ડહોળું વિં ડહોળાયેલું

ડહોળો પું ડહોળાયેલું પ્રવાહી (૨) અડીલુનો
રસ

ડળકડળક અં ફેરાં રૂપે એક પછી એક
નીકળે એમ

ડળકવું અં કિં લલચાવું; ઢાઢ સળકવી

ડળવું અં કિં સડી જવું-ખોખાં થઈ જવાં
(૨) લાલસામાં લીન થઈ જવું (૩) ભાગી
પડવું-ઢગલો થઈ જવો

ડળી સ્ત્રીં જુઓ ડલી

ડંકવું અં કિં (કા.) પ્રાણ જવામાં વિલંબ
થવો (૨) છેલ્લા શ્વાસ લેવો (૩) [જેડાનું]
ડંખવું

ડંકાપકલવી સ્ત્રીં ડંકો વગાડી હુકમ આપવાની
લશ્કરી સાંકેતિક ભાષા

ડંકો પું નગારું; ઢોલ (૨) ઘોડાની પીઠ ઉપર
બે બાજુ લટકાવેલાં ઢોલ (૩) [લા.] રતેહનો
અવાજ; રતેહ

ડંખ પું ચટકો; દંશ (૨) કીનો; વેર (૩)
આંકડો; ઝેરી કાંટો—અણી

ડંખણું સં કિં દંશ દેવો; આંકડો મારવો;
કરડવું (૨) [લા.] જોડા નાના હોવાથી
પગને ઈંલ થવી (૩) મનમાં ખટકવું

ડંખીણું વિં ડંખવાણું

ડંગોરિયું વિં ડંગોરાથી કામ લે એવું; મારો-
મારી કરે એવું

ડંગોરું નં ડંગોરો

કંઝોરો પું નદી દેડી લાકડી; ઘેરો
કંઝાખાણ સ્ત્રીં કંઝા-લાકડીની મારામારી
કંઝાસણ નં મોરનાં પીંછાનો ખનાવેલો
સાવરણો

કંઠી(-કૂ)કો પું નાનો કંઠો; કંઠકો
કંઠો પું નદી દેડી લાકડી; કંઠોરો
કંઠાશ(-સ) સ્ત્રીં જુઓ કંઠાસ
કંઠારણ નં કમાયણ; કંઠવાનું સાધન (૨)
[લા.] મર્મમાં વાગે એવું કટાક્ષવચન

કંઠાવણું સં કિં કામ દેવરાવવો
કંઠર પું (કા.) કામામાં જીડતી ધૂળના ગોટાનો
સમૂહ

કાઈ સ્ત્રીં સુલેહ; સંધિ
કાક સ્ત્રીં ટપાલ (૨) મુસાફરો, ટપાલ વગેરે લઈ
જવા માટેની ટપાઓની ગોઠવણ (૨)
નં કાકલું

કાકગાડી સ્ત્રીં ટપાલ લઈને જનારી ગાડી;
'મેલ'

કાકધર નં ટપાલઓફિસ
કાકઝોકી સ્ત્રીં કાકની સલામતી માટે રાખેલી
ચોકી

કાકડમાક પું કાકમાક; ભલકો
કાકડમાળ પું ધરનો બ્દનો પરચૂરણ સામાન
કાકણ સ્ત્રીં એક જતની બૂતડી; મેલીવિદ્યા
જાણનારી સ્ત્રી (૨) જેની નજર લાગે એવી
સ્ત્રી (૩) ગાજરનું ડીંટું અને અંદરનો
કાકણ રેસો

કાકણકુંડાળું નં કોતારની આસપાસ કરેલું
પાણીનું કુંડાળું

કાકણકુંડું નં જુઓ કાકણકુંડાળું
કાકણકોઠો પું છોકરીઆ ધૂળની પાળ વડે
સાત કોઠા પાડી જે રમત રમે છે તેમાંનો
દરેક કોઠો

કાકણી સ્ત્રીં કાકણ; પિશાચિણી
કાકણું વિં કાકણ જેવું; ખાઈ નય એવું
કાકખંગલો પું મુસાફરી કરતા સરકારી
અમલદારોને જીતરવાનો ખંગલો

કાકલિયો પું કાકલું વગાડનારો
કાક(-ખ)લી સ્ત્રીં સાંપે ગળામાંથી કાઢેલો
અવાજ (૨) જુઓ કાખલું

કાક(-ખ)લું નં એક જતનું વાણ; કુમકુમિયું

કાકિની સ્ત્રીં કાકણી
કાકિયું વિં જુઓ કાકણું
કાકિયો પું ખાલધરો માણસ
કાકુ પું લૂંટારો; ધાડપાકુ
કાકું વિં અપમાનિત; બદ્દો લાગેલું
કાકો પું લૂંટારો; ધાડપાકુ (૨) ધાડ
કાખલી સ્ત્રીં જુઓ કાકલી
કાખલું નં જુઓ કાકલું
કાખણું અં કિં નોંધવું
કાખળી સ્ત્રીં સમજશક્તિ (૨) થીંગડી; કમળી
કાખળો પું વિદ્વષક; રંગલો (૨) દાટો; કૂચો
કાધ(-ધો) પું (ગંદો દેખાય એવો) ઉપકો
(૨) [લા.] કલંક; બદ્દો

કાધાડૂધી સ્ત્રીં કાધાકાધા; કાધા પડીને થતી
અસ્વચ્છતા

કાધિયું વિં ખારીલું; વેર રાખે એવું (૨) ફાડી
ખાય તેવું; વિકરાળ

કાધિયો પું કાધિયો કૂતરો
કાધી વિં જુઓ કાધિયું
કાધુ પું મરદાને ખાળવા લઈ જનારો; ખાંધિયો
કાધેલ વિં કાધાવાળું (૨) ખારીલું (૩)
ખળેલું; કચાયેલું

કાધો પું જુઓ કાધિયો (૨) જુઓ કાધ
કાધોડૂધો પું કાધો (એકાદપણ ખતાવવા)
કાચાકૂટ સ્ત્રીં નકામું ખોલખોલ કરવું તે—
લવારો

કાચાકૂટિયું વિં કાચાકૂટ કરે એવું
કાચાખળ નં કાચાનું—ખોલવાનું જોર
કાચાખળિયું વિં કાચાકૂટ કરતાં થાકે નહિ
તેવું

કાચું નં જાડયું (૨) મોં (તિરસ્કારમાં)
કાટ પું ભારે નાશ; ખુવારી
કાટણું નં ખારસાખની ઉપરનું લાકડું (૨)
કાટો

કાટણું સં કિં કાટવું; ભોંયમાં કાખણું (૨)
સંતાડવું (૩) ધમકાવવું

કાટી સ્ત્રીં કાટી; ભીડ; ગિરદી (૨) ધમકી
કાટો પું

કાડકડવું અં કિં આજીજી કરવી
કાડકડિયું નં આજીજી; ચિનંતિ
કાડુ સ્ત્રીં કાડકડિયું; ચિનંતિ

ડાઢવું* સં કિં (કા.)

ડાફર સ્ત્રીં નકામું આમતેમ જોવું—ખાલાં માસ્વાં તે

ડાફરિયું નં જુઓ ડાફર

ડાફાડોળ સ્ત્રીં (કા.) કોઈપણ વાતમાં વચ્ચે

ડહાપણ ડહોળવું તે

ડાફું નં કરડવા પહોળું કરેલું મોં

ડાફોડિ(-ળિ)યું નં ડાફરિયું

ડાખકો* પું

ડાખડી(-લી) સ્ત્રીં જુઓ દાખડી

ડાખડો(-લો) પું જુઓ દાખડો

ડાખણિ(-રિ)યું નં દાખવાના કામમાં લેવાવું વળન; દાખવાનું ચંત્ર (ર) ખારસાખના

ચોકકા ઉપરનું દખાણ રાખનારું વળન (૩)

એક પહોળા મોંનું વાસણ

ડાખલિયાળ(-ળું) વિં જેમાં દખાણ માટે

‘રિપ્રંગ’-કમાન હોય એવું

ડાખાજમણી(-ણું) અં ડાખી અને જમણી

ખન્ને બાજુએ (ર) વારાફરતી ખન્ને બાજુએ

(૩) ડાખાનું જમણું ને જમણાનું ડાખું

થાય તેમ (૪) [લા.] પક્ષપાતથી

ડાખિયેળ વિં જુઓ ડાખોરિયું

ડાખું વિં જમણાથી જલકું (ર) [લા.]

અળખામણું; અળખું

ડાખેરી વિં જુઓ ડાખોરિયું

ડાખો(-લો)ડિયું વિં ડાખે હાથે કામ કરવાની

આદતવાળું

ડાખોડી વિં જુઓ ડાખેરી

ડાખ,ંડો પું એક જતનું ધાસ—દભં

ડાખસૂળિયું નં એક જતનું ધાસ

ડાખો પું એક જતનું શાક

ડાખોડિયું વિં જુઓ ડાખોરિયું

ડામ પું ગરમગરમ વસ્તુ આમડી ઉપર ચાંપી

દેવી તે; ચપકો (ર) [લા.] કલંક; લાંછન

(૩) કંઈ નહિ; ટીકો (તિરસ્કારમાં)

ડામચિયો પું ગોદડાં વગેરે મૂકવાની ઘોડી

(ર) ડાંસ; મચ્છર

ડામણ નં ઘોડાંમણેડાં, નાસી ન જાય તે

માટે તેમના પગને જકડવાનું દોરકું (ર)

રેડિયાના પેડાનાં પાંખિયાં—ખાંધવાની

દોરી (૩) અંગરખાના છેડાનું ઓટણ (૪)

(વહાણ જમણી તરફ વાળવા) સુકાન

ડાખી તરફ ફેરવવું તે

ડામર પું કોલટાર

ડામરું સં કિં ડામ દેવો (ર) ડામણ ખાંધવું

(૩) મહેણું મારવું

ડામાડોળ વિં અસ્થિર; ડોલવું; અનિશ્ચિત

ડાચીજ(-ચ) વિં ગુનેગાર તરીકે પંકાયેલું;

બદમાશ

ડામેલ વિં ડામેલું

ડાયરી સ્ત્રીં રોજનીશી; તે નોંધવાની ચોપડી

ડાયરો પું નાત; જમણ (રજપૂતોમાં) (ર)

ધરડા અને અનુભવી લોકોનો સમુદાય

—રાવણું (૩) [કા.] અંગત માણસોનું

મંડળ; કાઠી—ગરાસિયાનું મંડળ

ડાર* નં (કા.)

ડારવું સં કિં ડરાવવું; ધમકી દેવી (ર)

મના કરવી; અટકાવવું

ડારો પું ધમકી; ઠપકો

ડારોડકારો પું (કા.) સામાને ધાક રહે એવી

ચેષ્ટા

ડાલી સ્ત્રીં ટોપડી (ર) ભેટનાં ફૂલફળાદિની

ટોપડી

ડાહું નં દોરનો ખાણનો ભરેલો ટોપલો (ર)

વાંસ કે ધાસનો જોલો ક’ડિયો

ડાહીનો ઘોરો પું એક બાલરમત

ડાહણું વિં દોઢડાહું; ચાંપણું

ડાહું વિં ડહાપણવાળું; સમજી

ડાહુંમડરું વિં બહારથી ડાહું અને ઠાવકું

દેખાવું (ર) તદ્દન ડાહું; શાણું

ડાળ સ્ત્રીં; નં ડાળું

ડાળખી સ્ત્રીં નાની ડાળ

ડાળખું નં નાનું ડાળું

ડાળી સ્ત્રીં નાનું ડાળું

ડાળું નં મુખ્ય થડમાંથી નીકળતો ફાંટો;

શાખા

ડાંક(-ખ) પું લીલી, મોટી માખ (ર) નંગની

નીચે તેનો પ્રકાર વધે તે માટે મુકાતી

ચકચકિત પતરી (૩) ધાતુના સાંધા

પૂરવામાં વપરાતો પદાર્થ

ડાંખરું* વિં

ડાંખળી સ્ત્રીં ડાળમાંથી ફટલી નાની ડાળી

ડાંખળું નં ડાંખળી

કાંચ કીં. કાંચી મળખૂત લાકડી
કાંચ-કીડું કીં. એક ધાન્ય, જેમથી ચોખા
નીકળે છે.

કાંડું નં. (કા.) કકણ કાંચળી
કાંડ, ૦ચું વિં. છકું; ખેરીછાકરાં વિનાનું (૨)
કાંડાથી કામ લેનાર; કાંડ (૩) તાચું; લખાડ;
લુચું

કાંડગાઈ કીં. જુઓ કાંડાઈ
કાંડગી કીં. જુઓ કાંડગાઈ
કાંડચું વિં. જુઓ કાંડ
કાંડલી કીં. કીણી કાળી (૨) પાનની કાંચળી
(૩) વાનો હાથો

કાંડલો પું. મોટી કાંડલી (૨) ધરેણાનો
આંકડો (જેમકે વાળાનો)

કાંડાઈ કીં. કાંડપણું; નામાઈ
કાંડિયું વિં. કાંડાઈ કરનારું; કાંડ (૨) નં
કૂગડાનો જરેલો ફાટલો ભાગ વચ્ચેથી
કાઢી નાખી બે છેડા સાંધી પહેરવાલાયક
કરેલું કપડું

કાંડિયારાસ પું. કાંડિયાથી રમવાનો રાસ
કાંડિયો પું. કાંડ આદમી (૨) કાંડી પીટનાર;
રોન ફરનાર (૩) નાનો પાતળો દંડો

કાંડી કીં. નાની લાકડી, હાથો કે દંડો (૨)
જેને બે છેડે તાજવાનાં પક્ષાં બંધાય છે તે
લાકડી (૩) કાંડિયાથી વગાડવાનું એક વાદ્ય
(૪) વહાણને નિશાની બતાવવા સારું
જાંચી ટેકરી ઉપર રોપી રાખેલું લાકડું
(૫) દીવાદાંડી (૬) સીધી કિનારી-ધાર
(નાકની)

કાંડો પું. દૂકો દંડો (૨) હાથો (૩) ફણગો;
ગરજો

કાંડું નં. (કા.) મોટું પગલું ભરવું તે
કાંડેળિયું* નં
કાંભવું સં. કિં. કામવું; દગાડવું
કાંભો પું. એક જાતની વનસ્પતિ-ભાજી
કાંભલો પું. કાંભલો; વનસ્પતિનો અંકુર (૨)
હાથો

કાંસ પું. એક જાતનો મચ્છર
કાંસિયા માખ કીં. કાંસ જેવી કાટતી માંખ
કાંસ નં. ફિલ; મન (૨) ચરીર

કાંસેંબર પું. ખિસ્તી સનથો ખારથો મહિથો
કાંસ કીં. નં. મોટી-ભનાવટી વાત; ચપ
કાંસમારું વિં. કાંસ મારનારું-ચપ્પીદાસ
કાંસરી કીં. એક જાતની વનસ્પતિ-ભાજી
કાંસલું નં. ટાચનો ભાગ-કકડો; નવો દૂધભર્યો
અંકુર (૨) ચોરિયાનો કકડો (૩) [લા.] માથું
કાંસળા નં. કાંસ; જૂઠો તડાકો (૨) પિંચળા
ઠેકાણા વિનાનું લાંબું જોડકણું

કાંડિમ પું. નં. એક જાતનું તાનું નગાડું
કાંભ નં. તાનું છાકડું; બાળક (૨) બચ્ચું
કાંચકું નં. કાંડું (૨) ટાચકું; ટેરવું (૩)
નાનો કાંચકો

કાંચકો પું. જાપસી આવેલો ગાંઠ જેવો ભાગ;
ગાંઠિયો

કાંચી કીં. નાનું કાંડું (૨) નાનું ટાચકું (૩)
કાંચી

કાંચું નં. જુઓ કાંચકું
કાંચો પું. એક જાતનું પક્ષી
કાંટ(-ટી) કીં. સ્તનનું ટાચકું; કાંટડી

કાંટડી કીં. જુઓ કાંટડી
કાંટિયું નં. કાંડું (૨) કાંટિયું; રીંગણું
કાંટી કીં. જુઓ કાંટ
કાંડું નં. જેનાથી ફળ શાખાને વળગી રહે છે
તે ભાગ-કાંડું

કાંકણું સં. કિં. કાંડા વડે મારવું (૨) મહા
મુસ્કેલીમાં પૂરું કરવું

કાંકું નં. નાની જડી લાકડી; ટફળી
કાંચું નં. ગાંઠ; ટેકો; કાંચળું
કાંભો પું. કૂમો (૨) મોટો લખોટો
કાંમચું નં. લાકડાનું કૂણકું; કાંમચું
કાંચી કીં. જુઓ કાંચી

કાંચું નં. જુઓ કાંચું; કાંચકું
કાંટ(-ટી) કીં. જુઓ કાંટ
કાંટડી કીં. સ્તનનું ટાચકું; કાંટી

કાંટ(-કું) નં. (ફળનું) કાંડું
કાંટકું નં. કાંડું; અમ્ર ભાગ; ટાચકું
કાંટરડી કીં. નાનું કાંડું (૨) કાંટડી
કાંટવું સં. કિં. કાંડામાંથી તોડવું (૨) (ફળને
લાગી રહેલી) કાંચળી-પાંખડી તોડી નાખવી

કાંટિયું નં. નાનું કાંડું (૨) રીંગણું
કાંડું નં. કાંડું; ફળનું ટાચકું

ડીંડવાણું નં. ઘેરવણીવટ; અભ્યવસ્થા; અધિર

ડીંડણું નં. માવાવાણું ફળ; ડોડણું

ડુકાવણું સં. કિં. બુલાવણું; ઝુકાવણું

ડુકાણું અં. કિં. બુલાવામાં પડણું

ડુકર નં. એક પશુ—ભૂડ

ડુગડુગિયું નં. ડાકણું

ડુમડુગી સીં. નાનું ડાકણું

ડુમડુખા અં. ડૂણું; ડૂળવાની અણી પર

ડુખડુખી સીં. એક પક્ષી

ડુખાડ(-વ)ણું સં. કિં. 'ડૂળણું'નું પ્રેરક રૂપ

ડુખાડૂખ વિં. ડૂળડૂખા થઈ રહેણું (૨) સીં.

વારંવાર ડૂળણું ને બહાર આવણું તે

ડુખામણું વિં. ડૂળી જવાય એણું

ડુખાવણું સં. કિં. જુઓ ડૂખાડણું

ડુખાસ પું. વહાણનો ફલાલ—મારકંતિયો

ડુખાસી નં. એક પક્ષી

ડુમકલાસ નં. ભારે વજનો જિંચકવાનું ચંત્ર

ડુમકાગડો* પું.

ડુમડુમ અં. (૨૧૦) [ટોલકનો અવાજ]

ડુમાસ નં. એક જાતનું કાપડ

ડુંગર(-રો) પું. નાનો પર્વત (૨) મોટો ઢગ

ડુંગરવટ વિં. પહાડી; ડુંગરાળ (૨) પું.

ડુંગરમાંનો રસ્તો

ડુંગરાળ વિં. જેમાં ડેકડેકાણે ડુંગરા હોય એણું

ડુંગરી વિં. ડુંગરમાં થણું—નીપજણું (૨)

ડુંગરને લગણું (૩) સીં. નાનો ડુંગર; ટેકરી

ડુંગળી સીં. એક શાક—કંદ; ડૂંગળી

ડુંગો(-ધો) પું. ચોર; ડૂંગો (૨) માટીનો હુકો

ડૂકડી સીં. ડૂકરની માદા—ભૂડણી

ડૂકરો પું. ડૂકરનો નર—ભૂડ

ડૂકણું અં. કિં. થાકણું (૨) રહી જણું; બધે

પડણું (૩) આવક ખૂટી જવી (૪) હારણું

(૫) બુલાવામાં પડણું

ડૂધો પું. દાંડા દાંડાની એક મોટી કડળી

(દૂધપાક વગેરે પીરસવાના કામમાં વપરાતી)

ડૂધણું સં. કિં. પીણું (૨) મોટો કાળિયો ખાણું;

ઠાંસીને ખાણું

ડૂધેક પું. નકામા કાગળ કે કાપડનો પિંડો

(૨) એનો દાટો (૩) મોટો કાળિયો (૪)

[લા.] અસરકારી માણસ; ચલો

ડૂબકી સીં. પાણીમાં પેસણું તે

ડૂબણું અં. કિં. પાણીની અંદર જણું (૨)

ડૂબીને મરણ પામણું (૩) [લા.] દેવાણું

કાઢણું (૪) લીન થઈ જણું

ડૂબાડૂબ વિં. (૨) સીં. જુઓ ડૂબાડૂબ

ડૂમકો પું. નાનું દોલ; નમારું

ડૂમચી સીં. સાજ ખસી ન જાય એ માટે

ઘોડાની પુંજડીમાં બરાવાતી દોરી (૨)

ઘોડાનો થાપો

ડૂમળ* નં.

ડૂમી વિં. મીંદું; કપડી

ડૂમો પું. લાગણીના આવેશથી છાતીમાં બરાતો

કચરો

ડૂર નં. પરાળ; ડાંગરનું ધાસ

ડૂરી સીં. એક જાતનું પક્ષી

ડૂલ વિં. ડૂલેણું (૨) નં. એક કાનનું ધરેણું (૩)

એક ધાસ

ડૂલણું અં. કિં. ડૂબણું; ગરક થણું (૨) ખુવાર

થણું; દેણું કાઢણું (૩) કાંઈ વિસ્માતમાં ન

હોણું

ડૂવો પું. રગડો (૨) નીચે ઠરેલો કચરો (૩)

જુઓ ડૂધો

ડૂશ સીં. અડદાવો; દૂશ

ડૂસકું નં. રડતાં રહી રહીને જોરથી ખેંચાતો

ધાસ

ડૂખ સીં. દુઃખ; આજળ ફરતો ભાગ

ડૂખરાવણું સં. કિં. વઢણું; ધમકાવણું

ડૂખાણું અં. કિં. છોડ, વેલા કે ફળનું

વધતાં અટકણું; ડુંગરાણું

ડૂંગળી સીં. ડુંગળી

ડૂમો(-ધો) પું. જુઓ ડુંગો

ડૂંટાણું વિં. ડૂંટવાણું

ડૂંટી સીં. ડૂંટી; નાભિ

ડૂંટો પું. મોટી ડૂંટી (૨) ડૂંટા જેવો જીપસી

આવેલો ભાગ

ડૂંડી સીં. ભહેરાત કરવા વગાડવાની નાની

નગારી કે થાળી

ડૂંડું નં. કણનો ડોડો—કણસણું

ડૂંટો પું. જુઓ ડૂંટો (૨) ડૂંટો (૩) મોટું ડૂંડું

ડૂંભારણું* નં.

ડેકરાણું અં. કિં. પેટ જીપસણું (૨) ફેંકર

અડવી (૩) ફીકા પડી જણું

ડોકરું નં મોટું કપડેલું પેટ
 ડેલું નં કમરની નીચેનો પીડનો ભાગ
 ડેર પું વહોણાની ગોળીના કાંઠા પરનું લાકડું,
 જેમાં રહી રવાઈ ફરે છે.
 ડેરાવું અં કિં (આંખોનું) બંધથી ઘરાવું
 ડેરો પું તંબુ (૨) [લા.] પડાવ (૩) તોફાની
 ઠોરને ગળે બાંધેલું લાકડું
 ડેલી સીં ખડકી; પડાણી (૨) પોલીસચોકી
 ડેલું નં મોટાં પહોળાં ખારણાંવાળું મકાન (૨)
 મકાનનો ખડકી જેવો મોટો દરવાજો
 ડેલો પું જુઓ ડેલું
 ડેલકાણી પું ગામડિયા; રાજો
 ડેડવું નં પાણીનો નાનો સાપ (૨) અં કિં
 (૨૫૦) [દેડકાનું] ડેડું કરવું
 ડેડું નં દેડકાના બોલવાનો અવાજ
 ડેથું નં કંઈ નથી મળવાનું એમ કહેવા મૂડી
 વાળીને બતાવેલો અંગૂઠો; ડામ
 ડોઈ સીં લાંબા દાંડાનું એક વાસણ
 ડોક સીં ગળું; કોટ; ગરદન
 ડોકર નં એક ભતનું પક્ષી
 ડોકરી સીં ડોસી (તુચ્છકારમાં)
 ડોકરું વિં ધરડું (તુચ્છકારમાં)
 ડોકરો પું ડોસો (તુચ્છકારમાં)
 ડોક(-ખ)લો સીં (ધી-તેલ કાઢવાની) પળી
 ડોકાખારી સીં મોટા દરવાજામાં રાખેલી
 નાની ખારી
 ડોકા(૦૫)વું અં કિં ડોકું બહાર કાઢીને
 બેઠું
 ડોકિયું નં ડોકું બહાર કાઢીને કે લંબાવીને
 બેઠું તે
 ડોકી સીં ડોક
 ડોકું નં માથું (૨) ડોકિયું
 ડોકો પું કડબનો સાંઠો
 ડોખલ સીં નાના બાળકોનું ટોળું; બૂંજરવાડ
 ડોખલી સીં ડોકલી; પળી
 ડોધલી સીં નાનું ડોધલું; ડોચકી
 ડોધલું નં પહોળા મોનો બેસા ધાટનો ધરો;
 ડોચકું (૨) વિં ડોધું
 ડોધું વિં સાબડોધું; બોથક
 ડોચકું નં ડોકું; માથું (૨) ડોચકું; ડોચ

ડોચરું નં હોજરું; પેટ (તિરસ્કારમાં)
 ડોચું વિં* (૨) નં ડોચરું; પેટ
 ડોટી સીં એક ભતનું ભડું કપડ
 ડોટો પું ફટકો; ફડાને ગોળીનો આર
 ડોડ પું મરડાટ; રીસ
 ડોડકું નં એક ભતનું સાકફળ
 ડોડવું નં ફળ અથવા કણસલાવાળો ગોટો;
 ડોડો (૨) જાંડવું; કાલું (૩) એક ભતનું
 ડોડકા જેવું ફળ
 ડોડવો પું ફળ, ફલ કે કણસલાવાળો વગર
 ખીલેલો ગોટો-ડોડો
 ડોડળવું નં ફલી ગયેલું આંખનું પોપચું
 ડોડાવું અં કિં ડોડો આવવો; કણસલું નીકળવું
 ડોડાણું વિં ડોડાવાળું
 ડોડી સીં એક વનસ્પતિ-વેલો
 ડોડું નં ડોડીનું ફળ
 ડોડો પું ફળફલના ગર્ભવાળો નવો ફટતો
 ગોટો (૨) દાણા ભરેલું મકાઈનું ફંડું
 ડોટી સીં પહેરાવાળાને ખેસવા કાઢેલી
 પડાણી-ડેલી
 ડોખરું નં ભાગેલું-ફટલું માટીનું વાસણ
 ડોખું વિં કંઈ ન સમજે એવું; સાવ બોથક
 (૨) નં ભેંશ
 ડોચણું નં ખોઈ બાંધવાનું ઘાટિયાનું લાકડું
 ડોચો પું નાળિયેરને કાતરીને કરેલું વાસણ
 (૨) નાળિયેરનું ખોખું; જેમાં ફડાનો મેર
 ઘસાય છે (૩) ડોઈ (૪) મોટો ખીલો; ગરબો
 ડોરણું નં બોરિયું (૨) ડોચણું
 ડોલ સીં બાલદી; પાણીનું એક વાસણ (૨)
 પું વહોણાનો ફવાથંભ
 ડોલકાચ(-ચિં,-ચી)ડો પું રાતા ગળાનો
 કાચડો
 ડોલકાકી* સીં
 ડોલચી સીં નાની ડોલ (૨) ચામડાની ડોલ
 ડોલચું નં ડોલ (૨) ચામડાની ડોલ
 ડોલણ(-ણિયું) વિં ડોલવું; અસ્થિર
 ડોલન નં ડોલવાની ક્રિયા (૨) 'રીધમ'
 ડોલનશેલી સીં ડોલન જેની મુખ્ય વસ્તુ છે
 એવી શેલી
 ડોલંડોલા પું બં ૧૦ આમતેમ ડોલવું-
 ઝલવું તે

ડોલર પું અમેરિકામાં ચાલતો સોનાનો સિક્કો
 ડોલર(-રિયા) પું એક રૂલઆડ; બટમોજરો
 ડોલરું અં કિં ઝૂલવું-હાલવું
 ડોલું નં ઝોકું (૨) ગોથું; છકડ
 ડોલો પું તાખૂત; તાનિયો (૨) રચાનો; પાલખી
 ડોલારું અં કિં 'ડોલું' નું કર્મણિ રપ
 ડોલું સં કિં હલાવી ભેળવી દેવું; ફીણવું
 ડોશી(-સી) સ્ત્રીં ધરડી સ્ત્રી
 ડોસલાં નં બં વં પારસીઓમાં મરી ગયેલા
 માટે દરવર્ષે કરાતી ક્રિયા
 ડોસું નં ધરડું-નમાણું માણસ
 ડોસુંડમરું નં ધરડું-વૃક્ષ માણસ
 ડોસો પું ધરડો માણસ
 ડોહ પું ભાંડા પાણીનો ખાડો; ધરો
 ડોળ પું કકોળ ભરઠતાં આખો રહી ગયેલો
 દાણો (૨) મહુડાનું બી (૩) આકાર; ધાટ
 (૪) બહારનો દેખાવ; ઢોંગ
 ડોળ, બા પું બં વં ધાણીમાં ફૂટયા વગર
 રહી ગયેલા દાણા

ડોળધાણુ વિં સ્ત્રીં દંભી; આઠંબરવાળું
 ડોળચાળણી સ્ત્રીં (ડોળ જુદા કાઠવાની) ભરડેલી
 દાળ ચાળવાની ચાળણી
 ડોળદાર વિં સારી આકૃતિવાળું; દેખાવડું
 ડોળવવું સં કિં આકાર કરવો; ધાટ લાવવો
 ડોળવું નં નાનું લાકડું-બળતણ
 ડોળિયું નં મહુડાના ડોળનું તેલ (૨) રપ-
 રેખા; નમૂનો; મુસદ્દો
 ડોળિયો વિં લાંબા શીંગડાવાળો (બળદ)
 (૨) પું ડોળી બિંચકનાર; ભોઈ
 ડોળી વિં ડોળધાણુ; દંભી (૨) સ્ત્રીં ઝૂલતી
 ઝાળી; માંચી (૩) માઠી બળર;
 મોકાણ
 ડોળો પું આંખનો કાચ-ગોળો (૨) નજર;
 ધ્યાન (૩) દોહદ (૪) પહેલું આણું (૫)
 મોરના પીંછાનો ચાંદલો
 ડોંચવું સં કિં (કા.) ખેંચવું; ખેંચીને
 અટકાવવું (૨) ટોકવું

૬

ઢ પું મૂર્ધસ્થાની ચોથો વ્યંજન (૨) ઠોઠ માણસ
 ઢકાર પું ઢ અક્ષર કે એનો ઉચ્ચાર
 ઢકારાંત વિં જેને છેડે ઢકાર હોય એવું
 ઢગ પું ઢગલો; ગંજ
 ઢગબાજી સ્ત્રીં પત્તાની એક રમત
 ઢગરું નં ફૂલો
 ઢગરો પું ફૂલો (૨) હલકા પગારનો સિપાઈ
 ઢગલાખંધ વિં (૨) અં ધણું; પુષ્કળ (૨)
 ઢગલેઢગલા
 ઢગલી સ્ત્રીં નાનો ઢગલો
 ઢગલો પું પુંજ; ખડકલો
 ઢગો પું બળદિયો (૨) મૂખ-બેચક્ર આદમી

ઢચકઢચક અં (૨૧૦)
 ઢચરો પું ધરડો માણસ (તિરસ્કારમાં)
 ઢચુપચુ વિં અનિશ્ચિત; ડગુમગુ
 ઢચ્ચર વિં બહુ ધરડું; ખોખા જેવું-જાણું
 ઢ(ંચુ)ઢચ્ચાવવું સં કિં (૨૧૦) ઢણઢણું
 અવાજ કરવો
 ઢટ્ટો પું ઢ અક્ષર (૨) ઢ; ઠોઠ આદમી (૨)
 પતંગનો વચલો ભોમો સળિયો
 ઢણકવું અં કિં વગરકામે રખડવું; રખણવું
 ઢણઢણ અં (૨૧૦)
 ઢણઢણવું અં કિં ઢણઢણું એમ વાગવું (૨)
 નેરાથી બધું એક સાથે હાલી બેઠવું;
 ધણધણવું

ઢંકે અં (૨૧૦) [પડવાનો અવાજ]

ઢંકા સ્ત્રીં રીત; પદ્ધતિ (૨) અં (૨૧૦) (૩)
શન્ય; ધળ

ઢળઢળવું અં કિં (૨૧૦) એવો અવાજ કરવો
(ઢાં તરવામાં)

ઢળઢળિયાં નં બં વં ઢળઢળ કરવું તે

ઢળઢળ સ્ત્રીં રીતભાત; પદ્ધતિ; છટા

ઢળઢાર વિં ઢળવાણું

ઢળવું અં કિં ઢળઢળ એવો અવાજ કરવો
(૨) ઢૂળવું; ખૂડી જવું (૩) ધખી જવું;
મરી જવું

ઢળુ સ્ત્રીં ઢીંગડી

ઢળુ(-ઢળુ) પું જુઓ ઢળુવો

ઢળુડા(-રા)વું અં કિં 'ઢળુડવું'નું કર્મણિ
૩૫

ઢળુવો પું એવડિયો પૈસો (૨) જુઓ ઢળો

ઢળૂકવું અં કિં (૨૧૦) ઢોલનું વાગવું (૨)
પાણીમાં ઢૂળકાં ખાવાં

ઢળૂડ(-ર)વું સં કિં બરાબર ઓઢાડીને
સુવાડવું (૨) થાળડવું (વહાણમાં) (૩)
ધીબવું; મારવું

ઢળૂડી સ્ત્રીં ઢીંગડી

ઢળૂરવું સં કિં જુઓ ઢળૂડવું

ઢળૂલો પું ઢીંગલો (૨) ડાક-ભોટ આદમી

ઢળો(-ઢળો) પું એવકક આદમી (૨) બાયલો
-નામદ આદમી

ઢમકવું અં કિં (૨૧૦) ઢમઢમ થવું

ઢમકારો પું ઢોલનો અવાજ

ઢમકો પું જુઓ ઢમકારો

ઢમઢમ અં (૨૧૦) ઢોલનો અવાજ

ઢમઢોલ વિં ઢોલ જેવું ઢૂલેલું

ઢમાક અં (૨) પું (૨૧૦) ઢોલનો અવાજ

ઢરડકો પું (૨૧૦) ઢરડવાનો અવાજ

ઢરડવું સં કિં ઢસડવું; ધસડવું

ઢરડો પું ઢસરડો; વેઠ; અરસિક વૈતરું

ઢસડવું સં કિં જમીન સાથે ખેંચવું;
ધસડવું (૨) [લા.] વેઠ ઉતારવી

ઢસ(ંર)ડો પું ઢસડવાથી થયેલો ધસરડો (૨)
જુઓ ઢરડો

ઢસહું(-ણું) વિં આળસુ; સુસ્ત (૨) કાચા
કાનનું-ભોળું

ઢસું નં ઢડ; ઝીણી રેતી

ઢસોર વિં નડોર; લાગણીહીન (૨) એતી;
આળસુ

ઢળકવું અં કિં ઢળવું; નમતું રહેવું (૨)
નમતું રહેવાથી સુંદર દેખાવું

ઢળવું અં કિં આડું થવું; એક બાજુ નમવું
(૨) પ્રવાહી પદાર્થનું બહાર નીકળી જવું
(૩) બીબામાં રેડાઈ તે ધાટના થવું (૪)
[લા.] નિશ્ચયમાંથી ટગવું

ઢળાવવું સં કિં 'ઢળવું' અને 'ઢાળવું'નું
પ્રેરક ૩૫

ઢળિયાં નં બં વં સાડાપાંચના આંક

ઢળિયું નં ઢેકું (૨) રાડું

ઢંકાથેલું બંધ; ઢંકેલું (૨) ગુપ્ત; અણપરખવું

ઢંકાવવું સં કિં 'ઢંકવું'નું પ્રેરક ૩૫

ઢંકાવું અં કિં 'ઢંકવું'નું કર્મણિ ૩૫

ઢંગ પું વર્તન; રીતભાત (૨) ચેનચાળા; ઢાળો

ઢંગઢાળ પું ઢંગધડો; ઢેકાણું (૨) ધાટ;
આકાર
ઢંગધડો પું ઢેકાણું; વિશ્વાસ પટે એવું
વર્તન

ઢંઢા(-ઢે)ર વિં ગંતવર; મોટું

ઢંઢેરો પું જાહેરનામું (૨) સરકારી જાહેરનામું

ઢંઢોળવું સં કિં (જગાડવા માટે) ખૂળ
હલાવવું

ઢાકઢોળ પું ટોળ; ધાટ

ઢાકળો પું રીતભાત; ઢંગ (૨) ટહાપાણુ;
સમજદારી (૩) વિવેક; નમ્રતા; લાજ (૪)
ઢંગ; ભડીવાર

ઢાકોઢું(-ઢું)ખો પું ધરમાં ઉઘાડું હોય તે
તપાસી કરીને ઢાંકવું-બંધ કરવું તે (૨)
વચેલું ખાવાનું ઢાંકવું તે

ઢાકોઢૂખો પું જુઓ ઢાકોઢુંખો

ઢાકોઢૂખો પું જુઓ ઢાકોઢુંખો

ઢાચલું નં ભડકું (રાત્રીપરજ લોકોનું)

ઢાઢી પું એક જાતનો માગણું (૨) શરણાઈ
વગાડનારો

ઢાલ સ્ત્રીં પ્રહાર-ઝઢકો ઝીલવાનું ચામડાનું
એક સાધન (૨) [લા.] રક્ષક વસ્તુ

ઢાલમર પું ઢાલ બનાવનાર

ઢાળ પું ઢોળાવ; ઉતાર (૨) રીત; ઢળ; ઢંગ
(૩) ગાવાની ઢળ (૪) સંબંધ; ધરોળો
(૫) ખેતરના પાકનો અંદાજ

ઢાળકી સીં ધાતુને ગાળીને પારેલી લગડી
ઢાળકો પું મોટી ઢાળકી (૨) ઢંગ; વર્તણૂક
(૩) કામકાજની સફાઈ—આવડ (૪) સમજણ
ઢાળણી સીં કાપણી (૨) ધાતુ ઢાળવાની
ક્રિયા કે રીત (૩) ખીખાં ઢાળવાની આવડત
ઢાળદાર વિં ઢાળ-ઢોળાવવાળું
ઢાળવું સં કિં નીચે નાખવું; પાથરવું (૨)
(૨) ઢીપાં રૂપે પાડવું; ગેરવળું (૩) પાકની
કાપણી કરવી (૪) તેનો અંદાજ કાઢવો
(૫) ગાળીને ઢાળકી પાડવી; ખીખામાં રેડવું
(૬) નં કોળી વગેરેનાં ખેરાંઓ સાલ્લા
ઉપર જે લૂગડું બાંધે છે તે

ઢાળિયું વિં ઢાળદાર (૨) નં ઢાળકી (૩)
ઢાળવાળું ખેતર કે જમીન (૪) એક જ
ઢાળ-બાળુવાળું છાપડું (૫) ઢાળદાર મેજ

ઢાળિયો પું કાપણી કરનારો માણસ (૨)
ખેતરમાં પાણી લઈ જવાને બાંધેલો
ઢાળદાર માર્ગ (૩) ઢાળેલો પાસલો—ધાટ

ઢાળો પું આરામ; વિશ્રાંતિ (૨) ઢંગ;
રીતભાત

ઢાંકણ નં ઢાંકણું (૨) સંરક્ષણ
ઢાંકણિયું વિં ઢાંકે એવું (૨) નં જુઓ ઢાંકણું
ઢાંકણિયો પું જેના પૂછડાના ગુચ્છાની
અંદર ઢોળા વાળ હોય એવો બળદ
ઢાંકણી સીં નાનું ઢાંકણું (૨) ધૂંટણ ઉપરનું
હાડકું
ઢાંકણું નં વસ્તુને ઢાંકવા તેને ખેસતો કરેલો
ધાટ

ઢાંકપછેડી પું દોષ છુપાવવાની યુક્તિ—બહાનું
(૨) ટપલાબાળની એક છાકરાંની રમત

ઢાંકપિછોડો પું જુઓ ઢાંકપછેડો
ઢાંકવું સં કિં

ઢાંકેલકુંકેલ વિં ઢાંકિલુંઢળરેલું; ગુપ્ત રાખેલું
ઢાંકોડું(—ફૂં)બો પું જુઓ ઢાંકોડુંબો
ઢાંકોડૂબો પું જુઓ ઢાંકોડુંબો
ઢાંકોડૂંબો પું જુઓ ઢાંકોડુંબો
ઢાંકણું વિં ઢાંકિલું; ગુપ્ત (૨) નં ઘેર પહોંચાડેલું

ઢાંકણુંધીકણું વિં અંતરની ગુપ્ત ચિંતાથી
બળા રહેલું—દુઃખી

ઢાંકણું નં મોટી બડી કાકડી; આરિયું

ઢાંકું નં મરી ગયેલું દોર

ઢાંકો પું મોટો બળદ

ઢિગાર પું ઢંગ; ઢગલો

ઢિંગલી સીં જુઓ ઢીંગલી

ઢિંગલું નં જુઓ ઢીંગલું

ઢિંગલો પું જુઓ ઢીંગલો

ઢીક સીં જુઓ ઢીંક

ઢીકણું વિં જુઓ ઢીંકણું

ઢીકલી સીં પંથરા મારવાનું તોપ જેવું એક
પ્રાચીન યંત્ર

ઢીકાપાટ સીં; નં જુઓ ઢીંકાપાટ

ઢીકો પું જુઓ ઢીંકો

ઢીચ વિં મજબૂત; દબ

ઢીચણું સં કિં જુઓ ઢીંચણું

ઢીખ પું મોટો પથરો (૨) અં [૨૧૦] ધીખ

ઢીખવું સં કિં ધીખવું; માર મારવો

ઢીમ સીં; નં સોનાની લગડી

ઢીમચું(—ચું) નં બડો અને દૂકો લાકડાનો
કકડો (૨) માટીની બડી કોઠી (૩) [લા.]
ગડું છાકરું (૪) માચું

ઢીમડું(—ણું) નં જુઓ ઢીમણું

ઢીમડો પું એક વનસ્પતિ

ઢીમણું નં માંડ જેવો કઠણ સોજો (૨) જેના
ઉપર મૂકીને છંદાય તેવો લાકડાનો કકડો

ઢીમર પું માછી (૨) ખારવો

ઢીમચું નં જુઓ ઢીમચું

ઢીલ સીં વાર; વિલંબ (૨) તંબચી બલદું—
શિથિલ હોવાપણું (૩) [લા.] ખેદરકારી

ઢીલગંડું વિં બીકણું; બાયલું

ઢીલું વિં શિથિલ; તંબ ન હોય એવું (૨)
કઠણ નહિ એવું; પોચું (૩) [લા.]

ઢિંમત વિનાનું (૪) કમજોર (૫) સુસ્ત;
ધીરું; મંદ

ઢીંક સીં ધીબકો; ધપ્પો

ઢીંકણી સીં પોંવા ખાંડવાની ખાંડણી

ઢીંકણું વિં ફલાણું; અચુક

ઢીંકવો પું નહીં કે તળાવના મૂકા તળિયામાં
પાણી ખાંડે ખોદેલો ખાંડો

દીકાપાટુ નં ૫૦ વં ધીખકા અને લાતોથી
કરેલી મારામારી; મસ્તી

દીકૂદી સીં નાનો દીકવો

દીકો પું મુકી; મડદો; ઠાંસો

દીંબદીંગી સીં એક ભતનું વાછ-નગારું

દીંબલી સીં નારીરપની પૂતળી

દીંબલું નં પૂતળું-રમકડું

દીંબલો પું નરરપની પૂતળી

દીંચ સીં પીવાનું 'અકરાંતિયાપણું'

દીંચણ પું જુઓ ધૂંટણ

દીંચણપૂર વિં દીંચણ સુધી આવે એટલું

દીંચણિયું વિં દીંચણ નેટલું ભંચું (૨) નેનું

પૂછડું દીંચણે અડતું હોય એવું (૩) નં

દીંચણ નીચે મૂકવાનું ટેકણ

દીંચણું સં કિં હદથી વધારે પીવું (૨) પીવું
(તિરસ્કારમાં)

દીંચાં નં ૫૦ વં સાડાચારનો આંક

દૂંકડું વિં દૂંકડું; નજીક

દૂંકડું અં કિં નજીક જવું; દૂંકડું

દૂંવો પું રણમાં રેતી હડીને થતો ઢબલો
(૨) ઝાડી

દૂંસ વિં નકામું; રદી (૨) સીં દૂંસ; દમ

દૂંકડું વિં નજીક; દૂર નહિ એવું

દૂંકડું અં કિં નજીક જવું

દૂંકડું વિં જુઓ દૂંકડું

દૂંગલું નં રોપાની આસપાસ કરાતી વાડ

દૂંગણું સં કિં ખાણું

દૂંગું નં (રમતમાં) જે પક્ષમાંનો એક

દૂંઢણી સીં એક રમત

દૂંઢણું સં કિં શોધવું; ઝોળવું

દૂંઢ(-ણ)નું નં કણસલામાંથી બાજરીના દાણા

કાઠી લીધા પછી રહેવું ફેતરું; દૂંઢું

દૂંઢિયો પું જૈન ધર્મનો એક સંપ્રદાય (૨)

એ સંપ્રદાયનો આદમી

દૂંઢી સીં એક રમત; ધંડીખીલડો

દૂંઢું(-ણનું, -નું) નં જુઓ દૂંઢનું

દૂંસો પું ધઉનો નડો મોટો ભાખરો (૪)

નડો કામળો

દેક વિં છેલ્લું (રમતમાં વપરાય છે.)

દેકલી સીં નાનો દેકો-ગાંઠ (૨) નાની ટેકરી

દેકલો પું મોટી દેકલી; દેકો; ખૂંધ

દેકવો પું દેકલો (૨) ફવામાંથી પાણી
જે 'ચવાતું' એક ચંત્ર

દેકાઢળિયા પું ૫૦ વં ભંચીનીચી જમીન;
ખાડાટેકરા

દેકાઢેયા પું ૫૦ વં જુઓ દેકાઢળિયા

દેકુડિયાત* વિં

દેફદ સીં માથાફટ; કડાફટ

દેફડી સીં જુઓ દીફડી

દેફો પું ભપસેલો ભાગ; ટેકરો (૨) હાડકું
(શં પ્રં માં)

દેખલો પું દેખાળો

દેખાળી સીં નાનો દેખાળો (૨) ઈંટનો ભૂકો

દેખાળો પું ઈંટનો કકડો; રોડું

દેડ(-ડો, -ઢ) પું એ નામની એક અંત્યજ
ભતનો આદમી

દેડણ સીં દેડની કે દેડ ભતની સી

દેડ(-ઢ)ફજેતી સીં ભહેરફજેતી; ખરાબમાં
ખરાબ ફજેતી

દેડ(-ઢ)વારો પું દેડ લોકોનો લતો (૨)
ગંદી-અસ્વચ્છ જગા; ગંદકી

દેડી સીં જુઓ દેડણ

દેડા(-ઢા)ક વિં દેડનું, -ને લગતું (૨) દેડનું
વણેલું

દેડિ(-ઢિ)યું વિં જુઓ દેડાક

દેડિ(-ઢિ)યો પું દેડ

દે(ઢઢ)ડી સીં જુઓ દેડણ

દેડું વિં જુઓ દેડાક (૨) નં એકવાડ લૂંટી
ખાનારું હલકી વણનું ટાળું

દેરો પું દેડ

દેઢ, ઢડો પું જુઓ દેઢ

દેઢડી સીં જુઓ દેડણ

દેપલી સીં નાનું-ચપટું દેડું; થેપલી

દેપણું નં રોડું; દેપું (૨) ચોસલું; ફગડું

દેપું(-કું) નં જુઓ દેપણું

દેખરિયું વિં દેખરાં ખાંધીને નીકળેલું (સંધ
માટે)

દેખરું નં એક ખાવાની વાની

દેઓ પું સોજો; ગડબ

દેમણો પું એક વનસ્પતિ-ઔષધિ

દેર પું ઢબલો

દેરી સીં ઢબલી

દેલ,ંડી સ્ત્રીં મોરની માદા
 દેસકું નં એક ધરણું (૨) ભરો રાટલો (૩)
 પોદળો
 દેસરો(-જો) પું પોદળો
 દેંક વિં તદન હલકી કાટિનું
 દેંગી વિં આળસુ; એદી
 દેંચલી સ્ત્રીં દેંચલાની માદા
 દેંચલો પું એક પંખી
 દેંચવો પું એક પંખી
 દેડ નં (૨૧૦) વાહટનો અવાજ
 દેડકું નં દેડ અવાજ સાથેની વાહટ
 દેયલ* વિં
 દેયલપણું નં
 દેયું નં મોટું દેયું
 દેયો પું ઢગલો; ટકરો
 દોકળિયું વિં વચમાંથી ભડું (વેલણું) (૨)
 નં પગમાં ગોટલા ચરે એવું દદં
 દોકળી સ્ત્રીં એક ખાવાની બનાવટ
 દોકળું નં એક ખાવાની બનાવટ
 દોચકી સ્ત્રીં નાનું દોચકું
 દોચકું નં સાંકડા મોંનો માટીનો ધરો (૨)
 [લા.] માથું
 દોટો(-ઢો) પું વાણો ભંરવાની કોકડી
 દોર નં પથ; ગાય, ભેંસ વગેરે ચોપણું પ્રાણી
 દોરઢાંક નં બં વં દોર વગેરેનો સમૂહ
 દોરઢાંક(-ખ)ર નં બં વં જુઓ દોરઢાંક
 દોરશાઈ વિં દોરના જેવું
 દોરો પું ભપસેલી જમીન; ટકરો

દોલ પું; નં એક વાણ; નગારું
 દોલક(-કી) સ્ત્રીં નાનું દોલ; પખાજ
 દોલકું નં દોલ
 દોલડી(-ણ, -ણી) સ્ત્રીં નાનો ખાટલો; પલંગડી
 દોલણ સ્ત્રીં જુઓ દોલડી (૨) પું
 પહેરવાનું લૂગડું
 દોલણી સ્ત્રીં જુઓ દોલડી
 દોલિયો પું ખાટલો; પલંગ
 દોલી પું દોલ વગાડનારો
 દોલો પું વર; ધણી (૨) મૂર્ખ માણસ
 દોળ પું ઓપ; ધાતુને રસતી તે
 દોળવું સં કિં રેડવું (૨) પંખો નાંખવો
 (૩) નં ખેસણી વગરનું વાસણ (૪)
 [લા.] બને બાજુ ઢળી પરે તેવો માણસ
 દોળાણ નં દોળાવ; ઢાળ
 દોળાવ પું દોળાણ; ઢાળ
 દોળો પું જુઓ દોળાવ
 દોંગ પું ખોટો દેખાવ; દંભ
 દોંગી વિં દોંગથી ભરેલું; દંભી
 દોંચ વિં જીર્ણ; ખખળી ચયેલું
 દોંચરું વિં ગોતા જેવું; ખેરવાદ (૨) નં
 ગોતું; દોરનું ખાણ
 દોંડફોટો પું પથ્થર ફોડનારો; સલાટ
 દોંડો પું પથ્થર; પહાણો (૨) [લા.] મૂર્ખ
 -જડસો આદમી
 દોણું નં જુઓ ડોયણું
 ઢોવો પું ખેરીને કબજે ન રાખી શકે એવો;
 ભડવો; નામદં આદમી

ત

ત પું હંતસ્થાની પહેલો વ્યંજન
 તકે સ્ત્રી અનુકૂળ વખત-પ્રસંગ; લાગ
 તક(-મ)તક(-મ) અં તકતકે એમ
 તક(-મ)તક(-મ)વું અં કિં ચકચકવું;
 તેજ મારવું
 તક(-ખ)તી સ્ત્રી કાય કે ધાતુની ચાર
 ખૂણાવાળી ચકતી (૨) એક ઘરેણું
 તક(-ખ)તો પું મોટી તકતી (૨) ચરીસો;
 દર્પણ
 તકદીર નં નસીબ; કિસ્મત
 તકમરિયાં નં બં વં એક જાતનાં બિયાં
 —ઓષધિ
 તકરાર સ્ત્રી અથડો; કળિયો; ટંટો
 તકરારિયું વિં તકરાર કરવાની ટેવવાળું (૨)
 તકરારવાળું—તકરાર કરવી પડે તેવું
 તકરારી વિં જુઓ તકરારિયું
 તકલા(-લે)દી વિં મજબૂત અને ટકાઉ નહિ
 તેવું—નાજીક
 તકલીફ સ્ત્રી તરફી; કષ્ટ
 તકલેદી વિં જુઓ તકલાદી
 તકસીર સ્ત્રી બૂલ; કસૂર
 તકાર પું ત અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
 તકારાંત વિં જેને છેડે તકાર હોય એવું
 તકાવવું સં કિં જુઓ તકાસવું (૨)
 [નિશાન] 'તાકવું'નું પ્રેરક રૂપ
 તકા(-મા)વી સ્ત્રી સરકાર તરફથી ખેડતને
 ધીરવામાં આવતાં નાણાં
 તકાસવું સં કિં લાલચથી તાકીને જોવું (૨)
 ઇચ્છવું
 તકિયો પું પાછળ અઢેલવાનું મોટું ઓશિકું
 (૨) ફકીરોને રહેવાનું સ્થાન

તકે(-કો)તક અં સંધિ ઉપર જ; બરાબર
 વખતે
 તકેદારી સ્ત્રી ચાંપ; જપતો; દેખરેખ
 તકેબરી સ્ત્રી અહંકાર; અભિમાન
 તકતી(-ખતી) સ્ત્રી જુઓ તકતી
 તકતો(-ખતો) પું જુઓ તકતો
 તક સ્ત્રી; નં છાશ
 તકમમેહ પું પિશાબનો એક રોગ
 તક્ક પું (નાટકનો) સૂત્રધાર (૨) સુતાર
 (૩) [સં.] નાગલોકનો એક આગેવાન,
 સપ્તસ્ર વખતે આસ્તીકે તેને બચાવ્યો
 હતો. (૪) દેવોનો શિલ્પશાસ્ત્રી
 તક્કશિલા સ્ત્રી (સં.) પંતબનું એક પ્રાચીન
 નગર (પ્રસિદ્ધ ખોદ્ધ વિદ્યાપીઠની જગ્યા)
 તખત નં તખત; સિંહાસન; રાજગાદી
 તખતી સ્ત્રી જુઓ તકતી
 તખતો પું જુઓ તકતો
 તખલ્લુસ નં ઉપનામ
 તખ નં જુઓ તખત
 તખનશીન વિં તખત ઉપર બેઠેલું
 તખી સ્ત્રી જુઓ તકતી
 તખ્તેતાબીસ નં (સં.) શાહજહાંનું મયૂરાસન
 તખો પું જુઓ તકતો
 તખડ સ્ત્રી હોડધામ (૨) રગડપટ્ટી; અથડામણ
 તખ(-ગે)ડવું સં કિં ખૂબ હોડાવવું (૨)
 ચકવું—રખડાવવું
 તખડિયું વિં ત્રણ સેરોના ભરતવાળું
 તખડું વિં ખૂબ જડું; હથપુટ
 તખડો પું ૩—ત્રણની સંજા
 તખજી પું બે ગુરૂ પછી એક લઘુ માત્રાવાળા
 ત્રણ અક્ષરોનો સમૂહ

તગણું વિં તગણું

તગતગ અં જુઓ તકતક

તગતગવું અં કિં જુઓ તકતકવું

તગર સીં; નં એક વનસ્પતિ (સુગંધ માટે
તથા ઔષધિમાં ખપ આવે છે.)

તગરગઠિડા* પું બં ૧૦

તગવું અં કિં તગતગવું; ચકચકવું

તગારો પું ચાંપતી ઉધરાણી

તગારું નં છાબડા ધાટું લોઢાનું એક પાત્ર

તગાવી સીં જુઓ તકાવી

તગેડવું સં કિં જુઓ તગડવું

તજ સીં; નં એક જાતનો તેલનો

તજગરો પું તપાસ (૨) હિસાબની તપાસ

તજવીજ સીં તપાસ; શોધ (૨) યુક્તિ;

કરામત (૩) કોશીરા; પ્રયત્ન (૪) ચોકસી;

સંભાળ

તજવીજદાર પું તજવીજ-તપાસ રાખનાર
અમલદાર

તજવીજદારી સીં તજવીજદારનું કામ-પદ

તજવું સં કિં છોડવું; ત્યાગવું

તજગરમી સીં ચામડીનો એક રોગ

તજગન્ય વિં તેમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું

તજરો વિં તે (વિષય) નો જાણકાર; વિદ્વાન

તટ પું કિનારો; કાંઠો

તટરથ વિં નિષ્પક્ષ (૨) પક્ષપાતરહિત; નિરપેક્ષ

તટિની સીં નદી

તડ સીં ફાટ; ચીરો (૨) નં પક્ષ; ભાગલો

(૩) રણમાં આવેલી ઝાડપાણીવાળી જગ્યા

તડક સીં સણકો; ઝટકો

તડકવું અં કિં તડ-ફાટ પડવી (૨) ડરવું;

ઝલરાવું

તડકાવવું સં કિં ટડકાવવું; ધમકાવવું

તડકો પું તાપ; સૂર્યનો ગરમ પ્રકાશ

તડકોછાંચડો પું તડકો અને છાંચડો (૨)

છોકરાંની એક રમત (૩) [લા.] સુખદુઃખ

તડકોછાંચો પું જુઓ તડકોછાંચડો

તડકોશીળો પું જુઓ તડકોછાંચડો

તડભેડ સીં તડોનું સમાધાન

તડતડ અં (૨૧૦) (૨) ઝટપટ; ખૂબ

હવાવળથી

તડતડવું અં કિં (૨૧૦) તડતડ અવાજ

થવો (૨) ફાટફાટ થવું; તસતસવું (૩)

[લા.] ગુસ્સાથી બોલવું

તડતડાટ પું (૨૧૦) તડતડવાનો અવાજ (૨)

અં ઝપાટાખંધ

તડતડિયું વિં તડતડ અવાજ કરે એવું (૨)

નં બળતાં તડતડ અવાજ કરે એવું લાકડું

તડતડિયો પું દેવતાની ચિનમારી (૨) એક

દારખાનું (૩) એક જીવડું

તડપડાટ પું જુઓ ટડપડ (૨) ચાલાકી;

ચપળતા

તડપણું અં કિં તણપણું; ઊંચાનીચા થવું

તડફડ અં લાગણું જ; ઝટ (૨) મોઢામોઢ;

ખુલ્લેખુલ્લું

તડ(-૨)ફડવું અં કિં તડફડિયાં મારવાં

(૨) હાંફવું (૩) [લા.] વ્યર્થ પ્રયત્ન

કરવો—ફાંફાં મારવાં

તડ(-૨)ફડાટ પું તડફડવું તે

તડ(-૨)ફડિયાં નં બં ૧૦ દુઃખમાં હાથ

પગના પછાડા (૨) વલખાં; ફાંફાં

તડ(-૨)ખૂચ નં એક ફળ

તડ(-૨)ખૂચી સીં તડખૂચનો વેલો

તડભડ અં જુઓ તડફડ

તડવી પું તડ-પક્ષનો આગેવાન

તડવું અં કિં મારવા કે ઝડપવા સામે ધસવું

તડંગ નં તરવારનું મ્યાન

તડંગધૂમ અં (૨૧૦) ઢોલકનો અવાજ

તડંગડા સીં બોલાબોલી; તકરાર; કલ્લિયો

(૨) મારામારી

તડાક અં (૨૧૦) વૂટવાનો અવાજ (૨)

એકદમ; તરતજ

તડાકભડાક અં જુઓ તડફડ

તડાકાખોર વિં તડાકા મારવાની ટેવવાળું

તડાકાખંધ અં ઝટ; તરતજ

તડાકિયું વિં તડાકાખોર

તડાકી વિં જુઓ તડાકિયું

તડાકીદાસ પું તડાકિયો; ગપીદાસ

તડાકો પું જુડી વાત—ગપ

તડામ નં તળાવ

તડાઝીક સીં તડાપીટ; મારપીટ

તકા(-ડો)તક અં (૨૧૦) જ્ઞઞ; ઉપરાઉપરી
તકાતક(-ડી) સ્ત્રીં તડતડા; બાલાબાલી;
મારામારી (૨) ચડાચડી; સ્પર્ધા (૩) ઉતા-
વળ; ધમાચકડી

તકાતૂમ અં કૂલીને વૃદ્ધવૃદ્ધ થાય એમ
તકાપીટ સ્ત્રીં ખૂબ મારપીટ
તકામાર અં ધમધોધાર; ઝપાટાખંધ
તકામાર(-રી) સ્ત્રીં ઉતાવળ; ત્વરા
તડિત સ્ત્રીં વીજળી
તડિયું વિં તટ પર આવેલું
તડિંગો વિં પું જડો-હુણપુષ્પ
તડી સ્ત્રીં ઝડી; દરોડો (૨) મારની ઝડી
તડું નં તડ; પક્ષ; ભાગલો
તડૂકડું અં કિં (૨૧૦) ધાંટો કાઢવો; ગર્જનું
તડૂકો પું તડૂકવાનો અવાજ
તડૂશતડૂશ અં ધીમેધીમે; રહીરહીને
તડૂસડું સં કિં મારડું (૨) ખૂબ ખાડું
તડેડાટ પું (૨) અં જુઓ તડતડાટ
તડેમંકોડે અં એકપગે; આતુરતાથી
તડેતડ અં જુઓ તડાતડ
તડેવડ(-ડી) સ્ત્રીં + સરખાપણું; સમાનતા
તણખ(-છ) સ્ત્રીં બળતરા સાથે સણકાની વેદના
તણ(-ર)ખલી સ્ત્રીં નાનું તણખલું; સળી
તણ(-ર)ખલું નં તરણું; ધાસની સળી
તણખિ(-છિ)યો પું તણછને લીધે લંગડો
બળદ

તણખો પું દેવતાની ચિનગારી કે અંગારો
તણુછ સ્ત્રીં એક જાતનું ચીકણું લાકડું (તેની
ચરખાની લાટ બને છે.) (૨) એક જાતનો
ઊંડણ સાપ (૩) જુઓ તણખ

તણુછાવું અં કિં અવયવ તણાવો (૨)
લંગડાવું (૩) સણકા નાખવા

તણુછિયું વિં તણખ-સણકા નાખવું
તણાવો પું રથની સાંગી નીચેનો દોર
તણી સ્ત્રીં કુંડાળામાં ફરે તે માટે બળદની
નાથે બાંધેલી રાશ-દોરી

તત સં તે
તતએવ અં તે જ વખતે; તરત જ
તતડવું અં કિં (૨૧૦) જુઓ તડતડવું
તતડાવવું સં કિં 'તતડવું'નું પ્રેરક રૂપ

તતડિયું નં બળતાં તડતડિયા જરે એવું લાકડું
તતડિયો પું તણખો; તડતડિયો
તતથેઈ અં લવાઈના તાનનો બોલ; તાતાથેઈ
તતઃ અં પછી; તે પછી
તતઃકિંવાઈ પું વસ્તુ કે ધટનાનું, તતઃકિં—
પછી શું એમ પૂછી, આમજનું આમજ
પરિણામ કે નિષ્પત્તિ શોધવાનો વાદ

તતૂડી સ્ત્રીં (૨૧૦) નાનું તવૂડું
તતૂડું નં (૨૧૦) એક જાતનું રણશિંશું
તત્કાલ(-ળ) અં તે જ વખતે; તરતજ
તત્કાલીન વિં તે સમયનું
તત્કણ અં તે જ ક્ષણે; તાબડતોબ
તત્તુ(-તો) પું તકાર
તત્ત્વ નં સાર; રહસ્ય (૨) મૂળ અસલ રૂપ
તત્ત્વઆહી વિં તત્ત્વ-સત્યનું ગ્રહણ કરનારું
તત્ત્વજ્ઞ વિં તત્ત્વને જાણનારું (૨) પું ફિલસૂફી
તત્ત્વજ્ઞાન નં તત્ત્વ સંબંધી જ્ઞાન; ફિલસૂફી
તત્ત્વજ્ઞાની વિં (૨) પું જુઓ તત્ત્વજ્ઞ
તત્ત્વતઃ અં તત્ત્વની દૃષ્ટિએ; ખરી રીતે
તત્ત્વદર્શી વિં તત્ત્વ જોનારું
તત્ત્વદૃષ્ટિ સ્ત્રીં તત્ત્વ તરફ વળેલી—તત્ત્વઆહી
દૃષ્ટિ

તત્ત્વનિષ્ઠ વિં તત્ત્વમાં નિષ્ઠા—આસ્થાવાળું
તત્ત્વનિષ્ઠા સ્ત્રીં તત્ત્વ પરની આસ્થા
તત્ત્વન્યાસ પું વિષયપૂર્ણની એક વિધિ
તત્ત્વમસિ શં પ્રં તે (મૂળ તત્ત્વ—બ્રહ્મ)
તું જ છે એવું યજુર્વેદનું એક મહાવાક્ય

તત્ત્વવેત્તા પું તત્ત્વજ્ઞાની; ફિલસૂફી
તત્ત્વર્થ પું મૂળ સત્ય; ખરું તત્ત્વ
તત્ત્વદ નં તે-બ્રહ્મનું પદ; પરમપદ; મોક્ષ
તત્ત્વદર્થ પું બ્રહ્મ; પરમાત્મા
તત્ત્વર વિં બરાબર પરાવાયેલું; એકધ્યાન (૨)
તૈયાર; સજ્જ (સાણસ)

તત્ત્વરતા સ્ત્રીં
તત્ત્વરુષ પું પરમાત્મા (૨) [વ્યા.] સમાસના
આર મુખ્ય પ્રકારમાંનો એક જોમાં પૂર્વપદ
ઉત્તરપદ સાથે વિકસિતના સંબંધથી
જોડાય છે.

તત્ર અં ત્યાં
તત્રત્ય વિં ત્યાંનું—ત્યાં જન્મેલું કે ત્યાંનું વાસી

તત્સમ વિં મૂળ પ્રમાણેનો; મૂળ ભાષામાં
અને પ્રાકૃતમાં સરખો એવો (શબ્દ)
તથા અં અને (૨) તે પ્રમાણે; તેમ (૩)
શ્રીં સ્પૃહા; તમા (૪) વિસ્તાર; લંબાણ
તથાગત વિં પરમપદે પહોંચેલું (૨) પું
(સં.) બુદ્ધ
તથાપિ અં તોપણ
તથાસ્તુ શં પ્રં 'તેમ થાઓ;' 'એવું હો'
તથ્ય વિં સત્ય; સાચું (૨) નં સત્ય;
સાચાપણું
તદનંતર અં ત્યાર પછી; તેના પછી
તદનુરૂપ વિં તેના જેવું; તેના રૂપનું
તદનુસાર અં તે પ્રમાણે
તદપિ અં તોપણ
તદબીર શ્રીં યુક્તિ
તદર્થે અં તેને માટે; તેને ખાતર
તદા અં ત્યારે
તદાકાર વિં તેના જ આકારનું; તદૂપ (૨)
તન્મય; લીન
તદાકાળ અં + તે વખતે
તદગત વિં તેને લગતું; તેમાં સમાતું (૨)
તેમાં ચિત્તવાળું; તત્પર
તદગુણ વિં તે કે તેના ગુણવાળું (૨) પું
તેના ગુણ (૩) એક અર્થાલંકાર, જેમાં વસ્તુ
પોતાના ગુણધર્મ છોડી પાસેની બીજી ઉત્તમ
વસ્તુના ગુણધર્મ લેતી વર્ણવાય છે.
તદન અં બિલકુલ; છેક (૨) નયું
તદ્વિત પું મૂળ નામ, સર્વનામ, વિશેષણ
કે અન્યથાને લાગીને નવો શબ્દ બનાવતો
પ્રત્યય (૨) વિં તે પ્રત્યયો લાગીને બનેલું
તદ્વિતાંત વિં જેને છેડે તદ્વિત હોય એવું
તદ્ભવ વિં તેમાંથી થતો; મૂળ ભાષામાંથી
પ્રાકૃતમાં આવેલો અપભ્રંશ (શબ્દ)
તદૂપ વિં તેના જેવું; તદાકાર
તદૂપતા શ્રીં
તદ્વત્ અં તેના જેવું
તન નં શરીર; દેહ (૨) પું પુત્ર; દીકરો
તનક વિં થોડું (૨) નાનું; નાજુક
તનમ શ્રીં તણમ-સણકો (૨) ભેંસબળદની
એક ખોડ-જાંઘડાપણું

તનખાવવું સં કિં ખજવું; હેરાન કરવું
(૨) —ની ઉપર ગુસ્સે થવું
તનખો પું તણખો (૨) પગાર
તનખદન વિં જીવનન; અતિ પ્રિય (૨)
વિશ્વાસુ; વફાદાર
તનમન અં ખૂબ આતુરતાથી-અધીરાઈથી
તનમનાટ પું આવેશ; જુસ્સો; અધીરાઈ
તનમનિયું નં એક નતનું ફલ (૨) કાનનું
એક ધરણું
તનય પું પુત્ર
તનયા શ્રીં પુત્રી
તનહા વિં એકલું (૨) અં ફક્ત
તનિયો પું વાધો; અંગરખું; જમણું
તની પું દોરો; તાર (૨) નદુમંત્ર; ધંતરમંતર
તનુ વિં કૂશ; પાતળું (૨) થોડું (૩) નાનું
(૪) સુંદર
તનુ(-નૂ) શ્રીં; નં શરીર
તનુજ પું પુત્ર
તનુજા શ્રીં પુત્રી
તનૂ શ્રીં; નં જુઓ તનુ
તનોડો પું શ્રીને કાને પહેરવાનું એક ધરણું
તન્મય વિં એકાગ્ર; લીન
તન્મયતા શ્રીં
તન્માત્ર વિં માત્ર એ જ; શુદ્ધ (૨) અં
તલમાત્ર; સહેજસાજ (૩) નં પંચ મહા-
ભૂતોનું શુદ્ધ-સૂક્ષ્મ રૂપ
તન્વી શ્રીં નાજુક સુકુમાર શ્રી
તનહા વિં જુઓ તનહા
તપ નં ઇન્દ્રિયદમન; તપસ્યા (૨) શ્રીં જુઓ
તપત
તપખીર શ્રીં છીંકણી (૨) કંદનો લોટ;
શિંગોડાનો લોટ
તપખીરિયું વિં છીંકણીના રંગનું
તપખીરી વિં જુઓ તપખીરિયું
તપગચ્છ પું જૈન સાધુઓનો એક વર્ગ
તપત શ્રીં તપ; ગરમી; સહેજસાજ તાવ
તપન નં તાપ; ગરમી (૨) પું સૂર્ય (૩)
એક નરક
તપ(-પો)લોક પું સાત લોકમાંનો છઠ્ઠો-
તપસ્વીઓનો લોક

તપ(-પા)વડું સં કિં 'તપવડું' પ્રેરક રૂપ
તપવડું અં કિં ઊનું-ચરમ થવું (૨) લાંબા
વખત રાહ જોતા ઊભા રહેવું; ખોટી થવું
(૪) તપ કરવું

તપશ્ચર્યા સ્ત્રીં તપ કરવું તે; તપસ્યા
તપસી(-સ્ત્રી) વિં તપ કરનારું (૨) પું
તપ કરનારો; તપસ

તપસીલ સ્ત્રીં વિગત; જુદીજુદી હકીકતનો
ફેડ

તપસીલવાર વિં વિગતવાર
તપસ્યા સ્ત્રીં તપ; તપશ્ચર્યા
તપસ્વિની વિં સ્ત્રીં તપ કરનારી (૨) સ્ત્રીં
તાપસી

તપસ્વી વિં (૨) પું જુઓ તપસી
તપાવડું સં કિં જુઓ તપવડું
તપાસ, ંજી સ્ત્રીં તપાસવાની ક્રિયા (જુઓ
તપાસવું)

તપાસવું સં કિં શોધવું; ખોળવું (૨)
ચોક્કસી કરવી; ઊડા ઊતરીને નેત્રું (૩)
સંભાળવું; તજવીજ રાખવી

તપિયું વિં તપ કરનારું; તપસ્વી
તપેલી સ્ત્રીં પહોળા મોનું એક વાસણ
તપેલું વિં ઊનું થયેલું (૨) [લા.] કોથે
ભરાયેલું (૩) દુઃખથી પીડાયેલું (૪) નં
મોટી તપેલી

તપેશરી વિં (૨) પું જુઓ તપસ્વી
તપોધન વિં તપ એ જ નેનું ધન છે એવું
(૨) બ્રાહ્મણોની એ નતનું (૩) પું
તપસ્વી (૪) તપોધન જ્ઞાતિનો બ્રાહ્મણ

તપોબલ(-ળ) નં તપનું બળ; તપનો પ્રભાવ
તપોભૂમિ સ્ત્રીં તપથી પવિત્ર થયેલી ભૂમિ;
તપોવન

તપોલોક પું જુઓ તપલોક
તપોવન નં તપસ્વીનું નિવાસસ્થાન
તપોવૃક્ષ વિં તપને કારણે શ્રેષ્ઠ
તપ વિં તપેલું

તપસુદા સ્ત્રીં વિષજીનાં આયુધોની છાપો
તપાવીને દીધેલા ઠામ

ત(૦૨)ફડવું અં કિં જુઓ તડફડવું
તફડંચી સ્ત્રીં પારકાના માલની ઉથાપત;
ચોરી

તફડંબાજી સ્ત્રીં તફડંચી
ત(૦૨)ફડાટ પું જુઓ તડફડાટ
તફડાવવું સં કિં તફડંચી કરવી; ચોરી જવું
તફરકે અં ચોરીદુપીથી ઠકાવી લીધું હોય એમ
તફારીક વિં વધારાનું; ફાલવું
તફાવત પું ફરક; બોલાવતાપણું
તફો પું જથો; વિભાગ
તખક સ્ત્રીં રકાખી; તાસક; છીખું (૨) માળ;
મજલો

તખકડી સ્ત્રીં નાની તખક-રકાખી
તખકડું નં એક નતનું છીછરું વાસણ
તખકવું અં કિં (કા.) ગાદ અંધકારમાં
આછો પ્રકાશ આવવો

તખકો પું મજલો; માળ (૨) સ્થિતિ; દશા
(૩) પાયરી; ધોરણ (૪) વિભાગ; ખંડ
તખડક, ંતોઈ અં (૨વં) [ધોડાની દોડનો
અવાજ]

તખડકી સ્ત્રીં ધોડાની દોડનો પગરવ (૨) દોડ
તખડકો પું અપાટો; સપાટો; વેગ
તખડાવવું સં કિં દોડાવવું (૨) ખદખદાવવું
(૩) દબાવવું; ધમકાવવું

તખડૂક વિં ભોટ; કમઅક્ષલ
તખલચી પું તખલાં-નરધાં વગાડનાર
તખલું નં એક વાદ્ય; નરધું
તખિયત સ્ત્રીં મનની સ્થિતિ-મિનન (૨)
શરીરની હાલત (તંદુરસ્તી કે માંદગી
બાબતની)

તખીખ પું વૈદ્ય; હકીમ
તખીખી વિં તખીખને લગતું (૨) સ્ત્રીં વૈદ્ય
તખેલો પું ઘોડા, બળદ વગેરે બાંધવાનું તથા
ગાડી રાખવાનું રેલું કે મકાન

તમ નં અંધારું (૨) તમોગુણ (૩) સં તમે
તમક પું દમના રોગનો એક પ્રકાર
તમકશ્વાસ પું બહુ ઉતાવળો અને ગૂંચવાતો
શ્વાસોશ્વાસ

તમ(-મે)જી સ્ત્રીં ભોંય ખોદીને કરેલો ચૂલો
તમજી વિં ત્રણગણી
તમતમાટ વિં તમતમું (૨) પું તીખાશ
તમતમું વિં બહુ તીખું
તમર(-રિયું) નં એક નતનું બાળવાનું લાકડું

તમરી સ્ત્રીં તમર
 તમરું નં રાતે તીણા અવાજથી બોલવું એક
 ભવડું
 તમરે નં અંધારું (૨) અજ્ઞાન (૩) તમોગુણ
 તમરો પું પિસ્તોલ
 તમા સ્ત્રીં પરવા; દરકાર (૨) કમીના; ખોટ
 તમાકું સ્ત્રીં તંબાકું
 તમાચો પું થપ્પડ; લપડાક
 તમામ વિં (૨) અં બધું; સંપૂર્ણ
 તમામી સ્ત્રીં રેશમ અને કસબના તારના
 વણાટની સાડી
 તમાલ પું એક જાડ
 તમાલપત્ર નં તમાલવૃક્ષનું પાંદડું
 તમાલપત્રી સ્ત્રીં તમાલપત્ર
 તમાશ(-સ)ગીર પું તમાસો જોનાર; પ્રેક્ષક
 (૨) તમાસો કરનાર
 તમાશો(-સો) પું ધણા લોકો જોવા મળે
 એવો એલ કે રમત
 તમિસ નં અધિકાર
 તમે(-મે) સં બં વં
 તમેણુ સ્ત્રીં જુઓ તમણુ
 તમોગુણ પું પ્રકૃતિનો એક ગુણ (સત્ત્વ,
 રજસ અને તમસ) (૨) ક્રોધ; આકળો સ્વભાવ
 તમોગુણી વિં તમોગુણવાળું
 તમર સ્ત્રીં આંખે આવતાં ચક્કર—અંધારાં
 તર વિં રસકસથી ભરેલું; તાનું (૨) ધરાયેલું;
 તૃમ (૩) પૈસાદાર (૪) મસ્ત; ચકચૂર (૫)
 સ્ત્રીં દહીંદૂધ પરની મલાઈની પોપડી
 (૬) પહોળા હોડી; તરાપો (૭) નાની ખાડી
 (૮) પ્રં અધિકતા—વિશેષપણું સૂચકપ્રત્યય
 તરક,ંડો પું મુસલમાન (તિરસ્કારમાં)
 તરકચો પું ટપકું (૨) કુવારો
 તરકટ નં પ્રપંચ; કાવતરું
 તરકટિયું વિં તરકટ કરે એવું; પ્રપંચી
 તરકટી વિં જુઓ તરકટિયું
 તરકડિયો પું એલફેલ બોલનારો; ભાંટ;
 વિદ્વષક
 તરકડી સ્ત્રીં મુસલમાન સ્ત્રી (તિરસ્કારમાં)
 તરકડો પું જુઓ તરક
 તરકડું અં કિં તક કરવા; અટકળ કરવી
 તરકસ નં તીરનો ભાથો

તરકારી સ્ત્રીં શાકભાજી; ભાજપાલો
 તરકીબ સ્ત્રીં યુક્તિ
 તરકોશી નં ત્રણ થાંભલાનું વહાણ
 તરખડ સ્ત્રીં માવજત; સંભાળ (૨) ભાંજગડ;
 પંચાત
 તરખલી સ્ત્રીં જુઓ તણખલી
 તરખલું નં જુઓ તણખલું
 તરખૂણિયું વિં ત્રણ ખૂણાવાળું
 તરખાળી સ્ત્રીં તરખાળાની સ્ત્રી
 તરખાળો પું ગાવા નાચવાનો ધંધો કરનાર
 એક ન્યાતનો માણસ
 તરધટ પું ભમરો
 તરધાચો પું પહોળા મોંનો જળરો દેખ (૨)
 મોડું પહોળું ટોલ (૩) [લા.] મોટી બેડોળ
 આકારની વસ્તુ
 તરછ સ્ત્રીં મદ; અહંકાર
 તરછટ અં છેક; સાવ; તદ્દન
 તરછોડ પું; સ્ત્રીં જોરથી વીંઝવાથી—તરછોડ
 —વાથી થતી અસર (૨) તિરસ્કાર; છિંકાર
 તરછોડવું સં કિં તિરસ્કારપૂર્વક કાઢી
 મૂકવું (૨) તુચ્છકારવું; ધિક્કારવું (૩)
 જોરથી આંચકો મારવો
 તરજ પું ત્રાસ; ભય (૨) જોર; આવેશ (૩)
 સ્ત્રીં ગાવાની ઢબ; તર્જ
 તરજાત વિં હલકી જાતનું (૨) સ્ત્રીં હલકી જાત
 તરજૂમિયું વિં ભાષાની છટા—ભાવ વિનાનું,
 માત્ર શાબ્દિક સમાનતાવાળું (ભાષાંતર)
 તરજૂમો પું ભાષાંતર
 તરડ સ્ત્રીં તડ; ફાટ; ચીરો
 તરડ(-ડા)વું અં કિં તરડ પડવી; ફાટવું
 (૨) વાંકું—ત્રાસું થવું (૩) વંકાઈને વિરુદ્ધ
 ચાલવું
 તરડાટ પું તરડાવું—ફાટવું તે (૨) અભિમાન;
 મરડાટ
 તરડાવું અં કિં જુઓ તરડવું
 તરણુ નં તરવાની ક્રિયા (૨) તરવાનું સાધન;
 હોડી (૩) તરણું
 તરણિ પું સૂરજ
 તરણિ(-ણી) સ્ત્રીં તરવાનું સાધન; ત્રાપો; હોડી
 તરણું નં તણ; તરખલું

તરણોપાચ પું. તરી જવાનો—બચવાનો ઉપાય

તરત અ. એકદમ; ઝડ

તરતપાસ સ્ત્રી. ખારીક તપાસ—રોધ

તરતયુક્તિ વિ. હાનરજવાળી બુદ્ધિવાળું

તરતવ ન. તત્વ; સાર; મુખ્ય અર્થ

તરતી સ્ત્રી. એક વસ્ત્રપતિ

તરતીખ સ્ત્રી. આચાર, રીતભાત વગેરેનું શિક્ષણ

(૨) વ્યવસ્થા; ગોઠવણ (૩) સંભાળ;

માવજત

તરથારું વિ. ત્રણ ધારવાળું (૨) ત્રણ સરખા

ભાગનું બનેલું

તરથ'ખું વિ. ત્રણ પાંખિયાં—પાંખડીઓવાળું

તરથ'(-ધિ)ડી સ્ત્રી. મરનારની વરણીને

દિવસે કરાતી શ્રાદ્ધક્રિયા

તરથલું વિ. દ્વળણું; પાતળું

તરથિડી સ્ત્રી. જુઓ તરપંડી

તરથે(-લે)ટ સ્ત્રી. જુઓ તરભેટ

તરક સ્ત્રી. બાજુ; પક્ષ (૨) અ. બાજુ; બાણી

તરકડવું અ. કિં. જુઓ તડકડવું

તરકડાટ પું. જુઓ તડકડાટ

તરકડિયું ન. જુઓ તડકડિયું

તરકણ સ્ત્રી. દાણા વાવવાનું એક ઓભર

તરકદાર વિ. પક્ષ ખેંચનાર; પક્ષકાર

તરકદારી સ્ત્રી. પક્ષપાત; ઉપરાય

તરકાળ સ્ત્રી. ત્રણ ફાળવાળી પિછાડી

તરકેણ સ્ત્રી. બાજુ; પક્ષ (૨) તરકદારી

તરકેડવું સ. કિં. છલુકા—છાકોટા કરવા

તરકોટો પું. છલુકો; છાકોટો; ધુતકાર

તરખડવું અ. કિં. ખદખદવું (૨) લડવું;

કળિયો કરવો

તરખિયત સ્ત્રી. તાલીમ; કેળવણી

તરખૂચ ન. જુઓ તડખૂચ

તરખૂચી સ્ત્રી. જુઓ તડખૂચી

તરખાળ વિ. તદ્દન પલળી ગયેલું

તરખાડ સ્ત્રી. ખાલાખોલી; તકરાર

તરખાડવું અ. કિં. આવેશપૂર્વક ખાલવું;

કળિયો કરવો

તરખાણી સ્ત્રી. નાનું તરખાણું

તરખાણું ન. ધર્મવિધિમાં વપરાતી વાંખાની

તાસક

તરભેટ(-ટો) પું. ત્રણ ગામના સીમાડા કે

રસ્તા ભેગા થતા હોય એવી જગ્યા;

ત્રિભેટા

તરમરિયું ન. જુઓ તનમનિયું

તરમરી સ્ત્રી. એક ભતનું ધરેણું

તરણ વિ. ચપલ; અસ્થિર (૨) પું. હારનું

વચ્ચેનું રતન

તરણતા સ્ત્રી.

તરણચન પું. એક છંદ

તરવર અ. ત્વરાથી ઉપર તળે થતું હોય

એમ; સળવળ

તરવરવું અ. કિં. ઉપર તળે થવું; સળવળવું

(૨) ત્વરાથી અધીરા થવું

તરવરાટ પું. ધમપહાડ; અધીરાઈ; ચંચળતા

તરવરિયું વિ. ચંચળ; ચપળ; અધીરું

તરવંક ન. વંકતા

તરવાડી પું. ત્રવાડી; ત્રિવેદી; એક અટક

તરવાડો પું. ખજૂરાં છેદનારો; તાડી કાઢનારો

તરવાયો પું. ત્રણ પાયાની ઘોડી; માંચી

તર(-લ)વાર સ્ત્રી. સમશેર; ખડ્ગ

તરવારડી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ

તરવારિયો વિ. પું. સહેજસહેજમાં તરવાર

ખેંચે એવું (૨) તરવાર વાપરી જાણનારો;

ચોધો

તરવારી વિ. પું. જુઓ તરવારિયો

તરવાવું અ. કિં. કાચો ગમ' પડવો (ઢોર

માટે)

તરવું સ. કિં. ઓળંગવું; પાર કરવું (૨)

અ. કિં. કૂખ્યા વિના પાણીમાં ઉપર

રહેવું કે ખસવું (૩) [લા.] બચવું

તરશ(-સ) સ્ત્રી. પાણી પીવાની ઇચ્છા;

ખ્યાસ (૨) [લા.] તીવ્ર ઇચ્છા

તરશું(-રયું) વિ. જેને તરસ લાગી હોય

એવું; ખ્યાસું

તરસ સ્ત્રી. જુઓ તરશ (૨) ન. એક જંગલી

જાનવર—ઝરખ

તરસતિયું ન. અધરણિયાત સ્ત્રીએ પહેરવાનું

માથાનું એક ધરેણું

તરસ(-સા)વું અ. કિં. તલસવું; આતુર રહેવું

તરસાડ સ્ત્રી. તાડનાં પાંદડાં; જાવલી

તરસાવું અ. કિં. જુઓ તરસવું

તરસાળું નં તળિયું; છેડો (૨) અંદાજ
 તરસાળો પું અંદાજ; તળિયાનો શુમાર—અંત
 તરસ્યું વિં જુઓ તરસ્યું
 તરંગ પું પાણીની લહેર; મોજું (૨) કલ્પના;
 બુદ્ધો
 તરંગિણી સ્ત્રીં નદી
 તરંગિત વિં લહેરો ખાતું; હાલતું
 તરંગી વિં મનના તરંગ પ્રમાણે વર્તનારું
 (૨) તરંગો—કલ્પનાઓ કર્યા કરનારું
 તરંતરા* અં
 તરાઈ* સ્ત્રીં
 તરાટિયું* નં
 તરાડ પું લાગ; જોગ (૨) સ્ત્રીં ફાટ; ચીરો
 તરાણા પું એક તરેહનું ગાયન
 તરાનો પું રાગણી; ગાયન
 તરાપ સ્ત્રીં છલંગ (૨) એકદમ મારેલી ઝૂંટ
 તરાપો પું વાંસ કે લાકડાંને ચૂકળીબળની
 સાથે બાંધીને બનાવેલો પાણીમાં તરે તેવો
 પાટ જેવો ઘાટ; ત્રાપો
 તરામણું વિં તરીને જરૂં પડે એટલું (૨)
 તરી શકાય તેટલું
 તરિ(-રી) સ્ત્રીં હોડી
 તરિયાતોરણુ નં જેમાં કસબના તાર હોય
 એવું તોરણુ
 તરિયું વિં ત્રણ ભતનું (૨) ત્રીજું
 તરિયો પું એકાંતરિયો તાવ (૨) ચાખામાં
 રહેલો ડાંગરનો દાણો
 તરિંગ નં (કા.) ઘોડાનું ડેખું—પલાણની
 પાછળ ખુલ્લો રહેતો પીઠનો ભાગ
 તરી સ્ત્રીં તર; મલાઈ (૨) કાંપ (૩) જળ-
 માર્ગ (૪) હોડી; તરિ
 તરીકે અં —ની જગાએ
 તરીકો પું રસ્તો; માર્ગ (૨) રીત
 તરીમતરાક સ્ત્રીં ધામધૂમ
 તરીર અં અનુક્રમે
 તરી(-રે)હું નં વધારાનું ધૂંસરું (બે ભેડ
 બજાદ સાથે ભેડતી વખતે નખાવું) (૨)
 ધરસંસારનો બોલો
 તરે નં ઝાડ
 તરેણુ વિં જુવાન (૨) પું જુવાન પુરુષ

તરેણુવરુથા સ્ત્રીં જુવાની
 તરેણી વિં સ્ત્રીં યુવાનીમાં આવેલી (૨) સ્ત્રીં
 યુવાન સ્ત્રી; ચીવના
 તરેવર નં મોટું ઝાડ
 તરેરાટ પું ધાંટો તરડાઈ જાય એવી ખૂમ
 (૨) કોધનો આવેશ
 તરેરી સ્ત્રીં ગુસ્સાના આવેશની ધ્રુબરી
 તરેરું વિં તરેરીથી ભરેહું; કોપાયમાન
 તરેહું નં જુઓ તરીહું
 તરેહ સ્ત્રીં રીત; પ્રકાર (૨) ભાત; ભત
 તરેહદા(-વા)ર વિં ભાતભાતનું; વિવિધ
 પ્રકારનું
 તરો પું (કા.) માર્ગ; મોકળાશ
 તરોહત(-હ) સ્ત્રીં કળા; હિક્મત
 તરોપણુ નં સુતારનું એક ઓળર
 તરોપો પું નાળિયેર
 તરોવડ વિં સરખે સરખું; સમોવડ (૨) સ્ત્રીં
 ખુલાસો; સમન્વતી
 તરોવું* અં કિં
 તર્ક પું અનુમાન; કલ્પના (૨) વિચારપ્રક્રિયા
 (૩) સંભવિત ખુલાસો; 'હાઇપોથેસીસ' (૪)
 તર્કશાસ્ત્ર; ન્યાયશાસ્ત્ર
 તર્કદોષ પું વિચારદોષ; વિચારપ્રક્રિયાનો દોષ
 તર્કપ્રામાણ્ય નં તર્ક—વિચારપ્રક્રિયામાં
 પ્રમાણબુદ્ધિ
 તર્કપ્રામાણ્યવાદ પું 'રેશનલિઝમ'
 તર્કપ્રામાણ્યવાદી વિં (૨) પું 'રેશનલિસ્ટ'
 તર્કવાદ પું તર્કને આધારે સ્થાપેલો વાદ
 તર્કવિતર્ક પું બિહાપોહ (૨) ગમે તેમ
 વિચાર દોડાવ્યા કરવા તે
 તર્કશક્તિ સ્ત્રીં તર્ક કરવાની શક્તિ
 તર્કશાસ્ત્ર નં ન્યાયશાસ્ત્ર; 'લોજિક'
 તર્કશાસ્ત્રી પું તર્કશાસ્ત્રનો વિદ્વાન
 તર્કશુદ્ધ વિં તર્કદોષ વિનાનું
 તર્કસરણિ(-ણી) સ્ત્રીં તર્કની પરંપરા
 તર્જ સ્ત્રીં તરજ; ગાવાની ઢબ
 તર્જન નં ઠપકો; ધમકી (૨) તરછોડ;
 તિરસ્કાર
 તર્જના સ્ત્રીં જુઓ તર્જન
 તર્જની સ્ત્રીં અંગૂઠા પાસેની આંગળી

તર્ક-સં કિં ઠપકો આપવો; ધમકાવવું
(૨) તરછાડવું; કુતકારવું

તર્ક-નં તુષિ (૨) જુઓ જલાંજલિ

તર્ક-સં કિં તુષ કરવું; સંતોષવું

તર્કિત વિં તુષ થયેલું

તલ પું એક તેલી ખી તથા તેનો છાડ (૨)
એને મળતો ચામડી ઉપરનો ડાંચો

તલ(-ળ) નં તળિયું (૨) નીચેનો પ્રદેશ;
તળેટી (૩) સપાટી. ઉદાહરણ 'ભૂતલ'

તલક અં સુધી; લગી

તલકછાંચડો પું એક રમત

તલખ વિં તીમ; તીખું; તેજ (૨) સ્ત્રી
અંખના; ઇંતેજરી (૩) વ્યાકુળતા (૪) તરસ

તલખતું અં કિં તલસતું; અંખતું

તલખાં નં ખં વં અંખના; પ્રાપ્તિ માટેની
વ્યાકુળતા

તલપ(-ખ) સ્ત્રી ઉત્કટ ઇચ્છા; તાલાવેલી

તલપતું સં કિં એકદમ ફેફકો તલપ મારવી

તલપ(-ફ)તું અં કિં આતુરતાથી ટમટમવું;
તલસતું

તલપાપડ વિં આતુર; અધીરું

તલપૂર વિં તલ જેટલું (૨) અં સહેજપણુ

તલફતું અં કિં જુઓ તલપતું

તલખ સ્ત્રી ઉત્કટ ઇચ્છા; તલપ

તલખાવળ પું એક વનસ્પતિ

તલભાર વિં તલ જેટલું; સહેજ (૨) અં તલપૂર

તલમાત્ર વિં (૨) અં જુઓ તલભાર

તલમીજ પું શિષ્ય

તલવટ પું તલની ખનાવેલી એક મીઠાઈ
(૨) હંખરો

તલવણી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ

તલવાર સ્ત્રી જુઓ તરવાર

તલસરું નં તલ ખંખેરી લીધા પછીનો
તલનો છાડ (૨) જેમાં તલ થાય છે તે શીંગ

તલસતું અં કિં અતિ આતુર હોવું;
આતુરતાથી તરફડવું

તલસાટ પું આતુરતા; તરફડાટ

તલસાંકળી સ્ત્રી તલની ખનાવેલી એક વાની

તલસ્પર્શ પું તળિયાનો સ્પર્શ (૨) સપાટીનો
સ્પર્શ

તલસ્પર્શી વિં તળિયાનો સ્પર્શ કરવું (૨)
સપાટીને અડકવું

તલા(-લા)ક સ્ત્રી છટાછેડા; ફારગતી

તલાટી પું મહેસૂલ વસૂલ કરનાર સરકારી
મહેતો

તલાટું નં તલાટીનું કામકાજ કે પદ

તલાતલ નં સાત પાતાળમાંનું એક

તલાખત સ્ત્રી ખરાખરી; સ્પર્ધા

તલાશ સ્ત્રી શોધ; તપાસ

તલી સ્ત્રી ઝીણા તલ (૨) શેરડીનો એક રોગ
(૩) ખરોજની ઝાંઝ

તલ્લાક સ્ત્રી જુઓ તલાક

તલ્લીન વિં ગરક; લીન; એકાકાર

તલ સં (પ.) તારું (૨) અં (પ.) ત્યારે

તલખીર નં એક વનસ્પતિ

તલન નં સ્તવન (જૈન)

તલર નં એક વનસ્પતિ

તલરતું અં કિં જુઓ તરવરતું

તલંગર વિં પેસાદાર; તાલેવંત

તલાઈ સ્ત્રી કમખખતી; આફત; ધાડ

તલારાં અં + તેવારે-વળતે

તલારીખ સ્ત્રી ઇતિહાસ

તલારીખનવીસ પું ઇતિહાસ લખનારાં

તલાતું અં કિં ધાતુનું અગ્નિમાં શુદ્ધ થવું
(૨) રોગથી-દુઃખથી નળળા પડવું; ગળી જવું

તલી સ્ત્રી નાનો તલો; લોઢી

તલેથો પું રસોઈમાં ઉપરતળે કરવાનું કે
ઉચ્ચાવવાનું એક સાધન

તલો પું શેટલા શેકવાનું એક પાત્ર; મોટી
લોઢી (૨) ચક્રમમાં મૂકવાની ગોળ ચપટી
ઠીકરી

તલરીફ સ્ત્રી મોટા માણસની પધરામણી

તલ સ્ત્રી ન દેખાય તેવી ખારીક ફાટ

તલકો પું તલકો; તુચ્છકાર (૨) ઠાક; ઠપકો

તલતલતું વિં તંગ; ભચટાવું

તલતલતું અં કિં ભચટાવું; તણાવું

તલખી(-વી) સ્ત્રી (જપવાની) માળા; ખેરખો

તલમો પું ચામડાનો પટો; તંગ

તલસર સ્ત્રી રંગની તીણી રેખા (૨) નં એક
બતનું કપડું; ટસર

તલસમાત વિં વચગાળાનું; ઉપલકિયું (૨)
તાળાનું (૩) સ્ત્રી કપડો; ભોગવટો

તલસજી સ્ત્રી આશાસન; ભરોસો; વિશ્વાસ

તસવી સ્ત્રીં જુઓ તસવી
 તસવીર સ્ત્રીં છબી; ચિત્ર
 તસિયો પું તરડ; ફાટ (૨) લીટા; આકો (૨)
 (આંખમાં) રાતી રેખા; તસર
 તસુ પું; સ્ત્રીં ઇચ
 તસું અં (પ.) તેવું
 તસ્કર પું ચોર
 તસ્કરવું સં કિં ચોરવું
 તસ્કરી સ્ત્રીં ચોરનું કામ; ચોરી
 તસ્તા, ઠું નં જુઓ તસ્તાનું
 તસ્તાનું નં મળમૂત્ર ઝીલવાનું વાસણ (૨)
 કાગળા વગેરેનું પાણી ઝીલવાનું વાસણ
 તસ્દી સ્ત્રીં શ્રમ; મહેનત
 તહ પું; સ્ત્રીં; નં સુલેહ; સંધિ
 તહકીય વિં ચોક્કસ; નક્કી
 તહકુય અં મોકડું; મુલતવી
 તહકુબી સ્ત્રીં તહકુય રાખવું તે; મોકડી
 તહનામું નં સુલેહનો કેલકાર—લેખ
 તહસીલ સ્ત્રીં; નં જમીનમહેસૂલ (૨) તાલુકો
 તહસીલદાર પું તાલુકાનું મહેસૂલ વસૂલ
 કરનાર અમલદાર; મહાલકારી
 તહસીલદારી સ્ત્રીં તહસીલદારનું કામ કે પદ
 તહસીલનામું નં જમાખંધીનો ચોપડો
 તહાં(-હાં) અં (પ.) ત્યાં
 તહેનાત સ્ત્રીં સેવાચાકરી કરવા માટેની
 હાજરી (૨) સેવાચાકરી; તાબેદારી
 તહેવાર પું ટાણું; ખુશાલીનો દિવસ
 તહોમત નં આરોપ; આજ
 તહોમતદાર વિં આરોપી
 તહોમતનામું નં આરોપ મુક્યા બાબતનું
 લખાણ
 તળ નં જુઓ તલ (૨) મૂળ (૩) પાથો (૪)
 જન્મસ્થાન
 તળધટ પું ભમરો; ઉંખર
 તળધર વિં દેવાદાર (૨) [લા.] દબાયેલું—
 આશિયાણું (૩) પું વસવાથો (૪)
 સાંધી; ખેડૂત
 તળપદ નં ગામતળની જમીન (૨) અસલ—
 મૂળ જગા (૩) સપાટ જમીન
 તળપદું વિં સ્થાનિક; મૂળ વતનનું (૨)
 ગામડી; દેશી

તળવટ સ્ત્રીં પગનાં તળિયાંનું તળવાવું તે
 (૨) તળિયું (૩) જમીનની સપાટી; તળાવટ
 (૪) ભમરાનું ધડેલું લાકડું (૫) છાપરાના
 મોજને ટેકવરા સામસામી લીટો પર
 ગોઠવીને રખાવું આડું લાકડું
 તળવાણું અં કિં વધારે પડતા ધસારાથી
 કે તાપથી પગનાં તળિયાંનું આળું થવું
 તળવું સં કિં કકડાવેલા થીતેલમાં પકવવું
 (૨) નં તળિયું
 તળસારો* પું (કા.)
 તળાઈ સ્ત્રીં ખૂબ રૂ ભરીને બનાવેલું ગાદું
 તળાતાંદળા પું બં વં શેકેલા ચોખા—
 મમરા (૨) અં છટેછડું; લગારે વળગણ
 ન રહે એમ
 તળાવ નં
 તળાવટ સ્ત્રીં ટોંગ; યુક્તિ (૨) જમીનની
 સપાટી (૨) શી રાકાય કે નાહ તે દષ્ટિએ)
 તળાવિયો પું એક નતનો કોળી
 તળાવો પું ગાડાની પીંજણી તળેની આડી
 તળાંસવું સં કિં ધીમેધીમે ચાંપવું; ચંપી
 કરવી
 તળિયાછંટ અં તળિયું ખુલ્લું થઈ નય
 તેમ; ખુલ્લેખુલ્લું; પૂરેપૂરું ખુવાર
 તળિયાઝાટક અં જુઓ તળિયાછંટ
 તળિયારું વિં ખાલી દેખાવું છતાં ભરેલું (૨)
 નં તળિયું
 તળિયું નં છેક નીચેનો ભાગ; તળ (૨)
 પગનું તળિયું (૩) તડખૂચ
 તળી સ્ત્રીં નેડામાં પગના તળિયાને અડીને
 રહેલી ચામડાની પટ્ટી; સખતળી
 તળું નં જુઓ તળિયું
 તળે અં નીચે; તળિયે
 તળેટી સ્ત્રીં પર્વતની આજુબાજુનો નીચાણનો
 પ્રદેશ
 તળયુંતાળું વિં તળેલું અને તાવેલું (૨) [લા.]
 અભડાય નહિ એવું—શુદ્ધ
 તંગ વિં લીડાવું; ચપસીને આવી રહેલું (૨)
 તાણેલું; કસેલું (૩) છટ વગરનું (નાણું કે
 વેપારની બાબતમાં) (૪) કાયર; કંટાળેલું
 (૫) પું ઘોડાનું જીન ખસી ન જાય તે
 માટે પેટને કસીને બાંધેલા પટો

તંત્રી સ્ત્રી ટંગડી; ઠાટિયા (૨) દંડી આરણી
—ધેધી

તંત્રલ નં; સ્ત્રી ઠાકરને કાને પહેરવાનું
કુંડળ

તંત્રાશ સ્ત્રી તંત્રી; અછત

તંત્રિયો પું તંત્રી; નાની સૂંચણી

તંત્રી સ્ત્રી તાણ; ન્યૂનતા; અછત

તંત પું તંતુ (૨) ચર્ચા; વાદવિવાદ; પંચાત
(૩) છાલ; કેડો (૪) મમત; નિહ

તંતની સ્ત્રી જુઓ તુનતુની

તંતરવું સં કિં ઉતરવું; ધૂતી લેવું; ભોળવવું

તંતુ પું તાર; તાંતણો; રેસો કે પાતળી નસ

તંતુકીટ પું રેશમનો કીટો

તંતુચર્ચિ* સ્ત્રી

તંતુચક નં તવુંનું જથ્થું

તંતુમાર્ગ પું તંતુ જેવો બારીક માર્ગ

તંતુરસ* પું

તંતુવાદ નં તંતુથી વાગવું વાછંત્ર

તંતુવ્યાપાર* પું

તંતુસ્થિત* વિં

તંતે(તો)તંત અં ટોચ સુધી—છલોછલ (૨)
બરાબર, સંખ્યા પ્રમાણે

તંત્ર નં હિંદુઓનાં એક પ્રકારનાં શાસ્ત્રો
(તેમાં મંત્રો, પ્રયોગો અને ક્રિયાઓ ઉપર
વધુ ભાર મૂકેલો છે.) (૨) વ્યવસ્થા; પ્રબંધ
(૩) યોજનાપૂર્વક ચાલતું કામ (૪) [ન્યા.]
સિદ્ધાંત

તંત્રનિષ વિં તંત્ર—વ્યવસ્થાને વફાદાર

તંત્રનિષા સ્ત્રી તંત્ર—વ્યવસ્થા પ્રત્યે વફાદારી

તંત્રી પું તંત્ર ચલાવનાર; અધિપતિ (૨)

છાપાનો સંપાદક (૩) સ્ત્રી તંતુવાદનો

તાર (૨) ધનુષ્યની દોરી; પલુછ

તંતુરસ્ત વિં તંતુરસ્તી ભોળવવું; નીરોગી;
સ્વસ્થ

તંતુરસ્તી સ્ત્રી આરોગ્ય

તંતુલ પું ચાખા

તંતુડો પું સ્ત્રીના કાનનું એક ધરણું

તંત્રા સ્ત્રી આળસ; સુસ્તી; ધન (નિંદ્રાનાં)

તંત્રાણુ(ન્યુ) વિં તંત્રાવાળું

તંત્ર પું ચૂલો

તંત્રાકુ સ્ત્રી એક વનસ્પતિ, જેનાં પાંદડાં
એક વ્યસનની ચીજ છે.

તંત્રુ પું દોરડાં અને થાંભલાના ટેકે તાણેલું
છત્રી ધાટનું લૂગડાનું ધર

તંત્રુરી સ્ત્રી નાનો તંત્રુરો

તંત્રુરો પું એક તંતુવાદ

તંત્રોળ પું નાગરવેલનું પાન (૨) તેની બીડી

—બીડું (૩) ધાડો લાલ રંગ (૪) ગળાનો

એક રોગ

તંત્રોળિયું વિં તંત્રોળ અથવા તંત્રોળાને
લગતું

તંત્રોળિયોક્ષય પું એક જાતનો ક્ષયરોગ

તંત્રોળિયોક્ષાપ પું નાગરવેલનાં પાનમાં

થતો એક કીટો

તંત્રોળી પું પાનસોપારી વેચનારો (૨) તે

ધધી કરનારી ન્યાતનો માણસ

તા પું એક કાગળ; તાવ (૨) તાપ; ગરમી

તાઈ પું મુસલમાનની એક નાત; પીંજરો;

વણકર (૨) સ્ત્રી એક વસ્ત્ર

તાઉ વિં ગરમ—આકળા મિલનનું

તાઝિસ નં એક છેડે મોરનો આકાર હોય

એવું વાદ (૨) પું મોર

તાઝિસખાજ વિં તાઝિસ વગાડી બાજુનાર

તાઝિસી વિં મોરના રંગનું (૨) તાઝિસખાજ

તાક સ્ત્રી છાશ (૨) ત્રાક (૩) નેમ; ચાટ

(૪) લાગ; તાકડો

તાકડો પું તાક; લાગ (૨) તાગડો; દોરો

તાકડું સં કિં એકી નજરે જોયા કરવું (૨)

નિશાન બાંધવું (૩) ઇચ્છવું

તાકાત સ્ત્રી શક્તિ; સામર્થ્ય; મગફળ

તાકીદ સ્ત્રી ઉતાવળ (૨) ચેતવાળી; ધમકી

તાકું નં ગોખલો; હાટિયું

તાકેડુ વિં તાકયું નિશાન પાડનાર

તાકો પું ફાડયા વિનાનું લાંબું એકસરખું

લગડું

તાકોડી વિં જુઓ તાકેડું

તાગ પું છેડો; પાર; અંત; નિવેડો (૨)

પરણીને વિદાય થતા વર તરફથી બાગોળે

કન્યાપક્ષના બાટબાટાંગુને આપતી કક્ષિણી

તાગડધિમા પું બં વં મોજમજા; ચેનબાજ

તાગડો પું તાંતણો; દોરો (૨) તાકડો; લાગ
 તાગવું અં કિં તાગ કાઢવો; માપ કાઢવું
 (૨) પરવારવું; છૂટા થવું (૩) સં કિં
 ત્યાગવું; છોડી દેવું
 તાગિયો પું રેશમને તાણનાર—સુધારનાર
 કારીગર
 તાછ સ્ત્રીં પથ્થર ટાંકતાં પડતો કચરો—છાલ
 (૨) [દાગીનાને] છાલતાં પડતી કરચો (૩)
 આપ; ચકચકાટ
 તાછ(—સ)કું સં કિં ટાંકણાથી છાલવું;
 છાલીને ચકચકવું કરવું
 તાજ પું મુગટ; રાજમુગટ (૨) ગંજીનું તેવા
 ચિર્લિવાળું પાનું (૩) ત્યાગ
 તાજખાનું નં સંડાસ
 તાજગી સ્ત્રીં તાજપાણું (૨) તેજ; સ્ફૂર્તિ
 (૩) તંદુરસ્તી
 તાજણુ સ્ત્રીં ઘોડી
 તાજણો પું સાટકો; ચાખૂક
 તાજપોશી સ્ત્રીં તાજ પહેરવાની—ગાદીએ
 આવવાની કિયા
 તાજમહાલ પું (સં.) આગ્રામાં શાહજહાને
 પોતાની પ્રિય રાણી મુમતાઝ બેગમની કબર
 ઉપર બંધાવેલી સુપ્રસિદ્ધ ઇમારત
 તાજ(—જ)મ સ્ત્રીં જુઓ તાજમ
 તાજમી વિં માન—મોટાઈ આપેલી હોય તેવું
 તાજવું નં ત્રાજવું
 તાભ(—જે)કલમ સ્ત્રીં મુખ્ય લખાણ પૂરું
 થયા પછી તેની નીચે ઉમેરેલું લખાણ
 તાભતવાના વિં તાજ અને સશક્ત
 તાજિયો પું તાખત
 તાજિર પું વેપારી
 તાજ વિં અરખી—ઉત્તમ પ્રકારનો (ઘોડો)
 તાજમ સ્ત્રીં વિવેક; અદબ; માન આપવાની
 રીત
 તાજુખ વિં આશ્ચર્યચકિત; હંગ
 તાજુખી સ્ત્રીં આશ્ચર્ય; નવાઈ
 તાજું વિં નવું; તરતનું (૨) થાક કિતરી
 જઈને સ્ફૂર્તિમાં આવેલું (૩) પેસાથી
 બરેલું; તર
 તાજૂડી સ્ત્રીં જુઓ ત્રાજૂડી
 તાજેકલમ સ્ત્રીં જુઓ તાભકલમ

તાજેતર વિં તાજેતાજું; તરતનું
 તાજેસ નં પ્રાયશ્ચિત્ત
 તાટ વિં લંગ; સકસ; અકકડ (૨) પું ઘટ;
 છાછરી મોટી થાળી (૩) નં શણું કમકું;
 ગૂણપાટ
 તાટસ્થ નં તટસ્થપણું
 તાટી સ્ત્રીં કામડાંનો પડદો; ટટી
 તાટું નં વાંસ—ધાસની નાની ચટાઈ કે પડદો
 તાડ પું એક જાતનું ઝાડ
 તાડકવું* અં કિં
 તાડકા સ્ત્રીં (સં.) એક રાક્ષસી—રાવણની
 બહેન (વિશ્વામિત્રના કહેવાથી રામે તેનો
 વધ કર્યો હતો.)
 તાડગોળો પું તાડનું ફળ
 તાડધું(—પત્ર) નં તાડનું પાંદડું
 તાડન નં તાડવું તે; માર
 તાડનીય વિં તાડન—મારને થોડ્ય
 તાડપત્ર નં તાડનું પાંદડું; તાડધું
 તાડપત્રી સ્ત્રીં વરસાદમાં રક્ષણ કરે એવી
 મોટી મોદ
 તાડવું સં કિં મારવું (૨) જુઓ ત્રાડવું
 તાડિયું નં રંઠિયાનો આરો—પાંખિયું
 તાડી સ્ત્રીં તાડ—ખજૂરાં ઇત્યાદિ છેદવાથી
 નીકળતો કેફી રસ
 તાડો પું સોળને લીધે ચામડી તણાઈ થતી
 પીડા; તતડાટ (૨) નૂનો અધડો (૩)
 આગ્રહ; હડ
 તાણુ સ્ત્રીં શરીરની—રંગોની ખેંચ (૨) તંગી;
 અછત (૩) આગ્રહ; ખેંચ (૪) નં પાણીના
 વહેણનું જોર
 તાણવું સં કિં ખેંચવું (૨) ઘસડવું
 તાણતાણુ(—જા) સ્ત્રીં ખેંચખેંચા
 તાણુતાણુ સ્ત્રીં ખેંચખેંચા
 તાણિયો પું ધાતુના તાર તાણનારો
 તાણીતૂ(—તો)શી(—સી) અં ખૂબ ખેંચીને;
 મારીમચડીને; મુસીબતથી
 તાણુ(—જુ) વિં 'હડ'
 તાણો પું વણવા માટે તાણેલા લાંબા—જાલા
 તાર (આડા તારને વાણો કહે છે) (૨)
 તાનો; ઘણો

તાણેવાણે પું તાણે અને વાણે

તાત પું પિતા; બાપ

તાતા પું ફેટલો (બાળકોની બાપામાં)

તાતાથેઈ અં (૨૧૦) (૨) સ્ત્રી નાચવાના
તાનનો એક બાલ; તતથેઈ (૩) નાનાં
બાળકને બિલા થતાં શીખવતાં વપરાતો શબ્દ

તાતાથેયા અં (૨) પું બં વં બુઓ
તાતાથેઈ

તાતું વિં ખૂબ ગરમ—તપેહું (૨) આકળા
સ્વભાવનું; ગરમ મિનનનું (૩) તરતનું;
તાબું (૪) તેજસ્વી

તાતુંભાતું વિં ભરેહું—પુષ્ટ

તાતકાલિ(-ળિ)ક વિં તે કાળ-સમયસંબંધી
(૨) તરતનું

તાતકાલિકગતિ* સ્ત્રી

તાતપર્ય નં ભાવાર્થ; મતલબ; સાર (૨)
હેતુ; ધારણા

તાત્ત્વિક વિં તત્ત્વને લગતું (૨) ચથાર્થ
તાદૃશ્ય નં 'તેને માટે હોવાપણું' બતાવવા
આથી વિમજ્જિતો અર્થ (૨) હેતુ; ધારણા

તાદાત્મ્ય નં સમાનતા; એકતા

તાદૃશ વિં તેના જેવું જ; આબેહૂબ

તાદૃશતા સ્ત્રી

તાન સ્ત્રી; નં ગાયનમાં લેવાતા પલટા; આલાપ
(૨) ધૂન; લેહ; લગની (૩) મસ્તી; તોફાન

તાનારીરી સ્ત્રી ગાયનની એક તરેહનું નામ

તાનો પું ટાંબો; મહેલું (૨) ક્રોધ

તાપ પું તડકો (૨) ગરમી; આંચ (૩) જ્વર;
તાવ (૪) કરપ; ધાક (૫) દુખ; સંતાપ

તાપટ વિં તેજ; ગરમ મિનનનું

તાપ(-પો)ડિયું નં બુઓ તાપોડિયું

તાપડું નં શણું બંડું કપડું

તાપણી સ્ત્રી તાપવા માટે કૂસ વગેરેનો
લગાડેલો અગ્નિ

તાપણું નં બુઓ તાપણી

તાપત્રય પું આધિ, બ્યાધિ અને ઉપાધિ
અથવા આધ્યાત્મિક, આધિભૌતિક, અને
આધિદૈવિક એ ત્રણ નતનાં દુઃખ-સંતાપ

તાપતું અં કિં અગ્નિથી ટાઢ ઉડાડવી

તાપસ વિં તપ કરનાર (૨) પું તપસ્વી

તાપસી સ્ત્રી તપ કરનાર સ્ત્રી

તાપોટો પું સખત તાપ; કઠારો (૨) તાપને
લીધે થયેલો ફાટલો

તાપોડિયું નં ઉનાળામાં ગરમીથી નીકળતું
ગૂમડું

તાફતો પું એક નતનું રેશમી કાપડ

તાખડતોખ અં તરતજ; જરા પણ વિલંબ
વગર

તાખૂત પું; નં મહદા-પેટી; જનાજો; ખાસ
કરીને ધરલામી શહીદ હુસેનની યાદગીરી
માં મોહરમના દિવસોમાં કબર જેવા ધાટ
કાઢે છે તે; તાજિયો

તાબે અં તાબામાં; કબલતમાં

તાબેદાર વિં હુકમમાં રહેનારું (૨) પરાધીન

તાબેદારી સ્ત્રી તાબેદારપણું

તાબો પું કબજો; હવાલો

તાબોટો પું બુઓ ટાબોટો

તામબન પું એક નતની પાલખી

તામડી સ્ત્રી બુઓ તાંબડી

તામડો પું બુઓ તાંબડો

તામરસ પું એક છંદ

તામસ વિં તમોશુણને લગતું (૨) અંધારું;
તમસનું બનેલું (૩) પું ગરમ મિનન;
ગુસ્સો

તામસિક વિં તામસી

તામસી વિં ક્રોધી (૨) સ્ત્રી દુર્ગાનું એક નામ

તામિસ નં ઘેર અંધકારવાળું એક નરક

તામીલ સ્ત્રી હુકમનો અમલ; આજ્ઞાકિતપણું

તામ્મ નં તાંબું

તામ્મકાર પું તાંબાપર કામ કરનારો; કંસારો

તામ્મકેટ પું બુઓ તામ્મકાર

તામ્મપટ(-ત્ર) પું; નં તાંબાનું પતરું (૨)
તેના પર લખેલો લેખ

તામ્મભસ્મ સ્ત્રી તાંબાની ભસ્મ—એક ઔષધિ

તામ્મવણું વિં તાંબાના રંગનું—લાલચોળ

તાયફાવેડા પું બં વં બુઓ ઝોકડો (૨)
ઉડાઉપણું; વહી ગયેલા જેવું વર્તન

તાયફાવાળો પું હિંદુસ્તાનની અને
અફઘાનિસ્તાનની સરહદ પર રહેતા
તાયફાનો આદમી

તાલમેલ પું. ટોળી; સમૂહ; મંડળ (૨) ટોળામાં રહેતી પ્રબલો એક સમૂહ (૩) ગાવા-બજાવવાનું કામ કરનાર સમૂહી અને તેના સાથીઓનો સમૂહ

તાર વિ. ઉત્તમ (૨) પું. તંત્ર; તાંતણું; દોરો; રેસો (૨) ધાતુનો ખેંચીને બનાવેલો તાર (૩) તાર મારફતે સંદેશો (૪) કંઈની ખુમારી (૫) તા; એક કાગળ (૬) કિનારો; સામો કાંઠો (૭) અંત; છેડો; મુક્તિ (૮) તરી શકાય તેવી સ્થિતિ (પાણીની)

તારક વિ. તારનાર; ઉદ્ધાર કરનાર (૨) પું. તારો

તારકતોડી સ્ત્રી. એક રાગ

તારકમત્સ્ય પું.; સ્ત્રી.; નં. એક જાતની માછલી

તારકસ પું. ધાતુના તાર ખેંચનારો (૨) સોનાચાંદીનો કસબ તૈયાર કરનારો

તારકસબ પું. સોનાચાંદીના તાર તથા કસબ

તારકસબવાળો પું. તારકસબનો ધધો કરનાર

તારકિત વિ. તારાઓથી ભરેલું-ખચેલું

તારકીટ પું. એક જાતનો વાળો જેવો કીડો

તારક્ષ પું. + એક જાતનું પક્ષી; ગરુડ

તારધર નં. જ્યાં તારના સંદેશો મોકલવા-લેવાનું કામ થવું હોય એવું કાર્યાલય

તારજી નં. પાર ઉતારવું તે; ઉદ્ધાર (૨) તારવી કાઢેલું તે; સાર (૩) કરજ કરવામાં મૂકવી પડતી માલની કે રોકડની અનામત (૪) વસ્તુ તારવી કાઢ્યા પછી રહેલું પ્રવાહી

તારજીતરજી વિ. (૨) પું. ઉદ્ધારક

તારજીહાર વિ. (૨) પું. જુઓ તારજીતરજી

તારતત્ય નં. ભાવાર્થ; સારાંશ (૨) તક્ષિણ; ફેર

તારમાતર પું. તારના સાંચા પર સંદેશો લેવામોકલવાનું કામ કરનાર માણસ

તારવણું સં. કિં. દબાઈ ગયેલી વસ્તુને બંધી આણવી (૨) ઉપરઉપરથી લઈ લેવું (૩) છૂંટ કરી પાણી સોંસડું કાઢી લેવું-ખાણી કાઢવું (૪) જમેઉધારનો આંકડો ખાતાવાર નક્કી કરવો (૫) નફેટોટો કાઢવો

તારવણી સ્ત્રી. તારવણું તે (હિસાબને)

તારવાળો પું. તારનો સંદેશો પહોંચાડનારો

તારવું સં. કિં. 'તરવું'નું પ્રેરક રૂપ

તારા સ્ત્રી. (સં.) વાલીની સ્ત્રી

તારાકૃતિ વિ. તારાની આકૃતિવાળું

તારાજ વિ. ખેંદાનખેંદાન; જમીનદોસ્ત; ફના

તારાટપકી સ્ત્રી. ચાંદલા તરીકે કે ભરતમાં વપરાતી ધાતુની ચકચકિત ટીપકી

તારાપતિ પું. ચંદ્ર

તારાપીડ પું. ચંદ્ર

તારામંડલ(-જ) નં. બધા તારાઓનો સમૂહ (૨) એક જાતનું દારૂખાનું

તારામૈત્રક નં. આંખેઆંખ મળવી તે; નેત્ર-પલ્લવી (૨) તેનાથી થયેલી પ્રીતિ

તારામૈત્રી સ્ત્રી. જુઓ તારામૈત્રક

તારાલમ* નં.

તારીખ સ્ત્રી. એક આખો દિવસ (ઈસ્વી કે મુસલમાની મહિનામાં)

તારીખિયું નં. તારીખનો સિક્કો (૨) તારીખ બાંધવા કરેલી યોજના; 'કેલેન્ડર'

તારીજ સ્ત્રી. જમેઉધારનું તારણ

તારીફ સ્ત્રી. વખાણ; પ્રશંસા

તારુણી સ્ત્રી. તરુણી; જુવાન સ્ત્રી

તારુણ્ય નં. તરુણાવસ્થા; જુવાની

તારું સં. (ખીજે પુરુષ એ. ૧૦)

તારો પું. આકાશમાં ઝળૂકતો ગોળો (૨) આંખની કીકી (૩) હોશિયાર તરનારો

તારોતાર અ. તાંતણે તાંતણા છૂટા થાય તેમ (૨) [લા.] તદ્દન છિન્નભિન્ન

તારકિક વિ. તર્કને લગતું (૨) પું. તર્કશાસ્ત્રી

તાલ પું. ગાયનના ઠોકનું માપ (૨) મઝા; રંગ; રસ (૩) લાગ; યોગ્ય સમય (૪) તાડ (૫) કાંસીજોડ (૬) યુક્તિ; ખેલ; પ્રપંચ (૭) સ્ત્રી. માથાની ટાલ

તાલકી સ્ત્રી. છાકરાંની એક જાતની ટોપી (૨) તાળવું; તાલકું

તાલકું નં. માથાનો વચ્ચેનો અને સૌથી ઉપરનો ભાગ; ટાલકું

તાલધટના* સ્ત્રી.

તાલપ્રદાન* નં.

તાલબદ્ધ વિ. (૨) અ. પદ્ધતિસર (૨) સંગીત માં તાલ પ્રમાણે

તાલબંધ વિ. જુઓ તાલબદ્ધ

તાલમેલ સ્ત્રી. ટાપટીપ; અચ્છી તરેહથી કરેલી ગોઠવણ (૨) ઉપર ઉપરનો ભપકો-સફાઈ

તાલચેલિયું વિં તાલચેલ ઇસ્નારું
 તાલચેલ વિં જુઓ તાલુસ્થાની
 તાલચેલી સ્ત્રી આતુરતા; અટપટી
 તાલિય વિં ઇચ્છનાર; ઇચ્છા રાખનાર
 તાલીમ સ્ત્રી કેળવણી; શિક્ષણ (૨) અંગ-
 કસરતનું શિક્ષણ (૩) શિસ્ત
 તાલીમખાજ વિં કસરત બાજુનારો; કસરતી
 (૨) ધૂર્ત; ખેલાડી
 તાલીમખાજ સ્ત્રી ઇગબાજ; ધૂર્તતા
 તાલીસપત્ર નં એક વનસ્પતિ
 તાલુ સ્ત્રી; નં તાળવું
 તાલુક પું સંબંધ; લાગવુંવળગવું (૨) તાલુકો
 (૩) માલમિલકત; મરાસ
 તાલુકદાર પું નાના ગરાસનો ધણી (૨)
 તાલુકાનો—ગામનો વહીવટ કરનાર સરકારી
 અમલદાર
 તાલુકદારી વિં તાલુકદારને લગતું (૨) સ્ત્રી
 તાલુકદારનું કામ કે પદ
 તાલુકો પું છટ્સાનો નાનો ભાગ; પરગણું
 તાલુપાક પું તાળવાનો કોઈ ભાગ પાકવો તે
 તાલુમૂલ(-ળ) નં તાળવાના મૂળનો ભાગ
 તાલુસ્થાન નં તાળવાનો પ્રદેશ
 તાલુસ્થાની વિં તાલુસ્થાનમાંથી ઉચ્ચારાતું
 તાલે નં નસીબ; પ્રારબ્ધ
 તાલેવર વિં નસીબદાર; ભાગ્યશાળી (૨)
 પૈસાદાર; તવંજર
 તાલેવંત વિં જુઓ તાલેવર
 તાલેવાન વિં જુઓ તાલેવર
 તાવ પું એક રોગ (૨) એક કાગળ; તા
 તાવડી સ્ત્રી ચેળી; કઢાઈ
 તાવડો પું ખૂબ મોટી ચેળી; કઢાયું
 તાવણુ(-ણી) સ્ત્રી તાવવાની—કઢાવીને શુદ્ધ
 કરવાની ક્રિયા (૨) [લા.] કસોટી
 તાવતરિયો પું તાવ વગેરે રોગ
 તાવદાન નં બારીનો કાચ (૨) કાગળો
 રાખવાની ખાનાંવાળી પેટી (૩) ખુરસી
 ઘાટની પાલખી
 તાવરખું વિં તામસી; આકળા સ્વભાવનું
 તાવરસું નં નવી ખેડાયેલી જમીનનું પ્રથમ
 વર્ષ
 તાવહું વિં તાવવાળું (માણસ)

તાવલી સ્ત્રી થોડો ધીમો તાવ
 તાવવું સં કિં શુદ્ધ કરવા માટે ખૂબ
 તપાવવું (૨) આગાળવું (૩) [લા.] કસવું
 તાવી સ્ત્રી નાનો તવો; લોઢી
 તાવીજ નં મંતરજંતરનો દોરો કે માદળિયું
 તાવેથો પું જુઓ તવેથો
 તાસ પું જાલર (૨) કલાક (૩) જુઓ તાસતો
 (૪) આપ; આપવાળો કસબ (૫) સ્વાદ;
 મજા; રંગ (૬) સં (૫.) તેતું
 તાસક સ્ત્રી ધાતુના પતરાની છાછરી થાળી
 તાસતો પું એક જાતનું રેશમી કાપડ
 તાસતોપીજન નં છોકરાંની એક રમત
 તાસવું સં કિં જુઓ તાહવું
 તાસીર સ્ત્રી છાપ; અસર (૨) રૂપ; ધાટ
 તાસીરો પું તાલ; ધાટ; મજા
 તાસુખી સ્ત્રી ધર્મધતા
 તાસું નં (પેટે છતું રાખી વગાડવાનું) એક
 જાતનું નગારું
 તાળ પું; સ્ત્રી ઝાંઝ; મંજરા
 તાળવું નં મોંની બખોલનો ઉપલો ધુમટ જેવો
 ભાગ (૨) માથાનું તાલકું
 તાળાફંચી સ્ત્રી તાળું અને ફંચી (૨) છોકરાંની
 એક રમત
 તાળિયું વિં તાળી પાડી વેગળું રહે એવું
 (સગું, મિત્ર કે સાથી માટે)
 તાળી સ્ત્રી
 તાળું નં
 તાળેખંદ(-ધ) પું ખાનાં પાડી કરેલી
 હિસાબની રબડ્યાત
 તાળો પું મળવું-ખંધ બેસતું હોવાપણું (૨)
 હિસાબ ખરો છે કે ખોટો તેની તપાસ
 તાંડવ નં શિવનું નૃત્ય
 તાંત સ્ત્રી ચીકણા પદાર્થનો તંતુ; ચીકણો
 તાર (૨) આંત્રની બનાવેલી પીંજણની દોરી
 (૩) એક જાતનો જડાવ દાગીનો
 તાંતણો પું તંતુ; તાર; દોરો
 તાંતરડી સ્ત્રી દોરડી જેવું—સુકલકડી અને
 બેડોળ શરીર
 તાંતરડું સં કિં તંતરડું; વશ કરડું. (૨)
 તંતુ વડે જાળું કરડું

તાંતો પું તાંતણો; તાર (૨) પંક્તિ; હાર (૩)
ખેસેરી વણેલી દોરીને ઉભેળા તેમાં ત્રીજી
સેર મેળવવી તે

તાંત્રિક વિં તંત્રશાસ્ત્રને લગતું (૨) પું
મંત્રતંત્રાદિ જાણનારો (૩) તંત્રશાસ્ત્રને
માનનારો

તાંદળજો પું એક જાતની વનસ્પતિ—લાજી
તાંદળા પું બં વં કાંગ, ખાવટો, કોદરા
વગેરેમાંથી છડીને કાઢેલા દાણા (૨) ભરડેલાં
મરી

તાંદુલ પું બં વં ચોખા (૨) તાંદળાં
તાંબક નં તરબાણું
તાંબક વિં તાંબાના રંગનું; સહેજ રાતું
તાંબડી સ્ત્રી નાનો તાંબડો; વટલોઈ
તાંબડો પું પાણી ભરવાનું મોટું વાસણ
તાંબાફંડી સ્ત્રી નાહવાનું પાણી લેવા વપરાતું
તાંબાપીતળનું પહોળા મોંતું એક વાસણ

તાંબાનાણું નં તાંબાનો સિકો
તાંબામહોર સ્ત્રી તાંબાની સીલ
તાંબારાય* સ્ત્રી
તાંબિયો પું તાંબાનો ઘોટો, વાડકો કે સિકો
તાંબું નં આછા રાતા રંગની એક ધાતુ
તાંબૂલ નં નાગરવેલનું પાન (૨) પાનખીડું
તાંબૂલી સ્ત્રી નાગરવેલ
તાંસળિયું નં એક જાતનું ઝીણું રેશમ
તાંસળી સ્ત્રી નાનું તાંસળું
તાંસળું નં કાંસાનો પહોળો મોટો વાડકો
તાંસિયું નં જુઓ તાંસળું
તાંસિયો પું કાંસાનો મોટો વાડકો
તિફડ પું જડો ફાટ્યો; ટિકડ
તિખારો* પું

તિભેરી સ્ત્રી નાણાં, કીમતી માલમત્તા ઇત્યાદિ
રાખવાની લોખંડની મજબૂત પેટી

તિતાલિયું વિં ઉછાંછળું; છાકરવાદ; નાદાન
તિતાલી વિં જુઓ તિતાલિયું
તિતિક્ષા સ્ત્રી સુખદુઃખ આદિ દ્વંદ્વોનું ધીરજથી
સહન; સહનશીલતા

તિતિક્ષુ વિં તિતિક્ષવાણું
તિથિ સ્ત્રી હિંદુ મહિનાનો દિવસ; મિતિ
(૨) સંવત્સરીનો દિવસ

તિથિક્ષય પું તિથિનો ક્ષય—ગણતરીમાં ન
આવતું તે (ખે સૂર્યોદયમાં ત્રણ તિથિઓ
આવે ત્યારે જે તિથિ સૂર્યના ઉદયકાળમાં
ન આવે તેનો ક્ષય ગણાય છે.)

તિથિપત્ર નં જેમાં તિથિઓની વિગત લખેલી
હોય એવો કાળકે ચોપડી; પંચાંગ

તિથિવૃદ્ધિ સ્ત્રી તિથિનો વધારો (જે તિથિમાં
ખે સૂર્યોદય આવે તે તિથિ ખેવાર ગણાય છે.)

તિમં(-મિ)ગળ પું મગરમચ્છ

તિમિર વિં અંધારું (૨) નં અંધકાર (૩)
[લા.] અજ્ઞાન

તિરકસ વિં (૨) અં ત્રાંસું; તીરછું (૩) નં
ભીંતમાં આડી—વાંકી ઈંટો મૂકીને બનાવેલું
નાનું જળિયું

તિરકસિયું વિં (૨) નં જુઓ તિરકસ
તિરસ્કાર પું તુચ્છકાર; અનાદર; ધિક્કાર
તિરસ્કારપૂર્વક અં તિરસ્કારથી
તિરસ્કારવાચક વિં તિરસ્કાર દર્શાવનારું
તિરસ્કૃત વિં તરછોડી કાઢેલું
તિરોધાન નં અદશ્ય થવું તે (૨) આચ્છાદન
તિરોભાવ પું અદશ્યતા
તિરોહિત વિં અદશ્ય (૨) ઢંકાયેલું
તિર્યંક વિં (૨) અં જુઓ તિરકસ
તિર્યંચોનિ સ્ત્રી પશુ, પક્ષી વગેરે જીવો
તિર્યંગ્રેખા સ્ત્રી આડી લીટી; ‘ટ્રાન્સવર્સલ’ (ગ.)
તિર્યંક(-ચ) નં મનુષ્યથી હલકી જાતનાં પ્રાણી
તિલ પું જુઓ તલ

તિલક નં ટીકું

તિલકિયું નં તિલક—ટીકું કરવાનું ખીણું

તિલપૂર વિં તલપૂર

તિલપ્રાય વિં જુઓ તિલપૂર

તિલમાત્ર વિં (૨) અં જુઓ તલમાત્ર

તિલરમાત પું ચમત્કાર; અચંબાની વાત

તિલાટ વિં ગાદીનું વારસ

તિલાણો પું જેમાં ત, લ, ન, મ, ઈ, ર
એવા કોમળ અને રણકો કરતા અક્ષર વારે—
વારે આવ્યા કરે તેવું ગાયન

તિલાંબલિ સ્ત્રી જુઓ તિલોદક (૨) ડુખસહ
તિલોદક નં મૂએલાંને અપાતાં તલ અને
પાણી

તિથિ નં આઠમું નક્ષત્ર
તિથિમારખાં વિં ગરમ મિલનનું (૨)
બડાઈખોર (૩) પું મોટાં પરાક્રમેની
બડાશે મારનાર આદમી

તિહારી સ્ત્રી એક નતનું પક્ષી
તિહાં અં ત્યાં (કવિતામાં)
તીકમ પું જમીન ખોદવાનું એક ઓલર
તીક્ષ્ણ વિં બારીક ધારવાળું (૨) આકરું; તીખું
(ભાષણ) (૩) ચકોર; ચપળ; કુશાગ્ર બુદ્ધિનું

તીક્ષ્ણતા સ્ત્રી
તીખટ વિં તીખું (સ્વાદમાં) (૨) નં
તીખાશ આવે એવો મશાલો
તીખાટ પું તીખો સ્વાદ (૨) [લા.] સ્વભાવની
હમતા

તીખાશ સ્ત્રી તીખાપણું
તીખાં નં બં ૧૦ મરચાં (૨) મરી
તીખી* સ્ત્રી (કા.)
તીખું વિં ધમધમાટ; જીભ ચચરે એતું (૨)
પાણીવાળું; તેજ; જલદ (૩) હમ; ગરમ
મિલનનું (૪) નં ખરું લોહું; પોલાદ

તીખું તમતમું વિં ખૂબ તીખું
તીટ નં મેશ; કાજળ
તીડ નં એક નતનો પાંખાળો જીવ
તીણું વિં ઝીણી ધારવાળું (૨) ઝીણી
અણીવાળું (૩) સૂક્ષ્મ પણ તીમ (સૂર)
તીત વિં આકરું; સખત (તડકાના સંબંધમાં)
તીતી સ્ત્રી ચકલી; પંખી (બાળભાષામાં)
તીતીઘોટો પું એક નતનું પાંખાળું જીવડું
તીનપાંચ સ્ત્રી ટડપડ; શેખી; મિલન
તીર નં કાંઠો; કિનારો (૨) બાણ (૩) પારસી
, એથો મહિનો (૪) [છાપરાનો] જીભો ટેકો

તીરગર પું તીર-બાણ બનાવનારો
તીરધું વિં વાંકું; આડું; કતરાતું
તીરથ નં જીઓ તીર્થ
તીરથવાસી વિં જીઓ તીર્થવાસી
તીરવા અં બાણ નય એટલે અંતરે (૨)
બાણ જેટલું લાંબુ કે જાંચું

તીરંદાજ વિં તીર મારવામાં કુશળ; નિશાન-
બાજ

તીરંદાજ સ્ત્રી તીરંદાજપણું

તીરંબાજ સ્ત્રી તીર મારવાની વિદ્યા (૨)
અપરાધીને થોડો જમીનમાં દાટીને તીરથી
મારવાની એક દૂર શિક્ષા

તીર્થ નં ધાટ; પાર જીતરવાનો માર્ગ (૨)
પવિત્ર-ભત્રા કરવાલાયક જગા

તીર્થયાત્રા સ્ત્રી તીર્થોની યાત્રા
તીર્થરાજ પું (સં.) તીર્થોમાં શ્રેષ્ઠ—પ્રયાગ
તીર્થ(ંસ્થ)સ્થ વિં પૂજ્ય; પવિત્ર (વડીલોને
માટે પત્રમાં વપરાતો માનસૂચક શબ્દ)

તીર્થવાસી વિં તીર્થસ્થાનમાં રહેનારું
તીર્થસેવી વિં તીર્થોની યાત્રા કરનારું
તીર્થકર પું જૈનધર્મનો પ્રવર્તક (તે ૨૪ છે.)
તીમ્ર વિં તીક્ષ્ણ (૨) આકરું; સખત;
તીમ્રતા સ્ત્રી

તીસ વિં ત્રીસ
તુ અં કિંતુ; પરંતુ
તુક(-ખ)મ નં ખીજ (૨) તીર્થ (૩) વંશ; કુળ
તુકમરિયાં નં બં ૧૦ જીઓ તકમરિયાં
તુક્કલ સ્ત્રી દુક્કલ; મોટી પતંગ
તુક્કો પું નાની વાત; દુચકો (૨) મનનો તરંગ
(૩) ખુફું તીર; માથે ઇંગોરું ધાલેલું તીર

તુખમ નં જીઓ તુકમ
તુચ્છ વિં તુચ્છકારને પાત્ર (૨) નજીવું; માલ
વગરનું (૩) અતિ અલ્પ

તુચ્છકાર પું અનાદર; તિરસ્કાર
તુચ્છકારવું સં કિં તુચ્છકાર કરવો
તુજ સં તારું (કવિતામાં)

તુણિ(-નિ)યાટ(-ર) પું જીઓ તુનિયાટ
તુતંગ નં બનાવટી વાત; વૂત; તરકટ
તુનતુની સ્ત્રી એક પક્ષી (૨) એક વાદ્ય
તુનારો પું તૂણવાનું કામ કરનારો; તુનિયાટ
તુનિયાટ પું તૂણવાનું કામ કરનારો (૨)

પરચૂરણ વેપાર કરનારો આદમી
તુખા સ્ત્રી એક નતની માછલી
તુકંગ સ્ત્રી બંદૂક
તુકેલ સ્ત્રી વસીલો; આશંસ
તુમાખી વિં મિનજ (૨) સ્ત્રી તુમાખીપણું
તુમાખીપણું નં
તુમાન સ્ત્રી ચારણો; મોટી ઢીલી સુરવાળ
તુમાર પું એ પક્ષ વચ્ચેનો લાંબો પત્રબધ્ધાર
તુમારી વિં તુમારને લગતું

તુલસી વિં ઘોંધાટ અને ધમાચકડીવાળું (૨)
 ઠાકણ (યુદ્ધ) (૩) નં ઘોંધાટ; ધાંધલ
 તુલક પું એ નામની ભતનો માણસ; તુલ-
 સ્તાનનો રહેવાસી
 તુલ(-ર)મ પું ઘોડો
 તુલત અં તરત
 તુલખત સીં ઘોર; કબર
 તુલમ, ૦મ પું ઘોડો
 તુલમ, ૦ખાનું નં કેદખાનું; જેલ (૨) ઘોડાનો
 તખેલો
 તુલઈ સીં કૂંકીને વગાડવાનું એક વાદ્ય (૨)
 સાળવીનું એક ઓભર; દૂરી
 તુલીય ચાથું (૨) નં ચોથો ભાગ (૩) જુઓ
 તુર્યાવસ્થા
 તુરીયાતીત વિં ચોથી અવસ્થાને પસાર કરી
 ગયેલું (૨) પું બ્રહ્મ
 તુરીયાવસ્થા સીં જુઓ તુર્યાવસ્થા
 તુલ્ પું જુઓ તુલક
 તુલ્સ્તાન પું; નં તુલ્ લોકોનો દેશ
 તુલ્કી વિં તુલ્કનું—ને લગતું (૨) નં તુલ્સ્તાન
 તુલ્કીચાલ સીં ઘોડાની એક ચાલ
 તુલ્ વિં જુઓ તુલીય
 તુલ્યા સીં જુઓ તુર્યાવસ્થા
 તુર્યાવસ્થા સીં ચોથી અવસ્થા (ભ્રમત,
 સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ અને તુર્યા) જેમાં સમસ્ત
 બેદજ્ઞાનનો નાશ થઈ આત્મા બ્રહ્મચૈતન્ય
 બની ભય છે. (વેદાંત)
 તુલના સીં સરખામણી
 તુલનાત્મક વિં 'કમ્પેરેટિવ'
 તુલનાવાચક વિં તુલના બતાવનારું
 તુલ(-ળ)સી સીં એક વનસ્પતિ
 તુલ(-ળ)સીકચારો પું તુલસીનો કચારો
 તુલ(-ળ)સીપત્ર નં તુલસીનું પાંદડું
 તુલ(-ળ)સીવિવાહ પું તુલસીને વિષ્ણુ
 સાથે પરજીવવાની ક્રિયા (કારતક સુદ ૧૧ને
 દિવસે કરાય છે.)
 તુલ્લ સીં ત્રાજણું; કાંટો (૨) સાતમી રાશિ
 (૩) [લા.] તુલના; સમાનતા (૪) જુઓ
 તુલ્લદાન
 તુલ્લદાન નં પોતાની ભાણેભાર વસ્તુનું દાન

તુલ્લસ'પાત પું સૂચને તુલ્લ રાશિમાં
 આવવાનો કળ (ત્યારે દિવસરાત સરખાં
 થાય છે.)
 તુલ્લ વિં સરખું
 તુલ્લભતિ વિં મળતી-સરખી ભતિનું
 તુલ્લેર સીં એક કઠોળ (૨) એનો છાડવો
 તુલ્લી સીં સીઓનું એક ધરેણું
 તુલ્લી(-સી)પાટિયાં નં બં વં સીઓની
 કાટનું એક ધરેણું
 તુલ્લ પું; નં ડાંગર—ચોખા ઉપરનું ફેતરું
 તુલ્લમાન વિં તુલ્લમાન
 તુલ્લાર નં હિમ; બરફ (૨) ઓસ; ઝાકળ
 તુલ્લારકાલ(-ળ) પું રિયાળો
 તુલ્લારગિરિ પું હિમાલય
 તુલ્લારપર્વત પું જુઓ તુલ્લારગિરિ
 તુલ્લારખિંડુ નં તુલ્લારનું—ઝાકળનું ટીપું
 તુલ્લ વિં સંતુલ; પ્રસન્ન થયેલું
 તુલ્લ સીં સંતોષ; તુલ્લિ; પ્રસન્નતા
 તુલ્લિદાયક વિં તુલ્લિ આપનારું
 તુલ્લિમદ વિં જુઓ તુલ્લિદાયક
 તુલ્લમાન વિં સંતુલ; પ્રસન્ન થયેલું
 તુલ્લિન વિં શીતળ (૨) નં હિમ; બરફ (૩)
 ઝાકળ
 તુલ્લસી સીં જુઓ તુલ્લસી
 તુલ્લસીકચારો પું જુઓ તુલ્લસીકચારો
 તુલ્લસીપત્ર નં જુઓ તુલ્લસીપત્ર
 તુલ્લસીવિવાહ પું જુઓ તુલ્લસીવિવાહ
 તુ' સં (ખીલે પુરુષ એં વં)
 તુ'કાર(-રો) પું તું કહીને બોલાવવું તે; ટુંકારો
 તુ'ગ વિં જાથું (૨) પું પર્વત (૨) ટોચ;
 શિખર
 તુ'ગા પું એક છંદ
 તુ'ગુ' વિં ભડું; ભરાઈ; સ્થૂલ (૨) નં ચવડા
 ઉપરનો હળનો ભડો ભાગ (૩) ફલેલું પેટ
 તુ'ડ વિં ચડાઈ-તુમાખી; ઉદ્ધત (૨) નં મુખ;
 મોં (૩) ચાંચ
 તુ'ડ(-ઠ)મિલન પું ચડાઈ—ગરમ મિલન
 તુ'ડ(-ઠ)મિલન વિં તુંડ મિલનવાળું
 તુ'ડા(-ઠા)ઈ સીં ઉદ્ધતાઈ; તુમાખી
 તુ'ડા(-ઠા)ઈએર વિં તુંડાઈની આદતવાળું
 તુ'ડી પું ચિવનો આખલો—નંદી

કુડું વિં કું
કુડાં નં બં વં કુંકર
કુડ વિં કુંડ; ચડાઉ (૨) નં કુંકેલું પેટ; કુંક
કુંકમિલન પું જુઓ કુંકમિલન
કુંકમિલન વિં જુઓ કુંકમિલન
કુંકાઈ સીં જુઓ કુંકાઈ
કુંકાઈખોર વિં જુઓ કુંકાઈખોર
કુંખ નં કુંખડું
કુંખડું નં કુંખડીનું ફળ (૨) તેલું બનાવેલું
પાણી ભરવાનું પાત્ર (૩) [લા.] માથું
(તિરસ્કારમાં)

કુંખડી સીં એક વેલો (૨) નાનું કુંખડું
કુંખર નં એક ભતનું તંતુવાદ્ય
કુંખ(-યુ)ક પું (સં.) એ નામનો એક ગંધવં
કુંખિ(-ખી) સીં એક વેલો—કુંખડી
કુંખિ(-ખી)પાત્ર કુંખડાનું બનાવેલું પાણી
ભરવાનું પાત્ર

કુંખિ(-ખી)ફલ(-ખ) નં કુંખડું
કુંખુક પું (સં.) જુઓ કુંખર
કૂઈ સીં તોઈ; ફીત (૨) એક ભતનું પંખી
કૂક સીં કવિતાની કડી
કૂદ સીં કૂડી જરૂં તે; ભંગાણુ (૨) આણુ-
બનાવ; વિરોધ (૩) ખોટ; તંગી
કૂટક વિં છટું પડી ગયેલું (૨) ખડિત;
અપૂર્ણ (૩) અં છટક; કકડેકકડે

કૂટકાટ સીં ફાટકટ; આણુબનાવ (૨) ફાટ
કૂટમૂટ* વિં
કૂટવું અં કિં ભાગવું (૨) [લા.] દેવાળું
કાટવું (૩) ભંગાણુ પડવું; નાસત્રાગ થવી

કૂટીચાર વિં નિર્બળ; અશક્ત (૨) પું
પાસાની રમતમાં એક દાવ (૩) આણુબનાવ

કૂઠવું અં કિં પ્રસન્ન થવું
કૂજ નં તીર રાખવાનું ખોખું; ભાથો
કૂજ(-ન)વું સં કિં કપડામાં જ્યાંથી દોરા
ધસાઈ-તણાઈ ગયા હોય ત્યાં દોરા ભરી લેવા

કૂજિયો પું વણવાનું કામ કરનારો; વણિયાર
કૂત નં બનાવટી વાત; બૂઠાણું; ગપ (૨)
તરકટ; પ્રપંચ; ભળ (૩) ચેષ્ટા; વખરાં

કૂતક સીં; નં વહાણના ઉપલા ભાગમાં
કરેલી સપાટી—અગાસી

કૂતિયો પું કાવતરાખોર; તરકટી આદમી
કૂતી સીં એક નાનું પંખી (૨) પોપટ
—પોપટી

કૂત અં ફતરાને બોલાવવા માટે વપરાતો
હફાર (૨) નં ફતરું (બાળકોની ભાષામાં)

કૂનવું સં કિં જુઓ વણવું
કૂની સીં એક પંખી

કૂપ નં ધી

કૂમડી સીં જુઓ કુંખડી

કૂમડું નં જુઓ કુંખડું

કૂર સીં જુઓ તુરાઈ (૨) સીમળો, આકસો,
રોડી વગેરેનાં ફૂંડાંમાંના બારીક રૂ જેવા
પદાર્થ

કૂરા પું બં વં તોરા; છાગાં (૨) તુવેરના
દાણા

કૂરાપણું નં

કૂરાવાળો પું લાવણી ગાનાર લોકોનું એક
ટાળું

કૂરાટ પું વરાપણું

કૂરાશ સીં વરાપણું

કૂરિયું નં એક શાફ-ફળ

કૂરિ સીં એક વાદ્ય; તુરાઈ (૨) સાળવીનો
કાંઠલો કે કચડો (૩) ખે છંડ આણીવાળો
ખીલો (૪) પું ઘોડો

કૂડું વિં આંબળાના જેવા સ્વાદનું

કૂરો પું તોરો

કૂર્ય નં એક ભતનું વાદ્ય

કૂલ નં કરસણ; મોલ (૨) રૂ

કૂલું(-યું) વિં નિષ્કપટી; ભાળું

કૂવર સીં જુઓ તુવેર

કૂળું વિં જુઓ વૂલું

કૂંખડી સીં જુઓ કુંખડી

કૂંખડું નં જુઓ કુંખડું

કૂજ નં તરણું; ધાસ; ખડ

કૂજકંઠી* સીં; નં

કૂજવત અં તરણા જેવું; હલકું; લેખા વગરનું

કૂજસાચરો પું ધાસની બનાવેલી પથારી

કૂલીય વિં ત્રીજું

કૂલીયા વિં સીં ત્રીજી (૨) સીં જુઓ ત્રીજ

કૂલીયાંક પું ત્રીજો અંશ-ભાગ

તુસ વિં ધસથેલું; સંતુષ
તુસિ સ્ત્રીં ધસાપાણું; સતોષ
તુસિદાયક વિં તુસિ આપનારું
તુપા સ્ત્રીં તરસ; ખ્યાસ (૨) [લા.] તીન
ધચ્છા-આકાંક્ષા

તુપાતુર વિં તરસથી વ્યાકુળ; તરસ્યું
તુપાત્(-ત્) વિં તુપાથી પીડાવું; તુપાતુર
તુપાણુ(-ણુ) વિં તુપાવાળું; ખ્યાસું
તુપિત વિં તરસ્યું
તુષ્ણા સ્ત્રીં તુપા; તરસ (૨) ધચ્છા; કામના
તે સં (ત્રીજે પુરુષ એં વ૦)

તેખ,૦ડ સ્ત્રીં તળવીજ; ખોજ (૨) ખંત (૩)
ત્રેવડ; કરકસર (૪) જુઓ તેખડું

તેખડું(-ણું) નં ત્રણની ટોળી-સમૂહ (૨)
ત્રણ જણ વચ્ચે કરાયેલું કન્યાનું સ્મરું

તેગ(-ગા) સ્ત્રીં નાની તરવાર; કટાર

તેગાર પું ધન; વિત્ત

તેજ વિં તીક્ષ્ણ (૨) હથ; આકરું; તીખું (૩)
ચપળ; સ્ફૂર્તિવાળું (૪) નં પ્રકાશ (૫)
[લા.] પ્રભાવ; પરાક્રમ (૬) પંચમહા-
ભૂતોમાંનું એક—અગ્નિતત્ત્વ

તેજણુ સ્ત્રીં ચપળ થોડી

તેજખળ નં એક છોડ

તેજસ્વિતા સ્ત્રીં તેજસ્વીપણું

તેજસ્વિની સ્ત્રીં તેજસ્વી સ્ત્રી (૨) ચાંદની રાત

તેજસ્વી વિં તેજ-પ્રકાશવાળું (૨) પ્રભાવ-
શાળી; પરાક્રમી

તેજ:પુંજ પું પ્રકાશનો સમૂહ—ઢગલો

તેજનો પું તજ, લવિંગ વગેરે ગરમ મસાલો

તેજખ પું એસિડ

તેજ વિં જુઓ તેજ (૨) સ્ત્રીં તેજસ્વિતા;
ચળકાટ (૩) ભાવ-કિંમતમાં વધારો (૪)
હોંસ; ઉત્સાહ; સ્ફૂર્તિ (૫) ચડતી; અગ્નિવાદી
(૬) પું તેજસ્વભાવનો થોડો; થોડો

તેજમંદી સ્ત્રીં ભાવની વધવટ

તેજેભંગ પું તેજ-માનપ્રતિષ્ઠાનો ભંગ

તેજેમય વિં તેજસ્વી; તેજથી ભરેલું

તેજેમંડલ(-ળ) નં તેજનું કુંડાળું

તેજેમૂર્તિ(-ર્તિ) વિં તેજની મૂર્તિ જેવું (૨)
પું સ્વપ્ન

તેજેરશિ પું તેજનો રાશિ; તેજ:પુંજ

તેજેરપ નં ગ્રહ

તેજેવધ પું જુઓ તેજેભંગ

તેટલું વિં

તેટલે અં તેટલામાં; તે વખતે

તેડ સ્ત્રીં તટ; કાંઠો (૨) બાજુ; પક્ષ

તેડવું સં કિં નોતરવું (૨) (બાળકને)
જિંચકવું—કેટલે બેસાડવું

તેડાગર વિં તેડી લાવનાર; તેડાં કરનાર

તેડાવવું સં કિં 'તેડવું'નું પ્રેરક રૂપ

તેડું નં આમંત્રણ; નોતરું

તેડુંહકારું નં હોંકારીને બોલાવવું તે

તેણી સં સ્ત્રીં (ત્રીજે પુરુષ એં વ૦)

તેણીગમ અં તે તરફ; તે બાજુ

તેણીમેર અં જુઓ તેણીગમ

તેણીવાર અં તે વખતે

તેણે સં ('તે'નું ત્રીજે પું એં વ૦)

તેતર,૦ડો પું એક ભતનું પક્ષી

તેત્રીસ વિં '૩૩'

તેનાવું અં કિં પાકવું; તૈયાર થવું

તેનું સં ('તે'નું છઠ્ઠીવિનું એં વ૦)

તેપન વિં '૫૩'—ત્રેપન

તેમ અં તે રીતે—પ્રમાણે

તેમણે અં ('તે'નું ત્રીજીવિનું બં વ૦)

તેમનું સં ('તે'નું છઠ્ઠીવિનું બં વ૦)

તેર વિં '૧૩'

તેરસું વિં ક્રમમાં ૧૨ પછીનું (૨) નં

માણસના મૃત્યુનો તેરમો દિવસ (૩) એ

દિવસે કરવામાં આવતું સોજન

તેરશ(-સ) સ્ત્રીં પખવાડિયાની તેરમી તિથિ

તેરીખ સ્ત્રીં વ્યાજ ગણવાનો દિવસ (૨)

વ્યાજનો દર

તેરીમેરી સ્ત્રીં ગાળાગાળી

તેરો પું તેરની સાલનો દુકાળ

તેલ નં તલ વગેરેમાંથી કઢાતો ચીકણો પ્રવાહી

પદાર્થ (૨) તેલમાં કાઢેલું સત્ત્વ (૩) [લા.]

અડદાળો; ફમ

તેલણુ સ્ત્રીં તેલીની સ્ત્રી; ધાંચણુ

તેલડાણુ પું બં વ૦ તેલી બિયાં

તેલાણું વિં તેલવાળું; તેલથી ચીકણું બનેલું

તેલાં નં ૫૦ ૧૦ નવસતરના દિવસમાં તેલની
કરી પાળી કરવાનું ત્રણ હપવાસનું ત્રત
તેલિયા ચક્કી સ્ત્રી તેલ કાઢવાની ચક્કી—મિલ
તેલિયા ખાવા નં એક ભતનું પંખી
તેલિયું વિં તેલવાળું; તેલથી ચીકણું
તેલિયો શબ્દ પું તેલથી નાહનાર—તેલથી
તરખાળ વચ્ચે પહેરનાર અને તેલમાં ભેળ
શુન્દરેલી વાત કહેનારો—તાંત્રિક
તેલી વિં તેલવાળું; તેલિયું (૨) પું ધાંચી
તેલું નં જુઓ તેલાં (૨) ત્રણનું જૂમણું
તેલટી* વિં સ્ત્રી
તેલડું વિં તેના જેવડું (૨) ત્રણજણું (૩)
ત્રણ પડવાળું
તેલતેલડું વિં સરખેસરખું
તેવાર(-રે) અં તે સમયે—પ્રસંગે; ત્યારે
તેવું વિં (૨) અં
તેવે અં તે સમયે; ત્યારે
તેસઠ વિં '૬૩'; તેસઠ
તેહ સં (૫.) તે
તેંગળ પું; નં એક ધરેણું
તેંતાળીસ વિં '૪૩'
તેંસઠ વિં '૬૩'
તેંજસ વિં તેજનું બનેલું; તેજ સંબંધી (૨)
તેજસવી
તેયાર વિં
તેયારી સ્ત્રી
તેલ નં તેલ
તેલાભ્યંગ પું શરીરે તેલનું મદન
તેલી વિં તેલવાળું (૨) ચીકટું (૩) પું
તેલી; ધાંચી
તે અં
તેઈ સ્ત્રી તઈ; કસબની કિનારી
તેક સ્ત્રી ગળામાં નાખવાની વજનદાર બેડી
(૨) કોશ; હળપૂણી
તેકવું સં કિં બચકવું
તેકલ પું ઈશ્વર પરની આસ્થા
તેખાર પું ઘાડો
તેછડાઈ સ્ત્રી તેછડાપણું
તેછડું વિં અસભ્ય; હજીત (૨) દૂકું; બોહું
તેછ સ્ત્રી વિદ્યાટી; સાંધ (૨) સાર; સત્ત્વ;
તેદક પું એક છંદ

તોડાવું અં કિં ખૂટી પડવું; બોહું પડવું
તોટો પું બોટ; તુકસાન (૨) હરડિયા
તોડ પું નિકાલ; ફડચો; ફેસલો (૨) સ્ત્રી
પગના માંસલ ભાગમાં થતી ખીડા
તોડબેડ સ્ત્રી તડબેડ; સમાધાન
તોડવું સં કિં ચૂંટવું; ફટું પાડવું (૨)
ફોડવું; ભાંગવું (૩) [લા.] ભંગ કરવો
(વચન, મિત્રતા, સંબંધ ઇત્યાદિનો)
તોડી સ્ત્રી એક રાગિણી—ટોડી
તોડેમકોડે અં એકપગે
તોડો પું ટોડો; પગનું સાંકળું (૨) પૂણીઓ
કાંતતાં પડેલો ફોડો (૩) હબર રૂપિયાની
થેલી (૪) ટાલેલો (૫) મિનારો; શિખર;
કાંગરો (૬) બાંદૂકની ભભગરી
તોતડા(-ળા)પણું
તોતડા(-ળા)વું અં કિં બોલતાં જીભ ચોટવી
તોતડું(-છું, -છું) વિં (૨) અં બોલતાં
તોતડાવું
તોતરંગી સ્ત્રી એક ભતનું પક્ષી
તોતછું(-છું) વિં (૨) અં અડધા અને
કાલા બોલ બોલવું
તોતળાવું અં કિં જુઓ તોતડાવું
તોતળું વિં જુઓ તોતડું
તોતાચરમી સ્ત્રી પોપટની આંખની જેમ
ફરી બેસવું તે; બદલાઈ જવું—સંબંધ તોડી
નાખવો તે
તોતિંગ વિં (કા.) બહુ મોટા કદનું
તોતેર વિં '૭૩'—તોંતેર
તોતો પું પોપટ
તોદરી સ્ત્રી દીવાલ પર ભિગવું એક ભતનું ફલ
તોપ સ્ત્રી દારૂગોળો ફેંકવાનું સાધન (૨)
[લા.] મોટી ગપ
તોપખાનું નં તોપ તથા એનો સરંભ
રાખવાની જગા (૨) તોપ અને એનો
સરંભ
તોપચી પું તોપ ફોડનારો માણસ; ગોલંદાજ
(૨) [લા.] ગપ્પી માણસ
તોપણ અં છતાં
તોફા વિં સર્વોત્તમ; સરસ; કીમતી
તોફાન નં મસ્તી; ધાંધલ (૨) લડાઈ; મારામારી

તોફાની વિં તોફાન કરનારું
 તોફાની વિં ભેળસેળિયું; પરચૂરણ
 તોખરે પું ઘોડાને ચંદી ખવડાવવાની ચામડાની
 કોથળી (૨) [લા.] રીસથી ચડેલું મેં
 તોખા અં (૨) સ્ત્રીં 'હવે હદ થઈ' એવો
 અર્થ ખતાવતો ત્રાસ કે કંટાળાનો ઉદ્ગાર
 તોખાખત નં ભેળજેરીથી લખાવેલું ખત
 તોમર નં ભાલા જેવું એક આયુધ (૨)
 એક છંદ
 તોચ નં પાણી; જળ
 તોચજ નં પોચણું; કમળ
 તોચદ(-ધર) પું; નં વાદળ
 તોચ(નિ)ધિ પું સમુદ્ર
 તોર પું મિલન; અહંકાર (૨) તર; મલાઈ
 તોરણ નં મુખ્ય દરવાજો; કમાનવાળો દરવાજો
 (૨) શોભા માટે બંધાતો કાગળ, પાન
 વગેરેનો હાર
 તોરત નં ચાહુદીઓનું ધર્મપુસ્તક
 તોરાવાળો પું જુઓ તૂરાવાળો
 તોરી વિં તોરવાળું; મિલન (૨) સ્ત્રીં મિલન
 (૩) રીસ; ઝાંઝ(૪) કંસારીના જેવું એક
 જીવડું (૫) પું ઘોરો
 તોરો પું છાણું; પાલવ; શિરપેચ (૨) પાધડીનો
 કસબ (૩) ફૂલનો ગોટો-કલગી (૪)
 મિલન; દમામ (૫) લાવણીનો એક ભેદ
 તોરોખજલો પું એક પક્ષી
 તોલ પું; નં વજન (૨) વજન કરવાનું કાટલું
 તોલડી સ્ત્રીં રાંધવાનું માટીનું વાસણ (૨)
 રમશાનમાં લઈ જવાની દેવતાની હાંદવી
 તોલડું નં નાનું માટીનું વાસણ; હાંદલું (૨)
 ભિક્ષાપાત્ર
 તોલદાર વિં વજનદાર; ભારે
 તોલન નં તોળવું તે (૨) તુલના; સરખામણી
 તોલા(-ળા)ટ પું તોળનારો; તોળવાનું કામ
 કરનારો
 તોલું નં દશ શેર વજન (૨) ધીનું પાદરું
 (૩) [લા.] માથું
 તોલો અં સરખામણીમાં
 તોલો પું રૂપિયાભાર
 તોશખાનું નં ભંડાર
 તોષ પું સંતોષ

તોસદાન નં દાડગોળો રાખવાની સિપાઈની
 ખલેચી (૨) દફતર; જોસ્તાન
 તોળવું સં કિં જોખવું; વજન કરવું (૨) તુલના
 -વિચાર-કિંમત કરવી (૩) ઉપાડવું; જીંચકવું
 તોળા પું તુલા
 તોળાટ પું જુઓ તોલાટ
 તોળામણ નં જુઓ તોળામણી
 તોળામણી સ્ત્રીં તોળવા-જોખવાનું મહેનતાણું
 તોતેર વિં '૭૩'—તોતેર
 ત્યક્ત વિં તજેલું
 ત્યમ અં (પ.) તેમ; તે પ્રમાણે
 ત્યહાં અં (પ.) ત્યાં
 ત્યાગ પું તજવાની ક્રિયા (૨) સંન્યાસ (૩)
 દાન
 ત્યાગપ્રધાન વિં ત્યાગ જેમાં પ્રધાન છે તેવું
 ત્યાગવું સં કિં ત્યાગ કરવો; તજવું
 ત્યાગશીલ વિં દાનશીલ
 ત્યાંગી વિં ત્યાગ કરનારું (૨) પું સંન્યાસી
 (૩) કાતા
 ત્યાજ્ય વિં તજવાયોગ્ય
 ત્યારે અં તે વખતે
 ત્યારી(-સી) વિં '૮૩'
 ત્યાં અં તે ઠેકાણે
 ત્યાંસુધી અં
 ત્ર(ંણ)ગણું વિં ત્રણગણું
 ત્રણ વિં '૩'
 ત્રણગણું વિં જુઓ ત્રગણું; ત્રમણું
 ત્રપા સ્ત્રીં લગ્ન; શરમ
 ત્રમજટ અં પુષ્કળ; ઘોઘમાર (વરસવું) (૨)
 સ્ત્રીં ઝડી
 ત્રમઝીક અં (૨) સ્ત્રીં જુઓ ત્રમઝટ
 ત્રમણું વિં ત્રણગણું
 ત્રય વિં ત્રણ (૨) નં ત્રણનો સમૂહ
 ત્રયાનન પું (સં.) ત્રણ મુખવાળા-દત્તાત્રેય
 ત્રયી સ્ત્રીં ત્રણનું ન્દ્ય (૨) ઝક, સામ અને
 ચજુર એ ત્રણ વેદનો સમૂહ
 ત્રયોદશ વિં '૧૩'
 ત્રયોદશ(-શી) સ્ત્રીં તેરશ
 ત્રવટું નં જુઓ ત્રિવેટો
 ત્રવાડી પું ત્રિવેદી; એક અટક

ત્રસ વિં ચાલી શકે તેવું (૨) નં વન (૩)
 ત્રસ પ્રાણીઓનો સમૂહ
 ત્રસકો પું ભાંટો; ડબકો (૨) ફાટ; ચીરો (૩)
 ત્રિસાસો (૪) ત્રિશંત; જપ
 ત્રસત્રસવું અં કિં (કા.) ઝરવું; નીતરવું;
 વરસવું
 ત્રસરેણું નં સૂર્યના પ્રકાશમાં ભડવું દેખાવું
 રમકણ
 ત્રસિંગ* પું (કા.)
 ત્રસ્ત વિં ડરેણું; ભડકેણું (૨) ખીકણું
 ત્રં(-ચ)ખક પું (સં.) જુઓ ચંખક
 ત્રંખાળું વિં ત્રંખકનું (૨) નં મહાદેવે
 જનકને આપેણું અને રામે ભાગેણું ધનુષ્ય
 (૩) એક જતનું વાદ્ય
 ત્રાકે સ્ત્રીં જેના પર સૂતર કંતાય છે તે સોય
 ત્રાગડું નં તળેલી વસ્તુ પેણીમાંથી કાઢવાનું
 એક ઓળર; સોયો
 ત્રાગડો પું તાંતણો; દોરો; તંતુ (૨) જનોઈ
 (૩) વળ દેવાની ફરકડી
 ત્રાગવું* સં કિં (કા.)
 ત્રાગાળું વિં ત્રાગું કરનારું
 ત્રાગું નં ખીલને ફેંકણે લાવવા પોતાના ઉપર
 કરેલી જખરદરતી (૨) હક; જિદ
 ત્રાગો પું જુઓ ત્રાગડો
 ત્રાજવું નં જુઓ ત્રાજૂડું
 ત્રાજૂડી સ્ત્રીં નાનાં તાજવાં
 ત્રાજૂડું નં જોખવાનું જે પહોંવાળું સાધન;
 ત્રાજવું (૨) શરીર ઉપર છંદાવેણું છંદણું
 ત્રાટકવું અં કિં (કા.) અણધાર્યો ધસારો
 કરવો; છાપો મારવો
 ત્રાટી સ્ત્રીં ત્રાટું
 ત્રાટું નં તાટું; કામડાનો પડદો; ઢ્ઢી
 ત્રાડ સ્ત્રીં મોટી ખૂમ; ગર્જના
 ત્રાડવું અં કિં ગર્જના કરવી
 ત્રાડો પું જુઓ ત્રાડો
 ત્રાણ નં રક્ષણ; બચાવ (૨) શરણ
 ત્રાણ(-ણ) વિં ત્રાણું—‘૬૩’
 ત્રાતા પું રક્ષણ કરનાર; બચાવનાર
 ત્રાપો પું જુઓ ત્રાપો
 ત્રાયમાણ(-ન) નં એક વનસ્પતિ

ત્રાસ પું જુલમ (૨) પબવણી; કંટાળો (૩)
 કમકમાટી (૪) ધાક; ખીક
 ત્રાસદાયક વિં ત્રાસ આપનારું
 ત્રાસદાયી વિં જુઓ ત્રાસદાયક
 ત્રાસવું અં કિં ત્રાસ પામણું; કંટાળવું (૨) ખીલું
 ત્રાસું વિં તિરકસ; વાંકું; ત્રાસું
 ત્રાહિ અં (૨) સ્ત્રીં રક્ષણ કરો—બચાવો
 એવો હફગાર
 ત્રાહિત વિં અભણું (૨) તટરથ (૩) પું
 ત્રાહિત આદમી
 ત્રાહ્ય અં (૨) સ્ત્રીં જુઓ ત્રાહિ
 ત્રાંખટ વિં તાંખાનું (૨) નં તાંખાનું પાત્ર; ત્રાંસ
 ત્રાંસ પું ત્રાંસાપણું; વાંકું (૨) ફાંસ; ફાંસો (૩)
 વજન; કાટણું (૪) તાંખાની રકાખી; તાસક
 ત્રાંસિયો પું જુઓ ત્રાંસ (૨) જુઓ તાંસિયો
 ત્રાંસું વિં વાંકું; આડકતરું; કતરાવું
 ત્રિ વિં ત્રણ
 ત્રિક નં ત્રણનો સમુદાય
 ત્રિકટુ નં સુંક, મરી અને પીપરનું ચૂણું
 ત્રિકમ પું (સં.) જુઓ ત્રિવિક્રમ
 ત્રિકાલ(-ળ) પું ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન
 એ ત્રણે કાળ (૨) સવાર, બપોર અને
 સાંજ એ ત્રણે સમય
 ત્રિકાલ(-ળ)જ(-જ્ઞાની) વિં ભૂત, ભવિષ્ય
 અને વર્તમાન ત્રણે કાળનું જ્ઞાન ધરાવનારું
 ત્રિકાલ(-ળ)દર્શી વિં ત્રણ કાળ જોઈ
 શકનારું; ત્રિકાળજ્ઞાની
 ત્રિકાંડ વિં ત્રણ કાંટ—વિભાગવાળું
 ત્રિકૂટ વિં ત્રણ શિખરવાળું
 ત્રિકોણ પું ત્રણ ખૂણાવાળી આકૃતિ
 ત્રિકોણમિતિ સ્ત્રીં ‘ત્રિગોનોમેટ્રી’ (ગ.)
 ત્રિકોણાકાર વિં ત્રિકોણના આકારનું
 ત્રિકોણાકૃતિ વિં જુઓ ત્રિકોણાકાર
 ત્રિગણ પું સંસારી જીવનના ત્રણ પુરુષાર્થ:
 ધર્મ, અર્થ અને કામ (જુઓ ત્રિવર્ગ)
 ત્રિગત પું (સં.) હિંદુસ્તાનની ત્રેકાંત્યમાં
 આવેલા એક પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ (જેમાં
 જલધર વગેરે નગરો આવેલાં છે.)
 ત્રિગુણ વિં ત્રણગુણ; ત્રેવડું (૨) પું બં વં
 સત્ત્વ, રજ અને તમ એ ત્રણ ગુણો

ત્રિગુણા સ્ત્રીં માયા (વેદાંતમાં)

ત્રિગુણાત્મક વિં સત્, રજ અને તમ એ
ત્રણ ગુણનું બનેલું

ત્રિધાતપદી સ્ત્રીં 'ક્યૂબિક એક્સપ્રેશન' (ગ.)

ત્રિજગત નં ત્રણે દુનિયા (સ્વર્ગ, મૃત્યુ ને
પાતાળ)

ત્રિજગતી સ્ત્રીં જુઓ ત્રિજગત

ત્રિજદા સ્ત્રીં (સં.) અશોકવનમાં સીતાની
ચોકી કરવા રાવણે રાખેલી રાક્ષસી

ત્રિજયા સ્ત્રીં 'ટ્રિયસ' (ગ.)

ત્રિજયાકોણ પું 'ટ્રિયન' (ગ.)

ત્રિતાપ પું બં વં જુઓ તાપત્રય

ત્રિતાલ પું સંગીતનો એક તાલ

ત્રિદંડ પું; નં વાગ્દંડ, મનોદંડ અને કાયા-
દંડ એ ત્રણ સંયમ ધારણ કર્યાની નિશાની—
૩૫ સંન્યાસીનો દંડ

ત્રિદંડી પું ત્રિદંડ ધારણ કરનાર

ત્રિદોષ પું વાત, પિત્ત અને કફ એ ત્રણ
દોષના પ્રકોપથી થતો રોગ; સનેપાત

ત્રિદોષજ વિં ત્રિદોષમાંથી થયેલું

ત્રિધા અં ત્રણ પ્રકારે

ત્રિનેત્ર પું (સં.) ત્રણ નેત્રવાળા—મહાદેવ

ત્રિપક્ષી નં ત્રણ પખવાડિયાં બાદ મરનાર
પાછળ કરવાનું શ્રાદ્ધ

ત્રિપથ પું બં વં સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળ
(૨) નં ત્રણ રસ્તા જ્યાં મળે એ સ્થળ

ત્રિપથગા સ્ત્રીં (સં.) સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને
પાતાળ એ ત્રણ ઠેકાણે વહેતી નદી—ગંગા

ત્રિપદા સ્ત્રીં એક છંદ

ત્રિપદી વિં ત્રણ પગવાળું (૨) સ્ત્રીં ત્રણ
પાયાની ઘોડી; ત્રિપાઈ (૩) એક છંદ (૪)
હાથીનું પલાણ બાંધવાનું દોરડું

ત્રિપરિમાણ્ય નં 'ત્રી ડાઇમેન્શન્સ' (ગ.)

ત્રિપાઈ સ્ત્રીં ત્રણ પાયાની ઘોડી

ત્રિપાઠી પું વેદનો પાઠ કરવાની સંહિતા,
પદ અને કમ એ ત્રણે રીતો જાણનારો
બ્રાહ્મણ (૨) એક અડક

ત્રિપાદ વિં ત્રણ પગવાળું

ત્રિપુટી સ્ત્રીં ત્રણનો સમૂહ

ત્રિપુર નં મયે રાક્ષસો માટે આકાશ,
અંતરિક્ષ અને પૃથ્વી ઉપર બાંધેલાં સોના,
ચાંદી અને લોખંડનાં ત્રણ રાહર (૨)
પું (સં.) શિવે મારેલો એક રાક્ષસ

ત્રિપુરારિ પું (સં.) ત્રિપુરનો હુસ્મન—શિવ

ત્રિપુંડ નં ત્રણ લીટીનું તિલક

ત્રિકલા(-ળા) સ્ત્રીં હરડાં, બેડાં ને આમળાંનું
ચૂર્ણ

ત્રિકાંજ(-ગી) વિં ત્રણ ઠેકાણે વળેલું (૨)
પું એક છંદ

ત્રિકામયું સં કિં ત્રણ સરખા ભાગ કરવા

ત્રિકાળક વિં ત્રિકાળનારું (૨) 'ટ્રાયસેક્ટર' (ગ.)

ત્રિભુજ પું; નં ત્રિકોણ

ત્રિભુવન નં સ્વર્ગ, મૃત્યુ ને પાતાળ એ ત્રણે
ભુવન

ત્રિભુવનપતિ પું શિવ (૨) ઇંદ્ર

ત્રિભેદો પું જ્યાં ત્રણ રસ્તા મળતા હોય
એવી જગા; ત્રિપથ

ત્રિમૂર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રીં બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને
મહેશનું ત્રિક

ત્રિયા સ્ત્રીં સ્ત્રી

ત્રિયામા સ્ત્રીં રાત્રી (ત્રણ પ્રહરની હોવાથી)

ત્રિરાશિ સ્ત્રીં આપેલી ત્રણ સંખ્યા ઉપરથી
ચોથી સંખ્યા કાઢવાની રીત (ગ.)

ત્રિલિંગી વિં ત્રણ લિંગવાળું (વિશેષણ
માટે) [વ્યા.]

ત્રિલોક પું ત્રિભુવન

ત્રિલોકનાથ પું ઇંદ્ર (૨) શિવ

ત્રિલોચન પું ત્રણ આંખવાળા—શિવ

ત્રિવર્ગ પું ત્રણનો સમૂહ: ધર્મ, અર્થ અને
કામ (૨) ક્ષય, સ્થિતિ અને વૃદ્ધિ

ત્રિવલિ(-લી) સ્ત્રીં પેટ ઉપર પડતી ત્રણ
વલિ-વાટા

ત્રિવિક્રમ પું (સં.) વિષ્ણુ

ત્રિવિધ નિં ત્રણ પ્રકારનું

ત્રિવેણિ(-ણી) સ્ત્રીં ગંગા, યમુના અને
સરસ્વતી (૨) તેમનો જ્યાં સંજમ થાય
છે તે ધામ—પ્રયાગ (૩) ઇડા, પિંગલા અને
સુષુમ્ણા એ ત્રણ નાડીઓનો સમુદાય

ત્રિવેણિ(-ણી)સંગમ પું. જુઓ ત્રિવેણી
અર્થક્રમાંક ૧ અને ૨

ત્રિવેણી પું. ત્રણ વેડ નાણુનારો (૨) એક
અડક; તરવારી

ત્રિશંકુ પું. (સં.) અયોધ્યાનો રાજા; હરિ-
શંક્રનો બાપ (વિશ્વામિત્રે પોતાના યોગબળથી
તેને સ્વર્ગમાં મોકલ્યો, પરંતુ ઇંદ્રે તેને
પાછો ધકેરી મૂકવાથી પાછો નીચે પડવા
લાગ્યો—વિશ્વામિત્રે તેને વચમાં જ અર્ધર
સ્થિર કર્યો.)

ત્રિશિખ નં. ત્રિશલ (૨) [ત્રણ ટોચવાળો]
તાજ; મુગટ; કલગી (૩) કોણી અને ખભા
વચ્ચેનો હાથનો એક સ્નાયુ; 'દ્વાદસેપ'

ત્રિશિર પું. જુઓ ત્રિશિખ

ત્રિશૂલ(-ળ) નં. ત્રણ અણીઓ-ફળાંવાળું એક
હથિયાર

ત્રિસંધ્યા સ્ત્રીં સવાર, બપોર અને સાંજ
એ ત્રણે સમયનો સંધિકાળ

ત્રિસ્થલી(-ળી) સ્ત્રીં કાશી, પ્રયાગ અને
ગયા એ ત્રણ ધામ

ત્રીજ સ્ત્રીં પંખવાડિયાની ત્રીજ તિથિ

ત્રીજું વિં.

ત્રીક સ્ત્રીં પીડા; દુઃખ

ત્રીશ(-સ) વિં. '૩૦'

ત્રુટી સ્ત્રીં ઊણપ; ખામી; દોષ

ત્રૂઈ સ્ત્રીં ફૂંટીને વગાડવાનું એક વાદ્ય

ત્રૂકવું અં. કિં ત્રૂકવું; પ્રસન્ન થવું

ત્રેખડ સ્ત્રીં (૨) નં. જુઓ તેખડ

ત્રેખડ(-ડું) નં. જુઓ તેખડું

ત્રેતા, ંયુગ પું. ચાર યુગો પૈકીનો બીજો યુગ

ત્રેધા સ્ત્રીં દમ; જોર (૨) અં. ત્રણ રીતે

ત્રેપન વિં. 'પડ'—તેપન

ત્રેવટી વિં. સ્ત્રીં ત્રણ કોણની ભેગી દાળ

ત્રેવડ સ્ત્રીં કરકસર (૨) તજવીજ; ગોઠવણ

ત્રેવડવું સં. કિં ત્રેવડ કરવી (૨) વિસાતમાં લેવું

ત્રેવડિયું વિં. ત્રેવડવાળું

ત્રેવડિયો પું. ત્રેવડથી ચોળના ગોઠવણ કરનારો
આદમી

ત્રેવડું વિં. ત્રણ પડવાળું (૨) ત્રણગણું (૩)
ત્રણ જાતનું

ત્રેહોક(-કા)વું અં. કિં + ફાફફાફું થવું (૨)
ચેન ન પડવું

ત્રેહોકત સ્ત્રીં + અજ્ઞયો; ચેન ન પડવું તે

ત્રેહોકાવું સં. કિં જુઓ ત્રેહોકવું

ત્રેકાલિક વિં. ત્રિકાલનું,—ને લગતું

ત્રેગુણ્ય નં. માયાના ત્રણ ગુણોનો સમૂહ

ત્રેત નં. ત્રણનો સમૂહ

ત્રેમાસિક વિં. ત્રણત્રણ મહિને આવવું—થવું
(૨) નં. દર ત્રણ મહિને નીકળવું છાપું

ત્રેરાશિક નં. જુઓ ત્રિરાશિ

ત્રેલોક્ય નં. ત્રિલોક—ત્રણલોકનો સમુદાય

ત્રેવર્ણિક વિં. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય અને વૈશ્ય એ
ત્રણ વર્ણનું,—ને લગતું

ત્રોટક નં. નાટકનો એક પ્રકાર

ત્રોટી સ્ત્રીં કમ્મરનો પટો (૨) કાનનું એક ધરણું

ત્રોતારી સ્ત્રીં ત્રણ તારવાળું વાદ્ય

ત્રોતારું વિં. ત્રણતારવાળું

ત્રોફવું સં. કિં (છંદણું) છંદવું

ત્રોફો પું. ચોખારીનો ડોરો

ત્રોવું અં. કિં શરીરે ફૂશ-ફૂળળા થવું (૨)
ગર્ભપાત થવો (પશુનો)

ત્ર્યંબક પું. (સં.) ત્રણ નેત્રવાળા—શિવ

ત્વક(-ગ) સ્ત્રીં ચામડી; ત્વચા

ત્વગિદ્રિય સ્ત્રીં સ્પર્શોદ્રિય; ચામડી

ત્વચા સ્ત્રીં ચામડી

ત્વચાદોશ(-ષ) પું. ત્વચાનો કોશ

ત્વચારોગ પું. ચામડીનો રોગ

ત્વચાંકુર પું. ત્વચાનો અંકુર

ત્વચાંતઃક્ષેપ પું. ચામડીની નીચે દવાની
પિચકારી નાખવી તે—'છંદકરણ'

ત્વદીય વિં. તારું

ત્વરા સ્ત્રીં ઉતાવળ; ઝડપ

ત્વરિત વિં. ત્વરાવાળું

ત્વષ્ટા પું. (સં.) દેવોનો શિક્ષી—વિશ્વકર્મા
(૨) બ્રહ્મા

થ

થ પું તાલસ્થાની ખીલે વ્યંજન
 થક(-કા)વું સં કિં 'થાકવું'નું પ્રેરકરૂપ
 થકવું અં કિં + થાકવું
 થકાર પું થ અક્ષર અથવા તેનો ઉચ્ચાર
 થકારાંત વિં જેને છેડે થકાર હોય એવું
 થકાવવું અં કિં જુઓ થકવું
 થકિત વિં ચકિત; દિગ્મૂલ
 થકી અં જુઓ થી
 થકું અં -ને લીધે; -ની વતી
 થડ નં (૨) અં (૨૫૦)
 થડક સ્ત્રીં ખીક; મુનરી (૩) બોલતાં જીભ
 ચોટવી તે
 થડક(-કા)વું અં કિં બોલતાં જીભ ચોટવી
 કે મૂળવી (૨) થડકવું; ભયથી કંપવું (૩)
 બીજીવું—ધબકવું
 થડકાટ પું થડકવું તે
 થડકારો પું થડકવાનો અવાજ
 થડકો પું થડકારો (૨) બોલવામાં અક્ષર પર
 પડવું જોર
 થડથડવું અં કિં થડથડ અવાજ થવો (૨)
 મૂળવું
 થડથડાટ પું (૨૫૦) થડથડવાની ક્રિયા
 થડમાં અં નજીક
 થડાથડ અં (૨૫૦) અથડાવાનો અવાજ
 થડિયું નં થડનો મૂળ આગળનો ભાગ
 થડી સ્ત્રીં થપ્પી; ગંજ
 થડું નં જુઓ થડિયું
 થથડાવવું સં કિં ધમધમવું; ઠપકો આપવો
 થથરડો પું નડો લેપ-થર
 થ(૦૨)થરવું અં કિં કંપવું; મૂળવું
 થ(૦૨)થરાટ પું મુનરો; કંપ

થ(૦૨)થરાવવું સં કિં 'થથરવું'નું પ્રેરકરૂપ
 થથેડવું સં કિં નડો થર થાય એમ લખેડવું
 થથે(-થે)ડો પું જુઓ થથરડો
 થથેથો પું નાચનારો
 થથથો પું થ અક્ષર
 થનક, ંથનકે અં (૨૫૦) નાચવાનો અવાજ
 થનગન, ંથનગન અં (૨૫૦) નાચવાનો અવાજ
 થનગનવું અં કિં થનગન નાચવું કે ચાલવું
 થનગનાટ પું થનગન ચાલવું તે (૨) જુસ્સો; તાન
 થનથન અં (૨૫૦) નાચવાનો અવાજ
 થનથનવું અં કિં થનથન નાચવું
 થનથનાટ પું જુસ્સો; તાન
 થપડાકે સ્ત્રીં લપડાક; તમાચો
 થપાટ સ્ત્રીં થપ્પડ; લપડાક
 થપેલી સ્ત્રીં થાપીને કરેલી નડી પુરી
 થપેલો પું થાપીને બનાવેલો રોટલો
 થપોડ(-લિયું, -લું) નં હાથથી થાપીને
 કરેલી ચીજ
 થપોલી સ્ત્રીં હાથથી થાપીને કરેલો ઘાટ
 થપોલું નં જુઓ થપોડું
 થપ્પડ સ્ત્રીં તમાચો; લપડાક
 થપ્પી સ્ત્રીં એક ઉપર એક ગોઠવીને કરેલો ગંજ
 થબડાકે અં (૨૫૦) ફોડવાનો અવાજ
 થબથબવું અં કિં (૨૫૦)
 થમણી સ્ત્રીં થાપણ; મૂડી
 થયું અં કિં 'થવું' ક્રિયાપદનો પ્રથમ ભૂતકાળ
 (૨) અં ભસ
 થર પું પડ (૨) ચડતી ઊતરતી ચૂડીઓનો જથ્થો
 થરક સ્ત્રીં ખીક; ધાક (૨) કંપારી; મુનરી
 થરકવું અં કિં ભયથી કંપવું
 થરકાંકણ નં બં વં લગ્ન વખતે કન્યા
 પહેરે છે તે ચૂડીઓ-થર

ધરથર અં મુને-કપે એમ

ધરથરવું અં કિં મુનવું; કંપવું

ધરથરાટ પું કંપારી (૨) [લા.] ભય; ખીક

ધરથરાટી સ્ત્રી કંપારી; મુનરી

ધરથરાવવું સં કિં જુઓ યથરાવવું

ધરથરી સ્ત્રી મુનરી; કંપારી (૨) કબૂતરની

એક ભત

ધરપાનેતર નં ધર અને પાનેતર

ધરમો પું એક ભતનું કપડું

ધરમોમિટર નં ગરમીમાપક યંત્ર

ધરવું સં કિં ધર ચડાવવો (૨) ખાણમાં

અનાજ ન ખગડે એ માટે નીચે અને

ચોમેર જીવારખાજરીના પૂજા ભરી લેવા

ધરી સ્ત્રી કાચી કોઠીના પડની નીચેની

સામસામી બાજુએ હોય છે તે બેડો કાપો

ધરેરવું અં કિં ધરથરવું; ત્રાસવું

ધરેરી સ્ત્રી ધરથરાટ; ત્રાસ

ધવું અં કિં હોવું; બનવું

ધળ નં જુઓ સ્થળ

ધળચર વિં (૨) નં જુઓ સ્થળચર

ધળવટ નં જમીન માર્ગ

ધળી સ્ત્રી સોની-કંસારાનું એક ઓળર (૨)

જુઓ સ્થળી

થંભ પું સ્તંભ; થાંભલો

થંભન નં થંભવું તે

થંભવું અં કિં થાંભવું (૨) વિસામો ખાવો

થાક પું થાકવું તે

થાકલો પું આરામ; વિસામો

થાકવું અં કિં કામ કર્યાને લીધે શિથિલ

થવું (૨) [લા.] કંચાળવું; હારવું

થાકયુંપાકયું વિં થાકી ગયેલું

થાગડથીગડ નં જુઓ થીંગડાથાગડ

થાણદાર પું થાણનો અમલદાર; ફાજદાર

થાણદારી સ્ત્રી થાણદારનું કામ—હોદ્દો

થાણું નં પોલીસચોકી; દેવડી (૨) ખામણું

(વાવવા માટે)

થાથડવું* સં કિં

થાથડો* પું

થાથાથાળડી સ્ત્રી થાળડી-પંપાળીને સાંત

રાખવું તે (૨) આળપંપાળ; પટામણી

થાન નં (કાપડનો) તાકો (૨) સ્તન; ધાઈ

(૩) સ્થાન (૪) નાકું

થાનક નં સ્થાન; રહેઠાણ

થાનેલો પું (કા.) સ્તન; ધાઈ

થાપ સ્ત્રી થાપટ (૨) ભૂલથાપ (૩) ચેપ; રચક

થાપટ સ્ત્રી હાથના પંખનો પ્રહાર

થાપટથાપટ અં જુઓ થાળડથાળડ

થાપડી સ્ત્રી ટીપવા માટેનું કડિયાનું એક

ઓળર (૨) થપેલી (૩) થાપટ

થાપડો પું હોડીમાં જનવર કે માલ ચડાવવાનું

પાટિયું (૨) હોડી (૩) એક જડી પૂરી

થાપણ સ્ત્રી મૂડી; પૂંજ (૨) લીપણ

થાપના સ્ત્રી સ્થાપના

થાપવું સં કિં સ્થાપવું (૨) ચેપ-રચક

કરવો (૩) પહોળા હાથે દાખીદાખીને ચપટો

આકાર થડવો

થાપી સ્ત્રી જુઓ થાપડી

થાપેડું નં કમરે વીંટવાનું જડું કપડું

થાપો પું પૂંકનો ભાગ; ટગરો (૨) મોભારિયું

(૩) કંકુવાળા પંખની છાપ

થાળડથાળડ અં ધીરે ધીરે થાળડીને

થાળડવું સં કિં

થાળડી સ્ત્રી થાળડવાની ક્રિયા (૨) જુઓ

થાપડી

થાવર વિં જુઓ સ્થાવર

થાળ પું; સ્ત્રી મોટી થાળી

થાળી સ્ત્રી

થાળું નં ધંડીનું ચાકડું (૨) ફવાના મોં

કપર ચણીને બનાવેલી જગા (૩)

મૂળના ગાંઠાવાળો ચટિયાનો ભાગ

થાળો પું મોટી થાળી; ખૂમચા

થાંથું વિં મંદ; સુસ્ત (૨) મેલું; જંડું

થાંદલો પું ફાંદ (૨) દોરવું બાવલું

થાંભલી સ્ત્રી નાના થાંભલો

થાંભલો પું લાકડાનો બોલો ટેકો; સ્તંભ

થાંભો પું સ્તંભ (૨) વરકન્યાને સ્નાન કરાવતાં

ચારે બાજુ ચાર દહીંચરાં ઉતારે છે તે

થિયોમોફી સ્ત્રી એક ધાર્મિક સંપ્રદાય

થિરથિરા સ્ત્રી એક પક્ષી

થીમડી સ્ત્રી જુઓ થીંગડી

થીમડું નં જુઓ થીંગડું

શીગણ નં ગાર થાળડી દુરસ્ત કરવું તે
 શીજવું અં કિં કરી જવું; જમવું
 શીનું વિં થીજવું; ધટ
 શીર વિં જુઓ સ્થિર
 શીરતા સીં જુઓ સ્થિરતા
 શીરથાવર વિં સ્થિર અને સ્થાવર; અચળ
 અને અમર

શીરથૂમડું નં કણસલાનો જથો
 શીવર વિં સ્થવિર; વૃક્ષ (જેન)
 શી'ગડથાગડ નં જાખડેલા કે ફાટેલાની
 દુરસ્તી
 શી'ગડમારુ વિં થી'ગડાં મારી ચલાવી લેનારું
 થી'ગડી સીં નાનું થી'ગડું
 થી'ગડું નં ફાટેલી જગા પર મૂકેલો ખીન્ને
 કકડો

થુતકાર પું ફિટકાર (થૂંકીને ખતાવેલો)
 થૂ,ંથૂ અં (૨૫૦) થૂંકવાનો કે થુતકારનો
 અવાજ

થૂઈ સીં વિરામ (રમતમાં)
 થૂથો પું કૂથો (૨) કુંથું
 થૂમડું નં કણસલાનો સમૂહ
 થૂલ નં ખાજરી વગેરેનાં કણસલાં ઉપર થતી
 નાનાં ફેલોની રુવાંડી
 થૂલિયું નં જુઓ થૂલિયો
 થૂલિયો પું ખાળકની જીભ પર થતો એક
 રોગ

થૂલી સીં ધડ વગેરેના ભરડેલા કકડા (૨)
 તેની ખનતી વાની
 થૂલું નં લોટને ચાળવાથી નીકળેલો છાંં
 વગેરેનો ભૂકો
 થૂવ(—વે)ર પું; સીં એક કાંટાળી વનસ્પતિ
 થૂંક નં
 થૂંકદાની સીં થૂંક ઝીલવાનું પાત્ર
 થૂંકવું સં કિં થૂંક બહાર કાઢી નાખવું
 થેઈ,ંથેઈ અં [૨૫૦] નાચવાનો અવાજ (૨)
 ખાળકને જીભ કરતાં ખોસાતો હાંગાર

થેઈકાર પું (૨૫૦) નાચના તાનનો ધ્વનિ
 થેક(—ઝી) સીં એક છાંડના મૂળમાંથી મળતો
 જુવાર જેવો ખાવાનો પદાર્થ (૨) ફૂંકો
 થેપ સીં જડું લી'પણ; જડો લેપ

થેપડો પું જાખડેલા લેપનું પોહું; પાખડો
 (૨) લાંઘાટીનું કંભારનું ફુંકું

થેપણી સીં થેપવાની ક્રિયા કે રીત
 થેપલી સીં લોંદાને થેપીને ખનાવેલી થપોલી
 થેપણું નં થેપીને ખનાવેલી થીજ; થપોણું
 થેપવું સં કિં જડું લી'પણું; થેપ કરવો (૨)
 લોંદાને ધીમે ફળાવીદળાવીને ધાટ કરવો

થેપાડું નં ધાતિયું
 થેખડી સીં છાછરી વાડકી (૨) થપોલી
 થેલો પું થોભિયો (૨) થાંભલો; ટેકો
 થેર પું સ્થવિર; વૃક્ષ (ખીજ)

થેરું અં ભણી; તરફ
 થેલી સીં કાથળા
 થેલો પું મોટી થેલી; કાથળો
 થોક પું; સીં જથો; કૂચો; ખરકલો

થોકડી સીં નાનો ખરકલો
 થોકડો પું મોટો ખરકલો
 થોકળ'ધ વિં જથાળ'ધ; પુષ્કળ

થોકેથોક(—કે) અં થોકળ'ધ; જથાળ'ધ
 થોડાખોણું વિં થોડું ખોલનારું
 થોડું વિં અદ્ય (ધણ'થી જીલડું)
 થોડુંક વિં જરાક; થોડું

થોડુંધણું વિં થોડુંક
 થોડેથોડે અં ધીમેધીમે

થોડેરું વિં થોડું (લાલિત્યવાચક)
 થોથ સીં પોથ; કણ વગરની ડાંગર
 થોથડી સીં અંગારામાં રોકેલી નાની ખાટી
 થોથર સીં મોં પરનો સોળો અથવા ફિક્કાર

થોથવાવું* અં કિં
 થોથારિયું નં નકામું પુસ્તક; થોથું
 થોથું નં પોલો સળેલો કણ (૨) ફાટેલુંવટેલું
 કે લખાણની દષ્ટિએ નકામું પુસ્તક (૩)
 ખૂડું તીર

થોથો પું પાંદડાં વગરનું કેળનું થડ

થોભા પું અટકવાપણું; અંત

થોભણ સીં; નં ટેકણ; અઠિંગણ

થોભવું અં કિં નહિ ચાલતાંજિભા રહેવું (૨)
 ખોટી થવું

થોભા(—ભિયા) પું ખં ૫૦ મૂળના બને
 છોડા ઓગળ ચાલના ભાગ ઉપર વધારેલા
 વાળના શુભ્રા (૨) સીંઓનાં કલ્લાનાં ટેકણ

ધાર-(રિચો) પું. એક કાંચળી વનસ્પતિ
ધારી સ્ત્રી. એક ભત્રીજો ધાર
ધારો પું. ઢંગ
ધાર પું. લાગ; અનુકૂળ સમય (૨) સ્ત્રી. ધોલ

ધાલથાપદ સ્ત્રી. ઘેડામણા માર-ધમણી
ધાલો પું. શરીરનો લબડી પડેલો ભાગ
ધાંદ સ્ત્રી. ભેરથી મારેલી થપ્પડ

દ

દ પું. તાલુસ્થાની ત્રીજો વ્યંજન (૨) સમાસને
અતે 'આપનાર' એ અર્થ બતાવે છે
ઉદા. 'સુખદ'

દકાર પું. દઅક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
દકારાંત વિ. છેડે દકારવાળું

દક્ષ વિ. ચતુર; પ્રવીણ (૨) પું. (સં.)
ઉમાના પિતા

દક્ષ(-ક્ષિ,-ખ)ણ સ્ત્રી. જુઓ દક્ષિણ

દક્ષ(-ક્ષિ,-ખ)ણી વિ. જુઓ દક્ષિણી

દક્ષતા સ્ત્રી.

દક્ષિણ વિ. જમણું (૨) સ્ત્રી. પૂર્વ દિશા
તરફ મેં રાખતાં જમણા હાથ તરફની દિશા
(૩) પું. દક્ષિણ દિશામાં આવેલો દેશ (૪)
(૫) અગ્નિત્રયમાંનો એક

દક્ષિણધ્રુવ પું.

દક્ષિણવૃત્ત ન. 'એન્ટાર્ટિક સર્કલ'

દક્ષિ(-ખ)ણ સ્ત્રી. ધાર્મિક ક્રિયાને અતે
આદર્શોને અપાતું દાન

દક્ષિણાચલ પું. (સં.) દક્ષિણ દિશામાં કહેલો
પર્વત-મહાયાચલ

દક્ષિણપથ પું. દક્ષિણમાં આવેલો પ્રદેશ;
દખખણ

દક્ષિણભિમુખ વિ. દક્ષિણ દિશા તરફનું

દક્ષિણાયન ન. સૂર્યનું કક્ષ રાશિમાં જવું તે
(૨) કક્ષથી ધન એ છે રાશિમાં સૂર્ય
હોય ત્યાં સુધીનો સમય

દક્ષિણાર્ધ પું. પૃથ્વીના ગોળાનો દક્ષિણ
તરફનો અર્ધો ભાગ

દક્ષિણી વિ. દક્ષિણનું, —ને લગતું (૨) પું.
દક્ષિણ દેશનો રહેવાસી; મહારાષ્ટ્રી

દક્ષિણોત્તર વિ. ઉત્તરથી દક્ષિણ સુધી જવું
દખ ન. જુઓ દુઃખ

દખણા જુઓ દક્ષિણ

દખણાવું(-દ) વિ. દક્ષિણ તરફનું (૨)
જમણી બાજુનું

દખણી વિ. (૨) પું. જુઓ દક્ષિણી

દખનું ન. પારસીઓનાં શબ્દને ઠેકાણે પાડવાનું
સ્થળ

દખલ સ્ત્રી. જુઓ ડખલ

દખલગીરી સ્ત્રી. દખલ કરવી તે

દખલિયું વિ. દખલ કરનારું; દખલ કરે એવું

દખિયું વિ. જુઓ દુખિયું

દખખણ સ્ત્રી. જુઓ દક્ષિણ (૨) પું. દક્ષિણ
દિશામાં આવેલો દેશ; મહારાષ્ટ્ર

દગડ પું. પથ્થર; પહાડો (૨) વિ. દગલબાજ;
ધુચ્ચું

દગડાર્ધ સ્ત્રી.

દગડાચોથ સ્ત્રી. બાદરવા સુદ ચોથ; ગણેશચોથ

દગડું વિ. જુઓ દગડ (૨) ન. ભારોટિયાના
ચાંભલાની ઉપરનું આધારરૂપ નાતું લાકડું
કે પથ્થરનું ચોસડું (૨) ટેકું; ગચિયું

દગડો પું. પથરો (૨) મોટું ટેકું

દગડગો પું. શક; વહેમ; વસવસો

દગલબાજ વિ. જુઓ દગબાજ

દગલખાણ સ્ત્રીં જુઓ દગાખાણ
 દગાખોર વિં જુઓ દગાખાણ
 દગાખોરી સ્ત્રીં જુઓ દગાખાણ
 દગાખાણ વિં દગો કરનાર
 દગાખાણ સ્ત્રીં દગો કરવો તે
 દગો પું છળ; કપટ (૨) વિશ્વાસઘાત
 દગધ વિં બળેલું; દાઢેલું
 દગાડવું સં કિં 'દાઢવું'નું પ્રેરક રૂપ
 દગાડો(-પો) પું બળતરા; ભડો સંતાપ
 દગાડિયું વિં અડધુંપડધું બળેલું (૨) નં ખાચણું
 દટણ વિં (૨) નં જુઓ ડટણ
 દટંતર નં જુઓ ડટંતર
 દટાવવું સં કિં 'દાટવું'નું પ્રેરક રૂપ
 દટાવું અં કિં 'દાટવું'નું કર્મણિ રૂપ
 દટ્ટન વિં દટાયેલું; ડટણ (૨) નં દટાવાથી
 થતો નાશ; ડટંતર

દટ્ટી સ્ત્રીં સખત લીટ
 દટ્ટો પું ડટ્ટો; ડટ્ટો
 દડ પું ઝીણી ધૂળ (૨) નં પોચી, રેતાળ
 જમીન (૨) ખેતરમાં ધાસ વગેરે જગવાથી
 ઢંકાઈ ગયેલો ખાડો

દડકો પું લચકો; લોંટો (૨) પોદળો
 દડલો પું ઘણું જડું અને ભારે વાસણ
 દડદડ અં (૨૧૦) પાણી પડવાનો એવો અવાજ
 દડદડવું અં કિં દડદડ પડવું (પ્રવાહીનું)
 દડદડાટ પું દડદડ-અટકયા વગર પડવું તે
 (૨) અં દડદડ

દડદડી વિં સ્ત્રીં ઢીલી (દાળ)
 દડખ સ્ત્રીં દડખું (૨) જુઓ ગડખ
 દડખડ, દડખડ અં (૨૧૦) દોડવાનો અવાજ
 દડખડવું અં કિં દડખડ દોડવું
 દડખડાટ પું દડખડ અવાજ (૨) અં દડખડ
 દડખડી સ્ત્રીં ઉતાવળી દોટ
 દડખડી સ્ત્રીં (કા.) નાનું દડખલું
 દડખલું નં લાદમાટીની નાની કોડી
 દડખવું સં કિં દાખીને-કાંસીને ભરવું
 દડખું નં દેકું; ચાસલું
 દડમજલ સ્ત્રીં કોઈ જગાએ અટકયા વચરની
 મજલ (૨) અં અટકયા-વિસામો લીધા
 વિના

દડવું સં કિં (ખજાની જમીનને) ટીપીલીંપી
 ને સરખી-સાફ કરવી (૨) અં કિં દોડવું;
 વહેવું

દડિયો પું પડિયો
 દડી સ્ત્રીં નાનો દડો
 દડીમાર સ્ત્રીં મારદડીની રમત
 દડૂક, દડૂક અં (૨૧૦)
 દડૂલી સ્ત્રીં ધાણી વગેરે શેકતાં હલાવવાનું નાનું
 ઓભર (૨) [પ.] નાનો દડૂલો; દડી
 દડૂલો પું રમવાનો દડો (પ.)
 દડો પું
 દણું નં જુઓ ડંણું; ડેરો
 દતવું સં કિં આપવું; દેવું (૨) દાન લઈ
 આવવું; રળી આવવું

દત્ત વિં આપેલું (૨) પું (સં.) દત્તાત્રેય
 દત્તક પું શાસ્ત્રવિધિ પ્રમાણે પોતાનો કરેલો
 ખીજનો પુત્ર

દત્તકપત્ર નં પુત્ર દત્તક લીધાનું કરારનામું
 દત્તવિધાન નં દત્તક લેવાની ક્રિયા
 દત્તાત્રેય પું (સં.) એક ઋષિ-વિષ્ણુના
 ચોવીસ અવતારમાંના એક

દડડવું અં કિં રેલા ચાલવા; દડદડવું
 દડામું નં લડાઈમાં લશ્કરને મોખરે વાગવું
 નગારું; મોટો ડંકો

દફડી સ્ત્રીં નાનો દફડો
 દફડો પું જાંચથી પરતી મોટી ધાર
 દફો પું દ અક્ષર
 દફુ સ્ત્રીં ચામડીનો એક રંગ-દરાજ
 દધિ નં દહીં (૨) પું ઉદધિ-સમુદ્ર
 દધિજા(-સુતા) સ્ત્રીં (સં.) સમુદ્રમાંથી ઉત્પન્ન
 થયેલી-લક્ષ્મી

દધિજાત નં માખણ
 દધિમંથન નં દહીં વલોવવું તે
 દધિસુતા સ્ત્રીં (સં.) જુઓ દધિજા
 દધીઅ(-ચિ) પું (સં.) વજ બનાવવા દેવાને
 પોતાનાં હારકાં આપનાર પ્રસિદ્ધ ઋષિ

દન પું દિન; દિવસ
 દનુ સ્ત્રીં (સં.) રાક્ષસોની માતા-કરમપની સ્ત્રી
 દનુજ પું દાનવ; દેવ

જોડું નં કાચો રોજમેળ (૨) દહાડિયું (૩)
 તેનો રોજ (૪) રોજિંદું વર્તમાનપત્ર
 કપકામણુ નં કપકામણુ; ધમકી
 કપદ વિં બમણું; પુકળ (૨) જમીનની
 અંદર છુપાયેલું; દહાયેલું (૩) અં ભરચકપણે
 કપ(-પે)ટવું સં કિં જુઓ દપટાવું
 કપટાવવું સં કિં છુપાઈથી સંતાડી રાખવું
 કપેટવું સં કિં જુઓ દપટવું
 કપે(-પે)ટો પું કીમતી લૂગડાં બાંધવાનો
 કકડો (૨) કીમતી લૂગડાનો ગાંસડો
 કફણાવવું સં કિં ડફડાવવું; ઢંકારવું (હોડી)
 (૨) દફનાવવું; દાટવું
 કફતર નં કામકાજનાં કાગળિયાં, ચોપડા વગેરે
 (૨) કાર્યાલય (૩) વિદ્યાર્થીની ચોપડીઓ
 રાખવાની થેલી; પાકીટ
 કફતરખાનું નં દફતરો રાખવાની જગા
 કફતરદાર પું દફતરી કામ કરનારાઓનો
 ઉપરી અમલદાર (૨) જમાખંધીનો વહીવટદાર
 કફતરદારી સ્ત્રીં દફતરદાર નું પદ કે કામ
 કફતરી વિં દફતરનું, ને લગવું (૨) પું
 દફતર લખનારો કે રાખનારો
 કફન નં મુડદાને દાટવું તે
 દફનાવવું સં કિં દાટી દેવું (મુડદાને)
 કફે વિં વિખેરી નાખેલું; નાશ કરેલું (૨)
 માંડી વાગેલું; પતાવેલું (૨) સ્ત્રીં વાર ઉદાં
 'ખદફે'
 કફેદાર પું લડકરની નાની દુકડીનો ઉપરી
 કફેદારી સ્ત્રીં કફેદારનું કામકાજ કે પદ
 કળડી સ્ત્રીં નાનું દળડું
 કળડું નં દેડું; ચોસડું
 કળડાવવું સં કિં ધમકાવવું
 કળદળો પું કાદમાઠ; ભપકો; દમામ
 કળ(-ખા)વું અં કિં 'દાળવું'નું કર્મણિ રૂપ
 (૨) ધમકીથી નરમ થવું; તાબે થવું-નમવું
 કળાણુ નં વળન; ભાર (૨) [લા.] અંકુશ; દાળ
 કળામણુ નં દળાણુ; વળન (૨) દાળ; ધમકી
 કળામણી સ્ત્રીં જુઓ દળામણુ
 કળાયેલ(-લું) વિં દળાણુ નીચે આવેલું (૨)
 જુઓ દળેલ
 કળાવવું સં કિં 'દાળવું'નું પ્રેરક રૂપ
 કળાવું અં કિં જુઓ દળવું

દળેલ(-લું) વિં આભાર તળે આવેલું;
 આશિયાણું
 દળોટો પું એક ભતની ખાંડ
 દમ પું શ્વાસ (૨) શ્વાસનો એક રોગ (૩)
 પ્રાણવાયુ; જીવ (૪) [લા.] સત્ત્વ; રાક્તિ;
 પાણી (૫) ઇદ્રિયાને દબાવવી તે; દમન
 દમક સ્ત્રીં ધમક; ઝળક; તેજ
 દમકવું અં કિં ચમકવું (૨) [રવં] (નગારું)
 વાગવું
 દમકસી સ્ત્રીં શ્વાસ રૂંધવો તે
 દમગોટીલો પું છોકરાંની એક રમત
 દમડી સ્ત્રીં પૈસાનો ચોથો ભાગ
 દમડો પું દમ; જીવ (૨) દમડી
 દમણુ પું; નં એક વનસ્પતિ-ઔષધિ
 દમદમાટ પું દળદળો; કાઠમાઠ (૩) અં કાઠથી
 દમન નં દમવું-પીડવું તે (૨) દબાવવું
 —કાખૂમાં રાખવું તે
 દમનનીતિ સ્ત્રીં દબાવીને-પીડીને વશ કરવાની
 નીતિ
 દમપરદમ અં વારેવારે; ઉપરાઉપરી (૨)
 પું બં વં ચલમના ઉપરાઉપરી-ધણા દમ
 દમખદમ અં દરેક શ્વાસની સાથે-ફણેફણે
 દમખાજ* વિં
 દમખાજ* સ્ત્રીં
 દમભર અં ખૂબ ઉતાવળથી
 દમચંતી સ્ત્રીં (સં) નળરાજની સ્ત્રી
 દમલું(-લેલ) વિં દમના રોગવાળું; દમિયલ
 દમવું સં કિં દુઃખ દેવું; પીડવું (૨)
 દબાવવું—કાખૂમાં રાખવું
 દમાક(-ગ) પું; નં રોડ; ભપકો
 દમાકી(-ગી) વિં દંભી
 દમામ પું દળદળો; ભપકો; રોડ
 દમામા પું એક રણવાદ્ય; ઢોલ; નોખત
 દમિય(-ચે)લ વિં જુઓ દમલું
 દમોદમ અં સરસાઈથી; હરીફાઈથી
 દમ્ય વિં દમવા યોગ્ય
 દયા સ્ત્રીં કૃપા; કરુણા
 દયાનિધિ પું દયાનો ભંડાર—ઈશ્વર
 દયાભાવ પું દયાનો ભાવ; રહેમનજર
 દયામણું વિં દયા આવે એવું
 દયાદ્ર વિં દયાથી પીગળી ગયેલું

દયાહુ(-વંત,-વાન,-ળ,-ણુ) વિં દયાવાણું;
દયાણુ

દયાળ નં એક પક્ષી

દયાણુ વિં જુઓ દયાહુ

દયાણુપણું નં

દયિત વિં પ્રિય (૨) પું વલ્લભ; પ્રીતમ

દયિતા સ્ત્રીં પત્ની

દર પું ભાવ; કિંમત (૨) જ્યાં જિસ-ખાર
યાય છે તે જગા (૩) નં કોઈ પ્રાણીએ
જમીનમાં રહેવાને કરેલું કાણું—છિદ્ર (૪)
અં દરેક

દરકાર સ્ત્રીં પરવા; કાળજી; તમા

દરખત નં દરખત; ઝાડ

દરખારત સ્ત્રીં નમ્રતાથી કહેવું તે; અરજ
(૨) મંજૂરી માટે રજૂ થતી સૂચના;
પ્રસ્તાવ

દરખત નં જુઓ દરખત

દરગાહ સ્ત્રીં પીરની કબરની જગા

દરગુજર વિં માફ કરેલું; સાંખી લીધેલું

દરદા સ્ત્રીં જુઓ દરગાહ

દરજણુ સ્ત્રીં દરજની સ્ત્રી

દરજી પું લગણી શીવવાનો ધધિ કરનારો

દરજો(-જો) પું પાયરી; કોટી; હોદ્દો; અધિકાર

દરદ નં દુઃખ; પીડા; વ્યથા

દરદાગીનો પું પેસોટકો અને ધરેલુંગાંડું

દરદાવો પું હક્ક; અધિકાર

દરદી વિં દરદવાણું; માંડું

દરપણું અં કિં ગર્વ કરવો; અભિમાનથી
કુલાણું

દરમહી સ્ત્રીં નાનું ભોંયરું

દરખાર પું; સ્ત્રીં રાજસભા—કચેરી (૨)
પું ઠાકોર; રાજ

દરખારગઢ પું રાજનો મહેલ

દરખારી વિં દરખારનું, -ને લગતું (૨) પું
દરખારનો રાજપુરુષ

દરખારીકાનડો પું એક નતનો રાગ

દરભ પું એક વનસ્પતિ—ધાસ; દહાં

દરભિયો પું હલકી મનાતી વણીની મરણક્રિયા
કરાવનાર બ્રાહ્મણ

દરમાયો પું માસિક પમાર

દરમિયાન અં અમુક સમયની અંદર

દરમિયાનગીરી સ્ત્રીં મારફત; વચ્ચે હોવાપણું

દરમિયાન અં જુઓ દરમિયાન

દરમિયાનગીરી સ્ત્રીં જુઓ દરમિયાનગીરી

દરરોજ અં રોજ; હંમેશ

દરવાજો પું

દરવાણી(-ન) પું દરવાજો સાચવનારો; દ્વારપાળ

દરવેશ પું મુસલમાન ફકીર

દરશ,૦ન નં જુઓ દરશન

દરશણી(-નિ)પું નં સ્ત્રીઓ અને બાળકોને
કાંડે પહેરવાનું એક ધરેલું

દરશ(-સ)પું અં કિં દેખાણું

દરસાલ અં દરેક વર્ષે

દરાખ સ્ત્રીં દ્રાક્ષ

દરાજ સ્ત્રીં આમડીનો એક રોગ (૨) લાકડામાં
બોલણ પાડવાનો સુતારનો રદો

દરાજીયું વિં દરાજના રોગવાણું

દરિ(-રી) સ્ત્રીં જુઓ દરી

દરિદ્ર(-દ્રી) વિં ગરીબ; કંગાળ (૨) એદી

દરિદ્રતા સ્ત્રીં

દરિદ્ર(-દ્રી)પણું નં

દરિયાઈ વિં દરિયાનું, -ને લગતું (૨) સ્ત્રીં
એક નતનું રેશમી કાપડ

દરિયાફ(-ફત) સ્ત્રીં વિવેક; વિચાર

દરિયાફી સ્ત્રીં તપાસ; તળવીજ

દરિયામહેલ પું દરિયા કિનારે બાંધેલો મહેલ

દરિયાવ પું દરિયો

દરિયાવહિલ વિં દરિયાના જેવા—હઠાર
હિલવાણું

દરિયાવહિલી સ્ત્રીં દરિયાવહિલપણું

દરિયાસારંગ* પું

દરિયો પું સમુદ્ર

દરી સ્ત્રીં ગુફા

દરીખાન પું ધણાં બારણાંવાળો મહેલ—બંગલો

દરેક વિં હરેક

દરેડપું સં કિં વાવવા માટે દાણાનો ફરેડો
કરવો (૨) અં કિં દરેડપું

દરેડો પું ધારા; ઘોઘવો; રેલો

દરે,૦ઈ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ—ધરો

દરોઆઠમ સ્ત્રીં ભાદરવા સુદ આઠમ
(આરે સ્ત્રીઓ દરોની પૂજા કરે છે.)

દરોઓ પું તપાસ રાખનારો અમલદાર; દારોગો

દરોડો પું ધાડ

દરોઅસ્ત વિં સંપૂર્ણ; કાંઈ પણ ખોડખાંપણ
વિનાનું

દર્દ નં જુઓ દરદ

દર્દી વિં જુઓ દરદી

દર્દુર પું દેડકો

દર્પ પું ગર્વ; અહંકાર

દર્પણુ નં; સ્ત્રીં ખાપ; ચાટલું; આરસો

દર્પણું અં કિં જુઓ દરપણું

દર્પણી વિં સ્ત્રીં દર્પવાળી

દર્પિત વિં દર્પવાળું; અહંકારી

દર્પી વિં જુઓ દર્પિત

દર્ભ પું એક વનસ્પતિ—દરભ

દર્ભાસન નં દર્ભનું બનાવેલું આસન

દર્યાફ(-ફત) સ્ત્રીં જુઓ દરિયાફ

દર્યાફી સ્ત્રીં જુઓ દરિયાફી

દર્શ પું દેખાવ

દર્શક વિં દેખાડનારું

દર્શણી સ્ત્રીં એક પદ્ધતી

દર્શન નં જોવાની ક્રિયા (૨) ભક્તિભાવથી
જોવાની ક્રિયા (૩) દેખાવ (૪) શાસ્ત્ર
(પરદર્શન)

દર્શનકોણુ પું દરિયિંદુ

દર્શનિયું નં જુઓ દરશનિયું

દર્શની વિં પ્રગટ; જુલું; દેખીતું

દર્શનીય વિં દેખવા યોગ્ય; જુદર

દર્શનેન્દ્રિય સ્ત્રીં આંખ

દર્શત વિં પ્રગટ; જુલું (૨) સુંદર

દર્શાવવું સં કિં દેખાડવું; બતાવવું

દર્શિત વિં દેખાડેલું

દર્શિની વિં સ્ત્રીં દર્શાનું સ્ત્રીલિંગ

દર્શી વિં (સમસને અંતે વપરાય છે) જોનારું
(૨) બતાવનારું

દલ નં પાંદડું (૨) ફલની પાંદડી (૩) સૈન્ય
(૪) બગીચા; ધનતા

દલવાડી પું ઈંટો પકવનાર

દલવાડું નં (મરેલા ઢોરના બદલામાં) ચમારને
ત્યાંથી મળતું આમડું

દલાડ(-ર)પું સં કિં ધીરજ આપતી; મન
વળાવવું (૨) વીંઠારવું (૩) નલાવવું

દલાલ પું સાદું ગોઠવી આપનાર; મારફતિયો
(૨) ભડવો; ફટણો

દલાલણુ સ્ત્રીં ભડવણુ; ફટણી

દલાલિયું વિં દલાલી કરનારું; દલાલી પર
જીવનારું (૨) દલાલીનું,—ને લગતું

દલાલી સ્ત્રીં દલાલનું કામ (૨) દલાલ તરીકેનું
મહેનતાણું; હકસાઈ; મારફત

દલાલું નં દલાલનું કામ

દલિત વિં દબાયેલું; કચરાયેલું; પીડિત

દલીલ સ્ત્રીં (વાતના ટેકામાં દર્શાવેલો) સબબ

દલીલખાણ સ્ત્રીં સામસામી દલીલોની
ફેંકાફેંકી

દલ્લો પું ચાપણુ; પૂંજ

દવ પું વન (૨) દાવાનળ (૩) [લા.] સંતાપ

દવરાવવું સં કિં નર દેખાડવો; આધાન
કરાવવું (પશુમાં)

દવરેષા* સ્ત્રીં

દવલું વિં અળખામણું; અણખાનીયું

દવા સ્ત્રીં ઓસડ

દવાઈ સ્ત્રીં ઔષધ; દવા

દવાખાનું નં ઔષધાલય

દવાડ પું દવ; દાવાનળ

દવાડિયું વિં અર્ધદંડ; દડોડિયું

દવાત પું (શાદીનો) ખડિયા

દવાતી પું લાલિયો; કારકુન

દવાદાર નં ઓસડવેસડ

દવાપાણી નં દવાદાર

દવાવાળો પું દવાઆ વેચનારો

દવે પું બ્રાહ્મણોની એક અડક

દવેખ પું કહેગ; બળાપો

દશ(-સ) વિં '૧૦'

દશ(-સ)ગિઠણુ નં સ્ત્રીને બાળક સાંપડ્યા
પછીથી દસમે દિવસે કરાવાતી શુદ્ધિ

દશક પું દશકો; દશનો જથ્થો

દશ(-સ)કો પું દશક (૨) દશ વર્ષનો સમય

દશકંઠ(-ધર) પું (સં.) દશ માથાવાળો
—રાવણ

દશમીવ પું (સં.) જુઓ દશકંઠ

દશદિશ(-શા) સ્ત્રી० ચાર દિશા, ચાર ખૂણા,
આકાશ તથા પાતાળ એમ દશ દિશાઓનો
સમૂહ

દશધાં અ० દસ રીતે

દશન પું० દાંત

દશનપંક્તિ સ્ત્રી० દાંતની હાર

દશનવસન ન० હોઠ

દશનાવલિ(-લી) સ્ત્રી० દાંતની હાર

દશ(-સ)પગી સ્ત્રી० એક જાતની માછલી

દશભુજ પું० દશ બાજુઓવાળી આકૃતિ

દશમ વિ० દશમું (૨) સ્ત્રી० પંખવાડિયાની
દશમી તિથિ

દશમી સ્ત્રી० દશમ (૨) દ્વિધે બાંધીને બનાવેલી
રોટલી

દશ(-સ)મું વિ० ક્રમમાં નવમાની પછી
આવતું (૨) ન० મરણ પછી દશમે દિવસે
કરવાની ક્રિયા

દશ(-સ)મૂળ ન० બ० વ० ઔષધમાં વપરાતાં
દશ જાતનાં મૂળિયાં

દશમોડ વિ० દિગ્મૂઠ; ગમ્ભરાયેલું

દશરથ પું० (સં.) રામના પિતા—અયોધ્યાના
રાજા

દશ(-શે, -સ, -સે)રા પું०; સ્ત્રી० આસો સુદ
દશમ; વિજયાદશમી

દશ(-સ)શેરી સ્ત્રી० દશ શેરનું કાટલું

દશ(-સ)શેરો પું० દશશેરી

દશા સ્ત્રી० સ્થિતિ; હાલત (૨) મનુષ્યના
નસીબ પર સારીમાઠી અસર કરનારી
બ્રહ્મદેવની સ્થિતિ (૩) પડતી હાલત (૪)
ગાડી બેઠવા માટે પેઠામાં ધાલવાની તેલવાળી
ચીદરડી (૫) કપડાની આંતરી (૬)
દશમાની ક્રિયાવિધિ

દશા(-સા) પું० બ० વ० એ નામની પેઠા-
નાતના લોકો. ઉદા० 'દશાલાડ'

દશાનન પું० (સં.) દશ મુખવાળો—રાવણ

દશાવતાર પું० બ० વ० વિષ્ણુના દશ અવતાર
(મત્સ્ય, કૂર્મ, વરાહ, નૃસિંહ, વામન,
પરશુરામ, રામ, કૃષ્ણ, બુદ્ધ અને કલ્કિ)

દશાંજ વિ० દશ અંગવાળું

દશાંશ પું० દશમો ભાગ (૨) વિ० (ગ.) દશકથી
ગણાવું; 'ડેસિમલ'

દશાંશઅપૂર્ણાંક ન० 'ડેસિમલ ફ્રેક્શન' (ગ.)

દશાંશપદ્ધતિ સ્ત્રી० 'ડેસિમલ સીસ્ટમ' (ગ.)

દશાંશબિંદુ ન० દશાંશ ચિહ્નનું ટપકું (ગ.)

દશી સ્ત્રી० કપડાની આંતરી; દશા

દશી(-સી) સ્ત્રી० આંતરી (૨) દશ વર્ષનો કાળ

દશી(-સી)વીસી(-સી) સ્ત્રી० ચડતીપડતી

દશે(-સ, -સે)રા પું०; સ્ત્રી० જુઓ દશરા

દસૈ(-સૈ)યાં ન० બ० વ० હળવ પછી વરવહુને
સાસરા તરફથી અપાતાં દશ જમણું

દસૌં(-સૌં)દ સ્ત્રી० દશમો ભાગ; દસુંદ •

દસૌં(-સૌં)દી પું० જુઓ દસુંદી

દસ વિ० '૧૦'—દશ

દસઊઠણ ન० જુઓ દશઊઠણ

દસકત પું० દસકત; અક્ષર; હરફ (૨) અક્ષરની
લખાવટ (હાથની) (૩) સહી

દસકતશિક્ષક પું० સારા અક્ષર કાઢતાં
શીખવનાર શિક્ષક (૨) [લા.] 'કોપી-બુક'

દસકો પું० જુઓ દશકો

દસકોઈ સ્ત્રી० મુખ્ય શહેરની આજુબાજુમાં
આશરે વીસ માઈલના ઘેરાવામાં આવી
જતો પ્રદેશ

દસદિશ(-શા) સ્ત્રી० જુઓ દશદિશ

દસપગી સ્ત્રી० જુઓ દશપગી

દસમ સ્ત્રી० જુઓ દશમ

દસમું વિ० (૨) ન० જુઓ દશમું

દસમૂળ ન० બ० વ० જુઓ દશમૂળ

દસ(-સે)રા પું०; સ્ત્રી० જુઓ દશરા

દસશેરી સ્ત્રી० જુઓ દશશેરી

દસશેરો પું० જુઓ દશશેરો

દસિયાટ સ્ત્રી० જુઓ દશી

દસી સ્ત્રી० જુઓ દશી

દસીવીસી સ્ત્રી० જુઓ દશીવીસી

દસું(-સૌં)દ સ્ત્રી० દસમો ભાગ

દસું(-સૌં)દી પું० દસમો ભાગ ઉધરાવનાર
(૨) ખારોટ; ભાટ

દસેરા પું०; સ્ત્રી० જુઓ દશરા

દસેંદ સ્ત્રી० જુઓ દસુંદ

દસેંદી સ્ત્રી० જુઓ દસુંદી

દસૈયાં પું० બ० વ० જુઓ દસૈયાં

દસકત પું० જુઓ દસકત

દસકતશિક્ષક પું० જુઓ દસકતશિક્ષક

દસલ પું० હાથ (૨) સત્તા; અધિકાર (૩) ઝડો; રેત

દસ્તકારી સ્ત્રી. હાથની કારીગરી
દસ્તગીર વિ. હાથ ઝાલનાર—સહાયક
દસ્તદરાશ સ્ત્રી. સતામણી
દસ્તખરેતા વિ. અનુચર; સેવક
દસ્તમલ ન. એક પક્ષી
દસ્તરખાન ન. બાણું મૂકવા માટેનું પાથરણું
 (મુસલમાન વગેરેમાં) (૨) બાણું
દસ્તરાશ સ્ત્રી. પારકાની સીમમાં પ્રવેશ
 કરવો તે (એક ગુનો)
દસ્તાન ન. રજસાવ; અડકાવ
દસ્તાના પું. બં. વં. હાથનાં મોભાં—અખતર
દસ્તાનું ન. ઝાડો ઝીલવાનું વાસણ; ‘બેડ-પેન’
દસ્તાવેજ પું. લેણદેણ સંબંધી લખત
દસ્તાવેજ વિ. લેખી
દસ્તૂર પું. રિવાજ; ધારો (૨) દાપું; કર
 (૩) પારસીઓનો ગોર
દસ્તૂરી વિ. દસ્તૂરને લગતું (૨) સ્ત્રી. હકસાઈ;
 દાપું; સુખડી
દસ્તો પું. ખાંડણીનો દાંડો; પરાઈ (૨) હાથો
 (૩) ચાવીસ કાગળની થોકડી; ધા
દસ્તુ પું. ચાર; લાંટારો (૨) અનાય લોકોની
 એક ભતનો માણસ
દહન ન. દહતું—બાળતું તે
દહનક્રિયા સ્ત્રી. (રાખ) બાળવાની ક્રિયા
દહર ન. જમાનો (૨) જગત
દહતું સં. કિં. બાળતું
દહાડાવાળી વિ. સ્ત્રી. સગર્ભા
દહાડિયું વિ. ન. રોજ કામ કરનારું માણસ
દહાડિયો પું. રોજ કામ કરનારો આદમી
દહાડી સ્ત્રી. ‘રોજિ’નું મહેનતાણું (૨) અં. રોજ
દહાડીદહાડી અં. રોજરોજ
દહારો પું. દિવસ; વાર; તારીખ; તિથિ (૨)
 મરનાર પાછળ કરવામાં આવતું જમણું
 (૩) ભાગ્ય; સિતારો
દહારોપાણી ન. બં. વં. મરનાર પાછળ
 જમણું
દહી ન.
દહીત(-થ)રું ન. ખૂળ મોવાણું નાખીને
 બનાવેલી એક ભતની ભડી, પોચી પૂરી

દહીદૂધિયું વિ. દૂધમાં અને દહીંમાં બનેલાં
 પગ રાખનારું; બંને પક્ષ સાચવવા ઇચ્છનારું
દહીંદૂધિયાપણું ન.
દહીંવડું ન. દહીંમાં પલાળેલું વડું
દહેશત સ્ત્રી. ખીક; ભય
દહેશતખોર વિ. ખીકણ; ભડકણ
દળ ન. જુઓ દલ (૨) એક મીઠાઈ
દળણું ન. દળવાનું અનાજ
દળદર ન. દરિદ્રતા; ગરીબી (૨) આળસ;
 એટીપણું
દળદાર વિ. દળવાળું; ભડું (૨) ભારે
દળદરી વિ. જુઓ દરિદ્રી
દળદ્રી વિ. જુઓ દળદરી
દળવાદળ ન. તોફાનનું વાદળ (૨) લશ્કર; સૈન્ય
દળતું સં. કિં.
દળાઈ(-મણી) સ્ત્રી. દળવાનું મહેનતાણું
દળામણ ન. જુઓ દળાઈ
દળામણી સ્ત્રી. જુઓ દળાઈ
દંગ વિ. દિંગ; ચકિત
દંગડી સ્ત્રી. ધાસ વેચવાની લાટી; ધાસ—બનર
દંગલ પું. ન. ટંટો; તકરાર (૨) કુસ્તી (૩)
 કુસ્તીની હરીફાઈ (૪) અખાડો
દંગાખાજ વિ. બખેરાખોર; બંડખોર
દંગો પું. તોફાન; બખેરો; હુલ્લડ (૨) બંડ; ફિતૂર
દંગોફિસાદ પું. લડાઈટંટો; હુલ્લડ; ફિતૂર
દંડ પું. હાથમાં ઝાલવાની લાકડી (૨) વેત્ર; છડી
 (૩) શિક્ષા; સજા (૪) શિક્ષા તરીકે લેવાનું
 નાણું (૫) જુઓ ભુજદંડ (૬) એક ભતની
 કસરત (૭) ચાર હાથની લંબાઈ જેટલું માપ
દંડક પું. દંડકો; લાકડી (૨) નં. (સં.)
 નર્મદા અને ગોદાવરી વચ્ચે આવેલું એક
 પ્રાચીન વન
દંડનાયક પું. ન્યાયાધીશ (૨) પોલીસનો વડો
 અમલદાર (૩) સેનાપતિ
દંડનીતિ સ્ત્રી. જુઓ રાજનીતિ (૨)
 ન્યાયવહીવટ
દંડપાલ પું. વડો ન્યાયાધીશ (૨) દરવાન
દંડફરોઈ સ્ત્રી. દંડનાં નાણાંની બિખ
દંડવત અં. દંડની પેઠે લાંબા પડીને; સાદાંગ
દંડતું સં. કિં. શિક્ષા—સજા કરવી (૨)
 દંડ કરવો

દંડશાસ્ત્ર નં દંડ—સભનું શાસ્ત્ર; ‘પિનોલોહ’
 દંડાતેહ વિં દંડાને તોડી નાખે એવું (૨)
 પું દંડા—લાકડીથી પતાવેલો અથડો
 દંડાખાજ વિં દંડાખાજ કરવાની ટવવાળું
 દંડાખાજી સીં લાકડીથી કરેલી મારામારી
 દંડાખેડી સીં વચ્ચે દંડાવાળા પગની ખેડી
 દંડિત વિં દંડેલું
 દંડિયું વિં જુઓ એકદંડિયું
 દંડી પું દંડધારી સંન્યાસી (૨) પું (સં.)
 ‘કાવ્યાદર્શ’ વગેરે ગ્રંથો રચનાર પ્રસિદ્ધ
 સંસ્કૃત કવિ
 દંડી(—ડૂ)કે પું ભડી દૂધી લાકડી; ધોકો
 દંડીલું વિં ઉદ્ધત; દાંડ
 દંડુકો પું જુઓ દંડીકો
 દંડેલ(—હું) વિં જેને સભ—દંડ થયો હોય
 એવું (૨) ઉદ્ધત
 દંડો પું દૂધી ભડી લાકડી; ડંડો (૨) મોઠું
 ઉડાડવાનો દંડો
 દંત પું દાંત
 દંતકથા સીં મુખપરંપરાથી ચાલતી આવેલી વાર્તા
 દંતક્ષત નં દાંત બેસવાથી પડેલો ધા
 દંતગરગડી સીં દાંતાવાળા ગરગડી (જેના
 વેગથી બીજી ગરગડીઓ વેગમાં આવે છે.)
 દંતઘાત પું બચકું
 દંતઘાવન નં દાંતલું; દાંત સાફ કરવા તે
 દંતપત્ર નં કાનનું એક ધરેલું
 દંતમંજન નં દાંત માંજવાની ભૂખી—ઓષધિ
 દંતવિદ્યા સીં દાંત વિષેનું જ્ઞાન
 દંતપું વિં હોઠ બહાર દેખાતા દાંતવાળું; દાંતરું
 દંતવૈદ્ય પું દાંતનો વૈદ્ય
 દંતસ્થાન નં દાંતની જગા
 દંતસ્થાની વિં દાંતની મદદથી બોલાવું; દંત્ય
 દંતારો પું હાથીદાંતનું કામ કરનારો
 દંતાસળી સીં દાંતના કે દંત્રશળના ધાટનું
 એક જવડાનું કોટલું
 દંતાળ નં દંતાળી (૨) પું*
 દંતાળી સીં પંજેરી
 દંતાળું વિં દાંતા—ફળાંવાળું (૨) દંતવું
 દંતિયો પું કાંશકો
 દંતી વિં દંતસ્થાની (૨) દાંતવાળું (૩) સીં
 દંતીબીજ (૪) પું હાથી

દંતીબીજ નં જમાલગોટાનાં બી
 દંતુડી સીં (બાળકનો) ધૂટતો નાનો દાંત
 દંતુશ(—શળ,—સળ) પું હાથીનો દાંત
 દંતેયું નં જુઓ દાંતિયું
 દંત્ય વિં દાંત સંબંધી (૨) દંતસ્થાની
 દંત્યૌષ્ઠ્ય વિં દાંત અને હોઠ બંનેની મદદથી
 ઉચ્ચારાવું. ઉદા. ‘વ’
 દંપતી નં બં વં વરવહુ; સીપુરુષનું જોડું
 દંભ પું ડોળ; ઢોંગ
 દંભી વિં દંભવાળું; ઢોંગી
 દંશ પું ડંખ; સાપ વગેરે ડેરી જીવજંતુનું
 કરડવું તે (૨) [લા.] કીનો; વેર
 દંશકોશ(—વ) પું ડંખનું કોચલું
 દંશપું સં કિં દંશ દેવો; કરડવું
 દંશિત વિં દંશ દેવાયેલું
 દંશી વિં દંશ—વેર રાખે એવું (૨) સીં
 એક ભતની માખ
 દંપ્ત્રી સીં મોટો દાંત; દાઢ
 દા પું દાવ
 દાધયજ્ઞ સીં સુયાણી; પ્રસવ કરાવનારી
 બાઈ (૨) ધાવ
 દાધયાણી સીં જુઓ દાધયજ્ઞ
 દાઈ સીં જુઓ દાધયજ્ઞ
 દાઈદુશ્મન પું વારસામાં ભાગીદાર અને દુશ્મન
 (૨) કોઈ પણ કારણથી થયેલો વેરની
 દાગિદી સીં એક ફૂલગાડ; ગુલદાવરી (૨)
 મુસલમાન કે વહોરાની એક ભત
 દાકતર પું યુરોપીય વૈદક પ્રમાણે દવા કરનાર
 દાકતરી વિં દાકતરનું,—ને લગતું (૨) સીં
 દાકતરની વિદ્યા; વૈદ્યક
 દાક્ષાયણી સીં (સં.) દક્ષની કન્યા (૨)
 સત્તાવીસ નક્ષત્રમાંનું દરેક (૩) પાર્વતી
 દાક્ષિણ્ય વિં દક્ષિણને લગતું (૨) દક્ષિણ
 દિશા સંબંધી
 દાક્ષિણ્યત્ય વિં દક્ષિણ તરફનું; દક્ષિણ તરફ
 રહેતું (૨) પું દક્ષિણ દેશનો વતની
 દાક્ષિણ્ય નં સંખ્યતા; વિવેક
 દાખડો પું ત્રાસ; હેરાનગતિ
 દાખલ વિં અંદર ગયેલું—પેડેલું (૨) અં
 બહલ; માટે; પેટે

દાખલો પું. દાંત; હકાદરણ (૨) જાન્યવન;
પાક; શિક્ષા (૩) પુરાવો; પ્રમાણ
દાખલવું સં કિં દેખાડવું; બતાવવું; ધ્યાન
પર લાવવું (૨) અં કિં દુઃખ કરવું;
અસર બતાવવી

દાખવું સં કિં (૨) અં કિં જુઓ દાખવવું
દાખવું* સં કિં (કા.)

દાગીનો પું. ધરેણું (૨) રકમ; નંગ

દાઘ પું. જુઓ ડાઘ

દાઝ સ્ત્રી. લાગણી; અનુકંપા (૨) ચીડ; ગુસ્સો
(૩) દેષ; વેર (૪) દાઝેલો-બળેલો ભાગ
(ખોરાકમાં)

દાઝવું અં કિં બળવું; બિનું લાગવું (૨) [લા.]
મનમાં લાગણી થવી (૩) અદેખાઈ
આવવી

દાઝીલું વિં. અદેખું; દેષીલું; કીનાખોર

દાટ વિં. ભરચક; પુષ્કળ (૨) પું. જુઓ ડાટ

દાટવું સં કિં જુઓ ડાટવું

દાટી સ્ત્રી. બીડ; ગિરદી (૨) ધમકી

દાટો પું. ડાટો

દાડમ નં. એક ફળ

દાડ(-ડિ)મકળી સ્ત્રી. દાડમનો દાણો

દાડમડી સ્ત્રી. દાડમનું ઝાડ

દાડિમકળી સ્ત્રી. જુઓ દાડમકળી

દાઢ સ્ત્રી. ચપટા માથાનો આવવાનો દાંત

દાઢવું અં કિં (કા.) દાઢ-દાંત બેસાડવો;
બચકું ભરવું (૨) કટાક્ષમાં બોલવું

દાઢા પું. બં વં લોહાના દાંતા

દાઢા(-ઢિયા)જો વિં પું. દાઢીવાજો; મરદ

દાઢી સ્ત્રી.

દાણુ નં. જકાત; હાંસલ; ટોલ

દાણુએકી સ્ત્રી. જકાતધર; ટોલ લેવાની જગા

દાણુએરી સ્ત્રી. દાણુ ભરવાનું ચુકાવવું તે

દાણુલીલા સ્ત્રી. દુધ દહીં વેચનારી ગાંધીઓ

પાસે દાણુ લેવાની કૃષ્ણે કરેલી લીલા

દાણુદાર વિં. દાણુદાણુવાળું

દાણુપીઠ સ્ત્રી. દાણુબળર; કણપીઠ

દાણુયા પું. બં વં (કા.) સોગટાંબાજી

વગેરે રમતમાં વપરાતી મોટી કોશીઓ

દાણુયું નં. સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓની કોટનું

એક ધરેણું (૨) અરધું અનાજ અને અરધા

ફેતરાંવાળું દોરનું ખાણુ

દાણી વિં. દાણું હકદાર (૨) પું. દાણુ
ઉધરાવનારો

દાણો પું. અનાજ; ધાન્ય (૨) અનાજનો કણ
(૩) એના જેવો કોઈપણ કણ (૪) સોગટાં
બાજી વગેરે રમતમાં પાસા કે કોશીથી દાવ
નાખતાં પડેલો અંક

દાણોદૂણી પું. અનાજ વગેરે ખોરાકનો સામ્રાન

દાણોપાણી નં. અન્નજળ; નસીબ (૨)

ખાવાપીવાનું સાધન

દાતણુ નં

દાતણુપાણી નં

દાતણુચો પું. દાતણુ વેચનારો

દાતરડી સ્ત્રી. નાનું દાતરડું

દાતરડું નં. ધાસ કાપવાનું એક ઓભર

દાતા વિં. આપનારું (૨) દાન કરનારું; હકદાર
(૩) પું. દાન આપનારો પુરુષ

દાતાર(-રી) વિં (૨) પું. જુઓ દાતા

દાત્રી સ્ત્રી. દાતા સ્ત્રી

દાથરિયું નં. માટીનું એક હામ-વાસણુ

દાથરી સ્ત્રી. માટીની થાળી (૨) તોળરો; દાથરો

દાથરો પું. રસોઈમાં વરાળથી બાફવા સારું
વાસણમાં વરતુને અધર રાખવા નીચે
કરાતું ધાસ વગેરેનું પડ (૨) ચરેલું મોં;
તોળરો

દાદ સ્ત્રી. ફરિયાદ; અરજ (૨) ઇન્સાફ

દાદકાગ પું. એક પક્ષી

દાદગર પું. દાદ સાંભળનારો; ન્યાયાધીશ

દાદફરિયાદ સ્ત્રી. કોઈ પાણુ જાતની ફરિયાદ

દાદર પું. દાદરો; નિસરણી (૨) સ્ત્રી. દરાજ

દાદરખારી સ્ત્રી. દાદરનું નાનું બારણું (૨) છનો

દાદરો પું. નિસરણી (૨) નિસરણી ઉપરનું

બારણું (૩) એક જાતનો તાલ

દાદાગીરી સ્ત્રી. જળરદસ્તી

દાદી સ્ત્રી. બાપ કે માની વડિયાઈ

દાદુપંથી વિં. દાદુ નામના સંતના પંથને

અનુસરનારું

દાદુર પું. દેરકો

દાદો પું. બાપનો કે માનો બાપ; વડો

દાધવું અં કિં દાઝવું; બળવું

દાધાબળયું વિં. અદેખું (૨) રડતી સૂરતવાળું

દાધાર'ગુ' વિં. અદેખું (૨) ગાંડિયું

દાન નં ધર્મબુદ્ધિથી—પુણ્યાર્થે આપવું તે
(૨) રમતનો આપવાનો દાવ; વાસે (૩)
હાથીનો મઠ (૪) સ્થળવાચક ફારસી
પ્રત્યય. ઉદાહરણ 'ગુલાબદાન', 'કદરદાન'

દાનતા સ્ત્રીં મનનું વલણ; વૃત્તિ
દાનદક્ષિણા સ્ત્રીં દાન અને દક્ષિણા
દાનધર્મ પું દાન કરવાનો ધર્મ
દાનપત્ર નં બક્ષિસપત્ર; દાનનું લખાણ
દાનવ પું રાક્ષસ
દાનવીર પું દાન કરવામાં પાછી પાની ન
કરે એવો માણસ

દાનશાહી(—ળી) વિં દાની; દાનશીલ
દાનશીલ વિં દાન કરવાની ટેવવાળો; સખી
દાનસ્તાઈ સ્ત્રીં દાનસ્તાપણું
દાનસ્તુ વિં સારી દાનતવાળું (૨) પ્રામાણિક
(૩) ડાહ્યું; સમજી

દાનાઈ સ્ત્રીં દાનાપણું; ડહાપણ; વિવેક (૨)
બલમનસાઈ (૩) પ્રામાણિકતા; ઈમાનદારી
દાનાવ વિં ડાહ્યું; વિવેકી; સમજી (૨) ઉદાર
દાનિશ સ્ત્રીં ડહાપણ; વિવેક
દાનિશમંદ વિં ડાહ્યું; સમજી; વિવેકી
દાનિયત સ્ત્રીં ડહાપણ; અક્લમંદી
દાની વિં દાન આપનારું; સખી; ઉદાર
દાનેશ(—સ)રી પું દાનવીર
દાનો વિં પું ડાહ્યો; સમજી; વિવેકી
દાન્ત વિં વશ કરેલું; કાબૂમાં આણેલું (૨)
સંયમી

દાપું નં હકનું માગણું; લાગો
દાખ પું દબાણ; આમહ (૨) અંકુશ; ધાક
દાખડહીખડ અં છપુંછપું
દાખડિયું વિં દાખડા જેવું બધિવાર
દાખડી સ્ત્રીં નાનો દાખડો; ડખી
દાખડો પું ઢાંકણવાળું એક જાતનું ધાતુનું
પાત્ર; ડખો

દાખણ નં દબાણ; ભાર (૨) સખતી; અંકુશ
દાખણિયું નં

દાખવું સં કિં દબાવવું; ચગદવું; ચાંપવું
દાખ પું એક વનસ્પતિ—દર્ભ
દાખોળિયું નં જુઓ ડાખોડિયું
દામ પું પેસો; ધન (૨) કિંમત; મૂલ્ય (૩)
નં જુઓ દામણ

દામણ નં ઘોડાં—ગધેડાંના પગ બાંધવાનું દોરડું
(૨) સ્ત્રીં (વહાણની) ડાખી બાળુ

દામણી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓના કપાળનું એક ધરણું
દામણું વિં ઓશિયાળું; પરવશ (૨) દયામણું;
ગરીબ (૨) નં નેતરું; જડી દોરી

દામતાઈ સ્ત્રીં + ધનવાનપણું
દામદૂષ્ટ નં
દામન નં છેડો; પાલવ (૨) અંગરખા
વગેરેની ચાળ

દામિની સ્ત્રીં વીજળી (૨) દામણી
દામી વિં દામવાળો; પેસાદાર (૨) સ્ત્રીં; નં
સમોવડિયું; બરોબરિયું; જોડ

દામોદર પું (સં.) કૃષ્ણ
દાય પું વડીલાપાળિત મિલકતમાંનો ભાગ
દાયક વિં (સમાસને અંતે) આપનાર. ઉદાહરણ
'સુખદાયક'

દાયકો પું ફસકો
દાયજો પું સીધન
દાયણ સ્ત્રીં સુવાણી; દાઈ
દાયતું નં દાયજમાં આપેલું તે (ખાસ કરીને
ખેતર)

દાયભાગ પું વારસ તરીકેનો દાયનો ભાગ
દાયરો પું સમુદાય; ટોળું (૨) ડાયરો;
રાવણું

દાયા સ્ત્રીં જુઓ દાઈ
દાર(—રા) સ્ત્રીં પત્ની
દારપણું નં

દારવું સં કિં ચીરવું; ફાડવું
દારિદ્ર્ય નં દારિદ્રતા; ગરીબાઈ
દાર નં દેવદારનું ઝાડ (૨) લાકડું
દારણ વિં નિર્દય; કઠોર (૨) બચાનક; ઘુમણ
(૩) તીવ્ર; સખત (દર્દ)

દારુહળદર સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ—ઔષધિ
દાર પું મદિરા (૨) બંદૂક, દારખાના વગેરેમાં
ફાડાવું ગંધક અને કોલસા વગેરેનું મિશ્રણ
દારખાનું નં આતસબાળની સ્ત્રી
દારગોળો પું દાર, ગોળા વગેરે સુધ્ધનો
સામાન

દારિદ્યો પું દારનો બચસની
દારી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ (૨) એક પક્ષી
દારનિવેધ પું દાર પીવાનો નિવેધ—'દમ્પર-સ'

દાનિવેશક વિં

દાનિવેશકી સ્ત્રીં દાનિવેશકી; 'પ્રાદિભિશન'

દાનિવેશક વિં શરાણખાર; દાનિવેશકી

દાનિવેશકી પું મોઈને વાગેલા ટાલેલા

દાનિવેશકી પું જુઓ દાનિવેશકી

દાનિવેશકી વિં દાનિવેશકીને લગતું (૨) પું

દાનિવેશકી જાણનાર

દાનિવેશકી સ્ત્રીં એક પક્ષી

દાનિવેશકી સ્ત્રીં તેજનાની એક વસ્તુ—તજ

દાનિવેશકી પું ધરનો મોટો આરોગ (૨) એક;

આંગણું

દાનિવેશકી પું રમતમાં આવતો વારો; દા (૨) પાસામાં

પડતા દાણા (૩) લાગ; અતુલ્ય વખત

દાનિવેશકી સ્ત્રીં દોરી

દાનિવેશકી નં

દાનિવેશકી સ્ત્રીં નોતરું; ધનન

દાનિવેશકી સ્ત્રીં જુઓ ગુલદાવરી

દાનિવેશકી પું યુક્તિપ્રયુક્તિ

દાનિવેશકી સ્ત્રીં ફરિયાદનામું

દાનિવેશકી પું દાવો કરનારો; ફરિયાદી

દાનિવેશકી પું દાવાનળ

દાનિવેશકી નં વાવાઝોડું

દાનિવેશકી પું દાવાવાળો; ફરિયાદી

દાનિવેશકી (-ળ) પું દવ

દાનિવેશકી અં કિં (પશુને) નરનો સમાગમ થવો

દાવો પું હક; માલિકી (૨) હક મેળવવા

સારુ સરકારમાં ફરિયાદ

દાનિવેશકી વિં જુઓ દાનિવેશકી

દાનિવેશકી પું સેવક (૨) સ્ત્રીં દાનિવેશકી; સેવા

દાનિવેશકી નં દાનિવેશકી; દાનિવેશકી

દાનિવેશકી સ્ત્રીં જુઓ દાનિવેશકી

દાનિવેશકી નં દાનિવેશકી

દાનિવેશકી પું દાનિવેશકી દાનિવેશકી; અત્યંત નમ્ર

સેવક

દાનિવેશકી સ્ત્રીં સેવિકા; નોકરડી; લંડી

દાનિવેશકી પું દાનિવેશકીને પેટ થયેલો પુત્ર

દાનિવેશકી પું દાનિવેશકી

દાનિવેશકી સ્ત્રીં વણું; અહેવાલ (૨) નં

સંધરો (૩) અનાજ સંધરવાનો જંડાર

દાનિવેશકી નં દાનિવેશકી

દાનિવેશકી પું બળતું તે; બળતરા; અગન

દાનિવેશકી વિં દાનિવેશકી કરનારું

દાનિવેશકી સ્ત્રીં

દાનિવેશકી નં

દાનિવેશકી પું એક જાતનો તાવ

દાનિવેશકી વિં દાનિવેશકી ગુણવાળું

દાનિવેશકી પું રજપૂતોના એક વર્ગની અડક

દાનિવેશકી વિં બાળવા જેવું (૨) સળગી જઈ એવું

દાનિવેશકી સ્ત્રીં કઠોળનું ફાડિયું (૨) એની બનાવેલી

વાની (૩) ઈંડાની જરદી (૪) ગડગૂમડ

પર બળતું પડ-છાડું

દાનિવેશકી પું બં વં (છાડાં વગરના) શેફલા

ચણા

દાનિવેશકી વિં દાનિવેશકી; દાનિવેશકી સવાદિયું

દાનિવેશકી પું દાનિવેશકી વેચનારો (૨) દાનિવેશકી

સવાદિયો

દાનિવેશકી પું (કા.) દાટ; મહા વિનાશ

દાનિવેશકી વિં (૨) પું જુઓ દાનિવેશકી

દાનિવેશકી સ્ત્રીં જુઓ દાનિવેશકી

દાનિવેશકી પું જુઓ દાનિવેશકી

દાનિવેશકી પું જુઓ દાનિવેશકી

દાનિવેશકી સ્ત્રીં જુઓ દાનિવેશકી

દાનિવેશકી પું જુઓ દાનિવેશકી

દાનિવેશકી વિં જુઓ દાનિવેશકી

દાનિવેશકી પું દાનિવેશકી (૨) દાનિવેશકી (૩) વેર; કીનો

દાનિવેશકી પું (-વું) વિં હોજ બહાર નીકળેલા દાનિવેશકી

દાનિવેશકી પું દાનિવેશકી

દાનિવેશકી વિં દાનિવેશકી (૨) નં દાનિવેશકી દેખાડી

કરડવા ધાતું તે (૩) છાંછિયું (૪) પાક

લણી લીધા પછી જોડેલા ફળો

દાનિવેશકી પું એક બાજુ દાનિવેશકી અર્ધગોળ

કાંસકો

દાનિવેશકી સ્ત્રીં દાનિવેશકી વચમાંના અંતરને ઓછું

કરવા તુવેરની દાળ ડાંગર વગેરે ધાલી

સળગડ કરેલી કાંસકી (લીખ વગેરે કાઢવા

સારુ) (૨) નવા દાનિવેશકી હોય ત્યારે

બાળકને પહેરવાનું ધરણું, જેમાં વાધનખ,

ધુવડનો પગ વગેરે હોય છે. (૩) ધારિયું

(૪) ખેડૂતનું એક વાવણીનું ઓળર; ચાઓળ

(૫) તડ; ફાટ (૬) ધસરકાને લીધે થયેલો

કે દાનિવેશકી મૂકેલો દોરા પરનો કાપ (૭)

એક જાતની વનસ્પતિ

દાંતીમૂળ નં દાંતી નામની વનસ્પતિનું મૂળ
 દાંતો પું કાકર; દાંત (૨) ખચકો; ખસરકો (૩) વેર
 દાંદરું નં ચામડીનો એક રોગ
 દાંપત્ય નં દંપતીપણું; લગ્નસંબંધ
 દાંભિક વિં દંભી; ડાળી; ઢાંગી
 દાંભો પું એક જાતની ભાજી
 દિક(-ગ) સ્ત્રી દિશા
 દિકામાળી સ્ત્રી એક વનસ્પતિના ફૂલના
 ડાહાનો રસ, જે ઓસડ તરીકે વપરાય છે.
 દિક્કત સ્ત્રી મુસ્કેલી; હરકત (૨) અદિશો;
 શક (૩) આનાકાની
 દિક્કાલ(-ળ) પું દિશા અને કાળ
 દિક્પાલ(-ળ) પું દિશાનો રક્ષક દેવ
 દિક્ખાંત પું દિશાને છેડે આવેલો પ્રદેશ
 દિગ્ સ્ત્રી જુઓ દિક
 દિગર વિં બીજું; વિશેષ (૨) અં બીજું
 લખવાનું કે' એ અર્થમાં પત્રની શરૂઆતમાં
 વપરાતો શબ્દ
 દિગંત પું દિશાનો અંત; ક્ષિતિજ
 દિગંતર નં દિશાઓનો ગાળો (૨) બીજી
 દિશા
 દિગંતરેખા(-પા) સ્ત્રી ક્ષિતિજ
 દિગંબર વિં દિશાઓપી વસ્ત્રવાળું; નગ્ન
 (૨) એ નામના એક જૈન સંપ્રદાયનું (૩)
 પું દિગંબર સંપ્રદાયનો માણસ
 દિગંબરી વિં દિગંબર સંપ્રદાયને લગતું
 દિગંશ પું અયનવૃત્તનો ૩૬૦મો ભાગ
 દિગંજ પું દરેક દિશાના દિક્પાળ સાથે
 કદપવામાં આવેલો હાથી
 દિગ્દર્શન નં દિશાનું દર્શન; સૂચન; ઝાંખી
 દિગ્દાહ પું ક્ષિતિજ પર દેખાતી આગના
 જેવી લાક્ષણિકતા
 દિગ્મૂ(-મૂ)ક વિં ચક્રિત; છક્ક
 દિગ્વિજય પું ચાર દિશાઓમાં વિજય;
 સંપૂર્ણ વિજય
 દિગ્વિજયી વિં (૨) પું દિગ્વિજય કરનારું
 દિગ્વ્યાપકત્વ નં દિગ્વ્યાપીપણું
 દિગ્વાપી વિં બધી દિશાઓમાં વ્યાપેલું
 દિગ્મૂક વિં જુઓ દિગ્મૂક
 દિતિવાર પું આદિત્યવાર; રવિવાર
 દિતિ સ્ત્રી (સં.) દેવોની માતા—કર્યપત્ની સ્ત્રી

દિન પું દિવસ
 દિનકર પું સૂર્ય
 દિનચર્યા સ્ત્રી રોજનું કામકાજ
 દિનપતિ પું સૂર્ય
 દિનમણિ પું સૂર્ય
 દિનમાન પું; નં દિવસનું માપ (૨) મહ
 દિનરાત અં દિવસે અને રાત્રે
 દિનારંજ પું પ્રભાત; પરોઢિયું
 દિનાવસાન નં સંધ્યાકાળ; રાત્રી
 દિનાંત પું જુઓ દિનાવસાન
 દિનેશ પું સૂર્ય
 દિમાક(-ગ) પું મગજ; બુદ્ધિ (૨) ગર્વ;
 અભિમાન
 દિમે(-વે)ટી સ્ત્રી એક જાતનું ઝીણી બુટ્ટીઓ-
 વાળું કાપડ
 દિય(-યે)ર પું વરનો નાનો ભાઈ
 દિય(-યે)રવડું નં દિયર સાથે નાતરું
 દિય(-યે)ર પું જુઓ દિયર
 દિય(-યે)રિયો પું દિયર (બહાલમાં)
 દિયાર પું સાળો (૨) દિયર
 દિલ નં હૃદય; મન; ચિત્ત
 દિલકશ(-સ) વિં મનને આકર્ષે એવું
 દિલગાર વિં હેતાળ; પ્રેમાળ
 દિલગારી સ્ત્રી પ્રેમ; હેત
 દિલગીર વિં નાખુશ; અપ્રસન્ન
 દિલગીરી સ્ત્રી નાખુશી
 દિલચમન વિં દિલ ખુશ થાય એવું (૨) નં
 આનંદ
 દિલચરપ વિં સારું લાગે—ગમે એવું
 દિલચરપી સ્ત્રી દિલચરપપણું
 દિલદર્દ નં દિલનું આંતરિક દર્દ
 દિલદાર વિં પ્રાણપ્રિય (૨) હૃદય (૩) પું
 આશક (૪) ગાઢ મિત્ર (૫) સ્ત્રી માશક
 દિલદારી સ્ત્રી દિલદારપણું
 દિલપસંદ વિં મનને ગમે તેવું
 દિલપિછર વિં દિલપસંદ
 દિલકરેખ વિં મનને ઠગે એવું
 દિલબર વિં દિલનું હરણ કરનારું (૨) સ્ત્રી
 માશક
 દિલબરી સ્ત્રી દિલબરપણું; પ્રેમ
 દિલરુખા સ્ત્રી નં એક વાદ્ય
 દિલસોજ વિં લાગણીવાળું; સમભાવી

દિવસોશ્રી ઓ કોઈનું દુઃખ ભેદ દિવસમાં
પતી લાગણી; સમભાવ

દિલાવર વિં બહાદુર; વીર (૨) મોટા મનમાં;
હદાર

દિલાવરી ઓ બહાદુરી (૨) મનની મોટાઈ;
હદારતા

દિલાસો પું ધીરજ; આશ્વાસન

દિલીપ પું (સં) એક સૂર્યવંશી રાજા
—રઘુને પિતા

દિલેર વિં બહાદુર; હિંમતવાન

દિલેરી ઓ બહાદુરી

દિલોબન વિં પ્રાણપ્રિય

દિલોબની ઓ દિલોબનપણું

દિલોગી ઓ દિલચસ્પી (૨) મનોરંજન; વિનોદ

દિવ(-વે)ટિયું નં જ્ઞાનસમાં દિવેટ પકડી
રાખનાર આંકડો

દિવ(-વે)ટિયો પું જુઓ દિવેટિયો

દિવડિયું* નં

દિવડિયો પું (પ.) દીવો

દિવસ પું

દિવા અં દિવસે; દિવસ દરમિયાન

દિવાકર પું સૂર્ય

દિવારાત અં દિવસે અને રાત્રે

દિવાસો પું અપાઠ વદ અમાસનું પવં

દિવાળી ઓ આસો વદ અમાસ; દીપોત્સવી

દિવાંધ પું ધુવડ

દિવેટ ઓ દીવાની વાટ; બત્તી

દિવેટિયું નં જુઓ દિવેટિયું

દિવેટિયો પું મશાલચી; મશાલવાળો

દિવેટી ઓ જુઓ દિવેટી

દિવેલ નં એરંટિયું

દિવેલિયું વિં દિવેલવાળું; ચાકટું (૨) દિવેલ

પીધું હોય એવું (૩) નં દિવેલ ભરવાનું

પાત્ર; ધાતુનું કોટિયું (૪) જનવરની ખરીથી

પડેલો ખાડો

દિવેલી ઓ જેમાંથી દિવેલ નીકળે છે એ
ખીજ-મીજ

દિવેલો પું એરંડો

દિવ્ય વિં દેવી; અદ્ભુત (૨) પ્રકાશમાન;

સુંદર (૩) નં પ્રાચીનકાળમાં માણસ

અપરાધી છે કે નહિ તે નક્કી કરવા પાણી

કે અગ્નિ વડે કરવામાં આવતી પરીક્ષા

દિવ્યચક્ષુ વિં દિવ્ય ચક્ષુવાળું (૨) નં જ્ઞાનચક્ષુ

દિવ્યજ્ઞાન નં દેવી જ્ઞાન

દિવ્યાંગના ઓ અપ્સરા

દિવ્યાંબર નં સુંદર કીમતી વસ્ત્ર

દિશ(-શા) ઓ

દિશ(-શે)દિશ અં બધી દિશાઓમાં

દિશાશૂલ(-ળ) નં જ્યોતિષ પ્રમાણે અમુક

દિશાઓમાં જવા માટે અશુભ મણાતા

દિવસો કે વાર

દિશેદિશ અં જુઓ દિશદિશ

દિશેદિશ અં દરેક દિશામાં; દિશદિશ

દિષ્ટ વિં દર્શવિહું (૨) નં હેતુ; લક્ષ્ય (૩)

નસીબ

દિષ્ટિ ઓ સૂચના; આજ્ઞા (૨) સદ્બાળ્ય (૩)

નસીબ

દિંબ વિં ચકિત; છક્ક

દિંડી ઓ એક જાતનું વાદ્ય (૨) એક રાગ

દી પું દિવસ

દીકરી ઓ પુત્રી

દીકરો પું પુત્ર

દીક્ષા ઓ શુરૂ પાસેથી પ્રત, નિયમ કે મંત્ર

લેવો તે (૨) યજ્ઞયાગાદિકરતા પહેલાં તેનો

વિધિપૂર્વક સંકલ્પ કરવો તે

દીક્ષિત વિં દીક્ષા લીધી હોય એવું (૨) પું

યજ્ઞ કરાવનાર (૩) બ્રાહ્મણની એક અડક

દીગર વિં (૨) અં જુઓ દિગર

દીઠ અં પરત્વે. ઉદા. 'જાણીદીઠ'

દીદાર પું બં વં ચહેરા; રવરૂપ; કાંતિ

દીદારી ઓ જુઓ દીદાર

દીધવાન વિં આપ્યું હોય તેને મળવું;

આપ્યું હોય કે કરેલું હોય તે જ જાતનું

(૨) જાતનું; પરંપરાથી ચાલતું આવેલું

દીન વિં (૨) પું ગરીબ (૩) રાંક; લાચાર

(૪) નં મુસલમાની ધર્મ—મજહબ

દીનતા ઓ

દીનત્વ નં

દીનદયાળ વિં ગરીબ પર દયા કરનારું

દીનદાર વિં દીન-ધર્મ પાળનારું

દીનદારી ઓ દીનદારપણું; ધર્મપાલન

દીનપરસ્તી ઓ ધર્મ ઉપર આસ્થા

દીનખંડુ પું ગરીબનો બેલી

દીનવત્સલ વિં ગરીબ પર વહાલ-મમતા
રાખનારું

દીનાનાથ પું ગરીબનો બેઠી

દીનાર પું અદી રૂપિયાની કિંમતનો એક
પ્રાચીન સિક્કો

દીની* વિં

દીનબરફક પું સત્ય ઉપર રચાયેલો ધર્મ;
સાચો ધર્મ

દીપ પું દીવો; દીપક

દીપક વિં ઉત્તેજક; સતેજ કરનારું (૨) દીપાવનારું
(૩) પું દીપ; દીવો (૪) જુઓ દીપકલ્યાણ

દીપકલ્યાણ પું એક રાગ

દીપચંદી પું સંગીતનો એક તાલ

દીપડવેલ સ્ત્રી એક જાતની વેલ

દીપડી સ્ત્રી દીપડાની માદા

દીપડું નં નાનો દીપડો

દીપડો પું વાઘની જાતનું એક પ્રાણી

દીપન વિં દીપક; ઉત્તેજક (૨) નં સતેજ
કરવું-ઉત્તેજવું તે

દીપમાળ સ્ત્રી મંદિર આગળ દીવાઓ ગોઠવી
કરેલો મિનારો

દીપ(-પા)વવું સં કિં 'દીપવું'નું પ્રેરક રૂપ
દીપવું અં કિં પ્રકાશવું; ચળકવું (૨) ચોભવું

દીપાવલિ(-લી) સ્ત્રી દાવાઓની હાર (૨)
દિવાળી

દીપાવવું સં કિં જુઓ દીપવવું

દીપિકા સ્ત્રી દીવી (૨) મશાલ

દીપોચ્છ(-ત્સ)વ પું દિવાળી

દીપોત્સવી સ્ત્રી દિવાળી

દીપ્ત વિં સળગેલું (૨) પ્રકાશિત; તેજસ્વી

દીપ્તિ સ્ત્રી પ્રકાશ; પ્રભા

દીપ્તિમાન વિં દીપ્તિવાળું

દીપ્તિઓ પું પ્રસ્તાવના

દીપ્તિ પું ડૂમે; છાતી ભરાઈ આવવી તે

દીર્ઘ વિં લાંબું

દીર્ઘગોળ પું લંબગોળ; 'એલિપ્સોઇડ' (ગ.)

દીર્ઘદર્શિતા સ્ત્રી દીર્ઘદર્શીપણું

દીર્ઘદર્શી વિં દૂરદર્શી; અગમ્યબુદ્ધિ

દીર્ઘદષ્ટિ સ્ત્રી (૨) વિં અગમ્યબુદ્ધિ

દીર્ઘબાહુ વિં લાંબા હાથવાળું

દીર્ઘજૂત નં 'એલિપ્સ' (ગ.)

દીર્ઘસૂત્ર(-ત્રી) વિં નાહક લંબાણ કરનારું;
ઘટ પાર ન આણે એવું

દીર્ઘસૂત્રતા સ્ત્રી

દીર્ઘસૂત્રી વિં જુઓ દીર્ઘસૂત્ર

દીર્ઘસૂત્રીપણું નં

દીર્ઘાયુ, ૦૦૫૫ વિં લાંબા આયુષ્યવાળું (૨) નં
લાંબા આયુરદા

દીર્ઘાયુષ્ઠી વિં લાંબા આયુરદાવાળું

દીર્ઘિકા સ્ત્રી જળાશય (૨) લાંબા આકારનું
તળાવ

દીવટ સ્ત્રી દિવેટ

દીવડું નં કણકના લોચાનું બનાવેલું દીવાનું
કોડિયું (૨) દીવી (૩) દીવો

દીવડો પું કણકના કોડિયામાં કરેલો દીવો
(૨) દીવો

દીવાદાંડી સ્ત્રી જતાંઆવતાં વહાણને ચેતવવા
માટે સમુદ્રમાં ખડક ઉપર બાંધેલો
દીવાવાળો મિનારો

દીવાન પું વજર; પ્રધાન (૨) રાજસભા;
કચેરી (૩) મોટો ઓરડો; ખંડ (૪) પ્રકરણ

દીવાનખાનું નં મુલાકાત માટેનો ખાસ ઓરડો

દીવાનગીરી સ્ત્રી દીવાનનું કામ કે પદ

દીવાની વિં લેણદેણના ઇન્સાફને લગતું (૨)
સ્ત્રી દીવાનાપણું; ગાંડાઈ

દીવાનું વિં ગાંડું; ઘેલું

દીવાનેઆમ પું; સ્ત્રી; નં આમવર્ગના લોકોની
રાજસભાને મળવાનું દીવાનખાનું (૨)
[લા.] આમસભા

દીવાનેઆસ પું; સ્ત્રી; નં અમીરકમરાવોની
રાજસભાને મળવાનું દીવાનખાનું (૨)
[લા.] અમીર કમરાવોની પ્રતિનિધિઓની
રાજસભા

દીવાખત્તી સ્ત્રી દીવા વગેરે

દીવાલ સ્ત્રી ભીંત

દીવાલગીરી સ્ત્રી ભીંતે ટંગાવાય તેવી દીવી

દીવાખખત પું; સ્ત્રી દીવા કરવાનો વખત;
સમીસાંજ

દીવાખપ્પી સ્ત્રી

દીવી સ્ત્રી દીવો મૂકવાની ઘોડી

દીવો પું

હીસવું અં કિં દેખાવું (૨) [લા.] સાસવું સહુ
 હીંટ નં જુઓ ડીટ
 હીંટિયું નં જુઓ ડીટિયું
 હીંડું નં જુઓ ડીંડું
 હીંડવું નં જુઓ ડીંડવું (૨) જુઓ હીંડું
 હીંડું નં થોર વગેરેનો દૂધભર્યો કકડો
 હુઆ(-વા) સ્ત્રીં આશીર્વાદ
 હુઆ(-વા)ગીર વિં આશીર્વાદ લેનારું
 હુઆગો વિં આશીર્વાદ દેનારું
 હુકાન સ્ત્રીં
 હુકાનદાર પું હુકાનવાળો—વેપારી
 હુકાનદારી સ્ત્રીં હુકાનદારનું કામ—આવડત
 હુકાની સ્ત્રીં બે પાઈ (૨) છુકાની
 હુકાનીભાર વિં બે પાઈ નેટલા વળનનું
 હુકાળ પું અનાજ ધાસ વગેરેની તંગીનો
 સમય (૨) કોઈ પણ વસ્તુની તંગી
 હુકાળિયું વિં હુકાળ વેઠવું; ભૂખે મરવું
 હુકાળી સ્ત્રીં હુકાળ ઉપર હુકાળ
 હુફલ નં બારીક રેશમી વસ્ત્ર
 હુખ નં દુઃખ
 હુખડું નં દુઃખ (૨) ઓવારણું
 હુખણખાઈ સ્ત્રીં એક છવડું
 હુખણું નં બં વં ઓવારણું
 હુખણું નં દુખવું તે (૨) પ્રસવ થતા પહેલાં
 પેટમાં થતો દુખાવો (૩) ઓવારણું
 હુખદાયક વિં દુઃખ આપનારું
 હુખદાયી વિં જુઓ દુખદાયક
 હુખભંજક વિં દુઃખ ભાગનારું—દૂર કરનારું
 હુખભંજ વિં જુઓ દુખભંજક
 હુખવડું નં શોકની સ્થિતિ (૨) દિવારો
 આપવા જવું તે
 હુખવટો પું જુઓ દુખવડું
 હુખ(-ખા)વડું સં કિં 'દુખવડું'નું પ્રેરક રૂપ
 હુખવું અં કિં દુઃખ થવું; પીડા—વેદના થવી
 હુખાવ(-વો) પું દુખવું તે; પીડા; વેદના
 હુખિયારું વિં દુખી
 હુખિયું વિં દુખી
 હુખી વિં દુઃખથી પીડાવું
 હુગહુગી સ્ત્રીં સ્ત્રીના કાનનું એક ધરણું (૨)
 મદારીનું હુગહુગિયું
 હુગન સ્ત્રીં ગાવાવગાડવાની ઝડપ

હુધ નં દૂધ
 હુધજ વિં દૂધમાંથી ઉત્પન્ન થવું
 હુધવાહિની સ્ત્રીં દૂધની રગ
 હુધશાલા(-ળા) સ્ત્રીં જુઓ દુધાલય
 હુધા સ્ત્રીં પીડા; આપદા; જંભળ
 હુધાલય નં 'હેરી'
 હુઝાણું, વાઝાણું નં દૂધ દેવું ટોર
 હુઝાવડું સં કિં 'દૂઝવડું'નું પ્રેરક રૂપ
 હુજાવડું સં કિં 'હુજાવડું'નું પ્રેરક રૂપ
 હુજાવડું અં કિં દાઝવડું; બળવડું (૨) [લા.]
 મનમાં ખિન્ન થવું—બળવડું
 હુદેલા સ્ત્રીં એક પક્ષી
 હુધાળ(-ણ) વિં દૂધવાળું; દૂધ આપે એવું (ટોર)
 હુધાળી સોનકી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 હુધેલ વિં જુઓ હુધાળ
 હુધેલી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 હુનિયા સ્ત્રીં સૃષ્ટિ; જગત; સંસાર
 હુનિયાઈ વિં હુનિયાનું; સંસારી
 હુનિયાદાર વિં સંસારવહેવારથી વાકેફ
 હુનિયાદારી સ્ત્રીં હુનિયાદારપણું
 હુન્યવી વિં હુનિયાનું; સંસારી
 હુપટ વિં બેવડું; બેગણું
 હુપટો પું ખેસ
 હુપારા અં ખીજ વખત; ફરીથી
 હુભ(-ભા)વડું સં કિં નારાજ કરવું;
 હુખવડું (મન)
 હુભાગવડું સં કિં બેએ ભાગવડું; અડધું કરવું
 હુભાવડું સં કિં જુઓ હુભવડું
 હુભાવડું અં કિં 'દૂભવડું'નું કર્મણિ રૂપ
 હુભાવો પું જુઓ દૂભણું
 હુભાવિયો પું બે ભાષા જાણનારો; એક
 ભાષાની મતલબ ખીજમાં બોલી સમજાવનારો
 હુમ સ્ત્રીં પૂંછડી
 હુમકલાસ નં જુઓ હુમકલાસ
 હુમચી સ્ત્રીં ઘોડા ઉપરનો સાજ તંગ રહે
 માટે ખેંચી બાંધવાનો પટો (૨) અડીણ
 ગડાકુ રાખવાની ચામડાની કાયળી
 હુમહુમ અં (રવં) નગારાનો અવાજ
 હુમાર(-રો) પું બે બાજુનો મારો (૨)
 ધર્મસંકટ
 હુમાવડું અં કિં દૂમો ભરાઈ આવવો
 હુમાસ નં એક જાતનું કાપડ

દુર્ભાષા પું એક છંદ
 દુર્મય વિં દ્વિતીય; બીજું (૨) બીજી
 પંક્તિનું; અધિકારમાં બિતરવું
 દુર્ અં નકારું, મુશ્કેલ એવો અર્થ બતાવનારો
 ઉપસર્ગ. ઉદા. 'દુરભિમાન', 'દુર્ગમ'
 દુરભિમાન નં ખોટું—ખરાબ અભિમાન
 દુરભિમાની વિં દુરભિમાનવાળું
 દુરવસ્થા સ્ત્રીં ખરાબ અવસ્થા
 દુરસ્ત વિં જેવું નેઈએ એવું (૨) ઠીકઠીક
 કરેલું; સમારેલું (૩) ખરું; વાળખી
 દુરસ્તી સ્ત્રીં સમારવું—સુધારવું તે
 દુરંગી વિં બે રંગવાળું; દોરંગી
 દુરંત વિં જેનો અંત દુઃખથી પામી શકાય
 એવું; અપાર (૨) ખરાબ અંતવાળું
 દુરાચલ પું ખોટો આચલ
 દુરાચલી વિં દુરાચલવાળું
 દુરાચરણ નં ખરાબ આચરણ
 દુરાચરણી વિં દુરાચરણવાળું
 દુરાચાર પું ખોટો—અનીતિયુક્ત આચાર
 દુરાચારી વિં દુરાચાર કરનારું
 દુરાત્મા વિં (૨) પું દુષ્ટ; પાપી
 દુરાસાધ્ય વિં મુશ્કેલીથી પ્રસન્ન કરી શકાય
 એવું
 દુરાશા સ્ત્રીં દુષ્ટ આશા—ઇચ્છા (૨) ફળીભૂત
 ન થઈ શકે તેવી આશા
 દુરાસદ વિં દુઃપ્રાપ (૨) દુઃસાધ્ય (૩)
 જીતી ન શકાય એવું
 દુરિજન વિં (૨) પું + દુર્જન
 દુરિત વિં મુશ્કેલ (૨) પાપી (૩) નં પાપકર્મ
 દુરુક્તિ સ્ત્રીં કુવેળું; ખરાબ વચન
 દુર્ગ પું કિલ્લો
 દુર્ગતિ સ્ત્રીં નકારી ગતિ
 દુર્ગપતિ પું કિલ્લાનો માલિક
 દુર્ગપાલ પું કિલ્લાનું રક્ષણ કરનાર; કિલ્લેદાર
 દુર્ગમ વિં મુશ્કેલીથી નર્થ શકાય તેવું (૨)
 મુશ્કેલીથી સમજી શકાય એવું
 દુર્ગરક્ષક પું જુઓ દુર્ગપાલ
 દુર્ગધ સ્ત્રીં ખરાબ વાસ
 દુર્ગધી વિં ખરાબ વાસવાળું; ગંધાવું
 દુર્ગ સ્ત્રીં (સં.) પાર્વતી
 દુર્ગાચકલી સ્ત્રીં એક ભતની ચકલી

દુર્ગાચકલી સ્ત્રીં જુઓ દુર્ગાચકલી
 દુર્ગાપૂજા સ્ત્રીં દુર્ગાની પૂજા
 દુર્ગાષ્ટમી સ્ત્રીં આસો અને ચૈત્ર સુદ આઠમ
 દુર્ગુણ પું દોષ; ખરાબ ગુણ
 દુર્ગુણી વિં દુર્ગુણવાળું
 દુર્ગેશ પું (સં.) દુર્ગાના સ્વામી—શિવ
 દુર્ધંદ વિં મુશ્કેલીથી પાર પડે—બને એવું
 દુર્ધર્ષ પું અથડાઅથડી; હરીફાઈ
 દુર્જન વિં દુષ્ટ; ખરાબ (૨) પું તેવો માણસ
 દુર્જન્ય વિં જીતવું મુશ્કેલ
 દુર્જર વિં પચવું મુશ્કેલ
 દુર્દમ(-મ્ય) વિં કાબૂમાં રાખવું મુશ્કેલ
 દુર્દશા સ્ત્રીં ખરાબ—માઠી દશા
 દુર્દિન પું ખરાબ દહાડો (૨) વાઢળાં, વરસાદ
 કે વંટાળવાળો દિવસ
 દુર્દૈવ નં કમનસીબ; દુર્ભાગ્ય
 દુર્ધર્ષ વિં ઉઝ; પ્રચંડ (૨) પાસે ન નર્થ
 શકાય તેવું (૩) જીતી ન શકાય એવું
 દુર્નિવાર(-ય) વિં નિવારવું મુશ્કેલ
 દુર્બલ(-ળ) વિં કમજોર; દુબળું
 દુર્બલ(-ળ)તા સ્ત્રીં
 દુર્બલાસ્થિ નં છોકરાનો એક રોગ; 'રિકેટસ'
 દુર્બુદ્ધિ વિં ખરાબ બુદ્ધિવાળું (૨) સ્ત્રીં
 ખરાબ—દુષ્ટ બુદ્ધિ
 દુર્બોધ વિં સમજવું મુશ્કેલ (૨) પું ખરાબ
 ઉપદેશ—સલાહ
 દુર્ભક્ષ્ય નં ન ખાવાયોગ્ય—નિષિદ્ધ ખોરાક
 દુર્ભંગ વિં કમનસીબ; દુર્ભાગી
 દુર્ભર વિં વળનદાર; ભિચકતાં ફાવે નહિ
 તેવું (૨) ભરવામાં મુશ્કેલ (૩) નં પેટ
 દુર્ભાગી વિં કમભાગી
 દુર્ભાગ્ય નં કમનસીબ
 દુર્ભાવના સ્ત્રીં દુષ્ટ ભાવના—વિચાર
 દુર્ભિક્ષ પું દુકાળ
 દુર્ભેદ વિં ભેદી ન શકાય તેવું; મળખૂત
 દુર્ભતિ વિં (૨) સ્ત્રીં જુઓ દુર્બુદ્ધિ
 દુર્બુધ વિં કદરૂપો મોંવાળું (૨) ગાળો ભાંડવું
 દુર્બોધન વિં જીતવું મુશ્કેલ; અજીત (૨) પું
 (સં.) ધૃતરાષ્ટ્રનો મોટો પુત્ર
 દુર્લક્ષ નં બેઠરકારી; ઉપેક્ષા

દુર્લભ વિં મુરકેલીથી એક શાકાહારી વસ્તુ
અદ્વય

દુર્લભ વિં મળવું મુરકેલ

દુર્લભતા સ્ત્રી

દુર્લભ નં ખરાબ વેણ-બોલ; ગાળ

દુર્લભની વિં દુર્લભ બોલનારું

દુર્લભના સ્ત્રી દુષ વાસના

દુર્લભ પું (સં) એક ઋષિ (તે તેમના
કોષ માટે પ્રસિદ્ધ છે.)

દુર્લભ સ્ત્રી દુર્લભના; ખરાબ શક્તિ

દુર્લભ નં ખરાબ વ્યસન

દુર્લભની વિં દુર્લભવાણું

દુર્લભ નં હરવું કરવું તે

દુર્લભ સ્ત્રી ક્રીમતી રત્ન

દુર્લભ સ્ત્રી લાડીલી દીકરી

દુર્લભ પું લાડકો દીકરો

દુર્લભ પું અંદરવો

દુર્લભ પું વર; પતિ

દુર્લભ સ્ત્રી નવી વહુ

દુર્લભ સ્ત્રી આશિષ; દુઆ

દુર્લભ સ્ત્રી નહેરનામું (૨) મનાઈ

દુર્લભ વિં જુઓ દુઆગીર

દુર્લભ સ્ત્રી અનિશ્ચય; હામાડોળપણું

દુર્લભ પું ક્રીમતી બેવડી શાલ

દુર્લભ નં દુરાચરણ

દુર્લભ પું શત્રુ

દુર્લભનાવો પું દુર્લભનાવટ

દુર્લભનાઈ(-વટ) સ્ત્રી શત્રુવટ; અદાવત

દુર્લભ વિં મુરકેલ; અધરું

દુર્લભ વિં કરવું મુરકેલ; અધરું

દુર્લભ નં દુરાચરણ

દુર્લભ(-ળ) પું જુઓ દુકાળ

દુર્લભ(-ળ)નિવારણ નં દુકાળનું દુર્લભ-
નિવારણ; 'ફેમિન-રિલીફ'

દુર્લભ નં દુર્લભ

દુર્લભ વિં નહારું; અધમ; પાપી

દુર્લભ સ્ત્રી

દુર્લભ સ્ત્રી અદ્વાનત; પાપી બુદ્ધિ (૨)
વિં દુર્લભવાણું

દુર્લભ વિં સ્ત્રી દુર્લભ સ્ત્રી

દુર્લભ વિં દુષ

દુર્લભ પું કપથ; કુમાર્ગ

દુર્લભ વિં દુર્લભ

દુર્લભ વિં મુરકેલીથી તરાય—ઓળંગાય એવું

દુર્લભ વિં મુરકેલીથી તળય એવું

દુર્લભ સ્ત્રી અભુમાનીતી પત્ની

દુર્લભ સ્ત્રી જુઓ દુર્લભ

દુર્લભ સ્ત્રી દીકરી

દુર્લભ પું દોહરો

દુર્લભ સ્ત્રી પેટની ફાંદ

દુર્લભ(-ળ) વિં દુર્લભવાણું

દુર્લભ પું (સં) દુર્લભવાણા દેવ-ગણેશ

દુર્લભ સ્ત્રી; નં એક જાતનું નગારું; ભેરી

દુર્લભ નં અથા; પીડા; કષ્ટ

દુર્લભ વિં દુર્લભ કરનારું

દુર્લભ વિં (૨) પું દુર્લભ કરનાર

દુર્લભ વિં જુઓ દુર્લભ

દુર્લભ વિં જુઓ દુર્લભ

દુર્લભ(-દાયક, -દાયી, -અદ) વિં દુર્લભ દેનારું

દુર્લભ(-ન) વિં દુર્લભ દૂર કરનારું

દુર્લભ વિં જુઓ દુર્લભ

દુર્લભ વિં દુર્લભ ભરિણું

દુર્લભ સ્ત્રી

દુર્લભ પું "ગેસિમિઝમ"

દુર્લભ(-તા) વિં (૨) પું દુર્લભ હરી લેનારું

દુર્લભ પું દુર્લભ દુર્લભ—દૂર કરનાર

દુર્લભ વિં દુર્લભ પીડાયેલું

દુર્લભ વિં જુઓ દુર્લભ

દુર્લભ પું (સં) દુર્લભનો નાનો ભાઈ
(દ્રોપદીનાં વસુ તાણનાર)

દુર્લભ વિં સહેવું મુરકેલ

દુર્લભ વિં કરવું મુરકેલ (૨) ન મરી શકે
તેવું (રોગ માટે)

દુર્લભ નં ખરાબ—અશુભ સ્વપ્ન

દુર્લભ પું ખરાબ કંઈ-સૂર

દુર્લભ વિં અભણું

દુર્લભ પું બેની નિશાનીવાણું પતું (રમવાનું)
(૨) બેની નિશાનીવાળો પાસો

દુર્લભ નં + દુર્લભ

દુર્લભ(-ન) સ્ત્રી જુઓ દુર્લભ

દુર્લભ વિં બીજું

દુર્લભ સ્ત્રી દુષ આપતી ગાય ભેંસ

ફઝલું (-લું) વિં ફઝ આપલું (દોર માટે)
ફઝલું અં કિં ફઝ હેલું (૨) ઝરલું; નીગળલું
ફઝલમંગળ* વિં (કા.)

ફઝલું સં કિં સંતાપલું; રગડલું
ફઝલું વિં બમળું (૨) મન બાળે—નાખુરા કરે
તેલું (૩) નં નારાજ કે તેલું કારણ
ફઝો પું બળલું—ચોટલું તે
ફઝ, ંક પું સંદેશો પહોંચાડનારો (૨)
બાતમીદાર; બસૂસ

ફઝતવ નં

ફઝતપણું નં

ફઝતિકા સીં સંદેશો પહોંચાડનાર સી (૨)
આશકમાશક વચ્ચેના છાના સંદેશો
પહોંચાડનારી કે તેમનો મેળાપ કરાવી
આપનારી સી; ફઝળી

ફઝતી સીં જુઓ ફઝતિકા

ફઝલું વિં હુચ્ચું; ધૂત

ફઝડા પું બં વં નાના જોડા

ફઝ નં

ફઝપાક પું ફઝ અને ચોખાની એક વાની
ફઝપાણી નં તેલમાં પાપડિયો ખારો તથા
પાણી નાખી કરેલું ફઝ જેણે દેખાણું પ્રવાહી
(શાકમાં છાંટવા)

ફઝપીલું વિં ફઝમાં મોં હુબાડી મારી
નાખેલું (બાળક)

ફઝભાઈ પું બાપ જુદા હોવા છતાં એક જ
માનું ફઝ પી ભરેલો ભાઈ (આંગળિયાટ)

ફઝમલ(-લ) પું જેને ફઝનો આહાર છે
એવો મલ (૨) વિં પુષ્ટ; મજબૂત (૩)
ફઝ પીને જીવનારું

ફઝરાજ નં એક પક્ષી

ફઝવાળી સીં ફઝ વેચનારી સી

ફઝવાળો પું ફઝ વેચનારો; ફઝનો વેપારી

ફઝાધારી વિં ફઝ ફઝ પર જીવનારું

ફઝિયા વિં પું બં વં ફઝના જેવા સફેદ
(ઢાંત) (૨) ફઝ પીતા બાળકને ફઝેલા (ઢાંત)

ફઝિયા લટોરા નં એક પક્ષી

ફઝિયું વિં જુઓ ફઝાળ (૨) નં વં બડા
જેની ફઝી

ફઝિયો વછનાગ પું એક ઔષધિ

ફઝીપાક પું ફઝીનો બનાવેલો પાક

ફઝળાઈ સીં ફઝળાપણું; ફઝળતા

ફઝળી સીં ફઝળાની ભતની સી

ફઝળું વિં ફઝલ; કમજોર

ફઝળો પું લીલને મળતી એક ભતનો આક્રમી

ફઝળ સીં મન હુભાલું તે

ફઝલું સં કિં જુઓ ફઝાવલું

ફઝરી સીં એક પક્ષી

ફઝલું સં કિં ફઝલું; પીડલું

ફઝો પું જુઓ ફઝો

ફઝમ વિં જુઓ ફઝમ

ફઝર વિં વેગળું; આધું (૨) અં વેગળે; આધે

ફઝરઅંદેશ વિં ફઝરઅંદેશો રાખનારું; ફઝરંદેશ

ફઝરઅંદેશી સીં ફઝરઅંદેશપણું; ફઝરંદેશી

ફઝરઅંદેશો પું બાવીનો વિચાર પ્રથમથી જ
કરી રાખવો તે; અગમચેતી; ફઝરંદેશો

ફઝગામી વિં ફઝર સુધી જાય એલું

ફઝરદર્શકચંત્ર નં ફઝરની વસ્તુ જોઈ શકાય
એલું ચંત્ર; ફઝરળીન

ફઝરદર્શી વિં ફઝરદષ્ટિવાળું

ફઝરદષ્ટિ સીં ફઝર સુધી જતી નજર—ફઝરંદેશી

ફઝરળીન નં ફઝરદર્શકચંત્ર

ફઝરળીની સીં ફઝર સુધી જોઈ તે

ફઝરવતી વિં ફઝર—આધું રહેલું

ફઝરસ્થ વિં ફઝર; આધું; ફઝરવતી

ફઝરંદેશ વિં જુઓ ફઝરઅંદેશ

ફઝરંદેશી સીં જુઓ ફઝરઅંદેશી

ફઝરંદેશો પું જુઓ ફઝરઅંદેશો

ફઝરી સીં બેની સંજ્ઞાવાળું પતું (ગંજામાં)

ફઝી સીં એક ધાસ—દરો

ફઝીપ્રમી સીં જુઓ દરોઆઠમ

ફઝ નં બેરાં—છોકરાંના કાનનું એક ધરણું

ફઝરી સીં બે સેરનું સીનું કોટનું એક ધરણું

ફઝલું અં કિં જુઓ ફઝલું

ફઝલો વિં ફઝલ (જૈન)

ફઝો પું જુઓ ફઝરી

ફઝક વિં દોષ કાઢનારો; છિદ્ર શોધનારો
(૨) દોષ ઉત્પન્ન કરનારું; દોષ લગાડનારું

ફઝલુ નં દોષ; ખોડખાંપણ

ફઝિત વિં દોષ—ફઝલુવાળું

ફઝરું વિં બીજું

ફઝંટી સીં જુઓ ફઝંટી

ક્ર.કો પું. જુઓ ક્ર.કો
 ક્ર.કો પું. જુઓ ક્ર.કો
 ક્ર.કો વિ. જુઓ ક્ર.કો
 ક્ર.કું નં. જુઓ ક્ર.કું
 ક્ર.કો પું. જુઓ ક્ર.કો
 દક(-ગ) સ્ત્રી. દષ્ટિ; નજર (૨) આંખ
 દગચલ(-ળ) પું. આંખનો ખૂણો
 દગગચર વિ. દષ્ટિગચર
 દઢ વિ. સ્થિર; મજબૂત
 દઢતા સ્ત્રી.
 દઢભાજક પું. એ કેવધારેઆંકડાનો મોઢામાં
 મોઢો સાધારણ અવયવ (ગ.)
 દઢાવવું સં. કિં. દઢ કરવું
 દઢીભૂત વિ. મજબૂત બનેલું
 દશ(-ષ)દ પું. પથરો
 દશ્ય વિ. જોવા જેવું (૨) દેખાય એવું (૩)
 નં. દેખાવ
 દશ્યમાન વિ. દેખાતું હોય એવું
 દષદ પું. જુઓ દશદ
 દષ્ટ વિ. જોયેલું; દેખેલું
 દષ્ટાંત નં. હઠાહરણ; દાખલો
 દષ્ટાંતકથા સ્ત્રી. દષ્ટાંત તરીકે કહેલી કથા;
 'ચેરેબલ'
 દષ્ટિ સ્ત્રી. નજર (૨) જોવાની શક્તિ (૩)
 [લા.] ધ્યાન; લક્ષ
 દષ્ટિકોણ પું. વસ્તુને નિહાળવાની-વિચારવાની
 રીત કે માર્ગ
 દષ્ટિક્ષેપ પું. દષ્ટિપાત
 દષ્ટિગોચર વિ. નજરે પડે એવું; દષ્ટિ પહોંચી
 શકે એવું
 દષ્ટિદોષ પું. આંખની ખોડ (૨) નજરચૂકથી
 રહી ગયેલી ખામી (૩) આંખ વડે થયેલો
 દોષ-અપરાધ
 દષ્ટિપથ પું. જુઓ દષ્ટિમર્યાદા
 દષ્ટિપાત પું. નજર પડવી-જોવું તે
 દષ્ટિપૂત વિ. આંખથી જોયેલું-તપાસેલું
 દષ્ટિભિદ્ધ નં. દષ્ટિકોણ
 દષ્ટિમર્યાદા સ્ત્રી. ન્યાં સુધી આંખ જોઈ
 શકે તે હદ (૨) ક્ષિતિજ
 દષ્ટિવાદ પું. નજરે દેખાય એજ સાચું
 એવો વાદ

દષ્ટિવિદ્યા સ્ત્રી. દષ્ટિનું શાસ્ત્ર; 'ઓપ્ટિક્સ'
 દષ્ટિશાસ્ત્ર નં. દષ્ટિવિદ્યા
 દષ્ટિસીમા સ્ત્રી. જુઓ દષ્ટિમર્યાદા
 દષ્ટોદષ્ટ સ્ત્રી. દષ્ટિ સામે દષ્ટિ
 દેકારો* પું.
 દેખાણુહાર વિ. જોનારું; દેખનારું
 દેખાણુહારો વિ. પું. જોનારો; દેખનારો
 દેખત અં. જોતાં વેંત
 દેખરેખ સ્ત્રી. સંભાળ; તપાસ
 દેખવું સં. કિં. જોવું
 દેખા સ્ત્રી. દેખાવું-પ્રત્યક્ષ જણાવું તે
 દેખાડ(-ડો) પું. જુઓ દેખાડો
 દેખાડવું સં. કિં. 'દેખવું' નું પ્રેરક રૂપ
 દેખાડો પું. સામાને બતાવવા પૂરતો દેખાવ-
 ડાળ (૨) દેખાડવું-બતાવવું તે
 દેખાદેખી સ્ત્રી. સામાનું જોઈને-વાદોવાદ કરવું
 તે; અનુકરણ (૨) અં. જોઈ જોઈને; વાદોવાદ
 દેખાવ પું. દેખાવું તે; દશ્ય (૨) આકાર;
 આકૃતિ (૩) [લા.] જુઓ દેખાવ; ડાળ
 દેખાવડું વિ. સુંદર; રૂપાળું
 દેખીતું વિ. પ્રત્યક્ષ; ખુલ્લું; સ્પષ્ટ (૨) માત્ર
 બહારથી જ દેખાતું-વાસ્તવિક નહિ એવું
 દેગ પું. મોટો દેગડો
 દેગ,ંડી સ્ત્રી. તાંબાનું એક વાસણ
 દેગડું નં. નાનો દેગ; દેગડો
 દેગડો પું. ધાતુનું એક મોટું વાસણ; હાંડો
 દેજ સ્ત્રી. નં. કન્યાને વરપક્ષ તરફથી આપવાની
 લૂગડાં વગેરેની ભેટ (૨) કન્યાને વરપક્ષ
 તરફથી આપવાનું જમણું
 દેડકી સ્ત્રી. દેડકાની માદા
 દેડકું નં. બીનાશમાં રહેતું એક પ્રાણી; મેડક
 દેડકો પું. નર દેડકું
 દેણ(-ણ) નં. દેવું; કરજ (૨) સરકારભરણું
 (૩) ઉપકારનું દબાણું
 દેણગી સ્ત્રી. દેવું; ઋણ (૨) બક્ષિસ (૩) દાન
 દેણુહાર વિ. દેવાહાર
 દેણુયાત વિ. દેણુહાર
 દેણું નં. જુઓ દેણ
 દેદાર પું. દિદાર; દેખાવ
 દેદીખમાન વિ. દીપવું; અગ્રગવું

દેન સ્ત્રીં તાકાત; મગદ્ધર (૨) ગાય (૩) નં
દહન; અગ્નિસંસ્કાર

દેય વિં આપવાયોગ્ય

દેર પુંં દિયર (૨) સ્ત્રીં દીલ; વાર

દેરડી સ્ત્રીં ઉતરડ (૨) નાનુંં મંદિર—દેરું

દેરાણી સ્ત્રીં દિયરની વહુ

દેરાસર નં ધરમાં દેવ રાખવાની જગા (૨)
દેવમંદિર (ખાસ કરીને જૈન)

દેરાસરી વિં દેરાસરમાં રહી નિયમિત દેવ-
પૂજા કરનારું

દેરી સ્ત્રીં નાનુંં દેરું

દેરું નં દેવદેવીનુંં સ્થાન—મંદિર

દેવ પુંં

દેવગિડી અગિયારશ(-સ) સ્ત્રીં કારતક સુદ
અગિયારશ

દેવઋષુ નં મનુષ્યનુંં દેવો પ્રત્યેનુંં ઋષુ

દેવકન્યા નં દેવની કન્યા

દેવકપાસ પુંં એક જાતનો કપાસ

દેવધર નં દેરાસર; દેવમંદિર

દેવચકલી સ્ત્રીં એક જાતની ચકલી

દેવચકલી સ્ત્રીં જુઓ દેવચકલી

દેવડ સ્ત્રીં આપવુંં તે; આપવાનો વહીવટ
(લેવડ સાથે વપરાય છે)

દેવડા(-રા)વરુંં સં કિં 'દેવુંં'નુંં પ્રેરક રૂપ

દેવડી સ્ત્રીં દ્વારપાળને બેસવાની જગા (૨)
ચોટી; ચખૂતરો (૩) સાધુ, સંન્યાસી અથવા
સતીને જ્યાં દાઢયાં-ખાઢયાં હોય ત્યાં કરેલુંં
નાનુંં દેરા જેવુંં ચણતર

દેવતરશ્યો(-ર્યો) પુંં એક પક્ષી

દેવતર નં સ્વર્ગનાં પાંચ વૃક્ષોમાંનુંં દરેક
(મંદાર, પારિજાત, સંતાન, કલ્પ અને
હરિચંદન) (૨) જેની નીચે ગામના લોકો
ભેગા મળતા હોય તે ઝાડ

દેવતા પુંં દેવ (૨) અગ્નિ (૩) સ્ત્રીં દેવી

દેવતાઈ વિં દેવી; અલૌકિક

દેવદર્શન નં દેવનુંં દર્શન

દેવદાર(-ર) નં એક જાતનુંં ઝાડ કે તેનુંં લાકડું

દેવદારી વિં દેવદારનુંં બનાવેલું

દેવદાસી સ્ત્રીં દેવને અર્પણ કરેલી સ્ત્રી

દેવદિવાળી સ્ત્રીં કારતક સુદ પૂનમનુંં પર્વ

દેવદૂત પુંં દેવનો દૂત

દેવનદી સ્ત્રીં ગંગા

દેવનાગરી સ્ત્રીં સંસ્કૃત અથવા બાળબોધ લિપિ
દેવપોદી અગિયારશ(-સ) સ્ત્રીં અષાઢ સુદ
અગિયારશનુંં પર્વ

દેવભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં સ્વર્ગ

દેવમુનિ પુંં (સં.) નારદ

દેવચર પુંં હોમ વગેરે (પાંચયજ્ઞોમાંનો એક)

દેવયાત્રા સ્ત્રીં સ્વર્ગયાત્રા

દેવયાન નં સ્વર્ગનો રથ; સ્વર્ગીય વાહન

દેવયાની સ્ત્રીં (સં.) શુક્રાચાર્યની પુત્રી-
ચયાતિની પત્ની

દેવર પુંં દિયર

દેવરાજ પુંં (સં.) દેવોનો રાજા-ઈંદ્ર

દેવરાવરુંં સં કિં જુઓ દેવડાવરુંં

દેવરિયો પુંં દેવર (વહાલસૂચક)

દેવર્ષિ પુંં (સં.) નારદ (૨) દેવોના ઋષિ
કે દેવ જેવા ઋષિ (અત્રિ, મરીચિ વગેરે)

દેવલાં નં બં વં 'દેવભૂતિઓ (તિરસ્કારમાં)

દેવલી સ્ત્રીં જુઓ દેવચકલી

દેવલોક પુંં દેવોનો લોક-સ્વર્ગ

દેવવાણી સ્ત્રીં આકાશવાણી

દેવશયની એકાદશી સ્ત્રીં જુઓ દેવપોદી
અગિયારશ

દેવસેવા સ્ત્રીં દેવની-ભૂતિની પૂજા વગેરે

દેવસ્થલ(-ળ) નં મંદિર

દેવસ્થાન નં મંદિર

દેવળ નં દેરું (ખાસ કરીને ખ્રિસ્તી લોકોનું)

દેવાડવુંં સં કિં અપાવવું

દેવાતણ(-ન) નં દેવપણું

દેવાદાર વિં કરજદાર; માથે દેવું હોય એવું

દેવાધિદેવ પુંં દેવોનો પણ દેવ-પરમેશ્વર

દેવાર્ચન નં દેવનુંં અર્ચન-પૂજા

દેવાર્ચના સ્ત્રીં દેવની અર્ચના-પૂજા

દેવાલય નં દેવમંદિર; દેરું

દેવાવુંં અં કિં 'દેવુંં'નુંં કર્મણિ રૂપ

દેવાળિયું વિં દેવાળું કાઢનારું; નાદાર

દેવાળિયો પુંં દેવાળું કાઢનારો આદમી

દેવાળું નં દેવું આપવાની અશક્તિ; નાદારી

દેવાંગના સ્ત્રીં દેવની સ્ત્રી; દેવી (૨) અપ્સરા

દેવાંગી વિં દેવના જેવા અંગવાળું

દેવાંશી વિં દેવના અંશવાળું

દેવી સ્ત્રી

દેવું સંકિં આપવું (૨) બંધ કરવું (૩) નંકરન

દેશ પું રાષ્ટ્ર (૨) વિભાગ (૩) વતન

દેશકાલ(-ળ) પું દેશ અને કાળ (૨)
આલતો રીતરિવાજ

દેશદાઝ સ્ત્રી દેશની લાગણી

દેશદ્રોહ પું દેશ પ્રત્યે બેવફાઈ

દેશદ્રોહી વિં દેશદ્રોહ કરનારું

દેશધર્મ પું દેશનો કે દેશ પ્રત્યેનો ધર્મ

દેશના સ્ત્રી ઉપદેશ (આવકોમાં)

દેશનિકાલ પું દેશમાંથી કાઢી મૂકવું તે

દેશપાર અં દેશની બહાર (દેશનિકાલ)

દેશપ્રેમ પું દેશને માટે પ્રેમ

દેશપ્રેમી વિં દેશપ્રેમવાળું

દેશબંધુ પું દેશભાઈ

દેશબાંધવ પું દેશભાઈ

દેશભક્ત પું દેશપ્રેમી

દેશભક્તિ સ્ત્રી દેશ પ્રત્યેની ભક્તિ

દેશભાઈ પું પોતાના દેશનો માણસ

દેશવટો પું પરદેશમાં વાસ (૨) દેશાટન

દેશવ્યવહાર પું જુઓ દેશધર્મ

દેશસેવા સ્ત્રી દેશની સેવા

દેશસ્થ પું મહારાષ્ટ્રી બ્રાહ્મણની એક જાત

દેશા(-સા)ઈ પું એક અટક (૨) રાજ્યને
કરેલી સેવા બદલ મળેલી બક્ષિસનો
માલિક; વતનદાર (૩) રખારી માટેનો
માનવાચક શબ્દ

દેશા(-સા)ઈગીરી સ્ત્રી દેશાઈનું પદ કે હક
(૨) તેની રૂએ સરકારમાંથી મળતું લવાજમ

દેશા(-સા)ઈવટું નં દેશાઈગીરી

દેશાખ પું એક રાજ

દેશાખી સ્ત્રી એક રાજ

દેશાચાર પું દેશનો આચાર—રૂઠિ

દેશાટન નં જુદા જુદા દેશોમાં ફરવું તે

દેશા(-સા)ણુ સ્ત્રી દેશાઈની સ્ત્રી

દેશાનુરાગી વિં દેશપ્રેમી

દેશાભિમાન નં પોતાના દેશનું અભિમાન

દેશાભિમાની વિં દેશાભિમાનવાળો

દેશાવર પું પરદેશ

દેશાસ્મિતા સ્ત્રી દેશાભિમાન

દેશાંતર નં દેશાવર

દેશી વિં દેશનું, ને લગતું (૨) પું સ્વદેશનો
રહીશ (૩) સ્ત્રી એક રાત્રિણી (૪)

પ્રાકૃત ભાષાનો એક પ્રકાર

દેશીય વિં દેશનું (૨) સ્થાનિક (૩) એક અંશ
દેશે(-શે)દેશ અં વિભાગરૂપ બધા દેશોમાં
(૨) સર્વસ્થળે

દેશોન્નતિ સ્ત્રી દેશની ઉન્નતિ

દેશ્ય વિં સ્થાનિક; પ્રાંતિક (૨) દેશી

દેસ પું એક રાજ

દેસાઈ પું જુઓ દેશાઈ

દેસાઈગીરી સ્ત્રી જુઓ દેશાઈગીરી

દેસાઈવટું નં જુઓ દેશાઈવટું

દેસાણુ સ્ત્રી જુઓ દેશાણુ

દેહ પું શરીર; કાયા

દેહત્યાગ પું દેહનો ત્યાગ—મરણ

દેહદર્શી વિં દેહને જ જોઈ રહેનારું

દેહદર્શા સ્ત્રી દેહની સ્થિતિ

દેહદંડ પું શરીરને કદ આપવું તે (૨)
શારીરિક શિક્ષા; શરીરનો અવયવ કાપી
નાખવાની શિક્ષા

દેહધર્મ પું શરીરના ગુણધર્મ

દેહધર્મવિદ્યા સ્ત્રી દેહધર્મની વિદ્યા; 'દ્વિઝિયોલોજી'

દેહધારણુ નં દેહ ધારણુ કરવો તે (૨) દેહ
ટકાવી રાખવો—જીવવું તે

દેહધારી વિં જેને દેહ હોય એવું; શરીરી

દેહબંધ પું શરીરનું કાદું

દેહમાની વિં દેહના અભિમાનવાળું

દેહયાત્રા સ્ત્રી શરીરનિર્વાહ; ગુજરાન (૨) મરણ

દેહરખું વિં શરીરની જ વધારે ફિકર કર્યા
કરનારું (૨) નતરખું; સ્વાર્થી

દેહલિ(-લી) સ્ત્રી ઉંબરા

દેહલીલીપકન્યાય પું ઉંબરા પર મૂકેલો
દીવો જેમ બંને બાજુ પ્રકાશ આપે તેમ
બંને બાજુને એકસાથે લાગુ પાડવું તે

દેહવટ અં બધી દિશામાં (૨) રફેતફે

દેહવિદ્યા સ્ત્રી જુઓ દેહધર્મવિદ્યા

દેહસ્વભાવ પું

દેહાત સ્ત્રી ગામડું

દેહાતી વિં ગામડાનું

દેહાત્મવાદ પું શરીરથી ભિન્ન કોઈ આત્મા
નથી, શરીર એ જ આત્મા છે એવો મત;
બદવાદ

દેહાત્મવાદી વિં દેહાત્મવાદનું—ને લગતું
 (૨) પું દેહાત્મવાદમાં માનનારે આદમી
 દેહાભિમાન નં દેહનું અભિમાન
 દેહાભિમાની વિં દેહાભિમાનીવાળું
 દેહાંત પું દેહનો અંત; મૃત્યુ
 દેહાંતદંડ પું મોતની શિક્ષા
 દેહાંતર નં બીજ દેહ
 દેહી વિં શરીરવાળું (૨) પું આત્મા
 દેહોત્સર્ગ પું દેહત્યાગ; મૃત્યુ
 દેંડવું નં ડેંડવું; પાણીનો સાપ
 દૈત્ય પું રાક્ષસ
 દૈનિક વિં રોજનું (૨) નં રોજ નીકળતું છાપું
 દૈન્ય નં દીનતા
 દૈવ વિં દેવ-દેવતાને લગતું (૨) નં નસીબ
 દૈવગતિ સ્ત્રીં નસીબની ગતિ-ઘટના
 દૈવઘટના સ્ત્રીં નસીબની ઘટના—જોગ
 દૈવજો(-યો)ગ પું નસીબનો જોગ—સંયોગ
 દૈવજ્ઞ પું નસીબને જાણનાર—જોશી
 દૈવત નં દેવત્વ; તેજ (૨) સત્ત્વ; સાર
 દૈવયોગ પું જુઓ દૈવજોગ
 દૈવાધીન વિં દૈવને—નસીબને આધીન
 દૈવિક વિં દેવ સંબંધી; દેવતાઈ (૨)
 અલૌકિક (૩) આકસ્મિક
 દૈવી વિં જુઓ દૈવિક
 દૈશિક વિં દેશનું—ને લગતું (૨) પ્રાંતિક
 દૈહિક વિં દેહનું—ને લગતું
 દો વિં બે
 દોઅમદી વિં બે અમલવાળું
 દોઆખ પું બે નદીઓ વચ્ચેનો પ્રદેશ
 દોકડો પું રૂપિયાના સોમા ભાગની કિંમતનો
 એક જૂનો સિક્કો (૨) શુભ; 'માર્ક'
 દોગાની સ્ત્રીં જૂઠો આરોપ (૨) અપકીર્તિ
 દોગોટીલો પું છાકરાંની એક રમત
 દોજખ નં નરક
 દોટ સ્ત્રીં દોડવાની ક્રિયા
 દોટવું અં કિં લોટવું; આળોટવું
 દોટી સ્ત્રીં એક જાતનું કાપડ (૨) કન્યાના
 બાપને વેવાઈ તરફથી મળતી બક્ષિસ
 દોડું નં જાડી પૂરી
 દોડ સ્ત્રીં દોડવાની ક્રિયા કે ઝડપ
 દોડકી સ્ત્રીં તુરિયાની જાતની એક જોલ

દોડકું નં દોડકીનું ફળ
 દોડધામ સ્ત્રીં દોડાદોડ; ધમાચકડી
 દોડવું અં કિં
 દોડંદોડા સ્ત્રીં દોડાદોડ
 દોડાદોડ(-ડી) સ્ત્રીં દોડધામ; દોડંદોડા
 દોડી સ્ત્રીં જુઓ ડોડી
 દોડું નં જુઓ ડોડું
 દોડો પું જુઓ ડોડો
 દોઢ વિં એક ને અડધું—'૧૧૧'
 દોઢડાણું વિં વધારા પડતું ડહાપણ કરનારું
 દોઢવવું સં કિં દોઢગણ કરવું
 દોઢવું સં કિં જોઈએ તેથી મોટું સીવવું
 (૨) સીવવું; દોરવવું
 દોઢસો વિં '૧૫૦'
 દોઢા પું બં ૫૦ દોઢના આંક
 દોઢાં નં બં ૫૦ દોઢા
 દોઢિયું વિં દોઢું (૨) નં દોઢ પને સીવેલું
 વસ્ત્ર (૩) પૈસો; કાવડિયું
 દોઢી સ્ત્રીં દેવડી; માંડવી
 દોડું વિં દોઢગણ
 દોણી સ્ત્રીં હાંદશી (દૂધ, દહીં વગેરે ભરવાની)
 દોણું નં મોટી દોણી
 દોતા નં વરશબ્દનો એક પ્રકારનો પોશાક
 દોતિયો પું અરજીઓ લખી આપનારો
 દોથાથાળી સ્ત્રીં (કા.) ખૂબ ખાતું તે
 દોથો પું બોધો; મૂઠો
 દોદરું(-જી) વિં જીજું; નબળું (૨) બાખડું
 દોદશ અં બધી બાજુએ; આમતેમ
 દોદળું વિં જુઓ દોદરું
 દોધક પું એક છંદ
 દોધારું વિં બે ધારવાળું
 દોપટ વિં બેવડું; બમણું
 દોપિરતાં નં બં ૫૦ અક્ષર ધૂંટવાનું જાડું પૂઠું
 દોબડું નં એક જાતનું વાજનું
 દોમદોમ* અં
 દોર પું અમલ; સત્તા (૨) દમામ; લલકો
 (૩) જાડું દોરડું (૪) પું; સ્ત્રીં પતંગની દોરી
 દોરદી સ્ત્રીં પાતળું દોરડું; દોરી
 દોરડું નં
 દોરડો પું દોરો (૨) મંત્રેલો દોરો
 દોરડો પું રોક અને તુમાખી
 દોરદમામ પું દોર અને દમામ

દોરવણી સ્ત્રીં દોરવણું તે (૨) શિખવણી
દોરવણું સં કિં હાય બ્રહ્મી ચલાવણું; રસ્તો
ખતાવવો (૨) દોરા ભરવા; સીવણું
દોરણું સં કિં જુઓ દોરવણું (૨) આંકણું
(લીંટી)

દોરંગી વિં ખેરંગવાળું (૨) મનસ્વી; ચંચળ
દોરાચિટ્ટી સ્ત્રીં મત્રેલા દોરા ચિટ્ટી વગેરે
દોરાટણું સં કિં દોરા ભરવા; સીવણું
દોરિયો પું પાણી ખેંચવાનું એક વાસણ
(૨) એક ભત્તનું કાપડ (૩) લાંબો પાતળો
વાંસ (૪) ગળાનું એક ધરેણું

દોરી સ્ત્રીં રસી; દોરડી (૨) પતંગની પાતળી
દોરી

દોરીછ(-છ)ટ અં સીધી લીટીમાં
દોરો પું દોરડો (૨) ગળાનું એક ધરેણું (૩)
કંદોરો (૪) મત્રેલો દોરો

દોરોધાગો પું મત્રેલો દોરો
દોલ પું ઝૂલો; હીંચકો (૨) સ્ત્રીં તંગી; લીડ
દોલત સ્ત્રીં પૈસો; પૂંછ

દોલતભદો પું ધનવાનનો પુત્ર
દોલતમંદ વિં પૈસાદાર
દોલતવાન વિં જુઓ દોલતમંદ

દોલન નં જુઓ ડોલન
દોલસોલ સ્ત્રીં ગરીબાઈ; નિર્ધનતા
દોલા સ્ત્રીં હીંચકો (૨) પાલખી; ડોળા

દોલાખ પું લીંતમાંનું કળાટ; લંડારિયું
દોલાયમાન વિં જુઓ ડોલાયમાન
દોલાયત્ર નં ઘડામાં પ્રવાહી ભરી તેની

અંદર ઔષધિની પોટડી લટકતી રાખી
ઔષધિ તૈયાર કરવાની રચના

દોલિકા સ્ત્રીં જુઓ દોલા
દોલું વિં ભોળું (૨) ઉદાર છવનું; સખી
દોલડા(-ડા)વણું સં કિં 'દોલણું'નું પ્રેરક રૂપ

દોલાણું અં કિં 'દોલણું'નું કર્મણિ રૂપ
દોશી પું કાપડ વેચનારો ફેરિયો (૨) એક
અડક

દોષ પું ભૂલ; ચૂક (૨) ખોડખાંપણ; ખાખી
(૩) ગુનો; વાંક (૪) લાંછન (૫) પાપ

દોષચાહી વિં દોષનું જ અહણ કરનારું
દોષકર્ષી વિં (પારકાના) દોષ જોનારું—
ખોળનારું

દોષદષ્ટિ સ્ત્રીં (પારકાના) દોષ જોવા તે
દોષપક્ષ પું દોષવાળો પક્ષ
દોષા સ્ત્રીં રાત્રિ

દોષાકર પું ચંદ્ર
દોષારોપ પું માથે દોષ ચડાવવો તે
દોષારોપણ નં જુઓ દોષારોપ

દોષાહ વિં દોષ દેવાલાયક
દોષિત વિં દોષવાળું; અપરાધી (૨) પાપી
દોષી વિં જુઓ દોષિત

દોસ્ત, ંદાર પું મિત્ર; ભાઈબંધ
દોસ્તદારી સ્ત્રીં મિત્રાચારી; ભાઈબંધી
દોસ્તી સ્ત્રીં જુઓ દોસ્તદારી

દોહક પું; નં ગર્ભિણી સ્ત્રીને થતો અભિલાષ
(૨) તીવ્ર ઇચ્છા

દોહકવતી સ્ત્રીં દોહકવાળી—સગર્ભા સ્ત્રી
દોહન નં દોહણું તે
દોહરો પું એક છંદ

દોહણું સં કિં દોરણું દૂધ કાઢવું (૨) [લા.]
સાર ખેંચવો

દોહિતર પું મૂએલા માણસ પાછળ વહેંચવામાં
આવતા દૂધના લાડુ
દોહિત્ર પું દીકરીનો દીકરો; દોહિત્ર

દોહણું વિં અધરું; મુશ્કેલ
દોંગાઈ સ્ત્રીં લુચ્ચાઈ; ધૂર્તતા
દોંગાપણું સ્ત્રીં

દોંગું વિં ધૂર્ત; લુચ્ચું (૨) ખેંચાદખ;
ઉચ્ચત (૩) માંસલ; ભદું

દોશત્ત્ય નં દુરાત્માપણું; દુષ્ટતા; દુર્જનતા
દોશે પું ચારે તરફ ચક્કર લગાવણું તે
દોર્જન્ય નં દુર્જનતા

દોર્જન્ય નં દુર્જનતા
દોર્મનત્ય નં મનની ખરાબ દશા (૨) શોક;
ખેદ (૩) નિરાશા

દોવારિક પું દરવાન
દોહિત્ર પું દીકરીનો દીકરો; દોહિત્ર
દોહિત્રી સ્ત્રીં દીકરીની દીકરી

ધાવાપૃથિવી નં ખં વં દ્યો અને પૃથ્વી
ધુતિ સ્ત્રીં તેજ; કાંતિ
ધુલોક પું સ્વર્ગ
ધૂત નં ન્દમકું; જુગાર

ઘો ઝીં જુઓ ઘી
 ઘોત પું છુતિ; તેજ; પ્રકાશ
 ઘોતક વિં પ્રકાશ કરનારું (૨) દર્શાવનારું;
 સ્પષ્ટ કરનારું
 ઘોતન નં પ્રકાશન (૨) દર્શાવવું તે; સ્પષ્ટ
 કરવું તે
 ઘો ઝીં આકાશ (૨) સ્વર્ગ
 ઘરમ પું એક પ્રાચીન સિક્કો; નિષ્કનો
 સોળમે ભાગ
 ઘવ પું ગળેલો રસ; પ્રવાહી
 ઘવરું અં કિં પીગળવું; ઓગળવું (૨)
 [લા.] ગદ્ગદ થવું (દિલનું) (૩) ઝરવું;
 ગળવું
 ઘવિડ પું (સં.) દક્ષિણના એક દેશનું
 પ્રાચીન નામ
 ઘવીકરણ નં પ્રવાહીરૂપ થાય એમ કરવું તે
 ઘવીલવન નં ઘવરૂપ થવું તે
 ઘવીભૂત વિં પ્રવાહી બનેલું (૨) [લા.]
 પીગળેલું (દિલ)
 ઘંચ નં પૈસો; નાણું (૨) વસ્તુ; પદાર્થ
 (૩) [ન્યા.] મૂળ તત્ત્વ
 ઘંચવાચક વિં સોનું, ગોળ વગેરે ઘંચોનું
 વાચક (નામ) [વ્યા.]
 ઘંચવાન વિં પૈસાદાર; ધનવાન
 ઘંચવિં જોવાયોગ્ય
 ઘંટા પું જોનારો
 ઘાક્ષ(-ક્ષા) ઝીં એક જાતનું ફળ
 ઘાક્ષારસ પું ઘાક્ષનો રસ
 ઘાક્ષાસવ પું ઘાક્ષનો આસવ—એક ઔષધિ
 ઘામ નં + ધન; દોલત
 ઘાવ, ંજુ પું જુઓ ઘાવણ
 ઘાવક વિં ઓગાળી નાખે એવું (૨) નં
 ધાતુઓ વગેરેનો ઝટ રસ બને એ માટે
 એની સાથે ભેળવવાનો એક પદાર્થ
 ઘાવણ નં ઘવ-પ્રવાહી રૂપ બનાવેલું તે
 ઘાવિડ વિં દક્ષિણમાં પૂર્વ કિનારે આવેલા
 દ્રવિડ દેશનું (૨) પું એ દેશનો આદમી
 (૩) દક્ષિણના બ્રાહ્મણોની પાંચ જાતિમાંની
 એકનો માણસ (દાવિડ, કણ્ડાટ, ગુર્જર,
 મહારાષ્ટ્ર અને તેલંગ)

ઘાવિડી બ્રાહ્મણાચામ પું બિનજરૂરી લ'બાણ
 (દાવિડો બ્રાહ્મણાચામ કરતા પહેલાં ડાંગો હાથ
 માથાની આસપાસ ફેરવી ચપટી વગાડે છે.)
 ઘુત વિં ગળેલું; ઝરેલું; ટપકેલું (૨) ઉતાવળું;
 ઝડપવાળું
 ઘુતવિલંબિત નં એક છંદ
 ઘુતસંગીતતાલ પું સંગીતનો એક તાલ
 ઘુતાણુલય પું સંગીતનો ૭ માત્રાનો એક લય
 ઘુપદ પું (સં.) પાંચાલ દેશનો રાજા—દ્રૌપદીનો
 પિતા
 ઘુમ નં ઝાઠ; વૃક્ષ
 ઘો ઝીં એક વનસ્પતિ—ફરો
 ઘોણ પું (સં.) પાંડવકૌરવોને શસ્ત્રવિદ્યા
 શિખવાડનાર આચાર્ય
 ઘોહ પું ઢગો; બેવફાઈ (૨) ઈર્ષા; વેર; દ્વેષ
 ઘોહી વિં ઘોહ કરનારું
 ઘૌપદી ઝીં (સં.) ઘુપદ રાજાની પુત્રી;
 પાંડવોની પત્ની
 ઘચ વિં બે
 ઘંક પું જુઓ ઘંકસમાસ (૨) નં
 બેનું જોડું (૩) જુઓ ઘંકયુક્ત (૪) ઝધડો;
 બખેડો
 ઘંકબાવ પું અણબનાવ; દુસ્મનાવટ
 ઘંકયુક્ત નં બે જણ વચ્ચેનું યુદ્ધ
 ઘંકસમાસ પું 'રામલક્ષ્મણ', 'માળાપ'
 એવો બે કે વધારે શબ્દોનો સમાસ કે જે
 શબ્દો સમાસથી જોડાયા ન હોત તો સમાન
 વિભક્તિમાં જ હોત અને " અને " થી
 જોડાયા હોત (વ્યા.)
 ઘંકાતીત વિં સુખદુઃખ, પાપપુણ્ય ઇત્યાદિ
 ઘંકોને તરી ગયેલું
 ઘંકી વિં ઘંકમાંનું એક (૨) પ્રતિસ્પર્ધી
 ઘાદશ વિં '૧૨'—ખાર
 ઘાદશા ઝીં (મરનારનું) ખારમું
 ઘાદશી ઝીં ખારશ
 ઘાપર પું ચાર યુગોમાંનો ત્રીજો યુગ
 ઘાર નં ખારણું
 ઘાર(-રિ)કા ઝીં; નં (સં.) કઠિયાવાડની
 પશ્ચિમે આવેલી કૃષ્ણની રાજધાની
 ઘાર(-રિ)કાનાથ પું (સં) કૃષ્ણ
 ઘારપાલ(-ળ) પું દરવાન
 ઘારા અં મારફતે

દ્વારમતી સ્ત્રી (સં.) જુઓ દ્વારિકા
 દ્વિ વિં બે
 દ્વિઅર્થી વિં બે અર્થવાળું
 દ્વિક્ષિક વિં બીજી કક્ષાનું
 દ્વિક્ષિક સમીકરણ નં 'ઇકવેશન ઓફ ધી સેકન્ડ ઓર્ડર' (ગ.)
 દ્વિયુ પું કર્મધારય સમાસનો એક પ્રકાર—જેમાં પૂર્વપદ સંખ્યાવાચક હોય છે. (બ્યા.)
 દ્વિગુણ વિં બમણું; બેવડું
 દ્વિગુણિત વિં બેથી ગુણેલું; બમણું
 દ્વિઘાત વિં 'ક્વોડ્રેટિક' (ગ.)
 દ્વિઘાતપદી સ્ત્રી 'ક્વોડ્રેટિક એક્સ્પ્રેશન' (ગ.)
 દ્વિજ વિં બેવાર જન્મેલું (૨) પું આકાશ, ક્ષત્રિય કે વૈશ્ય (૩) દાંત (૪) નં પંખી; અડંગ
 દ્વિજન્મા પું દ્વિજ; આકાશ
 દ્વિતલ વિં 'ડાઇહેડ્રલ' (ગ.)
 દ્વિતલકોણ પું 'ડાઇહેડ્રલ એન્ગલ' (ગ.)
 દ્વિતાલ પું સંગીતનો એક તાલ
 દ્વિતીય વિં બીજું
 દ્વિતીયતાલ પું સંગીતનો એક તાલ
 દ્વિતીયપદી સ્ત્રી 'ક્વોડ્રેટિક એક્સ્પ્રેશન' (ગ.)
 દ્વિતીયા વિં સ્ત્રી બીજી (૨) સ્ત્રીબીજ (તિથિ)
 દ્વિદલ(—બ) વિં બે દલ—દાડવાળું (૨) નં કઠોળ
 દ્વિધર્મી વિં બે ગુણધર્મવાળું
 દ્વિધા અં બે રીતે
 દ્વિધ પું હાથી
 દ્વિધત્રી વિં બે પાંખવાળું
 દ્વિધ(—પા)દ વિં બે પગવાળું (૨) 'બાયનોમિયલ' (ગ.)
 દ્વિપદસમીકરણ નં 'બાયનોમિયલ ઇક્વેશન' (ગ.)
 દ્વિપદસિદ્ધાંત પું 'બાયનોમિયલ થિયોરમ' (ગ.)
 દ્વિપદી સ્ત્રી એક પ્રાકૃત છંદ (૨) 'બાયનોમિયલ એક્સ્પ્રેશન' (ગ.)
 દ્વિપાદ વિં જુઓ દ્વિપદ
 દ્વિભાજક વિં (૨) પું દુભાગનાર; 'બાઈ-સેક્ટર' (ગ.)
 દ્વિરદ પું હાથી
 દ્વિકૃત વિં બે વાર કહેવાયેલું
 દ્વિકૃતિ સ્ત્રી બે વાર કહેવું તે

દ્વિરેક પું બમર
 દ્વિર્ભાવ પું ફરીથી બેવડાણું તે (બ્યા.)
 દ્વિવચન નં બેનો બોધ કરે એવું વચન (બ્યા.)
 દ્વિવર્ગાત્મક વિં 'બાઇક્વોડ્રેટિક' (ગ.)
 દ્વિવિધ વિં બે પ્રકારનું
 દ્વીપ પું બેટ; ટાપુ
 દ્વીપકલ્પ પું જેની ત્રણ બાજુએ પાણી હોય તેવો જમીનનો ભાગ
 દ્વીપસમૂહ પું ટાપુઓનો સમૂહ
 દ્વીભૂત વિં બેવડાયેલું
 દ્વીભૂતબિંદુ નં 'ડબલ પોઇન્ટ' (ગ.)
 દ્વેષ પું ઈર્ષા; વેર (૨) અપ્રિયતા; તિરસ્કાર
 દ્વેષભાવ પું દ્વેષની લાગણી
 દ્વેષી વિં દ્વેષવાળું
 દ્વેષ્ટા પું દ્વેષ કરનારો; દુસ્મન
 દ્વેષ્ય વિં દ્વેષ કરવા યોગ્ય (૨) નં ન ગમતું; અપ્રિય
 દ્વેષ્યકર્મ નં
 દ્વૈત નં બેપણું; ભિન્નતા
 દ્વૈતબુદ્ધિ સ્ત્રી ઈશ્વર અને જગત વચ્ચે દ્વૈતની બુદ્ધિ—ભાન
 દ્વૈતભાવ પું જુઓ દ્વૈતબુદ્ધિ
 દ્વૈતમત પું; નં ઈશ્વર અને સૃષ્ટિ એ બે જુદાં છે એવો મત
 દ્વૈતવાદ પું જુઓ દ્વૈતમત
 દ્વૈતવાદી વિં દ્વૈતવાદને લગતું (૨) દ્વૈતવાદને માનનારું (૩) પું દ્વૈતવાદમાં માનનારો
 દ્વૈતાદ્વૈત નં દ્વૈત કે અદ્વૈત; બેદભાવ
 દ્વૈત્રિજન્ય નં 'સેક્ટર' (ગ.)
 દ્વૈધારુપર્શ પું 'ડબલ કોન્ટેક્ટ' (ગ.)
 દ્વૈધીભાવ પું બેદભાવ; દ્વૈત (૨) અનિશ્ચય; સંશય (૩) બહાર અને અંદર જુદો ભાવ રાખવો તે
 દ્વૈધાયન પું (સં.) મહાભારતના કર્તા—વેદવ્યાસ
 દ્વૈમાસિક વિં દર બે માસે આવતું, —બનતું (૨) નં દર બે માસે પ્રગટ થતું છાપું
 દ્વયણુક નં બે આણનો બનેલો એક મોટો આણ
 દ્વયર્થ વિં બે અર્થવાળું (૨) અસ્પષ્ટ
 દ્વયર્થતા સ્ત્રી દ્વિઅર્થીપણું; અસ્પષ્ટતા
 દ્વયર્થ વિં બેનું અર્થ

ધ

ધ પું. દંતસ્થાની ચોથો વ્યંજન (૨) ધૈવત
 સ્વરની સંજ્ઞા
 ધક(-ખ) સ્ત્રી. તરસ (૨) ધગરા; નેશ (૩)
 ત્વરા (૪) ધ્યાન
 ધક(-ખ)મક(-ખ) સ્ત્રી. ઉતાવળ
 ધકા(-ક્કા)ધકી(-ક્કી) સ્ત્રી. સામાસામી ધક્કા
 મારવા તે (૨) લીડ
 ધકાર પું. ધ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
 ધકારાંત વિ. છેડે ધકારવાળું
 ધકાવવું સં. કિં. ધકેલવું (૨) તડામાર આગળ
 ચલાવવું
 ધકેલવું સં. કિં. ધક્કો મારવો; હટસેલવું
 ધકોડો પું. ભુટું તીર
 ધક્કધક્કા સ્ત્રી. જુઓ ધકાધકી
 ધક્કાધક્કી સ્ત્રી. જુઓ ધકાધકી
 ધક્કાઝુક્કી સ્ત્રી. ધક્કા અને ઝુક્કાથી મારામારી
 ધક્કો પું. હટસેલો (૨) નુકસાન (૩) ફેરો (૪)
 ડક્કો; માલ ચડાવવા ઉતારવાની જગા
 ધખ સ્ત્રી. જુઓ ધક
 ધખજી* વિ. (કા.)
 ધખમખ સ્ત્રી. ઉતાવળ
 ધખ(-ગ)વું અં. કિં. ધીકવું (૨) [લા.] ગુસ્સે
 થવું (૩) સં. કિં. ઠપકો આપવો
 ધખારો પું. બાફ; ગરમી; તપારો
 ધખડું નં. પટાવાળો (તિરસ્કારમાં) (૨) ફૂલો
 ધખડો પું. ફૂલો; થાપો (૨) લંગોટિયો બાવો
 ધખધખવું અં. કિં. જોશથી બળવું (૨) ખૂબ
 ગરમ થવું
 ધખવું અં. કિં. જુઓ ધખવું
 ધખશ સ્ત્રી. દાઝ; ઉત્સાહ
 ધખા સ્ત્રી. તાપ; ગરમી

ધખારી સ્ત્રી. થોડી ગરમી (૨) ધીકડી
 ધખ વિ. શ્રેષ્ઠ (૨) મજબૂત (૩) જોશીલું
 (૪) સ્ત્રી. ચાલ (૫) આકૃતિ
 ધખ સ્ત્રી. વાવટો; નિશાન
 ધખખરો પું. ધખ પકડનારો (૨) ધખનો દંડ
 ધખપતાકા સ્ત્રી. ધખ અને પતાકા
 ધટી(-ટી) સ્ત્રી. લંગોટી
 ધડ નં. માથા વિનાનું શરીર (૨) [લા.] મૂળ
 પાથો (૩) અં. (૨૧૦)
 ધડક સ્ત્રી. હૃદયનો કંપ (૨) ખીક
 ધડકજી વિ. ખીકજી
 ધડકધડક અં. (૨૧૦)
 ધડકવું અં. કિં. ધખકવું
 ધડકાર(-રો) પું. ધખકારો
 ધડકી સ્ત્રી. ધાબળી; નાનું આસન
 ધડડધીખ અં. (૨૧૦) ઓચિંતું
 ધડધડ અં. (૨૧૦)
 ધડધડવું અં. કિં. (૨૧૦) એકદમ તૂટી પડવું
 ધડધડાટ પું. (૨૧૦)
 ધડખડ, ધડખડ અં. (૨૧૦)
 ધડ'ધડ' અં. (૨૧૦)
 ધડ'ધડા સ્ત્રી. મારામારી
 ધડ'ધડાકા પું. બં. વં. (૨૧૦)
 ધડાકાખ'ધ અં. ધડાકા સાથે (૨) સપાટામાં;
 એકદમ
 ધડાકાબડાકા પું. બં. વં. ધડાકા અને બડાકા
 ધડાકો પું. મોટો અવાજ; બડાકો (૨)
 સાંભળનાર ચોક્કિ એવી વાત (૩) કાળનો
 ખપાટો
 ધડાધડ અં. (૨૧૦)
 ધડાધડી સ્ત્રી. ધડ'ધડા (૨) ધમાલ

ધડાપીટ સ્ત્રી (કા.) જોરથી છાતી ફટવી તે
 ધડાખંધી વિં (કા.) વ્યવસ્થિત
 ધડી સ્ત્રી ધડો; સતોલો (૨) અડસટો
 ધડીમધડીમ અં (૨૧૦)
 ધડીમલો પું ધડાપીટ
 ધડૂકું અં કિં ગાળું (૨) ઘાંટા કાઢવા
 ધડૂસધડૂસ અં (૨૧૦)
 ધડો પું ત્રાજવાનું સમતોલપણું ન હોવું તે
 (૨) તેનું સમતોલપણું લાવવા મુકતો ભાર
 (૩) બોધ (૪) નિયમ; ઠેકાણું
 ધણુ પું પોલી વસ્તુનો અવાજ (૨) સ્ત્રી
 ભારેવાઈ સ્ત્રી (૩) નં (ગાયોનું) ટોળું
 ધણુમુંડ પું ધણુમાં રાખેલો આખલો
 ધણુધણુ અં (૨૧૦)
 ધણુધણાટ પું (૨૧૦)
 ધણુધણું અં કિં (૨૧૦) ધણુધણુ થવું
 (૨) કપવું (૩) જોશમાં બળવું
 ધણુધણાટી સ્ત્રી (૨૧૦) ધણુધણું તે
 ધણિયાણી સ્ત્રી વહુ (૨) માલિક સ્ત્રી
 ધણિયાનું વિં માલિકવાળું (૨) ખાનગી
 માલિકીનું
 ધણિયાપું નં ધણીપણું
 ધણિયામો પું દૂબળાનો ધણી
 ધણી પું માલિક (૨) પતિ
 ધણીજોગ વિં વેચાણ લેનારને જ મળે એવી
 (દ્વંદ્વી)
 ધણીધોરી પું માલિક (૨) રક્ષક
 ધણીપણું(-તું,-હું) નં
 ધણીરણી પું કુલ માલિક
 ધણીવખું વિં ધણી વિનાનું
 ધણેણું અં કિં ધણુધણું
 ધણેણાટી સ્ત્રી (કા.) ધણુધણાટી
 ધણેણી સ્ત્રી (કા.) ધણુધણાટી
 ધત અં (૨૧૦) તુચ્છકારદર્શક ઉદ્દગાર
 ધતવું અં કિં ધૂતવું
 ધતિંગ નં તોફાન (૨) ટોંગ; ખાલી ધામધૂમ
 ધતૂરો પું એક વનસ્પતિ; ધંતૂરો
 ધધડાવવું સં કિં (૨૧૦) ખૂબ ઠપકો
 આપવો
 ધધણાવવું સં કિં 'ધણુધણું'નું પ્રેરક રૂપ

ધદધુ(-ધ્યો) પું ધ અક્ષર
 ધન નં દોલત; પૈસો (૨) એક રાશિનું નામ
 (૩) વિં (ગ. અને વિ.) 'પોઝિટિવ'
 ધનતેરશ(-સ) સ્ત્રી આસો વડે તેરશ, ન્યાયે
 ધનની પૂલ કરવામાં આવે છે
 ધનદ પું (સં.) કુખેર
 ધનધન અં ધન્ય
 ધનધાન્ય નં ધન અને ધાન્ય
 ધનપતિ પું (સં.) કુખેર
 ધનરેખા સ્ત્રી ધન બતાવનારી હસ્તરેખા
 ધનવંત વિં ધનવાન
 ધનવાન વિં પૈસાદાર
 ધનસંપત્તિ સ્ત્રી ધન અને સંપત્તિ
 ધનહીન વિં ધન વિનાનું; ગરીબ
 ધનંજય પું (સં.) અન્નનું
 ધનં(-ને)તર વિં બહુ શ્રીમંત (૨) બહુ
 લાગવગવાળું
 ધનાક્ષરી પું એક છંદ
 ધનાદય વિં ધનવાન
 ધનાત્મક વિં 'પોઝિટિવ' (ગ. અને પ. વિ.)
 ધનાધ્યક્ષ પું કોષાધ્યક્ષ; ખજાનચી
 ધનારક(-ખ) પું જુઓ ધનાર્ક
 ધનાર્ક પું ધનરાશિનો સૂર્ય
 ધનાશ(-સ)રી સ્ત્રી એક રાગણી
 ધનિક વિં ધનવાન
 ધનિકર વિં + ધનિક
 ધનિષ્ઠા સ્ત્રી એક નક્ષત્ર
 ધની વિં ધનવાન
 ધનુ,૦૫(-૦૫) નં કામઠું; ચાપ
 ધનુર નં એક રોગ
 ધનુરાકાર વિં ધનુષના આકારનું
 ધનુષ્યા સ્ત્રી ધનુષની દોરી
 ધનુધર પું બાણુવળી
 ધનુધારી પું ધનુધર
 ધનુર્માસ પું સૂર્ય ધનસંક્રાંતિમાં હોય તે
 મહિનો
 ધનુર્વા,૦૫ પું જુઓ ધનુર
 ધનુર્વિદ્યા સ્ત્રી ધનુષ્ય વાપરવાની વિદ્યા
 ધનુર્વેદ પું ધનુર્વિદ્યા; એક ઉપવેદ
 ધનુષ(-ધ્ય) નં કામઠું

ધનુષ્કંસ પું. {} આવો કૌંસ (મ.)

ધનેકું(-કું) નં દાણામાં સરો કરનારું છવડું;
કિલ્લું

ધનેતર વિં જુઓ ધનંતર

ધનેશ(-શ્વર) પું. (સં.) કુખર

ધન્ય વિં ભાગ્યશાળી (ર) વખાણવાયોગ્ય
(૩) કૃતાર્થ (૪) અં શાખારા; વાહવાહ

ધન્યતા સ્ત્રીં

ધન્યભાગ્ય નં અહોભાગ્ય; સુભાગ્ય

ધન્યવાદ પું. શાખારી

ધન્યા વિં સ્ત્રીં સુખી; સુભાગી (ર) સ્ત્રીં
આયા; 'નસ'

ધનવંતરિ પું. (સં.) દેવોનો વેદ

ધન્વી પું. બાણાવળી

ધપરી સ્ત્રીં એક પક્ષી

ધપવું અં કિં આગળ ધસવું

ધપાધપ(-પી) સ્ત્રીં ધપ્પાધપ્પી

ધપ્પાધપ્પી સ્ત્રીં ધપ્પાથી મારામારી

ધપ્પા(-મ્મા)ખાણ સ્ત્રીં ધપ્પાધપ્પી

ધપ્પો(-મ્મો) પું. મુકો; થાપટ

ધફો પું. ઢગલો

ધખ અં (રવં)

ધખક સ્ત્રીં ધખકારો

ધખકધખક અં (રવં)

ધખકવું અં કિં (રવં) ધડકવું

ધખકારો પું. ધડકારો

ધખડકો પું. ગોટાળો

ધખડાવું અં કિં છેતરાવું

ધખધખ અં (રવં)

ધખધખાટ પું. (રવં)

ધખધખાવવું સં કિં (રવં) ખૂળ રેડવું

ધખવું અં કિં પડવું (ર) [લા.] દેવાળું કાઢવું

(૩) મરી જવું

ધખાકો પું. મોટો અવાજ

ધખાધખી સ્ત્રીં મારામારી

ધખાયનમઃ નં (શંખં) મીડું; ધન્યતા; અંત

ધખા(-મા)હું નં મોટું ખેડોળ પાધડું

ધખે(-મ્મો)ડવું સં કિં હાથથી મારવું (ર)

છેતરવું

ધખોધખ અં (રવં) ઉપરાઉપરી

ધખખલ વિં શરીરે ખૂળ ભડું (ર) એવફફ

ધખખલચંદ પું. બડો એદી માણસ

ધખખલશા પું. ધખખલચંદ

ધખખાખાણ સ્ત્રીં ધપ્પાખાણ

ધખખો પું. ધપ્પો

ધમ અં (રવં) (ર) નં નગારું

ધમક સ્ત્રીં જોશ (ર) તેજ (૩) ભપકો

ધમકવું અં કિં ગાજવું (ર) કંપવું (૩)

પ્રકાશવું

ધમકાર(-રો) પું. (રવં) ધમક; જોશ

ધમકામણી સ્ત્રીં ધમકી

ધમકાવવું સં કિં ધધડાવવું

ધમકી સ્ત્રીં ડર

ધમકો પું. ધીખકો

ધમચકડ સ્ત્રીં ધમાલ (ર) તોફાન; ઉધમાત

ધમણ સ્ત્રીં પવન ફંકવાનું એક સાધન (ર)

બગીનો ઓઢો

ધમણવું સં કિં ધમણ ચલાવવી (ર) [લા.]

ઉરકેરવું

ધમધમ અં (રવં)

ધમધમવું અં કિં (રવં) ધમધમ થવું (ર)

કંપવું (૩) બહુ ગરમ થવું

ધમધમાટ પું. (રવં) રોફ; દોર (ર) દમામ

(૩) તીખારા (૪) ધમધમ અવાજ

ધમધમાટી સ્ત્રીં ધમધમાટ

ધમધમાવવું સં કિં 'ધમધમવું'નું પ્રેરક રૂપ

(ર) ધમકાવવું

ધમધોકાર અં પૂર જોશમાં; સપાટાખંધ

ધમનિ(-ની) સ્ત્રીં ફંકણી; બૂંગળી (ર)

નસ; 'આટરી'

ધમપછાડ સ્ત્રીં તોફાન અને અધીરાઈ

ધમપછાડા પું. બં વં જુઓ ધમપછાડ

ધમપાંચશેરી સ્ત્રીં રોકટ

ધમરોળ પું. ભારે રોકકળ

ધમરોળવું અં કિં ધમરોળ કરવો

ધમલો પું. ધમપાંચશેરી

ધમવું સં કિં ધમણ ચલાવવી (ર) દેવતાને

પવન નાંખવો

ધમાકો પું. (કાં) જુઓ ધામોટો

ધમા(-મ્મા)ચકડી સ્ત્રીં જુઓ ધમચકડ

ધમા(-મ્મા)ધમ(-મ્મી) સ્ત્રીં (રવં) (ર)

મારામારી; ગરબડ

ધમાર પું એક જાતનો વાહ
 ધમારકું સં કિં નવડાવડું (પશુને)
 ધમાલ સ્ત્રીં ધાંધળ; ધમાચકડી
 ધમાહું નં મોટું બેરોળ પાધડું; ધખાહું
 ધમાસો પું એક વનસ્પતિ
 ધમેહું નં તગારું
 ધમ્માચકડી સ્ત્રીં જુઓ ધમચકડ
 ધમ્માધમ સ્ત્રીં જુઓ ધમાધમ
 ધમિભલ(-હલ) પું ૧૬ ઇત્યાદિ સાથે ગૂથેલો
 અખોડો
 ધર વિં ધારણ કરનારું (સમાસને અંતે)
 ઉદાં મણિધર (૨) સ્ત્રીં ધૂંસરી; ધુરા
 (૩) બળદ બેડાતો થાય ત્યારથી ગણાવું
 વર્ષ (૪) શરૂઆત
 ધરખમ વિં ધર-ધુરા ખમે એવું; મળખૂત
 (૨) પ્રવીણ
 ધરખવું અં કિં હિંમત હારવી
 ધરણ નં ધરવું તે (૨) નદીનો બાંધ (૩)
 સ્ત્રીં ગાવાની રીત; દાળ (૪) ૧/૩ તોલો
 ધરણિ(-ણી) સ્ત્રીં પૃથ્વી (૨) જમીન; ભાંય
 ધરણિ(-ણી)ધર પું (સં.) શેષનાગ (૨)
 વિગણ
 ધરણું નં ત્રાણું
 ધરતી સ્ત્રીં પૃથ્વી (૨) જમીન
 ધરતીકંપ પું ધરતીનો કંપ
 ધરદહારો પું પહેલો દિવસ (૨) પહેલાંના
 બેવી જ રિયતિ
 ધરપકડ સ્ત્રીં કાયદાથી પકડાપકડી
 ધરપચ સ્ત્રીં ખોટી ધારતી (૨) પતરાજ
 ધરપત સ્ત્રીં ધરાવવાપણું; સંતોષ (૨) ધીરજ
 ધરપ્પે પું એક જાતનું ઘાસ
 ધરખવું સં કિં ધરવવું (૨) ઠાંસવું
 ધર(-રા)બોળ નં પ્રલય; સત્યાનારા
 ધરમ પું ધર્મ
 ધરમધક્કો પું નકામો ફેરો
 ધરમૂળ નં મૂળ શરૂઆત
 ધરાવવું સં કિં સંતોષ પમાડવો; તૃપ્ત કરવું
 ધરવું સં કિં સાહવું; પકડવું (૨) પહેરવું
 (૩) ધારણ કરવું (વેપ, રૂપ, જન્મ ઇત્યાદિ)
 (૪) પાસે મૂકવું;—ની આગળ રજૂ કરવું
 ધરા સ્ત્રીં પૃથ્વી

ધરાતલ(-ળ) નં પૃથ્વીનું તળ; સપાટી
 ધરાધર પું ધરણીધર (૨) સ્ત્રીં શરૂઆત
 ધરાધરી અં સાથે; બેડે (૨) ધરા
 ધરાબોળ નં જુઓ ધરબોળ
 ધરાર અં અલખત; અવસ્થ
 ધરાર(-ળ) પું વાહનમાં ધૂંસરી આગળ
 વધારે ભાર હોવાપણું (ઉદાગથી બલદું)
 (૨) આગેવાન
 ધરાવવું સં કિં 'ધરવું' અને 'ધરાવું'નું
 પ્રેરક રૂપ (૨) નેવેલ કરવું
 ધરાવું અં કિં તૃપ્ત થવું; સંતોષ પામવો
 ધરાળ પું જુઓ ધરા
 ધરિત્રી સ્ત્રીં પૃથ્વી
 ધરી સ્ત્રીં વાહનની લઠી; આંસ (૨) ઉત્તર
 દક્ષિણ દુવને સાંધનારી સુરેખા
 ધરુ નં ઉખાડીને શેપવા માટે ઉછેરેલો શેપો
 ધરુવાડિયું નં ધરુનું ખેતર
 ધરો પું પાણીથી ભરેલો બાંડો ખાડો (૨)
 બેની બે બાજુ પેડાં પરેવાય છે તે ગારાની
 આડી (૩) સ્ત્રીં એક જાતનું ઘાસ; દૂર્વા
 ધરોઆઠમ સ્ત્રીં જુઓ દરોઆઠમ
 ધર્મ પું
 ધર્મકર્મ નં
 ધર્મકાર્ય નં ધર્મકર્મ
 ધર્મક્રિયા સ્ત્રીં ધર્મસંબંધી વિધિ
 ધર્મકૃત્ય નં ધર્મકર્મ
 ધર્મક્ષેત્ર નં પવિત્ર રચળ-ધામ
 ધર્મગુરુ પું
 ધર્મગ્રંથ પું
 ધર્મચક્રપ્રવર્તન નં ધર્મનો પ્રચાર
 ધર્મચર્યા સ્ત્રીં ધર્મચરણ
 ધર્મચારિણી વિં સ્ત્રીં ધર્મ પ્રમાણે ચાલનારી
 (પત્ની)
 ધર્મચારી વિં ધર્મ પ્રમાણે ચાલનારું
 ધર્મચુસ્ત વિં ધર્મની બાબતમાં ભારે
 આગ્રહી
 ધર્મજાગૃતિ સ્ત્રીં ધર્મની બાબતમાં જાગૃતિ
 ધર્મજા વિં ધર્મને-ધર્મશાસ્ત્રને જાણનારું
 ધર્મઠગ પું ધર્મને નામે ઠગનાર
 ધર્મઠાન નં ધર્મ સમજી કરેલું ઠાન
 ધર્મદારા સ્ત્રીં ધર્મપત્ની

ધર્મધુરંધર વિં પું ધર્મની બાબતમાં
અગ્રેસર

ધર્મધ્વજ પું ધર્મને નામે પાખંડ કરનાર
ધર્મનિષ્ઠ વિં ધર્મ પર આસ્થાવાળું
ધર્મનિષ્ઠા સ્ત્રી ધર્મ વિષેની આસ્થા
ધર્મપત્ની સ્ત્રી ધર્મ પ્રમાણે—વિધિપૂર્વક
થયેલી પત્ની

ધર્મપ(-પં)થ પું ધર્મને અનુક્રમ રસ્તો
ધર્મપરાયણ વિં ધર્મનિષ્ઠ
ધર્મપરિવર્તન નં ધર્મ બદલવો તે; ધર્માતર
ધર્મપથ પું ધર્મપથ
ધર્મપુત્ર પું (વિષયને વશ થઈને નહિ)
પણ ધર્મ સમજી ઉત્પન્ન કરેલો પુત્ર (૨)
જન્મથી નહિ પણ ધર્મથી માનેલો પુત્ર

ધર્મપુસ્તક નં
ધર્મપ્રવર્તક પું ધર્મ પ્રવર્તાવનાર
ધર્મપ્રાસ વિં ધર્મને રસ્તે મેળવેલું—મળેલું
ધર્મખંધુ પું પોતાના ધર્મનો માણસ (૨)
ધર્મ સમજીને માનેલો ભાઈ
ધર્મભગિની સ્ત્રી પોતાના ધર્મની સ્ત્રી (૨)

ધર્મ સમજીને માનેલી બહેન
ધર્મભાઈ પું જુઓ ધર્મખંધુ
ધર્મભાવના સ્ત્રી
ધર્મભૂમિ(-મી) સ્ત્રી પવિત્ર ભૂમિ

ધર્મભ્રષ્ટ વિં ધર્મમાંથી ચળેલું
ધર્મમહામાત્ર પું ધર્મનો રક્ષક અને પ્રચારક
ધર્મમીમાંસા સ્ત્રી ધર્મઅધર્મની ચર્ચા
ધર્મયુદ્ધ નં ધર્મ ખાતર કરેલું યુદ્ધ (૨) યુદ્ધના
નિયમે અનુસાર કરેલું યુદ્ધ

ધર્મરાજ(-જા) પું (સં.) યમ (૨) યુધિષ્ઠિર
ધર્મરાજ્ય નં ધર્મથી ચાલતું રાજ્ય
ધર્મભાલ પું ભિક્ષા માગનાર સાધુનો 'ધર્મનો
લાલ થાઓ' એવો આશીર્વાદ (જૈન)

ધર્મલોપ પું ધર્મનો લોપ; અધર્મ
ધર્મવત્સલ વિં ધર્મ વિષે પ્રેમવાળું
ધર્મવિદ વિં ધર્મનાં તત્ત્વોને જાણનારું
ધર્મવિધિ પું; સ્ત્રી

ધર્મવીર પું ધર્મકાર્યમાં વીર (૨) શહીદ
(૩) [કા. શા.] ધર્મનિષ્ઠા અથવા સદ્-
ગુણમાંથી જીવજતો વીરરસ
ધર્મવૃત્તિ સ્ત્રી ધર્મની વૃત્તિ

ધર્મવેત્તા પું ધર્મવિદ
ધર્મવ્યવસ્થાપક પું ધર્મનો વ્યવસ્થાપક
ધર્મવ્યાપ્તિ સ્ત્રી (પદની) ધર્મો ઉપર વ્યાપ્તિ
—ધર્મોના વાચક હોવાપણું (પ્ર. શા.)
ધર્મશાસ્ત્ર નં ધર્મનું જ્ઞાન આપનાર શાસ્ત્ર
ધર્મશાળા સ્ત્રી મુસાફરખાનું; સરાઈ
ધર્મશીલ વિં ધર્મિષ્ઠ
ધર્મસંકટ નં જેમાં ધર્મઅધર્મની સૂઝ ન
પડે એવો કઠણ પ્રસંગ

ધર્માચરણ નં ધર્મને અનુસરીને ચાલતું તે
ધર્માચાર્ય પું ધર્મગુરુ (૨) સંપ્રદાયના
આચાર્ય

ધર્માત્મા વિં (૨) પું ધર્મિષ્ઠ માણસ
ધર્માદ્યા વિં જ્ઞાનમાં આપેલું
ધર્માદો પું જ્ઞાન; સખાવત

ધર્માધિકાર પું ધર્મની બાબતોમાં સત્તા
ધર્માધિકારી પું ધર્માધિકારવાળો
ધર્માધ્યક્ષ પું ધર્માચાર્ય (૨) ન્યાયાધીશ
ધર્માનુષ્ઠાન નં ધર્માચરણ

ધર્માભિમાન નં ધર્મ માટેનું અભિમાન
ધર્મારણ્ય નં પવિત્ર વન
ધર્માસન નં ન્યાયાસન

ધર્માણુ વિં ધર્મિષ્ઠ
ધર્માતર નં ધર્મ બદલવો તે; એક ધર્મ
છોડી બીજા ધર્મમાં જવું તે

ધર્માધ વિં ધર્મની બાબતોમાં અવિચારી
આમહવાળું

ધર્માધતા સ્ત્રી
ધર્માધપણું નં
ધર્મિષ્ઠ વિં ધર્મ પ્રમાણે ચાલનાર

ધર્મિષ્ઠતા સ્ત્રી
ધર્મા વિં અમુક ધર્મ—ગુણવાળું (૨) ધર્મિષ્ઠ
ધર્મોપદેશ પું ધર્મનો ઉપદેશ

ધર્મોપદેશક પું ધર્મોપદેશ કરનાર
ધર્મ્ય વિં ધર્મને અનુસરતું

ધર્મ પું વૃત્તિ; સંતોષ
ધર્મવલ્લભું અં કિં ટળવળતું
ધર્મ પું પતિ (૨) સ્ત્રી પુષ્ટિ; તેજ (૩)

સંતોષ (૪) અં ઉતાવળે
ધર્મહા(-રા)વતું સં કિં 'ધાવવું'નું પ્રેરક રૂપ
ધર્મતા સ્ત્રી ધર્મ; તેજ
ધર્મરાવતું સં કિં ધર્મહાવતું

ધવરી સ્ત્રી એક પક્ષી
 ધવલ(-ળ) વિં ધોળું (૨) નિર્મળ; શુદ્ધ
 ધવલતા સ્ત્રી
 ધવલિત વિં ધોળું કરાયેલું
 ધવળમંગળ નં બં વં ધોળમંગળ
 ધવા સ્ત્રી સારી દશા (૨) તંદુરસ્તી
 ધવાડવું સં કિં ધવડાવવું
 ધસકો પું ધાસકો
 ધસમસ સ્ત્રી દોડધામ; ઉતાવળ
 ધસમસવું અં કિં ધસમસ કરવી
 ધસવું અં કિં જોરાથી આગળ જવું
 ધસારો(-વડો) પું ધસવાની ક્રિયા
 ધંતર નં બંદુ (૨) ધૂતી લેવાની કળા
 ધંતરમંતર નં ધંતર અને મંતર
 ધંતરવું સં કિં ધૂતવું; છેતરવું
 ધંતૂરી સ્ત્રી ધંતૂરો, ગંજો, તમાકુ ઇત્યાદિ
 પીવાની ચલમ
 ધંતૂરો પું એક વનસ્પતિ; ધતૂરો
 ધંધ પું તોડન; ધમસાણ
 ધંધાદાર વિં ધંધાવાળું (૨) ઉઘોળી (૩) પું
 વેપારી (૪) કારીગર; કસળી
 ધંધાદારી વિં ધંધાદાર (૨) સ્ત્રી ધંધા;
 ઉદ્યમ
 ધંધાર્થી(-થું) વિં ધંધાદારી; ઉઘોળી
 ધંધેરવું સં કિં ઢંઢોળવું
 ધંધો પું ઉદ્યમ; રોજગાર; પ્રવૃત્તિ (૨) વેપાર
 ધંધોરોજગાર પું
 ધા પું; સ્ત્રી મદદ માટેનો પોકાર (૨) [કા.]
 હાય
 ધાઈ સ્ત્રી સ્તન; થાન
 ધાક પું; સ્ત્રી હર; ખીક (૨) અંકુશ (૩)
 બહેરાપાણું
 ધાગડિયાં નં બં વં તોડન; મસ્તી
 ધાગડિયો પું તોડન; ઉધમાત
 ધાગડી સ્ત્રી ધાગાની ગોદડી
 ધાગવું અં કિં ધાકમાં હોવું
 ધાગી સ્ત્રી ધાગડી
 ધાગો પું દોરો (૨) બંદું ફટિલું લગડું
 ધાટી સ્ત્રી રીત; ઢબ; શૈલી
 ધાડ સ્ત્રી લૂંટારાની ટોળીનો ધસારો (૨)
 દરોડો (૩) ઉતાવળ

ધાડ(-ડા)ધાડ સ્ત્રી ખૂબ ઉતાવળ; દોડદોડી
 ધાડપાડુ પું ધાડ પાડનારો લૂંટારો
 ધાડાધાડ સ્ત્રી જુઓ ધાડધાડ
 ધાડાંખોરી સ્ત્રી ધાડ પાડવાનો ધંધો
 ધાડાંશાહી સ્ત્રી ધાડાંઓનું રાજ્ય
 ધાડિયું નં જુઓ ધાડું
 ધાડું નં ધાડું; મોઢું ટોળું
 ધાણા પું બં વં એક મસાલો
 ધાણિયું વિં થોડા કસ-વાકવાળું
 ધાણિયા પું રબઈ
 ધાણી સ્ત્રી રોકવાથી ફૂટેલા અનાજના દાણા
 ધાત સ્ત્રી વીર્ય (૨) કોઠો; કોષ્ટક
 ધાતકાર વિં આતકાર; અગ્રગણ (૨) પું
 બુમરાણ
 ધાતવું અં કિં ફાવવું; અતુલ્ય આવડું
 ધાતા પું બ્રહ્મા; સરજનહાર
 ધાતુ પું ક્રિયાપદનું મૂળ રૂપ (૨) સ્ત્રી
 ખનિજ દ્રવ્ય (૩) શરીરનાં સાત દ્રવ્યમાંનું
 દરેક (રસ, રક્ત, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મગ્ગ
 અને શુક) (૪) વીર્ય
 ધાતુકસ પું ધાતુનો કસ જોનાર; ચોકસી
 ધાતુક્રિયા સ્ત્રી ધાતુઓને શુદ્ધ કરવાની વિદ્યા
 ધાતુક્ષય પું વીર્યનો ઘટાડો; એક રાગ
 ધાતુઘડો પું ધાતુ ઘડનાર કારીગર
 ધાતુપાઠ પું ક્રિયાપદોનાં મૂળ રૂપોની યાદી
 ધાતુપાત્ર નં ધાતુનું વાસણ
 ધાતુપુષ્ટિ સ્ત્રી ધાતુની-વીર્યની પુષ્ટિ
 ધાતુવિકાર પું વીર્યનો વિકાર; એક રાગ
 ધાતુસાધિત વિં ધાતુ પરથી તૈયાર થયેલું (વ્યા.)
 ધાત્રી સ્ત્રી દાર્ઢ; ધાવ
 ધાન(-ન્ય) નં અનાજ
 ધાનમૂડું વિં ધાનને માટે વડખાં ગારવું;
 બાળે મરતું (૨) કંબુસ
 ધાના પું બં વં ખાવાપીવાનું સુખ
 ધાનિયું વિં રાધેલું અનાજ ખાનારું (૨) નં
 ગરમું; ધાન રાખવાનું વાસણ
 ધાન્ય નં અનાજ
 ધાપ સ્ત્રી ઉતાવળમાં થયેલી ભૂલ (૨)
 છેતરપિંડી; ફરેળ
 ધાપણાં નં બં વં અલાવડાં; રિચવણ

ધામડધિ(-ધી)યું વિં લક; પુષ; નેસવર
(૨) તોફાની

ધામડવું સં કિં ઉતરવું

ધામળ(-ળી) સ્ત્રીં પાતળો ધામળો; કમળો

ધામળો પું નડા બનનું બનસ; કામળો

ધામાવાળી સ્ત્રીં ધાધું-દૂધનું બેડું બચ્ચનારી
કે છા દીપનારી મન્દરણ

ધામાવાળો પું ધાધું-દૂધનું બેડું બચ્ચનારી
કે છા દીપનારી મન્દર

ધાધું નં (છાપસને ડેકાણે કરેલી) અમાસી
(૨) ડાઘો (૩) ફાંદો; છટકું (૪) દૂધનું બેડું

ધાધો પું ચૂનો, પંપોચા ઢલાદિના કરેલા
રથડને દીપવો તે (૨) એ દીપવાનો દૂધો

ધામ નં રહેવાનું રથળ; ધર(૨) દેવસ્થાન; તીર્થ

ધામણ સ્ત્રીં એક ભતનો નડો સાપ

ધામણી સ્ત્રીં નડી-જળરી ભેંસ

ધામધૂમ(-મી) સ્ત્રીં

ધામધૂમિયું વિં ધામધૂમવાળું

ધામધૂમી સ્ત્રીં બુઓ ધામધૂમ

ધામરોળું નં ધામણ; એક ભતનો સાપ

ધામો પું લાંબા વખત માટેનો પડાવ

ધામોળું નં પહેલા આણામાં કન્યાને અપાતો
દાયળે

ધામોડો પું (કા.) (દૂધ દોહવાના) અવાજની
રમઝટ

ધાર સ્ત્રીં હથિયાર કે બોળરની તીળી કોર
(૨) પ્રવાહી પદાર્થની પાતળી ધારા-રોડ

(૩) કોરણ; છોડો

ધારક વિં ધારણ કરનારું

ધારણ સ્ત્રીં ધીરજ; આશ્વાસન (૨) પાટડો;

ભારવટિયા (૩) સંતોલો (૪) નં ધરવાની ક્રિયા

ધારણા સ્ત્રીં મનસૂળો (૨) કલ્પના (૩)
યાદશક્તિ

ધારણાગત સ્ત્રીં વચેલા માલની કિંમતમાંથી
કંઈ આણું લેવું-ફટ

ધારણાપારણાં નં બં વં એકાંતરે જમવાનું
મત

ધારણાશક્તિ સ્ત્રીં યાદશક્તિ

ધારણિયો પું યાંભલો (૨) પાટડો

ધારદાર વિં ધારવાળું

ધારવડું સં કિં ઝાટકડું

ધારવું સં કિં મામવું (૨) ઇચ્છવું (૩)
અટકળ કરવી

ધારવો* પું

ધારા સ્ત્રીં પરંપરા; હાર (૨) પ્રવાહીની ધાર
-રોડ (૩) વૃદ્ધિ

ધારાધારણ નં કાયદા, નિયમો વગેરે

ધારાપોથી સ્ત્રીં કાયદાની ચોપડી

ધારાયંત્ર નં કુવારો

ધારાવાઈ સ્ત્રીં ભૂતપ્રેતને રોકવા કરેલું પાણીનું
અથવા દૂધનું કુંડાળું (૨) ઝરી

ધારાવાડી સ્ત્રીં બુઓ ધારાવાઈ

ધારાશાસ્ત્રી પું કાયદાનો પંડિત; વકીલ

ધારાશબ્દા સ્ત્રીં કાયદા ધડનારી સભા

ધારાહાર અં ધરાર

ધારાળું વિં ધારવાળું

ધારાળી સ્ત્રીં ધારાળાની સ્ત્રી

ધારાળો પું ઠાકરડો

ધારિણી સ્ત્રીં પૃથ્વી

ધારિયા પું બં વં બેઠતને બેતીના ખર્ચ
માટે આપેલા પૈસા

ધારિયું નં એક હથિયાર (૨) એક ભતનું કાપડ

ધારિષ્ટ નં સહનશક્તિ; દૃઢતા

ધારી વિં ધારણ કરનારું હાલં 'વેશધારી'

ધારો પું રિવાજ; પ્રથા (૨) કાયદો

ધારોડી સ્ત્રીં પાણીનો પ્રવાહ

ધારોડો પું (કા.) ધોધ જેવી ધાર

ધારોળણ વિં તરતનું દોહેલું; શેડકડું

ધારોશબ્દ પું એક ભતનો હંસ (૨) [સં.]
ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર; કૌરવ

ધાર્મિક વિં ધર્મને લગતું (૨) ધર્મનિષ્ઠ

ધાર્મિકતા સ્ત્રીં

ધાયું વિં ધારેલું (૨) નં ધારણા; સંકલ્પ

ધાઈય નં ધૃષ્ટતા

ધાલાવેલી સ્ત્રીં હતાવળ; અધીરાઈ

ધાવ સ્ત્રીં બાળકને ધવડાવવા રાખેલી સ્ત્રી

ધાવડી સ્ત્રીં એક ઝાડ

ધારડો પું એક ઝાડ

ધાવણ નં માનું દૂધ

ધાવણી સ્ત્રીં ધાવણા બાળકને ધાવવાનું

લાકડાનું રમકડું; ચૂસણી

ધાન્યું વિં ધાન્યુ પર રહેલું (૨) નં
 ધાન્યું બાળક
 ધાન્ય નં ધાન્યું-દોડવું તે
 ધાન્યભાઈ પું કુધભાઈ
 ધાન્યશી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ-ઓષધિ
 ધાન્યું નં હાથમેના સોને (૨) ભયને વખતે
 વાગવું રણશિ'ગું
 ધાન્યું સં કિં
 ધાન્યું અં કિં દોડવું; મદદે દોડવું; ઊપજવું
 ધાન્ય(-સ)કો પું ધાન્યકો; ફાળ
 ધાન્યતી સ્ત્રીં ડર; દહેશત
 ધાન્યતીભર્યું વિં
 ધાંખ,ંડી સ્ત્રીં ઝંખના; આતુરતા
 ધાંખના સ્ત્રીં ઝંખના; (૨) ધ્યાન; કાળજી
 ધાંખવું સં કિં ઝંખવું (૨) નિહાળીને જોવું
 ધાંખો પું કાળજી; ચિંતા (૨) વહેમ; શંકા
 ધાંગવું નં કમારે જોડેલું આડું પાટિયું; ખૂહો
 ધાંગો પું છાંટો; નાનો લોહો (૨) રેસો; સહેજ
 અંશ
 ધાંધલ(-ળ) સ્ત્રીં; નં ગરબડ; ધમાલ; તોફાન
 ધાંધલિ(-ળિ)યું વિં ધાંધલ કરનારું
 ધાંસ સ્ત્રીં (કા) સૂકી ખાંસી; ઠાંસો
 ધિક અં ધિકારવાચક ઉદ્ગાર; ફટ
 ધિકાવવું સં કિં ખૂબ ગરમ કરવું (૨)
 જોરથી સળગાવવું
 ધિકાર પું ફટકાર
 ધિકારપાત્ર વિં ધિકારને લાયક
 ધિકારવું સં કિં ધિકાર કરવો
 ધિણોળો પું અદેખો માણસ (૨) ડગ
 ધિણોવું અં કિં ગાયને ગર્ભ રહેવો
 ધિરાવવું સં કિં 'ધીરવું'નું પ્રેરક રૂપ
 ધિંગડમલ(-લ) પું જોરશવરને ખડતલ માણસ
 ધિંગાઈ સ્ત્રીં ધિંગાપણું (૨) ધિંગાણું
 ધિંગાણું નં તોફાન; જોરશમાં મચેલી લડાઈ
 ધિંગામસ્તી સ્ત્રીં મસ્તી; તોફાન
 ધિંગું વિં જાડું; મજબૂત; લકું
 ધી સ્ત્રીં બુદ્ધિ
 ધીકડી સ્ત્રીં સહેજ ગરમી; ઝીણો તાવ
 ધીકડું નં ધીકડી
 ધીકવું વિં ધગધગવું (૨) (લા.) જોરજોર
 ચાલવું; આખાઈ

ધીકધીકવું વિં ધગધગવું; ખૂબ ગરમ
 ધીકવું અં કિં ધગધગવું (૨) (લા.) આખાઈ-
 માં હોવું
 ધીજ સ્ત્રીં આકરી પરીક્ષા; દિવ્ય
 ધીટ વિં સહનશીલ (૨) નીડર
 ધીટતા સ્ત્રીં
 ધીટપણું નં
 ધીખ સ્ત્રીં ધીખવાની ક્રિયા (૨) અં (૨૧૦)
 ધીખકારો પું ધીખ એવો અવાજ
 ધીખકો પું મુકો; ગડદો
 ધીખવું સં કિં ધીખધીખ મારવું
 ધીખા(-બા)ધીખ અં (૨૧૦)
 ધીમ(-વ)ર પું ઢીમર; માછી
 ધીમંત વિં બુદ્ધિશાળી
 ધીમાન વિં ધીમંત
 ધીમાશ સ્ત્રીં ધીમાપણું
 ધીમું વિં મંદ (૨) ઉગ્ર નહિ એવું; શાંત
 ધીમે અં ધીરે; આસ્તે; હળવે
 ધીમેધીમે અં હળવેહળવે
 ધીર વિં ધૈર્યવાન; અડગ; નિશ્ચયી (૨) મંભીર;
 ઠરેલ (૩) સ્ત્રીં ધીરજ (૪) ભંશસો; પતીજ
 ધીરગંડું વિં ડરગોક (૨) ડેકાણા વિનાનું;
 અંચળ
 ધીરગંભીર વિં શાંત અને નિશ્ચયી
 ધીરજ સ્ત્રીં આકળું કે ઉતાવળું ન થવાનો
 ભાવ (૨) ધૈર્ય; હિંમત
 ધીરજવાન વિં ધીરજવાળું
 ધીરતા સ્ત્રીં
 ધીરધાર સ્ત્રીં વ્યાજે નાણાં આપવાં તે;
 લેવડદેવડ
 ધીરપ સ્ત્રીં વેપારમાં શાખ
 ધીરપણું નં
 ધીરમશાંત વિં ધીર અને પ્રશાંત (૨) પું
 નાયકનો એક પ્રકાર
 ધીરલલિત વિં ધીર અને લલિત (૨) પું
 નાયકનો એક પ્રકાર
 ધીરવું સં કિં ઉછીનું કે વ્યાજે આપવું (૨)
 ભંશસો રાખીને સોંપવું
 ધીરા વિં સ્ત્રીં 'ધીર'નું સ્ત્રીલિંગ (૨) સ્ત્રીં
 નાયકનો એક પ્રકાર

ધીરાધીરા સ્ત્રીં ધડીમાં ધીરા અને ધડીમાં

અધીરા સ્વભાવની નાયિકા

ધીરું વિં ધીમું (૨) ધીર

ધીરે, ધીરે અં ધીમે; ધીમેધીમે

ધીરો પું દેકો; થાંભલો

ધીરોહાત વિં ધીર અને હઠાત (૨) પું એક પ્રકારનો નાયક

ધીરોહાત વિં ધીર અને હઠાત (૨) પું એક પ્રકારનો નાયક

ધીવર પું ધીમર; ઠીમર

ધીરા પું વિદ્વાન

ધીંગાણું નં ધિંગાણું

ધીંગામસ્તી સ્ત્રીં ધિંગામસ્તી

ધીંચું વિં ધિંચું

ધુકડ નં નરકું

ધુળરી સ્ત્રીં કંપારી

ધુળરો પું કંપારો; ધુળરી

ધુળવણું સં કિં કંપાવણું; થયરાવણું

ધુડકાવણું અં કિં તુચ્છકારણું (૨) ઠપકો આપવો

ધુણાવણું સં કિં 'ધૂણવું'નું પ્રેરક રૂપ

ધુત અં તિરસ્કારવાચક હદ્યાર

ધુતકારણું સં કિં તિરસ્કાર કરવો

ધુતાઈ સ્ત્રીં ઠગાઈ

ધુતારણુ સ્ત્રીં ઠગારી સ્ત્રી

ધુતારપાટણુ વિં ઠગનું ભરેણું (૨) નં ઠગનું ગામ

ધુતારી સ્ત્રીં ધુતારણુ

ધુતારું વિં ઠગારું

ધુતારો પું ઠગ

ધુતાવણું સં કિં 'ધૂતણું'નું પ્રેરક રૂપ

ધુતાણું અં કિં 'ધૂતણું'નું કર્મણિ રૂપ

ધુપેલ નં માથામાં નાખવાનું એક ભતનું તેલ

ધુપેલિયું વિં ધુપેલ જેણું (૨) નં ધુપેલ રાખવાનું ચલાણું

ધુપેલિયો પું ધુપેલ વેચનાર

ધુપેલી પું જુઓ ધુપેલિયું

ધુમાડિયું નં ધુમાડી નીકળવા કરેલો માર્ગ

ધુમાડી સ્ત્રીં ધૂણી

ધુમાડો પું ધુમાડી; ધૂણી

ધુમાર પું સંગીતનો એક તાલ

ધુમાલી પું સંગીતનો એક તાલ

ધુમાણું અં કિં બળતાં ધુમારો થવો (૨)

ધૂધવાણું

ધુમાણું વિં ધુમાડીવાણું

ધુમસ નં ધ્રુમસ

ધુર નં ધૂંસરું (૨) આગલો ભાગ

ધુરંધર વિં જોલે વહેનારું (૨) શ્રેષ્ઠ (૩) પું

જોલે વહેનાર પશુ (૪) અમેસર

ધુરા સ્ત્રીં ધૂંસરી

ધૂયં વિં (૨) પું જુઓ ધુરંધર

ધૂયંપદ નં અગ્ર સ્થાન

ધુસળધુસળ નં વરને પોંખતાં વપરાતી વસ્તુઓ

ધુસકો પું ધુસકો; ભેંકડો

ધુસઝુસ અં દોડાદોડ કરતાં

ધુળારો પું ધૂળકોટ

ધુળેટી સ્ત્રીં હોળી પછીનો દિવસ

ધુંચું નં ઝરડાં ઝાંખરાંનું બળું

ધુઓ પું ગડદો; મુકો

ધૂખળ વિં ધૂળથી ઝાંખું થયેલું (૨) નં ધૂળકોટ

ધૂખળું નં હુમલો; ધસારો

ધૂજ સ્ત્રીં કંપારી

ધૂજણું અં કિં કાંપણું; થયરણું

ધૂડિયું વિં (કા.)

ધૂણવું અં કિં આવેશમાં આવીને હાલવું

ધૂણી સ્ત્રીં ધુમાડી

ધૂતણું સં કિં ઠગણું

ધૂતી સ્ત્રીં એક પક્ષી

ધૂધૂ અં (૨૧૦) (૨) નં નગારું

ધૂન સ્ત્રીં લહે (૨) તરંગ (૩) સૂરનો શુંભરવ

ધૂની વિં ધૂનવાણું (૨) તરંગી

ધૂપ પું સુગંધી દ્રવ્ય (૨) પું; સ્ત્રીં તડકો

ધૂપછત્રી સ્ત્રીં તડકાની છત્રી

ધૂપડું નં ધુપેલ

ધૂપદાન નં ધૂપ કરવાનું પાત્ર; ધૂપિયું

ધૂપદાની સ્ત્રીં ધૂપદાન

ધૂપધારણું નં ધૂપદાન

ધૂપણું સં કિં ધૂપ કરવો (૨) ધૂપ દેવો

ધૂપસળી સ્ત્રીં અગરબત્તી

ધૂપિયું નં ધૂપદાન

ધૂખ અં (૨૧૦) ધખ

ધૂમ વિં (૨) અં પુકળ; સખત; આવેશભર

(૩) પું ધુમાડો (૪) સ્ત્રીં શોર; ધમાલ

ધૂમકેતુ પું પૂછડિયો તારો
ધૂમધામ સ્ત્રીં ધામધૂમ
ધૂમમાર્ગ પું ચક્ષ્યામાદિનો માર્ગ (૨)
ધુમાડિયું

ધૂમર(સ) સ્ત્રીં નં ધુમ્મસ
ધૂમ વિં ધુમાડાવાળું (૨) પું ધુમાડો
ધૂમપાન નં ધુમાડો જેવો તે (૨) બીડી
પીવી તે

ધૂમલોચન વિં લાલ આંખવાળું (૨) નં કબૂતર
ધૂમ્દિ પું (સં.) શંકર
ધૂમ્ વિં લુચ્ચું (૨) કબિલ (૩) પું ઢગ
ધૂમ્તા સ્ત્રીં

ધૂમ્પાણું
ધૂમ્પાઈ નં
ધૂમ્વિદ્યા સ્ત્રીં

ધૂલિ(લી) સ્ત્રીં ધૂળ
ધૂસર વિં ધૂળના રંગનું
ધૂળ સ્ત્રીં

ધૂળક(કો)ટ પું વંટાળિયો; ધૂળનું ભેંચ
ભડવું તે

ધૂળધમાસ નં માલ વગરની વાત
ધૂળધમાસો પું ધૂળધમાસ
ધૂળધાણી સ્ત્રીં ખરાણી; ખરખાદી
ધૂળધોયું વિં ધૂળે છવાયેલું (૨) ધૂળ ધોનારું
ધૂળધોયો પું સોનાચાંદીની રજ શોધવા ધૂળ
ધોનાર

ધૂળ(ળી)પડવો પું હોળી પછીનો દિવસ
ધૂંઆપૂંઆ અં આવેશ કે ગુસ્સાથી
ખેળાકળું; ધૂંવાંપૂંવાં

ધૂંખાળવું સં કિં ખૂળ ધોવું
ધૂંધ સ્ત્રીં ઝાંખ
ધૂંધકાર પું; નં વંટાળિયાથી થયેલું અંધારું
ધૂંધવાટ પું ધુમાડું તે (૨) [લા.] દબાઈ
રહેલો કોધ

ધૂંધવાડું અં કિં ધુમાડું; ગોટાડું (૨)
[લા.] મનમાં ગુસ્સે થવું-અકળાવું

ધૂંધળકું નં ઝાંખું અજવાળું
ધૂંધળકું વિં ધૂમસવાળું; ઝાંખું (૨) નં
સવારસાંજનો ઝાંખો પ્રકાર

ધૂંધળાડું અં કિં ધુમાડાથી ઝાંખું પડવું
ધૂંધળું વિં (૨) નં જુઓ ધૂંધળું

ધૂંધી વિં લીન; ગરક

ધૂંવાડો પું ધુમાડો

ધૂંવાંપૂંવાં અં જુઓ ધૂંઆપૂંઆ

ધૂંવો પું ધૂંવાડો; ધુમાડો

ધૂંશ,સ પું તડકો (૨) સ્ત્રીં રમઝટ

ધૂંસરી સ્ત્રીં ઝૂંસરી; ધુરા

ધૂંસરું નં ધૂંસરી

ધૂંસળ નં ધૂંસરી

ધૂંસો પું જડો કામળો

ધૂત વિં ધારણ કરેલું

ધૂતિ સ્ત્રીં સ્થિરતા (૨) ધૈર્ય

ધૂટ વિં હિંમતવાન (૨) ખેશરમ; ઉદ્ધત

ધૂટતા સ્ત્રીં હિંમત (૨) ખેશરમી; ઉદ્ધતાઈ

ધૂટલુચ્ચ પું (સં.) દ્રૌપદીનો ભાઈ

ધેડી સ્ત્રીં કન્યા (તિરસ્કારવાચક)

ધેણ(ન) સ્ત્રીં પહેલીવાર ગર્ભવતી થયેલી સ્ત્રી

ધેન(નુ) સ્ત્રીં ગાય

ધેરવાડું સં કિં ટોરને પાણી પાડું

ધૈર્ય નં હિંમત (૨) ધીરજ (૩) સ્વસ્થતા

ધૈર્યવાન વિં ધૈર્યવાળું

ધૈવત પું સંગીતના સ્વરસપ્તકમાંનો છઠ્ઠો સ્વર

ધો પું પ્રવાહ (૨) પું; સ્ત્રીં ધોવણ

ધોકડી સ્ત્રીં રૂની મોટી ગાંસડી (૨) કાયા
(૩) ધોવાનો ધોકો; ધોકણ

ધોકડું નં ધોકડી

ધોક(ંર)ણું નં ધોવાનો ધોકો

ધોકલો પું ધક્કો

ધોકારાખંધ અં અપાટભેર

ધોકારે અં અપાટભેર

ધોકાવડું સં કિં જોશભેર ચલાવડું; ધકાવડું
(૨) અં કિં ઉતાવળે ચાવડું

ધોકો પું જડી લાકડી (૨) ધક્કો; નુકસાન
(૩) વિપત્તિ (૪) ગડદો

ધોખ પું ઢગલો

ધોખડું અં કિં ભૂખ્યાતરસ્યા રહેલું (૨) ઝૂંચું

ધોખો પું શેષ (૨) નુકસાન (૩) ચિંતા (૪) દગો

ધોગડું નં ખૂહો; ધાંગડું

ધો(ંવ)ણું નં ધો; ધોવું તે

ધોણી સ્ત્રીં ધોણ

ધોત વિં સ્વચ્છ (૨) સફેદ

ધોતપનોત વિં ઉદાર (૨) અં સત્યાનાશ
 ધોતલી સ્ત્રીં નાનું ધોતિયું
 ધોતાળ વિં ખરયાળ; ઉડાઉ
 ધોતિયું નં ચેપાડું
 ધોતી સ્ત્રીં ધોતલી
 ધોધ પુંં ઊંચથી નેરથી પડતો પાણીનો પ્રવાહ
 ધોધડો(-વો) પુંં ધોધ
 ધોધમાર અં પુષ્કળ; મોટી ધારાઓમાં
 ધોધવો પુંં જુઓ ધોધડો
 ધોન સ્ત્રીં પૃથ્વી
 ધોનારવું સં કિં મારવું; આપટવું
 ધોચો પુંં દમ
 ધોખજુ સ્ત્રીં ધોખીની સ્ત્રી
 ધોખી પુંં કપડાં ધોવાનો ધંધો કરનારો
 ધોખીકજુ નં ધોકજુ
 ધોખીધટ્ટો પુંં ધોખીને કપડાં ધોવાની જગા
 ધોખીધાટ પુંં જુઓ ધોખીધટ્ટો
 ધોખીન નં એક પક્ષી
 ધોખું વિં ઠોઠ; કમઅક્ષલ (૨) નં ઈંટ; રોડું
 ધોઓ પુંં ઠોઠ માણસ (૨) ખોખો; અંજલિ
 (૩) ખોખાના આકારનું ચાંદીનું પાત્ર
 ધોમ પુંં સૂર્ય (૨) સખત તડકો (૩) કોધ
 ધોમરા નં એક પક્ષી
 ધોયલો પુંં અડદનો લાડુ
 ધોયેલું વિં 'ધોવું' નું ફૂંદત
 ધોરજુ નં વલણ (૨) વર્ગ (૩) પ્રમાણ (૪)
 વહીવટ; પદ્ધતિ
 ધોરિંધર વિં + ધુરંધર
 ધોરિયો પુંં ખે બળદની વચ્ચે રહેલું ગાડાનું
 લાકડું; બિંબ (૨) પાણીની નીક; ઢાળિયો
 (૩) બળદ (૪) ધોરો
 ધોરી વિં મુખ્ય; સરિયામ; મોટું (૨) પુંં
 બળદ (૩) દીકરો
 ધોરો પુંં અગાસીની પાળ; ઓટલાનો તકિયો
 ધોલ સ્ત્રીં તમાચો
 ધોલધક્કો પુંં ધોલ અને ધક્કો
 ધોલા(-વા)ઈ સ્ત્રીં જુઓ ધોવાઈ
 ધોવડા(-રા)મજુ નં ધોવાઈ (૨) ધોતાં
 વધેલું પાણી; નિગાળ
 ધોવડા(-રા)મણી સ્ત્રીં ધોવાઈ
 ધોવડા(-રા)વડું સં કિં 'ધોવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ધોવજુ નં ધો; ધોણ (૨) ધોવડામજુ

ધોવાઈ સ્ત્રીં ધોવાનું મહેનતાણું
 ધોવાણુ નં પાણીથી માટીનું ધોવાઈ જવું તે
 ધોવું સં કિં પાણીથી સાફ કરવું
 ધોસો પુંં જુઓ ધૂંસો
 ધોળ પુંં; નં ગીતનો એક પ્રકાર
 ધોળકું નં ધોળવું તે (૨) [શં પ્રં માં]
 (કટાક્ષમાં) સફળતા; બહાદુરી
 ધોળમંગળ નં બં વં ધોળ અને મંગળ;
 લખ વખતનાં ગીતો
 ધોળવું સં કિં ચૂનો લગાડવો (૨) નં
 બડી છાશ
 ધોળાશ સ્ત્રીં ધોળાપણું
 ધોળિયો વિં પુંં ધોળો (બળદ, ફતરો
 વગેરે) (૨) પુંં નિર્ધન માણસ
 ધોળું વિં સફેદ; ઊંજળું
 ધોળુંફગ વિં સાવ ધોળું
 ધોળેશરી સ્ત્રીં રત્ની દેવી
 ધોળાં નં બં વં પળિયાં
 ધોંસરી સ્ત્રીં ધૂંસરી
 ધોંસરું નં ધૂંસરું
 ધોંસાં નં બં વં (કા.) ગરખાં
 ધોત વિં ધોયેલું (૨) સ્વચ્છ; શુભ
 ધોતિ(-તી) સ્ત્રીં હુકયોગની એક ક્રિયા
 ધ્યાત વિં ધ્યાન ધરાયેલું
 ધ્યાતા પુંં ધ્યાન ધરનાર
 ધ્યાન નં ચિંતન (૨) લક્ષ; એકાગ્રતા (૩)
 યોગનાં આઠ અંગોમાંનું એક
 ધ્યાનબહેરું વિં ધ્યાનની એકાગ્રતાને લીધે
 બહેરું
 ધ્યાનયોગ પુંં ધ્યાન જેનું મુખ્ય અંગ છે
 તે યોગ
 ધ્યાનસ્થ વિં ધ્યાનમાં બેઠેલું
 ધ્યાનાસન નં ધ્યાન માટે અનુકૂળ આસન
 ધ્યાની વિં ચિંતનશીલ (૨) ધ્યાન ધરનારું
 ધ્યાવું સં કિં ચિંતવવું; ધ્યાન કરવું
 ધ્યાસ પુંં ખંતથી વગર વિક્ષેપે કરેલું ધ્યાન
 ધ્યેય વિં ધ્યાન કરવા યોગ્ય; ચિંતનીય (૨)
 આદર્શ; લક્ષ્ય; નેમ
 ધ્રાગવું નં બૂહો; ધોગવું
 ધ્રાવું સં કિં અધરકડું
 ધ્રાશ(-સ)કો પુંં ધારાકો; ફાળ

ધ્રોણ પું. ઊંટા; ડ્રુ
ધ્રોં નં એક ભતનું ઘાસ
ધ્રોશ* સ્ત્રી
ધ્રુભરી સ્ત્રી કંપારી; ધ્રુભરી
ધ્રુભરો પું. કંપારો; ધ્રુભરો
ધ્રુભવણું સં કિં યથરાવણું; ધ્રુભવણું
ધ્રુભટ પું. ધ્રુભરી
ધ્રુ(-વ)પદ પું. ગાયનનો એક પ્રકાર (૨) પદની
પ્રથમ કડી; ટેક (૩) એક ભતનો તાલ
ધ્રુ(-વ)પદિયો પું. ધ્રુપદ ગાનાર ગવૈયો
ધ્રુવ વિં સ્થિર; નિશ્ચય (૨) નિશ્ચિત (૩) પું.
ધ્રુવતારો (૪) (સં.) ઉતાનપાદનો પુત્ર
-પ્રખ્યાત વિખ્યાત
ધ્રુવકા સ્ત્રી જુઓ ધ્રુવપદ
ધ્રુવતાલ પું. સંગીતનો એક તાલ
ધ્રુવપદ નં અચળ ધામ (૨) ધ્રુપદ
ધ્રુવપદિયો પું. જુઓ ધ્રુપદિયો
ધ્રુવવૃત્ત નં ઉત્તર દક્ષિણ ધ્રુવ પાસેનો પ્રદેશ
ધ્રુસકો પું. ભેંકડો; ધ્રુસકો
ધ્રુજ સ્ત્રી ધ્રુભરી

ધ્રુજવું અં કિં કંપણું; યથરણું
ધ્રો સ્ત્રી ધરો; દૂર્વા
ધ્રોપટ અં (કિં) પાધરું; સીધેસીધું
ધ્રોલિયું નં ઊંચા ભરવાનું મોટું વાસણ
ધ્રજ પું. ધજ; વાવટો
ધ્રજપટ પું. ધજનું કપડું
ધ્રજધર પું. ધજ ધરનારો
ધ્રજયદિ સ્ત્રી ધજની લાકડી
ધ્રજવંદન નં ધ્રજને વંદણું તે
ધ્રજરોપણું નં વાવટો ચડાવવો તે
ધ્રજન નં અસ્પષ્ટ અવાજ; ગણગણાટ (૨)
વ્યંજના

ધ્રજિ પું. અવાજ (૨) વ્યંજના
ધ્રજિકાવ્ય નં વ્યંગ્યાર્થપ્રધાન કાવ્ય
ધ્રજિત વિં અવાજવાળું (૨) વ્યંજનાવાળું
ધ્રજિશાસ્ત્ર નં સ્વરનું શાસ્ત્ર
ધ્રસ્ત વિં ઉખાડી નાંખેલું; રંભડેલું
ધ્રંસ પું. વિનાશ
ધ્રાંત નં અંધારું

ન

ન પું. દંતસ્થાની અનુનાસિક વ્યંજન (૨)
અં નહિ
નધરે અં નજીક (૨) પાદે; મોટે
નઈ સ્ત્રી દૂધી
નકટી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
નકટું વિં નાક વિનાનું (૨) [લા.] બેશરમ
નકતી સ્ત્રી એક પક્ષી
નકતો પું. અજળ તર્ક; ખુટો (૨) નુકતો (૩)
એક પક્ષી
નકર અં નહિ તો; નીકર
નકરામણું નં હૂંડી ન શિકરાતાં આપવી
પડતી નુકસાની

નકરી સ્ત્રી એક પક્ષી
નકરું વિં નયું; સાવ (૨) મહેમૂલમાંથી
મુક્ત (૩) જાનળ-લકરાં વિનાનું
નકલ સ્ત્રી મૂળ ઉપરથી ઉતારેલું બીજું લખાણ
(૨) અનુકરણ (૩) બેડી કાઢેલી વાર્તા
નકલખોર વિં નકલ કરનાર; મસ્કરો, લેખધારી
નકલખાજ વિં જુઓ નકલખોર
નકલકંક વિં કલંક વિનાનું; શુદ્ધ
નકલનોર નં એક પક્ષી
નકલિયો પું. નકલ કરનાર કારકુન (૨)
વેશધારી; મસ્કરો
નકલી વિં બનાવટી; દૃતિમ (૨) પું. વેશધારી;
મસ્કરો

નકવેસર નં નાકની વાળી; નથ
 નકરી સ્ત્રીં કોતરકામ
 નકરીગર પું કોતરકામ કરનાર
 નકરીદાર વિં નકરીવાળું
 નકરી પું જગા કે પ્રદેશનો માપસર આલેખ
 નકસ પું; સ્ત્રીં શાખ; પ્રતિષ્ઠા (૨) જોર; પાણી
 નકામું વિં ઉપયોગ વિનાનું (૨) અં નિરર્થક;
 વિનાકારણ
 નકાર પું ના; નન્નો (૨) ન અક્ષર કે તેનો
 ઉચ્ચાર
 નકારવું સં કિં ના પાડવી (૨) સ્વીકાર ન
 કરવો (હંડીનો)
 નકારાત્મક વિં નકારવાળું; નિષેધરૂપ
 નકારાંત વિં છોડે ન અક્ષરવાળું
 નકારી સ્ત્રીં નકારવું તે
 નકા(-ક્કા)રું વિં નકારું (૨) જાદી
 નકાસ પું કસાઈવાડો (૨) ફાંસી દેવાની જગા
 નકાળાળું વિં બેફિકર
 નકીળ પું છડીદાર; ચાળદાર
 નકીર વિં શાણું (૨) ગરીબ (૩) પું દેવદૂત
 (૪) સ્ત્રીં લીટી
 નકુલ(-ળ) પું નોળિયા (૨) [સં.] સૌથી
 નાનો પાંડવ
 નકૂચી સ્ત્રીં નાનો નકૂચો
 નકૂચો પું વાળેલો આંકડો
 નકો પું નાક
 નકો(-ક્કો)રડો વિં પું કશું ખાધા વિનાનો
 (ઉપવાસ)
 નક્ક(-ક્કૂ)ર વિં પોલું નહિ તેલું; સંગીન
 નક્કારું વિં જુઓ નકારું
 નક્કી વિં ચાક્કસ; ખાતરીવાળું (૨) અં
 જરૂર; ખચીત
 નક્કર વિં જુઓ નક્કર
 નક્કોરડો વિં પું જુઓ નકોરડો
 નક્ષત્ર નં તારાનું જૂમણું; કૃત્તિકા, શેહિણી,
 મૃગશીર્ષ વગેરે ૨૭ માંનું દરેક
 નક્ષત્રનાથ પું ચંદ્ર
 નક્ષત્રનેત્રિ પું ધ્રુવતારો (૨) ચંદ્ર (૩) (સ્ત્રી.)
 રેવતી નક્ષત્ર
 નક્ષત્રપતિ પું નક્ષત્રનાથ; ચંદ્ર
 નક્ષત્રમાલા(-ળા) સ્ત્રીં ૨૭ નક્ષત્રોની માળા
 -દાર

નક્ષત્રયોગ પું ચંદ્રની સાથે નક્ષત્રનો સંબંધ
 નક્ષત્રી વિં સ્ત્રીં ક્ષત્રિય વિનાની
 નખ, ૦૨ પું નખ; નહોર
 નખ નં વીસની સંજ્ઞા
 નખક્ષત્ર નં નખથી થયેલું ક્ષત્ર
 નખચિત્ર નં નખથી કોતરેલું ચિત્ર
 નખતેલ નં ટરપેટાઈન તેલ
 નખતીર વિં બહુ જ નાનું
 નખર પું જુઓ નખ
 નખરાળું વિં નખરાં કરનાર
 નખરાંખોર વિં નખરાળું
 નખરાંખાજ વિં નખરાંખોર
 નખરું નં લટકું; શૃંગારિક ચેષ્ટા
 નખલાકોર સ્ત્રીં નખલાતની કોર
 નખલી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓનું કાનનું એક ધરેલું
 નખલેખ પું નખે કોતરેલું લખાણ
 નખલેખક પું નખે કોતરનાર
 નખલો પું નખના આકારનો ચાંદલો (૨)
 ચહેરો (૩) નખથી કાંતેલું રેશમ (૪)
 સુતારનું એક ઓળર (૫) નખનો ઉઝરડો
 (૬) નખલી
 નખશિખ અં પગથી માથા સુધી
 નખાધાર પું જુઓ નખક્ષત્ર
 નખાવણું સં કિં 'નાખણું'નું ગ્રેરક રૂપ
 નખાણું અં કિં 'નાખણું'નું કર્મણિ રૂપ
 નખિયું નં નખ કાપવાનું એક ઓળર (૨)
 નસ ઉતારેલી શિંગ (૩) નખનો ઉઝરડો
 નખી વિં અણીદાર નખવાળું (૨) સ્ત્રીં
 મઢેલો નખ (૩) વાદ્યના તાર વગાડવા
 પહેરવાની લોઢાની વીંટી (૪) નખિયું-ઓળર
 નખેતર વિં અશુભ; નખેદ (૨) નં + નક્ષત્ર
 નખેદ વિં અશુભ
 નખોદ નં વંશનો ઉચ્છેદ (૨) સત્યાનાશ
 નખોદપાટી સ્ત્રીં જુઓ નખોદ
 નખોદિયું વિં વિનાશકારક (૨) વાંઝિયું (૩)
 નં નિર્વંશ થયેલાનું ધન
 નખોરિયું નં નખનો ઉઝરડો
 નખ પું પર્વત (૨) સાતની સંજ્ઞા
 નખજુ પું ત્રણ લઘુ અક્ષરવાળો ગણ (છંદ-શાસ્ત્ર)
 નખ(-જુ)જુ વિં ઉપકાર ભૂલી જનાર; કૃત્તન
 નખદ(-દી) વિં રોકડું (૨) કીમતી (૩)
 ભારે; સંગીન

નગરપતિ પું હિમાલય
 નગર નં શહેર
 નગરકીર્તન નં શહેરમાં ગાતાગાતા કરવું તે
 નગરચર્ચા સ્ત્રી લોકવાચકા
 નગરચો પું એક રમત
 નગરપડો પું નગરમાં દાંડી પિટાવવી તે
 નગરપ્રદક્ષિણા સ્ત્રી નગરની પ્રદક્ષિણા
 નગરશેઠ પું નગરનો આગેવાન શેઠ
 નગરશ્રેષ્ઠી પું જુઓ નગરશેઠ
 નગરી વિં નગરનું; શહેરી (૨) સ્ત્રી શહેર
 નગ(-ગુ)રું વિં નગણું (૨) બેસારમ (૩)
 ગુરુ વિનાનું
 નગાધિરાજ પું હિમાલય
 નગારખાનું નં ટકોરખાનું
 નગારચી પું નગારું વગાડનાર
 નગારું નં ઢોલ
 નગીન નં રત્ન
 નગીનગર પું રત્ન જડનાર
 નગીનો પું નગીન; રત્ન (૨) ચતુર માણસ
 નગુણું વિં જુઓ નગણું
 નગુરું વિં જુઓ નગરું
 નગોડ સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
 નગન વિં નાગું (૨) કથાદું (૩) બેસારમ
 નગનાવસ્થા સ્ત્રી નાગાપણું
 નઘરોળ વિં નકોર; જડ (૨) બેદિકરું
 નઘોરું વિં + જુઓ નગણું
 નચ(-ચા)વવું સં કિં 'નાચવું'નું પ્રેરક રૂપ
 નચિદેત(-તા) પું (સં.) યમરાત્ર પાસેથી
 બ્રહ્મવિદ્યા શીખી લાવનાર બ્રાહ્મણકુમાર
 (કપતિપદ) (૨) અગ્નિ
 નચિત વિં બેદિકર
 નચિતપણું નં બેદિકરાઈ
 નચુકી સ્ત્રી જુઓ નકુચી
 નચુકો પું જુઓ નકુચો
 નછરું વિં અલગ; જુડું
 નછૂટકે અં નચાલ્યે; લાચારીથી
 નછોરવું વિં વાંચિયું (૨) નાદાન
 નજદીકે અં પાસે; નજીક
 નજર સ્ત્રી દષ્ટિ (૨) લક્ષ (૩) ભેટ
 નજરકેદ સ્ત્રી નજર આગળથી ખસે નહિ
 તેટલા પૂરતી કેદ

નજરચૂક સ્ત્રી ધ્યાન બહાર રહેલી ભૂલ
 નજરચોર પું નજર ચૂકવનાર
 નજરચોરી સ્ત્રી
 નજરખંધી સ્ત્રી બહુથી લોકોની આંખને
 ભુલાવામાં નાખવી તે
 નજરખાગ પું મકાન પાસેનો ખાગ
 નજરખાજ વિં સાવધાન; ચોમેર નજર
 રાખનાર
 નજરવેગ પું નજર જેવો વેગ
 નજરવેગું વિં નજરવેગવાળું; ખૂબ ત્વરિત
 નજરાણું નં ભેટ
 નજરાણો પું નજરાણું
 નજરા(-રો)નજર અં દેખતાં; આંખ સામે
 નજરિયું નં ગાલ પરનું મેરાનું ટપકું (૨) દુચકો
 નજરોનજર અં જુઓ નજરાનજર
 નજલો(-ખો) પું એક રોગ
 નજકત સ્ત્રી નાજુકાઈ
 નજિસ વિં ગંદું (૨) નીચ; હલકું
 નજીક અં પાસે
 નજીવું વિં માલ વિનાનું (૨) સહેજ
 નજૂમ પું જ્યોતિષવિદ્યા
 નજૂમી વિં જ્યોતિષને લગતું (૨) પું જોશી
 નટ, નવો પું વેશ ભજવનાર (૨) દોરડા પર
 નાચનાર
 નટખટ વિં ખટનટ; ખટપટી; ધૂત
 નટી સ્ત્રી નટી
 નટનાગર પું કુશળ નટ (૨) (સં.) કૃષ્ણ
 નટનારાયણ પું એક રોગ
 નટરાજ પું (સં.) તાંડવ કરતા શિવ
 નટવર પું ઉત્તમ નટ (૨) (સં.) કૃષ્ણ
 નટવાઈ સ્ત્રી નટનો ધંધો (૨) આકાશચંદ્રીની
 રમત
 નટવિદ્યા સ્ત્રી નટની વિદ્યા
 નટવી સ્ત્રી નટી
 નટવું સં કિં (નાટકમાં) ભાગ ભજવવો
 નટવો પું જુઓ નટ
 નટી સ્ત્રી નટની સ્ત્રી (૨) સૂત્રધારની સ્ત્રી
 (૩) વેશ ભજવનાર સ્ત્રી
 નટેશ્વર પું (સં.) શિવ
 નઠારું વિં ખરાબ; ગંદું
 નઠોર વિં શિખામણ ન લાગે એવું નકટ

નકોરપણું નં

નક સ્ત્રીં હરકત; વિધન (૨) નં એક
જાતનું બરુ

નકતર સ્ત્રીં નં હરકત; વિધન (૨) નં
વળગણ

નકરું સં કિં હરકત કરવી; પીડવું

નકાવ પું નકતર

નજુદલ સ્ત્રીં નજુદ

નજુદી સ્ત્રીં જુઓ નજુદલ

નજુદલવીર પું પતિ

નજુદોઈ પું નજુદનો વર

નજુદ સ્ત્રીં વરની બહેન

નત વિં નમેલું (૨) નં જુઓ નતાંશ

નતવાળિયો પું મરનારની પાછળ વરસ

સુધી રોજ જમનારો બ્રાહ્મણ

નતાંશ પું આકાશીય શિરોભિંદુથી મપાવું
અંતર; 'ઝેનિથ ડિસ્ટન્સ'

નતિ સ્ત્રીં નમસ્કાર (૨) નમવાની ક્રિયા

નતીજો પું પરિણામ; ફળ

નત્રવાયુ પું 'નાઇટ્રોજન' (પ. વિ.)

નથ સ્ત્રીં નાકની વાળી; વેસર

નથડી(-ણી, -ની) સ્ત્રીં નથ

નથી અં કિં (વર્તમાનકાળ)

નદ પું મોટી નદી

નદરું અં કિં નાદ કરવો

નદાત(-તિયું) વિં લીધેલું પાણું ન આપનાર;
નાદાર

નદારત(-દ) અં પાસે નથી; કાંઈ જ નહિ

નદાવા અં હવે હક-દાવો ન રહ્યો

નદી સ્ત્રીં

નદીનાણું નં

નદીમાતૃક વિં નદીના પાણીથી પોષાયેલો (દિશ)

નદીવ્યાધન્યાય પું આમ જય તો નદીમાં
રૂપી મરે અને બીજા બાજુ જય તો વાઘના
પંજમાં સપડાય તેવો ન્યાય (જનને
રીતે છટકો ન મળે તેવી સ્થિતિ)

નધડકું વિં નીડર; સાહસિક (૨) ઉદ્ધત

નધણિયાતું વિં ધણી વિનાનું (૨) નવારસું

નધણિયું વિં જુઓ નધણિયાવું

નનડવું સં કિં કનડવું; પળવડું

નનામી સ્ત્રીં કાઠડી

નનાજું વિં નામ વિનાનું (૨) લખનારની
સહી વિનાનું

નનાંગડું વિં*

નનેયો પું નકાર

નન્નુ(-ન્નો) પું નકાર

નપગું વિં પગ વગરનું; લંગડું (૨) [લા.]
પાયા વિનાનું; ઉટાંગ

નપા(બ)ટ વિં નકારું

નપાણિયું વિં પાણી વિનાનું (૨) પાણી
પાયા વિના ઊછરેલું (૩) શહેર વિનાનું

નપાવટ વિં જુઓ નપાટ

નપાસ વિં પાસ નહિ થયેલું

નપુસક વિં નાન્યતર જાતિનું (બ્યા.) (૨) પુરુષત્વ
વિનાનું (૨) પું હીજડો

નપુસકત્વ નં

નફકરું વિં બેફિકર; નિશ્ચિંત

નફ(-ફફ)ટ વિં બેશરમ

નફટાઈ સ્ત્રીં બેશરમી

નફર(-રાન) પું ચાકર; ગુલામ

નફરત સ્ત્રીં તિરસ્કાર; ધણી

નફસ પું મનની ધચ્છા (૨) દમ;
શ્વાસોચ્છવાસ

નફાબોરી સ્ત્રીં બહુ જ નફો ખાવો તે

નફેરી સ્ત્રીં એક વાદ્ય

નફો પું ફાયદો

નફફટ વિં જુઓ નફટ

નખતર વિં નકારું; નીચ

નખદું વિં બદે નહિ એવું; ઉદ્ધત; નિરંકુશ

નખળાઈ સ્ત્રીં અશક્તિ; કમજોરી

નખળું વિં અશક્ત; કમજોર

નખળું પાતળું વિં સારું ખોટું-એવું હોય
એવું (૨) કમજોર; દુર્બળ

નખંધીવેળઃ સ્ત્રીં

નખંધું વિં નિરંકુશ; ઉચ્છ્રંખળ

નખાપું વિં ખાપ વિનાનું

નખીરો પું દીકરા કે દીકરીનું સંતાન

નભ નં આકાશ

નભખંખા સ્ત્રીં જુઓ આકાશ ગંગા

નભપત્ર નં આકાશનું પાંદડું; અસંભવિત વસ્તુ

નમ(-નો)મંડલ(-ળ) નં જુઓ આકાશ-
મંડળ

નભરમું વિં ખરાખ; ખેસ્લાદ (૨) ખેડાળ
(૩) જમ વિનાનું

નભરેયતું અં કિં હલકું પાડતું

નભતું અં કિં ટકતું; પોષાતું

નભસંગમ પું; નં પંખી; પક્ષી

નભસીલ નં*

નભાવ પું નિભાવ; પોષણ; ગુભરો

નભાવણી સ્ત્રીં નભાવ

નભાવણું સં કિં પોષણું (૨) ચલાવી લેવું

નમક નં મીઠું; લણ; નિમક

નમણુ નં દેવપૂજનું પાણી (૨) તોલમાં
નમણું તે

નમણી સ્ત્રીં બળદ નીચું જોઈ રહે માટે તેને
આગલે પગે ને શિંગડે બાંધેલી દોરી

નમણું વિં નમેણું (૨) વાંકું

નમણું વિં નીચે વળતું-ઢળતું (૨) લીધું (૩)
નમ્ર; વિવેકી (૪) નં નમણું-પાછા
પડતું તે

નમન નં નમસ્કાર

નમનતા, ઓઈ સ્ત્રીં નમ્રતા; નરમાશ

નમયતું વિં + નમેણું; નમણું

નમણું સં કિં નીચા વળણું (૨) નમસ્કાર
કરવા (૩) નમ્ર થવું

નમસ્કાર પું નમન; વંદન

નમસ્કૃત વિં નમસ્કાર કરાયેલું

નમસ્કૃતિ સ્ત્રીં નમસ્કાર; પ્રણામ

નમસ્કયા સ્ત્રીં જુઓ નમસ્કૃતિ

નમાજ સ્ત્રીં બંદગી

નમાજ વિં બંદગી કરનાર; ભક્ત

નમાયું વિં મા વિનાનું

નમાર પું નીવાર; ખેડયા વિના બિમેલી ડાંગર

નમારમૂંડું વિં નવરું (૨) નિરંકુશ (૩)
કુટુંબપરિવાર વિનાનું

નમાણું વિં નકામું; રાહુર વિનાનું

નમૂંછિયું વિં મૂંછ વિનાનું

નમૂના(-ને)દાર વિં ઉત્તમ

નમૂનો પું વાનગી (૨) જેના ઉપરથી નકલ
કરવાની હોય તે મૂળ પ્રત કે વસ્તુ

નમૂનોનિશાની સ્ત્રીં પુરાવા પેટ અપેક્ષ
પરિશિષ્ટ

નમેરું વિં નિર્દય

નમરું વિં નમેણું (૨) નં નમણું-પાછા
પડતું તે

નમ્ર વિં વિનયી; સાલસ

નમ્રતા સ્ત્રીં

નમ્રપણું નં

નય પું સદ્વર્તન (૨) રાજનીતિ (૩) દાર્શનિક
મત—સિદ્ધાંત

નયન નં આંખ

નયનગોચર વિં દેખાય એવું; દષ્ટિગોચર

નયનપથ પું જુઓ દષ્ટિપથ

નયનામૃત સ્ત્રીં કૃપાદષ્ટિ; પ્રેમદષ્ટિ

નયવ્યવહાર પું નયનો વ્યવહાર

નયશાસ્ત્ર નં નીતિશાસ્ત્ર (૨) રાજનીતિશાસ્ત્ર

નયાખત સ્ત્રીં સુખત્યારી

નર પું પુરુષવાચક પ્રાણી (૨) મનુષ્ય (૩)
અણિયારામાં ફરતો કમાડનો ખીલો (૪)
(સં.) એક ઋષિ

નરક નં દોજખ (૨) વિષ્ટા

નરકકુંડ પું નરક રૂપી કુંડ

નરકવાસ પું નરકમાં વાસ

નરકાતીત વિં નરક જેને માટે નથી જ એવું

નરકેસરી પું સિંહ જેવો વીર પુરુષ

નરખ સ્ત્રીં તપાસ (૨) દર; ભાવ

નરખણું સં કિં + નીરખણું

નરગેશ નં એક વનસ્પતિ

નરગોટો પું હૈટિયો

નરધું નં સંગીતમાં તાલ આપવા માટેનું
વીણ-તખણું

નરભતિ સ્ત્રીં પુરુષવર્ગ (૨) પુંહિંગ (વ્યા.)

નરઝી સ્ત્રીં એક પક્ષી

નરડી સ્ત્રીં ગણું (૨) શ્વાસનળી

નરડો પું નરડી

નરણું વિં ખાધા વિનાનું (૨) એકલું

નરણું વિં નકારું; ખરાખ

નરદમ વિં શુદ્ધ; એક જ ભતનું (૨) અં તદન

નરદેવ પું રાજ

નર(-રા)ધીશ પું રાજ

નરનારાયણ પું નર અને નારાયણ

નરપતિ પું રાજ

નરપદ્યું વિં પાતળું; દૂબળું (૨) અટકચાળું
 નરપદ્યું પું પથના જેવો માણસ
 નરકૂલ નં પુંકસરવાળું કલ
 નરલો વિં + નિર્ભય
 નરમ વિં સુવાળું; મુલાયમ (૨) ધીરું;
 સાલસ (૩) પોચું; ઠીકું (૪) નળળું;
 કમજોર
 નરમાઈ સ્ત્રીં + નરમપદ્યું; નમ્રતા
 નરમાખ પું માખોનો નર
 નરમાદા નં બં વં નર અને માદા (૨)
 બરડવાની જોડી
 નરમાશ સ્ત્રીં નરમપદ્યું; નમ્રતા
 નરમેધ પું જેમાં માણસને હોમવામાં આવે
 એ યજ્ઞ
 નરમો પું એક જાતનો કપાસ
 નરલોક પું મનુષ્યલોક; આ દુનિયા
 નરવાહાર પું નરવાની જમીનવાળો
 નરવી વિં સ્ત્રીં કુંવારી
 નરવું વિં નીરોગી (૨) અં નરદમ
 નરવો પું નીરોગી માણસ (૨) કુંવારો
 માણસ (૩) કાયમી જમાબંધીવાળો જમીન
 (૪) જમીનનો વંશપરંપરાનો વહીવટ
 નરસ(-સુ) વિં રસ વિનાનું (૨) નહારું
 નરસકર વિં નહારું
 નરસાઈ સ્ત્રીં નરસાપદ્યું
 નરસાપદ્યું નં
 નરસિંહ પું રાજ (૨) સિંહ જેવો બહાદુર
 પુરુષ (૩) નરસિંહાવતાર
 નરસિંહાવતાર પું જુઓ નૃસિંહાવતાર
 નરસું વિં જુઓ નરસ
 નરહરિ પું જુઓ નૃસિંહ
 નરાજ સ્ત્રીં કોશ (ખોદવાની)
 નરાટો પું માણસ
 નરા(-રે)ણી સ્ત્રીં નખ કાપવાનું ઓભર
 નરાતાળ અં નરદમ
 નરાધમ પું અધમ-નીચ આદમી
 નરાધિપ પું રાજ
 નરી સ્ત્રીં એક પક્ષી
 નરું(-રું) વિં તંદુરસ્ત; નીરોગી (૨) અં
 જુઓ નરદમ
 નરેહાટ વિં વેરાન

નરેણી સ્ત્રીં જુઓ નરાણી
 નરેનરું(-રું) વિં નરદમ
 નરેશ પું રાજ
 નરેંદ્ર પું નરેશ; રાજ
 નરેત્તમ પું ઉત્તમ પુરુષ (૨) રાજ
 નર્ત પું નાચ
 નર્તક પું નાચનારો (૨) નટ
 નર્તકી સ્ત્રીં નાચનારી (૨) નટકી
 નર્તન નં નાચ
 નર્મ નં રમત (૨) આનંદ (૩) ઠંઠામરકરી
 નર્મું વિં (૨) અં જુઓ નરદમ
 નલ(-ળ) પું એક જાતનું નેતર (૨) પેટમાંનું
 મોઢું આંતરડું (૩) માટી કે ધાતુનો ગોળ
 પોલો લાંબો ઘાટ (૪) [સં.] નળ રાજ-
 દમયંતીનો પતિ (૫) સેતુ બાંધનારો રામની
 સેનાનો એક વાનર નાયક
 નલા(-ળા)કાર વિં નળના આકારનું
 નલા(-ળા)સ્થિ નં નળાનું હાડકું
 નલિ(-ળિ)કા સ્ત્રીં નળી
 નલિકામુખ નં નળીનું મોં
 નલિકાયંત્ર નં દૂરબીન
 નલિન નં કમળ
 નલિની સ્ત્રીં કમળનો છોડ (૨) કમળનો સમૂહ
 (૩) કમળવાળું તળાવ
 નલિનીપત્ર નં કમળનું પાન
 નવ વિં નવું (૨) સુંદર (૩) 'દ' (૪) અં નહિ.
 નવકાર પું જુઓ નોકાર
 નવકારવળી સ્ત્રીં જુઓ નોકારવળી
 નવકારશી(-સી) સ્ત્રીં જુઓ નોકારશી
 નવકોણ પું નવ ખૂણાવાળો આકૃતિ
 નવધરું નં નવ ગ્રહનાં નંગ જેમાં એસાડેલા
 છે એવું ધરણું (૨) કસબી મોળિયું
 નવથાંડી સ્ત્રીં નવ દુર્ગાઓ (૨) તેમની સ્તુતિ,
 પૂજન, હોમ ઇત્યાદિ
 નવછકડી સ્ત્રીં યુક્તિ
 નવછંદુ વિં હોશિયાર; પહોંચેલું
 નવજ(-જી)વાન વિં યુવાનીમાં પ્રવેશ
 કરનાર (૨) પું જગતો જુવાન
 નવજોત સ્ત્રીં પારસીઓનો કસ્તી પહેરાવવાનો
 સંસ્કાર
 નવજોખન નં નવી જુવાની
 નવજોખના સ્ત્રીં નવજુવાન સ્ત્રી

નવટાંક વિં શેરના આક્રમા ભાગ નેટકું (૨)

નં નવટાંકિયું

નવટાંકિયું નં નવટાંકનું કાટકું

નવટાંકી સ્ત્રીં નવટાંકિયું

નવડા(-શ)વડું સં કિં સ્નાન કરાવવડું

(૨) [લા.] ઠગડું

નવડો પું નવનો આંકડો-૬

નવતર(-રું) વિં નડું

નવતા સ્ત્રીં નવાપણું

નવતેરું વિં જુઓ નવતર

નવત્વ નં જુઓ નવતા

નવધા અં નવ પ્રકારે

નવધાભક્તિ સ્ત્રીં નવ પ્રકારની ભક્તિ

(શ્રવણ, કીર્તન, સ્મરણ, પાદસેવન, અર્ચન,
વંદન, સખ્ય, દાસ્ય અને આત્મનિવેદન)

નવનડું વિં અવનડું

નવનાગેલી સ્ત્રીં એક રમત

નવનિધ(-ધિ) સ્ત્રીં બં વં કુળેરના નવ

નિધિ (૨) [લા.] સર્વ પ્રકારની સમૃદ્ધિ

નવનીત નં માખણ

નવનેળ પું બં વં (૨) સ્ત્રીં મહા મુશ્કેલી

નવનેળાં નં બં વં મહા મુશ્કેલી

નવપદ્મવ પું નવાં પાનવાળી ટાળી; કુંપળ

નવપદ્મવિત વિં નવપદ્મવવાળું

નવપંચમ* પું

નવખિદ્વૃત્ત નં 'નાઇન પોઇન્ટ સર્કલ' (ગ.)

નવભુજ નં જુઓ નવકોણ

નવમહિલકા સ્ત્રીં ભૂઈ

નવમાલિકા સ્ત્રીં ભૂઈ

નવમી વિં સ્ત્રીં નવમા કમની (૨) સ્ત્રીં નોમ

નવમું વિં કમમાં આક્રમા પછીનું

નવયુવક પું નવજુવાન

નવયૌવન નં નવી જુવાની

નવયૌવના સ્ત્રીં નવયૌવનવાળી સ્ત્રી

નવરંગ વિં નવા રંગવાળું (૨) મોહક (૩)

નં એક પક્ષી

નવરંગી વિં નવા રંગનું (૨) વિવિધ

રંગવાળું (૩) હેલછખીલું

નવરાઈ(-શ) સ્ત્રીં કુરસદ

નવરાત(-ત્રિ, -ત્રી) સ્ત્રીં ચૈત્ર તથા આસો

માસના પક્ષની નવ તિથિઓ; નોરતાં

નવરાતર નં બં વં નોરતાં; નવરાત્રિ

નવરાત્ર નં બં વં જુઓ નવરાત

નવરાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રીં જુઓ નવરાત

નવરાવડું સં કિં જુઓ નવડાવડું

નવરું વિં કામ વગરનું (૨) કામથી કારગ

નવરોજ પું વસંત ઋતુનો સરખાં દિવસ

અને શત્રિવાળો દિવસ (૨) પારસીઓનું

ખેસતું વર્ષ

નવલ વિં નડું; આશ્ચર્યકારક (૨) સ્ત્રીં

તેવી ખીના

નવલકથા સ્ત્રીં ગદ્યમાં લખેલી કલ્પિત વાર્તા

નવલકથાકાર પું નવલકથાનો લેખક

નવલકિશોર પું (સં.) કૃષ્ણ

નવલાખ નં નવલાખની કિંમતનું (૨)

અગણિત (૩) અમૂલ્ય

નવલાખું વિં નવલાખની પૂંછકે આવકવાળું

(૨) પૈસાદાર

નવલનિઓર વિં નવાં નવાં વસ્ત્રો પહેરનાર

નવલિકા સ્ત્રીં નાની નવલકથા

નવલું વિં નડું

નવલોહિયું વિં નવા લોહીનું; જુવાન

નવલધૂ સ્ત્રીં નવી પરણેલી સ્ત્રી

નવશિખાઉ વિં જેણે તાજેતર શીખડું શરૂ

કર્યું હોય તેવું

નવશેકું વિં જરાક ગરમ; કોકરવરણું

નવશ્રાદ્ધ નં મરણ પછી ત્રીજે, પાંચમે,

સાતમે, નવમે અને અગિયારમે દિવસે

થતું શ્રાદ્ધ

નવસર વિં નવ સેરનું

નવસાર પું ધાતુઓ ગાળવાનો એક ખાર

નવસો(-સો) વિં '૯૦૦'

નવસું વિં વસ્ત્ર વગરનું; નાગું

નવાઈ સ્ત્રીં નવીનતા (૨) અચરજ

નવાજડું સં કિં વધાવડું (૨) ભેટ આપવી

નવાજિશ સ્ત્રીં કૃપા (૨) બક્ષિસ

નવા(-વી)જૂની સ્ત્રીં નાજુવા જેવા સમાચાર

નવાજૂનું વિં જુઓ નવુંજૂનું

નવાજુ નં જળાશય

નવા(-વાં)જુ(-જુ) વિં '૬૬'

નવાજ પું સૂખો; મુસલમાન રાજ (૨) એક

ધલકાળ

નવાબશાહી સ્ત્રીં નવાબની સત્તા (૨) આપખુદી
નવાબી વિં નવાબ સંબંધી (૨) સ્ત્રીં
નવાબશાહી

નવાર પું જુઓ નીવાર
નવારસ(-સુ,-સું) વિં વારસ વગરનું
નવારસિયું વિં નવારસ
નવાલો પું કોળિયો
નવાંકુર પું નવો ફૂટેલો અંકુર
નવીજૂની સ્ત્રીં જુઓ નવાબની
નવીન વિં નવું
નવીસંદો પું નવીનવી કલ્પનાથી લખનારો;
લેખક (૨) લલિયો
નવું વિં તરતનું (૨) બદલાયેલું (૩) શરૂ થયું
નવુંજૂનું વિં નવું; અસાધારણ
નવુંનકોર વિં તદ્દન નવું
નવુંનોરું વિં જુઓ નવુંસવું
નવુંસવું વિં તરતનું (૨) અપરિચિત
નવેણુ સ્ત્રીં રસોડું; નાહ્યાધોયા વગર જ્યાં
જઈ ન શકાય એવી જગા (૨) કોઈને
અડકાય નહિ એવી જમતાં પહેલાંની
પવિત્ર હાલત

નવેણિયું વિં સ્વચ્છ; નવેણુને લગતું (૨)
નં નવેણુમાં પહેરવાનું કપડું

નવેણિયો પું રાંધનારો; પીરસનારો
નવેલી સ્ત્રીં નવવધૂ
નવેલો પું નહિયું
નવેસર,ંથી અં ફરીથી શરૂ કરીને
નવેળિયું નં ધરની પાછળની છાંડી
નવેળી સ્ત્રીં છાંડી (૨) પાણી જવાની નીક
નવેળું નં જુઓ નવેળિયું
નવોઢા સ્ત્રીં નવવધૂ (૨) નાયિકાનો એક પ્રકાર
નંય વિં નવું

નંયારી(-સી) વિં '૮૬'

નંવાણુ(-ણું) વિં '૯૬'

નંવો પું નવ આંકવાળું પતું કે પાસો
નશાખોર વિં નશામાં ચકચૂર રહેનારું
નશાખોરી સ્ત્રીં બચ્સનમાં ચકચૂર રહેલું તે
નશાખાજ વિં જુઓ નશાખોર
નશાખાજી સ્ત્રીં જુઓ નશાખોરી
નશો પું કેફી ચીજથી ચડતો કેફ
નશ્વર વિં નાશ પામે તેવું

નશ્વરતા સ્ત્રીં નશ્વરપણું
નષ્ટ વિં નાશ પામેલું (૨) ખરાબ; નીચ
નષ્ટાર્તવ પું સ્ત્રીઓનો એક રોગ
નસ સ્ત્રીં રગ; રસ વાહિની (૨) રસો
નસકોરી સ્ત્રીં નસકોરામાંની ફૂમળી ચામડી
નસકોરું નં નાકનું કાણું (૨) નાક
નસલ સ્ત્રીં ઉત્પત્તિસ્થાન (૨) વંશ (૩) પત્નો
નસવાણુ વિં અશક્ત; નંખાઈ ગયેલું
નસવું અં કિં જોસથી હાંકવાથી બળદની
ગરદનનું સૂજવું

નસકં નં નાક સાફ કરવું તે
નસંતાન વિં સંતાન વગરનું; વાંઝિયું (૨)
નં નિર્વશપણું; નખોદ

નસાડવું સં કિં 'નાસવું' નું પ્રેરક રૂપ
નસાણું નં જુઓ નાસરડું
નસિયત સ્ત્રીં શિખામણ; શીખ (૨) સભ
નસિયું વિં હડીલું
નસી(-સે)કવું સં કિં (નાક) સાફ કરવું
નસીખ નં ભાગ્ય
નસીખદાર વિં ભાગ્યશાળી
નસીખવાદી વિં નસીખ પર આધાર રાખી
બેસી રહેનારું; દૈવવાદી (૨) પું નસીખવાદી
માણસ

નસીલું વિં જુઓ નસિયું
નસીલત સ્ત્રીં જુઓ નસિયત
નસેકવું સં કિં જુઓ નસીકવું
નસેસલો પું મઠડું ઉપાડી જનાર (પારસીઓમાં)
નસો પું બદલો; ગંદકી
નસોતર નં એક ઔષધિ
નસતર નં વાટકાપ (૨) વાટકાપ કરવાનું
હથિયાર

નહાતીધોતી વિં સ્ત્રીં અટકાવ આવતો થયો
હોય તેવી (સ્ત્રી)

નહાર નં વરુ (૨) પું દિવસ
નહિ(-હી) અં ના
નહિ(-હી)તર અં નહિ તો
નહિયું નં નખને લગતી ચામડીનો ભાગ
નહી અં જુઓ નહિ
નહીતર અં જુઓ નહિતર
નહુષ પું (સં) યથાતિનો પિતા

નહેર સ્ત્રીં સરેવર કે મોટી નદીમાંથી ઓઢેલો
મોટા કાંચ

નહેરિયું નં નાની નહેર (૨) નાખું

નહેરી સ્ત્રીં નહેરથી પીતી જમીન

નહેર પું પંજનો નખ (૨) નખનો ઉઝરડો

નહેરા પું બં વં કાલાવાલા; આજીજી

નહેરિયું નં નખનો ઉઝરડો

નળ પું જુઓ નલ

નળવાયુ પું આંતરડાનો વાયુ

નળવાયું અં કિં અશક્ત બની જવું

નળાકાર વિં નળ જેવા આકારનું

નળિયું નં કવલું

નળી સ્ત્રીં ભૂંળી (૨) ચાડું (૩) પવાલી

નળો પું મોટી નળી (૨) ધૂંટણથી પાટલી

સુધીનો લાંબો અવયવ કે તેનું હાડકું (૩)

પેદુથી છાતી સુધીનો ભાગ

નળોડી સ્ત્રીં નેજ

નંકાવું અં કિં ફૂટવું

નંખાવવું સં કિં 'નાખવું'નું પ્રેરક રૂપ

નંખાવું અં કિં 'નાખવું'નું કર્મણિ રૂપ (૨)

આકવું (૩) દુર્બલ થઈ જવું

નંજ નં એક વસ્તુ (૨) પહેલ પાડેલો હીરો

(૩) [લા.] મૂર્ખ માણસ (૪) હુચ્ચો

—ખંધા માણસ

નંગદાર વિં નંગવાળું; નંગ જડેલું

નંગિયું વિં જુઓ નંગદાર

નંદ પું વાણિયા (૨) દેડકો (૩) આનંદ (૪)

(સં.) કૃષ્ણને ઉછેરનાર ગોકુલનો મુખી

(૫) મગધનો એક પ્રાચીન રાજવંશ

નંદન નં (સં.) ઈંદ્રનું ઉપવન (૨) પું દીકરો

(૩) એક જંદ

નંદનવન નં (સં.) ઈંદ્રનું ઉપવન

નંદવવું સં કિં ભાગવું (કાચની વસ્તુને)

નંદવાવું અં કિં ભાગવું (કાચની વસ્તુનું)

નંદવું સં કિં નંદવવું (૨) ખુશ કરવું (૩)

અં કિં ખુશ થવું

નંદા સ્ત્રીં આનંદ (૨) નણુંદ (૩) દુર્ગા (૪)

પડવો, અગિયારશ, કે છઠ

નંદિ(-દી) પું (સં.) શિવનો પોકિયો

નંદિની સ્ત્રીં છાકરી

નંખર પું અંક; આંકડો; ક્રમાંક

નંખરવાર અં ક્રમસર

ના સ્ત્રીં નકાર (૨) અં નહિ

નાઇતેફાકી સ્ત્રીં મતભેદ (૨) અણબનાવ

નાઇલાજ વિં ઈલાજ વગરનું; લાચાર

નાઈ(-વી) પું વાળંદ; હનમ

નાઉમેદ વિં નિરાશ

નાઉમેદી સ્ત્રીં નિરાશા

નાક નં નાસિકા (૨) સ્વર્ગ (૩) [લા.] આખર

(૪) કોઈ પણ વર્ગની મુખ્ય વસ્તુ

નાકકંકું વિં કપાયેલા નાકવાળું (૨) બેશરમ

નાકછીંકણી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

નાકખૂલ વિં નામંદૂર

નાકલિસોટી સ્ત્રીં માફી માગવા માટે જમીન

ઉપર નાક ધસવું તે

નાકલીટી સ્ત્રીં જુઓ નાકલિસોટી

નાકસૂર નં નાકનો એક રોગ

નાકાર(-રો) પું નકાર

નાકારવું સં કિં નકારવું

નાકાં નં બં વં દાળચોખાના ઝીણા કડકા

નાકું નં કાણું (૨) જકાત લેવાનું થાણું

(૩) જ્યાં ધણા રસ્તા મળતા હોય તેવું

સ્થળ (૪) રસ્તાનો છેડો કે પ્રવેશદ્વાર (૫)

[લા.] ગામમાં પેસવા બદલ આપાતો કર

નાકેદાર પું થાણુદાર

નાકેદારી સ્ત્રીં થાણુદારપણું

નાકેખંધી સ્ત્રીં નાકેનાકે ચાકી મૂકી દેવી

તે; ઘેરો

નાકેસ વિં અપૂર્ણ; અધૂરું

નાકૌવત વિં અશક્ત; કમળેર

નાકૌવતી સ્ત્રીં અશક્તિ; કમળેરી

નાક્ષત્ર વિં નક્ષત્રને લગતું (૨) પું ચાંદ્ર-

માસ; ચંદ્ર રાજ નક્ષત્રોમાં થઈને પસાર

થાય તેટલો સમય

નાક્ષત્રિક વિં (૨) પું જુઓ નાક્ષત્ર

નાક્ષત્રી વિં નક્ષત્રને લગતું

નાખવું સં કિં

નાખુદા પું ટંડેલ

નાખુશ વિં નારાજ

નાખુશી સ્ત્રીં નારાજ

નાખોરું નં નાક; નસકોરું
 નાખ પું ફેલુવાળો સાપ (૨) એક ભતનો
 ઉપદેવ (૩) હાથી (૪) શક લોકોની એક
 શાખાનો માણસ
 નાખકન્યા સ્ત્રી નાગની કન્યા (૨) પરમ
 સુંદર સ્ત્રી
 નાખકેસર નં એક વનસ્પતિ; કબાળચીની
 નાખખડિયો પું એક વનસ્પતિ
 નાખચંપો પું એક ભતનો ચંપો
 નાખડમણ સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
 નાખડું વિં જુઓ નાગું (૨) નાજુક; નખળું
 નાખડો પું ખાવો (તિરસ્કારમાં) (૨) હુચ્યો
 માણસ
 નાખજી(-ણી) સ્ત્રી સાપજી (૨) હાથણી
 (૩) એક ધરેજી
 નાખ(૦ર)જી નં વાસજી બિંચકવા કરાતો
 ગાળો (૨) દામજી (૩) હળને ધૂંસરી
 બાંધવાનું દોરડું
 નાખદમન નં (કૃષ્ણે કરેલું કાલીય) નાગનું
 દમન
 નાખદંત પું ભીંતમાં મારેલો ખીલો (૨) ટોલો
 નાખદંતી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
 નાખદાવનો પું નાખડમણ
 નાખદેવતા પું
 નાખપંચમી સ્ત્રી આવજી માસની પાંચમ
 નાખપાશ પું નાગના ગૂંચળા જેવો ફાંસો
 (૨) એક પ્રકારની વ્યૂહરચના (૩) ગાળો;
 સરકાગાંઠ (૪) વઝળનું આયુધ
 નાખપાંચમ સ્ત્રી જુઓ નાખપંચમી
 નાખપુષ્પ નં નાખચંપો
 નાખર વિં નગરનું (૨) સહ્ય (૩) બ્રાહ્મણોની
 એ નામની ન્યાતનું (૪) પું એ ન્યાતનો
 માણસ (૫) સ્ત્રી સૂંઠ
 નાખરજી સ્ત્રી નાગરની સ્ત્રી
 નાખરજી નં જુઓ નાગજી
 નાખરત્વ નં નાગરપણું
 નાખરપણું નં
 નાખરમોથ સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
 નાખરવેલ(-લી) સ્ત્રી એક વેલ (તિનાં પાન
 મુખવાસમાં ખવાય છે)
 નાખરજી પું અમૃત

નાખરાજ પું શેષનાગ
 નાખરિક વિં શહેરનું (૨) પું શહેરી
 નાખરિકતા સ્ત્રી શહેરીપણું
 નાખરી વિં નગરનું (૨) નાગરસંબંધી (૩)
 સ્ત્રી શહેરી સ્ત્રી (૪) નાગરજી (૫)
 દેવનાગરી લિપિ
 નાખલી સ્ત્રી ખાવટો
 નાખલોક પું પાતાળ
 નાખળ નં લંગર (૨) હળને ધૂંસરી બાંધવાની
 રાશ
 નાખાઈ સ્ત્રી નફદાઈ (૨) હુચ્યાઈ
 નાગું વિં હધાડું (૨) ખેશરમ (૩) હુચ્યું
 નાગુંદાટ વિં અસહ્ય
 નાગુંપૂગું વિં તદન નાગું
 નાગેશ(-જી)ર પું શેષનાગ
 નાગેંદ્ર પું શેષનાગ (૨) ઐરાવત
 નાગોરિયો પું એક રમત
 નાગો(-ધો)રી વિં નાગોર ગામનું (૨) પું
 દોર પાળનાર મુસલમાન બરવાડની ભતનો
 માણસ
 નાચ પું નૃત્ય
 નાચકો પું ગર્વનો છલકો
 નાચજી સ્ત્રી નાચનારી (૨) નખરાંબાજ
 જીવાન સ્ત્રી
 નાચજીધૂધરી વિં નખરાંબાજ
 નાચજીવેડો પું ખં વં વેશ્યાના ચાળા;
 નખરાં
 નાચજીયું વિં નાચવાનો ધંધો કરતું (૨)
 નખરાંબાજ
 નાચજીયો પું નાચનાર; નટ
 નાચજી નં નાચ
 નાચતમારો(-સો) પું નાચ અને એવી
 બીજી મોજમજ
 નાચનારી સ્ત્રી નાચ કરનાર સ્ત્રી
 નાચર્ણ અં કિં નાચ કરવો
 નાચાર વિં લાચાર
 નાચારી સ્ત્રી લાચારી
 નાચિકેત પું (સં.) અગ્નિ
 નાચીજ વિં નકામું
 નાજ સ્ત્રી લાડ
 નાજનીન સ્ત્રી પ્રિયા (૨) ખૂબસૂરત સ્ત્રી

નાનર પું અદાલતનો એક અમલદાર (૨)
હીનરો

નાળુક વિં સુકુમાર

નાળુકપણું નં

નાળુકાઈ સ્ત્રીં નાળુકપણું

નાળુકી સ્ત્રીં જુઓ નાળુકાઈ

નાજણાસાંકળ સ્ત્રીં દોહતી વખતે ગાયને
પાછલે પગે બાંધવાનું દોરડું

નાજિમ પું વડો હાકેમ; ગવર્નર

નાટ નં નૃત્ય (૨) યુક્તિ (૩) એક કપડું (૨)
અં નક્કી

નાટક નં દ્રશ્ય કાવ્ય

નાટકકાર પું નાટક બનાવનાર (૨) નટ

નાટકચેટક નં હાસ્યવિનોદ

નાટકશાલા(-ળા) સ્ત્રીં નાટક ભજવવાનું સ્થાન

નાટકિયું વિં નાટકને લગતું (૨) ઢોંગી

નાટકી વિં નાટકના જેવું; નાટકિયું

નાટકીય વિં નાટકને લગતું

નાટારંગ પું નાટક, નૃત્ય વગેરેનો રંગ-આનંદ

નાટિકા સ્ત્રીં દ્રકું નાટક

નાટ્ય નં નૃત્ય અને અભિનય

નાટ્યકલા(-ળા) સ્ત્રીં

નાટ્યશાસ્ત્ર નં

નાટ્યાંગ નં નાટકનાં દશ અંગમાંનું એક

નાડાખારી સ્ત્રીં છટવાનો માર્ગ

નાડ સ્ત્રીં રંગ (ખાસ કરીને કાંડા પાસેની
જેના કપરથી લોહીની ગતિ વેધ પારખે છે.)

(૨) આળા આમડાને આમળીને બનાવેલો

દોર; નાડણુ (૩) કમળની પોલી નળી-દાંડી

(૪) [લા.] વલણુ (૫) લગામ; કાખ

નાડણુ નં ઝૂસડું બાંધવાનું દોરડું

નાડવું સં કિં નાટ-દોરડાથી જકડીને બાંધવું

નાડાછટી સ્ત્રીં બે અથવા વધારે રંગની
સૂતરની દોરી

નાડાછોડ વિં વિષયી; કામી (૨) સ્ત્રીં નાડું

છોડવું તે (૩) લઘુશંકા

નાડાવા અં નાડા જેટલે અંતરે

નાડી સ્ત્રીં નાડ; રંગ (૨) નાની દોરી

નાડીતંત્ર નં નાડીઓનું તંત્ર

નાડીપરીક્ષા સ્ત્રીં નાડીની પરીક્ષા

નાડીવેદ(-હ) પું નાડી ઉપરથી રંગ
પારખનાર વેદ

નાડું નં નાની દોરી (૨) નાડાછટી (૩) લેંધા
કે ધાધરામાં ધાલવાની દોરી (૪) અખોડો
બાંધવાની દોરી (૫) હદ; આંકો

નાણું સં કિં તપાસવું; અજમાવી જોવું
નાણાબજાર નં શરારોનું બજાર; ચોકસી
બજાર

નાણાબીડ સ્ત્રીં નાણાંની તંગી

નાણાવટ સ્ત્રીં નાણાબજાર

નાણાવટી પું શરાર (૨) પૈસાદાર માણસ

નાણાવટું નં શરારનો ધંધો

નાણું નં ચલણી સિક્કો (૨) ધન; પૈસો

નાત સ્ત્રીં જ્ઞાતિ; જાત (૨) નાતના માણસોને
આપેલું જમણું

નાતજાત સ્ત્રીં જ્ઞાતિ અને જાતિ

નાતરસ વિં ધાતરી

નાતરાજ વિં સ્ત્રીં નાતરાની સ્ત્રી

નાતરિયું વિં નાતરું કરવાની છટવાણું (૨)
નાતરાનું (૩) બેભથ્થું; એક જાતનું નહિ તેવું

નાતરું નં સ્ત્રીનું ફરીથી પરણવું તે (૨)
જોડકામાંથી એક નંગ જતું રહી તેની
જગાએ બીજી વિનતીય વસ્તુનું આવવું તે

નાતવરો પું જ્ઞાતિભોજન

નાતવાન વિં નબળું; લાચાર

નાતાલ સ્ત્રીં ડિસેંબરની પચીસમીથી તેની
આખર તારીખ સુધી ચાલતા ખ્રિસ્તી તહેવાર

નાતીલું વિં નાતનું

નાતો પું સંબંધ

નાથ પું સ્વામી (૨) માલિક (૩) જોગીઆની
એક અટક (૪) સ્ત્રીં નથ (૫) બળદ વગેરેની
નાકની આરપાર ધાલવામાં આવતી દોરી

નાથણું નં પક્ષાં લટકાવવાની દોરી

નાથવું સં કિં (બળદને) નાથ ધાલવી (૨)
અંકુશમાં આણવું (૩) પલોટવું

નાથી વિં + ભોંકાવું (૨) અંકુશમાં રાખવું

નાદ પું અવાજ (૨) ટેવ; છંદ (૩) ગર્વ

નાદબિંદુ નં નાદનું અનુસંધાન કરવાનું બિંદુ
(ચોગ) (૨) એ નામનું ઉપનિષદ

નાદબ્રહ્મ પું; નં નાદરૂપી પરમાત્મા

નાદર વિં ઉત્તમ

નાદસાક્ષી નં નાદ—અવાજનું શાસ્ત્ર
'એકાઉરિટકસ'

નાદાત્મક વિં નાદરૂપ; નાદને લગતું

નાદાવ વિં અણુસમજી; મૂર્ખ

નાદાનિયત સ્ત્રીં નાદાનપણું

નાદાની સ્ત્રીં નાદાનપણું

નાદાર વિં કંગાલ (૨) દેવાળિયું (૩) પું

કંગાલ માણસ (૪) દેવાળિયો

નાદારી સ્ત્રીં ગરીબી (૨) દેવાળું

નાદિહંદ વિં દેવાળિયું

નાદી વિં અભિમાની (૨) વ્યસની; હંદીહું
(૩) અવાજવાળું

નાદીરશાહી સ્ત્રીં જીલમી રાજ્યકારભાર

નાદુરસ્ત વિં માંદું

નાદુરસ્તી સ્ત્રીં અનારોગ્ય; માંદગી

નાધકું વિં + નાનું (૫.)

નાન નં મુસલમાન ભટિયારા જે મોટી
રેટી બનાવે છે તે; પાંક (૨) કમીપણું

(૩) કુટુંબમાં મોટી ઉમરના માણસનો
અભાવ

નાનકડું વિં નાનું

નાનખટાઈ સ્ત્રીં એક ખાલ પદાર્થ

નાનડિયું વિં નાનું

નાનપ(-મ) સ્ત્રીં હલકાઈ; ગોણપણું; આછપ

નાનપણુ નં બાળપણ

નાનમ સ્ત્રીં જીઓ નાનપ

નાના વિં વિધવિધ

નાનાકાર વિં અનેક આકારનું

નાનાભાતી વિં વિધવિધ ભાતનું

નાનારૂપ વિં વિધવિધ રૂપનું

નાનાવર્ણુ વિં વિધવિધ રંગનું

નાનાવિધ વિં અનેક પ્રકારનું (૨) અ
અનેક પ્રકારે

નાની સ્ત્રીં માની મા

નાનું વિં થોડી ઉમરનું (૨) કદમાં અદૃપ

નાનુંધાપું નં બળદની નાથ

નાનુંસૂતું વિં નજીવું; સાધારણ

નાનેરું વિં નાનું

નાનો પું માનો બાપ

નાનોબો પું જીવાનોનો સમુદાય

નાન્મેતર વિં નપુંસક લિંગનું (વ્યા.)

નાપતું વિં લાગુ પડે નહિ એવું

નાપસંદ વિં અણુગમતું (૨) અમાન્ય

નાપસંદગી સ્ત્રીં અણુગમે (૨) માન્ય ન
થયું તે

નાપાક વિં અપવિત્ર

નાપાકી સ્ત્રીં અપવિત્રતા

નાપાસ્ય વિં નાપસંદ

નાપિક(-ત) પું વાળંદ; હળમ

નાફરમાન વિં હુકમનો અનાદર કરનારું

નાફરમાની સ્ત્રીં હુકમની અવજા

નાફેરવાદ પું ન ફેરવવું એવો મત

નાફેરવાદી વિં (૨) પું નાફેરવાદમાં માનનાર

નાખૂદ વિં ખેદાનખેદાન; હોય જ નહિ તેવું
કરેલું—થયેલું

નાખૂદી સ્ત્રીં સમૂળ હચ્છેદ—નાશ

નાભિ સ્ત્રીં દૂંટી (૨) કેંદ્ર; મધ્યભાગ (૩)

પેડાનો મધ્યભાગ જ્યાં ધરી રહે છે અને
આશઓ મળે છે

નાભિકમલ(-ળ) નં દૂંટીરૂપી કમળ

નાભિજવા સ્ત્રીં ગર્ભમાં બાળકની દૂંટી સાથે
જોડાયેલી રંગોની લાંબી નળી

નાભિનાલ(-ળ) સ્ત્રીં જીઓ નાભિજવા

નાભિસારણુ સ્ત્રીં નાભિનો એક રોગ

નાભ્યંતર નં નાભિનો અંદરનો ભાગ

નામ નં સંજ્ઞા (૨) વ્યાકરણમાં શબ્દના મુખ્ય
પાંચ વર્ગમાંનો એક (૩) કીર્તિ

નામકરણુ નં નામ પાડવાનો વિધિ

નામ(-સુ)ક્કર વિં નાકપૂલ; હા કહ્યા પછી
ફરી જનારું

નામચા* સ્ત્રીં

નામચીન વિં નામીયું

નામજાડું વિં પ્રખ્યાત

નામજોગ(-ગી) વિં જેનું નામ લખ્યું હોય
તેને જ મળે તેવું (ફૂંડી માટે)

નામકામ નં નામ અને કામ; સરનામું

નામજીવીવો પું જીઓ રામજીવીવો

નામદાર વિં મરાહર (૨) માનવંત

નામદારી સ્ત્રીં પ્રખ્યાતિ

નામધાતુ પું નામ ઉપરથી બનેલો ધાતુ (વ્યા.)

નામધારક વિં કોઈનું નામ ધારણ કરનારું;
દોંગી

નામધારી વિં જીઓ નામધારક
નામના સ્ત્રીં કીર્તિ
નામનિર્દેશ પું નામનો ખાસ ઉલ્લેખ (૨)
નામ બોલીને કરેલી ગણતરી

નામનિશાન નં નામ અને બીજું ચિહ્ન
નામનું વિં માત્ર દેખાડવાનું જ; કહેવામાત્ર
નામમાત્ર વિં નામ પૂરતું; નામનું જ
નામયોગી વિં શબ્દયોગી (અવ્યય) [આ.]
નામયુદ્ધા સ્ત્રીં નામવાળો સિદ્ધો (સીલ
મારવાનો)

નામરાશિ વિં એક નામનું; એક રાશિના
નામવાળું

નામદં વિં આયકું
નામદાઈ સ્ત્રીં આયલાપણું
નામદી સ્ત્રીં આયલાપણું
નામલેણું નં નામ લેવું તે; નામસ્મરણ
નામવર વિં પ્રખ્યાત
નામવાચક વિં નામ બતાવનાર (વ્યા.)
નામવું સં કિં (પ.) નમાવવું (૨) રેડવું
નામશેષ વિં માત્ર નામ બાકી રહ્યું હોય
તેવું; નાશ પામેલું

નામસ્મરણ નં નામ લેવું—ચાદ કરવું તે
નામંજૂર વિં નાકબૂલ
નામંજૂરી સ્ત્રીં નામંજૂર થવું તે
નામાવલિ(-લી,-ળિ,-ળી) સ્ત્રીં નામની ટીપ
નામાંકિત વિં પ્રખ્યાત
નામાંતર નં નામ બદલી નાખવું તે (૨)
(૨) બીજું નામ

નામી વિં પ્રખ્યાત (૨) સુંદર
નામીયું વિં પ્રખ્યાત (૨) સરસ
નામુક(-કર) વિં જીઓ નામકર
નામુનાસ(-સિ)બ વિં ગેરવાળી
નામુરાદ વિં નિરાશ
નામું નં જમેદધારનો નામવાર હિસાબ (૨)
હક; દાપું (૩) વર્ણન; ઇતિહાસ હદાં
સિકંદરનામું (૪) નામ લખવાં તે
નામુંઠામું નં નામાનો વિગતવાર હિસાબ
નામુંલેખું નં નામુંઠામું

નામે અં નામ ઉપર; ને ખાતે (૨) નામથી;
વેશે

નામેરી વિં એક જ નામનું
નામેરી સ્ત્રીં હીણપત
નાયક પું આગેવાન સરદાર (૨) નાટકનું કે
વાર્તાનું મુખ્ય પાત્ર

નાયકડી સ્ત્રીં એક ભતની લીલડી
નાયકડો પું એક ભતનો લીલ
નાયકણુ(-ણી) સ્ત્રીં વેશ્યા
નાયકા સ્ત્રીં જીઓ નાયિકા
નાયડી સ્ત્રીં (પૈડાની) નાભિ (૨) તાંત;
ચામડાની પાતળી દોરી (૩) કામકું; ધનુષ્ય
(૪) સુતાર લાકડાના ને ઢીમચા ઉપર
લાકડાં ઘરે છે તે

નાયબ વિં હાથ નીચેનું—મદદગાર
નાયિકા સ્ત્રીં મુખ્ય સ્ત્રીપાત્ર (૨) અગ્રેસર
સ્ત્રી (૩) ગુણિકા; રામજની
નાર પું પાણી (૨) પ્રાણી (૩) સ્ત્રીં નારી;
સ્ત્રી

નારકી,ંય વિં નરકનું
નારખું નં ચમરખું (૨) પૈડાની નાભિમાં
ધાલવામાં આવતી લોઢાની ચૂડી

નારગડું નં છાતી; સ્તન
નારદ પું (સં.) એક દેવર્ષિ; બ્રહ્માના એક
માનસપુત્ર

નારદવેડા પું બં વં બે જણને લડાવવાની
કળા

નારલી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
નારંગ પું નારંગીનું ઝાડ (૨) પ્રાણી (૩)
જેડકું (૪) વ્યભિચારી

નારંગિયું વિં નારંગી રંગનું
નારંગી વિં નારંગી રંગનું (૨) સ્ત્રીં એક
ફળ

નારા સ્ત્રીં નાની નદી
નારાચ પું એક છંદ (૨) નં લોઢાનું બાણ
નારાજ વિં નાખુશ
નારાજી સ્ત્રીં નાખુશી
નારાટ* પું
નારાયણ પું (સં.) શેષશાયી વિષ્ણુ (૨)
એક ઋષિ; નરના સાથી (૩) સંન્યાસી

નારાયણબલિ(-ળિ) પું. અવગતિ પામેલા
પૂર્વજેના ઉદ્ધાર માટે અપાતો બલિ

નારાયણી સ્ત્રી. દુર્ગા (૨) લક્ષ્મી

નારિ(-ળિ)યેળ ન. શ્રીફળ

નારિ(-ળિ)યેળી સ્ત્રી. નારિયેળનું ઝાડ

નારિ(-ળિ)યેળીપૂનમ સ્ત્રી. આવળી પૂર્ણિમા

નારીકુંજર પું. હાથીનો દેખાવ દેખાય તેવી
સ્ત્રીઓના ચિત્રની ગોઠવણ

નારીપ્રતિષ્ઠા સ્ત્રી. સ્ત્રીઓ પ્રત્યેનો આદર

નારુ પું. વસવાયો (૨) વસવાયાની હકસાર્થ

નારુકારુ વિ. હલકી ભતતનું (૨) પું. બ. વ. વસવાયાની ચોદ ભત; નવ નારુ અને પાંચ કારુ

નારું ન. ગૂમડું પાકીને પડેલો શાર (૨) એક રોગ જેમાં ફેફસાઓ થઈ અંદરથી સૂતર જેવો લાંબો કોડો નીકળે છે

નાલકી સ્ત્રી. એક ભતની પાલખી

નાલાયક વિ. અયોગ્ય

નાલાયકી સ્ત્રી. અયોગ્યતા

નાલિ(-લી) સ્ત્રી. મેરી; નીક (૨) નાડી; નસ

નાલિકેર ન. નાળિયેર

નાલેશી(-સી) સ્ત્રી. નિંદા; બદગોઈ

નાવ સ્ત્રી. ન. હોડી; વહાણ

નાવડી સ્ત્રી. નાની હોડી

નાવડું ન. હોડકું

નાવણુ ન. સ્નાન (૨) ઋતુસ્નાન (૩) રમ; આર્તવ

નાવણિયું ન. સ્નાન (પ.) (૨) નાહવાની જગા

નાવણિયો પું. જુઓ ઉનામણિયું

નાવલિયો પું. પતિ

નાવલો પું. પતિ

નાવાકેફ વિ. અભણ; અપરિચિત

નાવારસ(-સી) વિ. વારસ વગરનું (૨) નધણિયાતું

નાવિક પું. વહાણવડી (૨) સુકાની

નાવી પું. હળમ

નાશ પું. સંહાર; પાયમાલી (૨) તુકસાન; તોટો

નાશક(-કારક) વિ. નાશ કરનારું

નાશન વિ. જુઓ નાશક (૨) ન. નાશ

નાશવંત વિ. નાશ પામે તેવું; નશ્વર

નાશવાન વિ. જુઓ નાશવંત

નાશેહ સ્ત્રી. શેહમાં ન હોવું તે; શેતરંજની રમતમાં રાખને-શેહમાંથી ખસેડવો તે

નાસ પું. નાક વાટે ધૂળી કે વરાળ લેવી તે (૨) ઠેકાણું (૩) તપાસ

નાસણું ન. નાસવું તે; નાસભાગ

નાસતપાસ સ્ત્રી. તપાસ; ભાળ

નાસપાતી સ્ત્રી. ન. એક ફળ

નાસભાગ સ્ત્રી. નાસાનાસ

નાસરડું ન. ત્રાસથી વતન છોડી નાસવું તે નાસરી સ્ત્રી. બાર બદામ જેટલી કિંમતનો

સિક્કો (માત્ર ગણતરીમાં)

નાસવાળ વિ. ખોટું; પાપી

નાસવું અ. કિં. હોડવું (૨) જતા રહેવું

નાસા(-સિકા) સ્ત્રી. નાક (૨) દરવાજાનો ઉપલો ભાગ જેમાં ગણપતિનું ચિત્ર કાઢેલું હોય છે (૩) અરડસી

નાસા(-સિકા)અ ન. નાકનું ટેરવું

નાસાનાસ(-સી) સ્ત્રી. હોડાહોડ; નાસભાગ

નાસાખિત વિ. સાખિત ન થયેલું

નાસા(-સિકા)સ્થિ ન. નાકનું હાડકું

નાસિકાઅ ન. જુઓ નાસાઅ

નાસિકય વિ. નાકનું; નાકને લગતું (૨) પું. અનુનાસિક અવાજ (૩) અનુનાસિક વ્યંજન

નાસિકયવિધાન ન. નાક વીંધવું તે

નાસિ(-સી)પાસ વિ. નિરાશ

નાસિ(-સી)પાસી સ્ત્રી. નિરાશા

નાસૂર વિ. નાક અને ગળા વચ્ચેમાં પડતું સડાનું છિદ્ર-એક રોગ

નાસેકુ વિ. નાસી જનારું (૨) પું. નાસી જનાર માણસ

નાસોદર પું. એક રોગ

નાસ્તિ સ્ત્રી. અભાવ

નાસ્તિક વિ. ઈશ્વર, પરલોક, કર્મફળ વગેરે નથી એમ માનનારું (૨) પું. તેવો માણસ; ચાર્વાક

નાસ્તિકતા સ્ત્રી. નાસ્તિકપણું

નાસ્તિકપણું ન.

નાસ્તિકય ન. નાસ્તિકપણું

નાસ્તિતા સ્ત્રી.

નાસ્તિવાચી વિ. નથી એમ કહેનાર; નાસ્તિક
 નાસ્તિકવાદ પું. નાસ્તિક મત
 નાસ્તિકવાદી વિ. (૨) પું. જુઓ નાસ્તિક
 નાસ્તો પું. હાજરી; શિરામણ
 નાહક અ. વગરકારણે
 નાહવું અ. કિં. સ્નાન કરવું
 નાહિયણ સ્ત્રી. ભાટણ
 નાહીં અ. (પ.) નહિ
 નાળ સ્ત્રી. લાંબી પોલી નળી (૨) ગર્ભમાં
 બાળકની ફાંટી સાથે જોડાયેલી રગોની
 લાંબી નળી (૩) ઘોડા તથા બળદને પગે
 કે જોડાની એડીએ જડવામાં આવતી
 લોખંડની બડી પટી (૪) નેળ (૫) નળિયું
 (૬) પરનાળ
 નાળકું(-ચું, -વું) ન. પ્રવાહી પદાર્થ રેડવા
 માટેની અમુક આકારની ભૂંગળી
 નાળગોળો પું. તોપનો ગોળો
 નાળખંદ(-ધ) પું. નાળ જડનારો
 નાળખંદી(-ધી) સ્ત્રી. નાળ જડવાની ક્રિયા
 કે ધંધો
 નાળિયું ન. નેળ
 નાળિયેર ન. જુઓ નારિયેળ
 નાળિયેરી સ્ત્રી. જુઓ નારિયેળી
 નાળિયેરી પૂનમ સ્ત્રી. જુઓ નારિયેળી પૂનમ
 નાળિયેરો પું. નાળિયેરનો ડોચો
 નાળી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ
 નાળું ન. વડેળો; નાની નદી
 નાળો પું. પાણીમાં થતો એક વેણો
 નાંખ સ્ત્રી. ઊવડી; વાંતિ
 નાંખવું સ. કિં. નાંખવું
 નાંગર ન. લંગર
 નાંગરણું ન. જુઓ નાગરણું
 નાંગર(-ળ)વું સ. કિં. લંગરવું (૨) જોતરવું
 નાંગળ સ્ત્રી. લંગર (૨) અવશેષ; અટકાવ
 (૩) હળને ધૂંસરી બાંધવાની રાશ
 નાંગળવું સ. કિં. જુઓ નાંગરવું
 નાંગળું ન. કાણું; ગાળ
 નાંદિયો પું. પોઠિયો (૨) છોકરો
 નાંદી સ્ત્રી. આશીર્વાદાત્મક શ્લોક; આશીર્વાદ,
 નમસ્કાર કે વસ્તુનિર્દેશવાળો નાટકનો
 પ્રારંભનો શ્લોક

નાંદીમુખ ન. પુત્રવન્ન, વિવાહ વગેરે
 માંગળિક પ્રસંગે કરાવું એક શ્રાદ્ધ
 નાંદીશ્રાદ્ધ ન. જુઓ નાંદીમુખ
 નાંધડિયું વિ. નાનું
 નાંધણી સ્ત્રી. છોકરી
 નાંધણું વિ. નાનું
 નિકટ વિ. પાસેનું (૨) અ. પાસે
 નિકર પું. સમૂહ
 નિકષ પું. સરાણું (૨) કસોટી
 નિકષશિક્ષા સ્ત્રી. સરાણુનો પથ્થર (૨)
 કસોટીનો પથ્થર
 નિકંદન ન. નાશ
 નિકા પું. લગ્ન
 નિકાય પું. રહેઠાણ (૨) શરીર (૩) વર્ગ;
 સમૂહ
 નિકાલ પું. ફેંસલો (૨) નીકળવાનો ભાગ
 નિકાલી વિ. નિકાલને લગતું
 નિકાશ(-સ) સ્ત્રી. માલનું પરદેશ જવું તે
 નિકાશ(-સ)કર પું. નિકાશ કરનાર
 નિકાશી(-સી) વિ. નિકાસ માટેનું; નિકાસ
 માટે થોગ્ય
 નિકાસવું સ. કિં. નિકાસ કરવી (૨) બહાર
 કાઢવું
 નિકુંજ સ્ત્રી. વનસ્પતિની ઘટા
 નિકૃષ્ટ વિ. અધમ; હલકું (૨) પાસે
 નિકૃષ્ટતા સ્ત્રી.
 નિકેત પું. જુઓ નિકેતન
 નિકેતન ન. સ્થાન; ઘર
 નિકોરી સ્ત્રી. નીક; મોરી
 નિકોડી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ—ઓષધિ
 નિક્ષિપ્ત વિ. ફેંકેલું (૨) મોકલેલું (૩) તબેલું
 (૪) થાપણ તરીકે મૂકેલું—સોંપેલું
 નિક્ષેપ પું. ફેંકવું તે (૨) મોકલવું તે (૩)
 ત્યાગ (૪) ન્યાસ; થાપણ
 નિક્ષેપી પું. જેને માલ સોંપ્યો હોય તે માણસ
 નિક્ષેપતા પું. માલ સોંપનાર
 નિખરાવવું સ. કિં. 'નિખારવું' નું પ્રેરક રૂપ
 નિખર્વ વિ. અબળ
 નિખા(-ધા)દ પું. જુઓ નિષાદ
 નિખાર પું. મોટી ઓટ (૨) ખેળ કાઢવી
 -ધોવું તે (૩) ખેળ; કાંચ

નિખારવું સં કિં ખેળ કાઢવી; ધોવું
 નિખાલસ વિં ખુલ્લા-શુદ્ધ દિલનું
 નિખાલસતા સ્ત્રી
 નિખિલ વિં બધું
 નિગડ નં બેડી (૨) હાથીના પગમાં નાખવાની
 સાંકળ (૩) હેડ; ડેરો
 નિગમ પું વેદ; ધર્મશાસ્ત્ર (૨) ઈશ્વર
 (૩) અંત
 નિગમન નં સાર; નિકાલ (૨) ન્યાયનાં
 પંચાવયવ વાક્યમાં છેલ્લું-પાંચમું-જેમાં
 પ્રતિજ્ઞાવાક્યમાં જણાવેલી વાત સિદ્ધ થઈ
 એવું સૂચવવા તેનું ફરીથી કથન કરવામાં
 આવે છે. (પ્ર. શા.)
 નિગમવું સં કિં ટાળવું; દૂર કરવું (૨)
 અં કિં વીતવું; ગુજરવું
 નિગમસભા સ્ત્રી નાગરિકોની લોકસભા
 નિગરજી નં ગળવાની ક્રિયા
 નિગાહ સ્ત્રી દષ્ટિ (૨) મહેરબાની
 નિગાહબાની સ્ત્રી મહેરબાની (૨) દેખરેખ
 નિગાળ(-જો) પું આધરાજો (૨) ઘાટો રસ
 (૩) ગાળતાં રહેલો કચરો
 નિગાળવું સં કિં 'નીગળવું'નું પ્રેરક રૂપ
 નિગાજો પું જુઓ નિગાળ
 નિગૂઢ વિં ગુપ્ત
 નિગૂઢત્વ નં
 નિગોદ સ્ત્રી લોઢાની ખાંડણી
 નિગ્રહ પું અવરોધ; અટકાવ; દમન (૨)
 બંધન (૩) સળ
 નિગ્રહસ્થાન નં વાદમાં પરાજયનું સ્થાન;
 વિપ્રતિપત્તિ કે અપ્રતિપત્તિને કારણે જ્યાંથી
 વાદીને અટકાવવો પડે તે (ન્યા. શા.)
 નિચો પું હબરી
 નિધર્ષજી નં ધસારો; મર્દન
 નિધંદુ પું શબ્દકોશ; શબ્દસૂચિ
 નિધા સ્ત્રી જુઓ નિગાહ
 નિચોડ પું નિચાવીને કાઢેલો રસ (૨) સાર;
 તાત્પર્ય
 નિચોર(-લ) પું આચ્છાદન; ધૂંધળું કપડું
 (૨) પછેડી; ચાદર (૩) વસ્ત્ર; કપડું
 નિચોવજી નં નિચાવીને લીધેલો પદાર્થ
 (૨) નિચોવવું તે

નિચોવવું સં કિં દબાવીને પાણી બહાર
 કાઢવું (૨) [લા.] કસ રહે નહિ તેમ કરવું
 નિચ્છેદ પું છેદ
 નિચ્છેદવું સં કિં કાપી નાખવું
 નિછરાવળ સ્ત્રી
 નિછવજીયું નં પાણીનું માટલું વીછળવાનું
 લગડું
 નિછામજી નં વિછળામણ; ધોવરામણ
 નિછામજી નં પાણીથી લોંબચેલા પદાર્થમાંથી
 પાણી ટપકી જાય તે માટે બનાવેલું
 વાંસની પકડનું ચોકકું
 નિછારો પું જુઓ નિકારી
 નિછાળવું સં કિં વીછળવું
 નિજ વિં પોતાનું
 નિજનંદ પું પોતાનો આનંદ (૨) આત્માનંદ
 નિટોળ અં નક્કી
 નિઠાડવું સં કિં ખુટાડવું; છેડો લાવવો
 નિતનવું વિં હમેશ નવું; તાજું
 નિતરાજી નં નીતરેલું પાણી કે પ્રવાહી
 નિતરાવવું સં કિં 'નિતારવું'નું પ્રેરક રૂપ
 નિતલ નં સાત પાતાલમાંનું એક
 નિતવાળિયો પું જુઓ નતવાળિયો
 નિતંબ પું ફૂલો; થાપો (સ્ત્રીનો) (૨) જંચા
 અને ઊતરતો ટોળાવ
 નિતંબવતી સ્ત્રી ભારે અને ઢળતા
 નિતંબવાળી સ્ત્રી
 નિતંબિની સ્ત્રી જુઓ નિતંબવતી
 નિતારવું સં કિં 'નીતરવું'નું પ્રેરકરૂપ
 નિતાંત વિં (૨) અં ખૂબ; અતિશય
 નિત્ય વિં શાશ્વત; અવિનાશી (૨) રોજનું;
 રોજ કરવાનું (૨) અં દરરોજ
 નિત્યકર્મ નં રોજનું કાર્ય; નિત્ય કરવાનો
 ધાર્મિક વિધિ
 નિત્યતા સ્ત્રી શાશ્વતતા
 નિત્યત્વ નં નિત્યતા
 નિત્યદાન નં રોજ અપાવું દાન
 નિત્યનિયમ પું ન ફરી શકે તેવો-સનાતન
 નિયમ (૨) નિત્યકર્મ
 નિત્યસમાસ પું આવશ્યક સમાસ, જેનાં
 પદ છટાં પાડવાથી તેનો અર્થ નીકળે જ
 નહિ. ઉદા. જયદ્રથ; જમદગ્નિ

નિત્યાનંદ પું શાશ્વત આનંદ
 નિત્યાણ નં નિત્ય અનહાન આપણું તે
 નિત્યે અં નિત્ય
 નિદર્શક વિં જ્ઞેનાર (૨) ખતાવનાર
 નિદર્શન નં ખતાવણું તે (૨) જ્ઞેણું તે (૩)
 પુરાવો (૪) ઉદાહરણ (૫) ઉપદેશ
 નિદર્શના સ્ત્રીં એક અર્થાલંકાર જેમાં જે
 વસ્તુઓના સંબંધિત કે અસંબંધિત સંબંધ
 મારફતે તેમની સમાનતા સૂચિત થતી હોય
 (કા. શા.)
 નિદાઘ પું હનાળો
 નિદાન નં મૂળ કારણ (૨) રોગનાં કારણોની
 તપાસ (૩) રોગ નક્કી કરવો તે; રોગની
 ઓળખ (૪) પરિણામ; અંત (૫) અં
 છેવટે; આખરે (૬) અવશ્ય
 નિદિધ્યાસ પું નિરંતર ચિંતવન
 નિદિધ્યાસન નં નિરંતર ચિંતવન
 નિદેશ પું આજ્ઞા
 નિદ્રા સ્ત્રીં ઊંઘ
 નિદ્રાભંગ પું ઊંઘમાં ખલેલ
 નિદ્રારોગ પું
 નિદ્રાવશ વિં નિદ્રાને આધીન—ઊંઘવું
 નિદ્રાણુ વિં ઊંઘે ભરાયેલું (૨) ઊંઘણુથી
 નિદ્રિત વિં ઊંઘવું; ઊંઘેલું
 નિધડક અં બેઘડક
 નિધણિયું વિં જુઓ નયણિયાવું
 નિધન નં મૃત્યુ
 નિધાન નં નિધિ (૨) આધાર
 નિધિ પું મંડાર
 નિનાદ પું અવાજ
 નિનાદિત વિં અવાજવાણું
 નિપજણુ સ્ત્રીં નીપજણું તે; ઊપજ
 નિપજવણું સં કિં ઉત્પન્ન કરવું
 નિપતન નં નીચે પડવું તે
 નિપાત પું જુઓ નિપતન (૨) વિનાશ (૩)
 મૃત્યુ (૪) [વ્યા.] અચ્ચ (૫) જે શબ્દનું
 મૂળ ન મળવું હોય તે; અનિયમિત રૂપ
 નિપાતી વિં નીચે પડવું (૨) નાશ પામવું
 નિપાવણું સં કિં નિપજવણું
 નિપુણ વિં પ્રવીણ
 નિપુણતા સ્ત્રીં

નિખંધ પું મુદાસર લેખ (૨) કાચદો; ધારો
 (૩) જુઓ નિખંધન
 નિખંધન નં ખંધન; પ્રતિરોધ (૨) બેડી
 નિખિડ વિં ધાડું (૨) ભારે; મુસ્કેલ
 નિખોધ પું જ્ઞાન
 નિખોધન નં નિખોધ
 નિખાઉ વિં ટકે તેણું (૨) કામચલાઉ
 નિભા(-મા)ડો પું પકવવા ગોઠવેલાં માટીનાં
 વાસણોનો ઢગલો (૨) કુંભારની બહી
 નિભાવ(-વો) પું ભરણુપોષણ (૨) આધાર;
 ટકાવ
 નિભાવણુ નં મુસ્કેલીમાંથી સહીસલામત
 બહાર લાવવું તે
 નિભાવણું સં કિં જેમ તેમ કરીને નિભાવ
 કરવો (૨) ચલાવી લેવું
 નિભાવો પું જુઓ નિભાવ
 નિભૂત વિં મૂકેલું (૨) ભરેલું (૩) સંતારેલું
 (૪) શાંત (૫) સ્થિર; દૃઢ (૬) નમ્ર (૭)
 ખંધ (૮) વિશ્વાસુ
 નિભર વિં ભારે (૨) ભરેલું (૩) મજબૂત
 નિભંછના સ્ત્રીં જુઓ નિર્ભંસના
 નિભંછણું સં કિં નિભંછના કરવી
 નિમક નં મીઠું
 નિમકખાર વિં મીઠું ખાનાર; સેવક
 નિમકહરામ વિં લૂણુહરામ; કૃતંન
 નિમકહરામી સ્ત્રીં લૂણુહરામી; કૃતંનતા
 નિમકહલાલ વિં કૃતજ્ઞ
 નિમકહલાલી સ્ત્રીં કૃતજ્ઞતા
 નિમમ્મ વિં લીન; એકતાર
 નિમમ્મન નં રૂબરૂ
 નિમણૂક સ્ત્રીં જગા કે કામ ઉપર નિમાવું
 કે નીમવું તે (૨) પગાર
 નિમતાણો(-નો) પું તપાસ; હિસાબની તપાસ
 નિમતાનદાર પું હિસાબ તપાસનાર; અન્વેષક
 નિમતાનદારી સ્ત્રીં હિસાબ તપાસનારનું
 કામ કે હોદ્દો
 નિમંત્રણુ નં આમંત્રણ; નોતરું
 નિમંત્રણું સં કિં નોતરણું
 નિમંત્રિત વિં નોતરેલું
 નિમાજ સ્ત્રીં મુસલમાનોની પ્રાર્થના; નમાજ
 નિમાજ વિં નમાજ પઢનાર; નમાજ

નિમાડો પું. જુઓ નિમાડો
 નિમાણું અં કિં 'નીમણું'નું કર્મણિ રૂપ
 નિમાળો પું. વાળ
 નિમિત્ત નં કારણ (૨) હેતુ; ઉદ્દેશ (૩) યોગ;
 શુકન (૪) આળ (૫) બહાનું
 નિમિત્તકારણ નં જેની સહાયતાથી કે
 કર્તૃત્વથી કાર્ય થાય તે કારણ. જેમકે
 ઘડાનું નિમિત્તકારણ કુંભાર (ન્યા. શા.)
 નિમિત્તભૂત વિં નિમિત્ત બનેલું
 નિમિ(-મે)ષ પું. આંખનો પલકારો (૨) પળ
 નિમીલન નં બિડાવું તે
 નિમેષ પું + નિમિષ
 નિમેષ પું. જુઓ નિમિષ
 નિમ્ન વિં નીચું (૨) ઊંડું
 નિમ્નગા સ્ત્રીં નદી
 નિમ્નલિખિત વિં નીચે લખેલું
 નિમ્નાંશ પું. તારા કે ગ્રહનું આકાશીય
 વિષુવવૃત્તથી ઉત્તર દક્ષિણ અંતરનું માપ;
 'રેકલિનેશન' (ખગોળ)
 નિયત વિં નક્કી કરેલું (૨) સ્થાયેલું
 નિયતકાલિક વિં નક્કી કરેલા સમયે પ્રગટ
 થવું (૨) નં તેવું છાપું
 નિયતરેખા સ્ત્રીં "ડાયરેક્ટ્રીક્સ" (ગ.)
 નિયતિ સ્ત્રીં નિયમ (૨) ભાગ્ય
 નિયતિવાદ પું. દૈવવાદ
 નિયમ પું. ધારો; કાયદો (૨) રીત; આદ્ર
 (૩) પ્રત; પ્રતિજ્ઞા (૪) બંધન; નિયંત્રણ
 (૫) કરાવ
 નિયમચર્ચા સ્ત્રીં નિયમ પ્રમાણેનું આચરણ;
 નિયમપાલન
 નિયમચારિણી વિં સ્ત્રીં નિયમ પાળનારી સ્ત્રી
 નિયમચારી વિં નિયમ પાળનાર
 નિયમન નં નિયંત્રિત કરવું, કાબૂમાં રાખવું,
 મર્યાદામાં રાખવું તે
 નિયમબદ્ધ વિં નિયમોથી બંધાયેલું; નિયમોને
 અનુકૂળ; નિયમિત
 નિયમવું સં કિં નિયમન કરવું
 નિયમસર અં નિયમ પ્રમાણે
 નિયમિત વિં મુકરર કરેલું (૨) નિયમબદ્ધ
 નિયમિતતા સ્ત્રીં
 નિયમિતપણું નં

નિયંતા પું. નિયમમાં રાખનાર—ઈશ્વર
 નિયંત્રણ નં જુઓ નિયમન
 નિયંત્રણા સ્ત્રીં નિયંત્રણ
 નિયંત્રિત વિં નિયંત્રણમાં હોય તેવું
 નિયામક વિં નિયમમાં રાખનાર; વ્યવસ્થા
 કરનાર (૨) પું. તેવો માણસ (૩) સુકાની;
 નાવિક (૪) સારથિ
 નિયુક્ત વિં નિમાયેલું
 નિયુત વિં દસ લાખ
 નિયોગ પું. હુકમ (૨) સંતાન વગરની
 વિધવાએ ફિયર કે પાસેના સગા સાથે
 સંતાન માટે સંબંધ કરવો તે
 નિયોગી પું. અમુક કામ માટે નિમાયેલો
 અમલદાર
 નિયોજન નં કોઈ કામમાં યોજવું, મુકકર
 કરવું, પ્રેરવું તે
 નિર્ અં નિર્મ; વિનાનું, થી મુક્ત, બહાર
 એવો અર્થ બતાવતો ઉપસર્ગ. ઉદા.
 નિર્ક્ષર; નિર્ગમ
 નિર્ક્ષર વિં અભણ
 નિર્મત વિં લીન; મગ્ન
 નિર્મિત સ્ત્રીં આસક્તિ; લગ્ન
 નિર્મિતશય વિં જેનાથી ચડિયાવું ન હોય
 તેવું; ઉત્તમ કોટિનું
 નિર્ધાર પું. જુઓ નિર્ધાર (૨) અં નક્કી
 નિર્ધારવું સં કિં નક્કી કરવું
 નિર્નિરાણું વિં જુડુંજુડું
 નિર્નવય વિં વંશ વિનાનું (૨) સંબંધ
 વિનાનું
 નિરપરાધી વિં નિર્દોષ
 નિરપેક્ષ વિં અપેક્ષા વગરનું
 નિરપેક્ષતા વિં નિરપેક્ષપણું
 નિરપેક્ષપણું નં
 નિરપેક્ષિત વિં અપેક્ષિત નહિ એવું
 નિરભાર વિં + ભાર વગરનું
 નિરભિમાન વિં અભિમાન વગરનું (૨) નં
 અભિમાનનો અભાવ
 નિરભિમાની વિં અભિમાન વગરનું
 નિરભિમાનીપણું નં
 નિરભા વિં વાહણ વગરનું
 નિરર્થક વિં નકામું

નિરલસ વિં આગસ વગરનું
 નિરલકાશ વિં અવકાશ વગરનું
 નિરલચિત્ત વિં અવચિત્ત નહિ એવું
 નિરલધિ વિં પાર વગરનું
 નિરલયવ(-વી) વિં અખંડ; અવયવ વગરનું
 નિરલશેષ વિં બધું; તમામ
 નિરસન નં કાઠી મૂકવું-દૂર કરવું તે (૨)
 એકવું તે (૩) નિરાકરણ (૪) નાશ
 નિરસ્ત વિં કાઠી મૂકવું; દૂર કરેલું (૨) નાશ
 પામેલું (૩) ના પારેલું (૪) એકેલું
 નિરહંકાર(-રી) વિં નિરભિમાની
 નિરહંકારીપણું નં
 નિરંકુશ વિં અંકુશ વગરનું; ઉચ્છૃંખલ
 નિરંજન વિં અંજન વિનાનું (૨) દોષ વિનાનું
 નિરંતર અં સતત; હંમેશ
 નિરાકરણ નં નિવેડો; છેવટ (૨) નાકબૂલ
 -રહ્યાતલ કરવું તે
 નિરાકાર વિં આકાર વગરનું
 નિરાદર વિં આદર વગરનું; તોછડું (૨) પું
 આદરનો અભાવ; તોછડાઈ
 નિરાધાર વિં આધાર વગરનું
 નિરામય વિં નીરંગી (૨) નં તંદુરસ્તી
 નિરામિષ વિં માંસ વગરનું; 'વેજિટેરિયન'
 (૨) ઐન્દ્રિય સુખની ઇચ્છા વગરનું (૩)
 મળતી ન મળતી હોય તેવું
 નિરામિષાહાર પું માંસ વગરનો જોરાક;
 અત્રાહાર 'વેજિટેરિયેનિઝમ'
 નિરામિષાહારી વિં (૨) પું નિરામિષ
 ભોજન કરનાર; અન્નાહારી
 નિરાલંબ વિં આલંબન વગરનું
 નિરાવરણ વિં આવરણ વિનાનું
 નિરાશ વિં નાકમેદ; આશાભંગ
 નિરાશા સ્ત્રીં નાકમેદી; આશાભંગ
 નિરાશી વિં આશારહિત; અનાસક્ત
 નિરાશ્રય(-ચી) વિં નિરાધાર
 નિરાશ્રયતા સ્ત્રીં
 નિરાશ્રયીપણું નં
 નિરાશ્રિતપણું નં
 નિરાશ્રિત વિં નિરાધાર
 નિરાસક્ત વિં આસક્ત વગરનું
 નિરાહાર(-રી) વિં ભૂખ્યું

નિરાણું વિં જુડું; ન્યારું
 નિરાંત સ્ત્રીં દુરસદ (૨) સુખ; જંપ
 નિરિંદ્રિય વિં ઇન્દ્રિય વગરનું
 નિરીક્ષક પું નિરીક્ષણ કરનાર માણસ
 નિરીક્ષણ નં અવલોકન
 નિરીક્ષણ સં કિં અવલોકન
 નિરીક્ષા સ્ત્રીં અવલોકન
 નિરીશ્વર વિં ઇશ્વર વગરનું (૨) ઇશ્વર નથી
 એમ માનનારું
 નિરીશ્વરવાદ પું ઇશ્વર નથી એવો મત
 નિરીશ્વરવાદી વિં નિરીશ્વરવાદને લગતું (૨)
 પું નિરીશ્વરવાદમાં માનનાર માણસ
 નિરુક્ત નં એક વેદાંગ; વ્યુત્પત્તિશાસ્ત્ર
 નિરુક્તિ સ્ત્રીં વ્યુત્પત્તિ
 નિરુત્તર વિં જવાબ વગરનું
 નિરુત્સવ વિં ઉત્સવ વગરનું
 નિરુત્સાહ(-હી) વિં ઉત્સાહ વગરનું
 નિરુત્સાહ પું ઉત્સાહનો અભાવ; નાઉમેદી
 નિરુત્સાહીપણું નં
 નિરુદ્ધ વિં રોકેલું (૨) કેદ કરેલું
 નિરુદ્ધમ વિં ઉદ્ધમ વગરનું; આળસુ (૨)
 પું ઉદ્ધમનો અભાવ
 નિરુદ્ધમી વિં ઉદ્ધમ વગરનું; આળસુ
 નિરુદ્ધમીપણું નં
 નિરુદ્ધોગ વિં (૨) પું નિરુદ્ધમ
 નિરુદ્ધોગી વિં નિરુદ્ધમી
 નિરુદ્ધોગીપણું નં
 નિરુપદ્રવ વિં ઉપદ્રવ વગરનું (૨) ઉપદ્રવ
 ન કરે તેવું; શાંત (૩) પું ઉપદ્રવનો
 અભાવ
 નિરુપદ્રવી વિં નિરુપદ્રવ
 નિરુપદ્રવીપણું નં
 નિરુપયોગી વિં ઉપયોગ વિનાનું; નકામું
 નિરુપયોગીપણું નં
 નિરુપાય વિં ઉપાયવગરનું; લાચાર
 નિરૂઠ વિં રૂઠ; પ્રસિદ્ધ; પ્રચલિત
 નિરૂઠલક્ષણ સ્ત્રીં પ્રયોજનની અપેક્ષા વિના
 માત્ર રૂઠિથી જ જ્યાં અન્ય અર્થ લેવાતો
 હોય તેવી લક્ષણ
 નિરૂપણ નં વર્ણન; અવલોકન; વિવેચન
 નિરૂપિત વિં જેનું નિરૂપણ થયું હોય તે

નિરોધ પું. રોકાણ; નિમ્ન
 નિરોધી વિ. નિરોધ કરનારું
 નિરોધ પું. સંદેશો
 નિર્ગત વિ. બહાર નીકળેલું
 નિર્ગમ પું. બહાર જવું તે (૨) ફરવાળો (૩)
 ગુભરવું—ગાળવું તે
 નિર્ગમન ન. જુઓ નિર્ગમ
 નિર્ગમવું સ. કિં. ગાળવું; ગુભરવું
 નિર્ગર્વી વિ. ગર્વ વિનાનું; નમ્ર
 નિર્ગધ વિ. ગંધ વગરનું
 નિર્ગુણ(-ણી) વિ. ગુણ વગરનું (૨) કૃતઘ્ની
 નિર્ગુણિયું વિ. કૃતઘ્ની
 નિર્ગથ વિ. ગ્રંથી-બંધનમાંથી મુક્ત (૨)
 ગરીબ (૩) અસહાય; એકલો (૪) પું.
 બંધનમુક્ત સાધુ; ક્ષપણક
 નિર્ધાત પું. પવનનું તોફાન (૨) નાશ (૩)
 વીજળીનો કડાકો
 નિર્ધાતક વિ. નાશક
 નિર્ધાતી વિ. નાશક; નિર્ધાતક
 નિર્ધુણ(-ણી) વિ. કૂર
 નિર્ધુણીપણું ન.
 નિર્ધોષ પું. અવાજ
 નિર્જન વિ. ઉજ્જડ
 નિર્જનતા સ્ત્રી.
 નિર્જલ(-ળ) વિ. પાણી વગરનું
 નિર્જલા(-ળા)એકાદશી સ્ત્રી. જ્ઞ. સુદ
 અગિયારશ
 નિર્જળા અગિયારશ(-સ) સ્ત્રી. જ્ઞ. સુદ
 અગિયારશ
 નિર્જવ વિ. જવ વગરનું; અચેતન (૨)
 નિર્જળ (૩) નકામું; નજીવું
 નિર્જવતા સ્ત્રી.
 નિર્જવપણું ન.
 નિર્જર પું. ન. ઝરો; ધોધ
 નિર્જરિણી સ્ત્રી. નદી
 નિર્જરી સ્ત્રી. નદી
 નિર્જય પું. નિશ્ચય (૨) ફેંસલો
 નિર્જયક વિ. નિર્જય કરનાર; નિર્જય લાવનાર
 નિર્જીત વિ. નક્કી કરેલું
 નિર્ઘ્ય વિ. નિર્ઘ્ણ
 નિર્ઘ્યતા સ્ત્રી.

નિર્ઘ્યપણું ન.
 નિર્ઘ્યા વિ. ફરીથી દાવો ન થાય તેવું
 નિર્દિષ્ટ વિ. બતાવેલું (૨) વર્ણવેલું (૩) આજ્ઞા
 અપાયેલું (૪) નક્કી કરેલું
 નિર્દેશ પું. આજ્ઞા (૨) ઉદ્દેશ
 નિર્દેશવાક્ય ન. આજ્ઞાવચન
 નિર્દેશવ્યાપાર પું. નિર્દેશ કરવારૂપી વ્યાપાર
 નિર્દેશ્ય વિ. નિર્દેશ કરવાલાયક
 નિર્દોષ(-ણી) વિ. નિરપરાધી; દોષ વિનાનું
 નિર્દોષતા સ્ત્રી.
 નિર્દોષ(-ણી)પણું ન.
 નિર્દોષ વિ. રાગદ્વેષ, માનઅપમાન ઇત્યાદિ
 દ્વંદ્વોથી પર—રહિત
 નિર્ધન(-ની) વિ. પૈસા વગરનું; ગરીબ
 નિર્ધનપણું ન.
 નિર્ધનિયું વિ. નિર્ધન
 નિર્ધાર પું. નિશ્ચય; નિર્ણય
 નિર્ધારણવાચક વિ. નિશ્ચયવાચક
 નિર્ધારણસમી સ્ત્રી. નિશ્ચય—નિર્ણય
 બતાવવાના અર્થમાં વપરાતી સાતમી
 વિભક્તિ (વ્યા.)
 નિર્ધારવું સ. કિં. નક્કી કરવું
 નિર્ધારિત વિ. નક્કી કરેલું
 નિર્ધૂમ વિ. ધુમાડી વગરનું
 નિર્ધલ(-ળ) વિ. બળ વગરનું; દુર્બળ
 નિર્ધલ(-ળ)તા સ્ત્રી.
 નિર્ધાળ વિ. બળ વગરનું
 નિર્ભય વિ. નીડર
 નિર્ભયતા સ્ત્રી.
 નિર્ભયપણું ન.
 નિર્ભર વિ. ભરેલું (૨) પુષ્કળ
 નિર્ભત્સના સ્ત્રી. તુચ્છકાર; તિરસ્કાર (૨)
 દમદાટી (૩) અળતો
 નિર્ભીત વિ. નીડર
 નિર્ભળ વિ. ભેગ વગરનું
 નિર્ભાંતિ વિ. ભ્રાંતિ વગરનું
 નિર્ભમ વિ. મમત્વ વિનાનું; બિરક્ત
 નિર્ભલ(-ળ) વિ. સ્વચ્છ; પવિત્ર
 નિર્ભલ(-ળ)તા સ્ત્રી.
 નિર્ભવું સ. કિં. નિર્માણ કરવું
 નિર્મળ વિ. નિર્મલ

નિર્મળતા સ્ત્રીઃ જુઓ નિર્મળતા
 નિર્મળી સ્ત્રીઃ એક વનસ્પતિ જેનાં બી મેકું
 ખાણી સ્વચ્છ કરવામાં વપરાય છે
 નિર્માણ નં સર્જન (૨) નસીબ
 નિર્માણ(-કથ, -ળ) સ્ત્રીઃ; નં દેવ હપરથી
 હતારેલી કે દેવને ચડેલી વસ્તુ (ફલ વગેરે)
 નિર્માણ્ય વિં માલ-દમ વગરનું (૨) સ્ત્રીઃ; નં
 જુઓ નિર્માણ
 નિર્માળ સ્ત્રીઃ; નં જુઓ નિર્માણ
 નિર્માસ વિં માસ વગરનું
 નિર્મિત વિં નિર્માણ કરેલું
 નિર્મિતિ સ્ત્રીઃ નિર્મિતપણું
 નિર્મુખ વિં ખાધા વગર પાણું ગયેલું (૨)
 નિરાશ થઈ પાણું ગયેલું
 નિર્મૂલ(-ળ) વિં મૂળ વગરનું (૨) નિર્વંશ
 નિર્મોક પું યુક્તિ (૨) સાપની કાંચળી (૩)
 બખ્તર (૪) આકાશ
 નિર્મોહ વિં મોહ વગરનું
 નિર્મોહપણું નં
 નિર્લજ્જ વિં લાજ વગરનું; અવિવેકી
 નિર્લજ્જતા સ્ત્રીઃ
 નિર્લજ્જપણું નં
 નિર્લિપ વિં લેપાયા વગરનું
 નિર્લેપ વિં નિર્લિપ
 નિર્લોભ(-ભી) વિં લોભ વગરનું
 નિર્લોભીપણું નં
 નિર્વચન નં જાણવું તે (૨) વ્યાખ્યા; વિવેચન
 રીકા (૩) વ્યુત્પત્તિ
 નિર્વચ્છ વિં વચ્છ વગરનું
 નિર્વહણ નં અંત; સમાપ્તિ (૨) નિર્વાહ
 (૩) નાશ (૪) (કા. શા.) નાટકમાંના પાંચ
 સંધિમાંનો એક જેમાં જુદેજુદે ઠેકાણે
 વિકસાવેલા વસ્તુને અંતમાં સમાપ્તિ મળે
 એકત્રિત કરાય છે
 નિર્વંશ પું વંશનો અંત
 નિર્વંશ(-શી) વિં જેના વંશમાં કોઈ ન રહ્યું
 હોય તેવું; સંતાન વગરનું; વાંઝિયું
 નિર્વાચ્ય વિં નિર્વચન કરવા ચોચ્ય
 નિર્વાણ્ય વિં છેલ્લું; અંતિમ (૨) ચોક્કસ
 (૩) નં મોક્ષ (૪) યુગ્મર્થ જીવું તે
 નિર્વાસન નં વધ (૨) દેશનિકાલ
 નિર્વાહ પું ગુળશે (૨) ટકાવ

નિર્વિકલ્પ વિં વિકલ્પ વિનાનું; જ્ઞાતા, જ્ઞેય
 ઇત્યાદિ ભેદ વગરનું (ધ્યાન) (૨) સ્થિર;
 નિશ્ચિત
 નિર્વિકાર(-રી) વિં વિકાર વિનાનું
 નિર્વિકારતા સ્ત્રીઃ
 નિર્વિકારીપણું નં
 નિર્વિત્ત વિં પૈસા વિનાનું; ગરીબ
 નિર્વિધ્ન વિં વિધ્ન વગરનું
 નિર્વિવાહ વિં ચોક્કસ; બિનતકરારી
 નિર્વિશેષ વિં ભેદ વગરનું; સરખું
 નિર્વિષ્ય વિં ઝેર વગરનું (૨) નિખાલસ;
 (૩) નં એક વનસ્પતિ
 નિર્વીર્ય વિં વીર્યહીન (૨) નબળું; ખાચલું
 નિર્વૃક્ષ વિં વૃક્ષ વગરનું; ઉર્જહ
 નિર્વૃત્ત વિં સંતોષ પ્રાપ્તેલું (૨) પૂરું થયેલું
 નિર્વૃત્તિ સ્ત્રીઃ સંતોષ (૨) આનંદ (૩) શાંતિ
 (૪) નાશ (૫) મુક્તિ (૬) પૂરું થવું તે
 નિર્વેદ પું અણગમો (૨) વેરાચ્ય
 નિર્વૈર વિં વેરવૃત્તિ વગરનું
 નિર્વ્યસની વિં વ્યસન વગરનું
 નિર્વ્યાજ વિં કપટરહિત; સાલસ
 નિલય નં રહેઠાણ
 નિલવટ નં કપાળ
 નિલાજરું વિં નિર્લજ્જ
 નિવડાવવું સં કિં 'નીવડહું'નું પ્રેરક રૂપ
 નિવર્તક વિં પાણું ફરવું (૨) નિવારનારું
 નિવર્તન નં પાણું ફરવું તે
 નિવર્તવું અં કિં ટળવું; મટવું (૨) પાછા
 ફરવું
 નિવાજવું સં કિં સરપાવ, પદવી વગેરે
 આપી સંતોષવું
 નિવાપ પું આજ્ઞ વખતે પિતૃઓને અપાતો
 ખલિ કે અંગલિ
 નિવાપાંગલિ સ્ત્રીઃ અર્ધાંગલિ (જુઓ નિવાપ)
 નિવારક વિં નિવારનારું
 નિવારણ નં વારવું તે; દૂર કરવું તે
 નિવારણું સં કિં વારવું; રોકવું
 નિવારિત વિં વારેલું; દૂર કરેલું
 નિવાર્ય વિં ટાળી કે રોકી શકાય એવું
 નિવાસ પું રહેઠાણ
 નિવાસી વિં રહેવાસી
 નિર્વિદ સ્ત્રીઃ વેદના કેટલાક નાના મંત્ર

નિવિષ્ટ વિં બેઠું (૨) એકતાર થયેલું (૩)
 ગોઠવાયેલું (૪) પેઠેલું
 નિવૃત્ત વિં નિવૃત્તિ પામેલું
 નિવૃત્તિ સ્ત્રીં નિરાંત (૨) દુરસદ (૩)
 સંસારની જપાધિમાંથી દૂર થઈ એકાંતવાસ
 સેવવા તે (૪) કામ ન કરવું તે (૫) સમાપ્તિ
 નિવૃત્તિનિવાસ પુંં એકાંતવાસ
 નિવૃત્તિમાર્ગ પુંં નિવૃત્તિનો માર્ગ
 નિવેડો પુંં ફેંસલો (૨) હેવટ
 નિવેદન નં નમ્રતાથી રજૂ કરવું તે; જણા-
 વવું તે (૨) અરજ (૩) અહેવાલ
 નિવેશ પુંં પ્રવેશ (૨) પ્રવેશદ્વાર (૩) પડાવ
 (૪) રહેઠાણ
 નિશ(-શા) સ્ત્રીં રાત્રિ (૨) કેફ (૩) દાળ,
 મસાલો વગેરે વાટવાનો પથરો
 નિશદિન અં રાતદિવસ; અહોરાત્ર
 નિશલોર અં રાતદિવસ
 નિશ(-શિ)વાસર અં રાતદિવસ
 નિશા સ્ત્રીં જુઓ નિશ
 નિશાકર પુંં ચંદ્ર (૨) મરઘો
 નિશાચર પુંં રાક્ષસ (૨) ભૂત; પિશાચ (૩)
 ચોર (૪) નં ધુવડ (૫) વાગળું
 નિશાચરી સ્ત્રીં રાક્ષસી (૨) વેશ્યા
 નિશાણ નં + નિશાન
 નિશા(-સા)તરો પુંં દાળ વાટવાનો પથરો
 નિશાન નં ચિહ્ન (૨) ચોટ (૩) વાવટો (૪)
 ચાધરિયું (૫) જીંટ જપરની નોખત
 નિશાનદાર પુંં નિશાનવાળો
 નિશાનખાજ વિં (૨) પુંં બરાબર નિશાન
 તાકનાર; તાકેડું
 નિશાનખાજ સ્ત્રીં નિશાનતાકવાનો અભ્યાસ
 (૨) નિશાન તાકવાની રમત
 નિશાની સ્ત્રીં ચિહ્ન (૨) સંજ્ઞા
 નિશાપતિ પુંં ચંદ્ર
 નિશાળ સ્ત્રીં શાળા
 નિશાળગરણું નં છોકરા કે છોકરીને નિશાળે
 મૂકતી વખતે કરવામાં આવતો વિધિ
 નિશાળિયો પુંં વિદ્યાર્થી
 નિશિપાળ પુંં એક છંદ
 નિશિવાસર અં રાતદિવસ
 નિશ્ચય પુંં સંકલ્પ; નિશ્ચય (૨) ખાતરી

નિશ્ચયપૂર્વક અં ચોક્કસ; ખાતરીપૂર્વક
 નિશ્ચયવાચક વિં નિશ્ચય બતાવનાર
 નિશ્ચયાત્મક વિં નિશ્ચયવાળું; ચોક્કસ
 નિશ્ચલ(-ળ) વિં અચળ; સ્થિર
 નિશ્ચલા(-ળા) સ્ત્રીં પૃથ્વી
 નિશ્ચિત વિં નક્કી કરેલું
 નિશ્ચિતતા સ્ત્રીં
 નિશ્ચિતપણું નં
 નિશ્ચિંત વિં ચિંતા વગરનું; બેફિકર
 નિશ્ચિંતતા સ્ત્રીં
 નિશ્ચિંતપણું નં
 નિશ્ચેતન વિં ચેતન વગરનું; જડ; મૃત
 નિશ્ચેષ્ટ વિં નિશ્ચળ; સ્થિર (૨) બેહોશ
 નિશ્ચાસ પુંં નિસાસો
 નિષાદ પુંં સંગીતના સાત સ્વરમાંનો 'ની' સ્વર
 (૨) બીલ (૩) માછી (૪) ચંડાળ
 નિષિદ્ધ વિં મના કરેલું; ત્યાજ્ય
 નિષૂ(-સૂ)દન પુંં નાશ કરનાર (૨) નં
 નાશ; કતલ
 નિષેધ પુંં મના
 નિષેધક વિં મના કરનાર
 નિષેધશુભ વિં જના મોંમાં નિષેધ હોય એવું
 નિષેધશ્ચ વિં મનાઈવાળું
 નિષેધવું સં કિં મનાઈ કરવી
 નિષેધાત્મક વિં નિષેધવાળું; નિષેધશ્ચ
 નિષેધાવચ્ચ પુંં નિષેધવાળો ભાગ
 નિષ્ક પુંં સોનાનો એક પ્રાચીન સિક્કો
 નિષ્કપટ(-ટી) વિં કપટ વગરનું
 નિષ્કર્મ વિં કર્મ ન કરનારું (૨) આળસુ;
 નવરું (૩) કર્મો વડે લિપ્ત ન થનારું
 નિષ્કર્ષ પુંં સાર
 નિષ્કલ વિં કલા-અવયવ-ભાગ વિનાનું
 નિષ્કલંક વિં કલંક વગરનું; શુદ્ધિ
 નિષ્કંટક વિં કાંટા વગરનું (૨) અડચણ
 વગરનું; સરળ (૩) શત્રુ વગરનું
 નિષ્કંપ વિં અચળ; સ્થિર; કંપ વગરનું
 નિષ્કામ(-મી) વિં કામના વિનાનું (૨)
 ફળની ઇચ્છા વિનાનું (૩) નિઃસ્વાર્થ
 નિષ્કામવૃત્તિ સ્ત્રીં કામના કે ફળની ઇચ્છાના
 અભાવવાળી વૃત્તિ
 નિષ્કારણ વિં કારણ વગરનું (૨) અં
 વગરકારણ

નિષ્ક્રિયન વિં અક્રિયન

નિષ્ક્રિયનતા સ્ત્રીં

નિષ્ક્રમણ નં બહાર જવું તે (૨) બાળકને
આથે માસે ઘર બહાર લાવતી વખતે
કરવામાં આવતો વિધિ

નિષ્ક્રય પુંં વિનિમય (૨) બદલો (૩) વેચાણ

નિષ્કાંત વિં આલ્યું ગયેલું; નીકળી ગયેલું

નિષ્ક્રિય વિં ક્રિયારહિત

નિષ્ક્રિયતા સ્ત્રીં

નિષ્ઠા સ્ત્રીં શ્રદ્ધા; ભક્તિ; વફાદારી (૨)
આસ્થા; વિશ્વાસ (૩) એકાગ્રતા; લીનતા
(૪) આશય; ધારણ

નિષ્કુર વિં નિર્દય (૨) કઠોર

નિષ્કુરતા સ્ત્રીં

નિષ્ણાત વિં પ્રવીણ (૨) પુંં પ્રવીણ માણસ

નિષ્પક્ષ વિં પક્ષ વગરનું; તટસ્થ; ત્રાહિત

નિષ્પક્ષપાત વિં પક્ષપાત વગરનું; સમદર્શી
(૨) પુંં પક્ષપાતનો અભાવ; સમદષ્ટિ

નિષ્પક્ષપાતી વિં પક્ષપાત વગરનું; સમદર્શી

નિષ્પત્તિ સ્ત્રીં સમાપ્તિ; અંત (૨) ઉત્પત્તિ
(૩) પ્રાપ્તિ; સિદ્ધિ (૪) પરિપક્વતા

નિષ્પન્ન વિં ઉત્પન્ન થયેલું; ફલિત (૨)
સમાપ્ત થયેલું (૩) તૈયાર; પરિપક્વ

નિષ્પાદન નં નિષ્પત્તિ કરવી તે

નિષ્પાપ(-પી) વિં પાપ વગરનું

નિષ્પ્રભ વિં તેજહીન (૨) કમળેર

નિષ્પ્રયોજન વિં પ્રયોજન વગરનું; નકામું

નિષ્પ્રાણ વિં પ્રાણ વગરનું; મૃત

નિષ્ફલ(-ળ) વિં ફળ વગરનું (૨) નકામું

નિષ્ફલ(-ળ)તા સ્ત્રીં

નિસબત સ્ત્રીં સંબંધ; નાતો (૨) દરકાર;
પરવા (૩) અં ભારફતે

નિસરણી સ્ત્રીં સીડી (૨) એક રમત

નિસર્ગ પુંં સ્વભાવ (૨) જગત; સૃષ્ટિ (૩)
કુદરત

નિસર્ગસિદ્ધ વિં સ્વાભાવિક

નિસાતરો પુંં જુઓ નિસાતરો

નિસાર પુંં જુઓ નિસાતરો

નિસાસો પુંં નિશ્વાસ

નિસૂદન નં જુઓ નિષૂદન

નિસ્તરુધ વિં સ્થિર; જડ; નિશ્ચેષ્ટ

નિસ્તરણ નં છટકો (૨) પાર ઊતરવું—
આળંગવું તે

નિસ્તરણું સં કિં પાર ઊતરવું (૨) [લા.]
પૂરું કરવું; સિદ્ધ કરવું

નિસ્તરંગ વિં તરંગ વગરનું; શાંત

નિસ્તાર(-રો) પુંં પાર ઊતરવું તે (૨) મોક્ષ;
ઉદ્ધાર

નિસ્તીર વિં તીર વગરનું; અપાર

નિસ્તીર્ણ વિં આળંગાયેલું (૨) ઉદ્ધાર-મુક્તિ
પામેલું

નિસ્તેજ વિં તેજહીન

નિશ્ચૈગુણ્ય નં ત્રૈગુણ્યનો અભાવ

નિસ્પંદ વિં સ્થિર (૨) પુંં ક્ષુબ્ધો; કંપ

નિસ્પત સ્ત્રીં જુઓ નિસબત

નિસ્પંદન નં ટપકેટપકે પડવું તે (૨) વહેવું
—રોલો ચાલવો તે (૩) ઝરણું

નિસ્પંદિની સ્ત્રીં જેમાંથી પ્રવાહી ટીપેટીપે
ઝરે એવું ચંત્ર

નિહંતા પુંં હણુનારો

નિહાર પુંં હિમ (૨) ઝાકળ

નિહારિકા સ્ત્રીં આકાશમાં ફરતા હવામય
તેજસમૂહો (જેમાંથી ધનાવસ્થા પામી
ઝહો વગેરે બન્યા કહેવાય છે)

નિહાલ વિં સુખી; કૃતાર્થ

નિહાળવું સં કિં ધારીધારીને જોવું

નિજરી સ્ત્રીં (કા.)*

નિંદક વિં (૨) પુંં નિંદા કરનાર

નિંદવું સં કિં નિંદા કરવી

નિંદા સ્ત્રીં બદગોઈ; વગોવણી

નિંદાખોર વિં નિંદા કર્યા કરનારું

નિંદાપાત્ર વિં નિંદ

નિંદાસ્પદ વિં નિંદ

નિંદિત વિં નિંદાયેલું

નિંદ વિં નિંદાને લાયક

નિંય પુંં લીમરો

નિંયુ નં લિંયુ

નિઃશબ્દ વિં શબ્દ વિનાનું; શાંત (૨)
જવાબ વિનાનું

નિઃશંક વિં 'શંકા વગરનું; ભય વગરનું

નિઃશેષ વિં સંપૂર્ણ (૨) અં બિલકુલ

નિઃશ્વેસ નં મોક્ષ; કલ્યાણ (૨) સુખ

નિઃશ્વસિત વિં શ્વાસ સાથે બહાર કાઢવું

(૨) નં નિશ્વાસ

નિઃશ્વાસ પું બુઝો નિશ્વાસ

નિઃસત્ત્વ વિં સત્ત્વહીન; માલ વિનાનું

નિઃસંગ વિં એકલું

નિઃસંતાન વિં વાંઝિયું; સંતાન વગરનું

નિઃસંદેહ વિં સંદેહરહિત

નિઃસંશય વિં સંશયરહિત

નિઃસાધન વિં સાધનરહિત

નિઃસીમ વિં સીમારહિત; અપાર

નિઃસ્નેહ વિં સ્નેહરહિત

નિઃસ્પૃહ વિં સ્પૃહા વગરનું

નિઃસ્પૃહતા સ્ત્રીં

નિઃસ્પૃહી વિં નિઃસ્પૃહ

નિઃસ્પૃહીપણું નં

નિઃસ્વાદ વિં સ્વાદ વિનાનું

નિઃસ્વાર્થ વિં સ્વાર્થરહિત

નિઃસ્વાર્થતા સ્ત્રીં

નિઃસ્વાર્થી વિં નિઃસ્વાર્થ

નિઃસ્વાર્થીપણું નં

ની પું નિષાદ સ્વરની સંજ્ઞા

નીક સ્ત્રીં પાણી જવાનો રસ્તો

નીકર અં નહિ તે

નીકસવું અં કિં બહાર આવવું; નીકળવું

નીકળવું અં કિં બહાર આવવું

નીકું વિં સ્વચ્છ (૨) સાદું; પસંદ પડે તેવું

નીગળવું અં કિં ટપકવું

નીઘલ(-ળ)વું અં કિં દૂડાંએ ઢાણા આવવા

નીચ વિં અધમ; હલકું

નીચતા સ્ત્રીં

નીચપણું નં

નીચણું વિં નીચ આવેલું

નીચરથ વિં નીચલું

નીચાબોણું નં નીચું જોવું પડે—લજવાવું

પડે એવી સ્થિતિ

નીચાણું નં નીચી જગ્યા (૨) ઢોળાવ

નીચું વિં નીચ (૨) ઢળવું (૩) ઓછી

જગ્યા

નીચે અં હેઠે

નીચોઆવૃત્ત નં મોટા વર્તુળના પરિઘ ઉપર

ફરતા મધ્યબિંદુવાળું વર્તુળ; 'એપીસાઈકલ'

નીક અં નક્કી

નીકણું અં કિં ખૂટવું (૨) વીતવું (૩)

અંત આવવો

નીકિયો પું તંગી; દુકાળ

નીડ પું; નં માળો (૨) ઘોડ

નીડર વિં નિર્ભય

નીડરતા સ્ત્રીં

નીડરપણું નં

નીટરણું અં કિં ટપકવું (૨) કચરો નીચે

ઠરી જઈ સ્વચ્છ થવું (પ્રવાહીનું)

નીતરું વિં નીતરેલું; સ્વચ્છ

નીતિ સ્ત્રીં ધર્મ પ્રમાણેનું આચરણ; સદાચાર (૨)

આચરણના ધાર્મિક નિયમ (૩) ચાલચલગત

(૪) રાજનીતિ (૫) પદ્ધતિ (૬) ધોરણ

નીતિશ(-વિદ) વિં નીતિ જાણનાર

નીતિધર્મ પું નીતિ અને ધર્મ

નીતિનાશ પું નીતિનો નાશ; દુરાચારની

અવધિ

નીતિનાશક વિં નીતિનો નાશ કરે એવું

નીતિનિપુણ વિં રાજનીતિમાં કુશળ

નીતિબાહ્ય વિં અનીતિવાળું; નીતિથી વિરુદ્ધ

નીતિમાન વિં નીતિવાળું

નીતિયુક્ત વિં નીતિવાળું

નીતિવિદ વિં બુઝો નીતિજ્ઞ

નીતિશાસ્ત્ર નં આચરણના નિયમનું શાસ્ત્ર

(૨) રાજનીતિશાસ્ત્ર

નીતિશાસ્ત્રી પું નીતિશાસ્ત્ર જાણનાર

નીતિશૂન્ય વિં નીતિ વિનાનું; અનીતિમાન

નીપજ સ્ત્રીં પેદાશ

નીપજણું અં કિં પેદા થવું (૨) લાલ થવો

નીપટ(-ડ) વિં બેશરમ (૨) અં તદન

નીપનણું અં કિં ઉત્પન્ન થવું

નીપવણું સં કિં નિપજવણું

નીભણું અં કિં જરી રહેવું; ટકવું

નીભો પું બુઝો નિમાડો

નીમ પું નિયમ (૨) ભૂતપ્રેત વગેરેને આપેલો

બલિ

નીમજણું સં કિં (કા.)*

નીમ(-વ)ડવું અં કિં નક્કી થઈ પ્રગટ થવું

(૨) ધડાઈને રીડું થવું; સિદ્ધ થવું

નીમણું સં કિં કામ કે પદ ઉપર સ્થાપનું;
નિયોજનું

નીમણેદ(-દ) પું બટવેદ

નીમી સ્ત્રીં ફાંડી

નીમે વિં અડધું (૨) અં અડધોઅડધ

નીમેનીમ વિં અડધોઅડધ

નીમેપગારી વિં અડધો પગાર મેળવનાર

નીમે પું વરરાત્રને પહેરવાનો એક ભતનો
પોશાક

નીર નં પાણી (૨) દમ; કસ

નીરફીરન્યાય પું હંસ જેમ ભેગાં મળેલાં
પાણી અને દૂધમાંથી દૂધ પી લે છે
અને પાણી રહેવા દે છે તેમ (સારું
મહણ કરવું—જુદું પાડવું અને ખરાબ
રહેવા દેવું તે)

નીરખણું સં કિં ખરાબર ભેડું

નીરજ વિં સ્વચ્છ (૨) નં કમળ

નીરજી નં નીરેલું ઘાસ

નીરદ પું વાદળ

નીરમ નં *

નીરવ વિં શાંત

નીરવું સં કિં ઢોરને ઘાસ નાખવું

નીરસ વિં રસ વગરનું

નીરસતા સ્ત્રીં

નીરસપણું નં

નીરંગ વિં રંગ વગરનું (૨) પ્રકારને રંગ
દ્રવ્ય પાડ્યા વિના પોતામાંથી પસાર થવા
દેવું; 'એકોમેટિક'

નીરાજન નં આરતી

નીરાજના સ્ત્રીં આરતી

નીરો પું ચારો (૨) તાજી તાડી

નીરોગી વિં તંદુરસ્ત

નીરોગીપણું નં

નીલ વિં કાળું; આસમાની (૨) પું એક
ભતનો વાદરો (૩) મોરચૂચુ (૪) ગળી

નીલકંઠ પું શિવ (૨) મોર (૩) ભમરો (૪)
ચાસ પક્ષી

નીલમ નં નીલ રંગનું રત્ન

નીલમણિ પું નીલમ

નીલવર પું ગળીની ખેતી કરાવનારો અંગેજ
જમીનદાર

નીલવલ્ક નં એક જળચર પ્રાણી

નીલશિર નં એક પક્ષી

નીલાંબર પું સં નીલ વસ્ત્ર પહેરનાર—
બલરામ

નીલી સ્ત્રીં ગળી (૨) એક ભતની વાદળી
માખી

નીલું વિં નીલ રંગનું (૨) લીલું

નીલોત્પલ નં વાદળી કમળ

નીલોદ્ગાહ પું*

નીલોપલ પું મોરચૂચુ

નીવડવું અં કિં જુઓ નીમડવું

નીવાર પું સામે

નીવિ(-વી) સ્ત્રીં સ્ત્રીઓ કમરે પહેરવાના
લૂગડાને જે ગાંઠ વાળે છે તે (૨) ગોળ,
ધી, દૂધ વગેરે ન ખાવાનું શ્રાવકોનું એક
પ્રત (૩) મૂડી; ભડોળ

નીવિ(-વી)ખંધ પું (ધાધરાના) નાડાની ગાંઠ

નીસરવું અં કિં નીકળવું

નીહાર પું જુઓ નિહાર

નીહારિકા સ્ત્રીં જુઓ નિહારિકા

નીંગળવું અં કિં ટપકવું; ઝરવું

નીંદ,૦૨ સ્ત્રીં જાંઘ

નીંદણુ નં ઉખાડી નાખેલું નકામું ઘાસ

નીંદર સ્ત્રીં નીંદ; જાંઘ

નીંદવું સં કિં અનાજના ખેતરમાંથી નકામું
ઘાસ ખોદી કાઢવું

નીંદામણુ નં નીંદવાની મબૂરી

નીંદામણી સ્ત્રીં નીંદામણુ

નીંબર વિં (૨) અં (કા.) મૂંઝાઈ ગયેલું;
દળાઈ ગયેલું; મૂઠ

નીંબરવું સં કિં (કા.) ઝારા કે દહીંના
વાસણને બિંદળતા પાણીથી સાફ કરવું

નીંબારો પું જુઓ નિમારો

નુકતી સ્ત્રીં રાજગરાના લોટની ખાંડ પાયેલી
મમરા જેવી બનાવટ

નુકતેચીન વિં ખીલનાં છિદ્ર—એળ શોધનારું

નુકતેચીની સ્ત્રીં ખીલનાં છિદ્ર—એળ શોધવાં તે

નુકતો પું ફારસી—અરબી લિપિમાં શબ્દની

ઉપરનીચે મુકાવું ટપકું—ખિંદુ (૨) કોચરો;

દુઅકો (૩) છુદો; તક

નુકસાન નં હાનિ; ગેરફાયદો
 નુકસાનકર્તા(-તા) વિં હાનિ કરનારું
 નુકસાનકારક વિં હાનિ કરનારું
 નુકસાની સ્ત્રીં નુકસાન (ર) નુકસાનનું વળતર
 નુતિ સ્ત્રીં પ્રણામ (ર) વખાણ; સ્તુતિ
 નુસખે પું જેના ઉપર વેદે દરદીને દવા લખી
 આપી હોય તે કાગળ

નૂતન વિં નવું
 નૂતનતા સ્ત્રીં
 નૂતનત્વ નં
 નૂતર વિં + નૂતન
 નૂનમ સ્ત્રીં + ન્યૂનતા
 નૂપુર નં ઝાંઝર
 નૂર નં તેજ; પ્રકાશ (ર) ભાડું (વાહનમાં
 બેસવાનું કે માલ લાવવા લઈ જવાનું)

નૂરત સ્ત્રીં પ્રકાશ; તેજ
 નૂરી વિં તેજસ્વી (ર) સ્ત્રીં પોપટની ભતતું
 એક પક્ષી

નૂરે ખુદા નં ખુદાનું નૂર; ઈશ્વરી તેજ
 નૂરે અશ્મ નં આંખનું નૂર
 નૂત(-ત્વ) નં નાચ
 નૂત્યકલા(-ળા) સ્ત્રીં નાચવાની કળા
 નૂત્યકાર પું નાચનાર
 નૂત્યશાલા(-ળા) સ્ત્રીં નાચવાની જગા (ર)
 નૂત્ય શીખવાની જગા

નૂદેવ પું રાજ
 નૂદેહ પું મનુષ્યશરીર
 નૂપ(-પાલ) પું રાજ
 નૂપતિ પું રાજ
 નૂપાલ(-ળા) પું નૂપ; રાજ
 નૂપાંગ નં બં વં (સ્વામી, અમાત્ય, સુહૃદ,
 કૌશ, રાષ્ટ્ર, દુર્ગ અને બલ એ સાત)
 રાજ્યનાં અંગ

નૂયસ પું પંચયજ્ઞમાંનો એક; આતિથ્ય
 નૂવંશ પું માણસજાતનો વંશ; જુદીજુદી
 ભતિઓનો વંશ

નૂવંશવિદ્યા સ્ત્રીં જુઓ ભતિમીમાંસા
 નૂશંસ વિં કૂર; નીચ
 નૂશંસતા સ્ત્રીં
 નૂશંસ્ય નં નૂશંસતા

નૃસિંહ પું રાજ (ર) સિંહ જેવો પરાક્રમી
 માણસ (૩) જુઓ નૃસિંહાવતાર
 નૃસિંહાવતાર પું અધું સિંહનું અને અધું
 માણસનું રૂપ ધારણ કરનાર વિષ્ણુનો
 ચોથો અવતાર

ને અં અને (ર) ખીજ વિભક્તિનો પ્રત્યય
 [વ્યા.] (૩) ક્રિયાપદના આજ્ઞાર્થ રૂપને અંતે
 આવતો પ્રત્યય ઉદા. આવને [વ્યા.]
 નેઉવો વિં પું નેવુમા વર્ષને લગતો (ર) પું
 નેવાં પડવાથી બનેલો ખારો
 નેક વિં પ્રામાણિક; સાચું; ન્યાયી (ર)
 નીતિમાન (૩) ધાર્મિક (૪) સ્ત્રીં નેકી;
 ન્યાયીપણું (૫) પું હક; પ્રમાણ (૬)
 ભાવ; દર (૭) અં કંઈ નહિ

નેકનજર સ્ત્રીં ચોખ્ખી દાનત
 નેકનામ, બંદાર વિં નેકી માટે પ્રખ્યાત (ર)
 એક માનવાચક શબ્દ કે ઇલકાળ
 નેકનામી સ્ત્રીં કીર્તિ; ખ્યાતિ
 નેકી સ્ત્રીં પ્રામાણિકપણું; ઈમાનદારી (ર)
 ભલાઈ; સમજનતા (૩) સદાચાર; સદર્શન
 (૪) સ્તુતિનાં વચન; છડી (પોકારવી)
 નેકો પું નિયમ; વ્યવસ્થા (ર) ધારો (૩)
 હક; પ્રમાણ

નેગ પું + સ્નેહ
 નેગવું સં કિં જમતું
 નેગિયો પું દૂત; કાસદ
 નેચો પું જુઓ નેળચો
 નેજવું નં છાપરાની પાંખ-મોતિયાનો ટેકો
 નેજરા પું બં વં કટાક્ષ
 નેજું નં બરછી કે ભાલા ઉપરની ધળ
 (ર) ભાલો

નેજો પું વાવટો; નિશાન (ર) બરછી (૩)
 ભાલો

નેદ અં નકી
 નેદાં નં બં વં બારીક તપાસ; ખજુખોદ
 નેદી સ્ત્રીં ખજુખોદ; બારીક તપાસ
 નેદો પું
 નેડું વિં પાસેનું
 નેડે અં પાસે
 નેડો પું નેહ; પ્રેમ
 નેજુ નં નથન

નેતર નં એક ભતનો વેલો અને તેની સોદી;
વેતસ

નેતરું નં વલોણાતું દોરડું

નેતા પું આગેવાન

નેતિ અં એ નહિ

નેત્ર નં આંખ

નેત્રપક્ષવી સ્ત્રીં આંખનો અણસારો

નેત્રવિદ્યા સ્ત્રીં આંખ વિષેની વિદ્યા

નેત્રવૈદ(-ધ) પું આંખનો વૈદ

નેત્રાંજન નં આંખનું આંજણ

નેન નં નેત્ર

નેનકલાક નં એક ભતનું સુતરાઉ કપડ

નેનસૂક નં ઝીણા વણાટનું સુતરાઉ કપડું

નેપથ્ય નં રંગભૂમિનો પડદો (૨) તેની
પાછળનો ભાગ, જ્યાં રહી નટો કપડાં
બદલે છે (૩) વજ્ર; પોશાક

નેપાળો પું રેચક બીવાળી એક વનસ્પતિ

નેપુર નં ઝાંઝર

નેફો પું જેમાં નાડું ઘાલવામાં આવે છે તે
ચણિયા કે સુરવાલની ખોલ

નેમ સ્ત્રીં નિશાન (૨) આશય; હેતુ (૩)
જીઓ નિયમ

નેમિ,-મી સ્ત્રીં દૂધા ઉપરની ગરગટી (૨)
પૈડાનો પરિધ

નેરું વિં + ન્યારું

નેવ(-તું) નં નળિયું (૨) છાપરાના છેડા
ઉપરનાં નળિયાં, જેમાંથી પાણી બહાર પડે
છે તે (૩) તેમાંથી પડતું પાણી

નેવર નં ઝાંઝર

નેવલ સ્ત્રીં બેડી (૨) એક ધરેણું

નેવાણી સ્ત્રીં નેવાં પડે તે જગા

નેવુ(-તું) વિં '૯૦'

નેવું નં જીઓ નેવ

નેવ્યાશી(-સી) વિં '૮૮'

નેષ્ટ વિં સોમયજ્ઞના પ્રધાન ઋત્વિજોમાંનો
એક (૨) અનિષ્ટ

નેસ વિં અપશુકનિયું (૨) કમનસીબ (૩)
દળદરી; કંબૂસ

નેસ,ંડો પું ભરવાડોએ જંગલમાં બાંધેલાં
ઝૂંપડાંનું ગામ (૨) ભરવાડનું ઝૂંપડું

નેસ્તનાખૂદ વિં જડમૂળથી નાશ પામેલું

નેસ્તી પું મોહી

નેહ પું પ્રેમ; સ્નેહ (૨) સ્ત્રીં દૂકાની નળી

નેહરી સ્ત્રીં નેફો

નેહારી સ્ત્રીં નાસ્તો

નેળ સ્ત્રીં સાંકડી ગલી—નળી (૨) દૂકાની
નળી

નેળચો પું દૂકાની ઊભી નળી જેના પર
ચલમ મૂકવામાં આવે છે

નેગમ પું વાણિયો; વેપારી (૨) વેદ
સમભવનાર (૩) નાગરિક (૪) ઉપાય (૫)
ઉપનિષદ

નેપુણ્ય નં નિપુણતા

નેમિત્તિક વિં ખાસ નિમિત્તને કારણે કરવાનું
કે કરેલું (૨) પ્રાસંગિક; આગંતુક

નેમિષ વિં ક્ષણિક (૨) નં (સં.) એક
અરણ્યનું નામ

નેયત સ્ત્રીં દાનત

નેયાયિક વિં ન્યાયને લગતું (૨) પું
ન્યાયશાસ્ત્ર બળુનાર

નેયું નં જીઓ નહિયું

નેરાશ્ય નં નિરાશા

નેઋત્ય વિં પશ્ચિમ અને દક્ષિણ દિશા વચ્ચેનું
(૨) સ્ત્રીં એ નામની દિશા

નેઋત્યકોણ પું પશ્ચિમ અને દક્ષિણ દિશા
વચ્ચેનો ખૂણો

નેર્ગુણ્ય નં નિર્ગુણતા; ગુણાતીતપણું

નેવેદ(-ધ) નં પ્રસાદ; દેવને ધરાવેલી ખાવાની
વસ્તુ

નેષધ પું (સં.) નળરાબ

નેષ્ઠર્થ નં નિષ્ઠર્મપણું

નેષ્ઠિક વિં નિષ્ઠનું બનાવેલું; નિષ્ઠથી
ખરીદેલું

નેષ્ઠિક વિં નિષ્ઠાવાળું

નેસર્ગિક વિં કુદરતી

નોક(-ખ) વિં સુંદર (૨) પું; સ્ત્રીં આળી;
છેડો (૩) ટેક; વટ (૪) છટા (૫)

ધાટ; મોખરો; મુખવટો

નોક(-ખ)દાર વિં નોકવાળું

નોકર પું આકર; સેવક

નોકરશાહી સ્ત્રીં નોકરોથી ચાલતું—નોકરોની
કુલ સત્તાવાળું રાજ્યતંત્ર

નોકરિયાટ(-ત) વિં નોકરીવાળું (૨) પરાધીન

નોકરી સ્ત્રીં ચાકરી; સેવા

નોકાર, ભંત્ર પું જેનોને જપવાનો એક મંત્ર

નોકારવળી સ્ત્રીં નોકાર કરવાની માળા

નોકારશી(-સી) સ્ત્રીં જેનોને જમાડવા તે

નોકું વિં + સુંદર

નોખ વિં (૨) પું; સ્ત્રીં જુઓ નોક

નોખું વિં જુડું

નોઝણાસાંકળ સ્ત્રીં કમાડને બારસાખ સાથે
જોડનારી સાંકળ

નોઝણું નં દોહતી વખતે ગાયને પાછલે પગે
બાંધવાનું દોરડું; સેલો

નોટ સ્ત્રીં સિકાને ઠેકાણે વપરાતો ચલણી
કાગળ (૨) નોંધ (૩) ચિઠ્ઠી (૪) કાસ
કાગળની બાંધેલી વહી; નોંધપોથી

નોતર સ્ત્રીં નોતરેલાં મહેમાનોનો સમૂહ

નોતરવું સં ક્રિં આમંત્રણ કરવું

નોતરિયા પું નોતરાં દેનારો

નોતરું નં આમંત્રણ

નોઘડિયો પું છોકરો

નોઘડી સ્ત્રીં છોકરી

નોઘલિયું વિં નાનું

નોઘણું નં બાળક

નોઘારું વિં આધાર વગરનું

નોખત સ્ત્રીં મોટું નગારું (સવારીમાં વગાડવાનું)

નોમ સ્ત્રીં નવમી તિથિ

નોર નં જાડું; નૂર

નોરવું નં નવરાત્રિમાંનો દરેક દિવસ

નોરો પું આજીજી

નોલકોલ નં એક શાક

નોળ પું નોળિયો (૨) નોર; નૂર

નોળવું સં ક્રિં ગોરસાંને કૂચા વડે સાફ
કરવાં

નોળવેલ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

નોળિયો પું એક નાનું ચોપણું પ્રાણી

નોળીકમ્ નં નાકે પાણી પીવાની ક્રિયા (૨)
કાવતરું

નોળીનોમ સ્ત્રીં આવણુ સુદ નોમ

નોળું નં એક ભતનું સાપોલિયું (૨) ગોરસિયાં
ધોવાનો કૂચો

નોંજણું* નં

નોંધ સ્ત્રીં ટાંચણ (૨) ટિપ્પણી (૩) જમાં
આપેલો માલ વીગત સાથે નોંધાય છે તે
ચોપડી (૪) મોટા થાંભલાને ટેકો આપવા
સાકડાઓ સાથે જોડેલા ખીલા

નોંધણી સ્ત્રીં નોંધવાની ક્રિયા

નોંધણીકામદાર પું નોંધણી કરનાર અમલદાર

નોંધણીદાર પું નોંધણી કરનાર

નોંધણું વિં નાનું

નોંધવું સં ક્રિં નોંધ કરવી

નોંધપોથી સ્ત્રીં નોંધ કરવાની ચોપડી

નોંધવહી સ્ત્રીં નોંધપોથી

નોંધાઈ સ્ત્રીં નોંધણી કરવાની ફી

નો સ્ત્રીં; નં નોક

નોકા સ્ત્રીં હોડી

નોકાગમન નં નોકાની સફર

નોકાગૃહ નં નોકાફી ઘર

નોકાદંડ પું હલેસું

નોકાપતિ પું જહાજનો ઉપરી

નોકાફોજ સ્ત્રીં નોકાસૈન્ય

નોકાર, ભંત્ર પું જુઓ નોકાર

નોકારવળી સ્ત્રીં જુઓ નોકારવળી

નોકારશી(-સી) સ્ત્રીં જુઓ નોકારશી

નોકાશાસ્ત્ર નં વહાણવટાનું શાસ્ત્ર

નોકાસૈન્ય નં દરિયાઈ લશ્કર

નોજવાન પું નવયુવક

નોતમ વિં નૂતન

નોદંડ પું જુઓ નોકાદંડ

નોપતિ પું જુઓ નોકાપતિ

નોયાન નં વહાણવટું; નોકાગમન

નોસાધ્ય વિં*

નોસૈન્ય નં નોકાસૈન્ય

ન્યક્કાર પું અપમાન

ન્યયોધ પું વડ

ન્યસ્ત વિં ફેફસું (૨) ન્યાસ-થાપણુ તરીકે
મૂકેલું (૩) દોરેલું; ચીતરેલું

ન્યાત સ્ત્રીં જ્ઞાતિ

ન્યાતભત સ્ત્રીં ન્યાત અને ભત

ન્યાતીલું વિં ન્યાતનું (૨) નં ન્યાતનું માણસ

ન્યાતીલો પું ન્યાતનો માણસ

ન્યાતું નં સગપણ

ન્યાયમત સ્ત્રીં ધનદોલત (૨) સુખ
 ન્યાય પુંં ધનસાઈ (૨) ધારા (૩) દર્શત;
 કહેવત હકાં કાકતાલીયન્યાય (૪)
 પ્રમાણ દ્વારા વસ્તુની પરીક્ષા (૫)
 ન્યાયશાસ્ત્ર-દર્શન
 ન્યાયખાતું નં ધનસાઈખાતું
 ન્યાયદર્શન નં છ વૈદિક દર્શનોમાનું એક;
 ગૌતમ ઋષિએ પ્રવર્તવિહું પ્રમાણશાસ્ત્ર
 ન્યાયમંત્રી પુંં ન્યાયખાતાનો મંત્રી
 ન્યાયમંદિર નં અદાલત; કચેરી; 'હાઈકોર્ટ'
 ન્યાયવૃત્તિ સ્ત્રીં ન્યાય આપવાની દાનત
 (૨) ન્યાયપૂર્વક વર્તવું તે
 ન્યાયશાસ્ત્ર નં જુઓ ન્યાયદર્શન
 ન્યાયશ્રેણી(-ણી) સ્ત્રીં ન્યાયપરંપરા
 ન્યાયસભા સ્ત્રીં કચેરી; અદાલત (૨)
 'અપીલેટ'; 'સુપ્રીમ કોર્ટ'
 ન્યાયાધિકારી પુંં ન્યાય આપનાર અમલદાર;
 'જજ'
 ન્યાયાધીશ પુંં જુઓ ન્યાયાધિકારી
 ન્યાયાધીશી સ્ત્રીં ન્યાયમંદિર

ન્યાયાસન નં ન્યાયાધીશને બેસવાનું સ્થાન
 ન્યાયી વિં બરાબર ન્યાય આપે એવું (૨)
 વાળખી
 ન્યાય વિં ન્યાયી
 ન્યાયુ વિં જુહું (૨) અન્યથા
 ન્યાય વિં કૃતાર્થ (૨) પૈસાદાર
 ન્યાય પુંં મૂકવું તે (૨) ચિજ (૩) વિશ્વાસ
 ઉપર સાચવવા આપવું તે; થાપણ (૪)
 ત્યાગ (૫) મંત્ર અને વિધિ સહિત શરીરનાં
 જુદાંજુદાં અંગોને દેવતાઓને સોંપવાં તે
 —એક ધાર્મિક વિધિ
 ન્યૂન વિં ઓછું; ઊણું
 ન્યૂનતા સ્ત્રીં
 ન્યૂનનિગમન નં*
 ન્યૂનપણું નં
 ન્યૂનરૂપશ પુંં*
 ન્યૂનરૂવેદ પુંં એક રાગ
 ન્યૂનાધિક વિં ઓછુંવતું
 ન્યૂસપેપર નં વર્તમાનપત્ર; છાપું
 ન્યોછાવર વિં કુરખાન કરેલું; ખેરાત કરેલું

પ

પ પુંં પહેલો ઔદ્ય વ્યંજન (૨) પંચમ
 સ્વરની સંજ્ઞા
 પઈ પુંં વટેમાર્ગ (૨) અનુષ્ટુપ મુસાફર;
 મહેમાન (૩) છાપખાનાના નકામા ટાઈપ
 પકડ સ્ત્રીં પકડવાની શક્તિ (૨) પકડવાનું
 ઓભર
 પકડવું સં કિં ગ્રાહવું (૨) કેદ કરવું
 પકડહુકમ પુંં પકડવા માટેનો સરકારી હુકમ;
 'વોરંટ'
 પકડાપકડી સ્ત્રીં ઉપરાઉપરી ધરપકડ

પક(-કા)વતું સં કિં રાંધવું (૨) માટી છં
 ના વાસણને કકણ બનાવવા બઢીમાં નાખી
 તપાવવું
 પકવાન નં જુઓ પકવાન
 પકવાસી સ્ત્રીં મેડાનાં પાટિયાંની નીચે રહેતી
 સાંધ પર જડાતી લાકડાની કે લોઢાની ચીપ
 પકવાસો પુંં વાંસની કામડી (૨) છાપરાના
 સાકટા ઉપર જડવાની ચીપ (૩) જળોથું
 પકાર પુંં પ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
 પકારાંત વિં છોડે પકારવાળું

પકાવવું સં કિં 'પાકવું'નું પ્રેરક રૂપ
 પકાઈ સ્ત્રી. અધાઈ; લુચ્ચાઈ
 પકું વિ. માહિતગાર; છેતરાય નહિ તેવું (૨)
 અધું (૩) પૂરેપૂરું
 પકવ વિ. પાકું (૨) રંધાયેલું
 પકવતા સ્ત્રી.
 પકવાન્ન ન. તળીને બનાવેલી મીઠાઈ
 પકવાશય પું.; ન. હોળરી
 પક્ષ પું. તરફેણ; બાજુ (૨) તડ; ભાગ (૩)
 તકરારના પક્ષની એક બાજુ (૪) પક્ષપાત
 (૫) પખવાડિયું (૬) સાધ્ય જેને વિષે સિદ્ધ
 કરવાનું હોય તે [પ્ર. શા.] (૭) સ્ત્રી.
 પાંખ
 પક્ષકાર વિ. (૨) પું. પક્ષ કરનાર
 પક્ષ(-ક્ષા)ધાત પું. અડધા અંગનું રહી જવું
 તે; લકવો
 પક્ષધર્મતા સ્ત્રી. પક્ષ ઉપર સાધન-હેતુનું
 હોય તે (પ્ર. શા.)
 પક્ષપદ ન. *
 પક્ષપાત પું. વગ; તરફદારી
 પક્ષપાતી વિ. વગિયું; એકતરફી
 પક્ષમત પું. એક પક્ષનો અભિપ્રાય
 પક્ષરાગ પું. એક પક્ષ તરફ રાગ-આસક્તિ
 પક્ષવાદ પું. વકીલાત (૨) એકતરફી નિવેદન.
 —કથન
 પક્ષવાદી પું. વકીલ
 પક્ષાધાત પું. લકવો
 પક્ષાપક્ષી સ્ત્રી. પક્ષ પડી જવા તે; બેદબાવની
 લાગણી (૨) તરફદારી; પક્ષપાત
 પક્ષિણી સ્ત્રી. પક્ષીની માદા
 પક્ષી ન. પંખી
 પક્ષીય વિ. અસુક પક્ષનું
 પક્ષોત્પાત પું. એક પક્ષ તરફ ઢળી પડ્યા
 વગર બન્ને પક્ષોનો નબાવ કરવો તે
 પક્ષમ ન. પાંખણ
 પખપખા સ્ત્રી. + પક્ષાપક્ષી
 પખવાન્ન સ્ત્રી. મૃદંગ જેવું એક વાદ્ય
 પખવાજી પું. પખવાજ વગાડનારો
 પખવાડિક વિ. પંદર દિવસે થતું; પખવાડિયાનું
 (૨) ન. પંદર દિવસે પ્રસિદ્ધ થતું છાપું
 પખવાડિયું ન. પંદર દિવસનો મળ

પખવાડું ન. જુઓ પખવાડિયું
 પખવાની સ્ત્રી. કાનના વેહમાં ખોસાતી ભૂંગળી
 પખાજ સ્ત્રી. જુઓ પખવાજ
 પખાજી પું. જુઓ પખવાજી
 પખાલ સ્ત્રી. પાણી ભરી લાવવાની ચામડાની
 થેલી (૨) ફૂલ વગેરે કપાડી લઈ સંધ્યાકાળે
 દેવસ્થાન ધોતું તે
 પખાલથી પું. પખાલ વડે પાણી ભરી
 લાવનાર કે છાંટનાર
 પખાલજી સ્ત્રી. પખાલીની સ્ત્રી (૨) પખાલથી
 પાણી ભરી લાવનાર સ્ત્રી
 પખાલી પું. જુઓ પખાલથી
 પખાળવું સં કિં પાણીથી ધોવું
 પખિ(-સિ)યારું ન. ખીલી ધાલવાનું નાકું
 (ધરણામાં) (૨) ચણિયારું
 પખું ન. પક્ષ (૨) ઓથ
 પખે અ. સિવાય
 પખોડવું સં કિં પહોળું કરવું
 પગ પું. પાદ
 પગઉપાડો પું. કપાટાબંધ ચાલવું તે
 પગચાંપી સ્ત્રી. પગ દબાવવા તે
 પગ(-ધ)ડબંદ(-ધ) પું. પાધડી બાંધનાર
 પગ(-ધ)ડબંદી(-ધી) સ્ત્રી. પાધડી બાંધવાનો
 ધધી
 પગતાણું* સ્ત્રી.
 પગતું વિ. છૂંટું; ખૂલતું
 પગતોડ સ્ત્રી. નકામા આંટાફેરા
 પગ(-ડ,-ર)થાર પું. થોડાં પગથિયાં પછી
 આવતું પહોળું પગથિયું
 પગથારિયું ન. મોટું પહોળું પગથિયું
 પગથિયું ન.
 પગથી સ્ત્રી. જુઓ પગરવટ (૨) માર્ગની
 બાજુએ રાહદારી માટે રાખેલો રસ્તો;
 'ફટપાથ'
 પગદંડો પું. ટકા વગર થોડુંધણું હરવુંફરવું
 તે (૨) થોડોધણો મદદગાર (૩) જંગલમાં
 પડેલી પગથી-પગરસ્તો
 પગપાણું વિ. પગે ચાલવું
 પગપેસારો પું. પગ માંડવો—ધૂસવું તે (૨)
 અવરજવર; પરિચય; લાગવગ

પગભર વિં બીજના આશય વખર ટકી રહે તેહું
પગર પું અનાજ છૂટું પાડવા પાયરેલો ફડાનો
ટગલો (૨) ટગલો

પગરખું નં ખાસડું
પગરખું નં સારું ટાણું (૨) આરંભ; શરૂઆત
પગરણિયું વિં પગરણ વખતનું
પગરવ પું પગનો અવાજ (૨) [લા.]
જવરઅવર

પગરવટ સીં જવરઅવરથી પડેલો શેરડો (૨)
પગના ઘસારાની નિશાની
પગરવટો પું જવરઅવર (પરિવચને કારણે)
(૨) જુઓ પગરવટ

પગરસ્તો પું પગપાળાને ચાલવાની કડી
પગલી સીં પગલાંની પંક્તિ (૨) નાનાંનાનાં
પગલાં

પગલુછ(-સ)ણિયું નં પગ લૂછવા બારણા
પાસે મૂકવામાં આવતો કાથીનો કે તારનો
એક ચૂંથેલો ઘાટ

પગલું નં જમીન ઉપર પડેલી પગની આકૃતિ
(૨) ડગલું

પગવાટ સીં પગથી (૨) સ્થળમાર્ગ; ખુશકી
પગાર પું વેતન; દરમાયો
પગારદાર વિં પગાર લઈને કામ કરનારો
પગારપત્રક નં પગાર જેમાં આકારાય છે તે
પત્રક

પગી પું પગલું પારખી ચોરની ભાળ કાઢનાર
(૨) ચોક્કિયાત

પગેપડણું નં સાસુ વગેરેને પગે પડતાં વહુએ
મૂકેલી ભેટ

પગેરું નં ચોરનું પગલું
પગેલાગણું નં નમસ્કાર
પગો પું ભાતનું સ્ત્રીઓને પહેરવાનું લાલ કપડું

પઘડખંદ(-ધ) પું જુઓ પગડખંધ
પઘડખંદી(-ધી) સીં જુઓ પગડખંદી

પચકં અં જલદી; ઓચિંતું

પચકડી સીં નાની પિચકારી

પચકણું વિં પોચું; ડરપોક

પચખાણું નં પ્રતિજ્ઞા; વ્રત (જેન)

પચનકં નં એક પક્ષીનું નામ

પચપચ અં (૨૧૦)

પચપચું વિં ગદગદું

પચરકડું અં કિં ધાર છૂટવી

પચરકિયું વિં પચરકી ભેડે એવું ઢીલું

પચરકી સીં પાણીની શેડ

પચરકો પું પાણીની શેડ

પચરંગ વિં પાંચ રંગવાળું

પચરંગિયું વિં પાંચ રંગવાળું

પચરંગી વિં પચરંગિયું

પચરું સં કિં હજમ થવું (૨) [લા.] નિરાંતે

ભોગવડું (૩) મગ્ન થવું

પચારવું સં કિં વારંવારે કહેવું; ટકારમાં

કહેવું; ટાણારપે કહી બતાવવું

પચાવ(-વો) પું પચવું તે

પચાસ વિં '૫૦'

પચીશ(-સ) વિં '૨૫'

પચી(ચી)શી(-સી) સીં પચીસનો સમૂહ

પચી સીં વીંટીમાં નંગ બેસાડવા કરેલું

કાંચરાવાળું ખામણું

પચીગર પું પચી કરનાર જડિયો

પચીશી(-સી) સીં જુઓ પચીશી

પચમ વિં પશ્ચિમ (૨) પાછળનું

પચમખુદ્ધિ વિં જેને પાછળથી ખુદ્ધિ સૂઝે તેવું

પચમખૂદ્ધિયું વિં પચમખુદ્ધિ

પછડાવું અં કિં અડ્ડળાવું; ફટાવું

પછતાલ(-ળ) સીં જુઓ પરતાળ

પછવાડી અં પાછળ

પછવાડું વિં છવાડું (૨) નં પાછળનો ભાગ;

પૂંક (૩) ફેડો

પછવાડે અં પાછળ; પૂંક (૨) છેડે; અંતે

પછાટ(-ડ) સીં પછડાવું તે

પછાડવું સં કિં જોરથી અડ્ડળાવું—પટકવું

પછાડી સીં ઘોડાના પાછલા પગ બાંધવાનું

દોરડું (૨) અં જુઓ પછવાડી

પછાડું નં પછવાડું; પાછળનો ભાગ

પછાડો પું પછાડ

પછાત વિં પાછળનું; પાછળ રહી ગયેલું (૨)

અં પાછળ

પછાતવર્ગ પું સંસ્કારમાં પાછળ રહી ગયેલો

લોકસમૂહ

પછી અં પાછળ; પાછળથી

પછીત સીં ધરની પાછલી દિવાલ

પછીતિયું નં પાંજરીવાળા ગાડાનું પાછલું
પાટિયું

પછેડી સ્ત્રીં ઓઢવાની નડી આદર

પછેડીવા વિં પછેડી જેટલું (૨) પછેડી પલળે
તેટલો (વરસાદ)

પછેડો પું મોટી પછેડી (૨) સંતાનના જન્મ
કે લગ્ન પ્રસંગે આપવામાં આવતું કીમતી
વસ્ત્ર કે અવેજ

પજવણી સ્ત્રીં પજવણું તે; હવાકી

પજવણું નં પજવણી

પજવણું સં કિં ત્રાસ આપવો; હેરાન કરવું

પજવો પું કુંભારની ભઠ્ઠી

પજુસણ નં ભગવાન મહાવીરની જયંતી
સમયનું જૈન પ્રત (૨) આવણુ વહ બારસથી
ભાદરવા સુદ ત્રાય સુધીના જૈનોના તહેવાર

પટ પું ખાનાં ચીતરેલું પાટિયું કે કપડું
(શેતરંજ વગેરે રમવા માટે) (૨) પડદો
(૩) પાસ; પુટ (૪) નદીની પહોળાઈ
(૫) વિસ્તાર (૬) પાસ; અસર (૭) સાંકડો
અને લાંબો પટો (જમીનનો) (૮) ચીતરવા
માટેનું પાટિયું; ફલક (૯) નં વસ્ત્ર (૧૦)
અં ઝટ

પટક સ્ત્રીં પટકલું તે; ઝીક

પટકલું સં કિં પછાડલું

પટફળ નં રેશમી વસ્ત્ર; ઊંચી નતનું સુંદર વસ્ત્ર

પટકો પું લૂગડાનો ફંકો કકડો (૨) છાગલો
(૩) કાછો

પટણી વિં પાટણનું

પટપટ સ્ત્રીં (૨૫૦) બોલબોલ કરવું તે (૨)
અં જલદી

પટપટલું સં કિં પટપટ કરવી

પટપટાટ(-રો) પું પટપટ કરવી તે

પટપટિયું વિં લવરીખોર (૨) નં લાકડાનું
રમકડું (૩) હાલમનું ટપટપિયું

પટરાણી સ્ત્રીં રાજની મુખ્ય રાણી

પટલ પું જુઓ પટેલ (૨) ટોળું; જુઓ (૩)
પડદો

પટ(-ટે)લાઈ સ્ત્રીં પટેલનો અધિકાર કે કામ

પટલાણી સ્ત્રીં પટેલની સ્ત્રી

પટવારી પું તલાટી

પટવો પું રેશમની દોરીઓની ગૂંથણીનું અને
સોનારૂપાના દાગીનાને ગાંઠવાનું કામ
કરનારો

પટલ પું ફુંદુલિ

પટંતર નં અંતરપટ (૨) જુદાઈ

પટંતરો પું પટંતર

પટા પું બં વં તરવાર કે લકડીથી ધા
ઝીલવા ને ધા. કરવા તે

પટાઈ નં એક પક્ષી

પટાઉ વિં ફેસલાવી નય એવું

પટાક પું ઘોડાનો તંગ (૨) અં (૨૫૦)

પટાકડી સ્ત્રીં (૨૫૦) ચપટી (૨) પિસ્તોલ

પટાકો પું ફટાકો (૨) તમાચ

પટાટો પું બટાકો

પટાદાર વિં પટાપટાવાળું; (૨) પું અમુક
વર્ષની બાંધણીથી કોઈ ચીજ (જમીન
ઇ.) રાખનાર (૩) જમીનદાર (૪)
પટાવાળો

પટાદારી સ્ત્રીં પટાદારપણું

પટાપટ અં એક પછી એક

પટાપટી સ્ત્રીં બોલાબોલી (૨) આડાઅવળા
લિસોટા

પટાખાજ વિં પટા ખેલી નાણુનાર

પટાખાજ સ્ત્રીં પટાખાજપણું (૨) દાવપેચ

પટામણી સ્ત્રીં ફેસલામણી

પટામણું વિં ફેસલાવનારું (૨) નં પટામણી

પટારી સ્ત્રીં પેટી

પટારો પું મોટી પેટી

પટાવત પું રાજસેવા બળવવા બદલ
ગામગરાસ બોગવનાર

પટાવણું સં કિં ફેસલાવણું

પટાવાળો પું નોકર; ચપરાસી

પટિયાં નં બં વં ઓળીને પાડેલા સફાઈદાર
વાળના પટા

પટી(-ટી) સ્ત્રીં લૂગડાનો કે કાગળનો લાંબો
કટકો (૨) મલમવાળો તેવો કડકો

પટુ વિં ચાલાક (૨) પું તરવાર

પટુડાઈ સ્ત્રીં મીઠું બોલીને રંજિત કરવાનો
સ્વભાવ

પટુડાવેડા પું બં વં પટુડાઈ

પટુડું વિં મીઠુંમીઠું બોલી રંજિત કરનાર

પટ્ટા સ્ત્રીં હોશિયારી
 પટ્ટા નં
 પટ્ટા સ્ત્રીં (કા.) ઘોડીની એક ભત
 પટેલ(-લિયો) પું અમુક જથ્થાનો કે સંધનો
 વડો (૨) ગામનો મુખી
 પટેલાઈ સ્ત્રીં પટલાઈ
 પટેલિયો પું જુઓ પટેલ
 પટેલી સ્ત્રીં પટેલાઈ
 પટો(-ટો) પું સનદ; દસ્તાવેજ (૨) લૂગડાનો
 કે ચામડાનો લાંબો ચીરો (૩) કમરબંધ
 (૪) રંગનો લાંબો પહોળો લીટો (૫)
 ચપરાસની નિશાની તરીકે ખસે રાખવાનો
 પાટો
 પટોધર વિં; સ્ત્રીં + પટરાણી
 પટોપટ અં તરત
 પટોળ નં એક ઔષધિ
 પટોળી સ્ત્રીં પટોળું
 પટોળું નં એક ભતનું રેશમી કપડું
 પટ્ટ વિં મુખ્ય
 પટ્ટણ(-ન) નં શહેર
 પટ્ટાભિષેક પું રાજ્યાભિષેક
 પટ્ટી સ્ત્રીં જુઓ પટ્ટી
 પટ્ટીશ નં એક ભતનું પ્રાચીન હથિયાર
 પટ્ટુ પું; નં ભતનું એક ભતનું વસ્ત્ર
 પટ્ટો પું જુઓ પટ્ટો
 પડન નં ભણતર
 પડાણ પું એ નામની મુસલમાન ભતનો
 આદમી (૨) વહાણની પીઠ
 પડે, ૦મ અં પડે
 પડું વિં અલમરત; પહેલવાન
 પડ નં થર (૨) ઠાંકણ (૩) ગડી (૪) ધંટીના
 એ પથરામાંનો દરેક
 પડકિતર પું; નં પ્રત્યુત્તર; જવાબનો જવાબ
 પડ(-ડિ)કમણું નં પાપની માફીની પ્રાર્થના
 શ્રાવકો સાધુ પાસે ભણી ભય છે તે વિધિ
 પડ(-ડિ)કમણું અં કિં પડકમણું કરવું
 પડકાર(-રે) પું મોટીથી સંબોધન; આહવાન
 પડકારવું સં કિં મોટીથી સંબોધવું; આહવાન
 કરવું
 પડખવું અં કિં + વાટ જોવી
 પડખિયું વિં (૨) નં*
 પડખું નં પાસું (૨) પક્ષ (૩) મદદ

પડગી(-ધી) સ્ત્રીં વાસણની કે લાડની ખેસણી
 પડગોરવ નં ગોરવના બદલામાં આપેલું
 સામું જમણું
 પડધમ સ્ત્રી; નં ઢોલ જેવું વાદ્ય (૨) તાંબાનું
 મધ્યમ કદનું નળાકાર વાસણ
 પડધમચી પું પડધમ વગાડનાર
 પડધી સ્ત્રીં જુઓ પડગી
 પડધો પું સામો અવાજ; પ્રતિધોષ
 પડ(-ર)છંદો પું પડધો
 પડછાતી સ્ત્રીં ઘોડાની છાતીના રક્ષણ માટે
 હાંસડીની નીચે મૂકવામાં આવતી ગાદી
 પડછાચો પું ઓળો (૨) પ્રતિબિંબ
 પડછી સ્ત્રીં*
 પડછું નં શેરડીની ટોચ ઉપરનું આચ્છાદન;
 પાંદડું
 પડછો પું સરખામણી
 પડછલ સ્ત્રીં ગળાનો કાકડો
 પડછુ નં નમસ્કાર
 પડતર વિં નફો ચડાવ્યા વિનાનું (૨) ખંડચા
 વિનાનું (૩) વેચાયા વગર પડી રહેલું (૪)
 ખુલ્લું; ઇમારત વિનાનું
 પડતટ્ટી સ્ત્રીં ગડાકુ ભરવાની ચામડાની કાથળી
 પડતાળવું સં કિં ખોદીને તળેડપર કરવું
 (૨) પછાડવું (૩) સરખાવવું
 પડતાળો પું*
 પડતી સ્ત્રીં પતન; અવદશા
 પડતું વિં નળણું; માફું (૨) નં બૂસકો
 પડ(-ર)થાર પું નીચી પહોળી ઓટલી (૨)
 સીડીમાં વચ્ચેવચ્ચે વિસામાને માટે રાખેલું
 પહોળું પગથિયું (૩) છાંબંધ ભાંયતળિયું
 પડદી સ્ત્રીં નાનો પડદો (૨) બિશ્વાનો કે
 પાટિયાનો આંતરો
 પડડું નં લગટે બાંધેલું ઘાસ
 પડદેનશીન વિં પડદા-ઓઝલમાં રહેનારું
 પડદેપોશ વિં પડદેનશીન
 પડ(-ર)દો પું આંતરો (૨) કાનનો ઢોલ (૩)
 ઓઝલ (૪) ગુસ્ત વાત (૫) અંગરખાનો પડદો
 પડધાસ સ્ત્રીં (કા.)*
 પડપડવું અં કિં (૨૧૦) પડપટ અવાજ કરવો
 પડપડાટ પું (૨૧૦) પડપટ અવાજ
 પડપડિયાં નં ૫૦૦ (૨૧૦) પાતળા ઝાડાથી
 થતો અવાજ

પડપડી સ્ત્રી. હોટ
 પડપું ન. અત્યંત શુભ પદાર્થ
 પડપૂછ સ્ત્રી. પૂછપરછ
 પડભીંત સ્ત્રી. ભીંત ચણી અંતર મૂકી
 ચણેલી ખીણ ભીંત
 પડભીંતિયું ન. સંચ (૨) આગળ ભીંત
 ચણી લઈ પાછળ રાખેલો ગુપ્ત ખંડ
 પડવડું વિ. + સ્પષ્ટ
 પડવા(-વૈ)યો પું. પાયા તળે મૂકવાનો
 લાકડાનો કંકડો (૨) ઢીંચણિયું
 પડવાહ પું. ધાન ઊપણવા માટે પિછોડીની
 અપટનો વાયુ
 પડવું અ. કિં. પતન થવું (૨) નીપજવું;
 ખનવું;
 પડવે સ્ત્રી. પડવો; પ્રતિપદા
 પડવો પું. પખવાડિયાની પહેલી તિથિ; પ્રતિપદા
 પડ(-ર)સાળ સ્ત્રી. ધરનો આગલો ખંડ
 પડ(-ર)સૂદી સ્ત્રી. ધરનો ઘોળો લોટ; મેદો
 પડહ પું. + ડુંડુભિ
 પડળ ન. આંખના ડોળા કપર ફરી વળનારું
 પડ
 પડા પું. બ. વ. થાપા; હાથા
 પડાઈ સ્ત્રી. નાની ધબ (૨) પતંગ
 પડાઉ વિ. પડાવી લીધેલું (૨) વેચાયા વગર
 પડી રહેલું (૩) ન. નાનું વહાણ
 પડાક અ. એકદમ
 પડા(-ડી)દાર પું. દાંડી પીટનાર
 પડાપડ(-ડી): સ્ત્રી. સ્પર્ધાથી થસવું તે; કપરાકપરી
 પડવું તે
 પડારો પું. (કા.) વડાઈ; શેખી; અભિમાન
 પડાવ પું. મુકામ; છાવણી
 પડાળ ન. છાપરાના બે ઢોળાવમાંનો એક
 પડાળી સ્ત્રી. અડાળી
 પડિયાણુ વિ. પડતર
 પડિયું ન. ઘંટીનું પડ
 પડિયો પું. પાંદડાનો વાટકો; ફાંડિયો
 પડી સ્ત્રી. પડીકી (૨) દાંડી; ઢોલ
 પડીકી સ્ત્રી. નાનું પડીકું
 પડીકું ન. વસ્તુને કાગળમાં લપેટીને કરેલું
 ખાંધણું
 પડીદાર પું. દાંડી પીટનાર

પડો પું. મોટું પડીકું કે ઝૂડો (૨) ઢોલ (૩)
 ઢંઢેરો
 પડોપાંદડી સ્ત્રી. એક જાતની વનસ્પતિ
 પડોશ પું. પાડોશ
 પડોશણુ સ્ત્રી. પાડોશણ
 પડોશી પું. પાડોશી
 પડ પું. આગેવાન
 પડવું સ. કિં. ભણવું
 પણ ન. પ્રતિજ્ઞા (૨) અ. પરંતુ
 પણ(-ન)ધદ પું. પાણીનો ઘાટ; જળારાય
 પણછ સ્ત્રી. ધનુષની દોરી
 પણુવ પું. એક જાતનું વાનિત્ર; નાનું નગારું
 પણી સ્ત્રી. ભાણની ઝૂડી
 પણે અ. પેલે ઠંકાણે
 પણો પું. રેતી અને ધૂળવાળો દડ
 પણુજી ન. + વેચવાની સીજ
 પત સ્ત્રી. આખર-ટોક (૨) વિશ્વાસ (૩)
 ગળતો કોટ
 પતકાળું ન. કોળું
 પતજડી સ્ત્રી. પાનખર ઝટ
 પતન ન. પડવું તે
 પતનકોણુ પું. વસ્તુ કપર કિરણ પડતાં
 તેની સપાટી સાથે કિરણ જે ખૂંખૂં કરે છે
 તે; 'એન્ગલ ઓફ ઇન્સાઇન્સ'
 પત(-ત્ત)રવેલિયું ન. અળવીનું પાન
 પતરાજ(-જી) સ્ત્રી. બડાઈ
 પતરાજ(-જી)ખોર વિ. બડાઈખોર
 પતરાવળ(-ળી) સ્ત્રી. પતરાળાંની હાર (૨)
 પતરાળું
 પતરાળી સ્ત્રી. પતરાવળ (૨) બાણું; પિરસણ
 પતરાળું ન. પાંદડાંનો કરેલો થાળો જેવો
 આકાર
 પતરી સ્ત્રી. ધાતુનો નાનો પાતળો કંકડો
 પતરું ન. ધાતુનો પાતળો મોટો ઘાટ (૨)
 મોટી કથરોટ
 પત(-તા)વડું સ. કિં. 'પતવું'નું પ્રેરક રૂપ
 પતવાળા(-ળી) સ્ત્રી. પતરાવળ
 પતવું અ. કિં. પડું થવું (૨) ભોડ આવવો
 પતળવું અ. કિં. ગુસ્સે થવું (૨) ફરી જવું
 (૩) પીગળવું

પતંગ પું. કનકચો (૨) પતંગિયું (૩) એક
 નતનું લાકડું જેમાંથી શુભાલ અને છે
 પતંગખા નં. એક પક્ષી
 પતંગિયું નં. રૂડું
 પતંગલિ પું. (સ.) મહાભાષ્યના લેખક કે
 ચોગદર્શનના પ્રવર્તક જયિ
 પતાકડું નં. કાગળનો નાનો ટુકડો
 પતાકા સ્ત્રી. નાની ધબ (૨) નાટકમાં આવતી
 આડકથા
 પતાચું નં. ખાંડની એક બનાવટ
 પતિ પું. ધણી
 પતિત વિ. પડેલું; પાપી
 પતિતપાવન વિ. પાપીને પાવન કરનાર
 પતિયાર પું. વિશ્વાસ (૨) આખર
 પતિયું વિ. પતવાળું
 પતિવ્રત નં. પતિભક્તિ; શિયળ
 પતિવ્રતા વિ. સ્ત્રી. (૨) સતી; પતિવ્રત
 પાળનાર સ્ત્રી
 પતીકું નં. પૈતું; કાતળી
 પતીજ સ્ત્રી. આખર (૨) વિશ્વાસ
 પતીરું નં. ઘોળું બકરીનું બચ્ચું
 પતેલી સ્ત્રી. પારસીઓના ખેસતા વર્ષનો તહેવાર
 પતેલી સ્ત્રી. તપેલી
 પતેલું નં. તપેલું
 પત્તર નં. પાત્ર (૨) સ્ત્રી. આખર
 પત્તરવડિયું નં. અળવીનું પાન
 પત્તરવેલિયું નં. અળવીનું પાન
 પત્તિ પું. પગપાળો સિપાઈ
 પતું નં. પાંદડું (૨) કાગળનું બાકું પાન
 પત્તો પું. ડંકાણું (૨) ભાળ; શેષ
 પત્ની સ્ત્રી. વહુ
 પત્ર પું. નં. ચિઠ્ઠી; કાગળ (૨) નં. પાંદડું
 (૩) છાપું
 પત્રક નં. ટીપ—ચાટીના કાગળોની નોટ
 પત્રકાર પું. છાપાનો તંત્રી કે માલિક
 પત્રરહેદ્ય નં. એક નતનું સ્ત્રીઓને કપાળે
 ચાડવાનું તિલક
 પત્રલેખા સ્ત્રી. સ્ત્રીઓએ કપાળે દોરેલાં ચિત્ર
 પત્રાવલિ(-લી) સ્ત્રી. પત્રલેખા (૨) પત્રાળી
 પત્રાવળ(-ળી) સ્ત્રી. પતરાવળ
 પત્રાળી સ્ત્રી. પતરાળી

પત્રાળું નં. પતરાળું
 પત્રિકા સ્ત્રી. ચિઠ્ઠી; પત્ર (૨) નાનું છાપું
 પત્રી સ્ત્રી. ખપોટી (૨) પત્રિકા
 પથ પું. રસ્તો
 પથરણું નં. પાથરણું (૨) કાણે આવનારને
 ખેસવાનું પાથરણું
 પથરાણું સ્ત્રી. માટી વગેરે પાથરીને કરેલી જાંચી
 જમીન (૨) નં. પાથરી મૂકેલી વસ્તુઓ
 પથરાવણું સં. કિં. 'પાથરણું'નું પ્રેરક રૂપ
 પથરાટ પું. પથાર; ફેલાવો
 પથરાણું અં. કિં. 'પાથરણું'નું કર્મણિ રૂપ
 પથરી સ્ત્રી. કાંકરી; નાનો પથ્થર (૨)
 મૂત્રમાર્ગનો એક રોગ
 પથરો પું. પથ્થર
 પથાણું નં. પાથરણું
 પથાર(-રો) પું. માટી પથારી (૨) વિસ્તાર; ફેલાવો
 પથારી સ્ત્રી. ખિસ્તરો (૨) મુકામ (૩) માંદગી
 પથિક પું. વટેમાર્ગ
 પથીરો પું. પથાર; ફેલાવો (૨) વસ્તુ; પદાર્થ
 પથ્થર પું. પથરાં; પાથાણું
 પથ્થરપાટી સ્ત્રી. રહેટ; પથ્થરની લખવાની પાટી
 પથ્થરપેન સ્ત્રી. પથ્થરની પેન
 પથ્થરફોરો પું. પથ્થર ફોડનાર મનુષ્ય
 પથ્થરિયું વિ. પથ્થરનું બનાવેલું (૨) પથ્થર
 જેવું કદાચ (૩) નં. પથ્થરનું વાસણ
 પથ્થરિયો પું. પથ્થરનો વાડકો
 પથ્થ વિ. અનુકૂળ; હિતકર (૨) નં. કરી;
 પરહેજ
 પદ પું. પગ (૨) નં. દરગજો (૩) [વ્યા.]
 અર્થવાળો શબ્દ (૪) [ગ.] 'દર્મ' (૫)
 [ગ.] 'રૂટ'; મૂળ (૬) કવિતાની કદી (૭)
 કત્તરક્રિયા કે પ્રતને અંગ અપાતું થાળી,
 વાડકા વગેરેનું દાન
 પદક નં. ચાંદ (૨) સિક્કો
 પદરહેદ્ય પું. વાક્યના શબ્દોનો વર્ગ કહેવો તે
 (૨) પદનું વ્યાકરણ
 પદચ્યુત વિ. પદબ્રજ
 પદદિપણુ નં. લખાણની નીચે આપેલી નોંધ
 પદ્મી સ્ત્રી. ચામડાનો નાનો વાટવો
 પદમધ પું. પદોમાં સળંગ કાવ્યની રચના
 પદબ્રજ વિ. અભિકારથી દૂર થયેલો

પદમણી સ્ત્રીં જુઓ પદિની
 પદર પું પાલવ; લગડાનો છોડો (૨) પોતાનો
 અર્થ સંગ્રહ (૩) સ્ત્રીં [લા.] શરણુ
 પદરખાનું નં ભઠિયારખાનું
 પદરજ સ્ત્રીં પગની ધૂળ
 પદલાલિત્ય નં કવિતામાં પદોનું લાલિત્ય—સૌંદર્ય
 પદવિ(-વી) સ્ત્રીં દરજ્જો (૨) ઉપાધિ; ઇલકાળ
 પદવિન્યાસ પું પદોની રચના—ગોઠવણી
 પદવીદાન નં પદવી આપવાની ક્રિયા
 પદવીધર વિં પદવી ધારણ કરનાર
 પદવીધારી વિં પદવીધર
 પદાતિ પું પગપાળો
 પદારથ પું પદાર્થ
 પદાર્થ પું શબ્દાર્થ (૨) સ્ત્રીં; વસ્તુ (૩)
 તત્વ
 પદાર્થપાઠ પું પ્રત્યક્ષ પદાર્થ દ્વારા યોધ
 પદાર્થવિજ્ઞાન નં ભૌતિક પદાર્થના ગુણધર્મની
 મીમાંસા કરતું શાસ્ત્ર; 'ફીઝિક્સ'
 પદાર્થસંગ્રહાલય નં જેમાં જુદીજુદી ભતના
 પદાર્થો જોવા માટે રાખવામાં આવ્યા હોય
 * તેવું સ્થાન; સંગ્રહસ્થાન; અભયબંધર;
 'મ્યુઝિયમ'
 પદાવલિ(-લી) સ્ત્રીં પદો—કાવ્યોનો સંગ્રહ
 પદાવલું સં કિં 'પદાવલું'નું પ્રેરક રૂપ (૨)
 [લા.] દૂસ કાઢવી
 પદે(-દો)ડવું સં કિં ખૂબ યાત્રી ભય ત્યાં
 સુધી દોડાવવું (૨) વાપરીને બગાડવું
 પદ્ધત(-તિ) સ્ત્રીં રીત
 પદ્મ નં કમળ; રાત્રું કમળ (૨) હાથીની સૂંઠ
 અને કુંભરચળ ઉપરની રંગદાર છાંટ (૩)
 હાલર અબજ (૪) વિષજીનું એક આયુધ
 (૫) શરીરનાં પટચક્રોમાંનું એક (૬)
 આંગળીનાં ટેરવાં કે પગનાં તળિયાં ઉપરનું
 એક સામુદ્રિક ચિહ્ન—આકૃતિ (૭) કુબેરના
 નવ નિધિઓમાંનો એક
 પદ્મગર્ભ પું (સં.) જેના મધ્ય—નાભિમાંથી
 કમળ પ્રગટ્યું છે તે—વિષ્ણુ
 પદ્મનાભ પું જુઓ પદ્મગર્ભ
 પદ્મબંધ પું કમળના આકારમાં અક્ષરો
 ગોઠવાઈ ભય એવું એક ભતનું ચિત્રકાવ્ય
 પદ્મરાગ પું માણેક

પદ્મા સ્ત્રીં લક્ષ્મી
 પદ્માવતી સ્ત્રીં એક છંદ
 પદ્માસન નં યોગનાં ચારાશી આસનોમાંનું એક
 પદ્મિની સ્ત્રીં કમળનો છોડ (૨) કમળની
 તળાવડી (૩) કામશાસ્ત્રમાં ગણાવેલી ચાર
 પ્રકારની સ્ત્રીઓમાંથી ઉત્તમ પ્રકારની સ્ત્રી
 પદ્ય નં કવિતા (૨) છંદબદ્ધ શબ્દરચના
 પદ્યબંધ પું પદ્યમાં કરેલી રચના
 પદ્યાત્મક વિં પદ્યમાં રચેલું
 પદ્યરામણી સ્ત્રીં માનપૂર્વક ઘેર તેડવું તે
 (૨) આવવું અથવા વિદાય થવું તે
 પદ્યરાવલું સં કિં પદ્યરામણી કરવી
 પદ્યારવું અં કિં આવવું કે જવું (માન કે
 કટાક્ષમાં)
 પદ્ધરી પું એક છંદ
 પનઘટ પું જુઓ પલ્લઘટ
 પનડો પું સ્ત્રીઓનું કાનનું એક ધરણું
 પનાઈ સ્ત્રીં હોડી
 પનાદાર વિં મોટા પનાવાળું
 પનારો પું ફરજિયાત સહવાસ; કોઈની સાથે
 પાનું પડવું તે
 પનાહ સ્ત્રીં રક્ષણ
 પનાહગાહ સ્ત્રીં સુરક્ષિત મુકામ
 પનિચ્છા(-હા)રી સ્ત્રીં જુઓ પાણિયારી
 પનિયું નં પગરખું
 પનીર નં દહીંમાંથી પાણી કાઢી લઈ બનાવેલો
 ખાદ્ય પદાર્થ
 પનું નં ફળનું શરબત
 પનો પું કાપડની પહોળાઈ
 પનોતી સ્ત્રીં શનિની દશા; પડતી દશા (૨)
 ભાગ્યશાળી સ્ત્રી; જેનું એક પણ છોકરું
 મરી નથી ગયું તેવી સ્ત્રી
 પનોતું વિં શુભ; મંગળકારી (૨) સુખી;
 વંશવિસ્તારવાળું (૩) છોકરાં વિનાનાને
 ધણે વર્ષે થયેલું (સંતાન)
 પપગ પું સાપ
 પપનસ નં એક ફળ
 પપળામણ સ્ત્રીં લાડ
 પપળાવલું સં કિં પપળામણ કરવી; પંપાળવું
 પપીતો પું એક ભતના વેલાનું બી (મરકી
 વખતે લોકો હાથે બાંધે છે)

પરખી સ્ત્રી નાના છોકરાની પેશાબની છટ્ટી
 પરખું નં એક ફળ
 પરખો પું પપૈયાનું ઝાડ (૨) ચાતક (૩)
 દાઝવાથી થતો પાણીથી બરેલો ફેલેલો
 પરખો પું 'પ' અક્ષર
 પરખી સ્ત્રી કમળનો છોડ (૨) કમળની
 તળાવડી
 પરખો પું ગપ
 પરખવું અં કિં મધમધવું
 પરખાદ પું મહેક; ખુશબો
 પરખ નં પાણી (૨) દૂધ
 પરખ'બર પું માણસ માટે ઈશ્વરને સંદેશો
 લઈ આવનાર; નખી
 પરખ'બરી વિં પરખ'બરને લગતું (૨)
 પરખ'બરે કહેલું
 પરખામ પું સંદેશો
 પરખુ નં આલાણ (ફવાનું)
 પરખો પું વાદળ
 પરખોધર પું સ્તન (૨) વાદળ
 પરખો(નિ)ધિ પું દરિયા
 પર વિં પારકું (૨) અન્ય; ખીનું (૩) દૂર
 અતીત (૪) પછીનું; ઉત્તર (૫) શ્રેષ્ઠ (૬)
 નં પીંછું (૭) અં ઉપર
 પરકરમા સ્ત્રી પ્રદક્ષિણા
 પરકરમાવાસી વિં લાંબી પ્રદક્ષિણા કરવા નીકળેલું
 પરકર પું + ટંગલી (૨) કંદોરો
 પરકાયપ્રવેશ પું ખીનના શરીરમાં પેસવું તે
 પરકાર પું વર્તુળ દોરવાનું સાધન; કંપાસ
 પરકીય વિં ખીનનું; પારકું
 પરકીયા સ્ત્રી પારકાની સ્ત્રી (૨) ત્રણ પ્રકારની
 નાયિકાઓમાંની ખીછ (સ્વકીયા, પરકીયા
 અને સામાન્યા)
 પરખ સ્ત્રી પરીક્ષા
 પરખવું સં કિં પરીક્ષા કરવી
 પરખાણુ નં વહાણના ફવા ઉપરનું શઠ
 બાંધવાનું આડું લાકડું
 પરખામણી સ્ત્રી પરખવાનું મહેનતાણું (૨)
 પરખવાની આવડત
 પરખિયો પું પરખ કરનાર; પારખ
 પરખણુ વિં પરીપકારી
 પરખણુપણું નં

પરખાણું નં તાલુકો
 પરખલ વિં દહ; મળખૂત
 પરખામ નં ખીનું ગામ
 પરખામી વિં ખીન ગામનો રહેવાસી
 પરખર નં ખીનનું ઘર
 પરખક નં પરદેશી અમલ; પરાધીનતા
 પરખૂદ(-ર)ણુ વિં જુડુંજુડું; પ્રકીર્ણ (૨)
 નં ખુરદો
 પરખો(-તો) પું પ્રતાપ; ચમત્કાર
 પરખ'ડ વિં કદાવર
 પરખ'દો પું પડવા; પડખ'દો
 પરખ પું તરવારની મૂક આગળનો ટોપલી
 જેવો ભાગ (૨) ઢાલની મૂક—પકડ (૩)
 એક રાગ (૪) સ્ત્રી પ્રભ; જાત; વર્ગ
 પરખળવું અં કિં ચેતવું; બળવું
 પરખ'ક(-ગ) પું જુઓ પર્યંક
 પરખળવું સં કિં સળગાવવું; બાળવું
 પરખિયો પું રાખિયો (૨) પરખ રાગ
 પરખ(ંણ) સ્ત્રી કખૂલાત; કરાર (૨) વર કે
 કન્યાની પહેરામણી તરીકે ઠરાવેલી રકમ
 પરખવું સં કિં નક્કી કરવું; ઠરાવવું; કરીર
 કરવા (૨) વિદાય થવું (૩) પકડવું (૪)
 જાણવું
 પરખો પું ઠરાવ; પરખણ
 પરખ સ્ત્રી માથાફેટ (૨) લપ; પીડા
 પરખકું(-વું) નં સાપોલિયું
 પરખી સ્ત્રી બાવળની કમળા શિંગ
 પરખો પું બાવળની શિંગ
 પરખ નં પરખવું તે; લગન
 પરખવું સં કિં લગન કરવું; વિવાહસંબંધથી
 જોડાવું
 પરખામી પું એક પંથ (૨) એ પંથનો
 અનુયાયી
 પરખા(-લો)યું નં શકોરું; માટીનું પ્યાલું
 પરખિયત વિં પરખેલું
 પરખેત(ંર) નં પરખવું તે; લગન (૨) સ્ત્રી
 પરખેયું નં જુઓ પરખાણું
 પરખેયો પું ધણી
 પરખ અં પાણું
 પરખવું સં કિં લસોટવું; ધૂંટવું
 પરખ'ત વિં પરવશ; પરાધીન

પરતંત્રતા સ્ત્રીં

પરતંત્રપણું નં

પરતી સ્ત્રીં રેશમ કે સૂતરની આંદીઓ
ઉતારવાની ફાળકી

પરતીત સ્ત્રીં વિશ્વાસ

પરતો પુંં જુઓ પરચો

પરત્ર અં પરલોકમાં

પરત્વ(-ત્વે) અં લીધે (૨) વિષે

પરથાર પુંં જુઓ પરથાર

પરદાદો પુંં દાદાનો બાપ; પ્રપિતામહ

પરદુઃખ નં પારકાનું દુઃખ

પરદુઃખભંજન વિં બીજનું દુઃખ દૂર કરનાર

પરદેશ પુંં પારકા દેશ

પરદેશી વિં પારકા દેશનું

પરદો પુંં જુઓ પડદો

પરધન નં પારકું ધન

પરધર્મ પુંં બીજનો ધર્મ (૨) બીજે-જુદો ધર્મ

પરધર્મી વિં જુદો ધર્મ પાળનારું; ભિન્નધર્મી

પરધાન નં વિવાહ પહેલાં વરને શ્રીફળ,
લગનપત્રી અને પીતાંબર આપવાનો વિધિ

પરનાત સ્ત્રીં બીજ નાત

પરનાતી, બહું વિં બીજ નાતનું

પરનાર સ્ત્રીં બીજની સ્ત્રી

પરનાળ સ્ત્રીં નેવાંનું પાણી ઝીલવા તથા
જવા માટે કરેલી ધાતુ કે લાકડાની નીક
(૨) ધંદીનો ખીલો રાખવાની ભૂગણી

પરનાળિકા સ્ત્રીં ચાલતી આવેલી પક્ષિતિ;
રૂઠિ; પ્રભાલી

પરપારોંઠ અં ગેરહાજરીમાં; બીજની મારફતે

પરપુરુષ પુંં પતિ સિવાયનો બીજે પુરુષ

પરપેંઠ સ્ત્રીં પેંઠ ગુમ થવાથી ફરીથી (ત્રીજી
વાર) લખાયેલી છૂંડી

પરપોટિયું વિં પરપોટા જેવું

પરપોટી સ્ત્રીં નાનો પરપોટો

પરપોટો પુંં હવા ભરાવાથી પ્રવાહીમાં થતો
કુક્કો-બુદ્બુદ

પરપ્રકાશી વિં બીજના પ્રકાશથી પ્રકાશનારું

પરખ સ્ત્રીં રસ્તામાં મુસાફરને ધર્માદા પાણી
પાવાની જગા

પરખ(-બ)ડી સ્ત્રીં પંખીઓને દાણા નાખવા
એક ધાંભલા પર કરેલું મકાન

પરખા(-બા)રું અં ખાસખાસ

પરખિયો પુંં પરખ ઉપર પાણી પાનારો

પરખીડિયું નં (કાગળ ખીડવાની) કાગળની
કોથળી; લખોટો

પરખીટો પુંં મોટું પરખીડિયું

પરખલ નં પરમતત્ત્વ; પરમાત્મા

પરખવ પુંં બીજે અવતાર

પરખવવું સં કિં કાયર કરવું (૨) અપમાન
કરવું

પરખા(-વા) સ્ત્રીં દરકાર (૨) ગરજ

પરખાતિયું નં જુઓ પ્રભાતિયું

પરખારું(-રું) વિં બહારનું (૨) અં ખાસખાસ

પરખાપા સ્ત્રીં બીજની બાલી

પરખૂત પુંં નરકોકિલ

પરખૂતા(-તિકા) સ્ત્રીં કોથલ

પરખોગી વિં બીજની વસ્તુ ભોગવનાર (૨)
બીજ વડે ભોગવાતું

પરમ વિં ઉત્તમ (૨) ગઈ કાલ પહેલાંનું કે
આવતી કાલ પછીનું

પરમગતિ સ્ત્રીં ઉત્તમ ગતિ-મોક્ષ

પરમતસહિષ્ણુતા સ્ત્રીં બીજના મતને સહન
કરવાની વૃત્તિ-ઉદારતા

પરમદહારો પુંં ગઈ કાલ પહેલાંનો કે આવતી
કાલ પછીનો દિવસ

પરમપદ નં મોક્ષ; મુક્તિ

પરમપુરુષ પુંં પરમાત્મા

પરમહંસ પુંં સંન્યાસીઓના ચાર પ્રકારમાંથી
સૌથી શ્રેષ્ઠ પ્રકાર (કુટીચક, બહ્લક, હંસ
અને પરમહંસ)

પરમાટી સ્ત્રીં માંસ

પરમાણુ વિં સાર્થક; પ્રમાણ (૨) અં
નિશ્ચે; નક્કી

પરમાણુવું સં કિં સાચું માનવું

પરમાણુ પુંં; નં વધુ વિભાગ થઈ શકે નહિ
તેવો ઝીણામાં ઝીણો આણુ

પરમાણુવાદ પુંં પરમાણુથી જગતની ઉત્પત્તિ
થઈ છે તેવો ન્યાયવેરોષિકનો સિદ્ધાંત

પરમાણું નં માપ (૨) પુરાવો; દાખલો

પરમાત્મા પુંં પરમેશ્વર

પરમાનંદ પુંં પરમ-શ્રેષ્ઠ આનંદ (૨) પરબ્રહ્મ

પરમાર વિં રજપૂતની એક જાતનું (૨) પુંં
તે જાતનો માણસ

પરમારથ પું પરીપકાર
 પરમારથપુરાણ નં વિક્રમ રાજના પરીપકારની
 વાતોનો સંગ્રહ; સિંહાસનખત્રીસી
 પરમારથી વિં જુઓ પરમાર્થી
 પરમાર્થ પું ઉત્તમ પુરુષાર્થ—મોક્ષ (૨) પરમ
 તત્ત્વ (૩) પરીપકાર
 પરમાર્થશાસ્ત્ર નં મોક્ષપ્રાપ્તિનું શાસ્ત્ર
 પરમાર્થી વિં પરીપકારી
 પરમિતિ સ્ત્રીં 'પેરીમીટર' (ગ.)
 પરમિયો પું એક રોગ—પ્રમેહ
 પરમેશ પું પરમેશ્વર
 પરમેશ્વર પું પરમાત્મા (૨) શિવ
 પરમેશ્વરી સ્ત્રીં આદ્યશક્તિ; દુર્ગા
 પરમેષ્ઠી પું બ્રહ્મા (૨) વિષ્ણુ (૩) શિવ (૪)
 અહંન્ત (જૈન)
 પરમોત્કર્ષ પું મોટામાં મોટો અભ્યુદય—ચડતી
 પરમોદયું સં કિં સમજાવીને ખુશ કરવું
 પરરાજ્ય નં બીજું રાજ્ય (૨) વિદેશીનો અમલ
 પરલક્ષી વિં બીજાને લક્ષ કરવું; 'આબ્જેક્ટિવ'
 પરલ્લી સ્ત્રીં ગરોળી
 પરલોક પું મૃત્યુ પછી જ્યાં જવાનું થાય છે
 તે સ્વર્ગ વગેરે બીજા લોક
 પરલોકવાસ પું મૃત્યુ
 પરલોકવાસી વિં મરણ પામેલું; મરફમ
 પરવ નં તહેવાર
 પરવડવું અં કિં પાલવવું; પોસાવું
 પરવડી સ્ત્રીં જુઓ પરબડી
 પરવરદિગાર પું જગતનું પાલન કરનાર;
 પરમેશ્વર
 પરવરવું અં કિં જવું
 પરવરશ(-શી) સ્ત્રીં પાલનપાપણ; બરદાસ
 પરવરું વિં + વીંટળાયેલું
 પરવલય પું 'પેરેબોલા' (ગ.)
 પરવશ વિં પરાધીન
 પરવશતા સ્ત્રીં
 પરવશપણું નં
 પરવળ નં એક શાક
 પરવા સ્ત્રીં દરકાર (૨) ગરજ
 પરવાજ સ્ત્રીં બેઠવું તે
 પરવાડ સ્ત્રીં ગામનો છેવાડાનો ભાગ
 પરવાનગી સ્ત્રીં રજ

પરવાનો પું રજનો લેખી હુકમ (૨) [લા.]
 છટ (૩) પતંગિયું
 પરવાર પું; સ્ત્રીં જુઓ પરિવાર (૨) નવરાસ
 પરવારવું અં કિં કામ આટોપી નવરું થવું
 પરવારી સ્ત્રીં એક ભરવાડ જેવી ભત
 પરવાણું નં જુઓ પ્રવાહ
 પરવિષયક વિં બીજાને લગતું
 પરવોટો પું સૂતર ઉતારવાનો ફાળકો
 પરશુ સ્ત્રીં; નં કુહાડી
 પરશુરામ પું (સં.) જમદગ્નિના પુત્ર—જમણે
 પરશુ વડે ૨૧ વાર પૃથ્વી નક્ષત્રી કરી
 હતી; વિષ્ણુનો છઠો અવતાર
 પરસન વિં પ્રસન્ન
 પરસવું સં કિં અડકવું; સ્પર્શ કરવો
 પરસંગ પું ખાટલો (૨) દોરીને ત્રણસેરી
 કરવી તે (૩) જુઓ પ્રસંગ (૪) નં ત્રણ
 માઈલ
 પરસાદ પું જુઓ પ્રસાદ
 પરસાદિયું વિં પ્રસાદ ખાવાનો ગમતો હોય
 તેવું (૨) પ્રસાદ ખાવા પૂરતી જ દેવ ઉપર
 જેની આસ્થા હોય એવું
 પરસાદી સ્ત્રીં જુઓ પ્રસાદી
 પરસાળ સ્ત્રીં જુઓ પડસાળ
 પરસુદી સ્ત્રીં મેદો
 પરસેવવું અં કિં પરસેવાવાળું થવું
 પરસેવા સ્ત્રીં બીજાની સેવા (૨) તાબેદારી;
 ચાકરી
 પરસેવો પું ચામડીનાં છિદ્રોમાંથી નીકળતું પાણી
 પરસ્તાર પું સેવક; શુલામ (૨) માંદાની
 ચાકરી કરનાર
 પરસ્તી સ્ત્રીં પ્રશંસા (૨) ખુશામત (૩)
 આસક્તિ; ભક્તિ
 પરસ્ત્રી સ્ત્રીં બીજાની સ્ત્રી
 પરસ્પર અં એકબીજાને; અરસપરસ
 પરસ્પરશ્રિતત્ત્વ નં પરસ્પર આશ્રિત હોવાપણું
 પરસ્પરોપમા સ્ત્રીં ઉપમાનો એક પ્રકાર,
 જેમાં ઉપમાન અને ઉપમેયને એકબીજાની
 ઉપમા આપવામાં આવે છે (કા. શા.)
 પરસ્પર્શી વિં બીજાને લાગુ પડવું; પરલક્ષી
 (૨) બીજાને અસર કરે તેવું

પરસ્પૃષ્ટ નં સંસ્કૃતના ધાતુઓનાં રૂપો કરવાના બે પ્રકારોમાંનો એક
 પરસ્પૃષ્ટપ્રત્યય વિન્
 પરસ્વાધીન વિન્ પરાધીન; પરવશ
 પરસ્વાધીનપાણ્યું નં
 પરહ સ્ત્રીં પરાધિયે ગોચરમાં ચરવું તે
 પરહરવું સં કિં તજવું
 પરહેજ વિં બંધનમાં પડેલું; કેદી (૨) પરહેજ પાળનારું (૩) પું કરી (૪) સંયમ; નકારાં કામોથી દૂર રહેવું તે
 પરહેજમાર વિં નકારાં કામોથી દૂર રહેનાર
 પરહેજ સ્ત્રીં કેદ (૨) કરી
 પરંતુ અં પણ
 પરંદુ નં પક્ષી
 પરંપરા સ્ત્રીં ધણા કાળથી ચાલતો આવેલો રિવાજ (૨) હાર; એણી
 પરંપરાગત વિં પરંપરાથી ચાલતું આવેલું
 પરા વિં સ્ત્રીં શ્રેષ્ઠ; ઉત્તમ; પર (૨) સ્ત્રીં વાણીનું (પરા, પર્યંતિ, મધ્યમા અને વૈષ્ણવી એ ચાર સ્વરૂપમાંનું) પ્રથમ સ્વરૂપ
 પરાઈ સ્ત્રીં ખાંડણીનો ફરતો
 પરાકાષ્ઠા સ્ત્રીં છેવટની હદ
 પરાકોટિ(-ટી) સ્ત્રીં છેલ્લી હદ
 પરાકૃચેતન નં પર—પરાક્ષ ચેતન; બ્રહ્મ
 પરાક્રમ નં બહાદુરી; શૂરાતન
 પરાક્રમી વિં બહાદુર; પરાક્રમ કરનારું
 પરાગ પું કૂલમાંની રજ
 પરાગકોશ(-ષ) પું પુંકેસરની ટાચની પરાગની થેલી
 પરાગદે વિં જમીન છોડી નાસી ગયેલું
 પરાડ્મુખ વિં વિમુખ
 પરાડ્મુખતા સ્ત્રીં
 પરાજ સ્ત્રીં જિભા કાનાની મોટી થાળી
 પરાજય પું હાર
 પરાજિત વિં હારેલું
 પરાજી નં વીસ વીધાં
 પરાટ સ્ત્રીં ગથેડા ઉપર તંબ બીડવાના કામમાં આવતી બકરાના વાળની દોરી
 પરાણી સ્ત્રીં નાનો પરાણો
 પરાણે અં બળાત્કારે
 પરાણો પું આરવાણી લાંબી લાકડી

પરાત(-શ) સ્ત્રીં હાથ ઉપરનું પાણી (૨) પરાજ
 પરાતપર વિં પરથી પણ પર; શ્રેષ્ઠ
 પરાધીન વિં પરતંત્ર
 પરાધીનતા સ્ત્રીં
 પરાધીનપાણ્યું નં
 પરાજ નં પારકું અન્ન
 પરાપૂર્વ પું બહુ ભૂનો સમય
 પરાભવ પું પરાજય
 પરાભવવું સં કિં હરાવવું
 પરાભૂત વિં હારેલું
 પરામર્શ પું સ્પર્શ (૨) પહોંચવું—ખેંચવું તે (૩) બળાત્કાર (૪) વિચાર; બહાવોહ (૫) અનુમાન (૬) સ્મૃતિ
 પરામૃષ્ટ વિં સ્પર્શ કરાયેલું
 પરાયણ વિં લીન
 પરાયણતા સ્ત્રીં
 પરાયતન નં પારકું ઘર (૨) પરમપદ; મુક્તિ
 પરાયું વિં પારકું
 પરાર અં ગયે કે આવતે ત્રીજો વર્ષ
 પરાઈ વિં ખીનને માટિ હોય તેવું
 પરાઈનુમાન નં પોતે અનુમાન કયાં પછી ખીનને સમજાવવા અસુક રીતે વાક્યો રચી કરી બતાવેલું અનુમાન
 પરાઈનુમિતિ સ્ત્રીં જુઓ પરાઈનુમાન
 પરાઈ વિં છેલ્લી સંખ્યા; એકડા ઉપર સત્તર મીડાંવાળો અંક
 પરાવર વિં જુઓ પરાતપર
 પરાવર્ત પું વિનિમય; બદલો (૨) જુઓ પ્રત્યાવર્તન
 પરાવર્તન નં પાછું ફરવું તે
 પરાવર્તનકોણ પું દર્શક વસ્તુ પર પડતું કિરણ પાછું ફરતાં પતનકોણથી વિરુદ્ધ દિશામાં ખૂણો કરે છે તે; 'એન્જલ ઓફ રિફ્લેક્શન'
 પરાવર્તિત વિં પાછું ફેરવેલું; પલટાવેલું
 પરાવર્તન નં પારકા ઉપર આધાર રાખવો તે
 પરાવિદ્યા સ્ત્રીં શ્રેષ્ઠ વિદ્યા; બ્રહ્મવિદ્યા
 પરાવૃત્ત વિં પાછું ફરેલું (૨) કંઠાળેલું; વિમુખ
 પરાવૃત્તિ સ્ત્રીં જુઓ પરાવર્ત (૨) પાછું ફરવું—વિમુખ થવું તે

પરાશ સ્ત્રીં જુઓ પરાત
 પરાશર પું (સં.) વ્યાસ ભગવાનના પિતા
 અને પરાશરસ્મૃતિના પ્રવર્તક
 પરાક્ત વિં હારેલું
 પરાહત વિં હલ્લો કરાયેલું; આકાંત (૨)
 ઘવાયેલું; આહત (૩) દૂર કરાયેલું; તિરસ્કૃત
 પરાળ નં ડાંગર વગેરે અનાજનું પોથું
 ધાસ-ખરસલું
 પરાંગના સ્ત્રીં પારકી સ્ત્રી
 પરાંત વિં બાકી રહેલું; શેષ
 પરાંતવું અં કિં કામ પૂરું કરવું; પરવારવું
 પરિ સ્ત્રીં + પર; પ્રકાર
 પરિકર પું કમર બાંધવી તે (૨) પરિજન
 (૩) વૃદ્ધ; સમૂહ (૪) સાક્ષિપ્રાય
 વિશેષણ સાથેનું કથન-એક અર્થાલંકાર
 (કા. શા.)
 પરિકેંદ્ર નં 'સર્કમસેન્ટર' (ગ.)
 પરિક્રમ પું જુઓ પરિક્રમણ (૨) અનુક્રમ
 પરિક્રમણ નં પ્રદક્ષિણા (૨) આમતેમ ફરવું તે
 પરિખા સ્ત્રીં કિલ્લાની આસપાસ કરેલી
 પાણીની ખાઈ
 પરિગણના સ્ત્રીં ગણતરી
 પરિગ્રહ પું સ્વીકાર; અંગીકાર (૨) ધન
 વગેરેનો સંગ્રહ; માલમતા (૩) પત્ની (૪)
 પરિજન; પરિવાર
 પરિગ્રહી વિં પરિગ્રહવાળું
 પરિધ પું વર્તુળનો ઘેરાવો (૨) આગળો;
 ભાગળ (૩) ભાગળ જેવું એક આયુષ્ય
 પરિચય પું આજખાણ (૨) સહવાસ (૩)
 મહાવરો
 પરિચર પું સેવક
 પરિચરણ નં સેવા
 પરિચર્યા સ્ત્રીં સેવા; ચાકરી
 પરિચારક પું સેવક
 પરિચારિકા સ્ત્રીં દાસી
 પરિચિત વિં આજખીતું
 પરિચિજ્ઞ વિં મર્યાદિત (૨) વિલક્ષ્ય; જુદું
 પારેલું (૩) સુમેય (ગ.)
 પરિચ્છેદ પું ભાગ (૨) સીમા
 પરિજન પું; નં નોકર
 પરિણત વિં પરિણતિ પામવું

પરિણતિ સ્ત્રીં જુકવું-નમવું તે (૨) જુઓ
 પરિણામ
 પરિણમવું અં કિં પરિણામ પામવું
 પરિણય પું લગ્ન
 પરિણયન નં લગ્ન
 પરિણામ પું; નં અંત; ફળ; નતીલો (૨)
 રૂપાંતર; વિકાર (૩) પરિપક્વતા; પુખ્તતા
 (૪) એક અર્થાલંકાર, જેમાં ઉપમાન ઉપમેય
 સાથે એકરૂપ થઈને કોઈ કાર્ય કરે છે
 પરિણામદર્શી વિં પરિણામ વિચારીને કામ
 કરનારું; દૂરદર્શી
 પરિણામવાદ પું જગતની ઉત્પત્તિ, નાશ વગેરે
 સત્ય પરિણામરૂપ માનનાર મત; સાંખ્યમત
 પરિણીત વિં પરણેલું
 પરિતપ્ત વિં પરિતાપ પામેલું
 પરિતાપ પું તાપ; સંતાપ
 પરિતાપિત વિં સંતાપ
 પરિતુષ્ટ વિં સંતોષ પામેલું
 પરિતૃપ્ત વિં પરિતૃપ્તિ પામેલું
 પરિતૃપ્તિ સ્ત્રીં સંતોષ
 પરિતોષ પું સંતોષ
 પરિત્યજ્ઞ વિં છોડી દીધેલું
 પરિત્યાગ પું છોડી દેવું તે
 પરિત્રાણ નં રક્ષણ
 પરિદેવના સ્ત્રીં શોક
 પરિધાન નં પહેરવું તે (૨) વસ્ત્ર
 પરિધિ પું વર્તુળનો ઘેરાવો (૨) સૂર્યચંદ્રની
 આસપાસ ફેરવાવું તેવું ફંડાણું (૩) આમર
 ફરતી વાટ (૪) જુઓ નીચોચ્ચવન
 પરિનિર્વાણ નં મોક્ષ
 પરિન્યાસ પું કાવ્યમાં નવાં કોઈ વિશેષ અર્થ
 પૂરા થાય તે રચણ (૨) નાટકમાં મુખ્ય
 કથાની મૂલભૂત ઘટનાનું સંકેતથી સૂચન
 કરવું તે
 પરિપક્વ વિં પૂરપૂરું પાકેલું
 પરિપક્વતા સ્ત્રીં
 પરિપત્ર પું; નં સભ્યોની ભણ માટે ફેરવેલો
 પત્ર; 'સક્યુલર'
 પરિપાક પું પરિણામ; ફળ (૨) પરિપક્વ
 થવું તે

પરિપાટિ(-ટી) સ્ત્રી० શૈલી; રીતિ(ર) પદ્ધતિ;
નિયમ (૩) ક્રમ; શૈલી

પરિપાલન ન० પાલન; રક્ષણ

પરિપાલના સ્ત્રી० પરિપાલન; રક્ષણ

પરિપુષ્ટ વિ० સારી રીતે પોષણ-વૃદ્ધિ પામેલું

પરિપુષ્ટિ સ્ત્રી० પરિપુષ્ટપણું

પરિપૂત વિ० સર્વાથા પવિત્ર

પરિપૂર્ણ વિ० ભરપૂર

પરિપૂર્ણતા સ્ત્રી०

પરિપૂર્તિ સ્ત્રી० પરિપૂર્ણતા

પરિપ્રશ્ન પું० ફરીફરીને પૂછવું તે

પરિબળ ન० જોર

પરિબ્રહ્મ ન० + પરબ્રહ્મ; પરમાત્મા

પરિભવ પું० તિરસ્કાર (ર) પરાભવ

પરિભાષણ ન० વાર્તાલાપ; સંભાષણ (ર)
નિંદા; ફિટકાર

પરિભાષા સ્ત્રી० કોઈ પણ શાસ્ત્રની સાંકેતિક
સંજ્ઞાઓ કે શબ્દો

પરિભ્રમણ ન० ફરવું-ટહેલવું તે; ભ્રમણ (ર)
ગોળ ગતિમાં ફરવું તે

પરિમલ(-ળ) પું० સુગંધ

પરિમાર્જન ન० ઘોણું-માંજવું તે

પરિમાણ ન० માપ

પરિમાણવાચક વિ० પરિમાણ બતાવનારું

પરિમિત વિ० અલ્પ; મર્યાદિત(ર) અંદાજસર;
માપેલું

પરિમિતતા સ્ત્રી०

પરિમિતપણું ન०

પરિમિતિ સ્ત્રી० માપ; તોલ; સીમા; મર્યાદા
(ર) 'પેરીમીટર' (ગ.)

પરિમેય વિ० માપી શકાય તેવું; મર્યાદિત (ર)
માપવાયોગ્ય (૩) ન० માન 'મેગ્નિટ્યુડ' (ગ.)

પરિચટ પું० ઘોખી

પરિચાણ ન० (પ.) પ્રયાણ

પરિચો પું० પૂર્વજ કે વંશજ

પરિરક્ષિત વિ० બધી બાબતોએથી રક્ષાયેલું

પરિરંભ પું० આલિંગન

પરિરંભણ ન० આલિંગન

પરિવર્ત(-ર્ત) પું० યુગ કે કાળનો અંત (ર)
ફેરફાર; ક્રાંતિ (૩) ગોળ ફરવું તે

પરિવર્તક વિ०; પું० ફેરફાર કે ક્રાંતિ કરનાર
(ર) ગોળ ફરનાર કે ફેરવનાર

પરિવર્તન ન० જુઓ પરિવર્ત (ર) 'ઇન્વર્ઝન' (ગ.)

પરિવર્તનશીલ પું० પરિવર્તન-ક્રાંતિ આવશ્યક
તેમજ કાર્યસાધક છે એવો વાદ

પરિવર્તી વિ० બદલાવું

પરિ(-રી)વાદ પું० જૂઠી નિંદા

પરિ(-રી)વાદી વિ० પરિવાદ કરનારું

પરિ(-રી)વાર પું० કુટુંબકબીલો

પરિ(-રી)વાહ પું० છલકાઈને જવું તે (ર)
વધારાનું પાણી બહાર નીકળવાનો માર્ગ

પરિવૃત્ત વિ० વીંટાયેલું

પરિવૃત્ત ન० આલિંગન (ર) 'સર્કમસ્ક્રાઇબ્ડ
સર્કલ' (ગ.)

પરિવૃત્તિ સ્ત્રી० ગોળ ફરવું તે (ર) પાછા ફરવું
તે (૩) વીંટળાઈ વળવું તે (૪) અદ્વલોબદ્વલો;
વિનિયમ; (૫) એક અર્થાલંકાર, જેમાં એક
વસ્તુનો બીજી હીન, સમાન કે ઉત્તમ વસ્તુ
સાથે અદ્વલોબદ્વલો વર્ણવ્યો હોય છે (કા. શા.)

પરિવેશ(-ષ) પું० તેજનું ફેંકાણું; 'હલો'

પરિવેષન ન० ઢાંકણ; આચ્છાદન

પરિવેષિત વિ० વીંટળાયેલું (ર) ઢાંકાયેલું

પરિવ્રજિત વિ० પરિવ્રજ્યા લીધી હોય તેવું

પરિવ્રજ્યા સ્ત્રી० સંન્યાસ

પરિવ્રજક પું० સંન્યાસી

પરિવ્રજિકા સ્ત્રી० સંન્યાસિની

પરિશિષ્ટ ન० પુરવણી (અંથ કે લેખની);
'એપેન્ડિક્સ'

પરિશીલક વિ० પરિશીલન કરનારું

પરિશીલન ન० અનુશીલન; દીર્ઘ સેવન (ર)
આલિંગન

પરિશીલિત વિ० પરિશીલન કરાયેલું

પરિશુદ્ધ વિ० પૂર્ણપણે શુદ્ધ

પરિશુદ્ધિ સ્ત્રી० પૂર્ણ શુદ્ધિ

પરિશેષ વિ० બાકી રહેલું; અવશિષ્ટ (ર) પું०
અવશેષ (૩) સમાપ્તિ (૪) પરિશિષ્ટ

પરિશેષ ઉપપત્તિ સ્ત્રી० 'પ્રૂફબાય એકઝોશન'
(ગ.)

પરિમમ પું० મહેનત

પરિમદ સ્ત્રી० સલા

પરિસમાપ્ત વિ० સંપૂર્ણ

પરિસમાપ્તિ સ્ત્રી સંપૂર્ણતા
 પરિસ્થર પું. આનુબાનુનો—પડોશનો પ્રદેશ
 પરિસ્થરજી નં. ટહેલવું તે; ભ્રમણ
 પરિસ્થા સ્ત્રી ગણના; ગણતરી (૨)
 આશરો; અડસટ્ટો (૩) સરવાળો (૪) એક
 અર્થાલંકાર; અન્યત્ર નિષેધપૂર્વક પ્રસ્તુતમાં
 અમુક ધર્મનો કે સ્વરૂપનો નિર્દેશ (કા. શા.)
 પરિસીમા સ્ત્રી ૬૬
 પરિ(—રે)સ્તાન નં. પરીઓનો મુલક (૨)
 [લા.] સુંદર સ્ત્રીપુરુષોની જમાવટ; સૌંદર્ય
 પરિસ્થિતિ સ્ત્રી આનુબાનુની સ્થિતિ; સંજોગ
 પરિસ્ત્રેષ પું. પરસેવો
 પરિહરવું સં. કિં. છોડવું; તજવું
 પરિહાર પું. ત્યાગ
 પરિહાર્ય વિં. ટાળી. શકાય એવું
 પરિહાસ પું. મદકરી
 પરિહૃત વિં. દૂર કરાયેલું; ત્યજાયેલું (૨) લઈ
 લેવાયેલું
 પરી સ્ત્રી પાંગોવાળી દેવતાઈ સુંદરી
 પરીક્ષક પું. પરીક્ષા કરનાર
 પરીક્ષણ નં. પરીક્ષા
 પરીક્ષા સ્ત્રી તપાસ; કસોટી
 પરીક્ષાપત્રક નં. જુઓ પ્રશ્નપત્રક
 પરીક્ષિત વિં. જેની પરીક્ષા થઈ હોય તે
 (૨) પું. (સં.) અભિમન્યુનો પુત્ર અને
 અનુનનો પૌત્ર
 પરીખ વિં. જુઓ પારંખ
 પરીધરો પું. પરિવ્રજ
 પરીવાહ પું. જુઓ પરિવાહ
 પરીપહ પું. ત્યાગ કે સહન (જૈન)
 પરીસો પું. જુઓ પરીપહ
 પરુ નં. પાત્ર
 પરુષ વિં. કઠોર
 પરું વિં. અળગું (૨) નં. શહેર બહારનો
 વસવાટ (૩) અં. દૂર; અલગ
 પર(—રે)ણાગત સ્ત્રી મહેમાનગીરી; આતિથ્ય
 પર(—રે)ણાઆકરી સ્ત્રી મહેમાનગીરી
 પર(—રે)ણાઆર પું. મહેમાનગીરી
 પર(—રે)ણો પું. મહેમાન; અતિથિ
 પરે સ્ત્રી મળસકાનું અનુવાળું (૨) અં. પેઢે;
 પ્રકાર (૩) પાણે; પેલે ઠેકાણે

પરેજ વિં. જુઓ પરહેજ
 પરેજગાર વિં. જુઓ પરહેજગાર
 પરેજી સ્ત્રી જુઓ પરહેજ
 પરેડ સ્ત્રી કવાયત
 પરેશ પું. પરમેશ્વર
 પરેશાન વિં. હેરાન (૨) બ્યાકુલ; હદિગ્ન
 (૩) ધૂત; ખંધું; ચતુર
 પરેશાની સ્ત્રી મુસીબત; હેરાનગત (૨)
 બ્યાકુલતા; હદેગ
 પરેસ્તાન નં. જુઓ પરિસ્તાન
 પરોક્ષ વિં. અપ્રત્યક્ષ (૨) અં. ગરહાન્ગરીમાં;
 અપ્રત્યક્ષ રીતે
 પરોક્ષ ઉપપત્તિ સ્ત્રી 'ઇન્ડિરેક્ટ પ્રૂફ' (ગ.)
 પરોઢ પું. (૨) નં. પ્રભાત; સવાર
 પરોઢિયું નં. મળસકું
 પરોણાગત સ્ત્રી જુઓ પરણાગત
 પરોણાઆકરી સ્ત્રી જુઓ પરણાઆકરી
 પરોણાઆર પું. જુઓ પરણાઆર
 પરોણી સ્ત્રી સ્ત્રી મહેમાન (૨) આરવાળી
 નાની લાકડી (૩) સોયમાં પરોવેલો દોરા
 પરોણો પું. મહેમાન (૨) આરવાળી લાંબી લાકડી
 પરોત પું. પુરોહિત; ગોર
 પરોપકાર પું. પારકાનું ભણું કરવું તે
 પરોપકારિતા સ્ત્રી પરોપકાર કરવાનો ગુણ
 પરોપકારી વિં. પરોપકાર કરનારું
 પરોપજીવી વિં. જીવનને આધારે જીવનારું
 પરોવવું સં. કિં. વેહવાળી વસ્તુને દોરા ઉપર
 ચડાવવી; વેહવાળી વસ્તુમાં દોરા ઘાલવો
 (૨) [લા.] જોડવું; લગાડવું
 પર્યાન્ય પું. વરસાદ
 પર્યું નં. પાંદડું
 પર્યુંકુટિ(—ટી) સ્ત્રી કુંપડી
 પર્યુંશરયા સ્ત્રી પાંદડાંની પથારી
 પર્યુંશાલા(—ળા) સ્ત્રી કુંપડી
 પરેન્શીન વિં. પડદામાં રહેનાર
 પરેંચોશ વિં. પડદામાં રહેનાર
 પર્યટન નં. મુસાફરી
 પર્યવસાન નં. અંત
 પર્યંક પું. પક્ષંગ
 પર્યંત અં. સુધી
 પર્યાકુલ(—બ) વિં. આકુળબ્યાકુળ

પર્થસિ વિં પૂરવું (૨) સંપૂર્ણ (૩) પ્રચુર;
પુષ્કળ (૪) સમર્થ (૫) મર્થાદિત

પર્થસિ સ્ત્રીં પરિપૂર્ણતા (૨) અંત; સમાપ્તિ
(૩) તૃપ્તિ; સંતોષ (૪) સામર્થ્ય (૫) મર્થાદિ

પર્થાય પું સમાનાર્થ શબ્દ (૨) રીત; રસ્તો
(૩) યુક્તિ; બહાનું (૪) પ્રકાર (૫) ક્રમ;
અનુક્રમ (૬) પદાર્થનો ગુણ કે ધર્મ (૭)
એક અર્થાલંકાર, જેમાં એક વસ્તુ ક્રમથી
અનેક વસ્તુઓમાં કે અનેક વસ્તુઓ ક્રમથી
એક વસ્તુમાં હોવાનું વર્ણન કરવામાં આવે
છે (કા. શા.) (૭) 'આઈડેન્ટીટી' (ગ.)

પર્થાયચિહ્ન નં પર્થાયની નિશાની =

પર્થાયિક વિં એકાત્મિક; 'આઈડેન્ટીકલ' (૨)
એકરૂપ; 'કોન્સ્યુઅન્ટ' (ગ.)

પર્થાયિક્તા નં એક અર્થાલંકાર, જેમાં
કહેવાની વાતનો ઉદ્દેશ સ્ફુટ રૂપે કરવાને
બદલે આડકતરી રીતે કરેલો હોય છે.
(કા. શા.)

પર્થાયદ્વંદ્વ પું

પર્થાલોચન નં સંપૂર્ણ આલોચન; સમીક્ષા

પર્થાલોચના સ્ત્રીં સંપૂર્ણ આલોચના; સમીક્ષા

પર્યુપાસના સ્ત્રીં સેવા

પર્યુષણ નં જુઓ પશુસણ

પર્યેષક પું પર્યેષણ કરનાર

પર્યેષણ નં અન્વેષણ; આલોચના; તત્ત્વચિંતન

પર્યેષણ સ્ત્રીં તત્ત્વચિંતન; આલોચના

પર્વ નં ગ્રંથનો ભાગ (૨) આઠમ, ચૌદશ,
પૂનમ અને અમાસ એમાંની એક તિથિ
(૩) પવિત્ર દિવસ (૪) તહેવાર (૫) સાંઠાનો
એક ગાંઠાથી બીજા ગાંઠા સુધીનો ભાગ

પર્વણી સ્ત્રીં પવિત્ર દિવસ

પર્વત પું પહાડ

પર્હેજ વિં જુઓ પરહેજ

પર્હેજગાર પું જુઓ પરહેજગાર

પર્હેજ સ્ત્રીં જુઓ પરહેજ

પલ નં માંસ (૨) ચાર તોલા જેટલું માપ

પલક સ્ત્રીં આંખનો પલકારો (૨) પળ; ફણ

પલકદરિયાવ પું ધડકમાં રેલમછેલ કરી દે
એવો વરસાદ (૨) પરમેશ્વર

પલકદીવડો પું*

પલકવું અં કિં મીંચાવું ને બિધડવું (૨)
અપૂરવું; રહીરહીને પ્રકારાવું

પલકારો પું આંખનું પલકવું તે (૨) અંખકારો
(૩) અણસારો; ઇશારો

પલકો પું જુઓ પલકારો

પલટણુ(-ન) સ્ત્રીં લસકરની દુકડી

પલટણુ(-નિ)યો પું લસકરનો સિપાઈ

પલટવું સં કિં બદલવું

પલટો પું ફેરબદલી (૨) ગાતાં સ્વરને ઉતારવો
અને ચડાવવો તે (૩) બિથલો (૪)
પટાખાજનો એક દાવ

પલવટ સ્ત્રીં બીલ લોકો કમરે બાંધે છે તે
કપડું (૨) પાલવ કે નીચે લટકતો છેડો
કેડે કે છાતીએ તાણી બાંધવો તે

પલવાડ સ્ત્રીં વાડ

પલળવું અં કિં બીનું થવું (૨) [લા.]
પોચું થવું; પીગળવું (મન)

પલંગ પું એક પ્રકારનો મોટો ખાટલો

પલંગપોશ નં પથારી ઉપર પાથરવાનો ઓછાડ

પલા પું બં વં*

પલાણુ નં ઘોડાની પીઠ ઉપર નાખવાનો
સામાન (૨) સવારી

પલાણુવું અં કિં સવારી કરવી (૨) ઘોડાની
પીઠ ઉપર સામાન કસવો

પલાણો પું છાપતી વખતે બીબાં બરાબર
બેસાડવા તેના ઉપર ઠાકવાનો લાકડાનો
કકડો

પલાયન નં નાસી જવું તે

પલાયમાન વિં નાસી જવું .

પલાવ પું ભાતમાં ચણાની દાળ કે દાળ અને
માંસ નાખીને બનાવેલી વાની

પલાવટ સ્ત્રીં બીલની એક ભત

પલાશ પું ખાખરો

પલાશપાપડો પું પિતપાપડો; ખાખરાનાં બી

પલાશવેલ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

પલાશી પું રાક્ષસ (૨) ઝાડ

પલાળવું સં કિં બીંજવું

પલા(-લાં)કું(-ખું) નં આંકના પાડાના
ગુણાંક પૂછવા તે

પલાંખી સ્ત્રીં આંકના પાડામાંની દરેક હાર

પશાંદી સ્ત્રીં પગ વાળને ચપટ બેસવાની
એક રીત

પશાંદો પું મોટી પશાંદી

પશાંડુ સ્ત્રીં ડુંગળી; કાંદો

પલિત વિં પળિયાંવાળું

પલીત પું; નં ભૂતપ્રેત

પલીતો પું નમગરી

પલૂર નં લીલી કુમળી ડુંગળી કે લસણ (૨)
બહુ ખારીક (કાપડ)

પલેવણ નં + જીવનંતુના રક્ષણાર્થે લૂગડાં,
રજેયણ વગેરેને પહેળાં કરી તપાસવાં
—ખંખેરવાં તે (જેન)

પલોટરું સં કિં ફેળવી સવારી લાયક કરવું
(૨) ચંપી કરવી; દળાવવું (૩) [લા.]
કામકાજમાં જોડી પાવરું કરવું

પલ્લવ પું; નં કુંપળ (૨) પાંદડું (૩) અળતો;
લાખનો રંગ (૪) પાલવ; વિસ્તાર

પલ્લવચાહી વિં ઉપરચોટિયું; જાંડું નહિ
તેવું (જ્ઞાન)

પલ્લવિત વિં નવાં પાનના ફૂલથી લેલૂર
યઈ રહેલું

પલ્લવી વિં પલ્લવોવાળું [વૃક્ષ] (૨) સ્ત્રીં
ચલનવલનથી કરેલા ઇશારા. ઉદાં કરપલ્લવી;
નેત્રપલ્લવી

પલ્લાઉ વિં જેને મોટું પલ્લું આપવું પડતું
હોય તે

પલ્લી સ્ત્રીં નાતું ગામડું

પલ્લું નં ત્રાજવાનું એક છાબડું (૨) વરતરફથી
કન્યાને અપાવું સ્ત્રીધન

પલ્લો પું પાલવ (૨) મળલ; ટપ્પો; છેદું

પલ્લલ નં તળાવડું

પવન પું વહેતો વાયુ

પવનકુમાર પું હનુમાન (૨) બીમ

પવનચક્કી સ્ત્રીં પવનથી ચાલતું ચક્રવાળું ચંત્ર

પવનપાવડી સ્ત્રીં જેથી આકાશમાં જોડી
શકાય એવી નદુઈ પાવડી

પવનત્રેગી વિં પવન જેટલા વેગવાળું

પવનમુત પું હનુમાન (૨) બીમ

પવનાશન વિં પવન ખાઈને જીવનારું

પવમાન પું પવન (૨) ગાહપત્ય અગ્નિ

પવાડી સ્ત્રીં અભરાઈ

પવાડો પું વીરહાંબ (૨) નિંદા; આક્ષેપ (૩)
નિંદાત્મક કાંબ

પવા(ંચ)ત સ્ત્રીં સૂતર અને કાપડને પાવામાં
આવતી કાંજ (૨) ખેતર વગેરેમાં પાણી
પાણું તે

પવાલી સ્ત્રીં નાનું પવાણું (૨) જીંચું નળાકાર
વાસણ

પવાણું નં પાણી પીવા માટે નાનું વાસણ;
નમ (૨) મોટું નળાકાર વાસણ (૩)
અનાજ માપવાની નાની પાલી

પવિ સ્ત્રીં ઇંદ્રનું આયુધ—વજ્ર

પવિત્ર વિં શુદ્ધ; પાવન

પવિત્રતા સ્ત્રીં

પવિત્રાંઅગિયારશ(-સ) સ્ત્રીં આવણ સુદ
અગિયારશ

પવિત્રાંબારશ(-સ) સ્ત્રીં આવણ સુદ બારશ,
જે દિવસે ઠાકોરજીને પવિત્રાં ધરાવવામાં
આવે છે

પવિત્રી સ્ત્રીં દર્ભાની વીંટી

પવિત્રું નં ઠાકોરજીને ધરાવેલી રેશમની માળા
(૨) કોટે ધાલવાની મોતીની સેર

પવૈયો પું ભવૈયો

પશમ સ્ત્રીં રૂંવાંટી; વાળ (૨) હિમાલયમાં
થતા એક જાતના બકરાના વાળ (જેનું
ગરમ કાપડ બને છે)

પશમી વિં પશમનું; પશમવાળું

પશમીનો પું પશમનું બનેલું કાપડ

પશુ નં જનવર; ચોપણું પ્રાણી

પશુજન્ય વિં

પશુતા સ્ત્રીં

પશુત્વ નં

પશુપતિ પું મહાદેવ (૨) ગોવાળ

પશુયજ્ઞ પું પશુ વડે કરાતો યજ્ઞ

પશુયાગ પું પશુયજ્ઞ

પશુવૈદ્યક નં પશુઓ માટેનું વૈદ્ય

પશુસામાન્ય વિં પશુઓમાં પણ મળી આવતું

પશીમાની સ્ત્રીં પશ્ચાત્તાપ; ખેદ

પશ્ચાત્ અં પછી

પશ્ચાત્તસે વિં પશ્ચાત્તાપ કરવું

પશ્ચાત્તાપ પું પસ્તાવો

પશ્ચિમ વિં આથમણું (૨) પાછળથી સૂઝું
(૩) સ્ત્રીં આથમણી દિશા

પશ્ચિમદક્ષિણ વિં પશ્ચિમ અને દક્ષિણની
વચ્ચેનું—નેજાંત્ય

પશ્ચિમખુદ્ધિ વિં પાછળથી જોને ઉકેલ સૂઝે
છે તેવું

પશ્ચિમાભિમુખ વિં પશ્ચિમ બાજુએ મોંવાળું
પશ્ચિમોત્તર વિં પશ્ચિમ અને ઉત્તર વચ્ચેનું
—વાચન્ય

પશ્યંતી સ્ત્રીં વાણીની બીજી સ્થિતિ
(જુઓ 'પરા')

પસતાગિયો પું કાઢિયો

પસ(-હ)ર નં મળસકે દોરને ચરવા લઈ જવાં તે
પસરવું અં કિં ફેલાવું

પસલી સ્ત્રીં ભાઈની બહેનને બક્ષિસ (૨)
વીંટી (૩) એક આચમનનું જળ રહે એવો
હાથના પહોંચાનો આકાર (૪) પોશ

પસલો પું ખોખો

પસવારવું સં કિં પંપાળવું

પસંદ વિં ગમવું (૨) ચૂંટી કાઢેલું; સ્વીકારેલું

પસંદગી સ્ત્રીં પસંદ કરવું તે; ઋચિ

પસાય પું પ્રસાદ; કૃપા (૨) રાજ થઈને
આપેલી બક્ષિસ

પસાયવું નં બક્ષિસ તરીકેની જમીન

પસાર વિં ઓળંગનારું (૨) ઓળંગાયેલું (૩)
આરપાર ગયેલું (૪) [લા.] (કસોટીમાં)
પાર બતરેલું

પસાર પું ફેલાવો; પ્રચાર (૨) પ્રવેશ; પેસારો

પસારવું સં કિં ફેલાવવું (૨) લંબાવવું (૩)
ચાલવાની કસરત

પસારો પું ફેલાવ; પ્રચાર (૨) ધીમેધીમે
પેસવું તે

પસિયારું નં જુઓ પખિયારું

પસીનો પું પરસેવો

પસુંદી સ્ત્રીં મેદો

પસોપેશ સ્ત્રીં વિચાર; મૂંઝવણ

પસતાગિયો પું જુઓ પસતાગિયો

પસતાનું નં બહારગામ જવા બપડવું તે (૨)
મુહૂર્ત સાચવવા પોતાને ઘેરથી નીકળી
બીબને ઘેર વાસ કરવો તે

પસતાવું અં કિં પસતાવો કરવો

પસતાવો પું ભૂલ કે દોષને માટે પાછળથી
થતો ખેદ; પશ્ચાત્તાપ

પસતાળ સ્ત્રીં ઉપરાઉપરી ઠોક; વાણીના પ્રહાર

પસતી સ્ત્રીં જુઓ પુસ્તી

પસવું નં એક ભતનો સૂકો મેવો (૨) ઉપરાણું

પહર નં જુઓ પસર

પહાડ પું ડુંગર; પર્વત

પહાડી વિં પહાડનું (૨) [લા.] કદાવર;
મજબૂત (૩) સ્ત્રીં નાનો પહાડ (૪)
પહાડોની હાર (૫) એક રાગિણી

પહાણુ(-ણો) પું પથ્થર

પહાણુવું સં કિં રંગવા માટે (કોરું કપડું)
ઘોડું

પહાણી નં તપાસણી

પહાણીપત્રક નં જમાં ખેતર, તેમાંનાં ઝાડ
અને પાકની નોંધ લેવાય છે તે તલાટીનું
પત્રક

પહિરાવવું સં કિં + બક્ષવું; ભેટ આપવી

પહેરણ નં કુડવું; બદન (૨) પહેરવાની રીત

પહેરણું નં ધાધરાને બદલે કમ્મરે વીંટાળવાનું
વસ્ત્ર (૨) પહેરવાનું વસ્ત્ર (૩) પહેરવાની રીત

પહેરવું સં કિં શરીર ઉપર ધારણ કરવું
(૨) અંદર દાખલ કરવું (હદાં અફીણ
પહેરવું)

પહેરવેશ પું કપડાં પહેરવાની રીત (૨) પોશાક

પહેરામણી સ્ત્રીં કન્યાના બાપ તરફથી વરને
તથા તેનાં સગાંને અપાતી બક્ષિસ

પહેરેગીર પું પહેરો ભરનાર; ચોકીદાર; સંત્રી

પહેરો પું તપાસ; નપતો; ચોકી (૨) સંભાળ;
હવાલો

પહેલ પું પાસો (૨) સ્ત્રીં પ્રારંભ; આગેવાની

પહેલદાર વિં પાસાદાર

પહેલવહેલું વિં પહેલી જ વારનું; સૌથી પ્રથમ
(૨) અં શરૂઆતમાં જ; સૌથી અગાઉ

પહેલવારો પું (કા.)*

પહેલવાન પું મહત્ત્વ; કુસ્તીબાજ (૨) બહાદુર;
શરવીર

પહેલવી સ્ત્રીં ધરાનની પ્રાચીન ભાષા

પહેલાં અં અગાઉ; પૂર્વ

પહેલું વિં પ્રથમ (૨) પહેલાં ફરજનું; મુખ્ય
(૩) અં સૌથી આગળ

પહો(-હો)ચ સ્ત્રી (પહોચવું તે) પાવતી;
 રસીદ (૨) [લા.] સમજશક્તિ; અક્ષલ
 (૩) [લા.] શક્તિ; સામર્થ્ય
 પહો(-હો)ચવું અં કિં (ધારણે ઠેકાણે)
 જવું; પૂગવું (૨) (મોકલેલી વસ્તુનું)
 મળવું (૩) ટકવું; જાડી રહેવું (૪) સં
 કિં (સરખામણીમાં કે સ્પર્ધામાં) બરાબર
 થવું
 પહો(-હો)ચાડવું સં કિં પહોંચ એમ કરવું
 પહો(-હો)ચેલું વિં ન છેતરાય તેવું; પક્કું
 પહોતવું અં કિં પહોંચવું
 પહોર પું પ્રહર; ત્રણ કલાક
 પહોરો પું પહેરો; ચોકી
 પહોળાઈ(-શ) સ્ત્રી પહોળાપણું
 પહોળિયું નં મુંબઈગરે રૂપિયા
 પહોળું વિં ચોડું; પનાદાર (૨) ખૂલવું;
 મોકળું (૩) ખીડેલું-ખંધ નહિ તેવું; ખુલ્લું
 પહોંચ સ્ત્રી જુઓ પહોંચ
 પહોંચવું અં કિં (૨) સં કિં જુઓ પહોંચવું
 પહોંચાડવું સં કિં જુઓ પહોંચાડવું
 પહોંચેલું વિં જુઓ પહોંચેલું
 પહોંચી સ્ત્રી પહોંચાનું એક ધરણું
 પહોંચો પું હાથનું કાંડું
 પળ સ્ત્રી ધડીને સાંઠમે ભાગ; ૨૪ સેકન્ડ
 (૨) ક્ષણ
 પળકવું અં કિં ખાવાની લાલચથી મોંમાં
 પાળી છૂટવું (૨) ખાવાની આશાએ આવવું
 —પેધવું
 પળકો પું ચમકારો
 પળત વિં પળાવું
 પળવું અં કિં જવું (૨) બરદાશ થવી;
 પોષણ થવું (૩) અનુકૂળ આવવું (૪)
 વાળ ઘોળા થઈ જવા (૫) પ્રગટ થવું
 (૬) સં કિં (વચન) પાળવું (૭) તાબામાં
 હોવું (જમીન)
 પળશી(-સી) સ્ત્રી ખુશામત; આજીજી
 પળા સ્ત્રી પાલન; સેવાચારી (૨) પાલવવું
 પડે તેવું (બાળક, ધરડું વગેરે) (૩)
 કંઠાળો આપે એવું કામ
 પળાવવું સં કિં ‘પાળવું’નું પ્રેરકરૂપ
 પળાવું અં કિં ‘પાળવું’નું કર્મણ્વિરૂપ

પળિય(-ચે)લ વિં પળિયાવાળું
 પળિયું નં પાકીને ઘોળો થયેલો વાળ
 પળી સ્ત્રી કુલ્લા કે બરણીમાંથી ધીતેલ
 કાઢવાનું લોઢાનું એક સાધન
 પળો પું મોટી પળા
 પળોટવું સં કિં જુઓ પળોટવું
 પંકે પું કાદવ
 પંકજ નં કમળ
 પંકાવું અં કિં પ્રખ્યાત થવું; વખણાવું
 પંકિલ વિં કાદવવાળું
 પંકિલતા સ્ત્રી
 પંક્તિ સ્ત્રી લીટી (૨) હાર; પંગત
 પંક્તિચર નં એક પક્ષીનું નામ
 પંક્તિભેદ પું જમવા એક પંગતે—અડીને
 ન બેસાય તેવો ભેદ (૨) [લા.] પીરસવામાં
 વહેરોઆંતરો
 પંખ સ્ત્રી (પ.) પાંખ
 પંખ(-ખિ)ણી સ્ત્રી માદા પક્ષી; પક્ષિણી
 પંખવા પું પક્ષાધાત; લકવો
 પંખા સ્ત્રી પાંખ (૨) નં કપૂતરની એક
 નતનું નામ
 પંખાખાંચ સ્ત્રી પંખા જેવી ખાંચ
 પંખાળી સ્ત્રી ડાંગરની ત્રણ પાંખાંવાળી એક નત
 પંખિણી સ્ત્રી માદા પક્ષી; પક્ષિણી
 પંખી નં પક્ષી
 પંખેરું નં પક્ષી
 પંખો પું લીંજણો
 પંગત સ્ત્રી જમવા બેઠેલાંની હાર; પંક્તિ
 પંગુ(ભ) વિં પાંગળું
 પંગુપણું નં
 પંચ વિં પાંચ (૨) નં કોઈ વાતનો તોડ
 લાવવા માટે નિમાયેલા પાંચ કે તેથી
 વધારે માણસો (૩) પું તેમાંનો એક
 પંચક, ૦ડું નં પાંચનો સમુદાય (૨) ધનિષ્ઠાના
 ઉત્તરાર્ધથી રેવતીના અંત લગી આવતાં
 પાંચ નક્ષત્રો
 પંચકણ્ણી સ્ત્રી (કા.) જુદીજુદી નતનાં
 અનાજનું મિશ્રણ
 પંચકલ્યાણી વિં ચાર પગ અને કપાળ એ
 પાંચ ઘોળાં હોય એવા શુભ ચિહ્નવાળું
 (ઘોડા માટે)

પંચકાર પું વણકરનું એક ઓળર
પંચકેશ પું ૫૦ વ૦ શરીરના પાંચ ભાગના
વાળ (માથું, હાથો, ઓઠ, બે બગલ અને
શુભેન્દ્રિય)

પંચકોણ વિં પાંચ ખૂણવાળું (૨) પું પાંચ
ખૂણવાળી આકૃતિ

પંચકોશી સ્ત્રીં મોટા તીર્થની આસપાસની
પાંચ કોશની જમીન

પંચકયાસ પું પંચથી જાહેર તપાસ

પંચગવ્ય ન૦ ગાયનાં દૂધ, દહીં, ઘી, મૂત્ર
અને છાણ

પંચચામર પું નારાય છંદ

પંચતીર્થ સ્ત્રીં પંચકોશીનાં તીર્થનો સમૂહ

પંચત્વ ન૦ મૃત્યુ (શરીરનાં પાંચ મહાભૂત
દ્રુટાં થઈ જવાં તે)

પંચનામું ન૦ પંચ સમક્ષ કરેલી તપાસણીની નોંધ

પંચપાત્ર ન૦ (સંઘ્યા વગેરેમાં વપરાતું) પ્યાલું

પંચપ્રાણ પું ૫૦ વ૦ પ્રાણ, અપાન, વ્યાન,
હૃદાન અને સમાન એ પાંચ પ્રાણી-શરીરના
વાયુ

પંચખાણ પું કામદેવ (અરવિંદ, અશોક,
નવમાલિકા, આંખામોર અને નીલોત્પલ એ
પાંચ પુષ્પ જેના બાણરૂપ છે તે) :

પંચભદ્ર પું કાળજી, મોં, પીઠ, પડખું અને
કેડ આગળ ભમરા હોય તેવો ઘોડો

પંચભાગ પું રસોઈ માટે કાઢેલા સીધામાંથી
બ્રાહ્મણને આપવા કાઢેલો ભાગ (લોટ,
ચાખા, દાળ, ઘી અને મીઠું)

પંચભૂત ન૦ ૫૦ વ૦ આકાશ, વાયુ, અગ્નિ,
પાણી અને પૃથ્વી એ પાંચ મહાભૂત

પંચમ વિં પાંચમું; પાંચમી—નિષાદ વગેરે
જંગલી લોકોની જાતનું—વર્ણનું ગણાતું (૨)
પું સ્વરસપ્તકમાંનો પાંચમો સ્વર (૩)

પંચમવર્ણનો માણસ (૪) એક રાગ

પંચમકાર પું ૫૦ વ૦ વામમાર્ગીઓની
મથી શરૂ થતી પાંચ વસ્તુઓ (મદ્ય, માંસ,
મત્સ્ય, મુદ્રા અને મૈથુન)

પંચમસંવાદી પું પંચમ રાગ કાઢનારો (૨)
વાદી સ્વરથી પાંચમો સ્વર

પંચમાસી સ્ત્રીં; ન૦ પહેલીવારની ગર્ભવતી
સ્ત્રીને પાંચમે માસે કરવામાં આવતો સંસ્કાર

પંચમી સ્ત્રીં પાંચમ (૨) પાંચમી વિભક્તિ

પંચમુખ પું મહાદેવ

પંચમુખી વિં પાંચ મોંવાળું

પંચરસ પું આદુ, દુધીનો વગેરે પાંચ ચીજોનો
છમકારેલો રસ

પંચરાઉ વિં પરચૂરણ (વેચાણ) (૨)
ચારપાંચ જાતના મિશ્રણવાળું

પંચરાશિ સ્ત્રીં; ન૦ બેવડી ત્રિરાશિ

પંચવકત્ર પું (સં.) મહાદેવ

પંચવટી સ્ત્રીં નાશિક પાસે ગોદાવરીને કિનારે
આવેલું એક સ્થાન (જ્યાં સીતાનું હરણ
થયું હતું) (૨) પીપળો, ખીલી, વડ,
આંબલી અને અશોક એ પાંચ ઝાડનો
સમૂહ (૩) જ્યાં પાંચ રસ્તા મળતા હોય
એવું મોટું ચકલું

પંચવદન પું (સં.) મહાદેવ

પંચવાણી સ્ત્રીં લોકવાયકા

પંચવાયકા સ્ત્રીં લોકવાયકા

પંચશર પું કામદેવ (જુઓ પંચબાણ)

પંચસત્તા સ્ત્રીં પંચની સત્તા

પંચામિ પું ૫૦ વ૦ ગાર્હપત્ય, આહવનીય,
દક્ષિણ, સભ્ય અને આવસથ્ય એ પાંચ
અગ્નિ (૨) ચાર બાજુ ચાર ધૂણીનો અને
પાંચમો માથે સૂર્યનો તાપ

પંચાશરી સ્ત્રીં સૂંઠ, ખસખસ, અજમો,
કોપરું અને સવા એ બૂકામાં ખાંડ મેળવીને
કરેલું મિશ્રણ

પંચાણુ(-ણું) વિં '૯૫'

પંચાત સ્ત્રીં તકરારનો નિવેડો લાવવા નીમેલી
પાંચ કે વધુ માણસોની મંડળી (૨) તેણે
કરેલી તપાસ (૩) તેણે આપેલો ફેંસલો
—નિકાલ (૪) ઊછાપોહ; ભાંજગડ (૫)
ગૂંચવાડો; મુશ્કેલી

પંચાતખોર વિં ભાંજગડ ક્યાં કરનારું

પંચાતનામું ન૦ પંચાતે કરેલા ઠરાવ કે
ફેંસલાનો લેખ (૨) પંચાત કરવાની સત્તા
આપનારો લેખ

પંચાતિયું વિં એકથી નહિ પણ પાંચ જણના
વિચારથી થાય તેવું; નાતનું (૨) પંચાત
કરનારું (૩) પંચાતખોર

પંચાતિયો પું પંચાત કરનારમાંનો એક

પંચાતી સ્ત્રીં ભાંજગડ; ગૂંચવાડો; મુશ્કેલી

પંચાનન પું. શિવ (૨) સિંહ
પંચાચુત નં. દૂધ, દહીં, ધી, મધ અને
 ખાંડનું મિશ્રણ
પંચાયત સ્ત્રી. પંચાત કરનારી મંડળી (૨)
 કોમનું કારોળારી મંડળ (૩) ભાંજગડ
પંચાયતન નં. ઉપાસ્ય પાંચ દેવની મૂર્તિઓનો
 સમૂહ (૨) ગણપતિ, દેવી, સૂર્ય, વિષ્ણુ
 અને શિવ એ પાંચ દેવનો સમૂહ
પંચાવન વિ. 'પપ'
પંચાશિકા સ્ત્રી. પચાસ શ્લોકોનો સમૂહ
પંચાશી(-સી) વિ. '૮૫'
પંચાળ પું. (મૂળ પંચાલ દેશમાંથી આવેલો)
 હુહાર (૨) હુમ્મો; ઠગ
પંચાંગ વિ. પાંચ અંગવાળું (૨) નં. ટીપણ
પંચિયું નં. દૂંડું ધોતિયું
પંચી સ્ત્રી. મસ્કરી; મળક (૨) નં. નાકે
 પહેરવાની જડ—ચૂની—કાંટો (જેમાં
 પાંચ રંગનાં રત્ન જડ્યાં હોય)
પંચીકરણ નં. સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ માટે પંચમહાભૂતનું
 વિશિષ્ટ મિશ્રણ (૨) એવા મિશ્રણ દ્વારા
 સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિની હકીકત (૩) એ
 હકીકત આપનારું પુસ્તક
પંચોતેર વિ. '૭૫'
પંજર નં. પાંજરું
પંજરી સ્ત્રી. જુઓ પંચાજરી
પંજળી વિ. પંજળનું (૨) [લા.] (પંજળના
 વતની જેવું) કદાવર
પંજેટી સ્ત્રી. ખેતીનું એક ઓળર—ખાંખાળી
પંજેળો પું. ભવાણો; ફજેલી
પંજો પું. પાંચ આંગળાં અને હથેળીથી બનેલો
 અવયવ (૨) પશુનો નહોરવાળો અવયવ
 (૩) પાંચના આંગવાળું પંખું કે પાસો
પંજેટણું સં. કિં. વેઠણું; નિભાવણું
પંડ પું. શરીર (૨) પોતાની જાત (૩) પાંડુ
 રોગ (૪) પિંડ
પંડરોગિયું વિ. પાંડુ રોગવાળું
પંડરોગી વિ. પાંડુ રોગવાળું
પંડાણી સ્ત્રી. ગોરાણી
પંડિત પું. શાસ્ત્રમાં નિષ્ણાત પુરુષ (૨)
 વિદ્વાન; સાક્ષર
પંડિતપણું નં.
પંડિતમાની વિ. પોતાને પંડિત માનનાર

પંડિતમન્ય વિ. પંડિતમાની
પંડિતા સ્ત્રી. વિદુષી સ્ત્રી
પંડિતાઈ સ્ત્રી. વિદ્વતા; સાક્ષરતા
પંડો પું. તીર્થનો ગોર (૨) ભણાવવાનો ધંધો
 કરતો બ્રાહ્મણ
પંડોપંડ અ. જાતે જ
પંડોળું નં. એક શાક
પંડયો પું. ગામઠી નિશાળનો બ્રાહ્મણ મહેતાજી
 (૨) તીર્થનો ગોર; પંડો
પંતિયાળું વિ. ધણા જણનું સહિયારું (૨)
 નં. સહિયારો વેપાર કે વહીવટ
પંતૂજ પું. માત્ર છોકરાં ભણાવી જાણનાર;
 મહેતાજી (૨) વેદિયું ઢોર
પંથ પું. માર્ગ (૨) ધર્મનો સંપ્રદાય
પંથક પું. મુસાફર (૨) દૂત; કાસદ (૩) [કા.]
 પ્રદેશ; દેશનો અમુક વિભાગ
પંથવર પું. પહેલીવાર પરણતો વર
પંથા પું. રસ્તો
પંથી પું. મુસાફર
પંદર વિ. '૧૫'
પંદરમું વિ. કમમાં ચોદ પછીનું (૨) નં.
 મરણ પછીનો પંદરમો દિવસ
પંપ પું. પાણી કાઢવાનું યંત્ર
પંપાળણું સં. કિં. વહાલથી હાથ ફેરવવો
 (૨) [લા.] અયોગ્ય લાડ લડાવવાં (૩)
 [લા.] અત્યંત કાળજીથી સંભાળ્યા કરવું
પંપોચો પું. ઈંટનો કડકો
પા વિ. આથા ભાગનું
પાઈ સ્ત્રી. તાંબાનો એક સિક્કો; પંસાનો ત્રીજો
 ભાગ
પાઉહર પું. નં. બૂકો; ચૂણું
પાઉંડ પું. એ નામનો સોનાનો અંગ્રેજી સિક્કો
 (૨) લગભગ આડત્રીસ રૂપિયાભારનું એક
 અંગ્રેજી તોલ; રતલ
પાક વિ. પવિત્ર (૨) પ્રામાણિક (૩) ધીમાં
 પકવેલું (૪) પું. ખેતીની નીપજ (૫)
 નીપજ (૬) દૂધ, ધી, ચાસણી વગેરેમાં
 રાંધી—પકવી બનાવવામાં આવેલો ખાવાનો
 પદાર્થ (૭) પાકવું તે (ચમકું) (૮)
 પકવવું તે
પાકચટ વિ. પૂરેપૂરું પાકેલું

પાકટ વિં પાકું; પુખ્ત
 પાકણું વિં પાકી જોડે એવું
 પાકદામન વિં પવિત્ર
 પાકવું અં કિં પરિપક્વ થવું (૨) [લા.]
 કલ્પન થવું; નીપજવું (૩) અંદર પડુ પેદા
 થઈ પોચું થવું (૪) ઘોળા થઈ જવું
 (વાળનું) (૫) [લા.] પાકી ગયું હોય તેમ
 દુખવું (૬) ઠરાવેલો વખત આવવો; મુદત
 થવી (હૂંડી)
 પાકશાક્ષ નં રસોઈની જુદીજુદી બનાવટને
 લગતું શાસ્ત્ર
 પાકશાલા(-ળા) સ્ત્રીં રસોડું
 પાકી સ્ત્રીં કામધંધા બધે રાખવો તે; હડતાળ
 પાકીટ નં પૈસા રાખવાની ખીસામાં મુકાય
 તેવી ચામડાની એક બનાવટ (૨) તેવી
 વસ્તુઓ મુકાય તેવી મોટી બનાવટ
 પાકું વિં પરિપક્વ (૨) પુખ્ત (૩) છેતરાય
 નહિ તેવું; અનુભવી
 પાકુંધંટ વિં કોઈથી છેતરાય નહિ એવું
 પાક્ષિક વિં પાખવાડિયાનું—ને લગતું (૨)
 એક બાજુનું—પક્ષનું (૩) નં પાખવાડિયે
 નીકળતું છાપું
 પાખ સ્ત્રીં પક્ષ; સહાયતા
 પાખકું નં પક્ષ
 પાખર સ્ત્રીં ઘોડા કે હાથી પર નાંખવાનું
 બખતર (૨) ફૂલની ચાદર (૩) ઘોડા ઉપર
 નાંખવાની સોનારૂપાનાં ફૂલોની બનાવેલી
 ઝૂલ (૪) ઘોડા ઉપર કસવાનો સામાન; ડળી
 પાખરવું સં કિં પાખર પહેરાવવી
 પાખરિયું વિં પાખરવાળું
 પાખરી વિં પાખરિયું; પાખરવાળું
 પાખલિ અં + આનુબાહુ
 પાખડ નં ઢોંગ
 પાખંડી વિં ઢોંગી
 પાખાડો પું બૂમ; બરાડો
 પાખી(-એ) અં સિવાય
 પાખો પું કંટેવાળો
 પાખ પું પગ [પ.] (૨) સ્ત્રીં પાગડી
 પાખકું નં પેંગડું
 પાગ(-ધ)ડી સ્ત્રીં

પાગ(-ધ)ડીપનો પું પાધડીના જેવો વિસ્તાર
 (લ'બાઈમાં વધારે પણ પહોળાઈમાં ઓછો)
 પાગ(-ધ)કું નં પેંગડું (૨) પાધડી
 (તિરસ્કારમાં)
 પાગર સ્ત્રીં પવન પડી જવાથી હોડીને દોરડાં
 વડે ખેંચવી તે (૨) હોડી ખેંચવાનું
 દોરડું (૩) તે દોરડું બાંધવાનો સુકાન
 પાસેનો ખીલો—અકોડો
 પાગરજી નં પથારીનો સામાન (૨) શોભા;
 શણગાર
 પાગલ વિં ગાંડું
 પાગલખાનું નં ગાંડાંને રાખવાનું સ્થાન
 પાગલદાજી પું અં વં એક બંતનું સાંકળું
 પાગલાગણું નં જુઓ પગલાગણું
 પા(ંચ)ગા સ્ત્રીં ઘોડાર (૨) લશ્કરી
 ઘોડેસવારની ટુકડી
 પાગિયો પું સલાહકાર; મદદગાર (૨) ચૂડી
 ઉપર ચીપ બેસાડવાની ફદડીવાળી રેખ
 (૩) ખેપિયો; કાસદ
 પાધ,ંડી સ્ત્રીં પાગડી
 પાધડીપનો પું જુઓ પાગડીપનો
 પાધકું નં પાગકું
 પાચ નં પરુ; ગૂમડામાંથી નીકળતી રસી
 પાચક વિં પાચનક્રિયાને મદદ કરનારું;
 પચાવનારું
 પાચન નં હજમ કરવું—પચવું—પચાવવું તે
 (૨) જઠરાગ્નિ
 પાચનક્રિયા સ્ત્રીં પચવાની ક્રિયા
 પાચનરસ પું પચવામાં મદદ કરનાર રસ
 પાચનશક્તિ સ્ત્રીં ખાધેલું પચાવવાની શક્તિ
 પાચવું અં કિં + રંધાવું
 પાછટવું સં કિં પછાડવું
 પાછ(-છો)તર વિં જુઓ પાછોતર
 પાછવું વિં પાછળનું (૨) પૂર્વનું; પહેલાંનું
 પાછળ અં પછવાડે
 પાછું વિં પાછળનું (૨) અં પાછળ (૩)
 વળી; ફરીથી
 પાછોટિયું નં જુઓ પછીતિયું (૨) કપડાની
 અંદરનું ખીસું
 પાછોતર(-રું) વિં મોસમના પાછલા ભાગનું
 પાછોયું નં*

પાઠોપાદિયું વિં ગામના જેવાડાના ભાગનું
પાઠ ઈં પાળ; સેતુ (૨) એક ભતનું ઝીણું
પોતનું રેશમી કપડું

પાળણી ઈં જુઓ પાંજણી

પાણ વિં હલકું; નીચ (૨) કંઠસ

પાટ પું મોટું તામ્રપત્ર (૨) બાજક; મોટા
પાટલો (૩) આખું થાન; તાકો (૪)
જમીનનો લાંબો પટ (૫) બેથી વધારે
નંગનો સામટો વણાટ (૬) પગ દઈને ચાલવા
માટે માન ખાતર વાટમાં પાથરવામાં
આવતાં કપડાં (૭) ઘેણને પહેરવાનો ફાળ
(૮) ઈં બહુ માણસ બેસી શકે તેવી
પાટિયાંની જાથી બેઠક (૯) દોરને પાણી
પાવાની નાની તળાવડી (૧૦) ગઢિયો બોલી
જવો તે (૧૧) નં રાજગાદી

પાટકવું સં કિં પછાડવું

પાટડી ઈં નાનો પાટો

પાટડો પું વહેરેલો પાસાદાર ભારવટિયો

પાટણ નં જુઓ પટણ

પાટનગર નં રાજધાની

પાટરડી ઈં (કા.) માટીનું નાનું વાસણ; ઢોણી

પાટલ(-લિ) વિં પાટલના ફલના રંગનું;
લાલ (૨) નં એક ભતનું ફલકાડ

પાટલાઘો ઈં એક પ્રકારની ઘા

પાટલાસાનુ ઈં મોટી સાળી

પાટલિ વિં જુઓ પાટલ

પાટલી ઈં સાંકડી પાટ; બાંક (૨) નાનો
પાટલો (૩) ધૂંટીથી આંગળાં સુધીનો ભાગ
(૪) એક પ્રકારનું ઘરેણું (૫) કપડાની
ચારપાંચ આંગળ પહોળી ગેઠ

પાટલૂન નં પાયબમા-ચોરાળી જેવો એક
વિદેશી ઘાટ

પાટલો પું ભોંયથી ત્રણચાર આંગળ જાયું
લાકડાનું આસન

પાટવ નં ચતુરાઈ; કુશળતા (૨) ચાલાકી;
અંચળતા

પાટવણુ ઈં મોટા પુત્રની વહુ

પાટવી વિં સૌથી મોટો; ગાદીનો વારસ

પાટંબર નં એક ભતનું રેશમી વસ્ત્ર

પાટિયાં નં બં વં ઈંઓનું કોટનું એક
ઘરેણું

પાટિયું નં લાકડાને કે પથ્થરને વહેરીને પાટલાં
પાતળાં પડમાંનું એક; લખવા માટે કરેલું
કાળું પાટિયું (નિશાળમાં) (૩) છાતીની
પેટી પરનાં હાડકાંમાંનું એક

પાટિયો પું પહોળા મોંનું માટીનું કે ઘાતનું
એક ઠામ

પાટી ઈં સ્લેટ (૨) સુતર કે રેશમની વણેલી
કે ગૂંથેલી સાંકડી પટ્ટી (૩) લોઢાની તેવી
પાટી (૪) ટોપલો (૫) ગામમાં ગરાસદારનો
હિસ્સો (૬) હારખંધ એક માલકીનાં ખિતર
(૭) પ્રસંગ; બનાવ

પાટીગણિત નં અંકગણિત

પાટીદાર પું જમીનદાર; વતનદાર (૨) એ
નામની ખેડૂત ભતિનો માણસ

પાટુ ઈં; નં લાટ

પાટુ(-ટો)ડી ઈં પાટિયાના ઘાટનું નાનું
માટીનું વાસણ (૨) છાશમાં ચણાનો લોટ
ઉકાળીને કરેલાં ઢોકળાં

પાટૂડું નં જુઓ પાટડી

પાટો પું પાટીના આકારનો લૂગડાનો ચોરો
(૨) જેના ઉપર આગગાડી દોરે છે તે
લોઢાનો પાટો (૩) ચોલો

પાટોડી ઈં જુઓ પાટડી

પાટોધર વિં પાટવી

પાટોપાટ અં હારોહાર

પાઠ પું બાણી જવું—બોલી જવું તે (૨)
ધાર્મિક ગ્રંથ કે સ્તોત્ર વગેરેનું જોડનું વાચન
(૩) પાઠ્યપુસ્તકનો એકાદ દિવસમાં પટ્ટી
શકાય તેવો વિભાગ (૪) શબ્દ કે વાક્યનો
ક્રમ કે યોજના (૫) ગ્રંથ; શીખ

પાઠક પું વાચક (૨) અધ્યાપક. (૩)
ધર્મોપદેશક (૪) વેદ-શાસ્ત્ર ભણનારો

પાઠપૂજા ઈં પાઠ, પૂજા વગેરે નિત્યકર્મ

પાઠવવું સં કિં મોકલવું

પાઠશાલા(-ળા) ઈં નિશાળ (૨) કાચા
પ્રકારના શિક્ષણની શાળા; મહાવિદ્યાલય
(૩) સંસ્કૃત શીખવવાની શાળા

પાઠશ્રેર પું જુઓ પાઠાંતર

પાઠભેદ પું જુઓ પાઠાંતર

પાઠાંતર નં ગ્રંથની બીજી પ્રતમાં મળી આવતું
ભિન્ન લખાણ

પાકું નં પીઠ ઉપર થવું ચૂમડું (૨) કૂવામાંથી
માદી કાઢવાની દોરડે બાંધેલી ટોપલી (૩)
કાલુમાં પીધ્યા બાદ રહેલો શેરડીનો ફૂલો
(૪) કુંવારનું પાન

પાકથ વિં બણવાનું (૨) નિશાળમાં ચાલવું
પાડ પું ઉપકાર
પાડ(-ડા)પ(-પા)ડોશ પું એક જ મહોક્ષાનો
કે પાસેપાસેનો વાસ-વસ્તી

પાડ(-ડા)પ(-પા)ડોશી પું પાડપડોશમાં
રહેનાર

પાડરું નં પાકું

પાડવું સં કિં 'પડવું'નું પ્રેરકરૂપ

પાડસી સ્ત્રીં બડાશ

પાડળ નં જુઓ પાટલ

પાડાખાર પું એ પાડા વચ્ચે હોય છે તેવું
પાકું વેર

પાડાપાડોશ પું જુઓ પાડપડોશ

પાડાપાડોશી પું જુઓ પાડપડોશી

પાડામૂ(-મૂં)ડિયું વિં માત્ર પાડા મૂંડી જાણે
તેવું; મૂંડવામાં અણધર (૨) [લા;] અણધર

પાડી સ્ત્રીં ભેંસનું માદા બચ્ચું

પાડીલું વિં રખેને પોતાના ઉપર પાડ ચરે
એવી લાગણીવાળું (૨) કૃતજ્ઞ

પાકું નં ભેંસનું બચ્ચું

પાટો પું ભેંસનું નર બચ્ચું (૨) મહોક્ષો
(૩) રૂઠિ, સપ્રદાય (૪) તાંબા વગેરે હલકી
ધાતુનો ભેગ (સોનામાં) (૫) આંકનો
ગરિયો

પાટોવાડિયું વિં મહોક્ષા પાસેનું; નજીકનું

પાટોશ પું જુઓ પડોશ

પાટોશણ સ્ત્રીં જુઓ પડોશણ

પાટોશી પું જુઓ પડોશી

પાટીહારું વિં અનામત મૂકેલું

પાણુ સ્ત્રીં યાથો ભાગ; યાથો ભાગ દર્શાવનારી
કાના જેવી લાલી લીટી (૨) નં ખેતરના
પાકને પાણી પાવું તે (૩) કાંજ; પવાત
(૪) પું પહાણ; પાપાણ (૫) હાથ

પાણુકદો પું એક વનસ્પતિ

પાણુકોરું નં જેને પાણી બહુ લીંજવી શકે
નહિ એવું કપડું

પાણુતિથો પું ખેતરમાં પાણી વાળનારો

પાણુ(-ન)બાજરિયું નં ધાબાજરિયું

પાણિ પું હાથ

પાણિચહણુ નં લગ્ન

પાણિની પું (સં.) પ્રસિદ્ધ સંસ્કૃત વૈયાકરણી

પાણિયારી સ્ત્રીં પાણી ભરનારી

પાણિયારું નં ઘરમાં પાણીનાં વાસણ
રાખવાની જગા (૨) પાણી ભરવાનું કામ

પાણી નં જળ (૨) ધાર; વાઢ (૩) નૂર; તેજ
(૪) શરાતન; પોરસ (૫) ટેક; વટ; આખર
(૬) ઢોળ; સોનારૂપાનો રસ

પાણીચક્કી સ્ત્રીં પાણીથી ચાલનારી ચક્કી

પાણીચું વિં પાણીથી ભરેલું (૨) નં પાણીથી
ભરેલું નાળિયેર (૩) [લા.] રુખસદ;
ખરતરફી

પાણીછહણું વિં શરમિંદું; લગ્નગમસ્ત (૨)
પાણીચું; પાણીથી ભરેલું (૩) નં નાળિયેર

પાણીદાર વિં પાણીવાળું; તેજ

પાણીપંથું વિં પાણીના જેવી ગતિવાળું

પાણીપોચું વિં જેમાં થોડું પાણી રહ્યું હોય
તેવું; ગદગદું

પાણીફેર પું પાણી બદલવું—સ્થલાંતર કરવું
તે (તંદુરસ્તી સુધારવા)

પાણીબદલો પું જુઓ પાણીફેર

પાણીમકું નં (કા.) *

પાણીશેરડો પું પાણી જવા માટેની પાળ

પાત પું પતન

પાતક નં પાપ

પાતકી વિં પાપી

પાતર સ્ત્રીં ગણિકા; વેસ્થા (૨) ખાટલામાં
વાણની ચારચાર સેરની પાંતી (૩) નં
પાતળ

પાતરવાડિયું નં પતરવેલિયું

પાતરી સ્ત્રીં મગ, મઠ વગેરેનાં પાંદડાંનો ભૂકો
(૨) પાંદડે બાંધેલું ફલનું પડીકું

પાતરું નં પાંદડું

પાતળ સ્ત્રીં પત્રાળું (૨) પીરસેલું ભાણું;
પત્રાળી (૩) નં ભિક્ષાપાત્ર

પાતળપેટું વિં પાતળા પેટવાળું; થોડું
ખાનાર (૨) હુંદ વગરનું

પાતળિયો પું. પાતળો પણ નીચેથી દેખાવડો.
પુરુષ

પાતળું વિ. નહું નહિ તેવું

પાતંજલ વિ. પતંજલિએ રચેલું

પાતાલ(-ળ) ન. પુરાણાનુસાર પૃથ્વીની નીચે
આવેલા સાત લોકમાંનો છેલ્લો; નામ લોક
(૨) પૃથ્વીનું બહુ ઊંડું તળ

પાતાળફૂલો પું. અથાગ પાણીવાળો ફૂલો

પાતાળજત્રી પું. ઊંડી મસલત-સલાહ કે
યુક્તિવાળું (૨) ગમે તેમ કરીને કામ પાર
પાડી આપે એવું (૩) છપી પાતમીઓ
ગમે ત્યાંથી ખોળી લાવનારું

પાતાળહેડકી સ્ત્રી. ખટપટી સ્ત્રી

પાતાળપાણી ન. પાતાળ ફેંડીને કાઢેલું પાણી

પાતાળિયું વિ. પાતાળ સુધીનું (૨) પાતાળનું
—ને લગતું

પાતિત્રત્ય ન. પતિત્રતાનો ધર્મ; પતિત્રતાપણું

પાતી સ્ત્રી. પત્ર; ચિઠ્ઠી

પાતું ન. પાંદડું

પાતેલી સ્ત્રી. તપેલી

પાતેલું ન. તપેલું

પાત્ર વિ. યોગ્ય; લાયક (૨) ન. વાસણ (૩)
નદીના બે કાંઠા વચ્ચેનો ભાગ (૪)
નાટકમાં વેશ લેનાર (૫) કથા કે વાતમાં
આવતી વ્યક્તિ (૬) અધિકારી પુરુષ

પાત્રતા સ્ત્રી. યોગ્યતા; લાયકાત

પાત્રલક્ષી વિ.

પાથરણ(-ણું) ન. નીચે પાથરવા માટેનું
નહું મોટું કપડું; શેતરંજ; ભજમ (૨)
ખરખરો કરવા આવેલાં માટે પાથરેલું કપડું

પાથરવું સ. કિં. ફેલાવવું; બિછાવવું

પાથરો પું. કાપણી કરીને આડો નાખેલો પાક

પાથેય ન. ભાતું

પાદ પું. પગ (૨) ગાયો ભાગ; (૩) કવિતાની
કડી; ચરણ (૪) ન. વાહટ

પાદપ ન. વૃક્ષ

પાદપીઠ ન. ઊંચે આસને બેઠેલાને પગ
મૂકવાની પાટલી

પાદપૂરણ ન. અધૂરો શ્લોક પૂરો કરી
આપવો તે

પાદપૂર્તિ સ્ત્રી. પાદપૂરણ

પાદર ન. ભાગીળ આગળનું મેદાન

પાદરી પું. ખ્રિસ્તી ધર્મોપદેશક

પાદર્થ અ. કિં. વાહટ કરવી

પાદશાહ પું. પાદશાહ; સમ્રાટ

પાદશાહભદ્રી સ્ત્રી. પાદશાહની કુંવરી

પાદશાહભદ્રો પું. પાદશાહનો કુંવર

પાદશાહી વિ. પાદશાહનું (૨) સ્ત્રી. પાદશાહનું
રાજ્ય

પાદુકા સ્ત્રી. પાવડી; ચાખડી

પાદોદક ન. ચરણામૃત

પાદ્ય ન. પગ ધોવાનું પાણી

પાધર વિ. વરતી કે વનસ્પતિ વિનાનું; સપાટ;
કિન્નર

પાધરું વિ. આડું અથવા નહિ પણ સીધું (૨)
સીધે માર્ગે જનારું; પાંસરું (૩) અ.
ખારોખાર (૪) વગરવિલખિ; તરત

પાધરુંદોર વિ. પાંસરું; સીધું

પાન ન. પીવું તે (૨) પાંદડું (૩) પૃષ્ઠ
(પુસ્તકનું)

પાનકોલા ન. એક ભતતું પક્ષી

પાનખર સ્ત્રી. જેમાં પાન ખરે છે એ જાત;
મહાફાગણ

પાન(-નો)ઠ સ્ત્રી. જીવાર, બાજરી વગેરેનું
લાણું પાંદડું

પાનડી સ્ત્રી. નાનાં કુમળાં પાંદડાં (૨) પાંદડાંની
નાની નાની કકડીઓ (૨) સ્ત્રીઓનું કાનનું
એક ધરેલું

પાનડું ન. પાંદડું

પાનદાન(-નિયું) ન. ખાવાનાં પાન તથા
તેનો સામાન મૂકવાનું પાત્ર

પાનદાની સ્ત્રી. જીઓ પાનદાન

પાનપટી(-ટ્ટી) સ્ત્રી. પાનનું ખીડું; તાંબૂલ

પાનફૂલિયું વિ. ફૂલની પાંખડી જેવું; કોમળ
કે હલકું

પાનખાજરિયું વિ. જીઓ પાણખાજરિયું

પાનખીડી સ્ત્રી. પાનનું ખીડું

પાનખીડું ન. પાનપટી; તાંબૂલ

પાનસોપારી સ્ત્રી; ન. પાન તથા સોપારી;
મુખવાસ (૨) [લા.] સિપાઈસપરાંને નાની
બક્ષિશ

પાનિયું નં પાનું; પૃષ્ઠ
 પાની સ્ત્રીં પગનું તળિયું
 પાનીઠક વિં પાનીને ઠાંકે એવડું
 પાનું નં પાંદડું (૨) પૃષ્ઠ (૩) ગંજીનું પત્તું
 (૪) ચપ્પુ કે છરીનું ફળ (૫) નિંદગી
 પર્યંતનો સંબંધ (૬) લીલા રંગનું એક
 રત્ન

પાનેતર નં કન્યાને પરણતી વખતે પહેરવાનું
 ધોળું વસ્ત્ર

પાનો પું વાતસલ્યથી માની છાતીમાં દૂધ
 ભરાર્થ આવડું તે (૨) પોરસ; જુરસો;
 શૌચ

પાનોઠ સ્ત્રીં જુઓ પાનઠ

પાનોલી સ્ત્રીં એક પ્રકારની જમવાની વાની
 પાન્ય સ્ત્રીં પાણીમાં થતી એક વેલ (૨)
 દોરડું ભાગતાં જમજમ વળ આવે તેમ
 તેમ ઉમેરાતા રસા; ફેલું (૩) [લા.] ફેલું;
 પલીતો (ઉશ્કેરણીનો)

પાપ નં ધર્મ વિરુદ્ધનું કૃત્ય (૨) [લા.] કપટ
 (૩) [લા.] અણુગમતી અક્તિ

પાપચ્છ પું પીડા કરનાર ચ્છ
 પાપછૂડું વિં કપટરહિત
 પાપડ પું એક ખાવાની વાની
 પાપડખાર પું પાપડમાં વપરાતો એક ખાર;
 સંચારો

પાપડપાડું વિં નિર્બળ; કૌવત વિનાનું
 પાપડપેટું વિં પાતળું; છીછરું
 પાપડિયો ખારો પું પાપડખાર
 પાપડી સ્ત્રીં વાલની શિંગ (૨) ચાખાના
 લોટની પૂરીના આકારની પાપડ જેવી
 બનાવટ

પાપણી સ્ત્રીં પાપી સ્ત્રી
 પાપણીક વિં પાપથી ઠરનારું
 પાપણીરુતા સ્ત્રીં
 પાપયોનિ વિં નીચ જન્મનું
 પાપલજન સ્ત્રીં પાપની શરમ; પાપ કરતાં
 ભીજતી શરમ

પાપા પું રોટલી (૨) અં બાળકને પગલાં
 મંડાવવાનો હુકાર

પાપાચરણ નં પાપકર્મ; દુરાચાર

પાપાત્મા પું પાપી; દુષ્ટાત્મા

પાપિયું વિં પાપી

પાપિષ્ટ વિં અત્યંત પાપી

પાપી વિં પાપ કરનારું

પાપોશ નં પગરખું

પાપાંદ વિં બંધાયેલો; પરવશ

પામણું વિં (દિવેલ) પામી શકે તેવું ગોઠવેલું
 (દીવા માટે) (૨) પેસેટકે પહોંચવું

પામર વિં કંગાલ; રાંક (૨) તુચ્છ; સાંકડા
 મનનું

પામરતા સ્ત્રીં

પામરપણું નં

પામરી સ્ત્રીં ઉપરણો; દુપટ્ટો (બન કે રેશમનો)

પામરું સં કિં પ્રાપ્ત કરવું (૨) સમજવું

પામા સ્ત્રીં ખસ

પાય પું પગ

પાયક પું પગપાળો સિપાઈ

પાયકાસ્ત પું પોતાના ગામની કે પોતાના
 ગામમાં આવેલી પોતાની જમીન ઉપરાંત
 બીજા ગામની જમીન ખેડનાર ખેડૂત

પાયકિસ્ત વિં વેરાન; ખેદાનમેદાન

પાયખાનું નં જાનર

પાયગા સ્ત્રીં થોડાર (૨) થોડેસવારની દુકડી

પાયચો પું સુરવાળની એક ટાંગ

પાયજામો પું સુરવાળ

પાયતખત નં રાજધાની; પાટનગર

પાયફળ નં પગપાળું લશ્કર

પાયપોશ સ્ત્રીં ખાસડું

પાયબોસી સ્ત્રીં પગ ચૂમવા તે

પાયમાલ વિં છેક દુર્દશામાં આવી પડેલું; ખુવાર

પાયમાલી સ્ત્રીં ખુવારી; ભારે દુર્દશા

પાયરી સ્ત્રીં પગથિયું (૨) દરજ્જો; પદવી (૩)
 એક જાતની કેરી

પાયલ નં ઝાંઝર

પાયલી સ્ત્રીં અનાજ માપવાનું વાસણ
 (ચાર રોર) (૨) ચારઆની

પાયસ પું દૂધપાક; ખીર

પાયસાજ નં ખીર; દૂધપાક

પાયસો પું (કા.) પોશ (૨) પાયજામોની બાંધ

પાથો પું. ખુરશી ખાટલા ટબલ ઇ. નો
પગ (૨) ઘોઠણું (૩) જે મૂળ ચણતર
ઉપર ઇમારત ઊભી કરવામાં આવે છે તે
(૪) સુખડી બનાવવા માટે કરેલો ધીંગાળનો
પાક (૫) જે બાબુ ઉપર ત્રિકોણ ઊભો રહે
છે તે બાબુ (૬) ચોથો ભાગ (૭) [લા.]
આધાર; મૂળ

પાર પું. છોડો; અંત (૨) હદ; સીમા (૩)
કાંઠો; ધીર (૪) [લા.] જાડો મર્મ; ભેદ
(૫) કરસણ કપીને સુકાવા માટે કરેલા
નાના ઢગલા (૬) મદિરનું આંગણું (૭)
[લા.] આશરો; શરણું (૮) ચાલીને જતરી
શકાય તેવા નદી કે ખાડીનો પાણીવાળો
ભાગ (૯) સ્ત્રી બરણી; લાખેલું માટલું

પારકાપણું નં. પારકાનું છે તેનો આલ; ભેદભાવ

પારકું વિં. બીજનું

પારખ સ્ત્રી. પરીક્ષા

પાર(-રે)ખ પું. (સિદ્ધાંત) પરીક્ષા કરનાર

પારખવું સં. કિં. પરીક્ષા કરવી

પારખુ વિં. પરીક્ષક; કદર કરનાર

પારખું નં. પરીક્ષા (૨) પરતો

પારણું નં. બાળકને સુવાડવાની કઠેરાવાળી
નાની હિડોળાખાટ; તે સાથેનું ઘોડિયું
(૨) વ્રત કે ઉપવાસની સમાપ્તિએ કરવામાં
આવતું ભોજન

પારતંત્ર્ય નં. પરતંત્રતા

પારદ પું. પારો

પારદર્શક વિં. જેની આરપાર દેખાય એવું

પારદર્શકતા સ્ત્રી.

પારદેશીય વિં. પરદેશ સંબંધી

પારધી પું. શિકારી

પારમાર્થિક વિં. પરમાર્થ સંબંધી; જેનાથી
પરમાર્થ પ્રાપ્ત થાય એવું (૨) વાસ્તવિક
(જ્રમ કે પ્રતીતિરૂપ નહિ એવું)

પારમિતા સ્ત્રી. સિદ્ધિ

પારલૌકિક વિં. પરલોકને લગતું

પારવર્તું સં. કિં. ચાસમાંથી વધારાના છાડને
ખેંચી કાઢવા તે

પારસ પું. જુઓ પાવસ (૨) ઇરાન (૩)

પારસમણિ

પારસખસ સ્ત્રી. મોટા ફેલાવાળી ખસ

પારસનંબુ નં. મોટા કદનું નંબુ

પારસણ સ્ત્રી. પારસી સ્ત્રી

પારસનાથ પું. જુઓ પાર્શ્વનાથ

પારસપીપળો પું. પીપળાની જાતનું એક
મોટું વૃક્ષ

પારસમણિ પું. જેના સ્પર્શથી લોહું સોનું
બને તે મણિ

પારસલ નં. પોટકું; ટપાલ કે રેલવે મારફત
મોકલવાનું પોટકું

પારસાત અં. પાસેથી (ખતપત્રમાં વેચનારના
નામ પાછળ મુકાય છે)

પારસાલ સ્ત્રી. ગઈ સાલ

પારસી વિં. પારસીઓને લગતું (૨) પું.
ઇરાનથી હિંદમાં આવી વસેલો જરથોસ્તી
કે તેનો વંશજ (૩) સ્ત્રી. સાંકેતિક બોલી

પારસિ(-સી)ક પું. પારસ દેશ; ઇરાન (૨)
તેનો વતની (૩) તે દેશનો ઘોડો

પારસો પું. બાવલામાં દૂધનો ભરાવ

પારસોવું અં. કિં. પારસો મૂકવો; દૂધ છાડવું

પારંગત વિં. અધ્યયનમાં પાર જીતેલું;
પૂરેપૂરું માહિતગાર

પારંપર્ય નં. કુલક્રમ; પરંપરાથી ચાલતી
આવેલી રીતિ (૨) પરંપરા પરંપરાનો ક્રમ

પારાપ(-વ)ત પું. કબૂતર

પારાયણ નં. (આખું) વાંચી જવું તે (૨)
નિયત સમયમાં વેદ કે પુરાણનો સમગ્ર પાઠ
(૩) [લા.] કંટાળો ઉપજાવે તેવું લાંબું વિવેચન

પારાવત પું. પારાવત; કબૂતર

પારાવાર વિં. અપાર; પુષ્કળ (૩) પું. દરિયા

પારાશર પું. (સં.) પરાશરના પુત્ર-વ્યાસમુનિ

પારાશીશી સ્ત્રી. યરમોમિટર

પારિજાત, ૦૬ નં. સમુદ્રમંથન કરતાં નીકળેલાં
પાંચ દેવવૃક્ષોમાંનું એક; તેનું ફૂલ (૨)
શારી કે હારસિંગાનું ઝાડ; તેનું ફૂલ

પારિતાપિક નં. ઇનામ

પારિપત્ય નં. હુમલો કરીને હરાવવું તે; હાર
(૨) શિક્ષા; સળ

પારિપાશ્વ(-શ્ચી)ક પું. સૂત્રધારને સહાયતા
કરનારો નટ

પારિભાષિક વિં. પરિભાષા સંબંધી

પારિથો પું. દીકરો (૨) પાણીનું પૂર

પારી સ્ત્રીં પથ્થર તોડવાની નરાજ
 પારુક્ય નં કઠોરતા
 પારેખ પું (સિક્કાની) પરીક્ષા કરનાર
 પારેટ(-ક) વિં ચિયાયા પછી દૂધવાની મુદતનો
 લગભગ અર્ધભાગ જેને વીત્યો હોય એવું
 દૂધણું (ઢોર); બાખડું
 પારેપું નં કખૂતર
 પારેવો પું નર કખૂતર
 પારો પું એક ખનીજ પ્રવાહી ધાતુ (૨)
 માળાનો મણકો (૩) સ્ત્રીઓનું એક ધરણું
 (૪) બાંદૂકની ગોળા કે છરો (૫) અવાળુ
 પારોઠ વિં અવાવર પડી રહેવાથી કઠણુ—બરડ
 થઈ ગયેલું (૨) પાણી કે બેઝમાં રહેવાથી
 બ્રાહ્મણ બધ પોચું થઈ ગયેલું
 પારોપાર અં આરપાર
 પાર્થ પું (સં.) પૃથાનો પુત્ર; અર્જુન
 પાર્થિવ વિં પૃથ્વી (મહાભૂત) નું (૨) નશ્વર
 (૩) માટીનું (૪) પું રાજ (૫) માટીના
 મહાદેવ
 પાર્થિવપૂજા સ્ત્રીં પાર્થિવેશ્વરની પૂજા
 પાર્થિવેશ્વર પું માટીના મહાદેવ
 પાર્લમેંટ સ્ત્રીં ઈંગ્લેંડની રાજસભા
 પાર્વણ વિં દ્વિદશી, અમાવાસ્યા વગેરે પર્વ
 ઉપરનું
 પાર્વતી સ્ત્રીં (સં.) હિમાલયની પુત્રી; મહાદેવની
 પત્ની
 પાર્શ્વનાથ પું જોનોના તેવીસમા તીર્થંકર
 પાર્શ્વ પું દેવનો સેવક
 પાર્સલ નં જુઓ પારસલ
 પાલ પું નાનો તંબૂ
 પાલક વિં (૨) પું ઉછેરીને મોટું કરનાર (૨)
 રક્ષક (૩) સ્ત્રીં આમાસામાં યતી એક ભાજ
 પાલખ સ્ત્રીં કડિયા વગેરે કારીગરોને જાંચે કામ
 કરવા માટે કરેલો વાંસવળીઓનો આધાર
 પાલખી સ્ત્રીં સુખપાલ
 પાલખો પું દેવનું સુખાસન—નાનું સિંહાસન
 (૨) જૂલતી પાલખ
 પાલટવું સં કિં પલટવું
 પાલટો પું પલટો
 પાલન નં પાળવું તે
 પાલનપોષણ નં પાળવું અને પોષવું તે

પાલનહાર પું પાળનારો
 પાલર નં વરસાદનું પાણી
 પાલવ પું પહેરેલા સાલ્વાનો લટકતો છેડો
 (૨) દુપટ્ટા પાધડીનો કસબી છેડો (૩) [લાં]
 આશરો; શરણ
 પાલવવું સં કિં ઉછેરવું; નિભાવવું (૨)
 પરવડવું; પોસાવું; (૩) અં કિં નવાં
 પાંદડાં ફૂટવાં
 પાલિત વિં પાળેલું; રક્ષિત
 પાલિયું વિં ગ્રાહપાલાના અને લીલના
 કાઢવાણુવાળું
 પાલી સ્ત્રીં કાઠિયાવાડનું અનાજનું એક માપ;
 તેનું વાસણ (૨) (મુંબઈમાં) ચાર શેરનું
 માપ (૪) ઝીણું પાંદડાં
 પાણું નં ખપરડાનો કે માટીનો અનાજ ભરવાનો
 કોઠલો (૨) વરસાદમાં માટીની ભીંત
 ઘોવાઈ ન જાય માટે આડું રાખેલું કરાંડીનું
 ટાકું (૩) પ્યાલું; પવાણું
 પાણીદો પું મુસલમાનોનો એક જાતનો ખાદ્ય પદાર્થ
 પાલો પું ઢોરને ખાવાનાં પાંદડાં (૨) પાણી
 પીવાનું વાસણ (૩) ગાડીગાડા ઉપરની
 ખપરડાંની છત્રી (૪) વાદળમાંથી પડતો કરો
 પાલોરિયું નં થોરિયા—કાંટાનું જૂમણું—ઝરડું
 પાલોરું નં સગભાને આવડું પાતળું ધાવણું
 પાલોરો પું પાલોરું
 પાવક વિં પાવન કરનાર (૨) પું અગ્નિ
 પાવટ સ્ત્રીં ઢોર બધ શકે તેવો ઢાળ પડતો આરો
 પાવઠડું નં પગથિયું (૨) પેંગડું
 પાવડો પું કૂવા ઉપરના મંડાણના પાચારૂપ
 એ લાકડાં કે પથ્થર પૈકી એક
 પાવડિયું નં લાંબા હાથાનો લાકડાનો પાવડો
 પાવડિયો પું ભરેયાઓના ટોળામાં ગ્રાહ,
 પાણી વગેરે કામ કરનારો (૨) એક ધાર્મિક
 પંથ
 પાવડી સ્ત્રીં જોડાને ઠકાણે પહેરવાનો એક
 ધાટ; પાટકા; ચાખડી (૨) પાવડિયું (૩)
 હંડ પીલવાનું સાધન
 પાવડું નં પેંગડું
 પાવડો પું માટી કચરો વગેરે ઉસરડવાનું
 કે ભરવાનું એક સાધન

પાવતી સ્ત્રી૦ રસીદ; પહોંચ
 પાવન વિ૦ પવિત્ર; શુદ્ધ
 પાવનકારી વિ૦ પવિત્ર કરનારું
 પાવરણું વિ૦ કુશળ
 પાવરી સ્ત્રી૦ દોણી
 પાવરે પું૦ તોળરે
 પાવલી સ્ત્રી૦ ચારઆની
 પાવણું ન૦ ચારઆની (૨) પગ (૩) ચપલ
 પાવલોપા પું૦ બાળકને પગ ઉપર બુલાવવું તે
 પાવવું સ૦ કિં૦ મેળવવું
 પાવસ ન૦ ચોમાસું (૨) વરસાદ
 પાવળું ન૦ નાની પળી
 પાવિત્ર્ય ન૦ પવિત્રતા
 પાવું સ૦ કિં૦ પિવડાવવું
 પાવે સ્ત્રી૦ હીજરો; નપુંસક
 પાવેચો પું૦ હીજરો; નપુંસક
 પાવો પું૦ એક જાતની વાંસળી
 પાશ પું૦ ફાંસો; ગાળો (૨) પશુપક્ષીઓને
 ફાંસાવવાનું શિકારી સાધન (૩) [સં.]
 વચ્ચેનું આયુધ (૪) [લા.] ફાંસાવવાની શુક્તિ
 પાશવ વિ૦ પશુનું; પશુના જેવું
 પાશવી વિ૦ પશુને લગતું; પશુના જેવું
 પાશ(-સ)ગ પું૦ ત્રાજવાનાં બન્ને પાસાં
 સમતોલ રાખવા માટે એક તરફ રખાવું
 વગન
 પાશિયું ન૦ રાંપડા
 પાશુપત પું૦ એક પ્રાચીન શૈવ સંપ્રદાય
 (૨) તેનો અનુયાયી (૩) ન૦ રાંકરના
 તેજનું દિવ્ય અસ્ત્ર
 પાશેર વિ૦ શેરના ચાથા ભાગનું
 પાશેરો પું૦ પાશેર વગનનું કાટકું
 પાશ્ચાત્ય વિ૦ પશ્ચિમનું
 પાપાણુ પું૦ પથ્થર
 પાપાણુભેદ પું૦ એક વનસ્પતિ
 પાસ વિ૦ ફેંતહમંદ; સફળ (૨) મંદૂર; પસંદ
 (૩) પું૦ મંદૂરીની ચિઠ્ઠી (૪) રંગ;
 સોળતની અસર (૫) સ્ત્રી૦ બાળુ; પાસું
 પાસલો પું૦ પાશ; બળ; (૨) પાસાના
 આકારનો ધાતુ વગેરેનો લાંબચોરસ કકડો
 (૩) સોનીનું એક ઓભર
 પાસવાન પું૦ હાલુરિયા; નોકર

પાસવું સ૦ કિં૦ રંગ એસાડવા સાતુ પ્રથમ
 ખટારા વગેરેનો પાસ દેવો
 પાસાતાલિયો પું૦ સોનાફાના પાસલાને
 જેથીજેથી તાર બનાવનારો
 પાસાખંડી સ્ત્રી૦ જે બાળુ કસો બાંધવાની ખંડી
 પાસિયું ન૦ દાતરડું
 પાસું ન૦ પડખું; બાળુ (૨) પક્ષ
 પાસે અ૦ નજીક (૨) તાબામાં
 પાસો પું૦ ચોપટ રમવામાં વપરાતા અંક
 પાડેલા લાંબચોરસ કકડામાંનો એક (૨)
 ધાતુનો તેવો પાસલો
 પાહો પું૦ ઝાડકડું તે
 પાળ સ્ત્રી૦ તળાવ કે સરોવરનો કિનારો (૨)
 પાણી વહી જતું અટકાવવા કરેલી આડ
 (૩) ન૦ ગાયોના ટોળામાં બળીને આવવું
 ધાડપાડુઓનું ટોળું
 પાળવું સ૦ કિં૦ રક્ષણ કરવું (૨) ભરણપોષણ
 કરવું (૩) પોષવું અને કેળવવું (૪) ભંજ
 ન કરવો—ની પ્રમાણ વર્તવું (વચન,
 આજ્ઞા, વ્રત)
 પાળિયું ન૦ (કા.) પાળ બાંધી એક ધોરિયા
 વડે પવાતા ક્યારાનો સમુદાય
 પાળિયો પું૦ ધાડપાડુ સાથે લડતાં મરાયવાના
 સ્મારક તરીકે બેસા કરેલો પથરો
 પાળી સ્ત્રી૦ છરી (૨) વાંસ (૩) પાકી
 પાળું ન૦ પગ ચાલનારું
 પાળો પું૦ પગપાળો મુસાફર (૨) પેદજ, મુલકી
 કે લરકરી સિપાઈ
 પાંકિ પું૦; ન૦ ડબલરોટી
 પાંકરોટી સ્ત્રી૦ ડબલરોટી
 પાંકડ(-ડું) વિ૦ ગર્ભ ધારણ કરવાની ઉમ્મર
 થયા છતાં પણ જાણે ગર્ભ ધારણ ન કર્યો
 હોય એવું (દોર)
 પાંકડું સ૦ કિં૦ ઇચ્છવું; ધારવું
 પાંખ સ્ત્રી૦ પક્ષીનો બેઠવાનો અવયવ (૨)
 લસકરની જે બાળુમાંની એક (૩)
 છાપરાનો જે તરફનો બહાર પડતો ભાગ
 (૪) [લા.] આશ્રય; પડખું
 પાંખડી સ્ત્રી૦ કળી ખીલતાં છટા પડતા
 અવયવોમાંનો દરેક

પાંખડું નં ડાળની બાજુએથી ફટતી નાની
 ડાળી (૨) [લા.] કુટુંબની શાખા (૩)
 પાંખ જેવો અવયવ (માછલાં વગેરેનો)
પાંખાળી સ્ત્રી (કા.) ઘોડીની એક જાત
પાંખાળું વિં પાંખવાળું (૨) દાંતાવાળું (૩)
 ડાળીવાળું
પાંખિયું નં પક્ષ; તડ (૨) ડાળી; શાખા (૩)
 દેશી તાળાનો કે કલ્લાનો એક બાજુનો
 નાનો છોટો પડતો ભાગ (૪) કાતરનું પાતું
પાંખું વિં છૂંકું; આણું (૨) નં ચપ્પુનું પાતું
પાંગત(-થ) સ્ત્રી પથારી કે ખાટલાનો પગ
 તરફનો ભાગ
પાંગરણુ નં પોતડી; પાંચિયું (૨) ચાળી
 (૩) ઓઢવાનું વસ્ત્ર; પછેડી
પાંગરવું અં કિં અંકુર ફટવા
પાંગરું નં પાંગરો
પાંગરો પું પારણાને કે ખાંડયાને અધ્ધર
 ઝીલી રાખનાર દોરી (૨) ત્રાજવાની સેર
 (૩) ગાંધણી જે બાજુની દોરી (૪) સુકાત
 તરફનો વડાણનો છેડો
પાંગળું વિં પગે અપંગ (૨) [લા.] અશક્ત;
 નિર્બળ (૩) [લા.] આધાર-ટેકા વિનાનું
પાંગું વિં પાંગળું (૨) નં દોર
પાંગોડું નં ખખાથી કાણી સુધીનો હાથનો
 ભાગ (૨) હાલવાચાલવાના અવયવોના
 સાંધા-મૂળ
પાંચ વિં 'પ'
પાંચજન્ય પું (સં.) કૃષ્ણનો રાંખ
પાંચડો પું પાંચનો આંકડો-પ
પાંચપડો પું પટાદાર મશરૂ
પાંચભૌતિક વિં પાંચ મહાભૂત સંબંધી-નું
 બનેલું
પાંચમ સ્ત્રી પખવારિયાની પાંચમી તિથિ
પાંચશેરી સ્ત્રી પાંચશેર વજનનું કાટલું
પાંચશેરો પું પાંચશેરી
પાંચાલી(-ળી) સ્ત્રી (સં.) પંચાલ દેશના
 રાજની પુત્રી-દ્રૌપદી
પાંચું નં પાંચનો ગરિયા
પાંખણુ સ્ત્રી નિયત સમયે જતું સેવન કર્યા
 વિના ન ચાલે તેવી ટેવ, ખંધાણ (૨)
 સૂતરને પાવાની કાંછ (૩) કાંછ પાવાની કિચા

પાંજર નં પાદર
પાંજરાપોળ સ્ત્રી અશક્ત કે ધરડાં દોરને
 રાખવાનું ધર્મદા સ્થાન
પાંજરિયું વિં પાંજરીવાળું
પાંજરી સ્ત્રી કરાંઠી ચૂંથીને કરેલી ગાડાની વાડ
પાંજરું નં પશુપક્ષીને પરી રાખવા બનાવેલું
 સળિયાનું ઘર (૨) તેવો કોઈ પણ ઘાટ (૪)
 પાંજરી
પાંડરું વિં ઘોળું; કિંકું
પાંડવ પું (સં.) પાંડુનો દીકરો
પાંડિત્ય નં પંડિતાઈ
પાંડુ વિં કીકું (૨) પું (સં.) એક પ્રાચીન
 કુરુવંશી રાજા—પાંડવોનો પિતા
પાંડુર વિં કીકું; ઘોળું
પાંત સ્ત્રી હાર; પંગત
પાંતી સ્ત્રી પક્ષ; બાજુ (૨) રીત; માર્ગ (૩)
 ભાગ; હિસ્સો (૪) પરિભ્રાણના વિભાગ
 પાડીને હિસાબ ગણવાની ગણિતની એક રીત
પાંત્રીશ(-સ) વિં '૩૫'
પાંથ પું મુસાફર
પાંથી સ્ત્રી સેંથી
પાંદડી સ્ત્રી જુઓ પાનડા
પાંદડું નં પર્ણ
પાંપણુ સ્ત્રી પોપચાંની કિનારી ઉપરના વાળ
પાંપણિયું નં (કા.)*
પાંપણું(-ણું) વિં નિર્બળ; પોચું (૨) બાયલું;
 કાયર
પાંપળાં નં બં વં દુર્બળ પ્રયત્ન
પાંશ(-સ)રું વિં સીકું; ડાહ્યું; પાધરું
પાંશ(-સ)રુંદોર વિં સીકુંદોર; આડાઈ વગરનું
પાંસક વિં '૬૫'
પાંસરું વિં જુઓ પાંશરું
પાંસરુંદોર વિં જુઓ પાંશરુંદોર
પાંસળી સ્ત્રી છાતીના માથાનાં બંને બાજુનાં
 હાડકાંમાંનું દરેક
પાંસળું નં જુઓ પાંસળી
પાંશુ(-સુ) સ્ત્રી ધૂળ
પાંશુ(-સુ)લ વિં ધૂળવાળું
પિક પું કોકિલ; કાયલનો નર (૨) સ્ત્રી ધૂંક
 (૩) પાનનું ધૂંક; તેની પિચકારી

પિક્કાની સ્ત્રીં ચૂંક નાખવાનું વાસણ
 પિક્કેટિંગ નં પહેરો; ચોખી
 પિગળાવવું સં કિં ઓગળવું
 પિચકારી સ્ત્રીં પાણીની સેડ(ર) સેડછાડવાનું
 ભૂંગળી જેવું એક સાધન
 પિચંડ નં*
 પિચોટી સ્ત્રીં આંખોઈ
 પિચ્છ નં પીંછું
 પિચવાઈ સ્ત્રીં એક ભતનું કપડું
 પિછાણુ(—ન) સ્ત્રીં માહિતી (ર) ઓગળાણુ
 પિછાણુ(—ન)વું સં કિં ઓગળવું
 પિછાન સ્ત્રીં ઓગળાણુ
 પિછાનવું સં કિં ઓગળવું
 પિછોડી સ્ત્રીં જુઓ પછોડી
 પિછોરો પું જુઓ પછોરો
 પિછોળિયું નં તીવ્ર દંશવાળું એક ઊડવું
 ઝીણું જવું
 પિટાવું અં કિં ‘પીટવું’નું કર્મણિ રૂપ
 પિતકોડી સ્ત્રીં એક પક્ષી
 પિતપાપડો પું ખાખરાની શિંગ
 પિતવારો પું કુવાના પાણીથી જ્યાં દરવર્ષે
 શિયાળુકેનાળુ વાવેતર થવું હોય તેવું ખેતર
 પિતરો પું બં ૧૦ બાપદાદાઓ
 પિત(—ત)ળિયું નં પિત્તળનું નાનું વાસણ;
 છાલિયું
 પિતા(—તુ) પું બાપ
 પિતામહ પું દાદા (ર) બ્રહ્મા
 પિતામહી સ્ત્રીં દાદી
 પિતુ પું પિતા; બાપ
 પિતૃ પું બાપ (ર) પું બં ૧૦ પૂર્વજો;
 મરી ગયેલા બાપદાદાઓ
 પિતૃકણુ નં પિતૃઓ પ્રત્યેનું દેવું (જુઓ
 ઋણત્રય)
 પિતૃધાત પું પિતાનો વધ
 પિતૃધાતક વિં પિતૃધાત કરનારું
 પિતૃધાતી વિં પિતૃધાતક
 પિતૃતર્પણુ નં પિતૃઓનું તર્પણ કરવા આપેલી
 જલાંજલિ; પિતૃયજ્ઞ (ર) તર્જની અને
 અંગૂઠા વચ્ચેનો મધ્યમાળ
 પિતૃપક્ષ પું આક્રમક (હાનરવાનું) કૃષ્ણપક્ષ
 (ર) બાપ તરફનાં સગાંવહાલાં

પિતૃભક્તિ સ્ત્રીં પિતા પ્રત્યેનો ભક્તિભાવ
 પિતૃયજ્ઞ પું પિતૃતર્પણ (ર) પાંચ
 મહાયજ્ઞોમાંનો એક (ભૂતયજ્ઞ, મનુષ્યયજ્ઞ,
 પિતૃયજ્ઞ, દેવયજ્ઞ અને બ્રહ્મયજ્ઞ)
 પિતૃલોક પું મરણ પામેલા પિતૃઓ રહે છે
 એ સ્થાન
 પિતૃવ્ય પું પિત્રાઈ
 પિતૃહત્યા સ્ત્રીં જુઓ પિતૃવધ
 પિત્ત નં કલેબમાં પેદા થતો રસ, જે
 આંતરડામાં ઊતરી ખોરાકને પચાવે છે (ર)
 વૈદક પ્રમાણે શરીરની ત્રણ ધાતુઓમાંની
 એક (કફ, પિત્ત અને વાયુ)
 પિત્તપાપડો પું પિત્તપાપડો (ર) પિત્તજ્વરને
 મટાડનારું એક ભતનું ધાસ
 પિત્તપ્રકૃતિ વિં શરીરમાં પિત્તના પ્રાધાન્યવાળું
 (ર) સ્ત્રીં પિત્તનું પ્રાધાન્ય (૩) [લા.]
 આકળો—ગરમ મિનજ
 પિત્તળ નં તાંબા અને જસતની મિશ્ર ધાતુ
 પિત્તળિયું નં છાલિયું; પિત્તળિયું
 પિત્તાશય નં પિત્ત એકડું થવાની કોથળી
 પિત્તો પું પિત્ત (ર) [લા.] કોથળી તીવ્ર
 લાગણી
 પિત્રાઈ પું કાકાનાં છાકરાં; સાતમી પેઢીએ
 એક બાપના વંશજ
 પિત્રાણુ વિં સ્ત્રીં પિત્રાઈને ત્યાં જન્મેલી
 પિત્રાણુ(—ણી) સ્ત્રીં પિત્રાઈની વહુ
 પિત્રી પું મરણ પામેલા પૂર્વજ
 પિનાક નં (સં.) શિવનું ત્રનુપ
 પિનાકપાણિ પું (સં.) શિવ
 પિનાકી પું (સં.) શિવ
 પિપાસા સ્ત્રીં તરસ
 પિપાસુ વિં તરસ્યો
 પિપીલિકા સ્ત્રીં કીડી
 પિપૂડી સ્ત્રીં ફૂંછીને વગાડવાની ભૂંગળી; પીપી
 પિપ્પલ પું પીપળો
 પિમળાટ પું સુવાસ
 પિમળાવવું સં કિં ‘પીમળવું’નું પ્રેરક રૂપ
 પિય(—યે)ર નં સ્ત્રીના માળાપનું ઘર
 પિયરપનોતી વિં સ્ત્રીં પિયરમાં ભાઈમાંડુવાળી
 પિય(—યે)રિયું નં પિયરનું સગું

પિયળ સ્ત્રીં કપાળમાં કરેલી કંકુની અર્ચા
 પિયાળ નં કદિ; ડુગળી
 પિયાણું નં પ્રયાણ
 પિયાનો પું એક વિદેશી વાજિંત્ર
 પિયારું વિં + પારકું; પરાયું
 પિયુ પું પતિ
 પિયેર નં જુઓ પિયર
 પિયેરિયું નં જુઓ પિયરિયું
 પિરસણુ નં પીરસવું તે (૨) પીરસેલું બાણું
 પિરસણી સ્ત્રીં પીરસવું તે
 પિરસાવવું સં કિં 'પીરસવું'નું પ્રેરકરૂપ
 પિરામિડ પું પ્રાચીન મિસરી રાજના મૃતદેહ
 ઉપર બંધાવેલી મોટી શંકુ આકારની
 સમાધિ—કબર
 પિરિ સ્ત્રીં + પેર; પ્રકાર
 પિરોજ પું એક આસમાની રંગનું રત્ન
 પિરોજી(—જી) વિં પિરોજના રંગનું;
 આસમાની
 પિલાવવું સં કિં 'પીલવું'નું પ્રેરકરૂપ
 પિલાવું અં કિં 'પીલવું'નું કર્મણિરૂપ
 પિલોડિયું નં જુવારખાજરીનો પીલો
 પિકલું નં વીંટીને કરેલો દડો—ગોટો
 પિવડાવવું સં કિં પાવું
 પિવાવું અં કિં 'પીવું'નું કર્મણિરૂપ
 પિશંગ વિં બદામી રંગનું
 પિશાચ પું; નં અવગતિયો જીવ; પ્રેત (૨)
 ભૂતપ્રેત જેની એક હીન યોનિ
 પિશાચણી સ્ત્રીં પિશાચ સ્ત્રી
 પિશાચી સ્ત્રીં પિશાચણી
 પિશુન વિં કઠોર (૨) નીચ (૩) ચાડિયું
 પિશુનતા સ્ત્રીં
 પિષ્ટ વિં કૂટલું; પીસેલું (૨) પું બૂકો
 પિષ્ટપશુ પું; નં પશુને બદલે પિષ્ટ એટલે
 લોટની કણકના પિંડનું બળિદાન
 પિષ્ટપેષણુ નં પુનરુક્તિ
 પિસાવવું સં કિં 'પીસવું'નું પ્રેરકરૂપ
 પિસાવું અં કિં 'પીસવું'નું કર્મણિરૂપ
 પિસ્તાળીસ વિં '૪૫'
 પિસ્તોલ સ્ત્રીં નાની બંદૂક; તમચો
 પિહિત વિં બંધ કરેલું (૨) ઢાંકેલું; છુપાવેલું
 પિહિરણુ નં + પોશાક

પિંગળ નં છંદશાસ્ત્ર (૨) [લા.] અત્યંત
 વિસ્તાર
 પિંગલા(—ળા) સ્ત્રીં હઠયોગમાં માનેલી ત્રણ
 પ્રધાન નાડીઓમાંની એક (ઈડા, પિંગળા
 અને સુષુમ્ણા)
 પિંગાણી સ્ત્રીં ધુપેલની વાડકી
 પિંજર નં પાંજરું
 પિંડ પું ગોળો (૨) પિતૃઓને નિમિત્તે લોટ કે
 ભાતનો વાળેલો ગોળો (૩) શરીર
 પિંડદાન નં શ્રાદ્ધમાં પિંડ અર્પણ કરવાં તે
 પિંડલું નં જુઓ પિંડું
 પિંડલો પું પિંડો
 પિંડી સ્ત્રીં પગના નળાની પાછળનો માંસનો
 લોચો (૨) શિવલિંગ
 પિંડું નં પિલ્લું
 પિંડો પું વીંટલો કે વાળેલો ગોળો—ગોટો
 (કણક, માટી, દોરા ઇત્યાદિનો)
 પિંડોરિયું વિં નં માટીની બીંતોનું (ધર)
 પિંડોરી વિં નં જુઓ પિંડોરિયું
 પી અં તિરસ્કારાર્થે ઉદ્દગાર; હુરિયો
 પીક નં પાક; મોલ (૨) સ્ત્રીં થૂંક (૩)
 તાંબૂલનું થૂંક (૪) તેની પિચકારી
 પીગળવું અં કિં ઓગળવું; પ્રવાહી થવું
 (૨) [લા.] (દયાથી) ઢીલું—નરમ થવું
 પીછ નં પીછું
 પીછી સ્ત્રીં વાળ, પીછાં કે તેની ખીજ વસ્તુની
 હાયાવાળી બનાવટ (માઓ ઉરાડવાની,
 ચીતરવાની, ધરેણાં ઘોવાની વગેરે)
 પીછું નં પીછ (૨) તેની કલમ
 પીછો પું કૂડો
 પીટણી સ્ત્રીં પીટવું તે; માર (૨) કૂટવું તે
 પીટવું સં કિં ખૂબ મારવું (૨) મૂએલાની
 પાછળ કૂટવું (૩) ઠોકવું; વગાડવું (દાંડી)
 પીટયું વિં લાડકું (૨) અકારું
 પીઠ સ્ત્રીં બનર (૨) બનરભાવ (૩) વાંસો
 (૪) નં સ્થાનક (દેવ—ગુરુનું)
 પીઠિકા સ્ત્રીં બાજઠ (૨) મૂર્તિ કે થાંભલાની
 એકક—આધાર (૩) વંશાવલી (૪) ભૂમિકા
 (૫) પ્રકરણ; અંડ
 પીઠી સ્ત્રીં લગ્ન પ્રસંગે વરકન્યાને શરીરે
 ચાળવાનો પીળો સુગંધી પદાર્થ

પીઠું નં બજાર કે દુકાન (ખાસ કરીને લાકડાંનું અને દારૂતાડીનું) (૨) અડદની વાટિકી દાળનું પીરું (૩) અડદ, ચણા કે ચાણાના લોટનું પીરું (૪) ચણાના લોટની રાખડી જેવી એક વાની

પીડ સ્ત્રીં પીડા; દુઃખ (૨) ચૂંક; આંકડી (૩) વેણુ; પ્રસવવેદના (૪) દાંતે મૂકવાના રંગની લૂગદી

પીડક વિં પીડા કરનાર

પીડનં નં પીડા

પીડવું સં કિં દુઃખ દેવું (૨) લેવું; પકડવું

પીડા સ્ત્રીં દુઃખ (૨) નડતર

પીડાકારક વિં પીડા કરનારું

પીડાકારી વિં પીડાકારક

પીડાવું અં કિં 'પીડવું'નું કર્મણિરૂપ

પીડાશામક વિં પીડા શાંત કરનાર

પીડિત વિં પીડા પામેલું

પીઠ વિં મોટી ઉંમરનું; ડરેલ (૨) સ્ત્રીં જેના ઉપર મોડાનાં પાટિયાં જડવામાં આવે છે તે લાંબા સોટા-વળા

પીઠિયું નં પીઠ (૨) દાઢનો દાંત (૩) અવાળું; પેદું

પીણું નં પીવાની વસ્તુ; પેય

પીત વિં 'પીણું' (૨) નં પાણી પાઈને ઉછેરેલો મેલ

પીતળ નં જુઓ પિત્તળ

પીતાંબર નં પીણું રેશમી અબોટિયું; રેશમી અબોટિયું

પીતાંબરી સ્ત્રીં નાનું પીતાંબર

પીતું નં લખોટી નાખનારને ઊભા રહેવાનું ફેંડાણું (૨) કાતળી

પીતો પું પાતળો કકડો; કાતળી

પીધ નં એક પદ્ધતી

પીધા સ્ત્રીં એક પક્ષી

પીન વિં જડું; પુષ્પ; માતું

પીનસ નં સખત સળેખમ

પીપ નં ચમડાનું પરુ (૨) લાકડાનું કે ધાતુનું નળાકાર વાસણું

પીપર સ્ત્રીં એક વસાણાની ચીજ (૨) એક આડ

પીપરી(-ળી)મૂળ નં પીપરના છાડનાં મૂળ; ગંઠાડો

પીપળ સ્ત્રીં પીપળાની જાતનું એક આડ

પીપળ(-ળો) પું એક આડ; અશ્વત્થ

પીપળી સ્ત્રીં નાનો પીપળો

પીપિયો પું ખૂમ; ચીસ (૨) તંબીની ખૂમ

પીપી સ્ત્રીં ફૂંકીને વગાડવાની ભૂંગળી; (ગાજર કે પાંદડાંની) પિપૂડી

પીમળ સ્ત્રીં સુગંધ

પીમળવું અં કિં સુગંધ ફેલાવી

પીયળ સ્ત્રીં કપાળમાં કરેલી કંકુની અર્ચા

પીયૂષ નં અમૃત

પીયો પું આંખને ખૂણે બાજતો ચીકણો પદાર્થ

પીર પું મુસલમાનોમાં પવિત્ર ગણાતો પુરુષ

પીરજો પું પીરનો છાકરો

પીરસવું સં કિં જમવા માટે બાણામાં મૂકવું

પીરસાવું અં કિં 'પીરસવું'નું કર્મણિરૂપ

પીલવું સં કિં દબાઈ—કચરાઈ નિચોવાય એમ કરવું (૨) [લા.] દુઃખ દેવું; કનડવું (૩) લોટવું (કપાસ)

પીલવો પું એક આડ

પીલુ પું એક આડ (૨) એક રાગ

પીલું નં મરધીનું બચ્ચું

પીલૂડી સ્ત્રીં એક આડ

પીલો પું થડ કે મૂળમાંથી ફૂટેલો ફળુગો

પીવું સં કિં

પીશવી સ્ત્રીં થેલી (૨) મુસલમાન સ્ત્રીનો સુરવાળ

પીસણી સ્ત્રીં ઘંટી (૨) ચીપવાનો વારો-દાવ

પીસવું સં કિં દળવું (૨) લસોટવું; ધૂંટવું (૩) ચીપવું (ગંજીને)

પીસ(-હ)વો પું સિસોટી

પીળ સ્ત્રીં પીયળ

પીળક સ્ત્રીં પીળાશ; ફીકાશ

પીળચટું વિં આળું પીળું

પીળવું સં કિં કંકુથી રંગવું

પીળાશ સ્ત્રીં પીળાપણું

પીળિયું નં લગ્ન પ્રસંગે કન્યાને પહેરવાનું હળદરથી રંગેલું પીણું વસ્ત્ર

પીઠું વિં હળદરના રંગ જેવું; પીત
પીંખવું સં કિં વિખેરી નાખવું (૨) ચૂંદી
નાખવું

પીંખાવવું સં કિં 'પીંખવું'નું પ્રેરકરૂપ

પીંખાવું અં કિં 'પીંખવું'નું કર્મણિરૂપ

પીંગળું વિં પીંગલું; માંજરું

પીંછ નં પીંછું; પીછ

પીંછી સ્ત્રીં જુઓ પીંછી

પીંછું નં જુઓ પીંછું

પીંજણ સ્ત્રીં પીંજવાનું સાધન (૨) નં
પીંજવું તે (૩) [લા.] (વાતને) નકામું
ચૂંથવું—લંખાવવું તે (૪) પગનું એક
ધરણું

પીંજણી સ્ત્રીં પીંજણ (૨) પીંજવું તે

પીંજરાગાડી સ્ત્રીં પીંજરાવાળી ગાડી

પીંજરું નં પાંજરું

પીંજવું સં કિં રૂના રેસા છૂટા પાડવા

પીંજામણ સ્ત્રીં; નં પીંજવાની મન્દૂરી

પીંજરણ સ્ત્રીં પીંજરાની વહુ (૨) પીંજવાનું
કામ કરતી સ્ત્રી

પીંજરી સ્ત્રીં પીંજરણ (૨) એક જાતનું પક્ષી

પીંજરો પું પીંજવાનું કામ કરનારો

પીંજવવું સં કિં 'પીંજવું'નું પ્રેરકરૂપ

પીંજવું અં કિં 'પીંજવું'નું કર્મણિરૂપ

પીંડાર(-રો) પું અહીર; ભરવાડ

પીંડાળો પું પિંડો

પીંઢારો પું એક પ્રસિદ્ધ લૂંટારુની જાતનો
માણસ

પીંઢેરી વિં માટીની ભીંતોવાળું

પુકાર પું પોકાર; ખૂમ

પુકારવું સં કિં પોકારવું

પુખ્ત વિં પાકું; પાકટ; ઠરેલ

પુખ્તપાણું નં

પુખ્તપાઈ સ્ત્રીં

પુગાડવું સં કિં પહોંચાડવું

પુચકારી સ્ત્રીં બાળકને શાંત કરવા બોલ
વચ્ચેથી કરેલો મૃદુ ઉચ્ચાર

પુચ્છ નં પૂંછડી

પુછડિયું વિં પૂંછડીવાળું

પુછાવવું સં કિં 'પૂંછડું'નું પ્રેરકરૂપ

પુટ પું પડિયો (૨) પડિયા જેવો કોઈ પણ

ધાટ (૩) આચ્છાદન; ઢાંકણ (૪) કુલ્હી કે

શકોરામાં ધાતુ કે ઔષધ મૂકી ઉપર ઢાંકણ

કે બીજું શકોતું મૂકી કપડછાણ કરી કરેલો

ધાટ; સંપુટ (૫) તેને ભઠ્ઠીમાં મૂકી

ઔષધને આપેલી આંચ (૬) પટ; પાસ

પુટપાક પું પુટમાં મૂકી ભઠ્ઠીમાં ઔષધિ

—ધાતુ પકવવી તે

પુઠેવાળ વિં પાછલી વયમાં જન્મેલું

પુણ્યવહું વિં ફરી-ફેરવીને બાલેલું; અસત્ય;
વાકું

પુણ્ય વિં પવિત્ર (૨) પુણ્ય પ્રાપ્ત થાય એવું
(૩) ધર્મ્ય (૪) નં સત્કર્મ (૫) તેનું ફળ

પુણ્યકર્મ નં સત્કર્મ

પુણ્યકાલ(-ળ) પું પવિત્ર સમય

પુણ્યદર્શી વિં પુણ્ય વિષે જેની દૃષ્ટિ છે એવું

પુણ્યદાન નં ધર્મદાન

પુણ્યપ્રકોપ પું (પાપ કે અન્યાય સામે)
ધર્મશુદ્ધિને લીધે જાપજેલો ક્રોધ

પુણ્યવરો પું પુણ્યદાનનું ખરચ

પુણ્યવાન વિં પુણ્યદાન કરનારું; ધર્મિષ્ઠ

પુણ્યશાલિ(-ળી) વિં પુણ્યવાન (૨)
પૂર્વજન્મનાં સુકૃતવાળું

પુણ્યશ્લોક વિં રૂડી કીર્તિવાળું (૨) જેનું
નામ દેવાથી પુણ્ય થાય તેવું (૩) પું
તેવો માણસ

પુણ્યાત્મા વિં પવિત્ર મનનું (૨) પું તેવો
માણસ

પુણ્યાહ નં દિવસ માંગલિક હો, એવું
આશીર્વાચન

પુણ્યાહવાચન નં પુણ્યકાર્યને આરંભે
બ્રાહ્મણને મુખે ત્રણવાર 'પુણ્યાહ'
એમ કહેવરાવવું તે

પુતળિયું નં પૂતળીની છાપવાળી સોનામહોર

પુત્ર પું દીકરો

પુત્રવતી વિં સ્ત્રીં પુત્રવાળી

પુત્રવધૂ સ્ત્રીં પુત્રની વહુ

પુત્રાચિત વિં પુત્ર મેળવવાની વાસનાવાળું

પુત્રી સ્ત્રીં દીકરી

પુત્રીજ પું પુત્રીનો પુત્ર; દૌહિત્ર

પુત્રેષ્ટિ સ્ત્રીં પુત્રની કામનાથી કરેલો ચક્ષ

પુરુષોત્તમ શ્રીં પુરુષોત્તમની ત્રીજી ધર્મશાસ્ત્ર
પુરુષોત્તમ નં પરમાત્મા (૨) શરીર (બૌદ્ધ) (૩)
આત્મા
પુરુષોત્તમ વિં પુરુષોત્તમે લગતું (૨) પુરુષોત્તમથી
શરૂ થતું (૩) દર પુરુષોત્તમે જાતોએ જનારું
પુરુષોત્તમ અં ફરીથી
પુરુષોત્તમ અં ફરીને; વળી
પુરુષોત્તમવર્તન નં પાછા કે ફરી આવતું તે
(૨) ફરી વાંચી-જોઈ જતું તે (૩) એકની
એક વાત ફરી કરવી તે
પુરુષોત્તમવર્તી વિં પાછું ફરનારું; ફરીફરી આવનારું
પુરુષોત્તમવૃત્તિ શ્રીં પુરુષોત્તમવર્તન (૨) બીજાવારની
આવૃત્તિ (પુસ્તકની)
પુરુષોત્તમ શ્રીં એકની એક વાત ફરીને
કહેવી તે
પુરુષોત્તમ નં ફરીથી જાણ થતું તે
પુરુષોત્તમવૃત્તિ શ્રીં ફરીથી ઉત્પન્ન થતું તે
પુરુષોત્તમદાર પું જુઓ જુઓદાર (૨) મુક્તિ
(૩) ફરીથી જન્મ
પુરુષોત્તમદાહ પું પુરુષોત્તમવિવાહ
પુરુષોત્તમદાહ શ્રીં ફરીથી આંધવું, ગોઠવવું કે
બંધવું તે
પુરુષોત્તમજન્મ પું ફરી જન્મવું તે; નવો જન્મ
પુરુષોત્તમજન્મ નં જુઓ પુરુષોત્તમવિવાહ
પુરુષોત્તમજન્મ પું સાતમું નક્ષત્ર
પુરુષોત્તમજન્મગીકરણ નં ફરીથી વિભાગ કરવા તે
પુરુષોત્તમવિવાહ પું ફરીને લગ્ન કરતું તે (૨)
વિધવાવિવાહ
પુરુષોત્તમ અં ફરીથી
પુરુષોત્તમ વિં પવિત્ર
પુરુષોત્તમ નં શહેર
પુરુષોત્તમ વિં લોહીથી બરેલું
પુરુષોત્તમ પું ડકો (૨) કકડો; ફુરચો
પુરુષોત્તમ પું રાજ
પુરુષોત્તમ(-વિ)યો પું ઉત્તર હિંદના પૂર્વ
ભાગનો વતની
પુરુષોત્તમ પું પુરુષોત્તમ
પુરુષોત્તમ શ્રીં પૂર્તિ; પરિશિષ્ટ (૨) ઉત્તેજન;
ઉત્તેજણી
પુરુષોત્તમ શ્રીં નગરની જુવાન શ્રી
પુરુષોત્તમ વિં સાબિત

પુરુષોત્તમ શ્રીં સાબિતી
પુરુષોત્તમ પું પુરુષોત્તમ
પુરુષોત્તમદાહ પું બં ૧૦ એક જાતનો તેજનો;
મોટી છલાયશી
પુરુષોત્તમદાર નં અમુક મંત્રનો સકામ જપ
પુરુષોત્તમદાર શ્રીં પૂછપરછ; તલાસ
પુરુષોત્તમદાર નં પ્રાધાન્ય આપતું તે (૨) માન;
પૂજા (૩) ઉપહાર; પારિતોષિક
પુરુષોત્તમ નં અગ્રેસરપણું
પુરુષોત્તમ પું (સં.) ઘડ
પુરુષોત્તમ(-ધી) શ્રીં પતિપુત્રવાળી સુખી શ્રી
પુરુષોત્તમ વિં આગળ આજનાર (૨) અં
(સમાસને છેડે) સાથે-પૂર્વક (ઉદાઃ
હેતુપુરુષોત્તમ)
પુરુષોત્તમ વિં પ્રાચીન (૨) નં પ્રાચીન દેવકથા
અને મહાકથા જેમાં આપેલી હોય એવું
પુસ્તક (વિદ્યોત્તેજ લખેલાં કુલ ૧૮ છે)
પુરુષોત્તમપ્રિય વિં જૂનાને પસંદ કરનાર
પુરુષોત્તમવાર્તા વિં પુરુષોત્તમની કથા
પુરુષોત્તમ પું પુરુષોત્તમ વાંચી સંભળાવનાર
પુરુષોત્તમ વિં પ્રાચીન
પુરુષોત્તમ વિં પહેલાંનું; જૂનું
પુરુષોત્તમ નં પુરુષોત્તમ કાળની બાબત
પુરુષોત્તમ વિં પ્રાચીન
પુરુષોત્તમ સં કિં 'પુરુષોત્તમ' પ્રેરકરૂપ
પુરુષોત્તમ પું પુરુષોત્તમનો શોધક
પુરુષોત્તમ અં કિં 'પુરુષોત્તમ' કર્મભિરૂપ
પુરુષોત્તમ પું સાબિતી
પુરુષોત્તમ વિં જુઓ પરાંત
પુરુષોત્તમ શ્રીં નગરી
પુરુષોત્તમ પું (સં) યયાતિ અને શર્મિષ્ઠાનો પુત્ર
(યયાતિને પોતાની જુવાની ભોગવવા આપનાર)
પુરુષોત્તમ પું નર; મરદ (૨) વર; પતિ (૩)
આત્મા (૪) બોલનાર, સાંભળનાર કે તે
સિવાયની વ્યક્તિ-એ ત્રણ પેઢી એક (ત્યા.)
પુરુષોત્તમદાર પું પુરુષોત્તમ; ઉદ્યોગ
પુરુષોત્તમ નં મરદાઈ; પુરુષોત્તમ
પુરુષોત્તમપાત્ર નં નાટકનું નરપાત્ર
પુરુષોત્તમપ્રયત્ન પું માણસની મહેનત
પુરુષોત્તમવાચક વિં પહેલો, બીજો અને ત્રીજો
પુરુષ બતાવનાર (વ્યા.)
પુરુષોત્તમ નં મરદાઈ

પુરુષાર્થ પું. ઉદ્યોગ
 પુરુષાર્થવાદ પું. પુરુષાર્થ પર શ્રદ્ધા
 રાખનારો મત (નસીબવાદથી વિરુદ્ધ)
 પુરુષાર્થી વિં. ઉદ્યોગી
 પુરુષોત્તમ પું. વિષ્ણુ ભગવાન
 પુરુષોત્તમમાસ પું. (સૌર અને ચાંદ્ર
 વર્ષેના મેળ જેસાડવા દર ૩૨ ચાંદ્રમાસ
 ૧૬ દિવસ અને ૪ ધડીએ ઉમેરાતો)
 અધિકમાસ
 પુરુષૂત પું. ઇંદ્ર
 પુરોડાશ પું. યજ્ઞને માટે બનાવેલો ચોખાના
 લોટનો શેટલો (૨) હવિ (૩) હોમતાં બાકી
 રહેલો હવિ-પ્રસાદ
 પુરોહિત પું. યજ્ઞયાગાદિ કર્મો કરાવનાર ગૌર
 પુર્ષ પું. + પુરુષ
 પુલ પું. સેતુ
 પુલક નં. શેમ; રુવાંટું
 પુલકિત વિં. શોભાચિત
 પુલાવ પું. એક મસાલાદાર મુસલમાની વાની
 પુલિન પું. નં. ભાહું; નદીનો કાંઠો (૨)
 નદીના પ્રવાહની વચ્ચે તરી આવેલો
 રેતીનો ખેટ
 પુષ્કર નં. નીલ કમળ (૨) પાણી (૩) તે
 નામનું અન્નમેર પ્રાંતમાં આવેલું તીર્થ (૪)
 દુકાળ લાવનાર મેઘ-મેઘાધિપ
 પુષ્કરિણી સ્ત્રી. તળાવડી (૨) હાથણી (૩)
 કમળની વેલ
 પુષ્કળ વિં. ખૂબ; મસ
 પુષ્ટ વિં. પોષાયેલું; જડું
 પુષ્ટિ સ્ત્રી. પોષણ (૨) સમર્થન (૩) ઉત્તેજન
 (૪) ભગવાનની કૃપા
 પુષ્ટિકારક વિં. પૌષ્ટિક
 પુષ્ટિપત્ર નં. કાગળ ઉપર લખતાં નીચે મુકાવું
 જડું પૂઠું
 પુષ્ટિમાર્ગ પું. વલ્લભાર્થે ચલાવેલો વૈષ્ણવ
 ભક્તિમાર્ગ
 પુષ્પ નં. ફૂલ
 પુષ્પક નં. (સં.) રાવણનું વિમાન
 પુષ્પધન્વા પું. કામદેવ (જુઓ પંચબાણ)
 પુષ્પરાગ પું. પોખરાજ
 પુષ્પવૃષ્ટિ સ્ત્રી. ફૂલોનો વરસાદ

પુષ્પાંજલિ(-જિ) સ્ત્રી. ખોખો ભરીને ફૂલ
 (૨) [લા.] માર
 પુષ્પિત વિં. ફૂલથી છવાયેલું (૨) પુષ્પરૂપ
 પુષ્પિતાચા પું. એક છંદ
 પુષ્પ ન આઠમું નક્ષત્ર
 પુસ્તક નં. ચોપડી; ગ્રંથ
 પુસ્તકશાલા(-ળા) સ્ત્રી. પુસ્તકો રાખવાનું
 સ્થાન; ગ્રંથાલય
 પુસ્તકાલય નં. પુસ્તકશાળા
 પુસ્તકિયુ વિં. પુસ્તકથી મળેલું (શુરુ મારફતે
 કે અનુભવથી નહિ) (૨) પુસ્તકમાં જ રાખેલું
 —જીવનમાં નહિ ઉતારેલું
 પુસ્તી સ્ત્રી. નિરુપયોગી પોથી કે પોથીના
 કાગળ (૨) પસ્તી (૩) મજબૂતી માટે
 કરેલું ચણતર (ધરના પાયા વગેરે આગળ)
 પુસ્તો પું. પાણીનો ધક્કો ઝીલે તેલું
 બાંધકામ કે ચણતર; હાથણી; ડકો
 પુસ્કેસર નં. ફૂલની અંદરના નર બીજવાળા
 રેસાઓ
 પુંજ પું. ઢગલો
 પુંડરીક નં. ઘોણું કમળ
 પુંલિખ નં. નરભતિ (બ્યા.)
 પુંશ્વતી સ્ત્રી. વંદેલ સ્ત્રી
 પુંસવન નં. પુત્રપ્રજા ઉત્પન્ન કરવા માટેનો
 ગર્ભાધાનથી ચાથે મહિને કરવાનો સંસ્કાર
 પુંસ્તવ નં. પુરુષાતન; મરઘઈ
 પૂ નં. પેશાબ (બાળભાષામાં) (૨) અં. હુરિયા
 પૂકાર પું. તિરસ્કારનો ધ્વનિ
 પૂગ પું. સમૃદ્ધ; ઢગલો (૨) મંડળ (૩)
 સોપારીનું ઝાડ કે ફળ
 પૂગવું અં. કિં. પહોચવું
 પૂગીફલ(-ળ) નં. સોપારી
 પૂછ, પૂડું નં. પુચ્છ
 પૂછગાછ સ્ત્રી. માહિતી ખાતર પૂછવું તે;
 પૂછપરછ
 પૂછડી સ્ત્રી. પૂંછડી
 પૂછડું નં. પૂછડું; પુચ્છ; લાંગૂલ
 પૂછપરછ સ્ત્રી. પૂછગાછ
 પૂછપાછ સ્ત્રી. પૂછગાછ
 પૂછપૂછારણ્ય નં. પૂછગાછ

પૂજનું સં કિં સવાલ કરવો

પૂજા સ્ત્રીં તપાસ

પૂજાપૂજ(-છી) સ્ત્રીં બહુ જણને પૂજવું તે

પૂજક પું પૂજ કરનાર

પૂજન નં પૂજ (૨) સંમાન; સત્કાર

પૂજનિક વિં પૂજને પાત્ર

પૂજની વિં + પૂજનીય

પૂજનીય વિં પૂજ્ય

પૂજવું સં કિં પૂજ કરવી (૨) સેવવું; ભજવું

પૂજા સ્ત્રીં પૂજન; આરાધના; ઉપાસના (૨)

[લા.] માર

પૂજાપાત્રી સ્ત્રીં પૂજ (૨) પૂજપો

પૂજપો પું પૂજનો સામાન

પૂજારણ સ્ત્રીં પૂજ કરનાર સ્ત્રી

પૂજારી પું પૂજ કરનાર પુરુષ

પૂજાઈ વિં પૂજ્ય

પૂજાવવું સં કિં 'પૂજવું'નું પ્રેરકરૂપ

પૂજવું અં કિં 'પૂજવું'નું કર્મણિરૂપ (૨)

સત્કાર પામવો

પૂજિત વિં પૂજયેલું

પૂજ્ય વિં પૂજવાયોગ્ય (૨) પું વડીલ (૩)

[લા.] જમાઈ

પૂક સ્ત્રીં શરીરનો પાછલો ભાગ (૨) થાપો

(૩) [લા.] કેડો; પીછો

પૂકરખું નં બુઝો પૂંધિયું

પૂકળ અં પાછળ

પૂકિયું નં પેડાનો થેર જે કકડાઓનો બને છે

તેમાંનો દરેક (૨) પાછોટિયું (૩) થાપો

પૂકું નં કડોળ ઉપરનું છાદું (૨) આપડીનું

ઢાંકણ (૩) થાપો (૪) મૂળનું બંધારણ કે

તેની મજબૂતી (શરીરનું)

પૂકે અં પાછળ

પૂડલો પું પૂરો

પૂડો પું લોટ કે દાળના ખીરાની તળેલી પોળી

(૨) મધપૂડો

પૂણવું સં કિં ખુવાર કરવું

પૂણી સ્ત્રીં કાંતવા માટે પીંજેલા રૂનો વણીને

બનાવેલો લાંબો ગોળ આકાર

પૂત વિં પવિત્ર (૨) પું પુત્ર

પૂતના સ્ત્રીં (સં) કંસે બાળક કૃષ્ણને મારવા

મોકલેલી રાક્ષસી; બકાસુરની બહેન

પૂતનીકરણ નં કોહી જવું—ગંધાઈ ઊઠવું તે

પૂતળવિધાન નં શબ મળ્યું ન હોય અથવા

ભટ્ટ થયું હોય ત્યારે મરનારની સદ્ગતિ

માટે અડદના લોટનું પૂતળું કરી વિધિપૂર્વક

અગ્નિસંસ્કાર કરવો તે

પૂતળી સ્ત્રીં માટી, ધાતુ વગેરેનો બનાવેલો

સ્ત્રીનો ઘાટ (૨) આંખની કીકી (૩) [લા.]

ખૂબસુરત સ્ત્રી

પૂતળું નં લાકડા વગેરેનો બનાવેલો મનુષ્યનો

ઘાટ

પૂતીકરણ નં બુઝો પૂતનીકરણ

પૂન નં મીઠું (૨) અનુસ્વાર

પૂનમ સ્ત્રીં જે દિવસે ચંદ્ર 'પૂર્ણ' થાય તે

તિથિ; પૂર્ણિમા

પૂપ નં પીપ; પરુ

પૂમ સ્ત્રીં ૩ પીંજતાં ઊડતી ઝીણી રજ

—રુવાંડી (૨) કાપડ ઉપરની રુવાંડી

પૂમડી સ્ત્રીં છોટને વળગી રહેલું ૩ (૨) નાનું

પૂમડું

પૂમડું નં રૂનો બહુ નાનો પિંટ (૨) વચ્ચેથી

થોડો જોડો ભાગ વાળીને બનાવેલી પૂમડાની

વાટ (૩) ફલ

પૂર વિં પૂરેપૂરું; સંપૂર્ણ (૨) નં નવા

પાણીનું નદીનાબાંમાં જોસખંચ આવવું

તે (૩) પૂરણપોળીનું પૂરણ (૪) અં

જેટલું—ના માપે જ્યાં (ચાખાપૂર)

પૂરક વિં પૂરું કરનાર (૨) પું પ્રાણાયામમાં

શ્વાસ અંદર ખેંચવાની ક્રિયા (૩) પૂરક

આંકડો કે રકમ (ગ.)

પૂરકકોણ પું 'સપ્તકોણ' 'અંગલ' (ગ.)

પૂરણ વિં પૂર્ણ (૨) સર્વવ્યાપી (૩) પૂરનાર;

પૂર્ણ કરનાર (૪) નં પૂરવું—ભરવું તે

(૫) પૂરવાની કે પૂરેલી વસ્તુ (જહાં

પોળીનું પૂરણ; જમીનનું પૂરણ)

પૂરણપોળી સ્ત્રીં પૂરણ ભરીને બનાવેલી

રોટલી

પૂરણી સ્ત્રીં પૂરવું તે (૨) પૂરવાની વસ્તુ

(ઈંટ—રોટાં વગેરે) (૩) વધારાનું કથન;

પૂર્તિ (૪) ઉરકેરણી

પૂરત સ્ત્રીં પહેરામણીનો અપૂરો અવેજ પૂરો

કરનારી રકમ

પૂરતું વિં જોઈએ તેટલું
 પૂરપાટ અં અત્યંત વેગથી
 પૂરવછાયા પું પહેલાંની કડીની છાયા લઈ
 આગળ ચલાવેલી કવિતા
 પૂરવતું અં કિં 'પૂરવું' તું કર્મણિરૂપ (૨)
 પરવડવું; માફક આવવું
 પૂરવું સં કિં ભરવું; ભરી કાઢવું (૨) ગોંધવું;
 અટકાયતમાં રાખવું (૩) પૂરું પાડવું
 પૂરી સ્ત્રી એક તળેલી વાની
 પૂરુષ પું જુઓ પુરુષ
 પૂરું વિં જુઓ પૂર્ણ
 પૂરેપૂરું વિં સંપૂર્ણ
 પૂર્ણ વિં જાણું, ખંડિત, આશું કે અધૂરું નહિ
 એવું; પૂરું (૨) સમાપ્ત (૩) [લા.] મીડું;
 શન્ય
 પૂર્ણતા સ્ત્રી
 પૂર્ણમાસી સ્ત્રી પૂનમ
 પૂર્ણવિરામ નં સંપૂર્ણ વિરામ લેવાનું સ્થાન
 ખતાવનાર (.) ચિહ્ન (બ્યા.)
 પૂર્ણાહુતિ સ્ત્રી યજ્ઞની સમાપ્તિએ આપેલી
 આહુતિ (૨) કોઈ પણ કાર્યની સમાપ્તિની
 ક્રિયા (૩) સમાપ્તિ
 પૂર્ણાંક પું (અપૂર્ણાંકથી જલદો) પૂરો અંક
 પૂર્ણાંગ નં આખું અંગ
 પૂર્ણિમા સ્ત્રી પૂનમ
 પૂર્તિ(-ત્તિ) સ્ત્રી ઉમેરણ; વધારો
 પૂર્વ વિં પ્રાચીન (૨) આગળનું; આગલું (૩)
 ઉગમણું (૪) સ્ત્રી સૂર્યની જાગવાની દિશા
 પૂર્વક વિં સમાસને અંતે 'સહિત', 'થી'
 એવો અર્થ ખતાવે છે (ઉદા. શ્રદ્ધાપૂર્વક)
 પૂર્વકાલીન વિં પ્રાચીન
 પૂર્વગ વિં આગળ જનાર (૨) શબ્દની આગળ
 આવનાર ઉપસર્ગ જેવો શબ્દ (ઉદા. કુ,
 પુનર્, કમ, બિન વગેરે)
 પૂર્વગામી વિં આગળ-પહેલાં જનાર (૨)
 પૂર્વે થઈ જનાર
 પૂર્વગ્રહ પું પહેલેથી જ ખંધાયેલો અભિપ્રાય
 પૂર્વજ પું વડવો; પિતૃ
 પૂર્વજન્મ પું આ જન્મ પહેલેનો જન્મ
 પૂર્વજિયું નં પૂર્વજોની તૃપ્તિ ખાતર કરતક
 માસમાં કરાતી ક્રિયા

પૂર્વતૈયારી સ્ત્રી પ્રથમ કરેલી કે કરવાની
 તૈયારી
 પૂર્વદક્ષિણ વિં પૂર્વ અને દક્ષિણ દિશા
 વચ્ચેનું (અગ્નિખૂણાનું)
 પૂર્વનિપાત પું સમાસમાં શબ્દનું અનિયમિત
 રીતે આગળ આવવું તે
 પૂર્વપક્ષ પું ચર્ચા કે નિર્ણય માટે કોઈ શાસ્ત્રીય
 વિષયની બાબતમાં રજૂ કરેલો પક્ષ કે પ્રક
 (૨) અદાલતમાં વાદીએ રજૂ કરેલી વાત
 પૂર્વપક્ષી પું પૂર્વપક્ષ રજૂ કરનાર
 પૂર્વપદ નં સમાસ કે વાક્યનું પ્રથમ અંગ
 પૂર્વપીઠિકા સ્ત્રી ભૂમિકા; ઉપોદ્ધાત
 પૂર્વમીમાંસા સ્ત્રી જૈમિનિ મુનિએ રચેલું
 કર્મકાંડપ્રધાન દર્શન (જુઓ ષડ્દર્શન)
 પૂર્વરંગ પું નાટકની શરૂઆતમાં વિખેની
 શાંતિ માટે નટોએ કરેલ સંગીત, સ્તુતિ
 વગેરે
 પૂર્વસિદ્ધ વિં પહેલાં સિદ્ધ થયેલું
 પૂર્વપર વિં આગળપાછલું (૨) અં
 આગળપાછળ
 પૂર્વાફાલગુની સ્ત્રી અગિયારમું નક્ષત્ર
 પૂર્વાભાદ્રપદા સ્ત્રી પચીસમું નક્ષત્ર
 પૂર્વાભિમુખ વિં પૂર્વ તરફના મોંનું
 પૂર્વાર્ધ પું; નં આગલો અડધો ભાગ
 પૂર્વાશ્વાપ પું ઉપોદ્ધાત; પ્રસ્તાવના
 પૂર્વાવસ્થા સ્ત્રી ધડપણ પહેલાંનું જીવન
 પૂર્વાશ્રમ પું સંન્યાસ પહેલાંનું જીવન
 પૂર્વાષાઢા સ્ત્રી વીસમું નક્ષત્ર
 પૂર્વાંગ નં પ્રથમ અંગ—ભાગ
 પૂર્વે અં પહેલાં
 પૂર્વોક્ત વિં પહેલાં કહેવાયેલું
 પૂર્વોત્તર વિં પૂર્વ અને ઉત્તર દિશા વચ્ચેનું
 (ઈશાન ખૂણાનું)
 પૂષા પું સૂર્ય
 પૂળિયું નં નાનો પૂજો
 પૂળી સ્ત્રી ધાસની ઝૂડી
 પૂજો પું ધાસ કે કડખનું મોડું પૂળિયું
 પૂખ સ્ત્રી છાપરાનો જે બાજુ બહાર પડતો
 ભાગ—પાંખ
 પૂખડું નં પાંખડું; નાની ડાળી
 પૂખ્ણ નં તીરનો પીછાંવાળો ઝેરો

પૂખલું સં કિં પોખલું વડે વરકન્યાને
વધાવવાં

પૂંછ,ંડું નં પૂછું

પૂંછડિયું વિં પૂંછડીવાળું

પૂંછડી સ્ત્રીં પૂછડી; પુચ્છ

પૂંજ સ્ત્રીં; નં મીડું; અનુસ્વાર

પૂંજણી સ્ત્રીં ભીંડી કે સૂતરની સાવરણી
(૨) સાવરણી

પૂંછ સ્ત્રીં દોલત

પૂંજે પું કચરો; વાસીડું

પૂંઠ સ્ત્રીં જુઓ પૂઠ

પૂંઠરખું વિં જુઓ પૂંધિયું

પૂંઠળ અં પૂઠળ; પાછળ

પૂંઠિયું નં જુઓ પૂંઠિયું

પૂંડું નં જુઓ પૂંડું

પૂંઠે અં પૂઠે; પાછળ

પૂંઠેવાળ વિં જુઓ પૂંઠેવાળ

પૂંધિયું નં કોસ હાંકનારને પૂંઠના ભાગ
ઉપર ખેસવાનો ચામડાનો કકડો; પૂંઠરખું
(૨) ધોતિયાની વચમાં મારેલું; લાંબુ મોઢું
થોંગડું (૩) ડાંડિયું ધોતિયું

પૂંપરો પું દીકરો

પૂંભડી સ્ત્રીં જુઓ પૂંમડી

પૂંભડું નં જુઓ પૂંમડું

પૂંચક પું પૂંચનાર માણસ

પૂંચકબુદ્ધિ સ્ત્રીં પ્રશ્ન કરીને જાણવાની
ઇચ્છા; જિજ્ઞાસા

પૂંચા સ્ત્રીં પ્રશ્ન; તપાસ

પૂંચક વિં જુડું; છટું (૨) અં જુદે સ્થાને

પૂંચકરણ નં ઘટક તરવો જુદાં પાડવાં તે

પૂંચકારક વિં છટું પાડનારું

પૂંચકૃતિ સ્ત્રીં પૂંચકરણ

પૂંચકૃતિયા સ્ત્રીં પૂંચકરણ (૨) પૂંચકરણ
કરવાની રીત

પૂંચકૃતા સ્ત્રીં ભિન્નતા

પૂંચકૃત્વ નં પૂંચકૃતા

પૂંચજન પું ઇતર સામાન્ય માણસ; નીચ કે
મૂર્ખ માણસ

પૂંચવેણી પું*

પૂંચા સ્ત્રીં (સં.) કંઠી

પૃથિવી સ્ત્રીં પૃથ્વીચ્છ (૨) પંચમહાભૂતોમાંનું
એક (૩) જમીન

પૃથુ વિં ખજોળું; વિસ્તીર્ણ

પૃથ્વી સ્ત્રીં જુઓ પૃથિવી

પૃથ્વીનાથ પું રાજા

પૃથ્વીપતિ પું રાજા

પૃષ્ઠ નં પીઠ; વાંસો (૨) (અંધનું) પાન (૩)
સપાટી

પૃષ્ઠફળ નં આકૃતિની સપાટીનું ક્ષેત્રફળ

પૃષ્ઠભાગ પું આકૃતિની સપાટીનો ભાગ (૨)
પાછલો ભાગ

પૃષ્ઠવંશ પું કરોડરજ્જુ

પૃષ્ઠવંશી વિં પૃષ્ઠવંશવાળું (૨) નં તેનું
પ્રાણી; 'વટે'એટ

પેક વિં પક્કું; હોશિયાર

પેકાન નં બાણનું ફળ

પેખાણું નં તમાશો

પેખલું સં કિં જોડું

પેગંબર પું જુઓ પયગંબર

પેગામ પું સંદેશ

પેગામી પું દૂત

પેચ પું આંટો; વળ (૨) વળવાળી ખીલી;
સ્કૂ (૩) [લા.] યુક્તિ; તદબીર; પ્રપંચ (૪)
ફાંદો; જળ; સુસ્કેલી (૫) પતંગની બે
દોરીનો કટાવ

પેચદાર વિં યુક્તિબાજ

પેચી,ંહું વિં યુક્તિબાજ

પેજ સ્ત્રીં ચાખાની કાંછ (૨) પવાત

પેજખાણું નં કપડાં જ્યાં પવાત કરવામાં
આવે છે તે ખાણું

પેજાર સ્ત્રીં મોજડી; પગરખું

પેટ નં જઠર (૨) જઠર વગેરે ભાગો રહેલા
છે તે આખી પોલ (૩) [લા.] ગભાશય
(૪) પોતાનું સંતાન; પોતાનો આખો
વેલો-વંશ

પેટખાઈ સ્ત્રીં ખાધાખરચી; ખોરાકી

પેટપૂર વિં પેટ ભરાય એટલું

પેટખણું વિં અંદરથી અકળાયેલું-હાંડેલું

પેટખેસણું નં વારંવાર જુલાળ થવો તે;
ઝડો

ચેટલરુ વિં ચેટ ભરવાની જ કાળજીવાળું
(૨) એકલપેટું

ચેટવરો પું ખોરાકીખર્ચ

ચેટવરું સં કિં સળગાવવું

ચેટવું અં કિં સળગવું

ચેટાખાતું નં ચેટામાં આવેલું ખાતું

ચેટાભતિ સ્ત્રીં મોટી ભતિનો એક ફાંટો

ચેટા(ંવિ)ભાગ પું ભાગનો ભાગ

ચેટાભાગિયો પું મોટા ભાગીદારનો હિસ્સેદાર

ચેટારકમ સ્ત્રીં ચેટામાં આવેલી રકમ

ચેટારો પું પટારો

ચેટાવિભાગ પું ભાગનો ભાગ

ચેટાવું અં કિં 'ચેટવું' નું કર્મણિરૂપ

ચેટાસમિતિ સ્ત્રીં મોટી સમિતિમાંથી
નિમાયેલી નાની સમિતિ (૨) મોટી
સમિતિના હસ્તકની નાની સમિતિ

ચેટિયું વિં ચેટપૂર અન્ન બદલ નોકરી કરનારું
(૨) પગાર ચેટ આવેલું ચેટપૂર અન્ન (૩)
પગાર; રોજ (૪) ચેટનું ખર્ચ; રોજનું
ખાવાનું

ચેટી સ્ત્રીં

ચેટું નં કોઈ પણ ચીજનો વચ્ચેથી ચોલો કે
હુંદની ચેટે ઊપસેલો ભાગ (૨) ભાગ; અંશ

ચેટે અં બાબતમાં (૨) સારું; બદલામાં

ચેટ(-કે) અં રીતે; માફક

ચેટું(-કું) નં દ્વંદ્વીની નીચેનો ચેટનો ભાગ

ચેટું નં ભવંચાનું ટાળું (૨) ટાળું

ચેટો પું રાંધવાનું માટીનું મોટું વાસણ

ચેટવું સં કિં ફળવું

ચેટી સ્ત્રીં શરાફની દુકાન (૨) વેપારીની કોઠી
(૩) વંશપરંપરાનું પગથિયું

ચેટીઆગત વિં ચેટીઉતાર આવેલું

ચેટીઉતાર વિં ચેટી દરચેટી ચાલવું આવેલું
(૨) અં ચેટી દરચેટી ઊતરીને

ચેટીનામું નં વંશવૃક્ષ

ચેટીપંચક નં વંશનો નાશ કરનાર

ચેટું નં જુઓ ચેટું

ચેટું નં અવાળું

ચેણી સ્ત્રીં તાવડી

ચેણો પું મોટી ચેણી

ચેદ સ્ત્રીં વાસંચાર; પાદ

ચેદળ વિં પગે ચાલવું (૨) નં પગપાળું લશ્કર

ચેદા વિં ઉત્પન્ન (૨) કમાયેલું; મેળવેલું

ચેદારા સ્ત્રીં ઉત્પન્ન; ઊપજ

ચેદવું અં કિં ટેવાવું; આદત પડવી (૨)

લાગ મળવાથી ફાવવું

ચેધું વિં ચેધું

ચેન સ્ત્રીં પથ્થરપેન

ચેનસિલ સ્ત્રીં સીસાપેન

ચેની સ્ત્રીં તાંબાનો અંગ્રેજ ચલણી સિક્કો

ચેન્શન નં લાંબી નોકરી બદલ અમુક ઉંમર

થયા પછી મળતો બેઠો પગાર

ચેન્શનર પું ચેન્શન મેળવનાર

ચેન્સ પું ચેની

ચેપડી સ્ત્રીં પીપરનું ફળ

ચેપલી સ્ત્રીં કોકડું વળેલી ચોખાની પાપડી

ચેપું વિં સ્ફૂર્તિ વગરનું; ઢીલું

ચેપો પું પીપળાનું ફળ

ચેમલું વિં જુઓ પોમલું

ચેચ વિં પીવાચોગ્ય; પીવાનું (૨) નં
પીવાચોગ્ય પદાર્થ; પીણું

ચેર સ્ત્રીં પ્રકાર; રીત (૨) ખબર (૩) તદખીર
(૪) પું પગ (૫) સાંકાની બે ગાંઠ
વચ્ચેનો ભાગ

ચેરવી સ્ત્રીં તળવીજ; ગોઠવણ; યુક્તિ (૨)
પ્રયત્ન (૩) દરજ્જો

ચેરવું સં કિં વાવવું

ચેરાઈ સ્ત્રીં વાવણી

ચેરિયું નં વાવણી

ચેરી સ્ત્રીં જુઓ ચેરાઈ

ચેરું નં જુઓ ચેરિયું

ચેરે અં પ્રકારે (૨) પેટે

ચેરા પું ફંકરો; કંડિકા

ચેલ નં પીંજેલા રૂની ચેપલી

ચેલું વિં સામે આંગળાથી બતાવેલું; આદ્યું
(૨) પછીનું; આગામી (૩) પરમ દિવસ
પછીનું

ચેશ અં આગળ; ઉપરી અધિકારી તરફ (૨)
આગળ; ઠંઠ

ચેશ(-રો) પું ધંધો

ચેશકંઠમી સ્ત્રીં સામે લેવા જવું તે

પેશકશ પું ખંડણી
 પેશકશી સ્ત્રી ખંડણી
 પેશકાર પું કારભારી; શિરસ્તેદાર (૨)
 ખવાસ; હન્દરિયા
 પેશખા સ્ત્રી આંગણું (૨) આંગણા કે તમ
 ઉપર પાથરેલું પાથરણું
 પેશગી સ્ત્રી કામ પેટ આગળથી આપેલું
 લવાજમ
 પેશદસ્તી સ્ત્રી આગળ યઈને કરેલું અનુચિત
 કામ—જખરદસ્તી
 પેશવા પું સતારાના મરાઠા રાજાઓનું
 વંશપરંપરાગત પ્રધાનવટું ધરાવનાર બ્રાહ્મણ
 (૨) મુખ્ય પ્રધાન
 પેશવાઈ વિં પેશવાને લગલું (૨) સ્ત્રી
 પેશવાઓનું પ્રધાનવટું; અમલ (૩)
 પેશવાઓનો રાજ્યકાળ (૪) તેમનું
 સામ્રાજ્ય
 પેશવાંજ પું ઘેરદાર જમો
 પેશાની સ્ત્રી નસીબ
 પેશાખ પું મૂતર
 પેશાખખાનું નં મુતરડી
 પેશી સ્ત્રી માંસનો લોચો (૨) ફળના ગરનો
 પિંડ (૩) આગળ કેસ ચાલવો તે
 પેશીનગોઈ સ્ત્રી ભવિષ્યવાણી
 પેશો પું ધંધો; કસબ
 પેસનીકળ સ્ત્રી પેસવું અને નીકળવું તે (૨)
 કારભાર
 પેસવું અં કિં દાખલ થવું; પ્રવેશ કરવો
 પેસાડવું સં કિં 'પેસવું'નું પ્રેરકરૂપ
 પેસાર(-રો) પું દાખલ થવું તે; પ્રવેશ (૨)
 પરિચય; ગાઠ સંબંધ
 પેસ્તર વિં આગામી
 પેળ પું વૃક્ષ
 પે અં સરખામણીમાં; મુકાબલો
 પેંગડું નં ઘોડેસ્વારનો લટકતો પગ જેમાં
 રહે છે તે કડું; રકાબ
 પેંજર સ્ત્રી પેંજર
 પેંઠ સ્ત્રી હૂંડી ગેરવસ્ત્રો પડયાથી ખીજવાર
 લખી આપવામાં આવે છે તે
 પેંડો પું માટીનો લોદો (૨) દૂધના માવાની
 બનાવેલી એક ગળી વાની

પેંતરો પું કુસ્તી વગેરેની શસ્ત્રાતમાં આગલા
 પગને જરા વાળીને અને પાછલા પગને
 ટટાર રાખી બીજા રહેલું તે
 પેંતાન નં ડોળ
 પેંધવું અં કિં જુઓ પેધવું
 પેંધું વિં જુઓ પેધું
 પે નં પેડું
 પેકી અં —માંતું;—માંથી
 પેકું નં ચક્ર; ચાક
 પેતામહક વિં પિતામહને લગલું
 પેતું નં પાતળો કકડો; કાતળી
 પેતૂક વિં બાપીકું; વારસામાં મળેલું
 પેશાચ વિં રાક્ષસી (૨) લગ્નના આઠ
 પ્રકારમાંનો એક (જેમાં સૂતેલી, મદ્યપાનથી
 વિહુલ બનેલી કે ઉન્મત્ત કન્યા સાથે
 સંભોગ કરી લગ્ન કરવામાં આવે છે)
 પેશાચી વિં રાક્ષસી (૨) સ્ત્રી પ્રાકૃત ભાષાનો
 એક પ્રકાર
 પેશુન(-ન્ય) નં પિશુનતા
 પેસાદાર વિં ધનવાન
 પેસો પું એક તાંબાનો સિક્કો; આનાનો ચોથો
 ભાગ (૨) [લા.] દોલત; ધન
 પેસોટકો પું ધન; પૂંજ
 પો સ્ત્રી પાસાના દાવમાં એકનો દાવ (૨)
 કોડીઓના દાવમાં ૧૦, ૨૫ અને ૩૦ પડે
 ત્યારે લેવાનો એક (૩) ચોપટમાં પહેલું
 ખાનું
 પો પું પશેટિયું
 પોઈ સ્ત્રી એક વેલ
 પોઈસ અં 'વાટમાંથી ખસી જતો' એવું
 જણાવનારો ઉદ્ગાર
 પોક સ્ત્રી ખૂમ પાડીને રડવું તે
 પોકરાણુ નં બહુ પોકનો ભેગો અવાજ
 પોકરાવવું સં કિં 'પોકારવું'નું પ્રેરકરૂપ
 પોકશ્રાવ નં જાણે કોઈ મરી ગયું હોય એમ
 મોટીથી પોક મૂકીને રડવું તે
 પોકળ વિં પોલું (૨) ખોટું
 પોકળી સ્ત્રી ખાલી જગા
 પોકડી નં એક પક્ષી
 પોકાર પું ખૂમ (૨) ફરિયાદ
 પોકારવું સં કિં મોટા ઘાંટે બોલાવવું

ચોખરાજી પું. પીળા રંગનું એક રત્ન
 ચોખરો પું. (કા.) નળર કે મુતરડીની બેઠક
 ચોખવું સં. કિં. ચોખવું
 ચોગળ નં. ભોપાણું
 ચોગળી સ્ત્રી. ગાંસડી
 ચોચ સ્ત્રી. દાણા વગરનું ખોખું (ડાંગરનું)
 ચોચકણ વિ. ચોચું, બીકણ
 ચોચકું નં. છાણનો લોહો
 ચોચટ(-ડ) વિ. ચોચું
 ચોચું વિ. નરમ (ર) બીકણ
 ચોટકી સ્ત્રી. નાની ગાંસડી
 ચોટકું નં. ગાંસડી; ચોટલી
 ચોટલિયું વિ. ચોટલીના ઘાટનું (ર) ચોટલાંમાં
 વીંટલું
 ચોટલિયો પું. ઘોડાના સામાન સાથે રહી
 શકે તેવી ચપટા ઘાટની ચામડાની મસક
 (ર) સોના કે રૂપાનો લખગોળ મણકો
 ચોટલી સ્ત્રી. ચોટકી
 ચોટલું નં. ચોટકું
 ચોટલો પું. મોટું ચોટલું
 ચોટાશ(-સ) પું. એક રાસાયનિક દ્રવ્ય
 —ક્ષાર
 ચોટીસ સ્ત્રી. ગરૂમટ પકવવા માટે ઘડના
 લોટ વગેરેની ગરમ લૂગદી
 ચોટો પું. ફાનસનો ગોળો (ર) ચકલીનું બચ્ચું
 (૩) એક જાતના ઘડનો દાણો
 ચોઠ સ્ત્રી. પ્રાણીની પીઠ ઉપર નખાય તેવી
 બેવડી ગૂણ (ર) વણનર (૩) પોઠિયો
 ચોઠિયો પું. ચોઠ ઉપાડનાર બળદ (ર)
 મહાદેવનો નંદી
 ચોડી પું. ચોડનો બળદ (ર) વણનરો
 ચોડું નં. લીંપણના બટા થરનો કકડો
 ચોઠણ નં. શયન
 ચોઠડું અં. કિં. સૂઝું
 ચોઠાડવું સં. કિં. 'ચોઠવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ચોણ નં. + પણ; પ્રતિજ્ઞા
 ચોણચવડું વિ. જીઓ પુણચવડું
 ચોણિયું વિ. પોણા ભાગનું
 ચોણીસો વિ. સોમાં પા આઠો; 'હા'ના
 ચોણું વિ. આખામાં પા આઠું; 'કુ'
 ચોણીસો વિ. પંચોતેર

ચોત નં. ઝીણું કાપડ (ર) વસ્ત્રનો વણાટ
 (૩) ફસ ખોલવી તે (૪) ચોતાનું ખરું
 સ્વરૂપ (૫) ફરજંદ; બચ્ચું (૬) મરનારનાં
 નજીકનાં સગાનો શોક મુકાવવા બીજા
 સગાં જે વસ્ત્ર કે તેની કિંમત આપે છે તે
 ચોતડી સ્ત્રી. ઘોતી
 ચોતડો પું. પૌત્ર
 ચોતાપણું નં. આત્મીયભાવ (ર) વ્યક્તિત્વ
 (૩) અહંભાવ
 ચોતારો પું. બીડું ચોતું (ર) ચોતું ફેરવડું તે
 ચોતિયું નં. નાનું ઘોતિયું
 ચોતી સ્ત્રી. ઘોતી
 ચોતીકું વિ. ચોતાનું
 ચોતું નં. સરકારી ખબરનામાં મહેસૂલનું ભરણું
 (ર) પાણીમાં બીજવેલો લગડાનો કકડો
 (૩) ચૂનામાં કે રંગમાં બીજવેલો ફચડો
 (૪) ચોચું
 ચોતે સં. જાતે
 ચોથકી સ્ત્રી. એક નેત્રરોગ, જેમાં ચોપચાના
 અંદરના ભાગમાં ફેલ્લીઓ નીકળી આવે છે
 ચોથાળવું અં. કિં. (કા.) પલાયન કરવું
 ચોથી સ્ત્રી. લાંબાં છટાં પાનાંનું પુસ્તક (ર)
 અજાતામાં બોળી રાખેલું રત્ન મોટું પોલ
 (૩) ચોઈની વેલ (૪) તેના રંગમાં બોળી
 રાખેલું રત્ન પોલ
 ચોથું નં. મોટી ચોથી—પુસ્તક (તિરસ્કારમાં)
 ચોદળો પું. છાણનો લોહો (એકવારનો
 —એકસાથે કરેલો)
 ચોપ નં. ફણગો (ર) પડ; થર (૩) પું. રોમમાં
 રહેતો રોમન કેથલિક સંપ્રદાયનો વડો
 ધર્માધિકારી
 ચોપચું નં. આંખનું પાંપણવાળું ઢાંકણ (ર)
 ખસખસનો દાણા બાજ્યા વગરનો દોડો
 (૩) દાણા બાજ્યા વિનાની શિંગ (૪) ચોપડી
 ચોપટ પું. શુક; સડો
 ચોપટિયું વિ. ચોપટના જેવા રંગનું
 ચોપટી વિ. ચોપટિયું (ર) સ્ત્રી. ચોપટની
 માદા (૩) એક છાંદ (૪) એક વેલ
 ચોપડું નં. ચોપડીનું દ્રાક્ષ જેવું ફળ
 ચોપટો પું. ચણાની શિંગ
 ચોપડી સ્ત્રી. નાનો ચોપડો

ચોપડું નં નાનો ચોપડો (૨) માત્ર ધાસ
ભગે તેવી જમીન

ચોપડો પું ભપસેલું, ભખડેલું કે લાગેલું પડ
(૨) માત્ર ધાસ ભગે તેવી જમીન

ચોપલાં નં બં વં અશક્તિનાં ફાંફાં

ચોપલું વિં પોચું; કાંઈ સહન કરી શકે નહિ
તેવું (૨) લડાવેલું; લાડકું કરી નાખેલું (૩)
નકામાં ફાંફાં મારવું

ચોપાખાણું વિં ચોપલું

ચોપું વિં કાંચું; પોચું (૨) નં કાંચાપણું;
પોચાપણું

ચોપૈયું નં જુઓ પૈયું

ચોપૈયો પું જુઓ પૈયો

ચોપો પું કાળજનું ટપકું; નજરિયું (૨)
અભણ્યો ચોર (બાળકને કહેવામાં)

ચોખાર પું બં વં ત્રણ પાસાની રમતમાં
છ, છ અને એક, એમ કુલ ત્રેર દાણાનો
દાવ (૨) ક્તેલ

ચોખારા ગણવા શં પ્રં નાસી જવું

ચોમચો પું સ્ત્રીઓનું એક જાતનું લગડું

ચોમલું વિં હરખેલું (૨) ચોપલું

ચોમાવું અં કિં હરખાઈ જવું

ચોચણ(-ણી) સ્ત્રીં કમળની વેલ

ચોચણું નં કમળ; રાત્રે ખીલતું કમળ

ચોચું નં ગેડીદાની રમતમાં જ્યાં દોડો
પહોંચાડવાથી જીત ગણાય તે મુદ્દર કરેલીહદ

ચોર અં ગયે વધે કે આવતે વધે

ચોરવવું સં કિં પડેવવું

ચોરસ પું ખુશાલીનો ઉકરાંટો (૨) ચરાતન;
પાણી

ચોરસાવવું સં કિં 'ચોરસાવું'નું પ્રેરકરૂપ

ચોરસાવું અં કિં આનંદથી ભરણું (૨)
જુસ્સો ચડવો

ચોરસીલું વિં ચોરસવાળું; શર; પાણીઠાર

ચોરિયું નં છોકરું

ચોરિયો પું છોકરો

ચોરી સ્ત્રીં છોકરી

ચોરકું વિં ચોરનું; ગઈ સાલનું

ચોરો પું પાણીમાં થતો બારીક જીવ (૨)
અવસર; સમો (૩) કૂવામાંથી પાણી કાઢવાનું
લાંબા ઘાટનું પહોળા મોંડું વાસણ

ચોલ સ્ત્રીં ચોલાણું (૨) મિથ્યા દેખાવ;
જાણું (૩) અધાધધી; ગોટાળો (૪) નં
પોચું ગોઠવું (૫) રૂની ચેપલી; ચોલવું
(૬) પું પીંજેલું ર

ચોલકાર(-રું) નં બાકું

ચોલકારવું સં કિં કોરી કાઢવું; બાકું પાડવું

ચોલકારું નં બાકું; ચોલકાર

ચોલકું નં સ્ત્રીઓ કે બાળકોનું એક જાતનું
બદન

ચોલકારિયું નં બાકું

ચોલકો પું*

ચોલરું નં શેરડીની આંખ (જે વાવવાથી
નવા ફણગા ફૂટે છે) (૨) પગની પોલી કઠલી

ચોલવું નં રૂની નાની ચેપલી

ચોલાણું નં ચોલાપણું; ચોલો ભાગ; ચોલ

ચોલાદ નં ખરું-તીખું લોહું; ગળવેલ

ચોલાદી વિં ચોલાદનું (૨) [લા.] મજબૂત

ચોલારવું સં કિં કોરવું; કાણું પાડવું

ચોલારું(-ળ) વિં ચોલું

ચોલીમ પું સિપાઈ (૨) સ્ત્રીં પોલીસની ફોજ

ચોલું વિં વચ્ચે ચોલાણવાળું—ખાલી (૨)
[લા.] મિથ્યા દેખાવનું

ચો(વ)વું સં કિં પડેવવું

ચોશ પું; સ્ત્રીં બોબો

ચોશધ પું આવકે કરવાનું એક પ્રત

ચોશધશાળા સ્ત્રીં અપાસરો

ચોશાક પું પહેરવેશ; લેખાસ (૨) પહેરવાનાં
વસ્ત્ર

ચોશાકી સ્ત્રીં લૂગડાંલતાંની રકમ

ચોશાગીર પું પહેલવાન (૨) ફાંકરો થઈ
ફરનારો ઠગ

ચોશાલય નં ચોષધશાળા

ચોશાળ સ્ત્રીં ચોષધશાળા

ચોશિંદું વિં આશરો—ઉત્તેજન આપનાર,
મુરખી (૨) ગુમ

ચોષ(-સ) પું વિક્રમ સંવતનો ત્રીજો મહિનો

ચોષક વિં ચોષણ કરનાર

ચોષકવાયુ પું પ્રાણવાયુ; 'ઓકિસજન'

ચોષણ નં ચોષવું તે (૨) ગુજરાત; નભાવ

ચોષ(-સ)વું સં કિં ખવરાવી પિવરાવી જાતનું
કરવું (૨) [લા.] ઉત્તેજન-મદદ આપવી

પોષિત વિં પોષાયેલું; પોષાતું
 પોષ(-સા)વું અં કિં પોષણ પામવું (૨)
 પાલવવું; પરવડવું (૩) માગણી થવી; અપવું
 પોષ્ય વિં પોષવાયોગ્ય
 પોષી(-સી) વિં પોષ માસનું
 પોસ પું અસપસનું ખાલી છંડવું (૨)
 દિવાળીની બહિરા (૩) પોષ મહિનો
 પોસદોડો પું અસપસનું ખાલી છંડવું
 પોસવું સં કિં જુઓ પોષવું
 પોસાવું વિં પુષ્ટ; મોટું
 પોસાણુ નં માગણી; અપત
 પોસાવું અં કિં જુઓ પોષાવું
 પોસી વિં જુઓ પોષી
 પોસો પું જુઓ પોષાધ
 પોસ્ટ સીં ડાક; ટપાલ
 પોસ્ટઓફિસ સીં ટપાલઓફિસ; ડાકઘર
 પોસ્ટમેન પું ટપાલી
 પોસ્ટી વિં નશા આણવા પોસના દોડા
 ઉકાળીને પીનાર (૨) આળસુ; એઠી (૩)
 પોચું; નરમ
 પોહ પું મોટું પરોઢિયું (૨) અં દોરને
 પાણી પાવાને ઉચ્ચારાતો ઉદ્ગાર
 પોહાલય સીં નવી ખેડવા માંડેલી જમીન
 પોળ સીં દરવાજો (૨) દરવાજાવાળો મહોલ્લો
 (૩) શેરી
 પોળિયો પું દરવાજો
 પોળી સીં પાતળી અને પોચી શેટલી (૨)
 પૂરાણપોળી
 પોંક(-ખ) પું દૂધ ભરાયેલાં કણસલાને
 બૂંદને કહેલા કણ
 પોંક(-ખ)ણું નં પોંખવામાં વપરાતાં—ધૂસર,
 મુસળ, રવે અને ત્રાક—એ ચારમાંનું દરેક
 (૨) પોંખવાની ક્રિયા
 પોંક(-ખ)વું સં કિં પોંખણા વડે વરકન્યાને
 વધાવવાં
 પોંકિયું નં લીલું કણસણું (જેનો પોંક
 પડાય છે)
 પોંગડ પું બાળક
 પોંગડાવરથા સીં બાહ્યાવરથા
 પોત્ર પું દીકરાનો દીકરો
 પોત્રી સીં દીકરાની દીકરી

પૌર પું શહેરી
 પૌરસ્ત્ય વિં પૂર્વનું
 પૌરાણિક વિં પુરાણને લગતું (૨) પું
 પુરાણી
 પૌરુષ વિં પુરુષનું (૨) નં પુરુષત્વ (૩)
 પુરુષાતન
 પૌરુષેય વિં પુરુષનું; પુરુષને છાજતું (૨)
 પુરુષે રચેલું
 પૌર્ણમાસી સીં જુઓ પૂર્ણમાસી
 પૌર્ણિમા સીં પૂર્ણિમા
 પૌર્વાપર્ય નં પૂર્વાપર હોવાપણું; ક્રમ
 પૌષ પું પોષ માસ
 પૌષધ નં જુઓ પોષાધ
 પૌષધશાળા સીં જુઓ પોષાધશાળા
 પૌષ્ટિક વિં પુષ્ટિ આપનાર
 પૌઆ(-વા) પું અં વં શેકેલી ડાંગરને
 ખાંડીને કહેલા ચપટા દાણા
 પ્યાજ નં ડુંગળી
 પ્યાદીમહાત સીં પ્યાદાથી બાદશાહને
 આંતરવાનો શેતરંજનો એક દાવ
 પ્યાદું નં શેતરંજમાં પેદળ સિપાઈનું મહોરું
 પ્યાદેમહાત વિં પ્યાદે હરાવેલું (શેતરંજમાં)
 પ્યાર પું પ્રેમ
 પ્યારી સીં વહાલી સીં
 પ્યારું વિં વહાલું
 પ્યારો પું વહાલો પુરુષ
 પ્યાલી સીં નાનું પવાલું
 પ્યાણું પું પવાલું
 પ્યાલો પું મોટું પવાલું
 પ્યાસ સીં તરસ
 પ્યાસું વિં તરસું
 પ્રક(-મ)દ વિં ઉઘાડું; ખુલ્લું (૨) પ્રત્યક્ષ
 (૩) અં ખુલ્લી રીતે
 પ્રકટિત વિં પ્રકાશિત
 પ્રકટીકરણ નં ચૂદ રહેલું સ્પષ્ટ કરવું તે
 પ્રકર પું સમૂહ; ઢગલો
 પ્રકરણ નં પ્રસંગ; વિષય (૨) ગ્રંથનો વિભાગ;
 અધ્યાય (૩) કોઈ બાબત ઉપરનો સંપૂર્ણ
 પત્રવ્યવહાર (૪) કશું કરવાનું ખાસ વિધાન
 કરતું વચન (૫) કવિકલ્પિત વસ્તુવાણું
 દશઅંગી નાટક

મકરી સ્ત્રીં નાટકમાંની ઉપકથા
 મકર્ષ પું અત્યંતતા (૨) ઉત્તમપણું; ક્ષેપતા
 મકર્ષ પું અત્યંત ક'પ
 મકાર પું ભેદ; ભત (૨) રીત; તરેહ
 મકાશ પું અજવાળું
 મકાશક વિં પ્રકાશ કરનારું (૨) પ્રસિદ્ધ
 કરનાર
 મકાશન નં પ્રસિદ્ધ કરેલો અંથ
 મકાશનમંદિર નં પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કરનાર
 સંસ્થા
 મકાશમાન વિં પ્રકાશનું
 મકાશવિજ્ઞાન નં પ્રકાશનું વિજ્ઞાન-શાસ્ત્ર
 મકાશનું અં કિં ચળકવું (૨) સં કિં પ્રસિદ્ધ
 કરવું
 મકાશલેખન નં*
 મકાશિત વિં પ્રકાશવાળું (૨) છપાવી પ્રસિદ્ધ
 કરેલું
 મકીર્ણ વિં વેરાયેલું; છૂટું છવાયું (૨) પરચૂરણ
 મકૃત વિં પ્રસ્તુત; જેની વાત ચાલુ હોય
 તેવું (૨) અવિકૃત; મૂળ સ્થિતિનું
 મકૃતિ સ્ત્રીં કુદરત (૨) ધર્મ; પ્રધાન ગુણ
 (૩) તબિયત (૪) સ્વભાવ; મિલન (૫)
 અમાત્યવર્ગ (૬) પ્રભ (૭) પુરુષથી મિત્ર
 જગતનું મૂળ ઉપાદાન (૮) જેને રૂપાખ્યાનના
 પ્રત્યયો લાગે છે તે (વ્યા.)
 મકૃતિકોપ પું પ્રવૃત્તિનો કોપ
 મકૃતિજન્ય વિં સહજ; કુદરતી
 મકૃતિવાદ પું 'પ્રોટેસ્ટન્ટિઝમ'
 મકૃતિવિન્યાસ પું*
 મકૃતિસિદ્ધ વિં સ્વભાવસિદ્ધ
 મકૃતિસ્થ વિં સ્વભાવમાં જ રહેલું
 મકૃષ્ટ વિં ઉત્કૃષ્ટ; ઉત્તમ
 મકોપ પું ગુરસો; ક્ષોભ (૨) પ્રબળતા
 મકમ પું પગલું (૨) શરૂઆત (૩) કમ;
 વ્યવસ્થા
 મકમભંગ પું શરૂ કરેલા કમને ન જળવવો
 તે (સાહિત્યમાં એક દોષ)
 મક્રિયા સ્ત્રીં કાર્યપ્રણાલી; પદ્ધતિ; રીત (૨)
 અનુષ્ઠાન; ક્રિયા (૩) પ્રકરણ; ખંડ (૪)
 શબ્દ ભેડવા—ખનાવવાની રીત (વ્યા.)
 મક્ષાલન નં ઘોડું તે

મક્ષિસ વિં નાખેલું; ફેંકેલું (૨) પાછળથી
 ઉમેરેલું
 મક્ષેપ પું નાખવું-ફેંકવું તે (૨) પાછળથી
 ઉમેરવું તે; ઉમેરેલું તે
 મક્ષેપક પું પ્રક્ષેપ કરનાર
 મક્ષેપણુ નં પ્રક્ષેપ
 મક્ષોભણુ નં ખળભળાટ
 મખદા સ્ત્રીં પરિવહ; સભા (જૈન.)
 મખર વિં હમ; તીક્ષ્ણ
 મખ્યાત વિં પ્રસિદ્ધ
 મખ્યાતિ સ્ત્રીં પ્રસિદ્ધિ
 મખ્યાપન નં ભહેર કરવું તે (૨) જણાવવું તે
 મગટ વિં (૨) અં જુઓ પ્રકટ
 મગટનું અં કિં પ્રગટ થવું; જન્મવું (૨)
 સળગવું (૩) સં કિં સળગાવવું
 મગટાવવું સં કિં 'પ્રગટવું'નું પ્રેરકરૂપ
 મગતિ સ્ત્રીં આગળ વધવું તે; ઉત્તતિ
 મગતિમાન વિં પ્રગતિ કરનાર
 મગતિવાદ પું
 મગતિવાદી વિં (૨) પું પ્રગતિવાદમાં માનનાર
 મગતિશીલ વિં પ્રગતિ કરવું
 મગદલ વિં પ્રોઠ; ગંભીર (૨) હંમેર પહોંચેલું;
 પુખ્ત (૩) નિર્ભય; નીડર (૪) નિર્ભય;
 ઘૃષ્ટ (૫) ઉદ્ધત; અભિમાની
 મગદસતા સ્ત્રીં
 મગદલા સ્ત્રીં પ્રોઠા (નાયિકાનો પ્રકાર)
 મગાઠ વિં ખલુ ગાઠ
 મચય પું ટગલો; સમૂહ (૨) ટકિ; ઉપચય
 મચરવું અં કિં પ્રચાર પામવું
 મચરિત વિં પ્રચાર પામેલું
 મચલિત વિં ચાલવું આવેલું; ચાલુ
 મચંડ વિં ભયંકર (૨) કદાવર
 મચાર પું ફેલાવો (૨) વહીવટ; રૂઢિ
 મચારક પું પ્રચાર કરનાર
 મચારકાર્ય નં (ખખરા કે વિચારોનો) પ્રચાર
 કરવાનું કામ
 મચારિત પ્રચાર કરેલું; ફેલાવેલું
 મચાલક પું ચલાવનાર (૨) આરંભક
 મચુર વિં ખૂબ; પુષ્કળ
 મચુરતા સ્ત્રીં
 મચ્છન વિં ઠોકેલું (૨) અણુછ

પ્રત્યયોદન નં ઠાંકિયું તે; છુપાવયું તે (૨)
 ઉત્તરીય (૩) ચાદર (પથારીની)
 પ્રત્યયોદિત વિં ઠાંકિયું; છુપાવેલું
 પ્રત્યયુતિ સ્ત્રીં સ્થાનથી ચલિત થયું તે
 પ્રજનન નં ગર્ભાધાન કરયું તે (૨) જન્મ
 આપવો—પ્રસવ થવો તે (૩) સંતતિ
 પ્રજવાળયું સં કિં સળગાવયું (૨) હીપાવયું
 પ્રજળયું અં કિં સળગયું
 પ્રજ્ઞ સ્ત્રીં જનતા; લોકસમૂહ (૨) રૈયત
 (૩) સંતતિ
 પ્રજ્ઞકીય વિં પ્રજનનું—ને લગયું
 પ્રજ્ઞદોષ પું પ્રજ્ઞને ખળભળાટ
 પ્રજ્ઞગીત નં રાષ્ટ્રગીત
 પ્રજ્ઞતાંત્ર નં પ્રજ્ઞસત્તાક રાજ્યતાંત્ર; ‘રીપબ્લિક’
 પ્રજ્ઞધીન વિં પ્રજ્ઞને આધીન
 પ્રજ્ઞપતિ પું સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિનો અધિષ્ઠાતા
 દેવ—બ્રહ્મા (૨) રાજ (૩) [લા.] કુંભાર
 પ્રજ્ઞપાલ(-ળ)ક પું રાજ
 પ્રજ્ઞપાલન નં પ્રજ્ઞનું પાલન
 પ્રજ્ઞભાવ પું રાષ્ટ્રીયતા
 પ્રજ્ઞવતી સ્ત્રીં સંતાનવાળી સ્ત્રી
 પ્રજ્ઞશાહી સ્ત્રીં લોકશાસન; ‘ડેમોક્રસી’
 પ્રજ્ઞશાહીવાદી વિં (૨) પું પ્રજ્ઞશાહીમાં
 માનનાર
 પ્રજ્ઞસત્તાક વિં પ્રજ્ઞના વહીવટવાળું
 પ્રજ્ઞસ્મિતા સ્ત્રીં પ્રજ્ઞ તરીકેનું અભિમાન
 —ગૌરવ
 પ્રજ્ઞસ્મિતાવાદ પું
 પ્રજ્ઞયું સં કિં સળગાવયું
 પ્રજ્ઞોત્પત્તિ સ્ત્રીં સંતાનની ઉત્પત્તિ
 પ્રજ્ઞોત્પાદક વિં સંતાન ઉપજાવે એવું
 પ્રજ્ઞોત્પાદન નં પ્રજ્ઞ ઉત્પન્ન કરવી તે
 પ્રજ્ઞ વિં (૨) પું જીવું જ્ઞાન ધરાવનાર; જ્ઞાની
 પ્રજ્ઞતા સ્ત્રીં
 પ્રજ્ઞા સ્ત્રીં બુદ્ધિ
 પ્રજ્ઞાચક્ષુ વિં અંધ (૨) નં જ્ઞાનરૂપ નેત્ર
 પ્રજ્ઞવલમાન વિં પ્રજ્ઞયું; પ્રકાશમાન
 પ્રજ્ઞવલિત વિં પ્રજ્ઞયું; પ્રદીપ્ત
 પ્રજ્ઞ નં + પણ; હોલ
 પ્રજ્ઞુત વિં પ્રજ્ઞામ કરયું (૨) નમ્ર; વિનયી
 પ્રજ્ઞમયું સં કિં નમયું; નમસ્કાર કરવા
 પ્રજ્ઞય પું પ્રેમ (સ્ત્રીપુરુષનો)

પ્રજ્ઞયિની સ્ત્રીં પ્રેમ કરનારી કે પ્રેમનું પાત્ર
 થયેલી સ્ત્રી (૨) પત્ની
 પ્રજ્ઞયી વિં પ્રેમ કરનાર કે પ્રેમનું પાત્ર
 થયેલો પુરુષ (૨) પું પતિ (૩) પ્રજ્ઞયી
 પુરુષ
 પ્રજ્ઞવ પું ઉચ્ચકાર
 પ્રજ્ઞામ પું નમસ્કાર
 પ્રજ્ઞાલિકા સ્ત્રીં રૂઢિ; પદ્ધતિ
 પ્રજ્ઞાલી સ્ત્રીં જુઓ પ્રજ્ઞાલિકા
 પ્રજ્ઞિધાન નં સમાધિ; ધ્યાન (૨) ભક્તિ;
 ઉપાસના (૩) કર્મફલત્યાગ
 પ્રજ્ઞિમિ પું જુઓ નસુસ
 પ્રજ્ઞિપત સ્ત્રીં કાલાવાલા; આજીવ
 પ્રજ્ઞિપાત પું પગે પડયું તે
 પ્રજ્ઞીત વિં રચેલું
 પ્રજ્ઞેતા પું રચનાર
 પ્રત સ્ત્રીં નકલ
 પ્રતાપ પું સામર્થ્ય; પ્રભાવ (૨) તેજ; કાંતિ
 (૩) દુઆબ
 પ્રતાપવાન વિં પ્રતાપવાળું
 પ્રતાપી વિં પ્રતાપવાળો
 પ્રતારજ્ઞા સ્ત્રીં છેતરપિંડી
 પ્રતિ સ્ત્રીં પ્રત (૨) અં તરફ (૩) નીચેના
 અર્થમાં વપરાતો એક ઉપસર્ગ. વિરુદ્ધ,
 વિપરીત (ઉદાં પ્રતિકાર) (૨) સામે (ઉદાં
 પ્રત્યક્ષ) (૩) બદલામાં (ઉદાં પ્રત્યુપકાર)
 (૪) હરેક; દરેક (ઉદાં પ્રત્યેક; પ્રતિક્ષણ)
 (૫) સમાન; સદૃશ (ઉદાં પ્રતિકૃતિ)
 પ્રતિઉત્તર પું પ્રત્યુત્તર
 પ્રતિકરણ નં પ્રતિકાર
 પ્રતિ(-તી)કાર પું વિરોધ (૨) બદલો (૩)
 ઉપાય; ઇલાજ
 પ્રતિ(-તી)કારક વિં પ્રતિકાર કરનારું
 પ્રતિકાબ્ધ નં
 પ્રતિકૂલ(-ળ) વિં અનુકૂળ નહિ તેવું; વિરુદ્ધ;
 બીલકું
 પ્રતિકૂલ(-ળ)તા સ્ત્રીં
 પ્રતિકૃતિ સ્ત્રીં છબી (૨) નકલ
 પ્રતિકોષ પું ‘ઓષોજિટ ઓન્ગલ’ (ગ.),
 પ્રતિક્રિયા સ્ત્રીં ઉપાય (૨) વિરોધી ક્રિયા
 —ચતિ; ‘રી-એક્શન’

પ્રતિજ્ઞા અં પમેપમે
 પ્રતિગ્રહ પું જ્ઞાન લેવું તે (૨) સ્વીકાર
 પ્રતિધાત પું (માર્ગ) સામું મારવું તે (૨)
 પ્રત્યાધાત (૩) ટુકાવટ
 પ્રતિધોર(-ય) પું પડવો
 પ્રતિચિત્ર નં*
 પ્રતિચ્છંદ પું પડછાયારૂપ આકૃતિ
 પ્રતિજ્ઞા સ્ત્રીં પણ; નિયમ (૨) શપથ (૩)
 પંચાવયવ વાક્યમાંનું પહેલું—જેમાં સાધ્યનો
 પક્ષ ઉપર નિર્દેશ કરવામાં આવે છે
 (પ્ર. શા.)
 પ્રતિજ્ઞાપત્ર પું; નં પ્રતિજ્ઞાનો લેખ
 પ્રતિજ્ઞાબદ્ધ વિં પ્રતિજ્ઞાથી બંધાયેલું
 પ્રતિતાલ પું એક પ્રકારનો તાલ (સંગીત)
 પ્રતિદિન અં દરરોજ
 પ્રતિદિવસ અં દરરોજ
 પ્રતિધ્વનિ પું પડવો
 પ્રતિનાયક પું નાટક કે વાર્તામાં નાયકનો
 સામાવાળિયો
 પ્રતિનિધિ પું —ને બદલે, —ના તરફથી કામ
 કરવા નિયુક્ત કરેલો માણસ
 પ્રતિનિધિત્વ નં પ્રતિનિધિપદ (૨) પ્રતિનિધિ
 ચૂંટવાનો આધિકાર
 પ્રતિપક્ષ પું સામેનો પક્ષ (૨) શત્રુ;
 સામાવાળિયા (૩) પ્રતિવાદી
 પ્રતિપક્ષી પું સામાવાળિયો
 પ્રતિપત્તિ સ્ત્રીં પ્રાપ્તિ (૨) જ્ઞાન (૩) સ્વીકાર
 (૪) પ્રતિપાદન; નિરૂપણ
 પ્રતિપદા સ્ત્રીં પડવો; એકમ; પાપવાદિયાનો
 પહેલો દિવસ
 પ્રતિપત્ર વિં ભાંગુલું (૨) સ્વીકારેલું (૩)
 મળેલું (૪) શરણાગત (૫) સાબિત
 કરેલું (૬) સંમાન—પ્રતિષ્ઠા પામેલું
 પ્રતિપાદક વિં પ્રતિપાદન કરનારું
 પ્રતિપાદન નં પ્રમાણ આપી પુરવાર
 કરવું તે
 પ્રતિપાદિત વિં પ્રતિપાદન કરેલું
 પ્રતિપાદિની સ્ત્રીં પ્રતિપાદન કરનારી
 પ્રતિપાદ્ય વિં જેનું પ્રતિપાદન કરવાનું હોય તે
 પ્રતિપાલક પું ભરણપોષણ કરનાર; રક્ષણ
 કરનાર
 પ્રતિપાલન નં ભરણપોષણ; રક્ષણ

પ્રતિપાળ પું પ્રતિપાલક (૨) સ્ત્રીં સંભાળ;
 રક્ષણ
 પ્રતિપ્રશ્ન પું સામે પશ્ચ; પ્રશ્ન સામે કરેલો
 પ્રશ્ન
 પ્રતિપ્રસવ પું અપવાદનો અપવાદ
 પ્રતિક્ષેપ નં પ્રતિબિંબ
 પ્રતિક્ષિત વિં પ્રતિબિંબિત
 પ્રતિબદ્ધ વિં બંધાયેલું (૨) પ્રતિબંધ
 —ટુકાવટવાળું (૩) 'કોન્સ્યુમેટ' (ગ.)
 પ્રતિબંધ પું વિધન; વાંધો; ટુકાવટ
 પ્રતિબંધક વિં પ્રતિબંધ કરનારું
 પ્રતિબિંબ નં પડછાયા
 પ્રતિબિંબિત વિં જેનું પ્રતિબિંબ પડ્યું હોય
 એવું
 પ્રતિબોધ પું ભગ્યવતિ (૨) જ્ઞાન (૩)
 બોધ; ઉપદેશ
 પ્રતિબોધવું સં કિં ઉપદેશ આપવો;
 સમન્વયવું
 પ્રતિભા સ્ત્રીં કાંતિ; તેજ (૨) માનસિક
 શક્તિની ઝળક—ઝટા (૩) કદપના, સમર્પન
 અને શોધખોળના ક્ષેત્રમાં નવુંનવું તેજ
 બતાવનારી અસાધારણ હિંમતરત્ન બુદ્ધિશક્તિ
 પ્રતિભાગ પું પેટાભાગ
 પ્રતિભાન નં સ્પષ્ટીકરણ (૨) જ્ઞાન; સ્મૃત્તિ
 (૩) તરતબુદ્ધિ (૪) પ્રતિભા
 પ્રતિભાવાન વિં પ્રતિભાવાળું
 પ્રતિભાશાળી વિં પ્રતિભાવાળું
 પ્રતિભાસ પું આભાસ
 પ્રતિમધ્યમ પું*
 પ્રતિમા સ્ત્રીં મૂર્તિ
 પ્રતિમાન નં પ્રતિમા (૨) પ્રતિબિંબ (૩)
 દૃષ્ટાંત (૪) 'એન્ટિલોગોરધમ' (ગ.)
 પ્રતિમાવિધાન નં પ્રતિમા બનાવવી તે
 પ્રતિરોધ પું અટકાવ; રોકાણ
 પ્રતિરોધક વિં પ્રતિરોધ કરનારું
 પ્રતિરોધી વિં પ્રતિરોધ કરનારું
 પ્રતિલિપિ સ્ત્રીં નકલ
 પ્રતિલેખ પું નકલ
 પ્રતિલોભ વિં ભલશ કમનું (૨) કપલા
 વર્ણની સ્ત્રી સાથેનો (વિવાહ)
 પ્રતિવચન નં પરાવર્તન

પ્રતિવર્ધ અં ૬૨૨૨૨૨
પ્રતિવાદ પું ૦ વિરોધ; ખંડન (૨) ઉત્તર;
જવાબ

પ્રતિવાદણ સ્ત્રી ૦ પ્રતિવાદી સ્ત્રી
પ્રતિવાદી પું ૦ દાવામાં બચાવપક્ષનો માણસ
પ્રતિવાય પું ૦ જુઓ પ્રત્યવાય
પ્રતિવારણ નં ૦ નિવારણ
પ્રતિવિધાન નં ૦ ઉપાય; ઇલાજ
પ્રતિશબ્દ પું ૦ પડથો
પ્રતિવેધ પું ૦ નિવેધ; મના
પ્રતિષ્ઠા સ્ત્રી ૦ આભર (૨) (મૂર્તિની)
વિધિપૂર્વક સ્થાપના

પ્રતિષ્ઠાપક પું ૦ પ્રતિષ્ઠા કરનાર
પ્રતિષ્ઠિત વિં ૦ પ્રતિષ્ઠાવાળું
પ્રતિષ્ઠાપ્રસારણ નં ૦
પ્રતિસિદ્ધાંત પું ૦*
પ્રતિસ્પર્ધા સ્ત્રી ૦ હરીફાઈ
પ્રતિસ્પર્ધી પું ૦ હરીફ
પ્રતિહત વિં ૦ પ્રતિઘાત-પ્રતિબંધ પામેલું
પ્રતિ(-તી)હાર પું ૦ દારપાળ
પ્રતિ(-તી)હારી સ્ત્રી ૦ સ્ત્રી દરવાન
પ્રતિહારું નં ૦ પ્રતિહારનું કામ
પ્રતીક નં ૦ પ્રતિમા; મૂર્તિ (૨) ચિહ્ન; નિશાન
પ્રતીકાર પું ૦ જુઓ પ્રતિકાર
પ્રતીકારક વિં ૦ જુઓ પ્રતિકારક
પ્રતીક્ષા સ્ત્રી ૦ વાટ જોવી તે
પ્રતીચ્છી સ્ત્રી ૦ પશ્ચિમ દિશા
પ્રતીત વિં ૦ સ્પષ્ટ; જણાયેલું
પ્રતીત(-તિ) સ્ત્રી ૦ ભરોસો; વિશ્વાસ; પતીજ
(૨) ખાતરી

પ્રતીપ વિં ૦ વિરુદ્ધ; જલદું (૨) પું ૦ એક
અર્થાલંકાર, જેમાં ઉપમાનને ઉપમેય સમાન
જણાવી તેનો તિરસ્કાર કરવામાં આવે છે
(કા. શા.)

પ્રતીપગામી વિં ૦ જલદું જનાર
પ્રતીહાર પું ૦ જુઓ પ્રતિહાર
પ્રતીહારી સ્ત્રી ૦ જુઓ પ્રતિહારી
પ્રત્યક્(-ગ્) વિં ૦ પાણું ફરેલું; વિમુખ થયેલું
(૨) અંતર્મુખ; અંદર વળેલું (૩) અંતર્વર્તી;
આંતર (૪) પશ્ચિમ

પ્રત્યક્ષેતન પું ૦ જીવાત્મા (૨) પરમાત્મા
પ્રત્યક્ષ ઇન્દ્રિયગ્રાહ (૨) ચક્ષુગ્રાહ (૩) નજર
સામેનું (૪) સ્પષ્ટ; ખુલ્લું (૫) નં ઇન્દ્રિયો
દ્વારા થવું જ્ઞાન (૬) તેનું સાધન-પ્રમાણ
પ્રત્યક્ષયોગ્યતા સ્ત્રી ૦ પ્રત્યક્ષ થવાની યોગ્યતા
પ્રત્યક્ષવાદ પું ૦ પ્રત્યક્ષપ્રમાણને જ સત્ય
માનનારો વાદ; 'યોગિદિવિજમ'
પ્રત્યક્ષવાદી વિં (૨) પું 'યોગિદિવિસ્ત'
પ્રત્યક્ષીકરણ નં ૦ પ્રત્યક્ષ કરાવવું તે (૨)
પ્રત્યક્ષ કરવું તે
પ્રત્યગ્દર્શી વિં ૦ અંતર્મુખ ચક્ષુવાળું
પ્રત્યભિજ્ઞા સ્ત્રી ૦ ઝાળખ (૨) સદશ વસ્તુ
દેખીને પહેલાં દેખેલી વસ્તુનું સ્મરણ
થઈ આવવું તે
પ્રત્યભિજ્ઞાન નં ૦ જુઓ પ્રત્યભિજ્ઞા (૨)
ઝાળખાણની નિશાની; અભિજ્ઞાન
પ્રત્યય પું ૦ વિશ્વાસ; ભરોસો (૨) ખાતરી;
નિશ્ચય (૩) કારણ; હેતુ (૪) અનુભવજન્ય
જ્ઞાન (૫) રૂપો કે સાધિત શબ્દો
બનાવવા શબ્દને અંતે લગાડવામાં આવે
છે (વ્યા.)
પ્રત્યયરહિતા વિં સ્ત્રી ૦ પ્રત્યય-વિશ્વાસ
વિનાની
પ્રત્યયહુસા વિં સ્ત્રી ૦ જેનો પ્રત્યય-વિશ્વાસ
લોપ પાર્યો છે એવી
પ્રત્યયાત્મિકા વિં સ્ત્રી ૦ પ્રત્યય-વિશ્વાસવાળી
પ્રત્યવાય પું ૦ વિદ્ય; નડતર (૨) પાપ; દોષ
પ્રત્યંગ પું ૦*
પ્રત્યંગા સ્ત્રી ૦ પાણી
પ્રત્યાખ્યાન નં ૦ પરિત્યાગ; અસ્વીકાર;
નિરાકરણ (૨) ઉપેક્ષા (૩) કપકો
પ્રત્યાઘાત પું ૦ સામે આઘાત કે ધક્કો;
'રી-એક્શન' (૨) પડથો
પ્રત્યારોપ પું ૦ સામું આળ
પ્રત્યાવલોક પું ૦*
પ્રત્યાવલોકન નં ૦*
પ્રત્યાસન્ન વિં ૦ પાસેનું; નજીકનું
પ્રત્યાહાર પું ૦ અષ્ટાંગયોગનું એક અંગ-
વિષયમાત્રમાંથી ઇન્દ્રિયોને પાછી હઠાવી એક
જગ્યાએ સ્થિર કરવી તે
પ્રત્યુત્તર પું ૦ સામે જવાબ; જવાબનો જવાબ

મરુપલ વિં ચોખ્ય સમયે તરત જ ઉત્પન્ન થયેલું

મરુપકાર પું ઉપકારના બદલામાં સામે ઉપકાર

મરુએ અં તરફ

મરુએક વિં દરેક

મરુમ વિં પહેલું (૨) અં શરૂઆતમાં (૩) પહેલેથી જ

મરુમતઃ અં મૂળમાં; શરૂઆતમાં

મરુમા વિં સ્ત્રીં પહેલી (વિભક્તિ)

મરુમાશ્રમ પું બહાચર્યાશ્રમ

મરુમા સ્ત્રીં ધારે; વહીવટ (૨) રીત

મરુમિત વિં પ્રખ્યાત

મરુમિનાથ પું પૃથ્વીનાથ; રાજ

મરુદક્ષિણા સ્ત્રીં કોઈ પણ વસ્તુ કે વ્યક્તિને જમણી બાજુ રાખી તેની આસપાસ ફરવું તે

મરુદર પું; નં સ્ત્રીઓનો એક રોમ

મરુદર્શક વિં બતાવનારું

મરુદર્શન નં નિરૂપણ (૨) હુન્નર, વિદ્યા, કળા વગેરેનાં દર્શ્યોને જાહેરમાં જોવા મૂકવાની પ્રાસંગિક યોજના

મરુદર્શિત વિં બતાવેલું

મરુદાન નં આપવું તે

મરુદીપ પું દીવો

મરુદીપક વિં ઉત્તેજિત કરનાર (૨) સળગાવનાર

મરુદીસ વિં સળગેલું (૨) ઉત્તેજિત

મરુદેશ પું દેશ; મુલક; ભૂમિ (૨) એકાંશ; એકદેશ

મરુદોષ પું સંન્યાસ (૨) તેરશે કરવાનું શિવનું વ્રત

મરુદુન્ન પું (સં.) દુષ્ણનો પુત્ર; કામદેવનો અવતાર

મરુદાન વિં મુખ્ય (૨) પું વજર; કારભારી

મરુદાનપદ નં પ્રધાનનો હોદ્દો

મરુદાનવદું નં વજરાઈ

મરુદ્વંસ નં નાશ; ઉચ્છેદ

મરુદ્વંસક વિં પ્રવંસ કરનાર

મરુદાલિકા સ્ત્રીં જુઓ પ્રજાલિકા

મરુદાલી સ્ત્રીં જુઓ પ્રજાલી

મરુનિકર્ષણ નં*

મરુપ પું વિસ્તાર (૨) માયાનો વિસ્તાર; સંસાર (૩) સાંસારિક માયા (૪) જીવજપટ

મરુપચવાદ પું*

મરુપચી વિં પ્રપંચથી બરેલું; કપટી

મરુપા સ્ત્રીં પરખ

મરુપાત પું ઘોધ (૨) ભૂસકો

મરુપિતામહ પું આપનો દાદો; પરદાદો

મરુપિતામહી સ્ત્રીં આપની દાદી

મરુપુત્ર પું દીકરાનો દીકરો; પૌત્ર

મરુપૌત્ર પું પૌત્રનો પુત્ર

મરુપૌત્રી સ્ત્રીં પૌત્રની પુત્રી

મરુક્ષ(-ક્ષિત) વિં ખીલેલું (૨) આનંદ પામેલું

મરુભલ(-ળ) વિં બળવાન (૨) અત્યંત

મરુબંધ પું ઇતિહાસ અને દંતકથાથી ભિન્નિત લેખ (કદાં ભોજપ્રબંધ) (૨) ચિત્રકાવ્ય (કદાંછંદ્રપ્રબંધ, સમુદ્રપ્રબંધ) (૩) ગોઠવણ; બંદોબસ્ત

મરુબુદ્ધ વિં જાણેલું (૨) જોનાં જ્ઞાનચક્ષુ ખૂલી ગયાં છે એવું (૩) સમજણીલ

મરુબોધ પું જાણ (૨) જ્ઞાન (૩) ઉપદેશ

મરુબોધકા(લ-ળ) પું સવાર; જાગવાનો સમય

મરુબોધ(-ધિ)ની સ્ત્રીં દેવબીહી એકાદશી

મરુભવ પું ઉત્પત્તિ; જન્મ

મરુભવવું અં કિં ઉત્પન્ન થવું

મરુભા સ્ત્રીં તેજ; કાંતિ (૨) દમામ

મરુભાકર પું સૂર્ય

મરુભાત નં સવાર

મરુભાતફેરી સ્ત્રીં પ્રભાતનું નગરકીર્તન (૨) તે કરનારી મંડળી

મરુભાતિયું નં સવારમાં ગાવાનું પદ

મરુભામંડળ(-લ) નં તેજનું ફંડાળું

મરુભાવ પું શક્તિ (૨) પ્રતાપ; તેજ (૩) દમામ; રુઆળ (૪) અસર; ગુણ

મરુભાવશાળી વિં પ્રભાવવાળું

મરુભુ પું પરમેશ્વર (૨) માલિક; સ્વામી

મરુભુતા સ્ત્રીં માલિકી (૨) ગૌરવ

મરુભુત્વ નં માલિકી (૨) કાબૂ

મરુભેદ પું ભિન્નતા; તફાવત (૨) ભેદ; પ્રકાર (૩) ભિન્ન કરવું—જુદું પાડવું તે

મરુમલ વિં પ્રમાદી; માફેલ

પ્રમત્તતા સ્ત્રી

પ્રમથ પું શિવનો એક ગણ

પ્રમથવું સં કિં વલોવવું (૨) પીડવું (૩)
મારી નાખવું; નાશ કરવો

પ્રમથન નં વલોવવું તે (૨) પીડવું તે (૩)
વધ; નાશ

પ્રમદ પું હર્ષ; આનંદ

પ્રમદવન નં રણવાસનો બાગ

પ્રમદા સ્ત્રી જીવાન, સુંદર સ્ત્રી

પ્રમા સ્ત્રી યથાર્થ જ્ઞાન (૩) માપ

પ્રમાણ વિં પ્રમાણભૂત; સત્ય; માન્ય
કરવાયોગ્ય (૨) નં યથાર્થ જ્ઞાનનું સાધન
(૩) પુરાવો; સાબિતી (૪) માપ; ધોરણ
(૫) શુભોત્તર (ગ.) (૬) અં નક્કી

પ્રમાણતા સ્ત્રી

પ્રમાણપત્ર નં પદવી, યોગ્યતા વગેરેનું
ખાતરીપત્રક; 'સર્ટિફિકેટ'

પ્રમાણભૂત વિં વિશ્વાસપાત્ર; માન્ય રાખવું
પડે એવું

પ્રમાણવાન વિં પ્રમાણવાળું

પ્રમાણવું સં કિં નાણું (૨) પ્રમાણભૂત
માનવું; કબૂલ રાખવું (૩) પુરવાર કરવું

પ્રમાણશાસ્ત્ર નં યથાર્થજ્ઞાનના કરણ—
સાધનનું શાસ્ત્ર

પ્રમાણસર વિં (૨) અં માપસર

પ્રમાણિક વિં સાચું; ઈમાનદાર

પ્રમાણિકતા સ્ત્રી

પ્રમાણિકપણું નં

પ્રમાણે અં પેટે

પ્રમાતા સ્ત્રી માની મા (૨) પું પ્રમાણો
દ્વારા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરનાર (૩) જ્ઞાનનો કર્તા
—આત્મા; જ્ઞાનનો દ્રષ્ટા-સાક્ષી

પ્રમાતામહ પું માનો દાદો

પ્રમાતામહી સ્ત્રી માની દાદી

પ્રમાદ પું ગદ્ગત (૨) આળસ

પ્રમાદી વિં પ્રમાદવાળો

પ્રમિત વિં સાબિત; સિદ્ધ (૨) પરિમિત;
અદ્ય (૩) પ્રમાણો દ્વારા જેનું જ્ઞાન થયું હોય
તે (૪) [સમાસને અંતે]—ના માપનું-જેટલું

પ્રમુખ પું સભાપતિ; અધ્યક્ષ (૨) આગેવાન
૬૬

પ્રમેય વિં પ્રમાણનો વિષય થઈ શકે તેવું;
નળી શકાય તેવું (૨) માપી શકાય તેવું
(૩) સિદ્ધ કરી શકાય તેવું (૪) નં
પ્રમાણ દ્વારા જેનું જ્ઞાન કરવાનું હોય તે
(૫) સિદ્ધ કરવાની વસ્તુ; સિદ્ધાંત;
'થિયોરમ' (ગ.)

પ્રમેહ પું એક રોગ-પરમિયો

પ્રમેહ પું આનંદ

પ્રમેહવું સં કિં આનંદ આપવો

પ્રમેહી વિં આનંદી; હર્ષયુક્ત (૨) સ્ત્રી
બપોરનો નાસ્તો

પ્રયત્ન પું પ્રયાસ; કશિશ

પ્રયત્નશીલ વિં પ્રયત્નમાં મગ્ન રહેનાર

પ્રયાણ નં જવું તે; પ્રસ્થાન

પ્રયાસ પું શ્રમ; મહેનત

પ્રયુક્ત વિં યોગ્યેલું; કરાયેલું

પ્રયુક્તિ સ્ત્રી વિશિષ્ટ યુક્તિ, ક્ષીણી યુક્તિ

પ્રયોક્તા પું પ્રયોગ કરનાર

પ્રયોગ પું ઉપયોગ; વાપર (૨) જરણ, મારણ
વગેરે તાંત્રિક ઉપચાર (૩) સાધના; અનુજ્ઞાન
(૪) અખતરો (૫) ખેલ ભજવી બતાવવો
તે (૬) ક્રિયાનાથના અન્વયે ક્રિયાપદની
યોજના (ઉદા. કર્મણિપ્રયોગ) (વ્યા.) (૭)
ધારો; કાનૂન

પ્રયોગખંધ પું નાટકના રૂપમાં લખાણ

પ્રયોગવિદ પું નાટ્યપ્રયોગ નાણુનાર

પ્રયોગશાલા(-ળા) સ્ત્રી વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગો
કરવાની જગા; 'લેબોરેટરી'

પ્રયોગસિદ્ધ વિં પ્રયોગથી સિદ્ધ કરેલું

પ્રયોજક પું પ્રેરક (૨) લેખક

પ્રયોજન નં સખખ; હેતુ (૨) ઉપયોગ; જરૂર

પ્રયોજ્ય વિં કામમાં લેવાયોગ્ય; આવરવાયોગ્ય
(૨) કામમાં નિયુક્ત—પ્રેરિત કરવાયોગ્ય

પ્રરોચના સ્ત્રી રચિ કરાવવી તે; ઉત્તેજના
(૨) આગળ આવનાર વસ્તુનું રચિ ઉત્પન્ન
થાય તેવી રીતે વર્ણન (નાટકમાં)

પ્રરોહ પું અંકુર; ફણગો

પ્રલય પું વિનાશ (૨) કલ્પને અંતે જગતનો
લય

પ્રલંબ વિં નીચે લખડડું (૨) લાંબું

મહાપ્ર પું આવેશમાં મોટીથી અસંબંધ
 બાલવું તે (૨) વિલાપ
 મહોભન નં ભારે લાલચ
 મહલે પું+ પ્રલય
 મવક્તા પું પ્રવચન કરનાર
 મવચન નં વ્યાખ્યાન
 મવણુ વિં ઢળવું; નમેલું (૨) નમ્ર (૩)
 અભિમુખ; ઉન્મુખ (૪) આસક્ત; રત
 મવર વિં શ્રેષ્ઠ; મુખ્ય (૨) નં ગોત્ર (૩)
 ગોત્રમાં થયેલ શ્રેષ્ઠ પુરુષ (૪) અગર
 મવર્તક પું પ્રવર્તાવનાર; પ્રચારક (૨) સંસ્થાપક
 મવર્તન નં પ્રચાર; પ્રસાર
 મવર્તવું અં કિં ફેલાવું
 મવાત પું પવનનો ઝપાટો
 મવાદ પું વાદ વગાડવું તે (૨) પરસ્પર
 વક્તાચીત (૩) લોકોમાં ચાલેલી વાત (૪)
 બદનામી
 મવાલ(-ળ) નં સમુદ્રમાં એક જાતનાં છવડાંએ
 બનાવેલું ધર; પરવાળું
 મવાસ પું મુસાફરી
 મવાસી પું મુસાફર
 મવાહ પું વહેણ
 મવાહપતિત વિં પ્રવાહમાં પડેલું
 મવાહિત વિં વહેતા પ્રવાહરૂપ
 મવાહી વિં રેલો ચાલે એવું
 મવાહોત્ય વિં પ્રવાહમાંથી પ્રગટવું; પ્રવાહને
 લગવું
 મવાળી વિં પરવાળાંના રંગનું; રાતું; ગુલાબી
 (૨) સ્ત્રીં પરવાળાંની ડાંખળી
 મવિષ્ટ વિં પેટેલું
 મવીણુ વિં કુશળ
 મવીણુતા સ્ત્રીં
 મવીણુપણું નં
 મવૃત્ત વિં ચાલુ (૨) પ્રવૃત્તિમાં મચેલું
 મવૃત્તિ સ્ત્રીં ઉદ્યોગ; વ્યવસાય (૨) હિલચાલ
 (૩) સાંસારિક વિષયોમાં મગ્ન રહેવું તે
 મવૃત્તિમાર્ગ પું સાંસારિક પ્રવૃત્તિનો માર્ગ
 (૨) ઈશ્વરપ્રીત્યર્થે પ્રવૃત્તિ કરીને મોક્ષ
 પામવાનો માર્ગ
 મવૃલ્લ વિં વધેલું
 મવૃલ્લિ સ્ત્રીં વધારે

મવેશ પું દાખલ થવું તે (૨) નાટકમાં અંકનો
 પેટાવિભાગ
 મવેશક વિં પ્રવેશ કરાવનારું (૨) પ્રવેશ
 કરનારું (૩) પું નાટકમાં તે સ્થળ ન્યાં
 વચ્ચે બની ગયેલી પણ રંગભૂમિ ઉપર
 ન આણેલી વાત કોઈ પાત્ર વાર્તાલાપ દ્વારા
 જણાવી દે છે
 મવેશિકા સ્ત્રીં કોઈ પણ વિષયમાં પ્રવેશ
 કરાવનારી ચોપડી
 મવ્રજિત વિં પ્રવ્રજ્યા લીધી હોય તેવું
 મવ્રજ્યા સ્ત્રીં સંન્યાસ
 મશમ પું ઉપશમ; શાંતિ (૨) નિવૃત્તિ; નાશ
 મશમન નં શાંત કરવું તે; દૂર કરવું તે
 મશમિત વિં શાંત કરેલું કે થયેલું
 મશરત વિં વખાણાયેલું; ઉત્તમ; વખાણવાયોગ્ય
 (૨) વિહિત
 મશરિત સ્ત્રીં પ્રશંસા; વાહવાહ (૨) પ્રશંસાની
 કવિતા કે લેખ
 મશરત્ય વિં વખાણવાલાયક
 મશંસક વિં વખાણનાર
 મશંસનીય વિં વખાણવાલાયક
 મશંસવું સં કિં વખાણવું
 મશંસા સ્ત્રીં વખાણ
 મશાંત વિં ખૂબ શાંત
 મશાંતિ સ્ત્રીં ખૂબ શાંતિ
 મશ્ન પું સવાલ
 મશ્નપત્ર પું; નં સવાલપત્રક
 મશ્નપરંપરા સ્ત્રીં ઉપરાઉપરી પ્રશ્નો પૂછવા તે
 મશ્નમાલા(-ળા) સ્ત્રીં પ્રશ્નાવલિ
 મશ્નાર્થ વિં પ્રશ્નવાચક (૨) પું પ્રશ્ન-સમસ્યા
 અને તેનો અર્થ
 મશ્નાવલિ(-ળિ,-લી,-ળી) સ્ત્રીં પ્રશ્નમાળા;
 પ્રશ્નોની હાર
 મશ્નોતરી સ્ત્રીં જન્મલગ્નને અભાવે પ્રશ્નના
 મુદ્દત પરથી ગણતરી કરી કરેલી જન્મોતરી
 મશ્નોત્તર વિં સવાલજવાબના રૂપમાં લખાયેલું
 (૨) પું બં વં સવાલજવાબરૂપે વિવેચન
 મશ્નોતરી સ્ત્રીં સવાલજવાબ
 મશ્નાસ પું હાંક
 મસક્ત વિં સંસ્થિત; વળગેલું (૨) આસક્ત
 (૩) પ્રસ્તુત; મુદ્દને લગવું

પ્રસન્ન વિં ખુશ; આનંદી (૨) સંતુષ્ટ (૩)
સરળ અર્થ તરત સમભય તેવું (૪)
નિર્મળ; પારદર્શક

પ્રસન્નતા સ્ત્રી

પ્રસરણ નં પ્રસરવું-ફેલાવું તે

પ્રસરવું અં કિં ફેલાવું

પ્રસવ પું જન્મ આપવો તે (૨) જન્મ-ઉત્પત્તિ

પ્રસવવું સં કિં જન્વું

પ્રસંગ પું જુઓ અવસર (૨) સહવાસ; સંગ
(૩) પ્રકરણ; વિષય

પ્રસંગભૂત પ્રસંગને લગણું; પ્રસ્તુત

પ્રસંગસેવી વિં*

પ્રસંગવશાત્ અં પ્રસંગને લીધે

પ્રસંગાંતરતા સ્ત્રી*

પ્રસંગોચિત્ત વિં પ્રસંગને યોગ્ય

પ્રસંગોપાત્ત અં પ્રસંગે; પ્રસંગ આંચેથી

પ્રસાદ પું પ્રસન્નતા (૨) મહેરબાની (૩)
નિર્મળતા (૪) પરસાદ (૫) સાંભળવાની
સાથે જ બાવ રુદ્રે અને હૃદયમાં ઊતરી જાય
તેવો કાંચનો એક ગુણ

પ્રસાદાત્મક વિં નિર્મળ (૨) પ્રસાદગુણવાળું

પ્રસાદી સ્ત્રી દેવને ધરાવેલી સામગ્રી (૨)
દેવ, ગુરુએ પ્રસન્ન થઈ આપેલી સ્ત્રી
(૩) [લા.] માર

પ્રસાર પું ફેલાવો

પ્રસારક વિં ફેલાવનારું

પ્રસારણ નં જુઓ પ્રસરણ

પ્રસારિત વિં ફેલાવેલું

પ્રસારી પું ફેલાવનાર

પ્રસિદ્ધ વિં વિખ્યાત; જાહેર (૨) પ્રકાશિત;
ખહાર પાડેલું (પુસ્તક)

પ્રસિદ્ધિકર્તા(-તા) પું પ્રસિદ્ધ કરનાર

પ્રસિદ્ધિ સ્ત્રી ખ્યાતિ (૨) છપાવી પ્રસિદ્ધ
કરવું તે; પ્રકાશન

પ્રસિદ્ધિપત્ર નં જાહેરખબર

પ્રસિદ્ધિસૂચન નં વિગત આપતી જાહેરખબર

પ્રસૂત વિં જણેલું; જન્મેલું (૨) નં સંતાન;
પ્રભ

પ્રસૂતા સ્ત્રી જેને તરતમાં પ્રસવ થયો હોય
એવી સ્ત્રી

પ્રસૂતિ સ્ત્રી પ્રસવ (૨) સુવાવડ (૩) સંતાતિ

પ્રસૂતિકાલ(-ળ) પું સુવાવડનો સમય
પ્રસૂતિગૃહ નં સુવાવડ માટેનું સ્થાન-દવાખાનું

પ્રસૂતિજ્વર પું સુવાવડનો તાવ

પ્રસૂતિશાસ્ત્ર નં સુવાવડનું શાસ્ત્ર

પ્રસૂન નં કળી (૨) ફૂલ (૩) ફળ

પ્રસ્તર પું તૃણ, પર્ણ વગેરેની પથારી (૨)
પથારી (૩) પથ્થર (૪) દર્મનો કલ્લો (૫)
સપાટી; સપાટ તળ

પ્રસ્તાર પું અમુક માત્રા અથવા વર્ણના
છંદનાં શક્ય રૂપોનો કોઠો (૨) પ્રસ્તર
(૩) ફેલાવ; વિસ્તાર

પ્રસ્તાવ પું પ્રસંગ; બાબત (૨) દરખાસ્ત

પ્રસ્તાવક વિં (૨) પું દરખાસ્ત મૂકનાર

પ્રસ્તાવના સ્ત્રી ઉપોદ્ધાત; આમુખ (૨)
નાટકના વાસ્તવિક આરંભની પૂર્વે તે વિષે
માહિતી આપનારો સૂત્રધાર વગેરેનો પ્રવેશ

પ્રસ્તાવિક વિં જુઓ પ્રાસ્તાવિક

પ્રસ્તુત વિં કહેવામાં આવેલું; ચર્ચાવું (૨)
જેને વિષે કહેવાનું કે કહેવાવું હોય તે
(૩) નં યાજ્ઞ

પ્રસ્થાન નં પ્રવાસે જવા ઊપડવું તે;
પ્રયાણ (૨) જુઓ પસ્તાનું (૩) માર્ગ

પ્રસ્થાનત્રય નં વેદધર્મના પાચારૂપ ઉપનિષદ,
બ્રહ્મસૂત્ર અને ભવગવદ્ગીતા—એ ત્રણ

પ્રસ્થાનત્રયી સ્ત્રી પ્રસ્થાનત્રય

પ્રસ્થાનખિદુ નં ઊપડવાનું-રાડ્યાત કરવાનું
સ્થળ; પ્રવાસની રાડ્યાતનું સ્થાન

પ્રસ્થાપિત વિં સ્થાપિત કરેલું; સિદ્ધ કરેલું

પ્રસ્તવ પું ધારા; પ્રવાહ (જેમકે દૂધનો)

પ્રસ્ફુરિત વિં પ્રગટ જણાઈ આવવું (૨)
મૂજવું; કંપવું

પ્રસ્થ(-સ્થા)વ પું સવવું તે (૨) ધારા; વહેણ
(૩) સ્તન કે આંચળમાંથી સવવું દૂધ

પ્રસ્થવણ નં પ્રસવ

પ્રસ્થાવ પું જુઓ પ્રસવ

પ્રસ્થાપન વિં નિદ્રા આણનારું (૨) નં
નિદ્રા આણનાર અસ્ત્ર

પ્રસ્થેદ પું પરસેવો

પ્રહર પું ત્રણ કલાક; પહોર

પ્રહરવું સં કિં ધા કરવો; મારવું

પ્રહર્ષ પું અતિ આનંદ

મહર્ષિ-(વિ)ણી સ્ત્રી એક છંદ
મહસન નં દુર્ગુણની ફરેતી કરનારું એક કે
જે અંકનું હાસ્યરસપ્રધાન નાટક
મહાર પું ધા
મહલાદ પું (સં.) હિરણ્યકશિપુનો પુત્ર
-પ્રસિદ્ધ વિધ્યુભક્ત
માકંદથ નં પ્રગટવું તે; અવતાર (૨) પ્રસિદ્ધિ
(પુસ્તકની)
માકાર પું કોટ; કિલ્લો
માકૃત વિં જુઓ પ્રાકૃતિક (૨) સામાન્ય
વર્ગનું; મામૂલી (૩) સામાન્ય જનસમુદાયને
લગતું (૪) અશિષ્ટ; સંસ્કાર વિનાનું (૫)
સ્ત્રી; નં સંસ્કૃત ઉપરથી બિપજેલી એક
પ્રાચીન લોકભાષા (૬) તેના ઉપરથી
અપભ્રંશ થઈને આવેલી બીજી ભાષા
પ્રાકૃતિક વિં પ્રકૃતિ કિંવા કુદરતને લગતું;
ભૌતિક (૨) સ્વાભાવિક (૩) લૌકિક
પ્રાકૃતન વિં પૂર્વજન્મનું
પ્રાગઠ સ્ત્રી મળસકું
પ્રાગલભ્ય નં પ્રગલ્ભતા
પ્રાગતિક વિં પ્રગતિ કરનાર; પ્રગતિ વિષે
શ્રદ્ધાવાળું
પ્રાચી સ્ત્રી પૂર્વ દિશા
પ્રાચીન વિં જૂનું
પ્રાચીનતા સ્ત્રી
પ્રાચીનપંથી વિં (૨) પું જૂનાનું આગ્રહી;
'ઓર્થોટોક્સ'
પ્રાચ્ય વિં પૂર્વનું
પ્રાછટ સ્ત્રી (કા.)
પ્રાજપત્ય વિં પ્રજાપતિ સંબંધી (૨) પું
વિવાહના આઠ પ્રકારમાંનો એક, જેમાં
કન્યાનો પિતા વર પાસેથી કાંઈ પણ લીધા
વિના બંને ધર્મપૂર્વક આચરણ કરી સુખી
થાય એ હંચાથી જ કન્યા આપે છે
પ્રાણુ વિં મોટું (૨) બેચું
પ્રાજે પું + પરાજય
પ્રાજ વિં બુદ્ધિશાળી; ચતુર (૨) જ્ઞાતા;
પિછાણનાર
પ્રાણુ પું જીવ (૨) શ્વાસ; શ્વાસનો વાયુ (૩)
જીવનશક્તિ; બળ
પ્રાણુધાત પું વધ

પ્રાણુધાતક વિં જીવલેણ
પ્રાણુધારી વિં પ્રાણુધારણ કરનારું (૨) પું;
માણસ (૩) પ્રાણી
પ્રાણુનાથ પું પ્રાણુનો નાથ; પ્રિયતમ; પતિ
પ્રાણુપથારી સ્ત્રી પ્રાણુ પાથરવા તે; પ્રાણુપંથુ
પ્રાણુપૂર્ણ વિં પ્રાણુથી ભરેલું; ચૈતન્યવાળું
પ્રાણુપ્યારું વિં પ્રાણુસમાન પ્રિય
પ્રાણુપ્રતિષ્ઠા સ્ત્રી પ્રાણુ પૂંકવો તે (૨)
મૂર્તિની સ્થાપના કરતા પહેલાં મંત્રો
દ્વારા તેમાં પ્રાણુનો આરોપ કરવો તે
પ્રાણુપ્રદ વિં પ્રાણુ આપનાર
પ્રાણુપ્રિય વિં પ્રાણુપ્યારું
પ્રાણુપ્રિયા સ્ત્રી પ્રાણુ સમાન પ્રિય સ્ત્રી
પ્રાણુમયકોશ-(૫) જીવના પાંચ કોશોમાંનો
બીજો (જુઓ આનંદમયકોશ)
પ્રાણુવક્ષભ પું પ્રાણુ સમાન વહાલો પુરુષ
પ્રાણુવક્ષભા સ્ત્રી પ્રાણુ સમાન વહાલી સ્ત્રી
પ્રાણુવાન વિં પ્રાણુવાળું
પ્રાણુવાયુ પું 'ઓક્સિજન'
પ્રાણુવિધાન નં સજીવન કરવું તે
પ્રાણુસંન્યાસ પું ઇરાદાપૂર્વક પ્રાણુ છોડી દેવા તે
પ્રાણુહારક વિં જીવ લેનારું
પ્રાણુહારી વિં જુઓ પ્રાણુહારક
પ્રાણુધારણ નં જીવ ટકાવી રાખવો તે
પ્રાણુયામ પું યોગનાં આઠ અંગમાંનું એક;
શ્વાસ અને પ્રશ્વાસની ગતિનો વિચ્છેદ
કરવો-કમી કરવી-અટકાવવી
પ્રાણુપંજુ નં જીવ આપવો તે
પ્રાણુાંત પું મૃત્યુ
પ્રાણુાંતક વિં મૃત્યુ ઉપજાવનાર
પ્રાણુિજ વિં 'ઓર્ગેનિક' (પ. વિં)
પ્રાણી નં શ્વાસ લેનાર-જીવતો જીવ
પ્રાણીવિદ્યા સ્ત્રી 'જૂલો'
પ્રાણેશ પું પ્રાણુનાથ
પ્રાણેશ્વરી સ્ત્રી પ્રાણુની માલિક; પ્રાણુપ્રિયા
પ્રાત પું; નં સવાર
પ્રાતઃકર્મ નં સ્નાન, સંધ્યા વગેરે સવારે
કરવાનું કર્મ
પ્રાતઃકાળ પું સવાર
પ્રાતઃસંધ્યા સ્ત્રી સવારની સંધ્યા
પ્રાતઃસ્નાન નં સવારનું સ્નાન

પ્રાતિપદિક નં વિભક્તિ લાગ્યા પહેલાંનું
શબ્દનું મૂળ સ્વરૂપ (આ.)

પ્રાતિશાપ્ત્ય નં વેદની જુદીજુદી શાખાઓના
ઉચ્ચારણ વગેરેના નિયમોને લગતો
વ્યાકરણગ્રંથ

પ્રાથમિક વિં આરંભનું

પ્રાદુર્ભાવ પું ઉત્પત્તિ; પ્રગટ થવું તે

પ્રાદુર્ભૂત વિં પ્રાદુર્ભાવ પામેલું

પ્રાધાન્ય નં પ્રધાનપણું; પ્રધાનતા

પ્રાસ વિં મેળવાયેલું; મળેલું (૨) ઉપસ્થિત,
રત્ન

પ્રાસકામ વિં જેની કામના પૂર્ણ થઈ છે એવું

પ્રાસકાલ(-ળ) વિં જેનો યોગ્ય સમય પ્રાપ્ત
થયો છે તેવું

પ્રાસિ સ્ત્રીં લાભ (૨) શક્તિ

પ્રાપ્ય વિં લભ્ય; મળે એવું

પ્રાપ્તક્ય નં પ્રળપણું; જ્ઞેર

પ્રામાણિક વિં પ્રમાણો દ્વારા સાબિત થયેલું
(૨) પ્રમાણભૂત; વિશ્વાસપાત્ર (૩) સાચું;
ઈમાનદાર; પ્રમાણિક

પ્રામાણિકતા સ્ત્રીં

પ્રામાણિકપણું નં

પ્રામાણ્ય નં પ્રમાણભૂત-માન્ય હોવાપણું (૨)
પ્રમાણ; પુરાવો

પ્રામાણ્યબુદ્ધિ સ્ત્રીં (અમુક ગ્રંથ કે વચન)
પ્રામાણિક છે એવી બુદ્ધિ

પ્રાય વિં લગભગ સરખું (૨) અં મોટ
ભાગે (૩) બધી રીતે

પ્રાયશઃ અં મોટ ભાગે, ઘણુંખરું

પ્રાયશ્ચિત્ત નં પાપના નિવારણ માટેનું તપ

પ્રાયોગિક વિં જેનો રોજ પ્રયોગ થતો હોય
તેવું (૨) પ્રયોગ કરી શકાય એવું

પ્રાયોપવેશન નં અત્તજળનો ત્યાગ કરી
મરવા માટે તૈયાર થઈ બેસવું તે

પ્રારબ્ધ વિં શરૂ કરેલું (૨) નં નસીબ

પ્રારબ્ધવાદ પું દેવવાદ

પ્રારબ્ધવાદી વિં (૨) પું દેવવાદી

પ્રારંભ પું શરૂઆત

પ્રારંભશૂર વિં શરૂઆતમાં જ ખૂબ હસાહ
બતાવનાર

પ્રાર્થના સ્ત્રીં અરજ (૨) ઈશ્વરસ્તુતિ

પ્રાર્થવું અં કિ પ્રાર્થના કરવી; વીનવવું

પ્રાર્થિત વિં અરજ કરીને માગેલું

પ્રાવરણ નં ઢાંકણ

પ્રાવીણ્ય નં કુશળતા

પ્રાવૃષ પું આગ્રાસું

પ્રાવેશિક વિં પ્રવેશ કરવામાં સાધનરૂપ

પ્રાશન નં ખાવું તે

પ્રાશવું સં કિ ખાવું

પ્રાસ પું કવિતાની વૃક્તિને અંતે મળતા અક્ષર
આવવા તે (૨) ભાલો

પ્રાસંગિક વિં પ્રસ્તુત; પ્રસંગને અનુકૂળ (૨)
કોઈક વખતનું

પ્રાસાદ પું મહેલ

પ્રાસાદિક વિં પ્રસાદગુણવાળું (૨) અનુમહરૂપ;
કલ્યાણકારી (૩) ઈશ્વરની કૃપાથી મળેલું

પ્રાસ્તાવિક વિં પ્રસ્તાવનાને લગતું; પ્રસ્તાવના
-રૂપ (૨) પ્રસ્તુત

પ્રાહુણો પું મહેમાન

પ્રાંગણ નં આંગણું

પ્રાંત પું છોડો (૨) દેશનો વિભાગ; ધણી
જિલ્લાઓ મળી બનતો વિભાગ

પ્રાંતિક વિં પ્રાંતને લગતું

પ્રાંતીય વિં પ્રાંતિક

પ્રાંતીયતા સ્ત્રીં પોતાના પ્રાંતનો જ વિચાર
કરવાની સંકુચિતતા

પ્રાંતીયત્વ નં પ્રાંતીયતા

પ્રિય વિં વહાલું; ગમતું (૨) પું પિયુ; કાંત
(૩) નં હિત; કલ્યાણ (૪) મિષ્ટ વચન

પ્રિયકર વિં હિતકર

પ્રિયતમ વિં સૌથી વધારે વહાલું (૨) પું
કાન્ત (૩) પતિ

પ્રિયતમા સ્ત્રીં કાંતા; પ્રિયા (૨) પત્ની

પ્રિયા સ્ત્રીં કાંતા; વહાલી સ્ત્રી

પ્રિયાજો પું (કા.)*

પ્રીછ સ્ત્રીં ઓળખ

પ્રીછવું સં કિ ઓળખવું; સમજવું; જાણવું

પ્રીત સ્ત્રીં પ્રેમ

પ્રીતમ પું પ્રિયતમ

પ્રીતાળ વિં પ્રેમાળ

પ્રીતિ સ્ત્રીં પ્રેમ

પ્રેક્ષક પું જોનાર માણસ

પ્રેક્ષણીય વિ. જોવાજેવું
 પ્રેક્ષાગાર ન. જુઓ પ્રેક્ષાગૃહ
 પ્રેક્ષાગૃહ ન. નાટકશાળા; 'થિયેટર'
 પ્રેત ન. રાજ (૨) સર્પિંડીકરણ પર્યંત મરનારને
 મળવું એક કલ્પિત શરીર (૩) અવગતિયો
 જીવ (૪) પિશાચ જેવી એક યોનિ
 પ્રેતકર્મ ન. મરેલાના દહનથી માંડીને
 સર્પિંડીકરણ સુધી કરવામાં આવતું કર્મ
 પ્રેતદહન ન. રાજને બાળવું તે
 પ્રેતભૂમિ(-મી) સ્ત્રી. સ્મશાન
 પ્રેતલોક પું. પ્રેતોને રહેવાનો લોક
 પ્રેતાવાહન ન. પ્રેતને બાલાવવું તે
 પ્રેમ પું. પ્રીતિ (૨) રુચિ
 પ્રેમદા સ્ત્રી. જુઓ પ્રમદા
 પ્રેમપત્ર ન. પ્રેમ દર્શાવતો પત્ર
 પ્રેમપત્રિકા સ્ત્રી. પ્રેમપત્ર
 પ્રેમપાશ પું. પ્રેમરૂપી બંધન
 પ્રેમરસ પું. પ્રેમરૂપી રસ
 પ્રેમલ(-ળ) વિ. પ્રેમવાળું
 પ્રેમજતા સ્ત્રી.
 પ્રેમાર્દ્ર વિ. પ્રેમથી લીંબાયેલું
 પ્રેમારુપદ ન. પ્રેમનું સ્થાન; પ્રેમપાત્ર
 પ્રેમાળ વિ. હેતાળ; વહાલસોયું
 પ્રેમી વિ. પ્રેમવાળું; પ્રેમ કરનારું
 પ્રેય ન. ઐહિક-પાર્થિવ સુખ
 પ્રેયસી સ્ત્રી. પ્રિય સ્ત્રી
 પ્રેરક વિ. પ્રેરણા, ગતિ કે ઉત્તેજન આપનારું
 (૨) બીજના તરફની પ્રેરણા બતાવનારું (વ્યા.)
 પ્રેરણા સ્ત્રી. પ્રેરવું તે (૨) પ્રોત્સાહન (૩)
 આદેશ; આજ્ઞા (૪) ખાનગી સલાહ
 પ્રેરવું સ. કિ. મોકલવું (૨) ગતિ, પ્રોત્સાહન,
 આજ્ઞા કે ખાનગી સલાહ આપવી
 પ્રેરિત વિ. પ્રેરાયેલું

પ્રેરિત વિ. મોકલેલું
 પ્રેય વિ. મોકલવાલાયક (૨) પું. નોકર; દાસ
 પ્રેસ ન. ૩ વગેરેને દાખી ગાંસડીઓ બાંધવાનો
 સંચો (૨) છાપવાનું ચંત્ર (૩) છાપખાનું
 પ્રોક્ષણ ન. પવિત્ર કરવા મંત્રપૂર્વક પાણી
 છાંટવું તે
 પ્રોત્સાહન ન. ખૂબ ઉત્સાહ આપવો તે;
 ઉરકેરવું તે
 પ્રોત્સાહિત વિ. પ્રોત્સાહન પામેલું
 પ્રોત્તું સ. કિ. પરોવવું
 પ્રોપિતભર્તૃકા સ્ત્રી. જેનો પતિ વિદેશ ગયો
 હોય તેવી (નાયિકા)
 પ્રૌઢ વિ. પુખ્ત; આઘિડ (૨) ગંભીર (૩)
 વિશાળ; ભવ્ય (૪) પ્રૌઢિવાળું
 પ્રૌઢતા સ્ત્રી.
 પ્રૌઢપણું ન.
 પ્રૌઢા સ્ત્રી. ત્રીસથી પંચાવન વરસની નાયિકા;
 પ્રગલ્ભા
 પ્રૌઢિ સ્ત્રી. વિચાર અને ભાષાની પ્રૌઢતા (૨)
 ચમત્કારિક, સક્ષિપ કે વિસ્તારવાળું અને
 સાભિપ્રાય લખાણ
 પ્રૌઢું વિ. પ્રૌઢ (૨) અત્યંત
 પ્રલવંગ પું. વાંદરા
 પ્રલવંગમ પું. વાંદરા (૨) એક છંદ
 પ્રલાસ્તર ન. ચલુતર ઉપર લગાવવાનો ચૂના
 વગેરેનો લેપ (૨) ઔષધનો લેપ (૩)
 તેવા લેપવાળી પટ્ટી
 પ્રલીહા સ્ત્રી. બરેળ
 પ્રહુત વિ. દીર્ઘ સ્વરથી દોઢા લાંબા ઉચ્ચારનું
 પ્રહુતિ સ્ત્રી. ફટકો (૨) પૂર (૩) ઘોરાની
 એક ચાલ (૪) સ્વર ત્રણ માત્રા સુધી
 લંબાવવો તે
 પ્રલેખ પું. એક ચંપી રોગ; મરડી; મહામારી

કે

કે પું બીજે ઓઘ્ય વ્યંજન
કેઈ સીં ફેઈ; બાપની બહેન
કેઉડી સીં જુઓ ફાલ
કેકતા અં માત્ર; કેવળ
કેક(-ગ)કંડ વિં ઉડાઉ (૨) હુચ્ચુ (૩)
બેફિકરું

કેકરો પું કંડિકા; 'પેરેઆફ'
કેકાર પું કે અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
કેકારાંત વિં છેડે ફકારવાળું
કેકાવણું સં કિં 'ફાકું'નું પ્રેરકરૂપ
કેકાણું અં કિં 'ફાકું'નું કર્મભૂતરૂપ
કેકીર પું ત્યાગી; વેરાગી (મુસલમાન)
કેકીરકેકરું નં માગણ
કેકીરી સીં ફકીરપણું
કેકેરો પું ફોકો; કોળિયો
કેકડ વિં લોકલાજની પરવા વિનાનું—
સ્વચ્છંદી (૨) વરણાગિયું; છેલ (૩) સુંદર
(૪) ઉડાઉ; બેફિકરું

કેકડાઈ સીં

કેકતા અં ફકત; માત્ર; કેવળ

કેકકેકા પું બં વં ખાઈપી ઉડાવી દેવું
તે; ખાલીપણું

કેકકેગણું અં કિં ફરફરવું; હવામાં ઊડવું
(૨) રખડવું; રજળવું (૩) ફફફફવું

કેકકંડ વિં જુઓ ફકકંડ

કેકર સીં પરાગ (૨) ફાલ; ઢગ (૩) ફલોની
મંજરી

કેક(-ગા)વણું સં કિં છેતરવું (૨) ખોટું
સમભવણું (૩) 'ફાકું'નું પ્રેરકરૂપ

કેકણું અં કિં વાંકું બાલવું; બાલીને ફરી
જવું (૨) નિયંત્રણમાં ન રહેવું; હકવું

કેમવો પું જુઓ ઘરેથો

કેમાવણું સં કિં જુઓ ફગવણું

કેમેરો પું પળવણી (૨) ઉધાડી ફેળેતી

કેગોટ(-ળ)ણું સં કિં ફગવણું; ફેંકી દેવું

કેગોળિયું વિં ધારણા વિના ફેંકેલું

કેજર સીં મળસકું

કેજલ વિં સુખી; આનંદી (૨) સીં કૃપા
(૩) આબાદી

કેજેલ વિં જેની ફેળેતી થઈ હોય તેવું; બદનામ
ફેળેતી સીં ભવાડો (૨) બદનામી; અપકીર્તિ
ફેજેલો પું ફેળેતી (૨) ફેરીના ગોઠલા, છાતરાં
વગેરે ઘોઈ કરેલી કઠી

કેટ અં તિરસ્કારનો અવાજ

કેટક વિં તરત ફરી નય એવું; શરમ વગરનું
(૨) સીં બિહોર (૩) બીક (૪) અનાજ
બિપણવાની ચાદર

કેટકડી સીં એક ભતનો ખાર

કેટકકેટક નં (૨) અં (૨૧૦) બીકથી થતા
હૃદયના ધબકારાનો અવાજ

કેટકણું અં કિં ખસવું; ચળવું (ડાગળી-
બુદ્ધિયું) (૨) વંઠી જવું (૩) બીડી જવું
(૨ંગનું) (૪) બીજ વાત પર બીતરી પડવું

કેટકાર(-વ)ણું સં કિં મારવું; ચાખૂક-સોડીથી
મારવું

કેટકારું વિં ઘેલું; દીવાનું; બેફામ (૨) ચોકેલું
(૩) ખુલ્લું

કેટકારો પું ફટકો કે તેનો અવાજ (૨)
ચિત્તભ્રમ (૩) પ્રાસકો

કેટકાવણું સં કિં જુઓ ફટકારવું

કવચિયુ વિં અટ ફટી ભય તેલું (૨) માથે
ભોખમ ન રાખે તેલું; ફરી ભય તેલું
(૩) (૨૧૦) અવાજ કરવું (૪) નં આખું
એક બારણું
કવટી સીં ફટકડી (૨) એક પક્ષી (૩)
પારધીની ભળ
કવટો પું આખૂક કે સોડીનો પ્રહાર (૨)
અંગૂછો (૩) [લા.] ખોટ; હાનિ; શિક્ષા
કવટકટ અં (૨૧૦) ફટકડા વગેરેનો અવાજ
(૨) ધિક્ધિક (૩) અટઅટ; વગરવિચારે
કવટ(-ટા)વણું સં કિં જુઓ ફટાવણું
કવટાકડી સીં પાણી લાગવાથી 'ફટ' અવાજ
કરવું એક છોડવું દીડવું (૨) બંદૂકડી
(૩) ટચાકડી
કવટાકડો પું ટોટો; એક દારૂખાનું
કવટાકિયો પું ફટાકડો (૨) એક છોડ
કવટાકો પું જુઓ ફટાકિયો
કવટાટોપ પું જાણી કરેલી ફેણ (સાપની) (૨)
ફુંફો; આડંબર; દમામ
કવટાડવું સં કિં વધારેપડતી છટ આપીને
બહેકાવવું; ફટાવવું
કવટાણું નં ભૂંડું-બીભત્સ ગીત કે બોલ
કવટા(-ટો)કટ અં જપાટાબંધ; ઉપરાઉપરી
કવટાચો પું વારસાનો ભાગ લઈ બાઈથી જુદો
પડેલો ઠાકોર
કવટાર(-રું) વિં તદન ખુલ્લું
કવટારવું સં કિં આંખ ફાડવી
કવટારી સીં બડાઈ
કવટારું વિં જુઓ ફટાર
કવટાવણું સં કિં ફટાડવું (૨) ફેડવું; સમજવી
પોતાના પક્ષમાં લેવું
ફટોફટ અં જુઓ ફટાફટ
ફટોર(-ળ) વિં પોચું અને મીઠું (સોપારી)
(૨) નં પવનથી તૂટી પડેલી ફેરી
ફટ નં દારૂ ગાળવાનું સ્થાન-ભટ્ટી (૨) બનર
(૩) થાણું (૪) ગાનાર-નાચનારનું ટોણું
(૫) એક પક્ષનું ટોણું (લાવણી ગાવામાં)
(૬) અં (૨૧૦) (૭) ઉતાવળથી
ફટક સીં બીક; ફટક (૨) પહેરેલા કપડાનો
ઝૂલતો છેડો
ફટકાર(-વ)વું સં કિં ફટકારવું (૨) સળડકા
મારીને ખાવું

ફટકિયુ નં છટો છેડો; ફટક (૨) દાણા
બિપણવા આદર પકડીને કરેલો પંખો
ફટકો પું કપડાની ફટકનો અવાજ (૨) ખેતરમાં
અનાજ ઓરવાનું ઓળર (૩) સળડકો
ફટઅ(-શ) સીં ચીરી; ફટકો
ફટઓ પું નિકાલ; તોડ (૨) દેવાની પતાવટ
ફટફું નં ફાંસ; વાંધો
ફટનવીસ પું સરકારી દફતરનો મુખ્ય
અમલદાર; હિસાબી ખાતાનો અમલદાર
ફટનીસ પું જુઓ ફટનવીસ
ફટનીસી સીં ફટનીસનું કામ-હોદ્દો (૨)
સરકારી દફતરનો ઓરડો
ફટફડ સીં ધબકારો; બિછળવું તે (હૃદયનું)
(૨) ધાંધલ; ઉતાવળ (૩) અં ઉપરાઉપરી
(૪) [૨૧૦] બેઠવાનો, ફટવાનો કે ધબકવાનો
અવાજ
ફટફડવું અં કિં (બીકથી) ફૂળવું; કંપવું
(૨) ગુસ્સામાં બોલવું (૩) પૂંડે ગુસ્સામાં
બડબડવું (૪) ફટફડ અવાજ થવો (હવાથી
બેઠવાથી)
ફટફડાટ પું ફટફડ તે (૨) પતરાજી; તોર
ફટફેજદાર પું પોલીસ થાણા ઉપર નિભાયેલો
ફોજદાર
ફટખખતર વિં ઉધાડું; ખુલ્લું
ફટખખતર વિં જુઓ ફટખખતર
ફટશ સીં ફટચ; ચીરી
ફટાકિયુ વિં ગપ્પીદાસ (૨) બડાઈખાર
ફટાકી સીં ગપ (૨) બડાઈ
ફટાકીદાસ પું ફટાકિયો
ફટાકો પું ટોટો; ફટાકડો (૨) દ્રાસકો; બીક
(૩) જુઓ ફટાકી (૪) ફટાક એવો અવાજ
ફટાફડ અં (૨૧૦) ઉપરાઉપરી
ફટાવણું સં કિં 'ફાડવું'નું પ્રેરકરૂપ
ફટાવું અં કિં 'ફાડવું'નું કર્મણ્ણરૂપ
ફટાશિયુ નં ફટશ
ફટિયો પું દાણા વેચનાર; કણિયો (૨) દારૂ
ગાળનારો
ફટેતાળ સીં પાટિયાંની પડદી
ફજગર પું સાપ; નાગ
ફજગી સીં અંકુર

ફલ્ગુઓ પું અંકુર
 ફલ્ગુ(-જી)ધર પું નામ (૨) મહાદેવ
 ફલ્ગુમ નં એક ફળ
 ફલ્ગુસી સીં એક ભતની શિંગ (૨) ફલ્ગુસનું
 ઝાડ; તેનું લાકડું
 ફલ્ગુ સીં સાપની ફેણ
 ફલ્ગુધર પું જીઓ ફલ્ગુધર
 ફલ્ગી પું સાપ (૨) સીં કાંસકી (૩) સાળનો
 લાંબી ભળી જેવો એક ભાગ જેમાં તાણાના
 તાર પરોવેલા હોય છે અને જેના વડે
 વણાટ ઠોકવામાં આવે છે
 ફતવાઓર વિં ઢાંગી; પાખંડ
 ફતવો પું ઢાંગ (૨) મુસલમાની ધર્મશાસ્ત્રનો
 હુકમ (૩) હુકમ
 ફતે(ંહ)મારી સીં નાનું વહાણ
 ફતેહ સીં જીત; સફળતા
 ફતેહમંદ વિં વિજયી; સફળ
 ફતેહમંદી સીં જીત; જય
 ફતેહમારી સીં જીઓ ફતેમારી
 ફદડકફદડક અં (૨૧૦) જોરથી દોડતા ઘોડાનો
 અવાજ
 ફદફદ અં (૨૧૦) ફદફદવાનો અવાજ (૨) વિં
 પોચું અને ગદમદી ગયેલું
 ફદફદવું અં કિં કોહીને, અથાઈને કે ખટાઈને
 ગદગદું થવું (૨) પરુ ભરાઈને ફટવાની
 તૈયારીમાં આવવું (૩) ખડખડવું
 ફદફદાટ પું ફદફદવું તે
 ફદિયું નં પૈસો (૨) ચાર પાઈ (મુંબઈ)
 (૩) નાની ગળી ભાખરી
 ફના નિં નાશ પામેલું; પાપમાલ
 ફનાફાતિયા વિં સમૂળગું નાશ પામેલું
 ફનાફિલશહ પું ગુરના ધ્યાનમાં લીધે થઈ
 જવું તે
 ફનાફિલ્લા પું ઈશ્વરમાં લીધે થઈ જવું તે
 ફફડવું અં કિં જીઓ ફડફડવું
 ફફડાટ પું જીઓ ફડફડાટ
 ફફળવું અં કિં ફેડાવું
 ફફેયો પું ફેલ્લો
 ફફેલો પું ફફેયો; ફેલ્લો
 ફફે પું 'ફ' અક્ષર
 ફફે પું ફેર; તફાવત

ફરકડી સીં કાંતવાની ફીરકી (૨) ફરણી (૩)
 ખોડીખાડું
 ફરકડો પું મોટી ફરકડી
 ફરકવું અં કિં ફળવું (૨) દેખાવું (૩) ખસવું
 ફરકાટ પું ફુલરો (૨) હાલચાલ
 ફરકારો પું જીઓ ફરકાટ
 ફરકી સીં ફીરકી
 ફરજ સીં કર્તવ્ય
 ફરજંદ નં સંતાન
 ફરજંદારી સીં પેઢી ફરપેઢી બિતરતી હકદારી
 ફરણી સીં ત્રાકની ચકરડી
 ફરફ નં જોડમાંનું એક
 ફરફર સીં વરસાદની ઝીણી છાંટ (૨) અં
 ઝટઝટ
 ફરફરવું અં કિં હાલવું; ફરકવું
 ફરફરિયું વિં ફરફરે એવું (૨) નં કાગળિયું
 (૩) કાનનું એક ધરેણું
 ફરજો વિં પુષ્પ; તાજું (૨) ચરખીદાર
 ફરમાન નં હુકમ (૨) સનદ
 ફરમાનખરદાર વિં તાજેદાર
 ફરમાવવું સં કિં હુકમ કરવો
 ફરમાશ(-સ) સીં હુકમ; ઉપરીની સૂચના
 (૨) ભલામણ
 ફરમાસી(-સુ) વિં ભલામણથી મળેલું; હુકમ
 પ્રમાણે તૈયાર કરેલું (૨) નમૂનેદાર
 ફરમો પું નમૂનો (૨) છાપવાને માટે ગોઠવીને
 તૈયાર કરેલ ખીખાંનું ચોકું
 ફરવું અં કિં આમતેમ કે ગોળગોળ ચાલવું
 (૨) ગતિ કરવી (૩) બદલાવું
 ફરશી(-સી) સીં સુતારનું એક ઓભર (૨)
 કુહાડીના ધાટનું એક હથિયાર
 ફરસ સીં છાટ; તખતી
 ફરસખંધી સીં પથ્થર ખેસાડેલી જમીન
 ફરસાટ પું ફરસો સ્વાદ
 ફરસાણુ નં હરકોઈ ફરસી વાની
 ફરસીખ સીં આજ્ઞા; કાનૂન; ધારો
 ફરસું વિં ચણા, વટાણા વગેરે કઠોળ ખાતાં
 લાગતા સ્વાદનું
 ફરહંમ પું શબ્દાર્થકોશ
 ફરંગી સીં (કાં) ફેર; ચકરી (૨) પાણીનું
 વમળ; ખૂમરી (૩) ગોધું

કર્કુ વિં પહોંચિલું; કાબેલ (૨) હરાયું
 કરાક નં છાકરીઓને પહેરવાનું એક વસ્ત્ર
 કરામત વિં નવરું (૨) દિશાએ જનારું
 કરામોસી સ્ત્રીં ભલકણપણું
 કરાવી નં શિયાળ જેવું એક પ્રાણી
 કરાશી સ્ત્રીં ભચી ભતનું લોખંડ
 કરાસ પું દીવાળતી તથા સાકસૂરું કામ
 કરનાર ચાકર કે પટાવાળો
 કરાસખાનું નં પાથરણું, દીવા વગેરે સામાન
 મૂકવાનો ઓરડો
 કરાળ નં હપવાસનો ખાસ ખોરાક
 કરિયાદ સ્ત્રીં અરજી (૨) જીલમ કે અન્યાય
 સામેનો પોકાર (૩) દાવો
 કરિયાદણ સ્ત્રીં કરિયાદ કરનાર સ્ત્રી
 કરિયાદી પું કરિયાદ કરનાર પુરુષ; વાદી
 કરીં, સ્ત્રીં(-ને) અં ખીજવાર
 કરેડી સ્ત્રીં ઉધાડવાસ થઈ શકે એવી ચીપોવાળી
 ખારી (૨) લસ્કરની કવાયત પછી કરવામાં
 આવતા બંદૂકના ખાર
 કરેખ પું; સ્ત્રીં દગો; ધોખો; હગખાજ
 કરેખી વિં દગલખાજ
 કરેમુકામ અં ખલાસ; પાયમાલ
 કરેલ(-હું) વિં બદલાયેલું (૨) અનુભવી (૩)
 મિનજી; અવિચારી
 કરે પું સોળ પાલીનું માપ
 કરેદસ્ત પું સંગીતનો એક તાલ
 કરે(-ળ) નં વનસ્પતિનું ફળ (૨) પરિણામ
 (૩) ફાયદો (૪) પાનું (હથિયાર કે ઓભરનું)
 (૫) [ગ.] 'કંકશન'
 કરેક નં સપાટ પાટિયું (૨) પાનું (૩)
 ખાણનું ફળું
 કરેકદંતી નં એક જનવર
 કરેકયંત્ર નં ભાસ્કરાચાર્યે થોળેલું ખગોળશાસ્ત્રનું
 એક ચંત્ર
 કરેકૂડી વિં ભોળું; વખાણથી કુલાઈ જાય તેવું
 (૨) સ્ત્રીં દોલત (ગુપ્ત ભાષામાં)
 કરેલ્યામ પું (કર્મના) ફળનો ત્યાગ
 કરેલ(-દાયક) વિં ફળદાયી
 કરેલદાતા વિં ફળદાયી
 કરેલદાયિત્વ નં ફળદાયીપણું
 કરેલદાયી વિં ફળ દેનારું (૨) ફાયદાકારક

ફેલન નં ફળવું તે (૨) પાક (૩) પરિણામ
 ફેલપ્રક વિં ફેલદાયી
 ફેલમુતિ સ્ત્રીં કર્મનું ફળ જણાવનારું કથન
 ફેલસિદ્ધિ સ્ત્રીં પરિણામ; ફળની પ્રાપ્તિ
 ફેલંમ સ્ત્રીં ફળ; ફેલકો
 ફેલાણું વિં અમુક
 ફેલાદેશ પું ફળ કહેવું તે (ન્યૂં.)
 ફેલાભિસંધિ સ્ત્રીં ફળની ઇચ્છા
 ફેલાલીન સ્ત્રીં; નં એક ભતનું જીનનું કાપડ
 ફેલાસક્તિ સ્ત્રીં (કર્મના) ફળમાં આસક્તિ
 ફેલા(-ળા)હાર પું ફળનો ખોરાક (૨) ફરાળ
 ફેલા(-ળા)હારી વિં ફળાહાર કરનારું
 ફેલિત વિં ફળેલું; નીપળેલું (૨) નં (ગ.) ફળ;
 'રિઝલ્ટ'
 ફેલિતાર્થ પું પરિણામ (૨) ઉત્પન્ન થતો અર્થ
 ફેલી(-ળી)ભૂત વિં સાર્થક (૨) ફળવાળું
 ફેલેચ્છા સ્ત્રીં (કર્મના) ફળની ઇચ્છા
 ફેલુ વિં તુચ્છ (૨) સુંદર (૩) પું વસંત
 (૪) ગુલાલ (૫) સ્ત્રીં (સં.) ગયાક્ષેત્ર
 પાસેની નદી
 ફેલગુન પું જીવો ફાલગુન
 ફેલગુની સ્ત્રીં એક નક્ષત્ર
 ફેલું વિં પહોળું; વલ્લ (૨) નિખાલસ
 ફેશ સ્ત્રીં પરાજય; હાર
 ફેસ સ્ત્રીં નસ; નારી
 ફેસલ સ્ત્રીં મોસમ (૨) પાક
 ફેસલી વિં મોસમનું
 ફેસ(-સા)વું અં કિં સપડાવું; ભરાવું (૨) ઠગાવું
 ફેસાવવું સં કિં 'ફેસવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ફેળ નં ફલ
 ફેળજાડ નં ખાઈ શકાય એવાં ફળ આપનાર ગ્રાહ
 ફેળદાયક વિં જીવો ફેલદાયક
 ફેળદાયી વિં જીવો ફેલદાયી
 ફેળદ્રુપ વિં રસાળ; સારો પાક—ફળ આપે એવું
 ફેળદ્રુપતા સ્ત્રીં
 ફેળવંત વિં ફળવાળું
 ફેળવાન વિં ફળવાળું
 ફેળવું અં કિં ફળ આવવાં (૨) સિદ્ધિ થવું
 ફેળસિદ્ધિ સ્ત્રીં જીવો ફેલસિદ્ધિ
 ફેળાઉ વિં ફળ આપવું

ફળાહાર પું. જુઓ ફલાહાર
ફળાહારી વિ. જુઓ ફલાહારી
ફળિયું ન. મહોલ્લો (૨) પાનું; ફળ
ફળિયેલ વિ. + ફળા (૨) ફળેલું
ફળી ઓ. નાનું ફળિયું (૨) લાકડી (૩) શિંગ
ફળીભૂત વિ. ફલીભૂત
ફળું ન. ફળ; પાનું
ફંગોળવું સ. કિં. (કા.) ફંગોળવું (૨) ધુમાવવું
ફંગોળિયું વિ. જુઓ ફંગોળિયું
ફંગોળો પું. મોટો હીંચકો; તેનું આંદોલન
ફંટાયું ન. બહારવડું
ફંટાવું અ. કિં. દિશા બદલવી (૨) ફંટા
પડવા

ફંડ ન. ઉધરાણું; ફંગો; ટીપ
ફંદ(-દો) પું. કાવતરું (૨) જળ (૩) [લા.]
દુર્ઘસન

ફંદી, બુંલું વિ. કપટી (૨) ઢોંગી (૩) દુર્ઘસની
ફંદેરો પું. (કા.) ફંદેતો; ખાનગી વાત જાહેર
યવી તે

ફંદેસતું સ. કિં. ખારીકાઇથી તપાસવું; ખોળવું
ફંક ઓ. રાખ (૨) ભૂકી (૩) ફંકો
ફંકડો પું. ફંકો (૨) ખાવાનું ન મળવાથી
થવું અનશન

ફંકતા ન. એક પક્ષી
ફંકવું સ. કિં. ઉછાળીને મોંમાં નાંખવું
ફંકા પું. બ. વ. તંગી; હાડમારી (૨) અનશન
ફંકી ઓ. નાનો ફંકો (૨) દવાનું ચૂર્ણ
ફંકો પું. ફંકેલું તે; ભુકો
ફંખ પું. વસંત (૨) હોળીનાં રંગારી ગીતો
ફે ખોલાતા અપરાધ

ફંગણ પું. વિક્રમ સંવતનો પાંચમો મહિનો
ફંગણિયું વિ. ફંગણ માસને લગતું (૨) ન.
ગીણા પોતનું ઓનું વજ્ર
ફંગર ઓ. લાકડાની ફાડ વગેરેમાં ધાલવાની
લાકડાની નાની ચીર (૨) સુતારનું એક
ઓભર (૩) [લા.] નડતર

ફંગરું વિ. પહોળું; બીછરું (૨) રાંદું (૩)
ન. ફંગર

ફંગરો પું. લાકડાનો કકડો; ચીતળ
ફંગલ વિ. વધેલું (૨) ફાલવું

ફાળેલ વિ. વિદ્યાવાન (૨) ડાહ્યું
ફાટ ઓ. ફાટવું તે (૨) તરડ (૩) ભેદ; ફૂટ
ફાટક પું. ઓ. ફરવાળે (૨) બાકું
ફાટફૂટ ઓ. વિરોધ; કુસંપ; ભેદ
ફાટવું અ. કિં. વટવું; ફાટ પડવી (૨) છબી
જવું (૩) ખૂબ દુખવું (અંગ)

ફાટાફાટ ઓ. ફાટફૂટ
ફાટું(-ટયું) વિ. ફાટેલું (૨) અસર્ય (૩) ઉદ્ધત
ફાટું(-ટયું) વૂકું(-ટયું) વિ. ફાટેલું ને વટેલું
(૨) જૂનું

ફાટેલું(-લું) વિ. ફાટું
ફાટયુંવૂટયું વિ. જુઓ ફાટુંવૂટું
ફાટયુંફાટયું વિ. ફાટું

ફાડ ઓ. ચીરી
ફાડયું ન. ચીરિયું
ફાડવું સ. કિં. ચીરવું; તોડવું
ફાડિયું ન. ચીરી
ફાતડો પું. ભવેયો
ફાતિયો પું. મરેલા પાછળ ભણવાનો કુશનનો
ફંકરો

ફાતિયા પું. બ. વ. પાચમાલી
ફાનસ ન. બત્તી; દીવો
ફાની વિ. નાશવંત
ફાંકડાશિ(-શી, -સિ, -સી) ઓ. એક જાતની
પહોળી શિંગ

ફાંકડો પું. એક જાતના ચેરનું પહોળું પાન;
થાપડો (૨) એક જાતની પહોળી શિંગ

ફામ ઓ. સ્મરણ; યાદ
ફાયદાકારક વિ. લાભદાયક
ફાયદાકારી વિ. લાભદાયક
ફાયદેમંદ વિ. લાભદાયક

ફાયદો પું. લાભ
ફાયો પું. અત્તરમાં ખોળેલું પૂમડું
ફારક(-ગ) વિ. છૂટું; મુક્ત (૨) નવરું
ફારગત વિ. મુક્ત; છૂટું (૨) ઓ. ફારગતી;
છુટકારો

ફારગતી ઓ. છુટકારો; મુક્તિ
ફારસ ન. પ્રહસન; ગમ્મત (૨) હસવાનું
કાર્ય

ફારસી વિ. ઇરાની (૨) ઓ. ફારસી ભાષા
ફાલ પું. પાક (૨) અતિશયતા

કાલિયુ વિં પરચૂરણ (૨) વધારાનું; થોડા
કપયોગનું
કાલિયું અં કિં પ્રકૃત્ત થવું (૨) વધવું;
પુષ્ઠ થવું
કાલિ(-ળ)સી સીં કાલસાંનું ઝાડ
કાલિ(-ળ)સું નં એક ફળ
કાલિ નં એક ભતનું શિયાળ
કાલિદો પું મુસલમાનોની એક વાની
કાલિગુન પું ફાગણ
કાલિગુની વિં ફાગણને લગતું (૨) સીં
એક નક્ષત્ર
કાલિયું અં કિં ગોઠવું; અનુકૂળ આવવું (૨)
સફળ થવું (૩) લાગ મળવો
કાલિફૂસ સીં નકામો રફી માલ
કાલિફૂસિયું વિં નકામું; નળળું
કાલિલો પું સમય, અંતર, કે વિસ્તારનો ફરક
કાળ સીં ફલંગ (૨) ધ્રાસકો
કાળકી સીં નાનો ફાળકો (૨) [લા.] દોરાની
આંટી
કાળકું નં દોરા ઉતારવાનો ફાળકો-પરવીટો
કાળકો પું ફાળકું (૨) ચગડોળ
કાળવણી સીં વહેંચણી
કાળવયું સં કિં વહેંચવું
કાળસી સીં ફાલસી; ફાલસાંનું ઝાડ
કાળસું નં ફાલસું
કાળિયું નં ફેંટો (૨) પંચિયું
કાળી સીં સાડી
કાળું નં જુઓ ફાળકું
કાળો પું હિસ્સો (૨) વહેંચણી (૩) ડીપ
કાંક સીં ચીર; ફાટ
કાંકડાઈ સીં વરણાળી; છેલ્લખટાકપણું
કાંકડું વિં રસિક (૨) ફકડ (૩) નં વાક્ય
કાંકડું સં કિં ઓટવું
કાંકું નં ભટ્ટ (૨) લીટો (૩) છિદ્ર
કાંકો પું તોર; અભિમાન
કાંઝ સીં એક છાંડ
કાંઝડું(-ળું) નં પ્રપંચ; ભળ
કાંચું વિં એક આંખે ત્રાંસું જોનાર; બાડું
કાંટ સીં જોઈ (૨) જોળી (૩) પું ફવાને
પલાળી રાખી બનાવેલું પેચ (૪) ખાઈ
(૫) કાંટો
કાંટવયું સં કિં દોરવયું

કાંટિયો પું (મ.) આછો દોરો બરવો તે; ટાંકો
કાંટો પું શાખા; ભાગ (૨) કીનો (૩) લરંબ
કાંઠ સીં પેટનો ઝૂલતો ભાગ
કાંદો પું પ્રપંચ; ભળ
કાંફરકડું સં કિં કરડી ખાવું; પીંખી નાખવું
કાંફળ નં (કા.) ખુશી જમા; ફાસલો
કાંફાં નં બં વં ઠાફરિયાં* (૨) વલખાં;
મિથ્યા પ્રયત્ન
કાંસ સીં લાકડાની ઝીણી કરચ; ફાચર (૨)
આડખીટી (૩) ગાળો
કાંસવું સં કિં ગાળો ધાલવો (૨) ફાંસો
નાંખવો (૩) તોડવું; ઉતરડી નાખવું (૪)
ખોદવું; ખેડવું
કાંસિયું વિં કપટી; ફસાવે એવું
કાંસિયો પું ફાંસો દઈ મારનાર
કાંસી સીં ફાંસો દઈ મારી નાંખવાની શિક્ષા
કે યુક્તિ
કાંસીખો(-ખ)રો પું ફાંસિયો
કાંસુ અં અમરતું; ફેગટ
કાંસું વિં ફાંસિયું
કાંસો પું ફાંદો (૨) દોરડાનો ગાળો
કાંસોટિયું નં જોળી (૨) કલામાં આવે
એટલો જથો
ફિકર સીં ચિંતા; કાળજી
ફિકરમંદ વિં ફિકરવાળું
ફિકરમંદી સીં કાળજી
ફિક્કાર સીં ફિક્કાપણું
ફિકું વિં નિસ્તેજ (૨) નીરસ; માળું
ફિક્કાર પું ધિક્કાર; અનાદર
ફિક્કારવું સં કિં ફિક્કાર કરવો
ફિક્કિટ અં ધિક્કિટ (૨) ધિક્કાર
ફિકાડવું સં કિં 'ફીટવું'નું પ્રેરક રૂપ
ફિણાવવું સં કિં 'ફીણવું'નું પ્રેરક રૂપ
ફિણાવું અં કિં 'ફીણવું'નું કર્મણિરૂપ
ફિતનો પું જુઓ ફિટર
ફિતૂર નં ફેલ; ટાંક (૨) બળવો; ફંગો (૩)
તોફાન
ફિતૂરી વિં ફિતૂરવાળો સ્વભાવનું
ફિફવી પું આકર; દાસ
ફિફા વિં ખૂબ ખુશ (૨) અતિ આસક્ત
ફિખાઠ સીં નકામી વાતો; ખડખડાટ

ફિખાદી વિં વાતોડિયું; બળકાટિયું
ફિચો પું બરોળ; પ્લીહા
ફિરકો પું કોમ (૨) ટોળી; વર્ગ (૩) એક
રાષ્ટ્રની પ્રભ

ફિરકોસ ઓ સ્વર્ગ
ફિરકો પું દેવદૂત (૨) પેગંબર
ફિરંગી પું પોર્ટુગલ દેશનો વતની (૨) ગોરો
ફિરાવન વિં મિબજ; હઠીકું; માયાનું ફરેલું
ફિલસૂફ પું તત્ત્વજ્ઞાની
ફિલસૂફી ઓ તત્ત્વજ્ઞાન
ફિશિ(-સિ)યારી ઓ બડાઈ; પતરાજી
ફિશિ(-સિ)યારીખોર વિં બડાઈખોર
ફિસાહ ઓ તોફાન (૨) હુલ્લડ; બળવો
ફિસાહખોર વિં તોફાની (૨) બળવાખોર
ફિસાદી વિં ફિસાહખોર
ફિસિયારી ઓ જીઓ ફિસિયારી
ફિસિયારીખોર વિં જીઓ ફિસિયારીખોર
ફિસોટો પું ફીલ્મનો લોચો
ફી ઓ લવાજમ (૨) મહેનતાણું; દસ્તરી
ફીક ઓ મોળ; ફીકાશ
ફીકાશ ઓ ફિકાશ
ફીકું વિં ફિકું
ફીટજી વિં નાશવંત (૨) નં નાશ
ફીટજી સં કિં ફિટાડું; 'ફીટજી'નું પ્રેરકરૂપ
ફીટજી અં કિં ટળું; મટું (૨) પતણું (૩)
સામે થવું

ફીજી નં પ્રવાહી પર થતો ઘોળો પદાર્થ
ફીજી સં કિં પ્રવાહીને ખૂબ ધૂમડવું
ફીત ઓ ચૂંથેલી કોર
ફીકું નં (કા.) અનાજનું ફોતરું—ખોખું
ફીરકી ઓ ચકરડી (૨) નાની ફાળકી
ફીસી ઓ બડાઈ
ફીસું વિં ફિકું (૨) ઢીલું; ઓછા ભેરવાળું
ફીડલું નં પિલ્લું
ફીંદવું સં કિં વેરણીયરણ કરી નાખવું (૨)
ઢીલું કરી નાખવું; ચૂંથવું (૩) દબાવવું;
કચરવું

ફીંદાવવું સં કિં 'ફીંદવું'નું પ્રેરકરૂપ
ફીંદાવું અં કિં 'ફીંદવું'નું કર્મણ્ણિરૂપ
ફુઈ ઓ ફોઈ

ફુઓ પું ફોઈનો વર
ફુઓ પું મુન્નાશય (૨) પરપોટો (૩) ફલકો
ફુબારો પું ફુઓ (૨) ફોહી
ફુબાવવું સં કિં 'ફુબવું'નું પ્રેરકરૂપ
ફુબાવું અં કિં 'ફુબવું'નું કર્મણ્ણિરૂપ
ફુબુલ વિં વધારેનું (૨) નકામું
ફુટકળ વિં પરચૂરણ (૨) નકામું
ફુટકાર પું ફંફાટો
ફુટકારવું સં કિં ફંફાટો મારવો
ફુદીનો પું એક વનસ્પતિ
ફુદોટો પું ફંફાટો; બડોટો વડો (૨) એક
બતવું માસ

ફુફાટો(-ટો) પું બેસથી મારેલી ફંક
(૨) [લા.] ગુસ્સાનો આવેશ

ફુમતિયાળું વિં ફુમતાવાળું
ફુરકત ઓ વિથોગ; છટા પડવું તે
ફુરઓ પું કડકો
ફુરઓ પું બંદર પરનું જકાત લેવાનું મથક
(૨) વહાણો ઠેરવવાનું મથક

ફુરસાહ ઓ નવરાશ
ફુલાવવું સં કિં 'ફલવું'નું પ્રેરકરૂપ
ફુલારો પું બડાઈ; પતરાજી
ફુલાવું અં કિં 'ફલવું'નું કર્મણ્ણિરૂપ
ફુલેકું નં વરણોટો
ફુલેલ નં સુગંધીદાર તેલ
ફુલેલર વિં ફલની ભાતવાળું (૨) નં તેલું
કપડું

ફુલલ વિં ફલેલું (૨) ખીલેલું (૩) બધેલું
ફુલલસ પું નાણું
ફુલારો પું પાણી બડવું પડે એવી રચના
(૨) ઝરો

ફુંગરાવું અં કિં ઉરફેરવું; ગુસ્સે થવું
ફુ અં (સ્વં) એવો અવાજ
ફૂગ ઓ બળ
ફૂગવવું સં કિં ફૂગાવવું
ફૂગવું અં કિં બળ વળવી (૨) ફલવું (૩)
બહેકવું

ફૂફ પું ખાર ધીંચવું માપ કે તેવડી પડી (૨)
ઓ ફટવું તે; ફાટ (૩) બખાણ; કુસંપ
(૪) નં સમરેટી જેવું ફળ

ફૂલડું વિં સુંદર; રૂપાળું
 ફૂલડું અં કિં ઊગરું; પલ્લવિત થવું (૨)
 તરવું; ભાગી જવું (૩) જોરથી ફાટવું (૪)
 ઉધાડું પડી જવું (૫) ફરી જવું; ફગો દેવો
 ફૂટાફૂટ ઓં કુસંપ (૨) ભંગાણ
 ફૂલગી ઓં ઝીણી ફાલ્લી (૨) નાનો
 પરપોટો
 ફૂલડી ઓં ગાળગાળ ફરવું તે (૨) તારાના
 કે ફલના જેવું ચિહ્ન (•)
 ફૂલડો પું જીઓ કુદોડો
 ફૂડું નં પાંખોવાળું નાનું જીવડું (૨) પતંગિયું
 ફૂમકું(-તું) નં ડાગું; કલગી
 ફૂમતી ઓં એક ધરેણું (૨) નાનું ફૂમડું
 ફૂમડું નં ફૂમકું
 ફૂતિ ઓં ઉત્સાહ (૨) રક્તિ; જગૃતિ
 ફૂલ નં પુષ્પ; તેના આકારની વસ્તુ
 (૨) આંખનો રોગ (૩) કાતરેલી સોપારી
 (૪) એક ધરેણું (૫) ઓં પતરાજી; ગર્વ
 ફૂલક(૦૨)ણી ઓં એક જાતનું દારૂખાનું
 ફૂલકો પું નાની કુલાવેલી રોટલી (૨) કોઈ
 પણ વસ્તુનું ફૂલવું તે (૩) કુલાવીને રમવાની
 રખરની ટોડી; કુક્કો
 ફૂલકોખી, ૦૦૪ ઓં એક શાક
 ફૂલખર નં ફૂલકળી
 ફૂલખરણી ઓં ફૂલકણી
 ફૂલગર નં ફૂલકણી
 ફૂલગરો પું ફૂલની કલગી
 ફૂલગૂંથણિયું વિં એકમેકમાં સંકળાયેલું
 ફૂલગૂંથણી ઓં ફૂલ ગૂંથવાં તે (૨) [લા.]
 વસ્તુની બંધબેસતી સંકલના
 ફૂલચુંગી ઓં એક પક્ષી
 ફૂલઝાડ નં ફૂલને જ માટે ઉગાડાતું ઝાડ કે છાડ
 ફૂલડું નં ફૂલ (૨) ધાણીનો દાણો
 ફૂલજીજી(-શી) વિં વખાણ કર્યાથી કુલાહ
 જાય તેવું
 ફૂલડોલ પું એક ઉત્સવ
 ફૂલતોડો પું ઓં એક ધરેણું
 ફૂલદાન નં ફૂલ મૂકવાનું પાત્ર
 ફૂલદાઈ પું સખત દારૂ (૨) દારૂનો અર્ક;
 મદ્યાર્ક
 ફૂલધાર વિં પ્રમાણિક (૨) સાખવાળું

ફૂલફેટક(-કિયું) વિં વરણાગિયું (૨) નાજુક;
 તકલાદી
 ફૂલખરડો પું એક જાતની સોપારી
 ફૂલખાખ પું ફૂલનો ખાખ
 ફૂલખાખ ઓં ફૂલની માખા
 ફૂલવડી ઓં ચણાના લોટની એક જાતની વડી
 ફૂલવડું સં કિં 'ફૂલવું'નું પ્રેરકરૂપ; કુલાવડું
 ફૂલવેલ ઓં માત્ર ફૂલ માટે ઉછેરાતી વેલ
 ફૂલવું અં કિં ઊપસવું (૨) પલ્લવિત થવું;
 ખીલવું (૩) [લા.] હરખાવું (૪) ખડાઈ
 મારવી (૫) ખહેકવું
 ફૂલસાંકળું નં ફૂલની ભાતવાળું સાંકળું
 ફૂલસૂંધણું નં નાક
 ફૂલિયું વિં ખીલેલું (૨) નં એક વનસ્પતિ
 (૩) નાનું પ્યાલું (૪) મથાળું
 ફૂલું નં આંખનો એક રોગ
 ફૂલડ વિં આજસુ (૨) ગંદું
 ફૂલ ઓં ફૂલ; (૨) નં ધાસ (૩) વિં રદી
 (૪) અં (૨૧૦) ધાસ કે પરાજયનો કુત્કાર
 ફૂલિયું વિં હલકું; નિર્માલ્ય
 ફૂં અં (૨૧૦) એવો અવાજ
 ફૂંક ઓં મોંથી પવન ફેંકવો તે (૨) પ્રાણ
 ફૂંકણી ઓં ફૂંકવાની રીત કે ભૂંગળી
 ફૂંકવું સં કિં ફૂંક મારવી (૨) વગાડવું (૩)
 [લા.] જણાવવું; જાહેર કરવું (૪) પંપાળવું
 ફૂંકાર પું ફૂંક
 ફૂંકારવું સં કિં મોંમાં પાણી ભરી ફૂંકથી
 છાંટવું (૨) ફૂંક કે ફૂંકડો મારવો
 ફૂંકારો પું ફૂંકાર
 ફૂંકવવું અં કિં ફૂંકડો મારવો
 ફૂંકવાટો(-ટો) પું ફૂંકવાટો
 ફૂંકાટો(-ટો) પું ફૂંકવાટો
 ફેજ પું ખરાબી; દુર્દશા (૨) શિક્ષા
 ફેડવું સં કિં ટાળવું (૨) અદા કરવું; વાળવું
 ફેણ ઓં ફેણ (૨) ત્રાંખાના કોડિયા ઉપરની જીમ
 ફેન નં ફીણ
 ફેનિલ વિં ફીણવાળું
 ફેફર ઓં થોથર
 ફેફરાવું અં કિં ફેફર આવવી
 ફેફરી ઓં ફેફરું
 ફેફરું નં વાઈ
 ફેફરું નં શરીરનું હવા લેવાકાઢવાનું અંગ

ફેબ્રુઆરી પું ઈસ્વીસનનો બીજો માસ
ફેર પું તફાવત (૨) તમ્મર (૩) પેચ (૪)
ઘેરાવો (૫) લગડાની ફડક (૬) અં ફરીથી
ફેરફંડાણું નં ચક્ર (૨) ગૂંચવાડો
ફેરણી સીં ફેરી (૨) રખડપટ્ટી
ફેરતપાસ સીં ફરીથી તપાસ
ફેરપાળી સીં ફેરફાર (૨) વારાફરતી જુદો
પાક જગાડવો તે

ફેરફટક અં આડુઅવળું ભમવું હોય એમ
ફેરફરક વિં જીલકું; જીલું (૨) અં ગમેતેમ
ફેરફાર પું ફરક; તફાવત (૨) સુધારો (૩)
બદલી

ફેરબદલ વિં ફેરબદલી કરેલું
ફેરબદલી સીં અરસપરસ ફેરફાર; અદલાબદલી
ફેરબદલો પું ફેરબદલી
ફેરવણી સીં ફેરવવું તે
ફેરવવું સં કિં 'ફરવું'નું પ્રેરકરૂપ
ફેરવાદી વિં ફેરવવાના વિચારનું (૨) પું
તેવો આદમી

ફેરવો પું (કા.)
ફેરાવો પું ઘેરાવો (૨) ચક્ર
ફેરિયો પું ફેરી કરનાર
ફેરિસ્ત સી યાદી; ટીપ
ફેરી સીં ચક્ર; આંટો (૨) વખત; વાર
(૩) કોઈ પણ વસ્તુ વેચવા માટે ફરવું તે

ફેરો પું આંટો (૨) વારો (૩) ચક્ર
ફેલ પું ઢાંગ
ફેલખોર વિં ઢાંગી
ફેલબીન પું સારી ચાલચલગતનો ભમીન
ફેલાવ(-વો) પું વિસ્તાર; પ્રસાર (૨) જીલ્લો;
પ્રગતિ

ફેલાવું અં કિં પ્રસારવું (૨) વધવું
ફેલું નં ભીડીના તારની લટ (૨) ફાંસ (૩)
મુરકેલી; ગૂંચ

ફેશન સીં
ફેસલ વિં ઉવટનું (૨) નિકાલ થયેલું
ફેસલો પું નિકાલ; ફેસલો; અંત
ફેસવું સં કિં તોડવું (૨) ઉતારી પાડવું;
નીચે આણવું

ફેષ અં (કા.) ચારે બાજુથી ખુલ્લું (૨) રક્ષણ
વગરનું; નધણિયાવું

ફેં,ફેં અં (૨૧૦) થાકની હાંફનો અવાજ
ફેંકફેંક સીં સામાસામી ફેંકવું તે
ફેંકવું સં કિં નાંખવું (૨) [લા.] ગપ મારવી
ફેંકાફેંકી સીં ફેંકફેંકા
ફેંકારવું સં કિં*
ફેંટ સીં કમરની આજુબાજુનો લગડાનો બંધ
ફેટો પું માથે બાંધવાનું લગડું; ફાળિયું (૨)
હગાઈ (૩) તાડ અને તરસાડનાં પાંદડાની
વચલી નસ

ફેંદવું સં કિં ચૂંથવું (૨) વંખેરી નાખવું
ફેંદાફેંદી સીં ચૂંથાચૂંથ; વારંવાર ફેંદવું તે
ફેંદાવું અં કિં 'ફેંદવું'નું કર્મણિરૂપ
ફેંફાટ અં પૂરપાટ (૨) બેફાટ (૩) ચારેગમ
ફેંફે અં જુઓ ફેં
ફેંસલ વિં જુઓ ફેસલ
ફેંસલો પું જુઓ ફેસલો
ફેંસવું સં કિં જુઓ ફેસવું
ફેંડકો પું ફેંડકો; લગડાની ઝપટ (૨) ઉતાવળે
જીલુંઆવવું તે; ધૂમાધૂમ (૨) ખેડતનું
એક ઓળર

ફેજા સીં દરદનું શમવું તે
ફેઈયાત વિં ફેઈનું-ને લગવું
ફેઈયાફું વિં ફેઈ તરફનું (૨) નં ફેઈએ
આપેલી બક્ષિશ

ફેઈ,બા સીં બાપની બહેન
ફેઈજ(-સાસુ) સીં પતિ કે પત્નીની ફેઈ
ફેઈક વિં ફેઈગટ; રહ
ફેઈક(-ગ)ટ વિં (૨) અં નકામું; અર્થ
ફેઈક(-ગ)ટિયું વિં મરૂતિયું (૨) નકામું
ફેઈકિયત સીં ગર્વ; અહંકાર
ફેઈકો પું ભરવાડ
ફેઈગટ વિં (૨) અં જુઓ ફેઈકટ
ફેઈગટિયું વિં જુઓ ફેઈકટિયું
ફેઈજ સીં સેના
ફેઈજખાતું નં લશ્કરી ખાતું
ફેઈજદાર પું એક પોલીસ અમલદાર
ફેઈજદારી વિં ગુના સંબંધી (૨) સીં
ફેઈજદારનું કામ કે પદ

ફેટો,બાફ પું છખી
ફેટોઆફી સીં છખી પાડવાની કળા

કેલ પું; સ્ત્રીં કેલ તે (૨) વિગત (૩)
 નિઘલ (૨) વહેંચણી
 કેલણી સ્ત્રીં વધાર (૨) કેલવાની ક્રિયા
 કેલલી સ્ત્રીં કેલ્લી
 કેલ્લો પું કેલ્લો
 કેલવું સં કિં ૪૮ એમ કરવું (જુએ ૪૮૫)
 (૨) નં કહો (૩) દહીંનું ખડખું
 કેલત વિં કતલ કરેલું (૨) સ્ત્રીં પોચા ડાંગર
 કેલતરી સ્ત્રીં ભિંગડું; પોપડી
 કેલતરું નં છાતરું (૨) કાગળનો ટુકડો
 કેલડું વિં પોચું; ખાલી ૪ લેલું
 કેલો પું લોચો (દૂધદહીંનો)
 કેલળ નં સોપારી
 કેલળિયું નં એક જાતનું સ્ત્રીઓનું વસ્ત્ર
 કેલળી સ્ત્રીં સોપારીનું ઝાડ
 કેલ્લો પું પાણીથી ભરેલો કેલ્લો
 કેલ સ્ત્રીં કામ; યાદ
 કેલ, એમ સ્ત્રીં સુગંધ; સુવાસ (૨) [લા.] આખર
 કેલવવું સં કિં 'કેલવું'નું પ્રેરકરૂપ

કેલવું અં કિં સુવાસ ફેલાવવી
 કેલાર્ધ સ્ત્રીં સ્મૃતિ; ચંચળાઈ; ચાલાકી
 કેલું વિં ચંચળ; ચાલાક (૨) નં છાંટા;
 ટપકું
 કેલ પું કચૂકા કાઢી નાખેલી આંખલી (૨)
 ફેલીને કાઢેલું તે
 કેલવું સં કિં છાંટા વગેરે કાઢી ચાખ્ખું કરવું
 કેલાર્ધ(-મણી) સ્ત્રીં ફેલવાની મનૂરી
 કેલામણ નં ફેલાર્ધ
 કેલામણી સ્ત્રીં ફેલાર્ધ
 ફેલ્લી સ્ત્રીં નાનો ફેલ્લો
 ફેલ્લો પું ગૂમડું (૨) ઝરેળો
 ફેલ્લી વિં બાયલું; ઢીલું
 ફેસલામણ(-ણી) સ્ત્રીં પટામણ (૨)
 છેતરામણ
 ફેસલામણ વિં (૨) નં પટામણ
 ફેસલાવવું સં કિં પટાવવું (૨) છેતરવું
 ફેસલાવું અં કિં છેતરાવું; પટાવું
 ફેચ વિં ફાન્સદેશનું (૨) સ્ત્રીં ફાન્સની ભાષા

ખ

ખ પું ત્રીજો આશ્ચર્ય વ્યંજન
 ખક(-ગ) પું ખગલો
 ખકડિયું નં એક વાસણ
 ખક(-ગ)ધ્યાન નં ખગલા જેવું ધ્યાન;
 અંદર દુષ્ટ ધરાદો હોવા છતાં બહારથી
 ધાર્મિકતાનો દેખાવ
 ખક(-ગ)ધ્યાની વિં ખકધ્યાન કરનારું
 ખકખક સ્ત્રીં નકામે લવારો
 ખકખકાટ(-રો) પું ખકવા; ખકખક
 ખકખકિયું વિં ખકખક કરનારું
 ખકરી સ્ત્રીં
 ખકરીઈ સ્ત્રીં મુસલમાનોનો એક તહેવાર

ખકરું નં
 ખકરો પું
 ખકવા પું ખકખકાટ; લવારો
 ખકવાટ(-ઈ) પું ખકવા
 ખકવું સં કિં નકામે લવારો કરવો
 ખકવૃત્તિ સ્ત્રીં ખગલાની જેવી વૃત્તિ—ઉપરથી
 ધાર્મિકતાનો રોળ કરી સ્વાર્થ સાધવાની
 વૃત્તિ
 ખકાર્ધ સ્ત્રીં ખગાસું
 ખકાત વિં વાપરતાં વધેલું; ખાકી રહેલું
 ખકાન નં એક વનસ્પતિ
 ખકાર પું 'ખ' અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર

અકારાંત વિં છડે અકારવાળું
 અકારી સ્ત્રીં ભલ્લી
 અકારો પું અમ; અરકો (૨) અકવાદ
 અકાલ(-લી) પું કાછિયો
 અકાલાપીઠ સ્ત્રીં શાકબળર
 અકાલી પું અકાલ; કાછિયો
 અકાલું નં લીલોતરી; શાક
 અકુલ નં બોરસલીનું ઝાડ (૨) તેનું ફલ
 અકુલી સ્ત્રીં જુઓ અકુલ
 અફડી સ્ત્રીં છોકરી (લાડ બતાવતાં)
 અફડો પું છોકરો (લાડ બતાવતાં)
 અકોર પું ઘોંધાટ; કોલાહલ
 અકોરવું સં કિં ખૂમ પાડી બોલાવવું
 અક્ષવું સં કિં ભેટ તરીકે આપવું (૨) આપવું
 અક્ષિશ(-સ) સ્ત્રીં ભેટ
 અક્ષિશ(-સ)પત્ર નં અક્ષિસ આપ્યા બાળતનું
 લખાણ—દસ્તાવેજ
 અક્ષી પું લશ્કરને પગાર આપનાર અમલદાર
 અખતર નં લોઢાનો પોશાક; કવચ
 અખતરિયો પું અખતર પહેરેલો યોદ્ધો
 અખતાવર વિં ભાગ્યશાળી; સુખી
 અખર સ્ત્રીં; નં વૃત્તાંત (૨) ઇતિહાસ;
 તવારીખ
 અખરવું અં કિં સાલવું; લાગવું (૨) પચવું;
 ભોગવી શકવું
 અખાખખી સ્ત્રીં લડાલડી; ટંટો (૨) અખેડો;
 ફિસાફ
 અખારું નં કાણું; ગાખડું
 અખારો(-જો) પું મોટા ધાંટો; ખુમાટો; હોહા
 અખિયો પું આંટી દઈને ભરેલો દોરાનો ટાંકો
 અખીલ વિં કંન્દસ (૨) કંગાલ
 અખીલપણું નં
 અખીલાઈ સ્ત્રીં કંન્દસાઈ (૨) કંગાલિયત
 અખેડો પું મારામારી; ટંટો
 અખોલ સ્ત્રીં બાકું-પોલાણ (ઝાડ, પહાડ,
 જમીન વગેરેમાં)
 અસ નં નસીબ
 અસતીતર નં એક પક્ષી
 અસર નં જુઓ અખતર
 અસરિયો પું જુઓ અખતરિયો

અસાવર વિં જુઓ અખતાવર
 અગ પું અક; અગલો
 અગડવું અં કિં ખરાબ થવું (૨) બ્રષ્ઠ થવું
 (૩) ગુસ્સે થવું; નારાજ થવું
 અગડિયું વિં જોડીવાળું; જોડીનું (૨) બન્ને
 બાજુ ઢળી પડે તેવું
 અગડિયો પું બે સેરો બુઢાડીને અને બે
 તારીને ભરેલો ખાટલો
 અગડો પું બેનો આંકડો
 અગદો પું કચરો; પૂંજે
 અગધ્યાન નં જુઓ અકધ્યાન
 અગધ્યાની વિં જુઓ અકધ્યાની
 અગબગુ નં મળસકું
 અગભગત પું અગલાની પેઠે ભક્તિનો ડોળ
 કરી સ્વાર્થ સાધનાર
 અગરી સ્ત્રીં જુઓ અગરું
 અગરું નં ધી તાવવાથી તરી આવતો કચરો
 (૨) ધીતેલનો રગડો
 અગલ સ્ત્રીં ખલા તળેનો હાથના મૂળ
 આગળનો ખાડો
 અગલગીર વિં આલિંગન આપનારું
 અગલગીરી સ્ત્રીં આલિંગન
 અગલહાણુ પું અં વં છૂટી કડીઓનાં સાંકળાં
 અગલઅચ્યુ વિં અગલમાં સમાઈ રહે તેવું;
 ઠીંગણું; ગટું
 અગલી સ્ત્રીં અગલાની માદા
 અગલું નં એક પંખી
 અગલો પું નરબગલું; અક
 અગલો પું કાનનો મેલ
 અગા,ઈ સ્ત્રીં દોર કે ફતરાં ઉપર બેસતી
 એક ભતની માખ (૨) કાનનો એક રોગ
 અગાડ(-ડો) પું નુકસાન; ખરાબી (૨)
 વિકાર; સડો (૩) અણબનાવ (૪) ભ્રષ્ટતા
 અગાડવું સં કિં 'અગડવું'નું પ્રેરકરૂપ
 અગાડો પું જુઓ અગાડ
 અગાસું નં બાથ કે કંટાળાને લીધે મોં ફાડવું તે
 અગી સ્ત્રીં એક ભતની ઘોડાગાડી (૨) નજર
 (૩) ઉચ્ચારનું સ્થાન; મોં
 અગીખાનું નં ઘોડા કે ગાડીઓ રાખવાનો તળેલો
 અગીઓ પું બાગ
 અગુ નં બાકું

બગો પું ગળીના રંગનો સાદલો (શીકને પ્રસંગે પહેરવાનો) (૨) દીવાલમાં પડેલું બાકું

બ(૦૬)ઘડાટી સ્ત્રી (કા.) ત્રમજ (૨) દેકારો (૩) ધમાલ (૪) મારામાર

બધાર વિં હેયાસુતું; બેબાકણું

બચકબચક અં (૨૧૦) ધાવવાનો અવાજ
બચકવા પું જનેતેને બચકાં ભરે એવો એક વાયુરોગ

બચકારો પું બચબચ અવાજ

બચકી સ્ત્રી નાની પોટલી

બચકું નં કરડવું તે; ડાકું (૨) બચકામાં માય એટલો દુકડો (૩) પોટકું

બચકો પું પોટલું

બચકોરવું સં કિં બોળવું (૨) દોરને બચકારા વડે શાંત કરવું કે હાંકવું

બચકોરું નં રૂબકી

બચગી સ્ત્રી બાળપણ

બચત વિં બચેલું; વધેલું (૨) સ્ત્રી બચેલું —વધેલું તે (૩) બચાવેલી રકમ

બચતખાતું નં બચત પૈસાનું ખાતું (બેંકમાં)

બચપણ નં બાળપણ

બચબચ અં (૨૧૦) ધાવવાનો અવાજ

બચબચાટ પું બચબચ અવાજ

બચરવાળ વિં છાકરાછિયાંવાળું; વસ્તારી

બચવું અં કિં બગરવું (૨) વધવું; સિલક રહેવું

બચાઈ સ્ત્રી બચત; ઉગારો

બચાઉ વિં બચત કરનારું

બચારવું સં કિં બચકોરવું (હાંકતાં)

બચારું વિં જુઓ બીચારું

બચાવ પું સંરક્ષણ (૨) ઉગારો; બચત

બચાવપક્ષ પું બચાવ કરનારો પક્ષ; પ્રતિવાદીનો પક્ષ

બચી(-ચી) સ્ત્રી ચુંબન

બચોળિયું નં નાનું બાળક; બચું

બચ્યાંકચ્યાં નં બં વં નાનાં છાકરાં

બચી સ્ત્રી બચી; ચુંબન

બચું નં બાળક

બચો પું છાકરો (લાંડ કે વિરરકારમાં)

બચડ વિં બરછટ; ખરબચડું

બચડપણું નં

બચર પું; સ્ત્રી તમાકુ; બીંકણી

બચરબટ(-ટું) નં પોમણીનું ફળ (૨) રીંછના મેંભાંથી કાઢી લીધેલો કળો મણકો (નજર ન લાગે માટે બાળકને કાંટે બાંધવાનો)

બચરંગ(-ગી) પું હનુમાન

બચરિયું નં બચરની ડાબલી

બચ(-ણ)વણી સ્ત્રી અમલમાં મૂકવું-મુકાવું તે બચવું અં કિં વાગવું (વાઘનું; કલાકનું) (૨) અમલમાં આવવું-મુકાવું

બચવેચો પું (વાઘ) વગાડનારો

બબક(-બ) વિં બેવકર

બબજ પું કાપડિયો

બબજ સ્ત્રી વેચવાની ચતુરાઈ (૨) વેચનાર અને ખરીદનાર વચ્ચેની રકમ

બબજિયો પું નટ; દોરડાં ઉપર નાચનાર

બબર પું; સ્ત્રી; નં ચીંટું; હાટ (૨) ગુજરી (૩) ભાવ; દર (૪) અપત; ખરીદ

બબરભાવ પું બબરમાં ચાલતો ભાવ

બબરુ વિં બબરનું; સાધારણ; હલકું (૨) બબરમાં ચાલતું; બેડતું; સત્તાવાર નહિ એવું

બબવણી સ્ત્રી જુઓ બબવણી

બબવવું સં કિં વગાડવું (વાજનું) (૨) અમલમાં મૂકવું

બબદ વિં આગ્રહી; હઠીલું

બબોટો પું લોટો

બબોટો પું હાથનું એક ધરણું

બબ નં એક પક્ષી

બબાડવું સં કિં 'બાકવું'નું ચેરકરપ (૨) [લા.] માથે નાખવું; ગળે ઝોટાડવું

બબ(-બો)ડવું સં કિં ઉપરાઉપરી સારી પેટે મારવું

બટ વિં બરાવદાર (૨) નફર; ઘટ (૩)

પું; નં ઠીંગણું મળખત ટટું (૪) નં બંચામાં બચી જતનું લોહું (૫) અં સાવ; તદ્દન

બટક વિં બરડ (૨) ખારાબોહું; તીખું; કડક

બટકણ(-ણ) વિં બરડ (૨) કરડકણું

અટકબોલું નં હાસ્ય જાપજો તેવું કથન (૨)
વિં અટકબોલું કરનાર; વિનોદી (૩)
રોકડું પરખાવી દેનારું—કહી દેનારું

અટકવું અં કિં ભાંગી જવું (૨) ખરી જવું
અટકી સ્ત્રી ડીંગણી, ભરાવદાર સ્ત્રી (૨)
ચાકરડી; ભૂંડી

અટકું નં બચકું (૨) કડકો

અટણ પું એક પક્ષી

અટન નં બોરિયું; ખુતાન

અટમોગરો પું ધણી પાંખડીઓવાળો મોગરો

અટવો પું વાટવો (૨) ખેડા ધાટનો ઘોટા

અટા નં એક પક્ષી

અટાઉ વિં ઉડાઉ (૨) ઉલ; રંડીખાજ

અટાકિયું નં એક ભતવું ખોટું મોતી (૨)
કેરીના કકડાને ખાડીને કરેલું અથાણું

અટાકો(-ટો) પું એક કંદ

અટાવું અં કિં (અનાજ કે ખાવાનું) ધણે
વખત પડી રહેવાથી વાસ મારવી—પાછું વળવું

અટાશિયાં નં બં વં દાણાનાં ખોખાં

અટ પું નાનો છોકરો

અટક પું જનોઈ દીધા વગરનો છોકરો (૨)
ડીંગણો માણસ

અટેર નં એક પક્ષી

અટેરું નં મોટું કોડિયું; રામપાતર

અટેરો પું માટીનો વાડકો

અટો પું આળ; તહોમત (૨) ડાધ; લાંછન
(૩) શીશો (દારૂનો)

અડ વિં મોટું (૨) બરડ

અડધડાટી સ્ત્રી (કા.) જુઓ બધડાટી

અડધા પું બં વં મોલ કાપી લીધા ખાદ
રહેલાં ફૂંકાં (કપાસ, તુવેર વગેરેનાં)

અડધો પું નડો લકુ માણસ

અડબંગી વિં બહાદુર

અડહ નં (કા.) સારો લાભ

અડકું નં છલકો; તરછોડી નાખવું તે

અડબડ સ્ત્રી (૨) અં બકબક; લવલવ

અડબડવું અં કિં બડબડ કરવું (૨)

અણુમાને કારણે મનમાં ગણગણવું

અડબડાટ પું બડબડવું તે

અડબડાટિયું વિં બડબડાટ કરનારું

અડબડિયું વિં બડબડ કરનારું

અડબડું સં કિં મારવું; ઢાપટવું (૨)
દબાવવું; ગડબડું (૩) કણસલાં ઉપર
બૂધાં મારી દાણા છૂટા પાડવા

અડભાગી વિં ભાગ્યશાળી

અડમૂછિયો વિં પું મૂછો વગરનો

અડમૂછો વિં પું મૂછો વગરનો

અડવું સં કિં સૂતર ઠરડું

અ(૦૨)ડડું નં મિનગરું

અડવો વિં પું માથું મૂંડાવેલો; કદરૂપો (૨)
પું જેને જનોઈ દેવામાં આવતું હોય તેવો
છોકરો

અડાઈ સ્ત્રી મોટાઈ (૨) મગરૂરી (૩) ફલ

અડાઈખોર વિં અડાઈ હાંકનાર

અડાફેંગ સ્ત્રી એક પક્ષી

અડાખૂટ અં વેરણુછેરણુ; અન્યવસ્થિત

અડાશ સ્ત્રી અડાઈ; ફલ

અંડીકો પું (કા.) દંડકો; દાંડિયો

અડીફજર સ્ત્રી મળસકું

અડું વિં મોટું

અડૂકો પું કંઠણ વસ્તુ ભાગતાં—ચાવતાં થતો
અવાજ

અડેભાવ વિં મહાન; શ્રીમંત (૨) અં ધણું
જીવો, ચડતી કળા યાઓ, એવો ઉદ્ધાર
(૩) નં સારી સ્થિતિ; મહત્તા

અડેશી સ્ત્રી અડાશ

અઠતી સ્ત્રી આખાદી; રૂઢિ (૨) પગારમાં વધારો

અઠવું અં કિં અઠતી થવી

અણુગું નં રણશિંગું (૨) [લા.] વખાણ (૩)
ગપગોળો (૪) હુલ્લડ

અણુબણુ નં બણુબણુટ (૨) અં (૨૧૦)

અણુબણુવું અં કિં બણુબણુટ કરવો

અણુબણુટ પું બણુબણુ અવાજ (માખો
વગેરેનો)

અણુવું અં કિં + બનવું

અતક નં (૨) સ્ત્રી એક પક્ષી (૨) અતકના
આકારનું પાણી રાખવાનું પાત્ર

અતકી સ્ત્રી નાની ખેડા ધાટની કુલ્લી

અતાવવું સં કિં દેખાડવું

અતાવું વિં ખેડારું

અતેલો પું એક ભતવું વહાણ

અતી સીં દિવેટ (૨) દીવો (૩) [લા.]
 હરકેરણી; હરેજન
 અતો પું હસ્તો (અથ વગેરેનો)
 અત્રીશ(-સ) વિં '૩૨'
 અત્રીશ(-સ)લક્ષ(-ખ)ણું વિં સપૂણું
 માણસનાં અત્રીસ લક્ષણવાળું (૨)
 હુચ્ચું; પેક
 અત્રીશી(-સી) સીં અત્રીસ દાંત (૨) અત્રીસ
 વસ્તુઓનો સમૂહ (૩) સ્વાદિષ્ટ ભોજન
 અત્રીસું નં અત્રીસ વસાણાનું ચૂણું
 (સુવાવડીનું)
 અથ સીં (કા.) ખાથ
 અથવો પું ચીલની ભાજ
 અથાવણું સં કિં ચકવી નાખણું (૨) પચાવી
 પડણું
 અથ'અથા સીં ખાથમાં પકડીપકડીને
 લડણું તે
 અહ વિં ખરાખ (૨) સીં જાંઘના ખૂણામાં
 થણું ગરમીનું એક દરદ (૩) પાંચનો સંકેત
 (વેપારીઓનો)
 અહકામ નં ખરાખ કામ (૨) વ્યભિચાર
 અહકાર વિ ખરાખ; હુજ
 અહખસલત સીં ખરાખ ચાલચલગત (૨)
 વિં અહખસલતવાળું
 અહગોઈ સીં નિંદા; કુથલી
 અહચાલ સીં દુરાચરણ
 અહજખાન વિં ગાળો ખોલનારું (૨) સીં ગાળ
 અહજખાં વિં (૨) સીં જુઓ અહજખાન
 અહહાનત સીં હરામ દાનત; ખેઈમાની
 અહહુઆ(-વા) સીં શાપ
 અહન નં શરીર (૨) કુડણું; પહેરણ
 અહનદી સીં અદનામી
 અહનજર સીં કુદરિ
 અહનસીખ વિં ભાગ્યહીન; અભાગિયું (૨)
 નં હુભાગ્ય
 અહનસીખી સીં હુભાગ્ય
 અહનામ વિં અદનામી પામેલું
 અહનામી સીં અદો; લાંછન; નામોશી
 અહનું નં પાણીનું ફંડું કે કુલકું (કડિયાનું)
 અહનો પું જુઓ અહનું
 અહફેલ વિં દુરાચારી; અનીતિમાન

અહફેલી સીં અનીતિ; દુરાચરણ
 અહખસ વિં કમનસીખ; અભાગિયું
 અહખસી સીં હુભાગ્ય (૨) હરામખોરી
 અહખો,ઈ સીં હુર્જધ (૨) અદનામી
 અહખાશ(-સ) વિં કાળાં કમ કરનાર; હુચ્ચું;
 દુરાચારી
 અહખાશી(-સી) સીં નીચતા; હુચ્ચાઈ (૨)
 દુરાચાર; વ્યભિચાર
 અહર નં ખોર
 અહરંજ નં એક જાતનું લિંણ
 અહરિ(-રી) સીં ખોરડી (૨) કપાસનો છેડ
 અહરિકાશ્રમ પું (સં.) હિમાલયમાં ગઢવાલમાં
 અલકનંદાને તીરે આવેલું એક તીર્થ (૨) ત્યાં
 આવેલો નરનારાયણનો આશ્રમ
 અહરી સીં જુઓ અહરિ
 અહરીનાથ પું (સં.) અહરિકાશ્રમના દેવ
 અહરીનારાયણ પું (સં.) અહરીનાથ (૨)
 અહરિકાશ્રમમાં આવેલા એક સ્થળનું નામ
 અહલ અં અહલે
 અહલણું સં કિં ફેરફાર કરવો;—ને અહલે
 ખીજું આપણું—લેવું
 અહલી સીં અહલાણું—અહલણું તે; ફેરફાર
 અહલે અં સાટિ; અવેજમાં
 અહલો પું સાટું; અવેજ (૨) ફેરફાર
 અહવું અં કિં ગાંઠવું; હુકમ માનવો
 અહશિ(-સિ)કલ વિં વરણું; ખેડાળ
 અહસૂરત વિં વરણું; કદરણું
 અહહજમી સીં અપચો
 અહામ સીં એક સૂકો મેવો (૨) હિસાબમાં
 એક હલકું ચલણ
 અહામડી સીં અહામનું ઝાટ
 અહામિયું વિં અહામી રંગનું
 અહામી વિં ખૂખરું લાલ (૨) સીં અહામડી
 અહિયાન નં અદન; કુડણું
 અદી સીં દુરાચરણ; અનીતિ (૨) કુટેવ (૩)
 નિંદા (૪) ગખી
 અદુ વિં માલ વગરનું; ગંદું
 અદુકું નં (કા.) ગાયનું નાનું બચ્ચું
 અદલ વિં બાંધેલું (૨) બંધાયેલું; બંધનમાં
 પડેલું
 અધિર વિં અહકું

અધિરતા સ્ત્રી

અધું વિં સધણું; સર્વ

અધિ અં સધળે ઠેકણે; સર્વત્ર

અનડી સ્ત્રી નવી પરણેલી વહુ; વહુ

અનડો પું નવો પરણેલો વર (૨) વિવાહમાં
ગાવાનું ગીત

અનકશા નં દવા માટે વપરાતું એક ઘાસ

અનસરાહ નં એક પક્ષી

અનવા નં એક પક્ષી

અનવું અં કિં થવું (૨) અનાવ—મેળ હોવો

(૩) ફળેતી થવી—ચાટ પડવું (૪) ઠાક

કરવો (૫) રંગમાં આવવું (નશાના)

અનાત સ્ત્રી એક જાતનું જીનનું કપડું

અનારસ નં એક પક્ષી

અનાવ પું ખીના; પ્રસંગ; મેળ; ઘટના (૨)
સ્નેહ

અનાવટ સ્ત્રી અનાવવાની રીત; ઘડતર;

રચના (૨) તરકટ (૩) ફળેતી; મશકરી

અનાવટી વિં દુનિમ; ખોટું; નફું

અનાં સ્ત્રી લાજ (૨) ઇજ્જત

અનૂ(—નૂ)સ નં જીનનો જડા વણાટનો ધાળજો

અનેવી પું અજેનનો વર

અનૂસ નં જુઓ અનૂસ

અને(—ઓ) વિં ખેલ 'જાણુ

અપડું વિં બે પડવાળું (૨) નં લાકડાનું
ગોળ રમકડું

અપૈયો પું ચાતક

અપોર પું મધ્યાહ્ન

અપોરા પું બં વં (કા.) અપોરનું ભોજન

અપોરિયું વિં અપોરનું (૨) નં અપોરે

ખીલતું એક ફૂલ (૩) અપોરે કરવાનું

કામ (૪) અપોર સુધી કામ કરનારું

માણસ (૫) આતશખાજની એક અનાવટ

અપોરિયો પું અપોરિયા ફલનો છોડ (૨)

એક જાતનું દારૂખાનું

અફાણું નં કોઈ પણ બાફેલી વસ્તુ (૨)

બાફેલી ફેરીનું અથાણું

અફારો પું ધામ; બાફ

અફાવડું સં કિં 'બાફવું'નું પ્રેરકરૂપ

અફાવું અં કિં 'બાફવું'નું કર્મણિરૂપ (૨)

ધામથી અકળાવું

અબડવું અં કિં જુઓ બડબડવું

અબડાટ પું જુઓ બડબડાટ

અબડાટિયું વિં જુઓ બડબડાટિયું

અબરચી પું રસોઈયો (મુસલમાન કે ગોરાનો)

અબરચીખાનું નં અબરચીનું રસોડું (૨)
ગંદકી

અબીલા નં એક પક્ષી

અબૂચક વિં મૂખ

અબબે વિં બેબે

અબબો પું બ અક્ષર

અમ અં એવો હુચાર (શિવજી આગળ
કરવામાં આવે છે)

અમઠસ વિં ઠાંસીઠાંસીને બરેલું (૨) ખોખરું

અમણખેયો પું અમણું અમણું કરવું—
થવું તે

અમણવું અં કિં (૨૬૦) પાંખોનો ગણગણાટ
કરવો; તેવી રીતે આજુબાજુ જોડયા કરવું

અમણાટ પું ગણગણાટ

અમણું વિં ખેગણું; ખેવડું

અયાન નં વર્ણન

અર પું પનો (૨) જાત (૩) માલ (૪) અં

પ્રમાણે (૫) વિં સફળ; પૂરવું (૬)

જોઈવું; થોચ

અરક પું જાંટના વાળ

અરકત સ્ત્રી ફાયદો; લાભ (૨) ફેટેહ; સિદ્ધિ

(૩) ભરપૂરતા

અરકમદાર પું જેવનો ઉપરી

અરકવું સં કિં ખૂમ પાડીને બોલાવવું

અરકંદાજ પું બંદૂકચી

અરછી સ્ત્રી ફની ગાંસડી

અરકો પું ખૂમ; ધાંટો

અરખાફત વિં વીખરાયેલું; વિસર્જિત

અરછદ વિં કઠણ અને ખરબચડું

અરછદપણું નં

અરછી સ્ત્રી લાલા જેવું એક હથિયાર

અરછો પું લાલો (૨) જીભો સીધો સાંઠો

(૩) તેવી કોઈ પણ વસ્તુ

અરજાત વિં કનત; હલકા ખીજનું

અરજેરી સ્ત્રી જખરજસ્તી

અરડ વિં ઝટ લાંબી નય તેવું

અરડકબોલું વિં રોકડું પરખાવી દે તેવું;
ખટકબોલું

અરડપણું નં

અરડવું નં મળમરું

અરડો પું પીઠ; વાંસો (ર) સોપારીની એક ભત
અરણી સ્ત્રીં એક ભતતું પાત્ર (મેટિ ભાગે
નળાકાર)

અરતરફ વિં કાઠી મૂકેલું (નોકરી ઉપરથી)
અરતરફી સ્ત્રીં નોકરી ઉપરથી રુખસદ મળવી તે
અરદાશ(-સ, -સ્ત) સ્ત્રીં સંભાળ; તળવીજ;
ચાકરી

અરફ પું; નં ઠરી ગયેલું પાણી

અરફી સ્ત્રીં એક મીઠાઈ

અરફીચૂરમું નં ચોસલાં પાણી ઠારેલું ચૂરમું

અરખાદ વિં રદ; નકામું (ર) પાયમાલ

અરખાદી સ્ત્રીં અરાખી; પાયમાલી

અરલતું અં કિં ભાંધમાં બરબડતું

અરલક(-ક) વિં સાચું

અરાક સ્ત્રીં સિપાઈઓને રહેવાની આરડીઓની
કાંખી હાર (ર) [લા.] માણસોને-કેદીઓને
ગોંધવાનું મકાન

અરાગળ સ્ત્રીં ઝીણું તાવ

અરાડ સ્ત્રીં ત્રાડ; ખૂમ

અરાડવું અં કિં અરાડ પાડવી

અરાટો પું અરાટ

અરાત સ્ત્રીં વરની ભત (ર) વરંચાટો

અરાતી પું ભતેયો

અરા(-રો)અર વિં (ર) અં સમાન; સરખું
(ર) ખરું; વાળખી (૩) નેઈએ તેવું;
ભૂલચૂક વિનાનું

અરા(-રો)અરિયું વિં સમોવડિયું; સરખેસરખું

અરા(-રો)અરિયો પું સમોવડિયો

અરા(-રો)અરી સ્ત્રીં સમાનતા

અરાસ નં કપૂરમાં મસાલો નાખી ખતાવેલો એક
સુગંધીદાર પદાર્થ (ર) પથ્થરનું એક માપ

અરિયાન સ્ત્રીં; નં ભતમગરી જેવી સળગતી
વસ્તુ

અરી સ્ત્રીં અંગરખાનો એક ભાગ (ર) અરેડું

અરુ પું; નં નેતરની ભતતું ઘાસ

અરો પું તોર; મગફરી (ર) ચામોદી; પતરાજી
(૩) ઘણા તાવને લીધે ઓઠના ખૂણા
આમળ થતી ઝીણી ફેલેલીઓ

અરોડું નં અરુ (ર) ભુવારખાનરીનું સરોડું
અરોખર વિં (ર) અં ભુઓ અરાખર
અરોખરિયું વિં ભુઓ અરાખરિયું
અરોખરિયો પું ભુઓ અરાખરિયો
અરોખરી સ્ત્રીં ભુઓ અરાખરી
અરોળ સ્ત્રીં પેટને ડાખે પડખે આવેલો અવયવ;
પ્લીહા

અખત નં એક તંતુવાદ

અખર વિં મૂખ; અસંસ્કારી (ર) પું
અનાર્યોની એક ભતનો માણસ

અહીં પું મોર

અહ(-ળ) નં જોર; શક્તિ (ર) લરકર

અહકે અં એટલું જ નહિ પણ

અહમમ પું; નં ગળદે

અહમરી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓનું ગળાનું ધરેણું

અહભવું અં કિં વારી જવું

અહહાણુ પું એક વનસ્પતિ અને તેનાં ખીજ

અહ(-ળ)દાયી વિં બળ આપનારું

અહમદ વિં બળદાયી

અહમ સ્ત્રીં બાંહેલી ડાંગર

અહવણુ નં ભુઓ ખિરલવણુ

અહવતી વિં; સ્ત્રીં બળવાળી

અહવવું સં કિં*

અહ(-ળ)વંત વિં બળવાળું

અહ(-ળ)વાન વિં બળવાળું

અહ(-ળ)હીન વિં બળ વગરનું

અહા સ્ત્રીં પીડા કરતું વળગણુ-ભૂત (ર) તેવું
માણસ (૩) દુઃખ; મુસીબત

અહાઈ સ્ત્રીં ગાંઠનો એક રાગ (ર) એક વાની

અહાક પું બગલો

અહાકા સ્ત્રીં બગલી

અહા(-ળા)તકાર પું બળનંતરી; નેતરનુલમ
(ર) સ્ત્રી પર અત્યાચાર

અહા(-ળા)અહ(-ળ) નં શક્તિ અને અશક્તિનું
પ્રમાણ

અહાહ વિં હલકું; નીચ

અહાસ સ્ત્રીં એક રાગ, જેમાં ગળામાં તથા
ફેફસાંમાં સોજો આવી પીડા થાય છે

અહિ(-ળિ) પું ભાગ; દેવને માટે કાઢેલો ભાગ
(ર) [સં.] પ્રહ્લાદનો પૌત્ર-દાનવોનો રાજા,
જેની પાસેથી વામન અવતારે ત્રણ પગલાંમાં
ત્રણે શુવન માગી લીધાં હતાં

અહિ(-જિ)દ્વાન નં અહિ-ભોગ આપવો તે
 અહિ(-હી)વર્દ પું અળદ
 અહિષ વિં સૌથી અળવાન
 અહિહારી સ્ત્રીં ખૂબી (૨) વાહવાહ
 અહીયસી વિં સ્ત્રીં વધારે અળવાન
 અહીવર્દ પું અળદ
 અહ્ય(-ચી) વિં અહ્યસ્તાનનું (૨) પું
 ત્યાંનો રહેવાસી
 અહ્યસ્તાન નં (સં.) સિંધ અને
 અધ્ધાનિસ્તાન પાસેનો એક મુલક
 અહ્યચી વિં (૨) પું જુઓ અહ્ય
 અહ્યન નં વિમાન
 અહ્યસ(-સા)ન નં એક જાતનો છોડ અને
 તેનું ફળ
 અહ્યયાં નં અં ૧૦ ઓવારણાં
 અહ્ય(-હો-હો)યું નં ચૂડી
 અહકે અં જુઓ અહકે
 અહલેયું નં અહ્યેયું; ચૂડી
 અવાડું નં નવી ખેડાયેલી જમીનનું ખીજું
 વરસ
 અવાસીર નં મસાને લગતો રોગ
 અશરા નં એક પક્ષી
 અશીન નં એક પક્ષી
 અશેર વિં એ શેર જેટલા માપનું
 અશેરિયો પું અશેર વજનનું કાટકું
 અશેરી સ્ત્રીં અશેર વજનનું કાટકું
 અસ અં થયું; પૂરતું (૨) ભાર-નિશ્ચય
 જણાવતો શબ્દ
 અસળાં નં અં ૧૦ નાનાં છોકરાં
 અસી સ્ત્રીં રકાખી
 અસૂરું વિં ખેસૂરું
 અસે(-સો) વિં '૨૦૦'
 અસ્તિ સ્ત્રીં નાભિની નીચેનો ભાગ; પેટ
 (૨) મૂત્રાશય (૩) ગુદા વાટે પાણી
 ચડાવવાની પિચકારી
 અસ્તિમદેશ પું અસ્તિવાળો ભાગ
 અસ્તો પું ગાંસડી
 અહર સ્ત્રીં
 અહલાવવું સં કિં મજબૂત કરવું; ખીસવડું
 (૨) ફેલાવડું
 અહવવું સં કિં ખોલવું (૨) વહેવું

અહાદુર વિં શરવીર; હિંમતવાન
 અહાદુરી સ્ત્રીં પરાક્રમ; હિંમત
 અહાનું નં મિથ; ખોટું કારણ
 અહાર પું; સ્ત્રીં ભભકો; રંગ; શોભા (૨)
 આનંદ; મજા (૩) અં અંદર નહિ
 અહારણિયો પું ધૂળધોયો; અહ કાઢનારો
 અહારવટિયો પું રાખથી નારાજ થઈને તેને
 સતાવવા પ્રભને રંજડવા નીકળેલો માણસ
 (૨) અહાર રહી લૂંટફાટ કરનારો (૩) રાજ્ય
 સામેનો વિરોધ જણાવવા તેના કાયદાઓનું
 ઉલ્લંઘન કરનારો
 અહારવટું નં અહારવટિયાનું કામ
 અહારવાસિયો પું ગામ અહાર રહેનારો; ભંગી
 અહા(-હો)રવું સં કિં અહ કાઢવું
 અહાલ વિં મંજૂર; કાયમ
 અહાલી સ્ત્રીં મંજૂરી; કાયમ રાખવું તે
 અહાવવું સં કિં પાથરવું
 અહિર અં અહાર
 અહિરંગ વિં અહારનું; અંતરંગ નહિ તેવું
 (૨) નં કોઈપણ વિધિનો પ્રારંભનો ભાગ
 (૩) અહારનો અવયવ; અહારનું સ્વરૂપ
 અહિર્ગોળ વિં 'કોન્વેક્સ' (ગ.)
 અહિર્મુખ વિં વિમુખ; પરાઈમુખ (૨) બાહ્ય
 વિષયોમાં આસક્ત
 અહિર્ભાષિકા સ્ત્રીં એક જાતનો ઉખાણો-
 જેના જવાબનો શબ્દ તેની પોતાની અંદર
 સમાયેલો ન હોય (અંતર્ભાષિકામાં તેના
 જવાબનો શબ્દ તેના અંતમાં જ સમાયેલો
 હોય છે)
 અહિર્જન નં 'એસ્કાઈપ્ડ સર્કલ' (ગ.)
 અહિઠકાર પું અસ્વીકાર; ત્યાગ (૨) નાત કે
 મહાજનની અહાર કાઢવું તે
 અહિષ્કૃત વિં અહિષ્કાર કરેલું
 અહિષ્ટેદ્ર નં 'એક્સ-સેન્ટર' (ગ.)
 અહિષ્ટોષ્ટ્ર પું 'એક્સ્ટર્નલ એન્ગલ' (ગ.)
 અહુ વિં (૨) અં ખૂબ
 અહુકો(-ખૂ)લ વિં (ગ.) 'પોલીગોનસ' (૨)
 પું 'પોલીગોન'
 અહુખૂણિયું વિં જુઓ અહુકોલ
 અહુગંધા સ્ત્રીં પીળી બૂદ્ધિ (૨) ચંપાની
 કળી (૩) શાહજીરું

અહુત્વ નં

અહુધા અં અનેક રીતે (૨) ધણું કરીને
અહુપત્નીત્વ નં અનેક પત્નીઓ હોવી તે
અહુપત્રી વિં (૨) નં ધણું પાનવાણું
અહુપદ વિં ધણું પગવાણું
અહુફળી વિં અહુવાર ફળનારું (૨) સ્ત્રીં એક છોડ
અહુબોહું વિં વાચાળ (૨) દોઢાહું
અહુભાષી વિં અહુબોહું
અહુમત પું મોટા ભાગનો મત
અહુમતી સ્ત્રીં અહુમત (૨) એક પક્ષ કરતાં
ખીલતા મતની સંખ્યાની વિરોધતા
અહુમાન નં આદર; સંમાન
અહુમાન્ય વિં ધણું લોકોએ કબૂલ કરેલું
અહુમૂલ્ય વિં ભારે કિંમતનું
અહુરત્ના વિં સ્ત્રીં ધણું રત્નોવાળી
અહુરંગી વિં ધણું રંગવાણું
અહુરૂપી વિં ધણું રૂપવાણું (૨) પું અનેક
વેશ ધારણ કરનારો
અહુલ વિં ધણું; અધિક
અહુલતા સ્ત્રીં
અહુવચન નં એકથી વધારેને માટે વપરાતું
વચન (વ્યા.)
અહુવિધ વિં અનેક પ્રકારનું
અહુગ્રીહિ પું જોમાં પૂર્વપદ વિશેષણ હોય
અને ઉત્તરપદ વિશેષ્ય હોય તેમજ આખું
સમસ્તપદ પાછું અન્યપદનું વિશેષણ હોય
તેવો સમાસ (વ્યા.)
અહુશાસન નં ધણું જાણની સત્તાથી ચાલતું
રાજ્યતંત્ર
અહુશ્રુત વિં વિદ્વાન
અહેક સ્ત્રીં સુગંધ
અહેકતું અં કિં મધમધવું; મહેકવું (૨) ફાટવું;
છકી જવું
અહેકાર પું*
અહેકું નં એક ફળ
અહેડો પું અહેડાનું ઝાડ
અહેતર વિં ઠીક; સારું
અહેન સ્ત્રીં
અહેનપણું નં અં વં (સ્ત્રીઓની) મિત્રાચારી
અહેનપણી સ્ત્રીં સાહેલી; સ્ત્રી મિત્ર
અહેર સ્ત્રીં અહેરાટ
અહેરાટ પું અહેરાપણું

અહેકું વિં ન સાંભળી શકે તેવું; ઓછું સાંભળનારું
અહોતાળ વિં પુષ્કળ; વધારે
અહોરત્નું સં કિં અહોરત્નું
અહોણું વિં મોટું; વિસ્તારવાળું
અળ નં જોર (૨) લશ્કર
અળકટ વિં અળવાન
અળખો પું અળખો
અળજઅરાઈ સ્ત્રીં અળજેરી
અળજઅરી સ્ત્રીં અળજેરી (૨) અળાત્કાર
અળજેરી સ્ત્રીં અહુ આગ્રહ
અળતણુ નં બાળવાનાં લાકડાં
અળતરા સ્ત્રીં દાઝવાથી થતી પીડા (૨)
મનમાં થતી તેવી લામણી
અળતું વિં સળગતું (૨) નં સળગતી વસ્તુ
(૩) અળતરા
અળદ પું
અળદાથી વિં જુઓ અળદાથી
અળદિયો પું અળદ (૨) [લા.] મૂખ; ગમાર
અળપારી વિં ધણું મજબૂત
અળખળ સ્ત્રીં ચિંતા (૨) દાઝ (૩) ઈર્ષા
અળખળતું વિં બાળે-દાઝે એવું (૨) પીડાતું
અળખિંબ નં એક નતનું ફળ
અળવતી વિં સ્ત્રીં અળવાળી
અળવંત વિં અળવાળું
અળવાખોર વિં અંડખોર
અળવાન વિં અળવાળું; અલવાન
અળવું અં કિં સળગવું (૨) અળતરા થવી
(૩) ઈર્ષા કરવી
અળવો પું અંડ
અળહીણુ(-ન) વિં અળ વગરનું; નિર્બળ
અળાત્કાર પું જુઓ અલાત્કાર
અળાખળ નં જુઓ અલાખલ
અળાચો પું કઢાચો; સંતાપ
અળિયા, ઠંકાકા પું અં વં સેયડ (૨) એના દેવ
અળિયું વિં જોરાવર
અળિયેલ વિં અદેખું
અળેવ સ્ત્રીં આવણ પૂણિંમા
અળોતિયું નં જુઓ બાળોતિયું
અળયુંજળયું વિં ગુસ્સે થયેલું (૨) સંતાપ
પામેલું (૩) અદેખું
અંકેશવ પું ઉલખટાક

અંકો વિં પું અંકરાવ
 અંખારણું સં કિં ખૂમ પાડવી
 અંખારો પું ધાટો; ખુમાટો (૨) એક ભતનો
 ખાર
 અંખ પું રીત; તરેહ (૨) તક; બુદો (૩)
 નમૂનો; ભાત (૪) એક ભતનો ક્ષાર
 અંખડી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓનું કારિ પહેરવાનું કાચનું
 કે ધાતનું ધરણું
 અંખડીખાર પું એક ભતનો ક્ષાર
 અંખડી સ્ત્રીં નાનો અંખડો
 અંખડો પું વાડીવાળું સુંદર મકાન
 અંખાળી વિં અંખાળનું (૨) સ્ત્રીં અંખાળની
 ભાષા
 અંખાળું નં ધાધરા માટે વપરાતું એક ભતનું
 કાપડ
 અંખી સ્ત્રીં નાની દીલરી; ટપકી
 અંટ(-ટિયો) પું ડાંગર સાથે જીગડું એક
 હલકું અનાજ
 અંટી સ્ત્રીં એક ભતનું અનાજ
 અંઠ વિં ખૂડું (૨) અક્ષલ વગરનું
 અંઠસ વિં દાખીદાખીને ભરેલું (૨) કર્કશ
 અંડ નં હુલ્લડ; બળવો
 અંડખોર વિં અંડ કરનારું
 અંડિયું નં બદન; પહેરણું
 અંદી સ્ત્રીં એક ભતનું બદન
 અંદગી સ્ત્રીં પ્રાર્થના; ઇબાદત
 અંદર નં દરિયા કે નદીને કિનારે આવેલું
 વહાણોની આવજ થઈ શકે તેવું સ્થાન (૨)
 તેવા સ્થાનવાળું ગામ
 અંદરી વિં અંદરને લગતું (૨) નં એક ભતનું
 ઝીણું કાપડ
 અંદ(-ધ)વો પું ભાઈ (૨) કેદી
 અંદી પું કેદી (૨) અંદીજન (૩) સ્ત્રીં
 બંધી; મના (૪) ગુલામડી; બળાત્કારે
 પકડી આણેલી સ્ત્રી
 અંદીખાનું નં કેદખાનું; તુરંગ
 અંદીજન પું વખાણ કરનાર; ચારણ
 અંદીવાન પું કેદી
 અંદૂક સ્ત્રીં
 અંદૂકચી પું અંદૂકવાળો
 અંદૂકિયું વિં અંદૂકના જેવું
 અંદીગાર પું*

અંદીનવાજ વિં સેવક ઉપર કૃપા કરનાર
 (એક સંબોધન)
 અંદો પું સેવક; દાસ (૨) પોતે (બહાઈ
 બતાવવા વપરાય છે)
 અંદોખસ્ત પું વ્યવસ્થા; તબવીજ (૨)
 ભપતો
 અંધ વિં વાસેલું; ઉધાડું નહિ તેવું (૨) ચાલ
 નહિ એવું (૩) પું બાંધવાનું સાધન
 (૪) તેની ગાંઠ-પકડ (૫) બંધન; કેદ
 (૬) રચના; ગૂંથણી (૭) પાળ (૮) મુદ્રા
 (યાગ) (૯) પ્રતિબંધ; અટકાવ
 અંધડી સ્ત્રીં વેશ્યા
 અંધકેશ(-ધ) પું કબજિયાત
 અંધણી સ્ત્રીં કરાર (૨) પાટો
 અંધન નં અટકાવ; પ્રતિબંધ (૨) કેદ (૩)
 બાંધનારી વસ્તુ; તેની પકડ-ગાંઠ
 અંધનકારક વિં બંધન કરનારું
 અંધનકારી વિં બંધનકારક
 અંધનમુક્ત વિં બંધનમાંથી છટેલું
 અંધબેસતું વિં બેસતું; ગાંઠવું (૨) મારક;
 અનુકૂળ
 અંધવ પું ભાઈ
 અંધવો પું જુઓ અંધવો
 અંધાણુ નં બંધારણ (પેટ બાંધવાનું) (૨)
 બાંધવાની વસ્તુ; તેની ગાંઠ-પકડ (૩)
 પ્રતિબંધ; અટકાવ (૪) વ્યસન
 અંધાણી વિં વ્યસની
 અંધામણુ નં બાંધવાની મન્દૂરી (૨)
 બાંધવાની રીત (૩) કરાર
 અંધામણી સ્ત્રીં જુઓ અંધામણ
 અંધારણુ નં બાંધણી; રચના (૨) વ્યસન;
 આદત (૩) પેટ બાંધવાની ઔષધની થેપ
 (૪) ધારાધારણ; 'કોન્સ્ટીટ્યુશન'
 અંધારો પું રંગવાનો ભાગ જુદો બાંધી
 જુદાજુદા રંગ કરનાર (૨) રેશમી કપડાં
 ઘોઈ કુંદી કરી આપનાર (૩) બાંધણીનું
 કામ કરનારો (રંગારો)
 અંધાવણું સં કિં 'બાંધવું'નું પ્રેરકરૂપ
 અંધાવું અં કિં 'બાંધવું'નું કર્મભિરૂપ
 અધિયાર વિં બંધાયેલું (હવા); વહેતું નહિ
 તેવું (પાણી)

અધિયો પું. અધિવાનું દોરડું
 અધી સ્ત્રી. મના (૨) પરેણું (૩) પાકી (૪)
 કરાર
 અધુ પું. ભાઈ (૨) સગો
 અધુકત્ય ન. ભાઈચારાનું કામ; મિત્રકાર્ય
 અધુજન પું. સગો; કુટુંબી
 અધુતા સ્ત્રી. અધુત્વ (૨) ભાઈચારો; મિત્રતા
 અધુત્વ ન. અધુપણું
 અધુભાવ પું. ભાઈના જેટલી પ્રીતિ
 અધુર વિ. રમ્ય; મનોહર
 અધુવર્ગ પું. સગાંસંબંધી
 અધુહીન વિ. સગાંસંબંધી વિનાનું
 અંને વિ. બન્ને; બેઉ
 અંબ વિ. મોટું; કદાવર (૨) પું. બાવળ (૩)
 બાંચું; મૃદંગનો તે ભાગ (૪) ડંકો
 અંબેઅંબ વિ. ભૂંડેભૂંડું; અંધેર
 અંબો પું. પાણી કાઢવાનું ચંત્ર (૨) પાણી
 ગરમ કરવાનું એક પ્રકારનું વાસણ (૩)
 પાણીનો મોટો નળ
 અંસરી સ્ત્રી. વાંસળી; વેણું
 અંસી સ્ત્રી. અંસરી; વાંસળી
 અંસીધર પું. (સં.) શ્રીકૃષ્ણ
 આ સ્ત્રી. મા (૨) વડીલ સ્ત્રીના નામ પાછળ
 લગાડાતો શબ્દ (૩) અ. વહાલનો એક
 ઉદ્દગાર
 આઈ સ્ત્રી. સ્ત્રીઓના નામ પાછળ લગાડાતો
 માનસૂચક શબ્દ (૨) સાસુ (૩) નોકરડી
 આઈકથ્યાણી વિ. બાયલું; નમાલું (૨) સ્ત્રી
 ભીખ (૩) આજીજી; કાલાવાલા
 આઈજી સ્ત્રી. સાસુ
 આઈ(-ચ)ડી સ્ત્રી. સ્ત્રી (૨) પત્ની
 આઈમાણસ ન. બેરું
 આઉ,ંવો પું. લાડવો (બાળમાખા)
 આઉલું ન. આંચળવાળો અવયવ
 આકરી સ્ત્રી. મમતભર્યું વેર
 આકળા પું. બ. વ. આખું બાફેલું કઠોળ
 આકી વિ. અપૂર્ણ; શેષ (૨) વધેલું; સિલક
 (૩) અ. નહિ તો
 આકીતાકી વિ. બાકી રહેલું (૨) સ્ત્રી
 માગવું; લહેલું

આકું(-કોરું) ન. કાણું
 આખડવું અ. કિં. વઢવું; કબ્જિયા કરવો
 આખડી વિ. સ્ત્રી. વિચારાને લાંબો વખત
 થઈ ગયો હોય એવી (ગાય કે ભેંસ)
 આખડું વિ. વિચારાને ઘણો વખત થઈ ગયો
 હોય તેવું (દોર)
 આખાખાણું વિ. તડ ને ફડ કહી દેનારું;
 નિખાલસ
 આખું વિ. બાંકું; રંગીલું (૨) ન. બાકું
 આખ પું. બગીચો
 આગડોર સ્ત્રી. લગામ
 આગવાન પું. માળી
 આગાયત સ્ત્રી. બગીચામાં થતી ખેતી; શાક-
 ભાજી (૨) વિ. ફવાના પાણીથી થતી (ખેતી)
 આગાયતી વિ. ફળફૂલનાં ઝાડ ઉછેરવાલાયક
 (જમીન)
 આઘડ(-કું) વિ. બાધું (૨) બિહામણું
 આઘડો પું. બાધો માણસ (૨) બિહામણો માણસ
 આઘાઈ સ્ત્રી. બાધાપણું
 આધું વિ. મૂઠ; ગતાગમ વિનાનું
 આચકો પું. મૂઠી (૨) પાંચે આંગળાં વડે
 ભરેલો ચીમટો
 આજ પું. એક શિકારી પક્ષી; શકરો (૨)
 ઘોડો (૩) સ્ત્રી; ન. પતરાણું (૪)
 'વાણુ' 'અનુરક્ત' વગેરે અર્થો બતાવતો
 ફારસી પ્રત્યય (ઉદા. દગલખાજ; રંડીખાજ)
 આજક પું. ચાર પાયાવાળું આસન
 આજરિયું ન. ખાજરીનું ફૂંડું (૨) એક ઘરેણું
 આજરિયો પું. ખાજરીના લોટનો કંસાર (૨)
 ખાજરીને છાશમાં રાંધી બનાવેલી એક વાની
 આજરી સ્ત્રી. એક અનાજ
 આજરો પું. મોટા દાણાની ખાજરી
 આજંદાઈ સ્ત્રી. ખાજંદાપણું
 આજંદાવેડા પું. બ. વ. ધૂર્તતા; દોંગાઈ
 આજંડું વિ. ધૂર્ત; દોંગું; પહોંચેલું
 આજિયાકાર પું. ભવાડો
 આજી સ્ત્રી. જે પાટિયા કે કપડા ઉપર રમત
 મંડાય તે (૨) સોગટાં કે ગંજીની રમત
 (૩) હાથ (ગંજીમાં) (૪) યુક્તિ; પ્રપંચ
 આજીગર પું. મહારી; બહુગર
 આજીગરી સ્ત્રી. ખેલ; તમાસો

ખાનુ(-નૂ) સ્ત્રી. છોડા; અંત (૨) દિશા;
પાસું; પડખું (૩) પક્ષ; તરફેણ

ખાનુ(-નૂ)અંધ પું. કોણી ઉપર પહેરવાનું
એક ધરેણું

ખાને વિ. એકાદું; ગમે તે કોઈ એક

ખાનેઠ પું. ખાનઠ

ખાનેઠિયું ન. એક વનસ્પતિ

ખાનેડી સ્ત્રી. નાનો ખાનઠ

ખાંઝવું સં. કિં. વળગવું (૨) અં. કિં. ભડવું;
ટંટા કરવો

ખાંઝ(-ઝા)ખાંઝી સ્ત્રી. લડાઈ; ટંટા

ખાટ પું. એક નતનો કંસાર

ખાટલી સ્ત્રી. શીશી

ખાટલો પું. શીશો

ખાટાચૂર અ. ખૂણ

ખાટી સ્ત્રી. છાણાંની આંચથી શેકેલા કણકના
ગોળા કે નડી ભાખરી

ખાડું ન. નીચલ્યા વિનાનો નરખાનરીનો સાંઠો

ખાડું વિ. ત્રાંસા રોળાવાળું

ખાડુવું વિ. + આપડું; રાંકડું

ખાદમ અ. ભલે; ઠીક (૨) અંધ

ખાણુ ન. તીર (૨) એક આતશખાણ (૩)
લંબગોળ પથ્થર (શિવલિંગ) (૪) ન્યાં
ભરતીનું પાણી આવડું હોય તે ખાડીની
નમીન (૫) ખેતરની હદ બતાવવા
દાટેલો પથ્થર કે ખીજ વસ્તુ (૬) પગલું

ખાણુવું અ. કિં. કખાલો કરવો

ખાણાકાર વિ. ખાણના ફળના આકારનું

ખાણાવળી પું. ખાણ મારવામાં હોશિયાર

ખાણી સ્ત્રી. ઠરાવેલી મુદત (૨) શરત;
કબૂલાત (૩) શુકનમાં અપાતી ભેટ (૪)
એક નતનું કાપડ

ખાણુ(-ણુ) વિ. 'દર'

ખાતમી સ્ત્રી. સમાચાર; ભાજ

ખાતમીદાર વિ. (૨) પું. ખબર લાવનાર

ખાતમીખાતું ન. ખાતમી મેળવનારું ખાતું

ખાતલ વિ. રફ; નકામું (૨) કાઢી મૂકેલું

ખાતેન વિ. ગુમ; છાનું

ખાથ સ્ત્રી. બે હાથ પહોળા કરી ઢીધેડી ચૂડ
(૨) ટક્કર

ખાથોડિયું ન. વલખાં (૨) પ્રયત્ન

ખાદ વિ. ખાતલ; કમ (૨) અ. પછી

ખાદખાડી સ્ત્રી. ખાદ કરવાની રીત (મ.)
(૨) ખાદ કરતાં રહેલી રકમ

ખાદલું વિ. નકલી; ઢોળ ચડાવેલું (૨) તક્લાદી
(૩) ન. કસખનું ગૂંછળું

ખાદશાહ પું. રાનધિરાજ; સમ્રાટ

ખાદશાહી વિ. ખાદશાહનું, -ને લગતું (૨)
ખાદશાહને શોભે એવું (૩) સ્ત્રી. ખાદશાહનું
રાજ્ય; સામ્રાજ્ય

ખાદિયાન ન. એક ખી-વસાણું

ખાદી સ્ત્રી. અપચો; બદલનમી

ખાદીખવાસીર પું. આંધળા હરસ

ખાદીહરસ પું. આંધળા હરસ

ખાધ પું. અડચણ; પ્રતિબંધ (૨) દોષ; પાપ
(૩) વિરોધ; રફ કરવું તે

ખાધક વિ. ખાધ કરનારું

ખાધકર્તા વિ. ખાધ કરનારું

ખાધકારક વિ. ખાધ કરનારું

ખાધા સ્ત્રી. માનતા; આખડી (૨) પીડા; દુઃખ
(૩) વિષ

ખાધિત વિ. પીડિત (૨) અસંગત ઠરેલું;
રફ કરાયેલું

ખાધું વિ. (પ.) બધું; આખું

ખાધેભારે અ. મોઢમ

ખાન વિ. (૨) ન. નમીનગીરીમાં પકડેલું
(૨) ન. ખાનું

ખાનક સ્ત્રી. રચના; ઇખારત

ખાનડી સ્ત્રી. લંડી

ખાનાખત ન. ખાનામાં આપેલા પૈસાનું ખત

ખાની સ્ત્રી. બોલવાલખવાની છટા (૨) વાણી
(૩) ખાનડી

ખાનુ(-નૂ) સ્ત્રી. સારા ધરની સ્ત્રી; સમારી
ખાનું ન. સોદાના સાટા પેટ અગાઉથી
અપાયેલું નાણું

ખાપ પું. પિતા

ખાપકર્મી વિ. ખાપની કમાઈ ઉપર આધાર
રાખનારું

ખાપખમારો પું. આખી જિંદગી

ખાપડું વિ. ગરીબ; રાંકડું; દયામણું

ખાપદાદા પું. બ. વ. પૂર્વજો

ખાપલા(-લિયા) અ. આરે! ખાપરે!

ખાપવખું વિ. ખાપનો પક્ષ લેનારું

આપી(-પૂ)કું વિં આપનું; વારસામાં મળેલું
આપુ પું આપ (૨) વડીલ પ્રત્યે માનવાચક
કે નાના પ્રત્યે વહાલસૂચક ઉદ્દગાર

આપૂકું વિં જુઓ આપીકું

આપૂડિયું વિં આપડું (૨) વહાલું

આપૂડું વિં જુઓ આપૂડિયું

આફ પું; સ્ત્રીં અફાશે (૨) પરસેવો (૩) વરાળ

આફણું નં આફડું તે (૨) આફેલી વસ્તુ
(૩) ગોલું (૪) કેરીનું શાક (૫) [લા.]
સ્વાદ વગરનો ખોરાક

આફેલી સ્ત્રીં જંગલી ગાંજર

આફેલો પું આફેલી કેરીનો રસ

આફડું સં કિં પાણીમાં ઉકાળીને રાંધડું
(૨) [લા.] ચૂંથી નાખડું; બગાડી મૂકડું

આખ પું પ્રકરણ; ભાગ (૨) વિષય; મુદ્દો;
આખત

આખત સ્ત્રીં વિષય; મુદ્દો; કામ (૨) વિગત

આખતી સ્ત્રીં દલાલી; વટાવ (૨) ખજામાં
વસવાયાંને લાગા તરીકે જે કંઈ આપવામાં
આવે છે તે

આખરાં નં બં વં માથાના વીંખાયેલા વાળ

આખરિયું વિં આખરાંવાળું

આખરી સ્ત્રીં માથા ઉપર વાળનો ગુચ્છો (૨)
ટોપીની કોરની શ્રેણી

આખરું વિં આખરિયું; આખરાંવાળું

આખવારી સ્ત્રીં વર્ગીકરણ

આખસ્તા વિં સંખંધી; સર્ગા

આખા પું એક જતનો લીલ (૨) છોકરાં કે
વૃદ્ધ માટે વપરાતો શબ્દ (૩) શેટલો; તાતા

આખાગાડી સ્ત્રીં નાનાં છોકરાંની ગાડી

આખાશાહી વિં હલકું; નકામું (૨) વિં પું
વડોદરા રાજ્યમાં પહેલાં આવતો (સિક્કો)

આખુ પું બંગાળી માટે કે ઉપરી અમલદાર
માટે વપરાતો શબ્દ

આખે અં માટે; વિષે

આખો પું તાતા; શેટલો

આમ નં એક જતનો વેલો (૨) વામ (૩)
સર્પાકાર માછલી (૪) પું હુખાવો મટાડવા
ચોપડાતો મલમ

આમણી સ્ત્રીં એક જીવડું (૨) એક જતનો સાપ

આમહાદ નં સવાર

આમલાઈ સ્ત્રીં બગલમાં થતી ગાંઠ

આમલી સ્ત્રીં આમલાઈ

આમરી સ્ત્રીં ડાકણ

આચક વિં બહિષ્કૃત

આચડી સ્ત્રીં સ્ત્રી (૨) પત્ની

આચલાવેડા પું બં વં

આચલું વિં નામદં; ખીકણ; ઘેરીને વશ

આચસ પું સબળ

આચું નં નરધાની જોડમાંનું નાનું

આર વિં '૧૨' (૨) પું બંદૂક વગેરેનો
અવાજ (૩) નં આરણું (૪) આંગણું
(૫) હોલો

આરકસ નં માલ ભંડ જનાર વહાણ

આરખલી(-ળી) વિં ઓછી આંકણીનું—
મહેસૂલનું (૨) સ્ત્રીં માફી જમીન

આરગાહ સ્ત્રીં દરબાર; મોટા માણસની હબ્દર

આરગીર પું ઘોડેસવાર સૈનિક (શિલેહારથી
ઊલટો—જેનો ઘોડો, સામાન વગેરે માલિક
પૂરાં પાડે છે)

આરડી સ્ત્રીં નેતરું

આરણું નં દ્વાર; દરવાજો

આરદાન નં જેમાં માલ ભર્યા હોય તે ખાલી
બાંધણું (૨) તેનું તોલ

આરનીશ(-સ) પું આરનીશીનું કામ કરનારો
કારકુન

આરનીશી(-સી) સ્ત્રીં કાગળોની આવકનવક
નોંધવાની ચોપડી (૨) તે નોંધવાનું કામ

આરમાસી વિં આરે માસનું (૨) સ્ત્રીં
આરે માસ ફૂલ આપતો એક છોડ

આરમું વિં કમમાં અગિયાર પછીનું (૨) નં
મરનારનો આરમો દિવસ; તે દિવસે કરાતી
ક્રિયા—વંશ વગેરે

આરશ(-સ) સ્ત્રીં આરમી તિથિ; દ્વાદશી

આરશી(-સી)યું નં એક જતનું હરણ

આરસ સ્ત્રીં આરશ; આરમી તિથિ

આરસાખ સ્ત્રીં આરણાનું ચોકડું

આરસીયું નં જુઓ આરશીયું

આરાક્ષરી સ્ત્રીં દરેક વ્યંજનમાં આર સ્વર
ઠમેરીને બનાવેલાં પદ

આરાખડી સ્ત્રીં જુઓ આરાક્ષરી

આરિયો પું એક જતનો લીલ

આરિસ્ટર પું ઉપલી અદાલતનો વડીલ

બારી સ્ત્રીં નાનું બારણું (૨) [લા.] છટકવાનું
 બારું; બહાનું
 બારીક વિં બીજું; સૂક્ષ્મ (૨) [લા.] કટોકટીનું;
 અગત્યનું
 બારીકાઈ સ્ત્રીં બારીકપણું; બીજવટ
 બારીકી સ્ત્રીં જુઓ બારીકાઈ
 બારીગર વિં હુચ્ચું; ખટપટી; ઉઠાડગીર
 બારું નં બંદરમાં પેસવાનો માર્ગ (૨) બારણું;
 રસ્તો (૩) છટકવાની બારી; બહાનું
 બારૂત પું ફેડવાનો ઢાંર
 બારૂતઢાન નં ઢાંર રાખવાનું શિંગડું
 બારેવાટ અં અસ્તવ્યસ્ત (૨) બારે રસ્તે;
 બધી રીતે
 બારેયો પું બાર હાથનો સાકટો (૨) બહાર
 રખડતો રહી ચોરીલૂંટ કરનાર (૩) ઝાડ
 દેનાર તથા સંડાસ વાળનાર—ભંગી
 બારેટ પું ભાટની એક ભતનો માણસ
 બારેત્રા નં બાર ટકા કરતાં વધારે વ્યાજ;
 ધણું બારે વ્યાજ
 બારેબાર અં પરભારું; લાગલું જ
 બારેબારિયું વિં બારેબાર—પૂછ્યા વિના કરેલું
 બાલ પું વાળ
 બાલ(-ળ) વિં નાનું; છાકરવાઈ (૨) પું
 છાકરો (૩) નં બાળક
 બાલ(-ળ)ક નં છાકરું (૨) પું છાકરો
 બાલછડ નં જુઓ જટામાંસી
 બાલતોડ(-ડો) પું વાળ તૂટવાથી થયેલો ફેલેલો
 બાલદી સ્ત્રીં ડોલ
 બાલ(-ળ)બુદ્ધિ વિં (૨) સ્ત્રીં જુઓ છાકરમત
 બાલ(-ળ)ભાવ પું બાળપણ
 બાલમ પું વહાલમ; આશક (૨) પતિ
 બાલમપેચ પું ફાંકડા દેખાવા પાધડી ઉપર
 રાખેલો વાંકો પેચ—આટો
 બાલા(-ળા) સ્ત્રીં છાકરી (૨) ૧૬ વર્ષની
 અંદરની સ્ત્રી
 બાલાજી પું કૃષ્ણના બાળ સ્વરૂપની મૂર્તિ
 બાલાતપ પું સવારનો તાપ
 બાલાતંગ પું જીનને ખેંચી બાંધવાનો પટો
 બાલાબર નં એક ભતનું અંજરખું
 બાલાશ(-રી) સ્ત્રીં સંભાળ; બરદાસ્ત
 બાલાં નં બં વં બહાનાં (૨) ફાંફાં

બાલિકા સ્ત્રીં બાળા; છાકરી
 બાલિશ વિં છાકરવાઈ; નાદાન; બેસમજ
 બાલિશતા સ્ત્રીં
 બાલેશરી સ્ત્રીં જુઓ બોરસહલી
 બાલોધાન પું બાળકોને ખેલવાનું ઉદ્યાન—બગીચો
 બાલ્ય નં બાળપણ
 બાલ્યાવસ્થા સ્ત્રીં બાળપણ
 બાલું નં ખોટા કસબનું ચૂંચળું
 બાવચી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 બાવટો પું એક અનાજ
 બાવડું નં ખસા અને કોણી વચ્ચેનો ભાગ
 બાવન વિં 'પર'
 બાવનવીર વિં બહાદુર; બળવાન
 બાવનાચંદન નં એક ભતની સુખડ
 બાવની સ્ત્રીં બાવનનો સમુદાય (૨) ગૂંજરાતી
 મૂળાક્ષરો (૩) શરૂઆતમાં કમસર ગૂંજરાતી
 મૂળાક્ષરોવાળા બાવન શ્લોકનો સમૂહ
 બાવરું વિં બેબાકળું
 બાવલું નં પૂતળું (૨) અડલું
 બાવળ(-ળિયો) પું એક કાંટાવાળું વૃક્ષ
 બાવળી સ્ત્રીં બાવળનું જંગલ
 બાવળો વિં (કા.)
 બાવી સ્ત્રીં સાધુડી; બાવાની સ્ત્રી
 બાવીશ(-સ) વિં '૨૨'
 બાવું નં કરોળિયાનું ભળું
 બાવો પું સાધુ (૨) બાપ
 બાબકલ(-ળ) વિં ફરંદું; વંઢેલ (૨) બાહધરું
 બાબ્ય નં બાફ; વરાળ (૨) ધુમ્મસ (૩) આંસુ
 બાબીભવન નં વરાળ થવી તે
 બાસ સ્ત્રીં વાસ; ગંધ (૨) દુર્ગંધ
 બાસટી, બલ સ્ત્રીં બેસવાની લાંબી પાટલી
 બાસકં વિં '૬૨'
 બાસા પું સાર; તત્ત્વ
 બાસું(-સૂ)દી સ્ત્રીં ઉકાળીને ઘાટું કરેલું દૂધ
 બાસ્તો પું એક ભતનું સુતરાઈ કાપડ
 બાહી(-હે)ર અં + બહાર
 બાહું પું બાવડું (૨) હાથ (૩) આકૃતિની
 બાબૂ (મ.)
 બાહુંક પું વરવો—ખિહામણો માણસ (૨)
 મૂઠ; મૂર્ખ (૩) વાંદરો (૪) [સં] કકોટકે
 કરડયા પછી નળે ધારણ કરેલું નામ

બાહુબલ(-બ) નં. હાયતું જોર
 બાહુલ્ય નં. બહુપણું
 બાહરે અં + બહાર
 બાહોશ વિં ચાલાક; હોશિયાર
 બાહોશી સ્ત્રી ચાલાકી; હોશિયારી
 બાહ્ય વિં બહારનું
 બાહ્યગોળ વિં જુઓ બહિર્ગોળ
 બાહ્યાચાર પું બહારનો આચાર
 બાહ્યાર્થવાદ પું*
 બાહ્યાંતર અં બહાર અને અંદર
 બાહ્યાંતર્લાપિકા સ્ત્રી બહિર્લાપિકા અને
 અંતર્લાપિકા બંને હોય તેવા ઉપાણો
 (જુઓ બહિર્લાપિકા)
 બાહ્યોપચાર પું બહારનો ઉપચાર
 બાળ વિં (૨) પું (૩) નં જુઓ બાલ
 બાળક પું; નં બાલક
 બાળકી સ્ત્રી નાની છોકરી
 બાળકુંવારું વિં નાનપણથી કુંવારું
 બાળકીડા સ્ત્રી બાળકની રમત
 બાળખેલ પું બાળકીડા
 બાળગોપાળ નં બં ૧૦ છોકરાંછેયાં
 બાળપ સ્ત્રી કૃપાદષ્ટિ; મહેરબાની
 બાળપણ(-ણું) નં બચપણ; નાનપણ
 બાળખરચાં નં બં ૧૦ છોકરાંછેયાં
 બાળખુદ્ધિ વિં (૨) સ્ત્રી જુઓ બાલખુદ્ધિ
 બાળબોધ વિં બાળકને બોધ આપવા
 જેવું (૨) ઝટ સમનય તેવું (૩) સ્ત્રી
 દેવનાગરી લિપિ
 બાળબોધી વિં ઝટ સમનય તેવું; સહેલું
 (૨) દેવનાગરીમાં લખેલું
 બાળબ્રહ્મચારી પું બાળપણથી બ્રહ્મચર્ય
 પાળનારો
 બાળભાવ પું બાળપણ
 બાળભોગ પું સવારની પૂજા પછી ઠાકોરજીને
 ઘરાવાતી પ્રસાદી
 બાળરંડાપો પું નાનપણમાં પ્રાપ્ત થયેલું
 વિધવાપણું
 બાળરાંડ સ્ત્રી બાળવિધવા
 બાળલગ્ન નં બાળકનું લગ્ન
 બાળલીલા સ્ત્રી નાનપણની રમતગમત
 બાળવિધવા સ્ત્રી નાની વયની વિધવા

બાળવું સં કિં 'બળવું'નું પ્રેરકરૂપ
 બાળવૈદ(-ધ) પું નાનાં છોકરાંનો વૈદ
 બાળસ્વરૂપ નં બાળકનું સ્વરૂપ
 બાળા સ્ત્રી જુઓ બાલા
 બાળાપણ નં બાળકપણ; અજ્ઞાનતા (૨)
 બાળા-કુમારી હોવાપણું
 બાળાબંધ પું બાળકનો ફેટો
 બાળારાજ પું બાળક માટે વપરાય છે
 (મરજી મુજબ વર્તવું હોવાથી)
 બાળી સ્ત્રી બાળા
 બાળુંલોણું વિં બાળક જેવું અણસમજ
 બાળેકું વિં જીવન; નાની ઉમ્મરનું
 બાળોતિયું નં બાળક નીચે રખાવું કપડું
 (ઝાડો પેશાબ કરે તે માટે).
 બાંક, ઠોડા પું ઘેસવાની પાટલી
 બાંકવું સં કિં + બંકવું
 બાંકાઈ સ્ત્રી બાંકાપણું;
 બાંકું વિં છેલ્લ; ફાંકડું (૨) ટેફું; વિચિત્ર
 મિનજનું (૩) સાહસિક (૪) નાનુક (કામ)
 બાંકેરાવ પું છેલ્લબટક
 બાંગ સ્ત્રી નમાજનો સમય સૂચવવા મુલ્લાએ
 કરેલો પોકાર
 બાંગડ વિં છુટ્કા; ખંધો (૨) સાહસિક
 બાંધ(-ધે)ડવું અં કિં આરડવું
 બાંધાટવું અં કિં આરડવું
 બાંધેડવું અં કિં બાંધડવું; આરડવું
 બાંટ નં સ્ત્રીઓને પહેરવાનું એક નતનું રંગમી
 વસ્ત્ર (૨) કાટલાંનો સટ (૩) કાંટા; ખૂંપરા
 (૪) પું એક મીડી વાની
 બાંટવું સં કિં વહેંચવું (૨) નં એક ઝાડવું
 બાંદું વિં બરાબર વધેલું-કણસલાં બંધાયેલું
 નહિ તેવું (૨) નં થોડા વરસાદને લીધે
 તેવો રહેલો જીવારબાજરીનો છોડ
 બાંઠ વિં ઠીંગણું; ગટું
 બાંડિયું વિં જુઓ બાંકું (૨) નં દાંડી બાંધનું
 પહેરણું
 બાંકું વિં પૂંછડી વગરનું (૨) વરડું
 (કાંઈક અપૂર્ણતાને લીધે) (૩) ખુલ્લું;
 ઉધાડું (તરવાર)
 બાંદડી સ્ત્રી ગુલામડી
 બાંદી સ્ત્રી ગુલામડી

બાંધ પું. પુસ્તો; પાળ (૨) બંધ
 બાંધકામ નં બાંધવા-ચણવાનું કામ
 બાંધછોડ સ્ત્રીં બાંધવું ને છોડવું તે (૨)
 તોડ; છટ મૂકવી તે; માંડવાળ
 બાંધણુ નં બાંધવાનું કપડું (૨) બંધન; ચાંઠ
 બાંધણી સ્ત્રીં બાંધવાની રીત (૨) બંધામણી (૩)
 રચના; ઇમારત (૪) વચ્ચેવચ્ચે બાંધીને
 જુદા રંગ રંગવાની રીત (૫) તેવી રીતે
 રંગેલું કપડું; બાંધણું
 બાંધણીગર પું. બાંધણીથી ચૂંદડીઓ રંગનાર
 બાંધણું નં બાંધીને રંગેલું કપડું (૨) વેર;
 અંટસ
 બાંધણું નં સ્મશાન
 બાંધવ પું. ભાઈ (૨) સગો
 બાંધવું સં કિં બંધ વડે જકડવું (૨)
 બનાવવું (ધર વગેરે)
 બાંધો પું. બંધારણ; કાઠું (૨) બંધન
 બાંબલાઈ સ્ત્રીં જુઓ બામલાઈ
 બાંબલી સ્ત્રીં જુઓ બામલી
 બાંબુ પું. પોલો વાંસ
 બાંબ(-ભો)રો પું. પોચો પથ્થર
 બાંચ સ્ત્રીં હાથને ઢાંકતો અંગરખો, ચોળી
 વગેરનો ભાગ (૨) હાથ (૩) [લા.] મદદ
 બાંચધર પું. જમીન; જમાન
 બાંચધરી સ્ત્રીં જમીનગીરી
 બાંચું નં કમાડને જડવામાં આવતો આટો
 લાટો (૨) નરધાનું બાચું
 બિચારું વિં દુઃખી; રાંક; બાપડું
 બિછા(વ્ય)ત સ્ત્રીં પાથરણું; જનમ
 બિછાનું નં પાથરણું (૨) પથારી
 બિછાયત સ્ત્રીં બિછાત; પાથરણું
 બિછાવવું સં કિં પાથરવું
 બિજેરી સ્ત્રીં બિજેરાનું ઝાડ
 બિજેરું નં એક ફળ
 બિડ, બલવણુ નં એક જાતનું બનાવટી મીઠું
 બિડાલ પું. બિલાડો
 બિડાવવું સં કિં 'બીડવું'નું પ્રેરકરૂપ
 બિડાવું અં કિં 'બીડવું'નું કર્મણિરૂપ
 બિન પું. દીકરો (૨) અં વિના
 બિનજાટકાવ વિં પ્રતિબંધ-રોકાણુ વિનાનું

બિનજકાતી વિં જકાત વિનાનું
 બિનવાકેફ વિં અણુવાકેફ
 બિનશરતી વિં શરત વિનાનું
 બિના સ્ત્રીં હકીકત
 બિલાસ પું. એક રાગ
 બિયાબાન નં જંગલ
 બિયાબારું નં અણુબનાવ
 બિયાબાં નં બિયાબાન; રાન
 બિયારું(-વું) નં અનેક બીજનો સમૂહ
 બિયું નં બીજ
 બિયો પું. કળિયો
 બિર(-રુ)દ નં પ્રતિષ્ઠા; ટેક (૨) યશ; ખ્યાતિ
 બિરદાઈ સ્ત્રીં*
 બિરદાલ વિં પોતાનો ટેક સાચવે તેવું
 બિરદાવલિ(લી, -બિ, -બી) સ્ત્રીં યશની કથા;
 પ્રશંસાનાં ગીત
 બિરપેટો પું*
 બિરમંડી સ્ત્રીં*
 બિરમોલા સ્ત્રીં એક જંગલી વનસ્પતિ
 બિરયાની સ્ત્રીં એક મુસલમાની જમણ
 બિરંજ પું. કેસરી ભાત
 બિરાજમાન વિં બિરાજવું; બિરાજેલું
 બિરાજવું અં કિં બેસવું (માનવાચક) (૨)
 શોભવું
 બિરાદર પું. ભાઈ
 બિરાદરી સ્ત્રીં ભાઈચાંરો
 બિરાનું નં પારકું
 બિરુદ નં બિરદ; ટેક
 બિલ નં ગુફા; કોતર (૨) દર
 બિલકુલ અં જરા પણ
 બિલંદી પું*
 બિલંબી સ્ત્રીં એક ફળ
 બિલાડી સ્ત્રીં
 બિલાડું નં
 બિલાડો પું
 બિલાવર પું. એક રાગ
 બિલિયાન નં પાસા પાડેલો હીરો
 બિલોર પું. પાસાવાળો કાચ; એક જાતો કાચ
 બિલોરી વિં બિલોરનું બનેલું
 બિલ્લસ નં વેંત
 બિલ્લી સ્ત્રીં બિલાડી

બિહલું વિં ચાલાક; હુચું (૨) નં એક
ઈંટના ઓસારની લીંત
બિહલ નં બીલીનું ઝાડ.
બિહડા(-રા)વું સં કિં 'બીવું'નું પ્રેરકરૂપ
બિસ નં કમળનો રેસો કે રેસાવાળો ઢાંડો
બિસમાર વિં વિસ્મૃત; વિસારી મૂકેલું
બિસાત સીં વિસાત; પૂંછ
બિસ્તરો પું બિછાનું; પથારી
બિચ્ચો પું બિસ્તરો; પથારી
બિરિમલ વિં ધાયલ; તરફડવું
બિરિમલ્લા શ. પ્ર. અસ્લાના નામથી
બિહાગ પું એક રાગ
બિહામણું વિં ભયંકર
બિહારી વિં જુઓ વિહારી (૨) બિહાર પ્રાંતનું
બિંદી સીં બીનકી; ચાંઈ
બિંદુ પું; નં દીપું; ટપકું (૨) મીઠું
બિંદુપથ પું*
બિંબ નં જેનું પ્રતિબિંબ પડયું હોય તે
(૨) સૂર્યચંદ્રનું મંડળ (૩) ધિલોડું (૪)
છાયા; પ્રતિમા
બિંબા પું એક છંદ
બિંબાકાર વિં ગોળ (૨) પું ગોળ આકાર
બિંબાકૃતિ સીં બિંબાકાર
બિંબિત વિં જેનું બિંબ પડયું હોય તેવું
બી નં બિયું; બીજ (૨) [લા.] મૂળ;
મૂળકારણ (૩) અં પાણુ; વળી
બીક સીં ભય; દહેશત
બીકણું(-ણું) વિં બી જાય તેવું; ડરપોક
બીચ અં વચ્ચે
બીચવો પું એક જાતનું ખંજર
બીચારું વિં જુઓ બિચારું
બીછ(-છુ)વા પું બં વં સીઓનું પગના
અંગૂઠાનું ધરેણું
બીજ નં જુઓ બી (૨) ભાવાર્થ (૩) [લા.]
ઓલાદ (૪) વર્ણ; અક્ષર (૫) બીજમંત્ર
(૬) સીં બીજ તિથિ (૭) સુદ બીજે
દેખાતો ચંદ્રનો અર્ધગોળ આકાર (૮)
'રૂટ' ('ઇકવેશન'માં) [ગ.]
બીજક નં બીલ; ભરતિયું
બીજકોશ(-શ) પું બીજનો અણ (૨)
બીજની કાયળી

બીજગણિત નં અક્ષરગણિત; 'એલ્ગબ્રા'
બીજડું નં નાની થેલી; તેના આકારનો
પ્રાણી કે વનસ્પતિના શરીરનો ઢોશ
બીજમંત્ર નં બીજ ઉપરનું પાંદડું
બીજભૂમિતિ સીં 'એનેલિટીકલ જ્યોમેટ્રી' (ગ.)
બીજમંત્ર પું ચૂદ મંત્ર, જેમાં કોઈ દેવને
પ્રસન્ન કરવાની શક્તિ માનેલી હોય છે
બીજમાર્ગ પું વામમાર્ગનો એક ભેદ
બીજમાર્ગી વિં બીજમાર્ગનું અનુયાયી
બીજરૂપ વિં બીજ જેવું
બીજલ વિં બીવાળું
બીજલાધવ નં*
બીજવર પું બીજવાર પરણનાર વર
બીજનચન નં*
બીજંકુર પું બીમાંથી ફૂટેલો ફણગો
બીજું વિં દ્વિતીય (૨) જુદી જાતનું (૩)
અં વળી; વધારામાં
બીજડું વિં જોડિયું
બીદ નં છાણ
બીડ નં ઘાસની જમીન; ચરો (૨) કાચું
ભરતનું લોહું
બીડવું સં કિં બંધ કરવું
બીડી સીં પાનબીડી (૨) તમાકુની બીડી
બીડું નં મોટી બીડી
બીરો પું કાગળ ધાલેલું મોટું પરબીડિયું
બીધું(-નું) વિં ડરેલું
બીધે(-ને)લ(-લું) વિં ડરેલું
બીન નં એક વાદ્ય; વીણા
બીનકાર પું બીન વગાડનાર હસ્તાદ
બીનકી સીં બિંદી; ટપકી; ચાંઈ
બીનગો પું ધાતુનું નાનું પ્યાલું
બીના સીં હકીકત (૨) બનાવ
બીની સીં લશ્કરનો આગલો ભાગ
બીનીવાળો પું લશ્કરની યોરકસામગ્રી
પૂરી પાડનારો
બીનું વિં બીધું; ડરેલું
બીનેલ(-લું) વિં ડરેલું; બીધેલ
બીબાછાપ સીં બીબાં ટાળવાં તે
બીબાપાડ પું બીબાં પાડનાર
બીબી સીં મુસલમાન સી

બીબીબીબી વિં બીબીના પેટનું (૨) ખાનદાન
ધરનું

બીબીબી નં કોઈ આકૃતિ ઢાળવાનું ચોકડું (૨)
કોઈ આકૃતિ છાપવાનું કોતરેલું સાધન (૩)
ટાઈપ (૪) [લા.] નમૂનો; પ્રતિકૃતિ

બીબીબી વિં ચીતરી ચડે તેલું (૨) બિહામણ;
ઘોર (૩) ભૂંડું; શરમભરેલું

બીબીબીબી સીં

બીબીબીબીબી નં

બીબીબી વિં માંડું

બીબીબી સીં માંદગી

બીબી નં ભરતિયું; આપેલા માલની કે કરેલી
સેવાની કિંમતનો આંકડો (૨) નવા
કાચદાનો ખરડો

બીબી સીં એક ઝાડ; એનાં પાંદડાં

બીબી નં બીબીનું ફળ

બીબી અં કિં ડરલું

બીબીસેલર પું ચોપડીઓ વેચનાર

બીબીબી સીં દાદી અને ગાલ ઉપર આવી
રહે તેમ માથે બંધાતો કપડાનો કકરો

બીબીબી નં તૈયારીની ધમાલ

બીબી પું ફંડો; કોળિયો

બીબીબી પું તાવ

બીબીબીબી વિં બીકલ

બીબીબી વિં ધરડું

બીબીબી સીં ધડપણ

બીબીબી નં પાણીના માટલા ઉપર ઢાંકવાનું પાત્ર

બીબીબી સં કિં ઓલવલું

બીબીબી અં કિં ઓલાલું

બીબીબીબી વિં બીબીબી

બીબી સીં (કાનની) ખૂટ (૨) નાનો બીબી
—ભાત (૩) વિચિત્ર ગુણવાળી વનસ્પતિ

બીબીબીબી વિં બીબી—ભરતવાળું

બીબી પું ભરત કે વણાટમાં ફેલના જેવો
આકાર (૨) તરંગ

બીબી વિં ધાર વગરનું (૨) [લા.] બીબીબીબી
(૩) લાગણી વગરનું

બીબી પું મકાઈદોડો

બીબીબી વિં બેવફા; મૂખ

બીબીબી(-બી) પું સં કિં 'બીબી'નું પ્રેરકરૂપ

બીબીબીબી વિં બીબીબી

બીબીબી પું ધડપણ

બીબી વિં ધરડું

બીબી નં મૂર્તિ; પ્રતિમા

બીબીબી નં કાળી ને લકઃ સ્ત્રી; હબસણ

બીબીબીબી નં મંદિર; દેવાલય

બીબીબીબી વિં મૂર્તિપૂજક

બીબીબીબી સીં મૂર્તિપૂજ

બીબીબીબી સીં મૂર્તિખંડન

બીબીબી નં તહોમત; આળ (૨) બોરિયું

બીબીબી નં બીબીબી (૨) [લા.] મેલી ફટલી
પાધડી (૩) બીબીબી

બીબીબી પું બીબી ફટલી પાધડીનો ઢુકડો

બીબીબી પું સાવરણો

બીબી(-બી)બીબી પું પરપોટો

બીબી વિં જ્ઞાતા; સમજ (૨) બીબીબી (૩)
જ્ઞાન પામેલું (૪) પું (સં.) ગૌતમબુદ્ધ;
બુદ્ધાવતાર

બીબીબીબી પું વિષયનો નવમો અવતાર

બીબી સીં સમજ; જ્ઞાન; વિવેક; ડહાપણ
(૨) વિચારશક્તિ

બીબીબીબી વિં બુદ્ધિથી સમજી શકાય તેલું

બીબીબીબી વિં બીબી બુદ્ધિબીબી

બીબીબીબી વિં બુદ્ધિ ઉપર ગુભરો કરનાર
(અમલવીથી જીલટું)

બીબીબીબી નં પ્રકૃતિનું પ્રથમ પરિણામ (સાંખ્ય)

બીબીબીબીબી અં બુદ્ધિપૂર્વક

બીબીબીબીબી અં બીબીબીબીબી

બીબીબીબીબી પું બુદ્ધિનો ઉપયોગ

બીબીબીબીબીબી નં બુદ્ધિને જ પ્રમાણ માનવી
તે; બુદ્ધિબીબી તેલું જ સત્ય એમ માનવું તે

બીબીબીબીબીબીબી પું બુદ્ધિપ્રમાણ્યનો વાદ;
'રેશનાલિઝમ'

બીબીબીબીબીબીબી વિં (૨) પું બુદ્ધિપ્રમાણ્ય—
વાદમાં માનનાર

બીબીબીબી(-બી) નં સમજશક્તિ (૨)
શેતરજની રમત

બીબીબીબી પું બુદ્ધિનું ડામાડોળપણ

બીબીબીબી પું બુદ્ધિ ભ્રમિત—વિપરીત થઈ
જવી તે

બીબીબીબી પું બુદ્ધિનો નાશ

બીબીબીબી સીં બુદ્ધિમાન હોવાપણ

બુદ્ધિમત્વ નં બુદ્ધિમતા
 બુદ્ધિમાન વિં બુદ્ધિશાળી; અક્ષલમંદ
 બુદ્ધિલક્ષણ નં બુદ્ધિની નિશાની
 બુદ્ધિવાદ પું 'રેશનાલિઝમ'
 બુદ્ધિવિષયક વિં બુદ્ધિને લગતું
 બુદ્ધિવ્યાપાર પું બુદ્ધિનો ઉપયોગ
 બુદ્ધિશાળી વિં બુદ્ધિવાળું
 બુદ્ધિસંપન્ન વિં બુદ્ધિવાળું
 બુદ્ધિહીન વિં બુદ્ધિ વગરનું
 બુદ્ધિપુર પું પરપોટો
 બુધ વિં ડાહ્યું; વિદ્વાન (૨) પું એ નામનો
 ગ્રહ (૩) બુધવાર (૪) વિદ્વાન; ડાહ્યો માણસ
 બુધવાર પું અઠવાડિયાનો ચોથો દિવસ
 બુધવારિયું વિં બુધવારનું (૨) નં બુધવારે
 નીકળતું છાપું
 બુનિયાદ વિં કુલીન
 બુનિયાદી સ્ત્રી કુલીનતા
 બુન્નસ નં બુન્નસ
 બુલુક્ષા સ્ત્રી ભૂખ (૨) ભોગવવાની ઇચ્છા
 બુલુક્ષિતા વિં ભૂખ્યું
 બુલુક્ષુ વિં ભૂખ્યું (૨) ભોગની ઇચ્છાવાળું
 બુમરાણુ નં ઘાંટાઘાંટ; પોકાર
 બુમાટ સ્ત્રી; નં વાયકા; અફવા (૨) પોકાર;
 ખૂમ
 બુમાટો પું બુમાટ
 બુરખેપોશ વિં બુરખા પહેરનાર
 બુરખો પું ચહેસે ઢાંકવાનું જાળીવાળું કપડું
 (૨) માથાથી પગ સુધી શરીર ઢંકાય તેવું
 સીવેલું વસ્ત્ર
 બુરજ પું કિલ્લાના મથાળા પર તોપ ગોઠવવા
 કાઢેલી અગાશી જેવી રાવડી (૨) પુસ્તો;
 હાથણી
 બુરજી સ્ત્રી શેતરંજની રમતમાં એક પ્રકારની જીત
 બુરાક સ્ત્રી*
 બુરા(-લા)ખ સ્ત્રી તાખતના દિવસોમાં કઢાતી
 પરી (૨) નાકના વચ્ચેના પડદામાં ઘાલેલી
 વાળી (૩) નાકની વચ્ચેનો પડદો (૪) બાખું
 બુરાતું અં કિં 'બુરતું'નું કર્મભિરૂપ
 બુરીચુરી સ્ત્રી એક પક્ષી
 બુલંદ વિં ભવ્ય (૨) જાંચી થોભતાવાળું
 (૩) જાંચી (અવાજ)

બુલબુલ નં એક પક્ષી
 બુસદિયો પું ખસટ મારનાર; દિયર
 બુક પું એક બી, જેની કોફી બને છે (૨)
 નં ટીપું
 બુ'બારવ પું ઘાંધાર; શોરબકાર
 બુ'બિયો પું મોટા અવાજવાળું ઢોલ
 બુક(-ગ)ડી સ્ત્રી સ્ત્રીઓના કાનનું એક
 જૂલતું ધરણું
 બુકટો પું કોળિયો
 બુકણી સ્ત્રી ભૂકી
 બુકવું સં કિં ફાકવું (૨) ઝટઝટ ખાવું
 બુગડી સ્ત્રી બુકડી
 બુગણુ નં અનાજના ગાડામાં પાથરવાની મોદ
 બુઘલી સ્ત્રી બરણી
 બુચ પું ડાટો (૨) પાનાંની એક રમત
 બુચગ નં એક પક્ષી
 બુચદ વિં મૂર્ખ (૨) છાકરવાદ
 બુચિયું વિં બુચું (૨) કાન વગરનું
 બુચી સ્ત્રી છાકરી
 બુચું વિં બેઠેલા નાકનું (૨) કાન વગરનું
 [લા.] ધરણું વગરનું (કાન કે નાક)
 બુચો પું છાકરો
 બુજ સ્ત્રી કદર
 બુજવું સં કિં સમજવું; કદર કરવી
 બુજવવું સં કિં આજવવું
 બુટ પું જોડો (૨) સ્ત્રી કાનની નીચેની
 ચામડી; લાળી
 બુટિયું નં લાકડાનું લોળિયું (ખરનો વેલ
 પહોળો કરવાનું)
 બુટું વિં બુટું
 બુડકી સ્ત્રી રૂબકી
 બુડવું અં કિં રૂબવું
 બુડી સ્ત્રી (કા.) લાલાના છેડાનો ગોળ ભાગ
 બુઢિયું વિં બુટું; ધરડું
 બુટું વિં બુઢિયું; ધરડું
 બુધું નં જોડો ડંગોરો (૨) તળિયું
 બુખક વિં બુદ્ધિ વિનાનું; જડ
 બુખ સ્ત્રી ઘાંટો; ખરાટો; પોકાર (૨) અફવા
 બુમાખૂમ સ્ત્રી ઘાંટાઘાંટ; બુમરાણુ
 બુમાશોર પું બુમરાણુ
 બુરવું સં કિં પૂરવું

ખૂરાઈ(-શ) સ્ત્રીં દુષ્ટતા (૨) અણુખનાવ
 ખૂરું વિં ખરાળ (૨) નં ધાયેલી ઝીણી ખાંડ
 ખૂણું નં ગાંડ (૨) ગાંડનો ધગડો
 ખૂસકું નં વરસાદનું ઝપટું
 ખૂસદ સ્ત્રીં ધેણને ગાલે દિયર કંકુનો તમાચો
 મારે તે
 ખૂહું વિં જડ; જહું; અરસિક
 ખૂહો પું મૂર્ખ (૨) કમાડપર આડો જહેલો
 લાકડાનો કકડો
 ખૂંગણ નં ગાડામાં પાયરવાની મોદ
 ખૂંગવું સં કિં*
 ખૂંગિયું નં*
 ખૂંગિયો પું શરાતન ચડાવવા વગાડવામાં
 આવતો હોલ
 ખૂંઠ વિં મૂર્ખ; જડ
 ખૂહત વિં મોટું; વિશાળ
 ખૂહદગુ(-ગૂ)જરાત પું; સ્ત્રીં; નં ગૂજરાત
 તેમજ પરદેશમાં ન્યાં ગૂજરાતીઓ રહેતા હોય
 એવા પ્રદેશોનો સમૂહ
 ખૂહરપત(-તિ)વાર પું ગુરુવાર
 ખૂહરપતિ પું (સં.) દેવોના ગુરુ(૨) એક મહ
 ખૂહરપતિવાર પું ગુરુવાર
 બે વિં '૨' (૨) અં નિષેધાર્થક એક ઉપસર્ગ
 બેઅક્કલ વિં અક્કલ વગરનું; લાચાર
 બેઅખત્યાર વિં સત્તાહીન
 બેઅખત્યારી સ્ત્રીં અખત્યારીનો અભાવ
 બેઅદખ વિં અવિવેકી; અસભ્ય
 બેઅદખી સ્ત્રીં અવિવેક; અસભ્યતા
 બેઅની સ્ત્રીં બે આનાનો સિક્કો
 બેઆખર વિં આખર વગરનું (૨) સ્ત્રીં
 અપક્રીતિ
 બેધજ્જત વિં બેઆખર
 બેધજ્જતી સ્ત્રીં બેઆખર
 બેધલાજ વિં ઉપાય વગરનું; લાચાર
 બેધમાન વિં વિશ્વાસઘાતી; અપ્રમાણિક (૨)
 કૃતઘ્ની; નિમકહરામ (૩) આસ્થા વગરનું
 બેધમાની સ્ત્રીં બેધમાનપણું
 બેઉ વિં બન્ને
 બેઉથા અં + બન્ને સાથે
 બેકદર વિં કદર વિનાનું
 બેકસૂર વિં વાંક વિનાનું
 બેકાયદે અં ગેરકાયદે

બેકાર વિં નવટું (૨) નકામું
 બેકારી સ્ત્રીં કામધંધાનો અભાવ
 બેકી સ્ત્રીં બેની બેડી (૨) બેથી ભાગી શકાય
 એવી સંખ્યા
 બેકેદ વિં નિરંકુશ; અમર્યાદ
 બેકેદી સ્ત્રીં બેકેદપણું
 બેખખર વિં અભણું
 બેગડ નં કલાઈનું રંગેણું પતરું
 બેગણિયું નં એક ભતનું સુતરાઉ લૂગડું
 બેગમ સ્ત્રીં મોટા દરજ્જાની મુસલમાન સ્ત્રી
 બેગરન(-ભાઉ,-ભુ) વિં ગરન વગરનું
 બેગરજી સ્ત્રીં બેગરજીપણું
 બેગરજી વિં ગરન વિનાનું
 બેગાના વિં ત્રાહિત
 બેગાર પું; સ્ત્રીં વેઠ
 બેગારી પું વેઠિયો (૨) મનૂર
 બેગુના વિં નિર્દોષ
 બેઘાઘંટું વિં મિશ્ર; ભેળસેળ; ન સમભય તેડું
 બેચેન વિં અસ્વસ્થ; અજંપાવાળું
 બેચેની સ્ત્રીં બેચેનપણું; અસ્વસ્થતા; અજંપો
 બેજફા વિં જીલમી નહિ એવું; રહેમવાળું
 બેજા વિં હેરાન
 બેજાજ(-ર) વિં અકળાયેલું; કંટાળેલું
 બેજાન વિં જીવ વિનાનું; મૂર્છિત
 બેજારી સ્ત્રીં કંટાળો; હેરાનગત
 બેજીવવાળી વિં સ્ત્રીં ગર્ભવંતી
 બેજીવસોતી વિં સ્ત્રીં ગર્ભવંતી
 બેટ પું ચારેખાજીએ પાણીથી વીંટળાયેલી જમીન
 બેટી સ્ત્રીં દીકરી
 બેટીજી સ્ત્રીં વેળણવ આચાર્યની પુત્રી
 બેટીવહેવાર પું કન્યા આપવાલેવાનો સંબંધ
 બેટો પું દીકરો
 બેઠક સ્ત્રીં બેસવું તે (૨) બેસવાની જગા;
 આસન (૩) ઘણા જણનું એકઠા થઈ બેસવું
 તે (૪) બેસણી (૫) એક કસરત
 બેઠાખાઉ વિં શ્રમ કર્યા વિના ખાનાર; નિરુદ્ધમી;
 આળસુ
 બેઠાગરું વિં ઘણું બેસી રહેનાર
 બેઠાકું વિં બેઠાગરું
 બેઠાબેઠ(-ડી) સ્ત્રીં રાજગાર વિના બેસી
 રહેવું તે (૨) નફાખોટ વગરનું હોવું તે

બેલી સ્ત્રી. ભરકરી
 બેકું વિ. બેકેલું (૨) નીચું (ધાટમાં) (૩) [લા.]
 ધાંધળિયું નહિ દેખાતું પણ શાંતિથી—
 સ્થિર ગતિથી થતું કે ચાલતું (ઉદા. 'બેકું
 કામ'; 'બેકો બળવો')
 બેકેલ(-લું) વિ. બેકાગરું (૨) બેકું; નીચું
 (૩) દબાયેલું (૪) પડી રહ્યાથી બગડેલું
 બેડ સ્ત્રી. ચૂલાની બાજુ
 બેડકું ન. આંગળીનો સાંધો (૨) આંગળીનો
 કચૂકાવાળો ભાગ (૩) વરસાદથી થયેલો
 કીચડ
 બેડશી(-સી) સ્ત્રી. હુંપદ; ગર્વ
 બેડસાઈ સ્ત્રી. જુઓ બેડશી
 બેડાચડ વિ. ઉપર નાનું અને નીચે મોટું
 એવું; બેડાના ધાટનું (૨) કપાળમાં એવી બે
 બમરીઓવાળું (ધાડું)
 બેડાફેડ વિ. જુઓ બેડાચડ
 બેડિયાત પું. ખસાસી
 બેડિયું ન. આંગેથી ફેરીઓ અક્ષર વેડવાની
 જળીદાર ઝોળી (૨) બત્રીસ મણનું માપ (૫)
 બે બળદ બેચી શકે તેટલા ભારનું ગાડું
 (૪) શેરડીના બીનો બે આંખોવાળો કડકો
 બેડી સ્ત્રી. જાંજીર; કેદીને બાંધવાની સાંકળ
 (૨) [લા.] બંધન; જાંજીર; પ્રતિબંધ (૩)
 પગનું રૂપાનું ધરણું (૪) બે આંગળીએ
 પહેરવાની જોડેલી વીંટી
 બેડું ન. ઘડો ને દેગરો
 બેડો પું. વાડાણ (૨) ટાળી; ઢુકડી (૩) છંડો
 ખોસવો તે
 બેડોલી વિ. બે રોલ—ફૂવાવાળું (વહાણ)
 બેડોળ વિ. કદરૂપું
 બેડબ વિ. બેડોળ (૨) બેઅદબ (૩) ધોરણ—
 પદ્ધતિ વિનાનું (૪) ફાયદા વગરનું
 બેડંગ(-ગું) વિ. ઢંગ વગરનું
 બેડાળિયું ન. બે ઢાળવાળું છાપરું
 બેત પું. મનસૂઆ (૨) યુક્તિ; તબવીજ (૩)
 નેતર (૪) સ્ત્રી. બે દૂકની ફારસી કવિતા
 બેતકસીર વિ. નિર્દોષ
 બેતબાજી સ્ત્રી. કવિતાઓ કરવી અને ગાવી તે
 બેતમા વિ. બેદરકાર
 બેતમીજ વિ. અવિવેકી; અસહ્ય

બેતરફી વિ. બે બાજુનું
 બેતલબ વિ. માગી શકે નહિ એવું
 બેતાલ(-લું) વિ. તાલ વગરનું (૨) [લા.]
 જોગ કે ગોઠવણ વગરનું (૩) વહી ગયેલું;
 હાથથી ગયેલું
 બેતાળાં ન. બ. વ. બેતાળીસ વર્ષની ઉમ્મરે
 આંખે આવતી આંખ
 બેતાળીસ વિ. '૪૨'
 બેતાળું વિ. બેતાળીસ શેરના મણનું (તાલ)
 બેઠ સ્ત્રી. બેત
 બેદરકાર વિ. કાળજી વગરનું
 બેદરકારી સ્ત્રી. બેદરકારપણું
 બેદસ્તૂર વિ. શિરસ્તાથી બેલકું
 બેદાણા પું. બ. વ. સફરજનનું બી; એક ઔષધિ
 બેદાદ વિ. ગેરવાજબી (૨) દાદ-ફરિયાદ ન
 સંભળાતી હોય તેવું
 બેદિલ વિ. મન બેડી ગયું હોય તેવું; નાખુશ
 બેદિલી સ્ત્રી. નાખુશી (૨) અણબનાવ
 બેડું ન. ઈંડું
 બેધડક અ. ડર વગર
 બેધારું વિ. બે ધારવાળું (૨) જાળજાળ; દ્વિઅર્થી
 બેનમૂન વિ. અજોડ; સર્વોત્તમ
 બેનસીબ વિ. અમાંગિયું
 બેનસીબી સ્ત્રી. દુર્ભાગ્ય
 બેપગું વિ. બે પગવાળું
 બેપડિયું વિ. બે પડવાળું
 બેપરવા વિ. કોઈની પરવા ન રાખે તેવું; સ્વતંત્ર
 બેપરવાઈ સ્ત્રી. પરવા ન રાખવી તે
 બેફાક(-ગ, -દ) વિ. ખુદ્દલું; અમર્યાદ (૨)
 અ. ઉધારેલોગ
 બેફામ વિ. ધ્યાન-લક્ષ વિનાનું (૨) ગાફેલ
 બેફિકર(-ફું) વિ. ફિકર વગરનું
 બેફિકરાઈ સ્ત્રી. બેફિકરાપણું
 બેખંધશાહી સ્ત્રી. નિરંકુશ રાજ્યવહીવટ
 બેખાક વિ. કાંઈ બાકી ન રહ્યું હોય તેવું
 બેખાકળું વિ. બાવરું; ગામરું
 બેખુનિયાદ વિ. કમનસૂબ; નીચ
 બેખોલું વિ. બેહું
 બેખાતું(-થું) વિ. બે જાતનું (૨) સેજબેજવાળું
 બેખાન વિ. બેશુદ્ધ
 બેખાની સ્ત્રી. બેશુદ્ધિ

બેમના સ્ત્રી સંકલ્પવિકલ્પ (૨) નારાજી;
દિલગીરી

બેમાલુમ વિં ગુપ્ત; અજ્ઞાત (૨) અં ગુપ્તપણે

બેમુનાસખ વિં અયોગ્ય; અધટિત

બેમુરવત વિં નિમકહરામ; નિર્ગુણિયું

બેરખ સ્ત્રી નગારું, વાવટો અને ડંકાવાળી
આરખ દુકડી (૨) અં વારંવાર

બેરખી સ્ત્રી સ્ત્રીઓનું કાણીનું એક ધરણું

બેરખો પું રુદ્રાક્ષના મોટા મણકાની માળા

બેરખો પું પર્વતમાં થતા એક ઝાડનો શુંદર

બેરડાઈ સ્ત્રી હડીલાઈ (૨) ખંધાઈ

બેરડું વિં હડીલું (૨) ખંધું

બેરત વિં હુમ્મયું (૨) ચડાક; ઉદ્ધત (૩)
કવખતનું (૪) સ્ત્રી કવખત

બેરહમ વિં નિર્દય

બેરંગ(-ગી) વિં ભીડી કે બગડી ગયેલા
રંગવાળું (૨) અનિશ્ચિત મનનું

બેરાગી વિં બેરંગી; અનિશ્ચિત મનનું (૨)
પું વેરાગી; ખાવો

બેરિયું નં એક પક્ષી

બેરી સ્ત્રી (કા.) ઘોડીની એક જત

બેરીજ સ્ત્રી સરવાળો; સરવાળાની રકમ

બેરોજગાર વિં રોજગાર વગરનું

બેરોજગારી સ્ત્રી રોજગારનો અભાવ

બેરોનક વિં નિસ્તેજ

બેલ પું બળદ

બેલ,ંડી સ્ત્રી બે જાણની બેડી

બેલગામ વિં નિરંકુશ

બેલડી સ્ત્રી બેલ; બેડી

બેલડું વિં લડવાડિયું

બેલતેલ નં લાકડાં ઉપર લગાવવાનું તેલ

બેલદાર પું કડિયાને મદદ કરનાર મજૂર
(૨) ચાંચવાથી જમીન ખોદનાર

બેલાશક અં સંકોચ રાખ્યા વિના

બેલિયું નં આંખળાંનું અકડાઈ જવું તે (૨)
એક ફલ અને તેનું અત્તર

બેલી પું ધણી; મુરખી; સહાય કરનાર

બેલું નં પૂણીનું જોડકું (૨) જોડકું (૩)
ઘોળો રેતાળ પથ્થર

બેવક(-ક)ર વિં ભાર—બોજ વિનાનું

બેવકફે વિં મૂર્ખ

બેવકફી સ્ત્રી મૂર્ખાઈ

બેવખત વિં અયોગ્ય વખતનું

બેવચની વિં બોલીને ફરી જનાર

બેવચનીપણું નં

બેવડ વિં બેવડું હોય તેવું

બેવડવું સં કિં બેવડું કરવું

બેવડિયું વિં બે પડવાળું (૨) બેવડા ખાંધાનું

બેવડું વિં બે પડવાળું (૨) બમણું

બેવતન વિં વતન વગરનું (૨) વતન બહાર
કાઢેલું

બેવફા વિં નિમકહરામ; બેઈમાન

બેવફાઈ સ્ત્રી બેવફાપણું

બેવારસ વિં વારસ વગરનું

બેશ વિં સાતું; ખાસું; મજેનું

બેશક અં શક વગર

બેશરમ(-મું) વિં નિર્લજ્જ

બેશરમી સ્ત્રી નિર્લજ્જતા

બેશરમું વિં બેશરમ

બેશુલ વિં બેમાન

બેશુલિ સ્ત્રી મૂર્ખા

બેશુ(-સુ)માર વિં સુમાર વગરનું; બેહદ

બેસગીઠ સ્ત્રી બેસતુંગીઠું તે (૨) [લા.]
મૈત્રી; સંબંધ

બેસડામણ નં બેસાડવાની—જડાવવાની કિંમત

બેસડામણી સ્ત્રી બેસડામણ

બેસણી સ્ત્રી જેના ઉપર વસ્તુ ચપટ બેસીને
સ્થિર રહે છે તે ભાગ (૨) બેઠક; આસન

બેસણું નં બેઠક; આસન (૨) બેસવાની રીત
(૩) ઉઠમણું

બેસતમ વિં પુષ્કળ

બેસતી સ્ત્રી ગાઠ મૈત્રી

બેસતું વિં ગોઠવું આવતું (૨) નવું શરૂ થવું
(૩) બિડાવું; તંગ

બેસપૂર વિં અધીરું

બેસપૂરી સ્ત્રી અધીરાઈ

બેસમજ વિં સમજ વગરનું

બેસર વિં અડધી કાળી અને અડધી રેતાળ
(જમીન માટે)

બેસરજી નં કડિયાસુતારોને ભેગા થવાનું
ઠંકાણું (૨) ખર્ચ; કિંમત

બેસવું. અં કિં જમીન ઉપર આસન માંડવું
(૨) નીચે આવવું (ભાવ; કચરો) (૩)
બંધબેસવું આવવું (૪) રાડ થવું (જાત;
વર્ષ) (૫) [ફળફલવું] આવવું

બેસાડવું સં કિં 'બેસવું'નું પ્રેરકરૂપ
બેસામણ નં બેસવાનું બાડું (૨) રોગને લીધે
ઠોરથી બેસું ન થવાનું તે

બેસામણી સ્ત્રીં બેસામણ
બેસામણું નં કઠમણું (૨) [લા.] મૂલ્ય
બેસારું પું ઉતારું (વાહનનો)
બેસુ(—સુ) રું વિં ખોટા સુરતું (૨) ખરાબ
સુરતું

બેહક વિં હક વગરનું
બેહયા વિં બેશરમ
બેહયાઈ સ્ત્રીં બેહયાપણું
બેહાલ વિં ભૂંડી હાલતમાં આવી પડેલું (૨)
પું બં વં દુર્દશા

બેહાલી સ્ત્રીં ખરાબ રિયતિ; દુર્દશા
બેહુરમત વિં બેઆબર
બેહુરમતી સ્ત્રીં આબર જવી તે
બેહૂદગી સ્ત્રીં બેહૂદાપણું
બેહૂદી સ્ત્રીં જુઓ બેહૂદગી
બેહૂડું વિં બેવહૂડીનરું; નિરુપયોગી; અઘટિત
બેહેસ્ત નં સ્વર્ગ

બેહેસ્તનશીન વિં સ્વર્ગવાસી
બેહેસ્તી વિં સ્વર્ગવાસી
બેહોશ વિં બેમાન

બેહોશી સ્ત્રીં બેમાનપણું
બેં અં (૨૪૦) [બકરાંધિટાંનાં]
બેંક સ્ત્રીં શરાદી કામ કરતી પેટી કે મંડળ
બેંગી સ્ત્રીં સીવેલી નાની પોટલી (ઠપાકમાં
મોકલવાની)

બેંબેં અં (૨૪૦) [બકરાંધિટાંનાં]
બેજિક વિં ખીજ સંબંધી (૨) મૂળમૂત (૩)
'બેલિજબેકલ' (ગ.) (૪) નં મૂળ; કારણ

બેડકબોલું વિં જુઓ બટકબોલું
બેડૂકી સ્ત્રીં એક વેલો (તેનું ફળ ઠારને
ખવરાવે છે)

બેયર સ્ત્રીં બેરી
બેરક વિં બેરા જેવું
બેરકબુલિ સ્ત્રીં બેરાના જેવી બુલિ (૨)
બેરીની સલાહ

બેરકશાસ્ત્ર નં બેરાંમાં ચાલતા રીતરિવાજ
બેરી સ્ત્રીં સ્ત્રી
બેરીવખો વિં પું વહુનો પક્ષ લેનાર
બેરું નં બેરી
બો સ્ત્રીં ગંધ; વાસ (૨) અભિમાન (૩)
પતંગની દોર

બોઈ સ્ત્રીં એક માછલી
બોકડી સ્ત્રીં બકરી
બોકડું નં બકરું
બોકડો પું બકરો
બોકાસું નં (કા.)
બોકાસો પું (કા.) ચીસ; રાડ
બોકી સ્ત્રીં બચ્ચી
બોકીલું નં બોકીલું
બોખ સ્ત્રીં પાણી કાઢવાની ચામડાની ડાલ
(૨) ભગદાણું; મોટો ખાડો

બોખલું વિં દાંત પરી ગયા હોય તેવું
બોખું વિં બોખલું
બોગડું નં ભગદાણું (૨) ભોંયરું; 'ટનલ'
બોધરણું નં પહોળા મોંની વટલોઈ
બોધરો પું મોટો સાવરણો
બોધલું વિં બોધું
બોધું વિં બોલિયું; મૂખ
બોચ વિં સાડું (૨) મૂખ (૩) પું જુવારનો
રસદાર સાંકો

બોચલો પું વાળની કિનારીવાળી બાળકોની
ટોપી (૨) પીઠ સુધી પહોંચી તેવી
છાકરીઓની ટોપી (૩) અંગોડો

બોચિયું નં વાંસની હલકી ટોપલી
બોચી સ્ત્રીં ગરદન
બોચું નં બોચી
બોજ પું બાર (૨) મોભો (૩) પોત; કુમાર
બોજદાર વિં બોજવાળું
બોજવું અં કિં પાલવવું; પરવટવું
બોજો પું બાર (૨) જવાબદારી; જોખમ
બોટ સ્ત્રીં હોડી; મછવો

બોટલું નં બાળકને પહેલવહેલું અન્ન ખવરાવવું તે
બોટવું સં કિં ખાધને કે પીને એકું કરવું
(૨) રોકવું; પહેલેથી કબજો કરવો

બોટું નં

બોડ સ્ત્રી. બપોલ; શુદ્ધ
 બોડકું વિ. બોડું
 બોડર ન. એક પક્ષી
 બોડવું સ. કિ. મૂંડવું
 બોડિયું વિ. બોડું
 બોડિયોકલકાર પું. એક વનસ્પતિ
 બોડીઅનમો પું. એક વનસ્પતિ
 બોડું વિ. માથે વાળ વિનાનું (૨) [લા.]
 હધાડું; ખુલ્લું (માથું; ખેતર)
 બોડુંરોડું વિ. તદ્દન બોડું
 બોણવું સ. કિ. બોણી કરાવવી; કમાણી
 કરાવવી (૨) બાળ દેવી
 બોણાટ(-વ)વું સ. કિ. ગાળો ભાંડવી
 બોણી સ્ત્રી. પહેલો વકરો (૨) બેસતા વર્ષની
 બક્ષિશ (૩) ઠપકો; ગાળ
 બોત પું. બાથો; મૂખ
 બોતકું ન. નાનું ભેંટ
 બોતાન(-નું) ન. પાધડીની અંદરનો ગાળો
 (૨) કલંક; આળ
 બોતે(-તે)ર વિ. '૭૨'
 બોથડ વિ. જડ; ઠાઠ (૨) સુસ્ત
 બોદલું વિ. જુઓ બોડું
 બોદલી સ્ત્રી. (કા.) ઘોડીની એક ભત
 બોદલો પું. લખોટાની રમતની સમાપ્તિ
 બોદારકાંકરો પું. બોદાસીંગ
 બોદારશિ(શી, -સિ, -સી)ંગ સ્ત્રી. એક દવા
 બોદાવું અ. કિ. પાણી પીને તર થવું (૨)
 પાણીથી કોહી બગડી જવું
 બોડું વિ. બોદાઈ ગયેલું (૨) બોખરું (૩)
 ન. તડવાળું કે બરાબર નહિ પકવેલું
 માટીનું વાસણ
 બોધ પું. ઉપદેશ (૨) જ્ઞાન (૩) [લા.] જાણે
 બોધક વિ. બોધ આપનારું
 બોધકતા સ્ત્રી.
 બોધદાયક વિ. બોધ આપનારું
 બોધદાયી વિ. બોધ આપનારું
 બોધન ન. બોધ આપવો તે (૨) જણાવવું તે
 બોધપત્ર ન. માહિતી આપનારી ચોપડી
 (વિદ્યાપીઠ કે તેવી સંસ્થાઓની)
 બોધપરાયણ વિ. બોધથી ભરેલું
 બોધલું વિ. બોધ; અણસમજ

બોધવચન ન. શિખામણનું વચન
 બોધવું સ. કિ. ઉપદેશ આપવો; સમજાવવું
 બોધિ સ્ત્રી. સંપૂર્ણ જ્ઞાન (બૌદ્ધ)
 બોધિત વિ. બોધ પામેલું
 બોધિવૃક્ષ ન. ગયામાં આવેલું પીપળાનું ઝાડ,
 જેની નીચે બુદ્ધદેવને જ્ઞાન થયું હતું
 બોધિસત્ત્વ પું. જે પૂર્ણ જ્ઞાન મેળવવાના માર્ગ
 ઉપર છે અને થોડા જન્મમાં એ સ્થાને
 પહોંચનાર છે એવો (બૌદ્ધ) સાધુ
 બોબડી સ્ત્રી. જીભ
 બોબડું વિ. તોતડું
 બોબું વિ. બોબડું (૨) ન. બોખું; ફોડું
 બોયું ન. જેમાંથી ભીંડી થાય છે તે સાંઠો
 (૨) બરાબાની ચેતવણી આપવા માટે
 દરિયામાં તરતો રાખેલો લોઢાનો ગોળો
 બોર ન. બોરડીનું ફળ (૨) સ્ત્રીઓનું એક ધરણું
 બોરફૂટો પું. કચરધાણ; પાચમાલી
 બોરડી સ્ત્રી. બોરનું ઝાડ
 બોરડું સ્ત્રી. બાજી; કોર
 બોરસહી(-ળી) સ્ત્રી. એક ફૂલઝાડ
 બોરિયું ન. બટન (૨) એક છાંદ; તેનું
 ફૂલ (૩) એક ધરણું
 બોરી સ્ત્રી. જીવાર, બાજરી વગેરેનાં કણસલાંની
 રજ (૨) ગાંસડી
 બોરું ન. જેમાં એકેકો કણ રહે છે તે
 કણસલાંનું ખોખું
 બોરો પું. ધાબળો; બન્નૂસ
 બોલ પું. શબ્દ; વચન (૨) કડી; વક (૩)
 મહેણું
 બોલકણું વિ. વાચાળ; વાતોડિયું (૨) લડકણું
 બોલકું વિ. બોલકણું
 બોલચાલ સ્ત્રી. વાતચીતનો વહેવાર; મેળાપ
 (૨) તકરાર (૩) સાદું; કરાર
 બોલછા સ્ત્રી. બોલવાની ઢબ
 બોલખંધ પું. કરાર
 બોલખાલા સ્ત્રી. ચડતી; ફેટેલ
 બોલવું સ. કિ.
 બોલબોલો સ્ત્રી. તકરાર
 બોલાચાલી સ્ત્રી. તકરાર (૨) સંબંધ; દોસ્તી
 બોલાબોલ સ્ત્રી. તકરાર; ઝગડો
 બોલી સ્ત્રી. ભાષા (૨) મહેણું (૩) કબૂલાત

બોલું સં કિં વાવલું (૨) શુભાવલું
 બોસ સ્ત્રીં હઠ (૨) બળાત્કાર (૩) પતરાજી
 બોસડું વિં ગંધાલું
 બોસવું સં કિં બચ્ચી કરવી
 બોસો પું બચ્ચી
 બોળ પું એક ભતનો શુંદર (૨) હાણનો
 કચરો (૩) સ્ત્રીં એક છાંડ (જેના સાવરણા
 થાય છે)
 બોળવું સં કિં પ્રવાહીમાં ડુબાવવું (૨)
 બદો લગાડવો

બોળ'બોળ અં છલોછલ
 બોળાવાડો પું 'બ્રહ્મા; વટાળ
 બોળિયા વિં સ્ત્રીં મીઠાના પાણીમાં રાખી
 મૂકેલી

બોળો પું પલાળી રાખેલો લોટ
 બોંબ પું તોપની મદદ વિના એમને એમ
 ફેટે તેવી દારૂગોળની એક બનાવટ

બોદ્ધ વિં બુદ્ધને લગતું (૨) બુદ્ધનું અનુયાયી
 બ્યાન નં વર્ણન
 બ્યાશી(-સી) વિં '૮૨'
 બ્રહ્મ નં સંવિદ્યદાનંદસ્વરૂપ જન્મતનું મૂળતત્ત્વ
 (૨) વેદ (૩) પરમાત્મા (૪) પું બ્રહ્મા
 (૫) બ્રાહ્મણ

બ્રહ્મક્રત્રિય પું એ નામની નાતનો માણસ
 બ્રહ્મચર્ય નં બ્રહ્મના સાક્ષાત્કારની સાધના
 (૨) ઇંદ્રિયનો નિગ્રહ

બ્રહ્મચર્યાશ્રમ પું ચારમાંનો પ્રથમ આશ્રમ
 —જેમાં બ્રહ્મચર્ય સેવીને માણસ વિદ્યાભ્યાસ
 કરે છે

બ્રહ્મચારિણી સ્ત્રીં બ્રહ્મચર્ય પાળનાર સ્ત્રી
 બ્રહ્મચારી પું બ્રહ્મચર્ય પાળનાર માણસ
 બ્રહ્મજ વિં બ્રહ્મને બાળનારું
 બ્રહ્મજ્ઞાન નં બ્રહ્મનું જ્ઞાન
 બ્રહ્મજ્ઞાની વિં બ્રહ્મજ્ઞ
 બ્રહ્મઠગ પું મોટો ઠગ
 બ્રહ્મણ્ય વિં બ્રહ્મસંબંધી (૨) બ્રાહ્મણો પર
 આસ્થા રાખનારું

બ્રહ્મતેજ નં બ્રહ્મચર્યનું કે બ્રહ્મજ્ઞાનનું તેજ
 બ્રહ્મત્વ નં બ્રહ્મપણું; બ્રહ્મ સાથે અભેદ (૨)
 બ્રાહ્મણપણું

બ્રહ્મદંડી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 બ્રહ્મદેવ પું બ્રહ્મા (૨) પૂજ્ય બ્રાહ્મણ
 બ્રહ્મનિષ્ઠ વિં બ્રહ્મના ધ્યાનમાં લીન
 બ્રહ્મબંધુ પું નામનો બ્રાહ્મણ
 બ્રહ્મલોજન નં બ્રાહ્મણને જમાડવા તે
 બ્રહ્મચર્ય પું પાંચ મહાયજ્ઞોમાંનો એક—વેદનું
 અધ્યયન અને અધ્યાપન

બ્રહ્મરંધ્ર નં મનુષ્યના મસ્તકમાં માનેલું એક
 છિદ્ર, જ્યાંથી બ્રહ્મલોકમાં જનારના પ્રાણ
 નીકળે છે એમ કહેવાય છે
 બ્રહ્મરાક્ષસ પું ભૂત થયેલો બ્રાહ્મણ
 બ્રહ્મર્ષિ પું બ્રાહ્મણ ઋષિ
 બ્રહ્મલોક પું બ્રહ્માનો—ભંચામાં ભંચો લોક
 બ્રહ્મવચ્ચંસ નં બ્રહ્મચર્યથી કે બ્રહ્મના જ્ઞાનથી
 પ્રગટતી તેજસ્વિતા (૨) બ્રહ્મતેજ
 બ્રહ્મવાદ પું વેદાંતવાદ; અદ્વૈતવાદ (૨) વેદનું
 પઠનપાઠન

બ્રહ્મવાદિની વિં સ્ત્રીં ગાયત્રી (૨)
 અપિવાહિત રહી વેદાભ્યાસ કરનારી સ્ત્રી
 બ્રહ્મવાદી વિં બ્રહ્મવાદનું અનુયાયી (૨) વેદનું
 પઠનપાઠન કરનારું

બ્રહ્મવિદ્યા સ્ત્રીં બ્રહ્મ સંબંધી વિદ્યા
 બ્રહ્મવેના પું બ્રહ્મને બાળનાર
 બ્રહ્મસંબંધ પું બ્રહ્મની સાથે સંબંધ (૨)
 પુષ્ટિમાર્ગોમાંનો એક વિધિ
 બ્રહ્મસૂત્ર નં જનોઈ (૨) બાદશાયણે રચેલાં
 વેદાંતદર્શનનાં સૂત્ર

બ્રહ્મહત્યા સ્ત્રીં બ્રાહ્મણની હત્યા
 બ્રહ્મા પું સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરનાર વેદધર્મની
 ત્રિમૂર્તિમાંનો એક દેવ

બ્રહ્મહાર પું આમકાર; પ્રણવ
 બ્રહ્મણી સ્ત્રીં બ્રહ્માનાં પત્ની (૨) દુર્ગા
 બ્રહ્માનંદ પું બ્રહ્મ સાથે અભેદનો આનંદ
 બ્રહ્મર્ષણ નં બ્રહ્મને—ઈશ્વરને અર્પણ
 બ્રહ્મસ્ત્ર નં બ્રહ્માનું અસ્ત્ર (૨) બ્રાહ્મણનો શાપ
 બ્રહ્માંડ નં વિશ્વ
 બ્રહ્મિષ્ઠ વિં સંપૂર્ણ વેદ બાળનાર (૨) બ્રહ્મમાં
 તદ્દન લીન

બ્રાહ્મણ પું હિંદુઓની ચાર વર્ણોમાંની પહેલી
 બ્રાહ્મણતા સ્ત્રીં બ્રાહ્મણપણું; બ્રાહ્મણના સદ્ગુણ
 બ્રાહ્મણત્વ નં બ્રાહ્મણતા

પ્રાકૃતશિલ્પ વિં પ્રાકૃત સંબંધી (૨) પ્રાકૃતને
ખરે તેવું

પ્રાકૃતશી સીં પ્રાકૃતની કે પ્રાકૃતવર્ણની સી
પ્રાકૃતય વિં પ્રાકૃતને યોગ્ય (૨) નં
પ્રાકૃતય

પ્રાકૃતશુદ્ધિ નં સૂર્યોદય પહેલાંની બે
ધડીનો સમય

પ્રાકૃતવિવાહ પું વિવાહના આઠ પ્રકારમાંનો
એક, જેમાં કન્યાને શણગારી વરને કથું
લીધા વિના આપવામાં આવે છે.

પ્રાકૃતી સીં એક વનસ્પતિ (૨) સરસ્વતી
(૩) વાણી

પ્રિટિશ વિં પ્રિટનનું

પ્રીજ નં પ્રજ

પ્રીજભાષા સીં પ્રજની ભાષા

પ્રીજવાસી વિં પ્રજમાં રહેનારું

ભ

ભ પું ઓષ્ઠય ચોથો વ્યંજન (૨) નક્ષત્ર
(૩) તેજ

ભકભક અં (૨૧૦) (૨) ભભકવું હોય એમ

ભકાર પું ભ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર

ભકારાંત વિં છેડે ભ વાળું

ભક્ષાભોક્ષું વિં આખાખોક્ષું

ભક્ત વિં જુદું પાડેલું (૨) ભાગેલું (૩)—ના
પર આશક (૪) ભક્તિ કરનારું (૫) પું
તેનો આદમી

ભક્તવત્સલ વિં ભક્ત ઉપર પ્રેમ રાખનાર

ભક્તવત્સલતા સીં

ભક્તા(-ગતા)ણી સીં ભક્ત સી (૨)
ભક્તની સી

ભક્તિ સીં ભજન (૨) પ્રેમ; આદર

ભક્તિપૂર્વક અં ભક્તિથી

ભક્તિભાવ પું ભક્તિનો ભાવ; આદર; પ્રેમ

ભક્તિભીનું વિં ખૂબ ભક્તિવાળું

ભક્તિમાન વિં ભક્તિવાળું

ભક્તિયોગ પું ભક્તિ જેમાં પ્રધાન છે
એવો યોગ

ભક્ષ(-ખ) પું ખોરાક

ભક્ષક વિં ખાનાર

ભક્ષણ નં ખાવું તે

ભક્ષણીય વિં ખાવાને યોગ્ય

ભક્ષ(-ખ)વું સં કિં ખાવું

ભક્ષિત વિં ખાધેલું

ભક્ષી વિં ભક્ષનારું (સમાસને અતિ. ઉદાં
માંસભક્ષી)

ભક્ષ્ય વિં ખાવાયોગ્ય (૨) નં ખાવાનું

ભખ પું ભક્ષ (૨) અં (૨૧૦) એવા
અવાજથી (૩) તરત

ભખવું સં કિં ભક્ષવું; ખાવું (૨) ખોલવું;
ભાખવું

ભખળ(-ળેલ) વિં આચારબ્રહ્મ; વહી ગયેલું

ભખળવું અં કિં આચારબ્રહ્મ થવું (૨)
ખાઈખાઈ કરવું

ભખખડું વિં જડું (૨) નીડર (૩) ગામડિયું

ભગ નં નસીબ; સદ્ભાગ્ય (૨) ઐશ્વર્ય,
વીર્ય, યશ, શ્રી, જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય એ છનો
સમૂહ (૩) સીની ગુણોદ્રિય (૪) પું સૂર્ય

ભગણ પું પહેલી દીર્ઘ અને પછીની બે
ક્રસ્વ માત્રાવાળો ગણ

ભગત વિં (૨) પું ભક્ત; ભજન કરનાર

ભગતડું વિં (૨) નં ભગત (તિરસ્કારમાં)

ભગવાઈ સ્ત્રીં ભક્તિ (૨) ભગત હોવાપણું
ભગવાણી સ્ત્રીં જીઓ ભક્તાણી
ભગવું નં પૂનપાઠ વગેરે આચારની અતિ
કાળજી

ભગદણ નં (કા.) ભગદાણું
ભગદાણું નં મોટું ખાકોરું
ભગભગ અં (૨૧૦) એવા અવાજ સાથે (૨)
જોરથી

ભગભગાવવું સં કિં (૨૧૦) ભગભગ થાય
એમ રેડવું

ભગરું વિં ભભરું (૨) બરડ (૩) જીડી ગયેલા
રંગનું

ભંગલ(-ળ) નં ઢોંગ; ઠગાઈ
ભગવતી વિં શ્રીમતી (૨) સ્ત્રીં દેવી
ભગવદ્ભક્તિ સ્ત્રીં ભગવાનની ભક્તિ
ભગવતપરાયણ વિં ઈશ્વરભક્તિમાં પરોવાયેલું
ભગવદ્ગીતા સ્ત્રીં (સં.) હિંદુઓનું એક
મુખ્ય ધર્મપુસ્તક—ગીતા

ભગ(-ગા)વવું સં કિં નસાડવું
ભગવંત વિં શ્રીમત; ભગવાણું (૨) પું તેવો
માણસ (૩) ઈશ્વર

ભગવાન વિં (૨) પું જીઓ ભગવંત
ભગવું વિં ગેરુવા રંગનું
ભગળ નં ભોપાણું
ભગળભાવાઈ વિં ભગભગત
ભગંદર નં ખાકું (૨) એક રોગ
ભગિની સ્ત્રીં બહેન
ભગિનીસમાજ પું; સ્ત્રીં સ્ત્રીઓનું મંડળ
ભગીરથ વિં મહામુશ્કેલ (૨) પું (સં.)
આકાશમાંથી ગંગાને પૃથ્વી પર લાવનાર
રાજા

ભગોટું નં રેશમનો કીડો
ભગ્ન વિં ભાગેલું; નાશ પામેલું (૨) હારેલું;
હતારા

ભગ્નાશ વિં નિરાશ; હતારા
ભગ્નેત્સાહ વિં જોનો હિત્સાહ જીડી ગયો હોય
તેવું

ભગ્ય(-ચ) અં (૨૧૦) એવા અવાજથી
ભગ્યકવું અં કિં પછાડવું (૨) થોંચવું
ભગ્યડભગ્યડ અં (૨૧૦) એવા અવાજથી
ભગ્યડવું સં કિં (૨૧૦) ઢાબવું (૨) ભરડવું

ભગ્યાં અં ભસ; પૂરવું
ભગ્યોભગ્ય(-ચ) અં (૨૧૦) ઉપરાઉપરી
ભગ્ન નં નામસ્મરણ; ભક્તિ (૨) ભક્તિનું
ગીત

ભગ્નિક વિં ભગ્ન કરનાર
ભગ્નિયાં નં બં વં ભગ્નો (૨) કરતાલ
(૩) [લા.] ગાળો

ભગ્નિયો પું ભગ્ન કરનારો માણસ
ભગ્નવવું સં કિં (નાટકમાં) વેશ કાઢી
ખતાવવો

ભગ્નવું સં કિં ભગ્ન કરવું (૨) જપવું (૩)
સેવવું (૪) લાંચ આપવી (૫) અં કિં
શોભવું

ભગ્નિયું નં તળીને કરેલી એક વાની
ભગ્નુ વિં (પ.) ભગ્નનાર
ભટ પું થોહો (૨) પડિત (૩) બિહુક બ્રાહ્મણ
(૪) રસોઈયો (૫) બ્રાહ્મણની એક અટક
(૬) અં તરત જ

ભટકણ(-ણ) વિં ભટકનારું; રખડેલ
ભટકભવાની સ્ત્રીં વગર કામે રખડનારી સ્ત્રી
ભટકભાલો પું વાચાળ માણસ
ભટકવું અં કિં રખડવું (૨) કંઈ તાકત્યા
કરવું

ભટકાવું અં કિં આડે આવવું (૨) અથડાવું
(૩) [લા.] અણધાર્યું મળવું (૪) લડવું;
કળિયો થવો

ભટકાં(-કિયાં) નં બં વં વણખાં (૨)
ફેરાચાંટા

ભટાઈ સ્ત્રીં ભાટાઈ
ભટાણી સ્ત્રીં ભટની વહુ; બ્રાહ્મણી (૨)
શોકાણી (૩) રાણી

ભટિયો પું ગાસાંઈજોનો આશ્રિત બ્રાહ્મણ
ભટ્ટરિયું નં ભટોળિયું (૨) ફૂંજીયા ટોરનું
એક ખાણ

ભટોળિયું નં ફૂતરાનું બચ્ચું
ભટ પું વિક્ષાન બ્રાહ્મણ; ભટ
ભટ્ટાર, ઠંક વિં માનનીય; નામવર
ભટ(-ઠ) અં ધિક્ (૨) ઝટ; ભટ
ભઠવું સં કિં ધમકાવવું; ઠપકો આપવો
ભઠિયારખાનું નં રસોડું (૨) [લા.] રસોડાનું
કામકાજ

ભઠિયારણુ સ્ત્રી० ભઠિયારું કરનાર સ્ત્રી (૨)
ભઠિયારાની સ્ત્રી

ભઠિયારી સ્ત્રી० ભઠિયારણુ

ભઠિયારું ન० ભઠિયારાનું કામ (૨) [લા.]
રસોડું

ભઠિયારો પું० ભઠી પર રોકનારો (૨) રાંધનારો

ભઠી સ્ત્રી० નીચેથી આંચ કે પવન દઈ શકાય
એવો થાપીકરી કરેલો ચૂલો (૨) ચૂનો,
ઈંટ જેવું પકવવાની રચના (૩) [લા.] ભઠી
પર રાખેલું વાસણુ ને તેમાંની વસ્તુ

ભડ વિ० બળવાન (૨) સમૃદ્ધિવાન (૩) પું०
થોદ્ધો (૪) શ્રીમંત (૫) સ્ત્રી० કોસના વરતની
ખીલી (૬) ન० ભોપાણું (૭) અ० (૨૧૦)

ભડક સ્ત્રી० ચમક; ખીક; ડર

ભડકણુ(-ણું) વિ० ખીકણુ; ચમકનારું

ભડકવું અ० કિં० ચમકવું; ઓચિંતું ડરવું

ભડકિયું વિ० ભડકે બળે તેવું (૨) ભડકે એવું;
ભડકણુ (૩) ન० ગંધક ને ધીનો ચૂઆ
(૪) દર્શનિયું

ભડકી સ્ત્રી० રાબડી

ભડકું ન० રાબડી (૨) ભડકો

ભડકો પું० અશિનો ભભૂકો (૨) ઝાળ; લાય

ભડથાવું અ० કિં० ભડસાળમાં ચડવું-બડાવું-
સીઝવું

ભડથું ન० ભડથાયેલો પદાર્થ

ભડડું ન०*

ભડભડ અ० (૨૧૦) એવા અવાજથી (૨)
નેરથી (૩) ઝટ

ભડભડવું અ० કિં० વગરવિચારું ઓલવું
(૨) ઓચિંતું સળગવું (૩) મન થવું

ભડભડાટ પું० ભડભડવું તે (૨) અ० (૨૧૦)
એવા અવાજથી

ભડભડિયું વિ० મનમાં જે હોય તે કહી દેનારું;
ગુપ્ત ન રાખી શકે એવું

ભડભાગણું વિ० ભારે ભાગ્યશાળી

ભડભાદર વિ० મોડું; ભયું/ભાદયું (૨)
આભરદાર

ભડલી સ્ત્રી० (સં.) ઝડપ, વરસાદ વગેરે
ભાખનારી એક વ્યક્તિ

ભડલીવાક્ય ન० ભડલીનું ભાષેલું વાક્ય

ભડવાઈ સ્ત્રી० ભડવાનું કામ કે કમાઈ (૨)
બાયલાપણું

ભડવીર પું० બહાદુર થોદ્ધો

ભડવો પું० થોતાની સ્ત્રીના વ્યભિચાર ઉપર
જીવનાર (૨) વેસ્યાનો સાથી (૩) સ્ત્રીવશ
પતિ

ભડસાળ સ્ત્રી० ચૂલામાંની જાતી રાખ

ભડંગ અ० (૨૧૦)

ભડાક અ० (૨૧૦) ભડાકા સાથે (૨) તરત

ભડાકો પું० ધડાકો (૨) મપગોળો

ભડા(-ડો)ભડ અ० (૨૧૦) એકદમ (૨) એવા
અવાજ સાથે

ભડાભડ(-ડી) સ્ત્રી० (૨૧૦) ભડાભડ અવાજ;
ધાંધલ

ભડાભૂટ સ્ત્રી०; ન० (૨૧૦) ધાંધલ (૨) અ०
વેરણુછેરણુ

ભડું ન० ઘરની આગડી દિવાલ (૨) પડદા
તરીકે કરાતી પાતળી દિવાલ (૩) નસંતાન
જવું તે

ભડોભડ અ० (૨૧૦) ભડાભડ

ભણકાર(-રો) પું० (૨૧૦) કરાના અવાજની
આગાહી કે જીનરવ

ભણકો પું० ભણકારો

ભણતર ન० ભણેલું તે; શિક્ષણ

ભણવું સ० કિં० શીખવું (૨) બોલવું (૩) વાંચવું

ભણામણુ ન० ભણવાની ફી કે ખર્ચ

ભણામણી સ્ત્રી० ભણામણુ

ભણી અ० તરફ; બાજુએ

ભણું(-થું) ન० ભણું કે તે બદલ અપાતા પૈસા
(૨) ખાસ કામ માટે અપાતું પગાર ઉપરનું
મહેનતાણું

ભત્રીભવણું સ્ત્રી० ભત્રીજાની વહુ

ભત્રીજી સ્ત્રી० ભાઈની દીકરી

ભત્રીજો પું० ભાઈનો દીકરો

ભથ સ્ત્રી० (મ.)

ભથવારું વિ० (ખેતરમાં) ભાતું લઈ જનારું

ભથવું અ० કિં० મોઈદાંડિયામાં ખીનથી
આગળ જવું

ભથાયણું ન० ભાથું લઈ જવાનું વાસણુ કે કપડું

ભદલ ન० મુંડન

ભાઈત પું માનવાચક સંબોધન (બીજ) (૨)
બીજ સાધુ
ભાઈ વિં કલ્યાણકારી (૨) માંગલિક (૩)
ભાઈશાળી (૪) નં કલ્યાણ (૫) મુંડન
(૬) સોનું
ભાઈક વિં ભદ્ર; શુભ (૨) પું એક છંદ
(૩) નં કલ્યાણ
ભાઈકંટ પું મોટો ગોખરુ
ભાઈકાલી(-ળી) સ્ત્રીં કલ્યાણકારી દેવી
ભાઈ સ્ત્રીં ગાય (૨) (સં.) દુર્ગા (૩) ખીજ,
સાતમ કે બારશ (૪) ગળી (૫) ગોકર્ણી
ભાઈકરણુ નં હનમત; મુંડન
ભાઈકા પું એક ઝાડ જેનાં ખીના માળાના
માણુકા બને છે
ભાઈ(-ભ)કાદાર વિં ભપકાવાળું
ભાઈ(-ભ)કાખંધ વિં ભપકાવાળું (૨) અં
ભપકાથી
ભાઈ(-ભ)કે પું રોક; આડંબર (૨) ધમજી
ભાપૂડો પું જુઓ ભપકો
ભાપ અં (૨૫૦) અપાટાખંધ (૨) જંધું ધાલીને
ભાપલ વિં સ્થૂત; જાડું
ભાલક સ્ત્રીં ચળકાટ; જળક
ભાલકું અં કિં ભભૂકા મારવા (૨) શોભવું
(૩) [લા.] ગુસ્સે થવું
ભાલકાદાર વિં ભાલકાવાળું
ભાલકાખંધ વિં ભાલકાવાળું (૨) અં ભાલકાથી
ભાલકે પું જુઓ ભપકો
ભાલકું અં કિં ખાડુંખાડું થવું (૨)
મોટો સાદ કાઢવો
ભાલકાટ પું ખાવાને મોં ચળવું તે
ભાલકો પું ભાલકાટ (૨) ઉકાળો
ભાલકાવરું સં કિં ભૂકો છટોછટો નાંખવો
ભાલરું વિં વેરાઈ નય એવું
ભાલકું સં કિં પ્રકાશવું; ભભૂકો મારવો
ભાલકે પું ભડકો
ભાલૂત(-તી) સ્ત્રીં ભસ્મ
ભાભ અં (૨૫૦)
ભાભો પું ભ અક્ષર
ભાભગરો પું સરાણિયો; ખરાદી
ભાભતાયમ વિં પું ફરતો ફરનાર માણસ

ભામર સ્ત્રીં ભૂકટિ; ભવું (૨) વમળ (૩) પું
ભમરો
ભામરછાલ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
ભામરડી સ્ત્રીં નાનો ભમરડો (૨) ચકરડી
ભામરડો પું એક રમકડું—મરિયો (૨) એક ફળ
ભામ(-મ)રોળો પું વિં નિખાલસ (૨)
સ્નેહાળ
ભામરાળી સ્ત્રીં એક માખી
ભામરાળું વિં સુંદર ભમ્મરવાળું (૨) દુર્ભાગી;
અમંગળ
ભામરિયું વિં ગોળગોળ ફરતું (૨) ભમરીનું,
—ને લગતું (૩) નં ભમરીભાતનું સ્ત્રીંઓનું
એક વસ્ત્ર (૪) ચકરીનો રોગ
ભામરી સ્ત્રીં ભામરાની માદા (૨) ધૂમરી; ચકરી
ભામરો પું ભમર (૨) વમળ (૩) વાળનું કુંડાળું
ભામરું અં કિં રખડવું (૨) તમ્મર આવવાં
ભામ અં (૨૫૦) એવા અવાજથી
ભામર સ્ત્રીં જુઓ ભમર સ્ત્રીં
ભામ પું; નં ખીક
ભામલીત વિં ખીચેલું
ભામંકર વિં ભામ કપળવે એવું
ભાયા પું ભાઈ
ભાયાનક વિં ભામંકર (૨) પું કાંચના આઠ
રસમાંનો એક
ભાયાવહ વિં ભામંકર
ભામું અં કિં પ્રથમ ભૂતકાળ (પ્ર.) થયું
ભાચો પું માનતા પૂરી કર્યા પછી પૂજારીની
આશીર્વાદ મેળવવી તે (૨) અં ભસબસ
ભાચોભાચો અં ભસબસ
ભાર વિં 'ખરેખરું; ખરાખર' એ અર્થમાં શબ્દના
આદિમાં લાગે છે (ઉદા. ભરજીવાની) (૨)
અં—માખમાં, 'આખું; ખધું' એ અર્થમાં
શબ્દને અતે લાગે છે (ઉદા. દિવસભર)
ભારકૂશ(-સ) સ્ત્રીં પરચૂરણ નકામી વસ્તુઓ
કે માણસોનો સમૂહ
ભારખ પું ભક્ષ
ભારખવું સં કિં ખાવું (૨) કરડવું
ભારગચ્છી સ્ત્રીં સ્ત્રીંઓને પહેરવાનું એક
ભતનું કપડું
ભારગત નં એક માખ
ભારચક(-ટ) વિં પુષ્કળ (૨) ખીચોખીચ

ભરથંદી સ્ત્રીં ચંદી—ધાસપાણીની પુષ્કળતા
ભરડકું નં એક ભતનું ખાવાનું
ભરડભરડ અં (૨૧૦) એ અવાજથી (૨)
સતત

ભરડકું સં કિં (૨૧૦) અનાજને ભડુંભડું
ફળવું; બે ફાડ પડે એમ ફળવું (૨) [લા.]
ખકવું

ભરડો પું ભરડેલું તે (૨) તપોધન (૩) ખંધ
(૪) શેરડીમાં થતો એક રોગ

ભરડોળ નં નફોતોરો (૨) આવકબલક
ભરણુ નં ગુજરાન (૨) આંખમાં ખાપરિયું
ભરવું તે (૩) ભડુગરનો દુચકો

ભરણુપોષણુ નં ગુજ્જન

ભરણી સ્ત્રીં બીજું નક્ષત્ર (૨) ભરવું તે (૩)
ઉમેરો (૪) [શાક] રાંધવાનું વાસણુ

ભરણું નં ભરણી; ઉમેરો; ભરવું તે (૨)
ભરેલું નાણું (૩) સંગ્રહ (૪) થાંભલા અને
ભાલ વચ્ચેનું લોકડું

ભરત નં માપ; પ્રમાણ (૨) લગડાં ઉપર વેલ,
બુટ્ટી વગેરે ભરવી તે (૩) બીબામાં રસ
રેડી ઘાટ બનાવવો તે (૪) મશાલો ભરી
કરેલું શાક (૫) પું (સં.) રામનો ભાઈ
(૬) દુષ્યંતનો પુત્ર-જેના પરથી ભારત
કહેવાય છે (૭) જડભરત

ભરતકામ નં ભરત ભરવું તે

ભરતખંડ પું (સં.) હિંદુસ્તાન

ભરતગૂંથણુ નં ભરતકામ અને ગૂંથણુકામ

ભરતર(-લ) વિં ઢાળેલું; ભરતનું (૨) નં
ભરત (૩) માપ

ભરતવાડય નં સંસ્કૃત નાટકમાં અંતે મુકતો
આશીર્વાદનો શ્લોક

ભરતા(-બા)ર પું પતિ

ભરતિયું નં માલની કિંમતની વીગતવાર ચાદી
(૨) કોઈમાં માપ તેટલું માપ (૩) એક
વાસણુ

ભરતિયો પું ભરતરનું કામ કરનારો (૨)
નાણાં ભરે ત્યારે કન્યા મળે એવા કુળનો

ભરતી સ્ત્રીં ભરવું કે ભરાવું તે; ઉમેરણુ (૨)
જીવાળ

ભરથ પું દેવ (૨) રાજ

ભરથાર પું ભરતાર; પતિ

ભરનીંગળ નં ભરાવું ને ઠલવાવું તે (૨)

ચડતીપડતી (૩) ગૂમડાનો એક રોગ

ભરપટ્ટે અં જોઈએ તેટલું; ખૂળ

ભરપાઈ સ્ત્રીં (ખાતા કે ફૂંડીની) સંપૂર્ણ
પતાવટ

ભરપૂર વિં પુષ્કળ (૨) પૂરેપૂરું ભરેલું (૩)
અં પૂરેપૂરી રીતે

ભરફોડિયો પું*

ભરભરું વિં કોરું; ચીકટ વગરનું (૨) કરકડું

ભર(-ળ)ભાંખણું નં મળસકું; સંધ્યાસમય

ભરમ પું ભ્રમ; ભ્રાંતિ; વહેમ

ભરમાવું અં કિં છેતરાવું (૨) વહેમાવું;
ભ્રાંતિમાં પડવું

ભરમી સ્ત્રીં એક વનરપતિ; બ્રાહ્મી

ભરવાડ પું ઢોર રાખી ગુજરાન ચલાવનાર
એક ભટકતી ભતનો માણસ

ભરવાડણુ સ્ત્રીં ભરવાડની સ્ત્રી

ભરવાડી સ્ત્રીં ઘસઘસાટ બંધ

ભરવાડું નં ભરવાડનો ધંધો (૨) મોતીનું
કાને ધાલવાનું એક ધરેણું

ભરવાડો પું ભરવાડ (૨) ભરવાડ વારો (૩)
એક જાડ

ભરવું સં કિં ખાલી હોય તેમાં મૂકવું, રેડવું
વગેરે (૨) ભરતકામ કરવું

ભરલ સ્ત્રીં (કા.) ભૂખ (૨) ભૂખનો આભાસ
—ખોટી ભૂખ

ભરાઈ સ્ત્રીં ભરામણુ (૨) ભરવાની રીત

ભરાઉ વિં ભરેલું; પુષ્ટ

ભરાડી વિં ચોર; ઉઠાડગીર (૨) બંધાંચત્તાં
કરનારું; ખેપાની

ભરામણુ નં ભરવાનું મહેનતાણું

ભરાવ(-વો) પું જથ્થો; જમાવ (૨) પૂર્ણતા;
ભરપૂરતા

ભરાવહાર વિં ભરાવવાણું

ભરાવો પું જુઓ ભરાવ

ભરીપૂરી અં પૂરેપૂરી રીતે

ભરં(-રો-રો)સાહાર વિં ભરંસાવાણું;
વિશ્વાસપાત્ર

ભરં(-રો-રો)સાપાત્ર વિં ભરંસાને લાયક;
ભરંસાહાર

ભરૂં(-રો-રો)સાલોચક વિં ભરૂંસાને પાત્ર;
ભરૂંસાપાત્ર
ભરૂં(-રો-રો)સો પું વિશ્વાસ; ખાતરી
ભરૂંડી સ્ત્રી વાન; કાંતિ
ભરૂંડ પું સંતોષ
ભરૂંળ સ્ત્રી (કા.) સોડી કે ખીનથી પડતો
સોળ
ભર્ગ નં તેજ
ભર્તા(-ર્તા) પું સ્વામી (૨) પોષણ કરનાર
ભર્ત્ત્રી સ્ત્રી મા (૨) પોષણ કરનારી (૩)
રાણી (૪) શેઠાણી
ભર્યુપૂર્યુ વિં ભરેલું; પૂરેપૂરું; પુષ્કળ
ભર્યુભાઈર્યુ વિં ભરેલું; ખૂબ
ભલકારો પું (કા.) ભલેભલે—વાહવાહ—શાબાશ
કહેલું તે
ભલકી સ્ત્રી (કા.)*
ભલ(-ળ)કું નં ભાલાનું પાનું—ફળ
ભલકો પું ભાલો
ભલપણ નં ભલાઈ
ભલ(-લા)ભલું વિં ધણું; અનેક (૨) મોટું;
સારું
ભલમનસાઈ સ્ત્રી ભલાઈ
ભલા અં 'ડીક, ભાઈ' એવા અર્થના ઉદ્દગાર
ભલાઈ સ્ત્રી સારાપણું; સુમનતા (૨) નેત્રી;
સાલસાઈ
ભલાભલી સ્ત્રી સારાસારી
ભલાભલું વિં જુઓ ભલમલું
ભલામણ સ્ત્રી સિદ્ધારસ (૨) સોંપણ; ભાળવણી
ભલામણપત્ર પું; નં ભલામણના કાગળ
ભલીભૂંડી સ્ત્રી સારા અથવા ખરાબ ચાલ
કે રીતભાત
ભલીવાર પું; સ્ત્રી સત્ય; સાર (૨) આવડત;
હોશિયારી
ભલું વિં સારું (૨) માયાળુ (૩) સહ્ય (૪)
પ્રામાણિક
ભલે અં ડીક; સારુ (૨) શાબાશ!
ભલેભલે અં શાબાશ! ડીક!
ભલેરું વિં ભલું
ભલ્લ પું; નં ભાલો (૨) રીંછ
ભલ્લ(-લ્લ)કું પું; નં ભાલો (૨) રીંછ
ભલ પું સંસાર (૨) જન્મ (૩) [સ.] મહાદેવ

ભલચક નં સંસારરૂપી ચક્ર
ભલતાણુ સ્ત્રી પુનર્જન્મ માટેની તૈયારી (૨)
ઔદિક વસ્તુઓની વાંછના
ભલતારણુ વિં સંસારમાંથી તારનાર
ભલતી સ્ત્રી આપ; તમે (૨) જે રીધેલું ખાણુ
ભલદીય વિં આપનું
ભલન નં રહેકાણુ (૨) અસ્તિત્વ
ભલભૂતિ પું (સં.) એક સંસ્કૃત કવિ
ભલસાગર પું સંસારરૂપી સમુદ્ર
ભલસિંધુ પું ભલસાગર
ભલાઈ સ્ત્રી હલકા પ્રકારનું નાટક (૨) ફજેતી
ભલાટવિ(-વી) સ્ત્રી સંસારરૂપી વન
ભલાડો પું ફજેતો
ભલાની સ્ત્રી (સં.) પાર્વતી
ભલાખિધ(-જીવ) પું સંસારરૂપી સમુદ્ર
ભવિતવ્ય વિં ભવિષ્યમાં થનારું (૨) નં
ભવિષ્ય
ભવિતવ્યતા સ્ત્રી નસીબ
ભવિષ્ય વિં આવતા કાળનું (૨) નં નસીબ
(૩) દોલત; વારસો (૪) ભવિષ્યકાળ
ભવિષ્યકાલ(-ળ) પું આવનાર સમય
ભવિષ્યવાણી સ્ત્રી ભવિષ્ય ભાખતી વાણી
ભવિષ્યવાદી પું ભવિષ્ય કહેનાર માણસ
ભવિષ્યવેત્તા પું ભવિષ્ય જાણનાર માણસ
ભવી સ્ત્રી + ભવિષ્ય (૨) ભવાઈ
ભવું નં ભરમર
ભવૈયો પું ભવાયો
ભવોભવ અં ભવેભવે; દરેક જન્મમાં
ભવ્ય વિં પ્રાંઠ; ગૌરવશાળી; પ્રભાવશાળી (૨)
ભવિષ્ય
ભવ્યતા સ્ત્રી
ભશ(-સ)કો પું ઇચ્છા; ભારે આતુરતા
ભસકું નં વરસાદનું નાનું આપટું
ભસવું અં કિં ફતરાનું ખોલવું (૨) [લા.]
બકબક
ભસ્તું નં પેટ (૨) ચામડાની થેલી (૩) દખનું
ભસ્તો પું ભસ્તું
ભસ્મ સ્ત્રી રાખોડી
ભસ્મગંધા સ્ત્રી એક વનસ્પતિ (૨) એક
જાતનું અત્તર

ભરમસાત અં રાખોડીરૂપ
 ભરમાવશેષ વિં રાખોડીના રૂપમાં બાકી
 રહેલું
 ભરમીભૂત વિં ભરમ બનેલું
 ભળ સ્ત્રીં ભળી જવું તે (૨) પ્રથમ ભળતાં
 થતો સંકેત
 ભળકડું નં ભળભાંખળું
 ભળકુ(-ફ)કું વિં ભોળું; નિખાલસ
 ભળકું વિં મળતાવડું (૨) નં ભાલો
 ભળફુંકું વિં ભુલ્યો ભળકુંકું
 ભળવું વિં ગમે તે ભતવું (૨) અચોક્કસ
 (૩) અનુકૂળ પડવું
 ભળભળિયું વિં ભુલ્યો ભડભડિયું
 ભળભાંખળું નં મળસકું
 ભળવું અં કિં ભેગું મળી જવું (૨) અચુકના
 જેવા હોવું (૩) છાળવું
 ભળામણ સ્ત્રીં ભલામણ (૨) સોંપણ
 ભળામણી સ્ત્રીં ભળામણ
 ભળાવવું સં કિં ભલામણ કરવી (૨) સોંપવું
 (૩) દોરને ગોવારામાં હળવું કરવું
 ભંગ પું ભાંગી પડવું તે (૨) નાશ (૩) વિદ્ધ
 (૪) સ્ત્રીં ભાંગ (૫) પાણીની લહેર
 ભંગડ વિં ભાંગનો વ્યસની
 ભંગડખાનું નં ભાંગનું પીકું
 ભંગડી સ્ત્રીં ભંગિયાની સ્ત્રી
 ભંગડો પું ભંગિયો
 ભંગાણ નં ભંગ (૨) તટ
 ભંગાર પું ભાંગેલાં વાસણ કે ખીજે સરસામાન
 ભંગારો પું ભંગાર ખરીદી લેનાર
 ભંગિ(-ગી) સ્ત્રીં વ્યંગ; વાચાની ચાતુરી
 (૨) અંગોનો મરોડ (૩) પગથિયું
 ભંગિયણ સ્ત્રીં ભંગડી
 ભંગિયો પું બહારવાનું કામ કરનારો અત્યજ
 ભંગી વિં ભાંગનો વ્યસની; કેફી (૨) પું
 ભંગિયો
 ભંગીજંગી વિં ભંગડ (૨) ઢંગધડા વગરનું
 ભંગુર વિં ભાગી ભય એવું (૨) નાશવંત;
 અસ્થાયી
 ભંગોરું નં એક ભતનું ઘાસ
 ભંજક વિં ભાંગનાર; ઢાળનાર
 ભંજન નં ભાંગવું તે (૨) નાશ

ભંડક નં ભોંયરું
 ભંડકિયું નં નાનું ભોંયરું
 ભંડાર પું ધનધાન્ય વગેરે ભરી રાખવાની
 જગા (૨) ખબનો; સંગ્રહ (૩) વહાણના
 તતકની નીચેનો ભાગ
 ભંડારકું સં કિં ભંડારમાં મૂકવું (૨)
 છુપાવવું
 ભંડારિયું નં ભીંતમાં બારણાવાળો ગોખલો
 (૨) ગાડા નીચેની પેટી જેવી ગોઠવણ (૩)
 ઘરમાં ઓરડાની પાછળનો નાનો ખંડ
 ભંડારી પું ખબનચી (૨) કોઠારી (૩) તાડી
 અને દારૂ ગાળવાનો ધંધો કરનારી એક
 ભતનો માણસ
 ભંડારો પું ગામના કે નાતના તમામ
 માણસોને અપાતું જમણ (૨) સાધુઓનું
 જમણ
 ભંડોળ નં ભેગી કરેલી કોઈ પણ મૂડી
 ભંડોળિયું વિં ખબનનાને કે ભંડોળને લગતું
 (૨) સૌના વાપરનું; મિત્ર
 ભંડોળિયો પું મૂડીવાળો માણસ
 ભંપાકું વિં પાડા જેવું ભડું
 ભંપોલ વિં અંદરથી પોલું; બોદું
 ભંભલી સ્ત્રીં (કા.) સાંકડા મોંની બદામના
 ઘાટની બતક
 ભંભારવ પું બળદનો અવાજ (૨) મોટો
 પોલો લાગતો અવાજ
 ભંભેરણી સ્ત્રીં ખોટી ઉશ્કેરણી; સાચાંભૂકાં *
 ભંભેરવું સં કિં ભંભેરણી કરવી
 ભંભો પું પાણી રાખવાનું માટીનું વાસણ
 ભંભોળવું અં કિં શોધવું; ફાંફાં મારવાં
 ભા પું વડીલ માટે સંબોધન (૨) દાદા,
 બાપા કે મોટાભાઈ (૩) સ્ત્રીં તેજ
 ભાઈ પું માળ્યો; સહોદર (૨) કાકા, મામા,
 માસી વગેરેનો દીકરો (૩) કોઈ પણ માણસ
 માટે વિવેકયુક્ત સંબોધન
 ભાઈચારો પું ભાઈ જેવો રનેહ; દોસ્તી
 ભાઈજી પું જેઠ
 ભાઈખીજ સ્ત્રીં કારતક સુદ ખીજ
 ભાઈભાંડુ નં બં વં એક માખાપનાં છોકરાં
 ભાઈબંધ પું મિત્ર
 ભાઈબંધી સ્ત્રીં મિત્રાચારી

ભાકડ વિં વાંચિયું (૨) દૂધ દેવું બંધ થયેલું;

ભચી ગયેલું

ભાકડકથા સ્ત્રીં અશક્ય વાત

ભાખર(-રો) પું મોટો ભડો રોટલો

ભાખરી સ્ત્રીં ભડી કઠણ રોટલી

ભાખરો પું ભાખર; ભડો રોટલો

ભાખરું સં કિં બોલવું

ભાખા સ્ત્રીં ભાખા

ભાગ પું અંશ; હિસ્સો (૨) ભાગાકાર (ગ.)

ભાગચિહ્ન નં ભાગાકારનું ચિહ્ન; ÷ (ગ.)

ભાગબટાર્થ સ્ત્રીં મહેસૂલ તરીકે ખેતીની

બપજનો ભાગ આપવો તે

ભાગલો પું ભાગ (૨) માતાના નૈવેદ્યનો થાળ

ભાગવત વિં ભગવત ને ભગવું (૨) નં

(સં.) અઢાર પુરાણોમાંનું એક

ભાગવું અં કિં કકડા થવા (૨) નાસી જવું

(૩) સં કિં કકડા કરવા; તોડવું (૪)

ભાગ કરવા (ગ.) (૫) વણવું (દારડું)

ભાગ(-ગો)ળ સ્ત્રીં શહેરના કોટનો દરવાજો

(૨) ગામનું પાદર (૩) બજાર

ભાગળિયો પું દુકાનદાર

ભાગાકાર પું ભાગવું તે (૨) ભાગવાથી આવતી

રકમ (ગ.)

ભાગાડ પું*

ભાગાનુબંધ નં પૂર્ણાક સહિત અપૂર્ણાક

આંકડો (ગ.)

ભાગાભાગ(-ગી) સ્ત્રીં નાસાનાસ

ભાગિયણ સ્ત્રીં ભાગીદાર સ્ત્રી

ભાગિયું વિં ભાગીદાર

ભાગિયો પું ભાગીદાર

ભાગીદાર પું ભાગવાળો; હિસ્સેદાર (૨)

ગાઠિયો; સાથી

ભાગીદારી સ્ત્રીં ભાગીદારપણું

ભાગીરથી સ્ત્રીં (સં.) ગંગા નદી (ભગીરથે

સ્વર્ગમાંથી ભૂતળ પર ઉતારેલી)

ભાગુ વિં મહેનતથી કંટાળનારું; આળસુ (૨)

મુસ્કેલ; મહેનતનું

ભાગેડુ પું નાસી જનાર

ભાગોવડ વિં વચલા વાંધાનું

ભાગોળ સ્ત્રીં જુઓ ભાગળ

ભાગ્ય નં નસીળ

ભાગ્યવશાત્ અં નસીળજોગે

ભાગ્યવંત વિં ભાગ્યશાળી

ભાગ્યવાન વિં ભાગ્યશાળી

ભાગ્યશાળી વિં નસીળદાર

ભાગ્યહીન વિં કમનસીળ

ભાગ્યુંતૂટયું વિં ભાગેલુંતૂટેલું

ભાગ્યે અં કદાચ; કવચિત

ભાગ્યરો પું એક માટીનું વાસણ

ભાગક પું ભાગનાર સંખ્યા

ભાગન નં પાત્ર

ભાગનું અં કિં (૨) સં કિં જુઓ ભાગનું

ભાજ સ્ત્રીં શાકલાયક કુમળા છોડ

ભાજખાઉ વિં ભાજ ખાનારું (૨) [લા.]

તાક્ષત વગરનું

ભાજપાલો પું ભાજ, પાલો વગેરે

ભાજમૂળા પું બં વં મૂળો અને તેવી

ભાજ (૨) [લા.] તુચ્છ-હલકી વસ્તુ

ભાજ્ય વિં ભાગી શકાય તેવું (૨) નં

ભાગવાની રકમ

ભાટ પું રાજ્યોનાં ગુણગાન ગાનાર એક

જ્ઞાતિનો માણસ-ખારોટ

ભાટડી(-ણ) સ્ત્રીં ખારોટણ

ભાટવેડા પું બં વં ભાટની પેટે

અતિશયોક્તિથી વખાણ કરવાં તે

ભાટાર્થ સ્ત્રીં ભાટનું કામ-પદ (૨) ભાટવેડા

ભાટિયણ સ્ત્રીં ભાટિયાની કે ભાટિયા જ્ઞાતિની સ્ત્રી

ભાટિયો પું ભાટિયા જ્ઞાતિનો માણસ (૨)

દૂધવાળો માણસ (૩) કાઠિયો

ભાઠ સ્ત્રીં ચામડી છોલાર્થ પહેલું ચાંદું

ભાઠું નં નદી કાંઠાની રેતાળ જમીન (૨)

છીછરા પાણીવાળી જગા (૩) શેરડીનો

મૂળવાળો કકરો (૪) પ્રણ; ચાંદું; ભાઠ

ભાઠેલો પું અનાવિલ આદાણનો એક પેટા ભાગ

ભાઠો પું*

ભાડ સ્ત્રીં અનાજ શેકવાની ભઠ્ઠી (૨)

ભાડખૂંજનું કહેલું (૩) મોટો કૂવો (૪)

વેશ્યાઓની દલાલી; ભડવાઈ

ભાડખૂંજણ સ્ત્રીં ભાડખૂંજની સ્ત્રી

ભાડખૂંજો પું ભઠ્ઠીથી ધાણીચણ શેકવાનો

ધંધો કરનાર

ભાડવાત પું. ભાડે રહેનાર
ભાડામત નં. ભાડાચિટ્ટી
ભાડાચિટ્ટી સ્ત્રી. ભાડા સંબંધી દસ્તાવેજ
ભાડિયા પું. અનાજ રોકવાનું કાણાંવાળું
હાંધું

ભાડું નં. કોઈ પણ વસ્તુ વાપર્યા બદલમાં
આપવાનું નાણું

ભાડૂત પું. જુઓ ભાડવાત
ભાડૂતી વિ. ભાડે રાખેલું
ભાણુ પું. સૂર્ય (૨) નાટકનો એક પ્રકાર, જેમાં
એક પાત્ર જ રંગભૂમિ પર આવે છે

ભાણુવહેવાર પું. સાથે બેસી જમવાનો
સંબંધ

ભાણુચો પું. બહેનનો દીકરો
ભાણી સ્ત્રી. બહેનની દીકરી
ભાણું નં. પીરસેલી થાળી
ભાણેજ પું. બહેનનો દીકરો
ભાણેજવહુ સ્ત્રી. ભાણેજની વહુ
ભાણેજનું નં. બં. વં. બહેનનાં છોકરાં
ભાણેજી સ્ત્રી. બહેનની છોકરી
ભાત પું. રાંધેલા ચોખા (૨) પું. નં. ડાંગર
(૩) સ્ત્રી. વેલખુટ્ટીવાળી છાપ (૪) રીત;
પ્રકાર

ભાતણું નં. (કા.)*

ભાતિયું નં. ભાત કાઢવાનો તાવેલો કે ઝરો
(૨) ભાત ઓસાવવાનો કાણાંવાળો ટાપલો
(૩) એક પક્ષી

ભાતીગર(-જા) વિ. રંગબેરંગી; ભાતભાતનું;
તરેહવાર

ભાતીણું વિ. ભાતીગર

ભાતું(-થું) નં. મુસાફરીમાં સાથે લીધેલું
ખાવાનું (૨) ભથ્થું

ભાથી પું. બહાદુર હડવૈયો

ભાથું નં. જુઓ ભાતું (૨) ભાથો; ખાણ
રાખવાની કોથળી

ભાથો પું. ખાણ રાખવાની કોથળી (૨) ધમણ
(૩) રાંધવાનો સામાન રાખવાની થેલી

ભાદરવો પું. વિક્રમસંવતનો અગિયારમો માસ

ભાદ્રપદ પું. ભાદરવો

બપ

ભાદ્રપદા સ્ત્રી. પચીસમું અને છન્વીસમું નક્ષત્ર
(પૂર્વા અને ઉત્તરા)

ભાન નં. શુદ્ધિ; હોશ (૨) સ્મરણ (૩) સમજ;
અક્ષલ (૪) કલ્પના; ભાસ (૫) સાવચેતી;
કાળજી

ભાનભૂલું વિ. ભાન બૂલેલું

ભાનુ પું. સૂર્ય

ભાભી સ્ત્રી. ભાઈની સ્ત્રી

ભાભીજી સ્ત્રી. જેઠાણી

ભાણુ સ્ત્રી. ખાપની મા (૨) ભાભી (૩) મોટા
કાકાની વહુ

ભાભો પું. કણ્ણી (૨) જડસો

ભામ પું. ચામડાં ઉપરનો વેરો (૨) સ્ત્રી. ભામા

ભામટો પું. રખડેલ; હઠાકગીર; ભમતો ચોર

ભામણું નં. બં. વં. ચોવારણું

ભામા સ્ત્રી. ભામિની

ભામાં નં. બં. વં. ફાંફાં (૨) પાખંડ (૩)
ભમણા; વહેમ

ભામિની સ્ત્રી. રૂપાળી જુવાન સ્ત્રી (૨) કામાગુર
અથવા કુર્ક સ્ત્રી

ભામું નં. ખોટો વહેમ; માંડપણ

ભામો પું. ભ્રમણા; મોહ

ભાચડો પું. પુરુષ (૨) પતિ

ભાયાત પું. પિત્રાર્થ (૨) રાનનો પિત્રાર્થ

ભાયાતી વિ. ભાયાતને લગતું

ભાર પું. વજન (૨) ચોવીસ મણનું વજન
(૩) ૨૦૨૧૭૪૦૦૦ની સંખ્યા (૪) વીસ
તોલાનું વજન (૫) [લા.] જવાબદારી
(૬) વિસાત

ભારખમું વિ. ભાર ખમી શકે તેલું

ભારખાનું નં. ભાર ભરવાનું વાહન (૨)
માલગાડી

ભારણ સ્ત્રી. ભાર્યા

ભાર(-રો)ટિયું નં. જુઓ ભારટિયો

ભાર(-રો)ટિયો પું. મોલ; પાટડો

ભારણુ નં. દખાણુ; વજન (૨) ભારણું-રાખમાં
દાખણું તે (૩) વશીકરણ; બદુ

ભારત, ૦૧૪ પું. નં. હિંદુસ્તાન

ભારતી સ્ત્રી. વાણી; સરસ્વતી (૨)
સંન્યાસીઓની દસ ભતોમાંની એક

ભારતીય વિં હિંદનું
 ભારથી વિં બહાદુર
 ભારદ્વારી સ્ત્રીં ગર્ભસ્ત્રાવ ન થાય તે માટે
 ગર્ભિણીની કંઠે બંધાતી મંત્રેલી દોરી
 ભારદ્વાજ પું (સં.) અગસ્ત્ય ઋષિ (૨)
 [સં.] દ્રોણાચાર્ય (૩) સમર્પિમાંના એક (૪)
 પું ભરદ્વાજના વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલો
 (૫) એક પક્ષી
 ભારખરદારી વિં ભાર વહેનારું (૨) સ્ત્રીં
 ભાર વહેવો તે
 ભારખોજ પું વજન (૨) વક્ત્ર; મોભો
 ભારવક્ત્ર પું ભારખોજ
 ભારવું સં કિં રાખમાં દાખી રાખવું (૨)
 વશીકરણ કરવું; મોહિત કરવું
 ભારંડ નં એક પક્ષી
 ભારી વિં ભારે (૨) સ્ત્રીં મોટી જૂડી
 ભારે વિં વજનદાર (૨) મુસ્કેલ (૩) કીમતી
 (૪) અં અતિ; ખૂબ
 ભારેખમ વિં આખરદાર; મોભાવાળું (૨)
 ગંભીર (૩) મોટાઈના ડોળવાળું
 ભારેવાઈ સ્ત્રીં સગર્ભા
 ભારો પું મોટી ભારી (૨) ખુલ્લા સઢનો છેડો
 ભારોટિયું નં જુઓ ભારટિયું
 ભારોટિયો પું જુઓ ભારટિયો
 ભારોટી સ્ત્રીં લાકડાની ભારી
 ભારોભાર અં સરખે વજને
 ભાર્ગવ પું (સં) પરશુરામ (૨) શુકાચાર્ય
 (૩) પું ભૃગુના વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલો
 ભાર્યા સ્ત્રીં પત્ની
 ભાલ નં કપાળ (૨) ભાઠાની જમીન (૩)
 પું પાટડો (૪) પું; નં ઘોળકાની
 આજુબાજુનો પ્રદેશ
 ભાલદાર પું મોટા માણસની આગળ ચાલનારો
 ચાળદાર
 ભાલિ(-ળિ)યો પું ગાગર
 ભાલુ નં રીંછ (૨) ફાલુ
 ભાલું નં ભાલો
 ભાલો પું એક હથિયાર
 ભાલોડું નં તીરનું પાનું

ભાવ પું અસ્તિત્વ (૨) પ્રકૃતિ; સ્વભાવ (૩)
 ધરાદો; મતલબ (૪) વૃત્તિ; લાગણી (૫)
 તાત્પર્ય; અભિપ્રાય (૬) ચેષ્ટા; અભિનય
 (૭) હેત (૮) આસ્થા (૯) કિંમત; દર
 (૧૦) આર્ય! પૂજ્ય! (નાટકમાં સંબોધન)
 (૧૧) સ્થિતિ; સ્વરૂપ
 ભાવચાહી વિં ભાવ-તાત્પર્યને મહત્વ કરનારું
 ભાવટ(-ઠ) સ્ત્રીં ઉપાધિ; જંનળ (૨) વિચાર
 ભાવન નં મહેલું (૨) ભાવના; ધ્યાન
 ભાવના સ્ત્રીં કલ્પના; ધારણા (૨) આસ્થા
 (૩) અભિલાષા; કામના; લાગણી (૪)
 પટ; પુટ (૫) ધ્યાન; ચિંતન
 ભાવપ્રધાન વિં
 ભાવવાચક વિં ભાવ બતાવનારું (વ્યા.)
 ભાવવું અં કિં ગમવું (છબને) (૨) પસંદ
 પડવું
 ભાવશૂન્ય વિં ભાવ વગરનું
 ભાવસાર પું લગડાં છાપવાનો ધંધો કરનાર
 એક જ્ઞાતિનો પુરુષ
 ભાવસારણુ સ્ત્રીં ભાવસારની કે તે જ્ઞાતિની સ્ત્રી
 ભાવાત્મક વિં સત્ય (૨) અસ્તિવાચક
 ભાવાનુવાદ પું શબ્દશઃ નહિ પરંતુ
 તાત્પર્યસૂચક અનુવાદ
 ભાવાભાસ પું જડ વસ્તુમાં ભાવનું-લાગણીનું
 આરોપણ
 ભાવારોપણ નં ભાવનું આરોપણ
 ભાવાર્થ પું મતલબ; તાત્પર્ય
 ભાવિ(-વી) વિં ભવિષ્યમાં થનારું (૨) નં
 ભવિષ્ય
 ભાવિક વિં આસ્થાવાળું (૨) મર્મજ; ભાવુક
 ભાવુક વિં થવાની તૈયારીમાં હોય તેવું (૨)
 વિચારશીલ (૩) રસજ; સહૃદય (૪) પું
 બનેલી (નાટકમાં)
 ભાવેપ્રયોગ પું જેમાં ક્રિયાપદનો ભાવ એ જ
 કર્તા હોય તે પ્રયોગ
 ભાષક પું બોલનાર; વક્તા
 ભાષણ નં બોલવું તે (૨) વ્યાખ્યાન
 ભાષા સ્ત્રીં બોલી; વાણી; જબાન (૨)
 પ્રજભાષા
 ભાષાકૃતિ સ્ત્રીં ભાષામાં રૂઢ થયેલો શબ્દપ્રયોગ

ભાષાશાસ્ત્ર નં ભાષાનું શાસ્ત્ર; 'ફાઈલોલોજી'
 ભાષાશાસ્ત્રી પું ભાષાશાસ્ત્ર જાણનાર
 ભાષાંતર નં અનુવાદ; તરજુમો
 ભાષિત વિં જાણેલું
 ભાષ્ય નં વિસ્તૃત વિવરણ
 ભાષ્યકાર પું ભાષ્ય રચનાર
 ભાસ પું આભાસ; ખ્યાલ (ર) ઝાંખો પ્રકાશ
 ભાસમાન વિં ભાસવું
 ભાસવું અં કિં દેખાવું (ર) સમજાવું; લાગવું
 (૩) પ્રકાશવું

ભાસુર વિં દેહીપ્યમાન (ર) ભયંકર
 ભાસુરી સ્ત્રી એક જાતની માખ (જેના ડંખથી
 ઘોડાફૂતરાં મરી જાય છે)
 ભાસ્કર પું સૂર્ય
 ભાસ્કરાચાર્ય પું (સં.) પ્રસિદ્ધ ગણિતી
 અને ખગોળશાસ્ત્રી

ભાળ સ્ત્રી પત્નો; ખબર (ર) સંભાળ
 ભાળવણુ(-ણી) સ્ત્રી સુપરત
 ભાળવવું સં કિં ભાળ રાખવા સોંપવું;
 સિદ્ધારસ કરવી

ભાળવું સં કિં જોવું; અવલોકવું
 ભાળિયો પું ભાલિયો; ગાગર
 ભાળું અં ઠીક; વારુ
 ભાં અં (રવં) ગાયનો અવાજ
 ભાંખવું સં કિં + ભાખવું
 ભાંગ સ્ત્રી ગાંજની કળીઓ તથા પાંદડાં (ર)
 તેમનું બનાવેલું પીણું

ભાંગણું(-રું) વિં ખાંડતાં ભૂકો થઈ જાય
 તેવું (ચોખા)

ભાંગતોડ સ્ત્રી ભાંગફોડ
 ભાંગફોડ સ્ત્રી ભાંગવું અને ફોડવું તે
 ભાંગરું વિં જુઓ ભાંગણું
 ભાંગરો પું એક વનસ્પતિ
 ભાંગવું અં કિં કકડા થવા (ર) સં કિં
 કકડા કરવા; તોડવું

ભાંગ્યુત્પટ્યું વિં ભાંગ્યુત્પટ્યું
 ભાંજ(-ઘ)ડ સ્ત્રી તકરાર (ર) પંચાત
 ભાંજ(-ઘ)ડિયું વિં ચૂંચવણુભરેલું; ગોટાળા-
 ભરેલું (ર) ભાંજમડ કરનારું

ભાંજણી સ્ત્રી વહેંચણી (ર) ભાગ; હિસ્સો
 (૩) મોટામાંથી નાનામાં અને નાનામાંથી
 મોટા પરિમાણમાં રકમને ફેરવવાની રીત
 (ગ.) (૪) દોરડું ભાંગવાની ક્રિયા

ભાંજવું સં કિં ભાગવું; તોડવું (ર) ભાગ
 પાડવા (૩) અં કિં ભાગવું; કકડા થવા
 ભાંડ વિં અસહ્ય; નિર્ભંજન (ર) પું મરકરો
 (૩) ખીલતો જોલ, ચાળા વગેરેથી હસાવી
 ખેલ કરનારી જાતનો માણસ (૪) નં વાસણ

ભાંડણું નં ગાળાગાળ
 ભાંડવું સં કિં ગાળ દેવી (ર) ખડગોઈ કરવી
 (૩) ઠપકો આપવો

ભાંડું નં ભાઈખહેન
 ભાંડું નં વાસણ
 ભાંભ(-ભે)ર સ્ત્રી કપાળ કે ઓઠના વાળ
 ખૂંટી કઢાવવા તે

ભાંભરું(-ણું) વિં ખારું (ર) સ્વાદ વગરનું
 ભાંભરવું અં કિં ગાયનું ખરાડવું
 ભાંભણું વિં જુઓ ભાંભરું
 ભાંભેર સ્ત્રી જુઓ ભાંભર
 ભિક્ષા સ્ત્રી ભીખ (ર) ભિક્ષામાં મળેલી વસ્તુ
 ભિક્ષાટન નં ભિક્ષાને માટે ફરવું તે
 ભિક્ષાત્ર નં ભીખી આણેલું અન્ન
 ભિક્ષાપાત્ર નં ભીખ માગવાનું વાસણ
 ભિક્ષાર્થી વિં ભિક્ષા માગનારું
 ભિક્ષાવૃત્તિ સ્ત્રી ભિક્ષાથી ચલાવેલું ગુજરાન
 ભિક્ષુ, ઠક પું માગણું (ર) ભિક્ષા ઉપર
 ગુજરાન ચલાવનાર (૩) ખોઈ સાધુ

ભિક્ષુણી સ્ત્રી સ્ત્રી ભિક્ષુ
 ભિખારઓટ વિં ભિખારી જેવું (ર) ભૂખડું
 ભિખારણ સ્ત્રી માગણ સ્ત્રી
 ભિખાર(-રી)વેડા પું ખં વં ભિખારીના
 જેવી રીતભાત

ભિખારી વિં (ર) પું ભીખ માગનાર
 ભિખારીવેડા પું ખં વં ભિખારવેડા
 ભિખારું વિં (ર) નં ભિખારી(તિરસ્કારમાં)
 ભિજવું અં કિં 'ભીજવું'નું કર્મણ્વિરૂપ
 ભિડાવવું સં કિં 'ભીડવું'નું પ્રેરકરૂપ (ર)
 ચૂંચવાડામાં નાખવું; ગભરાવવું (૩) અંદસ
 પડાવવો (૪) ધમકાવવું

શિદાનું અ. કિં 'ભીડનું'નું કર્મણિપ (૨)
 ભીડમાં આવવું (૩) સંકડાવું; દખાવું
 ભિતરિયો પું મંદિરમાં છેક મૂર્તિ પાસે
 રહેનારો સેવક
 ભિત્તિ સ્ત્રી ભીંત
 ભિત્તિચિત્ર નં ભીંત ઉપનું ચિત્ર; 'ફેસ્કો'
 ભિનાવું અ. કિં પલળવું
 ભિજ વિં જુડું (૨) ભગિલું
 ભિજતા સ્ત્રી જુદાપણું
 ભિજભાવ પું જુદાઈ
 ભિજકચિ વિં જુદી રચિવાણું
 ભિજાંજ નં 'મેન્ટિસા' (ગ.)
 ભિયા પું ભાઈ (પ.)
 ભિલાનું નં એક ખી
 ભિલામો પું ભિલામું
 ભિલ્લુ પું રમતનો સાથી
 ભિપક(-ગ,જ) પું વૈદ્ય
 ભિસ્તી પું પખાલી
 ભિંગડું નં છાલ કે ચામડીનું કઠણ છાડું
 ભિંગારી સ્ત્રી ભમરી
 ભિંગારો પું ભમરો
 ભિડ(-ડિ)માળ સ્ત્રી ગોફણ
 ભીખ સ્ત્રી ભીખવું તે (૨) ભીખીને
 મેળવેલી વસ્તુ
 ભીખવું સં કિં ખેરાત માગવી (૨) અં
 કિં ભિખારી થવું
 ભીછરું વિં ખૂંડના જેવા ખરડ અને જાલા
 (વાળ) (૨) નં*
 ભીજવું અં કિં ભીનું થવું; પલળવું
 ભીજવવું સં કિં ભીનું કરવું; પલળવું
 ભીડ સ્ત્રી ગિરદી (૨) તંગી (૩) સુચારવું
 એક ઓળર (૪) પું*
 ભીડવું સં કિં વાસવું; બંધ કરવું (૨)
 કસવું; બાંધવું (૩) દખાવવું; ભેટવું
 ભીડાભીડ સ્ત્રી ભારે ગિરદી
 ભીત વિં ભય પામેલું
 ભીતર નં દિલ; હેયું (૨) અં અંદર
 ભીતિ સ્ત્રી ખીક
 ભીનાશ સ્ત્રી ભીનાપણું
 ભીનું વિં પલળેલું
 ભીનેવાન વિં કાળા રંગનું
 ભીમ વિં ભયંકર; વિકરાળ (૨) પું (સં.)

પાંચ પાંડવોમાંનો ખીનો
 ભીમઅગિયારસ(-સ) સ્ત્રી નેક સુદ
 અગિયારસ; નિર્ભયા એકાદશી
 ભીમડાં નં બં વં બાળક મોં ખીડી કોઠ
 ફંડાવી થૂંક કરાડે છે તે
 ભીમા સ્ત્રી (સં.) દુર્ગા
 ભીરયા સ્ત્રી ખીક; ભય
 ભીરિરી સ્ત્રી એક પક્ષી
 ભીક વિં ખીકણું
 ભીરુ પું ભિલ્લુ
 ભીરુતા સ્ત્રી
 ભીલ પું એક રાત્રી પ્રજનો માણસ
 ભીલડી સ્ત્રી ભીલ ભતિની સ્ત્રી
 ભીલું નં ધૂળધાણી (૮)
 ભીપણ વિં ભયંકર
 ભીખ વિં ભયંકર (૨) પું (સં.) શંતનુ
 અને ગંગાના પુત્ર
 ભીંગડું નં ભિંગડું; છાડું
 ભીંછાં નં બં વં (કા.) (કપાવવાના થયેલા)
 મોટા વાળ
 ભીજવવું સં કિં ભીજવવું; પલળવું
 ભીજવું અં કિં ભીજવું; પલળવું
 ભીજવું અં કિં ભિજવું; પલળવું
 ભીંડી સ્ત્રી એક છોડ
 ભીંડો પું એક શાક
 ભીંત સ્ત્રી દીવાલ
 ભીંતરાચિયો પું એક વનસ્પતિ
 ભીંભર સ્ત્રી (કા.) ચોટલાની આનુબાનુના
 ઝીણા કામળ વાળ
 ભીંસ સ્ત્રી (કા.) ભીંસાવું તે; દખાણું; ધક્કો
 ભીંસવું સં કિં દાણવું; પીલવું (૨) ભેટવું;
 ચાંપવું
 ભુક્ત વિં ખાધેલું (૨) ભોગવેલું
 ભુક્તાવવું સં કિં જમાડવું; ભોગ કરાવવો
 ભુક્તિ સ્ત્રી ભોગ; સંસારસુખ (૨) ભોજન
 ભુખાળવું વિં ખાઉધરું
 ભુજ પું ખભાથી કાળી સુધીનો ભાગ (૨)
 હાથ (૩) બાનુ (ગ.) (૪) 'ઓર્ડિનેટ'
 (ગ.) (૫) કાઠખૂણ ત્રિકાણની કણ
 સિવાયની એક બાનુ (ગ.)
 ભુજકંડ પું કંડ જેવો હાથ

ભૂજબલ(-ળ) નં બાહુબળ
 ભૂજંગ,૦મ પું સાપ (૨) સ્ત્રીના ચાર
 ભૂજંગી પું એક છંદ
 ભૂજ સ્ત્રીં ભૂજ; હાથ
 ભૂજક્ષ પું આલેખનો એક અક્ષ; 'એકસીસ
 ઓફ વાય' (ગ.)
 ભૂજાચોર પું હલકી ચોરીઓ કરનાર
 ભૂટો(-ટો) પું મકાઈદોડા
 ભુપાલી પું એક રાગ
 ભુયંગ પું + ભૂજંગ
 ભુરકાવડું સં કિં 'ભુરકવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ભુરત નં એક પક્ષી
 ભુલકણ્ડું વિં ભૂલી જવાની ટેવવાળું
 ભુલવણ(-ણી) સ્ત્રીં ભુલાવવું-ભૂલવું તે; ભ્રમ
 ભુલભુલામણી સ્ત્રીં ભૂલા પડી જવાય તેવી
 અટપટી રચના
 ભુલામણું વિં ભુલકણ્ડું
 ભુલાવવું સં કિં 'ભૂલવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ભુલાવું અં કિં 'ભૂલવું'નું કર્મણ્ણિરૂપ
 ભુલાવો પું ભુલવણી; ભ્રમ
 ભુવન નં જગત; લોક
 ભુવનત્રય નં ત્રણ લોક (સ્વર્ગ, મૃત્યુ,
 પાતાળ)
 ભુવલોક પું ભૂલોક અને સૂર્ય એ બેની
 વચ્ચેનો લોક
 ભુશંદી સ્ત્રીં એક અક્ષ
 ભુસાડવું સં કિં છેકી કે કાઠી નાખવું (૨)
 ઉતાવળ કે બેદરકારીથી લખવું
 ભુસાવું અં કિં 'ભૂસવું' કર્મણ્ણિરૂપ
 ભુરકો પું ફરકો; ભૂસકો
 ભૂ સ્ત્રીં પૃથ્વી (૨) નં (બાળભાષામાં) પાણી
 ભૂકરી સ્ત્રીં જેરો; ભૂકો
 ભૂકંપ પું પૃથ્વીનું હાલવું તે; ધરતીકંપ
 ભૂકી સ્ત્રીં બારીક ભૂકો
 ભૂકેભૂકો અં ચૂરેચૂરા
 ભૂકો પું ચૂરો; ચૂર્ણ
 ભૂખ સ્ત્રીં કુધા (૨) (લા.) ઇચ્છા
 ભૂખડી(-ડું)બારશ(-સ) વિં ખાઈખાઈની
 દાનતવાળું (૨) કંગાલ
 ભૂખડું વિં ભૂખ્યું (૨) કંગાલ (૩) તંગીમાં
 આવેલું

ભૂખડુંબારશ(-સ) વિં જુઓ ભૂખડીબારશ
 ભૂખમરો પું ભૂખથી થતું મરણ (૨)
 ખોરાકની તંગી
 ભૂખર વિં ભૂખર; અર્ધજાગૃહ; ઉત્તર (૨)
 પું ઉત્તર તરફનો વાયુ
 ભૂખરું વિં રાખોડિયું; ફીકું (૨) ભૂખરને લગતું
 ભૂખ્યું વિં જેને ભૂખ લાગી હોય તેણે (૨)
 [લા.] લાલચ (૩) ગરીબ
 ભૂગર્ભવિદ્યા સ્ત્રીં ભૂસ્તરવિદ્યા
 ભૂગોળ પું પૃથ્વીનો ગોળો (૨) સ્ત્રીં
 ભૂગોળવિદ્યા
 ભૂગોળવિદ્યા સ્ત્રીં પૃથ્વીનાં તળ, અનાજ,
 પ્રાણી, લોક, કુદરતી કે રાજકીય વિભાગ,
 આબોહવા, વસ્તી વગેરે હકીકતનું શાસ્ત્ર
 ભૂચર વિં પૃથ્વી ઉપર ફરનાર (૨) નં પૃથ્વી
 પરનું પ્રાણી
 ભૂચંપો પું ચંપાની એક જાત
 ભૂચિયું વિં ખરડ
 ભૂડ(-ર)કવું અં કિં ભડકવું (૨) સં કિં
 છેતરવું (૩) મંત્રમુગ્ધ કરવું
 ભૂત વિં થઈ ગયેલું; વીતેલું (૨) 'થયેલું; બનેલું'
 એ અર્થમાં સમાસને આતે ('ઉદાં અંગભૂત;
 પ્રમાણભૂત') (૩) નં પંચમહાભૂતોમાંનું
 એક (૪) પ્રાણી (૫) પ્રેત; પિશાચ
 ભૂતકાલ(-ળ) પું ગયેલો વખત
 ભૂતખાનું નં પિશાચોનું સ્થાન
 ભૂતચક્ષુ વિં જેનામાં પિશાચ પેદું હોય તે
 ભૂતદયા સ્ત્રીં સર્વ જીવો પ્રત્યેની દયા
 ભૂતપક્ષીત નં પ્રેત (૨) બેડોળ માણસ
 ભૂતપૂર્વ વિં પહેલાં થયેલું (૨) માજી
 ભૂતબલિ(-ળિ) પું પ્રાણીઓને નિત્ય
 આપવાનો બલિ
 ભૂતચક્ષુ પું પાંચ ચક્ષુમાંનો એક; ભૂતબલિ
 ભૂતયોનિ સ્ત્રીં ભૂતપ્રેતની જાતિ (૨)
 ભૂતભાવનું ઉત્પત્તિસ્થાન
 ભૂતવિદ્યા સ્ત્રીં પ્રેત વિષેની વિદ્યા
 ભૂતલ(-ળ) નં પૃથ્વીની સપાટી
 ભૂતલ(-ળ)વિદ્યા સ્ત્રીં ભૂતળની ભૌતિક
 સ્થિતિ સંબંધી વિદ્યા
 ભૂતલ(-ળ)વેત્તા પું ભૂતલવિદ્યા જાણનાર
 ભૂતળ નં જુઓ ભૂતલ
 ભૂતળવિદ્યા સ્ત્રીં જુઓ ભૂતલવિદ્યા

ભૂતજવેતા પું. જુઓ ભૂતજવેતા
 ભૂતાર્થ પું. સત્ય; સાચી ખીના
 ભૂતાવળ સ્ત્રી. ભૂતોનું ટાળું
 ભૂતિ સ્ત્રી. અસ્તિત્વ (૨) ઉત્પત્તિ (૩) આખાદી;
 સમૃદ્ધિ (૪) ભણું; કલ્યાણ (૫) ઐશ્વર્ય
 ભૂદેવ પું. બ્રાહ્મણ; ભૂસુર
 ભૂધર પું. પર્વત (૨) રાજ (૩) નાગ (૪)
 (સં.) કૃષ્ણ (૫) [સં.] શિવ
 ભૂપ,ન્તિ પું. રાજ
 ભૂપકલ્યાણ પું. કલ્યાણ રાગનો એક પ્રકાર
 ભૂપતિ પું. રાજ
 ભૂપાલ(-ળ) પું. રાજ
 ભૂપૃષ્ઠ ન. ભૂતલ; પૃથ્વીની સપાટી
 ભૂપૃષ્ઠવિદ્યા સ્ત્રી. ભૂતલવિદ્યા
 ભૂમધ્યરેખા(-વા) સ્ત્રી. વિષુવદ્વત્ત
 ભૂમંડલ(-ળ) ન. આખી પૃથ્વી
 ભૂમા પું. અનંતતા; વિશાળતા
 ભૂમિ(-મી) સ્ત્રી. પૃથ્વી (૨) જમીન (૩)
 દેશ; પ્રદેશ
 ભૂમિકા સ્ત્રી. જમીન (૨) સ્થળ (૩) પાયરી
 (૪) મૂળ; ભગમ (૫) નાટકનું પાત્ર કે
 તેના ભાગ કે શાસ્ત્રગાર (૬) પ્રસ્તાવના
 ભૂમિ(-મી)તલ(-ળ) ન. પૃથ્વીની સપાટી
 ભૂમિતિ સ્ત્રી. રેખાગણિત
 ભૂમિતિક્ષેત્ર ન. ભૂમિતિની આકૃતિ
 ભૂમિતિપ્રમાણ ન. ભૂમિતિ દ્વારા પુરાવો
 ભૂમિતિરચના સ્ત્રી. ભૂમિતિની રચના
 ભૂમિતિશ્રેઢી સ્ત્રી. જુઓ ઉત્તરશ્રેઢી
 ભૂચોદર્શન ન. અનેકવાર દેખાવું તે
 ભૂર વિ. ભૂર્જ (૨) હુચું
 ભૂર(-રિ) વિ. ધણું; વધારે
 ભૂરકવું અ. કિં. (૨) સ. કિં. જુઓ ભૂડકવું
 ભૂરકાવું અ. કિં. 'ભૂરકવું' સ. કિં. નું
 કર્મણિફપ
 ભૂરકી સ્ત્રી. મંત્રરેઢી ગરમ (૨) જાદુમંત્ર
 (૩) મોહિની
 ભૂરચના સ્ત્રી. પૃથ્વીની રચના
 ભૂરશી(-સી) સ્ત્રી. ખાંધી રકમની દક્ષિણા
 (૨) લાંચ
 ભૂરાદ(-રા) સ્ત્રી. ભૂરાપણું
 ભૂરાદણ ન. (ભૂતિ લીપવાની) ઘોળી રતાશ
 પદવી માટી

ભૂરાદું(-યું) ન. ભૂરી માટી
 ભૂરાશ સ્ત્રી. જુઓ ભૂરાટ
 ભૂરિ વિ. જુઓ ભૂર
 ભૂરિયું વિ. ભૂરું
 ભૂરું વિ. આસમાની રંગનું (૨) ગોરું
 ભૂરુંકોણું ન. કંઠાણું; કોળાના જેવું ઘોળું ફળ
 ભૂર્જ ન. એક વૃક્ષ
 ભૂર્જપત્ર ન. કાગળ તરીકે વપરાતી ભૂર્જની
 છાલ
 ભૂર્લોક પું. ભૂલોક
 ભૂલ સ્ત્રી. ચૂક; ખામી; ગફલત (૨) છેતરાવું
 તે (૩) વિસ્મૃતિ (૪) ગેરસમજ
 ભૂલચૂક સ્ત્રી. ભૂલ
 ભૂલથાપ સ્ત્રી. ભૂલ; ગફલત (૨) છેતરામણ
 ભૂલવું અ. કિં. ભૂલ કરવી
 ભૂલું વિ. ભૂલેલું; આટો રસ્તો ચડેલું (૨)
 ભુલકણ
 ભૂલોક પું. મૃત્યુલોક; પૃથ્વી
 ભૂવિદ્યા સ્ત્રી. પૃથ્વી સંબંધી વિદ્યા
 ભૂવો પું. પાણીથી પડેલો ઢાલો ખાડો (૨)
 ભૂત કાઢનાર (૩) એક જીવડો
 ભૂશિર સ્ત્રી. દરિયામાં ગયેલી જમીનની લાંબી
 પટ્ટી
 ભૂષણ ન. શોભા (૨) ધરણું
 ભૂષા સ્ત્રી. ભૂષણ
 ભૂષિત વિ. શણગારેલું
 ભૂસકો પું. કૂદકો; ભંડારથી નીચે પડવું તે
 ભૂસડવું સ. કિં. જુઓ ભુસાડવું
 ભૂસવું સ. કિં. જુઓ ભુસાડવું
 ભૂસુર પું. બ્રાહ્મણ
 ભૂસું ન. થૂલું (૨) ચવાણાનું એક મિશ્રણ
 ભૂસ્તરવિદ્યા સ્ત્રી. પૃથ્વીના પડ સંબંધી વિદ્યા
 ભૂસ્તરવેતા પું. ભૂસ્તરવિદ્યા જાણનાર
 ભૂસ્તરશાસ્ત્ર ન. ભૂસ્તરવિદ્યા
 ભૂસ્તરશાસ્ત્રી પું. ભૂસ્તરશાસ્ત્ર જાણનાર
 ભૂઆં ન. બ. વ. પાણી
 ભૂંકવું અ. કિં. ગધેડાનું ભોંભોં કરવું
 ભૂંગરા પું. બ. વ. રોકેલા ઘઉં, ચણા વગેરે
 ભૂંગરેટ સ્ત્રી. ગરમ રાખ
 ભૂંગળ સ્ત્રી; ન. બારણું બંધ રાખવાનો
 લાંબો આડો (૨) એક વાજિંત્ર

ભૂંગળભટિયું નં દીપણું (૨) લાંબું લખાણ
 ભૂંગળભટિયો પું હાથ જોનાર બ્રાહ્મણ
 ભૂંગળિયો પું ભૂંગળ વગાડનાર (૨) એક
 ઔષધિ

ભૂંગળી સ્ત્રી પોલી નળી (૨) ઢંકણી (૩)
 ખાળી (૪) દાકતરની કાનમાં ધાલી
 તપાસવાની નળી

ભૂંગળું નં નળાકાર ઘાટ (૨) નળાકાર
 ધુમાડિયું

ભૂંજર સ્ત્રી ભૂંડણ ને તેના બચ્ચાં (૨)
 નાનાં છોકરાંનું ધાડું

ભૂંજરવાડ સ્ત્રી જુઓ ભૂંજર (૨) ગંદવાડ

ભૂંજરવાડો પું જુઓ ભૂંજરવાડ

ભૂંજવું સં કિં શેકવું

ભૂંજાવવું અં કિં શેકાવવું

ભૂંજવું અં કિં શેકાવું

ભૂંડ નં હુકર; સૂવર

ભૂંડકું નં ભૂંડ

ભૂંડણ(-ણી) સ્ત્રી ભૂંડની માદા

ભૂંડમશેળિયું વિં ઝેરીકું (૨) કપટી; હુચ્ચું

ભૂંડાઈ(-શ) સ્ત્રી ભૂંડાપણું (૨) અણુબનાવ

ભૂંડાળું નં ગાળ (૨) ગંદી ચેષ્ટા કે વ્યભિચાર

ભૂંડું વિં ખરાળ (૨) દ્વેષી (૩) ખીલત્સ

ભૂંભું અં (૨૦) એવો અવાજ

ભૂંસવું સં કિં ભૂસવું; કાઠી નાખવું

ભૂંસાડવું સં કિં જુઓ ભૂંસવું

ભૂંસાવવું સં કિં 'ભૂંસવું'નું પ્રેરકરૂપ

ભૂંસાવું અં કિં 'ભૂંસવું'નું કર્મણિરૂપ

ભૂકુટિ(-ટી) સ્ત્રી ભમ્મર

ભૂથ પું (સં.) એક ઋષિ (૨) શુક (૩)
 જમદગ્નિ

ભૂથલાંછન પું (સં.) કૃષ્ણ

ભૂથવાર પું શુકવાર

ભૂથ પું નોકર

ભૂંગ પું ભમરો (૨) એક પક્ષી (૩) ભંગાર

ભૂંગાર પું; નં સોનાની ઝારી કે લોટા જેવું
 વાસણ

ભૂંગી સ્ત્રી અંજરનું ઝાડ (૨) ભમરી (૩)

ભૂંગપક્ષીની માદા (૪) એક ઝેરી વનસ્પતિ

ભે પું ભય (૨) ભેખમ

ભેખ પું; સ્ત્રી વેષ (૨) સંન્યાસનો વેષ;
 સંન્યાસની દીક્ષા (૩) ભેખડ; કરાડ

ભેખડ સ્ત્રી ઢેકું (૨) કઝૂમતો ટેકરાનો ખૂણો;
 કરાડ (૩) નાણાંનો ઢગલો

ભેખડાવવું સં કિં 'ભેખડાવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ભેખડાવું અં કિં ભેખડનું ઢસડાઈ પડવું (૨)
 ભટકાવું; અથડાવું

ભેખધારી વિં ભેખ-સંન્યાસ ધારણ કરનાર
 (૨) વેષ ધારણ કરનાર

ભેખવટો પું ભેખ; સંન્યાસ

ભેગ પું મિશ્રણ

ભેગવડું વિં ભેગું

ભેગાભેગું અં સાથેસાથે

ભેગું વિં એકકું; સાથે (૨) મિશ્ર

ભેચક વિં + ગામડું; આભું

ભેચો પું જુઓ ભેંચો

ભેજ પું ભીનાશ

ભેજું નં મગજ

ભેટ સ્ત્રી મેળાપ; મુલાકાત (૨) બક્ષિસ (૩)
 [કા.] કમ્મરે તાણી બાંધેલું કપડું

ભેટવું સં કિં આલિંગન આપવું (૨)
 મુલાકાત થવી

ભેટભેટા સ્ત્રી; પું બં વં ભેટવું તે

ભેટાડ(-વ)વું સં કિં 'ભેટવું'નું પ્રેરકરૂપ

ભેટામણ નં ભેટો; મુલાકાત (૨) તે પ્રસંગે
 આપેલી ભેટ

ભેટામણી સ્ત્રી જુઓ ભેટામણ

ભેટાવવું સં કિં જુઓ ભેટાડવું

ભેટાવું અં કિં 'ભેટવું'નું કર્મણિરૂપ

ભેટિયો પું ભેટકરાવનારો (૨) મંદિરનો ભટિયો

ભેટો પું મેળાપ (૨) આલિંગન

ભેડ નં ઘેડું

ભેડવવું સં કિં (કા.) શરતમાં ઉતારવું

ભેડિયો પું વડુ

ભેડો પું (કા.) ભેખડ

ભેણું નં ધી તાવવાનું માટીનું વાસણ

ભેહ પું તફાવત; જુદાપણું (૨) પ્રકાર (૩)
 છાની વાત (૪) છળભેદ (૫) ફૂટ પાડવી
 તે (૬) ચીરો; ખાકું

ભેહક વિં ભેહનારું (૨) રચક

લેહદષ્ટિ સ્ત્રીં લેહલાવ; જુહાપણું
લેહન નં લેહવું તે
લેહપુલિ સ્ત્રીં જુઓ લેહદષ્ટિ
લેહલાવ પું જુહાપણું; અંતર (૨) કપટ
લેહવું સં કિં હેહ પાડવો; તોડવું
લેહ પું લેહભણનાર; સાથી (૨) ભત્રીસ (૩)
ફટ પડાવનાર

લેહાદ સ્ત્રીં ભની રાખ; ભડસાળ
લેર સ્ત્રીં લેરી (૨) અં સાથે (ઉદા. હોંસલેર)
(૩) તેટલા સાથે જ—વડે જ (ઉદા.
પોતિયાલેર; પાણીલેર)

લેરવ વિં લેરવ સંબંધી (૨) ભયંકર (૩)
પું શિવનું એક સ્વરૂપ (૪) ચીખડી (૫)
એક રાગ

લેરવજપ પું મોક્ષ માટે જપ કરતાં કરતાં
પર્વત ઉપરથી પડવું મૂકવું તે (૨) કોઈ
કામમાં આંધળિયાં કરી પડવું તે

લેરવવું સં કિં ભરવવું; વળગાડવું (૨)
ભંભેરવું; ભભાવવું

લેરિ(-રી) સ્ત્રીં નોખત; નગારું
લેરુ પું સાથી; ભિલ્લુ
લેલા(-ળા)ડ પું બગાડ; નુકસાન
લેલા(-ળા)ડવું સં કિં વણસાડવું; બગાડવું
લેવ પું + લેહ; મર્મ
લેવજ નં ઓસડ
લેળ પું ભેગ; મિશ્રણ (૨) લેલાડ; બગાડ (૩)
ભંગાણું; વટ

લેળવણી નં લેળવણી
લેળવણી સ્ત્રીં મેળવણી; મિશ્રણ
લેળવવું સં કિં મેળવવું; મિશ્રકરવું (૨)
સામેલ કરવું

લેળવું સં કિં સામેલ રાખવું (૨) મેળવવું;
મિશ્રિત કરવું (૩) લેલાડવું

લેળસેળ વિં એકંદ્ર; મિશ્રિત (૨) સ્ત્રીં મિશ્રણ
લેળસેળિયું વિં લેળસેળવાણું
લેળાડ પું જુઓ લેલાડ
લેળાડવું સં કિં જુઓ લેલાડવું
લેળામણી નં લેળવવાની વસ્તુ (૨) લેળવું
તે (૩) લેળવવાનું મહેનતાણું

લેળામણી સ્ત્રીં લેળામણી
લેળામણી પું (કા.)
લેણું વિં (૨) અં ભેગું; સાથે
લેં નં (૨) અં (૨૫૦) રડવાનો અવાજ
લેંકડો પું લાંબે સાથે રડવું તે
લેંકાર વિં ભયંકર (૨) પું લેંકડો
લેંચો પું છંદાયેલો લોચો; માંસનો લોચો
(૨) ભરચકપણું; ભરાવો (૩) [લા.] કસ; દમ

લેંલેં અં (૨૫૦) રડવાનો અવાજ
લેંશ(-સ) સ્ત્રીં એક દૂધ દેનારું ઢોર; ડોણું
લેંસર પું પાડો
લેંસણું વિં (કા.) નમાણું; પાડાણું ઠંડું
લેંસલો પું ધરેડની વચમાંનો જીંચો ભાગ
લેંસાસણ પું મોટો પાડો
લેંસાસુર પું પાડાના આકારનો એક રાક્ષસ
(૨) ભયંકર માણસ

લેંસું નં લેંસનું આણું ચામડું
લેંસોગૂગળ પું એક ભતનો ગૂગળ
લેંયો પું ભાઈ (૨) ઉત્તરહિંદનો વતની
લેંરવ વિં (૨) પું જુઓ લેરવ
લેંરવધાટી સ્ત્રીં ભયંકર પહાડી રસ્તો
લેંરવજપ પું જુઓ લેરવજપ
લેા પું ભય (૨) અં ઓ ! એ !
લેાઈ પું પાલખી ઉપાડવાનો ધંધો કરનાર
લેાકવું સં કિં ઘોંચવું; ભોંકવું
લેાકારું નં ભોપાણું; પોગળ
લેાકતા પું ભોગવનાર
લેાકતૃત્વ નં ભોક્તાપણું
ભોગ પું ભોગવવું તે (૨) ભોગવવાની સામગ્રી
(૩) માઠી દશા (૪) દેવને ધરાવવાનો
પ્રસાદ (૫) બલિદાન

ભોગભોગ પું નસીબનો થોગ
ભોગવટો પું ઉપભોગ; માલિકી
ભોગવવું સં કિં ઉપભોગ કરવો (૨) સહન
કરવું

ભોગળ સ્ત્રીં ભૂંગળ
ભોગી વિં ભોગવનાર (૨) પું આશક;
પ્રીતમ (૩) ભમરો (૪) સાપ
ભોગીંદ્ર પું રોપનાગ
ભોગ્ય વિં ભોગવવાલાયક (૨) નં ધન; પૂંજ

લોજક પું. લોગવનાર (૨) જેન મંદિરનો ગવેથા

લોજન નં. જમણ

લોજનગૃહ નં. જમવાનું સ્થાન (૨) વીશી

લોજનદક્ષિણા સ્ત્રીં. જમાડયા પછી આપવામાં આવતી દક્ષિણા

લોજનશાલા(-ળા) સ્ત્રીં. જમવાનું સ્થાન (૨) વીશી

લોજનાલય નં. જુઓ લોજનશાળા

લોજનીય વિં. ખાવાયોગ્ય

લોજપત્ર નં. જુઓ ભૂજપત્ર

લોજપરું નં. (કા.)*

લોજહું નં. માંકડું

લોજઈ સ્ત્રીં. ભાણી

લોજય વિં. લોજનીય (૨) નં. ખાવાની વસ્તુ (૩) લોગવવાની વસ્તુ

લોટ વિં. (૨) પું. મૂઠ; લેવફર

લોટવો પું. માટીનો ચંચુ

લોટંગડી સ્ત્રીં. એક વનસ્પતિ

લોટીહું નં. કુરકુરિયું

લોડું વિં. શરમિંદું; ખસિયાણું

લોડું નં. માથું

લોથું નં. મૂળિયાંનો જૂડો (દાહ, શેરડી વગેરેનાં)

લોપાળું નં. પોલ; પોકળ (૨) ઢોંગ

લોપી પું. ભરડો; શિવનો પૂનરી

લોમ પું. મંગળનો ગ્રહ (૨) મંગળવાર

લોમ,૦કા સ્ત્રીં. ભૂમિ

લોમવા(૦સ)ર પું. મંગળવાર

લોમિયણ સ્ત્રીં. નળકાર સ્ત્રી

લોમિયું વિં. નળકાર

લોમિયો પું. નળકાર માણસ (૨) વાટ ખતાવનાર

લોર પું; સ્ત્રીં. પરોઢિયું (૨) ધાસના પૂળાથી ભરેલું ગાડું (૩) લોળ (૪) અં. લોરલોર

લોરલોર અં. સમાપ્ત; ખલાસ

લોરા નં. એક પક્ષી

લોરિંગ પું. મોટો નાગ

લોરિંગડી સ્ત્રીં.*

લોલ વિં. પોલું; ફેલેલું

લોલુ પું. વાંદરો

લોહ નં. ઈંદોણી (વિદ્યાની)

લોળ પું. તમ્મર (૨) તમ્મરથી આવતી ભલ્લી

લોળપ સ્ત્રીં. લોળપણ

લોળપણ નં. લોળાપણું

લોળવવું સં. કિં. ભરમાવવું

લોળાઈ સ્ત્રીં. લોળપણ

લોળાનાથ પું. મહાદેવ

લોળિયો પું. એક ભતનો ભિખારી

લોળું વિં. કપટમાં ન સમજે તેલું; સાલસ

લોં સ્ત્રીં. લોંચ (૨) નં. (૨૫૦) (૩) અં. (૨૫૦)

ભૂંગળ કે ગાયના બરાડવાનો અવાજ

લોંક નં. છિદ્ર; કાણું (૨) લોંકાવાની અસર

લોંકવું અં. કિં. લોંકવું

લોંકળ સ્ત્રીં.*

લોંકોળું નં. લોંચકોળું

લોંકપ સ્ત્રીં. શરમ; શરમિંદાપણું; નીચાણેણું

લોંકામણ નં. (કા.) જુઓ લોંકપ

લોંકું વિં. લોંકપવાળું

લોંચ નં. (કા.) દર

લોંચિયું નં. બાંયું

લોંચ સ્ત્રીં. જમીન

ભોંચઆમલી સ્ત્રીં. એક વનસ્પતિ

ભોંચઆવળ પું; સ્ત્રીં. એક વનસ્પતિ

ભોંચઆંબલી સ્ત્રીં. ભોંચઆમલી

ભોંચઈકડ સ્ત્રીં. એક વનસ્પતિ

ભોંચકંદ પું. એક વનસ્પતિ અને એનો કંદ

ભોંચકાંસકી સ્ત્રીં. એક વનસ્પતિ

ભોંચકોળું નં. એક ભતનું કોળું

ભોંચચંપો પું. એક ભતનો ચંપો

ભોંચતરવડ સ્ત્રીં. સોનામુખી

ભોંચતળિયું નં. ધરનો છેક નીચેનો ભાગ

ભોંચરસો પું. લીંપણના પોપડાનો રસ

ભોંચરીંગણી સ્ત્રીં. એક વનસ્પતિ

ભોંચરું નં. જમીનની અંદર કરેલું ધર

ભોંચશિ(-શીં,-સિં,-સીં)ગ સ્ત્રીં. મગફળી

ભૌગોલિક વિં. ભૂગોળ સંબંધી

ભૌડું નં. આણનો લીલ

ભૌતિક વિં. પંચમહાભૂત સંબંધી-તેમનું

બનેલું; સ્થૂળ; જડ (૨) ભૂતયાંત્રિ સંબંધી

ભૌતિકવિદ્યા સ્ત્રીં. ભૂતપ્રેત સંબંધી વિદ્યા

(૨) ભૌતિકશાસ્ત્ર

ભૌતિકશાસ્ત્ર નં ભૌતિક પદાર્થોનિ લગતું
 શાસ્ત્ર; 'ફીઝિક્સ'
 ભૌતિકશાસ્ત્રી પું ભૌતિકશાસ્ત્ર જાણનાર
 ભૌમ વિં પૃથ્વી સંબંધી (૨) મંગળનું (૩)
 પું મંગળવાર (૪) સાટોડીનો છાંડ
 ભૌમવા(નસ)ર પું મંગળવાર
 ભ્રમ પું સંદેહ (૨) ભ્રાન્તિ (૩) ચક્રાકાર
 ફરવું તે
 ભ્રમણ નં ફરવું-રખડવું તે (૨) ચક્રાકાર
 ફરવું તે
 ભ્રમણા સ્ત્રીં ભ્રમ; ભ્રાંતિ
 ભ્રમર પું ભ્રમરો
 ભ્રમિત વિં ભ્રમ પામેલું
 ભ્રષ્ટ વિં ભ્રષ્ટ થી પડેલું (૨) પાપી; દુરાચારી
 (૩) અપવિત્ર થયેલું
 ભ્રષ્ટતા સ્ત્રીં
 ભ્રષ્ટાચાર પું દુરાચાર; પાપ
 ભ્રંશ(-સ) પું નીચે પડવું તે; અધઃપાત

ભ્રાત(-તા) પું ભાઈ
 ભ્રાતૃતા સ્ત્રીં ભાઈચારો
 ભ્રાતૃત્વ નં ભ્રાતૃતા
 ભ્રાતૃભાવ પું ભાઈચારો
 ભ્રામરી સ્ત્રીં (સં) પાવંતી
 ભ્રાંત વિં ભ્રાંતિવાળું
 ભ્રાંત(-તિ) સ્ત્રીં ભ્રમ; મોહ; ખોટો ખ્યાલ;
 ખોટું જ્ઞાન (૨) શક; અદેશો
 ભ્રાંતિકર વિં ભ્રાંતિ ઉપજાવનારું
 ભ્રાંતિકારક વિં જુઓ ભ્રાંતિકર
 ભ્રુકુટિ(-ટી) સ્ત્રીં ભવું; ભમ્મર
 ભ્રુ સ્ત્રીં; નં ભ્રુકુટિ; ભમ્મર
 ભ્રુકુટિ(-ટી) સ્ત્રીં ભવું; ભમ્મર
 ભ્રુજ પું કાચો ગર્મ
 ભ્રુજહત્યા સ્ત્રીં ગર્ભની હત્યા (એક મહાપાપ)
 ભ્રુભંગ પું ભવાં ચડાવવાં તે
 ભ્રુવિકાર પું જુઓ ભ્રુભંગ

મ

મ પું પાંચમો ઓષ્ઠ્ય વ્યંજન
 મહિ વિં ધણા દિવસનું ભૂખ્યું; ભૂખથી ટળવળવું
 (૨) પોચું (૩) કંઠસ (૪) પું ભૂખ્યા
 અને દુઃખી લોકોનું ટાણું
 મહિડાવેડા પું બં વં ભિખારીવેડા
 મહિડું વિં મહિ; ભૂખે ટળવળવું
 મહત્તમ સ્ત્રીં નિશાળ
 મહતો પું ગજલની છેલ્લી દંક
 મહનું વિં મસ્ત; મનસ્વી
 મહબશ પું કબરસ્તાન
 મહ(-મ)ર પું છળકપટ; ફેલ
 મહ(-મ)ર પું મગરમચ્છ (૨) જુઓ મગર
 (૩) દશમી રાશિ

મકરક સ્ત્રીં એક જાતની માછલી
 મકરકેતન પું ક્ષવજ ઉપર મકરના
 નિશાનવાળો—કામદેવ
 મકરકેતુ પું જુઓ મકરકેતન
 મકરજના સ્ત્રીં સ્ત્રીચરિત્ર (૨) દાવપેચ
 કરનાર સ્ત્રી
 મકરધ્વજ પું જુઓ મકરકેતન
 મકરખાળ વિં કાવતરાંખોર; દગાખાળ
 મકરબો પું મકબરો
 મકરરાશિ સ્ત્રીં દશમી રાશિ
 મકરવો પું શેરડીનો ટુકડો; ગંડેરી
 મકરસંક્રમણ નં સૂર્યનું મકરરાશિમાં જવું
 તે; ઉત્તરાયણ

મકરસંક્રાંતિ સ્ત્રીં જુઓ મકરસંક્રમણ
 મકરંદ પું ૫૯નું મધ (૨) ૫૯ની રજ (૩)
 ભમરો (૪) કોકિલ
 મકરાણી પું સિંધની વાયવ્યે આવેલા
 મકરાણ દેશનો રહેવાસી
 મકરાકં પું મકરરાશિનો સૂર્ય
 મકરી સ્ત્રીં મગરની માદા
 મકલાવું અં કિં સ્મિત કરવું (૨) હરખાવું
 મકસદ સ્ત્રીં મુરદ; ધારણા
 મકસૂદ અં ખસૂસ (૨) જાણીજોઈને
 મકાઈ સ્ત્રીં એક અનાજ
 મકાત સ્ત્રીં દાણ; જકાત (૨) ધનરો
 મકાતી પું દાણી (૨) ધનરદાર
 મકાન નં ધર; ધમારત
 મકાર પું મ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
 મકારાંત વિં છેડે મ વાળું
 મકોડી સ્ત્રીં જુઓ મંકોડી
 મકોડો પું જુઓ મંકોડો
 મકમ વિં દંડ
 મકમપણું નં
 મકર પું મકર; છળ
 મકલ નં પ્રસૂતાનો એક રોગ
 મક્કા નં (સં.) મહમદ પેગંબરનું જન્મસ્થાન
 (અરબસ્તાન)
 મક્કિકા સ્ત્રીં માખ
 મખ પું યજ્ઞ
 મખમલ નં; સ્ત્રીં એક જાતનું રેશમી કાપડ
 મખમલી વિં મખમલનું (૨) મખમલ જેવું
 મખમૂર પું દારૂ પી માંડો બનેલો
 મખાંતર નં નિમિત્ત; બહાનું
 મખિયાણું નં*
 મખખીચૂસ વિં કંભૂસ
 મખ પું એક કઠોળ (૨) માર્ગ (કવિતામાં)
 (૩) અં બાણી; તરફ
 મખજ પું ચણાના લોટની એક મીઠી બનાવટ
 (૨) ખોપરીની અંદરનો નરમ ભાગ; લેબું
 (૩) ફળની મીજ
 મખજમારી સ્ત્રીં માથાફાડ
 મખજિયું નં મગજને પુષ્ટિ આપનાર એક
 વસાણું
 મખજ સ્ત્રીં જુઓ મુગજ
 મખજદાર વિં મખજવાળું

મગડો પું ગુલબાસતું ખી
 મગણ પું ત્રણ ગુરુ અક્ષરનો ગણ
 મગતરું નં મચ્છર; ડાંસ
 મગતું વિં મોકળું; પહોળું
 મગદળ પું મગના લોટનો લાડુ (૨) નં
 મગદળિયો
 મગદળવું સં કિં કચડી નાંખવું
 મગદળિયું વિં મગદળવાળું (૨) મગદળ
 ભાવતો હોય તેવું (૩) નં મગદળિયો
 મગદળિયો પું કસરત માટે બનાવેલો
 લાકડાનો થાંભલો
 મગદૂર સ્ત્રીં તાકાત (૨) હિંમત
 મગન વિં રાજ
 મગફળી સ્ત્રીં એક શીંગ; તેનું તેલી ખી
 મગમાળા સ્ત્રીં મગ જેવડા સોનાના
 મણકાની માળા
 મગર પું જુઓ મકર (૨) અં પરંતુ
 મગરમદ્ધ પું એક મોટું જળચર પ્રાણી
 મગરમદ્દત વિં હેષ્ટપુષ્ટ; જોરાવર
 મગરિખ સ્ત્રીં સંધ્યાકાળ (૨) સાંજની નમાજ
 મગરિયું નં છાપરા ઉપર જવાનું બાકું
 મગરી સ્ત્રીં મગરની માદા
 મગરૂખ(-ર) વિં અભિમાની
 મગરૂખી(-રી) સ્ત્રીં અભિમાન
 મગા સ્ત્રીં જગા
 મગાવવું સં કિં મંગાવવું
 મગિયું વિં મગ જેવડું (૨) નં સ્ત્રીઓનું
 એક જાતનું સુતરાઈ લૂગડું
 મગોટું નં મગનું ગોતર
 મમ વિં તલ્લીન (૨) મગન
 મધમધવું અં કિં ખુશબો ફેલાવવી; મહેકવું
 મધમધાદ પું મુગંધીનું પસરી રહેવું તે
 મધવા પું ઇંદ્ર
 મધા સ્ત્રીં ફસમું નક્ષત્ર
 મમક સ્ત્રીં પાણું હાંકવું-ડગવું તે
 મમકજિયું નં કોકરવું
 મમકાણું વિં લટકાણું
 મમકો પું લટકો; લહેકો
 મમકોડ પું ટેલો; હડસેલો (૨) તિરસ્કાર
 (૩) સ્ત્રીં મચકોડ, અમળાવું કે બિતરી
 જવું તે

મચકોડવું સં કિં મરડવું; આંખળવું
મચડવું સં કિં મરડવું; વાળવું
મચમચાવવું સં કિં મટમટાવવું (૨)
છળછળાવવું

મચવું અં કિં સમાઈ જવું (૨) તક્ષીન થઈ
જવું; મંડવું (૩) ભમવું; જોસમાં આવવું
મચિયેર સ્ત્રીં દરિયાકિનારે ભગતો એક છોડ
મચ્છ પું; નં માછલું (૨) મેધધનુષ્ય (૩)
જુઓ મત્સ્યાવતાર

મચ્છર પું ડાંસ (૨) ગુમાન
મચ્છરદાની સ્ત્રીં મચ્છરને અટકાવે એવો
પલંગની આસપાસનો જળીદાર કપડોનો
પડદો

મચ્છરિયો પું એક પક્ષી
મચ્છામિદોકડો શં પ્રં ખીભની માફી
માગવા માટે શ્રાવકો આ શબ્દ વાપરે છે

મચ્છી સ્ત્રીં માછલી
મચ્છીખાનું નં મચ્છીખળતર (૨) મચ્છીમારનું
રહેઠાણ

મચ્છીખળતર નં જ્યાં માછલીઓ વેચાતી
હોય તે ખળતર

મચ્છીમાર પું માછી
મચ્છીવાધ પું એક પક્ષી
મછણુ નં જમ્યા પછી મોં સાફ કરવું તે
મછન નં*

મછરાળ વિં આવેશી; ઝૂની; ઉન્મત્ત (૨)
મચ્છરાથી ભરપૂર

મછરું નં મચ્છર; ડાંસ
મછવો પું હોડી
મજ સં (પ.) મુજ; મારું
મજદૂર વિં સદર; આગળ જણાવેલું (૨) પું
હેવાલ; ખીના; હકીકત

મજનૂ વિં પ્રેમવેલું
મજખૂત વિં દહ; નફૂર; જળરું
મજખૂતી સ્ત્રીં મજખૂતપણું
મજખૂર વિં નિરુપાય; લાચાર
મજમલે અં એકંદરે
મજસુ વિં મજિયારું
મજસુદાર પું પરગણાનો હિસાબ રાખનારો
અમલદાર; હિસાબ તપાસનાર (૨) ભાગીદાર

મજસુદારી સ્ત્રીં મજસુદારનું કામ અને હોદ્દો
મજમૂન પું વિષય; ખીના
મજરે અં પેટ; સાટે
મજરો પું મુજરો; સલામ
મજલ સ્ત્રીં એક દિવસની મુસાફરી જેટલું
અંતર (૨) મજલ પૂરી થાય તે ઠેકાણું;
મુકામ (૩) મુસાફરી; ટરપો

મજલિસ સ્ત્રીં મિજલસ (૨) સભા; મંડળી
મજલો પું માળ; મેડો
મજહબ પું ધર્મ; પંથ
મજહબી વિં મજહબનું
મજા સ્ત્રીં આનંદ; લહેર
મજાક સ્ત્રીં મરકરી
મજાગરું નં બરડવું
મજા(-જે)નું વિં સુંદર; મનોહર
મજારવાટો પું કબરસ્તાન
મજાલ સ્ત્રીં મગદૂર
મજિયારું વિં સહિયારું; પંતિયાણું (૨) નં
ભાગિયાભાગ; ભાગીદારી

મજિયારો પું સંયુક્ત વહીવટ
મજિયો પું એક જતનો પથ્થર
મજક સ્ત્રીં એક વતરપતિનું મૂળિયું
મજકિયું વિં મજકના રંગનું; પાકા લાલ
રંગનું

મજૂર પું રોજિંદા દામ લઈ મહેનત કરનાર
મજૂરણુ સ્ત્રીં મજૂરી કરનાર સ્ત્રી
મજૂરી સ્ત્રીં વૈતરું; મહેનત (૨) તેના બદલામાં
મળવું નાણું

મજૂસ સ્ત્રીં મોટી પેટી; પટાંશ
મજેદાર વિં મજેનું
મજેદારી સ્ત્રીં મજા
મજેનું વિં મજનું
મજ્જન નં ફૂંકી (૨) સ્નાન
મજળ સ્ત્રીં હાડકામનો માવો
મટ સ્ત્રીં જંપ; નિરાંત (૨) મટકો; ચાળો
(૩) મટકું

મટક સ્ત્રીં મટકો; ચાળો
મટકાવવું સં કિં આંખ મટમટાવી વાંત
કરવી
મટ(-કુ)કી સ્ત્રીં હાંધી; માટલી

મટકું નં મટકી (૨) આંખનો પલકારો
મટકો પું ચાળો; હાવલાવ; ચેષ્ટા
મટમટાવવું સં કિં આંખના પલકારા મારવા
મટર નં એક કઠોળ
મટવું અં કિં દૂર થવું; ટળવું
મટકી સ્ત્રીં જુઓ મટકી
મટોડી સ્ત્રીં માટી
મટોડું નં માટી

મઠ પું એક કઠોળ (૨) સાધુઓનો આશ્રમ
(૩) વિદ્યાનું મથક

મઠતાલ પું એક તાલ (સંગીત)

મઠાધિકારી પું મઠનો ઉપરી

મઠાધિપતિ પું મઠાધિકારી

મઠાધ્યક્ષ પું મઠાધિકારી

મઠા(-ઠે)રવું સં કિં ગૂંદવું (૨) ટીપીને
કે રંદો ફેરવીને ઘાટદાર બનાવવું (૩)
ટાપટીપ કરવી (૪) મારવું; ટીપવું (૫)
તૃપ્તિથી સ્વાદપૂર્વક ખાવું

મઠિયું નં મઠના લોટની મસાલાદાર પૂરી

મઠેરવું સં કિં મઠારવું

મઠેરણી સ્ત્રીં રંદો (૨) સોનીનું એક ઓબર

મઠો પું દહીંને છણીને બનાવેલી છાશ (૨)
તેની એક વાની

મડદાલ વિં જુઓ મુડદાલ

મડડું નં રાળ

મડધો પું મોટા મધ; જડો હૃષ્ટપુષ્ટ માણસ

મડપ પું એક ભાજ

મડમ સ્ત્રીં યુરોપિયન સ્ત્રી

મડાગાંઠ સ્ત્રીં સખત ગાંઠ

મડિયાં નં જાં વં મરડીને ધાલવાનાં પોલાં
કઢાં

મડું નં મડડું

મઠ પું દરબારગઠનો આગલો જાણે મેડાદાર
ભાગ (૨) હલેલું (૩) પોળ (૪) માતાનું
સ્થાનક

મઠવું સં કિં લપેટી જડી દેવું

મઠી સ્ત્રીં કુટિર; છાપરી

મઠૂડી(-લી) સ્ત્રીં મઠી

મજ પું ચાળીસ શેરનું તોલ

મજુકો પું વેહ પાડેલો જાળ દાણો (૨)
અંકોડી

મજા સ્ત્રીં જીલ્પ; ખામી

મજારાજ પું (કા.) જુઓ માજારાજ

મજિ પું કીમતી પથરો; રત્ન

મજિકંજિકા સ્ત્રીં કાશીનો એક ગંગાઘાટ

મજીકંજી સ્ત્રીં જુઓ મજિકંજીકા

મજિકાર પું ઝવેરી

મજિધર પું નાગ

મજિખંધ પું કાંડું (૨) એક છંદ

મજિમહોત્સવ પું હીરકમહોત્સવ

મજિમંડપ પું શેષનાથને રહેવાનું સ્થાન

મજિયાર પું બંજડીઓ બનાવનાર એક
જાતનો માણસ

મજિયારું નં મજિયારનો ધંધો

મજીકું નં નાનો મજીકો

મજીકો પું મણનું કાટલું કે માપ

મત પું; નં અભિપ્રાય (૨) સંપ્રદાય (૩)
હક; મમત (૪) અનુમતિ; 'વોટ' (૫) સ્ત્રીં
મતિ; બુદ્ધિ

મતદાર પું મત આપવાના અધિકારવાળો

મતદારમંડળ નં મતદારોનું મંડળ

મતપત્ર પું; નં મત લખવાનો કાગળ

મતભેદ પું મત ભિન્ન હોવા તે

મતમતાંતર પું; નં મતોની ભિન્નતા; મતભેદ

મતલબ સ્ત્રીં હેતુ; આશય (૨) તાત્પર્ય; ભાવ

મતલબિયું વિં પોતાની જ મતલબ સાધનારું;
સ્વાર્થી

મતલબી વિં જુઓ મતલબિયું

મતવાદ પું પોતાના જ મત વિષેનો આગ્રહ

મતવાદી વિં પોતાના મતનું આગ્રહી

મતવાહું વિં મદમસ્ત; નશામાં ચકચૂર

મતસરવણી સ્ત્રીં અષાડ વદ અગિયારશથી
શ્રાવણ સુદ ત્રીજ સુધીનું જાકરીઓનું
એક વ્રત

મતંગ, ૦૦૪ પું હાથી

મતા સ્ત્રીં માલમિલકત; દોલત

મતાચહી વિં પોતાના મતનો આગ્રહ રાખનાર

મતાદાર પું ગામમાંથી સરકારને ભરણું ભરાય
તેની સહીસાખ કરનારો (વારા પ્રમાણે તે
મુખી થાય છે)

મતાદારી સ્ત્રીં મતાદારપણું

મતાધિકાર પું મત આપવાનો અધિકાર

મતાધિકારી વિં મતાધિકારવાળું
મતાભિમાન નં પોતાના મત માટેનું અભિમાન
મતાભિમાની વિં મતાભિમાનવાળું
મતારા પું આઘેલપીઘેલ ડોસો
મતાલો પું આળસના કસમોડા
મતાવલંબન નં અમુક ખાસ મતનું
અવલંબન

મતાંતર નં; પું અન્ય મત-પંથ
મતાંતરક્ષમા સ્ત્રીં અન્ય મતો માટે સહિષ્ણુતા
મતાંતરસહિષ્ણુ વિં મતાંતર સહન કરનાર
મતાંતરસહિષ્ણુતા સ્ત્રીં
મતાંધ વિં પોતાના મત પાછળ અંધ બનેલું
મતાંધતા સ્ત્રીં
મતિ સ્ત્રીં બુદ્ધિ
મતિભ્રમ પું જુઓ બુદ્ધિભ્રમ
મતિમંદ વિં મંદ મતિનું
મતિમાન વિં બુદ્ધિમાન
મતિયું વિં પોતાના મતને છોડે નહિ તેવું;
હડીલું

મતીરું નં ચીમરું
મતીલું વિં જુઓ મતિયું
મતુ' નં કચ્છલાતની સહી
મતુણુ પું માકણુ
મતુણુસત્ર નં માકણુનો સંહાર
મત્ત વિં મદ ચડયો હોય તેવું; ઉન્મત્ત;
ગાંડું; મસ્ત

મત્તગયંદ પું એક છંદ
મત્તમયૂર પું એક છંદ
મત્સર પું ઈર્ષા; અદેખાઈ
મત્સરી વિં મત્સરવાળું
મત્સ્ય નં માછલું
મત્સ્યગંધા સ્ત્રીં (સં.) સત્યવતી; શાંતનુની
પત્ની

મત્સ્યરંજ સ્ત્રીં એક પક્ષી
મત્સ્યાવતાર પું વિષ્ણુનો પહેલો અવતાર
મથક નં મુખ્ય સ્થાન
મથન નં વલોવલું તે (૨) માથાફટ; ગડમથલ;
મહેનત

મથનાચલ(-ળ) પું મંદર પર્વત (સમુદ્ર
વલોવતાં જેને સ્વેચ્છા તરીકે વાપર્યો હતો)

મથની સ્ત્રીં વલોણાની ગોળી
મથવું સં કિં વલોવલું (૨) અં કિં મહેનત
કરવી

મથામણુ સ્ત્રીં મથન (૨) મહેનત
મથાળી સ્ત્રીં પાઘડી
મથાળું નં ટોચ; શરૂઆત (૨) પાઘડી
મથિત વિં વલોવેલું
મથોટી સ્ત્રીં ઢોરનાં શિંગડાંની મૂળમોનો
ભાગ

મથોડું વિં (૨) નં માણસની ભિંચાઈ જેટલું
(ભિંડાણ) (૨) તેટલું માપ

મથોમથ અં માથા સુધી પૂરું ભરેલું
મદ પું કેફ; કેફની ખુમારી (૨) ગર્વ; તોર
(૩) હાથીના ગંડસ્થળમાંથી ઝરતો રસ

મદઈ પું*
મદકલ વિં મદથી ઉન્મત્ત બનેલું
મદગળ પું હાથી
મદગળતો વિં પું ગંડસ્થળમાંથી મદ ઝરતો
હોય તેવો (હાથી)

મદધેંધટ પું મદોન્મત્ત
મદદ સ્ત્રીં સહાયતા
મદદગાર વિં મદદ કરનાર
મદદનીશ વિં મદદગાર
મદદિયું વિં મદદગાર
મદન પું કામ; કામદેવ
મદનચહા પું એક છંદ
મદનચોર પું એક પક્ષી
મદનફળ નં મીંઠળ
મદનખાણુ નં કામદેવનું ખાણુ (૨) એક
સુગંધીદાર ફૂલ

મદનભેર નં એક લાંબું રણશિંગું
મદનભેરિ(-રી) સ્ત્રીં જુઓ મદનભેર
મદનિયું નં (કા.) હાથીનું બચ્ચું
મદમત્ત વિં મદમાતું
મદમાતું વિં મદથી મત્ત બનેલું
મદરેસા સ્ત્રીં નિશાળ (મુસલમાની)
મદલેખા પું એક છંદ
મદલોલ વિં મદમાતું
મદવિકાર પું કેફની ખુમારી; ઉન્મત્તતા (૨)
મદ ઝરવો તે

મદ્ધુ અં કિં મદ્—અહંકાર કરવો
 મદાર પું આધાર; ભરંસો
 મદારત સ્ત્રીં પશુઆકરી
 મદારી પું રીંછ, માંકડાં કે સાપ કેળવી ખેલ
 કરી બતાવનાર
 મદાંધ વિં મદથી અંધ બનેલું
 મદિરા સ્ત્રીં દાર
 મદિરાક્ષી વિં સ્ત્રીં મોહક આંખવાળી
 મદી વિં મત્ત
 મદીના નં (સં.) અરબસ્તાનનું એક શહેર,
 ન્યાં મહંમદ પેગંબરની કબર છે
 મદોન્મત્ત વિં મદથી ઉન્મત્ત બનેલું
 મદેનજર સ્ત્રીં નવી નીકળેલી કંપનીની
 જાહેરખબર
 મદ્ય નં મદિરા; દાર
 મદ્યનિષેધ પું દારનિષેધ
 મદ્યનિષેધક વિં મદ્યનિષેધ કરનારું
 મદ્ય(-પી) પું દારડિયો
 મદ્યપાન નં દાર પીવો તે
 મદ્યપી પું મદ્યપ; દારડિયો
 મદ્યાર્ક પું મદ્યનો અર્ક; 'આલકોહોલ'
 મદ્રાસી વિં મદ્રાસનું (ર) નં એક જાતનું
 લાલ કાપડ
 મધ નં મધમાખીઓએ એકઠો કરેલો ફૂલનો
 રસ
 મધપૂરો પું મધમાખીઓનું ઘર
 મધમાખ(-ખી) સ્ત્રીં મધ બતાવનારી માખી
 મધરાત સ્ત્રીં અરધી રાત
 મધલાળ સ્ત્રીં લાલચ
 મધવો વિં પું હુણ્ણપુષ્પ; જડો (ર) પું
 એક પક્ષી
 મધુ મીઠું; ગળ્યું (ર) નં મધ (૩) પું દાર
 (૪) વસંત (૫) અશોકવૃક્ષ (૬) એક છંદ
 (૭) ચૈત્રમાસ
 મધુ(-ધૂ)ક પું મહુડાનું ઝાડ; તેનું ફૂલ
 મધુકર પું ભમરો (ર) મધમાખ
 મધુકરવૃત્તિ સ્ત્રીં મધુકરના જેવી સારુંસારું
 વીણી સંગ્રહ કરવાની વૃત્તિ
 મધુકરી સ્ત્રીં ભમરી; મધમાખ (ર) માધુકરી
 મધુગંધિ(-ધી) વિં મધની ગંધવાળી;
 સુગંધીદાર

મધુપ પું ભમરો (ર) મધમાખ (૩) દારડિયો
 મધુપર્ક પું દહીં, ઘી, પાણી, મધ અને
 ખાંડ એ પાંચનું મિશ્રણ (સત્કારપૂજનમાં
 વપરાતું)
 મધુપાન નં મદ્યપાન
 મધુપ્રમેહ પું પેશાબમાં સાકર જવાનો રોગ
 મધુભાર પું એક છંદ
 મધુમક્ષિકા સ્ત્રીં મધમાખી
 મધુમાસ પું ચૈત્ર મહિનો
 મધુમેહ પું જુઓ મધુપ્રમેહ
 મધુયા નં*
 મધુર(-રું) વિં ગળ્યું (ર) મીઠું; પ્રિય (૩)
 સુંદર; મનોરંજક (૪) શાંત; સૌમ્ય
 મધુરતા સ્ત્રીં
 મધુરા સ્ત્રીં સાકર (ર) જેડીમધ (૩) મીઠી
 કાકડી (૪) સુવા
 મધુરું વિં જુઓ મધુર
 મધુવન નં (સં.) વૃંદાવન
 મધુસૂદન પું (સં.) મધુદેવને મારનાર—
 શ્રીકૃષ્ણ
 મધોમધ અં વચ્ચે
 મધ્ય વિં વચ્ચેનું (ર) નં વચ્ચેનો ભાગ (૩)
 પું મધ્યમસર અવાજ કે સ્વર
 (સંગીત. જુઓ મંદ્ર)
 મધ્યકાલ(-ળ) પું મધ્યયુગ
 મધ્યકાલીન વિં મધ્યયુગનું
 મધ્યગા સ્ત્રીં 'મીડિયન'
 મધ્યગુણક પું ધાતક; 'મોડચુલસ' (ગ.)
 મધ્યધન નં ચયત્રેદીના પહેલા અને છેલ્લા
 પદની સરેરાશ (ગ.)
 મધ્યખિંદુ નં કેંદ્ર
 મધ્યમ વિં વચ્ચું (ર) પું સંગીતના સ્વર-
 સમૂહમાંનો ચોથો સ્વર (૩) નં 'મીન' (ગ.)
 મધ્યમપદ નં વચ્ચું પદ
 મધ્યમપદલોપી પું જેનું મધ્યમ પદ લોપાય
 છે એ સમાસ; ઉદા. પર્ણ (નિર્મિત)
 શાલા
 મધ્યમસર અં મધ્યમ રીતે મર્યાદિત પ્રમાણમાં
 મધ્યમા સ્ત્રીં વચ્ચેની આંગળી (ર) મધ્યમિકા
 (૩) વાણીની ત્રીજી સ્થિતિ; જુઓ પરા
 (૪) નાચિકાનો એક પ્રકાર

મધ્યમાન નં સરાસરી; સરેરાશ; સમમિતિ
 'એવરેજ' (ગ.)
 મધ્યમિકા વિં સ્ત્રીં રજસ્વલા થવા લાગેલી
 કન્યા
 મધ્યરાત્રિ(-ત્રિ, -ત્રી) સ્ત્રીં મધરાત
 મધ્યરેખા(-યા) સ્ત્રીં વિષુવવૃત્ત
 મધ્યલય સ્ત્રીં સંગીતનો એક લય
 મધ્યવર્તી વિં મધ્યસ્થ
 મધ્યસ્થ વિં વચમાં આવેલું (૨) તટસ્થ (૩)
 બે પક્ષનું સમાધાન કરનાર
 મધ્યસ્થતા સ્ત્રીં તટસ્થતા
 મધ્યા સ્ત્રીં વચલી આંગળી (૨) જુઓ
 મધ્યમિકા (૩) જુઓ મુઘ્ધા
 મધ્યાન(-હ) પું બપોર
 મધ્યે અં વચ્ચે; માં
 મન નં સંકલ્પવિકલ્પ વગેરે કરનારી ઇન્દ્રિય
 (૨) દિલ (૩) ઇચ્છા
 મનકામના સ્ત્રીં મનની ઇચ્છા
 મનખાદેહ પું; સ્ત્રીં મનુષ્યનું શરીર
 મનખો પું મનુષ્ય તરીકેની જિંદગી
 મનગમતું વિં મનને ગમતું
 મનગમો પું મનની રુચિ
 મનન નં ચિંતન
 મનનશીલ વિં ચિંતન કરવાના સ્વભાવવાળું
 મનનીય વિં મનન કરવાળું
 મનપતીજ વિં સંતોષકારક
 મનફેર વિં જરાક ફેરવાળું
 મનભર વિં સાચા મનનું
 મનભંગ વિં નિરાશ (૨) પું નિરાશા
 મનભાવતું વિં મનપસંદ
 મનમાનતું વિં મનને ગમે તેટલું
 મનમેળાપી વિં મળતાવડું
 મનમોજી વિં મનસ્વી; તરંગી
 મનમોદ પું આનંદ
 મનમોહન વિં મનને મોહ પમાડે તેલું
 મનરમાડો પું મનનો આનંદ
 મનરંજન વિં મનને આનંદ આપનાર
 મનવશ્ચિયું વિં મનને મનાવવા જેવું
 મનવર સ્ત્રીં પશુભાષાકરી
 મન(-ના)વર્ણ સં કિં 'માનવ'નું પ્રેરકરૂપ
 મનવાર સ્ત્રીં લક્ષ્મી વહાણ

મનવેગી વિં મનના જેટલા વેગવાળું
 મનવો પું મનુષ્ય (૨) મન
 મનસખ પું પદવી; દરજ્જો
 મનસખદાર પું લક્ષ્મીનો અમલદાર
 મનસખદારી સ્ત્રીં મનસખદારનું કામ કે
 હોદ્દો
 મનસખી સ્ત્રીં મનસખદારી
 મનસા અં મનથી
 મનસિજ પું કામદેવ
 મનસુખો પું વિચાર; ધારણ; ઇરાદો
 મનસૂર પું (સં) 'અનલક્ષક' બોલી દેહાંતકંડ
 પામનાર મુસલમાન સંત
 મનસ્વિતા સ્ત્રીં મનસ્વીપણું
 મનસ્વી વિં સ્વચ્છંદી; તરંગી (૨) ઉદાર
 -શ્રેષ્ઠ ચિત્તવાળું (૩) ધીર-સ્થિર ચિત્તવાળું
 (૪) માની
 મનહર વિં મનોહર (૨) પું એક છંદ
 મનઃપૂત વિં મન વડે વિચારી જાયેલું;
 અંતઃકરણે કબૂલ રાખેલું
 મનઃશિલ પું એક ખનિજ પદાર્થ
 મના, ંઈ સ્ત્રીં બંધી; નિષેધ
 મનાઈલુકમ પું મનાઈ જણાવનારો હુકમ
 મનામણું નં મનાવવું તે
 મનાવવું સં કિં જુઓ મનવવું
 મનિયાર પું જુઓ મણિયાર
 મનિયારુ નં મનિયારનો ધંધો
 મનીઓડર પું ટપાલઓફિસ મારફતે નાણાં
 મોકલવાં તે
 મનીષા સ્ત્રીં ઇચ્છા (૨) બુદ્ધિ; જ્ઞાન
 મનુ પું (સં) વિવસ્વતના પુત્ર-આદિમાનવ;
 માનવકુળના ઉત્પાદક (૨) બ્રહ્માના ૧૪
 પુત્રોમાંના દરેક, જેમનાથી મન્વંતર ગણાય
 છે. પ્રથમ સ્વાયંભુવન મનુસ્મૃતિના કર્તા
 કહેવાય છે; આ મન્વંતરના મનુ વૈવસ્વત છે
 મનુજ પું મનુષ્ય
 મનુષ્ય પું; નં માણસ
 મનુષ્યભતિ સ્ત્રીં માણસભત
 મનુષ્યત્વ નં માણસાઈ
 મનુષ્યચર પું અતિથિસત્કાર; નૃયજ્ઞ
 મનુષ્યલોક પું મૃત્યુલોક; પૃથ્વી
 મનુષ્યેતર વિં મનુષ્યથી જુદું

મનુસંહિતા સ્ત્રીં (સં.) મનુએ રચેલી સ્મૃતિ
 મનુસ્મૃતિ સ્ત્રીં (સં.) જુઓ મનુસંહિતા
 મનુહાર પું મનામણી; પ્રાર્થના
 મનુહારી વિં મનામણી કરનારું
 મને સં હુંનું ખીજ વિભક્તિ એકવચન
 મનોગત વિં મનમાં રહેલું (૨) નં વિચાર;
 અભિપ્રાય
 મનોગતિ સ્ત્રીં મનની ઇચ્છા (૨) મનની
 ગતિ-વેગ
 મનોગમ વિં મનપસંદ
 મનોગ્રાહ્ય વિં મનને ગમે તેવું (૨) શુદ્ધિગ્રાહ્ય
 મનોજ વિં મનમાં ઉત્પન્ન થયેલું (૨) પું
 કામદેવ
 મનોજ્ઞ વિં મનપસંદ; સુંદર
 મનોધર્મ પું મનનો ધર્મ
 મનોધર્મવિદ્યા સ્ત્રીં માનસશાસ્ત્ર
 મનોનિયત્ર પું મનનો સંયમ
 મનોભવ પું મનોજ; કામદેવ
 મનોભંગ પું નિરાશા
 મનોભાવ પું મનની વૃત્તિ
 મનોભૂ પું મનોભવ; કામદેવ
 મનોમય વિં માનસિક; મન સંબંધી
 મનોમયકોશ(-ષ) પું પાંચ કોશ પૈકી ત્રીજો
 (જુઓ આનંદમયકોશ)
 મનોમયી સ્ત્રીં મનોમયનું સ્ત્રીલિંગ
 મનોમૂર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રીં ધ્યાનમૂર્તિ
 મનોયત્ન પું; નં મનની મહેનત (૨)
 અભ્યાસપાઠ (ખાસ કરીને ગણિતમાં)
 મનોરચના સ્ત્રીં માનસિક બંધારણ
 મનોરથ પું મનની ધારણા; મુરાદ
 મનોરમ વિં મનોરંજક
 મનોરમા સ્ત્રીં સુંદર સ્ત્રી (૨) પીળી જૂઈ
 (૩) ગોરોચન
 મનોરંજક વિં મનને આનંદ આપનાર
 મનોરંજન નં આનંદ
 મનોરાગ પું મનનો આનંદ
 મનોરાગ્ય નં કલ્પનાવિહાર; શેખચઢીના તરંગ
 મનોવાંછા સ્ત્રીં મનની ઇચ્છા
 મનોવિકાર પું ભાવ; લાગણી
 મનોવૃત્તિ સ્ત્રીં મનની વૃત્તિ
 મનોવેગ પું મનનો આવેશ

મનોવ્યથા સ્ત્રીં માનસિક વેદના
 મનોહર વિં મોહક; સુંદર
 મનોહારી વિં મનોહર (૨) સ્ત્રીં મનુહાર
 મન્મથ પું કામદેવ
 મન્યુ પું કોપ; ગુસ્સો
 મન્વંતર પું એક મનુની કારકિર્દીનો સમય;
 ૩૦૬,૭૨૦,૦૦૦ વર્ષ (જુઓ મનુ)
 મપારો પું જોખો (૨) ફડિયો
 મપાવવું સં કિં 'માપવું'નું પ્રેરકરૂપ
 મપાવું અં કિં 'માપવું'નું કર્મણિરૂપ
 મફત અં વગરપૈસે
 મફતિયું વિં મફતનું; ફેગટિયું (૨) મફત
 લેનાર-વાપરનાર
 મફર સ્ત્રીં મનને ખુશ કરનાર દવા
 મખલક(-ગ) વિં અતિશય; પુષ્કળ
 મખારખી સ્ત્રીં નાનાં છોકરાં તથા ઢોરને થતો
 એક રોગ
 મભમ વિં મોધમ; અસ્પષ્ટ
 મમ પું બં વં ચાવણું (બાળભાષામાં) (૨)
 સં માટું
 મમઈ સ્ત્રીં માની મા
 મમત પું હઠ; દુરાગ્રહ (૨) ચડસ
 મમતા સ્ત્રીં જુઓ મમત્વ
 મમતાળુ વિં હેતાળ; માયાળુ
 મમતી,ંહું વિં હઠીલું; આગ્રહી
 મમત્વ નં પોતાપણું (૨) હેત; સ્નેહ (૩)
 હઠ; દુરાગ્રહ
 મમરો પું ચોખાની ધાણીનો દાણો (૨)
 ઉસ્કેરણી; ફડડું
 મમળાવવું સં કિં ઓગાળવા માટે મોંમાં
 આમતેમ ફેરવવું
 મમાવો પું માનો બાપ
 મમી સ્ત્રીં નં સંધરી રાખેલું મડદું (મિસર)
 મમૂલા નં એક પક્ષી
 મમ્મો પું મ અક્ષર
 મમ્મોચ્ચમ્મો પું મ અને ચથી શર થતો
 (મા બહેન સમાણી) ગાળ
 મય પું (સં.) દાનવોનો શિલ્પી
 મયણ પું + મહન; કામદેવ
 મયંક પું મૃગાંક; ચંદ્ર
 મયા સ્ત્રીં દયા; કૃપા (૨) માયા; સ્નેહ

મયાળ પું એક વેલો
 મયૂખ નં કિરણ
 મયૂર પું મોર
 મયૂરી સ્ત્રી ઢેલ
 મર અં હરો; છાને; બલે
 મરકત નં લીલમ
 મરકલડું નં મંદ હાસ્ય
 મરકલું નં મરકલડું
 મરકવું અં કિં (કા.) સ્મિત કરવું
 મરકી સ્ત્રી મહામારી; ઘણા લોક મરે તેવો
 રોગ; કોગળિયું, પ્લેગ વગેરે (૨) એક મીઠાઈ
 મરઘી સ્ત્રી કૂકડી
 મરઘું નં કૂકડું
 મરઘો પું કૂકડો
 મરઘી સ્ત્રી મરઘાનો છાડ (૨) કાનનું એક
 ઘરેણું
 મરઘું નં એક જાતનું તીખું શિંગ જેવું ફળ;
 મરઘીનું ફળ
 મરજ પું રોગ; વાવર
 મરજદ સ્ત્રી મર્યાદા; અદ્ય; સહ્યતા (૨)
 જુઓ મરજદી
 મરજદવેલ સ્ત્રી દરિયાકિનારે થતી એક વેલ
 મરજદા સ્ત્રી મર્યાદા; સહ્યતા
 મરજદી વિં પુષ્ટિમાર્ગના આચાર પ્રમાણે
 ચાલનારું (૨) સ્ત્રી પુષ્ટિમાર્ગની આચાર—
 પ્રણાલી
 મરજી સ્ત્રી ઇચ્છા; ખુશી
 મરજીવો પું દરિયામાંથી મોતી કાઢનાર (૨)
 મરજીવો
 મરડ પું; સ્ત્રી જુઓ મરડાટ (૨) મરડિયો
 મરડવું સં કિં વાંકું વાળવું; આમળવું
 મરડાટ પું રીસ (૨) લટકો; ચાળો
 મરડાવું અં કિં 'મરડવું'નું કમંભિરૂપ (૨)
 વંકાવું; રિસાવું (૩) લટકા કરવા
 મરડાશિં(—શીં,—સિં,—સીં)જ સ્ત્રી એક
 આંખળાવાળી શીંગ
 મરડિયો પું એક જાતનો કાંકરો, જેને પકળ્યાથી
 ચૂનો બને છે
 મરડો પું એક રોગ, જેમાં ઝાડા વાટે આમ
 તથા લોહી પડે છે
 મરણ નં મોત; મૃત્યુ

મરણકાલ(—ળ) પું મરવાનો સમય
 મરણધાત સ્ત્રી મરણ થાય એવો પ્રસંગ
 મરણતોલ વિં મરી નય તેવું—તેટલું
 મરણપોક સ્ત્રી મરણ થતાં મૂકેલી પોક
 મરણલોકડાં નં જાં વં શખને બાળવાનાં
 લોકડાં
 મરણશીલ વિં મરણ પામે તેવું; મર્ત્ય
 મરણાગત સ્ત્રી મરણકાળ (૨) અં મૃત્યુ
 થાય તોપણ; જીવ ગયે
 મરણાભિમુખ વિં દેહ છોડવાની તૈયારીમાં
 હોય તેવું
 મરણોન્મુખ વિં જુઓ મરણાભિમુખ
 મરણાંત વિં મરણ સુધીનું
 મરણિયું વિં મરવાને તૈયાર થયેલું; મોતની
 પરવા વિના ખૂબારું
 મરતક નં + મડકું
 મરતઓ પું દરજ્જો; મોભો
 મરદ પું પુરુષ (૨) વીર પુરુષ
 મરદવું સં કિં જુઓ મદંવું
 મરદાઈ સ્ત્રી પુરુષાતન (૨) વીરતા
 મરદાનગી સ્ત્રી જુઓ મરદાઈ
 મરદાના વિં પુરુષ સંબંધી
 મરદાની વિં મરદને લગતું; મરદ માટેનું;
 મરદને છાજે એવું
 મરદા(—દ્)મી સ્ત્રી મરદાઈ
 મરદી સ્ત્રી મરદાઈ
 મરદૂમી સ્ત્રી મરદામી; મરદાઈ
 મરની(—ને) અં જુઓ મર
 મરમ્મત સ્ત્રી જીર્ણોદ્ધાર; સમારકામ
 મરફો પું એક જાતનું વાળું
 મરવું અં કિં મરણ પામવું; નાશ પામવું
 (૨) (ધાતુની) ભસ્મ થવી
 મરવો પું નાની કાચી કેરી (૨) એક છાડ
 મરસિયો પું રાજિયો
 મરહઠા પું એક છંદ
 મરહમ પું મલમ; લેપ
 મરહૂમ વિં મરણ પામેલું; સ્વર્ગસ્થ
 મરા(—રે)ઠણ સ્ત્રી મરાઠા સ્ત્રી
 મરા(—રે)ડી વિં મહારાષ્ટ્રનું (૨) સ્ત્રી
 મહારાષ્ટ્રની ભાષા

મરા(-રે)ઠો પું મહારાષ્ટ્રનો રહેવાસી
 મરામત સ્ત્રીં જુઓ મરમત
 મરામતી વિં મરામત કરાવવી પટે તેવું (૨)
 પું મરામત કરનાર માણસ
 મરાલ(-ળ) પું હંસ
 મરાલી(-ળી) સ્ત્રીં હંસી
 મરિયું વિં મરી જેવું તીખું; કોધવાળું (૨)
 નં મરી
 મરી નં એક તેલનો
 મરીચકંકોલ નં એક છોડ
 મરીચિ પું (સં) દશ પ્રભપતિમાંના એક
 (૨) સ્ત્રીં કિરણ
 મરીચિકા સ્ત્રીં મૃગળ
 મરીચી પું સૂર્ય
 મરીમસાલો પું ગરમ મસાલો (૨) [લા.]
 અતિશયોક્તિ
 મરુ પું રણ (૨) મારવાડ
 મરુત પું પવન
 મરુદેશ પું મારવાડ; પાણી વગરનો રણનો
 પ્રદેશ
 મરુભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં મરુદેશ
 મરુત્થલી સ્ત્રીં મરુદેશ
 મરુડિયો પું જુઓ મનિયાર
 મરુઠ નં એક છોડ
 મરુવો પું એક છોડ
 મરેઠણ સ્ત્રીં જુઓ મરાઠણ
 મરેઠી વિં (૨) સ્ત્રીં જુઓ મરાઠી
 મરેઠો પું જુઓ મરાઠો
 મરે પું મોત (૨) મોતના જેવું દુઃખ;
 હેરાનગતિ
 મરેડ પું વાંક; વણણ; (અક્ષરનો) આકાર
 (૨) જુઓ મરડાટ
 મરેડદાર વિં મરેડવાળો (અક્ષર)
 મરેડવું સં કિં જુઓ મરડવું
 મરેડી સ્ત્રીં ખૂબ ઉધાડવાનો રુદ્ધ
 મર્કટ પું વાંદરો
 મર્ત્ય વિં મરણશીલ (૨) પું માણસ
 મર્ત્યલોક પું મૃત્યુલોક
 મર્દ પું જુઓ મરદ
 મર્દન નં ચોળવું તે (૨) દમન; નાશ
 મર્દવું સં કિં મર્દન કરવું; ચોળવું

મર્દાઈ સ્ત્રીં જુઓ મરદાઈ
 મર્દાનગી સ્ત્રીં જુઓ મરદાનગી
 મર્દાના સ્ત્રીં જુઓ મરદાના
 મર્દાની વિં જુઓ મરદાની
 મર્દી સ્ત્રીં જુઓ મરદી
 મર્મ પું છપી વાત; ભેદ (૨) રહસ્ય; તાત્પર્ય
 (૩) મર્મસ્થાન
 મર્મખાર પું
 મર્મચાહી વિં મર્મ-રહસ્યનું ગ્રહણ કરનારું
 મર્મજી વિં મર્મ જાણનાર; ચતુર
 મર્મભેદ પું ખીજની છપી વાતો બહાર
 પાડવી તે
 મર્મભેદન નં મર્મભેદ
 મર્મભેદી વિં મર્મસ્થાનને ભેદનાર
 મર્મર વિં મર્મર અવાજ કરવું (૨) પું
 (૨૫૦) અવાજ (પાંદડાં વગેરેનો)
 મર્મવચન નં મહેણું
 મર્મવિદ પું મર્મજ્ઞ
 મર્મસ્થલ(-ળ) નં જ્યાં ઈજા થવાથી
 મૃત્યુ થાય તેવો શરીરનો કોમળ ભાગ
 મર્મસ્થાન નં મર્મસ્થળ
 મર્માળ(-ળું) વિં મર્મવાળું
 મર્યાદ(-દા) સ્ત્રીં હદ (૨) અદ્ય; વિવેક
 મર્યાદવેલ સ્ત્રીં મરણદવેલ
 મર્યાદશીલ વિં વિનયી; અદ્યવાળું
 મલ(-લ) પું કુસ્તીખાન; પહેલવાન
 મલ(-ળ) પું મેલ (૨) વિષા
 મલકટ પું કાંચીખાનો છાતી ઉપરનો ભાગ
 મલક(-કા)વું અં કિં મંદમંદ હસવું
 મલકાટ પું મંદ સ્મિત (૨) હર્ષ; આનંદ
 મલકુરેતી સ્ત્રીં મલ્લયુધ્ધ
 મલકેડું વિં સહેજમાં મલકાઈ જાય તેવું
 (૨) મળગૂંગળું (૩) નં દોણી
 મલકૂત પું દેવલોક
 મલખમ પું કસરત માટેનો લાકડાનો લીસો
 ચાંબલો
 મલખંભ પું જુઓ મલખમ
 મલચક નં મલ-પાપના અધિષ્ઠાનરૂપ
 શરીરનું કદિપત ચક્ર
 મલત્યાગ પું પેટમાંનો મળ ગુદા વાટે બહાર
 કાઢવો

મલપત્ર વિં ઉમંગમાં ઠાઠથી ધીમેધીમે ચાલવું
મલખારી વિં મલખારનું
મલમ પું મડગમડ ઉપર ચોપડવાનું ગોષધ
મલમપટી(-ટી) સ્ત્રીં મલમ ચોપડેલી પટી
મલમપટો(-ટો) પું મલમ ચોપડેલો
લગડાનો પટો

મલમલ નં; સ્ત્રીં એક જાતનું ખારીક કાપડ
મલ(-ળ)માસ પું અધિકમાસ
મલય પું (સં) મલયપર્વત
મલયગિરિ પું (સં) દક્ષિણમાં આવેલો
ચંદનનાં જંગલવાળો પર્વત

મલયપર્વત પું (સં) મલયગિરિ
મલયાગર નં સારામાં સારી સુખડ
મલયાચલ(-ળ) પું (સં) મલયગિરિ
મલયાદ્રિ પું (સં) મલયગિરિ
મલયાનિલ પું મલયપર્વતમાંથી આવતો પવન
મલ(-ળ)શુદ્ધિ સ્ત્રીં ઝાડો સાફ આવેલો તે
મલંગ વિં મસ્ત (ફકાર)
મલાઈ સ્ત્રીં દૂધ ગરમ કરવાથી ઉપર જામતું
જડું પડ

મલાખુ વિં ખાડું
મલાળે પું જુઓ મુલાળે
મલામણી સ્ત્રીં*
મલાર પું એક રાગ
મલાવડાં નં જાં વં મીઠું મીઠું ખોલી સાતું
લગાડવું તે

મલા(-ળા)વરોધ પું બંધકોશ
મલાવવું સં કિં વધારી રંગ પૂરવો;
દીપાવવું (વાત; રાગ) (ર) લંબાવવું;
અતિશયોક્તિ કરવી

મલાવો પું મલાવવું તે
મલા(-ળા)શય નં મળને રહેવાનું સ્થાન
મલિક પું રાજા
મલિન વિં મેલું
મલિનતા સ્ત્રીં
મલીદો પું ચૂરમું (ર) સત્તવવાળો ખોરાક
(૩) [લા.] માર

મલીર નં (કા.) ઝીણા પોતનું અને કાળા
રંગનું કાઠિયાણીનું ઓઠણું
મલ્લક વિં ઉત્તમ

મલેક પું મુસલમાનોની એક જાતનો માણસ
મલોખુ નં રેંટિયાની માળ ન ખસી જાય
માટે જે ઢીંગલીની વચ્ચે બસાતી
સળંગોમાંની દરેક
મલો(-ળો)ત્સર્ગ પું મળત્યાગ
મલ્લ વિં મજબૂત અને કસરતી (ર) પું
પહેલવાન

મલ્લયુદ્ધ નં કુસ્તી
મલ્લવિદ્યા સ્ત્રીં કુસ્તીની કળા અને શાસ્ત્ર
મલ્લિકા સ્ત્રીં એક વેલ અને તેનું ફલ (ર)
એક છંદ (૩) હંસની એક જાત
મવડાવવું સં કિં 'માવું'નું પ્રેરકરૂપ
મવાલી પું કંગાળ; બિખારી (ર) શુંડો
મશ(-સ) નં મિષ; બહાનું
મશક સ્ત્રીં પાણી ભરવાની ચામડાની કોથળી
મશકલું વિં ચિડાચેલું
મશગૂલ વિં નિમજ્જ; લીન
મશરૂ પું રેશમ તથા સૂતરનું ઘણું રંગના
પટાવાળું કપડું

મશહૂર વિં પ્રખ્યાત
મશાગત સ્ત્રીં મહેનત (ર) રોજ; મજૂરી
મશાલ સ્ત્રીં લાકડી ઉપર ચીંથરાં વીંટીને
સળગાવેલો કાકડો
મશાલચી પું મશાલ ધરનારો
મશાલી પું મશાલચી
મશિ(-સિ)યાઈ વિં માસીનું
મશી(-સી) સ્ત્રીં કાજળ; મેશ (ર) દાંત
ધસવાનો કે કાળા કરવાનો ભૂકો

મશ્કરી સ્ત્રીં મનક; ઠકો; ટોળ
મશ્કરો પું મશ્કરી કરનારો (ર) વિદ્વેષક; રંગલો
મસ વિં પુષ્કળ (ર) નં મિષ
મસકો પું માખણ (ર) [લા.] ખુશામત
મસનદ સ્ત્રીં ગાદી; તખ્ત
મસનવી સ્ત્રીં કાવ્યનો એક પ્રકાર
મસમસવું અં કિં મધમધવું; ફેરવું
મસરકો પું કરડાગીનો ખોલ; મર્મવચન
મસલત સ્ત્રીં સંતલસ; સલાહ
મસલતિયો પું સલાહ આપનાર
મસવણી સ્ત્રીં ગીરીપૂજન
મસવાડી સ્ત્રીં ભરવાડ પાસેથી ટોર ચરાવવા
બદલ લેવાતો કર

મસવાડું નં ધરની પાછળનો વાડાનો લાગ
મસવાડો પું ગામનું પછવાડું; લાગોળ (૨)
(ગર્ભ રહ્યાનો) મહિનો

મસળાવું સં કિં ચોળવું

મસાણું નં સ્મશાન

મસાણિયું વિં મસાણું (૨) સ્મશાનમાં જઈ
આવેલું (૩) [લા.] કંગાળ; અપશુકતિયું

મસાણિયો પું મડદા સાથે સ્મશાનમાં ગયેલો
માણસ

મસાણી વિં મસાણિયું; કંગાળ (૨) પું
બાળતી કે દાઢતી વખતે ધાર્મિક ક્રિયા
કરાવનાર (૩) મરણક્રિયા માટેનો સામાન
વેચનાર

મસાત સીં ખેડવાની જમીનની માપણી
(૨) મહેસૂલ

મસાલા(-લે)દાર વિં મસાલાવાળું
મસાલો પું રસોઈ ધમધમાટવાળી કે સ્વાદિષ્ટ
કરવા નાખવાનો તેલનો (૨) કોઈ સીંજ
બનાવવા ભેઈતી સામગ્રી

મસિ(-સી) સીં ઝાડ તથા વેલા પર થતો એક
જવ (૨) શેરડીનો એક શેગ (૩) શાહી

મસિયાઈ વિં જુઓ મસિયાઈ

મસી સીં જુઓ મસી (૨) જુઓ મસિ

મસી, ૦હ પું જુઓ મસીહ

મસી(-રિજ)દ સીં મુસલમાનોનું બંદગી
કરવાનું ભહેર મકાન; નિમાજ પઢવાનું સ્થાન

મસીહ(-હા) પું ઈસામસીહ

મસુ(-સુ)ર સીં એક જાતની દાળ

મસો પું ચામડી ઉપર બાણેલી ગોળ ગાંઠ
(૨) અશ; હરસ

મસેવું નં ચૂલા ઉપરનાં ગરમ વાસણ
પકડવા વપરાતું ચીંચરું

મસેતી વિં મસેત બંદરનું

મસેજ સીં મસીદ

મસેત વિં મદમાતું; ઉન્મત્ત; ચકચૂર

મસેતક નં માથું

મસેતાન વિં મસેત; ઉન્મત્ત

મસેતક(-ક) નં માથું (૨) મગજ

મસેતક(-ક)વિદ્યા સીં અંતઃકરણમાં
થતી જુદીજુદી લાગણીઓનાં મગજમાં
નિયત સ્થાનો જણાવનારી વિદ્યા; 'ફેનોલોજી'

મસેતી સીં તોફાન (૨) મસેત હાલત

મસેતીખોર વિં તોફાની

મસેતલ સીં; નં સાળમાં વપરાતી રેશમની કોકડી

મહફૂળ વિં મુલતવી

મહફૂળી સીં મહફૂળપણું

મહત વિં મોટું

મહ(-હે)લાખ પું ચંદ્ર (૨) સીં ચાંદની
(૩) એક દારૂખાનું

મહતી વિં સીં મોટી (૨) સીં મહતા
(૩) એક જાતની વીણા

મહતા સીં જુઓ મહત્વ

મહત્વ નં મોટાપણું; મહિમા; અગત્ય; પ્રતિષ્ઠા

મહત્વાકાંક્ષા સીં મોટાઈ મેળવવાની ઇચ્છા

મહત્વાકાંક્ષી વિં મહત્વાકાંક્ષાવાળું

મહ(-હે)ખૂબ સીં પ્રિયા

મહ(-હ)મહ પું (સં.) ઇસ્લામના પેગંબર

મહમદિયત વિં મહમદ સાહેબ સાથે સંબંધ
રાખનાર

મહલોક પું કપડા સાત લોકમાંનો ચોથો લોક

મહલિ પું મોટો ઋષિ

મહંત પું મોટો સાધુ; મહાધિકારી

મહંમદ પું (સં.) મહમદ

મહંમદી વિં મહમદનું અનુયાયી

મહા વિં (સમાસમાં) મોટું (જિદાં મહાજન;
મહાપાપ) (૨) પું વિક્રમસંવતનો

જોથો માસ

મહાકવિ પું મોટો કવિ

મહાકાય વિં મોટા શરીરવાળું

મહાકાલ(-ળ) પું (સં.) મહાદેવ

મહાકાલી(-ળી) સીં (સં.) લયંકર સ્વરૂપવાળી
દુર્ગા

મહાકાવ્ય નં મોટું કાવ્ય

મહાજાત નં મોટા પ્રતિષ્ઠિત માણસોનું
મંડળ (૨) જુદાજુદા ધંધાધારીઓનાં

મંડળોમાંનું દરેક

મહાજનિયું વિં મહાજનને લગતું (૨) ધણી
વગરનું; રખડાક

મહાતલ(-ળ) નં સાતમાંનું પાંચમું પાતાળ

મહાત્મા વિં (૨) પું મહાન પુરુષ

મહાદશા સ્ત્રીં મુખ્ય ગ્રહની અસર

મહાદેવ પું શિવ

મહાદ્વાર નં મુખ્ય દરવાજો

મહાન વિં મોટું

મહાનુભાવ વિં મોટા મનનું; ઉદાર; મહાશય
(૨) પું તેવો પુરુષ

મહાપદ્મ વિં સો અબજ (૨) નં ઘોણું કમળ

મહાપાતક નં મોટું પાપ (અક્ષહિતા, સુરા-
પાન, ચોરી, ગુરુપત્ની સાથે વ્યભિચાર,
અને એ ચાર સાથે સંગ, એ પાંચ)

મહાપાતકી વિં મહાપાતક કરનાર

મહાપૂજા સ્ત્રીં ખાસ પ્રસંગે કરાતી મોટી પૂજા

મહાપ્રલય પું ચારસો બત્રીસ કરોડ વર્ષેની
અંતે મનાતો સૃષ્ટિનો સમૂળગો નાશ

મહાપ્રસાદ પું દેવનું નૈવેદ્ય (૨) જગન્નાથજીને
ચરેલો ભાત

મહાપ્રસ્થાન નં મૃત્યુ

મહાપ્રાણુ વિં જેનો ઉચ્ચાર કરતાં વધારે
પ્રાણુ વપરાય છે તે—કવર્ગ વગેરે દરેક
વર્ગનો ખીજો અને ચોથો વ્યંજન, તથા શ,
ષ, સ, અને હ

મહાબલા સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

મહાબો પું ભાર; વક્ત્ર

મહાભાગ વિં ભાગ્યશાળી (૨) સદાચારી

મહાભારત વિં બહુ મોટું અને મુશ્કેલ (૨)
નં (સં.) તે નામનું પ્રસિદ્ધ મહાકાવ્ય

મહાભિનિષ્ક્રમણુ નં મહાન ગૃહત્યાગ
(બુદ્ધનો)

મહાભૂત નં મૂળતત્ત્વ; પંચમહાભૂતમાંનું દરેક

મહામતિ વિં બુદ્ધિશાળી (૨) ઉદાર
ચિત્તવાણું

મહામહોપાધ્યાય પું બહુ મોટા ઉપાધ્યાય
(૨) અંગ્રેજ રાજ્ય તરફથી સંસ્કૃતના
પંડિતને મળતો એક ધિક્કાળ

મહામંત્રી પું પ્રધાન મંત્રી

મહામાત્ર પું વડો અમાત્ય (૨) વિદ્યાપીઠના
મંત્રી; 'રત્નસ્ત્રાર' (૩) મહાવત

મહામાયા સ્ત્રીં (સં.) જગતની કારણભૂત
અવિદ્યાની અધિષ્ઠાત્રી; દુર્ગા (૨) બુદ્ધ
ભગવાનની માતાનું નામ (૩) લક્ષ્મી (૪)
સ્ત્રીં જેનાથી ભૌતિક જગત સત્ય જણાય
છે તે માયા

મહામારી સ્ત્રીં મરફી; કોલેરા

મહાર પું ભંગી; ચંડાળ

મહારજત નં સોનું

મહારત પું આવડત; ઉસ્તાદી; મહાવરો

મહારથી પું એકલો દશ હજાર થોડાઓ સામે
લડી શકે તેવો પરાક્રમી લડવૈયો

મહારાજ સ્ત્રીં મોટો રાજા; સમ્રાટ (૨)
વૈષ્ણવોના આચાર્ય (૩) બ્રાહ્મણ, સંત, રાજા
વગેરેના સંબોધન તરીકે વપરાય છે

મહારાજા(-યા) પું સમ્રાટ

મહારાજાધિરાજ પું સર્વોપરી સમ્રાટ

મહારાણી સ્ત્રીં વડી રાણી

મહારાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રીં શિવરાત્રી; મહા વદ ૧૪
ની રાત્રી (૨) મહાપ્રલયની રાત્રી;
કાળરાત્રી (૩) મધરાત પછી જે સુદર્તનો
સમય

મહારાષ્ટ્ર પું; નં (સં.) ગુજરાતની દક્ષિણે
અને કર્ણાટકની ઉત્તરે આવેલો અરબી
સમુદ્રના કિનારા પરનો પ્રદેશ

મહારાષ્ટ્રી વિં મહારાષ્ટ્રનું;—ને લગતું (૨)
પું મહારાષ્ટ્રનો રહેવાસી

મહાલ પું પરગણાનો એક ભાગ

મહાલક(-કા)રી પું મહાલનો વહીવટદાર

મહાલક્ષ્મી સ્ત્રીં નારાયણની શક્તિ (૨)
અપાર સંપત્તિ (૩) એક છંદ

મહાલય નં મહેલ (૨) પવિત્ર ધામ; મંદિર
(૩) ભાદરવા વદમાં કરવાનું મોટું આજ્ઞ
(૪) મોટો વિનાશ

મહાલયું અં કિં કાઠમાઠથી આનંદમાં
અહીં તહીં ફરવું (૨) ફિકરચિંતા વિના લહેર
કરવી

મહાવત પું હાથીનો હાંકનાર

મહાવરો પું અભ્યાસ; ટેવ

મહાવાક્ય નં 'તત્ત્વમસિ' વગેરે બ્રહ્મપ્રતિપાદક
ઉપનિષદ્વાક્ય

મહાવિદ્યાલય નં જાંચા અભ્યાસ કરવાની
વડી શાળા; 'કોલેજ'

મહાવીર પું. મોટા પરાક્રમી પુરુષ (૨) [સં.]
 ચાવીસમા જૈન તીર્થંકર (૩) હનુમાન
 (૪) ગરુડ
 મહાવ્યથા સ્ત્રી. ભારે વેદના
 મહાવ્રત નં. મોટું વ્રત (૨) જીવનની અનિવાર્ય
 ફરજ
 મહાશય વિ. ઉચ્ચ આશયવાળું; સંજ્ઞા (૨)
 પું. તેવો માણસ
 મહાશંકુ વિ. દસ મહાપદ્મ (સંખ્યા)
 મહાશાળા સ્ત્રી. વડી શાળા; 'કોલેજ'
 મહાસભા પું. હિસાબ
 મહાસભા સ્ત્રી. 'કોંગ્રેસ'
 મહાસમિતિ સ્ત્રી. મોટી સમિતિ; 'ઓલ ઇન્ડિયા
 કોંગ્રેસ કમિટી'
 મહાસરદી સ્ત્રી. પૃથ્વી ઉપરથી હુમ થયેલું
 એક માંસાહારી પ્રાણી
 મહાસંસ્કૃત નં. વેદનું સંસ્કૃત
 મહિ(-હી) સ્ત્રી. પૃથ્વી
 મહિ(-હી)તલ(-ળ) નં. પૃથ્વીની સપાટી
 મહિ(-હી)ધર પું. પર્વત
 મહિના પું. ૫૦ વં હમેલ (૨) કાવ્યનો
 એક પ્રકાર
 મહિનાદાર પું. માસિક પગારે નોકરી કરનાર
 મહિનો પું. માસ; વરસના બાર ભાગમાંનો
 એક (૨) એક મહિનાની અમુક એક તિથિથી
 ખીન મહિનાની તે જ તિથિ સુધીનો સમય
 મહિ(-હી)પતિ પું. રાજા
 મહિ(-હી)પાલ(-ળ) પું. રાજા
 મહિમા પું. પ્રતાપ; યશ (૨) સ્ત્રી. આઠ
 સિદ્ધિઓમાંની એક-મોટું સ્વરૂપ લેવાની સિદ્ધિ
 મહિયર નં. પિયર
 મહિયારી સ્ત્રી. ભરવાડણ; ગોપી (૨) ગોત્રજની
 પૂજા કરનાર સ્ત્રી
 મહિલા સ્ત્રી. સ્ત્રી (૨) રાણી
 મહિલાવિદ્યાલય નં. સ્ત્રીઓની પાઠશાળા
 મહિષ પું. પાડો
 મહિષાસુર પું. (સં.) એક રાક્ષસ
 મહિષી સ્ત્રી. ભેંસ (૨) પટરાણી; રાણી
 મહી સ્ત્રી. પૃથ્વી (૨) ગાય (૩) નં. દહીં
 મહીતલ(-ળ) નં. જુઓ મહિતળ
 મહીદીપ પું. એક છંદ

મહીધર પું. મહિધર; પર્વત
 મહીપતિ પું. મહિપતિ; રાજા
 મહીપાલ(-ળ) પું. મહિપાલ; રાજા
 મહીરું નં. મહિયર
 મહીં અ. અંદર
 મહુડી સ્ત્રી. નાનો મહુડો (૨) ફાર
 મહુડું નં. મહુડાનું ફલ
 મહુડો પું. એક ઝાડ
 મહુરત નં. મુદ્દત
 મહુવર સ્ત્રી. મહારીની વાંસળી
 મહેક સ્ત્રી. ફેરમ; સુગંધ
 મહેકવું અ. કિં ફેરવું
 મહેકાટ પું. મહેક
 મહેજાંજળ વિ.*
 મહેજાંદૂજાં નં. ૫૦ વં મહેજાં; મર્મવચન
 મહેજું નં. ટોણો; મર્મવચન
 મહેતર પું. ઢેડનો મુખી (૨) ઝાડુ મારનાર
 ભંગી
 મહેતરાઈ સ્ત્રી. મહેતરનું કામ કે હોદ્દો
 મહેતરાણી સ્ત્રી. મહેતરની કે તે ભત્રીની સ્ત્રી
 મહેતલ સ્ત્રી. મુદત; સમય
 મહેતાગીરી સ્ત્રી. મહેતાનું કામ
 મહેતાજી પું. શિક્ષક (૨) કારકુન
 મહેતાળ પું. ચંદ્ર
 મહેતી, ૦જી સ્ત્રી. શિક્ષિકા (૨) મહેતાજીની સ્ત્રી
 મહેતો પું. શિક્ષક (૨) કારકુન
 મહેનત સ્ત્રી. શ્રમ
 મહેનતાણું નં. મહેનતનો બદલો; રોજ; પગાર
 મહેનતુ વિ. ઉદ્યમી; ઉદ્યોગી
 મહેફિલ સ્ત્રી. મિજલસ (૨) જીભણી
 મહેખૂખ વિ. જુઓ મહખૂખ
 મહેમાન પું. પરોણો
 મહેમાનગીરી સ્ત્રી. પરોણાચાકરી
 મહેમાની સ્ત્રી. મહેમાનગીરી
 મહેર સ્ત્રી. કૃપા; દયા
 મહેરખાન વિ. કૃપાળુ; માયાળુ
 મહેરખાની સ્ત્રી. માયા; દયા
 મહેરમ વિ. વહાણું; મનથી માનેલું
 મહેરાળ પું. કમાનના આકારનું ચણતર
 મહેરાળદાર વિ. મહેરાળવાળું
 મહેરાળી(-વી) વિ. મહેરાળદાર

મહેરામણ પું સમુદ્ર
 મહેરા પું પાલખી ભંચકનાર; ભોઈ
 મહેલ પું રાજમહેલ
 મહે(-હો)લાત સ્ત્રી મહેલ
 મહે(-હો)લો પું ફળિયું; શેરી
 મહેશ(-શ્વર) પું (સં) મહાદેવ
 મહેસૂલ સ્ત્રી જમીન ઉપરનો કર (૨) જકાત;
 દાણ (૩) રાજ્યની કુલ આવક
 મહેસૂલી વિં મહેસૂલને લગતું
 મહેંદ્ર પું (સં) ઇંદ્ર
 મહોકા નં એક પક્ષી
 મહોત્સવ પું મોટો ઉત્સવ
 મહોદધિ પું મહાસાગર
 મહોદય વિં (૨) પું મહાનુભાવ; મહાશય
 મહોદયપર્વ નં
 મહોબત સ્ત્રી પિછાન; દોસ્તી (૨) પ્રેમ;
 ખ્યાર
 મહોર સ્ત્રી ગીની (૨) છાપ; સિફો
 મહોરદાર સ્ત્રી બેગમ; સ્ત્રી
 મહોરું નં શેતરંજનું સોગંદું
 મહોરો પું સાપના તાળવામાં થતો ગોળ
 ચપટો પદાર્થ (૨) ધસીને ચળકાટ આપવો
 તે (૩) જથી ચળકાટ અપાય તે (૪)
 અસ્તાર્ધની કડી (૫) નગારું વગાડવાની
 એક રીત (૬) કુસ્તીની સૂર્યાતમાં
 આમતેમ ફરતું તે (૭) તરવારનો ધા
 મહોલ પું જુઓ મહેલ
 મહોલાત સ્ત્રી જુઓ મહેલાત
 મહોલેદાર પું
 મહોલો પું જુઓ મહેલો
 મળ પું મેલ; કચરો (૨) પેટમાંનો કચરો;
 વિષ્ટા
 મળકું વિં જરા મોળું
 મળગૂંમળું વિં જરા મોળું (૨) ગંદું; મેલું
 મળજુ નં મેળાપ; સ્નેહ
 મળતર નં નફો; કમાણી
 મળતાવડું વિં મિલનસાર
 મળતાવરોક પું ગ્રહ મળતા આવવા તે; મેળ
 (પતિપત્ની માટે)
 મળતિયો પું સાથે મળી કામ કરનાર; સાથી
 મળમાસ પું જુઓ મલમાસ

મળવિકાર પું બંધકોશથી થયેલો રોગ
 મળકું અં કિં જોડાવું; ભેગા થવું (૨)
 સમાન હોવું (૩) મેળ હોવો (૪) ગ્રામ થવું
 મળશુદ્ધિ સ્ત્રી જુઓ મલશુદ્ધિ
 મળસકું નં પરોઢિયું
 મળાવરોધ પું જુઓ મલાવરોધ
 મળાશય નં જુઓ મલાશય
 મળિયાગર(-રુ) પું જુઓ મલયાગર
 મળોત્સર્ગ પું જુઓ મલોત્સર્ગ
 મળી સ્ત્રી પૈડામાં બંજેલા દિવેલ તથા
 ચીંચરાનો થતો મેલ (૨) હનુમાનની મૂર્તિ
 ઉપરનો તેલ અને સિંદુરનો મેલ
 મંકોડી સ્ત્રી મંકોડાની માદાં
 મંકોડો પું એક જંતુ
 મંગણ(-ન) પું જુઓ માગણ
 મંગરો પું ટુંગરો; ટેકરો
 મંગલ(-ળ) વિં શુભ; કલ્યાણકારક (૨) પું
 એ નામનો ગ્રહ (૩) મંગળવાર (૪) નં
 કલ્યાણ; સુખ (૫) ખુશાલીનો અવસર (૬)
 ખુશાલીનું ગીત (૭) અંથને આરંભે કરાતી
 સ્તુતિ
 મંગલ(-ળ)કારક વિં મંગળ કરનારું; શુભ
 મંગલ(-ળ)કારી વિં જુઓ મંગલકારક
 મંગલા(-ળા)ચરણ નં અંથકે કોઈ કામને
 આરંભે કરાતી ઈશ્વરસ્તુતિ (૨) [લા.]
 શરૂઆત
 મંગલા(-ળા)ષ્ટક નં લક્ષ્મ વગેરે પ્રસંગે
 અંતે બોલાતા આશીર્વાદના આઠ શ્લોક
 મંગળ વિં (૨) પું (૩) નં જુઓ મંગલ
 મંગળકારક વિં જુઓ મંગલકારક
 મંગળકારી વિં જુઓ મંગલકારી
 મંગળદેરા પું બં વં પરણી બીટી વરવહુ
 ચોરીની આસપાસ ચારવાર ફરે છે તે
 મંગળમય વિં મંગળકારી; કલ્યાણકારી
 મંગળમૂર્તિ(-ત્તિ) સ્ત્રી જેવું દર્શન સ્મરણ
 મંગળકારી છે તે; ગણપતિ
 મંગળવાર પું અઠવાડિયાનો ત્રીજો વાર
 મંગળસૂત્ર નં લક્ષ્મ વખતે વર તરફથી કન્યાના
 ગળામાં દોરો ધણાય છે તે, જેને કન્યા
 ધણીની હયાતિ સુધી પહેરી રાખે છે (૩)
 સ્ત્રીના ગળાનું એક ધરણું

મંગળા સ્ત્રીં વૈષ્ણવ મંદિરમાં કાકોરજનાં
પ્રભાતનાં પહેલાં દર્શન (૨) (સં.) દુર્ગા
(૩) હજર (૪) દુર્ગા

મંગળાચરણ નં જુઓ મંગલાચરણ

મંગળાષ્ટક નં જુઓ મંગલાષ્ટક

મંગાવર્ણ સં કિં જુઓ મંગાવર્ણ

મંગાળો પું પથર ગોઠવીને કરેલો
કામચલાક ચૂલો

મંગ,૦ક પું પલંગ(૨) માંચડો (૩) ખેતરમાં
બાંધેલો માળો

મંગા સ્ત્રીં ઇચ્છા; ઉમેદ

મંગન નં માંજલું તે (૨) દાંત ધસવાનો
મૂકો (૩) દાંતે પીડ મૂકવી તે

મંગરિ(-રી) સ્ત્રીં ફલની કળાઓનું જૂમણું;
રાણી ઉપર બેઠેલાં ફલનો જૂમણો (૨) ફૂંપળ

મંગરિત વિં મંગરીવાળું થયેલું

મંગર પું ગિલાડો

મંગિષ્ઠ સ્ત્રીં મજ્ઞ

મંગર નં ઝંઝર; નૂપુર

મંગરા પું બં વં કાંસીભેડાં; કરતાલ

મંગુ,૦લ વિં કોમળ; મધુર

મંગુકેશ(-શી) વિં સુંદર વાળવાળો (ત્રીકૃષ્ણ)

મંગુભાષિણી વિં સ્ત્રીં મધુર બોલનારી સ્ત્રી
(૨) સ્ત્રીં એક છંદ

મંગુભાષી વિં મધુર બોલનારું

મંગુવાદી વિં જુઓ મંગુભાષી

મંગુર વિં કબૂલ; માન્ય; બહાલ

મંગુરી સ્ત્રીં બહાલી; હા પાડવી તે

મંગુપા સ્ત્રીં પેટી; મનુસ

મંગે પું રમવાનો લખોટો

મંગતાલ પું એક તાલ (સંગીત)

મંગ પું; નં ભાતનું જડુ આસામણ

મંગન નં શણગાર (૨) [મતનું] સ્થાપન

મંગપ પું માંડવો

મંગલ(-ળ) નં ગોળ ઘેરાવ; ફંડાળું (૨)

ટાળું; સંધ (૩) પ્રદેશ; પ્રાંત (૪) બાર

રાજ્યોનો સમૂહ (૫) જગવેદના દશ

ખંડમાંનો દરેક

મંગલા(-ળા)કાર વિં ચક્રાકાર; ગોળ

મંગલી(-ળી) સ્ત્રીં ટોળી; મંડળ

મંગલી(-ળી)ક પું સામંત; ખંડિયો રાજ

મંગલે(-ળે)શ(-શ્વર) પું એક -મંગલ-૧૨
રાજ્યોનો અધિપતિ

મંગલું અં કિં ખંતથી વળગલું

મંગળ નં જુઓ મંગલ

મંગળાકાર વિં જુઓ મંગલાકાર

મંગળી સ્ત્રીં જુઓ મંગલી

મંગળીક પું જુઓ મંગલીક

મંગલેશ(-શ્વર) પું જુઓ મંગલેશ્વર

મંગાઈ સ્ત્રીં જુઓ મંગાભણી

મંગાણુ નં ચારંભ; પાચો (૨) ફવા પરનાં
જે લાકડાં સાથે ચાક હોય છે તે

મંગામણુ નં મંગામણી

મંગામણી સ્ત્રીં નાણું ધીરનાર બ્યાજ ઉપરાંત
ચોપડામાં ખાતું પાડવા બદલ બક્ષિસ લે
છે તે

મંગાવર્ણ સં કિં 'માંડવું'નું પ્રેરકરૂપ

મંગાલું અં કિં 'માંડવું'નું કર્મણિરૂપ

મંગિત વિં શણગારેલું

મંગૂક પું દેડકો

મંગૂકજીવિ સ્ત્રીં દેડકાનો ફફકો (૨)

બ્યાકરણમાં કેટલાંક સૂત્ર વચ્ચે મૂકી દઈ

ત્યારપછીના સૂત્રમાંથી પદ લેવું તે

મંગૂર નં લોહાનો કાટ; એક રસાયણ

મંતર પું મંત્ર

મંતરણું સં કિં મંત્રથી કાણુમાં લેવું કે
અસર કરવી

મંત્રવ્ય વિં મનન કરવાથીવ્ય (૨) નં મત;
માન્યતા

મંત્ર પું દેવ કે કોઈ શક્તિ સાધ્ય કરવાના
ગૂઢ શબ્દ કે વાક્ય (૨) મંત્રણા

મંત્રણા સ્ત્રીં ખાનગી મસલત

મંત્રજુગ્ધ વિં મંત્રથી મોહમાં નાખેલું

મંત્રશાસ્ત્ર નં મંત્રો તથા તેમના વિધિનું શાસ્ત્ર

મંત્રસિદ્ધિ સ્ત્રીં મંત્ર સિદ્ધ થવો-મંત્રની
કાર્યસાધક શક્તિ પ્રાપ્ત કરવી તે

મંત્રિત્વ નં મંત્રીપણું

મંત્રી પું સલાહકાર; પ્રધાન (૨) પ્રધાન

કાર્યકર્તા (૩) 'સેક્રેટરી'

મંત્રીપદ નં મંત્રીનો હોદ્દો

મંત્રીવટ સ્ત્રીં મંત્રીનું કામ

મંત્રીશ્વર પું પ્રધાન મંત્રી

મંથન નં વલોવણું તે; વલોવાણું તે (૨) [સા.]
 ઉચ્ચપાથલ; ગડમથલ
 મંથનકાલ(-ળ) પું મંથનનો સમય
 મંથની સ્ત્રી મથની; ગોળી
 મંથર વિં મંદ; સુસ્ત; જડ
 મંદ વિં ધીમું; ધીરું; થોડું (૨) અં 'વાળું'
 એ અર્થ બતાવનાર ફારસી પ્રત્યય (હદાં
 અક્ષરમંદ)
 મંદગતિ વિં ધીમી ગતિવાળું (૨) સ્ત્રી
 ધીમી ગતિ
 મંદગામી વિં મંદગતિ
 મંદબુદ્ધિ વિં કમઅક્ષલ; મૂખ (૨) સ્ત્રી
 જડતા; મૂખતા
 મંદતા સ્ત્રી
 મંદભાગી વિં કમનસીળ
 મંદભાગ્ય વિં મંદભાગી (૨) નં દુર્ભાગ્ય
 મંદમતિ વિં (૨) સ્ત્રી જુઓ મંદબુદ્ધિ
 મંદવાડ પું ખીમારી; રોગ
 મંદવાડિયું વિં રોગી; માંડું ને માંડું રહેવું
 મંદવાર પું શનિવાર
 મંદહાસ્ય નં સ્મિત
 મંદાકિની સ્ત્રી ગંગા (૨) આકાશગંગા
 મંદાકાંતા પું એક છંદ
 મંદાક્ષ વિં નળળી આંખોવાળું (૨) નં શરમ;
 લાજ
 મંદાગ્નિ પું પાચનશક્તિની મંદતા
 મંદાર નં સ્વર્ગનાં પાંચ વૃક્ષોમાંનું એક;
 તેનું ફૂલ
 મંદિર નં દેવાલય (૨) ધર (૩) વિદ્યાનું ધામ
 મંદી સ્ત્રી કમીપણું (૨) ભાવની પડતી
 મંદીલ નં કસળી ખારીક વણાટની પાઘડી
 કે ફેટે
 મંદું વિં મંદ
 મંદ્ર વિં ધીમે; મંજીર (સૂર) (૨) સંગીતના
 ત્રણ પ્રકારના સ્વરોમાંનો એક (મંદ્ર, મધ્ય,
 અને તાર)
 મંદ્રમધ્ય પું સ્વરોની અચુક જાતની ગૂંથણી
 -એક વર્ણલંકાર (સંગીત)
 મંદ્રાદિ પું એક વર્ણલંકાર (સંગીત) [જુઓ
 મંદ્રમધ્ય]
 મંમાયા સ્ત્રી આતા; દેવી

મા સ્ત્રી માતા; બા (૨) અં ના; નહિ
 માર્ધ સ્ત્રી મા
 માર્ધકાંગણું વિં આવડિયું (૨) બાચણું; નળળું
 માર્ધલ પું બાવનસો એંશી ૫૮ જેટલું અંતર
 માકડ(-ણ) પું એક જવડું
 માકડિયું વિં માકણવાળું (૨) નં માકણ
 ભરાઈ રહે તેવું કાણાંકાણાંવાળું પાટિયું
 માકણ પું માકડ
 માકૂલ વિં થાગ્ય
 માકો પું ભાંગરો
 માખ(-ખી) સ્ત્રી એક ઊડતું જવડું
 માખણ નં ફહીં વલોવવાથી નીકળતું સત્ત્વ;
 નવનીત
 માખણચોર પું શ્રીકૃષ્ણ
 માખણિયું વિં માખણ ભેળવેલું (ચૂનો) (૨)
 માખણ જેવું નરમ (૩) ખુશામતિયું
 માખળ પું ખળીમાં આંખોલા પાકનો સરકારી
 ભાગ માટે કાઢવામાં આવતો અંદાજ
 માખી સ્ત્રી માખ
 માખીધોયું નં ભમરડાની એક રમત
 માખીવાધ પું માખી પકડનારો જવડો
 માખો પું મોટી લીલી માખ
 માગ પું રસ્તો (૨) જગા; અંતર (૩) સ્ત્રી
 માગણી; ખપત (૪) ઉધરાણી
 માગણ પું માગનાર; ભિખારી
 માગણિયાત વિં ભિખારી
 માગણી સ્ત્રી માગણું તે (૨) માગ; ખપત
 માગણું નં લેણું
 માગણું વિં માગણી કરતું (૨) નં લેણું
 માગધ પું વંશની કીર્તિ ગાનાર; વહીવંચો
 માગધી વિં મગધનું (૨) સ્ત્રી માગધી ભાષા
 માગરણું નં વરને પીઠી ચોળવી તે
 માગરું સં કિં આપવા માટે કહેવું; પાણું
 આપવા કહેવું
 માગશર પું વિક્રમ સંવતનો ખીજો મહિનો
 માગું નં માગણી
 માધ પું માદ; વિક્રમ સંવતનો ચોથો મહિનો
 માધવદો પું પાપ સુદ પૂનમથી માદ સુદ
 પૂનમ સુધી સૂર્યોદય પહેલાં સ્નાન કરવાનું
 એક વ્રત

માછણ સ્ત્રી માછીની સ્ત્રી
 માછલી સ્ત્રી એક જળચર પ્રાણી
 માછલું નં જુઓ માછલી
 માછી પું માછીમાર (૨) ખલાસી
 માછીમાર પું માછલાં પકડવાનો કાર્ય કરનાર
 માજણું વિં એક માનું; સહોદર
 માજન નં હદ; અંકુશ
 માજમ સ્ત્રી ભાંગના સત્ત્વમાં ખીલ વસાણાં
 નાખી બનાવેલો કેફી પદાર્થ

માજરવેલ સ્ત્રી એક ભતની ડાંગર
 માજરો પું હકીકત; વર્ણન
 માજલ નં એક પંખી
 માજવું સં કિં જુઓ માંજવું
 માજયો પું ભાઈ
 માજ વિં પૂર્વનું; અગાઉ થઈ ગયેલું (૨)
 મરહમ (૩) સ્ત્રી દાદી (૪) અંખાજ
 (૫) વડીલ સ્ત્રીનું માનસૂચક સંબોધન

માજુકળ નં માયું
 માજુકળી સ્ત્રી માજુકળનો છોડ
 માજુમી વિં માજમનું બંધાણી
 માજૂર વિં આંધળું
 માજમ વિં મધ્યમ; મધ્ય
 માજા સ્ત્રી મર્યાદા
 માટ નં માટલું (૨) ખોરાકમાં વપરાયેલું
 માંસ (૩) અં (૫) માટે

માટરિયો વિં પું થાળું ખાંબ્યા બિનાનો ફેવો
 માટલી સ્ત્રી નાનું માટલું
 માટલું નં માટીનું એક વાસણ
 માટી વિં જોરાવર (૨) પું ધણી (૩) મરદ
 (૪) સ્ત્રી મટોડી (૫) માંસ

માટીડો પું પુરુષ (૨) ધણી
 માટે અં વાસ્તે (૨) તેથી
 માટેકરી, ને અં માટે
 માઠ સ્ત્રી એક ભાજ
 માઠી સ્ત્રી હાથનું એક ધરણ
 માઠું વિં ખરાબ; બાંડુ (૨) કંઈક આણું
 માઠેરું વિં થોડું; લગાર
 માડ પું એક રાગ (૨) નં નાજિયેરી (૩)
 બાજક ઉપર ફેળના પીલાં ખાંધી બનાવેલું
 રમણેવનું સ્થાન

માડણ નં તારાટપકીની પિયળ (૨) ગામને
 પાદરે પાણી ભરાયેલો ખાટો (જેમાં લેંસો
 પડી રહે છે)

માડા પું જુવાર અને ધડની મિશ્રિત હાથે
 ધરેલી રોટલી

માડી સ્ત્રી મા
 માડો પું રોટલાનો પોપડો; રોટલીનું પડ (૨)
 પૂડો (૩) ધણી મોટી અને પાતળી રોટલી
 (૪) ફૂલકો

માઠ પું મહેલ; મેડીવાળું સુંદર મકાન (૨)
 વાસ; મહોલ્લો

માઠમેડી સ્ત્રી દરવાજા પર બાધેલી મેડી ..
 માઠુઆં(-ડાં) નં બં વં લાડકાં બાળક
 માઠું નં માણસ

માણ સ્ત્રી ગાગર (૨) ખમીર; ખટાસ (૩)
 ઉતરડ (૪) નં મોવણ (૫) હદ; સીમા
 (૬) કેડ; મીણો

માણુકમાઉ વિં કંઈ કમાવું ન હોય તેવું
 (૨) આળસુ; સુસ્ત

માણુકી સ્ત્રી એક ભતની ઘોડી
 માણુભટ(-ટ્ટ) પું માણ ખખડાવી કથા
 કહેનાર વ્યાસ

માણુમાણુ અં જેમતેમ કરીને; પરાણે (૨)
 અમથું; નામનું

માણુવું સં કિં અનુભવવું; ભોગવવું (૨)
 અં કિં રાજ થવું; મળ કરવી

માણુસ પું; નં મનુષ્ય
 માણુસાઈ સ્ત્રી માણુસને યોગ્ય ગુણ કે વર્તન
 માણુરાજ પું મોટું માણુસ; વહાલું માણુસ
 (લોકગીતમાં)

માણુકથ નં માણેક
 માણુયો પું માડવો; ધડો (૨) એક મણ
 પ્રવાહી માથ એવું પાત્ર (૩) મણનું કાટલું

માણી સ્ત્રી બાર મણ
 માણીગર પું રસિક; ભોગી
 માણીતલ નં વિશાંતિસ્થાન
 માણું નં (કા.) અનાજ ભરવાની નવ રોરના
 માપની પાલી (૨) વિં તેટલા માપનું
 (અનાજ)

માણેક નં રાતો મણિ

માણિકજ્ઞાની સ્ત્રીં ધણી આપે તે આપું
એવી શરતે કરેલી જ્ઞાની

માણિકઠારી સ્ત્રીં આસો પૂનમ
માણિકથંભ પું વિજયસ્તંભ
માણિકનોતરું નં માનને ખાતર આપેલું નોતરું
માણો પું આનંદ; ભોગ (૨) એક માપ
માતા સ્ત્રીં માતા (૨) વિં હારી ગયેલું; જોર
વિનાનું થયેલું

માતાપિતા નં બં ૧૦ મામાપ
માતાબર વિં તાલેવાન; શ્રીમંત
માતાબરી સ્ત્રીં ધનાઢયતા
માતામ નં શોક; રડાફટ
માતાસ્થિ પું પવન
માતરું નં પેશાબ (જેન)
માતાલિ પું (સં.) ઇદ્રનો સારથિ
માતાંગ પું હાથી
માતાંગી સ્ત્રીં હાથણી (૨) હાથીના
વાહનવાળી દેવી

માતા,ંજ સ્ત્રીં જનની (૨) દેવી
માતાપિતા નં બં ૧૦ માતાપિતા
માતામહ પું માનો બાપ
માતામહી સ્ત્રીં માની મા
માતુ,ંશ્રી સ્ત્રીં જુઓ માતુશ્રી
માતુલ પું મામે
માતુલી વિં મામાનું (૨) સ્ત્રીં મામા
માતુશ્રી સ્ત્રીં મા (માનસૂચક)
માતુ' વિં માતેલું
માતુ'તાતુ' વિં માતેલું
માતૃક વિં મા સંબંધી
માતૃકા સ્ત્રીં મા (૨) ગૃહ શક્તિવાળી કેટલીક
આકૃતિઓનું નામ

માતૃધાતુ પું માનો વધ
માતૃધાતી વિં માનો વધ કરનારું
માતૃત્વ નં
માતૃદેવ વિં માતાને દેવ તરીકે પૂજનાર
માતૃદેશ પું જન્મભૂમિ
માતૃપક્ષ પું મા તરફનાં સર્વાવહાલાં
માતૃભાષા સ્ત્રીં સ્વભાષા
માતૃભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં જન્મભૂમિ
માતેલું વિં હૃદયપુષ્ટ તથા મસ્તીમાં આવેલું

માત્ર વિં બધું; સઘળું (સમાસને અંતે. ઉદા. ૦
માણસમાત્ર) (૨) અં ફક્ત; કેવળ
માત્રા સ્ત્રીં બારાખડીમાં અંજન ઉપર મુકાવું
આવું ચિહ્ન (૨) કાવ્ય કે સંગીતમાં
સમયની ગણનાનો એકમ (૩) ધાતુની
લક્ષ્મ; રસાયણ (૪) માપ; પ્રમાણ

માત્રાછંદ પું માત્રામેળ છંદ
માત્રાખંધ પું માત્રાછંદ
માત્રામેળ વિં જેમાં ઓછીવધારે માત્રા
ઉપર પદખંધનો આધાર હોય તેવું
માત્રાવૃત્ત નં માત્રાછંદ
માત્સર્ય નં બીજનું સુખ દેખી બળવું તે; ઈર્ષા
માથાઉતાર વિં દરકાર કે લક્ષ વિનાનું (૨)
અં બેદરકારીથી
માથાઓળ સ્ત્રીં સંયુક્ત કુટુંબમાં જોક, દિયેર
વગેરે પાસેથી ખોરાકીપોશાકી માગવાનો
વિધવાનો હક
માથાફટ સ્ત્રીં ભાંજગડ; પંચાત (૨) નકામી
મહેનત; પીડા

માથાફટિયું વિં માથાફટ કરાવે એવું
માથાગ્રીક સ્ત્રીં માથાફટ
માથાગ્રીકિયું વિં માથાફટિયું
માથાતૂટ વિં માથું તૂટે એટલો સખત
(પ્રયત્ન)

માથાતોડ સ્ત્રીં માથાફટ
માથાતોડિયું વિં માથાફટિયું
માથાદોટ(-ઠ) અં માથા પ્રમાણ; દરેક માણસે
માથાફરેલ(-હું) વિં મિળજી; કોધી
માથાફોડ સ્ત્રીં માથાફટ
માથાફોડિયું વિં માથાફટિયું
માથાખાંધણ(-ણ) નં માથે બાંધવાનું કપડું
માથાબોળ અં માથું અને શરીર પલાળીને
માથામેલી વિં સ્ત્રીં અબડાયેલી; અટકાવવાળી
માથાબટી સ્ત્રીં સાદો ન બંગડે માટે માથા
ઉપર જ આવી રહે તેમ સીવેલો કકડો (૨)
માથાના તેલના કપડા પર પડેલા ડાઘા
(૩) આબર

માથાવહોણું વિં ઢંગધડા વિનાનું
માથું નં મસ્તક
માથોડું નં માથું રૂબે તેટલું જડાણ
માદ પું કેફ (૨) મદ; અહંકાર

માદક વિં કેદી
 માદર સ્ત્રીં મા
 માદરજાન સ્ત્રીં માતૃભાષા
 માદરજાં સ્ત્રીં જુઓ માદરજાન
 માદરપાદ પું એક જતનું સુતરાક કાપડ
 માદરી વિં માનું, ને લગવું
 માદળિયું નં દોરો, ચિઠ્ઠી કે તાવીજવાળો
 ધાતુનો નળી જેવો કે ચપટો ધાટ
 માદા સ્ત્રીં પશુ કે પંખીમાં સ્ત્રીજાત (૨)
 બરડવાની જોડમાં ખાડાવાળું બરડવું
 માધવ પું (સં.) વિષય; શ્રીકૃષ્ણ (૨) વૈશાખ
 માસ
 માધવી સ્ત્રીં એક કૂલવેલ
 માધુકરી સ્ત્રીં ઘેરઘેર ફરી ભિક્ષા માગવી તે
 માધુરી સ્ત્રીં માધુર્ય; મીઠાશ (૨) ભલાઈ
 (૩) મહેસૂલ ભરાઈ ન શકવું હોવાથી
 જમીન સરકારને પાછી સોંપવી તે
 માધુર્ય નં મધુરતા
 માધ્યમ વિં વચ્ચું
 માધ્યમિક વિં વચ્ચું; મધ્યમાં આવેલું
 માધ્યસ્થ વિં તટસ્થ; પક્ષપાત વિનાનું (૨)
 નં માધ્યસ્થ
 માધ્યસ્થી સ્ત્રીં માધ્યસ્થપણું
 માધ્યસ્થ નં માધ્યસ્થપણું
 માધવ પું માધ્વાચાર્યનો અનુયાયી
 માન નં આખર; પ્રતિષ્ઠા (૨) સદ્ભાવ; આદર
 (૩) અભિમાન (૪) તોલ; માપ (૫)
 'લોગેરીધમ' (ગ.)
 માનઅકરમ નં ખિતાબ વગેરેથી ગૌરવ
 આપવું તે
 માનક(-કા)રી પું માનને લાયક પુરુષ
 માનજુહાર વિં માનનાર
 માનતા સ્ત્રીં બાધા; આખડી
 માનક વિં માન આપવું (૨) વેતન લીધા
 વગર કામ કરનારું; 'ઓનરરી'
 માનની સ્ત્રીં + જુઓ માનિની
 માનનીય વિં માનને થોડું; માન્ય
 માનપત્ર નં વખાણ કે ધન્યવાદનો જાહેર
 રીતે અર્પણ થતો લેખ
 માનપાન નં માન; આદર (૨) આખર; પ્રતિષ્ઠા
 માનભાવ પું અપમાન

માનમરતબો પું મોભો; પ્રતિષ્ઠા
 માનમર્યાદા સ્ત્રીં અદબ; વિવેક
 માનવ વિં પું મનુ સંબંધી (૨) માણસ
 માનવજાતિ સ્ત્રીં મનુષ્યજાતિ
 માનવતી વિં સ્ત્રીં માનવાળી (૨) પ્રિય
 ઉપર રિસાયેલી પ્રિયા
 માનવધર્મશાસ્ત્ર નં મનુસ્મૃતિ
 માનવશાસ્ત્ર પું 'એન્થ્રોપોલોજી'
 માનવહિતવાદ પું 'હ્યુમેનિઝમ'
 માનવી વિં મનુષ્ય સંબંધી (૨) પું માણસ
 માનવું સં કિં કબૂલ કરવું; સ્વીકારવું
 માનવ્ય નં માનવજાતિ
 માનશુકન પું બં વં અપશુકન; ખરાબ ચિર્લ
 માનસ વિં મન સંબંધી (૨) નં મન
 માનસરોવર નં જુઓ માનસસર
 માનસશાસ્ત્ર નં 'સાઈકોલોજી'
 માનસશાસ્ત્રી પું માનસશાસ્ત્ર જાણનાર
 માનસસર નં (સં.) કૈલાસ શિખર પાસેનું
 પ્રસિદ્ધ સરોવર
 માનસિક વિં મન સંબંધી
 માનસી વિં સ્ત્રીં મન વડે કરેલી
 માનહાનિ સ્ત્રીં માનભંગ; અપમાન
 માનિત્વ નં ગર્વ; અભિમાન (૨) સંમાન; આદર
 માનિની સ્ત્રીં અભિમાની સ્ત્રી
 માની વિં અહંકારી (૨) ગૌરવયુક્ત
 માનીતું વિં ધણું વહાલું
 માનીપાત પું માનવા જેવો જવાબ
 માનુની સ્ત્રીં + માનિની
 માનુભાવ વિં + જુઓ મહાનુભાવ
 માનુષ વિં મનુષ્ય સંબંધી (૨) પું માણસ
 માનુષતા સ્ત્રીં મનુષ્યપણું
 માનુષી વિં માણસ સંબંધી (૨) સ્ત્રીં નારી
 માન્ય વિં માનનીય (૨) કબૂલ કરવાયોગ્ય;
 સ્વીકારેલું
 માન્યતા સ્ત્રીં માનવું તે; મત (૨) આખર;
 પ્રતિષ્ઠા (૩) સ્વીકાર; મંજૂરી
 માપ નં લંબાઈ, પહોળાઈ, વજન વગેરેનું
 પ્રમાણ (૨) પ્રતિષ્ઠા; ભાર (૩) હદ; ગળું
 માપક વિં માપનારું
 માપકરણ નં માપવાનું ગણિત; 'મેન્સ્યુરેશન'

માપણુદાર વિં માપનાર
 માપણી સ્ત્રીં માપવું તે; માપવાનું કામ
 માપણીકામદાર પુંં મોજણીદાર; જમીન માપનાર
 માપણીખાતું નં જમીનની માપણી કરનાર
 સરકારી ખાતું
 માપન નં માપવું તે
 માપપટ્ટી સ્ત્રીં માપવાની પટ્ટી; ફૂટપટ્ટી
 માપણું નં ઓરવાનું કામ કરતા ખેડૂતને ઘેરથી
 જવું બાતું (૨) માપવાનું પાત્ર
 માપવું સં કિં માપ કાઢવું
 માપિયું નં માપવાનું વાસણ કે સાધન
 માપું નં જુઓ માપિયું
 માફ વિં ક્ષમા કરેલું; જવા દીધેલું
 માફક વિં અનુકૂળ; રુચવું (૨) અં પેઠે; પ્રમાણું
 માફકસર* અં પ્રમાણસર; યથાસ્થિત
 માફી સ્ત્રીં ક્ષમા (૨) જવું કરવું તે; મુક્તિ
 માફીજમીન સ્ત્રીં જેના ઉપર સરકારનો હાગો
 ન હોય તેવી જમીન
 માફીપત્ર પુંં; નં માફી માગ્યા બાબતનો પત્ર
 માફો પુંં રથ
 માખર નં*
 માખાપ નં બં વં મા અને ખાપ
 મામ સ્ત્રીં માયા; મમતા (૨) નવાઈ; તાજુબી
 (૩) ઘેર્ય; દટતા (૪) નં ખાવાનું
 (ખાળભાષામાં)
 મામણુમૂંડો પુંં એક ઘોળો છવડો
 મામફળ નં મામફળીનું ફળ
 મામફળી સ્ત્રીં એક છોડ
 મામલત સ્ત્રીં માલમતા; પૂંછ; વિસાત (૨)
 મામલતદારનું કામ
 મામલતદાર પુંં તાલુકાની વચૂલાત સંબંધી
 કામ કરનાર અમલદાર
 મામલતદારી સ્ત્રીં મામલતદારનું કામ કે હોદ્દો
 મામલો પુંં કટોકટીનો સમય
 મામાજી પુંં મામોસસરો
 મામી સ્ત્રીં મામાની વહુ
 મામીજી(-સાસુ) સ્ત્રીં વર કે વહુની મામી
 મામૂલ નં રિવાજ
 મામૂલી વિં સામાન્ય; સાધારણ
 મામેજવો પુંં એક છોડ
 મામેકું નં મોસાણું

મામો પુંં માનો ભાઈ
 મામોજી(-સસરો) પુંં પતિ કે પત્નીનો મામો
 માયકાંક(-ગ)ણું વિં નમાણું; ખાચણું
 માયનો પુંં અર્થ
 માયફળ નં જુઓ માનુફળ
 માયફળી સ્ત્રીં માનુફળી
 માયણું વિં + મારું
 માયા સ્ત્રીં જેનાથી બ્રહ્માંડ રચાયું છે કે
 ભાસમાન થાય છે તે આદિશક્તિ—અવિદ્યા
 (૨) મમતા; રનેહ (૩) કૃપા (૪) છળ;
 પ્રપંચ; ઇદ્રબળ (૫) મૂડી; દોલત (૬)
 મમતાનો કોઈ પણ વિષય (૭) ભાંગ
 માયાપાણી નં ભાંગનું પીણું
 માયામય વિં માયાથી ભરેલું
 માયામૃગ પુંં; નં બનાવટી મૃગ
 માયામોસો પુંં (જેન) કપટથી જૂઠું બોલવું તે
 માયાવણું વિં (કા.)*
 માયાવાહ પુંં બ્રહ્મથી જિન્ન જગતનો અનુભવ
 માયા-ભમ છે એવો વાહ; વેદાંત
 માયાવી વિં મિથ્યા; ભ્રમરૂપ (૨) માયા-
 પ્રપંચથી ભરેલું
 માયાળુ વિં રનેહાળ; હેતાળ
 માયિક વિં માયાથી ભરેલું; મિથ્યા (૨)
 પ્રપંચથી ભરેલું
 માયું નં માનુફળ
 માયો પુંં પૂંછ
 માર પુંં મારવું તે; તાડન (૨) [લા.] મારો;
 વિપુલતા (૩) કામદેવ
 મારક વિં મારનારું; નાશ કરનારું
 મારકણું વિં મારવાની ટેવવાળું
 મારફટ સ્ત્રીં મારપીટ
 મારકો પુંં મારો; વિપુલતા (૨) નિશાન
 મારખાઉ વિં માર ખાયા કરે તેવું
 મારજ પુંં માર્જ
 મારગી વિં જુઓ માર્ગી
 મારજપાટ સ્ત્રીં મારવું અને ઝૂડવું તે
 મારજૂડ સ્ત્રીં જુઓ મારજપટ
 મારજુ નં મારવાનો તાંત્રિક પ્રયોગ
 મારદડી સ્ત્રીં દડીથી રમવાની એક રમત
 મારપછાડ સ્ત્રીં મારવું અને પછાડવું તે

મારપીટ સ્ત્રીં જુઓ મારપણ
 મારફત અં દ્વારા; વચમાં રાખીને (૨) સ્ત્રીં
 આડતિયા કે દલાલની મારફત કામ કરવાની
 રીત (૩) દલાલી; હક્કસાર્થ
 મારફતિયજી સ્ત્રીં મારફત કરનાર સ્ત્રી (૨)
 મારફતિયાની વહુ
 મારફતિયું વિં મારફતથી થયેલું—કરવાનું
 મારફતિયો પું વચમાં રહીને સોદા ગોઠવી
 આપનારો; દલાલ
 મારફાડ સ્ત્રીં મારપીટ
 મારમાર નં વારેવારે મારવું તે (૨) અં
 પુષ્કળ; જોરથી (૩) મુશ્કેલીથી
 મારવજી નં ધાતુ વગેરે મારવી તે
 મારવાડ પું (સં.) રજપૂતાનામાં આવેલો
 એક પ્રદેશ
 મારવાડી વિં મારવાડનું (૨) પું મારવાડનો
 રહેવાસી
 મારવું સં કિં પ્રહાર કરવો (૨) મરજી
 પમાડવું (૩) ધાતુની ભસ્મ કરવી
 મારામાર(-રી) સ્ત્રીં લડાઈ; મિઠાણ
 મારફત સ્ત્રીં પરમેશ્વરને ઓળખવો તે
 મારીતારી સ્ત્રીં આળાગાળી (૨) નિંદા
 મારુ વિં મારી નાખે—વીંધી નાખે તેવું
 (૨) પું મારવાડ (૩) એક રાજ
 મારુત પું પવન
 મારુતિ પું હનુમાન
 મારું સં પોતાનું
 મારો પું મારી નાખનારો; જલ્લાદ (૨)
 ઉપરાઉપરી પ્રહાર (૩) [લા.] રમઝ; વિપુલતા
 માર્ક'ડ(-ડેય) પું (સં.) એક ઋષિ
 માર્ક'ડેયપુરાજી નં અદાર પુરાણોમાંનું એક
 માર્ગ પું રસ્તો (૨) રૂઢિ (૩) મત; સંપ્રદાય
 માર્ગદર્શક વિં રસ્તો બતાવનાર
 માર્ગદર્શન નં માર્ગ બતાવવો તે
 માર્ગદર્શિકા સ્ત્રીં માર્ગ દર્શાવનાર—પ્રવેશ
 કરાવનાર પુસ્તક
 માર્ગદર્શક પું માર્ગ જોયો હોય તેવો માણસ
 માર્ગદર્શક પું માર્ગદર્શક
 માર્ગદર્શક પું માર્ગદર્શક; માર્ગદર્શક

માર્ગી વિં માર્ગનું—પંથનું અનુયાયી (૨)
 એ નામના કાઠિયાવાડના એક પંથનું (૨)
 પું મુસાફર (૩) માર્ગી પંથનો અનુયાયી
 માર્ગોપદેશક પું માર્ગ બતાવનાર
 માર્ગોપદેશિકા સ્ત્રીં જુઓ માર્ગદર્શિકા
 માર્થ પું ખ્રિસ્તી સંવતનો ત્રીજો મહિનો
 માર્જન નં શુદ્ધ કરવા મંત્ર લણી પાણી
 છાંટવું તે (૨) સાફ કરવું તે
 માર્જની સ્ત્રીં સાવરણી
 માર્જર પું બિલાડો
 માર્જરી સ્ત્રીં બિલાડી
 માર્જિત વિં માર્જન કરેલું
 માર્જીડ પું સૂર્ય
 માર્જીવ નં મૃદુતા
 માર્મક વિં મર્મજ (૨) મર્મભેદી
 માર્મિકતા સ્ત્રીં
 માર્મિકપણ નં
 માલ પું સામાન (૨) વિસાત; પૂંજ (૩)
 [લા.] સત્તવ; દમ (૪) ગાંજો
 માલકા સ્ત્રીં રાણી
 માલકાંક(-ગ)જી સ્ત્રીં એક બી
 માલ(-લિ)કી સ્ત્રીં માલિકપણ; સત્તા
 માલકું વિં બાકું; ત્રાંસું
 માલકેશ પું એક રાજ
 માલ(-ળ)ખું નં સળિયા કે દોરામાં પડેલી
 રાખેલો કાગળો તથા ચિઠ્ઠીઓનો સમૂહ
 (૨) બાવટાનું ધાસ
 માલગાડી સ્ત્રીં ભારખાનું
 માલગુજારી સ્ત્રીં જમીનમહેસૂલ (૨)
 જમીનદારે ઉધરાવી આપેલી મહેસૂલ
 માલગદી સ્ત્રીં વેશ્યા
 માલગમીન પું સારાખોટા માલ માટેનો
 જમીન
 માલડો પું (કા.) ગોદડાં ભરી રાખવાનો
 મોટો કોથળો
 માલજી સ્ત્રીં માળીની સ્ત્રી; માળીનો ધંધો
 કરનાર સ્ત્રી (૨) નાકમાં થતી ફેલ્લી
 માલતિ(-તી) સ્ત્રીં એક વેલ (૨) એક છંદ
 માલદાર વિં ધનવાન; તવંચર
 માલધણી પું માલિક

માલધારી વિં પું માલધણી
માલપૂઓ(-ડો) પું ગળથો પૂઝો
માલમ પું વહાણમાંના માલનો હિસાબ
રાખનાર

માલમતા સ્ત્રી સ્થાવર અને જંગમ મિલકત
માલમરત સ્ત્રી ધનદોલતના મદમાં છકી ગયેલું

(૨) ધનદોલતમાં જ સુખ માનનાર

માલમિલકત સ્ત્રી જુઓ માલમતા
માલવું નં છાશ ભરવાની દોણી
માલા(-ળા) સ્ત્રી મણકા વગેરે પરાવી કરેલો

હાર (૨) જપમાળા

માલાનુમાન નં એક અનુમાનનું સાધ્ય તે
ખીજ અનુમાનનું સાધન બની એક જ પક્ષ
વિષેની અનુમાનપરંપરા (પ્ર. શા.)

માલાકૂલ સ્ત્રી (કા.) આપવડાઈ; શેખી
માલાળું વિં માલ-સત્વવાળું
માલિ(-લે)ક પું સ્વામી; શેઠ (૨) પરમેશ્વર
માલિકી સ્ત્રી જુઓ માલકી
માલિની સ્ત્રી એક છંદ
માલિન્ય નં મલિનતા

માલિય(-યા)ત નં જિંચી જતનો બાગાયતવૃક્ષ
માલિશ(-સ) સ્ત્રી ચાળવું; રગડવું; ચાંપવું
માલુકાર પું વણકર; ઢેડ

માલૂમ વિં જાણીવું
માલેક પું જુઓ માલિક
માલોપમા સ્ત્રી ઉપમાનો એક પ્રકાર, જેમાં
એક ઉપમેયને અનેક ઉપમાનો સાથે
સરખાવવામાં આવે છે (કા. શા.)

માવ પું પતિ; વહાલમ
માવજત સ્ત્રી ખરડાસ; સંભાળ
માવડું નં કમરુનો વરસાદ
માવડિયું વિં જુઓ માવડીમુખું
માવડિયો પું માના જ કલામાં રહેનાર દીકરો
માવડી સ્ત્રી મા
માવડીમુખું વિં માની સોડમાં કે માના
કલામાં જ રહેનારું (૨) ખીકણ; બાપલું

માવ(-વી)તર નં બં ૧૦ માખાપ
માવાદાર વિં માવાવાળું
માવાલ વિં (કા.) *
માવીતર નં બં ૧૦ માવતર; માખાપ
માવું અં કિં સમાવું

માવો પું દૂધ બાળીને બનાવેલો ઘઉં પદાર્થ
(૨) સત્ત્વ

માશી(-સી) સ્ત્રી માની બહેન
માશી(-સી)જી(-સાસુ) સ્ત્રી વરની કે વહુની
માસી

માશૂક સ્ત્રી પ્રિયા
માષ પું અડદ
માષાજ નં અડદનું લોજન
માસ પું મહિનો

માસલો પું નમૂનો (૨) ઘાટ
માસા(-સો)જી પું માસીનો વર (૨) માસોસસરો
માસિક વિં નં (૨) માસને લગતું; દર
મહિને પ્રગટ થતું પત્ર

માસિયો પું મરણ પામેલાનું એક વરસ
સુધી દર માસે કરવામાં આવતું શ્રાદ્ધ

માસી સ્ત્રી માશી; માની બહેન
માસીજી(-સાસુ) સ્ત્રી જુઓ માશીજી
માસીસો પું જુઓ માસિયો
માસો પું માસીનો પતિ (૨) તોલાનો બારમો
ભાગ

માસોજી(-સસરો) પું વર કે વહુનો માસો
માહ પું માધ માસ (૨) માસ
માહવારી વિં મહિનાનું; મહિનાવાર
માહાત્મ્ય નં મહિમા; મહત્ત્વ

માહિત વિં વાકેફ
માહિતગાર વિં વાકેફગાર; જાણીવું
માહિતગીરી સ્ત્રી વાકેફગારી
માહિતી સ્ત્રી વાકેફગારી; જાણ
માહી સ્ત્રી માછલી
માહીગીર પું માછી
માહીમરાતબ વિં બાદશાહી વખતમાં
અમીરોની એક પદવી

માહે અં અમુક 'મહિનો' એમ જણાવવા
વપરાય છે.

માહેર વિં માહિતગાર
માહેશ્વર વિં મહેશ્વરનું, -ને લગતું (૨)
મહેશ્વરનું પૂજક

માહારું નં લઘુવિધિ કરવાનો મંડપ
માળ પું મેડો; મળદો (૨) સ્ત્રી માળા (૩)
રેંટિયાના ચક્ર અને ત્રાક ઉપર ફરતી દોરી

માળખું નં જુઓ માલખું
માળખું સ્ત્રીં જુઓ માલખું
માળવા પું (સં.) મંચહિંદુસ્તાનમાં આવેલો
એક પ્રદેશ

માળવી વિં માળવાનું
માળવું સં કિં જાળવું; સૈદવું (છાપરું)
માળા સ્ત્રીં માલા
માળિયું નં માળ; મેડો (૨) સરસામાન
રાખવા છાપરા નજીક કરેલો નાનો માળ
માળિયું નં વાડો કે બી'તો વિનાનું છાપરું
માળા પું ફલજાડ ઉછેરનાર (૨) ફૂલ વેચનાર
માળો પું પ'ખીનું ધર (૨) ઘણું કુટુંબો રહી
શકે એવું ઘણા માળવાળું મકાન (૩)
ખેતરનો માંચડો

માંકડ(-ણ) પું માકણ
માંકડમારી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
માંકડમુખું વિં માંકડાના જેવું લાલ મોનું
માંકડમૂઘું વિં વાંકી મૂછાવાળું
માંકડિ(-ણિ)યું નં જુઓ માકડિયું
માંકડી સ્ત્રીં માંકડાની માદા (૨) ધંડીના
ઉપલા પડમાં ખેસારેલો લાકડાનો કકડો (૩)
દોર બાંધવાના દોરડાના ગાળામાંની મોઈ
(૪) ભૂરી ભેંસ (૫) માંકડીફૂકડી (૬)
ચામડીનો એક રોગ

માંકડીફૂકડી સ્ત્રીં એક જીવડું, જેનું મૂતર
અડચેથી ફેસલા થાય છે એમ કહેવાય છે

માંકડું નં લાલ મોનું વાંદરું
માંકડો પું લાલ મોનો વાંદરો
માંકણ પું માકણ; માંકડ

માંગ વિં આઠ (વેપારી સકેત) (૨) સ્ત્રીં
માગણી (૩) સે'થો (૪) ચોટલાની લમણા
તરફની લટો; લમણા આગળ પાડેલાં પટિયાં

માંગપડી વિં '૧૮' (વેપારી સકેત)

માંગલિ(-ળિ)ક વિં શુભ

માંગમ્ય નં શુભ; કન્યાજી

માંગળિક વિં જુઓ માંગલિક

માંચડો પું માંચો; જી'ચી ખેઠક (૨) ગાડાની
ધરી ઉપરનો પાટલો (૩) સોઠાંની
બાજીમાંનું ફલ

માંચી સ્ત્રીં ખાટલી

માંચો પું જુઓ માંચડો

માંજર સ્ત્રીં તુલસી, ડમરા વગેરેની
ખિયાંવાળી ડાંખળી; મંજરી (૨) જોડામાંની
સુખતળી (૩) મરઘાના માથા ઉપરની કલગી

માંજરું વિં ભૂરી કીકીવાળું

માંજરું સં કિં ઘસીને સાફ કરવું (વાસણ)

માંજર પું ખિલારો

માંજો પું કાચ પાચેલો દોર

માંજલ નં એક ધાસ

માંડ અં માંડમાંડ

માંડણ નં જુઓ માડણ

માંડણી સ્ત્રીં માળની જી'ચી (૨) ગોઠવણ

માંડછાંડ સ્ત્રીં (કા.) ધરના રાચરચીલાની
શોભે તેવી ગોઠવણી (૨) નામુંડાનું નક્કી
કરી લખી લેવું તે

માંડમાંડ અં મહા મુશ્કેલીએ (૨) અમસ્તું;
સહેજ

માંડલિ(-ળિ)ક વિં મંડળમાંનું; ખંડિયું (૨)
પું ખંડિયો રાત; સામંત

માંડલિયું નં ગુસ્સાવાળી નજર

માંડલ પું માંડલો (૨) વરપક્ષને પહેરામણી
આપવાનો છેલ્લો વિધિ

માંડલાજી સ્ત્રીં માંડી વાળવું તે; તોડ;
સમાધાન

માંડલિયો પું કન્યાપક્ષનો માણસ

માંડવી સ્ત્રીં ધર આગળની જી'ચી ખેઠક (૨)
રવેશી (૩) નવરાત્રીમાં દીવા મૂકવા માટે
ખનાવેલી મંડપ જેવી રચના (૪) જકાત
લેવાની જગ્યા (૫) ચકલું; ખજાર (૬)
ભોંચરિંગ

માંડવું સં કિં શરૂ કરવું (૨) ગોઠવવું-મૂકવું
(૩) લખવું (૪) નોંધવું

માંડલો પું મંડપ; ચંદરવો બાંધીને ખનાવેલી
ખેઠક કે સ્થાન

માંડળિક વિં (૨) પું જુઓ માંડલિક

માંડા પું બં. વં કણકીકોરમાંની એક વાની

માંડગી સ્ત્રીં ખીમારી

માંડું વિં ખીમાર; રોગી

માંધ નં મંદતા (૨) ખીમારી

માંસ નં શરીરની સાત ધાતુમાંની એક

માંસજ નં મેદ; ચરખી

માંસપેશી સ્ત્રીં માંસનો લોચો

માંસલ વિં માંસવાળું; જાડું; ભરાવદાર
 માંસાહાર પું માંસનો ખોરાક
 માંસાહારી વિં માંસ ખાનારું
 માંહી(-હે,-હા) અં અંદર
 માંહેણું વિં અંદરનું
 માંહો(-હા)માંહે(-હા) અં અંદરઅંદર
 મિત્રામણાં નં બં વં આંખો વારેવારે
 ઢધાડવી અને બંધ કરવી તે (૨) તેના વડે
 ધરાશે કરવા તે
 મિજબા(-મા)ન પું મહેમાનગીરી કરનાર
 મિજબાની સ્ત્રીં ઉભણી (૨) મહેમાની
 મિજમાન પું મિજબાન; મહેમાન
 મિજરાફ નં તંજરો વગાડવાની નખી
 મિજલસ સ્ત્રીં ગમ્મતનો મેળાવડો (૨) સભા
 મિજલસિયો પું મિજલસમાં ભાગ લેનાર
 મિજગરું નં જેને લીધે બારણું વસાય છે
 તથા ઊઘડે છે તે; બરડડું
 મિજાજ પું ગુરસો (૨) અભિમાન (૩)
 તળિયત; પ્રકૃતિ
 મિજાજ વિં મિજાજવાળું
 મિટ્ટી સ્ત્રીં માટી
 મિઠિયાવળ સ્ત્રીં સોનામુખી
 મિણાવું અં કિં મીણો ચડવો (૨) પાનો
 ખેંચો લેવો; (દોરે) દૂધ ન મૂકવું
 મિત વિં પરિમિત; પ્રમાણસર
 મિતભાષી વિં પ્રમાણસર બોલનારું
 મિતવાદી વિં મિતભાષી
 મિતવ્યય પું યોગ્ય ખર્ચ; કરકસર
 મિતાક્ષર વિં સંક્ષિપ્ત; દૂકું (૨) પદ્યમાં લખેલું
 મિતાક્ષરી વિં મિતાક્ષર (૨) સ્ત્રીં પ્રસ્તાવના-
 રૂપે બે બોલ
 મિતાહાર પું પ્રમાણસર ખોરાક
 મિતાહારી વિં મિતાહાર કરનારું
 મિતિ સ્ત્રીં તિથિ; તારીખ
 મિત્ર પું બાઈબંધ
 મિત્રકાર્ય નં મિત્ર તરીકે કરેલું કામ
 મિત્રકૃત્ય નં જુઓ મિત્રકાર્ય
 મિત્રતા સ્ત્રીં દોસ્તી; બાઈબંધી
 મિત્રદ્રોહ પું મિત્રનો દ્રોહ
 મિત્રદ્રોહી વિં મિત્રદ્રોહ કરનારું
 મિત્રભાષ પું મિત્રાચારી

મિત્રમંડળ નં મિત્રોનું મંડળ
 મિત્રરાજ્ય નં મિત્રનું રાજ્ય; મિત્રાચારી
 રાખનાર રાજ્ય
 મિત્રાચારી સ્ત્રીં બાઈબંધી; દોસ્તી
 મિથુન નં જોડું; જોડ (૨) મૈથુન (૩) સ્ત્રીં
 ત્રીજી રાશિ
 મિથુની વિં જુઓ મૈથુની
 મિથ્યા વિં અસત્ય; અવાસ્તવિક (૨) અં ફોગટ
 મિથ્યાત્વ નં મિથ્યાપણું
 મિથ્યાચાર પું મિથ્યા આચાર; દંભ
 મિથ્યાચારી વિં મિથ્યા આચારવાળું; દંભી
 મિથ્યાદષ્ટિ સ્ત્રીં ખોટી સમજ
 મિથ્યાપવાદ પું ખોટું તહોમત
 મિથ્યાપવાદી વિં ખોટું તહોમત મૂકનાર
 મિથ્યાબુદ્ધિ સ્ત્રીં ભ્રાંતિ
 મિથ્યાભાષી વિં જૂઠું બોલનારું
 મિથ્યાભિમાન નં ખોટું અભિમાન
 મિથ્યાભિમાની વિં મિથ્યાભિમાન કરનારું
 મિથ્યારોપ પું ખોટો આરોપ
 મિથ્યાવાદ પું જૂઠાણું
 મિથ્યાવાદી વિં જૂઠું બોલનારું
 મિનાકસો પું ખાર; દેખ; કીનો
 મિનિટ સ્ત્રીં કલાકનો સાઠમો ભાગ
 મિમ્મતભરી સ્ત્રીં આજીજી; કાલાવાલા
 મિયાંડિં નં (૨૫૦) બિલાડીનો અવાજ
 મિયાન નં તલવાર વગેરેનું ધર
 મિયાં પું મુસલમાન ગૃહસ્થ (૨) તેનું સંબોધન
 મિરજાત નં માળાનો એક ભાગ
 મિરાત સ્ત્રીં પૂંજી; દોલત
 મિલ સ્ત્રીં મોટું કારખાનું
 મિલકત સ્ત્રીં ધનમાલ વગેરે
 મિલન નં મુલાકાત; મિલાપ; મળવું તે
 મિલનસાર વિં મળતાવડું
 મિલનસારી સ્ત્રીં મળતાવડાપણું
 મિલમાલિ(-લે)ક પું મિલનો માલિક
 મિલાપ પું મેળાપ; મેળ
 મિલાવટ સ્ત્રીં મેળવણી; મિશ્રણ
 મિલિત વિં મળેલું; એકું થયેલું
 મિશ્ર વિં મેળસેળવાળું; મિશ્રિત (૨) એકું
 થઈ ગયેલું (૩) પું માન આપવાયોગ્ય
 પુરુષ (નામને અતે. હદાં મંડનમિશ્ર)

મિશ્રણ નં મેળવણી; ઉમેરો (૨) મેળવણીથી
થયેલી વસ્તુ (૩) 'એક્સપ્રેશન' (ગ.)

મિશ્રપદી પું 'કોમ્પાઉન્ડ એક્સપ્રેશન' (ગ.)

મિશ્રશશિ પું 'કોમ્પાઉન્ડ ક્વોન્ટિટી' (ગ.)

મિશ્રધાતુ સ્ત્રી મિશ્રણવાળી ધાતુ (૨) જે
ધાતુઓના મિશ્રણથી બનેલી ધાતુ

મિશ્રિત વિં મિશ્રણ કરેલું; ભેળવેલું

મિષ નં બહાનું

મિષ્ટ વિં મીઠું

મિષ્ટતા સ્ત્રી

મિષ્ટપણું નં

મિષ્ટાન્ન નં ગળી વાનીનું ભોજન

મિસર નં (સં.) આફ્રિકાને ઈશાન ખૂણે
આવેલો એક પ્રસિદ્ધ દેશ; ઇજિપ્ત

મિસરી વિં મિસરનું (૨) સ્ત્રી સાકર

મિસરો પું કવિતાની વૃક્ષ

મિસલ સ્ત્રી રીત; તરેહ

મિસાલ સ્ત્રી રીત; તરેહ

મિસી(-રસી) સ્ત્રી દાંત કાળા રંગવાળી ભૂખી

મિસ્કીન વિં મુકલિસ; ગરીબ

મિસ્ત્રી પું હોશિયાર કારીગર (ખાસ કરીને
સુતાર, કડિયો)

મિહિર પું સૂર્ય

મિહિરામણ પું + મહેરામણ; સમુદ્ર

મીચવું સં કિં ખીડવું; બંધ કરવું

મીજ સ્ત્રી ગિયાંનો ગર

મીજાન નં અંદાજ; માપ

મીજાનસર અં માપસર

મીટ સ્ત્રી નજર; અનિમેષ દૃષ્ટિ

મીટવું અં કિં ભૂંસાઈ જવું; નાબૂદ થવું
(૨) મટવું

મીઠડાં નં બં વં વહાલનાં આલિંગન (૨)
દુઃખણાં; ઓવારણાં

મીઠડું વિં મીઠું [પ.] (૨) મીઠું મીઠું ઓલનાડું
(૩) નં જુઓ મીઠડાં

મીઠાઈ સ્ત્રી ગળી વાની

મીઠાચરું વિં ગળી વસ્તુઓ ખાનારું

મીઠાઓહું વિં મીઠું ઓલનારું

મીઠાસ સ્ત્રી મીઠાપણું

મીઠી સ્ત્રી બચ્ચી (૨) સ્નેહાલિંગન

મીઠું વિં ગળ્યું (૨) મધુર (૩) નં લવણ;
નિમક

મીઠો ભાત પું બિરંજ

મીઠો લીમટો પું એક વનસ્પતિ, જેનાં પાન
કઢીમાં નાખે છે

મીઠો લીંબડો પું મીઠો લીમટો

મીડધો પું હૃષ્ટપુષ્ટ માણસ (૨) કાસદ;
ખેપિયા (૩) મુખી; અગ્રેસર

મીડિયો વિં પું વળેલાં શિંગડાવાળો
(બળદ, બકરો)

મીડું નં શન્ય; બિંદુ; ટપકું

મીઢળ નં એક ફળ (લગ્ન જેવી ક્રિયાઓ
વખતે કાંટે બાંધે છે)

મીણુ નં મધપૂડો જેનો બનેલો હોય છે તે
ચીકણો પદાર્થ

મીણુકપ્પડ નં મીણુ પાથેલું કાપડ

મીણુબત્તી સ્ત્રી જેમાં વાટ ધાલેલી હોય
એવી મીણુની બત્તી

મીણુકારી વિં (૨) સ્ત્રી + જુઓ મીનાકારી

મીણુધું વિં મીણુવાળું (૨) મીણું (૩) નં
મીણુકપ્પડ

મીણું વિં નશામાં પડેલું

મીણો પું કેફ; નશો (૨) કેફ ચહે તેવો ઝેરી
પદાર્થ

મીન સ્ત્રી બારમી રાશિ (૨) નં માછલું

મીનકેતન પું (સં.) મકરકેતુ; કામદેવ

મીનમેખ(-પ) સ્ત્રી વાંધો; હરકત (૨)
વધારોઘટાડો; ઓછાવત્તાપણું (૩) અં
ઓછુંવતું હોય તેમ

મીનડી સ્ત્રી બિલાડી

મીનડું નં બિલાડું

મીનડૂન વિં ચાલુ (મહિનો)

મીનાકારી વિં ભાતવાળું (૨) સ્ત્રી સોનાચાંદી
પર રંગીન કામ-કારીગરી

મીનાર(-રો) પું ભિંચું ચાંલવાના આકારનું
બાંધકામ

મીની સ્ત્રી મીનડી; બિલાડી

મીનો પું સોનાચાંદી પરનું રંગિત ચિત્રકામ

મીમાંસક પું મીમાંસા કરનાર (૨)
મીમાંસાદર્શન જાણનાર કે તેમાં માનનાર

મીમાંસા સ્ત્રીં વિચારણા; તપાસ; સમાલોચના
 (૨) જૈમિનિપ્રણીત પૂર્વમીમાંસાદર્શન
 મીર પું અમીર
 મીરઅદલ પું ન્યાયાધીશ
 મીરભ પું મુસલમાનોનો એક ખિતાબ; અમીર;
 ઉમરાવ (૨) મુસલમાનોની એક જાતનો માણસ
 મીરસ સ્ત્રીં વારસો
 મીરાસી સ્ત્રીં વારસામાં મળેલી હોલત (૨)
 એક મુસલમાની માગણી જાતનો માણસ
 મીલન નં બંધ કરવું—ખીડવું તે
 મીલિત વિં બંધ કરેલું—ખીડવું
 મીચવું સં કિં જુઓ મીચવું
 મીજ સ્ત્રીં જુઓ મીજ
 મીડ સ્ત્રીં (સંગીત) ધસીટ
 મીડલો(-જો) પું કપાળ ઉપર ચૂંથેલી
 ચોટલાની લટ
 મીડું નં જુઓ મીડું
 મીંદળ નં જુઓ મીંદળ
 મીંદાઈ સ્ત્રીં મીંદાપણું
 મીંદાપણું નં
 મીંદિયાવળ સ્ત્રીં જુઓ મિંદિયાવળ
 મીંદું વિં મનમાં ને મનમાં સમજે પણ
 બહાર દેખાવા ન દે તેવું (૨) ખંધું; ધૂત
 મીંદી સ્ત્રીં મીનડી; બિલાડી
 મીંદડું નં મીનડું; બિલાડું
 મીંદડો પું બિલાડો
 મુકદમ પું મુકાદમ
 મુકદમો પું ફાવો
 મુકદર નં નસીબ
 મુકનો પું મુરખો
 મુકર વિં કબૂલ કરનારું
 મુકરર વિં નિયત; નક્કી કરેલું
 મુકરવું સં કિં ના પાડવી; ના કહેવું
 મુકાણ નં*
 મુકાદમ પું નાયક; જમાદાર
 મુકાદમી સ્ત્રીં મુકાદમનું કામ
 મુકાબલો પું સરખામણી
 મુકામ પું રહેઠાણ (૨) પડાવ; ઉતારો
 મુકાવવું સં કિં 'મૂકવું'નું પ્રેરકરૂપ (૨)
 છોડાવવું
 મુકાવું અં કિં 'મૂકવું'નું કર્મણિરૂપ
 મુકુદ પું જુઓ મુગટ

મુકુર પું આચનો
 મુકુલ નં ખીલતી કળી
 મુકુલિત વિં કળીઓવાળું (૨) અડધું
 બધડેલું અડધું બંધ
 મુકુંદ પું (સં.) વિષ્ણુ
 મુક્કી સ્ત્રીં ઠાંસો
 મુક્કો પું ઠાંસો; ગડદો
 મુક્ત વિં બંધનરહિત; છૂટે (૨) મુક્તિ પામેલું
 મુક્તક નં એક અન્ન (૨) પૂર્ણ અર્થવાળો
 સ્વતંત્ર શ્લોક
 મુક્તકંઠ વિં જોરથી કે બેધડક બોલનારું કે
 ગાનારું
 મુક્તવ્યાપાર પું અબાધિત વ્યાપાર; 'ફ્રી ટ્રેડ'
 મુક્તાહરત વિં છૂટે હાથે દાન કરનારું
 મુક્તા નં મોતી
 મુક્તાફલ(-ળ) નં મોતી
 મુક્તાવલિ(-લી, -ળિ, -ળી) સ્ત્રીં મોતીનો હાર
 મુક્તાહાર પું મોતીનો હાર
 મુક્તિ સ્ત્રીં મોક્ષ (૨) છુટકારો
 મુક્તિપદ નં મુક્તાવસ્થા; મોક્ષ
 મુક્તિપુરી સ્ત્રીં જ્યાં જવાથી મુક્તિ મળે
 તેવી નગરી (દ્વારકા, અયોધ્યા, મથુરા વગેરે)
 મુક્તિમાર્ગ પું મુક્તિનો માર્ગ
 મુખ નં મોં; ચહેરો (૨) આગલો કે ઉપરનો
 ભાગ (૩) નદી સમુદ્રને મળે છે તે ભાગ
 મુખકમલ(-ળ) નં મુખરૂપી કમળ
 મુખચંદ્ર પું મુખરૂપી ચંદ્ર
 મુખજ(-જી)ખાની સ્ત્રીં મોઢાની સાક્ષી
 મુખતાદ નં વાર્ષિક શ્રાદ્ધ (પારસીઓમાં)
 મુખતેસર વિં દ્રંક; સંક્ષિપ્ત
 મુખત્યાર વિં પોતાની મરજીમાં આવે તેમ
 કરવાને સત્તા અપાયેલું (૨) પું એલથી;
 વકીલ; પ્રતિનિધિ
 મુખત્યારનામું નં પોતા તરફથી કામ
 કરવાની સત્તા આપનારું લખાણ
 મુખત્યારવારસ પું મુખત્યારીથી નીમેલો વારસ
 મુખત્યારી સ્ત્રીં સદર પરવાનગી; કલ સત્તા
 મુખપદ નં; પું ધૂમટો
 મુખપત્ર નં અમુક મંડળનું છાપું
 મુખપાક પું મેનિ એક રોગ
 મુખપાઠ પું ગોખવું—ચાદ કરવું તે; મોઢે
 બોલવાનું તે

મુખ્યમંથ પું પ્રસ્તાવના
મુખ્યમુદા સ્ત્રી ચહેરા; મેનિ હેખાવ
મુખર(-રિત) વિં ખખડવું; અવાજ કરવું
 (૨) વાચાળ
મુખવાદ નં દૂકીને વગાડવાનું વાદ્ય
મુખવાસ પું જગ્યા પછી મેં સુવાસિત
 કરવા ખાવાની વસ્તુ
મુખસામુદ્રિક પું ચહેરા ઉપરથી ચારિત્ર્ય
 જોવાની વિદ્યા; 'શીન્નિયોન્નોમી'
મુખારવિંદ નં મુખકમળ
મુખિયું નં છાલકાંનાં મેં સીવવાની સૂતળી
મુખિયો પું મુખ માણસ (૨) ઠાકોરજીની
 સેવાપૂજ કરનારાઓનો મુખી
મુખી પું અગ્રેસર; નાયક (૨) ગામનો વડો
મુખ્ય વિં પ્રધાન; પહેલું
મુખ્યતઃ અં ખાસ કરીને
મુખ્યત્વે અં વિશેષે કરીને; ધણું કરીને
મુખ્યાર્થ પું પ્રધાન અર્થ
મુગજી સ્ત્રી બીજા રંગની બીજી પાતળી કિનાર
મુગટ પું માયાની પાધડી પર સજવાનો એક
 રાજગાર (૨) રાજનો મુગટ; તાજ
મુગટી સ્ત્રી નાનો મુગટો
મુગટો પું અંગોટમાં પહેરવાનું રેશમી વસ્ત્ર
મુગલ વિં (૨) પું જુઓ મોગલ
મુગલાઈ વિં મુગલ સંબંધી (૨) સ્ત્રી
 મુગલોનો અમલ-રાજ્ય (૩) ઠાકમાક;
 ભપકો (૪) સ્વેચ્છાચારી રાજ્ય; અંધાધૂંધી
 કે જુલમ
મુગાસાડી સ્ત્રી સ્ત્રીઓને અંગોટમાં પહેરવાનું
 એક રેશમી વસ્ત્ર
મુગ્ધ વિં મોહ પામેલું (૨) અણુસંમજી; અજ્ઞ
 (૩) સાલસ; નિષ્ણાપ (૪) સુંદર; મોહક
મુગ્ધતા સ્ત્રી
મુગ્ધત્વ નં
મુગ્ધા સ્ત્રી જેને જીવાની તરતની દૂટી હોય
 તેવી સ્ત્રી (૨) કાવ્યમાં ત્રણ પ્રકારની
 નાયિકામાંની એક (મુગ્ધા, મધ્યા અને પ્રીટા)
મુશરફો પું જમીનખત (અનેગારનું)
મુછાળો વિં પું મૂછવાળો; મરફ
મુજ સં મારું
મુજબ અં પ્રમાણે; પેઠે

મુજરો પું સલામ
મુજહામત સ્ત્રી અટકાવ; પ્રતિખંધ (૨)
 ચર્ચા; વિવેચન (૩) ખોતરણાં
મુજબો પું હિસાબ; ગણના; મહત્વ
મુજફત વિં ખમણું
મુજવર પું કબરનો પૂજરી
મુજવણુ સ્ત્રી અકળામણુ; ખેચેની
મુજાર અં + મોજાર
મુજારી સ્ત્રી મુજારો
મુજારો પું ત્રિદોષ (૨) ગભરામણુ;
 અકળામણુ (૩) કોડિયા જેવો એક ઘાટ
મુજાતું અં કિં ગૂંજાતું (૨) ગભરાતું;
 અકળાતું
મુકી સ્ત્રી આંગળાં હાથેળી સાથે વાળવાથી
 થતો ઘાટ
મુકીભર વિં મુકીમાં માથ તેટલું (૨) થોડું
મુકો પું મોટી મુકી; ખાચકો
મુડદાલ વિં મુડદા જેવું (૨) નિર્બળ; નિર્માદ્ય
 (૩) મડદાનું (માંસ)
મુડડું નં રાખ
મુતરડી સ્ત્રી મૂતરવાની જગ્યા; પેશાબખાનું
મુતરાણું વિં મૂતરવાની હાજતવાળું
મુતરાવતું સં કિં 'મૂતરતું'નું પ્રેરકરૂપ
મુતરિયું નં મૂતરવાનું વાસણ
મુતલક(-ગ) અં બિલકલ; તદન
મુતાબિક વિં અનુકૂળ (૨) અં અનુસાર;
 પ્રમાણે
મુતાલિક પું નાયબ દીવાન
મુતસદી પું હિસાબ રાખનાર; મુનીમ (૨)
 રાજદ્વારી પુરુષ; રાજનીતિમાં પ્રવીણ (૩)
 [લા.] ખટપટિયો; દાવપેચ જાણનાર
મુતસદીપણું નં
મુદ(-દા) સ્ત્રી આનંદ
મુદ(-દા)ત સ્ત્રી સમય (૨) મુકરર કરેલો સમય
મુદતિયું વિં મુદત કરાવી હોય તેવું
મુદતી વિં મુદતિયું
મુદમાતું વિં આનંદિત
મુદિત વિં આનંદિત
મુદિતા સ્ત્રી મુદા; આનંદ
મુદમર પું મગદળ (૨) એક પ્રાચીન હથિયાર
મુદત સ્ત્રી જુઓ મુદત

मुद्रल न० भूण थापणु; भूडी (२) अ० साव; तदन
मुद्राम वि० धणा वणतनुं; यादु (२) अ०
विशेष करीने; भास (३) निःसदेह; नकी
(४) साह; भुल्लु
मुद्रामाल पुं० पुरावा तरीकेनो माल; भूण
माल
मुद्रो पुं० पुरावा; प्रमाण (२) भूण; पाथो
मुद्रक पुं० छापनार
मुद्रल न० छापनुं ते
मुद्रल्यत्र न० छापवानुं यत्र
मुद्रल्यलय न० छापवानुं
मुद्रा स्त्री० छाप; भडोर (२) वींटी (३) सिक्रो
(नाल्लु) (४) गोसांईआनी काननी कडी
(५) छातीये के छाये भारेयो डाम के छापुं
(६) मुभाकृति; यडेरानो देभाव (७) अमुक
प्रकारनो अंगविन्यास (छकयोग) (८) सभ्या
वणते छाथ के आंगणानो जनावातो आकार
मुद्राक्षर पुं० अक्षरनुं जीयुं
मुद्रायत्र न० जुओ मुद्रल्यत्र
मुद्रालेख पुं० अग्रलेख (२) आदर्शसूचक
वाक्य; 'मोटो'
मुद्रांकित वि० छापेलुं
मुद्रिका स्त्री० मुद्रा; वींटी (२) सिक्रो
मुद्रित वि० छापेलुं
मुनरी पुं० लेखक; अंगकार (२) बहियो;
लपवानुं काम करनार (३) क्षरसी, अरणी
के डडुनो शिक्षक
मुनसर पुं० दीवानी कन्या सांभणी न्याय
आपनार
मुनसर्फी स्त्री० मुनसर्नुं काम (२) अधिकार;
सत्ता
मुनास(-सि)य वि० योग्य; वाजणी
मुनि पुं० ऋषि; तपस्वी (२) मुनिप्रत धारलु
करनार साधु
मुनिप्रत न० अल्लोल्या रहवानुं प्रत
मुनिशेखर पुं० अक छंद
मुनीम पुं० पेढीनो मुख्य गुमास्ते
मुनीमगीरी स्त्री० मुनीमनुं काम के डोडो
मुनीश्वर पुं० अष्ट मुनि
मुकती स्त्री० मुसलमान पंथातियो
मुकलिस वि० गरीब; अछाल

मुकलिसी स्त्री० गरीबी; कंगासियत
मुकलिसो पुं० अंतर; छेदु
मुकत वि० भक्त
मुपारक वि० आभाह; सुभी; लाज्यशाणी;
शुभ; धन्य
मुपारकभाही स्त्री० अस्मिन्दन; धन्यवाह
मुमकिन वि० जनी शके अचुं
मुमनो पुं० मुसलमान यथेडी अक, डिंड
जतिनो भाजुस
मुमुक्षा स्त्री० मोक्षनी छच्छा
मुमुलु वि० मोक्षनी छच्छावाणुं
मुभूर्पा स्त्री० भरवानी छच्छा
मुभूर्पु वि० भरवानी तैयारीमां डोय अचुं
मुरधाणी स्त्री० जणकडी
मुरधी स्त्री० भरधी
मुरधो पुं० भरधो
मुरण पुं० अक जतनुं डोल
मुरत न० मुहूर्त
मुरतियो पुं० वरदान; नभाह
मुरजणी वि० वडील (२) कहरदान; व्याश्रय
आपनानुं
मुरज्यो पुं० यासलीमां राज्यो करी वगरे
इणनो पाक
मुरली स्त्री० वांसणी (२) देवदारी
मुरलीधर पुं० (सं.) श्रीकृष्ण
मुरव(-व)त स्त्री० जुओ मुरातय
मुरशिह पुं० गुरु; धर्मपदेशक
मुरातय स्त्री० आणर; प्रतिष्ठा; मान
मुराह स्त्री० उमेह
मुरारि पुं० (सं.) विष्णु
मुरीह पुं० शिष्य
मुरीही स्त्री० शिष्यपणुं
मुलक पुं० देश; प्रदेश
मुलकगीर पुं०
मुलकगीरी स्त्री० देश जेवा ते; मुसादरी (२)
देशना वडाये वसूलात तेम न जणदोयस्त
भाटे मुलकमां इरनुं ते
मुलकी वि० मुलकने लगनुं; दीवानी; वसूलाती
मुलतवी वि० मोक्ष
मुलतानी वि० मुलताननुं (२) स्त्री० अक रागिणी
मुलवणी स्त्री० मूलवनुं ते

મુલાકાત સ્ત્રીં મેળાપ
મુલાખું વિં મલોખું; ખાડું
મુલાબે પું જુઓ મલાબે
મુલામ વિં સરસ; સુંદર
મુલામ(-મો) પું ઢોળ
મુલાયમ વિં નરમ; સુંવાળું
મુલ્લા(-લ્લાં) પું મુસલમાનોનો આવ્યાથ' કે
પુરોહિત

મુલ્લો પું પૂંછ
મુલાબે પું બદલો; મહેનતાણું
મુલાડું નં નાનું ગામડું; પરું
મુલાળો પું વાળ
મુશ(-સ)ળ નં સાંબેલું
મુશ(-સ)ળધાર વિં જડી ધારમાં જોરથી
પડતો (વરસાદ)

મુશાયરો પું કવિઓની પરિષદ
મુશ્ક સ્ત્રીં મુક્કી
મુશ્કેટાટ વિં વાંસા પાછળ હાથ બાધેલા
હોય એવું

મુશ્કેલ વિં અઘરું; કઠણ
મુશ્કેલી સ્ત્રીં મુસીબત
મુષક પું ઉદર
મુષ્ટિ સ્ત્રીં મૂઠી
મુષ્ટિપાત પું મૂઠીની મારામારી
મુસદ્દી વિં (૨) પું જુઓ મુત્સદ્દી
મુસદ્દીપણું નં
મુસદ્દો પું ખરડો; કાચું લખાણ (૨) જોડા
અર્થવાળી ઇબારતનું લખાણ

મુસરીચી સ્ત્રીં; નં એક પંખી
મુસલ(-ળ) નં મુશળ; સંબેલું
મુસલમાન પું ઇસ્લામનો અનુયાયી
મુસલમાની વિં મુસલમાનનું—ને લગતું
મુસલ્લો પું નમાજ પઢવાની ચટાઈ (૨)
મુસલમાન

મુસળ નં મુશળ; સંબેલું
મુસળખંડી પું ચોખા (૨) ખાંડવું તે
મુસળધાર વિં જુઓ મુશળધાર
મુસળદનાન નં જેવુંતેવું નાહી લેવું તે
મુસળું નં મુસળ
મુસાફર પું વટમાળું

મુસાફરખાનું નં પ્રવાસીઓને પડાવનાખવાનું
સ્થાન; ધર્મશાળા
મુસાફરી સ્ત્રીં પ્રવાસ; પર્યટન
મુસાર(-રો) પું પગાર
મુસાહિ(-હો)ળ પું સાથે રહેનાર; સાથી
મુસીબત સ્ત્રીં અઘર્યણું; તકલીફ; કષ્ટ (૨)
વિપત્તિ; સંકટ

મુસ્તકીન વિં મક્કમ; મજબૂત
મુસ્તનદ વિં આધારભૂત; માનવાણ્યક
મુસ્તાક વિં આતુર
મુસ્લિમ વિં ઇસ્લામનું અનુયાયી (૨) પું
મુસલમાન

મુહતમિમ પું બદોબસ્ત કરનાર; વ્યવસ્થાપક
મુહાનિર પું હિજરત કરનાર; ખીજે દેશ
જઈ રહેનાર

મુહૂત નં એ ધડી જેટલો સમય; ૪૮ મિનિટ
(૨) કોઈ કામ શરૂ કરવાનો શુભ સમય

મુંજ નં દાબ જેવું એક ધાસ
મુંજખંધ પું મુંજનો કદોરો (જનોઈ દેતી
વખતે પહેરાવે છે)

મુંજિયો પું તરતમાં જનોઈ દીધેલો બ્રહ્મચારી
મુંડ નં માથું

મુંડક પું મૂંડલા માથાવાળો સાધુ (૨) સ્ત્રીં;
નં એ નામનું ઉપનિષદ

મુંડન નં માથું મૂંડાવવું તે
મુંડમાળા સ્ત્રીં માથાની કે ખોપરીઓની
માળા

મુંડી વિં ખોડાવેલું (૨) પું હનમ (૩)
સંન્યાસી

મુંબઈ સ્ત્રીં (સં.) એ નામની નગરી

મૂંએલું વિં મરેલું

મૂક વિં મૂઝું

મૂકતા સ્ત્રીં

મૂકત્વ નં

મૂકલાવ પું મૂળાપણું

મૂકવું સં કિં

મૂગડી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓનું કાનનું એક ધરેલું

મૂગણી સ્ત્રીં ભાતની બનાવેલી એક પૂરી
જેવી વાની

મૂઝું વિં ખોલી ન શકે તેવું; અવાચક (૨)
શાંત

મૂછ સ્ત્રીં ઉપલા હોઠ ઉપર જગતા વાળ

મૂલ વિં કંબુસ (૨) અક્ષલ કે હોંસ વગરનું;
જડ
મૂઠ સીં મૂઠી (૨) જ્યાંથી તરવાર વગેરે
પકડાય છે તે હાથો (૩) પીડા કરવાનો
કે મારી નાખવાનો એક તાંત્રિક પ્રયોગ
(૪) ગિહીકંડાની રમતમાં એક દાવ
મૂઠિયું નં કણકને મૂઠી વડે વાળી બનાવેલી
એક વાની
મૂઠી સીં જુઓ મૂઠી
મૂઠો પું મોટી મૂઠી
મૂઠી સીં પૂંજ; થાપણ (૨) વેપારહોગમાં
રોકાવું સંધરેલું દ્રવ્ય
મૂઠીદાર વિં (૨) પું મૂઠીવાળો; પૈસાદાર
મૂઠીવાદ પું મૂઠીદારોની સત્તા; 'કેપિટેલિઝમ'
મૂઠો પું વાળનો ઝૂડો (૨) બોડો માણસ (૩)
(૩) સો મણનું વજન
મૂઠ વિં મૂખ; ઠાઠ (૨) સ્તબ્ધ; નિશ્ચેષ્ટ
મૂઠગર્ભ પું બગરેલો ગર્ભ (જેથી ગર્ભસ્ત્રાવ
થાય કે પ્રસવમાં વિઘ્ન આવે)
મૂઠચાહ પું મૂઠતામાં પકડી રાખેલી માન્યતા
મૂઠતા સીં
મૂઠમતિ વિં બેવફર; મૂખ
મૂઠાત્મા પું મૂઠ પુરુષ
મૂતર નં પેશાબ
મૂતરવું અં કિં પેશાબ કરવો
મૂતરાવું અં કિં 'મૂતરવું'નું કર્મણિરૂપ
મૂત્ર નં મૂતર; પેશાબ
મૂત્રકૃચ્છ્ર નં પીડા સાથે પેશાબ થવાનો રોગ
મૂત્રપરીક્ષા સીં મૂત્રની પરીક્ષા
મૂત્રપિંડ પું શુદ્ધ લોહી તથા મૂત્રને જુદાં
પાડનાર અવયવ; 'કિડની'
મૂત્રલ વિં વધારે મૂત્ર કરાવે તેવું
મૂત્રવર્ધક વિં મૂત્ર વધારનાર; મૂત્રલ
મૂત્રાશય પું; નં મૂત્રને એકઠું થવાની જગા;
કુકો; 'બ્લેડર'
મૂત્રોત્સર્ગ પું પેશાબ કરવો તે
મૂઢઈ નં શત્રુ; પ્રતિપક્ષી
મૂનિયું નં જુઓ મોનિયું
મૂમતી સીં જૈન યતિઓ મોં આગળ બધી
છે તે લગડાનો કકડો
મૂરખ વિં મૂખ

મૂરખું વિં મૂખ
મૂરછી સીં મૂચ્છા; બેહોશી (૨) એક શબ
મૂખ વિં અભણ; બેવફર; અક્ષલહીન
મૂખતા સીં
મૂખત્વ નં
મૂખાઈ સીં મૂખતા
મૂચ્છા(-છા)ના સીં મૂચ્છા(૨) સાત સ્વરોનો
ક્રમસર આરોહઅવરોહ (૩) રાગપ્રતિપાદક
-વાદી સ્વરને તેની જોડેના સ્વર સુધી
લઈ જવો તે; તેને ક'પાવવો તે (સંગીત)
મૂચ્છા(-છા) સીં બેશુદ્ધિ
મૂચ્છા(-છા)મત વિં મૂચ્છિત
મૂચ્છિ(-છિ)ત વિં મૂચ્છા પામેલું
મૂર્ત વિં મૂર્તિમાન; સાકાર
મૂર્તત્વ નં
મૂર્તિ(-ત્તિ) સીં પ્રતિમા; આકૃતિ(દિવદેવીની)
મૂર્તિ(-ત્તિ)પૂજક વિં મૂર્તિને પૂજનાર
મૂર્તિ(-ત્તિ)પૂજા સીં મૂર્તિની પૂજા
મૂર્તિ(-ત્તિ)ભંજક વિં મૂર્તિને ભાગનાર
મૂર્તિ(-ત્તિ)મતી વિં સીં શરીરવાળી;
સાકાર; સાક્ષાત; પ્રત્યક્ષ
મૂર્તિ(-ત્તિ)મંત વિં શરીરવાળું; સાકાર;
સાક્ષાત; મૂર્ત
મૂર્તિ(-ત્તિ)માન વિં જુઓ મૂર્તિમંત
મૂર્તિ(-ત્તિ)શાસ્ત્ર નં મૂર્તિઓ બનાવવાનું
શાસ્ત્ર
મૂર્ધન્ય વિં મૂર્ધસ્થાનથી ઉચ્ચારાવું (૨)
માથાને લગતું (૩) [લા.] મુખ્ય (૪) પું
મૂર્ધસ્થાની વણું
મૂર્ધન્યતર વિં વધારે મૂર્ધન્ય
મૂર્ધસ્થાન નં તાળવાની વચ્ચેનો ભાગ
મૂર્ધસ્થાની વિં મૂર્ધસ્થાનનું
મૂર્ધા સીં માથું
મૂલ(-લ્ય) નં કિંમત
મૂલ(-ળ) નં વનસ્પતિની જડ (૨) પાથો;
મંડાણ (૩) નદીનું ઉત્પત્તિસ્થાન (૪)
[લા.] મૂળકારણ (૫) ૧૬મું નક્ષત્ર (૬)
'૩૮' (મૂલવિધિમો) [ગ.]
મૂલ(-ળ)કારણ નં મુખ્ય કારણ
મૂલકેંદ્ર નં 'રેડિકલ સેન્ટર' [ગ.]
મૂલકોણ પું કાટખણો (ગ.)

મૂલ(-ળ)ગત વિં મૂળમાં રહેલું
 મૂલ(-ળ)અથ પું અસલ અથ (જેનાં ભાષાંતર,
 ટીકા વગેરે થયાં હોય)
 મૂલમિહન નં આલું 'રેડિકલ સાઇન' (ગ.)
 મૂલજ વિં મૂલ નક્ષત્રમાં જન્મેલું
 મૂલ(-ળ)તત્ત્વ નં પાંચ મહાભૂતોમાંનું એક
 (૨) નં બં વં શાસ્ત્ર કે કળાના
 પ્રાથમિક સિદ્ધાંતો
 મૂલદ વિં જેનું મૂળ બરાબર નીકળે એવી
 (રકમ) રેશનલ [ગ.]
 મૂલદાર વિં મૂલ્યવાન; કીમતી
 મૂલપડી વિં પંદર (વિપારી સંકેત)
 મૂલ(-ળ)પુરુષ પું વંશનો આદિપુરુષ (૨)
 કુટુંબનો મુખ્ય માણસ
 મૂલ(-ળ)પ્રકૃતિ સ્ત્રી પ્રકૃતિ; જગતનું આદિ-
 કારણ (સાંખ્ય)
 મૂલ(-ળ)ભૂત વિં મૂળરૂપ; મૂળનું
 મૂલવવું સં કિં મૂલ્ય નક્કી કરવું (૨)
 ખરીદવું
 મૂલવિધિ પું 'દેવોલ્યુશન' (ગ.) (૨) મૂલ
 નક્ષત્રમાં જન્મેલા બાળક તથા તેનાં માળાપ
 ઉપર કરવામાં આવતો વિધિ
 મૂલાક્ષ પું 'રેડિકલ એક્સિસ' (ગ.)
 મૂલા(-ળા)ધાર પું મૂળ આધાર (૨) નં
 ગુદા અને ઉપરથી વચમાં આવેલું ચક્ર
 (યોગ)
 મૂલ્યવાન વિં કીમતી
 મૂવું વિં મૂએલું
 મૂવક પું ઉંદર
 મૂસ સ્ત્રી ધાતુ ગાળવાની ફેલડી (૨) બીજું
 મૂસળી સ્ત્રી એક મૂળ (૨) પરાઈ
 મૂસા પું (સં.) ચઢ્ઢી ધર્મનો પ્રવર્તક
 મૂળ વિં અસલ; પહેલાંનું; મૂળભૂત (૨) નં
 જુઓ મૂલ
 મૂળકારણ નં મૂલકારણ
 મૂળગત વિં જુઓ મૂલગત
 મૂળગુ વિં બધું; સધળું (૨) અં તમામ; તદન
 મૂળઅથ પું જુઓ મૂલઅથ
 મૂળતત્ત્વ નં જુઓ મૂલતત્ત્વ
 મૂળપુરુષ પું જુઓ મૂલપુરુષ
 મૂળપ્રકૃતિ સ્ત્રી જુઓ મૂળપ્રકૃતિ

મૂળભૂત વિં જુઓ મૂલભૂત
 મૂળાક્ષર પું વર્ણમાળાના મૂળ અક્ષરો
 મૂળાડિયું નં મૂળ
 મૂળાધાર પું (૨) નં જુઓ મૂલાધાર
 મૂળાડું નં જુઓ મૂળાડિયું
 મૂળાપણી સ્ત્રી મૂળાની જૂડી
 મૂળિયું નં મૂળ; જડ
 મૂળી સ્ત્રી મૂળના ઝીણાઝીણા ફણગા
 મૂળો પું શાકમાં વપરાતું એક મૂળ
 મૂંગાસાડી સ્ત્રી જુઓ મુગાસાડી
 મૂંગું વિં મૂગું; મૂક
 મૂંઝડો પું મોઢે કાળા અને શરીરે ઘોળા
 વાળવાળો વાઢોડો
 મૂંઝવણ(-ણી) સ્ત્રી અકળામણ; ગભરામણ;
 વ્યમતા; ઉચાટ
 મૂંઝારી સ્ત્રી જુઓ મુઝારી
 મૂંઝારો પું જુઓ મુઝારો
 મૂંઝાવું અં કિં જુઓ મુઝાવું
 મૂંડકા સ્ત્રી બોડી સ્ત્રી
 મૂંડકી સ્ત્રી (કા.) થોડા કે ઊંટના પલાણના
 કાઠાના આગલા ભાગનું માથું (૨) જુઓ
 મૂંડકા
 મૂંડણ નં જુઓ મુંડન
 મૂંડવું સં કિં મુંડન કરવું; બોડવું (૨)
 [લા.] છતરવું; ધૂતવું (૩) ચેલો બનાવવો
 મૂંડામણ નં મુંડવાનું મહેનતાણું
 મૂંડાવવું સં કિં 'મુંડવું'નું પ્રેરકરૂપ
 મૂંડાવું અં કિં 'મુંડવું'નું કર્મણિરૂપ
 મૂંડી સ્ત્રી બોડી સ્ત્રી (૨) માથું; જાણ
 મૂંડું વિં બોડાવેલું
 મૂંદર પું (કા.) ભેંસના આગલા બે પગ
 વચ્ચે લગડતો ભાગ
 મૂગ પું પશુ (૨) હરણ (૩) નં પાંચમું નક્ષત્ર
 મૂગઅર્ધ નં હરણનું ચામડું
 મૂગઅર્ધા સ્ત્રી મૂગની પેટે નિષ્પાપ છવન
 માળવું તે (ભક્ત માટે)
 મૂગજલ(-ળ) નં રેતાળ જમીન ઉપર સૂર્યનાં
 કિરણ પડવાથી દૂરથી દેખાતો પાણી
 જેવો ભાસ
 મૂગતૂણી સ્ત્રી મૂગજળ
 મૂગનયની વિં સ્ત્રી મૂગ જેવાં નયનોવાળી

મુંગનાલિ સ્ત્રીં કસ્તૂરી
 મુંગપતિ પું સિંહ
 મુંગમદ પું કસ્તૂરી
 મુંગયા સ્ત્રીં શિકાર
 મુંગરાજ પું મુંગપતિ; સિંહ
 મુંગલાંછન પું (સં) ચંદ્ર (૨) નં મુંગનું ચિહ્ન
 મુંગલી સ્ત્રીં હરણી
 મુંગહું નં હરણું
 મુંગલો પું હરણું
 મુંગલોચના(-ની) વિં સ્ત્રીં જુઓ મુંગનયની
 મુંગશિર નં પાંચમું નક્ષત્ર
 મુંગશીર્ષ નં જુઓ મુંગશિર
 મુંગાજિન નં મુંગચર્મ
 મુંગાંક પું (સં) ચંદ્ર
 મુંગી સ્ત્રીં હરણી
 મુંગેંદ્ર પું સિંહ
 મુંગ્લાલ પું નં કમળનો તાંતુ
 મુંગ્લાલિની સ્ત્રીં કમળનો છાંડ
 મુંગ્લાલી સ્ત્રીં મુંગ્લાલિની
 મુંગ્મય વિં માટીનું
 મુંગ વિં મરણ પામેલું
 મુંગતક વિં મરનાર સંબંધી (૨) નં રાજ
 (૩) મરણનું સૂતક
 મુંગત્રાય વિં મરવાની આણી ઉપર આવેલું
 મુંગસંજીવની સ્ત્રીં મૂએલાંને જીવતાં કરવાની
 વિદ્યા
 મુંગતિકા સ્ત્રીં માટી
 મુંગ્યુ નં મરણ
 મુંગ્યુપત્ર નં વસિયતનામું
 મુંગ્યુમય વિં મુંગ્યુથી ભરપૂર
 મુંગ્યુલેખ પું વસિયતનામું
 મુંગ્યુલોક પું પૃથ્વી
 મુંગ્યુસચ્ચા સ્ત્રીં મરણપથારી
 મુંગ્યુજય પું (સં) મહાદેવ
 મુંદંજ નં બને બાજુ વગાડાય તેડું તળલા
 જેડું એક વાદ્ય
 મુંદુ વિં કામળ; સુંવાળું (૨) મધુર
 મુંદુતા સ્ત્રીં
 મુંદુલ વિં મુંદુ
 મુંવા અં ખોટી રીતે (૨) નકામું; વ્યર્થ
 મે પું ઈસ્વી સનનો પાંચમો મહિનો

મેકર નં (કા.) કસબી શેલું
 મેક્ષણ નં લાંબો ચાટવો
 મેખ સ્ત્રીં ખીલી (૨) કચર
 મેખચું નં જે બાજુએ ચાડાવાળી ભોંયમાં
 દાટવાની દીવી
 મેખદીવી સ્ત્રીં જુઓ મેખચું
 મેખલા(-ળા) સ્ત્રીં કહોરો; કટીમેખલા
 મેખળ નં લડાઈનું એક હથિયાર (૨) કહોરો
 મેખા સ્ત્રીં મેખલા
 મેખિચું વિં અફીણી (૨) નં અફીણ
 મેખી વિં (૨) પું અફીણી
 મેખું નં અફીણ
 મેગની સ્ત્રીં ઘેટાંની અધાર
 મેગળ પું હાથી
 મેઘ પું વરસાદ (૨) વાદળ (૩) એક રાગ
 મેઘગર્જના સ્ત્રીં વાદળાંનો ગડગડાટ
 મેઘચાપ નં ઇંદ્રધનુષ
 મેઘધનુ, ૦૫(-બ્ય) નં ઇંદ્રધનુષ
 મેઘનાદ પું મેઘગર્જના (૨) (સં) રાવણનો
 પુત્ર ઇંદ્રજિત
 મેઘરવો પું આંખા વગેરેના મોરમાંથી ઝીણી
 મધુની છાંટ વરસે છે તે
 મેઘરાજ પું ઇંદ્ર (૨) વરસાદ
 મેઘલ(-લી) વિં વાદળવાળી
 મેઘાડંબર પું; નં ઘોરંભો; વાદળાંની જમાવટ
 (૨) મર્જના; ગડગડાટ (૩) છત્રીવાળી
 અંખાડી
 મેઘાધિપ પું પુષ્કરાવર્તક વગેરે મેઘના
 અધિપતિઓમાંનો એક
 મેઘકું નં નાનું પૂતળા જેવું છોકરું (તિરસ્કારમાં)
 (૨) મેખચું
 મેજ સ્ત્રીં; નં ટેબલ
 મેજખાન પું જુઓ મિજખાન
 મેજખાની સ્ત્રીં જુઓ મિજખાની
 મેજર પું ઘણી સહીઓવાળી અરજી
 મેજિસ્ટ્રેટ પું ન્યાયાધીશ
 મેડક પું દેડકો
 મેડકી સ્ત્રીં દેડકી
 મેડી સ્ત્રીં નાનો માળ
 મેડો પું માળ
 મેઠ પું લાકડામાં પડતો એક જીવ

મેથિયા પું ૫૦ ૧૦ હાંજરમાં મેથી જેવા
એક જાતના દાણા હોય છે તે

મેથિયું ન૦ મેથીનો મસાલો ભરી બનાવેલું
અથાણું (૨) વિં મેથીભરેલું

મેથી સ્ત્રી ૦ એક બી (વધાર અને વસાણામાં
વપરાયું)

મેથીપાક પું ૦ મેથીના લાડુ (૨) [લા.] માર

મેઠ પું ૦ ચરખી

મેઠની સ્ત્રી ૦ દુનિયા (૨) ભીડ; જમાવ; ટાળું

મેઠાન ન૦ ખુલ્લી સપાટ જમીન

મેઠિની સ્ત્રી ૦ પૃથ્વી; દુનિયા

મેઠી સ્ત્રી ૦ એક વનસ્પતિ; મેંઠી

મેઠો પું ૦ ઘોષેલા ધડનો લોટ; મેંઠો

મેઘ પું ૦ યજ્ઞ (૨) બલિ; ભોગ

મેઘા સ્ત્રી ૦ બુદ્ધિ (૨) યાદશક્તિ

મેઘાવિની વિં સ્ત્રી ૦ બુદ્ધિશાળી (સ્ત્રી)

મેઘાવી વિં ૦ બુદ્ધિમાન; પંડિત

મેઘ્ય વિં ૦ યજ્ઞનું; યજ્ઞમાં હોમવાનું (૨) પવિત્ર
(૩) પું ૦ બકરો

મેનો સ્ત્રી ૦ એક પક્ષી; સારિકા

મેનો પું ૦ જુઓ મ્યાનો

મેમણ પું ૦ મુસલમાનોની એક જાતનો માણસ

મેમનો પું ૦ નાકનું એક ઘરેણું

મેર પું ૦ માળાનો શર્યાતનો મેથો મણકો (૨)
શિરોમણિ; મુગટ (૩) જેના ઉપર ચલમ
રહે છે તે હુકાનો ડોચો (૪) તાંબાનું એક
મોટું વાસણ (૫) એક જીવડું (૬) સોરઠમાં
વસતી એક જાતિ (૭) [સં.] મેર પર્વત
(૮) સ્ત્રી ૦ બાળુ; દિશા

મેરમેરા(-રૈ)યું ન૦ દીવાળીની રાતે છાકરાં
શેલડીના સાંઠા પર દીવા કરે છે તે

મેરાઈ પું ૦ દરજી

મેરા(-રિ,-રૈ)યું ન૦ મેરમેરાયું

મેરી સ્ત્રી ૦ નારી; સ્ત્રી

મેરુ પું ૦ મિત્ર; સોબતી (૨) તાંબાનું એક
મોટું વાસણ (૩) હુકાનો મેર (૪) માળાનો
મેર (૫) [સં.] એક પર્વત (સોનાનો) જેને
આધારે પૃથ્વી રહી છે તથા મહો વગેરે
જેની આસપાસ ફરે છે એમ મનાય છે

મેરુદંડ પું ૦ કરંડ

મેરૈયું ન૦ જુઓ મેરાયું

મેલ પું ૦ કચરો

મેલખાઉ વિં ૦ મેલ એકદમ ન દેખાય તેવું
(કપડું)

મેલડી સ્ત્રી ૦ ચંડાળ ભૂતડી (૨) એક દેવી

મેલણું સં કિં ૦ મૂકવું

મેલાણુ ન૦ મુકામ (૨) છુટકારો; મુક્તિ (૩)
ડગલું; કદમ

મેલાવણું સં કિં ૦ 'મેલવું'નું પ્રેરકરૂપ

મેલી સ્ત્રી ૦ ઓર; જરાધુ

મેલી વિદ્યા સ્ત્રી ૦ ભૂતપક્ષીત વશ કરવાની કે
મારણનરણ કરવાની વિદ્યા

મેલું વિં ૦ મંડું (૨) કપડી (૩) ન૦ મળ (૪)
ભૂતપ્રેત વગેરે

મેલલો પું ૦ વરસાદ (૨) મેલસ્તુતિનું ગીત

મેવાડો પું ૦ મેવાડથી આવેલો વસેલો (આજીણુ,
વાણિયા કે સુતાર) (૨) એક રામ

મેવાત(-સ) પું ૦ ચારલંટારાના વસવાટવાળો
જંગલી પ્રદેશ

મેવાતી(-સી) વિં ૦ મેવાસનું

મેવાળો પું ૦ એકલું થવું-કરવું તે

મેવો પું ૦ કીલાં કે સૂકાં ફળ

મેશ(-સ) સ્ત્રી ૦ કાળજી

મેશરી વિં ૦ વાણિયાની એક જાતનું

મેશી વિં ૦ કંભૂસ

મેષ પું ૦ ઘેટો (૨) પહેલી રાશિ

મેષપાલ(-ળ) પું ૦ ભરવાડ

મેસ સ્ત્રી ૦ મેશ; કાળજી

મેસૂર પું ૦ એક મીઠાઈ

મેહ(-હુ)લો પું ૦ વરસાદ

મેળ પું ૦ રોજનો આવકખરચનો હિસાબ
(૨) જરૂર; અમત્ય (૩) બનાવ; સંપ (૪)
એકઠા થવું તે

મેળવણુ ન૦ મિત્રણુ (૨) અપરામણુ

મેળવણી સ્ત્રી ૦ મેળવણું-હમેરવું તે (૨) મેળવવાની
ચીજ; હમેરણુ (૩) તુલના; મુકાબલો

મેળવણું સં કિં ૦ એકલું કરવું; મિત્ર કરવું
(૨) પ્રાપ્ત કરવું (૩) સરખાવી જોવું (૪)
આખરવું

મેળા સ્ત્રી ૦ સ્ત્રી

મેળાપ પું ૦ મળવું-એકઠા થવું તે; સમાગમ
(૨) સહભાવ; બનાવ

મેળાવડો પું. જમાવ; ટાણું (૨) સભા;
મિજલસ; પરિષદ

મેળાવો પું. મેળાવડો

મેળે અ. જાતે; પોતે (૨) પોતાની રાજપુશીથી

મેળો પું. મેળાવ; ભેટો (૨) ઘણાં માણસનું
એકઠા થવું તે (ઉત્સવ, માત્રા વગેરે નિમિત્તે)

મે' સ. 'હું'નું ત્રીજી વિભક્તિનું એકવચન

મે'ડક પું. દેડકો

મે'ડકી સ્ત્રી. દેડકી

મે'દી સ્ત્રી. ઘેદી

મે'દું ન. ઘેદું

મે'દો પું. ઘેદો

મે'દાલકડી સ્ત્રી. એક ઔષધિ

મે'દી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ

મે'દો પું. જુઓ મેદો

મે'ત્રી સ્ત્રી. ભાઈબંધી

મે'થડ ન. જાંટનું ટાણું

મે'થિલી સ્ત્રી. (સં.) સીતા

મે'થુન ન. નરમાદનો સંભોગ

મે'થુની વિ. મે'થુનથી ઉત્પન્ન થયેલું (૨) મે'થુન
સંબંધી

મે'યત સ્ત્રી. મરણ (૨) મોકાણુ

મે'યતખરચ પું. ન. મરનાર પાછળ કરવામાં
આવતું ખરચ

મે'યતખર્ચ પું. ન. જુઓ મે'યતખરચ

મે'યા સ્ત્રી. માતા

મે'આજિમ પું. પ્રતિષ્ઠિત; આખરદાર

મે'ઈ સ્ત્રી. મોઈદંડાની રમતમાં નાનો લાકડાનો
કકડો

મે'કલવું સ. કિ. રવાના કરવું (૨) પહોંચાડવું

મે'કલામણી સ્ત્રી. મોકલવાની ક્રિયા કે મહેનતાણું

મે'કળાણુ(-શી) સ્ત્રી. જગાની છટ

મે'કળું વિ. મોકળારાવાળું (૨) ખુલ્લું (૩)
[લા.] નિખાલસ (૪) ઉદાર

મે'કાણુ સ્ત્રી. મરણના સમાચાર (૨) મરનાર
પાછળ શોક કરવા બેશું થવું તે (૩) [લા.]
પીડા; આફત

મે'કાસદાર પું. રસ્તે જનારા પાસેથી લેવાનો
કર વસૂલ કરનાર

મે'કૂંક વિ. બંધ પાડેલું; રહેવા લીધેલું; મુલતવી

મે'કૂંકી સ્ત્રી. મોકૂંક રાખતું તે

મે'કો પું. પ્રસંગ; લાગ

મે'ક્ષ પું. મુક્તિ; છુટકારો

મે'ક્ષકાલ(-જી) પું. (મહણ) છૂટવાનો સમય

મે'ક્ષદ્વાર ન. મોક્ષનું દ્વાર

મે'ક્ષપદ ન. મુક્તિ; મોક્ષ

મે'ક્ષપુરી સ્ત્રી. મોક્ષ આપનારી નગરી

મે'ખ પું. પ્રસંગ; લાગ; અનુકૂળતા (૨)
તંબુનો વાંસ

મે'ખરો પું. આગળનો ભાગ; બહાર પડતો ભાગ

મે'ખ પું. સ્ત્રી. બન્ને લગણા ઉપરની લટો

મે'ખર વિ. જોડાં કાઢી નાખેલી (દાળ)

મે'ખરી સ્ત્રી. એક શાક (૨) હથોડી જેવું
લાકડાનું ખાંડવાનું કે વગાડવાનું ઓળર

મે'ખરેલ ન. મોખરાનું તેલ

મે'ખરો પું. એક ફલગ્રહ (૨) મોટી હથોડી
(૩) નાના ધૂમટ કે શિખર જેવો આકાર;
કાંગરો (૪) એક ઘરેણું (૫) દીવાની વાટનો
ઉપરનો બળા ગયેલો છોડો

મે'ખ(-ધ)લ વિ. (૨) પું. મેંગિલિયાના
મુસલમાનની એક જાત

મે'ખ(-ધ)લાઈ વિ. (૨) સ્ત્રી. જુઓ મુગલાઈ

મે'ખમ વિ. (૨) અ. સામાન્ય; અરુપદ્ધ;
અનિશ્ચિત

મે'ખલ વિ. (૨) પું. જુઓ મોખલ

મે'ખલાઈ વિ. (૨) સ્ત્રી. જુઓ મોગલાઈ

મે'ખવારી સ્ત્રી. મોખું હોવું-મળવું તે

મે'ખાઈ સ્ત્રી. મોખાપણું; માધવારી

મે'ખું વિ. વધારે કિંમત આપવી પડે તેવું
(૨) [લા.] અતિપ્રિય

મે'ખણુ સ્ત્રી. મોચીની સ્ત્રી

મે'ખન ન. મુક્ત કરવું તે (૨) પતરાણું; ખાકી
બપકો

મે'ખમ પું. ખેતરમાં ખેડયા વગર ખાકી
રહેલી જગ્યા

મે'ખરસ પું. એક ગ્રાહનો ગુંદર

મે'ખવવું સ. કિ. કરમોડાય કે અંબળાઈ
જાય તેમ કરવું

મે'ચી પું. જોડા સીવવાનો ધંધો કરનાર

મે'જ સ્ત્રી. આનંદ (૨) મરજ

મે'જડી સ્ત્રી. નાનુક કે કસખી પગરખું

મે'જડું ન. પગરખું

મોજણી સ્ત્રીં માપણી (ખેતર કે જમીનની)
 મોજણીદાર પુંં માપણી કરનાર
 મોજમજ સ્ત્રીં આનંદ; સુખચેન
 મોજવું સં કિંં માપવું (૨) જાણવું; સમજવું
 મોજશોખ પુંં ભોગવિલાસ
 મોજખંધ પુંં મોજને બાંધવાનું સાધન
 મોજ, બુંં વિંં આનંદી; હહેરી; વિલાસી
 (૨) મનસ્વી
 મોજું નં પાણીનો તરંગ (૨) હાથપગનું
 ગૂંથેલું ઢાંકણ
 મોજૂદ વિંં હાજર; તૈયાર
 મોજે અં સ્થાને; ગામે
 મોજેજે પુંં ચમત્કાર
 મોજે પુંં જુઓ મોજું (૨) રેલમાં તણાઈ
 આવેલો કાંપ (૩) વાંટો; જમીનનો ટુકડો
 મોજાર અં (પ.) માં; મધ્ય
 મોજિન પુંં મસીદમાં બાંજ પોઠારનાર
 મોટપ(-મ) સ્ત્રીં મોટપણું; પ્રતિષ્ઠા; આબરૂ
 મોટપણું નં મોટાઈ (૨) મોટી હસ્તર
 મોટલિયો પુંં વૈતરે
 મોટલી સ્ત્રીં + અનાજ ભરવાનો કોથળો
 (૨) પોટલું
 મોટલું નં + જુઓ મોટલી
 મોટવડાઈ સ્ત્રીં + મોટાઓ પ્રત્યેનું માન
 મોટાઈ સ્ત્રીં જુઓ મોટપ
 મોટિયું નં અનાજનો થેલો
 મોટિયો પુંં ભાર ભંચકનારે; વૈતરે
 મોટું વિંં નાનાથી જલદું (૨) [લા.] ઉદાર;
 સખી (૩) પ્રતિષ્ઠિત; આબરૂદાર
 મોટેડું વિંં મોટું; વડીલ
 મોટી સ્ત્રીં મોજન
 મોટીદાસ પુંં ખાવાપીવાનો શોખી
 મોડ પુંં લગ્ન વગેરે શુભ પ્રસંગે સ્ત્રીને માથે
 મુકાતો સુથાડિયાની સળીઓ વગેરેનો એક
 ઘાટ (૨) [લા.] જોખમદારી; ભાર (૩)
 છદ; ટેક (૪) વિલંબ (૫) હાથભાવ;
 નખરાં (૬) ઢબ; ધખારત (૭) ખેતરમાં
 ભાગી પડેલાં કણસલાં
 મોડછી સ્ત્રીં કોલેરા; મૂરછી
 મોડખંધો વિંં મોડ બાંધનાર; બહાદુર (૨)
 પુંં વરરાજ
 મોડવું સં કિંં મરડવું; મરડી તોડી નાખવું

મોટી સ્ત્રીં મરાઠી ભાષાની હાથે લખવામાં
 વપરાતી લિપિ
 મોડું વિંં મુકરર વખત પછીનું; અસૂરું (૨)
 નં વેળા વટી જવી તે (૩) ઢીલ; કળકેપ
 મોઢ પુંં (મોઢરાનો રહીશ) બ્રાહ્મણ, વાણિયા,
 સુતાર તથા ધાંચીમાં એ નામની પેઠા
 ન્યાતનો માણસ
 મોઢવું નં છાણું અથવા ઘાસનો ઢગલો
 મોઢામોઢ અં રખર; સમક્ષ
 મોઢિયું નં મોઢાનો-સૌથી ઉપરનો ભાગ (૨)
 ફાનસમાં ખતી જમાં રહે છે તે ભાગ (૩)
 રેટિયામાં ત્રાક તથા ચમરખાં જ્યાં રહે છે
 તે ચોકડું (૪) પશુના મોં ઉપર બાંધવામાં
 આવતી જળી
 મોડું નં મોં; મુખ
 મોઢો પુંં મોઢિયું
 મો(વ)જી નં મોવા માટે વપરાતું ચોકટ
 મોત નં મૃત્યુ
 મોતિયું નં છાપરાનાં નેવ તરફ સાકટાંના
 છેડાઓમાં ધાલેલું પાટિયું
 મોતિયો પુંં એક જાતનો મોગરો (૨) આંખની
 કીકી ઉપર થતું પડ (૩) હોંસ; હિંમત
 મોતી નં છીપમાંથી નીકળતી એક દરિયાઈ
 પેદાર
 મોતીચૂર પુંં ઝીણી કળીના લાડુ
 મોતીચૂરનું નં મોતીચૂર બનાવવાનું ચૂરમું
 મોતીદામ પુંં એક છંદ
 મોથ સ્ત્રીં ચીડ નામના ઘાસનો કંદ
 મોઢ પુંં આનંદ (૨) સ્ત્રીં મોટી જડી ચાદર
 મોઢક પુંં લાડુ
 મોઢન નં આનંદ (૨) આનંદ આપવો તે
 મોઢવું અં કિંં ખુશી થવું
 મોઢિયું નં જડી મોટી મોઢ
 મોઢી પુંં અનાજ, ધી, મસાલો વગેરે વેચનાર
 વેપારી; નેસ્તી (૨) કોઠારી; ભંડારી
 મોઢીખાનું નં મોઢીની દુકાન (૨) દાણાનો
 કોઠાર (૩) લસ્કરને ખોરાકીપોશાકી પૂરી
 પાડનાર ખાતું
 મોનજી નં એક પક્ષી
 મોનિયું નં ઉપરચોરિયું આમંત્રણ

મોપલો પું મલબારમાં વસતી મુસલમાનોની
એક જાતનો આદમી
મોફસલ નં બહારગામ; પરદેશ
મોબેદ પું પારસીઓનો ધર્મક્રિયા કરાવનાર
ગોર (૨) ભક્તિ કરનાર (૩) સ્ત્રી ભક્તિ
કરવાનું સ્થાન
મોભ પું છાપરાના ટેકારપ મુખ્ય આદુ લાકડું
મોભલ સ્ત્રી કુટુંબની મુખ્ય સ્ત્રી
મોભાચ વિં મોભના છોડા જેવું; બું
મોભાદાર વિં વજનદાર; પ્રતિષ્ઠિત
મોભારિયું નં મોભ ઉપર ઢાંકવાનું મોટું નળિયું
મોભારો પું મોભ
મોભિયું નં મોભ
મોભી પું ઘરનો વડો માણસ
મોભો પું આગર; પ્રતિષ્ઠા; ધન્યતા
મોમ નં મીણ
મોમનો પું મુસલમાનોની એક જાતનો માણસ
મોમખત્તી સ્ત્રી મીણખત્તી
મોયરું નં + જુઓ મોહરું
મોયલું વિં (કા.) *
મોર પું એક પક્ષી; મયૂર (૨) આંખા,
આંખડી વગેરેનાં ફૂલ (૩) અં આગળ
મોરચંગ પું એક વાનું
મોરચાખંધ વિં મોરચા ખાંધલું (૨) મોરચા
સાથે
મોરચી સ્ત્રી મૂરછી; મોરછી
મોરચો પું લશ્કરની મોખરાની બૃહદ્વચના
(૨) શુભર ઉપર નવાં તોપ ગોઠવવામાં
આવે છે તે ભાગ
મોરડ નં દ્વિતી વગેરેનાં ભક્તિયાં
મોરડી સ્ત્રી દેલ (૨) જુઓ મોરડો
મોરડો પું પથુને મોટે ખાંધવાનું દોરડાનું
ગાળિયું
મોરથુથુ નં એક ઝેરી ઔષધ
મોરબુદ્દી સ્ત્રી મોરના બુદ્ધાવાળી રેશમી સાડી
મોરલી સ્ત્રી વાંસળી
મોરલો પું મોર
મોરવલ્લુ નં છાલુનો મોર (૨) અખરામણ
મોરવલું સં કિં આખરાવું
મોરવી સ્ત્રી એક જાતનું કાપડ
મોરવું અં કિં મોર આવેલો

મોરવેલ સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
મોરશિખા સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
મોરસ સ્ત્રી છાલુદાર પરદેશી ખાંડ
મોરસો પું ખેડાણમાં ઢાળ પડતી ટેકરી
મોરંધી સ્ત્રી એક પક્ષી
મોરાખી વિં શરમ રાખીને કહેલી વાત (૨)
પું જુઓ મોરાખી
મોરાણી વિં મુખ્ય
મોરાપી પું ખાતમીદાર (૨) શુનેગારને શોધી
કાઢનાર
મોરિયું નં એક પ્રકારની પાષણી
મોરિયો પું ઘડો (૨) સામા જેવું એક અણખેડ
ધાન્ય
મોરી સ્ત્રી ગટર (૨) મોરડી; મોરડો
મોરે અં આગળ
મોલ પું પાક
મોલડી સ્ત્રી એક ઘાસ
મોલડું નં માથાનો એક પોશાક
મોલદ વિં ખીજ દેશનું પાણ અરબસ્તાનમાં
જીછરેલું (૨) આરળ ખાપથી હિંદની
સ્ત્રીને થયેલી (પ્રભ)
મોલવી પું મુસલમાન વિદ્વાન (૨) મુસલમાની
કાયદા પ્રમાણે ન્યાય આપનાર
મોલેરી સ્ત્રી એક ઘાસ
મોલેસલામ પું એક જાતનો મુસલમાન
મોલું નં જાતને બોલાવતી વખતે વગાડાતું
નગારું
મોલો પું શકુના આકારનો ફટકડો
મોવડ પું મોખરા; અગ્રભાગ (૨) [કા.] ઘાટાને
મોદા ઉપર પહેરાવવાનું ધરણું (૩) અં
(કા.) આગળ
મોવડી વિં આગળનું; મોખરાનું (૨) પું
અગ્રેસર; આગેવાન
મોવલ્લુ નં જુઓ મોલ
મોવાસો પું દોરના મોંમાં થતો એક રોગ
મોવાળ પું ધરવટ; ધરેખો; દોસ્તી
મોવું સં કિં કરમોવું; ચીકટવાળું કરવું
મોસમ સ્ત્રી ઋતુ
મોસમી વિં મોસમનું
મોસર સ્ત્રી (કા.) ફટતી મૂક
મોસરિયું નં (કા.) જુકાની

મોસલ પું સરકારના હુકમથી તેડવા આવેલો
ને તાકીદ કરનાર બેલિક

મોસળી સ્ત્રી એક ફળ

મોસાળ નં માનું પિયેર

મોસાળિયું નં મોસાળપક્ષનું માણસ

મોસાણું નં માળાપ તરફથી છોકરીને સીમંત
વખતે અને તેનાં છોકરાંને જનોઈ કે લગ્ન
વખતે જે રીત આપવામાં આવે છે તે
(૨) મોસાળામાં ગાવાનું ગીત

મોહ પું અજ્ઞાન; ભ્રમ (૨) મૂર્છા; બેહોશી
(૩) આસક્તિ; ખ્યાર

મોહક વિં મોહ પમાડનારું

મોહકતા સ્ત્રી મોહકપણું

મોહકમ વિં ધણું; પુષ્કળ

મોહકપ પું મોહરૂપી કૃપ

મોહજળ સ્ત્રી મોહની જળ

મોહતાજ વિં ગરીબ; ગરબુ

મોહન વિં મોહ પમાડે તેવું (૨) નં
વશીકરણ; કામણ

મોહનમાળા સ્ત્રી અમુક કહના સોનાના
મણિકાની ગળે પહેરવાની માળા

મોહનાશ્ર નં બેહોશ કરી નાખે એવું અશ્ર

મોહનિદ્રા સ્ત્રી મોહરૂપી નિદ્રા

મોહની સ્ત્રી મોહ; ભૂરજી

મોહકંદ પું મોહરૂપી કંદ

મોહબાણુ નં મોહનું બાણુ

મોહમંત્ર પું મોહ પમાડે એવા મંત્ર

મોહરમ પું હિંજરી સનનો પહેલો મહિનો
(જેમાં તાજિયાનો તહેવાર આવે છે)

મોહવું અં કિં મોહ પામવું (૨) સં કિં
મોહ પમાડવું

મોહાંધ વિં મોહથી અંધ બનેલું

મોહિત વિં મોહ પામેલું

મોહિની સ્ત્રી મોહની (૨) મોહ પમાડે તેવી
સ્ત્રી (૩) વેશાળ સુદ અભિચારશ

મોળ સ્ત્રી શરીરમાં વાયુનું જોર થવાથી મોઢામાં
લાળ છટે તે (૨) બડણુ (૩) કીડિયાડું
(૪) મંદી (૫) ચણતરનું ઈંટપથ્થરનું પડ

મોળપ સ્ત્રી મોળપણું

મોળવું સં કિં સમારવું (શાક)

મોળાઈ વિં મોસાળનું; મામાનું

મોળાશ સ્ત્રી મોળપ; મોળાપણું

મોળિયું નં કાપડાની બાંધે જે કસળી પટો
ચાડે છે તે (૨) શાકમાં પહેરવાનો સાલ્લો
(૩) કસળી ફેટો

મોળી સ્ત્રી સળી જેવી મીઠા વિનાની લાંબી સેવ
મોળું વિં ફિફું; સ્વાદ વગરનું (૨) [લા.]
ઘીલું; પોરું

મોં નં મુખ

મોંધવારી સ્ત્રી જુઓ મોંધવારી

મોંધાઈ સ્ત્રી જુઓ મોંધાઈ

મોંધું વિં જુઓ મોંધું

મોંજો(વ્ય)ણું સ્ત્રી પહેલીવાર વર કે કન્યાને
મોં જોઈને ભેટ આપવી તે

મોંજોયું વિં એકનું એક; લાડકું

મોંમાગ્યું વિં માગે એટલું; ખૂબ

મોંમાર વિં બોલવાની હિંમતવાળું; પ્રગલ્ભ

મોંરખું વિં વિનયી; શરમાળ (૨) પક્ષપાતી;
એકતરફી

મોંસૂઝણું નં પેશદિયું

મોંજીક નં મોતી

મોંન નં ન બોલવું તે

મોંનધારી વિં મોંન ધારણ કરનારું

મોંનપ્રત નં મોંન રહેવાનું પ્રત

મોંની વિં મોંનધારી; મોંનવાળું

મોંખ્ય નં મૂખતા

મોંય પું એક પ્રાચીન હિંદુ રાજવંશ

મોંવી સ્ત્રી પણુ

મોંલા પું ધણી; માલિક

મોંલાના પું મોટો મોલવી

મોંલિ નં માથું (૨) ટોચ (૩) છાતું; કલગી

મોંલિક વિં મૂળ; મુખ્ય; 'આરિજનલ'

મોંલિકતા સ્ત્રી

મોંલી વિં મોલિ-મુગટવાળું

મોંજી સ્ત્રી મુંજનો કંદોરો

મ્યાન નં ધારવાળા હથિયારનું ધર

મ્યાનો પું એક જાતની પાલખી

મ્યુનિસિપાલિટી સ્ત્રી શહેરસુધારાખાતું

મ્યાન વિં કરમાયેલું; ખિન્ન

મ્યાનિ સ્ત્રી નિસ્તેજતા; ઝાનિ

મ્લેચ્છ પું આર્યોની સંસ્કૃતિથી ભિન્ન
સંસ્કૃતિનો માણસ

ય

ય પું ચાર અર્ધસ્વરોમાં પહેલો (૨) અં પણ;
 વળી એ અર્થમાં પદને અંતે (ઉદા. તમેય)
 યકાર પું ય અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
 યકારશ્રુતિ સ્ત્રીં ઉચ્ચારણમાં યકાર સંભળાવો તે
 યકારાંત વિં છેડે યવાળું
 યકીન નં વિશ્વાસ
 યકૃત નં કાળજી; 'લીવર'
 યક્ષ પું એક દેવદાનિ; કુખરનો અનુચર
 યક્ષકંઠમ પું કેસર, સુખડ, કસ્તૂરી અને
 કપૂર મેળવીને બનાવેલો સુગંધીદાર અંગલેપ
 યક્ષ(-ક્ષિ)ણી સ્ત્રીં યક્ષ સ્ત્રી; યક્ષની સ્ત્રી
 યક્ષરાજ પું (સં.) કુખર
 યક્ષરાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રીં દિવાળી
 યક્ષિણી સ્ત્રીં જીવો યક્ષણી
 યક્ષ્મ(-ક્ષ્મા) પું ક્ષયરોગ
 યક્ષ્મી વિં ક્ષયવાળું
 યખ પું ખરડ
 યગજ્ઞ પું પહેલો લઘુ અને બીજો તથા ત્રીજો
 ગુરુ અક્ષર હોય એવો ગણ (પિંગળ)
 યજ્ઞ પું પરમેશ્વર (પારસી)
 યજ્ઞ નં યજ્ઞ કરવો તે (૨) પૂજન
 યજ્ઞમાન પું યજ્ઞ કરનાર (૨) બ્રાહ્મણોને
 દક્ષિણા આપી ધાર્મિક ક્રિયા કરાવનાર
 યજ્ઞમાનવૃત્તિ સ્ત્રીં યજ્ઞમાનનાં... દાનદક્ષિણા
 વડે આજીવિકા કરવી તે
 યજ્ઞમાનિયું વિં યજ્ઞમાનવૃત્તિવાળું
 યજ્ઞમાનિયો પું જેને પેટી દરપેટીથી
 યજ્ઞમાનવૃત્તિ ચાલતી આવી હોય તેવો બ્રાહ્મણ
 યજ્ઞ પું સં કિં પૂજ કરવી (૨) યજ્ઞ કરવો
 યજ્ઞુર પું (સં.) યજ્ઞવેદ
 યજ્ઞવેદ પું (સં.) ચાર વેદમાંની બીજી

યજ્ઞવેદી વિં યજ્ઞવેદનું (૨) પું યજ્ઞવેદ
 બાણેલો કે યજ્ઞવેદ પ્રમાણે ક્રિયાઓ કરનારો
 બ્રાહ્મણ
 યજ્ઞ પું એક વેદોક્ત કર્મ; યાગ (૨) સેવાર્થે
 કરેલું કર્મ
 યજ્ઞકુંડ પું યજ્ઞની વેદી
 યજ્ઞક્રિયા સ્ત્રીં યજ્ઞનો વિધિ
 યજ્ઞદ્રવ્ય નં યજ્ઞમાં વપરાતો પદાર્થ
 યજ્ઞપશુ પું; નં યજ્ઞમાં હોમવાનું પશુ
 યજ્ઞભાગ પું યજ્ઞના બળિદાનનો ભાગ
 યજ્ઞભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં યજ્ઞ કરવાનું સ્થાન
 યજ્ઞયાગ પું હોમહવન
 યજ્ઞવાદ પું; સ્ત્રીં યજ્ઞ માટે તૈયાર કરેલી કે
 આંતરેલી જમીન
 યજ્ઞવૃક્ષ નં જેનું લાકડું યજ્ઞમાં વપરાય છે
 તે ગ્રાહ
 યજ્ઞવેદિ(-દી) સ્ત્રીં યજ્ઞની વેદી
 યજ્ઞશાલા(-ળા) સ્ત્રીં યજ્ઞ કરવાનો ઓરડો
 યજ્ઞોપવીત નં જનોઈ
 યતિ પું નિતેન્દ્રિય પુરુષ; સંન્યાસી (૨)
 જેન સાધુ (૩) સ્ત્રીં હંદમાં આવતો
 વિરામ (૪) વાક્યમાં આવતો ટાંપ
 યતિભંગ પું યોગ્ય સ્થાને યતિ ન હોવી તે
 યતિભ્રમ પું *
 યતી પું યતિ; સંન્યાસી
 યતીમ નં અનાથ બાળક
 યતીમખાનું નં અનાથાશ્રમ
 યત્કિમિત અં જરા પણ
 યત્ન પું પ્રયત્ન; મહેનત; ઉદ્યોગ
 યત્નપૂર્વક અં મહેનત લઈને
 યત્નશીલ વિં યત્ન કરનારું

યજ્ઞ અં ન્યાં
 યજ્ઞત્વ અં ન્યાંત્યાં
 યથા અં જેવી રીતે; જે પ્રમાણે
 યથાઋતુ અં ઋતુ પ્રમાણે
 યથાક્રમ અં ક્રમ પ્રમાણે
 યથાજ્ઞાન અં જ્ઞાઓ યથામતિ
 યથાતથ અં જેમ હોય તેમ; સાચેસાચું
 યથાનુરૂપ અં શોગ્ય રીતે
 યથાન્યાય અં ન્યાય પ્રમાણે; યથાશોગ્ય
 યથાપૂર્વ અં પહેલાંની પેઠે
 યથાપૂર્વવાદી વિં પહેલાં જેમ હતું એમ
 હોયું જોઈએ એવા મતનું
 યથાબુદ્ધિ અં જ્ઞાઓ યથામતિ
 યથામતિ અં બુદ્ધિ અનુસાર
 યથાયુક્ત અં યથાશોગ્ય
 યથાશોગ્ય અં શોગ્ય હોય તેમ
 યથારુચિ અં રુચિ પ્રમાણે
 યથાર્થ વિં સાચું; ખરું; વાસ્તવિક (૨) અં
 વાસ્તવિક રીતે
 યથાર્થતા સ્ત્રીં સાચાપણું; ખરાપણું
 યથાર્થદર્શન નં 'રીઆલિઝમ'
 યથાર્થદર્શી વિં 'રીઆલિસ્ટિક'
 યથાર્થવાદી વિં (૨) પું ખરું જોલનાર;
 સત્યવાદી
 યથાવકાશ અં કુરસદ હોય તે પ્રમાણે
 યથાવિધિ અં વિધિ પ્રમાણે
 યથાશક્તિ અં શક્તિ પ્રમાણે
 યથાશક્તિ અં શક્તિ પ્રમાણે
 યથાશ્રુત અં સાંભળ્યા પ્રમાણે
 યથાસંગ અં યથાર્થ રીતે
 યથાસ્થિત વિં (૨) અં શોગ્ય; જોઈએ તેવું;
 ધરાખર
 યથેચ્છ(-દ) વિં મરજી મુજબનું (૨) અં
 ઇચ્છા પ્રમાણે
 યથોક્ત વિં કહ્યા પ્રમાણેનું
 યથોક્તિત વિં શોગ્ય
 યદ્યપિ અં જોકે; યદ્યપિ
 યદા અં ન્યારે
 યદિ અં જો
 યદુ પું (સં.) યયાતિ અને દેવયાનીનો પુત્ર
 અને યાદવોનો પૂર્વજ

યદુનંદન પું (સં.) કૃષ્ણ
 યદ્યચ્છા સ્ત્રીં સ્વેચ્છા (૨) અકસ્માત
 યદ્યપિ અં જોકે
 યદ્વાતદ્વા અં જે તે; ગમે તેમ; એલફેલ
 યમ પું નિઘ્રહ; સંયમ (૨) અહિંસા, સત્ય,
 બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ અને અસ્તેય એ પાંચ
 (૩) [સં.] મૃત્યુનો દેવ
 યમક પું ભિન્ન અર્થના સમાન શબ્દોની
 પુનરાવૃત્તિ—એક શબ્દાલંકાર (કા. શા.)
 યમકિકર પું યમનો દૂત
 યમદંડ પું યમે કરેલી શિક્ષા
 યમદૂત પું યમનો નોકર
 યમદ્વિતીયા સ્ત્રીં બાઈબીજ
 યમન પું કલ્યાણ રાગનો એક ભેદ (૨) નં
 સંયમ; નિઘ્રહ
 યમનકલ્યાણ પું કલ્યાણ રાગનો એક પ્રકાર
 યમપાશ પું યમનો ફંસો
 યમરાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રીં મૃત્યુરૂપી રાત્રી
 યમી વિં (૨) પું સંયમી (૨) સ્ત્રીં (સં.)
 યમની બહેન (૩) યમુના નદી
 યયાતિ પું (સં.) એક ચંદ્રવંશી રાજા
 યવ પું જવ
 યવક્ષાર પું જવખાર
 યવજ પું જ્ઞાઓ યવક્ષાર
 યવન પું (પ્રાચીન) યુનાન દેશનો રહેવાસી
 (૨) આર્યસંસ્કૃતિ બહારનો માણસ;
 મલેચ્છ
 યવનિકા સ્ત્રીં પડદો
 યવની સ્ત્રીં યવનની કે યવન સ્ત્રી
 યવાગુ સ્ત્રીં ચાખાનું ઓસામણ; ચાખા કે
 જવનું ખમીર ચડાવેલું ઓસામણ
 યશ પું કીર્તિ (૨) [લા.] ફતેહ; સિદ્ધિ
 યશદ નં એક ખનિજ ધાતુ
 યશસ્વી વિં નામાંકિત (૨) ફતેહમંદ
 યશઃશરીર નં યશરૂપી શરીર
 યશોદા સ્ત્રીં (સં.) શ્રીકૃષ્ણને ઉછેરનાર નંદની
 પત્ની
 યદિ(-દી) સ્ત્રીં લાકડી
 યદ્દુદી વિં (૨) પું પાલેસ્તાઈનનો મૂળ વતની;
 મૂસા યેઝબરનો અનુયાયી

ચંત્ર નં સંચો (૨) ગૃહં શક્તિવાળી તાંત્રિક
આકૃતિ (૩) દેવદેવીનાં નામ કે ચિત્રવાળું
પતરું કે કાગળ લેની પૂજા કરે છે કે
ગળામાં બાંધે છે
ચંત્રક નં ધા વગેરે પર બંધાતો પાટો (૨)
સંધાડો
ચંત્રજ્ઞા સ્ત્રીં ક્લેશ; વેદના (૨) નિયંત્રણ
ચંત્રરચના સ્ત્રીં ચંત્રની રચના; ચંત્રની
ગોઠવણી
ચંત્રવત્ત અં ચંત્રની પેઠે; એકધારું
ચંત્રવિદ્યા સ્ત્રીં ચંત્રોની વિદ્યા
ચા અં હે! (૨) અથવા
ચાકૃત નં માણિક; એક રત્ન
ચાકૃતી સ્ત્રીં ભાગના ધીમાં મસાલા ભેળવી
બનાવેલો માદક પાક
ચાગ પું ચણ
ચાચક પું માગણ
ચાચના સ્ત્રીં વિનંતિ; પ્રાર્થના; (૨) માગણી;
ભીખ
ચાચવું સં કિં ચાચના કરવી
ચાચિત વિં માગેલું
ચાજન નં ચણ કરાવવો તે; પુરોહિતપણું
ચાજવહકય પું (સં.) એક પ્રાચીન ઋષિ;
એક સ્મૃતિકાર
ચાજસેની સ્ત્રીં (સં.) દ્રૌપદી
ચાજિક વિં ચણ સંબંધી (૨) પું ચણ કરનાર
કે કરાવનાર
ચાજ્ય વિં ચણમાં હોમવાનું; ચણ સંબંધી
ચાતના સ્ત્રીં દુઃખ; કષ્ટ; પીડા
ચાતુધાન પું ગણસ
ચાત્રા સ્ત્રીં જુઓ જાત્રા
ચાત્રાણુ પું ચાત્રા કરનારો
ચાત્રી વિં ચાત્રા કરનારું (૨) પું ચાત્રાણ
ચાચાતથ્ય નં સત્ય
ચાચાચ્ય નં ચથાર્થપણું
ચાદ સ્ત્રીં સ્મરણ (૨) ચાદી; ટાંચણ
ચાદમાર વિં ચાદ કરાવે તેવું (સ્મારક) (૨)
ચાદ રહી જાય એવું
ચાદગીરી સ્ત્રીં ચાદહસ્ત; સ્મરણ (૨)
સંભારણું; સ્મારક
ચાદદાક્ષત(-ક્ષેત્રી) સ્ત્રીં સ્મરણશક્તિ
ચાદવ પું ચક્રનો વંશજ (૨) [સં.] કૃષ્ણ

ચાદવાસ્થળી સ્ત્રીં ચાદોની અંદરઅંદરની
લડાઈ અને કતલ (૨) અંદરઅંદરની લડાઈ
ચાદવી સ્ત્રીં ચાદવાસ્થળી
ચાદી સ્ત્રીં દીપ; વિગતવાર ટાંચણ (૨) તે
નોંધવાની ચોપડી
ચાદચિહ્ન વિં મરજિયાત; ઐચ્છિક (૨)
અણચિંતંયું; આકસ્મિક
ચાદોગણ પું જીવનંતુનો સમુદાય
ચાન નં વાહન (૨) શત્રુ સામે આક્રમણ
ચાને અં અથવા
ચામ પું તણ કલાક; પહોર
ચામિની સ્ત્રીં રાત્રી
ચામ્ય વિં ચમ સંબંધી (૨) દક્ષિણ દિશાનું
ચામ્યોત્તર વિં દક્ષિણમાંથી ઉત્તરમાં જવું
ચાર પું દોસ્ત (૨) આશક; જીર
ચારખાજ વિં કામુક; વિષયી
ચારખાજી સ્ત્રીં મિત્રાચારી; દોસ્તી (૨)
જીરકમ
ચારી સ્ત્રીં દોરી; ખ્યાર (૨) સ્ત્રીપુરુષનો
અનુચિત પ્રેમ કે સંબંધ (૩) સદ જૂટો
મૂકવાનો દોર (૪) મદદ
ચારું નં
ચાલ(-ળ) સ્ત્રીં સિંહની ગરદન પરના વાળ
ચાવક પું; નં અળતો
ચાવચ્યંદ્રદિવાકરૌ અં સૂર્ય અને ચંદ્ર હોય
ત્યાં સુધી; હમેશને માટે
ચાવજીવન અં આખી જિંદગી સુધી
ચાવત્ત અં જ્યાં સુધી
ચાવની વિં સ્ત્રીં યવનની
ચાહોમ અં મરણિયા થઈને
ચાંત્રિક વિં ચંત્રનું; ચંત્ર સંબંધી; ચંત્ર જેવું
ચુક્ત વિં જોડાયેલું (૨) ચોગ્ય; ધટવું
ચુક્તાક્ષર પું જોડાક્ષર
ચુક્તાચુક્ત વિં સાંતુનરસું; ચોગ્યાચોગ્ય
ચુક્તિ સ્ત્રીં તદખીર; કરામત (૨) ન્યાય; તક
ચુક્તિપ્રામાણ્યવાદ પું તકથી જે સૂઝે તે જ
ખરું માનવાનો વાદ; 'રેશનલિઝમ'
ચુક્તિપ્રામાણ્યવાદી પું ચુક્તિપ્રામાણ્યવાદમાં
માનનાર
ચુક્તિખાજ વિં ચતુર; હોશિયાર (૨) શોધક;
કરામતી

યુક્તિમાન વિં જુઓ યુક્તિબાજ
 યુગ પું પૌરાણિક રીતે પાડેલા કાળના લાંબા
 ચાર વિભાગમાંનો દરેક (સત્ય, ત્રેતા, દ્વાપર
 અને કલિ) (૨) [લા.] જમાનો
 યુગધર્મ પું યુગનો પ્રધાન ધર્મ
 યુગપદ્ધ અં એકી સાથે
 યુગપ્રવર્તક વિં (૨) પું યુગ પ્રવર્તવિનાર;
 યુગ બદલનાર (૨) જેના મહાન પુરુષાર્થથી
 જગતમાં યુગાંતર થાય તે (પુરુષ)
 યુગલ નં જોડું
 યુગાચાર પું યુગનો ખાસ આચાર
 યુગાંતર નં ખીલે યુગ; ખીલે જમાનો
 યુગ્મ નં જોડું
 યુગ્મક નં યુગ્મ; જોડું
 યુગ્મકોણ પું 'એક્સ્ટર્નેટ એન્ગલ' (ગ.)
 યુત વિં યુક્ત; સહિત
 યુતિ સ્ત્રી યોગ; મિલન; મેલાપ
 યુધિષ્ઠિર પું (સં.) પાંચ પાંડવોમાં સૌથી મોટો
 યુદ્ધ નં લડાઈ; સંગ્રામ
 યુદ્ધવાંધુ વિં યુદ્ધની ઇચ્છા કરનાર
 યુદ્ધવિદ્યા સ્ત્રી લડવાની કળા અને શાસ્ત્ર
 યુદ્ધવિશ્રાંતિ સ્ત્રી થોડા સમય માટે યુદ્ધની
 મોટકી
 યુનાન પું (સં.) ગ્રીસ
 યુનાની વિં યુનાનનું
 યુરોપ પું (સં.) પૃથ્વીના પાંચ ખંડમાંનો એક
 યુરોપિયન વિં યુરોપીય (૨) પું યુરોપનો રહેવાસી
 યુરોપીય વિં યુરોપનું
 યુવતી સ્ત્રી જુવાન સ્ત્રી
 યુવરાજ પું પાટવી કુંવર
 યુવરાજી સ્ત્રી પાટવી કુંવરની સ્ત્રી
 યુવાન વિં યુવાવસ્થામાં આવેલું (૨) પું
 તેવો પુરુષ
 યુવાવસ્થા સ્ત્રી બાલ્યાવસ્થા પછીની અવસ્થા
 યુક્ત સ્ત્રી જુ.
 યુથ નં ટોળું
 યુથ પું યજ્ઞના પશુને બાંધવાનો થાંભલો
 યોગ પું યોગાપ; સંગમ (૨) ઉપાય; ઇલાજ
 (૩) પરમાત્મા સાથે સંબંધ કરવાનો
 ઉપાય (૪) ચિત્તવૃત્તિનો નિરોધ (૫)
 યોગદર્શન (૬) અવસર; પ્રસંગ; લાગ (૭)

સૂર્ય કે ચંદ્રના અમુક સ્થાનમાં આવવાથી
 થતા ૨૭ વિશિષ્ટ અવસરમાંનો દરેક (જ્યો.)
 (૮) વ્યુત્પત્તિ (વ્યા.)
 યોગક્ષેમ પું; નં જે વસ્તુ ન હોય તે
 મેળવવી અને હોય તેનું રક્ષણ કરવું તે
 (૨) કુશળતા; આબાદી
 યોગચિહ્ન નં વત્તાની + આવી નિશાની (ગ.)
 યોગદર્શન નં પતંજલિપ્રણીત યોગશાસ્ત્ર
 યોગદર્શ સ્ત્રી ધ્યાનાવસ્થા
 યોગનિદ્રા સ્ત્રી અર્ધા નિદ્રા અને અર્ધા
 સમાધિની સ્થિતિ (૨) યુગના અંતમાં
 વિષ્ણુની નિદ્રા (૩) [સં.] દુર્ગા
 યોગપ્રમાણ્ય નં 'કોમ્પોનેન્ડો' (ગ.)
 યોગબલ(-તા) નં યોગથી પ્રાપ્ત થતી શક્તિ
 યોગજ્ઞ વિં યોગમાંથી ચળેલું
 યોગમાયા સ્ત્રી યોગની જડદુર્ભ શક્તિ (૨)
 સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરનારી ઈશ્વરની શક્તિ
 (૩) [સં.] દુર્ગા
 યોગરૂઢ વિં યોગરૂઢિથી પ્રાપ્ત થયેલા
 અર્થવાળો શબ્દ (કુદાં પંક્ત) [વ્યા.]
 યોગરૂઢિ સ્ત્રી શબ્દની અર્થબોધક ત્રણ
 પ્રકારની વૃત્તિ-શક્તિમાંની એક, (યોગ,
 રૂઢિ અને યોગરૂઢિ) જેમાં યોગ-વ્યુત્પત્તિ-
 તેમજ રૂઢિ બંનેથી શબ્દનો અર્થ નક્કી
 થાય છે (વ્યા.)
 યોગવિયોગચિહ્ન નં વત્તાઓછાનું + આણું
 ચિહ્ન (ગ.)
 યોગવિયોગપ્રમાણ્ય નં 'કોમ્પોનેન્ડો અને
 ડિવીડેન્ડો' (ગ.)
 યોગશાસ્ત્ર નં યોગનું નિરૂપણ કરનારું શાસ્ત્ર
 યોગસમાધિ સ્ત્રી પૂર્ણ ધ્યાનમાં જીવનું લીન
 થઈ જવું તે
 યોગસાધના સ્ત્રી યોગની સાધના
 યોગસ્થ વિં યોગમાં સ્થિર થયેલું
 યોગાભ્યાસ પું યોગનો અભ્યાસ
 યોગાચોગ પું અનુકૂળ અને પ્રતિકૂળ સંજોગ
 યોગારૂઢ વિં યોગમાં સ્થિર થયેલું
 યોગાસન નં યોગનાં આસનોમાંનું દરેક
 યોગિની સ્ત્રી યોગાભ્યાસ કરનારી સ્ત્રી;
 તાપસી (૨) દુર્ગા અને શિવની તહેનાતમાં
 રહેતી આઠ ઉપદેવીઓમાંની દરેક

યોગી પું. યોગસાધના કરનાર; તપસ્વી
 યોગીશ્વર પું. યોગીઓમાં શ્રેષ્ઠ (૨) [સં.]
 મહાદેવ
 યોગીંદ્ર પું. યોગીઓમાં શ્રેષ્ઠ
 યોગેશ્વર પું. યોગીશ્વર
 યોગેંદ્ર પું. યોગીશ્વર
 યોગ્ય વિ. છાજવું; ધટવું; લાયક
 યોગ્યાયોગ્ય વિ. યોગ્ય અને અયોગ્ય
 યોજક વિ. (૨) પું. યોજના કરનાર
 યોજકતા સ્ત્રી. યોજવાની શક્તિ
 યોજન પું. ચાર ગાઉ
 યોજનમંધા સ્ત્રી. કસ્તૂરી (૨) [સં.] મત્સ્યમંધા
 યોજના સ્ત્રી. ગોઠવણ; વ્યવસ્થા
 યોજવું સં. કિં. રચવું; ગોઠવવું (૨) નીમવું

યોહી પું. હડવેયો
 યોધ પું. હડવેયો; યોદ્ધો
 યોનિ(—ની) સ્ત્રી. સ્ત્રીની જનનેદ્રિય (૨)
 ઉત્પત્તિસ્થાન; આદિકારણ (૩) દેવ,
 મનુષ્ય, પશુ વગેરે જીવની જાતોમાંની દરેક
 યોષિત સ્ત્રી. જુવાન સ્ત્રી
 યોષિતા સ્ત્રી. જુવાન સ્ત્રી
 યૌગિક વિ. યોગ સંબંધી (૨) યોગ-વ્યુત્પત્તિથી
 નીકળતા અર્થનો બોધ કરાવનાર (શબ્દ)
 [વ્યા.]
 યૌન વિ. યોની સંબંધી; યોનિમાંથી જન્મેલું
 યૌવન નં. જુવાની
 યૌવના સ્ત્રી. યુવતી
 યૌવરાજ્ય નં. યુવરાજની પદવી કે સ્થાન

૨

૨ પું. ચાર અર્ધસ્વરોમાંનો બીજો
 રકઝક સ્ત્રી. ખેંચાખેંચી; તકરાર
 રકબો પું. ખેતરની આસપાસની ખેડયા
 વિનાની જગા
 રકમ સ્ત્રી. ચીજ (૨) દાગીનો; ધરેણું (૩)
 મોટી સંખ્યામાં નાણું (૪) સંખ્યા (ગ.)
 (પ) ગણિતનો હિસાબ મંડાવે છે તે લખાણ
 રકમખંધ વિ. જથ્થાખંધ (૨) અં. એક
 જુમલે; સામટું (૩) રકમવાર; એક પછી એક
 રકાન પું. ધારો; કાનૂન
 રકાળ પું. પેંગડું
 રકાળદાર પું. ખિજમતગાર
 રકાળી સ્ત્રી. નાનું, છીછરું એક વાસણ
 રકાર પું. ૨ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
 રકારાંત વિ. જને છેડે ૨ હોય એવું

રકીખ વિ. પોતે જનેચાહે છે તે જ માણુકને
 ચાહનાર બીજો (આશક)
 રક્ત વિ. લાલ (૨) નં. લોહી
 રક્તકોઠ પું. લોહીવાળી રસી અર્થા કરે તેવો
 એક કોઠ
 રક્તચંદન નં. રાતા રંગની સુખડ
 રક્તપાત પું. લોહીનું પડવું—વહેવું તે
 રક્તપિત્ત નં. જુઓ રક્તકોઠ
 રક્તપ્રમેહ પું. પેશાબમાં લોહી આવે એવો
 એક રોગ
 રક્તપ્રવાહ પું. લોહીનો પ્રવાહ
 રક્તપીજ પું. (સં.) [પીતાનું] લોહી જ્યાં
 પડે ત્યાંથી ફરીફરીને ઉત્પન્ન થાય એવો એક
 રાક્ષસ (૨) પું. માકણ
 રક્તમેહ પું. રક્તપ્રમેહ

રક્તવાહિની સ્ત્રી રક્ત વહેનારી નસ
 રક્તવિકાર પું લોહીનો બગાડ
 રક્તસ્ત્રાવ પું લોહીનું વહેવું તે (૨) બહાર વાટે
 લોહીનું જવું તે—એક રોગ
 રક્તાતિસાર પું લોહીના બહાર થાય એવો
 એક રોગ
 રક્તાશય નં ફેફસાં, હૃદય, કાળજી વગેરે લોહીનાં
 આશયોમાંનું દરેક
 રક્ષક વિં (૨) પું રક્ષણ કરનાર
 રક્ષણ નં રખવાળી; બચાવ; પાલન
 રક્ષણ સં કિં રક્ષણ કરવું
 રક્ષા સ્ત્રી રક્ષણ (૨) રાખડી (૩) રાખોડી
 રક્ષાખંધન નં રાખડી ખાંધવાની ક્રિયા
 (આવણી પૂર્ણિમાને દિવસે)
 રક્ષિત વિં રક્ષાયેલું
 રખ વિં ત્રણ (વિપારી સંકેત) (૨) પું જૈન યતિ
 રખડ સ્ત્રી રખડવું તે; ફેરા; ધક્કા
 રખડપટ્ટી સ્ત્રી રખડ; બટકવું તે
 રખડપાટ(-ટો) પું જુઓ રખડ
 રખડવું અં કિં રચણવું; નકામા ફેરા ખાવા
 (૨) [લા.] ઠેકાણે ન પડવું (૩) અધવચથી
 વણસી જવું
 રખડાઉ વિં બટકવું; રખડવું (૨) હરાવું
 રખડાટ પું રખડપટ્ટી
 રખડામણ નં અથડામણ; નકામી રખડપટ્ટી
 રખડામણી સ્ત્રી રખડામણ
 રખડુ વિં જુઓ રખડાઉ
 રખડેલ વિં જુઓ રખડાઉ
 રખાતી સ્ત્રી માન; શરમ
 રખ(-ખા)પત સ્ત્રી આખર સાચવવી તે
 રખરખ નં તલપવું—તલસવું તે (૨) [માંગીથી]
 ચેન ન પડવું તે
 રખરખડી સ્ત્રી અશુભ ટાળવા ખાતર બાળકના
 કપાળમાં ચોપડવા માટે ગામની સીમા
 ઉપરથી લીધેલી રાખ કે ધૂળ
 રખરખવું અં કિં રખરખ કરવું
 રખ(-ખે)વાળ પું રક્ષક; ચોક્કસ
 રખ(-ખે)વાળી સ્ત્રી જુઓ રખવાળ
 રખ(-ખે)વાળું નં રક્ષણ; ચોક્કસ (૨) તે
 બદલ અપાવું મહેનતાવું
 રખાત સ્ત્રી વગર પરચે રાખેલી સ્ત્રી

રખાપત સ્ત્રી જુઓ રખપત
 રખાવટ સ્ત્રી કોઈનું માન સાચવવું તે (૨)
 તરફદારી.
 રખી પું ભંગિયા
 રખી(-ખે)સર પું રખી; ભંગિયા
 રખે, બને અં કદાચ; કદાપિ
 રખેવાળ પું જુઓ રખવાળ
 રખેવાળી સ્ત્રી જુઓ રખવાળી
 રખેવાળું નં જુઓ રખવાળું
 રખેસર પું જુઓ રખીસર
 રખેળવું સં કિં રાખવાળું કરવું; રાખ
 ભેળવવી
 રખો પું ગામ કે ખેતરની ચોકી કરનાર
 રખોટવું સં કિં રખેળવું (૨) આંકો—નિશાન
 દોરવું
 રખોપિયા પું જુઓ રખો
 રખોપું નં જુઓ રખવાળું
 રખોણું નં*
 રખ્યા સ્ત્રી રાખ; ભસ્મ
 રખ સ્ત્રી નસ (૨) [લા.] મનોવૃત્તિ; વલણ
 રખડ પું બટાકાના કકડા, ચણા, દાળ વગેરેની
 એક વાની (૨) સ્ત્રી માલિસ; રખડવું તે
 (૩) સખત મહેનત
 રખડદમડ અં જમતેમ કરીને; જમતેમ
 રખડપટ્ટી સ્ત્રી ખૂબ રખડવું તે
 રખડમણ પું કસરતી જુવાન
 રખડવું સં કિં ધૂંટવું (૨) ચોળવું (૩) ખૂબ
 મહેનત કરાવવી
 રખડાડ પું વેતરું; સખત મહેનત
 રખડો પું નડો પ્રવાહી પદાર્થ (૨) ખટપટ;
 અગરો; પંચાત
 રખણ પું જમણો લઘુ અને પહેલો ત્રીજો ગુરુ
 એવા ત્રણ અક્ષરનો ગણ (પિંગળ)
 રખતરોટી સ્ત્રી લસકરી નોકરી
 રખતરોટીયડો પું એક વનસ્પતિ, જેનાથી
 જખમ રહે છે
 રખટોળવું સં કિં ધૂળમાં રખડવું
 રખરખ સ્ત્રી કાલાવાલા
 રખરખવું અં કિં કરમરવું; કાલાવાલા કરવા
 રખણ અં કિં જુઓ રખરખવું
 રખશિવું વિં ધીડું; ધીમું; સુસ્ત

રજિયું વિં હડીલું
 રગીલું વિં રજિયું; હડીલું
 રધવાટ પું ઉત્તીવળનો ગભરાટ; બાવરાપણું
 રધવાટિયાપણું નં
 રધવાટિયાવેડા પું બં વં રધવાટિયાપણું
 રધવાટિયું વિં રધવાટ કરનારું
 રધવાયાપણું નં
 રધવાયાવેડા પું બં વં રધવાયાપણું
 રધવાયું વિં ગાલરું; બાવરું
 રધુ પું (સં) એક સૂર્યવંશી રાજ-રામના
 પ્રપિતામહ
 રધુનંદન પું (સં) રામચંદ્ર
 રધુનાથ પું (સં) રામચંદ્ર
 રધુપતિ પું (સં) રામચંદ્ર
 રચના સ્ત્રીં રચનું-બનાવવું તે (૨) ગાઠવણ;
 વ્યવસ્થા
 રચનાત્મક વિં જેમાં કાંઈક નવું રચવાનું
 હોય તેવું
 રચયિતા પું રચનાર
 રચનું સં કિં રચના કરવી
 રચામણી સ્ત્રીં રચવાનું મહેનતાણું
 રચિત વિં રચેલું
 રચ્યક વિં (પીળું) સાથે 'ખૂબ' એ અર્થ
 બતાવવા વપરાય છે)
 રચ્યપચ્યું વિં તક્લીન; મરાઠા
 રજ વિં થાડું; જરાક (૨) સ્ત્રીં આણું; ધૂળનો
 કણ (૩) ધૂળ; કસ્તર (૪) નં સ્ત્રીનો
 માસિક અટકાવ
 રજક પું ધોળી (૨) નં દાણાપાણી;
 અત્તજળ
 રજકણ સ્ત્રીં; પું ધૂળનો કણ
 રજકો પું મેથીની ભતનું ધાસ
 રજત વિં રૂપાનું (૨) ધોળાશ પડતું (૩)
 નં રૂપું
 રજતમહોત્સવ પું પચાસ વર્ષ પૂરાં થતાં
 બિજવાતો ઉત્સવ
 રજનિ(-ની) સ્ત્રીં રાત્રી
 રજનિ(-ની)કર પું ચંદ્ર
 રજનિ(-ની)ચર પું નિશાચર
 રજનિ(-ની)નાથ પું ચંદ્ર
 રજનિ(-ની)પતિ પું ચંદ્ર

રજપૂત પું રજપૂતાનાના ક્ષત્રિય રાજવંશનો
 આદમી
 રજપૂતવટ સ્ત્રીં રજપૂતનો ધર્મ-ટંક
 રજપૂતાઈ સ્ત્રીં રજપૂતપણું
 રજપૂતાણી સ્ત્રીં રજપૂત સ્ત્રી
 રજપૂતી સ્ત્રીં રજપૂતપણું
 રજખ પું હિજરી સનનો સાતમો મહિનો
 રજવાડી વિં રજવાડાનું
 રજવાડું નં દેશી રાજ્ય
 રજવાડો પું દેશી રાજ્ય (૨) રજપૂતો રહેતા
 હોય તે પ્રાંત-સંસ્થાન (૩) રાજનો
 મહેલ
 રજસ પું જુઓ રજેગુણ
 રજસ્વલા(-ળા) સ્ત્રીં અટકાવવાળી સ્ત્રી
 રજા સ્ત્રીં પરવાનગી; સંમતિ (૨) છટ્ટી (૩)
 રુખસદ
 રજાઈ સ્ત્રીં મોડા રની ઓઢવાની ગોઢડી
 રજાકળ સ્ત્રીં માંદગી (૨) અણુધારી આફત
 (૩) મૃત્યુ
 રજાચિકી સ્ત્રીં રજની ચિકી
 રજાળુ વિં નીચ; હલકટ; બેશરમ (૨) હલકી
 ભતનું, ઝટ કરનાઈ ભય તેવું (લાકડું કે
 કોયલો)
 રજિયું નં રેતદાની
 રજ સ્ત્રીં રેતી
 રજૂ વિં નજર સામે રાખેલું; હાજર કરેલું
 રજૂઆત સ્ત્રીં રજૂ કરવું કે થવું તે
 રજૂગુણ વિં રજૂ કરવાલાયક
 રજેગુણ પું પ્રકૃતિના ત્રણ ગુણોમાંનો બીજો
 (પ્રવૃત્તિનો હેતુભૂત ગુણ) (૨) ક્રોધ; તામસ
 (૩૬ અર્થમાં)
 રજેગુણી વિં રજેગુણવાળું; પ્રવૃત્તિના
 સ્વભાવનું (૨) તામસી; આકળું; ક્રોધી
 (૩૬ અર્થમાં)
 રજોટી સ્ત્રીં ઝીણી ધૂળ
 રજોઠિયું નં માળિયું; કાતરિયું
 રજો(બ્ય)જો પું જૈન સાધુની પૂજાણી-આદ્યા
 રજોદર્શન નં પહેલી વાર રજસ્વલા થવું તે
 રજોથણો પું જુઓ રજોથો
 રજળુ સ્ત્રીં દોરી; દોરડું
 રજળવું અં કિં નકામા રખડવું-ખટકવું

રઝળાટ પું રઝળવું તે
 રઝળ(-ન) નં રઝવું તે
 રઝળા(-ના) ઈં રઝ
 રઝન નં જુઓ રઝ
 રઝના ઈં રઝણા; રઝવું તે
 રઝવું સં કિં વારેવારે યાદ કરવું-ખાલવું
 રઝલ(-ળ) વિં તદ્દન નકામું
 રઝકણું વિં જરાકમાં રડી પડે એવું; વારંવાર
 રઝયા કરવું
 રઝતીસૂરત વિં રઝતા-ઉદાસી ચહેરાનું
 રઝબ(-બ)ડવું અં કિં રખડવું; રઝળવું
 રઝવડ ઈં રઝવડવું તે
 રઝવડવું અં કિં રઝખડવું; રખડવું
 રઝવું અં કિં રઝન કરવું
 રઝાફટ ઈં રેણુંફટવું-શોક કરવો તે (ર)
 બળાપો; કંકાસ (૩) [લા] નિષ્ફળ મહેનત
 રઝાફટો પું જુઓ રઝાફટ
 રઝાપીટ ઈં રઝારડ; રેકકળ
 રઝારડ ઈં રેકકળ; રઝારોળ
 રઝારોળ ઈં પોકપોક મૂકીને રઝવું તે
 રઝયું વિં (અણગમોળતાવતાં ઈંઓ વાપરે છે)
 રઝયુંખડયું વિં વિખૂટું-ભૂલું પડેલું (ર) ભાગ્યે
 કાઈક (૩) વેરાયેલું; વીખરાયેલું
 રઠ ઈં લગની (ર) હક; આગ્રહ
 રઠિયાર વિં માલિક વિનાનું; રખડાઉ (દોર)
 રઠિયાણું વિં સુંદર; મોહક
 રજ નં રેતીનું મેદાન કે પ્રદેશ (ર) યુદ્ધ (૩)
 'લડાઈનું' મેદાન (૪) ઋણ; દેવું
 રજકવું અં કિં રજકારો થવો-કરવો
 રજકાર(-રૈ) પું (રવં) ધાતુની વસ્તુ
 ખખડવાનો અવાજ (ર) તે અવાજ થઈ
 ગયા બાદ નીકળ્યા કરતો ધૂળતો સૂર
 રજકો પું જુઓ રજકાર
 રજકું વિં ધૂળ વગરનું; ચોખ્ખી કઠણ
 સપાટીવાળું
 રજુક્ષેત્ર નં રજુભૂમિ
 રજુગીત નં લડાઈનું ગીત
 રજુછોડ વિં દેવામાંથી છોડાવનાર (ર) પું
 (સં) શ્રીકૃષ્ણ
 રજુજંગ પું મોટું યુદ્ધ; સખત ગપાગપી
 રજુજિત વિં યુદ્ધમાં જીતનાર

રજુઝણુ ઈં (રવં) રજુઝણાટ; ખણખણાટ
 (નૂપુરનો) (ર) અં એવો અવાજ
 રજુઝણુવું અં કિં (રવં) [નૂપુર વગેરેનું]
 ઝણઝણવું-ખણખણવું
 રજુઝણાટ પું (રવં) રજુઝણવાનો અવાજ
 રજુઝીક ઈં સામસામી તરવારો ઝિકાવી તે
 (ર) તેવું ટુમુલ યુદ્ધ
 રજુતૂર નં લડાઈનું વાળું; તુરાર્થ
 રજુતકાર પું રજુકો
 રજુથ(-રત)ભ પું યુદ્ધમાં મેળવેલી જીતની
 યાદગીરીમાં જીતો કરેલો સ્તંભ
 રજુધીર વિં યુદ્ધમાં ધીર-અડગ
 રજુધવજ પું યુદ્ધનો વાવટો
 રજુભૂમિ(-મી) ઈં લડાઈનું મેદાન
 રજુરજુવું અં કિં (રવં) હવા વીંધી જોરથી
 થતી ગતિનો અવાજ
 રજુરજુાટ પું રજુરજુવું તે
 રજુરંગ પું લડાઈનો ઉત્સાહ (ર) યુદ્ધ; લડાઈ
 (૩) લડાઈનું મેદાન
 રજુવગડો પું વેરાન-ખીક લાગે તેવો પ્રદેશ
 રજુવટ ઈં રજુક્ષેત્રમાં થોડાનો ધર્મ-ટક
 રજુવાટ ઈં બહારવટું
 રજુવાધ નં લડાઈનું વાળું
 રજુવાસ પું રાણીઓને રહેવાનું સ્થાન;
 અંત:પુર
 રજુશિંગડું નં યુદ્ધમાં વગાડવાનું તલવું
 રજુશિંગું નં રજુશિંગડું
 રજુસૂર(-રું) વિં યુદ્ધમાં બહાદુર
 રજુસંચામ પું મોટું યુદ્ધ (ર) રજુભૂમિ
 રજુરતાંભ પું જુઓ રજુથંભ
 રજુહાક ઈં લડાઈની કિડિયારી (ર) પોતાના
 પરાક્રમથી શત્રુના સૈન્યમાં ધાક પાડી દેવી તે
 રજુંગણુ નં રજુભૂમિ
 રજિત વિં રજુકાર કરવું
 રજિયું વિં દેવાદાર
 રજી વિં રજિયું; દેવાદાર (ર) ઈં સોનાનો
 કકડો (ધરણું કરવા આપેલો)
 રત વિં હીન (ર) આસક્ત (૩) ઈં ઋતુ
 રતન નં રત (ર) આંખની કીકી
 રતનકાઠ નં એક છોડ
 રતનઝોત ઈં એક વનસ્પતિ

રતનાગર પું. જુઓ રતનાકર
રતનાજીં વિં. તેજસ્વી
રતનાવળિયો પું. બાવળની એક જાત
રતલ પું. સાડી આડત્રીસ રૂપિયાભાર જેટલું
એક અંગ્રેજી વજન

રતલા પું. ચામડીનો એક રોગ
રતાશ સ્ત્રી. લાલાશ
રતાણુ નં. એક કંદ
રતાંજ(-ક)લી(-ળી) સ્ત્રી. રાતી મુખડ
રતાંધણું વિં. રાતે ન દેખે તેવું
રતિ સ્ત્રી. આસક્તિ; અનુરાગ (૨) પ્રીતિ;
આનંદ (૩) કામઢીડા; સંભોગ (૪) (સં.)
કામદેવની સ્ત્રી

રતિપતિ પું. (સં.) કામદેવ
રતી સ્ત્રી. ચનોડી (૨) ચનોડી જેટલું કદ કે
વજન

રતીપૂર વિં. રતી જેટલું (૨) જરાક
રતીભાર વિં. રતીપૂર
રતુંબડું વિં. લાલાશ પડવું
રતૂમડું વિં. જુઓ રતુંબડું
રતોવ(-વા)ઈ અં. રાતે ને રાતે
રત્ન નં. કીમતી પથ્થર (મણિ વગેરે) (૨)
દરેક જાતિમાં ઉત્કૃષ્ટ વસ્તુ (૩) સમૃદ્ધ
વલોવતાં નીકળેલી ૧૪ વસ્તુઓમાંની દરેક
(લક્ષ્મી; કૌસ્તુભ; પારિજાતક; સુરા;
ધન્વંતરિ; ચંદ્રમા; કામદુધા; ઔરાવત;
રંભા વગેરે દેવાંગનાઓ; કુચ્યૈઃશ્રવા; અમૃત;
સારંગધનુષ; પાંચજન્ય શંખ અને હજારહજાર)

રત્નકર પું. એક છંદ
રત્નમર્મી સ્ત્રી. પૃથ્વી
રત્નજડિત વિં. રત્નોથી જડેલું
રત્નાકર પું. રત્નોની ખાણ; સમૃદ્ધ
રથ પું. ઉપર ધુમ્મટ જેવા છત્રવાળું એક વાહન
(૨) લડાઈની ગાડી

રથકાર પું. રથ બનાવનાર; સુતાર
રથજા(-યા)ઝા સ્ત્રી. અપાડ સુદ ખીજનો
તડેવાર, જ્યારે દેવને રથમાં બેસાડી ફેરવે છે

રથી પું. રથમાં બેસી લડનાર થાણો (૨)
એક હજાર થાણાઓ સાથે એકલો લડનાર
થાણો

રથોક્ષતા સ્ત્રી. એક છંદ
રથડ પું. માટી અને છાણનું બનું લીંપણ
રથ્યા સ્ત્રી. ધારી રસ્તો
રદ વિં. નકામું; ખાતલ કરેલું; નહિ સ્વીકારેલું
(૨) પું. કાંત

રદખદલ(-લી) સ્ત્રી. એક રદ કરી ખીજું
પસંદ કરવું કે બદલવું તે

રદખાતલ વિં. રદ; નકામું
રદિયો પું. કહેલી વાતને રદ કરે તેવા સામે
જવાબ

રદીક સ્ત્રી. ગચ્છમાં દરેક બેતની પાછળ
વારંવાર આવતો રાખ્દ

રદી વિં. રદ કરેલું; નકામું

રનવન વિં. અસ્તવ્યસ્ત; ધ્રુવવાયું

રનોડી વિં. રાની; જંગલી

રજાદે સ્ત્રી. (સં.) સૂર્યની પત્ની (૨) ટોપલીમાં
જવારા વાવીને દેવી બેસાડે છે તે (જનોઈ
કે લગ્ન વખતે)

રખા(-યે)ટી સ્ત્રી. આંટા; ફેરો (૨) લાંબી
દોડ; ગખરડી (૩) રપેટવું—થકવું તે

રપેટવું સં. કિં ખૂબ જોસથી દોડાવવું (૨)
ખૂબ મહેનત કરાવી થકવવું

રપેટી સ્ત્રી. જુઓ રખાટી

રપેટો પું. જુઓ રખાટી

રક્ત સ્ત્રી. પ્રીતિ; રનેહ (૨) મહાવરો

રક્તેરક્તે અં. ધીરેધીરે; થોરેથોરે

રક્ષાઈ સ્ત્રી. ચરખુ, સોયા વગેરે શરીરમાં
બોકનાર મુસલમાન ફકીર

રક્ષિક પું. ભાઈબંધ

રકુ વિં. નારેલું; પલાયન કરી ગયેલું

રકુચ્છર વિં. પલાયન કરી ગયેલું (૨) નં.
રાત્રીએ કરેલું ગુફસાન (૩) પ્રપંચ;
કાવતરું

રકૂ પું. તણવાનું કામ

રકૂગર પું. તણનાર; તણિયો

રકૂગરી સ્ત્રી. તણવાનો ધંધો

રકેકે અં. ખરાબખસ્ત; ફનાશતિયા;
અસ્તવ્યસ્ત

રખ પું. પરમેશ્વર

રખર નં. એક ઝાડના રસનો બનતો પદાર્થ

રખાખ નં. એક તંત્રવાલ

રખારણુ સ્ત્રીં ભરવાડણુ
 રખારી પું ભરવાડ
 રખી(-વી) પું શિયાણુ પાક
 રખીઉલઅવલ પું હિજરી સનનો ત્રીજો
 મહિનો
 રખીઉલઆખર પું હિજરી સનનો ચોથો
 મહિનો
 રમઠઝમઠ સ્ત્રીં ઝાંઝર રમઝૂમ ઠમકે તેમ
 લટકાથી ચાલવું તે
 રમઠડું નં નાનાં છોકરાંને રમવાની વસ્તુ
 રમખાણુ નં મારફાડ; તોફાન; ધિંગાણું
 રમખાણિયું વિં રમખાણુ મચાવે તેવું
 રમચિ(-જિ)યું નં રમચી પલાળવાનું લાકડાનું
 ખામણું (સુતારનું)
 રમચી(-જી) સ્ત્રીં સોનાગેરું; એક જાતની
 લાલ માટી
 રમજાન પું હિજરી સનનો નવમો માસ
 રમજાનિયું વિં રમજાન માસમાં ઉપવાસ
 કરનારું
 રમજિયું નં જુઓ રમચિયું
 રમજી સ્ત્રીં જુઓ રમચી
 રમજટ સ્ત્રીં તડામાર; ઝડી
 રમજમ સ્ત્રીં (રવં) નૂપુરનો અવાજ (ર)
 અં રમઝૂમ
 રમજમવું અં કિં રમજમ અવાજ થવો
 રમજમાટ પું ઉતાવળી ચાલથી થતો ઝાંઝરનો
 અવાજ
 રમણુ પું કાંત; પતિ (ર) નં વિલાસ;
 કીડા
 રમણુભમણુ અં અસ્તવ્યસ્ત; વેરણુખેરણુ
 રમણી સ્ત્રીં સ્ત્રી (ર) સુંદર સ્ત્રી
 રમણીક વિં રમણીય
 રમણીય વિં સુંદર; મનોહર
 રમણીયતા સ્ત્રીં
 રમણું નં ખુલ્લી જગા; ચોગાન (ર)
 ખારસાખનો એક ભાગ
 રમત સ્ત્રીં ખેલ; કીડા; ગમ્મત (ર) રમવાની
 રીત (ગિફ્ટીદંડો, રોતરંજ વગેરે)
 રમતગમત સ્ત્રીં જુદીજુદી જાતની રમતો;
 ખેલ; કીડા
 રમતરોજિયું નં નકામી રખડપટ્ટી

રમતરોજિયું નં જુઓ રમતરોજિયું
 રમતારામ પું એક ઠેકાણે ઠકીને ન રહેનાર;
 બધે રખડયા કરનાર
 રમતિયાળ વિં રમતમાં જ ચિત્તવાળું
 રમતીલું વિં રમતિયાળ
 રમમાણુ વિં રમી રહેલું; આનંદ માનવું;
 લીન
 રમરમ પું (રવં) એવો અવાજ (ર) જીભ
 ઉપર થતો રવરવાટ (૩) અં એવો અવાજ
 થાય તેમ (૪) જીભ ઉપર રવરવે તેમ
 રમરમવું અં કિં (રવં) રમરમ અવાજ
 કરવો (ર) જીભ ઉપર રવરવાટ કરવો
 રમરમાટ પું રમરમવું તે
 રમરવું અં કિં ખેલવું (ર) આનંદ માનવો
 (૩) કામકીડા કરવી
 રમરતળ નં રમખાણુ; તોફાન
 રમરતાન નં રમસ્તળ; રમખાણુ
 રમલ(-ળ) પું પાસા ફેંકી ભવિષ્ય જોવાની
 વિદ્યા (ર) તેના પાંચ ધાતુના પાસા
 રમલી(-ળી) પું રમળ ફેંકી ભવિષ્ય કહેનાર
 રમા સ્ત્રીં લક્ષ્મી (ર) સુંદર સ્ત્રી
 રમાડો પું ગમ્મત; વિનોદ; આનંદ
 રમૂજ સ્ત્રીં મન ખુશ થાય તેવી ગમ્મત (ર)
 મસ્કરી; વિનોદ
 રમૂજ વિં ગમતી; વિનોદી
 રમ્ય વિં રમણીય
 રચણુ(-ણી, -ની) સ્ત્રીં + રજની; રાત્રી
 રચ પું અવાજ (ર) [કા.] તાન; ઉમંગ (૩)
 સ્ત્રીં (કા.) ગરમી; ગરમીની અસર
 રચડવું અં કિં આથડવું; રખડવું
 રવ(-વ)દ સ્ત્રીં; નં (કા.) હોડ; શરત
 રવરવ અં રવરવે તેમ
 રવરવવું અં કિં ચચરવું
 રવરવાટ પું રવરવવું તે; ચચરાટ
 રવલીખંચક વિં દાધારંચું; ઘેલું (ર)
 ઉધમાતિયું; વતીપાતિયું
 રવવું અં કિં અવાજ કરવો
 રવા વિં ચોગ્ય; ધટિત
 રવાડો પું

રવાહાર વિં દાણાહાર (૨) સંજંધી; હિતેથી
(૩) કબૂલ રાખનાર

રવાહારગી સ્ત્રીં તરફદારી (૨) સોપિલી
ચીજમાંથી થોડું કાઢી લેવું તે

રવાહારી સ્ત્રીં જુઓ રવાહારગી

રવાનગી સ્ત્રીં વિદાયગીરી (૨) તે વખતે
આપેલી ભેટ (૩) પરગામ મોકલવું તે

રવાના(-ને) અં મોકલેલું; વિદાય કરેલું

રવાનાચિહ્ની સ્ત્રીં માલ બહાર લઈ જવાની
પાવતી

રવાનુકારી વિં અવાજના અનુકરણથી બનતો
(શબ્દ)

રવાને અં જુઓ રવાના

રવાબ પું શિરસ્તો; ધારો (૨) રબાબ

રવાલ સ્ત્રીં થોડા તથા બળદની એક પ્રકારની
ચાલ

રવાલદાર વિં રવાલમાં ચાલનાર

રવાશ સ્ત્રીં (કા.) કારમી ચીસ

રવિ પું સૂર્ય (૨) રવિવાર

રવિવાર પું અઠવાડિયાનો પહેલો દિવસ

રવી વિં જુઓ રબી

રવેશ પું માળનો બહાર પડતો ભાગ; અરખો
(૨) રિવાજ; ધારો

રવેળા વિં સ્ત્રીં નવરી અને ઘેરઘેર
ભટકતી (સ્ત્રી)

રવૈયું નં ઘણું નાનું વેંગણુ (૨) ઉપરથી
થોડું ચીરી; મસાલો ભરી કરેલું શાક

રવૈયો પું દહીં વલોવવાનો વાંસ (૨) શિરસ્તો

રવો પું દાણાહાર લોટ (૨) ધાતુનો રસ
જમી જઈ બનેલો દાણો (૩) ગોળની ચાકી

રવવદ સ્ત્રીં; નં (કા.) જુઓ રવદ

રશ(-સ)ના સ્ત્રીં જીભ (૨) દોરડું (૩) લગામ;
રાશ (૪) મેખળા; કંદોરો

રશિમ પું; નં કિરણુ (૨) લગામ; રાશ

રસ પું જીભથી માલુમ પડતો સ્વાદ (તિના
પ્રકાર: ખારો, ખાટો, ગળ્યા, કડવો, વરો
અને તીખો) (૨) શરીરની સાત
ધાતુઓમાંની પ્રથમ; અન્નનું પ્રથમ રૂપાંતર
(૩) કાંચ જેવા સાંભળવાથી સ્થાયીભાવોનો
ઉદ્ભવ થતાં થતો અલૌકિક આનંદ [તિના

પ્રકાર: શૃંગાર, હાસ્ય, કરુણ, રોદ્ધ, વીર,
ભયાનક, બીભત્સ, અદ્ભુત તથા (કેટલાકને
મતે) શાંત] (૪) પ્રીતિ; આનંદ (૫) મમત;
સરસાર્થ (૬) દ્રવ; પ્રવાહી (૭) વનસ્પતિ
કે ફળનો પ્રવાહી (૮) સાર; સત્ત્વ (૯)
પારો (૧૦) પારો, ધાતુઓ વગેરેની
ભસ્મ

રસકપૂર નં સફેદ રંગની એક ઉપધાતુ
(વૈદક) (૨) પારો મારીને કરેલું એક રસાયન

રસકસ પું સાર; સત્ત્વ; કસ

રસક્ષતિ સ્ત્રીં રસની ક્ષતિ-ભંગ

રસધેલું વિં ભાવ કે આનંદથી કે તે માટે ઘેલું
બનેલું

રસજી વિં રસ અનુભવનાર (કાવ્યનો) (૨)
પું તેવો માણસ (૩) રસાયની વૈદ્ય

રસજાતા સ્ત્રીં

રસજિયો પું ઢોળ ચડાવનાર

રસદ સ્ત્રીં પાકનો હિરસો (૨) ભસ્કરની
ખોરાકીની સામગ્રી

રસદાર વિં રસવાળું

રસના સ્ત્રીં જુઓ રશના

રસનિબ્ધતિ સ્ત્રીં રસની ઉત્પત્તિ

રસનેંદ્રિય સ્ત્રીં જીભ

રસબસ વિં રસથી પરિપૂર્ણ

રસબોળ વિં રસબસ

રસભયુ વિં રસથી ભરેલું

રસભંગ પું રસમાં ભંગ પડવો તે; રસક્ષતિ

રસભેર અં રસપૂર્વક; હોંસભેર

રસમ સ્ત્રીં રિવાજ

રસમય વિં રસરૂપ; રસથી પરિપૂર્ણ

રસરાજ પું શૃંગારરસ (૨) પારો

રસવટ સ્ત્રીં વેર; અદાવત

રસવતી વિં સ્ત્રીં રસપૂર્ણ; રસભરી

રસવંતી સ્ત્રીં એક ઔષધિ

રસવાદ પું ઈર્ષા; સરસાર્થ

રસવાહિની વિં; સ્ત્રીં (૨) સ્ત્રીં અન્નના
રસને લઈ જનારી નાડી

રસવિકાર પું એક રોગ

રસર્જ સં કિં ઢોળ ચડાવવો

રસજ્વલિ સ્ત્રીં રસની વૃત્તિ

રસશાસ્ત્ર નં રસાયનશાસ્ત્ર

રસસિંહર નં પારાનું એક રસાયન
 રસજનું અં કિં ઠીલ કરવા નકામો
 આમતેમ કર્યા કરવું
 રસજાગી(-જી) સ્ત્રીં રસજનું તે; નકામો
 વખત કાઢવો તે
 રસજાટ પું જુઓ રસજાગી
 રસાતલ(-ળ) નં પાંચમું પાતાળ
 રસાત્મક વિં રસવાળું (૨) પ્રવાહી
 રસાત્મા પું રસસ્વરૂપ ઈશ્વર
 રસાદાર વિં રસવાળું
 રસાભાસ પું કાવ્યમાં અનુચિત વિષય કે
 સ્થાનને લક્ષીને ઉપજાવેલો રસ (જેમકે
 ગુરુપત્ની સાથેના વ્યભિચારનો રંગારસ)
 રસાયણ(-ન) નં ધાતુ, પારા વગેરેની ભસ્મવાળી
 ઔષધિ (૨) જરા અને વ્યાધિ દૂર કરનાર
 ઔષધ (૩) રસાયનવિદ્યા
 રસાયણ(-ન)વિદ્યા સ્ત્રીં ધાતુ, પારા વગેરે
 મારવાની કે તાંબું વગેરે હલકી ધાતુઓનું
 સોનું બનાવવાની વિદ્યા (૨) રસાયણશાસ્ત્ર
 રસાયણ(-ન)શાસ્ત્ર નં ભૌતિક પદાર્થોનાં તત્ત્વો
 તથા તેમનાં પરિવર્તનનાં પરિણામોની ચર્ચા
 કરતું શાસ્ત્ર; 'કેમિસ્ટ્રી' (૨) રસાયનવિદ્યા
 રસાયણી(-ની) વિં રસાયણ જાણનારું (૨)
 રસાયણ સંબંધી
 રસાલદાર પું ઘોડેસવાર દુકડીનો નાયક
 રસાલો પું ઘોડેસવાર પલટન (૨) અમલદાર
 કે શ્રીમંતનાં પરિજન, પરિવાર વગેરે
 રસાવહ વિં રસ ઉત્પન્ન કરે એવું
 રસાન્વાહ પું રસ ચાખવો તે
 રસાળ(-ળું) વિં રસવાળું (૨) ફળદ્રુપ
 રસિક વિં રસવાળું; રસપૂર્ણ (૨) રસિયું;
 ભાવુક; રસજ્ઞ (૩) પું તેવો માણસ
 રસિકતા સ્ત્રીં
 રસિકા સ્ત્રીં રસજ્ઞ સ્ત્રી (૨) રસીલી સ્ત્રી
 (૩) જીભ
 રસિત વિં ચાખેલું (૨) રસયુક્ત (૩) અવાજ
 કરતું; ગાજતું (૪) રસેલું
 રસિયણ વિં સ્ત્રીં 'રસિયું'નું સ્ત્રીલિંગ
 રસિયું વિં રસે જીમરાવું; રસ માણવાને
 ઉત્સુક (૨) રસ અનુભવનારું

રસી સ્ત્રીં પુરુ; તેના જેવું પાણી (૨) રોગનાં
 જંતુઓની બનાવેલી દવા (જેને સોયવાળી
 પિચકારી વડે શરીરમાં દાખલ કરે છે)
 (૩) દોરડી
 રસીદ સ્ત્રીં પહોંચ; પાવતી
 રસીલું વિં રસ ભોગવવા ઉત્સુક; રસિયું
 (૨) છબીલું; મુંદર (૩) રસથી ભરેલું;
 સ્વાદિષ્ટ
 રસુલ પું પેગંબર
 રસેન્દ્રિય સ્ત્રીં જીભ
 રસેશ(-શ્વર) પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણ
 રસો પું અથાણું, શાક અને મુરખ્યા વગેરેનો
 મસાલાવાળો નડો રસ (૨) નડું દોરડું
 રસોધયણ સ્ત્રીં રસોઈનો ધંધો કરનારી સ્ત્રી
 રસોધયો પું રસોઈનો ધંધો કરનારો પુરુષ
 રસોઈ સ્ત્રીં રાંધણું (૨) રાંધેલું અન્ન ભોજન
 રસોડું નં રસોઈ કરવાની જગા
 રસોળી સ્ત્રીં શરીરની સપાટી ઉપર બપસી
 આવેલી ગાંઠ
 રસ્તો પું માર્ગ; રાહ
 રહન્ય નં છૂપો ભેદ (૨) મર્મ; તત્ત્વ
 રહિત વિં વગરનું
 રહીમ વિં કૃપાળુ (૨) પું પરમેશ્વર
 રહીશ વિં રહેવાસી
 રહેઠાણ નં રહેવાનું સ્થાન; વાસ
 રહેણાક પું; સ્ત્રીં; નં રહેઠાણ; મુકામ
 રહેણી સ્ત્રીં રહેવાની રીત; વર્તન; વ્યવહાર
 રહેણીકરણી સ્ત્રીં વર્તન; રીતસાત
 રહેમ સ્ત્રીં કૃપા
 રહેમદિલ વિં કૃપાળુ
 રહેમદિલી સ્ત્રીં કૃપા
 રહેમનજર સ્ત્રીં કૃપાદષ્ટિ
 રહેમિયત સ્ત્રીં રહેમ; કૃપાદષ્ટિ
 રહેવર પું ભોમિયો
 રહેવાશી(-સી) વિં રહેનારું; વસનારું
 રહેવાસ પું રહેઠાણ; નિવાસ (૨) રહેવું-
 વસવું તે
 રહેવાસી વિં જુઓ રહેવાશી
 રહેવું અં કિં વસવું (૨) ટકવું; ઠરવું (૩)
 માવું; સમાવું (૪) અટકવું; થોભવું (૫)
 બાકી હોવું (૬) જીવવું; જીવતા રહેવું (૭)
 હોવું (ખીબ શબ્દો સાથે ઉદા. ઠીલા રહેવું)

રહેંટ પું બુઝો રેંટ
 રહેંસરું સં કિં ચીરી નાખતું; કતલ કરતું
 રહું અં
 રહુંસહું વિં બાકી બચેલું
 રળતર નં કમાણી
 રળતું સં કિં કમાણું
 રળાઉ વિં રળતું; કમાણું (૨) નફો
 થાય તેલું
 રળિયાત વિં ખુશી; પ્રસન્ન
 રળિયામણું વિં સુંદર
 રળી સ્ત્રીં ખુશી; હરખ (૨) હોંસ; ઉમંગ
 રળીરાશે અં વગરતકારે; સીધી રીતે;
 ખુશીથી
 રળો પું કમાણી
 રંક વિં ગરીબ
 રંકવાદ પું 'બોલ્સોવિઝમ'
 રંગ પું લાલ, પીળો વગેરે વર્ણ (૨) તેવો
 રંગ કરવાની ભૂકી કે પ્રવાહી (૩) [લા.]
 પટ; અસર (૪) આનંદ; મસ્તી; તાન (૫)
 કેફ; નશો (૬) પ્રીતિ; રમેહ (૭) આખર;
 વટ (૮) રંગભૂમિ
 રંગડ વિં વિષયી; કામાસક્ત (૨) વ્યસની
 રંગડખાનું નં વ્યસની લોકોને એકઠા થવાની
 જગ્યા
 રંગાણું નં રંગવાનું કામ (૨) રંગવાની પીછી
 રંગત વિં રંગેલું (૨) સુશોભિત
 રંગતાળી સ્ત્રીં હરખના બિભસની તાળી
 રંગદા સ્ત્રીં રંટકરી
 રંગદાર વિં રંગવાણું; રંગિત
 રંગદેષ પું બુદ્ધા રંગના લોકો પ્રત્યેનો દેષ
 રંગનાશક વિં રંગ દૂર કરનારું
 રંગપાણી નં કેફી પીણું
 રંગખાણ સ્ત્રીં મોજમજા (૨) ગંજફાની એક
 રમત
 રંગબેરંગી વિં વિવિધ રંગનું
 રંગભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં જેના ઉપર નાટક થાય
 છે તે જગ્યા; નાટકશાળા
 રંગભેદ પું બુદ્ધા વર્ણના લોકો પ્રત્યે ભેદભાવ
 રંગભેર અં હરખભેર; ઉલ્લાસથી
 રંગભોગ પું વિષયભોગ

રંગમહેલ પું ભોગવિલાસ માટે બાંધેલું સુંદર
 મકાન
 રંગમંડપ પું ઉત્સવ નિમિત્તે શણગારેલો
 મંડપ (૨) રંગભૂમિ (૩) દેવમંદિરનો
 ખુલ્લો ચોક; ચાચર
 રંગરસ પું ભોગવિલાસ
 રંગરસિયું વિં ભોગવિલાસ કરનારું; વિલાસી
 રંગરાગ પું ગાનતાન; મોજમજા
 રંગરાતું વિં રંગીલું
 રંગરૂટ પું લશ્કરમાં નવો ભરતી થનાર
 રંગરૂપ નં ધાટ; દેખાવ; સુંદરતા
 રંગરેજ પું કપડાં રંગનાર
 રંગરેખા પું અતિ આનંદ
 રંગલો પું મસ્કરો; વિદ્વેષક; હસાવનારો
 (ભવાઈ કે નાટકમાં)
 રંગતું સં કિં રંગ ચડાવવો
 રંગશાલા(-ળા) સ્ત્રીં નાટકશાળા (૨) રંગવાનું
 કારખાનું
 રંગાઈ સ્ત્રીં રંગામણી (૨) રંગવાની સફાઈ
 કે કળા
 રંગાટ પું રંગવાનું કામ અને કળા
 રંગાટકામ નં રંગવાનું કામ
 રંગાટિયું વિં રંગાટ સંબંધી
 રંગાટી સ્ત્રીં રંગાટ (૨) રંગરેજ (૩) રંગવાનું
 કારખાનું
 રંગા(-ગે)ડું નં રંગ ઓગાળવાનું ફેંડું
 રંગામણ નં બુઝો રંગાઈ
 રંગામણી સ્ત્રીં રંગવાની મનદરી
 રંગારો પું રંગરેજ
 રંગિત વિં રંગેલું; રંગત
 રંગીન વિં રંગેલું; રંગિત
 રંગીલંગી વિં વ્યસની (૨) રંગરસિયું;
 વિલાસી
 રંગીલું વિં આનંદી; મોજ; રસિયું (૨)
 સુંદર; ખૂબસુરત
 રંગેચંગે અં વિનાતકારે; હસતે મને; ખુશીથી
 રંગેડું નં બુઝો રંગાડું
 રંગાણિયું નં રંગોળી પૂરવાનું સાધન (૨)
 રમથી પલાળવાનું ખામણું (૩) કંકાવદી
 રંગોળી સ્ત્રીં જમવાના આસનની આસપાસ
 રંગ પૂરી પારેલાં ચિત્ર

રંચ વિ. જરા; થોડું (૨) તુચ્છ; હલકું
 રંચક વિ. થોડું; લગાર
 રંજ સ્ત્રી. દુઃખ; ખેદ; દિલગીરી
 રંજક વિ. ખુશ કરે તેવું [સમાસને છેડે.
 ઉદા. મનોરંજક] (૨) રંચક (૩) પું.
 રંજનાર; રંજરેજ (૪) સ્ત્રી. બંદૂકના કાન
 ઉપર મૂકેલો દારૂ; ભભગરી (૫) ઉસ્કેરણી;
 પછીતો (૬) ન. હિંમતોક
 રંજન ન. ખુશ કરવું તે (૨) રંજવું તે
 રંજવું સ. કિં. ખુશ કરવું (૨) રંજવું (૩) કનડવું
 રંજડ પું.; સ્ત્રી. ખિગાડ; તુકસાન (૨)
 તોફાન; મસ્તી (૩) કનડગત; સંતાપ;
 કચેરા
 રંજડવું સ. કિં. રંજડ કરવી
 રંજિત વિ. રંજિત (૨) પ્રસન્ન; આનંદિત
 (૩) આસક્ત; અનુરક્ત
 રંજુદા વિ. રંજ પામેલું; દુઃખિત; ખિન્ન
 રંડવો પું. રાંડેલો; વિધુર (૨) બાયલો; નામરહ
 રંડા સ્ત્રી. રાંડ; રંડી (એક ગાળ)
 રંડાપો પું. વિધવાપણું
 રંડાવવું સ. કિં. 'રાંડવું'નું પ્રેરકરૂપ
 રંડાવું અ. કિં. 'રાંડવું'નું કર્મણ્ણિરૂપ
 રંડી સ્ત્રી. વેશ્યા
 રંડીબાળ વિ. વેશ્યાના છંદમાં પહેલું; વ્યભિચારી
 રંડીબાળ સ્ત્રી. રંડીબાળપણું
 રંતિદેવ પું. (સં.) દાની તરીકે પુરાણમાં
 પ્રસિદ્ધ ચંદ્રવંશી રાજા
 રંદામણ ન. રંદો ફેરવવાની મળૂરી (૨) રંદો
 ફેરવવાની રીત—સફાઈ
 રંદામણી સ્ત્રી. જુઓ રંદામણ
 રંદો(-ધો) પું. લાકડું છાલી લીસું કરવાનું
 એક મુતારી ઓળર
 રંધવારી સ્ત્રી. રસોઈયણ
 રંધવારો પું. રસોઈયો
 રંધાકું ન. (કા.)
 રંધામણ ન. રાંધવાની મળૂરી (૨) રાંધવાની
 રીત
 રંધામણી સ્ત્રી. જુઓ રંધામણ
 રંધાવવું સ. કિં. 'રાંધવું'નું પ્રેરકરૂપ
 રંધાવું અ. કિં. 'રાંધવું'નું કર્મણ્ણિરૂપ

રંધો પું. જુઓ રંદો
 રંધ્ર ન. છિદ્ર; કાણું (૨) દોષ
 રંભણુ(-ન) ન. (ભાવનું) બરાડવું તે (૨)
 ચુંબન કરતાં થતો અવાજ
 રંભા સ્ત્રી. એક અપ્સરા (૨) સુંદર સ્ત્રી (૩)
 કેળ
 રંભાફળ ન. કેળું
 રંભોક વિ. સ્ત્રી. કેળ જેવી સાચળવાળી—
 સુંદર (સ્ત્રી)
 રં પું. રાજ (૨) ઈશ્વર (૩) સ્ત્રી. ધન; લક્ષ્મી
 (૪) રાવ; ફરિયાદ
 રાઈ સ્ત્રી. એક ભતનાં મસાલાનાં ખી (૨)
 જુઓ રાખતી
 રાઈ(-ય)તીકેરી સ્ત્રી. રાઈ ચડાવેલી કેરી
 રાઈ(-ય)વું ન. રાઈ ચડાવેલા દહીંમાં ફળની
 બારીક કચુંબર નાખી બનાવેલી વાની
 રાઈમીકું ન. નજર ઉતારવા રાઈમીકું ઉતારી
 અગ્નિમાં નાંખવાં તે
 રાજિત પું. વીર પુરૂષ; બહાદુર
 રાજિસ વિ. ચોગ્ય
 રાકિમ પું. લખનારો
 રાક્ષસ પું. દાનવ; દૈત્ય; અસુર
 રાક્ષસગણ પું. રાક્ષસના સ્વભાવવાળાં—કૃત્તિકા,
 અશ્લેષા, મઘા, ચિત્રા, વિશાખા, જ્યેષ્ઠા,
 મૂળ, ધનિષ્ઠા અને શતતારા-નક્ષત્રોનો
 સમૂહ
 રાક્ષસણી સ્ત્રી. રાક્ષસી
 રાક્ષસી વિ. રાક્ષસનું (૨) રાક્ષસના જેવું;
 ગંભીર; વિકરાળ; કૂર (૩) સ્ત્રી. રાક્ષસ
 સ્ત્રી; રાક્ષસની સ્ત્રી
 રાખ સ્ત્રી. રાખોડી (૨) રખાત
 રાખડી સ્ત્રી. અનિષ્ઠથી બચવા કાંડે બાંધવામાં
 આવતો દોરો (બળેવને દિવસે) (૨)
 મર્જિણીને પાંચમે કે સાતમે મહિને નણુંદ
 બાંધે છે તે દોરો
 રાખજુહાર(-હું) વિ. રાખનારું; રક્ષણ કરનારું
 રાખખત સ્ત્રી. કોઈની નતી આબરૂ સાચવવી તે
 રાખરખાવટ સ્ત્રી. અન્યોન્ય મદદ કરવાનો
 વ્યવહાર

રાખવું સં કિં રક્ષણ કરવું; પાળવું (૨)
ખરીદવું; કળને લેવું (૩) ઉપયોગ માટે
પાસે રહેવા—હોવા દેવું (૪) હોવા દેવું;
રહેવા દેવું (૫) આડા સંબંધ માટે પોતાનું
કરવું (પરત્રીને)

રાખેલી વિં સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી આડા વહેવાર
માટે રાખેલી સ્ત્રી

રાખેલો વિં પું (૨) પું આડા વહેવાર
માટે રાખેલો પુરુષ

રાખોડિયું વિં રાખોડીના રંગનું

રાખોડી સ્ત્રી રાખ; ભસ્મ

રાખોડો પું રાખોડી

રાખ પું મોહ; મમતા; આસક્તિ (૨) ક્રોધ
(૩) લાલ રંગ (૪) મનોરંજન થાય તેવી
ગાવાની રીત. સંગીતમાં મુખ્ય છ ગણાય છે
(જુઓ ખટરંગ) (૫) અવાજ; સૂર

રાખડો પું લાંબો સાદ (ગાવાનો કે રડવાનો)

રાખ(-ગિ)ણી સ્ત્રી રાગની સ્ત્રી (દરેક રાગની
છ મનાય છે)

રાગમય વિં જુઓ રાગાત્મક

રાગાત્મક વિં ક્રોધયુક્ત; કુદ્ધ

રાગિણી સ્ત્રી જુઓ રાગણી

રાગી વિં રંગેલું (૨) લાલ (૩) સંસાર
સુખમાં આસક્તિવાળું (૪) પ્રેમી; અનુરક્ત;
(૫) ક્રોધી

રાગોટવું અં કિં રાગડો તાણ્યા કરવો (૨)
ફરીફરી ગાયા કરવું

રાગોટો પું રાગડો

રાઘવ પું રઘુનો વંશજ (૨) [સં.] રામ

રાધુ પું પોપટ જેવું એક પક્ષી

રાધો વિં પું દાધારંગી

રાચ નં આનર (૨) રાચરચીલું (૩) પું
સાળમાં જેના વતી દોરા બાંધ્યાનીયા થાય
છ તે સાળ

રાચરચીલું નં ઘરનો સરસામાન

રાચવું અં કિં રાજ થવું (૨) શોભવું

રાજ પું રાજ (૨) નં રાજ્ય

રાજકદૈવક નં રાજ્યનો તથા ઈશ્વરી કોપ;

આસમાનીસુલતાની

રાજકન્યા સ્ત્રી રાજકુંવરી

રાજકવિ પું રાજનો માનીતો અને આમિત કવિ

રાજકાજ પું રાજ્યને લગતું કામકાજ (૨)
રાજનીતિ

રાજકારણ નં રાજવહીવટ; 'પોલિટિક્સ'

રાજકારણી વિં રાજકારણને લગતું (૨) પું
રાજકારણમાં ભાગ લેનાર માણસ

રાજકારણાર પું રાજકાજ

રાજકારણારી પું પ્રધાન; વજીર (૨) મુત્સદી

રાજકીય વિં રાજ કે રાજ્યસંબંધી

રાજકુમાર પું રાજનો દીકરો

રાજકુમારી સ્ત્રી રાજની દીકરી

રાજકુલ(-જા) નં રાજનું કુટુંબ

રાજકુંવર પું રાજકુમાર

રાજકુંવરી સ્ત્રી રાજકુમારી

રાજગઢ પું રાજના મહેલની આસપાસનો
કિલ્લો

રાજગર પું*

રાજગરી સ્ત્રી હુંગળી

રાજગરો પું એક જાતનું અનાજ (ફરાળમાં
ખપે છે)

રાજગાદી સ્ત્રી રાજનું સિંહાસન

રાજગુરુ પું રાજનો ગાર

રાજગુણ નં શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ ગુણ

રાજગોર પું જુઓ રાજગુરુ

રાજચિહ્ન નં મુગટ, છત્ર, ચામર, દંડ વગેરે
રાજનાં ચિહ્ન (૨) બિવિધમાં રાજ થશે
એવું સૂચવતાં કેટલાંક સામુદ્રિક ચિહ્ન (૩)
રાજના સિકાની છાપ

રાજત નં રૂપું

રાજતિલક નં રાજ્યાભિષેક વખતે રાજને
કરવામાં આવતું દીકું

રાજત્વ નં રાજપણું

રાજદરબાર પું રાજને રહેવાનું અને દરબાર
બરવાનું મોટું મકાન

રાજદરબારી વિં રાજ કે રાજ્યસંબંધી

રાજદંડ પું રાજનો દંડ; એક રાજચિહ્ન
(૨) રાજએ કરેલી શિક્ષા (૩) રાજની
સત્તા

રાજદૂત પું રાજનો એલચી

રાજદ્રોહ પું રાજ કે રાજ્યનો દ્રોહ

રાજદ્રોહી વિં (૨) પું રાજદ્રોહ કરનાર

રાજદ્વાર નં રાજના મહેલનો દરવાજો (૨)
રાજદરબાર

રાજદ્વારી વિં રાજ કે રાજ્ય સંબંધી

રાજધર્મ પું રાજનો ધર્મ

રાજધાની સ્ત્રીં રાજ રહેતો હોય તે મુખ્ય
શહેર; પાટનગર

રાજન પું રાજ નં એક છોડમાંથી મળતો
રસ; બિરજો

રાજનગર નં રાજધાની; મુખ્ય શહેર

રાજનિષ્ઠા સ્ત્રીં રાજ કે રાજ્ય પ્રત્યે નિષ્ઠા

રાજનીતિ સ્ત્રીં રાજસાસનની નીતિ કે વિદ્યા

રાજન્ય પું ક્ષત્રિય; રાજકુટુંબનો માણસ

રાજન્યા સ્ત્રીં ક્ષત્રિયાણી; રાજકુટુંબની સ્ત્રી

રાજપત્ર પું રાજનું રક્ષણ

રાજપદ નં રાજની પદવી

રાજપાટ નં રાજગાદી

રાજપુત્ર પું રાજકુમાર

રાજપુત્રી સ્ત્રીં રાજકુમારી

રાજપુરુષ પું રાજનો નોકર કે અમલદાર

રાજખીજ વિં રાજના વંશમાં જન્મેલું (૨)
નં તેડું માણસ

રાજભક્ત વિં (૨) પું રાજનો ભક્ત

રાજભક્તિ સ્ત્રીં રાજ પ્રત્યેની ભક્તિ

રાજભવન નં રાજનો મહેલ

રાજભોગ પું વૈષ્ણવ મંદિરમાં બપોરનો એક
ભોગ તથા દર્શન

રાજમહેલ પું રાજનો મહેલ

રાજમંત્રી પું રાજનો મંત્રી

રાજમાતા સ્ત્રીં રાજની મા

રાજમાન્ય વિં રાજએ માનેલું; પ્રતિષ્ઠિત

રાજમાર્ગ પું ધોરી રસ્તો

રાજમુદ્રા સ્ત્રીં રાજની મહોર

રાજયોગ પું પતંજલિએ વર્ણવેલો અષ્ટાંગયોગ
(૨) રાજ થાય તેવા ગ્રહોનો યોગ
(જન્મકુંડળીમાં)

રાજરહ સ્ત્રીં રાજની રહ

રાજરીત(-તિ) સ્ત્રીં રાજના દરબારની રીત-
ભાત

રાજરેખ સ્ત્રીં રાજના હાથપગ ઉપરની
રેખા; રાજચિહ્ન

રાજરોગ પું ક્ષય

રાજર્ષિ પું ક્ષત્રિય વંશનો ઋષિ (૨) ઋષિના
જેવા આચારવાળો રાજ

રાજલક્ષણ નં રાજચિહ્ન

રાજલક્ષ્મી સ્ત્રીં રાજની સમૃદ્ધિ

રાજલેખ પું રાજનો લેખ-ઠંઠેરો-આજ્ઞાપત્ર

રાજવટ સ્ત્રીં રાજપણીની વટ-ટક (૨)
રાજદરબારી રીતભાત

રાજવટું નં જુઓ રાજવટ

રાજવણ સ્ત્રીં રાણી (૨) રાણી જેવી
ભાગ્યશાળી સ્ત્રી

રાજવળું નં રાજ પાસેના દરબારી હન્દૂરિયા
વગેરે; રાજની કચેરી

રાજવંશ પું રાજનું કુળ

રાજવંશી વિં રાજવંશનું; ખાનદાન

રાજવિદ્યા સ્ત્રીં રાજનીતિ (૨) સર્વ વિદ્યાઓમાં
ઉત્તમ વિદ્યા

રાજવી પું રાજ (૨) રાજ જેવો ભાગ્યશાળી
માણસ

રાજવું અં કિં પ્રકાશવું; શોભવું

રાજવૈદ(-દ્ય) પું રાજનો વૈદ્ય

રાજવૈભવ પું રાજનો વૈભવ

રાજસાસન નં રાજની આજ્ઞા (૨) રાજ્ય
ચલાવવું તે (૩) રાજ મારફતે ચાલતો
રાજવહીવટ; 'મોનાર્ક'

રાજશાહી સ્ત્રીં રાજની મરજી પ્રમાણે ચાલતું
રાજ્ય

રાજસ(-સી) વિં રજેગુણ સંબંધી; રજેગુણથી
યથેલું (૨) રાજ સંબંધી; રાજના જેવું

રાજસત્તા સ્ત્રીં રાજની સત્તા (૨) રાજ્ય
ચલાવનાર સત્તા

રાજસત્તાક વિં જેમાં રાજની સત્તા ચાલતી
હોય તે

રાજસભા સ્ત્રીં રાજની સભા (૨) રાજઓનો
દરબાર

રાજસૂચ પું સર્વોપરી રાજ વડે પોતાના
રાજ્યાભિષેક વખતે કરાતો એક યજ્ઞ

રાજસ્થાન નં (સં.) રજપૂતાના

રાજસ્થાની વિં રાજસ્થાનનું (૨) સ્ત્રીં
રાજસ્થાનની ભાષા

રાજહત્યા સ્ત્રીં રાજનો વધ (૨) તેથી
લાગતું પાપ

રાજકોશ પું. લાલ ચાંચ અને પગવાળો એક
નતનો હંસ

રાજા પું. રાજ્ય કરનાર આદમી

રાજાશ્રી સ્ત્રી. રાજાનો હુકમ

રાજાધિરાજ પું. રાજાઓનો રાજા

રાજિત વિ. ચક્રચક્ર; શોભવું

રાજિયો પું. રાજ (૨) મરેલાને હંદેશી કૃતી
વખતે ગાવાનું ગીત; મરસિયો

રાજી વિ. ખુશ (૨) સંમત

રાજીખુશી સ્ત્રી. કુશળતા; સહીસલામતી (૨)
સ્વેચ્છા; હોંસ

રાજીનામું ન. ખુશીથી કોઈ બાબતમાંથી હાથ
ઢાલી લેવો તે (ખાસ કરીને કરેલા
દાવામાંથી) (૨) પોતાની મરજીથી નોકરીમાંથી
છૂટા થવા બાબત કરેલું લખાણ

રાજીપો પું. રાજપણું; ખુશી

રાજીરત્નમં(-વ)દી સ્ત્રી. પૂરેપૂરી રાજીખુશી
(દસ્તાવેજમાં)

રાજીવ ન. કમળ

રાજીવલોચન વિ. કમળ જેવી આંખોવાળું

રાજેશ્વર પું. રાજાધિરાજ

રાજેન્દ્ર પું. રાજાધિરાજ

રાજ્ય ન. રાજની હક્કમતનો પ્રદેશ (૨)
સત્તા; ચલાણ

રાજ્યકર્તા(-ર્તા) પું. રાજ્ય કરનાર; રાજ

રાજ્યકર્ત્રી વિ. સ્ત્રી. રાજ્ય કરનારી; રાણી

રાજ્યકૌશલ(-લ્ય) ન. રાજ્ય ચલાવવાની
કુશળતા

રાજ્યકાંતિ સ્ત્રી. રાજ્ય કે રાજસત્તાની
ઊથલપાથલ

રાજ્યતંત્ર ન. રાજ્યનું તંત્ર

રાજ્યતંત્રી પું. રાજ્યતંત્ર ચલાવનાર

રાજ્યધુરા સ્ત્રી. રાજ્યની જવાબદારી

રાજ્યનીતિ સ્ત્રી. રાજ્ય ચલાવવાની વિદ્યા;
દંડનીતિ

રાજ્યપ્રકરણ ન. રાજકારણ

રાજ્યપ્રકરણી વિ. રાજ્યપ્રકરણ સંબંધી

રાજ્યભાર પું. રાજ્યનો ભાર

રાજ્યહાટ વિ. રાજગાદી ઉપરથી હઠાડી મૂકેલું

રાજ્યલોભ પું. રાજ્યનો લોભ

રાજ્યશાસ્ત્ર ન. રાજ્ય સંબંધી શાસ્ત્ર;
'પોલિટિક્સ'

રાજ્યશાસ્ત્રચિંતક પું. રાજ્યશાસ્ત્રનો વિચારક
અભ્યાસી

રાજ્યશ્રી વિ. રાજલક્ષ્મીવાળું; રાજના જેવા
વેલવવાળું

રાજ્યાધિકાર પું. રાજ્યપરનો અધિકાર

રાજ્યાભિષેક પું. રાજગાદી ઉપર બેસાડવાનો
વિધિ

રાજ્યાદાહણ ન. રાજ્યાભિષેક

રાજ્યાસન ન. રાજગાદી

રાણી સ્ત્રી. રાણી

રાડોડ પું. રજપૂતોની એક નતનો આદમી

રાડ સ્ત્રી. ચીસ; ખૂમ (૨) કનિયો (૩) ફરિયાદ
(૪) આસક્તિ; રદ

રાડાડેડી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ

રાડું ન. જુવાર, ખાનરી કે સરકટનો સાંઠો
(૨) તીર (૩) ખરુ (૪) કડિયાનું એક
ઓળર

રાડો પું.*

રાણી સ્ત્રી. રાજની સ્ત્રી

રાણીનઈ સ્ત્રી. રાણીની દીકરી

રાણીનયું ન. રાણીનું છાકડું

રાણીનયો પું. રાણીનો દીકરો

રાણીપ સ્ત્રી. રાજીખુશી; રાજીપો (૨) સલાહ;
સંપ

રાણીવાસ પું. જુઓ રણવાસ

રાણો પું. રજપૂત રાજ

રાત સ્ત્રી. રાત્રિ (૨) પું. વાળંદ

રાતડ સ્ત્રી. લાલાશ (૨) રાતડિયો (૩) ગાનર
(૪) ન. સુંવાળી; ખડખડિયાં

રાતડિયું ન. ગાનર

રાતડિયો પું. રાત્રી જુવાર; રાતડ

રાતડું ન. એક ધાસ

રાતદહાડો અ. રાત્રે ને દિવસે; હમેશાં

રાતલ સ્ત્રી. રાજ નિયમિત પૂરું પાડવાનું
સીધું

રાતવરત અ. રાત્રે (૨) ગમે તે વખતે

રાતવાસો પું. રાત્રે શુક્રમ કરવો તે

રાતવું અ. કિં. સાથે રાતવાસો રહેવું
(સીપુકથે)

રાતું વિં હાલ રંગનું (૨) આસક્ત; લીન
(સમાસને છેડે. હદાં રંગરાતું)

રાતુંચટક વિં ખૂબ રાતું

રાતુંચોળ વિં રાતુંચટક; ખૂબ રાતું

રાતુંમાતું વિં રાતુંચોળ; હૃદયપુષ્ટ

રાતોરાત અં રાત્રે ને રાત્રે

રાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રીં સૂચં આયમે ને જગે તેની
વચ્ચેનો સમય; રાત

રાત્રિ(-ત્રી)ચર્યા સ્ત્રીં રાત્રે કરવું તે (૨)
રાતે કરવાની ક્રિયા

રાધા(-ધિકા) સ્ત્રીં (સં.) એક ગોપકન્યા;
શ્રીકૃષ્ણની પરમ અનુરાગિણી

રાન નં જંગલ (૨) જંગલડ પ્રદેશ (૩)
સ્ત્રીં ભંધ

રાનટી(-વી,-વું) વિં જંગલી (૨) અસભ્ય
(૩) ગમાર (૪) વનેરુ

રાની વિં જંગલી

રાનીપરજ સ્ત્રીં સુરત જિલ્લામાં વસતી એક
જંગલી ભત

રાખતો પું + રાખેતો; રિવાજ

રાફ,ંડો પું સાપ કે હંદરનું દર (૨) કીડી,
જીધઈ વગેરેનું ઉપર પોશી માટીના
ટગલાવાળું દર

રાખ,ંડી સ્ત્રીં ભરડકું; કાંજ; ઘેંશ

રાખડ વિં મૂર્ખ; ગમાર (૨) સ્ત્રીં રાખ
જેવો કાદવ

રાખડિયું વિં રાખ જેવું; ઢીલું

રાખડી સ્ત્રીં જુઓ રાખ

રાખડું નં રાખ (૨) વિં રાખડિયું

રાખેતો પું ધારો; રિવાજ

રાણું વિં ગામડિયું; અણુધડ

રામ પું જીવ; દમ; હોરા (૨) આનો (વ્યાજ)
(૩) [સં.] દશરથ રામના પુત્ર; વિષ્ણુનો
અવતાર (૪) [સં.] પરશુરામ (૫) [સં.]
બળરામ

રામકળી સ્ત્રીં એક રાગણી

રામકી સ્ત્રીં બાવી; સાધુની બાવડી

રામજોહો પું હૃદયપુષ્ટ માણસ; ચિંતા
વગરનો માણસ

રામખંડા સ્ત્રીં એક પક્ષી

રામગોવાળિયો પું નાગોનાગો કરતો નાનો
છોકરો

રામચી પું એક રાગ

રામજણી(-ની) સ્ત્રીં નાયનારી; ગણિકા

રામઠાઠિયું નં ભાગીતટ્ટી બ્દની વસ્તુ

રામડોળી સ્ત્રીં ઠાઠડી

રામઢોલ પું મોટું નગારું

રામણ સ્ત્રીં પીડા; આપદા

રામણદીવડો પું રામણદીવો

રામણદીવો પું વરધોડામાં વરની મા હાથમાં
લટકતો રાખે છે તે દીવો

રામદાસિયું વિં ગરીબ; કંગાલ; દીન; દુઃખી

રામદુવાઈ સ્ત્રીં રામની આણ

રામદૂત પું હનુમાન (૨) વાનર

રામનવમી સ્ત્રીં ચૈત્ર સુદ નોમ; રામચંદ્રજનો
જન્મદિવસ

રામનામ નં રામનું નામ

રામનોમ સ્ત્રીં જુઓ રામનવમી

રામપમહું નં રામનાં પગલાંવાળું મીનાકારી
ધરણું

રામપાતર નં બટેરું; રોકોરું

રામપાત્ર નં જુઓ રામપાતર

રામફળ નં એક ફળ

રામખાણુ નં કદી નિષ્ફળ ન ભય તેવું
રામનું બાણ (૨) વિં નિષ્ફળ ન નીવડે
તેવું; અમોઘ

રામરસ પું મીઠું (૨) રામની ભક્તિનો રસ

રામરાજ(-જ્ય) નં રામચંદ્રજનું રાજ્ય (૨)

તેના જેવું ન્યાયથી ચલાવાતું સુખી રાજ્ય

રામરામ પું બં વં નમસ્કાર

રામરામિયું વિં (કા.)*

રામરોટી સ્ત્રીં રાંધેલા અન્નની ભિક્ષા (૨)
માલપૂઓ

રામા સ્ત્રીં સ્ત્રી (૨) સુંદર સ્ત્રી

રામાનુજ પું (સં.) વિશિષ્ટદ્વિતના પ્રવર્તક
પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ આચાર્ય

રામાનુજ વિં રામાનુજના સંપ્રદાયનું, નેલખતું

રામાચણુ નં રામની જીવનકથા (૨) [લા.]
લાંબી વાત; ટાચણું (૩) સ્ત્રીં મુરકેલ કામ;
મુરકેલી

શામિશમર પું. માનાર; વગાડનાર
 શામિશમરી સ્ત્રી. ગાવાવગાડવાનો ધંધો
 શામી પું. માળી
 શામૈયું નં. રામપાત્ર; શકારું
 શામૈયો વિં. પું. (૨) પું. સૂંઠ વિનાનો ફાસ
 શામોશી(-સી) પું. પહેરેશીર; ચોકિયાત
 (૨) સિપાઈ; પટાવાળો (૩) એક જંગલી
 લંટારાની ભતનો માણસ (પશ્ચિમ
 સહ્યાદ્રિમાં)
 શાય પું. રાજ (૨) ધનવાન માણસ (૩)
 સ્ત્રી. ધારણા; અભિપ્રાય
 શાયઆમળું નં. મોડું આમળું
 શાયઆંખળું નં. જુઓ રાયઆમળું
 શાયકવાળ પું. બ્રાહ્મણોની એક ભતનો આદમી
 શાયકો પું. રખારી
 શાયચંપો પું. એક ભતનો ચંપો અને એનું
 ફલ
 શાયભદ્રી સ્ત્રી. રાજકુંવરી
 શાયભદ્રું વિં. રાયભદ્રા જેવું (ઉદાર કે
 ભયકાવાળું) (૨) ઉત્તમ પ્રકારનું
 શાયભદ્રો પું. રાજકુંવર
 શાયણ સ્ત્રી. એક ઝાડ અને તેનું ફળ
 શાયણકેકડી સ્ત્રી. સૂકવેલું રાયણું
 શાયણું નં. રાયણનું ફળ
 શાયત સ્ત્રી. આરામ; વિસામો (૨) પક્ષપાત;
 વગ (૩) નં. લશ્કરનો વાવટો
 શાયતીકેરી સ્ત્રી. જુઓ રાઈતી કેરી
 શાયતું નં. જુઓ રાઈતું
 શાય(-વ)હું વિં. આપ નામદારનું (૨) નં.
 ગોદહું
 શાય પું. રાય (૨) સ્ત્રી. ફરિયાદ (૩)
 સહાયતા માટેની આજીજી (૪) આડી
 શાયજી પું. આરોગ્યને બોલાવવાનો માનાય
 શબ્દ (૨) મુસલમાની ધર્મનો એક ફાંટો;
 તેનો અનુયાયી
 શાયટી(-ટી) સ્ત્રી. નાનો તંબૂ (૨) ગોળ
 છત્તું; અગાશી
 શાયણ પું. (સં.) દશ માર્યાવાળો લંકાનો
 રાજા

શાયણરાજ(-જય) નં. રાયણનું રાજ્ય (૨)
 અધર્મ અને અન્યાયથી ચાલતું
 રાજ્ય
 શાયણિયો પું. ગામનો ચાકીદાર (૨) એ
 નામની ભતિનો આદમી
 શાયણું નં. રજપૂત ઠાકોશની મિજલસ (૨)
 ગામની નાત કે પંચ ભેગું થવું તે (૩)
 સિપાઈઓને રહેવાનું ઠેકાણું
 શાયત વિં. બાહોશ; આક્ષાક (૨) શરવીર
 (૩) પું. ઘોડાવાળો (૪) ઘોડેસવાર થોડો
 શાયતા સ્ત્રી. રાજની રીત; રાજપણું
 શાયતી સ્ત્રી. ધરણમાં વપરાતું રેણુ
 શાયણું વિં. (૨) નં. જુઓ રાયણું
 શાયળ પું. (કા.) કુળની વંશાવળીના ચોપડા
 લખી રાખવાનો ધંધો કરનાર
 શાયળકાહી નં. એક પક્ષી
 શાયળિયો પું. એ નામની ભતિનો આદમી
 શાયળું નં. રાયણું (૨) જનનાખાનું
 શાશ પું. ઢગલો (૨) સ્ત્રી. દોરડું (૧૬ હાથનું)
 (૩) ભગામ, અછોડો (૪) ભાગીદારી (૫)
 બ્યાજમુદલ (૬) સરાસરી (૭) રાશિ;
 રાશિથી મળતી ભતિ, ગુણ, સ્વભાવ વગેરે
 શાશવા વિં. રાશ જેટલું (સોળ હાથ)
 શાશિ પું. ઢગલો (૨) ગણિતનો આંકડો (૩)
 સ્ત્રી. નક્ષત્રનાં બાર ઝૂમખાંમાંનું પ્રત્યેક
 (મિષ, વૃષભ, મિથુન, કર્ક, સિંહ, કન્યા,
 તુલા, વૃશ્ચિક, ધન, મકર, કુંભ અને મીન)
 શાશિચક્ર નં. રાશિમંડળ
 શાશિનામ નં. રાશિ પ્રમાણે પાડેલું નામ
 શાશી વિં. ખરાળ; હલકું
 શાષ્ટ્ર નં. દેશ; રાજ્ય
 શાષ્ટ્રગીત નં. રાષ્ટ્રનું ગીત
 શાષ્ટ્રધર્મ પું. રાષ્ટ્રનો ધર્મ; રાષ્ટ્ર પ્રત્યેનો
 ધર્મ
 શાષ્ટ્રધ્વજ પું. રાષ્ટ્રનો વાવટો
 શાષ્ટ્રભાષા સ્ત્રી. રાષ્ટ્રની મુખ્ય ભાષા
 શાષ્ટ્રમાન્ય વિં. રાષ્ટ્રે માન્ય કરેલું
 શાષ્ટ્રવાદ પું. દેશભક્તિ; રાષ્ટ્રપૂજા; 'નેશનલિ-
 ઝમ'

રાષ્ટ્રસંઘ પું રાષ્ટ્રોના સંઘ; 'લીંગ આદ્ર
નેશન્સ'

રાષ્ટ્રિ(-ષ્ટ્રી)ય વિં રાષ્ટ્રનું,-ને લગતું

રાષ્ટ્રિ(-ષ્ટ્રી)યતા સ્ત્રીં

રાષ્ટ્રોપયોગી વિં રાષ્ટ્રને ઉપયોગી

રાસ પું ગાતાંગાતાં ગાળાકારે ફરતાં કરાતો
નાચ (૨) જુઓ રાસ

રાસકીડા સ્ત્રીં જુઓ રાસકીલા

રાસડી સ્ત્રીં દોરી (૨) ગળે પહેરવાની રૂપાની
સાંકળી કે દોરો

રાસડો પું એક જાતનો ગરબો (બનેલો બનાવ
વર્ણવતો)

રાસભ પું ગધેડો

રાસમંડલ(-ળ) નં રાસ રમનારાઓનું મંડળ

રાસમંડલી(-ળી) સ્ત્રીં રાસમંડળ

રાસલીલા સ્ત્રીં શ્રીકૃષ્ણે ગાપીઓ સાથે
કરેલી રાસની કીડા

રાસવું સં કિં ખાવું

રાસ્યુંડું વિં સંધ્યાકાળે નહિ પણ રાત્રિના
પાછલા ભાગમાં દેખી શકે એવું (૨) આંધળું

રાસો પું એક પ્રકારનું વીરરસ કાવ્ય

રાસ્ત વિં વાજળી; ચોખ્ખું; સાચું

રાસ્તી વિં રાસ્ત (૨) સ્ત્રીં રાસ્તપણું;
ઈમાનદારી

રાહ પું રસ્તો (૨) [સં.] રાહુ (૩) સ્ત્રીં
રીત; તરેહ; ચાલ (૪) વાટ

રાહત સ્ત્રીં આરામ; વિસામો

રાહદાર વિં રસ્તે ચાલવું

રાહદારી પું વટેમાર્ગી (૨) સ્ત્રીં રસ્તા ઉપરથી
લઈ જવાતા માલ ઉપર લેવાતો કર; તેની
રનચિટ્ટી

રાહબર પું ભોમિયો

રાહરસમ સ્ત્રીં રિવાજ; હસ્તુર

રાહુ પું (સં.) પુરાણાનુસાર નવ ગ્રહોમાંનો
એક; સૂર્યચંદ્રને ઝસનાર પીડાકારી ગ્રહ

રાહુડો પું એક ધાસ

રાળ પું અમેરિકામાં આવેલો એક સિક્કો;
'ડોલર' (૨) સ્ત્રીં ઝટ સળગી બેઠે તેવા
એક વૃક્ષમાંથી મળતો પદાર્થ

રાળવું સં કિં લીસું કરવું (૨) અંદરમંદર
પતાવવું

રાંક(-કું) વિં ગરીબ; સાલસ

રાંકઠાવો પું રાંક માણસની માગણી

રાંચ સ્ત્રીં કાટની દીવાલની બાજુ (૨) સવારી

રાંચડો(-જો) વિં પું ધીરે ચાલનારો

રાંચો વિં પું રાંચડો; ધીરે ચાલનારો

રાંચણુ(-ણી) સ્ત્રીં પગનો એક રાગ

રાંટ સ્ત્રીં વાંક; વલણ (૨) અણખનાવ; વિરોધ

રાંડું વિં વાંક; વળી ગયેલું (૨) વાંકું; ખોડું

રાંડ સ્ત્રીં રાંડેલી; વિધવા (૨) વેસ્થા

રાંડવું અં કિં વિધુર કે વિધવા થવું

રાંડવો પું બાયલો; નામદ

રાંડીફંડી સ્ત્રીં રાંડીરાંડ

રાંડીછાંડી સ્ત્રીં રાંડેલી અથવા પતિએ
તળેલી સ્ત્રી

રાંડીરાંડ સ્ત્રીં વિધવા (૨) નિરાશ્રિત વિધવા

રાંડેલી વિં સ્ત્રીં વિધવા

રાંઢવું નં દોરડું

રાંદેર(-લ) સ્ત્રીં (સં.) રન્નાદે

રાંધણુ નં રાંધવાનું કામ

રાંધણુછક સ્ત્રીં શ્રાવણ સુદ કે વદ છક

રાંધણિયું નં રસોડું

રાંધણિયો પું રસોદયો

રાંધણી સ્ત્રીં રસોડું (૨) રાંધવાની રીત

રાંધણું નં રાંધવાની ક્રિયા (૨) રાંધેલી

રસોઈ ( ) રાંધવાની રીત

રાંધવું સં કિં ખોરાક પકાવવો

રાંપ પું મોટી રાંપડી

રાંપડી સ્ત્રીં કરસણમાં બેગેલું નકામું ધાસ કાઢી
નાખવાનું ખેતીનું ઓળર

રાંપ(ંલ)વું સં કિં રાંપડી ફેરવવી

રાંપી સ્ત્રીં મોચીનું એક ઓળર

રાંલો પું ખોદવાનું એક ઓળર (૨) રાલો

રિકાખ સ્ત્રીં; પું જુઓ રકાખ

રિકાખદાર પું જુઓ રકાખદાર

રિકત વિં ખાલી; શૂન્ય

રિકથ નં વારસો

રિક્કા સ્ત્રીં લીખ (૨) તસરણ (૩) માણસથી
ખેંચાતી નાની ખે પેડાંની માટી

રિઝવડ(-જી) સ્ત્રીં રીઝવવું તે; રીઝવાની
કળા

રિઝાવવું સં કિં રીઝવવું

રિઝાવું અં કિં રીઝવું
રિઝાવડ પું + દરિયો
રિઝિ ઓં ઋઝિ; સમૃઝિ
રિઝિસિઝિ ઓં રિઝિ અને સિઝિ
રિપુ પું રાત્રુ
રિપોર્ટ પું સવિસ્તર હેવાલ
રિખાવવું સં કિં 'રીખવું'નું પ્રેરકરૂપ
રિખાવું અં કિં 'રીખવું'નું કર્મણિરૂપ
રિયાસત ઓં રાન્ય, હકૂમત (૨) ભગીર
(૩) દેશી રાન્ય

રિવાજ પું ચાલ; ધારો
રિશ્તેદાર વિં સગું; સંબંધી
રિશ્તેદારી ઓં સગપણ
રિશ્વત ઓં લાંચ
રિશ્વતખોર વિં લાંચિયું
રિશ્વતી વિં રિશ્વતખોર
રિષ્ટ વિં નષ્ટ; બરબાદ (૨) પાપજનક (૩)
અમંગળ કરનારું (૪) નં અશુભ; અમંગળ
(૫) નાશ (૬) પાપ

રિસામણી ઓં એક ભતનો છાડ (૨) રિસાવું તે
રિસામણું વિં જરાકમાં રિસાઈ ભય એવું
(૨) નં રીસ

રિસાવવું સં કિં 'રિસાવું'નું પ્રેરકરૂપ
રિસાવું અં કિં કોધથી નારાજ થવું; કોધે
ભરાવું

રિસાળ, ંવું વિં રિસામણું
રીખણું નં રીખવું—ધૂંટણિયે ચાલવું તે
(બાળકનું)

રીખવું અં કિં રખડવું; ભટકવું (૨) ધૂંટણિયે
ચાલવું (બાળકનું)

રીઝ ઓં ખુશી; આનંદ

રીઝવવું સં કિં 'રીઝવું'નું પ્રેરકરૂપ

રીઝવું અં કિં ખુશ થવું; સંતુષ્ટ થવું

રીડ ઓં ખૂમ; પોકાર

રીડિયારમણી ઓં (કા.) ખૂમાખૂમ; હોકારા

રીડું વિં વપરાઈને મજબૂત થયેલું (૨) દુઃખ
વેઠી કઠણ થયેલું (૩) નધરોળ; સુધરે નહિ
એવું (શુનેઆર)

રીત ઓં જુઓ રીતિ (૨) કરકરિયાવર

રીતભાત ઓં ચાલચલણ; વર્તણૂક (૨)
કરકરિયાવર

રીતરિવાજ પું બં વં રીત અને રિવાજ
રીતિ ઓં પ્રકાર; તરેહ (૨) પદ્ધતિ; રીઠિ;
ધારો

રીખ ઓં + રિઝિ

રીખવું સં કિં ખૂબ દુઃખ આપવું

રીમ નં વીસ ધા (કાગળ)

રીર ઓં + રાડ; ખૂમ

રીસ ઓં રિસાવું તે; રોષ; ગુસ્સો

રીંગણી ઓં રીંગણાનો છાડ

રીંગણું નં એક શાક

રીંછ નં એક રાની હિંસ પ્રાણી

રીંછડી ઓં રીંછની માદા

રીંછડું નં રીંછનું બચ્ચું

રુઆખ પું દમામ; ભપકો; દોર

રુઆખદાર વિં રુઆખવાળું

રુકાર પું*

રુકાવડ ઓં રોકાણ

રુક્કો પું ફૂંકી ચિઠ્ઠી

રુકિમણી ઓં (સં.) શ્રીકૃષ્ણનાં પટરાણી

રુકમૈયો પું (સં.) રુકિમણીનો ભાઈ

રુક્ષ વિં લૂણું; શુષ્ક (૨) કઠોર

રુક્ષતા ઓં

રુક્ષાંગ નં*

રુખસત(-દ) ઓં બરતરડી; રબ

રુગેલ નં એક પંખી

રુગણ વિં માંદું

રુગણાલય નં દવાખાનું

રુચવું સં કિં ગમવું

રુચિ ઓં ઇચ્છા; ભાવ

રુચિકર વિં રુચિ ઉત્પન્ન કરે તેવું

રુચિર વિં સુંદર; મનોહર

રુચિરા ઓં એક છંદ

રુઝાવું અં કિં ધા પુરાઈ ઉપર નવી ચામડી
આવવી

રુદન નં રડવું તે; રોદણું

રુદિત નં રુદન

રુદ્ધ વિં રોકાયેલું; રૂંધાયેલું

રુદ્ધ વિં ભયંકર; ભયાનક (૨) પું (સં.)
મહાદેવ (૩) એ નામના અગ્રિયાર

રુદેવામાનો દરેક

રુદ્રતાલ પું સંગીતનો એક તાલ

રુદ્રાક્ષ પું; સ્ત્રી. એક વક્ષ અને તેનું બી
રુદ્રાક્ષી સ્ત્રી. (સં.) પાર્વતી
રુદ્રાવતાર પું. રુદ્રનો અવતાર; રુદ્ર જેવું
કોઈ રૂપ

રુદ્રી સ્ત્રી. શિવની સ્તુતિનું વૈદિક સૂક્ત; તેનો
અગિયારવાર પાઠ

રુદિર નં. લોહી

રુદિરવાહિની સ્ત્રી. લોહીની નદ

રુદિરાભિસરણુ નં. સરીરમાં રુદિરનું ફરવું તે

રુખાખ નં. એક જાતની સારંગી

રુખાચત્ર સ્ત્રી. ચોપાઈ (અરબી, ફારસી કે
ઉર્દૂ)

રુખાટો પું. ખમાખમ; શોરબકાર

રુવાન નં. રાખ

રુવાંટી સ્ત્રી. કુમળા અને ઝીણા વાળ

રુવાંડું નં. રૂંડું

રુચેલ(-લું) વિ. રૂચી બરેલું

રુશનાઈ સ્ત્રી. શાહી

રુશવત સ્ત્રી. લાંચ; રિશ્વત

રુશવતખોર વિ. લાંચિયું; રિશ્વતખોર

રુષ્ટ વિ. ગુસ્સે થયેલું

રુસવા વિ. ફળેત; બદનામ

રુસવાઈ સ્ત્રી. ફળેતી; બદનામી

રુંડ નં. માથું; ડોકું

રુંડમુંડ વિ. ગોળમટોળ

રુંડમાળ સ્ત્રી. માણસના માથાની ખોપરીઓનો
હાર

રુંધન નં. રોકવું, રોકાવું કે ચૂંગળાવું તે

રું નં. બી કાઢી લીધેલો કપાસ

રૂઘયો પું. શીંગરો

રૂઝે અ. પ્રમાણે

રૂઝવું સં. કિં + રોકવું

રૂક્ષ વિ. જુઓ રૂક્ષ

રૂક્ષતા સ્ત્રી.

રૂખ સ્ત્રી. ગાલ (૨) ચહેરો; શિકલ (૩)

અટકળ (૪) વિચાર; અભિપ્રાય; વલણ (૫)

ચોગ્ય પ્રસંગ; મોખ

રૂખડું નં. ગાંઠ

રૂખટો પું. એક છાંડ

રૂખડું નં.

રૂઝ સ્ત્રી. રૂઝવું તે

રૂઝવું અ. કિં. રૂઝાવું

રૂઝવું અ. કિં. કોપવું

રૂઝપ સ્ત્રી. રૂપાળાપણું; સુંદરતા (૨) સારાપણું
બહાપણું

રૂઝું વિ. સારું; ઉત્તમ; સુંદર

રૂઝેલું વિ. રૂઝું

રૂઝ વિ. ધણા કાળથી પ્રચાર કે વપરાશમાં
હોવાથી દૃઢ થયેલું

રૂઝિ સ્ત્રી. રૂઝ થયેલી રીતિ કે રિવાજ (૨)
તે કારણથી રાખ્દેનો અમુક અર્થ બાધ
કરાવવાની શક્તિ (જુઓ ચોગરૂઝિ)

રૂઝિપ્રયોગ પું.*

રૂઝિબાહ્ય વિ. રૂઝિ બહારનું

રૂઝ નં. (કા.)*

રૂઝવું અ. કિં. (કા.) મંડવું; અડપલું

રૂપ નં. આકાર; દેખાવ; સ્વરૂપ (૨) સૌંદર્ય
(૩) વેશ (૪) વાક્યમાં વાપરવા પ્રત્યય
વગેરે લગાડીને તૈયાર કરેલો રાખ્દ-પદ
(બ્યાં) (૫) વિ. (સમાસને અંતે) સરખું;
સમાન (ઉદા. દુઃખરૂપ)

રૂપક નં. નાટક (૨) એક અર્થાલંકાર, જેમાં
ઉપમેષને ઉપમાન સાથે તદ્રૂપ કે અભિજ્ઞ
બતાવી વર્ણન કરેલું હોય છે. (કા. શા.)
(૩) સંગીતનો એક તાલ

રૂપચોટી સ્ત્રી. દેવળ ઉપર નાના ધૂમટથી
કરાતો ચોરસ

રૂપજીવિની સ્ત્રી. વેશ્યા

રૂપખંધ પું. લઘુચુરના આધારે જે છંદ રચાય તે

રૂપમાળી પું. એક છંદ

રૂપરેખા સ્ત્રી. માત્ર રૂપ બતાવનારી રેખા
(૨) આછો ખ્યાલ; દૂંડું ખ્યાન

રૂપવતી વિ. સ્ત્રી. રૂપાળી

રૂપાખ્યાન નં. ધાતુનાં રૂપો બનાવવાં તે

રૂપાણું વિ. સુંદર

રૂપાંતર નં. રૂપમાં ફેરફાર; અન્યરૂપ

રૂપિયો પું. સોળ આનાની કિંમતનો રૂપાનો
સિક્કો

રૂપું નં. એક ધાતુ

રૂપેરી વિ. રૂપાનું; રૂપા જેવું

રૂપેરી સ્ત્રી. રૂપિયો (તિરસ્કારમાં)

રૂપરૂ અ. સમક્ષ

ફમ નં (સં.) યુરોપી તુર્કસ્તાન
 ફમજૂમ અં (૨૧૦) ઝંઝર કે વરસાદનો અવાજ
 ફમડી સ્ત્રી શરીરમાંથી લોહી ખેંચી કાઢવાની
 નળી
 ફમડું અં કિં ભરથી ધૂમડું (યુદ્ધમાં) (૨)
 ભટકવું; ફરવું (૨) સં કિં હેરાન કરવું
 ફમસામ નં (સં.) તુર્કસ્તાન
 ફમાલ પું (હાથમાં લૂછવાનો) લૂગડાનો કકડો
 ફવું નં શરીર ઉપરનો નાનો વાળ; રામ;
 રુવાંટું
 ફવો પું ચણિયારાની આંખી જેમાં ફરતી રહે
 છે તે ખાડાવાળો લોહનો ડહો
 ફસણું નં રિસાવું તે
 ફસવું અં કિં + રિસાવું
 ફહ પું; નં આત્મા; જીવાત્મા
 ફહાની વિં જીવાત્મા સંબંધી
 ફંચું નં રદન
 ફંછડું નં દૂકો વાળ કે તાંતણો
 ફંછું નં જુઓ ફંછડું
 ફંધવું સં કિં રોકવું (૨) ગૂંગળાવવું
 ફંધાવવું સં કિં 'ફંધવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ફંધાવું અં કિં 'ફંધવું'નું કર્મણિરૂપ
 ફંખ સ્ત્રી (કા.) કોઈની પાછળ આતુરતાથી
 દોડવું તે
 ફંખારો પું (કા.) જુઓ ફંખ
 ફંખાડું નં રુવાંટું
 ફંવું નં રુવાંટું
 ફંહણું નં + રાખ; રીસ
 ફે અં એ! આ! (સંબોધનનો ઉદ્ગાર) (૨)
 કવિતામાં પાઠપૂર્તિ માટે નિરર્થક મુકાબ છે
 ફેખ સ્ત્રી ફેખા (૨) કાંતે નડાવેલી સોનાની
 ટપકી (૩) અં નમથે
 ફેખતો પું ફારસી અને ઉર્દૂ કવિતાનો એક
 ઢાળ
 ફેખા સ્ત્રી લીટી; આંકો
 ફેખાકંસ પું ઉપર ફેખા દોરી કરાતો
 કંસ (ગ.)
 ફેખાઝખિત નં ભૂમિતિ
 ફેખાચિત્ર નં ફેખાઓથી દોરેલું ચિત્ર (૨)
 કોઈના જીવનનું દ્રવ્ય નિરૂપણ; 'સેય'

ફેખાચિત્રણ નં ફેખાથી જ ચિત્ર દોરેલું તે
 ફેખાદર્શન નં
 ફેખાનિરૂપણ નં
 ફેખાપરિમાણ નં
 ફેખાંશ પું ઉત્તર અને દક્ષિણ ધ્રુવમાંથી
 પસાર થતી પૃથ્વીના ગોળા ઉપરની લીટી;
 તે ૩૬૦ છે. 'લોન્જીટ્યુડ'
 ફેખાંશવૃત્ત નં ફેખાંશનું વર્તુળ
 ફેખિક વિં 'ન્યોમેટ્રિકલ' (ગ.)
 ફેખિક ઉપપત્તિ સ્ત્રી 'ન્યોમેટ્રિકલ પ્રૂફ' (ગ.)
 ફેગી સ્ત્રી એક પંખી
 ફેચ પું જીલાળ
 ફેચક વિં જીલાળ કરે એવું
 ફેચકું નં જે જાણી લડતા હોય તેમાં ત્રીજાએ
 ઉસ્કેરણી કરતી તે
 ફેજ અં તાબે
 ફેજ વિં ફેજવાળું (પાસાની રમતમાં)
 ફેજુ નં પાસાની રમતમાં એકએક દાણાનું
 જોડકું (૨) ફેંટાનું છાગું (૩) ભાલા
 ઉપરનો વાવટો
 ફેજો પું કાંચળીમાં વપરાતો સુતરાઉ કે રેશમી
 કાપરનો કકડો. (૨) ધાતુ ગાળવાની
 કુલ્હી
 ફેટો પું નાની પાધડી
 ફેડ વિં જાડું રંગડા જેવું (૨) સ્ત્રી પૂંક; કેડો
 ફેડમેડ અં (કા.) રંગડાની જેમ
 ફેડવણું સં કિં નિભાવી લેવું
 ફેડવું સં કિં પ્રવાહીની ધાર કરવી
 ફેડવો પું એક જાતનું ગાડું
 ફેડી સ્ત્રી (કા.) એક જાતની ઘોડી
 ફેડો પું વાછડો
 ફેડિયાળ વિં રવડવું; ધણી વિનાનું (૨)
 નકામું; નમાલું
 ફેડિયું વિં જાડું; ધટ
 ફેડું વિં રખડવું; સંભાળ વિનાનું (૨) ગાડું;
 રેડિયું
 ફેજુ સ્ત્રી + રાત્રિ (૨) રેજુ; રજ
 ફેજુ નં ધાતુની સાંધ કરવાનું ઝારણ
 ફેજુવું સં કિં રેજુ દેવું
 ફેજી + સ્ત્રી રેજુ; રાત્રિ
 ફેજુ પું; સ્ત્રી પૂજ; રજ

રેણકા સીં (સં.) પરશુરામની માતા
 રેત સીં ઝીણી રેતી (૨) નં વીર્ય
 રેતદાની સીં લખાણની શાહી સુકવવા
 ભભરાવવાની રેત રાખવાનું પાત્ર
 રેતલ પું એક પક્ષી
 રેતવી વિં રેતાળ
 રેતવો પું (કા.) *
 રેતાળ વિં રેતીવાળું
 રેતિયું નં રેતદાની
 રેતી સીં પથ્થરનો ઝીણો બૂકો; વાલકા
 રેથળ પું કાંકરેટનો રથ્થડ
 રેન સીં રાત (૨) લગામ
 રેફ પું રનું આગલા અક્ષર ઉપર કરાવું *
 આડું ચિહ્ન
 રેફુ પું ખાતમીદાર; ભસુસ
 રેફું સીં (કા.) *
 રેખજેખ અં પરસેવાથી નીતરવું
 રેલ સીં પૂર (૨) [લા.] પુષ્કળતા (૩)
 આગગાડીના પાટા
 રેલ(મ)છેલ સીં રેલીને છલકાઈ જવું તે
 (૨) [લા.] પુષ્કળતા
 રેલવું અં કિં રેલ આવવી; ભેસથી વહેવું
 (૨) જવું; પરવરવું (૩) સવ કિં ભેરથી
 રેડવું (૪) ઢોળવું (૫) રેલમાં તાણી જવું;
 દૂર કરવું (૬) નં એક ભતનો પાણીનો
 સાપ
 રેલવે સીં આગગાડીના પાટા
 રેલારેલ સીં રેલમછેલ
 રેલિયું વિં રેલા નીકળતા હોય તેવું (૨)
 પૂરમાં તણાઈ આવેલું; રેલનું (૩) નં
 પૂરમાં તણાયેલું લાકડું
 રેલો પું નાનો પ્રવાહ
 રેલું નં *
 રેવડી સીં ખાંડની ચાસણી અને તલની
 એક બનાવટ (૨) [લા.] ખેડાલ; ફનેતી
 રેવણુ નં *
 રેવ(વ)લ પું ઘોડો
 રેવતી સીં સત્તાવીસમું નક્ષત્ર (૨) તુલેરની
 ઘાળ
 રેવવું સં કિં ઝારવું; રેણું
 રેવંસી સીં એક વનસ્પતિનો ગુંદર

રેવંત પું રેવત; ઘોડો
 રેવાલ સીં ભીછળે નહિ છતાં વેગવાળી એવી
 ઘોડાની ચાલ
 રેશ વિં જરા; લગાર (૨) નં રજ (૩) અં
 જરાક પણ
 રેશમ નં એક ભતના કીડાની લાળના તંતુ
 (૨) સીં (કા.) એક ભતની ઘોડી
 રેશમડી સીં એક ઘાસ
 રેશમી વિં રેશમનું
 રેષા સીં રેખા; બીડી
 રેસ વિં રેશ, જરા (૨) સીં આનાનો
 પચીસમો ભાગ (માત્ર ગણવામાં)
 રેસાદાર વિં રેસાવાળું
 રેસો પું તંતુ (વનસ્પતિ, ફળ વગેરેનો)
 રેણવું સં કિં છૂંકું પાડવું (લડવામાંથી);
 સમાધાન કરવું
 રેંકડી(-ળી) સીં નાની બળદગાડી
 રેંકડો પું રેંકડી (૨) ભેંકડો; બાંધડવું તે
 રેંકવું અં કિં ગાયભેંસનું બાંધડવું
 રેંકળી સીં ભુઓ રેંકડી
 રેંકળો પું રેંકડી; રેંકડો
 રેંચકો પું કાદવ
 રેંચિયુંરેંચિયું વિં નમાલું (૨) ઉત્સાહ વગરનું
 રેંછરેંછ વિં રેંચિયુંરેંચિયું
 રેંટ પું કૂવામાંથી પાણી કાઢવાનું ટોચકાંવાળું
 ચક્રર
 રેંટમાળ સીં રેંટના ટોચકાંની ફરતી હાર;
 ઘટમાળ
 રેંટિયો પું હાથે સૂતર કાંતવાનું પેડાવાળું
 એક સાધન
 રેંટો પું ઉપવચ્ચ; પછેડી (૨) કસળી રેંટો
 રેંડ સીં *
 રેંડલી સીં વાછરડી
 રેંડલો પું વાછરેડો
 રેંલલી સીં રેંડલી; વાછરડી
 રેંલો પું રેંડલો; વાછરેડો
 રેંસવું સં કિં ભુઓ રહેંસવું
 રેયત સીં પ્રભ
 રેયતવારી વિં (૨) સીં બારેબાર ખેડત
 પાસેથી જમીનમહેસલ ઉભરાવવી તે
 (જમીનદારીથી ભલું)

શબ્દક પું (સ.) ગિરનાર પર્વત
 શક વિં શકુ (૨) શીં શકણી
 શકકળ શીં રડારડ
 શકડ વિં શકડું (૨) શીં શકડા પેસા
 શકડમેળ પું શકડેથી આચાલીધાના
 હિસાબની ચોપડી
 શકડિયું વિં શકડ વહેવાર કરનારું (૨)
 હાજરજવાબી
 શકડી શીં દિવસના સાધારણ સમય ઉપરાંત
 સવારમાં જે વધુ કામ કરે તેની શકડી
 મન્દીરી
 શકડું વિં ઉધાર ન રાખેલું પણ તરત આપેલું
 (નાણું) (૨) કાંઈ પણ કુપાળ્યા વિના તરત
 કહેલું (કથન) (૩) તેલું નાણું (૪) [લા.]
 તેવો જવાબ
 શકણી(-ત) શીં શકલું તે; શકાણ
 શકલું સં કિં અટકાવલું; આંતરલું (૨)
 કામે વળગાડલું; નોકરીમાં રાખલું (૩)
 વેપારધંધામાં નાખલું (નાણું)
 શકાણ નં શકલું કે શકાલું તે (૨) અટકાયત
 શકાત શીં (કા.) શકડું નાણું
 શકાશક વિં જુઓ શક
 શકાવટ શીં શકાણ
 શકું વિં અમુકના જેવું; સમાન; મળતું
 શકૂટ શીં શકું અને કૂટલું તે
 શાખ પું ઇચ્છા; આકાંક્ષા (૨) દમામ; શક
 શાખડી શીં સુતારનું એક ઓળર
 શાખણું નં બખેડો; દિસાદ
 શાખું વિં અમુક જેટલી કિંમતનું (૨) નં
 બળતણ; લાકડાં
 શાખ પું શરીરનો વિકાર; તંદુરસ્તીમાં બગાડો;
 આધિ
 શાખચાળો પું શાખનો ફેલાવો
 શાખરાઈ શીં નં શાખ, વળગાડ વગેરેની પીડા
 શાખશર્યા શીં શાખની પયારી; (૨) [લા.]
 મંદવાડ
 શાખાન પું તેલ, મીણ, લાખ વગેરેનું એક
 ભતનું મિશ્રણ (લાકડાં, લૂગડાં વગેરે ઉપર
 ચડાવે છે)
 શાખાની વિં શાખાન ચડાવેલું (૨) પું શાખાન
 ચડાવનાર
 શાખિયું વિં શાખી

શાખિયું(-શ) વિં શાખી
 શાખી વિં શાખવાણું; માંડું
 શાખીલું વિં શાખિયું; શાખી
 શાખું વિં (કા.) નકડું; કેવળ; માત્ર
 શાખો પું ચૂનો
 શાખક વિં રુચિ કરાવે તેલું
 શાખડી શીં અણચી; અચર્ચ
 શાખન નં બપોકો; મનોહર દેખાવ (૨) શાખના
 શાખના શીં લાલસા; ઇચ્છા (૨) સુંદર શી
 (૩) ગોશચન
 શાચિ નં; શીં પ્રભા; તેજ
 શાચું વિં કરચલીઓ પડી ગઈ હોય એવું
 (૨) શાચું
 શાજ પું દિવસ (૨) એક દિવસની મન્દીરી
 (૨) અં હંમેશ
 શાજગાર પું ગુજરાન માટે કરવાનો ધંધો,
 નોકરી કે ઉદ્યમ
 શાજગારી શીં શાજગાર; કામ; ધંધો
 શાજદાર પું દહાડિયો
 શાજનામું નં જુઓ શાજમેળ
 શાજનીશી શીં દરશાજના કામની નોંધપોથી
 શાજમેળ પું દરશાજનો હિસાબ (૨) શાજનો
 હિસાબ લખવાનો ચોપડો
 શાજશાજ અં હંમેશ
 શાજ'દા અં હંમેશ
 શાજિદાર વિં (૨) પું શાજથી કામ કરનાર
 શાજિદારી શીં શાજગાર (૨) શાજની મન્દીરી
 (૩) કમાણી
 શાજિદું વિં શાજનું
 શાજ શીં શાજગાર (૨) ગુજરાન (૩) શાજની
 આવક; પેદારા
 શાજો પું મોટા અને ધાર્મિક મુસલમાનની
 કબર (૨) મુસલમાનનો દિવસનો ઉપવાસ
 શાજ નં થોડાને મળતું એક જંગલી પશુ
 શાજડી શીં શાજની માદા
 શાજડું નં શાજ
 શાજી વિં શીં (કા.) એક ભતની થોડી
 શાજલી શીં થકંના હોટની પ્રાતળી ગોળ વાની
 શાજલો પું હાથે થાપીને બનાવેલી ભડી
 ભાખરી (૨) [લા.] આછવિકા
 શાટી શીં શાટલી (૨) પાંદરોટી

રોટીવહેવાર પું નમવાનમાડવાનો સંબંધ
રોટું વિં બરાબર પાકતા પહેલાં સુકાઈને
ચીમળાઈ ગયેલું તથા બેરવાદ (સોપારી)

રોટો પું*

રોડ વિં રેડ; ગાડું (ભડું સાથે વપરાય છે)

રોડવણું અં કિં*

રોડા પું બં વં દોડ; ગબરડી

રોડું નં ઈંટનો કકડો

રોડું નં મોડું છાણું (૨) રોડું

રોટો પું મોડું છાણું (૨) [કા.] ત્રીજા પહોરનું
ભોજન

રોણું નં બખેડો; ફિસાદ; તોફાન

રોણું નં રફન

રોતડી સીં જુઓ રોચડી

રોતડું(-લ) વિં ચટ રોઈ પડે એવું

રોટડું(-ણું) નં વીતકની કચની (૨) રફન

રોફન નં રફન

રોફો પું ખાટો

રોથ પું અટકાવ

રોથક વિં રોથ કરનારું

રોથન નં રોથ

રોથણું સં કિં રોથ કરવો

રોન સીં રાતની ચોકી

રોનક સીં તેજ; ભપકો

રોનકદાર વિં રોનકવાણું

રોપ(-પો) પું છોડ

રોપણું નં રોપણું તે

રોપણી સીં રોપણું; વાવણી

રોપણું સં કિં વાવણું

રોપિત વિં રોપેલું

રોપીટ સીં રોકટ

રોપો પું જુઓ રોપ

રોફ(-બ) પું ભપકો; દબાડ્યો (૨) પ્રતાપ;
તેજ; દાળ

રોફ(-બ)દાર વિં રોફવાણું

રોફી વિં રોફવાણું

રોબડ વિં જડ; મૂર્ખ; અસિક

રોબડી સીં એક ધરણું

રોબદાર વિં રોફદાર

રોબી વિં રોફી

રોમ પું; નં રુવાંટું; રડું; શરીર ઉપરના વાળ

રોમફ પું રોમવાણું ચામડીનું છિદ્ર

રોમગત પું જુઓ રોમફ

રોમશત્રુ પું હનમ

રોમહર્ષ પું રોમાંચ

રોમંથ પું વાગોળણું તે

રોમાવલિ(-લી,-ળિ,-ળી) સીં રુવાંટીની
હાર

રોમાંચ પું (લાગણીથી) શરીર ઉપરનાં રૂવાં
ભેલાં થવાં તે

રોમાંચિત વિં રોમાંચ થયો હોય તેણું

રોચણું સીં (સં.) રોહિણી (૨) નં + રફન

રોચલી સીં નાનું લંગર (મછવાણું)

રોચું વિં પીટચું; રડચું (સીઓની ગાળ)

રોલ પું ચક્રર; તમ્મર (વહાણનું) (૨)
એક ભતનું રેશમી કાપડ (૩) આંકણી

રોલર પું આંકણી (૨) ગળડે તેવો ગોળ
ધાટ (છાપખાનાનો; જમીન દાળવાનો)

રોલું વિં બાધું; મૂર્ખ; મૂઠ

રોણું અં કિં રડણું

રોશન વિં ચળકણું (૨) ભહેર

રોશનાઈ સીં (ધણા દીવાઓનો) સામટો
પ્રકાશ (૨) રશનાઈ

રોશની સીં રોશનાઈ (૨) રશનાઈ

રોષ પું ગુસ્સો

રોષિત વિં રોષવાણું

રોહ પું કળી (૨) અંકુર (૩) નં એક ધાસ

રોહડો પું એક ગ્રાડ

રોહણી સીં એક વનસ્પતિ

રોહિણી સીં (સં.) ચાચું નક્ષત્ર (૨)
વીજળી (૩) [સં.] બળરામની માતા (૪)
[સં.] ચંદ્રની પટરાણી

રોહિત વિં રાણું (૨) પું (સં.) હરિશ્ચંદ્ર
રાજનો પુત્ર

રોહિતાશ્વ પું અગ્નિ

રોળ પું અધોક; મરડી (૨) ગભરાટ;
રોળબકાર (૩) ગળબ; દાટ; નુકસાન;
પાયમાલી (૪) મોટો જથ્થો

રોળવણું સં કિં 'રોળવું'નું પ્રેરક રૂપ

રોળવાણું અં કિં ચિડાણું; ખિન્નણું

શાળુ સં કિં ચાળુ; મસળુ (૨)
રગદાળુ; મેલું કરવું (૩) [લા.] કચરી
મારી નાખવું

શાળા પું એક છંદ

શાળાકાળા વિં સીં સાંજની

શાળું વિં અધારાવાળું (૨) મેલું; શાળાયેલું

શાળો પું ભાંજડ (૨) ઘાંધાટ; ખૂમ (૩)
કમાઈ

શાંક(-ખ)ણી સીં રંધો

શાંક(-ખ)વું સં કિં રંધો ફેરવવો; સાફ
કરવું

શાંખણી સીં શાંકણી; રંધો

શાંખણું નં પથર, લાકડા વગેરે પર આંકો
પાડવાનું ઓળર

શાંખણું સં કિં જુઓ શાંકવું

શાંચું વિં આમડિયું; જંગલી; અસલ્ય

શાંચો પું રામો; જડસો

શાંદું નં ત્રીજો પહોર; સમીસાંજનો વખત

શાંદો પું ત્રીજા પહોરનું જમણું (૨) વાળું
(૩) શાંદું

શોદ્ર વિં રૂદ્ર સંબંધી (૨) ભયંકર; ઉઝ (૩)
કાળ્યના નવ રસમાનો એક

શોચ વિં રૂપાનું (૨) રૂપા જેવું

શોરવ નં એક નરક

લ

લ પું ચાર અર્ધસ્વરોમાંનો ત્રીજો

લઉઓ પું રાજની પાસે રહેતો મશ્કરો

લક(-લ)ડધક(-લ)ડ અં ધમધોકાર;
સપાટાળંધ

લક(-લ)ડિયું વિં લાકડાનું (૨) કઠણ (૩)

નં જુઓ કઠોડું (૪) ગડાકુ બનાવવાનું

લાકડાનું ખામણાવાળું ગચિયું

લકવો પું શરીરનું એકાદ અંગ રહી જવાનો
રોગ; પક્ષાધાત

લકાર પું લ અક્ષર તથા તેનો ઉચ્ચાર

લકારાંત વિં છેડે લવાળું

લકીર સીં લીટી; રેખા

લકું(-લ)ઓ પું કાળિયો; લાડવો; ફાયદો
(કટાક્ષમાં)

લકૂટી સીં લાકડી

લકુંદરું વિં રંડીખાજ; વઢેલ

લલડકામ નં લાકડાનું કામ; સુતારીકામ

લલડકોટ પું લાકડાનો કોટ કે આંતરો (૨)
વહાણમાંથી જ્યાં લાકડાં બિતરે છે તે ડકો

લલડખોદ પું એક પક્ષી

લલડધકડ અં જુઓ લલડધકડ

લલડપીઠ સીં લાટી; લાકડાનું પીઠું

લલડફોરો પું લાકડાં ફાડનારો

લલડશી(-સી) વિં લાકડા જેવું કઠણ

લલડિયું વિં (૨) નં જુઓ લલડિયું

લલ્લી નં એક ભતનું કબૂતર

લક્ષ વિં લાખ (૨) નં ધ્યાન (૩) ઉદ્દેશ
(૪) [તાકવાનું] નિશાન

લક્ષણ નં ચિહ્ન (૨) બીજા વસ્તુથી જુદી
પાડનાર ખાસ ધર્મ (૩) તેવા ધર્મનું કથન;
વ્યાખ્યા (૪) ઢંગ; આચરણ

લક્ષણવંતું વિં સુલક્ષણું (૨) [કટાક્ષમાં]
નકારાં લક્ષણવાળું

લક્ષણુ સીં લક્ષ્યાર્થનો બોધ કરાવનાર
શબ્દની શક્તિ (વ્યા.)

લક્ષધા અં લાખ રીતે

લક્ષવચ્ચા અં અવચ્ચ; જરૂર

લક્ષણું સં કિં તાકવું (૨) તાકીને બેસવું
(૩) અટકળ કરવી (૪) શોધી કાઢવું;
ભેઈ જવું

લક્ષ(-ક્ય)વેધી વિં ધારેલું નિશાન પાડનાર
લક્ષાધિપતિ પું લાખ રૂપિયાની પૂંજવાળો
લક્ષાલક્ષ નં + લક્ષ્ય
લક્ષાવધિ અં લાખ લેખાં હોય તેમ
લક્ષિત વિં દેખાડેલું (૨) દેખેલું (૩) લક્ષણથી
ભણેલું (બ્યા.)

લક્ષમણ પું (સં.) રામનો નાનો ભાઈ;
સુમિત્રાનો પુત્ર

લક્ષ્મી સ્ત્રી (સં.) વિષ્ણુની પત્ની; ધનની
અધિષ્ઠાત્રી દેવી; ચૌદ રત્નમાંનું એક (૨)
સ્ત્રી ધન; દોલત

લક્ષ્મીકાંત પું (સં.) વિષ્ણુ

લક્ષ્મીનાથ પું (સં.) વિષ્ણુ

લક્ષ્મીપૂજન નં આસો વડે તેરશને દિવસે
કરાતી લક્ષ્મીની પૂજા

લક્ષ્મીપૂજા સ્ત્રી જુઓ લક્ષ્મીપૂજન

લક્ષ્મીવંત વિં પૈસાદાર

લક્ષ્મીવાન વિં લક્ષ્મીવંત; પૈસાદાર

લક્ષ્ય વિં લક્ષ આપવા જેવું (૨) તાકવાનું;
તાજી શકાય તેવું (૩) નં ધ્યેય (૪)
લક્ષ; હેતુ (૫) નિશાન (તાકવાનું) (૬)
લક્ષ્યાર્થ (૭) જેનું લક્ષણ બાંધવાનું હોય તે

લક્ષ્યબિંદુ નં લક્ષ્ય; ધ્યેય

લક્ષ્યવેધ પું ધારેલા નિશાનને તોડી પાડવું તે
લક્ષ્યવેધી વિં જુઓ લક્ષ્યવેધી

લક્ષ્યાર્થ પું મુખ્યાર્થનો બાધ થયે તેનો
સંબંધી જે બીજો અર્થ લેવા પડે છે તે
(આ.)

લખ વિં લક્ષ; લાખ (૨) સ્ત્રી લત; છંદ
(૩) લક્ષ્મી

લખચોરાશી સ્ત્રી ચોરાશી લાખ જન્મનું ચક્ર

લખ(-ખ)ણ નં લક્ષણ; ચિહ્ન

લખણી નં ટીપ; યાદી (દાન કે ઉધરાણાની)

લખણું નં લખવાનું વતરણું; લેખણ (૨)
લખણી

લખત નં કરાર; સહી સાથેનું લખાણ (૨)
નસીબના લેખ

લખપતિ પું લક્ષાધિપતિ

લખલખ વિં ચળકવું; સ્વચ્છ (૨) અં
લખલખે એમ

લખલખવું અં કિં ફાટવું; પીડા થવી (૨)
ચમચકવું; ઝળકવું (૩) લખલખ એવો અવાજ
થવો (પાણી ઊછળવાથી; ફૂતરું પાણી પીવે
ત્યારે) (૪) લવલવવું

લખલખાટ પું ઝગઝગાટ (૨) લવારો (૩)
સણકો; પીડા (૪) ધાસ્તી; ડર (૫) ઘાંધાટ;
ધમાલ

લખલૂટ વિં પુષ્કળ; બેશુમાર

લખવું સં કિં લખાણ કરવું (૨) ધ્યાનપૂર્વક
જેવું

લખાઈ સ્ત્રી લખવાનું મહેનતાણું

લખાણ નં લખવું તે (૨) લખેલું તે

લખાપટ્ટી સ્ત્રી લખલખા કરવું તે

લખામણ નં લખવાનું મહેનતાણું

લખામણી સ્ત્રી લખામણ

લખારો પું લવારો; નકામી ટકટક

લખાવટ સ્ત્રી લખાણ (૨) લખવાની ઢળ
(૩) ધાસ્તી (૪) લવારો

લખિતંગ વિં લખનારું

લખી સ્ત્રી (કા.) ઘોડીની એક ભત

લખેશરી વિં (૨) પું લખપતિ

લખોટવું સં કિં લાખ ચડાવતી (માટીના
વાસણને)

લખોટી સ્ત્રી કાચ કે પથ્થરની નાની ગોળી

લખોટો પું મોટી લખોટી (૨) અગત્યના
કે સરકારી કાગળોનો સીલબંધ બીડો

લખખણ નં લખણ; લક્ષણ

લખ્યાં નં બં વં લખત; દસ્તાવેજ

લગ સ્ત્રી ટેકણ; ટેકો (મોઝનો) (૨) સૂતરની
આંટી

લગડ નં એક પક્ષી

લગડી સ્ત્રી સોના કે ચાંદીની પાટ

લગડું નં ગધેડાનું છાલકું કે ચોકડું (૨) બોલો

લગણ પું છેલ્લો અક્ષર લખુ હોય એવો મણ
(પિંગળ) (૨) બોલો (૩) અં લગી; સુધી

લગત વિં લગવું; નજીકનું (૨) સ્ત્રી સંબંધ;
મરોબો (૩) અં પાસે; નેરો

લગતી સ્ત્રી વગ; શરમ

લગવું વિં સંબંધી; લાગુ પડવું; નજીકનું

લગ્નદી સ્ત્રી. લગ્નદી

લગ્ન નં. જુઓ લગ્ન

લગ્નગાળો પું. લગ્નની મોસમ

લગ્નપડો પું. વરના તરફથી કન્યાને ત્યાં
લગ્નનો શુભ દિવસ લગ્ન મોકલાવું
કંકનું પડીકું

લગ્નસરા સ્ત્રી. લગ્નગાળો

લગ્નનિયો પું. વરને તેડવા જનારો કન્યા
તરફનો સગો

લગ્નની સ્ત્રી. રહે; લહે; લત

લગ્નલગ્ન અ. પાસે; અડોઅડ (૨) આશરે

લગ્નરીક વિ. થોડું (૨) અ. થોડા વખત માટે

લગ્નલગ્ન નં. એક પાંખી

લગ્નવાડ સ્ત્રી. સંબંધ; પ્રીતિ

લગ્નવું નં. નક્કી કરેલા ભાવે દરરોજ અમુક
વસ્તુ લેવી તે

લગ્નપડવું સં. કિં. અડકાડવું (૨) ચોપડવું
(૩) વળગાડવું; લાગુ કરવું (૪) સળગાવવું
લગ્નમ સ્ત્રી. લોડાના મોનું લોડાનું ચોકડું
(૨) તેને બાંધેલી હાંકનારના હાથમાં
રહેલી દોરી

લગ્ન(-ગી)ર વિ. થોડું (૨) અ. થોડા
વખત માટે

લગ્નારેક વિ. (૨) અ. જુઓ લગ્નરીક

લગ્નવવું સં. કિં. અડકાડવું (૨) ચોપડવું
(૩) વળગાડવું; લાગુ કરવું (૪) મારવું;
ઠોકવું

લગ્ની અ. સુધી

લગ્નીર વિ. (૨) અ. જુઓ લગ્નાર

લગ્ને અ. લાગ્યા! ફાળ્યા! હાં! (એક ઉત્તેજનનો
ઉદ્ગાર)

લગ્નોલગ્ન અ. છેક પાસે; અડીને (૨) લગ્નલગ્ન;
પાસે

લગ્નુ અ. જુઓ લગ્નોલગ્ન (૨) વિ. છિનાળ;
પરસ્પરી પાછળ ફર્યા કરનાર

લગ્ન વિ. લાગેલું; વળગેલું (૨) લીન; આસક્ત;
(૩) નં. જેટલો સમય પૃથ્વીએક રાશિમાં
રહે તેટલો વખત (૪) કોઈ શુભ કાર્ય
કરવાનું મુદ્દત (૫) પરણવાનું મુદ્દત (૬)
પરણવું તે; વિવાહ

લગ્નકાર્ય નં. લગ્નનું કામકાજ

લગ્નકાલ(-ળ) પું. લગ્ન કે ખીન્ન શુભકાર્યનું
મુદ્દત

લગ્નકું(-કું)ડળી સ્ત્રી. જન્મ સમયે કમો મહ
કથી રક્ષિમાં હતો તે બતાવનાર કુંડળી;
જન્મકુંડળી

લગ્નતિથિ સ્ત્રી. લગ્નનો દિવસ

લગ્નનક્ષત્ર નં. લગ્ન માટે શુભ નક્ષત્ર

લગ્નમંડપ પું. લગ્ન માટે તૈયાર કરેલો મંડપ

લગ્નમુદ્દત નં. લગ્નકાળ

લગ્નવેળા સ્ત્રી. લગ્નકાળ

લગ્નિમા સ્ત્રી. લગ્નપણું (૨) આઠ સિદ્ધિઓમાંની
એક

લગ્ન વિ. નાનું (૨) હલકું (૩) સહેલું (૪)
હસ્ત; એક માત્રાનું (૫) પું. હસ્ત, પુખ્ત
અને અશ્વિની નક્ષત્રોનું નામ

લગ્નકંસ પું. ( ) આલો કૌંસ

લગ્નકોણ પું. 'એક્યુટ એન્ગલ' (ગ.)

લગ્નતમ વિ. સૌથી નાનું (૨) પું. અમુક
રકમોમાંની દરેકથી જેને શેષ વિના ભાગી
શકાય એવી નાનામાં નાની રકમ (ગ.)

લગ્નતમ સમરજીદ પું. અમુક અપૂર્ણ રકમોના
દરેકના છેદથી બરાબર ભાગી શકાય એવી
નાનામાં નાની સંખ્યા (ગ.)

લગ્નતમ સાધારણ અવયવી પું. જુઓ લગ્નતમ

લગ્નતમ સાધારણ બાળ્ય પું. જુઓ લગ્નતમ

લગ્નતા સ્ત્રી.

લગ્નતાઈ સ્ત્રી. + લગ્નતા

લગ્નતવ નં.

લગ્નપ્રયત્ન વિ. થોડા પ્રયત્નથી ઉચ્ચારાય
તેવો (વર્ણ) (૨) આળસુ

લગ્નલાઘવી સ્ત્રી. ચાલાકી; પેચ; યુક્તિ

લગ્નલિપિ સ્ત્રી. બોલેલું જલદી લખી શકાય
તેવી દ્રઢ સંકેતોવાળી લિપિ; 'શોર્ટહૅન્ડ'

લગ્નલેખન નં. લગ્નલિપિમાં લખવું તે

લગ્નશંકા સ્ત્રી. પેશાબની હાજત

લગ્નશેખર પું. સંજીતનો એક તાલ

લગ્નકરણ નં. હલકું પાડવું કે તિરસ્કાર
કરવો તે (૨) આંધું કે દ્રઢ કરવું તે

લગ્નક સ્ત્રી. અચકાડ (૨) લચકાટી ચાલ

લગ્નકલગ્નક અ. મોટામોટા મેળિયે; ઉતાવળથી

લચકલું અં કિં લચી જલું (૨) કરમોડાવું;
સાંધામાંથી ભતરી જલું (૩) ભેળતમાં
મઘથી ચાલતાં કરમરેથી જરા મરડાવું

લચકો પું લોચો

લચકલું સં કિં ચોપડવું; લપેડવું

લચપચ અં પ્રવાહીથી તરખોલ અને લોંદા જેવું
હોય તેમ

લચપચલું અં કિં લચપચ થવું

લચલચલું અં કિં જુઓ લચકલું

લચલું અં કિં ભારથી નમી જલું

લચ(-ચાં)ડ વિં માથાફોડિયું (૨) નં
પીડા; લપ

લચ્છન નં + લક્ષ્ય

લચ્છો પું માંને પાયેલા દોરની આંટી (૨)
પગનાં આંગળાંનું એક ધરેણું

લછ સ્ત્રીં લક્ષ્મી (૨) લચ્છો

લજ(-જા)વવું સં કિં 'લાજવું'નું પ્રેરકરૂપ
લજમણી સ્ત્રીં એક છોડ (હાય અડવાથી
તેનાં પાન સફાઈ જાય છે)

લજમણું વિં લાજ પમાડે તેવું; લાજ
આવે તેવું

લજવવું સં કિં જુઓ લજવવું

લજ્જિત સ્ત્રીં મળ

લજ્જા સ્ત્રીં શરમ (૨) અપકીર્તિ

લજ્જાન્વિત વિં શરમિતું

લજ્જાવતી વિં સ્ત્રીં શરમવાળી

લજ્જાવાન વિં શરમવાળું

લજ્જાશીલ વિં લજ્જાવાન

લજ્જાલુ(-ળુ) વિં લજ્જાશીલ; શરમાળ

લજ્જિત વિં લજ્જા પામેલું; શરમાયેલું

લટ સ્ત્રીં થોડા વાળની સેર (૨) વડની મૂળી
(૩) થોડા દોરાની આંટી (૪) મોતીની સેર

લટક સ્ત્રીં લચકાવું તે; મચકોડ (૨) લટકો
(૩) છટા; ખૂબી; શૈલી

લટકણ(-ણિયું) વિં લટકવું; ઝૂલવું (૨) નં
કાનનું એક ધરેણું

લટકણું અં કિં ઝૂલવું; લળડવું; ટંગાવું (૨)
આધારરહિત થવું; રખડી જવું

લટકસલામ સ્ત્રીં ખરા દિલથી ન કરેલી
સલામ

લટકાણું વિં લટકાવાળું (૨) લટકા કરનારું
લટકું નં લટકો; નખરું

લટકો પું શરીરનો મોહક ચાળો; નખરું

લટકોલટકો પું સહેજસાજ નવરાશનો સમય
(૨) અં દેવચોગે; અણુધાયું

લટકોમટકો પું આંખ અને શરીરનો ચાળો
લટપટ વિં ચંચળ; ચપળ (૨) સ્ત્રીં ચંચળતા;
ચપળતા (૩) મેળ; સંબંધ (૪) ધાલમેલ

(૫) અં ઝટપટ; જલદી

લટપટિયું વિં ચપળ; ચંચળ (૨) નં હળમની
અસો ધસવાની ચામડાની પડી

લટર સ્ત્રીં લટ; શાખા (૨) લટાર; આંટો

લટવું અં કિં નમી પડવું

લટાઈ સ્ત્રીં*

લટાર સ્ત્રીં આંટો; ફેરો; ચક્ર

લટિયર વિં (કા.) શોખીન; લપકાદાર

લટિયું નં વાળ; લટ

લટી સ્ત્રીં વેરયા; રંડી (૨) મપ; ભૂડી વાત

લટૂરી સ્ત્રીં વાળનું એક ધરેણું

લટોઝટો અં ઉતાવળે (૨) સહેજસાજ

લટોરો પું લટર (૨) ડાળોનું ઝુંડ (૩)
એક પંખી

લટુ વિં નરમવેંશ (૨) પરવશ (૩) સ્તબ્ધ
(૪) પું ભમરડો

લઠ(-ઠ) વિં જડું અને મજબૂત (૨) પું ડંગોરો

લઠિયું વિં લઠ (૨) નં ગાડાનો નીચલો
ભાગ જેમાં લઠા રહે છે

લઠિ(-ઠિ)યું વિં લઠ; મજબૂત (૨) લુચું

લઠ વિં જુઓ લઠ

લઠી સ્ત્રીં નાનો લઠો

લઠું વિં લઠ

લઠો પું જેમાં ગાડી કે ગાડાનાં પૈડાં પરોવાય
છ તે લોડાનો દંડો

લડકણ(-ણું) વિં ટંગોખોર

લડત સ્ત્રીં લઠાઈ

લડચડવું અં કિં લડચડિયું ખાવું

લડચડિયું નં લચડિયું; અડખડિયું

લડધું ત્રિં લઠ; અલમસ્ત

લડખડવું અં કિં લડખડિયું ખાવું

લડખડિયું નં ઠાકર ખાઈ લચડી પડવું તે

લડવું સં કિં ઠપકો દેવો (૨) અં કિં
લડાઈ કરવી
લડવૈયો પું ચોક્કો
લડસડવું અં કિં અડખડિયાં ખાવાં (લહેર
કે મદમાં ચાલતાં)
લડ'લડા(-ડી) સ્ત્રીં લડાલડ
લડાઈ સ્ત્રીં યુદ્ધ; જ'ય (૨) ટ'ટો; ઝંઝરો
લડાઈખાર વિં લડકણું
લડાક(-કુ) વિં લડકણું (૨) લાડકું
લડાયક વિં લડી શકે તેવું (૨) લડાઈના
ખપનું (૩) લડકણું
લડાલડ(-ડી) સ્ત્રીં લડાઈ; ટ'ટો
લડાવવું સં કિં 'લડવું'નું પ્રેરકરૂપ (૨) લાડ
કરવાં
લડાવું અં કિં 'લડવું'નું કર્મભિરૂપ (૨) લડી
શકાવું
લડી સ્ત્રીં એક નતની વસ્તુઓની પંક્તિ
કે માળા (૨) દોરાની લટ
લડું નં તાર વીંટવાનું સોનીનું આભર (૨)
દોરાની આંટી
લડું પું લાડું
લડણુ સ્ત્રીં પદ્ધતિ (૨) ટેવ
લણુણી સ્ત્રીં લણવાની ક્રિયા
લણવું સં કિં કણસલાં કાપી લેવાં; પાક
ઉતારવો (૨) [લા.] ફળ મેળવવું
લત સ્ત્રીં લગની (૨) ટેવ; વ્યસન
લતા સ્ત્રીં વેલ
લતાકુંજ સ્ત્રીં વેલનો માંડવો
લતાડ સ્ત્રીં; પું લાત; પાટ (૨) ફેરવી
તોળવું તે; ફરી જવું તે (૩) ગાય; ગાયું
લતાડવું સં કિં ખરાબ કરવું; માડી હાલતમાં
આણવું; નુકસાન કરવું
લતામંડપ પું લતાઓનો માંડવો
લતિકા સ્ત્રીં લતા
લત્તા સ્ત્રીં લાત
લત્તો પું શહેરનો સાગ; મહોલ્લો; ફળિયું
લથડપથક અં પાણીથી ભીંનઈને તરખોળ
હોય તેમ (૨) ઢીલું લખડવું હોય તેમ
લથડવું અં કિં ઠાકરથી ગાયું ખાવું (૨)
આલતાં અચકાવું (૩) દૂખળા પડી જવું
(માંઠખીથી)

લથડિયું નં ગાયું; અડખડિયું
લથખથ અં એકબીજાને જોરથી વળગ્યાં
હોય તેમ
લથરપથર અં ઢીલું લખડવું હોય એમ
લથભક અં પ્રવાહીથી ભરપૂર લથકા જેવું
હોય તેમ (૨) ઢીલા પદાર્થમાં પડી
ખરડાયેલું હોય એમ (૩) લીન; ચકચૂર
લઠાવવું સં કિં 'લાઠવું'નું પ્રેરકરૂપ
લઠાવું અં કિં 'લાઠવું'નું કર્મભિરૂપ
લપ સ્ત્રીં પીડા; ઉપાધિ; લડવું (૨) અં
જલદી
લપકવું અં કિં લપકારા થવા
લપ(-ખ)કારો પું જમને લખૂલખૂલ ખહાર
કાઢવી તે (૨) વેદનાથી કે ભયથી કોઈ
પણ અચચવું લખૂલખૂલ થવું તે
લપ(-ખ)કાવવું સં કિં બિવરાવવું
લપ(-ખ)કો પું ગંદા પદાર્થનો લથકો (૨)
મહેલું
લપકોઝપકો પું ઝંટોઝટ, સહેજસાજ બનવું તે
લપછપ સ્ત્રીં ધાલમેલ; કાવતરું
લપટ સ્ત્રીં ઝડપ; ઝપટ (૨) અડફટ (૩) પેચ;
ફાંદો (૪) ગંધ; મહેક
લપટઝપટ સ્ત્રીં ઓચિંતી ઝૂંટ મારવી તે
લપટાવવું સં કિં 'લપટાવું'નું પ્રેરકરૂપ
લપટાવું અં કિં ચીકટમાં ખરડાવું (૨)
લલચાવું; ફસાવું
લપટું વિં સજ્જાડ નહિ તેવું; ઢીલું (૨) લાલચ
લપડાક સ્ત્રીં તમાચો
લપરડવું સં કિં લપરડો કરવો
લપરડો પું નડો લેપ
લપલપ સ્ત્રીં બકબક; લવારો (૨) અં
ચપચપ; ઝડપથી (૩) લખૂલખૂલ
લપલપાટ પું; સ્ત્રીં લવારો; બકવાટ (૨)
ઉતાવળ; ધાંધળ
લપલપિયું વિં લપલપાટ કરનારું
લપવું અં કિં સંતાવું
લપસાણું વિં લપસી પડાય એવું (૨) નં
લપસી પડાય એવી જગ્યા
લપસવું અં કિં ખસી પડવું; સરી જવું
લપસિંદર નં નકામી લાંબી વાત
લપાટ સ્ત્રીં લપડાક

લંપાટિયું વિં લપડાક મારનાડું
 લંપિયું વિં વાતોડિયું (૨) માથાઝીકિયું
 લંપૂકું વિં લપલપિયું; વાતોડિયું (૨) પેટમાં
 વાત ન રહે તેવું
 લંપેટવું સં કિં વીંટવું (૨) [લા.] સડોવડું
 લંપેટો પું ઢાંકણ; આવશ્ય (૨) ખૂબ
 કસબવાળું રેશમી વણાટનું કપડું
 લંપેડવું સં કિં જુઓ લપરડવું
 લંપેટો પું લપરડો; જડો લેપ
 લંપડ ઓં લપડાક
 લંપનછાપન ઓં; નં છૂપી ધાલમેલ (૨)
 દોઢડહાપણ; તીનપાંચ
 લંપાદાર વિં લપ્પાની કારવાળું (૨) ખૂબ
 જરીવાળું
 લંપી વિં જુઓ લપિયું
 લંપો પું લશ્ચક કસબવાળો લંપેટો
 લંકડખંધું વિં લંધું પણ સ્વભાવે ધૂત
 લંકડ(-ર)કંકડ(-ર) અં લખડવું, આમતેમ
 જડયા કરવું તથા પગે અંટવાવું હોય તેમ
 લંકડ(-ર)વું અં કિં લંકડકંકડ થવું
 લંકરું નં લીંટનો લખકો (૨) [લા.] પીડા;
 ઉપાધિ
 લંકંગાઈ ઓં લંકંગાપણું
 લંકંગાવેડા પું ખં વં લંકંગાઈ
 લંકંગું વિં કપડી; દગલખાજ (૨) લંપેટ;
 વ્યભિચારી (૩) નિર્લજ્જ; નકંટ
 લખ પું હોઠ (૨) ઓં લાળ (૩) અં જલદી
 લખકારો પું જુઓ લપકારો
 લખકાવડું સં કિં જુઓ લપકાવડું
 લખકો પું જુઓ લપકો
 લખડધક્કે અં દમથી; ધમકાવીને; ખળાત્કારે
 લખડવું અં કિં જુઓ લટકવું
 લખ(-ઓ)તરું વિં નળણું; ક્ષીણ (૨) નરમ;
 પોચું
 લખદાણું અં કિં પ્રવાહીથી તરખાળ થવું કે
 કે ખરડાવું
 લખલખ અં ઉતાવળે (૨) એવો અવાજ
 થાય તેમ
 લખલખાડ પું લખલખ અવાજ
 લખામિયું વિં ચીંચરેહાલ; ચીંચરિયું

લખાઓ પું મેલાં ફટેલાં લગડાંનો જથ્થો
 (૨) લાંબાતુટયા સરસામાનનો જથ્થો (૩)
 ધરવાખરો (તિરસ્કારમાં)
 લખાડ(-ડી) વિં જુહું બાલવાની ટવવાળું
 લખાડી ઓં જુહાણું
 લખુલખુ અં ખીકથી લપલપ થાય તેમ
 લખૂકલખૂક અં લખુલખુ; લપલપ
 લખૂકિયું નં ખીકથી લખુલખુ થવું તે
 લખૂકો પું લખૂકિયું
 લખોચું નં મોં; ડાચું
 લખોચો પું તમાચો
 લખોતરું વિં જુઓ લખતરું
 લખ્ધ વિં મળેલું
 લખ્ધા ઓં જુઓ વિપ્રલખ્ધા (૨) દુગ્ધા;
 પીડા; ખેરીછાકરાંની જંનળ
 લખ્ધ ઓં પ્રાપ્તિ (૨) 'રીઝલ્ટ' (ગ.)
 લખ્ધેક અં 'સેવામાં હાજર છું', 'જ સાહેબ'
 એવા અર્થનો ઉદ્ગાર
 લખ્ય વિં મળી શકે એવું
 લમણા(-ણાં)ઝીક ઓં જુઓ માથાઝીક
 લમણા(-ણાં)તોડ વિં (૨) ઓં માથાફોડ
 લમણું નં ગાલની ઉપરનો કાન આગળનો
 માથાનો ભાગ
 લમણો પું જુઓ લમણું
 લય પું નારાં; પ્રલય (૨) લીનતા; એકતાર
 થઈજવું તે (૩) વિરામ; વિશ્રામ (સંગીતમાં)
 (૪) નૃત્ય, ગીત અને વાદ્યની સમતા
 (સંગીતમાં) (૫) કોઈ સ્વર કાઢવામાં
 લાગતો સમય (દ્રુત, મધ્ય અને વિલંબિત)
 (૬) ગાવાનો ઢંગ; સ્વર કાઢવાનો ઢંગ
 લયવાદ્ય નં*
 લયાકત ઓં લાયકી; યોગ્યતા
 લયાનત ઓં શરમ; નામોશી (૨) ધિક્કાર;
 ફિટકાર, કડુવા
 લલક ઓં લાલસા (૨) લાડ; લાલન
 લલકવું સં કિં લાલસા કરવી (૨) ચૂલવું;
 લટકવું
 લલકાયમાન વિં લલકવું
 લલકાર પું લલકારવું તે
 લલકારવું સં કિં લાંબે સ્વરે ગાવું (૨)
 ખૂબ પાડવી

લલચાવનું સં કિં 'લલચાવું'નું પ્રેરણ
લલચાવું અં કિં લલચાવું ફસાવું (૨)

મોહિત થવું; લુપ્ત થવું (૩) લલસા કરવી
લલના સ્ત્રી સુંદર સ્ત્રી

લલાટ નં કપાળ
લલાટરેખા સ્ત્રી વિધાતાએ લલાટ ઉપર
લખેલા નસીબના લેખ

લલાટિકા સ્ત્રી કપાળનું એક ધરણું
લલામ વિં સુંદર; રમણીય (૨) નં કપાળનું
એક ધરણું

લલિત વિં મનોહર; સુંદર (૨) પ્રિય; ઇચ્છિત
(૩) નાનુક; કામળ (૪) પું એક છંદ
(૫) એક રાગ

લલિતલલકા પું એક છંદ
લલિતા સ્ત્રી જીવાન સુંદર સ્ત્રી
લલુતા સ્ત્રી જીઓ લોલુપતા
લલેડું નં (૨૧૦) એક પંખી
લલોપતાં નં ૫૦ ૧૦ સવાસલાં; ખુશામત
લલો પું લકાર
લવ વિં થોડું (૨) પું અંશ (૩) નિમેષનો
છટ્ટો ભાગ (૪) લવારો (૫) [સં.]
રામનો પુત્ર

લવણ નં મીઠું
લવથવ સ્ત્રી (કા.) મીઠાસ કે વિવેકભરી વાણી
લવરી સ્ત્રી લવારો
લવલવ સ્ત્રી લવારો; બકબકાટ (૨) અં
લવલવ કરે તેમ

લવલવવું અં કિં લવલવ કરવું
લવલવાટ(-રો) પું લવારો; બકવાટ
લવલેશ વિં થોડું (૨) અં જરાપણ;
તલમાત્ર (૩) પું બહુ જ થોડો અંશ

લવવું અં કિં લવારો કરવો
લવ'(-વિં)મ નં એક તેજનો
લવ'(-વિં)ગિયું વિં લવ'મ જેવું કે જેવડું
(૨) નં કાનનું એક ધરણું

લવ'(-વિં)ત્રી સ્ત્રી લવરી
લવાજણ સ્ત્રી વિવેક અને મીઠાશ (વાણીમાં)
લવાજમ નં અમુક મુદતે આપવાની રકમ
લવાહ પું પંચ (૨) પંચાતિથે
લવાહનાયું નં જીઓ પંચાતનાયું

લવાહી વિં લવાહ સંબંધી (૨) સ્ત્રી
લવાહનું કામ

લવારું નં બકરીનું બચ્ચું (૨) ધાવણું બાળક

લવારો પું લવરી; બકવાટ

લવિંજ નં લવંગ

લવિંજલતા પું એક છંદ

લવિંગિયું વિં (૨) નં જીઓ લવંગિયું

લવિત્રી સ્ત્રી લવરી

લંચ પું શબ્દ

લંચો પું જીભનો લોખો

લશકર નં સૈન્ય

લશકરી વિં લશકરનું;—ને લમવું

લસણ નં એક કંદ

લસણિયું વિં લસણવાળું (૨) લસણ જેવું

લસણિયો પું લસણની નાની કળી જેટલો

તપખીરિયા રંગનો એક મણિ

લસતલસત અં ખેલતાં ખેલતાં

લસવું વિં શોભવું (૨) નરમ; ઢીલું (૩) ખેલવું

લસખસ અં (રસમાં) તરખોળ હોય તેમ

લસરકલસરક અં અપાટખંધ

લસરકો પું ધસરકો; ઉઝરડો

લસલસવું અં કિં ચળકવું; તેજ મારવું

(૨) ધીથી તરખોળ હોવું (૩) આનંદમાં

ખેલવું કે નાચવું

લસલસાટ અં ધસધસાટ

લસવું અં કિં ચળકવું; શોભવું (૨) રમવું;

નાચવું (૩) લપસવું

લસંતી વિં સ્ત્રી શોભતી; ચળકતી

લસોટવું સં કિં લસરકે ધૂંટવું

લહરિ(-રી) સ્ત્રી તરંગ; મોજી

લહાણ નં લાભ; નફો

લહાણી સ્ત્રી ખુશાલીને પ્રસંગે ભેટની વહેંચણી

લહાણું નં શુભાશુભ પ્રસંગે નાતીલા વગેરેમાં

કરાતી વહેંચણી

લહાવું સં કિં લહાણી કરવી (૨) અં કિં દાઝવું

લહાવો પું આનંદનો ઉપભોગ (૨) આરતો;

આરિયો

લહિયો પું લખવાનું કામ કરનારો માણસ

લહે સ્ત્રી લગની; તાન (૨) લહેજત; આનંદ

લહેકવું અં કિં ફરફરવું (૨) લહેલો કરતા

ચાલવું કે ખેલવું

લહેકો પું શરીરનો મોઢક ચાળો કે મરોઢ
(૨) ચીપીચીપીને બાલવું તે

લહેજત સ્ત્રીં મળ (૨) રસ; સ્વાદ

લહેજતદાર વિં લહેજતવાળું

લહેજો પું પળ; ક્ષણ

લહેર સ્ત્રીં તરંગ; મોજું (પાણી, પવન કે વિચારનું) (૨) કાંઈ કે કેફની અસર (૩) લીલાલહેર (૪) મળ; ચમન

લહેરિયું નં મોજની ભાતનો સાલ્યો (૨)
સ્ત્રીઓનું કોટનું એક ધરણું (૩) ઝોકું

લહેરી વિં આનંદી (૨) તરંગી (૩) ધરણી
(૪) હડાહ (૫) સ્ત્રીં લહેર; મોજું

લહેરું સં કિં ધ્યાનપૂર્વક સાંભળવું (૨)
સમજવું; પિછાનવું

લળકવું અં કિં ચમકારા મારવા; ચળકવું
(૨) હમંગથી રોલતાં રોલતાં આવવું (૩)
લાલસા કરવી

લળવું અં કિં નમવું (૨) પ્રેમથી હમળકામાં
આવવું (૩) જુઓ લળકવું

લંક વિં પૈસાદાર (૨) પું પાતળી કમ્મર
(૩) સ્ત્રીં લંકા (પ.)

લંકા સ્ત્રીં (સં) રાવણની નગરી (૨) સિલ્હાન
લંકાલીલા સ્ત્રીં (લંકાની પેઠે) બાળી મૂકવું તે
લંબડ(-કું) વિં લૂંટ; ખોડું; પાંગળું

લંબડાવું અં કિં લંગડા ચાલવું

લંગર નં વહાણુ થોભાવી રાખવા જમીનમાં
ભરાય તેમ નાખવાનું વાંકા અકોડાવાળું
એક સાધન (૨) સ્ત્રીઓનું પગનું એક
ધરણું (૩) એક છેડે વજન બાંધેલી દોરી
(૪) [લા.] લાંબી હારવાળું ટાળું

લંગરવા નં એક છેડે વજન બાંધેલી દોરી
(૨) અં લંગર બાય તેરહું

લંગ(-ગા)રવું સં કિં લંગર નાખી વહાણુ
થોભાવવું (૨) એકને બીજું વળગાડી
સાંકળ કે હાર કરવી (૩) [લા.] ફાંદામાં
નાખવું

લંગરિયું નં ઝાંઝર

લંગરી સ્ત્રીં નાનું ઝાંઝર

લંગાર સ્ત્રીં લાંબી હાર; પંક્તિ (૨) સાંકળ

લંગારવું સં કિં જુઓ લંગરવું

લંગાવું અં કિં લંગડાવું

લંગૂર(-રિયા) પું વાંદરો

લંગૂરવા પું કેડો; પીછો

લંગૂલ નં લાંગૂલ; પૂંછડી

લંગોટ પું લંગોટી જેવી લાંબી પટીવાળો
તથા લંગોટીની પેઠે પહેરાતો શર્યાતમાં
ત્રિકોણ કકડાવાળો એક ધાટ

લંગોટખંધ વિં લંગોટ પહેરેલું (૨) બ્રહ્મચારી

લંગોટિયું વિં લંગોટી પહેરવું; નાની હમ્મરનું

લંગોટિયા પું બાળપણનો મિત્ર (૨) બાવો

લંગોટી સ્ત્રીં માત્ર ઇદ્રી ઢંકાય તેમ કમ્મરે
બાંધેલી પટી સાથે ખેંચીને બાંધવાની
લગડાની પટી

લંગોટો પું જુઓ લંગોટિયા

લંધન નં જુઓ હલ્લંધન (૨) લાંધણુ

લંધનીય વિં ઝાળંગી શકાય એવું

લંધવું સં કિં જુઓ હલ્લંધવું (૨) લાંધવું

લંધી સ્ત્રીં રાજિયા ગાઈ કુટાવનારી (૨)
જુઓ વડારણુ

લંધો પું શરણાઈ વગાડવાનો ધંધો કરનાર

લંધ્ય વિં જુઓ લંધનીય

લંછાવું અં કિં*

લંપટ વિં લપટાઈ લટું બની ગયેલું (૨)
વ્યભિચારી; વિષયી

લંપટતા સ્ત્રીં

લંખ વિં (૨) પું 'પર્ષેન્ડીકચુલર' (ગ.) (૨)
વિં લાંખું (૩) પું ઝાળંગો (૪)
દરિયાનું પાણી માપવાની દોરી

લંખક પું પરિચ્છેદ; અધ્યાય

લંખકજીં વિં લાંખા કાનવાળું (૨) પું ગધેડો

લંખગોળ વિં (૨) પું અંડાકાર; 'ઇલિપ્સોઇડ'
(ગ.)

લંખચોરસ વિં (૨) પું 'રેક્ટેન્ગલ' (ગ.)

લંખન નં લટકવું તે (૨) આલંખન; આશ્રય

લંખફેખા સ્ત્રીં લંખલીટી (ગ.) (૨)

ઝાળંગાની લીટી

લંખવતુંલ(-ખ) નં જુઓ લંખવત

લંખવું સં કિં લટકવું; વળગવું

લંખવત્ત નં 'ઇલિપ્સ' (ગ.)

લંખસંગમ પું 'ઓર્થોસેન્ટર' (ગ.)

લંખાઈ સ્ત્રીં લાંખાપણું (૨) તેનું માપ

લાંખાણુ નં જુઓ લાંખાઈ
 લાંખાવણું સં કિં લાંખું કરવું (૨) ધણા
 વખત ચલાવવું
 લાંખાણું અં કિં લાંખું થવું (૨) ધણા
 વખત ચાલવું
 લાંખૂશ(-સ) વિં સાધારણથી વધારે લાંખું
 કે જીવું
 લાંખોચ્છાઈ સ્ત્રીં સીધી જીંચાઈ
 લાંખોદર વિં દુંદાણું (૨) પું (સં.) ચણપતિ
 લાંધલાજ વિં નિરુપાય; લાચાર
 લાંધલાજ સ્ત્રીં નિરુપાયપણું; લાચારી
 લાંખોલાદ વિં વાંઝિયું
 લાકડકડ નં લાકડાના દુકડા વગેરે પરચૂરણ
 સામાન
 લાકડશી(-સી) વિં જુઓ લકડશી
 લાકડિયું વિં (૨) નં જુઓ લકડિયું
 લાકડી સ્ત્રીં સોડી; લાઠી
 લાકડું નં જાડનાં સૂકાં થડ, ડાળ વગેરે
 લાક્ષણિક વિં લક્ષણા સંબંધી; લક્ષણાથી
 સૂચિત થવું (૨) લક્ષણ સંબંધી; લક્ષણ
 સૂચવનારું; આખા વર્ગનું સૂચક
 લાક્ષણિકતા સ્ત્રીં
 લાક્ષા સ્ત્રીં લાખ
 લાક્ષા(-ખા)ગૃહ નં લાખનું બનાવેલું ઘર
 લાક્ષારસ પું લાખનો રસ; અળતો
 લાખ વિં સો હજાર (૨) સ્ત્રીં ખાખરો
 પીપળો, ખોરડી વગેરે પર થતા કીડાઓએ
 બનાવેલો પદાર્થ
 લાખપસાય પું (૨) સ્ત્રીં*
 લાખખંચોતરી પું વધારીને વાત કહેનાર;
 લખાડી
 લાખણું સં કિં લાખવાણું કરવું; લાખ
 ચડાવવી
 લાખાગૃહ નં જુઓ લાક્ષાગૃહ
 લાખિયું વિં લાખનું બનાવેલું કે લાખેલું
 (૨) નં લાખનું કંઈક
 લાખી વિં લાખ જેવા રંગવાળું (૨) લાખનું
 બનાવેલું (૩) ધનવાન; હદાર (૪) અસંખ્ય
 લાખું નં શરીર ઉપરનું જન્મથી પડેલું ચાકું
 લાખેણું વિં પ્રતિષ્ઠિત; આખરદાર (૨) લાખ
 રૂપિયાનું; કીમતી

લાખોદણું સં કિં લાખણું
 લાખોદું વિં લાખેલું
 લાગ પું તાકડો; દાવ; પ્રસંગ (૨) આધાર;
 ટકણ (૩) સુક્તિ
 લાગટ અં સતત; ચાલુ
 લાગટું નં ગાદો સંબંધ (૨) પરાયાં
 સ્ત્રીપુરુષનો સંબંધ
 લાગણી સ્ત્રીં મનની વૃત્તિ (૨) દયા; સમભાવ
 લાગત સ્ત્રીં થયેલું ખર્ચ; મૂળ કિંમત (૨)
 દાણ; જકાત
 લાગણુંવળગણું વિં દુટ્ટખી કે સંબંધી
 લાગલાગ પું સંબંધી તરીકેનો હિસ્સો
 લાગલાગટ અં સતત; ચાલુ
 લાગણું અં તરતજ
 લાગણું સં કિં સંબંધ કે સ્પર્શ થવો (૨)
 અથડાવું; ઝપટાવું; વાગવું (૩) વળગવું;
 બાગવું (૪) કેખાવું; બાસવું (૫) કિંમત
 પડવી (૬) લાગુ પડવું (૭) લાગણી કે
 અસર થવી (૮) અં કિં સળગવું
 લાગુ વિં સંબંધ હોય તેવું; વળગેલું; લાગેલું
 (૨) બંધાયેલું; અનુકૂળ આવવું (૩)
 અં ચાલુ; જરી
 લાગો પું દાણું; હકસાઈ (૨) કર; વેરો (૩)
 સંબંધ; સળપણ (૪) પીછો; કેડો
 લાધવ નં લધુતા (૨) ચપળતા; હુશળતા (૩)
 નાનમ (૪) કુલલકપણું (૫) તકનો એક
 ગુણ-થોડાથી ધણાનો ખુલાસો થવો તે
 (તિથી જલદો ગૌરવદોષ છે) [પ્ર. શા.]
 લાચાર વિં નિરુપાય; વિવશ (૨) ગરીબ; દીન
 લાચારી સ્ત્રીં લાચારપણું; વિવશતા
 લાછ સ્ત્રીં લક્ષ્મી
 લાછવર પું પૈસાદાર પતિ (૨) શ્રીકૃષ્ણ
 લાછકુંવર પું ધનવાનનો પુત્ર (૨) લાછવટ
 લાછાં નં બં વં પગને તળિયે તેમજ
 હથેલીમાં લીમડાનાં પાનથી છાશ છાંટી,
 તપાવેલો તાવેલો ઝડપથી વારંવાર ડામવો તે
 લાછો પું હીરની મોટી આંટી
 લાજ સ્ત્રીં લજ્જા; શરમ (૨) મર્યાદા; મલાજો
 લાજ(-જિ)મ વિં ધટિત; થોડ્ય

લાજલભણી સ્ત્રીં શરમ; સંકાય (૨)
લભમણી

લાજયું અં કિં શરમાયું

લાજ સ્ત્રીં હાંગરની ધાણી

લાજહોમ પું લગ્નના વિધિ દરમ્યાન
વરકન્યા વેદીમાં હાંગર હોમે છે તે

લાજળી સ્ત્રીં જુઓ લભમણી

લાજળું વિં શરમાળ

લાજિમ વિં લાજમ; ધટિત

લાજુલાડી વિં શરમાળ (૨) સ્ત્રીં શરમાળ
છાકરી

લાટ પું (સં.) લક્ષ્મીની આસપાસના પ્રદેશનું
પ્રાચીન નામ (૨) પું મોલે; તરંગ (૩)
જથો (૪) સ્ત્રીં ધાણીનું જીલું લાકડું
(૫) ધરી (૬) ચરખાની ધરી

લાટખંધ અં જથાખંધ

લાટાનુભાસ પું ભિન્ન અન્વયવાળા સમાન
અર્થના સમાન શબ્દોની આવૃત્તિ; એક
શબ્દલેખકાર (કા. શા.)

લાટી સ્ત્રીં લાકડાંનું પીકું

લાટો પું મોલે; તરંગ (૨) સાથુ કે કોઈ
ધાતુનો લાંબો ટુકડો

લાટી સ્ત્રીં જડી લાકડી; હાંગ

લાઠા પું બં વં*

લાડ નં હસાની ખેલાવી રાજ રાખયું તે
(૨) તેવું વર્તન કે એકા

લાડકવાયું વિં જુઓ લાડવાયું

લાડકાલાડ પું બં વં જનોઈકેલમ વખતે
સગાં તરફથી જે મીઠાઈ કે નાણું ભેટ
આપવામાં આવે છે તે

લાડકું વિં જુઓ લાડવાયું

લાડધેણું વિં ધણી લાડથી વહી ગયેલું

લાડણું(-ણું) વિં જુઓ લાડવાયું

લાડલાડ પું બં વં જુઓ લાડકાલાડ

લાડણું વિં લાડણું; લાડકવાયું

લાડવણ સ્ત્રીં માનીતી સ્ત્રી

લાડવાયું વિં લાડમાં ભરેલું; વહાલું

લાડવું અં કિં લાડ કરવાં (૨) લાડમાં રિસાડું

લાડવો પું લાડ

લાડસથેણું વિં જુઓ લાડણું

લાડલાડ સ્ત્રીં લાડમાં રિસાડું તે

લાડિયું વિં લાડવાયું (૨) નં લાડવાયું
છાકરું

લાડી સ્ત્રીં કન્યા (૨) નવી પરણેલી વહુ

લાડીણું વિં (૨) નં જુઓ લાડિયું

લાડુ પું મોઢક; એક મીઠી વાની

લાડો પું વર (૨) લાડકવાયો છાકરો

લાણી સ્ત્રીં (લહાણી) કાપણી; લણણી

લાત સ્ત્રીં પગથી કરેલો આધાત; પાટ

લાતી સ્ત્રીં બંદર ઉપરની વખાર; કોઠી

લાતો પું*

લાઠ સ્ત્રીં ઘોડાનું જાણુ

લાઠવું સં કિં (જિંટ, ગધેડાં વગેરેની પીઠ
પર) સામાન ભરવો

લાઠી સ્ત્રીં પથ્થરની પાતળી અને નાની તખતી
(૨) ફરસબંધી

લાઘવું સં કિં પ્રાપ્ત થવું; મળવું (૨) અં
કિં જમીન સાથે વહાણનું ચોંટી અટકી
પડવું

લાનત સ્ત્રીં લયાનત; શરમ

લાપ(-પો)ટ સ્ત્રીં તમાચો

લાપટખાપટ સ્ત્રીં જુઓ ધોલધાપટ

લાપ(-પો)ટિયું નં ગાલ સૂજી આવી થવું
ગૂમડું

લાપ(-પો)ટિયો પું જુઓ ખુસટિયો

લાપરી(-સી) સ્ત્રીં કંસાર

લાપી સ્ત્રીં સફેતો અને ખેલતેલની બનાવેલી
લગદી

લાપોટ સ્ત્રીં લાપટ; તમાચો

લાપોટિયું નં જુઓ લાપટિયું

લાપોટિયો પું જુઓ લાપટિયો

લાફાલાફ(-ફી) સ્ત્રીં લાફાવેડા

લાફાવેડા પું બં વં હડાઉપણું

લાફો પું તમાચો (૨) હડાઉ માણસ (૩)
બારીબારણાં બંધ કરવાનો લાકડાનો
આડો કકડો; ભૂંગળ (૪) જુઓ મોંધ
(અર્થક્રમાંક ૪)

લાખડી સ્ત્રીં એક પંખી-લાવરી

લાખરું વિં સુકોમળ; નાનુક

લાખું નં કુંવારનું પાન

લાલ પું ફાયદો

લાલકર(-તી) વિં લાલકારક

લાલકારક વિં લાલ થાય તેવું
લાલકારી વિં લાલકારક
લાલકું સં કિં મળકું; પ્રાપ્ત થકું
લાલાલાલ પું નફે અને નુકસાન
લાલોજલાલ પું તોળતાં પ્રથમ ધારણુ વખતે
બાલાતો શબ્દ (૨) હડાકપણું

લામણુદીવો પું જુઓ રામણુદીવો
લામા પું ટિપ્પેનો વડો બોલ આચાર્ય
લાય સ્ત્રી આગ (૨) બળતરા (૩) એક
નતનું રેશમી કાપડું
લાયક વિં ચોગ્ય (૨) લાયકાતવાળું (૩)
અનુક્રમ

લાયકી સ્ત્રી
લાયકાત સ્ત્રી ચોગ્યતા; પાત્રતા
લાયકી સ્ત્રી લાયકાત; ચોગ્યતા
લાયરી સ્ત્રી પતરાજ; શેખી; ડંકાસ
લાયરીખેર વિં લાયરી કરનારું
લાયલેખા સ્ત્રી મુશ્કેલી; ત્રાસ
લાર સ્ત્રી લાંબી હાર
લારી સ્ત્રી રેલના પાટાપર ઢેલીને ચલાવવાની
ગાડી (૨) માલ વહી જવાની ગાડી
લારું નં ગાંખરું; લકરું (૨) ધાડું; ટાળું
લાલ વિં રાતા રંગનું (૨) પું છેલ; રંગીલો
બાંકો (૩) છાકરો (૪) સ્ત્રી માણેક (૫)
લાલસા (૬) નં એક પક્ષી

લાલકરુરી સ્ત્રી એક પક્ષી
લાલધૂમ વિં ખૂબ લાલ
લાલચ સ્ત્રી લલચાતું તે; લાલસા; લોભ (૨)
લાલચમાં નાખે તેવી વસ્તુ; લાંચ

લાલચટક વિં લાલચોળ
લાલચુ વિં લાલચવાળું; લોભા
લાલચોળ વિં લાલધૂમ; ખૂબ રાતું
લાલજી પું કૃષ્ણના બાળસ્વરૂપની મૂર્તિ
લાલન નં લાડ લડાવવાં તે
લાલનપાલન નં લાડમાં ઉછેરવું તે
લાલપાલ સ્ત્રી લાડ લડાવવાં તે
લાલબાઈ સ્ત્રી આગ; લાય
લાલમતિયા નં એક પંખી
લાલમલાલ વિં ખૂબ લાલ (૨) [લા.] ફાંકડું;
મનોરંજક

લાલશિર નં એક પંખી
લાલસા સ્ત્રી ઉત્કટ ઇચ્છા; વૃષ્ણા
લાલસી વિં લાલચુ
લાલા પું લહેરી, છેલ; ફકડ (૨) સ્ત્રી લાળ
(૩) નં એક ફલ-ગુલાલા

લાલાઈ સ્ત્રી છેલાઈ; રંગીલાપણું
લાલાજી પું છેલ; ફકડ
લાલાતાણુ સ્ત્રી અપમાન; નામોશી
લાલામેહ પું એક પ્રકારનો પ્રમેહ
લાલાશ સ્ત્રી રતાશ
લાલિત્ય નં લલિતપણું
લાલિમા સ્ત્રી લાલાશ
લાલિયો પું ઢેડ
લાલી સ્ત્રી રતાશ (૨) ઘંટની જીભ-લોલક
લાલો પું લાલ; ફાંકડો
લાવણી સ્ત્રી એક રાગ અથવા ઠાળ; લલકારાય
એવી કવિતા (૨) સંગીતનો એક તાલ

લાવણીપત્રક નં સરકારી લેણાનું આસામીવાર
પત્રક

લાવણ્ય નં સૌંદર્ય
લાવણ્યમય વિં સુંદર
લાવણ્યમયી સ્ત્રી સુંદર સ્ત્રી
લાવરી સ્ત્રી એક પંખી
લાવરું નં ફતરાનું બસવું તે (૨) ફતરાનું
કરડવું તે .

લાવલશ્કર નં સરંજમ સાથેનું મોટું લશ્કર
લાવવું સં કિં લઈ આવવું; આણવું
લાશ(-સ) વિં બરબાદ; પાયમાલ (૩) સ્ત્રી
મડદું

લાસરિયાપણું નં રસજાળ
લાસરિયાવેડા પું બં વં લાસરિયાપણું
લાસરિયું વિં રસજાળવાળું; ઠામઠેકાણા
વિનાનું

લાસુ વિં લૂખું; ધી કે ચીકટ વિનાનું (૨) નં
કઠોળ સિવાયનું અનાજ

લાસ્ય નં સંગીત સાથેનું નૃત્ય
લાહ સ્ત્રી જુઓ લાય (૨) ખૂબ
લાલી સ્ત્રી વડના લોટની ખેળ
લાળ સ્ત્રી મોદાનો ચીકણો પ્રવાહી

લાગિયું વિં ધણી લાળ પડતી હોય તેવું
(છાકરું) (૨) નં કણ બસતું કણસણું (૩)
લાળથી બદન પલળે નહિ તે માટે બાળકને
ગળે બાંધતું કપડું (૪) રાધિલા વાસી
અન્નમાં થતા લાળ જેવા જંતુ

લાળી સ્ત્રી કાનની નીચે લપડતી ચામડી (૨)
લાલી; ધંટેની છામ

લાળો પું અંગારો

લાંક પું વાંક; મરોડ.

લાંમ પું વડાણ જેવું એક કઠોળ

લાંમર નં લંગર

લાંમરવું સં કિં જુઓ લંગારવું

લાંગૂલ નં પૂંછડું

લાંધ, બજ નં લાંધા; ઉપવાસ

લાંધણી સ્ત્રી ગાડીના ધૂસરા નીચે મૂકવાની
થોડી

લાંધણું નં દેણદાર દેવું પતાવે ત્યાં સુધી
દેણદારે એને બારણે ભૂખ્યા તરસ્યા બેસી
રહેવું તે

લાંધવું અં કિં લાંધણું કરવું

લાંધો પું લાંધણું; ઉપવાસ (૨) લાંધણું

લાંથ સ્ત્રી અમલદાર કે સત્તાધારીની અધઠિત
કામગીરી માટે અપાતી કે લેવાતી રકમ

લાંથખાઉ વિં લાંથિયું

લાંથખોર વિં લાંથખાઉ; લાંથિયું

લાંથવું અં કિં નમી જવું; વાંકા વળવું

લાંથિયું વિં લાંથ લેનારું

લાંચું વિં કમી; આધું

લાંછન નં ડાઘ; કલંક (૨) ચિહ્ન

લાંછિત વિં લાંછનવાળું

લાંધું નં જુઓ લાંછન

લાંઝો પું વાંધો; હરકત

લાંઠ વિં ખંધુ; શઠ (૨) ગાંઠ નહિ તેવું; તોફાની

લાંઠાઈ સ્ત્રી હુમ્મ્યાઈ; શઠતા

લાંઠિયું વિં જુઓ લાંઠ

લાંપડિયાળ વિં (૨) સ્ત્રી *

લાંપડું નં સૂકું કે સીમળાયેલું નાનું ધાસ

લાંપી સ્ત્રી જુઓ લાપી

લાંખ સ્ત્રી ચાદદાસ્ત (૨) સ્મૃતિ; કામ

લાંખડી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ

લાંખભાત પું આગલા વર્ષના ડાંગરના છોડ

લાંબી સ્ત્રી લાંબ (૨) લાંબી

લાંબીદૂંઝી સ્ત્રી એલફેસ (૨) તકશર; પંચાત

લાંબું વિં લાંબાઈ, વિસ્તાર, સમય વગેરેમાં ધણું

લાંભવું નં વિભાગ; હિસ્સો (૨) લાગિયાઓના
ભાગ વહેંચવા નાખવામાં આવતી ચિઠ્ઠી

લાંબું નં જુઓ લાંભવું

લાંખિત વિં લાંખેલું

લાંખિતંગ વિં 'લાખનાર' એ અર્થમાં કાગળ
લખવામાં વાપરે છે

લાંખજત સ્ત્રી જુઓ લહેજત

લાંખજતદાર વિં જુઓ લહેજતદાર

લાંપિ(-પી) સ્ત્રી ભાખાના વણે લખવાની રીત

લાંસ વિં લાંપાયેલું; ખરડાયેલું (૨) આસક્ત;
ફસેલું

લાંસા સ્ત્રી મેળવવાની ઇચ્છા (૨) લાલસા;
કામના

લાંસાસ પું પોશાક

લાંલવટ નં કપાળ

લાંલામ નં હરાજ

લાંસોટી સ્ત્રી નાની લીટી કે હરરો

લાંસોટો પું મોટી લિસોટી

લાંહાજ પું વિવેક; અદ્ભુત

લાંગ નં ચિર્જ (૨) ભતિ (વ્યા.) (૩) સાધન;
હેઠુ (પ્ર. શા.) (૪) મહાદેવની મૂર્તિ (૫)

પુરુષની ઇંદ્રી (૬) લિંગદેહ

લાંગદેહ પું જીવાત્માનું સૂક્ષ્મ શરીર

લાંગાનુશાસન નં આકરણમાં ભતિના નિયમે

લાંગાયત પું કાટમાં શિવલિંગ રાખનાર
શિવભક્ત

લાંગી વિં લિંગવાળું

લાંખણ સ્ત્રી લિંબનું ગ્રહ

લાંબુ નં એક ખાટું ફળ

લાંબોઈ સ્ત્રી જુઓ લિંબણ

લીક સ્ત્રી લીટી (૨) હંદ

લીખ સ્ત્રી ભૂતાં ઈંડાં

લીખિયું નં લીખ કાઢવાની ઝીણા કાંતાની
કાંસઝી

લીટી સ્ત્રી પહોળાઈ વગરની રેખા (૨) હાર;

ઓળ (૩) પદ; કડી (૪) લીક; હંદ

લીટો પું ભટ્ટી લીટી (૨) હંદ

લીંદ સ્ત્રી લાંદ

લીધરું વિં લખાચિયું; ચીથરિયું
લીધે અં તેથી; તેટલા માટે; કારણે
લીન વિં લય પામેલું (૨) ગરક; તલ્લીન
લીપણ નં જમીન ઉપર કરેલો છાણમાટીનો
લેપ

લીપવું સં કિં છાણમાટીની ગારનો લેપ કરવો
લીમડી સીં લીમડાની એક જાત
લીમડો પું એક જાડ
લીર સીં*

લીરો પું (કા.) લેગડાનો લાગ્ગિ કકડો; સીરો
લીલ સીં બધિયાર પાણીમાં કે તેવી જગ્યામાં

યતી લીલી ચીકણી વનસ્પતિ (૨) જલ

લીલછોયું વિં લીલું (૨) લીલી છાલનું

લીલજામું નં વાગવાથી થયેલું લીલું ચાકું

લીલમ નં લીલા રંગનું એક રત્ન

લીલવણ નં લીલું શાક; લીલોતરી

લીલવણી સીં લીલવણ

લીલવો પું લીલા કડોળનો દાણો

લીલા સીં કીડા; ખેલ (૨) અદ્ભુત ખેલ

(૩) અવતારે કરેલાં કામ (૪) તેનું નાટક

લીલાગર સીં ભાંગ

લીલાણ નં લીલોતરીવાળો પ્રદેશ

લીલાયું નં જુઓ લીલજામું

લીલાલહેર સીં આનંદ; સુખ (૨) આખાદી

લીલાવતાર પું લીલા ખાતર વિષ્ણુએ

લીધેલો અવતાર

લીલાવતી સીં એક છંદ (૨) એક રાગિણી (૩)

[સ] પ્રસિદ્ધ ગણિતશાસ્ત્રી ભાસ્કરાચાર્યની

પુત્રી (૪) [સ.] ગણિત (ભાસ્કરાચાર્યનું)

લીલાશ સીં લીલાપણું

લીલાંપાણી નં ધૂંટેલી ભાંગનું પેય

લીલીઘોડી સીં ભાંગ (૨) ભાંગનો કેડ

લીલીપીક સીં શાકખજાર

લીલીચૂકી સીં સુખ અને દુઃખ; ચડતીપડતી

લીલું વિં કાચી કેરીના રંગનું (૨) લીનું

(૩) રસવાળું; તાજું (૪) ખૂબ પૈસાદાર

લીલુંજમ વિં ખૂબ લીલું

લીલુંપીણું વિં અતિશય ક્રોધાયમાન

લીલોતરી સીં તાજી લીલી વનસ્પતિ (૨)

ભાજપાલો; તાજું શાક

લીશરા નં એક પક્ષી

લીસું વિં ખરખચડું નહિ તેલું; સુંવાળું; સરકાણું

લીલ(-લી) સીં લીટી (૨) હલ

લીલ નં નાકનો ચીકણો મળ

લીલિયું વિં પારેવારે લીંટ આંચા કરતું હોય
તેલું

લીંટી સીં ગાળીના આકારની અધાર (કંદર-
બકરી વગેરેની)

લીંટીપીપર સીં લાંબી પીપર

લીંડું નં ગરગાળા જેવો કઠણ મળ (જિંટ,
ગધેડાં વગેરેનો)

લીંપણ નં જુઓ લીપણ

લીંપવું સં કિં જુઓ લીપવું

લીંખડી સીં જુઓ લીખડી

લીંખડો પું લીખડો

લીંખણ સીં જુઓ લિંખણ

લીંબુ નં લિંબુ

લીંબોઈ સીં જુઓ લિંબોઈ

લીંબોળી સીં લીમડાનું ફળ

લુગત નં શબ્દકોશ

લુગાઈ સીં સી; ખેરી

લુગાવ સીં*

લુગ્યાઈ સીં લુગ્યાપાણું

લુગ્યું વિં કપડી; દોંશું (૨) ખંધું; પક્કું (૩)
અભિચારી

લુછણિયું નં લુછવાનું કપડું; અંગૂઠો

લુટણિયું વિં લૂંટ પાડનારું; લૂંટી નય તેલું

લુટાઉ વિં લૂંટનું (૨) નવણિયાનું

લુટારુ(-રો) પું લૂંટનારો; ધાડપાડ

લુટાવવું સં કિં 'લૂંટવું'નું પ્રેરકરૂપ

લુટાવું અં કિં 'લૂંટવું'નું કર્મણિરૂપ

લુજારી સીં વરને માથે લૂણ ઉતારનારી

લુસ વિં લોપાયેલું; નાશ પામેલું

લુસોપમા સીં (ઉપમાન, ઉપમેય, સામાન્ય
ધર્મ અને વાચક શબ્દ એ ચાર અંગમાંથી)

ખૂટતા અંગવાળી ઉપમા

લુઠ્ય વિં લોભિયું; લાલચ (૨) લોભાયેલું;
મોહિત

લુઠ્યક પું શિકારી

લુઠ્યા સીં લોભ; આતુરતા

લુઠ્યાવું અં કિં લોભાવું; લલચાવું

લુશ(-સ)લુશ(-સ) અં વગર આંચે; બટબટ
(ખાકું તે)

લુહાર પું. હોહું ધડવાને ધંધા કરનાર એક
જ્ઞાતિનો આદમી

લુંબી સ્ત્રી. હળમત કરાવતી વખતે ખોળામાં
પાયરવાનો કકડો (૨) કાછડી વાળ્યા વગર
કેટ વીંટવાનું વસ્ત્ર

લુંચારી નં. વાળ દ્રંધી વાખવા તે

લુંચિત વિ. હુંચન કરેલું

લુંચી સ્ત્રી. હોહતાં હોહતાં એકદમ પાછા
ફરવું તે

લું સ્ત્રી. હનાળાના ગરમ પવનનો ઝપાટો (૨)
તેનાથી થતો રોગ

લુંચો પું. વલુવા માટે લીધેલો કલુકનો નાનો
ગોળો

લુંખ સ્ત્રી. જુઓ લું

લુંખરી સ્ત્રી. ખૂબલી

લુંખસ સ્ત્રી. ચામડીનો એક ભોગ; ખૂબલી

લુંખિયું નં. માટીની ચૂંગી

લુંખું વિ. ચોકટ વિનાનું (૨) રસ વિનાનું
(૩) નિર્ધન; ખાલી

લુંખૂંપા(-પૂ)ખું વિ. લુંખું

લુંગડાંબોળ અ. પહેરેલાં લુંગડાંપણ પલાળીને
(૨) નં. તેવું સ્નાન

લુંગડાંલત્તાં નં. બં. વં. લુંગડાં ને તેવી
ખીજ વસ્તુઓ

લુંગડું નં. વસ્ત્ર (૨) સાદો

લુંગદી સ્ત્રી. પ્રવાહી સાથે ધૂંટીને બનાવેલો લેદો

લુંછણું નં. લુછણિયું

લુંછવું સં. કિં. લુંગડું ધસી સાફ કરવું; લોહડું

લુંટ સ્ત્રી. લુંટું તે (૨) લુંટો ભાલ

લુંટફાટ સ્ત્રી. લુંટું તે

લુંટવું સં. કિં. બળાત્કારે હરી લેવું; ઝૂંટવી
લેવું

લુંટાલુંટ સ્ત્રી. અનેક વસ્તુઓની કે અનેક
સ્થળે લુંટફાટ મચી રહેલી તે

લુંટવું અ. કિં. બળડવું; આળોટવું

લુંલું નં. મીકું; નિમક

લુંલુંચાં નં. બં. વં. મીકું ચડાવેલાં ચીરિયાં

લુંલુંખાણી નં. મીઠાવાળું પાણી (શિટલા
ધડવાનું)

લુંલુંહરામ વિ. નિમકહરામ

લુંલુંહરામી સ્ત્રી. નિમકહરામી

લુંલુંહલાલ વિ. નિમકહલાલ

લુંલુંહલાલી સ્ત્રી. નિમકહલાલી

લુંલું સ્ત્રી. એક ભાજ

લુંલો પું. લીનાશથી ઈંટ, છા વગેરે ખવાઈને
ઉપર વળતી છારી

લુંમ સ્ત્રી. ફળનું ઝૂમખું

લુંમખું નં. ઝૂમખું; મોટી લુંમ

લુંમખો પું. લુંમખું

લુંમઝૂમ સ્ત્રી. લુંમખું (૨) અં. લપકાખંધ

લુંમવું અં. કિં. લટકવું (૨) નમી જવું (૩)

ખૂબ પ્રયત્ન કરવો

લુંલરી સ્ત્રી. + દાસી

લુંલવવું સં. કિં. (કા.)*

લુંલવું અં. કિં. (કા.)*

લુંલી સ્ત્રી. જામ

લુંલું વિ. લંગડું; ખોટું (૨) અશક્ત; નિર્બળ

લુંંટ સ્ત્રી. જુઓ લુંટ

લુંંટણિયું વિ. જુઓ લુંટણિયું

લુંંટફાટ સ્ત્રી. જુઓ લુંટફાટ

લુંંટવું સં. કિં. જુઓ લુંટવું

લુંંટાલું વિ. જુઓ લુંટાલું

લુંંટાલું-રો પું. જુઓ લુંટાલું

લુંંટાલુંડ સ્ત્રી. જુઓ લુંટાલુંડ

લુંંટાલુંડ સં. કિં. જુઓ લુંટાલુંડ

લુંંટાલુંડ અં. કિં. જુઓ લુંટાલુંડ

લુંંટ વિ. જળડું; લાંઠ (૨) પું. લોંઠો

લુંંટવું અં. કિં. જુઓ લુંંટવું

લુંંડાઈ સ્ત્રી. લુંંડાપણું

લુંંડી સ્ત્રી. દાસી; ગુલામડી

લુંંડો પું. દાસ; ગુલામ

લુંંખ સ્ત્રી. જુઓ લુંમ

લુંંખવું અં. કિં. જુઓ લુંમવું

લેખ પું. લખેલું તે; લખાણ (જેમકે શિલાલેખ;
વિધિના લેખ) (૨) ખત; કરારનું લખાણ
(૩) દંડો નિર્બળ

લેખક પું. લલિયો (૨) અંધ કે લેખ લખનાર

લેખણ(-ણી, -ની) સ્ત્રી. કલમ

લેખન નં. લખવું તે

લેખનકલા(-ળા) સ્ત્રી. લખવાની કળા

લેખનપદ્ધતિ સ્ત્રી. લખવાની રીત; ઇમારત

લેખનસામગ્રી સ્ત્રી. લખવાનો સામાન

લેખની સ્ત્રી બુધો લેખણ
લેખપત્ર પું; નં કરાર; દસ્તાવેજ
લેખવતું સં કિં હિસાબમાં લેવું; ગણકારવું
લેખવું સં કિં બુધો લેખવતું
લેખા સ્ત્રી લીટી; રેખા
લેખાવટિયો પું નેશી; ગણક (૨) ચોપડા
લખનારો

લેખિકા સ્ત્રી સ્ત્રી લેખક
લેખિની સ્ત્રી લેખણ
લેખી વિં લખાણના રૂપમાં હોય એવું (૨)
અં લખીને
લેખું નં મેંએ ગણાય એવો દ્વં કા સહેલો
હિસાબ (૨) ગણતરી; હિસાબ (૩) ગણું
લેખે અં હિસાબ; પ્રમાણ (૨) પ્રીત્યર્થે; વારતે
લેખમ સ્ત્રી કસરતનું એક સાધન
લેટવું અં કિં આજોરવું
લેણ વિં 'લેનાર' એ અર્થમાં શબ્દને છેડે
(કદાં જવલેણ) (૨) નં લેણ; લેવાનું તે
(૩) સ્ત્રી બુધો લેંડ

લેણદાર પું લેણવાળો
લેણદેણ સ્ત્રી લેવડદેવડનો સંબંધ (૨) લેણદેણી
લેણદેણી સ્ત્રી પૂર્વજન્મનું ભાગવું આપવાનું
કે લેવાનું હોય તેવો સંબંધ; જાણાનુબંધ
(૨) લેવડદેવડનો સંબંધ

લેણિયાટ પું લેણદાર; લેણવાળો
લેણું નં આણેલું પાણું લેવાનું તે (૨) આગલા
જન્મનું લેણું હોય તેવો સારો સંબંધ
લેતાણ સ્ત્રી લેમેલ; હાથવોય; ગભરામણ
લેપ પું ઢીલા પદાર્થનો પાતળો થર; ખરડ (૨)
ખરડ કરવાનો ઢીલો પદાર્થ

લેપક પું લેપ કરનારો
લેપડી સ્ત્રી દરદ ઉપર લગાડવાની કે મૂકવાની
લગદી

લેપડું વિં ગળેપડું
લેપડું નં મોઈ ન ભડવાથી તેને ભોંયસરસો
ડોઝો મારવો તે

લેપડો પું ચોપડો; થર
લેપન નં લેપ કરવો તે
લેપવું સં કિં ચોપડવું; થથેડવું (૨) વળમવું;
ચોટવું (૩) ટાંકવું

લેફો પું વળગેલો કાઢવનો લેટો (પખ; ભેડા
વગેરેને)

લેખાસ પું પોશાક; પહેરવેશ
લેખાથુ વિં લઈને નાસી જનારું (૨) અહીં-
તહીંથી પારકું લઈને પોતાનું ખતાવનારું
લેમેલ સ્ત્રી વારંવાર લેવું અને મૂકવું તે
(જતાવળના ગભરાટમાં) (૨) મરવાની તૈયારી;
ભોયે લેવાનો વખત (૩) તેવો ગભરાટ કે
મૂંઝવણ

લેલગુલકાદર સ્ત્રી એક પવિત્ર રાત્રિ, જ્યારે
'ભક્તિ કરવામાં આવે તો તેનું' પુણ્ય
૧૦૦૦ મહિનાની ભક્તિ જેટલું ગણાય છે

લેરખું નં બુધો લખણું
લેલાર વિં ધણું; અતિશય
લેલી સ્ત્રી એક જાતનું પંખી
લેલીમજનું વિં ખેડાલ; દુર્બળ
લેલું નં કાલ પાથરવાનું કડિયાનું ઓતર
લેલું(-લું)ટ વિં લેવાલુંટવાની છૂટ હોય એવું;
નધણિયાનું (૨) લખલુંટ; અતિશય

લેલૂર વિં જાંઘે ઘેરાયેલું (૨) બુધો લેલાર
લેલૂશ સ્ત્રી જતાવળ
લેલુંટ વિં બુધો લેલૂટ
લેલો પું લેલું

લેવટા(-ટી) સ્ત્રી એક નાની માછલી
લેવટાં નં ખં વં નાનાં માછલાં
લેવટી સ્ત્રી બુધો લેવટા
લેવડ સ્ત્રી ઉધાર લેવાનો વ્યવહાર
લેવડદેવડ સ્ત્રી જાછીનું લેવાઆપવાનો સંબંધ
લેવાદેવા પું; સ્ત્રી આપવાલેવાનો કે ખીજ
કોઈ પણ જાતનો સંબંધ

લેવાવું અં કિં 'લેવું'નું કર્મણ્ણિરૂપ (૨)
[સરીચનું] સુકાવું; ફિંકું પડવું (૩)
ખસિયાણા પડવું; શરમાવું

લેવું સં કિં મહણ કરવું; રવીકારવું (૨)
ખરીદવું (૩) ધમકાવવું

લેણદેણું નં બુધો લેણદેણ
લેશ વિં જરાક (૨) પું અણ; ખટ્ટ જ થોડો
ભાગ (૩) એક અર્થાલંકાર, જેમાં ગુણને
દોષરૂપ અને દોષને ગુણરૂપ વર્ણવ્યા
હોય છે (કા. શા.)

લેશમાત્ર વિં બહુ જ થોડું (૨) અં
જરાક પછી

લેસ સીં જરીની કિનાર

લેહુ નં એક પંખી

લેહુ વિં ચાટવાયોગ્ય; ચઠાય એવું (૨) નં
ચાટણ

લેંકવું અં કિં મૂલ્યું

લેંધાવું અં કિં જરાક ખોટાવું; લંગડાવું

લેંધી સીં બાળકની સૂંથણી

લેંધું વિં જરાક ગાંડા જેવું; દાધારંગું

લેંધો પું મોટું સૂંથણું; ચારણો

લેંચી સીં પાતળી મોટી રોટલી

લેંડ સીં ગિલ્લીદંડાની રમતમાં વકટ પછીનો
દાવ

લોક પું જનતા; જનસમૂહ (૨) વર્ગ; ભતિ
(૩) કર્મદળ ભોગવવાનાં માનેલાં જુદાંજુદાં
સ્થાન કે જગત (હદાં સ્વર્ગલોક; અક્ષલોક)

લોકકથા સીં લોકોમાં પ્રચલિત વાત (૨)
દંતકથા

લોકકથ્યાણુ નં લોકનું બહું

લોકચર્યા સીં લોકોમાં ચાલતી વાત

લોકત્રય નં ત્રિભુવન (સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને
પાતાળ)

લોકધર્મ પું લોકોમાં પ્રચલિત ધાર્મિક
માન્યતા અને આચાર

લોકનાયક પું લોકોનો નાયક; આગેવાન

લોકપાલ(-ળ) પું જુઓ દિક્પાલ

લોકપ્રિય વિં લોકોને પ્રિય

લોકપ્રિયતા સીં

લોકમત પું લોકોનો મત

લોકમાન્ય વિં લોકોમાં માન પામેલું; લોકોએ
સ્વીકારેલું

લોકલગ્ન સીં લોકલાગ

લોકલાગણી સીં લોકોની લાગણી

લોકલાગ સીં લોકોમાં નકારું કહેવાવાનો ડર

લોકવાયકા સીં લોકોમાં ચાલતી વાત; અફવા

લોકવાર્તા સીં જુઓ લોકવાયકા

લોકશાસન નં લોકો દ્વારા ચાલતું રાજ્ય
'ડેમોક્રસી'

લોકશાહી સીં લોકશાસન

લોકસિદ્ધાન્ત નં જનસમૂહની ફેળવણી

લોકસત્તા સીં લોકોની સત્તા

લોકસત્તાક વિં લોકસત્તાવાળું; પ્રભુસત્તાક

લોકસત્તાવાદ પું લોકશાસનનો વાદ; 'ડેમોક્રસી'

લોકસત્તાવાદી વિં (૨) પું લોકસત્તાવાદમાં
માનનાર

લોકસંગીત નં (શાસ્ત્રી અનિયંત્રિત એવું)
આમપ્રભુતું સંગીત

લોકસંગ્રહ પું લોકહિત; લોકકલ્યાણ

લોકસાહિત્ય નં લોકોમાં પ્રચલિત કથાવાર્તા
કે કવિતાદી સાહિત્ય

લોકહિત નં લોકોનું હિત

લોકાર્થ સીં પરાયાપણું; પારકા માણસ જેવો
વ્યવહાર

લોકાચાર પું લોકમાં ચાલતો વ્યવહાર કે રીતિ

લોકાપવાદ પું લોકમાં નકારું કહેવાયું તે

લોકાયત વિં (૨) પું નાસ્તિક (૨) નં
આવાકર્શન

લોકાયતવાદ પું નાસ્તિકવાદ

લોકીત સીં ખરખરો; કાણુ

લોકોક્તિ સીં કહેવત

લોકોત્તર વિં અલૌકિક; અસાધારણ

લોખંડ નં લોહું

લોખંડી વિં લોખંડનું બનાવેલું (૨) ધણું
મજબૂત

લોચ પું માથાના વાળ પોતાને હાથે દૂંધી
કાઢવા તે (જેન) (૨) નં આંસુ

લોચક નં લોચો; ગોજો; પિંડ (૨) સુતારનું
એક ઓળર (૩) કાળજી (૪) સાપની કાંચળી

લોચન નં દૂંધણું (૨) લૂંટી લેવું તે
(૩) આંખ

લોચના સીં લોચવું તે; ઝંખના; તલસાટ
લોચવું સં કિં લોચવું; બેચેનીથી આમતેમ
આજોટવું (૨) તલસવું

લોચો પું લોટો; લચકો (૨) હૂચો; ડખૂચો
(૩) ઝરખડ; ગોટાળો (૪) વધિયો; તકરા

લોટ પું ખારીક ભૂકો; આટો

લોટકું નં ચડવો; લોટું

લોટણુ(-ન) નં લોટવું-આજોટવું તે (૨)
એક ભતનું કપૂતર

લોટણિયું વિં લોટયા કરે તેવું

લોટપોદ વિં લોથપોથ (૨) ગોટપોટ

લોટવું અં કિં આજોટવું (૨) સૂવું (૩)
ગબડવું; ગુલાંટ ખાતી
લોટિયું વિં લોટાના તળિયા જેવું; જોડું રોડું
(૨) નં ધંડીમાંથી લોટ વાળવાનું લગડું
લોટિયો પુંં વહોરો
લોટી સ્ત્રીં નાનો લોટો
લોટો પુંં જુઓ કળશિયો
લોઢ પુંં પાણીનું મોજું (૨) હિંડોળો (૩) તાપથી
ઝાગળીને ખાઝેલો માટીનો ગઢો (૪)
લોઢાનો લઢો (૫) [લા.] વંધિય; તકરાર
લોઢવું સં કિં ચરખાથી પીલવું (કપાસને)
લોઢાં નં બં વં લોઢાનાં ઝાભરો
લોઢી સ્ત્રીં લોઢાની તવી
લોડું નં એક ધાતુ; લોખંડ
લોથ સ્ત્રીં લાશ; મડદું (૨) [લા.] કપાધિ;
પીડા; (૩) વિં તદ્દન થાકી ગયેલું (૪)
મૂર્ખ; ડોઠ (૫) નરસું; નકામું
લોથડી સ્ત્રીં ભૂંગરેટમાં રોકેલી ભાખરી
લોથપોથ વિં તદ્દન થાકી ગયેલું
લોથવું અં કિં બેચેનીમાં આમતેમ આજોટવું
લોથારવું સં કિં (કા.) મારવું; ઘોઠાવવું
લોથિયું વિં માલ વગરનું; નકામું (૨) નં
ફૂતરાનું બચકું
લોથો પુંં (કા.) જુવારનું કણસલું
લોઢવું સં કિં ગૂંદીને લોઢા જેવું બનાવવું
લોધ સ્ત્રીં એક ઝાડ
લોધર પુંં એક જાતનું ઝાડ (૨) ખાટ; પુષ્કળ
તેલ નાંખીને ખાફેલો લોટ
લોધવું સં કિં*
લોધી સ્ત્રીં પઠાણોની એક જાતિ
લોધો પુંં લાંબો અને મજબૂત બાંધાનો
માણસ (૨) ઘાસ વેચતી એ નામની એક
જાતનો માણસ
લોપ પુંં હુમ થવું તે; નાશ પામવું તે
(૨) દેખાતા બંધ થવું તે
લોપક વિં લોપ કરનારું
લોપડચોપડ વિં ખૂબ ધી કે તેલવાળું (૨)
[લા.] અતિશયોક્તિવાળું (૩) નં ચીકટ;
ધી, તેલ વગેરે (૪) [લા.] અતિશયોક્તિ
(૫) ખુશામત

લોપવું સં કિં હલ્લંધવું; ન માનવું
લોપરી સ્ત્રીં લેપડી; થપોલી
લોપા, ંમુદા સ્ત્રીં (સં.) અગસ્ત્ય ઋષિની પત્ની
લોખ સ્ત્રીં ચાદાસ્તી
લોખડી(-રી) સ્ત્રીં ખારીક બનની કામળી
કે ઝોટણી
લોખાન પુંં એક વૃક્ષનો ગુંદર (ધૂપ કે
ઔષધિના કામમાં આવે છે)
લોભ પુંં લાલચ; તૃષ્ણા
લોભન વિં જુઓ લોભામણ (૨) નં પ્રલોભન
લોભામણ વિં લલચાવે તેવું
લોભાવવું સં કિં 'લોભાવું'નું પ્રેરકરૂપ
લોભાવું અં કિં લોભમાં પડવું; લલચાવું
લોભિત વિં લોભાયેલું
લોભિયું વિં લોભવાળું; લોભી
લોભી વિં લોભિયું; લોભવાળું
લોભ પુંં; નં વાળ; ટવું; રામ
લોભડી સ્ત્રીં જુઓ લોખડી
લોભવિલોભ વિં બલદુંતલદું (૨) અનિશ્ચિત
લોભશ વિં ખૂબ તેમજ મોટાં લોભવાળું
લોલ વિં ચંચળ (૨) ગુંદર (૩) આતુર (૪)
નં ગરખાની લીટીને છેડે આવતો શબ્દ
લોલક નં લટકતી અને ઝૂલતી વસ્તુ (જેમકે
ધંટ કે ધડિયાળમાં) (૨) કાનનું એક ધરણું
લોલણી સ્ત્રીં લટકાળી ચાલવાળી સ્ત્રી
લોલા સ્ત્રીં જાલ (૨) વીજળી
લોલાક્ષી વિં સ્ત્રીં ચંચળ આંખવાળી (સ્ત્રી)
લોલિત વિં હલવું; ઝૂલવું
લોલીન વિં + તલલીન
લોલુપ વિં લલુતાવાળું; તૃષ્ણાતુર
લોલુપતા સ્ત્રીં
લોલુડા(-રા)વવું સં કિં 'લોહવું'નું પ્રેરકરૂપ
લોલા નં એક પંખી
લોલાવું અં કિં 'લોહવું'નું કર્મણ્ણિરૂપ
લોલ નં માટીનું ઢેકું
લોહ નં લોટું
લોહકાટ પુંં લોહાનો કાટ
લોહચુંબક નં લોહાને આકર્ષવાના ગુણવાળું
એક દ્રવ્ય
લોહચુંબકત્વ નં લોહાને આકર્ષવાનો ગુણ
લોહર પુંં રાહો; જડસો; મૂર્ખ

લોહરિયું વિં લોહર જેવું; જડસું; મૂખ
 લોહરું સં કિં લૂણું
 લોહિત વિં લાલ; રાતું
 લોહિયાળ(-ણું) વિં લોહીવાળું
 લોહિયું નં પેળી; કઢાઈ
 લોહી નં રૂધિર; ખૂન (૨) [લા.] કુળ
 લોહીતરસ્યું વિં સામાનું લોહી રેડીને જ
 જેની દાઝ રામે એવું
 લોહીલુ(-લો)હાણુ વિં લોહીના રેલાથી
 ખરડાઈ ગયેલું
 લોળપચોળ સ્ત્રીં*
 લોળિયું નં સ્ત્રીઓનું કાનની ખૂટનું એક
 ધરણું
 લોળો પું જમ; જમનું ટેરવું

લોંકડી સ્ત્રીં એક નાનું ચાપડું પ્રાણી
 લોંક વિં જુઓ લાંક
 લોંકું વિં પૈસાદાર; માતખર (૨) લાંકું
 લોંકાઈ સ્ત્રીં લાંકપણું
 લોંકિયું વિં જુઓ લાંકિયું
 લોંકું વિં જુઓ લોંકું
 લોંકો પું લાંક માણસ (૨) યાર; રાખેલો
 લોંકો પું ચોકણા નરમ પદાર્થનો લોચો
 લોંખડી(-રી) સ્ત્રીં જુઓ લોખરી
 લોંકિક વિં લોંકામાં ચાલવું (૨) આ લોંકનું;
 દુન્યવી (૩) નં ખરખરો
 લોંકિકતા સ્ત્રીં
 લોંક્ય નં લોણપતા
 લોંવો પું વિદૂષક; રાખનો મસ્કરો
 લ્યાનત સ્ત્રીં લ્યાનત; રાખ; ફિટકાર

૧

વ પું આર અર્ધસ્વંશમાંનો ચાથો
 વકટ પું ગિલ્લીદંડાની રમતમાં પહેલો દાવ
 વકફ વિં સાર્વજનિક
 વકરવું અં કિં બગડવું; વીફરવું (૨) બહેકવું;
 ફાટવું (૩) ફરી જવું; વાંકું ખાલવું
 વકરી સ્ત્રીં વકરો
 વકરો પું વેચાણ (૨) વેચાણનું નાણું (૩)
 વેચાયેલો માલ
 વકાર પું વ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
 વકારાંત વિં છેડે વકારવાળું
 વકાલત સ્ત્રીં વકીલનું કામ
 વકાલતનામું નં અસીલ તરફથી વકીલાત
 કરવાની સત્તાનો લેખ
 વકાસવું સં કિં પહોણું કરવું; ફાટવું (મીં)
 વકી સ્ત્રીં સંભવ (૨) આશા; ઉમેદ

વકીલ પું સનંદી કાયદાશાસ્ત્રી (૨) એલચી;
 પ્રતિનિધિ
 વકીલાત સ્ત્રીં કોઈના તરફથી ખાલવું તે
 (ખાસ કરીને કચેરીમાં)
 વકીલાતનામું નં જુઓ વકાલતનામું
 વકુલાબરશ પું*
 વફફ સ્ત્રીં સમજ; અક્કલ; ડહાપણ
 વફોળો પું*
 વફોળવું અં કિં (કા.)*
 વફર પું મોભો; વજન (૨) ઢંગ; લાયકી
 વફતબ્ય વિં ખાલવાજેવું (૨) નં કથન;
 બાવણું
 વફતા પું ખાલનાર; બાવણું કે કથા કરનાર
 વકતૃતા સ્ત્રીં જુઓ વકતૃત્વ
 વકતૃત્વ નં ખાલવાની છટા

વકતૃત્વશક્તિ સ્ત્રી ૦ છટાદાર બોલવાની શક્તિ
 વકત્ર નં મુખ
 વક વિં વાકું
 વકતા સ્ત્રી ૦
 વકતુંડ પું ૦ ગણપતિ (૨) પોપટ
 વકદષ્ટિ સ્ત્રી ૦ બાડી નજર (૨) કોધની કે
 દેખની નજર
 વકલાવ પું ૦ વાંકાપણું (૨) છળકપટ
 વકીલાવન નં (કિરણોત્તું) વાંકા થવું તે
 વકીલાવ પું ૦ વાંક (૨) અપ્રમાણિકતા;
 આડાપણું
 વકીય વિં ૦ ‘કવિંલીનિયર’ (ગ.)
 વકોક્તિ સ્ત્રી ૦ કટાક્ષનું વચન (૨) વાંકો
 બોલ (૨) એક કાવ્યાલંકાર, જેમાં
 કાકુ કે શ્લેષથી વાક્યનો જુદો જ અર્થ
 કરવામાં આવે છે તે (કા. શા.)
 વક્ષ નં છાતી
 વક્ષઃસ્થલ(-ળ) નં છાતી
 વક્ષ્યમાણુ વિં ૦ કહેવાતું; તરત જ કહેવામાં
 આવનારું
 વખત પું ૦ કાળ; સમય (૨) તક (૩) માઠી
 હાલત (૪) નવરાશ
 વખતબેવખત અં ૦ ગમે ત્યારે (૨) જરૂર પ્રસંગે
 વખતસર અં ૦ યોગ્ય વખતે
 વખતોવખત અં ૦ વારંવાર
 વખવખ સ્ત્રી ૦ વખવખનું તે
 વખવખનું અં ૦ કિં ૦ વલખાં મારવાં (૨)
 ખાઉખાઉ કરવું; તલપવું
 વખવખાટ પું ૦ વખવખ
 વખવખો પું ૦ વખવખાટ; વખવખ
 વખવાહ પું ૦ + દેખ; ઝેર (૨) ટંટો; કનિયો
 વખાણુ નં પ્રશંસા
 વખાણુનું સં ૦ કિં ૦ પ્રશંસા કરવી
 વખાર સ્ત્રી ૦ કોહાર
 વખારિયો પું ૦ વખારવાળો (૨) વખારનો
 નોકર
 વખારી પું ૦ જુઓ વખારિયો
 વખું નં ૦ પક્ષ (૨) ઓથ (૩) વગ
 વખુંજર અં ૦ (કા.)*
 વખો પું ૦ બુખમરાનું સંકટ (૨) સંકટ

વખોડણું નં ૦ ખોડ; દોષ (૨) નિંદા
 વખોડનું સં ૦ કિં ૦ વગોવનું; ખોડ કાઢવી;
 નિંદા કરવી
 વખોરો પું ૦ ટેબલ કે કબાટનું ખાનું (૨)
 પાનપેટી
 વગ પું ૦; સ્ત્રી ૦ જુઓ વગવસીલો (૨) તક;
 અવસર (૩) પક્ષ; તરફેણ (૬) જગા
 વગડવું અં ૦ કિં ૦ વાગવું; અવાજ કરવો
 વગડાઉ વિં ૦ જંગલી
 વગડો પું ૦ જંગલ
 વગદાપણું નં ૦ વગદાં વીણવાં તે
 વગદાં નં ૦ બં ૦ વં ફાંફાં; વલખાં
 વગર અં ૦ વિના
 વગવસીલો પું ૦ મોટાની સાથેનો સંબંધ તથા
 તેની ઓથ
 વગસગ સ્ત્રી ૦ વગવસીલો (૨) સમાવેશ થાય
 તેવી જગા; સગવડ
 વગળ પું ૦; નં ૦ ભેગ (૨) બ્રહ્મા; વર્ણસંકરતા
 (૩) કપટ
 વગળવંશી વિં ૦ વર્ણસંકર
 વગડાવું સં ૦ કિં ૦ ‘વગડવું’નું કર્મણિરૂપ
 વગિયું વિં ૦ ઓળખીતું; વગવાળું (૨) પક્ષપાત
 કરનારું (૩) નં ૦ તરફદારી; પક્ષપાત
 વગીલું વિં ૦ (૨) નં ૦ જુઓ વગિયું
 વગુ અં ૦ જથ્થે; બાગુ
 વગૂતવું અં ૦ કિં ૦ બરાવું; ગૂંચાવું
 વગૂતું વિં ૦ રખડેલ
 વગેરે અં ૦ અને બીજા; ઇત્યાદિ
 વગો પું ૦ લત્તો; ભાગ
 વગો(વ)ણું નં ૦ ફેળેલી; નિંદા
 વગોવણી સ્ત્રી ૦ વગોણું; નિંદા; ફેળેલી
 વગોવણું નં ૦ જુઓ વગોણું
 વગોવણું સં ૦ કિં ૦ નિંદા કરવી; ફેળેલી કરવી
 વધરડું નં ૦ રાતી સાઠી જેવી ડાંગર (૨)
 ચળામણ; બગદો
 વધરણું નં ૦ હરકત; વિઘ્ન
 વધરો પું ૦ ટંટો; અણબનાવ (૨) વિઘ્ન (૩)
 બગડવું કે સળવા માંડવું તે
 વધળું અં ૦ કિં ૦ ઝરવું

વધાર પું ધી કે તેલમાં મરચાં, રાઈ, હિંગ
વગેરે કકડાવી છમકારવાં તે (૨) [લા.]

મમરો; દુચકો; ઉરકરણી

વધારણી સ્ત્રીં હિંગ

વધારણું સં કિં વધાર કરવો

વધારણું વિં વધાર દીધેલું

વચકલું નં વાંધો; વાંકું

વચક(-કા)નું અં કિં માહું લાગવું; રિસાવું;

છેડાવું (૨) વચ્ચેથી છટકી જવું

વચકળવું અં કિં નરમ પડવું; ઓછું થવું

(૨) ખસી પડવું; સરી જવું

વચકાવું અં કિં જુઓ વચકવું

વચકું નં વિમ્ન

વચકો પું માહું લાગવું તે (૨) વાંધો (૩)

વહેમ

વચમાળો પું વચ્ચેનો ભાગ

વચડવું સં કિં વલરડું

વચન નં વેણુ; કથન; વાક્ય (૨) પ્રતિજ્ઞા;

કોલ (૩) સંખ્યા (વ્યા.)

વચની વિં વચન પાળનારું; સત્યવાદી

વચમાં અં વચ્ચે

વચરમાવું અં કિં કરમાવું; ચીમળાવું

વચલું વિં વચમાંનું

વચવચ સ્ત્રીં જુઓ વચવચાટ

વચવચાટ પું વચમાં ઉક્તિથી બડબડવું તે

વચવચિયું વિં વચવચાટ કરનારું

વચળવું અં કિં હરકત નડવી; ભંગાણું

પડવું; કથળવું (૨) ચસકી જવું; ખસવું

(૩) વ્યભિચારી થવું

વચાળું નં વચ્ચેની ખાડી જગા (૨) ખાકું

વચેટ વિં વચલું

વચ્ચે અં વચમાં

વચ્ચોવચ અં ખરાખર વચ્ચે

વચ્છ પું; નં વાછરડું

વચ્છ(-છ)નામ પું એક ઝેરી કંદ

વચ્છિયાત પું ઘોટા વેપારી તરફથી પરદેશ

માલ ખરીદનાર કે વેચનાર આડતિયો

વચ્છિયાતી વિં વચ્છિયાતને લગતું

વચ્છડવું અં કિં છટવું (૨) છટીને બડવું

વચ્છડું વિં વિખૂડું; જુદું પડેલું

વછેરી સ્ત્રીં નાની થોડી

વછેરું નં થોડીનું બચ્ચું

વછેરો પું નાનો થોડો (૨) વાછડો

વછો પું વિથાગ (૨) ભેદ; ફાટફૂટ

વછોડવું સં કિં વળગેલું છૂટું કરવું

વછોડું વિં વિખૂડું પડેલું

વજ સ્ત્રીં; નં એક વનરૂપિત

વજદ પું આનંદની મસ્તી

વજન નં ભાર (૨) તોલ (૩) દળાણુ; વજ

(૪) મોભો; માન

વજનદાર વિં ભારે; વજનવાળું (૨) રોહ પડે

તેવું; પ્રતિષ્ઠિત

વજરકઠા વિં જરા ધોળા (ધડું)

વજરખડું(-કું) નં એક ઝાડ અને તેનું ખી;

બજરખડું (રીંછના મોંમાં ઘાલી છોકરાને

કોટે બાંધે છે)

વજા સ્ત્રીં સમજ; બુદ્ધિ (૨) વૃત્તિ; વલણ

(૩) ફરફાં

વજાડવું સં કિં વગાડવું

વજાફદાર વિં (૨) પું વજાફવાળો; જગીરદાર

વજાફો પું ધનામમાં મળેલી જમીન

વજાર પું પ્રધાન

વજારાઈ(-ત) સ્ત્રીં વજારનો ઓઢો, કારકિર્દી

કે અમલ

વજારી સ્ત્રીં વજારાત

વજા નં (નિમાજ પઢતા પહેલાં) હાથ, પગ

અને મોં ધોવાં તે

વજાદ નં ખરાપણું; વાસ્તવિકતા

વજે સ્ત્રીં પાકેલા અનાજમાં હિસ્સો પાડી

લેવાતી મહેસૂલ

વજેવળતિયું નં ભાડું જમે થાય અને વ્યાજ

ખાતે મંડાય તેવી શરતવાળું ખાતું

વજજર નં ઇંદ્રનું આયુધ; વજ

વજ નં દધિચિ ઋષિનાં હાડકાંનું બનેલું

ઇંદ્રનું આયુધ (૨) વીજળી (૩) ફલની ફાંડી

વજકાચ વિં વજ જેવી કઠણ કાચાવાળું

વજકંતી સ્ત્રીં એક વનરૂપિત

વજખાત પું વીજળીનું પડવું

વજમય વિં કઠણ; કઠોર; દુર્ભેદ

વળલેપ પું કહી જાહે નહિ તેવો લેપ;
તેવો મસાલા ભેજવેલો ચૂનો કે તેનો લેપ
(૨) વિં તેના જેવું સગવડ

વળાધાત પું વળ કે વીજળીનો આધાત
(૨) તેના જેવી અણધારી આફત

વળી પું (સં.) ઇંદ્ર

વટ વિં મુખ્ય; બધા માટેનું (૨) પું વડ
(૩) સ્ત્રીં ધીરધાર કરવી તે (૪) ધીરધાર
થતી હોય તે બળર (૫) ટેક; પણ
(૬) આખર

વટક સ્ત્રીં; પું ઉપરામણી; વધારાની રકમ
(૨) નુકસાની; વળતર (૩) બદલો; વેર

વટકડું અં કિં ખસી જવું; હડી જવું

વટલ(-લા)તું અં હલકી મનાતી નતિ કે
ધર્મમાં જવું

વટલું વિં નરસું; પાણ

વટલોઈ સ્ત્રીં તાંબડી

વટડું અં કિં (વિજાનું) પસાર થઈ જવું
(૨) (પાણીનું) પાણું હઠવું; ઓસરવું (૩)
નાસી જવું

વટસાવિત્રી સ્ત્રીં જેક પૂર્ણિમાએ વડની
નીચે જેની પૂજા કરાય છે તે દેવતા

વટહુકમ પું મુખ્ય કે સર્વને લાગુ પડતો હુકમ
વટંતર વિં ધરેણિયાત

વટાણો પું એ નામના કોળનો દાણો

વટા(-ટે)ણું નં ધૂળિયા પાટી ઉપર લખવાની
લાકડાની કલમ; વતરાળું

વટાવ પું છટ; મુદલમાંથી કાંઈ કારણથી જે
ઓણું લેવાય અથવા કાપી અપાય તે (૨)
મોટા સિકાનું પરચૂરણ લેતાં જે ઓણું
આને તે (૩) વેચાણ ઉપરનું વળતર

વટાવડું સં કિં મોટા સિકાનું પરચૂરણ
નાણું લેવું (૨) હુડી, નોટ વગેરેનાં નાણાં
કરવાં (૩) પસાર કરવું; આજંબું (૪)
'વાટવું'નું પ્રેરકરૂપ (૫) ટપી જવું

વટાડું અં કિં 'વાટવું'નું કર્મણિરૂપ

વટાળ પું વટલાવાપણું; બ્રહ્મતા

વટાળવું સં કિં વટલાવવું

વટિકા સ્ત્રીં ગોળી

વટિયું વિં ટેકવાણું

વટી વિં ટેકવાણું (૨) ધીરધાર કરનારું (૩)
સ્ત્રીં ગોળી

વટીક અં પણ; સુક્કાં

વટૂકાર પું ઢંગ; આવડ; અક્ષલ (૨) વગે
પાડવું તે

વટૂકો પું વટૂકાર

વટેણું નં જુઓ વટાણું

વટેમાગું પું મુસાફર

વટેશરી સ્ત્રીં વાટખર્ચ (૨) ભાથું

વડ પું એક ઝાડ

વડપણ(-ણું) નં મોટાપણું

વડભેરુ પું રમનારાની ટોળીનો આગેવાન

વડવા સ્ત્રીં ઘોડી

વડવાઈ સ્ત્રીં વડની ડાળમાંથી ફૂટીને લખડવું
મળ

વડવાગ(-ગો)ળ સ્ત્રીં રાત્રે જાડવું એક પક્ષી

વડવાગણું નં વડવાગળ

વડવાગોળ નં વડવાગળ

વડવાગિ પું સમુદ્રમાં રહેલો અગ્નિ

વડવાનલ(-ળ) પું વડવાગિ

વડવો પું પૂર્વજ (૨) બાપ અથવા માનો
બાપ

વડસસરો પું સાસુ કે સસરાનો બાપ

વડસાસુ સ્ત્રીં સાસુ કે સસરાની મા

વડહથ વિં બળવાન; મજબૂત

વડાઈ સ્ત્રીં મોટાઈ; કીર્તિ (૨) અભિમાન;
પતરાળ

વડાગરું વિં દરિયાકિનારે ખાડાઓમાં

પાણી સૂકવીને બનાવેલું ગાંઘડાવાળું (મીઠું)

વડારણ સ્ત્રીં ગોલી; ખવાસણ; રાણીની દાસી

વડિયાઈ સ્ત્રીં બાપ અથવા માની મા

વડિયું વિં પ્રતિસ્પર્ધી; પ્રતિપક્ષી

વડી સ્ત્રીં ચાળાની દાળની એક બનાવટ

વડીલ વિં (કુટુંબમાં) પૂજ્ય; મોટું; મુરબ્બી
(૨) પું તેવો માણસ (૩) પૂર્વજ

વડીલોપાર્જિત વિં બાપદાદાએ રખેલું

વડું વિં મોટું (૨) નં અડદની દાળની એક
વાની

વટે અં વટી; થી

વટેડું વિં વડીલ; મોટું

વઢકણું વિં કળિયાબાર

વઢકારુ' વિં વઢકણું; કનિયાખોર
 વઢવાડ સ્ત્રીં કનિયો; તકરાર; લડાઈ
 વઢવાડિયું વિં વઢકણું; કનિયાખોર
 વઢવું અં કિં તકરાર કરવી (૨) મારામારી
 કરવી (૩) સં કિં કપકો આપવો
 વઢાવઢ(-ઢી) સ્ત્રીં સામસામું વઢવું તે
 વઢાવવું સં કિં 'વઢવું'નું પ્રેરકરૂપ (૨)
 'વાઢવું'નું પ્રેરકરૂપ
 વઢાવું અં કિં 'વાઢવું'નું કર્મણિરૂપ
 વણુ નં કપાસ, કપાસનો છોડ કે કપાસનું
 ખેતર (૨) અં વિના
 વણુકર પું વણુવાનો ધંધો કરનાર
 વણુકરી સ્ત્રીં વણુવાની મંદૂરી
 વણુછો પું ગાડની છાયા
 વણુજ પું વેપાર; ધંધો
 વણુભર સ્ત્રીં વણુભરાની પોઠ કે કાફલો
 વણુભરી સ્ત્રીં વણુભરાની સ્ત્રી
 વણુભરું નં વણુભરાનો ધંધો
 વણુભરો પું બળદોની પીઠ ઉપર માલ ભરી
 દેશપરદેશ લઈ જનાર વેપારી
 વણુતર નં વણુવું તે (૨) વણાટ; પોત;
 કુમાર
 વણુપરો પું (કા.) વાપર; ઉપયોગ
 વણુવું સં કિં આમળવું; ભાગવું (દોરડું)
 (૨) સાળ વડે તારનું કપડું બનાવવું (૩)
 વેલણુ વડે પાતળું અને મોટું કરવું
 વણુસવું અં કિં બગડવું; ખરાબ થવું
 (૨) નાશ પામવું
 વણુસાડ પું બગાડ; નાશ
 વણુઈ સ્ત્રીં વણુવાનું મહેનતાવું (૨)
 વણુવાની રીત
 વણુાટ પું વણુતર; કુમાર; પોત
 વણુાટકામ નં વણુવાનું કામ
 વણુક પું વાણિયો (૨) વેપારી
 વણુકવૃત્તિ સ્ત્રીં જુઓ વાણિયાવિદ્યા (૨)
 વેપાર વડે આજીવિકા ચલાવવી તે
 વણુચર નં એક નાનું ચોપણું પ્રાણી
 વત(૦૨)ડવું સં કિં નખથી ખણવું
 વતન નં મૂળ ગામ કે દેશ (૨) હનામ દાખલ
 સરકાર તરફથી મળેલી ભગીર

વતનદાર વિં (૨) પું ભગીરદાર
 વતનદારી સ્ત્રીં ભગીરદારી
 વતની વિં મૂળ રહીશ
 વતરડવું સં કિં જુઓ વતરડવું
 વતરણું નં કલમ; વટાણું
 વતરેક અં સિવાય; વિના
 વતરોગ(-ગે) અં + વિના; વગર
 વતાગરો પું વૈતરો; મંદૂર
 વતાડ(-વ)વું સં કિં જુઓ વિતાડવું
 વતી અં વડે (૨) માટે; બદલે
 વતીપાત પું ઉત્પાત; ઉપદ્રવ (૨) જ્યોતિષમાં
 એક અશુભ યોગ
 વતીપાતિયું વિં ઉત્પાતિયું; ચાંદું; તોફાની
 વતું નં હાનમત
 વતે અં વડે; થી
 વતેસર વિં વિસ્તારવાળું (૨) નં નકામું
 લંબાણ; ટાયલું
 વતું વિં વધારે
 વત્રેક વિં વિનાનું (૨) અં + વિના
 વત્સ પું બાળક (૨) નં વાહરડું
 વત્સર પું વર્ષ
 વત્સલ વિં માયાળુ; સ્નેહાળ (પ્રભ પ્રત્યે)
 વત્સલતા સ્ત્રીં વાત્સલ્ય
 વત્સા સ્ત્રીં પુત્રી
 વદ(-દિ, -ધ) અં કૃષ્ણપક્ષમાં
 વદતોભ્યાધાત પું પોતે ખોલેલી વાતથી
 વિરુદ્ધ બોલવું તે
 વદન નં મુખ
 વદવું સં કિં બોલવું (૨) અં કિં મંદૂર
 થવું
 વદાડ પું વાયદો
 વદાય વિં (૨) સ્ત્રીં જુઓ વિદાય
 વદાયગીરી સ્ત્રીં જુઓ વિદાયગીરી
 વદિતા સ્ત્રીં + સૂર; અવાજ
 વદી(-ધા) સ્ત્રીં વધ; એકમનો અંક દશકમાં,
 દશકનો સોમાં, એમ જે ઉમેરવામાં આવે
 છે તે (ગ.)
 વદાન નં પાખંડ; કપટ
 વધ પું કાપીને મારી નાખવું તે (૨) 'મહિટ-
 પલ' (ગ.) (૩) સ્ત્રીં વધારો

વધધટ સ્ત્રીં વતુઓં થવું તે
વધરાવળ સ્ત્રીં વધણનો એક શ્રેણ
વધવું અં કિં વધારે થવો; મોટા થવું (૨)
બાકી રહેવું (૩) સં કિં (લિલામર્મી)
વધુ કિંમતથી માગણી કરવી

વધાર્થ(-મણી) સ્ત્રીં ખુશીના સમાચાર (૨)
ખુશખબર લાવનારને અપાતી ભેટ
વધામણું નં મંગળકાર્ય નિમિત્તે માતાનું
પૂજન (૨) વધામણી

વધારવું સં કિં વધારે કરવો (૨) વિસ્તારવું
વધારે વિં અધિક; વિશેષ
વધારો પું ભરે શે; દક્ષિ (૨) નકો (૩) બાકી;
સિલક (૪) સાંધણ; પુરવણી

વધાવવું સં કિં લક્ષિથી અથવા આશીર્વાદ
દેતાં ફલચોખા નાખવા (૨) હર્ષભેર
આવકાર આપવો

વધાવો પું વધાવવાની સામગ્રી (૨) એકી
(ફાણા ભેટી) (૩) વર કે કન્યાને મોકલવાની
ભેટ

વધુ વિં વધારે
વધુ સ્ત્રીં વધુ; જીવાન પત્ની (૨) છોકરાની વધુ
વધેરવું સં કિં બલિદાન આપવું (૨) ફોડવું;
ભાગવું (૩) કાપવું

વધ્ય વિં વધ કરવાયોગ્ય
વન નં જંગલ
વનકૂળ નં વનકલ
વનકોકિલ પું એક પંખી
વનચર વિં વનમાં રહેનારું; જંગલી (૨) પું
તેવું મનુષ્ય કે પ્રાણી (૩) વાંદરો
વનજ્યોત્સ્ના સ્ત્રીં જૂઈ જેવી એક વેલ
વનદેવતા પું બં વં; સ્ત્રીં વનની
અધિષ્ઠાતા દેવ કે દેવી
વનપક વિં વનમાં પાકેલું
વનમાલા(-ળા) સ્ત્રીં વનનાં ફલની માળા
(૨) ધૂંટણ લગી પહોંચે તેવો ફલનો હાર
(શ્રીકૃષ્ણનો)

વનમાલી(-ળી) પું શ્રીકૃષ્ણ
વનરડો પું (કાં) દુઃખ; વિટંબણા (૨)
બગાડો (૩) અધરો; વાહ; વાંધો (૪) ફેલેતો

વનરાઈ સ્ત્રીં જીઓ વનરાજી
વનરાજ પું સિંહ
વનરાજિ(-જી) સ્ત્રીં ગરોળી લાંબી હાર (૨)
લાંબો જંગલનો પ્રદેશ (૩) જંગલમાંનો
પગરસ્તો

વનલતા સ્ત્રીં એક જંગલી વેલ
વનવાગળું નં જીઓ વડવાગળું
વનવાગોળ સ્ત્રીં જીઓ વડવાગોળ
વનવાસ પું વનમાં વસવું તે
વનશ્રી જંગલની શોભા
વનસરાહ નં એક પંખી
વનસ્થલી(-ળી) સ્ત્રીં અરણ્યનો પ્રદેશ
વનસ્પતિ સ્ત્રીં ગાડ, છોડ વગેરે
વનસ્પતિવિદ્યા સ્ત્રીં 'બોટની'
વનસ્પતિશાસ્ત્ર નં વનસ્પતિવિદ્યા
વના સ્ત્રીં વનિતા (૨) અં વિના; સિવાય
વનાશવું સં કિં (કા.) કાપવું; સમારવું
વનિતા સ્ત્રીં સ્ત્રી
વનિતાવિશ્રામ પું સ્ત્રીઓને શિક્ષણ
આપવાની સંસ્થા

વનું વિં 'વિનાય' એવા અર્થમાં નામને
અતે (ઉદાં ભાનવનું)

વનેખા પું બં વં પીડા; મુરકેલી
વનેચર વિં (૨) પું વનચર; જંગલી
વનેરુ વિં રખડેલ; જંગલી
વનેડવું સં કિં બગાડી નાખવું
વનેડો પું કાર્ય બગડે એવી મુરકેલી
વનો પું વિવેક; વિનય
વન્ય વિં જંગલનું
વપત સ્ત્રીં વિપત્તિ
વપન નં વાળ કપાવવા તે
વપરાવવું સં કિં 'વાપરવું'નું પ્રેરકરૂપ
વપરાવું અં કિં 'વાપરવું'નું કર્મણિરૂપ
વપરાશ સ્ત્રીં વાપર; ઉપયોગ
વપલો પું કોતુક
વપા સ્ત્રીં ચરખી; મેદ
વપુ નં શરીર
વફા સ્ત્રીં વચનને વળગી રહેવું તે; પ્રમાણિકપણું
(૨) ભક્તિ; શ્રદ્ધા; વિશ્વાસ
વફાદાર વિં વચનને વળગી રહેનારું (૨)
વિશ્વાસુ (૩) સ્વામીભક્ત

વકાદારી સ્ત્રીં વચનને વળગી રહેવું તે (૨)
સ્વામીભક્તિ (૩) નિષ્ઠા (૪) રાજભક્તિ

વજ્રવૃક્ષ નં પીડા; આપદા

વલો પું વૈભવ; સાહેબી (૨) મર્યાદા; અદબ
(૩) પ્રતિષ્ઠા; વજન

વમન નં ભક્ષી

વમળ નં વહેતા પાણીમાં થવું ફંડાણું—ભમરો

વમાસણ સ્ત્રીં જુઓ વિમાસણ

વમાસણું અં કિં જુઓ વિમાસણું

વમેલ(-હું) વિં ઓછી કાઢેલું (૨) સન્માર્ગથી
બ્રહ્મ થયેલું

વચ નં; સ્ત્રીં ઉમ્મર

વચણ નં + વચન; બોલ

વચસ્થ પું મિત્ર

વચસ્થા સ્ત્રીં સખી

વચાતીત વિં ઉમ્મર વીતી ગયેલું; વૃદ્ધ

વચોવૃદ્ધ વિં ધરવું; વડીલ

વર વિં ઉત્તમ (૨) પું વરરાજ (૩) પતિ
(૪) વરદાન

વરક(-ખ) પું સોનાચાંદીનું છેક પાતણું પતરું

વરકન્યા નં બં વં પરણનાર પુરુષ અને સ્ત્રી

વરખ પું વરક (૨) સ્ત્રીં બીજી રાશિ; વૃષભ

વરખડી સ્ત્રીં એક ઝાડ

વરખણું અં કિં + વરસણું

વરખાસન નં જુઓ વર્ષાસન

વરખીહરતાળ સ્ત્રીં*

વરધેર સ્ત્રીં કન્યાપક્ષ તરફથી વરને સામે
તેડવા જતા થોડા લોક (જે દાપું પડાવવા

* જનને રોકી રાખે છે)

વરધેલી વિં સ્ત્રીં પ્રતિપ્રેમમાં ઘેલી બનેલી

વરધોડો પું પરણવા જતા વરની સવારી

(૨) [લા.] ફેળેલી

વરધણું અં કિં કંટાળણું

વરધસ પું કપડો આપનારને ઓશિયાણું
કરવા રીસમાં અને જુસ્સામાં કંઈ કરવું તે

વરજવું સં કિં તબવું

વરજંગ પું + મીઠી લડાઈ

વરજોગ વિં સ્ત્રીં પરણવાલાલક

વરજોળો પું ઉચ્ચાટ; ફિકર (૨) ફેળેલી

વરદ પું હંસ (૨) હંસ

વરદપતિ પું હંસોનો નાયક

વરદાપતિ પું હંસણીઓનો સ્વામી

વરડણું સં કિં ઉઝરડણું (૨) વર્ગ પાડવા

વરડું નં વ્યંજન સાથે જોડાવું ઉકારવું ચિહ્ન

વરડું નં ફૂટેલો કઠોળનો દાણો

વરણ પું વણું; અક્ષર (૨) રંગ (૩) સ્ત્રીં

જાતિ; નાત (૪) [લા.] ગણતી; લેખ (૫)

નં પાણી

વરણવ પું*

વરણાગિયું વિં વરણાગી કરનારું

વરણાગી સ્ત્રીં ટાપટીપ; છેલ્લો; ભપકો

વર(-ર)ણી સ્ત્રીં ક્રિયાકર્મ કરાવવા આદ્યજ્ઞને

પસંદ કરી તેનું પૂજન કરવું તે (૨)

પસંદગી (૩) [લા.] શિક્ષા

વરત પું; સ્ત્રીં કેસ ખેંચવાનો દોર (૨)

સ્ત્રીં દોરની ચરાઈ (૩) નં વ્રત; બાધા;

નિયમ

વરતણિયો પું ગામનો રખવાળ (૨) ચોરી

શોધી આપનાર; પગી (૩) ભોમિયો; વળાવો

વરતલો પું કાપલો; બળોતિયું

વરતણું અં કિં વર્તણું; ચાલણું (૨) બનણું;

થણું (૩) સં કિં પારખણું; ઓળખણું

(૪) પ્રાપ્ત થવું

વરતારો પું ભવિષ્ય કથન (૨) જોષી

વરતિક(-થો) પું આવકોનો જાતિ

વરદ વિં વરદાન આપનાર; કૃપાળુ

વરદા વિં સ્ત્રીં વરદનું સ્ત્રીલિંગ

વરદાન નં દેવદેવીએ પ્રસન્ન થઈ આશા પૂરી

પાડવા આપેલું વચન

વરદાયક વિં વર આપનાર; કૃપાળુ

વરદાયી વિં જુઓ વરદાયક

વરદી સ્ત્રીં ખબર; કહેણ (૨) હુકમ

વરધ સ્ત્રીં મુદ્દતની આડે રહેલા દિવસમંત્રિ

દરેક

વરધસાંકળી સ્ત્રીં જનાં છોકરાં જીવતાં ન

હોય તે સ્ત્રી પોતાના નવા અવતરેલા

બાળકના ગળામાં જેનું એક પક્ષ બાળક ન

મરી ગયું હોય તેવી સ્ત્રી પાસેથી લઈને

ધાલે છે તે સાંકળી

વરધસુંવાળું નં જુઓ વૃદ્ધિમુતક

વરપક્ષ પું વરનાં સગાંવહાલાં

વરમ પું સોજો

વરમાળ(-ળા) સ્ત્રી સ્વયંવરમાં કન્યા પસંદ કરેલા વરને પહેરાવે છે તે માળા (૨) પરણતી વખતે વરકન્યાના કંઠમાં નખાતી સૂતરની માળા

વરરાજા પું પરણવા જતો વર

વરવહોણું વિં વર વિનાનું

વરવું વિં બેરોળ (૨) નરસું; નકારું (૩) સં કિં વરણી કરવી (૪) વર તરીકે પસંદ કરવું (૫) પસંદ કરવું (૬) અં કિં અપવું; વપરાવું (૭) નં*

વરવુંવરાક વિં*

વરવેશ વિં કીમતી પોશાકવાળું; ધનાઢથ

વરશી(-સી) સ્ત્રી મરનારની પહેલી વાર્ષિક તિથિએ કરવામાં આવતી ક્રિયા

વરપાસન નં જુઓ વર્ષાસન

વરસ નં વર્ષ

વરસગાંઠ સ્ત્રી નન્મદિવસ

વરસવળોટ અં (કા.) આશરે એક વર્ષ જેટલી મુદતે

વરસવું અં કિં વરસાદ પડવો (૨) સં કિં વરસાદની જેમ છૂટથી આપવું કે વેરવું

વરસાણુ નં વર્ષાસન

વરસાદ પું વાદળાંમાંથી પાણીનું પડવું તે (૨) ઉપરથી મોટા જથ્થામાં પડવું તે

વરસું(-સૂ)ડી સ્ત્રી બળદની ગરદન પાકીને થતો રોગ (૨) કંઠમાળ

વરસૂંદ સ્ત્રી વર્ષાસન (૨) વરસેવરસે મળવું બળિદાન

વરસોવરસ અં દરવર્ષે

વરસોળી સ્ત્રી રસોળી

વરંગા પું ઠોરને થતો એક રોગ

વરંડ(-રો) પું ઝોસરી; પડાળી

વરાક વિં કંગાલ; બિચારું (૨) અધમ (૩) પું (સં.) શિવ

વરાટી સ્ત્રી કોડી

વરાડ પું; સ્ત્રી ભાગ; હિસ્સો

વરા(-રે)ડું નં દોરડું

વરાણિયે અં વડે; થી

વરાત સ્ત્રી રૂપિયા આપવા બળનથીને લખેલો ટુકો (૨) બન

વરાધ સ્ત્રી નાનાં છોકરાને થતો એક રોગ (૨) તે રોગ ઉપર અપાતી એક વનસ્પતિ

વરાધવાવળી સ્ત્રી એક રોગ

વરાધે અં બહાને; મિથે

વરાધ સ્ત્રી કુરસદ; નવરાશ (૨) તલપ; આતુરતા (૩) વરસાદ આવી ગયા બાદ થોડા દિવસ ઉધાડ નીકળતાં પાણી ચુસાઈ જાય છે તેવી જમીનની સ્થિતિ

વરાધિયું નં કોરી ડાંગર વાવીને કરેલું ધરુ

વરામ નં (કા.) મર્મસ્થાન

વરાહ પું હુકર; સૂવર (૨) [સં.] વિષ્ણુનો ત્રીજો અવતાર

વરાહકંઠ પું જેમાં વરાહ અવતાર થયો હતો તે કંઠ

વરાળ સ્ત્રી પાણી ગરમ થતાં તેનું વાયુરૂપે થવું રૂપાંતર (૨) [લા.] બળતરા; દાઝ; જુસ્સો

વરાળચંત્ર નં વરાળથી ચાલતો સંચો

વરાળિયું વિં વરાળવાળું; જેમાંથી વરાળ નીકળતી હોય તેવું (૨) વરાળથી કરેલું (૩) નં વરાળ નીકળી જવાનું બારું

વરાં અં+ વેળા; વખત

વરાંગ વિં સુંદર અવયવોવાળું (૨) નં માથું

વરાંગી સ્ત્રી સુંદર અંગવાળી સ્ત્રી

વરાંસવું અં કિં પરતાવું; અફસોસ કરવો (૨) ભરાંસે બૂલવું

વરાંસો પું ભરાંસો

વરિયાળી સ્ત્રી મુખવાસ તરીકે વપરાતું એક બી

વરિઠ વિં સર્વોત્તમ

વરી સ્ત્રી કાંગ જેવું એક ધાન્ય

વરીડો પું જુઓ વીરડો

વરુ પું; નં એક ચોપણું હિંસ પ્રાણી

વરુણ પું પાણીનો અધિષ્ઠાતા દેવ; પશ્ચિમ દિશાનો દિગ્પાલ

વરુડ નં પલાળીને હગાડેલી ડાંગર

વરુડિયું વિં પાણીમાં ડાંગર પલાળીને બનાવેલું

વરુણી સ્ત્રી જુઓ વરણી

વરે અં સાથે; સોબતમાં

વરે(-રે,-રેં)ડી સ્ત્રી. વર તરફથી લગ્નની
ખુશાલીમાં આપવામાં આવતું જમણું (૨)
જનોઈ દીધા બાદ અપાતું જમણું

વરેડું નં વરાડું; દોરડું
વરેણ્ય વિ. પસંદ કરવાયોગ્ય (૨) પ્રધાન; શ્રેષ્ઠ
વરેરો પું. (કા.) તીક્ષ્ણ હથિયારનો બંડો ધા
વરો પું. નાત જમાડવી તે (૨) વપરાશ; ખરચ
વરોડો પું. રસ્તા બનાવવામાં વપરાતો મોટો
ગોળ પથ્થર

વરોડી સ્ત્રી. જુઓ વરોડી
વરોડ પું. ભમરો
વરોડ(-ળ) નં વાંઝિયાપણું
વરોડા સ્ત્રી. માખી; ભમરી
વરોળ નં જુઓ વરોલ
વરોંડી સ્ત્રી. જુઓ વરોંડી
વર્ગ પું. મોટા સમુદાયનો એક ભાગ (૨)
જાત પ્રમાણે પાડેલા જ્યામાંનો દરેક (૩)
શ્રેણી; કોટિ (૪) શાળામાં શ્રેણીવાર
વિદ્યાર્થીઓને મળવા બેસવાનો ઓરડો (૫)
'સ્કૂલર' (ગ.)

વર્ગપટ્ટી પું. 'કર્નોટ્રેટિક ઇક્વેશન' (ગ.)
વર્ગફેર પું. વર્ગ બદલવો તે
વર્ગમૂલ(-ળ) નં 'સ્કૂલર રૂટ' (ગ.)
વર્ગાત્મક વિ. 'કર્નોટ્રેટિક' (ગ.)
વર્ગાવર્ગી સ્ત્રી. ઉપલા વર્ગનો અધિકારી રત્ન
ઉપર જતાં નીચેના વર્ગમાંથી કામચલાઉ
નિમણૂક કરવી તે
વર્ગી, વ્ય વિ. વર્ગનું; વર્ગ સંબંધી (૨) એક જ
વર્ગનું

વર્ગીકરણ નં વર્ગ પાડવા તે
વર્ગીય વિ. જુઓ વર્ગી
વર્ગીસ નં દીપ્તિ; તેજ (૨) બળ; પરાક્રમ
(૩) વીર્ય

વર્ગીરૂપી વિ. તેજસ્વી; વીર્યવાન
વર્ગન નં વર્ગનું તે
વર્ગનીય વિ. તજવાયોગ્ય
વર્ગનું સં કિં. તજવું; છોડી દેવું
વર્ગીત વિ. તજેલું; છોડી દીધેલું
વર્ગ્ય વિ. જુઓ વર્ગનીય

વર્ણ પું. રંગ (૨) અક્ષર (૩) રૂપ (૪) પું.
સ્ત્રી. હિંદુ સમાજના ચાર વિભાગમાંનો
દરેક (બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્ર)
વર્ણધર્મ પું. દરેક વર્ણનો ધર્મ
વર્ણન નં ધ્યાન (૨) પ્રશંસા
વર્ણનાત્મક વિ. વર્ણનરૂપ
વર્ણનીય વિ. વર્ણવવાયોગ્ય
વર્ણબોદ પું. વર્ણો વચ્ચેનો ભેદ
વર્ણમંડળ નં સૂર્યની આસપાસનું લાલ
રંગનું બાષ્પીય કુંડાળું; 'કોમોસ્ફિયર'
વર્ણમાલા(-ળા) સ્ત્રી. લાખાના મૂળાક્ષરો
વર્ણયતિ પું.
વર્ણવતું સં કિં. વર્ણન કરવું (૨) વખાણવું
વર્ણવાદેશ્વરી પું. એક છંદ
વર્ણવિચાર પું. જુઓ શબ્દવિચાર
વર્ણવિપર્યય પું. શબ્દોમાં વર્ણો બદલતી
થઈ જવા તે (નિરુક્ત)
વર્ણવું સં કિં. વર્ણવવું (૨) ધ્યાન કરવું
વર્ણવૃત્ત નં (માત્રાવૃત્તથી બદલું) વર્ણોની
સંખ્યા ઉપરથી નિયત થયેલો છંદ
વર્ણવ્યત્યાસ પું. અક્ષર બદલાઈ જવા
-બદલતી થઈ જવા તે
વર્ણવ્યવસ્થા સ્ત્રી. વર્ણોની વ્યવસ્થા
વર્ણકૃતિ સ્ત્રી. 'સિદ્ધેશ્વર'
વર્ણસમાઈ સ્ત્રી. સત્તીય વર્ણોનું આવર્તન;
વર્ણપ્રાસ (૨) પ્રાસ બેસવો કે બેસાડવો તે
વર્ણસંકર વિ. ભિન્ન વર્ણનાં સ્ત્રીપુરુષથી
ઉત્પન્ન થયેલું (૨) વ્યભિચારથી ઉત્પન્ન
થયેલું (૩) પું. તેવો માણસ
વર્ણસ્થાન નં વર્ણો જગ્યાંથી બોલાય છે તે
સ્થાન
વર્ણાચાર પું. ભિન્નભિન્ન વર્ણના આચાર
કે ધર્મ
વર્ણાનુક્રમ પું. મૂળાક્ષર પ્રમાણેનો ક્રમ (૨)
વર્ણાનુક્રમણિકા
વર્ણાનુક્રમણિકા સ્ત્રી. મૂળાક્ષર પ્રમાણે
ગોઠવેલું સાંકળિયું
વર્ણાનુક્રમણી સ્ત્રી. જુઓ વર્ણાનુક્રમણિકા
વર્ણાનુપ્રાસ પું. સત્તીય વર્ણોનું આવર્તન;
એક શબ્દાલંકાર (કા. શા.)
વર્ણાલંકાર પું. જુઓ શબ્દાલંકાર
વર્ણાવર્ણ પું. અનેક વર્ણના લોકોનો સંભૂમેળો

વર્ણાશ્રમ પું જાતિવાર અને આશ્રમવાર
વિભાગ અને તેમનાં કર્તવ્યોની વ્યવસ્થા
વર્ણાંતર વિં બિન્ન વર્ણનું (૨) નં બિન્ન
વર્ણ

વર્ણિત વિં વર્ણવેલું
વર્ણોચ્ચાર પું વર્ણોનું ઉચ્ચારણ
વર્ણ્ય વિં વર્ણનીય (૨) એનું વર્ણન કરવાનું
છે તેવું

વર્તણૂક સ્ત્રીં વર્તવાની રીત; ચાલચલગત;
રીતભાત
વર્તન નં આચરણ; રીતભાત
વર્તનહામી સ્ત્રીં સારી ચાલચલગત માટે
જમીન

વર્તમાન વિં ચાલુ (૨) આધુનિક (૩)
પું બં વં સમાચાર
વર્તમાનપત્ર નં છાપું
વર્તવું અં કિં આચરણ કરવું; ચાલવું (૨)
થવું; હોવું (૩) ગુજરાન ચલાવવું (૪)
સંકિં પારખવું; જોવું

વર્તાવ પું વર્તણૂક; રીતભાત
વર્તુલ(-ળ) નં ગોળ ફંડાણું; 'સર્કલ' (ગ.)
વર્તુલપાદ પું 'કર્વોટ્ટન્ટ' (ગ.)
વર્તુલા(-ળા)કાર વિં ગોળ આકારનું;
'સર્ક્યુલર' (ગ.) (૨) પું ગોળ આકૃતિ

વર્તુળ નં જુઓ વર્તુલ
વર્તુળાકાર વિં (૨) પું જુઓ વર્તુલાકાર
વર્ધક વિં વધારનારું
વર્ધન નં વધવું તે (૨) આબાદી (૩)
કાપવું તે
વર્ધમાન વિં વધતું જતું; આબાદ થતું (૨)
પું (સં.) વિષય (૩) [સં.] ૨૪ મા તીર્થકર;
મહાવીર

વધિત વિં વધેલું
વર્ધિષ્ણુ વિં વધતું; સમૃદ્ધ થતું
વર્મ નં કવચ
વર્ચ વિં પ્રધાન; શ્રેષ્ઠ
વર્ષ નં બાર માસનો સમય
વર્ષણ નં વરસવું તે
વર્ષકળ નં વર્ષ દરમ્યાન બનનાર
બનાવોનો વર્તાર

વર્ષા સ્ત્રીં વરસાદની ઋતુ—આવણ અને
બાદરવો

વર્ષાસિન નં રાત્ર્ય તરફથી દરવર્ષે ગુજરાન
માટે મળતી રકમ

વર્ષોવર્ષ અં દરવર્ષે
વલકૂડું વિં બહુ જ લાલચુ
વલખવું અં કિં વલખાં મારવાં
વલખાં નં બં વં ફાંફાં

વલ(-ળ)ણુ નં વૃત્તિ; મનનું વળવું તે
(૨) (રસ્તા કે નદીનો) વાંક (૩) કવિતામાં
આવતો ઊથલો (૪) જીવારના ગીચ ચાસમાંથી
ઉખેડી લીધેલા છોડ (૫) નફાતોટાની
ઉપરામણી (૬) મરોડ

વલ(-ળ)ણુદાર વિં મરોડદાર
વલદે અં ('નો દીકરો' એ અર્થ બતાવે છે)
વલન નં વળવું તે
વલય નં કંકણ; કડું

વલવલ સ્ત્રીં વધારેપડતી ચંચળતા (બોલવા,
બેસવા, ઊઠવામાં); ધડી સખણા ન રહેવું તે
(૨) વગરપૂછે બોલબોલ કરવું તે;
ચિખાવલાવેડા

વલવલવું અં કિં બોલબોલ કરવું (૨)
રેતારિતાં બોલવું; વિલાપ કરવો (૩)
વલખાં મારવાં

વલવલાટ પું વલોપાત; હાથવોચ (૨)
સળવળાટ

વલવલિયું વિં વલોપાત કરતું (૨) વલવલ
કર્યા કરતું; બહુબોલું

વલંદો પું હોલેંડનો રહેવાસી
વલી પું પીર; બોલિયો

વલૂર સ્ત્રીં ચેળ; ખણજ
વલૂરવું સં કિં ખણજ; વતરડવું

વલૂ(-ળૂ)દ(-ધ)વું સં કિં મંડવું; (૨)
વળગવું (૩) પેધવું; પળકવું

વલૂ(-ળૂ)દ(-ધ) વિં પેધેલું
વલે સ્ત્રીં હાલ; દશા (૨) ભૂંડા હાલ (૩)
ઉપાય

વલો પું જંખના

વલોણાવાર પું વલોવવાનો દિવસ

વલોણું નં વલોવવું તે (૨) વલોવવાની
ગાળી; રવેથો

વલોપાત પું અધીરાઈનું આકળાપણું (૨)
આકંઠ; કળાંત

વલોપાતિયું વિં વલોપાત કરનારું

વલોવણું સં કિં માખણ કાઢવા ફહીને
વાંસ વડે ધૂમડવું (૨) [લા.] ચર્ચવું; ચૂંથવું

વલક નં ઝાડની છાલ

વલકલ નં વલક (૨) તેનું બનાવેલું વજ્ર

વલિમ(-લમી)ક પું; નં રાફડો

વલણા વિં વહાણું (૨) પું પ્રિય; પતિ

વલણા સ્ત્રીં પ્રિયા; પત્ની

વલણરિ(-રી) સ્ત્રીં વેલ

વલણખખખા અં કાઈનું માગતુંલહેણું રહું
નહિ એમ

વલણાવણું સં કિં પતાવણું; વાળી દેવું

વલિલ(-લી) સ્ત્રીં વેલ

વલણું વિં પહોણું; ચોડું (૨) રાંઠું; ફંટાવું
(૩) [કા.] હેતવાણું; મમતાવાણું (કહાં
માવલું; ધરવલું)

વવઠાવું અં કિં*

વવરણું સં કિં તજવું; છોડવું (૨) કામ
લાગવું; ખપ આવવું (૩) રૂઢિથી કે
પરંપરાથી નક્કી થવું

વવરાવું અં કિં 'વાવરવું'નું કર્મણિરૂપ

વવળવું અં કિં ખરજ આવવી

વવળાટ પું ચેળ; ખણજ (૨) સળવળાટ

વવે પું વકાર (૨) વિવેક

વશ વિં તાબે; શરણે (૨) મુખ

વશકરણું વિં વશ કરનારું

વશવર્તી વિં તાબે રહેનારું

વશા સ્ત્રીં વાંઝણી સ્ત્રી (૨) હાથણી (૩)
સ્ત્રીં; પત્ની (૪) નણુંદ

વશિત્વ નં તાબેદારી (૨) યોગની આઠ
સિદ્ધિઓમાંની એક—સર્વને વશ કરવાની
શક્તિ

વશિયર પું નાગ

વશિ(-સિ)ક પું (સં.) એક પ્રસિદ્ધ વૈદિક
ઋષિ; રઘુવંશના કુલગુરુ

વશીકરણું નં વશ કરવું તે (૨) વશ કરવાનો
મંત્ર; નદુ

વશીક + વિં વિશેષ (૨) પું સારો મેળ

વશય વિં વશ કરાવ તેવું (૨) તાબે; અધીન

વંષટ્કાર પું દેવને આહુતિ આપતી વખતે
'વંષટ્' એમ બોલવું તે

વષ્ટિ સ્ત્રીં જુઓ વિષ્ટિ

વસટાળી સ્ત્રીં જુઓ વસટાળો

વસટાળું નં વિષ્ટિનું કામ; રિસાયેલાને
મનાવવાનું કામ (૨) ફટણીપણું (૩) માથું
(કન્યાનું)

વસટાળો પું વસટાળું કરનારો

વસતિ(-તી) સ્ત્રીં વસવું તે (૨) વાસ;
રહેકાણું (૩) લોકસંખ્યા (૪) બાળબચ્ચાંને
ભરાવો (૫) વસેલી જગા

વસતિ(-તી)મણતરી સ્ત્રીં વસતિની મણતરી

વસતિ(-તી)મણતરી સ્ત્રીં વસ્તીની મણતરી

વસતિ(-તી)ગૃહ નં શાળામાં ભણતા

વિદ્યાર્થીઓને રહેવાનું સ્થાન; છાત્રાલય

વસતિ(-તી)પત્રક નં માણસોની સંખ્યાની
મણતરીની નોંધ

વસતેવ પું અગ્નિ

વસન નં વસ્ત્ર

વસનું વિં મુસ્કેલ; (૨) કપરું (૩) માહું

વસલો પું ભાગ; જમીનનો ટુકડો

વસલો પું બારદાન (૨) કપડું વણતાં
રહેલી ચૂંચ

વસવસો પું અદેશો; વહેમ

વસવાટ પું વસવું તે

વસવાયું નં ગામ તરફથી પસાયતાં આપી
વસાવેલા હબમ, ઘોખી, ચોચી વગેરે
કારીગર લોક

વસવાયો પું જુઓ વસવાયું

વસવાસ સ્ત્રીં ચડસાચડસી

વસણું અં કિં રહેવું (૨) મનમાં ઠસવું

વસંત પું; સ્ત્રીં ફાગણચૈત્ર માસની ઋતુ;
ઋતુરાજ (૨) એક રાગ (૩) વર તરફથી
કન્યાને અપાતી ભેટ

વસંતક પું વિદ્વક

વસંતતિલક પું; નં એક ફૂલ

વસંતતિલકા સ્ત્રીં એક છંદ

વસંતપંચમી સ્ત્રીં માધ સુદિ પંચમી

વસંતપૂજા સ્ત્રીં વસંતઋતુ બેસતાં થયું પૂજન
કે ઉત્સવ

વસંતસખા પું. કામદેવ
 વસંતિયું નં. વસંતઋતુમાં સ્ત્રીઓ પહેરે છે
 તે કસુંખાની છાંટવાળું ઘોળું વસ્ત્ર
 વસંતી વિં. વસંત સંબંધી (૨) પીળું
 વસંતોત્સવ પું. વસંતઋતુનો ઉત્સવ
 વસા સ્ત્રી. મેદ (૨) ચરખી
 વસાઈ સ્ત્રી. ખેતરની માટી જમીન
 વસાડવું સં. કિં. 'વસવું'નું પ્રેરકરૂપ
 વસાણું નં. ઔષધિઓ નાખી બનાવેલો પાક
 (૨) ગાંધીને ત્યાં મળતી કોઈ પણ સીજ
 વસાત સ્ત્રી. માલ; પૂંજ (૨) હિસાબ; ગણતરી
 વસામેહ પું. એક પ્રકારનો મૂત્રરોગ
 વસાવો પું. રખો; રખેવાળ
 વસાહત સ્ત્રી. એક દેશના લોકોનો ખીન
 મુલકમાં વાસ (૨) તે મુલક; સંસ્થાન
 વસાહતી વિં. વસાહતને લગતું
 વસિયત સ્ત્રી. વારસો (૨) વસિયતનામું
 વસિયતનામું નં. વીલ; વારસા વિષેનું લખાણ
 વસિયાણું નં. વસવાટ; વસવાટું સ્થાન
 વસિષ્ઠ પું. (સં.) જુઓ વસિષ્ઠ
 વસી પું. વહીવટ કરનાર; ગામનો બંદોબસ્ત
 કરનાર
 વસીલો પું. મોટા સાથે સંબંધ; તેમની
 લાગવગ કે મદદ
 વસુ વિં. આઠ (સંકેત) (૨) નં. સોનું (૩)
 પું. સ્ત્રી. ધન; દોલત (૪) પું. સૂર્ય
 (૫) આઠ દેવોના એક ગણમાંનો દરેક
 વસુદેવ પું. (સં.) શ્રીકૃષ્ણના પિતા
 વસુધા સ્ત્રી. પૃથ્વી
 વસુધાધિપ પું. રાજા
 વસુધેશ પું. વસુધાધિપ; રાજા
 વસુમતી સ્ત્રી. પૃથ્વી
 વસુધરા સ્ત્રી. પૃથ્વી
 વસુકવું અં. કિં. (ગાયલેસનું) દૂધ દેતા
 બંધ થવું
 વસૂલ નં. માગતા પેટે ચૂકતે થયેલી રકમ (૨)
 આમદાની (૩) મહેસૂલ (૪) અં. ચૂકતે
 થાય કે થયેલું હોય તેમ
 વસૂલદાર વિં. (૨) પું. આવક અથવા મહેસૂલ
 ઉધરાવનાર

વસૂલખાકી સ્ત્રી. વસૂલ કરવાની બાકી રહેલી
 મહેસૂલ (૨) મંદૂર કરેલા ખર્ચમાંથી
 ખર્ચાયેલી, ખર્ચવાની અને બાકી રહેલી
 રકમની વિગત
 વસૂલાત સ્ત્રી. વસૂલ કરવાની સાથ; મહેસૂલ
 (૨) વસૂલ કરવું કે લેવું તે
 વસૂલાતી વિં. વસૂલાત સંબંધી
 વસો પું. વીધાનો વીસમો ભાગ (૨) સવાપાંચ
 હાથ; સો અથવા વીસનો અનુક્રમે સોમો
 કે વીસમો અંશ (૩) આબરૂ
 વસ્ત(-સ્તા) સ્ત્રી. + વસ્તુ
 વસ્તાર પું. વિસ્તાર (૨) બહોળું કુટુંબ
 વસ્તારણું વિં. સ્ત્રી. બહોળા કુટુંબવાળી
 વસ્તારી વિં. બહોળા કુટુંબવાળું
 વસ્તિ પું. સ્ત્રી. પેડું; મૂત્રાશય
 વસ્તિપ્રદેશ પું. વસ્તિવાળો ભાગ
 વસ્તી સ્ત્રી. જુઓ વસતી
 વસ્તીગણતરી સ્ત્રી. વસ્તીની ગણતરી
 વસ્તીગૃહ નં. જુઓ વસતિગૃહ
 વસ્તીપત્રક નં. જુઓ વસતિપત્રક
 વસ્તુ સ્ત્રી. પદાર્થ; સીજ (૨) સત્ય; સાર
 (૩) નં. નાટક કે કથાનો વિષય; 'પ્લોટ'
 વસ્તુતા સ્ત્રી. ખરાપણું; સાચ
 વસ્તુતઃ અં. ખરી રીતે
 વસ્તુનિર્દેશ પું. અંધતા વિષયનું કે વાર્તાનું
 સૂચન (૨) લક્ષણમાં આવી જતા ધર્મો
 ઉપરાંત જેમાં વસ્તુ વિષે નવા ધર્મનું કથન
 હોય તેવો નિર્દેશ કે કથન (પ્ર. શા.)
 વસ્તુપાઠ પું. પદાર્થપાઠ
 વસ્તુમાત્ર સ્ત્રી. દરેક પદાર્થ (૨) નં. વિષયની
 માત્ર રૂપરેખા
 વસ્તુસંકલના સ્ત્રી. કથા કે નાટકના વસ્તુની
 યોજના-ગૂંથણી
 વસ્ત્ર નં. કપડું
 વસ્ત્રપરિધાન નં. કપડાં પહેરવાં તે
 વસ્ત્રલોચન નં. લુગડાં વગેરે સર્વ ચોરાઈ કે
 લૂંટાઈ જવું તે
 વસ્ત્રાલંકાર પું. બં. વં. વસ્ત્રો અને આભૂષણો
 વસ્ત્ર પું. મેળાપ; સમાગમ (૨) સંબંધ
 વહદત સ્ત્રી. એકચ; પરમેશ્વરનું એકપણું

વહન નં વાહન (૨) 'હપાડવું-ઊંચકવું' તે;
ઊંચકીને લઈ જવું તે (૩) વહેવું તે
(પાણીનું)

વહવાવવું સં કિં 'વહવાવું'નું પ્રેરકરૂપ
વહવાવું અં કિં છેતરવું; ઠગવું
વહાણુ નં નાવ; મોટા મહા
વહાણુઈ સ્ત્રીં + પાવડી
વહાણુવટી પું આરવો; નાવિક (૨) દરિયાઈ
વેપારી (૩) વહાણુનો માલિક; ઉપરી
વહાણુવટું નં દરિયામાં વહાણુ ફેરવવાં તે
(૨) વહાણુ વડે વેપાર કરવો તે (૩)
દરિયાની મુસાફરી

વહાણુવિદ્યા સ્ત્રીં નાવ ચલાવવાની કળા
વહાણુયું નં વહાણુને તળિયે ખાતી છીપ
વહાણું નં પ્રભાત
વહાળી પું રોખ અખડુલ વહાળનો અનુયાયી
(મુસલમાની ધર્મનો એક ફાંટો)

વહાર સ્ત્રીં સહાયતા; મદદ
વહાલ નં પ્રીતિ
વહાલપ સ્ત્રીં પ્રેમ
વહાલપણુ નં પ્રેમ
વહાલમ પું પ્રિયતમ; પતિ
વહાલસોયું વિં વહાલમાં ઊછરેલું; લાડકવાયું
વહાલું વિં પ્રિય
વહાલેશરી વિં હિતેચ્છુ
વહાવું સં કિં સમજવવું; પઠાવવું (૨) છેતરવું
(૩) અં કિં ખેંચાવું (૪) છેતરાવું
વહી સ્ત્રીં નામાનો ચોપડો (૩) વંશાવળીની
ચોપડી (૩) ચોપડી (કિરી કે લખેલી) (૪)
ખુદાનો સંદેશો

વહીપૂજન નં દિવાળીને દિવસે કરાવું
ચોપડાઓનું પૂજન
વહીપૂજ સ્ત્રીં જુઓ વહીપૂજન
વહીવટ પું કારભાર; બંદોબસ્ત (૨) પદ્ધતિ;
શિસ્તો (૩) લેવડદેવડ; પ્રસંગ; સંબંધ
વહીવટદાર પું કારભારી (૨) મામલતદાર
(ગાયકવાડીમાં)

વહીવટદારી સ્ત્રીં વહીવટદારનું કામ કે આજી
વહીવટી વિં વહીવટને લગતું
વહીવંચો પું પેઢીનામું રાખનાર ભાઈ
વહુ સ્ત્રીં પત્ની (૨) છોકરાની સ્ત્રી

વહુવર સ્ત્રીં નવોઢા સ્ત્રી (૨) નં લગ્નનો
વરઘોડો (૩) નં અં વં ધણીધણિયાણી;
નવું પરણેલું જોડું

વહુવારુ સ્ત્રીં જુવાન માનીતી વહુ
વહેણુ(-ન) નં પ્રવાહ
વહેમ પું શક; સંદેહ (૨) ભ્રમ; ખોટી માન્યતા
વહેમાવું અં કિં વહેમ લાવવો
વહેમી વિં વહેમવાણું; વહેમથી ભરેલું
વહેર પું લાકડું વહેરતાં પડેલો ભૂકો
વહેરણુ નં કરવત (૨) વહેરવું તે (૩)
વહેરવાની મનૂરી

વહેરણિયું વિં ચાળખા દઈને ખાલવાની
ટેવવાણું (૨) નં કરવત
વહેરણિયો પું વહેરનારો
વહેરવું સં કિં કરવત વડે કાપવું
વહેરાઈ(-મણી) સ્ત્રીં વહેરવાની મનૂરી
વહેરામણુ નં વહેરાઈ
વહેરો પું ભેદ; આંતરો; તફાવત
વહેરોઆંતરો પું આંતર; ભેદ; તફાવત
વહેરોવંચો પું જુઓ વહેરોઆંતરો
વહેલ સ્ત્રીં રથ; વાહન (૨) એક મોટું
જળચર પ્રાણી

વહેલું વિં ઉતાવળું; જલદી
વહેલુંમોડું વિં વખતસર નહિ તેવું; વહેલું
કે મોડું (૨) અં વહેલું કે મોડું એમ
(૩) ગમે ત્યારે; સગવડે

વહેવડા(-રા)મણુ નં ઊંચકી જવાની મનૂરી
વહેવડા(-રા)મણી સ્ત્રીં જુઓ વહેવરામણુ
વહેવાર પું વ્યવહાર; સંબંધ; ધરવટ (૨)
ધીરધાર કે લેવડદેવડનું કામ (૩) વર્તણુક;
વર્તન (૪) આચાર; આચરણ (૫) દુનિયાદારીના
સંબંધ કે કામકાજ (૬) રીતિ; વહીવટ

વહેવારિયું વિં વહેવારને લગતું (૨) વહેવારીકું
વહેવારિયો પું લેવડદેવડમાં ચોખવટવાળો
(૨) વહેવારે ચાલનારો (૩) સાહુકાર
વહેવારીકું વિં મધ્યમ; કામ સરે તેવું
વહેવારુ વિં મધ્યમ; સાધારણ (૨) વહેવારમાં
ચાલી શકે તેવું; આચારમાં ઉતારી શકાય
તેવું; વ્યવહારુ

વહેવું સં કિં ઊંચકવું (૨) ખમવું; વેઠવું
(૩) અં કિં પ્રવાહરૂપે સરવું (૪)
ધસડાવું (૫) વીતવું (૬) વંદી જવું

વહેળો પું નાનો પ્રવાહ (૨) વહેણનો ખાડો
વહે'ચણુ(-ણી) સ્ત્રી વહે'ચણું કે ભાગ કરવા
તે (૨) હિસ્સો

વહે'ચણું સં કિં હિસ્સા પાઠવા (૨) ફરકને
ભાગ પ્રમાણે આપવું

વહે'ણું વિં જુઓ વળું

વહે'રત સ્ત્રી ખરીદ (૨) જોખમ (૩) બિક્ષા;
બિક્ષામાં મળેલું તે

વહે'રતિયો પું ખરીદનાર (૨) ચતિ; અમલ

વહે'રણું સં કિં ખરીદ કરવું (૨) સંધરવું
(૩) માગી લાવવું (૪) માથે લેવું (જોખમ)

વહે'રો પું શિયા મુસલમાનની એક ભતનો
આદમી

વહોલિ(-ળિ)યું નં નાનો વહેળો

વહિ પું અગ્નિ

વહુંવહું વિં અહીંતહીં નિષ્ફળ પ્રયત્ન કરવું
(૨) બાવરું; ગામરું

વળ પું આમળો; આંટો (૨) યુક્તિ; કરામત
(૩) દાવ; લાગ (૪) અંટસ; કીનો (૫)
મમત; આશ્રદ

વળકવળ પું; સ્ત્રી; નં અનુકૂળતા અને
પ્રતિકૂળતા (૨) ઘાટ અને દાવપેચ

વળકો પું બક્ષવા પર આવવું તે (૨) શાન્ત
પડવું તે

વળગણ નં નિસબત; સંબંધ (૨) [ભૂતપ્રેતનું]
વળગણું તે (૩) ભૂતપ્રેત (૪) વળગેલું કામ
કે માણસ (૫) આડો સંબંધ

વળગણી સ્ત્રી કપડાં નાંખવાનો આડો વાંસ

વળગણું વિં વળગે તેવું (૨) નં વળગણી

વળગણું અં કિં બાણવું; લપેટાવું (૨)
આશ્રદથી મંડવું (૩) ટંટો કરવો

વળગાટ(-ડ) પું ભૂત ઇત્યાદિથી સપડાવું તે
(૨) ભૂતપ્રેત

વળગાડવું સં કિં 'વળગણું'નું પ્રેરકરૂપ (૨)
માથે નાખવું

વળણ નં જુઓ વલણ

વળણહાર વિં જુઓ વલણહાર

વળતદાણિયું વિં*

વળતભાવ પું તબિયત સુધારા પર આવવા
લાગવી તે

વળતર નં બદલા તરીકે જે કંઈ મળે
આપવાનું હોય તે

વળતી અં પછી (૨) વધારામાં; વળી

વળદાર વિં વળવાળું

વળવળ સ્ત્રી ખણજ; ચેળ; સળવળાટ

વળવળવું અં કિં ખણજ આવવી; સળવળવું

વળવું અં કિં વાંકું થવું (૨) પાછા ફરવું

(૩) મનનું વલણ થવું (૪) કસાવું (૫)

સુધરવું (૬) બંધાવું (અખોડો; લાડું) (૭)

ફાયદો થવો; સરવું

વળાકો પું વલણ

વળામણ નં વાળવાની મનુરી (૨) વાળતાં
નીકળેલો કચરો

વળાવણું સં કિં વિદાય કરવું; માર્ગ પાડી
આવવું (૨) પૂંજે કઢાવવો

વળાવિયો પું ભોમિયો (૨) વાટમાં સંભાળ
રાખનાર

વળાવું નં ભોમિયાનું કામ (૨) તેનું મહેનતાણું

વળાવો પું જુઓ વળાવિયો

વળિયાઅ'પુ વિં (૨) પું કપાળ ઉપર
શિંગડાંના મૂળની સીધી લીટીમાં ભમરો
હોય તેવો (બળદ)

વળિયું નં આંટણું; આહું; આંકો; ડાધ (૨)
ઘોડા વગેરેની પીઠ ઉપર મુકાતી ગાદી (૩)
થર; પોપડો

વળી સ્ત્રી પાતળો લાંબો સોટો (૨) લાકડીને
છેડે જડાતી ખોળી (૩) અં વધારામાં; પણ

વળું નં મંડળ; સમુદાય; પક્ષ (૨) જમીનનું

પડ (૩) ખોળી (૪) પરસેવાનો ડાધ; વળિયું

(૫) વલણ (૬) શરીરનો બાંધો (૭)

અસ્તર (૮) પાણીનાં જમીનમાં વહેતાં

વહેણ (૯) મનનો તરંગ; વેળ

વળૂંકો પું શિક્ષણ; કેળવણી

વળૂંક(-ધ)વું સં કિં જુઓ વલૂંકવું

વળૂંક(-ધ) વિં જુઓ વલૂંકું

વળૂંકવું અં કિં*

વળો પું બડી મોટી વળી

વળોક પું ઘાટ; મરોડ (૨) રીતભાત

વળોટ પું જુઓ વળૂંકો

વળોટણું સં કિં ઉલ્લંઘવું; ઓળંગવું (૨)
અડિયાતા થવું

[૧૬૭]

વંક વિં વાંકું (૨) પું આડું વલણ
 વંકટ વિં*
 વંકાઈ સીં વાંકાઈ; આડાઈ
 વંકાવું અં કિં રિસાવું; આડા થવું (૨)
 વાંકા થવું; વાંક આવવો
 વંઝ સીં કલાઈ
 વંઝક વિં (૨) પું ધૂત; ઠગ
 વંઝન નં ઠગવું તે (૨) ઠગાવું તે
 વંઝના સીં ઠગાઈ (૨) ભ્રમ
 વંઝવું અં કિં બચવું
 વંચાર નં કમર
 વંચાલો(-ળો) પું ન વપરાતો ખૂણો; વચાળો
 વંચાવવું સં કિં 'વંચવું' તેમજ 'વાંચવું'નું
 પ્રેરકરૂપ
 વંચાવું અં કિં 'વાંચવું'નું કર્મણિરૂપ (૨)
 નિંદા થવી
 વંચાળો પું જુઓ વંચાલો
 વંચિત વિં છેતરાયેલું (૨) વિમુખ; હીન
 વંછ સીં અપાટિયાંની ભારી
 વંઝા સીં વંઝ્યા; વાંઝણી સી
 વંઝી સીં વાંસની અપાટ
 વંટોળ(-ળિયો) પું ફંડાળાં કરતો ભેરમાં
 વાતો પવન
 વંક પું શરીરમાં વાયુના ગોળા આવવા તે
 વંકવું અં કિં હાથથી જવું; હલ બહાર
 જવું (૨) ફાટવું; વહી જવું
 વંડી સીં ખુદશી જમીનની આસપાસની નાની
 ભીંત
 વંટો પું મોટી વંડી (૨) તેના વડે આંતરેલું
 મોટું સ્થાન (૩) પોળ
 વંતરી સીં ભૂતડી
 વંતાક નં રીંગણું
 વંદન નં પ્રણામ
 વંદના સીં નમસ્કાર
 વંદનીય વિં વંદન કરવાયોગ્ય
 વંદવું સં કિં પ્રણામ કરવો
 વંદિત વિં પૂજ્ય; આદરણીય
 વંદેભાતરમ શં પ્રં 'ભારતમાતાને વંદન'—એક
 ન્યયોપાસ (૨) નમસ્કાર કહેવાનો એક પ્રયોગ
 વંદો પું એક જીવડું
 વંદ વિં જુઓ વંદનીય
 વંદ્ય વિં વાંચિયું; નિબંધ

વંદ્યુલ નં વાંચિયાપણું
 વંદ્યા સીં વાંઝણી
 વંશ પું પુત્રપૌત્રાદિકનો કમ; કુળ (૨)
 આલાદ (૩) વાંસ
 વંશજ વિં વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલું (૨) પું
 સંતાન; વારસદાર
 વંશપત્ર પું વંશનો એકનો એક બાળક (૨)
 સીં + વંશની પ્રતિષ્ઠા
 વંશપરંપરા સીં પેઢીનો કમ (૨) અં
 પેઢીના કમથી
 વંશવિસ્તાર પું વંશ વધારવો કે આગળ
 ચલાવવો તે
 વંશવૃક્ષ નં વંશવિસ્તારનું ઝાડ; પેઢીનામું
 વંશસ્થ પું એક છંદ
 વંશાવળિ(-ળી) સીં પેઢીનામું; વંશવૃક્ષ
 વંશી વિં વંશનું
 વા પું પવન; વાયુ (૨) તરંગ; ફાંટા (૩)
 શરીર પર ગડગૂમડ નીકળવાનો, માથામાં
 કે કાનમાં ચસકા નાખવાનો, કે સાંધા રહી
 જવાનો રોગ (૪) જીવ; પ્રાણ (૫) [લા.]
 રોગ કે વિચારનું મોજી (૬) અં અથવા
 (૭) 'જેટલે અંતરે કે જેટલું' એ અર્થમાં
 નામને છેડે લાગે છે (ઉદા. ખેતરવા; રાશવા)
 વાઈ સીં મૃગી; ફેફસું; 'હિસ્ટીરિયા'
 વાઉ સીં પગ ફાટવા તે
 વાએ(-ચ, -ચે)જ પું ઉપદેશક (૨) સીં
 ઉપદેશ
 વાક પું કસ; સત્ત્વ (૨) સીં વાણી
 વાકડવું વિં સહેજ કડવું (૨) હઠીલું
 વાકેફ, ગાર વિં ભણીતો (૨) પ્રવીણ
 વાકેફગારી સીં માહિતી
 વાક્યાતુરી સીં બોલવાની ચતુરતા
 વાક્યાતુર્ય નં વાણીની ચતુરતા
 વાક્યછલ(-ળ) નં બીજાએ કહેલી વાતને
 શબ્દનો અભિપ્રેતથી જુદો અર્થ કરી
 કઠાવી દેવી તે
 વાક્યક વિં બોલવામાં ચતુર
 વાક્યકતા સીં બોલવાની ચતુરતા
 વાક્યચાર પું ભાષામાં રદ શબ્દપ્રયોગ;
 'ઈડિયમ'

વાક્ય નં પૂર્ણ અર્થ બતાવતો શબ્દસમૂહ
(૨) વચન; કથન
વાક્યરચના સ્ત્રી વાક્યની રચના; 'સિન્ટેક્સ'
વાક્યવિચાર પું વાક્યની રચનાનું વિવેચન
(વ્યા.)
વાક્યવિન્યાસ પું જુઓ વાક્યવિચાર
વાક્યાર્થ પું વાક્યનો અર્થ
વાક્યસંયમ પું વાણીનો સંયમ
વાખ પું તાડછાંના દાંડાના દોરા જેવા રેસા
(૨) શીંગની બાજુની નસો
વાખદ નં આંખનો એક રેગ
વાખરો પું ધરગટુ સરસામાન
વાખો પું જુઓ વખો (૨) મરકી
વાગ સ્ત્રી વાણી (૨) લગામ
વાગડિયું વિં વાગડ દેશનું (૨) નં સ્ત્રીઓનું
એક વસ્ત્ર
વાગહું(-ળું) નં વાગોળ
વાગવું અં કિં અવાજ નીકળવો (વાદનો)
(૨) ઈન થવી; જખમાવું
વાગળું નં વાગહું
વાગાડંબર પું શબ્દોનો આડંબર (૨)
નકામે પ્રલાપ
વાગિન્દ્રિય સ્ત્રી જોલવાની ઇન્દ્રિય; જીભ
વાગીશ પું જુહસ્પતિ
વાગીશ્વરી સ્ત્રી સરસ્વતી
વાગોળ સ્ત્રી; નં વડવાગોળ (૨) ઓગાળ
વાગોળવું સં કિં ખાધેલું મોંમાં લાવી ફરી
આવવું (દોરે)
વાગ્મલ(-ળ) સ્ત્રી ખાલી શબ્દોનો આડંબર
વાગ્દાન નં 'કન્યા આપીશ' એમ કહેવું તે;
સગાઈ કરવી તે
વાગ્બાજુ નં મહેલું
વાગ્યજ પું વાણીથી ચલાવેલો યજ્ઞ; વાણીનો
સેવાર્થ ઉપયોગ
વાગ્યુજ નં માત્ર શબ્દો વડે કરાવું યુદ્ધ
(૨) ગરમાગરમ ચર્ચા
વાગ્વિલાસ પું આનંદપૂર્વક પરસ્પર સંભાષણ
(૨) કઈ તત્વપ્રાપ્તિ વિનાનો વાગ્વ્યાપાર
વાગ્વ્યાપાર પું જોલવાની ઢબ (૨) વાણી
વિસ્તારવી તે
વાધ પું એક હિંસ્ર પ્રાણી; શેર
વાધજી સ્ત્રી વાધની માદા
વાધજીદાવ પું વાધબકરી; એક બાજી
વાધજીદોરી સ્ત્રી વાધબકરી; એક બાજી

વાધપટાળી સ્ત્રી એક બાજી
વાધબકરી સ્ત્રી વાધપટાળી; એક બાજી
વાધબારશ(-સ) સ્ત્રી આસો વહિ બારશ
વાધમારુ વિં વાધનો મારનાર; બહાદુર (૨)
જોડી બડાશ હાંકનાર
વાધરજી સ્ત્રી વાધરીની કે વાધરી સ્ત્રી (૨)
[લા.] ગંદી કે અસહ્ય સ્ત્રી
વાધરી પું એ નામની જાતનો આદમી
વાધાંબર નં વસ્ત્ર કે આસન માટે તૈયાર
કરેલું વાધનું ચામડું
વાધિયો પું*
વાધેર પું કાઠી લોકની એક જાતનો આદમી
વાધેલો પું રજપૂતોની એક જાતનો આદમી
વાધેશ્વરી સ્ત્રી (સં) વાધ ઉપર સવારી કરનાર;
કાલિકા
વાધો પું ડગલો; પોશાક (૨) ગાંસડી
વાદ્મય નં સાહિત્ય
વાચ(-ચા) સ્ત્રી વાણી; ભાષા; જોલી (૨)
જોલવાની શક્તિ
વાચક વિં જોલવું (૨) [સમાસને છોડે] દર્શક;
જોધક (૩) પું વાંચનાર
વાચકવર્ગ પું વાંચનારો વર્ગ
વાચન નં વાંચવું તે (૨) વાંચવાની ઢબ
વાચનમાળા સ્ત્રી વર્ગમાં ચલાવવા તૈયાર
કરેલી ચોપડીઓની એણી
વાચના સ્ત્રી*
વાચનાલય નં પુસ્તકાલયનો છાપાં વગેરે
વાંચવા માટે મુકાતાં હોય તે ભાગ
વાચસિક વિં જુઓ વાચિક
વાચસ્પતિ પું જુહસ્પતિ; દેવોના ગુરુ
વાચા સ્ત્રી જુઓ વાચ
વાચાલ(-ળ) વિં બહુજોલું
વાચિક વિં વાણી સંબંધી
વાચો પું એ હોઠથી થયેલો ખૂણો
વાચ્ય વિં જોલવાજેવું (૨) કહેવા ધારેલું
વાચ્યાર્થ પું શબ્દની અભિધાશક્તિથી
નીકળતો મૂળ અર્થ
વાચ(-છ)ટ સ્ત્રી પવનથી ઊડેલા વરસાદના
છાંટા
વાચ(-છ)ટિયું નં વાચંટ અટકાવવા બારી-
બારણાં પર કરેલું છત્તું

વાછ(૦૨)ડી સ્ત્રીં ગાયનું માદા બચ્ચું
 વાછ(૦૨)કું નં વાછરું
 વાછ(૦૨)ડો પું ગાયનું નર બચ્ચું
 વાછરું નં ગાયનું બચ્ચું
 વાછલ વિં વહાલું; લાડકું (૨) વહાલ; વાત્સલ્ય
 વાછંટ સ્ત્રીં જુઓ વાછટ
 વાછંટિયું નં જુઓ વાછટિયું
 વાછૂટ સ્ત્રીં ગુદા વાટે પવન નીકળવો તે
 વાજ વિં કંઠાળેલું (૨) હારેલું (૩) સ્ત્રીં
 વાયેજ (૪) પું વેગ; તાન (૫) તોળા;
 પીડા; કંઠાળો (૬) ચક્ષુ (૭) સંગ્રામ (૮)
 બાજનું પીછું (૯) નં બળ (૧૦) ધી
 (૧૧) અન્ન

વાજણ સ્ત્રીં કમદા જાતની ઘોડી
 વાજળી વિં થોગ્ય
 વાજળીપણું નં
 વાજણું અં કિં વાગણું (વાઘનું)
 વાજિ(-જિ)ત્ર નં વાજું; વાઘ
 વાજિ(-જિ)ત્રશાળા સ્ત્રીં વાજું વગાડતાં
 શીખવનારી શાળા

વાજિખુલવજૂદ વિં પોતાની મેળે હયાતીમાં
 આવેલું (૨) પું ખુદા

વાજિયા વિં (૨) પું બં વં પાણી પાઈને
 પકવેલા (ધઉં)

વાજિત્ર નં વાજિત્ર; વાઘ
 વાજિત્રશાળા સ્ત્રીં જુઓ વાજિત્રશાળા
 વાજ પું ઘોડો (૨) બાજુ (૩) અરડસાનું
 ગાડ

વાજકરણ નં વીર્યવર્ધક ઔષધપ્રયોગ
 વાજવિદ્યા સ્ત્રીં જાદુ; કામજુ
 વાજું નં વા, ધા કે ધસરકો એ ત્રણ પૈકી
 એક મારફતે અવાજ નીકળે તેવું સાધન
 (૨) મંડળ

વાજોવાજ અં (કા.) સપાટાબંધ
 વા(૦વા)જોડું નં પવનનું તોફાન
 વાટ સ્ત્રીં રસ્તો (૨) પ્રતીક્ષા; રાહ (૩)
 દિવેટ (૪) પેડા ઉપર ચડાવવામાં આવતો
 લોહાનો પાટો

વાટ(-ડ)કી સ્ત્રીં છાલી
 વાટ(-ડ)કું નં નાનું છાલું
 વાટકૂદિયો પું (કા.) મુસાફરોને લેવાનાર

વાટ(-ડ)કો પું મોટું છાલું
 વાટખરચ પું; નં મુસાફરીનો ખરચ (૨)
 વાટખરચી

વાટખરચી સ્ત્રીં મુસાફરી દરમિયાન ખરચવાની
 રકમ (૨) વાટખરચ

વાટખર્ચ પું; નં જુઓ વાટખરચ

વાટખર્ચી સ્ત્રીં જુઓ વાટખરચી

વાટણિયો પું વાટવાનો ગોળ પથરો

વાટણી સ્ત્રીં વહેંચણી

વાટણો પું જુઓ વાટણિયો

વાટપાકું પું જુઓ વાટકૂટિયો (૨) નવો
 રસ્તો કાઢનાર; પહેલ કરનાર

વાટમાર(-રુ) વિં (૨) પું જુઓ વાટકૂટિયો

વાટલા પું બં વં ભાગેલા ચોખા

વાટલું સં કિં ભૂકો કરવો; કચરલું; લસોટલું
 (૨) વહેંચલું

વાટવો પું પાનસોપારી કે પૈસા વગેરે
 રાખવાની ધણી પડવાળી કાચળી

વાટસરુ વિં (૨) પું વટેમાર્ગ; મુસાફર

વાટાઘાટ સ્ત્રીં ભાંજગડ; પંચાત

વાટિકા સ્ત્રીં બગીચો; વાડી

વાટી સ્ત્રીં કાચલી (૨) વાડકી

વાટું નં ઝાઘરણાના ઘાટનું વાસણ

વાટેરુ પું મુસાફર

વાટો પું ગોળ લાંબો વીંટો (૨) (પેટ પરની)
 કરચલી (૩) ચૂનાની ગોળ કિનાર

વાડ સ્ત્રીં જમીનની આજુબાજુ કાંટા વગેરેથી
 કરેલી આડ (૨) મહોલો

વાડકી સ્ત્રીં વાટકી; છાલી

વાડકું નં વાટકું; છાલું

વાડકો પું વાટકો; છાલું

વાડચકલી સ્ત્રીં એક પંખી

વાડવ પું બ્રાહ્મણ

વાડિ(-દિ)યું નં ખબર ભરવાનો સાદડીનો થેલો

વાડી સ્ત્રીં બાગ; બગીચો (૨) ફૂલ ચૂંથીને
 કરેલો શણગાર (૩) નાતવરા મટિ ચોમેર
 બંધિલી જગા

વાડીવકું નં ફવાની આજુબાજુની જમીન

વાડીવછકે પું બગીચા, ખેતર વગેરે (૨)
 સમૃદ્ધિ

વાડીવસ્તાર પું કુટુંબકબીલો
 વાડો પું પછવાડે આંતરેલી ખુલ્લી જગા
 (૨) બકરાંચેટાં પૂરવાની જગા (૩)
 મહોલો (૪) સંડાસ (૫) તડ; પક્ષ
 વાડોલિયું નં ઝાડની આસપાસ કરેલી નાની
 વાડ
 વાડ પું કાપ; જખમ (૨) ધાર (૩) શેરડીનું
 ખેતર (૪) શેરડી પીલવાનો સંચો (૫)
 ચૂંક (૬) કાપણી
 વાડકાપ સ્ત્રીં ચીરવું કે કાપવું તે (દાકારે
 શરીરને)
 વાડફટિયો પું વાડકાપ કરનારો (દાકાર)
 (૨) ભાંજગડિયો
 વાડવું સં કિં કાપવું
 વાડાળો પું (કા.)
 વાડિયું નં ખનૂર ભરવાનો સાદડીનો થેલો
 વાડિયો પું ઉતકટ ઇચ્છા; ગળકો (૨) ચડસ
 વાડી સ્ત્રીં ધી ભરવાનું નાળચાવાળું માટીનું
 વાસણ
 વાડો પું સુતાર
 વાણ સ્ત્રીં બોલી; વાણી (૨) તંગી; કસર
 (૩) નં બીંડી કે ખનૂરીનાં પાંદડાંની દોરી
 વાણિજ્ય નં વેપાર
 વાણિયણ સ્ત્રીં વાણિયા કોમની કે
 વાણિયાની સ્ત્રી
 વાણિયાગત સ્ત્રીં વાણિયાવેડા
 વાણિયાવિદ્યા સ્ત્રીં વાણિયાની રીત કે
 વર્તન (હુઆઈ, કરકસર, વખત વરતીને
 કામ લેવું, લાભહાનિ પ્રથમ વિચારવાં વગેરે)
 વાણિયાવેડા પું બં વં વાણિયાની રીત
 (જુઓ વાણિયાવિદ્યા)
 વાણિયાશાઈ વિં વાણિયાનું—ને લગવું;
 વાણિયા જેવું
 વાણિયો પું એ નામની નાતનો આદમી
 (૨) એક જીવડું
 વાણી સ્ત્રીં સરસ્વતી (૨) વચન; બોલી (૩)
 વાચા (૪) વાગિંદ્રિય; જીભ (૫) સ્વર; સૂર
 વાણીવિવેક પું વાણીનો વિવેક; વિચારપૂર્વક
 બોલવું તે

વાણો પું વણતાં નંખાતા આડા દોરા
 વાણોતર પું ગુમાસ્તો
 વાણોતાણો પું વાણો અને તાણો
 વાત પું પવન (૨) શરીરની ત્રણ
 ધાતુઓમાંની એક (જુઓ પિત્ત) (૩) વાર્તા;
 કથા (૪) હકીકત; ખીના (૫) લોકમાં ચાલતી
 વાત; અપાટો
 વાતભરું વિં વાતોનું રસિયું; વાતોડું
 વાતચીત સ્ત્રીં સંભાષણ (૨) અપ્પાં
 વાતજવર પું વાતપ્રકોપથી થયેલો જવર
 વાતડ સ્ત્રીં લાંબીલાંબી વાત; ટાયલું (૨) વા
 પેસી શકે તેવી તરડ
 વાતપ્રકોપ પું વાયુવિકાર
 વાતહર વિં વાતવિકાર દૂર કરે તેવું
 વાતાયન નં બારી
 વાતાવરણ નં પૃથ્વીને વીંટળાઈને રહેલું
 વાયુનું આવરણ (૨) પરિસ્થિતિ;
 આજુબાજુની નૈતિક કે માનસિક પરિસ્થિતિ
 વાતી સ્ત્રીં દિવેટ (૨) અગરખત્તી
 વાતુ(-તૂલ) વિં વાયુવાળું; વાયડું (શરીર)
 (૨) પું વાયુનો ગોટો
 વાતુ(-તો)ડિયું વિં ઘણી વાતો કરવાની
 ટેવવાળું
 વાતૂડું વિં જુઓ વાતડિયું
 વાતૂલ વિં (૨) પું જુઓ વાતુલ
 વાતોડિયું વિં જુઓ વાતડિયું
 વાતોડું વિં જુઓ વાતડિયું
 વાત્સક્ય નં સંતતિ પ્રત્યેનો સ્નેહ
 વાત્સ્યાયન પું (સં.) ન્યાયભાષ્ય તથા
 કામશાસ્ત્રના લેખકોનું નામ
 વાદ પું ચર્ચા; સામ્નાર્થ (૨) ભાંજગડ; તકરાર
 (૩) ચડસાચડસી
 વાદચ્ચેત વિં સંશયયુક્ત
 વાદજી સ્ત્રીં વાદીનું સ્ત્રીલિંગ
 વાદન નં વગાડવું તે
 વાદનકલા(-ળા) સ્ત્રીં વાનિંત્ર વગાડવાની
 કળા
 વાદવિવાદ પું ચર્ચા; સામસામા સવાલજવાબ
 વાદળ નં આકાશમાં એકઠો થયેલો વરાળનો
 સમૂહ, જે વરસાદપે નીચે પડે છે

વાદળિયું વિં ચસકેલ; ગાંડું

વાદળી વિં વાદળી રંગનું (૨) વાદળાંમાં
થઈને આવતો (સખત તાપ) (૩) સ્ત્રી
નાનું વાદળ (૪) પાણી ચૂસી રાખે તેવી
એક દરિયાઈ જનવરની પેદાશ

વાદિત વિં વગાડાયેલું

વાદિત્ર નં વાજિત્ર; વાજી

વાદી વિં (સમાસને છેડે) વાદમાં માનનારું
હૃદય (વેદાંતવાદી) (૨) ગાવાવગાડવામાં જે
સ્વરથી સમક બાંધવામાં આવે છે તે (સ્વર)
[સંગીત](૩) રાગનો પ્રધાન સ્વર(સંગીત)(૪)
પું વાદ કરનાર (૫) દરિયાદી (૬) મદારી

વાદીગર પું મદારી; ખેલાડી

વાદીહું વિં મમતી; વાદે ચડી જાય તેવું

વાદોવાદ અં સ્પર્ધામાં

વાદ નં વાજી

વાદકલા(-ગા) સ્ત્રી વાજી વગાડવાની કળા

વાદણી સ્ત્રી હેડકી

વાદર(-રી) સ્ત્રી ચામડાની સાંકડી પટી

વાદવું અં કિં (પ.) વધવું; ધપવું

વાધૂકું વિં (કા.)*

વાન પું વણું; રંગ (૨) સ્ત્રી ટાઢથી
ફાટેલી ચામડી (૩) નં શરીરનો બાંધો

વાનગી સ્ત્રી નમૂનો (૨) નવાઈની ચીજ

વાનપ્રસ્થ વિં વાનપ્રસ્થાશ્રમમાં ગયેલું (૨)
વૃક્ષાવસ્થાને કારણે પેન્શન લઈ નોકરીમાંથી
છૂટ થયેલું (૩) પું વાનપ્રસ્થાશ્રમ

વાનપ્રસ્થાશ્રમ પું ગૃહસ્થાશ્રમ પછીનો-
ત્રીજો આશ્રમ, જેમાં માણસ વનમાં રહી
સંન્યાસની તૈયારી કરે છે

વાનર પું વાંદરો; કપિ

વાનરચેષ્ટા સ્ત્રી [લા.] અડપલાં

વાનરસેના સ્ત્રી (રામની) વાંદરાંની સેના
(૨) [લા.] હાકરાંઓની સેના

વાનવું વિં જંગલી

વાની સ્ત્રી એક જાતની મીઠી જીવાર (૨)
જાણસ; ચીજ; પ્રકાર (જમણની) (૩)
મડદાની રાખ

વાનું નં વસ્તુ; ચીજ; જાણસ

વાનો પું એક જાતનો સુગંધીદાર પદાર્થ (૨)
લેપ; પીઠી

વાપર પું વાપરવું તે; વપરાશ

વાપરવું સં કિં ઉપયોગમાં લેવું (૨) ખર્ચવું

વાપસ અં પાછું

વાપિ(-પી) સ્ત્રી વાવ

વાણે પું વાડીમાં ધરુ કરવા તૈયાર કરેલો કચારો

વાળસ્તુ વિં સગું; સંબંધી

વાળારું નં જાળિયું; બાકું

વામ વિં સુંદર (૨) ડાબું (૩) જલકું; પ્રતિકૂળ
(૪) અધમ; નીચ (૫) પું જે હાથ
પહોળા કરી છાતી સાથે થવું માપ

વામકુક્ષિ સ્ત્રી જમ્યા બાદ ડાબે પડખે સૂવું તે

વામણું વિં ઠીંગણું; નીચું

વામતા સ્ત્રી અધમતા (૨) હંક; આડાઈ

વામન વિં ઠીંગણું (૨) પું (સં.) બલિને
છળવા થયેલો વિષજીનો પાંચમો અવતાર
(૩) પું ઠીંગણો (૪) [લા.] હુચ્ચો

વામનદાદરી સ્ત્રી ભાદરવા સુદિ બારશ

વામનાવતાર પું વામનરૂપે વિષજીનો પાંચમો
અવતાર

વામમાર્ગ પું તંત્રમાર્ગ; શાક્ત સંપ્રદાય

વામમાર્ગી વિં વામમાર્ગનું; દેવીભક્ત

વામવું સં કિં (ભાર ઓછો કરવા) ફેંકી
દેવું; કમી કરવું (૨) ઓછું કરવું; મટાડવું
(૩) મનની વાત કહી દેવી (૪) જલકી
કરવી (૫) તજવું (૬) અં કિં ઓછું
થવું; ઘટવું

વામા સ્ત્રી નારી (૨) સુંદર સ્ત્રી (૩) [સં.]
લક્ષ્મી (૪) [સં.] સરસ્વતી

વામાચાર પું વામમાર્ગ

વામાચારી વિં વામમાર્ગી

વામાદામા પું બં વં અનિશ્ચયમાં વખત
ગાળવો તે; આનાકાની; ગલ્લાંતલ્લાં

વાય પું વાયુ (૨) સ્ત્રી જીત

વાયક નં (પ.) વેણું; વાક્ય

વાયકા સ્ત્રી વાત; ગપ; અફવા

વાય(-ચે)જ પું (૨) સ્ત્રી જીતો વાએજ

વાયજ(-જી) સ્ત્રી ઉપદેશ; વ્યાખ્યાન

વાયડાઈ સ્ત્રી વાયડાપણું

વાયડું વિં પેટમાં વાયુ ઉત્પન્ન કરે તેવું (૨)
વિચિત્ર સ્વભાવનું (૩) હઠીલું

વાયણું નં (સીમંતિનીને અપાવું) ખુશાલીનું
જમણું

વાયદાચિહ્ની સ્ત્રીં અમુક મુદતે પૈસા આપવાની
કબૂલાતનું લખાણ

વાયદાસર અં વાયદા પ્રમાણે; મુદતસર
વાયદો પું મુદત; અવધિ (૨) મુદત પર
કરવાનું કામ

વાયન નં સૂપડામાં ફળ, કંકુ અને કાંસડી
મૂકી શ્રાક્ષણને દાનમાં આપવું તે

વાયનદાન નં વાયનનું દાન

વાયરું વિં વરસાદ વિનાનું (૨) નં ખરડિયું;
કોરું ચોસાસું

વાયરો પું પવન

વાયલ(-લી) વિં તરંગી; દટતા વિનાનું

વાયલ નં એક જાતનું સ્ત્રીઓનું વસ્ત્ર

વાયલી વિં જુઓ વાયલ

વાયવડિંગ સ્ત્રીં; નં મરી જેવાં ઔષધિનાં બી

વાયવી વિં સ્ત્રીં વાયુ સંબંધી (૨) વાયવ્ય
(ખૂણો)

વાયવ્ય વિં ઉત્તર-પશ્ચિમ ખૂણાને લગતું (૨)
સ્ત્રીં ઉત્તર અને પશ્ચિમ વચ્ચેનો ખૂણો

વાયસ પું કાગડો

વાયુ પું પવન (૨) બાદી

વાયુકોણ પું વાયવ્ય ખૂણો

વાયુગોળો પું વાયુનો એક રોગ

વાયુચક્ર નં પૃથ્વીને વીંટળાયેલું વાયુનું પડ

વાયુચક્રશાસ્ત્ર નં વાતાવરણમાં થનારા ફેરફારો
જાણવાનું શાસ્ત્ર

વાયુચક્રશાસ્ત્રી પું વાયુચક્રશાસ્ત્ર જાણનાર

વાયુપુત્ર પું (સં.) હનુમાન (૨) ભીમ

વાયુપુરાણ નં (સં.) અઢારમાંનું એક પુરાણ

વાયુભક્ષી વિં વાયુનું ભક્ષણ કરી જીવનારું

વાયુમંડળ નં વાતાવરણ

વાયુવેગ પું પવનનો વેગ

વાયુવેગી વિં પવનવેગી

વાયુસુત પું (સં.) જુઓ વાયુપુત્ર

વાયું નં પવન લાગે નહિ એવું દીવો મૂકવાનું
માદીનું ફાનસ

વાર પું અઠવાડિયાનો દરેક દિવસ (૨) ત્રણ
ફટનું અંગ્રેજી માપ (૩) સ્ત્રીં વખત

વારણ પું હાથી (૨) નં વારવું—અટકાવવું
તે (૨) નિવારવું—દૂર કરવું તે

વારણું નં ઓવારણું

વારતહેવાર પું અવસર; ઉત્સવનો દિવસ

વારવું સં કિં અટકાવવું; મના કરવી

વારસ પું મરનારની મિલકતનો હકદાર

વારસનામું નં વસિયતનામું

વારસાઈ સ્ત્રીં વારસો

વારસો પું વારસને મળેલી મરનારની મિલકત

વારંટ નં ગુનેગારને પકડવાનો તાકીદનો હુકમ

વારંવાર અં વારંધડીએ; ફરીફરીને

વારાણસી સ્ત્રીં (સં.) કાશી

વારાફરતી અં વારા પ્રમાણે; એક પછી એક

વારાફેશ પું બં વં વારંવાર આવવુંજવું તે

વારાંગના સ્ત્રીં ગણિકા; વેશ્યા

વારિ નં પાણી; નીર

વારિજ વિં પાણીમાં ઉત્પન્ન થયેલું (૨) નં
કમળ

વારિજ સ્ત્રીં (સં.) લક્ષ્મી

વારિદ પું મેઘ (૨) નં વાદળ

વારિધિ પું સમુદ્ર

વારી પું ઘોડો (૨) સ્ત્રીં વારો; કમ; પાળી
(૩) બદલો લેવાનો અવસર

વારુણ વિં વરુણને લગતું (૨) નં પાળી

વારુણી સ્ત્રીં મહિરા

વારુ અં ઠીક

વારંધડીએ અં વારંવાર

વારંદાર વિં વારાવાણું (૨) કર ઉધરાવનારું

વારંવારે અં વારંવાર

વારો પું વારી; કમ; પાળી (૨) અણોળે; પાકી

વારોવાર અં બીજે અઠવાડિયે તે જ દિવસે

વારોવારિયું વિં વાર પ્રમાણે દિવસો ગણીને
કાઠવામાં આવતું (બ્યાજ)

વાર્તા(-ત્તા) સ્ત્રીં વાત; કથા (૨) ખીના;
હકીકત; સમાચાર

વાર્તિક નં વિવેચનવાળી ટીકા (૨) પું
ખાતમીદાર; ફૂત

વાર્તિકકાર પું વાર્તિક રચનાર

વાર્તા સ્ત્રીં જુઓ વાર્તા

વાર્ધક(-કથ) નં વૃક્ષાવસ્થા

વાર્ધિક વિં વરસેવરસે આવતું કે થતું (૨)
વરસ સંબંધી; (૨) નં દરવરસે પ્રગટ
થતું પત્ર

વાર્ધિક પું (સં.) વૃષ્ટિકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલા
શ્રીકૃષ્ણ

વાલ એક કઠોળ (૨) ત્રણ રતી જેટલું તોલ

વાલપાપડી સ્ત્રીં વાલની સીંગ

વાલરા સ્ત્રીં જે જમીન ઉપર વાવણી કર્યા
અગાઉ આગલા પાકનાં ફૂંકાં બાળે છે તે

વાલિ(-લી) પું (સં.) સુગ્રીવનો મોટો ભાઈ

વાલિયા પું બં વં પારણું કે ત્રાજવા જે
દોરીઓને આધારે લટકે છે તે

વાલી પું રક્ષક; પાલક (૨) પું (સં.)
જુઓ વાલિ

વાલીઘોડો પું ઘોડા ઉપર દોરવા સંબંધો
મજબૂત ઘોડો

વાલુકા સ્ત્રીં રેતી

વાલુકાયંત્ર નં કલાક જાણવાની રેતીભરેલી
શીશી (૨) વૈદકમાં ઔષધ બનાવવાનું એક
યંત્ર

વાલોળ સ્ત્રીં એક શીંગ-શાક

વાલોળિયો પું વાલોળનો વેલો

વાલમીકિ પું (સં.) રામાયણના રચનાર ઋષિ

વાવ સ્ત્રીં અંદર બિતરવાનાં પગથિયાંવાળો ફૂલો

વાવટો પું ધન

વાવડ પું ભાળ; પત્તો; સમાચાર (૨) રોગનું
ફેલાવું તે; વાવર

વાવડવું સં કિં (કા.)*

વાવડિંગ નં જુઓ વાચવડિંગ

વાવણિયો પું અનાજ ઓરવાનું સાધન

વાવણી સ્ત્રીં વાવવું તે

વાવર પું વપરાશ (૨) કોઈ રોગનો ફેલાવો
(૩) સમાચાર; આતમી

વાવરવું સં કિં વાપરવું; ખર્ચવું

વાવલવું સં કિં બિપણવું

વાવલાં નં બં વં વલખાં (૨) નોકરીના
બદલામાં આપેલી જમીન

વાવલું નં પસાવવું (૨) આંખમાં પડેલું
ઝીણું દ્રવ્ય

વાવવું સં કિં ઉગારવા માટે જમીનમાં બી
કે રોપા નાખવા

વાવટોળ પું વંટોળિયાનું તોફાન

વાવા વિં સારું; મજનું

વાવાઝોડું નં વાવંટોળ

વાવાદળ નં જોસથી વાતો પવન અને વાદળ;
તોફાની વાદળી (૨) સંકટ

વાવું અં કિં (પવનનું) ફૂંકાવું (૨) [શરીરને
પવનની] અસર થવી (૩) ખેંચાવું (૪)
વિચાવું (૫) સં કિં લલચાવવું;
સમજાવવું; છેતરવું (૬) [ફૂંકીને] વગાડવું;
બળવવું

વાવેતર નં વાવવું તે (૨) વાવેલું તે (૩)
વાવેલી જમીન

વાસ પું વસવાટ (૨) મુકામ; ઘર; સ્થાન
(૩) યોગ; મહોદ્દયો (૪) સ્ત્રીં ગંધ (૫)
દુર્ગંધ (૬) કાગવાસ (૭) નં વસ; લગડું

વાસકસજ્જા સ્ત્રીં જુઓ વાસરશર્યા

વાસકેટ પું; નં બાંડિયો કબજો

વાસણ નં પાત્ર; કામ

વાસણફૂંસણ નં રાંધવા વગેરેનાં વાસણ

વાસના સ્ત્રીં પૂર્વના સંસ્કારોથી દદ થયેલી
કામના (૨) ગંધ

વાસર પું દિવસ; વાર

વાસરમણિ પું સૂર્ય

વાસરવું અં કિં*

વાસરશર્યા સ્ત્રીં પતિના આગમનની રાહ
જોઈ પોતાનું શરીર તથા શયનગૃહ સજાવીને
તૈયાર થયેલી (નાયિકા)

વાસવ પું ઇંદ્ર

વાસવી સ્ત્રીં ઇંદ્રાણી

વાસવું સં કિં બંધ કરવું (૨) વગાડવું;
વાવું (૩) વસે એમ કરવું

વાસંતિક વિં વસંતઋતુનું, —ને લગતું (૨)
પું વિદ્વષક (૩) નટ

વાસંતી વિં વસંતઋતુનું, —ને લગતું (૨)
સ્ત્રીં એક વેશ

વાસિત વિં સુવાસિત કરેલું (૨) વસ્ત્રો વડે
આચ્છાદિત થયેલું (૩) વાસ પુરાયેલું

વાસી વિં (સમાસને છેડે) રહેનારું (ઉદા. નગરવાસી) (૨) આગલા દિવસનું; બગડી ગયેલું

વાસીડું નં ઠોરતું છાણુ, મૂતર વગેરે કચરો; પૂંને
વાસુ, અપિયો પું ખેતરમાં રાતવાસો રહી ચોરી કરનાર

વાસુકિ પું (સં.) નાગોનો રાજ

વાસુદેવ પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણ

વાસુપિયો પું જુઓ વાસુ

વાસુપી પું વાસુપિયો

વાસેલ વિં પડતર રાખેલું (ખેતર)

વાસો પું વાસ કરવો તે (૨) દહાડો (પ્રસવ થયાનો) (૩) મુકામ

વાસોતી(-પી) પું ચોખી કરવા ખેતરમાં રાતવાસો રહેનાર

વાસ્તવ(-વિક) વિં ખરેખરું (૨) વાજખી વાસ્તવિકતા સ્ત્રી સારી હકીકત (૨) વાજખીપણું

વાસ્તવ્ય વિં વસવાથોગ્ય (૨) પું રહેવાસી (૩) નં મુકામ; રહેઠાણ

વાસ્તુ નં ઘર બાંધવાની જગ્યા (૨) ઘર (૩) વાસ્તુપૂજન; વાસ્તુદેવતાની શાંતિક્રિયા (નવા ઘરમાં રહેવા જતા પહેલાં કરાતી)

વાસ્તુદેવતા સ્ત્રી; પું બં વં વાસ્તુક્રિયાના અધિષ્ઠાતા દેવ

વાસ્તુપૂજન નં નવા ઘરમાં રહેવા જતાં કરાતી શાંતિક્રિયા

વાસ્તુપૂજ સ્ત્રી જુઓ વાસ્તુપૂજન

વાસ્તુવિદ્યા સ્ત્રી મકાન બાંધવાની વિદ્યા; સ્થાપત્ય

વાસ્તુશાંતિ સ્ત્રી નવા ઘરમાં રહેવા જતા પહેલાં કરવાનો ધાર્મિક વિધિ

વાસ્તે અં કાળે; અર્થે

વાહક વિં વહેનારું; જીવકનારું; ખેંચનારું; લઈ જનારું

વાહન નં જમીન પર આવળ મટિ વપરાતું સાધન (માડી, પશુ ઇત્યાદિ) (૨) વિચાર, લાગણી કે કાર્ય પ્રગટ કરવા મટિ વપરાતું સાધન

વાહવાહ સ્ત્રી કીર્તિ (૨) અં શાખારા !

એ અર્થે બતાવનારો હુદગાર

વાહિની વિં સ્ત્રી વહેનારી (૨) સ્ત્રી નદી (૩) સેના (૪) નસ

વાહિયાત વિં બ્યર્થ; નકામું (૨) ખરાબ; હલકું

વાહી વિં વહેનારું; જીવકનારું

વાહેલ(-લું) વિં બ્રમિત થયેલું; મૂંચવાયેલું

વાળ પું કેશ

વાળઘોળ સ્ત્રી (કા.) રીતભાત (૨) આવડત (૩) સાચવણી

વાળણુ નં ઉતાર

વાળવું સં કિં વાંકું કરવું; નમાવવું (૨) વાળીને આકાર કરવો કે ગોઠવવું (જેમકે લાડું; ખીડી; ગેડ; અંખોડો) (૩) પાછું ફેરવવું (૪) કચરો કાઢવો

વાળંદ પું હળમ; નાવી

વાળંદાણી સ્ત્રી વાળંદની સ્ત્રી

વાળાફંચી સ્ત્રી દાગીના ધોવાની પીંછી

વાળાગરણું વિં સેળસેળ કરેલું (૨) બાદલું

વાળિયો પું અનાજ જપણુતાં રહેલો કચરો

વાળી સ્ત્રી નય (૨) કડી

વાળુ સ્ત્રી રેતી; કાંકરી (૨) નં રાત્રિભોજન

વાળો પું ધાતુનો લાંબો પાતળો તાર (૨) એક રોગ

વાંક પું અપરાધ (૨) વક્રતા; રાંટ (૩) સ્ત્રીઓનું હાથનું એક ધરણું

વાંકડવેલું વિં વેલા જેવું વાંકું (૨) નં કોણીનું એક ધરણું

વાંકડું વિં વાંકું (૨) નં વાંક; સ્ત્રીઓનું એક ધરણું

વાંકડો પું વરને આપવાની પરકણુ

વાંકસાથિયો પું વાંકાં પાંખાંવાળો સાથિયો

વાંકાઈ(-શ) સ્ત્રી વાંકાપણું (૨) આડાઈ

વાંકાબોલું વિં બોલીને ફરી જનારું

વાંકાશ સ્ત્રી જુઓ વાંકાઈ

વાંકુંચુંકું વિં વાંકું

વાંકુંદેડ વિં બહુ જ વાંકું

વાંકુંવસનું વિં આડુતેડું; રીસ ચરે તેલું

વાંમણાં નં બં વં વાંમણાં

વાંગળી સ્ત્રી (કા.) ઘોડીની એક જાત
વાંધું નં કાતર
વાંધો પું વર્ગ; જાત
વાંચન નં વાંચવું તે (૨) વાંચવાની ઢબ
 (૩) અભ્યાસ
વાંચનમાળા સ્ત્રી જુઓ વાચનમાળા
વાંચનાલય નં જુઓ વાચનાલય
વાંચવું સં કિં લખેલું મનમાં કે મોટેથી
 ઉચ્ચેલું (૨) [લા.] ભાખવું (૩) ઇચ્છવું
વાંછવું સં કિં ઇચ્છવું
વાંછના સ્ત્રી ઇચ્છા
વાંછા સ્ત્રી વાંછના; ઇચ્છા
વાંછિત વિં ઇચ્છેલું
વાંઝ, બણી સ્ત્રી સંતતિ ન થતી હોય તેવી
 સ્ત્રી; વધ્યા
વાંઝણું વિં જુઓ વાંઝિયું
વાંઝિયાખારું વિં વાંઝિયાનું; ખીનવારસી (૨)
 નં એકનો એક છાકરો
વાંઝિયું વિં સંતતિ ન થતી હોય તેવું (૨)
 ફળ કે લાભ ન થતો હોય તેવું
વાંટ(-ટો) પું વહેંચણી; હિસ્સો
વાંટ સ્ત્રી (કા.)
વાંટી વિં સ્ત્રી પરણ્યા વિનાની
વાંટો વિં પું કન્યા ન મળવાથી કુંવારો રહેલો
વાંત વિં એકેલું
વાંતરવું સં કિં ઝીણઝીણું કાતરવું કે
 કરડીને કાપી નાખવું
વાંતરી સ્ત્રી એક જાતના ઝીણા ખારીક જાંત
 (બિનનાં કપડાં, કાગળ વગેરે ખાઈ જનાર)
વાંતિ સ્ત્રી બિલટી
વાંદર સ્ત્રી (કા.) ઘોડીની એક જાત
વાંદરફંચી સ્ત્રી ચાકી વગેરે ફેરવવાનું ઓભર
વાંદરએટા સ્ત્રી વાંદરા જેવી ચેષ્ટા; અડપલાં
વાંદરનકલ સ્ત્રી વાંદરાની પેઠે નકલ કરવી તે
વાંદર(-રા)વેડા પું બં વં વાંદરા જેવી
 ચેષ્ટાઓ કરવી તે
વાંદરી સ્ત્રી વાંદરાની માદા
વાંદરું નં વાનર—એક ચોપણું પ્રાણી
વાંદરો પું નર વાનર (૨) ચાંપ; ઘોડો (૩)
 તાળાનો ખીલો; હલાળો (૪) એક પ્રકારનું
 દારૂખાનું (૫) ભાર ઉપાડવાનું ચંત્ર

વાંદરું સં કિં નમસ્કાર કરવા
વાંદો પું એક જીવડો (૨) એક જાતના ઝાડના
 થડ કે ડાળમાંથી નીકળેલો ખીજ જાતનો
 છાંદ
વાંધર વિં પું સારી રીતે ખસી ન કરવાથી
 વધી ગયેલા વૃષણવાળો (આખલો)
વાંધો પું હરકત; અડચણ (૨) વિરોધ; તકરાર
વાંધળ વિં વાયલ (૨) ફેગલ; માલ વગરનું
 (૩) વિવેક વિના બોલે કે વાપરે તેવું
વાંધળાઈ સ્ત્રી વાંધળપણું (૨) હડાઉપણું
વાંધ સ્ત્રી (કા.) જુઓ વામ
વાંસ પું એક ઝાડ (૨) તેનો સોટા (૩)
 કડિયાનું ઈંટો છાલવાનું ઓભર (૪)
 સાતઆઠ હાથ જેટલું માપ
વાંસકપૂર નં વંશલોચન; વાંસનો કપૂર જેવો
 રસ
વાંસભળ અં વાસપૂર (બહુ)
વાંસડો પું વાંસનો સોટા
વાંસણી સ્ત્રી વાંસળી; રૂપિયા ભરવાની
 સાંકડી લાંબી કોથળી
વાંસફોડણ સ્ત્રી વાંસફોડાની સ્ત્રી (૨)
 વાંસફોડાનું કામ કરનારી સ્ત્રી
વાંસફોડી સ્ત્રી જુઓ વાંસફોડણ
વાંસફોડો પું વાંસની ચીપટો ઉતારી છાંયડાં
 વગેરે બનાવનારો
વાંસલો પું લાકડાં છાલવાનું સુતારી ઓભર
વાંસળી સ્ત્રી બંસી; કુંકીને વગાડવાનું નળી
 જેવું વાદ્ય (૨) કમરે બાંધવાની લાંબી
 સાંકડી કોથળી
વાંસાચોર અં એકની પાછળ એક
વાંસિયું વિં વાંસ સંબંધી (૨) વાંસ જેટલું
 લાંબું
વાંસી સ્ત્રી કાતરડા જેવું ફળ બેસાડેલો લાંબો
 વાંસ
વાંસે અં પૂંઢે; પહવાડે
વાંસો પું બરડો; પીઠ
વાંસોડ નં વાંસનું વન (૨) વાંસનું પીઠું
વિકટ વિં મુશ્કેલ (૨) દુર્ગમ (૩) વિકરાળ;
 બીચણ

વિકરણ નં જુદું પાડવું તે (૨) એક ગણના
ધાતુને ખીળ ગણના ધાતુથી જુદો પાડનાર
પ્રત્યય

વિકરાલ(-ળ) વિં દરામણું; ભયાનક

વિકર્ણ પું (સં.) કર્ણનો પુત્ર (૨) (સં.)
દુર્યોધનનો ભાઈ (૩) પું 'કાથિંગોનલ' (ગ.)

વિકલ(-ળ) વિં વિર્ણ; વ્યાકુળ (૨) ખંડિત;
અપૂર્ણ (૩) અસમર્થ (૪) પું વિકળા;
કળાનો સાઠમો ભાગ

વિકલ(-ળ)તા સ્ત્રીં આતુરતા; આવરાપણું
વિકલન નં (સંકલનથી જલદું) છૂટું પાડી
નાખવું તે (૨) 'ડિસ્ટ્રીબ્યુશન' (ગ.)

વિકલનનિયમ પું 'લો એન્ડ ડિસ્ટ્રીબ્યુશન' (ગ.)

વિકલા(-ળા) સ્ત્રીં કળાનો સાઠમો ભાગ;
ક્ષણથી પણ થોડો વખત (૨) રજસ્વળા
(૩) એક અંશનો ૩૬૦૦ મો ભાગ (ગ.)

વિકલ્પ પું તર્કવિતર્ક (૨) અનિશ્ચય; સંદેહ
(૩) ચાલી શકે તેવી ધણી વસ્તુઓમાંથી
ગમે તે એક લેવાની છટ હોવી તે; તેવી
વસ્તુ (વ્યા.) (૪) વિપરીત કે વિરુદ્ધ
કલ્પના કે વિચાર

વિકસર્ણ અં કિં ખીલવું

વિકસિત વિં ખીલેલું

વિકળ વિં (૨) પું જુઓ વિકલ

વિકળતા સ્ત્રીં જુઓ વિકલતા

વિકળા સ્ત્રીં જુઓ વિકલા

વિક'સીકરણ નં કોંસ છોડી નાખવા તે (ગ.)

વિકાર પું ફેરફાર; પરિવર્તન (૨) શારીરિક કે
માનસિક બગાડ (૩) 'વેરીએશન' (ગ.)

વિકારક વિં વિકાર કે ફેરફાર કરનારું

વિકારવશ વિં વિકારને વશ થયેલું

વિકારવું સં કિં અવાજ કરવો; બોલાવવું

વિકારી વિં વિકારવાળું (૨) વિકાર કે ફેરફાર
થઈ શકે તેવું

વિકાશ(-સ)વું અં કિં ખીલવું (૨) સં કિં
પહોળું કરવું; ફાડવું

વિકાસ પું ખીલવું તે (૨) ઉત્ક્રાંતિ

વિકાસન નં ખીલવું તે (૨) વધવું તે

વિકાસવાદ પું જુઓ ઉત્ક્રાંતિવાદ

વિકાસવાદી પું વિકાસવાદમાં માનનાર

વિકાસવું અં કિં (૨) સં કિં જુઓ વિકાશવું

વિકીર્ણ વિં વીખરાયેલું; વેરાયેલું

વિકૃત વિં વિકાર પામેલું

વિકૃતિ સ્ત્રીં વિકાર

વિકૃતિકાંચ નં 'વેરડી'

વિકૃતિચિત્ર નં 'કાર્ટ્રન'

વિકૃષ્ટ વિં ખેંચાયેલું; આકૃષ્ટ

વિક્રમ પું પરાક્રમ (૨) નં પગલું

વિક્રમ(-માદિત્ય) પું (સં.) ઉત્તમનનો એક
પ્રસિદ્ધ રાજા; વિક્રમસંવત પ્રવર્તાવનાર

વિક્રમસંવત પું વિક્રમ રાજાથી ચાલેલો સંવત્સર

વિક્રમાદિત્ય પું (સં.) જુઓ વિક્રમ

વિક્રય પું વેચાણ

વિક્રિયા સ્ત્રીં વિકાર

વિક્ષિપ્ત વિં વિક્ષેપ પામેલું (૨) વેરાયેલું

વિક્ષુબ્ધ વિં વિક્ષોભ પામેલું

વિક્ષેપ પું અડચણ; (૨) વાર; વિલંબ (૩)
અસ્થિરતા; મૂંઝવણ (૪) વેરવું તે

વિક્ષોભ પું ખળભળાટ; ક્ષોભ

વિખ નં વિષ; ઝેર

વિખણું નં શત્રુતા

વિખરાવવું સં કિં 'વિખેરવું'નું પ્રેરકરૂપ

વિખવાણ સ્ત્રીં ઝેરી બોલ; મહેણું

વિખવાદ પું ઝેર પેદા થાય તેવી બોલચાલ;
તકરાર; કલ્હિયો

વિખિયા સ્ત્રીં + બેરી; રાંડ; કુલટા
(તિરસ્કારમાં)

વિખે અં + વિખે

વિખેરવું સં કિં વેરવું; છૂટું કરી નાખવું

વિખ્યાત વિં પ્રસિદ્ધ

વિખ્યાતિ સ્ત્રીં પ્રસિદ્ધિ

વિખ્યાપન નં જાહેરાત

વિગત વિં ગત; અતીત (૨) મૃત (૩) સ્ત્રીં
ખીના; ખાખત

વિગતવાર અં દરેક વિગત સાથે; વિસ્તારપૂર્વક

વિગલિત વિં પડી ગયેલું (૨) ગળી ગયેલું
(૩) ટપકી ગયેલું

વિગુણ વિં ગુણરહિત

વિગ્રહ પું યુદ્ધ; સંગ્રામ (૨) શરીર (૩)
સમાસના અવયવો છૂટા પાડવા તે (વ્યા.)

વિગ્રહવાન વિં શરીરી; શરીરધારી

વિઘટન નં છૂટું પાડવું તે (૨) તોડીફોડી
નાખવું તે

વિઘટિત વિં જુદું પડેલું (૨) તોડીફોડી
નાખેલું

વિઘટન નં તોડી જુદું કરવું તે (૨)
અથડાવું તે (૩) પછડાવું તે

વિઘરાવવું સં કિં 'વીધરવું'નું પ્રેરકરૂપ
વિધાત પું આધાત; પ્રહાર (૨) નાશ; સંહાર
(૩) વિધ્ન; આધા

વિધાતક વિં વિધાત કરનારું
વિધોટી સ્ત્રીં દરવીચે ભરવાની મહેસૂલ
વિધન નં હરકત; સંકટ; મુશ્કેલી
વિધનકર્તા(-ર્તા) પું વિધ કરનાર
વિધનકારી વિં (૨) પું વિધ કરનાર
વિધનનાશક(-ન) વિં (૨) પું વિધ દૂર
કરનાર (ગણપતિ)

વિધનસંતોષી વિં વિધ કરવામાં રાજ થનારું
વિધનહર(-ર્તા, -ર્તા) વિં વિધ દૂર કરનારું
વિધ વિં + વ્યય; આવરું
વિચક્ષણ વિં ચતુર; બુદ્ધિમાન; વિદ્વાન
વિચક્ષણતા સ્ત્રીં
વિચરવું અં કિં જવું; ફરવું; પ્રવાસ કરવો
વિચલ(-ળ) વિં અસ્થિર; હાલતું
વિચાર પું મનથી ચિંતવવું તે; મનન કરવું
તે (૨) અભિપ્રાય (૩) ઉદ્દેશ; આશય (૪)
કલ્પના; મનસ્સુઓ (૫) ચિંતા

વિચારક પું વિચાર કરનાર પુરુષ; ચિંતન-
શીલ પુરુષ

વિચારણા સ્ત્રીં વિચાર કરવો તે
વિચારત્રિપદી સ્ત્રીં*
વિચારવંત વિં વિચાર કરનારું; વિચારવાળું
વિચારવાન વિં જુઓ વિચારવંત
વિચારવું સં કિં વિચાર કરવો
વિચારશક્તિ સ્ત્રીં વિચાર કરવાની શક્તિ
વિચારશીલ વિં વિચાર કરે તેવું; વિચારવાન
વિચારગ્રેણી(-ણી) સ્ત્રીં વિચારની પરંપરા
વિચારસરણી(-ણી) સ્ત્રીં જુઓ વિચારગ્રેણી
વિચારિત વિં વિચારેલું
વિચારી વિં વિચારયુક્ત
વિચિ(-ચી) સ્ત્રીં મોજું; તરંગ
વિચિત્ર વિં તરેહવાર; વિલક્ષણ (૨) અદ્ભુત
વિચિત્રતા સ્ત્રીં

વિચિત્રવીચ પું (સં) ધૃતરાષ્ટ્ર અને પાંડવો
પિતા

વિચી સ્ત્રીં વિચિ; મોજું
વિચેતન વિં અચેતન; બેહોશ
વિચિછવ વિં વિચ્છેદ પામેલું
વિચ્યુત વિં ચ્યુત થયેલું
વિચ્છેદ પું કાપ; છેદ (૨) વિભાગ (૩) વિયોગ
(૪) નાશ

વિચ્છેદન નં વિચ્છેદ કરવો તે
વિચ્છળાવવું સં કિં 'વીછળવું'નું પ્રેરકરૂપ
વિચ્છોહ પું (પ.) વિયોગ; જુદાઈ
વિજન વિં માણસના અવરજવર વિનાનું;
એકાંત; વેરાન

વિજય પું ક્તેહ
વિજયસ્તંભ પું વિજયની ચાહગીરી માટે
ઊભો કરેલો સ્તંભ

વિજયા સ્ત્રીં (સં) પાર્વતી (૨) ભાંગ
વિજયાદશમી સ્ત્રીં દસરા; આસો સુદ ૧૦
વિજયી વિં ક્તેહમંદ

વિજાતિ સ્ત્રીં ભિન્ન ભતિ
વિજાતીય વિં ખીજ ભતનું
વિજાપરો પું છૂટકો; નિકાલ
વિજારી સ્ત્રીં વ્યભિચાર (૨) હુમ્મ્યાઈ (૩)
હાથચાલાકી

વિજિગીષા સ્ત્રીં જીતવાની ઇચ્છા
વિજિગીષુ વિં જીતવા ઇચ્છનાર
વિજ્ઞંભણ નં બગાસું (૨) ખીલવું તે (૩)
રમત; કીડા

વિજેતા પું વિજય મેળવનાર
વિજેગ પું વિયોગ; છૂટું પડવું તે
વિજેગણ વિં સ્ત્રીં વિરહિણી
વિજેગી વિં વિયોગી; વિરહી
વિજ્ઞસિ સ્ત્રીં વિનંતિ
વિજ્ઞાત વિં સારી રીતે જાણેલું
વિજ્ઞાન નં સવિશેષ જ્ઞાન; શાસ્ત્રીય જ્ઞાન (૨)
અનુભવજ્ઞાન (૩) બ્રહ્મજ્ઞાન; તત્ત્વજ્ઞાન

વિજ્ઞાનમય વિં વિજ્ઞાનથી ભરેલું; વિજ્ઞાનનું
બનેલું

વિજ્ઞાનમયકોશ(-ય) પું જીવના પાંચ
કોશોમાંનો એક (જુઓ આનંદમયકોષ)

વિજ્ઞાનવાદ પું બૌદ્ધ તત્ત્વજ્ઞાનનો એક સિદ્ધાંત

વિજ્ઞાનવાદી વિં (૨) પું વિજ્ઞાનવાદમાનનાર
વિજ્ઞાનિક વિં (૨) પું જુઓ વૈજ્ઞાનિક
વિજ્ઞાની વિં (૨) પું જુઓ વૈજ્ઞાનિક
વિજ્ઞાપક વિં જાહેર કરનારું (૨) નં
જાહેરખબર (૩) માહિતી આપનાર પુસ્તક
કે ચોપાનિયું

વિજ્ઞાપન નં નિવેદન; વિનંતિ
વિજ્ઞાપના સ્ત્રીં અરજ; નિવેદન
વિજ્ઞાપિત વિં નિવેદિત કરેલું
વિટ પું કામુક; લંપટ (૨) ચાર; જાર (૩)
નાટકમાંનાયકનાયિકાનો વિદ્વષક જેવો સાથી

વિટપ પું ડાળી
વિટલ વિં નટળે તેલું (૨) મૂખ; અણસમજી
વિટંગા સ્ત્રીં + છિનાળ; કુલ્યા (૨) કાળેલ સ્ત્રી
વિટંબણા સ્ત્રીં દુઃખ; સંતાપ; મુશ્કેલી
વિદ્મકોપ પું વૈશ્યવૃત્તિની પ્રબળતા;
મૂડીદારોની સત્તા; 'ઇન્ડસ્ટ્રીઅલીઝમ'

વિકલ પું (સં.) કૃષ્ણ; વિષ્ણુ
વિડંબન નં અનુકરણ (૨) ઉપહાસ; મશ્કરી
(૩) છળ (૪) મુશ્કેલી; પીડા

વિડંબના સ્ત્રીં જુઓ વિડંબન
વિહારવું સં કિં મારી નાખવું (૨) ચીરવું
(૩) શમાવડું

વિણ અં વિના
વિણામણ નં વીણવું તે (૨) અનાજમાંથી
વીણી કાઢેલો નકામો ભાગ (૩) વીણવાની
મંદીરી

વિણામણી સ્ત્રીં જુઓ વિણામણ
વિણાવવું સં કિં 'વીણવું'નું પ્રેરકરૂપ
વિણાવું અં કિં 'વીણવું'નું કર્મણિરૂપ
વિતથ વિં અસત્ય; મિથ્યા
વિતરણ નં અર્પણ; દાન
વિતરવું સં કિં આપવું
વિતર્ક પું એક તર્ક પછીનો બીજો તર્ક
(૨) સંદેહ; શક (૩) તર્કવિતર્ક; વિચાર
વિતલ(-ળ) નં સાત પાતાળમાંનું બીજું
વિતંડા સ્ત્રીં ખોટો બકવાદ; નકામી માયાઝીક
(૨) પોતાનો પક્ષ જ ન હોય અને માત્ર
સામા પક્ષનું ખંડન જ કર્યા કરવું તે
(મ. શા.)

વિતંડાવાદ પું જુઓ વિતંડા

વિતાડવું સં કિં દુઃખ દેવું; પગવડું
વિતાડ(-વ)વું સં કિં પસાર કરવું
વિતાન પું; નં ચંદરવો; છત
વિતાલ વિં ખેતાલું
વિતાવવું સં કિં વિતાડવું; પસાર કરવું
વિત્ત નં દ્રવ્ય (૨) શક્તિ (૩) સાર
વિદગ્ધ વિં બળીને ભસ્મ થયેલું (૨) ચતુર
(૩) વિદ્વાન (૪) ધૂર્ત

વિદગ્ધતા સ્ત્રીં
વિદલ(-ળ) વિં વિકસિત; ખીલેલું (૨) ફળ
વિનાનું (૩) નં જુદાજુદા રેસા ન હોય
તેલું મૂળ

વિદાય વિં વળાવેલું; મોકલેલું (૨) સ્ત્રીં
રજ; છૂટા પડવું તે

વિદાયગીરી સ્ત્રીં રજ આપવી તે; વળાવવું તે
વિદારક પું વિદારણ કરનાર

વિદારણ નં વિદારવું તે
વિદારવું સં કિં ચીરવું; કકડા કરી નાખવા
(૨) મારી નાખવું

વિદારી સ્ત્રીં એક રોગ (૨) એક વેલો
વિદારીકંઠ પું વિદારીનું કંઠ

વિદિત વિં જાણમાં આવેલું
વિદુર પું (સં.) ધૃતરાષ્ટ્ર તથા પાંડુનો નાનો
ભાઈ

વિદુરવેડા પું બં વં દીનતા દેખાડ્યા
કરવી તે

વિદુષી વિં સ્ત્રીં પંડિતા
વિદૂર વિં ખૂબ દૂર
વિદૂષક પું મશ્કરો; રંગલો (૨) નાટકમાં
નાયકનો મિત્ર

વિદૂષકપણું નં
વિદેશ પું પરદેશ
વિદેશી વિં (૨) પું પરદેશી
વિદેશીય વિં પરદેશી
વિદેહ(-હી) વિં માયાપાશથી મુક્ત થયેલું;
કેવલ્ય પામેલું (૨) અશરીરી (૩) મૃત

વિદેહમુક્ત વિં વિદેહમુક્તિ પામેલું
વિદેહમુક્તિ સ્ત્રીં મરણ બાદ પ્રાપ્ત થતી મુક્તિ
(જીવન્મુક્તિથી જલદું)

વિદેહી વિં જુઓ વિદેહ

વિદ્યમાન વિં હયાત (૨) હાજર
 વિદ્યા સ્ત્રીં જ્ઞાન (૨) તેનું શાસ્ત્ર કે કળા
 વિદ્યાચુક્ર પું વિદ્યા શીખવનાર ચુક્ર
 વિદ્યાદાન નં વિદ્યાનું દાન
 વિદ્યાધર પું એક દેવથાનિનો દેવ
 વિદ્યાધરી સ્ત્રીં વિદ્યાધરવર્ગની સ્ત્રી
 વિદ્યાધિકારી પું કેળવણીખાતાનો ઉપરી
 વિદ્યાનંદ પું જ્ઞાનપ્રાપ્તિનો આનંદ
 વિદ્યાનિધિ પું વિદ્યાનો ભંડાર
 વિદ્યાપીઠ સ્ત્રીં વિદ્યાનું ધામ; 'યુનિવર્સિટી'
 વિદ્યાભ્યાસ પું ભણતર; કેળવણી
 વિદ્યામંદિર નં શાળા
 વિદ્યામૃત નં વિદ્યારૂપી અમૃત
 વિદ્યાર્થી પું ભણનાર; અભ્યાસી
 વિદ્યાલય નં શાળા
 વિદ્યાવિહીન વિં કેળવણી વિનાનું
 વિદ્યાભ્યાસંગી વિં (૨) પું વિદ્યાના
 વ્યાસંજવાળો

વિદ્યુત સ્ત્રીં વીજળી
 વિદ્યુતપાત પું વીજળી પડવી તે
 વિદ્યુત્કણ પું 'ઇલેક્ટ્રોન'
 વિદ્યુત્ચંત્ર નં વીજળીને બળે ચાલતું ચંત્ર
 વિદ્યુન્માલ્યા(-ળા) પું એક છંદ
 વિદ્યુલ્લેખા સ્ત્રીં વીજળીની વાંકીચૂંકી રેખા
 વિદ્યુમ્બ નં પરવાળું (૨) કૂંપળ
 વિદ્વજ્જન પું વિદ્વાન માણસ
 વિદ્વત્તા સ્ત્રીં પંડિતાર્થ; જ્ઞાન
 વિદ્વાન વિં (૨) પું જ્ઞાનવાન; પંડિત; જ્ઞાની
 વિદ્વેષ પું દ્વેષ; શત્રુતા
 વિધવા સ્ત્રીં જેનો પતિ મરી ગયો હોય
 તેવી સ્ત્રી

વિધવાવિવાહ પું વિધવાનું લગ્ન
 વિધવિધ વિં બહુ પ્રકારનું
 વિધા સ્ત્રીં પ્રકાર
 વિધાતા પું (સં.) બ્રહ્મા (૨) સ્ત્રીં વિધાત્રી
 વિધાત્રી સ્ત્રીં પ્રારબ્ધની અધિષ્ઠાત્રી દેવી
 વિધાન નં વિધિ; રીત (૨) શાસ્ત્રાજ્ઞા (૩)
 ક્રિયા (૪) સેવા (૫) ઉપાય (૬) હાથીને
 માટે કરેલો લાકડું
 વિધાયક વિં રચનાત્મક (૨) પું વ્યવસ્થા
 કરનાર (૩) રચનાર (૪) આજ્ઞા કરનાર

વિધિ પું (સં.) બ્રહ્મા (૨) સામ્યદેવતા (૩)
 આજ્ઞા; શાસ્ત્રાજ્ઞા (૪) સંસ્કાર (૫) પું;
 સ્ત્રીં ક્રિયા (૬) ક્રિયાનો ક્રમ કે પદ્ધતિ
 વિધિનિષેધ પું અમુક કરવા ન કરવા માટેની
 શાસ્ત્રાજ્ઞા

વિધિપદ નં*
 વિધિરૂપ વિં અમુક કરવાની આજ્ઞાવાળું
 વિધુ પું ચંદ્રમા
 વિધુર પું જેની પત્ની મરી ગઈ હોય એવો
 પુરુષ

વિધુર(-રુ) વિં વ્યાકુળ (૨) વિચોગી
 વિધુરા વિં સ્ત્રીં પ્રિયના વિચોગથી પીડિત
 વિધુરુ વિં વ્યાકુળ (૨) વિચોગી
 વિધેય વિં કરવાયોગ્ય (૨) અધીન; આજ્ઞાધારક
 (૩) નં વાક્યમાં ઉદ્દેશ્યને વિષે જે કંઈ કહ્યું
 હોય તે (વ્યા.)

વિધેયવધક વિં વિધેયના અર્થમાં વધારો
 કરનાર (૨) નં તેનું પદ (વ્યા.)

વિદ્ધ વિં વીંધાયેલું
 વિદ્યથ પું શાસ્ત્રાજ્ઞા, પ્રેરણા, ઉપદેશ, ફરજનો
 અર્થ બતાવતું ક્રિયાપદનું રૂપ (વ્યા.)

વિદ્વન્વિત વિં નાશ પામેલું
 વિદ્વન્સ પું નાશ; ઉચ્છેદ
 વિનત વિં નમ્ર (૨) નમી ગયેલું
 વિનતા સ્ત્રીં + વનિતા
 વિનમ્ર વિં વિશેષ નમ્ર
 વિનય પું નમ્રતા (૨) સભ્યતા
 વિનયમંદિર નં માન્યમિક કેળવણી આપનારી
 શાળા

વિનવણી સ્ત્રીં વીનવડું તે
 વિનશન નં નાશ
 વિનશર વિં નશર; ક્ષણભંગુર
 વિનષ્ટ સ્ત્રીં નાશ પામેલું
 વિનષ્ટિ સ્ત્રીં વિનાશ; પાપમાત્રી
 વિનંતિ(-તી) સ્ત્રીં અરણ્ય; આજીવ
 વિના અં સિવાય
 વિનાશ્ય નં + વિજ્ઞાન
 વિનાયક પું (સં.) ગણપતિ
 વિનાશ પું નાશ
 વિનાશક વિં નાશ કરનાર
 વિનાશન નં નાશ કરવો તે

વિનાશી વિં નાશ કરનારું (૨) નાશ પામે તેવું
વિનિષ્ઠાત પું અવનતિ; પડતી; વિનાશ
વિનિમય પું અદ્વલોભદ્વલો; આપણે
વિનિયોગ પું ઉપયોગ; પ્રયોગ (૨) નિમજ્જક

(૩) વિદ્ય

વિનીત વિં સૌમ્ય; વિવેકી (૨) સુશિક્ષિત
(૩) નરમપક્ષનું (૪) વિનયમંદિરનો
અભ્યાસ પાર કરી ગયેલું

વિનીતતા સ્ત્રીં સૌમ્યતા; નમ્રતા (૨)
સુશિક્ષિતતા

વિનોદ પું મોજ; આનંદ (૨) મસ્કરી
વિનોદિની વિં સ્ત્રીં વિનોદી (સ્ત્રી)
વિનોદી વિં આનંદી; મોજલું
વિન્યસ્ત વિં ગોઠવાયેલું (૨) મુકાયેલું
વિન્યાસ પું ગોઠવણ (૨) મૂકવું તે
વિપક્ષ વિં સામા પક્ષનું; વિરોધી (૨) પું
સામાવાળિયો; દુસ્મન

વિપત(તિ, -દ-દા) સ્ત્રીં દુઃખ; આફત (૨)
મુશ્કેલી

વિપથ પું કુમાર્ગ
વિપથગામી વિં (૨) પું કુમાર્ગે જનાર
વિપદ(-દા) સ્ત્રીં વિપત્તિ
વિપરીત વિં ઊલટું; વિરોધી; અવળું
વિપરીતકરણ નં ઊલટું કરવું તે
વિપરીતકોણ પું 'રિફ્લેક્સ એન્ગલ' (ખ.)
વિપરીતતા સ્ત્રીં

વિપરીતલક્ષણા સ્ત્રીં જલ્દલક્ષણાનો એક
પ્રકાર; આમાં વાચ્યાર્થને છોડી તેના સાથે
સંબંધ રાખતો તેનાથી બિલકુલ વિપરીત
અર્થ સમજવાનો હોય છે (બ્યા.)

વિપર્યાય પું ઊલટપૂલટ થઈ જતું તે (૨)
મિથ્યાજ્ઞાન; હોય તેનાથી ઊલટું જ સમજવું
તે (૩) ગરબડ; અવ્યવસ્થા (૪) નાશ

વિપર્યાસ પું જુઓ વિપર્યાય
વિપલ(-ળ) સ્ત્રીં પળનો ૬૦ મો ભાગ
વિપાક પું પરિપક્વતા (૨) પરિણામ; ફળ
વિપિન નં જંગલ
વિપુલ વિં વિશાળ (૨) પુષ્કળ (૩) ઘટ
વિપુલતા સ્ત્રીં
વિપ્ત પું ત્રાસણ

વિપ્લવકથ વિં ઉત્તરયેલું (૨) નાસીપાસ
થયેલું

વિપ્લવકથા સ્ત્રીં નાયકે સંકેત ન સાચવ્યાથી
નાસીપાસ થયેલી નાયિકા

વિપ્લવભ પું વિરહ; વિયોગ (૨) છળ; ઠગાઈ
વિપ્લવભી વિં ધૂર્ત; કપટી; ઠગારું
વિપ્લવ પું બળવો; અધાધૂંધી (૨) વિપત્તિ
(૩) વિનાશ (૪) રૂખી જઈ નાશ પામવું તે

વિપ્લવકારી વિં વિપ્લવ કરનારું
વિપ્લવવાદી વિં બળવો જરૂરી છે એમ
માનનારું; 'રેવોલ્યુશનિસ્ટ'

વિપ્લાવક વિં વિપ્લવકારી
વિક્ષાવતું સં કિં 'વીફરવું'નું પ્રેરકરૂપ
વિક્ષલ(-ળ) વિં નિષ્ફળ
વિક્ષલ(-ળ)તા સ્ત્રીં નિષ્ફળતા
વિખુધ પું જ્ઞાની; પંડિત (૨) દેવ
વિખુલ વિં જંગેલું; જગાડેલું (૨) પ્રવીણ;
ચતુર (૩) બાનમાં આવેલું

વિખોધ પું જંગવું તે (૨) બાનમાં આવવું
તે (૩) જ્ઞાન

વિખોધન નં જગાડવું તે (૨) જ્ઞાન આપવું તે
વિભક્ત વિં વિભાગ કરેલું (૨) જુદું પડેલું
કે પાડેલું

વિભક્તિ સ્ત્રીં નામનો ક્રિયા સાથે સંબંધ
દેખાડનાર પ્રત્યય (બ્યા.)

વિભવ પું વૈભવ
વિભળ વિં + વિહવળ; બ્યાકુળ
વિભા સ્ત્રીં પ્રકાશ (૨) શોભા (૩) કિરણ
વિભાકર પું સૂર્ય
વિભાગ પું ભાગ (૨) હિસ્સો
વિભાજકધર્મ પું જુદો પાડનાર ધર્મ
વિભાજન નં ભાગ પાડવા તે; હિસ્સા
પાડવા તે

વિભાજ્ય વિં ભાગી શકાય તેવું; ભાગ
પાડવાયોગ્ય

વિભાવ પું સ્થાયી ભાવોને ઉત્પન્ન કરનાર
કે ઉદ્દીપ્ત કરનાર વસ્તુ (ભા. શા.)

વિભાવન નં અવધારણ (૨) ચિંતન (૩)
કલ્પના

વિભાવના સ્ત્રીં જુઓ વિભાવન (૨) એક
અર્થાલંકાર; જેમાં કારણ વિના કાર્યની
ઉત્પત્તિ વર્ણવવામાં આવી હોય છે. (કા. સા.)

વિભાવરી સ્ત્રીં રાત્રી

વિભાવું અં કિં પ્રકાશવું; શોભવું

વિભિન્ન વિં ભિન્ન; પૃથક; જુદું

વિભિન્નતા સ્ત્રીં

વિભિન્નભતિ વિં જુદી જુદી ભતનું

વિભીષિકા સ્ત્રીં ભય; ડર

વિભુ વિં સર્વવ્યાપી; નિત્ય; અચલ (૨)
શક્તિમાન; સમર્થ (૩) મહાન; શ્રેષ્ઠ

વિભુતા સ્ત્રીં

વિભુત્વ નં

વિભૂતિ સ્ત્રીં સંપત્તિ; ઐશ્વર્ય; (૨) દિવ્ય
કે અલૌકિક શક્તિ (૩) ભસ્મ (૪) મહત્તા
(૫) સામર્થ્ય

વિભૂતિપૂળ સ્ત્રીં વિભૂતિમાનની પૂળ

વિભૂતિમાન વિં વિભૂતિવાળું

વિભૂષણ નં આભૂષણ

વિભૂષિત વિં શણગારેલું

વિભેદ પું જુદું પાડવું તે (૨) ભેદ; ફરક
(૩) શત્રુવટ (૪) જુદાજુદા અનેક ભેદમાનો
ફરક

વિભેદક વિં વિભેદ કરનારું

વિભ્રમ પું વિલાસયુક્ત હાવભાવ (૨) સંશય
(૩) ભ્રાંતિ (૪) ભ્રમણ—ધ્રમણ તે (૩) ગભરાટ
(ઉતાવળનો)

વિભ્રાંત વિં ભ્રમિત થયેલું (૨) ભ્રમણ—ધ્રમણ
(૩) ગભરાયેલું

વિભ્રાંતિ સ્ત્રીં ભ્રાંતિ; ગભરાટ; ગૂંથવણ

વિમનસ વિં ઉદાસ; ખિન્ન (૨) બ્રમ;
અસ્થિર

વિમનસ્ક વિં જુઓ વિમનસ

વિમર્દવું સં કિં દબાવવું; પીસવું; દળવું
(૨) મર્દન કરવું; ધસવું (૩) નાશ કરવો
(૪) મારી નાખવું

વિમર્શ (—વર્) પું વિચાર; આલોચન; સૂચીક્ષા
(૨) અસંતોષ; અધીરતા (૩) સંશય

વિમર્શન નં જુઓ વિમર્શ

વિમર્ષ પું જુઓ વિમર્શ

વિમલ (—ળ) વિં નિર્મળ

વિમલ (—ળ) તા સ્ત્રીં

વિમાન નં આકાશમાં ફરી શકે તેવું વાહન

વિમાની વિં વિમાનવાળું (૨) પું વિમાનમાં

ફરનાર (૩) વિમાન ચલાવવામાં કુશળ માણસ

વિમાસણ સ્ત્રીં વિમાસણું તે; પસ્તાવો

વિમાસણું અં કિં પસ્તાવું; પાછળથી ચિંતા
કરવી

વિમુક્ત વિં સ્વતંત્ર; મુક્ત (૨) તબેલું; છોડેલું

વિમુક્તિ સ્ત્રીં છુટકારો; મુક્તિ

વિમુખ વિં મોં ફેરવી લીધું હોય તેવું;

પરાક્રમુખ; નિવૃત્ત (૨) પ્રતિકૂળ; વિરુદ્ધ

વિમુખતા સ્ત્રીં

વિમુઘ્ધ વિં મોહિત; આસક્ત (૨) ભ્રાંત (૩)
ગમરાયેલું

વિમૂઢ વિં મૂઢ બની ગયેલું

વિમોક્ષ પું મોક્ષ; મુક્તિ

વિમોચન નં મુક્તિ; છુટકો

વિમોહ વિં સ્ત્રીં મોહ પામેલી (૨) પું
એક છંદ

વિચત નં આકાશ

વિચતિ નં પક્ષી

વિચાળણ નં (કા.) વિચાણું તે; પ્રસૂતિ

વિચાણુ નં વિચાણું તે

વિચાણું અં કિં પ્રસવ થવો (પશુને)

વિચુક્ત વિં જુદું પડેલું

વિચોગ પું જુદા પડવું તે (૨) વિરહ

વિચોગચિહ્ન નં બાદબાકીનું — આણું ચિહ્ન (ગ.)

વિચોગપ્રમાણુ નં 'ડિવિડન્ડો' (ગ.)

વિચોગિની વિં સ્ત્રીં વિરહિણી

વિચોગી વિં વિરહી

વિચોળક વિં છટું પાડનાર (૨) બાદ કરવાની
રકમ (ગ.)

વિચોળન નં છટું પાડવું તે (૨) બાદબાકી (ગ.)

વિચોળ્ય વિં છટું પાડવાયો (૨) જેમાંથી
બાદ કરવાનું હોય તે (ગ.)

વિરક્ત વિં અનુરાગ વિનાનું; સ્પૃહા વિનાનું

વિરક્તિ સ્ત્રીં વિરક્તપણું

વિરચિત વિં રચેલું

વિરજ્ય, વાળો પું એક સુમધીદાર મૂળ

વિરતિ સ્ત્રીં વૈરાગ્ય; વિરક્તિ (૨) વિરામ;

નિવૃત્તિ

વિરથ વિં રથ વિનાનું
 વિરથનું અં કિં અટકવું
 વિરથ(-હું) વિં દુર્લભ (૨) આહુંઆહું (૩)
 અદ્ય (૪) નિર્ભન
 વિરથતા સ્ત્રી
 વિરહું વિં જુઓ વિરલ
 વિરલજી નં જુઓ વિરલ
 વિરલ વિં સ્વાદ વિનાનું (૨) રસ વિનાનું (૩)
 વિરલજી (૪) પું રસભંગ
 વિરહ પું પ્રિયજનનો વિરોધ
 વિરહકાવ્ય નં વિરહ ઉપર લખેલું કાવ્ય
 વિરહનવર પું વિરહથી થયેલો નવર કે દુઃખ
 વિરહામિ પું વિરહરૂપી અમિ
 વિરહાતુર વિં વિરહથી વ્યાકુળ બનેલું
 વિરહાનલ(-ળ) પું જુઓ વિરહામિ
 વિરહિણી વિં સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી પ્રિયના
 વિરહવાળી
 વિરહિત વિં વિનાનું
 વિરહી વિં (૨) પું વિરહવાળો (સ્ત્રીના)
 વિરાગ પું વૈરાગ્ય
 વિરાગી વિં વૈરાગ્યયુક્ત (૨) પું સાધુ;
 સંન્યાસી
 વિરાજમાન વિં પ્રકાશમાન (એટલું કે હાજર
 એ અર્થમાં માન બતાવવા વપરાય છે)
 વિરાજનું અં કિં પ્રકાશનું; શોભનું (જુઓ
 વિરાજમાન)
 વિરાજિત વિં સુશોભિત; પ્રકાશિત (જુઓ
 વિરાજમાન)
 વિરાટ વિં મોટું; ભવ્ય; અતિ વિરાગ (૨)
 પું (સં.) જેને ત્યાં પાડવો અજ્ઞાતવાસ
 રહ્યા હતા તે મત્સ્યદેશનો રાજા (૩)
 નં બ્રહ્માંડ
 વિરામ પું વિરામનું તે (૨) આરામ; વિરામો
 (૩) અંત; અવસાન
 વિરામચિહ્ન નં ચોમવાની નિશાની (વાંચતાં)
 વિરામનું અં કિં અટકવું; ચોમનું; અંધ
 પડવું; અંત આવવો
 વિરાવ પું ધ્વનિ
 વિરુદ્ધ વિં જલદું; પ્રતિકુલ
 વિરુદ્ધતા સ્ત્રી
 વિરુથ વિં કદરૂપું
 વિરુથતા સ્ત્રી

વિરુપાક્ષ પું (સં.) શિવ
 વિરોધન નં જુલાય
 વિરોધન પું (સં.) પ્રહારનો પુત્ર અને
 બલિનો બાપ
 વિરોધ પું વિરુદ્ધતા (૨) દ્વેષ; શત્રુવટ (૩)
 કનિષ્ઠા; તકરાર
 વિરોધનું સં કિં વિરોધ કરવો; સામા થવું;
 ઘેરી લેવું
 વિરોધાભાસ પું માત્ર દેખીતો વિરોધ (૨)
 તેવા વર્ણનવાળો એક અર્થાલંકાર (કા. શા.)
 વિરોધાભાસી વિં વિરોધાભાસવાળું
 વિરોધી વિં વિરોધ કરનારું; વેરી; શત્રુ (૨)
 વિરુદ્ધ; જલદું (૩) પું દુસ્ત્રમન;
 સામાવાળિયો
 વિરુદ્ધજી વિં વિચિત્ર; અદ્ભુત; અસાધારણ
 વિરુદ્ધજીતા સ્ત્રી
 વિરુપન નં વિલાપ
 વિરુપનું અં કિં વિલાપ કરવો
 વિરુપ પું ઓગળી જવું તે (૨) લય; નારા
 વિરુપન નં જુઓ વિરુપ
 વિરુપનું અં કિં ઝળકવું (૨) કીડા કરવી;
 આનંદ કરવો
 વિરુસિત વિં ઝળકવું; ચમકવું (૨) નં વિલાસ;
 ચેષ્ટા; નખરું
 વિરુંથ પું ઠીલ; વાર
 વિરુંથત્રિતાલ પું એક તાલ (સંગીત)
 વિરુંથદ્રુતલય સ્ત્રી સંગીતમાં લયનો એક
 પ્રકાર
 વિરુંથન નં લટકવું તે (૨) ઠીલ; વાર
 વિરુંથમધ્યલય સ્ત્રી સંગીતમાં લયનો
 એક પ્રકાર
 વિરુંથલય સ્ત્રી સંગીતમાં લયનો એક પ્રકાર
 વિરુંથિત વિં લટકવું (૨) વિરુંથ થયો હોય
 એવું (૩) ધીમું
 વિરુંથી લટકવું (૨) ધીમું
 વિલાપ પું રેવું તે; રદન; આકંઠ
 વિલાયત સ્ત્રી; નં વતન (૨) તુર્કીનો અસલ
 દેશ (૩) ગોરા લોકોનો દેશ (૪) છંદ
 વિલાયતી વિં વિલાયતમાં બનેલું
 વિલાવું અં કિં કરમાવું (૨) પીગળવું (૩)
 નારા પામવું

વિલાસ પું. ખેલ; કીડા (૨) ચેનખાજી; મોજ
(૩) શૃંગારચેષ્ટા; મોહક હાવભાવ (૪)
શૃંગારકીડા

વિલાસવતી વિ. સ્ત્રી. વિલાસવાળી
વિલાસવું અ. ક્રિ. વિલાસ કરવો (૨) ચળકવું
વિલાસિકા સ્ત્રી. એક પ્રકારનું એકઅંકી નાટક
વિલાસિની સ્ત્રી. વિલાસવતી સ્ત્રી (૨) વેશ્યા
વિલાસી વિ. (૨) પું. કામાસક્ત; વિષયી
(૨) ચેનખાજી હડાવનાર

વિલીન વિ. લીન થઈ ગયેલું (૨) લય પામેલું
(૩) આગળી ગયેલું

વિલુપ વિ. લુપ્ત થઈ ગયેલું (૨) ઝૂંટવી લીધેલું
વિલુપ્ત વિ. લોભાયેલું (૨) આસક્ત
વિલેખ પું.*
વિલેખન ન. લેપ કરવો તે (૨) લેપ કરવાનો
પદાર્થ

વિલોકણી સ્ત્રી. + જોવાની ટળ (૨) તપાસણી
વિલોકન ન. જોવું તે (૨) નજર
વિલોક(-અ) પું. સ. ક્રિ. જોવું; (૨) તપાસવું
વિલોચન ન. આંખ
વિલોચવું સ. ક્રિ. જુઓ વિલોકવું
વિલોમ વિ. વિપરીત; જલદું
વિલોમક્રિયા સ્ત્રી. 'મેથડ ઓફ ઇન્વર્ઝન' (ગ.)
વિલોમજ(-જાત) વિ. ઉચ્ચ જાતિની સ્ત્રીને
જાતરતી જાતિના પુરુષથી ઉત્પન્ન થયેલું

વિલોહ વિ. ચંચળ (૨) સુંદર
વિલોહતા સ્ત્રી.
વિલોવું અ. ક્રિ.*
વિલક્ષ સ્ત્રી. જોલવાની ઇચ્છા (૨) તાત્પર્ય;
ધરાહો

વિવક્ષિત વિ. જોલવા ધારેલું
વિવર ન. ફર; છિદ્ર (૨) ગુફા
વિવરણ ન. સ્પષ્ટીકરણ; વિવેચન
વિવણું વિ. શીકું; રંગ વિનાનું (૨) કદરૂપું
(૩) નીચ જાતિનું

વિવર્ત પું. રૂપાંતર (૨) ભ્રમ; મિથ્યાભાસ (૩)
ચક્રાકાર ફરવું તે

વિવર્તન ન. પરિવર્તન (૨) પરિભ્રમણ (૩)
ચક્રાકાર ફરવું તે

વિવર્તવાદ પું. જગત એ બ્રહ્મનું પરિભ્રમ
નથી પરંતુ મિથ્યાભાસ છે એવો વેદાંતનો
સિદ્ધાંત

વિવર્તવું અ. ક્રિ. ગોળ ફરવું
વિવર્તિત વિ. વિવર્તન પામેલું (૨) મથકોડાઈ
ગયેલું

વિવર્ધિત વિ. વધેલું; વિસ્તાર પામેલું

વિવશ વિ. પરાધીન (૨) વ્યાકુળ

વિવશતા સ્ત્રી.

વિવાડો પું. (કા.)*

વિવાદ પું. ચર્ચા (૨) ઝઘડો (૩) મતભેદ
(૪) અદાલતમાં ચાલતો ઝઘડો કે દાવો

વિવાદિત વિ. વિવાદયુક્ત; ચર્ચારૂપ; તકશરી

વિવાદી વિ. (૨) પું. વિવાદ, ઝઘડો કે દાવો
કરનાર (૨) વિ. વાદીસંવાદી સાથે નહિ
ભળતો (સ્વર) [સંગીત]

વિવાર પું. અક્ષરોના ઉચ્ચારણમાં ગળાનું
પહોળું થવું તે

વિવાસન ન. દેશનિકાલ કરવું તે

વિવાહ પું. વેવિશાળ (૨) લગ્ન

વિવાહપત્રી સ્ત્રી. કંકાત્રી

વિવાહવાજન ન. વિવાહ કે તેવો
ધામધૂમવાળો અવસર

વિવાહિત વિ. પરણેલું

વિવિક્ત વિ. અલગ; જુદું (૨) એકાંત (૩)
નિર્મલ

વિવિધ વિ. અનેક પ્રકારનું

વિવિધતા સ્ત્રી. વિવિધ હોવાપણું (૨) વૈચિત્ર્ય

વિવૃત વિ. ઉઘાડું; ખુલ્લું (૨) વિસ્તૃત

વિવેક પું. જુઓ વિવેકબુદ્ધિ (૨) સભ્યતા
(૩) કરકસર

વિવેકબુદ્ધિ સ્ત્રી. સારાસાર છટા પાડવાની બુદ્ધિ

વિવેકી વિ. સભ્ય (૨) વિચારવાન; જ્ઞાની

વિવેચક વિ. (૨) પું. વિવેચન કરનાર

વિવેચન ન. સ્પષ્ટીકરણ (૨) ટીકા; ગુણદોષ
જુદા પાડી બતાવવા તે

વિવેચના સ્ત્રી. વિવેચન

વિશદ વિ. નિર્મળ (૨) સ્પષ્ટ (૩) પ્રવેત

વિશદતા સ્ત્રી.

વિશરણ ન. મારી નાખવું તે

વિશાખા સ્ત્રી. નાની ડાળી (૨) ન. સોળમું
નક્ષત્ર

વિશારદ વિં નિપુણ; ચતુર (૨) મંડિત;
વિદ્વાન
વિશારદતા સ્ત્રી
વિશાલ(-ળ) વિં મોડું; વિસ્તીર્ણ
વિશાલ(-ળ)તા સ્ત્રી
વિશિષ્ઠ વિં શિખા-ટાય વિનાનું (૨) નં
બાણ
વિશિષ્ટ વિં વિશેષતાવાળું; અસાધારણ;
વિલક્ષણ
વિશિષ્ટતા સ્ત્રી
વિશિષ્ટાદૈત નં રામાનુજયાર્ગે પ્રવતવિલો
વેદાંતનો સિદ્ધાંત
વિશીર્ણુ વિં ભાંગીતરી ગયેલું; છૂલું
વિશુદ્ધ વિં પવિત્ર (૨) નિર્મળ
વિશુદ્ધતા સ્ત્રી
વિશુદ્ધમૂલ્ય નં 'એક્સોલ્યૂટ વેલ્યુ' (ગ.)
વિશુદ્ધિ સ્ત્રી વિશુદ્ધતા
વિશુદ્ધિ(-ળ) વિં બંધન વિનાનું; સ્વચ્છંદી
વિશે(-વે) અં સંબંધી
વિશેષ વિં + જુઓ વિશેષ
વિશેષ વિં વધારે (૨) ખાસ; અસાધારણ
(૩) પું તફાવત (૪) અસાધારણ ધર્મ
વિશેષણ નં નામનો ગુણ કે સંખ્યા બતાવનાર
શબ્દ (વ્યા.)
વિશેષતઃ અં મુખ્યત્વે કરીને; ખાસ કરીને
વિશેષતા સ્ત્રી વધારેપણું (૨) તફાવત (૩)
ઉત્કૃષ્ટતા; અસાધારણતા
વિશેષત્વ નં જુઓ વિશેષતા
વિશેષ્ય નં વિશેષણ જેનો ગુણ કે વધારો
બતાવતું હોય તે શબ્દ (વ્યા.)
વિશેષન નં સાફ કરવું તે; ઘોઈ નાખવું તે
વિશ્રા(-સ્ત)બ્ધ વિં વિશ્વાસુ (૨) સ્થિર
વિશ્રામવું અં કિં વિશ્રામ કરવો (૨) અટકવું
વિશ્રાંભ પું વિશ્વાસ (૨) રહસ્ય; ખાનગી વાત
વિશ્રામ પું વિસામો; આરામ (૨) આરામ
લેવાનું સ્થાન
વિશ્રામવાર પું જે દિવસે કામ બંધ
રાખવાનું હોય તે દિવસ; 'સુબાથ'
વિશ્રાંત વિં થાકી મથેલું
વિશ્રાંતિ સ્ત્રી વિશ્રામ
વિશ્રી વિં શોભાહીન; કુરૂપ; બેફાલ

વિશ્વત વિં પ્રખ્યાત (૨) બલેલું; સાબલેલું
વિશ્વલેષ્ટ વિં છૂંડે પરેલું; પારેલું
વિશ્વલેષ પું છૂંડે પડવું કે પાડવું તે (૨) વિયોગ
વિશ્વલેષક પું જુડું પાડનાર
વિશ્વલેષણ નં વિશ્લેષ
વિશ્વ નં જગત; સૃષ્ટિ
વિશ્વકર્મા પું (સં.) દેવોનો શિલ્પશાસ્ત્રી (૨)
ઈશ્વર (૩) સુતાર
વિશ્વજનીન વિં સમસ્ત વિશ્વનું;—ને લગતું
(૨) ભૂતમાત્ર પ્રત્યેનું
વિશ્વતંત્ર નં જગતનું તંત્ર—વ્યવસ્થા
વિશ્વનાથ પું જગતનો સ્વામી; પરમેશ્વર (૨)
[સં.] કાશીમાં આવેલું શિવનું જ્યોતિર્લિંગ
(૩) [સં.] મહાદેવ
વિશ્વરૂપ વિં સર્વવ્યાપી (૨) પું [સં.] વિધગુ
વિશ્વવિદ્યાલય નં વિદ્યાપીઠ
વિશ્વવ્યાપી વિં આખા જગતમાં વ્યાપી રહેલું
વિશ્વશાંતિ સ્ત્રી સકલ જગતની શાંતિ
વિશ્વસનીય વિં વિશ્વાસ કરવાલાયક
વિશ્વસનીયતા સ્ત્રી
વિશ્વસ્ત વિં વિશ્વાસુ; વિશ્વસનીય
વિશ્વંભર વિં આખા જગતનું પોષણ કરનાર
(૨) સર્વવ્યાપી (૩) પું (સં.) વિધગુ
વિશ્વંભરા સ્ત્રી પૃથ્વી
વિશ્વાત્મા પું વિશ્વનો આત્મા—પરમેશ્વર
વિશ્વાધાર પું વિશ્વનો આધાર—ઈશ્વર
વિશ્વામિત્ર પું (સં.) એક પ્રસિદ્ધ ઋષિ
વિશ્વાસ પું ભરોસો; ખાતરી (૨) શ્રદ્ધા;
પ્રતીતિ
વિશ્વાસઘાત પું કોઈએ મૂકેલો વિશ્વાસ
તોડવો તે; વિશ્વાસ આપીને અવળું કરવું
તે; દગલખાણ
વિશ્વાસઘાતી વિં (૨) પું વિશ્વાસઘાત
કરનાર
વિશ્વાસપાત્ર વિં વિશ્વસનીય
વિશ્વાસી વિં જુઓ વિશ્વાસુ (૨) પું
ઈસુ ખ્રિસ્ત વિષે વિશ્વાસ—શ્રદ્ધા રાખનાર;
ખ્રિસ્તી
વિશ્વાસુ વિં વિશ્વાસ રાખનાર (૨) વિશ્વાસ
રાખવાયોગ્ય
વિશ્વેદેવ પું બં વં વસુ, કલ્પ વગેરે દશ દેવો

વિશ્વેશ(-શ્વર) પું. પ્રભેશ્વર

વિશ્વ નં. ઝેર

વિશ્વખાપદેા પું. એક વનસ્પતિ

વિશ્વધ્ન વિ. વિશ્વ દૂર કરનાર

વિશ્વલુપ્ત વિ. ઉદાસ; ખિન્ન

વિશ્વલુપ્તતા સ્ત્રી.

વિશ્વધર પું. સાપ; નાગ

વિશ્વમ વિ. અસમાન; ખાડાટોકરાવાળું (૨)

મુરકેલ (૩) પ્રતિક્ષણ (૪) દારૂણ (૫) એકી (સંખ્યા)

વિશ્વમઅપૂર્ણાંક પું. છેદ જેટલા કે તેથી મોટા અંશવાળો અપૂર્ણાંક

વિશ્વમધાતુ વિ. વિશ્વમ ધાતુવાળો (પદી)
[ગ.]

વિશ્વમત્રિકોણ પું. ત્રણે વિશ્વમ-અસમાન બાજુવાળો ત્રિકોણ (ગ.)

વિશ્વમજ્વર પું. રહીરહીને આવતો તાવ

વિશ્વમતા સ્ત્રી.

વિશ્વય પું. ઇન્દ્રિયમાલ પદાર્થ (૨) ભોગ્ય પદાર્થ; ભોગનું સાધન (૩) કામભોગ (૪) વસ્તુ; પ્રકરણ; મજ્જર; સુદો (૫) ઉદ્દેશ; હેતુ (૬) દેશ

વિશ્વયભોગ પું. વિશ્વયો ભોગવવા તે; કામભોગ

વિશ્વયલંપટ વિ. વિશ્વયભોગમાં લંપટ

વિશ્વયલંપટતા સ્ત્રી.

વિશ્વયવાસના સ્ત્રી. વિશ્વયભોગની વાસના

વિશ્વયવિકાર પું. વિશ્વયને લીધે થતો વિકાર
(૨) કામરૂપી વિકાર

વિશ્વયવિચ્છારિણી વિ. સમામાંરજૂ કરવાના ઠરાવ વિચારી કાઢનારી (સમિતિ)

વિશ્વયસુખ નં. વિશ્વયભોગનું સુખ

વિશ્વયસેવન નં. વિશ્વયભોગનું સેવન

વિશ્વયાતીત વિ. વિશ્વયવાસનાને તરી ગયેલું;
ઇન્દ્રિયાતીત

વિશ્વયાત્મક વિ. વિશ્વયોને લગતું

વિશ્વયાસક્ત વિ. જુઓ વિશ્વયલંપટ

વિશ્વયાસક્તિ સ્ત્રી. વિશ્વયસુખમાં આસક્તિ

વિશ્વયાંતર નં. વિશ્વયનો ફેરફાર; પ્રસ્તુત

વિશ્વયમાંથી અન્ય વિશ્વયમાં જીતરી જવું તે

વિશ્વયાંધ વિ. વિશ્વયભોગમાં અંધ બંધનું

વિશ્વયી વિ. વિશ્વયાસક્ત; કામી

વિશ્વયુક્ત નં. ઝેરી ઝાઢ

વિશ્વહર વિ. (૨) નં. ઝેર દૂર કરનારું
(ઓષધ કે મંત્ર)

વિશ્વાણુ નં. શિંગડું

વિશ્વાદ પું. ખેડ; દિલગીરી (૨) નિરાશા;
અનુત્સાહ

વિશ્વાદી વિ. વિશ્વાદયુક્ત

વિષુવ નં. ક્રાંતિવૃત્ત અને વિષુવવૃત્ત જે બે બિંદુઓમાં મળે છે તે દરેક; મેષ અને તુલામાં સંક્રાંતિ, જ્યારે દિવસરાત સરખાં હોય છે

વિષુવરેખા સ્ત્રી. જુઓ વિષુવવૃત્ત

વિષુવવૃત્ત નં. પૃથ્વીની ધરીની મધ્યમાં કાટખૂણે કદપેલું વર્તુળ; 'ઇક્વેટર'

વિષુવંશ પું. ભૂગોળના રેખાંશ જેવું ખગોળનું એક માપ; 'રાઈટ એસેન્શન'

વિષૂ(-સૂ)ચિકા સ્ત્રી. કાગળિયું; કોલેરા

વિષે અં. માં (૨) બાબત

વિષ્કંભક પું. આગલી કથાનો સાર તથા આવનાર વસ્તુનું સૂચન કરતો નાટકનો ઉપોદ્ધાત-અવતરણ

વિષ્ટર પું. દર્ભાસન

વિષ્ટા સ્ત્રી. મળ; નરક

વિષ્ટિ સ્ત્રી. સમાધાનીની વાટાઘાટ

વિષ્ણુ પું. (સં.) ત્રિમૂર્તિમાં સૃષ્ટિનું પાલન કરનાર સ્વરૂપ

વિષ્ણુતેજ નં. વિષ્ણુનું અન્યથા (૨) ધી

વિષ્ણુપદ નં. આકાશ (૨) વૈકુંઠ

વિષ્ણુપુરાણુ નં. (સં.) એ નામનું અદારમાંનું એક પુરાણ

વિસર્ગ પું. જ્ઞાન (૨) ત્યાગ (૩) હકાર જેવો ઉચ્ચાર કરવાનું : આત્મ ચિત્ત (જ્યા.)

વિસર્જન નં. છોડી દેવું તે (૨) વિકાસ થવું કે કરવું તે (૩) સમાપ્તિ

વિસર્જિત વિ. વિસર્જન કરાયેલું

વિસર્જિની સ્ત્રી.

વિસર્ગત વિ. અસર્ગત; વિસંવાદી

વિસર્ગતિ સ્ત્રી. અસર્ગતિ; વિસંવાદ

વિસંવાદ પું. અસર્ગતિ (૨) વિરોધ

વિશ્વવાદી વિં વિસંવાદયુક્ત (૨) વિવાદી
(સ્વર) [સંગીત]
વિસાત સ્ત્રીં માલ; કિંમત; મહત્વ (૨) ગજ્જ;
દમ (૩) ગણતરી; લેખ; હિસાબ
વિસામો પું થાક ખાવો તે; વિશ્વાંતિ (૨)
વિસામો લેવાની જગા
વિસાર(-રો) પું વીસરી જવું તે; વિસ્મરણ
વિસારવું સં કિં ભૂલી જવું
વિસારો પું વિસાર; વિસ્મરણ
વિસૂચિકા સ્ત્રીં જુઓ વિપૂચિકા
વિસ્ત વિં વિસ્તૃત
વિસ્તૃષ્ટિ સ્ત્રીં સૃષ્ટિ (૨) તજ દેવું તે (૩)
છાડવું તે (૪) આપવું તે
વિસ્ખલિત વિં ભૂલસરેલું
વિસ્ખલિતતા સ્ત્રીં
વિસ્ખલન નં ભૂલ
વિસ્તરણ નં વિસ્તાર
વિસ્તરવું અં કિં વિસ્તાર પામવું
વિસ્તાર પું ફેલાવો (૨) વધારો (૩) વિરાજતા
(૪) [લા.] ખડોળો પરિવાર કે કુટુંબ
વિસ્તારપૂર્વક અં વિસ્તારથી; લંબાણથી
વિસ્તારવું સં કિં વિસ્તાર કરવો; લંબાવવું
વિસ્તીર્ણુ વિં (૨) પું વિસ્તારવાળું
વિસ્તીર્ણુતા સ્ત્રીં
વિસ્તૃત વિં વિસ્તારવાળું
વિસ્તૃતિ સ્ત્રીં વિસ્તાર
વિસ્ફોટક પું આમડીનો એક રોગ
વિસ્મય પું આશ્ચર્ય; અચંચો
વિસ્મયકારક વિં વિસ્મય પમાડે તેવું
વિસ્મયકારી વિં વિસ્મયકારક
વિસ્મરણ નં ભૂલી જવું તે
વિસ્મિત વિં વિસ્મય પામેલું
વિસ્મૃત વિં ભૂલી જવાયેલું
વિસ્મૃતિ સ્ત્રીં વિસ્મરણ
વિસ્મય વિં જુઓ વિશ્વય
વિસ્મંભ પું જુઓ વિશ્વંભ
વિહંગ નં પક્ષી
વિહરવું અં કિં ફરવું (૨) વિહાર કરવો
વિહંગ,ંભ નં પક્ષી
વિહંગદષ્ટિ સ્ત્રીં પક્ષીની પેઠે બધી
પરિસ્થિતિને એકીસાથે ઉપરથી જોઈ લેવી તે

વિહંગમ નં વિહંગ; પક્ષી
વિહંગાવલોકન નં વિહંગદષ્ટિથી કરેલું નિરીક્ષણ
વિહાણવું અં કિં ગાળવું; ગુજરવું
વિહાર પું કીડા (૨) આનંદમાં હરવુંફરવું તે
(૩) ભ્રમણા (૪) મઠ
વિહારી વિં વિહાર કરનાર
વિહિત વિં મુકાયેલું (૨) [શાસ્ત્ર] ફરમાવેલું
વિહીન વિં વિનાનું
વિહોણું વિં વિહીન; વિનાનું
વિદ્યુલ(-ળ) વિં ખાતરું; આતુર
વિદ્યુલ(-ળ)તા સ્ત્રીં
વિળાલો પું ખાવરો (૨) ઝેવફં
વિંધ્ય પું (સં.) દક્ષિણપથ અને ઉત્તરાપથની
વચ્ચે આવેલી પર્વતમાળા
વિંધ્યાટવી સ્ત્રીં વિંધ્યપર્વતનું મોટું જંગલ
વીખર(-રા)વું અં કિં વેરાવું; છટા પડી જવું
વીગત સ્ત્રીં જુઓ વિગત
વીગતવાર અં જુઓ વિગતવાર
વીધર(-રા)વું અં કિં ઝોગળી જવું (૧)
વેરાઈ જવું (૩) ગાભરા બની જવું; મૂંઝાવું
(૪) હતાશ થવું
વીધું નં જમીનનું એક માપ (૪૦ ગુંઠા)
વીધો પું વીધું
વીચ(-ચે) અં + વચ્ચે
વીચિ(-ચી) પું; સ્ત્રીં તરંગ; મોજું
વીચિ(-ચી)માલા(-ળા) સ્ત્રીં તરંગોની હાર
વીચે અં + જુઓ વીચ
વીછડ(-ર)વું અં કિં + જુદા પડવું; વિયોગ
થવો
વીછળવું સં કિં પાણી રેડી હલાવી સાફ કરવું
વીછી(-છુ) પું એક ઝેરી જંતુ
વીધુવા પું બં વં (સ્ત્રીઓનું) પગને અંગૂઠો
પહેરવાનું ધરણું
વીજ,ંળી સ્ત્રીં વિદ્યુત
વીજણવારા પું બં વં પંખો નાખવો તે
વીજણો પું પંખો
વીજન નં પંખાથી પવન નાખવો તે (૨)
પંખો
વીજવું સં કિં પંખો નાખવો
વીજળી સ્ત્રીં વીજ; વિદ્યુત
વીજળીકોઠો પું એક રમત

વીણા સ્ત્રીં પ્રસવની પીડા

વીણું સં કિં ચૂંટવું (૨) પસંદ કરવું
(૩) [અનાજમાંથી કાંકરા વગેરે] ઉપાડી
લેવું; દૂર કરવું

વીણા સ્ત્રીં ખીન; એક તાંતુવાદ્ય

વીણાકાંચ નં 'લિરિક'

વીણાધારી વિં વીણા ધારણ કરનાર

વીણાપાણિ વિં હાથમાં વીણા રાખનાર (૨)
પું (સં.) નારક

વીત વિં જવું રહેલું (૨) જાડી ફીધેલું

વીતક નં; સ્ત્રીં વીતેલું તે (૨) સંકટ

વીતરાગ(-ગી) વિં રાગ-આસક્તિ વિનાનું

વીતવું અં કિં ગુજરવું; પસાર થઈ જવું
(૨) દુઃખ પડવું

વીથિ(-થી) સ્ત્રીં માર્ગ; રસ્તો

વીનવવું સં કિં વિનંતિ કરવી

વીફરવું અં કિં મિલન ખોલો; ગુસ્સે થવું;
ઉસ્કેરાવું

વીમાખત નં વીમાનું ખત

વીમાચિહ્ની સ્ત્રીં વીમાખત

વીમાદલાલ પું વીમાકંપનીનો દલાલ

વીમો પું વસ્તુ કે જિંદગીને નુકસાન પહોંચતાં
તે બદલ પૈસાથી થતી ભરપાઈ (૨) તેનો
કરાર (૩) તે પેટ ભરવાનો હપ્તો

વીર વિં શૂર; પરાક્રમી (૨) પું તેવો પુરુષ
(૩) ભાઈ (૪) એક ભૂત (૫) વીરરસ
(૬) [સં.] મહાવીર

વીરકાંચ નં વીરરસથી ભરેલું કાંચ

વીરડો પું નદી કે તળાવના સૂકા ભાગમાં
ખોદેલો ખાડો

વીરજ્ય, વાજો પું જુઓ વિરણ

વીરતા સ્ત્રીં શૂરવીરતા; પરાક્રમ

વીરત્વ નં વીરતા

વીરપત્ની સ્ત્રીં શૂરવીરની પત્ની (૨) તેના
જવા જ શૌર્યવાળી સ્ત્રી

વીરપસલી સ્ત્રીં આવણી પૂર્ણિમાને દિવસે
ભાઈ તરફથી બહેનને આપતી ભેટ

વીરખણ પું મહાવીર સ્વામી

વીરભદ્ર પું (સં.) શિવનો એક ગણ

વીરરસ પું કાવ્યના નવ રસોમાંનો એક
(જુઓ રસ)

વીરશ્રી સ્ત્રીં શૂરવીરની કીર્તિ અથવા તેજ
વીરસાજ પું શૂરવીરનો પોષાક અથવા સામગ્રી
વીરહાક સ્ત્રીં યુદ્ધ પ્રસંગે ચોક્કાની ભયંકર
શ્વેસ

વીરાસન નં બેસવાની એક રીત

વીરી સ્ત્રીં બહેન

વીરુધ(-ધા) સ્ત્રીં લતા

વીરો પું ભાઈ

વીર્ય નં શુક્ર; ધાતુ (૨) બળ; પરાક્રમ

વીર્યરક્ષા સ્ત્રીં વીર્ય ચળવું સાચવવું તે

વીર્યવાન વિં પરાક્રમી; બળવાન

વીર્યશાક્ષી(-ળી) વિં પરાક્રમી; બળવાન

વીર્યસંગ્રહ વીર્યનો સંગ્રહ

વીર્યભાષ પું વીર્ય ઝરી જવું તે

વીર્યહીન વિં નામદ; નિર્બળ

વીલ નં વસિયતનામું (૨) સ્ત્રીં એક પક્ષી
(૨) ભરતી

વીલિયું નં*

વીલું વિં શરમિંદું; ભોંકું (૨) રઝળવું; છૂંકું

વીશ(-સ) વિં '૨૦'

વીશી સ્ત્રીં નાણું આપવાથી તૈયાર રસોઈ
મળે તે જગા (૨) વીસનો સમૂહ

વીસનખી સ્ત્રીં સ્ત્રી

વીસમવું અં કિં ઠંડું થવું; શમવું (ગરમી,
જુસ્સો, થાક, ઉભરણ વગેરેનું)

વીસરબોળું વિં ભુલકણું

વીસરવું સં કિં ભૂડી જવું

વીંછિયો પું*

વીંછી(-છુ) પું એક જેરી જંતુ; વીછી

વીંજણું નં એક સુતારી ઓળર

વીંજણો પું વીંજણો; પંખો

વીંજવું સં કિં હવામાં ભેરથી ધ્રુમાવું

વીંટલિયો પું હોરાની ગરગટી

વીંટલો પું જુઓ વીંટા (૨) જુઓ વીંટલી

વીંટલી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓનું નાકનું એક ધરેણું

વીંટવું સં કિં લપેટવું

વીંટાળવું સં કિં લપેટવું; ગોળ વીંટવું

વીંટાળો પું વીંટો

વીંટી સ્ત્રીં આંગળી ઉપર પહેરવાનું ગોળ
ધરેણું

વીંદો પું વીંદળેલો ગોળ આકાર (ર)
પધારીનો વીંદો

વીંદારવું સં કિં પાલવવું (ર) અગવડ વેડીને
રાખવું કે લઈ જવું

વીંધ નં કાણું; નાકું

વીંધણી સ્ત્રીં છિદ્ર પાડવાનું ઓભર

વીંધણું નં જુઓ વીંજણું

વીંધવું સં કિં વીંધ પાડવું (ર) કોચવું;
ભોકવું

વીંધારો પું વીંધનારો (મોતી કે કાન)

વીંધાવવું સં કિં 'વીંધવું'નું પ્રેરકરૂપ

વીંધાવું અં કિં 'વીંધવું'નું કર્મણ્ણિરૂપ

વૂઠવું સં કિં નકામું જવું

વૂઠવું અં કિં + જવું

વૂક નં વરુ

વૂકોદર પું (સં.) ભીમ

વૂક્ષ નં ઝાડ

વૂક્ષવાટિકા સ્ત્રીં બગીચો

વૂક્ષારોપણ નં ઝાડ રોપવું તે

વૃત્ત નં વર્તન (ર) જેનું બંધારણ વર્ણની
સંખ્યા કે ગુરુત્વલઘુત્વના નિયમ પર છે
તેવો છંદ (૩) વર્તુળ (૪) સમાચાર

વૃત્તાકાર વિં ગોળ આકારનું

વૃત્તખંડ પું વર્તુળનો ભાગ; 'સેગ્મેન્ટ' (ગ.)

વૃત્તવિવેચક પું પત્રકાર

વૃત્તવિવચન નં બનેલા બતાવવાનું વિવેચન;
'જનીલિઝમ'

વૃત્તાર્ધ પું 'સેમીસર્કલ' (ગ.)

વૃત્તાંત પું; નં હકીકત; વર્ણન (ર) ખબર

વૃત્તિ સ્ત્રીં ચિત્તમાં ઊઠતો વિચાર; ચિત્તનો
વ્યાપાર (ર) મનનું વલણ (૩) સ્વભાવ;
પ્રકૃતિ (૪) વર્તન (૫) વ્યાખ્યા; ટીકા
(૬) ભિન્ન રસોમાં ઉપયોગી માનેલી
વર્ણન કરવાની શૈલી (કોશિકા, સાત્વતી,
આરભટ્ટી અને ભારતી) (૭) ધંધો (૮)
આજીવિકા (૯) શબ્દની અર્થ બતાવવાની
શક્તિ (વ્યા.)

વૃત્તિચ્છેદ પું નોકરીધંધાનું છૂટી જવું તે

વૃત્ત્યનુમાસે પું એક શબ્દલંકાર; સમાન
વર્ણ કે વર્ણોની આવૃત્તિ (કા. શા.)

વૃથા અં ફેગલ; નિષ્ફળ

વૃથા વિં ધરડું; (ર) વડીલ

વૃથતા સ્ત્રીં

વૃથત્વ નં

વૃથા વિં સ્ત્રીં ધરડી મથેલી (ર) સ્ત્રીં ડોસી

વૃથાચાર પું રૂઢિ (ર) વડીલોનો આચાર કે
રીતિ

વૃથાવસ્થા સ્ત્રીં ધડપણ

વૃદ્ધિ સ્ત્રીં વધારો (ર) આભાદી

વૃદ્ધિભાણ નં જુઓ નાંદીમુખ

વૃદ્ધિશીલ વિં વૃદ્ધિ પામવાના સ્વભાવવાળું

વૃદ્ધિસૂતક નં બાળકના જન્મથી લાગેલું સૂતક

વૃદ્ધિગત વિં વધી મથેલું; વિસ્તાર પામેલું

વૃદ્ધિક પું વીંછી (ર) આઠમી રાશિ

વૃષ પું આખલો

વૃષકેતુ પું (સં.) શિવ

વૃષણ પું; નં અંડ; ગાળી

વૃષભ પું આખલો; પોઠિયો

વૃષભધ્વજ પું (સં.) શિવ

વૃષલ પું શદ્ર (ર) નીચ; પાપી

વૃષલી સ્ત્રીં કુલટા (ર) શદ્રા

વૃષોત્સર્ગ પું કોઈ ધાર્મિક ક્રિયા વખતે
આખલો છૂટો મૂકવો તે

વૃષ્ટિ સ્ત્રીં વરસાદ

વૃષ્ણ પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણનો એક પૂર્વજ

વૃષ્ણકુલ(-ળ) નં વૃષ્ણનું કુળ

વૃંત નં હીંદું

વૃંદ નં ટોળું

વૃંદસંગીત નં બધાએ સાથે કરવાનું સંગીત

વૃંદા સ્ત્રીં વૃંદસી (ર) [સં.] રાધિકા

વૃંદારક પું કોઈ પણ વર્ગનો મુખ્ય

વૃંદાવન નં (સં.) ગોકુળ નજીક આવેલું વન
વેડિ પું એક વેલ

વેકરો પું (કા.) કાંકરાવાળી નાડી રેતી

વેકળો પું નાનો વહેળો; વોકળો

વેફર સ્ત્રીં (કા.) ઝીણી કાંકરીઓવાળી રેતી

વેખલ(-ળ) વિં સ્વમાન વિનાનું; ખડખડ હસી
પડે તેવું (ર) અસહ્ય; નિર્લજ્જ

વેખવું અં કિં ચક્રિત થવું (ર) સં કિં
જેવું; તપાસવું

વેખળ વિં જુઓ વેખલ

વેખ પું ગતિ; ઝડપ (૨) જુસ્સો; જોસ (૩)
ચસકો; સજુકો (૪) ત્રાસ; તાપ

વેખરવું સં કિં વેઠવું (૨) નિભાવવું

વેખવાન વિં વેખવાળું

વેખળાઈ સીં વેખળાણું

વેખળું વિં દૂર (૨) જુદું; અલગ

વેખળે અં આણે

વેગી, ંહું વિં વેખવાળું

વેગુ પું મૂખ; ઠાઠ

વેખવું સં કિં કિંમત લઈમે આપવું

વેખાઉ વિં વેચવાનું હોય એવું

વેખાણુ નં વેચવું તે (૨) વેચાણું તે

વેખાણુખત નં વેચાણું આપ્યાનું લખાણું

વેખાણુનકરી વિં સીં કરથી મુક્ત (જમીન)

વેખાણુસલામતી વિં સીં જગીરદારે સલામી
દાખલ લરવાનું મહેસૂલ જ આપવું પડતું
હોય તેવી (જમીન)

વેખાણિયું વિં ખરીદેલું (૨) વેચી શકાય તેવું

વેખાણું વિં કિંમત આપીને લીધેલું કે આપેલું

વેળ સીં નિશાન; નેળ (૨) વિષત્તિ (૩) પ્રજા

વેળળું પું પાણી અટકાવવાનો બંધ

વેળ નં બં વં વલખાં; ફાંફાં

વેળું નં*

વેઠ સીં વગરદામનું વેતરું (૨) ફરજિયાત
વેતરું (૩) [લા.] ભાર; પીડા; ઉપાધિ

વેઠવું સં કિં સહન કરવું (૨) નિભાવવું

વેઠિયાવાઠ સીં ગમે તેમ કામ કરી નાખવું
તે; કમને કરેલું કામ

વેઠિયો પું વેઠ કરનારો; વગરપેસાનો નોકર

વેડકવું અં કિં નકામું ખરચી નાખવું;
ઉડાવી દેવું

વેડવું સં કિં વેદી વડે તોડવું—ઉતારવું (ફળ)

વેડવો પું તળાવ કે નદીમાં પાણી મારે
ખોદેલો ખારો

વેડાંબ પું અન્ન; ઘોડો

વેડી સીં છડે જળાદાર જોળીવાળી લાંબી
લાકડી (આંગણ વેઢવાની)

વેડૂર વિં સુંદર ફાંફું

વેડો પું વેડનારો

વેઢ પું આંગળી ઉપરનો સાંધા આંગળનો
કાપો (૨) બેથી વધારે આંગળી અંગૂઠી

વેઢવવું સં કિં મુકાબલો કરવો

વેઢીગાળો પું એક વનસ્પતિ

વેઢો પું આંગળી ઉપરનો સાંધા આંગળનો
કાપો (૨) લાકડાની ગાંઠ

વેણુ સીં કપાસનો છોડ (૨) પ્રસવની પીઠા;
વીણુ (૩) નં વચન (૪) વેણી (૫)

વેણુચૂંટા પું બં વં બૂખથી થતું દુઃખ
(૨) ગભરામણું

વેણિ(-ણી) સીં ચોટલો (૨) અખોર
ખાંધવાનો ફલનો ગજરો (૩) કમાડમાં જડેલી
લાંબી ચીપ

વેણુ, ંકા સીં વાંસળી

વેણુનાઠ પું વાંસળીનો અવાજ

વેણું નં પાણીની ગાડી

વેત પું ઘાટ; મોખ (૨) તળવીજ; ત્રેવડ

વેતન નં પગાર

વેતર નં એકએક વારનું જણતર (ઢોરનું)

વેતરણુ સીં વેતરવું તે (૨) જોઈતી ગોઠવણ;
તળવીજ (૩) [લા.] શિક્ષા

વેતરવું સં કિં શરીરને બેસતું આવે તેમ
લગડું કાતરવું (૨) [લા.] લગાડવું; જાંધું
મારવું

વેતસ પું; નં નેતર

વેતસવૃત્તિ સીં બળિયા આંગળ નમી જવાની
વૃત્તિ

વેતા પું બં વં બલીવાર; ડહાપણ; આવડ

વેતાલ(-ળ) પું એક ભૂતનો ભૂત (૨) ભૂત
શરીરમાં ચેઢેલો ભૂત (૩) ભૂતનો રાજા
(૪) દારપાળ

વેતાલ(-ળ)ગૃહ નં તાર વિના સંદેશા
મોકલવાના—વાચરલેસ યંત્રનું મથક

વેતા પું જાણનાર

વેત્ર નં નેતર (૨) છડી

વેત્રધર પું છડીદાર; દારપાળ

વેત્રધારક પું જુઓ વેત્રધર

વેત્રાસન નં નેતરની ખુરસી

વેદ પું. જ્ઞાન (૨) શાસ્ત્રીય જ્ઞાન (૩) આર્યોનું
સૌથી પ્રાચીન ધર્મપુસ્તક (ઋગ્વેદ,
યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વવેદ)

વેદન નં. જ્ઞાન (૨) લાગણી

વેદના સ્ત્રી. પીડા

વેદપાઠી પું. વેદ ભણેલો બ્રાહ્મણ

વેદમાગી વિં. (૨) પું. વેદોના સિદ્ધાંતને
અનુસરનાર; વેદને પ્રમાણભૂત માનનાર

વેદમૂર્તિ(-ત્તિ) પું. વેદમાં પારંગત બ્રાહ્મણ

વેદવચન નં. વેદનું વચન (૨) તેના જેટલું
પ્રમાણભૂત વચન

વેદવાક્ય નં. જુઓ વેદવચન

વેદવિદ પું. વેદ ભણનાર

વેદવિહિત વિં. વેદ ફરમાવેલું; વેદમાં કહેલું

વેદવ્યાસ પું. (સં.) જુઓ વ્યાસ

વેદાંગ નં. વેદનાં છ અંગ (શિક્ષા, કલ્પ,
વ્યાકરણ, નિરુક્ત, છંદ, જ્યોતિષ)

વેદાંત પું.; નં. વેદોનો અંતિમ ભાગ-ઉપનિષદ
(૨) નં. વેદાંતદર્શન

વેદાંતદર્શન નં. બાદશાયણ વ્યાસે રચેલાં
બ્રહ્મસૂત્ર; છ વૈદિક દર્શનોમાંનું એક

વેદાંતી પું. વેદાંતમતને માનનાર

વેદિ(-દી) સ્ત્રી. હોમ વગેરે માટે તૈયાર કરેલી
ઓટલી કે કુંડ

વેદિકા સ્ત્રી. વેદી

વેદિયું વિં. વેદ ભણેલું (૨) ભણેલું પણ
વ્યવહારની સમજ વિનાનું

વેદી સ્ત્રી. જુઓ વેદિ

વેદોક્ત વિં. વેદમાં કહેલું

વેદ્ય વિં. ભણવાનું; ભણવાયોગ્ય

વેદ્ય પું. છિદ્ર; વેદ (૨) દોષ; બાધ (૩)
જપમ (૪) વેદન (૫) મહો વગેરે
આકાશીય પદાર્થોની ગતિ, સમય વગેરેનું
નિરીક્ષણ (૬) સુતાર કે કડિયાના કામમાં
શાસ્ત્રીય દોષ (૭) સૂર્યગ્રહણ પૂર્વે ચાર
પ્રહર અને ચંદ્રગ્રહણ પૂર્વે ત્રણ પ્રહરનો
સૂતકનો સમય (૮) [લા.] ખાર; દેવ (૯)
'કેઓડિનેટ ઓફ એડ' (૧૦)

વેદન નં. વીંધવું તે (૨) વીંધવાનું ઓળખ

વેદની સ્ત્રી. રત્ન, મોટી વગેરેને છેદ પાડવાનું
ઓળખ (૨) અંકુશ

વેદયું સં. કિં. વેદ પાઠવો (૨) વીંધવું

વેદશાસ્ત્ર(-શા) સ્ત્રી. મહાદિકની ગતિ વગેરે
નીરખવાનું સ્થાન

વેદા પું. (સં.) બ્રહ્મા

વેદાક્ષ પું. 'એકિસસ ઓફ એડ' (૧૦)

વેદી વિં. વીંધનારું; વીંધી નાખે તેલું (૨)
વેદવાળું

વેદ્ય વિં. વીંધનારું

વેન નં. વાહન (૨) લંગાર; હાર (૩) વસ્ત્રો
(૪) પું. (સં.) એક પ્રાચીન રાજ; મનુનો
પૌત્ર

વેપથુ પું. કંપ; ધરધરાટ

વેપલો પું. વેપાર (તિરસ્કારમાં)

વેપાર પું. માલ વેચવાસાટવાનો ધંધો

વેપારવણ્ય પું. વેપારધંધો

વેપારી પું. વેપાર કરનાર

વેભાઈ પું. દ્રવ્ય

વેર નં. શત્રુવટ (૨) દ્વેષ; ઝેર (૩) અં.
લગી; સુધી

વેરણ વિં. સ્ત્રી. વેરભાવ રાખનારી (૨) નં.
વેરવું તે

વેરણ્ય(-છે)રણ્ય વિં. અસ્તવ્યસ્ત

વેરભાવ પું. શત્રુવટ; દ્વેષ

વેરવાયું વિં. (હા.)*

વેરવી પું. વેરી

વેરવું સં. કિં. છટુંછટું કે વીંખરાતું પડે
એમ કરવું (૨) પાથરવું (૩) [લા.] ખૂળ
ખર્ચવું

વેરાગ પું. વેરાગ્ય

વેરાગણ્ય સ્ત્રી. સાધુડી; બાવી

વેરાગી પું. બાવો; સાધુ

વેરાડી પું. એક રાગ

વેરાન વિં. ઉત્તર

વેરી વિં. વેર રાખનારું (૨) પું. દુસ્મન; શત્રુ

વેરે અં. જોડે; સાથે

વેરો પું. કર; જકાત

વેલ(-લી) સ્ત્રી. વેલી; લતા

વેલડી સ્ત્રી. વેલ (૫.)

વેલણ નં રેટલી વગેરે વણવાનું સાધન
 વેલણિયું વિં વેલણ જેવું (૨) નં નાનું
 વેલણ; વેલણ
 વેલા સ્ત્રીં જુઓ વેળા (૨) મર્યાદા (૩)
 સમુદ્રનો કિનારો (૪) વાણી
 વેલાવલિ(-લી) સ્ત્રીં સમુદ્રકાંઠાનો રેતાળ પટ
 વેલાંટી સ્ત્રીં*
 વેલિયું વિં વેવલું; ઢંગ વગરનું (૨) નં
 કાનમાં ધાલવાની કડી (૩) અર્ધો રૂપિયો
 વેલી સ્ત્રીં વેલ
 વેલો પું મોટી વેલ (૨) વંશનો વેલો
 વેલો પું સ્ત્રીના કાનનું એક ધરણું
 વેવ સ્ત્રીં એક વેલ
 વેવલાઈ સ્ત્રીં વેવલાપણું
 વેવલાં નં બં વં ફર્કાં; વલખાં
 વેવલું વિં ઢંગ વગરનું; દાધારંગું (૨) વાત
 જોલી નાખે તેવું; લપડું વિજ્ઞાન
 વેવાઈ પું પુત્રની સ્ત્રીનો અથવા પુત્રીના
 વરનો બાપ
 વેવાઈવજોટ નં વેવાઈપક્ષનું સગુંસંબંધી
 વેવાણુ સ્ત્રીં વેવાઈની સ્ત્રી
 વેવાતું વિં વિવાહના કામમાં આનંદથી મગ્ન
 વેવિશાળ નં વિવાહ; સગપણ
 વેવિશાળિયો પું વિવાહ ગોઠવનારો
 વેશ(-ય) પું પોશાક; પહેરવેશ (૨) રૂપ; સોંગ
 (૩) સોહાગણના ચિહ્નરૂપ શણગાર
 વેશ(-ય)ધર પું વેશ ધરનાર; નટ (૨) ઢંગ;
 વેશધારી
 વેશ(-ય)ધારી વિં વેશ લેનાર (૨) ઢોંગી;
 લુચ્ચું (૩) પું ઢંગ; લુચ્ચો
 વેશવાળ નં વેવિશાળ
 વેશમ નં ધર; મહેલ
 વેશ્યા સ્ત્રીં ગણિકા; પાતર
 વેશ્યાવાડ સ્ત્રીં વેશ્યાઓનો હતો
 વેષ પું જુઓ વેશ
 વેષધર પું જુઓ વેશધર
 વેષધારી વિં (૨) પું જુઓ વેશધારી
 વેષ્ટન નં વીંટળવું તે (૨) વીંટલું તે; ઢાંકણ;
 બાંધણ
 વેષ્ટિત વિં વીંટલું; ઢાંકણ

વેસણ નં ચણાનો હોટ (૨) તેનું ખીરું
 વેસર(-રી) સ્ત્રીં નય; વાળી
 વેસર પું; નં ખચ્ચર
 વેસરી સ્ત્રીં વેસર; વાળી
 વેહ પું વીંધ; શાર (૨) નાકું (૩) દર
 વેળ સ્ત્રીં વેળા (૨) તાણ; આંકડી (૩)
 ગડગમડ કે ધાત્રા દફને લીધે સાંધાના મૂળમાં
 બાજતી ગાંઠ (૪) મનનો તરંગ; વળું
 વેળા સ્ત્રીં સમય; વખત (૨) વિલંબ; વાર
 (૩) મુશ્કેલીનો સમય
 વેળિયું નં એક ધરણું; વેલિયું
 વેળુ સ્ત્રીં રેતી; ધૂળ
 વેળું નં દુરસદ; નવરાશ
 વેળોવેળ અં તે જ વખતે (૨) વખતસર
 વેંગણ(-ણું) નં વંતાક
 વેંગણી સ્ત્રીં વંતાકનો છોડ
 વેંગણું નં વેંગણ; વંતાક
 વેંઢારવું સં કિં જુઓ વીંઢારવું
 વૈકલ વિં વાયલ; ઘેલું; મૂખ
 વૈકલ્પિક વિં વિકલ્પવાળું; (૨) અનિશ્ચિત;
 શંકાસ્પદ
 વૈકલ્ય નં બ્યાકુળતા; ગભરાટ (૨) વિકળતા;
 અંગહીનતા (૩) અપૂર્ણતા; ખામી
 વૈકુંઠ નં વિષ્ણુનું ધામ
 વૈકુંઠધામો પું એક છંદ
 વૈકુંઠવાસ પું વૈકુંઠમાં વાસ (૨) મૃત્યુ
 વૈકુંઠવાસી વિં વૈકુંઠમાં વસવું (૨) મરી ગયેલું
 વૈખરી સ્ત્રીં વાણીની ચોથી કોટી; સ્પષ્ટ
 ઉચ્ચારાયેલી વાણી (પરા, પરચંતી, મધ્યમા
 અને વૈખરી) (૨) ઘડઘડાટ ધાણી ફટ તેમ
 જોણાતી વાણી (૩) વાણી
 વૈખાનસ વિં વાનપ્રસ્થને લગવું (૨) પું
 વાનપ્રસ્થ
 વૈચિત્ર્ય નં વિચિત્રતા
 વૈજ્યંત પું ઇંદ્રનો મહેલ (૨) ઇંદ્રની ધ્વજ
 (૩) ધ્વજ
 વૈજ્યંતિક પું ધ્વજ પકડનારો
 વૈજ્યંતી સ્ત્રીં ધ્વજ (૨) કાળી તુળસી (૩)
 પાંચ રંગની ધૂંટણ સુધી પહોંચે તેવી
 માળા (શ્રીકૃષ્ણની) (૪) માળા

વૈજ્ઞાનિક વિં વિજ્ઞાન સંબંધી (૨) પું
વિજ્ઞાનશાસ્ત્રી

વૈજ્યવ નં વાસિનું વન

વૈતનિક વિં વેતનથી કામ કરનારું (૨) પું
મજૂર

વૈતરણિ(-ણી) સ્ત્રીં ચમપુરીમાં જતાં આવતી
કલ્પિત પૌરાણિક નદી

વૈતરું નં થાક લાગે કે કંટાળો ભપજે તેવું
કામ (૨) વેઠ (૩) મહેનતાણું

વૈતરો પું વૈતરું કરનાર; મજૂર

વૈતાલિક પું સવારમાં સ્તુતિનાં ગાન કરી
રાત્રને ઉઠાડનાર; માગધ; ચારણ (૨)
વેતાલ સાધ્યો હોય તેવો ભદુર

વૈતાલી(-ળી)ય પું એક છંદ

વૈતાળ પું વેતાળ

વૈતાળીય પું જુઓ વૈતાલીય

વૈદ(-દ) પું રોગ જાણી દવા કરનાર

વૈદ(-દ)ક નં રોગનાં નિદાન, ચિકિત્સા વગેરેનું
શાસ્ત્ર

વૈદ(-દ)કીય વિં વૈદક સંબંધી

વૈદઝઘ(-ઝઘ) નં વિદઝઘતા; ચતુરતા

વૈદર્ભ પું (સં.) વિદર્ભ દેશનો રાજા;
દમયંતીનો પિતા

વૈદર્ભી સ્ત્રીં (સં.) દમયંતી

વૈદવારું નં ઔષધોપચાર કરવા તે

વૈદાણી સ્ત્રીં વૈદની કે વૈદું કરતી સ્ત્રી

વૈદિક વિં વેદોને લગતું (૨) વેદોમાં કહેલું
(૩) વેદ જાણતું

વૈદું નં વૈદનો ધંધો

વૈદ્ય નં એક નીલરંગનો મણિ

વૈદેહી સ્ત્રીં (સં.) સીતા

વૈદ્ય પું જુઓ વૈદ

વૈદક નં જુઓ વૈદક

વૈદકીય વિં જુઓ વૈદકીય

વૈદ્યુત વિં વિદ્યુતને લગતું

વૈધર(-ધૃ)ત નં સત્તાવીસમો થોગ (જ્યોતિષમાં)

વૈધવ્ય નં બિન્ન કે વિકૃત્ત ધર્મવાળો હોવાપણું
(૨) નાસ્તિકતા

વૈધવ્ય નં વિધવાપણું; રંડાપો

વૈધૃત નં જુઓ વૈધરત

વૈધૃતિ સ્ત્રીં જુઓ વૈધરત

વૈનીતક નં પાલખી

વૈભવ પું વિભવ

વૈભવી વિં વૈભવવાળું

વૈભોગ પું વૈભવ; સાહેબી; ઠાક

વૈભનર્ય નં વેર; દ્રેષ (૨) નિકેસાહ; ખિન્નતા

વૈભાન નં + જુઓ વિમાન

વૈમાનિક વિં (૨) પું જુઓ વિમાની

વૈયક્તિક વિં વ્યક્તિને લગતું

વૈયાકરણ(-ણી) વિં વ્યાકરણ સંબંધી (૨)
પું વ્યાકરણશાસ્ત્રી

વૈર નં વેર

વૈરભાવ પું વેરભાવ

વૈરાગ(-ગ્ય) પું સંસાર ઉપરની આસક્તિનો
અભાવ; વિરક્તિ

વૈરાગી વિં વૈરાગ્યયુક્ત (૨) પું બાવો; સાધુ

વૈરાગ્ય પું જુઓ વૈરાગ

વૈરાટ વિં વિરાટ સંબંધી (૨) વિશાળ;
વિસ્તૃત

વૈરી વિં (૨) પું વેરી

વૈવત નં ફેર; રૂપાન્તર

વૈવસ્વત પું (સં.) જુઓ મનુ

વૈવાહિક વિં વિવાહ સંબંધી

વૈશાખાચન પું (સં.) વ્યાસના પ્રસિદ્ધ શિષ્ય
—જન્મેજયને મહાભારતની કથા સંભળાવનાર

વૈશાખ પું વિક્રમસંવતનો સાતમો મહિનો

વૈશાખી વિં વૈશાખ માસમાં આવતું કે થતું
(૨) સ્ત્રીં એક માખ

વૈશિષ્ઠ્ય નં વિશિષ્ટતા

વૈશેષિક વિં વૈશેષિક મતનું (૨) પું વૈશેષિક—
મતાનુયાયી (૩) નં વૈશેષિકદર્શન

વૈશેષિકદર્શન નં કણ્વાદ મુનિએ પ્રવતવિહું
દર્શન; છ વૈદિક દર્શનોમાંનું એક

વૈશ્ય પું ચાર વર્ણોમાંનો ત્રીજો—ખેતી, ગોરક્ષા
અને વેપાર કરનારો વર્ણ

વૈશ્યકર્મ નં વૈશ્યનું કર્મ કે ધંધો

વૈશ્યપ્રકોષ પું જુઓ વિદ્યપ્રકોષ

વૈશ્યવૃત્તિ સ્ત્રીં વૈશ્યનો ધંધો (૨) વૈશ્યનો
સ્વભાવ; દરેક કામમાં પોતાને થતા

હાનિલાભ જોવાની વૃત્તિ

વૈશ્વદેવ પું રોજ દેવાને જમતા પહેલાં
અપાતો બલિ

વૈશ્વદેવિયુ નં વૈશ્વદેવ જેમાં કરવામાં આવે તે વેદી

વૈશ્વાનર પું નરરાગિ (૨) અગ્નિ (૩) પરમેશ્વર

વૈષમ્ય નં વિષમતા

વૈષ્ણવ વિં વિષ્ણુ સંબંધી (૨) વિષ્ણુની ઉપાસના કરનારું (૩) પું તેવો માણસ

વૈષ્ણવી સ્ત્રીં (સં.) લક્ષ્મી

વૈદાસિક પું મસ્કરો; ભાંડ

વૈકળો પું નાનો વહેળો

વૈકાળ નં એક પક્ષી

વૈડકી સ્ત્રીં જીવાન ભેંસ અથવા ગાય

વૈડકું નં ભેંસ અથવા ગાયનું બચ્ચું

વૈણુ નં સીમમાં પાણી ભરાઈ રહેલો લાળો ખાડો

વૈસરાવણું સં કિં તજવું; છોડી દેવું

વૈહ પું ભરથી વહેતો પ્રવાહ

વૈળામણ(-ણું) વિં વાંકું (૨) નં વાંકું

વૈળાવિયો પું વળાવનારો; ભોમિયો

વૈંકળો પું જીઓ વૈકળો

વ્યક્ત વિં સ્પષ્ટ; ખુલ્લું

વ્યક્તવાદ પું

વ્યક્તિ સ્ત્રીં કોઈપણ વર્ગમાંનું એક (૨)

માણસ (૩) વ્યક્ત થવું તે

વ્યક્તિગત વિં વ્યક્તિને લગતું; અંગત

વ્યક્તિતા સ્ત્રીં વ્યક્તિત્વ

વ્યક્તિત્વ નં વ્યક્તિનો વિશેષ ગુણ

વ્યક્તિવાદ પું

વ્યય વિં વ્યાકુળ; અસ્થિર; ગભરાયેલું

વ્યયતા સ્ત્રીં

વ્યજન પું પંખો

વ્યતિકર પું મિત્રણ (૨) સમુદાય; (૩) સંબંધ

વ્યતિક્રમ પું ઉલ્લંઘન કરવું તે (૨) વિપર્વાસ (૩) બાધા; વિઘ્ન

વ્યતિરિક્ત વિં અતિરિક્ત; સિવાય; ભિન્ન

વ્યતિરેક પું અભાવ (૨) ભિન્નતા (૩)

ઉત્તમતા; શ્રેષ્ઠતા (૪) એક અર્થાભિકાર, જેમાં

ઉપમેયને ઉપમાન કરતાં શ્રેષ્ઠ બતાવવામાં

આવું હોય છે (કા. શા.) (૫) અમુક એક

વસ્તુ ન હોય તો બીજી અમુક વસ્તુ પણ

ન હોય એવો સંબંધ કે નિયમ (પ્ર. શા.)

વ્યતિરેકપદ્ધતિ સ્ત્રીં કારણ ન હોય ત્યારે કાર્ય ન હોય એવા વ્યતિરેકના નિયમને આધારે બંધાયેલી કાર્યકારણ નક્કી કરવાની અન્વેષણપદ્ધતિ; 'મેથડ ઓફ ડીફરન્સ' (પ્ર. શા.)

વ્યતિરેકવ્યાપ્તિ સ્ત્રીં સાધ્યસાધનના વ્યતિરેક-સંબંધની વ્યાપ્તિ (પ્ર. શા.)

વ્યતિ(-તી)હાર પું અદ્વૈતોપદેશો; વિનિમય

વ્યતીત વિં વીતી ગયેલું; પસાર થઈ ગયેલું

વ્યતીપાત પું ન્યોતિપમાં અશુભ મનાતો

૧૭મો યોગ (૨) મોટો ઉપાત કે ઉપદ્રવ

વ્યતીપાતિયું વિં ઉપદ્રવ કરનારું; તોફાની

વ્યતીહાર પું જીઓ વ્યતિહાર

વ્યત્યય પું જીઓ વ્યતિક્રમ

વ્યત્યાસ પું વ્યત્યય; વ્યતિક્રમ

વ્યથા સ્ત્રીં દુઃખ; પીડા

વ્યથિત વિં વ્યથા પામેલું

વ્યધિકરણ નં ભિન્ન અધિકરણમાં રહેલું તે (૨) ભિન્ન વિમુક્તિમાં હોવું તે

વ્યધિકરણબહુવ્રીહિ પું વિશેષણવિશેષ્ય-ભાવના સંબંધ વિનાનાં પદોનો બહુવ્રીહિ સમાસ (વ્યા.)

વ્યભિચાર પું ચોતાના ગુણધર્મને વફાદાર ન રહેવું તે (૨) પરસ્ત્રીપુરુષનો આડો વ્યવહાર (૩) કર્તવ્ય શ્રદ્ધતા (૪) નિયત સાહચર્ય ન હોવું તે (પ્ર. શા.)

વ્યભિચારિણી વિં સ્ત્રીં વ્યભિચારથી ભરેલી (૨) સ્ત્રીં વ્યભિચાર કરનારી સ્ત્રી

વ્યભિચારી વિં વ્યભિચાર કરનારું (૨) વ્યભિચારદોષવાળું (૩) પું વ્યભિચારી માણસ

વ્યભિચારીભાવ પું જીઓ સંચારીભાવ

વ્યય પું ખરચ; વાપર

વ્યયી વિં વ્યયવાળું

વ્યર્થ વિં ફેગટ; મિથ્યા (૨) અં નિરર્થક

વ્યવચ્છેદ પું કાપી નાખવું તે (૨) જીદા પાડવું તે

વ્યવચ્છેદવિદ્યા સ્ત્રીં શરીરપૃથક્કરણશાસ્ત્ર; 'એનેટોમી'

વ્યવધાન નં આડ; પડદો (૨) વિઘ્ન; એકાગ્રતામાં ભંગ (૩) અવકાશ

વ્યવસાય પું. કામકાજની ખટપટ; હઠોગ
(૨) નિશ્ચય

વ્યવસાયી વિ. વ્યવસાયવાળું

વ્યવસ્થા સ્ત્રી. બંદોબસ્ત; ગોઠવણ

વ્યવસ્થાપક પું. વ્યવસ્થા કરનાર

વ્યવસ્થિત વિ. વ્યવસ્થાયુક્ત; બરાબર ગોઠવેલું

વ્યવહારવું સં. ક્રિ. વ્યવહાર કરવો; સંબોધવું

વ્યવહાર પું. વ્યાપાર; કામકાજ; ધંધો (૨)
વર્તન (૩) લોકરીતિ (૪) પરસ્પર
આપવાલેવાનો સંબંધ

વ્યવહારગણિત નં. વ્યવહારમાં ખપ આવે
તેવું ગણિત; પાંતી; 'પ્રેક્ટિસ' (ગ.) (૨)
લેખાં (ગ.)

વ્યવહારદષ્ટિ સ્ત્રી. વ્યવહારોપયોગી દષ્ટિ

વ્યવહારસિદ્ધિ વિ. વ્યવહારમાં સફળ થઈ
રહે થયેલું

વ્યવહાર્ય વિ. વહેવારમાં મુકાય તેવું

વ્યવહિત વિ. વચ્ચે પડેલાવાળું; ઢંકાયેલું

વ્યષ્ટિ સ્ત્રી. સમષ્ટિનો પ્રત્યેક અંશ કે વ્યક્તિ

વ્યસન નં. ટેવ; લત (૨) માદક પદાર્થ
લેવાની ટેવ (૩) દુઃખ

વ્યસની વિ. વ્યસનવાળું

વ્યસ્ત વિ. વેરાયેલું (૨) ભલદું (૩) વહેંચી
નાખેલું; છૂટું પાડેલું

વ્યસ્તવિધિ પું. 'મેથડ ઓફ ઈન્વર્ઝન' (ગ.)

વ્યંગ વિ. એકાદ અંગ વિનાનું (૨) જુઓ
વ્યંગ્ય

વ્યંગ્ય વિ. આડકતરી રીતે સૂચિત (૨)
કટાક્ષથી કહેલું (૩) નં. વક્રોક્તિ; કટાક્ષ

વ્યંગ્યાર્થ પું. શબ્દની અંગનાવૃત્તિથી સૂચિત
થતો અર્થ; વાચ્યાર્થ અને લક્ષ્યાર્થથી ભિન્ન
એવો આડકતરી રીતે સૂચિત થતો
ગૂઢ અર્થ

વ્યંગક વિ. રૂપરૂ કરનારું; બતાવનારું

વ્યંગન પું. નં. સ્વરની મદદ વિના જેનો
હચ્ચાર ન થઈ શકે તે વર્ણ (૨) ડાઘ;
નિશાની (૩) અવયવ; અંગ (૪) શુદ્ધાંગ
(૫) શાક

વ્યંગના સ્ત્રી. વ્યંગ્યાર્થનો બોધ કરવાની
શબ્દની શક્તિ (વ્યા.)

વ્યંડળ પું. નપુંસક

વ્યાકરણ નં. ભાષાના શુદ્ધ પ્રયોગો, નિયમો
વગેરેનું શાસ્ત્ર

વ્યાકુલ(-ળ) વિ. ગાભરું; બાવરું; ગભરાયેલું

વ્યાકુલ(-ળ)તા સ્ત્રી. વિહ્વળતા; ગભરામણ

વ્યાખ્યા સ્ત્રી. વસ્તુનું પૂરતું અને આવશ્યક
વર્ણન (૨) વિસ્તૃત કે રૂપરૂ અર્થ; ટીકા

વ્યાખ્યાતા પું. વ્યાખ્યાન કરનાર

વ્યાખ્યાન નં. ભાષણ; કોઈ વિષયનું વિસ્તારથી
પ્રતિપાદન

વ્યાખ્યાનપીઠ સ્ત્રી. નં. જે આસનેથી
વ્યાખ્યાન આપવાનું હોય તે

વ્યાધાત પું. વિભ્ર; પ્રતિબંધ (૨) વિરોધ

વ્યાધિ પું. વાધ

વ્યાજ નં. નાણાં વાપરવા બદલ મૂળ રકમ
ઉપર આપવો પડતો વધારો (૨) બહાનું;
ભિષ (૩) ઠગાઈ

વ્યાજખાઉ વિ. મોટો વ્યાજે નાણાં ધીરનારું;
વ્યાજ ઉપર કમાઈ કરનારું

વ્યાજખાદ(-ધ) સ્ત્રી. નાણાં નકામાં પડી
રહેવા બદલ આવતી વ્યાજની ખોટ

વ્યાજખોર વિ. જુઓ વ્યાજખાઉ

વ્યાજનિંદા સ્ત્રી. ખીળ બહાના હેઠળ નિંદા
કરવી તે; એક શબ્દાલંકાર (કા. શા.)

વ્યાજમુદલ નં. વ્યાજ અને મુદલનો ભેગો
આંકરો

વ્યાજવટંતર નં. વ્યાજ ને વટાવ વગેરેની
ભીષ

વ્યાજવટું નં. વ્યાજ અને વટાવનો ધંધો

વ્યાજવરો પું. વ્યાજની કમાઈથી જ ગુજરાન
ચલાવનાર

વ્યાજસ્તુતિ સ્ત્રી. દેખીતી સ્તુતિ મારફતે
નિંદા કરવી અથવા દેખીતી નિંદા મારફત
સ્તુતિ કરવી તે; એક શબ્દાલંકાર (કા. શા.)

વ્યાજુ, વડું વિ. વ્યાજે ધીરેલું અથવા લીધેલું

વ્યાજુચિહ્વી સ્ત્રી. વ્યાજ લેવાની શરતે ધીરેલી
રકમનું લખત

વ્યાધ પું. પારધી

વ્યાધિ પું. સ્ત્રી. રોગ; મરજ

વ્યાધિકારણ નં. વ્યાધિનું કારણ

વ્યાધિશસ્ત્ર વિં વ્યાધિમાં સપડાયેલો; રોગી
વ્યાન પું પંચપ્રાણમાંનો એક (જુઓ
પંચપ્રાણ)

વ્યાપ નં ધર્મ; ગુણ

વ્યાપક વિં સર્વ ઠેકાણે વ્યાપી રહેનારું (૨)
વિશાળ

વ્યાપકતા સ્ત્રીં

વ્યાપકત્વ નં

વ્યાપકપદ નં 'જનરલ ટર્મ' (ગ.)

વ્યાપકું સં કિં; અં કિં કોઈ ચીજની અંદર
ફેલાવું (૨) પ્રસરવું; ફેલાવું

વ્યાપાર પું પ્રાણી કે પદાર્થની ક્રિયા (૨)
ઉદ્યોગ; ધંધો (૩) વેપાર

વ્યાપી વિં વ્યાપક

વ્યાપૃત વિં રોકાયેલું; મગ્ન

વ્યાપૃતિ સ્ત્રીં વ્યાપૃત હોવું તે

વ્યાપ્ત વિં વ્યાપેલું

વ્યાપ્તિ સ્ત્રીં વ્યાપવું તે (૨) નિત્યસાહચર્ય
(પ્ર. શા.) (૩) સાધન અને સાધ્યનો
સાહચર્યનિયમ (પ્ર. શા.)

વ્યાપ્તિગ્રહ પું વ્યાપ્તિ ગ્રહણ કરવી—નિશ્ચિત
કરવી તે (પ્ર. શા.)

વ્યાપ્તિગ્રહણ નં જુઓ વ્યાપ્તિગ્રહ

વ્યાપ્તિવ્યાપાર પું વ્યાપ્તિગ્રહણનો વ્યાપાર

વ્યાપ્તિગ્રહ પું ગ્રહ; અજ્ઞાન; જ્ઞાતિ

વ્યાયામ પું કસરત

વ્યાયામમંદિર નં કસરતશાળા

વ્યાયામશાળા સ્ત્રીં કસરતશાળા

વ્યાયોગ પું એક પ્રકારનું એકાંકી નાટક

વ્યાયોગ(-જી) પું સાપ (૨) ચિત્તો; વાધ

વ્યાવર્તક વિં વ્યાવર્ત કરનારું; જુડું પાડનારું

વ્યાવહારિક વિં વહેવાર સંબંધી (૨) વહેવારુ

વ્યાવૃત્ત વિં પાણું ફેરવું કે ફેરવેલું (૨) અલગ
ફેરવું કે થયેલું (૩) નિષિદ્ધ (૪) આચ્છાદિત;
ચેરાયેલું

વ્યાવૃત્તિ સ્ત્રીં વ્યાવૃત્ત કરવું કે થવું તે (૨)
અભાવ

વ્યાસ પું (સં.) મહાભારત અને પુરાણોના
કર્તા ઋષિ (૨) પું બડાઈ; વિસ્તાર (૩)
વર્તનના મધ્યબિંદુમાંથી પસાર થઈ તેના
પરીધને બે બાજુ અડતી લીટી; 'ડાયમીટર'
(ગ.)

વ્યાસપીઠ સ્ત્રીં; નં વક્તા કે કથાકારને બિલા
રહેવાનું કે બેસવાનું જગ્યા સ્થાન

વ્યાસંગ પું મહાવરો; અવ્યાસ (૨) આસક્તિ;
ભક્તિ

વ્યાસંગી વિં વ્યાસંગવાળું

વ્યાસાર્ધ પું વ્યાસનું અર્ધ; 'સેમી-ડાયમીટર'
(ગ.)

વ્યાહત વિં પાણું ઠેલાયેલું; કુંકિત થયેલું;
નિષ્ફળ નીવડેલું

વ્યાહતિ સ્ત્રીં કથન; ઉક્તિ (૨) મૂં; મુવં; સ્વઃ
એ ત્રણ પવિત્ર શબ્દ

વ્યાળ પું જુઓ વ્યાલ

વ્યુત્ક્રમ પું બહાર ક્રમ (૨) ઉલ્લંઘન (૩)
અવ્યવસ્થા

વ્યુત્ક્રાંત વિં ઉલ્લંઘેલું; ઓળંગાયેલું

વ્યુત્ક્રાંતિ સ્ત્રીં બહાર નીકળવું—જતા રહેવું
તે (૨) ઉલ્લંઘન

વ્યુત્થાન નં જોરથી બહાર તે (૨) અવ્યુત્થતિ
(૩) સમાધિમાંથી બહાર તે; તે સમય

વ્યુત્પત્તિ સ્ત્રીં શબ્દની મૂળ ઉત્પત્તિ (વ્યા.)
(૨) વિદ્વતા; પ્રાવીણ્ય

વ્યુત્પન્ન વિં વિદ્વાન; પ્રવીણ (૨) સાધિત
(શબ્દ) [વ્યા.]

વ્યૂહ પું સૈન્યની ગોઠવણી

વ્યૂહરચના સ્ત્રીં વ્યૂહની રચના

વ્યોમ નં આકાશ

વ્યોમગંગા સ્ત્રીં આકાશગંગા

વ્યોમચર વિં આકાશમાં ફરનારું (૨) નં
પંખી

વ્યોમયાન નં વિમાન

મજ નં (સં.) વૃંદાવન (ગોકુળ પાસે) (૨)
ગોવાળોનું ગામ (૩) પું સમૂહ

મજમંડળ નં મજ તેમજ તેની આસપાસનો
પ્રદેશ

મજવાસી વિં (૨) પું મજમાં રહેનાર

મજવિહારી વિં (૨) પું મજમાં વિહાર
કરનાર (શ્રીકૃષ્ણ)

મજવું અં કિં જવું

મજ્જાના સ્ત્રીં ગોખી

મજ્જ પું નં ધા; નારું

મત નં નિયમપૂર્વક આચરવાનું પુણ્યકર્મ
(૨) અમુક કરવા ન કરવાનો ધાર્મિક નિશ્ચય
મતઅર્થાં સ્ત્રીં મત કરવું કે પાળવું તે
મતધારી વિં મત લેનારું
મતસ્થ વિં મત લીધું હોય તેવું
મતાળ વિં મતી
મતિની વિં સ્ત્રીં મતવાળી

મતી વિં મતવાળું
મળકારો પું (કા.)
માત્ય પું જેને સંસ્કાર કરવામાં ન આવેલા
હોય તેવું (૨) વર્ણસંકર
મીડા સ્ત્રીં લાજ; શરમ
મીઠિ પું ગ્રાખા
મેહ પું (પ.) વિરહ

શ

શ પું ચાર ભ્રાહ્મણોમાંનો પ્રથમ (શ, ષ, સ, હ,)
શર્ધ પું; નં અનાજનું એક માપ
શક પું વહેમ; શંકા (૨) એક જાતના શોક
(૩) સંવત (૪) શાલિવાહને ચલાવેલો
સંવત (ઈ. સ. ૭૮ થી)
શકકારી વિં શક પ્રવર્તાવનારું; જેના સ્મરણમાં
સંવત શરૂ થાય તેવું
શકટ નં ગાડું
શકટચૂડ પું શકટાકારે સૈન્યની રચના
શકટાસુર પું (સં.) કંસે કૃષ્ણને મારવા
મોકલેલો એક રાક્ષસ
શકટી સ્ત્રીં ગાદકી
શકતું નં ફેલું; થૂથો
શકદાર વિં જેના પર શક જતો હોય તેવું
શકન પું જુઓ શકુન
શકમંદ વિં સંશયમરત
શકરખોર(-રો) પું એક પક્ષી (૨) મીઠી
વાનીઓનો શોખીન
શક(-ક)રટેટી સ્ત્રીં એક ફળ
શક(-ક)રપારો પું ઘઉંની એક મીઠી
તળેલી વાની
શકરાખાળ સ્ત્રીં (શકરાખાળની સહાયથી)
પક્ષી વગેરેનો શિકાર
શક(-ક)રિયું નં એક કંદ

શકરી સ્ત્રીં શકરાખાળની માદા
શકરીમનિયા નં એક પક્ષી
શકરો પું ખાળપક્ષી
શકલ પું ભાગ; ખંડ
શકવતી વિં શક વર્તાવે તેવું
શકવું અં કિં શક્તિમાન થવું
શકાર પું શ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર (૨)
ખરકત; સાસ
શકારાંત વિં છોડે શવાળું
શકુન નં ભાવિ શુભાશુભસૂચક ચિહ્ન
શકુનિ નં પાંખી (૨) ગીધ (૩) પું (સં.)
દુર્યોધનનો મામે
શકુંત નં મોર
શકુંતલા સ્ત્રીં (સં.) મેનકા અને વિશ્વામિત્રની
પુત્રી; દુષ્યંતની પત્ની
શકે અં જાણેકે
શકોરું નં ખટરું; માટીનું કોડિયું
શક્કરટેટી સ્ત્રીં જુઓ શકરટેટી
શક્કરપારો પું જુઓ શકરપારો
શક્કરિયું નં જુઓ શકરિયું
શક્કાદાર વિં માટીલા સુંકર ચહેરાવાળું (૨)
મોહક; ભલકાદાર
શક્કો પું સિકો (૨) સુંકર બળ્ય ચહેરો (૩)
ધરેણાં વગેરેની ભસક

શક્તિ સ્ત્રીં સામર્થ્ય; બળ (૨) દેવી (૩)
એક અસ્ત્ર

શક્તિપૂજક વિં (૨) પુંં દેવીનો ઉપાસક
શક્તિપૂજ સ્ત્રીં દેવીપૂજ
શક્તિમાન બળવાન; સમર્થ
શક્ય વિં કરી શકાય તેવું
શક્યાર્થ પુંં શક્યતા બતાવનાર ક્રિયાપદનું
રૂપ (વ્યા.)

શક પુંં ઇંદ્ર
શકાણી સ્ત્રીં ઇંદ્રાણી; શચી
શખસ પુંં માણસ
શખ સ્ત્રીં શંકુ આકારની (૨) શંકુ આકારનો
ઢગલો (૩) દીવાની બ્યોત (૪) જનનવરના
આંચળ

શખડી સ્ત્રીં કાલસા બાળવાનું એક સાધન
શચિ(-ચી) સ્ત્રીં (સં.) ઇંદ્રાણી
શચિ(-ચી)પતિ પુંં ઇંદ્ર
શક વિં ધર્ત; હુમ્મય (૨) પુંં તેવો માણસ
શકતા સ્ત્રીં
શકત્વ નં
શક્તુ નં લીંડીની જાતનો એક છાંડ (૨)
તેના રેસા

શક્તુગટ પુંં ધૂંધટ; ધૂમટો
શક્તુગાર પુંં શરીરને શોભાવનારાં વસ્ત્ર,
આભૂષણ વગેરે
શક્તુગારવું સં કિં સુશોભિત કરવું; ધરણી
પહેરાવવાં

શક્તુગાવું સં કિં શક્તુગો ફટવો
શક્તુગો પુંં અંકુર; ફળુગો
શક્તુભીંડી સ્ત્રીં શક્તુનો છાંડ
શક્તુવું સં કિં + સુણવું; સાંભળવું
શક્તિયું નં શક્તિનું કપડું
શત વિં સો
શતક નં સોનો સમુદાય (૨) સેકું
શતકોટિ વિં સો કરોડ
શતકતુ પુંં સો ચક્ક કરનાર (૨) [સં.] ઇંદ્ર
શતગુણ વિં સોગણ
શતધ્વી સ્ત્રીં એક પ્રાચીન અસ્ત્ર
શતતારકા સ્ત્રીં રજીં નક્ષત્ર
શતધા અં સો રીતે

શતપદ(-દી) વિં સો પગવાળું (૨) નં
કાનખનુરો

શતભિષા સ્ત્રીં જુઓ શતતારકા
શતમી સ્ત્રીં વહાણમાં ચડાવેલા માલની રસીદ
શતમુખ વિં સો મુખવાળું (૨) સો રીતે થવું
શતરૂપા સ્ત્રીં (સં.) બ્રહ્માની પુત્રી તેમજ
સ્ત્રી; મનુની માતા
શતવર્ષી સ્ત્રીં સો વર્ષ પૂરાં થતાં કરાતો
ઉત્સવ

શતશ અં સોવાર
શતસાઈ સ્ત્રીં સો શ્લોકવાળો ગ્રંથ
શતાઞ્ઠિ સ્ત્રીં સેકું
શતાવધાન નં એકીસાથે સો વાતો પર
ધ્યાન આપવું તે; એકીસાથે સો વાતો
સાંભળી યાદ રાખવી તે

શતાવધાની વિં શતાવધાનવાળું
શતાવરી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
શતાંશ પુંં સોમો ભાગ
શત્રુ પુંં દુશ્મન
શત્રુધ્ન પુંં (સં.) લક્ષ્મણનો ભાઈ
શત્રુતા સ્ત્રીં શત્રુવટ; દુશ્મનાઈ
શત્રુત્વ નં શત્રુતા
શત્રુપક્ષ પુંં સામે પક્ષ; શત્રુનો પક્ષ
શત્રુવટ સ્ત્રીં દુશ્મનાવટ; વેર
શત્રુંજય પુંં (સં.) કાઠિયાવાડમાં આવેલો
જૈનોના પ્રસિદ્ધ મંદિરવાળો એક પર્વત
શનિ પુંં એ નામનો ગ્રહ (જુઓ ગ્રહ) (૨)
શનિવાર (૩) નીલમ

શનિદષ્ટિ સ્ત્રીં [લા.] દેવની નજર
શનિમ્રદોષ પુંં શનિવારે આવતી સુદ તેરસે
સંધ્યાકાળે કરાતી શિવપૂજ
શનિવાર પુંં અઠવાડિયાનો સાતમો દિવસ
શનિ(-નૈ)શ્વર પુંં શનિ (૨) હેરવેર; ઈર્ષ્યા
(૩) હેરીલો આદમી

શનૈ: અં ધીમેધીમે
શનૈશ્વર પુંં જુઓ શનિશ્વર
શપથ પુંં સોગંદ; કસમ
શકરી સ્ત્રીં નાની માછલી
શક્ષા સ્ત્રીં આરોગ્ય
શબ(-વ) નં મડદું
શબ(-વ)યાન નં કાઠડી

શબ્દી સ્ત્રી (સ.) શબ્દની પરમલક્ષ્ણ એક
લીલકી

શબ્દ(-વ)લ વિં કાબરચીતરું

શબ્દ(-વ)લતા સ્ત્રી

શબ્દ(-વ)લતવ નં

શબ્દ પું અવાજ (ર) બોલ; વચન (૩)
અર્થયુક્ત એક કે વધારે અક્ષરોનો સમુચ્ચય
(વ્યા.)

શબ્દકોશ(-વ) પું અર્થસહિત શબ્દોનો સંગ્રહ

શબ્દભાષા સ્ત્રી જુઓ વાખાળ

શબ્દનિર્દેશ પું વસ્તુના લક્ષણમાં જ આવી જતા
ધર્મો કહી બતાવવામાં આવતા હોય તેવો
નિર્દેશ કે કથન (પ્ર. શા.)

શબ્દપ્રમાણ નં શાબ્દજ્ઞાનનું સાધન (પ્ર. શા.)
(ર) શાબ્દિક પુરાવો

શબ્દપ્રયોગ પું શબ્દોનો પ્રયોગ

શબ્દયોગી વિં બીજા શબ્દ સાથે સંબંધ
દેખાડનારું (અવ્યય)

શબ્દરચના સ્ત્રી શબ્દોની ગોઠવણી; બોલવા
અને લખવાની શૈલી

શબ્દલાલિત્ય નં શબ્દોનું લાલિત્ય; શબ્દોની
મનોરંજક યોજના-રચના

શબ્દવિચાર પું વર્ણો વિષે વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ
વિચાર

શબ્દવેધી વિં માત્ર શબ્દ-અવાજના આધારે
ધાર્યું બાણ મારનારું

શબ્દશક્તિ સ્ત્રી શબ્દની અર્થબોધક શક્તિ
(અભિધા, લક્ષણ અને વ્યંજના)

શબ્દશાસ્ત્ર નં વ્યાકરણ

શબ્દશુદ્ધિ સ્ત્રી શબ્દની શુદ્ધિ; શબ્દોનો
શુદ્ધ પ્રયોગ

શબ્દશ્લેષ પું શાબ્દિક શ્લેષ

શબ્દાડંબર પું જેમાં અર્થ કે ભાવની ન્યૂનતા
હોય તેવો ભારેભારે શબ્દોનો પ્રયોગ

શબ્દાતીત વિં શબ્દથી ન વર્ણવી શકાય તેવું

શબ્દાનુશાસન નં વ્યાકરણ

શબ્દાર્થ પું શબ્દનો અર્થ

શબ્દાલંકાર પું શબ્દરચનાની ચમત્કૃતિવાળો
અલંકાર (કા. શા.)

શમ પું શાંતિ (ર) ક્ષમા (૩) ઇદ્રિયો અને
વાસનાઓનું શાંત થવું તે

શમતા સ્ત્રી શાંતિ (ર) ક્ષમા; ધીરજ

શમન નં શાંત પાડી દેવું તે

શમપ્રધાન વિં શમ જેમાં પ્રધાન છે તેવું

શમમય વિં શમથી ભરેલું; શાંત

શમવું અં કિં શાંત પડવું; ટાઢું પડવું (ર)
નાશ પામવું

શમશમવું અં કિં સમસમાકાર થઈ જવું
(ર) શાંત થવું

શમશમાકાર વિં હાલવુંચાલવું બંધ થયેલું;
સંજારહિત (ર) કાંઈ પણ અવાજ કે
હિલચાલ વિનાનું; શાંત

શમશેર સ્ત્રી તરવાર

શમશેરખડ્ગદુર વિં તરવાર ચલાવવામાં
ખડ્ગદુર (એક ખિતાબ)

શમળી સ્ત્રી એક પક્ષી; સમડી

શમા સ્ત્રી સજાગવેલી મીણબત્તી

શમિત વિં શાંત કરેલું કે થયેલું

શમિયાનો પું તંબૂ

શમી સ્ત્રી એક ગ્રાહ; સમડો

શમ્બુલઉલમા પું વિદ્વાનોમાં સૂર્ય જેવો
(એક મુસલમાની ખિતાબ)

શયતાન પું ઈશ્વર સામે બળવો કરનાર
એક ફિરસ્તો (ર) બદમાશ; સેતાન

શયતાનિયત સ્ત્રી બદમાશી

શયદા વિં ઘેલો; ગાડો (ર) પ્રેમઘેલો

શયન નં સૂવું તે (ર) પથારી

શયનગૃહ નં સૂવાનો ઓરડો

શય્યા સ્ત્રી પથારી

શર પું; નં બાણ

શરમચચંદ્ર પું શરદઋતુનો ચંદ્ર

શરદ નં કાચિડો

શરણ(-ણ) નં આશ્રય; રક્ષણ; આથ

શરણાર્થ સ્ત્રી ૫'કીને વગાડવાનું એક વાજું

શરણાગત વિં શરણે આવેલું

શરણાર્થી વિં શરણ હાથનારું

શરણું વિં શરણ; આશ્રય

શરત સ્ત્રી હોડ; કરાર; બોલી

શરતી વિં શરતને લગવું (ર) શરત કરી
હોય તેવું

શરતખંદી(-ધી) સ્ત્રી० શરત કરવી તે
શરતપૂર્ણિમા સ્ત્રી० આશ્વિન પૂર્ણિમા; માણિક્કારી
શરદ સ્ત્રી० આસોથી કાર્તિક માસ સુધી રહેતી
ઋતુ

શરદપૂનમ સ્ત્રી० શરતપૂર્ણિમા
શરદિ(-દે)દુ પું० શરદઋતુનો ચંદ્ર
શરદ્દી સ્ત્રી० ઠંડી; બેજ (૨) સળેખમ
શરદુ(-દો)ત્સવ પું० આશ્વિન પૂર્ણિમાનો ઉત્સવ
શરદેંદુ પું० જુઓ શરદિંદુ
શરદોત્સવ પું० જુઓ શરદુત્સવ
શરન્મેધ પું० શરદઋતુનું વાદળું
શરપંખો પું० એક વનસ્પતિ
શરપુંખ પું० બાણનો પીંછાવાળો છેડો; બાણનું
પીંછું

શરમબલ્લ પું. (સં.) કાર્તિકેય
શરમત પું०; નં કળના રસનું બનાવેલું પીણું
શરમતી વિ० આછા રંગનું (૨) સ્ત્રી० એક
જાતનું ખારીક કાપડ.

શરભ પું० આઠ પગવાળું બળવાન કાદ્યપનિક
પ્રાણી

શરભૂ પું० (સં.) કાર્તિકેય (૨) પું० સાપ
શરમ સ્ત્રી० લગ્ન (૨) પ્રતિષ્ઠા; ઇચ્છત (૩)
લયાનત

શરમાણું અ० કિં શરમ આવવી (૨)
ઝંખવાણું પડવું

શરમાળ વિ० શરમવાળું
શરમિંદગી સ્ત્રી० શરમ
શરમિંદુ વિ० શરમથી ઝંખવાણું પડી ગયેલું
શરમો પું० શેરડીનો કકડો
શરવું વિ० તીક્ષ્ણ કાનનું (૨) સ્વાદિષ્ટ
શરવૃષ્ટિ સ્ત્રી० બાણનો વરસાદ
શરસડો પું० જુઓ શિરીષ
શરસંધાન નં બાણ તાકડું તે
શરાકૃત સ્ત્રી० માણસાઈ; લાયકી
શરાદિ(-ધિ)યાં નં બં વં આજ્ઞપક્ષ;

બાદરવા વહના દિવસો

શરાધ નં આજ્ઞ
શરાધિયાં નં બં વં જુઓ શરાદિયાં
શરાપ પું० શાપ; બદ્ધવા
શરાફ પું० નાણાવટી; સરફ

શરાફી વિ० શરાફને લગતું (૨) ચાકસ (૩)
સ્ત્રી० નાણાવટું

શરાખ પું० દારૂ
શરાખખાનું નં દારૂનું પીકું
શરાખખોર વિ० દારૂનું વ્યસની
શરાખખોરી સ્ત્રી० દારૂની લત
શરાખદાર વિ० દારૂ રાખનાર; દારૂવાળો
શરાખખાજ વિ० શરાખખોર
શરાખખાજી સ્ત્રી० શરાખનું વ્યસન; શરાખખોરી
શરાખી વિ० દારૂ પીનાર
શરાવ નં શકોરું
શરાવલું નં શકોરું; અપણિયું
શરાસન નં ધનુષ્ય
શરિયત સ્ત્રી० ધાર્મિક નિયમો (કુશનમાના)
શરીક વિ० ભાગીદાર; સાથી; સામેલ
શરીજત વિ० ભાગ રાખનાર (૨) સહાયક;
સાથી (૩) બેઠી

શરીફ વિ० જાંચા કુળનું (૨) પ્રતિષ્ઠિત; આબરુદાર
શરીફાના સ્ત્રી० મોટાઈને છાજે તેવું કૃત્ય
શરીર નં દેહ
શરીરધારી વિ० શરીરી
શરીરયાત્રા સ્ત્રી० શરીરનો નિર્વાહ (૨)
શરીરનો વ્યાપાર

શરીરચના સ્ત્રી० શરીરની રચના
શરીરસંપત્તિ સ્ત્રી० આરોગ્ય; શારીરિક શક્તિ
શરીરસંબંધ પું० શરીર સાથેનો સંબંધ
શરીરી વિ० શરીરવાળું (૨) પું० આત્મા
શરુ નં એક જાતનું ઝાડ
શરૂ વિ० આરંભાયેલું; ચાલુ
શરૂઆત સ્ત્રી० આરંભ; પહેલ
શરૂદ પું० મુસલમાની કાયદો
શર્કરા સ્ત્રી० સાકર; ખાંડ
શર્મ નં આનંદ; શાંતિ
શર્મિષ્ઠા સ્ત્રી० (સં.) ચયાતિની બીજી રાણી;
પુરુની મા

શર્વ પું० (સં.) શિવ
શર્વરી સ્ત્રી० રાત્રી
શર્વાણી સ્ત્રી० (સં.) પાર્વતી
શલાકા નં તીડ
શલાકા સ્ત્રી० સળી (૨) પીંછી

શબ્દ નં તીર (૨) કાંટા (૩) પું (સં.)

માદ્રીનો ભાઈ

શવ નં શબ; મડકું

શવચાન નં કાઠડી

શવલ વિં જુઓ શબલ

શંવાલ પું હિન્દી સનનો દસમે મહિનો

શશ, ૦૬ પું; નં સસલું

શશધર પું ચંદ્ર

શશવિષાલ નં સસલાનું શિંગડું (અસંભવિત વસ્તુ)

શશાંક પું ચંદ્ર

શશિકલા(-ળા) સ્ત્રી ચંદ્રની કળા

શશિકાંત પું જુઓ ચંદ્રકાંત

શશિયર પું ચંદ્ર

શશિલેખા સ્ત્રી શશિકળા

શશિવદની વિં સ્ત્રી ચંદ્ર જેવા મુખવાળી

શશી પું ચંદ્ર

શશુ(-શો) પું શકાર

શસ્ત્ર નં (મારવાનું) હથિયાર

શસ્ત્રધારી વિં શસ્ત્ર ધારણ કરનારું (૨) પું
ચોક્કો

શસ્ત્રવિદ્યા સ્ત્રી શસ્ત્ર વાપરવાની વિદ્યા

શસ્ત્રવેદ પું વાઢકાપ કરનાર વેદ

શસ્ત્રસેવી વિં શસ્ત્રથી સજ્જ રહેનાર

શસ્ત્રાગાર નં શસ્ત્રો રાખવાનું મકાન

શસ્ત્રાસ્ત્ર નં બં વં શસ્ત્ર અને અસ્ત્ર;
મારવાનાં તેમજ ફેંકવાનાં હથિયાર

શસ્ત્ર નં અનાજ

શહ સ્ત્રી શહે

શહાદત સ્ત્રી શહેદી; સાક્ષી (૨) શહીદ થવું તે

શહાળી સ્ત્રી એક ફૂલગ્રાહ

શહીદ વિં (૨) પું ધર્મયુદ્ધમાં પ્રાણ આપનાર

શહૂર નં હોશ; આવડત

શહેનશાહ પું રાજાઓનો રાજા; સમ્રાટ

શહેનશાહી વિં શહેનશાહ સંબંધી

શહેર નં નગર; મોટું ગામ

શહેરી વિં શહેર સંબંધી (૨) પું શહેરમાં
વસનાર

શહેવત સ્ત્રી વિષયમુખની ઇચ્છા; હવસ

શળ પું ગદીથી પડેલો અક્ષિ; સળ (૨)

સોળ (૩) શિલા

શળી સ્ત્રી પાતળો લાખો કકરો કે ચીપ (૨)

ખોરણું; ચાંદલું (૩) હાલમની પથરી

શંકર પું (સં.) શિવ

શંકરાચાર્ય પું (સં.) કેવલાદ્રેતના પ્રવર્તક
આચાર્ય

શંકરાભરણ પું એક રાગ

શંકરો પું એક રાગ; શંકરાભરણ

શંકરું અં કિં શંકા આણવી

શંકા સ્ત્રી શક; સંદેહ (૨) કલ્પિત ભય

શંકારું અં કિં સંદેહમાં પડવું; વહેમાવું
(૨) સંકોચાવું; શરમાવું (૩) હાજત થવી

શંકાશીલ વિં વહેમી

શંકાસ્પદ વિં જેને વિષે શંકા હોય તેવું

શંકિત વિં શંકાવાળું

શંકુ નં ગોળ ખેડકની ઉપર જતાં અણિયાળી
થતી જતી ધન આકૃતિ (૨) હજાર અબજ
(૩) સૂર્યચંદ્ર (૪) સોયની અણી (૫)
ટાય; શિખર

શંકુચ્છેદ પું શંકુને છેદતાં થતી આકૃતિ;
'કોનિક સેક્શન' (ગ.)

શંકુદંતી વિં શંકુ જેવા દાંતવાળું (૨) સ્ત્રી
એક માછલી

શંખ પું એક જાતના દરિયાઈ પ્રાણીનું કોટલું,
જેને ફૂંકવાથી અવાજ થાય છે (૨)
આંગળી ઉપરનું તેવા આકારનું ચિહ્ન
(૩) [લા.] મૂર્ખ; ઠોઠ આદમી

શંખજીરું નં એક ઔષધિ

શંખણી સ્ત્રી કંકશા; કંકસિયણ સ્ત્રી

શંખભારથી પું મૂર્ખશિરોમણિ

શંખલી સ્ત્રી નાનો શંખલો

શંખલો પું નાનો શંખ

શંખવેલ સ્ત્રી એક વેલ

શંખાવળી સ્ત્રી એક વનરપતિ

શંખિની સ્ત્રી કામશાસ્ત્ર પ્રમાણેના ચાર
વર્ગોમાંની એક વર્ગની સ્ત્રી (પદ્મિની,
ચિત્રાણી, હસ્તિની અને શંખિની)

શંડલી સ્ત્રી સાડી

શંઢ પું પંદ; નપુંસક (૨) કંચુકી

શંઢતા સ્ત્રી

શંઢત્વ નં

શંભુ પું (સં.) શિવ

શાંસિત વિં પ્રશાંસિત (૨) કહેવાયેલું
 શાક નં રાંધીને ખાઈ શકાય તેવાં કંદ, ફળ,
 ભાજ
 શાકંટ પું બળદ
 શાકણુ(-ણી) સ્ત્રીં જુઓ શાકિની (૨)
 પિશાચી; ચૂડેલ
 શાકભાજી સ્ત્રીં શાક અને ભાજી
 શાકંભરી સ્ત્રીં (સં.) દુર્ગા
 શાકાહાર પું વનસ્પતિનો જ આહાર; અન્નાહાર
 શાકાહારી વિં (૨) પું વનસ્પતિનો જ આહાર
 કરનાર; અન્નાહારી; 'વેજીટેરીઅન'
 શાકિની સ્ત્રીં દુર્ગાના ગણમાંની એક પિશાચી
 કે દેવી
 શાક્ત વિં શક્તિ સંબંધી (૨) શક્તિનું પૂજક
 (૩) પું તેવો માણસ
 શાક્ય, ંસુનિ પું (સં.) ગૌતમજીવ
 શાક્યસિંહ પું (સં.) શાક્યમુનિ; જીવ
 શાખ સ્ત્રીં અટક (૨) આખર; વટ (૩) સાક્ષી
 શાખા સ્ત્રીં ડાળી (૨) વિભાગ (૩) જુદાં-
 જુદાં ગોત્રો કે મંડળોમાં પ્રચલિત વેદની
 સંહિતાનો પાઠ કે ક્રમનો ભેદ
 શાખામૃગ પું વાંદરો
 શાગરીત(-દ) પું જુઓ શાગિર્દ
 શાગિર્દ પું શિષ્ય; ચેલો (૨) સહાયક;
 મદદગાર
 શાક્ય નં શકતા
 શાણુ પું કસોટીનો પયરો (૨) નં પા તોલો;
 ચાર માસાનું વજન
 શાણુકું નં શકારું (૨) બીજા માગવાનું પાત્ર
 શાણુપણુ નં ડહાપણુ; ચતુરાઈ
 શાણું વિં ચતુર; ડાહ્યું
 શાતા સ્ત્રીં શાંતિ; ટાઢક; નિરાંત
 શાદી સ્ત્રીં વિવાહ
 શાદલ વિં ધાસવાળું; લીકું (૨) નં તેલું
 મેદાન
 શાન સ્ત્રીં ચહેરાનો દેખાવ; શિકલ (૨)
 પહેરવાઓઢવાની છટા કે ભભકો
 શાનકાર વિં છટાદાર; ધાટીકું (૨) જાજરમાન
 શાનસોગાત સ્ત્રીં છેલ્લો (૨) કમ; માલ (૩)
 બાહોશી
 શાપ પું બહુવા

શાપિણી વિં સ્ત્રીં શાપ પામેલી
 શાપિત વિં શાપ પામેલું
 શાખાન પું હિજરી સનનો આઠમો મહિનો
 શાખાશ અં ધન્ય! વાહ!
 શાખાશી સ્ત્રીં ધન્યવાદ; તારીફ
 શાખદ વિં શબ્દસંબંધી (૨) મૌખિક
 શાખદજ્ઞાન નં પ્રમાણભૂત માણસના કે શાસ્ત્રના
 કથનથી થતું જ્ઞાન
 શાખદક વિં શબ્દનું, -ને લગતું (૨) મૌખિક
 શામક વિં શમાવે એવું; શાન્તિકારક
 શામતું અં કિં શાન્ત થતું
 શામળ(-જો) પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણ
 શામળું વિં કાળું
 શામળો પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણ
 શામા સ્ત્રીં એક પક્ષી
 શામિયાનો પું જુઓ રમિયાનો
 શામિલ વિં સામેલ; ભળેલું; ભેડાયેલું
 શામિલગીરી સ્ત્રીં શામિલ હોવાપણું
 શાયક વિં ઇચ્છાવાળો
 શાય(-હે)ર પું કવિ; વિદ્વાન
 શાય(-હે)રી સ્ત્રીં શાયરપણું (૨) કાવ્યકળા;
 કવિતા
 શાર પું કાણું; છિદ્ર
 શારડી સ્ત્રીં શાર પાડવાનું આણીદાર ઓળર
 શારડો પું મોટી શારડી
 શારદ વિં શરદઋતુનું, -ને લગતું
 શારદા સ્ત્રીં (સં.) સરસ્વતી
 શારતું સં કિં શાર પાડવો (૨) મહેલુંથી
 બાજવું
 શારંગ નં જુઓ શાંગ
 શારંગધર પું (સં.) શાંગધર; વિષ્ણુ
 શારંગપાણિ પું (સં.) શારંગધર; વિષ્ણુ
 શારીર વિં શરીર સંબંધી (૨) નં શારીરક
 શારીરક વિં શરીર સંબંધી (૨) શરીરી (૩)
 નં શકરાચાર્યનું બ્રહ્મસૂત્ર ઉપરનું બાબ્ય
 શારીરવિદ્યા સ્ત્રીં શરીરવિદ્યા
 શારીરશાસ્ત્ર નં શરીરશાસ્ત્ર
 શારીરશાસ્ત્રી પું શરીરશાસ્ત્રી
 શારીરિક વિં શરીર સંબંધી
 શાદ્દલ પું વાહ
 શાદ્દલવિકીડિત પું એક જંદ

શાહ સ્ત્રીં જનનું ભરેલી કિનારનું ઓઢવાનું
કીમતી વસ્ત્ર
શાહબંજિકા સ્ત્રીં પૂતળી; આવકું (૨) વેસ્થા
શાહા(-ળા) સ્ત્રીં મકાન; ઘર (૨) પાઠશાળા;
નિશાળ
શાહિઆમ પુંં વિષ્ણુના પ્રતીક તરીકે પૂજતો
કાળો લીસો ગોળ પથ્થર
શાહિની પુંં એક છંદ (૨) સ્ત્રીં ગૃહિણી
શાહિવાહન પુંં (સં.) શક ભતિનો એક
પ્રસિદ્ધ રાજ, જેનાથી શકસંવત ગણાય છે
શાહિહોત્ર પુંં ઘોડો (૨) ઘોડા વગેરે
જનવરોનું વેદું
શાહિહોત્રી પુંં અશ્વવૈદ્ય; જનવરોનો વૈદ
શાહીન સ્ત્રીં વિનીત; નમ્ર; ખાનદાન (૨)
લજ્જાળુ (૩) સમાન; સદશ
શાહીનતા સ્ત્રીં વિનય; લજ્જા; ખાનદાની
શાહો(-ળો)પયોગી વિં શાળાના વિદ્યાર્થીઓના
ઉપયોગમાં આવે તેવું
શાહમલિ પુંં; નં સમડીનું ઝાડ
શાવ,૦ક પુંં; નં બાળ; બચ્ચું
શાશ્વત વિં નિત્ય
શાશ્વતતા સ્ત્રીં
શાસક પુંં શિક્ષા કરનાર (૨) રાજ; હાકેમ
શાસન નં શિક્ષા (૨) અમલ; રાજ્ય (૩)
આજ્ઞા (૪) ઉપદેશ
શાસનતંત્ર નં રાજ્યતંત્ર
શાસનપત્ર નં રાજ્યે કરેલી બક્ષિસ કે
આજ્ઞાનો તામ્રપટ કે લેખ
શાસનપદ્ધતિ સ્ત્રીં રાજ્ય ચલાવવાની પદ્ધતિ
શાસિત વિં શાસન પામેલું
શાસ્ત્ર પુંં શાસન કરનાર; રાજ (૨)
શિક્ષક
શાસ્ત્ર નં ધર્મશ્રંથ (૨) કોઈ પણ વિષયનું
તાત્ત્વિક તેમજ વ્યવસ્થિત જ્ઞાન
શાસ્ત્રકાર પુંં શાસ્ત્ર રચનાર
શાસ્ત્રજ વિં (૨) પુંં શાસ્ત્ર જાણનાર
શાસ્ત્રદષ્ટિ સ્ત્રીં શાસ્ત્રશુદ્ધ દષ્ટિ
શાસ્ત્રપ્રામાણ્ય નં શાસ્ત્રનું પ્રમાણપણું
શાસ્ત્રવિધિ પુંં; સ્ત્રીં શાસ્ત્રનો વિધિ
શાસ્ત્રવિરુદ્ધ વિં શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ
શાસ્ત્રવિશારદ પુંં શાસ્ત્રજ

શાસ્ત્રશુદ્ધ વિં શાસ્ત્રના નિયમોને અનુસરતું
શાસ્ત્રાર્થ પુંં શાસ્ત્રવિષયક ચર્ચા (૨) શાસ્ત્રના
અર્થની ચર્ચા
શાસ્ત્રી પુંં શાસ્ત્ર જાણનાર
શાસ્ત્રીય વિં શાસ્ત્ર સંબંધી; શાસ્ત્રનું (૨)
શાસ્ત્રશુદ્ધ
શાસ્ત્રીયતા સ્ત્રીં શાસ્ત્રશુદ્ધ હોતું તે
શાસ્ત્રોક્ત વિં શાસ્ત્રમાં કહેલું
શાહ પુંં મુસલમાન રાજ; પાદશાહ (૨)
શરાફ (૩) પ્રમાણિક; વટવાળો (૪) ચોર
(કટાક્ષમાં)
શાહજાદી સ્ત્રીં પાદશાહની પુત્રી
શાહજાદો પુંં પાદશાહનો પુત્ર
શાહજીવું નં જુઓ શંખજીવું
શાહજોગ વિં પ્રમાણિક (૨) સ્વીકારવાજોગ;
કાયદાસર; લાવનારને નાણાં આપવા પરે
તેવી (હંડી)
શાહખાજ નં એક પક્ષી
શાહચૂગ નં આફ્રિકાનું એક મોટું પક્ષી
શાહવટ સ્ત્રીં પ્રમાણિકપણું; ચોખ્ખો વહેવાર
શાહી વિં શાહ સંબંધી (૨) સામાન્યનું,
—ને લગતું (૩) સ્ત્રીં લખવામાં વપરાતો
પ્રવાહી રંગીન પદાર્થ
શાહીચૂસ પુંં; નં શાહીને ચૂસી લે તેવો કાગળ
શાહુકાર પુંં શરાફ; નાણાવટી (૨) વટવાળો;
પ્રમાણિક (૩) ચોર; લુચ્ચો (કટાક્ષમાં)
શાહુકારી સ્ત્રીં શાહુકારપણું; પ્રમાણિકતા
શાહુડી સ્ત્રીં જમીનમાં ઘોડ કરીને રહેલું
એક અણીદાર પીંછાંવાળું પ્રાણી
શાહેદ પુંં સાક્ષી પૂરનાર
શાહેદી સ્ત્રીં સાક્ષી; પુરાવો
શાહેર પુંં જુઓ શાયર
શાહેરી સ્ત્રીં જુઓ શાયરી
શાળ સ્ત્રીં ડાંગર
શાળા સ્ત્રીં જુઓ શાલા
શાળિયું નં હલકી ભતની ડાંગર
શાળી વિં નામને અતે 'વાળું'; સંપત્તિ એવો
અર્થ બતાવે છે (હદાં પ્રભાવશાળી)
શાળોપયોગી વિં જુઓ શાલોપયોગી
શાંકર વિં શંકર સંબંધી (૨) શંકરાચાર્યનું
શાંકરી વિં શંકર સંબંધી (૨) શંકરના મતનું

શાંડિલ્ય પું (સં.) સ્મૃતિ તેમજ ભક્તિસૂત્રના
કર્તા ઋષિ

શાંત વિં શાંતિયુક્ત

શાંતતા સ્ત્રીં શાંતિ

શાંતનુ પું (સં.) લીળમના પિતા

શાંતરસ પું નવરસોમાનો એક (જુઓ રસ)

શાંતિ સ્ત્રીં વેગ, ક્ષોભ કે ક્રિયાનો અભાવ

(૨) કલેશકંકસ કે યુક્તનો અભાવ (૩)

નીરવતા (૪) માનસિક કે શારિરીક

ઉપદ્રવ કે વિકારનું મટી જવું તે (૫)

ધીરજ; ખામોશી (૬) વિશ્રામ; નિવૃત્તિ

શાંતિપાઠ પું શાંતિ યાચ એ માટે થતો

મંત્રનો પાઠ

શાંગ પું; નં ધનુષ્ય (૨) વિષ્ણુનું ધનુષ્ય

શાંગધર પું (સં.) વિષ્ણુ

શાંગપાણિ પું (સં.) શાંગધર; વિષ્ણુ

શિકરામણ નં (હંડી) સ્વીકારવી તે (૨)

હંડી સ્વીકારવાનો વટાવ

શિકરાવતું સં કિં શિકારે એમ કરવું

શિક(-ક)લ સ્ત્રીં મુખાકૃતિ; ચહેરા

શિકસ્ત સ્ત્રીં પરાજય; હાર

શિકાકર્ષ સ્ત્રીં મેલ કાપનારી એક વનસ્પતિ;

ચિકાખાઈ

શિકાયત સ્ત્રીં ફરિયાદ; ભૂલ કાઢવી તે

શિકાર પું ગમ્મત; ખોરાક કે કસરત માટે

પશુપંખીને મારવાં તે; મૃગયા (૨) એ

રીતે મારેલું પ્રાણી

શિકારવું સં કિં સ્વીકારવું

શિકારી(-ર) વિં શિકારસંબંધી (૨) શિકાર

કરનારું (૩) પું શિકાર કરનાર; પારધી

શિકોતર(-રી) સ્ત્રીં શિકોતરા જેવી ભૂતડી

શિકોતરું નં વળગેલું છટે નહિ તેવું ભૂત

શિકલ સ્ત્રીં જુઓ શિકલ

શિક્ષે અં મુક્યાં; સહિત

શિક્ષક પું શિક્ષણ આપનાર

શિક્ષણ નં કેળવણી (૨) બોધ; ઉપદેશ

શિક્ષણપદ્ધતિ સ્ત્રીં શિક્ષણ આપવાની પદ્ધતિ

શિક્ષણશાસ્ત્ર નં શિક્ષણનું શાસ્ત્ર

શિક્ષણશાસ્ત્રી પું શિક્ષણશાસ્ત્ર જાણનાર

શિક્ષણીય વિં શિક્ષણ આપવાયોગ્ય

શિક્ષા સ્ત્રીં જ્ઞાન; બોધ; શિખામણ (૨) સભ

શિક્ષિકા સ્ત્રીં સ્ત્રી શિક્ષક

શિક્ષિત વિં શિક્ષણ પામેલું

શિખર નં પર્વતની ટોચ (૨) મથાળું; ટોચ

શિખરબંધ(-ધી) વિં શિખરવાળું

શિખરિણી પું એક છંદ

શિખવાડવું અં કિં 'શીખવું'નું પ્રેરકરૂપ (૨)

[લા.] ભંભેરવું; ઉશ્કેરવું

શિખવણી સ્ત્રીં ભંભેરણી; છાની શિખામણ

શિખંડ પું ફહીની એક મીઠી બનાવટ

શિખંડી પું મોર (૨) [સં.] દ્રુપદ રાજાનો

પુત્ર

શિખા સ્ત્રીં ચાટલી (૨) છાગું (૨) જોત

શિખાઉ વિં શીખવું; બિનઅનુભવી

શિખામણ સ્ત્રીં બોધ; સલાહ; ઉપદેશ

શિખી પું મોર

શિગરામ નં એક વાહન

શિડાવવું સં કિં 'શીડવું'નું પ્રેરકરૂપ

શિડાવું અં કિં 'શીડવું'નું કર્મણિરૂપ

શિટાળ વિં ઉતાવળું (૨) પું એક વનસ્પતિ

શિટાળી સ્ત્રીં ઉતાવળ; શિટાળી

શિથિલ વિં નરમ; ઢીલું પડી ગયેલું (૨)

નિર્બળ; (૩) થાકેલું

શિથિલતા સ્ત્રીં

શિકારસ સ્ત્રીં સિકારસ

શિખિ પું (સં.) હોલાને માટે બાજને સરીર

આપનાર પુરાણપ્રસિદ્ધ રાજા

શિખિકા સ્ત્રીં પાલખી

શિખિર પું તંબૂ (૨) છાવણી

શિયળ નં શીલ; સતીત્વ; સ્ત્રીનું પાવિત્ર્ય

શિયા વિં એ નામના મુસલમાની સંપ્રદાયનું

શિયાવિયા વિં ગભરાયેલું; બાવડું (૨) ભોંટું

પડી ગયેલું

શિયાળ પું; સ્ત્રીં ફતરાના વર્ગનું એક પ્રાણી

શિયાળવું નં શિયાળ

શિયાળુ વિં શિયાળામાં થતું

શિયાળો પું કાર્તિકથી માધ મહિના સુધીની

ઘટની ઋતુ

શિર નં માથું (૨) ટોચ; મથાળું (૩) લશ્કરની

આગલી હાર

શિરગંઝ નં એક પક્ષી

શિરમ્ભ(-છ)ત્ર વિં 'માયાતું' ઠાંકણું;
પાલક; વડીલ

શિરમ્ભેદ પું માયું કાપી નાખતું તે

શિરમ્ભત્ર વિં જુઓ શિરમ્ભત્ર

શિરભોર વિં માયાદેલ

શિરભોરી સ્ત્રીં ભેરાવરી; જળરક્તી

શિરતાજ પું માયાનો મુગટ (૨) વડીલ; ઉપરી

શિરપેથ પું પાઘડી કે ફેંટા પરતું છાતું,
કલગી, તોરે

શિરમ્બંધ પું પાઘડી પર બાંધવાતું શોભીતું
માયાબાંધણું

શિરમ્બંધી સ્ત્રીં કિલ્લા અને શહેરના રક્ષણ
માટે રાખેલું લશ્કર

શિરસ્તેદાર પું અમલદારનો મુખ્ય કારકુન

શિરસ્તેદારી સ્ત્રીં શિરસ્તેદારતું કામ કે પદ

શિરસ્તો પું ધારો; પ્રથા

શિરા સ્ત્રીં રક્તવાહિની; નસ

શિરા(-રો)ઈ સ્ત્રીં જીભા મોંતું પાણીનું વાસણ

શિરાણું નં ઓશીકું

શિરામણુ નં નાસ્તો

શિરામણી સ્ત્રીં શિરામણુ; નાસ્તો

શિરાવર્તુ સં કિં નાસ્તો કરવો

શિરીષ નં એક ફૂલ (નાજીકપણા માટે
પ્રસિદ્ધ છે)

શિરોઈ સ્ત્રીં જુઓ શિરોઈ

શિરોખિંદુ નં આકૃતિને માથે આવેલું ખિંદુ;
'વર્ટેક્સ' (ગ.)

શિરોમણિ પું ચૂડામણિ (૨) [લા.] મુખ્ય;
શ્રેષ્ઠ; નાયક

શિરોમાન્ય વિં માથે ચડાવવા-સ્વીકારવા
લાયક

શિલા સ્ત્રીં પથ્થરની છાટ

શિલાછાપ સ્ત્રીં શિલા ઉપર કોતરીને કરેલું
છાપકામ

શિલાજીત નં ડુગરનો રસ મનાતી એક
પૌષ્ટિક ઔષધિ

શિલારસ પું લેપધૂપ વગેરેના કામમાં આવતો
એક જાતનો ગુંદર

શિલાલેખ પું પથ્થર ઉપર કોતરેલો લેખ

શિલીમુખ પું ભમરો (૨) નં બાણ

શિલીંધ નં ટોપ; કુતરાનો કાન

શિલેખાતું નં તોપખાતું (૨) શસ્ત્રાગાર

શિલેદાર પું હથિયારબંધ ચોક્કો

શિલેદારી સ્ત્રીં શિલેદારતું કામ કે પદ

શિલેંછ નં ખળી કે ખેતરમાં પડેલા કણ
વીણી લેવા તે

શિલેંછવૃત્તિ સ્ત્રીં શિલેંછ વડે આજીવિકા
ચલાવવી તે

શિલ્પ નં કારીગરી; કળા (૨) બાંધકામની
કળા

શિલ્પકાર પું કારીગર (૨) બાંધકામમાં
પ્રવીણ માણસ

શિલ્પવિદ્યા સ્ત્રીં શિલ્પશાસ્ત્ર

શિલ્પશાલા(-ળા) સ્ત્રીં શિલ્પ શીખવાની
શાળા; કળાભવન

શિલ્પશાસ્ત્ર નં શિલ્પનું શાસ્ત્ર

શિલ્પશાસ્ત્રી પું શિલ્પશાસ્ત્ર જાણનાર

શિલ્પી વિં શિલ્પને લગતું (૨) પું
શિલ્પશાસ્ત્રી (૩) કારીગર

શિવ વિં શુભ; કલ્યાણકારી (૨) પું (સં.)
શંકર (૩) નં કલ્યાણ

શિવજડા સ્ત્રીં શિવની જડા

શિવનિર્માલ્ય નં શિવને અર્પણ થયેલું તે
(૨) તેની પેઠે ઉપયોગમાં ન લેવાજેલું તે

શિવરાઈ પું શિવાજી મહારાજે ચલાવેલો સિક્કો

શિવરાત(-ત્રિ,-ત્રી) સ્ત્રીં માથ વદિ ૧૪ની રાત

શિવલિંગ નં શિવનું લિંગસ્વરૂપી પ્રતીક

શિવલિંગી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

શિવા સ્ત્રીં (સં.) પાર્વતી (૨) શિયાળ

શિમાલય નં શિવનું મંદિર

શિશિર સ્ત્રીં પોષ અને માધ માસની ઠંડી
ઋતુ

શિશુ પું; નં બાળક; બચ્ચું

શિશુપાલ(-ળ) પું (સં.) ચંદિ દેશનો પ્રસિદ્ધ
રાજા, જેનો શ્રીકૃષ્ણે વધ કર્યો હતો

શિશુમાર સ્ત્રીં એક મોટું જળચર પ્રાણી

શિક્ષ(-સ્ન) નં પુરુષનું લિંગ

શિષ્ટ વિં વિદ્વાન; સુશિક્ષિત (૨) સંભાવિત

શિષ્ટતા સ્ત્રીં

શિષ્ટમાન્ય વિં શિષ્ટોએ માન્ય રાખેલું

શિષ્ટશાસન નં શિષ્ટોથી ચાલતું રાજ્ય

શિષ્ટશાસિત વિં શિષ્ટશાસનવાળું
શિષ્ટાઈ સ્ત્રીં શિષ્ટપણું (૨) વિષ્ટિ
શિષ્ટાચાર પું શિષ્ટોમાં ચાલતો આવેલો
વ્યવહાર; શિષ્ટાનો આચાર (૨) સ્વચ્છ
રીતભાત (૩) આદરસત્કાર (૪) સ્વચ્છતા
દેખાડવા ખાતર કરવાનો આચાર

શિષ્ય પું ચેલો; વિદ્યાર્થી
શિષ્યવૃત્તિ સ્ત્રીં શિષ્યને તેના ખર્ચ પટે
મળતી મદદ

શિષ્યા સ્ત્રીં સ્ત્રી શિષ્ય
શિસ્ત વિં લાયક (૨) સ્ત્રીં નિયમબદ્ધ વર્તન
શિસ્ત નં જુઓ શિશ્ન
શિષ્ટાઈ સ્ત્રી + શાહી (૨) કાળાપણું
શિંગ સ્ત્રીં કઢોળની કે તેના જેવી ખીવાળી
પાપડી (૨) નં શિંગડું

શિંગડી સ્ત્રીં નાનું શિંગડું (૨) બંદૂકનો ઢાંર
ભરવાની શિંગડાઘાટની નળી

શિંગડું નં પશુના માથા ઉપરનો અવયવ
(૨) એવા આકારનું એક વાદ્ય; રણુશિંગડું

શિંગાળ(-જી) વિં શિંગડાંવાળું
શિંગાળી વિં સ્ત્રીં શિંગડાંવાળી (૨) એ
નામની એક જાતની (ધોડી)

શિંગાળું વિં જુઓ શિંગાળ
શિંગી વિં શિંગડાંવાળું
શિંગોટી સ્ત્રીં શિંગડાનો વાંક (૨) નાનું
શિંગડું (૩) જે ઠંકાણેથી શિંગડાં ફૂટે છે
તે ભાગ (૪) એક આપવાનું ઓભર

શિંગોડું નં પાણીમાં થતી એક વેલનું ફળ
શીકર પું; નં પાણીની છાંટ; ફરફર
શીકું નં અધ્ધર લટકાવાય એવો જોળી
જેવો ધાટ

શીકે(-એ) અં સુધ્ધાં
શીખ સ્ત્રીં શીખામણ (૨) વિદ્યાચઘીરીની ભેટ
(૩) અણીદાર પોલો લોઢાનો સળિયો (૪)
પું ગુરુ નાનકના સંપ્રદાયનો અનુયાયી

શીખવડું સં કિં 'શીખડું'નું પ્રેરકરૂપ (૨)
ભંભરવું; ઉશ્કેરવું

શીખડું સં કિં ભણવું; જ્ઞાન મેળવવું
શીખે અં શીકે; સુધ્ધાં

શીઘ્ર વિં સૂતર; (૨) અં જલદી
શીઘ્રકવિ પું શીઘ્રકવિતા બનાવે તેવો કવિ
શીઘ્રકવિતા સ્ત્રીં કશી પણ પૂર્વતૈયારી વિના
તરત જ બનાવેલી કવિતા

શીઘ્રકવિત્વ નં શીઘ્રકવિતા કરવાની શક્તિ
શીઘ્રકાવ્ય નં જુઓ શીઘ્રકવિતા
શીઘ્રકોપી વિં જલદી ગુસ્સે થઈ જાય તેવું
શીઘ્રતા સ્ત્રીં ઝડપ; ઉતાવળ
શીઘ્રબોધ પું વસ્તુને એકદમ સમજાવેલી
તે (૨) ગાંઝે

શીઘ્રબોધી પું ગંજરી
શીડકું સં કિં (કાણું, ફાટ વગેરે) પૂરકું;
પૂરીને બાંધ કરવું (૨) ખીડકું (૩) વાળકું
(દેહું)

શીત વિં ઠાંડું; ઠંડું (૨) નં શરીર ઠંડું
પડી જવું તે (૩) ભોંય પર પડેલા ભાતના
દાણા

શીતકાલ(-જી) પું શિયાળો
શીતજ્વર પું ટાઢિયો તાવ
શીતપિત્ત નં આમડીનો એક રોગ
શીતરશ્મિ પું ચંદ્ર
શીતલ(-જી) વિં ઠંડું
શીતલ(-જી)તા સ્ત્રીં
શીતલા(-જી) સ્ત્રીં બળિયા (૨) બળિયાના
રોગની દેવી

શીતળાસાતમ સ્ત્રીં આવણુ સુદ કે વદ સાતમ
શીતોખળુ વિં ઠંડું અને ગરમ
શીથળું વિં શાંત; ઠાવકું
શીથળો પું કાંટા, ચોર વગેરે લાવવાનું
લાકડાનું સાધન

શીદ, અને અં શા માટે
શીદજી સ્ત્રીં શીદી સ્ત્રી
શીદી(-ધી) પું હબસી; આફ્રિકાનો મૂળ વતની
શીધું નં રસોઈની કાચી સામગ્રી; સીધું
શીદને અં શીદ; શા માટે
શીન સ્ત્રીં એક માછલી
શીમળ(-જી) પું એક ઝાડ; શાકભાજી
શીરબર પું સૂતરને પાંજળ પાનાર
શીરીન વિં મીઠું; મધુર
શીરો પું જમવાની એક વાની

શીર્ષ વિં તટીકટી ગયેલું (૨) જીર્ણ (૩)
ચીમળાઈ કે સુકાઈ ગયેલું (૪) ક્ષીણ; ફરા

શીર્ષ નં માથું

શીર્ષક નં માથું (૨) ખાપરી (૩) માથાનો
ટાપ

શીર્ષચ્છેદ પું મસ્તક કાપી નાખવું તે

શીર્ષા પું એક છંદ

શીર્ષાસન નં માથા ઉપર બેસા રહેવાનું આસન

શીલ(-ળ) નં સ્વભાવ (૨) વર્તણૂક (૨)

ચારિત્ર્ય (૪) શિયળ

શીલ(-ળ)વંતું વિં શીલવાળું

શીલ(-ળ)વાન વિં શીલવંતું; શીલવાળું

શીશ નં માથું

શીશી સ્ત્રીં ખાટલી

શીશો પું મોટી શીશી

શીળ નં જુઓ શીલ

શીળવંતું વિં શીલવાળું

શીળવાન વિં શીલવંતું; શીલવાળું

શીળસ નં ચામડીનો એક રોગ

શીળી સ્ત્રીં એક રોગ; શીતળા

શીળું વિં ઠંડું

શીળો પું છાંયો

શીંકી સ્ત્રીં પડિયાપતરાળાંની બાધેલી થોકડી

શીંકું નં જુઓ શીકું

શીંંગ સ્ત્રીં જુઓ શિંગ

શીંગડી સ્ત્રીં જુઓ શિંગડી

શીંગડું નં જુઓ શિંગડું

શીંગાળી વિં સ્ત્રીં જુઓ શિંગાળી

શીંગાળું નં જુઓ શિંગાળું

શીંગિયોવચ્છ(-છ)નાગ પું એક જાતનો

વછનાગ

શીંગી વિં જુઓ શિંગી

શીંગાટી સ્ત્રીં જુઓ શિંગાટી

શીંગાડું નં જુઓ શિંગાડું

શુક પું ધોપટ

શુકન નં જુઓ શકન

શુકર પું આભાર; ઉપકાર (૨) સુભાગ્ય (૩)

ફતેદ

શુકશના પું બં વં ઉપકાર માનવો તે

(૨) જોજોકાર; ફતેદ

શુકલ પું બાલણોનો પુરોહિત; શુક્લ

શુક્તિ સ્ત્રીં બીપ

શુક પું એ નામનો મહ (૨) શુકવાર (૩)

જુઓ શુકર (૪) નં વીર્ય

શુકવાર પું અકવાડિયાનો છઠો દિવસ (૨)

[લા.] ભલીવાર; ઠંઝ

શુકાચાર્ય પું (સં.) દૈત્યોના ગુરુ (તે કાણાહતા)

શુકાના પું બં વં જુઓ શુકરાના

શુકલ વિં સફેદ (૨) પું જુઓ શુક્લ

શુકલપક્ષ પું; નં અજવાળિયું

શુચિત્વ વિં

શુચિતા સ્ત્રીં

શુચિ વિં પવિત્ર

શુષ્ક વિં સ્વચ્છ (૨) પવિત્ર (૩) દોષરહિત

(૪) ભેળસેળ વિનાનું

શુષ્કદૈત નં શ્રીવલ્લભાચાર્યે સ્થાપેલો મત

શુષ્ક સ્ત્રીં પવિત્રતા; સ્વચ્છતા (૨) પ્રાયશ્ચિત

કરી પવિત્ર થવું તે (૩) ધાર્મિક ક્રિયા

કરી મૂળ ધર્મમાં પાછા આવવું તે

(૪) ભાન; જગૃતિ

શુષ્કપત્ર,૦ક નં (મંથરામાંની) ભૂલોના

સુધારાની યાદી

શુષ્કોદન પું (સં.) બુદ્ધના પિતા

શુનઃશેષ પું (સં.) એક વૈદિક ઋષિનું નામ

શુની સ્ત્રીં ફતરી

શુભરાત સ્ત્રીં શાખાન મહિનાની ૧૮મી

તારીખે આવતો મુસલમાની તહેવાર

શુભ વિં મંગળપ્રદ; કલ્યાણકારી (૨) નં

કલ્યાણ

શુભેચ્છક વિં શુભ ઇચ્છનારું; હિતેચ્છ

શુભેચ્છુ વિં જુઓ શુભેચ્છક

શુભ વિં ઉજ્જવળ (૨) સફેદ

શુભાર પું આસરો; અડસટ્ટો (૨) હિસાબ;

ગણતરી

શુભક નં હાથભે; સ્ત્રીધન (૨) કન્યાની કિંમત

તરીકે વર પાસેથી લેવાતું ધન (૩) મૂલ્ય;

કિંમત (૪) ભાડું (૫) જામત; ફાણ

શુભૂષા સ્ત્રીં સેવાચારી

શુષ્ક વિં સૂકું; રસ વગરનું; લઘુ

શુષ્કતા સ્ત્રીં

શુ' વિં સરખું; જેવું (નામને છેડે; ઉદા. ૦
તોળરાશું મેં) (૨) સં માણસ સિવાય કોઈ
પણ વસ્તુ વિષે પૂછતાં વપરાતું પ્રમાણ
સર્વનામ (૩) અં બેપરવાઈ કે આશ્ચર્ય
ખતાવવા વપરાતો શબ્દ

શુ'ંડ પું હાથીનો લાંબો નાસિકેંદ્રિયવાળો
અવયવ; સૂંઢ

શુ'ંડા સ્ત્રીં જુઓ શુ'ંડ

શુ'ંડી પું હાથી

શુ'ંભ પું (સં.) દુર્ગાએ મારેલો એક રાક્ષસ

શુકર પું (સં.) ભૂંડ; હુકર; સૂવર; વસાહ

શુકરી સ્ત્રીં શુકરની માદા

શુદ્ર પું ચોથી વર્ણનો માણસ (જુઓ વર્ણ)

શુદ્રાણી સ્ત્રીં શુદ્ર વર્ણની સ્ત્રી

શુદી સ્ત્રીં જુઓ શુદ્રાણી

શુધ્યૂધ સ્ત્રીં ભાન; સંજ્ઞા (૨) અક્ષર; સમજ

શૂન સ્ત્રીં શૂન્ય; મીઠું

શૂન(-ચ)કાર પું ઉજ્જડપણું; નીરવતા (૨)
[ચિત્તની] શૂન્ય સ્થિતિ

શૂન્ય વિં ખાલી (૨) અસત (૩) ભાન કે
સંજ્ઞા વિનાનું (૪) [સમાસને છેડે]
રહિત; વિનાનું (ઉદા. ૦ જ્ઞાનશૂન્ય) (૫) નં
મીઠું (૬) અભાવ

શૂન્યકાર પું જુઓ શૂનકાર

શૂન્યતાલ પું તાલમાં તાળો નથી મરાતી તે
સ્થાન; ખાલી

શૂન્યમનસ્ક વિં ધ્યાન વિનાનું; વિચાર વિનાનું

શૂન્યવાદ પું બૌદ્ધ તત્ત્વજ્ઞાનનો એક વાદ

શૂન્યવાદી વિં (૨) પું શૂન્યવાદ માનનાર

શૂન્યહૃદય વિં લાગણી વિનાનું; કૂર; હૈયાસૂતું
(૨) ધ્યાન વિનાનું

શૂર વિં બહાદુર; પરાક્રમી (૨) પું શૂરવીર
(૩) નં શૌર્ય; જુરસો

શૂરતા સ્ત્રીં

શૂરવીર વિં (૨) પું બહાદુર; હિંમતવાન

શૂરાતન નં શૌર્ય

શૂરું વિં શૂરવાળું; શૂરવીર

શૂરૂપું વિં પૂરેપૂરું શૂરું

શૂર્ષ નં સૂપડું

શૂર્ષજા સ્ત્રીં (સં.) મવજની બહેન

શૂલ નં લાલા જેવું એક પ્રાચીન અસ્ત્ર (૨)
શૂળી (૩) ત્રિશૂળ (૪) કાંટો (૫) શૂળ
ભોકાયા જેવું દરદ

શૂલપાણિ પું (સં.) શંકર

શૂળ નં જુઓ શૂલ (૨) સ્ત્રીં કાંટો

શૂળી સ્ત્રીં જમીનમાં રોપેલો અણીવાળો
મોટો નડો સળિયો, જેના પર પશુઓ
મોતની શિક્ષા કરામાં આવે છે

શૂળાલ નં શિયાળ

શૂંખલા સ્ત્રીં સાંકળ (૨) બેડી

શૂંગ નં શિખર; ટોચ (૨) શિખડું

શૂંગાર પું વિલાસ; રતિ (૨) તે માટેની
સ્ત્રીપુરુષની એકબીજા પ્રત્યેની સ્પૃહા
(૩) શૂંગારરસ (૪) શણગાર

શૂંગારરસ પું નવરસમાંનો એક (જુઓ રસ)

શૂંગારવું સં કિં શણગારવું

શૂંગારી વિં શૂંગાર સંબંધી (૨) કામી

શૂંગી વિં શિંગડાવાળું (૨) શિખરવાળું
(પર્વત)

શે અં શા માટે? શી રીતે?

શેક પું શેકવું તે (શરીરના કોઈ ભાગને)

શેકવું સં કિં દેવતા ઉપર નાખી ચડવું
કે ખડું કરવું (૨) શેક કરવો

શેખ પું આરખોની ટોળીનો ઉપરી (૨)
મુસલમાનોની એક જાતનો આદમી

શેખચ(-સ)હલી પું હવાઈ કિલ્લા બાંધનાર
(૨) આજસુ અને તરંગી આદમી

શેખદાર પું કુમાવિસદારનો કારકુન

શેખર પું મુખટ; કિરીટ (૨) માથા પર
પહેરવાની માળા (૩) શિખર (૪) [નામને
અંતે]—માં શ્રેષ્ઠ (ઉદા. ૦ મુનિશેખર)

શેખસહલી પું જુઓ શેખચહલી

શેખાઈ સ્ત્રીં પતરાણ; બડાઈ

શેખી સ્ત્રીં જુઓ શેખાઈ

શેખીખેર વિં બડાઈ હાંકનાર

શેક પું મોટો આખરદાર વેપારી; સાહુકાર;
વાણિયો (૨) ધણી; માલિક (નોકરનો) (૩)
વેપારી બગેરેને સંબોધતાં વપરાતો શબ્દ

શેકાઈ સ્ત્રીં શેકપણું

શેકાણી સ્ત્રીં શેકની સ્ત્રી

શોધો પું સાહુકાર (૨) માથે ગોરો એવો બળદ
 શોડ સ્ત્રી ધાગ; ધાર
 શોડકડું વિં તરતનું જ દોહેલું (દૂધ)
 શોડા પું બં વં*
 શોડો પું ખેતરની હદ ઉપરની પાળ; આંતરે
 શોલવી પું સારસ્વત બ્રાહ્મણ
 શોલ્લો પું*
 શેતરંજ પું એક રમત; ચતુરંગ
 શેતરંજ સ્ત્રી એક જાતનું રંગીન લાતીબળ
 પાથરણું
 શેતાન પું જુઓ શયતાન
 શેતાનિયત સ્ત્રી શેતાનપણું
 શેતાની વિં તોફાની (૨) સ્ત્રી શેતાનિયત
 શેતૂર નં એક ઝાડ (જેનાં પાંદડાં પર રેશમના
 કીડા ભીરે છે) (૨) તેનું ફળ
 શેદરડી સ્ત્રી એક ધાસ
 શેફાલિ, ંકા સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
 શેફાલી સ્ત્રી જુઓ શેફાલિ
 શેર પું એક તોલ; મણનો ચાળાસમે ભાગ
 (૨) વાધ; ચિત્તો (૩) સ્ત્રી કવિતા;
 કવિતાની કડી (ફારસી, ઉર્દૂ વગેરે)
 શેર પું ભાગ; હિરસો; તેનું ખત (૨) વેપારની
 મૂડીનો કરવામાં આવતો સરખો હિરસો
 શેરડી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ જેના સાંકામાંથી
 ગોળ ને ખાંડ બને છે (૨) નાનો સાંકો
 રસ્તો; પગવાટ
 શેરડો પું પગવાટ (૨) લોહી તરી આવવાથી
 મોં પર પડતો લાલ પટો (૩) સુકાઈ ગયેલા
 આંસુના રેલાના ડાઘ (૪) દ્રાક્ષકો (૫)
 ઠંડું પાણી પીવાથી એકદમ અંદર પેટ
 સુધી થતી અસર
 શેરફિલ વિં બહાદુર; હિંમતવાન; નિર્ભય
 શેરવું અં કિં જુઓ છેરવું
 શેશ નં એક પંખી
 શેશટો પું જુઓ છેશટો
 શેશમણ નં જુઓ છેશમણ
 શેરિયું નં શેર વજનનું માપ (૨) રાણનું બી
 શેરિયા પું શેર વજનનું કાટલું
 શેરી સ્ત્રી સાંકડી ગલી (૨) ફળિયું; પોળ
 શેશ પું અરજ વગેરે પર અધિકારીએ દંકમાં
 કરેલું ટિપ્પણ

શેલડી સ્ત્રી જુઓ શેરડી
 શેલત પું બ્રાહ્મણની એક અડક
 શેલવું અં કિં*
 શેલાયું નં*
 શેલારી સ્ત્રી સ્ત્રીઓનું એક કીમતી વસ્ત્ર
 શેલારો પું (કા.) પાણીમાં પડીને આગળ
 ધપવા સારુ શરીરનો હેલારો મારવો તે
 શેલાસાડી જુઓ સેલાસાડી
 શેલી સ્ત્રી ચક્રમકથી દેવતા પાડવાની દોરડી
 (૨) ભસ્મ; રાખ
 શેલું નં કસબી ઉપરણો—ખેસ (૨) [અમુક
 કામની] વિધવાનું વસ્ત્ર (૩) સ્ત્રીઓનું કસબી
 પાલવવાળું એક કીમતી વસ્ત્ર
 શેલો પું દોહતી વખતે ગાયને પાછલે પગે
 બાંધવાનું દોરડું
 શેલોત પું જમીનદારનો મહેતો; તલાટી
 શેવ સ્ત્રી ચણાના લોટની લાંબી સળા જેવી
 એક તળેલી વાની (૨) ઘઉંના મેદાની
 એ જ આકારની ઓસાવીને ખાવાની વાની
 શેવગાંઠિયા પું બં વં શેવ અને ગાંઠિયા
 શેવડી સ્ત્રી જૈન સાધુડી
 શેવડો પું જૈન સાધુ
 શેવાલ(-ળ) સ્ત્રી લીલ (૨) બાફ; વરાળ
 (૩) શિંગની નસ
 શેવાળવું સં કિં રળવું; કમાવું (૨)
 સફળતાપૂર્વક પાર પાડવું (કામ)
 શેવાળિયું વિં શેવાળવાળું (૨) આછી વરાળ
 નીકળતી હોય તેવું
 શેવું વિં ઢાળ પડવું
 શેશવા પું બં વં વધારેલા ચણા
 શેષ વિં બાકી રહેલું (૨) પું (સં) શેષનાગ
 (૩) સ્ત્રી પ્રસાદ
 શેષશાયી પું (સં) વિષય
 શેષસિદ્ધાંત પું 'રિમેઈન્ડર થિયોરમ' (અ.)
 શેષા પું એક છંદ (૨) સ્ત્રી દેવને ચડાવેલાં
 ફૂલ વગેરેનો પ્રસાદ
 શેહ સ્ત્રી હરાવવું તે; દબાવવું તે (૨) દાખ;
 છાપ
 શેહજોર વિં બળવાન; બહાદુર
 શેહજોરી સ્ત્રી વીરતા; બહાદુરી (૨) જખરદસ્તી
 શેહુ પું છાની ગોઠવણ કરનાર
 શેજો પું એક જાતનું પ્રાણી

શેઠલો પું કાંટા ભંચકવાનું બે પાંખાંવાળું
સાધન

શેત્ય નં કંડક

શેથિથ્ય નં શિથિલતા; મંદતા; ઢીલાશ

શેલ પું પર્વત

શેલભા સ્ત્રી (સં) પાર્વતી

શેલસુતા સ્ત્રી (સં) શૈલભ; પાર્વતી

શેલી સ્ત્રી ઢળ; રીત (૨) લખાણની રીત;
ધખારત

શેવ વિં શિવ સંબંધી (૨) પું શિવભક્ત

શેવલિની સ્ત્રી નદી

શેશવ નં બાળપણ

શેક પું ખેડ; દિલગીરી; સંતાપ (૨) સ્ત્રી
પતિની ખીજ સ્ત્રી

શેકકારક વિં શેકજનક

શેકકારી વિં શેકકારક

શેકજનક વિં શેક ઉત્પન્ન કરનારું

શેકપગણું નં મરેલી શેક નડે નહિ એ
માટે ગળામાં પહેરાવું મંતરેલું માદળિયું

શેકાગ્નિ પું શેકરૂપી અગ્નિ

શેકાતુર વિં શેકાર્ત

શેકાર્ત (-ત્ત) વિં શેકથી પીડિત

શેકાવિષ્ટ વિં શેકથી ઘેરાયેલું

શેખ પું હોંસ; ઇચ્છા; કાંડ (૨) મોજમજ;
રંગબાજ

શેખી, ૦૦ વિં શેખ કરનારું; શેખ મારનારું

શેખીલું વિં શેખીન

શેખ પું શેક

શેખદાખાજી સ્ત્રી એક રમત

શેખટી સ્ત્રી શેખદાખાજીનું મહોરું

શેખટું નં શેખદાખાજીનું મહોરું

શેખિયું વિં શેકવાળું; શેક કરનારું

શેચ પું શેક (૨) ફિકર (૩) પસ્તાવો

શેચક વિં શેચ કરાવનારું

શેચન નં શેચ કરવો તે

શેચના સ્ત્રી શેચ

શેચનીય વિં શેચ કરવાયોગ્ય

શેચવું સં કિં શેચ કરવો

શેચ્ય વિં શેચનીય

શેચિત નં લોહી

શેચ પું સોજો

શેધ પું; સ્ત્રી શેધવું તે; ખોળ; તપાસ
(૨) શેધેલી વસ્તુ

શેધક વિં (૨) પું શેધ કરનાર

શેધકો પું દૂત; ભરસ

શેધખોળ સ્ત્રી શેધવું તે; તપાસ કરવી તે

શેધન નં શેધવું તે (૨) સ્વચ્છ કરવું તે
(૩) પરીક્ષા

શેધવું સં કિં ખોળવું; તપાસ કરવી (૨)

પરીક્ષા કરવી (૩) દોષ દૂર કરવા; શુદ્ધ

કરવું (૪) ન ભણેલી વસ્તુ નવી ખોળી

કાઢવી

શેધાર્થ સ્ત્રી શેધવાનું મહેનતાણું

શેધાશેધ સ્ત્રી ખોળખોળા

શેધિત વિં શેધેલું (૨) તપાસેલું (૩) શુદ્ધ કરેલું

શેધન વિં સુશોભિત; સુંદર (૨) મંગળ

શેધવું અં કિં સુંદર દેખાવું (૨) છાજવું;
લાયક હોવું કે દેખાવું

શેભા સ્ત્રી સુંદર દેખાવ; સૌંદર્ય (૨) પ્રતિષ્ઠા;
આભર

શેભાયમાન વિં શેભાવું; શેભાવાળું

શેભિત વિં સુંદર; શેભવું (૨) શણગારાયેલું

શેભીવું નં શેભવું; સારું દેખાવું

શેર પું કાલાહલ; ઘોંઘાટ

શેરખકેર પું કાલાહલ

શેષ પું ખ્યાસ; સોસ

શેષક વિં શેષી લેનારું

શેષણ નં શેષવું તે; શેષાવું તે

શેષવું સં કિં ચૂસી લેવું; ચૂસી સૂકું
કરી નાખવું

શેષિત વિં શેષાર્થ ગયેલું

શેઠવું અં કિં જુઓ સોઢવું

શેચ્ય નં સ્વચ્છતા; પવિત્રતા (૨) મલોત્સર્ગ

શેચ્યરૂપ પું પાયખાનું; સંડાસ

શેચ્યાચાર પું શુદ્ધ કરવાનો વિધિ (૨)

શેચ્ય ભળવવાનો આચાર

શેરસેની સ્ત્રી એક પ્રાકૃત ભાષા

શેર્ય નં શસ્ત્ર; પરાક્રમ; બહાદુરી

શ્મશાન નં મડદાં બાળવાનું સ્થાન

શ્મશાનભૂમિ (-મી) સ્ત્રી મસાણું

શ્મશાનવૈરાગ્ય પું ક્ષણિક વૈરાગ્ય

શ્રીમદ્ શ્રીં કાઠી (૨) મૂળ
શ્રીમદ્ વિં કાળું (૨) પું [સં.] શ્રીકૃષ્ણ
શ્રીમદ્કાળું પું કાળા કાન અને કાળા
પૂછડાવાળો ઘોળો ઘોડો

શ્રીમદ્કયાળું પું એકરાગ
શ્રીમદ્ વિં લીલું (૨) કાળું; શામળું
શ્રીમદ્સુંદર પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણ
શ્રીમદ્ શ્રીં સોળ વર્ષની જીવાન શ્રી
શ્રીમદ્કા શ્રીં કાળાશ (૨) હલકી ધાતુનું
મિશ્રણ

શ્રેય પું બાળ
શ્રેયની શ્રીં બાળની માદા
શ્રદ્ધા શ્રીં આસ્થા; વિશ્વાસ
શ્રદ્ધાપૂર્વક અં શ્રદ્ધાથી
શ્રદ્ધાવાદ પું
શ્રદ્ધાહુ(-હુ) વિં શ્રદ્ધાવાળું
શ્રદ્ધાંજલિ શ્રીં શ્રદ્ધાપૂર્વક આપેલી અંજલિ
(શ્રદ્ધ તરીકે)

શ્રદ્ધેય વિં શ્રદ્ધા રાખવાયોગ્ય
શ્રમ પું મહેનત
શ્રમ(-મોપ)જીવી વિં શારીરિક શ્રમ કરીને
જીવરાત મેળવનાર (બુદ્ધિજીવીથી ભલકું)
શ્રમણ પું બોદ્ધ અથવા જૈન સાધુ
શ્રમવિભાગ પું મહેનતની વહેંચણી
શ્રમસાધ્ય વિં શ્રમ કરવાથી જ મળી શકે
એવું

શ્રમિત વિં થાકેલું
શ્રમોપજીવી વિં જીવો શ્રમજીવી
શ્રવણ નં સાંભળવું તે (૨) વેદાધ્યયન (૩)
બાવીસમું નક્ષત્ર (૪) પું કાન (૫) પું
(સં.) અંધ માખાપને કાવડમાં બેસાડી
તીર્થયાત્રા કરાવનાર-અંધક મુનિનો પુત્ર
શ્રવણગોચર વિં કાનથી સાંભળી શકાય તેવું
શ્રવણેન્દ્રિય શ્રીં કાન
શ્રવ્ય વિં સાંભળી શકાય તેવું; સાંભળવાયોગ્ય
શ્રાણ નં પિતૃઓની વૃત્તિ માટે શ્રદ્ધાથી
કરાતી તર્પણક્રિયા
શ્રાદ્ધકર્મ નં શ્રાદ્ધક્રિયા
શ્રાદ્ધક્રિયા શ્રીં શ્રાદ્ધ કરવું તે(૨) શ્રાદ્ધની
ક્રિયા

શ્રાદ્ધદિન પું શ્રાદ્ધનો દિવસ
શ્રાવક વિં સાંભળનાર (૨) પું જૈન કે
બોદ્ધ ગૃહસ્થ
શ્રાવણ પું ચિંતમસ'વતનો દસમો મહિનો
શ્રાવણી શ્રીં શ્રાવણ મહિનાની પૂનમ; બળેવ
શ્રાવિકા શ્રીં જૈન કે બોદ્ધ ધર્મની ગૃહસ્થાશ્રમ
પાળતી શ્રી
શ્રાવ્ય વિં સાંભળવાયોગ્ય
શ્રાંત વિં થાકેલું
શ્રાંતિ શ્રીં થાક
શ્રી પું લખાણના આરંભમાં વપરાતો મંગળ
શબ્દ (૨) નામની આગળ લગાડાતો
આદર કે પૂજ્યભાવ બતાવનાર શબ્દ (૩)
એક રાગ (૪) શ્રીં (સં.) લક્ષ્મી (૫)
સૌંદર્ય; શોભા (૬) ધર્મ, અર્થ અને કામ
એ ત્રણ પુરુષાર્થ

શ્રીકંઠ પું (સં.) શિવ; મહાદેવ
શ્રીકાર વિં સુંદર; મનોનું; ઉત્તમ (૨) પું
શ્રી શબ્દ
શ્રીકાંત પું (સં.) વિષ્ણુ
શ્રીખંડ પું મોર (૨) શિખંડ (૩) નં
ચંદન
શ્રીપાત પું સંન્યાસી; ત્યાગી
શ્રીફળ નં નાજિયેર
શ્રીમતી વિં શ્રીં શ્રીમાનનું શ્રીલિંગ
શ્રીમંત વિં તવંગર; (૨) રાજાઓના નામ
આગળ મુકતો શબ્દ

શ્રીમંતાઈ શ્રીં શ્રીમંતપણું
શ્રીમાન વિં ધનવાન (૨) શોભાવાન (૩)
નામની આગળ મુકતો આદરસૂચક શબ્દ
શ્રીમુખ નં ભવ્ય અને સુંદર મુખ; પૂજ્ય
અને પવિત્ર પુરુષનું મુખ ('આપે પોતે,
પોતાને મુખે' એ અર્થમાં વપરાય છે)
શ્રીયુત વિં પુરુષના નામ આગળ મુકતો
આદરસૂચક શબ્દ
શ્રીરંગ પું (સં.) વિષ્ણુ
શ્રુત વિં સાંભળેલું
શ્રુતલેખન નં સાંભળીને લખવું તે; 'ડિક્ટેશન'
શ્રુતિ શ્રીં સાંભળવું તે (૨) કાન (૩)
સાંભળેલી વાત; કિંવદંતી (૪) ખવનિ;
અવાજ (૫) વેદ

શ્રુતિકટુ વિં કાનને અપ્રિય લાગે તેહું
શ્રુત્યનુપ્રાપ્તિ પું સન્નતીય વ્યંજનોની આટ્તિ
—એક શબ્દાલંકાર (કા. શા.)

એદી સ્ત્રીં 'પ્રોગ્રેશન' (ગ.)
એદીફિકેશન(-ળ) નં*
એલિ(-ણી) સ્ત્રીં પંક્તિ; હાર
એચ નં મોક્ષ (૨) કલ્યાણ; હિત; શુભ
એચરેકર વિં એચ કરે એહું
એક વિં સર્વોત્તમ; ઉત્કૃષ્ટ
એકતા સ્ત્રીં
એકત્વ નં
એકી પું શેક; મહાજનનો આગેવાન
ઓલિ(-ણી) સ્ત્રીં થાપો; નિર્તાન
ઓતા પું સાંભળનાર
ઓતાજન પું; નં સાંભળનાર વર્ગ
ઓતા(-ત્)વર્ગ પું સાંભળનારે સમુદાય
ઓત્ર પું; નં કાન
ઓત્રિય વિં વેદ ભણેલો (૨) પું વેદાભ્યાસી
બ્રાહ્મણ
ઓત્રી વિં (૨) પું જુઓ ઓત્રિય
ઓત્રિયત્વ નં
ઓત વિં કાનને લગતું (૨) વેદ સંબંધી;
વેદ ફરમાવેહું
એલાધા સ્ત્રીં પ્રશંસા
એલાધ્ય વિં વખાણવાયોગ્ય; પ્રશંસાપાત્ર
એલેટ વિં જોડેહું; ભેટેહું; મળેહું (૨)
શ્લેષવાળું
એલેટતા સ્ત્રીં
એલેષ પું એ અર્થવાળા શબ્દોનો પ્રયોગ (૨)
આલિંગન
એલેખ નં કંદ

એલોક પું ચાર ચરણનું પદ (૨) અનુષ્ટુભ
છંદનું પદ (૩) (સમાસને અંતે) કીર્તિ;
ચરા (હાલં પુષ્પશ્લોક)

એલોકબલ્લ વિં શ્લોકમાં ગોઠવેહું કે રચેહું
એલોકાધર્મ પું શ્લોકનો અર્ધ ભાગ
એપચ પું ચંડાળ
એપાક પું ચંડાળ
એશુર પું સસરો
એસન નં શ્વાસ લેવો તે
એસિત વિં શ્વાસ દ્વારા લીધેહું કે મૂકેહું (૨)
હાંફી ગયેહું (૩) નં શ્વાસ

એન પું કૂતરો
એનનિદ્રા સ્ત્રીં કૂતરાની બંધ; અંધાંજલિ
અવસ્થા

એનવૃત્તિ સ્ત્રીં હડે થવા છતાં ટુકડો મળતાં
ટોડવાની વૃત્તિ

એપદ નં શિકારી પ્રાણી
એસે પું નાકથી વાયુ લેવોમૂકવો તે (૨)
દમ; હાંફ

એસનળી સ્ત્રીં શ્વાસ જેની મારફતે ફેફસાંમાં
ભય છે તે નળી

એસોચ્છૈસ પું શ્વાસ લેવો અને મૂકવો તે
એત વિં સફેદ
એતકેતુ પું (સં.) હાલક મુનિનો પુત્ર
એતદ્વીપ પું પુરાણો પ્રમાણે ભૂમંડલના
અદાર ભાગોમાંનો એક

એતપિંડ પું 'પીટ્યુટરી ગ્લેન્ડ'
એતાંબર પું સફેદ વસ્ત્રવાળો; જૈન ધર્મનો
એ નામનો એક વિભાગ

એતાંબરી વિં શ્વેતાંબરનું; ને લગતું

૫

૫ પું ચાર જીભાક્ષરોમાંનો બીજો
 પકાર પું ૫ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
 પકારાંત વિં છડે પવાળું
 પદ વિં છ
 પદ્મ નં છનો સમૂહ
 પદ્મકર્ણ વિં છ કાન વડે સંભળાયેલું (કહેનાર
 અને સાંભળનાર એ બે સિવાય ત્રીજાએ
 સાંભળેલું)
 પદ્મકર્મ નં બં બં છ કર્મ (શ્રાદ્ધાણનાં:
 અધ્યયન, અધ્યાપન, દાન, પ્રતિગ્રહ, યજ્ઞન
 અને યાગન (૨) તાંત્રિક છ કર્મ: જ્વરણ,
 મારણ, ઉચ્ચાટન, મોહન, સ્તંભન અને
 વિધ્વંસન (૩) યોગનાં: ધ્યોતિ, બસ્તી,
 નેતી, નૌડી, ત્રાટક અને કપાલભ્રમણ)
 પદ્મકોણ પું છ ખૂણવાળી આકૃતિ; 'હૃદયગોળ' (ગ.)
 પદ્મકોણાકૃતિ સ્ત્રીં પદ્મકોણ
 પદ્મચક્ર નં બં બં શરીરમાં ગુદાથી બહારનું
 સુધીનાં મનાતાં છ ચક્રો (યોગ)
 પદ્મચક્રી વિં પદ્મચક્રવાળું
 પદ્મપદ વિં છ પગવાળું (૨) છ પદવાળું
 (કાવ્ય) (૩) ભમરો
 પદ્મપદી વિં છ પદવાળું (૨) સ્ત્રીં ભમરી (૩)
 છ પદવાળું કાવ્ય
 પદ્મશાસ્ત્ર નં બં બં જુઓ પદ્મદર્શન
 પડંગ નં બં બં વેદનાં છ અંગ (શિક્ષા,
 કલ્પ, વ્યાકરણ, નિરુક્ત, છંદ, જ્યોતિષ)
 પડાનન પું (સં) કાર્ત્તિકેય
 પડ્મજી સ્ત્રીં છ જડુઓ (વસંત, શ્રીષ્ઠ, વર્ષા
 શરદ, હેમંત અને શિશિર)
 પડ્મગુણ પું બં બં છ ગુણ (રાજ્યનીતિના:
 સંધિ, વિગ્રહ, યાન, આસન, દ્વિધીભાવ

અને સમાશ્રય. ઈશ્વરના: ધર્મ, યશ, વીર્ય,
 શ્રી, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય)
 પડ્મજ પું સંગીતના સપ્તસ્વરોમાંનો પહેલો
 પડ્મદર્શન નં બં બં વૈદિક તત્ત્વજ્ઞાનનાં છ
 દર્શનો (સાંખ્ય, યોગ, ન્યાય, વૈશેષિક,
 મીમાંસા અને વેદાંત)
 પડ્મભાગ પું છઠ્ઠો ભાગ (૨) પહેલાંના વખતમાં
 મહેસૂલ તરીકે લેવાતો જાપજનો છઠ્ઠો ભાગ
 પડ્મજી વિં છ ભુજવાળો (૨) પું પદ્મકોણ
 પડ્મજી વિં સ્ત્રીં (સં) દુર્ગા
 પડ્મચંદ્ર નં કાવતરું
 પડ્મસ પું બં બં છ રસ (મીઠો, ખારો,
 ખાટો, તીખો, કડવો અને તરો)
 પડ્મગ પું બં બં છ મુખ્ય રાગ (જુઓ
 ખટરાગ) [સંગીત]
 પડ્મિપુ પું બં બં મનુષ્યના છ આંતર શત્રુઓ
 (કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ અને મત્સર)
 પંક વિં છઠ્ઠો
 પંકાંશ પું છઠ્ઠો ભાગ
 પંક્તિ સ્ત્રીં છઠ્ઠો (૨) છઠ્ઠી વિભક્તિ (૩)
 બાળકના જન્મનો છઠ્ઠો દિવસ
 પંખુ(-ખે) પું પકાર
 પંઠ પું નપુંસક
 વોડશ વિં સોળ
 વોડશકલા(-ખા) સ્ત્રીં બં બં (ચંદ્રની)
 સોળ કળાઓ
 વોડશોપચાર પું બં બં પૂજનના ૧૬
 ઉપચાર (આવાહન, આસન, અર્ચપાઠ,
 આચમન, મધુપર્ક, સ્નાન, વસ્ત્રાભરણ,
 ચત્રોપવીત, ગંધ, પુષ્પ, દૂધ, દીપ, નૈવેદ્ય
 તાંબૂલ, પરિક્રમા, વંદન)

સ

સ પું ચાર જીભાક્ષરોમનિ ત્રીજે
 સર્ધ પું દરજ
 સર્ધસ પું ઘોડાવાળો; રાવત
 સકડવું સં કિં તાણીને બાંધવું
 સક(-ગ)ન સ્ત્રીં જુઓ શકુન
 સકરકંઠ નં મીઠા સ્વાદવાળું એક કંઠ
 સક(-ક)રટેટી સ્ત્રીં જુઓ શકરટેટી
 સક(-ક)રપારે પું જુઓ શકરપારે
 સકર્મક વિં જેને કર્મ હોય તેવું (ક્રિયાપદ)
 સકર્મી વિં ભાગ્યશાળી
 સકલ(-ળ) વિં સર્વ; તમામ
 સકલાત સ્ત્રીં એક ભતનું જનનું કાપડ;
 બનાત
 સકળ વિં જુઓ સકલ
 સકંથો(-જો) પું અપરાધીઓને શિક્ષા
 કરવાનો એક સંથો; હેડ; સખત પકડવાનું
 ચંત્ર (૨) [લા.] કાખ
 સકંટક વિં કાંઠાવાળું (૨) વિઘ્નવાળું
 સકંપ વિં કંપયુક્ત; ધ્રુજવું
 સકામ વિં કામનાવાળું; કામનાથી કરેલું (૨)
 ફળની ઇચ્છાવાળું (૩) સ્વાર્થબુદ્ધિવાળું
 સકાર પું સ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર (૨) ઢંગ;
 આવડ (૩) સ્વાદ; સત્વ
 સકારણ વિં કારણવાળું
 સકારણું સં કિં સ્વીકારવું
 સકારાંત વિં છટે સવાળું
 સકારે પું તારને સરખા રાખવા તાણામાં
 નાખેલી લાકડી કે ચીપ
 સક(-કા)ઈ વિં સિકાદાર; જાચી ભતનું;
 બનાવટી નહિ તેવું (૨) સુંદર; મજનું
 સકર સ્ત્રીં સાકર; ખાંડ

સકરખોર પું સાકર ખાનારો જીવડો (૨)
 મીઠી વસ્તુઓ બહુ ભાવતી હોય તેવો
 માણસ
 સકરટેટી સ્ત્રીં જુઓ શકરટેટી
 સકરપારે પું જુઓ શકરપારે
 સક્ષ વિં સારી રીતે કસેલું; સખત
 સક્ષાઈ વિં જુઓ સક્ષ
 સક્ષાદાર વિં જુઓ શક્ષાદાર
 સક્ષો પું સિકો (૨) શાખ; છાપ (૩) ચહેરો
 (૪) રોડ; ભપકો (૫) પથ્થરની ઘોટી
 સક્ષિય વિં ક્રિયાયુક્ત; અમલી
 સખ નં સુખ; જંપ
 સખણું વિં અડપણું નહિ તેવું; સાલસ (૨)
 જંપવાળું; ઉધમાત વિનાનું
 સખત વિં કઠણ (૨) દંડ; મજબૂત (૩)
 કઠાર (૪) મુશ્કેલ
 સખતળી સ્ત્રીં જોડાની અંદર નાખવામાં
 આવતું નરમ છૂટું પડ; સુખતળી
 સખતાઈ સ્ત્રીં સખતી
 સખતી સ્ત્રીં કડકાઈ; કઠોરતા (૨) જુલમ (૩)
 બંધી; પ્રતિબંધ
 સખળડખળ વિં ઢીલું પડી ગયેલું; હાલતું
 સખા પું મિત્ર
 સખાત સ્ત્રીં (કા.) ભાઈબંધી; હોસ્તીદાવો
 સખાવત સ્ત્રીં દાન; ખેરાત (૨) ઉદારતા
 સખાવતી વિં દાની; ઉદાર (૨) સખાવતનું
 સખી વિં દાની; ઉદાર (૨) સ્ત્રીં સાહેલી
 સખીભાવ પું સખી કે પત્નીનો ભાવ
 (ધૃષ્ટની ભક્તિ કરવામાં)
 સખેદ વિં ખેદયુક્ત; (૨) અં ખેદ સાથે
 સખત વિં જુઓ સખત

સખતાઈ સ્ત્રીં જુઓ સખતાઈ
સખતી સ્ત્રીં જુઓ સખતી
સખ્ય નં મિત્રતા; પ્રીતિ
સખ સ્ત્રીં (કા.) દીવાની ભેત; શગ
સખડો પું સાલો પહેરતાં કુખે ખોસવાનો છેડો
સખડ પું; સ્ત્રીં ખખર; ખાતમી; પત્તો (૨)
પગેડું

સખડી સ્ત્રીં જુઓ સખડી
સખડો પું ચાળેલો ઘડનો લોટ
સખણ પું પહેલા જે અક્ષર લઘુ અને ત્રીજો
ગુરુ આવે તેવો ગણ (છંદશાસ્ત્ર) (૨) પૂંઠ;
કેડો

સખન પું હળના દાંડાને ધૂંસડું બાંધવા
મારેલો ખીલો
સખપણ નં સમાઈ; લોહીનો સંબંધ (૨)
વિવાહ; વાગ્દાન

સખર પું (સં.) એક પ્રખ્યાત સૂર્યવંશી રાજા
સખરણ સ્ત્રીં પ્રસંગ; સંજોગ
સખરામ પું; નં એક વાહન; સિમરામ
સખર્ણ વિં સ્ત્રીં ગર્ભવતી; ભારેવાઈ
સખર્વ વિં ગર્વયુક્ત (૨) અં ગર્વ સહિત
સખવડ સ્ત્રીં ભેગવાઈ; અનુકળતા
સખવણ સ્ત્રીં સંભાળ
સખવાડ સ્ત્રીં સગપણ
સગાઈ સ્ત્રીં જુઓ સગપણ
સગાંસાઈ નં બં વં સગાંવહાલાં
સગીર વિં (કાયદા પ્રમાણે) કાચી ઉંમરનું
સગુણ વિં ગુણયુક્ત (૨) આકાર વગેરે
ગુણવાળું

સગુરું વિં ગુરુવાળું
સગું વિં એક લોહીનું કે લગ્નસંબંધથી
ભેડાયેલું (૨) તેવું માણસ

સગુંવહાણું નં સગું; સંબંધી
સગુંસહોદર નં એક કુટુંબનું માણસ
સગુંસંબંધી નં સગું અને સંબંધી
સગુંસાગવું નં સગુંસંબંધી
સગોત્ર(-ત્રી) વિં એક ગોત્રનું
સધન વિં ગાદ; ધન (૨) નક્કર
સધનતા સ્ત્રીં
સધણું વિં સકળ; બધું; તમામ

સચરાચર વિં સ્થાવર, જંગમ, બધું (૨) અં
સર્વત્ર

સચિ(-ચી) સ્ત્રીં (સં.) રાચી; ઇદ્રાણી
સચિત્ર વિં ચિત્રવાળું
સચિવ પું પ્રધાન; વજીર
સચિંત વિં ચિંતાયુક્ત (૨) અં ચિંતા સાથે
સચી સ્ત્રીં (સં.) સચિ; ઇદ્રાણી
સચેત, નં વિં ચેતનાવાળું (૨) સાવધ
સચેષ્ટ વિં ચેષ્ટાયુક્ત
સચેલ વિં કપડાં સહિત
સચોટ વિં અચૂક; નિષ્ફળ ન ભય એવું
(૨) અં ચૂકે નહિ તેવી રીતે

સચોડું વિં બધું; સમૂળગું (૨) અં તદન;
બિલકુલ

સચ્ચરિત(-ત્ર) વિં સદાચારી (૨) નં
સદ્ગતિ; સદાચાર

સચ્ચાઈ સ્ત્રીં સાચાપણું; પ્રમાણિકતા
સચ્ચિદ નં સત્ અને ચિત્સ્વરૂપ
સચ્ચિદાનંદ પું સત્, ચિત્ અને આનંદરૂપ
બ્રહ્મ; પરમાત્મા

સચ્ચું વિં સાચું
સજ(-જજ) વિં જુઓ સજજ
સજગ વિં જગૃત; સાવધાન
સજ(-જજ)ડ વિં મજબૂત; દંઢ; સખત
સજની સ્ત્રીં સખી (૨) પ્રિયા
સજલ(-ળ) વિં જળવાળું (૨) આંસુથી ભરેલું
સજવું સં કિં ધારણ કરવું (૨) શણગારવું
(૩) તૈયાર કરવું

સજળ વિં જુઓ સજલ
સજ સ્ત્રીં શિક્ષા; દંઢ; નસિયત
સજઈ સ્ત્રીં સામગ્રી
સજાત વિં કુલીન; ખાનદાન
સજાતીય વિં એક ભતિ કે વર્ગનું
સજાત્ય નં સગપણ (૨) 'સિમિલિટયૂડ' (ગ.)
સજાત્યકેંદ્ર નં 'સેન્ટર ઓફ સિમિલિટયૂડ' (ગ.)
સજાત્યરેખા સ્ત્રીં 'લાઈન ઓફ સિમિલિટયૂડ' (ગ.)
સજાપો પું તંદુરસ્તી; આરોગ્ય
સજાય સ્ત્રીં શિખામણ
સજાયો પું અસો; છર
સજાવડ સ્ત્રીં સજવાની ઢળ

સનમર વિં ચોગ્ય; દાયક
 સનવાર વિં સન કરવાચોગ્ય
 સજવ વિં જવવાળું; જવવું
 સજવતા સ્ત્રી
 સજવન વિં જવવું
 સજવારોપણ નં નિર્જવમાં સજવપણનો
 આરોપ કરવો તે
 સજોડ વિં જોડીદાર સહિત (સ્ત્રીપુરુષ બને)
 સજોડે અં પતિ કે પત્નીની સાથે
 સજજ વિં (સજને) તૈયાર થયેલું
 સજજડ વિં જુઓ સજડ
 સજજન પું સજ્ય; ખાનદાન કે સદાચારી
 માણસ (૨) નં સજજ કરવું તે
 સજજનતા સ્ત્રી
 સજજા સ્ત્રી શર્યા (૨) તેરમાને દિવસે
 અપાતું ખાટલા અને પથારીનું દાન (૩)
 બખતર (૪) પોશાક
 સજિજત વિં સજજ થયેલું કે કરેલું
 સડ પું સમાન વસ્તુઓનો સમૂહ (૨) અં
 ઝડ; એકદમ
 સડકણિયું વિં જુઓ સડકણું
 સડકણું વિં સડકી ભય તેવું (૨) નં
 નાસવું તે
 સડકવું અં કિં નાસી જવું (૨) સરી જવું;
 ખસી પડવું
 સડકિયું વિં નં સડકે તેવું (૨) નં ઝડ
 સરે એવી ગાંઠ (૩) હંદરડી
 સડકો પું લાકડી; સોટી
 સડરપટર વિં અવ્યવસ્થિત; વેરણછેરણ
 (૨) અવ્યવસ્થિતપણે
 સડવું અં કિં સડકવું
 સડાક સ્ત્રી સડાકો; કારડો (૨) તેનો અવાજ
 (૩) અં તેનો અવાજ થાય તેમ (૪)
 ઝડ; ત્વરાથી
 સડાકાખંધ અં સપાટાખંધ
 સડાકો પું કારડાનો અવાજ (૨) કારડો
 સડીક વિં ટીકાવાળું
 સડોડિ(-રિ)યો પું સડો કરનારો
 સડોસડ અં ઉપરાઉપરી
 સડાખોર વિં સટારિયો
 સડાખોરી સ્ત્રી સડાની લત

સદાખાજ વિં સટારિયો; સદાખોર
 સદાખાજ સ્ત્રી સદાખોરી
 સદો પું લાભનું લેખું માંડીને કરેલું સોદાનું
 સાહસ
 સડલ વિં શિથિલ; નરમ
 સડ,૦ક વિં જડ; સ્થિર (૨) સ્તબ્ધ; ફિક્કૂમૂઠ
 (૩) અં ઝડપથી
 સડક સ્ત્રી પાકો રસ્તો
 સડકો પું આંગળાંથી પ્રવાહી પદાર્થ મોંમાં
 લેતાં થતો અવાજ (૨) નાકમાં જોરથી
 વાયુ ખેંચતાં થતો અવાજ
 સડજોડ વિં અડી (સકેત)
 સડજોડ પું દુરાચારી; પોતાના મતને ઝોડની
 પેઠે વળગી રહેનારું
 સડવું અં કિં કોહી જવું
 સડસડ વિં '૬૭'
 સડસડ અં (૨૧૦) કડકડતા પ્રવાહીનો અવાજ
 સડસડવું અં કિં સડસડ એવા અવાજથી
 ઊકળવું કે બળવું
 સડસડાટ પું (૨૧૦) સડસડ એવો અવાજ
 (૨) અં સપાટાખંધ; રેલાની માંડક
 સડાક અં જલદી
 સડાકો પું ચાખૂકનો અવાજ (૨) સડકો
 સડિયો પું અળવીના પાનનો દોરો (૨)
 અળવીનો છોડ (૩) તેવું પાન
 સડો પું કોહવાટ; બગારો (૨) [લા.] દુરાચરણ;
 બ્રહ્માચાર
 સડ પું પવન ભરાઈને વહાણને ગતિ મળે
 તે માટે વહાણના યાંભલાને બાંધવામાં
 આવતું કપડું
 સજુકો પું શળ ભોઠાટી હોય એવું દરદ (૨)
 મનનો તરંગ
 સજુમડ પું ધૂંધટ
 સજુગો પું ફણગો; અંકુર
 સજુસજુ અં (૨૧૦) ઊકળતા પાણીનો અવાજ
 સજુસજુવું અં કિં સજુસજુ અવાજ થવો
 સજુસજુટ પું પાણી બળતાં કે હવા ચિરાતાં
 થતો અવાજ
 સજુસાર(-રો) પું જુઓ અણસારો

સહસ્રાર્થું સં કિં અહસારે કરવો (૨)
બળદ, ઘોડા વગેરે નેરથી ચલાવવા (૩)
રાશ, લગામ વગેરે હલાવવાં

સહસ્રારે પું સહસ્રાર; અહસારે
સહિયું વિં ચતુર
સહીજી સ્ત્રીં મા
સહીજું વિં સમપણના સંબંધવાળું
સહીજો પું બાપ
સત વિં (સમાસની શરૂઆતમાં) સાચું (૨)
સાદું (૩) અસ્તિત્વવાળું (૪) યથાર્થ

સત વિં જુઓ સત (૨) અસ્તિત્વ (૩) નં
સાચાપણું (૪) સાર (૫) સતીત્વનો જુસ્સો
સતજીવ પું જુઓ સત્યયુગ
સતજીવિયું વિં સતજીવનું (૨) સત્યવાદી;
ધર્માત્મા

સતત વિં હંમેશ ચાલુ (૨) કાયમી (૩) અં
હમેશાં; નિરંતર

સતમી સ્ત્રીં માલનું ભરતિયું (૨) રત્નચિહ્ન
સતર સ્ત્રીં લીટી; ઓળ; હાર
સતસાઈ સ્ત્રીં જુઓ શતસાઈ
સતાણુ વિં ખેંચીને પકડેલું; તંગ
સતાપ(-બ) સ્ત્રીં એક વનરૂપિત
સતામ(-વ)ણી સ્ત્રીં સતાવડું તે; પળવણી
સતાર પું; સ્ત્રીં એક તંદુવાદ
સતારો પું જુઓ સિતારો
સતાવણી સ્ત્રીં જુઓ સતામણી
સતાવડું સં કિં પળવડું
સતિસમી સ્ત્રીં ક્રિયાપદે બતાવેલી ક્રિયા
કઈ પરિસ્થિતિમાં થઈ હતી તે બતાવતા
કૃદંતનો અને તેના વિશેષ્યનો સાતમી
વિભક્તિમાં પ્રયોગ (વ્યા.)

સતિયું વિં સત્યવાદી; પ્રમાણિક
સતી સ્ત્રીં પતિવ્રતા (૨) મૃત પતિ સાથે
ચિતામાં બળનારી સ્ત્રી (૩) [સં.] પાર્વતી
(૪) ગાયત્રી

સતીત્વ નં
સતું વિં સાચું; સત્યમાર્ગે ચાલનારું (૨)
હયાત; ચાલવું
સતેજ વિં (વધારે) પ્રકાશયુક્ત કે સજગવું
(૨) ઉત્સાહયુક્ત

સતોસતિયું વિં ભલીવાર વગરનું; કામ-
ઠેકાણા વગરનું (૨) આશાચારિયું; કોઈને
માથે નહિ એકું

સત્કર્મ નં સાદું કામ
સત્કારણું સં કિં સત્કાર કરવો
સત્કાર્ય નં સાદું કાર્ય
સત્કમ વિં ઉત્તમ; શ્રેષ્ઠ
સત્કર વિં '૧૭'
સત્તા સ્ત્રીં સ્વામિત્વ; માલિકી (૨) અધિકાર;
હક (૩) અમલ (૪) બળ; નેર
સત્તાણુ(-ણુ) વિં '૯૭' (૨) તણુનો સંકેત
સત્તાધારી વિં સત્તાવાન
સત્તાધિકારી વિં સત્તા અને અધિકારવાળું
(૨) પું અધિકારી; અમલદાર
સત્તાધીશ વિં (૨) પું જુઓ સત્તાધિકારી
સત્તાબળ નં અધિકારનું બળ (૨) બળ; શક્તિ
સત્તાલોભ પું સત્તાનો લોભ
સત્તાલોભી વિં સત્તાનું લોભી
સત્તાવન વિં '૫૭'
સત્તાવાદ પું સત્તાની કલ્યાણકારિતામાં માન્યતા
સત્તાવાદી વિં (૨) પું સત્તાવાદમાં માનનાર
સત્તાવાન વિં સત્તાવાળું
સત્તાવીસ વિં '૨૭'
સતુ પું સાથવો
સતો પું સાતના આંકવાળું પતું કે પાસો
સરવ નં અસ્તિત્વ (૨) અંતઃકરણ (૩) સાર;
તત્ત્વ (૪) સદ્ગુણ (૫) બળ; પરાક્રમ (૬)
પ્રાણી

સરવગુણ પું પ્રકૃતિના ત્રણ ગુણમાંનો પ્રથમ
(જુઓ ત્રિગુણ)
સરવ(ંસ)શુદ્ધિ સ્ત્રીં અંતઃકરણની શુદ્ધિ
સત્પથ પું સન્માર્ગ
સરપાત્ર વિં યોગ્ય પાત્ર
સરપુરુષ પું સારો પુરુષ; સમજન
સત્પ્રતિપક્ષ પું એક હેતુભાસ; પોતે ને સાંધ્ય
સિદ્ધ કરે છે તેનો ન અભાવ સિદ્ધ કરનાર
બીજો સબળ વિરોધી હેતુ જેને હોય તે હેતુ
(પ્ર. શા.)

સત્ય વિં સાચું; વાસ્તવિક; ખરું (૨) નં
ખરાપણું; તથ્ય; સાચી વાત
સત્યચાહી વિં સત્ય ગ્રહણ કરનારું
સત્યતા સ્ત્રીં
સત્યત્વ નં

સત્યદર્શી વિં સત્ય જાણનારું
સત્યપરાયણુ વિં સત્યને જ વળગી રહેનારું
સત્યપૂત વિં સત્ય વડે પવિત્ર થયેલું; સાચું
સત્યબામા સ્ત્રી (સં.) સત્રાજિત રાજની
પુત્રી અને શ્રીકૃષ્ણની પટરાણીઓમાંની એક
સત્યયુગ પું ચાર યુગમાંના પ્રથમ; સતજુગ
સત્યલોક પું સાત લોકમાંના સૌથી ઉપરો
લોક

સત્યવક્તા પું સત્ય બોલનાર
સત્યવાદી વિં સત્ય બોલનાર
સત્યવાન પું (સં.) સાવિત્રીનો પતિ
સત્યવ્રત વિં સત્ય બોલવાના વ્રતવાળું;
સત્યનિષ્ઠ (ર) પું ભીષ્મ
સત્યાગ્રહ પું સત્યપાલનનો આગ્રહ (ર) તે
અર્થે કરેલો સવિનય કાનૂનભંગ
સત્યાગ્રહી વિં (ર) પું સત્યાગ્રહ કરનાર
સત્યાનાશ નં નષ્ટપ્રોદ; પાપમાલી
સત્યાશી(-સી) વિં 'દૃષ્ટ'
સત્યાંશ પું સત્યનો અંશ
સત્ર નં યજ્ઞ શરૂ થઈ પૂરો થાય ત્યાં સુધીનો
(૧૩ થી ૧૦૦ દિવસનો) સમય (ર)
શાળાનો અધ્યાસનો સમય (૩) સદાવ્રત
સત્રાંત વિં સત્રને અંત આવતું કે બનતું
(ર) પું સત્રનો અંત

સત્વર વિં ત્વરાયુક્ત (ર) અં જલદી
સત્વરતા સ્ત્રી
સત્સમાગમ પું સાધુસંત અથવા સન્નમનનો
સમાગમ
સત્સંગ પું સંત કે સન્નમનની સોબત
સત્સંગી વિં સત્સંગ કરનારું (ર) પું
સત્સંગ કરનાર (૩) સ્વામીનારાયણ
સપ્રદાયનો અનુયાયી
સથરપથર અં અન્યત્રસ્થિત; વીખરાયેલું
સથરાણુ નં વિખેરી નાખતું તે (ર) ભરકરની
કતલ
સથરામણુ સ્ત્રી મનની શાંતિ
સથવાદી પું સાથ (ર) કારણ (૩) કડિયાની
એક ભતનો આદમી
સદગરવું સં કિં માનવું; પત કરવું
સદકું વિં પ્રવાહી અને ભડું
સદન નં ધર; રહેઠાણ

સદચ વિં દયાળુ
સદર વિં મુખ્ય; વડું; શ્રેષ્ઠ (ર) સદરહુ (૩) કલ
(સત્તા, પરવાનગી) (૪) નં મોટી
કચેરીવાળું કે હાકેમ રહેતો હોય તે સ્થળ
(૫) પું પ્રમુખ; સભાપતિ
સદરઅઠાલત સ્ત્રી વડી કચેરી
સદરઅમીન પું જડજાતી જીતરતો વડો દેશી
અમલદાર
સદરપરવાનગી સ્ત્રી જેમ કહે તેમ કરવાની
કલ મુખત્યારી
સદરખબર પું; સ્ત્રી; નં મુખ્ય બબર
સદરહુ વિં આગળ જણાવેલું; પૂર્વોક્ત
સદરો પું દંડી બાંધતું પહેરણુ
સદરું અં કિં માફક આવડું
સદસહિવિવેક પું સારાનરસાનો ભેદ સમજવાની
શક્તિ

સદસ્ય પું સભાસદ
સદસ્યા સ્ત્રી સ્ત્રી સભાસદ; સભ્યા
સદજી વિં દળવાળું; ભડું
સદજી વિં જુઓ સદજ (ર) ભારે
સદંશ પું જુઓ સત્યાંશ
સદા, ંકાળ અં હમેશાં
સદાગ્રહ પું સત્યાગ્રહ
સદાચરણુ નં સારું આચરણુ; સદ્વર્તન
સદાચરણી વિં સદાચરણવાળું
સદાચાર પું સારો આચાર; સદાચરણુ;
શિષ્ટ પુરુષોનો આચાર
સદાચારી વિં સદાચારવાળો
સદાનંદ વિં સદા આનંદમાં રહેનારું (ર) પું
પરમાત્મા
સદારહા અં કારણુ વિના
સદાવડું વિં સમૂળગું; બધું; હમેશાંનું
સદાવ્રત નં દીન ભૂખ્યાને રોજ અન્ન આપવાનું
વ્રત (ર) અભક્ષેત્ર
સદાશિવ વિં હમેશાં કલ્યાણકારી (ર) પું
(સં.) મહાદેવ
સદાસર્વદા અં હમેશાં; સતત
સદી સ્ત્રી સેશ
સદીસા અં વેળાસર; સવેળા
સદશ વિં સમાન
સદશતા સ્ત્રી

સદશીકરણ નં સદય કરું તે
સરોહ વિં દેહ સહિત
સરોવ અં હમેશાં
સરોહિત વિં નિત્ય પ્રકાશમય; નારારહિત
(૨) અં સદા; સર્વદા

સરોષ વિં દોષવાળું
સરૂગત વિં સારી ગતિ પામેલું; મૃત
સરૂગતિ સ્ત્રીં સારી ગતિ; હતમ લોકની પ્રાપ્તિ
સરૂગુણ પું સારો ગુણ
સરૂગુણી વિં સરૂગુણવાળું
સરૂગૃહસ્થ પું પ્રતિષ્ઠિત માણસ (૨) સન્ન
સરૂર્મ વિં સાચો કે શ્રેષ્ઠ ધર્મ (૨) બૌદ્ધધર્મ
સરૂણિ સ્ત્રીં સારી બુદ્ધિ; સન્મતિ
સરૂભાગ્ય નં સારું ભાગ્ય; સુભાગ્ય
સરૂભાવ પું સ્નેહની લાગણી
સરૂ નં ધર; મંદિર
સરૂ અં તરત જ
સરૂઃસ્થિતિ સ્ત્રીં વર્તમાન પરિસ્થિતિ
સરૂોવધૂ સ્ત્રીં લગ્નની હમરે પરણી લેનારી
સ્ત્રીં (જુઓ બ્રહ્મવાદિની)

સરૂવર્તન નં સારું વર્તન; સદાચરણ
સરૂવાસના સ્ત્રીં સારી વાસના
સરૂવૃત્તિ સ્ત્રીં સારી વૃત્તિ (૨) સરૂવર્તન
સરૂધન વિં ધનવાન
સરૂર્મી વિં સમાન ધર્મવાળું
સરૂધવા વિં સ્ત્રીં સૌભાગ્યવતી (૨) સ્ત્રીં તેવી સ્ત્રી
સરૂધાવતું સં કિં 'સાધવું'નું પ્રેરકરૂપ
સરૂધાતું અં કિં 'સાધવું'નું કર્મણિરૂપ
સરૂધર વિં શક્તિમાન; સખધું (૨) પૈસાદાર
સરૂધું વિં*

સન પું શક; સંવત (ખ્રિસ્તી કે હિજરી)
સનકારો પું (આંખ વડે કચેલો) ઇશારો (૨)
અખત્યારપત્ર (૩) બહેરાટ
સન(-ન)દ સ્ત્રીં અધિકારપત્ર; પરવાનગી;
પરવાનો

સન(-ન)દી વિં સનંદવાળું
સનમ સ્ત્રીં માથક
સનમના વિં કદાસ; દિલગીર (૨) સ્ત્રીં
દિલગીરી

સનસ સ્ત્રીં માનમરતબો (૨) મરજ
સનંદ સ્ત્રીં જુઓ સનદ

સનંદી વિં જુઓ સનદી
સનાતન વિં શાશ્વત (૨) પરાપૂર્વથી ચાલી
આવતું
સનાતનધર્મ પું પ્રાચીન કાળથી ચાલ્યો
આવતો (હિંદુ) વેદધર્મ
સનાતની વિં (૨) પું સનાતનધર્મનો અનુયાયી
સનાથ વિં નાથ, સ્વામી કે આધવાળું
સનાથતા સ્ત્રીં
સનાદ વિં નાદી; હંદીલું (૨) સખણ
સનાન નં સગાંસંબંધીના મરણથી કરવાનું
સ્નાન
સનાનસૂતક નં સનાન અને સૂતક (૨)
[લા.] લેવાદેવા; સંબંધ
સનાનિયું વિં સનાનની ખબર લાવનારું
(૨) જેને સનાન આવતું હોય તે (૩)
એવાને અડી અસડાયેલું

સનૂખર નં એક ઝાડ
સનેડો પું + સ્નેહબંધન; હેડો
સને(-નિ)પાત પું કદં, વાત અને પિત્તના
ખગાડથી થતો વિકાર; લવરી
સન્માન નં સત્કાર (૨) પ્રતિષ્ઠા
સન્માનિત વિં સત્કારાયેલું
સન્માનકારી વિં સન્માન કરનારું
સન્માનકારિણી વિં સ્ત્રીં સત્કાર કરનારી
સન્માર્ગ પું સારો-નીતિનો માર્ગ
સન્મિત્ર પું સારો મિત્ર
સપક્ષ વિં પાંખવાળું (૨) જેની પાછળ પક્ષ
હોય એવું (૩) સમાન પક્ષનું (૪) સમાન
(૫) જેના ઉપર સાધ્યનો નિશ્ચય થયો છે
તેવું (હાહરણ) [પ્ર. શા.]

સપટાવતું સં કિં 'સપટાવું'નું પ્રેરકરૂપ
સપટાવું અં કિં સપડાવું; ફસાવું; જકડાવું
સપડાવતું સં કિં 'સપડાવું'નું પ્રેરકરૂપ
સપડાવું અં કિં ફસાવું; પકડાવું
સપટની સ્ત્રીં શોક
સપનું નં સ્વપ્ન
સપરમું વિં માંગલિક; શુભ; ખુશાલીનું
સપરાણું વિં સપણું (૨) જખરું
સપરિવાર વિં (૨) અં પરિવાર સહિત
સપસપ અં ચપચપ; હડપથી
સપાટ વિં ખાડાટિકરા વિનાનું; એકસરખું
(૨) તમામ (૩) સ્ત્રીં એક પ્રકારના બેડા

સપાટાળ'ધ અં તરત; તાબડતોળ
સપાટિયું નં વાંસ અથવા બરુની ચીપ
સપાટી સ્ત્રીં કાંઈ પણ વસ્તુનો છેક ઉપરનો
સપાટ ભાગ

સપાટો પું બપોટો; બડપ (૨) તમાચો (૩)
ચાખૂનો પ્રહાર (૪) ગપાટો

સપાકું નં આભાર; પાડ (૨) વગ; લલામણ

સપાહ વિં સવાયું; સવા

સપારે અં બરેબર; ઠીક

સપાસપ અં સપાટાળ'ધ

સપિંડ વિં (૨) પું એક જ લોહીનું; સાત પેઢી
સુધીના પિતૃઓને પિંડ આપનાર; સંબંધી

સપૂચું વિં સમૂળયું; તમામ

સપૂત પું કુટુંબની આબરૂ વધારે તેવો દીકરો
(૨) સાંશે પુત્ર

સપૂરત સ્ત્રીં સુપરત; સોંપણી

સપ્ટે'બર પું ઈસવી સનનો નવમો માસ

સસ વિં સાત

સસક નં સાતનો સમૂહ

સસકોણુ વિં સાત ખૂણવાળું (૨) પું
સાત ખૂણવાળી આકૃતિ; 'સેપ્ટેગોન' (ગ.)

સસદીપ પું બં વં પુરાણાનુસાર પૃથ્વીના
સાત મોટા વિભાગ: જમ્બૂ, કુશ, પ્લક્ષ,
શાલ્મલિ, ક્રીંચ, શાક અને પુષ્કર

સસધાતુ સ્ત્રીં બં વં આયુર્વેદ પ્રમાણે
શરીરની સાત ધાતુઓ (જુઓ ધાતુ)

સસપદી સ્ત્રીં વિવાહવિધિમાં વરકન્યાએ
સાત પગલાં સાથે ફરવું તે (૨) તે વખતે
બોલવાના મંત્ર

સસપણું પું એક જાડ

સસપાતાલ(-ળ) નં બં વં અતલ, વિતલ,
સુતલ, રસાતલ, તલાતલ, મહાતલ અને પાતાલ

સસણુજ પું સાત બાજુઓવાળી આકૃતિ;
'સેપ્ટેગોન' (ગ.)

સસમ વિં સાતયું

સસમી સ્ત્રીં સાતમ

સસરાશિ સ્ત્રીં 'રશ ઓફ સેવન' (ગ.)

સસર્ષિ પું બં વં મરીચિ, અંત્રિ, અંજિરસ,
પુલસ્ત્ય, પુલહ, કંતુ, અને વસિષ્ઠ એ સાત
ઋષિઓ કે તારાઓ

સસલતી સ્ત્રીં ૭૦૦ શ્લોકોનો સમૂહ

સસાહ નં અઠવાડિયું (૨) સ્ત્રીં સાત દિવસ
ચાલતું ભાગવતનું પારાયણ

સરખટ વિં બેસડું; તંજ; વળગેલું

સમકાશ વિં પ્રકાશવાળું

સમત્યય વિં પ્રત્યયવાળું (૨) વિશ્વાસવાળું

સમમાણુ વિં પ્રમાણ-સાબિતીવાળું; યોગ્ય
પ્રમાણવાળું; યુક્તિયુક્ત; પ્રમાણવાળું (૩)
અં પ્રમાણ ટાંકીને

સમમાણુતા સ્ત્રીં

સમ્રાણુ વિં પ્રાણવાળું

સમ્રેમ અં પ્રેમ સહિત

સફ સ્ત્રીં બાજુ; કોર (૨) હાર; બોળ

સફર પું હિન્દી સનનો બીજો માસ (૨) સ્ત્રીં
પ્રવાસ; મુસાફરી (૩) વહાણની મુસાફરી

સફરજન નં એક ફળ

સફરનાયું નં પ્રવાસના વર્ણનનું પુસ્તક

સફરી વિં મુસાફરીનું; સફર કરનારું (વહાણ)
(૨) લહેરી; ખર્ચાળ (૩) પું બલાસી

સફલ(-ળ) વિં ફળવાળું (૨) જોનો હેલ
પાર પડયો છે તેવું; સિદ્ધ; સાર્યક

સફલ(-ળ)તા સ્ત્રીં

સફા વિં સાફ; સ્વચ્છ (૨) કાંઈ પણ બાકી
ન હોય તેવું

સફાઈ સ્ત્રીં સ્વચ્છતા (૨) નિષ્કપટતા (૩)
બડાઈ (૪) ટાપટીપ

સફાઈદાર વિં સફાઈવાળું; સાફ; સ્વચ્છ

સફાચટ અં તદ્દન સફા-ખલાસ

સફાલગોટો પું (કા.) કરવાનું તમામ કામ;
કામના જયાનો સામટો નિકાલ

સફાળું વિં ફળ પડી હોય એવું; બેબાકળું

સફીત સ્ત્રીં છોકરાંની એક રમત

સફીલ વિં લગોલગ અટકું (૨) સ્ત્રીં રક્ષણ
માટે કરેલું બાંધકામ; કોટ

સફીલદાર પું હલેહલ જોડાયેલી હોય તેવો;
પરોશી

સફીલદારી સ્ત્રીં સફીલદાર હોવાપણું

સફું નં પૃષ્ઠ; બાજુ

સફેતી(-દી) સ્ત્રીં ઘોળી બૂકી (૨) ઘોળાશ
(૩) ચૂના વડે ઘોળવું તે (૪) ઈંડાનો ઘોળો
ગર

સફેદ વિં ઘોળું

સફેદી સ્ત્રીં જુઓ સફેદી
 સફેદો પું ઘોળો ભૂકા
 સફે પું પૃષ્ઠ; બાજુ
 સખક પું; નં પાક; ધડો
 સખજી સ્ત્રીં ભાંગ
 સખજો પું ડમરો
 સખડકો પું પ્રવાહી પદાર્થ ચૂસતાં થતો અવાજ
 સખડવું અં કિં વાસી પડ્યું રહેવાથી બગડી
 જવું (૨) રજવું; સડવું
 સખડાક અં સખડકો થાય એમ
 સખધું વિં સારા બાંધાવું; મળ્યું; ખમે તેડું
 સખખ પું કારણ; હેતુ (૨) અં કારણકે
 સખમરીન સ્ત્રીં પાણીની સપાટી નીચે
 ચાલતી જોટ
 સખ(—ખૂ)ર સ્ત્રીં (૨) અં જુઓ સખૂર
 સખરસ નં મીઠું
 સખલ(—ળ) વિં બળવાન
 સખળું વિં બળવાન
 સખી સ્ત્રીં છબિ; તસવીર (૨) શોભા; કાન્તિ
 સખૂર સ્ત્રીં ધીરજ; સહનશક્તિ (૨) અં
 થોભો; રહો
 સખૂરાઈ સ્ત્રીં ધીરજ; સહનશક્તિ
 સખૂરી સ્ત્રીં જુઓ સખૂરાઈ
 સખોડવું સં કિં સોટીથી સખોસખ મારવું
 સખોસખ અં (૨૧૦) સખસખ અવાજ થાય તેમ
 (૨) અપાટાબધ; ત્વરાથી
 સખય વિં બચયુક્ત
 સખર વિં ભરપૂર; પૂરેપૂરું ભરેલું
 સખા સ્ત્રીં મેળાવડો; પરિષદ (૨) સમાજ;
 મંડળી
 સખાફોબ પું સખા સામે જોણતાં થતો ગભરાટ
 સખાપતિ પું સખાનો અધ્યક્ષ; પ્રમુખ; સદર
 સખામંડપ પું સખાનો મંડપ
 સખાસદ પું સભ્ય
 સખજર વિં ભરપૂર; સખર (૨) માતબર;
 પૈસેટકે ભરપૂર (૩) વિં સ્ત્રીં ગર્ભવંતી
 સભ્ય વિં વિવેકી; સંભાવિત; શિષ્ટ (૨)
 પું સમાસદ
 સભ્યતા સ્ત્રીં સભ્યપણું (૨) સંસ્કૃતિ; સુધારો
 સભ્યા સ્ત્રીં સ્ત્રી સભ્ય; સદસ્યા
 સમ વિં સરખું (૨) પું બં ૧૦ સોમન

સમ અપૂર્ણાંક નં છેદ કરતાં નાના અંશવાળું
 અપૂર્ણાંક; 'પ્રોપર ફેક્શન'
 સમઈ સ્ત્રીં ચિતળની દીવી
 સમઈદાની સ્ત્રીં દીવી
 સમકાલીન વિં એક જ કાળમાં વિદ્યમાન
 સમકું નં (કા.) ગાયબે'સને થતો શરદીનો
 રોગ
 સમકે'દ્ર વિં 'કોન્સેન્ટ્રિક' (ગ.)
 સમકોણ(—જીક) વિં સરખા ખૂણવાળો
 (આકૃતિ) [ગ.]
 સમક્ષ વિં નજર સામેનું (૨) અં રખડ;
 સામે
 સમક્ષેત્ર નં 'હોરિઝોન્ટલ પ્લેન' (ગ.)
 સમચ વિં સધળું; તમામ
 સમઘાત વિં સમ ઘાતવાળો (પદી) [ગ.]
 સમચતુર્ભુજ પું 'હોમ્બસ' (ગ.)
 સમચ(—છ)રી સ્ત્રીં સંવત્સરી; દરવર્ષે આવતી
 મરણતિથિ (૨) તે દિવસે કરાતી ક્રિયા
 સમચિત્ત વિં સર્વ પ્રત્યે કે સર્વ અવસ્થાઓમાં
 સમાન ચિત્તવાળું (૨) નં ચિત્તની
 સમાનતા
 સમચોરસ વિં ચાર બાજુઓ અને ચાર
 ખૂણા સરખા હોય તેવું (૨) પું તેવી
 આકૃતિ
 સમચ્છેદ પું 'કોમન ડિનોમિનેટર' (ગ.)
 સમચ્છેદી વિં સમચ્છેદવાળું
 સમછરી સ્ત્રીં જુઓ સમચરી
 સમજ, ંજી સ્ત્રીં અક્ષલ; જ્ઞાન; ડહાપણ (૨)
 પરસ્પર સમજ રાખેલી વાત; કરાર
 સમજણું વિં સમજે તેવું; સમજણવાળું
 સમજદાર વિં સમજણું
 સમજવું સં કિં જાણવું (૨) અર્થ ગ્રહણ
 કરવો (૩) ખરાખોટાની તુલના કરવી;
 વિચાર કરવો (૪) અં કિં આગ્રહ છોડવો;
 માની જવું
 સમજી વિં સમજણું; શાણું
 સમજીક વિં + સમજી
 સમજૂત(—તી) સ્ત્રીં સમજવું તે; માની લેવું
 તે (૨) સમજાવવું તે; ભ્રમ કે વિરોધ દૂર
 કરી સમાધાન કરાવવું તે (૩) શિખામણ;
 સલાહ (૪) પ્રુવાસો; વિવેચન

સમઢી(-ળી) સ્ત્રી. એક પક્ષી (૨) એક ઝાડ;
શમી

સમઢો(-ળેક) પું. શમી વૃક્ષ (૨) કામણ-
દ્રમણ કરનારો બાવો

સમણ નં. અંદાજસર ઉમેરવાની વસ્તુ;
સમોવણ

સમણપું સં. કિં.

સમ(-મા)ણી સ્ત્રી. સોની કે હાકારનું એક
ઓળર; પકડ

સમણું નં. સ્વપ્ન

સમતણ વિં. સરખી સપાટીનું (૨) નં. સરખી
સપાટી (૩) 'પ્લેઈન' (ગ.)

સમતણ ત્રિકોણમિતિ સ્ત્રી. 'પ્લેઈન ટ્રિગોનોમેટ્રી'
(ગ.)

સમતણ ભૂમિતિ સ્ત્રી. 'પ્લેઈન જ્યોમેટ્રી' (ગ.)

સમતા સ્ત્રી. સરખાપણું

સમતુણ સ્ત્રી. સમતોલપણું

સમતોણ વિં. સરખા વળનનું (૨) સરખું;
સમાન

સમતોણતા સ્ત્રી.

સમતોણપણું નં.

સમત્રિકોણ પું. ત્રણે સરખી બાજુવાળો
ત્રિકોણ (ગ.)

સમત્વ નં. સમતા; સમાનતા

સમત્વબુદ્ધિ સ્ત્રી. સમતાવાળી બુદ્ધિ

સમદર્શી વિં. સોની તરફ સરખી નજરે
જોનારું; નિષ્પક્ષપાતી

સમદુઃખ(-ખી) વિં. સરખા દુઃખવાળું;
ખીનનું દુઃખ જોઈ તેટલું જ દુઃખી થનારું

સમદષ્ટિ વિં. સમદર્શી (૨) સ્ત્રી. સમાનદષ્ટિ;
નિષ્પક્ષપાત

સમદો પું. કમાવ્યા કે રંગ દીધા વિનાનું
તાણું ચામડું

સમદિલુજ વિં. જે સરખી જીભવાળું (ગ.)

સમદિલુજ ત્રિકોણ પું. જેની બે બાજુ
સરખી હોય એવો ત્રિકોણ (ગ.)

સમનાભિક વિં. 'કોનફોક્સ' (ગ.)

સમન્વય પું. એકસરખો બ્યવસ્થિત ક્રમ
(૨) પરસ્પર સંબંધ (૩) તાત્પર્ય

સમન્વિત વિં. સન્મવય કરેલું; સુકત; સંબંધ

સમબાજુ(-જી) વિં. સરખી બાજુઓવાળી
(આકૃતિ) (ગ.)

સમબાજુ(-જી)ત્રિકોણ પું. જેની બાજુઓ
સમાન હોય તેવો ત્રિકોણ

સમબુદ્ધિ વિં. સર્વને સરખા સમજનારું
(૨) સ્ત્રી. સમાનતાની બુદ્ધિ

સમભાગ પું. સરખો ભાગ

સમભાવ પું. સમતાની બુદ્ધિ-ભાવ (૨)
પોતીકાપણું

સમભાવી વિં. સમભાવવાળું

સમબુજ(-જી) વિં. જુઓ સમબાજુ

સમમિતિ સ્ત્રી. સરેરાશ (ગ.)

સમય પું. વખત; કાળ (૨) મોસમ (૩)
લાગ; અવસર (૪) પ્રતિષ્ઠા; નિયમ (૫)
સકેત

સમયપત્રક નં. સમયની ફાળવણીની નોંધ

સમયસૂચક વિં. સમયસૂચકતાવાળું

સમયસૂચકતા સ્ત્રી. સમયને યોગ્ય તત્કાળ
કાર્ય કરવાની બુદ્ધિ

સમયાનુવર્તી વિં. જુઓ સમયાનુસારી

સમયાનુવર્તિત્વ વિં. સમયાનુવર્તીપણું

સમયાનુસાર અં. સમયને અનુસરીને; સમય
પ્રમાણે

સમયાનુસારી વિં. સમયને અનુસરીને
વર્તનારું

સમયોચિત વિં. સમયને અનુકૂળ

સમર વિં. સાત (સકેતની ભાષામાં) (૨) પું.
નં. યુદ્ધ

સમરણી સ્ત્રી. સ્મરણી; જપમાળા

સમરભૂમિ(-મી) સ્ત્રી. રણક્ષેત્ર

સમરણું સં. કિં. સ્મરણ કરવું

સમરામણ નં. સમારવાનું મહેનતાણું

સમરાંગણ નં. રણક્ષેત્ર

સમરૂપ વિં. સમાન રૂપવાળું (૨) 'સિમિલર'
(ગ.)

સમરેખ વિં. સમાન રેખ ઉપર આવેલું (ગ.)

સમરેખતા સ્ત્રી.

સમર્થ વિં. બળવાન; શક્તિમાન

સમર્થક વિં. (૨) પું. સમર્થન કરનાર

સમર્થતા સ્ત્રી. સામર્થ્ય; શક્તિ

સમર્થન નં. દલીલોથી પુરવાર કરવું તે (૨)
ટકો (૩) સાબિતી

સમર્થિત વિં સમર્થન કરાયેલું
સમર્પક વિં સમર્પણ કરનાર
સમર્પણ નં અર્પણ કરવું તે
સમર્પણી વિં જેણે સર્વસ્વ અર્પણ કરી દીધું
હોય તેવું (પુષ્ટિમાર્ગમાં)

સમર્પણું સં કિં સમર્પણ કરવું
સમર્પિત વિં સમર્પણ કરેલું
સમલંબ વિં સરખા લંબવાળું (ગ.)
સમલંબક પું 'ટ્રેપેઝિયમ' (ગ.)
સમલંબ ચતુષ્કોણ પું 'ટ્રેપેઝિયમ' (ગ.)
સમલો પું મુસલમાની ધાટની કસબથી બરેલી
ટોપી

સમવયસ્ક વિં સરખી ઉંમરનું
સમવાય પું સમૂહ (૨) સંબંધ (૩) એવો
નિત્ય સંબંધ કે જેમાં એક સંબંધીનો
નાશ થતાં બીજો સંબંધી પણ નાશ પામે
(જેમકે દૂધ અને તેના સફેદ રંગનો)
[ન્યા. શા.]

સમવાયી વિં સમવાયસંબંધવાળું
સમવાયીકારણ નં કાર્યમાં સમવાયસંબંધથી
રહેવું કારણ; ઉપાદાનકારણ (જેમકે માટી એ
ધરાનું)

સમવૃત્ત નં ચારે ચરણ સરખાં હોય તેવો
છંદ

સમશીતોષણ વિં સરખી ગરમી અને
ઠંડીવાળું

સમશેર સ્ત્રીં તરવાર
સમશેરખડ્ગદુર વિં તરવારવાપરવામાં કુરાળ
(એક ખિતાબ)

સમષ્ટિ સ્ત્રીં સમગ્રતા; સમુદાય (વ્યક્તિથી ભલટું)
સમસમર્થ અં કિં (૨૧૦) [નિરથી ક્રાંતા
કે વીંધાતા પવનનો અવાજ] એવો અવાજ
થવો (૨) શમવું; શાંત થવું (૩) ધૂંધવાઈ
રહેવું

સમસામયિક વિં સમકાલીન
સમસ્ત વિં સઘળું; તમામ
સમસ્થા સ્ત્રીં પ્રશ્ન; કોયડો (૨) સાન; સફેત
(૩) ઉખાણું

સમણી સ્ત્રીં જુઓ સમણી

સમણો પું જુઓ સમણો
સમંજસ વિં હચિત; વાળણી (૨) હોશિયાર;
સુખ (૩) સ્પષ્ટ; સમજ શકાય તેવું
સમાગમ પું સંયોગ; મેળાપ (૨) સોબત;
સંમત

સમાચાર પું બં વં બખર
સમાજ પું સમુદાય (૨) મંડળી; સભા (૩)
એક ધર્મ કે આચારવાળો જનસમુદાય
(૪) વ્યવસ્થિત જનસમુદાય; જનતા

સમાજજીવી વિં સમાજમાન જીવી શકે
એવું (૨) સમાજ ઉપર જીવનાર

સમાજવાદ પું વ્યક્તિ કે વર્ગની નહિ પણ
સમાજની સત્તાનો વાદ; 'સોશિયલિઝમ'
સમાજવાદી વિં (૨) પું સમાજવાદમાં
માનનાર

સમાજવિદ્યા સ્ત્રીં 'સોશિયોલોજી'
સમાજશાસ્ત્ર નં 'સોશિયોલોજી'
સમાજશાસ્ત્રી પું સમાજશાસ્ત્રનો વેત્તા
સમાજિક પું સમાજનો સભાસદ (૨) પ્રેક્ષક
સમાજ વિં સમાજનું; સમાજ સંબંધી (૨)
સમાજમાં જોડાયેલું (૩) પું તેવો પુરુષ

સમાજ્ય સ્ત્રીં સમાવેશ (૨) નં સમાવણ
સમાણી સ્ત્રીં જુઓ સમણી
સમાણું વિં સરખું
સમાણો પું મોટી સમાણી
સમાદાન નં જૈનોનું નિત્યકર્મ (૨) ભેટ કે
દાનનો સ્વીકાર

સમાદો પું (કા.) અરત્રો ધસવાની પથરી
(૨) સરસામાન; રાચરચીલું

સમાધિ(-ધિ) સ્ત્રીં જુઓ સમાધિ
સમાધાન નં વિરોધ, શંકા કે ગૂંચવણનો
નિવેરો અને શાંતિ (૨) વૃત્તિ; સંતોષ (૩)
ધ્યાન; સમાધિ (૪) કનિયાની પતાવટ

સમાધાની પું મંદિરની જરૂરિયાતો વેળુવાને
સમજવી તેમની પાસેથી માગણી કરનાર
મંદિરનો અધિકારી; મંદિરની આંતરિક
વ્યવસ્થા કરનાર (૨) સ્ત્રીં સમાધાન;
નિવેરો (૩) ચિત્તની શાંતિ; નિર્ણય (૪)
સુલેહસપ

સમાધિ સ્ત્રી० જ્યાં ધ્યાતા અને ધ્યાનનો
ખ્યાલ હ્રુમ યદિ ધ્યેયનું સ્વરૂપ જ ચિત્તમાં
રહે છે તેનું જાણું ધ્યાન (યોગ) (૨)
સાધુસંતને દાટ્યા હોય તે જગા પર કરેલી
દેરી

સમાધિરથ વિ० સમાધિમાં પડેલું
સમાન વિ० સરખું (૨) પું० પાંચ
પ્રાણવાયુમાંનો એક (જુઓ પંચપ્રાણ)

સમાનકક્ષ વિ० સમાનકક્ષાનું
સમાનતા સ્ત્રી०
સમાનધર્મા(-મી) વિ० સમાન ગુણધર્મવાળો
સમાનવૃત્તિ સ્ત્રી० સમખુદ્ધિ; સમભાવ
સમાનરીલ વિ० સમાન ગુણ, ધર્મ કે સ્વભાવનું
સમાનાક્ષર પું०*

સમાનાધિકરણ વિ० એક જ અધિકરણ,
આશ્રય કે વિભક્તિવાળું (૨) નં સમાન
અધિકરણ, આશ્રય કે વિભક્તિ

સમાનાધિકરણબહુવ્રીહિ પું० સમાસ
છાડવામાં આવે ત્યારે જેનાં બંને પદો
સમાન વિભક્તિમાં હોય તેવો બહુવ્રીહિ
સમાસ (બ્યા.)

સમાનાર્થ વિ० સમાન અર્થવાળું
સમાનિકા પું० એક છંદ
સમાનોદક વિ० (૨) પું० સાતથી ચૌદ પેટી
સુધીના સમાન પિતૃઓને અંજલિ
આપનાર સંગો

સમાનોપમા સ્ત્રી० ઉપમાનો એક પ્રકાર (કા. શા.)
સમાપન નં સમાપ્ત કરવું તે; સમાપ્તિ
સમાપના સ્ત્રી० સમાપન
સમાસ પૂરં; પૂર્ણ
સમાપ્તિ સ્ત્રી० પૂરું થવું કે કરવું તે; છેવટ; અંત
સમાયક સ્ત્રી० પૂર્ણનસ્તવન માટે બધાએ સાથે
બેસવું તે (જૈન)

સમાયતિ સ્ત્રી०*

સમાયુક્ત વિ० યુક્ત; જોડાયેલું (૨) તેચાર કે
તત્પર થયેલું

સમાર પું० સમારવું તે; સમારકામ (૨) આસમાં
ખી નાંખી તે ઢાંકવા ઉપર ફેરવવામાં
આવતું લાળું પાટિયું

સમારકામ નં સમારવું-દુરસ્ત કરવું તે

સમારવું સં કિં દુરસ્ત કરવું; સુધારવું (૨)
કાપવું (શાક)

સમારંબ પું० ઠાઠમાઠથી કરેલો આરંબ (૨)
ધામધૂમવાળો ઉત્સવ

સમારોપ પું० આરોપવું તે

સમારોપણ નં સમારોપ

સમારોપિત વિ० આરોપેલું; ચડાવેલું

સમાલવું સં કિં સંભાળવું

સમાવ પું० સમાવેશ

સમાવર્તન નં વિદ્યાભ્યાસ પૂરો કરી
બ્રહ્મચારીનું ઘર આવવું તે

સમાવર્ણ સં કિં 'સમાવું'નું પ્રેરકરૂપ

સમાવિષ્ટ વિ० સમાયેલું; સમાવેશ પામેલું

સમાવું અં કિં માવું; અંદર આવી જવું

સમાવેશ પું० સમાવું તે; સમાસ

સમાસ પું० સમાવું તે; સમાવેશ (૨) બે કે
વધારે શબ્દોના સંયોગથી થયેલો શબ્દ
(બ્યા.) (૩) સંક્ષેપ

સમાસક્ત વિ० ખૂબ આસક્ત (૨) અભિનિવિષ્ટ

સમાસંગ પું० ખૂબ આસક્તિ (૨) મિલન;
સંયોગ (૩) અભિનિવેશ

સમાસાત્મિક વિ० સમાસરૂપ

સમાસોક્તિ સ્ત્રી० એક અર્થાલંકાર, જેમાં
સમાન કાર્ય, લિંગ કે વિશેષણ દ્વારા
પ્રસ્તુતમાં અપ્રસ્તુતનો વ્યવહાર સમારોપિત
થાય છે (કા. શા.)

સમાહાર પું० સંગ્રહ; સમૂહ (૨) સંક્ષેપ

સમાહિત વિ० શાંત; સ્થિતપ્રજ્ઞ (૨) એકાગ્ર

સમાદત વિ० ભેગું કરેલું (૨) સંક્ષિપ્ત

સમાંતર વિ० સમાન અંતરવાળું; 'પેરેલલ'

સમાંતર ચતુર્ભુજ પું० 'પેરેલલોગ્રામ' (ગ.)

સમાંતર ચતુષ્કોણ પું० જુઓ સમાંતર
ચતુર્ભુજ

સમાંતરખાત નં 'પેરેલલોપાઈડ' (ગ.)

સમિતિ સ્ત્રી० મંડળી; સભા

સમિતપાણિ વિ० હાથમાં સમિધવાળો

સમિધ સ્ત્રી० યજ્ઞોપયોગી લાકડું

સમીકરણ નં સરખું કરવું તે (૨)
'ઇક્વેશન' (ગ.)

સમીક્ષણ નં સમીક્ષા કરવી તે

સમીક્ષા સ્ત્રીં બારીકાઈથી જોવું કે તપાસવું
 તે (૨) આલોચના; સમાલોચના
 સમીચીન વિં યથાર્થ (૨) ચોચ્ય
 સમીપ વિં નજીક; નિકટ
 સમીપતા સ્ત્રીં
 સમીપવર્તી વિં નજીક હોય તેવું
 સમીપસ્થ વિં જુઓ સમીપવર્તી
 સમીર પું પવન
 સમીરણ પું પવન
 સમીસંધ્યા સ્ત્રીં સંધ્યાકાળ; સાંજની વેળા
 સમીસાંજ સ્ત્રીં જુઓ સમીસંધ્યા
 સમુચિત વિં ચોચ્ય
 સમુચ્ચય પું સંગ્રહ; સમૂહ
 સમુત્તર પું*
 સમુત્કાંતિ સ્ત્રીં જુઓ ઉત્કાંતિ
 સમુત્થાન નં ઉત્થાન (૨) ઉદય (૩) ઉદ્યોગ
 (૪) રોગમુક્તિ; આરોગ્ય
 સમુદાય પું ટાળું; જથ્થો
 સમુદ્ર પું દરિયા
 સમુદ્રકાંઠો પું દરિયાકાંઠો
 સમુદ્રકેળ નં એક વૃક્ષ (૨) તેનું ફળ
 સમુદ્રકીણ નં સુકાઈ ગયેલું દરિયાનું ફીણ;
 એક ઔષધિ
 સમુદ્રમંથન નં દાનવો અને દેવોએ અમૃત
 માટે કરેલું સમુદ્રનું મંથન
 સમુદ્રશેષ પું એક વનસ્પતિ
 સમુન્નતિ સ્ત્રીં ઉન્નતિ; આબાદી
 સમુરત નં શુભ મુદ્દત
 સમુલ્લાસ પું ઉલ્લાસ; આનંદ; પ્રસન્નતા
 સમું વિં સરખું; દુરસ્ત; ઓચસ્થિત (૨) સમાણું
 સમુંનમું વિં સમું; સરખું
 સમૂલ(-ળ) વિં મૂલ સહિત
 સમૂહ પું ટાળું; જથ્થો
 સમૂહવાચક વિં સમૂહ બતાવનારું
 સમૂહી પું એક છંદ
 સમૂળ વિં જુઓ સમૂળ
 સમૂળગું વિં બધું; તમામ; રોષ રાખ્યા વિનાનું
 સમૂળું વિં જુઓ સમૂળગું
 સમૂર્ણ વિં સમૂર્ણિવાળું; સંપન્ન
 સમૂર્ણિ સ્ત્રીં આબાદી; ઔષધ્ય; સંપત્તિ
 સમૂર્ણિમાન વિં સમૂર્ણિવાળું

સમીટવું સં કિં આટાપણું; એકઠું કરવું
 સમીત વિં સંયુક્ત; સાથે હોય તેવું (૨) અં
 સુધ્ધા; સહિત
 સમીરવો પું એક વનસ્પતિ
 સમીથો પું સામેયું (૨) અમુક ધર્મના
 માણસોનો મેળાવડો
 સમી પું સમય; વખત
 સમીતી સ્ત્રીં સંપર્માં રહેવાથી મળતી સુખશાંતિ
 સમીતું વિં સામટું; એકસાથે સધળું
 સમીત્સાર પું 'પેરેખોલા' (ગ.)
 સમીરવું અં કિં (કા.)*
 સમીલ સ્ત્રીં જોતરું બરાવવાની ધૂંસરાની ખીલી
 સમીલડ(-ડું) વિં સમાન; બરાબરિયું (૨)
 પ્રતિસ્પર્ધી
 સમીલડાઈ સ્ત્રીં સમીલડિયાપણાનો ભાવ (૨)
 (૨) સ્પર્ધા; હરીફાઈ
 સમીલડિયું વિં સરખી ઉમરનું; સરખું (૨)
 પ્રતિસ્પર્ધી; હરીફ
 સમીલડી સ્ત્રીં જુઓ સમીલડાઈ
 સમીલડું વિં જુઓ સમીલડ
 સમ્યક વિં ચોચ્ય (૨) અં ઠીક; બરાબર
 સમ્રાટ પું રાજધિરાજ; શહેનશાહ
 સમ્યુક્તિક વિં યુક્તિ કે પ્રમાણ સાથેનું
 સર વિં 'વડું'ના અર્થમાં શબ્દની આગળ
 (ઉદા. સરસૂખો) (૨) 'તાળે' ના અર્થમાં
 'કરવું' ક્રિયાપદ સાથે (૩) પું (વ્યાજ
 ગણવામાં) મુદ્દલ અને મુદ્દતના મહિનાનો
 ગુણાકાર (૪) સ્ત્રીં સેર (૫) નં સરેશ્વર
 (૬) અં 'પ્રમાણે' એ અર્થમાં નામની
 સાથે (ઉદા. કાયદાસર) (૭) 'માટે, અર્થે'
 એ અર્થમાં નામની સાથે (ઉદા. ધંધાસર)
 સરક(-ખ) સ્ત્રીં જુઓ સરકજ
 સરકજ સ્ત્રીં લગામ; અછોડો; રાશ
 સરકટ નં નેતર કે બરુ જેવો એક છોડ
 સરકણું વિં સરકી જાય-જવાય એવું (૨)
 નં સરકણી જગા
 સરકત સ્ત્રીં પંતિયાળો ધંધો
 સરકતી વિં ભાગીદારી; પંતિયાળું
 સરકવું અં કિં લપસવું; ખસવું (૨) છટકવું;
 ધામે રહીને જતા રહેવું

સરકસ નં જનાવર, કસરત વગેરેના એકનો તમાસો

સરકાર પું; સ્ત્રીં પ્રભનું શાસન કરનારી સત્તા

સરકારધારી પું મહેસૂલ

સરકારખરજી નં મહેસૂલ

સરકારખરત નં મહેસૂલ

સરકારી વિં સરકારનું; સરકાર સંબંધી

સરકિયું નં સરકી શકે તેવી ગાંઠ

સરકો પું ધણો જ ખાટો રસ; તાડી, શેરડી,

દ્રાક્ષ વગેરેના ખટારા ચડેલો રસ

સરખ સ્ત્રીં જુઓ સરક

સરખાઈ સ્ત્રીં સરખાપણું

સરખાપણું નં

સરખામણી સ્ત્રીં તુલના; મુકાબલો (૨) ખરાબરી

સરખાવવું સં કિં મુકાબલો કરવો; મેળવી
જેવું

સરખી સ્ત્રીં*

સરખું વિં સમાન (૨) સપાટ; ખાડાટકરા
વિનાનું

સરખરમી સ્ત્રીં ચપળતા; હોશિયારી

સરખવો પું એક ઝાડ

સરગી સ્ત્રીં*

સરઘસ નં વરઘોડાની પેઠે લોકોના ટોળાએ
ગામમાં ફરવું તે (૨) તેમ નીકળેલું ટાળું

સરઘાસ નં એક ઘાસ

સરજનહાર પું જુઓ સર્જનહાર

સરજવું સં કિં જુઓ સર્જવું

સરજી સ્ત્રીં (કા.) એક નતનું બરવાડી ગીત

સરજોરી સ્ત્રીં જુઓ શિરજોરી

સરડ અં (૨૧૦) શાસ લેતાં થતો અવાજ

સરડકો પું (૨૧૦) ખાતાં પીતાં સરડ એવો
અવાજ

સરડો પું કાચિંડો

સરજી નં સરવું તે

સરજી(-ણી) સ્ત્રીં પગરસ્તો; ભાગ (૨)
પદ્ધતિ

સરત સ્ત્રીં નજર (૨) ચાહકાસ્ત; સ્મૃતિ
(૩) ધ્યાન

સરતચૂક સ્ત્રીં નજરચૂક; બૂલી જવું તે

સરદાર પું નાયક; આગેવાન (૨) અમીર;
ઉમરાવ

સરદારી સ્ત્રીં સરદારની સત્તા કે પદ (૨)
આગેવાની

સરનશીન પું સભાપતિ; પ્રમુખ

સરનામું નં નામકામ વગેરે

સરપટ પું એક વનસ્પતિ

સરપણુ નં બાળવાનાં લાકડાં

સરપંચ પું પંચનો વડો

સરપાવ પું શાખાશી બદલ આપવામાં
આવતો પોશાક

સરપેચ પું જુઓ શિરપેચ

સરપોશ નં ઢાંકણ (૨) ગલેફ

સરફરાજ વિં પ્રખ્યાત; નામાંકિત (૨) ઉચ્ચ
પદે ચડેલું

સરફરાજી સ્ત્રીં વખાણ; સ્તુતિ (૩) ઉચ્ચ પદે
ચડાવવું તે

સરફરોશી સ્ત્રીં માથું આપવું તે

સરખસર વિં તમામ

સરખંદી સ્ત્રીં તહેનાતનું લસ્કર; રજવાડાના
રક્ષણ માટેની કિલ્લા હપરની પલટણ

સરખર વિં ઓછુંવતું નહિ એવું (૨) નફાતોટા
વિનાનું

સરખરા સ્ત્રીં આદરસત્કાર; સેવાચાકરી

સરમિયું નં જુઓ સરમિયો

સરમિયો પું કરમિયો

સરમુખત્યાર વિં કુલ સત્તાવાળું (૨) પું
કુલ સત્તાવાળો અધિકારી

સરમુખત્યારી સ્ત્રીં સરમુખત્યારપણું; કુલ સત્તા

સરમુ(-ચૂ) સ્ત્રીં (સં.) ઉત્તર હિંદુસ્તાનની
એક પ્રસિદ્ધ નદી, જેને કાંઠે પ્રાચીન
અયોધ્યા નગરી વસેલી હતી

સરભ(-ળ) વિં સીધું (૨) મુસ્કેલ નહિ એવું
(૩) નિષ્કપટી; નિખાલસ

સરભ(-ળ)તા સ્ત્રીં

સરભ પું એક ઝાડ

સરભડિયું નં રહીરહીને પડવું વરસાદનું અપદ્ધ

સરભડું નં જુઓ સરવડિયું

સરભડો પું સરવડિયું

સરભજી પું ટહેલિયો (૨) કાવડ લઈ બીજ
માગનારો (૩) ભિક્ષુ; યતિ (૪) સ્ત્રીં +
જળાશયમાં થતો એક જીવ

સરવણી સ્ત્રી० મરણ પછી તેરમે દિવસે કરાવી
સન્મહાન વગેરેની ક્રિયા

સરવણું વિ० બટકતું; રખડતું

સરવર વિ० પ્રતિષ્ઠિત; આગેવાન

સર(-રે)વર ન० સરેશ્વર

સરવાણી સ્ત્રી० ગરણું

સરવા(-વૈ)યું ન० આખા વર્ષના હિસાબનું
તારણ

સરવાળે અ० પરિણામે; અંતે

સરવાળો પું० એક સંખ્યાને બીજી સંખ્યામાં
ઉમેરવી તે (૨) તેથી થતી રકમ

સરવું વિ० ઝટ સાંભળે તેવું (૨) મોટેથી
બોલાયેલું (૩) અ० કિં० જુઓ સરકવું
(૪) પાર પડવું; વળવું

સરવૈયું ન० જુઓ સરવાયું

સરવો પું० ચક્ષુમાં ધી હોમવાનો લાકડાનો કડછો
(૨) ઉદાર પુરુષ (૩) શકોરું

સરશિ(-સિ)યું ન० સરસવતું તેલ (૨) અળસિયું

સરશિ(-સિ)દારસ સ્ત્રી० લાગવગ; વગસગ

સરસ વિ० સારું; ઉત્તમ; રસવાળું; સુંદર (૨)
વધવું; નમવું (તોલમાં) (૩) પું० સરેશ

સરસતા સ્ત્રી०

સરસર સ્ત્રી० છોકરાંની એક રમત; ખારોપાટ
(૨) અ० (રવ૦) ઝડપથી સરવાનો કે
ચાલવાનો અવાજ

સરસવ પું० એક નતનું તેલી બી

સરસવું અ० કિં० (કા.)*

સરસદેશો પું० ખબરઅંતર

સરસાર્થ સ્ત્રી० સ્પર્ધા; ચડસાચડસી

સરસામાન પું० રાચરચીલું; ધરગથુ સામાન

સરસાસરસી સ્ત્રી० ચડસાચડસી (૨) અ०
જોડાજોડ

સરસિજ ન० કમળ

સરસિકારસ સ્ત્રી० જુઓ સરશિકારસ

સરસિયું ન० જુઓ સરશિયું

સરસીધું ન० રસોઈનો સામાન

સરસું વિ० (૨) અ० અડીને; પાસે; નજીક

સરસુઓ પું० વડો સૂળો; મહાલ કે પરમણાનો
ઉપરી

સરસ્વતી સ્ત્રી० (સં.) વિદ્યાની દેવી; શારદા
(૨) ઉત્તર ગુજરાતની એક નદી

સરસ્વતીપૂજન ન० સરસ્વતીની પૂજનો ઉત્સવ
(કોઈ ઠેકાણે વસંતપંચમીએ તો કોઈ
ઠેકાણે આસો માસમાં કરે છે)

સરહદ સ્ત્રી० સીમા; સીમાડો

સરહદી વિ० સરહદને લગતું; સરહદ સંબંધી

સરળ વિ० જુઓ સરલ

સરળતા સ્ત્રી०

સરંગ પું० વહાણનો મુખ્ય ટંડેલ

સરંજામ પું० જોઈતી સામગ્રી (૨) લડાઈ કે
લશ્કરની સામગ્રી

સરંજામી વિ० સરંજામને લગતું (૨) શિલેદારી
પદ્ધતિનું

સરંઠ ન० એક પક્ષી

સરા સ્ત્રી० સરાઈ (૨) ઋતુ; મોસમ (ઉદા०
લગનસરા) (૩) પ્રવાહ; ધારા

સરાઈ સ્ત્રી० ધર્મશાળા; મુસાફરખાનું (૨) શેરી;
પોળ

સરાક પું० ફાંસ; શળ

સરાકતી વિ० સ્ત્રી० ઇનામી જમીન ઉપરનો
વેરો

સરાગ વિ० રંગવાળું (૨) રાગયુક્ત

સરાટ પું० મીઠી વાસ

સરાડો પું० સીધો માર્ગ

સરાણુ સ્ત્રી० ધાર કાઢવાનું ચંત્ર

સરાણિયો પું० સરાણુ ઉપર ધાર કાઢી આપનાર

સરાધરા અ० પહેલેથી છેવટ લગી

સરાપરદો પું० સરદારને રહેવાનો તંબૂ

સરાફ પું० જુઓ શરાફ

સરાફી વિ० (૨) સ્ત્રી० જુઓ શરાફી

સરામણુ ન० સરાવવાની દક્ષિણા

સરામણી સ્ત્રી० જુઓ સરામણ

સરામણું ન० બચાવ

સરાર અ० હારાર; ઠંડસુધી

સરાવ પું० શકોરું; માટીનું પાત્ર

સરાવણું ન० જુઓ સરાવ

સરાવવું સ० કિં० 'સારવું'નું પ્રેરકરૂપ

સરાવું અ० કિં० ખુશ થવું; ફૂટાથું થવું (૨)
અંભવું

સરાસર(-રી) અ० જુઓ સરેરાસ

સરાસરી સ્ત્રીં જુઓ સરેરાશ
 સરા(-રે)હ સ્ત્રીં સુસાદરખાનું (૨) વીશી
 (૩) પ્રશંસા
 સરાહવું સં કિં વખાણવું; મહિમા વધારવો
 સરાહી વિં વખાણવાલાયક; મનોહર
 સરાંડી સ્ત્રીં જુઓ કરાંડી
 સરિત(-તા) સ્ત્રીં નદી
 સરિયામ વિં મુખ્ય; ધોરી (રસ્તો) (૨)
 ભડેર (૩) સીધું; સળંગ
 સરિયો પું ભરખાજરીના છાંડનો ફાંડો
 સરીખું વિં સરખું
 સરીખત વિં જુઓ શરીગત
 સરીમું વિં સરખું (૨) અં સરમું;
 નજીક (૫.)
 સરુ નં એક ગ્રાહ
 સરૂપ વિં સરખું; સમાન
 સરૂપતા સ્ત્રીં
 સરેતોરે અં વાજતેગાજતે; ખુલ્લેખુલ્લું;
 છયોક
 સરેરાશ સ્ત્રીં નાનીમોટી રકમોનો જુમલો
 કરીને કઢાવું માન (ગ.) (૨) અં સરેરાશ
 ગણતાં (૩) શુભારે; અંદાજથી
 સરેશ(-સ) પું આમડાં કેહાડકાંમાંથી મળતો
 ચીકણો પદાર્થ
 સરેહ સ્ત્રીં જુઓ સરાહ
 સરેયો પું સુગંધીદાર વસ્તુઓ વેચનાર
 સરોખડો પું*
 સરોજ નં કમળ
 સરોજિની સ્ત્રીં કમળની વેલ
 સરોડવું સં કિં ધાસ છટું કરી પહોળું
 કરવું (૨) જનવર નાસી ન જાય માટે
 ખેને સાથે એક દોરડે બાંધવાં
 સરોડું નં જુવારખાજરીનો સાંઠો; રાડું
 સરોતરી વિં વાજખી; ન્યાયપુર:સર
 સરોહ(-હો) પું સારંગી (૨) સૂડી (૩)
 સૂર (૪) નાકમાંથી આલતા શ્વાસ ઉપરથી
 ભવિષ્ય કહેવાની વિદ્યા
 સરોવર નં મોટું તળાવ
 સરોષ વિં ગુસ્સાવાળું (૨) અં ગુસ્સા સહિત
 સર્મ પું સૃષ્ટિ (૨) ઉત્પત્તિ (૩) ત્યાગ (૪)
 અપ્યાય (કાવ્યનો)

સર્ગમીમાંસા સ્ત્રીં સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિનો કથ
 ચર્ચવું શાસ્ત્ર; 'કોસ્મોગની'
 સર્ગશક્તિ સ્ત્રીં સર્જનશક્તિ
 સર્ગલાઇદ સ્ત્રીં; નં ખૂબ દૂર સુધી પહોંચે
 એવો વીજળીનો તીવ્ર પ્રકાશ
 સર્જક વિં (૨) પું સર્જનાર
 સર્જન નં સર્જવું તે (૨) સર્જેલું તે; સૃષ્ટિ
 (૩) પું શસ્ત્રવેદ
 સર્જનજૂવું વિં સૃષ્ટિની શરૂઆતથી આલવું
 આવેલું
 સર્જનશક્તિ સ્ત્રીં નવું રચવાની શક્તિ
 સર્જનહાર પું પેદા કરનાર; ઈશ્વર
 સર્જવું સં કિં પેદા કરવું; ઉત્પન્ન કરવું; રચવું
 સર્જિત વિં સર્જેલું (૨) નસીબમાં લખેલું
 સર્પ પું સાપ
 સર્પદંશ પું સાપનો દંશ
 સર્પવું અં કિં દોડી જવું
 સર્પાકાર વિં સર્પના આકારવાળું
 સર્પિણી સ્ત્રીં સાપની માદા
 સર્વ વિં બધું; સઘળું
 સર્વકાલીન વિં નિત્ય; બધો વખત ટકી રહેનાર
 સર્વગત વિં સર્વત્ર રહેલું
 સર્વગામિત્વ નં સર્વગામીપણું
 સર્વગામી વિં સર્વવ્યાપક
 સર્વચાહી વિં બધું ગ્રહણ કરવું
 સર્વજ વિં બધું જાણનારું
 સર્વજ્ઞતા સ્ત્રીં
 સર્વતોભદ્ર વિં બધી રીતે સુંદર (૨) પું
 ચારે બાજુ દરવાજાવાળું મંદિર કે મહેલ
 (૩) એક વ્યૂહરચના (૪) નં દરેક બાજુથી
 સરખી રીતે વંચાય તેની કાવ્યરચના
 સર્વતોમુખ(-ખી) વિં બધી બાજુ મુખવાળું
 (૨) દરેક પ્રકારનું; પૂર્ણ; વ્યાપક
 સર્વત્ર અં દરેક સ્થળે
 સર્વથા અં સર્વ પ્રકારે; બધી રીતે
 સર્વદમન વિં બધાનું દમન કરનારું (૨)
 પું (સં.) દુષ્ટતા અને શકુંતલાનો
 પુત્ર ભરત
 સર્વદર્શી વિં બધું જોનારું કે જાણનારું (૨)
 (સં.) બુદ્ધ

સર્વજ્ઞ અં હંમેશાં; નિરંતર
સર્વદેશી, વ્ય વિં બધા દેશ, અંગ કે વિભાગને
લગતું

સર્વદેશીયતા સ્ત્રીં

સર્વનામ નં નામને બદલે આવતો શબ્દ (વ્યા.)

સર્વભક્ષી વિં બધું ભક્ષણ કરતું

સર્વમાન્ય વિં બધાને માન્ય

સર્વશ્રી સ્ત્રીં શર્વરી; રાત્રી

સર્વવ્યાપક વિં સર્વત્ર વ્યાપી રહેલું

સર્વવ્યાપકતા સ્ત્રીં

સર્વવ્યાપી સ્ત્રીં જુઓ સર્વવ્યાપક

સર્વશક્તિમાન વિં સર્વ પ્રકારની શક્તિવાળું;
બધું કરી શકે તેવું

સર્વશ્રેષ્ઠ વિં સર્વમાં શ્રેષ્ઠ

સર્વસંચલ પું બધી ભતની માહિતીનો
સંચલ; 'સાધકલોપીકિયા'

સર્વસંપન્ન વિં કાંઈ પણ જાણુપ વિનાનું

સર્વસામાન્ય વિં સૌને લાગુ પડતું

સર્વસ્વ નં પોતાનું બધું

સર્વાતીત વિં સર્વથી પર

સર્વાત્મભાવ પું પોતે બધાનો આત્મા છે
અથવા એક જ આત્મા બધામાં છે તેનો ભાવ

સર્વાત્મવાદ પું સર્વાત્મભાવનો વાદ

સર્વાત્મા પું બધાનો આત્મા—પરમેશ્વર

સર્વાધિકાર પું સર્વ અધિકાર

સર્વાધિકારી પું કુલ સત્તાવાળો

સર્વાનુભવરસિક વિં પરલક્ષી; 'ઓબ્જેક્ટિવ'

સર્વાનુભવ વિં બધાને અનુભવ—કબૂલ (ર)
પું; નં બધાનો ભવ

સર્વાનુભવિ સ્ત્રીં બધાની અનુભવિ

સર્વાંગ નં સર્વ અંગ

સર્વાંગસુંદર વિં સર્વાંગ સુંદર

સર્વાંગી વિં સર્વ અંગોને લગતું

સર્વાંગીજી વિં સર્વાંગી; આખા શરીરમાં
વ્યાપી કે ફરકી રહેલું

સર્વોચ્ચ વિં સૌથી ઉચ્ચ

સર્વોત્કૃષ્ટ વિં સૌથી ઉત્તમ

સર્વોત્તમ વિં સર્વોત્કૃષ્ટ

સર્વોદય પું સર્વનો ઉદય; બધાનું હિત

સર્વોપયોગી વિં સર્વને ઉપયોગી

સર્વોપરી વિં સૌથી ચડિયાતું (ર) સૌથી શ્રેષ્ઠ

સલ નં સલિલ (ર) ભરખાભરીના કણસલા-
વાળા પૂળા

સલક્ષ્ણ(-ખ)જી વિં સારાં લક્ષણવાળું (ર)
સખજી; તોફાની નહિ તેવું

સલગમ નં ગાજર જેવું એક કંદ

સલપી નં એક માછલી

સલપો(-ફે) પું સપાટો; દમ (ચલમનો)
(ર) જથ્થો

સલવવું સં કિં સાલવવું

સલવામજી સ્ત્રીં સલવાલું તે (ર) નં
સાલવવાનું મહેનતાણું

સલવાલું અં કિં ઉકેલ ન સૂઝવાથી ગભરાવું
(ર) 'સલવવું'નું કર્મણિરૂપ

સલાદ પું પથ્થર ઘડનારો

સલાદી(-ડી) સ્ત્રીં મોચીનો ધાર કાઢવાનો
પથ્થર

સલાડવું સં કિં (કા.) જોડવું; એકને બીજા
સાથે બાંધવું

સલાડી સ્ત્રીં જુઓ સલાડી

સલાડું નં જુઓ સલાડી (ર) ભંભેરણી

સલાબત સ્ત્રીં મોટાઈ; ભારેપણું; પ્રૌઢતા

સલામ સ્ત્રીં નમસ્કારનો એક પ્રકાર

સલામત વિં સહીસલામત; સુરક્ષિત (ર)
હયાત અને તંદુરસ્ત

સલામતી સ્ત્રીં તંદુરસ્તી; શ્રેમ (ર) હયાતી;
જિંદગી (૩) સુરક્ષિતતા

સલામિયા વિં સલામી દાખલ જ થોડું મહેસૂલ
ભરવું પડે તેવી જમીન

સલામી સ્ત્રીં સલામ દાખલ અપાતું માન,
મેટ કે મહેસૂલ

સલાવડું નં માટીનું ભિક્ષાપાત્ર; શકેરું

સલાહ સ્ત્રીં શિખામણ (ર) અભિપ્રાય (૩)
સુલેહ

સલાહકાર વિં (ર) પું સલાહ આપનાર

સલિલ નં પાણી

સલીલ વિં લીલા, કીડા કે વિલાસવાળું (ર)
અં રમતમાં; હાવપૂર્વક

સલૂક સ્ત્રીં વર્તણૂક; રીતભાત; વર્તાવ (ર)
સદ્ભાવ; મેળ (૩) ભલાઈ; નેકી; ઉપકાર

સલૂકાર્થ સ્ત્રીં સભ્યતા; વિનયી વર્તણૂક (ર)
સદ્ભાવ; મેળ

સલ્લુડું વિં એકખીનની ખાનગી વાતો
એકખીનને કહી સંભળાવી સવાસલાં કે
સલાહાં કર્યા કરનારું

સલ્લુડું વિં મનોહર; રસથી ભરેલું
સલો પું પાતળું લીંપણ; અખોટ
સલોકતા સ્ત્રીં ઇષ્ટ સાથે એક લોકમાં રહેલું
તે (ર) એક પ્રકારની યુક્તિ

સલોહા પું બં વં સમસ્થા કે મહેણાવાળી
પ્રશ્નોત્તરરૂપ કવિતા (ર) વરકન્યાએ પરણતી
વખતે સામસામાં બોલવાની લીટીઓ

સલ્લતનત સ્ત્રીં પાદશાહત; રાજ્ય
સલ્લદી સ્ત્રીં અઓ ધસવાની પથરી
સલ્લો પું સાગોળ
સલ્લછી વિં સ્ત્રીં જુઓ સલ્લસી
સલ્લડ સ્ત્રીં જુઓ સગવડ
સલ્લસ(-ત્સા, -ત્સી) વિં સ્ત્રીં વાછડાવાળી
સલ્લજું વિં એક જ વર્ણનું; સમાન વર્ણનું
સલ્લલવું સં કિં ચાસને આગેગાળેથી સજ્જડ
ભગેલા છોડ ઉપેડવા

સલ્લળવું અં કિં જુઓ સળવળવું
સલ્લળું વિં સલ્લટું; અવળાથી જલટું
સલા વિં '૧૧' (ર) અનુકૂળ (પવન) (૩) પું
પાંપણ કે અથાણામાં થતો એક જીવ (૪)
એક વનસ્પતિનાં ખીજ; સુવા

સલાઈ વિં સવાગણી (ર) ચડિયાતી (૩) સ્ત્રીં
સવાગણું તે (૪) સિપાઈનો ફેટો કે પાધડી
(૫) વધારાના વખતમાં કરેલું કામ (૬)
તેની મન્દરી (૭) એક ધીરી સવા લેલું તે
સલાકવા પું અનુકૂળ અથવા પ્રતિકૂળ પવન
(ર) અકસ્માત

સલાકો પું પેસો; દોઢિયું
સલાણુ સ્ત્રીં સોળતનો આનંદ; સોળતની ફંક
(ર) આરામ; કરાર (૩) નં પશુ માદાના
ગર્ભાધાનનો કાળ

સલાદિયું વિં સ્વાદિષ્ટ (ર) સ્વાદિષ્ટ ચીજોના
ચટકાવાળું

સલાબ નં ધર્મકૃત્ય; પુણ્ય
સલાયાં નં બં વં સલાયા અકિનો કોટો
સલાયું વિં સવાગણું (ર) ચડિયાતું
સલાયો પું પેસો; દોઢિયું

સવાર વિં ઘોડા, હાથી કે વાહન ઉપર બેઠેલું
(ર) પું તેવો માણસ (૩) ઘોડેસવાર
સિપાઈ (૪) સ્ત્રીં; નં પ્રાતઃકાળ; વહાણું
સવારી સ્ત્રીં સવાર થવું તે (ર) ગાડી વગેરેમાં
બેસનાર ઉતારુ (૩) વાહને ચડી ઠાઠમાઠથી
વરઘોડા રૂપે ફરવું તે; તેવો વરઘોડો (૪) કૃત્ય;
હુમલો; ચડાઈ (૫) [લા.] ઠાઠવાળો માણસ
સવારું અં + વહેલું; ઉતાવળું (ર) સવેળું;
વખતસર

સવાલ પું પ્રશ્ન (ર) માગણી; અરજ (૩)
બોલ
સવાલખી(-ખુ) વિં સવાલાખની કિંમતનું;
મૂલ્યવાન

સવાલજવાબ પું બં વં પ્રશ્નોત્તર
સવાવું અં કિં (પશુ માદાએ) ગર્ભ ધારણ
કરવો (ર) પકડાવું (૩) ગમવું; ગોઠવું

સવાસલું નં સારું લગાડવા મીઠુંમીઠું બોલવું
તે (ર) કાલાવાલા

સવાસૂરિયું વિં સવાસવા વર્ષને આંતરે
જન્મેલું (બાળક)

સવાસો વિં '૧૨૫'
સવિકલ્પ, ૦ક વિં વિકલ્પવાળું
સવિતા પું સૂર્ય
સવિતાઈ સ્ત્રીં + પ્રકાશ; તેજ (ર) બહાદુરી
સવિનય વિં વિનયયુક્ત (ર) અં વિનયપૂર્વક
સવિનયભાંગ પું વિનયપૂર્વક ભંગ (અન્યાયી
કે અધર્મી કાયદા કે હુકમનો)

સવિશેષ વિં વિશિષ્ટતાવાળું; અસાધારણ; (ર)
ઉત્તમ; મુખ્ય (૩) અં ખાસ કરીને (૪)
ખૂબ જ

સવિસ્તર વિં વિસ્તારયુક્ત (ર) અં
વિસ્તારપૂર્વક

સવે અં ઠેકાણું; રસ્તો (ર) વિં સારું; રહું
સવેલું વિં (ર) નં

સવેળા અં વખતસર; આગળથી
સવેયો પું એક છંદ

સંખ્ય વિં ડાખું (ર) ડાખે ખલે રહેલું (જનોઈ)
સંખ્યસાચી પું (સં.) ડાખે હાથે પણ બાણ
છોડી રાકે તેવો-અનુન

સંખ્યાપસંખ્ય નં ડાખાજમણી કરવું તે

સાચી વિં શાસન
સાચી વિં શોષ રહે તેવું
સાચી બાગાકાર પું જેમાં શોષ રહ્યા કરે
તેવો બાગાકાર
સાચી અં કિં (૨૫૦) સડસડ અવાજ
સાથે ખૂબ બેઠવું
સાચી સ્ત્રી બાળકનો એક રોગ
સાચી પું વર કે વહુનો બાપ
સાચી સ્ત્રી સસલાની માદા
સાચું નં એક નાનું ચોપણું પ્રાણી
સાચો પું સસલાનો નર
સાચું અં કિં ફેલેલી વસ્તુનું જેસી જવું
સાચાર વિં સાર કે સત્તવાણું
સાચુમારું નં એક જળચર પ્રાણી
સાચું વિં સોંધું
સાચી વિં સ્મિતવાણું (૨) અં સ્મિત સાથે
સાચો પું સ અક્ષર (૨) સાચો
સાચ અં સાથે
સાચાર પું સાથે મળીને કામ કરવું તે;
એકબીજાને મદદગાર થવું તે (૨) આખો
સાચારિતા સ્ત્રી સહકારીપણું
સાચારિત્વ નં સહકારિતા
સાચારી વિં (૨) પું સહકાર કરનાર
સાચારી બંડાર પું સહકારથી ચાલતી દુકાન
સાચારી મંડળ નં સહકારથી ચાલતું મંડળ
સહગમન નં સાથે જવું તે (૨) સતી થવું તે
સહગામી વિં સહગમન કરનારું (૨)
'કોંકરન્ટ' (ગ.)
સહચર વિં (૨) પું સાથે ફરનાર; સોબતી
સહચરી સ્ત્રી સખી (૨) દાસી (૩) બાર્યા
સહચાર પું સાથ; સંગ; સોબત; સંબંધ
(૨) સુસંગતપણું (૩) સાહચર્ય
સહચારિણી વિં સ્ત્રી સાથે રહેનારી કે
ફરનારી (સહચરી)
સહચારી વિં સાથે જનારું કે રહેનારું (૨)
પું પતિ
સહજ વિં સાથે જન્મેલું (૨) કુદરતી;
સ્વાભાવિક (૩) સહેલું (૪) અં ખાસ
કારણ વિના (૫) સ્વાભાવિક રીતે (૬)
સહેલાઈથી

સહજન્ય વિં સાથે જન્મેલું
સહજમાસ વિં સહેજે મળેલું
સહજબુદ્ધિ સ્ત્રી કુદરતી બુદ્ધિ કે પ્રેરણા;
'ઇન્સ્ટ્રક્ટ'
સહજસ્મૃતિ સ્ત્રી જુઓ સહજબુદ્ધિ
સહધર્મચાર પું સાથે રહી જીવનની ફરજો
બળવવી તે
સહધર્મચારિણી સ્ત્રી પત્ની (જુઓ
સહધર્મચાર)
સહધર્મચારી પું પતિ (જુઓ સહધર્મચાર)
સહધર્મિણી સ્ત્રી જુઓ સહધર્મચારિણી
સહન નં સહેલું તે
સહનશક્તિ સ્ત્રી સહન કરવાની શક્તિ
સહનશીલ વિં સહન કરે તેવા સ્વભાવનું;
શાંત; ધીર; સહિષ્ણુ
સહનશીલતા સ્ત્રી
સહપાઠી પું સાથે ભણનાર; સહાધ્યાયી
સહભોજન નં સાથે જેસી કરેલું ભોજન
(૨) ભિન્ન વર્ણના લોકોએ સાથે જેસી
કરેલું ભોજન
સહયોગ પું સહકાર
સહયોગી વિં (૨) પું સહયોગ કરનાર
સહયોગ અં કિં + ખુશ થવું
સહયોગ વિં હયાંયુક્ત (૨) અં હરખમેર
સહવર્તમાન અં સાથે; જોડે
સહવર્તી વિં સાથે રહેનારું
સહવાસ પું સાથે વસવું તે (૨) સોબત;
સંબંધ (૩) અભ્યાસ; મહાવરો
સહવાસી વિં સાથે વસનારું (૨) પરિચિત
(૩) ટવાયેલું
સહશિક્ષણ નં છોકરાછોકરીઓને સાથે શિક્ષણ
આપવું તે
સહસા અં ઉતાવળે; વિચાર કર્યા વિના (૨)
આશિંતું
સહસ વિં હજાર
સહસાક્ષ પું (સં.) ઇંદ્ર
સહાધ્યાયી પું સાથે ભણનારો; વિદ્યાર્થી
સહાનુભાવ પું જુઓ સહાનુભૂતિ
સહાનુભૂતિ સ્ત્રી સમભાવ; દિલસોજી
સહાય પું મિત્ર; મદદગાર (૨) સ્ત્રી મદદ
સહાયક વિં મદદગાર

સહાયકવૃત્ત નં. 'આકિરિલિયરી સહ' (ગ.)

સહાયતા સ્ત્રી. સાહ; મદદ

સહાયજૂત વિ. મદદગાર થઈ પડેલું

સહારો પું. આશ્રય; ઈંદ

સહિત અ. સાથે (૨). સુધ્ધા

સહિયર સ્ત્રી. સખી

સહિયારું વિ. ભાગિયાભાગવાળું (૨) ભેગું;

ભાગ વહેંચ્યા ન હોય તેવું (૩) નં

પતિયાળું; ભાગિયાપણું

સહિષ્ણુ વિ. સહન કરે તેવું; સહનશીલ

સહિષ્ણુતા સ્ત્રી

સહી સ્ત્રી. (ખત, કાગળમાં) નીચે પોતાનું નામ

લખવું તે; મતું (૨) સ્ત્રી. સખી (૩) અ.

કપૂલ; મંદૂર; નક્કી

સહીસલામત વિ. સુરક્ષિત; કાંઈ પણ ઈર્મ કે

નુકસાન વિનાનું (૨) અ. તેવી રીતે

સહીસલામતી સ્ત્રી. સહીસલામતપણું; સુરક્ષિતતા

સહીસાહું નં. સહી આપીને નક્કી કરેલું

સાદું કે કરાર

સહુ વિ. સૌ

સહુલિયત સ્ત્રી. સુગમતા; સહેલાઈ

સહદય વિ. સામાનો ભાવ કે લાગણી સમજ

શકે તેવું (૨) દયાળુ (૩) રસિક; રસાભિન્ન

સહદયતા સ્ત્રી

સહેજ વિ. થોડું; અદ્ય (૨) અ. જુઓ

સહજ

સહેજસાજ વિ. (૨) અ. થોડુંધણું; જરાક

સહેજરત અ. સહેજ; અમરતું; મનક હાખલ

સહેજે અ. સહેલાઈથી

સહેજી અ. સહેવું તે

સહેરો પું. જરીનો પટકો; મંદીલ

સહેલ વિ. સહેલું (૨) સ્ત્રી. આનંદથી

આમતેમ ફરવું તે (૩) મોજમજ; લહેર

સહેલમાહ સ્ત્રી. હરવાફરવા કે મોજમજ

માણવાની જગા

સહેલસપાટા પું. બં. વં. મોજમજ

સહેલાઈ સ્ત્રી. સહેલાપણું

સહેલાણી વિ. મોજ; આનંદી (૨) પું. તેવો

માણસ

સહેલું વિ. મુશ્કેલ નહિ તેવું; સરળ

સહેલું સં. કિં. સહન કરવું; ખમવું

સહોદિત સ્ત્રી. એક અર્થાલંકાર જેમાં, 'સહ'

વગેરે શબ્દોના બળથી એક જ વસ્તુ બેની

વાચક બતાવવામાં આવે છે (કા. શા.)

સહોદયાથી વિ. બળવો હઠાવવામાં મળતિયું

સહોદર વિ. (૨) પું. એક માને પેટ જન્મેલું

(૨) પું. ભાઈ

સહા વિ. સહી સહાય એવું

સહાલોક પું. જુઓ કર્મણિપ્રયોગ (બ્યા.)

સળ પું. ગેડ કે ફળાણનો આકિ-કાપો (૨)

સોળ

સળક સ્ત્રી. સળકવું તે; સણકો

સળકડી સ્ત્રી. નાની સળી (૨) [લા.] ઉરકેરણી

('કરવું' ક્રિયાપદ સાથે)

સળકડું નં. સળકડી; સળી

સળકવું અ. કિં. સહેજ હાલવું; સળવળવું (૨)

[હાલ સાથે] ખાવાનો ભાવ થવો (૩) ભોકાવું

હોય તેમ સણકા નાખવા

સળકો પું. જુઓ સળક (૨) તીવ્ર ઇચ્છા

સળગવું અ. કિં. બળવું; લાગવું

સળવળ સ્ત્રી. સળવળવું તે

સળવળવું અ. કિં. જરાજરા હાલવું; મરડાવું

(૨) શરીર પર જીવડું ચાલવું હોય તેવી

લાગણી થવી (૩) [લા.] કશું કરવા તત્પર

થઈ રહેવું

સળવળાદ પું. સળવળવું તે

સળવું અ. કિં. જીવડાં પડવાથી અંદરથી

ખવાઈ જવું; અંદરથી બગડી જવું

સળંગ વિ. સાંધ વિનાનું; આખું; વૃટક

નહિ તેવું; ઠેક સુધીનું (૨) અ. અટક્યા

વિના; ઠેક સુધી

સળંગસૂત્ર વિ. સળંગ

સળાવો પું. (કા.) વીજળીનો ચમકારો

સળિયો પું. ધાતુનો લાંબો કકડો

સળી સ્ત્રી. ધાસની, લાકડાની કે ધાતુની લાંબી

પાતળી ગોળ ચીપ

સળીસાંચો પું. સુક્તિપ્રયુક્તિ (૨) ઉરકેરણી

સળેક(-ખ)ડી નં. નાનું સળેકડું

સળેક(-ખ)ડું નં. ધાસ કે લાકડાની સળી

સળેખમ નં. એક રોગ; શરદી

સળો પું. સળવું તે

સંકેત નં. દુઃખ; આકૃત

સંકેતનિવારણ નં મહદ આપી સંકેત દૂર કરવું તે
 સંકટામણી(-ણી) સ્ત્રીં જગાની તંગારા (૨) બીડ; મુસ્કેલી
 સંકટાવણું સં કિં 'સંકટાવું'નું પ્રેરકરૂપ
 સંકટાવું અં કિં દયાવું; ભયડાવું (૨) જગાની તંગારા વેડવી (૩) મુસ્કેલીમાં આવવું
 સંકટાશ સ્ત્રીં જગાની તંગારા (૨) મુસ્કેલી
 સંકર પું ભેળસેળ; મિશ્રણ
 સંકરતા સ્ત્રીં
 સંકર્ષણ નં ખેંચવું તે (૨) ખેડવું તે (૩) પું (સં.) બળરામ (૪) [સં.] રોષનાગ
 સંકલન નં એકઠું કરવું તે; સંગ્રહ (૨) સરવાળો
 સંકલનનિયમ પું 'લૉ ઓફ એસોસિયેશન' (ગ.)
 સંકલના સ્ત્રીં જુઓ સંકલન
 સંકલિત વિં એકઠું કરેલું
 સંકલ્પ પું નિશ્ચય; મનસૂચો (૨) ધર્મકર્મ વગેરે કરવા માટે લેવામાં આવતો નિયમ (૩) કલ્પના કરવી તે; તક
 સંકલ્પવિકલ્પ પું બં વં તકવિતક
 સંકલ્પશક્તિ સ્ત્રીં સંકલ્પની શક્તિ; ઇચ્છાશક્તિ
 સંકલ્પિત વિં કલ્પેલું (૨) ઇચ્છેલું; ધારેલું (૩) નિશ્ચય કરેલું
 સંકટ નં જુઓ સંકટ
 સંકીર્ણ વિં મિશ્રિત; સેળભેળ થયેલું (૨) વેરાયેલું; ફેલાયેલું; વ્યાપ્ત; ભરચક (૩) અસ્પષ્ટ (૪) સંકુચિત
 સંકીર્ણ(-ર્ણ) નં સ્તુતિ
 સંકુચિત વિં સંકોચ પામેલું (૨) સાંકડું; ઉઠાર નહિ તેવું (૩) ખિડાયેલું
 સંકુલ વિં વ્યાપ્ત; પરિપૂર્ણ; ભીડવાળું (૨) અવ્યવસ્થિત (૩) અસંગત
 સંકુલતા સ્ત્રીં
 સંકેત પું અગાઉથી કરેલી દ્રૂપી ગાઠવણ (૨) સંકેતસ્થાન (૩) ઇશારો; નિશાની (૪) કરાર; શરત (૫) અમુક શબ્દથી અમુક અર્થનો બોધ થવો જોઈએ એવી ભાષાની પરંપરાગત રીતિ (વ્યા.)
 સંકેતરૂપ નં જુઓ સંકેતાથ

સંકેતસ્થાન નં સંકેત પ્રમાણે મળવાની જગા
 સંકેતાથ પું કિયાપદનું સારત બતાવનાર રૂપ (વ્યા.)
 સંકેલણું સં કિં આટોપવું; એકઠું કરવું; પાછું વાળી લેવું
 સંકેલ પું તંગી; અછત; સંકટાશ (૨) આચકો; ખચકાવું તે (૩) લજ્જા; શરમ (૪) ખિડાવું તે
 સંકેલણું સં કિં ખીડી દેવું; એકઠું કરવું
 સંકેલશીલ વિં સંકેલવાળું
 સંકેલ્યાવું અં કિં 'સંકેલવું'નું કર્મણિરૂપ (૨) સંકોચ પામવો
 સંકેલવું સં કિં સાંકડું કરવું; ફેલાયેલું એકઠું કરવું
 સંકેરણી સ્ત્રીં ઉરકેરણી
 સંકેરણું સં કિં આધુરેલવું (૨) પ્રબલિત કરવું (૩) ઉરકેરવું
 સંકમ પું એક જગા કે સ્થિતિમાંથી ખીજ જગા કે સ્થિતિમાં જવું તે (૨) ઓળંગવું તે (૩) પ્રવેશ કરવો તે (૪) ઓળંગવાનો કે જવાનો માર્ગ (સેતુ; સીડી; વગેરે) (૫) એક રાશિમાંથી ખીજ રાશિમાં જવું તે (સૂચનું)
 સંકમણું નં જુઓ સંકમ
 સંકાંત વિં એક જગાએથી ખીજ જગાએ ગયેલું
 સંકાંત સ્ત્રીં મકરસંકાંતિ
 સંકાંતિ સ્ત્રીં જુઓ સંકમ (૨) મકરસંકાંતિ
 સંકાંતિકાલ(-ળ) પું સંકાંતિનો સમય; એક જગા કે સ્થિતિમાંથી ખીજ જગા કે સ્થિતિમાં જવા સુધીનો વચલો સમય
 સંક્ષિપ્ત વિં દ્રૂક
 સંક્ષુબ્ધ વિં ખળભળી ભેટેલું; ક્ષોભ પામેલું
 સંક્ષેપ પું દ્રૂકાણુ; સાર
 સંક્ષોભ પું ગરબડ; ખળભળાટ; ગભરાટ
 સંખારો પું પાણી ગાળતાં ગળણામાં રહેલો કચરો
 સંખ્યાવું અં કિં સંખ્યાવો થવો (૨) 'સંખ્યું'નું કર્મણિરૂપ

સંખાવો પું શંકા; હાજત (૨) શરમ (૩)
કમકમાટી; કંઠાળો

સંખ્યા સ્ત્રી ૦ રકમ; આંકડો

સંખ્યાક્રમવાચક વિ ૦ સંખ્યાનો ક્રમ બતાવનાર

સંખ્યાતીત વિ ૦ અસંખ્ય

સંખ્યાત્મક વિ ૦ સંખ્યાને લગતું

સંખ્યાબલ, -ળ ન ૦ સંખ્યાનું બળ

સંખ્યાલેખન ન ૦ સંખ્યા લખવાની રીત (ગ.)

સંખ્યાવાચક વિ ૦ સંખ્યા જણાવનારું

સંખ્યાવૃત્તિવાચક વિ ૦ સંખ્યાની આવૃત્તિનું
વાચક (ઉદા ૦ બેવડું) [વ્યા.]

સંખ્યાસમૂહવાચક વિ ૦ સંખ્યાના સમૂહનું
વાચક (ઉદા ૦ પંચક; સૈકું) [વ્યા.]

સંખ્યાસંકેત પું ૦ ૧, ૨, વગેરે સંખ્યાનો
સંકેત (ગ.)

સંગ પું સંયોગ (૨) સંબંધ (૩) સોબત;
સહવાસ (૪) આસક્તિ (૫) મૈથુન

સંગકેન ન ૦ વીખરાયેલાં બળ, લોકો કે
અંગોને એકત્રિત કરી વ્યવસ્થિત કરવાં તે

સંગત વિ ૦ સંબંધ (૨) સુસંગત (૩)
'સિમેટ્રિકલ' (ગ.)

સંગત(-તિ) સ્ત્રી ૦ સંયોગ (૨) મેળ (૩)
સહવાસ (૪) પૂર્વાપર સંબંધ (૫)

'સિમેટ્રી' (ગ.)

સંગતિકા પું ૦ એક છંદ

સંગતિદોષ પું ૦ સોબતની માટી અસર

સંગદિલ્લ વિ ૦ પથ્થર જેવી છાતીનું; કઠોર; નિર્દય

સંગદિલી સ્ત્રી ૦ સંગદિલ્લ હોયું તે

સંગમ પું ૦ સંયોગ; મેળાપ; સમાગમ (૨)
બે નદીઓનું મિલન; તે સ્થાન

સંગાય પું ૦ સાથ; સોબત (વાટમાં)

સંગાથી વિ ૦ (૨) પું ૦ સંગાય કરનાર

સંગીત ન ૦ ગાયન, વાદન અને નૃત્યનો
સમાહાર (૨) ગાયન કે વાદન

સંગીતકાવ્ય ન ૦ 'લિરિક'

સંગીતલેખન ન ૦ ગાયન કે ગતના તાલસ્વરને
સ-રી-મ-મ ઇત્યાદિ સંકેતિક ચિહ્નો દ્વારા
લખવા તે; 'નેટેશન'

સંગીતસાહા(-ળા) સ્ત્રી ૦ સંગીતશીખવવાની
યાત્રા

સંગીતશાસ્ત્ર ન ૦ સંગીતનું શાસ્ત્ર

સંગીતશાસ્ત્રી પું ૦ સંગીતશાસ્ત્ર જાણનાર

સંગીથિ સ્ત્રી ૦ પરિષદ

સંગીન વિ ૦ પથ્થરનું બનેલું (૨) ટકાઉ;

મજબૂત; (૩) સ્ત્રી ૦ બંદૂકની નળીને છેડે

ધાણવામાં આવતું ભાણ જેવું અણીદાર પાતું

સંગીનતા સ્ત્રી ૦ સંગીન હોયું તે

સંગૃહીત વિ ૦ સંઘરેલું

સંગેમરમર પું ૦ ચક્રમકની છાંટવાળો આરસપહાણ

સંગેયાહૂદ પું ૦ એક જાતનો કીમતી પથ્થર

સંગો પું ૦ આસક્તિ; હેડો

સંઘ પું ૦ એકઠું કરવું તે (૨) સંઘરી રાખેલો
જથો (૩) સારીસારી વસ્તુઓનો એક સ્થળે
કરેલો જમાવ

સંઘકર્તા(-ર્તા) પું ૦ સંઘ કરનાર

સંઘલ્લી સ્ત્રી ૦ સંઘરણી

સંઘવું સ ૦ કિ ૦ સંઘ કરવો

સંઘસ્થાન ન ૦ જ્યાં દેશપરદેશની જાણવા
અને જોવાજોગ વસ્તુઓ એકઠી કરી હોય
તે સ્થળ; 'મ્યુઝિયમ'

સંઘહાલય ન ૦ જુઓ સંઘસ્થાન

સંઘામ પું ૦ યુદ્ધ

સંઘાહ પું ૦ પકડ; ચૂડ

સંઘાહક વિ ૦ (૨) પું ૦ સંઘ કરનાર

સંઘ પું ૦ ટોણું (૨) યાત્રાળુઓનો સમૂહ (૩)
સંગઠિત અને વ્યવસ્થિત સમુદાય (જેમકે
બૌદ્ધ ભિક્ષુઓનો, યુવકોનો વગેરે)

સંઘટિત વિ ૦ એકત્રિત

સંઘટ્ટ વિ ૦ ભિડાયેલું; સજ્જડ થયેલું (૨) પું ૦
સંઘર્ષ (૩) અથડાયું તે (૪) મિલન;
સંયોગ

સંઘટ્ટન ન ૦ મિલન; સંયોગ (૨) રચના;
બનાવટ (૩) સંઘર્ષ (૪) સંગઠન

સંઘબળ ન ૦ સંઘનું બળ

સંઘરણી સ્ત્રી ૦ ઝાડાનો એક રોગ; સંઘરણી

સંઘરવું સ ૦ કિ ૦ એકઠું કરવું; જમા કરવું
(૨) જાતન કરીને રાખી મૂકવું

સંઘરા સ્ત્રી ૦ ફસ ખેલાવવી તે

સંઘરો પું ૦ સંઘરણી વસ્તુઓનો જથો; સંઘ

સંઘર્ષ પું ૦ જુઓ સંઘર્ષ

સંઘર્ષ નં બિ વસ્તુઓનું ધસાવું કે અથડાવું
તે (૨) સ્પર્ધા (૩) કલહ

સંઘસત્તાક વિં રાજકીય સત્તા સંઘના હાથમાં
હોય તેવું

સંઘવાદ પું*

સંઘવી પું સંઘ કાઢનાર; સંઘનો નેતા

સંઘસક્તિ સ્ત્રી સંઘબળ

સંઘાડિયો પું સંઘાડાથી ધાટ ઉતારનારો

સંઘાડો પું હાથીદાંત, લાકડાં વગેરેનો ધાટ
ઉતારવાનું યંત્ર (૨) જૈન સાધુ—સાધ્વીઓનો
સમુદાય

સંઘાત પું સાથ; સંગાથ (૨) જમાવ; જથ્થો

સંઘાતક વિં ઘાત કરનારું; નાશ કરનારું

સંઘાતી વિં (૨) પું સંગાથ કરનાર

સંઘારામ પું ધર્મશાળા (૨) મઠ; વિહાર

સંઘ પું ગુપ્ત કરામત—ગોઠવણ (૨) ભીંત કે
પટારા વગેરેમાં રાખેલું ગુપ્ત ખાનું

સંઘય પું સંગ્રહ; જમાવ

સંઘરવું અં કિં જવું; ચાલતા થવું (૨)
દાખલ થવું; વ્યાપી જવું (૩) સં કિં
સંઘય કરવો (૪) સંચારવું

સંઘરામણ નં સંચારવાની મન્દીરી

સંઘરામણી સ્ત્રી જુઓ સંચારામણ

સંઘલન નં ડોલવું તે; હાલવું તે (૨) કંપ;
ખળખળાટ

સંઘવું સં કિં એકઠું કરવું; ભેગું કરવું (૨)
સીંચવું; ઢગલો કરવો

સંઘળ પું એક દ્વાર

સંઘાર પું ફેલાવું તે; પ્રસાર (૨) ચલાવવું
તે; પ્રેરવું તે (૩) જવું તે;—માંથઈને જવું
તે (૪) સૂર્યનું એક રાશિમાંથી ખીજમાં
જવું તે

સંઘારક વિં સંચાર કરનારું; લઈ જનારું;
ચલાવનારું; દોરનારું (૨) પું આગેવાન;
નેતા; પ્રેરક

સંઘારણ નં સંચાર કરવો તે; પ્રસાર કરવું
કે લઈ જવું તે

સંઘારવું સં કિં નળિયાં ફેરવીને ઠીકઠીક
કરવાં (૨) રેડવું; નાંખવું

સંઘારિત વિં સંચાર કરાયેલું

સંઘારી વિં કરનાર; ભગનાર (૨) અસ્થિર
(૩) ક્ષણિક (૪) આગંતુક (૫) સંઘારીભાવ

સંઘારીભાવ પું વ્યભિચારીભાવ; રસની
ઉત્પત્તિમાં જે સ્થાયીભાવને પુષ્ટ કરી
આસ્થા ભય છે તે ક્ષણિક ભાવ

સંઘાલક પું ચલાવનાર—વ્યવસ્થા કરનાર

સંઘાલન નં ચલાવવું—વ્યવસ્થા કરવી તે

સંઘાલિત વિં સંઘાલન કરાયેલું

સંઘિત વિં એકઠું કરેલું; સંઘરેલું (૨) નં
પૂર્વજન્મનાં ખાકી રહેલાં કર્મ

સંઘો પું યંત્ર (૨) સંઘ

સંઘોડું વિં સમૂળયું; તમામ

સંઘોડો પું પાપડિયો ખારો

સંજમ પું + સંઘમ

સંજાત વિં ઉત્પન્ન થયેલું

સંજાપ(—ખ) પું જૂલ; કાર

સંજામી વિં + સંઘમી (૨) પું એ નામના
સાધુઓના વર્ગમાંનો માણસ

સંજવન નં મરેલું જીવવું કરવું તે

સંજવની સ્ત્રી મરેલાને જીવન આપે તેવી
વિદ્યા કે ઔષધિ

સંજોગ પું સંયોગ; ભેટો (૨) દૈવયોગ (૩)
પરિસ્થિતિ

સંજોગી પું સંસારી સાધુ કે ખાવો

સંજોરી સ્ત્રી એક મીઠાઈ

સંજ્ઞા સ્ત્રી જ્ઞાન; ચેતના (૨) જ્ઞાન; સમજ
(૩) સાન; નિશાની (૪) નામ

સંજ્ઞાવાચક વિં સંજ્ઞા બતાવનારું (વ્યા.)

સંડાસ પું; નં જાનક

સંડોબાવું સં કિં સપડાવું; સામેલ થવું

સંત વિં સાધુ; પવિત્ર (૨) પું સાધુ પુરુષ

સંતત વિં (૨) અં સતત

સંતતિ સ્ત્રી વિસ્તાર (૨) પરંપરા (૩)
બાળબચ્ચાં; સંતાન; ઓલાદ

સંતતિનિયમન નં સંતતિ વધતી કે થતી
અટકાવવી તે

સંતતિશાસ્ત્ર નં ઉત્તમ સંતતિ પ્રાપ્ત કરવાના
નિયમોનું શાસ્ત્ર; 'યુજનિક્સ'

સંતસ વિં ખૂબ તપી ગયેલું (૨) દુઃખી;
પીડિત (૩) ખૂબ ગુસ્સે થયેલું

સંતરું નં એક ફળ

સંતર્પણ નં વૃક્ષ કરવું તે
 સંતર્પિત વિં વૃક્ષ કરાયેલું
 સંતલસત્રીં ખાનગી મસલત
 સંતાકુકડી સ્ત્રીં એક રમત
 સંતાલો પું એક રમત
 સંતાકર્ણ સં કિં છુપાવવું
 સંતાન નં સંતતિ
 સંતાપ પું કલેશ; દુઃખ; ઉદ્વેગ; પશ્ચાત્તાપ
 સંતાપવું સં કિં સંતાપ આપવો; પીડવું
 સંતાપિત વિં સંતાપ પામેલું
 સંતાવું અં કિં છુપાવું; ગુપ્ત રહેવું
 સંવૃષ્ટ વિં સંતોષ પામેલું
 સંતોષ પું જુઓ સંતોષ; વૃષ્ટિ
 સંતોષવું સં કિં સંતોષ આપવો; રાજ
 કરવું

સંતોલો પું બારદાન સહિત કુલ વજન
 સંતોષ પું વૃષ્ટિ; સમાધાન; સુખ (૨) હોય
 તેટલાથી રાજ રહેવું તે
 સંતોષકારક વિં સંતોષ આપે તેવું
 સંતોષી વિં સંતોષ રાખનારું
 સંત્રી પું પહેરેગીર
 સંથારો પું મરણ નજીક આવતાં મમતા છોડી
 મરણપથારી પર સૂવું તે
 સંથાવું અં કિં ગૂંથાવું; રોકાવું (૨) વિવાહ
 થવો

સંદર્ભ પું ગૂંથવું તે; ગોઠવવું તે (૨) એકઠું
 કરવું તે (૩) આગળપાછળના અર્થનો
 સંબંધ (૪) રચના (૫) પ્રબંધ; ગ્રંથ
 સંદર્ભગ્રંથ પું અર્થ, આંકડા કે એવી માહિતી
 મેળવવા માટે અવારનવાર વપરાતો ગ્રંથ;
 'બુક ઓફ રેફરન્સ'

સંદિગ્ધ વિં સંદેહ યુક્ત; અસ્પષ્ટ
 સંદિગ્ધતા સ્ત્રીં

સંદીપન નં હીપન

સંદીપ વિં હીપ

સંદૂક સ્ત્રીં પેટી; તિબેરી

સંદેશ(-સો) પું કહેણ; ખબર; સમાચાર

સંદેહ પું શંકા; વહેમ

સંદોહન નં દોહન; સાર; સાર એકઠો
 કરવો તે

સંધ પું + સંધિ

સંધાડવું સં કિં સાંધવું; જોડવું
 સંધાણ(-ન) નં જોડાણ; સાંધણ (૨) જોગ;
 લાગ (૩) લક્ષ; નિશાન (૪) ધનુષ્ય પર
 બાણ ચડાવી નિશાન લેવું તે
 સંધાની વિં લાગ શોધનાર; વખત જોનાર;
 મૂર્ત (૨) નિશાનબાજ

સંધારો પું વાસણ સાંધનારો; કંસારો

સંધિ પું; સ્ત્રીં જોડાવું તે; સંયોગ (૨)
 સંધિ; સાંધાની જગા (૩) સુલેહ; તહ
 (૪) અણીનો વખત (૫) જે યુગ કે વિશિષ્ટ
 સમયો વચ્ચેનો સમય (૬) જે વર્ણો સાથે
 આવવાથી થતો ફેરફાર કે જોડાણ (વ્યા.)

સંધિવા પું શરીરના સાંધા રહી જાય તેવો
 રોગ

સંધુ વિં સંધનું; તમામ

સંધૂકણ નં સલાહો કરવાં તે; બંધેરણી;
 ઉરકેરણી

સંધૂકણું વિં સંધૂકણ કરનારું

સંધૂકવું સં કિં સંધૂકણ કરવું

સંધ્યા સ્ત્રીં જે સમયને જોડનારો-વચગાળેનો
 દ્રોક વખત (૨) સાંજ (૩) સંધ્યા
 વખતે કરાવું નિત્યકર્મ

સંધ્યાકાલ(-ળ) પું સાંજ

સંધ્યાવંદન નં સંધ્યા વખતનું નિત્યકર્મ

સંધ્યાસમય પું સંધ્યાકાળ

સંધ્યાપાસના સ્ત્રીં સંધ્યાકાળે કરાવું નિત્યકર્મ

સંનાહ પું; નં બખતર; કવચ

સંનિકર્ષ પું સામીપ્ય (૨) સંબંધ

સંનિધ(-ધિ) અં પાસે; નજીક

સંનિધાન નં સામીપ્ય

સંનિધિ પું; સ્ત્રીં સમીપતા; સામીપ્ય (૨)
 અં જુઓ સંનિધ

સંનિપાત પું જુઓ સનેપાત

સંનિવેશ પું તસ્લીનતા (૨) સમુદાય (૩)
 ગોઠવણી; રચના (૪) સંનિધિ (૫) નગર
 પાસેનું લોકોને એકઠા મળવાનું કે વિહાર
 કરવાનું સ્થળ

સંન્યસ્ત વિં તથા હીધેલું (૨) નં સંન્યાસ

સંન્યસ્તાશ્રમ પું વાનપ્રસ્થ પછીનો ચોથો
 આશ્રમ

સંન્યાસ પું ત્યાગ કરવો તે (૨)
સંસારબંધનનો ત્યાગ (૩) સંન્યાસાશ્રમ
સંન્યાસયોગ પું સંન્યાસ, જેમાં પ્રધાન છે
છે તેવો યોગ

સંન્યાસાશ્રમ પું જુઓ સંન્યસ્તાશ્રમ
સંન્યાસી પું જેણે સંન્યાસ લીધો હોય તે
સંપ પું એકથ; મેળ
સંપત્તિ સ્ત્રી સંપત્તિ (૨) [લા.] શક્તિ;
સાધનબળ

સંપત્તિ સ્ત્રી ધન; દોલત (૨) અર્થ; આબાદી
(૩) અધિકતા; સંપૂર્ણતા

સંપત્તિશાસ્ત્ર નં સંપત્તિની ઉત્પત્તિ અને
વહેંચણીના નિયમોની ચર્ચા કરવું શાસ્ત્ર
સંપત્તિશાસ્ત્રી પું સંપત્તિશાસ્ત્રનો વિદ્વાન
સંપદ(-દહ) સ્ત્રી સંપત્તિ; સંપત્તિ
સંપન્ન વિં યુક્ત; સહિત (૨) શ્રીમાન;
વૈભવશાળી

સંપર્ક પું સંબંધ; સંગ
સંપર્કજીવા સ્ત્રી 'કોર્ડ ઓફ કોન્ટેક્ટ' (ગ.)
સંપર્ક અં કિં સંપ કરવો
સંપાડવું સં કિં પ્રાપ્ત કરવું; મેળવવું
સંપાત પું એક સાથે પડવું તે (૨) સંગમ;
સમાગમ (૩) પ્રહાર

સંપાદક પું સંપાદન કરનાર
સંપાદન નં મેળવવું તે (૨) તૈયાર કરવું તે
(૩) કોઈ પુસ્તક કે પત્ર પ્રસિદ્ધ કરવા
તૈયાર કરવું તે

સંપાદિત વિં સંપાદન કરેલું

સંપી, ંલું વિં સંપવાળું

સંપુટ પું; નં બે શકારાં કે તેવી પોલી
વસ્તુઓનાં મોં એક ઉપર એક મૂકી કરેલો
ઘાટ (૨) હાથના પંખા તે પ્રમાણે જોડવા તે

સંપૂરક વિં પૂર્ણ કરનારું; 'કોમ્પ્લીમેન્ટરી' (ગ.)
સંપૂર્ણ વિં બહુ; તમામ (૨) પરિપૂર્ણ (૩)
સમાપ્ત

સંપૂર્ણતા સ્ત્રી પરિપૂર્ણતા; ન્યૂનતા ન હોવી તે
સંપ્રજ્ઞાત વિં પરિપૂર્ણ રીતે જાણેલું (૨)
જેમાંથી ચિત્તક વિચાર હ્રાસ થયા નથી
તેવી (સમાધિ)

સંપ્રજ્ઞાન નં પરિપૂર્ણ જ્ઞાન
સંપ્રજ્ઞાન નં આપવું તે (૨) આથી વિભક્તિનો
અર્થ (બ્યા.)

સંપ્રકાશ પું સ્વાન; ચાલુ વહીવટ (૨)
ધર્મનો ફાંટો; પંથ

સંપ્રસારણ નં ચ વ ર હ ના અનુક્રમે ઇ
ઉ ઋ લૃ થવાં તે (૨) પ્રસારવું તે

સંપ્રોક્ષણ નં પાણી છાંટવું તે; પાણી છાંટી
પવિત્ર કરવું તે

સંદ સ્ત્રી હાર; ઓળ (૨) બાજુ; પક્ષ
સંદેહ પું અધરો; બોલાબોલી (૨) રોષપૂર્વક
બોલવું તે (નાટકમાં)

સંબદ્ધ વિં જોડાયેલું; યુક્ત

સંબંધ પું સંયોગ; સંપર્ક; જોડાણ (૨)
વિવાહ; સગાઈ (૩) મિત્રતા; પરિચય (૪)
છઠ્ઠી વિભક્તિનો અર્થ (બ્યા.)

સંબંધક વિં સંબંધ કરનારું

સંબંધી વિં સંબંધવાળું (૨) અં વિષે

સંબુદ્ધ વિં જગેલું (૨) સંપૂર્ણ જ્ઞાનવાળું

સંબેલ સ્ત્રી સમેલ; સાંબેલ

સંબોધન નં જગાડવું તે (૨) જણાવવું તે;
સમજાવવું તે (૩) બોલાવવું તે (૪) બોલાવવા
વપરાતો શબ્દ

સંબોધવું સં કિં ઉદ્દેશીને બોલવું (૨)
સમજાવવું

સંબોધિત વિં સંબોધાયેલું

સંભર વિં જુઓ સભર

સંભવ પું શક્યતા (૨) મૂળ (૩) ઉત્પત્તિ
સંભવવું અં કિં ઉત્પન્ન થવું; બનવું (૨)
સંભવ હોવો

સંભવિત વિં સંભવ હોય તેવું; શક્ય

સંભાર પું જોઈતી સામગ્રી (૨) શાક કે
અચાણામાં ભરવાનો મસાલો

સંભારણું નં ચાદગીરી; ચાદગીરીની વસ્તુ
કે નિશાની

સંભારવું સં કિં ચાદ કરવું

સંભારિયું વિં સંભારવાળું; મસાલો પૂરેલું
(૨) સંભાર ભરવાયોગ્ય

સંભાવના સ્ત્રી કલ્પના; તક (૨)
આદરસત્કાર (૩) પ્રતિષ્ઠા; ઇજ્જત (૪)
સંભવ; શક્યતા

સંભાવિત વિં પ્રતિષ્ઠિત
 સંભાવ્ય વિં શક્ય (૨) સત્કાર કરવાયોગ્ય
 (૩) કષ્ટી શક્ય તેવું
 સંભાવણુ નં વાતચીત; પ્રશ્નોત્તરી
 સંભાળ સ્ત્રીં તપાસ; દરકાર; કાળજી
 સંભાળવું સં કિં સંભાળ રાખવી
 સંભૂમેળે પું સેળભેળ; ખીચડો (૨) અઢારે
 વણું સેળભેળ થવું તે
 સંભોગ પું ઉપભોગ (૨) મેથુન (૩)
 વિષયભોગ
 સંભોગી વિં (૨) પું સંભોગ કરનાર (૨)
 કામી
 સંભમ પું ધૂમવું તે; ચક્કર ફરવું તે (૨)
 ત્વરા; ધાંધળ (૩) ગભરાટ; વ્યાકુળતા (૪)
 ઉત્કંઠા (૫) જ્ઞાતિ (૬) ભૂલ (૭) ભય
 સંભાંત વિં ધુમાવેલું (૨) ગભરાયેલું; વ્યાકુળ
 થયેલું; જ્ઞાતિમાં પડેલું
 સંભત વિં સંભતિવાળું; એકમત (૨) માન્ય;
 પસંદ
 સંભતિ સ્ત્રીં અનુમતિ; કબૂલાત; સમાન
 મતવાળા હોવું તે
 સંભદ પું બીડ; ગરદી (૨) યુદ્ધ; લડાઈ
 (૩) કનિષ્ઠ
 સંભાન નં આદરસત્કાર (૨) ગૌરવ; પ્રતિષ્ઠા
 સંભાનકારિણી વિં સ્ત્રીં આદરસત્કાર કરનારી
 સંભાનકારી વિં આદરસત્કાર કરનારું
 સંભાજની સ્ત્રીં સાવરણી
 સંમિશ્ર(-મિત) વિં મિશ્રિત
 સંમિશ્રણુ નં મિશ્રણ
 સંમિશ્રિત વિં સંમિશ્ર; મિશ્રિત
 સંમીલન નં બીડી દેવું-મીચી દેવું તે
 સંમુખ વિં સામે મુખવાળું; સામે હોય તેવું
 (૨)-ની પ્રત્યે લાગણીવાળું (૩) અં
 રમર; સામે
 સંમેલન નં એકઠા થવું તે (૨) મેળાવડો
 સંમેલ પું મૂર્છા (૨) જ્ઞાતિ (૩) અજ્ઞાન
 (૪) મોહ
 સંમલ વિં કાળમાં કે કાળમાં રાખેલું (૨)
 બાંધેલું; જકડેલું (૩) સંયમવાળું
 સંયમ પું નિમ્મલ; નિરોધ (૨) ઉદ્વિગ્નનિમ્મલ

સંયમન નં નિયંત્રણ; દમન; નિમ્મલ (૨) ખેંચી
 રાખવું તે
 સંયમની સ્ત્રીં (સં.) યમ રાજની નગરી
 સંયમી વિં (૨) પું સંયમવાળું
 સંયુક્ત વિં જોડાયેલું; યુક્ત (૨) અનેક
 મળીને કરેલું
 સંયુત વિં સંયુક્ત; સમન્વિત
 સંયોગ પું જોડાવું કે ભેગા થવું તે (૨)
 સંબંધ (૩) સમાગમ (૪) મિશ્રણ; મેળવણી
 (૫) સંલેગ; પરિસ્થિતિ
 સંયોગી વિં જોડનારું (૨) સંયોગવાળું
 સંયોગીકરણ નં સંયુક્ત કરવું તે
 સંયોગીભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં જમીનના બે મોટા
 પ્રદેશને જોડનારી સાંકડી જમીનની પટ્ટી
 સંયોજક વિં (૨) પું જોડનાર
 સંયોજન નં જોડવું તે (૨) જોડાણ; સંબંધ
 (૩) આયોજન; વ્યવસ્થા
 સંયોજિત વિં જોડેલું
 સંરક્ષણુ નં રક્ષણ
 સંરક્ષર્તું સં કિં સંરક્ષણ કરવું
 સંરક્ષિત વિં સંરક્ષણ પામેલું
 સંરક્ષણી સ્ત્રીં ધા રક્ષવાની ઔષધિ
 સંલભ વિં લાગેલું; વળગેલું; ચોટેલું
 સંલભતા સ્ત્રીં
 સંલપ પું પરસ્પર વાર્તાલાપ (૨) નાટકમાં
 એક પ્રકારનો સંવાદ
 સંલપક વિં * (૨) પું એક પ્રકારનું નાટક
 -ઉપરપક (૨) નાટકમાં એક પ્રકારનો સંલપ
 સંવત પું વિક્રમસંવત (૨) તેનું કોઈ પણ વર્ષ
 સંવત્સર પું વર્ષ
 સંવત્સરી સ્ત્રીં હમછરી; વાર્ષિક મરણતિથિ
 સંવનન નં વરા કરવાની ક્રિયા (૨) પ્રેમ
 કરવો તે; પ્રેમથી છતી લેવાનો પ્રયત્ન
 સંવર પું બાહ્ય પ્રવૃત્તિમાંથી પરાવૃત્ત થઈ
 આત્માભિમુખ થવું તે (જેન)
 સંવરવું સં કિં આવરી લેવું (૨) સમેટવું
 (૩) રોકવું; નિમ્મલ કરવો
 સંવર્ત પું પ્રલયકાળના સાત મેઘામાંનો એક
 સંવર્ધ(-ર્ધ)ન નં વધવું તે (૨) ઉછરવું તે
 (૩) વધારવું તે

સંવર્ધિ(-ર્ધિ)ત વિ. વધારેલું; વધેલું (૨)
ઉછેરેલું; ઊછેરેલું

સંવર્ધન ન. જુઓ સંવર્ધન
સંવર્ધવું સ. કિં. સંવર્ધન કરવું
સંવર્ધિત વિ. જુઓ સંવર્ધિત
સંવહન ન. વહન કરવું—લઈ જવું તે
સંવાદ પું. વાતચીત; સવાલજવાબ (૨) ચર્ચા
(૩) એકરાગ હોવો તે (૪) એકમત થવું તે

સંવાદી સંવાદ કરનારું (૨) સહમત; અનુકૂલ;
એકરાગવાણું (૨) પું. વાદી સ્વરથી પાંચમે
અને ચોથો સ્વર (સંગીત)

સંવાર પું. ઉચ્ચારણના બાહ્ય પ્રયત્નોમાંનો
એક, જેમાં કંઠનું આકૃત્યન થાય છે (વ્યા.)

સંવાહક વિ. સંવાહન કરનારું
સંવાહન ન. વહન કરવું તે; લઈ જવું તે
(૨) ચંપી કરવી તે

સંવિદ્ ક્રી. ચૈતન્ય; જ્ઞાન; સમજશક્તિ (૨)
કરાર; સંકેત

સંવિધાન ન. વ્યવસ્થા; આયોજન

સંવિધાનક ન. નાટકના વસ્તુની આયોજના

સંવિભાગ પું. ભાગ પાડવા તે (૨) હિસ્સો

સંવૃત વિ. આચ્છાદિત; ઢાંકેલું; ઢંકાયેલું

સંવૃદ્ધ વિ. વધેલું (૨) ઉન્નત; સમૃદ્ધ

સંવૃદ્ધિ ક્રી. વધવું તે (૨) આબાદી; સમૃદ્ધિ

સંવેગ પું. વેગ; જુસ્સો (૨) આવેગ; ગભરાટ

સંવેદ પું. અનુભવ; જ્ઞાન

સંવેદન પું. ભાન; પ્રતીતિ; સ્ફુરણ

સંવેદના ક્રી. જુઓ સંવેદન

સંવેશ પું. સૂઈ જવું તે (૨) આસન

સંશય પું. સંદેહ; શક (૨) દહેશત; ભય

સંશયચરણ વિ. સંશયમાં પડેલું; સંશયવાળું

સંશયવાદ પું. 'સ્કેપ્ટીસિઝમ'

સંશયવાદી વિ. (૨) પું. 'સ્કેપ્ટીક'

સંશયવાન વિ. સંશયવાળું; સંશયી

સંશયાત્મા વિ. જેને કશી બાબતમાં વિશ્વાસ
ન હોય એલું; શ્રદ્ધાહીન (૨) પું. તેવો
માણસ

સંશયી વિ. શંકાશીલ; વહેમી

સંશુદ્ધ વિ. ખરાબર શુદ્ધ થયેલું; વિશુદ્ધ

સંશુદ્ધિ ક્રી. પવિત્રતા; શુદ્ધિ

સંશોધક વિ. શોધ કરનારું (૨) શુદ્ધ કરનારું

સંશોધન ન. શુદ્ધિ (૨) શોધખાળ;
'રિસર્ચ'

સંશોધિત વિ. શુદ્ધ કરેલું (૨) શોધેલું

સંશોધણી ક્રી. ખરાબ લોહી ચૂસી લે તેવો
લેપ

સંશ્રય પું. આશ્રય; શરણ

સંશ્રિત વિ. શરણે આવેલું; આશ્રિત

સંશ્લેષ પું. ગાઢ આલેખન (૨) સંયોગ

સંસક્તિ ક્રી. આસક્તિ; નાદ; વ્યસન

સંસદ ક્રી. સભા

સંસર્ગ પું. સંબંધ; સોબત; સંગતિ (૨)
આસક્તિ; લંપટતા

સંસંગદિપ પું. જુઓ સંગતિદોષ

સંસર્ગી વિ. સંસર્ગ રાખનારું (૨) પું.
સંબંધી; સાથી

સંસર્પણ ન. સરકવું; ધીમેધીમે ખસવું તે

સંસાર પું. સૃષ્ટિ; જગત (૨) માયાનો પ્રપંચ
(૩) જન્મમરણની ઘટમાળ (૪) ગૃહસંસાર

સંસારમાર્ગ પું. સંસારમાં રહી ગાળેલું જીવન

સંસારવ્યવહાર પું. દુનિયાદારીનો વ્યવહાર

સંસારસુખ ન. કુટુંબપરિવારનું સુખ (૨)
સંસારના ભોગોનું સુખ

સંસારસુધારો પું. સામાજિક અને કૌટુંબિક
બાબતોમાં સુધારો

સંસારી વિ. સંસારવ્યવહાર સંબંધી (૨)

સંસારમાં ફસાયેલું (૩) સંસાર માંડી બેઠેલું

સંસિદ્ધ વિ. સિદ્ધ થયેલું; પૂર્ણ થયેલું; સફળ
થયેલું; પ્રાપ્ત થયેલું

સંસિદ્ધિ ક્રી. સિદ્ધિ; પૂર્ણતા; સફળતા; પ્રાપ્તિ

સંસૃતિ ક્રી. સંસાર (૨) જન્મમરણનું ચક્ર

સંસૃષ્ટિ ક્રી. સહવાસ (૨) સંબંધ; સંપર્ક
(૩) સંયોગ; મિલન (૪) એકત્ર કરવું તે;
સંગ્રહ (૫) બે નિરપેક્ષ અલંકારોનું એક જ
સ્થાને હોવું તે (કા. શા.)

સંસ્કરણ ન. શુદ્ધ કરવું, દુરસ્ત કરવું કે
સળવણું તે (૨) સંસ્કાર કરવા તે (૩)
[અંધની] આશ્વત્થિ

સંસ્કાર પું. શુદ્ધ કરવું તે (૨) સુધારવું તે
(૩) શણગારવું તે (૪) વાસનાઓ કે કર્મોની
મન ઉપર પડતી છાપ (૫) દિનને
જન્મથી મરણ સુધી કરવા પડતા આવસ્થક
૧૬ વિધિમાંનો દરેક (ગર્ભાધાન, પુંસવન,
અનવલોભન, વિષ્ણુબલિ, સીમંતોન્નયન,
જાતકર્મ, નામકરણ, નિષ્ક્રમણ, સૂર્યાવલોકન
અન્નપ્રાશન, ચૂડાકર્મ, ઉપનયન,
ગાયત્ર્યુપદેશ, સમાવર્તન, વિવાહ,
સ્વર્ગારોહણ) (૬) શિક્ષણ; કેળવણી

સંસ્કારક વિ. સંસ્કાર કરનારું; શુદ્ધ કરનારું
સંસ્કારગ્રાહી વિ. સંસ્કાર ગ્રહણ કરી લેવું
સંસ્કારવાહી વિ. સંસ્કારનું વહન કરનારું
સંસ્કારિતા સ્ત્રી. સંસ્કારીપણું
સંસ્કારી વિ. મૂળથી સારા સંસ્કારવાળું (૨)
સારી કેળવણીવાળું (૩) પુણ્યશાળી
સંસ્કૃત વિ. સંસ્કાર પામેલું; (૨) શુદ્ધ કરેલું
(૩) શણગારેલું (૪) સ્ત્રી; નં. ગીર્વાણભાષા
સંસ્કૃતિ સ્ત્રી. સભ્યતા; સામાજિક પ્રગતિ
સંસ્થા સ્ત્રી. રચના; વ્યવસ્થા (૨) સ્થાપિત
વ્યવસ્થા કે રૂઢિ (ઉદા. લગ્નસંસ્થા) (૩)
મંડળ

સંસ્થાન નં. નાનું રાજ્ય; રજવાડો (૨)
પરમુલકમાં વસાહત; તેવું રાજ્ય; 'કોલોની'
સંસ્થાનવાસી વિ. (૨) પું. વસાહતમાં
રહેનાર

સંસ્થાપક વિ. (૨) પું. સંસ્થાપન કરનાર
સંસ્થાપન નં. સારી રીતે સ્થાપવું તે;
પ્રતિષ્ઠા કરવી તે

સંસ્થાપના સ્ત્રી. જુઓ સંસ્થાપન
સંસ્થાપિત વિ. સંસ્થાપન કરેલું
સંસ્થિતિ સ્ત્રી. સાથે રહેવું તે (૨) કાયમનું
સ્થાન (૩) ટકવું તે; કાયમ રહેવું તે (૪)
વિશ્રાંતિ (૫) સ્થિતિ; સ્થિરતા

સંસ્પર્શ પું. સ્પર્શ; સંબંધ
સંસ્પર્શ્ય નં. પૂણું સ્પર્શ્ય; વારંવાર સ્પર્શ્ય
સંસ્મૃતિ સ્ત્રી. પૂણું સ્મૃતિ; યાદ
સંહતિ સ્ત્રી. સમુદાય; સંપ; સંગઠન
સંહરવું સં. કિં. એકઠું કરી લેવું; પાછું
ખેંચી લેવું (૨) સંહાર કરવો
સંહર્તા(-તા) પું. સંહાર કરનાર

સંહાર પું. નાશ; કતલ; ઉચ્છેદ (૨) એકઠું
કરવું તે (૩) સંશ્લેષ

સંહારક વિ. (૨) પું. સંહાર કરનાર

સંહારવું સં. કિં. સંહાર કરવો

સંહિતા સ્ત્રી. સંયોગ (૨) સમુચ્ચય (૩) પદ
કે લખાણનો વ્યવસ્થિત સંગ્રહ (ઉદા. મનુ-
સંહિતા; ભગુસંહિતા) (૪) વેદોનો દેવોની
સ્તુતિવાળો મંત્રભાગ

સંહત વિ. સંહરેલું

સા પું. સંગીતના સ્વરસમૂહમાંનો પ્રથમ સ્વર
સાધક સ્ત્રી. એસનારને જોડે ચલાવવાનું
ચક્રવાળું વાદન

સાધસ પું. ઘોડાવાળો; રાવત

સાકટી(-કી) સ્ત્રી. સાગની લાંબી ભડા વળી

સાકર સ્ત્રી. ખાંડના પાસાદાર માંગડા

સાકરવું સં. કિં. ખેલાવવું; સાફ દેવો (૨)
ગળપણ ચડાવવું

સાકરિયું વિ. સાકર ચડાવેલું (૨) સાકર જેવું
(સ્વાદ કે આકારમાં)

સાકરિયા પું. મૂલમાંના મધની ઝરમર

સાકાર વિ. આકારવાળું

સાકાંક્ષ વિ. આકાંક્ષાવાળું

સાકી પું. મધ પાનાર (૨) માશકનું સંબોધન

સાક્ષર વિ. (૨) પું. બહેલો (૨) શિક્ષિત;
વિદ્વાન

સાક્ષરતા સ્ત્રી.

સાક્ષી વિ. સાક્ષર સંબંધી (૨) ભારેભારે
શબ્દોવાળું (લખાણ)

સાક્ષાત્ અં. નજરેનજર; સંપ્રત

સાક્ષાત્કાર પું. નજરેનજર જોવું તે

સાક્ષી સ્ત્રી. સાખ; શાહેદી (૨) વિ. (૩) પું.
નજરેનજર જોનાર (૪) સાક્ષી પૂરનાર

સાક્ષીદાર પું. શાહેદ

સાક્ષીભૂત વિ. સાક્ષીરૂપ; સાક્ષી

સાખ સ્ત્રી. સાક્ષી; શાહેદી (૨) ઝાડ ઉપર જ
પાકેલું ફળ (૩) બારણાના ચોકાના બેલા
ટકા (૪) [લા.] બારણું; આંગણું

સાખપ(-પા)ટોશી પું. જોડમાં જ જેનું ધર
હોય એવો પાટોશી

સાખિયું નં. ઝાડ પર જ પાકેલું ફળ; સાખ

સાખી સ્ત્રીં બે ચરણનો એક પ્રકારનો દોહરો
કે પદ (૨) ગજલ, લાવણી, કે ગરબીમાં
આવતી લ'બાવીને ગાવાની દૂંધી પંક્તિઓ
સાખો પું કંકાસ; કનિથો (૨) ગજળ (૩)
લોકનો અભિપ્રાય કે છાપ
સાખ પું બેનાંદમારતી લોકડાં બનેછેતે ગાડ
સાગર પું દરિયો (૨) વિં દશ પદ જોટલી
સંખ્યા
સાગરપેટું વિં સાગર જેવા મોટા પેટવાણું;
ઉદાર
સાગરીત(-ક) પું જુઓ શાગિદં
સાગવાન નં સાખનું લોકડું
સાગુ વિં સધણું; તમામ
સાગુ(-ખ)ઓખા પું બં વં તાડ જેવા
ગાડના થડના ગરના બનાવેલા દૂધિયા કણ
સાગોળ પું ચાળેલો ખારીક ચૂનો; સહ્યો
સાચ વિં સમસ્ત; તમામ
સાચતા સ્ત્રીં
સાચ નં સત્ય
સાચક વિં સાચું બોલનાર; પ્રમાણિક; નિષ્કપટી
સાચમાચ વિં ખરેખરું; જેણું છે તેણું
સાચવટ સ્ત્રીં સચ્ચાર્થ (૨) સાચવણી
સાચવણ(-ણી) સ્ત્રીં જતન; સંભાળ
સાચવણું નં જુઓ સાચવણ
સાચવણું સં કિં સંભાળણું; જતન કરણું
સાચાર્થ સ્ત્રીં સચ્ચાર્થ; સાચવટ
સાચાબોલું વિં સાચું બોલનારું
સાચું વિં ખરું; સત્ય; હોય તેણું (૨) સત્ય
બોલનારું (૩) એકવચની
સાચુંજુઠું વિં ખરુંખોટું (૨) નં ભંભેરણી
સાચો અં ખરે; નક્કી (૨) વાજળી રીતે
સાચો પું રેશમનો પાકો દોરો (મોટી ગંઢવાનો)
સાજ પું ઉપયોગી સરસામાન (૨) શણગાર;
વજ્રાભૂષણ (૩) ઘોડા ઉપરનાખવાનો સામાન
(૪) નં સારંગી જેણું એક વાદ્ય
સાજક સ્ત્રીં નાની સારંગી (ભરથરી લોકો
વગાડે છે તે)
સાજન નં વરના વરઘોડા સાથે રહેલું પ્રતિષ્ઠિત
લોકોનું મંડળ
સાજની સ્ત્રીં સમારી
સાજનું નં નાતનું પંથ

સાજનું વિં શણગારવાણું; શોભીણું (૨)
સીલાબ્યના શણગારવાણું
સાજણું સં કિં માંજણું; સાફ કરણું (૨)
અં કિં બેસણું આવણું; છાંજણું (૩)
સાજ સજ તૈયાર થણું (૪) પરવારણું
સાજસરંભામ પું સાધનસામગ્રી
સાજાત્ય નં 'સિમિલિટયુડ' (ગ.)
સાજાત્યકેંદ્ર નં 'સેન્ટર ઓફ સિમિલિટયુડ' (ગ.)
સાજાત્યદેખા સ્ત્રીં 'લાઈન ઓફ સિમિલિટયુડ'
(ગ.)
સાજિંદો પું ગાનાર કે નાચનારની સાથેનો
સારંગીવાળો કે તબલચી
સાજખાર પું એક ખાર
સાજું વિં તંદુરસ્ત (૨) લાગેણું નહિ એણું;
આખું
સાજુંતાજું વિં તાજું અને નીરોગી
સાજુંસજું વિં તંદુરસ્ત; નીરોગી (૨) સાજું;
આખું
સાડ સ્ત્રીં ચામડાની લાંબી ને પાતળી પટી
(૨) કરોડ; ખરડાનું હાડકું
સાડકો પું સાટ બાંધી બનાવેલો ચાખૂક કે
કોરડો (૨) જુઓ સાટ
સાડ(-ક)માર પું સાટમારીમાં હાથીને બાલા
મારી ચીડવનાર
સાડ(-ક)મારી સ્ત્રીં જંગલી પ્રાણીઓને
ખીજવીને લડાવવાનો તમાસો
સાડવણું સં કિં સાફ કરણું (૨) ખરીદણું
સાડવું સં કિં મૂલ ઠેરવણું (૨) વેચણું લેણું
સાડાખત નં સાટા વિષેનું લખત
સાટી સ્ત્રીં માણસો જેમાં બેસે છે તે ગાડીનું
ચોકડું
સાટીઝાંખરાં નં બં વં કાન ભંભેરવા તે;
સાચુંજુઠું કહી ટટો કરાવવા તે
સાટીન સ્ત્રીં એક જાતનું રેશમી કાપડ
સાટું નં કરાર; બોલી; કપાલો (૨) મૂલ
ઠેરવણું તે (૩) બહાનાની રકમ (૪) માલને
બદલે માલ કે કન્યાને બદલે કન્યા આપવી
તે (૫) બદલો; અવેળ
સાટુંતેખડું નં (કન્યાનું) સાટું અથવા તેખડું
સાટુંક પું કગ; હુચ્ચો
સાટે અં બદલો; અવેળમાં; ભાગેભાર

સાટો પું ધીથી મોથેલો ચાખાનો લોટ (૨)
માલ ભરાય છે તે ગાડાનો ભાગ (૩)
ધોથેલું ધી

સાટોડી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ

સાટોડીમૂળ નં સાટોડીનું મૂળ

સાટોડો પું એક વનસ્પતિ

સાટોપ વિં આડંબરવાળું; ભપકવાળું (૨)
અભિમાની (૩) અં ધમંડથી; ટુમાખીથી
સાંક વિં '૬૦'

સાંકમાર પું જુઓ સાંકમાર

સાંકમારી સ્ત્રી જુઓ સાંકમારી

સાંડી સ્ત્રી સાંક વર્ષની વય; ઘડપણ (૨)
સાંક વર્ષનો ગાળો (૩) સાંક દિવસે
પાકતી એક ભતની જુવાર કે ડાંગર

સાડત્રીશ(-સ) વિં '૩૭'

સાડત્રીસું વિં ૩૭ જેને છેડે હોય તે સાલનું

સાડલો પું સાલ્લો

સાડી સ્ત્રી કીમતી સાલ્લો

સાડું(-ડું) પું સાળીનો વર

સાણકું નં મોટું શકેરું (૨) ભિક્ષાપાત્ર

સાણસી(-સી) સ્ત્રી પકડ જેવું એક સાધન

સાણસો પું મોટી સાણસી (૨) [લા.] સંકડામણ;
મુશ્કેલી

સાણું નં કોઠાર કે કોડીની બાજુએ રાખેલું
કાણું (૨) [લા.] ગળું (૩) [લા.] સંકડામણ;
મુશ્કેલી

સાત વિં '૭'

સાતડો પું સાતનો આંકડો

સાતત્ય નં સતતપણું

સાતપડું વિં સાત પડવાળું

સાતપડો પું પાનીએ કે હથેળીમાં થઈ એક
ભતનું ચૂમડું

સાતભાઈ પું એક પક્ષી

સાતમ સ્ત્રી પખવાડિયાની સાતમી તિથિ

સાતમું વિં કમમાં ૭ પછીનું

સાતરું વિં સજ્જન; રાણમારી તૈયાર કરેલું

સાતરો પું (પતંગની દોરીને) લોચ પર
ફટીફટી પાથરવી તે

સાત(-થ)વો પું રોકેલા અનાજનો લોહ; સડુ

સાતળો પું એક ઝાડ

સાડુ પું સાથવો

સાત્તિક વિં સત્ય (૨) પ્રમાણિક (૩)
સદ્ગુણી (૪) બળવાન; સત્તવાળું (૫)
સત્તવગુણવાળું (૬) સત્તવગુણમાંથી ઉત્પન્ન
થયેલું

સાત્તિક, ભાવ પું જુઓ સાત્તિકભાવ
સાત્તિકતા સ્ત્રી

સાત્તિકભાવ પું અંદરની લાગણી કે
ભાવથી થતા બાહ્ય વિકારો [સ્તંભ, સ્વેદ,
રોમાંચ, સ્વરભંગ, વેપથુ, વૈવશ્ય, અશ્રુ,
પ્રલય (મૂર્છા)]

સાત્તિકી વિં સ્ત્રી સત્તવગુણ સંબંધી;
સત્તવગુણની

સાત્તવતી સ્ત્રી નાટકની ચાર વૃત્તિઓમાંની
એક, જેનો વ્યવહાર વીર, રોદ્ર, અદ્ભુત અને
શાંતરસમાં થાય છે (જુઓ કૌશિકીવૃત્તિ)

સાથ પું સંગાત; સોળત (૨) સહકાર (૩)
અં સાથે (૫.)

સાથરિયો પું ગમે ત્યારે ગમે ત્યાં બેસી
પરચૂરણ સામાન વેચનાર (૨) નદીનવાણ
ઉપર સાથરી રાખનાર બ્રાહ્મણ

સાથરી સ્ત્રી નદીએ નાહવા આવેલાઓને માટે
પૂજનો સામાન રાખવા બ્રાહ્મણોએ પાથરેલી
સાથરાની ચટાઈ

સાથરો પું ધાસનું બિછાનું; પરાળની શય્યા
(૨) ફર્નની સાદડી; સાથરી (૩) ચોકો;
મરનારને સુવાડવા લીંપી તૈયાર કરેલી જમીન

સાથવો પું જુઓ સાતવો

સાથળ સ્ત્રી ભંધ

સાથિયો પું 卐 આવી મંગળસૂચક આકૃતિ
(૨) અભણ સ્ત્રીએ દસ્તાવેજ કે ખતમાં
સહીની જગ્યાએ લે ચિહ્ન કરે છે તે (વિધવા
મોંડું કરે છે)

સાથી પું સોળતી; મહદગાર; ભેડીદાર (૨)
ખેડ માટે રાખેલો નોકર

સાથે અં ભેડે; સંગાથે

સાથેલાગું અં સામટું; એકદમ (૨) એકસાથે;
લેગાલેગું

સાથેસાથે અં ભેડેભેડે

સાદ પું અવાજ; ધાંટો; સૂર (૨) ખૂમ

સાદડ વિં પરચૂરણ (૨) ભહેર (૩) સ્ત્રી
એક ભતનું ઝાડ

સાહડખર્ય પું; નં સાહડનાણામાંથી જહેર લાલના અથવા ધર્મદાના કામમાં થવું અર્થ
 સાહડખર્ય પું; નં જુઓ સાહડખર્ય
 સાહડનાણું નં સરકારના હવાલામાં રાખેલું
 જહેર ઉધરાણાનું નાણું
 સાહડિયું વિં સાહડ (૨) સાહડીને લગતું (૩)
 સાહડ નામના ઝાડનું
 સાહડિયો પું એક ઝાડ; સાહડ
 સાહડી સ્ત્રીં દભ, તાડછાં વગેરેની કરેલી ચટાઈ (૨) સાહ (૫.)
 સાહડું નં ફાટેલી ચટાઈનો કકડો (૨) ખબૂરાનાં પાનના રેસા; જલવલું
 સાહડો પું જુઓ સાહડિયો
 સાહર વિં પૂજ્ય (૨) જહેર; જાણીવું (૩)
 આવી પહોંચેલું (૪) સ્ત્રીં લહાવો (૫)
 હોહદ (૬) અં આદરસહિત
 સાહાઈ સ્ત્રીં સાદાપણું
 સાહું વિં ભપકો, આડંબર, દંભ કે કૃત્રિમતા વિનાનું
 સાહશ્ય નં સરખાપણું; સમાનતા
 સાધંત વિં સંપૂર્ણ; આદિથી અંત સુધીનું (૨) અં આદિથી અંત સુધી
 સાધક વિં કાર્યસિદ્ધિમાં ઉપયોગી (૨)
 સિદ્ધ કરનારું (૩) સિદ્ધ કરવા પ્રયત્ન કરનારું (૪) ભૂત, દેવ વગેરે સાધનારું (૫)
 પું સાધનાર; સાધના કરનાર
 સાધન નં ઉપકરણ; ઓભર; સામગ્રી (૨)
 ઉપાય; યુક્તિ (૩) ઈશ્વરપ્રાપ્તિ માટે જરૂરી તપ, સંયમ, ઉપાસના વગેરે (૪) હેતુ (પ્ર. શા.)
 સાધનચતુષ્ટય નં મોક્ષ મેળવવામાં જરૂરી ચાર સાધનો: (૧) નિત્યાનિત્યવસ્તુવિવેક (૨) વૈરાગ્ય (૩) શમાદિષ્ટસાધનસંપત્તિ [શમ, દમ, ઉપરતિ, તિતિક્ષા, સમાધાન, અહ્યા] (૪) મુમુક્ષુપણું
 સાધનતા સ્ત્રીં સાધનવાળા હોવાપણું
 સાધનભૂત વિં સાધનરૂપ બનેલું
 સાધનસમૃદ્ધિ સ્ત્રીં સાધનની વિપુલતા
 સાધના સ્ત્રીં સાધવા કે સિદ્ધ કરવા આવશ્યક પ્રયત્ન કે ક્રિયા કરવાં તે

સાધની સ્ત્રીં સપાટી જેવાનું કડિયાસુતારનું ઓભર
 સાધર્મ્ય નં સમાન ગુણધર્મવાળા હોવાપણું
 સાધર્મ્ય સં કિં સિદ્ધ કરવું; પાર પાડવું (૨)
 સાબિત કરવું (૩) દેવ, મંત્ર વગેરે વશ થાય કે સિદ્ધ થાય તે માટે સાધના કરવી; સાધના કરી તેમને વશ કે સિદ્ધ કરવાં (૪) શબ્દનું સિદ્ધ રૂપ કયા ફેરફારથી બન્યું તે બતાવવું (૫) [તક કે સંજોગોનો] લાભ ઉઠાવી લેવો; ઉપયોગ કરી લેવો
 સાધારણ વિં સામાન્ય; ખાસ નહિ તેવું (૨) સમાન; બધાને લાગુ પડે તેવું
 સાધારણ અવયવ 'કોમન ફેક્ટર' (ગ.)
 સાધારણતા સ્ત્રીં
 સાધારણધર્મ પું સામાન્ય ગુણ કે ધર્મ
 સાધારણીકરણ નં*
 સાધિત વિં સિદ્ધ કરેલું; પાર પાડેલું (૨)
 સાધિલું; વશ કરેલું (૩) સાબિત કરેલું (૪)
 ખીબ ઉપરથી સિદ્ધ કરેલું—તૈયાર કરેલું (બ્યા.)
 સાધીમંદી સ્ત્રીં એક વનરપતિ
 સાધુ વિં ધાર્મિક; ઈશ્વરભક્તિપરાયણ; સદાચરણી (૨) પું તેવો પુરુષ (૩) ત્યાગી; ખાલો; વેરાળી (૪) અં શાખાશા ધન્ય !
 સાધુતા સ્ત્રીં
 સાધુવૃત્તિ સ્ત્રીં પવિત્રતા; સદાચાર
 સાધ્ય વિં સિદ્ધ કરવાનું (૨) સાધી શકાય તેવું (૩) નં સિદ્ધ કરવાનું તે
 સાધ્યતા સ્ત્રીં સાધ્ય હોવાપણું
 સાધવસ નં ભય; ખીક (૨) ગભરાટ; ક્ષાભ
 સાધવી વિં સ્ત્રીં શીલવતી; પતિવ્રતા (૨)
 સ્ત્રીં ખાવી; સાધુરી
 સાન સ્ત્રીં ઇશારો; સંકેત; આંખમચકારો (૨)
 સમજણ; અક્ષલ (૩) સ્વમાન (૪) છટા (૫) નં ગીરો મૂકવું તે; અવેજ
 સાનક સ્ત્રીં ઠીબ; રકાળી; તાસક
 સાનખત નં ગીરો મૂક્યા બાબતનું લખાણ
 સાનગીરો વિં સાનમાં કે ગીરો મૂકેલું
 સાનંદ વિં આનંદયુક્ત (૨) અં આનંદપૂર્વક
 સાનંદાશ્ચર્ય નં આનંદયુક્ત આશ્ચર્ય

સાની સ્ત્રીં તેલભર્યાં કચરેલા તલનો બૂકો (૨)
 પેણીમાં ખાન તળતા ખરી પડેલા બૂકો
 સાનુકંપ વિં અનુકંપા-દયાવાળું
 સાનુકૂલ(-ળ) વિં અનુકૂળ; મદદગાર
 સાનુસ્વાર વિં અનુસ્વારવાળું
 સાન્નય વિં અન્નયવાળું
 સાપ પું સર્પ; ભુજંગ
 સાપણ સ્ત્રીં સાપની માદા
 સાપખામણી સ્ત્રીં એક જાતનો નાનો સાપ
 સાપમાર પું એક પક્ષી
 સાપરાધ વિં અપરાધી
 સાપિંડય નં સપિંડ હોવાવાળું
 સાપેક્ષ વિં અપેક્ષાવાળું; સ્વતંત્ર હસ્તી ન
 ધરાવનારું પણ ખીબા કરા પર આધાર
 રાખનારું
 સાપેલિયું નં નાનો સાપ; સાપનું બચ્ચું
 સાસાહિક વિં સાત દિવસનું (૨) સપ્તાહને
 લગતું (૩) નં સાતસાત દિવસે બહાર
 પડતું છાપું
 સાફ વિં સ્વચ્છ (૨) કચરા-કાંઠા વગરનું (૩)
 સપાટ (૪) નિષ્કપટી (૫) સ્પષ્ટ (૬) અં
 બિલકુલ ધસીને
 સાફકય નં સફળતા
 સાફસાફ વિં સાફ (૨) અં ચોખ્ખોચોખ્ખું;
 સ્પષ્ટ રીતે (૩) ખુલ્લા દિલથી
 સાફસૂફ વિં ચોખ્ખું; કચરા વિનાનું (૨) સ્ત્રીં
 ચોખ્ખવટ; વ્યવસ્થા
 સાફી સ્ત્રીં ચલમ પીવાનો કપડાનો કકડો (૨)
 પતરાણ; બડાઈ (૩) વિં વળતર વમરનું
 સાફો પું ફેટો
 સાખડબોથું અં (કા.) ભેળસેળવાળું
 સાખડું વિં બધુંય; તમામ (૨) સમજ; તૈયાર
 (૩) ટ્યાર; સાજું
 સાખર નં શિંગડાવાળું હરણ જેવું એક પ્રાણી
 સાખરશિ(-શી)મડું નં સાખરનું શિંગડું
 સાખરશિ(-શી)યું નં સાખરનું શિંગડું
 સાખરી સ્ત્રીં સાખરની માદા
 સાખરિ(-ળિ)યો પું દૂધહીનો વેપાર કરનારો
 સાખાશ અં શાખાશા ધન્યા
 સાખાશી સ્ત્રીં ધન્યવાદ; શાખાશી
 સાખિત વિં સિદ્ધ; પુરવાર

સાખિતી સ્ત્રીં પુરાવો; ખાતરી
 સાખુ પું ક્ષાર અને તેલની મેળવણીથી
 બનાવેલો મેલ કાપે તેવો પદાર્થ
 સાખુચોખા પું બં વં જુઓ સાખુચોખા
 સાખૂત વિં આખું; જેવું ને તેવું (૨) સંગીન;
 નકર; મજબૂત
 સાખૂતી સ્ત્રીં મજબૂતી; સંગીનતા (૨)
 સુરક્ષિતતા
 સામેલો પું વરઘોડામાં વરની આગળ ચારક
 કે ઘોડા વગેરે ઉપર શણગાર પહેરી બેઠેલાં
 છોકરાંમાંનું દરેક
 સાભિપ્રાય વિં અભિપ્રાયવાળું; કંઈ અર્થ
 કે હેતુવાળું
 સામ પું સામવેદ (૨) રાજનીતિના ચાર
 ઉપાયોમાંનો એક, સીકી વાતોથી સમજાવીને
 મેળવી લેવું તે (સામ, દાન, દંડ અને ભેદ)
 (૩) સ્વામી; પતિ (૫) (૪) સ્ત્રીં
 સામેલાની નીચેનો લોખંડનો ગોળ ભાગ
 સામગ વિં (૨) પું સામવેદ ગાનાર
 સામજાન નં સામવેદના મંત્રો ગાવા તે
 સામગ્રી સ્ત્રીં કોઈ કાર્યમાં ઉપયોગી સામાન
 (૨) કાકોરજના પ્રસાદની વિવિધ વાનીઓ
 સામહું વિં ભેગું; એકઠું (૨) અં સાથેલાયું;
 એકીવારે
 સામનસૂમન પું સરસામાન
 સામનો પું સામે થવું તે; વિરોધ; બાકરી
 સામયિક વિં સમય સંબંધી (૨) સમયોચિત
 (૩) નિયતકાલિક (૪) નં નિયત સમયે
 પ્રગટ થવું છાપું
 સામર નં એક ઝાડ
 સામર્ય નં બળ; શક્તિ; તાકાત
 સામવેદ પું (સં.) ચારમાંનો ત્રીજો વેદ
 સામવેદી વિં સામવેદ બાણેકું કે સામવેદનું
 અનુયાયી (૨) પું તેવો માણસ
 સામસામું વિં બરાબર સામું; વિરુદ્ધ;
 સ્પર્ધાવાળું (૨) અં એકબીજાની સામે;
 હરીકાઈમાં
 સામળ(-ળિયો-જો) પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણ
 સામણું વિં કાણું
 સામળો પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણ
 સામંજસ્ય નં ઓચિત્ય; યોગ્યતા

સામંત પું વીર થોહો (૨) ખંડિયો રાજ
(૩) રાજનો મોટો જમીનદાર કે સરદાર
સામાજિક વિં સમાજ સંબંધી (૨) સમાજનું
(૩) પું સભાસદ; પ્રેક્ષક
સામાન પું સામગ્રી; રાચરચીકું; ઉપયોગી
ચીજો; સામગ્રી; સાહિત્ય; સરંજામ;
રાચરચીકું (૨) બાર
સામાન્ય વિં સાધારણ; ખાસ નહિ તેવું (૨)
બધામાં સમાન (૩) નં અમુક વર્ગની
વ્યક્તિઓમાં રહેલો સમાન ગુણ કે ધર્મ;
ભતિ (ન્યા.શા.)
સામાન્યનામ નં કોઈ એક આખા વર્ગને
લાગુ પડતું નામ (વ્યા.)
સામાન્યા સ્ત્રીં વેશ્યા
સામાન્યાધિગમ પું*
સામાપાંચમ સ્ત્રીં ભાદરવા સુદ પાંચમ
સામાસામી અં એકબીજાની સામે (૨)
સ્પર્ધામાં
સામાસિક વિં સમાસ સંબંધી (૨)
સમાસયુક્ત
સામિયાનો પું જુઓ સામિયાનો
સામીચ્ય નં સમાપતા
સામુદાયિક વિં સમુદાયનું, -ને લગતું (૨)
સમુદાય વડે કરાતું
સામુદ્ર વિં સમુદ્રનું, -ને લગતું
સામુદ્રધુની સ્ત્રીં બે મોટા સમુદ્રને જોડનારી
ખાડી
સામુદ્રિક વિં સમુદ્ર સંબંધી (૨) નં
શરીરનાં ચિહ્ન ઉપરથી અવિધ્ય કે શુભાશુભ
ફળ જણવાતું શાસ્ત્ર (૩) પું તે શાસ્ત્ર
જણનાર
સામું વિં સામે આવેલું (૨) વિરુદ્ધ
સામે અં રૂબરૂ (૨) નજર તરફની દિશામાં
(૩) વિરુદ્ધમાં
સામેરી પું એક રાજ
સામેલ વિં ભજેલું; જોડાયેલું
સામેલગીરી સ્ત્રીં સામેલ હોતું કે થતું તે
સામેયું નં વાળતેગાળતે સામે લેવા જવું
સરખસ
સામે પું એક ખડકાન્ય
સામેપચાર પું સામનો ઉપયોગ કે પ્રયોગ;
મોઠાં વચનથી મેળવી લેવું તે

સામ્ય નં સમાનતા
સામ્યચિહ્ન નં બરાબરી દર્શાવતું = આણું
ચિહ્ન (ખ.)
સામ્યવાદ પું માલમતા વગેરે સામાજિક
માલકીનાં ગણીને દરેકનું સામ્ય સ્થાપનારો
વાદ; 'કોમ્યુનિઝમ'
સામ્યવાદી વિં (૨) પું સામ્યવાદમાં માનનાર
સામ્રાજ્ય નં એક હકૂમત નીચે આવેલાં
અનેક રાષ્ટ્રોનો સમૂહ (૨) તેવી હકૂમત
સામ્રાજ્યવાદ પું 'ઈમ્પીરિયલિઝમ'
સામ્રાજ્યવાદી વિં (૨) પું સામ્રાજ્યવાદમાં
માનતું
સાયક નં બાણ (૨) ખડ્ગ; હથિયાર
સાયત સ્ત્રીં કલાક; અદી ધડી
સાયત વિં અયનચલન પ્રમાણે ગણાતું
સાયખાન નં મકાનમાં તડકો આવતો
અટકાવવા બંધાતો પડદો
સાયર પું સાગર (૨) નં દારૂતાડી ઇત્યાદિ
કેરી ચીજો ઉપરની જકાત
સાયરકોઠો પું*
સાયંકાલ(-ળ) પું સંધ્યાકાળ
સાયંસંધ્યા સ્ત્રીં સૂર્યાસ્ત સમયની સંધ્યા
સાયુજ્ય નં એક યદિ જવું તે; મળી જવું તે
સાયો પું મદદ; આશરો (૨) ફરીરનો જલ્લો
સાર વિં સારું; ઉત્તમ (પ.) (૨) પું કસ;
સત્વ (૩) તાત્પર્ય; સારારો (૪) [લા.] લાભ
(૫) સ્ત્રીં સારવાર (૬) કૃપા
સારક વિં રેચક (૨) પું વાળ હોળનાર
સારમજા વિં સારયુક્ત; સારપૂર્ણ
સારણ વિં સારનાર; નિભાવનાર (૨) પું
વાવકૂવામાંથી કાઢેલી નહેર (૩) નં
સારણગાંઠ
સારણગાંઠ સ્ત્રીં પેઠામાં થતી એક ભતતી માંઠ
સારણિ(-ણી) સ્ત્રીં નહેર; નીક (૨) કોઠો;
કોષ્ટક
સારથિ પું રથ હાંકનાર
સારધી વિં દીર્ઘદષ્ટિવાળો; ચતુર; કુશળ
સારથ સ્ત્રીં સારાપણું; સમજનતા; સારાપણાની
પ્રશંસા
સારપણું સં કિં કચારામાંના નકામા છોડ
તાણી નાખી પાછા અંદરના કચરામાં
ફગાવવા તે

સારભાગ પું. સારરૂપ ભાગ; સારાશ
 સારભૂત વિ. સારસ્વરૂપ (૨) સર્વોત્તમ; શ્રેષ્ઠ
 સારમંડળ ન. એક ભતનું ૩૨ તારનું વાળું
 સારમાણસાઈ સ્ત્રી. સમ્મનનતા
 સારમેય પું. કૃતરે
 સારવર્ણ સં. કિં. સાર કાઠવો
 સારવા સ્ત્રી. સારી ફળદ્રુપ જમીન,
 સારવાન પું. જીવવાળો; રાયકો
 સારવાર સ્ત્રી. બરદાસ્ત; સેવાચારી
 સારવું સં. કિં. શ્રાદ્ધ કરવું (૨) પરોવવું (૩)
 • ખેરવવું; ટપકાવવું (૪) આંજવું; લગાડવું
 (૫) પાર પાડવું; કરવું (૬) પહેરવું;
 શણગારવું (૭) સરકાવવું
 સારસ પું. ન. એક પંખી
 સારસી સ્ત્રી. સારસની માદા
 સારસ્વત વિ. સરસ્વતી સંબંધી (૨) સારસ્વત
 દેશનું (૨) પું. સરસ્વતી નદીના તટ ઉપરનો
 દિલ્લીથી વાયવ્યનો આથેનો પવિત્ર
 પ્રદેશ (૩) તે દેશનો નિવાસી બ્રાહ્મણ
 સારંગ પું. ન. એક રાગ (૨) મૃગ (૩)
 ધનુષ્ય (૪) (સં.) વિષ્ણુનું ધનુષ્ય (૫)
 હાથી (૬) કેકિલ (૭) ભમરો (૮)
 વહાણના કપ્તાનનો મદદનીશ
 સારંગધર પું. (સં.) શારંગધર; વિષ્ણુ
 સારંગપાણિ પું. (સં.) શારંગધર; વિષ્ણુ
 સારંગી સ્ત્રી. એક તંતુવાદ્ય
 સારાઈ(-શ) સ્ત્રી. સારાપણું
 સારાવાટ સ્ત્રી. (કા.)
 સારાશ સ્ત્રી. સારાઈ; સારાપણું
 સારાસાર પું. સારું અને ખોટું
 સારાસારવિચાર પું. સારાસારનો વિચાર
 સારાસારવિવેક પું. સાર અને અસારનો
 વિવેક કરવો—જુદાં પાડવાં
 સારાસારી સ્ત્રી. સારો મેળ કે સંબંધ
 સારાં ન. બ. વ. ચારી કરતા, હલકી ભતના
 રખડતા લોક
 સારાંશ પું. ભાવાર્થ; મતલબ; તાત્પર્ય
 સારિકા સ્ત્રી. મેના
 સારીમમ સ્ત્રી. માયન પ્રમાણે ગોઠવેલા
 સ્વરસમૂહના સ્વરો
 સારીપેઠ(-કે) અ. ખૂબ; પુષ્કળ
 સારુ અ. ને માટે

સારું વિ. શુભ; સુંદર; મનનું (૨) અ.
 (જવાબમાં) ઠીક; બલે
 સારુંનરમું વિ. સારું અને ખોટું
 સારુંમાફું વિ. સારુંનરમું; સારુંખોટું
 સારૂચ્ય ન. સમાન રૂપવાળા હોવું તે
 સારૂવડું ન. ચોખાના લોટનો પાપડ
 સારો પું. ખેસતા વર્ષને દિવસે વંચાતી, વર્ષ
 દરમ્યાન બનવાના બનાવોની આગાહી
 સારોશ્વાર પું. સાર કે રહસ્ય તારવવું તે
 સાર્થ વિ. અર્થયુક્ત (૨) પું. કાફો
 સાર્થક વિ. સફળ; કૃતાર્થ (૨) ન. સફળતા;
 સિદ્ધિ
 સાર્થકથ ન. સાર્થકતા
 સાર્થવાહ પું. વણબરો (૨) સંધવી; કાફોનો
 આગેવાન
 સાર્દ વિ. બીનું
 સાર્ધ વિ. અર્ધ સહિત
 સાર્વકાલિક વિ. સર્વ કાળ રહેનારું (૨)
 સર્વ સમયને લગતું
 સાર્વજનિક વિ. સર્વ લોકોનું; સર્વ લોકો
 સંબંધી; સર્વ લોકોને ઉપયોગી
 સાર્વજનીન વિ. જુઓ સાર્વજનિક
 સાર્વત્રિક વિ. સર્વ જગાએ થતું (૨) સર્વંયાપી
 સાર્વભૌતિક વિ. બધાં ભૂત-પ્રાણીને લગતું
 સાર્વભૌમ વિ. આખી પૃથ્વીનું; આખી પૃથ્વી
 સંબંધી (૨) પું. ચક્રવર્તી રાજ
 સાર્વભૌતિક વિ. સર્વ લોકો સંબંધી
 સાલ પું. ન. એક વૃક્ષ (૨) સ્ત્રી. વર્ષ (૩)
 પાકની મોસમ (૪) વર્ષાસન (૫) ન.
 વીંધમાં ખેસે તેવો છોડો; બંધ ખેસતો
 સાંધો (૬) નડતર; આડખીલી (૭)
 ગિલ્લીદંડાની એક રમત
 સાલગરેહ સ્ત્રી. વરસગાંઠ
 સાલગીરી સ્ત્રી. સાલગરેહ; વરસગાંઠ
 સાલગુદસ્ત સ્ત્રી. ગયું વર્ષ
 સાલમ પું. એક કંદ
 સાલમપાક પું. સાલમ નાખીને બનાવેલો
 પાક (૨) [લા.] માર
 સાલપોલ(-લિયું) વિ. સાલમાંથી ઢીલું પડી
 ગયેલું (૨) સાલ બરાબર ખેડાં ન હોય તેવું

સાલવણું નં સલવાઈ રહેવું તે; એક બાજુ
ખસી રાકાય નહિ તેવી સ્થિતિ (૨)
સાલવણું તે

સાલવણું સં કિં સાલ બેસાડવાં (૨) [લા.]
પંચાત જલ્લી કરવી

સાલવાર અં વરસવાર; વરસના અનુક્રમે
સાલવારી સ્ત્રીં વર્ષ પ્રમાણે અનુક્રમ (૨)
બનાવોની સાલવાર ગોઠવણી (૩) તેની
ચાદી કે નોંધ

સાલવી પું સુતાર
સાલવું અં કિં ખટકવું; ભોંકાવું; દિલમાં
દુઃખ થવું

સાલસ વિં નરમ સ્વભાવનું; ભણું; સરળ
સાલસકંચો પું તરકટ; છપી ગોઠવણ
સાલસાઈ સ્ત્રીં સાલસપણું
સાલાતાલા પું બં વં કાલાવાલા; આજીજી
સાલાતૂણું વિં અણસમનું; ઠંગધડા વિનાનું
(૨) ભણું; ભોળું

સાલિયાણું નં વર્ષાસન; વાર્ષિક વેતન
સાલિયું વિં વાર્ષિક (૨) નં વર્ષાસન; સાલિયાણું
સાલુ(-લો)ત્રી સ્ત્રીં*
સાલોકય નં સાથે એક લોકમાં વસવું તે
સાલોત્રી સ્ત્રીં*
સાલ્લો પું સ્ત્રીઓને પહેરવાનું વસ્ત્ર
સાવ અં તદન
સાવકાશ વિં અવકાશવાળું (૨) અં સગવડ;
અનુકૂળતાએ

સાવકું વિં ઓરમાયું; અપરમાનું
સાવચેત વિં સાવધાન; જાગૃત; સચેત
સાવચેતી સ્ત્રીં સાવધાની (૨) ચેતવણી
સાવજ પું વાધ
સાવધ વિં સાવચેત
સાવધાન વિં સાવધ; હોશિયાર; જાગૃત
સાવધાનતા સ્ત્રીં
સાવધાની સ્ત્રીં સાવધાનતા

સાવન પું એક સૂર્યોદયથી બીજા સૂર્યોદય
સુધીનો એક દિવસ (૨) વિં એ ગણતરી
પ્રમાણે ૩૦ દિવસનો (માસ) કે ૩૬૦
દિવસનું (વર્ષ)

સાવચવ વિં અવચવવાળું
સાવરણી સ્ત્રીં પૂજે વાળવાનું સાધન
સાવરણો પું મોટી સાવરણી
સાવરિયું નં સાસરું
સાવણ્ય નં સવણ્યપણું
સાવણિયું નં એક જાતનું આછા વણાટનું
પાટણું ધાતિયું

સાવણું નં શકારું
સાવિત્રી સ્ત્રીં સૂર્યનું કિરણ (૨) ગાયત્રી (૩)
[સં] સત્યવાનની પત્ની

સાવિત્રીવ્રત નં જેઠ માસના શુકલપક્ષના
છેલ્લા ત્રણ દિવસોમાં સૌભાગ્યની રક્ષા માટે
સ્ત્રીઓએ કરવાનું એક વ્રત

સાશક વિં શંકાયુક્ત
સાશ્ય વિં આશ્રયવાળું (૨) અં અચંખા
સાથે

સાશંગ વિં આઠે અંગ સહિત (માથું, આંખ,
હાથ, છાતી, પગ, જંઘ, મન અને વાણી)
સાસ પું શ્વાસ; હમ (૨) [લા.] જીવ (૩)
શકાર

સાસરવાસ પું સાસરામાં વસવું તે
સાસરવાસણી વિં સ્ત્રીં સાસરામાં વસતી સ્ત્રી
સાસરવાસો પું સાસરે જતાં દીકરીને અપાતો
લગણાં, ધરણાં વગેરે એના ઉપયોગનો
અગત્યનો સરસામાન

સાસરવેલ સ્ત્રીં સસરાના કુટુંબનાં માણસો
સાસરિયું નં સાસરીનું સગું
સાસરી સ્ત્રીં સસરાનું ધર
સાસરું નં સાસરી
સાસુ સ્ત્રીં વર કે વહુની મા
સાસુભયો પું પતિ
સાસોટ અં શ્વાસભેર; હાંફતેહાંફતે
સાસના સ્ત્રીં ગાયને ગળે જે ગોદડી જેવી
આમડી લખડે છે તે

સાહબચ્ચ નં સાથે રહેવું કે ફરવું તે (૨)
સંગ; સાથ (૩) હમેશાં સાથે હોવું તે
સાહનિક વિં સ્વાભાવિક; કુદરતી
સાહવું સં કિં જાણવું; પકડવું

સાહસ નં જોખમભરેલું કામ (૨) અવિચારી
કામ (૩) જોખમ હોવા છતાં હામ ભીડી
અંપલાવવું તે

સાહસિક વિં સાહસ કરનારું

સાહસિકતા સ્ત્રી

સાહસ્ય સ્ત્રી મદદ

સાહસ્યકારક વિં સાહસ્ય કરે એવું

સાહિત્ય નં સાધન; સામગ્રી (૨) પ્રભનાં
વિચાર, ભાવના, જ્ઞાન વગેરેની ભાષામાં
સંગ્રહાયેલી મૂડી

સાહિત્યકાર પું સાહિત્ય રચનાર

સાહિત્યકૃતિ સ્ત્રી સાહિત્યની ચીજ

સાહિત્યચર્ચા સ્ત્રી સાહિત્યના વિષયોની
ચર્ચા

સાહી સ્ત્રી શાહી; રુશનાઈ

સાહીચૂસ પું; નં જુઓ શાહીચૂસ

સાહુકાર પું જુઓ શાહુકાર

સાહુકારી સ્ત્રી જુઓ શાહુકારી

સાહુડી સ્ત્રી જુઓ શાહુડી

સાહેબ પું માલિક; ધણી; મોટા માણસ
(૨) ટોપીવાળો; યુરોપિયન (૩) ઈશ્વર

સાહેબખાની વિં ખાનદાન માણસોના ઉપ-
યોગનું; અમદાવાદી જાંચી બનાવટના (કાગળ)

સાહેબજાદી વિં બાદશાહ કે હમરાવની દીકરી

સાહેબજાદો પું બાદશાહ કે હમરાવનો દીકરો

સાહેબા સ્ત્રી શેઠાણી; પ્રતિષ્ઠિત સ્ત્રી

સાહેબી સ્ત્રી જહોજલાલી; વૈભવ (૨) શેઠાઈ

સાહેબો પું સ્વામી; વર

સાહેલી સ્ત્રી સખી

સાહ્ય સ્ત્રી સહાયતા

સાહ્યકારક વિં સહાયતા કરનાર

સાળ સ્ત્રી કપડાં વણવાનું ચંત્ર

સાળવી પું કપડાં વણનાર; વણકર

સાળાવેલી સ્ત્રી સાળાની વહુ

સાળી સ્ત્રી વહુની બહેન

સાણુ પું સ્ત્રીઓને પહેરવાનું ઝીણું રંગીન
વસ્ત્ર

સાળેલી સ્ત્રી જુઓ સાળાવેલી

સાળો પું વહુનો ભાઈ

સાંઈ, મૌલા પું પરમેશ્વર; ખુદા (૨) ફકીર
સાંકડ સ્ત્રી સંકટામણ; ભીડ (૨) મુસ્કેલી
સાંકડું વિં પહોળાઈમાં બોણું (૨) ભિડાવું;

ફટ વગરનું

સાંકચ નં સંકરતા

સાંકળ સ્ત્રી કડીઓ કે આંકડા જોડીને બનાવેલી
લાંબી હાર (૨) જમીન ભરવાનું ૧૦૦
ફૂટનું માપ

સાંકળણું સં કિં સાંકળની પેઠે જોડવું;
વળગાડવું (૨) અં કિં સાંકળની પેઠે
બંધાવું

સાંકળિયું નં પુસ્તકનાં પ્રકરણ વગેરેનો પાનના
નંબર સાથે અનુક્રમ

સાંકળી સ્ત્રી નાની કડીઓ જોડી બનાવેલી
સેર (૨) કેટલાક વાણી કંઠી

સાંકળું નં પગનું એક ધરણું

સાંકેતિક વિં સંકેત સંબંધી; સંકેતવાળું

સાંકો પું સાંખું; માપનો અડસટ્ટો

સાંખણું સં કિં ખમણું; સહન કરવું (૨)
ક્ષમા કરવી (૩) માપવું; ભરી જોવું

સાંખું નં માપ (૨) ખેડીને પડતર રાખેલું
ખેતર

સાંખો પું એકનો સંકેત (વિપારી)

સાંખ્ય પું; નં જુઓ સાંખ્યદર્શન

સાંખ્યદર્શન નં કપિલમુનિએ રચેલું દર્શન;
છ વૈદિક દર્શનોમાંનું એક

સાંખ વિં અંગો સહિત (૨) આખું; તમામ
(૨) પું; સ્ત્રી; નં બરછી જોવું એક
હથિયાર

સાંખર(-રી) સ્ત્રી સમજાની શિંગ

સાંખણું નં બાળકની કોટમાં ધાલવાનું હાલતું

સાંખામા(-માં)ચી સ્ત્રી અઢેલીને ખેસાય તેવી
પાટી ભરેલી ખુરસીઘાટની માંચી

સાંખી સ્ત્રી રચની ધરી અને સાટી એ બે
વચ્ચેનો કઠેરાવાળો ભાગ

સાંખોપાંખ વિં અંગઉપાંગ સહિત; સમસ્ત;
પૂર્ણ (૨) અં સંપૂર્ણ રીતે

સાંખામિક વિં સંખામને લગતું (૨) પું
સેનાપતિ (૩) શાહી

સાંચરણું અં કિં જવું; વિદાય થવું (૨)
સાંચવું

સાંધવું સં કિં સંધરવું; એકું કરવું; વહોરી
રાખવું
સાંચાકામ નં યંત્ર (૨) યંત્રનું કામ (૩)
યંત્રની રચના વગેરે
સાંચો પું સંચો (૨) બીજું
સાંજ(-જ) સ્ત્રી સંધ્યાકાળ
સાંજ સ્ત્રી સાંજે ગાવાનાં લગ્નગીત (૨)
આરતી
સાંજે પું સંજેરીમાં બરવાનો માવો (૨)
રેલમાં તણાઈ આવેલો ધાસ વગેરેનો કચરો
સાંજ સ્ત્રી જુઓ સાંજ
સાંડી સ્ત્રી સરાંડી
સાંડીઝાંખરાં નં બં વં જુઓ સાંડીઝાંખરાં
સાંડો પું જુવાર, શેરડી વગેરેનો પેરાઈવાળો
દાંડો
સાંડશી(-સી) સ્ત્રી જુઓ સાણસી
સાંડસો પું જુઓ સાણસો
સાંદ(-દિયો) પું ગોધો; આખલો (૨) [લા.]
માતેલો-નિરંકુશ માણસ (૨) નર જાંટ
સાંદણી સ્ત્રી જાંટડી; ઉતાવળી ચાલની
સવારીની જાંટડી
સાંદવું અં કિં ઉતાવળે જવું
સાંદિયો પું જુઓ સાંદ
સાંદો પું કીડીઓ ખાનારું એક પ્રાણી
સાંતરું વિં સાતરું; તૈયાર (૨) શરીરે નાતું;
ગરારે નાજુક (૩) નં રસોઈનું સીધું
સાંતવું સં કિં સંતાડવું (૨) અં કિં
પરું થવું
સાંતળવું સં કિં ધી કે તેલમાં રોકવું કે તળવું
સાંતી સ્ત્રી એક હળથી વવાય તેટલી જમીન
(૨) નં સાંતીડું
સાંતીડું નં હળ
સાંતીવેરો પું હળ ઉપરનો કર
સાંતેલી સ્ત્રી છોકરાંની એક રમત
સાંતેલું નં બળદને જોતરવામાં વપરાતું લાકડાનું
ચોકું
સાંતવન નં આશ્વાસન; સાંતિ
સાંતવના સ્ત્રી જુઓ સાંતવન
સાંથ સ્ત્રી ગણોત; જમીન ખેડવા આખ્યા
બદલ લેવાનું ભાડું
સાંથવું સં કિં સાથે આપવું

સાંથી વિં સાથે રાખનાર (૨) પું સાંથીડો
સાંથીડો પું સાથે જમીન ખેડનાર ખેડત
સાંદીપનિ પું (સં) શ્રીકૃષ્ણ અને મુદામાના
ગુરુ
સાંક વિં ધન; માદ (૨) ઘોર (૩) સ્ત્રીબધ;
ચોકણું
સાંકતા સ્ત્રી
સાંધ સ્ત્રી જુઓ સાંધો
સાંધજી નં સાંધો (૨) અનુસંધાન (૩)
વધારાનો ભાગ; પુરવણી
સાંધવું સં કિં સીવવું (૨) જોડવું (૩) સાંધો
કરવો (૪) (વાસણને) રેણું-ચીંગડું દેવું
સાંધિવિચ્છિદ્ધ પું પરરાજ્યા સાથે સાંધ
કે વિચ્છે કરવાના અધિકારવાળો અમલદાર
સાંધો પું જ્યાં જે વસ્તુઓ જોડાઈ કે
સિવાઈ હોય તે ભાગ (૨) ફાટેલું કે
વટેલું દુરસ્ત કરવા દીધેલું ચીંગડું (૩)
ચોરો
સાંધ્ય વિં સંધ્યા સંબંધી
સાંનિધ્ય નં સમીપતા
સાંનિષાતિક વિં સનેપાત સંબંધી
સાંપડ સ્ત્રી સંપુટ
સાંપડવું અં કિં મળવું; પ્રાપ્ત થવું (૨)
જન્મવું; અવતરવું
સાંપરાય પું પરલોક
સાંપ્રત વિં તૈયાર (૨) હમણાં; હાલ
સાંપ્રદાયિક વિં સંપ્રદાય સંબંધી
સાંખ પું (સં) શિવ (૨) [સં] જાણવતીનો
પુત્ર (૩) સ્ત્રી સાંખલાની નીચલી લોખંડની
ખોળા
સાંખેલ સ્ત્રી ધૂંસરીની ખીલી
સાંખેલી સ્ત્રી નાનું સંખેલું
સાંખેલું નં ખાંડવાનું એક સાધન
સાંબરવું સં કિં એકું કરવું (૨) અં કિં
યાદ આવવું
સાંબળવું સં કિં શ્રવણ કરવું (૨) [લા.]
ધ્યાન ઉપર લેવું
સાંબત્સરિક વિં વાર્ષિક (૨) પું જોશી
સાંસણી સ્ત્રી પ્રપી ઉશ્કેરણી
સાંસતા સ્ત્રી ધીરજ; સખૂરી (૨) સત્તા;
શક્તિ (૩) તંગી

સાંસતું વિં ધીમું; જુસ્સો નરમ પડ્યો
 હોય એવું
 સાંસા પું બં વં સંશય (૨) તંગી (૩)
 તંગીનાં કીર્તી
 સાંસારિક વિં સંસાર સંબંધી
 સાંસોટ અં સોસિદું; સીધું
 સાંસ્કારિક વિં સંસ્કાર સંબંધી
 સાંસ્થાનિક વિં સંસ્થાન સંબંધી (૨) પું
 સંસ્થાનમાં સાથે વસતો દેશભાઈ
 સિક(-ક)લ ઓં મુખવટો; ચહેરો
 સિકલીગર પું (હથિયાર વગેરે) ધસીને સાફ
 કરનારો; સરાણિયો
 સિકંદર પું ઉભતિનો સિતારો (૨) [સં.]
 અલોકચન્દર
 સિકલ ઓં જુઓ સિકલ
 સિકાઈ વિં જુઓ સકઈ
 સિકાદાર વિં છાપવાળું (૨) સુંદર દેખાવનું
 સિકાખંધ વિં મહોરછાપવાળું (૨) ખીડેલું;
 અનામત
 સિકાશાસ્ત્ર નં 'ન્યુમિસ્મેટિક્સ'
 સિકે અં સુધ્યાં
 સિકેકદાર ઓં કટારની આકૃતિવાળી મહોર
 કે છાપ
 સિકો પું છાપ; મહોર (૨) ચલણી નાણું
 (૩) મોટી લખોટી
 સિકત વિં છાંટેલું
 સિગરામ પું; નં એક વાદન
 સિઝાવવું સં કિં 'સીઝવું'નું પ્રેરકરૂપ
 સિઝાવવું સં કિં 'સીઝવું'નું પ્રેરકરૂપ
 સિઝાવું અં કિં 'સીઝવું'નું કમ્પિરૂપ
 સિત વિં સ્વેત; સફેદ (૨) પું ઘોળો રંગ
 સિતમ પું જુલમ
 સિતમમ(-ગા)ર વિં જુલમમાર
 સિતાખ(-બી) ઓં ત્વરા; કૃતિ
 સિતાર પું; ઓં એક તંત્રવાદ્ય
 સિતારિયો પું સિતાર બજવનારો
 સિતારી ઓં નાની સિતાર
 સિતારો પું તારો; મદ (૨) દસા; નસીબ
 સિતેર વિં '૭૦'
 સિતો(-ચી)તેર વિં '૭૭'
 સિતારી(-સી) વિં '૮૭'

સિતેર વિં '૭૭'
 સિદાવવું સં કિં 'સિદાવું'નું પ્રેરકરૂપ
 સિદાવું અં કિં દુઃખી થવું; રિખાવું
 સિદ્ધ વિં તૈયાર; સફળ; પ્રાપ્ત (૨) નિશ્ચિત;
 સાબિત (૩) નિબળાત (૪) સિદ્ધિ પ્રાપ્ત
 કરી હોય તેવું (૫) મુક્ત (૬) પું સિદ્ધિઓ
 મેળવી હોય તેવો યોગી (૭) મુક્ત પુરુષ
 સિદ્ધતા ઓં સિદ્ધપણું (૨) સિદ્ધિ; સફળતા
 (૩) સાબિતી
 સિદ્ધાઈ ઓં સિદ્ધપણું
 સિદ્ધાથ પું (સં.) ગૌતમબુદ્ધ
 સિદ્ધાસન નં યોગનું એક આસન
 સિદ્ધાંત પું નિશ્ચિત મત; નિર્ણય (૨)
 ઉપપત્તિયુક્ત ગ્રંથ
 સિદ્ધાંતસૂત્ર નં શંકનો નિર્ણય આપનારું
 અને શાસ્ત્રકારના મતનું પ્રતિપાદન કરનારું
 સૂત્ર
 સિદ્ધાંતી વિં સિદ્ધાંત રજૂ કરનારું કે તેનું
 સમર્થન કરનારું (૨) શાસ્ત્રના તત્ત્વને
 બજાવનારું (૩) પું તેવો પુરુષ
 સિદ્ધિ ઓં પરિપૂર્ણ, સફળ કે સાબિત થવું
 તે (૨) સાબિતી (૩) ફલપ્રાપ્તિ (૪)
 છેવટની મુક્તિ (૫) યોગથી મળતી આઠ
 શક્તિઓમાંની દરેક (અણિમા, મહિમા,
 ગરિમા, લધિમા, પ્રાપ્તિ, પ્રાકાશ્ય, ઈશિત્વ,
 વશિત્વ)
 સિદ્ધિદા ઓં (સં.) દુર્ગા
 સિદ્ધિદાયક વિં સિદ્ધિ આપનારું
 સિદ્ધિયોગ પું જ્યોતિષમાં એક શુભ યોગ
 સિધાર(-વ)વું અં કિં ચાલતી પકડવી;
 વિદાય થવું
 સિનેમા પું ચિત્રોની પરંપરાને ચાલતી ઘટના
 તરીકે પટ ઉપર બતાવવાની યુક્તિ
 સિપાઈ(-હી) પું સૈનિક; ફોજનો માણસ
 (૨) ચપરાસી; પટાવાળો (૩) પોલીસ
 સિપાઈ(-હી)ગીરી ઓં સિપાઈનું કામ કે
 નોકરી
 સિપાહસલાહ પું લશ્કરનો ઉપરી; સેનાપતિ
 સિપાહી પું જુઓ સિપાઈ
 સિપાહીગીરી ઓં જુઓ સિપાઈગીરી

સિપાહીરાજ-(નય) નં લક્ષરી અમલ
 સિપુર્દા વિં સોષિલું
 સિકેત સીં વિશેષતા; ખાસિયત (૨) તારીફ
 (૩) સુરત; સિકલ
 સિકેલું વિં ભલીવાર વગરનું; ઢંગધડા વગરનું
 સિકાખડાદુર વિં હિંમતવાન; ખડાદુર
 સિકારસ સીં ભલામણ; કાઈને માટે
 લાગવગવાળા આગળ કરેલી પ્રશંસા કે આગ્રહ
 સિખંદી વિં (૨) સીં જુઓ સિરખંદી
 સિમેંટ પું ચણતરમાં વપરાતો એક પદાર્થ
 સિયમ વિં ત્રીભ દરજ્જાનું; બિતરતી પંક્તિનું
 સિયાહ વિં કાળું
 સિર નં માથું
 સિરભેરી સીં જળરદસ્તી (૨) તુમીખી
 સિરતાજ પું મુગટ (૨) [લા.] મુરખી (૩)
 સરદાર; અમ્રાણી
 સિરપેચ પું ફેંટા ચથવા પાઘડી ઉપર બાંધવાનો
 હીરામોતીજડિત પટકો
 સિરફ અં રક્ત; માત્ર; કેવળ
 સિરખંદી વિં સમ્રાટને માટે સામંત રાજાએ
 પોતાને ખર્ચે રાખેલું (લક્ષર) (૨) સીં
 એ પ્રમાણે રાખેલી ફોજ
 સિરસ્તેદાર પું જુઓ શિરસ્તેદાર
 સિરસ્તેદારી સીં જુઓ શિરસ્તેદારી
 સિરસ્તો પું ચાહુ વહીવટ; ધારો
 સિરોઈ સીં જુઓ શિરોઈ
 સિર્ક અં જુઓ સિરફ
 સિલક સીં ખર્ચે જતાં બાકી વધેલી રકમ
 સિલસિલાખંધ વિં અનુક્રમ પ્રમાણેનું (૨)
 સળંગ (૩) અં અનુક્રમ પ્રમાણે; એક
 પછી એક
 સિલસિલો પું સાંકળ (૨) ક્રમ; પરંપરા (૩)
 કુલપરંપરા; વંશાનુક્રમ
 સિલાઈ સીં સીવવાની રીત (૨) સિવડામણ
 સિલેદાર પું ઘોડેસવાર સિપાઈ
 સિલેદારી સીં સિલેદારપાથું
 સિવડામણ નં સીવવાનું મહેનતાણું
 સિવડામણી સીં જુઓ સિવડામણ
 સિવડાવણું સં કિં 'સીવણું'નું પ્રેરકરૂપ
 સિવાઈ સીં જુઓ સિવડામણી
 સિવાય અં વિના; વગર

સિવાણું અં કિં 'સીવણું'નું કર્મણિરૂપ
 સિસકારો પું (૨૫૦) દાંતમાંથી પવન પસાર
 થતાં થતો અવાજ
 સિસોટી સીં જુઓ સીટી (૨) એક ઝાડ
 સિસોળિયું નં સાહુડીનો પીંછા જેવો સળિયો
 સિંગ સીં સીંગ
 સિંગારા સીં જુઓ સીંગારા
 સિંચન નં સિંચણું તે
 સિંચણું સં કિં છાંટણું; રેડણું (૨) પાણી
 પાણું (ઝાડને) (૩) ઉપરાઉપરી ગોઠવણું
 (૪) લાદણું (૫) ફવામાં મૂકણું (ઘડો કે
 દોરડું)
 સિંદૂર નં પારો, સીસું તથા ગંધકની
 મેળવણીનો લાલ ભૂકો
 સિંદૂરિયું વિં સિંદૂરના રંગનું (૨) નં (કા.)
 સિંદૂરી સીં વિધવાઓને પહેરવાનું સિંદૂરિયા
 રંગનું એક જાતનું લગડું
 સિંધ પું; નં (સં.) મુંબાઈ ઈલાકામાં વાયવ્ય
 ભાગમાં આવેલો પ્રાંત
 સિંધભૈરવી સીં એક રાગિણી
 સિંધવ પું; નં એક ખનિજ ક્ષાર (૨) ઘોડો;
 અશ્વ
 સિંધી વિં સિંધનું, ને લગણું (૨) પું સિંધનો
 રહેવાસી (૩) સીં સિંધી ભાષા
 સિંધુ પું સમુદ્ર (૨) સીં (સં.) એ નામની
 હિંદુસ્તાનની પ્રસિદ્ધ નદી
 સિંધુડો પું શર ચરે એવા સૂરનો એક રાગ
 સિંહ પું એક રાની હિંસક પ્રાણી; પશુઓનો
 રાજ (૨) પાંચમી રાશિ
 સિંહણ સીં સિંહની માદા
 સિંહઈતી સીં સિંહના દાંત જેવા પાનવાળી
 એક વનસ્પતિ
 સિંહદાર નં મુખ્ય દ્વાર
 સિંહનાદ પું સિંહને કે સિંહ જેવો નાદ
 સિંહલ, ંદ્રીપ પું (સં.) લંકા; સિંહોન
 સિંહસ્થ નં જૃહસ્પતિ સિંહરાશિમાં હોય તે
 સમય
 સિંહસ્થવર્ષ નં જે વર્ષમાં જૃહસ્પતિ
 સિંહરાશિમાં હોય તે વર્ષ
 સિંહાવલોકન નં સિંહની પેટે આગળ વધતા
 પહેલાં પાછળનું ફરીથી જોઈ લેણું તે

સિંહાસન નં સિંહની આકૃતિવાળું બેઠું
આસન; રાજ, દેવ કે આચાર્યનું આસન

સિંહિકા સીં (સં.) એક રાક્ષસી; રાહુની માતા
સિંહિકાચુત પું (સં.) સિંહિકાનો પુત્ર રાહુ

સીંક સીં લોહાનો સળિયો કે મજ

સીકર પું; નં ફરફર; છાંટ

સીમરે પું સુતારનું એક ઓળર

સીલવણું સં કિં 'સીલવું'નું પ્રેરકરૂપ

સીલવું અં કિં ધીમે તાપે બરાબર બંધાવું

(૨) [લા.] શાંત પડવું (૩) [લા.] ડુંખી

યવું (૪) પાર પડવું; સિદ્ધ થવું

સીટી સીં ઓઠ કે ભૂંચળી જેવા સાધનથી

પવન ફાંફીને કરાતો તીણો અવાજ (૨)

તેવો અવાજ કરવાની ભૂંચળી કે સાધન

સીડવું સં કિં પૂરવું; છાંદી લેવું (૨) અઢા
કરવું

સીડી સીં નિસરણી

સીત સીં હળપૂણી; કોશ

સીતા સીં (સં.) જનકની પુત્રી; રામની પત્ની

સીતાફલ(-ળ) નં એક ફળ

સીતાફળી સીં સીતાફળનું બીડ

સીતકાર પું (૨૧૦) શ્વાસ અંદર ખેંચતાં
કરાતો સીત એવો અવાજ

સીદણુ સીં સીદીની કે સીદી ભતની સી

સીદી પું આફ્રિકાનો મૂળ વતની; હબસી

સીધ સીં ખબર; સમાચાર (૨) સીધાપણું

સીધવું અં કિં સિદ્ધ થવું; પાર પડવું

સીધવો પું ગાડું ભલળે નહિ માટે પાછળ
મૂકવાનો ટેકો

સીધુ પું ગોળ કે રોરડીના રસનો દારૂ

સીધું વિં વાંકું નહિ તેવું; એક લીટીમાં

હોય એવું (૨) પાંશરું; પાધરું (૩) સરળ;

નિષ્કપટી (૪) નં રાંધી ખાવા જેટલું કાચું

અનાજ વગેરે

સીનો પું છાતીનો ફેલાવ

સીપ સીં છાપ

સીપણી સીં સીપવું તે

સીપવું સં કિં છાંટવું; રેડવું

સીમ સીં ખેતર કે ગામની હદ; તે ભાગની
જમીન

સીમકોંક અં કોઈરહી ન ભય એમ; એકેએક

સીમળો પું એક ભતનું ઝાડ; રામી

સીમંત નં સીંચાણો સેંચો (૨) અધરણી

સીમંતિની સીં સૌભાગ્યવતી સી (૨) જેને

અધરણી આવી હોય એવી સી

સીમંતોજયન નં સગર્ભાવસ્થામાં સીને ચાથા,

છઠ્ઠા કે આઠમા માસમાં કરવાનો એક

સંસ્કાર

સીમા સીં હદ; મર્યાદા

સીમાચિહ્ન નં સીમા બતાવનારી નિશાની

સીમાડો પું ગામની હદ; તે ભાગ

સીમાંત પું સીમાનો છેડો

સીમોદ્ભવન નં સીમા ઓળંગવી તે (૨)

ફોરોને દિવસે પોતાના રાજ્યની સીમા

ઓળંગી પારકી હદમાં પ્રવેશ કરવાની એક

ક્રિયા

સીરણી સીં (કા.)*

સીરાટ પું જુઓ સીરી

સીરી વિં મીઠું; મધુર; સ્વાદ પેદા કરે તેવું

(૨) સીં તેવી વાસ

સીલ સીં મહોર; સુદા; છાપ (૨) મહોર

લગાડી ચોટાટેલું લાખ કે એવા બીજા

પદાર્થનું ચકવું

સીલખંધ વિં સીલ મારેલું (૨) સીલ વૃદ્ધા

વિનાનું

સીવણુ નં જુઓ સીવણી

સીવણી સીં સીવવાની ઢળ

સીવવું સં કિં ટાંકા મારી ભેડવું; સાંધવું

સીસમ સીં નં એક ઝાડ (૨) એનું લાકડું

સીસાણો પું (કા.)*

સીસી સીં શીશી; બાટલી

સીસું નં એક ધાતુ

સીસો પું શીરો; બાટલો

સીંગ સીં શિંગ

સીંગારા સીં એક ભતની માછલી

સીંચણિયું નં પાણી સીંચવાનું પાત્ર કે

સાધન (૨) ફવામાં સીંચવાનું દોરડું

સીંચવું સં કિં જુઓ સિંચવું

સીંચાણો પું બાળપણી; શકરો

સીદરી સ્ત્રી. કાથીની દોરડી

સુ અ. નીચેના અર્થમાં વપરાતો ઉપસર્ગ (૧)
સુંદર; સારું (ઉદા. સુકેશી; સુવાસ) (૨)
સારી રીતે; ખૂબ (ઉદા. સુશિક્ષિત) (૩)
સહેલાઈથી (ઉદા. સુકર; સુલભ)

સુકર વિ. સહેલું

સુકલકડી વિ. લાકડી જેવું સૂકું; દુર્બળ
શરીરનું

સુકવણી સ્ત્રી. સૂકવેલી વસ્તુ (૨) સુકવણું
સુકવણું ન. પૂરતો વરસાદ ન આવવાથી
વાવેતર વગેરેનું સુકાઈ જવું તે; ખરડિયું

સુકવિતા સ્ત્રી. સારી કવિતા

સુકંઠ પું. સારો કંઠ—અવાજ

સુકાન ન. જેને મરડવાથી વહાણ દિશા બદલે
છે તે ભાગ

સુકાનચી પું. સુકાની

સુકાની પું. સુકાન ફેરવનાર ખલાસી

સુકાવણું સ. કિં. 'સુકાવું'નું પ્રેરકરૂપ

સુકાવું અ. કિં. ભેજ કે પ્રવાહી ભડી જઈ
શુષ્ક થવું (૨) દૂબળા પડવું; ફશ થવું

સુકાળ પું. સારા પાકનો વખત (દુકાળથી
ભલદું) (૨) [લા.] પુષ્કળપણ

સુકીર્તિ(-ત્તિ) સ્ત્રી. સારી કીર્તિ

સુકુમાર વિ. ધણું કોમળ; નાનુક

સુકુમારતા સ્ત્રી.

સુકૃત(-ત્વ) ન. સારું કામ; પુણ્ય

સુકૃતિ સ્ત્રી. સુકૃત; સુકૃત્ય

સુકૃત્ય ન. સારું કામ; પુણ્ય

સુકેશી વિ. સ્ત્રી. સુંદર કેશવાળી

સુકોમળ વિ. ધણું કોમળ

સુખ ન.

સુખકર વિ. સુખ કરનારું; સુખદાયી

સુખકારક વિ. જુઓ સુખકર

સુખકારી વિ. જુઓ સુખકર

સુખચેન ન. સુખશાંતિ; આરામ

સુખડ સ્ત્રી. ચંદનના ઝાડનું સુખંધી લાકડું

સુખડિયો પું. મીઠાઈ બનાવનારો; કંદોઈ

સુખડી સ્ત્રી. ધીંગાળમાં ઘડનો લોટ રોકીને
બનાવેલી વાની (૨) મીઠાઈ (૩) હકસર્ક;
દસ્તરી; બક્ષિસ

સુખણું વિ. સુખી; સુખમાં મગ

સુખતળી સ્ત્રી. જોડાની અંદર નખાવું નરમ
ફરું તળિયું

સુખડ(-દાયક, -દાયી) વિ. સુખ આપનારું;
સુખકર

સુખધાની સ્ત્રી. જુઓ સુખશય્યા

સુખધામ ન. સુખનું ધામ

સુખન પું. યોલ; વેણ; શબ્દ

સુખપાલ સ્ત્રી. એક જાતની પાલખી

સુખમણ્ડા સ્ત્રી. જુઓ સુધુમણ્ડા

સુખમા સ્ત્રી. શોભા; લપકો

સુખરૂપ વિ. ક્ષેમકરણ; સાનુસમું (૨) અ.
કાંઈ પણ ઈર્ષ કે કષ્ટ વિના; સહીસલામતીથી

સુખરેષ્ઠ પું. હલકો રેય

સુખલા પું. બ. વ. ઘડનો જાડો લોટ

સુખવસ્તુ વિ. પહેલાંની કમાણી ઉપર
જેઠેજેઠે ખાનાર; ખાધેપીધે સુખી

સુખવાદ પું. ઇંદ્રિયોના ભોગવિલાસને જીવનનું
સુખ ધ્યેય સમજનારો વાદ

સુખવાસી વિ. સુખમાં રહેનારું

સુખવેલ સ્ત્રી. એક જાતની કમોદ

સુખશય્યા સ્ત્રી. સુખે સુવાચ તેવું બિછાનું
કે પલંગ

સુખશાંતા સ્ત્રી. સુખ અને શાંતિ; નિરાંત

સુખશાંતિ સ્ત્રી. સુખ અને શાંતિ

સુખસંજ્ઞા સ્ત્રી. જુઓ સુખશય્યા

સુખસંગી વિ. સુખમાં આસક્તિવાળું

સુખાકારી સ્ત્રી. સુખી હાલત; તંદુરસ્તી

સુખાવહ વિ. સુખકારક

સુખાસન ન. પાલખી; મથાનો

સુખાળું વિ. સુખિયું (૨) સુખમાં સૂતેલું

સુખિયું વિ. સુખી

સુખી વિ. સુખવાળું; દુઃખ વિનાનું

સુગમ વિ. સહેલું

સુગમતા સ્ત્રી.

સુગંધ(-ધી) સ્ત્રી. સારી ગંધ; ખુશબો

સુગંધીદાર વિ. સુગંધીવાળું

સુગાવું અ. કિં. સુગ ચડવી

સુગાળ વિ. સુગાળવું (૨) પુષ્કળ સોંધું

સુગાળવું વિ. જેને યદ સુગ ચડે એવું

સુગાળું વિં જુઓ સુગાળું
 સુગાળું વિં સહેલાઈથી મહાણ કરી શકાય
 એકું (૨) સહેલાઈથી સમભય એકું
 સુગીવ પું (સં) વાનરોનો રાજ; વાલીનો
 ભાઈ
 સુધટિત વિં સારી રીતે રચેલું (૨) સુવ્યવસ્થિત
 (૩) ઘટિત; થોભ
 સુધડ વિં સ્વચ્છ; ચોખ્ખું (૨) ચતુર; વિવેકી
 સુધડતાં સ્ત્રી
 સુચરિત(-ત્ર) વિં જુઓ સચ્ચરિત (૨) નં
 સારું ચરિત્ર
 સુચંગ વિં + સુંદર
 સુજન પું સારો સહચારી માણસ
 સુજનતા સ્ત્રી
 સુજશ પું યશ; નામના; કીર્તિ
 સુભાણુ વિં હોશિયાર; જ્ઞાની
 સુભાત વિં કુલીન; જાંચા કુળનું (૨) સુંદર;
 ધાટીકું
 સુભાવણું સં કિં 'સુભવું'નું પ્રેરકરૂપ
 સુભ વિં ડાહ્યું; ચતુર; વિદ્વાન
 સુભતા સ્ત્રી
 સુભાડવું સં કિં 'સુભવું'નું પ્રેરકરૂપ
 સુડતાળીસ વિં '૪૭'
 સુડતાળો વિં પું સંવત ૧૮૪૭ ની સાલનો
 (ફકાળ)
 સુષુણું સં કિં સાંભળવું
 સુષુણું અં કિં સંભળાવું
 સુત પું પુત્ર
 સુતનું વિં સુંદર નાજુક શરીરવાળું
 સુતમેધ પું જેમાં દીકરાનો ભોગ આપ્યો
 હોય એવો યજ્ઞ
 સુતર(-રું) વિં (૨) અં સહેલું; સુગમ; સરળ
 સુતરાઉ વિં સૂતરનું બનેલું
 સુતરિયો પું સૂતરનો વેપારી
 સુતરું વિં જુઓ સુતર
 સુતરેલ વિં જુઓ સુતરાઉ
 સુતલ(-ળ) નં ત્રીજું પાતાળ
 સુતા સ્ત્રી પુત્રી
 સુતા(-થા)ર પું લાકડાં ધડનાર કારીયર
 સુતા(-થા)રકામ નં લાકડાં ધડવાનું કામ

સુતા(-થા)રી વિં સુતારનું, ને લગતું (૨)
 સ્ત્રી સુતારકામ
 સુથાડિયો પું એક નતનું બાકી સળીનું ધાસ
 સુથાર પું જુઓ સુતાર
 સુથારકામ નં જુઓ સુતારકામ
 સુથારી વિં (૨) સ્ત્રી જુઓ સુતારી
 સુદ(-દિ) અં શુકલ પક્ષમાં
 સુદર્શન વિં સારા દેખાવવાળું (૨) નં (સં)
 વિષયનું ચક્ર
 સુદર્શના વિં સ્ત્રી સુંદર સ્ત્રી
 સુદિ અં જુઓ સુદ
 સુદિન પું શુભ દિવસ
 સુદીર્ઘ વિં ખૂબ દીર્ઘ
 સુદૂર વિં ધણું દૂર
 સુદૃઢ વિં ધણું દૃઢ
 સુધરવું અં કિં સારા થવું
 સુધરાઈ સ્ત્રી સુધારો; સુધરેલી સ્થિતિ
 સુધરાઈખાતું નં મ્યુનિસિપાલિટી
 સુધા સ્ત્રી અમૃત
 સુધાકર પું ચંદ્રમા
 સુધાધવલ વિં અમૃત જેવું ધોળું (૨) ચૂનાથી
 ધોળેલું
 સુધારક વિં સુધારનારું; સુધારો કરનારું (૨)
 પું તેવો આદમી
 સુધારણા સ્ત્રી સુધારો
 સુધારવું સં કિં સારું કરવું
 સુધારસ પું અમૃત
 સુધારો પું સુધરવું તે; સારી સ્થિતિ સારો;
 ફેરફાર (૨) સંસ્કૃતિ; સભ્યતા
 સુધાંશુ પું ચંદ્રમા
 સુધી વિં (૨) પું બુદ્ધિમાન; પંડિત (૩)
 અં લગી; પર્યંત
 સુધ્યાં, નં અં પણ (બાકી રહ્યા કે છોડ્યા
 વિના)
 સુનાવણી સ્ત્રી ન્યાયાધીશે ફરિયાદ સાંભળવી
 કે તેને સંભળાવવી તે
 સુનીતિ સ્ત્રી સારી નીતિ
 સુનું નં + સોનું
 સુનેરી વિં જુઓ સોનેરી

મુજવત્રી એક મુસલમાની સંસ્કાર જેમાં
લિંગની ઉપલી ચામડી કાપી નાખવામાં
આવે છે)

મુન્ની વિં એ નામના મુસલમાની પંથનું
(૨) પું એક મુસલમાની સંપ્રદાય

મુપકથ વિં સારી રીતે પાકેલું

મુપથ પું સારો-નીતિનો ભાગ

મુપથમાત્રી વિં સારો-નીતિને ભાગે જનારું

મુપરત્રી સોંપણું

મુપાત્ર વિં થોથ; લાયક

મુપાત્રતાત્રી

મુપુત્ર પું સપૂત

મુસ વિં સૂતેલું; જથેલું

મુસિત્રી ઘોર નિદ્રા (૨) ઘેન

મુમ્તિઠિત વિં સારી પ્રતિષ્ઠાવાળું; આભરણ
(૨) સારી પેઠે ભરી ગયેલું; સ્થિર થઈ ગયેલું

મુમ્સન્ન વિં ધણું પ્રસન્ન

મુમ્સંગ પું શુભ પ્રસંગ

મુકરો પું ભાણું મૂકવાનું પાથરણું; દસ્તરખાન

મુખાહુ વિં સુંદર કે મજબૂત હાથવાળું

મુખુદ્ધિત્રી સદ્ગુણિ

મુખોધ પું સારું જ્ઞાન કે શિખામણ

મુખોધક વિં મુખોધ દેનારું

મુખગ વિં સુંદર; રમણીય (૨) મુખાગી

મુખગા વિં ત્રીં ખૂબસૂરત કે સૌભાગ્યવંતી(ત્રીં)

મુખટ પું બહાદુર લડવૈયો

મુખદ્રા ત્રીં (સં) શ્રીકૃષ્ણની બહેન; અર્જુનની
પત્ની

મુખાગી વિં ભાગ્યશાળી

મુખાગ્ય નં સદ્ભાગ્ય

મુખાપિત વિં સુંદર રીતે કહેલું (૨) નં
તેવું વાક્ય કે પદ

મુમતિ ત્રીં સદ્ગુણિ

મુમન નં ફલ

મુમાર પું શુમાર; અડસટ્ટો

મુમિત્રા ત્રીં (સં) લક્ષ્મણની માતા

મુમેય વિં 'કોમેન્સ્યૂરેબલ' (મ.)

મુમેરુ પું (સં) મેરુ; સોનાનો પર્વત

મુયાણી ત્રીં પ્રસવ કરાવનારી ત્રીં; દાઈ

મુર પું દેવ (૨) સૂર; અવાજ; સ્વર

મુરક્ષિત વિં સારી રીતે રક્ષાયેલું

મુરખ વિં લાલ; રાડું

મુરખી ત્રીં લાલી

મુરગુરુ પું (સં) દેવોના ગુરુ; બૃહસ્પતિ

મુરત્રી નં કામઢીડા; સંજોગ

મુરત્રક નં સ્વર્ગનું એક ગ્રંથ

મુરતા ત્રીં લગની (૨) ધ્યાન (૩) યાદ; સૂધ

મુરદાસ પું (સં) પ્રસિદ્ધ અંધ કવિ અને

ભક્ત (૨) [લા.] આંધળો સાધુ

મુરધનુ નં મેઘધનુષ્ય

મુરનદી ત્રીં (સં) ગંગા

મુરપતિ પું (સં) ઇન્દ્રરાજ

મુરશક પું સંગીતનો એક તાલ

મુરશિ(-ભી) વિં મુવાસિત (૨) ત્રીં
કામધેનુ ગાય (૩) ગાય

મુરમો પું એક ખનિજ પદાર્થ, જેનું ચૂણું
આંખમાં અંનય છે

મુરશોક પું સ્વર્ગ

મુરવાલ(-ળ) પું; ત્રીં પાયબમો, ચોરણો

મુરસદન નં સ્વર્ગ

મુરસરિતા ત્રીં (સં) ગંગા

મુરંગ વિં સુંદર રંગનું (૨) સુંદર (૩) પું

સુંદર રંગ (૪) [રંગ અનુસાર] એ નામની

ભતનો ઘોડો (૫) કિલ્લાની દીવાલ કે ખડક

વગેરે ઠરાડી દેવા તેની નીચે ખાસ કરી

દાર ભરી કરે છે તે (૬) જમીનમાં કરેલું

ભોંયડું (૭) દરિયામાં કે જમીન ઉપર શત્રુને

ઠરાડી દેવા શુભ રીતે રાખવામાં આવતી

બનાવટ

મુરંગી વિં સારા-મુશોભિત રંગનું (૨)

લહેરી; રંગીલું (૩) ત્રીં નારંગી

મુરા ત્રીં મદિરા; દારૂ

મુરાઈ(-હી) ત્રીં ફળના ધાટનું સાંકડા

ગજાનું વાસણ

મુરા(-લા)ખ ત્રીં કાણું; ખાકોરું

મુરાપાન નં દારૂ પીવો તે

મુરાશિ પું દેવોનો દુશ્મન; રાક્ષસ

મુરાવટ ત્રીં સુર મિલાવવા તે

મુરાહી ત્રીં જુઓ મુરાઈ

મુરાંગના ત્રીં દેવાંગના; અપ્સરા

મુરીલું વિં મીઠા સુરવાળું

સુરૂપ વિં સુંદર રૂપવાળું

સુરૂપતા સ્ત્રી સુંદરતા; ખૂબસૂરતી

સુરૂપ વિં પ્રમાણસર; ધારીલું; સુંદર (૨)
'રેકિટલીનિયર'(ગ.)

સુરૂપકંઠ પું જુઓ રૂપાકંઠ

સુરૂપતા સ્ત્રી

સુરૂપ પદી પું 'લિનિયર એક્સપ્રેશન' (ગ.)

સુરૂપ સમીકરણ નં 'લિનિયર ઇક્વેશન' (ગ.)

સુરૂપા સ્ત્રી સીધી લીટી (ગ.)

સુરૂપ વિં સુરીલું

સુરૂપ પું (સં) ઇદ્ર

સુલક્ષણ(-ણ) વિં સારાં લક્ષણવાળું

સુલક્ષણવતું સં કિં સુલક્ષ કરવું

સુલતાન પું બાદશાહ; મુસલમાની રાજા

સુલતાની વિં સુલતાનનું, -ને લગતું (૨) સ્ત્રી

સુલતાનનો અમલ (૩) સુલતાનનો જીલમ

સુલકાંઠ પું સંગીતનો એક તાલ

સુલભ વિં સહેલાઈથી મળે એવું

સુલભતા સ્ત્રી

સુલલિત વિં અત્યંત સુંદર (૨) સુકુમાર

સુલાખ સ્ત્રી જુઓ સુરાખ

સુલેહ સ્ત્રી સલાહશાંતિ; ઝઘડા કે લડાઈનો

અભાવ (૨) સમાધાની; સંધિ

સુલેહશાંતિ સ્ત્રી સુલેહ અને શાંતિ

સુવડાવવું સં કિં 'સડું'નું પ્રેરકરૂપ

સુવર્ણ વિં સુંદર રંગનું (૨) નં સોનું

સુવર્ણકાર પું સોની

સુવર્ણતા સ્ત્રી

સુવર્ણમાર્ગ પું શ્રેષ્ઠ માર્ગ

સુવર્ણયુગ પું સારામાં સારો યુગ; સત્યયુગ

સુવર્ણ સ્ત્રી સુંદર વર્ણવાળી સ્ત્રી

સુવર્ણચર વિં + સોનીનો ધધો કરનારું

સુવર્ણ વિં સુંદર વર્ણવાળું

સુવા પું એક વનસ્પતિ; તેનાં ખીજ

સુવાડવું સં કિં 'સડું'નું પ્રેરકરૂપ; સુવડાવવું

સુવાણ સ્ત્રી જુઓ સવાણ

સુવાશેખ પું સુવાવડમાંથી થતો એક રોગ

સુવાવડ સ્ત્રી બાળકને જન્મ આપવાનો અને

તે પછીની માંદગીનો સમય

સુવાવડમાણું નં સુવાવડ કરવાનું કવાખાનું

સુવાવડી સ્ત્રી સુવાવડમાં હોય એવી સ્ત્રી
સુવાણું સં કિં સાડું બાલકું (૨) 'સડું'નું
કર્મણિરૂપ

સુવાસ સ્ત્રી સારી વાસ; સુગંધી

સુવાસણ(-ણી) સ્ત્રી સીમાચ્ચવંતી સ્ત્રી

સવાસિત વિં ખુશખોશ

સુવાસિની સ્ત્રી સુવાસણ; સીમાચ્ચવંતી સ્ત્રી

સુવાંગ વિં*

સુવિદિત વિં સારી રીતે જાણેલું

સુવ્યવસ્થા સ્ત્રી સારી વ્યવસ્થા

સુવ્યવસ્થિત વિં સારી રીતે વ્યવસ્થિત

સુશિક્ષિત વિં સારી રીતે શિક્ષિત

સુરીલ વિં ઉત્તમ શીલવાળું; સમ્યક્ (૨)

વિવેકી; વિનયી (૩) સરળ; સીધું

સુરીલતા સ્ત્રી

સુરોચિત વિં ધણું શોભાવું

સુશ્રુત વિં બહુશ્રુત; વિદ્વાન (૨) પું (સં)

ભારતવર્ષનો એક પ્રાચીન પ્રસિદ્ધ વૈદ્ય

સુશ્લિષ્ટ વિં સારી રીતે જોડેલું કે બેસાડેલું

સુશ્લિષ્ટતા સ્ત્રી

સુપુસિ સ્ત્રી ગાઠ નિદ્રા

સુપુમણી સ્ત્રી યોગશાસ્ત્ર પ્રમાણે ત્રણ પ્રધાન

નાડીઓમાંની વચલી (જુઓ ઈડા)

સુપુત્રી સ્ત્રી સુપુત્રી

સુકું અં સારી રીતે; ઉત્તમ રીતે

સુસવાદ(-ટો) પું (૨૧૦) જોરથી વહેતા કે

વર્ધાતા પવનનો અવાજ

સુસવાદ(-ણ) સ્ત્રી એક ભતનો મગર

સુસંગત વિં બરાબર બંધબેસતું

સુસંગત બહુકેણ પું 'રેયુલર પોલીગોન' (ગ.)

સુસંગત બહુલુજ પું જુઓ સુસંગત

બહુકેણ (ગ.)

સુસંબલ વિં આગળપાછળના ઉત્તમ

સંબંધવાળું; સુસંગત

સુસ્ત વિં આજસુ (૨) મંદ; ધીમું

સુસ્તી સ્ત્રી આજસ; ભંધનું ઘેન

સુસ્થિત વિં સારી રીતે સ્થિત; દૃઢ (૨)

સારી સ્થિતિવાળું (૩) બરાબર જોડવાયેલું

સુસ્વદ વિં ખૂબ સ્વદ

સુસ્વર વિં ઉત્તમ સ્વરવાળું (૨) પું ઉત્તમ

સ્વર

સુહાગ પું સૌભાગ્ય
સુહાગ્ય વિં સૌભાગ્યવંતી (૨) પતિની
માનીતી

સુહાગી વિં સુભાગી; સુખી
સુહાગ્યું સં કિં 'સુહાગ્યું' પ્રેરકરૂપ; શોભાવડું
સુહાગ્યું અં કિં શોભાવડું
સુદૃઢ પું મિત્ર
સુંદર વિં રૂપાળું; સુશોભિત; મહેનું
સુંદરતા સીં
સુંદરી સીં સુંદર સી
સુંવાળી સીં સૂકવીને તળેલી પૂરી
સુંવાળું વિં લીસું અને નરમ (૨) નં
બાળકના જન્મનું સૂતક

સૂક સીં લીનારાનો અભાવ; સૂકાપણું
સૂકલ વિં સુકાયેલું; કૃશ
સૂકવડું સં કિં જુઓ સુકાવડું
સૂકું વિં શુષ્ક; લીનારા વિનાનું (૨) કૃશ;
દૂબળું

સૂકે પું તમાકુનો ભૂકો; જરદો
સૂકા વિં સારી રીતે કહેવાયેલું (૨) નં
વેદમંત્રો કે ઋચાઓનો સમૂહ

સૂકિત સીં ઉત્તમ ઉક્તિ કે કથન
સૂક્ષ્મ વિં ઝીણું; બારીક
સૂક્ષ્મદર્શક વિં બારીક વસ્તુને મોટી
દેખાડનારું (૨) નં સૂક્ષ્મદર્શકચંત્ર

સૂક્ષ્મદર્શકચંત્ર નં 'બારીક વસ્તુ મોટી
દેખાડનારું એક સાધન

સૂક્ષ્મદર્શી વિં સૂક્ષ્મદષ્ટિવાળું
સૂક્ષ્મદષ્ટિ સીં સૂક્ષ્મ વસ્તુઓ બળી કે
સમજી શકે એવી દષ્ટિ

સૂક્ષ્મદેહ પું દેહથી છૂટા પડેલો જીવ જેનો
આશ્રય કરી રહે છે તે શરીર (પાંચ પ્રાણ,
પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય, પાંચ સૂક્ષ્મભૂતો, મન અને
બુદ્ધિ એ સત્તર વસ્તુનું બનેલું શરીર)

સૂક્ષ્મદેહી વિં સૂક્ષ્મ દેહવાળું
સૂક્ષ્મશરીર નં જુઓ સૂક્ષ્મદેહ
સૂઝ સીં અતિશય અણુમણી; ચીતરી
સૂચક વિં સૂચવે એવું
સૂચન નં સૂચવડું તે

સૂચના સીં સૂચવડું તે; ઇસારો; ચીતવણી
સૂચવડું સં કિં સૂચના કરવી; ધ્યાન હપર
લાવડું; અણાવડું

સૂચિ(-ચી) સીં ચાહી; સાંકળિયું (૨) સોચ
સૂચિત વિં સૂચવેલું
સૂચિ(-ચી)પત્ર, ૦૬ નં સાંકળિયું; કમાનુસારી
ટીપ; ચાહી

સૂચી સીં જુઓ સૂચિ (૨) 'ચેન્સીલ' (ખ.)
(૩) પિરામિડ જેવી આકૃતિ (ખ.)

સૂચીખંડ પું 'કુસ્ત્રમ' (ખ.)

સૂજ સીં સોજો
સૂજની સીં રળઈ
સૂજવું અં કિં (દરદેથી ચામડી વગેરેનું)
ઊપસડું; ફલડું; સોજો ચડવો

સૂઝ સીં સૂઝવું તે; સમજ; ગમ; પહોંચ
સૂઝવું અં કિં દેખાવડું; નજરે પડવું (૨)
સમજવડું; ગમ પડવી; અક્ષલ પહોંચવી

સૂડ વિં સામડું અને સાડું (બ્યાજ) (૨)
પું; નં (કા.) મૂળ

સૂડવું સં કિં મૂળમાંથી બોલી નાંખવું (૨)
જૂડીને સાફ કરવું (૩)

સૂડ બ્યાજ નં રૂપિયા રક્ષા હોય તેટલા
વખતનું સામડું સાડું બ્યાજ

સૂડી સીં સોપારી કાતરવાનું સાધન
સૂડો પું મોટી સૂડી (૨) એક જાતનો પોપટ
સૂણવું અં કિં સૂજવું; ફલી જવું
સૂત પું સારથિ; રથ હાંકનાર (૨) ક્ષત્રિયથી
બ્રાહ્મણને પેટ થયેલો પુત્ર

સૂતક નં જન્મ અને મરણ વગેરેથી પ્રાપ્ત
થતી આભરણ

સૂતકી વિં સૂતકવાળું
સૂતર નં ૩ કાંતીને કાઢેલો તાર
સૂતરફેણી સીં એક જાતની મીઠાઈ
સૂતરસાળ સીં એક જાતની ડાંગર
સૂતળવું સં કિં ગાંઠવું; જોડવું; સાંકળવું
સૂતળી સીં રાણની પાતળી દોરી
સૂતિકા સીં સુવાવડી સી
સૂતિકાગૃહ નં સુવાવડખાનું

સૂત્ર નં હોરો; તાંતણો (૨) નિયમ; ભવસ્થા
(૩) પ્રાચીન શાસ્ત્રકારોએ રચેલાં મૂળ સંક્ષિપ્ત
વાક્ય કે તેવો અંથ (૪) ધ્યેય તરીકે
સ્વીકારેલું દ્રવ્ય વાક્ય (૫) 'ફોર્મ્યુલા' (અ.)
(૬) 'પ્રોપોઝિશન' (અ.)

સૂત્રકાર પું. મૂળ સૂત્ર રચનાર
સૂત્રઅંથ પું. સૂત્રોમાં લખાયેલો અંથ
સૂત્રતાંત્ર પું. સૂત્રનો તાંતણો
સૂત્રધાર પું. નાટકમાં પ્રધાન નટ, જે નાંદી
તેમજ પ્રસ્તાવના બળવે છે (૨) સુતાર
સૂત્રચંત્ર નં વણકરનો કાંઠેલો; તરી
સૂત્રિત વિ. એક સૂત્રમાં ગાંઠેલું (૨) સૂત્રરૂપે
ગાંઠવેલું (૩) વ્યવસ્થિત કરેલું

સૂધ ત્રી. શુદ્ધિ; ભાન (૨) ભાળ; ખબર
સૂધબૂધ ત્રી. ભાન; અક્ષર; હોશ
સૂધું વિ. પાધરું; સીધું (૨) સરળ; નિષ્કપટી
સૂન વિ. શૂન્ય (૨) નં કળી (૩) ફૂલ
સૂનકાર પું. જુઓ શૂન્યકાર
સૂનમૂન વિ. આજુ; કિંમૂલ
સૂનું પું. પુત્ર
સૂનું વિ. નિર્જન; ઉજ્જડ; વસતી કે સહવાસ
વિનાનું (૨) સંભાળ કે રક્ષણ વિનાનું

સૂનુંસટ વિ. સાવ સૂનું
સૂનૂત વિ. સત્ય અને પ્રિય (૨) નં તેવી
વાણી

સૂપડી ત્રી. નાનું સૂપડું
સૂપડું નં અનાજ ઝાટકવાનું સાધન
સૂપટી ત્રી. સલાટની હથેલી
સૂપશબ્દ નં પાકશાસ્ત્ર
સૂફ નં બકરાંના વાળ (૨) તેનું વસ્ત્ર (૩)
જીનડું વસ્ત્ર
સૂફી વિ. બકરાંના વાળડું; જીનડું (વસ્ત્ર)
(૨) સૂફીમત સંબંધી (૩) પવિત્ર; નિર્દોષ
(૪) પું. સૂફીમતનો અનુયાયી

સૂફીમત પું. ઇસ્લામનો એક સંપ્રદાય
સૂફીવાદ પું. સૂફીમત
સૂબાગીરી ત્રી. સૂબાનું પદ
સૂબેદાર પું. સિપાઈઓની નાની ટુકડીનો
અમલદાર (૨) પ્રાંતનો વડો હાકેમ
સૂબેદારી ત્રી. સૂબેદારનું પદ

સૂબો પું. ઇલાકા; પ્રાંત (૨) ઇલાકા કે પ્રાંતનો
હાકેમ
સૂમ વિ. (૨) પું. કંબુસ; બખીલ
સૂમસામ વિ. અવાજ કે હિલચાલ વિનાનું
(૨) નં શૂન્યકાર
સૂર પું. અવાજ; સુર; કંઠ; સ્વર (સંખીત)
સૂરજ પું. સૂર્ય
સૂરજશુભી નં એક ફૂલઝાડ
સૂરજી નં એક કંઠ
સૂરત ત્રી. ચહેરો; મુખાકૃતિ
સૂરતપરતી ત્રી. ચહેરાના સૌંદર્યની પૂજા
સૂરતી ત્રી. કામઠીડા (૨) સ્મરણ; સૂધ (૩)
ગોહ; લગની

સૂરપેટી ત્રી. સૂર પૂરવાનું પેટી આકારનું વાદ્ય
સૂરિ(-રી) પું. વિદ્વાન; પંડિત; આચાર્ય;
કવિ (જેન આચાર્યોના નામ પાછળ
લગાડવામાં આવે છે)

સૂરીશ્વર પું. જેન સાધુઓનો વડો
સૂરોખાર પું. એક ભતનો ફાર
સૂર્ય પું. સૂરજ
સૂર્યકમલ(-ળ) નં એક ફૂલઝાડ
સૂર્યકાંત પું. એક કાલ્પનિક મણિ, જેના પર
સૂર્યનાં કિરણ પડતાં અગ્નિ ઉત્પન્ન થાય
છે એમ મનાય છે

સૂર્યકાંતિ ત્રી. સૂર્યનું તેજ
સૂર્યનાશયજ્ઞ પું. સૂર્યદેવ
સૂર્યખિંબ નં સૂર્યનું ખિંબ
સૂર્યમંડલ(-ળ) નં સૂર્યમાળા (૨) સૂર્યખિંબ
સૂર્યમાલા(-ળા) ત્રી. સૂર્ય અને તેની
આસપાસ ફરનારા ગ્રહોનો સમૂહ

સૂર્યશુભી નં એક ફૂલઝાડ
સૂર્યચંત્ર નં ઉપાસના માટેનું સૂર્યનું ચંત્ર
(જુઓ ચંત્ર) (૨) સૂર્યનું નિરીક્ષણ
કરવામાં વપરાતું એક ચંત્ર

સૂર્યલોક પું. સૂર્યનો લોક
સૂર્યવંશ પું. ક્ષત્રિયોના બે પ્રધાન વંશમાંનો
એક (ચંદ્રવંશ અને સૂર્યવંશ)
સૂર્યવંશી વિ. સૂર્યવંશમાં જન્મેલું
સૂર્યસંક્રાંતિ ત્રી. સૂર્યનું એક રાશિમાંથી
બીજામાં જવું તે

સુધાર્થ પું સરજનું આયમનું તે
 સુધાર્થ પું સુધાર્થનું ભગનું તે
 સુધ વિં સીધું; પાંશરું (૨) નં હિસાબ
 અથવા બધાનો નિકાલ
 સુધટ(-ટું) વિં ચતું; સવળું (૨) અનુકૂળ
 સુધર પું; નં ભૂંડ; હુકર
 સુધું અં કિં આડા પડવું; બંધવું
 સુધી સીં એક જાતનું કાપડ
 સુધવનું અં કિં (૨૧૦) સસૂ અવાજ કરવો
 સુળ નં જુઓ શળ
 સુળી સીં જુઓ શળી
 સુખળું નં જાળી જપરનો સોય જેવો રેસો
 સુધણી સીં છાંકણી; બજર
 સુધવું સં કિં વાસ લેવી (૨) નાકના ધાસથી
 અંદર ખેંચવી (છાંકણી)
 સુધાડવું સં કિં 'સુધવું'નું પ્રેરકરૂપ
 સુંઠ સીં સુકવેલું આડું
 સુંડલી સીં નાનો સુંડલો
 સુંડલો પું ટાપલો
 સુંડો પું (કા.)
 સુંઠ સીં હાથીનો લાંબો નાકવાળો અવયવ
 સુંઠવું અં કિં સજ્જ થવું
 સુંઠિયું વિં સુંઠવાળું; સુંઠના આકારનો
 (કાસ) (૨) નં એક જાતની હલકી જુવાર
 સુંથણી સીં નાનું સુંથણું; લેંધી
 સુંથણું નં પાયજમો; સુરવાળ; લેંધો
 સુંથિયું નં ધાસની મોટી ઈંટાણી
 સુંઠણ સીં; નં ભાવસારની લગડાં ખારવાળાં
 કરવાની ફંડીવાળી ચોખંડી જા
 સુજવું સં કિં સરજવું
 સુષ્ટિ સીં સરજેલું તે; વિશ્વ; જગત
 સુષ્ટિકર્તા(-તાં) પું સુષ્ટિનો બનાવનાર;
 પરમેશ્વર
 સુષ્ટિકમ પું સુષ્ટિનો કમ-નિયમ
 સુષ્ટિજ્ઞાન નં સુષ્ટિનું જ્ઞાન; વિજ્ઞાન
 સુષ્ટિરચના સીં સુષ્ટિની રચના
 સુષ્ટિવિજ્ઞાન નં સુષ્ટિની રચના વગેરેનું જ્ઞાન
 સુષ્ટિસાધ્ય નં
 સુષ્ટિસૌંદર્ય નં કુદરતનું સૌંદર્ય
 સેકડો પું જુઓ સરખો
 સેકંડ સીં મિનિટનો સાઠમો ભાગ

સેજન નં જુઓ સિંચન
 સેજ સીં પથારી
 સેજર નં વરાળ (૨) અંશ; થોડો ભાગ
 સેજિયું નં દૂંડું કોર વગરનું ધોતિયું; પંચિયું
 સેજું નં બાંધો; સેજ (૨) સ્વભાવ કે ગુણનું
 મળતાપણું
 સેફ્ટું વિં ચોરડું
 સેડ સીં પક્ષ; વગ (૨) જોર; શેડ (૩) શેડ
 સેડકડું વિં જુઓ શેડકડું
 સેડવવું સં કિં સડી જાય તેમ કરવું
 સેતાન પું જુઓ શયતાન
 સેતાનિયત સીં જુઓ શયતાનિયત
 સેતાની વિં (૨) સીં જુઓ શેતાની
 સેતુ પું પુલ
 સેતુખંધ પું પુલ બાંધવો તે (૨) [સ.]
 રામે લંકા જવા બાંધેલો પુલ
 સેતૂર નં જુઓ શેતૂર
 સેન નં સૈન્ય (૨) સીં આંખનો ચાળો; સાન
 સેનવો પું એ નામની જાતનો માણસ
 સેના સીં લશ્કર; ફોજ (૨) નં બખ્તર
 સેનાની પું સેનાપતિ
 સેનાપતિ પું લશ્કરનો નાયક
 સેનિકા પું એક છંદ
 સેનો પું એક જાતનું કાપડ
 સેપ(-ખ) નં સફરજન
 સેર સીં હવા ખાવી તે; સહેલ (૨) જે દોરામાં
 મોટી, મણકા વગેરે પરોળ્યાં હોય તે (૩)
 તેવી માળા (૪) ધાસનું ચપટું પાન કે
 સળી (૫) ધાર; ધારા (૬) શિરા; નસ
 સેરડો પું જુઓ શેરડો
 સેરમાઈ સીં એક જાતની માછલી
 સેરવવું સં કિં સરકાવવું; ખસેડવું
 સેરવો પું માંસ હકાળીને બનાવેલો રસ
 સેરિયું નં એક ધરણું (૨) બીંડીની જાતના
 એક છોડનું પી
 સેલડથેલું વિં હલેલું; મુખાવરથાના આનંદમાં
 થેલા જેવું લાગવું
 સેલડું(-ડું) નં કુંવારનું કલ
 સેલારી સીં કસળી કોર અને પાલવવાળી
 એક જાતની સાડી

સેવાસાહી સીં. સીંઓને પહેરવાનું રાત્રીપીળી
લીટીઓવાળું ગરમસુતરાઉ કપડું

સેલી સીં. રાખોડી

સેલું નં. જુઓ શેલું

સેલો પું. જુઓ શેલો

સેવ સીં. સેવા; ચાકરી (૨) શેવ

સેવક પું. સેવા કરનારો; ચાકર (૨) ઉપાસક;
ભક્ત

સેવકાર્થ સીં. સેવકપણું

સેવકી સીં. સી સેવક; ભક્તાણી

સેવગાંઠિયા પું. બં. વં. જુઓ સેવગાંઠિયા

સેવડી સીં. જૈન સાધ્વી

સેવડો પું. માથે વાળ વધારનાર જૈન સાધુ;
જતિ (૨) ભદ્રુગર

સેવતી સીં. એક ભત્રાનું ફૂલગ્રાહ

સેવન નં. સેવવું તે

સેવના સીં. સેવા કરવી તે

સેવર્ધન નં. સોપારીની એક ભત્ર

સેવવું સં. કિં. સેવા કરવી; ભજવું (૨) ખૂબ
સંગ કરવો કે ખૂબ વાપરવું (૩) [પંખીની
માદાએ ઉપર બેસી] ફૂંકે આપવી (ઈંડાને)

સેવા સીં. ચાકરી; નોકરી (૨) પૂજા; આરાધના
(૩) સારવાર; બરદાસ્ત (૪) નિષ્કામભાવથી
પારકાનું કામ કરવું તે

સેવાધર્મ પું. સેવારૂપી ધર્મ

સેવાપૂજા સીં. સેવા અને પૂજા

સેવામાર્ગ પું. સેવાનો માર્ગ

સેવાથી વિં. સેવાના ઉદ્દેશવાળું (૨) 'આનરરી'

સેવાળ સીં. શેવાળ; લીલ (૨) શિંગની નસ

સેવાળવું સં. કિં*

સેવાળિયું વિ. સેવાળવાળું

સેવિકા સીં. સી સેવક

સેવિત વિં. સેવેલું; સેવાયેલું

સેવ્ય વિં. સેવવાયોગ્ય (૨) પું. શેક; માલિક

સેસ સીં. વરકન્યા અને અધરણિયાત સીના
ખોળામાં અપાતાં નાભિથેર, પાન, સોપારી
અને રૂપિયા (૨) વિવાહાદિક શુભ અવસરે
અપાતી ભેટ

સેસફૂલ નં. વેણીમાં અથવા સેંથા આગળ
પહેરવાનું ફૂલના આકારનું સીંઓનું ધરણું

સેળસેળ વિં. (૨) નં. જુઓ સેળસેળ

સેંકડો પું. સોની સંખ્યા; સોનો સમૂહ

સેંતક, નું. વિં. પુષ્કળ; ધણું

સેંત(-થ)લો પું. જરડાં ઉપાડવાનું બે
પાંખિયાંવાળું લાકડું

સેંથી પું. માથાના વાળના બે ભાગ પાડી
વચ્ચે પાડેલી લીટી

સેંથો પું. જુઓ સેંથી

સેંદ્રિય વિં. ઇન્દ્રિયવાળું

સેંકું નં. સોનો જથ્થો (૨) સો વર્ષનો સમય

સેંકો પું. જુઓ સેંકું

સેંડકામાંં સીં. એક છેડો ખેંચવાથી ફૂટી
ભય તેવી ગાંઠ

સેંડકિયું નં. સેંડકામાંં (૨) છાકરાંની એક રમત

સેંડકું નં. સેંડકિયું (માંં) (૨) સેંડકો

સેંડકો પું. સરડકો; નાક દ્વારા શ્વાસ પાછો

ખેંચવાથી થતો અવાજ (૨) સાક્ષાતના

છાતી ઉપરના પાલવનો જે છેડો સામી

બાજીની ફૂખમાં ખેંચીને ખોસાય છે તે

સેંડણુ નં. છાપરાની વળીઓ ઉપર નખાતાં
કામડાં, ચીપો વગેરે (૨) તેમને બાંધવાની
દોરી

સેંડણુમાળણુ નં. છાપરું સેંડવામાં કે માળવામાં
વપરાતી વસ્તુઓ

સેંડણું સં. કિં. સેંડણુ પાથરીને બાંધવું

સેંદર પું.*

સૈનિક વિં. સૈન્યનું, —ને લગતું (૨) પું.
લડવૈયા; લશ્કરનો માણસ

સૈન્ય નં. લશ્કર; ફોજ

સૈરંધ્રી સીં. (સં.) વિરાટ રાજાને ત્યાં દાસી
તરીકે રહેલી દ્રીપદી

સૈયડ(-હ) પું. બં. વં. બળિયા; શીતળા

સૈયડ પું. મહંમદ પયગંબરનો વંશજ

સૈંધવ વિં. સિંધુનું, —ને લગતું (૨) પું.
સિંધવ; એક દ્વાર (૩) ઘોડો (૪) એક
રાજ

સૈા વિં. '૧૦૦'

સૌંધયો પું. ઘોડી સોય

સૌઈ સીં. સગવડ; વ્યવસ્થા (૨) ફરજ

સોઠ(-ગ)ટા(-કા)ખાણ સીં સોઠ્યાં વડે
સ્થવાની એક સમત

સોઠ(-ગ)ટી(-કી) સીં સોઠ્યાખાણનું મહોડું

સોઠ(-ગ)ટું(-કું) નં જુઓ સોઠટી

સોગ પું શોક

સોગટા(-કા)ખાણ સીં જુઓ સોઠ્યાખાણ

સોગટી(-કી) સીં જુઓ સોઠટી

સોગટું(-કું) નં જુઓ સોઠટું

સોગન નં પું બં વં સમ; કસમ; રાપથ

સોગનનાથું નં સોગન પર કરેલો એકરાર;
'એકિરેવિટ'

સોગદ પું બં વં જુઓ સોગન

સોગદનાથું નં જુઓ સોગનનાથું

સોગાત સીં નજરાણાની ચીજ

સોગિયું વિં શોકવાણું

સોજ પું સોજ; દરદ (૨) [લા.] લાગણી
(૩) ઠાવકાપણું (૪) લક્ષણ; ચાલ; વર્તણૂક

સોજ સીં મેદો

સોજલું વિં સારાં લક્ષણનું; મળતાવડા
સ્વભાવનું

સોજું વિં સારું; ઉત્તમ (૨) સ્વચ્છ

સોજો પું લોહીનો જમાવ થઈ ચામડી ભપસી
આવવી તે

સોટી સીં નેતર અથવા ઝાડની પાતળી લાકડી

સોટો પું મોટી નડી સોટી; ડંગોરો

સોડ સીં પાસું; ખાણ (૨) સીંએ પહેરેલી
સાડીનો લાજ કાઢવામાં વપરાતો મેં
આગળનો ભાગ (૩) સોડવાણ (૪) પું; સીં
વાસ (૫) બો

સોડ(-ર)મ સીં વાસ; પરિમળ; ગંધ

સોડવણ નં રળઈ આઢતાં નીચે રખાતું સુંવાણું
વજ્ર

સોડવું સં કિં સૂંધવું

સોઠ(-કા)કું અં કિં વાસ આવવી; ગંધાણું

સોડા પું એક ખાર

સોડાકું અં કિં જુઓ સોડકું

સોડાવોટર નં સોડાનું પીણું

સોડિયું નં સીંએ પહેરેલા લૂગડાનો ઠાળી
ખાણનો માથાથી કમર સુધીનો ઝલતો ભાગ

સોડે અં પઢમે; નજીક (૨) પ્રમાણે; રીતે

સોડો પું સોડ (૨) મદદગાર

સોણ પું; સીં કચર; ખીલી

સોણું નં સ્વપ્ન

સોત(-ણ) અં સુધ્ધા; સહિત

સોતકંઠ વિં ઉત્કંઠવાણું (૨) અં ઉત્કંઠાપૂર્વક

સોથ પું

સોથો પું કચો (વીંખાઈ, ચૂંથાઈ થયેલો)

સોઠાચર પું મોટો વેપારી; કીમતી માલનો
વેપારી

સોઠાગ(-ગી)રી સીં મોટી કિંમતના માલનો
વેપાર; મોટો વેપાર (૨) સોઠાગરપણું

સોઠો પું વેચવાનો ધંધો; વેપાર (૨) [લા.]
ખરીદી (૩) હુચ્ચો; વ્યભિચારી (૪) કચ;
પૂત

સોધરી સીં (કા.) વૃષ્ટિ; સંતોષ

સોનચંચો પું પીળો ચંચો

સોનલ વિં સોનેરી

સોનાગેરુ પું એક જાતની લાલ માટી

સોનાપાણી નં જેમાં સોનું બોળ્યું હોય
તે પાણી

સોનામહોર સીં સોનાનો એક સિક્કો

સોનામુખી સીં એક રેચક વનસ્પતિ

સોનાર પું જુઓ સોની

સોનારણ સીં સોનીની સી

સોની પું સોનાના ઘાટ ધડવાનું કામ
કરનાર

સોનું નં પીળા રંગની એક કીમતી ધાતુ

સોનેરી વિં સોના જેવા પીળા રંગનું (૨)
સોનાનું (૩) સોનાનો ઢોળ ચડાવેલું

સોનેથો પું સોનાનો સિક્કો

સોપાધિ, ૦ક વિં ઉપાધિવાણું

સોપાન નં સીડી; દાદર (૨) પગથિયું

સોપારા પું અધ્યાય

સોપારી સીં; નં મુખવાસમાં વપરાતું એક
સૂકું ફળ; ફોફળ

સોપો પું રાત્રીના પહેલા પહોરમાં પ્રાણીઓ
નિદ્રાવશ થતાં વળતો જંપ કે શાંતિ

સોફ સીં બચતો ખાસકો; ધાક (૨) સોજો

સોફવા પું શરીર ફલી બચ તેવો વાડનો શેગ

સોફા પું લાંબો અને નીચો આદીવાળો
બેસવાનો કાચ

સોમત સ્ત્રીં સાથ; મૈત્રી; સંજ
 સોમતી પું સાથી; જોડિયો; મિત્ર
 સોમ નં સૌભાગ્યનું ગીત (વરકન્થા પરણી
 જોડયા પછી ગવાયું)
 સોભાગવટું નં બારસાખ ઉપરનું આકું
 લાકડું
 સોમ પું સોમવલ્લી; તેનો રસ (૨) ચંદ્રમા (૩)
 સોમવાર
 સોમપાન નં સોમરસ પીવો તે
 સોમયજ્ઞ પું જેમાં સોમરસ પીવામાં આવતો
 તેવો એક યજ્ઞ
 સોમયાગ પું સોમયજ્ઞ
 સોમરસ પું સોમવલ્લીનો માદક રસ
 સોમલ પું; નં એક ઉપધાતુ કે પદ્યર;
 એક અત્યંત ઝેરી પદાર્થ
 સોમલખાર પું ઘોળો સોમલ; રાંખિયો
 સોમલ
 સોમવતી વિં સ્ત્રીં સોમવારે આવતી (અમાસ)
 સોમવલ્લી સ્ત્રીં વેદકાળમાં પ્રસિદ્ધ એક
 લતા, જેનાં પાનનાં રસનો યજ્ઞમાં ઉપયોગ
 થતો
 સોમવાર પું અઠવાડિયાનો બીજો દિવસ
 સોમવેલી સ્ત્રીં જુઓ સોમવલ્લી
 સોમૈશ્વર પું (સં.) એક પ્રસિદ્ધ શિવલિંગ
 સોય સ્ત્રીં સીવવાનું નાકાવાળું પાતળું
 અણીદાર સાધન
 સોય(-હિ)ણી સ્ત્રીં એક રાજિણી
 સોયો પું મોટી સોય
 સોરટી સ્ત્રીં ઘણા જણની રકમ ભેગી કરી
 અમુક હિસ્સો રાખી બાકીનામાંથી બિટ્ટી
 નાખી જેનું નામ આવે તેને નિયત
 ધનામ આપવું તે; 'સોટરી'
 સોરઠ પું (સં.) કાઠિયાવાડનો એક ભાગ;
 સૌરાષ્ટ્ર (૨) એક રાગ
 સોરઠિયો પું સોરઠમાં થતો એક નતનો
 ઘોડો
 સોરટી વિં સોરઠ દેરાતું
 સોરઠો પું એક છંદ
 સોરજ સ્ત્રીં; નં વિચોગથી થતી ઝૂલણ
 સોરજ સ્ત્રીં જુઓ સોડમ
 સોરજવું સં કિં ગમવું; ગોઠવું; ચેન પડવું

સોરવું અં કિં વિચોગથી ઝૂલવું (૨) સં કિં
 ઉઝરી સાફ કરવું
 સોરંગ વિં + જુઓ સુરંગ
 સોરંગી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ (જેનો લાલ રંગ
 બને છે)
 સોરાટવું સં કિં સોરવું (૨) [લા.] ખૂબ
 ભાંડવું
 સોરામણ સ્ત્રીં જુઓ સોરણ
 સોરાવટ સ્ત્રીં સોસ
 સોરાસોર સ્ત્રીં છાલાછાલ (૨) શોરખકાર
 (૩) શોધાશોધ
 સોરી સ્ત્રીં ગોઠવું-ગમવું તે (૨) કરસણના
 સંકોને સુકાવા જોવા મૂકવા તે
 સોરું અં લગીમાં; સુધીમાં
 સોલો પું પત્તાની એક રમત
 સોલસાસ વિં ઉલ્લાસવાળું (૨) અં ઉલ્લાસ
 સાથે
 સોલસાવવું સં કિં 'સોલું' અને 'સોહવું'નું
 પ્રેરકરૂપ
 સોલસા અં લગભગ નક્કી; ખાતરીપૂર્વક
 સોલાટ પું સોલાવું તે
 સોલા(-હા)સણ(-ણી) સ્ત્રીં સૌભાગ્યવતી;
 સધવા
 સોલાવું અં કિં અહીંતહીં ફાંફાં મારવાં;
 મુસ્કેલીમાંથી છૂટવા આમતેમ બેફામ
 જેવા દોડવું
 સોલું સં કિં સૂપડામાં નાંખી આમતેમ
 ફેરવીને બાંટકવું
 સોસ પું અતિશય તરસ; ગળે પડતી સૂક
 (૨) તીવ્ર ઇચ્છા (૩) ફિકર; ચિંતા
 સોસના સ્ત્રીં સોસ
 સોસવાવું અં કિં રસનું સુકાઈ જવું (૨)
 શરીરનું સુકાવું (ચિંતાથી)
 સોસવું અં કિં સહન કરવું (૨) સં કિં
 ચૂસી લેવું
 સોસળાઈ સ્ત્રીં બેફામપણું
 સોસણું વિં બુલકણું; વીસરમોણું; સૂવું;
 સંભાળ વિનાનું
 સોસાવું અં કિં જુઓ સોસવાળું
 સોહણી સ્ત્રીં + શોભા
 સોહવું અં કિં શોભવું

સોહા' સં. પ્ર. 'તે (અહા) હું છું'
 સોહામ પું. સૌભાગ્ય; હેવાતન (૨) રૂડુ ભાગ્ય
 સોહાગણુ વિ. સૌ. સૌભાગ્યવતી
 સોહામી વિ. સુરોભિત (૨) સારા ભાગ્યવાળું;
 સુખી (૩) આનંદી
 સોહામણુ' વિ. સુરોભિત
 સોહાસણુ(-ણી) સૌ. સોહાગણુ
 સોહિણી(-ની) સૌ. + સ્વરૂપવતી સૌ (૨)
 એક રાગિણી
 સોહોર પું. + ધોધાટ; શોરણકોર
 સોહા વિ. + મનોહર; સુંદર
 સોહાણું વિ. સોહામણુ' (૨) સહેલું (૩)
 સુખદાયક (૪) નં. ઉત્સવ; આનંદ; ચમન
 સોહાલો પું. ભભકો; રોફ (૨) આનંદનો
 ઉછાળો; ઉત્સવ (૩) સૌભાગ્યનું અભિમાન
 સોળ વિ. '૧૬' (૨) પું. મારનો પડેલો આકાશ
 સોળું વિ. ઘોઈને અલગ રાખેલું (૨) નં.
 અગોટિયું
 સોળૈયો પું. સોળ ફૂટનો લાંબો વળો
 સોં સૌ. ભાન; શુદ્ધિ (૨) સમજણ; અકલ
 (૩) સ્ફૂર્તિ; તેજ
 સોંગ પું. નાટકમનો વેશ; કૃત્રિમ દેખાવ (૨)
 ટોંગ
 સોંધ,ંવારી સૌ. સસ્તાપણું; છત
 સોંધારત(-થ) સૌ. નં. સોંધવારી
 સોંધું વિ. સસ્તું
 સોંઠવું સં. કિં. આપવું (૨) ગરબ હોય
 ત્યારે ઇચ્છા ન હોય તોપણ આપવું
 સોંઠવું અં. કિં. તૈયાર થવું (૨) સિધાવવું;
 બંધું
 સોંધો પું. એક સુગંધીદાર પદાર્થ
 સોંપણુ સૌ. સુપરત; ભાગવણી
 સોંપવું સં. કિં. કોઈના કબજામાં સાચવવા
 આપવું; ભાગવડું
 સોંસરવું વિ. સોંસરું
 સોંસરું વિ. આરપાર
 સોં વિ. સધનાં; સર્વ
 સોંકથ' નં. સુંદરતા; સહેલાઈ
 સોંજ્ય નં. સુખ; આરામ
 સોંજત(-તિક) પું. સુખનો અનુયાયી
 સોંજન્ય નં. સુખનતા; ભલાઈ

સૌભામણુ પું. એક ફેરી પાણી (૨) એક વજ
 સૌહામ(-મિ)ની સૌ. વીજળી
 સૌહાયક વિ. કન્યાને સર્વાંતરકથી ભેટતરીકે
 અપાતી (વસ્તુ) (૨) નં. લગ્નની ભેટ
 સૌભાગ્ય નં. સારું ભાગ્ય (૨) સુખ; આનંદ;
 કન્યાણુ (૩) સધવાવસ્થા (૪) ઐશ્વર્ય
 (૫) સૌંદર્ય (૬) જ્યોતિષમાં એક યોગ
 સૌભાગ્યચિહ્ન નં. સૌભાગ્યાવસ્થા સચવનારાં
 સૌનાં આભૂષણ (ચાંદી, ફેરા વગેરે)
 સૌભાગ્યદ્રવ્ય નં. હળદર, કંકુ, અક્ષત વગેરે
 માંગલિક વસ્તુઓ
 સૌભાગ્યપંચમી સૌ. કાર્તિક સુદ પાંચમ
 સૌભાગ્યવ(-વ')તી વિ. સૌ. સધવા; સુવાસિની
 સૌભાગ્યવર્ધ,ંક વિ. સૌભાગ્ય વધારનાર
 સૌભાગ્યવંતી વિ. સૌ. સૌભાગ્યવતી; સધવા
 સૌમનસ્ય નં. પ્રસન્નતા
 સૌમિત્ર(-ત્રિ) પું. (સં.) સુમિત્રાનો પુત્ર
 લક્ષમણ
 સૌમ્ય વિ. સુશીલ; શાંત (૨) મનોહર; સુંદર
 સૌર વિ. સૂર્ય સંબંધી
 સૌરભ નં. સુગંધ
 સૌરમાસ પું. એક રાશિમાં જોડેલો કાળ સૂર્ય
 રહે તેટલો કાળ
 સૌરવર્ષ નં. એક મેષસંક્રાંતિથી માંડીને
 ૧૨ રાશિ ફરીને ફરી મેષમાં આવતાં સૂર્યને
 જોડેલો કાળ નય તેટલો કાળ
 સૌરાષ્ટ્ર પું. નં. (સં.) સૌરાષ્ટ્ર દેશ
 સૌષ્ઠવ નં. ઉત્કૃષ્ટપણું (૨) સુંદરતા (૩)
 ચપળતા; લાઘવ
 સૌષ્ઠવપ્રિય વિ. સૌષ્ઠવ જેને પ્રિય છે તેવું
 સૌષ્ઠવપ્રેમ પું. સૌષ્ઠવપ્રિયતા
 સૌંદર્ય નં. સુંદરતા
 સૌહાર્દ નં. મિત્રતા
 સ્કંક પું. (સં.) કાર્તિકેય
 સ્કંક પું. ખલો (૨) ડાળી (૩) થડ (૪)
 સૈન્યનો વ્યૂહ (૫) સમુદાય (૬) વિભાગ;
 પ્રકરણ
 સ્ફૂ પું. પેચવાળો ખીલો
 સ્ખલન નં. ભૂલ; ચૂક (૨) સન્માર્ગથી વ્યુત
 થવું તે (૩) ટપકવું, ઝરવું કે પડવું તે (૪)
 ડોકર (૫) તોતડાવું તે

સ્ખલનશીલ વિં વારંવાર સ્ખલન કર્યા કરનાર

સ્ખલિત વિં સ્ખલન પામેલું

સ્તંભ પું ધાસતેલથી બળતો એક ભતનો ચૂલો

સ્તંભર સ્ત્રી આગબોટ

સ્તેશન નં આગગાડીને થોભવાનું મથક

સ્તેશનમાસ્તર પું સ્ટેશનનો વડો અમલદાર

સ્તન નં થાન; ધાઈ

સ્તનપાન નં ધાવડું તે

સ્તન્ય નં દૂધ

સ્તબ્ધ પું કલનો શુચ્છો (૨) પરિચ્છેદ; અધ્યાય

સ્તબ્ધ વિં આશ્ચર્યચકિત થયેલું; દિલ્મૂઠ (૨) જડ; નિશ્ચેષ્ટ

સ્તબ્ધતા સ્ત્રી

સ્તવ પું સ્તુતિ

સ્તવન નં સ્તુતિ

સ્તવવું સં કિં સ્તુતિ કરવી

સ્તવ્ય વિં સ્તુતિ કરવાયોગ્ય

સ્તંભ પું થાંભલો; ટેકો (૨) જડતા; નિશ્ચેષ્ટતા (૩) પ્રતિબંધ; રુકાવટ

સ્તંભન નં થોભાવડું, અટકાવડું કે રોકડું તે (૨) સહારો; ટેકો (૩) જડ કે નિશ્ચેષ્ટ કરી દેવું તે (મંત્ર કે પ્રયોગથી)

સ્તંભિત વિં થોભાવેલું (૨) ટકવેલું (૩) સ્તબ્ધ

સ્તુતિ સ્ત્રી ગુણપ્રશંસા; તારીફ; વખાણ (૨) દેવદેવીની સ્તુતિ

સ્તુતિપાઠ પું સ્તુતિ ગાવી તે

સ્તુતિપાઠક પું ભાટ; ચારણ

સ્તુતિપાત્ર વિં સ્તુતિ કરવાયોગ્ય

સ્તુત્ય વિં પ્રશંસા કરવાયોગ્ય

સ્તૂપ પું રાશિ; ઢગલો (૨) કુમ્મટ જેવું બાંધકામ (બુદ્ધના અવશેષો ઉપર)

સ્તેન પું ચાર

સ્તેય નં ચારી

સ્તેતા પું સ્તુતિ કરનાર

સ્તેત્ર નં કોઈ પણ દેવની હંદોબધ સ્તુતિ

સ્તેત્ર પું સ્તુતિ; સ્તવન (૨) ચક્ષુ (૩) સમૂહ

શ્રિયાળ(-ણ) વિં સ્ત્રી જેવા સ્વભાવનું; પોચું અને વેવડું (૨) સ્ત્રીવૃદ્ધ

સ્ત્રી સ્ત્રી; પત્ની

સ્ત્રીકેસર નં કલનો માદા બીજવાળો રેસો

સ્ત્રીકેળવણી સ્ત્રી સ્ત્રીઓની કેળવણી

સ્ત્રીચરિત(-ત્ર) નં સ્ત્રીની ચતુરાઈ

સ્ત્રીભતિ સ્ત્રી આખો સ્ત્રીવર્ગ

સ્ત્રીજિત વિં બેરીનો શુભામ; બેરીના કલામાં રહેનાર

સ્ત્રીત્વ નં

સ્ત્રીદાક્ષિણ્ય નં સ્ત્રી તરફ માનભરી વતંણુક; 'શીવહરી'

સ્ત્રીધન નં જેના પર સ્ત્રીનો પોતાનો જ હક હોય તે ધન

સ્ત્રીધર્મ પું સ્ત્રીનો ધર્મ (૨) રજેદર્શન

સ્ત્રીપાત્ર નં નાટ્ય વગેરેનું નારીપાત્ર

સ્ત્રીબહુમાન નં સ્ત્રીઓ પ્રત્યેનું આદરમાન; સ્ત્રીદાક્ષિણ્ય

સ્ત્રીબુદ્ધિ સ્ત્રી સ્ત્રીની બુદ્ધિ (૨) સ્ત્રીની સલાહ

સ્ત્રીલિંગ નં નારીભતિ (વ્યા.)

સ્ત્રીસ્વભાવ પું સ્ત્રીનો સ્વભાવ

સ્ત્રીહઠ સ્ત્રી સ્ત્રીની હઠ

સ્ત્રીજીવિ વિં સ્ત્રી જેવું (૨) બીકણ અને વેવડું; નામદં (૩) નં સ્ત્રીત્વ (૪) નામદાઈ

સ્ત્રીજીવિતા સ્ત્રી

સ્ત્રીજીવણું નં

સ્થ અં (રહેનારું; રહેલું એ અર્થમાં સમાસને અંતે) [કદાં કંઠસ્થ; માર્ગસ્થ]

સ્થપતિ પું શિલ્પી

સ્થલ(-ળ) નં જગા; સ્થાન (૨) જમીન

સ્થલ(-ળ)ચર વિં જમીન ઉપર ફરનારું કે રહેનારું

સ્થલ(-ળ)દેવતા પું બં વં; સ્ત્રી અમુક સ્થળની પાલક દેવી કે દેવ

સ્થલ(-ળ)માર્ગ પું જમીન પર થઈને જતો માર્ગ

સ્થલાં(-ળાં)તર નં અન્ય સ્થળ (૨) સ્થળની ફેરબદલી

સ્થલી સ્ત્રી જગા; પ્રદેશ

સ્થવિર વિં જલ્દ (૨) પું ડોસો

સ્થાવિરા સ્ત્રી૦ ડોસી

સ્થળ ન૦ જુઓ સ્થલ

સ્થળચર વિ૦ જુઓ સ્થલચર

સ્થળદેવતા પું૦ અ૦ વ૦; સ્ત્રી૦ જુઓ સ્થલદેવતા

સ્થળમાર્ગ પું૦ જુઓ સ્થલમાર્ગ

સ્થળાંતર ન૦ જુઓ સ્થલાંતર

સ્થાંડિલ ન૦ યજ્ઞ માટે તૈયાર કરેલી જમીન
(૨) ઝાટલી

સ્થાણુ વિ૦ સ્થિર; અચલ (૨) પું૦
ઠાળાંપાંખડાં વિનાનું થડ; દંડ (૩)
[સં.] મહાદેવ

સ્થાણુઅનનન્યાય પું૦ ચાંલણો રોપીને તેને
તપાસી જેવા હલાવી જુએ છે તેમ વરડ
ક્યાં પછી તેને તપાસી જેવી તે

સ્થાન ન૦ જગા; ઠેકાણું; સ્થળ (૨) રહેઠાણુ
(૩) પદ; પદવી

સ્થાનક ન૦ સ્થાન; રહેઠાણુ (૨) બેઠક;
આસન (૩) પદવી; દરજ્જો

સ્થાનકવાસી પું૦ જેનોનો એક સપ્રદાય
સ્થાનજાટ વિ૦ પોતાના સ્થાનથી બહુ થયેલું
(૨) પદબહુ; હોદ્દા ઉપરથી કાઢી મૂકેલું

સ્થાનાંતર ન૦ અન્ય સ્થાન (૨) સ્થાનની
ફેરબદલી; ઠામબદલો

સ્થાનિક વિ૦ અમુક સ્થાનનું, —ને લગતું

સ્થાપક વિ૦ (૨) પું૦ સ્થાપન કરનાર

સ્થાપત્ય ન૦ ઇમારત; બાંધકામ (૨)
શિલ્પશાસ્ત્ર

સ્થાપન ન૦ સ્થાપનું—સ્થાપિત કરવું તે

સ્થાપના સ્ત્રી૦ સ્થાપનું તે

સ્થાપનું સ૦ કિં૦ પ્રતિષ્ઠા કરવી; નિર્માણ
કરવું (૨) જગા પર મુકર કરવું (૩)
પ્રમાણપૂર્વક સાબિત કરવું

સ્થાપિત વિ૦ સ્થાપેલું

સ્થાય પું૦ આધાર; પાત્ર (૨) સામર્થ્ય (૩)
સ્થાન; મુકામ (૪) રાગનો એક અવયવ
(સંગીત)

સ્થાયભાંજની સ્ત્રી૦ સ્થાયનું ભાંજન કરતો
આહાપ

સ્થાયી વિ૦ ધણીવાર ઠકે તેવું (૨) સ્થિર

સ્થાયીભાવ પું૦ જે ભાવો ચિત્તમાં સંસ્કર—
રૂપે હમેશાં વર્તમાન હોય છે અને વિલાવ
આદિથી અભિવ્યક્ત થઈ રસપણને પામે
છે તે (રતિ, હાસ્ય, શોક, ક્રોધ, હત્સાહ
ભય, નિંદા, વિસ્મય અને નિર્વેદ)
[કા. શા.]

સ્થાલી સ્ત્રી૦ યાળી; કથરાટ; ખૂમચો

સ્થાલીપુલાકન્યાય પું૦ વાસણમાંથી એક
ચોખ્ખો હાણો ફળાવી જેઈને બધા ચોખ્ખા
ચડ્યા છે કે કાચા છે તે નક્કી કરવામાં
આવે છે તેમ વસ્તુનો એક અંશ જાણી
સમગ્રની કલ્પના કરવી તે (ન્યા. શા.)

સ્થાવર વિ૦ અચલ; સ્થિર (૨) ખસી શકે
નહિ તેવું (જંગમથી ભિન્ન) (૩) પું૦ પર્વત

સ્થાવરતા સ્ત્રી૦

સ્થિત વિ૦ રહેલું; નિવાસી (૨) અચલ;
સ્થિર

સ્થિતપ્રજ્ઞ વિ૦ જેની બુદ્ધિ સ્થિર છે એવો

સ્થિતિ સ્ત્રી૦ એક સ્થાન કે અવસ્થામાં સ્થિર
રહેવું તે (૨) નિવાસ (૩) અવસ્થા; દશા
(૪) પદ; દરજ્જો (૫) મર્યાદા

સ્થિતિચુરત વિ૦ ‘કોન્જરવેટિવ’

સ્થિતિસ્થાપક વિ૦ અસલ સ્થિતિને વળગી
રહેનારું (૨) વાળીએ તો વળે પણ છાડી
ઈએ કે તરત પોતાની મૂળ સ્થિતિએ
ચાલ્યું જાય તેવું

સ્થિતિસ્થાપકતા સ્ત્રી૦

સ્થિતિસ્થાપકત્વ ન૦

સ્થિર વિ૦ હાલવુંચાલવું ન હોય તેવું (૨)
દૃઢ; અટલ (૩) સ્થાયી; નિત્ય (૪)
નિશ્ચિત

સ્થિરતા સ્ત્રી૦

સ્થિરચિત્ત વિ૦ સ્થિર ચિત્તવાણું

સ્થિરબુદ્ધિ વિ૦ સ્થિતપ્રજ્ઞ

સ્થૂલ(-ળ) વિ૦ જડ; મોટું (૨) મૂર્ખ; જડ
(૩) સૂક્ષ્મ નહિ તેવું; સામાન્ય ઇદ્રિયો
તેમજ બુદ્ધિથી ગ્રહણ કરી શકાય તેવું

સ્થૂલ(-ળ)તા સ્ત્રી૦

સ્થૂલ(-ળ)રેહ પું૦ પંચભૂતાત્મક શરીર

સ્થૂલ ન૦ સ્થિરતા

સ્નાત વિં નાહું (૨) અભ્યાસ પૂરો કરીને
આવેલું હોઈ સમાવર્તન સંસ્કાર કર્યા હોય
તેવું (૩) પું તેવો આદમી

સ્નાતક પું જુઓ સ્નાત (૨) વિદ્યાપીઠની
પદવીવાળો

સ્નાન નં નાવાળુ (૨) મરણ નિમિત્તે
નાહવું તે

સ્નાયુ પું માંસના તંતુ, જેમનાથી માંસ
હાડકાને વળગી રહે છે તથા અવયવો
લાંબાદંડા થઈ શકે છે

સ્નાયુબદ્ધ નં બંધાયેલા મજબૂત સ્નાયુઓવાળું
સ્નિગ્ધ વિં લીસું; કામળ (૨) ચીકણું
સ્નિગ્ધતા સ્ત્રી

સ્નુષા સ્ત્રી દીકરાની વહુ

સ્નેહ પું પ્રેમ; પ્રીતિ; વહાલ (૨) ચીકણો
પદાર્થ; તેલ

સ્નેહલગ્ન નં એકપ્રીતના સ્નેહથી બેંચાઈને
કરેલું લગ્ન

સ્નેહસંમેલન નં સ્નેહીઓનો મેળાવડો;
'સોશિયલ ગેઝરિંગ'

સ્નેહાકર્ષણ નં સ્નેહનું આકર્ષણ

સ્નેહાધીન વિં સ્નેહથી અધીન બનેલું

સ્નેહાળ વિં હેતાળ; સ્નેહવાળું

સ્નેહી વિં સ્નેહવાળું; પ્રેમી (૨) પું મિત્ર;
પ્રિયજન

સ્પર્ધા સ્ત્રી સરસાઈ; હરીફાઈ (૨) ઈર્ષા;
દ્વેષ

સ્પર્ધાળુ વિં ચડસીલું (૨) અદેખું; દ્વેષીલું
સ્પર્શ પું અડવું તે; સંસર્ગ (૩) સ્પર્શે-
ન્દ્રિયથી થવું જ્ઞાન (૪) લવ; લેણ

સ્પર્શક પું 'ટેન્જન્ટ' (ગ.)

સ્પર્શકાલ્પ(-ળ) પું ગ્રહણ શરૂ થાય તે
વખત

સ્પર્શકોણ પું 'ઈન્ડિવિજલ એન્ગલ' (ગ.)

સ્પર્શજન્ય વિં સ્પર્શથી થવું

સ્પર્શજીવા સ્ત્રી જુઓ સંપર્કજીવા

સ્પર્શખંડ નં 'પોઇન્ટ ઓફ કોન્ટેક્ટ' (ગ.)

સ્પર્શમણિ નં પારસમણિ

સ્પર્શસ્પર્શ પું આભડછેટ

સ્પર્શદ્રિય સ્ત્રી ત્વગિન્દ્રિય; ચામડી

સ્પષ્ટ વિં સડેલાઈથી દેખી કે સમજી શકાય
તેવું; ખુલ્લું; સ્પષ્ટ

સ્પષ્ટતા સ્ત્રી

સ્પષ્ટવક્તા પું ખરાબોલો; ચોખ્ખોચોખ્ખું
કહી દેનારો

સ્પષ્ટીકરણ નં સ્પષ્ટ કરવું તે; ખુલાસો

સ્પંદ પું ચડકો; સ્ફુરણ; પલકારો

સ્પંદન નં ચડકાટ; કંપ

સ્પિરિટ પું હાર (૨) બાળવાનો હાર

સ્પૃશ્ય વિં અડકવાયોગ્ય

સ્પૃષ્ટ વિં અડકાયેલું

સ્પૃહણીય વિં સ્પૃહા કરવાયોગ્ય

સ્પૃહા સ્ત્રી ઇચ્છા; વૃણા (૨) દરકાર; પરવા

સ્ફટિક પું એક જાતનો સફેદ કીમતી પથ્થર
કે રત્ન

સ્ફટિકમણિ પું એક મણિ

સ્ફટિક વિં સ્ફટિકનું (૨) પું સ્ફટિક

સ્ફુટ વિં જીધડેલું; વિકસિત (૨) સ્પષ્ટ;
ઉઘાડું

સ્ફુટતા સ્ત્રી

સ્ફુટિત વિં ખીલેલું; જીધડેલું (૨) ખુલ્લું
થયેલું

સ્ફુરણ નં સ્ફુરવું તે (૨) સ્ફૂર્તિ

સ્ફુરણ સ્ત્રી જુઓ સ્ફુરણ

સ્ફુરવું અં કિં કંપવું; ફરકવું (૨) એકાએક
દેખાવું (ચળકાટનું) (૩) એકાએક સૂઝી
આવવું (વિચારનું) (૪) અંકુર ફૂટવો

સ્ફુરિત વિં સ્ફુરેલું

સ્ફુલિંગ પું તણખો

સ્ફૂર્તિ(-ત્તિ) સ્ત્રી જાગૃતિ; તેજ; અંચળાઈ
(૨) સ્ફુરણ

સ્ફોલ પું (ઉપરનું આવરણ તોડીને) જોરથી
ફૂટવું તે (૨) ખુલાસો; ચોખ્ખો નિવેડો
(૩) ફોલો; સોજો (૪) વર્ણથી બંધાયેલ, એક,
નિત્ય, સખ્દ, જેનાથી વર્ણાત્મક સખ્દોના
અર્થનું જ્ઞાન થાય છે (બ્યા.)

સ્ફોલન નં ફોલવું તે; (૨) પ્રગટ કરવું (૩)
સખ્દ; અવાજ

સ્મર પું (સં.) કામદેવ

સ્મરણ નં યાદ; સ્મૃતિ (૨) વારંવાર યાદ
કરવું તે

સ્મરણચિહ્ન નં સ્મારક; યાદ આવે તે માટેનું ચિહ્ન

સ્મરણપોથી સીં નોંધપોથી

સ્મરણશક્તિ સીં યાદશક્તિ; યાદશક્તિ

સ્મરણી સીં જપ કરવાની માળા

સ્મરણીય વિં યાદ કરવાયોગ્ય

સ્મરણું સં કિં યાદ કરવું

સ્મશાન નં જુઓ સ્મશાન

સ્મશાનભૂમિ(-મી) સીં જુઓ સ્મશાનભૂમિ

સ્મશાનવૈરાગ્ય પું જુઓ સ્મશાનવૈરાગ્ય

સ્મારક વિં યાદ કરાવનારું (૨) નં સંભારણું; યાદગીરી

સ્માર્ત(-ર્ત) વિં સ્મૃતિ સંબંધી (૨) સ્મૃતિ પ્રમાણે સર્વ કર્મો કરનારું (૩) સ્મૃતિશાસ્ત્રનો જ્ઞાતા કે પંડિત (૪) પું તેવો માણસ (૫) એક સંપ્રદાય તથા તેનો અનુયાયી

સ્મિત નં મંદ હાસ્ય

સ્મૃતિ સીં સ્મરણ; યાદ (૨) હિંદુઓનાં ધર્મશાસ્ત્રમાંનું દરેક (જેમકે મનુસ્મૃતિ)

સ્મૃતિકાર પું સ્મૃતિ રચનાર

સ્મૃતિદોષ પું સ્મરણનો દોષ

સ્મૃતિભિન્ન વિં સ્મૃતિની આજ્ઞાથી ભિન્ન; અધર્મ્ય

સ્મૃતિભ્રંશ પું સ્મૃતિનો ભ્રંશ; યાદ કરેલું ભૂલી જવું તે

સ્મ્યંદન પું લડાઈનો રથ (૨) નં ટપકવું તે (૩) વહેવું તે

સ્યાદ્રાહ નં દરેક વસ્તુને એકથી વધારે બાજુ હોય અને બધી તે તે દષ્ટિએ ખરી હોય તેવો (જેન દર્શનનો) વાદ

સ્યાદ્રાહી પું સ્યાદ્રાહમાં માનનારો

સ્થૂત વિં સીવેલું; ભેડી દીધેલું; ભેડાયેલું

સ્તબ્ધતા વિં સીં માળા ધારણ કરનારી (૨) પું એક છંદ

સ્તજ સીં માળા; ધૂલનો હાર

સ્તગિવણી પું એક છંદ

સ્તવણ નં સ્તવવું તે

સ્તવવું અં કિં અરવું; નીતરવું

સ્ત્રી પું યનાવનાર; રચનાર

સ્ત્રેત વિં ઊતરી, ખસી કે પડી ગયેલું

સ્ત્રાવ પું અરવું, ચૂવું કે ટપકવું તે (૨) વહી જવું કે ધસડાઈ જવું તે; તેમ નીકળેલી કે વહી જતી વસ્તુ

સ્તુત સીં બી હોમવાનું શાકડાનું કઢબી જેવું સાધન

સ્તુવ પું આટવો; ધરવો

સ્તોત પું કરો; કરેણ (૨) પ્રવાહ

સ્તોતરિવની સીં નદી

સ્તૈટ સીં પથરપાટી

સ્વ સં પોતાનું; પોતીકું

સ્વકર્મ નં પોતાનું કર્મ

સ્વકલિપત વિં પોતે કલ્પેલું કે માનેલું

સ્વકાર્ય નં પોતાનું કાર્ય

સ્વકીય વિં પોતાનું

સ્વકીયા સીં પોતાની સીં (નાયિકાના બે પ્રકારમાંનો એક. બીજો-પરકીયા)

સ્વગત અં પોતાની સાથે જ; મનમાં

સ્વચ્છ વિં શાષ્ટ્ય; સાફ

સ્વચ્છતા સીં

સ્વચ્છંદ પું પોતાની જ મરણ પ્રમાણે વર્તવું તે

સ્વચ્છંદતા સીં

સ્વચ્છંદી વિં સ્વચ્છંદ કરનારું; સ્વેચ્છાચારી

સ્વજન પું; નં સગું; સંબંધી

સ્વજાતિ સીં પોતાની જાતિ કે વર્ગ

સ્વજાતીય વિં પોતાની જ જાતિ કે વર્ગનું

સ્વજાતીયતા સીં

સ્વતઃ અં આપોઆપ; પોતાની મેળે; બીજાની મદદ વિના

સ્વતઃપ્રમાણ્ય વિં જાતે જ પ્રમાણરૂપ હોય એવું (જેને બીજા પ્રમાણની જરૂર નથી)

સ્વતઃસિદ્ધ વિં પોતાની મેળે જ સાબિત થયેલું

સ્વતઃસિદ્ધતા સીં

સ્વતઃસિદ્ધિ સીં સ્વતઃસિદ્ધતા

સ્વતંત્ર વિં સ્વાધીન; કોઈના તાબામાં નહિ તેવું

સ્વતંત્રતા સીં

સ્વતંત્રપણું નં સ્વતંત્રતા

સ્વત્વ નં પોતાનું હોવાનો ભાવ; માલિકી (૨) પોતાપણું; સ્વમાન (૩) પોતાની વિશિષ્ટતા

સ્વદેશ પું પોતાનો દેશ; જન્મભૂમિ

સ્વદેશભિમાન નં સ્વદેશનું અભિમાન

સ્વદેશભિમાની વિં સ્વદેશભિમાનવાળો

સ્વદેશી વિં પોતાના દેશનું (૨) નં
સ્વદેશની ભાવના (૩) સ્વદેશનો માથ
વાપરવાની વૃત્તિ
સ્વધર્મ પું પોતાનો ધર્મ
સ્વધર્મી વિં પોતાના ધર્મનું (૨) પોતાના
ધર્મનું માણસ
સ્વધ્યા અં પિતૃઓને બલિ આપતાં કરવામાં
આવતો હજાર (૨) સ્ત્રીં પિતૃઓનો બલિ
સ્વધ્યામ નં પોતાનું વતન (૨) સ્વર્ગ
સ્વન પું અવાજ
સ્વનિર્માણ નં જાતે જ કરેલું નિર્માણ (૨)
જાતે જ કરેલી નિમજ્જક
સ્વપક્ષ પું પોતાનો પક્ષ
સ્વપક્ષી વિં પોતાના પક્ષનું (૨) પું પોતાના
પક્ષનો માણસ
સ્વપરભાવ સ્ત્રીં પોતે અને બીજા એવી જુદાઈ
સ્વપર્યાસ વિં પોતામાં જ સમાપ્ત થવું
સ્વમ નં જાંઘમાં ભાસતો દેખાવ; સમજું
સ્વમદર્શન નં સ્વમ દેખાવું તે
સ્વમદર્શી વિં સ્વપ્નાં જોયા કરનારું; કલ્પિત
સૃષ્ટિમાં વિહરનારું
સ્વમદોષ પું સ્વપ્નમાં થતો વીચંપાત
સ્વમદ્રોષ્ટા પું સ્વપ્ન જોનાર; ભવિષ્યની
કલ્પના કરનાર
સ્વમવત્ અં સ્વપ્નની પેઠે
સ્વમશીલ વિં સ્વપ્નાં સેવ્યા કરનારું
સ્વમસૃષ્ટિ સ્ત્રીં સ્વપ્નમાં દેખાતી સૃષ્ટિ;
કલ્પિત સૃષ્ટિ; મિથ્યાસૃષ્ટિ
સ્વમાવસ્થા સ્ત્રીં સ્વમદોષ
સ્વમાંતર નં સ્વમાવસ્થા
સ્વમકાશ વિં પોતાના તેજ કે જ્ઞાનથી પ્રકાશનાર
સ્વભાવ પું કુદરતથી જ મળેલો ગુણ (૨)
પ્રકૃતિ; તાસીર (૩) ટેવ; આદત
સ્વભાવજ,ન્ય વિં સ્વાભાવિક
સ્વભાવસાધ્ય વિં
સ્વભાવસિદ્ધ વિં સહજ; કુદરતી
સ્વભાવોક્તિ સ્ત્રીં જેમાં કોઈ વસ્તુના સ્વભાવનું
ચર્ચાવત્ વર્ણન કર્યું હોય તેવો અલંકાર
(મ. શા.)
સ્વભાષા સ્ત્રીં પોતાની ભાષા; માતૃભાષા
સ્વભાષાભિમાન નં સ્વભાષાનું અભિમાન

સ્વભાષાભિમાની વિં સ્વભાષાભિમાનવાળું
સ્વભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં જન્મભૂમિ; સ્વદેશ
સ્વમાન નં પોતાનું માન; પોતાની ઈજ્જત
સ્વચં અં પોતાની મેળે; આપોઆપ
સ્વચંદ્રલ વિં પોતાની મેળે જ અર્પિત થયેલું
(૨) પું દત્તક લેનાર માતૃપિતાને દત્તક
લેવાવા માટે પોતાની મેળે જ અર્પિત
થયેલો પુત્ર
સ્વચંપાક પું હાથે રાંધવું તે
સ્વચંપૂર્ણ વિં બીજાના આધારની અપેક્ષા
ન રાખનાર
સ્વચંપ્રકાશ વિં પોતાના તેજથી જ પ્રકાશિત
સ્વચંજ્ઞ વિં પોતાની મેળે જ ઉત્પન્ન થયેલું
(૨) પું (સં.) બ્રહ્મા (૩) ઈશ્વર
સ્વચંવર પું કન્યાએ પોતે વર પસંદ કરવો
તે (૨) તે માટેનો સમારંભ
સ્વચંવિકાસ પું પોતાની મેળે-બહારની
પ્રેરણા વિના થતો વિકાસ
સ્વચંસેવક પું પોતાની મેળે સેવા કરવા
તેયાર થયેલો માણસ; 'વૉલન્ટિયર'
સ્વચંસેવિકા સ્ત્રીં સ્ત્રી સ્વચંસેવક
સ્વચંસ્ફૂર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રીં સ્વાભાવિક સ્ફુરણ;
પોતાની મેળે જ થયેલી સ્ફુરણ
સ્વર પું અવાજ; સૂર; ધ્વનિ (૨) [બ્યા.] જોનો
પૂર્ણ ઉચ્ચાર કોઈની મદદ વિના થઈ શકે
તેવો વર્ણ (૩) સંગીતના સાત સૂરમાંનો
દરેક (સા, રે, ગ, મ, પ, ધ, નિ)
સ્વરક્ષણ નં પોતાનું રક્ષણ
સ્વરચામ પું સંગીતનું સ્વરસમૂહ
સ્વરચાહક પું સંગીતમાં એક અલંકાર
સ્વરજ્ઞાન નં સંગીતના સ્વરોની ઓળખ
સ્વરપરીક્ષા સ્ત્રીં જુઓ સ્વરજ્ઞાન
સ્વરભક્તિ સ્ત્રીં અમુક શબ્દોમાં ર કે લ ના
ઉચ્ચારણમાં કરાતો વધારાનો સ્વરનો ઉચ્ચાર
સ્વરભંગ પું રાગ બેસી જવો તે
સ્વરભાર પું (ઉચ્ચારણમાં) સ્વર ઉપર દેવાતો
ભાર
સ્વરમંડલ,જા નં સ્વરોનો સમૂહ
સ્વરલિપિ સ્ત્રીં સંગીતલેખન; 'નોટેશન'
(સંગીત)
સ્વરવિદ્ય નં સ્વર પ્રગટ કરી શકવું વાણ
સ્વરન્યત્યય પું સ્વરનો ન્યત્યય (બ્યા.)

સ્વરશબ્દ વિં સ્વરેના ડેખણા વિનાનું
(સંગીત)
સ્વરશબ્દી 'હાર્મોનિકલ પ્રોગ્રેશન' (ગ.)
સ્વરશબ્દી સીં 'હાર્મોનિકલ સીરીઝ' (ગ.)
સ્વરશબ્દક નં સંગીતના સાત સ્વરેનો સમૂહ
સ્વરશબ્દકમ પું સ્વરેનો સંક્રમ (સંગીત)
સ્વરશબ્દસાપેક્ષિત સીં*
સ્વરશબ્દધિ પું; સીં સ્વરેની સંધિ (ગા.)
સ્વરશબ્દયોગ પું સ્વરેનો સંયોગ
સ્વરશબ્દવાદ પું સ્વરેનો પરસ્પર મેળ ખાવો
તે (સંગીત)
સ્વરશબ્દ(-ગ્રથ) નં સ્વતંત્ર રાગ્ય
સ્વરશિત વિં સ્વરયુક્ત (૨) સુરીકું (૩) પું
સ્વરના ત્રણ વિભાગમાંનો એક જેમાં ઉદાત્ત
અને અનુદાત્ત બંનેનાં લક્ષણ હોય છે
સ્વરશિતબિંદુ નં 'હાર્મોનિક પોઈન્ટ' (ગ.)
સ્વરશિતયુગ્મી સીં 'હાર્મોનિક પેન્સીલ' (ગ.)
સ્વરરૂપ નં ધાટ; આકાર (૨) દેખાવ; વર્ણ
(૪) સુંદરતા (૫) લક્ષણ; સ્વભાવ
સ્વરરૂપવતી વિં સીં સુંદર (સી)
સ્વરરૂપવાન વિં સુંદર; દેખાવડું
સ્વરરૂપસિદ્ધિ સીં*
સ્વરરોહ્ય પું ડાખા કે જમણા નાકમાંથી
નીકળતા શ્વાસ ઉપરથી શુભ કે અશુભ
રૂપ કહેવાની વિદ્યા
સ્વરર્ગ નં દેવેનો લોક
સ્વરર્ગગંગા સીં આકાશગંગા
સ્વરર્ગલોક પું સ્વર્ગ
સ્વરર્ગવાસ પું સ્વર્ગમાં વાસ (૨) [લા.] મૃત્યુ
સ્વરર્ગવાસી વિં સ્વર્ગમાં વસનારું (૨) [લા.]
મૃત; મરહૂમ
સ્વર્ગસુખ નં સ્વર્ગનું કે સ્વર્ગ સમાન સુખ
સ્વર્ગસ્થ વિં જીઓ સ્વર્ગવાસી
સ્વર્ગગંગા સીં આકાશગંગા
સ્વર્ગગ્રંથિ વિં સ્વર્ગનું; અદૌર્લભ; દિવ્ય
સ્વર્ગુ નં જીઓ સુવર્ણ
સ્વર્ગુકાર પું જીઓ સુવર્ણકાર
સ્વર્ગુમય વિં જીઓ સુવર્ણમય
સ્વર્ગુકિ પું સ્વર્ગ
સ્વર્ગુપ વિં શોહ; કિંચિત્
સ્વર્ગુસ વિં સ્વાધીન

સ્વર્ગશતા સીં
સ્વર્ગસંવિત સીં આત્મજ્ઞાન
સ્વર્ગસા સીં બહેન
સ્વર્ગસાધ્ય વિં પોતાથી સાધી શકાય એવું
સ્વર્ગસિદ્ધિ વિં સ્વતઃસિદ્ધિ
સ્વર્ગસિદ્ધિ સીં સ્વતઃસિદ્ધિ
સ્વર્ગશિત અં 'કદ્યાણુ યાઓ' એવો
આશીર્વાદાત્મક ઉચ્ચાર
સ્વર્ગશિતક પું સાધિયો
સ્વર્ગશિતવાચન નં મંત્રગ કાર્યોના આરંભમાં
કરાતો એક ધાર્મિક વિધિ (૨) શુભેચ્છા
કે આશીર્વાદ સહિત આપેલી ક્ષત વગેરેની
ભેટ
સ્વર્ગશિતશ્રી શં પ્રં કાગળ લખતાં શરૂઆતમાં
લખાવું મંત્રલસૂચક પદ
સ્વર્ગસ્થ વિં નીરોગી; તંદુરસ્ત (૨) મહારાટ કે
ઉદ્દેગ વિનાનું; શાંત; સાવધાન
સ્વર્ગસ્થતા સીં
સ્વર્ગસ્થાન નં પોતાનું રહેઠાણ
સ્વર્ગસ્થ પું પોતાનો હાથ
સ્વર્ગહિત નં પોતાનું હિત
સ્વર્ગગત નં આવકાર; સત્કાર
સ્વર્ગગતકારી વિં સ્વાગત કરનારું
સ્વર્ગગતમંડળ નં સ્વાગતકારી મંડળ
સ્વર્ગગના સીં આવકાર; અભિનંદન (૨) પું
એક છંદ
સ્વર્ગતંત્ર્ય નં સ્વતંત્રતા
સ્વર્ગતંત્ર્યપ્રિય વિં સ્વર્ગતંત્ર્ય જેને પ્રિય છે
તેવું
સ્વર્ગતંત્ર્યપ્રેમી વિં જીઓ સ્વર્ગતંત્ર્યપ્રિય
સ્વર્ગતિ(-તી) સીં પંદરમું નક્ષત્ર
સ્વર્ગતિ(-તી)બિંદુ નં સ્વાતિ નક્ષત્રમાં પડતાં
વરસાદનાં ટીપાં (સ્વાતક જેમને પીએ છે,
તથા મોતીની માછલીના પેટમાં જઈ જે
મોતી બને છે)
સ્વર્ગતિ(-તી)યુગ્મ નં જીઓ સ્વાતિબિંદુ
સ્વર્ગમાનુભવ પું પોતાને થયેલો અનુભવ
(૨) પોતાના આત્માને ઓળખવો તે
સ્વર્ગ પું રસને દ્રિયથી થતો અનુભવ (૨)
રસ; આનંદ (૩) આપવું તે (૪) રસ; મન
(૫) મોહ; શોખ

સ્વાદિષ્ટ વિં શયક સ્વાદવાળું

સ્વાદિષ્ટતા સ્ત્રીં

સ્વાદીકું વિં સ્વાદિષ્ટ વસ્તુઓ ખાવાની
ટવવાળું

સ્વાદુ વિં સ્વાદિષ્ટ

સ્વાધિકાર પું પોતાનો અધિકાર (૨) પોતાની
ફરજ

સ્વાધીન વિં પોતે પોતાને નિયમમાં રાખનાર
(૨) સ્વતંત્ર

સ્વાધીનતા સ્ત્રીં

સ્વાધ્યાય પું વેદ (૨) વેદનો નિયમિત પાઠ
(૩) અધ્યયન

સ્વાનુભવ પું પોતાનો અનુભવ

સ્વાનુભવરસિક વિં આત્મલક્ષી; 'સખલેકિટવ'

સ્વાનુભૂતિ સ્ત્રીં સ્વાનુભવ

સ્વાભાવિક વિં કુદરતી; અકૃત્રિમ

સ્વાભાવિકતા સ્ત્રીં

સ્વાભિમાન નં પોતાને માટેનું અભિમાન;
સ્વમાન

સ્વાભિમાની વિં સ્વાભિમાનવાળું

સ્વામિતા સ્ત્રીં જુઓ સ્વામિત્વ

સ્વામિત્વ નં ધણીપણું; માલિકી

સ્વામિની સ્ત્રીં શેઠાણી; ધણિયાણી

સ્વામી પું પતિ (૨) માલિક (૩) રાજા (૪)
સાધુસંતને બોલાવતાં વપરાતું સંબોધન

સ્વામીદ્રોહ પું પોતાના માલિક કે રાજા પ્રત્યે
બેવફાઈ

સ્વામીદ્રોહી વિં (૨) પું સ્વામીદ્રોહ કરનાર

સ્વામીનારાયણ પું (સં) તેમના નામથી
ચાલતા ધાર્મિક સંપ્રદાયના પ્રવર્તક

સ્વાયત્ત વિં સ્વાધીન

સ્વાયંભુવ વિં બ્રહ્મસંબંધી; બ્રહ્મનું (૨) પું
સ્વયંભૂ બ્રહ્માના પુત્ર-પ્રથમ મનુ

સ્વાયરસ્ય નં સ્વાભાવિક રસ કે ઉત્તમતા (૨)
મર્મ; ખૂબી

સ્વાયશ્ચ નં સ્વયંનું રાજ્ય (૨) બ્રહ્મ સાથે
અભેદ

સ્વાયં પું પોતાની મતલબ; પોતાનું હિત

સ્વાયંત્યાગ પું સ્વાયંનો ત્યાગ; આપણે

સ્વાયંદિષ્ટ સ્ત્રીં સ્વાયંની નજર

સ્વાયંપરાયણ વિં સ્વાયંનો જ વિચાર કરનાર

સ્વાયંપરાયણતા સ્ત્રીં

સ્વાયંબુદ્ધિ સ્ત્રીં સ્વાયંદિષ્ટ

સ્વાયંવૃત્તિ સ્ત્રીં સ્વાયંની વૃત્તિ; સ્વાયંબુદ્ધિ

સ્વાયંસાધક વિં પોતાનો સ્વાયં સાધનારું

સ્વાયંનુમાન નં પોતાને માટે પંચાવયવ
વાક્યના પ્રયોગ વિના કરેલું અનુમાન

સ્વાયં વિં સ્વાયંવાળું; આપમતલબી;
એકલપેદું

સ્વાયલંબન નં સ્વાશ્રય

સ્વાયલંબી વિં સ્વાશ્રયી

સ્વાશ્રય નં પોતાની પર આધાર રાખવો તે

સ્વાશ્રયી વિં પોતાની ઉપર જ આધાર
રાખનાર

સ્વાસ્થ્ય નં સ્વસ્થતા

સ્વાહા સ્ત્રીં (સં) અગ્નિની સ્ત્રી (૨) અં
અગ્નિમાં આહુતિ આપતાં બોલાતો શબ્દ

સ્વાહાકાર પું 'સ્વાહા' એમ બોલવું તે

સ્વાંગ પું સોગ; બનાવટી વેશ

સ્વાંત નં અંતઃકરણ

સ્વાંત(-તી) સ્ત્રીં જુઓ સ્વાતિ

સ્વાંતબુદ્ધિ નં જુઓ સ્વાતિબુદ્ધિ

સ્વીકાર પું સ્વીકારવું તે

સ્વીકારવું સં કિં અંગીકાર કરવો; કબૂલ
કરવું

સ્વીકાર્ય વિં સ્વીકારવાયોગ્ય

સ્વીકૃત વિં સ્વીકારેલું

સ્વીકૃતિ સ્ત્રીં સ્વીકાર

સ્વીય વિં પોતાનું

સ્વીયા સ્ત્રીં પોતાની સ્ત્રી; સ્વકીયા

સ્વેચ્છા સ્ત્રીં પોતાની ઇચ્છા

સ્વેચ્છાચાર પું પોતાની મરજી પ્રમાણે
વર્તવું તે

સ્વેચ્છાચારી વિં સ્વેચ્છાચાર કરનારું

સ્વેચ્છાસ્વીકાર પું સ્વેચ્છાથી સ્વીકારવું તે

સ્વેદ પું પરસેવો

સ્વેદન વિં પરસેવામાંથી થયેલું (૨) નં
એવો છવ કે જંડ

સ્વૈર નર પરસેવો (૨) પરસેવો કાવેલો તે
(૩) તેણું ઔષધ
સ્વૈર વિં મરણમાં આવે તેમ વર્તનારું;
સ્વચ્છંદી; નિરંકુશ
સ્વૈરતા સ્ત્રી
સ્વૈરમજ્જિત સ્ત્રી*

સ્વૈરવાદ પું*
સ્વૈરવિહાર પું મરણ મુજબ વિહારણું તે
સ્વૈરાચાર પું મરણ મુજબનું આચરણું
સ્વૈરિણી સ્ત્રી સ્વચ્છંદી—ન્યભિચારિણી સ્ત્રી
સ્વોપાનિત વિં પોતે રણેલું—મેળવેલું

હ

હ પું ચોથો ભિખાર
હક(—ક) પું માલિકી; કાવો (૨) દસ્તૂરી;
લાગો (૩) વિં વાળખી; સાચું
હકડેઠક વિં ખીચાખીચ; ચિકાર
હકલકફી સ્ત્રી કાઠના હક હાથવો તે;
અન્યાય
હકતાલા પું પરમેશ્વર; ખુદાતાલા
હકદાર વિં હક ધરાવનારું (૨) વાળખી
હકદારણુ વિં સ્ત્રી એનો હક પહોંચતો હોય
એવી (સ્ત્રી)
હકદારી સ્ત્રી હકદારપણું
હકના(૦હ)ક અં વગરકારણે
હકબક અં અર્થ સમજ્યા વગર; બકવું હોય
એમ
હકસાઈ સ્ત્રી હકનું લવાળમ; દસ્તૂરી
હકાર પું હ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર (૨)
રાકાર; સાસ (૩) હા પાડવી તે
હકારશ્રુતિ સ્ત્રી ઉચ્ચારણમાં હકાર સંભળાવો તે
હકારાંત વિં અંતે હવાણું
હકારું નં હાક મારીને બોલાવવું તે; તેડું
હકારો પું હાક મારીને બોલાવનારો; નોતરિયા
(૨) હાકારો
હકારણું સં કિં હાંકી કાઢવું (૨) હાંકવું;
ચલાવવું (૩) હાંક મારીને બોલાવવું

હકીકત સ્ત્રી ખરો અહેવાલ કે ખીના (૨)
ખરી ખબર કે ખાતમી (૩) ખીના; ખબર
હકીમ પું યુનાની વૈદ્ય કરનારો; મુસલમાન
વૈદ્ય
હકીમી સ્ત્રી હકીમપણું
હકીમું નં યુનાની વૈદ્ય
હકમત સ્ત્રી સત્તા; અધિકાર
હક પું જુઓ હક
હકાર પું*
હમખમ સ્ત્રી એકી ટરો; ટગરટગર
હમખમણું અં કિં એકીટરો જોઈ રહેવું
હમમય સ્ત્રી જુઓ હમમયાટ
હમમયણું અં કિં ડગમગણું; પાયામાંથી કે
સાંધામાંથી હાલી જવું
હમમયાટ પું હમમયાવણું તે
હમમયાવણું સં કિં 'હમમયણું'નું પ્રેરકરૂપ
હમ સ્ત્રી જત્રા (મક્કાની)
હમમ વિં પચેલું; જરેલું (૨) [લા.] ઉચ્ચાપત
કરેલું
હમમિયત સ્ત્રી પાચનક્રિયા; પાચન
હમમત પું માલિક; સ્વામી; શીમાન;
(મુસલમાનોમાં) મોટા અથવા પૂજ્ય
માણસને હમાડાતો માનવાચક સબ્દ
હમરહમચક પું કાબામાંનો કાબો પથ્થર
એને હમ કરનારાઓ ચૂએ છે

હળમ પું વાળંડ

હળમડી સ્ત્રીં હળમની સ્ત્રી

હળમત સ્ત્રીં મુંડન; વાળ કાપવા કે ઓડવા તે

હળમપટ્ટી સ્ત્રીં હળમનું કામ (તિરસ્કારમાં)

હળર વિં '૧૦૦૦'

હળરી વિં હળરની ઊપજવાણું (૨) હળર
ભાગ કે અવયવવાણું (૩) પું એક દૂલગડ

હણ(-ણ) અં અત્યારણી (૨) હવે પણ

હણરે પું મિનારાઓવાળો સુંદર રાજા (૨)

[લા.] મોટી નામનાનું કામ (કૌશલમાં)

હણ સ્ત્રીં જુઓ હણ

હળૂર સ્ત્રીં 'આપ' અર્થનો મુસલમાની વિવેકમાં
વપરાતો હફગાર (૨) હાજરી; તહેનાત

હળૂરાત વિં મોટા માણસની અથવા રાજાની
તહેનાતમાં રહેનાર (અંગરક્ષક)

હળૂરિયો પું તહેનાતમાં રહેનારો નોકર (૨)
અંગૂછા; રમાલ

હળૂરી પું હળૂરિયો (૨) સ્ત્રીં તહેનાત;
સેવાચાકરી

હટ અં 'દૂર ખસ' એ અર્થનો હફગાર

હટખટ સ્ત્રીં મનમાં ખટકું તે

હટાણું નં બળરકામ; ખરીદકામ (૨)
ખદીદવાવેચવાનો ધંધો

હટારિયું નં હાટિયું

હઠ પું; સ્ત્રીં જક; જલ; ખોટા આગ્રહ

હઠયોગ પું આસન, પ્રાણાયામ વગેરે
ક્રિયાઓ દ્વારા સધાતો યોગનો એક પ્રકાર

હઠવિદ્યા સ્ત્રીં હઠયોગની વિદ્યા

હઠવું અં કિં પાછા ખસવું (૨) હટ કરવી

હઠીલાઈ સ્ત્રીં હઠીલાપણું

હઠીણું વિં હઠવાણું; જલ્દી (૨) હટ નહિ તેલું;
મટે નહિ તેલું

હઠેઠ સ્ત્રીં આગ્રહ; આજીજી

હઠી વિં હઠીણું

હડ(-ડે) અં જુઓ હડ

હડકવા પું ફતરાં, શિયાળવાં વગેરેને થતો
એક રોગ જેથી તે જેને તેને કરડવા ધાય
છે અને જેને કરડે છે તેને પણ હડકવા
ધાય છે.

હડકાયું વિં જેને હડકવા થયો હોય એલું

હડકાયેણું વિં જુઓ હડકાયું

હડકું(-ખું) નં હડકવા

હડતાગડ સ્ત્રીં જ્યાંત્યાંથી હડેહડે થવું તે

હડતાલ(-ળ) સ્ત્રીં કામધંધો બંધ કરવા
તે (શિક કે વિરોધ બતાવવા)

હડતાલિ(-ળિ)યો પું હડતાળમાં ભળેલો;
હડતાળ પડાવવામાં આગેવાની લેનાર

હડહોલો પું*

હડધૂત સ્ત્રીં ચારે બાજુથી હડતગડ થવી તે

હડપચી સ્ત્રીં જે ભાગ ઉપર દાઢી ઊગે છે તે
નીચલા જડબાનો ભાગ

હડફ(-ફે)ટ સ્ત્રીં જુઓ અડફટ

હડફો પું જડસો; મૂખ (૨) ઇસ્કોતરો

હડખડવું અં કિં નાહિંમત થઈ જવું (૨)
ગભરાવું

હડસાંકળ સ્ત્રીં સ્ત્રીઓના પગનું એક ધરણું

હડસેલવું સં કિં હડસેલો મારવો; ધકેલવું

હડસેલો પું ધક્કો

હડ(-ડે)હડ, (-ડે) અં (ફતરાને ધુતકારી કાઢવાનો
હફગાર)

હડહડવું વિં ઊકળવું (૨) [લા.] ચુસ્ત; પાકું;
પૂરેપૂરું

હડહડવું અં કિં હડહડ અવાજ સાથે ઊકળવું

હડાકો પું પડધા (૨) મેળ (હિસાબનો)

હડિયાહોટ સ્ત્રીં આમ તેમ હોડાહોડ

હડિયાપાટી સ્ત્રીં જુઓ હડિયાહોટ

હડી સ્ત્રીં હોટ

હડુ(-ડે)હાટ અં (૨૫૦) જેરથી હડી કાઢવાનો
અવાજ

હડુડું અં (૨૫૦) જુઓ હડુડાટ

હડે અં જુઓ હડ

હડેહાટ અં જુઓ હડુડાટ

હડેહડે અં જુઓ હડહડ

હડો પું આગલી તરફ ગાડું જે પાયા ઉપર
ટેકવાય છે તે

હણવું સં કિં મારી નાખવું; જીવ લેવો

હણહણ સ્ત્રીં જુઓ હણહણાટ

હણહણવું અં કિં (૨૫૦) [ધિરો નાકમાંથી
કરે છે તે અવાજ]

હજીહજીટ પું હજીહજીટું તે
 હજીહજીટી સીં હજીહજીટ
 હજીયું નં ગાડી હાંકનારને ખેસવાની પાટલી
 હત વિં હજીયેહું; મરાયેહું; ધવાયેહું (૨)
 નિકું; હલકું (૩) અં પશુ વગેરેને
 હાંકી કાઢતાં બોલાતો હજીગાર
 હતભાગિની વિં સીં હતભાગીનું સીલિંગ
 હતભાગી વિં કમનસીબ; અભાગિયું
 હતભાગ્ય નં કમનસીબ; હુભાગ્ય
 હતવીયું વિં બળરહિત; શક્તિહીન
 હતવું સં કિં + હજીવું
 હતાશ વિં નિરાશ; નાસીપાસ
 હતોત્સાહ વિં જોનો હત્સાહ કે હમંગ નાશ
 પાચે હોય એવું
 હત્યા સીં માત; વધ; જીવ લેવો તે (૨)
 પ્રાણીને મારવાથી લાગતો દોષ
 હત્યારું વિં હત્યા કરનારું; ધાતકી
 હથરોટ(-ટો) પું એક ધરેણું; બાજીબંધ
 હથવાર વિં સીં અમુક એક માણસને જ
 હોહવા દે એવું
 હથિયાર નં શસ્ત્ર; આયુધ (૨) સાધન (૩)
 ઓળર
 હથિયારબંધ વિં સશસ્ત્ર
 હથિયારબંધી સીં હથિયાર રાખવાની બંધી
 હથેલી(-ળી) સીં છતા પંખનો સપાટ ભાગ
 હથેલાળો પું જુઓ હાથેલાળો
 હથેળી સીં જુઓ હથેલી
 હથોટી સીં હાથનો કસબ; આવડત (૨)
 મહાવરો; ટેવ
 હથોડી સીં ટીપવાનું કે ઠોકવાનું મોગરી જેવું
 સાધન
 હથોડો પું મોટી હથોડી; ધણ
 હથુ અં હસ્તક; મારફત
 હહ સીં મર્યાદા; સીમા; અવધ (૨) અંત;
 હેરો
 હહનિશાન નં હહ બતાવનારું નિશાન
 હહપાર અં મર્યાદા વિના; અતિશય (૨)
 હહની બહાર
 હહિયો પું નજરાણું; ભેટ; હનામ (૨) [કા.]
 બહારગામથી ઘેર આવતી વખતે બાજી
 કે બીજાં માટે પ્રેમપૂર્વક આજીવી સીં

હહીસ સીં પથગંબર સાહેબનાં ફરમાનોનો સંબંધ
 હફફ સીં ચતુર્સીમા
 હનકન સીં હાના; આનાકાની
 હનન નં હજીવું-જીવ લેવો તે
 હનુ(-નૂ) સીં હડપચી
 હનુ(-નૂ)માન પું (સ.) માનવિ; રામનો એક
 વાનર ભક્ત
 હનુ(-નૂ)માનફફફ પું હનુમાનના જેવો
 લાગો ફફફ; 'લોંગ જ'પ'
 હનુ(-નૂ)વટી સીં હડપચી
 હનો પું (કા.) ઘોડીના પલાણુ ઉપર નાખવાનો
 ખરિયો
 હપ(-ફ)તાવાર અં હપતા પ્રમાણે
 હપ(-ફ)તેહપ(-ફ)તે અં હપતા પ્રમાણે;
 હપતા પાડીને
 હપ(-ફ)તો પું અઠવાડિયું (૨) ચોરચોર
 પૈસા ભરવા ઠેરવેલી મુદત; તે તે મુદતે
 ભરવાની રકમ
 હખક સીં સખત ખીક; ફાળ
 હખકવું અં કિં ફાળ પડવી; ચોંકવું
 હખશી(-સી) પું આફ્રિકાનો વતની
 હખસણુ સીં હખસીની કે હખસી સીં
 હખસી પું જુઓ હખશી
 હખહખ અં (રવં) (નળમાંથી પાણી નેરથી
 નીકળવાનો અવાજ)
 હખહખાટ પું હખહખ અવાજ (૨) ઘોંધાટ
 હમચી સીં તાનમાં બિછાણીને લીધેલી ફફડી
 હમજાત વિં પોતાની જાતિનું
 હમડી સીં મગરૂરી; હુંપદ
 હમ(-વ)જીં અં આ વખતે; હાલ
 હમદર્દી સીં સમભાવ; દિલસોજી
 હમદીન વિં એક ધર્મનું
 હમાચો પું
 હમામ નં નાહવાની જગા
 હમામખાનું નં સ્નાનગૃહ; ગુસલખાનું
 હમામદસ્તો પું ખાંડણીપરાઈ (૨) ખાંડણીનો
 દસ્તો; પરાઈ
 હમાલ પું જોને ઉપાડનારો; મનુર
 હમાલી સીં હમાલનું કામ; હમાલપણું
 હમિયાળી સીં (રૂપિયા ભરવાની) થેલી;
 કોથળી (૨) [લા.] ધન; હોલત

હમી સીં હામી; જમીનમીરી
 હમીદાર પું હામીદાર; જમીન
 હમીદારી સીં હમીદારપણું
 હમીર પું કહ્યાણ રાગનો એક પ્રકાર
 હમેલ પું ગર્ભ (૨) સીં અપરાસ; પટા;
 પટા પરની તખ્તી
 હમેશ(-શાં) અં રોજ; નિત્ય
 હમેશગી સીં અવિચ્છિન્નતા; નિરંતરતા (૨)
 અનંતપણું

હમેશાં અં હમેશ; રોજ
 હય પું ઘોડો; અશ્વ
 હયચીવ પું (સં.) વિષય
 હયચીવા સીં (સં.) દુર્ગા
 હયદળ નં ઘોડેસવાર લશ્કર
 હયમેધ પું અશ્વમેધ
 હયશાહા(-ખા) સીં અશ્વશાળા; ઘોડાર
 હયાત વિં જીવણું; વિદ્યમાન
 હયાતી સીં હયાતપણું; જિંદગી (૨) અસ્તિત્વ
 હર પું શંકર; મહાદેવ (૨) વિં હરનાર;
 લેનાર (શબ્દને છેડે) [જહાં મનોહર] (૩)
 અં દરેક; પ્રત્યેક

હરકત સીં અડચણ; નડતર (૨) વાંધો
 હરકતી વિં હરકત કરનારું
 હરકોઈ વિં કોઈ પણ
 હરખ પું હર્ષ; આનંદ
 હરખધેણું વિં અતિશય હર્ષથી થેણું બનેણું
 હરખઅમક સીં અતિ હરખથી મગજનું
 સમતોલપણું જણું રહેણું તે
 હરખવા પું ધણા જ આનંદથી થયેલી થેણછા
 હરખ(-ખા)વું અં કિં ખુશ થવું; આનંદમાં
 આવવું

હરખસનેપાત પું હરખનો સનેપાત—નાડપણ
 હરખાણું અં કિં જુઓ હરખવું
 હરગિજ(-સ) અં કદી પણ (નહિ)
 હરધડી અં દરેક ધડીએ; 'વારંવાર
 હરહાં નં બં વં હરહીનાં નાનાં અધકચરાં
 ફળ

હરહી સીં હરહાંનું ઝાડ
 હરહે સીં હરહી નામના ઝાડનું ફળ; હરીતકી

હરણુ નં હરિણ; મૃગ (૨) હરી જહું—જપાડી
 જહું તે

હરણુપત્ર નં એક વનસ્પતિ
 હરણી સીં હરણની માદા
 હરણું નં મગધું; હરણ
 હર(-રિ)તાલ(-ળ) સીં એક ઉપધાતુ
 હરણુંકરણું વિં હાલીચાલી શકે એવું કે એટલું
 હરદમ અં હરેક ક્ષણે; હમેશ
 હર(-રિ)દાર નં (સં.) હિંદુઓનું એક તીર્થસ્થળ
 હરનિશ અં જુઓ અહનિશ
 હરફ પું ઓલ; શબ્દ (૨) અક્ષર
 હરફર સીં વારંવાર આવવુંજહું તે
 હરખ(-ખ)ડણું અં કિં જુઓ હડખડવું
 હરમ સીં હોંડી
 હરમડણું અં કિં ગભરાવું; રથવાયું થવું
 હરમડાડ પું ગભરાટ; રથવાટ
 હરમર સીં એક વનસ્પતિ
 હરમું વિં હળદરના સ્વાદનું
 હરમો પું એક જાતનું ધાસ
 હરરોજ અં દરરોજ
 હરવખત અં દરેક વખતે
 હરવર સીં સ્મરણ; યાદ
 હરવાયું વિં સુસ્ત; કાયર; હારી ગયેણું
 હરવું વિં લીધું (૨) તાજું (૩) સં કિં
 બળાતકારથી ઉપાડી જહું (સીને) (૪) પૂંટવી
 લેવું (૫) લઈ લેવું

હરવુંકરવું અં કિં આમતેમ મોજથી ફરવું
 હરસ પું ગુફામાં થતો એક રોગ; અર્શ
 હરસાલ વિં દરેક વર્ષે; વર્ષેવર્ષ
 હરસી, ંઠા સીં પ્રેમી સી
 હરહુમર પું દરેક હુમર
 હરાક(-ખ) સીં ઘોડો બાંધવાનો દોર (૨)
 બોરડીનો કાંટા

હરાજ વિં સિલામથી વેચણું
 હરાજી સીં સિલામ; જાહેરમાં કિંમત
 બોલાવરાવી વધારેમાં વધારે કિંમત
 આપનારને વેચવું તે

હરાડું(-યું) વિં જુઓ હરાયું
 હરામ વિં કુશનમાં મના કરેણું હોય એવું (૨)
 વગરહકનું; અધટિત (૩) સુસ્ત; બેઠાખાઈ

હરામખોર વિં હરામનું ખાવાઈ ઘડનારો (૨)
કૃતક્રી (૩) બદમાશ

હરામખોરી સ્ત્રીં હરામખોરપણું
હરામચસકો પું હરામનું લેવાખાવાનો ચસકો
હરામભડું વિં બ્યભિચારથી જન્મેલું
હરામનિયા નં એક પંખી
હરામી વિં હરામખોર (૨) સ્ત્રીં હરામખોરી
હરાયું વિં રખડતું; છૂટું ફરતું (૨) આંકશ
વગરનું; માતેલું

હરાર અં નક્કી; અવશ્ય
હરિ પું (સં.) વિષ્ણુ; કૃષ્ણ (૨) ઘાટો (૩)
સિંહ (૪) વાંદરો

હરિકીર્તન(-ત્તાં) નં સંગીત સાથે પરમેશ્વરનાં
ગુણગાન

હરિગીત પું એક છંદ
હરિચંદન નં કેસર (૨) એક ભતની સુખડ
(૩) ચાંદની (૪) સ્વર્ગનાં પાંચ વૃક્ષમાંનું
એક (બાકીનાં-પારિભત, મંદાર, સંતાન
અને કદપ)

હરિજન પું હરિનો ભક્ત
હરિણ પું; નં હરણ; મૃગ
હરિણાક્ષી વિં સ્ત્રીં હરિણ જેવાં સુંદર
નયનવાળી

હરિણાગ્નિ નં હરણનું ચામડું
હરિણી સ્ત્રીં હરણી; મૃગલી (૨) પું એક છંદ
હરિત વિં લીલું
હરિતાલ સ્ત્રીં જુઓ હરતાલ
હરિતાલી સ્ત્રીં દ્વા (૨) આકાશમાંની રેખા
(મિથ વગેરેની)

હરિકા સ્ત્રીં હળદર
હરિકાર નં (સં.) જુઓ હરદાર
હરિભક્ત પું હરિનો ભક્ત
હરિયાળી સ્ત્રીં લીલોતરી; લીલોતરીની શોભા
હરિયાળું વિં લીલું
હરિશ્ચંદ્ર પું (સં.) પ્રસિદ્ધ સત્યવાદી રાજા;
ત્રિશંકુનો પુત્ર

હરી વિં ક્ષવાના પાણીથી પકવેલું (૨) સ્ત્રીં
કનાબાનો-ક્ષવાના પાણીથી પકવેલો પાક
હરીતકી સ્ત્રીં હરે

હરીકે પું પ્રતિસ્પર્ધી; સામાવાળિયો (૨)
વિરોધી; દુશ્મન

હરીકાઈ સ્ત્રીં સરસાઈ; સ્પર્ધા (૨) શત્રુતા
હરીફી સ્ત્રીં જુઓ હરીકાઈ
હરીરો પું જુઓ મળમાણું
હરીસો પું (કા.) એક પ્રકારનું મિષ્ટાન્ન
હરું વિં લીલું (૨) રચિ પેદા કરે તેવા સ્વાદનું
(૩) અં અહીં

હરેક વિં હરેક; પ્રત્યેક
હરેક(-કું) પું*
હરેડી(-રી) સ્ત્રીં પૂંક પકડવી તે
હરેડું પું જુઓ હરેડ
હરેરું નં હરેરાનું ફળ
હરેરો પું એક ભતનું ઝાડ
હરેવા નં એક પંખી

હરોલ(-ળ) સ્ત્રીં લશ્કરનો પાછલો ભાગ (૨)
હાર; ઓળ (૩) બરાબરી; જોડ

હર્તા(-ત્તાં) વિં 'હરનાર' એ અર્થમાં સમાસને
છેડે (હજાં દુઃખહર્તા) (૨) પું ચોર; લૂંટારુ
હર્થ નં મોટું સુંદર મકાન; મહેલ

હર્થ પું હરખ; આનંદ
હર્થધેલું વિં જુઓ હરખધેલું
હર્થંદ વિં હર્થ આપે તેલું
હર્થનાદ પું હર્થની ખૂમ
હર્થાશુ નં હરખનું આંસુ
હર્ષિત વિં હર્થ પામેલું
હલ(-ળ) નં જમીન ખેડવાનું ઓળર
હલક સ્ત્રીં કંઠ; સૂર; સ્વર (૨) શોભા; શૈભ
(૩) પળ; કાણુ

હલકટ વિં હલકું; નીચ; આછકલા સ્વભાવનું
હલકાઈ સ્ત્રીં હલકટપાણું; નીચતા
હલકાપાણું નં
હલકાર પું હલકારતું તે
હલકારવું સં કિં મોટથી ખૂમ પાડવી (૨)
ખૂમ પાડી હાંકવું; ડચકારવું (૩) હાંકવું;
ચલાવવું

હલકારો પું ખેપિયો; કાસઈ (૨) ભસૂસ; ફેલ
હલકું વિં ઓછા વજનનું (૨) ઓછા મૂલનું
(૩) ઝટ પચે તેલું (૪) ભિતરતી કોટીનું
(૫) ઓછી મહેનતનું (૬) નીચું; ખરાબ;
અપ્રશિત (૭) હલકટ

હલચો પું (કા.) ધસારો; નુકસાન
હલકેલવું અં કિં બળભળવું; ઉરકેરાવું
હલ(-ળ)ધર પું (સં.) બળરામ
હલભલ સ્ત્રી ગભરાટથી કરેલી હોહા; ખૂમાખૂમ
હલમલ સ્ત્રી ધાંધલ; ધમાલ; ખળભળાટ
હલમલવું અં કિં હાલી જવું
હલવા સ્ત્રી એક માછલી
હલવાઈ પું સુખડિયો; કંઠોઈ
હલવાન નં કાંબળ; અલવાન
હલવો પું એક મીઠાઈ
હલસો પું નેરથી દમ ચાલવો તે (૨) હલેસું
હલહલ સ્ત્રી ધાંધળ; કેલાહલ
હલહલાટ પું હલહલ
હલા અં સખીને બોલાવતાં વપરાતું સંબોધન
હલાક વિં હેરાન; અથડામણથી કંટાળેલું (૨) કંગાલ
હલાકી સ્ત્રી હેરાનગતિ; અથડામણ; આપદા
 (૨) તંગી; કંગાલિયત
હલાણું નં ખેડતાં ફાવે માટે મોટા ખેતરના
 વિભાગ કરી દરેક વિભાગને ખેડવો તે
હલાફલ સ્ત્રી (કા.) દોડાદોડી; આમથી તેમ
 અને તેમથી આમ ધૂમવું તે (૨) પોતાની
 મોટાઈ બતાવવા આમતેમ ફરાફર કરવી તે
હલામણુ સ્ત્રી અથડામણ; હેરાનગતિ (૨)
 માથાફોડ; પંચાત
હલાયુધ પું (સં.) હળધર; બળરામ
હલાર વિં*
હલાલ વિં (ધસ્લામી) ધર્મમાં જેની રબ છે
 એવું; કાયદેસર; વાજખી
હલાલખોર પું ભંગિયો (૨) ખાટખી; કસાઈ
 (૩) બરાબર કામ કરીને બદલો મેળવનારો
હલાલી સ્ત્રી વફાદારી; એકનિષ્ઠા
હલાવવું સં કિં 'હાલવું'નું પ્રેરકરૂપ
હલા(-ળા)હલ(-ળ) વિં અતિ તીવ્ર (સ્ત્રી)
 નં કાળકૂટ વિષ (સમુદ્રમંથન કરતાં
 નીકળેલું)
હલેવું વિં અલેવું; દુનિયાદારીથી અણવાઈકે
 (૨) ધીમું; ધીરું
હલેસું નં હોડી ચલાવવાનો ચાટવો
હલો પું કાકમાક; ભપકો

હલો પું ધસારો; હુમલો (૨) [લા.] ધક્કો;
 નુકસાન (૩) [લા.] કામધંધો; ઉઘોમ
હલકંથ સ્ત્રી જુઓ હવ્યકંથ (૨) દાવપેચ;
 યુક્તિપ્રયુક્તિ
હલક વિં અવડ; અવાવરુ
હલણુ સ્ત્રી સાથ; સોબતની ફેફ (૨) સહેલ
હલણું અં હાલમાં; અત્યારે
હલન પું હોમ; ચણ (૨) નં ચણમાં આહુતિ
 હોમવી તે
હલનપડી સ્ત્રી હલનમાં વપરાતી કેટલીક
 સામાન્ય શીજેનું પડીકું
હલસ પું વાસના (૨) કામવાસના (૩) ભોભ;
 લલુતા
હલા સ્ત્રી પવન; વાયુ (૨) વાતાવરણ (૩)
 ભેજ
હલાઈ વિં હવાનું, —ને લગતું (૨) હવામાં
 જાંચે હડનારું (૩) કાફપનિક; તરંગી (૪)
 સ્ત્રી એક દારૂખાનું
હલાટ પું ભેજ
હલા(-વે)ડો પું ટોરને પાણી પીવાનો ફવા
 પરનો કુંડ
હલાતિયું નં મિથ્યા પ્રયત્ન; ફાંફાં
હલાફેર પું તબિયતને કારણે હવા-સ્થળ
 બદલવું તે
હલાલ પું અવસ્થા; હાલત (૨) અહેવાલ
હલાલદાર પું પટેલતલાસીનો સિપાઈ;
 પટાવાળો (૨) સિપાઈઓની નાની દુકાનીનો
 નાયક
હલાલદારી સ્ત્રી હવાલદારનું કામ
હલાલો પું કબજે; તાળો (૨) સુપરત;
 ભાળવણુ (૩) અંખત્યાર; સત્તા (૨) ઝીણી
 ચાળણી
હલાવું અં કિં ભેજ લાગવો
હલાં અં (પ.) હવે; હમણાં
હલિ પું; નં બળિ; હોમવાનું તે
હલિબ્ય નં હોમવાયોગ્ય દ્રવ્ય
હલિબ્યાલ નં ચણ કે હપવાસના દિવસોમાં
 ખાઈ શકાય તેવું અન્ન
હલે અં અમુક પછી; અત્યારે (૨) અત્યારપછી
હલેજ પું હળદરનો લોટ
હલેડો પું જુઓ હવાડો

હવેથી અં અત્યારપછીથી
 હવેરું વિં ખાવરું; ગભરાયેલું
 હવેલી સ્ત્રીઃ મોઢું ને સુંદર બાંધણીનું મકાન
 (૨) વૈષ્ણવ લોકોનું મંદિર
 હવ્ય વિં હોમવાયોગ્ય (૨) નં હોમવાની
 સામગ્રી (દેવોને માટે)
 હવ્યકવ્ય નં દેવો અને પિતૃઓને આપવાનો
 બળિ
 હશર સ્ત્રીઃ કયામત
 હશે અં ખેર; કંઈ ચિંતા નહિ
 હશેકું વિં નવશેકું; સહેજસાજ ગરમ
 હશ્રુતિ સ્ત્રીઃ જુઓ હકારશ્રુતિ
 હસકેતસકે અં વારંવાર; રહીરહીને (૨)
 સહેજસહેજમાં
 હસણી સ્ત્રીઃ હસતું તે (૨) હસવાની રીત
 (૩) હાંસી
 હસણું વિં હસવું (૨) નં હાંસી
 હસદ સ્ત્રીઃ અદેખાઈ; ઈર્ષા; ક્રીનો
 હસદખોર વિં અદેખો; ક્રીનાખોર
 હસનીય વિં હસવાયોગ્ય
 હસનીયતા સ્ત્રીઃ
 હસમુખું વિં હસતા મુખવાળું
 હસરત સ્ત્રીઃ દિલગીરી; શોક
 હસવું અં કિં દાંત કાઢવા (૨) ગમત ખાતર
 ખોલવું (૩) સં કિં હાંસી કરવી (૪)
 નં હાસ્ય (૫) મસ્કરી; મનક
 હસાગવ પું + હાસ્યવિનોદ
 હસામણું વિં હસાવે એવું
 હસારત સ્ત્રીઃ; નં હાંસી; મનક (૨) મસ્કરીનું
 કારણ
 હસિત વિં હસેલું (૨) હાંસી પામેલું (૩)
 નં હાસ્ય (૪) મસ્કરી (૫) પું
 એક સંગીતાલંકાર
 હસી સ્ત્રીઃ હાંસી; મસ્કરી
 હસું નં હસી
 હસ્ત પું હાથ (૨) તેરમું નક્ષત્ર
 હસ્તક અં હાથે; મારફતે (૨) હવાલે; તાબે
 હસ્તકમલ(-ળ) નં કમળ જેવો હાથ
 હસ્તકલા(-ળા) સ્ત્રીઃ હાથની કારીગરી
 હસ્તકૌશલ(-લ્ય) નં (કાંઈ કરવામાં) હાથની
 કુશળતા

હસ્તક્રિયા સ્ત્રીઃ હાથની કારીગરી (૨) હસ્તકોષ
 હસ્તગત વિં હાથમાં આવેલું
 હસ્તગત નં હથેળી
 હસ્તકોષ પું હાથે કરેલો વીર્યપાત
 હસ્તમક્ષાલન નં હાથ ધોવા તે
 હસ્તમેળાપ પું હાથમાં હાથ મેળવવો તે
 (લગ્ન વખતે)
 હસ્તમેળો પું જુઓ હસ્તમેળાપ
 હસ્તલાઘવ નં જુઓ હસ્તકૌશલ્ય
 હસ્તાક્ષર પું હાથે લખેલા અક્ષર (૨) સહી
 હસ્તામલક નં હાથમાંનું આમળું
 હસ્તામલકવત અં હાથમાંના આમળાની
 પેઠે (સહેલાઈથી કે સ્પષ્ટ રીતે)
 હસ્તિનાપુર નં (સં) પાંડવોની રાજધાની
 (અત્યારના દિલ્લીથી ૫૦ માઈલ ઈશાનકોણમાં)
 હસ્તિની સ્ત્રીઃ હાથણી (૨) કામચાલમાં
 વણવેલી ચાર પ્રકારની સ્ત્રીઓમાંની એક
 (જુઓ શંખિની)
 હસ્તી પું હાથી (૨) સ્ત્રીઃ હયાતી; અસ્તિત્વ
 હસ્તીદંત પું હાથીદંત
 હસ્તીનખ પું હાથીનો નખ
 હસ્તીમદ પું હાથીના ગંડસ્યળમાંથી ગરતો
 એક પદાર્થ
 હસ્તીવિજ્ઞાન નં જુઓ હસ્તીવેદ
 હસ્તીવેદ પું હાથી વિષેનું શાસ્ત્ર
 હસ્તીશાલા(-ળા) સ્ત્રીઃ હાથીખાનું
 હળ નં જુઓ હલ
 હળકવું અં કિં ઝૂલવું; હાલવું
 હળદ, ૦૨ સ્ત્રીઃ રસોઈમાં વપરાતું એક ગાંઠાદાર
 મૂળ
 હળદરવો પું એક ઝાડ
 હળધર પું (સં) જુઓ હલધર
 હળપૂણી સ્ત્રીઃ હળના ચવડામાં ધાલવાની કોશ
 હળખંધી સ્ત્રીઃ*
 હળમળ સ્ત્રીઃ હળવુંમળવું તે; મેળ; સંબંધ
 (૨) અં ખળભળી જાડયું હોય તેમ;
 હરકેરાઈ ગયું હોય તેમ
 હળંબદ સ્ત્રીઃ ખેતી
 હળવું વિં હલકું; ધીમું; નરમ (૨) અં કિં
 ગાંઠવું; ગમી જવું (૩) ફળવું (૪) સં કિં
 બળ્લે ચાસની વચ્ચે હળ ફેરવવું

હળવે અં ધીમેથી; આસ્તે
 હળાહળ વિં (૨) નં જુઓ હલાહલ
 હળિયું નં નાનું હળ
 હળોતરું નં જમીનને પ્રથમ વરસાદે ખેડવી તે
 હં અં આશ્ચર્ય, તુચ્છકાર, ધમકી, હકાર કે
 ઉત્સાહદર્શક ઉદ્દગાર
 હંકાર્થ(-મણી) સ્ત્રીં હાંકવાનું મહેનતાણું
 હંકારણું સં કિં હાંકવું; ચલાવવું
 હંખારણું સં કિં સ્વચ્છ કરવું; ગાળવું
 હંખારો પું ગાળતાં રહેલો કચરો
 હંગામ પું અવસર; મોસમ (૨) હંગામો
 હંગામી વિં મોસમ પૂરવું; થોડા વખત માટેનું;
 કામચલાઉ
 હંગામો પું ધમાચકડી; ધમાલ (૨) તોફાન;
 હુલ્લડ
 હંડરવેટ પું ટનનો વીસમો ભાગ
 હંતંચ વિં હણવાયોચ્ય
 હંતા વિં (૨) પું હણનાર; ખૂન કરનારો
 હંફાવણું સં કિં 'હાંફવું'નું પ્રેરકરૂપ
 હંફાવું અં કિં 'હાંફવું'નું કર્મણિરૂપ
 હંભા અં (૨૧૦) ગાયના બાંધડવાનો અવાજ
 હંભારવ પું હંભા એવો અવાજ
 હંમેશ(-શાં) અં હમેશ; રોજ
 હંસ પું એક પક્ષી (૨) જીવ; આત્મા (૩)
 જુઓ એકંદી
 હંસગતિ સ્ત્રીં હંસના જેવી ધીમી મોહક ચાલ
 હંસગામિની વિં સ્ત્રીં હંસગતિથી ચાલનારી
 હંસણી સ્ત્રીં હંસની માદા
 હંસપદ નં હંસનું પગલું (૨) લખાણમાં
 હમેશે દર્શાવવા માટે કરવામાં આવતું
 આણું ચિહ્ન (૩) એ કાકપદ નેટલો
 સમય (સંગીત)
 હંસરાજ પું હંસોનો રાજ (૨) એક નતની
 વનસ્પતિ
 હંસા પું એક છંદ (૨) સ્ત્રીં હંસણી
 હંસી સ્ત્રીં જુઓ હંસણી
 હા અં સંમતિસૂચક ઉદ્દગાર (૨) અરે! અહા!
 હાઉ પું બાળકને લય ઉપજવનારો કાલ્પનિક
 બિહામણો જીવ (૨) એરુ; સાપ
 હાઉહાઉ અં (૨૧૦) કૂતરાના લસવાનો અવાજ
 હાક સ્ત્રીં હોકારો; ખૂમ (૨) દોર; પ્રતાપ; છાપ
 હાક(-કે, -કો)ટણું સં કિં મોટાથી બોલણું
 (૨) ધમકાવણું

હાકલ સ્ત્રીં બોલાવવા માટે પાડેલી મોટી ખૂમ
 હાકલણું સં કિં હાંક મારીને બોલાવણું
 હાકણું સં કિં હાંકવું; ચલાવણું (૨) હાંક
 મારીને કાઢી મૂકવું
 હાકાર પું હા કહેવું તે
 હાકેટણું સં કિં જુઓ હાકટણું
 હાકે(-કો)ટો પું મોટો ધાંટો; ખૂમ
 હાકેમ પું સૂણા; રાજ્યકર્તા અમલદાર
 હાકેમરસ વિં હાકેમ સાથે બોળખાણવાળું
 હાકેમી વિં હાકેમ સંબંધી (૨) સ્ત્રીં હકૂમત;
 અમલ; કારકિર્દી
 હાકોટો પું જુઓ હાકેટો
 હાકોટણું સં કિં જુઓ હાકટણું
 હાજત સ્ત્રીં જરૂરિયાત; આવશ્યકતા (૨)
 અડાપિશાળની શાંકા (૩) આદત
 હાજર વિં સમક્ષ; મોજૂદ હોય તેવું
 હાજરજવાબ પું હાજરજવાબી
 હાજરજવાબી વિં સમયાનુસાર થોડ્યજવાબ
 તરત આપી શકે તેવું (૨) સ્ત્રીં તેની આવડ
 હાજરજામીન પું ગુનેગારને હાજર કરવા
 માટેનો જમીન
 હાજરખાશી સ્ત્રીં હાજર હોણું તે
 હાજરાત સ્ત્રીં જંતરજંતરની એક ક્રિયા
 હાજરાહજૂર વિં હજૂરમાં તૈયાર હોય એવું
 (૨) સાક્ષાત્; પ્રત્યક્ષ
 હાજરી સ્ત્રીં હાજર હોણું તે (૨) નાસ્તો
 હાજરીપત્રક નં હાજરી નોંધવાનું પત્રક
 હાજણું અં કિં અડી રહેણું; લાગુ રહેણું
 હાજિય પું દરવાજ
 હાજિયાણી સ્ત્રીં હજ કરી આવેલી
 મુસલમાન સ્ત્રી
 હાજિયો પું હાકાર (૨) ખુશામતિયો; સધળો
 વાતની હા કહેનારો
 હાજ પું હજ કરી આવેલો મુસલમાન;
 મકાનો જત્રાણ (૨) અં જ હા; હા સાહેબ
 હાજહા સ્ત્રીં ખુશામત (૨) અં ભારપૂર્વક
 હાકાર દર્શાવતો એક ખુશામતિયો ઉદ્દગાર
 હાટ સ્ત્રીં; નં દુકાન (૨) ગુજરી; બજાર
 હાટક વિં સોનાનું; સોનેરી (૨) નં સોનું
 હાટકણું સં કિં ગર્જના કરવી; હોકારો કરવો
 હાટિયું નં લીતમાંનું બારણાવાળું તાકું

હાડું અં (કા.) વાસ્તે; કાળે
 હાડોડી સીં (કા.) દુકાનેદુકાને ફરીને બાવા-
 ફરીર વમેરે માગે છે તે બીજા
 હાડ નં હાડકું (૨) બાધા; કાકું (૩) છેલ્લી
 હડે; છેક જ (૪) અં ધણું જ; અતિથય
 હાડકચર સીં શરીરમાં રહેતો ઝીણો તાવ
 હાડકચરિયું વિં હાડમાં રહેતો ઝીણો (તાવ)
 હાડકી સીં નાતું અને પોચું હાડકું
 હાડકું નં અસ્થિ
 હાડછેડ સીં તિરસ્કાર; તરછોડવું તે
 હાડજવર પું ઝીણો તાવ; જીર્ણજવર
 હાડધગી સીં હાડજવર
 હાડપિંજર શરીરનું હાડકાનું ખોખું
 હાડમાર વિં હરેહરે થયેલું; વૃષ્ઠકારાયેલું (૨)
 સીં હાડમારી
 હાડમારી સીં તિરસ્કાર; ધુત્કાર (૨) હેરાનગતિ;
 મુરકેલી
 હાડમાળા સીં હાડકાંની માળા
 હાડવેર નં પાકું વેર
 હાડવેરી પું કદો વેરી
 હાડવૈદ(-ધ) પું હાડકાં જેસાડનારો કે
 જોડનારો વૈદ્ય
 હાડસાંકળ સીં એક વેલ
 હાડિયાકરસણ પું; નં ચોમાસામાં થતો
 એક છોડ
 હાડિયાડુંડું નં એક જાતની છોકરાંની રમત
 હાડિયું વિં હાડ સંબંધી; હાડમાં પહેંચેલું
 કે રહેલું
 હાડિયો પું કાગરો
 હાડી વિં મજબૂત હાડનું; મહેનત; ખડતલ
 (૨) હડીલું; મમતી (૩) હાડિયું (૪) પું
 મડદાંનાં હાડકાંની મદદથી જેલો કરનાર
 જાદુગર
 હાડે(-ડો)હાડ અં છેક હાડકાં સુધી;
 હાડકેહાડકે
 હાણ સીં હાનિ; નુકસાન
 હાથ પું હસ્ત (૨) કાણીથી વચલી આંગળીના
 છેડા સુધીની લંબાઈનું માપ (૩) હાથનો
 ક્ષણ (૪) દાવ (રમતમાં)
 હાથઉછીનું વિં ચોપડામાં હાથાયાં વિના
 ચોડીવાર પછી આપી દેવાની શરતે લીધેલું
 કે આપેલું

હાથકડી સીં હાથની યેડી
 હાથકામ નં હાથનું કામ
 હાથગાડી સીં હાથે ખેંચવાની કે ધરેલવાની
 ગાડી
 હાથચાલાકી સીં હાથની ચાલાકી (જાદુના
 ખેલમાં)
 હાથણી સીં હાથની માદા (૨) પુસ્તો
 હાથતાળી સીં હાથની તાળી
 હાથપાણું નં અતિસાર; ઘાડા
 હાથપહોંચિયું નં હાથના પહોંચાણું એક
 મરેણું
 હાથપાકીટ નં હાથમાં રાખવાનું પાકીટ
 હાથરસ પું હાથથી કરેલો વીર્યપાત
 હાથરમાલ પું હાથનો રમાલ
 હાથલી સીં*
 હાથલો વિં પું હાથના જેવા ફાફડાવાળો
 (થોર)
 હાથસાળ સીં હાથે ચલાવાતી સાળ
 હાથિયો પું ૧૩મું નક્ષત્ર (૨) મલપતો મોટો
 હાથી (૩) ખરેરો
 હાથી પું હસ્તી; ગજ
 હાથીખાનું નં હાથી રાખવાનો તખેલો
 હાથીયાન નં હાથીખાનું
 હાથીદાંત પું હાથીનો દંતરાળ
 હાથીપગું વિં રોગથી ફેલેલા પગવાળું (૨)
 મોટા પગવાળું
 હાથીસૂંડું નં એક વનસ્પતિ
 હાથેવાળો પું વરકન્યાનો હસ્તમેળાપ
 હાથેળી સીં જુઓ હથેળી
 હાથો પું હથિયાર કે જોભર ન્યાંથી પકડાય
 તે ભાગ; મૂઠ કે દસ્તો (૨) સહાય (૩)
 પક્ષ (૪) કંકુવાળા હાથની જાપ (૫)
 વેપારીઓ આંગળીઓની નિશાનીથી ભાવ
 કરાવવા પોતાનો હાથ કપડા નીચે ઢાંકીને
 આપે છે તે
 હાથોહાથ અં જેને આપવાનું હોય તેના જ
 હાથમાં; જોતોજોત (૨) એકના હાથમાંથી
 બીજાના હાથમાં એમ; એકબીજાની મદદથી
 હાન સીં બાધા; માનતા (૨) હાનિ
 હાનિ સીં નુકસાન (૨) પાચમાલી; નારા
 હાનિકર વિં હાનિ કરનારું

હાનિકર્તા(-તા) વિં જુઓ હાનિકર
 હાનિકારક વિં જુઓ હાનિકર
 હાફિજ પું આખું કુરાન જેને મોઢે હોય
 એવો માણસ (૨) પું (સં.) ધરાનનો એક
 પ્રખ્યાત કવિ

હામ સીં હિંમત
 હામભટ્ટ અં કિં હિંમત હારી જવું
 હામા નં એક ભત્રું પક્ષી
 હામી પું હામીદાર (૨) સીં ભમીન;
 ખાંધરી

હામીદાર પું ભમીન
 હામીદારી સીં હામીદારપણું
 હાય અં દુઃખ, ત્રાસ કે અફસોસનો ઉદ્ગાર
 (૨) સીં અંતરના જાંડા દુઃખની બદ્દુવા;
 શાપ

હાયવરાળ સીં શોક; અફસોસ
 હાયવોય સીં શોક; અફસોસ; ચિંતા (૨)
 અં શોકનો એવો ઉદ્ગાર
 હાયહાય સીં (૨) અં જુઓ હાયવોય
 હાર પું ફૂલની મોટી માળા (૨) ગળામાં
 પહેરવાનું એવું ધરણું (૩) સીં પરાજય
 (૪) ઝાળ; પંક્તિ

હારક વિં (૨) પું હરનાર
 હારકતાર અં ઝાળખંધ; હારખંધ
 હારજીત સીં હાર અને જીત
 હારડો પું મોટા હાર (૨) ખાંડનાં ચકતનિ
 હાર

હારણુ વિં ખાયણું (૨) અધીરું (૩) સીં
 અધીરાઈ (૪) ખાયલાપણું

હારણું વિં હારણુ
 હારતોરા પું બં વં હાર અને તોરા
 હાર(-રા)દોર અં એક હારમાં; હારખંધ
 હારખંધ અં હારદોર; ઝાળખંધ
 હારવું અં કિં પરાજિત થવું (૨) કાયર થવું;
 ચાકવું (૩) સં કિં રમતમાં શરત તરીકે
 મૂકેલી વસ્તુ ગુમાવવી

હારમિઆર નં પારિભતક
 હારદોર અં હારખંધ
 હારાહાર સીં વારંવાર હારવું તે
 હારિયલ નં જુઓ હારીલ

હારિયું વિં સમોવડિયું; એક જ પંક્તિનું (૨)
 એક જ રાહનું (૫૬) (૩) સમકાલીન
 હારી વિં 'હારક' એ અર્થમાં સમાસને છેડે
 (ઉદા. દુઃખહારી) (૨) પું એક છંદ
 હારીલ નં એક પંખી (જેને વિષે એમ મનાય
 છે કે જન્મથી વખતે તે જે એક લાકડું
 પકડી લે છે તે મરતા સુધી છોડવું નથી)

હારે અં જોડે; સાથે
 હારેકું વિં તોફાની; મસ્તાની
 હારોદી સીં હાર; ઝાળ
 હારોહાર અં જુઓ હારદોર
 હાર્દ નં હૃદય (૨) મર્મ; રહસ્ય (૩) ભાવાર્થ
 હાર્દિક વિં ખરા અંતરનું
 હાર્મોનિયમ નં એક વિદેશી વાદ્ય
 હાલ પું બં વં દશા; સ્થિતિ (૨) અવકાશ
 (૩) અં હમણાં; અત્યારે

હાલક પું એક છંદ (૨) પીળાશ પડતા
 રંગનો થોડો

હાલકફૂલક નં અન્યવસ્થા; તોફાન (૨) વિં
 તોફાની

હાલચાલ સીં હાલવુંચાલવું તે; હરફર (૨)
 રીતભાત

હાલત સીં અવસ્થા; સ્થિતિ (૨) ટેવ
 હાલપોલ(-લિયું) વિં સાધામાંથી પોણું કે
 કોહેણું હોવાથી હાલવું

હાલખકાલ સીં હલમલ
 હાલરકું નં ખાળકને મુલાવતાં ગવાવું મીત
 (૨) ટાણું; સમુદાય

હાલરું નં ખાળકને નજર ન લાગે એવી
 ચીજની માળા (૨) જૂથ; ટાણું (૩)
 કણસલામાંના કણ છૂટા પાડવા ખળીમાં
 બળદ ફેરવે છે તે (૪) હાલરકું

હાલવું અં કિં ડાલવું (૨) જવું; ચાલવું
 હાલસો પું હરકત; હાનિ
 હાલહવાલ પું બં વં દુર્દશા; ખરાબી;
 પાયમાલી (૨) વિં દુર્દશામાં પડેલું

હાલહાલ અં હમણાંજ; અબધી
 હાલંદું વિં હાલવું
 હાલંહાલા સીં વારંવાર હાલવું તે
 હાલાહાલ સીં હાલંહાલા

હાલી સ્ત્રીં બાળકને સુવાડવાની ઝોળી; ખાચું
 હાલીગારી સ્ત્રીં હાલરડું
 હાલીમવાલી પું હલકા દરગજનો માણસ
 હાલેકું નં હાલરડું
 હાલો અં બાળકને જીંધાડવા હાંચતાં
 વપરાતો હફગાર (૨) પું હાલરડું; ખાચું
 (બાળભાષામાં)
 હાલોડોલો પું (કા.) હરકુંદરકું તે (૨) બને
 તેટલું થોડુધણું કામકાજ કરવું તે (૩)
 શરીરની નળખાઈને લીધે થોડીધણી હરકુંદ
 થાય તે
 હાવ પું સૃંગારયુક્ત ચેષ્ટા કે ચાળો (સ્ત્રીનો)
 (૨) ઇચ્છા; હવસ
 હાવભાવ પું બં વં સૃંગારયુક્ત ચેષ્ટા;
 નખરાં
 હાવરું વિં અતિલોભી; અસંતોષી (૨) બાવરું
 હાવરો પું આવરો; આવકનો ચોપડો (૨)
 તાવ ગયા પછી જીંધડતી ભૂખ
 હાવળ સ્ત્રીં*
 હાવાં અં (પ.) હવે; હમણાં
 હારા અં સંતોષ અથવા નિવૃત્તિનો હફગાર
 હારીશ સ્ત્રીં એક માદક વનસ્પતિ
 હાસ નં હાસ્ય
 હાસ્ય નં હસવું તે
 હાસ્યચિત્ર નં ટોળ કરવા દોરેલું હાસ્યજનક
 ચિત્ર; 'કેરીકેચર'
 હાસ્યજનક વિં હાસ્ય ઉપજાવે એવું
 હાસ્યરસ પું નવ રસોમાંનો એક (જુઓ રસ)
 હાસ્યવિનોદ પું હાસ્ય અને વિનોદ
 હાસ્યાસ્પદ વિં હસવાયોગ્ય; હસવું આવે
 એવું
 હાહાકાર પું હા! હા! એવો શોક કે ત્રાસનો
 હફગાર; સર્વત્ર શોક અને ત્રાસની લાગણી
 ફેલાઈ જવી તે
 હાહાહીહી અં હાસ્યવિનોદનો એવો હફગાર
 (૨) સ્ત્રીં હાસ્યવિનોદ; હામરકરી
 હાહો સ્ત્રીં હાકાર; યુમરાણ (૨) ધામધૂમ;
 ધમાલ
 હાળો પું હળ ખેડનારો (૨) પતિ (૩) મરદ
 હાં અં આમદ, ભાર, વિનવણી, શુરસો
 જતાવનારો હફગાર

હાંઈ અં હાં; બસ
 હાંક સ્ત્રીં ખોલાવવા માટેની ખૂમ
 હાંકણી સ્ત્રીં હાંકવાની રીત
 હાંકણું સં કિં પશુ, વાહન, વહાણ, ગાડી વગેરેને
 ઇચ્છિત ભાગે ચલાવવું
 હાંકેકું પું હાંકનારો; ગાડીત
 હાંભ પું બં વં શરીરના સંધિ (૨) [લા.]
 હિંમત; શક્તિ
 હાંજી અં માન સાથે જવાબ દેતાં વપરાતો
 એક હફગાર
 હાંડલી સ્ત્રીં નાનું હાંડલું
 હાંડલું નં પહોળા મોંનું માટીનું એક વાસણ
 હાંડી સ્ત્રીં હાંડલી (૨) ધાતુનું તેલું વાસણ
 (૩) દીવો મૂકવાનું લટકતું કાચનું વાસણ
 હાંડીધોચો પું રાંધવાનાં વાસણ માંજનારો
 હાંડો પું મોટો દેગડો (૨) એક વાની (૩)
 મૂખ; ઢ
 હાંફ સ્ત્રીં જતાવળો શ્વાસ ચાલવો તે (૨) તેથી
 થતી જાતીની ફંધામણ; અમૂંઝણ
 હાંફણ સ્ત્રીં જુઓ હાંફ
 હાંફણું વિં વ્યાકુળ; બાવરું
 હાંફણુંહાંફણું વિં ગભરાયેલું; જળાકણું;
 બાવરું
 હાંફણું અં કિં હાંફ ચડવી
 હાંફલી સ્ત્રીં જુઓ હાંફલી
 હાંફણું નં જુઓ હાંડલું
 હાંસડી સ્ત્રીં ગળા આગળનું એક હાડકું (૨)
 ગળાનું એક ધરણું (૩) લોટાને કે તેવા
 વાસણને જાયકવા કરેલો ગાળો (૪) ઘોડાને
 ગળે પહેરવાનો સામાનનો એક ભાગ (૫)
 કોસનું લોટાનું ચકરડું (૬) પૈડાંના મોં
 ઉપરનો લોટાનો ગાળો
 હાંસ(-સિ)લ વિં મળેલું; પ્રાપ્ત (૨) નં
 દાણ; જકાત; કર (૩) ફાયદો; લાભ (૪)
 ઉત્પન્ન; પેદારા (૫) પરિણામ
 હાંસવો પું કોદાળી; ખોદવાનું એક ઓભર
 હાંસિયું વિં જાંચી જતના સફેદ (બફ)
 હાંસિલ વિં જુઓ હાંસલ
 હાંસિયો પું કામજ પર એક બાંજુએ જુદો
 પારેલો લખ્યા વગરનો ભાગ

હાંસી સ્ત્રીં મનક; મસ્કરી (૨) ફેળેલી
 હાંસીએલ પું મનક માટે કરેલું કામ; મસ્કરી
 હિકમત સ્ત્રીં યુક્તિ; કરામત
 હિકમતી વિં હિકમતવાળું
 હિકરાણુ નં કલાણુ; રોકકળ (૨) ઘાંધાટ;
 હુમરાણુ

હિકાયત સ્ત્રીં વાર્તા; કલાણી; કિસ્સો
 હિકકડ વિં લાગણી વગરનું; કઠોર
 હિકકળ નં વરસાદથી થતી અતિશય ઠંડી
 હિક્કા સ્ત્રીં હેડકી
 હિક્કાનાદ પું હેડકી (૨) પડવો (૩) અવ્યક્ત
 ધ્વનિ

હિચકારું વિં કાયર; બાયલું (૨) અધમ; હીન
 હિજરત સ્ત્રીં વતનથી છૂટા પડવું તે
 હિજરતી વિં હિજરત કરનારું
 હિજરાવવું સં કિં 'હિજરાવું'નું પ્રેરકરૂપ
 હિજરાવું અં કિં જૂરવું; બળ્યા કરવું
 હિજરી વિં (૨) પું મહમ્મદ પેગંબર મક્કા
 છોડી મદીને ગયા ત્યારથી ગણાતો સંવત

હિડિંગા સ્ત્રીં (સં.) લીમની રાક્ષસ પત્ની
 હિત નં કસ્યાણુ; શ્રેય (૨) લાભ; ફાયદો
 હિતકર વિં હિત કરે તેવું
 હિતકર્તા(-ત્તા) વિં (૨) પું હિત કરનાર
 હિતકારક વિં જુઓ હિતકર
 હિતકારી વિં જુઓ હિતકર
 હિતચિંતક વિં (૨) પું હિત ઇચ્છનાર
 હિતશત્રુ પું મૂર્ખતાથી હિત કરવા જતાં
 પરિણામે હાનિ કરનાર મિત્ર (૨) હિતમાં
 આડે આવનાર

હિતસંબંધ પું ભલું (૨) સ્વાર્થ
 હિતાર્થ અં હિત માટે
 હિતાર્થી વિં ભલું ઇચ્છનારું
 હિતાર્થે અં હિતાર્થ; હિત માટે
 હિતાવહ વિં હિતકારક; શ્રેયસ્કર
 હિતાહિત નં હિત અને અહિત
 હિતુ વિં જુઓ હિતેચ્છ
 હિતેચ્છુ વિં હિત ઇચ્છનાર
 હિતેથી વિં જુઓ હિતેચ્છ
 હિતોપદેશ પું હિતની શિખામણ
 હિતાયત સ્ત્રીં રસ્તો દેખાડવો તે; શિખામણ

હિરેલા નં એક પંખી
 હિના સ્ત્રીં મેદી
 હિનો પું મેદી (૨) હિમ
 હિકાજત સ્ત્રીં જળવણી; સંભાળ
 હિમ નં બરફ (૨) ધણે સખત કાર (૩)
 અતિશય ઠંડી
 હિમગિરિ પું હિમાલય
 હિમાચલ(-ળ) પું હિમાલય
 હિમાની સ્ત્રીં હિમનો સમૂહ; બરફનો ઢગલો
 હિમાયત સ્ત્રીં પક્ષ લેવો તે; તરફદારી (૨)
 સમર્થન કરવું તે
 હિમાયતી વિં (૨) પું હિમાયત કરનાર
 હિમાચેલું વિં હિમથી બળી ગયેલું (૨)
 સુકલકડી (૩) બળિયેલ
 હિમાવું અં કિં હિમથી બળી જવું (૨)
 મનમાં બળ્યા કરવું (૩) સુકાવું; ફશ થવું
 (શરીર)

હિમાલય પું (સં.) હિંદુસ્તાનની ઉત્તરે આવેલો
 પ્રસિદ્ધ પર્વત

હિમાળું વિં હિમવાળું; હિમ જેવું ઠંડું
 હિમાળો પું (સં.) હિમાલય
 હિમાંશુ પું ચંદ્ર
 હિરણ્મય વિં સુવાર્ણમય; સોનાનું બનેલું
 હિરણ્ય નં સોનું
 હિરણ્યકશિપુ પું (સં.) પ્રહ્લાદનો પિતા
 હિરણ્યગર્ભ પું (સં.) બ્રહ્મા (૨) [સં.] વિષ્ણુ
 (૩) સૂક્ષ્મશરીરયુક્ત આત્મા

હિરણ્યમય વિં જુઓ હિરણ્મય
 હિરણ્યાક્ષ પું (સં.) હિરણ્યકશિપુનો ભાઈ
 હિરવણી વિં કપાસની એક જાત
 હિરામલ પું; નં એક જાતનું પંખી
 હિલચાલ સ્ત્રીં હાલવુંચાલવું તે (૨) પ્રવૃત્તિ;
 ચળવળ

હિલામો પું મજબૂત પ્રયત્ન (૨) બંડ
 હિલોળવું સં કિં હિલોળે ચડાવવું; ખૂબ
 હીંચોળવું

હિલોળો પું તરંગનો ઉછાળો (૨) હીંચવામાં
 તેવો લાંબો ઝોલો (૩) ગમ્મત; ખુશાલી
 હિલ્લો પું હેલ્લો (૨) તુકસાન; હરકત
 હિલ્લોલ પું મોજી; તરંગ (૨) મનનો તરંગ

હિસાબ પું ગણના; ગણતરી (૨) દાખલો
(મ.) (૩) લેણદેણ; આવકખર્ચ વગેરેની
ગણતરી

હિસાબકિતાબ પું લેવડદેવડના ચોપડા (૨)
લેણદેણનો હિસાબ

હિસાબી વિં હિસાબને લગતું (૨) હિસાબ
રાખનારું; હિસાબ રાખવામાં કે કરવામાં
કુશળ (૩) ગણીને નક્કી કરેલું; ચોક્કસ (૪)
પું હિસાબ રાખનારો મહેતો

હિસારવ પું (૨૫૦) એવો અવાજ (ગાય કે
ઘોડાનો)

હિસારો પું જુઓ હિસારવ

હિસ્સેદાર વિં ભાગીદાર

હિસ્સો પું ભાગ; ફાળો

હિંકાર પું 'હિં' એવો અવાજ

હિંમત્તી ઓં એક ઝાડનો જંગ વાસવાળો રસ;
વધારણી

હિંગડો પું હલકી ભતની હિંગ

હિંગળો, ઠંક પું ગંધક અને પારાની
મેળવણીવાળો લાલ પદાર્થ

હિંગળોકિયું નં હિંગળોક રાખવાની દાખડી

હિંગુ પું; નં હિંગ

હિંગોરું નં એક ફળ

હિંગોલ પું એક રાગ

હિંગોળાખાટ ઓં ખાટલાનો હિંગોળો

હિંગોળ પું એક રાગ

હિંગોળ(-જો) પું કઠેરાવાળો મોટો હીંચકો;
ઝૂલો

હિંદ પું; ઓં; નં (સં.) હિંદુસ્તાન

હિંદવાણી ઓં હિંદુસ્તાનની કે હિંદુ ઓ

હિંદવી વિં હિંદનું, -ને લગતું

હિંદી વિં હિંદનું (૨) પું ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં
બોલાતી ભાષા; હિંદની રાષ્ટ્રભાષા

હિંદુ વિં (૨) પું હિંદુધર્મનો અનુયાયી

હિંદુસ્તાન પું; નં (સં.) ભારતવર્ષ

હિંદુસ્તાની વિં હિંદુસ્તાનનું, -ને લગતું (૨)
પું ઉત્તર હિંદનો રહેવાસી (૩) ઓં
હિંદીભાષા

હિંદોલ પું હીંચકો; હિંગોળો

હિંમત્ત ઓં બહાદુર

હિંમતખાજ વિં બહાદુર

હિંમતવાન વિં બહાદુર

હિંસક વિં હિંસા કરનારું

હિંસન નં હિંસા

હિંસા ઓં જીવનો વધ કે પીડા

હિંસાકર્મ નં હિંસાનું કર્મ

હિંસાત્મક વિં હિંસાયુક્ત; હિંસાવાળું

હિંસારી વિં હિંસ; માંસાહારી

હિંસાકે પું હિંસ પશુ (૨) વાધ

હિંસ વિં હિંસક; ધાતક; ફૂર

હીક ઓં હેડકી; વાધણી (૨) સણકો; શળ
(૩) તાકીદ; ઉતાવળ (૪) દમ

હીકળ નં જુઓ હિકળ

હીકા ઓં જુઓ હિકા (૨) તાણ; આચકા
(મસ્તી વેળાના)

હીચકવું અં કિં જુઓ હીંચકવું

હીચવું અં કિં જુઓ હીંચવું

હીજડો પું નપુંસક; રાંડવો

હીટ(-ર) નં હીર (૨) રેશમ

હીણુ વિં અધમ; નીચ (૨) હલકું; બિતરવું
(૩) ભેગવાળું (૪) વગરનું; વિનાનું; ઓછું; કમ

હીણુકયું વિં*

હીણુકમાઉ વિં કમાણી વિનાનું; નિરુદ્ધમી

હીણુકર્મ નં નીચ કર્મ

હીણુકર્મી વિં (૨) પું નીચ કર્મ કરનાર

હીણુપત(-દ) ઓં; નં હીણુપણું; હલકાઈ;
લાંછન

હીણુભાગી(-ગ્ય) વિં ભાગ્યહીન; કમનસીબ
હીણુવર પું કન્યાના સુકાબલામાં નાનો કે
બિતરતી કોટીનો વર

હીણુવરું નં કળેરું

હીણુવરું સં કિં 'હીણુવરું' પ્રેરકરૂપ

હીણુવું સં કિં ધિકારવું; નિંદવું (૨) ઉતારી
પાડવું; હલકું ગણવું

હીણું વિં નીચ; હલકું (૨) નરસું; ભેગવાળું

હીન વિં તણ દીધેલું (૨) વગરનું; વિનાનું
(સમાસમાં) [જહાં શક્તિહીન] (૩) જુઓ

હીણ

હીનતા ઓં

હીનત્વ નં

હીનવાદી વિં મૂંઝું

હીખકવું અં કિં હીખકવું (૨) ફસકાં ખાવાં

હીમકું નં (કા.) ફસકું
 હીમજ્ઞ સ્ત્રીં નાની હરડે
 હીમજ્ઞહરડે સ્ત્રીં નાની કાચી ચૂકી હરડે
 હીમરુ નં એક જાતનું રેશમી કાપડ
 હીર પું એક છંદ (૨) નં રેશમ (૩) તેજ;
 કાંતિ (૪) સરવ; દેવત (૫) પ્રેમ; ખ્યાર
 (૬) હિંમત

હીરક પું હીરો
 હીરકમહોત્સવ પું ૬૦ વર્ષ પૂરાં કર્યાની
 ખુશાલીમાં કરવામાં આવતો મહોત્સવ
 હીરકોશી વિં રેશમી કિનારવાળું
 હીરચીર નં કીમતી વસ્ત્ર
 હીરનીર નં હિંમત; પાણી
 હીરવા નં એક પંખી
 હીરવીંટલું નં*
 હીરહારી વિં હીર ગુમાવી બેઠેલું
 હીરાકણી સ્ત્રીં હીરાની કણી-કરચ
 હીરાકશી(-સી) સ્ત્રીં શાહી તથા રંગમાં
 વપરાતો એક પદાર્થ

હીરાકંઠી સ્ત્રીં પાસાદાર મણકાની કંઠી
 હીરાગળ વિં રેશમી
 હીરાદખખલુ સ્ત્રીં એક વસાણું
 હીરાબોળ પું એક જાતનો ગુદર
 હીરાવેધ વિં હીરો વીંધે એવું (૨) હોશિયાર;
 ચાલાક
 હીરો પું એક કીમતી પથ્થર; ઘોળા રંગનું
 રત્ન

હીલવું અં કિં હાલવું; ડાલવું
 હીલો પું હેલો; ધક્કો (૨) હરકત; નુકસાન
 હીસવું અં કિં હસવું (૨) આતુર થવું
 હીહી અં (૨૧૦) હસવાનો અવાજ
 હીંચ સ્ત્રીં એક તાલવાળો ઠેકો
 હીંચકવું અં કિં હીંચકો ખાવો
 હીંચકો પું હીંચવા માટે ટંગાવેલું સાધન
 (૨) તેવું કે તેવું આંદોલન-ઝોલો

હીંચવું સં કિં 'હીંચવું'નું પ્રેરકરૂપ
 હીંચવું અં કિં ઝોલો ખાવો; હીંચકો ખાવો
 હીંચાવું સં કિં જુઓ હીંચવું
 હીંચાળવું સં કિં જુલાવવું; હીંચવું
 હીંડા સ્ત્રીં હીંડવાની રીત; ચાલ
 હીંડવું અં કિં ચાલવું

હીંડાડ(-વ)વું સં કિં 'હીંડવું'નું પ્રેરકરૂપ
 હીંડોલ(-જો) પું જુઓ હિંડોળ
 હીંડોળાખાટ સ્ત્રીં જુઓ હિંડોળાખાટ
 હીંડોળો પું જુઓ હીંડોલ
 હીંસ સ્ત્રીં (કા.) અમિતી દૂરથી લાગતી આંચ
 હીંસારવ પું જુઓ હિંસારવ
 હીંસારવું અં કિં હિંસારવ કરવો
 હુકમ પું આજ્ઞા; ફરમાન (૨) ગંજફાની
 રમતમાં જીતું મળાવું પાનું

હુકમનામું નં કોર્ટનો લેખી ચુકાદો
 હુકો પું તમાકુ પીવાનું એક સાધન
 હુજરો પું કોટડી (૨) મસીદમાંની મુસ્લાને
 રહેવાની કોટડી

હુજ્જત સ્ત્રીં હક; જદ (૨) તકરાર
 હુજ્જતખોર વિં હકીલું (૨) તકરારી સ્વભાવનું
 હુજ્જતી વિં જુઓ હુજ્જતખોર
 હુકકારવું સં કિં*
 હુકતાવવું સં કિં તુચ્છકારવું; તરછોડવું
 (૨) ધમકાવવું

હુકુચલ નં ઘેટાંની લડાઈ
 હુલ્લાવું અં કિં 'હુલ્લવું'નું કર્મણિરૂપ
 હુત વિં હોમેલું; બલિરૂપ આપેલું (૨) નં
 બલિ

હુતદ્રવ્ય નં હોમવાની વસ્તુ; બલિ
 હુતભુજ પું અગ્નિ
 હુતાશ,ન પું અગ્નિ
 હુતાશની સ્ત્રીં હોળી
 હુતુતુતુ નં એક રમત
 હુમર પું કારીગરી; કસબ
 હુમરઉઘોગ પું હુમર અને ઉઘોગ
 હુમરશાળા સ્ત્રીં હુમર શીખવવાની શાળા;
 કળાભવન

હુમરી વિં કસબી; કરામતી; નિપુણ
 હુમરેવતન નં વતન પ્રત્યેનો પ્રેમ; દેશપ્રેમ
 હુમલાખોર વિં હુમલો કરવાનું આદતવાળું
 હુમલો પું આક્રમણ; ધસારો; છાપો
 હુમા,યુ નં એક ધોસણિક પંખી
 હુરમ સ્ત્રીં હોંડી; ફાસી
 હુરમત સ્ત્રીં સાખ; આખર

હુરિયો પું ક્ષેતો; ભવાડો (૨) મન્નક
હડાવવી તે (૩) અં ઉરકેરણીનો,
તુચ્છકારનો એવો ઉદ્ગાર
હુલરાવવું સં કિં (બાળકને) હઠાળીને
રમાડવું; લડાવવું
હુલામણુ નં હુલરાવવું તે
હુલામણુ નં હુલામણુ (૨) વિં લાડમાં
પાડેલું (નામ)
હુલાવવું સં કિં જુઓ હુલરાવવું
હુલ્લડ નં તોફાન; બખેડો; બંડ
હુલ્લડખોર વિં (૨) પું બંડખોર; તોફાની
હુલ્લડાઈ સીં હુલ્લડખોર વર્તન; બંડખોરપણું
હુલ્લડિયું વિં જુઓ હુલ્લડખોર
હુલ્લડી વિં હુલ્લડિયું; હુલ્લડખોર
હુસન નં સૂરત; કાંતિ (૨) ખૂબસૂરતી
હુસહુસ અં હતાવળમાં (૨) ફેરવાને કરડવા
ઉરકેરવાનો ઉદ્ગાર
હુસન નં જુઓ હુસન
હું સં
હુંકાર(-રે) પું 'હાં, સાંભળું છું' એવા
અર્થનો ઉદ્ગાર (૨) ખોખારીને બોલવું તે;
હોકારો (૩) 'હું' એવો અવાજ; સિંહનાદ
હુંકૃતિ સીં હુંકાર (૨) પું સંગીતમાં એક
અલંકાર
હુંપણું નં અહંતા; અભિમાન
હુંપદ(-દું) નં અભિમાન; અહંકાર
હુંપદી વિં હુંપદવાળું; અહંકારી
હુંપદું નં જુઓ હુંપદ
હુંસાપુંશ(-શી,-સી) સીં ચડસાચડસી;
હરીફાઈ
હૂક પું આંકડો; છેડેથી વાળેલો ખીલો (૨)
વાંદરો (બાળભાષામાં) (૩) આંકડી; ચૂંક
હૂકવું અં કિં (૨૧૦) [વાંદરાનું બોલવું] (૨)
બરાડો પાડવો
હૂકળ પું બોલાચાલી કે કનિયાનો કાલાહલ
હૂકળવું અં કિં હૂકળ કરવો
હૂકાહૂક સીં (૨૧૦) વાંદરાના હોકારા
હૂકો પું જુઓ હૂકો
હૂડ અં તિરસ્કારનો એવો ઉદ્ગાર
હૂડરો પું મસ્કરી; મન્નક
હૂણ પું એક પ્રાચીન મેગિલ ભવિનો માધુસ

હૂણવું સં કિં ફટવું (છાતી)
હૂપ અં (૨૧૦) વાંદરાનો એવો અવાજ (૨)
પું મોટો વાંદરો (બાળભાષામાં)
હૂપાહૂપ અં જુઓ ફકાફક
હૂરી સીં સ્વર્ગની સુંદરી; અપ્સરા
હૂલકું નં આચિતો ગભરાટ
હૂલવવું સં કિં હુલરાવવું
હૂલવું અં કિં જુઓ બેલવું
હૂંકવું અં કિં તલપી રહેવું; ટમટમવું (૨)
જલદીથી પૂરું કરવું
હૂંછી વિં તોફાની (૨) અપશુકનિયાળ
હૂંછું નં ધાસનું દમવું; છેડાનાં છંછાં (૨)
માં (તિરસ્કારમાં)
હૂંડિયામણુ નં હૂંડીના વટાવનો દર
હૂંડી સીં દેશપરદેશ વચ્ચે નાણાંની આપલે
કરવા ચલાવવામાં આવતી શાહુકારી ચિટ્ટી
હૂંડીપત્રી સીં
હૂંડે અં એકજથે
હૂંડળ સીં બાંડળ (૨) સહિયારું
હૂંફ સીં ગરમાવો (૨) સહાયતા; આશ્રય
હૂંફાવું અં કિં હૂંફ વળવી
હૂંફાળું વિં હૂંફવાળું
હૂત વિં હરાયેલું; છીનવી લીધેલું
હૂથ નં જ્યાંથી લોહી શરીરમાં ધકેલાય છે
તે અવયવ (૨) છાતી (૩) દિલ; હેયું
(૪) મર્મ; રહસ્ય
હૂથકંપ પું હૂથનો કંપ
હૂથગત વિં હૂથમાં રહેલું
હૂથગચ્ચ વિં હૂથથી સમન્વય તેવું
હૂથચાહી વિં મનને વશ કરી લે એવું;
મનને ગમવું
હૂથદુર્બલ(-ળ) વિં દુર્બળ હૂથનું
હૂથદુર્બલ્ય નં હૂથની દુર્બળતા
હૂથપણટો પું દિલનું—આંતરિક લાગણીઓનું
બહાણું તે
હૂથબળ નં હૂથનું બળ
હૂથભેદક વિં હૂથને ભેદી નાખે તેવું; હૂથ
ઉપર ખૂબ અસર કરે તેવું
હૂથભેદી વિં જુઓ હૂથભેદક
હૂથમંથન નં હૂથમાં થવું મંથન

હૃદયવર્તી^૧ વિં હૃદયમાં રહેલું
 હૃદયવિહીન વિં હૃદયશૂન્ય; લાગણી વિનાનું
 હૃદયવૃદ્ધિ સ્ત્રીં એક હૃદયરોગ
 હૃદયવેધક વિં જુઓ હૃદયભેદક
 હૃદયવેધી વિં જુઓ હૃદયવેધક
 હૃદયશૂન્ય વિં જુઓ હૃદયવિહીન
 હૃદયશૂન્યતા સ્ત્રીં
 હૃદયસ્થ વિં જુઓ હૃદયવર્તી^૧
 હૃદયસ્પર્શી^૧ વિં હૃદય ઉપર અસર કરે તેવું
 હૃદયસ્વામી પું પ્રીતમ (૨) સ્વામી; પતિ
 હૃદયહીન વિં હૃદયવિહીન
 હૃદયગમ વિં હૃદયસ્પર્શી^૧
 હૃદયેશ(-શ્વર) પું જુઓ હૃદયસ્વામી
 હૃદયેશ્વરી સ્ત્રીં પ્રિયા; વહાલી સ્ત્રી (૨) પત્ની
 હૃદયિયું નં + હૃદય
 હૃદે નં + હૃદય
 હૃદગત વિં હૃદયમાં રહેલું; આંતરિક (૨) નં
 આંતરિક વિચાર કે ભાવ
 હૃદેશ પું હૃદયનો ભાગ
 હૃદ્ય વિં પ્રિય; ગમે તેવું; ગમવું
 હૃદ્યતા સ્ત્રીં
 હૃદયરોગ પું હૃદયનો રોગ
 હૃદીકેશ પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણ
 હૃદ્ય વિં ખુશ; પ્રસન્ન
 હૃદ્યપુટ વિં (શરીરે) ખૂબ જડું; માતેલું
 હૃદ્યપુટતા સ્ત્રીં
 હે સ્ત્રીં ધીરજ; હિંમત (૨) અં સંબોધન
 કરવાનો ઉદ્ગાર
 હેજ પું હેત; ઉમળકો (૨) ભેજ; ભીનાશ
 હેઠ(-ઠે) અં નીચે
 હેઠલાણુ નં હેઠલો ભાગ
 હેઠલું વિં હેઠળનું; તળેનું
 હેઠવાશ(-સ) અં (કા.) પવન કે પાણીના
 વહનની દિશામાં નીચલે ભાગે (૨) નીચલે
 ભાગે.
 હેઠળ અં નીચે; તળે
 હેઠાણુ(-ણું) નં નીચાણુવાળી જગ્યા (૨) વિં
 હલકું; નીચું; હેલું
 હેલું વિં જુઓ હેઠાણું (૨) અં હેઠે; નીચે
 હેઠે અં જુઓ હેઠ

હેડ સ્ત્રીં ગુનેગારનો પગ જકડાવી રાખવાનું
 કરેલું મોટું ભારે લાકડું (૨) સગર્ભા સ્ત્રીને
 દરેક વખતે થતી અમુક પીડા, જેમકે
 બલદીની હેડ (૩) તોફાની ગાયભેંસના
 ગળામાં પગ વચ્ચે રહે એમ બંધાવું લાંબું
 લાકડું; ડેરા (૪) વેચવાના બળદનો કાફલો
 (૫) [લા.] જેલ; કેદ
 હેડકી સ્ત્રીં ભારે શાસનું ડચકું (૨)
 વાધણી
 હેડંગા સ્ત્રીં (સં.) જુઓ હિડિંગા
 હેડિયો વિં બળદની હેડવાળો (૨) પું હેડમાંનો
 વાછરડો
 હેડી સ્ત્રીં વેચવાના બળદનો કાફલો (૨) જુઓ
 બરાબરી
 હેડો પું એડો; અતિશય ધ્યાર; આસક્તિ
 હેજુ સ્ત્રીં તળાઈ; બિછાનું
 હેત નં પ્રીતિ; સ્નેહ
 હેતકનું નં (કા.) માલ ભરવાનું ગાડું
 હેતપ્રીત સ્ત્રીં વહાલ; કૃપા
 હેતમકું વિં હેતમાયા વિનાનું
 હેતસ્વી વિં હિતેચ્છ; શુભેચ્છક
 હેતારથ પું + હેતની લાગણી
 હેતાળ વિં હેતવાળું; માયાળુ
 હેતુ પું ઉદેશ; આશય (૨) સબળ; કારણ
 (૩) પંચાવયવ વાક્યમાં સબળ બતાવનારું
 કથન કે વાક્ય (પ્ર. શા.)
 હેતુગર્ભ વિં (અંદર) હેતુવાળું
 હેતુચિહ્ન નં હેતુ બતાવવું : આલું ચિહ્ન (ગ.)
 હેતુતા સ્ત્રીં
 હેતુત્વ નં
 હેતુવાદ પું તર્કવિદ્યા; તર્કશાસ્ત્ર (૨) કુતર્ક;
 નાસ્તિકતા
 હેતુવાદી વિં તાર્કિક (૨) કુતર્કી; નાસ્તિક
 હેતવાભાસ પું દુષ્ટ-ખોટો હેતુ (પ્ર. શા.)
 હેદળ નં + હયદળ
 હેબક(-ત) સ્ત્રીં હબક; ધાસ્તી
 હેબક(-કા)વું અં કિં જુઓ હબકવું
 હેબત સ્ત્રીં હબક; ધાસ્તી
 હેબતાવું અં કિં હેબકવું; હબકવું
 હેમ નં સોનું
 હેમક વિં મૂર્ખ; બેવકર (૨) બીકણ; ડરપાક

હેમકાર પું સોની
 હેમખેમ વિં કુશળ; સહીસલામત
 હેમથાંક પું (સં) એક પ્રસિદ્ધ જોન આચાર્ય
 હેમલતા સ્ત્રીં એક વેલ
 હેમલતી સ્ત્રીં સંગીતમાં એક થાટ
 હેમંત સ્ત્રીં માગસર ને પોષ મહિનાની ઋતુ
 હેમંતી વિં હેમંત સંબંધી
 હેમિયું વિં સોનાનું
 હેમી વિં હેમિયું; સોનાનું
 હેય વિં ત્યાજ્ય
 હેયતા સ્ત્રીં
 હેર, ૦૬ પું આતમીદાર; જસૂસ
 હેરણું નં જુઓ હેરિયું
 હેરત સ્ત્રીં નવાઈ; આશ્ચર્ય
 હેરતમંદ વિં આશ્ચર્યચકિત
 હેરફેર વિં બદલેલું; ફેરફારવાળું (૨) પું
 હેરફેર થવું તે (૩) તફાવત; ફરક
 હેરફેરી સ્ત્રીં હેરફેર કરવું તે
 હેરવવું સં કિં રોજ મુલતવી રાખવું
 હેરવું સં કિં છૂપી રીતે જોવું
 હેરંબ પું (સં) ગણપતિ
 હેરાન વિં હેરાનગતિ પામેલું; કંટાળેલું
 હેરાનગત(-તિ) સ્ત્રીં મુરકેલી પીડા (૨)
 હેરિયું નં છાનુંમાનું જોવું તે (૨) જોકું; જોલું
 (૩) હોડીને પવન હોય તેમ ફેરવવી તે (૪)
 બાકામાંથી પડતું સૂર્યનું કિરણ
 હેરુ પું જુઓ હેરો
 હેરું નં જુઓ હેરિયું
 હેરો પું જસૂસ; આતમીદાર
 હેરોફેરો પું આંટાફેરો; જવુંઆવવું તે
 હેલ સ્ત્રીં જાલો; ભાર (૨) વેચવા સારુ
 ગાડામાં ભરેલાં લાકડાં, છાણાં વગેરે; તેવું
 ગાડું (૩) [સ્ત્રીએ માથે મૂકેલું] પાણીનું
 જડું (૪) જાંચકવાની મન્દૂરી (૫)
 હેલકરીનું કામ
 હેલકરી પું ભાર જાંચકનારો; વેવરો
 હેલપટો પું નકામો ફેરો; આંટો
 હેલવું અં કિં હળવું
 હેલા સ્ત્રીં ખેલ; કીડા (૨) રતિકીડા (૩)
 ત્રીજ સંભોગેચ્છા (૪) તે વ્યક્ત કરતી
 ચેષ્ટા (૫) ક્ષણ; સહેજવાર

હેલારો પું ધક્કો; હેલો
 હેલાલી નં મુસલમાની ૩૫૪ ફિવસનું વર્ષ
 હેલાવર નં ત્રીજ સંભોગેચ્છા કે સુખ
 હેલી સ્ત્રીં સતત વરસાદ (૨) સાહેલી (૩)
 ગીતની એક દેશી (૪) બગલ (૫) રાખ
 (મુડદાની) (૬) ક્ષણ
 હેલો(-લેલો) પું આચાર્ય; ધક્કો (૨) કપાટો
 (૩) હરકત; મુકસાન (૪) ખાડાટિકરાવાળો
 જમીન ઉપર વાહનનું બિછળવું તે; તેથી
 બેસનારને લાગતો ધક્કો
 હેવા પું બં ૧૦ સહવાસ; પરિચય (૨)
 આદત; મહાવરો
 હેવાતણુ(-ન) નં સૌભાગ્યાવસ્થા
 હેવાન વિં ઢોર જેવું (૨) નં પશુ; ઢોર
 હેવાનિયત સ્ત્રીં પશુપણું; પારાવતા;
 નાદાનિયત
 હેવાયું વિં*
 હેવાલ પું અહેવાલ; વૃત્તાંત
 હેવાવું અં કિં*
 હેવારવ પું ઘોડાનો હણહણાટ
 હેસિયત સ્ત્રીં સામર્થ્ય; શક્તિ (૨) વક્તર;
 પ્રતિષ્ઠા
 હેસિયતદાર વિં હેસિયતવાળું
 હેળ સ્ત્રીં હેવા; મહાવરો
 હેળવણી સ્ત્રીં હેળવવું તે
 હેળવવું સં કિં ફેળવવું; પાળવું (પશુને)
 હેં અં વિરમય, ધમધી વગેરે બતાવનારો
 હજ્જાર
 હેંકવું અં કિં તંગીમાં હોવું
 હેડિયો પું ગળાની ધાંટી; ગળાનો બહાર
 તરતો દેખાતો ભાગ
 હેડં નં હેયું
 હેટુક વિં હેતવાળું; કોઈ હેટુ કે કહેસથી કરેલું
 હેમ વિં હિમ સંબંધી; બરફનું કે બરફ જેટલું
 ઠંડું (૨) સોનાનું કે સોના જેવા રંગનું
 હેમલત વિં હિમાલયનું; હિમાલય સંબંધી
 (૨) હિમાલયમાં રહેનારું કે હિમાલયમાં
 રૂપન થયેલું
 હેમલતી સ્ત્રીં (સં) પાવંતી
 હેયા પું બં ૧૦*
 હેયાઉકલત સ્ત્રીં જુલિ

હેયાફટ ત્રીં અતિ શોકને લીધે છાતી ફટવી તે
(૨) મોઢી ચિંતા

હેયાઓળા પું ચિંતાનો હેયામાં થતો
ચૂંથારો

હેયાટવું અં કિં નાહિંમત થવું
હેયાતોડ વિં છાતી તૂટી જાય એવી મહેનતવાળું
(૨) ત્રીં હેયાફટ

હેયાફૂબળું વિં મનનું ફૂબળું; પાણી વગરનું
હેયાધારણ ત્રીં સંતોષ; સમાધાન (૨) ખાતરી
હેયાફટ વિં છાતી ફાટી જાય એવું (૨) અં
છાતી ફાટી જાય એમ (૨૩૬)

હેયાફૂડું વિં મૂઠે; બેવફૂર; ગમ વિનાનું
હેયામેલું વિં મેલા હેયાનું; હેયારખું
હેયારખી ત્રીં છાતીપૂર ચણેલી જીંત
હેયારખું વિં હેયામેલું; મનનો મેલ ન જાણવા
દે તેવું

હેયાશ(-સ)ગઢી ત્રીં હેયા ઉપર મૂકેલી સગડીની
પેટ દુઃખ દેનારું

હેયાશોક પું જોડો શોક
હેયાસગઢી ત્રીં જુઓ હેયાશગઢી
હેયાસનું વિં હેયાફૂડું; મૂઠ (૨) નિહુર; નિર્દય
હેયાહેરો પું ખૂબ હેરો

હેયું નં દિલ; મન; અંતઃકરણ
હો અં ખાતરી અથવા સંમતિદર્શક ઉદ્દગાર
(૨) જુઓ હાં

હોધયાં અં ઓડકારનો અથવા તૃપ્તિનો એવો
ઉદ્દગાર

હોકાટવું સં કિં કપકો દેવો; ભાંડવું
હોકાયત્ર નં દરિયામાં ફિશો જાણવાનું સાધન
હોકાર પું હોકારો; જુમાટો
હોકારો પું જુમાટો; ખરોડો
હોકારોજોકારો પું હોકારો
હોકારો પું જુમાટો; ત્રાઠ
હોકો પું હોકો (૨) હોકાયત્ર
હોજ પું પાણીનો કુંડ
હોજડ ત્રીં અડકટ (૨) ભૂતાદિકની ઝપટ
(૩) જમીનદાર અને ખેડૂત વચ્ચેનો વાર્ષિક
હિસાબ

હોજરી ત્રીં જર; પેટ
હોજડું નં પેટ (તિરસ્કારમાં)
હોક પું ઓઠ

હોડ ત્રીં શરત

હોડકું નં નાની હોડી

હોડી ત્રીં મછવો; પનાઈ

હોડો પું ઓટો; ઠાંકણ (૨) મોજું

હોટા પું ચણમાં મંત્ર લાણી આહુતિ હોમનાર

હોત્ર નં હવનનો કુંડ

હોદેદાર વિં હોદો ધરાવનાર; અમલદાર

હોદો પું પદવી; અધિકાર (૨) અંખાડી

હોન પું શિવાજીના વખતનો એક સોનાનો
સિક્કો

હોનારત ત્રીં અકસ્માત (૨) બનનાર બનાવ;
ભવિષ્ય

હોખાળો પું લોકોમાં જાહેરાત, ચર્ચા કે
ફનેતી (૨) જાધિયા પર મૂકેલું તાપનું લડકું

હોમ પું હવન; ચણ

હોમકુંડ પું ચણનો કુંડ

હોમફલ નં સ્વરાજ

હોમવું સં કિં ચણમાં આહુતિ આપવી

હોમશાલા(-ખા) ત્રીં હોમ કરવાનો ઓરડો

હોય અં હરો ખેર!

હોરા ત્રીં અઢી ધડી; કલાક (૨) એક રાશિ
કે લગ્નનો અર્ધો ભાગ (૩) જન્મકુંડળી (૪)
જન્મકુંડળી પ્રમાણે ભવિષ્ય ભાખવાની વિદ્યા

હોરી ત્રીં એક તાલ (૨) હોળીના દિવસોમાં
ગવાતું એક ગાયન (૩) વહોરી

હોરો પું જુઓ વહોરો

હોલ પું મોટો ઓરડો; ખંડ

હોલવણ નં હોલાર્ધ જવું તે

હોલવવું સં કિં જુગવવું

હોલાણ નં જુઓ હોલવણ (૨) ઓલાણ;
ફવાને લગતો ઢાળપડતો ખાડો

હોલિકા ત્રીં હોળી

હોલી ત્રીં હોલાની માદા (૨) હોળી

હોલેદિલ વિં અસ્થિર કે અસકેલા ચિત્તવાળું

હોલેદિલી ત્રીં હોલેદિલપણું

હોલો પું એક પંખી

હોવાપણું નં અસ્તિત્વ

હોવાવું અં કિં (કોઈ વસ્તુ માટે) ગલરાટમાં
આમતેમ દોડવું

હોવું અં કિં થવું; બનવું; હયાતીમાં આવવું

હોવે અ. હા

હોશ પું. જાન; શુદ્ધિ (૨) શક્તિ; સમ

હોશદોશ પું. બ. બ. જાન; હિંમત; ચેતના

હોશિયાર વિ. કુશળ; નિપુણ (૨) સાવધાન; સાવચેત

હોશિયારી સ્ત્રી. હોશિયારપણ

હોહા સ્ત્રી. ગડબડ; ઘોંઘાટ; ધમાલ (૨)

જહેરાત કે અર્થ (૩) ગભરાટ; ખળભળાટ
(૪) અ. એવો અવાજ

હોહાકાર વિ. હોહા; ગભરાટ; ત્રાસ

હોળવું સ. કિં. કાંસકીયી વાળ ઠીક કરવા

હોળી સ્ત્રી. ફાગણ પૂર્ણિમાનો તહેવાર; તે

દિવસે લોકડાં વગેરેનો ઢગલો સળગાવવામાં

આવે છે તે (૨) તે પ્રમાણે કાંઈ વસ્તુનો

ઢગલો કરી સળગાવી મૂકવી તે (નિમકે

વિદેશી કાપડની હોળી)

હોળૈયું ન. હોળીમાં નાખવાનું નાનું બાણ

હોળૈયા પું. (૨૪મની) પૂર્ણિમાસુધા અર્ધ

ચંદ્રાકાર ૭ આણું ચિત્ત; ઓળાયા (૨)

હોળી ખેલનાર ઘરેયા; ફાગણ માનારો

છાકરો

હોંકાર પું. જુઓ હોંકાર

હોંશ(-સ) સ્ત્રી. જલટ; ઉમંગ

હોંશી(-સી)લું વિ. હોંશવાળું

હસ્તન વિ. ગઈ કાલનું

હૂદ પું. પાણીનો જીંડો ખાડો; ધરો

હૂસ્વ વિ. લઘુ; દ્રંકા અવાજનું

હાસ પું. ક્ષય; ઘટાડો; નાશ

હી સ્ત્રી. લાજ; શરમ; મર્યાદા

હીમ અ. લક્ષ્મીનો ખીજમંત્ર

હીયમાણ વિ. હરાવું

પારિશિષ્ટ

આવી * ફૂદડીવાળા શબ્દો આગલા ભાગમાં નહિ આપેલા અર્થોવાળા (જે ફૂદડીથી બતાવ્યા છે) શબ્દોના અર્થો આપે છે કે આવી ગયેલા શબ્દોના અર્થમાં પૂર્તિ કરે છે.

અ

અકારાદિ વિં અકારથી શરૂ થતો (ક્રમ)
અખ્યાતિ સ્ત્રીં વસ્તુ હોય પણ કોઈ
પ્રતિબંધકથી તેનું યથાર્થ જ્ઞાન ન થવું તે
*અક્ષરબંધ પું અક્ષરની સંખ્યાને આધારે
રચાતો છંદનો પ્રકાર
અચડ વિં ખાતામાં નહિ ચડેલી (રકમ)
અચલથાટ પું ફેરવવાની જરૂર ન રહે એવો
સંપૂર્ણ પડદાનો થાટ (સતાર માટે)
*અભતિવાદ પું 'એપ્સોલ્યુટ આઇડિયાલિઝમ'
અભુગતું વિં અધટિત; અથોગ્ય
*અભેષ્ટાં નં બં વં ન ભેવાનું વ્રત
અટીપટી સ્ત્રીં એક બાજરમત
અટીમટી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
*અડાબીડ વિં ભરચક; ભરપૂર
અડચું વિં અટકેલું
અણુક સ્ત્રીં (કા.) અડચણ; હરકત
અણુચંચું વિં બીજનું ચાવેલું નહિ તેવું (ર)
બીજનું બોલેલું કે લખેલું નહિ તેવું
*અતિપ્રતિજ્ઞા સ્ત્રીં મર્યાદા બહારની પ્રતિજ્ઞા;
અધટિત પ્રતિજ્ઞા
અતિપ્રાકૃતિક વિં જુઓ અતિપ્રાકૃત
અતિપ્રાણુષી વિં મનુષ્યથી પર
અતિવાહી વિં (ર) પું અતિવાહ કરનાર

અત્યનુમંદ્ર વિં અનુમંદ્રથી નીચેનું (સંગીત)
અત્યાહારી વિં (ર) પું અત્યાહાર કરનાર
*અદ્ભુતદર્શન વિં અદ્ભુત દર્શનવાળું
અદ્વૈતવાદી વિં (ર) પું અદ્વૈતવાદમાં માનનાર
અદ્વૈતાનંદ પું બ્રહ્માનંદ
*અધરાંશ પું નીચેનો ભાગ
*અધિક નં એક નિમ્નહસ્થાન; હેતુ, વ્યાપ્તિ
અને દષ્ટાંતથી જે સિદ્ધ થઈ શકે તેનાથી
અધિક સિદ્ધ કરવું તે (ન્યા. શા.)
*અધિકારી પું ચોગ્યતાવાળો પુરુષ
અધિયજ્ઞ પું મેષ યજ્ઞ (ર) યજ્ઞનો અધિષ્ઠાતા
દેવ
અધ્યારી સ્ત્રીં (કા.) ફોગટની પંચાત; ખાલી
માયાગ્રીક
*અનરત્નું વિં નરત્નું નહિ એવું
અનાગાર(-રિક) વિં (ર) પું જુઓ અનગાર
*અનાત્મધર્મ પું આત્મા સિવાયનાં દ્રવ્યોનો
ધર્મ (ન્યાય)
*અનામી વિં અવર્ણનીય
અનાવશ્યક વિં આવશ્યક નહિ તેવું; બિન-
જરૂરી
અનાસ્રવ વિં આસ્રવ વગરનું; અનાસક્ત
*અનુકરણવાદ પું કળા એ અનુસરવનું અનુકરણ
છે તેવો વાદ
અનુકાર પું અનુકરણ કરનાર; નકલિયો
અનુમંદ્ર વિં મંદ્રની નીચેનું (સંગીત)

મનુવિધાયક વિં આશ્ચર્યકિત

*મનુવિધાયકત્વ નં

મનુસ્નાતક વિં સ્નાતક થયા પછીનું

મનુસ્મરણાલેખન નં 'મેમરી ડ્રોઇંગ'

અનેકત્વદોષ પું જુઓ અનેકત્વાપતિ

અન્યથાખ્યાતિ સ્ત્રીં નેત્રાદિના દોષથી સામે

પડેલી વસ્તુનું અન્યથે જ્ઞાન થવું તે

*અન્યતરાન્વિત વિં આ કે પેલું એ બેમાંથી

એક સાથે જોના સંબંધ હોય તેવો (નિર્દેશ)

[ન્યા. શા.]

અપન્યાસ પું અસ્તાર્થના અંતનો સ્વર

અપભવન નં પ્રકાશના કિરણનું કોઈ પણ

પદાર્થમાં જતાં સહેજસાજ વાંકું થવું તે;

'ડિફ્રેક્શન'

અપસ્વર પું ખોટો વર્ણ્ય સ્વર (૨) વિં

તે ગાનાર

અપૈશુન નં પૈશુનનો અભાવ

અપૈશુન્ય નં પૈશુન્યનો અભાવ

*અપ્રાસકાલ નં એક નિમ્નહસ્થાન; જે

સમયે જે કથાનો ક્રમ યોગ્ય હોય તે બદલીને

કંઈક કહેવું તે (ન્યા. શા.)

અબજપતિ પું અબજ રૂપિયાનો માલિક

અભિરુદ્ધતા સ્ત્રીં મૂર્છાનાનો એક પ્રકાર

અભ્યુદ્ધય પું જીવું થવું તે (૨) સંગીતનો

એક અલંકાર

અમાન નં અમય; રક્ષણ

અમાનુષી વિં મનુષ્યને અધરિત

અમૂર્છ(-છી)ત વિં મૂર્છારહિત; સાવધ

અરધપંચાળ વિં (કા.) લગભગ અરધ ભાગનું

અરિવર્મ પું શત્રુવર્ગ

અરીઠો પું જુઓ અરીઠી

અર્થભાવ પું ભાવાર્થ

*અલ્પવાદી વિં (૨) પું જુઓ અલખ-

વાદી

*અલખવાદ પું વિશિષ્ટાદૈત જેવો એક વાદ

*અલખવાદી વિં (૨) પું અલખવાદમાં

માનનાર

અલસગતિ સ્ત્રીં મંદ ગતિ

*અલંકાર પું તાન કે આલાપમાં વપરાતી

સ્વરોની જુદીજુદી ભતની ગૂંથણી (સંગીત)

અલૈયાબિલાવલ પું બિલાવલ રાગનો એક

પ્રકાર

અલોહપ વિં લોહપ નહિ એવું

અલપસંતોષ પું લોહથી સંતોષ માનવો તે

અલસાતાલા પું જુઓ ખુદાતાલા

અવહવ સ્ત્રીં ખોરતો

અવનજ વિં બાંધેલું; મટેલું (૨) નં દોલકું

અવનજવાદ નં ચામડું મઢીને કરેલું વાદ

અવલજ્ઞકુતપ નં અવનજવાદી વગાડનારનું વંદ

*અવધાનવશ વિં યાદ રાખેલું

અવપાણિ પું ગાયનના તાલના કાળની પૂર્વે

તાળી પડવી તે

અવમાન્ય વિં સ્વીકારીને રદ કરેલું

અવલેપન નં ચોપડવું તે (૨) લેપ

અવલોકિત પું સંગીતમાં એક અલંકાર

અવશિષ્ટ વિં બાકી રહેલું

*અવશ્યંભાવિવાદ પું 'ડિટર્મિનિઝમ'

*અવાજ પું (કા.) પારખું

અવાત્યનુમંદ્ર વિં અત્યનુમંદ્રથી નીચેનું

(સંગીત)

અવિનાભાવ પું —ના વિના ન હોવું તે

અવિનાશ(-શિ)ત્વ નં

અવિનાશીપણું નં

અવિશ્વસનીય વિં વિશ્વનીય નહિ એવું

*અવેડો પું જુઓ હવાડો

અવેરનિષ્ઠા સ્ત્રીં વૈરવૃત્તિ સામે હમેશાં

અવેરનો જ ઉપયોગ કરવા જેટલી શ્રદ્ધા

અવૈધન્યવ્રત નં વૈધન્ય ન આવે તે માટે

કરાવું વ્રત

અવૈર વિં વેર વિનાનું (૨) નં વેરનો અભાવ

*અશનાઈ સ્ત્રીં (કા.) અટકચાળું; ચાળો

અશનિ સ્ત્રીં વીજળી

અશંકાશીલ વિં શંકાશીલ નહિ એવું

*અશુર પું; નં (સં.) આસીરિયા

*અશમારોહણ નં વિવાહવિધિનો એક ભાગ

(જેમાં કન્યાને પથ્થર ઉપર પગ મુકાવી

પાતિવ્રત્યમાં તેના જેવી હઠ થવાનું કહેવામાં

આવે છે)

અશ્વકાંતા સ્ત્રીં મૂર્છાનાનો એક પ્રકાર

અસતખ્યાતિ સ્ત્રીં અસત વસ્તુનું જ્ઞાન

થવું તે

અસંખાલ વિં (૨) અં બાંધ વગરનું

અસંસ્કારી વિં સંસ્કાર વગરનું

અસાવધાની સ્ત્રીં અસાવધાનપણું
અસ્વાદ પું સ્વાદનો અભાવ (૨) સ્વાદ ન
હેવા તે

અસ્વાદમત નં અસ્વાદ પાળવાનું પ્રત
અહંશમ નં હજ કરવા ગયેલા કાળાનાં
દર્શન કરતા સુધી અમુક કામો ત્યજ
વગરસીવેલાં ભૂમડાં પહેરે છે તે

અહંમન્ય વિં અહંકારી

અહંમન્યતા સ્ત્રીં

*અહોભાવ પું આશ્ચર્યનો ભાવ (૨) સ્તુતિ

*અળપઝળપ સ્ત્રીં હાવભાવ

અળાંસપું સં કિં (કા.) [માટીના કોરા
વાસણને રસોઈમાં વાપરતા પહેલાં] અંદરની
બાબુ તેલ ચોપડવું

અંકારું અં કિં ' આંકું 'નું કર્મણિરૂપ

*અંતરાશ(-સ) સ્ત્રીં; નં ઉતાવળે ખાતાં
જાએ ચડી જવું તે

અંતર્વર્તી વિં અંદર રહેનારું કે રહેલું

અંતઃપ્રવેશી વિં અંતઃપ્રવેશ કરવું

આ

આક્રૂર નં (કા.) શક્તિ; તાકાત (૨) સ્ફૂર્તિ;
ચેતના

આક્ષિપ્ત પું સંગીતમાં એક અલંકાર

આખ્યાતા વિં પું આખ્યાન કરનાર

આગળવા અં અગાઉથી; મુદત પહેલાં

આગ્નિક પું અગ્નિહોત્રી

આડચૈતાલ પું સંગીતનો એક તાલ

આડિલ્લ પું કંદોપથી પડેલો ઉચ્ચારાતો
મંદ્ર કે મધ્ય સ્વર

આડેધડ અં ખોટું રસ્તું; કુમાર્ગ

આત્મખ્યાતિ સ્ત્રીં કોઈ પદાર્થ આત્માથી
જિત ન હોવાથી, આત્માનું જ પદાર્થરૂપે
ભાન થવું તે

આત્માશય પું એક ન્યાયદોષ; સાધ્યને
પક્ષથી જ સિદ્ધ કરવું તે (ન્યા. શા.)

*આત્મોત્થિત વિં પોતાની મેળે ઉત્થાન
પામેલું

*આત્મોદ્દેક પું મનનો ભભરે

*આદિતાલ પું એકતાલ (સંગીત)

*આનતિપ્રવેશ પું ઠાળાવ કે તળેટીના પ્રવેશ

*આનંદસમાધિ સ્ત્રીં રજસ્તમોગુણયુક્ત
ચિત્તની માત્ર ભાવનાથી સ્થિરતા બને
ત્યારે થતી સમાધિ

*આભણું નં (કા.) ઝીણો ગોળ કાચ (કાઠી
સીઓ વજ્રમાં ચોરે છે તે)

આભિખ નં + આભિષ

આરોગ્યકર વિં આરોગ્ય કરનારું

આરોગ્યવાન વિં આરોગ્યવાળું

આરોવારો પું (કા.) છૂટકો; છેવટ

*આર્થીય વિં જુઓ આર્થિક

*આલુ નં જુઓ આલુ

*આવર્ત પું સંગીતમાં એક અલંકાર

*આશય પું કરેલાં કર્મોનો સંસ્કાર

આશાભોગી પું એક રાગ

*આશાદર્શી વિં આશાવાદી

*આસનાવાસના સ્ત્રીં સરભરા; મહેમાનગીરી

આસામાંડ પું એક રાગ

આંકડાની સ્ત્રીં જલેખી (પુષ્ટિમાર્ગીય)

આંકડાવહી સ્ત્રીં ભરતિયાં નોંધવાનો ચોપડો

આંખઠાંકણી સ્ત્રીં આંખનો ડાબલો (ચોડા
વગેરેનો)

આંખિયું નં ધાંચીના બળદનો આંખનો દાબડો

*આંતરી સ્ત્રીં વહાણની કિનાર

ઇ

*ઇચ્છાવ્યાપાર પું ઇચ્છાનો વ્યાપાર

ઇતખારી વિં ભરોંસાદાર; પ્રમાણિક

ઇતરવાચન નં અભ્યાસક્રમ ઉપરાંતનું વાચન

ઇધરઉધર અં ઇધરતિધર

ઇનકારવું સં કિં ઇનકાર કરવો

ઇનસાફ પું જુઓ ઇન્સાફ

ઇનામસલામી સ્ત્રીં સલામી દાખલ થોડું
મહેસૂલ ભરવું પડવું હોય તેવી ઇનામમાં
મળેલી જમીન

ઇન્કાર પું જુઓ ઇનકાર

ઇન્કારવું સં કિં જુઓ ઇનકારવું

*ઇષ્ટિ સ્ત્રીં અમાવાસ્યાને દિવસે કરાવું શ્રાદ્ધ

*ઇજલ પું બાઇબલ સમજનારો પાદરી

ઇતિખારી સ્ત્રીં ઇતેતરપણું

ઈંદ્રનીલ પું એક મણિ (૨) સંગીતમાં એક
અલંકાર

ઈ

ઈષક વિં છ આંગળીવાળું (માથુસ)
ઈશ્વરતત્ત્વ નં ઈશ્વરરૂપી તત્ત્વ

ઉ

ઉચ્ચરણ વિં ઉચ્ચરણ
ઉધકાવણું સં કિં 'ઉધકાવું'નું પ્રેરકરૂપ
ઉધલાવણું સં કિં 'ઉધલાવું'નું પ્રેરકરૂપ
ઉધાડવું સં કિં 'ઉધાડું' કરવું; ખોલવું
ઉચ્ચકાવણું સં કિં 'ઉચ્ચકવું'નું પ્રેરકરૂપ
ઉચ્ચરાવણું સં કિં 'ઉચ્ચરવું'નું પ્રેરકરૂપ
ઉછંકળ વિં જુઓ ઉચ્છ્રમળ
ઉછેરવું સં કિં (કા.) ઉછેરવું
ઉટાંટિયો પું જુઓ ઉટાંટિયું
*ઉત્તમાંશ પું ઉત્તમ ભાગ
ઉત્તરમંદ્રા સ્ત્રીં મૂર્છનાનો એક પ્રકાર
ઉત્તરાયતા સ્ત્રીં મૂર્છનાનો એક પ્રકાર
ઉત્પ્લવ પું ફડકો
ઉથડક વિં બાંધબેસવું કે ચોટણું ન હોય તેવું
*ઉદ્ઘાતવર્ગ પું 'ઓરિરટોકસી'
ઉદ્દીક્ષણતાલ પું વિદ્યમિતત્રિતાલ
ઉદ્દગીત પું સંગીતમાં એક અલંકાર
ઉદ્દધાટિત પું સંગીતમાં એક અલંકાર
ઉદ્દધુષ્ટ વિં નીરસ જૂમ પાડી ગાનાર
ઉદ્દીપિત વિં ઉદ્દીપ કરેલું
*ઉદ્દભાવક વિં ઉદ્દભવ કરનારું; સર્જક
ઉદ્દહ વિં ઘેટા જેવું મોં કરી ગાનાર
ઉદ્દવાહિત પું સંગીતમાં એક અલંકાર (૨)
વિં પરણાવેલું (૩) જણ કરેલું
ઉધારનોંધ સ્ત્રીં વેચેલો માલ નોંધવાનો ચોપડો
ઉધારવહી સ્ત્રીં જુઓ ઉધારનોંધ
*ઉધેરવું સં કિં હત્યા પછી લોટ કાઢવો
*ઉન્માદવાયુ પું ઉન્માદ કરે એવો વાયુ
ઉન્મિતિકલ નં 'ડિટર્મિનંટ' (અ.)
ઉપનગર નં પટું
ઉપપરિણામ નં મોણ પરિણામ
*ઉપવિરોધ પું જે નિર્દેશના અમુક અંશ
વચ્ચેનો વિરોધ; 'સખ કોન્ક્રી ઓપોઝિશન'
(ઉદા. કેટલાંક માથુસ ડાહ્યાં છે, કેટલાંક
માથુસો ડાહ્યાં નથી) [ન્યા.]

ઉપનિષત્કર પું ઉપનિષદનો શ્રેષ્ઠ
ઉપરવાચિયો પું લંબી
ઉપસમિતિ સ્ત્રીં પેટસમિતિ
ઉપસંપદા સ્ત્રીં પ્રાપ્તિ (૨) બહુવર્થાશ્રમમાં
દાખલ થતાં કરવાનો વિધિ (બીજી)
*ઉપાડો પું કાંટાળાં ઝાંખરનો વાઢીને કરેલો
જથો
*ઉપાંગવિરોધ સર્વદેશ વિધાન અને એકદેશ
વિધાન, તેમજ સર્વદેશ નિષેધ અને એક-
દેશ નિષેધ વચ્ચેનો વિરોધ; 'સપોઝિટન'
ઓપોઝિશન' (ન્યા. શા.)
*ઉમેળવું અં કિં વળ દઈને મૂળમાંથી ઉખેડી
નાખવું
*ઉચ્ચરણ પું કચ્ચરધાણ
ઉખેડિયો પું (કા.) પહેરેલા લગડાની પેડ
ઉપર વાળેલી ગાંઠ

ઊ

*ઊકન વિં (કા.) ઉમરલાયક; વિવાહને યોગ્ય
ઊખત સ્ત્રીં (કા.) નવાઈ; આશ્રય
*ઊધરું વિં કુંવારું; ધર કર્યા વિનાનું
ઊચ્ચકાવું અં કિં 'ઉચ્ચકવું'નું કર્મણિરૂપ
ઊચ્ચરાવું અં કિં 'ઉચ્ચરવું'નું કર્મણિરૂપ
*ઊજ(-ઝ)રવું અં કિં (કા.) ઊઝરવું
ઊઝરવું અં કિં જુઓ ઊઝરવું
*ઊડચુડ અં ભાન રાખ્યા વિના; ખખર
આખ્યા વિના
ઊડી સ્ત્રીં મલખાંતની એક કસરત
*ઊતરી વિં કામળ (સ્વર)
ઊપણાવું અં કિં 'ઊપણવું'નું કર્મણિરૂપ
*ઊમિ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
ઊલિયું નં જીમની ઊલ ઉતારવાની ચીપ
*ઊભાક્ષર પું રા, પ, સ્ અને હ એ ચારમાંનો
ફરક
ઊંધ સ્ત્રીં અડા અને માંચડા વચ્ચેનો નિસરણી
જેવો ગાડાનો ભાગ

ઝ

ઝઝપતિ પું જુઓ ઝઝપાત

એ

ક

*એકદેશી વિ. એક દેશ-ભાગને લાગુ પડતું
*એકદેશીવચન પું. એક ન્યાયદોષ; એ
એકદેશી નિર્દેશ ઉપરથી કાઢેલું નિગમન;
'ફેલસી એફ પટિક્યુલર પ્રેમિસીસ'

*એકલપીકું વિ. નિરાણું; એકલું
*એકરવરી વિ. એક સ્વરવાણું
*એકાત્મસંબંધ પું. એકાત્મતારૂપ સંબંધ
એકાંતિકત્વ નં. જે એ વસ્તુ વચ્ચે વ્યાઘાત
હોય તેમાંની એક ખરી અને બીજી ખોટી
હોવી જોઈએ એ નિયમ (ન્યા. શા.)

*એકવું સં. કિં. (કા.) સ્પર્શ કરવો
એકરવું અં. કિં. (ઉપર તરી આવવાને બદલે
માખણનું છાશ સાથે) મિશ્ર પ્રવાહી થઈ જવું
*એલાડું નં. વરસાદની હેલી
*એળેસેળે અં. (કા.) જુલિયાથી; ખારીકીથી

એ

*એજ નં. જમીન કે જમીન ઉપરના
ચણતરમાંથી અંદરથી નીકળતો ભેજ (ર)
મરણસમયે મનુષ્યના મુખમાંથી નીકળી
પડતો ફીણવાળો પ્રવાહી

*એજસ નં. શુક ધાતુમાંથી તત્વરૂપે ઉત્પન્ન
થઈ શરીરમાં કાંતિ અને પ્રભાવરૂપે
વિરાજતી વસ્તુ

એઝડવાયું વિ. અરધું દેખાતું અને અરધું
ન દેખાતું

*એઝણું નં. ગણસિયાની કન્યાને પરણીને
તેણી લાવવા માટે જતી ખાંડા સાથેની વહેલ

*એઝણવાયું વિ. પડદેનશીન

એઝવ વિ. પાંચ સ્વરવાળો (રાગ)

*એઝરાળવું સં. કિં. અનાજને પાણી વડે
ચોખ્ખું કરવું

એજસવું સં. કિં. જુઓ એજાસવું

એજાંકવું સં. કિં. એજાંગવું

*એજો પું. (કા.) રક્ષણ; આશ્રય

એ

એઝવ વિ. પાંચ સ્વરવાળો (રાગ)

કચરો વિ. પું. (કા.) સુકમાર; કુમળો

*કચાલો પું. કુરિવાળ

કજલી સ્ત્રી. જુઓ કજલી

કજિયાણું વિ. કજિયા કર્યા કરતું

*કંટકબટક નં. થોડું ધણું ઝડપથી ખાઈ લેવું તે

*કંટકિયો પું. લડવૈયો; સિપાઈ

કંઠવો પું. ધીતેલ ભરવાનો ગાડવો (ર) કૂવામાં
ખેસાડાણું લાકડાનું ચોકડું

કડવાણી સ્ત્રી. કડવી ફવા

કઠાવણું સં. કિં. 'કાઠવું'નું પ્રેરકરૂપ

કઠાવું અં. કિં. 'કાઠવું'નું કર્મણિરૂપ

*કંચુકવું અં. કિં. કચૂડકચૂડ થવું (હીંચકાનું)
(ર) ઝીણું આકંદ કરવું

*કંછો પું. ચરખાનો આંકાવાળો લોઢાનો ભડો
સળિયો

કદીમી વિ. જુઓ કદીમ

કનેવાળિયો પું. (કા.) મક્કનમાં ખૂસેલા
ચારનો બહાર જાહેલો સાથી

*કંખાલો પું. વાચદેનાણું આપવાનાં કરાવીને
કરેલી ખરીદી

કમલફલ નં. કમલપત્ર

કમલ(-ળ)પત્ર નં. કમલનું પાંદડું

કમલપત્રાક્ષ વિ. કમલપત્ર જેવી આંખોવાળું

*કરભ વિ. જાંટ જેટલું જાંચી ડોકે ગાનાર

*કરાડી સ્ત્રી. નદીનો ભેખડવાળો કાંઠો

કરાલી વિ. ભયંકર મોં ફાડીને ગાનાર

કર્તવ્યપાલન નં. કર્તવ્યનું પાલન

કર્મકૌશલ નં. કામ કરવામાં કુશળતા

*કર્મવત્તા સ્ત્રી. કર્મ કરનારા હોવાપણું

કલવવું સં. કિં. ખીજવવું

*કલા સ્ત્રી. 'મિનિટ'; 'ડિગ્રી'નો સાકમે
ભાગ (ગ.)

*કલાઈ સ્ત્રી. મજાજોડીની એક કસરત

*કલાઓ પું. જે છેડા સાંધવા વચ્ચે નખાતી
લોઢાની કડી

*કલ્પ વિ. સપ્નને અંતે 'જેવું, સદૃશ' ના
અર્થમાં (ઉદા. દીપકલ્પ)

*કલ્પનાવાદ પું. કળા એ અનુભવ ઉપરથી
કરેલી કલ્પના છે એવો વાદ

*કલ્પિત નં કલ્પેલી વસ્તુ
કશેરકા સ્ત્રીં જુઓ કરોર
*કલાયિત વિં કપાયવાળું; વિકારવાળું
કષ્ટુ સં કિં કષ્ટ આપવું; પીડવું
*કળાશુ નં સૂચ; સમજાશુ
*કળોઈ વિં ગાઠસંબંધવાળું (૨) નં (કા.)
તેવું માણસ; સંબંધી
કંધાતર પું વડો, મુખ્ય પુત્ર
કંથના સ્ત્રીં કંપસહિત વાદ્ય વગાડવાની કળા
*કાકંપક નં ચાર લઘુ માત્રા જેટલો સમય
(સંગીત)
*કાકશિખંડ પું બાબરી
*કાકી વિં કાગડા જેવા દૂર અવાજથી ગાનાર
કાકોલી વિં કલાડા જેવો (સ્વર)
*કાચોફૂલો પું છેવટનો બાકી રહેલો ભાગ
*કાકું નં કોર ચાડવાની હોય તેવું સાડલાનું
કપડું
કાતરા પું બં વં ફાટીની બને બાજુ
રખાતા વાળના લાંબા કાકડા
*કાથ નં (કા.) મનખો; છવતર (૨) સ્વાયં
(૩) સત્ત્વ; નૂર
*કાનસ સ્ત્રીં ધરના મેડાની આગલી પાટડી
ઉપર ગોઠવવામાં આવતો બીજો નાનો પાટડો
કાપતું વિં મોટી રકમમાં નાની રકમ સમાવીને
ગણાવું (વ્યાજ)
કાખિજ પું માલિક; કબજવાળો
કામોદ પું એક રાગ
*કાર પું ગજું
કારણવશાત્ અં કારણને લીધે
*કાર્યઆહક વિં જુઓ કાર્યઆહી
*કાર્યઆહિણી વિં સ્ત્રીં કાર્યઆહીનું સ્ત્રીલિંગ
*કાર્યઆહી વિં કામગરું
કાર્યપ્રદેશ પું કાર્યક્ષેત્ર
કાર્યપ્રવજુ વિં કાર્યમાં લાગેલું
કાર્યવાહક સભા સ્ત્રીં કાર્યવાહકોનું મંડળ
કાર્યવાહી સ્ત્રીં કાર્ય ચલાવવાની રીત;
‘પ્રોસીજર’ (૨) કાર્યક્રમ
કાર્યવ્યવસ્થિતિ સ્ત્રીં કાર્ય કરવામાં
વ્યવસ્થિતતા
*કાર્યસંજ્ઞા સ્ત્રીં કોઈએ લાવની વસ્તુ અમુક
સંબંધ, કાર્ય વગેરે જાણવા નક્કી કરેલી
સંજ્ઞાઓ (ન્યા. યા.)

કાર્યસાધક સંખ્યા સ્ત્રીં મંડળનું કાર્ય કરવાને
જરૂરી નાનામાં નાની સંખ્યા; ‘કારમ’
કાલવિષયાંશ પું ‘એનેકોનિઝમ’
કાલસિલ્લ વિં કાળની કસોટીએ ચડી જતરેલું
કાલું નં કપાસનું છંદડું
કાલરાન નં વધારે માલ ભરવા વહાણની
આંતરી ઉપર રખાવું પાટિયું
*કાસ નં એક જાતનું પીણિક ધાસ
*કાળગળામણું વિં કાળ ગાળવામાં સાધનભૂત
કાળુંધાળું નં ખરાબ કામ
*કાંસડો પું તળાવનો સામો કાંઠો
કિરવાણી પું પીણી રાગ
કિસ્તખંધી સ્ત્રીં કાંધું કરવું—કિસ્તથી રકમ
આપવી તે
કુટામણુ સ્ત્રીં કુટાવું તે
કુટુંબી સ્ત્રીં દલાલણુ; દૂતી
કુતપ નં (વાદ્ય વગાડનારાઓનું) જૂથ
કુમારમંદિર નં પ્રાથમિક કેળવણીની શાળા
કુમેદ પું કાળાશ પડતો લાલ થોડો
કુરસીનામું નં પેટીનામું; વંશાવળી
*કુચો પું હાડકાના સાંધા ઉપરનો દોરી
જેવો મળ્યૂત બંધ
કુલજપટ અં બધું મળીને; કુલ
કુવિચાર પું ખરાબ વિચાર
કુંડલી સ્ત્રીં લાકડી, ભાલા વગેરેને છેડે
બલાતો ધાતુનો ખાસજો
*કુંભિચો પું ચાંબલીની નીચે મુકાતો
ધોડો પથ્થર
*કુંવરપછેરો પું (કા.) રાજકુટુંબમાં સંતાન
જન્મે તે પ્રસંગે રાજ્યને અપાતી ભેટ
ફટી સ્ત્રીં સોકડી
ફદન સ્ત્રીં ખેતકની કસરતનો એક પ્રકાર
*ફંડાળી સ્ત્રીં નાનું ફંડાળું
ફૂશાનુ પું અગ્નિ
ફૂશોદરી વિં સ્ત્રીં પાતળી કેડવાળી
ફેરાસ સ્ત્રીં થોડીની એક જાત (૨) નં પૂળ
કે દવાના ઉપયોગમાં આવતી વનસ્પતિના
તાંતુની એક વસ્તુ (૩) પુષ્પની અંદરના તંતુ
ફેવાળ સ્ત્રીં મકાનની મેડીનો નાનો રવેશ
*ફોકિલ પું સંજીતમાં એક અલંકાર
કામળાષ્ટક વિં મેમાં પેસે તેટલું જાડું (પાણી)

કોઈન નં જુઓ અંક૦યુદ
 *કોળું અં કિં ખીલું; ફલું; પાંગરું
 *કોંદાઈ સીં મગરૂખી
 *કોંટી સીં તરવારને મ્યાન સાથે બાંધી
 રાખવાની દોરી અથળા સાંકળી
 કોતુકાચાર પું વિવાહવિધિનો એક ભાગ,
 જે દરમિયાન કેટલીક રમતો તેમજ મીઠળ
 બાંધવાનું વગેરે કરાય છે
 *કચાડી સીં આછા રાતા રંગની ઘોડીની એક
 ભત
 *કચાડું વિં આછા રાતા રંગનું (ઘાડું)
 *કંઠ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
 *ક્રિયાનાથ પું ક્રિયાપદનાં લિંગ,વચન વગેરે
 જેના પર આધાર રાખે છે તે શબ્દ (વ્યા.)
 *ક્રિયાયોગ પું યોગનો અભ્યાસ થઈ શકે
 માટે કરવાનાં સાધનરૂપ કર્મ
 કીડાતાલ પું હાદરાતાલ
 ક્ષેમવૃત્તિ સીં 'કોન્ઝરવેટિઝમ'

ખ

ખદખદિયાં નં બં વં (સુખી સ્થિતિ,
 મોજમજ—એ અર્થમાં વપરાય છે)
 *ખખૂકું અં કિં દીઠા વિના ફૂદી પડતું
 ખમતલ વિં ખમનારું; સહન કરનારું
 ખમલી સીં બ્યાયામમાં બેઠકનો એક પ્રકાર
 ખમીરો પું એક ભતની સુગંધીદાર તમાકુ
 ખરાઈ સીં માંદગી વખતે દીઠા ન થઈ
 જતાં સહનશીલતા રાખવી તે
 ખરાઈવું સં કિં ખરાદીકામ કરવું
 ખરીદાવવું અં કિં 'ખરીદવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ખરીદાવું અં કિં 'ખરીદવું'નું કર્મણ્ણરૂપ
 ખલકો પું ફફીરનો લેખાસ; કથા
 ખવડા(—૨)વવું સં કિં 'ખાવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ખવાડ(—૨)વું સં કિં જુઓ ખવડાવવું
 ખરાફું વિં (કા.) ઠીંગણું
 ખળખળિયો પું ખળખળ વહેતો પ્રવાહ
 ખંડભતિ સીં પાંચ કે પંચમાંશ માત્રાના
 ખંડવાળા તાલની ભતિ
 *ખાકડું નં ફેરીનો મરવો

ખાદસવાદુ(—દિયું) વિં પોતાના સંબંધ
 વિનાની નકામી વાતમાં રસ લેનાર
 ખાદીફેરી સીં ખાદી વેચવા નીકળવું તે
 ખાદીભંડાર પું ખાદીની દુકાન
 *ખાદી સીં તાલમાં તાળી ન આપતાં હાથ
 છટા પાડવા તે કે તેનું સ્થાન
 ખાસાંજળ નં બં વં હાકોરજીના ઉપયોગનું
 જળ (પુષ્ટિમાગીય)
 ખાસિયાં નં બં વં કાનમાં ખાસાખીસી
 કરવી તે
 ખાફૂલ પું કફદોષથી બિપજતો કોમળ,
 મધુર સ્વર
 *ખાંભો પું સીમાડાની હદ બતાવનાર
 પથર
 ખિરાજ સીં ખંડણી
 ખિરોયું વિં નં દુધાળ દોર
 ખુતાડવું અં કિં 'ખૂતવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ખુદી સીં હુંપણ; ગર્વ
 ખૂતવું અં કિં જુઓ ખૂતવું
 ખૂંચ,ખાંચ સીં ખૂંચવું તે (૨) નડતર
 ખૂંતાડવું સં કિં 'ખૂંતવું'નું પ્રેરકરૂપ
 ખેડવાયો પું ખેડત
 *ખોઈ સીં (કા.) ખોખો
 *ખોટાખોલું વિં ખોટું ખોલે તેવું; ખોલીને
 ફરી ભય તેવું
 *ખોડવું નં મોટું લાકડું
 ખોપડું નં છાપરી
 ખોપરી સીં માથાનું પેટી જેવું હાડકું
 ખોપી,ખું વિં ખટપટિયું
 ખોફ પું ડર (૨) ગુસ્સો
 ખોચાણુ નં ભંડી ખો
 ખોર વિં '—ની ટેવવાળું' એવા અર્થમાં નામને
 અતે (હાલો શરાબખોર)
 ખોરિયું નં ખોચણું
 ખ્યાલિયો પું ખ્યાલટપ્પા ગાનારો

ગ

*ગડિયું નં (કા.) પાલી કે માણાના સોજમાં
 લાગતું માપ

ગૃહપત્ની સ્ત્રી ગૃહિણી
 ગૃહસ્થાશ્રમ પું. ઘર માંડીને રહેલું તે;
 યૌવણ્યકાંક્ષાની સ્થિતિ
 ગૃહસ્થાઈ સ્ત્રી ગૃહસ્થપણ
 ગૃહસ્થાવલ પું.; સ્ત્રી ગૃહસ્થાઈ
 *ગૌંદલ વિં. (કા.) ગોડું; સમૃદ્ધ
 ગોચું વિં. માલ વગરનું (૨) આવડ વગરનું
 ગોડાકી સ્ત્રી ચાલાકી; હુઆઈ
 ગોપલ નં. ગાયનું પગલું
 ગોરસડું નં. જુઓ ગોરસું
 ગોરસું નં. દૂધદહીની રીઠી હાંદ્વી
 *ગોસ નં. સઢની નાથનું દોરડું
 ગોસ્ત નં. ગોસ; માંસ
 ગોળાઈ સ્ત્રી ગોળપણ
 ગોંદળી સ્ત્રી ગોળ ભડું લાકડું
 *ગોંડ પું. એક રાગ
 *ગોરી પું. એક રાગ
 ગોરીફળ નં. એક ફળ
 થીવ પું. સંગીતનો એક અલંકાર

६

ઘડામણુ ન૦ જુઓ ઘડામણી
 ઘનવાદ ન૦ ધંટે, મંજરા વગેરે નક્કર વાદ
 ઘરખોડું વિ૦ ધરતું જ બગાડનારું
 ઘરખોયું વિ૦ ધરતું ખૂએ એવી બુદ્ધિવાળું
 ઘરભાંગ પું૦ (ત્રી મરવાથી) ધર ભાંગવું તે
 ઘરભાડું ન૦ ધરતું ભાડું
 ઘરવેડું ન૦ ધરગથુ વેડું
 ઘસડખાંચે પું૦ લખલખ કરવાની મહેનત
 ઘસીટ ત્રી૦ એક સ્વર પરથી બીજા સ્વર પર
 જતાં વચ્ચેનું અંતર નાદસ્વરથી પ્રકાશિત
 કરવું તે
 ઘામતફાંડી ત્રી૦ વહાણમાં પેસતા પાણીની
 ફાંડી (જ્યાંથી તે હલેથી નખાય છે)
 *ધાંટીધૂંટી ત્રી૦ આંટીધૂંટીવાળો ભાગ
 *ધાંસી ત્રી૦ (કા.) ભારડી વગેરે કાંટાળી
 વનસ્પતિનો ટગસો
 *ધાંસરું ન૦ હળ લાવવા અને લઈ જવા માટે
 વપરાતો એ પૈડાંવાળો લાકડાનો એક ઘાડો
 *ધુણિયા પું૦ દેગડો
 ઘેરકો પું૦ જથ્થો; સમૂહ

*ધેરવું સં કિં પાણી પાવું (પશુને)
 ઘેરડે અં (કા.) પેઠે
 *ધોવું નં કોઈ વાતમાં નિરથક બળવું તે
 ધોલવું નં માછીની જળ નાંખી રાખવાનો
 ચાંબલો
 ધોરો પું (કા.) વરસાદનો ધોરો (૨) કંકાસ
 ધોસ પું મુસલમાન પીરોમાં શ્રેષ્ઠ પદવી

ચ

ચક્રમોલ(-ળ) પું લેખમની એક કસરત
 (૨) 'કોર્ડન'; ચક્રંચૂલ

*ચકાકાર પું સંગીતમાં એક અલંકાર
 ચઢાઈની સ્ત્રી વડી (પુષ્ટિમાર્ગીય)
 ચડી વિં તીવ્ર (સ્વર)
 ચણચણ મોગરી સ્ત્રી એક બેઠી રમત
 ચતરાવવું સં કિં (કા.) ચળાવવું
 ચતસ્રજાતિ સ્ત્રી ચાર કે ચતુર્થાશ માત્રાના
 ખંડવાળા તાલની જાતિ
 ચમકવો પું ચમકવાળું લટકું
 ચરાકા સ્ત્રી દોરને ચરવાની જમીન
 ચલથાટ પું ફેરવવાની જરૂર રહે એવો
 ચોછા પડદાવાળો યાટ (સતાર માટે)

*ચલનશાસ્ત્ર નં જુઓ ગતિશાસ્ત્ર
 *ચલિત પું સંગીતમાં એક અલંકાર
 *ચાક વિં (કા.) ચીરેલું
 *ચામ પું (કા.) લાડ; ખ્યાર
 *ચાચર પું દીપચંદી તાલ
 *ચાડીકો પું (કા.) લૂંટારા કે બહારવટિયાની
 ટાળીમાંનો રાત્રીની ચોક્કી કરતો માણસ
 *ચાપલ અં પલાંડી વાળીને (બેસવું)
 *ચાપણિયું નં રામપાતર
 *ચાપવું નં કાનની ખૂટ (૨) કાનનું એક ધરેલું
 ચાપલ નં જુઓ ચાપલ્ય
 *ચાપલ્ય નં સાહસ; અવિચારી કામ
 *ચારું નં ખીન દોર સાથે ચરવા ભેળું જવું
 પ્રાણી

ચાલખાણ સ્ત્રી પ્રપંચ; કચાઈ
 ચાવળ પું ફડકો; વાવણિયો
 ચાંદ સ્ત્રી તળલાની કિનારનો ભાગ
 ચાંદલી સ્ત્રી (કા.) ઘોડીની એક જાત
 *ચાકારવું નં એક જમલી જાનવર

*ચિચોડો પું કાલ
 ચિત્રવાચન નં ચિત્રને સમજવું કે સમજાવવું તે
 ચિદાભાસ પું જીવ
 ચિલાવું અં કિં પીડાવું; દુઃખી થવું (૨)
 વેદનાની ખૂમો પાડવી
 ચીખડું વિં ચીખું; ચપડું
 ચુખીના સ્ત્રી એક પ્રકારની હોડી
 *ચૂડ સ્ત્રી (કા.) અંગરખા વગેરેમાં ભરાતી
 ઝીણી કરચલી (૨) ચુડલ (૩) ચઢની
 જડી દીવાલ ઉપરની કાંગરા અને બાકાંવાળી
 નાની દીવાલ

*ચૂંચું વિં જુઓ ચૂંખણું
 ચૂંખવું સં કિં (કા.) પ્રવાહી પદાર્થને ધૂંટરો
 ન ભરતાં જરાજરા લઈને પીવો
 ચેતનમય વિં ચેતનથી ભરેલું
 ચેહાલક વિં દૂરથી સંભળાય તેવો જાન
 (સ્વર) [સંગીત]

*ચેંબડી સ્ત્રી જુઓ ચીમડી
 ચોકિયું નં ચાર બળદનું ગાડું
 *ચોડ વિં ચોડું; પહોળું
 *ચોપડીચુંબક વિં ચોપડીઓમાં મરાગલ
 રહેનાર
 *ચોપાટ સ્ત્રી સરખી સુધારેલી જમીન (૨)
 પરસાળ જેવો બેકકનો ભાગ
 ચોસુખી સ્ત્રી લાઠીની એક કસરત
 *ચોવટ સ્ત્રી પંચાત; ચોળાચોળ
 *ચોવાડ પું ચોરાશીનું જમણું
 *ચોસર સ્ત્રી ચારની જોડ (બળદની)
 *ચોળિયું નં કાઠિયાવાડી સ્ત્રીઓમાં વપરાતું
 એક લાલ કપડું

છ

છણકછાયું નં (કા.) છણકો
 *છણુંવણું અં કિં જિનજિન
 *છલક સ્ત્રી પાણીનું બેડું
 છાતીકડું વિં બહાદુર; પ્રાણવાન
 છાપભૂલ સ્ત્રી છાપવામાં રહેલી ભૂલ
 છાયાલગ વિં રાત્રે મનોહર બનાવવા ખીન
 રાત્રના સ્વરની છાયાવાળું
 *છુછકારવું સં કિં (ફતરાને) ઉસ્કેરી કરડવા
 પ્રેરવું

જોડ પું. જુઓ છાત
જોડ સ્ત્રી. વાઘ પર લેવાતો રાગનો આલાપ;
નેડકામ

*જોડું નં. પેંગડાનો ચામડાનો પટો
*જોતો પું. જુઓ છાયા
*જોયો પું. શેરડી વગેરેના સાંઠા ઉપરથી
ઠંડારેલી ઢાલ

જ

*જનતાધર્મ પું. 'હુમેનિટેરિયન ફેઈથ'
*જનતાસ્મિતા સ્ત્રી. 'હુમેનિટેરિયાનિઝમ'
જનનનાળ સ્ત્રી. ગર્ભમાં બાળકની ઢૂંટી
સાથે જોડાયેલી રંગોની લાંબી નળી; નાળ
જનનેદ્રિય સ્ત્રી. ગુહોદ્રિય
જનસ્વભાવ પું. જનતાનો સ્વભાવ
જનાઓ પું. (કા.) પ્રાણ; જીવ
જમજમા સ્ત્રી. સ્વરોને જલદીજલદી ઉચ્ચારતાં
બિપજતો અલંકાર (સંગીત)

જમાનોંધ સ્ત્રી. ખરીદેલો માલ નોંધવાનો
ચોપડો

જમાવહી સ્ત્રી. જુઓ જમાનોંધ
જમિયત સ્ત્રી. સમૂહ; મંડળ
જયકરી સ્ત્રી. એક છંદ
જયજયવંતી સ્ત્રી. જુઓ જેજવંતી
જયાચાર પું. જય મળે તેવો આચાર
જરગો વિં. પું. (કા.) ધરડો; ઠચરો
*જરવાળિયું વિં. જુઓ પાંખું (૨) જણું
(કપડું)

જરાસંધ પું. (સં.) મગધદેશનો રાજા; કંસનો
સસરો

જલેળ સ્ત્રી. ઠાઠમાઠ; લપકો
*જલ પું. સંગીતમાં એક અલંકાર
*જળધમજી સ્ત્રી. જળના બળથી ચાલતી
ધમજી

જંગમો પું. લાડીની એક કસરત
જંજરું નં. સાંકળના જેવું ધરેણું
*જાકડસ્ટીકડ વિં. સાવ નખળા બાંધાનું
*જાતિવાદ પું. જાતિ વ્યક્તિથી ભિન્ન રહી
શકે છે તેવો વાદ; 'રિયેલિઝમ' (ન્યા. શા.)

જાતિવિશિષ્ટ વિં. અમુક વ્યક્તિનો જોધ
કરાવવા સાથે જ તે વ્યક્તિમાં રહેલી જાતિનો
પણ જોધ કરાવે તેવો (શબ્દ) [ન્યા. શા.]

*જાતિવિશિષ્ટ પું. 'કોનોટેશન' (ન્યા. શા.)

જાતિવિશેષ પું. 'સ્પીશી'

જાનગરું વિં. જાન દેવાથી મળી શકે તેવું

*જાજર વિં. (કા.) મરવા પડેલું; વૃક્ષ

*જાંગી સ્ત્રી. જુઓ ચીચવો

જિજીવિષા સ્ત્રી. જીવવાની ઇચ્છા

જિજારત સ્ત્રી. જુઓ જરત

*જીત પું. સંગીતનો એક અલંકાર

જીનગર પું. જીન બનાવનાર

જીનપોશ નં. જીન ઉપર નાખવાનું કપડું

જીમી સ્ત્રી. (કા.) ધાધરાને બદલે કાઠી સ્ત્રીઓ

કચ્છાઈ રંગનું જે કપડું પહેરે છે તે

જીરવાણું અં. કિં. 'જીરવણું'નું કર્મણ્ણિરૂપ

જીવત નં. જીવતર

*જીવનનિર્વાહક વિં. જીવન નભાવનારું

*જીવનશાસ્ત્ર નં. 'બાયોલોજી'

જૂદ પું. ઠંડોનો એક પ્રકાર

જૂડી સ્ત્રી. જુઓ ઝૂડી

જૂડો પું. સાવરણો (૨) જુઓ ઝૂડો

*જેર સ્ત્રી. કોરણ; કોર (જેથી જગાની)

જેરકી સ્ત્રી. મીઠો તાપ

*જેખો પું. (કા.) જેખમ

*જેડ સ્ત્રી. નેડકામ; છેડ

જોડણીકેશ પું. જોડણીની શુદ્ધિ અર્થે રચેલો
શબ્દકેશ; શુદ્ધ જોડણીવાળો શબ્દકેશ

જોડણીશુદ્ધ વિં. શુદ્ધ જોડણીવાળું

*જોડવું નં. પગની આંગળીનું એક ધરેણું

જોડિયણ વિં. સ્ત્રી. જોડે રહેનારી; સાથી

જ્ઞાનદીપક પું. જ્ઞાનરૂપી દીવો

જ્ઞાનભંડાર પું. પુસ્તકાલય

જ્ઞાનમય વિં. જ્ઞાનથી ભરેલું

જ્ઞાનયજ્ઞ પું. જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કે જ્ઞાનરૂપી યજ્ઞ

ઝ

*ઝંઝૂંબવું અં. કિં. (કા.) ઝૂકવું; લળી પડવું

*ઝડાણો પું. (કા.) ભડકો

ઝપતાલ પું. સંગીતનો એક તાલ

*ઝરડકી સ્ત્રી. (કા.) ધમકી

ઝલણું નં. (કા.) ઝીણું ટપકું

અવનું અં કિં ટપકવું
 *અંપા સીં ડપતાલ
 અંબક પું કપાળ, મોં અને ગળાની નસો
 ખેંચાય અને ફલે એવી રીતે આનાર
 ઝિકાળો પું જુઓ ઝિકાળવો
 *કૂંપી સીં ચિતા
 *કેરવું સં કિં નાની રવાઈથી દહીં વલોવવું

૮

*દગલી સીં (કા.) પાતળી ભેંચી ડાળી
 દપાકો પું (રવં) ટપ અવાજ
 *દરપો પું સંગીતનો એક તાલ
 *દરપરવું અં કિં વસ્તુની લાલચથી ફાંફાં
 મારતા ભભા રહેવું
 *દાકર વિં (કા.) સાફ; ઉજ્જડ; વેરાન
 દાચકાટોળી સીં તડાકા મારનારાની મંડળી
 *દાખકો પું બહુ વાચાળ માણસ
 દાંગતોલ સીં બેઠકનો એક પ્રકાર (કસરત)
 *દૂંપાવું અં કિં ગળે બીંસાવું
 *દેકવા પું બં વં ધૂધરી; અનાજનું બાફવું
 *દોટો પું તોટો; ખોટ
 *દોળો પું ટાણું

૯

ઠચૂક, ઠઠચૂક અં (રવં)
 *ઠઠચું વિં (કા.) નિરથક રહી ગયેલું
 *ઠાણું વિં ઠાવકું; ડાણું
 *ઠોકું નં જીણું, કમતાકાત વસ્તુ

૯

ડધાવું અં કિં ગભરાટથી સ્તબ્ધ થઈ જવું
 ડધો પું જુઓ બાણું
 *ડબ્બક સીં (કા.) સિંહની ગળનાં
 *ડબ્બકવું અં કિં (કા.) (સિંહે) ગળનાં કરવી
 *ડબકીડોળ સીં પાણીમાં ડૂબકી મારવાની
 રમત
 ડબકીડોળો પું જુઓ ડબકીડોળ
 ડબકીડોળી સીં આયાની મદદથી ભઠ્ઠીમાં
 કરાતી એક પ્રકારની ડડા જેવી ફૂલવી
 રોડી; પાંઉં
 ડણું નં ડમણ; ફાડવું

*ડાંડવું સં કિં (કા.) કટાક્ષ કરવો
 *ડાખકો પું દાખવાથી થતો અવાજ (ર)
 દાખીને માટીથી લીંપવા જેવી સપાટી
 કરવી તે

*ડાર નં (કા.) ભૂંડનાં બચ્ચાંનું ટાણું
 *ડાંખરું વિં હિંમતવાન; જવાંમદ
 *ડાંસ સીં (કા.) માંદા માણસને એકાદ ચીજ
 ખાવાની થતી રચિ

*ડુમકાખડો પું કાગડા જેવું એક પંખી
 *ડુંભારણું નં ભંખાડિયું; સળગતી સળી
 *ડોડ પું મોટીમોટી ધમ્મકા; કોડ
 *ડોલચી પું ડોલ વડે વહાણમાંથી પાણી
 ઉલેચનાર

૯

દકેલ સીં કુસ્તીમાં એક દાવ
 દચૂક, ઠઠચૂક અં (રવં)
 દીલુંદસ વિં અતિ દીલું
 *દૂંકવું અં કિં [લા.] લાલચથી ફાંફાં કરવું
 *દેચલ વિં મંદ; આળસુ; દીર્ઘસૂત્રી

૯

તકસીમ સીં વહેંચણી
 તકસીમદાર વિં ભાગીદાર
 તખ્તેશ પું રાજ
 તતવાલ નં જુઓ તંતુવાલ
 તત્તમીમાંસા સીં 'મેટાફ્રિકસ'
 તન્માત્રા સીં જુઓ તન્માત્ર
 તખલી સીં વાલના તુંબડા ઉપરનો સપાટ
 લાકડાનો ભાગ
 તખકચો પું નાનો થાળ; થાળી
 તખકક પું દરગાહ, ધર્મકથા વગેરેમાં વહેંચાતો
 પ્રસાદ
 *તરફ સીં તંતુવાલના મુખ્ય તારની નીચે
 રણકવા માટે રખાતા તારનો સમૂહ કે
 પ્રત્યેક તાર

*તરંતર અં તર—ભરેલું હોય એમ
 *તરાર્ધ સીં પહાડની તળેટીનો પ્રદેશ
 *તરારવું અં કિં (પશુનો) ગભાં પડવો
 તકંસિલ વિં તકંથી પુરવાર થયેલું
 તકિંત વિં તકં કરેલું

તવાએ પું. યરેણાચાકરી
તંબૂરાપેટી સી. જુઓ સૂરપેટી
લાકું ન. જુઓ તાસું
તાણી સી. વણવાને તૈયાર કરેલો તાણો
તાનપૂરો પું. તંબૂરો
તામ્રવર્ણ વિ. તાંબાના રંગનું
*તાર વિ. તીણો કે બીજો (સ્વર)
તારતમ વિ. તારતરથી ચડતું (સંગીત)
તારતર વિ. તારથી ચડતું (સંગીત)
તારદાન ન. તંત્રવાદ્યનો ખૂંટીએ વીંટલો તાર
કાણામાં થઈને જે પટ્ટી ઉપરથી પસાર
યાય છે તે પટ્ટી

*તારાલમ ન. જુઓ તારામૈત્રક
*તાલઘટના સી. તાલની ઘટના
*તાલમદદાન ન. તાલ આપવો તે
તાલવાદન ન. વાદ્ય પર તાલ વગાડવો તે
તાલીમખાનું ન. તાલીમ આપવાનું સ્થાન
તાલીમખણ વિ. તાલીમથી વ્યવસ્થિત થયેલું
તાલીમખણતા સી.
*તિખારો પું. તણખો
તિલકકામોદ પું. એક રાગ
તિલવારો પું. એક તાલ (સંગીત)
તિલંગ પું. એક રાગ
તિલ્લગતિ સી. ત્રણ કે તૃતીયાંશ માત્રાના
ખંડવાળા તાલની ભતિ

તીખી સી. ઘોડીની એક ભત
તુંડ વિ. તુંડ; તુંદ
તુંબડી વિ. તુંબડા જેવું ગળું કુલાવી ગાનાર
*તૂટમૂટ વિ. ભાંગ્યું તૂટ્યું
તૂંણાક્ષય પું. તૂંણાનો ક્ષય
તૂંણાહુ(-ગુ) વિ. તૂંણાવાળું
તેલ(-ત્ર)ય સી. તેલંગણના લોકોની ભાષા
તેલંગણ પું. (સં.) ઓરિસાથી દક્ષિણના
સમુદ્રકિનારા પરના પ્રદેશનું નામ; આંધ્ર
તેવરો પું. સંગીતનો એક તાલ
તોફીર સી. આખર; ઇજ્જત
તોફીદ સી. (ઈશ્વરનું) એકપણું
ત્રચકો પું. (કા.) પ્રવાહીનો ડાઘ ખરે તેનો
જેરથી બેરેલો છાંટો
*ત્રિશિખ પું. (કા.) સિંહ

*ત્રંખાણું વિ. તાંખાણું
*ત્રાગણું સં. કિં. (કા.) ત્રાણું કરતું (ર)
ત્રાગ લેવો
ત્રાપદ સી. (કા.) અકરાંતિવાપણું
ત્રિગુણી વિ. જુઓ ત્રિગુણાત્મક
ત્રિચારાન્ય ન. સીઓનું રાન્ય (જુઓ કામર)
ત્રિરંગી વિ. ત્રણ રંગનું (ર) પું. સફેદ, લીલો
અને લાલ એ ત્રણ રંગવાળો રાષ્ટ્રધ્વજ

ત્રિવટ પું. ત્રિતાલ
*ત્રિવર્ગ પું. સંગીતમાં એક અલંકાર
ત્રિવર્ણ પું. સંગીતમાં એક અલંકાર
ત્રુટિ સી. જુઓ ત્રુટી

થ

થાલ પું. રાગને ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિવાળો
સ્વરસમુદાય (સંગીત)
*થાથડતું સં. કિં. બડો લેપ કરવો
*થાથડો પું. બડો લેપ
*થાપ સી. નરદાનો વચ્ચે કાળો ભાગ (ર)
તેના પર વગાડાતો ઠોકો
થાલ પું. (કા.) કંઈરકમ વ્યાજે લેતાં બદલામાં
મુકાતી માલમિલકત
*થોથવાતું અં. કિં. તોતડાતું

દ

*દગડાઈ સી. કામની હરામખોરી; હુન્ન્યાઈ;
દગલખાણ
દગડી સી. નાનું દગડું
દડકાવણું સં. કિં. જુઓ દડકડું
દડકડું સં. કિં. (હકો) દડકદડક કરવો
*દરિયાસારંગ પું. કુશળ વહાણુવટી
દરોડો પું. દરોડો; ધાડ
દર્શનાતુર વિ. દર્શન કરવા માટે આતુર
દવરામણ ન. દવરાવવાનું મહેનતાણું
*દાગણું સં. કિં. (કા.) સળગાવણું
દાદખાલ પું. દાદ માગનારો
*દાખણિયું ન. કોઠી પરનું માટીનું ઢાંકણું
દાખો પું. ધૂળનો ઢગલો
*દામદૂપદ ન. ધારેલાથી બચ્ચું લેવું તે

હાર વિં 'વાળું' એ અર્થમાં નામને અર્થે
(ઉદા. હાવાહાર)

હામોમલા પું બં વં (કા.) હલકાં હાસપણાનાં
કામ

*હાંડી સ્ત્રીં તંતુવાદના તુંબડા હાસ્યો
લાંબો બધો ભાગ

*હિલડિયું નં દીવાનું દોડિયું મૂકવાની બીંદમાં
જડેલી બેઠક

*હીની વિં દીન-ધર્મને લગતું

*ફકમંગળ વિં (કા.) બબરફસ્ત; પ્રથંદ

ફલાવણું સં કિં જુઓ દુભાવણું

*ફેકારો પું દે દે-માર માર એવી રણજળના

દેવવર પું દેવોમાં એક દેવ

*ફોમફોમ અં પુષ્કળ; અતિશય

ફોફા સ્ત્રીં લાઠીમાં એક કસરત

ફોપમય વિં ફોપથી ભરેલું

ફવસ્થિતિશાસ્ત્ર નં 'હાઇડ્રોસ્ટેટિક્સ' (ગ.)

ફવગતિશાસ્ત્ર નં 'હાઇડ્રોડાઇનેમિક્સ' (ગ.)

ફવયયજ્ઞ પું દ્રવ્યના દાનરૂપી યજ્ઞ

*ફોણ પું; નં એક માપ (એક કે ચાર આઠક
જેટલું)

ફિલાજન નં દુભાગવું તે (ગ.)

ધ

*ધાખણ વિં (કા.) ઝટ ખિલઈ બય તેવું
ધડસવું સં કિં (રબં) ધડસધડસ કરવું;
ધોકાવણું

ધણીજોગી વિં જુઓ ધણીજોગ

ધનપાલ પું (સં) કુબેર

ધાની પું એક રાગ

*ધાપ સ્ત્રીં [લા.] ચોરી (ર) ગપ

*ધૂડિયું વિં (કા.) ધૂળવાળું

ધૂપછાંચ સ્ત્રીં એક રમત

ધેલુક પું એક થાટ

*ધોકાવણું સં કિં (ધોકાથી) મારવું; ટીપવું

ધ્યાનમંત્ર પું ધ્યાનનો મંત્ર; 'મેટા'

ધ્યાનમાર્ગ પું ધ્યાન જેમાં મુખ્ય સાધન છે
એવો સાધનાનો માર્ગ

*ધાંશ સ્ત્રીં ઉધરસ

ધુવકાંટો પું હોઝાવંત્ર

ધુવસાવ્ય નં ધુવ અને તેની પાસેનાં છે
મળીને સાત તારાઓનું જૂથ

ન

નટલોરવી સ્ત્રીં જુઓ સિંધલોરવી

નધકું વિં (કા.) ધાક વગરનું; નિરંકુશ

*નનાંગડું વિં નાના કાઠાનું

નજી સ્ત્રીં નાડી

નકસાની વિં સ્વાર્થ સંબંધી

નકસાનિયત સ્ત્રીં સ્વાર્થ; મમતા (ર) અહંકાર

*નમણું વિં સુંદર; રૂપાળું

નવજીવન નં નવું જીવન

નવધર્મી વિં (ર) પું નવો ધર્મ સ્વીકારનાર

નવેજર પું ઈસવી સનનો ૧૧મો મહિનો

નસિકાવણું સં કિં 'નસીકવું'નું પ્રેરકરૂપ

નસીકાવું અં કિં 'નસીકવું'નું કર્મણિરૂપ

નહારી સ્ત્રીં સવારનો નાસ્તો

*નહેરી સ્ત્રીં માથામાં નાખવાનું તેલ

નહોતું અં કિં (ત્રીજો પુરુષ એકવચન)

ન હવું

નહોય અં કિં 'ન હોવું'નું વિધ્યર્થરૂપ

*નંદ પું સંગીતનો એક અલંકાર

નાટ્યકુતૂબ નં નાટકનાં સર્વ પાત્રોનો સમૂહ

*નાડ સ્ત્રીં ડોડી; ગરદન

નાતવાની સ્ત્રીં નબળાઈ

નાનક પું (સં) શીખ સંપ્રદાયના પ્રવર્તક સંત

નાનકશાહી વિં ગુરુ નાનકે સ્થાપેલું કે
પ્રવર્તવિહું

*નાનપ(-મ) સ્ત્રીં કુટુંબમાં મોટી ઉમરના
માણસનો અભાવ

*નામચા સ્ત્રીં નામના; કીર્તિ

*નારાટ પું પિત્તદોષથી ઉત્પન્ન થનાર સ્વર

નારાસ્ત વિં અયોગ્ય; ખોટું

નારાસ્તી સ્ત્રીં અયોગ્યતા; ભૂઠાણું

નારી સ્ત્રીં સ્ત્રી

નારીભતિ સ્ત્રીં સ્ત્રીભતિ (ર) સ્ત્રીલિંગ (ગ્યા.)

નાહિમત વિં હિંમત જતી રહી હોય તેવું

નિધાલ પું નીધલવું તે

નિધિપ પું સ્થાવરજંગમ મિલકતનો દ્રસ્ટી

નિધિપમંડળ નં નિધિપોનું મંડળ

નિમાણું વિં ખિન્ન

નિખીલક વિં આખો મીઠાને ગાનાર

નિયમપદ્ધતિ સ્ત્રીં નિયમ દ્વારા આજુબામાં
આવતી પદ્ધતિ
નિયામકસભા સ્ત્રીં વિદ્યાપીઠનું તંત્ર
ચલાવનાર સભા; 'સેનેટ'
નિરનુસ્વાર વિં અનુસ્વાર વગરનું
નિરપવાહ વિં અપવાહ વગરનું
નિરચન વિં અચનચલનને ગણતરીમાં ન લેવું
*નિરન્વય વિં બીજાની સાથે અન્વય વિના
પણ અર્થ બતાવી શકે તેવો (શબ્દ) [ન્યા.]
નિરાચરી વિં આશ્રય વગરનું
*નિર્દેશ પું જ્ઞાનનો જે વિભાગ ભાષા દ્વારા
દર્શાવવામાં આવે તે; 'પ્રોપોઝિશન'
(ન્યા. શા.)
નિર્દેશપત્ર પું; નં સભામાં ચવાના કામનો
નિર્દેશ કરનારો પત્ર; 'એલેન્ડા પેપર'
*નિર્દેશવાક્ય નં અમુક નિશ્ચય કે નિશ્ચય
બતાવનારું વાક્ય (પ્ર. શા.)
*નિર્દોષ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
*નિષેધાવયવ પું 'ફેલસી ઓફ નેગેટિવ
પ્રેમિસિસ' (ન્યા. શા.)
*નિષ્કર્ષ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
નિષ્કૃજિત પું સંગીતમાં એક અલંકાર
*નિર્જરી સ્ત્રીં (કા.) નાનું ઘર (૨) જમીનનો
નાનો ટુકડો
*નીરમ નં વહાણને પાણીમાં સરખું રાખવાને
રખાવું વળન
નેખમ પું (કા.) ભેડો દાટલો ખીલો
*નેઠો પું છોડો; અંત
નેતી સ્ત્રીં હકથોગની નાક માટેની ક્રિયા (૨)
તે માટેનું સાધન
નેત્રકટાક્ષ પું નેત્રનો કટાક્ષ
નેવકું અં (કા.) બિલકુલ; કામૂકું
*નોર પું વ્યવસ્થા
*ન્યાયક્ષેત્રિ(-શ્રી) સ્ત્રીં 'સોરાઇટીસ'(ન્યા.શા.)
*ન્યૂનનિમન નં અવયવો કરતાં ન્યૂન
પ્રદેશવાળું નિમન (ન્યા. શા.)

પ

*પક્ષપદ નં નિમનનું ઉદ્દેશપદ; 'માઇનર
ટર્મ' (ન્યા. શા.)

*પક્ષકું નં (કા.) સોગટાબાજીમાં ફાવ આવતાં
બેસતી સોગટી (૨) તેમાં ફાવ આવે
ભારે એક ધર વધારાનું ચળાય છે તે
પક્ષકું સ્ત્રીં ઘોડીની એક ભત
*પક્ષખિયું વિં (૨) નં પડખે રહેનાર; સોબતી
*પક્ષતાળો પું ઉપરાઉપરી માગણી
*પક્ષ(-ર)ટો પું તંત્રવાદના સ્વરોનાં સ્થાન
બતાવવા બંધાતો આંતરો
*પક્ષધારા પું બં વં (કા.) ડુંગરની બાજુઓ
પક્ષકું નં (શબ્દને લગાડતાં) 'નો ભાવ' બતાવનારું
નામ બને છે
પતાવટ સ્ત્રીં પતાવી દેવું તે
પત્નીમિત્ર વિં પત્નીને વફાદાર (પતિ)
પટ્ટી નં 'એક્સપ્રેશન' (ગ.)
પટ્ટાકાર વિં પક્ષના આકાર જેવું (૨) પું
સંગીતમાં એક અલંકાર
પરખા(-મા)ણુ નં સદ બાંધવાનું આકું
લાકડું
પરમાત્મતત્ત્વ નં પરમતત્ત્વ; પરબ્રહ્મ
પરસ્પરવિરોધી વિં પરસ્પર વિરોધવાળું
પરસ્પરાવલંબી વિં પરસ્પર અવલંબન રાખવું
પરસ્પરાશ્રિત વિં પરસ્પર આશરો રાખવું
*પરસ્પરપ્રત્યય વિં પરસ્પરી; 'ઓબ્લેક્ટિવ'
પરિપાણિક પું ગાયનના તાલના કાળની પછી
તાળી પડવી તે
પલા(-લાં)ખુ નં આંકનો પ્રશ્ન; પલાકું
પલ્લવાલેખન નં પલ્લવનું આલેખન
પવિત્રા સ્ત્રીં લેખમની એક કસરત
પરોમાન વિં પસ્તાયેલું; શરમાયેલું
*પહેલવાડો પું (કા.) પ્રારંભ; શરૂઆત
પહેલવેતરી વિં સ્ત્રીં પહેલા વેતરની (ગાય,
બેંસ વગેરે)
પળોજણુ સ્ત્રીં લપ; પંચાત; મહેનત
પંચઈટાળી સ્ત્રીં અપરાધીને લોકોએ પથ્થર
મારી મારી નાખવાની શિક્ષા
પંચવાયુ પું બં વં બુઓ પંચમાણુ
*પંજળી પું સંગીતમાં એક તાલ
પામલોપા વિં બહુ જ યાત્રી ગયેલું
પાછાપું નં (કા.) પાછા વળવું તે
પાટિયાની સ્ત્રીં ઘઉંની સેવ (પુષ્ટિમાર્ગીય)
*પાટી સ્ત્રીં ઘોડાને ફેરવતાં કઠાવાળી દોટ

પાઠ્યલેખ પું. સ્ત્રી સગર્ભા થવાથી તેનું આગળું
 બાળક નબળું થઈ જાય તે
પાણ્ય નં. ખેતરમાં પાણી પાડું તે
પાણીકૂલ સ્ત્રી. નાસ્તા કે ભોજન પછી પાણી
 પીવું તે
*પાણીમહું નં. (કા.) જેમાં પાણી થોડું આછું
 પડ્યું હોય એવું રાંધણું
પાશ પું. હાકેમ (૨) ઉકેલેલાં નો જાંચા
 ફરજનનો અમલદાર
પાસાશૂળ નં. પડખાનું શૂળ (૨) [લા.]
 હંમેશાની નજીકની હપાધિ કે નડતર
પાંચમણ્યું સં. કિં. ખળામાં તૈયાર થયેલા
 ફાણને વધારે સાફ કરવા બપણ્યું
*પાંપણિયું નં. (કા.) આંસુ (૨) થઈના
 ખેતરના બે શેઠા, જ્યાં થઈ સહેજ આછા
 બગે છે
પિલાઈ સ્ત્રી. પીલવું તે (૨) તેનું મહેનતાણું
પિલામણ્યું નં. પીલવાનું મહેનતાણું
પીરમઈ પું. ધરડો માંજીસ
પીંજમણી સ્ત્રી. જુઓ પીંજમણી
પુસ્તકસમિતિ સ્ત્રી. પાઠ્ય પુસ્તકો તથા નવાં
 પ્રકાશનો થાળનારી તેમજ પુસ્તકોનું
 પરીક્ષણ કરનારી વિદ્યાપીઠની સમિતિ
પૂરિયા સ્ત્રી. એક રાગિણી
પૂવી સ્ત્રી. એક રાગિણી
પૂળાછૂટ વિ. અમુક રૂપિયા બદલ અમુક
 મુદત માટે જમીન પાછી આપવી એવું (ખીરો)
*પૃથ્વેણી પું. સંગીતમાં એક અલંકાર
*પૃથ્વી પું. એક છંદ
ચેમિયું નં. ચેચ જોલવા તથા બેસાડવાનું
 સાધન
ચેદાનિયમ પું. મુખ્ય નિયમના ચેદામાં
 આવેલો નિયમ; 'બાઈ-લો'
ચેદાફેલ વિ. જુઓ કાપડું
*ચેડું નં. (કા.) દૂધ કે ફણી ભરવાનું ખેડીનું
 વાસણ (૨) એક જાતનું વાસ
ચેમાએશ સ્ત્રી. જમીનમાણી
ચેતદાર પું. (સંન્યયો) ખળનથી
ચેતનીસ પું. ખળનાનો હિસાબ રાખનાર
*ચેલકો પું. વિદ્યાર્થી સ્ત્રીઓ પહેરે છે તેવા
 માળાનો વિદેશ ધાત

ચેલીસપટેલ પું. ગામનું ચેલીસનું કામ જેના
 હાથમાં છે તે; મુખી
ચેળવું અં. કિં. (ધરાયાના ઘેનથી ટોરનું)
 સ્થિર થઈ જવું
*ચકાશ પું. સંગીતમાં એક અલંકાર
*ચકૃતિવિન્યાસ પું. પ્રકૃતિના રૂપમાં ગોઠવવું
 તે (ન્યા. શા.)
*ચળપતિ પું. સૂર્યમાળાનો એક ફરનો ગ્રહ;
 'યુરેનસ'
*ચતિ સ્ત્રી. જાત; પ્રકાર; વર્ગ
*ચતિકાચ નં. 'ચેરડી'
*ચતિચિત્ર નં. ફેટોગ્રાફ
ચતિજ્ઞાન્તર નં. એક નિમિત્તસ્થાન; વાહીએ
 કરેલા દ્રવ્યોનો ઉત્કાર કરવા ચોલાની પ્રતિજ્ઞા
 બદલવી તે (ન્યા. શા.)
*ચતિમધ્યમ પું. તીવ્રતર મધ્યમ (સંગીત)
ચતિમાલેખન નં. ચતિમા બોધને કરેલું
 આલેખન; 'મોરેલ ટ્રાઇગ'
*ચતિસિદ્ધાંત પું. 'કોન્વર્સ યિયરમ' (ખ.)
ચત્યસાધિત વિ. પ્રત્યયોથી સધાતો (શબ્દ)
*ચત્યંગ પું. ખાલી (સંગીત)
*ચત્યવ્યાસ પું. 'મટીરિયાલિઝમ'
ચત્યસમિતિ સ્ત્રી. વ્યવસ્થા કરનારી સમિતિ
*ચલાત પું. એક રાગ
ચમાણિકા પું; સ્ત્રી. એક છંદ
ચચનખંધ પું. શબ્દોના ઉચ્ચારણ પરથી
 કરાતી પદ્યરચના
ચતુર્તિમય વિ. પ્રવૃત્તિથી ભરેલું
*ચસંગસેવી વિ. લાગ સાધી લે તેવું
*ચસંગાંતરતા સ્ત્રી. વિષયાંતર
*ચસાદ પું. સંગીતમાં એક અલંકાર
ચસારી પું. શરીરને ફેલાવી ગાનાર
ચિયજન નં. પ્રિય માણસ
ચિયવદા વિ. સ્ત્રી. પ્રિય બાલનારી (૨) પું;
 સ્ત્રી. એક છંદ
ચૂક નં. ખીખાની શુદ્ધિ તપાસવા લેવાતી
 અજમાયશની છાપ કે તેનો કાગળ
ચૈમધર્મ પું. પ્રેમનો ધર્મ; અહિંસાધર્મ
ચૈમ પું. આદિહન (૨) સંગીતનો એક
 અલંકાર
ચૈખિત વિ. ચોલવું; અદિહનવાળું (૨) પું.
 સંગીતનો એક અલંકાર

ફ

ફક્કું સં કિં ફક્કી અટકું
 *ફક્કો પું ફક્ક (૨) પ્રાસકો; ફાળ
 ફક્કસવો પું અંકુર
 ફનો પું લંબરનાં દોરડાં વગેરે રાખવાનો
 વહાણનો આગળનો ભાગ
 ફલાણું ઢીંકણું વિં આ તે
 ફસકું અં કિં છટકું; નાહિંમત થવું
 ફસકી સીં હાર; નાહિંમત
 *ફણું નં મેલડી વગેરે દેવીઓના સ્થાનમાં
 રખાવું તેમનું નિશાન
 ફાંસલો પું ડાળખું
 ફિડલ સીં એક વિદેશી તંત્રવાદ્ય
 *ફૂલમાળ સીં ઘોડીની એક ભત
 ફેકન સીં મગદળભેડીની એક કસરત
 ફેણીની સીં સૂતરફેણી (પુષ્ટિમાર્ગીય)
 *ફેરવો પું (કા.) હાથે પહેરવાનો વેદ

ખ

ખખીલતા સીં ખખીલપણું
 *ખખડિયું નં એક ભતની રાંપડી
 ખમલથેલી સીં ગળે ભેરવીને ખગલ નીચે
 લટકતી રહે તેવી થેલી
 ખગલમે પું લાડીની એક કસરત
 *ખગલી સીં મગદળભેડીની કે મલખંબની
 એક કસરત
 ખજરંગડ પું ફંડની કસરતનો એક પ્રકાર
 ખજરપૂતળી સીં બનીકનીને ફ્યાં કરનારી સી
 ખરમે પું એક સુતારી ઝોબર
 ખરવા પું એક રાગ
 ખવાડું વિં (કા.) ખેવડું
 *ખહાર પું એક રાગ
 ખહુજનમાન્ય વિં ધણા લોકોને માન્ય
 ખજૂકું વિં બળવાળું
 ખંદુકિયો પું ખંદુકવાળો; સિપાઈ
 ખાંધખાલ નં ચઢ્ઢીઓ તથા ખિસ્તીઓનું
 ધર્મપુસ્તક
 ખાઈશિકલ સીં બે પેડાંની સાયકલ
 *ખાજ પું સતારનો લોખંડનો પહેલો તાર, જેના
 પર આંગળીઓ રાખી વચાડવામાં આવે છે

ખાતી સીં બતી
 ખાન વિં 'ખાણું' એ અર્થમાં નામને આંતે
 (કઠાં મહેરખાન)
 ખાનવા પું દોલતવાળો ફકીર; ફકીરનો
 એક વર્ગ
 ખાખચુંખૂખણું વિં (કા.) નમાણું
 ખાલ(-ળ)માસિક નં બાળોપયોગી માસિક
 ખાલ(-ળ)વાર્તા સીં બાળકોને રસદાયી વાર્તા
 *ખાવળો વિં (કા.) કાળા અને ઘોળા અથવા
 લાલ અને ઘોળા રંગનો ઘોરો
 ખાવોખકરો પું જુઓ વીણા
 ખાળકેળવણી સીં બાળકોની કેળવણી
 ખાળઉછેર પું; સીં બાળકોને ઉછેરવાં તે
 ખાળપોથી સીં બાળકને વાંચતાં શીખવવા
 મારેલું પ્રથમ પુસ્તક (૨) કોઈ પણ વિષયનું
 પ્રાથમિક જ્ઞાન આપનાર પુસ્તક
 ખાળમરણ નં બાળકનું મરણ
 ખાળમંદિર નં બાળકોને તાલીમ આપવાની
 શાળા
 ખાળમાસિક નં જુઓ ખાલમાસિક
 ખાળવાર્તા સીં જુઓ ખાલવાર્તા
 ખાળચિવાલ પું બાળલગ્ન
 ખાળાવર પું બાળક વર
 ખિછાવટ સીં ખિછાવવું તે
 ખિમોઈ સીં આંધળી ચાકણ
 *ખિલંદી પું દીપચંદી તાલ
 *ખિલાડી સીં ફવામાં પરેલું વાસણ કાઢવાનું
 આંકડાવાળું સાધન (૨) વહાણનું લંગર
 ખિદુ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
 *ખિદુપથ પું 'લોકસ' (મ.)
 ખૂક પું કાળિયો; ખૂકડો
 *ખૂંગવું સં કિં આવરણ કરવું (૨) નિરર્થક
 વધારેપડવું બોલવું
 બેઠમલિયું વિં (કા.) બેઠાડું રહી નાજુક
 થઈ ગયેલું
 બેઠીરમત સીં બેઠાંબેઠાં રમવાની રમત
 બેનવા પું નિર્ધન ફકીર; ફકીરનો એક વર્ગ
 બેલપ સીં બેલીપણું; સહાય
 બેલાખું નં બે પાંખિયાવાળું લાકડું
 બેલિક પું અદાલતના હુકમ બાજવાનાર અમલદાર

*બોકાસું નં (કા.) બૂમ
 બોટણી સ્ત્રી સ્તનની ડાંટડી (૨) ડાંટડીના
 આકારની ચૂસણી
 બોંબક પું વાયુદોષથી બપજતો જડો કઠોર
 સ્વર (સંગીત)
 બાહનિર્વાણ નં મોક્ષપદ
 બાહદુર નં એક તારો
 *બાહણ નં મંત્રોનો જુદાંજુદાં કર્મોમાં
 વિનિયમ જણાવનારો વેદનો ભાગ
 બાહણધર્મ પું હિંદુ વેદધર્મ

ભ

ભડોરું નં ખેતરમાં પડતી મોટી તડ
 ભઠ્ઠો પું મોટી ભઠ્ઠી (૨) મોટું ગોળ વેંગણ
 *ભાડ સ્ત્રી સુકાર્થ ગયેલી જમીનમાંની ફાટ
 (૨) નં ક્વાના થાળા આગળનો બેંચો ભાગ
 *ભાડડું નં જળી પડી ગયેલી કાચી કેરી
 ભથ સ્ત્રી (કા.) જમીનની પાણી ભરેલી કે
 ભરાઈ થયેલી ફાટ
 ભદર પું મોટા કોટની અંદરનો નાનો કોટ
 *ભદ્ર પું સંગીતમાં એક અલંકાર (૨)
 જુઓ ભદર
 ભભુકાવડું અં કિં 'ભભૂકડું'નું પ્રેરકરૂપ
 ભભૂકાડું અં કિં 'ભભૂકડું'નું કર્મણિરૂપ
 ભરતભૂમિ સ્ત્રી (સં.) ભારતવર્ષ; હિંદુસ્તાન
 *ભલકી સ્ત્રી (કા.) તીર (૨) નાનો બાલો
 ભસ સ્ત્રી લીલાલહેર
 *ભાંડાર પું કુટકળ ચીજોની દુકાન
 *ભાગાડ પું ટોરનો હાડકાંવાળો ભાગ
 *ભાતલું નં (કા.) ગરમ રોટલો, દૂધ, ધી,
 વગેરેનું સવારનું ભોજન
 ભારઝલું વિં પીઠ; પુખ્ત; ભારેખમ
 *ભાલ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
 ભાષાપ્રયોગ પું ભાષાનો ઉપયોગ
 *ભાંગરો પું ગાંભનાં પાકટ પાન, કળીઓ
 અને બિયાંના ભૂકો
 ભીમપલાસ(-સી) પું એક રાજ
 *ભૂપ પું એક રાજ
 ભેળી સ્ત્રી ખીચડી (પુષ્ટિમાગીય)
 *ભેળીસાડો(-રો) પું (કા.) ભેળો વસવાટ
 (૨) સમાગમ; પરસ્પર સારો સંબંધ

ભેરવી સ્ત્રી એક રાગિણી
 ભોગવિલાસ પું અમનચમન
 ભોજપરું નં (કા.) અસલ ભોજપરા ગામની
 બનાવટનો ફેટો
 ભોઠપ સ્ત્રી ભોઠપ
 ભોઠામણ નં ભોઠપ
 *ભોરિંગડી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ

મ

મબ્દરસંધ પું મબ્દરોનું મંડળ
 મથુરા સ્ત્રી; નં હિંદુઓનું એક તીર્થ
 *મઠઈ પું દુરમન
 મનોમંથન નં મનમાં ચાલતું મંથન
 મય વિં '-થી ભરપૂર', '-નું બનેલું' એવા
 અર્થમાં નામને અંતે (ઉદાં સુખમય)
 મયૂરકંડ પું દંડની કસરતનો એક પ્રકાર
 મરખ સ્ત્રી પરખાણ ખેંચવાની નાની દોરી
 મરફ સ્ત્રી દરિયામાં પાણીની બેંડાઈ તથા
 તળિયાની જમીન પારખવાનું સીસાનું
 સાધન
 મહાવળ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
 માણવક પું એક છંદ
 માનભોગ પું શીરો (પુષ્ટિમાગીય)
 માપપટ્ટી સ્ત્રી જુઓ માપપટ્ટી
 *માખર નં બંદૂકનો દારૂ રાખવાનો ડબ્બો
 *માયાવલું વિં (કા.) પ્રેમી; સ્નેહાળ
 મારવા પું એક રાજ
 *માલમ પું વહાણનો દોરનાર; 'પાલવટ'
 માલમીહોકો પું હોકાયત્ર
 માલવ પું એક રાજ
 માલશ્રી સ્ત્રી એક રાજ
 *માવાલ વિં (કા.) માવડિયું
 *માંકડી સ્ત્રી ઘોડીની એક જાત
 *માંડ પું એક રાજ
 માંદલીકોર અં માંદલીપા
 માંદલીપા અં અંદરની બાજુ
 મિત્રભતિ સ્ત્રી સાત કે સપ્તમાંથી માત્રના
 ખંડવાળા તાલની ભતિ
 મુખવાચન નં હચ્ચાર કરીને વાંચતું તે
 મુતવક્ત્રી પું નિયામક; વ્યવસ્થાપક
 મુનકા સ્ત્રી એક પ્રકારની લાંબી કાસ

મુનિવર પું મોટા મુનિ
મુકસીલ નં પાટનગર સિવાયનો પ્રદેશ
મૂર્ધ વિં સીં મરેલી (૨) સીં તિસ્કારનો
હાથાર (સી માટે)
મૂએલું વિં મરેલું
મૂએ વિં પું મરેલો (૨) પું અસ્માન
સંબાધન
મૂકવાચન નં મનમાં વાંચવું તે (૨) ચિટ્ટી
કે પાટિયા પરની આજ્ઞા મનમાં વાંચી
તે પ્રમાણે કરવું તે
મૂડો પું બળદ ખેંચે છે તે ભારવાળું
ધાણીનું ગોળખાનું
મૂત્રરોગ પું મૂત્ર સંબંધી રોગ
મૂરકી સીં સ્વરોને જલદીજલદી ઉચ્ચારતાં
બિપજતો એક અલંકાર (સંગીત)

મૂલ(-ળ)તાલ પું ત્રિતાલ
મેધમલાર પું એક રાગ
મેધરવો પું ઝીલું ઝાકળ જેવું પડવું વાદ્ય
*મેજર પું પુરાવો
*મેલ(-ળ) પું જુઓ થાટ
*મોયલું વિં (કા.) આગલા ભાગનું
મોરમોર અં આવતાં ફરેફરું થઈ નય એમ

ય

યડન્ત વિં કિયાની આરુત્તિ કે વીરતા
બતાવનારું (રૂપ) [વ્યા.]
*યતિલક્ષ પું સંગીતમાં એક તાલ
યથાદર્શન નં 'પરપેક્ટિવ' (ચિત્રકળા)
યથાશક્ય અં શક્યતા પ્રમાણે
યમલ નં જોડકું
યજ્ઞતિ સીં જુઓ યજ્ઞશ્રુતિ
યંત્રગતિ સીં યંત્રવત્ સતત ગતિ
યંત્રબળ નં યાંત્રિકબળ
યંત્રશાસ્ત્ર નં 'મિકેનિક્સ'
યામમત્સ્ય નં દક્ષિણનો એક તારાસમૂહ

૨

રક્તમાન વિં સાંભળનાર ખુશ થાય તેનો (કંઠ)
*રખરખવું અં કિં (કા.) ધીકવું
*રખોલું નં જુઓ રખોપું
*રખ સીં હં

*રજની સીં મૂર્ખતાનો એક પ્રકાર
રડકું વિં (કા.) રડકણું; રોતલ
રત્નચિંતામણિ પું જુઓ ચિંતામણિ
*રમણું નં કીડા
રવાઈ સીં નાનો રવેથો
રવાળ પું એક તંતુવાદ્ય
*રવાડો પું એક છંદ
*રસાળ સીં ફવાના પાણીના માપનો આંક
રંબકામ નં રંબવાનું કામ
*રંજિત પું સંગીતમાં એક અલંકાર
રાજ(-ન્ય)બંધારણ નં રાજ્યનું બંધારણ
*રાડો પું સોડો; જીવારખાજરીનો છાંડ
રાયણમાળા સીં રાયણ જેવા સોનાના
મણિકાની માળા

*રામરામિયું સીં બં વં (કા.) 'રામરામ';
નમસ્કાર

રાવજીહથો પું ભરથરીનું તંતુવાદ્ય
રાશિપટ્ટક નં છ રાશિઓનો સમૂહ
રાષ્ટ્રપોષક વિં રાષ્ટ્રને ધોષનારું
*રાણવું અં કિં (કા.) બકવાદ કરવો
રિખખ પું મધમ સ્વર
રી પું મધમ સ્વરની સંજ્ઞા
*રુકાર પું હા; સ્વીકાર
*રૂઢિપ્રયોગ પું ભાષામાં રૂઢ રાખ્દપ્રયોગ
*રૂત નં (કા.) રૂ
*રૂપક નં ગાયન (સંગીત)
રૂપકભંજની સીં રૂપકના અવયવોને ફરો
પાડનારો આલાપ

રૂમાલી સીં મગફળજોડીની એક કસરત
*રૂતવો પું (કા.) ઝીણી રેતી જેવી મૂળ (૨)
જોડતાં બહુ રેતી નીકળે એવો ફૂલો
*રૂકું સીં (કા.) રેતવાનો ઢગલો
રેલખાડું નં રેલવેની ટિકિટનું ખર્ચ
રેલસંકટ નં પાણીની રેલથી બપજેલું સંકટ
રેલિયાબારશ(-સ) સીં બાહરવા વહ બારશ
(ગાંધીજીની જન્મતિથિ)

રો પું હં; સુમાર
*રોડો પું રૂઢ
રોડા(-ભા) પું એક છંદ

લ

લોકરિચો દાન પું એક રમત
લગાવ પું મીઠું
લઘરવલર વિં (કા.) ચીંચરેલાલ
લઘુતાવાચક વિં લઘુતા બતાવનાર
લટાકો પું (કા.) પચાત
લપટવું અં કિં (કા.) લપસવું; સરકવું
લપેટ સીં મમદબનેડીની એક કસરત
*લખકારો પું ચોટચં આમે લોખણકી
જોલવું તે

લયબંધ પું તાલબંધ પદ્યરચના
*લયવાદ્ય નં લય પ્રગટ કરી રાકવું વાદ્ય
લલિતકલા(-ખા) સીં 'ફાઈન આર્ટ'
લલિતરવર પું સંગીતમાં એક અલંકાર
*લલ સીં ચાંટ તથા થાપની વચ્ચેનો તબલાનો
ભાગ

*લાખપસાય પું (ર) સીં લાખ રૂપિયા કે
લાખ કોઈ બીજી વસ્તુ રાખતો માગણને
આપે છે તે; મોટામાં મોટા સરપાવ
*લાટ સીં ચરખાનો લાકડાનો રોલર
લાતંલાતા સીં સામાસામી લાતો મારવી તે
લાદે(-દો)ડા પું ઘોખીના ચોઢિયા પર લાદેલો
માંસડો (ર) મોટો ભાર

લાંબ વિં જુઓ અડાક
લાલીચોચો પું બીબની નાસીપાસીથી ખુશ
થઈ અંગૂઠો જોડો કરી તેને ચોડવવું તે

*લુખાત સીં ચખકોશ
*લૂલવવું સં કિં (કા.) 'લલવું'નું પ્રેરકરૂપ
*લૂલવું અં કિં (કા.) ગરમી લાગવી; સુકાવું
લોકસુલભ નિં લોકો સહેલાઈથી મેળવી
શકે તેવું

લોકસેવા સીં આમવર્ગની સેવા
*લોખવું સં કિં જેએની થતી

વ

*વકુલાખરશ પું સંગીતમાં એક યાદ
*વકોખવું અં કિં (કા.) વિરોધ કોપવું
વકી વિં વાંકી રોક કરી જાનાર
વખુંબર અં (કા.) બહુ જોરથી (વાવું-દ. કાઢું)

વખાળો પું જુઓ વંખાલો.
વખેકાર સીં મમદબનેડીની એક કસરત
વટવટવું અં કિં (કા.) ખાકંખાકં કરવું
વત અં '—ની પેઠે' એ અર્થમાં શબ્દને અંતે
(ઉદા. આત્મવત)

વત્સરાજ પું (સં) અનુનથી પચીસમો રાત્રી;
ઉદયન
વનસોજન નં ગામ બહાર દૂર ખેતર, જંગલ
કે ઉદ્યાનમાં કરેલી ઉત્ખણી

વમી સીં વમન
*વરુણ પું સૂર્યમાળાનો એક દૂરનો ગ્રહ;
'વેપચૂન'

*વર્ણયતિ પું ચોતાલ
વલુરાવવું સં કિં 'વલરવું'નું પ્રેરકરૂપ
વલુરાવું અં કિં 'વલરવું'નું કમંચિરૂપ
વલુરો પું નહોર; ઉઝરો
*વલકાવું સં કિં પવનમાં ઝુલાવીને સૂકવવું
વસળકું નં વમિ

વહાલોવહાલી નં બં બં વજ્ર પ્રિયા અને પ્રિયલભ;
આશક અને માશક

*વળ પું (કા.) છાણાના થર ઉપર થક-જોડવી
ખડકેલી લાંબી હાર (ર) વેળ; ગાંઠ

*વળુંભળું અં કિં વીંટાવું
વાગેશી પું એક રામ

વાગેચકાર પું ગવેશો

*વાલિયો પું ઘોડાની લગામના જે ઉઠામના
દરેક

*વાચના સીં પુસ્તકનું મૂળ લખાણ; 'ટેક્સ્ટ'
વાળપેટી સીં હામેનિયમ

*વાહાળો પું (કા.) સરાણિયો

*વાધુંકું વિં (કા.) કારણ વિના વચ્ચે આવવું

*વારિડ પું સંગીતમાં એક અલંકાર

*વાવડવું સં કિં (કા.) ખખર મળવા

*વાસડું અં કિં વસવું (ર) વાસવાળા થવું;
મહેકવું

વાહનખરચ નં જુઓ વાહનખર્ચ

વાહનખર્ચ નં વાહન પાછળ થતું ખરચ
વાણું વિં '—ના સંબંધનું', '—ના ધંધાનું'
વગેરે અર્થોમાં નામત્રે અંતે (ઉદા. ધરતીખેડ;
માણીવાળો; માણીવાળો)

●વાંદ ઓં (કા.) ચારને માટે ધાસપાણીવાળી
જગા (ર) દુકાળને કારણે પરમુલક જતા
દુધાળાં પશુનું ધણુ

*વાંદ ઓં (કા.) વાહરડાં કે ટોરને વાળીને
એકઠાં કરવાનો અવાજ

વિકર્મ નં નિષિદ્ધ કર્મ
વિકારોત્તેજક વિં વિકારને ઉત્તેજિત કરનારું
વિચારવિનિમય પું વિચારોની આપણે
*વિદ્યાનિધિ પું વિદ્યાસમિતિનો પ્રમુખ
વિદ્યાસમિતિ ઓં વિદ્યાપીઠમાં કોઈ પણ
વિદ્યાના અભ્યાસ સંબંધી વિચાર કરવા
નીમેલું મંડળ

વિધર્મી વિં પરધર્મી
*વિધિપદ નં વિધેય; 'પ્રેડીકેટ' (ન્યા. શા.)
*વિલોલુ અં કિં આહને સંકોચી દૂધ ખેંચી
લેવું

●વિવાડો પું (કા.) લગનસરા
વિવાહિતા વિં ઓં પરણેલી
*વિશેષ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
વિશ્વમૂર્તિ પું (સં.) વિશ્વ જેની મૂર્તિ છે
એવો-પરમાત્મા

*વિસ્તીર્ણુ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
વીણો પું સુકાન ફેરવવાનો દાંડો
વીર્યાપાત પું વીર્યનું પડવું તે
●વેણુ નં (કા.) ખાદીનો તાકો
વેડા પું બં વં 'નાજેવું વર્તન' એ અર્થમાં
શબ્દને અંતે (કદાં બાયલાવેડા)

*વેણુ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
*વેધુ વિં (કા.) દુરમન થઈ પાછળ પડેલું
*વેરવાયું વિં (કા.) વેરી
વેલણની ઓં પાપડ (પુષ્ટિમાર્ગીય)
●વેળ ઓં ભરતી; જીવાળ
વ્યવહારુ વિં જીઓ વ્યવહાર્ય
વ્યાકરણશુદ્ધ વિં વ્યાકરણના નિયમો
પ્રમાણે શુદ્ધ

●વ્યાજવહી ઓં વ્યાજ કાઢવાનો ચોપડો
*વ્યાવૃત્ત પું સંગીતમાં એક અલંકાર
વ્રતભંગ પું વ્રત તોડવું તે
*વ્રજકારો પું (કા.) જળકારો; ચમકારો

શ

શકનિયાળ વિં જીઓ શુકનિયાળ
સક્રિયપણ વિં શક્તિવાળું
શબ્દજ્ઞાન નં શબ્દરૂપ જ્ઞાન; વેદ
શબ્દજ્ઞેષન નં શ્રુતજ્ઞેષનમાં શબ્દો લખાવવા તે
શંકરા પું એક રાગ
શાહજોગી વિં જીઓ શાહજોગ
શાંતિમય વિં શાંતિથી ભરેલું
શીરી ઓં મગજની એક કસરત
શુકનિયાળ વિં મંગળ
શુલ્કપડલ ઓં મૂલ્યનાનો એક પ્રકાર
શૂન્યચુતિ ઓં 'ઇન્ડિઅલ કૅલક્યુલસ' (ગ.)
શૂન્યલખિષ ઓં 'ડિફરેન્શિયલ કૅલક્યુલસ'
(ગ.)
શૂન્યસમીકરણ નં 'ડિફરેન્શિયલ ઇક્વેશન'
(ગ.)

શૂન્યવત્ત અં શૂન્યની પેઠે; હસ્તી વગર
શોકોરું નં હરણુ
શેડા પું બં વં લીંટના લખકા
શેરહલાલ પું શેરનો ફલાલ
શેરખાનર નં શેરોનું ખાનર
●શેયન પું સંગીતમાં એક અલંકાર
*શેદીફલ(-ળ) નં શેદીનો સરવાળો (ગ.)

પ

પાડવ વિં છ સ્વરનો (રાગ)

સ

સખડી ઓં ખાત (પુષ્ટિમાર્ગીય)
સખડીલોગ પું ઠાકોરજીને ધરાવાતો એક ભોગ
સતોરું વિં તોરવાળું (ફહી)
સત્યપ્રિય વિં જેને સત્ય પ્રિય છે એવું
સત્યપ્રિયતા ઓં
સત્યાચક્રાવણી ઓં સત્યાચક્રના સૈનિકોની
છાવણી

સથો પું વતક
*સદાનંદ પું સંગીતનો એક અલંકાર
સનંત વિં કિયાપદનું ઇચ્છાવાચક (૩૫)[ગા.]
સલાશાસન નં સલાનું વ્યવસ્થાસર કામ
ચલાવવું તે

*સમ પું તાલનું આરંભસ્થાન (૨) સંગીતનો
એક અલંકાર

સમકણું પું આચત; 'રેકટેન્ડ' (મ.)

*સમક્ષેત્ર વિં સમાન ક્ષેત્રફળવાળું (મ.)

*સમક્ષુપું સં કિં ફેરવવું; વીંડવું

સમક્ષાસમક્ષ સ્ત્રીં વીંઝાવીંઝ (૨) વેગવાળો
અવરજવર

સમરેખા સ્ત્રીં જુઓ સુરેખા

*સમોરવું અં કિં (કા.) ફરીથી પાંચરવું

સમપાણિ પું ગાયનના તાલના કાળની

સાથે જ તાળી પડવી તે

*સરખી સ્ત્રીં જુઓ ચતસ્રભતિ

*સરસરવું અં કિં (કા.) ચડી જવું;—થી વધી જવું

સરંકટું સં કિં એક રાંઠે બે બે દોરને બાંધવાં

સરું નં પાર; છોડો

સરેડો પું જુઓ સરાડો

સરેતો પું સડી

સર્વધર્મસમભાવ પું બધા ધર્મો પ્રત્યે
સમાનતાનો ભાવ

સર્વાર્પણું નં સર્વસ્વનું અર્પણું

સલાડો પું એક જાંટને બીજને પૂછડે બાંધવું

તે (૨) [લા.] કોઈને મરજી વિરુદ્ધ કામે

લગાડવું તે

*સલામી સ્ત્રીં વ્યાયામમાં સલામ કરવાની
કસરત

*સવારી પું સંગીતનો એક તાલ

સરનેહ અં સ્નેહસહિત

સંકીર્ણભતિ સ્ત્રીં નવ કે નવમાંશ માત્રના
ખંડવાળા તાલની ભતિ

સંકમણાવસ્થા સ્ત્રીં સંધિકાળ

સંગીતકલ્પ વિં ગેય; ગાઈ શકાય તેવું

સંચામસમિતિ સ્ત્રીં યુદ્ધની વ્યવસ્થાપક
સમિતિ

સંધ્યાયામ પું સમૂહનો સાથે થતો વ્યાયામ

સંધાટી સ્ત્રીં બીજ બિહુનું ઉપવસ્ત્ર

*સંતાન નં સ્વર્ગનાં પાંચ દક્ષામાંનું એક
(જુઓ હરિચંદન)

સંદહ વિં કાંત પીસીને અક્ષરો ઉચ્ચારનાર
(સંગીત)

સંધાનું નં 'અથાણું' (પુષ્ટિમાર્ગીય)

સંધિમુખાદન પું સંગીતમાં એક અલંકાર

સંનિવૃત્ત પું સંગીતમાં એક અલંકાર

સંપેતરું નં ભેટ

સાકડું નં જુઓ સાકડી

સાખોસાખ અં ભેડાભેડ; લગોલગ

સામમટું વિં આખા કુટુંબને દીધેલું (નાતરું)

સાકુંકું વિં સારુંસારું ખાવાની ટેવવાળું

સાતતાળી સ્ત્રીં દોડીને રમવાની એક રમત

*સાફસુફે પું ફંડની કસરતનો એક પ્રકાર

*સાર સ્ત્રીં (કા.) ખુશાલી; ઉમંગ (૨) સારો
ભાવ (૩) સારપ

સાલમ વિં જુઓ છાયાલમ

સાલો પું પૂજાનો મોટો આધલો

સાંગડો પું ડોળા ઉપાડતાં ટેકણ તરીકે લીધેલો
લાકડાનો ફાંડો

*સાંગર સ્ત્રીં ધાબળાને છોડે વધેલા દોરા
વણીને કરેલી દોરી

સિરીખ સ્ત્રીં (કા.) કાઠિયાણીનું રેશમી પાનેતર

સીધે પું ફંડની કસરતનો એક પ્રકાર

સીનાકસી પું એક પ્રકારનો ફંડ (કસરત)

સીર પું સંગીતમાં એક અલંકાર

સુર(-લ)ફાકતા પું જુઓ સુલકાક

સુલેખન નં સારા અક્ષર લખવા તે

સુવર્ણનિયમ પું સુવર્ણ જેવો કીમતી નિયમ

સુધીરવાદ્ય નં પવન બરીને વગાડવાનું
કાણુંવાળું વાદ્ય

સૂતપુત્ર પું (સં.) કણું

સૂતકાર પું (૨૧૦) સૂત્ર અવાજ

સૂતકારી વિં આતી વખતે સૂતકાર કરનાર

સૂનકું નં (કા.) ધૂન; વણું

*સૂંઢિયું નં જાંટ કે ઘોડાની પીઠ પર
ધસારો ન લાગે માટે પલાણ નીચે નખાવું
લંબગોળ કપડું

સેવકીજળ નં ઠાકોરજના સેવકોના ઉપયોગનું
જળ (પુષ્ટિમાર્ગીય)

સેવાભાવ પું સેવાનો ભાવ

સોપડ અં સીધેસીધું; પાધરું

*સોમ પું સંગીતમાં એક અલંકાર

સોસાચટી સ્ત્રીં મંડળી

સોંકે સ્ત્રીં વરિયાળી

સ્તાન નં 'નું' સ્થળ' એ અર્થમાં નામને
અંતે (ઉદાં હિંદુસ્તાન)

સ્થાવિદ્યા શ્રીં સ્ત્રી

*સ્થાનકાદ વિં માવામાં ત્રણે સપ્તકમાં મ
પહોંચી સકમાર

સ્થિતિશાસ્ત્ર નં 'સ્ટેટિક્સ' (ગ.)

સ્થિતિચિત્ર નં બુદ્ધિ અનુસ્મરણાભિમાન

સ્વરમેળ પું (વાદ્યના) સ્વરોનો મેળ (સંગીત)

સ્વરવાચાન નં સ્વરલિપિ લાયલી સે

સ્વરલિપિ પું સ્વરોની પરસ્પર વિભક્તિ
(સંગીત)

સ્વરાભિધાન નં સ્વરની પાલન (સંગીત)

સ્વરકથ નં સ્વરોની પરસ્પર એકતા (સંગીત)

સ્વાદેન્દ્રિય શ્રીં સ્વાદની ઇન્દ્રિય; છલ

સ્વાર્પણ નં પોતાની ભતનું અર્પણ

*હરદો, હો પું (કા.) હરસેલો

હનરડવું સં કિં કમરડવું

હરખપદ્મ વિં અતિ હસ્યાહી

હરાવો પું ખોટ

હરેકું વિં બુદ્ધિ હરાયું

*હરણલો પું સામસામે ખાતે જાણકાર
કરું સે

હરેકું નં બુદ્ધિ બગડિયું

હરતાલેખન નં 'સી હેન્ડ ટ્રેસિંગ'

હાડીમેલ પું (કા.) લગડાનો ખાદ્યે જ નીકળે
એવો મેલ

હાથકારીગરી શ્રીં હાથની કારીગરી

*હાર વિં 'કરનાર' એ અર્થમાં શબ્દને અંતે
લાગતો પ્રત્યય (હાં સર્જનહાર; રાખણહાર)

હુડીવહી શ્રીં હુંડીની આપણે નોંધવાનો આપણો

હુલાસા પું સંગીતમાં એક અલંકાર

શુદ્ધિપત્રક

પૃષ્ઠ	કોલમ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૮	૧	૬	ગાહ્સ્પત્ય	ગાહ્પત્ય
૯	૧	૩૯	વેલો	છોડ
૧૦	૨	૨૧	વરરાજનું	વરરાજનું
૧૧	૧	૨૬	અજમોદ	અજમોદ
૧૧	૨	૨૮	કનિયાવાળું	કનિયાળું
૧૩	૨	૩૩	અકિંગણ	અકિ(-કિ)ંગણ
"	૨	૩૪	અકિંગવું	અકિ(-કિ)ંગવું
"	૨	૩૬	અકિંગુ	અકિ(-કિ)ંગુ
૧૪	૧	૧	અકોટી	અકોટી
૧૪	૧	૨૮	અડકાળ	અડકાવ
૧૪	૧	૪૦	આપદા	આપદા
૧૪	૨	૬	અડતાલીસ	અડતાળીસ
૧૬	૨	૨૧	પું	અં
૧૮	૨	૨૨	અતિકમી	અતિકામી
૩૨	૨	૨૨	અનેકદેવવાદ	અનેકદેવવાદ
૩૬	૧	૩૭	અબક(-કી,-ખ,-ખી)	અબલક(-કી,-ખ,-ખી)
"	૨	૨૧	અબુલોઢબુલો	અબુલોઢબુલો
૪૪	૨	૨૬	અમૂઝણ	અમૂઝણ
૪૬	૨	૩૩	(૨)	(૨) નં
૫૦	૨	૧૮	અલસા	અલસા
૫૫	૧	૩૨	અવસાન	અવસાત
૬૨	૧	૩૩	અરપૃષ્ઠ	અરપૃષ્ઠ
૬૩	૨	૧૬	અસામર્થ	અસામર્થ
૬૪	૧	૩	તત્ત્વમસિ	તત્ત્વમસિ
૬૬	૧	૫	બાંડું	બાંડું
"	૧	૧૩	નોળાથો	નોળિથો
૬૭	૨	૧૭	(૪)	(૪) [સં.]
૬૮	૨	૧૦	રોષીને	રોષીને
૭૧	૧	૧૦	અંતરબાહ્ય	અંતરબાહ્ય

પ્રક્ર	મેલમ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૭૧	૨	૩૩	અંતીપતી	અંતીપંતી
૭૬	૧	૨૮	પ્રતિસ્પર્ધિ	પ્રતિસ્પર્ધી
૮૧	૨	૧૮	અવાધ	અવધિ
૬૧	૧	૨૫	આભિચારક	આભિચારિક
૬૨	૧	૫	સમકર્ણ	સમકર્ણ;
૬૨	૧	૧૧	આમળસારો	આમળસારો
૬૩	૨	૧૭	પ્રકારનું નાટક	પ્રકારની નાટકની શૈલી
૬૪	૨	૫	આરોગ્યવિજ્ઞાન	આરોગ્યવિજ્ઞાન
૬૬	૧	૨૪	દિવાન	દીવાન
૬૬	૨	૨૭	ધુમડવું	ધુમડવું
૬૬	૧	૩૮	અસિદ્ધ	અસિદ્ધ
૧૦૧	૨	૩	આળવિતરાઈ	આળવીતરાઈ
૧૧૩	૧	૩૩	હીંગ	હિંગ
૧૨૫	૧	૩૩	અં કિં	સં કિં
૧૨૫	૨	૩૬	મોટું	ચોથું
૧૨૬	૧	૯	ઉપાદાનલક્ષણ	ઉપાદાનલક્ષણ
૧૩૩	૨	૨૭	ઉપમાપ્રામાપક	ઉપમાપ્રાપક
૧૪૬	૧	૪	પું	ત્રીં
૧૫૫	૧	૧૩	અસાધારણ	અસાધારણ
૧૬૦	૨	૪	કચર(-ચ)ફેટ	કચ(-ચ)રફેટ
"	૨	૭	જીપરાજીપરી	જીપરાજીપરી
૧૬૭	૨	૧૧	ખૂઝવું	ખુઝવું
૧૬૮	૧	૨૦	કંદુપું	કંદૂપું
"	૨	૭	તંબૂની	તંબૂની
"	૨	૩૩	ઓછી	કન્નાતી ઓછી
૧૬૯	૨	૨૬	કપાલપદી	કપાલપદી
૧૭૨	૧	૧૨	કમઅસલ	કમઅમલ
"	૧	૩૨	કાઢ્યાં	કાઢ્યા
૧૭૬	૨	૨૧	નાળચાવાળા	નાળચાવાળો
૧૪૬	૧	૧૬	એલોએલો	એલોએલો
૧૫૪	૨	૩૬	ઓએલો	ઓએલો
૧૭૮	૧	૧૭	દિવાલ	દીવાલ
૧૮૦	૨	૪૦	કામઠ	કર્મિઠ
૧૮૧	૧	૧૧	કલળલ (૩)	(૩) કલળલ;
"	૧	૧૩	કળવું	કળવું
૧૮૩	૨	૪૦	કંચાણુમૂર્તિ(-તિ)	કંચાણુમૂર્તિ(-તિ)
૧૮૫	૧	૨૩	કંવાલી	કંવાલી
૧૮૭	૧	૧૦	ઝટકાટમણ	ઝટકામણ
"	૨	૧	દર્ષાત	દર્ષાત
૧૮૬	૧	૧૮	કંકસિયણ	કંકસિયણ

પ્રક	કોલમ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૬૨	૨	૨૮	પેટી	પટી
"	૨	૨૬	ઝીણા	ઝીણા
૧૬૩	૨	૩	ટોટી	ટોપી
૧૬૫	૨	૩૧	કાઠિયાડનો	કાઠિયાવાડનો
૨૦૦	૧	૧૩	કામનલ	કામાનલ
૨૦૦	૧	૧૫	કામાત(-ત)	કામાત(-ત) વિ.
૨૦૨	મથાળું		કાર્પટિકા	કાર્પટિક
૨૦૪	૧	૧૬	ગ્રોગ્યગ્રોગ્યતાની	ગ્રોગ્યગ્રોગ્યતાની
૨૦૫	૨	૩૬	કાસૂંદી	કાસૂંદા
૨૩૧	૧	૬	સાત્વતી	સાત્વતી
૨૩૨	૨	૮	કૌંચરંધ્ર	કૌંચરંધ્ર
૨૩૩	૧	૩૭	શક્તિમાન	શક્તિમાન
૨૩૮	૧	૭	ચાઠાં;	ચાઠાં,
"	૧	૪૧	ખડશિ(-શી)ગી	ખડશિ(-શી)ગી
૨૪૨	૨	૩૮	ખરાદ	ખરાદ
૨૪૩	૨	૪	ખરેધું	ખરેદું
"	૨	૩	ખરેદું	ખરેદી
૨૪૮	૨	૩૫	ખાનાનાદ	ખાનામીદ
૨૪૯	મથાળું		ખારોલા	ખારોલો
૨૪૯	૨	૩૩	ખારુંઈ	ખારૂઈ
૨૫૦	૨	૨૪	ખસખરદાર	ખાસખરદાર
૨૫૫	૨	૩૩	ખૂખસૂરતી	ખૂખસૂરતી
૨૫૮	૧	૧૭	ખેંરું, ૦ખેરું	ખેરું, ૦ખેરું
૨૬૧	૨	૨૬	ખાંકયા	ખાંકિયા
૨૬૨	૧	૧૨	છોકરો	છોકરો
"	૨	૩૫	હાથિઓનો	હાથીઓનો
૨૬૩	૧	૨૧	ગળાધર	ગળાદાર
"	૨	૨૬	ગૂમડાં	ગૂમડાં
"	૨	૩૬	અધમૂઠ	અધમૂઠ
૨૬૪	૧	૩૬	ગઢયાહર	ગઢયાહર
૨૬૫	૨	૧૭	સંગૃહીત	સંગૃહીત
"	૨	૩૨	ગઢગ(-ખ)ગઢિયાં	ગઢગ(-ખ)ઢિયાં
૨૬૬	૨	૨૮	ગપોળિયું	ગપોલિયું
૨૭૧	૧	૩૬	ગવરીકંદ	ગવરીકંદ
૨૭૨	૧	૩૬	ઝોગાળવું	ઝોગળવું
"	૨	૩૫	પીવાય	પિવાય
૨૭૬	૨	૧૭	ખાજી	ખાજી
૨૭૬	૧	૨૧	નિર્ગમન	(૨) નિર્ગમન
"	૧	૨૪	વિ.	પું.
"	૨	૩૦	ગુણકારથી	ગુણકારથી

પ્રક	કોલમ	લીટી	અરુણ	શુભ
૨૮૦	મયાળું		ગુરુકુલ(-ળ)	ગુરુકુલી
૨૮૮	૧	૭	ગોધુલગન; ઘડ	ગોધુલગન
૨૮૬	૨	૩૦	વગરનો તરે	વગર નોતરે
૨૯૦	૧	૧	વગોવાળું	વગોવાણું
”	૨	૨૩	ઘોળી	ગોળી
૨૯૬	૧	૮	ફંફં	ફંફું
૩૦૦	૧	૭	(૨) સાદ;	સાદ (૨)
”	૧	૮	સાદ;	સાદ
૩૦૧	૧	૫	ધૂધરી	ધૂધરી
”	૧	૩૬	ધૂમરડી	ધૂમરડી
૩૦૩	૧	૨૨	ચડવાની	ચડવાની
૩૦૪	૧	૮	ઘોંઘા	ઘોંઘા
”	૧	૧૦	ઘોંઘાટ	ઘોંઘાટ
”	૧	૧૧	ઘોંચ	ઘોંચ
૩૦૬	૧	૩	પરિધ;	પરિધ—
૩૦૭	૨	૧૫	ચસ્કો	; ચસ્કો
”	૨	૨૨	ગુણાકારી	ગુણાકારી
૩૦૮	૨	૧૮	ચતુર્દશ	ચતુર્દશ
૩૦૮	૨	૨૭	આકૃતિ;	આકૃતિ(પ)
૩૦૯	૧	૭	બ્યૂહરૂપ	બ્યૂહ-રૂપ
૩૧૨	૨	૨	ચરિત્રકીર્ત(-ત્)ન	ચરિત્રકીર્ત(-ત્)ન
”	૨	૩૩	ચચાપત્રી	ચચાપત્રી
૩૧૪	૧	૩	એળ	ચળ
૩૧૫	૧	૪	અળિયાંપુતળિયાં	અળિયાંપુતળિયાં
૩૧૫	૨	૧૧	અંડાંશુ	અંડાંશુ
૩૧૫	૨	૩૭	પેટાનાત	પેટાનાતનું
૩૧૬	૧	૨૩	અંદકાંતા	અંદકાંતા
”	૧	૨૫	અંદકીડા	અંદકીડા
”	૨	૧૭	એક રાગ	એક છંદ
”	૨	૨૬	ફૂલો	ફૂલો
૩૧૭	૨	૨૩	કાનાનો	કાનનો
૩૧૬	૨	૩૦	ધૂળ	ધૂળ (૨) જેમાંથી ચારોળી
૩૨૦	૧	૨૨	‘ગેટ’	‘ગેટ’
૩૨૧	૨	૨૮	વધારતા	વધારતાધટાડતા
૩૨૨	૨	૧૮	મંત્રેલો	મંત્રેલો
૩૨૩	૧	૩	અંતકરણ	અંતઃકરણ
”	૨	૨૬	અિચાઈ	અિનાઈ
૩૨૪	મયાળું		ચિકુ	ચીકુ
”	૧	૩૨	પોચા	પોચા
૩૨૫	૨	૭	ચીથરિયું	(૧૬ કરો)

પ્રક્ર	કાલમ	લીટી	અનુલ	પુલ
૩૨૫	૨	૧૦	ચીથરહાલ	ચીથરહાલ
૩૨૬	૧	૩	ચિપિયો	ચિપિયો
"	૨	૪	ચંદરડી	ચંદરડી
"	૨	૧૦, ૧૧	ચિંદરડી	ચિંદરડી
"	૨	૧૪	ચમટી	ચામટી
"	૨	૨૦	ચુટકી	ચુટકી
"	૨	૨૧	ચુટકો	ચુટકો
"	૨	૨૨	દુચકો	દુચકો
૩૨૭	મથાળું		ચુનાગચી(-ચી)	ચુનાગચી(-ચી)
"	૨	૨૫	ચુડગર	ચુડગર
"	૨	૩૦	જુઓ ચૂણું	જુઓ ચીણું
૩૨૮	૨	૨૬	ચૂથારો	ચૂથારો
"	૨	૩૭	ચૂંદડીવાળી	ચૂંદડીવાળી
૩૩૦	૧	૨૩	સ્મરણસ્થંભ	સ્મરણસ્થંભ
૩૩૨	૧	૭	ચોતરું	ચોતારું
"	૧	૮	ચોતરો	ચોતારો
"	૧	૨૪	સારથી	સારથિ
"	૨	૨૧	હાંડોળાખાટ	હાંડોળાખાટ
૩૩૪	૨	૧	દુંકી	દુંકી
૩૩૫	૧	૧૬	તેજકાય	તેજકાય
૩૩૬	૨	૨૫	ભખેળવી	ભખેળવી
૩૩૭	૨	૩૭	છમકાટ-૨	છમકાટ(-૨)
૩૪૨	મથાળું		છંદવું	છંદાવું
"	૧	૨	ગંદું	ગંદું
૩૫૬	૨	૫	નગીરદારપણું	નગીરદારપણું
૩૫૮	૧	૧૬	લેખીત	લેખી
૩૬૦	૧	૩૭	નળાવાળિયું	નળાવાળિયું
૩૬૧	૧	૧૭	નિનનરીન	નિનનરીન
૩૬૨	૧	૩૨	જીલજી	જીલજી
૩૬૩	૨	૩૨	નૂમડું	નૂમડું
૩૬૮	૧	૯	જવેરાત	જવેરાત
૩૬૯	૧	૩૨	ઝગડો	ઝગડો
૩૭૦	૧	૯	લેહ	લેહ
૩૭૧	૧	૨૬	મીં	(૨) મીં
૩૭૨	૧	૧૩	આંસું	આંસું
"	૨	૧૧	પારસીઓનું	પારસીઓના
"	૨	૩૨	ઝાંટ(-ડ)કઝૂંટ(-ડ)ક	ઝાંટ(-ડ)કઝૂંટ(-ડ)ક
૩૭૩	૨	૬	ઝાંટકમક	ઝાંટકમક
"	૧	૭	ઝાંડકટ(-ડ)ક	ઝાંડકઝૂંટ (-ડ)ક
"	૧	"	ઝાંટકઝૂંટ	ઝાંટકઝૂંટ

પ્રક્ર	કોલમ	લોટી	અરુથ	શુદ્ધ
૩૭૩	૧	૧૦	વાળઝડ	વાળઝડ
૩૭૪	૧	૯	મહોરમમાં	મોહરમમાં
૩૭૬	૨	૧૮	અપદ્	અપદ્
„	૨	૩૮	જુઓ જુઓ	જુઓ
૩૭૭	૧	૧૭	જુલાવણું	જુલાવણું
૩૭૮	૧	૩૫	સશક્ત	શક્તિમાન
૩૭૯	૧	૫	દપાલ ઓફિસ	દપાલ ઓફિસ
૩૮૦	૧	૩૨	જૂંમખું	જૂંમખું
૩૮૧	૨	૧	ઠઠમ(-વે)ઠ	ઠઠમ(-વે,-વે)ઠ
૩૮૫	૨	૨૬	ડાહ્યુંમડરું	ડાહ્યુંમડરું
૩૮૮	૧	૬	તંબુ	તંબુ
૪૦૦	૧	૭	દબદબ	દબદબ
૪૦૧	૨	૬	દંગ	દંગ
૪૦૨	૧	૨૦	હડીને	હડીને
૪૦૪	૧	૩૧	ઓશિકું	ઓશીકું
„	૨	૯	પિશાબનો	પિશાબનો
૪૦૫	૧	૧૫	કોશિસ	કોશિસ
૪૦૮	૧	૩૧	તપોભૂમિ	તપોભૂમિ(-મી)
„	૨	૩૫	શ્વાસોશ્વાસ	શ્વાસોશ્વાસ
૪૦૯	૧	૭	તંબાકું	તંબાકું
૪૧૦	૨	૨૩	એવું	એવો
૪૧૩	૧	૧	તસવી	તસવી
„	૨	૩૭	ભીડાણું	ભીડાણું
૪૧૪	૧	૧૪	તણું	તણું
„	૧	૧૭	વાળિંગ	વાળિંગ
૪૧૫	૧	૨૬	તાળું અને સશક્ત	તાળું અને શક્તિમાન
„	૧	૩૮	સ્ફુર્તિમાં	સ્ફુર્તિમાં
„	૨	છેલ્લી	ટાણો	ટાણો
૪૧૬	૧	૨૭	„	„
„	૨	૩૬	અધધાનિસ્થાનની	અધધાનિસ્થાનની
૪૧૮	૧	૧૯	જલ્લાનો	જલ્લાનો
૪૧૯	૧	૧૧	તાંદળાં	તાંદળાં
૪૨૦	૧	૧૨	મસાલો	મસાલો
„	૧	૩૭	લાંબુ	લાંબું
„	૨	૨૦	દુચકો	દુચકો
૪૨૨	૧	૩	ફંદ	ફંદ
૪૨૩	૧	૩૮	કુંડાણું	કુંડાણું
„	૨	૧૭	ત્રીજો પુ.	ત્રીજો વિભક્તિનું
„	૨	૨૧,૨૪,૨૫	વિનું	વિભક્તિનું
૪૨૫	૧	૧૮	ચાહુદીઓનું	ચાહુદીઓનું

પ્રક્ર	કોલમ	કોડી	અનુષ્ઠ	શુષ્ઠ
૪૨૭	૩	૭	બેડાં	બેડાં
૪૨૮	૨	૬	સં કિં	સં કિં +
"	૨	૧૧	ત્રિજે	ત્રીજે
૪૨૯	૩	૧૬	પૂરી	પૂરી
૪૩૨	૨	૫	દક્ષિણ	દક્ષિણ
૪૩૫	૧	૨૨	સીવવાનો	સીવવાનો
૪૩૬	૧	૧૩	કાપણી	કાપિણી
"	૧	૩૭	પાંદડી	પાંખડી
૪૪૧	૧	૨	(૩)	(૩) પું
"	૨	૨૬	દારિદ્રતા	દરિદ્રતા
૪૪૩	૧	૩૮	દિગ્બાપી	દિગ્બાપી
"	૨	૧૯	બહાલમાં	વહાલમાં
૪૪૫	૧	૨૪	દાવાઓની	દાવાઓની
"	૨	૩૧	અમીર ઉમરાવોની	અમીરઉમરાવોના
૪૪૬	૧	૨૩	આવરણાં	આવારણાં
"	૨	૨૨	દુપટ	દૂપટ
"	૨	૨૫	દુભા(-ભા)વવું	દુભાવવું
"	૨	૨૮	દુભાવવું	(૨૬ કરો)
૪૪૯	૧	૩૦	દૂધ	દૂધ
૪૫૩	૧	૪	દેહાભિમાનીવાળું	દેહાભિમાનવાળું
"	૧	છેલ્લી	તુરિયાની	તુરિયાની
"	૨	૩૪	વાજાંત્ર	વાજિંત્ર
"	૨	૪૦	મંત્રેલો	મંતરેલો
૪૫૪	મથાળું		ઘૂત	ઘૂત
"	૧	૭	મંત્રેલો	મંતરેલો
"	૧	૧૬, ૧૭	મંત્રેલો	મંતરેલો
૪૫૫	૧	૩૧	દ્રાવ, બળુ	દ્રાવ
૪૬૦	૧	૩૦	ધરાવવાપણું	ધરાવાપણું
૪૬૩	મથાળું		ધાવણુ	ધાવણી
૪૬૪	"		ધાવણી	ધાવણું
૪૬૫	૧	૩૭	ધુપેલિયું	ધુપેલિયો
૪૬૬	૧	૧૩	ધૂતપણું	ધૂતપણું નં
"	૧	૧૪	નં	ત્રીં
૪૬૮	૧	૩૨	ચિકરાતાં	ચીકરાતાં
૪૬૯	૨	૮	નખતીર	નખતર
૪૭૦	૨	૧૬	નખલો(-ખો)	નખલો(-ખો)
૪૭૩	૨	૩૧	બેસાડેલો	બેસાડેલાં
૪૭૪	૧	૫	કરાવવું	કરાવવું
"	૧	છેલ્લી	પક્ષની	શુકલપક્ષની
૪૭૫	૨	૫	કુમળી	કુમળી

પ્રક્ર	કોલમ	સીટી	અનુક્ર	શુદ્ધ
૪૭૭	૨	૧૫	નાગેશ(-શ)૨	નાગેશ(-શર)
૪૮૧	૧	૪	નારિ(-ભિ)થેર	નારિથેળ
"	૧	૫	નારિ(-ભિ)થેળી	નારિથેળી
"	૧	૬	નારિ(-ભ)થેળીપૂનમ	નારિથેળીપૂનમ
૪૮૨	૨	૩૮	અબળ	સો અબળ
૪૮૫	૧	૩૭	અનુક્રં	અનુક્રં
૪૮૬	૧	૩૨	આશાલ'મ	(૨૬ કરો)
૪૮૭	૨	૩૬	નિર્ઘાંતિ	નિર્ઘાંત
૪૮૯	૨	૩૩	શુદ્ધિ	શુદ્ધ
૪૯૦	૧	૧૨	ધારણ	ધારણ
૪૯૬	૧	૨૫	(૩)	(૩) સ્ત્રી
૪૯૮	૧	૩૨	ભાતનું	પૂતળી ભાતનું
"	૨	છેલ્લી	દિવાલ	દીવાલ
૫૦૦	૧	૧૪	વિં; સ્ત્રી	વિં સ્ત્રી
૫૦૭	૧	૧૯	પ્રસ્થંતિ	પ્રસ્થંતી
૫૦૯	૨	૧૭	વિનિમય;	વિનિમય
૫૧૦	૧	૧૦	; સૌંદર્ય	(૨૬ કરો)
૫૧૨	૧	૮	(૨)	(૨) વિં
૫૧૯	૨	૫	ખાણિની	ખાણિનિ
"	૨	૩૩	ખાતરવાડિયું	ખાતરવડિયું
૫૩૧	૨	૨૩	સ્ત્રી	સ્ત્રી
"	૧	૧૨	પૂરેપૂરું	પૂરેપૂરું
૫૩૩	૧	૧૪	[લા.]	[લા.] નં
૫૩૪	૧	૧૯	બેસવાનો	બાંધવાનો
"	૧	૨૦	મારેલું; લાંબુ	મારેલું લાંબું
૫૩૮	૧	૧૦	કાંચુ	કાંચું
૫૩૯	૧	૨	પોષ(-સા)વું	પોષા(-સા)વું
૫૩૯	૧	૩૨	રવે	રવેથો
૫૪૪	૨	૨૨	પ્રબોધકા(લ-ળ)	પ્રબોધકાલ(-ળ)
૫૪૭	૧	૩૨	પ્રસિદ્ધિકર્તા	પ્રસિદ્ધકર્તા
૫૪૮	૨	૨	પું;	પું; નં
૫૫૬	૨	૮	પાંદડાની	પાંદડાંની
"	૨	૧૦	વ'ખેરી	વિખેરી
"	૨	૧૪	ફે'ફે	ફે'ફે
૫૭૫	૨	૩૬	ખિલાવર	ખિલાવલ
૫૭૬	૧	૧૬	પું;	પું* (૨)
૫૮૧	૧	૩૭	સહાય	સહાયતા
૫૮૩	૧	૨૫	ખાદારસી'મ	ખાદારસી'મ
"	૨	૪૦	અમરો	અમરો
૫૮૬	૨	૩૮	ભડ(-ફ)	ભડ(-ફ)

પ્રક્ર	કોલમ	લીટી	અનુક્ર	શુદ્ધ
૫૮૭	૧	૧૧	સમૃદ્ધિવાન	સમૃદ્ધિમાન
"	૨	૧૭, ૧૮	દિવાલ	દીવાલ
૫૮૮	૧	૩૪	સં કિં	અં કિં
"	૨	૨૮	આશીષ	આશિષ
૫૮૯	૧	૨૧	મસાલો	મસાલો
૫૯૧	૧	૧૪	ભળવાખળું	ભળવાંખળું
૫૯૨	૧	"	ભગવત ને	ભગવાનને
"	૨	૭	કવચિત	કવચિત્
૫૯૭	૧	૨૬	'ભૂસવું'	'ભૂસવું'નું
૬૦૦	૧	૬	ભસુસ	ભસુસ
૬૦૫	૨	૫	મણિકર્ણી	મણિકર્ણી
૬૦૮	૨	૨૬	મનિયારુ	મનિયારું
૬૧૪	૨	૨૮	મહાલક(-કા)રી	મહાલક(-કા)રી
૬૧૬	૨	૧૨	સિંદૂરનો	સિંદૂરનો
"	૨	૩૫	જેવું	જેવું
"	૨	૪૦	હયાતિ	હયાતી
૬૧૭	૧	૩	દૂર્વા	દૂર્વા
"	૨	૮	મંડલેશ(-શ્વર)	મંડળેશ(-શ્વર)
"	૨	૨૫	કાળુમાં	કાળુમાં
૬૨૦	૨	૪	આવું	આવું
૬૨૨	૨	૨૩	મિથ્યા	મિથ્યા
૬૨૪	૨	૩	બહેન	બહેન
"	૨	૧૨	નં (૨) માસને લગતું;	માસને લગતું (૨) નં
૬૨૬	૧	૨૬	દંડ	દંડ
૬૨૭	૧	૩૩	દુઃખણાં	દુઃખણાં
૬૩૦	૧	૨૭	હદ્દનો	હદ્દનો
"	૧	૪૦	ઝીં	પું
૬૩૩	૧	૨૮	મૂર્તિ	મૂર્તિ
"	૧	૩૦	દુલ્હી	દુલ્હી
૬૩૫	૧	૩૦	દીવાળીની	દિવાળીની
૬૪૪	૨	૧૬	માશુકને	માશુકને
૬૪૫	૨	૩૧	ઝઘડો	ઝઘડો
૬૫૧	૨	૧૬	અન્ન ભોજન	અન્ન; ભોજન
૬૫૩	૧	૧૧	બિગાડ	બગાડ
૬૫૫	૧	૭	નં	(૨) નં
૬૫૬	૨	૩	વિચારક	વિચારક-
"	૨	૩૬	રાતભ	રાતભ
૬૬૭	૨	૩	પીએ	પીએ
"	૨	૩૪	છેલ્લે અક્ષર લખુ હોય એવો	
			ગણ (પિંગળ)	(૨૬ કરો)

પ્રક્ર	કાલમ	લીટી	અનુષ્ઠ	શુષ્ઠ
૬૬૮	૨	૫	કચી	કઈ
૬૭૬	૧	૧૦	કાપડું	કપડું
૬૭૮	૧	૧૭	ચૂંગી	ચૂંગી
૬૮૦	૨	૨૮	ઊછીનું	ઊછીનું
૬૮૬	૧	૧૪	અં	અં કિં
૬૯૩	૨	૧૩	વસતિ(-તી)મણ્ણત્રી	વસતિ(-તી)મણ્ણત્રી
"	૨	૧૩	મણ્ણત્રી	મણ્ણત્રી
૭૦૪	૧	૬	ચોરી	ચોઝી
"	૧	૧૮	સારી	સાચી
૭૦૫	૧	૧૭	ખીનવારસી	ખિનવારસી
"	૨	"	વાસપૂર	વાંસપૂર
૭૧૬	૧	૨૩	વિં (૨) પુંં વિસ્તારવાળું	વિં વિસ્તારવાળું (૨) પુંં
૭૧૬	૨	"	લગાડું	બગાડું
૭૨૧	૧	૧૭	વિહવળ	(૩) વિહવળ
૭૩૩	૧	૬	શારિરીક	શારીરિક
૭૩૬	૨	૧૭	પ્રાયશ્ચિત	પ્રાયશ્ચિત
"	૨	૩૩	આસરો	આસરો
૭૩૭	૧	૨૮	તત્વજ્ઞાનનો	તત્ત્વજ્ઞાનનો
"	૨	૮	કરામાં	કરવામાં
૭૪૧	૨	છેલ્લી	સ્વેતાંબરોનું	સ્વેતાંબરોનું
૭૪૩	૧	૬	સક(-કરપારો)	સક(-કર)પારો
૭૫૧	૨	૩૬	રેખ	રેખા
૭૬૦	૨	૪૦	(૨) સીં મદદ	(૨૬ કરો)
૭૬૧	૨	૧	જેમાં,	, જેમાં
૭૮૨	૧	૩૬	સુગંધી	સુગંધીદાર
૭૮૩	૨	૩૦	સારો;	; સારો
૭૮૬	૨	૮	'પેન્સિલ'	'પેનસિલ'
૭૮૮	૧	૧૭	"	"
૮૦૫	૨	"	ઊડનાડું	ઊડનાડું
૮૦૭	૨	૧૫	આડાપિરાબની	આડાપેરાબની
"	૨	છેલ્લી	ખાતમાંનું	ખાંતમાંનું
૮૧૦	૨	૩૦	પહેરવાનો	પહેરાવવાનો
૮૧૨	૧	૩૨	પુંં	સીં
૮૨૦	૧	૨૮	અમૂર્ષ(-ઈ)ત	અમૂર્ષ(-ઈ)ત
૮૩૩	૧	૨૭	નખીન	નખીન
૮૩૮	૨	૧૮	સેકારું	સેકારું
૮૩૯	૨	૨	બેટ	સોંપાયેલી વસ્તુ; દ્રવ્ય

